SYNGRAMMA PERIODIKON

Hellēnikos Philologikos Syllogos
(Istanbul, Turkey)

Ο

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΒ'

1889-90 ΚΑΙ 1890-91

ΕΤΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΚΘ' ΚΑΙ Λ'

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
1891

ΕΔΡΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
Πέραν, Ὁδὸς Τοπτσιλάρ, ἀριθμ. 18.

ΠΡΑΚΤΟΡΕΣ ΔΙΑ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ
Lorentz u. Keil, Librairie Internationale
Πέραν, Μεγάλη Ὁδός, ἀριθμ. 457.

Τυποις Ι. Παλλαμαρη

ΜΕΛΗ

ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΙΔΡΥΤΑΙ

1861

† ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Ι., ἰατρός.
† ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Ι. Δ., ἔμπορος.
ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ Ι., καθηγητής.
† ΒΑΣΙΑΔΗΣ Ἡρακλῆς, ἰατρός.
ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ Ἀπόστολος, ἰατρός.
† ΒΛΑΣΤΟΣ Ἀντώνιος, τραπεζίτης.
† ΓΑΛΑΤΗΣ Ι. Σ., ἰατρός.
ΓΕΝΗΔΟΥΝΙΑΣ Δημήτριος, ἔμπορος.
† ΓΕΩΡΓΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Ἰωάννης, δικηγόρος.
ΓΚΙΟΥΜΟΥΣΓΚΕΡΔΑΝΗΣ Μ., ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει.
† ΕΥΘΥΦΡΩΝ Κ., ἰατρός.
† ΖΑΝΟΣ Α. Π.
† ΖΩΓΡΑΦΟΣ Θεόδωρος, ἰατρός.
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Ξενοφῶν, »
ΖΩΗΡΟΣ ΠΑΣΣΑΣ Ἀλέξανδρος, ἰατρός.
ΙΓΓΛΕΣΗΣ Α., ἔμπορος.
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Ἐμμανουήλ, καθηγητής.
ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ Κωνσταντῖνος, πρώην σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας.
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ ΠΑΣΣΑΣ Ἀλέξανδρος, ἡγεμὼν τῆς Σάμου.
† ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Κωνσταντῖνος, ἰατρός.
† ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Στέφανος, »
ΚΟΥΣΟΥΔΗΣ Θεμιστοκλῆς, ἔμπορος.

† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Χ. Γεώργιος, κτηματίας.

† ΛΑΣΚΑΡΙΣ Ἀλέξανδρος, μητροπολίτης Σισανίου.

ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ ΠΑΣΣΑΣ Σπυρίδων, ἀρχίατρος καὶ ἰδιαίτερος ἰατρὸς τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου.

ΝΕΟΚΟΣΜΟΣ Δημήτριος, ἔμπορος.

† ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ Α., γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα.

ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ Δημήτριος.

† ΠΥΛΑΔΗΣ Βασίλειος, λόγιος.

ΡΑΖΗΣ Δημήτριος.

ΣΑΒΒΑΣ ΠΑΣΣΑΣ Ἰωάννης, πρώην γενικὸς διοικητὴς Κρήτης.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ Γαβριήλ, καθηγητής.

ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗΣ Γεώργιος, καθηγητής.

ΤΑΚΤΙΚΑ ΜΕΛΗ

Α

	Ἔτος ἐκλογῆς
ΑΘΗΝΟΓΕΝΗΣ Γεώργιος, τραπεζίτης ἐν Ἀθήναις	1863
ΑΘΗΝΟΓΕΝΗΣ Παῦλος, τραπεζίτης ἐν Σμύρνῃ	1871
ΑΚΕΣΤΟΡΙΔΗΣ Γ., ἰατρός	1888
ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ Δημ., ὑπάλληλος τῶν αὐτοκρατορικῶν τηλεγράφων	1872
ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ Σπυρίδων, γραμματεὺς τοῦ ἐμπορικοῦ ἐπιμελητηρίου	1883
ΑΛΙΜΠΕΡΤΗΣ Ἰωάννης	1872
ΑΜΑΞΟΠΟΥΛΟΣ Εὐάγγ., καθηγητής	1880
ΑΜΜΑΝΙΤΗΣ Νικόλαος, κτηματίας ἐν Κυδωνίαις	1889
ΑΜΠΕΔΙΔΗΣ Ἐμμανουήλ, ἰατρός	1888
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ Ἰωάννης, μητροπολίτης Καισαρείας	1870
ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ Ὀδυσσεύς	1881
ΑΝΔΡΕΟΥ Χ" Δημήτριος, ἔμπορος	1873
ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ, ἱερομόναχος	1879
ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντῖνος, πρώην γενικὸς διοικητὴς Κρήτης	1864
ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ Ἰωάννης, ἔμπορος	1874
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Θεόδωρος, ἐλεγκτὴς τῆς τραπέζης Κωνσταντινουπόλεως	1878
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Γεώργιος, δικηγόρος	1874
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Ἀθανάσιος, »	1890
ΑΠΟΣΤΟΛΟΓΛΟΥΣ Σάββας, »	1890
ΑΠΕΡΗΣ Πέτρος, χημικός	1887
ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1871
ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ Γ., πρώην γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα βασιλ. ἑλλ. πρεσβείας	1886
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Σταῦρος, μέγας λογοθέτης καὶ γερουσιαστής	1862
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Ἀλέξανδρος, ὑπάλληλος ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν	1885
ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ Ἰωάννης Δ., καθηγητής	1861
ΑΡΤΕΜΙΑΔΗΣ Ἰάκωβος	1876
ΑΣΝΑΒΟΥΡ Ἰωσήφ, ἀρχιτέκτων	1888
ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Μηνᾶς, καθηγητής	1888
ΑΦΙΔΗΣ Γεώργιος, διδάσκαλος	1883

Β

ΒΑΪΡΑΜΟΓΛΟΥΣ Α., δικηγόρος	1890
ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντῖνος, σχολάρχης ἐν Γαλατᾷ Κωνσταντινουπόλεως	1890
ΒΑΛΛΙΑΔΗΣ Κωνσταντῖνος, μητροπολίτης Μιτυλήνης	1874
ΒΑΛΛΙΑΝΟΣ Βασίλειος Μ., ἔμπορος	1871
ΒΑΛΣΑΜΑΚΗΣ Ἠλίας, καθηγητής	1883
ΒΑΛΤΑΤΖΗΣ Ἐμμανουήλ	1886

	Έτος ἐκλογῆς
ΒΑΝΔΙΔΟΠΟΥΛΟΣ Ἰωάννης	1886
BARDAUT A., δικηγόρος	1878
ΒΑΡΟΤΣΗΣ Ἰάκωβος, δικηγόρος	1878
ΒΑΣΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Ἀπόστολος, διδάσκαλος	1884
ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ Γ., κτηματίας	1881
ΒΑΣΜΑΤΖΙΔΗΣ Ἰωάννης, διευθυντὴς ἑλληνικοῦ ἐκπαιδευτηρίου ἐνταῦθα	1881
ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ Ἀπόστολος, ἰατρός	1861
ΒΕΓΛΕΡΗΣ Γρηγόριος, λόγιος	1888
ΒΕΓΛΕΡΗΣ Θεοχάρης, δικηγόρος	1890
ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΟΣ Ἰωάννης, ἔμπορος	1873
ΒΕΛΟΓΙΑΝΝΗΣ Μ., τραπεζίτης	1877
BENT Theodor, ἀρχαιολόγος	1886
BERGGREN Φ., ῥωπογράφος	1881
ΒΕΡΩΝ Στέφανος, ἔμπορος ἐν Βραΐλα	1886
ΒΙΚΕΛΑΣ Δ., λόγιος ἐν Παρισίοις	1872
ΒΛΑΣΤΑΡΗΣ Κωνσταντῖνος, ἔμπορος	1874
ΒΛΑΣΟΠΟΥΛΟΣ Εὐστάθιος, ἔμπορος ἐν Βραΐλα	1887
ΒΛΑΣΣΟΠΟΥΛΟΣ Διονύσιος » »	1887
ΒΟΓΟΣ Δελπέρ	1889
ΒΟΥΛΚΟΒΙΤΣ Γεώργιος, διπλωματικὸς πράκτωρ τῆς Βουλγαρίας ἐνταῦθα	1888
ΒΟΥΡΗΣ Ἰωάννης, λόγιος ἐν Ἀθήναις	1886
ΒΟΥΤΥΡΑΣ Σ. Ι., διευθυντὴς καὶ ἀρχισυντάκτης τῆς ἐφημερίδος «Νεολόγου»	1866
BRANTEGHEM van Alphonse, δικηγόρος ἐνταῦθα	1886
BROKHAUS Heinrich, ὑφηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Leipzig	1887
BROOKS Karl	1888

Γ

CARLOTI Marquis, ἀκόλουθος τῆς ἐνταῦθα Ἰταλικῆς πρεσβείας	1890
ΓΕΔΕΩΝ Μανουήλ, λόγιος	1887
ΓΕΝΗΔΟΥΝΙΑΣ Δημήτριος, ἔμπορος	1861
ΓΕΝΝΑΔΗΣ Νικόλαος, γεν. πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Κρήτῃ	1886
ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ, ἱεροδιάκονος	1887
ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ, ἐπίσκοπος Σταυρουπόλεως, χωρεπίσκοπος Σταυροδρομίου	1890
ΓΕΡΑΡΔΟΣ Ἀντώνιος, καταστηματάρχης	1890
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ, Πατριάρχης Ἀντιοχείας	1879
ΓΕΡΜΑΝΟΣ, μητροπολίτης Ἡρακλείας	1876
ΓΕΡΜΑΝΟΣ, » Σηλυβρίας	1885
ΓΕΩΡΓΑΛΑΣ Κ., διδάσκαλος	1876
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Γεώργιος, σπουδαστής	1890
ΓΚΙΟΥΜΟΥΣΓΚΕΡΔΑΝΗΣ Μ., ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1861
ΓΚΙΩΝ Ἰωάννης, διευθυντὴς τοῦ πρακτορ. τῆς ἀσφαλιστικῆς ἑταιρίας «Φοίνικος»	1864
ΓΚΙΩΚΑΣ Ἰωάννης, τραπεζίτης	1890

	Έτος ἐκλογῆς
ΓΑΥΚΑΣ Νικηφόρος, μητροπολίτης Μηθύμνης	1872
GÖDEL Lannoy Baron von, ἐπιτετραμμένος τῆς Αὐστρο-Οὐγγαρίας ἐν Τεχεράνῃ	1874
GONZALEZ del Campillo	1881
ΓΟΡΓΟΡΙΝΗΣ Γεώργιος, ἔμπορος ἐν Ροστοβίῳ	1879
ΓΟΥΔΑΣ Νικόλαος, δικηγόρος	1890
ΓΡΙΒΑΣ Ἰωάννης, διδάσκαλος	1890
GRÜNBERG Bernhardt	1885

Δ

DALESSIO I., τραπεζίτης	1874
ΔΑΜΣΑΣ Ἐμμανουήλ, ἔμπορος	1888
ΔΑΜΣΑΣ Νικόλαος, ἔμπορος	1888
ΔΑΟΥΤΗΣ Ν., πάρεδρος δικαστὴς τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἑλλ. προξενικοῦ δικαστηρίου	1883
ΔΑΝΙΗΛ, ἱεροδιάκονος ἐν Βραΐλᾳ	1874
ΔΕΛΛΑΠΟΡΤΑΣ Βρασίδας, ἔμπορος ἐν Ταϊγανίῳ	1373
ΔΕΛΛΗΚΑΝΗΣ Καλλίνικος, ἱερεύς	1883
ΔΕΠΑΣΤΑΣ Νικόλαος, βιβλιοπώλης	1873
DERENTHAL Chev. de, σύμβουλος τῆς γερμανικῆς πρεσβείας ἐν Ρώμῃ	1872
DEVEAUX Emile, πρώην διευθυντὴς τῆς ὀθ. τραπέζης	1873
ΔΗΜΑΔΗΣ, ἀρχιτέκτων	1887
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ Ξενοφῶν, ἔμπορος	1873
ΔΙΓΕΝΗΣ Π., πάρεδρος ἐν τῷ ἐνταῦθα ἑλλ. προξενικῷ δικαστηρίῳ	1878
ΔΟΡΔΟΥΦΗΣ Π., ἐμπορυπάλληλος ἐν Ὀδησσῷ	1878
ΔΟΡΟΥΤΗΣ Μιχαήλ	1873
DUVAND Louis, ὑπάλληλος ἐν τῷ μονοπωλείῳ τῶν καπνῶν	1890
DUSCANE Abbé	1890

Ε

ΕΛΠΙΔΗΣ Γ., γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς πρεσβείας	1874
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Π., ἔμπορος	1879
ΕΝΩΜΟΤΑΡΧΗΣ Ἰωάννης, δικηγόρος	1890
ΕΞΑΚΟΥΣΤΟΣ Πέτρος, ὑπάλληλος τοῦ μονοπωλείου τῶν καπνῶν ἐνταῦθα	1872
ΕΥΓΕΝΙΔΗΣ Εὐστάθιος, διοικητὴς τῆς ὀθωμανικῆς ἑταιρίας συναλλαγῶν καὶ ἀξιῶν	1871
ΕΥΚΑΡΠΙΔΗΣ Ν., ἐμπορορράπτης	1888
ΕΥΜΟΡΦΟΠΟΥΛΟΣ Ἀλεξ., ἱερομόναχος, γραμματεὺς τῆς κοινότητος τοῦ ἁγίου ὄρους	1875
ΕΥΜΟΡΦΟΠΟΥΛΟΣ Κοσμᾶς, μητροπολίτης Παραμυθίας	1887

Ζ

ΖΑΒΙΤΣΙΑΝΟΣ Σπ., ἰατρός	1886
ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ Εὐγ., α' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς πρεσβείας	1889

	Έτος ἐκλογῆς
ΖΑΝΕΛΛΗΣ Ἐμμανουήλ, ἔμπορος ἐν Μιτυλήνῃ	1868
ΖΑΡΙΦΗΣ Λεωνίδας, τραπεζίτης	1873
ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Ροστοβίῳ	1879
ΖΕΡΒΟΥΔΑΚΗΣ Ἰωάννης, ἐμπορυπάλληλος	1885
ΖΙΦΟΣ Θεμιστοκλῆς, ἔμπορος ἐν Ροστοβίῳ	1879
ΖΙΦΟΣ Παῦλος, » »	1879
ΖΙΦΟΣ Μιλτιάδης, » »	1879
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Ξενοφῶν, ἰατρός	1861
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Ἀντώνιος, ἔμπορος	1890

Η

HAYDERICH Engelhard, ἰδιοκτήτης τυπογραφείου	1889
ΗΛΙΑΔΗΣ Ἀθανάσιος, μητροπολίτης Ἰκονίου	1888
ΗΣΑΪΑΣ Μιχαήλ, γραμματεὺς τοῦ μητροπολίτου Ἐφέσου Κὺρ Ἀγαθαγγέλου	1884

Θ

ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ Μιχαήλ, ἔμπορος	1890
ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ Ἡρακλῆς, δικηγόρος	1890
ΘΑΝΟΣ Δημήτριος, ἔμπορος	1890
ΘΕΟΤΟΚΑΣ Γερμανός, ἀρχιμανδρίτης	1887
ΘΕΟΦΙΛΑΤΟΣ Ἀντώνιος	1885
ΘΩΜΙΔΗΣ Ἀθανάσιος, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1872

Ι

ΙΑΚΩΒΟΣ, ἐπίσκοπος Μοσχονησίων	1875
ΙΔΛΕΜΟΣ Ὀδυσσεύς, δημοσιογράφος	1872
ΙΓΓΛΕΣΗΣ Παναγῆς, ἔμπορος	1872
ΙΛΙΑΔΗΣ Ἰωάννης, διδάσκαλος	1888
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Εὐστάθιος, ἰατρὸς ἐν Βώλῳ	1879
ΙΩΑΣΑΦ, ἱεροψάλτης	1876

Κ

ΚΑΖΑΝΟΒΑΣ Γεώργιος, ἔμπορος	1871
ΚΑΛΒΟΚΟΡΕΣΗΣ Δημήτριος, ἔμπορος	1871
CALBERT James	1883
ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ Κωνσταντῖνος, πρώην μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας	1861
ΚΑΛΛΙΒΟΥΡΤΣΗΣ Πέτρος, ἰατρὸς ἐν Παρισίοις	1871
ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ, μητροπολίτης Δέρκων	1875
ΚΑΛΛΙΦΡΩΝ Βασίλειος, καθηγητής	1888
ΚΑΛΦΟΓΛΟΥΣ Μ., ἰατρός	1879

	Έτος ἐκλογῆς
ΚΑΜΠΑΝΑΚΗΣ Π., ἀρχιτέκτων	1888
ΚΑΠΛΑΝΙΔΗΣ Π., καθηγητής	1885
ΚΑΡΑΒΑΣΙΛΗΣ Ι.	1876
ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ Μ., δικηγόρος	1879
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, ἔμπορος	1890
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Πασσᾶς Ἀλέξανδρος, ἡγεμὼν τῆς Σάμου	1861
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Ἀλ. Κ., α' γραμματεὺς τῆς ἐν Βρυξέλλαις ὀθωμανικῆς πρεσβείας	1874
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Κωνστ. Στεφ., σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας	1867
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Τηλέμαχος	1874
ΚΑΡΑΝΔΙΝΟΣ Ἀνδρέας, ἔμπορος	1885
ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ Κωνσταντῖνος, βουλευτὴς ἐν Ἀθήναις	1862
ΚΑΡΑΤΖΑΣ, πρίγκηψ Ι. Κ., πρεσβευτὴς τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Στοκχόλμῃ καὶ Χάγῃ	1879
ΚΑΡΑΤΖΑΣ Ἀλέξανδρος, ἔμπορος	1889
ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ Ἰωάννης, καθηγητής	1871
ΚΑΣΤΕΛΛΗΣ Ἰωάννης, ἔμπορος	1872
ΚΕΛΑΪΔΙΤΗΣ Π., ἰατρός	1888
ΚΕΠΕΤΖΗΣ Σταῦρος	1872
ΚΕΠΕΤΖΗΣ Μιχαήλ, δικηγόρος	1890
ΚΕΣΣΙΣΟΓΛΟΥΣ Α., ἔμπορος ἐν Ροστοβίῳ	1879
ΚΕΦΑΛΑΣ Μιχαήλ, σχολάρχης	1885
ΚΕΧΑΓΙΑ Καλλιόπη, διευθύντρια τοῦ ἐν Ἀθήναις προτύπου παρθεναγωγείου	1875
CLICHIAN Alfred	1885
ΚΛΟΥΜΑΣΗΣ Δ., ἔμπορος	1873
ΚΟΚΚΟΛΑΤΟΣ Κλεόβουλος, ἰατρός	1891
ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ Ι., διδάσκαλος	1885
ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ Διον. Π., διδάσκαλος	1887
ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Κ., λόγιος	1882
ΚΟΠΑΣΗΣ Ἀνδρέας, σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας	1890
ΚΟΡΩΝΙΟΣ Γ., τραπεζίτης ἐν Παρισίοις	1872
ΚΟΣΤΟΜΥΡΗΣ Γεώργιος, ἰατρὸς ἐν Ἀθήναις	1880
ΚΟΤΖΑΜΠΑΣΗΣ Γεώργιος, καπνέμπορος ἐν Ἀμισῷ	1875
ΚΟΥΖΟΣ Γ., διδάσκαλος	1887
ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ Δημ., διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδος «Φιλιππουπόλεως» ἐν Φιλιππουπόλει	1877
ΚΟΥΜΑΣ Σωκράτης, διευθυντὴς τοῦ τυπογραφείου «Νεολόγου»	1885
ΚΟΥΜΑΤΟΣ Ἀνδρέας, ἔμπορος	1882
ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ Γ., ναυτικὸς ἀκόλουθος τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς πρεσβείας	1885
ΚΟΥΝΤΟΥΡΗΣ Ἀντώνιος	1885
ΚΟΥΠΠΑΣ Ἰωάννης, ἔμπορος	1882
ΚΟΥΠΠΑΣ Δημοσθένης, δικηγόρος	1887
ΚΟΥΡΜΟΥΖΗΣ Δημήτριος	1885
ΚΟΥΣΟΥΛΗΣ Θεμιστοκλῆς, ἔμπορος	1861
ΚΡΑΣΙΝΟΣΕΛΤΣΕΦ Νικόλαος, καθηγητὴς ἐν τῷ ἐν Ὀδησσῷ πανεπιστημίῳ	1890
ΚΡΗΤΙΚΟΣ Γεώργιος, ὑποπρόξενος τῆς Ρωσσίας ἐν Ραιδεστῷ	1885

Ἔτος ἐκλογῆς

KΡΙΕΖΗΣ Κωνστ., γραμματεὺς τῆς ἐν Βερολίνῳ ἑλληνικῆς πρεσβείας 1880
ΚΡΙΚΟΤΣΟΣ Ἰωάννης, μεσίτης ἐν Παρισίοις 1879
ΚΡΙΚΟΤΣΟΣ Νικόλαος. » » 1864
ΚΡΙΝΟΣ Κ., ἔμπορος ἐν Ροστοβίῳ 1879
ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Ἐτεοκλῆς, δημοσιογράφος. 1872
CURTIS C. G., πρεσβύτερος τῆς ἐνταῦθα ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας 1871
ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑΣ Χρ., κοσμηματοπώλης 1879
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Ἀνέστης, διευθυντὴς τυπογραφείου ἐν Ἀθήναις 1887
ΚΩΣΤΑΚΗΣ Ἰσοκράτης, ἰατρὸς 1890

Λ

LAMBER abbé 1887
ΛΕΒΑΛ Ἀνδρέας, λόγιος 1887
ΛΕΒΙΔΗΣ Γεώργιος, γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς πρεσβείας 1885
LEMOIN Léo, διευθυντὴς τῆς Crédit Lyonnais ἐνταῦθα 1885
ΛΕΜΠΙΔΙΕΦ Ἀμφιανὸς Λ., καθηγητὴς τοῦ ἐν Χαρκόβῳ πανεπιστημίου 1890
ΛΕΟΝΤΙΑΣ Σαπφώ, διευθύντρια τῆς Παλλάδος 1872
ΛΙΜΑΡΑΚΗΣ Λεωνίδας, ἰατρὸς 1887
ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ Μιλτιάδης, ἰατρὸς 1887
ΛΟΓΟΘΕΤΙΔΗΣ Μιλτιάδης, ὑπάλληλος ἐν τῇ διευθύνσει τοῦ δημοσίου ὀθωμανικοῦ χρέους . . 1888
LONG Albert, καθηγητὴς ἐν τῇ ἐνταῦθα Ροβερτείῳ σχολῇ 1885
ΛΟΡΑΝΔΟΣ Λιβέριος, τραπεζιτικὸς ὑπάλληλος 1887

Μ

ΜΑΓΚΟΣ Ἀντώνιος, ἔμπορος 1887
ΜΑΘΙΟΥΔΑΚΗΣ Ἀλέξανδρος, διευθυντὴς τῆς τραπέζης Ἠπειροθεσσαλίας ἐν Βώλῳ 1875
ΜΑΚΡΗΣ Κωνσταντῖνος, ἰατρὸς 1880
ΜΑΚΡΗΣ Παναγιώτης, διδάσκαλος 1887
ΜΑΚΡΙΔΗΣ Βίκτωρ, δικηγόρος 1890
ΜΑΛΙΑΚΑΣ Ἀβραάμ, διδάσκαλος 1887
ΜΑΛΙΑΚΑΣ Ἠλίας, δικηγόρος 1885
ΜΑΛΛΙΑΔΗΣ Δημήτριος, δικηγόρος 1865
ΜΑΛΛΙΑΔΗΣ Μ. 1878
ΜΑΝΔΑΝΑΚΗΣ Εὐάγγελος, ἔμπορος ἐν Ραιδεστῷ 1890
ΜΑΝΣΟΥΡΩΦ Παῦλος, β' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ῥωσσικῆς πρεσβείας 1887
ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ Ἀλεξ. Σπυρ., σύμβουλος τῆς ἐν Μαδρίτῃ ὀθ. πρεσβείας 1870
ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ Δημήτριος, πρόξενος τῆς Τουρκίας ἐν Μελίτῃ. 1870
ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ Σπυρίδων, ἀρχίατρος καὶ ἰδιαίτερος ἰατρὸς τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου. . . 1861
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Ἐλευθέριος 1876
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Θεόδωρος, τραπεζίτης 1872
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Φραγγούλης, ἔμπορος. 1874

	Ἔτος ἐκλογῆς
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Φραγγούλης, ἀρχιτέκτων	1890
ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ Ἐπαμ., γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα	1885
ΜΕΓΑΚΛΗΣ Ἀθανάσιος, μητροπολίτης Σισανίου	1877
ΜΕΘΟΔΙΟΣ, Μητροπολίτης, πρόεδρος Διδυμοτείχου	1876
ΜΕΙΛΛΑΣ Ἰωάννης, ἔμπορος	1885
ΜΕΙΛΛΑΣ Δημήτριος, ἔμπορος	1885
ΜΕΪΜΑΡΙΔΗΣ Πέτρος, ἀρχιτέκτων	1888
ΜΕΛΑΝΔΙΝΟΣ Ἐμμανουήλ, ἔμπορος	1877
ΜΕΣΗΝΕΖΗΣ Ἀντώνιος, ἰατρός	1884
ΜΕΤΑΞΑΣ Δημ., α´ γραμματεὺς τῆς ἐν Βερολίνῳ ἑλληνικῆς πρεσβείας	1885
ΜΗΛΙΩΤΗΣ Δημήτριος	1889
ΜΗΤΣΟΡΑΣ Κυριακός, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1871
MIZZI Louis, δικηγόρος	1887
MILLINGEN A. van, καθηγητὴς ἐν τῇ ἐνταῦθα Ῥοβερτείῳ Σχολῇ	1882
MORDTMANN A., ἰατρός	1871
MORDTMANN Joan, πρόξενος τῆς Γερμανίας ἐν Θεσσαλονίκῃ	1872
ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ Θεόδωρος Χ., γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ρουμανικῆς πρεσβείας	1880
ΜΟΥΣΟΥΡΟΣ Βασίλειος, κυβερνητικὸς ὑπάλληλος	1888
ΜΟΥΣΟΥΡΟΣ Παῦλος	1889
ΜΠΑΕΣΣΑΣ Ν., ἐλεγκτὴς τῆς γενικῆς ἑταιρίας τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους	1871
ΜΠΟΣΤΑΝΗΣ Δημήτριος, ἔμπορος	1887

Ν

ΝΑΡΔΗΣ Στέφανος, ἰατρός	1890
ΝΑΟΥΜ Ἰωάννης, πρόεδρος τοῦ ἐνταῦθα ἑλληνικοῦ προξενικοῦ δικαστηρίου	1885
ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ Ἰωάννης, τραπεζίτης ἐν Ἀθήναις	1871
ΝΕΛΙΔΩΦ Δημήτριος, ἀκόλουθος τῆς ἐνταῦθα ῥωσσικῆς πρεσβείας	1890
ΝΕΜΤΣΟΓΛΟΥΣ Ζήσης, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1870
ΝΕΟΦΥΤΟΣ, μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως	1871
ΝΕΟΦΥΤΟΣ, » Λαρίσσης	1874
ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ, » Κυζίκου	1877
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ Δ., δημοσιογράφος	1878
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ Ι., ἔμπορος ἐν Ῥοστοβίῳ	1879
ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Παναγιώτης, δικηγόρος	1890
ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, ὑπάλληλος ἐν τῇ τραπέζῃ Κωνσταντινουπόλεως	1890
ΝΙΚΟΛΣΩΝ Δ., α´ γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἀγγλικῆς πρεσβείας	1880
ΝΟΜΙΚΟΣ Α., ἔμπορος ἐν Ῥοστοβίῳ	1879

Ξ

ΞΥΔΙΑΣ Δ., ἔμπορος ἐν Ροστοβίῳ	1879
ΞΥΔΙΑΣ Θ., » »	1879
ΞΥΔΙΑΣ Μ., ἀργυραμοιβός	1885

Ο

	Έτος εκλογής
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Γεώργιος, ἰατρός	1880
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Δημοσθένης, καθηγητής	1889
ΟΛΥΜΠΙΑΔΗΣ Δ., ἔμπορος ἐν Ῥοστοβίῳ	1879
ΟΜΗΡΟΣ Γ., τραπεζίτης	1873
ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ Παρασκευᾶς, ἐμπορυπάλληλος	1887
ΟΡΦΑΝΟΥΔΑΚΗΣ Κωνσταντῖνος, διδάσκαλος τῆς ἰχνογραφίας καὶ ζωγραφικῆς	1879

Π

ΠΑΝΤΖΕΙΡΗΣ Ἀλέξανδρος, διερμηνεὺς τῆς ὀθ. τραπέζης	1882
ΠΑΞΙΝΟΣ Ἀνδρέας, ἔμπορος ἐν Βραΐλᾳ	1885
ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ Θεόδωρος, δικηγόρος	1890
ΠΑΠΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Νικήτας, διδάσκαλος	1886
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Γεώργιος, λόγιος	1881
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Κεραμεὺς Ἀθανάσιος, λόγιος	1881
ΠΑΠΟΥΔΩΦ Κωνστ., ἔμπορος ἐν Βραΐλᾳ	1885
ΠΑΠΑΡΡΟΥΣΗΣ Πέτρος, διδάσκαλος	1871
ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ Νικόλαος, διδάσκαλος	1771
ΠΑΡΙΣΗΣ Γεώργιος, τραπεζίτης ἐν Ἀθήναις	1873
ΠΑΡΙΤΣΗΣ Κ., ἱερεύς	1887
ΠΑΣΑΣ Δημήτριος, ἔμπορος ἐν Βραΐλᾳ	1885
ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ Δημήτριος	1861
ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ Νικόλαος	1861
ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ Λεωνίδας	1887
ΠΑΣΠΑΤΗΣ Ἀλέξανδρος, ἰατρός	1862
ΠΑΥΛΙΔΗΣ Ἀργύριος, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1872
PEARS Edwin, δικηγόρος	1874
ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ Κυριακός, λόγιος	1871
ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ Π., διδάσκαλος	1385
ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ Νικόλαος, πράκτωρ ἀσφαλιστικῶν ἑταιριῶν	1889
ΠΙΖΑΝΗΣ Ἀπολλινάριος, πράκτωρ τοῦ μονοπωλείου τῶν καπνῶν ἐν Ἀμίδῃ	1887
ΠΙΝΙΑΤΕΛΛΗΣ Ν., ἔμπορος ἐν Ροστοβίῳ	1879
PINÉYRO y Villavicencio, γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἰσπανικῆς πρεσβείας	1891
ΠΙΣΑΝΗΣ Νικόλαος, ἔμπορος	1880
ΠΙΣΣΑΣ Χριστόφορος, κτηματίας ἐν Ἀθήναις	1878
ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ, μητροπολίτης Γάνου καὶ Χώρας	1872
ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ, ἀρχιμανδρίτης, ἐπίτροπος πατριάρχου Ἱεροσολύμων	1885
ΠΟΛΥΚΡΙΤΟΣ Στέργιος, δημοσιογράφος	1891
ΠΟΠΕΣΚΟΣ Εὐστάθιος, διδάσκαλος	1885
ΠΟΡΦΥΡΙΟΣ, ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ ὄρους Σινᾶ	1874
ΠΟΥΛΟΥΛΙΔΗΣ Γ., δικηγόρος	1888
PRÉTEXTAT, ζωγράφος	1887

	Έτος ἐκλογῆς
ΠΡΙΝΤΖΗΣ Κωνσταντῖνος, ἐμπορυπάλληλος	1891
ΠΡΩΪΟΣ Παντελῆς, μεσίτης συναλλαγμάτων	1885
ΠΡΩΓΑΚΗΣ Γεώργιος, ἱεροψάλτης	1890

Ρ R

ΡΑΖΗΣ Ἀλέξανδρος	1875
ΡΑΖΗΣ Ἀριστείδης, μηχανικός	1873
ΡΑΪΝΕΚ Κίμων	1885
ΡΑΛΛΗΣ Κ., ἐμπορυπάλληλος	1879
ΡΑΛΛΗΣ Στέφανος, τραπεζίτης ἐν Παρισίοις	1863
ΡΕΝΙΕΡΗΣ Α., ἔμπορος ἐν Ροστοβίῳ	1879
ΡΕΥΕR Constantin, καθηγητὴς γυμνασίου ἐν Τεργέστῃ	1888
ΡΙΚΑΚΗΣ Ἰωάννης, ὑποπρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Βερροίᾳ	1887
ΡΙΤΣΟΣ Βασίλειος, ἰατρός	1887
ΡΟΔΩΝΙΔΗΣ Σ., ἔμπορος	1881
ROSENFELD Διονύσιος, διδάσκαλος	1888
ΡΟΣΟΛΑΤΟΣ Φραγκῖσκος, δικηγόρος	1887
ΡΟΣΟΛΥΜΟΣ Ἀθανάσιος, ἔμπορος	1881
ΡΩΜΑΝΟΣ Ἄθως, γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἑλλην. πρεσβείας	1887

Σ

ΣΑΒΒΑΣ ΠΑΣΣΑΣ Ἰωάννης, πρώην γενικὸς διοικητὴς Κρήτης	1861
ΣΑΓΓΡΑΝΤΗΣ Ἰωάννης, ἔμπορος ἐν Ἀθήναις	1878
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ Δ., ἐν Ἀλεξανδρείᾳ	1878
ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θεμιστοκλῆς, καθηγητής	1879
ΣΑΜΑΡΤΣΙΔΗΣ Χριστόφορος, καθηγητής	1877
ΣΑΡΑΚΙΩΤΗΣ Βασίλειος, ἰατρός	1865
ΣΑΡΣΕΝΤΗΣ Ἠλίας, ἔμπορος ἐν Ροστοβίῳ	1879
SARTORIS Maitland	1882
ΣΒΕΤΣΙΝ Ἀλέξανδρος, β´ γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ρωσσικῆς πρεσβείας	1889
ΣΓΟΥΡΙΔΗΣ Νικόλαος, ὑπάλληλος ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ὑψ. Πύλης	1887
ΣΓΟΥΤΑΣ Δημήτριος, τραπεζίτης ἐν Μασσαλίᾳ	1871
SCHROEDER Paul, διευθυντὴς τοῦ γραφείου τῆς ἐνταῦθα γερμανικῆς πρεσβείας	1871
ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Ζωρζῆς, ἔμπορος	1871
ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, ἰατρός	1880
SEGALLES Joseph, ἱεραπόστολος	1883
ΣΕΪΤΑΝΙΔΗΣ Γεώργιος, βιβλιοπώλης	1872
SHAW William	1872
ΣΙΔΕΡΟΠΟΥΛΟΣ Ξενοφῶν, ἐμπορυπάλληλος	1880
ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΟΥΣ Ἰωάννης, τραπεζίτης	1873
ΣΙΩΤΗΣ Ἰωάννης, ἰατρός	1890
ΣΚΑΝΑΒΗΣ Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Ροστοβίῳ	1879

	Έτος εκλογής
ΣΚΑΡΑΜΑΓΚΑΣ Ε., ἔμπορος ἐν Ροστοβίῳ	1879
ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ Στέφανος, τραπεζίτης	1871
ΣΚΩΤΙΔΗΣ Ν., πρώην πάρεδρος ἐν τῷ ἐνταῦτα ἑλληνικῷ προξενικῷ δικαστηρίῳ	1885
ΣΜΥΡΝΩΦ Ἀλέξιος, γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ρωσσικῆς πρεσβείας	1887
ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ Βασίλειος, ἔμπορος	1871
ΣΟΥΓΔΟΥΡΗΣ Π., ἔμπορος ἐν Ροστοβίῳ	1879
ΣΟΥΛΛΙΔΗΣ Ν. Θ., δημοσιογράφος	1871
ΣΟΥΤΣΟΣ Ἀλεξ., γραμματεὺς τοῦ ἐν Σοφίᾳ ἑλληνικοῦ διπλωματικοῦ πρακτορείου	1881
ΣΠΑΝΔΩΝΗΣ Γ., ἐμπορυπάλληλος	1874
ΣΠΑΝΔΩΝΗΣ Νικόλαος, λόγιος	1881
ΣΤΑΘΑΤΟΣ Ὄθων, ἔμπορος	1885
ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ Νικόλαος, νομικὸς ἐν Σάμῳ	1878
ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ Ἀναστάσιος, ἔμπορος ἐν Σηλυβρίᾳ	1879
ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚ Παῦλος, τραπεζίτης	1875
ΣΥΓΓΡΟΣ Ἀνδρέας, »	1871
ΣΥΡΜΑΣ Γεώργιος	1885
ΣΦΕΤΣΟΣ Ἀριστείδης, πράκτωρ ἀτμοπλοϊκῶν ἑταιριῶν	1887
ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ, μητροπολίτης Ἰωαννίνων	1871

Τ

ΤΑΒΟΥΛΑΡΗΣ Διονύσιος	1890
ΤΑΓΗΣ Φίλιππος, καθηγητής	1875
ΤΑΜΒΑΚΟΣ Δ. Ν., ἔμπορος	1863
ΤΑΤΑΛΙΑΣ Ἀνδρέας, ἰατρός	1885
ΤΕΛΛΟΓΛΟΥΣ Σ., τραπεζίτης	1890
ΤΗΟΜΑΝ Α., διδάσκαλος	1875
ΤΡΩΪΑΝΟΣ Κωνσταντῖνος, ὑπάλληλος ἐν τῷ μονοπωλείῳ τῶν καπνῶν	1890
ΤΣΕΡΛΕΝΤΗΣ Βελισσάριος, ἔμπορος	1873
ΤΣΙΑΚΑΣ Γεώργιος, δημοσιογράφος ἐν Ἀθήναις	1881
ΤΣΙΚΑΛΙΩΤΗΣ Στέφανος, πράκτωρ τῆς πανελληνίου ἀτμοπλοϊκῆς, ἑταιρίας ἐνταῦθα	1871

Φ

ΤΣΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Κωνστ., κοσμηματοπώλης	1878
ΦΑΚΑΡΟΣ Μ., διερμηνεὺς τοῦ ἐνταῦθα ἑλληνικοῦ προξενείου	1874
ΦΕΪΖΗ ΒΕΗΣ, πρόξενος τῆς Τουρκίας ἐν Ὀδησσῷ	1874
ΦΙΛΙΟΣ Δ., ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων ἐν Ἀθήναις	1872
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Δ. Ν., ἔμπορος	1876
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Νικόλαος	1861
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Φώτιος, ἰατρός	1878
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Ἀπόστολος, λόγιος	1890
ΦΩΤΙΟΣ, μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως	1881

W

	Ἔτος ἐκλογῆς
WASHINGTON Georges, ἱερεὺς τῆς ἐνταῦθα ἀγγλικῆς πρεσβείας	1883
WEISBACH Augustin, ἰατρός.	1873

X

HANOTAUX M. G., σύμβουλος τῆς ἐνταῦθα γαλλικῆς πρεσβείας	1885
ΧΑΡΜΑΝΤΑΣ Δ., ἰατρός	1882
ΧΑΣΙΩΤΗΣ Γεώργιος, λόγιος ἐν Παρισίοις.	1861
ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Χρῆστος, ἱδρυτὴς καὶ γυμνασιάρχης τοῦ ἐνταῦθα ἑλληνικοῦ λυκείου	1872
ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Παναγιώτης, ἰατρός	1885
ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ Ἰωάννης, τραπεζίτης	1883
ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ Ἀχιλλεύς, δικηγόρος	1888
ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ Ἀναστάσιος, ἰατρός	
ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ Ἰωάννης, ὑπάλληλος ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς δικαιοσύνης	1888
ΧΡΥΣΑΦΙΔΗΣ Κωνσταντῖνος, λόγιος	1890
ΧΡΥΣΟΒΕΛΩΝΗΣ Λεωνίδας, ἔμπορος ἐν Μαγκεστρίᾳ	1866
ΧΡΥΣΟΒΕΛΩΝΗΣ Μιχαὴλ » » Λιβερπούλῃ	1876
ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗΣ Γεώργιος, διευθυντὴς ἑλλην. ἐκπαιδ. ἐν Βραΐλᾳ.	1885

Ψ

ΨΑΔΙΔΑΣ Μιχαήλ, ἰατρός.	1890
ΨΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντῖνος, διευθυντὴς τῆς πανελληνίου ἀτμοπλοϊκῆς ἑταιρίας ἐν Πειραιεῖ	1875
ΨΥΧΑΡΗΣ Νικόλαος	1880
ΨΩΜΙΑΔΗΣ Κωνσταντῖνος	1881

ΕΠΙΤΙΜΑ ΜΕΛΗ

	Ἔτος ἐκλογῆς
ΑΑΡΙΦΗ ΠΑΣΣΑΣ, πρόεδρος τοῦ συμβουλίου τοῦ Κράτους	1887
ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ, μητροπολίτης Ἐφέσου	1881
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Γρηγόριος, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Οὐασιγκτῶνι	1879
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Ἰωάννης, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Βερολίνῳ.	1873
ASCOLI G. H.	1885
ΑΦΕΝΤΟΥΛΗΣ Θεόδωρος, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.	1886

B

ΒΑΛΕΤΤΑΣ Ἰωάννης, λόγιος ἐν Λονδίνῳ.	1874
BARTHÉLÉMY SAINT-HILLAIRE, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας καὶ γερουσιαστής	1871
BANCROFT Georges, πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Βερολίνῳ.	1872
BENSCHOTEN van James Cooke, καθηγητὴς ἐν Middletown Wesleyan πανεπιστημίῳ ἐν Ἀμερικῇ.	1885
ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ Δημήτριος, πρώην καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου	1874
BERNHARD, πρίγκηψ, διάδοχος τοῦ Sax Mainingen	1887
ΒΗΣΣΑΝΗΣ Πανταζῆς	1881
BIGOT Ch.	1885
ΒΙΤΤΩΡΗΣ Ι.	1881
BLACK bey, πρώην πρόεδρος τοῦ ϛ' δημαρχιακοῦ τμήματος ἐνταῦθα	1886
BLACKIÉ J. Stuart, καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῷ ἐν Ἐδιμβούργῳ πανεπιστημίῳ	1864
BLANC baron, πρεσβευτὴς τῆς Ἰταλίας ἐνταῦθα	1890
BLASS Friedrich, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Kiel	1885
BOECKH R., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Βερολίνου	1885
BOKER, πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει.	1862
BONITZ, διευθυντὴς τῆς ἀνωτέρας παιδεύσεως ἐν Πρωσσίᾳ	1885
ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ Ἀλέξανδρος, ἔμπορος ἐν Ὀδησσῷ	1881
BRÉAL Michel, καθηγητὴς τοῦ ἐν Παρισίοις πανακαδημίου.	1885
BRINZ von A., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Μονάχου	1885
ΒΡΥΕΝΝΙΟΣ Φιλόθεος, μητροπολίτης Νικομηδείας	1884
BRUNN H., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Μονάχου	1885
BÜCHELER Fr., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Βόννης	1885
BURNOUF Emile, πρώην διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις γαλλικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς ἐν Παρισίοις	1867

C

CALICE Βαρῶνος, πρεσβευτὴς τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐνταῦθα	1884
CHRIST W., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Μονάχου	1870
COX S. S., πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐνταῦθα	1885

Ἔτος ἐκλογῆς

CROISSET Alfred καθηγητὴς ἐν τῇ ἐν Παρισίοις σχολῇ τῶν γραμμάτων 1885
CROISSET Maurice, καθηγητὴς ἐν τῇ ἐν Montpellier σχολῇ τῶν γραμμάτων 1885
CURTIUS Ernst καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου 1870

Δ

DERBY Lord πρώην ὑπουργὸς τῆς Ἀγγλίας 1876
DILTHEY C., καθηγητὴς τοῦ ἐν Göttingen πανεπιστημίου 1885
ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ε', οἰκουμενικὸς πατριάρχης 1886
DITTENBERGER, καθηγητὴς τοῦ ἐν Halle-Wittenberg πανεπιστημίου 1885
DUHN von Fr., καθηγητὴς τοῦ ἐν Heidelberg πανεπιστημίου 1885
DUFFERIN Lord, πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐνταῦθα 1881
DURUY Victor, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας καὶ πρώην ὑπουργὸς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν Παρισίοις 1882

Ε

ECKSTEIN, καθηγητὴς τοῦ ἐν Λειψίᾳ πανεπιστημίου 1879
ΕΔΧΕΜ πασσᾶς, ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν 1865
EIMER Th., καθηγητὴς τοῦ ἐν Tübingen πανεπιστημίου 1885
ELIOT Charles, πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου Havvard in Cambridgen 1885
ELIOT Sir G. Henri, πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐν Βιέννῃ 1872
ENGEL, γραμματεὺς τοῦ πρωσσικοῦ κοινοβουλίου 1886
ΕΡΒΙΤΣΑΝΟΣ Κ., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἰασίῳ σεμιναρίου Σοκόλας 1885

F

FABRI 1878
FEAN Walker, πρεσβευτὴς τῶν ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Ἀθήναις . . . 1885
FERLAND Orlando, καθηγητὴς τοῦ ἐν Viliamtown τῆς Ἀμερικῆς κολλεγίου Οὐϊλιέλμου . 1885
FIRSCHER K., καθηγητὴς τοῦ ἐν Heidelberg πανεπιστημίου 1885
FÖSTER, καθηγητὴς τοῦ ἐν Kiel πανεπιστημίου 1885
FOUCART P., μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολ. γαλλικῆς σχολῆς . 1885
FOUILLET Alfred, maître de Conférences ἐν τῷ ἐν Παρισίοις ἀνωτέρῳ διδασκαλείῳ . . . 1885
FOURNIER Ch., πρώην πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐνταῦθα 1878
FREEMAN A. E 1885

Z G

ΖΑΠΠΑΣ Κωνσταντῖνος, κτηματίας ἐν Βλαχίᾳ 1374
ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ Στέφανος, ἔμπορος ἐν Μασσαλίᾳ 1880
GEMMA Adolfo, διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ Revista 1871
ΖΕΡΛΕΝΤΗΣ Χριστόφορος, τραπεζίτης ἐν Βουκουρεστίῳ 1888
GEVAERT H. A., διευθυντὴς τοῦ βασιλ. ᾠδείου ἐν Βρυξέλλαις 1881
GIDEL, διευθυντὴς τοῦ λυκείου τοῦ μεγάλου Λουδοβίκου 1885

	Έτος ἐκλογῆς
GILDERSLEVE Basil, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Johns Hopkins ἐν Βαλτιμόρῃ . . .	1885
GIRARD Jules, μέλος τοῦ ἐν Παρισίοις πανακαδημίου	1885
GLADSTONE William	1862
CÖTZ G., καθηγητὴς τοῦ ἐν Jena πανεπιστημίου	1885
GREGORY Caspar René, καθηγητὴς τοῦ ἐν Λειψίᾳ πανεπιστημίου Johns Hopkins . . .	1885
GROSVENOR Edwin, καθηγητὴς ἐν τῇ Ροβερτείῳ σχολῇ	1885
CUTSCH van A., » τοῦ ἐν Tübingen πανεπιστημίου	1885
GUILLAUME μέλος τοῦ πανακαδημίου ἐν Γαλλίᾳ.	1886

H

HARRIS Bendel, καθηγητὴς τοῦ ἐν Βαλτιμόρῃ πανεπιστημίου	1885
HASDEN P. B., » τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ πανεπιστημίου.	1885
HATZFELDT V., πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας ἐν Παρισίοις	1880
HEAP H. G., γενικὸς πρόξενος τῶν ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐνταῦθα	1880
HENGEN W., γραμματεὺς τῆς ἐν Ρώμῃ ἀρχαιολογικῆς ἀκαδημίας.	1872
HENSE Otto, καθηγητὴς τοῦ ἐν Freiburg πανεπιστημίου	1885
HERTZ M., καθηγητὴς τοῦ ἐν Breslau πανεπιστημίου.	1885
HERZOG E., καθηγητὴς τοῦ ἐν Tübingen »	1885
HEYDEMANN, καθηγητὴς τοῦ ἐν Halle-Wittenberg πανεπιστημίου	1885
HEUZEY Léon, καθηγητὴς τῆς ἐν Παρισίοις σχολῆς τῶν καλῶν τεχνῶν	1874
HILLER E., καθηγητὴς τοῦ ἐν Halle-Wittenberg πανεπιστημίου.	1885
HIRSCHFELD G., καθηγητὴς τοῦ ἐν Königsberg πανεπιστημίου	1888
HOLTXENDORFF Franz von, καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου.	1872
HOUSSAYE Henri, λόγιος ἐν Παρισίοις	1879
HULTSCH Fried., καθηγητὴς γυμνασιάρχης ἐν Δρέσδῃ	1885

I

ΙΓΝΑΤΙΕΦ général, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας ἐνταῦθα	1865
ΙΩΑΚΕΙΜ ὁ Γ', πρώην οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως	1878
ΙΩΑΝΝΕΣΚΟΣ Νικ., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἰασίῳ πανεπιστημίου	1885

J

JAECQUEMYNS C. Rolin, πρώην ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τοῦ Βελγίου	1881
JANET Paul, μέλος τοῦ πανακαδημίου	1885
JEBB, καθηγητὴς ἐν Γλασκώβῃ	1878

K

ΚΑΛΛΙΓΑΣ Π., ὑποδιευθυντὴς τῆς ἐθνικῆς τραπέζης τῆς Ἑλλάδος.	1871
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ ΠΑΣΣΑΣ Ἀλέξανδρος, ἡγεμὼν τῆς Σάμου	1881
KEIL H., καθηγητὴς τοῦ ἐν Halle-Wittenberg πανεπιστημίου	1885
KEKULÉ H., καθηγητὴς τοῦ ἐν Bonn πανεπιστημίου	1885

Έτος ἐκλογῆς

KEUDELL von, πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας ἐν Ρώμῃ 1871
KIPIRTSNIKOFF A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ὀδησσῷ πανεπιστημίου 1885
KIRCHHOFF A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου. 1872
KISSLING A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ὀδησσῷ πανεπιστημίου 1885
ΚΟΓΑΛΤΣΙΑΝΟΣ Μιχαὴλ, πολιτικὸς Ρωμοῦνος 1885
KÖHLER U., διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς 1885
KONTZE, διευθυντὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ αὐτοκρατορικοῦ μουσείου 1885
ΚΟΝΤΟΣ Κ., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου 1863
KOTONBINSKY A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ὀδησσῷ πανεπιστημίου. 1885
ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ Ἀνδρέας, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα 1875
KUGLER B. 1885
ΚΩΣΤΗΣ Κ. Ν., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου 1882

Λ L

LANGE K., καθηγητὴς τοῦ ἐν Λειψίᾳ πανεπιστημίου 1885
LATYSCHEN Basil, μέλος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας Πετρουπόλεως 1885
LAYENS Lord, πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐν Παρισίοις 1862
LESSEPS Ferdinand, μηχανικὸς ἐν Παρισίοις 1865
LÉVÊQUE Charles, μέλος τῆς πανακαδημίου τῆς Γαλλίας 1866
LIARD, διευθυντὴς τῆς ἀνωτέρας παιδεύσεως ἐν Γαλλίᾳ 1885
ΛΙΒΑΔΑΣ Θεαγένης, διευθυντὴς τῆς ἐν Βιέννῃ ἑλληνικῆς σχολῆς 1874
LIEBECK, καθηγητὴς τοῦ ἐν Giessen πανεπιστημίου 1885
LIEBMANN, καθηγητὴς τοῦ ἐν Jena πανεπιστημίου 1885
LIGHTFOOT D. Bischof of Darham 1885
LISTER Joseph, καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς ἐν Λονδίνῳ 1881
LÖWENFELD Th., καθηγητὴς τοῦ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίου 1885
LÜBBERT, καθηγητὴς τοῦ ἐν Bonn πανεπιστημίου 1885
LUCHS A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Erlangen πανεπιστημίου 1885
LUDOLF Comte, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐνταῦθα 1872

M

MADWIG N., καθηγητὴς τοῦ ἐν Κοπεγχάγῃ πανεπιστημίου. 1885
MACMILTON G., ἐπίτιμος γραμματεὺς τοῦ ἐν Λονδίνῳ συλλόγου πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν 1885
MAURENBRECHER W., καθηγητὴς τοῦ ἐν Λειψίᾳ πανεπιστημίου 1885
ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ Ν., πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα 1864
ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ Π., πρεσβευτὴς τῆς Ρουμανίας ἐν Βιέννῃ 1882
MEYER Gustav, καθηγητὴς τοῦ ἐν Graz πανεπιστημίου. 1885
MEZIÈRES, μέλος τῆς Γαλλικῆς ἀκαδημίας 1885
MELCHIOR Eugène de Bogüé 1889
ΜΗΝΙΑΤΗΣ Ἀλβάνης Μαργαρίτης 1885
ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Ἡρακλῆς, καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου. 1873

Ἔτος ἐκλογῆς

MICHAELIS A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Strassburg πανεπιστημίου 1885
MILLER Emmanuel, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας 1863
MONTEBELLO de, πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐνταῦθα. 1885
MORRIS Joy, πρώην πρεσβευτὴς τῶν ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐνταῦθα 1865
ΜΟΥΝΙΦ ΠΑΣΣΑΣ, ὑπουργὸς τῆς παιδείας 1865
MULLER J. van, καθηγητὴς τοῦ ἐν Erlangen πανεπιστημίου 1885
MULLER J., » » Κοπεγχάγη » 1885

N

NABEL, καθηγητὴς τοῦ ἐν Leyde πανεπιστημίου 1885
NAUCK A., » τοῦ ἐν Πετρουπόλει » 1885
NAUMANN C., καθηγητὴς τοῦ ἐν Strassburg πανεπιστημίου 1885
NÉLIDOW de, πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας ἐνταῦθα 1883
NEWTON, διευθυντὴς τοῦ βρεττανικοῦ μουσείου ἐν Λονδίνῳ 1871
NOAILLES marquis de, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐνταῦθα 1883
NORTH Edwart, καθηγητὴς τοῦ ἐν νέᾳ Ὑόρκῃ Hamilton Colleg 1885
NAVILLE Adrien A., καθηγητὴς ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ Neuchâtel. 1885

Π P

ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ Ι., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου. 1874
ΠΑΡΑΣΧΟΣ Ἀχιλλεύς 1880
PASTEUR Louis, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας 1874
ΠΑΥΛΟΥ Ἀλέξιος, καθηγητὴς τοῦ ἐν Μόσχᾳ πανεπιστημίου 1886
PERROT Géorges, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας 1874
ΠΕΤΡΟΣ Ο Β', πρώην αὐτοκράτωρ Βρασιλίας 1873
PIERSON A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Amsterdam πανεπιστημίου 1885
PONIATOWSKI J., μέλος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας Πετρουπόλεως 1885
POWELL J. M., διευθυντὴς τοῦ ἐθνολογικοῦ γραφείου τῆς ἐν Οὐασιγκτῶνι Σμιθσωνείου Ἀκαδημίας 1885
PORTER Noah, καθηγητὴς τοῦ ἐν νέᾳ Ὑόρκῃ πανεπιστημίου Sale 1885
PRANTL von K., καθηγητὴς τοῦ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίου. 1885

P R

ΡΑΓΚΑΒΗΣ Ἀλέξανδρος, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν Βερολίνῳ 1863
RADOVITZ de, πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας ἐνταῦθα 1883
RASCON Comte de, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ἱσπανίας ἐνταῦθα. 1881
RENÉ Briau, βιβλιοφύλαξ τῆς ἐν Παρισίοις ἰατρικῆς ἀκαδημίας 1876
ΡΕΝΙΕΡΗΣ Μ., διοικητὴς τῆς ἐθνικῆς τραπέζης τῆς Ἑλλάδος 1864
RIBBECK O., καθηγητὴς τοῦ ἐν Λειψίᾳ πανεπιστημίου 1885
RIVIER Alphonse, καθηγητὴς τοῦ ἐν Βρυξέλλαις πανεπιστημίου 1881
ROBERT C., καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου 1885
ROEHL N., καθηγητὴς τοῦ ἐν Königsberg πανεπιστημίου. 1885

Ἔτος ἐκλογῆς

RONDE E., καθηγητὴς τοῦ ἐν Tübingen πανεπιστημίου 1885
ROSSIGNOL J. P., μέλος τῆς πανακαδημίου τῆς Γαλλίας 1864
ROSSBACH A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Breslau πανεπιστημίου. 1885
RUELLE Em. Ch., ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης τῆς Sainte Géneviève. 1885
RUMELIN von. G., καθηγητὴς τοῦ ἐν Tübingen πανεπιστημίου 1885

Σ

ΣΑΒΒΑΣ, ἀρχιεπίσκοπος Τδεέρ 1888
ΣΑ·Ι·Τ ΠΑΣΣΑΣ, πρώην πρωθυπουργός. 1879
ΣΑ·Ι·Τ ΠΑΣΣΑΣ, ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν 1887
ΣΕΜΟΛΑΑΣ, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Νεαπόλεως 1891
SAUPPE Hermann, καθηγητὴς τοῦ ἐν Γοτίγγῃ πανεπιστημίου 1875
SCHANZ M., » » Würzburg » 1885
SCHMIDT Bernard, » » Jena » 1870
SCHMIDT G., » » Βερολίνῳ » 1885
SCHMIDT Moritz, » » Jena » 1871
SCHÖLL R., » » Μονάχῳ » 1886
SCHWABE von L. » » Tübingen » 1885
SIEVERS E., » » » » 1886
SIGWART von Ch., » » » » 1885
STUDEMUND W., » » Strassburg » 1885
STAMFORD, γερουσιαστὴς ἐν Οὐασιγκτῶνι 1885
ΣΤΟΥΡΤΖΑΣ Δημήτριος, πολιτικὸς Ρωμοῦνος 1885
STRAUSS Oscar, πρεσβευτὴς τῶν ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐνταῦθα 1888
SUSEMIHL Fr., καθηγητὴς τοῦ ἐν Greifswald πανεπιστημίου. 1885

T

THORNTON Edward, πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐνταῦθα 1885
THUROT Charles, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας 1873
TOTLESCU Gr., καθηγητὴς τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ πανεπιστημίου 1885
TOURNIER Edward, διευθυντὴς τῶν φιλολογικῶν σπουδῶν ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν ἐν Σορβώνῃ 1886
TREITSCHKE von H., καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου 1885
ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ Χαρίλαος 1878
TROITSKY J., καθηγητὴς ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ Πετρουπόλεως 1885
TUCKERMAN Carles, πρώην πρεσβευτὴς τῶν ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐνταῦθα . 1873
TYLER William, καθηγητὴς τοῦ ἐν Οὐασιγκτῶνι πανεπιστημίου τοῦ Κολόμβου. 1885
TYLER William, καθηγητὴς ἐν τῷ ἐν Amherst Ἀμερικῆς Colleg 1885

U

USENER H., καθηγητὴς τοῦ ἐν Bonn πανεπιστημίου 1885
USPENSKY, καθηγητὴς τοῦ ἐν Ὀδησσῷ πανεπιστημίου 1885
USSING, καθηγητὴς τοῦ ἐν Κοπεγχάγῃ πανεπιστημίου 1885

Φ

	Έτος ἐκλογῆς
ΦΙΛΗΜΩΝ Τιμολέων	1879
ΦΙΛΙΠΠΩΦ, στρατηγὸς ἐν Πετρουπόλει	1877
ΦΡΕΑΡΙΤΗΣ Κωνσταντῖνος, καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου	1879
ΦΡΑΓΓΟΥΔΗΣ Ἐπαμ., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἰασίῳ πανεπιστημίου	1885

V

VACHEROT, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικοπολιτικῶν ἐπιστημῶν ἐν Παρισίοις	1885
VAHLEN J., καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου	1885
VIRCHOW Rudolf, καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου	1881
VOGÜÉ Melchior Comte de, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐνταῦθα	1873
VOLLGREFF, καθηγητὴς τοῦ ἐν Leyden πανεπιστημίου	1885

W

WADDINGTON Henry, πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐν Λονδίνῳ	1878
WECKLEIN N., γυμνασιάρχης ἐν Μονάχῳ	1885
WEIL Henri, καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν Παρισίοις	1867
WELLING James, καθηγητὴς τοῦ ἐν Οὐασιγκτῶνι πανεπιστημίου τοῦ Κολόμβου	1885
WENSEMUTH C., καθηγητὴς τοῦ ἐν Heidelberg πανεπιστημίου	1885
WERTHER Baron von, πρώην πρεσβευτὴς Γερμανίας ἐνταῦθα	1875
WHITE William, πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐνταῦθα	1886
WIESELER Friedrich, καθηγητὴς τοῦ ἐν Γοτίγγῃ πανεπιστημίου	1873
WITTE Baron de, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας	1876

Ψ

ΨΥΧΑΡΗΣ Ἰωάννης, καθηγητὴς ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν ἐν Σορβώνῃ	1885

Z

ZAMBALDI F., καθηγητὴς ἐν Βενετίᾳ	1872
ZELLER Ed., καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου	1885
ZICHY Comte, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐνταῦθα	1874

ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΑ ΜΕΛΗ

Α

	Έτος εκλογής
ΑΓΓΕΛΑΙΔΗΣ Τηλέμαχος, κτηματίας ἐν Κίῳ	1863
ΑΔΑΜΑΝΤΙΔΗΣ Παναγιώτης, διδάσκαλος	1885
ΑΝΘΙΜΟΣ, μητροπολίτης Ἀμασείας	1868
ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ Λέανδρος, καθηγητής	1863
ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ Β., καθηγητὴς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ	1872
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Δημήτριος	1875
ARNDT Paul	1889

Β

ΒΕΡΓΩΤΗΣ Παναγιώτης, λόγιος ἐν Κεφαλληνίᾳ	1878
BERTHERAND, γενικὸς γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀλγερίᾳ κλιματολογικῆς ἑταιρίας	1870
ΒΛΑΣΤΟΣ Στέφανος, ἔμπορος ἐν Μασσαλίᾳ	1887
ΒΛΑΧΟΣ Ἄγγελος, πρώην ἐπιτετραμμένος τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἐν Βερολίνῳ	1875
BOLTZ August, καθηγητὴς γυμνασίου ἐν Darmstadt	1888
ΒΟΡΕΑΔΗΣ Ἀντώνιος, καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ	1885
ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ Ἀναστάσιος, πολιτικὸς πράκτωρ τῆς Ἑλλάδος ἐν Αἰγύπτῳ	1879
ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ Ἀλέξανδρος, δημοσιογράφος ἐν Τεργέστῃ	1879

Γ

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Ν., ἰατρὸς ἐν Βώλῳ	1863
ΓΡΗΓΟΡΑΣ Γερμανός, διευθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς	1863
ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ Ἀντ., σχολάρχης ἐν Ἀμισσῷ	1864
ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ Βασίλειος, ἰατρὸς ἐν Δράμᾳ	1885
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ, μητροπολίτης Ἰωαννίνων	1886

C

CAILLEMER Exupère, πρύτανις τῆς ἐν Λουγδούνῳ νομικῆς σχολῆς	1870
CHIARI Chevalier Gérard de	1872
COUSSEMAKER Arthour, νομικὸς ἐν Αἴῃ	1870
CULLEN D^r	1880

Δ

ΔΑΜΩΝ Δ., ἰατρός	1872
ΔΕΚΙΓΑΛΛΑΣ Γ., καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τῷ ἐν Πετρουπόλει πανεπιστημίῳ	1876

Έτος ἐκλογῆς

ΔΕΦΝΕΡ Μιχαήλ, ὑφηγητὴς τῆς γλωσσολογίας ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίῳ 1875
ΔΗΜΗΤΣΑΣ Κ., ἰατρὸς ἐν Ἀδριανουπόλει. 1871
ΔΟΥΚΑΣ Ἐμμανουήλ, καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ. 1885
DOZON Auguste, πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Θεσσαλονίκῃ 1872

E

EGGER Victor, καθηγητὴς ἐν τῇ ἐν Nancy σχολῇ τῶν γραμμάτων 1885

F

FLACH Johan, ἀρχισυντάκτης τῆς παγκοσμίου γερμανικῆς ἐγκυκλοπαιδείας ἐν Rudolfstadt. 1885
FRESHFIELD Edwin, ἐν Λονδίνῳ 1887

Z G

GERHARDT W., ἀρχαιολόγος ἐν Γοτίγγῃ 1873
GIDEL Charles A., proviseur τοῦ ἐν Παρισίοις Λυκείου Λουδοβίκου τοῦ Μεγάλου . . . 1867
ΖΩΜΑΡΙΔΗΣ Εὐγένιος, λόγιος ἐν Μονάχῳ 1885

H

ΗΛΙΑΔΗΣ Βωζᾶνος Λεωνίδας. 1873
HEIDENSTAMM Oscar, λόγιος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. 1873
HIRSCHFELD Gustave, καθηγητὴς ἐν τῷ ἐν Καινισβέργῃ πανεπιστημίῳ 1883
HUGHES, πρώην γραμματεὺς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγγλικῆς πρεσβείας 1874

Θ

ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ Κ., ἔμπορος ἐν Ραιδεστῷ 1870
ΘΕΡΕΙΑΝΟΣ Διονύσιος, δημοσιογράφος ἐν Τεργέστῃ 1863

I

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Ἐμμανουήλ, καθηγητής. 1861
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Σάββας, διδάσκαλος ἐν Τραπεζοῦντι. 1870
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Σεραπίων, καθηγητὴς ἐν Καισαρείᾳ 1863

K

ΚΟΚΚΟΣ Δημήτριος, λόγιος 1890
ΚΟΣΜΙΔΗΣ Κυριακός, ἔμπορος ἐν Πτολεμαΐδι 1873
ΚΟΥΠΙΤΩΡΗΣ Παναγιώτης, γυμνασιάρχης 1864
KRAFT Emil, καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Tübingen. 1885
KRUMBACHER K., ὑφηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Μονάχου. 1885
ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ Κ., πρώην σχολάρχης τῆς ἐν Τραπεζοῦντι ἑλληνικῆς σχολῆς 1864

	Ἔτος ἐκλογῆς
ΚΩΛΙΑΤΣΟΣ Σωκράτης, ἀρχιεπίσκοπος Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας	1878
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Γ., ἔφορος τῆς ἐν Ἀθήναις ἐθνικῆς βιβλιοθήκης	1876
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, καθηγητὴς ἐν Λονδίνῳ	1885

Λ L

ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ Ἰωάννης, ἰατρὸς ἐν Ἰωαννίνοις	1874
ΛΕΒΙΔΗΣ Νικόλαος, δικηγόρος ἐν Ἀθήναις	1872
LEGRAND Emil, καθηγητὴς ἐν τῇ σχολῇ τῶν νεωτέρων ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἐν Παρισίοις	1870
LEONARDI Giovanni, φαρμακοποιὸς ἐν Κερκύρᾳ	1871
ΛΗΜΝΙΟΣ Ν., ἰατρὸς ἐν Ἀρτάκῃ	1872
ΛΥΚΟΥΔΗΣ Ἐμμανουήλ, δικηγόρος ἐν Ἀθήναις	1874

Μ

ΜΑΤΣΑΝΟΣ Γ., καθηγητὴς ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ σχολῇ τῶν Ἰωαννίνων	1872
MELBER, καθηγητὴς γυμνασίου ἐν Μονάχῳ	1885
MONTANI Pierre	1866
MOUIS, ἀρχιτέκτων τοῦ ὑπουργείου τῶν δημοσίων ἔργων ἐν Γαλλίᾳ	1887
MUHLMANN F., πρώην διευθυντὴς τῆς ἐνταῦθα γερμανελβετικῆς σχολῆς	1887
ΜΥΡΙΑΝΘΕΥΣ Ἱερώνυμος, ἐφημέριος τῆς ἐν Λονδίνῳ ἑλληνικῆς κοινότητος	1872

Ν

ΝΑΧΑΜΟΥΛΗΣ Ἰωσήφ, δημοσιογράφος ἐν Κερκύρᾳ	1864
ΝΕΟΦΥΤΟΣ Ἀριστοτέλης, νομικὸς ἐν Τραπεζοῦντι	1889
ΝΕΡΟΥΤΣΟΣ Τάσος, ἰατρός, διευθυντὴς τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑγιειονομικοῦ συμβουλίου	1875

Ο

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Παναγιώτης, διευθυντὴς ἰδιωτικῆς σχολῆς ἐν Κερκύρᾳ	1868

Π

ΠΑΠΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Πέτρος, καθηγητής	1885
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Γ., διδάσκαλος ἐν Ἄρτῃ	1872
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Μ., ἰατρὸς ἐν Θεσσαλονίκῃ	1863
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Χρ., δικαστὴς ἐν Κύπρῳ	1864
ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥΣ Κλεάνθης, λόγιος ἐν Βραΐλᾳ	1871
ΠΕΤΡΙΔΗΣ Ἀθανάσιος, σχολάρχης ἐν Κάμπῳ Λακωνικῆς	1864
ΠΕΡΒΑΝΟΓΛΟΥΣ Ἰωάννης, διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ « Ἑσπέρου »	1885
PSLUGK K. Hartung von, καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Tübingen	1885
ΠΙΕΡΙΔΗΣ Δ., λόγιος ἐν Κύπρῳ	1871
ΠΙΗΝΙΑΤΩΡΟΣ Γεράσιμος	1878
ΠΟΛΙΤΗΣ Ν. Γ., λόγιος ἐν Ἀθήναις	1872
POESTION C. J.,	1885

Q

Έτος ἐκλογῆς

QUEUX de Saint-Hillaire marquis de, λόγιος ἐν Παρισίοις. 1867

P R

ΡΑΓΚΑΒΗΣ Ρ. Ἀλέξιος. 1870
ΡΑΔΔΗΣ Ν., ἰατρὸς ἐν Περγάμῳ. 1872
ΡΑΜΜΟΣ Ι., σχολάρχης ἐν Ἄρτῃ. 1864
REINACH Salomon, ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης Saint Germain. 1887
REINACH Théodor, γάλλος φιλόλογος 1890
ROSSI Scotti Comte G. B., ἐπίτιμος πρόεδρος τοῦ ἐν Τολώσῃ ἀρχαιολογικοῦ μουσείου . . 1882
ΡΟΥΚΗΣ Ἀριστείδης, δημοσιογράφος ἐν Ἀθήναις. 1885
ΡΩΜΑΝΟΣ Ἰωάννης, καθηγητὴς ἐν Κερκύρᾳ 1874

Σ

ΣΑΘΑΣ Κωνσταντῖνος, λόγιος. 1868
ΣΑΚΕΛΛΙΩΝ Ι., λόγιος ἐν Ἀθήναις. 1881
ΣΑΡΡΟΣ Στέφανος, ἰατρὸς ἐν Βουκουρεστίῳ. 1874
ΣΚΟΡΔΕΛΛΗΣ Βλάσιος, καθηγητὴς διδασκαλείου ἐν Ἀθήναις 1863
ΣΟΦΟΚΛΗΣ Γαβριήλ. καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις. 1881
ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ Ἐπαμ., διευθυντὴς τοῦ ἐν Σάμῳ ἡγεμονικοῦ γραφείου 1881
ΣΤΕΡΓΙΟΓΛΙΔΗΣ Ἀριστομένης, διευθυντὴς τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς σχολῆς. 1885
STRZYGOFSKI J., ὑφηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Βιέννης 1890
ΣΧΟΡΤΣΑΝΙΤΗΣ Δ., πρώην σχολάρχης ἐν Ἄρτῃ 1871

Τ

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Κ., καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν Βενετίᾳ 1872
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Ν. 1863
ΤΣΑΠΑΡΑΣ Π., γυμνασιάρχης ἐν Ἑλλάδι 1876

Φ

ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ Γεώργιος, φοιτητής. 1885

V

VEIDNER André. 1872

Χ

ΧΑΒΙΑΡΑΣ Δημοσθένης, λόγιος ἐν Σύμῃ 1883
ΧΑΡΙΤΩΝΟΣ Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Δράμᾳ. 1885
ΧΑΣΙΩΤΗΣ Δ., ὑφηγητὴς τῆς ἰατρικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. 1874
ΧΡΟΝΙΔΗΣ Κ., λόγιος ἐν Ἀδριανουπόλει. 1863

ΜΕΓΑΛΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

ΧΡ. ΖΩΓΡΑΦΟΣ

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

† ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΝΕΓΡΟΠΟΝΤΗΣ
† ΕΥΑΝΘΙΑ ΘΕΟΦΙΛΙΔΟΥ

ΜΕΓΑΛΟΙ ΔΩΡΗΤΑΙ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΡΩΝΙΟΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΛΛΗΣ
† ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΒΛΑΣΤΟΣ
† ΠΑΝΤΙΑΣ ΣΕΚΙΑΡΗΣ
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ

ΔΩΡΗΤΑΙ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΓΕΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΟΥ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ
Ο ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
† ΖΑΝΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚ
† ΑΝΔΡΕΑΣ ΒΑΛΛΙΑΝΟΣ
ΑΥΣΤΡΟΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΙΣΤΩΣΙΣ
† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΟΣΙΟΣ
† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ
Θ. καὶ Β. ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ καὶ Σία
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ
† ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΔΗΣ
† ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΑΝΑΝΙΑΣ ΒΑΤΟΠΕΔΙΝΟΣ
ΖΗΝΩΝ ΚΛΕΑΝΘΗΣ
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΣΠΙΘΑΚΗΣ
ΑΔΕΛΦΟΙ ΑΝΤΩΝΙΑΔΑΙ
† Σ. ΑΡΧΙΓΕΝΗΣ, ἰατρός
ΣΤΕΦΑΝΟΣ Π. ΣΚΥΛΙΤΣΗΣ
ΥΙΟΙ ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΚΟΥΠΠΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΗΛΙΑΣΚΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΑΠΠΑΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΖΕΡΛΕΝΤΗΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΙ τοῦ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

† ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ	1861—62
† ΠΕΤΡΟΣ ΖΑΝΟΣ	1862—63
† ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ	1863
ΣΠ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ	1863—64
ΑΛ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ	1864—65
ΣΠ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ	1865—66
† Κ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ	1866—67
ΞΕΝ. ΖΩΓΡΑΦΟΣ	1867—68
† ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ	1868—69
† ΙΟΥΛΙΟΣ ΜΙΛΙΓΓΕΝ	1869—70
ΣΤΑΥΡ. ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ	1870—71
Κ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ	1871—72
Κ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ	1872—73
† ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ	1873—74
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1874—75
ΑΛ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ	1875—76
ΙΩ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ	1876—77
ΙΩ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ	1877—78
ΟΔ. ΙΑΛΕΜΟΣ	1878—79
ΑΛ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ	1879—80
† ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ	1880—81
Σ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ	1881—82
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1882—83
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1883—84
† ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ	1884—85
† ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ	1885—86
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1886—87
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1887—88
ΙΩ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ	1888—89
ΙΩ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ	1889
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1889—90
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1890—91

ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ

κατὰ τὸ ἔτος 1889—1890

Πρόεδρος	Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ (*)	*Εἰδικὸς γραμματεύς*	ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ
Ἀντιπρόεδροι	Ν. ΦΩΤΙΑΔΗΣ Κ. ΜΑΚΡΗΣ	*Βιβλιοφύλαξ*	Π. ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ
		Ταμίας	Θ. ΚΟΥΣΟΥΛΗΣ
Γεν. γραμματεύς	ΕΥΣΤ. ΠΟΠΕΣΚΟΣ	*Λογιστής*	ΔΙΟΝ. Π. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ

ΜΕΛΗ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

κατὰ τὸ ἔτος 1889—1890

Α'. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ

1. ΒΑΣΙΑΔΗΣ ΗΡ., *πρόεδρος*.
2. ΠΑΡΙΤΣΗΣ Κ.
3. ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ Π.
4. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ., *γραμματεύς*.
5. ΤΑΓΗΣ Φ.
6. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡ.

Β'. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ

1. ΒΑΛΣΑΜΑΚΗΣ ΗΛ.
2. ΒΑΣΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΑΠ.
3. ΒΑΣΙΑΔΗΣ ΗΡ.
4. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ Ν.
5. ΙΑΛΕΜΟΣ ΟΔ.
6. ΠΑΠΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Ν.
7. ΠΟΠΕΣΚΟΣ Ε.
8. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ.
9. ΤΑΓΗΣ Φ.
10. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡ.
11. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Π.

Γ'. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ

1. ΑΚΕΣΤΟΡΙΔΗΣ Ι.
2. ΑΜΠΕΛΙΔΗΣ Α.
3. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ Κ.
4. ΚΥΡΙΑΚΟΥ Κ.
5. ΜΑΚΡΗΣ Κ.
6. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ ΦΡ.
7. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Π.
8. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ ΑΧ.

Δ'. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ

1. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ., *πρόεδρος*.
2. ΣΟΥΛΛΙΔΗΣ Ν. Θ.
3. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ ΟΔ.
4. ΠΟΠΕΣΚΟΣ ΕΥΣΤ., *γεν. γραμματεύς*.
5. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ ΑΧΙΛ., *εἰδικὸς γραμματεύς*.
6. ΣΙΔΕΡΟΠΟΥΛΟΣ Ξ., *γραμμ. τῆς ἀρχ. ἐπ.*
7. ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ Π., *γραμμ. τῆς φιλολογ. ἐπιτροπῆς, γραμματεύς*.

Ε'. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ

1. CURTIS C. G., *πρόεδρος*.
2. CALVERT JAMES
3. ΓΕΔΕΩΝ Μ.
4. ΚΟΥΠΠΑΣ Π. Δ., *γραμματεύς*.
5. LEVAL ANDRÉ
6. LONG A.
7. ΜΑΝΣΟΥΡΩΦ Π.
8. MILLINGEN A. van.
9. ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ Κ.

(*) Παραιτηθέντος περὶ τὰ μέσα τοῦ ἔτους τοῦ κ. **Ι. Δ. Ἀριστοκλέους** ὡς προέδρου, ἐξελέγη ὡς τοιοῦτος ὁ κ. **Κ. Καλλιάδης**.

10. PRÉTEXTAT
11. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ.
12. ΣΙΔΕΡΟΠΟΥΛΟΣ Ξ.
13. ΣΜΥΡΝΩΦ

ΣΤ΄. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

1. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Θ.
2. ΒΑΛΛΙΑΝΟΣ Β.
3. ΒΕΛΛΟΓΙΑΝΝΗΣ Μ.
4. ΓΚΙΩΝ Ι.
5. ΜΕΛΑΝΔΙΝΟΣ Ε.
6. ΜΠΛΕΣΣΑΣ Ν.
7. ΠΡΩΪΟΣ Π.
8. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ Ι.
9. ΚΟΥΣΟΥΔΗΣ, *ταμίας*.
10. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ Δ. Π., *λογιστής*.

Ζ΄. ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

1. ΕΛΠΙΔΗΣ Γ.
2. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ ΦΡ.
3. ΨΩΜΙΑΔΗΣ Κ.

Η΄. ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗΣ

1. ΒΑΣΙΛΔΗΣ ΗΡ.
2. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ Κ.
3. ΚΟΥΠΠΑΣ Π. Δ.
4. ΛΙΜΑΡΑΚΗΣ Α.
5. ΝΑΟΥΜ Ι.
6. ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ Κ.
7. ΡΙΤΣΟΣ Κ.
8. ΣΚΩΤΙΔΗΣ Ν.

ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ

τῶν ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν
Π. Δ. ΚΟΥΠΠΑΣ

τῆς ὀργανοθήκης
Β. ΡΙΤΣΟΣ

ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ

κατὰ τὸ ἔτος 1890—1891

Πρόεδρος	Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ
Ἀντιπρόεδροι . . .	ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΑΘ. ΠΗΝΙΑΤΩΡΟΣ
Γενικὸς γραμματεύς .	ΘΕΜΙΣΤ. ΣΑΛΤΕΛΗΣ
Εἰδικὸς . .	ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ
Βιβλιοφύλαξ . . .	Ν. ΠΑΠΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ
Ταμίας	Δ. ΜΗΛΙΩΤΗΣ
Λογιστὴς	ΔΙΟΝ. Π. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ

ΜΕΛΗ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

κατὰ τὸ ἔτος 1890—1891

Α΄. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ

1. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ., *πρόεδρος*.
2. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΣ
3. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ ΜΗΝΑΣ
4. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Δ.
5. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Κ.
6. ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ Π., *γραμματεύς*.

Β΄. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ

1. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΣ, *πρόεδρος*.
2. ΒΑΛΣΑΜΑΚΗΣ ΗΛ.
3. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Κ.
4. ΙΑΛΕΜΟΣ ΟΔ.
5. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ ΔΙΟΝ. Π.
6. ΠΑΠΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Ν.
7. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ.
8. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Π.
9. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ ΟΔ., *γραμματεύς*.

Γ΄. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ

1. CURTIS C. G., *πρόεδρος*.
2. ΒΕΓΛΕΡΗΣ Γ.
3. ΓΕΔΕΩΝ Μ.
4. CALVERT J.
5. LONG A.
6. ΜΑΝΣΟΥΡΩΦ Π.
7. MILLINGEN A. van
8. MORDMANN A.
9. ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ Κ.
10. PRÉTEXTAT
11. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ.
12. ΣΜΥΡΝΩΦ Α.
13. ΣΙΔΕΡΟΠΟΥΛΟΣ Σ., *γραμματεύς*.

Δ΄. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ

1. ΑΚΕΣΤΟΡΙΔΗΣ Γ.
2. ΑΠΕΡΗΣ Π.
3. ΑΜΠΕΛΑΙΔΗΣ Μ.
4. ΜΑΚΡΗΣ Κ.
5. ΜΑΛΛΙΑΔΗΣ Δ.
6. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ ΦΡ.
7. ΠΟΥΛΟΥΔΙΔΗΣ Γ.
8. ΠΗΝΙΑΤΩΡΟΣ Α.
9. ΡΙΤΣΟΣ Β.
10. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Π.

Ε΄. ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗΣ

1. ΚΕΛΑΪΔΙΤΗΣ Π.
2. ΛΙΜΑΡΑΚΗΣ Δ.
3. ΝΑΟΥΜ Ι.
4. ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ Κ.
5. ΡΙΤΣΟΣ Β.
6. ΣΚΩΤΙΔΗΣ Ν.
7. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ ΑΧ.

ΣΤ'. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ

1. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ., *πρόεδρος.*
2. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ ΜΗΝΑΣ, *γραμματεύς.*
3. ΠΑΠΠΑΡΡΟΥΣΗΣ Π.
4. ΣΟΥΛΛΙΔΗΣ Ν. Θ.
5. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ ΑΧ., *είδ. γραμματεύς.*
6. ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ Π., *γραμματεὺς τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς.*
7. ΣΙΔΕΡΟΠΟΥΛΟΣ Ξ., *γραμματεὺς τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.*

Ζ'. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

1. ΠΗΝΙΑΤΩΡΟΣ ΑΘ.
2. ΒΑΛΛΙΑΝΟΣ Β.
3. ΒΕΛΛΟΓΙΑΝΝΗΣ Μ.
4. ΓΚΙΩΝ Ι.
5. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ ΔΙΟΝ. Π.
6. ΜΑΚΡΗΣ Κ.
7. ΜΗΛΙΩΤΗΣ Δ.
8. ΜΠΛΕΣΣΑΣ Ν.
9. ΦΩΤΙΑΔΗΣ Ν.
10. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ Ι.
11. ΠΡΩΪΟΣ Π.

Η'. ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

1. ΕΛΠΙΔΗΣ Γ.
2. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ ΦΡ.
3. ΨΩΜΙΑΔΗΣ Κ.

Ο

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΑΠΟ ΜΑΪΟΥ 1889 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1890 — ΤΟΜΟΣ ΚΒ'

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΛ'

(Τακτική)

τῆς 15 Μαΐου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἐγκαθισταμένου τοῦ νέου προεδρείου ὁ πρόεδρος ἐκφράζει ἐν ὀλίγοις τὴν λύπην αὐτοῦ, ὅτι ἀποχωρίζεται τῶν τέως συναδέλφων, ἔχων δὲ ὡς ἐγέγγυον τὸ παρελθὸν πέποιθε, λέγει, ὅτι καὶ οἱ νέοι συγκοσμήτορες ἐν ἀγάπῃ καὶ ἀφοσιώσει θέλουσιν εἶναι ὀτηροὶ ἀντιλήπτορες καὶ συνεργάται αὐτοῦ ἐν τῷ ἀρχομένῳ συλλογικῷ ἔτει.

Εἶτα ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ὁ κ. Καλλιάδης προτείνει, ὅπως ὁ σύλλογος ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ τοῖς τέως κοσμήτορσιν ἐπὶ τῷ ζήλῳ, μεθ' οὗ εἰργάσθησαν κατὰ τὸ λῆξαν συλλογικὸν ἔτος· ἡ εὐγνωμοσύνη, λέγει ὁ προτείνων, ὠφέλιμός ἐστιν εἴς τε τὰ ἄτομα καὶ τὰ ἔθνη. Εὔφημον ποιεῖται μνείαν ἑνὸς ἑκάστου τῶν μελῶν τοῦ τέως προεδρείου καὶ συνοψίζων λέγει, ὅτι ταῦτα εἰργάσθησαν ὡς στρατιῶται οὐδέποτε τὴν θέσιν αὐτῶν καταλιπόντες, ὡς τοῦτο τοῖς πᾶσι δῆλον ἐγένετο καὶ ἐκ τῆς ἐτησίας δημοσίᾳ ἀναγνωσθείσης ἐκθέσεως. Ὁ πρόεδρος ἀπαντῶν τῷ προτείναντι λέγει, ὅτι ὡς ἐκ τῆς θέσεως, ἣν κατέχει, καθῆκον αὐτοῦ θεωρεῖ, ἵνα ὑποστηρίξῃ τὴν πρότασιν ταύτην, ἥτις καὶ γίνεται παμψηφεὶ ἀποδεκτὴ ὑπὸ τοῦ συλλόγου. Ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἀγγέλλεται ἡ ὑπὸ τῆς ἱστορικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς ἀκαδημίας τῆς Στοκχόλμης προσφορὰ τῶν πρακτικῶν αὐτῆς.

Προτάσει τοῦ κ. Λ. Leval ἐκλέγεται τριμελὴς ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Θ. Σαλτέλη, Πετραχίδου καὶ Leval πρὸς σύνταξιν καὶ ἔκδοσιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου τῶν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ συλλόγου βιβλίων.

Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει πραγματείαν ἐν μεταφράσει περὶ «Δάφνιδος» τοῦ κ. L. Bachelin.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΛΑ'

(Τακτική)

τῆς 22 Μαΐου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Σμυρνώφ εὐχαριστοῦντος τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Τοῦ κ. Μανασσείδου ἐκ Μουσταφᾶ-πασσᾶ, παραπονουμένου κατὰ τῆς κρίσεως τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τῆς «νέας παιδαγωγίας» αὐτοῦ.

Τῶν «ἀδελφῶν Περρῆ» ἐξ Ἀθηνῶν, παρακαλούντων, ὅπως ἄνευ ἀναβολῆς ἀποσταλῶσι τὰ ὀφειλόμενα αὐτοῖς χρήματα διὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ τελευταίου ἐν τῷ τυπογραφείῳ αὐτῶν ἐκτυπωθέντος τόμου τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης.

Τοῦ συλλόγου Ἀλατσάτων «Ἐρυθραίας», πέμποντος πέντε τεύχη τῆς πενταετηρίδος αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Peterson ἐκ Ῥώμης, πρώτου γραμματέως τοῦ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀρχαιολογικοῦ Institut, δηλοῦντος, ὅτι ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Institut στερεῖται δημοσιεύσεών τινων τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, καὶ παρακαλοῦντος, ἵνα τὰ ἐλλείποντα συμπληρώσῃ ὁ σύλλογος.

Τῆς φιλολογικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς ἀγγελλούσης, ὅτι ἐξελέξατο πρόεδρον μὲν αὐτῆς τὸν κ. Η. Βασιάδην, γραμματέα δὲ τὸν κ. Πετρακίδην διὰ τὸ ἀρξάμενον συλλογικὸν ἔτος καὶ αἰτουμένης πίστωσιν εἴκοσι λιρῶν πρὸς ἀγορὰν βιβλίων ἀναγκαιούντων αὐτῇ διὰ τὴν εἰς τὸν Ζωγράφειον ἀγῶνα πεμπομένην γλωσσικὴν ὕλην, αἰτουμένης δὲ ἅμα καὶ τὴν ἐν τοῖς ἀρχείοις ἀνέκαθεν κατατεθειμένην γλωσσικὴν ὕλην.

Τοῦ κ. Χρήστου Χατζηχρήστου, γυμνασιάρχου καὶ διευθυντοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ λυκείου, αἰτουμένου τὴν αἴθουσαν τοῦ συλλόγου πρὸς τέλεσιν τῶν ἐνιαυσίων προφορικῶν ἐξετάσεων τοῦ λυκείου.

Ἀγγέλλονται δωρεαὶ βιβλίων.

Τῇ προτάσει τοῦ προέδρου ἀποφασίζεται, ὅπως ἡ τοῦ κ. Μανασσείδου ἐπιστολὴ παραπεμφθῇ τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ, ἡ δὲ τῶν ἀδελφῶν Περρῆ τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ, ἀποσταλῶσι δὲ τῷ ἐν Ῥώμῃ ἀρχαιολογικῷ Institut αἱ ἐν αὐτῷ ἐλλείπουσαι τοῦ συλλόγου δημοσιεύσεις, ἡ δ᾿ αἴτησις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ὑποβληθῇ εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐπιτροπήν, καὶ τῷ κ. Χατζηχρήστου παραχωρηθῇ ἡ αἴθουσα τοῦ συλλόγου.

Ὁ πρόεδρος προτείνει δύο πληρεξουσίους, τοὺς κ. κ. Σαλτέλην καὶ Ἀχιλ. Χρηστίδην, ἵνα συνεννοηθῶσι μετὰ τῶν πληρεξουσίων τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς περὶ τῆς διανομῆς τῶν βιβλίων τοῦ μακαρίτου Γεωργαντοπούλου. Ὁ σύλλογος ἀποδέχεται τοὺς προταθέντας πληρεξουσίους.

Περὶ τοῦ προγράμματος τῆς καλλιτεχνικῆς ἐκθέσεως ὁ πρόεδρος αἰτεῖται παρὰ τοῦ συλλόγου ἀναβολήν, ἵνα τὸ προεδρεῖον συνεννοηθῇ μετὰ τῆς σχετικῆς ἐπιτροπῆς, καὶ εἶτα γνωστοποιήσῃ τῷ συλλόγῳ τὴν γνώμην αὐτοῦ· ἡ ἀναβολὴ αὕτη παρέχεται ὑπὸ τοῦ συλλόγου.

Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ἐπιψηφίζεται τακτικὸν μέλος ὁ κ. Γ. Πρωγάκης, ἱεροψάλτης.

Ὁ εἰσηγητὴς τῆς τριμελοῦς ἐπὶ τῆς συντάξεως τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου τῆς βιβλιοθήκης ἐπιτροπῆς κ. Σαλτέλης ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν αὐτῆς, ἥτις μετά τινα συζήτησιν ἐγκρίνεται ὑπὸ τοῦ συλλόγου.

Ὁ κ. Μακρῆς ἀναγινώσκει πραγματείαν του περὶ «παίδων ἀγωγῆς».

Ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος ἐγείρεται μακρὰ καὶ ζωηρὰ συζήτησις ἀναβληθεῖσα εἰς τὴν ἐπερχομένην συνεδρίασιν. Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΛΒʹ

(Τακτική)

τῆς 29 Μαΐου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία,

ἐφ᾿ ἧς ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι ἡ περὶ πιστώσεως αἴτησις τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς θέλει ληφθῇ ὑπ᾿ ὄψιν ἐν τῇ μελλούσῃ τῶν κοσμητόρων συνεδριάσει· δηλοῖ δὲ τῷ συλλόγῳ, ὅτι ἡ ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τῶν κ. κ. Βελογιάννη, Σιδεροπούλου καὶ Φρ. Μαυρογορδάτου ἐξελέγξασα τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ λήξαντος συλλογικοῦ ἔτους εὗρε καλῶς ἔχοντας, προτείνει δὲ ἐπὶ τούτῳ εὐχαριστίας πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην, ὅπερ γίνεται ἀποδεκτόν.

Προτείνεται καὶ γίνεται ἀποδεκτὸς ὁ κ. Σαλτέλης ὡς μέλος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Τοῦ κ. Χρ. Χατζηχρήστου παρατηρήσαντος, ὅτι καλὸν ἤθελεν εἶναι, ἂν δὲν ὡρίζετο ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, ὁ κ. πρόεδρος λέγει, ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ εἶναι ἐλευθέρα, ἵνα καὶ ἄλλους προτείνῃ· οὕτω δὲ προτείνεται προσέτι καὶ γίνεται ἀποδεκτὸς ὡς μέλος τῆς

ἐπιτροπῆς ταύτης ὁ κ. Prétextat. Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος προτείνει τῷ συλλόγῳ ὡς μέλη τῆς περὶ τοῦ ἀναγνωστηρίου ἐπιτροπῆς τοὺς κ. κ. Σαλτέλην, Leval, Πετρακίδην καὶ Ρίτσον. οἵτινες καὶ γίνονται ἀποδεκτοί. Μετά τινας δὲ παρατηρήσεις τοῦ κ. Leval εἰπόντος, ὅτι ἡ δευτέρα αὕτη ἐπιτροπὴ σκοπεῖ οὐχὶ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ ἀναγνωστηρίου, ἀλλὰ τὴν ἔρευναν, ἂν ἅπαντες οἱ ἀριθμοὶ τῶν εἰσερχομένων περιοδικῶν εἰσι πλήρεις, καὶ ὅτι ἐπιτελέσασα τὸν σκοπὸν αὐτῆς θέλει καθυποβάλει ἔκθεσιν τῷ συλλόγῳ, ὁ κ. πρόεδρος προκειμένου περὶ καλλιτεχνικῆς ἐκθέσεως ἀνακοινοῖ τὰ ἑξῆς· ὅτι ὁ σύλλογος, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐν τῇ ἐκθέσει συναυλίαν καὶ παράστασιν, προσέθηκε τὸν ὅρον «εἰ δυνατόν», ὅτι τὸ προεδρεῖον λαβὸν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν ἐπιφύλαξιν ταύτην συνέταξε τὸν προϋπολογισμὸν τῆς ἐκθέσεως, καθ' ὃν αἱ δαπάναι τῆς ἐκθέσεως συμποσοῦνται εἰς 65 λίρ., καὶ ὅτι αἱ δαπάναι αὗται καλυφθήσονται διὰ δικαιώματος εἰσόδου ἐκ 5 γροσίων. Τοῦ κ. Leval παρατηρήσαντος τότε, ὅτι οὐδεμία ἀνάγκη δύο προϋπολογισμῶν. καθότι ἡ συναυλία καὶ ἡ παράστασις δέον νὰ ἐκτελεσθῶσιν ὡς ἀποτελοῦσαι τὸ κυριώτερον μέσον πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἰδίου σκοποῦ καὶ ὡς δυνάμεναι νὰ καταλεχθῶσιν ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ, ὁ κ. πρόεδρος ἀπαντᾷ, ὅτι τὸ προεδρεῖον διατηρεῖ τὸν ὅρον τοῦ «εἰ δυνατόν» ἕνεκα σπουδαίων λόγων, οὓς ἀδυνατεῖ νὰ ἐξηγήσῃ καὶ διότι ἰδίᾳ δυσχερεῖς εἰσιν ἥ τε συναυλία καὶ ἡ παράστασις, καὶ ὅτι τὸ προεδρεῖον διαφωνεῖ, ὅτι δέον νὰ εἰσπράττηται δικαίωμα 10 0/0 ἐπὶ τῶν γενησομένων ἐν τῷ συλλόγῳ πωλήσεων, διότι ἡ ἔκθεσις φέρει καθαρῶς καλλιτεχνικὸν χαρακτῆρα, καὶ ὅτι τοῦτο ἤθελε γεννήσει δυσχερείας, καὶ ὅτι τινὰ τῶν εἰς πώλησιν ἐκτεθησομένων ὄντα βιομηχανικὰ δέον νὰ μὴ γίνωνται δεκτὰ πρὸς ἀποφυγὴν προσκομμάτων. Μετὰ μακρὰν συζήτησιν αἱ προτάσεις τοῦ προεδρείου γίνονται ἀποδεκταὶ μετὰ τῆς ἑξῆς τροποποιήσεως, ὅτι τὸ προεδρεῖον θέλει πράξει ἐν τῇ ἐκθέσει τὸ δυνατὸν γενέσθαι συνεννοούμενον μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς.

Ὁ κ. Leval ἀναγινώσκει πραγματείαν «περὶ τοῦ Φενερῆ-Νισὰρ-Μεσδζητῆ, τοῦ ἄλλως Σοφηλὰρ-Δζαμισῆ. Εἶτα ὁ κ. Κούπας παρατηρεῖ, ὅτι δὲν συμμερίζεται τὴν ἰδέαν, καθ' ἣν ἡ μονὴ τοῦ Ρηγὸς εἶναι τὸ Σοφηλὰρ-Δζαμισῆ, πρὸς ἀπόδειξιν δὲ ἀναφέρει, ὅτι ἔκ τινος ἐδαφίου τοῦ Καλλίστου, φαίνεται, ὅτι ἡ μονὴ αὕτη εἶναι ἡ μονὴ τῆς Θεοτόκου. Ὁ πρόεδρος λέγει, ὅτι ἡ μονὴ αὕτη φέρει νῦν τὸ ὄνομα οὐχὶ قريه, ἀλλὰ قعريه, ὅπερ, λέγει, σημαίνει χωρίον κοῖλον. Ὁ κ. Leval προστίθησιν, ὅτι ἡ μονὴ αὕτη ἐν τῷ 16ῳ αἰῶνι ἔφερε τὸ ὄνομα «Μονὴ τῆς Χώρας», ἀλλὰ φρονεῖ, ὅτι τὸ ἀληθὲς ὄνομα αὐτῆς εἶναι قهريه, διότι ἡ μονὴ αὕτη κατελήφθη ἐν ὥρᾳ σφοδρᾶς προσβολῆς, ὅπερ ὑπονοεῖ καὶ ἡ ἀραβικὴ λέξις, καὶ ὅτι ἡ λέξις قهريه ἢ قريه πολὺ πιθανῶς ἤρξατο νὰ ἦναι ἐν χρήσει ἐν ἐπισήμοις τίτλοις μεταγενεστέρας ἐποχῆς. Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΛΓ'

(Τακτική)

τῆς 5 Ἰουνίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.**

Ἀναγινώσκονται καὶ κυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως. Ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία:

Ἐπιστολὴ τῆς Α. Ἐξοχότητος τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου, ἐκ Παρισίων, συγχαίροντος τῷ προέδρῳ ἐπὶ τῇ ἐπανειλημμένῃ τιμῇ ὡς κα ἰπᾶσι τοῖς κοσμήτορσι, καὶ δηλοῦντος, ὅτι πάντοτε ἔσται πρόθυμος εἰς ὅ,τι ἂν δύναται ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. Ζωγραφάκη, ἐξ Ἀθηνῶν, αἰτουμένου πληροφορίας περὶ τῆς τύχης τῆς εἰς τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα ἀποσταλείσης πέρυσι συλλογῆς αὐτοῦ καὶ ἀνακοινουμένου τὴν ἀποστολὴν ἑτέρας συλλογῆς διὰ τὸ προσεχὲς ἔτος ὑπὸ τὸν τίτλον «ὁ μῦθος τῆς Σαπφοῦς».

Τῆς συντακτικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς ἀγγελλούσης τὴν ἐκλογὴν τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη ὡς προέδρου αὐτῆς καὶ τὴν τοῦ κ. Ἀγ. Χρηστίδου ὡς γραμματέως αἰτουμένης δ' ἅμα πίστωσιν τριακοσίων ὀθ. λιρῶν περίπου (ἀρ. 300) πρὸς ἔκδοσιν τῶν δημοσιεύσεων τοῦ συλλόγου καὶ συνιστώσης τὴν ὅσον τάχιστα ἀποστολὴν αὐτῇ τῶν προεδρικῶν λόγων τοῦ κ. Βασιάδου τοῦ 1885 καὶ τῶν ἀναγνωσμάτων τοῦ συλλογικοῦ ἔτους 1885-86. Πρὸς τούτοις αἰτεῖται, ὅπως σταλῇ τῷ κ. Calvert ὁ χάρτης τοῦ ἀναγνώσματος αὐτοῦ, ὅπως σημειώσῃ οὗτος πρὸ τῆς λιθογραφήσεως ὀνόματά τινα, περὶ ὧν ποιεῖται μνείαν.

Τοῦ πανιερωτάτου ἁγίου Βάρνης κ. Γα-

βριὴλ, ἐκ Βάρνης, ἀνακοινουμένου, ὅτι ἀδυνατεῖ σαφῶς καὶ ὁριστικῶς νὰ ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἐρωτήσεως τῆς τριμελοῦς ἐπιτροπῆς, ἡ ἀνετέθη ἡ μελέτη τῶν ἐγγράφων τῆς διαθήκης τοῦ ἀοιδίμου Σουλίνη.

Τοῦ κ. Π. Ι. Κούπα, αἰτουμένου εἴκοσιν ὀθωμ. λίρας (ἀρ. 20) πρὸς κατασκευὴν ἑρμαρίων δι' ἐπιστημονικὴν κατάταξιν τῶν νομισματικῶν συλλογῶν καὶ δαπάνην μεταφορᾶς Βυζαντινῶν πλίνθων πρὸς πλουτισμὸν τοῦ ἡμετέρου μουσείου.

Τοῦ κ. Χρ. Χατζηχρήστου, προσκαλοῦντος τὸν πρόεδρον εἰς τὰς ἐξετάσεις τοῦ λυκείου αὐτοῦ.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς, ἀγγελλούσης τὴν ἐκλογὴν τοῦ αἰδεσιμωτάτου C. Curtis, ὡς προέδρου αὐτῆς καὶ τὴν τοῦ κ. André Leval ὡς γραμματέως. Διὰ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς ἡ ἐπιτροπὴ αἰτεῖται καὶ πίστωσιν δέκα πέντε ὀθ. λιρῶν διὰ τὰς ἀπολύτους αὐτῆς ἀνάγκας καὶ πέμπει τὸν κατάλογον τῶν περιοδικῶν, ὧν δεῖται.

Τῆς ἐν Μουδανίοις φιλεκπαιδευτικῆς ἀδελφότητος «Ἀπαμείας», αἰτουμένης τὴν σειρὰν τοῦ περιοδικοῦ καὶ τὸ πανηγυρικὸν τεῦχος τῆς 25τηρίδος.

Τῆς ἐφορίας τῆς ἐν Τσεγκέλκιοϊ ὀρθοδόξου κοινότητος, αἰτουμένης τὰς δημοσιεύσεις τοῦ συλλόγου καὶ εἴτι ἕτερον ἐκ τῆς βιβλιοθήκης αὐτοῦ.

Τοῦ ἐν Φαναρίῳ μουσικοῦ συλλόγου «Ὀρφέως», προσκαλοῦντος τοὺς κοσμήτορας εἰς τὴν τριετηρίδα αὐτοῦ.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς:

α'.) ὅτι τὸ προεδρεῖον προτείνει νὰ δοθῶσι τῷ κ. Leval τὰ ὑπ' αὐτοῦ αἰτηθέντα, προκειμένου περὶ συλλογικῆς ἐργασίας.

β'.) ὅτι τὰ τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς ἐνεργηθήσονται.

γ'.) ὅτι περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Βάρνης γραφομένων μεριμνήσει δεόντως.

Ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου Βάρνης καὶ μετά τινας σκέψεις ἀνταλλαγείσας ἀπεφασίσθη, ἵνα προστεθῶσιν εἰς τὴν τριμελῆ ἐπιτροπὴν δύο ἕτερα μέλη ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ νομικῶν, καὶ ὡς τοιοῦτοι ἐξελέγησαν οἱ κ.κ. Γ. Ἀποστολίδης καὶ Ἠλ. Μαλεάκας.

Ἀπεφασίσθη ὡσαύτως τῇ προτάσει τοῦ κ. Σαλτέλη, ὅπως συγκληθῇ ἔκτακτος συνεδρίασις ἐν ἀνάγκῃ.

δ'.) ὅτι περὶ τῶν ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς ὑποδεικνυομένων περιοδικῶν σκεφθήσεται τὸ προεδρεῖον.

ε'.) ὅτι προτείνει ὅπως ἡ αἴτησις τῆς ἐφορίας Τσεγκέλκιοϊ γένηται ἀποδεκτή, καὶ

ζ'.) ὅπως ἡ γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Ζωγραφάκη παραπεμφθῇ τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Ἅπασαι αἱ προτάσεις τοῦ προέδρου γίνονται δεκταί.

Εἶτα ἀνακοινοῦται ὑπὸ τοῦ προέδρου, ὅτι ἐν τῇ τριετηρίδι τοῦ Ὀρφέως ὁ ἡμέτερος σύλλογος ἀξιοπρεπῶς ἐξεπροσωπήθη ὑπὸ τοῦ γεν. γραμματέως.

Ὡσαύτως ἀνακοινοῦται, ὅτι ἐν τῷ γραφείῳ ἡμῶν κατετέθησαν διπλότυπα προαιρετικῶν συνδρομῶν ὑπὲρ ἀνεγέρσεως τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ σχολῆς.

Ἐπὶ τούτῳ ὁ κ. Κούπας προτείνει νὰ συστηθῇ ἐπιτροπὴ ἐκ μελῶν τοῦ συλλόγου πρὸς εἴσπραξιν συνδρομῶν ὑπὲρ τῶν εἰρημένων σχολῶν.

Ἡ πρότασις τοῦ κ. Κούπα ἐγένετο ἀποδεκτή, καὶ ἐξελέγησαν μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ὁ αἰδ. κ. Παρίτσης, οἱ κ.κ. Π. Κούπας, Ν. Παπαγιαννόπουλος καὶ Γ. Πουλουλίδης.

Εἶτα ὑποβάλλεται ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ ΚΘ' συλλογικοῦ ἔτους 1889-90 ἔχων ὧδε:

ΕΣΟΔΑ		ΕΞΟΔΑ	
Ἀπὸ τακτικῶν συνδρομῶν . . . Λ.Τ.	180	Εἰς μισθοδοσίας . . . . . . Λ.Τ.	170
» δικαιωμάτων διπλωμάτων . »	30	» φωτισμ. καὶ θέρμανσιν . . . »	20
» Ζ. διαγωνίσματος . . . . »	100	» πυρασφάλιστρα . . . . . »	12,50
» Ἑλλην. ἐπικ. συλλ. Καΐρου		» βιβλιοθήκην . . . . . . »	30
δι' Ὀδριτσάνην . . . . »	30	» ἀναγνωστήριον . . . . . »	30
» ὑπόλοιπον . . . . . . »	150	» ἔξοδα γραφείου . . . . . »	30
» ἔλλειμμα . . . . »	407,50	» ὀργανοθήκην . . . . »	5
		» Ζ. διαγώνισμα . . . . . »	100
		» συντ. ἐπιτροπὴν . . . . . »	300
		» Ὀδριτσάνην . . . . »	30
		» ἑρμάρια διὰ τὴν νομισματικὴν συλλογὴν . . . . »	20
		» φιλολογ. ἐπιτροπὴν . . . . »	20
		» ἐπιστημ. ἐπιτροπὴν . . . . »	25
		» ἐκπαιδευτ. ἐπιτροπὴν . . . »	10
		» ἀρχ. ἐπιτροπὴν . . . . . . »	15
		» ἔξοδα διάφορα . . . . . »	50
		Λ.Τ.	867,50
		Δι' αὔξησιν μισθοδοσίας ὑπαλλήλων »	30
Λ.Τ.	897,50	Λ.Τ.	897,50

Μετὰ βραχεῖαν συζήτησιν ὁ προϋπολογισμὸς γίγνεται δεκτός.

Ὁ κ. Σαλτέλης λαβὼν τὸν λόγον εἶτα προτείνει πρὸς κάλυψιν τοῦ ἐλλείμματος τὰ ἑξῆς:

α'.) Νὰ σταλῶσιν εἰς τὰ ἔξω μέρη τὰ δημοσιεύματα τοῦ συλλόγου, ἅτινα ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καθυστεροῦσιν, ἵνα οὕτω ἀναζωπυρωθῇ ὁ πρὸς τὸν σύλλογον ζῆλος αὐτῶν.

β'.) Ἐπιστολαὶ ἢ ἐγκύκλιοι εἴτε ὑπὲρ ἐκτάκτων συνδρομῶν εἴτε περὶ ἐγγραφῆς νέων μελῶν, καὶ

γ'.) Νὰ λυθῇ πλέον τὸ πολύκροτον καὶ σκανδαλωδέστατον ζήτημα τῆς καθυστερήσεως τῶν τακτικῶν συνδρομῶν, ἢ ἀπαλειφομένων τῶν καθυστερημάτων, ἢ ἐξεταζομένου τίνα μέλη δύνανται νὰ πληρώσωσι καὶ ἑπομένως ἢ ὑποχρεωθῶσι νὰ πληρώσωσιν ἢ διαγραφῶσιν.

Ὁ πρόεδρος λέγει, ὅτι τὸ προεδρεῖον μετὰ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς σκεφθήσεται καὶ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Ἀκολούθως γίγνεται ἀποδεκτὴ ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἡ ὑπὸ τοῦ προέδρου προταθεῖσα αὔξησις τοῦ μισθοῦ τῶν ὑπαλλήλων ἔχουσα οὕτω: 6 λίρ. τοῦ κ. Κ. Κρητικίδου, ὑπαλλήλου τῆς βιβλιοθήκης καὶ τοῦ γραφείου ἀντὶ τῶν τέως 5, τῶν κ. κ. Ν. Κρητικίδου, εἰσπράκτορος, 4 1/2 ἀντὶ 4, πρὸς δὲ 20 0/0 ἐπὶ τῶν εἰσπράξεων τῶν καθυστερουμένων, Γ. Α. Κατσαΐτου, ὑπαλλήλου τοῦ ἀναγνωστηρίου, καὶ Θ. Ντάφου, θυρωροῦ, 3 ἀντὶ 2 1/2 ἑκατέρου.

Εἶτα ὁ κ. Prétaxtat ἀναγινώσκει πραγματείαν «περὶ τῆς ὀρθοδόξου βυζαντινῆς εἰκονογραφίας».

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν κηρύσσεται ἡ λῆξις τῶν ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου ἐπὶ ταῖς θεριναῖς διακοπαῖς καὶ λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΛΔ'

(Τακτική)

τῆς 13 Νοεμβρίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ.

Κ. ΜΑΚΡΗ.

Ἀναγινώσκονται καὶ κυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως.

Ὁ προεδρεύων λαβὼν τὸν λόγον μετὰ πολλῆς τῆς θλίψεως ἀγγέλλει τῷ συλλόγῳ, ὅτι τὸ προεδρεῖον τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἔλαβεν ἐπιστολὴν τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου κ.

Ι. Δ. Ἀριστοκλέους, δι᾽ ἧς οὗτος παραιτεῖται τῶν τοῦ προέδρου καθηκόντων ἕνεκα τῆς πασχούσης ὑγιείας του, καὶ ὅτι τὸ προεδρεῖον μεταβὰν ἐν σώματι παρὰ τῷ κ. προέδρῳ παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἀποσύρῃ τὴν παραίτησίν του, ἀλλ᾽ ἐκεῖνος καὶ διὰ δευτέρας ἐπιστολῆς ἐπιμένει εἰς αὐτὴν ἀμετακλήτως.

Ἀναγνωσθείσης τῆς περὶ παραιτήσεως ἐπιστολῆς τοῦ κ. προέδρου, ὁ κ. Leval λέγει, ὅτι ἡ αἰτιολογία, ἣν ὁ πρόεδρος δίδωσι περὶ τῆς παραιτήσεώς του εἶναι ἀξία σεβασμοῦ, ὅτι ὁ σύλλογος δὲν δύναται ἄλλως ποιῆσαι ἢ ἀποδέξασθαι μετὰ λύπης τὴν παραίτησιν, καὶ ὅτι φρονεῖ, ὅτι δέον νὰ γραφῇ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολήν, δι᾽ ἧς παραδεχόμενος τὴν παραίτησίν του νὰ παρακαλέσῃ αὐτόν, ὅπως ἐξακολουθήσῃ ἐπιδαψιλεύων τῷ συλλόγῳ τὰς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως ἐνδείξεις. Τοῦ κ. Πουλουλίδου ὑποστηρίξαντος τὴν πρότασιν τοῦ κ. Leval, ὁ κ. Σαλτέλης λέγει, ὅτι ἀβροφροσύνης ἕνεκεν ὁ σύλλογος ὀφείλει νὰ μὴ παραδεχθῇ τὴν παραίτησιν, καὶ προτείνει, ἵνα σταλῇ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν κ. πρόεδρον παρακαλοῦσα αὐτόν, ἵνα ἀνακαλέσῃ τὴν παραίτησίν του· δέον, εἶπε, νὰ γείνῃ τοῦτο καὶ χάριν ἀβροφροσύνης καὶ διότι ἡ παραίτησις ἐν μέσῳ τοῦ ἔτους γινομένη δὲν ἔχει εὐάρεστα ἀποτελέσματα. Εἰς ταῦτα ὁ προεδρεύων ἀπαντᾷ, ὅτι ἡ παραίτησις εἶναι ἀμετάκλητος, καὶ ὅτι ἂν ἐνδιατρίβωμεν οὕτω, ἔσεται μόνον ἀπώλεια χρόνου. Ὁ κ. Σαλτέλης ἀνταπαντᾷ, ὅτι σκοπὸς τῆς προτάσεώς του δὲν εἶναι, ἵνα μεταπεισθῇ ὁ κ. πρόεδρος, ἀλλ᾽ ἁπλῶς νὰ γείνῃ τὸ ἀπαιτούμενον ὑπὸ τοῦ καθήκοντος τῆς ἀβροφροσύνης, καὶ ὅτι ἐπανορθῶν τὴν πρότασίν του λέγει, ὅτι εἴτε δι᾽ ἐπιστολῆς, εἴτε δι᾽ ἐπιτροπῆς δέον νὰ παρακαλέσῃ ὁ σύλλογος τὸν κ. πρόεδρον, ἵνα ἀποσύρῃ τὴν παραίτησίν του. Τούτου δὲ γενομένου, προστίθησι καιρὸς δὲν θέλει ἀπολεσθῇ, διότι ὁ κ. πρόεδρος διακρίνεται ἐπὶ ταχύτητι. Ὁ κ. Leval ἐπιμένει εἰς τὴν πρότασιν του καὶ φρονεῖ, ὅτι δέον νὰ γείνῃ δεκτὴ ἡ παραίτησις τοῦ κ. προέδρου καὶ ἀποσταλῇ αὐτῷ ἐπιστολὴ μετ᾽ ἐπαίνων.

Ὁ κ. Καλλιάδης ὑποστηρίζει τὴν πρότασιν τοῦ κ. Σαλτέλη καὶ λέγει, ὅτι ὁ σύλλογος ὀφείλει κατὰ καθῆκον νὰ ποιήσῃ τὸ προτεινόμενον διάβημα διὰ τριμελοῦς ἐπιτροπῆς· ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, λέγει, ἐνεργήσει ὅσον τάχιστα· τῇ προσεχεῖ δὲ τετάρτῃ θέλει ἀνακοινώσει τῷ συλλόγῳ τὸ ἀποτέλεσμα· ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας, ὁρισθήσεται ἡ ἡμέρα τῆς ἐκλογῆς τοῦ προέδρου.

Γενομένης ψηφοφορίας ἡ πρότασις τοῦ κ. Leval ἀπορρίπτεται, γίνεται δὲ δεκτὴ ἡ πρότασις τοῦ κ. Σαλτέλη. Διὰ μυστικῆς δὲ ψηφοφορίας ἐκλέγονται μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης οἱ κκ. Κ. Καλλιάδης, Θ. Σαλτέλης καὶ Χρ. Χατζηχρήστου. Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΛΕ᾽

(Ἔκτακτος)

τῆς 15 Νοεμβρίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ.

Κ. ΜΑΚΡΗ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς τελευταίας ἐκτάκτου συνεδριάσεως τῆς γενομένης τῇ 14 Μαΐου ὁ προεδρεύων παρακαλεῖ τὰ παρόντα μέλη τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις μετέβη παρὰ τῷ κ. προέδρῳ, ὅπως προσκαλέσῃ αὐτόν, ἵνα μὴ ἐμμείνῃ παραιτούμενος, νὰ διακοινώσωσι τῷ συλλόγῳ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν.

Ὁ ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης κ. Κ. Καλλιάδης δηλοῖ, ὅτι ὁ κ. πρόεδρος μένει ἀκράδαντος ἐν τῇ παραιτήσει αὐτοῦ δικαιολογούμενος, ὅτι ἡ καχεκτικὴ τῆς ὑγείας του κατάστασις ἐπιβάλλει αὐτῷ, ὅπως ἀποσυρθῇ τῆς προεδρείας. Ἐπιπροστίθησι δὲ ὁ κ. Καλλιάδης, ὅτι ὁ πρόεδρος παρεκάλεσε τὴν ἐπιτροπήν, ὅπως μεσιτεύσῃ παρὰ τῷ συλλόγῳ, ἵνα γένηται δεκτὴ ἡ παραίτησις αὐτοῦ, ἐβεβαίωσε δέ, ὅτι ἔσται πάντοτε πρόθυμος, ὅπως παρέχῃ τῷ συλλόγῳ τὴν ἑαυτοῦ συνδρομήν.

Ὁ κ. Μακρῆς εὐχαριστεῖ τῇ εἰδικῇ ἐπιτροπῇ, ὅτι τόσον ταχέως ἐξεπλήρωσε τὴν ἐντολὴν αὐτῆς, ἐκφράζει δὲ τὴν λύπην τοῦ συλλόγου, διότι τὸ διάβημα, ὅπερ αὐτὸς ὁ σύλλογος ἐποιήσατο παρὰ τῷ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλεῖ, δὲν ἐπέτυχεν. Οὕτω τῆς παραιτήσεως τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους ἀπὸ τῆς προεδρικῆς θέσεως τεθείσης εἰς ψηφοφορίαν καὶ γενομένης δεκτῆς, ὁ κ. Κ. Μακρῆς δηλοῖ τῷ συλλόγῳ, ὅτι τὸ προεδρεῖον δι᾽ ἐπιστολῆς του θέλει ἀναγγείλει τῷ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλεῖ, ὅτι ὁ σύλλογος μετὰ λύπης ἀποδέχεται τὴν παραίτησίν του καὶ εὐχαριστεῖ αὐτῷ δι᾽ ὅσας ὑπηρεσίας παρέσχεν ἀπὸ διετίας ἤδη τῷ συλλόγῳ· ἐπιπροστίθησι δέ, ὅτι ἀνάγκη ὅσον τάχος νὰ ἐκλεχθῇ ὁ νέος πρόεδρος· ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς τὸ προεδρεῖον

προτείνει τὴν ἀμέσως κατόπιν κυριακὴν ὥρ. 2 μ. μ. Ἡ πρότασις αὕτη τοῦ προεδρείου γίνεται δεκτή. Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΛϚ΄

(Ἔκτακτος)

τῆς 19 Νοεμβρίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. **Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως, ὁ κ. Σαλτέλης προτείνει, ὅπως ἐν τοῖς πρακτικοῖς καὶ ταῖς ἐν συνεδριάσεσι συζητήσεσι μὴ γίνηται τοῦ λοιποῦ χρῆσις τίτλων. Μετὰ μακρὰν συζήτησιν πολλῶν τῶν μελῶν, τῶν μὲν καταπολεμούντων τὴν πρότασιν ταύτην, τῶν δὲ ὑποστηριζόντων αὐτὴν ἀποφασίζεται ἡ ἀναβολὴ τῆς περαιτέρω συζητήσεως καὶ ἀποφάσεως εἰς ἄλλην συνεδρίασιν.

Εἶτα ὁ σύλλογος προβαίνει εἰς ἐκλογὴν τοῦ νέου προέδρου.

Παρόντων εἴκοσιν ὀκτὼ μελῶν γίνεται ψηφοφορία καὶ δι᾽ ἀπολύτου πλειονοψηφίας τυχὼν εἴκοσι τεσσάρων ψήφων ἐκλέγεται πρόεδρος ὁ κ. Κ. Καλλιάδης, τριῶν ψήφων λαχουσῶν τῷ κ. Ξ. Ζωγράφῳ καὶ μιᾶς δοθείσης λευκῆς.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΛΖ΄

(Τακτική)

τῆς 27 Νοεμβρίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως ὁ νέος πρόεδρος Κ. Καλλιάδης ἔλεξε τάδε:

Φίλοι συνάδελφοι,

Ἡ ὁμόφωνος καὶ εὐμενὴς ὑμῶν ψῆφος, ἡ ἀνυψώσασά με καὶ αὖθις εἰς τὴν προεδρικὴν ταύτην ἕδραν, ἐπιβάλλει μοι καθήκοντα σοβαρά, ὧν συναισθάνομαι πληρέστατα τὸ βάρος καὶ τὰς εὐθύνας. Καὶ ἀείποτε μὲν αἱ εὐθῦναι τοῦ ὑμετέρου προέδρου ἐκέκτηντο μεγάλην σημασίαν, νῦν δ᾽ ὁμολογουμένως ἔτι μᾶλλον βαρεῖαι καὶ δυσφόρητοι καταφαίνονται. Πῶς οὖν ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος ἀναλαβεῖν ἐτόλμησα τὴν ἐκ συγκαταβάσεως προσενεχθεῖσάν μοι τιμητικὴν μὲν σφόδρα, ἄγαν δὲ ἀνωτέραν τῶν ἐμῶν ἀσθενῶν δυνάμεων διακονίαν ταύτην: Πῶς οὐκ ἐπτόησέ με τὸ δυσχερὲς τῆς διαδοχῆς, ἐν ὑπερμεσοῦντι συλλογικῷ ἔτει, ἀνδρὸς μετὰ ζήλου καὶ φιλοπονίας μοχθήσαντος ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ ἡμετέρου τιμαλφοῦς συλλόγου καὶ τὴν ὑγείαν παθόντος ἐν ταῖς ἐντεταμέναις αὐτοῦ προσπαθείαις χάριν τῆς ἀκριβοῦς ἐκπληρώσεως πάντων τῶν τῷ προεδρικῷ τούτῳ ἀξιώματι παρομαρτούντων; Ἡ τῇ ὑμετέρᾳ βαθείας ἐμπιστοσύνης δηλωτικῇ κελεύσει ὑπακοή, κύριοι, ἐπιτακτικῶς ἐπιβέβληταί μοι ὑπὸ τῆς πρὸς τὸν σύλλογον ἡμῶν διακαοῦς στοργῆς μου, ὑπὸ τῆς παρηγόρου καὶ ἐνθαρρυντικῆς πεποιθήσεως, ὅτι μετ᾽ εὐμενείας, ὡς καὶ ἄλλοτε, καὶ μετὰ πλείονος ἢ κατὰ τὰς παρῳχημένας προεδρικάς μου περιόδους ἐπιεικείας θέλετε κρίνει τὰς πράξεις καὶ ἐνεργείας ἐμοῦ τε καὶ τῶν ἐμῶν ἐριτίμων συγκοσμητόρων· ἀλλὰ προθύμως τὸν αὐχένα κύψας πρὸ τῆς ὑμετέρας βουλήσεως δικαιοῦμαι πάντως, ἵνα καὶ παρὰ πάντων ὑμῶν, τῶν τε παρόντων καὶ τῶν ἀπόντων συναδέλφων, ἀπεκδέχωμαι πλήρη καὶ ἀμέριστον τὴν ἐμπιστοσύνην, σύντονον δέ, τακτικὴν καὶ πρόθυμον τὴν σύμπραξιν. Τῆς τῶν ἀπαιραιτήτων μοι τούτων ἐν τῇ σήμερον ἀρχομένῃ νέᾳ συλλογικῇ σταδιοδρομίᾳ ἐφοδίων παροχῆς πρῶτον καὶ σπουδαῖον παρέξετέ μοι δεῖγμα ἀναγνωρίζοντες ἐμπράκτως τὴν ἀναπόδραστον ἀνάγκην τῆς ἐλαττώσεως τῶν ἡμετέρων δαπανῶν, διά τε τὸν πασίγνωστον λόγον τῆς οἰκονομικῆς δυσπραγίας τῆς ἡμετέρας ἀγορᾶς καὶ ἰδίᾳ, διότι ἡ ἐν τῷ συλλόγῳ ἐπελθοῦσα προεδρικὴ κρίσις, ἡ καὶ ἄλλας τε ἐπενεγκοῦσα διαταράξεις καὶ δὴ καὶ τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ πρὸ δύο καὶ ἐπέκεινα μηνῶν παραιτηθέντος ταμίου μέχρι τοῦδε ματαιώσασα καθίστησι προβληματικὴν τὴν εἴσπραξιν τοῦ ὁλικοῦ ποσοῦ τῶν προϋπολογισθέντων ἐσόδων ἡμῶν. Ἐν τούτῳ καὶ ἐν ἑτέροις βαθμηδὸν ὑποδειχθησομένοις ὑμῖν σημείοις συμφρονοῦντες καὶ συμπράττοντες, εὐχερῶς, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, κατορθώσομεν, ἵνα κατὰ τὸ ὑπόλοιπον χρονικὸν διάστημα τῆς παρούσης συλλογικῆς περιόδου διεξαχθῶσιν ἠρέμα μὲν καὶ κατὰ μικρόν, ἀλλ᾽ ἀσφαλῶς καὶ λυσιτελῶς αἵ τε φιλολογικαὶ καὶ ἀρχαιολογικαί, αἵ τε ἐπιστημονικαὶ καὶ ἐκπαιδευτικαὶ ἡμῶν ἐργασίαι. Τὴν περιχαρῆ ταύτην ἐλπίδα στηρίζω πρὸ παντὸς καὶ ὑπὲρ πᾶν ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς καὶ βαρυσημάντου προστα-

σίας, ἣν διηνεκῶς ἐπιδαψιλεύει εἰς πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὸ ἀγαθὸν πιστοὺς αὐτοῦ ὑπηκόους ὁ φιλόλαος καὶ γενναιόφρων ἡμῶν Σουλτάνος, οὗτινος ἡ ἀκράτητος πρὸς τὴν πρόοδον καὶ εὐγενεστάτη ὁρμή, ὑποβοηθουμένη καὶ ὑπὸ λίαν πεφωτισμένων ὑπουργῶν, ἡ κυρία ἐστὶν αἰτία τῆς ἀπό τινος ὑφ' ἡμῶν τε καὶ τῶν ἀλλοδαπῶν παρατηρουμένης καταπληκτικῆς εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας ἐπιδόσεως τῶν κατοίκων τῆς ἀχανοῦς Αὐτοῦ αὐτοκρατορίας. Ζήτω ἡ Α. Α. Μεγαλειότης.

Εἶτα ἀνακοινοῦται τῷ συλλόγῳ ἡ μέχρι τοῦδε ἀλληλογραφία ἔχουσα ὡς ἑξῆς:

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Φαναρίῳ μουσικοῦ συλλόγου «Ὀρφέως», χάριτας ὁμολογοῦντος ἐπὶ τῇ προσφορᾷ αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου τῶν τόμων τοῦ περιοδικοῦ καί τινων ἄλλων βιβλίων ἐκ τῶν πολλαπλῶν τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. Παύλου Βόλτερ, ὑποδιευθυντοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις γερμανικῆς ἀρχαιολ. σχολῆς, αἰτουμένου τὸ ἀρχαιολογ. παράρτημα τοῦ ΙΒ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Ἀχιλλέως Κοτρόζου, προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Βερατίῳ, αἰτουμένου τὴν ἀποστολὴν πέντε ἀντιτύπων εἰκόνων τῆς παλαιᾶς καὶ καινῆς διαθήκης, ἐκδοθεισῶν ἐν Παρισίοις ὑπὸ τοῦ βιβλιοπώλου Hachette et Cie πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βερατίου ἑλλην. ἐκπαιδευτηρίων.

Τῆς ἐν Κύπρῳ φιλομούσου ἀδελφότητος «Ἀθηνᾶς», ἐκφραζούσης θερμὰς εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ προσφορᾷ αὐτῇ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου 30 τόμων διαφόρου ὕλης.

Τῶν κ. κ. ἀδελφῶν Περρῆ ἐξ Ἀθηνῶν, αἰτουμένων τὴν πληρωμὴν τῶν ὀφειλομένων αὐτοῖς χρημάτων ἐπὶ τῇ ἐκτυπώσει τῶν ἁπάντων τοῦ Ἡσιόδου, μὴ ἀποδεχομένων παντελῶς νὰ συνεννοηθῶσι μετὰ τοῦ κ. Sittl περὶ τῆς πληρωμῆς τῶν καθ' ὑπέρβασιν ἐκτυπωθέντων φύλλων, ἐλλείψει ἰδίου περὶ τούτου ἐν τοῖς συμβολαίοις ἄρθρου, καὶ δηλούντων, ὅτι, ἂν μὴ ταχέως πληρωθῶσι, προτίθενται ν' ἀπευθυνθῶσι τῷ ἱδρυτῇ τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης κ. Χρ. Ζωγράφῳ.

Τοῦ κ. Καρόλου Sittl, ἐκ Μονάχου, αἰτουμένου, ὅπως οἱ κ.κ. Περρῆ πέμπωσιν αὐτῷ τακτικῶς τὰς διορθώσεις τῆς ὑπ' αὐτοῦ παρασκευασθείσης ἐκδόσεως τοῦ Ἡσιόδου.

Τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ ἀδελφότητος «Ἐννέα Μουσῶν» προσκλητήριος εἰς τὰς ἐνιαυσίους δημοσίας ἐξετάσεις τῆς ὑπ' αὐτῆς προστατευομένης δημοτικῆς τῶν ἀρρένων σχολῆς.

Τοῦ κ. Ν. Κανελλάκη, ἐκ Χίου, παρακαλοῦντος, ὅπως ὁ σύλλογος ἀποδεχθῇ συναλλαγματικήν του ἐκ 10 λιρῶν διὰ τὸ ἀπονεμηθὲν αὐτῷ δεκάλιρον γέρας ἐν τῷ Ζωγραφείῳ διαγωνίσματι.

Τῆς ἐθνικῆς τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, πεμπούσης ἐγκλείστως ἀπόδειξιν τῶν πληρωθεισῶν κατ' ἐντολὴν τοῦ συλλόγου τοῖς κ.κ. Περρῆ χιλίων δραχμῶν.

Τοῦ κ. Κλ. Κοκκολάτου, ἐκ Θεραπείων, καθιστῶντος ἀντιπρόσωπόν του πρὸς παραλαβὴν τοῦ ἀπονεμηθέντος αὐτῷ ἐν τῷ Ζωγραφείῳ διαγωνίσματι 5λίρου βραβείου τὸν κομιστὴν τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Σταύρου Χ'' Δημητρίου ἐκ Βάρνης, αἰτουμένου διδασκαλικὴν θέσιν.

Τοῦ κ. Π. Παπαρρούση ἐντεῦθεν, αἰτουμένου τὴν ἀποστολὴν αὐτῷ ἐκ τοῦ γραφείου πάντων τῶν σχετικῶν ἐγγράφων πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀναγνωσθείσης ἐν ἔτει 1885 ἐκθέσεως τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς.

Πατριαρχικὸν πιττάκιον, δι' οὗ ἀνακοινοῦται, ὅτι οὐδεμία ἄχρι τοῦ νῦν ἐλήφθη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀπόφασις περὶ τῆς ὑποβληθείσης αὐτῇ ἐκθέσεως τοῦ συλλόγου ὡς στερουμένης τῆς γνώμης καὶ τῶν λοιπῶν δικαιούχων ἐπὶ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Καρόλου Sittl, ἐκ Μονάχου, παραιτουμένου τῆς ἐκτυπώσεως τῶν ἀποσπασμάτων ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ παρασκευασθείσῃ ἐκδόσει τοῦ Ἡσιόδου.

Τῆς ἐνταῦθα ἑλληνοκαθολικῆς ἐκπαιδευτικῆς ἑταιρίας «Συμπνοίας» προσκλητήριος εἰς τὰς ἐνιαυσίους ἐξετάσεις τῆς ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς διατελούσης σχολῆς.

Τῆς Α. Ἐξ. τοῦ Χρηστάκη ἐφέντη Ζωγράφου, ἐκ Παρισίων, παρακαλοῦντος τὸν σύλλογον νὰ ἀναλάβῃ τὴν φροντίδα περὶ τῆς ἐκτυπώσεως τῆς ἱστορικῆς ἐκθέσεως τῶν ἐν Κεστορατίῳ τῆς Ἠπείρου Ζωγραφείων διδασκαλείων ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῶν μέχρι σήμερον.

Τῆς φιλεκπαιδευτικῆς ὑπὲρ τῶν ἐν Φερίκιοϊ σχολῶν προσκλητήριος εἰς τὰς ἐξετάσεις τοῦ παρθεναγωγείου καὶ ἀρρεναγωγείου τῆς κοινότητος.

Τοῦ ἁγίου Βάρνης, ἐκτιθεμένου καὶ αὖθις διὰ μακρῶν τὰ περὶ τῆς ὑποθέσεως τῆς διαθήκης τοῦ μακαρίτου Β. Σουλίνη.

Τοῦ κ. Costant Cazangès ἐκ Νέας Ὑόρκης, αἰτουμένου ἀντίτυπα τοῦ προγράμματος τοῦ περὶ συλλογῆς ζώντων μνημείων Ζ. διαγωνίσματος, ὅπως πέμψῃ τῷ συλλόγῳ τὴν ἠπειρωτικὴν αὐτοῦ συλλογήν.

Τῶν κ. ἀδελφῶν Περρῆ, ἀγγελλόντων, ὅτι ἔλαβον παρὰ τῆς ἐθνικῆς τραπέζης δραχ. 1629.50 εἰς ἐξόφλησιν τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ Ἡσιόδου.

Τοῦ κ. Edwin A. Grosvenor ἐντεῦθεν, δωρουμένου τῷ συλλόγῳ ἀντίτυπον πονήματός του ὑπὸ τὸν τίτλον The Hippodrome of Constantinople.

Τῆς ἐθνικῆς τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, πεμπούσης ἐγκλείστως ἀπόδειξιν τῶν πληρωθεισῶν κατ' ἐντολὴν τοῦ συλλόγου τοῖς κ. ἀδελφοῖς Περρῆ δραχ. 1629,50.

Τοῦ κ. Ἐπ. Ι. Σταματιάδου, ἐκ Σάμου, πέμποντος ἀντίτυπον τῆς ἐπετηρίδος τῆς ἡγεμονίας Σάμου τοῦ ἔτους 1889.

Τοῦ κ. Καρόλου Sittl ἐκ Μονάχου, ἀποδεχομένου τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ προλόγου, τῶν διορθώσεων καὶ τοῦ πίνακος ἰδίᾳ αὐτοῦ δαπάνῃ, αἰτουμένου τὴν ἐπιστροφὴν τῶν χειρογράφων τῶν ἀποσπασμάτων καὶ παρακαλοῦντος, ὅπως μὴ ὑποβληθῇ εἰς ἑτέραν δαπάνην ἐκ τῶν ἀνηκόντων αὐτῷ χρημάτων τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἡσιόδου.

Τῶν ἐφόρων τῆς σχολῆς Τριπόλεως τῆς Βαρβαρίας, ἐξαιτουμένων τὴν ἀποστολὴν καταλλήλου διδασκαλίσσης γινωσκούσης καὶ τὴν γαλλικὴν ἐπὶ ἐτησίᾳ ἀντιμισθίᾳ 80-85 εἰκοσοφράγκων ἐκτὸς τῶν ὁδοιπορικῶν, τῆς κατοικίας καὶ τοῦ μισθοῦ τῆς ὑπηρετρίας αὐτῆς.

Τοῦ κ. Δ. Χαβιαρᾶ, ἐκ Σύμης, καθιστῶντος ἐνταῦθα ἀντιπρόσωπόν του πρὸς παραλαβὴν τοῦ ἀπονεμηθέντος αὐτῷ ἐν τῷ Ζωγρ. διαγωνίσματι 10λίρου βραβείου.

Τοῦ κ. Ζαμαρία, διευθυντοῦ τῶν ἐν Κεστορατίῳ Ζωγραφείων διδασκαλείων, πέμποντος τῷ συλλόγῳ ἐντολῇ τῆς Α. Ἐξ. τοῦ Χρηστάκη Ζωγράφου τὴν πρὸς ἐκτύπωσιν ἔκθεσιν τῶν εἰρημένων διδασκαλείων.

Τοῦ κ. Π. Βόλτερ, εὐχαριστοῦντος θερμῶς τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ παραρτήματος τοῦ ΙΑ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. κ. ἀδελφῶν Περρῆ, ἀγγελλόντων ὅτι ἤρξαντο τῆς ἐκτυπώσεως τῶν ἀποσπασμάτων τοῦ Ἡσιόδου, καὶ αἰτουμένων συνάμα τὴν ὅσον τάχιον ἐπιστροφὴν τῆς προταχθησομένης ἀφιερώσεως τῷ κ. Θ. Σαλτέλῃ.

Τῆς ἐν Μουδανίοις φιλεκπαιδευτικῆς ἀδελφότητος «Ἀπαμείας», χάριτας ὁμολογούσης ἐπὶ τῇ προσφορᾷ τῆς σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου καὶ ἀποστελλούσης ἀντίτυπον τοῦ ἐν ἰσχύϊ κανονισμοῦ αὐτῆς.

Τοῦ ἐν Πύργῳ ἀρτισυστάτου φιλεκπαιδ. συλλόγου «Εὐξείνου Πόντου», ἀγγέλλοντος τὴν σύστασιν αὐτοῦ καὶ ἐπικαλουμένου τὴν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἀρωγήν.

Τοῦ κ. Ι. Ν. Ζωγραφάκη, ἐξ Ἀθηνῶν, παρακαλοῦντος, ἵνα πληρωθῇ τὸ εἰς αὐτὸν ἀπονεμηθὲν 5λιρον βραβεῖον εἰς τὸ ἐνταῦθα κατάστημα τῆς τραπέζης Κων/πόλεως.

Τῶν ἐφόρων καὶ δημογερόντων Κωτυαίου, αἰτουμένων διὰ τὰ ἐκπαιδευτήρια αὐτῶν τὴν σειρὰν τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν τοῦ κ. Ζαφειροπούλου καί τινα διδακτικὰ βιβλία.

Τῆς ἐνταῦθα ἀρτισυστάτου ἀλληλοβοηθητικῆς ἀδελφότητος «Δήμητρα», ἀγγελλούσης τὴν σύστασιν αὐτῆς καὶ πεμπούσης τὸν κανονισμὸν αὐτῆς.

Τοῦ κ. Ch. Émile Ruelle, βιβλιοφύλακος τοῦ συλλόγου Παρισίων, ἀγγέλλοντος τὴν παραλαβὴν φρ. 386,40 προερχομένων ἐκ συνδρομῶν τῶν ἐνταῦθα μελῶν τοῦ συλλόγου, καὶ δηλοῦντος, ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ πέμψῃ τὰς ἀποδείξεις τοῦ ἀρχομένου ἔτους ἄνευ προηγουμένης ἀποστολῆς τῶν λογαριασμῶν τῶν παρελθόντων ἐτῶν.

Τῶν ἐφόρων τῶν σχολῶν Τσεγκέλκιοϊ, εὐχαριστούντων τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τῆς σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου καί τινων ἄλλων βιβλίων.

Τοῦ κ. Ἀθ. Πετρίδου, σχολάρχου, ἐξ Ἀθηνῶν, πέμποντος ἀντίτυπον τοῦ ἀπαγγελθέντος ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ συλλόγῳ «Παρνασσῷ» λόγου περὶ «Μωρέας» καὶ ἐκφράζοντος εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ παραπομπῇ εἰς ἰδίαν ἐπιτροπὴν πρὸς γνωμοδότησιν τῆς περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος ἀποσταλείσης τῷ συλλόγῳ πραγματείας αὐτοῦ.

Τῆς ἐθνικῆς τραπέζης τῆς Ἑλλάδος πεμπούσης ἐγκλείστως ἀπόδειξιν δρ. 2500 πληρωθεισῶν ἐντολῇ τοῦ συλλόγου τῷ ἐν Ἀθήναις κ. Εὐαγγ. Κοφινιώτῃ, ἀντιπροσώπῳ τοῦ κ. Καρόλου Sittl.

Τῶν ἐφοροδημογερόντων τῆς Κεσσάνης, αἰτουμένων διευθυντὴν διὰ τὰ ἐκπαιδευτήρια αὐτῶν ἐπὶ ἐτησίᾳ μισθοδοσίᾳ 50 λιρ. ὀθ. μετὰ κατοικίας καὶ θερμάνσεως.

Τοῦ κ. Γ. Ἀποστολίδου, δικηγόρου, ἀπο-

δεχομένου τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς πρὸς μελέτην τοῦ Σουλινείου κληροδοτήματος εἰδικῆς ἐπιτροπῆς.

Τοῦ κ. Δ. Ἀλεξανδρίδου, ἐκ Μακροχωρίου, παραπονουμένου ἐπὶ τῇ μὴ παραλαβῇ εἰσέτι ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῶν ἐν τοῖς ἐθνικοῖς νοσοκομείοις εὑρισκομένων βιβλίων του, πρὸ πολλοῦ τῷ συλλόγῳ δωρηθέντων, ἐκ τόμων 180 καθαρῶς ἐπιστημονικῶν, καὶ παρακαλοῦντος, ὅπως, ἂν ὁ σύλλογος ἀρνῆται νὰ δεχθῇ αὐτά, γράψῃ αὐτῷ περὶ τούτου, ὅπως δωρήσηται αὐτὰ ἄλλῳ.

Τοῦ κ. Στεφ. Καραθεοδωρῆ, ἐκ Βρυξελλῶν, πέμποντος τὰς προσφάτους δημοσιεύσεις τῆς βασ. ἀκαδημίας τῶν Βρυξελλῶν ἐξ ὀνόματος αὐτῆς, ἀντίτυπα συγγράμματος ἐπιγραφομένου «Programme d'un cours de droit» προσφερόμενα ὑπὸ τοῦ συγγραφέως κ. Rivier καὶ ἀντίτυπον πραγματείας αὐτοῦ περὶ τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατειρῶν.

Τῆς ἐν Μουδανίοις φιλεκπαιδ. ἀδελφότητος «Ἀπαμείας», εὐχαριστούσης καὶ αὖθις τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τῆς σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου καί τινων βιβλίων, ἅμα δὲ ἀγγελλούσης, ὅτι ἀνηγόρευσε τὸν ἡμέτερον σύλλογον «δωρητὴν» τῆς ἀδελφότητος.

Τοῦ κ. Ι. Δ. Νεράντζη ἐκ Λειψίας, δωρουμένου ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων τριῶν γεωγραφικῶν πινάκων.

Τῆς ἐφορίας τῶν σχολῶν Κοντοσκαλίου, ἐξαιτουμένης, ὅπως ὁ ἡμέτερος σύλλογος συστήσῃ δεόντως τὴν πενομένην κοινότητα Κοντοσκαλίου παρὰ τῷ κ. Στ. Ζαφειροπούλῳ, ἵνα συμπεριλάβῃ καὶ αὐτὴν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ὑπ' αὐτοῦ προστατευομένων ἀπόρων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικῶν κοινοτήτων.

Τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ κωμοπόλεως Λεύκης ἐντεῦθεν, ἐπικαλουμένων τὴν ὑλικὴν τοῦ συλλόγου συνδρομὴν πρὸς ἀνέγερσιν τῆς πρὸ ἐτῶν πυρποληθείσης ἐν Λεύκῃ ἐκκλησίας καὶ σχολῆς.

Τῆς ἐνταῦθα φιλεκπαιδ. ἀδελφότητος «Δήμητρα», αἰτουμένης τὴν παραχώρησιν αἰθούσης τινὸς τοῦ συλλόγου διὰ τὰς μηνιαίας γενικὰς συνεδριάσεις αὐτῆς.

Τοῦ κ. Θ. Α. Κουσούδη, ταμίου, παραιτουμένου τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ὡς ταμίου ἕνεκα λόγων ὑγιείας.

Τοῦ ἐν Ἀθήναις διδασκαλικοῦ συλλόγου, αἰτουμένου τὴν ἀποστολὴν τῶν ἀπὸ τοῦ 1883 ἐλλειπόντων αὐτῷ τόμων τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου.

Τοῦ ἐνταῦθα ἑλληνικοῦ συλλόγου Ἑρμοῦ, αἰτουμένου τὴν παραχώρησιν τῆς μεγάλης αἰθούσης τοῦ συλλόγου, ὅπως τελέσῃ τὴν ἐπέτειον τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ ἑορτήν.

Τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει ἑλληνικῆς κεντρικῆς ἐφορίας, αἰτουμένης τὰς ἐκδόσεις τῆς Ζωγρ. βιβλιοθήκης.

Τῆς ἐφορίας τῶν ἐν Οἰνόῃ ἑλλην. ἐκπαιδευτηρίων, αἰτουμένης τὴν ὑλικὴν τοῦ συλλόγου συνδρομήν.

Τοῦ κ. Valm, ἰσοβίου γραμματέως τῆς ἐν Παρισίοις ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν γραμμάτων, δωρουμένου ἐξ ὀνόματος τῆς ἀκαδημίας τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων αὐτῆς ἀπὸ τοῦ μηνὸς ἰανουαρίου μέχρι ἰουνίου καὶ ὑπισχνουμένου, ὅτι τοὐντεῦθεν θέλουσι πέμπεσθαι ταῦτα τακτικῶς τῷ συλλόγῳ ὑπὸ τοῦ ἐν παρισίοις βιβλιοπώλου κ. Ricard.

Τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, ἐκ μεγάλου Ῥεύματος, πέμποντος κατάλογον τῶν ὑπ' αὐτοῦ δωρουμένων τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ συλλόγου βιβλίων.

Τοῦ κ. Θ. Κουσούδη, ταμίου τοῦ συλλόγου, ἐμμένοντος εἰς τὴν ἑαυτοῦ παραίτησιν.

Τῶν κ. κ. ἀδελφῶν Πέρρη, ἐξ Ἀθηνῶν, δηλούντων, ὅτι τεθήσεται ἡ εἰκὼν τοῦ χορηγοῦ μόνον ἐν τοῖς ἀνήκουσι τῷ ἐκδότῃ σώμασι, πεμπόντων ἀντίτυπον τοῦ Ἡσιόδου, αἰτουμένων διαταγὴν πρὸς παράδοσιν τῷ ἐν Ἀθήναις κ. Μπὲκ τῶν ἀνηκόντων τῷ ἐκδότῃ σωμάτων, παρακαλούντων, ὅπως ὁ σύλλογος παραλάβῃ τὰ ἐν τῇ ἀποθήκῃ αὐτῶν εὑρισκόμενα ἀντίτυπα τῶν *Φοινισσῶν* καὶ γνωριζόντων, ὅτι ἓξ καὶ ἥμισυ ἐπὶ πλέον ἐξετυπώθησαν τυπογραφικὰ φύλλα ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἡσιόδου.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, προτεινούσης μέλος αὐτῆς τὸν κ. A. D. Mordtmann, ἰατρόν.

Τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, ἐκ μεγάλου Ῥεύματος, πέμποντος συλλογὴν κυπριακῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων.

Τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους, προέδρου τοῦ συλλόγου, ἀπὸ 4/16 νοεμβρίου, ὑποβάλλοντος παραίτησιν ἀπὸ τῆς προεδρικῆς θέσεως ἕνεκα λόγων ὑγιείας.

Τῶν ἐφόρων τῶν ἐν Ὀδριτσάνῃ σχολείων, ἀγγελλόντων τὴν πρόσληψιν ὡς διευθυντοῦ τῶν σχολείων τῆς κοινότητος τοῦ κ. Δανιὴλ Ζαχαριάδου, καὶ ἐπισυναπτόντων πρόγραμμα τῶν ἐν αὐτοῖς διδαχθησομένων μαθημάτων.

Τοῦ κ. A. Leval, ἐντεῦθεν, αἰτουμένου, ἐντολῇ τοῦ κ. Strygowski, ὑφηγητοῦ ἐν τῷ

ἐν Βιέννῃ πανεπιστημίῳ, ἀνταλλαγὴν τῆς σειρᾶς τῶν ἀρχαιολογικῶν παραρτημάτων τοῦ συλλόγου μετὰ τῶν σπουδαίων πραγματειῶν τοῦ κ. Strygowski.

Τῆς ἐν Φαναρίῳ λέσχης «Μνημοσύνης» προσκλητήριος εἰς τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἑορτήν.

Τοῦ κ. Π. Ι. Μακρῆ, πέμποντος διὰ τὸ Ζωγρ. διαγώνισμα γλωσσικὴν ὕλην ἐκ Κατηρλῆ ἐκ δύο τευχῶν.

Ἀνωνύμου, ἀγνώστου προελεύσεως, ἀπὸ 18 νοεμβρίου, παρακαλοῦντος, ὅπως κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν συλλογικὴν περίοδον ληφθῇ ὑπ' ὄψει καὶ ἡ πρὸ πολλοῦ σταλεῖσα διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα καὶ ὑπ' αὐτοῦ φιλοπονηθεῖσα ἐκ τριῶν βαθμίδων ἑλληνικὴ ἱστορία ὑπὸ τὸ ῥητὸν «ex aliis negotiis quae ingenio exercentur cet».

Ἀνακοινωθείσης οὕτω τῆς ἀλληλογραφίας, αἱ περὶ αὐτῆς σκέψεις καὶ ἐνέργειαι τοῦ προεδρείου ἀναβάλλονται εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν, τοῦ κ. προέδρου αἰτησαμένου καιρὸν διὰ τὴν περὶ αὐτῆς μελέτην.

Οὐχ ἧττον ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ σύλλογος ἀπεφάσισε τῇ τοῦ προεδρείου προτάσει, ὅπως παραχωρηθῇ τῷ ἐνταῦθα συλλόγῳ Ἑρμῇ ἡ μεγάλη αἴθουσα αὐτοῦ, ἵνα οὗτος τελέσῃ ἐν αὐτῇ τῇ 10 δεκεμβρίου 2 ὥρ. π. μ. τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ ἑορτήν, ἀνταλλαγῶσι δὲ τὰ ἀρχαιολογικὰ παραρτήματα τοῦ Συλλόγου μετὰ τῶν συγγραμμάτων τοῦ κ. Strygowski.

Εἶτα ὁ πρόεδρος ἀνακοινοῖ τῷ συλλόγῳ, ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἐπιτροπὴ συνελθοῦσα ἐσχάτως καὶ ἰδοῦσα, ὅτι πολλὰ ἐκ τῶν ἐν τῷ προϋπολογισμῷ ἀναγραφέντων ποσῶν δὲν εἰσεπράχθησαν εἰσέτι, ἀπεφάσισε πρὸς βελτίωσιν τῶν οἰκονομικῶν τοῦ συλλόγου τροποποιήσεις τινὰς τοῦ προϋπολογισμοῦ. Αἱ τροποποιήσεις αὗται, ἃς ἀσπάζεται καὶ προτείνει καὶ τὸ προεδρεῖον, ἔχουσιν ὡς ἑξῆς: ἅπασαι αἱ διὰ τὰς ἐπιτροπὰς ἐπιψηφισθεῖσαι πιστώσεις μένουσι μὲν ὡς ἔχουσιν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὑποχρεωτικαί· τρεῖς δὲ πιστώσεις τροποποιοῦνται ὡς ἑξῆς: τὰ γενικὰ ἔξοδα ἀπὸ 50 λιρῶν ὑποβιβάζονται εἰς 35, τὰ ἔξοδα τοῦ γραφείου ἀπὸ 30 λιρῶν εἰς 25, καὶ αἱ μισθοδοσίαι τῶν ὑπαλλήλων ἐλαττοῦνται κατὰ 15 λίρας διὰ τὸν ὑπολειπόμενον χρόνον τοῦ συλλογικοῦ ἔτους.

Προστίθησι δὲ ὁ πρόεδρος, ὅτι τὰ τοῦ συλλόγου οἰκονομικὰ περιῆλθον εἰς δεινὴν θέσιν, ὅτι μισθοὶ ὀφείλονται τοῖς ὑπαλλήλοις καὶ ὅτι πρὸς θεραπείαν τὸ προεδρεῖον θεωρεῖ τὰς προτεινομένας ταύτας τροποποιήσεις ὡς ἀπαραιτήτους. Εἶτα τοῦ μὲν κ. Leval ἀποκρούσαντος τὰς τροποποιήσεις ταύτας ὡς ἀντικειμένας πρὸς τὴν ἀρχήν, ὅτι ὑπάρχει προϋπολογισμὸς ἐπιψηφισθεὶς τακτικῶς ὑπὸ τοῦ συλλόγου καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἀλλοιωθῇ, καὶ παρατηροῦντος συνάμα, ὅτι αἱ προτεινόμεναι τροποποιήσεις καὶ ἐλαττώσεις ἰδίᾳ μισθῶν καὶ ἐξόδων εἰσὶν ἐλάχισται, τοῦ δὲ κ. Κυριακοῦ ὑποστηρίζοντος τὴν πρότασιν τοῦ προεδρείου διὰ τὸν λόγον, ὅτι πᾶσα ἀπόφασις τοῦ συλλόγου δύναται νὰ τροποποιηθῇ ἐν ἐκτάκτοις περιστάσεσι καὶ διότι αἱ τροποποιήσεις αὗται θεωροῦνται ἀπαραίτητοι ὑπὸ τοῦ προεδρείου, ὁ σύλλογος ἀποφαίνεται, ὅτι δύναται κατ' ἀρχὴν νὰ τροποποιήσῃ τὸν ἅπαξ ἐπιψηφισθέντα προϋπολογισμόν, καὶ οὕτω συμφώνως τῇ προτάσει τῆς τε οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ προεδρείου ἀποδέχεται τὰς εἰρημένας ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τροποποιήσεις.

Ἀποφασίζεται, ἵνα ἀναβληθῇ ἡ ἐκλογὴ ταμίου εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν καὶ ἀγγελθῇ τοῦτο διὰ τῶν ἐφημερίδων.

Εἶτα ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει μετὰ λύπης τῷ συλλόγῳ τὸν θάνατον τριῶν τὰ μάλιστα προσφιλῶν αὐτοῦ μελῶν, τὸν τοῦ Εὐθυμίου Καστόρχη συμβάντα τὸν παρελθόντα Ἰούλιον, τὸν τοῦ Δημητρίου Σταματιάδου ἰατροῦ, πολυτίμους παρασχόντος ὑπηρεσίας τῷ συλλόγῳ, καὶ τὸν τοῦ Marquis de St. Hillaire, οὗτινος ὁ θάνατος, προστίθησιν, ἀπώλειά ἐστι διὰ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα· προτείνει δέ, ὅπως ὁ σύλλογος ἀποστείλῃ συλλυπητηρίους ἐπιστολὰς εἰς τὰς οἰκογενείας αὐτῶν. Ἡ πρότασις γίνεται ἀποδεκτή.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Ποπέσκος ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ περὶ τοῦ Ῥώσσου μυθογράφου Κρυλώφ, καὶ λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΛΗ'

(Τακτική)

τῆς 4 Δεκεμβρίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦνται διάφοροι προσφοραὶ βιβλίων.

Τοῖς δωρηταῖς ἐκφράζονται εὐχαριστίαι.

Ἐπὶ δὲ τῆς ἐν τῇ ἡγουμένῃ συνεδριάσει ἀνακοινωθείσης ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι:

Ἡ ἐπιστολὴ τῶν ἐφόρων τῶν ἐν Ἀδριανουπόλει σχολῶν παραπέμπεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Ἡ πραγματεία τοῦ ἐπιστέλλοντος ἑλληνικὴν ἱστορίαν διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα ὑπὸ τὸ ῥητὸν «ex aliis negotiis κλπ.» παραπέμπεται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

Περὶ δὲ τῆς Σουλινείου διαθήκης ὁ πρόεδρος ἐκτίθησιν, ὅτι, ἀφοῦ ὁ σύλλογος ἔπεμψεν εἰς τὰ πατριαρχεῖα τὴν περὶ τούτου ἔκθεσιν τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, ἔλαβε τὴν γνωστὴν ἀπάντησιν τῶν πατριαρχείων, ἀλλ' ὅτι ἔκτοτε ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ συλλόγου καὶ νέα ἔγγραφα περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, ἕνεκα τοῦ ὁποίου εἶναι ἀνάγκη, ἵνα ἡ εἰδικὴ τοῦ συλλόγου πενταμελὴς ἐπιτροπὴ λάβῃ ὑπ' ὄψει πάντα τὰ ἔγγραφα, συνεννοηθῇ ἐν ἀνάγκῃ καὶ μετὰ τῶν πατριαρχείων καὶ ἀνακοινώσῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς τῷ συλλόγῳ, καὶ ὅτι πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης κ. Κ. Καλλιάδου, προτείνει τὸ προεδρεῖον ὡς πέμπτον μέλος αὐτῆς τὸν αἰδ. κ. Κ. Παρίτσην. Αἱ προτάσεις αὗται τοῦ προεδρείου γίνονται δεκταί.

Ὅτι εἰς τὸν κ. Νεράντζην, ἀποστείλαντα χάρτας, σταλήσεται εὐχαριστήριος ἐπιστολή.

Ὅτι προκειμένου περὶ τῆς ἐπιστολῆς τῶν ἐφόρων Κοτυαίου, αἰτουμένων παρὰ τοῦ συλλόγου χάρτας ἑλληνικοὺς τοῦ κ. Ζαφειροπούλου καί τινα διδακτικὰ βιβλία, τῆς ἐπιστολῆς τῶν ἐφόρων καὶ δημογερόντων Λεύκης αἰτουμένων τὴν ὑλικὴν τοῦ συλλόγου συνδρομήν, τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἐν Οἰνόῃ ἐφορίας, αἰτουμένης ἐπίσης τὴν τοῦ συλλόγου ὑλικὴν συνδρομὴν καὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Ἀχιλλ. Κοτρόζου, αἰτουμένου, ὅπως ὁ σύλλογος πέμψῃ αὐτῷ διὰ τὰ ἐν Βερατίῳ ἐκπαιδευτήρια πέντε ἀντίτυπα εἰκόνων τῆς παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης, τὸ προεδρεῖον φρονεῖ, ὅτι δέον τόγε νῦν νὰ σταλῇ ἅπασι τούτοις ἀρνητικὴ ἀπάντησις, καὶ τοῦτο ἕνεκα τῶν παρουσῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν τοῦ συλλόγου, ὅπερ καὶ γίνεται ἀποδεκτόν.

Ἐπίσης παραδέχεται ὁ σύλλογος, προτείναντος τοῦ προεδρείου, ὅπως τῷ ἐν Ἀθήναις διδασκαλικῷ συλλόγῳ ἀποσταλῶσι οἱ ἀπὸ τοῦ 1883 ἐλλείποντες αὐτῷ τόμοι τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου.

Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλονται τὸ β'. καὶ ψηφίζονται ὡς ἐπίτιμον μὲν τοῦ συλλόγου μέλος ὁ κ. Eugène Melchior de Vogüé, μέλος τῆς γαλλικῆς ἀκαδημίας, ὡς ἀντεπιστέλλοντα δὲ οἱ κκ. Strygowski, Paul Arndt καὶ Νεόφυτος Ἀριστοτέλης, νομομαθὴς ἐν Κερασοῦντι, ὡς τακτικὰ δὲ οἱ κκ. D. Nelidoff, α' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ῥωσσικῆς πρεσβείας, Swetsin, β' γραμματεὺς τῆς αὐτῆς πρεσβείας, Δ. Δημητριάδης, δικηγόρος, Δ. Μηλιώτης καὶ Βογὸζ ἐφένδης Δελβέρ.

Εἶτα γενομένης ψηφοφορίας πρὸς ἐκλογὴν ταμίου, ἐξελέγη τοιοῦτος δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας ὁ κ. Δ. Μηλιώτης.

Εἶτα προταθέντος ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ προεδρείου καὶ γενομένου ἀποδεκτοῦ τοῦ κ. Γ. Βεγλερῆ ὡς μέλους τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὸ πρόγραμμα τῶν δημοσίων διαλέξεων τοῦ ἔτους τούτου τοῦ συλλόγου. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ὁ κ. Brooks παρατηρεῖ, ὅτι πολλοὶ τῶν τίτλων τῶν διαλέξεων εἰσὶ λίαν γενικοί, ἐξ οὗ δὲν διευκρινίζεται καλῶς τὸ ἀντικείμενον ἑκάστης διαλέξεως, καὶ ὅτι δέον νὰ δεικνύηται λεπτομερῶς τὸ ἀντικείμενον. Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ, ὅτι οἱ ἀγορεύσοντες ἅπαντες δὲν εἶναι ἀκόμη ἐντελῶς ἕτοιμοι, ὅπως δυνηθῶσι νὰ δώσωσι τὸν ἀκριβῆ τίτλον τῆς διαλέξεως, ἀλλ' ὅτι τοῦτο γενήσεται κατόπιν. Οὕτω τὸ ἄνωθι πρόγραμμα γίνεται ἀποδεκτόν.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Ε. Ποπέσκος ἀναγινώσκει συνέχειαν τῆς περὶ τοῦ Ρώσσου μυθογράφου Κρυλὼφ πραγματείας αὐτοῦ, καὶ λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΛΘ'

(Τακτική)

τῆς 11 Δεκεμβρίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου ἐκ μεγάλου Ρεύματος, δωρουμένου καὶ αὖθις τῷ συλλόγῳ διάφορα βιβλία, ἀγγέλλοντος, ὅτι πέμψει προσεχῶς τῷ συλλόγῳ ὑπὲρ τὰ 100 νομίσματα χαλκᾶ, ἀργυρᾶ καί τινα χρυσᾶ καὶ παρακαλοῦντος, ὅπως ἀποσταλῇ αὐτῷ ἡ σειρὰ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου κατὰ προγενεστέραν τοῦ συλλόγου ἀπόφασιν.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, αἰτουμένης, ὅπως ὁ σύλλογος παραχωρήσῃ τῷ κ. Α. Leval τὸ δικαίωμα τοῦ παραλαβεῖν κατ᾽ οἶκον τὸν κώδικα τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ συλλόγου πρὸς μελέτην δι᾽ ἐργασίας τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης.

Τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀνακοινούσης ἀπόσπασμα τῆς ἀπὸ 29 λήξαντος συνεδριάσεως αὐτῆς, ἀναφερόμενον εἰς τὴν Ζωγρ. βιβλιοθήκην.

Τοῦ κ. Εὐστρ. Δράκου, ἀποστέλλοντος συλλογὴν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ μοσχοννησιακοῦ λαοῦ διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα.

Τοῦ κ. Δ. Πουλάκη ἐκ Κάτω-Παναγίας, πέμποντος ὁμοίως γλωσσικὴν ὕλην διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα.

Τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς, ἀγγελλούσης, ὅτι ἐν τῇ συνεδριάσει αὐτῆς τῆς 5 Δεκεμβρίου ἐξελέγη πρόεδρος αὐτῆς ὁ ἰατρὸς κ. Κυριακοῦ.

Τῆς ἐν Ὑψωμαθείοις ἀδελφ. Ἀρωγοῦ, προσκαλούσης τὸν σύλλογον καὶ τοὺς κοσμήτορας εἰς τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἑορτήν.

Τοῦ κ. Θεοδ. Ντάρου, θυρωροῦ τοῦ συλλόγου, παρακαλοῦντος, ὅπως ὁ σύλλογος συστήσῃ τὸν υἱόν του τῷ κ. Χρ. Χατζηχρήστου πρὸς παραλαβὴν αὐτοῦ δωρεὰν ἐν τῷ λυκείῳ αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, δικαστοῦ ἐν Κύπρῳ, πέμποντος ἐπιστολιμαίαν διατριβὴν πρὸς ἀνάγνωσιν ἐν τακτικῇ τοῦ συλλόγου συνεδριάσει καὶ αἰτουμένου τὴν σειρὰν τοῦ περιοδικοῦ.

Εἶτα ἀγγέλλονται διάφοροι προσφοραὶ βιβλίων καὶ ἐκφράζονται εὐχαριστίαι τοῖς δωρηταῖς.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι ἡ γλωσσικὴ ὕλη τῶν κκ. Δράκου καὶ Πουλάκη παραπεμφθήσεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Ὅτι κατὰ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Χ. Παπαδοπούλου ἀποσταλήσεται αὐτῷ ἡ σειρὰ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, κατὰ προηγουμένην ἀπόφασιν τοῦ συλλόγου.

Ὅτι περὶ τῶν γραφομένων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς τὸ προεδρεῖον θέλει φροντίσει.

Εἶτα ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ δι᾽ ἐπιστολῆς πρὸς τὸ προεδρεῖον αἰτεῖται, ὅπως ἐπιτραπῇ τῷ κ. André Leval ἵνα παραλάβῃ κατ᾽ οἶκον ἐκ τῆς βιβλιοθήκης πρὸς μελέτην διὰ τὰς ἐργασίας τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης τὸν κώδικα τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ συλλόγου, ὅτι περὶ τούτου εἶχε ποιήσει ὁ κ. Leval καὶ ἀτομικὴν αἴτησιν πρὸς τὸ προεδρεῖον, ἀλλ᾽ ὅτι τοῦτο λαμβάνον ὑπ᾽ ὄψει, ὅτι δυνατὸν ὁ κώδηξ νὰ ἀπολεσθῇ ἐκ πυρκαϊᾶς ἢ ἄλλως πως, ἠρνήθη νὰ ἐκτελέσῃ τὴν αἴτησιν ταύτην, καὶ ὅτι τὸ προεδρεῖον ἐμμένει ἀκόμη εἰς τὴν ἀπόφασίν του. Ἡ γνώμη τοῦ προεδρείου γίνεται ἀποδεκτή.

Εἶτα ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι ὁ σύλλογος «Ἑρμῆς» ἐτέλεσε χθὲς τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ ἑορτὴν ἐν τῷ καταστήματι τοῦ συλλόγου, εἰς ἣν προσκληθὲν παρέστη ἅπαν σχεδὸν τὸ προεδρεῖον, καὶ ὅτι προσκληθὲν καὶ εἰς τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τῆς ἀδελφότητος «Ἀρωγοῦ» δὲν ἠδυνήθη νὰ μεταβῇ, διότι ἡ πρόσκλησις ἀφίκετο ἀργά.

Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. Ε. Ποπέσκος ἀναγινώσκει συνέχειαν καὶ τέλος τῆς περὶ τοῦ μυθογράφου Κρυλὼφ πραγματείας αὐτοῦ.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Ρίτσος παρατηρεῖ, ὅτι ἐν τῇ ἀναγνωσθείσῃ πραγματείᾳ ὁ κ. Ποπέσκος μὴ ποιήσας περίληψιν τῶν μύθων τοῦ Κρυλὼφ ἠρκέσθη μόνον εἰς τὸ ἐκθεῖναι ἡμῖν τὰς ἰδίας του γνώμας, ἀλλ᾽ ὅτι ἕνεκα τούτου δὲν μᾶς βοηθεῖ, ὅπως σχηματίσωμεν ἰδίας ἡμῶν κρίσεις.

Ὁ κ. Ποπέσκος ἀπαντῶν λέγει, ὅτι δι᾽ ἰδιαιτέρας τινὸς μελέτης ἐκθέσει τοὺς μύθους τοῦ Κρυλὼφ ἐν περιλήψει, ὅτι ἡ περίληψις αὕτη δὲν θὰ συντελέσῃ, ὅπως σχηματίσῃ ὁ ἀκροατὴς ἰδίαν γνώμην, ἀλλ᾽ ὅτι τὸ ἀντικείμενον τοῦτο δεῖται χρόνου, ἐνῷ ἐκεῖνος ἐποιήσατο μόνον ἐρανίσματά τινα ἐκ Γάλλων καὶ ἄλλων συγγραφέων, ἅτε βιασθεὶς ἐκ τούτου ἐξ ἀνωτέρας ἀνάγκης, τῆς ἐλλείψεως ἑτέρου ἀναγνώσματος διὰ τὸν σύλλογον.

Ὁ κ. Ἀμαξόπουλος συγχαίρει τῷ κ. Ποπέσκῳ, διότι ἠθέλησε καὶ οὗτος ἐκ τῶν ἐνόντων νὰ παράσχῃ τῷ συλλόγῳ τὸν ὀβολὸν αὐτοῦ, προστίθησι δέ, ὅτι τὸ ἐπ᾽ αὐτῷ οὐδὲν ἄλλο ἐγίνωσκε περὶ μύθου προκειμένου, ἐκτὸς τῶν ἀναφερθέντων γνωστοτάτων μυθογράφων, ὅτι εὐχαριστεῖ μαθών, ὅτι ὑπάρχει καὶ μυθογράφος Κρυλώφ, ὅστις ἐξέθηκεν ἐν μορφῇ παροιμιῶν καὶ ἐν γλώσσῃ προσιτῇ τῷ λαῷ φιλοσοφικὰς ἀληθείας. Εὔχεται δέ, ὅπως ὁ κ. Ποπέσκος ποιήσῃ πεζήν τινα μετάφρασιν δύο ἢ τριῶν τοῦ Κρυλὼφ μύθων.

Ὁ κ. Ποπέσκος διαβεβαιοῖ, ὅτι ποιήσεται τὴν αἰτουμένην μετάφρασιν τῶν μύθων.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΜ΄

(Τακτική)

τῆς 18 Δεκεμβρίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τῆς ἐνταῦθα φιλεκπαιδευτικῆς ἀδελφότητος τοῦ ἁγίου Διονυσίου ἀγγελτήριος τῆς συστάσεως αὐτῆς, μετ' ἀντιτύπου τοῦ κανονισμοῦ, καὶ προσκλητήριος εἰς τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἑορτήν.

Τοῦ ἰατροῦ κ. Δ. Πουλάκη, πέμποντος γλωσσικὴν ὕλην ὑπὸ τὸν τίτλον «ἡ γλῶσσα μιᾶς γωνιᾶς τῆς Ἑλλάδος».

Τοῦ κ. Carl Sittl ἐκ Μονάχου, ἐκφράζοντος τὴν ἀπορίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀναβολῇ τῆς παραδόσεως τῶν ἀνηκόντων αὐτῷ σωμάτων τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἡσιόδου.

Τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, ἐντεῦθεν, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν τῷ συλλόγῳ διαφόρων βιβλίων, ὧν κατάλογον ἐπισυνάπτει.

Τῆς οἰκογενείας τοῦ Marquis de Queux de St. Hilaire, ἀγγελλούσης τὸν θάνατον τοῦ μαρκησίου.

Τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς, αἰτουμένης ὅπως αἱ μελέται αὐτῆς, αἱ πρακτικὸν ἔχουσαι χαρακτῆρα, τοῦ λοιποῦ δημοσιεύωνται διὰ τῶν ἐφημερίδων καὶ δι' ἰδιαιτέρων φυλλαδίων.

Τῆς ἐν Μακροχωρίῳ ἀδελφότητος «Κοραῆ», προσκαλούσης τὸν σύλλογον εἰς τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἑορτήν.

Ὁ πρόεδρος δηλώσας, ὅτι εὐχαριστίαι ἐκφρασθήσονται τῷ κ. Χρ. Παπαδοπούλῳ διὰ τὰς προσφορὰς αὐτοῦ, ἀνακοινοῖ, ὅτι ἡ γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Πουλάκη παραπεμφθήσεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ· ὅτι τῇ ἀδελφότητι τοῦ ἁγ. Διονυσίου σταλήσεται ἡ δέουσα ἀπάντησις, καὶ ὅτι περὶ τῶν γραφομένων τοῦ κ. Sittl προκειμένου ὁ σύλλογος ἔγραψεν ἤδη τὰ δέοντα εἰς Ἀθήνας.

Εἶτα ἀναγνωσθείσης τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς, ἀποφασίζεται νὰ πέμπωνται τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ αἱ ἀνακοινώσεις τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς καὶ δι' αὐτῆς νὰ δημοσιεύωνται.

Εἶτα ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι τὸ προεδρεῖον μετὰ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς συσκεφθὲν ὡρίμως ἀπεφάσισε παμψηφεί, ὅπως ὁ σύλλογος δώσῃ ἐφέτος πρὸς ὄφελος αὐτοῦ θεατρικὴν παράστασιν, καὶ καθυποβάλλει οὕτω τὸ ζήτημα τῷ συλλόγῳ πρὸς ἐπιψήφισιν.

Ὁ κ. Σαλτέλης παρατηρεῖ, ὅτι καὶ ἄλλοτε μακρὰ συζήτησις περὶ τοῦ τοιούτου ἐγένετο καὶ ὅτι παμψηφεὶ καὶ μετ' ὀργῆς ὁ σύλλογος ἀπέρριψε μὲν τὴν θεατρικὴν παράστασιν ὡς ἀπρεπῆ αὐτῷ, ἀπεδέξατο δὲ τὴν μουσικὴν συναυλίαν. Διὸ ἀκολουθῶν τῷ αὐτῷ πνεύματι ὁ κ. Σαλτέλης προτείνει, ὅπως ἀντὶ θεατρικῆς παραστάσεως δοθῇ μουσικὴ συναυλία.

Μετὰ μακρὰν συζήτησιν ἡ πρότασις τοῦ προεδρείου καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς γίνεται ἀποδεκτή. ἐπίσης δὲ ἀποδέχεται ὁ σύλλογος καὶ τὴν ἐπὶ τῆς παραστάσεως ἐπιτροπὴν συνισταμένην ἐκ τῶν κκ. Κ. Καλλιάδου, προέδρου, Δ. Μηλιώτου, Διον. Κοντογεώργη, Ε. Ποπέσκου, Ὀδ. Ἀνδρεάδου, καὶ Η. Ηρωίου.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ γίνεται δεκτὸς ὡς ἐπίτιμον μέλος ὁ Abbé Duchesne, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας.

Εἶτα ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει μετὰ λύπης τὸν θάνατον τοῦ Ernest Havet, ἐπιτίμου τοῦ συλλόγου μέλους, καὶ προτείνει, ὅπως ἀποσταλῇ συλλυπητήριος ἐπιστολὴ τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ τεθνεῶτος. Ἡ πρότασις γίνεται δεκτή.

Κατόπιν τούτων ὁ κ. Ἀμαξόπουλος ποιεῖται προφορικὴν ἔκθεσιν, ἀντὶ γραπτοῦ ὑπομνήματος, ὅπερ ὑπέσχετο νὰ ἀναγνώσῃ, περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἐν τῷ ἡμετέρῳ συλλόγῳ γινομένων ἀναγνωσμάτων· ὁρίζει δὲ τὸ ἀνάγνωσμα ὡς ἑξῆς:

Ἀνακοίνωσις ἐπιστημονικὴ περὶ πραγμάτων ἀγνώστων, ἢ γνωστῶν μὲν ἀλλὰ λελανθασμένων καὶ ἐπανορθουμένων ὑπὸ τοῦ ἀγορεύοντος. Οὕτως ἀντελήφθη ὅ τε σύλλογος καὶ ὁ ἀγορητὴς τὸ ἀνάγνωσμα, ἀλλὰ περὶ τούτου ὁμολογεῖ, ὅτι δὲν εὗρε σχετικήν τινα διάταξιν τοῦ κανονισμοῦ. Ὁ κ. Ἀνδρεάδης παρατηρεῖ, ὅτι ὁ τοιοῦτος τῶν ἀναγνωσμάτων χαρακτὴρ δὲν στηρίζεται ἐπὶ ῥητῆς διατάξεως τοῦ κανονισμοῦ, ἀλλ' ἀπορρέει ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἄρθρων αὐτοῦ καὶ φρονεῖ, ὅτι ἡ ὕλη τοῦ ἀναγνώσματος ἔσεται ἡ ἀνάπτυξις ἀληθείας τινός, ἢ ἡ εὕρεσις καὶ ἀνακοίνωσις τοιαύτης· ὁμοφωνεῖ πρὸς τοῦτο τῷ κ. Ἀμαξοπούλῳ, ἀλλ' ὁμολογεῖ, ὅτι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ παράγοντες ἀφ' ἑαυτῶν, οἱ πλεῖστοι δὲ τοὐναντίον ἀνατρέχουσιν εἰς τὰ ὑπάρχοντα συγγράμματα· ὥστε συμπεραίνων λέγει, ὅτι τὸ ἀνάγνωσμα σκοπὸν ἔχει τὴν μεταφορὰν ἀληθειῶν

ὑπαρχουσῶν ἐν τοῖς λοιποῖς τῆς Εὐρώπης λαοῖς. Ὁ κ. Χρηστίδης φρονεῖ, ὅτι ἐν παντὶ ἀναγνώσματι, ἐπειδὴ πρόκειται περὶ ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, πρέπει νὰ λαμβάνηται πάντοτε ὑπ' ὄψει καὶ τὸ παρελθόν, ἤτοι νὰ ἐκτίθενται αἱ μέχρι τοῦδε πρόοδοι καὶ ἀναπτύξεις, ἐπιφυλαττομένης τῆς ὑποχρεώσεως, ὅπως ὁ ἀγορητὴς προσθέτῃ καί τι ἀτομικὸν καί τι νέον. Εἰς ὅλην δὲ ταύτην τὴν ἐργασίαν ἀποκρούει τὴν τυφλὴν καὶ κατὰ λέξιν μετάφρασιν ἐκ ξένων συγγραμμάτων.

Ὁ κ. Κυριακοῦ παρατηρεῖ, ὅτι ἂν τοιοῦτος εἶναι ὁ σκοπὸς καὶ ὁ χαρακτὴρ τῶν ἀναγνωσμάτων, ὅταν γίνηται λόγος περὶ εἰδικοῦ τινος ζητήματος ἀναφερομένου εἴς τινα ἐπιστήμην, τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ συλλόγου τὰ μὴ ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐπιστήμην ταύτην θέλουσιν ἀναγκάζεσθαι νὰ μὴ λαμβάνωσι μέρος εἰς τὴν συζήτησιν. Τὴν παρατήρησιν ταύτην ἀσπάζεται καὶ ὁ κ. Ἀμαξόπουλος, ἐπιτείνει μάλιστα αὐτὴν λέγων, ὅτι τοῦ συλλόγου ἡμῶν ὄντος φιλολογικοῦ, πᾶν λεπτὸν ζήτημα ἀναφερόμενον εἰδικῶς εἴς τινα ἐπιστήμην θέλει εἶναι δι' ἡμᾶς ἀκατανόητον.

Μετὰ τὰς συζητήσεις ταύτας ὁ πρόεδρος ἀναβάλλει διὰ τὸ προκεχωρηκὸς τῆς ὥρας τὴν συνέχειαν τῆς συζητήσεως εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν καὶ δηλώσας, ὅτι ἡ ἀμέσως ἑπομένη συνεδρίασις γενήσεται μετὰ 15 ἡμέρας ἕνεκα τῶν ἑορτῶν, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΜΑ'

(Τακτική)

τῆς 15 Ἰανουαρίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τῆς ἐνταῦθα ἀλληλοβοηθητικῆς ἀδελφότητος «Δήμητρα», αἰτουμένης τὴν παραχώρησιν τῆς αἰθούσης τοῦ συλλόγου τὴν δευτέραν κυριακὴν τοῦ Ἰανουαρίου τῇ 2 μ. μ. ὥρᾳ πρὸς τέλεσιν τῆς ἐπετείου αὐτῆς ἑορτῆς.

Τῶν ἀδελφῶν Περρῆ, ἐξ Ἀθηνῶν, δηλούντων, ὅτι παρέδωκαν τῷ κ. Μπέκ, ἀντιπροσώπῳ τοῦ κ. Sittl, τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ 670 ἀντίτυπα τοῦ Ἡσιόδου, αἰτουμένων, ὅπως ὁ σύλλογος παραλάβῃ τὰ παρ' αὐτοῖς εὑρισκόμενα ἀντίτυπα τῶν «Φοινισσῶν» καὶ τοῦ Ἡσιόδου καὶ παρακαλούντων ν' ἀποσταλῇ αὐτοῖς τὸ ὑπόλοιπον τοῦ λογαριασμοῦ ἐκ δραχ. 780 διὰ τὴν ἐκτύπωσιν 6 1/2 ἐπὶ πλέον τυπογραφικῶν φύλλων ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ἡσιόδου.

Τῆς οἰκογενείας τοῦ μακαρίτου Ernest Havet ἐκ Παρισίων, ἀγγελλούσης τὸν θάνατον αὐτοῦ.

Τῆς Α. Ἐξ. τοῦ Χρηστάκη ἐφέντη Ζωγράφου, ἐκ Παρισίων, συγχαίροντος τῷ κ. Κ. Καλλιάδῃ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς προέδρου τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Κανελλάκη, ἐκ Χίου, πέμποντος γλωσσικὴν ὕλην διὰ τὸ Ζωγρ. διαγώνισμα.

Τοῦ κ. Ν. Δ. Φωτιάδου, γαμβροῦ τοῦ μακαρίτου ἰατροῦ Δ. Σταματιάδου, ἐκφράζοντος ἐξ ὀνόματος τῆς οἰκογενείας τοῦ μακαρίτου θερμὰς εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ἀποσταλείσῃ αὐτῇ ὑπὸ τοῦ συλλόγου συλλυπητηρίῳ ἐπιστολῇ.

Τοῦ κ. Γ. Π. Βεγλερῆ, ἐντεῦθεν, ἐκφράζοντος εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Τοῦ κ. Α. Γ. Πασπάτη, ἐξ Ἀθηνῶν, αἰτουμένου τὴν ἀποστολὴν τακτικοῦ πληρεξουσίου ἐγγράφου πρὸς παραλαβὴν τῆς χορηγηθείσης καὶ αὖθις τῷ συλλόγῳ χρηματικῆς ποσότητος παρὰ τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, ἅμα δὲ συνιστῶντος, ὅπως ἐπιδοθῶσι τῷ ἐνταῦθα κ. Μ. Κεφάλᾳ τὰ διὰ τὸν γυμνασιάρχην Χίου προωρισμένα ἀντίτυπα τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Δημοσθενοπούλου ἐκ Σηλυβρίας, πέμποντος διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα θρᾳκικὴν γλωσσικὴν ὕλην ἐκ δύο τευχῶν.

Τῶν κκ. Κ. Γ. Κουρτίδου καὶ Γ. Κωνσταντινίδου, ἐξ Ἀδριανουπόλεως, πεμπόντων διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα γλωσσικὴν θρᾳκικὴν ὕλην ἐξ ἑνὸς τεύχους.

Τοῦ ὑποκόμητος Eugène Melchior de Vogüé ἐκ Παρισίων, χάριτας ὁμολογοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου τοῦ συλλόγου μέλους.

Τοῦ κ. Νικολάου Χρήστου, πέμποντος διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα συλλογὴν παροιμιῶν καὶ φράσεων θρᾳκικῶν.

Τοῦ κ. Θεμ. Παστιάδου, πέμποντος διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα συλλογὴν τῶν ἐν Ὀρδοῦ (Κωτυώροις) ζώντων μνημείων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς.

Τοῦ κ. A. Swetsin, β΄ γραμματέως τῆς ἐνταῦθα ῥωσσικῆς πρεσβείας, εὐχαριστήριος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του ὡς τακτικοῦ μέλους.

Τῆς φιλολογικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς, προτεινούσης, ὅπως ὁ σύλλογος δῷ ἐντολὴν τῇ ἐθνικῇ τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος, ἵνα πληρώσῃ τὸ ὑπόλοιπον τῶν ὀφειλομένων χρημάτων τοῖς κκ. ἀδελφοῖς Περρῆ διὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῶν ἁπάντων τοῦ Ἡσιόδου ἐκ φρ. 780, πρὸς δὲ ληφθῇ πρόνοια πρὸς περισυλλογὴν τῆς ἀπὸ πολλοῦ εὑρισκομένης γλωσσικῆς ὕλης παρὰ τοῖς διαφόροις μέλεσι τῆς ἐπιτροπῆς.

Τῆς Α. Ἐξοχ. τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου, ἐκ Monte Carlo, ἐκφράζοντος εὐχαριστίας ἐπὶ τῷ συγχαρητηρίῳ τοῦ συλλόγου τηλεγραφήματι κατὰ τὴν ὀνομαστικὴν αὐτοῦ ἑορτήν.

Τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου ἐκ μεγάλου Ρεύματος, δωρουμένου δύο δωδεκάδας φωτογραφημάτων διαφόρων ἀρχαίων μνημείων τῆς Συρίας, πρὸς δὲ καὶ δύο βιβλία, τὸ μὲν τίτλον φέρον «ἱστορία τῆς Ν. Κύπρου», τὸ δὲ «περιγραφὴ τῆς ἱερᾶς βασιλικῆς σταυροπηγιακῆς μονῆς τοῦ Κύκκου», καὶ ἑκατὸν ἀρχαῖα νομίσματα, ἐν οἷς τρία χρυσᾶ, δέκα ἀργυρᾶ καὶ εἷς δακτυλιόλιθος.

Τοῦ κ. Ch. Ruelle, βιβλιοφύλακος τοῦ συλλόγου Παρισίων, πέμποντος τὰς ἀποδείξεις τῶν ἐτησίων συνδρομῶν τῶν ἐνταῦθα μελῶν τοῦ συλλόγου καὶ ἀγγέλλοντος, ὅτι προσεχῶς πέμψει τῷ συλλόγῳ ἀντίτυπα τοῦ ἄρτι ἐκδοθέντος τεύχους τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ πρὸς διανομὴν τοῖς ἐνταῦθα μέλεσιν αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Ἀθ. Πηνιατώρου δικηγόρου, ἀγγέλλοντος, ὅτι ἡ χήρα Ἑλένη Ι. Γεωργαντοπούλου ἐνετείλατο αὐτῷ, ὅπως προσφέρῃ τῷ συλλόγῳ ἐξ ὀνόματος αὐτῆς φρ. 500.

Εἶτα ὁ πρόεδρος μετὰ συγκινήσεως ἀγγέλλει τῷ συλλόγῳ, ὅτι ὁ ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ καὶ πρόεδρος τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς ἰατρὸς κ. Κυριακοῦ ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν χθὲς καὶ ἐκηδεύθη· προστίθησιν, ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ὁ σύλλογος ἀπώλεσε σπουδαῖον μέλος, ὅπερ ἤθελεν ἐργασθῆ ψυχῇ τε καὶ σώματι ὑπὲρ τοῦ συλλόγου, καὶ προτείνει, ὅπως ἐκφρασθῇ μὲν ἡ λύπη τοῦ συλλόγου ἐν τοῖς πρακτικοῖς, ἀποσταλῇ δὲ συλλυπητήριος ἐπιστολὴ τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ μεταστάντος. Ἐπίσης ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τὸν θάνατον καὶ ἑτέρου πολυτίμου μέλους, τοῦ κ. Κ. Ξανθοπούλου, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐργασθέντος ὑπὲρ τοῦ συλλόγου καὶ διατελέσαντος καὶ ἀντιπροέδρου αὐτοῦ, καὶ προτείνει, ὅπως ἐκφρασθῇ καὶ ἐπὶ τούτῳ ἡ λύπη τοῦ συλλόγου καὶ ἀποσταλῇ τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ τεθνεῶτος συλλυπητήριος ἐπιστολή.

Ἀμφοτέρων τούτων τῶν προτάσεων γενομένων δεκτῶν, ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι τὸ προεδρεῖον προτείνει, ἵνα παραχωρηθῇ ἡ αἴθουσα τοῦ συλλόγου εἰς τὴν ἀδελφ. «Δήμητραν». Καὶ τούτου δὲ γενομένου ἀποδεκτοῦ, ὑπομιμνήσκει ὁ πρόεδρος, ὅτι ἡ ἀποσταλεῖσα γλωσσικὴ ὕλη παραπεμφθήσεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Εἶτα ἀναγνωσθείσης τῆς προρρηθείσης ἐπιστολῆς τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ὁ κ. Ἀνδρεάδης λέγει, ὅτι χωρὶς νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν οὐσίαν τῆς ὑπὸ τῆς ῥηθείσης ἐπιτροπῆς γενομένης προτάσεως, φρονεῖ, ὅτι δέον νὰ μὴ γίνωνται τοῦ λοιποῦ ὑπερβάσεις εἰς τὰς ἐκδόσεις τῆς Ζωγρ. βιβλιοθήκης, ὅτι δὲ τοῦτο ἐπιτευχθήσεται, ἂν συντάσσηται τοῦ λοιποῦ συμβόλαιον περὶ τῆς ἐκδόσεως οὐ μόνον μετὰ τοῦ τυπογράφου, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν ἐκδοτῶν, ἐν τῷ συμβολαίῳ τούτῳ καθοριζομένου ἐπακριβῶς καὶ αὐστηρῶς τοῦ ποσοῦ τῶν τυπογραφικῶν φύλλων· ἰδίᾳ δ' ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν τῆς ἐπιτροπῆς εἰς τοῦτο, ὅτι δέον ἡ τιμὴ τῶν ἐκδοθησομένων βιβλίων νὰ ᾖ εὐτελής, ὅπως οὕτω καθίσταται προσιτὴ τοῖς πᾶσι. Ὁ κ. Ἀμαξόπουλος φρονεῖ, ὅτι τὸ ἔργον τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς εἶναι ἄλλο: ὅτι δηλ. αὕτη ὀφείλει νὰ ὁρίζῃ τὴν ὕλην τῶν ἐκδόσεων καὶ τούτου γενομένου ἀποκόπτῃ καί τινα ἀπ' αὐτῶν μετὰ προηγουμένην συνεννόησιν μετὰ τῶν ἐκδοτῶν. Τὴν τοιαύτην ἰδιότητα τῆς ἐπιτροπῆς ὁμολογεῖ καὶ ὁ κ. Ἀνδρεάδης, παρατηρεῖ ὅμως, ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο δὲν εἶναι ἀποτελεσματικὸν ὡς πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα.

Ὁ κ. Τάγης φρονεῖ, ὅτι τὸ ζήτημα δέον νὰ ἐξετασθῇ παρ' αὐτῆς τῆς ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν προτείνει νὰ παραπεμφθῇ. Ὁ κ. Ἀμαξόπουλος συμπληρῶν ὅσα εἶπε, προστίθησιν, ὅτι ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἅπαξ μόνον συνεννοεῖται μετὰ τῶν ἐκδοτῶν, κατόπιν δ' οὗτοι ὑποχρεοῦνται νὰ ἐνεργήσωσι κατὰ τὰ συμπεφωνημένα· διὸ καὶ ἀποκρούει τὴν πρότασιν τοῦ κ. Ἀνδρεάδου, διότι, λέγει, ὁ σύλλογος αὐτὸς καὶ οὐχὶ ἡ ἐπιτροπὴ ὀφείλει ποιεῖσθαι τὰς διαπραγματεύσεις ταύτας καὶ τὰ συμβόλαια. Ὁ κ. Ἀνδρεάδης λέγει, ὅτι ὁμοφωνεῖ μετὰ τοῦ κ. Τάγη, καθ' ὅσον δὲν ἐζήτησεν ἵνα ἀποφασισθῇ τι ὁριστικόν, ἀλλ' ἵνα παρακληθῇ ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπή, ὅπως, εἰ δυνατόν, ἐπιβάλῃ τοὺς δέοντας ὅρους καὶ

αὐτοῖς τοῖς ἐκδόταις. Μετά τινας παρατηρήσεις τοῦ κ. Τάγη ἐπιμένοντος, ὅπως τὸ ζήτημα ἐξετασθῇ ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς λαμβανομένων ὑπ' ὄψει καὶ τῶν διαμειφθέντων μεταξὺ τῶν κκ. Ἀμαξοπούλου καὶ Ἀνδρεάδου, ὁ πρόεδρος ζητεῖ τὴν γνώμην τοῦ συλλόγου περὶ τῆς προτάσεως τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις γίνεται δεκτή.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΜΒ'

(Τακτική)

τῆς 22 Ἰανουαρίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Βερατίῳ προξένου τῆς Ἑλλάδος κ. Ἀχιλλέως Κοτρόζου, αἰτουμένου τὴν ἀποστολὴν τεσσάρων ἀντιτύπων τῆς πραγματογνωσίας τοῦ κ. Ἰ. Ἀριστοκλέους μετὰ τῶν οἰκείων βιβλίων πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν τοῖς σχολείοις τῆς πόλεως ἀλβανογλώσσων μαθητῶν.

Τοῦ κ. Ε. Ζωμαρίδου ἐκ Λειψίας, προτείνοντος ἐξ ὀνόματος τοῦ κ. N. Wecklein, ὅπως γένηται ἐν Λειψίᾳ ἡ ἐκτύπωσις τοῦ Αἰσχύλου.

Τοῦ κ. D. Nelidoff, χάριτας ὁμολογοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του ὡς τακτικοῦ μέλους.

Τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου ἐκ μεγάλου Ρεύματος δηλοῦντος, ὅτι ἔχει ἑτοίμην πρὸς ἀνάγνωσιν ἔν τινι τακτικῇ τοῦ συλλόγου συνεδριάσει πραγματείαν ἐπιγραφομένην *ἡ Νίκαια.*

Τῆς ἐπὶ τοῦ Σουλινείου κληροδοτήματος ἐπιτροπῆς προτεινούσης, ὅπως ὁ σύλλογος προσκαλέσῃ καὶ τὰ λοιπὰ ἐνδιαφερόμενα καταστήματα ἐνταῦθα νὰ διορίσωσιν ἀνὰ ἕνα ἀντιπρόσωπον πρὸς κοινὴν συνεργασίαν.

Τοῦ κ. Paul Arndt, εὐχαριστοῦντος τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του ὡς μέλους ἀντεπιστέλλοντος.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ τῶν κκ. ἀδελφῶν Περρῆ καὶ ἡ τοῦ κ. Εὐγενίου Ζωμαρίδου, ὡς ἀφορῶσαι εἰς τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην, παραπεμφθήσονται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Εἶτα ἀναγνωσθείσης τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἐπὶ τοῦ Σουλινείου κληροδοτήματος ἐπιτροπῆς περὶ ἐκλογῆς ἀντιπροσώπου τοῦ συλλόγου, ὅστις νὰ συνεννοῆται μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἄλλων συνενδιαφερομένων, ὁ κ. Θ. Σαλτέλης αἰτεῖται διασάφησιν ἐρωτῶν, ἂν ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ συλλόγου θέλει συνεργάζεσθαι μετὰ τῆς ὑφισταμένης ἤδη ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἐπιτροπῆς. Τοῦ κ. Ἀνδρεάδου ἀπαντήσαντος, ὅτι ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἀναφέρεται, ὅτι ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ συλλόγου θέλει συνεννοεῖσθαι μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, ὁ κ. Θ. Σαλτέλης παρατηρεῖ, ὅτι ἐὰν οὕτω θέλει ἐργάζεσθαι ὁ ἀντιπρόσωπος, θέλει προκύψει σύγχυσις, καὶ φρονεῖ, ὅτι δέον νὰ γείνῃ δυοῖν θάτερον, ἢ νὰ ἐξακολουθήσῃ ὑφισταμένη ἡ παροῦσα ἐπιτροπὴ καὶ συνεννοῆται εἴτε ὅλη εἴτε διά τινος τῶν ἑαυτῆς μελῶν μετὰ τῶν λοιπῶν συνενδιαφερομένων μερῶν, ἢ παυθείσης ταύτης, νὰ διορισθῇ τοῦ συλλόγου εἰδικὸς ἀντιπρόσωπος. Ὁ σύλλογος ἀποδέχεται τὸ δεύτερον, καὶ ὡς ἀντιπρόσωπόν του ἐκλέγει τὸν κ. Γ. Ἀποστολίδην, δικηγόρον.

β') Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κκ. Ε. Ζαλοκώστας, Α' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς πρεσβείας καὶ Κ. Βακαλόπουλος, διευθυντὴς τῆς ἐν Γαλατᾷ ἀστικῆς σχολῆς τῶν ἀρρένων.

γ') Τὸ προεδρεῖον προτείνει, ἵνα ὁ σύλλογος ἀποστείλῃ τῷ κ. Στ. Ἀριστάρχῃ ἀνὰ ἓν ἐκ τῶν πολλαπλῶν ἀντιτύπων τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου μετὰ συλλυπητηρίου ἐπιστολῆς ἐπὶ τῇ προκυψάσῃ αὐτῷ ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς ζημίᾳ εἰς βιβλία, ἐν οἷς καὶ περιοδικὰ τοῦ συλλόγου.

Ὁ κ. André Leval ἐρωτᾷ, ἂν ἐν τῇ ῥηθείσῃ πυρκαϊᾷ ἐκάησαν καὶ οἱ τέσσαρες τόμοι τῆς πατρολογίας τοῦ Migne τοῦ συλλόγου, οἵτινες εὑρίσκοντο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κ. Στ. Ἀριστάρχου. Τοῦ δὲ προέδρου ἀπαντήσαντος, ὅτι θέλει ἐξετάσει περὶ τούτου, ἡ προρρηθεῖσα πρότασις τοῦ προεδρείου γίνεται δεκτή.

δ') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τῷ συλλόγῳ, ὅτι τὴν 16 Δεκεμβρίου ἐν τῷ θεάτρῳ Verdi ἐγένετο ἡ ὑπὲρ τοῦ συλλόγου παράστασις ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ γαλλικοῦ θιάσου, εἰς ἣν παρέστη οὐκ ὀλίγον ἐκλεκτὸν πλῆθος, ὅπερ ἀπῆλθεν ἀποκομίζον εὐαρέστους ἐντυπώσεις, δεικνυούσας τὴν μεγάλην στοργὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτοῦ πρὸς τὸν σύλλογον. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ χρηματικὸν προϊὸν τῆς παραστάσεως ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι, καίπερ μὴ ἔχων εἰσέτι τελείους τοὺς λογαριασμούς, δύναται

ὅμως νὰ διαβεβαιώσῃ, ὅτι τὸ ὑπολογιζόμενον κέρδος ὑπερέβη τὰς ἑκατὸν λίρας.

Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης ἐρωτᾷ, ἂν ἡ ἐπὶ τῆς παραστάσεως ἐπιτροπὴ ἀπέτυχεν ἐν ταῖς διαπραγματεύσεσί της μετά τινος συλλόγου μουσικοῦ ἢ ἄλλου, διότι εἶχε λεχθῇ ἐν τῷ συλλόγῳ, ὅτι ἡ παράστασις ἔσεται ποικίλη, περιέχουσα καὶ μουσικὴν καὶ εἴ τι ἄλλο. Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ, ὅτι ἡ μνήμη ἀπατᾷ τὸν κ. Σαλτέλην, καὶ ὅτι ὁ σύλλογος ἀφῆκε τὴν ἐπιτροπὴν ἐλευθέραν, ὅπως καταρτίσῃ τὸ πρόγραμμα μικτὸν ἢ ἄμικτον, καὶ ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ μὴ ζητήσασα τοιαύτην τινὰ συναρωγήν, οὐδεμίαν ἀποτυχίαν ὑπέστη. Ὁ κ. Μακρῆς προτείνει, ὅπως ἐκφρασθῶσιν εὐχαριστίαι τῇ μετὰ πολλοῦ ζήλου καὶ ἀφοσιώσει ἐργασαμένῃ ὑπὲρ τῆς παραστάσεως ἐπιτροπῇ, καὶ ἡ πρότασις γίνεται δεκτή.

ϛ′) Ὁ κ. Ἀγ. Χρηστίδης ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ ἐπιγραφομένην «περὶ Δζελαλεδδὶν Ρουμῆ καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Μακρῆς συγχαίρει τῷ κ. Χρηστίδῃ διὰ τὸ ἐπαγωγὸν τοῦ ἀναγνώσματος, ὡς ἀπεικονίσαντι διὰ ζωηρῶν χρωμάτων τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα τοῦ Πέρσου ποιητοῦ. Ὅσον ἀφορᾷ ὅμως τὸ ἀνέκδοτον, ὅπερ ἀνέφερεν, ὅτι ὁ ποιητὴς ἐποιήσατο περιστροφικὸν χορὸν ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας ἄσιτος, ὁ κ. Μακρῆς ἐρωτᾷ, ἂν τοῦτο στηρίζεται ἐπὶ πηγῶν ἱστορικῶν. Ὁ κ. Χρηστίδης ἀπαντῶν λέγει, ὅτι λυπεῖται μὴ δυνηθεὶς νὰ εὕρῃ ἱστορικόν τι χωρίον περὶ τούτου, ὅτι τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο, ὡς καὶ ἄλλα τινά, ἀναφέρονται παρὰ χρονογράφων μουσουλμάνων, οἵτινες δὲν εἶναι ἱστορικοὶ κατὰ τὴν κυρίαν σημασίαν τῆς λέξεως, καὶ ὅτι ἀνέφερε ταῦτα, ὅπως ποιήσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν πλήρεις τὰς βιογραφικὰς σημειώσεις τοῦ ποιητοῦ.

Ὁ κ. Σαλτέλης ὁμολογῶν τὸ σπουδαῖον καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώσματος τοῦ κ. Χρηστίδου α′) ἐρωτᾷ περὶ τῆς αἰτίας, δι᾽ ἣν ὁ Δζελαλεδδὶν ἐπωνυμήθη Ρουμῆς καὶ β′) παρακαλεῖ, ὅπως ὁ κ. Χρηστίδης ἐξηγήσῃ, διατί ἐν τῇ ἀγορεύσει του, καίπερ ὁμολογῶν ὅτι τὸ Χορασὰν καὶ τὸ Βάλχ, ἡ πατρὶς τοῦ Ρουμῆ, εἰσὶ ταταρικαὶ χῶραι, ὠνόμασε τὴν χώραν ταύτην *σχεδὸν ἀραβικήν*. Εἰς ταῦτα ὁ κ. Χρηστίδης ἀπαντῶν λέγει, ὅτι περὶ μὲν τῆς ἐπωνυμίας Ρουμῆ ἀναφέρεται εἰς ὅσα εἶπε προλαβόντως ἐν τῷ ἀναγνώσματί του· ὅσον δ᾽ ἀφορᾷ τὴν δευτέραν παρατήρησιν περὶ ταταρικῶν χωρῶν λέγει, ὅτι ὠνόμασεν αὐτὰς *σχεδὸν ἀραβικάς*, καθότι πλεῖσται χῶραι κατῳκημέναι ὑπὸ τῶν αὐτοχθόνων λαῶν ἐγένοντο δορυάλωτοι ὑπὸ ξένων κατακτητῶν, καὶ ὅτι πολλάκις οἱ κατακτηταὶ οὗτοι εἰσελάσαντες εἰς τὰς χώρας ταύτας ἤγαγον μεθ᾽ ἑαυτῶν σπουδαῖα πολιτισμοῦ στοιχεῖα, οἷον γλῶσσαν, θρησκείαν, γράμματα, καὶ μετέδωκαν οὕτω εἰς τοὺς αὐτόχθονας τὴν ἑαυτῶν ἐπωνυμίαν. Αὐτὸ τοῦτο παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰς ταταρικὰς χώρας, αἵτινες μέχρι σήμερον εἶναι μὲν γεωγραφικῶς γνωσταὶ ὡς τοιαῦται, ἀλλ᾽ ἐδέξαντο ἀπὸ τοῦ Ζ′ αἰῶνος τὸν ἀραβικὸν ἢ μουσουλμανικὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν θρησκείαν τοῦ προφήτου, δι᾽ ὃ καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ ὀνομασθῶσι *σχεδὸν ἀραβικαί*. Ὁ κ. Σαλτέλης ἐπερωτᾷ, ἂν ὁ Ρουμῆς ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκ τῆς ἐπ᾽ αὐτοῦ ἐπιδράσεως τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ πνεύματος, παρακαλεῖ δὲ τὸν κ. Χρηστίδην νὰ δείξῃ, εἰ δυνατόν, ἐν τῷ Β′ μέρει τοῦ ἀναγνώσματός του, ἂν τοιαύτη τις ἐπίδρασις τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος εὕρηται ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Δζελαλεδδίν. Εἰς ταῦτα ὁ κ. Χρηστίδης ἀπαντῶν λέγει, ὅτι, ἐξ ὅσων ἀνέγνωσε, καὶ ἐκ τῆς καταγωγῆς, τῆς μορφώσεως καὶ τῶν διαθέσεων τοῦ ποιητοῦ, δύναται νὰ συμπεράνῃ, ὅτι οὐδαμῶς ἐπέδρασεν ἐπ᾽ αὐτὸν ἡ ἑλληνικὴ παιδεία.

Ὁ κ. Ε. Ἀμαξόπουλος, καίπερ ἀναγνωρίζων τὸ σπουδαῖον τοῦ ἀναγνώσματος, ἐκφράζει ὅμως καὶ αὐτὸς δισταγμόν, α′) ἂν πράγματι ὁ Ρουμῆς ἐπωνομάσθη οὕτω, διότι ὁρμώμενος ἐκ ταταρικῶν ἢ καὶ σχεδὸν ἀραβικῶν χωρῶν ἦλθε καὶ κατῴκησεν ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις, ἃς ὑπέταξαν οἱ Ρωμαῖοι· προστίθησι δ᾽, ὅτι ἐπεθύμει νὰ μάθῃ, ποῖος ἦν ὁ θεὸς περὶ οὗ ὡμίλησεν ὁ Ρουμῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Χουδά* ἐν τῷ περὶ τούτου ἀνεκδότῳ. Ἡ ἐπωνυμία Ρουμῆς ἤθελεν ἐξηγηθῇ καλλίτερον, λέγει, ἂν ὁ κ. Χρηστίδης προέτασσε τῆς μελέτης ἱστορικήν τινα ἀφήγησιν περὶ τῶν χωρῶν, ἐν αἷς ἦρξαν οἱ Σελτζουκίδαι. Τοῦ κ. Χρηστίδου ἀρκουμένου περὶ τοῦ ζητήματος τούτου εἰς ὅσα ἤδη εἶπε ἅτε τῶν παρατηρήσεων τοῦ κ. Ἀμαξοπούλου οὐσῶν παρεμφερῶν πρὸς τὰς τοῦ κ. Σαλτέλη, ἡ περὶ τούτου συζήτησις θεωρεῖται περατωθεῖσα, καὶ λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΜΓ'

(Τακτική)

τῆς 29 Ἰανουαρίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀδιαθετοῦντος τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν ἀναβάλλεται. Καὶ α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, παρακαλοῦντος, ἵνα ἀναγνωσθῇ ἡ πραγματεία του ὑπό τινος τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου καὶ αἰτουμένου συγγνώμην ἐπὶ τούτῳ.

Τοῦ κ. Νεοφύτου Α. ἐκ Κερασοῦντος, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους, δηλοῦντος, ὅτι ἀπέστειλε πρὸς ἀνάγνωσιν ἐν τακτικῇ τοῦ συλλόγου συνεδριάσει πραγματείαν «περὶ τῶν ἐν Κερασοῦντι δεισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων», καὶ παρακαλοῦντος νὰ θεωρηθῇ αὕτη ὡς ἀπαρχὴ τῶν πρὸς τὸν σύλλογον σχέσεών του.

Τῆς ἐφορεπιτροπῆς Λεύκης, εὐχαριστούσης ἐπὶ τῇ ἀρωγῇ, ἣν ὑπέσχετο αὐτῇ ὁ σύλλογος.

Τῆς διευθύνσεως τῆς ἐφημερίδος «La Turquie», δηλούσης, ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ δημοσιεύῃ τὰ κατὰ τὸν σύλλογον, ἂν μὴ οὗτος γένηται συνδρομητὴς αὐτῆς.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας τὸ προεδρεῖον προτείνει, ὅπως δοθῇ δεκάλιρος προσφορὰ τῇ ἐνοριακῇ σχολῇ τῆς Παναγίας τῶν ἀρρένων, ὅπερ γίνεται δεκτόν.

β') Ἀγγέλλεται τὸ β' καὶ ψηφοφορηθεὶς γίνεται δεκτὸς ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Δημ. Οἰκονομίδης, καθηγητὴς ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ γένους σχολῇ.

γ') Ὁ κ. Νικήτας Παπαγιαννόπουλος ζητεῖ νὰ μάθῃ, εἰς ποῖον σημεῖον εὑρίσκεται τὸ ζήτημα τῶν καθυστερουμένων συνδρομῶν. Ἀπαντῶν ὁ πρόεδρος λέγει, ὅτι ὁ κ. Δ. Μηλιώτης, ταμίας, καὶ ὁ κ. Δ. Κοντογεώργης, λογιστής, ἀνέλαβον ἀπὸ πολλῶν μηνῶν τὴν σύνταξιν καταλόγου τῶν καθυστερουμένων συνδρομῶν. Ὁ δὲ κ. Μακρῆς, ἀντιπρόεδρος τοῦ συλλόγου καὶ πρόεδρος τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς, λέγει, ὅτι ἡ βραδύτης αὕτη προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἐργασία ἐστὶ πολύπλοκος καὶ δύσκολος, δι' ἔλλειψιν μητρῴου, ὅπερ οὐδέποτε κατηρτίσθη· οὐχ ἧττον, προστίθησιν, ἐν τῷ τέλει τῆς προσεχοῦς ἑβδομάδος ὁ κατάλογος ἔσται ἕτοιμος.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΜΔ'

(Τακτική)

τῆς 5 Φεβρουαρίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ σεβασμίου πατρὸς L. Duchesne ἐκ Παρισίων, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους.

Τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, ἐκ μεγ. Ρεύματος, παρακαλοῦντος, ὅπως ἀνατεθῇ καταλλήλῳ τινὶ προσώπῳ ἡ ἀνάγνωσις τῆς πραγματείας αὐτοῦ ἐν συνεδριάσει τοῦ συλλόγου, καθ' ὅσον ἀδυνατεῖ νὰ ἀναγνῷ αὐτὴν ὁ ἴδιος ἀσθενείας ἕνεκεν.

Τοῦ ἐν Ὑψωμαθείοις σωματείου τῶν φιλομούσων «Ἑλικῶνος», ἐπικαλουμένου τὴν σύμπραξιν τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου πρὸς καταρτισμὸν προγράμματος δημοσίων διαλέξεων γενησομένων κατὰ τὴν ἐπὶ θύραις μεγάλην τεσσαρακοστήν.

Τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, ἐκ μεγάλου Ρεύματος, πέμποντος πρὸς ἀνάγνωσιν ἐν ταῖς τακτικαῖς τοῦ συλλόγου συνεδριάσεσι πέντε πραγματείας αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Ἀχ. Χρηστίδου, παραιτουμένου τῶν καθηκόντων του ὡς εἰδικοῦ γραμματέως.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς, ὅτι περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ «Ἑλικῶνος» φροντίσει ὁ σύλλογος, καὶ ὅτι περὶ τῶν πραγματειῶν τοῦ κ. Παπαδοπούλου ἐνεργήσει τὰ δέοντα.

Περὶ δὲ τῆς παραιτήσεως τοῦ εἰδ. γραμματέως κ. Χρηστίδου προκειμένου, τὸ προεδρεῖον προτείνει, ἵνα μὴ γένηται αὕτη δεκτή, ἀλλὰ δι' ἐπιστολῆς παρακληθῇ θερμῶς, ὅπως ἀποσύρῃ τὴν παραίτησίν του. Ἡ πρότασις αὕτη τοῦ προεδρείου ἐγένετο δεκτή.

Εἶτα ἀναγινώσκεται ὑπὸ τοῦ γεν. γραμμα-

τέως ἡ πραγματεία τοῦ κ. Α. Νεοφύτου «περὶ τῶν ἐν Κερασοῦντι δεισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων».

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΜΕ'

(Ἔκτακτος)

τῆς 19 Μαρτίου 1889.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ**.

Κηρυχθείσης τῆς ἐνάρξεως τῆς συνεδριάσεως, ὁ πρόεδρος ἐνώπιον συνωστιζομένου ἀπείρου πλήθους ἀμφοτέρων τῶν φύλων, πλείστων λογίων ὁμογενῶν τε καὶ ἀλλογενῶν καὶ παρόντος καὶ τῆς Α. Υ. τοῦ πρίγκιπος Ν. Μαυροκορδάτου, πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα, ἔλεξε τάδε.

«*Κυρίαι καὶ κύριοι.*

Ἐπὶ τῇ πληξάσῃ τὸν ἑλλην. φιλολ. σύλλογον μεγάλῃ συμφορᾷ τοῦ ἀφ' ἡμῶν αἰωνίου ἀποχωρισμοῦ τοῦ ἐκ τῶν ἱδρυτῶν, μελῶν καὶ πρώην προέδρων αὐτοῦ πολυκλαύστου Ἡρακλέους Βασιάδου, τὸ προεδρεῖον συνελθὸν ἐν βαθείᾳ καὶ ἀκατασχέτῳ συγκινήσει ἀπεφάσισεν ἐν ὀνόματι τοῦ συλλόγου ἐν ἄλλοις, ἵνα αὐτὸς ὁ σύλλογος κηδεύσῃ ἰδίαις δαπάναις τὸν ἀείμνηστον ἑταῖρον, πενθήσῃ ἐπὶ τέσσαρας ἑβδομάδας, διακοπτομένων τῶν τε συνεδριάσεων καὶ τῶν διαλέξεων αὐτοῦ, καὶ ὁ μὲν πρόεδρος τοῦ συλλόγου ἐκφωνήσῃ τὸν ἐπιτάφιον, ὁ δ' ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Κ. Μακρῆς, ἰατρός, ἀναγνώσῃ τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρὸς ἐν τῷ τέρματι τοῦ συλλογικοῦ πένθους. Τοῦ μοιραίου τέλους ἐπελθόντος τῇ 19 φεβρουαρίου, ἡ 19 μαρτίου ὡρίσθη εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος τούτου, καὶ ἰδοὺ διατί συνεκαλέσαμεν ὑμᾶς κατὰ τὴν ἑσπέραν ταύτην ἐν τῷ γεραρῷ τούτῳ περιβόλῳ, ἔνθα πλειστάκις ἀντήχησεν ἡ σοβαρὰ καὶ γλυκεῖα ἐκείνου φωνή. Οὔτε πρακτικὰ προηγουμένων συνεδριάσεων ἀναγνωσθήσονται, οὔτε ἀλληλογραφία κοινοποιηθήσεται ὑμῖν, οὔτε κατάλογος προσφορῶν βιβλίων ἢ ἄλλων ἀντικειμένων τεθήσεται πρὸ τῶν ὑμετέρων ὀφθαλμῶν, οὔτε ψηφοφορία γενήσεται, οὔτε προτάσεις ἢ συζητήσεις ἀποσπάσουσι τὴν διάνοιαν ὑμῶν ἀπὸ τῆς σεβασμίας σκιᾶς, ἥτις μόνη ὀφείλει νὰ ἐφελκύσηται ἅπασαν τὴν συμπαθῆ προσοχὴν τῶν τε ἑταίρων καὶ τοῦ λοιποῦ μουσοτραφοῦς καὶ φιλογενοῦς ἀκροατηρίου. Συνελθόντες σήμερον ἐνταῦθα πολύτιμον παρέχετε ἡμῖν διαβεβαίωσιν, ὅτι ἐξετιμήθησαν καὶ ἐκυρώθησαν ὑπὸ τῆς δημοσίας γνώμης τὰ ὑπὲρ τοῦ ὑφ' ἡμῶν θρηνουμένου πολυσεβάστου νεκροῦ τῷ συλλόγῳ πεπραγμένα, ἐφ' ᾧ καὶ ἀπονέμω ὑμῖν ἐν κατανύξει ψυχῆς, ἐν τῇ πενθίμῳ καὶ πανδήμῳ ταύτῃ ἐκκλησίᾳ, τὴν ἔκφρασιν τῆς βαθυτάτης τοῦ συλλόγου εὐγνωμοσύνης. Τὴν ἔκφρασιν ταύτην μετ' ἴσης συγκινήσεως ἀπονέμω καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς ὁμογενέσι καὶ ξένοις, καθιδρύμασί τε καὶ ἀτόμοις, τοῖς εἴτε διὰ τῆς παρουσίας ἢ ἀντιπροσωπείας αὐτῶν κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ ἀφ' ἡμῶν μεταστάντος, εἴτε δι' ἐπιστολῶν, εἴτε διὰ τηλεγραφημάτων κατὰ τὸ μηνιαῖον τοῦτο διάστημα τοῦ πένθους ἡμῶν τρανῶς ἐκδηλώσασι τήν τε πρὸς τὸν ἀοίδιμον ἄνδρα ὑψίστην ὑπόληψιν καὶ τὰ πρὸς τὸν ἡμέτερον σύλλογον βαρυσήμαντα αὐτῶν αἰσθήματα ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ. Ἐκ τῶν ἀπειραρίθμων καὶ εὐγλώττων τούτων τεκμηρίων ἠρύσατο ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος παρήγορον καὶ ἐνθαρρυντικὴν ἀνακούφισιν πεισθεὶς ἀριδήλως, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως καὶ αὐτῆς τῆς μεμακρυσμένης τῶν Ἀμερικανῶν χώρας ἀνεγνώρισαν τὰς σπουδαίας ὑπηρεσίας, ἃς προσήνεγκεν εἰς τὴν φιλολογίαν, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς παίδευσιν ὁ γεραρὸς τῶν γραμμάτων πρωταθλητὴς Ἡρακλῆς Βασιάδης, ὁ τὴν μνήμην ἄληστον ἡμῖν καταλιπών, καὶ ὅτι τὸ ἡμέτερον γένος νομοταγῶς διαβιοῦν καὶ ἀναπτυσσόμενον ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς πρεσβυγενοῦς καὶ κραταιᾶς δυναστείας τοῦ Ὀσμὰν βαθεῖαν κέκτηται συναίσθησιν τῆς ἑαυτοῦ παιδευτικῆς ἀποστολῆς, καὶ «πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς».

Εἶτα ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Κ. Μακρῆς, ἰατρός, ἀναγινώσκει τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀοιδίμου Ἡρακλέους Βασιάδου, ἔχουσαν ὧδε.

«*Κυρίαι καὶ κύριοι.*

Ἡ ὑπὸ τοῦ προεδρείου τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἀνατεθεῖσά μοι ἐντολή, τοῦ ἐξιστορῆσαι τὰ κατὰ τὸν βίον τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρὸς Κωνσταντίνου Ἡρακλέους Βασιάδου, ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι καίτοι λίαν τιμητικὴ τυγχάνει μοι οὖσα, πολλῷ ὅμως τῶν ἐμῶν ὑπερέχει δυνάμεων καὶ ἀλλότριον τῆς ἐμῆς εἰδικότητός ἐστιν ἔργον, χρῄζει δὲ ἀνδρὸς οὐ μόνον ἀπὸ πολλοῦ

τὸν ἄνδρα εἰδότος καὶ σπουδάσαντος, συνεργασθέντος δὲ αὐτῷ καὶ τὰς διαφόρους τοῦ βίου αὐτοῦ φάσεις παρακολουθήσαντος, ἀλλὰ καὶ τὸν μὲν κάλαμον ἐλαφρὸν καὶ γλαφυρὸν ἔχοντος, τὴν δὲ διάνοιαν φιλοσοφικῶς μεμορφωμένην, ὅπως ἐκ τῶν πράξεων ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ φιλοσοφήσῃ, καρδίαν δ' ἀγαθὴν καὶ ὑπερτέραν κομματικοῦ διαπληκτισμοῦ καὶ προσωπικῶν διενέξεων κεκτημένου· ἐν ἄλλαις λέξεσι, τὸ ἔργον μέγα καὶ Πλουτάρχειόν ἐστι, νοῦ καὶ γραφίδος ἄξιον. Ὁμολογῶ, ὅτι οὐδεμίαν τῶν ἀρετῶν τούτων κεκτημένος, ὑπὸ δέους καὶ φόβου κατέχομαι ἐνώπιον τῆς μνήμης τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός, διότι διὰ τῶν ἔργων καὶ πράξεων αὐτοῦ τοσαύτην καὶ τηλικαύτην ἐπιβολὴν καὶ ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἡμετέρου γένους ἔσχεν.

Ἴσα πρὸς πατέρα ἠγάπων καὶ ἔσεβον, βαθέως δ' ἐξετίμων τὸν ἄνδρα· ὁσάκις δὲ εἴτε καθ' ὁδόν, εἴτε ἐν συναναστροφῇ, εἴτε ἐν συμβουλίῳ συνετύγχανον αὐτῷ, μεγάλη ἦν ἡ τοῦ ἀνδρὸς ἐπ' ἐμοῦ ἐπίδρασις, ὑπερτέρα τῶν ἐμῶν δυνάμεων καὶ τῆς ἐμῆς θελήσεως· φωνὴ δέ τις ἐνδόμυχος τῆς συνειδήσεως μοὶ ἐπέβαλλε σεβασμὸν ἅμα τε καὶ θαυμασμὸν πρὸς τὸν ἄνδρα τοῦτον, τὸν ἐν τοσούτοις ὑπὲρ τοῦ ἔθνους πρωταγωνιστήσαντα καὶ ὁλόκληρον τὸν βίον αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν ἐκείνου κατατρίψαντα. Καὶ ἰδοὺ ὁ ἀληθὴς λόγος, δι' ὅνπερ πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἀπεξεδύθην, παρὰ τὴν ἔντονον διαμαρτυρίαν τῶν ἐμῶν δυνάμεων ἀναλαβὼν τὰ τῆς βιογραφίας αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διότι φόρον εὐγνωμοσύνης ἀποτίνω πρὸς τὸν χαλκέντερον τοῦτον πολίτην, ὅστις τὴν ῥήτραν ἐκείνην ὡς σῆμα καὶ ὁδηγὸν τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἐνέγραψε· «Θαρσεῖν χρή, τάχ' αὔριον ἔσετ' ἄμεινον».

Σκιὰ τοῦ γενναίου πατρὸς τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, τοῦ προστάτου τῆς παιδείας καὶ τῆς ἐπιστήμης, τοῦ πατριάρχου τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, εὐγενὴς ψυχὴ τοῦ ἀοιδίμου Βασιάδου, ἥτις, ἀποβαλοῦσα τὸ γήϊνον σκεῦος καὶ τὸ οὐράνιον τῆς αἰωνιότητος ἔνδυμα περιβληθεῖσα, ἐν τοῖς κόλποις τοῦ ἀϊδίου Πατρὸς ἡμῶν ἀγαλλιᾷ, σύ, ἥτις πτερυγίζουσα κατὰ τὴν ὥραν ταύτην ἐν ἡμῖν παρίστασαι, εἴης μοι εὐμενὴς καὶ συμπαθής, ἐὰν μὴ δυνηθῶ διὰ ζωηρῶν καὶ καταλλήλων χρωμάτων γραφίδος Ἀπελλοῦ νὰ ἀναπαραστήσω τὰ κατὰ τὸν βίον καὶ τὰς πράξεις σου, ἐὰν μὴ δυνηθῶ πιστὴν νὰ δώσω εἰκόνα τοῦ ἀθανάτου σου παρελθόντος, ἐὰν τινας τῶν πράξεών σου μὴ δεόντως ἐξιστορήσω, ἢ ἕνεκα ἀδυναμίας μνήμης ὅλως παραλείψω· σύγγνωθί μοι καὶ δέχθητι τὴν ἄτεχνον ταύτην σκιαγραφίαν ὡς ἐκ τῆς προθυμίας μᾶλλον προερχομένην ἢ κατὰ δύναμιν καὶ πεποίθησιν. Ἵλεως δέ, ὦ μακάριε ἄνερ, καὶ μακρόθυμος γενοῦ μοι σὺ ὁ μακροθύμως τὸν σταυρόν σου ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς παιδείας καὶ τῆς ἐπιστήμης ἀράμενος καὶ τοῦτον μέχρι τέλους ὡς γενναῖος στρατιώτης, ὡς ἀξιωματικὸς καὶ ὡς στρατάρχης κρατήσας.

Κωνσταντῖνος Ἡρoκλῆς ὁ Βασιάδης ἐγεννήθη, κατὰ τὴν προφορικὴν αὐτοῦ ὁμολογίαν, τῇ 30 μαρτίου τοῦ ἔτους 1821 ἐν Δελβινακίῳ τῆς Ἠπείρου. Καὶ ὁ μὲν πατὴρ αὐτοῦ Χρῆστος ὠνομάζετο, ἡ δὲ αὐτὸν τεκοῦσα Διώχνω, κατὰ τὴν ἠπειρωτικὴν συνήθειαν, διδοῦσαν τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς ἓν τῶν πολλῶν κορασίων, ἵνα μὴ γεννῶνται πλέον θήλεα, μετακληθεῖσα ὑπὸ τοῦ συζύγου αὐτῆς Ἀλεξάνδρα. Ἀγαθοὶ γονεῖς, ἀγλαὸν γόνον τῇ ἀνθρωπότητι προσενεγκόντες, σᾶς εὐγνωμονεῖ ἅπαν τὸ ἔθνος καὶ σᾶς ἀναγράφει ἐν ταῖς δέλτοις τῆς ἱστορίας αὐτοῦ. Σὺ δέ, πατρὶς αὐτοῦ Δελβινάκιον, χαίροις, ὅτι πολίτην μέγαν ἐν τῇ σμικρότητί σου παρήγαγες.

Καὶ πρῶτος μὲν διδάσκαλος ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτοῦ πατρίδι ἐγένετο Γεώργιος Γαζῆς, ἐκ τῆς αὐτῆς ὁρμώμενος πατρίδος, μαθητὴς δὲ τοῦ ἀοιδίμου Ψαλίδα. Εὐθὺς δὲ κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἡλικίαν πάντων τῶν συμμαθητῶν αὐτοῦ ὑπερεῖχε κατὰ τὴν ἐπιμέλειαν, τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν γυμναστικήν, ὥστε ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ τὸν δίκαιον ἀποδιδοὺς ἔπαινον πρὸς τὸν τότε νεαρὸν Βασιάδην, προεῖπεν ἡμέραν τινὰ πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, ὅτι ὁ υἱὸς ἐὰν ζήσῃ, μέγας πάντως ἔσται ἀνήρ.

Ἐν ἡλικίᾳ 14 ἐτῶν μετῴκησε μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς Ἀρτάκην τῆς Κυζίκου, ἔνθα ἐργαζόμενος καὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἀρτοποιΐαν μετερχομένῳ βοηθῶν, ἐφοίτα καὶ παρὰ τῷ ἐκεῖ ἑλληνοδιδασκάλῳ Ἀρχιγένει, τὸ πρότυπον ἐπιμελείας καὶ χρηστότητος ἠθῶν καταστάς. Ἦν δὲ ὀξὺς νοῆσαι καὶ ταχὺς ἐκμανθάνειν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν συγχρόνων αὐτοῦ. Πρὸς ταῖς ἄλλαις δ' ἀρεταῖς αὐτοῦ ἐκέκτητο τὴν τέχνην καὶ τὴν δεξιότητα ἀρίστου κολυμβητοῦ, ὥστε καὶ σήμερον παροιμιῶδες κατέστη ἐν Ἀρτάκῃ τὸ *κολυμβᾷ 'σὰν τὸν Κώστα*, ὄνομα, ὑφ' ὃ ὁ Βασιάδης ἐγινώσκετο καὶ μέχρι τοῦ νῦν αὐτόθι γινώσκεται. Ἐν τῷ κολυμβᾶν ἄρα καὶ τῇ πρὸς τὰ κύματα ἀφοβίᾳ διέκρινέ τις τὸν μέλλοντα τοῦ κοινω-

νικοῦ πελάγους γενναῖον κολυμβητήν, ὅστις ῥιφθεὶς εἰς τὴν ὑπὸ σφοδρῶν παθῶν κυμαινομένην θάλασσαν τῆς ἡμετέρας κοινωνίας, γενναίως καὶ ἀτρομήτως εἶχε πρὸς τὰς τρικυμίας καὶ τὰς λαίλαπας, καὶ ἐκ τῶν ἀδύτων τῆς πολυβαθοῦς ταύτης θαλάσσης ἀναγαγὼν δεξιῶς, συνεκράτησε καὶ προήγαγε τὸ παλλάδιον τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, τὴν παιδείαν δηλαδὴ καὶ τὴν ἐπιστήμην, δι' ὧν ὁ ἡμέτερος χαρακτὴρ ἀποκαθαιρόμενος, τὸ εὐθύ, τὸ ὀρθόν, τὸ δίκαιον, τὸ μεγαλόψυχον, τὸ φιλελεύθερον προσκτᾶται.

Ἡρακλῆς λοιπὸν ὁ Βασιάδης ἐνέκλειεν ἐν ἑαυτῷ τὴν σωματικὴν ἐπιτηδειότητα καὶ διανοητικὴν ὑπεροχὴν καὶ διεκρίνετο πάντων τῶν συγχρόνων αὐτοῦ διὰ τὰ δύο ταῦτα πλεονεκτήματα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἅτινα μετὰ ταῦτα ἐπιτηδείως καὶ καταλλήλως καλλιεργηθέντα ἀπετέλεσαν τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον καὶ ἀνύψωσαν τοσοῦτον αὐτόν.

Καὶ ὁ μὲν πατὴρ αὐτοῦ ἀρτοποιὸς ὢν τὸν ἐπιούσιον ἄρτον πρὸς αὔξησιν καὶ συντήρησιν τοῦ σώματος παρεσκεύαζεν· ὁ δὲ υἱὸς ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν ἡμετέρων ἀθανάτων προγόνων τὰ πνευματικὰ ἄλφιτα προωρισμένος ἦν νὰ ἀρυσθῇ, καὶ ταῦτα τῷ καθαρῷ ὕδατι τῆς διαυγοῦς αὐτοῦ διανοίας μιξάμενος, τὴν πνευματικὴν πανδαισίαν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους νὰ παρασκευάσῃ. Ὁ μὲν οὖν πρὸς συντήρησιν καὶ αὔξησιν τοῦ σώματος, ὁ δὲ πρὸς ἐπίρρωσιν καὶ τελειοποίησιν τοῦ πνεύματος τοῦ ἡμετέρου γένους ἐτέτακτο νὰ ἐργασθῇ καὶ ἀγλαοὺς καρποὺς νὰ παραγάγῃ.

Στενὸς λοιπὸν καὶ περιωρισμένος τῆς μικρᾶς πόλεως Ἀρτάκης κύκλος δὲν ἠδύνατο ἐπὶ πλέον νὰ περιλάβῃ τὸν μέγαν δυνάμει καὶ θελήσει Βασιάδην. Οὗτος ἀνδρωθεὶς ἤδη καὶ συνειδὼς ἑαυτῷ τὸ ὑπέρογκον τῆς διανοίας αὐτοῦ, ἀκάθεκτον δὲ τὴν ὁρμὴν καὶ ἀκόρεστον τὸν πόθον πρὸς ἀπόκτησιν ὑπερτέρων γνώσεων αἰσθανόμενος, τῇ Κυζίκῳ εἰπὼν τὸ χαίρειν, τὸν πατέρα δὲ καὶ τὴν ἐκείνου τέχνην καταλιπὼν ἦλθε κατὰ τὸ 1837 εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὴν πόλιν δηλονότι ἐκείνην, ἐν ᾗ τοσοῦτον μεγαλουργὸν μετὰ ταῦτα διεδραμάτισε πρόσωπον, καὶ καταταχθεὶς ἐν τῇ ἀρτίως εἰς Ξηροκρήνην τοῦ Βοσπόρου μετενεχθείσῃ μεγάλῃ τοῦ γένους σχολῇ, ἐξεπαιδεύθη παρὰ τοῖς ἀειμνήστοις διδασκάλοις Νικολάῳ τῷ Λογάδῃ καὶ Σαμουὴλ τῷ ἀπὸ Μεσημβρίας, διακεκριμένοις φιλολόγοις, διακριθεὶς διὰ τὸν πολὺν αὐτοῦ ζῆλον καὶ τὴν ἄκραν ἀφοσίωσιν, ἣν εἶχεν ἔκτοτε περὶ τὴν σπουδὴν καὶ κατανόησιν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων.

Κατὰ τὸ διάστημα τῶν σπουδῶν αὐτοῦ ἀνέπτυξεν ἐπιμέλειαν ἀκατάσχετον, χαρακτῆρα τραχὺν μέν, ἀλλ' εὐθὺν καὶ δίκαιον. Καὶ οἱ μὲν συμμαθηταὶ αὐτοῦ ἀπένειμαν αὐτῷ τὸ ἐπίθετον Δόλοψ, ὡς ἐκ τῆς Δολοπίας, ἀρχαίου ὀνόματος τῆς Ἠπείρου, καταγομένῳ, ὅπερ αὐτὸς πάντοτε μετ' ἀγανακτήσεως ἀπέρριπτε, ἐχρῆτο δὲ ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἐκπαιδεύουσαν αὐτὸν σχολὴν τῷ ὀνόματι Ἡρακλῆς· ὅπερ κατὰ τὴν τότε ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν ὁ καθηγητικὸς σύλλογος μετὰ τοῦ σχολάρχου ἑνὶ ἑκάστῳ τῶν μαθητῶν ἀπένεμον, ὡς εἶχε χαρακτῆρος καὶ κλίσεως. Τὸ ὄνομα δὲ Ἡρακλῆς ἀπέδωκαν τῷ Βασιάδῃ ὥς περ προοιωνιζόμενοι, ὅτι ἥρωος ἔργα ὁ τότε μαθητεύων ἐν τῷ μέλλοντι ἔμελλεν ἐπιτελέσαι καὶ κλέος ἄφθιτον εἰς τὴν κοινωνικὴν παλαίστραν κτήσασθαι.

Εὐθὺς μετὰ τὸ τέλος τῶν σπουδῶν αὐτοῦ κατὰ τὸ 1839 ὁ Βασιάδης διωρίσθη ἐπὶ ἔτος σχολάρχης τῆς ἐν Βλάγκᾳ σχολῆς, εἶτα δὲ διευθυντὴς τῆς ἐν μεγάλῳ Ῥεύματι, ἣν καὶ ἐπιτυχῶς διηύθυνε μέχρι τοῦ 1843, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ ἐφορία τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς μετὰ τοῦ διευθυντοῦ αὐτῆς, ἀναμιμνησκόμενοι τῶν σπανίων καὶ ἐκτάκτων αὐτοῦ προτερημάτων καὶ κατιδόντες τὴν εἰς τὰ γράμματα μεγάλην ἐπίδοσιν τοῦ ἀνδρός, ἐξαπέστειλαν αὐτὸν δαπάναις τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου ὡς ὑπότροφον τοῦ ἔθνους εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις ἐθνικὸν πανεπιστήμιον, σκοποῦντες καὶ τὴν μετὰ ταῦτα ἀποστολὴν αὐτοῦ εἰς Γερμανίαν πρὸς τὴν ἐντελῆ ἐκπαίδευσιν αὐτοῦ, ἵνα μετὰ ταῦτα ἐκεῖθεν ἐπανελθὼν χρησιμεύσῃ ὡς καθηγητὴς τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς. Ἀλλ' αἱ πολιτικαὶ περιστάσεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἠνάγκασαν αὐτὸν μετὰ τρίμηνον διατριβὴν ἐν Ἀθήναις νὰ ἐπανέλθῃ ἐκεῖθεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν.

Ἅμα τῇ ἐξ Ἀθηνῶν ἐπανόδῳ αὐτοῦ νέος ἔτι ὢν τὴν ἡλικίαν ἀνῆλθε τὴν καθηγητικὴν ἕδραν τῆς ἐκθρεψάσης αὐτὸν γεραρᾶς τοῦ γένους σχολῆς, ἀναλαβὼν τὴν διδασκαλίαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ἡ ταχεῖα αὕτη εἰς τοσοῦτον ἐπίζηλον περιωπὴν ἀνύψωσις τοῦ ἀνδρὸς συνετέλεσεν εἰς ἄλλα τε καὶ δὴ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πειρασμῶν ἐκείνων, ὑφ' οὓς μετ' εὐγενοῦς ἀνοχῆς κλίνουσι τὸν αὐχένα πάντες οἱ ἀληθεῖς τῶν καλῶν ἐργάται, πρὸ παντὸς δὲ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ

φθόνου παρ' ἐκείνοις μάλιστα, οἵτινες ἐπαινοῦσιν ἐκεῖνα, ὧν αὐτοὶ ἐγγὺς τυγχάνουσι, κατηγοροῦσι δὲ προχειρότατα ἐκείνων, ὧν τὴν γνῶσιν ἀφήρηνται, κατὰ τὴν ἰδίαν ἔκφρασιν τοῦ ἀνδρός.

Τὴν καθηγητικὴν ἕδραν διετήρησεν ὁ Βασιάδης ἀπὸ τοῦ 1843 μέχρι τοῦ ἔτους 1848, παράδειγμα ἐπίζηλον γενόμενος τοῖς συναδέλφοις αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐκτελέσει τοῦ καθήκοντος, ἀγαπώμενος δὲ καὶ τιμώμενος καὶ θαυμαζόμενος ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, τιμωρὸς τῶν πρὸς τὴν σχολὴν ἀσεβούντων μαθητῶν, διαπρύσιος δὲ κῆρυξ καὶ λάτρις τῶν καλῶν καὶ ἐναρέτων. Τὸ ἀκόλουθον περιστατικὸν τοῦ Βασιάδου ὡς λίαν χαρακτηριστικὸν εἶναι ἄξιον μνείας. Τῶν μαθητῶν τις προστατευόμενος ἰσχυροῦ τινος οὐχὶ δὲ τῶν φρονίμων μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν νουθεσίαν δεινῶς παρεκτραπεὶς ἐδάρη ὡς εἰκὸς ἡμέραν τινὰ ὑπὸ τοῦ Βασιάδου. Ὁ προστατεύων αὐτὸν ἰσχυρὸς δεινῶς χολωθεὶς ἐπὶ τούτῳ, ἀποστέλλει ὀργίλως τὸν ἐπίτροπον αὐτοῦ εἰς τὴν σχολήν, ὅπως τὸ πᾶν συνταράξῃ. Καὶ ἐν ᾧ δέος κατέλαβε τοὺς λοιποὺς τῶν καθηγητῶν, τὸν ἐπίτροπον τοῦ ἰσχυροῦ ὀργίλως ἔχοντα ὁρῶντας, ὁ Βασιάδης μετὰ παρρησίας ἔλεξεν αὐτῷ τοιάδε· «Ὁ ἐπιμελούμενος τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς ἠθικῆς ἀναπλάσεως τοῦ μαθητοῦ σκοπεῖ βεβαίως νὰ μορφώσῃ αὐτὸν εἰς τίμιον καὶ ἐνάρετον ἄνδρα, ἀλλ' ὅπερ ὁ μαθητὴς οὗτος ἔπραξε καὶ ἕνεκα τοῦ ὁποίου ὑπ' αὐτοῦ ἐκακώθη, οὔτε τιμίου οὔτε χρηστοῦ ἀνδρὸς ἔργον ἐστί». Τότε ὁ ἐπίτροπος μαθὼν τὰ πεπραγμένα ηὐχαρίστησε τῷ Βασιάδῃ, καὶ ἀπερχόμενος ἐνεχείρισεν αὐτῷ τὴν μάστιγα, ὅπως αὐτῇ χρῆται πρὸς τὸν μαθητὴν ἐν παρομοίαις περιπτώσεσιν.

Παραιτησάμενος τὴν καθηγητικὴν ἕδραν τὸ 1848 ἐξέδοτο δαπάναις τοῦ ἀειμνήστου ἄρχοντος μεγάλου ποστελνίκου καὶ ὑπομνηματογράφου τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου Σωτ. Καλλιάδου, πατρὸς τοῦ εὐρυμαθοῦς καὶ ῥέκτου τανῦν ἐριτίμου προέδρου τοῦ ἡμετέρου συλλόγου καὶ μεγάλου ῥήτορος τῆς καθ' ἡμᾶς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας Κ. Καλλιάδου, τὸν πρῶτον μόνον τόμον τῶν ἐπὶ τοῦ μεγάλου ῥήτορος τῆς ἀρχαιότητος Δημοσθένους μελετῶν αὐτοῦ, ὅνπερ ἐμελέτησε καὶ ἐπεξειργάσθη κατὰ τὸ διάστημα τῆς καθηγεσίας αὐτοῦ, βιβλίον ἀφιερωθὲν τῷ ἀοιδίμῳ δωρητῇ καὶ περιλαμβάνον τὸν πρῶτον φιλιππικὸν καὶ τοὺς τρεῖς ὀλυνθιακοὺς μετὰ προλεγομένων ῥητορικῆς ἀναλύσεως καὶ πολλῶν σημειώσεων, τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου τόμου περιλαμβανόντων τοὺς τέσσαρας φιλιππικοὺς καὶ τὸν «περὶ στεφάνου λόγον», καταστραφέντων μετὰ πολλῶν καὶ ἄλλων πολυτίμων χειρογράφων αὐτοῦ ἐν τῇ ἐπισυμβάσῃ πυρκαϊᾷ ἐν Παρισίοις κατὰ τὸ 1849.

Τὸ πρωτόλειον τοῦτο τοῦ ἀνδρός, ἔργον τῆς καθαρᾶς αὐτοῦ διανοίας, διακρίνον τοῦτον διὰ τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ μελέτην, τὴν καλλιλογίαν καὶ γερμανικὴν ἀκριβολογίαν, συνταχθὲν κατὰ τὸ πρότυπον τῶν ὑπὸ εὐρωπαίων φιλολόγων ἐκδιδομένων ἑλλήνων συγγραφέων πρώτην ἤδη φορὰν ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἑλληνικῇ φιλολογίᾳ, ἐξετιμήθη δεόντως ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Ἀσωπίου, καθηγητοῦ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, καὶ ὑπὸ πολλῶν τῶν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ σοφῶν ἑλληνιστῶν. Τὸ δὲ πανεπιστήμιον τῆς Λειψίας ἀπένειμεν αὐτῷ τὸ 1857 τὸν τίτλον τοῦ διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας τιμῆς ἕνεκεν. Τὸ ἔργον τοῦτο μαρτυροῦν τὸ βάθος, εἰς ὃ ὁ ἀνὴρ ἐνέκυψεν, εἶναι συνάμα καὶ σθεναρὰ ἀπολογία τῆς πολλῆς ἀξίας τοῦ ἀνδρός, σκαιῶς λοιδορηθέντος τότε καὶ συκοφαντηθέντος ὡς χυδαιομαθοῦς τινος καὶ ἐκ τῆς ἐν Ἀθήναις ὀλιγοχρονίου διατριβῆς αὐτοῦ ἐπιπόλαιόν τινα μετακομίσαντος εὐχέρειαν γνωμολογιῶν, κωδικογραφιῶν καὶ προεισαγωγῶν.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ γένους σχολῇ καθηγεσίας αὐτοῦ ὁ Βασιάδης ἐπεσπάσατο τὴν δικαίαν ἐκτίμησιν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε λογάδων, ἰδίᾳ τοῦ τότε μάλα ἰσχύοντος μεγάλου λογοθέτου καὶ τοῦ μεγάλου ποστελνίκου Σωτηρίου Καλλιάδου, ἀνδρὸς φιλογενοῦς, φιλομούσου καὶ εἰς ἅπασαν μὲν τὴν ἀρετὴν ἀγαθοῦ, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὰς ὑπὲρ παντὸς ἔργου εἰς τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάπτυξιν καὶ προκοπὴν τοῦ ἔθνους συμβαλλομένου θυσίας πάνυ φιλοτίμου, ὅστις καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν μετὰ τοῦ πρωτοτόκου αὐτοῦ υἱοῦ Δημητρίου Καλλιάδου κατὰ τὸ 1848 εἰς Παρισίους πρὸς ἐπίβλεψιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ. Βραδύτερον κατὰ τὸ 1850 ἐστάλη παρ' αὐτοῦ καὶ ὁ δευτερότοκος αὐτοῦ υἱὸς Κωνσταντῖνος Καλλιάδης, οὗτινος ἠθικῶς διηύθυνε τὰς γυμνασιακὰς σπουδὰς καὶ ὃν ἐδίδαξε τὴν ἑλληνικήν. Ἡ ἐν Παρισίοις πολυετὴς αὐτοῦ διαμονὴ μέχρι τοῦ 1855 ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς ἐπαρκεῖς ἐτησίας χρηματικὰς χορηγίας τοῦ ἀειμνήστου Σωτηρίου Καλλιάδου, οὗτινος τοσοῦτον εὐγενῆ καὶ εὐγνώμονα μνείαν κατὰ τὰς τελευταίας αὐτοῦ στιγμὰς ἐποιήσατο.

Διαρκούσης τῆς ἐν Παρισίοις διαμονῆς αὐτοῦ Ἡρακλῆς ὁ Βασιάδης ἔνθερμος ζηλωτὴς τῶν ἐπιστημῶν καὶ φιλάνθρωπος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἐνεγράφη ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ, γενόμενος μαθητὴς τῶν τότε διαπρεπεστάτων καὶ σοφωτάτων καθηγητῶν τῆς Γαλλίας. Νέος ὁρίζων ἠνοίχθη αὐτῷ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, ἐν ᾗ ἀρτίως ἀνεκηρύχθη ἡ φεβρουαριανὴ δημοκρατία. Τὸ ἐπικρατοῦν εἰς Γαλλίαν πνεῦμα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀνέπτυξεν ἐν αὐτῷ ἔτι μᾶλλον τὸν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα διάπυρον ἔρωτα, ἄφατος δὲ κατέσχε τὴν καρδίαν αὐτοῦ συγκίνησις, ὡς αὐτός φησιν ἔν τινι εἰσιτηρίῳ λόγῳ, ὅτε κατὰ τὰς ἐνάρξεις τῶν μαθημάτων ἐν Παρισίοις ἤκουσε πάντας πάντων τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν τοὺς καθηγητὰς ἀπὸ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐξ ἀφετηρίας ὁρμωμένους καὶ τὴν ἑλληνικὴν σοφίαν εἰς ὕψος ἐξαιρομένην ὑπὸ τῶν εὐγλώττων φωνῶν τοῦ Σαιμμάρκου Γιραρδίνου, Ἰουλίου Σίμωνος καὶ ὅσων ἄλλων. Ἐν ᾧ δὲ κατὰ τὸ 1855 ἡτοιμάζετο νὰ ἀπέλθῃ εἰς Γερμανίαν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ, νέα ἀνετέθη αὐτῷ ἐντολὴ ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος Μιχαὴλ Στούρτζα, ὅπως ἐπιβλέπῃ καὶ διευθύνῃ τὰς σπουδὰς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Διετίαν ὅλην μετὰ ταῦτα παρέμεινε παρ' αὐτῷ ἐν Παρισίοις καὶ ἐν Βάδεν-Βάδεν καταγινόμενος εἰς τὴν σπουδὴν τῶν μεγάλων ποιητῶν καὶ πεζῶν τῆς ἐν Ἑσπερίᾳ φιλολογίας. Κατὰ τὸ 1857 ἐγκαταλείψας τὴν πρωτεύουσαν τῆς Γαλλίας μετέβη εἰς Βερολῖνον, ἔνθα ἐξηκολούθησε τὰς ἰατρικὰς αὐτοῦ σπουδὰς παρὰ τῷ μεγάλῳ φυσιολόγῳ Ἰωάννῃ Μυλέρῳ, τῷ Βιρχοβίῳ καὶ Λαγγεμπεκίῳ παρὰ τῷ Τράουβν καὶ ἑτέροις σοφοῖς καθηγηταῖς, καὶ συνῆψε σχέσεις στενὰς μετὰ τῶν ταὐτοχρόνως σπουδαζόντων Μαυροφρύδου Δημητρίου,* Δ. Βερναρδάκη καὶ Ἀλεξάνδρου Λυκούργου Λογοθέτου. Τῇ 13 ὀκτωβρίου τοῦ 1858 παρουσιάσας καὶ ὑποστηρίξας τὴν ἀξιόλογον αὐτοῦ λατινιστὶ γεγραμμένην πραγματείαν απερὶ γυμναστικῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνωνͅ, ἐκρίθη ἄξιος τῶν διδακτορικῶν τιμῶν ἐν τῇ ἰατρικῇ.

Ἀλλὰ καὶ ἐν Βερολίνῳ ὁ ἀνὴρ μεθ' ὅλας τὰς περὶ τὴν ἰατρικὴν μελέτας αὐτοῦ δὲν ἀπεμακρύνετο τῆς σπουδῆς τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας. Οὕτω δὲ ἤκουσε τοῦ περιφήμου ἑλληνιστοῦ Αὐγούστου Βοικκίου, ὃν καὶ προσεφώνησεν ἐν ὀνόματι τῶν ἑλλήνων φοιτητῶν συσπουδαστῶν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς πεντηκονταετηρίδος αὐτοῦ ἐπὶ καθηγεσίᾳ.

Κατὰ τὸ 1859 ὁ Βασιάδης ἐγκαταλείψας τὸ Βερολῖνον ἐπεσκέφθη διαφόρους πόλεις τῆς Γερμανίας, τὰς Βρυξέλλας, τὸ Λονδῖνον, μέρος τῆς Ἑλβετίας καὶ ἅπασαν τὴν Ἰταλίαν, σπουδάσας καὶ ἐκθαυμάσας τὰ ἀριστουργήματα τῆς νεωτέρας καὶ ἰδίᾳ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης.

Κατὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδον αὐτοῦ τὸ 1859 πολλοὶ τῶν φίλων αὐτοῦ, ἰδίᾳ ὁ Φαρμακίδης, Ἀσώπιος καὶ Φίλιππος Ἰωάννου προέτρεψαν αὐτόν, ὅπως ἐγκατασταθεὶς ἐν Ἀθήναις ἀναλάβῃ τὴν καθηγεσίαν τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ καὶ προέβησαν μάλιστα παρὰ τῷ τότε ὑπουργῷ τῆς παιδείας Ζαΐμῃ εἰς τὰ ἀπαιτούμενα διαβήματα· ἀλλ' ὁ Βασιάδης ἀρνηθεὶς τὴν δόξαν τὰς καθηγητικὰς ἕδρας καὶ τὴν ἥσυχον καὶ ἐξησφαλισμένην ἐν Ἀθήναις ζωὴν οὐκ ἀπεδέξατο τὴν καθηγητικὴν θέσιν· ἦρατο τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ὡς ἁπλοῦς στρατιώτης, ὁρμώμενος ἐκ τῆς ἰδέας, ἣν πολλάκις μετὰ ταῦτα καὶ ἐν ταῖς δημοσίαις διαλέξεσιν ἀνέπτυξε καὶ ἐν ταῖς συγγραφαῖς αὐτοῦ ἐξέθηκεν, ὅτι διὰ τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνάπλασιν τοῦ ἔθνους εἶναι ἀνάγκη πολλῶν ἐκπαιδευτικῶν κέντρων, ὡς τοῦτο ἐγένετο κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος τούτου, ὅτε ἀνθημιλλῶντο πρὸς ἀλλήλας Χίος, Κωνσταντινούπολις, Ἰωάννινα, Κυδωνίαι, Βουκουρέστιον καὶ τόσαι ἄλλαι πόλεις, καὶ ὅτι ἐν ἑκάστῳ τῶν κέντρων τούτων ἀνάγκη νὰ ὑπάρχωσιν ὅ,τι πλείονες λόγιοι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συντελοῦντες.

Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἰδὼν ἄστεα καὶ νόον γνοὺς καὶ ὡς ἄλλη ἐργατικὴ μέλισσα ἐκ τῶν καλλίστων ἀνθέων τοῦ μεγάλου ἐπιστημονικοῦ κήπου τῆς Εὐρώπης περισυλλέξας ὅ,τι καλὸν καὶ ὠφέλιμον, ἐπάνεισιν εἰς τὴν βασιλεύουσαν τῷ τοῦ ἰατροῦ καὶ φιλοσόφου τίτλῳ κεκοσμημένος. Μετὰ σπανίας δ' ἐπιτυχίας καὶ ἁρμονικώτατα τὰ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ἐπιστημῶν, ὧν μύστης ἐκ τῶν κρατίστων ἐγένετο, ἀπορρέοντα καθήκοντα συνδυάσας, ἀνεδείχθη οὐκ εἰς μακρὰν παράγων ζωτικώτατος καὶ κέντρον καὶ μοχλὸς πάσης πνευματικῆς κινήσεως τεινούσης πρὸς τὴν πνευματικὴν τοῦ ἔθνους δρᾶσιν.

Ἐνταῦθα ἐπιτρέψατέ μοι, κύριοι, ὅπως ἐν ὀλίγοις ἐξετάσω τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν γένει ἡμετέραν κοινωνικὴν καὶ ἐκπαιδευτικὴν κατάστασιν, ἵνα ἐκ τῆς συγκρίσεως καὶ παραβολῆς τῆς ὑπ' αὐτοῦ ὀλίγον κατ' ὀλίγον δημιουρ-

γηθείσης ἐκπαιδευτικῆς κινήσεως ἀναφανῆ, τί κατώρθωσεν ὁ ἀνήρ. Καὶ ὑπὸ ἐκπαιδευτικὴν μὲν ἔποψιν ἐν Πέραν οὐδὲν ἕτερον ἐκπαιδευτικὸν κατάστημα ὑπῆρχεν εἰ μὴ τὸ κοινοτικὸν σχολεῖον τῆς Παναγίας, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δὲ τὰ τοιαῦτα ἐσπάνιζον, ἡ δὲ ἐκπαιδευτικὴ κίνησις ἀπὸ πολλῶν αἰώνων ἐστερεῖτο γενικοῦ τινος πνεύματος καθοδηγοῦντος αὐτὴν ἐπὶ νέων βάσεων καὶ ἰθύνοντος αὐτὴν πρὸς τὸν ἕνα καὶ μόνον σκοπὸν τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἡμετέρου ἔθνους· οὐδεμία σχέσις μεταξὺ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ κέντρου ὑφίστατο, ἀλλ' ἑκάστη ἐπαρχία, ὡς αὕτη ἠδύνατο, διῴκει τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως αὐτῆς. Αἱ σχέσεις τῶν λογάδων πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ ἐμπολαίου Ἑρμοῦ καίπερ μὴ παύσασαι ἀπὸ αἰώνων ὑφιστάμεναι, ἦσαν ὅμως λίαν χαλαραί· καὶ σύμπραξις μὲν μεταξὺ ἂν καὶ ὑπῆρχεν, ἦτο ὅμως λίαν μικρὰ καὶ λίαν περιωρισμένη· οὐδαμοῦ ὑπῆρχε κέντρον τι, περὶ ὃ ἡ ἐκπαιδευτικὴ κίνησις τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐστρέφετο. Ἀποκέντρωσις λοιπὸν καὶ χαλάρωσις πανταχοῦ ὑφίστατο καὶ ἐβασίλευε.

Ἐν τοιαύτῃ τῶν πραγμάτων καταστάσει ὁ φαεινὸς ἀστὴρ τοῦ Βασιάδου ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1860 ἀνέτειλε, καὶ παρευθὺς σύλλογοι, Ζάππεια καὶ Παλλάδες, Λύκεια ἐν Σταυροδρομίῳ, Κεστοράτεια καὶ Ζαρίφεια ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῇ μεγαλοδωρίᾳ τῶν μεγάλων τοῦ ἔθνους ἡμῶν ζαπλούτων ἱδρύθησαν καὶ ὠργανώθησαν, συμβοηθούντων καὶ συμπαρομαρτούντων τῶν ἐνταῦθα καὶ ἀλλαχοῦ λογίων· αἱ σχέσεις τῶν ἐπαρχιῶν πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἀνεζωπυρώθησαν καὶ ἀποκατέστησαν πάγια, ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ ἡμετέρου ἔθνους νέαν σοβαρὰν ὤθησιν πρὸς τὰ πρόσω προσέλαβεν ἐπὶ τῶν νεωτέρων ἐκπαιδευτικῶν ἀρχῶν στηριζομένη, συνελόντι δ' εἰπεῖν, νέα ὅλως κατάστασις τῶν πραγμάτων ἐδημιουργήθη ὀφειλομένη ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν ἀοίδιμον ἄνδρα Βασιάδην, ὅστις διὰ τῆς ἰσχυρᾶς καὶ ἀστεμφοῦς αὐτοῦ θελήσεως ἐμπνεομένης ὑπὸ ἀγαθῆς καρδίας καὶ ἐκτάκτου διανοίας κατώρθωσε τὴν τῇδε κἀκεῖσε διεσκορπισμένην ὕλην διὰ τῆς φωνῆς αὐτοῦ ὡς διὰ μαγευτικοῦ αὐλοῦ συναρμολογήσας νὰ κατασκευάσῃ τὸ μέγα καὶ εὐρὺ μέγαρον τῆς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κραταιᾷ αὐτοκρατορίᾳ ἐκπαιδεύσεως, καὶ μέχρι τῶν τελευταίων νὰ ποδηγετῇ καὶ διευθύνῃ ταύτην, θεωρούμενος ὡς ἐπιτηδειότατος κυβερνήτης τοῦ σκάφους αὐτῆς, εἰς οὗ τὴν φωνὴν οἱ πλεῖστοι προθύμως ὑπετάσσοντο καὶ ὑπήκουον. Ἡ ἀξία λοιπὸν καὶ ἡ δόξα τοῦ Βασιάδου ὀφείλεται εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ εἰσαχθὲν πρώτην ἤδη φορὰν παρ' ἡμῖν συγκεντρωτικὸν σύστημα μετὰ τοσούτου θάρρους καὶ ἐπιτυχίας ὑπ' αὐτοῦ διεκπεραιωθὲν καὶ τοσούτους ἀγλαοὺς καρποὺς τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει παραγαγόν.

Φέρε ἴδωμεν πῶς ταῦτα ἐγένοντο.

Πρῶτον καὶ κύριον μέλημα αὐτοῦ ἐγένετο ἡ σύστασις κέντρου σκοποῦντος τὴν ἀναζωπύρωσιν καὶ διεύθυνσιν τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκπαιδευτικῆς κινήσεως. Πρὸς σύστασιν δὲ καὶ ἑδραίωσιν τούτου ἀπῃτεῖτο ὕλη καὶ πνεῦμα καὶ ὁ ἁρμονικὸς τούτων πρὸς ἄλληλα συνδυασμός, ὅπως ὀργανικόν τι καὶ βιώσιμον παραχθῇ. Ἀλλὰ τῶν δύο τούτων ἀρχῶν ὅλως ἀντιθέτως καὶ διαφόρως ἀλλήλαις κειμένων, ὡς διάφορον τὸ πνεῦμα τῆς ὕλης τυγχάνει ὄν, ἡ ἐξεύρεσις καὶ ὁ συνδυασμὸς δύσκολος καὶ ἀδύνατος καθίσταται, ἐὰν μή τις ἐν ἑαυτῷ τὸ ἐξευρετικόν, συνδυαστικὸν καὶ παραγωγικὸν πνεῦμα φέρῃ, χάρισμα ὄντως ὑπέρτατον καὶ θεῖον, δι' οὗ τὰ καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπινα ἐν μέρει καὶ τὰ καθ' ἅπασαν τὴν φύσιν ἐν γένει δημιουργοῦνται, αὔξονται καὶ μεγαλύνονται. Τοιαύτην τινὰ χάριν καὶ ὁ ἡμέτερος Βασιάδης παρὰ τῆς θείας βουλήσεως παραλαβών, καὶ τὴν μὲν ὕλην ἐν τοῖς πλουσίοις, τὸ δὲ πνεῦμα ἐν τοῖς λογίοις ἀνευρών, ὡς ἄριστος ψυχολόγος εἰς τὰς καρδίας ἀμφοτέρων νὰ διεισδύσῃ κατώρθωσε καὶ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὴν λύραν τῆς ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως κρατῶν τὴν ὕλην μετὰ τοῦ πνεύματος συνεδύασε, τοὺς πάντας πρὸς κοινὴν ἐργασίαν ἐξήγειρε, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ὁ ἀδιαφιλονείκητος ἀρχηγὸς ἀμφοτέρων τῶν τάξεων κατέστη.

Ἡρακλῆς ὁ Βασιάδης, ὡς ἄλλος μυθολόγος Ὀρφεὺς τὰ ὕψη τοῦ γεραροῦ Ὀλύμπου ἀνελθὼν καὶ τοὺς ἐκεῖ παναρχαίους θεοὺς διὰ τῶν ἁρμονικῶν ἤχων τῆς λύρας τοῦ καλοῦ κἀγαθοῦ καθηδύνας, τὴν ὡραίαν καὶ καλλιπάρειον παρθένον Μοῦσαν, τὴν θυγατέρα τοῦ Διὸς καὶ τῆς Μνημοσύνης, τὴν θέλγουσαν τοὺς θεοὺς διὰ τῶν χαρίτων αὐτῆς καὶ ἀκολουθοῦσαν τὸν θεὸν τοῦ ἡλίου Ἀπόλλωνα, ὡς δῶρον ζητήσας παρέλαβε καὶ ταύτην τῷ χωλῷ Πλούτῳ, υἱῷ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῆς Δήμητρος συνέζευξε. Καὶ τὸ μὲν μυστήριον τοῦ γάμου ἐγένετο οὐχὶ ἐν ταῖς πεδιάσι τῆς Κρήτης, ἀλλ' ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς Πέραν, αὐτὸς δέ, ὡς πατριάρχης τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ηὐλόγησε τοὺς γάμους αὐτῶν, παρόντων πολλῶν καὶ

ἐπιλέκτων λογάδων ἀμφοτέρων τῶν τάξεων, τοῦ λογίου καὶ κερδῴου Ἑρμοῦ. Τέκνα δ' ἀγλαὰ τῆς ἑνώσεως ταύτης ὑπῆρξαν τὸ γενικὸν φροντιστήριον, ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος, ὁ θρᾳκικός, ὁ ἠπειρωτικός, ὁ θεσσαλικός, ἡ μακεδονικὴ ἀδελφότης καὶ ὁ ὑπὲρ τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως σύλλογος, ἅτινα καὶ πάλιν ἐγέννησαν τὰ Ζαρίφεια, τὰ Κεστοράτεια καὶ τὰ Ζάππεια. Ὑπῆρξας εὐτυχής, Βασιάδη, διότι σὺ πρῶτος δοὺς τὴν ὤθησιν εἰς νέαν δημιουργίαν ηὐτύχησας νὰ ἴδῃς τὰ τέκνα σου καὶ τὰ τέκνα τῶν τέκνων σου ἐν πλήρει ἀκμῇ καὶ ῥώμῃ ὑπὲρ τῆς τοῦ γένους ἐκπαιδεύσεως λειτουργοῦντα κύκλῳ τῆς τραπέζης σου ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν.

Ἅμα συνασπίσας περὶ ἑαυτὸν τοὺς κεφαλαιούχους τῆς ὕλης καὶ τοῦ πνεύματος, συνέστησε τὸ γενικὸν φροντιστήριον, σκοπὸν καὶ κύριον μέλημα ἔχον τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν γένει εἰς τοὺς ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει ὀρθοδόξους λαοὺς καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸ γυναικεῖον φῦλον ἄνευ διακρίσεως καταγωγῆς καὶ γλώσσης, πρῶτον διὰ συστάσεως σχολείων ἀρρένων καὶ θηλέων, ὅπου ἀνάγκη, δεύτερον διὰ βοηθείας ἀπόρων κοινοτήτων πρὸς ἐμψύχωσιν τῶν διατηρουμένων ὑπ' αὐτῶν σχολείων, τρίτον διὰ χρηματικῶν συνδρομῶν εἰς ἔκδοσιν διδακτικῶν βιβλίων δωρεὰν διανεμηθησομένων εἰς σχολεῖα ἀπόρων κοινοτήτων, τέταρτον διὰ συστάσεως ἱερατικῶν σχολῶν ἐν ταῖς κυριωτέραις πόλεσι τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας πρὸς ἐκπαίδευσιν τοῦ κλήρου, πέμπτον διὰ συστάσεως διδασκαλείου τῶν θηλέων ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸς κατάρτισιν διδασκαλισσῶν, λαμβανομένων κατ' ἐξοχὴν τῶν ὑποτρόφων μαθητριῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ ἕκτον δι' ὑποτροφιῶν πρὸς καταρτισμὸν ἱεροδιδασκάλων καὶ ἱεροκηρύκων.

Ἀλλ' ἐὰν ἡ σύστασις τοῦ γενικοῦ φροντιστηρίου ἕνεκα τῶν τότε καιρικῶν περιστάσεων ἀνεξαρτήτων ὅλως τῆς θελήσεως καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ἡμετέρου Βασιάδου μετὰ ὀλιγοχρόνιον διάστημα τὸν βίον ἐξεμέτρει, παρέμεινεν ὅμως τὸ μέγα καὶ εὐρὺ πρόγραμμα αὐτοῦ μαρτυροῦν τὸ εὐρὺ τῆς καρδίας καὶ τὰς ἀγαθὰς προθέσεις τοῦ ἀνδρός, αἵτινες ἀλλαχοῦ καλλιεργηθεῖσαι ἐκαρποφόρησαν.

Δευτέρα ἐνέργεια, ἐξ ἧς τὰ πλεῖστα τῶν καθ' ἡμᾶς καλῶν ἐγένοντο, ὑπῆρξεν ἡ ἵδρυσις τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου, τοῦ μεγάλου τούτου ἐκπαιδευτικοῦ κέντρου τῆς Ἀνατολῆς, οὗ ἡ σύστασις ἐγένετο ὑπὸ τὰς ἑξῆς περιστάσεις. Τρεῖς φίλοι συνεργόμενοι κατ' ἰδίαν τὸ 1861, ἡ Α. Ε. ὁ ἀρχίατρος τῶν ἀνακτόρων καὶ ἰδιαίτερος ἰατρὸς τοῦ νῦν εὐκλεῶς αὐτοκρατορεύοντος Σουλτὰν Ἀβδοὺλ Χαμὶδ τοῦ δευτέρου Σπυρίδων Μαυρογένης πασσᾶς, ὁ ἀείμνηστος Ἀριστείδης Παλαιολόγος καὶ ὁ ἡμέτερος Βασιάδης συνήρχοντο ἐν τῇ κατὰ τὸ Ἀγὰ-χαμάμ οἰκίᾳ τοῦ μακαρίτου Χατζῆ Γεωργίου Κωνσταντινίδου ἐξηγοῦντες καὶ ἄλλους μὲν τῶν ἑλλήνων συγγραφέων, μάλιστα δὲ τὸν θεῖον Πλάτωνα. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἄλλοι ἠθέλησαν μετασχεῖν τῶν φιλολογικῶν τούτων μελετῶν, ἐδέησε νὰ εὐρυνθῇ ὁ κύκλος, καὶ οὕτως ὁ φιλολογικὸς ἱδρύθη σύλλογος πρῶτος λαβὼν τὸ ὄνομα *σύλλογος*, ὅπερ πάγκοινον κατέστη.

Ἡρακλῆς ὁ Βασιάδης κατέστησεν αὐτὸν προσιτὸν εἰς τὸ δημόσιον συστήσας τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ ἑορτὴν δημοσίᾳ, καθ' ἣν οὗτος διὰ τοῦ προέδρου αὐτοῦ ὑπέχει λόγον τῶν πεπραγμένων μάρτυρα καὶ δικαστὴν λαμβάνων τὸ δημόσιον.

Ὁ αὐτὸς ἀνὴρ συνέσφιγξε τὰς σχέσεις τοῦ δημοσίου πρὸς τὸν σύλλογον ψηφισάμενος, ὅπως χάριν αὐτοῦ πολλὰς καὶ ποικίλας ποιῆται δημοσίας διαλέξεις, φιλολογικάς, ἀρχαιολογικάς, ἱστορικάς, ἐθνογραφικάς, ἐπιστημονικὰς κτλ.

Τὰ τῆς φυσικῆς ὄργανα χρησιμεύοντα ἐν ταῖς δημοσίαις διαλέξεσι πρὸς κατανόησιν τῶν φυσικῶν ἀρχῶν ἠγοράσθησαν τῇ πρωτοβουλίᾳ καὶ προτροπῇ τοῦ αὐτοῦ ἀοιδίμου ἀνδρός.

Καθ' ὑπόδειξιν καὶ αἴτησιν τοῦ Βασιάδου, ἀπεφασίσθη ἡ ἔκδοσις τοῦ περιοδικοῦ, μέλλοντος περιλαμβάνειν τὰ σπουδαιότερα τῶν ἀναγνωσμάτων καὶ τῶν πρακτικῶν, χορηγοῦντος τοῦ Χρηστάκη Ζωγράφου ἑκατὸν ὀθωμανικὰς λίρας κατ' ἔτος.

Τῇ συμβουλῇ καὶ ὑποδείξει τοῦ Βασιάδου ὁ σύλλογος ἐγένετο γνωστὸς τῷ εὐρωπαϊκῷ κόσμῳ, ἐκλέξας οὐκ ὀλίγους τῶν σοφῶν ἑλληνιστῶν ὡς μέλη ἐπίτιμα αὐτοῦ καὶ ἀποστείλας τὸ δίπλωμα εἰς τεκμήριον τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης, ἅμα μέν, διότι οὗτοι ἀσχολοῦνται περὶ τὴν μελέτην καὶ ἀρχαιολογικὴν ἔρευναν τῶν ἡμετέρων προπατόρων, ἅμα δέ, ὅπως αὐτοῖς καταστῇ φανερόν, ὅτι αἱ ἡμέτεραι χῶραι οὐκέτι τὸν ἐπιμενίδειον καθεύδουσιν ὕπνον, ἀλλ' ἐγρηγοροῦσι καὶ πρὸς μάθησιν ὀργῶσιν. Οὕτως ὁ σύλλογος ἐγένετο ὁ μέγας κρίκος ὁ συνδέων τὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ πνευματικὴν κίνησιν μετὰ τῆς ἐν Εὐρώπῃ.

Ὁ ἐκπαιδευτικὸς χαρακτὴρ τοῦ συλλόγου διὰ τῆς χορηγίας χρηματικῶν συνδρομῶν, ποῦ μὲν πρὸς ἵδρυσιν σχολῶν, ποῦ δὲ πρὸς ἐμψύχωσιν τῶν ὑπαρχόντων, εἶναι ἔργον τοῦ αὐτοῦ ἀνδρός.

Τῇ 21 μαΐου τοῦ 1870 ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπισυμβᾶσα πυρκαϊὰ πάντα τὰ τοῦ συλλόγου καταστρέψασα καὶ ἀποτεφρώσασα οὐδὲν ἄλλο κατέλιπεν αὐτῷ ἢ τέφραν καὶ κενὸν ὄνομα. Πανταχοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἠκούετο ἡ γοερὰ φωνή: «τετέλεσται, κατεστράφη ὁ σύλλογος». Καὶ πράγματι ὁ σύλλογος ἦν κατεστραμμένος, εἰ μὴ ὁ Βασιάδης ἠγείρετο γράφων καὶ παροτρύνων πανταχοῦ, ὅπως πρὸς αὐτὸν καταφθάσωσι βοήθειαι. ἐν ὀλίγῳ δὲ χρονικῷ διαστήματι ὁ περὶ φοίνικος μῦθος λόγος ἀληθὴς ἀπέβη, τοῦ συλλόγου ἀναγεννηθέντος ἐκ τῆς τέφρας αὐτοῦ εὐθαλεστέρου καὶ ἀκμαιοτέρου.

Μετὰ τὴν ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς καταστροφὴν αἱ πρῶται τοῦ συλλόγου φροντίδες καὶ ἐνέργειαι πρωταγωνιστοῦντος καὶ πάλιν τοῦ ἡμετέρου Βασιάδου ἐστράφησαν εἰς τὴν ἀπὸ πολλοῦ μελετωμένην οἰκοδομὴν τοῦ κτιρίου. Ὁ θεμέλιος αὐτοῦ λίθος κατετέθη τῇ 9 Ἰανουαρίου 1872, παρόντος καὶ εὐλογοῦντος τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου Ἀνθίμου τοῦ ἕκτου. Ἐπειδὴ δὲ τὰ χρήματα δὲν ἐπήρκεσαν πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ κτιρίου, ἦλθεν ἐπίκουρος τῇ προτροπῇ καὶ πάλιν τοῦ Βασιάδου ὁ Μαικήνας τοῦ συλλόγου Χρηστάκης Ζωγράφος, χορηγήσας δισχιλίας ὀθωμανικὰς λίρας.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς συστάσεως, διοργανώσεως καὶ ἐσωτερικῆς διακοσμήσεως τοῦ συλλόγου. Ἀφετηρίαν δ' ἔχων τοῦτον καὶ σκεψάμενος, ὅτι ἑκάστη ἐπαρχία δεῖται ἑνὸς κεντρικοῦ σωματείου περὶ τὴν ἐκπαιδευτικὴν αὐτῆς ἀνάπτυξιν μεριμνῶντος, ἐνήργησεν, ὥστε νὰ ἱδρυθῶσι τῷ 1872 ὁ ἠπειρωτικός, ὁ θρᾳκικὸς καὶ ὁ θεσσαλικὸς σύλλογος, δι' ὧν ἱδρύθησαν ἐν μὲν Ἠπείρῳ τὰ Ζωγράφεια διδασκαλεῖα, ἐν Θρᾴκῃ δὲ τὰ Ζαρίφεια τῇ προθύμῳ χορηγίᾳ τῶν ὁμογενῶν ἐκείνων, ὧν τὰ ὀνόματα φέρουσιν, ἐν δὲ τῇ Θεσσαλίᾳ δημοτικά τινα σχολεῖα. Ὁπόσην δ' ἐπιρροὴν ἔσχον οἱ σύλλογοι οὗτοι ἐπὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἡμετέρου γένους, δῆλον ἐκ τῆς παραβολῆς τοῦ τε ἀριθμοῦ τῶν σχολῶν καὶ τῆς ποιότητος αὐτῶν πρὸ τῆς ἱδρύσεως τῶν συλλόγων καὶ μετὰ τὴν ἵδρυσιν αὐτῶν. Ὄψεται δὲ πᾶς τις, ὅτι οὐ μόνον κατ' ἀριθμὸν μεγάλως ηὔξησαν, ἀλλὰ καὶ ἡ ποιότης αὐτῶν τὰ μέγιστα ἐβελτιώθη καὶ προήχθη. πνεῦμα δὲ ἁμίλλης ἐπέπνευσε πανταχοῦ πρὸς ἀναμόρφωσιν τῆς παιδεύσεως, μάλιστα τῆς κατωτέρας, πρὸς τὴν ἐν γένει τοῦ πνεύματος προαγωγήν.

Κατιδὼν δέ, ὅτι πρὸς θρησκευτικὴν καὶ πνευματικὴν ἀναμόρφωσιν τοῦ ἔθνους ἀνάγκη μορφώσεως τοῦ κλήρου καὶ μάλιστα τοῦ κατωτέρου, ἐνήργησε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τὴν ἵδρυσιν ἱερατικοῦ συλλόγου, περιληφθέντος καὶ τούτου ὑπὸ τὰς πτέρυγας τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου, ὥς περ καὶ οἱ ἄλλοι σύλλογοι, ὁ θρᾳκικός, ἠπειρωτικός, θεσσαλικός, μικρὸν μὲν ἐργασθέντος, ἀρκούντως ὅμως ὠθήσαντος τὰ πράγματα πρὸς μόρφωσιν τοῦ κατωτέρου κλήρου.

Ταῦτα ὅμως δὲν ἦσαν ἀρκετὰ τῷ Βασιάδῃ· τὸ πρόγραμμα αὐτοῦ δὲν συνετελέσθη, εἰσέτι ὑπῆρχέ τι, ὅπερ ἔχρῃζε τῆς ὑποστηρίξεως αὐτοῦ πρὸς προαγωγήν. Ἐμερίμνησε λοιπὸν καὶ περὶ τούτου καὶ ἱδρύσατο τὸν ὑπὲρ τῆς γυναικείας παιδεύσεως σύλλογον τὸ 1872, οὗ καρπὸς ὑπῆρξε τὸ Ζάππειον παρθεναγωγεῖον.

Ὁ περὶ τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως σύλλογος πρότερον τοῦ παρθεναγωγείου τῆς Πallάδος ἱδρυθεὶς σκοπὸν προὐτίθετο τὴν μετάδοσιν τῆς ἐθνικῆς παιδείας εἰς τὰ ἡμέτερα κοράσια, ἅτινα διὰ τὴν ἔλλειψιν ἐθνικοῦ παρθεναγωγείου εἰς ἀλλότρια κατέφευγον. Ὅπως ἀπαλλάξῃ λοιπὸν ταῦτα τῆς ξενικῆς παιδείας καὶ ἀνατροφῆς, συγχρόνως δέ, ὅπως μορφώσῃ διδασκαλίσσας ἄριστα κατηρτισμένας καὶ μεταδιδούσας τὰ νάματα τῆς παιδείας εἰς τὴν διψῶσαν θήλειαν νεολαίαν τοῦ ἔθνους, προσεκάλεσεν ὁ ἀείμνηστος Βασιάδης τὸν γυναικεῖον σύλλογον εἰς γενικὴν συνέλευσιν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου καὶ προέβη δι' ὁμοψήφου τῆς συνελεύσεως ἀποφάσεως εἰς τὴν ἵδρυσιν μεγάλου παρθεναγωγείου, ὅπερ ἔμελλε νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς διδασκαλεῖον θηλέων πρὸς μόρφωσιν ἀξίαν τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν διδασκαλισσῶν καὶ νηπιαγωγῶν: Οἱ παρόντες τότε κατὰ τὴν συνεδρίασιν ἐκείνην ἐθαύμασαν τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἀνδρός, ὅστις ἐγερθεὶς συγκεκινημένος ἐν μέσῳ γενικῆς σιγῆς ἀνέγνω τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν τοῦ μεγαθύμου Κωνσταντίνου Ζάππα, κληροδοτοῦντος τῷ ἱδρυθησομένῳ παρθεναγωγείῳ δι' ἐτησίου χορηγείας 1000 ὀθωμ. λιρῶν, δι' ὧν ἔμελλον νὰ ἐκπαιδεύωνται δωρεὰν ἐν τῷ παρθεναγωγείῳ εἴκοσιν ἄπορα κοράσια, προωρισμένα διὰ τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα καὶ λαμβανόμενα

διὰ διαγωνισμοῦ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς ἀσιατικῆς καὶ εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Τῇ προτάσει δὲ αὐτοῦ τὸ παρθεναγωγεῖον ὁμοφώνως καὶ διὰ ῥαγδαίων χειροκροτημάτων ὠνομάσθη Ζάππειον, οὗτινος θαυμάζομεν ἤδη τὸ μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα καὶ τὴν ἐκπαιδευτικὴν δύναμιν καὶ ἐξ οὗ κατ' ἔτος δεκάδες ἄριστα κατηρτισμένων παρθεναγωγῶν καὶ νηπιαγωγῶν ἐξέρχονται.

Πάντες οἱ σύλλογοι οὗτοί εἰσι τέκνα συλληφθέντα ἐν τῇ εὐρείᾳ διανοίᾳ τοῦ ἡμετέρου ἀνδρός, ἀλλὰ μαιευθέντα καὶ σπαργανωθέντα διὰ τῶν ὀπαδῶν τοῦ λογίου καὶ κερδώου Ἑρμοῦ ἐν τῷ ἑλληνικῷ φιλολογικῷ συλλόγῳ. Εἰσὶν ὀστᾶ ἐκ τῶν ὀστῶν καὶ κλάδοι αὐτοῦ ἀδιάσπαστοι βλαστήσαντες καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ ἐκπαιδευτικὸς τοῦ συλλόγου βίος ἦν ἐνεργητικώτατος καὶ γονιμώτατος.

Ἀλλ' οὐδ' ἐνταῦθα ἔστη ὁ Βασιάδης. Ἡ εὐρεία αὐτοῦ διάνοια ὤφειλε νὰ μεριμνήσῃ περὶ πάντων. Ὅπως περισωθῶσιν αἱ ἀρχαιότητες, ἐσύστησεν ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον ἐν τῷ συλλόγῳ· ὅπως δὲ διαμείνωσι τὰ ζῶντα μνημεῖα τῆς καθ' ἡμᾶς ὁμιλουμένης γλώσσης, ἐσύστησε τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα χορηγοῦντος τοῦ Χρ. Ζωγράφου 100 ὀθωμανικὰς λίρας κατ' ἔτος. Τὸ διαγώνισμα τοῦτο συνεκέντρωσε πλῆθος ζώντων μνημείων τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ, θησαυρὸν πολύτιμον, ἀρκοῦντα καὶ μόνον, ὅπως δοξασθῇ ὅ τε σύλλογος καὶ ὁ ἱδρυτὴς αὐτοῦ. Ἡ Ζωγράφειος βιβλιοθήκη σκοποῦσα τὴν μετὰ σχολίων ἔκδοσιν τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων συγγραφέων ὑπὸ τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ λογίων καὶ ἥτις ἤρξατο ἤδη ἐκδιδομένη τῇ δαψιλεῖ χορηγίᾳ τοῦ Χρηστάκη Ζωγράφου, εἶναι ἔργον τοῦ Βασιάδου. Ὁ Καραπάνειος ἀγὼν πρὸς βράβευσιν καὶ ἔκδοσιν διδακτικῶν βιβλίων ἐπίσης ἐγένετο τῇ πρωτοβουλίᾳ καὶ προτροπῇ αὐτοῦ. Ὁ Βουτσιναῖος ἀγὼν πρὸς ἔκδοσιν ὁδηγῶν διὰ τὴν πρώτην καὶ μέσην παίδευσιν συμφώνως πρὸς τὰς σημερινὰς τῆς ἐπιστήμης ἀπαιτήσεις καὶ τὰς ἰδιαιτέρας τοῦ ἔθνους περιστάσεις ἐπίσης ὀφείλεται αὐτῷ.

Ἀλλ' ὅπερ ἄξιον μνείας καὶ οὐδόλως παραληπτέον εἶναι ὁ κανονισμὸς τῶν διδασκαλείων, ἐκπονηθεὶς κατὰ τὸ 1874 ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Βασιάδου καὶ εὐαρίθμων τινῶν λογίων ἀποκλειστικῶς περὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἀσχολουμένων, ὅστις λαβὼν τὸ κῦρος τοῦ συλλόγου δὲν ἐφηρμόσθη μὲν ἀκριβῶς ἁπανταχοῦ, ἐθεωρήθη ὅμως ὡς ἡ ἀσφαλεστέρα βάσις ὅλων σχεδὸν τῶν προγραμμάτων τῶν ἔκτοτε κυρίως συσταθεισῶν ἀστικῶν σχολῶν.

Ἡ ἐν τῷ ἡμετέρῳ συλλόγῳ ἐργασία τοῦ ἐξόχου ἡμῶν ἑταίρου ὑπῆρξε πολυτιμοτάτη. Ὁ Βασιάδης ὑπῆρξε διὰ τὸν ἡμέτερον σύλλογον εἷς τῶν πρώτων αὐτοῦ ἱδρυτῶν, ἓν τῶν ἐπιλεκτοτέρων αὐτοῦ μελῶν, εἷς τῶν γεραρωτέρων αὐτοῦ προέδρων ἐπὶ ἓξ περιόδους, ὧν ἡ τελευταία ἡ τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος. Ἐπὶ εἴκοσι καὶ ἐννέα ἐτῶν περιόδους προσήνεγκεν αὐτῷ διηνεκῶς καὶ φιλοστόργως ἐκτάκτους καὶ βαρυσημάντους ὑπηρεσίας, ἀφοσιωθεὶς ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς ἐπίδοσιν τῶν φιλολογικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν ἐνεργειῶν τοῦ συλλόγου, οὗ τινος ἀνεδείχθη τὸ ὑποστήριγμα, ὁ προστάτης καὶ ὁ πατήρ. Προσήνεγκε λυσιτελεστάτην συνεργασίαν ἐν τῇ συντάξει τοῦ ἡμετέρου θεμελιώδους κανονισμοῦ καὶ τῇ τούτου ἑκάστοτε τροποποιήσει καὶ βαρυσήμαντον συμμετοχὴν ἐν τῇ οἰκοδομῇ τοῦ ἡμετέρου κτιρίου τοῦ τοσοῦτον συντελέσαντος εἰς τὴν παγίωσιν καὶ κραταίωσιν τοῦ συλλόγου. Ἡρακλῆς ὁ Βασιάδης ἠγάπησε τὸν σύλλογον κατ' ἐπίγνωσιν, ἐτίμησεν αὐτὸν ὑπερλάμπρως διὰ τῶν ἐξόχων αὐτοῦ προσόντων καὶ τῆς παγκοσμίου αὐτοῦ φήμης, καθωδήγησεν αὐτὸν πλειστάκις εἰς ὅρμον δόξης καὶ ἐπιρροῆς διὰ τῶν ἀρετῶν τῆς εὐγενοῦς αὐτοῦ καρδίας καὶ τῆς διαυγοῦς καὶ πεφωτισμένης αὐτοῦ διανοίας, ἐμόχθησεν, ὅπως ὁ ἡμέτερος σύλλογος καταστῇ προσφιλὴς τῇ τε σεβαστῇ ἡμῶν κυβερνήσει καὶ τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει· ὑπῆρξεν ὁ πρώτιστος καὶ κύριος μοχλὸς τῶν πλείστων σκέψεων καὶ συζητήσεων, μελετῶν καὶ ἀποφάσεων, ἱδρύσεων καὶ δωρεῶν τῶν ἐνταῦθα καὶ ἀλλαχοῦ ὁμογενῶν σκοπὸν ἐπιδιωκουσῶν ἐκπαιδευτικόν, ἐπιστημονικὸν ἢ καὶ φιλολογικόν, λαβὼν παρὰ τῶν πλουσίων ἑκόντων τὰς κλεῖδας τῶν ταμείων αὐτῶν πρὸς ἄφθονον παροχὴν εἰς τὸν τοῦ ἔθνους ἀνθρωπισμόν, καὶ διηνεκῶς ὑπέθαλπε καὶ ἐζωογόνει τὸν σύλλογον διὰ τῶν σοφῶν αὐτοῦ ἀναγνωσμάτων ἅλατι ἀττικῷ καὶ ἐμβριθείᾳ πεπυκασμένων καὶ τῶν τερπνῶν αὐτοῦ διαλέξεων· συνελόντι δ' εἰπεῖν, ὁ ἡμέτερος Βασιάδης ὑπῆρξε διὰ τὸν ἡμέτερον σύλλογον ὁ σπουδαιότερος παράγων καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ.

Τοιαύτη καὶ τοσαύτη ἐν ὀλίγοις ἡ ἐν τῷ συλλόγῳ αὐτοῦ δρᾶσις καὶ δι' αὐτοῦ εἰς ἅπαν τὸ ἔθνος. Ἐκ τῶν ἔργων δὲ καταφαίνεται, ὅτι ὁ σύλλογος ὑπῆρξε δι' αὐτὸν τὸ κυριώτερον μέλημα καὶ ἡ σπουδαιοτέρα μελέτη τοῦ βίου

αὐτοῦ. Ὁ ἡμέτερος σύλλογος ὑπῆρξε διὰ τὸν Βασιάδην τὸ μέγα καὶ εὐρὺ ἐργοστάσιον, ὅπερ αὐτὸς ἀνεγείρας ἐσυστηματοποίησε καὶ ἐν ᾧ ἡ δι' αὐτοῦ περισυλλεγομένη πρώτη καὶ ἀκατέργαστος ὕλη ἐκαθαρίζετο τῶν ξένων στοιχείων ἐν τῇ καμίνῳ τῶν λογίων καὶ ἐπιστημόνων, οἵτινες λίαν ἀφιλοκερδῶς καὶ προθύμως ἔσπευσαν νὰ ἐργασθῶσιν ὑπὸ τὸν μέγαν ἐργοστασιάρχην, θυσιάζοντες ἕκαστος τὴν φιλοτιμίαν καὶ τὸν ἐγωισμὸν αὐτοῦ, ὁ δὲ πλοῦτος δι' αὐτοῦ ἐκχυθεὶς ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἡμετέρων ζαπλούτων ἐγένετο ὄργανον πνευματικὸν μεταβάλλων τὰς εὐγενεῖς αὐτοῦ ἰδέας εἰς πράγματα. Ἐκ τοῦ συλλόγου ὡς ἄλλη πολύφωτος ἑστία ἐκπέμπεται τὸ φῶς τῆς παιδείας κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις, ὁ σύλλογος ἐστὶ τὸ ἐκπαιδευτικὸν κέντρον, εἰς ὃ αἱ ἐπαρχίαι ἐνατενίζουσιν. Ὁ σύλλογος τέλος ἐστὶν ὁ πνευματικὸς κρίκος ὁ συνδέων τὴν Εὐρώπην μετὰ τῆς Ἀνατολῆς. Δόξα καὶ τιμὴ λοιπὸν τῷ συλλαβόντι τὴν πρώτην ἰδέαν τῆς ἱδρύσεως τοῦ συλλόγου, τῷ νομοθέτῃ καὶ διοργανωτῇ αὐτοῦ.

Ὁποῖός τις ὑπῆρξεν ὁ πνευματικὸς καὶ ἐπιστημονικὸς βίος τοῦ ἀνδρὸς καὶ περὶ τίνα ἀντικείμενα ἐνησχολήθη καὶ ἐμεγαλούργησε, καταφαίνεται ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ἅτινα διαιρούμενα εἰς φιλολογικά, φιλοσοφικά, ἀρχαιολογικά, ἐκπαιδευτικά, ἱστορικά, ἐκθέσεις, λόγους προεδρικοὺς καὶ ἰατρικά, καταδεικνύουσι τὸ μεγαλεῖον τῆς διανοίας αὐτοῦ, τὸ ποικίλον τῶν γνώσεων, τὸν ἄπειρον πλοῦτον τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἐγκυκλοπαιδικῶν αὐτοῦ κεφαλαίων, καὶ τὴν ὑπέρογον βαθύνοιαν καὶ κρίσιν αὐτοῦ.

Κατάλογον τῶν κυριωτέρων παρατιθέμεθα ὧδε, ἐρανιζόμενοι τοῦτον ἐκ τῆς βιβλιογραφίας τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνδρεάδου οὐ πρὸ πολλοῦ δημοσιευθείσης.

Καὶ φιλολογικὰ μὲν εἰσὶ τὰ ἑξῆς·

1) Δημοσθένους φιλιππικοὶ μετὰ σχολίων καὶ κριτικῆς τῶν γραφῶν αὐτῶν.
2) Περὶ Ἕκτορος καὶ Ἀνδρομάχης.
3) Ἀνάλυσις τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος τοῦ Σαιξπήρου.
4) Συμβολαὶ εἰς τὴν χρονολογίαν τῆς ἰνδογερμανικῆς γλωσσολογίας κατὰ τὸν Κούρτιον.
5) Περὶ ἀρετῶν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.
6) Περὶ προομηρικῆς ἐποχῆς ὑπὸ γραμματολογικὴν ἔποψιν.
7) Περὶ Ὁμήρου καὶ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ.
8) Ἀνάλυσις τῆς Ἰλιάδος· χαρακτηρισμὸς Ἕκτορος, Ἀνδρομάχης καὶ Ἀχιλλέως.
9) Ἀνάλυσις τῆς Ὀδυσσείας· χαρακτηρισμὸς Ὀδυσσέως καὶ Πηνελόπης.
10) Σύγκρισις Ὀρέστου καὶ Ἀμλὲτ κατὰ τὰ δράματα Αἰσχύλου, Σοφοκλέους, Εὐριπίδου καὶ Σαιξπήρου.
11) Περὶ Ἡσιόδου καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ.
12) Περὶ Ξενοφῶντος καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ.
13) Περὶ λογογράφων καὶ συνηγόρων τῶν διαδίκων ἐν τοῖς Ἀθηναίων δικαστηρίοις.
14) Περὶ τῶν δικανικῶν λόγων Ἀντιφῶντος, Ἀνδοκίδου καὶ Λυσίου.
15) Περὶ τῆς ἀπολογίας τοῦ Σωκράτους κατὰ τὸν Ξενοφῶντα καὶ Πλάτωνα.
16) Περὶ τοῦ περὶ ἀντιδόσεως λόγου τοῦ Ἰσοκράτους.
17) Περὶ τῆς κατὰ Φαῖδρον καὶ Γοργίαν ῥητορικῆς τοῦ Πλάτωνος.
18) Περὶ Δημοσθένους καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ.
19) Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ἰδίᾳ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας.
20) Περὶ Λαοκόοντος τοῦ Λεσιγγείου.
21) Περὶ Φιλοκτήτου τοῦ Σοφοκλέους.
22) Περὶ τῶν ὁμοιοτήτων καὶ διαφορῶν τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν καὶ τῆς ποιήσεως κατὰ τοὺς ἀρχαίους.
23) Περὶ Γουλιέλμου Μαίστορος τοῦ Göthe.
24) Περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν γλωσσῶν.
25) Ἰνδοπελασγικὰ μελετήματα.
26) Περὶ τῶν σχέσεων τοῦ ἰνδικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ δράματος.
27) Περὶ Πλουτάρχου, τοῦ βίου καὶ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ.
28) Περὶ προφορᾶς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης.

Φιλοσοφικά.

1) Περὶ τῶν φυσιολογικῶν καὶ ψυχολογικῶν θεωριῶν τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων φιλοσόφων.
2) Περὶ τῆς τάξεως, ἣν κατέχει ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους κατὰ τὸν Duruy.
3) Λόγος εἰσιτήριος εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας.
4) Περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς γυναικὸς εἰς τὴν σύστασιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ μέχρι τοῦ Δ' μετὰ Χριστὸν αἰῶνος.
5) Περὶ τῶν κυριωτέρων αἰτίων τῆς προαγωγῆς τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ γράμματα, τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας.

6) Περὶ τυραννίας καὶ ἐλευθερίας.

7) Περὶ τῶν τριῶν ἱστορικῶν φυλῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

8) Περὶ προόδου· πανηγυρικὸς κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τοῦ 1869 τῆς ἐν μεγάλῳ Ρεύματι ἀδελφότητος «Προόδου».

Ἀρχαιολογικά.

1) Περὶ γυμναστικῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

2) Τίς ἡ μονὰς παρ᾽ Ἕλλησι καὶ Ρωμαίοις πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἀξίας τῶν πραγμάτων πρὸ τῆς χρήσεως τῶν νομισμάτων.

3) Περιγραφὴ περὶ τῶν ἐν Καππαδοκίᾳ τρωγλῶν κατὰ τὸν Texier.

4) Περὶ τοῦ εἰ οἱ Ἕλληνες ἐγίνωσκον τὴν χρῆσιν τῆς συναλλαγματικῆς.

5) Περὶ τοῦ Διονύσου καὶ τῆς λατρείας αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς παναρχαίας ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς.

6) Ἐπιγραφαὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐπιτύμβια ἐπισήμων ὁμογενῶν τοῦ ιζ´ καὶ ιη´ αἰῶνος.

7) Περὶ τῆς νομισματικῆς τέχνης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ νεωτέροις.

8) Περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης εἰς τὴν σύστασιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν καλλιτεχνῶν ἐν Ἰταλίᾳ.

9) Σύγκρισις τῆς ζωγραφικῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων πρὸς τὴν τῶν νέων Ἰταλῶν.

10) Περὶ τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τῆς γυναικὸς ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων μέχρι τῆς Δ´ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος.

Ἐκπαιδευτικά.

1) Περὶ ἱδρύσεως διδασκαλείων.

2) Περὶ τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἀναγεννήσεως τῆς ἐθνικῆς γυμναστικῆς παιδαγωγικῆς τε καὶ δημοσίας.

3) Περὶ γυμναστικῆς.

4) Περὶ τοῦ Αἰμιλίου καὶ τοῦ Ρουσσώ.

5) Περὶ τῶν ἀναγνωσθέντων προγραμμάτων ὑπὸ διαφόρων καθηγητῶν ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 1878-79-80-81 καὶ 83, ἐχόντων δὲ ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν.

6) Περὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως τῶν Γερμανῶν κατὰ τὴν 16, 17, 18, καὶ 19 ἑκατονταετηρίδα.

7) Περὶ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις διεθνοῦς ἐκπαιδευτικοῦ συνεδρίου.

8) Περὶ τῶν μέσων τῆς μεταρρυθμίσεως καὶ τελειοποιήσεως τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν παιδείας.

9) Περὶ τῆς διδασκαλίας ἐπιστημῶν καὶ γραμμάτων ἐν τῇ μέσῃ ἐκπαιδεύσει.

10) Περὶ τῶν αἰτίων, δι᾽ ἃ τὰ ἐκπαιδευτήρια τῶν Ἰησουιτῶν ταχέως ηὐδοκίμησαν καὶ ἐξηπλώθησαν πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης.

11) Περὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συνδέσμου τῶν γυμνασίων καὶ τῶν ἀνωτέρων παρθεναγωγείων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ βελτίωσιν τῆς μέσης παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

12) Περὶ ἀναγεννήσεως τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν μουσικῆς παιδαγωγικῆς καὶ δημοσίας.

13) Ὑπόμνημα περὶ μέσης παιδεύσεως ἐν Τουρκίᾳ καὶ Ἑλλάδι.

14) Ὑπόμνημα περὶ τῆς μέσης παιδεύσεως ἐχούσης ἓν μόνον λύκειον.

15) Ὑπόμνημα ἐκπαιδευτικὸν ἐπίσης διὰ τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον.

Ἱστορικά.

1) Περὶ πολιτικῆς καταστάσεως τῶν Ἀθηνῶν πρὸ τοῦ Σόλωνος.

2) Περὶ Πεισιστράτου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ.

3) Θρακικός, ἤτοι περὶ τῆς ἀρχαίας Θρᾴκης καὶ τῶν λαῶν αὐτῆς.

4) Περὶ τῆς πρώτης καταστάσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας καὶ Ρωμαίους.

5) Περὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν.

6) Περὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως Ἀθηνῶν πρὸ τοῦ Σόλωνος.

7) Περὶ Σόλωνος καὶ τῶν νόμων αὐτοῦ·

Ἐκθέσεις.

1) Ἔκθεσις περὶ τῶν διαγωνισμάτων Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου.

2) Ἔκθεσις τῆς πρὸς σύνταξιν κανονισμῶν τῶν ἐν Ἠπείρῳ Ζωγραφείων καὶ τῶν ἐν Θρᾴκῃ Ζαριφείων ἐπιτροπῆς, συνταχθεῖσα μετὰ τοῦ Γ. Χασιώτου.

3) Ἔκθεσις τῶν ἔργων τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου, ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις συνεδρίῳ τῶν συλλόγων.

Λόγοι προεδρικοί.

1) Λόγος προεδρικὸς ἀπὸ τοῦ 1867 μέχρι τοῦ 70.

2) Λόγος προεδρικὸς ἀπαγγελθεὶς τῇ 5ῃ μαΐου 1874 κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου.

3) Λόγος προεδρικὸς ἀπαγγελθεὶς ἐν τῇ ἐπετείῳ ἑορτῇ τοῦ ὑπὲρ τῆς γυναικείας παιδεύσεως συλλόγου, δι' ὃν τὸ Ζάππειον παρθεναγωγεῖον ἱδρύθη.

4) Λόγος προεδρικὸς ἀπαγγελθεὶς κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου τῇ 10 μαΐου 1881.

5) Λόγος προεδρικὸς ἀπαγγελθεὶς ἐν τῇ ἐπετείῳ ἑορτῇ τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου κατὰ τὸ ἔτος 1885.

5) Λόγος προεδρικὸς τὸ ἕκτον καὶ τελευταῖον τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου προεδρεύοντος. ἀπαγγελθεὶς κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος αὐτοῦ.

Ἰατρικά.

1) Ὁ ὅρκος τοῦ Ἱπποκράτους.

2) Περὶ τῶν ἀντισηπτικῶν γνώσεων τῶν ἀρχαίων καὶ ἰδίᾳ τοῦ Ἱπποκράτους.

Τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ὑπῆρξαν τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων τοῦ ἀνδρός, ἐξ ὧν καταφαίνεται ἡ εὐρυμάθεια καὶ πολυμάθεια αὐτοῦ. Ὅσον μεγαλουργὸς ὑπῆρξεν ὁ ἀνὴρ ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν, τοσοῦτον ἐπίσης καὶ κατὰ τὰ προϊόντα τῆς διανοίας αὐτοῦ. Τὰ πλεῖστα τούτων ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἀπαγγελθέντα, διακρινόμενα δὲ διὰ τὴν πρωτοτυπίαν τῆς ὕλης, τὴν βαθεῖαν μελέτην καὶ τὴν ὑπέροχον καὶ ἀδέκαστον κρίσιν, εἰσὶ πολύτιμοι ἀδάμαντες περικοσμοῦντες τὸ ἀθάνατον διάδημα τοῦ ἡμετέρου ἀνδρός. Ὡς καλὸς ἀνθοκόμος ἀνθῶνα ἑαυτῷ φυτεύσας καὶ τοῦτον συντόνως καὶ ἀόκνως καλλιεργήσας, συνέθηκε καὶ κατέστησεν ὑμῖν εὔοσμον καὶ ὡραίαν ἀνθοδέσμην στέφανον ἀμάραντον τῆς ἀόκνου ἐνεργείας τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ, ὧν ἡ αἴγλη καὶ τὸ ἄρωμα ὡς λαμπτὴρ φαεινὸς καταλάμψει τοῖς ἐπιγιγνομένοις καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν ἐξ ἀκραφνοῦς καὶ ἀκράτου ἔρωτος πρὸς τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν εὐφρανεῖ. Ὑπῆρξε πράγματι ὁ ἀνὴρ ὡς ἄλλη ἄοκνος μέλισσα, ἥτις ἐκ τῶν εὐόσμων κήπων καὶ ἀνθώνων τῆς πνευματικῆς δράσεως τοῦ ἀρχαίου καὶ νέου κόσμου πᾶν ὅ,τι εὔοσμον, εὔχυμον καὶ γλυκὺ περισυλλέξας, ἐκληροδότησεν ἡμῖν τὸ πνευματικὸν ἐκεῖνο μέλι, οὗτινος ἑκάστοτε γευόμενοι εὐφρανθησόμεθα καὶ ἀγαλλιασόμεθα. Οὕτω δὲ πράξας ὁ ἀνὴρ προσεκτήσατο τὴν αἰωνίαν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ εἰς τὴν χορείαν τῶν ἐνδόξων καὶ ἀθανάτων τέκνων τοῦ γένους καταταχθείς, ἐπίζηλον παράδειγμα ἡμῖν τε καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις πρόκειται.

Ὁ σύλλογος καὶ τὰ ἐν αὐτῷ σπουδαῖα αὐτοῦ ἀναγνώσματα καὶ αἱ τερπναὶ διαλέξεις δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐξαντλήσωσι τὸ μέγα καὶ εὐρὺ πνεῦμα τοῦ Βασιάδου. Καὶ τί τῶν κοινοτικῶν δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν δρᾶσιν αὐτοῦ; Τὸ λύκειον Τάγη καὶ Χασιώτου καὶ Καλωταίου, τὰ ἤδη ἄριστα λειτουργοῦν καὶ κατ' ἔτος ἀφθόνους καὶ ἀγλαοὺς καρποὺς παράγον λύκειον τοῦ ὀτρηροῦ θεράποντος τῶν μουσῶν γυμνασιάρχου Χατζῆ Χρήστου ἐγένετο τῇ συνδρομῇ καὶ ὑποστηρίξει αὐτοῦ. Ὁσάκις δὲ ἀγών τις περὶ καλοῦ ἀνεφύετο, πρῶτος πάντων εἰς τὴν κονίστραν κατήρχετο καὶ πάσαις δυνάμεσι τοῦτον ὑπεστήριζε καὶ ἐκραταίου. Θεωροῦμεν περιττὸν νὰ ἐνδιατρίψωμεν πλειότερον ἐπὶ τῶν τοιούτων ζητημάτων, ἄλλως τε δὲ ὁ χρόνος δὲν ἐπιτρέπει ὑμῖν τὴν ἐξέλιξιν τούτων ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου. ἀρκεῖ μόνον νὰ ὑπομνήσωμεν, ὅτι δὲν ἐδίσταζεν ἑκάστοτε νὰ τείνῃ φιλίως τὴν χεῖρα πρὸς ἐκείνους, οὕστινας δυσμενεῖς μὲν εἶχεν ἑαυτῷ ἀλλὰ καὶ ὁμόφρονας. ἀφορῶν πάντοτε πρὸς ὑψηλότερον σκοπόν, καὶ φρονῶν, ὅτι ἐθνικὰ συμφέροντα εἶναι πολλῷ ἀνώτερα τῶν προσωπικῶν.

Ἀλλὰ διὰ ποίων χρωμάτων νὰ παραστήσωμεν καὶ ἐκείνην τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός, ἥτις τοσοῦτον σπανίζει ἐν ἀνθρώποις, ὅσον καὶ αἱ μεγάλαι διὰ ταύτης πεπροικισμέναι καρδίαι, καὶ ἣν ἀρετὴν ὁ μέγιστος τῆς ἀρχαιότητος πολιτικὸς ἐθεώρει ὡς μίαν τῶν ἀναγκαιοτάτων ἀνδρὶ προωρισμένῳ νὰ διευθύνῃ καὶ διαχειρίζηται τὰ τῶν ὁμογενῶν αὐτοῦ συμφέροντα; Τί νὰ εἴπωμεν λέγω περὶ τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ δυνάμεως, δι' ἧς ἀείποτε ἀπεδείχθη ἀνώτερος χρημάτων, ἑκάστοτε πολλὰς χρηματικὰς ὠφελείας παριδών, ὧν καὶ δικαιότατα ἠδύνατο νὰ ἀπολαύσῃ, ἐὰν ἤθελε καὶ πρὸς αὐτὰ νὰ στρέψῃ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Γινώσκομεν δὲ καλῶς καὶ πανθομολογούμενον τυγχάνει, ὅτι, ἐνῷ πολλοὶ τῶν ἀγαπώντων αὐτὸν καὶ τὰς περιφανεῖς αὐτοῦ ἐκδουλεύσεις ἐκτιμώντων πλουσίων ὁμογενῶν πολλάκις ἐξέφρασαν νὰ τῷ παράσχωσι τὰ μέσα πρὸς ἄνετον βίον, αὐτὸς πάντοτε τοῦ ἰδίου συμφέροντος ὀλιγωρῶν τὰς προθύμους καὶ εὐγενεῖς αὐτῶν προσφορὰς ἀπηρνήσατο.

Ἀλλὰ καὶ ὅτε λόγος ἐκτιμήσεως τῶν πολλῶν αὐτοῦ καὶ σπουδαιοτάτων ἐκδουλεύσεων ἐγίγνετο καὶ ἰδέα περὶ τιμητικῆς πρὸς αὐτὸν ἐνδείξεως ἀνεφύετο, ὁ ἀνὴρ καθῆκον παντὸς ἡ-

γούμενος τὸ πονεῖν ὑπὲρ τοῦ πλησίον, οὐδέποτε τὰς τοιαύτας ἀμοιβὰς παρεδέχετο, ἑτέρους δὲ ἰδίᾳ ξένους ὑπεδείκνυε.

Ὡς ἰατρὸς εἶχεν εὐρείας τὰς γνώσεις καὶ βαθεῖαν τὴν παίδευσιν. Ἠδύνατο εὐκόλως διαγινώσκειν τὰς ἀσθενείας καὶ εὐκολώτερον κατανοεῖν τὰς ἐνδείξεις καὶ χρῆσθαι τοῖς καταλλήλοις μέσοις· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐξετιμᾶτο καταλλήλως καὶ προσηκόντως ὑπὸ τῶν συναδέλφων αὐτοῦ. Φιλάνθρωπος λίαν καὶ ἔχων πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὴν εὐαγγελικὴν ῥήτραν τὸ «ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν», ἀνεκούφιζε τοὺς πάσχοντας διὰ τῆς θείας τοῦ Ἀσκληπιοῦ τέχνης, καὶ παρὰ τῶν ἐνδεῶν οὐχὶ μόνον δὲν ἐδέχετο ἀντιμισθίαν, ἀλλὰ καὶ ἐβοήθη αὐτοὺς ποικιλοτρόπως. «Ἦν δέ, ὡς ὁ Ἱπποκράτης παραγγέλλει, τὰ περὶ ἑαυτὸν καθαρός, ἐσθῆτα χρηστὴν ἀείποτε περιβεβλημένος, τὰ δὲ περὶ τὴν ψυχὴν σώφρων, μὴ μόνον σιγῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ τὸν βίον πάνυ εὔτακτος· τὸ δὲ ἦθος καλὸς κἀγαθὸς καὶ σεμνὸς καὶ φιλάνθρωπος· σχήμασι δὲ ἀπὸ μὲν προσώπου σύννους, οὐδ' ἐς γέλωτας ἀνειμένος καὶ λίαν φορτικός, ἐπεκούρει δὲ τὰ πολλὰ δικαιοσύνῃ». Παράδειγμα λοιπὸν προὔκειτο ὁ ἀνὴρ ἱπποκρατικῶν παραγγελμάτων, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἄλλως ἔχειν, ἀφοῦ οὗτος ἐθαύμαζε καὶ ἐξετίμα τὸν πατέρα τῆς ἰατρικῆς εἴπερ τις καὶ ἄλλος.

Ὡς ἰδιώτης ἦν φίλεργος καὶ οἰκονόμος· εἰργάζετο δραστηριώτατα, τὸ δὲ ἀργύριον αὐτοῦ ὑστερούμενος ἐφύλασσε δι' ὑψηλοὺς καὶ γενναίους σκοπούς, ὅπως αὐτὴ ἡ διαθήκη αὐτοῦ μετὰ τὸν θάνατον μᾶς ἀπεκάλυψε. καὶ τοῦτο οὐχὶ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἀλλ' ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ἀοίδιμον ἄνδρα Σωτήριον τὸν Καλλιάδην συντελέσαντα εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ ἀνάπτυξιν αὐτοῦ. Οἷον ἐπίζηλον παράδειγμα εὐγενοῦς αὐταπαρνησίας!

Ὑπὸ πνευματικὴν ἔποψιν ὁ ἀνὴρ εἶχε τὴν φαντασίαν ὡραίαν, τὴν μνήμην εὐρεῖαν καὶ ἀπέραντον, τὴν ἀντίληψιν ταχεῖαν καὶ ἀσφαλῆ, τὴν κρίσιν ὀρθήν, σταθερὰν καὶ ἀκράδαντον, τὴν παράστασιν ζωηρὰν καὶ καθαράν, γλυκὺς τὴν συμπεριφοράν, ἀλλὰ καὶ ἔστιν ὅτε ἐπιτακτικὸς καὶ ὀργίλος, ὡς ἡ περίστασις ἀπῄτει· εἶχεν ἀκραιφνῆ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην, ἀπέραντον δὲ ταύτην πρὸς τοὺς ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων γνωρίσαντας αὐτόν· ἑδραῖος δὲ εἰς τὰς πεποιθήσεις αὐτοῦ ἐνίοτε δυσμενῶς διέκειτο ἀνθρώποις τἀναντία αὐτῷ φρονοῦσιν.

Καθ' ὅλον δὲ τὸν βίον αὐτοῦ διετέλεσεν ἀπολαύων τῆς γενικῆς ἐμπιστοσύνης καὶ ὑπολήψεως καὶ τοῦ δικαίου σεβασμοῦ παρὰ πάντων τῶν ὁμοεθνῶν πάσης τάξεως καὶ πάσης ἡλικίας, γινωσκόντων ἐκτιμᾶν καὶ σέβεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐκ τῶν μεγάλων καὶ γενναίων αὐτῶν πράξεων, οὐδόλως δὲ προσεχόντων εἰς ἀνάξια λόγου βιωτικὰ ἐπεισόδια, καὶ ἐπιδειξαμένων ἐπανειλημμένως τιμητικὰς ἐκδηλώσεις μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τοῦ βίου αὐτοῦ. Οὕτως οἱ Ἕλληνες τῆς Κωνσταντινουπόλεως τρὶς ἐνέθηκαν αὐτῷ, ὅπως ἐκπροσωπήσῃ αὐτοὺς ἐν Ἀθήναις· τὸ μὲν πρῶτον κατὰ τὸ 1861, ἵνα συγχαρῇ τῇ βασιλίσσῃ Ἀμαλίᾳ ἐπὶ τῇ διασώσει αὐτῆς, τὸ δὲ κατὰ τὸ 1888, ἵνα ἐν ὀνόματι αὐτῶν συγχαρῇ τῷ βασιλεῖ Γεωργίῳ ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ ἐπιδῷ αὐτῷ πολυτελέστατον λεύκωμα, ἐν ᾧ προσφώνησις αὐτῶν κατάλληλος ὑπῆρχε, τὸ δὲ τελευταῖον, ὅπως συγχαρῇ τῷ διαδόχῳ ἐπὶ τοῖς γάμοις αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἡμέτερος σύλλογος δύο ἐνέθηκεν αὐτῷ ἀντιπροσωπείας, τὴν μὲν τῷ 1879 ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις φιλολογικοῦ συλλόγου Παρνασσοῦ συγκληθέντι συνεδρίῳ τῶν ἑλληνικῶν συλλόγων καὶ ἀδελφοτήτων, τὴν δὲ ἐν ταῖς ἑορταῖς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς πεντηκονταετηρίδος τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ.

Ὁπόσην δὲ ὑπόληψιν ἐκέκτητο ὁ ἀνὴρ οὐ μόνον παρ' ἡμῖν ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἐν Εὐρώπῃ σοφοῖς, τοῦτο ἀποδεικνύει ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου προέδρου ἐν τῷ ἐν Σορβόνῃ συνεδρίῳ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος λαβόντι χώραν ἐν Παρισίοις.

Ἡροκλῆς ὁ Βασιάδης ἐν μὲν τῇ νεανικῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ ἐτίμησε τὴν ἐκθρέψασαν αὐτὸν γεραρὰν μεγάλην σχολὴν τοῦ γένους διὰ τῆς περιφήμου ἐκδόσεως τῶν φιλιππικῶν τοῦ Δημοσθένους, ἐν δὲ τῇ ἀνδρικῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ ἐτίμησεν ἅπαν τὸ ἔθνος, καταστὰς διὰ τῆς ἀόκνου αὐτοῦ πνευματικῆς ἐργασίας ἐφάμιλλος τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀνδρῶν, ἐν δὲ τῇ πρεσβυτικῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ ἅπασαν τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τῶν μεγάλων καὶ συντόνων αὐτοῦ ἐρευνῶν περὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ τῆς πρώτης καὶ μέσης παιδεύσεως.

Ἐκ πάντων τούτων ἀριδήλως καταφαίνεται, ὅτι ὁ Ἡροκλῆς Βασιάδης ὑπῆρξεν ὁ πνευματικὸς Ἡρακλῆς τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων· διότι ἐκεῖνος μὲν κατέτριψεν ἅπαντα τὸν βίον αὐτοῦ διὰ τῆς σωματικῆς ἰσχύος πρὸς εὐημερίαν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ἔθνους, οὗτος

δ' ἐπίσης ἀφιέρωσε τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν καὶ τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ δρᾶσιν πρὸς ἠθικὴν εὐημερίαν καὶ πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἀποσοβήσας ἅπαντα τὰ ἐμπόδια τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ἐξελίξεως. Καὶ ἐπάταξε μὲν διὰ τῆς δυνάμεως τῆς διανοίας αὐτοῦ τὸν Νεμαῖον λέοντα τῆς ἐθνικῆς περὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἀκηδίας· κατετρόπωσε δὲ τὴν ἐννεακέφαλον Λερναίαν ὕδραν τῆς ἀμαθείας· ταχὺς δὲ περὶ τὴν σύλληψιν πρωτοτύπων ἰδεῶν συνέλαβε τὴν ὑπὸ τῆς νύμφης Ταϋγέτης ἀφιερωθεῖσαν τῇ Ἀρτέμιδι ἔλαφον τῆς παιδείας· κατέβαλε δὲ τὸν Ἐρυμάνθιον κάπρον τῆς διχογνωμίας· ἐκαθάρισε δὲ τὸ ποιμνιοστάσιον τῶν ἐθνικῶν προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν παροχετεύσας τὸν διαυγῆ ποταμὸν τῶν ἀθανάτων συγγραμμάτων· κατετόξευσε δὲ τὰς Στυμφαλίδας ὄρνεις τῆς κακίας διὰ τῶν βελῶν τῶν συμβουλῶν αὐτοῦ καὶ παραινέσεων· μετέφερε δὲ ἡμῖν τὰ ἐπὶ τοῦ Ταύρου ἀναχθέντα κειμήλια τῶν προπατόρων ἡμῶν· συνέλαβε δὲ τοὺς ἀνθρωποφάγους ἵππους τῆς διχονοίας· ἀφήρεσε δὲ τὸν ζωστῆρα τῆς Ἱππολύτης μεριμνήσας περὶ τῆς παιδεύσεως τοῦ παρ' ἡμῖν θήλεος γένους· ἀνήγαγε δὲ τοὺς βόας τοῦ Γηρυόνου φροντίσας περὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς κινήσεως τοῦ ἡμετέρου ἔθνους· μετέφερε δὲ τὰ φιλολογικὰ μῆλα τῆς Ἑσπερίας, καὶ ἐπὶ τέλους κατέστησεν ἄγρυπνον Κέρβερον τῆς παρ' ἡμῖν παιδείας τὸν ἑλληνικὸν φιλολογικὸν σύλλογον. Ἥρως λοιπὸν ἐστιν ὁ ἡμέτερος Βασιάδης, καὶ ἡρωϊκαὶ τιμαὶ ὀφείλονται νὰ ἀποδοθῶσιν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ἀνθ' ὧν ἔπραξε καὶ ἐμόχθησεν ὑπὲρ αὐτοῦ».

Μετὰ τὸ πέρας τῆς βιογραφίας ταύτης τοῦ προέδρου δηλώσαντος, ὅτι λήξαντος ἤδη τοῦ πένθους τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου αἱ τακτικαὶ ἐργασίαι αὐτοῦ ἐπαναλαμβάνονται καὶ εὐξαμένου αἰωνίαν τὴν μνήμην τῷ ἀφ' ἡμῶν μεταστάντι πολυτίμῳ ἑταίρῳ, λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΜϚ'

(Τακτική)

τῆς 9 Ἀπριλίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων ἀλληλοδιαδόχως τῶν πρακτικῶν τῶν συνεδριάσεων τῆς 29 ἰανουαρίου, 5 φεβρουαρίου καὶ 19 φεβρουαρίου, α'.) ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τῆς ἐφορίας τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς σχολῆς, ἀγγελλούσης, ὅτι κατέστησεν ἀντιπρόσωπόν της ἐπὶ τῆς Σουλινείου διαθήκης τὸν κ. Κ. Κωνσταντινίδην, δικηγόρον.

Τῆς ἐφορίας τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς, ἀγγελλούσης, ὅτι ἀντιπρόσωπόν της κατέστησε τὸν αὐτὸν κ. Κ. Κωνσταντινίδην ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως.

Τῆς ἐφορίας τῆς ἐν Σταυροδρομίῳ ἐνοριακῆς σχολῆς τῆς Παναγίας, θερμοτάτας ἐκφραζούσης τῷ συλλόγῳ εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ὑπὲρ τῆς ἐκ βάθρων ἀνεγέρσεως τοῦ κτιρίου τῆς σχολῆς δεκαλίρῳ συνδρομῇ αὐτοῦ.

Τοῦ ἐξοχ. ἄρχοντος μεγάλου λογοθέτου κ. Στ. Ἀριστάρχου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ συλλυπητηρίῳ ἐπιστολῇ τοῦ συλλόγου καὶ τῇ προσφορᾷ τῆς σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ συγγράμματος.

Τῆς κ. Πηνελόπης χήρας Κ. Ξανθοπούλου ἐξ Ἀθηνῶν, εὐχαριστούσης ἐπὶ τοῖς συλλυπητηρίοις τοῦ συλλόγου καὶ δηλούσης, ὅτι ὁ ἀοίδιμος σύζυγος αὐτῆς μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου ὑπέβαλεν εἰς ἐπιτροπὴν τὸ τελευταῖον αὐτοῦ σύγγραμμα ἐν χειρογράφῳ «περὶ τῆς μεθοδικῆς διδασκαλίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης», ὅπερ ἅμα κριθὲν πέμψει τῷ ἡμετέρῳ συλλόγῳ, ὅπως οὗτος πράξῃ περὶ αὐτοῦ ὅ,τι ἂν νομίσῃ ὠφέλιμον τῇ τε ἐθνικῇ παιδεύσει καὶ τῇ ἀπορφανισθείσῃ οἰκογενείᾳ τοῦ συγγραφέως.

Τῆς ὑπὲρ τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς ἀδελφότητος «Ξηροκρήνης», αἰτουμένης τὴν παραχώρησιν τῆς μεγάλης τοῦ συλλόγου αἰθούσης τῆς 25 φεβρουαρίου πρὸς τέλεσιν τῆς ἐπετείου αὐτῆς ἑορτῆς.

Τοῦ κ. Carl Sittl ἐκ Μονάχου, αἰτουμένου τοὺς ἐκδεδομένους τόμους τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης διὰ τὴν ἐν Μονάχῳ βασιλικὴν βιβλιοθήκην.

Τῆς ἐφορίας τῶν ἐθνικῶν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων, δηλούσης, ὅτι ἀντιπρόσωπον διὰ τὴν Σουλίνειον διαθήκην κατέστησε τὸν κ. Γ. Ἀποστολίδην, δικηγόρον.

Τοῦ κ. Σ. Μανασσείδου ἐκ Μουσταφᾶ πασσᾶ, ἀποστέλλοντος γλωσσικὴν ὕλην διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα.

Τοῦ κ. Κ. Ἀρτεμιάδου, ζωγράφου, παρακαλοῦντος, ὅπως αὐτῷ ἀνατεθῇ ἡ ζωγράφισις τῆς εἰκόνος τοῦ ἀοιδίμου Ἡρ. Βασιά-

δου τῆς ἀναρτηθησομένης ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Στ. Κωνσταντινίδου, φωτογράφου, δωρουμένου τῷ συλλόγῳ εἰκόνα φωτογραφικὴν τοῦ ἀειμνήστου Ἡρ. Βασιάδου.

Τῆς κ. Πολυξένης Δ. Ταμβάκου, προέδρου τῆς φιλοπτώχου ἀδελφότητος τῶν κυριῶν, εὐχαριστούσης τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τῶν μελάνων ὑφασμάτων τῶν χρησιμοποιηθέντων εἰς τὸ πένθος τοῦ συλλόγου.

Τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος Κάρς, αἰτούσης διδακτικὰ βιβλία πρὸς χρῆσιν τῶν ἀπόρων μαθητῶν τῆς κοινότητος.

Τοῦ κ. Ἀγ. Κοτρόζου, προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Βερατίῳ, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τῶν αἰτηθέντων τεσσάρων σωμάτων τῆς πραγματογνωσίας Ι. Ἀριστοκλέους.

Τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, παρακαλούσης τὸ προεδρεῖον, ὅπως ὑπομνήσῃ τῷ κ. Ζωμαρίδῃ τὰ παρ᾽ αὐτῆς ἀνακοινωθέντα αὐτῷ ὡς πρὸς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Αἰσχύλου, γράψῃ δὲ καὶ πρὸς τὸν ἐκδότην κ. Wecklein, ἵνα συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ κ. Ζωμαρίδου περὶ τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Δ. Κ. Οἰκονομίδου, ἐντεῦθεν, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς τακτικοῦ μέλους τοῦ συλλόγου.

Ἀνωνύμου, δωρουμένου τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ συλλόγου βιβλία, ὧν ἐπισυνάπτει κατάλογον.

Τοῦ κ. Λ. Σπαθάρη, δηλοῦντος, ὅτι ἀσθενίας ἕνεκεν ἀδυνατεῖ νὰ κάμῃ τὰς ἐπικειμένας δύο διαλέξεις αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Ν. Τσανακλῆ, ἐκ Καΐρου, πέμποντος ἐγκλείστως ἐπιταγὴν ὄψεως ἐπὶ υἱῶν Λ. Μαυρογορδάτου ἐκ λιρῶν ὀθωμανικῶν τριάκοντα (30) δι᾽ ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν τοῦ αὐτόθι ἑλληνικοῦ ἐπικουρικοῦ συλλόγου ὑπὲρ τῆς σχολῆς Ὀδριτσάνης.

Τοῦ κ. Ἀγ. Κοτρόζου, προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Βερατίῳ, ἀγγέλλοντος τὴν παραλαβὴν τῶν δωρηθέντων ὑπὸ τοῦ συλλόγου τοῖς σχολείοις τῆς πόλεως Βερατίου τεσσάρων σωμάτων τῆς πραγματογνωσίας Ι. Ἀριστοκλέους.

Τοῦ κ. Ι. Κηπουρίδου, εἰσαγγ. πρωτοδ. Λήμνου, αἰτουμένου ἀντίγραφον τῆς προμετωπίδος τοῦ τυχὸν ὑπάρχοντος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ βιβλίου ὑπὸ τὸν τίτλον «ἱστορία τοῦ σουλτάνου Μεχμὲτ τοῦ Β᾽, ἑλληνιστὶ συγγραφεῖσα ὑπὸ τοῦ γραμματέως αὐτοῦ Μιχαὴλ Κριτοβούλου τοῦ Ἰμβρίου».

Τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ ἀδελφότητος «Ἐννέα Μουσῶν», προσκαλούσης τὸ προεδρεῖον τοῦ συλλόγου εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς μακροημερεύσεως τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου τελεσθησομένην δοξολογίαν τὴν 8 ἀρξαμένου, πρὸς δὲ καὶ εἰς τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ ἑορτήν.

Τοῦ πρυτάνεως τοῦ πανεπιστημίου Montpellier, προσκαλοῦντος τὸν σύλλογον νὰ συμμετάσχῃ τῶν γενησομένων κατὰ τὸν ἐπιόντα μάϊον ἑορτῶν ἐπὶ τῇ 600ετηρίδι τοῦ αὐτόθι πανεπιστημίου.

Τῶν ἀδελφῶν καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ μακαρίτου Ἡρακλέους Βασιάδου, παρακαλούντων τὸ προεδρεῖον τοῦ συλλόγου, ἵνα παραστῇ εἰς τὸ τεσσαρακονθήμερον μνημόσυνον τὸ τελεσθησόμενον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀοιδίμου ἐν τῷ ναῷ τῶν Εἰσοδίων τῆς Παναγίας ἐν Πέραν καὶ ἐκφραζόντων τῷ συλλόγῳ τὰς εὐχαριστίας των διὰ τὴν γενομένην μεγαλοπρεπῆ κηδείαν τοῦ πολυκλαύστου ἀδελφοῦ καὶ θείου αὐτῶν.

Τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Μακρῆ, αἰτουμένου τὴν ἄδειαν, ὅπως δημοσιεύσῃ τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀειμνήστου Ἡρακλέους Βασιάδου.

Τηλεγραφήματα συλλυπητήρια ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀοιδίμου Ἡρ. Βασιάδου σταλέντα ὑπὸ τῶν ἑπομένων.

Τοῦ ἐξοχ. Χρηστ. ἐφέντη Ζωγράφου ἐκ Παρισίων.

Τοῦ πρώην Κ/πόλεως Ἰωακεὶμ τοῦ Γ᾽ ἐξ ἁγίου Ὄρους.

Τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ φιλεκπαιδευτικοῦ συλλόγου.

Τοῦ ἐν Ὀδησσῷ πανεπιστημίου.

Ἐπιστολαὶ δὲ συλλυπητήριοι ὑπὸ τῶν ἑπομένων.

Τῆς ἐνταῦθα ἑλληνοκαθολικῆς ἑταιρίας «Συμπνοίας».

Τῆς ἐν Μουδανίοις φιλεκπαιδευτικῆς ἀδελφότητος «Ἀπαμείας».

Τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ ἀδελφότητος «Ἐννέα Μουσῶν».

Τῆς ἐνταῦθα φιλανθρωπικῆς ἀδελφότητος «ἁγίου Διονυσίου».

Τοῦ ἐν Βραΐλᾳ κ. Δ. Χρυσοχοΐδου, διευθυντοῦ ἰδιωτικοῦ ἐκπαιδευτηρίου.

Τοῦ ἐν Ἀθήναις φιλολογικοῦ συλλόγου «Παρνασσοῦ».

Τῆς ἐν Μουδανίοις ἀγαθοεργοῦ ἀδελφότητος «Μυρλίας».

Τοῦ ἐν Basel πανεπιστημίου.

Τοῦ κ. Κ. Σκόκου, ἐκδότου τοῦ ἐν Ἀθήναις χρονογραφικοῦ ἡμερολογίου.

Τοῦ ἐν Ἀλατσάτοις συλλόγου «Ἐρυθραίας».

Τοῦ κ. Henri Weil ἐκ Παρισίων.

Τοῦ κ. Jules Girard ἐκ Παρισίων.

Τοῦ πρυτάνεως τοῦ ἐν Gzernowitz πανεπιστημίου.

Τοῦ πρυτάνεως τοῦ ἐν Halle-Wittenberg πανεπιστημίου.

Τοῦ μαρκησίου de Vogüé.

Τοῦ κ. Louis Havet.

Τοῦ κ. O. Liebmann, καθηγητοῦ ἐν τῷ ἐν Jena πανεπιστημίου.

Τοῦ κ. Fr. Passy, προέδρου τῆς ἐν Παρισίοις ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος δηλοῖ τὰ ἑξῆς:

α′) Ὅτι τὸ προεδρεῖον προτείνει, ὅπως ἀποσταλῶσι τῇ κοινότητι Κὰρς τινὰ ἐκ τῶν ἐν τῷ συλλόγῳ διδακτικῶν βιβλίων, συμφώνως τῇ αἰτήσει αὐτῆς. Ἡ πρότασις γίνεται δεκτή.

β′) Ὅτι περὶ ἐκλογῆς ἀντιπροσώπου τοῦ συλλόγου ἀποσταλησομένου, ὅπως παραστῇ εἰς τὰς προσεχεῖς ἑορτὰς τοῦ πανεπιστημίου Montpellier, τὸ προεδρεῖον προτείνει, ἵνα τὸ ζήτημα παραπεμφθῇ τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

γ′) Περὶ τοῦ ζητήματος τῆς Σουλινείου διαθήκης, ὅτι δέον ὁ σύλλογος ἐν τῇ ἐπομένῃ συνεδριάσει νὰ ἐκλέξῃ ἀντιπρόσωπόν του.

δ′) Ὅτι τὰ παρὰ τοῦ κ. Διαμαντάρα ἐπιστελλόμενα παραπεμφθήσονται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

ε′) Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ αἰδεσ. κ. Curtis, προέδρου τῆς ἀρχαιολ. ἐπιτροπῆς, ἐρωτῶντος τὸν σύλλογον, ἂν μέλος τι αὐτοῦ δύναται νὰ ἀναδημοσιεύσῃ ἰδιαιτέρως τὸν χάρτην τῶν τειχῶν τῆς Κων/πόλεως, ὁ κ. Ἀνδρεάδης παρατηρεῖ, ὅτι, τοῦ ἐπιστέλλοντος ἐρωτῶντος καὶ μὴ προτείνοντός τι, ἡ ἀπάντησίς ἐστιν ἁπλῆ, ἤτοι *ἀρνητική*, διότι ὁ σύλλογος, ἐπιλέγει, ἐδαπάνησεν οὐκ ὀλίγα διὰ τὸν χάρτην τοῦτον.»

Ἡ πρότασις τοῦ κ. Ἀνδρεάδου, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τοῦ κ. Rosenthal, γίνεται ἀποδεκτή.

ϛ′) Ὅτι τὸ προεδρεῖον προτείνει τὴν ἀποδοχὴν τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Sittl, ὅπερ γίνεται δεκτόν.

ζ′) Ὅτι τὰ ἀποστελλόμενα παρὰ τοῦ κ. Μανασσείδου παρεπέμφθησαν τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

η′) Ὅτι τὸ προεδρεῖον προτείνει τὴν ἀγορὰν τῆς εἰκόνος τοῦ μακαρίτου Βασιάδου τὴν ἐκπονηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κ. Γραμανδάνη καὶ ἀνάρτησιν αὐτῆς ἐ[illegible] αἰθούσῃ τῆς συνεδριάσεως τοῦ συλλόγου, ὅπερ καὶ γίνεται δεκτόν.

θ′) Ὅτι τὸ προεδρεῖον προτείνει, ὅπως ἡ αἴτησις τοῦ Καπὲρ-Βαξέ, χωρίου τῆς ἐπαρχίας Κυζίκου, αἰτουμένου παρὰ τοῦ συλλόγου χάρτας γεωγραφικοὺς τοῦ κ. Ζαφειροπούλου, μὴ γένηται δεκτή, καθότι τοιοῦτοι χάρται δὲν ὑπολείπονται πλέον. Ἐπὶ τούτου ὁ κ. Λιμαράκης προτείνει νὰ παρακληθῇ ὁ κ. Ζαφειρόπουλος, ἵνα ἀποστείλῃ τοιούτους χάρτας, τὴν δὲ γνώμην ταύτην ὑποστηρίζει καὶ ὁ κ. Κ. Παρίτσης. Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. Ε. Ποπέσκος, γενικὸς γραμματεύς, παρατηρεῖ, ὅτι συνεπείᾳ ὁμοίας αἰτήσεως καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν ὁ σύλλογος ἔγραψεν ἤδη τῷ ἐν Ἀθήναις πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων συλλόγῳ, ὅστις καὶ ἔχει τὴν ἀποκλειστικὴν ἰδιοκτησίαν τῶν χαρτῶν τούτων, ἀλλὰ τὸ προεδρεῖον τοῦ συλλόγου τούτου ἀπήντησεν, ὅτι πρὸς εὐκολίαν τῶν ἀγοραστῶν ἡ τιμὴ τῶν χαρτῶν τούτων ὑπεβιβάσθη εἰς τὸ ἥμισυ, καὶ ὅτι ἄνευ τῆς πληρωμῆς τοῦ ἡμίσεως τούτου δὲν δύναται νὰ ἀποστείλῃ χάρτας. Μετὰ τὰς ἐξηγήσεις ταύτας ἡ πρότασις τοῦ κ. Λιμαράκη γίνεται δεκτή.

ι′) Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς ἀδελφότητος «Ξηροκρήνης» περὶ παραχωρήσεως τῆς αἰθούσης τοῦ συλλόγου, ὅπως πανηγυρίσῃ ἐν αὐτῇ τὴν προσεχῆ κυριακὴν τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἑορτήν, τὸ προεδρεῖον προτείνει τὴν ἀποδοχὴν τῆς αἰτήσεως ταύτης, ὅπερ ὁ σύλλογος δέχεται.

ια′) Ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι ἐν τῇ ἐπετείῳ ἑορτῇ τῆς ἀδελφότητος «Ἐννέα μουσῶν» ὁ σύλλογος ἡμῶν ἀντεπροσωπεύθη ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως.

ιβ′) Ἀρξαμένης τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Κ. Μακρῆ, ἰατροῦ, ὅπως ἐπιτρέψῃ αὐτῷ ὁ σύλλογος τὴν δημοσίευσιν τῆς βιογραφίας τοῦ μακαρίτου Ἡρ. Βασιάδου, ὁ κ. Ἀνδρεάδης φρονεῖ, ὅτι καλὸν θὰ ἦτο, ἂν ὁ σύλλογος ἀπεδέχετο μὲν κατ᾽ ἀρχὴν τὴν δημοσίευσιν, ἀνέβαλλεν ὅμως ἐπὶ τοῦ παρόντος αὐτήν.

Τοῦ προέδρου παρατηρήσαντος, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὁρισθῇ ἡ ἐποχὴ τῆς δημο-

σιεύσεως, ἀλλ' ὅτι δυοῖν θάττερον δέον νὰ γείνῃ, ἢ νὰ δημοσιευθῇ ἢ οὔ, ὁ κ. Τάγης ἀποκρούει τὴν αἴτησιν τοῦ κ. Μακρῆ, καθότι, λέγει, ἡ βιογραφία αὕτη ἐστὶ κτῆμα τοῦ συλλόγου. Εἶτα αἰτήσει τοῦ κ. Λιμαράκη τοῦ προέδρου ἐκθέντος τὰς τοῦ κανονισμοῦ διατάξεις περὶ δημοσιεύσεως τῶν ἀναγνωσμάτων τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου, ὁ κ. Λιμαράκης παρατηρεῖ, ὅτι ἡ βιογραφία διαφεύγει μὲν τὸν κύκλον τῶν ἐπιστημονικῶν ἀναγνωσμάτων, συγχρόνως ὅμως ἐνδιαφέρει καὶ τὸ δημόσιον. Εἰς ταῦτα ὁ κ. Μακρῆς προστίθησιν, ὅτι ἡ βιογραφία αὕτη ἀνήκει οὐ μόνον εἰς τὸν σύλλογον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλον τὸ ἔθνος, διὸ καὶ αἰτεῖται τὴν δημοσίευσιν αὐτῆς· ἄλλως τε, προστίθησιν, ἐλέχθησαν καὶ ἐγράφησαν πολλὰ περὶ τῆς βιογραφίας ταύτης, ὥστε ἡ δημοσίευσις αὐτῆς θέλει διαφωτίσει τὸ δημόσιον.

Ὁ κ. Σαλτέλης ἐπίσης ἀποκρούει τὴν αἴτησιν τοῦ κ. Μακρῆ, διότι, λέγει, ἡ βιογραφία αὕτη ἐγένετο διὰ τὸν σύλλογον καὶ τῇ ἐντολῇ τοῦ συλλόγου, τοιοῦτον δ' ἔργον τότε μόνον δύναται νὰ δημοσιευθῇ ἰδιαιτέρως, ὁπόταν τὸ προεδρεῖον καὶ ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ συλλόγου ἐγκρίνωσι τοῦτο. Τοῦ δὲ κ. Μακρῆ προσθέντος, ὅτι καὶ ἄλλοτε τοιαῦται βιογραφίαι ἐδημοσιεύθησαν κατ' ἰδίαν, ὁ κ. Βεγλερῆς προτείνει νὰ δημοσιευθῇ ἡ βιογραφία δαπάναις τοῦ κ. Μακρῆ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συλλόγου.

Ὁ κ. Σαλτέλης λέγει, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ κ. Μακρῆς εἶχε μικρὸν διάστημα χρόνου πρὸς συγγραφὴν τῆς βιογραφίας ταύτης, θὰ ἦτο καλὸν ἡ δημοσίευσις νὰ ἐγίνετο ὑπὸ τοῦ συλλόγου μετὰ προηγουμένην ἐπεξεργασίαν.

Ὁ κ. Ἀμαξόπουλος παραδέχεται τὴν δημοσίευσιν δαπάναις τοῦ κ. Μακρῆ, διότι, λέγει, ἡ ἀνάγνωσις τῆς βιογραφίας ἐγένετο δημοσία, ὁ δὲ κ. Μακρῆς εἶχεν ἐκλεχθῇ ὑπὸ τοῦ συλλόγου καὶ ἕνεκα τούτου θεωρεῖ τὸ ἔργον του δημοσιεύσιμον, καὶ ὅτι ἐν τέλει δικαιοῦται ὁ κ. Μακρῆς ποιῆσαι τοῦτο, ὅπως καὶ ἄλλοτε ἡ Α. Ε. ὁ Μαυρογένης πασσᾶς. Τοῦ κ. Ἀνδρεάδου παρατηρήσαντος, ὅτι τριῶν μέχρι τοῦδε μελῶν ἐδημοσιεύθησαν βιογραφίαι, ἀναγνωσθεῖσαι ἐν τῷ συλλόγῳ, ἀλλ' ἡ δημοσίευσις αὐτῶν ἐγένετο μετὰ τὴν ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ συλλόγου καταχώρισίν των, ὁ κ. Μακρῆς ἀπαντᾷ, ὅτι δὲν φρονεῖ ὡς ὁ κ. Ἀνδρεάδης, καθότι τὸ περιοδικὸν δὲν ἐκδίδεται τακτικῶς. Διὰ τοῦτο, λέγει, ζητῶ τὴν ἀπὸ τοῦδε δημοσίευσιν τῆς βιογραφίας διὰ τοῦ ἐγχωρίου τύπου καὶ κατόπιν ἰδιαιτέρως.

Ὁ κ. Ἀμαξόπουλος δηλοῖ, ὅτι ἀποσύρει πάντα ὅσα εἶπεν, ἂν πρόκειται περὶ δημοσιεύσεως ἐν τῷ τύπῳ ἢ δι' ἰδιαιτέρου φυλλαδίου δαπάναις τοῦ κ. Μακρῆ. Ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου ἀποκρούει ἐπίσης τὴν δημοσίευσιν, διότι αἱ δημοσιευθεῖσαι ἄλλοτε βιογραφίαι κατεχωρίσθησαν πρότερον ἐν τῷ περιοδικῷ καὶ διότι πᾶσα δημοσίευσις τοῦ συλλόγου γίνεται διὰ τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις δικαιοῦται νὰ προσθαφαιρέσῃ. Μετὰ τινας ἀκόμη παρατηρήσεις τοῦ κ. Σαλτέλη, προτείναντος ἀναβολὴν καὶ ὑποστηριζομένου καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀμαξοπούλου, ὁ σύλλογος ἀποδέχεται τὴν περὶ ἀναβολῆς τῆς συζητήσεως πρότασιν τοῦ κ. Σαλτέλη.

β') Ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι τὸ προεδρεῖον τοῦ συλλόγου θέλει μεταβῇ ἐν σώματι τὴν προσεχῆ Κυριακὴν εἰς τὸν ἐν Πέρᾳ ἱερὸν ναὸν τῆς Παναγίας, ἔνθα κατὰ συνεννόησιν μετὰ τῶν συγγενῶν τοῦ μακαρίτου Βασιάδου τελεῖται παρ' αὐτῶν τὸ τεσσαρακονθήμερον αὐτοῦ μνημόσυνον, καὶ παρακαλεῖ τὸν βουλόμενον ἐκ τῶν μελῶν, ἵνα παραστῇ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ δεηθῇ ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ μακαρίτου.

γ') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ Ulysse Trelat, καθηγητοῦ ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ τῶν Παρισίων, ὅστις ἐπισκεψάμενος τὴν ἡμετέραν πόλιν πρὸ δύο ἐτῶν ἔτυχεν ἐνθουσιώδους ἐνταῦθα ὑποδοχῆς, ἐπιστρέψας δὲ εἰς τὴν γενέτειραν αὐτοῦ χώραν ἔγραψεν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἐξεδήλωσε τὰ ἐκτιμήσεως καὶ ἀγάπης ὑπὲρ ἡμῶν αἰσθήματα του. Διὸ τὸ προεδρεῖον, προστίθησιν, προτείνει, ὅπως σταλῇ μὲν συλλυπητήριος ἐπιστολὴ πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ μεταστάντος, ἐκφρασθῇ δὲ ἡ λύπη τοῦ συλλόγου ἐν τοῖς πρακτικοῖς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀνδρός, ὅπερ καὶ γίνεται δεκτόν.

δ') Ὁ κ. Γ. Βεγλερῆς ἀναγινώσκει πραγματείαν του ἐπιγραφομένην «Ἀρχαιολογικαὶ παρατηρήσεις περὶ Κων/πόλεως».

Περατωθείσης τῆς ἀναγνώσεως ἐπακολουθεῖ μικρά τις συζήτησις ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος, καὶ προτάσει τοῦ κ. Ἀνδρεάδου παραπέμπεται εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιτροπήν.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΜΖ΄

(Τακτική)

τῆς 16 Ἀπριλίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναβληθείσης τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν ὡς μὴ ἑτοίμων, α΄) ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους, παραιτουμένου ὡς μέλος τοῦ συλλόγου.

Τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, γνωμοδοτούσης, ὅπως ὁ ἡμέτερος σύλλογος ἀντιπροσωπευθῇ ἐν ταῖς ἑορταῖς τῆς 600ετηρίδος τοῦ πανεπιστημίου Montpellier διὰ τοῦ κ. Γ. Χασιώτου καὶ ἑτέρου τινὸς ἐκ τῶν ἐνταῦθα μελῶν.

Τοῦ κ. Εὐγενίου Ζωμαρίδου, ἐκ Λειψίας, συνιστάντος τὴν ὑπὸ τοῦ συλλόγου παραδοχὴν τῶν ὅρων τῆς ἐν Γερμανίᾳ ἐκτυπώσεως τοῦ Αἰσχύλου καὶ αἰτουμένου, ὅπως δοθῇ αὐτῷ ἐντολὴ πρὸς συνεννόησιν μετὰ τοῦ τυπογράφου καὶ κατὰ συνέπειαν γένηται ἔναρξις τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ ἔργου ἀπὸ πολλοῦ ἑτοίμου ὄντος.

Τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη, διαβιβάζοντος τῷ συλλόγῳ ἐπιστολήν, ἣν παρὰ τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν ἔλαβε, πρὸς ἐνέργειαν τῶν ἐν αὐτῇ, καὶ δι᾽ ἧς γνωστοποιεῖ τῷ συλλόγῳ, ὅτι κατατίθησιν εἰς τὸ γραφεῖον αὐτοῦ δύο τόμους τῆς *ἀναπλάσεως*, ἀποσταλέντας αὐτῷ παρὰ τῆς Α. Σ., προέδρου ὄντος τῆς ὁμωνύμου ἑταιρίας.

Τοῦ κ. Πελοπίδα Δ. Κούππα, παραπονουμένου, ὅτι δὲν ἠγγέλθη ἡ διάλεξις αὐτοῦ.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς, ἀγγελλούσης, ὅτι ἡ ἔκθεσις τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἐστιν ἑτοίμη.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ·

1) Ὅτι προκειμένου περὶ τῆς παραιτήσεως ἀπὸ τοῦ καταλόγου τῶν μελῶν τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους, ἥτις ἐλήφθη μετὰ λύπης, προτείνει, ὅπως μὴ γένηται αὕτη δεκτή, ἀποσταλῇ δὲ ἐπιστολὴ τῷ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλεῖ παρακαλοῦσα, ὅπως ἀποσύρῃ ταύτην.

Τοῦ κ. Ἠλ. Βαλσαμάκη ἐρωτήσαντος, τίνες εἰσὶν οἱ λόγοι τῆς παραιτήσεως τοῦ κ. Ἀριστοκλέους, ὁ πρόεδρος λέγει, ὅτι ὁ ἐπιστέλλων παρέρχεται ἐν τῇ ἐπιστολῇ του τοὺς λόγους τῆς παραιτήσεως. Ἀναγνωσθείσης δὲ τῆς ἐν λόγῳ ἐπιστολῆς, ὁ κ. Βαλσαμάκης λέγει, ὅτι ὁ κ. Ἀριστοκλῆς δὲν θέλει, φαίνεται, νὰ ἀναφέρῃ τοὺς λόγους, ὁ ἑλληνικὸς ὅμως φιλολογικὸς σύλλογος θεωρεῖ καθῆκόν του νὰ ἐρευνήσῃ αὐτούς· ἂν ἐγερθῇ συζήτησις ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ, θέλουσι γνωσθῇ οἱ λόγοι οὗτοι. Γνωστόν, ὅτι ἐγκύκλιός τις ἐκυκλοφόρησεν ἐπ᾽ ἐσχάτων ἐκδοθεῖσα ἐκ τοῦ γραφείου τοῦ συλλόγου περὶ καθυστερουμένων, ἡ δὲ παραίτησις τοῦ κ. Ἀριστοκλέους σχετίζεται πρὸς τὴν ἐγκύκλιον ταύτην.

Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ, ὅτι τὰ λεγόμενα τοῦ κ. Βαλσαμάκη δὲν φαίνονται ἔχοντα ὑπόστασιν, καθότι ἐν τῇ ἐπιστολῇ οὐδεὶς γίνεται λόγος περὶ τῆς ἐγκυκλίου. Τὸ τῆς ἐγκυκλίου ζήτημα ἐστι λεπτεπίλεπτον καὶ ὁ σύλλογος δύναται νὰ ἀποφανθῇ ἐπ᾽ αὐτῆς. Ἡ ἐγκύκλιος φέρει προθεσμίαν, ἥτις εἰσέτι δὲν ἔληξεν, ἡ δὲ περὶ αὐτῆς συζήτησις δέον, ὅπως γένηται ἐν ἐκτάκτῳ τῶν μελῶν συνεδριάσει, διότι θὰ διαμειφθῶσι πολλὰ ἀτομικὸν ἔχοντα χαρακτῆρα· ὡς ἐκ τούτου τὸ προεδρεῖον σκοπεῖ νὰ συγκαλέσῃ περὶ τούτου τὸν σύλλογον ἐκτάκτως. Ἡ πρότασις αὕτη τοῦ προεδρείου γίνεται δεκτή.

2.) Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ζωμαρίδου παραπεμφθήσεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

3) Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, προτεινούσης, ὅπως ὁ σύλλογος συμμετάσχῃ τῶν ἑορτῶν τῆς 600ετηρίδος τοῦ ἐν Montpellier πανεπιστημίου, ὁ κ. Βαλσαμάκης παρατηρεῖ, ὅτι καλὸν θὰ ἦτο, ἂν ἐξεπροσώπει τὸν σύλλογον μόνος ὁ κ. Χασιώτης, διότι ἂν ἐστέλλετο καὶ ἄλλο τι μέλος ἐντεῦθεν, θὰ ἐπεβαρύνετο ὁ σύλλογος δι᾽ ἐξόδων.

Τοῦ κ. Σαλτέλη ὑποστηρίξαντος τὴν πρότασιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, οἵα ἀναφέρεται ἐν τῇ ἐπιστολῇ της, τοῦ δὲ προέδρου δηλώσαντος, ὅτι ἡ ἀρχικὴ ἰδέα τοῦ προεδρείου συνεφώνει μετὰ τῆς τοῦ κ. Βαλσαμάκη, γίνεται αὕτη δεκτὴ παρὰ τοῦ συλλόγου.

β΄) Ἐκλέγεται διὰ ψηφοφορίας ἀντιπρόσωπος τοῦ συλλόγου διὰ τὴν Σουλίνειον διαθήκην ὁ κ. Ἠλ. Μαλξάκας, δικηγόρος.

γ΄) Ἀγγέλλονται τὸ β΄. καὶ γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ τοῦ συλλόγου μέλη οἱ κκ. Ε. Heidrich καὶ Ν. Πετροκόκκινος.

δ΄) Τὸ προεδρεῖον προτείνει, ὅπως παρακληθῇ ὁ κ. Σαλτέλης νὰ διαβιβάσῃ τῷ μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν τὰς τοῦ συλλόγου εὐχαριστίας διὰ τὰς κολακευτικὰς πρὸς τὸν σύλλογον ἐκφράσεις τὰς ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῇ τοῦ

ἱεράρχου τούτου, ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ παρούσῃ συνεδριάσει, συνάμα δέ, ὅπως ἀποστέλληται ἀπὸ τοῦδε τακτικῶς τῇ ἐν Ἀθήναις νεοσυστάτῳ «ἀναπλάσει» τὸ περιοδικὸν τοῦ συλλόγου, ἅτινα ἀμφότερα γίνονται δεκτά.

Εἶτα τοῦ κ. Σαλτέλη εἰπόντος, ὅτι ὁ εἰρημένος ἱεράρχης ζητεῖ διὰ τὴν «ἀνάπλασιν» καὶ βιβλία ἐκ τῶν πολλαπλῶν τοῦ συλλόγου, ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ, ὅτι καὶ τοῦτο γενήσεται.

ί) Ἀναγινώσκεται ἐπιστολὴ μελῶν τινων τοῦ συλλόγου, αἰτουμένων, ὅπως ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει τῆς παρούσης συνεδριάσεως συζητηθῇ τὸ ζήτημα τῆς περὶ τῶν καθυστερουμένων ἐγκυκλίου.

Ἀρξαμένης τῆς συζητήσεως περὶ τῆς ἐγκυκλίου, ὁ πρόεδρος λέγει, ὅτι περὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ εἶπον ἤδη τινὰ ὁ κ. Βαλσαμάκης καὶ ὁ κ. Τάγης, καὶ ὅτι καλὸν θὰ ἦτο, νὰ ἀνεβάλλετο τὸ λεπτὸν τοῦτο ζήτημα ὡς ἔχον χαρακτῆρα προσωπικόν. Ἐπειδὴ ὅμως ἐπεδόθη ἡ ἐν λόγῳ αἴτησις, ὅπως κηρυχθῇ τὸ κατεπεῖγον τῆς συζητήσεως, δίδωσι τὸν λόγον μόνον ἐπὶ τοῦ κατεπείγοντος.

Ὁ κ. Τάγης λέγει, ὅτι καὶ πρότερον ἐσκόπει νὰ κάμῃ ἐπερώτησιν, ἀλλ᾽ ἐκωλύθη, διότι, ὡς τὸ προεδρεῖον, οὕτω καὶ τὰ μέλη τοῦ συλλόγου φροντίζουσι περὶ τῶν ζωτικῶν αὐτοῦ συμφερόντων. Τὸ προεδρεῖον, λέγει, δηλοῦν, ὅτι δὲν θὰ περιστῇ εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἐκτελέσῃ τὸν κανονισμόν, ἀντιφάσκει πρὸς ὅπερ λέγει ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ. Ἐκ τούτου δὲ δείκνυται, ὅτι τὸ προεδρεῖον περιέστη εἰς δυσχερῆ θέσιν, διὸ καὶ ἡ ἐγκύκλιος αὕτη δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς μὴ ὑπάρξασα, καθ᾽ ὃ παράτοπος, καὶ νὰ συζητηθῇ τὸ ζήτημα ἐν ἐκτάκτῳ συνεδριάσει.

Ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ τῷ κ. Τάγῃ, ὅτι ἡ συζήτησις γίνεται περὶ τοῦ κατεπείγοντος τοῦ ζητήματος καὶ οὐχὶ τοῦ ἀκύρου ἢ μὴ τῆς ἐγκυκλίου.

Ὁ κ. Ἠλ. Βαλσαμάκης εἰσέρχεται, λέγει, εἰς τὴν συζήτησιν, διότι ὁ κ. πρόεδρος ἐπιτιθέμενος λάβρος προκαλεῖ αὐτήν. Ὡς σπουδαιότατον λόγον τοῦ κατεπείγοντος θεωρεῖ τοῦτο, ὅτι ἡ δεκαπενθήμερος προθεσμία ἡ ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ὁριζομένη λήγει σήμερον, διότι ἡ ἐγκύκλιος ἐστάλη τὴν 5 ἀπριλίου.

Ἐπὶ τῇ παρατηρήσει πολλῶν, ὅτι ὁ σύλλογος εἰσέρχεται εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ ζητήματος, ὁ πρόεδρος ἐρωτᾷ, ἂν θέλῃ ὁ σύλλογος νὰ συζητηθῇ τὸ κατεπεῖγον.

Ὁ κ. Πουλουλίδης ζητεῖ νὰ ἀναγνωσθῇ ἡ ἐγκύκλιος, ὅπως αὕτη τεθῇ ὡς βάσις πρὸς ἔναρξιν τῆς συζητήσεως.

Ὁ κ. Μακρῆς ἀναγινώσκει καὶ ἀναπτύσσει τὸ κγ´ ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ τὸ ἀφορῶν τὰ καθυστερούμενα.

Πολλοὶ ζητοῦσι τὸν λόγον, ὁ δὲ πρόεδρος ἀνθίσταται· εἶτα ὁ κ. Σ. Βουτυρᾶς λαβὼν τὸν λόγον λέγει· Εἰσέλθωμεν εἰς τὴν οὐσίαν· τὸ κατεπεῖγον κατεδείχθη παρὰ τοῦ κ. Βαλσαμάκη· ὁ κ. Μακρῆς κακῶς ἡρμήνευσε τὰ τῆς ἐγκυκλίου, διότι τὸ προεδρεῖον ὤφειλε πρώτιστα πάντων νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ ἐν λόγῳ ἄρθρον, οὐδαμῶς δ᾽ ἐδικαιοῦτο νὰ ἐκδώσῃ ἐλαφρᾷ τῇ καρδίᾳ τὴν ἐγκύκλιον.

Ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι τὰ τοῦ κ. Βουτυρᾶ ἀφορῶσι τὴν οὐσίαν.

Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης ἀποκρούει τὴν ὕπαρξιν τοῦ κατεπείγοντος, διότι τότε μόνον ὑπάρχει κατεπεῖγον, ὅταν προμηνύηται καταστροφή τις· ἀλλ᾽ ἡ ἐγκύκλιος δὲν λέγει, ὅτι τὰ καθυστεροῦντα μέλη θὰ διαγραφῶσιν εὐθύς.

Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. Ε. Ἀμαξόπουλος ζητήσας τὸν λόγον καὶ μὴ λαβὼν αὐτὸν παρὰ τοῦ προέδρου, ἀποχωρεῖ τῆς συνεδριάσεως εἰπών, ὅτι ἀνακαλεῖ εἰς τὴν τάξιν καὶ ἑαυτὸν καὶ τὸ προεδρεῖον.

Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης συνεχίζων τὸν λόγον λέγει, ὅτι, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐγκυκλίου, οἱ καθυστεροῦντες θέλουσιν ἀπαλειφθῇ οὐχὶ ὑπὸ τοῦ προεδρείου ἀλλ᾽ ὑπὸ τοῦ συλλόγου, διὸ καὶ κρίνει καλὸν νὰ ἀναβληθῇ ἡ συζήτησις.

Ὁ κ. Λιμαράκης παρατηρῶν, ὅτι εἰσερχόμεθα εἰς τὴν οὐσίαν καὶ ὁμολογῶν, ὅτι περὶ οὐδενὸς γινώσκει, λέγει, ὅτι δέχεται τὴν ἀναβολήν, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ὁ χρόνος ἐπείγει, προτείνει ὅπως συνέλθῃ ὁ σύλλογος ἐκτάκτως τῇ προσεχεῖ τετάρτῃ, ἵνα σκεφθῇ περὶ τοῦ ζητήματος.

Ὁ κ. Σ. Βουτυρᾶς παρατηρεῖ, ὅτι τὰ παρὰ τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη λεχθέντα οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσι μετὰ τοῦ κατεπείγοντος. Ἀναγινώσκει τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἐγκυκλίου, ἐπαναλαμβάνει τὰ ἐν τῷ κγ´ ἄρθρῳ τοῦ κανονισμοῦ ὑπαγορευόμενα καὶ λέγει, ὅτι τὸ προεδρεῖον ὤφειλε νὰ ἐνεργήσῃ περὶ τῶν καθυστερουμένων ἀπ᾽ ἀρχῆς τοῦ ἔτους, ἐνῷ ἤδη ἀποστεῖλαν τὴν ἐγκύκλιον πιθανῶς ἠθέλησε νὰ ἐκθέσῃ τὰ καθυστεροῦντα μέλη. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ἀναφέρεται, ὅτι τὸ καθυστεροῦν μέλος δύναται πληρῶσαι καὶ μέρος τῶν καθυστερουμένων, τὸ μέλος τοῦτο ὀφεῖλον ἴσως πολλὰ δύναται στηριζόμενον ἐπὶ τῆς λέξεως

ταύτης νὰ πληρώση ἕνα μετζηδιέ, οὕτω δὲ τὸ προεδρεῖον πταίει διδον ἀφορμὴν εἰς γελωτοποιΐαν.

Ὁ κ. Ν. Φωτιάδης παρατηρεῖ, ὅτι ἀνεπαισθήτως εἰσερχόμεθα εἰς τὴν οὐσίαν, ἐν ᾧ εἰσέτι οἱ ὑπογράψαντες τὸ κατεπεῖγον τῆς συζητήσεως δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀποδείξωσιν αὐτό.

Ὁ κ. Σαλτελης ἀναπτύξας τὰ πρότερον ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντα παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἑξῆς περικοπὴ τοῦ κγ' ἄρθρου τοῦ κανονισμοῦ «πᾶν μέλος τακτικὸν μὴ ἀποτίσαν κτλ. ἀπαλείφεται τοῦ μητρώου» ἀναφέρεται εἰς τὸν σύλλογον καὶ οὐχὶ εἰς τὸ προεδρεῖον, ὅπερ ἀδίκως κατακρίνεται.

Ὁ κ. Βουτυρᾶς λέγει, ὅτι τὸ προεδρεῖον δικαιοῦται νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς ἀκριβοῦς τηρήσεως τοῦ κανονισμοῦ. δὲν ἔχει ὅμως καὶ νομοθετικὰ δικαιώματα· πρὸς δὲ τὸν κ. Ν. Φωτιάδην ἀπαντῶν λέγει, ὅτι, ἂν ὑφίσταται ἡ ἐγκύκλιος καὶ ἔχει προθεσμίαν δεκαπενθήμερον, συνάμα δέ, ἂν πρόκειται νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ κγ' ἄρθρον, ταῦτα ἀποδεικνύουσιν, ὅτι τὸ κατεπεῖγον ὑπάρχει.

Ὁ κ. Βεγλερῆς προτείνει, ὅπως διαλυθείσης τῆς παρούσης συνεδριάσεως καὶ ἀποχωρήσαντος τοῦ δημοσίου ἡ συζήτησις γένηται κατ' ἰδίαν.

Ὁ κ. Τάγης παρατηρεῖ, ὅτι ὁ κ. Σαλτέλης ἑρμηνεύει τὴν ἐγκύκλιον, ὡσεὶ αὐτὸς ἦτο ὁ συντάξας αὐτήν, ἐν ᾧ ὁ κ. Φωτιάδης, ὢν ἐκ τοῦ προεδρείου, δὲν ὑποστηρίζει αὐτόν· προστίθησι δέ, ὅτι, ἂν ἡ προθεσμία τῆς ἐγκυκλίου λήγῃ μετὰ τρεῖς ἡμέρας, τὸ ζήτημα εἶναι λίαν κατεπεῖγον.

Ὁ κ. Κελαϊδίτης λέγει, ὅτι τὸ κατεπεῖγον εἶναι ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς· οἱ συζητοῦντες περὶ τοῦ κατεπείγοντος τῆς ἐγκυκλίου ἔδει πρῶτον νὰ ζητήσωσι τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς· διὸ προτείνει τὴν ἀνάγνωσιν.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης λέγει, ὅτι παρελθούσης ἤδη τῆς ὥρας προτείνει, ὅπως ὁ σύλλογος λαβὼν ὑπ' ὄψει τὰς διασαφήσεις τοῦ προεδρείου καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ποινικὴν ῥήτραν τοῦ κγ' ἄρθρου, οὗ ἡ ἐκτέλεσις ἀναβάλλεται, μεταβῇ εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

Ὁ κ. Βαλσαμάκης ὑποστηρίζει τὴν πρότασιν τοῦ κ. Κελαϊδίτου.

Ὁ κ. Βρᾶνος δηλοῖ, ὅτι ἀναγνοὺς τὴν ἐγκύκλιον ἐνόμισεν, ὅτι ἡ ἐν αὐτῇ ἀπειλὴ θὰ ἐφηρμόζετο, καὶ ἕνεκα τούτου ἐθεώρησε τὸ ζήτημα λίαν κατεπεῖγον.

Ὁ κ. Βουτυρᾶς λέγει, ὅτι ἡ πρὸς ἐφαρμογὴν μέτρου τινὸς προθεσμία ἀποτελεῖ ὑποχρέωσιν· πρὶν ἢ ὅμως ἀποφασισθῇ ἡ προσεχὴς ἔκτακτος συνεδρίασις, δέον νὰ ἐξετασθῇ ἡ νομιμότης τῆς ἐγκυκλίου.

Ὁ κ. Ποπέσκος λέγει, ὅτι ὁ σύλλογος πολλάκις συνέστησε τῷ προεδρείῳ τὸ περὶ καθυστερουμένων ζήτημα, καὶ ὅτι τὸ προεδρεῖον ἔλαβε φιλικόν τι μέτρον διὰ τῆς ἐγκυκλίου στηριζόμενον ἐπὶ τῆς ὁμοθύμου ταύτης ἐπιθυμίας τοῦ συλλόγου.

Ὁ κ. Πουλουλίδης λέγει, ὅτι ἀντὶ νὰ δίδῃ ὁ κ. γεν. γραμματεὺς τῇ ἐγκυκλίῳ φιλικὸν χαρακτῆρα, ὤφειλε μᾶλλον νὰ ἀναγνώσῃ αὐτήν· ἐρωτᾷ δέ, ἐπὶ τίνος ἄρθρου τὸ προεδρεῖον στηριζόμενον ἐξέδωκεν αὐτήν.

Πολλοὶ διαμαρτύρονται, διότι συζήτησις γίνεται περὶ τῆς οὐσίας καὶ οὐχὶ περὶ τοῦ κατεπείγοντος.

Ὁ πρόεδρος λέγει, ὅτι αἱ διαμαρτυρίαι εἶναι ἀκατάλληλοι διὰ τὰς τοῦ συλλόγου συζητήσεις.

Ὁ κ. Φωτιάδης λέγει, ὅτι τὸ ζήτημα εἶναι οἰκογενειακόν, διὸ καὶ τὸ προεδρεῖον αἰτεῖται ἀναβολήν, τὸ δὲ ζήτημα ἐν τῇ ἀξιοπρεπείᾳ ἡμῶν δέον νὰ λυθῇ μετὰ 2-3 ἡμέρας.

Ὁ κ. Πουλουλίδης λέγει, ὅτι ἀγνοεῖ τὰς ἀποφάσεις τοῦ συλλόγου τὰς ἀναφερομένας ὑπὸ τοῦ γεν. γραμματέως.

Ὁ κ. Βουτυρᾶς λέγει, ὅτι ἄνευ τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἐγκυκλίου τὸ κατεπεῖγον δὲν δύναται νὰ φανῇ.

Τίθεται εἰς ψηφοφορίαν ἡ πρότασις τοῦ κ. Κελαϊδίτου, ὑποστηριζομένη καὶ παρὰ τῶν κκ. Λιμαράκη καὶ Σαλτέλη, ὅπως ἀναγνωσθῇ ἡ ἐγκύκλιος.

Ἀναγνωσθείσης τῆς ἐγκυκλίου, ὁ κ. Σαλτέλης λέγει, ὅτι οὐδὲν τὸ κατεπεῖγον προκύπτει ἐξ αὐτῆς, διὸ καὶ ἀποκρούει αὐτό. Ὁ κ. Βουτυρᾶς λέγει, ὅτι, ἂν τὸ προεδρεῖον ἀσπάζεται τὴν περὶ ἐγκυκλίου ἑρμηνείαν τοῦ κ. Σαλτέλη, περιττὴ ἡ περαιτέρω συζήτησις.

Ὁ κ. Φωτιάδης λέγει, ὅτι ἡ συζήτησις προῆλθεν ἐκ τῆς κακῆς ἑρμηνείας τῆς ἐγκυκλίου, ἀναπτύσσει τὸ κγ' ἄρθρον καὶ λέγει, ὅτι δὲν βλέπει τὸ κατεπεῖγον, ἀφ' οὗ αἱ ἐνέργειαι γενήσονται ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ ἔτους.

Ὁ κ. Βαλσαμάκης λέγει, ὅτι τὸ παράδοξον τῆς ἐγκυκλίου εἶναι, ὅτι αὕτη ἔχει δύο προθεσμίας, τρίμηνον καὶ δεκαπενθήμερον.

Ὁ κ. Σαλτέλης λέγει, ὅτι ἀνακρουόμενος

πρύμναν ἕνεκα τῶν κατὰ τοῦ προεδρείου μομφῶν, θεωρεῖ καὶ αὐτὸς τὸ κατεπεῖγον τοῦ ζητήματος καὶ προτείνει νὰ παρουσιάσῃ ἡ οἰκονομικὴ ἐπιτροπὴ τὴν περὶ τῶν καθυστερουμένων ἔκθεσίν της. ἀναγνωσθῇ δὲ καὶ ὁ κατάλογος τῶν καθυστερούντων.

Ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι ἕνεκα τῆς προκεχωρηκυίας ὥρας δέον να διαλυθῇ ἡ συνεδρίασις. διαβεβαιοῖ δέ, ὅτι περὶ τοῦ ζητήματος τῶν καθυστερουμένων ὁ σύλλογος θέλει συγκληθῆ μετὰ τὰς ἀρχαιρεσίας. Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΜΗ΄

(Ἔκτακτος)

τῆς 20 Ἀπριλίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ**.

Ἀρξαμένης τῆς συνεδριάσεως ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι μὴ ὑπαρχόντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως ἄρχεται εὐθὺς ἡ συζήτησις τοῦ περὶ τῶν καθυστερούντων ζητήματος· ποιεῖται δὲ τὴν ἑξῆς δήλωσιν:

Πρὸ πολλοῦ ὑπάρχουσι ταμιακαὶ καθυστερήσεις ἐν τῷ συλλόγῳ, ἐξ ὧν δυστυχῶς ὁσημέραι αὐξομένων τὰ συμφέροντα τοῦ συλλόγου διακυβεύονται, διότι καὶ πολλοὶ ἄχρι τοῦδε πληρώνοντες ἔπαυσαν τὰς πληρωμάς· ὡς ἐκ τούτου τῶν προσόδων τοῦ συλλόγου ὁσημέραι ἐλαττουμένων ἐδέησεν, ἵνα ἡ οἰκονομικὴ ἐπιτροπὴ μελετήσῃ τὸ ζήτημα. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη κατήρτισε κατάλογον τῶν καθυστερούντων, καὶ ἐν μιᾷ συνεδριάσει αὐτῆς ἐπ᾽ ἐσχάτων, παρόντος καὶ τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου, ἀπεφάσισε νὰ ἀποσταλῇ πρὸς τὰ καθυστεροῦντα μέλη ἐγκύκλιος προσκαλοῦσα αὐτὰ νὰ πληρώσωσι τὸ ὅλον ἢ καὶ μέρος τῶν καθυστερουμένων ἐντὸς δεκαπενθημερίας, διότι ἄλλως μετὰ λύπης τὸ προεδρεῖον ἤθελεν ἐφαρμόσει τὸ κγ΄ ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μὲν προθεσμία αὕτη παρῆλθε, τὰ δὲ καθυστεροῦντα μέλη εἰσὶ πολλὰ καὶ τὸ ζήτημα ὡς ἐκ τούτου ζωτικώτατον, ἐνεκρίθη, ὅπως συγκληθῶσιν ἐκτάκτως τὰ μέλη, ἵνα συζητήσωσι μετὰ ψυχραιμίας καὶ ἐν συνειδήσει τὰ κατὰ τὸ ζήτημα τοῦτο. Τὸ προεδρεῖον, προστίθησιν ὁ πρόεδρος, νομίζει, ὅτι δέον νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ κγ΄ ἄρθρον, διότι πολλαὶ μὲν ἀποφάσεις μέχρι τοῦδε γενόμεναι ἔμειναν ἐν σχεδίῳ, αἱ δὲ καθυστερήσεις καταπληκτικῶς αὔξουσιν.

Ὁ κ. Σαλτέλης λαβὼν τὸν λόγον λέγει, ὅτι τεθέντος οὕτω τοῦ ζητήματος δέον νὰ ἀναγνωσθῇ ἡ ἔκθεσις τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ὁ κατάλογος τῶν καθυστερούντων, ἐν οἷς εἰσι καὶ τινες οὔπω τὸ δίπλωμα πληρώσαντες καὶ οὔπω μέλη τοῦ συλλόγου θεωρούμενοι.

Ὁ κ. Μακρῆς, πρόεδρος τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς, δηλοῖ, ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἐπιτροπὴ τρὶς συνῆλθε περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἀλλ᾽ εὑρεθεῖσα σχεδὸν εἰς χάος, ἅτε μὴ ὑπάρχοντος καταλόγου τῶν καθυστερούντων μελῶν ἀπεφάσισε τὴν κατάρτισιν τοιούτου, ὅπερ ἦν δυσχερέστατον· οὐχ ἧττον ὁ κ. Δ. Κοντογεώργης, λογιστής, μετὰ ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως ἐπὶ δίμηνον ἐργασθεὶς κατήρτισε τοιοῦτόν τινα κατάλογον, ἐξ οὗ φαίνεται, ὅτι τὰ καθυστερούμενα ἐκ τακτικῶν συνδρομῶν καὶ δικαιώματος διπλώματος συμποσοῦνται εἰς 1416 λίρας. Ἡ οἰκονομικὴ ἐπιτροπὴ λαβοῦσα ὑπ᾽ ὄψει, ὅτι ὁ σύλλογος ἔχει ὑποχρεώσεις, ἀπεφάσισεν, ἵνα προτείνῃ τὴν ἀπαίτησιν τῶν καθυστερουμένων, ἐφ᾽ ᾧ ὁ πρόεδρος μετὰ τοῦ ταμίου ἐξέδωκαν τὴν γνωστὴν ἐγκύκλιον, ἀποφασισθεῖσαν πρότερον ὑπὸ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς.

Ὁ κ. Σ. Βουτυρᾶς, εὐχαριστήσας μὲν τὸ προεδρεῖον, διότι ἀνεγνώρισε τὸ κατεπεῖγον τοῦ ζητήματος, ἀφοῦ πρότερον κατεπολέμησεν αὐτό, κατακρίνας δὲ τὸν ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Κ. Μακρῆν, ὅτι ἐξήνεγκε μομφὴν κατὰ τῶν προηγουμένων προεδρείων εἰπών, ὅτι δὲν συνέταξαν κατάλογον τῶν καθυστερουμένων, εἰσέρχεται εἰς τὸ κύριον ζήτημα.

Καὶ πρῶτον μέμφεται τὸ προεδρεῖον, ὅτι ἐκδὸν τὴν ἐγκύκλιον παρέβη τὸν κανονισμὸν (ἄρθ. κγ΄) καὶ καταδικάζει αὐτὸ ἑαυτό. Τὴν ἐγκύκλιον θεωρεῖ ὁ κ. Βουτυρᾶς πρῶτον ἀντικανονικήν, ὡς ἀπᾴδουσαν τῷ κγ΄ ἄρθρῳ καὶ ὡς ἀναφέρουσαν δεκαπενθήμερον προθεσμίαν, ἥτις οὐδαμοῦ τοῦ κανονισμοῦ ἀπαντᾷ· δεύτερον, ὅτι τὸ προεδρεῖον δὲν περιωρίσθη, ὡς ὤφειλεν, εἰς μόνα τὰ κατὰ τὸ διάστημα τῆς προεδρείας του καθυστερούμενα· τρίτον, ὅτι ἡ ἐγκύκλιος, ἥκιστά ἐστιν ὑπηρετικὴ τῶν ἀληθῶν τοῦ συλλόγου συμφερόντων, διότι τοσαῦτα καθυστερούμενα ἐν τῇ παρούσῃ οἰκονομικῇ καταστάσει ἀδύνατον νὰ εἰσπραχθῶσιν. Ἐὰν ἐπιμένωμεν, λέγει, τί ποιήσομεν; θέλομεν ἐξαναγκάσει τὰ καθυστεροῦντα μέλη, ἅτινά εἰσιν οἱ πρώτιστοι τοῦ συλλόγου μοχλοί, καὶ ἅτινα παρέχουσιν ἐνταῦθα ἐργασίαν πολὺ τιμαλφεστέραν τῆς μιᾶς λίρας, νὰ παραιτηθῶσιν.

Ὁ κ. Μαλιάδης λέγει, ὅτι ὁ σύλλογος συνεκλήθη, ἵνα συσκεφθῇ, ἂν δέον νὰ ἐκτελεσθῇ ὁ κανονισμός, ὅσον ἀφορᾷ τὰ καθυστερούμενα· ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἐννοεῖ, λέγει, σύγκλησιν συνεδριάσεως ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ. Τὸ προεδρεῖον ὤφειλε νὰ ἐκτελέσῃ τὸν κανονισμόν. Ἐγὼ αὐτός, λέγει, εἰμὶ ἐκ τῶν ὀφειλόντων· ἐπλήρωνον τακτικῶς, ὁσάκις ὁ εἰσπράκτωρ μοὶ παρουσίαζε τὴν τακτικὴν ἀπόδειξιν· ἤδη ὅμως ἀπὸ πολλοῦ δὲν μὲ ἐπεσκέφθη. Λίαν λοιπὸν παρεξενεύθην, ὅτε ἔλαβον τὴν γνωστὴν ἐγκύκλιον. Ἀντὶ νὰ συζητῶμεν περὶ ὄνου σκιᾶς, κάλλιον νὰ ζητήσωμεν τὴν τοῦ κανονισμοῦ ἐφαρμογήν. Ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ὁρίζεται δεκαπενθήμερος προθεσμία· δι' ἐμὲ ἀκόμη δὲν παρῆλθεν αὐτή, διότι τὴν ἐγκύκλιον ἔλαβον πρὸ 8 ἡμερῶν. Ἡ ἐγκύκλιος ἀπᾴδει τῷ κανονισμῷ, τὸ δὲ ζήτημα δὲν εἶναι περὶ μιᾶς λίρας, διότι ὁ σύλλογος ἔζησε μέχρι τοῦδε μᾶλλον διὰ τῆς φιλολογικῆς τῶν μελῶν ἐργασίας· φρονῶ λοιπόν, ὅτι δέον νὰ μὴ χαρισθῶμεν εἰμὴ μόνον εἰς τὰ μέλη τὰ μὴ δυνάμενα νὰ πληρώσωσιν· εἰς ταῦτα δὲ προτείνω νὰ μὴ ἐφαρμοσθῇ ὁ κανονισμός, πρὶν ἢ γένηται ἐν ἐκτάκτῳ συνεδριάσει ἡ δέουσα σκέψις.

Ὁ κ. Ν. Φωτιάδης, ἀντιπρόεδρος, λέγει, ὅτι οὐδεὶς ἀρνεῖται τὴν σπουδαιότητα τῆς ἠθικῆς ἐν τῷ συλλόγῳ ἐργασίας, ἀλλ' ὑπεράνω πάντων εὕρηται ὁ κανονισμός· καὶ ἄλλοτε ἐλήφθησαν μέτρα διὰ τὰ καθυστερούμενα, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος· ἤδη δέ, λήγοντος τοῦ συλλογικοῦ ἔτους, ἐξεδόθη ἡ γνωστὴ ἐγκύκλιος. Καὶ ἦτο καιρός, διότι ἂν αἱ καθυστερήσεις ἐξακολουθήσωσι, πολλοὶ ἄχρι τοῦδε τακτικῶς πληρόνοντες θέλουσι μιμηθῇ τοὺς καθυστεροῦντας, καὶ δέον νὰ τεθῇ τέρμα εἰς τὴν γάγγραιναν ταύτην.

Ὁ κ. Μακρῆς ἀπαντῶν εἰς τὸν κ. Βουτυρᾶν λέγει, ὅτι πράγματι ἡ οἰκονομικὴ ἐπιτροπὴ εὑρέθη ἐνώπιον χάους, ἀλλ' ὅτι οὐδεὶς ἐμέμφθη διὰ τοῦτο τὰ προηγούμενα προεδρεῖα. Ἐνεκρίθη ἡ ἔκδοσις τῆς ἐγκυκλίου, διότι τίς ἐγγυᾶται, ὅτι μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ ἔτους δὲν θέλει ἐπανέλθει τὸ αὐτὸ προεδρεῖον, ὅπερ καὶ πάλιν θέλει φροντίσει περὶ ὅλων τῶν καθυστερουμένων; Τὸ προεδρεῖον ὀφεῖλον νὰ φροντίζῃ περὶ τῶν πόρων τοῦ συλλόγου, εἰδοποίησεν ἐγκαίρως τοὺς καθυστεροῦντας, καὶ διὰ τοῦτο εὐγνωμοσύνη αὐτῷ ὀφείλεται· εὑρίσκει δέ, προστίθησι, τὴν ἐγκύκλιον κατὰ τύπους κανονικήν, τοῦ ταμίου ὀφείλοντος εἰδοποιῆσαι τὰ καθυστεροῦντα μέλη.

Ὁ κ. Ἐπ. Κυριακίδης λέγει· Εἰμὶ καὶ ἐγὼ ἐκ τῶν καθυστερούντων· πολλάκις ὁ εἰσπράκτωρ ἦλθε ζητῶν με τὴν συνδρομήν· διατί τάχα νὰ μὴ συνέβη τὸ αὐτὸ καὶ εἰς ἄλλους, ὡς λέγει ὁ κ. Μαλιάδης; Τὴν ἐγκύκλιον θεωρῶ ὡς μέτρον ἀβροφροσύνης. Ἐρρίφθησαν εἰς τὸ μέσον παράδοξοι νομικαὶ ἀρχαὶ ὑπὸ τοῦ κ. Μαλιάδου, ὅτι δηλαδή, ἀφ' οὗ τὰ προηγούμενα προεδρεῖα δὲν ἐφήρμοσαν τὸν κανονισμόν, τὸ νῦν προεδρεῖον δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ ἐφαρμόσῃ αὐτόν· ἀλλὰ τοῦτο θὰ ἦτο ἄντικρυς ἀναρχία. Συνεπῶς προτείνω τὰ ἑξῆς: Ἡ ὁλομέλεια τοῦ συλλόγου ἐπιδοκιμάζουσα τὴν τακτικὴν καὶ νόμιμον τοῦ προεδρείου πορείαν μεταβαίνει εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

Ὁ κ. Πουλουλίδης λέγει, ὅτι ἡ συζήτησις ἐξετροχιάσθη· πρόκειται περὶ κανονικότητος ἢ μὴ τῆς ἐγκυκλίου. Ἡ δεκαπενθήμερος προθεσμία τῆς ἐγκυκλίου οὐδαμοῦ εὕρηται ἐν τῷ κανονισμῷ· ἐγὼ τοὐλάχιστον οὐδέποτε ἔλαβον ἔγγραφον πρόσκλησιν περὶ πληρωμῆς, ὡς περὶ τούτου διακελεύεται τὸ κγ' ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ.

Ὁ κ. Δ. Μηλιώτης, ταμίας, λέγει, ὅτι τρὶς προσεκλήθη ὁ κ. Πουλουλίδης ἵνα πληρώσῃ. Ὁ κ. Πουλουλίδης διαμαρτύρεται, ὅτι οὐδέποτε τῷ ἐστάλη ἀπόδειξις πληρωμῆς· ἀλλ' ὁ πρόεδρος τοὐναντίον δηλοῖ, ὅτι ἐστάλησαν τῷ κ. Πουλουλίδῃ τρεῖς τοιαῦται ἀποδείξεις.

Ὁ κ. Ε. Ἀμαξόπουλος λέγει, ὅτι πρὸ δύο ἐτῶν, συνεπείᾳ παρατηρήσεών του περὶ καθυστερουμένων, τῷ ἀπηντήθη, ὅτι πράγματι τὰ καθυστερούμενα συσσωρεύονται, ἀλλ' ὅτι τοῦτο ἔσται τὸ πρώτιστον μέλημα τοῦ προεδρείου τῆς ἐπιούσης συλλογικῆς περιόδου. Ἀλλά, προστίθησιν, οὐδὲν ἐγένετο οὔτε κατὰ τὸ ἐπιὸν, οὔτε κατὰ τὸ ἐνεστὼς ἔτος. Ἐν γένει δὲ παρατηρεῖ δύο τινά: α') τὴν συσσώρευσιν τῶν καθυστερουμένων ἐκ τῆς χρήσεως τῶν προηγουμένων ἐτῶν· καὶ β') τὰς καθυστερουμένας συνδρομὰς τοῦ παρόντος συλλογικοῦ ἔτους. Κατὰ συνέπειαν δὲ φρονῶν, ὅτι διὰ τῆς ἐγκυκλίου δὲν ἐπιτυγχάνεται τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα, διότι ὅ,τε πρόεδρος τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ προεδρείου ὑπερέβησαν τὰ τοῦ κανονισμοῦ ὅρια, προτείνει, ὅπως ἀνακληθῇ ἡ ἔκδοσις αὐτῆς καὶ ἐν τῷ μεταξὺ γένηται σκέψις περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐλαττώσεως τοῦ χρέους.

Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης λέγει, ὅτι α') τὸ προεδρεῖον διὰ τῆς ἀποστολῆς τῆς ἐγκυκλίου οὐδαμῶς παραβαίνει τὸν κανονισμόν, διότι οὐ-

δὲν ἄρθρον αὐτοῦ περὶ τούτου ἀπαγορευτικὸν ὑπάρχει· β΄) ἡ ἐγκύκλιος δὲν δυσχεραίνει τὴν εἴσπραξιν τῶν καθυστερημάτων, ὡς οὖσα ἀβρόφρων ὑπόμνησις τοῖς καθυστεροῦσι, διὸ καὶ εὐχαριστίαι μάλιστα ὀφείλονται τῷ προεδρείῳ· γ΄) τὰ πρώην προεδρεῖα ἔλαβον διάφορα περὶ τοῦ ζητήματος μέτρα. Ἄλλοτε τὰ μέλη διεκρίνοντο εἰς μέλη ἠθικῶς ὑποστηρίζοντα τὸν σύλλογον διὰ τῆς φιλολογικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς αὐτῶν ἐργασίας καὶ εἰς μέλη ὑλικῶς ὑποστηρίζοντα αὐτὸν διὰ τῆς ἐτησίας αὐτῶν συνδρομῆς. Τῷ 1879 συνέστη, λέγει, εἰδικὴ ἐπιτροπὴ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἥτις ἐπιλαβομένη μετὰ σπουδαιότητος αὐτοῦ προέτεινε νὰ σταλῇ ἐγκύκλιος εἰς τοὺς καθυστεροῦντας, καὶ ὁ σύλλογος ἀπεδέξατο τὴν πρότασιν ἐκείνην τῆς ἐπιτροπῆς. Πρὸς ἐπιβεβαίωσιν δὲ τῶν λόγων του ὁ κ. Σαλτέλης ἀναγινώσκει ἐκ τοῦ περιοδικοῦ τὸ σχετικὸν μέρος τῶν πρακτικῶν τῆς συνεδριάσεως τῆς 19 δεκεμβρίου 1879, ἐξ οὗ ἀποδείκνυται, λέγει ὁ κ. Σαλτέλης, ὅτι τὸ νῦν προεδρεῖον οὐδὲν νέον ἔπραξεν, ἀλλ᾽ ἁπλῶς ἠθέλησε νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν τότε ἀπόφασιν τοῦ συλλόγου.

Ὁ κ. Σ. Βουτυρᾶς λέγει, ὅτι ὁ κ. Μακρῆς διαφωνεῖ πρός τε τὸν κ. Φωτιάδην καὶ τὸν κ. Σαλτέλην, καθότι ἀμφότεροι ὁμολογοῦσιν, ὅτι ὁ σύλλογος καὶ ἄλλοτε ἔλαβε μέτρα τινὰ περὶ τῶν καθυστερουμένων, ὥστε δὲν εὑρίσκει τὸ χάος τοῦ κ. Μακρῆ. Τὸ δὲ παρὸν προεδρεῖον, προστίθησι, διὰ τῆς ἐγκυκλίου του δὲν ἐξετέλεσεν ἀπόφασιν τοῦ 1879, ὡς εἶπεν ὁ κ. Σαλτέλης, ἀλλ᾽ ἠθέλησε νὰ προδικάσῃ ζήτημα τῆς ἁρμοδιότητος ἐκτάκτου τοῦ συλλόγου συνεδριάσεως, λαβὸν οὕτω κυριαρχικὰ δικαιώματα, ἅτινα οὐδαμῶς κέκτηται. Ὅθεν προτείνει τὰ ἑξῆς: Ἡ γενικὴ τῶν μελῶν συνέλευσις, λυπουμένη ἐπὶ τῇ ἐκδόσει τῆς ἐγκυκλίου καὶ θεωροῦσα αὐτὴν ὡς μὴ γενομένην, πρακτικῶς δὲ ἥκιστα ὑπηρετικὴν τῶν ἀληθῶν ἠθικῶν καὶ ὑλικῶν τοῦ συλλόγου συμφερόντων προβαίνει εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

Ὁ κ. Ποπέσκος λέγει, ὅτι ἡ ἐγκύκλιος εἶναι ἁπλῆ ὑπόμνησις, μεθ᾽ ἣν τὸ προεδρεῖον ἔκρινε καλὸν νὰ συγκαλέσῃ ἐκτάκτως τὰ μέλη, ἵνα ἁπλῶς συζητηθῇ, ἂν θὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ κγ΄ ἄρθρον ἢ οὔ.

Ὁ κ. Ρίτσος λέγει, ὅτι τὸ προεδρεῖον δικαιοῦται νὰ ἐκδίδῃ ἐγκυκλίους, διότι εἶναι ἡ καθεστηκυῖα ἀρχὴ τοῦ συλλόγου, καὶ νὰ μεριμνᾷ περὶ πάντων τῶν καθυστερουμένων παραχωροῦν ἐν ἀνάγκῃ καὶ προθεσμίας.

Ὁ κ. Βουτυρᾶς ἀπαντῶν λέγει, ὅτι διὰ τὰ καθυστερούμενα τοῦ ἔτους τούτου τὸ προεδρεῖον ἐδικαιοῦτο νὰ ἐνεργήσῃ αὐτοβούλως, ἐνῷ διὰ τὰ προηγούμενα ὤφειλε πρότερον νὰ συγκαλέσῃ τὸν σύλλογον· προτείνει δέ, ὅπως προβῇ ὁ σύλλογος εἰς ἀπόφασιν, διότι ἀρκετὰ ἐφωτίσθη.

Τὸν κ. Σ. Βουτυρᾶν ὑποστηρίζει καὶ ὁ κ. Μαλιάδης.

Ὁ κ. Λιμαράκης φρονεῖ, ὅτι δέον νὰ θεωρηθῇ ἡ ἐγκύκλιος ὡς μὴ ὑπάρχουσα καὶ νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ κγ΄ ἄρθρον.

Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ, ὅτι ἡ ἐγκύκλιος εἶναι ἔργον τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν οὐδαμῶς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μὴ ὑπάρχουσα ἅτε διατελοῦσα ὑπὸ τὴν εὐθύνην τοῦ προέδρου, τοῦ ταμίου, τοῦ γεν. γραμματέως, τοῦ ὅλου, τέλος, προεδρείου.

Ὁ κ. Μαλιάδης ὑποστηρίζει καὶ αὖθις τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ κγ΄ ἄρθρου τοῦ κανονισμοῦ.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης ζητήσας ἐπὶ τῆς οὐσίας τὸν λόγον προτείνει, ὅπως ἐφαρμοσθῇ ἡ πρὸ τριῶν ἐτῶν γενομένη ἀπόφασις τοῦ συλλόγου, καθ᾽ ἣν οἱ καθυστεροῦντες δύνανται νὰ πληρώνωσι ποσοστόν τι (1 μετζ.) κατὰ μῆνα.

Ὁ κ. Τάγης λέγει, ὅτι ταῦτα ἀφορῶσι τὴν οὐσίαν, ἐνῷ πρόκειται περὶ τῆς ἐγκυκλίου, καὶ ὅτι τοῦτο καλῶς ἐννοῆσαν καὶ τὸ προεδρεῖον ἐτράπη πρὸς τὴν πρότασιν τοῦ κ. Μαλιάδου.

Ὁ κ. Σ. Βουτυρᾶς ὑποβάλλει εἰς ἐπιψήφισιν τὴν ἑπομένην πρότασιν: Ὁ σύλλογος λαβὼν ὑπ᾽ ὄψει τὴν ἐγκύκλιον παρακαλεῖ τὸ προεδρεῖον, ὅπως ἀποσύρῃ αὐτὴν καὶ μεταβαίνει εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

Ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ τῷ κ. Βουτυρᾷ, νὰ μὴ ἐπιμένῃ εἰς τὴν πρότασιν τοῦ νὰ ἀποσύρῃ τὸ προεδρεῖον τὴν ἐγκύκλιον, διότι πιθανὸν νὰ μὴ τὴν ἀποσύρῃ, ἀλλ᾽ ἐὰν θέλῃ, ῥητῶς καὶ καθαρῶς νὰ προτείνῃ τὴν ἀποδοκιμασίαν τοῦ συλλόγου κατὰ τοῦ προεδρείου ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῆς ἐγκυκλίου.

Ὁ κ. Βουτυρᾶς ἀπαντᾷ, ὅτι τὸ προεδρεῖον δὲν δικαιοῦται νὰ ἐπιβάλῃ τὴν θέλησίν του τοῖς μέλεσι, καὶ ἐπιμένει νὰ τεθῇ εἰς ψηφοφορίαν ἡ πρότασις αὐτοῦ, ὡς ἔχει.

Ὁ κ. Σαλτέλης παρατηρεῖ, ὅτι αὕτη εἶναι νέα πρότασις, ἥτις δέον νὰ ὑποβληθῇ ἐγγράφως ὑπὸ πέντε μελῶν, νὰ ὑποστηριχθῇ ὡς κατεπείγουσα καὶ οὕτω νὰ ληφθῇ ὑπ᾽ ὄψει.

Ὁ κ. Μαλιάδης ὑποβάλλει εἰς ἐπιψήφισιν τήνδε τὴν πρότασιν. Ὁ σύλλογος ἀρκούμενος εἰς τὴν περὶ τῆς ἐγκυκλίου συζήτησιν

καὶ παρερχόμενος ταύτην μεταβαίνει εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

Γενομένης δὲ μακρᾶς ἀνταλλαγῆς ἰδεῶν περὶ τῆς λέξεως *ταύτην*, εἰ ἀποδοτέα εἰς τὴν συζήτησιν ἢ εἰς τὴν ἐγκύκλιον, ὁ κ. Σαλτέλης λαβὼν τὸν λόγον λέγει, ὅτι ἐπειδὴ οἱ κύριοι οἱ προσβαλόντες τὴν ἐγκύκλιον δὲν ἔχουσι τὸ θάρρος νὰ προτείνωσι φανερὰ ἀποδοκιμασίαν πρὸς τὸ προεδρεῖον ἐκ μέρους τοῦ συλλόγου ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ αὐτῆς, αὐτός, καίπερ ἄντικρυς ἐναντίος, ὅμως χαριζόμενος τοῖς κυρίοις τούτοις ὡς ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐκδηλωθῇ καθαρῶς ἡ περὶ τῆς πράξεως ταύτης γνώμη τοῦ συλλόγου, υἱοθετῶν τὸ πνεῦμα τῶν προτάσεων τῶν ἐναντίων, ὑποβάλλει τὴν ἑπομένην πρότασιν. Ὁ σύλλογος ἀκούσας τὰ ἀνταμειφθέντα περὶ τῆς ἐγκυκλίου καὶ πεισθείς, ὅτι παρανόμως ἐνήργησε τὸ προεδρεῖον ἐν τούτῳ, ἐκφράζει τὴν λύπην καὶ ἀποδοκιμασίαν αὐτοῦ πρὸς τὸ προεδρεῖον καὶ μεταβαίνει εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

Μετά τινα ἔτι συζήτησιν, τοῦ κ. Μαλλιάδου καὶ Βουτυρᾶ βεβαιούντων, ὅτι ἐν ταῖς ἑαυτοῦ προτάσεσιν οὐδαμῶς ἐνυπάρχει σκοπὸς μομφῆς καὶ ἀποδοκιμασίας, τοῦ δὲ προέδρου καὶ ἄλλων ὑποστηριζόντων τὸ ἐναντίον, ὁ κ. Σαλτέλης παρακαλεῖ τὸν πρόεδρον νὰ θέσῃ εἰς ψηφοφορίαν τὴν πρότασίν του ὡς πασῶν ἀπωτάτην.

Τεθεῖσα δὲ οὕτως εἰς μυστικὴν ψηφοφορίαν ἡ πρότασις τοῦ κ. Σαλτέλη διὰ μεγάλης πλειονοψηφίας ἀπορρίπτεται.

Εἶτα βεβαιώσαντος καὶ αὖθις τοῦ κ. Βουτυρᾶ, ὅτι ἐν τῇ ἑαυτοῦ νέᾳ προτάσει οὐδεμία μομφῆς ἔννοια ἐνυπολανθάνει, ὑποστηριζομένου δὲ ἐπὶ τῷ ὅρῳ τούτῳ καὶ ὑπὸ τῶν κκ. Μαλιάδου, Βαλσαμάκη, Τάγη, Ἀνδρεάδου καὶ Ἀμαξοπούλου ἡ πρότασις τοῦ κ. Βουτυρᾶ ἔχουσα ὧδε: Ὁ σύλλογος ἀρκούμενος εἰς τὰ λεχθέντα περὶ τῆς ἐγκυκλίου καὶ παρερχόμενος ταῦτα μεταβαίνει εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, τεθεῖσα εἰς μυστικὴν ψηφοφορίαν διὰ μικρᾶς πλειονοψηφίας γίνεται δεκτή.

Εἶτα τοῦ προέδρου δηλώσαντος, ὅτι περὶ τῶν ἐτησίων καθυστερουμένων σκοπεῖ νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ κγ΄ ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ, ὅπερ καὶ ὁμοφώνως ἀποφασίζεται, λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΜΘ΄

(Ἔκτακτος)

τῆς 25 Ἀπριλίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθείσης τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ι. Δ. Ἀριστοκλέους, ἀνακαλοῦντος τὴν ὑποβληθεῖσαν τῷ συλλόγῳ παραίτησίν του ὡς μέλους αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Μ. Ι. Κεφάλα, αἰτουμένου πληροφορίας, ἐντολῇ τοῦ γυμνασιάρχου Χίου κ. Γ. Ζολώτα, ἂν οἱ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντες τόμοι τῆς Ζωγραφείου ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης ἐδόθησαν ἐν διπλοῖς ἀντιτύποις πᾶσι τοῖς λοιποῖς γυμνασίοις, καὶ ἐὰν τὸ πρᾶγμα ἔχῃ οὕτω, παρακαλεῖ ν᾿ ἀποσταλῶσιν αὐτῷ ἐπὶ ἀποδείξει ἀνὰ δύο ἀντίτυπα τῶν Φοινισσῶν καὶ τῆς Ἀντιγόνης, ἓν διὰ τὸ ἐν Χίῳ γυμνάσιον καὶ ἓν διὰ τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ.

Εἶτα ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐκθέσεως τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἀναβάλλεται εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν.

Ὁ γραμματεὺς τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς κ. Ξ. Σιδερόπουλος, ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, ἔχουσαν ὧδε:

«*Κύριοι.*

Ὁ σύλλογος, ὡς γνωστόν, ἐψηφίσατο μέλη τῆς ἐπιτροπῆς κατὰ μὲν τὰς ἀρχαιρεσίας τοὺς κκ. αἰδεσ. G. Curtis, J. Calvert, Π. Δ. Κούππαν, A. Leval, Long, Van Millingen, Μανσούρωφ, Κ. Περδικίδην, Prétextat, Θ. Σαλτέλην, καὶ Σμύρνωφ, βραδύτερον δὲ τὸν κ. Ξ. Σιδερόπουλον, προτάσει τοῦ προεδρείου, καὶ τοὺς κκ. A. Mordtmann καὶ Γ. Βεγλερῆν προτάσει τῆς ἐπιτροπῆς.

Εἰς πρώτην συνεδρίασιν, συγκληθεῖσαν καὶ προεδρευθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων τοῦ συλλόγου κ. Κ. Μακρῆ, τὰ προσελθόντα μέλη ἐξελέξαντο πρόεδρον τὸν αἰδεσ. κ. G. Curtis καὶ γραμματέα τὸν κ. A. Leval· ἐπειδὴ δ᾿ ἔτυχεν ἐν Εὐρώπῃ τότε διατρίβων ὁ ἐκλεγεὶς πρόεδρος, ἀνετέθησαν τὰ καθήκοντα τῆς προεδρείας, μέχρις ἐπανόδου ἐκείνου, τῷ κ. Π. Δ. Κούππᾳ· βραδύτερον ἐδέησεν, ἵνα

καὶ τὰ τοῦ γραμματέως χρέη ἀνατεθῶσιν εἰς τὸν κ. Ξ. Α. Σιδερόπουλον.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙΣ.

Ὁρισθεῖσαι ἐξ ἀρχῆς τὴν πέμπτην κατὰ δεκαπενθημερίαν εἰς τὰς 2 1/2 ὥρας μ. μ., μετετράπησαν ἐσχάτως εἰς ἑβδομαδιαίας καὶ ἐναλλὰξ εἰς τὰς 2 1/2 καὶ 8 1/2 ὥρας μ. μ., ὅπως προσέρχωνται εἰς αὐτὰς καὶ διὰ τῆς τῶν πρακτικῶν ἀναγνώσεως ὦσιν ἐνήμερα τῶν ὅλων ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς τόσον τὰ μόνον ἐν ὥρᾳ ἡμέρας, ὡς ἐκ τῆς μὴ ἐν Πέραν διαμονῆς αὐτῶν, ὅσον καὶ τὰ μόνον ἐν ὥρᾳ νυκτός, ὡς ἐκ τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν, δυνάμενα νὰ προσέρχωνται μέλη. Ἕνεκα δὲ τῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀλλεπαλλήλως ἐνσκηψασῶν ἐπιδημιῶν καὶ τῆς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀλήστου μνήμης Ἡροκλέους Βασιάδου διακοπῆς πάσης ἐν τῷ συλλόγῳ ἐργασίας ἐπὶ τέσσαρας ἑβδομάδας, ὀλίγαι ἦσαν αἱ συνεδριάσεις τῆς ἐπιτροπῆς, καθ᾽ ἃς ἐν τούτοις ἐγένοντο διάφοροι ἀνακοινώσεις καὶ σκέψεις, ἧς περίληψις γνωστοποιηθήσεται ἤδη ὑμῖν.

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΜΕΛΕΤΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Προσκλήσει τοῦ προεδρείου ὑπέδειξεν αὐτῷ ἡ ἐπιτροπὴ διάφορα περιοδικὰ συγγράμματα λίαν χρήσιμα ταῖς μελέταις αὐτῆς, συνιστῶσα τὴν ἀπόκτησιν ἐπὶ συνδρομῇ εἴτε ἀνταλλαγῇ δημοσιεύσεων· δι᾽ ἐνδεχομένας δαπάνας αὐτῆς ἐζήτησε παρὰ τοῦ συλλόγου δεκαπεντάλιρον πίστωσιν, ἐξ ἧς ἐδαπανήθησαν μόνον 120 γρ. εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς ἐν Βενετίᾳ εἰς φύλλον διτόμου ἐκδόσεως τῶν ἁπάντων τοῦ Προκοπίου· ἀπεφάσισεν, ἵν᾽ ἀγοράζῃ, δοθείσης περιστάσεως, πᾶν χρήσιμον αὐτῇ ἔργον· ἐπρότεινεν εἰς τὸν σύλλογον ἐπίτιμα αὐτοῦ μέλη τὸν ἐν Παρισίοις κ. Duchesne, μέλος τοῦ ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας, καὶ τὸν ἐν Λονδίνῳ κ. Wharton, ὑδρογράφον τῆς Α. Μ. τῆς ἀνάσσης τῆς Ἀγγλίας, μετὰ πολλῶν δ᾽ εὐχαριστιῶν ἐδέξατο τὴν προφρόνως γενομένην αὐτῇ δήλωσιν τοῦ κ. Κ. Μακρῆ, ἵνα γένηται ὁδηγὸς τῇ ἐπιτροπῇ, ὅταν ἀποφασίσῃ νὰ ἐπισκεφθῇ ἐν σώματι τὰ τῆς Κυζίκου ἐρείπια, ὡς καὶ τὴν τοῦ κ. Prétextat, ἵνα ἐκτελέσῃ πᾶσαν τεχνικὴν καὶ ἰχνογραφικὴν ἐργασίαν τῆς ἐπιτροπῆς.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ.

Ὁ αἰδεσ. κ. Curtis ὑπέβαλεν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν α΄ ἑλληνικὴν ἐπιγραφήν, ἀντιγραφεῖσαν ὑπ᾽ αὐτοῦ τῷ 1884, κειμένην τότε ἐν τῷ ἐνταῦθα αὐτοκρατορικῷ ναυαρχείῳ· ταύτην εἶδεν ὁ Spon κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἐν τῇ νήσῳ Σαντορίνῃ καὶ ἐδημοσίευσεν αὐτὴν μετὰ μικρῶν παραλλαγῶν· β΄ λατινικήν, κειμένην εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, μετενεχθεῖσαν δὲ ἐκ Μουδανίων (τῶν ἐν τῷ Κιανῷ κόλπῳ)· καὶ γ΄ συμπεπληρωμένην ἐκ τῶν ῥητῶν τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ καὶ τοῦ προφήτου Ἀββακοὺμ ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν κειμένην ἐν τῇ πύλῃ Κιουτζοὺκ-ἀγιᾶ-Σόφια-τζαμισῆ.

Ὁ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου κ. Ἀμπελίδης, ἰατρός, ὑπέβαλε διὰ τοῦ κ. Κούππα πέντε ἑλληνικὰς ἐπιγραφάς, ἀντιγραφείσας πρὸ εἰκοσαετίας ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐν Τσιφτελὲρ τζιφτλὶκ τῆς Φρυγίας· ἡ ἐπιτροπὴ εὗρεν αὐτὰς ἐλλιπεῖς, τῶν τελευταίων ῥωμαϊκῶν χρόνων, ἐπιτυμβίους τὰς τρεῖς καὶ τιμητικὰς εἰς στρατηγοὺς Ῥωμαίους τὰς δύο.

Ὁ κ. Π. Δ. Κούππας ὑπέβαλεν ἰχνογραφήματα μονογραμμάτων βυζαντινῶν, ἅτινα παρετήρησεν ἐπὶ λίθων καὶ πλίνθων, κρημνιζομένων μέρος τῶν παραλίων τειχῶν ἐν Ξυλοπόρτῃ, καὶ ἴχνη ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς κειμένης ἐν τῷ ἐν Γαλατᾷ Γενῆ-τζαμίῳ. Ἐκοινοποίησε δέ, ὅτι ἡ πρὸ τοῦ ἐν Γαλατᾷ παρὰ τὴν γέφυραν ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ Ἀζιζιὲ καταχωσθεῖσα ὡς βάσις τοῦ στηθέντος φανοῦ ἀεριόφωτος στήλη φέρει ἐπιγραφήν, ἐν ᾗ ἀνέγνω τὴν λέξιν Τιβέριος.

Ὁ κ. Βεγλερῆς προσέθετο, ὅτι αὕτη καὶ ἕτεραι, παραληφθεῖσαι ἤδη ἐν τῷ ἐν Τσινιλῆ-κιὸσκ αὐτοκρατορικῷ μουσείῳ, ἐκομίσθησαν ἐσχάτως ἐκ Καρπάθου εἰς τὸν ναύσταθμον εἰς κατασκευὴν προκυμαίας.

Ὁ κ. A. Leval δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκτελέσῃ τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ τοῦ κατατάξαι πρὸς δημοσίευσιν τὰς ἐν τῷ κώδικι ἀνεκδότους ἐπιγραφάς, μὴ ἐπιτραπείσης τῆς ἐκτὸς τοῦ καταστήματος τοῦ συλλόγου παραλαβῆς τοῦ κώδικος, ἕνεκα τῆς πρὸ ἐτῶν ἀπαγορευτικῆς τοῦ συλλόγου ἀποφάσεως.

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΑ.

Ὁ κ. Mordtmann ὑπέβαλε συλλογὴν ἀρχαίων χαρτῶν τῆς Κ/πόλεως τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος, ποιησάμενος διαφόρους ἐξηγήσεις· ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῆς συλλογῆς ταύτης ἐσχεδιάσθη ὁ ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα βιβλιοπωλείου τῶν κκ. Lorentz und Keil ἐκδοθεὶς τοιοῦτος.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΧΑΛΚΗΔΟΝΙ.

Ὁ κ. Σιδερόπουλος ἐκοινοποίησεν, ὅτι βορείως τῆς ἐν Μόδι καθολικῆς ἐκκλησίας ἀνα-

σκαπτομένου τοῦ ἐδάφους εὑρέθησαν ἀκατέργαστοι τέσσαρες στυλοβάται, στῆλαι μαρμάρινοι κατειργασμέναι, φέρουσαι γράμματα ἑλληνικὰ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ· ὁ κ. Κούππας ἐπισκεφθεὶς ἐγκαιρότερον τὸ μέρος, ἐξ οὗ ἐξεχώσθησαν, νομίζει, ὅτι ἦν κινστέρνα καὶ ὡς ἐκ τούτου οἱ στυλοβάται ἦσαν ἀκατέργαστοι.

ΤΑΦΟΣ ΕΡΡΙΚΟΥ ΔΑΝΔΟΛΟΥ.

Ὁ κ. A. Mordtmann ἐκοινοποίησεν, ὅτι ὁ τάφος τοῦ Ἐρρίκου Δανδόλου δὲν ἦτο ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας, ὡς θέλει νομίσει τις ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ εὑρεθείσης πρὸ ἐτῶν ἐπιγραφῆς ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου προέδρου αἰδεσ. κ. Curtis, τῆς φερούσης τὸ ὄνομα ἐκείνου. Τοῦτο μαρτυρεῖ ἱστορικὸς τῆς Δύσεως τοῦ ΙΘ´ αἰῶνος, ὁ Ramnuzi, ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ τῆς τετάρτης σταυροφορίας· οὗτος λέγει, ὅτι ἡ περικλείουσα τὸν νεκρὸν τοῦ Ἐρρίκου Δανδόλου μαρμαρίνη σαρκοφάγος λάρναξ ἦτο ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας συναφὴς τῷ τοίχῳ, ὅτι ἠνεῴχθη ὑπὸ τῶν ὀθωμανῶν κατὰ τὴν ἅλωσιν, συνετρίβη, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ εὑρεθέντα, ξίφος, περικεφαλαία καὶ ἀσπίς, φυλαχθέντα τότε, ἐδωρήσατο ὕστερον ὁ πορθητὴς τῷ πεφιλημένῳ αὐτῷ Βενετῷ ζωγράφῳ Bellini, ὅστις κομίσας εἰς Βενετίαν κατέθετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, τὴν ἀνήκουσαν εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Bellini· ἑπομένως ἡ ἐντὸς τοῦ ναοῦ ὕπαρξις τῆς φερωνύμου πλακὸς ἀποδοτέα εἰς τὰς ἀνάγκας ἐπισκευῆς τοῦ ἐσωτερικοῦ, καθ᾽ ἣν ἐργάται ἔστησαν αὐτὴν ὅπου νῦν εὕρηται.

Ὁ κ. Mordtmann θεωρεῖ τὴν μαρτυρίαν ταύτην τοῦ ἱστορικοῦ τῆς Δύσεως σπουδαιοτάτην, ὡς ἀποδεικνύουσαν ἄδικον καὶ ἀνυπόστατον τὴν μομφήν, ἣν ἐπιρρίπτουσιν ἕτεροι ἱστορικοὶ τῆς Δύσεως κατὰ τῶν βυζαντινῶν, ὅτι οὗτοι πᾶν ὅ,τι λατινικὸν εὗρον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀνακτήσαντες αὐτὴν ἀπὸ τῶν Λατίνων, κατέστρεψαν καὶ ἠφάνισαν· διότι, ἂν εἴχετο ἀληθείας τοῦτο, οὐδόλως ἤθελε μείνει σεβαστὸς ὁ τάφος τοῦ Δανδόλου, ἐν αὐτῷ μάλιστα τῷ περιβόλῳ τῆς ἁγίας Σοφίας θεώμενος.

ΧΩΡΟΓΡΑΦΙΑ.

Ὁ κ. Calvert ἐκανοποίησεν, ὅτι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ κ. Frank Calvert ἐστὶν ὁ ὑποδείξας εἰς τὸν κ. Schliemann τὸ Χισαρλὶκ καὶ πείσας αὐτόν, ἵνα ἐνεργήσῃ αὐτόθι ἀνασκαφάς· ἐπισκεφθεὶς δὲ καὶ ὁ ἴδιος τὰ μέρη ταῦτα πολλάκις ἐξέφρασε τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ προσκλήσει τοῦ κ. Schliemann μεταβαίνουσα εἰς Χισαρλὶκ ἐπιστημονικὴ ἐπιτροπὴ θ᾽ ἀναγνωρίσῃ, ὅτι δὲν εἶναι πυρονεκρόπολις, ἀλλ᾽ ἡ Τροία αὐτή. Γνωστὸν ἤδη τυγχάνει ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ ἐβεβαίωσε τοῦτο.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ.

Ὁ κ. Leval ὡμίλησε περὶ ἐρειπίων Βυζαντινῶν παρὰ τὸ Τσεμπερλῆ-τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Προποντίδα κλιτύος, ἅτινα ὁ ὑποδείξας αὐτῷ κ. Mordtmann θεωρεῖ λείψανα ἐκκλησίας.

Ὁ κ. Κούππας ὑπέβαλεν ἰχνογράφημα τῶν κάτω σκελῶν ἀρχαίου σταυροῦ (χιαστοῦ) ἐπὶ τμήματος μαρμαρίνης πλακός, κειμένης ἐν τῷ ἐν Γαλατᾷ Γενὶ-τζαμίῳ.

Ὁ κ. Σιδερόπουλος ἐκοινοποίησεν, ὅτι τὸ τζαμίον τοῦτο ἦτο ἐκκλησία, ὅτι κἀκεῖσα αὕτη καὶ μὴ χορηγηθείσης ἀδείας ἀνοικοδομήσεως ἔμεινεν ἀδέσποτος, καὶ ὅτι ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἠγέρθη τὸ τζαμίον, καθὰ ἀναφέρει ὁ συγγραφεὺς τοῦ ὀθωμανικοῦ συγγράμματος Χατίκατ-ἐλ-τζεβαμῆ καὶ ὅτι ἐν χοτζετίῳ παρακειμένης οἰκίας ὁ Belin ἀνέγνωσεν ὄνομα τῆς ἐκκλησίας San Francesco.

Ὁ αὐτὸς μετέδωκεν ἐν περιλήψει τὴν ἔννοιαν τῆς ἐκ 34 στίχων τουρκικῆς ἐπιγραφῆς, τῆς ἑστημένης ἔνδον τοῦ ἐν Γαλατᾷ Ἀράπ-τζαμισῆ καὶ περιλαμβανούσης τὸ ἱστορικὸν τοῦ τεμένους καὶ τῆς ἐπικλήσεως αὐτοῦ.

Ὁ αὐτὸς ἀνεκοίνωσεν, ὅτι ἐκ τοῦ ἄρθρου περὶ τῶν βυζαντινῶν ἐκκλησιῶν τοῦ κ. Πασπάτη παρελείφθησαν δύο βυζαντιναὶ ἐκκλησίαι μετατραπεῖσαι εἰς τζαμία καὶ ἑτέρα, ἥτις διὰ τὸ στερεὸν τῆς οἰκοδομῆς γενομένη πυριτιδαποθήκη μετὰ τὴν ἅλωσιν ἀνετινάχθη συνεπείᾳ ἀναφλέξεως· ὅτι τὸ παρὰ Πασπάτῃ Ἰησᾶ-καποῦ-μετζητὴ ἐστὶ γνωστὸν καὶ εἰς τὸν συγγραφέα τοῦ Χατίκατ-ἐλ-τζεβαμῆ ὑπὸ τὸ ὄνομα Μοναστὴρ-μετζητή, ὅπερ παρενοήσας αὐτὸν ὁ κ. Πασπάτης ἀνεζήτησεν εἰς Σηλύβρι-καπουσοῦ, καὶ ὅτι δὲν εἶναι Ἰησᾶ-καποῦ=πύλη τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ᾽ Ἐσὶ-καποῦ.

Ἡ ἐποχὴ τοῦ μωσαϊκοῦ τῶν δύο ναρθήκων τοῦ Καχριὲ-τζαμισῆ ἐγένετο θέμα συζητήσεως μεταξὺ τῶν κκ. Leval, Prétextat καὶ Κούππα, οὔπω ληξάσης ἔτι. Ὁ κ. Prétextat μετὰ λύπης ἐκοινοποίησεν, ὅτι τὸ μωσαϊκὸν τοῦ ἔξω νάρθηκος ἀπειλεῖ πτῶσιν, ἀλλ᾽ ἐξέφρασε

τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις προνοήσει περὶ τῆς διασώσεως αὐτοῦ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἠσχολήθη εἰς τὴν παρασκευὴν τῆς ὕλης τοῦ ἀρχαιολογικοῦ παραρτήματος τοῦ εἰς τύπωσιν εὑρισκομένου 19 τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου· ὥρισε δὲ δι᾽ αὐτὸ ὀκτὼ πραγματείας πέντε μελῶν αὐτῆς· γενομένης δὲ σκέψεως καὶ περὶ τοῦ παραρτήματος τοῦ 20οῦ τόμου δύο τῶν μελῶν ὥρισαν δύο πραγματείας. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐγνώσθη ἡ τῆς ἐκτυπώσεως τῶν δημοσιεύσεων τοῦ συλλόγου ἐπελθοῦσα ἀναστολὴ καὶ δὲν ἐγένετο περαιτέρω ἐνέργεια. Ἡ ἐπιτροπὴ εὔχεται ἐκ μέσης καρδίας τὴν ὡς τάχιστα ἄρσιν τῆς ἀναστολῆς ταύτης.

Ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ γραφείου παραπεμφθεισῶν τῇ ἐπιτροπῇ πραγματειῶν πρὸς κρίσιν καὶ ἔκδοσιν διὰ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ παραρτήματος, ἡ ἐπιγραφομένη «χωρογραφία Πωγωνιανῆς συνοπτικωτάτη» ἐδόθη ὑπὸ τοῦ γραμματέως τῆς ἐπιτροπῆς τῷ κ. Σιδεροπούλῳ πρὸς κρίσιν· ὁ κ. Σιδερόπουλος ἀπέστειλε μὲν ἔκθεσιν ἐπὶ τῆς πραγματείας ταύτης εἰς τὴν ἐπιτροπὴν πέρυσιν ἔτι, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς πρακτικοῖς δὲν φαίνεται ὅτι ὑπεβλήθη τῇ ἐπιτροπῇ. Κατὰ συνέπειαν περὶ τούτου φροντὶς ληφθήσεται μετέπειτα.

Αὗταί εἰσιν αἱ ἀσχολίαι τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ἥτις, ὡς εἴρηται, ὀλίγας συνεδριάσεις συνεκρότησεν· εὐχόμενοι δὲ εἰς τὴν διάδοχον ἐκτενεστέρας ἀσχολίας κλείομεν τὴν ἔκθεσιν ταύτην, ἀπεκδεχόμενοι τὴν ἐπ᾽ αὐτῆς εὐμενῆ κρίσιν τοῦ συλλόγου».

Τοῦ κ. Πετρακίδου, γραμματέως τῆς φιλολογ. ἐπιτροπῆς, ἀσθενοῦντος, ἀναβάλλεται ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐκθέσεως τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν.

Εἶτα ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι, ἐπειδὴ ἔκλεισεν ὁ λογαριασμὸς τῶν ἐξόδων τῆς κηδείας τοῦ ἀειμνήστου Ἡρ. Βασιάδου, τὸ προεδρεῖον προτείνει α´) τὴν ἐπικύρωσιν τῶν ἐν τῇ κηδείᾳ πεπραγμένων καὶ β´) τὴν ἐπιψήφισιν τῶν ἐξόδων τῆς κηδείας ταύτης ἀνερχομένων εἰς λίρ. τουρκικὰς ὀγδοήκοντα τρεῖς καὶ 15 γρ. (Λ. Τ. 83.15). Αἱ προτάσεις τοῦ προεδρείου γίνονται παμψηφεὶ δεκταί.

Εἶτα τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Ν. Φωτιάδου παρόντος μὲν ἀλλὰ κεφαλαλγοῦντος, ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἀντ᾽ αὐτοῦ τὴν «περὶ τῶν δημοσίων τοῦ συλλόγου διαλέξεων» ἔκθεσιν.

Εἶτα τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Μακρῆ κωλυομένου, ὁ εἰδικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς. Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΝ´

(Ἔκτακτος)

τῆς 27 Ἀπριλίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως α´) ἀντὶ τοῦ κ. Πετρακίδου, γραμματέως τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀπόντος ἕνεκα ἀδιαθεσίας, ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, ἔχουσαν ὧδε.

«*Κύριοι.*

Κατ᾽ ἐντολὴν τῶν φίλων ἑταίρων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς παρέρχομαι κἀγώ, ἅτε διατελῶν γραμματεὺς ταύτης, ὅπως διὰ βραχέων ποιήσωμαι ἔκθεσιν τῶν ὑπ᾽ αὐτῆς πεπραγμένων κατὰ τὸ λῆγον ἤδη ΚΘ´ συλλογικὸν ἔτος.

Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ ἀοιδίμου Ἡρακλέους Βασιάδου, προέδρου αὐτῆς, οὗ ὁ θάνατος κενὸν μὲν δυσαναπλήρωτον καταλείπει τῷ ἡμετέρῳ συλλόγῳ, ἀνεπανόρθωτος δ᾽ ἐστὶν ἀπώλεια ταῖς ἐργασίαις ἰδίᾳ τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς, καὶ ἐκ τῶν κ. Κ. Παρίτση, Χρ. Χ. Χρήστου, Θ. Σαλτέλη, Φ. Τάγη καὶ Π. Πετρακίδου γραμματέως, περὶ δύο κυρίως θέματα ἠσχολήθη ἐν ταῖς δώδεκα κυρίαις συνεδριάσεσιν, ἃς ἐποιήσατο, περὶ τὸ τῆς συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων καὶ τὸ τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης.

Α´. Συλλογὴ τῶν ζώντων μνημείων. Ἐπειδὴ αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῆς τῷ παρόντι ἔτει σταλείσης πρὸς δοκιμασίαν καὶ τῆς ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ συλλόγου ἀπὸ ἐτῶν ἀποκειμένης καὶ χρῃζούσης εἰδικωτέρας ἐργασίας, ἡ ἐπιτροπὴ διῄρεσε τὴν ἐργασίαν ταύτην. Καὶ τὴν μὲν πρώτην, ἣν ἀποτελοῦσιν ὁ περὶ τοῦ θανάτου τῆς Σαπφοῦς μῦθος ὑπὸ Ν. Ζωγραφάκη, αἱ ἐπὶ τῶν «ἀτάκτων» Κοραῆ σημειώσεις ὑπὸ Κανελλάκη, ἡ τῆς νήσου Καρπάθου γλωσσικὴ ὕλη ὑπὸ Π. Ἰω. Μανωλακάκη, τὸ

Ἄργεννον ὑπὸ Δ. Πουλάκη, ἡ γλῶσσα μιᾶς γωνιᾶς τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Λ. Πουλάκη, ἡ τοῦ Μοσχονησιακοῦ λαοῦ ὑπὸ Ε. Δράκου, ἡ τῆς κωμοπόλεως Κατιρλὶ ὑπὸ Π. Γ. Μακρῆ, ἡ τῆς Νισύρου ὑπὸ Γ. Παπαδοπούλου, ἡ τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν πέριξ ὑπὸ Κ. Κουρτίδου καὶ Γ. Κωνσταντινίδου, ἡ τοῦ Πόντου ὑπὸ Θ. Παστιάδου, ἡ τῆς Θρᾴκης καὶ ὁ Κοραῆς ὑπὸ Σ. Δημοσθενοπούλου, διενείμαντο τὰ μέλη καὶ ἀσχοληθέντα περὶ τὴν ἐξέτασιν καὶ κρίσιν αὐτῆς ἀναγνώσονται διὰ τοῦ εἰσηγητοῦ εἰς προσεχῆ συνεδρίασιν τοῦ συλλόγου ἐκτενῆ κρίσιν. Περὶ δὲ τὴν δευτέραν, μακρᾶς καὶ ἐπιπόνου ἐργασίας δεομένην, οὐδαμῶς ἠσχολήθη· διότι, εἰ καὶ ὡρίσθη ἡ ἑσπέρα παντὸς σαββάτου πρὸς κοινὴν ἐπεξεργασίαν ταύτης, ἡ ἀσθένεια ὅμως τοῦ προέδρου, αἱ ἐπιπολάζουσαι νόσοι, ἡ ἀθλιότης τοῦ καιροῦ ἐνίοτε, ἡ ποθουμένη ἀνάπαυσις τῶν μελῶν διὰ τὸ πολυάσχολον αὐτῶν καθ' ὅλην τὴν ἑβδομάδα καὶ κατ' ἐξοχὴν ἡ ἀθυμία, ὑφ' ἧς κατείχοντο τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς διὰ τὸ ἄλυτον εἰσέτι διατελοῦν ζήτημα τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ, ἐν παραρτήματι τοῦ ὁποίου ἐκδοθήσεται ἅπασα ἡ ἐν τοῖς ἀρχείοις γλωσσικὴ ὕλη ἰδίᾳ δαπάνῃ τοῦ μεγάλου τοῦ συλλόγου δωρητοῦ καὶ εὐεργέτου ἐξοχωτάτου Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου, προσενεγκόντος, ὡς γνωστόν, πρὸς τοῦτο 200 ὀθωμ. λίρας, πάντα, λέγω, ταῦτα συνετέλεσαν εἰς τὸ μηδὲν ποιῆσαι, ἐφ' οἷς καὶ ἐξαιτεῖται τὴν συγγνώμην τοῦ συλλόγου.

Β'. Ζωγράφειος βιβλιοθήκη. Αὕτη ἦν τὸ οὐσιῶδες μέλημα τῇ τε ἐπιτροπῇ καὶ μάλιστα τῷ ἀοιδίμῳ προέδρῳ, ὃς καὶ τὴν προτεραίαν τῆς εἰς τὴν κλίνην καταπτώσεως αὐτοῦ, καίπερ δεινῶς πάσχων, παρέστη ἐν τῇ τελευταίᾳ μεθ' ἡμῶν συνεδριάσει. Περὶ ταύτης ἄσμενος ἤδη ἀγγέλλω τοῖς ἑταίροις τοῦ συλλόγου, ὅτι καὶ ὁ Γ' τόμος ὁ περιλαμβάνων τὴν ὑπὸ Sittl ἔκδοσιν τοῦ Ἡσιόδου ἐξετυπώθη, ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ πρὸ ἑξαμήνου ἐκδεδομένος ἀπόκειται ὅμως ἐν ὑπογείῳ, διότι ἄνεμοι ἐναντίοι ἀπὸ τῶν περικλυζόντων ἡμᾶς πορθμῶν πνέοντες κωλύουσι τὸν διὰ τῶν ὑγρῶν κελεύθων τοῦ Αἰγαίου διάπλουν αὐτοῦ.

Πρὸς τὴν ἔκδοσιν ταύτην ἀτυχῶς πολλαὶ μὲν καὶ μεγάλαι δυσχέρειαι ἀνεφάνησαν παρά τε τοῦ ἐκδότου καὶ ἰδίᾳ τῶν τυπογράφων, ἀλλὰ καὶ ταύτας πάσας ἡ ἐπιτροπὴ διὰ τῆς λελογισμένης καὶ ἔμφρονος πολιτείας της καὶ τῇ συναρωγῇ τοῦ συλλόγου ἦρε, καὶ δι' ἐλπίδος ἔχει, ὅτι τοῦ λοιποῦ οὐδεμία τοιαύτη ἀναφανήσεται διὰ τῶν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ψηφισθέντων ὅρων, ὑφ' οὓς θὰ ὑποβάλλωνται ὅ τε ἐκδότης καὶ ὁ τυπογράφος.

Μετὰ τὸν Ἡσίοδον ἤδη ἄρχεται ἡ ἐκτύπωσις τοῦ Αἰσχύλου, περὶ ἧς ἀπὸ τριῶν μηνῶν γίνονται διαπραγματεύσεις, ἀναβληθεῖσαι ἐπὶ μικρὸν ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ προέδρου ἡμῶν, ἤδη δὲ ἐπαναληφθεῖσαι, ὅπως οὗτος ἐκτυπωθῇ ἐν Λειψίᾳ, καὶ κατ' ἐπίμονον αἴτησιν τοῦ περιφήμου ἐκδότου κ. Wecklein πρὸς ἀποφυγὴν τυπογραφικῶν πλημμελημάτων καὶ διὰ τοὺς μᾶλλον συμφέροντας ὅρους.

Ἐπειδὴ δέ, ὡς ἐλπίς ἐστι, κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Wecklein γραφόμενα, ἐν βραχεῖ ἐκτυπωθήσεσαι καὶ ὁ Δ' τόμος ὁ περιλαμβάνων τὸν Α' τόμον τοῦ Αἰσχύλου, χρηματικὸν δὲ ποσὸν ἐπαρκοῦν ὑπολείπεται σὺν τοῖς τόκοις τῆς ληγούσης ἑξαμηνίας, δυνατή ἐστι καὶ ἡ τοῦ Ε' τόμου ἔναρξις τῆς ἐκτυπώσεως καὶ πρὸ τῆς ἐκτυπώσεως μάλιστα τοῦ Δ' τόμου. Ἀλλὰ τὴν φροντίδα ταύτην καταλείπομεν τοῖς μέλλουσι διαδόχοις ἡμῶν.

Τοιαῦτα, κύριοι, τὰ ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς πεπραγμένα».

β'. Ὁ κ. Ν. Φωτιάδης, ἀντιπρόεδρος, ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς.

γ'. Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἐτησίαν αὐτοῦ ἔκθεσιν περὶ τῆς ἀλληλογραφίας καὶ τοῦ ἀναγνωστηρίου.

δ'. Ὁ εἰδικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἐτησίαν αὐτοῦ ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου.

ε'. Ὁ κ. Μηλιώτης, ταμίας, ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ περὶ τῶν προσόδων καὶ δαπανῶν τοῦ λήγοντος ἔτους, ἔχουσαν ὧδε.

«*Κύριοι.*

Ἄπειρος ὢν τὸ λέγειν, περιορίζομαι εἰς τὸ νὰ καθυποβάλω ὑμῖν τὴν ἔκθεσιν τῆς διαχειρίσεως τοῦ ταμείου τοῦ συλλόγου δι' ἀριθμῶν μόνον.

Συνεπείᾳ τῆς παραιτήσεως τοῦ προκατόχου μου ἀξιοτίμου κ. Θεμιστοκλέους Κουσούδη, παρέλαβον τὸ ταμεῖον τοῦ συλλόγου τῇ 15/27 Δεκεμβρίου 1889, ἐν τῷ ὁποίῳ δυστυχῶς οὐ μόνον δὲν εὗρον ὀβολόν, ἀλλὰ καὶ ἔλλειμμα ἐκ γροσίων 8. Τοῦτο ἀρκεῖ, νομίζω, ὅπως πείσῃ ὑμᾶς περὶ τῆς οἰκτρᾶς οἰκονομικῆς καταστάσεως, εἰς ἣν περιῆλθεν ὁ ἡμέτερος σύλλογος ἕνεκα τῆς καταπληκτικῆς αὐξήσεως τῶν κα-

θυστερούντων τακτικῶν μελῶν· ἀποφεύγω δὲ νὰ ἐνδιατρίψω εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, διότι ἀρκούντως συνεζητήθη ἐν δυσὶ συνεδριάσεσι καὶ ἐξηντλήθη ἤδη. Ὅθεν, κύριοι, ἐπιτρέψατέ μοι, ἵνα εἰσέλθω εἰς τὴν ἔκθεσιν τῆς διαχειρίσεως τοῦ ταμείου.

Καὶ πρῶτον ἄρχομαι ἀπὸ τῶν ἐκτάκτων συνδρομῶν. Ὁ φιλολογικὸς σύλλογος ὁμολογεῖ χάριτας καὶ εὐγνωμοσύνην εἰς τοὺς ἑξῆς δωρητάς, οἵτινες διὰ τῶν συνδρομῶν αὐτῶν ὑποστηρίζουσι τὴν ἐθνικὴν καὶ εὐγενῆ ἀποστολὴν αὐτοῦ.

Ὁ ἀξιότιμος κ. Στ. Ζαφειρόπουλος προσήνεγκε Λ. ὀθ. 25, ὁ ἀξιότιμος κ. Ἀνδρέας Συγγρὸς ἐξ Ἀθηνῶν Λ. ὀθ. 30, ἡ εὐγενεστάτη κυρία χήρα Ἰωάννου Γεωργαντοπούλου ἐκ Γαλαζίου φρ. 500, ὁ ἀξιότιμος κ. Εὐστάθιος Εὐγενίδης Λ. ὀθ. 25, ὁ σεβαστὸς ἡμῶν ἑταῖρος κ. Δ. Ν. Ταμβάκος Λ. ὀθ. 10 καὶ ὁ ἐν Μασσαλίᾳ κ. Στ. Βλαστὸς Λ. ὀθ. 1. Τὸ ὅλον Λ. ὀθ. 112. 83.

Ἐξεδόθησαν 187 ἀποδείξεις τακτικῶν μελῶν διὰ τὸ τρέχον συλλογικὸν ἔτος· εἰσεπράχθησαν 125 μόνον τοῦ 29ου ἔτους καὶ 30 παρελθουσῶν χρήσεων τὸ ὅλον Λ. Τ. 155· ἐκ δικαιώματος δὲ διπλωμάτων Λ.Τ. 14.

Ἡ μερὶς «Ἔκτακτοι πιστώσεις» παρουσιάζει ἐφέτος τὸ ἀρκετὰ στρογγύλον ποσὸν Λ. Τ. 97.34 καὶ τοῦτο συνεπείᾳ τῶν ἐξόδων, τὰ ὁποῖα ἀνέλαβεν ὁ σύλλογος διὰ τὴν κηδείαν τοῦ ἀειμνήστου ἱδρυτοῦ τοῦ συλλόγου καὶ πρώην προέδρου Ἡρακλέους Βασιάδου. Ἀλλ' ὁ ἀείμνηστος καὶ φιλόπατρις ἡμῶν ἑταῖρος, μεριμνήσας γενναίως πρὸ τοῦ θανάτου του ὑπὲρ τοῦ πεφιλημένου αὐτῷ συλλόγου κατέλιπεν ὑπὲρ αὐτοῦ εἰκοσάφραγκα 361.50, τὰ ὁποῖα κατετέθησαν διὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του κ. Ι. Γκιόχα παρὰ τῇ ἐθνικῇ τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος διαρκῶς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου· κατὰ δὲ τὴν σημείωσιν τῆς εἰρημένης τραπέζης, ἥτις μετέτρεψε ταῦτα εἰς νέας δρ. παρήγαγον δρ. 8811.10, ὅπερ κεφάλαιον πρὸς 4 0/0 τὸ ἔτος ἀποφέρει τόκον περίπου νέας δρ. 350 ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, δι' ὅπερ ὀφείλει τῷ ἀοιδίμῳ δωρητῇ Ἡρ. Βασιάδῃ αἰδίον εὐγνωμοσύνην.

Τὸ τῆς θεατρικῆς παραστάσεως καθαρὸν προϊὸν ἀνέρχεται εἰς λίρας 106.69, καὶ τοῦτο κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται τῇ ἀόκνῳ μερίμνῃ τοῦ ἡμετέρου προέδρου ἐξοχωτάτου Καλλιάδου βέη καὶ τῇ γενναίᾳ συμπράξει τοῦ ἀξιοτίμου ἡμῶν ἑταίρου κ. Λεωνίδα Ζαρίφη καὶ πολλῶν ἄλλων ἀξιοτίμων ἑταίρων τοῦ συλλόγου καὶ ξένων.

Ἐν περιλήψει, κύριοι, αἱ εἰσπράξεις τοῦ ἐνεστῶτος συλλογικοῦ ἔτους ἀνῆλθον εἰς λίρας τ. 443.52 αἱ δὲ δαπάναι εἰς λίρας τ. 458.15 ὥστε ὑπάρχει ἔλλειμμα ἐκ λ. Τ. 14.63. Εὔχομαι δὲ ἀπὸ μέσης καρδίας, ὅπως ὁ διάδοχός μου ἔχῃ τὸ εὐτύχημα νὰ παρουσιάσῃ ὑμῖν κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος εἰσπράξεις πολὺ ἀνωτέρας τῶν τῆς ἐφετεινῆς χρήσεως».

ΠΙΝΑΞ διαχειρίσεως τοῦ ταμείου τῆς χρήσεως 1889-90 ἀπὸ 1ης μαΐου 1889 μέχρι τῆς 26ης ἀπριλίου 1890.

ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ			ΠΛΗΡΩΜΑΙ		
Ὑπόλ. χρήσεως 1888-89	Λ.Τ.	232.89	Εἰς διάφορα ἔξοδα	Λ.Τ.	69.39
Ἀπὸ γλωσσικὴν ὕλην	»	30.—	» ἔξοδα γραφείου	»	23.79
» Ζωγράφειον διαγώνισμα . .	»	100.—	» συντακτικὴν ἐπιτροπὴν . .	»	80.16
» Ὀδριτσάνην	»	30.—	» φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν .	»	13.73
» διάφορα ἔξοδα	»	35.—	» ἐκτάκτους πιστώσεις . . .	»	97.24
» συντακτικὴν ἐπιτροπὴν . .	»	9.90	» μισθοδοσίας	»	182.73
» μισθοδοσίας	»	» 08	» Ζωγράφειον διαγώνισμα . .	»	75.—
» ἐκτάκτους συνδρομάς . .	»	112.83	» πυρασφάλιστρα	»	12.92
» τακτικὰς συνδρομάς . . .	»	155.—	» ἀρχαιολογικὴν ἐπιτροπὴν .	»	1.11
» διπλώματα	»	14.—	» ἀναγνωστήριον	»	20.72
» θεατρικὴν παράστασιν (καθαρὸν προϊὸν)	»	106.69	» Ὀδριτσάνην	»	30.—
			» ἐπιστημονικὴν ἐπιτροπὴν .	»	1.34
			Ὑπόλοιπον εἰς μετρητὰ ἐν τῷ ταμείῳ	»	218.26
	Λ.Τ.	826.39		Λ.Τ.	826.39

ϛʹ Ὁ γενικὸς γραμματεύς, ἀπόντος τοῦ κ. Πετρακίδου, βιβλιοφύλακος, ἕνεκα ἀδιαθεσίας, ἀναγινώσκει τὴν ἐτησίαν ἔκθεσιν αὐτοῦ περὶ τῆς βιβλιοθήκης, ἔχουσαν ὧδε.

«*Κύριοι*.

Κληθεὶς τῇ εὐμενεῖ ὑμῶν ψήφῳ εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ βιβλιοφύλακος, παρέρχομαι κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ὡρισμένα, ὅπως ἐκθῶ τὰ ἐν αὐτῇ πεπραγμένα.

Ὁποία τις ἦν ἡ κατάστασις τῆς τοῦ ἡμετέρου συλλόγου βιβλιοθήκης, ὅτε ἀνετέθη μοι ἡ ἐπιμέλεια ταύτης, πάντες γνωρίζετε ἐκ τῆς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος σαφοῦς καὶ περιεσκεμμένης ἐκθέσεως τοῦ φίλου συναδέλφου καὶ προκατόχου μου κ. Θ. Σαλτέλη, ἥτις εἶνε προϊὸν μακρᾶς καὶ ἐντριβοῦς μελέτης αὐτοῦ περὶ τὰ τῆς βιβλιοθήκης, ἅτε πολλάκις βιβλιοφύλακος ταύτης διατελέσαντος. Πρὸς ταύτῃ ἓν μόνον ἔχω νὰ προσθῶ, ὅτι ἡ ὑπ' αὐτοῦ τότε δοθεῖσα καὶ μὴ ἐκτελεσθεῖσα ὑπόσχεσις τῆς συντάξεως μέρους ἢ καὶ ὅλου τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου τῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ βιβλιοθήκῃ βιβλίων ἐξετελέσθη κατὰ πλεῖστον μέρος τῇ συνεργασίᾳ καὶ τοῦ κ. Σαλτέλη.

Πρὶν δ' ἢ ἄρξωμαι τοῦ λόγου περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ζητήματος, ὀφείλω κατὰ καθῆκον νὰ γνωρίσω ὑμῖν τὰ βιβλία, ἅπερ προσεκτήσατο ἡ ἡμετέρα βιβλιοθήκη ἐκ προσφορᾶς διαφόρων κυβερνήσεων, ἐπισήμων ἱδρυμάτων, σωματείων καὶ φιλομούσων ὁμογενῶν καὶ ἀλλογενῶν· διότι τὸ ὑπομνῆσαι ὑμᾶς τὴν ἀνάγκην ἀγορᾶς χρησιμωτάτων βιβλίων δαπάνῃ τοῦ ἡμετέρου ταμείου κρίνω πάντῃ περιττόν, ἐπειδὴ πολλάκις ἐλέχθη ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου, γνωρίζω δέ, ὅτι ἀδυνάτων ἐρῶ, ἐπὶ ἓν δὲ καὶ μόνον θὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τοῦ μέλλοντος διαδόχου μου, τὴν ἀντὶ πάσης θυσίας ἀποστολὴν ἱκανῶν βιβλίων καὶ μάλιστα σπουδαίων εἰς τὸ βιβλιοδετεῖον.

Τὰ κατὰ τὸ ἔτος λοιπὸν τοῦτο δωρηθέντα ἡμῖν βιβλία, ἀναπληροῦντά πως τὰ μὴ παρ' ἡμῶν ἀγοραζόμενα, οὐ μόνον οὐχ ὑπολείπονται τῶν προσενεχθέντων εἰς πολλὰ προγενέστερα ἔτη, ἀλλὰ καὶ πλεονάζουσιν αὐτῶν. Μὴ ἐπιθυμῶν δὲ νὰ παρενοχλήσω τὰς ἀκοὰς ὑμῶν δι' ἀκριβοῦς ἀπαριθμήσεως τῶν τε βιβλίων καὶ τῶν δωρητῶν, ἀφοῦ τοῦτο γίνεται ἐν ταῖς τακτικαῖς τοῦ συλλόγου συνεδριάσεσιν, ἄσμενος ἀγγέλλω ὑμῖν, ὅτι ταῦτα συμποσοῦνται εἰς 584 σώματα, μικρά τε καὶ μεγάλα, ἐξ ὧν 208 σώματα, ἢ τόμοι 304 εἰσὶν ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἀοιδίμου ἀντιπροέδρου τοῦ συλλόγου Ι. Γεωργαντοπούλου, 44 τοῦ ἀείποτε ἐν τῇ μνήμῃ ἔχοντος τὸν ἡμέτερον σύλλογον κ. Χ. Παπαδοπούλου, 100 ἐναίσιμοι διατριβαὶ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἄλλης, 58 τοῦ τῆς Εἰδελβέργης, 58 τοῦ τῆς Βρεσλαυίας καὶ 18 τοῦ τῆς Ἐρλάγγης, 8 τόμοι ὑπομνημάτων τῆς βασ. ἀκαδημίας τῶν Βρυξελλῶν, 5 τοῦ ἐθνολογικοῦ γραφείου τῆς ἐν Οὐασιγκτῶνι σμιθσωνείου ἀκαδημίας καὶ 15 ἀνωνύμου. Πρὸς πάντας τοὺς δωρητάς, εἰ καὶ τὸ προεδρεῖον ἀπονέμει τάς τε εὐχαριστίας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ συλλόγου, ὀφείλομεν κατὰ καθῆκον καὶ σήμερον νὰ ἐκφράσωμεν δημοσίᾳ ταύτας.

Ἤδη δ' ἄρχομαι τοῦ λόγου περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ γεγονότος. Μικρὸν μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ συλλογικοῦ ἔτους ὁ σύλλογος ἀνέθηκεν εἰς εἰδικὴν ἐπιτροπὴν συνισταμένην ἐκ τῶν κ. Θ. Σαλτέλη, Λ. Λεβὰλ καὶ ἐμοῦ τὴν σύνταξιν τοῦ παρὰ πλείστων ἀπὸ πολλοῦ ποθουμένου ἀλλὰ πάντοτε ἀναβαλλομένου καταλόγου τῶν βιβλίων τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης, ἔργου χρησιμωτάτου μέν, ἀλλ' ἐπιμόχθου καὶ χρόνου μακροῦ δεομένου. Τοῦ ἔργου τούτου ἡ ἐπιτροπὴ μετὰ θάρρους ἐπελάβετο, συνεχῶς καθ' ὅλον τὸ θέρος ἐργαζομένη καὶ αὐτὸν τὸν τῆς ἀναπαύσεώς της καιρὸν θυσιάζουσα μέχρι σεπτεμβρίου ἀρχομένου, ὅτε διεκόπη ἡ ἐνδελεχὴς ἐκείνη ἐργασία, ἅτε τῶν μελῶν αὐτῆς ἤδη σχολαζόντων, ἀλλὰ καὶ πάλιν ὑποκλεπτόντων τὸν ὑπολειπόμενον αὐτοῖς χρόνον. Ἀλλὰ πρὸς σύνταξιν τοῦ καταλόγου ἀπαραίτητος ἦν ἡ ἐκ τῆς οἰκείας θέσεως μετάθεσις τῶν βιβλίων πρὸς ἀντιπαραβολὴν τῶν τίτλων τῶν βιβλίων πρὸς τὰ δελτία, ὧν οὐκ ὀλίγα ἦσαν ἐλλιπῆ ἢ ἐσφαλμένως ἀντιγεγραμμένα, ὡς ἐναργῶς κατεδείχθη. Ἠδύνατο τῷ ὄντι ἡ ἐπιτροπή, ἂν ἤθελε νὰ συντάξῃ ἐπιπολαίως καὶ ἐν βραχεῖ τὸν κατάλογον, λαμβάνουσα ἅπαντα τὰ δελτία ἰδιαιτέρως νὰ συντάξῃ ἐξ αὐτῶν καὶ μόνων τοῦτον ἄνευ ἀντιπαραβολῆς. Ἑπόμενον δ' ἦν, ὅτι ἡ ἐκ τῆς θέσεως μετατόπισις τοῦ βιβλίου θὰ ἐπήνεγκε σύγχυσιν καὶ ἀταξίαν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ, ἣν ἡ ἐπιτροπὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ἄρῃ διὰ μαγικῆς ῥάβδου, διότι ἄλλαι σπουδαιότεραι ἀσχολίαι, αἱ ἐπιπολάζουσαι νόσοι καὶ τὸ βραχὺ τῆς ἡμέρας, ἀπέστησαν αὐτὴν τοῦ ἔργου, ἀναμένουσαν τὸν κατάλληλον καιρὸν πρὸς ἄρσιν τῆς ἐπικρατησάσης ἀταξίας, ὅπερ

ὅση αὐτῇ δύναμις καὶ ἔπραξεν ἐλθόντος τοῦ καιροῦ. Τὴν ἀταξίαν ταύτην ἐπωφελούμενοί τινες, ὧν ὁ πολὺς τοῦ συλλόγου ζῆλος κατέφαγεν αὐτούς, καλῶς μελετήσαντες τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως πικρὰς κατετόξευσαν μομφὰς κατὰ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ ταῦτα ἀπόντων καὶ τῶν τριῶν ἐκ τῆς συνεδριάσεως; ὅπερ καὶ μόνον ἱκανὸν εἶναι χαρακτηριστικόν, ἀγνοοῦντες ἴσως οἱ κύριοι οὗτοι, ὅτι ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν ἐπὶ μῆνας ὅλους κλείονται αἱ βιβλιοθῆκαι καὶ οὐδενὶ ἐπιτρέπεται ἡ εἰς αὐτὰς εἴσοδος.

Θαρρούντως λοιπὸν δύναμαι ν' ἀναγγείλω τοῖς φίλοις ἑταίροις τοῦ συλλόγου, ὅτι τὰ 3/4 τῆς ὅλης ἐργασίας εἶναι ἤδη τετελεσμένα ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς, διότι τὰ πλεῖστα τῶν βιβλίων εἶναι κατατεταγμένα εἰς τὴν προσήκουσαν ἑκάστῳ ἐπιστήμην ἢ τέχνην, καὶ τὰ ἡμίση τῶν δελτίων ἀντιγεγραμμένα ἐν τῷ οἰκείῳ καταλόγῳ κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν καὶ τὴν προσήκουσαν ὑποδιαίρεσιν· ὑπολείπονται δὲ μόνον τὰ περιοδικά, αἱ ἐκθέσεις καὶ οἱ λόγοι ἐπισήμων ἱδρυμάτων καὶ ἀδελφοτήτων, τὰ διάφορα, ἱκαναὶ ἐναίσιμοι διατριβαὶ (διότι αἱ πλεῖσται ἐνεγράφησαν ἐν τῇ οἰκείᾳ ἐπιστήμῃ), ὀλίγα δελτία πρὸς ἀντιπαραβολὴν πρὸς τοὺς τίτλους τῶν βιβλίων καὶ ἡ ἀντιγραφὴ τῶν ἀντιπαραβληθέντων καὶ ὑπολειπομένων δελτίων ἐν τῷ οἰκείῳ καταλόγῳ.

Ἐκ τῶν εἰρημένων κατάδηλον ἤδη γίνεται, ὅτι τὴν ἐπὶ μικρὸν κρατήσασαν ἀταξίαν μετ' οὐ πολὺ θὰ διαδεχθῇ ἡ τάξις καὶ πάντες θ' ἀνομολογήσωσι τὰ μεγάλα πλεονεκτήματα, ἅπερ θὰ παράσχῃ τοῖς τὴν βιβλιοθήκην ἐπισκεπτομένοις ὁ κατάλογος.

Τοιοῦτον, κύριοι, τὸ οἰκοδόμημα, ὅπερ ἡ ἐπιτροπὴ ἐπεχείρησε μὲν ν' ἀνεγείρῃ τέλειον, ἀλλ' ἐλλείψει χρόνου δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποπερατώσῃ, ἐφ' ᾧ καὶ σήμερον ἐξαιτεῖται τὴν συγγνώμην τοῦ συλλόγου· κατέθηκεν ὅμως στερρὰ τὰ θεμέλια καὶ ἤγειρε τοὺς τοίχους ἰσχυροὺς ἀλλ' οὐχὶ καὶ μέχρι τῆς κορυφῆς, καταλείπει δὲ τὴν συμπλήρωσιν καὶ ἐπιστέγασιν τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος εἰς τὸν μέλλοντα διάδοχόν μου, ᾧ εὔχεται τελείαν ἐπιτυχίαν. Γένοιτο.

Ἐπὶ τούτοις ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας πάντας τοὺς ἀναγνόντας τὰς ἐκθέσεις, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΝΑ'

(Ἔκτακτος)

τῆς 29 Ἀπριλίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀρχαιρεσίαι.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἐκτάκτου συνεδριάσεως τῆς 25 Ἀπριλίου, ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι πρόκειται ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ, κατὰ τὸν κανονισμόν, ἡ ἐκλογὴ τῶν κοσμητόρων τοῦ νέου συλλογικοῦ ἔτους.

Ὁ κ. Μαλιάδης λέγει, ὅτι ἐπειδὴ πρόκειται περὶ ἀρχαιρεσιῶν, δέον νὰ ἀναγνωσθῇ ὁ κατάλογος τῶν παρόντων μελῶν.

Ὁ κ. Σαλτέλης λέγει, ὅτι πρὸς τοῦτο δέον τὸ προεδρεῖον νὰ ἔχῃ παρ' ἑαυτῷ τὸ περιοδικὸν τοῦ συλλόγου καὶ τὰ στελέχη τῶν πληρωμῶν, ὅπως ἐξελεγχθῇ, ἂν οἱ παρόντες ἐπλήρωσαν τὰς ἐτησίους αὐτῶν συνδρομὰς καὶ ἑπομένως εἶναι μέλη τοῦ συλλόγου καὶ ἔχουσι τὸ δικαίωμα ἐκλογέων καὶ ἐκλεξίμων.

Θορύβου γενομένου καὶ πολλῶν αἰτουμένων τὸν λόγον, ὁ πρόεδρος οὐδενὶ διδοὺς αὐτὸν δηλοῖ, ὅτι οἱ ψηφοφοροῦντές εἰσιν ἐγγεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς παρουσίας.

Ὁ κ. Δ. Γενήδουνιας λέγει, ὅτι ἐπειδὴ οἱ παρόντες εἶναι ἐγγεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς παρουσίας, καθὰ διεκήρυξεν ὁ κ. πρόεδρος, ἂν τινες τούτων δὲν εἶναι μέλη τοῦ συλλόγου, τὴν εὐθύνην θέλει ὑπέχει τὸ προεδρεῖον.

Ἐπὶ τούτοις ἄρχεται ἡ ψηφοφορία ψηφοφορούντων 103 καὶ ἀναδεικνύονται διὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1890-91

Πρόεδρος μὲν ὁ κ. Κ. Καλλιάδης.

Ἀντιπρόεδροι δὲ οἱ κκ. Χρ. Χατζηχρήστου καὶ Ἀθ. Πηνιατῶρος.

Γενικὸς γραμματεύς, ὁ κ. Θ. Σαλτέλης.

Εἰδικὸς γραμματεύς, ὁ κ. Ἀχ. Χρηστίδης.

Λογιστής, ὁ κ. Διον. Κοντογεώργης.

Βιβλιοφύλαξ, ὁ κ. Ν. Παπαγιαννόπουλος.

Ἐπιμεληταὶ δέ, τῶν μὲν ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν ὁ κ. Πελοπίδας Κούππας, τῆς δὲ ὀργανοθήκης ὁ κ. Β. Ρίτσος ἰατρός.

Εἶτα τῇ προτάσει τοῦ προεδρείου ἀνεδείχθησαν μέλη τῶν διαφόρων ἐπιτροπῶν, τῆς

Ἀνθρωπολογικῆς.

Χρηστίδης Ἀγ., Κελαϊδίτης Κ., Κούππας Π., Λιμαράκης Λ., Ναοὺμ Ι., Περδικίδης Κ., Ρίτσος Β., Σκωτίδης Ν.

Ἀρχαιολογικῆς.

Βεγλερῆς Γ., Calvert, Curtis C. G., Κούππας Π., Long A., Μανσούρωφ Π., Millingen A., Mordtmann A., Περδικίδης Κ., Pretextat, Σαλτέλης Θ., Σιδερόπουλος Ξ., Σμυρνώφ Α.

Ἐκπαιδευτικῆς.

Βαλσαμάκης Κ., Βακαλόπουλος Κ., Ἰάλεμος Ὀδ., Κοντογεώργης Διον., Παπαγιαννόπουλος Ν., Ποπέσκος Ε., Σαλτέλης Θ., Χατζηχρήστου Π., Ἀνδρεάδης Ὀδ.

Ἐπιστημονικῆς.

Ἀκεστορίδης Γ., Ἀπέργης Π., Ἀμπελίδης Μ., Μακρῆς Κ., Μαλιάδης Δ., Μαυρογορδᾶτος Φρ., Πηνιατῶρος Ἀθ., Πουλουλίδης Γ., Ρίτσος Β., Χατζηχρήστου Π.

Οἰκονομικῆς.

Βαλλιᾶνος Β., Βελλογιάννης Μ., Γκιὼν Ι., Κοντογεώργης Δ., Μακρῆς Κ., Μηλιώτης Δ., Μπλέσσας Ν., Πρώϊος Π., Φωτιάδης Ν., Χατζόπουλος Ι.

Συντακτικῆς.

Παπαρρούσης Π., Πετρακίδης Π., Σουλλίδης Ν.

Φιλολογικῆς.

Ἀσπριώτης Ι., Οἰκονομίδης Δ., Παρίτσης Κ., Πετρακίδης Π., Σαλτέλης Θ., Τάγης Φ., Χατζηχρήστου Χρ.

Ἐλεγκτικῆς.

Ἐλπίδης Γ., Μαυρογορδᾶτος Φρ., Ψωμιάδης Κ.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΝΒ΄

(Τακτική)

τῆς 30 Ἀπριλίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς 9 ἀπριλίου α) ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τῶν κ. Lorentz καὶ Keil, βιβλιοπωλῶν, αἰτουμένων τρία ἀντίτυπα τοῦ ἀρχαιολογικοῦ παραρτήματος τοῦ ΙΔ΄ τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Στεφάνου Ζαφειροπούλου, ἐκ Μασσαλίας, ἀποστέλλοντος αἰτήσει τοῦ συλλόγου, δύο ἀντίτυπα τῶν δαπάνῃ αὐτοῦ ἐκδοθέντων γεωγραφικῶν πινάκων ὑπὸ Η. Kiepert, τὸ μὲν διὰ τὴν σχολὴν τοῦ χωρίου Καπὲρ-βαξὲ τῆς ἐπαρχίας Κυζίκου, τὸ δὲ ἀφίησι τῷ συλλόγῳ, ὅπως διαθέσῃ αὐτὸ κατὰ βούλησιν.

Τῆς φιλολογικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς, γνωμοδοτούσης ἐπὶ τῆς παραπεμφθείσης αὐτῇ τελευταίας ἐπιστολῆς τοῦ κ. Ζωμαρίδου, περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Αἰσχύλου ὑπὸ Ν. Wecklein πραγματευομένης, καὶ συνιστώσης τὴν ἀποστολὴν ἀπαντήσεως κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιτροπῆς.

Τῆς ἐνταῦθα γαλλικῆς πρεσβείας, προσκαλούσης τὸν σύλλογον νὰ παραλάβῃ δι' ἀντιπροσώπου του ἐπὶ ἀποδείξει καὶ ἐπὶ πληρωμῇ τῶν ἀπὸ Παρισίων μέχρι Κωνσταντινουπόλεως ἀκολουθησάντων ἐξόδων σὺν τῷ δασμῷ ἐκ φρ. 18 τὸ παρ' αὐτῇ κιβώτιον, περιέχον τὰς ἐπετηρίδας τοῦ ἐν Παρισίοις πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων συλλόγου.

Τῶν φοιτητῶν τοῦ πανεπιστημίου Montpellier, αἰτουμένων ταχεῖαν ἀπάντησιν εἰς τὰς ἑπομένας αὐτῶν ἐρωτήσεις:

1) Πέμψει ὁ σύλλογος ἀντιπροσωπείαν εἰς τὰς πανεπιστημιακὰς ἑορτάς;

2) Ἐκ πόσων μελῶν σύγκειται ἡ ἀντιπροσωπεία αὕτη;

3) Σημειωθήτωσαν τὰ κύρια ὀνόματα καὶ ἐπίθετα τῶν ἀντιπροσώπων ἢ τοῦ ἀντιπροσώπου, εἰ δυνατόν.

4) Πόθεν εἰσελεύσονται εἰς τὸ γαλλικὸν ἔδαφος.

Αἱ αἰτούμεναι πληροφορίαι εἰσὶν αὐτοῖς λίαν ἀναγκαῖαι, ὅπως ἐπιτύχωσιν ἔκπτωσιν τῶν ναύλων τῶν γαλλικῶν σιδηροδρόμων πρὸς ὄφε-

λος τῶν εἰς τὰς πανεπιστημιακὰς ἑορτὰς προσελευσομένων ξένων ἀντιπροσώπων.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι τῶν δύο γεωγραφικῶν χαρτῶν, οὓς ὁ κ. Ζαφειρόπουλος ἀπέστειλεν ἡμῖν ὁ μὲν εἰς ἀποσταλήσεται εἰς Καπὲρ-Βαξὲ τῆς Κυζίκου, ὁ δ' ἕτερος θέλει μείνει ἐν τῷ συλλόγῳ· καὶ ὅτι τὸ κιβώτιον τὸ ἀποσταλὲν τῷ συλλόγῳ ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλλην. σπουδῶν συλλόγου θέλει ληφθῇ ἐκ τῆς ἐνταῦθα γαλλικῆς πρεσβείας.

β΄) Ἀναγινώσκεται ἡ ἐπιστολὴ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, δι' ἧς προτείνει αὕτη νὰ γραφῇ τῷ κ. Ζωμαρίδῃ, ὅπως πέμψῃ τοὺς ὅρους τοῦ τυπογράφου περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Δ΄ τόμου τῆς Ζωγραφ. βιβλιοθήκης, τοῦ ὑπὸ τοῦ γυμνασιάρχου κ. Wecklein ἐκδοθησομένου, καὶ τὰ τυπογραφικὰ δοκίμια· ἡ πρότασις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς τεθεῖσα εἰς ψηφοφορίαν γίνεται δεκτή.

γ΄) Ὁ κ. Prétextat ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ γαλλιστὶ ἐπιγραφομένην «l'éconographie orthodoxe».

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΝΒ΄

(Ἔκτακτος)

τῆς 5 Μαΐου 1880.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Μὴ ὑπαρχόντων ἑτοίμων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α΄) ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἑλληνικοῦ διδασκαλικοῦ συλλόγου, αἰτουμένου τὴν σειρὰν τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου ἀπὸ τοῦ ΙΖ΄ τόμου καὶ ἐφεξῆς καὶ ὑποσχομένου νὰ πέμψῃ τῷ συλλόγῳ εἴ τι ἐλλείπει αὐτῷ ἐκ τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ «Πλάτωνος».

Τοῦ κ. Ε. Ζωμαρίδου, ἐκ Λειψίας, συνιστῶντος, ὅπως ὁ σύλλογος τελειωτικὴν λάβῃ ἀπόφασιν πρὸς ἔναρξιν τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ ἀπὸ ἑπτὰ μηνῶν ἑτοίμου ὄντος χειρογράφου τοῦ Α΄ τόμου τοῦ Αἰσχύλου.

Τοῦ κ. Κ. Ν. Ζωγραφάκη, ἐξ Ἀθηνῶν, αἰτουμένου, ὅπως ἀνακοινωθῇ αὐτῷ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὑποβληθείσης εἰς τὸ Ζωγρ. διαγώνισμα γλωσσικῆς ὕλης αὐτοῦ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος «ὁ μῦθος περὶ τοῦ θανάτου τῆς Σαπφοῦς».

Τῆς ὑπὲρ τῆς μεγ. τοῦ γένους σχολῆς ἀδελφότητος Ξηροκρήνης προσκλητήριος εἰς τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἑορτήν.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι ἀποδέχεται τὸ προεδρεῖον τὴν πρόσκλησιν τῆς ἀδελφότητος «Ξηροκρήνης» καὶ παρακαλεῖ καὶ τὰ μέλη νὰ παραστῶσι. Προτείνει δὲ καὶ ὁ σύλλογος παραδέχεται, ὅπως δοθῶσι τὰ αἰτούμενα τῷ ἐν Ἀθήναις διδασκαλικῷ συλλόγῳ.

β΄) Ὁ κ. Σαλτέλης, εἰσηγητὴς τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν περὶ τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος ἔκθεσιν, ἔχουσαν ὧδε.

«Φίλοι ἑταῖροι.

Ἡ φιλολογικὴ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἐπιτροπὴ ἐρχομένη σήμερον διὰ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς, ἵνα τὴν ἑαυτῆς κρίσιν περὶ τοῦ Ζωγραφείου ἀγῶνος ὑποβάλῃ ὑμῖν, καθῆκον ἱερὸν ἡγεῖται ὅτι ἐκπληροῖ δάκρυ θαλερὸν λείβουσα ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ πολυκλαύστου σοφοῦ αὐτῆς προέδρου, τοῦ ἀοιδίμου Ἡρακλέους τοῦ Βασιάδου, τοῦ ἱδρυτοῦ καὶ τοῦ ἐθνωφελοῦς τούτου ἀγῶνος, τοῦ περὶ τῆς συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος ἐν τῇ γλώσσῃ καὶ τῷ βίῳ τοῦ νῦν ἑλλην. λαοῦ, εὐχομένη, ὅπως μὴ ὁ θάνατος τοῦ πολυτίμου ἀνδρὸς λείαν Μυσῶν καταστήσῃ καὶ τὸν προσφιλῆ αὐτῷ παῖδα, τὸν ἡμέτερον σύλλογον, ἀλλ' ἡ δεξιὰ τοῦ Ὑψίστου χεὶρ διαφυλάττῃ μὲν αὐτὸν ἐσαεὶ ἀλώβητον πάσης ἐχθρικῆς καὶ μισοκάλου ἐπηρείας καὶ πάσης δηλητηριώδους πνοῆς, προάγῃ δὲ ἀεὶ ἐπὶ τὰ κρείττω καὶ βελτίω πάσας τὰς ἐθνωφελεῖς αὐτοῦ ἐργασίας πρὸς δόξαν ἀΐδιον τῶν ἱδρυσάντων καὶ γενναίως ὑπὲρ αὐτοῦ ἀθλησάντων μεγαλοπηβόλων ἀνδρῶν.

Νῦν δὲ προβῶμεν εἰς τὴν ἔκθεσιν ἡμῶν.

Αἱ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀποσταλεῖσαι τῷ συλλόγῳ συλλογαὶ ζώντων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος ἐν τῇ γλώσσῃ καὶ τῷ βίῳ τοῦ νῦν ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰσὶ 13 αἱ πᾶσαι. αἱ ἑπόμεναι·

1) Ἡ ὑπὸ Σωσιπάτρου Δημοσθενοπούλου φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν «Κοραῆς» ἤτοι συλλογὴ ζ. μν. τῆς ἀρχ. γλώσσης ἐκ τῆς τοῦ λαοῦ (τῆς Σηλυβρίας καὶ Κεσσάνης) συλλεχθέντων.

2) Ἡ ὑπὸ Εὐστρατίου Δράκου «συλλ. ζ. μν. ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ μοσχοννησιακοῦ λαοῦ».

3) Ὁ ὑπὸ Ἰωάννου Ζωγραφάκη «μῦθος περὶ τοῦ θανάτου τῆς Σαπφοῦς».

4) Ἡ ὑπὸ Θεμιστ. Παστιάδου «συλλ. τῶν ἀνὰ τὸν Πόντον ἢ ἀκριβέστερον εἰπεῖν τῶν ἐν Ὀρδοῦ (Κοτυώροις) ζ. μν. τῆς ἀρχ. ἑλληνικῆς γλώσσης.

5) Ἡ ὑπὸ Κωνσταντίνου Κουρτίδου καὶ Γεωργίου Κωνσταντινίδου «συλλ. ζ. μν. τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ τῶν πέριξ αὐτῆς λαλουμένης».

6) Ἡ ὑπὸ Γ. Παπαδοπούλου «συλλ. δημοτικῶν ᾀσμάτων, παραμυθίων κλπ. τοῦ ἐν Νισύρῳ ἑλλ. λαοῦ».

7) Τὰ ὑπὸ Παναγ. Μακρῆ «τεύχη δύο, Α' καὶ Β' περιέχοντα λέξεις τῆς δημώδους γλώσσης, παραμύθια, παροιμίας, ᾄσματα κλπ. τῆς κωμοπόλεως Κατιρλί».

8) Τὰ ὑπὸ Παπᾶ Ἰωάννου Μανωλακάκη «δημοτικὰ ᾄσματα, παροιμίαι, φρασεολογίαι καὶ αἰνίγματα τῆς νήσου Καρπάθου».

9) Τὸ ὑπὸ Ἀντωνίου Πουλάκη «Ἄργενον, ἤτοι συλλ. ζ. μν. ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἐπαρχιακοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον λαοῦ, ἰδίᾳ δὲ τῆς Κάτω Παναγίας Ἐρυθραίας».

10) Ἡ «ἀπὸ τὸ γιατρὸ Δημήτρη Πουλάκη γλῶσσα μιᾶς γωνιᾶς τῆς Ἑλλάδας».

11) Ἡ ὑπὸ Κλεοβούλου Κοκκολάτου «συλλογὴ λέξεων, φράσεων, παροιμιῶν καὶ παραμυθίων θρᾳκικῶν».

12) Αἱ ὑπὸ Κ. Κανελλάκη «σημειώσεις ἐπὶ τῶν ἀτάκτων Ἀδαμ. Κοραῆ».

13) Ἡ ὑπὸ Νικολάου Χρήστου «συλλογὴ παροιμιῶν καὶ φράσεων θρᾳκικῶν».

Αὗται εἰσιν αἱ ἐφέτος ἀποσταλεῖσαι συλλογαὶ γλωσσικῆς ὕλης, εἰς ὧν τὴν βραχεῖαν ἀνάλυσιν προβαίνομεν.

1) Ἡ ὑπὸ Νικολάου Χρήστου σπουδαστοῦ συλλογὴ συνίσταται εἰς παροιμίας καὶ φράσεις 216, αἵτινες, πλὴν ὀλιγίστων, οἷαι ἡ «Ἐκεῖ ποῦ δένῃ ὁ Θῃός τὸ σακκί, πέρνῃ ὁ διάολος τ' ἀλεῦρ», καὶ ἡ «ἐκεῖ ποῦ μᾶς χρωστοῦσαν, μᾶς πῆραν καὶ τὸ βῶδ'. καὶ γῃὰ τὸν τόκο μᾶς ἔδωσαν κλωτσῃαίς», καὶ ἡ «Κυρῃακὴ χοροπηδήστρα καὶ δευτέρα μουρμουρίστρα», αἱ λοιπαὶ πᾶσαι γνωστόταται μὲν καὶ κοινόταταί εἰσιν, ἀλλ' εἰλικρινῶς ἐκ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ καὶ οὐχὶ ἐκ προδεδημοσιευμένων συλλογῶν ἀντεγράφησαν, ὅπερ καταδεικνύεται πρὸ πάντων ἐκ τῆς ἀστόχου πολλῶν τούτων ἑρμηνείας. Ὁ συλλογεὺς ἐπεδείξατο μὲν πολλὴν προθυμίαν πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ προγράμματος τοῦ συλλόγου δὲν κατώρθωσεν ὅμως τοῦτο ἐντελῶς ὑστερήσας κατά τε τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιὸν τῆς ὕλης. ἣν καὶ μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς κατέταξε καὶ ἡρμήνευσεν, ὅπερ αἰτία ἐγένετο καὶ ἀνορθογραφιῶν καὶ δὴ ἐπὶ τῶν ἑρμηνευομένων παροιμιῶν καὶ φράσεων, πρὸς δὲ καὶ ἄνευ ἐμβριθοῦς μελέτης καὶ κατανοήσεως τοῦ βάθους τῶν ἐννοιῶν τῶν παροιμιῶν· καὶ εἴ τις ἀνάγκη παραθέσεως παραδειγμάτων τινῶν, ἀναφέρομεν τάδε: τὴν παροιμίαν «ἔβαλαν τὸν τρελλό, νὰ βγάλῃ τὸ φεῖδι ἀπὸ τὴν τρύπα» ἑρμηνεύων κρίνει, ὅτι λέγεται περὶ τῶν ἀκαταλλήλως τιθεμένων εἰς ὑποθέσεις, ἐν αἷς ἡ διαχείρισις εἶναι δύσκολος καὶ λεπτή, ἐνῷ διάφορος ἡ ἔννοια καὶ ἡ χρῆσις τῆς ἐν λόγῳ παροιμίας, λεγομένης ὡς γνωστὸν μᾶλλον ἐπὶ τῶν νοημόνων, οἵτινες ἐν τῇ σοφίᾳ καὶ ἐμπειρίᾳ αὐτῶν καλῶς γινώσκοντες τὸ ἐπικίνδυνον ἐπιχειρήσεώς τινος ὠθοῦσιν ἐπιτηδείως τοὺς μικρόνοας εἰς αὐτὴν προφυλάσσοντες οὕτως ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν κινδύνων· τὴν δὲ παροιμίαν «Ἡ γίδα ὅσο ψωριάζει, τόσο σηκώνει τὴν οὐρά της» νομίζων ταὐτόσημον τῇ «Ἡ γίδα ὅταν θέλῃ νὰ τὴν δείρῃ ὁ τσομπάνης, πηγαίνει καὶ ξύεται 'ς τὴν βέργα του» ἑρμηνεύει οὕτω, ὅτι πολλάκις πολλοὶ ὁποιονδήποτε (γράφε πάντα) τρόπον μεταχειρίζονται, ὅπως δυσαρεστήσωσί τινα καὶ ὑβρισθῶσιν ἢ καὶ τιμωρηθῶσιν, ὡς οἱ παῖδες π. χ. καὶ οἱ μαθηταί· ἀλλά, καθ' ἡμᾶς. δὲν ἐνεβάθυνεν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς παροιμίας, ἥτις σημαίνει, ὅτι ὁ φύσει φιλότιμος ἄνθρωπος. ὅσῳ πενέστερος καθίσταται, τοσούτῳ μᾶλλον μένει ἄκαμπτος ὥστε μὴ ταπεινωθῆναι· καὶ πολλὰς ἄλλας παροιμίας ἀνεπιτυχῶς ἑρμηνεύει.

2) Ἡ δὲ συλλογὴ τοῦ Σωσιπάτρου Δημοσθενοπούλου ἐκ Σηλυβρίας, ἱκανῶς πλουσία, περιέχει· 1) αἰνίγματα 26, πάντα κοινὰ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι. 2) καθαρογλωσσήματα 13 καὶ δύο λογοπαίγνια· 3) παροιμίας καὶ φρασεολογίας 315, τὰς πλείστας κοινάς· 4) εὐχὰς καὶ κατάρας 15, κοινὰς καὶ συνήθεις· 5) χαιρετισμοὺς 11, κοινοτάτους· 6) δεισιδαιμονίας 22· 7) ποιήματα διάφορα, οἷον δημώδη ᾀσμάτια, νανουρίσματα καὶ ἄλλα τινά, ἐν οἷς ἐξέχει τὸ γνωστὸν τῆς μάννας μὲ τοὺς ἐννῃὰ γυῃούς, ἀλλ' ἱκανῶς παρηλλαγμένον· 8) παράδοσιν μίαν. 9) παραμύθια 2, τ' ἀρνάκι καὶ τὸν βασιλικόν· 10) ἡμερολόγιον, ἤτοι προλήψεις περὶ ἑκάστης ἑορτασίμου ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ. 11) λῃανοτράγουδα δίστιχα 55. 12) λεξιλόγιον, περιέχον ὑπὲρ τὰ 150 μὲν κύρια ὀνόματα, τὰ πλεῖστα γυναικῶν, ὧν τινα ἀξιοσημείωτα· οἷον Ἀηδονῃά, Ἀτίμητη, Ἀφειδοῦ, Ἀφράτη, Γραμματοῦ καὶ Γραμμα-

τένια, Διαλεχτή, Διαφαντώ, Ζουγραφένια, Καλοῦδα, Καταφυγή, Κελαϊδινή, Καθαρή, Λουλοῦδα, Λιγερή, Λιθαροῦ, Μελιτοῦ, Μόρφη, Νησιά, Ὀργοῦ, Πρεπή, Σταλαχτή, Φιβρώ, Χιονοῦ, Χαριτωμένη, Χρυσοτίμη, κλπ. καὶ 15 οἰκογενειακὰ ὀνόματα. 13) Ὀνόματα χωρίων καὶ τοποθεσιῶν 25. 14) λεξιλόγιον ἐκ λέξεων 65, ὧν αἱ πλεῖσται ἐπιχωριάζουσαι, οἷον ἀξῶνι=ἄξων τῆς ἁμάξης. ἀχυρόδρομος = γαλαξίας, ἀβτσίδες = ἀψίδες τῶν τροχῶν τῆς ἁμάξης, βρούστουλλα=φυτὸν ἐδώδιμον, καμύω=κλείω τοὺς ὀφθαλμούς, ἀρχοντούλης, μεσούλης, πατούλης=ὁ ἐν τῇ ἀρχῇ, τῷ μέσῳ, τῷ τέλει πράξεως ὤν, τοῦμπα =ὕψωμα, τύμβος, κλπ.

Ὁ φιλόπονος συλλογεὺς ἀπέφυγε μὲν ν' ἀποδυθῇ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἑρμηνείας πολλῶν χρηζόντων τοιαύτης, κατέγραψεν ὅμως ἱκανὰ τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας τέως ἄγνωστα ἢ μετὰ παραλλαγῆς τινος προεκδοθέντα.

3) Ἡ δὲ Κλεοβ. Κοκκολάτου θρᾳκικὴ συλλογὴ πλουσία μέν ἐστι τὴν ὕλην, ἅτε περιλαμβάνουσα 555 λέξεις, αἷς παρενείρονται καὶ παροιμίαι καὶ παροιμιώδεις φράσεις, συνοδευομένας πάσας ὑπὸ τῆς προσηκούσης ἑρμηνείας, καὶ 4 παραμύθια, ἀλλ' ὀλίγα σχετικῶς περιέχει τὰ νέα καὶ ἄγνωστα καὶ ἐπιχωριάζοντα ἐν Θρᾴκῃ, τῶν πλείστων λέξεων οὐσῶν κοινοτάτων παντὶ τῷ ἑλληνικῷ.

4) Ἡ δὲ τῶν κ. Κ. Κουρτίδου καὶ Γ. Κωνσταντινίδου συλλογὴ ἐξ Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν πέριξ οὐ μόνον πλουσία καθ' ὕλην ἐστὶν ἀλλὰ καὶ κατ' εἶδος μεγάλην ἐν τοῖς πλείστοις φαίνεται ἔχουσα ἀξίαν. Περιέχει δὲ 1) λεξιλόγιον συγκείμενον ἐκ 300 λέξεων, ὧν αἱ πλεῖσται ἰδιάζουσιν ἐν τοῖς περιχώροις τῆς Ἀδριανουπόλεως· 2) παραμύθια 4 φέροντα τὰς δε τὰς ἐπιγραφάς: α) ὁ μῦθος τοῦ Ραμψινήτου καθ' Ἡρόδοτον· β') πετεινὸς κι' ἀλεποῦ· γ') τοῦ Σπουριτοῦδ', δ') φτωχὸς καὶ ἄρχοντας. Τὰ παραμύθια ταῦτα εἰσὶ σημαντικὰ καὶ ἄξια μελέτης, καὶ μάλιστα τὸ πρῶτον, ὅπερ μετὰ πολλῆς τῆς χάριτός ἐστιν ἐκτεθειμένον. 3) Παροιμίαι καὶ φράσεις 188, ὧν πολλαὶ εἰσὶ λίαν κοιναί, οἷον, Ἄρης μάρης κουκουννάρης κὴ τοῦ μπογιατζῆ οὐ κόπανους. Σὰν τῆς παλαβῆς τὰ μαλλιά. Τράβα γέρο, διάβολε, τώρα στὰ γηράματα, ἣν ὅμως ὁ συλλογεὺς παραφθείρει, νομίζομεν, εἰς: Τράβα, γέρο, διάβουλου, τώρα 'ς τὰ γηράματα. Ὅπου κόσμος καὶ Κουσμᾶς. Δύο γαϊδάροι μάλωναν γιὰ ξένη ἀχυριώνα. Ἄλλα λόγια ν' ἀγαπιούμαστε. Εἶπ' ὁ γαϊδαρους τοὺν πητεινὸ κηφάλα κτλ. 4) ᾄσματα καὶ ποιήματα 39 ποικίλης ὕλης. Πολλὰ τούτων εἰσὶ γνωστὰ ἤδη τῷ συλλόγῳ ὑπ' ἄλλων συλλογέων προαποσταλέντα, ὡς π.χ. ἡ ἀκροστιχίς, ἀξιόλογον ἄλλως ποίημα ὑπόθεσιν ἔχον τὰ πάθη καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ· 5) δίστιχα 68, καὶ τούτων πολλὰ γνωστὰ ἤδη· 6) αἰνίγματα 15, ὧν ὀλίγα ἄγνωστα· 7) λογοπαίγνια 5, κοινά· 8) εὐχὰς καὶ κατάρας καὶ ἐπῳδὰς 51, ὧν τινες πολλὴν ἔχουσιν ἀξίαν, ἀλλὰ καὶ τινές εἰσι κοινόταται· 9) ἤθη καὶ ἔθιμα 21 ἀναφερόμενα εἰς προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας, λίαν σπουδαῖα φαινόμενα, μάλιστα τὰ τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, ἅτε πολλαχῶς διαφωτίζοντα τὰς ἕξεις καὶ τὸν ὅλως φανταστικὸν τρόπον τῆς ἀντιλήψεως πολλῶν φαινομένων τοῦ τε φυσικοῦ καὶ ἠθικοῦ κόσμου. Τοιαύτη καὶ ἡ συλλογὴ τῶν κ. Κουρτίδου καὶ Κωνσταντινίδου, πολύτιμον καὶ οὐκ ὀλίγον πρωτότυπον καὶ ποικιλωτάτην ἐνέχουσα ὕλην μετὰ πολλῆς τῆς τάξεως καὶ ἀκριβείας συντεταγμένην.

5) Ἡ δὲ συλλογὴ Γ. Παπαδοπούλου, ἡ ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ τοῦ νήσου Νισύρου, ἀποτελεῖται ἐκ δημοτικῶν ᾀσμάτων, παραμυθίων, αἰνιγμάτων. παροιμιῶν, λογοπαιγνίων, ἐρωτικῶν ᾀσμάτων καὶ ὀνομάτων τοποθεσιῶν· ἐν τέλει δὲ προσαρτῶνται καὶ δύο περίεργα ἔγγραφα συντεταγμένα κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης 100ταετηρίδος.

α'. Καὶ τὰ μὲν δημοτικὰ ᾄσματα 9 τὸν ἀριθμὸν ἄξιά εἰσι μελέτης διά τε τὸ περιεχόμενον καὶ μάλιστα διὰ τοὺς γλωσσικοὺς ἰδιωτισμούς, οὓς μετὰ μεγίστης προσοχῆς φυλάττει ὁ συλλογεύς, ὅπερ κυρίως ἔχει τὴν μεγίστην ἀξίαν, διότι κατὰ τὸ περιεχόμενον πολλάκις πολλὰ συμπίπτουσιν ἀλλήλοις καὶ ᾄσματα καὶ παροιμίαι. Ἥρως τοῦ α'. ᾄσματός ἐστιν ὁ σπαθοκονταρωμένος Γιάννης, ὅστις κείμενος ἑτοιμοθάνατος ἐπὶ μαρμάρου παρὰ τὰς ῥίζας τριῶν δένδρων κινεῖ τὴν συμπάθειαν τριῶν παρθένων. Θῦμα δὲ γενόμενος τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς μεγαλοψυχίας αὐτοῦ ἀποθνήσκει ἐγκαταλείπων μητέρα, γυναῖκα καὶ τρία μικρὰ τέκνα· ἀλλὰ καὶ οὕτω δὲν μικροψυχεῖ, ἀλλ' εἰς τὰ παράπονα τῆς συζύγου λέγει:

Σώπα καλή μου, σώπα, κ' ἐντροπιάζεις με.
Μηάρις ἦτον ἕνας, μηάρις ἦτο ὀχό;
Ἐννιὰ χιλιάδες ἦτο, κ' ἐγὼ μοῦν' μοναχός.
Κι' ἀπ' τῆς ἐννιὰ χιλιάδες ἕνας μοῦ 'μεινε·
λαοῦ ποδάριν εἶχε κι' ἀετοῦ φτερά,
'ς τοὺς οὐρανοὺς ἐπέτα, 'ς τὰ νέφη βρίσκετο·

καὶ τέλος ἀνακαλύπτει, ὅτι οὗτος ὁ πληγώσας αὐτὸν ἦτο ὁ ἴδιος αὐτοῦ ἀδελφός. Τοῦ δὲ β΄ ἡ ὑπόθεσις ἐμπεριέχεται ἐν τῷ τελευταίῳ στίχῳ.

Θάμασμα θέλω νὰ γενῆ, πῶς γι' ἀγάπη θὰ χαθῶ.

Τοῦ δὲ γ΄ ἥρως ἐστὶν ὁ παλληκαρᾶς

ὁ Κωσταντάκης ὁ μικρός, ὁ Μικροκωνσταντάκης,

ὅστις κινήσας τὸν χόλον τοῦ βασιλέως διὰ τὴν παλληκαριάν του συλλαμβάνεται δολίως κοιμώμενος·

Καὶ ῥάβγουν του τὰ μάτια του τρεῖς βόλταις μὲ μπρισίμι,
καὶ δένουν του τὰ χέρια του τρεῖς βόλταις μ' ἀλυσίδια,
βάζουν καὶ 'ς τὴν καρήναν του τοῦ μύλου τὰ λιθάρια.

Ἀλλ' ὅμως, ὅτε ἦγον αὐτὸν παρὰ τὴν οἰκίαν τῆς ἀρμηστῆς του παρὰ τὴν θέλησιν καὶ τὰς παρακλήσεις αὐτοῦ, ἀκούσας τῆς ἀρμηστῆς του μεμφομένης αὐτῷ,

Δὲν σοῦλεα, κὺρ Κωσταντῆ, νὰ μὴ βαρυκοιμᾶσαι,
γιατὶ κι' ὁ ὕπνος ὁ πολὺς βαραίνει καὶ χαλᾷ σε;

ὁ Κωνσταντῆς

κι' ὡς ἐναντράνισε νὰ ἰδῆ, κόβγουνται τὰ μπρισίμια,
καὶ πάει ν' ἀνεσηκωθῆ καὶ πέφτει ἡ λιθάρα·
χρυσὸν σπαθάριν ἔσυρε 'ποῦ τοῦ . . . . . τὸ χέρι,
τὴν πρώτη χίλιους ἔκοψε, τὴ δεύτερη δυὸ χίλιους,
κ' εἰς τὸ γλυκό του γύρισμα μὴ ηὗρε μὴ ἐπῆρε.

Τὸ δὲ δ΄ ἀναφερόμενον εἰς τὸν ἀνίκατον Θεὸν ἔχει μεγάλην ἀξίαν διὰ τὴν χάριν τινῶν στίχων, οἷοι οἱ ἑπόμενοι:

Τὸ κῦμα, ποῦ γλυκόδερνε τῆς πέτρας τὴ μαλλάδα,
ποῦ ἔδειχτε 'ς τῆς θάλασσας τὴν ὄψι πρασινάδα,
τὸ φεγγαράκι τὸ λαμπρό, ποῦ πέτα 'ς τὸν ἀγέρα,
τὰ βράχη κάμπο μοὔδειχνε καὶ τὸ σκοτάδι μέρα.
Κ' εἶδα 'ς τὴν ἄκρη τοῦ γιαλοῦ μιὰ πέρδικα μονάχη,

ἥτις ἐξῆλθεν, ἵνα συναντήσῃ καὶ ἀκολουθήσῃ τὸν ᾄδοντα τὸ ᾆσμα τοῦτο κυνηγόν.

Τὸ δὲ ε΄ δύναται νὰ ἐπιγραφῇ ἡ Διενίτσα, ὑπόθεσιν ἔχουσα τὸν ἔρωτα ταύτης πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ ἐξαδέλφου τῆς μητρὸς αὐτῆς, ὃν μὴ δυναμένη νὰ συζευχθῇ ἀποθνήσκει.

Λάμπει ὁ ἥλιος, λάμπει στὰ βασιλέμματα,
λάμπει ἡ Διενίτσα κάτω στὰ μνήματα.

Τὸ δὲ ϛ΄ παράπονόν ἐστι συζύγου, ἥτις ἐπὶ 14 ἔτη καὶ 19 μῆνας στερουμένη εἰδήσεως περὶ τοῦ καλοῦ της λαμβάνει τέλος ἐπιστολὴν παρ' αὐτοῦ ἀγγέλλοντος, ὅτι εἰς τὴν Ἀρμενιὰ ἐπῆρε γυναῖκα τὴν κόρη μάγισσας, καὶ ἐπιλέγοντος,

Θέλεις παντρέψου, κόρη, θέλεις μὴ παντρευτῆς,
θέλεις τὰ μαῦρα βάλε καλόγρηα νὰ γενῆς.

Τοῦ δ' ζ΄ ὑπόθεσίς ἐστιν ἡ ἔξοχος καλλονὴ τῆς Εὐγενικιᾶς, πρὸ τῆς ὁποίας ἀπεκαλύφθησαν πάντες· μόνον ἕνα μικρὸ φραγγόπουλο δὲν ἔβγαλε τὸ φέσι, ὅτε ὑφάνασα ὡραῖον φόρεμα καὶ φορέσασα αὐτὸ μετέβαινε τὴν κυριακὴν εἰς τὸν ἅϊ-Γεώργη· ἡ Εὐγενικιὰ ἰδοῦσα τοῦτο

Τοῦ λέει, βγάλ' τὸ φέσι σου, κλῖνε τὴν κεφαλήν σου.

Ἀλλὰ τὸ φραγγόπουλο ἀπαντᾷ·

Μήτε τὸ φέσι βγάλλω γώ, μήτε κεφάλι κλίνω.
Τὴν κόρη ποὔδα σήμερα γυναῖκα θὰ τὴν πάρω,
γυναῖκα κ' εὐλογητικὴ μὲ τὸ χρυσὸ στεφάνι.
Κ' ἡ κόρη ἅμα τἄκουσε, πολὺ τῆς κακοφάνη.
Ἅϊ μου Γιώργ' Ἀρακλειανέ, παλιὸ μοναστηράκι,
καὶ γλύτωσέ με σήμερα 'πὸ τοῦτο τὸ φραγγάκι,
νὰ φέρω λίτρα τὸ κερὶ καὶ λίτρα τὸ λιβάνι,
καὶ μὲ τὴν καραβόβαρκα νὰ κουβαλῶ τὸ λάδι.
Κ' ἐσχίστηκαν τὰ μάρμαρα κ' ἦμπεν ἡ κόρη μέσα.

Ἀλλὰ καὶ τὸ φραγγόπουλο τάζει εἰς τὸν ἅγιον πλείονα.

Ἅϊ μου Γιώργ' Ἀρακλειανέ, παλιὸ μοναστηράκι,
τὴν κόρη ποὔδα σήμερα νὰ μοῦ τὴν φανερώσῃς,
νὰ φέρω λίτραις τὸ κερὶ καὶ λίτραις τὸ λιβάνι,
καὶ μὲ τῆς καραβόβαρκαις νὰ κουβαλῶ τὰ λάδι.
Κ' ἐσχίσθηκαν τὰ μάρμαρα κ' ἦβγεν ἡ κόρη ἔξω.
. . . .
. . . . καὶ γυναῖκα τὴν ἐπῆρε.

Ἐν δὲ τῷ η΄ μήτηρ παρακαλεῖ τὴν ἡμέραν, πολλὰ τάζουσα εἰς αὐτὴν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἐκκλησιὰ νὰ τῆς χτίσῃ καὶ νὰ τῆς βγάλῃ κι' ὄνομα καλοπαρηβορήστρα, νὰ τῆς ἐπαναφέρῃ ἐκ τῆς ξένης τὰ παιδιά της.

Τοῦ δ' θ΄ καὶ τελευταίου ᾄσματος ὑπόθεσίς ἐστι ἥδε. Κόρη πείθει χελιδόνα νὰ μεταβῇ καὶ τῇ φέρῃ καλὸ χαμπάρι ἀπὸ τὸν καλό της ὑπισχνουμένη νὰ τῇ κτίσῃ τὴν φωλεάν, ἣν ἔμελλε νὰ κτίσῃ ἡ χελιδών, μὲ ἀσβέστη καὶ μπαμπάκι. Ἡ χελιδὼν πείθεται· ἀλλ' ἐπανελθοῦσα καὶ μὴ εὑροῦσα τὴν φωλεάν,

Ἔκατσε κ' ἔκλαψε πικρά, τὴν κόρη καταριέται.
Κόρη, πάντα νὰ καρτερῇς καὶ πάντα ν' ἀλιμένῃς,
πάντα τὰ χείλη σου ξερά, τὰ μάτια σου βρεμένα,
τὰ μῆλα τοῦ προσώπου σου καμένα 'πὸ τὰ δάκρυα.

β΄) Τῶν δὲ παραμυθίων 7 τὸν ἀριθμὸν τοῦ μὲν ά ὑπόθεσίς ἐστι ἡ δικαία τιμωρία γυναικὸς ἀποδειχθείσης ἀπίστου συζύγου καὶ ἀστόργου μητρὸς ἐπὶ τὸ δραματικώτερον διεξηγμένη καὶ πλήρης περιπετειῶν· σχέσιν δ' ἔχει πρὸς τὴν ἀρχήν, ὅτι τῆς Μοίρας τὴν ἀπόφασιν οὐδεὶς δύναται νὰ μεταβάλῃ. Τοῦ δὲ β΄ ὑπόθεσίς ἐστιν ἡ τύχη τῶν δύο γερόντων, ὧν ὁ μὲν ἐκ

πτωχοῦ γίνεται πλούσιος. ὁ δὲ θῦμα τῆς ἑαυτοῦ ἀπληστίας. Τοῦ δὲ γ΄. ὁ ἐξ ἀγνοίας γάμος τινὸς μετὰ τῆς συζύγου τοῦ υἱοῦ του ἐν ξένῃ γῇ ἐπὶ μακρὸν ὄντος. καὶ ἡ ἀπόδοσις αὐτῷ τῆς γυναικὸς ἐπανελθόντι καὶ τῆς ἀναγνωρίσεως γενομένης. Τοῦ δὲ δ΄ ὑπόθεσίς ἐστιν ἡ τιμωρία Δεσπότου, πνευματικοῦ καὶ ἐπιτρόπου, ἀποπειραθέντων τιμίας γυναικὸς ὑπάνδρου, οὗ ἕνεκα καὶ ἱερεύς τις ἀθῶος γίνεται θῦμα. Τοῦ δὲ έ, ἡ δοκιμὴ τῆς ἀξίας τριῶν συμβουλῶν, ἃς ἔλαβέ τις παρὰ τοῦ πατρός, νὰ μὴ κάμῃ . . . . . φίλον, νὰ μὴ λέγῃ ποτὲ τὸ μυστικὸν εἰς τὴν γυναῖκά του, καὶ νὰ μὴ κάμῃ χάριν εἰς λιμάρην ἄνθρωπον. Ἡ δοκιμὴ ἐδικαίωσε τὸν πατέρα. Τοῦ δὲ στ΄. ἡ εὐφυΐα καὶ ἑτοιμότης τοῦ νεωτάτου 9 ἀδελφῶν, δι᾽ ὧν διαφυγὸν πάντας τοὺς ἐπικρεμασθέντας αὐτῷ κινδύνους διὰ τὴν συνάντησιν δράκου τινος καθίσταται τέλος πλούσιος.

Τοῦ δὲ ζ΄, ἡ κατάρα βασιλέως πρὸς τὸν υἱόν του, καθ᾽ ἣν μετεβλήθη οὗτος εἰς θηρίον καὶ τέλος ἐπανέλαβε τὴν ἀνθρωπίνην αὐτοῦ μορφήν, ἀφοῦ κόρη τις ἠγάπησε τὸ θηρίον· διότι ὁ πατὴρ καταρασθεὶς τὸν υἱόν του εἶπε νὰ ἦναι θηρίον, ἕως οὗ εὑρεθῇ ψυχή τις ν᾽ ἀγαπήσῃ αὐτὸν θηρίον ὄντα.

Ἐν πᾶσι τοῖς παραμυθίοις τούτοις παραδόξως ἀπαντᾷ τὸ *ἔχειν* ἐπὶ σημασίας ὑπαρκτικῆς ἀντὶ τοῦ *ὑπάρχειν*, *εἶναι*· «Μιὰ φορὰ ἤ ἕναν καιρὸν εἶχε ᾽ς ἕνα χωριὸ ἕνα ἄνθρωπο» κτλ.

γ) Παροιμίας δὲ περιέχει ἡ συλλογὴ αὕτη 64, ἀξίας καὶ ταύτας λόγου διὰ τὸ ἰδίωμα τῆς γλώσσης καίπερ κοινὰς πᾶσι τῆς Ἕλλησι πλὴν τινων, οἷαι αἱ ἑπόμεναι·

Ἴσια σου σαμαδάκι μου = τὴν κατὰ σαυτὸν ἕλα.
Ἂν πῇς περάσῃ Σάββατο, πῆττα μὴν ἀλιμένῃς.
Ποῦ δὲν θέλει κτύπον, γείτονα χαλκιὰν δὲν κάνει.
Ηὗρε τσοῦκα ποῦμάν της=ὅμοιος ὁμοίῳ.
Πεῖσμα λύσμα μέσ᾽ ᾽ς τὸν φόρο (ἐπὶ ἐκτιθεμένων [δημοσίᾳ).
Ἀνάθεμα ποῦ θὲ νὰ πῇ τὴν ἀελιὰ ζευγάρι
καὶ τὴν γυναῖκα ἄνθρωπο καὶ τὸ τυρὶ συμφάϊ.

Καὶ ἄλλαι τοιαῦται.

δ΄) Αἰνίγματα δὲ περιέχονται 20 ἀξιοπερίεργα διά τε τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ἀλληγορίαν.

ε) Τὸ δὲ λεξιλόγιον σύγκειται ἐξ 25 μόνον λέξεων καὶ φράσεων ἀπαντωσῶν ἐν τοῖς παραμυθίοις, ᾄσμασι καὶ λοιποῖς τῆς συλλογῆς ταύτης, ἃς σαφῶς ἑρμηνεύει ὁ συλλογεύς. Τινὲς τῶν λέξεων τούτων, ἐπιστήσουσι τὴν προσοχὴν τοῦ συγγράψοντός ποτε τὴν ἱστορίαν τῆς γλώσσης π.χ. ἡ λέξις ἀελιὰ = ἀγελάδα, ἄκνιο = ὥριμον, δοῦπλα = γέρανος, κρουκεμέλα = κυβίστησις κτλ.

Ζ΄. Ἐν δὲ τῷ παραρτήματι περιλαμβάνονται 20 μὲν ἐρωτικὰ δίστιχα, ὧν τὰ μὲν πρῶτα 7 ἐγκωμιάζουσι τὴν ὡραιότητα τῶν ὀφθαλμῶν. τὰ δὲ λοιπὰ ἀναφέρονται καθόλου εἰς τὰ κάλλη τοῦ σώματος καὶ τὸ φαρμακερὸν βέλος τοῦ ἔρωτος, οὗ τὰς πληγὰς οἱ ἰατροὶ ἀδυνατοῦσι νὰ θεραπεύσωσιν. Λογοπαίγνια δὲ 8 καὶ ἱκανὰ ὀνόματα τοποθεσιῶν τῆς Νισύρου ἄξια λόγου διὰ τὴν τοπογραφίαν, τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ἀρχαιολογίαν τῆς νήσου. Καὶ τέλος ἐπισυνάπτει ὁ συλλογεὺς 2 ἔγγραφα. ὧν τὸ μὲν ἀναφορά ἐστι «πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον ἐνδοξότατον καὶ ὑψηλότατον καὶ πολλυχρονουμένο(ν) Χασάμπεϊ» κατά τινος ἱεροδιακόνου ὁμοιάζουσα πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Ἀρ. Βαλαωρίτου δημοσιευθέντα, τὸ δὲ ἕτερον ἐξοφλητικόν ἐστι τοῦ Νικολῆ τοῦ παπᾶ Μιχάλι. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἔχουσιν ἀξίαν κατὰ τοῦτο μόνον, ὅτι μανθάνομέν πως τὴν κατάστασιν τῆς τότε κρατούσης ἐν Νισύρῳ γλώσσης.

6) Ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ Παπαϊωάννου Μανωλακάκη συλλογὴ καρπαθιακῆς γλωσσικῆς ὕλης περιέχει 1) εἰδυλλιακὰ μὲν ᾄσματα 25· 2) παροιμίας δὲ 144· 3) φράσεις δὲ καὶ φρασιολογίας 35· 4) ᾄσματα ἐν λεμβοδρομίᾳ· 5) αἰνίγματα δὲ 44. Τὰ τῆς συλλογῆς ταύτης τὰ πλεῖστά εἰσι παραλλαγαὶ τῶν συνήθων καὶ κοινῶν παντὶ τῷ ἑλληνικῷ· εἰσὶ δὲ καί τινα ἐπιχωριάζοντα ἐν Καρπάθῳ· τὰ πάντα ὅμως ἐνδιαφέροντα γλωσσικῶς καὶ τούτου ἕνεκα σπουδῆς καὶ μελέτης ἄξια, καὶ μεθ᾽ ἱκανῆς ἀκριβείας ἑρμηνευμένα τὰ ἡμῖν ἄγνωστα καὶ μετ᾽ ἐπιμελείας συντεταγμένα.

7) Ἐν δὲ τῇ ὑπὸ Εὐστρ. Δράκου συλλογῇ περιέχονται 2 μὲν μόνον παραμύθια, ἡ ἀθῶα ἐρωτικὴ διασκέδασις καὶ ὁ τρελλογιάννης, ὀλίγαι δέ τινες ἐπῳδαὶ καὶ γοητεῖαι καὶ 3 παιδιαί: «ἡ νύμφη, ο χειρισμὸς καὶ ἡ ἱππασία». Ἡ συλλογὴ αὕτη καίπερ πτωχοτάτη τὸ ὑλικόν, ἀξία ὅμως ἐστὶ προσοχῆς διὰ τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τοῦ μοσχοννησιακοῦ λαοῦ, οὗ πρῶτος ὁ κ. Δράκος φιλοτιμηθεὶς ἔπεμψεν ἡμῖν πέρυσι καὶ ἐφέτος δοκίμιά τινα.

8) Ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ Θεμ. Παστιάδου συλλογὴ τῶν ἀνὰ τὸν Πόντον ἢ ἀκριβέστερον εἰπεῖν τῶν ἐν Ὀρδοῦ (Κοτυώροις) ζ. μν. τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης λεξιλόγιόν ἐστιν ἐκ

350 λεξ. μετὰ πολλῆς ἀκριβείας, φιλοτιμίας καὶ φιλοκαλίας καταγεγραμμένων καὶ ἐξηγημένων διὰ παραθέσεων πολλῶν πειστικῶν λόγων ἔκ τε τῆς αὐτῆς ποντικῆς διαλέκτου καὶ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς. Τὸ λεξιλόγιον τοῦτο τὸ ἥμισύ ἐστι τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Παστιάδου ἀπὸ τοῦ Λ μέχρι τοῦ Μ, τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ δὲν ἔφθασεν ἐπεξεργασάμενος ἐλλείψει τοῦ ἀπαιτουμένου χρόνου.

Ὁ ἐν τῷ μαθητικῷ ἔτι ἑδωλίῳ ἀνδρικώτερον ἢ κατὰ μαθητὴν καθήμενος συλλογεὺς ἀτρόμητος ἀντεπεξέρχεται ἀνταγωνιστὴς πρός τε τοὺς μέχρι τοῦδε ἀποστείλαντας περὶ τῶν τοῦ Πόντου καὶ δὴ καὶ κατὰ τοῦ πολλοῦ Δουκαγγίου, ἐν πολλοῖς ἐλέγχων αὐτὸν ἐν οἷς ἔγραψεν ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ Glossarium mediæ et infimæ Græcitatis, ἀποδεικνὺς τὰ ἐσφαλμένως ἐκείνῳ ἡρμηνευμένα. Τὸ πρωτόλειον τοῦτο τοῦ καλοῦ τῆς φιλολογίας μαχητοῦ καταδείκνυσιν, ὅτι ἐπὶ μείζω οὗτος ἐκλήθη, καὶ πολλὰ παρ' αὐτοῦ ἔχει ἐλπίζειν ἡ νεοελληνικὴ φιλολογία.

9) Ἡ ὑπὸ Δημητρίου Πουλάκη συλλογὴ ἐπιγραφομένη «ἡ γλῶσσα μιᾶς γωνιᾶς τῆς Ἑλλάδος» διῄρηται εἰς α') λεξιλόγιον ἐκ 470 λέξεων κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν τεταγμένων, κατὰ τὸ πλεῖστον ἰδιαζουσῶν ἐν Μάνῃ τῆς Πελοποννήσου, τινῶν δὲ καὶ ἐνιαχοῦ τῶν νήσων καὶ τῆς μικρᾶς Ἀσίας, β') λεξιλόγιον 45 ὅρων τῆς ἀνατομίας ἐν Σκαρδαμούλᾳ ἤτοι Καρδαμύλῃ τῆς Μάνης ἐν χρήσει ὄντων, γ') παροιμίας ἢ ὡς καλεῖ αὐτὰς ὁ Ἀσκληπιάδης συλλογεὺς Μύθιες 11, καὶ δ') φράσεις 13.

Ἡ συλλογὴ αὕτη ἐστὶν ἀξιολογωτάτη διὰ τὸ καινοφανὲς ἰδίως τῶν λέξεων, αἵτινες ἀκούονται ἐν Μάνῃ· σπουδαίαν δὲ θὰ καταλάβωσι θέσιν ἐν τοῖς τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἀρχείοις τῶν ζώντων μνημείων.

Μόναι δὲ αἱ παροιμίαι καὶ αἱ φράσεις εἰσὶν ὀλίγισται, ἀλλὰ καὶ αὗται δὲν ἀμοιροῦσιν ἀξίας ὑπὸ γλωσσικὴν πρὸ πάντων ὄψιν. Συνέλεξε δέ, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ προλόγου, τὴν ὕλην ὁ κ. Πουλάκης μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ δὴ καὶ ἐνθουσιασμοῦ, διὸ πλείστων τυγχάνει ἄξιος ἐπαίνων.

10) Ὁ δὲ κ. Ἀντώνιος Πουλάκης, ἀδελφὸς τοῦ προειρημένου, ἔπεμψε καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἄφθονον καὶ ποικίλην καὶ πολύτιμον ὕλην, τὸ Ἄργεννον, ἤτοι συλλογὴν ζ. μν. ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἐπαρχιακοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον λαοῦ.

Ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ περιέχονται 1) λεξιλόγιον ἐξ 128 λέξ. καὶ φράσεων· 2) λεξικὸν τῶν νηπίων ἐκ λέξ. 35· 3) λογοπαίγνια 11· 4) καθαρογλωσσήματα 8· 5) αἰνίγματα 37· 6) παροιμίαι 6· 7) προλήψεις 38· 8) παιδιαὶ ἀρρένων 3, ἡ πάππια, τὸ ἀλῶνι καὶ τὸ τσίρι· 9) δίστιχα 306· 10) δημοτικὰ ᾄσματα 40· 11) μυρολόγια 8 καὶ ἓν τῆς Παναγίας ᾀδόμενον ὑπὸ γυναικῶν περὶ τὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ τὴν νύκτα τῆς μεγάλης παρασκευῆς.

Πάντα ταῦτα ὁ φιλόπονος συλλογεὺς διεξάγει μετὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸν καὶ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη γνωστῆς τῷ συλλόγῳ ἐπιμελείας, τάξεως καὶ ἀκριβείας· πᾶσαι δὲ σχεδὸν αἱ ἑρμηνεῖαι αὐτοῦ εἰσιν ἐπιτυχεῖς καὶ ἀληθέσταται. Πλείονα λόγον περὶ τῆς συλλογῆς ταύτης κρίνομεν περιττόν· εὐχόμεθα δὲ μόνον, ὅπως πάντες οἱ συλλογεῖς ὅμοιοι αὐτῷ ὦσιν.

11) Ἡ δὲ συλλογὴ ζώντων μνημείων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ τοῦ κ. Παναγιώτου Γ. Μακρῆ, διδασκάλου ἐν Κατιρλί, ὅστις τρίτον ἤδη ἀποστέλλει τῷ συλλόγῳ τοιαύτην ὕλην, ἀποτελεῖται ἐκ δύο τευχῶν, ὧν τὸ μὲν περιέχει λέξεις τῆς δημώδους γλώσσης καὶ δύο παραμύθια, τὸ δὲ παροιμίας, δημοτικὰ ἐπιτραπέζια ᾄσματα, δίστιχα, δεισιδαιμονίας καὶ μυρολόγια.

Καὶ αἱ μὲν λέξεις εἰσὶ διακόσιαι, παρεντιθεμένων καὶ διαφόρων φράσεων ἀλφαβητικῶς, καθαρῶς καὶ εὐκρινῶς γεγραμμέναι, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ μετὰ τῆς παραγωγῆς αὐτῶν καὶ τῆς ἀντιστοίχου ἀρχαίας.

Ὁ κ. Μακρῆς εἶναι ἀξιέπαινος, ἐπειδὴ ὅσον δύναται προσπαθεῖ νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τοὺς ὅρους τοῦ προγράμματος· κατορθώνει δὲ τοῦτο ἐξαιρέσει ἐλαχίστων τινων ἐλλείψεων παρατηρουμένων εἴς τινας βεβιασμένας παραγωγάς, ὅπερ καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος παρετηρήθη.

Τὰ παραμύθια εἶνε δύο· τὸ μὲν ἐπιγράφεται «ὁ ἄχ γιὰ μένα Δράκος» καὶ ἔχει ὑπόθεσιν τὴν πονηρίαν μικρᾶς τινος κόρης, ἥτις κατώρθωσε καὶ ἑαυτὴν νὰ σώσῃ καὶ τὰς ἑτέρας δύο ἀδελφὰς καὶ νὰ πλουτήσῃ ἀπαλλαγεῖσα ἐντελῶς τοῦ Δράκοντος καύσασα αὐτόν· τὸ δ' ἕτερον ἐπιγραφόμενον «ἡ σαράδα Πλεξουδοῦσα» ὑπόθεσιν ἔχει τὴν μοῖραν μικρᾶς κόρης, ἥτις μαθοῦσα ἔκ τινος πτηνοῦ, ὅτι ἀποθαμένον ἄνδρα θὰ πάρῃ ἀνεχώρησε μὲν μετὰ τῆς μητρός της, καθ' ὁδὸν δὲ εἰσῆλθον εἰς μέγαρόν τι, ἔνθα ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ δωματίῳ, τῶν λοιπῶν τριάκοντα ἐννέα κενῶν

όντων, ἐνέτυχεν ἀνδρὶ κοιμωμένῳ, ὃν φυλάξασα ἄγρυπνος ἐπὶ 39 ἡμέρας τὴν 40ὴν ἀπεκοιμήθη, ἀφοῦ ἀνεβίβασε διὰ τῆς κόμης της μάγισσάν τινα, ἐνδοῦσα εἰς τὰς παρακλήσεις αὐτῆς, ἥτις καὶ ἔλαβε σύζυγον τὸν ἐξεγερθέντα βασιλέα, τῆς κόρης καταδικασθείσης νὰ βόσκῃ χῆνας· τέλος ὅμως τῆς ἀληθείας γνωσθείσης ἡ κόρη καθίσταται σύζυγος τοῦ βασιλέως.

Αἱ δὲ παροιμίαι εἰσὶν ἑκατόν· ἔν τισι κεῖται καὶ ἡ ἀντίστοιχος ἀρχαία. Περὶ παροιμιῶν ὄντος τοῦ λόγου ἐκφράζομεν μικράν τινα ἀμφιβολίαν, ἂν πᾶσαι εἶναι ἰδιάζουσαι τῇ κωμοπόλει ἢ καὶ ἄλλοθεν εἰλημμέναι, ἐπειδὴ τινὲς ὄζουσιν ἠπειρωτικῆς καταγωγῆς καὶ ἄλλαι ἄλλων μερῶν.

Δημοτικὰ δὲ ἐπιτραπέζια ᾄσματα δέκα καὶ ἕξ, ὧν τὸ τελευταῖον ἀνεπίγραφον, πλήρη χάριτος, ἀποτελούμενα ἐκ δεκαπεντασυλλάβων στίχων.

Τὸ πρῶτον ἐπιγράφεται «ὁ υἱὸς τοῦ ἀρχιληστοῦ» ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ πειρατικοῦ βίου καὶ ἔχον ὡς ὑπόθεσιν τὴν ἀνδρείαν τοῦ Ἀγγελέτου, τοῦ πρώτου τοῦ κρουσάρη,

που κρούσεψε τὴ Βαρβαριὰ κι' ὅλο τὸ Σαλονίκι.

Τὸ δεύτερον ἔχει ἐπιγραφὴν «ὁ υἱὸς τῆς χήρας», ὑπόθεσιν δὲ τὰς ἐρωτικὰς κατακτήσεις τοῦ υἱοῦ τῆς ἄνομης καὶ τὰ φιλήματα τὰ ὁποῖα κατώρθωσε νὰ λάβῃ ὁμολογῶν πρὸ τοῦ βασιλέως:

Ἐγὼ πολλαῖς ἐφίλησα χήραις καὶ παντρεμμέναις,
καὶ σὰν τῆς Μαΐδως τὸ φιλὶ γλυκότερον δὲν εἶδα.

(ἦτο δ' ἡ Μαΐδω ἡ περίφημος Μαγδαληνὴ ἡ ἐκ Θεσσαλονίκης,

πῶχει τσὴ δώδεκ' ἀδερφαῖς, τὰ δεκοχτὼ ξαδρέφια,
τὸν ἄντρα τὸ πραματευτὴ τὸν Κὺρ τὸ στρατιώτη).

Τὸ τρίτον ᾆσμα ἐπιγράφεται «ἡ χήρα ἡ Βουργάρα», τοῦ ὁποίου ὑπόθεσις εἶναι ἡ ὀρφανοῦ τινος καὶ ξένου πρότασις γάμου πρὸς τὴν χήραν Βουργάραν, παρ' ᾗ ἐπὶ δέκα πέντε ἔτη λογιάστηκε ὡς ὑπηρέτης.

Τὸ τέταρτον «ὁ λεβέντης καὶ ὁ Χάρος» εἶναι λαμπρὸς διάλογος μεταξὺ τοῦ Χάρου καὶ τοῦ λεβέντη, ὅστις καταβληθεὶς κατὰ τὴν πάλην παρακαλεῖ τὸν ἄκαρδον Χάρον

νὰ τοῦ χαρίσῃ τὴ ζωὴ γιὰ πέντε δέκα χρόνια,
ἔχει γυναῖκα παρανειὰ καὶ δὲ τσὴ πᾶνε μαῦρα.

ἀλλ' ὁ Χάρος δὲν κάμπτεται καὶ ὁ λεβέντης ἀποθνήσκει. Τὸ ᾆσμα τοῦτο ὑπ' ἄλλην μορφὴν εὑρίσκεται καὶ ἀλλαχοῦ (ὅρ. Νεοελ. Μυθολ. Πολίτ. Μερ. Β', σελ. 279).

Τὸ πέμπτον ἐπιγράφεται «ἡ λιγερή», ἐν ᾧ νέος ἐξαίρει πρὸς τὴν μητέρα του τὰ κάλλη νεάνιδός τινος, ἣν τὸ πρῶτον βλέπει, ἀπειλῶν, ὅτι θὰ σφαγῇ, ἐὰν δὲν τὴν φιλήσῃ· ἡ δὲ μήτηρ συμβουλεύει αὐτὸν λέγουσα

Σώπα, γυιέ μου, καὶ μὴ σφαγῇς, κ' ἐγὼ νὰ σ' ὁρμηνέψω·
«γυναίκεια ζώσου τὸ σπαθί, γυναίκεια τὸ δοξάρι
γυναίκεια καβαλίκεψε, σῦρε 'ς τὸ πανηγύρι,
κ' ἐκεῖ νὰ βρῇς τὴ λιγερὴ καὶ νὰ τήνε φιλήσῃς».

Ἐν τῷ ἕκτῳ «ἡ Βαλασοῦλα καὶ τὸ Χατζόπουλο» ἡ Βαλασοῦλα ἀκούουσα, ὅτι ὁ Μιχαλάκης τὸ Χατζόπουλο τὴν περιτριγυρίζει, ἀπαιτεῖ νὰ φέρωσιν αὐτὸν ἐνώπιόν της, διὰ νὰ τὸν τιμωρήσῃ ἰδίαις χερσὶ μὲ τριαντάφυλλα καὶ βασιλικούς.

Τὸ ἕβδομον ἐπιγραφόμενον «ἡ κατάρα τῆς μάννας» καὶ ἔχον ὡς ὑπόθεσιν τὸν θάνατον ἀνδρείου τινὸς παρέχει ἡμῖν τρανὴν ἀπόδειξιν τῶν βαρειῶν συνεπειῶν, ἃς ἔχει ἡ μητρικὴ κατάρα καὶ μάλιστα γινομένη κατὰ τὰς τρεῖς ἑορτὰς τοῦ χρόνου, τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, τὴν μεγάλην πέμπτην καὶ τὸ Πάσχα.

Τὸ ὄγδοον «ἡ κόρη καὶ τὸ πανί» περιγράφει τὰ κάλλη νεάνιδος, ἡ ὁποία ἐκ τῶν δώρων, τὰ ὁποῖα τῇ στέλλουσι τρεῖς νέοι, προτιμᾷ τὸ γαϊτανάκι τοῦ μικροτέρου, ἐπειδὴ εὔχεται νὰ λάβῃ αὐτὸν σύζυγον.

Τοῦ ἐνάτου, οὗ ἡ ἐπιγραφὴ «ὁ ἐρωτευμένος νέος», εἶναι σχεδὸν ὁμοία ἡ ὑπόθεσις. Νέος τις μετὰ πολλὰ συναντᾷ τὴν ποθητὴν τῆς καρδίας του καὶ ἀποτεινόμενος λέγει πρὸς αὐτήν·

Ὅλοι φιλοῦνε τὸ σταυρὸ καὶ ἐγὼ τὸ μάγουλό σου,
ταῖρι θα γέν' 'δικό σου.

Τοῦ δεκάτου ὑπάρχει προεκδεδομένη ἀνάλυσις ἐν τῷ Η' τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ (1873-74)· ἡ ἐπιγραφή του εἶναι «ἡ ἄπιστος σύζυγος», ἡ δὲ ὑπόθεσις ἡ τῆς συζύγου ἀπιστία καὶ ἡ τιμωρία αὐτῆς.

Τοῦ ἑνδεκάτου, οὗ ἡ ἐπιγραφὴ «ὁ πνευματικός», ὑπόθεσις εἶναι ἡ ἐξομολόγησις νέας γυναικός, ἥτις ὅμως ἀποβαίνει ματαία, ἐπειδὴ τοῦ πνευματικοῦ εἰπόντος

Τὰ κρίματά σ' εἶναι πολλά, ἀγάπη νὰ μὴν κάνῃς πλιά,

ἡ ἐξομολογουμένη ἀπαντᾷ·

Ἂν ἀρνηστῇς ἐσύ, παπᾶ, τὸν ἄρτο καὶ τὴν λειτουργιά,
τότες κ' ἐγὼ θὰ ἀρνηστῶ τὰ μαῦρα μάτια π' ἀγαπῶ.

Τοῦ δωδεκάτου, φέροντος ἐπιγραφὴν «ὁ ὀμορφογυιός», εἶναι ἡ ὑπόθεσις λίαν περίεργος.

Χήρα τις ἐρωτεύεται τὸν υἱόν της καὶ θέλει αὐτὸν νὰ λάβῃ σύζυγον, ἀλλὰ τόσον ἀποτρόπαιον θεωρεῖ τοῦτο ὁ υἱός, ὥστε λέγει:

«Σώπα, μάννα μ', καὶ μὴ τὸ λὲς καὶ μὴ τὸ μετακρένῃς,
νὰ μὴ τ' ἀκούσ' ἡ ἐκκλησιὰ καὶ πγιὰ δὲν λειτουργήσῃ,
νὰ μὴ τ' ἀκούσουν τὰ πουλιὰ καὶ πγιὰ δὲν κελαϊδήσουν,
νὰ μὴ τ' ἀκούσ' ἡ θάλασσα καὶ πγιὰ δὲ φουρτουνιάσῃ,
νὰ μὴ τ' ἀκούσ' ἡ μαύρη γῆ καὶ πγιὰ δὲ λουλουδίσῃ».

Τοῦ δεκάτου τρίτου, οὗ ἡ ἐπιγραφὴ «ἡ παμπόνηρος γραῖα», ὑπόθεσις εἶναι τὰ ὑπὸ πολλῶν προξενητριῶν ὑπερβολικὰ ἐγκώμια τῶν προξενευομένων καὶ ἡ δι' αὐτῶν ἀπάτη τῶν νέων, οἱ ὁποῖοι συνέρχονται ἅμα ἰδόντες τὰ πράγματα ἐκ τοῦ πλησίον.

Τοῦ δεκάτου τετάρτου ἐπιγραφὴ εἶναι «οἱ ποντικοὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ», ὑπόθεσις δὲ ἡ ὑπὸ 10 ποντικῶν ἐξαρμάτωσις φρεγάδας καὶ φόρτωσις μὲ φακήν, καὶ τὸ ναυάγιον αὐτῆς διὰ τὴν μεγάλην φουρτοῦνα· ὡραία ἀλληγορία τῶν ὑπὲρ τὴν φύσιν αὐτῶν ἐπιχειρούντων.

Τοῦ δεκάτου πέμπτου, ἐπιγραφομένου «ἡ ἑορτὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου», ὑπόθεσις εἶναι ἡ εὐχή τινος νὰ μὴ τὸν εὕρῃ ἡ ἑορτὴ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐὰν μάθῃ, ὅτι ἡ ἀγάπη του ἀπέθανεν.

Τοῦ δεκάτου ἕκτου τέλος, ὅπερ ἐστὶν ἀνεπίγραφον, ὑπόθεσις εἶναι ἡ ἀναζήτησις τῆς ἀγάπης καὶ ἡ ἀνεύρεσις αὐτῆς. Τὸ τελευταῖον τοῦτο διαφέρει πάντων τῶν προηγουμένων κατὰ τὸ μέτρον· διότι ἐκείνων μὲν μέτρον εἶναι ὁ δεκαπεντασύλλαβος στίχος, ὁ πολιτικὸς λεγόμενος, τούτου δὲ εἶναι ὁ δεκατρισύλλαβος.

Τὸ ἑνδέκατον καὶ δέκατον τέταρτον χρησιμεύουσι καὶ ὡς χορευτικά.

Δίστιχα δέ εἰσι σύμπαντα 45, καὶ ταῦτα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ δεκαπεντασυλλάβων στίχων. Τὸ περιεχόμενον αὐτῶν εἶναι τὸ τέκνον τῆς Ἀφροδίτης· εἶναι δ' ἐκ τῶν κοινῶν καὶ συνήθων, ἅτινα πανταχοῦ ἀκούει τις ἀνὰ τοὺς κώμους ᾀδόμενα.

Δεισιδαιμονίαι τὸ ὅλον 16.

Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἀναφέρεται εἰς τοὺς μεταξοσκώληκας ὁρίζουσα τὸ μὲν τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἀποκρούεται ἡ βασκανία αὐτῶν, τὸ δὲ τὴν ταχεῖαν αὐτῶν ἀποβομβύκωσιν· καὶ ἐκεῖνο μὲν κατορθοῦται διὰ τῆς κωλύσεως τοῦ νὰ ἴδωσιν αὐτούς, τοῦτο δὲ διὰ τοῦ δρόμου τῶν γυναικῶν.

Ἡ δευτέρα ἀναφέρεται εἰς τὸ δέσιμον τοῦ στόματος τῶν ποντικῶν, ἵνα μὴ τρώγωσι τοὺς μεταξοσκώληκας· συνίσταται δὲ τοῦτο εἰς τρεῖς βεργίτσας, ἃς αἱ γυναῖκες ἁγιάζουσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προσψαύουσαι κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ εὐαγγελίου, καὶ ἐπερωτοῦσαι ἑαυτὰς καὶ ἀπαντῶσαι, ὅτι δένουσι τὸ στόμα τῶν ποντικῶν.

Ἡ τρίτη εἰς τὴν ἀπόκρουσιν τῶν ἀρῶν τῶν στριγγλῶν λεγομένων, ὅπερ κατορθοῦται ῥιπτομένου ἅλατος εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ καταρασθέντος ἢ ὑβρίσαντος καὶ ἐκφωνουμένου τοῦ «ὅπως λυώνει τὸ ἁλάτι, νὰ λυώσουνε καὶ ἡ 'βρισιαίς του, ἢ ἡ κατάραις του».

Ἡ τετάρτη εἰς τὸ ἀνδρασκέλισμα.

Ἡ πέμπτη εἰς τὴν ἀμφίθυρον οἰκίαν· ὅταν δηλ. ξένος τις εἰσέλθῃ διὰ τῆς μιᾶς καὶ ἐξέλθῃ διὰ τῆς ἑτέρας θύρας, ἐπίκειται μεγάλη συμφορά.

Ἡ ἕκτη εἰς τὴν σελήνην, περὶ ἧς πιστεύουσιν, ὅτι ὁ Κάϊν καὶ ὁ Ἄβελ ἐν αὐτῇ μάχονται πρὸς ἀλλήλους· τὴν δ' ἔκλειψιν θεωροῦσιν ὡς καταβίβασιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν μάγων πρὸς ἄμελγμα αὐτῆς καὶ προμήθειαν τῶν ἀναγκαίων πρὸς μαγείαν φαρμάκων.

Ἡ ἑβδόμη εἰς τὰ τοῦ γάμου· πιστεύουσι λ. χ. ὅτι πνέοντος νοτίου ἀνέμου ἢ ἀποκόψαντός τινος μέρος τῶν ἐπιστρωμάτων τῆς νυμφικῆς κλίνης θὰ γεννήσῃ θῆλυ ἡ νύμφη.

Ὅτι, ἂν δώσωσί τι τῆς προικὸς ἐκτὸς τῆς οἰκίας, καθίσταται δύσκολος ὁ τοκετός.

Ὅτι ἂν βρέξῃ κατὰ τὸν γάμον, ἡ νύμφη θ' ἀποβῇ λαίμαργος.

Ὅτι δέον νὰ πλύνωνται τὰ πρῶτα τοῦ γάμου ἐνδύματα τὴν δευτέραν ἢ τὴν τετάρτην τῆς ἑβδομάδος· μαυροφόροι δὲ νὰ μὴ πλύνωσιν αὐτά.

Νὰ μὴ ἴδωσιν οἱ νεόνυμφοι νεκρόν, καὶ νὰ μὴ ἐγγίζωσι νεκρικὸν ἀντικείμενον.

Ὅτι ὁ γαμβρὸς πρὸς ἀποφυγὴν ἀπευκταίου δέον νὰ εὑρίσκηται οἴκοι πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου.

Ὅτι δέον ἡ νύμφη τὸν δεξιὸν νὰ θέσῃ πόδα πρῶτον εἰσερχομένη εἰς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ καὶ νὰ προσενεχθῇ γλύκισμα αὐτῇ τὸ πρῶτον πρὸς εἰρηνικὴν συμβίωσιν μετὰ τοῦ συζύγου.

Ἡ ὀγδόη ἀναφέρεται εἰς τὴν διὰ σαρώθρου προφύλαξιν ἀπὸ κινδύνου βρέφους κοιμωμένου μόνου ἐν τῇ οἰκίᾳ.

Ἡ ἐνάτη εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς χρονίου κεφαλαλγίας στεφομένης τῆς κεφαλῆς φυτοῖς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 24 Ἰουνίου ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.

Ἡ δεκάτη εἰς τὴν ἄνευ ἀνάγκης διατήρησιν τῆς ἑστίας ἐπὶ τοῦ πυρός, σημαίνουσαν βραδύτητα τῆς ἐπισκέψεως φίλου ἢ συγγενοῦς.

Ἡ ἐνδεκάτη εἰς τὴν καῦσιν τῶν φλοιῶν τῶν κρομμύων διὰ τὴν πνοὴν νοτίου ἀνέμου.

Ἡ δωδεκάτη εἰς τὸ ἀπαίσιον τῆς κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν ἐπιθέσεως τῆς ἑστίας τοῦ πυρός.

Ἡ δεκάτη τρίτη εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς χύσεως θερμοῦ ὕδατος ἐν καιρῷ νυκτὸς ἐκτὸς τῆς οἰκίας, διὰ νὰ μὴ καύσωσι καλικάντζαρόν τινα ἢ ἐξωτικόν· πρὸς πρόληψιν δὲ τοῦ τοιούτου ἐμβάπτουσι τρεῖς ἄνθρακας ἀνημμένους ἐν τῷ ὕδατι, ἂν γείνῃ ἀνάγκη νὰ χυθῇ.

Ἡ δεκάτη τετάρτη εἰς ἀπαγόρευσιν τῆς ἀπορρίψεως ψιχίων τῆς τραπέζης ἐν καιρῷ νυκτός, ἵνα μὴ καὶ ὁ πλοῦτος ἐκρεύσῃ μετ' αὐτῶν.

Ἡ δεκάτη πέμπτη εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς εἰσόδου ξένης γυναικὸς ἐν τῇ οἰκίᾳ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Βασιλείου, διὰ νὰ προληφθῇ ἡ μὴ ἀπόκτησις νεοσσῶν ὀρνίθων ἢ νησσῶν.

Ἡ δεκάτη ἕκτη εἰς τὴν συντριβὴν ἀγγείων κατὰ τὴν πρώτην Μαρτίου μετὰ τῆς ἐπιφωνήσεως «ἔξω ψύλλοι ποντικοί, μέσα μάρτι καὶ χαρὰ καὶ καλὴ νοικοκυρά».

Ἡ συλλογὴ τοῦ κ. Μακρῆ ἐπισφραγίζεται διὰ δύο μυρολογίων, τοῦ μὲν ἀναφερομένου εἰς ἐπίτροπον, τοῦ δὲ εἰς ἄνδρα τινὰ παραγγέλλοντα τὰς χελιδόνας νὰ εἰδοποιήσωσι τὴν γυναῖκά του, ὅτι δὲν θὰ τὸν ξαναϊδῇ.

Τοιαύτη ἐν γένει ἡ συλλογὴ τῶν ζώντων μνημείων τοῦ ἔτους τούτου τοῦ κ. Μακρῆ, ὅστις εἶναι καὶ αὖθις ἄξιος ἐπαίνου διὰ τὴν ἄφθονον καὶ καλὴν ὕλην.

12) Ὁ δὲ κ. Ν. Κανελλάκης ἐκ Χίου ἀπέστειλεν ἡμῖν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὀγκωδέστατον τεῦχος ἐκ σελ. 201 εἰς ἡμίφυλλον κοινοῦ χάρτου, ἐπιγραφόμενον «σημειώσεις ἐπὶ τῶν ἀτάκτων Κοραῆ». Ἐν τούτῳ ὁ φιλοπονώτατος καὶ ἄοκνος συλλογεὺς παραβάλλει ὑπεροκτασίας λέξεις ἀπαντώσας ἐν τῷ ά καὶ β' τόμῳ καὶ ἐν τῷ ά καὶ β' μέρει τοῦ δ' τόμου τῶν ἀτάκτων Κοραῆ πρὸς τὰς νῦν ἐν χρήσει ἐν Χίῳ, καὶ τὰς μὲν ἀνευρίσκει τόν τε τύπον καὶ τὴν σημασίαν τὰς αὐτάς, τὰς δὲ διορθοῖ, τῶν δὲ τὴν σημασίαν συμπληροῖ προστιθεὶς καὶ νέας σημασίας, καὶ ἄλλων ἀποδείκνυσι πότε ἐπαύσατο ἡ χρῆσις κτλ.

Ὁ κ. Κανελλάκης κρίνεται ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς πολλῶν ἐπαίνων ἄξιος διὰ τὴν ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονὴν αὐτοῦ εἰς τὴν λίαν ἐπίμοχθον ταύτην ἐργασίαν καὶ διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐπεξεργασίαν τοσούτου καὶ τόσον σπουδαίου ὑλικοῦ.

13) Ὁ δὲ κ. Ἰωάννης Ζωγραφάκης ἔπεμψεν ἡμῖν πραγματείαν ἐκ σελ. 46 εἰς δ' κοινοῦ χάρτου ἐπιγραφομένην «ὁ μῦθος περὶ τοῦ θανάτου τῆς Σαπφοῦς», ἐν ᾗ ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ ποιήματος τοῦ Ἀντωνίου Σπηλιωτοπούλου ποιηθέντος ἐπὶ τῇ βάσει δημώδους παραδόσεως περί τινος νησυδρίου παρὰ τὴν Λευκάδα, ὅτι πλοῖόν τι ἀπελιθώθη ποτὲ εἰς τὸν ξηρὸν τοῦτον βράχον καὶ ἑτέρας ὁμοίας παραδόσεως περὶ νησυδρίου παρὰ τὴν Αἴγιναν, πραγματεύεται λίαν σαφῶς καὶ ἐν βαθείᾳ γνώσει τῆς ἑρμηνείας τῶν περὶ μεταμορφώσεως μύθων παρά τε τοῖς ἀρχαίοις καὶ τῷ νεωτέρῳ ἑλληνικῷ λαῷ καὶ καταλήγων ἀπορρίπτει ὡς καθαρὸν μῦθον τὸ περὶ τῆς αὐτοκτονίας τῆς Λεσβίας ἀοιδοῦ ἀνέκδοτον.

Ἀλλ' ἡ πραγματεία αὕτη, καίπερ καθ' ἑαυτὴν ἀξία λόγου, ἅτε ὅμως ἀλλοτρία τοῦ προκειμένου ἀγῶνος, ἀποκλείεται αὐτοῦ.

Τοσαῦται καὶ τοιαῦται, φίλοι ἑταῖροι, εἰσὶν αἱ κατὰ τὸ λῆξαν τοῦτο συλλογικὸν ἔτος ἀποσταλεῖσαι εἰς τὸν Ζωγράφειον ἀγῶνα συλλογαὶ τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῷ ἑλληνικῷ λαῷ, ἃς ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ μετὰ τῆς κατὰ τὸ δυνατὸν προσοχῆς διεξελθοῦσα καὶ μελετήσασα καὶ μετὰ δικαιοσύνης ἀλλὰ καὶ ἐπιεικείας τινὸς κρίνασα ἀποφαίνεται τὴν ἑαυτῆς γνώμην.

Τοῖς μὲν κκ. Δημ. Πουλάκῃ, Ἀντ. Πουλάκῃ, Γ. Παπαδοπούλῳ, Θεμιστοκλεῖ Παστιάδῃ, Παναγ. Μακρῆ, Σωσιπάτρῳ Δημοσθενοπούλῳ, Κ. Κανελλάκῃ καὶ Κ. Κουρτίδῃ σὺν τῷ Γ. Κωνσταντινίδῃ ἀπονέμει ἀκέραιον τὸ δεκάλιρον γέρας καὶ πλείστοις ἐπαίνοις κατακοσμεῖ αὐτούς, τοὺς δὲ κκ. Κλεόβουλον Κοκκολάτον, Παπαϊωάννην Μανωλακάκην, Νικόλαον Χρήστου καὶ Εὐστρ. Δράκον ἀμείβουσα τοὺς κόπους καὶ τὸν ζῆλον βραβεύει τὸ ἥμισυ ἕκαστον γέρας, εὐχομένη ὅπως τῷ ἐπιόντι ἔτει ἀξιωθῶσι τοῦ ὅλου.

Περαίνουσα δ' οὕτω τὴν ἔκθεσιν αὐτῆς ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ συγχαίρει μὲν καὶ ἀπὸ καρδίας εὐχαριστεῖ τοῖς συλλογεῦσιν ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ, ἣν καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος εἰς τὴν περισυλλογὴν καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ συλλόγῳ ἐναποταμίευσιν ζώντων μνημείων παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ ἐπεδείξαντο, καὶ ἐπὶ τῇ σπουδαιοτάτῃ συμβολῇ, ἣν παρέσχοντο τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν φιλο-

λογίᾳ προτρέπουσα ἅμα αὐτούς, ὅπως καὶ τὸ λοιπὸν διατελῶσι τὰ αὐτὰ γινώσκοντες καὶ πράττοντες· ἱκετεύει δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς λογίους τε καὶ διδασκάλους, τοὺς ἁπανταχοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ, ὅπως τούτους ζηλοῦντες καὶ μιμούμενοι σπεύσωσι καὶ αὐτοί, ἕκαστος τὸ ἐφ᾽ ἑαυτῷ, εἰς τὴν συγκομιδὴν τοῦ ἀπείρου ἔτι ὑλικοῦ τοῦ τῇδε κἀκεῖσε διεσπαρμένου καὶ κινδυνεύοντος νὰ ἐξαφανισθῇ διὰ παντὸς συμπαρασυρόμενον ὑπὸ τῶν κατακλυζόντων τὰς ἡμετέρας ἱερὰς χώρας χειμάρρων τοῦ βαρβαρισμοῦ καὶ τοῦ ὀθνείου πολιτισμοῦ».

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεως ὁ κ. Ποπέσκος παρατηρεῖ, ὅτι μετ᾽ ἀπορίας ἤκουσε βραβεύσιμον τὸν κ. Δράκον κατὰ τὸ ἥμισυ, ἐνῷ τὸ πρῶτον ἤδη ἐπιστέλλων ὁ κ. Δράκος γλωσσικὴν ὕλην ἐκ τοῦ μοσχοννησιακοῦ λαοῦ ὤφειλε νὰ λάβῃ ὁλόκληρον τὸ βραβεῖον· ποιεῖται δὲ ἀνάλογον περὶ τούτου πρότασιν.

Ὁ κ. Σαλτέλης ἀπαντῶν λέγει, ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ θέλουσα μᾶλλον νὰ ἐνθαρρύνῃ τὸν κ. Δράκον ἐβράβευσεν αὐτὸν κατὰ τὸ ἥμισυ, διότι ἡ ὑπ᾽ αὐτοῦ ἀποσταλεῖσα ὕλη ἦν ὀλίγη καὶ ὀλίγα περιεῖχε τὰ νέα καὶ ἐπιχωριάζοντα ἐν Μοσχοννησίοις.

Μετὰ τὰς ἐξηγήσεις ταύτας ὁ κ. Ποπέσκος ἀποσύρει τὴν πρότασίν του.

Ὁ πρόεδρος ἐπαινέσας τὸν εἰσηγητὴν τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἐκφράζει τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως ἡ ἐπιτροπὴ κρίνῃ οὐχὶ ἐπιεικῶς ἀλλὰ δικαίως, ὅπως καὶ οἱ ἀγωνιζόμενοι ἀποστέλλωσιν ὕλην μᾶλλον ἐνδιαφέρουσαν.

Ὁ κ. Σαλτέλης ἀπαντᾷ, ὅτι θέλει διαβιβάσει τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην τοῦ κ. προέδρου, δηλοῖ ὅμως τό γε νῦν, ὅτι ἡ ὕλη ἡ γλωσσικὴ κατὰ τὰ πρῶτα τοῦ ἀγῶνος ἔτη ἦν ἄφθονος ἁπανταχοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ἕνεκα τούτου ἡ περισυλλογὴ αὐτῆς ἦν εὔκολος· νῦν ὅμως, μετὰ τὰς γενομένας συγκομιδάς, ἡ περισυλλογὴ αὐτῆς κατέστη δυσχερεστέρα καὶ οἱ ἐργάται ὀλιγώτεροι. Διὸ ἡ ἐπιτροπή, ἵνα ἐνθαρρύνῃ τοὺς συλλογεῖς, φαίνεταί πως ἐπιεικεστέρα.

Μετὰ τὰς παρατηρήσεις ταύτας, τῶν συμπερασμάτων τῆς ἀναγνωσθείσης ἐκθέσεως γενομένων ὑπὸ τοῦ συλλόγου δεκτῶν, λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΝΓ΄

(Τακτική)

τῆς 7 Μαΐου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ.

Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, α΄) ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη τοῦ συλλόγου οἱ κκ. Κωνστ. Τρωϊάνος, τμηματάρχης ἐν τῷ μονοπωλείῳ τῶν καπνῶν, καὶ Ἀλ. Καρατζᾶς, ἔμπορος.

β΄) Ὁ κ. Σαλτέλης ἀνακοινοῖ, ὅτι ὁ κ. Χασιώτης ἀδυνατεῖ νὰ μεταβῇ εἰς Montpellier, ὅπως ἀντιπροσωπεύσῃ τὸν σύλλογον, καὶ ὅτι ἀντ᾽ αὐτοῦ ὑπέδειξε τὸν κ. Γεώργιον Χρ. Ζωγράφον· προτείνει δέ, ἅτε μὴ ὑπάρχοντος τοῦ ἀπαιτουμένου χρόνου, καθότι αἱ ἑορταὶ τοῦ ἐν Montpellier πανεπιστημίου ἄρχονται μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ὅπως διὰ τηλεγραφήματος ὁ σύλλογος ἀναθέσῃ τῷ ἐν Παρισίοις κ. Γ. Ζωγράφῳ τὴν ἐντολήν, ὅπως ἀντιπροσωπεύσῃ αὐτὸν εἰς τὰς ἐν λόγῳ ἑορτάς. Ἡ πρότασις γίνεται δεκτή.

γ΄) Ὁ κ. Κ. Μακρῆς ζητεῖ καὶ αὖθις, ὅπως τῷ ἐπιτραπῇ ἡ δημοσίευσις τῆς βιογραφίας τοῦ μακαρίτου Βασιάδου διὰ τοῦ τύπου. Ὁ προεδρεύων ἀπαντῶν λέγει, ὅτι καλὸν εἶναι νὰ ἀναβληθῇ τὸ ζήτημα, διότι ἀπουσιάζει ὁ πρόεδρος, ὅστις κάλλιον γινώσκει τὰ τοῦ ζητήματος τούτου.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης ὑποστηρίζει τὴν ἀναβολήν, πρῶτον διότι ἡ μέλλουσα δημοσίευσις εἶναι συζητήσιμος, καὶ δεύτερον διότι δὲν περιέχεται τὸ ζήτημα ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει.

Ὁ κ. Μακρῆς ἀπαντῶν λέγει, ὅτι ἡ αἴτησίς του οὐδαμῶς ἀπᾴδει τῷ κανονισμῷ, καὶ ὅτι ἡ δημοσίευσις τῆς βιογραφίας εἶναι ἀναγκαία, ὅπως τὸ δημόσιον γνωρίσῃ τὰ κατὰ τὸν ἀοίδιμον ἄνδρα.

Ὁ κ. Σαλτέλης παρακαλεῖ τὸ προεδρεῖον νὰ θέσῃ ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει τῆς προσεχοῦς τακτικῆς συνεδριάσεως τὸ ζήτημα τοῦτο, ὅπερ καὶ γίνεται δεκτόν.

δ΄) Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολιμαίαν διατριβὴν τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου «περὶ τῶν ἐν Κύπρῳ χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος καὶ μετὰ μικρὰν ἐπ᾽ αὐτοῦ συζήτησιν, λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΝΔ΄

(Έκτακτος)

τῆς 9 Μαΐου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ μετά τινας παρατηρήσεις κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἐκτάκτου συνεδριάσεως τῆς 20 ἀπριλίου ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι σκοπὸς τῆς παρούσης ἐκτάκτου συνεδριάσεως εἶναι, ὅπως ἐν πνεύματι εἰρηνικῷ μετ᾽ ἀγάπης καὶ στοργῆς πρὸς τὸν σύλλογον γένηται σκέψις πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος τῶν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καθυστερουμένων ἐτησίων συνδρομῶν, καὶ ὅτι περὶ τούτου ἡ οἰκονομικὴ τοῦ συλλόγου ἐπιτροπὴ συσκεψαμένη ὡρίμως ἐξεῦρε τρόπον λύσεως αὐτοῦ περιεχόμενον ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτῆς, ἥτις καὶ ἀναγινώσκεται.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην ὁ κ. Κοντογεώργης προτείνει, ὅπως ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ τῶν καθυστερουμένων τὸ κγ΄ ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ ὡς ἔχει.

Ὁ κ. Βαλσαμάκης προτείνει, ὅπως συζητηθῇ ἡ πρότασις τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὰ τρία αὐτῆς ἄρθρα.

Ὁ κ. Τάγης λέγει, ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἐπιτροπὴ εὑρίσκει μὲν τρόπον εὐχερέστατον διὰ τὰ καθυστερούμενα, ἀλλὰ πρότερον ἔδει νὰ λάβῃ ὑπ᾽ ὄψει προγενεστέραν περὶ τῶν καθυστερουμένων ἀπόφασιν τοῦ συλλόγου, καὶ νὰ μᾶς γνωρίσῃ, τί ἐγένετο αὕτη· συμπεραίνων δὲ παραδέχεται τὴν πρότασιν τοῦ κ. Βαλσαμάκη μετὰ τῆς προσθήκης, ἵνα δοθῶσι πρότερον ἐξηγήσεις περὶ τῶν γενομένων πρὸ 8 ἐτῶν.

Ὁ κ. Μακρῆς λέγει, ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἐπιτροπὴ ἔλαβεν ὑπ᾽ ὄψει τὰς προγενεστέρας τοῦ συλλόγου ἀποφάσεις· ἰδοῦσα ὅμως, ὅτι αὗται εἰς οὐδὲν πρακτικὸν ἀποτέλεσμα ἤγαγον ἡμᾶς καὶ ὅτι, ἐὰν ἐπιμένωμεν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν, θὰ χρειασθῶσι σχεδὸν 20 ἔτη πρὸς τελείαν ἀπότισιν τῶν καθυστερουμένων, προέβη εἰς τὰς ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτῆς προτάσεις.

Τοῦ κ. Τάγη ἐρωτήσαντος, ποία ἡ πρὸ 8 ἐτῶν ἀπόφασις τοῦ συλλόγου, ὁ κ. Μακρῆς ἀπαντᾷ, ὅτι εἶχεν ἀποφασισθῇ νὰ δίδηται εἰς μετζ. κατὰ μῆνα διὰ τὰ καθυστερούμενα.

Ὁ πρόεδρος φρονεῖ, ὅτι δέον νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ συζητηθῇ ἡ ἐπιστολὴ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς, ὅπερ καὶ ἀποφασίζεται.

Ἀναγνωσθείσης τῆς ἐπιστολῆς ὁ κ. Τάγης λαβὼν τὸν λόγον λέγει, ὅτι δέον τὸ Α΄ ἄρθρον νὰ συγχωνευθῇ μετὰ τῶν ἄλλων ὡς προβληματικόν, διότι πολλοὶ δὲν ἐπλήρωσαν οὐδὲ τὸ δίπλωμα, οἱ μὲν ἐκ μοχθηρίας, οἱ δὲ ὡς ἀνήκοντες εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐργασθέντων εἰς τὸν σύλλογον, πολλοὶ δὲ πάλιν δὲν ἐζητήθησαν ἵνα πληρώσωσιν, εἰργάσθησαν ὅμως ἐν τῷ συλλόγῳ· πιθανὸν δὲ καὶ πολλοὶ νὰ μὴ ἐπλήρωσαν, ὅπως ἴδωσιν εἰς ποῖον βαθμὸν φθάνει ἡ ἀμέλεια τῶν ἑκάστοτε διεπόντων τὰ τοῦ συλλόγου.

Ὁ κ. Μαλιάδης λέγει, ὅτι τὸ τοῦ διπλώματος ζήτημα εἶναι ἐξαιρετικόν, καθότι τὸ κγ΄ ἄρθρον καθὼς καὶ πᾶν ἄλλο δὲν ποιεῖται λόγον περὶ τοῦ τί γενήσεται, ἂν δὲν πληρωθῇ τὸ δίπλωμα· πᾶν δὲ μέλος μὴ πληρῶσαν τὸ δίπλωμα, δὲν εἶναι καὶ μέλος. Συνεπῶς φρονεῖ καλὸν καὶ σύμφωνον τῷ κανονισμῷ, ὅπως δοθῇ τρίμηνος προθεσμία τοῖς καθυστεροῦσι τὸ δικαίωμα τοῦ διπλώματος.

Ὁ κ. Σαλτέλης ἀποκρούει τὴν τελευταίαν ταύτην πρότασιν τοῦ κ. Μαλιάδου, διότι οἱ πληρώνοντες τὸ δίπλωμα εἰς 3 μῆνας θὰ συμπεριληφθῶσιν εἰς τὴν β΄ τάξιν καὶ θὰ ἀναγκασθῶμεν νὰ δώσωμεν εἰς αὐτοὺς καὶ ἄλλην τρίμηνον προθεσμίαν.

Οὕτω τεθεῖσα εἰς ψηφοφορίαν ἡ περὶ τριμήνου προθεσμίας πρότασις τοῦ κ. Μαλιάδου, ἀπορρίπτεται, γίνεται δὲ δεκτὸν τὸ ά ἄρθρον τῆς προτάσεως τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης ἐπαναλαμβάνει τὴν πρότασίν του περὶ τοῦ μέλλοντος ὡς ἑξῆς: πᾶν νέον μέλος δὲν δικαιοῦται ἐξασκεῖν δικαιώματα μέλους, ἐνόσῳ δὲν πληρώσῃ τὸ δικαίωμα τοῦ διπλώματος, μὴ πληρῶσαν δὲ αὐτὸ ἐντὸς ἑνὸς ἔτους, διαγράφεται.

Ἡ πρότασις αὕτη τεθεῖσα εἰς ψηφοφορίαν γίνεται δεκτή.

Ἀρξαμένης τῆς συζητήσεως ἐπὶ τοῦ β΄ ἄρθρου τῆς προτάσεως τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς ὁ κ. Βαλσαμάκης λέγει, ὅτι ἡ ἐν αὐτῷ ἀναφερομένη ἑξάμηνος προθεσμία ἐστὶ δυσανάλογος ὡς πρὸς τὴν προθεσμίαν ἑνὸς ἔτους τὴν διδομένην διὰ τὸ δικαίωμα τοῦ διπλώματος.

Ὁ κ. Μαλιάδης προτείνει, ὅπως οἱ καθυστεροῦντες πληρώνωσι κατ᾽ ἔτος τὸ 1/5 τῶν καθυστερουμένων, ὁ δὲ μέχρι τοῦ τέλους ἑκάστου ἔτους μὴ πληρώσας τὸ πεμπτημόριον διαγράφηται τοῦ μητρῴου.

Μετὰ μακρὰν ἔτι συζήτησιν τίθεται εἰς ψηφοφορίαν ἡ πρότασις τοῦ κ. Μαλιάδου καὶ γίνεται παμψηφεὶ δεκτή.

Εἶτα ὁ κ. Μακρῆς προτείνει, ὅπως ὁ ταμίας εἰδοποιῇ ἅμα τῇ ἀρχῇ τοῦ ἔτους τοὺς

καθυστεροῦντας τὴν ἀπότισιν τοῦ πεμπτημορίου, ὁ δὲ κ. Σαλτέλης προτείνει, ὅπως καὶ ἕνα μῆνα πρὸ τῆς λήξεως ἑκάστου ἔτους ὁ ταμίας εἰδοποιῇ τοὺς καθυστεροῦντας. Ἀμφότεραι αἱ προτάσεις γίνονται δεκταί.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΝΕ'

(Ἔκτακτος)

τῆς 13 Μαΐου 1890.

ΕΠΙ ΤΗ ΚΘ' ΕΠΕΤΕΙΩ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΕΟΡΤΗ

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Παρισταμένων πολλῶν μελῶν τοῦ συλλόγου καὶ πολλῶν ἄλλων φιλομούσων ἐξ ἑκατέρων τῶν φύλων, ἐν οἷς διεκρίνοντο ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Διονύσιος ὁ Ε' μετὰ τῶν συνοδικῶν σεβασ. μητροπολιτῶν Ἡρακλείας, Δέρκων, Σηλυβρίας, Σωζουαγαθουπόλεως καὶ τοῦ χωρεπισκόπου τοῦ Πέραν ἁγίου Σταυρουπόλεως κ. Γεναδίου, ἡ Α. Ἐξ. ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος πρίγκηψ Ν. Μαυροκορδᾶτος, ὁ β' διερμηνεὺς τῆς γαλλικῆς πρεσβείας ἐκπροσωπῶν τὸν πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας κόμητα Μοντεβέλλον, ὁ ἐκ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας Γεωργάκη ἐφέντη Ὀχάνης ἐκπροσωπῶν τὴν Α. Ἐξ. τὸν ὑπουργὸν τῆς παιδείας Μουνὶφ πασσᾶν.

Τῇ 2 μ. μ. ὥρᾳ κηρυχθείσης τῆς ἐνάρξεως τῆς ἑορταστικῆς συνεδριάσεως ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τοῦ κόμητος Μοντεβέλλου, πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας, ἀγγέλλοντος, ὅτι ἀδυνατῶν νὰ παρευρεθῇ ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ συλλόγου ἀποστέλει τὸν β' διερμηνέα τῆς πρεσβείας ὡς ἀντιπρόσωπόν του, καὶ τηλεγράφημα συγχαρητήριον τοῦ ἄρχοντος μεγάλου λογοθέτου, Σταυράκη Ἀριστάρχη.

Εἶτα ὁ πρόεδρος κ. Κ. Καλλιάδης ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου ἔχουσαν ὧδε :

«*Παναγιώτατε δέσποτα,*
σεβασμιώτατοι ἱεράρχαι,
ἐξοχώτατε κύριε πρεσβευτά,
κυρίαι καὶ κύριοι.

Ἰδε, τῇ τοῦ Ὑψίστου πανσθενεῖ περιθάλψει καὶ ἕτερον ἔτος, τὸ εἰκοστὸν ἔνατον, συμπληρούμενον σήμερον προστίθεται τῷ ἐργατικωτάτῳ καὶ καρποφόρῳ βίῳ τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου, καὶ τὸ γεραρὸν τοῦτο τῶν Μουσῶν ἐνδιαίτημα εἰσέρχεται εἰς τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ πλῆρες ζωῆς, θάρρους καὶ ἐλπίδων. Καὶ ἀπὸ μὲν τῆς 14 μαΐου μέχρι τῆς 19 νοεμβρίου 1889 τὸ συλλογικὸν σκάφος διετέλεσεν ὑπὸ τὴν συνετὴν πηδαλιουχίαν τοῦ κ. Ἰω. Ἀριστοκλέους, ἀπὸ δὲ τῆς ἡμερομηνίας ταύτης ἡ εὐμενὴς ψῆφος τοῦ συλλόγου μετὰ λύπης ἀποδεξαμένου τὴν ἀμετακλήτως ὑποβληθεῖσαν αὐτῷ παραίτησιν λόγων ὑγιείας ἕνεκα τοῦ ἐριτίμου καὶ μουσοτραφοῦς ἡμῶν ἑταίρου ἐπέβλεψε καὶ αὖθις ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν καὶ ἐνεπιστεύσατο ἡμῖν τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην τῶν καθηκόντων καὶ τῶν δικαίων, ἅτινα παρομαρτοῦσι τῷ περιβλέπτῳ τῆς προεδρείας ἀξιώματι. Ἐὰν τὰ δίκαια ταῦτα νομοταγῶς ἐξησκήθησαν καὶ τὰ καθήκοντα ἐξεπληρώθησαν εὐσυνειδήτως καὶ ὑφ' ἡμῶν, τοῦτο ἀποδοτέον τῇ πεφωτισμένῃ συνεργασίᾳ ἀγαστῶν καὶ πεπειραμένων συγκοσμητόρων, ἀνδρῶν σοβαρῶν καὶ περὶ πολλοῦ ποιουμένων τὴν εὔκλειαν τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, τοῦ τε κ. Νικολάου Φωτιάδου καὶ τοῦ κ. Κ. Μακρῆ, ἀντιπροέδρων, τοῦ κ. Ε. Ποπέσκου, γενικοῦ γραμματέως, τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως κ. Ἀχιλ. Χρηστίδου, τοῦ βιβλιοφύλακος κ. Π. Πετρακίδου, τοῦ ταμίου κ. Δ. Μηλιώτου, ἀντικαταστήσαντος ἀπὸ τῆς 15 παρελθόντος Δεκεμβρίου τὸν κ. Θ. Κουσούδην, παραιτηθέντα, καὶ τοῦ κ. Δ. Κοντογεώργη, λογιστοῦ. Πρὸς τοὺς φιλτάτους τούτους ἑταίρους μετ' ἀδελφικῆς συμπαθείας ἀπονέμομεν τὴν πάνδημον ταύτην τελοῦντες ἑορτὴν τήν τε ἔκφρασιν τῆς ἰδίας ἡμῶν εὐγνωμοσύνης καὶ τὰς τοῦ συλλόγου εὐχαριστίας.

Ἀλλ' οἴμοι! ἐνῷ τὸ περὶ οὗ ἡ λογοδοσία αὕτη συλλογικὸν ἔτος προσεπάθει ἀναδειχθῆναι ἀντάξιον τῶν προηγουμένων διὰ συντόνου ἐργασίας ἐμβριθοῦς καὶ ποικίλης, αἴφνης τὰς ἡμετέρας μελέτας καὶ ἐνεργείας ἀνέστειλε, βυθίσασα πάντας ἡμᾶς εἰς ἀνέκφραστον πένθος, συμφορὰ παμμεγέθης καὶ βαρυσήμαντος. Ὁ πολιός, βαθυσέβαστος, σθεναρός τε καὶ πολύτιμος τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἀθλητής, ὁ ἐπὶ πολλῶν ἐτῶν περιόδους τὰ ἀγαθὰ καὶ σωτήρια διδάξας τε καὶ ποιήσας, ὁ ἔξοχος πολίτης, οὗ ἰσχυρὰ καὶ εὐεργετικὴ πανθομολογεῖται ἡ ἐπὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς κινήσεως τοῦ ἔθνους ἡμῶν τριακονταετὴς δρᾶσις, ὁ τὰς διακονίας ἱδρυτοῦ, μέ-

λους καὶ προέδρου τοῦ ἡμετέρου συλλόγου τιμήσας καὶ ἀνυψώσας, ὁ Κωνσταντῖνος Ἡροκλῆς Βασιάδης, τῇ 19 Φεβρουαρίου 1890 μετέστη εἰς τὰς αἰωνίους μονάς. Τὸ ἐκ τῆς θλιβερωτάτης ταύτης ἀπωλείας παραγόμενον ἐν τῷ συλλόγῳ κενόν ἐστι, φιλόμουσον ἀκροατήριον, τὰ μάλα δυσαναπλήρωτον· ἐν γὰρ τῷ μέσῳ τῶν γενικῶν αὐτοῦ μεριμνῶν καὶ φροντίδων, προσπαθειῶν καὶ μόχθων καὶ ἐθελοθυσιῶν, πρώτιστον τοῦ πολυκλαύστου ἑταίρου μέλημα ὑπῆρξεν ἀείποτε ἡ διηνεκὴς πρὸς τὰ πρόσω πορεία τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου. Τὰς ἐργασίας αὐτοῦ μεθ' ὑψίστου ἐνδιαφέροντος παρακολουθῶν καὶ τακτικῶς αὐτῶν συμμετέχων, ἀνύψου αὐτὰς εἰς τὴν πρέπουσαν περιωπὴν διὰ τοῦ παρὰ πάντων ἀνεγνωρισμένου μεγάλου αὐτοῦ κύρους. Ἀναγνώσματα σοφά, διαλέξεις τερπνὰς καὶ διδακτικωτάτας, συζητήσεις ἀττικῷ ἅλατι καὶ ἐμβριθείᾳ πεπυκασμένας, συνεργασίαν λυσιτελεστάτην ἐν τῇ συντάξει τοῦ ἡμετέρου θεμελιώδους κανονισμοῦ καὶ τῶν τούτου ἑκάστοτε ἀναγκαίων κρινομένων τροποποιήσεων, σύντονον συμβολὴν ταῖς ἡμετέραις ἐπιτροπαῖς, καὶ ἰδίᾳ τῇ φιλολογικῇ, διανομὰς χρηματικῶν βοηθειῶν εἰς ἄπορα σχολεῖα ἐξ ἐπὶ τούτῳ δωρεῶν ὁμογενῶν πλουσίων καὶ φιλομούσων ταῖς ὑποδείξεσι καὶ προτροπαῖς αὐτοῦ ὀφειλομένων, φιλογενῶν ἀνδρῶν σπουδαιότατα ἀγωνοθετήματα ὑπ' αὐτοῦ προκαλούμενα, σύμπραξιν πολύτιμον ἐν τῇ ἱδρύσει τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν συγγράμματος καὶ τῇ ὅσον ἔνεστι τακτικωτέρᾳ αὐτοῦ ἐκδόσει, ἐκπλήρωσιν μετὰ δραστηριότητος καὶ ἀξιοπρεπείας τῶν προεδρικῶν καθηκόντων ἐπὶ ἓξ περιόδους, ὧν ἡ τελευταία ἦν ἡ τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τοῦ συλλόγου, βαρυσήμαντον συμμετοχὴν ἐν τῇ οἰκοδομῇ τοῦ κτιρίου τούτου, τοῦ τοσοῦτον συντελέσαντος εἰς τὴν παγίωσίν τε καὶ κραταίωσιν τοῦ συλλόγου ἡμῶν, πάντα ταῦτα καὶ ἄλλα, ἃ ἐπιλείψει με ὁ χρόνος ἀφηγούμενον, ἐπεχείρησε, διεξήγαγε, μετ' ἐπιτυχίας ἐκτάκτου καὶ καταπληκτικῆς ἐξετέλεσεν ἕως περάτων τοῦ βίου αὐτοῦ ὁ ἀείμνηστος Ἡροκλῆς Βασιάδης. Ὡς ἂν δὲ μὴ ἤρκουν τὰ δείγματα, ἅπερ ζῶν ἔδωκεν ἡμῖν τῆς ἑαυτοῦ στοργῆς καὶ ἀφοσιώσεως, ἠθέλησεν, ἵνα καὶ ἐν τῷ ἱερῷ ἐγγράφῳ τῷ κανονίζοντι τὰ μετὰ θάνατον ἀναφανῇ ἡ φλογερὰ αὕτη ἀγάπη ἐν πάσῃ τῇ λαμπηδόνι τῆς εὐγενοῦς αὐτοῦ ψυχῆς. Καὶ δὴ διέθετο, ὅπως τῶν βιβλίων αὐτοῦ τὰ πλεῖστα εἰσέλθωσιν εἰς τὴν βιβλιοθήκην ἡμῶν, ἑξήκοντα πέντε δὲ μετοχαὶ τοῦ Λαυρίου ἐκ τῆς περιουσίας αὐτοῦ ἐκποιηθῶσι καὶ τὸ κεφάλαιον αὐτῶν κατατεθῇ εἰς τὴν ἐθνικὴν τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, ὁ δὲ τούτου τόκος προστίθηται εἰς τὸ κεφάλαιον, μέχρις οὗ σχηματισθῇ διὰ τοῦ ἀνατοκισμοῦ ποσὸν παράγον ἐτησίως πεντήκοντα ὀθωμανικὰς λίρας, αἵτινες νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς βραβεῖον φιλολογικοῦ ἐτησίου διαγωνίσματος τιθεμένου ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἐν ὀνόματι καὶ εἰς τιμὴν τοῦ ἄρχοντος μεγάλου Ποστελνίκου καὶ ὑπομνηματογράφου τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου Σωτηρίου Καλλιάδου, τοῦ ἀοιδίμου πατρὸς τοῦ τὰς εὐθύνας σήμερον ὑμῖν διδόντος. Ἅμα τῇ ἀστραπηδὸν διαδοθείσῃ ἀπαισίᾳ εἰδήσει ὁ σύλλογος διὰ τοῦ προεδρείου αὐτοῦ ἀπεφάσισεν, ἵνα αὐτὸς ἰδίαις δαπάναις κηδεύσῃ τὸν πολύκλαυστον νεκρόν, καταθέσῃ ἐπ' αὐτοῦ στέφανον ἐκ δάφνης, προσκτήσηται τάφον κατάλληλον καὶ δωρήσηται αὐτὸν τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ μακαρίτου, πενθήσῃ ἐπὶ τέσσαρας ἑβδομάδας διατηρουμένης τῆς μεγάλης θύρας τοῦ καταστήματος κλειστῆς καὶ πενθίμως διεσκευασμένης καὶ διακοπτομένων τῶν τε συνεδριάσεων καὶ τῶν διαλέξεων αὐτοῦ, ἀναρτηθῇ ἡ εἰκὼν τοῦ μεταστάντος ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων ἡμῶν, καὶ ὁ μὲν πρόεδρος ἐκφωνήσῃ τὸν ἐπιτάφιον, ὁ δ' ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Κ. Μακρῆς ἀναγνώσηται τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀειμνήστου ἑταίρου ἐν τῷ τέρματι τοῦ συλλογικοῦ πένθους. Τῇ δ' ἐπιούσῃ τοῦ θανάτου μετενεχθέντος τοῦ νεκροῦ ὑπὸ τοῦ προεδρείου ἐν σώματι ἀπὸ τῆς φιλοξένου οἰκίας, ἐν ᾗ ἐπῆλθε τὸ μοιραῖον τέλος, εἰς τὸν σύλλογον ἐγένετο τῇ ἐπαύριον ἡ κηδεία, ἀνταξία, νομίζομεν, τοῦ τε κηδευομένου καὶ τοῦ κηδεύοντος, ἐξετελέσθησαν δὲ κατὰ γράμμα πάντα τὰ προαποφασισθέντα. Πολυπληθέστατον ἀκροατήριον συνελθὸν κατὰ τὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ συγκροτηθεῖσαν τῇ 19 μαρτίου πένθιμον συνεδρίασιν τῆς βιογραφίας τοῦ ὑφ' ἡμῶν θρηνουμένου ἑταίρου πολύτιμον παρέσχεν ἡμῖν διαβεβαίωσιν, ὅτι ἐξετιμήθησαν προσηκόντως καὶ ἐπεκυρώθησαν ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης τὰ κατὰ τὴν σκληρὰν ταύτην δοκιμασίαν τῷ συλλόγῳ πεπραγμένα. Ἐφ' ᾧ καὶ ἀπονέμω ἐν κατανύξει ψυχῆς τὴν ἔκφρασιν τῆς τοῦ συλλόγου εὐγνωμοσύνης πᾶσι τοῖς ὁμογενέσι καὶ ξένοις, καθιδρύμασι καὶ ἀτόμοις, τοῖς εἴτε διὰ τῆς παρουσίας ἢ ἀντιπροσωπείας αὐτῶν κατὰ τὴν κηδείαν ἢ τὴν πένθιμον συνεδρίασιν, εἴτε διὰ ψηφισμάτων, ἐπιστολῶν ἢ τηλεγραφημάτων κατὰ τὸ μη-

νιαῖον διάστημα τοῦ ἐπισήμου πένθους ἡμῶν ἐκδηλώσασι τήν τε πρὸς τὸν ἀοίδιμον ἄνδρα ὑψίστην ὑπόληψιν καὶ τὰ πρὸς τὸν σύλλογον βαρυσήμαντα αὐτῶν αἰσθήματα ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ. Ἰδίᾳ δ' ἐπιτραπήτω μοι ὑπὸ τοῦ τήν τε καταγωγὴν καὶ τὴν καρδίαν εὐγενοῦς πρίγκηπος Ν. Μαυροκορδάτου, πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, ὅπως γείνω διερμηνεὺς τῆς βαθείας συγκινήσεως τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, συναισθανθέντος πόσον ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης συμμετέσχε τοῦ μεγάλου καὶ ἀπαραμυθήτου ἡμῶν πένθους. Ἐκ τῶν ἀπειραρίθμων καὶ εὐγλώττων τούτων διαδηλώσεων ἠντλήσαμεν τῆς ἀθυμίας ἡμῶν παρήγορον ἀνακούφισιν, πεισθέντες ἀριδήλως, ὅτι κάτοικοι τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης καὶ πάσης τῆς Ἀνατολῆς καὶ κάτοικοι τῆς δυτικῆς Εὐρώπης καὶ αὐτῆς τῆς μεμακρυσμένης χώρας τῶν Ἀμερικανῶν ἀνεγνώρισαν τὰς σπουδαίας ὑπηρεσίας, ἃς ἐπὶ χρόνον μακρὸν διηνεκῶς προσήνεγκε τῇ φιλολογίᾳ, ταῖς ἐπιστήμαις καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς ἐκπαιδεύσει ὁ σθεναρὸς τῶν γραμμάτων πρωταθλητὴς Ἡρακλῆς ὁ Βασιάδης, οὗ ἡ μνήμη διατηρηθήσεται ἄληστος ὑφ' ἅπαντος τοῦ ἡμετέρου γένους καὶ ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου εὐγνωμονοῦντος.

Ὁ σύλλογος ἡμῶν μετὰ συντριβῆς καρδίας καὶ βαθυτάτου ἄλγους ἀναμιμνήσκεται καὶ ἑτέρων σπουδαίων ἀπωλειῶν, ἃς ὑπέστη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Καὶ ἐκ μὲν τῶν ἐπιτίμων αὐτοῦ μελῶν ἀπώλεσε τὸν Εὐθύμιον Καστόρχην, καθηγητὴν περιφανῆ τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου, τὸν Marquis de Queux de Saint-Hillaire καὶ τὸν Ernest Havet, ἀμφοτέρους σοφοὺς ἑλληνιστάς, καὶ τὸν Ὀδυσσέα Trelat, περιώνυμον τῆς Γαλλίας ἰατρόν, μέλος δὲ καὶ πρώην πρόεδρον τῆς ἐν Παρισίοις ἰατρικῆς ἀκαδημίας, οὗ τὴν συμπαθῆ καὶ εὔγλωττον αὐδὴν ὑπὸ τοὺς γεραροὺς τούτους θόλους ἄρτι ἀντηχήσασαν ἔναυλον οἱ πάντες ἐνηδόνως διαφυλάττομεν. Τακτικὰ δὲ αὐτοῦ μέλη ἀπώλεσε τὸν Κωνσταντῖνον Ξανθόπουλον, σοφὸν καθηγητήν, πολλὰς παρασχόντα αὐτῷ ὑπηρεσίας, τὸν Σταματιάδην, ὀπαδὸν εὐμαθῆ τῆς τοῦ Ἀσκληπιάδου ἐπιστήμης καὶ πολυσέβαστον ἡμῶν ἑταῖρον, καὶ τὸν ἰατρὸν Κυριακοῦ, πρόεδρον τῆς ἐπιστημονικῆς ἡμῶν ἐπιτροπῆς μετὰ φλογεροῦ ζήλου ἀποδυθέντα εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν εὐγενῆ τῆς ἐν τῷ βαθυσεβάστῳ τούτῳ περιβόλῳ ὀρθοτομήσεως τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας. Πρὸς τὰς βαρυπενθούσας οἰκογενείας τῶν πολυκλαύστων τούτων ἑταίρων ὁ σύλλογος ἔπεμψεν ἐγγράφως τὰ ἑαυτοῦ συλλυπητήρια. ἐκφράζει δὲ καὶ σήμερον δι' ἐμοῦ δημοσίᾳ τὴν ἐνδόμυχον αὐτοῦ θλῖψιν.

Τὰ προσελθόντα δὲ ἡμῖν νέα μέλη εἰσὶ τὸν ἀριθμὸν δύο ἐπ' εἰκάδι, ἑπτακαίδεκα μὲν τακτικά, τρία δὲ ἀντεπιστέλλοντα καὶ δύο ἐπίτιμα, ὁ ἱερολογιώτατος Abbé Duchesne, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας καὶ καθηγητὴς τῆς ἐν Παρισίοις σχολῆς τῶν ὑψηλῶν σπουδῶν, καὶ ὁ εὐγενέστατος Vicomte Eugène Melchior de Vogüé, μέλος τῆς γαλλικῆς ἀκαδημίας. Ἡ προσέλευσις τῶν νέων τούτων ἐπιτίμων, ἀντεπιστελλόντων καὶ τακτικῶν μελῶν ἐλπίζεται, ὅτι σπουδαίαν προσκομίσει συμβολὴν τῇ τακτικῇ καὶ τελεσφόρῳ πορείᾳ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου.

Ἐν τούτοις, κυρίαι καὶ κύριοι, παρὰ τὴν εὐθὺς μετὰ τὰς ἐνιαυσίους διακοπὰς ἐπελθοῦσαν προεδρικὴν κρίσιν, παρὰ τὸ ψηφισθὲν μακρὸν πένθος, παρὰ τὰς ἐνσκηψάσας τῇ ἡμετέρᾳ πόλει ἐπιδημίας πολλοὺς τῶν ἑταίρων προσβαλούσας, αἱ ἡμέτεραι ἐργασίαι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, καίπερ ὑποστᾶσαι τῶν σπουδαίων τούτων αἰτιῶν ἕνεκα χαλάρωσίν τινα, ἐξηκολούθησαν οὐχ ἧττον τὴν ἐνθαρρυντικὴν αὐτῶν πορείαν ἔν τε ταῖς τακτικαῖς καὶ ἐκτάκτοις συνεδριάσεσι τοῦ συλλόγου, ἐν ταῖς τῶν ἐπιτροπῶν, ἐν ταῖς τῶν κοσμητόρων, καὶ διὰ τῶν δημοσίων διαλέξεων· αὗται δέ εἰσιν αἱ ἀκόλουθοι.

Ὁ ἰατρὸς κ. Γ. Ἀκεστορίδης, ἐν τέσσαρσι διαλέξεσιν, ὁρμώμενος ἐκ τῆς γνώμης σοφωτάτου τῆς γαλλικῆς ἰατρικῆς ἀκαδημίας μέλους, καθ' ἣν τὰ ἐπιδημικὰ νοσήματά εἰσιν ἡ συνέπεια τῆς ἀμαθείας καὶ ἡ δικαία τιμωρία τῆς ἀκηδίας τῶν λαῶν καὶ τῶν ἀτόμων, ἀνέπτυξε μεθοδικῶς καὶ μετὰ τερπνότητος τό τε ἐν λόγῳ θέμα καὶ τὸ τούτῳ παρομαρτοῦν τῆς προφυλάξεως τῶν ἀτόμων καὶ τῶν οἰκογενειῶν ἀπὸ τῶν κολλητικῶν νοσημάτων.

Ὁ κ. Π. Κούππας, ἀρχιτέκτων, ἐν μιᾷ διαλέξει, ὡμίλησε περὶ μεσαιωνικῆς ἀρχαιολογίας, τοπογραφίας, διαγράμματος καὶ διακοσμήσεως βυζαντινῶν ναῶν μετὰ τῆς διακρινούσης τὸν μετριόφρονα τοῦτον ἐπιστήμονα θελκτικῆς σαφηνείας καὶ ἱκανότητος.

Ὁ κ. Α. Leval ἐν μιᾷ διαλέξει ἀνέπτυξε γαλλιστὶ ἀρχὰς ἠθικῆς λίαν εὐμεθόδως.

Ὁ ἰατρὸς κ. Κ. Μακρῆς ἐν μιᾷ διαλέξει

ἐπραγματεύθη μετὰ τῆς δεούσης ἀκριβείας καὶ πειστικότητος περὶ τῶν ἐξαρθρωμάτων μὲν ἐν γένει, ἰδίᾳ δὲ περὶ τῶν τοῦ ὤμου ὑπό τε θεωρητικὴν καὶ ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν.

Ὁ κ. D. Rosenfeld ἐν μιᾷ διαλέξει ἐξιστόρησε μετ' ἀκριβολογίας τὰ κατὰ τὸ ῥωμαϊκὸν γερμανικὸν κράτος, ἐκτιθεὶς καὶ βιογραφικάς τινας εἰδήσεις περὶ τῶν μετὰ γερμανῶν αὐτοκρατόρων συζευχθεισῶν πριγκηπισσῶν ἑλληνίδων.

Ὁ κ. Ε. Ποπέσκος ἐν δυσὶ διαλέξεσιν ἀνέλιξε τὴν κατὰ τὸν Vicomte Eugène Melchior de Vogüé ῥωσσικὴν μυθιστορίαν μετὰ τῆς ἰδιαζούσης τῷ διακεκριμένῳ τούτῳ ἀγορητῇ ἐπαγωγοῦ ζωηρότητος.

Ὁ κ. Δ. Οἰκονομίδης ἐν μιᾷ διαλέξει ἐφιλοσόφησεν ὑπὸ ἀρχῶν ὑγιεστάτων ὁδηγούμενος καὶ τὸ ἑαυτοῦ θέμα δεξιῶς ἀναπτύσσων ἐπὶ τοῦ, ἐὰν ὁ θάνατος δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ τέρμα τῆς ζωῆς.

Ὁ κ. Β. Ῥίτσος ἰατρὸς ἐν μιᾷ διαλέξει ἀφηγήθη, τί εἰσι, πῶς ζῶσι καὶ ποῦ ἀπαντῶσι τὰ μικρόβια μετ' ἐπιστημονικῆς σαφηνείας καὶ μετὰ δυνάμεως ἐν τῇ τῶν πορισμάτων μετοχετεύσει τῇ διανοίᾳ τῶν ἀκροατῶν.

Πατρώζων υἱός, ὁ κ. Εὐγ. Ζαλοκώστας ἐν μιᾷ διαλέξει ἀπεικόνισεν ἐν ποιητικῇ καὶ γραφικῇ καλλιεπείᾳ ἐνδιαφερούσας ἐξ Ἰταλίας ἀναμνήσεις αὐτοῦ ἐπιχαρίτως προσειπὼν ὅτι, ἐὰν ποτε ἐν μεταγενεστέρῳ χρόνῳ ἀπὸ ἄλλου βήματος ἐκθέσῃ τὰς περὶ Κωνσταντινουπόλεως ἀναμνήσεις του, αὗται θὰ ἐνέχωσι πλείονα ἐνθουσιασμὸν καὶ πολὺ ζωηρότερα χρώματα.

Ἀφῶμεν νοερῶς πρὸς στιγμὴν τὴν μεγάλην ταύτην αἴθουσαν, ἔνθα διδάσκονται αἱ δημόσιαι διαλέξεις, καὶ συνεισέλθωμεν, κυρίαι καὶ κύριοι, εἰς μικρὸν τοῦ κτιρίου τούτου δωμάτιον, ἐν ᾧ ἀθορύβως καὶ ἐν κατ' ἐπίγνωσιν ζήλῳ ἐργάζονται σοφοὶ ἡμῶν συνάδελφοι, οἱ συγκροτοῦντες τὴν ἀρχαιολογικὴν τοῦ συλλόγου ἐπιτροπήν. Ἰδοὺ βλέπετε τὸν αἰδεσιμώτατον κ. Curtis, πρόεδρον αὐτῆς, ὑποβάλλοντα αὐτῇ ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν σπουδαίαν ἀντιγραφεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ τῷ 1884 κειμένην δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ ναυαρχείῳ· ἑτέραν ἐπίσης σπουδαίαν λατινικὴν κειμένην ἐν τῷ αὐτῷ μέρει μετενεχθεῖσαν δὲ ἐκ Μουδανιῶν τῶν ἐν τῷ Κιανῷ κόλπῳ· καὶ σπουδαίαν ὡσαύτως τρίτην κειμένην ἐν τῇ πύλῃ τοῦ τεμένους τοῦ ἐπιλεγομένου τῆς μικρᾶς ἁγίας Σοφίας, συμπεπληρωμένην δὲ ἐκ ῥητῶν τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ καὶ τῶν προφητειῶν τοῦ Ἀββακούμ· ἰδοὺ βλέπετε τὸν κ. Κούππαν ὑποβάλλοντα ἰχνογραφήματα μονογραμμάτων βυζαντινῶν, ἅτινα παρετήρησεν ἐπὶ λίθων καὶ πλίνθων τῶν παραλίων τειχῶν ἐν Ξυλοπόρτῃ καὶ ἴχνη ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς κειμένης ἐν τῷ κατὰ τὸν Γαλατᾶν Γενῆ τζαμίῳ, κοινοποιοῦντα, ὅτι ἡ πρὸ τοῦ ἐν Γαλατᾷ παρὰ τὴν γέφυραν ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ καταχωσθεῖσα ὡς βάσις τοῦ σταθέντος φανοῦ ἀεριόφωτος στήλη φέρει ἐπιγραφήν, ἧς ἀνέγνω τὴν λέξιν «Τιβεριος», καὶ ἀνακοινοῦντα πέντε ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς ἀντιγραφείσας ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου κ. Ἀμπελίδου, ἰατροῦ, ἐν Τσιφτιλὲρ τσιφλὶκ τῆς Φρυγίας, αἵτινες ἐπιτύμβιοι μὲν αἱ τρεῖς αἱ δὲ δύο τιμητικαὶ εἰς στρατηγοὺς Ῥωμαίους, καίτοι ἐλλιπεῖς, ἐσημειώθησαν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς μετὰ τοῦ ἐγνωσμένου αὐταῖς κύρους ὡς ἀνήκουσαι εἰς τοὺς τελευταίους ῥωμαϊκοὺς χρόνους· ἰδοὺ βλέπετε τὸν ἰατρὸν κ. Mordtmann ὑποβάλλοντα συλλογὴν ἀρχαίων χαρτῶν τῆς Κωνστ/πόλεως τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος μετὰ σπουδαιοτάτων ἐξηγήσεων καὶ σκέψεων, ἀνακοινοῦντα ἐκδόσεις πολυτίμους περὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἐρρίκου Δανδόλου, ἀπὸ τῆς εἰκαζομένης τοποθεσίας τοῦ ὁποίου λαμβάνει ἀφορμήν, ὅπως δι' ἰσχυρῶν ἐπιχειρημάτων καταστήσῃ ὡς ἄδικον καὶ ἀνυπόστατον τὴν μομφήν, ἣν ἐπιρρίπτουσιν ἱστορικοί τινες τῆς Δύσεως κατὰ τῶν Βυζαντινῶν, ὅτι οὗτοι κατέστρεψαν δῆθεν καὶ ἐξηφάνισαν ἀνακτήσαντες τὴν Κων/πολιν ἀπὸ τῶν Λατίνων πᾶν ὅ,τι εὗρον ἐν αὐτῇ λατινικόν, καὶ ὑποστηρίζοντα μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι θεωρεῖ λείψανα ἐκκλησίας τὰ παρὰ τὸ Τσεμπερλῆ-τάς, ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Προποντίδα κλιτύος, βυζαντινὰ ἐρείπια, περὶ ὧν ὁ κ. Leval προέλεξέ τινα· ἰδοὺ βλέπετε τὸν κ. Σιδερόπουλον κοινοποιοῦντα, ὅτι βορείως τῆς ἐν Μόδᾳ Χαλκηδόνος καθολικῆς ἐκκλησίας ἀνασκαπτομένου τοῦ ἐδάφους εὑρέθησαν ἀκατέργαστοι τέσσαρες στυλοβάται καὶ στῆλαι μαρμάρινοι κατειργασμέναι φέρουσαι γράμματα ἑλληνικὰ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀποκρινόμενον τῷ κ. Κούππᾳ ὑποβαλόντι ἰχνογράφημα τῶν κάτω σκελῶν ἀρχαίου σταυροῦ χιαστοῦ ἐπὶ τμήματος μαρμαρίνης πλακὸς κειμένης ἐν τῷ κατὰ Γαλατᾶν Γενῆ τζαμίῳ, ὅτι τὸ τέμενος τοῦτο ἠγέρθη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἐκκλησίας καείσης καὶ ἕνεκα μὴ χορηγίας τῆς ἀπαιτουμένης ἀδείας ἀνοικοδο-

μήσεως μεινάσης ἀδεσπότου, καθ' ἃ ἀναφέρει λίαν γνωστὸς ὀθωμανὸς συγγραφεύς, καὶ μεταδιδόντα ἐν περιλήψει τὴν ἔννοιαν τῆς ἐκ τριάκοντα καὶ τεσσάρων στίχων συγκειμένης τουρκικῆς ἐπιγραφῆς τῆς εὑρισκομένης ἐντὸς τοῦ ἐν Γαλατᾷ Ἀρὰπ τζαμισὶ καὶ περιλαμβανούσης τὸ ἱστορικὸν τοῦ τεμένους καὶ τῆς ἐπικλήσεως αὐτοῦ, δηλούσης δὲ ἐκπεφρασμένως. ὅτι τοῦτο ἦν χριστιανικὴ ἐκκλησία· ἰδοὺ βλέπετε τοὺς κκ. Βεγλερῆν, Κούππαν, Leval καὶ Prétextat συζητοῦντας περὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ μωσαϊκοῦ τῶν δύο ναρθήκων τοῦ Καχριὲ τζαμισὶ καὶ ἐκδηλοῦντας τὴν ἑαυτῶν θλίψιν, ὅτι τὸ μωσαϊκὸν τοῦ ἔξω νάρθηκος πτῶσιν ἀπειλεῖ προσεχῆ καὶ ἀνεπανόρθωτον καταστροφήν· ἀλλὰ θαρσεῖτε. ἡ γὰρ φιλάρχαιος καὶ φιλόκαλος διάθεσις τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως προνοήσει πάντως περὶ τῆς διασώσεως τοῦ ἀριστουργήματος τούτου τῆς βυζαντινῆς τέχνης.

Τῆς φιλομουσίας ἄλλως τε τῆς σεβαστῆς ἡμῶν κυβερνήσεως πρόσφατον καὶ περίτρανον ἔχομεν νέον δεῖγμα. Τὸ τεῦχος τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, τὸ κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος ἐκ παρανοήσεως αἴφνης καὶ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν κατασχεθὲν παρὰ τῷ βιβλιοδέτῃ κ. Γεράρδῳ, διαταχθέντι ὅπως μηδὲ ἑνὸς ἀντιτύπου ἐπιτρέψῃ τὴν ἐκ τοῦ καταστήματος αὐτοῦ ἔξοδον, μετ' ὀλίγας ἡμέρας περατουμένης τῆς ὑπὸ τοῦ ἀόκνου προέδρου τῆς συντακτικῆς ἡμῶν ἐπιτροπῆς κ. Θ. Σαλτέλη ἐπιδιωκομένης ἀνατυπώσεως τεμαχίων τινῶν ἐπιληψίμων ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων θεωρηθέντων ἐξέρχεται τῆς πολυμήνου αὐτοῦ εἱρκτῆς καὶ διανέμεται τοῖς δικαιούχοις. Τὸ εὐάρεστον τοῦτο ἀποτέλεσμα ὀφείλεται τῇ πεφωτισμένῃ περινοίᾳ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς παιδείας, ἐξοχωτάτου Μουνὶφ πασσᾶ, κατιδόντος, ὅτι ἡ διάδοσις τοιούτων ἔργων οὐ μόνον τῷ συλλόγῳ περιποιεῖ τιμήν, ἀλλὰ καὶ τῇ χώρᾳ παρέχει πολλὰς καὶ ποικίλας ὠφελείας. Τὸ νομοταγὲς καὶ ἐλεύθερον πνεῦμα τῆς Α. Ε. ἔκοψε τὸν γόρδιον δεσμόν, δι' οὗ, ὡς μὴ ὤφελε, περιεβλήθη τὸ ἁπλούστατον τοῦτο ζήτημα, ὁ δὲ σύλλογος ἡμῶν ὁ ἐγκαυχώμενος, ὅτι συγκαταριθμεῖ τὸν μουσοτραφῆ καὶ περινούστατον τοῦτον τοῦ κράτους λειτουργὸν ἐν τοῖς ἐπιτίμοις αὐτοῦ μέλεσιν, ὑποβάλλει αὐτῷ σήμερον δι' ἐμοῦ βαθυσεβάστως τὴν ἔκφρασιν τῆς ἀπείρου αὐτοῦ εὐγνωμοσύνης. Αἱ τοῦ συλλόγου ἔνθερμοι εὐχαριστίαι ἀπονέμονται δι' ἐμοῦ γηθοσύνως τῷ ἐκ τῶν ἀνωτέρων τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας ὑπαλλήλων εὐγενεστάτῳ Ναὶμ βέῃ, ἐνστερνισαμένῳ τὴν ἄνωθεν πρωτοβουλίαν καὶ διευκολύναντι τὴν ὅσον ἔνεστι ταχεῖαν ἀποπεράτωσιν τῆς ἐργασίας. ἥτις ἀνετέθη τῇ διορατικῇ αὐτοῦ δραστηριότητι. Εὐχαριστῶ δὲ καὶ τοῖς κυρίοις Γεωργάκῃ ἐφένδῃ Ὀγάνῃ, Βαφὴρ ἐφένδῃ καὶ Ἀβραὰμ Βαπορίδῃ ἐφένδῃ, προθύμως ἐν τούτῳ, ὅση αὐτοῖς δύναμις, μετ' ἐμοῦ καὶ τοῦ κ. Σαλτέλη συνεργασθεῖσιν. Εὐχήθητε πάντες οἱ τὸν σύλλογον ἀγαπῶντες καὶ περὶ πολλοῦ ποιούμενοι τὴν διατήρησιν αὐτοῦ ἐν ᾗ ἐκτήσατο ὑψηλῇ περιωπῇ, ὅπως τὸ λοιπὸν ἀκωλύτως ἐκτυπῶνται καὶ διανέμωνται αἱ τακτικαί τε καὶ ἔκτακτοι δημοσιεύσεις ἡμῶν.

Τοῦ λόγου γενομένου περὶ τῶν δημοσιεύσεων τοῦ συλλόγου, δεῦτε εἴπωμέν τινα περὶ τῆς βιβλιοθήκης, τοῦ ἀναγνωστηρίου καὶ τοῦ γραφείου αὐτοῦ.

Τὰ δωρηθέντα ἡμῖν βιβλία οὐ μόνον οὐχ ὑπολείπονται τῶν προσενεχθέντων κατὰ τὰ προγενέστερα ἔτη, ἀλλὰ καὶ πλεονάζουσιν αὐτῶν. Ἄσμενος δὲ ἀγγέλλω ὑμῖν, ὅτι ταῦτα συμποσοῦνται εἰς 584 σώματα μικρά τε καὶ μεγάλα, ἐξ ὧν 208 σώματα ἢ τόμοι 304 εἰσὶν ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἀοιδίμου ἀντιπροέδρου τοῦ συλλόγου Ἰωάννου Γεωργαντοπούλου. 44 τοῦ ἀείποτε τὸν ἡμέτερον σύλλογον ἐν τῇ μνήμῃ ἔχοντος κ. Χρ. Παπαδοπούλου, 100 ἐναίσιμοι διατριβαὶ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἅλλης, 58 τοῦ τῆς Ἑιλδελβέργης, 58 τοῦ τῆς Βρεσλαυίας καὶ 18 τοῦ τῆς Ἐρλάγγης, 8 τόμοι ὑπομνημάτων τῆς βασιλικῆς ἀκαδημίας τῶν Βρυξελλῶν πεμφθέντες τῇ φιλαδέλφῳ εἰσηγήσει τοῦ διακεκριμένου ἡμῶν ἑταίρου Ἐξ. Στεφάνου Καραθεοδωρῆ ἐφέντη, πρεσβευτοῦ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης παρὰ τῇ βελγικῇ αὐλῇ, 5 τοῦ ἐθνολογικοῦ γραφείου τῆς ἐν Οὐασιγκτῶνι σμιθσωνείου ἀκαδημίας καὶ 15 ἐπιτίμου τοῦ συλλόγου μέλους ἐκ τῶν τὰ μάλα ἐξόχων καὶ προσφιλῶν μετὰ διαρκοῦς ὑψηλῆς ἀποστολῆς ἄρτι παρ' ἡμῖν ἐνδημήσαντος κεκρυμμένου δὲ μετριοφροσύνης ἕνεκεν ὑπὸ τὰς πτυχὰς τοῦ πέπλου τῆς ἀνωνυμίας. Ἐὰν εἰς ταῦτα, κυρίαι καὶ κύριοι, προστεθῶσι καὶ τὰ βιβλία ἅπερ διέθετο ὑπὲρ ἡμῶν ὁ ἀείμνηστος Ἡρ. Βασιάδης, ὁ προμνημονευθεὶς ἀριθμὸς τῶν 584 σωμάτων ὑπεραυξηθήσεται· ἀλλ' ἡ καταγραφὴ αὐτῶν γενομένη ταῖς φροντίσι τοῦ διαπρεποῦς γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος κ.

Ἐπ. Μαυροκορδάτη ἐν πλήρει τάξει καὶ κανονικότητι μόλις ἐπερατώθη, ἕτεροι δ' ἐπιτεταγμένοι ὅροι οὔπω ἐξετελέσθησαν· ἐφ' ᾧ καὶ ἀναβάλλεται εἰς τὴν τοῦ προσεχοῦς ἔτους συλλογικὴν πανήγυριν ὁ περὶ τοῦ πλουσίου τούτου κληροδοτήματος λόγος. Πρὸς πάντας τοὺς δωρητὰς τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης, ἧς ὁ πλουτισμὸς τοσούτῳ τυγχάνει ἀναγκαῖος πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν ἐργασιῶν ἡμῶν, ἀπονέμω ἐν ἀγαλλιάσει τὰς τοῦ συλλόγου εὐχαριστίας.

Αἱ εὐχαριστίαι τοῦ συλλόγου ἀπονέμονται ὡσαύτως τοῖς συντελοῦσιν εἰς τὸν πλουτισμὸν τοῦ ἡμετέρου ἀναγνωστηρίου κυρίοις διευθυνταῖς τῶν ἐφημερίδων «Ἀμαλθείας», «Ἀνατολικοῦ Ἀστέρος», «Ἁρμονίας», «Βυζαντίδος», «Ἐπιθεωρήσεως», «Ἐφημερίδος τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως», «Ἐφημερίδος τῶν κυριῶν», «Κωνσταντινουπόλεως», «Levant Herald», «Νεολόγου», «Orient» καὶ «Σάμου», καὶ τῶν περιοδικῶν «Ἀθηνᾶς», «Ἀναπλάσεως», «Ἀπόλλωνος», «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας», «Ἑλλάδος», «Παρνασσοῦ» καὶ «Πλάτωνος», πεμπομένων ἡμῖν δωρεάν, καὶ διὰ τὴν πρόθυμον δημοσίευσιν πασῶν τῶν τοῦ συλλόγου ἀγγελιῶν τοῖς κκ. διευθυνταῖς τῆς «Βυζαντίδος», τῆς «Ἐπιθεωρήσεως», τῆς «Κωνσταντινουπόλεως», τοῦ «Levant Herald», τοῦ «Moniteur Oriental», τοῦ «Νεολόγου» καὶ τῆς «Stamboul».

Εἰς τὸ ἡμέτερον γραφεῖον εἰσῆλθον ἔγγραφα περὶ τὰ 300 καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐξῆλθον ὑπὲρ τὰ 350, τὰ πλεῖστα σπουδαιότατα ἀφορῶντα συμφέροντα τοῦ συλλόγου ἠθικὰ ἢ ὑλικά, οἷον ἀποστολὴν βιβλίων ἢ ἀρχαιοτήτων, γλωσσικῆς ὕλης ἢ πονημάτων πρὸς κρίσιν ἢ καὶ βράβευσιν, συγχαρητηρίους ἢ συλλυπητηρίους προσρήσεις στενῶς συνδεούσας τὰς τῶν καθιδρυμάτων πρὸς ἄλληλα καὶ τὰς τούτων πρὸς ἄτομα ἀριπρεπῆ πολυτίμους σχέσεις, χορηγίαν εἰς ἀπόρους κοινότητας διδακτικῶν βιβλίων ἢ γεωγραφικῶν χαρτῶν δαπάναις τοῦ κ. Σ. Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντων καὶ γενναιοφρόνως πρὸς τοῦτο τεθέντων εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν, καλλιτεχνικὴν ἔκθεσιν ὑπὸ τοῦ συλλόγου μελετωμένην καὶ ἰδίᾳ τὸν σκοπόν, τὴν διοργάνωσιν καὶ τὰ μέσα τῆς ἐπιτυχίας αὐτῆς, πρόσκτησιν νέων μελῶν, διαρρύθμισιν τῶν ἡμετέρων οἰκονομικῶν, δημοσίευσιν μετὰ προτέραν ἐπικύρωσιν καὶ ἐπιδοκιμασίαν τοῦ συλλόγου πρῶτον μὲν διὰ τοῦ ἐγχωρίου τύπου, εἶτα δὲ καὶ δι' ἰδιαιτέρων φυλλαδίων μικροῦ σχήματος, τῶν πρακτικὸν ἐχουσῶν χαρακτῆρα καὶ προσιτῶν τῷ λαῷ μελετῶν τῆς ἐπιστημονικῆς ἡμῶν ἐπιτροπῆς, ἀντιπροσωπείαν τοῦ συλλόγου ὑπὸ τοῦ πολυμαθοῦς δικηγόρου κ. Ἠλία Μαλιάκα ἐν τῇ διεξαγωγῇ μετὰ τοῦ ἀντιπροσώπων τῆς θεολογικῆς σχολῆς, τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς καὶ τῶν ἐθνικῶν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων τῆς πολυθρυλλήτου ὑποθέσεως τῶν σουλτανείων κληροδοτημάτων, ἐφ' ἧς εἰργάσθη εὐμεθόδως καὶ μετὰ ζήλου πενταμελὴς ἐπιτροπή, συγκειμένη ἐκ τῶν κκ. αἰδεσιμωτάτου Κ. Παρίτση, Γ. Ἀποστολίδου, Η. Μαλιάκα, Π. Πρωΐου καὶ Ο. Ἀνδρεάδου, καὶ πᾶσαν ἄλλην παρεμφερῆ φιλολογικήν, ἐπιστημονικήν, ἐκπαιδευτικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀπόφασιν ληφθεῖσαν ἐν ταῖς τοῦ συλλόγου εἴκοσι καὶ τέσσαρσι συνεδριάσεσι καὶ ταῖς πεντεκαίδεκα συνεδριάσεσι τῶν κοσμητόρων αὐτοῦ.

Κατὰ δὲ τὰς τακτικὰς ἡμῶν συνεδριάσεις τῆς δευτέρας τὰ ἀκόλουθα ἐγένοντο ἀναγνώσματα.

Περὶ τοῦ Δάφνιδος ὑπὸ Bachelin, ἐν μεταφράσει ἐκ τοῦ γαλλικοῦ, ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως.

Περὶ παίδων ἀγωγῆς, ὑπὸ τοῦ ἐκ τοῦ ἀντιπροέδρων κ. Κ. Μακρῆ.

Περὶ τοῦ ῥώσσου μυθογράφου Κριλώφ, ὑπὸ τοῦ κ. Ε. Ποππέσκου, ἐν δυσὶ συνεδριάσεσιν.

Ἐπιστολιμαία διατριβὴ τοῦ κ. Χρήστου Παπαδοπούλου θέμα ἔχουσα τὴν ἱστορίαν τῶν ἐν τῷ νήσῳ Κύπρῳ κοπέντων νομισμάτων ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἁλώσεως αὐτῆς, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. ειδικοῦ γραμματέως.

Μελέτη περὶ Δζελαλεδδὶν-Ρουμῆ, ὑπὸ τοῦ κ. Ἀχιλλέως Χρηστίδου.

Περὶ τῶν ἐν Κερασοῦντι δεισιδαιμονιῶν, ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν νέων ἀντεπιστελλόντων μελῶν κ. Ἀριστοτέλους Νεοφύτου, ἀναγνωσθὲν ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως.

Βιογραφία τοῦ ἀοιδίμου Ἡρακλέους Βασιάδου, ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Κ. Μακρῆ, ἰατροῦ.

Ἀρχαιολογικαὶ παρατηρήσεις περὶ Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Βεγλερῆ.

Περὶ τῆς ὀρθοδόξου εἰκονογραφίας, ὑπὸ τοῦ κ. L. Prétextat, γαλλιστί.

Περὶ τῶν ἐν Κύπρῳ χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων, πραγματεία τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως.

Πᾶσαι αὗται αἱ ἀνακοινώσεις ἐνεῖχον πολλὰ

σπουδαῖα σημεῖα, μετὰ μεγίστης δὲ προσοχῆς ἠκούσθησαν καὶ πρεπόντως ἐξετιμήθησαν ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου καὶ τοῦ παρισταμένου ἑκάστοτε ἐν ταῖς συνεδριάσεσιν ἡμῶν φιλομούσου δημοσίου, ἐνίων προκαλεσασῶν καὶ συζητήσεις σοβαράς, ποικίλας καὶ ζωηράς.

Ὑπὸ δὲ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἡμῶν ἐπιτροπῆς ἐγένετο, προεδρεύοντος αὐτῆς τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Ν. Φωτιάδου, ἀρχὴ σκέψεως καὶ ἀποφάνσεως ἐπὶ τῶν ἀκολούθων ἀντικειμένων· α΄) ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων διδασκάλου τινὸς παραπονουμένου διὰ τὴν μὴ εὐνοϊκὴν κρίσιν αὐτῆς περὶ γραμματικῆς αὐτοῦ τῷ συλλόγῳ ὑποβληθείσης καὶ κατὰ τὰ εἰωθότα παραπεμφθείσης αὐτῇ· β΄) ἐπὶ τοῦ ἐπίσης παραπεμφθέντος αὐτῇ ἀναγνώσματος τοῦ κ. Κ. Μακρῆ περὶ παίδων ἀγωγῆς· γ΄) ἐπὶ τῆς προτάσεως τοῦ μακαρίτου Ἡρακλέους Βασιάδου, μέλους αὐτῆς, ἵνα μελετήσῃ αὕτη τὰ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰς τὴν ἑλληνικὴν βουλὴν ὑποβληθέντα ἐκπαιδευτικὰ νομοσχέδια καὶ τὴν περὶ τούτων κρίσιν αὐτῆς ἐξενέγκῃ· δ΄) ἐπὶ τῆς εἰς τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα ὑποβληθείσης ἑλληνικῆς ἱστορίας, περὶ τοῦ βραβευσίμου τῆς ὁποίας ἐδέησεν, ἵνα ἀναβληθῇ εἰς τὸ ἐπιὸν ἔτος ἡ ὁριστικὴ αὐτῆς γνωμοδότησις· ε΄) ἐπὶ τοῦ ἑκατονταλίρου κληροδοτήματος τῆς μακαρίτιδος Εὐανθίας Μουράτου Θεοφιλίδου πρὸς ἵδρυσιν παρθεναγωγείου ἐν ὁμογενεῖ μὲν ἀλλ᾿ ἀλλογλώσσῳ ἐπαρχίᾳ, ὁρισθείσης μὲν κατ᾿ ἀρχὴν τῆς ἐλάσσονος Ἀσίας, τοῦ δὲ χωρίου ὁρισθησομένου μετὰ τὴν λῆψιν αἰτηθεισῶν ἤδη καὶ προσεχῶς ἀναμενομένων πληροφοριῶν· ϛ΄) ἐπὶ τῆς παρὰ τῆς πρυτανείας τοῦ ἐν Montpellier τῆς Γαλλίας πανεπιστημίου ἀποσταλείσης ἡμῖν προσκλήσεως, ὅπως ὁ σύλλογος μετάσχῃ τῶν κατὰ τὸν παρόντα μάϊον γιγνομένων ἑορτῶν ἐπὶ τῇ ἑξακοσιετηρίδι τοῦ ἐπιφανοῦς τούτου καθιδρύματος. Ὁ ἡμέτερος σύλλογος τὰ μάλα κολακευθεὶς ἐπὶ τῇ φιλόφρονι προσκλήσει καὶ περὶ πλείστου ποιούμενος τὴν συμμετοχὴν τοσούτῳ εὐφήμου πνευματικῆς πανδαισίας προέβη συνῳδὰ τῇ γνωμοδοτήσει τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς εἰς ἀπόφασιν ἀποστολῆς εἰς Montpellier ἀντιπροσώπου καὶ εἰς ἐκλογὴν ὡς τοιούτου τοῦ πολυμαθοῦς ἡμῶν συναδέλφου κ. Γ. Χασιώτου· τούτου δὲ διατελοῦντος εἰσέτι παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἐν ὁδοιπορίᾳ ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ κατ᾿ ἀκολουθίαν μὴ ἀποδεξαμένου τὴν ἡμετέραν ἀντιπροσωπείαν, αὕτη ἀνετέθη τηλεγραφικῶς ἑτέρῳ διακεκριμένῳ συναδέλφῳ ἡμῶν, τῷ ἐν Παρισίοις διαρκῶς διαμένοντι κ. Γεωργίῳ Ζωγράφῳ. Ἀλλὰ καὶ οὗτος ἀπεποιήθη τὴν ἐντολὴν ἅτε χάριν τῆς πασχούσης αὐτοῦ ὑγιείας μακρὰν θεραπευόμενος τῆς πόλεως Montpellier τοῦ δὲ χρόνου ἐπείγοντος πάνυ. Μετ᾿ ἀθυμίας τοίνυν οὐ σμικρᾶς περιωρίσθημεν εἰς τὴν διὰ τοῦ τηλεγράφου ἀποστολὴν τῶν συγχαρητηρίων ἡμῶν προσρήσεων ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς ταῖς ἀγομέναις ἀπὸ τῆς παρελθούσης πέμπτης ἐν περιπύστῳ παιδευτικῷ κέντρῳ τῆς προσφιλοῦς Γαλλίας.

Ἐὰν ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ τούτου ὁρίζοντος συγκατέλθητε, κυρίαι καὶ κύριοι, μετ᾿ ἐμοῦ εἰς τὰ ἔγκατα τῆς ταμιακῆς ἡμῶν διαχειρίσεως, τῆς εἰσδεχομένης καὶ ἐκπεμπούσης τὸ αἷμα, δι᾿ οὗ ζωογονεῖται καὶ τρέφεται τὸ συλλογικὸν σῶμα καὶ ἄνευ τοῦ ὁποίου βεβαιώθητε, ὅτι οὐδέν ἐστι γενέσθαι τῶν δεόντων, ἑνώσετε πάντως τὰ ὑμέτερα συγχαρητήρια τῇ ἐμῇ εὐγνωμονούσῃ εὐαρεσκείᾳ ἐπὶ τοῖς νέοις δείγμασι τῆς τῶν ὁμογενῶν φιλομουσίας. Ὁ μὲν γὰρ κ. Στ. Ζαφειρόπουλος προσήνεγκεν εἰς τὸν σύλλογον λίρας 69. 25, ὁ δὲ κ. Ἀνδρέας Συγγρὸς 30, ὁ δὲ κ. Ε. Εὐγενίδης 25, ὁ δὲ κ. Δ. Ταμβάκος 10, ἡ δὲ κυρία Ι. Γεωργαντοπούλου φρ. 500· εἰς τὰς ἐκτάκτους δὲ ταύτας προσφορὰς προσθετέον, πλὴν τῶν ἐκ τακτικῶν τῶν ἑταίρων συνδρομῶν προελθουσῶν λιρῶν 170, τὸ καθαρὸν προϊὸν τῆς θεατρικῆς παραστάσεως, ἀνελθὸν εἰς λίρας 106 1/2, ἐκ τῶν εἰσπραχθεισῶν 150 τῶν μὲν 40 δοθεισῶν τῷ ὑπὸ τοῦ κ. Ταβουλάρη διευθυνομένῳ θιάσῳ, τῶν δὲ λοιπῶν δαπανηθεισῶν εἰς διάφορα μικρὰ ἔξοδα, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὴν τακτικὴν ἑκατοντάλιρον συνδρομὴν διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα καὶ ἔκτακτον ἐκ 200 λιρῶν προσφορὰν πρὸς ἔκδοσιν ἁπάσης τῆς ἐν τοῖς ἀρχείοις ἡμῶν ἐναποτεταμιευμένης γλωσσικῆς ὕλης τοῦ μεγάλου εὐεργέτου τοῦ συλλόγου Ἐξ. Χρηστάκη ἐφέντη Ζωγράφου. Πρὸς τὸν σεβαστὸν καὶ πολύτιμον τοῦτον προστάτην αὐτοῦ καὶ τοὺς προμνημονευθέντας φιλομούσους δωρητὰς ὁ σύλλογος ἀπονέμει τὴν ἔκφρασιν τῆς ἀϊδίου αὐτοῦ εὐγνωμοσύνης. Ὁμολογεῖ δὲ χάριτας καὶ τῷ φιλογενεῖ συμπολίτῃ ἡμῶν καὶ ἑταίρῳ κ. Λεωνίδᾳ Ζαρίφῃ, τῇ πρόφρονι τοῦ ὁποίου συμπράξει ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος ἡ εἴσπραξις τοῦ ἐκ τῆς θεατρικῆς παραστάσεως παραχθέντος ποσοῦ. Πρὸς τούτοις εἰσεπράχθη καὶ κατετέθη διαρκῶς παρὰ τῇ ἐθνικῇ τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος ἐπ᾿ ὀνόματι τοῦ ἡμετέρου συλλόγου τὸ τοῦ ἀοιδίμου Ἡρ. Βασιάδου

κληροδότημα. ὅπερ κατὰ τὴν σημείωσιν τῆς εἰρημένης τραπέζης παρήγαγε νέας δραχμὰς 8811. ἀποφερούσας πρὸς 4 0/0 νέων δραχ. 350 περίπου τόκον ἐτήσιον.

Ἐνῷ δὲ ταῦτα πάντα θεία συνάρσει ἐδωροῦντο τῷ συλλόγῳ, ἡ οἰκονομικὴ αὐτοῦ ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρείαν διατελοῦσα τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Κ. Μακρῆ ἐμερίμνα συντόνως καὶ λυσιτελῶς περὶ τῆς τακτοποιήσεως τοῦ διαρκοῦς πόρου τῆς τῶν μελῶν ἐτησίας συνδρομῆς. Καὶ δή, μὴ ὑπάρχοντος καταλόγου τῶν καθυστερούντων τούτων ἑταίρων καὶ τῶν ὀφειλομένων ποσῶν, ἀνέθετο τὸν σχηματισμὸν τοῦ καταλόγου τούτου τῷ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς κ. Δ. Διονυσίῳ Κοντογεώργῃ, λογιστῇ, τῷ καὶ ἐν διμήνῳ συνεχεῖ καὶ ἀκαταπονήτῳ ἐργασίᾳ ἐκπληρώσαντι μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ λεπτεπίλεπτον ἐντολήν. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ὡρίμως μελετήσασα ἡ οἰκονομικὴ ἡμῶν ἐπιτροπὴ προὔτεινε τῇ ἐπιψηφίσει τοῦ συλλόγου μέσα τινὰ θεραπείας τῶν κακῶς κειμένων, ὁ δὲ σύλλογος παρελθουσῶν ἀνεπιστρεπτεὶ τῶν ἐν τῇ γενέσει τοῦ ζητήματος ἐκδηλωθεισῶν λυπηρῶν παρανοήσεων προέβη ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτοῦ ἐκτάκτῳ συνεδριάσει, καθ' ἣν πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ παρευρεθέντες ἑταῖροι συνεζήτησαν ἐπὶ τῶν προτάσεων τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς ἐν πνεύματι εἰρηνικῷ καὶ πάνυ φιλαδέλφως, εἰς ἀποφάσεις συνετὰς καὶ δικαίας προϋπισχνουμένας τὴν ἀνόρθωσιν τῶν ἡμετέρων οἰκονομικῶν καὶ ἐξασφαλιζούσας τὴν κοινὴν ἁπάντων συναντίληψιν καὶ συνεργασίαν ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ συλλόγου.

Σπουδαιοτάτην συμβολὴν παρέσχε τῷ συλλόγῳ καὶ ἡ φιλολογικὴ αὐτοῦ ἐπιτροπή, προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Ἡρακλέους Βασιάδου μέχρι τῆς ἀποφράδος ἡμέρας τῆς 19ης φεβρουαρίου, ἔκτοτε δὲ σεβασμοῦ ἕνεκα πρὸς τὴν μνήμην τοῦ ἄρτι μεταστάντος ἄνευ προέδρου διατελέσασα. Συνεδριάσεις συγκροτήσασα οὐκ εὐαρίθμους, περὶ δύο κυρίως θέματα τὰ μάλα σπουδαῖα ἠσχολήθη, τὸ τοῦ περὶ συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος καὶ τὸ τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης.

Καὶ περὶ ταύτης μὲν ἄσμενος ἀγγέλλω ὑμῖν, κυρίαι καὶ κύριοι, ὅτι καὶ ὁ τρίτος τόμος, ὁ περιλαμβάνων τὴν ὑπὸ τοῦ Sittl ἔκδοσιν τοῦ Ἡσιόδου, ἐξετυπώθη, πολὺς δὲ χρόνος οὐ παρελεύσεται καὶ Θεοῦ εὐδοκοῦντος ὁ διὰ τῶν ὑγρῶν κελεύθων τοῦ Αἰγαίου διάπλους αὐτοῦ αἰσίως συντελεσθήσεται. Ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ τόμου τούτου πολλαὶ μὲν καὶ μεγάλαι ἀνεφύησαν ἀτυχῶς δυσχέρειαι παρά τε τοῦ ἐκδότου καὶ μάλιστα παρὰ τῶν τυπογράφων, ἀλλ' ἡ φιλολογικὴ ἡμῶν ἐπιτροπή, χάρις τῇ λελογισμένῃ καὶ ἔμφρονι αὐτῆς πολιτείᾳ, ταύτας πάσας διὰ τοῦ συλλόγου ἐκποδὼν ἐποιήσατο. Μετὰ δὲ τὸν Ἡσίοδον ἄρχεται ἤδη ἡ τοῦ Αἰσχύλου ἐκτύπωσις, περὶ ἧς ἀπὸ τριῶν μηνῶν γίνονται διαπραγματεύσεις διακοπεῖσαι μὲν ἐπὶ μικρὸν ἐγκαίρως δ' ἐπαναληφθεῖσαι ὅπως οὗτος ἐκτυπωθῇ ἐν Λειψίᾳ καὶ κατ' ἐπίμονον αἴτησιν τοῦ περιφήμου ἐκδότου αὐτοῦ κ. Wecklein πρὸς ἀποφυγὴν τυπογραφικῶν πλημμελημάτων, καὶ διὰ τοὺς συμπεφωνημένους μᾶλλον συμφέροντας ὅρους. Ἐλπίζεται, καθ' ἃ γράφει ἡμῖν ὁ κ. Wecklein, ὅτι ἐν βραχεῖ περατωθήσεται ἡ ἐκτύπωσις τοῦ τόμου τούτου, ὃς ἔσται ὁ τέταρτος τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης.

Τὰς δὲ ἀποσταλείσας ἡμῖν διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα συλλογὰς τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς διεξελθοῦσα καὶ μελετήσασα καὶ μετὰ δικαιοσύνης ἀλλὰ καὶ ἐπιεικείας τινὸς κρίνασα, ὑπέβαλεν ἐν τῇ ἐπὶ τούτῳ ὁρισθείσῃ ἐκτάκτῳ συνεδριάσει τὴν ἑαυτῆς γνώμην διὰ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς, τοῦ εὐρυμαθοῦς καὶ ὀτηροῦ θεράποντος τοῦ συλλόγου κ. Θ. Σαλτέλη. Ἔλεξε δὲ τάδε περαίνουσα τὴν ἔκθεσιν αὐτῆς. «Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ συγχαίρει μὲν καὶ ἀπὸ καρδίας εὐχαριστεῖ τοῖς συλλογεῦσιν ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ, ἣν καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἐπεδείξαντο εἰς τὴν περισυλλογὴν καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ συλλόγῳ ἐναποταμίευσιν ζώντων μνημείων παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ, καὶ ἐπὶ τῇ σπουδαιοτάτῃ συμβολῇ, ἣν παρέσχοντο τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν φιλολογίᾳ, προτρέπουσα ἅμα αὐτούς, ὅπως καὶ τὸ λοιπὸν διατελῶσι τὰ αὐτὰ γινώσκοντες καὶ πράττοντες, ἱκετεύει δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς λογίους τε καὶ διδασκάλους, τοὺς ἁπανταχοῦ περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἀσχολουμένους, ὅπως ἐκείνους ζηλοῦντες καὶ μιμούμενοι, σπεύσωσι καὶ αὐτοί, ἕκαστος τὸ ἐφ' ἑαυτῷ, εἰς τὴν συγκομιδὴν τοῦ ἀπείρου ἔτι ὑλικοῦ τοῦ τῇδε κἀκεῖσε διεσπαρμένου καὶ κινδυνεύοντος νὰ ἐξαφανισθῇ διὰ παντὸς συμπαρασυρόμενον ὑπὸ τοῦ κατακλύζοντος τὰς ἡμετέρας χώρας χειμάρρου τοῦ ὀθνείου πολιτισμοῦ».

Τὰς κρίσεις καὶ σκέψεις ταύτας τῆς φιλο-

λογικῆς αὐτοῦ ἐπιτροπῆς ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος ἐπιδοκιμάζει κατὰ γράμμα καὶ ἄσμενος ἐπικυροῖ· παραδεχόμενος δὲ καὶ τὰς προτάσεις αὐτῆς ἐφ' ἑκάστου τῶν συλλογὰς δώδεκα ἀποστειλάντων δέκα τριῶν ἐφεξῆς συλλογέων, ὧδε ἀποφαίνεται. Τῷ κ. Δημ. Πουλάκη, τῷ κ. Ἀντωνίῳ Πουλάκη, τῷ κ. Γεωργίῳ Παπαδοπούλῳ, τῷ κ. Θεμιστοκλεῖ Παστιάδῃ, τῷ κ. Παναγιώτῃ Μακρῇ, τῷ κ. Σωσιπάτρῳ Δημοσθενοπούλῳ, τῷ κ. Κωνστ. Κανελλάκῃ, καὶ τῷ κ. Κωνστ. Κουρτίδῃ σὺν τῷ κ. Γεωργίῳ Κωνσταντινίδῃ ἀπονέμει ἀκέραιον τὸ δεκάλιρον γέρας καὶ πλείστοις ἐπαίνοις κατακοσμεῖ αὐτούς· τὸν δὲ κ. Κλ. Κοκκολάτον, τὸν αἰδεσ. Παπαϊωάννην Μανωλακάκην, τὸν κ. Νικόλαον Χρήστου καὶ τὸν κ. Εὐστράτιον Δράκον, ἀμείβων τοὺς κόπους καὶ τὸν ζῆλον, βραβεύει τὸ ἥμισυ ἕκαστον γέρας, εὐχόμενος ὅπως τῷ ἐπιόντι ἔτει ἀξιωθῶσι τοῦ ὅλου.

Περαίνων, κυρίαι καὶ κύριοι, τὴν ἄτεχνον μὲν καὶ ξηρὰν ταύτην ἀκριβῆ δὲ ἐξιστόρησιν τῶν κατὰ τὸ λῆξαν εἰκοστὸν ἔνατον συλλογικὸν ἔτος πεπραγμένων ἡμῖν, χεῖρας ὑψῶ ἱκέτιδας πρὸς τὸν ἐπουράνιον δοτῆρα παντὸς ἀγαθοῦ ὑπὲρ μακροημερεύσεως καὶ ἐν παντὶ εὐδαιμονίας τοῦ ἐνδόξως ἐπικαθημένου τοῦ κραταιοῦ θρόνου τοῦ Ὀσμὰν μεγαθύμου καὶ λαοφιλοῦς Σουλτάνου ἡμῶν Ἀβδοὺλ-Χαμὶτ-Χὰν τοῦ Β'. Ἡ ὑπό τε τῶν πιστῶν αὐτοῦ ὑπηκόων καὶ τῶν ἀλλοδαπῶν μετὰ σεβασμοῦ ἀνακηρυττομένη ἔκτακτος φιλομουσία αὐτοῦ, ἡ θερμαίνουσα τὸν ζῆλον τῶν ἐν τῇ ἀχανεῖ ταύτῃ αὐτοκρατορίᾳ ἐργαζομένων ὑπὲρ τῆς καλλιεργείας καὶ τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων, ἐμψυχοῖ καὶ τὸν ἑλληνικὸν φιλολογικὸν σύλλογον μοχθοῦντα νομοταγῶς ὑπὲρ τῆς παιδείας ἐν τῷ μέσῳ ἔστιν ὅτε δυσχερειῶν καὶ προσκομμάτων δυσυπερβλήτων.

Τὰς δυσχερείας ταύτας καὶ τὰ προσκόμματα εἰσερχόμενος ἐνταῦθα ἡμέραν τινὰ ἐμερμήριζον κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν, ὅτε τὸ βλέμμα μου ἠτένισε μοιραίως πρὸς τὸ καλλιτεχνικὸν ἀριστούργημα, ὅπερ κατακοσμεῖ τὴν αὐλὴν τοῦ ἡμετέρου κτιρίου. Καὶ ἔστην πρὸ αὐτοῦ, καὶ ἐσκέφθην ἐπὶ μακρὸν ἐπὶ τοῦ Λαοκόοντος, καὶ ἀνεμνήσθην τῶν ἐν Τροίᾳ παθῶν τοῦ σοφοῦ τούτου τοῦ Ποσειδῶνος ἱερέως, καθ' οὗ ἔπεμψεν ἡ Ἀθηνᾶ ἐκ τῆς Τενέδου δύο δράκοντας ὁρμήσαντας κατ' αὐτοῦ θυσιάζοντος ἐπὶ τῆς παραλίας καὶ κατὰ τῶν δύο υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἀντήχησεν ἐν τῇ τεταραγμένῃ διανοίᾳ μου φωνὴ συμπαθὴς ἐθνικοῦ ποιητοῦ ᾄδοντος οὕτω·

Ὁ Λαοκόων καταβὰς πρωὶ ἀπὸ τὴν Τροίαν,
εἰς τῆς θαλάσσης τὸν θεὸν προσέφερε θυσίαν.
Ἀπὸ τὴν Τένεδον δυὰς δρακόντων φρικτοτάτων
ἐφέρετο, δεινὸν ἰδεῖν! ἐπάνω τῶν κυμάτων.
Φεύγει μὲ τρόμον ὁ λαός· οἱ δράκοντες ταχέως
ἑλίσσονται καὶ προχωροῦν ἔμπρὸς τοῦ ἱερέως·
τοὺς δύο νέους του υἱοὺς ἁρπάζουν κατὰ πρῶτον,
ἐνῷ δὲ συστρεφόμενοι ὀξὺν ἐκπέμπουν κρότον,
μὲ τοὺς ὀδόντας τοὺς κεντοῦν, τοὺς θλίβουν μὲ τὰς σπείρας.
Ὁ Λαοκόων ἀρωγὸς ὁρμᾷ μ' ἐνόπλους χεῖρας. . . .
Ὁ δυστυχής! τὰ τέρατα νὰ πλήξῃ δὲν προφθάνει,
περιτυλίσσουν καὶ αὐτὸν ἐν φοβερᾷ πλεκτάνῃ·
κυκλόνουν δὶς τὴν μέσην του καὶ δὶς τὸν τράχηλόν του,
διπλασιάζουν τὰ δεσμά. Ἡ γαύρη κεφαλή των
ὑψόνετο καὶ ἦτο
ὑπὲρ τὸ μέτωπόν του,
ἀφρὸς δὲ δηλητήριος ἁπανταχόθεν κ' αἷμα
ἐμόλυνε τὸ ἱερὸν τῆς κεφαλῆς του στέμμα.

(Γ. Ζαλοκώστα)

Καὶ εἶδον ἐν τῇ ἐκστάσει μου τὸν σύλλογον ἡμῶν ἐνσαρκούμενον ἐν τῇ σεβασμίᾳ καὶ πεπονημένῃ μορφῇ τοῦ Λαοκόοντος, ὑπὸ τὴν ἁγνὴν καὶ ἀθῴαν μορφὴν τῶν τοῦ ἱερέως δύο τέκνων τὴν φιλολογικὴν ἐργασίαν καὶ τὴν ἐκπαιδευτικὴν ἐνέργειαν τοῦ συλλόγου, τὴν ὑπὸ εἰδεχθῆ μορφὴν τῆς τῶν δρακόντων δυάδος τοὺς ὀθνείους ὄφεις τοῦ φθόνου καὶ τῆς ἀμαθείας. Καὶ φαντασιόπληκτος ἔφρισσον ἐπὶ τοῖς κεντήμασι τῶν ὀδόντων, τοῖς θλιμμοῖς τῶν σπειρῶν, ταῖς φοβεραῖς περιστροφαῖς, καὶ μάλιστα ταῖς ὑψουμέναις ὑπὲρ τὸ μέτωπον τοῦ συλλόγου καὶ μολυνούσαις τὸ ἱερὸν στέμμα τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ γαύραις κεφαλαῖς τῶν ἀπαισίων τούτων τεράτων, καὶ πρὸ τῆς ἀλληγορικῆς ταύτης ἀναπαραστάσεως τοῦ δαιμονίου συμπλέγματος ἔκλαυσα πικρῶς. Ἀλλ' ἀποστρέψας τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτοῦ ὡς ἀπὸ καταπιέζοντος τὴν φαντασίαν καὶ τὴν καρδίαν καταθλίβοντος ἐφιάλτου ἀνέπνευσα ἐν ἅλματι τῶν πνευμόνων ἰσχυρῷ, καὶ παραυτὰ πεποίθησις παρήγορος καὶ γλυκεῖα εἰς μέλλον μακρόν, αἴσιον καὶ γόνιμον ἐνέπλησέ με θάρρους καὶ θυμηδίας. Ναί, ᾐσθάνθην ἐνδομύχως μετὰ τὴν ἐκστατικὴν ταύτην συγκίνησιν τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τὴν πάσης ὀθνείας προσβολῆς ὑπερτέραν ζωτικότητα τοῦ μύστου αὐτῶν συλλόγου, καὶ ἐχάρην χαρὰν μεγάλην, καὶ ἀτενίσας αὖθις ἀλλ' ἀταράχως τὸ γιγάντειον σύμπλεγμα ἐθαύμασα αὐτὸ

εἴπερ ποτέ. καὶ ἀνεσκόπησα αὐτὸ λεπτομερῶς, καὶ θερμῶς ἠγάπησα αὐτό, καὶ εἶδον. ὅτι τὸ καλλιτεχνικὸν τοῦτο ἀριστούργημα οὐ μόνον τυγχάνει ὡραῖον, καθ' ὃ σύμφωνον τοῖς μάλλον δυσεφαρμόστοις τῆς γλυπτικῆς κανόσιν, ἀλλὰ καὶ εὐοίωνον σφόδρα. ὅτι ἀπεικόνισμά ἐστι καταστάσεως ἀνεπιστρεπτεὶ παρῳχημένης. Νέος Λαοκόων. ὁ τῆς παιδείας ἀρχιθύτης ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος. φιλόστοργος ὡς ἐκεῖνος. δυνατὸς ὡς ἐκεῖνος. σεβάσμιος ὡς ἐκεῖνος. μάχεται μὲν τῇ ἀξίνῃ τῇ τοῦ πνεύματος ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ κατὰ τῶν ἀπειλούντων αὐτὸν διὰ τῶν ἀνὰ χεῖρας κρατουμένων διαρκῶς ὅπλων τῆς διαβολῆς καὶ τῆς ὕβρεως. ἐκείνου δὲ πολλῷ ἰσχυρότερος οὐ καταβάλλεται ὑπὸ τῶν ἐναντιων. οὐκ ἀποθαρρύνεται, οὐ μικροψυχεῖ. οὐκ ὀπισθοδρομεῖ, οὐ τιτρώσκεται. ἀλλ' εὔτολμος καὶ προσηνὴς συνεχίζει ἀταράχως τὴν μακρὰν ἤδη καὶ καρποφόρον αὐτοῦ σταδιοδρομίαν. Καδδύναμιν ἔρδων τὸν στέφανον ἀπεκδέχεται τοῦ τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνιζομένου. Ἀκράδαντον δὲ κέκτηται πεποίθησιν, ὅτι ἐφωδιασμένος ταῖς θεοπειθέσιν εὐχαῖς καὶ εὐλογίαις τῆς μητρὸς ἡμῶν ἁγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας. ὑποστηριζόμενος διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συναντιλήψεως τῶν ὁμογενῶν, ὑπηρετούμενος ἐν ὁμοφωνίᾳ καὶ αὐταπαρνησίᾳ ὑφ' ἁπάντων τῶν μελῶν αὐτοῦ, ζήσει ζωὴν μακρὰν καὶ εὔφορον, προσκομίζων εὐόσμους. πολυτίμους, σπουδαίας καὶ πολλὰς θυσίας τῷ ἱερῷ βωμῷ τῶν συνεχῶς μὲν πολεμουμένων οὐδέποτε δὲ καταβαλλομένων ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ ἀναδεικνύμενος οὕτω κατὰ πάντα ἀντάξιος τῶν βαρυσημάντων προσδοκιῶν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. «Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας»!

Ἀκολούθως ὁ νέος ἀντιπρόεδρος, κ. Χρῆστος Χατζηχρήστου, κατὰ τὰ κεκανονισμένα ἀνέγνω τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας «Τὰ πρῶτα βήματα τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ». Μετὰ τὸν κ. Χατζηχρήστου ἐπευφημηθέντα διὰ χειροκροτημάτων ζωηρῶν καὶ ἰδιαιτέρων συγχαρητηρίων, ἡ Α. Θ. Π. ἀνέγνω ὀλιγόστιχον προσλαλιαν, δι' ἧς ἐξέφρασε τὴν χαρὰν τῆς μητρὸς ἐκκλησίας ἐπὶ ταῖς σπουδαίαις τοῦ συλλογου ἐργασίαις. καὶ ηὔξατο τὰ βέλτιστα αὐτῷ.

Εἶτα ὁ κ. Ὀχάνης ἐφέντης, ἀντιπροσωπεύων τὴν Α. Ἐξ. τὸν ἐπὶ τῆς παιδείας ὑπουργὸν Μουνὶφ πασσᾶν, ἀναστὰς εἶπε τινὰ εὐχαριστήσας τῷ προεδρείῳ ἐπὶ τῇ φιλόφρονι προσκλήσει καὶ εὐξάμενος. ὅπως διατελῇ ἀείποτε ὁ σύλλογος καλλιεργῶν τὰ γράμματα καὶ τὴν ἀληθῆ ἐπιστήμην συμφώνως ταῖς φιλομούσοις προθέσεσι τοῦ φιλολάου Ἄνακτος. Τοὺς λόγους τοῦ Ὀχάνη ἐφέντη ἐκάλυψαν ζωηρὰ χειροκροτήματα καὶ ζητωκραυγήσεις ὑπὲρ τοῦ Ἄνακτος.

Μετὰ ταῦτα ὁ πρόεδρος ηὐχαρίστησε τῇ Α. Θ. Π. τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν σεβασ. συνοδικοῖς ἐπὶ τῇ μητρικῇ στοργῇ τῆς ἐκκλησίας, ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας τοῦ συλλόγου καὶ τῷ πρεσβευτῇ τῆς Ἑλλάδος κ. Ν. Μαυροκορδάτῳ χαρακτηρίσας τὴν παρουσίαν τῆς ἐξοχότητός του ὡς ἐνθαρρυντικὴν διὰ τὰς ἐργασίας τοῦ συλλόγου· τὰς αὐτὰς δ' εὐχαριστίας ἐξέφρασε καὶ τῷ Ὀχάνῃ ἐφέντῃ καὶ παρεκάλεσεν αὐτόν. ὅπως διαβιβάσῃ ταύτας τῇ Α. Ἐξ. τῷ ὑπουργῷ τῆς παιδείας Μουνὶφ πασσᾶ· ὁμοίας εὐχαριστίας ἐξέφρασε τῷ β' διερμηνεῖ τῆς γαλλικῆς πρεσβείας παρακαλέσας νὰ διαβιβάσῃ τῷ κόμητι Μοντεβέλλῳ τὴν διατράνωσιν τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ὑπολήψεως τοῦ συλλόγου πρὸς τὴν εὐγενῆ χώραν, ἣν ἀντιπροσωπεῖ ὁ κόμης.

Ἐπὶ τούτοις ἔληξεν ἡ ἑορτάσιμος συνεδρίασις.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΑΠΟ 14 ΜΑΪΟΥ 1890 ΜΕΧΡΙ 30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1891

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΝϚ΄

(Τακτική)

τῆς 14 Μαΐου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ μετά τινας παρατηρήσεις κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς συνεδριάσεως τῆς 16 ἀπριλίου, ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν πρακτικῶν τῆς συνεδριάσεως τῆς 7 μαΐου, ὁ πρόεδρος ποιεῖται τὴν ἑξῆς πρὸς τὸν σύλλογον προσλαλιάν:

«*Φίλοι ἑταῖροι.*

Ἐπὶ ταῖς διὰ τὸ ἀρχόμενον τριακοστὸν συλλογικὸν ἔτος ἀρχαιρεσίαις παρακαλῶ ὑμᾶς νὰ δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης μου καὶ τῆς τῶν ἐμῶν ἐριτίμων συγκοσμητόρων, τοῦ τε κ. Χρ. Χατζηχρήστου καὶ τοῦ κ. Ἀθ. Πηνιατώρου, ἀντιπροέδρων, τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη, γενικοῦ γραμματέως, τοῦ κ. Ἀχ. Χρηστίδου εἰδικοῦ γραμματέως, τοῦ κ. Δ. Μηλιώτου, ταμίου, τοῦ κ. Δ. Κοντογεώργη, λογιστοῦ, καὶ τοῦ κ. Νικ. Παπαγιαννοπούλου, βιβλιοφύλακος. Καὶ ἐγὼ μὲν ὁ ἐκ συγκαταβάσεως καὶ αὖθις τιμηθεὶς διὰ τῆς ὑμετέρας ἐμπιστοσύνης βοηθούμενος ὑπὸ τῶν περὶ ἐμὲ ἐπιλέκτων τούτων συναδέλφων ἐκτελέσω Θεοῦ θέλοντος τὰ ἐπιβεβλημένα μοι ὑπὸ τῆς εὐμενοῦς ὑμῶν ψήφου καθήκοντα ἐφαρμόζων αὐστηρῶς τὰς διακελεύσεις τοῦ ἡμετέρου κανονισμοῦ, οὗ ἡ ἐν παντὶ ἀκριβὴς τήρησις τὸ πρώτιστον ἦν, ἐστὶ καὶ ἔσται ἐχέγγυον τῆς τοῦ συλλόγου κραταιώσεως καὶ προφυλάξεως ἀπὸ παντὸς ἐναντίου. Ὑμεῖς δέ, ἑταῖροι ἀγαστοί, ὀφείλετε πάντες παρέχειν προθύμως τὴν ὑμετέραν συμβολὴν ταῖς ποικίλαις ἐργασίαις τοῦ γεραροῦ τούτου τῶν μουσῶν ἐνδιαιτήματος. Ἐν τῷ συλλόγῳ ἓν ἴσμεν καὶ ἓν ὀφείλομεν εἶναι πάντοτε, ἀποφεύγοντες μετὰ προσοχῆς τὰς παρανοήσεις, τὰς μικροφιλοτιμίας, τὰς εἰς μερίδας διαιρέσεις, αἵτινες κατατέμνουσι καὶ ἐξουδετεροῦσι τὰς ἡμετέρας δυνάμεις καὶ τὴν δρᾶσιν ἡμῶν. Ἐπικαλοῦμαι θερμῶς τὴν συναρωγὴν πάντων τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου ἀνεξαιρέτως πρὸς εὐόδωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ἡμετέρων ἔργων, ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ σπουδαιοτάτου ζητήματος τῶν χρηματικῶν καθυστερήσεων, τῆς σπάνεως τῶν ἀναγνωσμάτων καὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν συγγράμματος, ἐφ᾽ ὧν καθῆκόν μου θεωρῶ ἱερὸν νὰ ἐπιστήσω κυρίως τὴν προσοχήν μου καὶ πράξω πᾶν τὸ ἐφικτόν.

Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου ζητήματος, ἤτοι τῶν καθυστερήσεων τῶν ἐτησίων συνδρομῶν, ἀνάγκη ἀπαραίτητος ἀκριβοῦς ἐφαρμογῆς τῶν τε διατάξεων τοῦ κανονισμοῦ καὶ τῶν ἐν τῇ ἐκτάκτῳ συνεδριάσει τῆς 9 ὁδεύοντος μηνὸς ληφθεισῶν ἀποφάσεων. Ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου ὀφείλουσι πάντες οἱ δυνάμενοι, ὧν εὐτυχῶς οὐκ ἔστιν ἀριθμός, ἵνα συγκεντρώσωσι τὰς ἑαυτῶν προσπαθείας, ἁνθαμιλλώμενοι τίς τὰ περισσότερα καὶ σπουδαιότερα ἀνακοινώσηται ἀναγνώσματα καὶ συντελέσῃ διὰ τῶν φιλολογικῶν ἢ ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ μελετῶν εἰς ἐκπλήρωσιν λυσιτελῆ τῆς κυριωτέρας τῶν τοῦ συλλόγου ἀποστολῶν. Περὶ τοῦ τρίτου δέ, τοῦ τῶν ἡμετέρων δημοσιεύσεων, ἀπόλυτος εἶναι ἀνάγκη, ἵνα ληφθῇ ταχέως ἡ δέουσα φροντίς, κυβερνητικῶς τε τακτοποιουμένης καὶ ἐνημέρου ὑφ᾽ ἡμῶν κατορθουμένης τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ, τοῦ λίαν κολακευτικὴν καὶ ἐπίζηλον φήμην κεκτημένου ἐνταῦθα, καθ᾽ ἅπασαν τὴν Δύσιν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀμερικῇ, τοῦθ᾽ ὅπερ τεκμηριοῦσιν αἱ συνεχεῖς αἰτήσεις ἀνταλλαγῆς αὐτοῦ μετὰ περιοδικῶν σπουδαιοτάτων, αἱ πανταχόθεν ἑκάστοτε ἡμῖν ἀπευθυνόμεναι.

Περὶ τούτων καὶ τῶν λοιπῶν συμφερόντων ἡμῶν, ἀγαπητοὶ συνάδελφοι, μεριμνῶντες ἅπαντες ἐν διαθέσει νομοταγεῖ καὶ ἐν ἀρρή-

κτῳ ἁρμονίᾳ, ἐξυπηρετήσομεν τελεσφόρως τὸν ὑπὸ τοῦ προσφιλοῦς ἡμῶν συλλόγου ἐπιδιωκόμενον φιλολογικόν, ἐπιστημονικὸν καὶ ἐκπαιδευτικὸν σκοπὸν καὶ παρέξομεν δεῖγμα βαθείας συναισθήσεως τῆς εὐθύνης, ἣν ὑπέχομεν ἀπέναντι τοῦ εὐμενεῖ μὲν ἀλλὰ καὶ ἀπαιτητικῷ τῷ βλέμματι καραδοκοῦντος ἡμᾶς φιλοτίμου καὶ φιλοπροόδου ἡμετέρου ἔθνους».

Εἶτα α΄) ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Τηλεγράφημα τοῦ κ. Γ. Ζωγράφου, ἐκ Παρισίων, ἐκφράζοντος τὴν λύπην αὐτοῦ, ὅτι ἀσθενείας ἕνεκεν καὶ ἐλλείψει τοῦ ἀπαιτουμένου χρόνου ἀδυνατεῖ ν᾽ ἀντιπροσωπεύσῃ τὸν σύλλογον κατὰ τὰς ἑορτὰς τῆς 600ετηρίδος τοῦ πανεπιστημίου Montepellier.

Τοῦ κ. Δ. Κ. Οἰκονομίδου, ἐντεῦθεν, ἐκφράζοντος εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Τῆς σμιθσωνείου ἀκαδημίας, ζητούσης τὴν πλήρη σειρὰν τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου πλὴν τοῦ ΙΒ΄ καὶ ΙΔ΄ τόμου, οὓς ἔλαβεν ἤδη.

β΄) Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος προτείνει νὰ ἀποσταλῶσι τῇ σμιθσωνείῳ ἀκαδημίᾳ τὰ ἐκ τῶν πολλαπλῶν τόμων τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, ὅπερ γίνεται δεκτόν.

γ΄) Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τῷ συλλόγῳ τὸν θάνατον τοῦ κ. Βελούδου, βιβλιοφύλακος τῆς ἐν Βενετίᾳ βιβλιοθήκης, καὶ προτείνει νὰ σταλῇ συλλυπητήριος ἐπιστολή, ὅπερ καὶ γίνεται δεκτόν.

δ΄) Ὁ κ. Δ. Κοντογεώργης προτείνει, ἵνα, ὡς εἴθισται, δημοσιευθῶσι διὰ τοῦ τύπου ἥ τε ἐτησία λογοδοσία τοῦ προέδρου καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ πραγματεία τοῦ κ. Χρ. Χατζηχρήστου ἡ ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ ἐπετείῳ ἑορτῇ· ἡ πρότασις αὕτη γίνεται δεκτή, ὡς καὶ ἑτέρα τοῦ κ. Ποπέσκου ἀφορῶσα τὴν δημοσίευσιν τῶν ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ συλλόγου ἀναγνωσθεισῶν προσφωνήσεων τῆς Α. Θ. Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ ἀντιπροσωπεύσαντος τὴν Α. Ε. τὸν ὑπουργὸν τῆς παιδείας Μουνὴφ πασσᾶν Γεωργάκη ἐφένδην Ὀχάννη.

ε΄) Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει πραγματείαν τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου «αἱ ἐν Κύπρῳ χριστιανικαὶ ἀρχαιότητες».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Θ. Σαλτέλης προτείνει, ἵνα τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου παραπεμφθῇ τῇ ἀρχ. ἐπιτροπῇ διὰ τὰ σπουδαῖα, ἅτινα ἐν αὐτῷ περιέχονται, ἡ δὲ πρότασις αὕτη ὑποστηριχθεῖσα καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Σιδεροπούλου γίνεται δεκτή.

Ἐπὶ τούτοις εὐχαριστήσας ὁ πρόεδρος τῷ κ. Παπαδοπούλῳ διὰ τὸ σπουδαῖόν του ἀνάγνωσμα, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΝΖ΄

(Τακτική)

Τῆς 28 Μαΐου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς τε ἡγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως καὶ τῆς ἐκτάκτου τῆς 9 Μαΐου α΄) ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Γ. Ζωγράφου, ἐκ Παρισίων, δικαιολογουμένου ἐπὶ τῇ μὴ ἀποδοχῇ τῆς ἀνατεθείσης αὐτῷ ἀντιπροσωπείας τοῦ συλλόγου κατὰ τὰς ἑορτὰς τῆς 600ετηρίδος τοῦ πανεπιστημίου Montpellier.

Τῶν κκ. Κ. Ψωμιάδου, Γ. Ἐλπίδου καὶ Φρ. Α. Μαυρογορδάτου δηλούντων, ὅτι ἐξελέγξαντες τὰ ταμιακὰ βιβλία τῆς παρελθούσης χρήσεως εὗρον αὐτὰ ἐν πλήρει τάξει καὶ ἀκριβείᾳ.

Τοῦ κ. Α. Δημητριάδου, ἐξ Ὀρτάκιοϊ, αἰτουμένου θέσιν δημοδιδασκάλου. Ἐπισυνάπτεται ἀντίγραφον τοῦ διπλώματός του καὶ πιστοποιητικὸν τῆς ἐφορίας τῶν ἐκπαιδευτηρίων Πύργου, ἔνθα ἐπὶ διετίαν ἐδίδαξεν.

Τοῦ βιβλιοφύλακος τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Στρασβούργου, αἰτουμένου τοὺς μήπω ἀποσταλέντας τῇ βιβλιοθήκῃ τόμους τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου.

Τῶν ἐφόρων τῶν ἐκπαιδευτηρίων Χίου, καθιστώντων ἐνταῦθα ἀντιπρόσωπόν των τὸν κ. Μ. Ι. Κεφάλαν, πρὸς παραλαβὴν τοῦ ὡρισμένου διὰ τὸ γυμνάσιον Χίου β΄ τόμου τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης, ἤτοι τῶν «Φοινισσῶν» τοῦ Εὐριπίδου ὑπὸ Δ. Βερναρδάκη.

Τοῦ κ. Χρ. Χατζηχρήστου, διευθυντοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ λυκείου, αἰτουμένου τὴν παραχώρησιν τῆς μεγάλης αἰθούσης τοῦ συλλόγου πρὸς τέλεσιν ἐν αὐτῇ τῶν προφορικῶν ἐξετάσεων τοῦ λυκείου.

Τοῦ κ. Ἀθ. Πηνιατώρου, προέδρου τῆς

οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, ἀγγέλλοντος τὴν ἐκλογὴν τοῦ κ. Π. Πρωίου ὡς γραμματέως αὐτῆς.

Τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀγγελλούσης τὴν ἐκλογὴν ὡς προέδρου μὲν αὐτῆς τοῦ αἰδ. κ. Κ. Παρίτση, ὡς γραμματέως δὲ τοῦ κ. Ι. Ἀσπριώτου.

Τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀγγελλούσης τὴν ἐκλογὴν τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη ὡς προέδρου, ὡς γραμματέως δὲ τοῦ κ. Π. Πετρακίδου.

Τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀγγελλούσης τὴν ἐκλογὴν τοῦ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδου ὡς γραμματέως αὐτῆς.

Τοῦ κ. Βασ. Ρίτσου, παραιτουμένου τῆς γραμματείας τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς.

Τῆς χήρας Trélat, εὐχαριστούσης τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τοῖς συλλυπητηρίοις αὐτοῦ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀοιδίμου συζύγου αὐτῆς.

Τοῦ μητροπολίτου Ἀμασείας κ. Ἀνθίμου, διαβιβάζοντος αἴτησιν τῆς ἐφοροδημογεροντίας Τσαρσαμπᾶ, αἰτουμένης ὑπὲρ τῶν σχολῶν τοὺς γεωγραφικοὺς χάρτας τοῦ κ. Ζαφειροπούλου.

Τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ ἀδελφότητος «Ἐννέα Μουσῶν» αἰτουμένης πληροφορίας περὶ τῶν ἐνεργειῶν καὶ ἀποτελεσμάτων τῆς ὑπὸ τοῦ συλλόγου συσταθείσης ἐπιτροπῆς πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τῆς ἀνεγειρομένης σχολῆς αὐτῆς.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς:

1) Περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ δημοδιδασκάλου κ. Δημητριάδου, αἰτουμένου διὰ τοῦ συλλόγου θέσιν τινά, θέλει φροντίσει τὸ προεδρεῖον καὶ παρακαλεῖ καὶ τὰ μέλη νὰ εἰδοποιήσωσιν αὐτό, ὅταν μάθωσιν, ὅτι ζητεῖταί που δημοδιδάσκαλός τις.

2) Ὅτι ἀποσταλήσονται τὰ παρὰ τοῦ ἐφόρου τῆς βιβλιοθ. Στρασβούργου αἰτούμενα περιοδικὰ τοῦ συλλόγου.

3) Περὶ τῆς αἰτήσεως τῶν ἐκπαιδ. Χίου τὸ προεδρεῖον προτείνει νὰ δοθῶσιν «αἱ Φοίνισσαι» τοῦ Εὐριπίδου τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις τούτοις διὰ τοῦ κ. Μ. Κεφάλα, ὅπερ καὶ γίνεται δεκτόν.

4) Περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Χρ. Χατζηχρήστου, προτείνει τὸ προεδρεῖον νὰ παραχωρηθῇ ἡ αἴθουσα διὰ τὰς ἐξετάσεις τοῦ ἐκπαιδευτηρίου του.

5) Ὅτι περὶ τῆς αἰτήσεως τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ ἀδελφότητος οὐδὲν γινώσκει.

Ὁ αἰδεσιμ. κ. Κ. Παρίτσης παρατηρεῖ, ὅτι ἀποτελεῖ μέλος τῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις συνέστη ὑπὸ τοῦ συλλόγου πρὸς συλλογὴν ἐράνων διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ σχολῆς, ἀλλ' ὅτι οὐδὲν ἐγένετο, διότι δὲν ἐξεδόθη ἡ ἄδεια πρὸς τοῦτο, καὶ ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ προέτεινεν, ἵνα σταλῇ ἐπὶ τούτῳ ἐπιστολὴ τῇ Α. Θ. Παναγιότητι.

Τοῦ κ. Ε. Ποπέσκου προτείναντος, ὅπως διὰ νέας εἰκοσαμελοῦς ἐπιτροπῆς ὁ σύλλογος φροντίσῃ περὶ συλλογῆς ἐράνων ὑπὲρ τῆς ἐν λόγῳ σχολῆς ἐκτελῶν οὕτω τὴν προτέραν αὐτοῦ ἀπόφασιν, καθότι, προστίθησιν, ἡ Ξυλόπορτα ἐστι σπουδαῖον ἐκπαιδεύσεως κέντρον, τοῦ δὲ κ. Χρ. Χατζηχρήστου, ὅπως ἐξ ἰδίων ὁ σύλλογος δώσῃ ἔρανον, τὸ προεδρεῖον προτείνει καὶ ὁ σύλλογος ἀποδέχεται, ἵνα δοθῇ ἔρανος τριῶν λιρῶν εἰς τὰ ἐκπαιδευτήρια Ξυλοπόρτης.

6) Περὶ τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ συλλόγου ἐν ταῖς ἐξετάσεσι τῶν ἐν Φερίκιοϊ ἐκπαιδευτηρίων προκειμένου, ὁ τὸν σύλλογον ἀντιπροσωπεύσας κ. Χρ. Χατζηχρήστου δηλοῖ, ὅτι εἶδε μετ' εὐχαριστήσεως τὴν σκοπιμότητα καὶ τὴν ζωὴν τῆς κοινότητος, ὅτι αἱ ἐξετάσεις αὐτῆς ἦσαν ἐπιτυχεῖς, ὅτι ἡ φιλομουσία τοῦ ἐκεῖ δημοσίου ἐξηγέρθη καὶ διαβιβάζει τῷ συλλόγῳ τὰς εὐχαριστίας τῶν ἐφόρων τῶν σχολῶν τούτων διὰ τὴν ἀντιπροσωπείαν αὐτοῦ.

7) Περὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Millingen προκειμένου ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι τὸ ἀξιότιμον τοῦτο μέλος ἰδόν, ὅτι ἡ περὶ τῶν τειχῶν τῆς Κων/πόλεως πρὸς τὸν σύλλογον αἴτησίς του ἀπερρίφθη, ἀποτείνεται ἤδη περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιτροπήν. Ἀναγνωσθείσης ἐν μεταφράσει τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Millingen καὶ τοῦ προέδρου δηλώσαντος, ὅτι ὁ κ. Millingen, καθὰ προσωπικῶς ἐξεφράσθη, θέλει σημειώσει ἐν τῷ συγγράμματί του, ὅτι ἡ ἀναδημοσίευσις τοῦ χάρτου τῶν τειχῶν τῆς Κων/πόλεως ἐγένετο ἀδείᾳ τοῦ ἑλλην. φιλολογικοῦ συλλόγου, ὁ σύλλογος ἀποδέχεται, ὅπως ἐπιτραπῇ τῷ κ. Millingen νὰ ποιήσηται ἐν τῷ συγγράμματί του χρῆσιν τοῦ χάρτου τῶν ῥηθέντων τειχῶν, ὡς ἐν τῇ νέᾳ αἰτήσει του ὑπισχνεῖται.

8) Περὶ δὲ τῆς αἰτήσεως τοῦ μητροπολίτου Ἀμασείας, ὅπως ὁ σύλλογος ἀποστείλῃ διὰ τὴν κοινότητα Τσαρσαμπᾶ ἕνα χάρτην τοῦ κ. Ζαφειροπούλου, ὁ πρόεδρος προτείνει καὶ ὁ σύλλογος ἀποδέχεται, ὅπως ἀποσταλῇ ὁ χάρτης.

γ') Ἀγγέλλονται προσφοραὶ βιβλίων καὶ ἐκφράζονται εὐχαριστίαι τοῖς δωρηταῖς.

δ΄) Τοῦ αἰδ. κ. Παρίση ἐπερωτήσαντος περὶ τῆς φήμης, καθ' ἣν τὸ διαγώνισμα τὸ προερχόμενον ἐκ τῆς διαθήκης τοῦ ἀοιδίμου Βασιάδου ἄρξεται τελούμενον μετὰ τρία ἔτη, ὁ μὲν πρόεδρος λέγει, ὅτι οὐδὲν γινώσκει, ὁ δὲ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Χρ. Χατζηχρήστου δίδωσι τὰς αἰτουμένας ἐξηγήσεις, εἰς ἃς καὶ ἀρκεῖται ὁ ἐπερωτῶν.

ε΄) Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολιμαίαν διατριβὴν τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου «περὶ τῆς ἐν Κύπρῳ Σαλαμῖνος».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ πρόεδρος εὐχαριστῶν τῷ κ. Παπαδοπούλῳ διὰ τὰ ἀποσταλέντα ἀναγνώσματα, ἅτινα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστόν εἰσι σπουδαῖα, προτείνει, ὅπως σταλῇ τῷ κ. Παπαδοπούλῳ γράμμα τοῦ συλλόγου, ἀγγέλλον τὴν παραλαβὴν τῶν ἀναγνωσμάτων καὶ τὴν ἐν συνεδριάσει ἀνάγνωσιν αὐτῶν, ὅπερ καὶ γίνεται δεκτόν.

Οὕτω δὲ λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΝΗ΄

(Τακτική)

τῆς 4 Ἰουνίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ**.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως, α΄) ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Χρ. Χατζηχρήστου προσκλητήριος εἰς τὰς ἐξετάσεις τοῦ ὑπ' αὐτοῦ διευθυνομένου ἑλληνικοῦ λυκείου.

Τοῦ κ. Ἀλ. Σπανδονῆ, ἐντεῦθεν, δωρουμένου τῷ συλλόγῳ διάφορα βιβλία.

Τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, αἰτουμένης πίστωσιν 10λιρον πρὸς ἀγορὰν παιδευτικῶν συγγραμμάτων, προτεινούσης τὴν δημοσίευσιν πάντων ὁμοῦ τῶν προγραμμάτων τῶν παραταθέντων ἀγωνοθετημάτων τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος διὰ φυλλαδίου ἰδίου καὶ διὰ τῶν ἐφημερίδων Κων/πόλεως, Ἀθηνῶν, Σμύρνης, Βουκουρεστίου, Τεργέστης καὶ Θεσσαλονίκης πρὸς γνῶσιν τῶν ἐνδιαφερομένων, καὶ γνωριζούσης, ὅτι συντάξει ἔκθεσιν τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐν Κων/πόλει καὶ τοῖς προαστείοις αὐτῆς, ἀναγνωσθησομένην ἐν συνεδριάσει τοῦ συλλόγου.

β΄) Ἀναγνωσθείσης τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἐκπαιδευτικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς, προτεινούσης ὅπως δημοσιευθῶσι τὰ προγράμματα τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος, τὸ προεδρεῖον προτείνει τὴν παραδοχὴν τῆς προτάσεως ταύτης, ὅπερ ἀποδέχεται ὁ σύλλογος ὑποστηρίζοντος καὶ τοῦ κ. Ψωμιάδου.

γ΄) Ἀνακοινωθεισῶν τῶν προσφορῶν, δι' ἃς ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι θέλουσιν ἐκφρασθῇ αἱ δέουσαι εὐχαριστίαι, ὁ κ. Ποπέσκος παρατηρεῖ, ὅτι προκειμένου περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει παιδεύσεως καὶ ἄλλοτε περὶ αὐτῆς ἐγένοντο ἐκθέσεις τῷ συλλόγῳ· διὸ καὶ φρονεῖ, ὅτι ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψει καὶ ἡ ἐργασία ἐκείνη, ἡ μέλλουσα ἔκθεσις ἔσεται τελειοτέρα. Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ, ὅτι τοῦτο θέλει συστηθῇ τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

δ΄) Ἀγγέλλονται τὸ β΄ καὶ ἐπιψηφίζονται ὡς ἐπίτιμον μὲν μέλος ὁ ἐξοχ. βαρῶνος Βλάγκ, πρεσβευτὴς τῆς Ἰταλίας ἐνταῦθα, ὡς τακτικὰ δὲ μέλη οἱ κκ. Λ. Φωτιάδης, Ν. Γούδας, Ν. Καραγιαννόπουλος καὶ Ι. Γκιώχας.

ε΄) Ἀναγινώσκεται ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ συλλόγου διὰ τὸ ἀρξάμενον συλλογικὸν ἔτος 1890-1891.

Ἐπὶ τούτου ὁ κ. Μακρῆς παρατηρεῖ, ὅτι τὸ διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐπιτροπὴν προτεινόμενον ποσὸν τῶν 5 λιρῶν ἐστὶ σμικρόν, καθότι ἡ ἐπιτροπὴ δεῖται χάριν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς καὶ τῶν διαλέξεων καὶ ἑνὸς μικροσκοπίου. Ἐάν, λέγει, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀγορασθῇ τοῦτο παρὰ τοῦ συλλόγου, καλὸν νὰ ἀποταθῶμεν περὶ τούτου πρός τινα ὁμογενῆ, ἢ νὰ γείνῃ τοῦτο δι' ἐκτάκτου συνδρομῆς τῶν μελῶν.

Ὁ κ. Ρόσενφελδ ἐκφράζει τὴν λύπην του διὰ τὸ ἐν τῷ προϋπολογισμῷ παρατηρούμενον ἔλλειμμα, ἀλλ' οὐχ ἧττον καὶ τὴν ἐλπίδα, ὅτι τὸ προεδρεῖον θέλει συντόνως φροντίσει περὶ καλύψεως αὐτοῦ.

Ὁ πρόεδρος ἀπαντῶν πρὸς τὸν κ. Μακρῆν λέγει, ὅτι καὶ πέρυσι τὸ προεδρεῖον ἐποίησε προτάσεις παρά τισι περὶ προσκτήσεως μικροσκοπίου, αἵτινες δὲν ἐπέτυχον, καὶ ἐφέτος θὰ ποιήσῃ τοιαύτας, ἀλλὰ νομίζει καλόν, ὅπως τὸ πρὸς πρόσκτησιν τοῦ μικροσκοπίου ποσὸν ἕνεκα τοῦ ὑπάρχοντος ἤδη ἐλλείμματος ἀφεθῇ ἐκτὸς τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ ἕκαστος ἐξ ἡμῶν φροντίσῃ περὶ τούτου.

Ὁ κ. Μακρῆς προτείνει, ὅπως ἐπιψηφισθῇ πρόσκτησις ὑποχρεωτικὴ τοῦ μικροσκοπίου ἀξίας 50 λιρῶν.

Ἀπορριφθείσης τῆς προτάσεως ταύτης, ὁ σύλλογος ἐπιψηφίζει εὐχὴν τοῦ κ. Μακρῆ, ὅπως γένωνται τὰ δέοντα διαβήματα πρὸς πρόσκτησιν μικροσκοπίου.

Ὁ κ. Σιδερόπουλος παρατηρεῖ, ὅτι ἐν τῷ προϋπολογισμῷ σημειοῦνται ὡς ἔσοδα λιρ. 85 ἐκ τῶν καθυστερουμένων, ἐνῷ αἱ καθυστερήσεις ὑπελογίσθησαν μέχρι τοῦδε ὑπὲρ τὰς 1000 λίρας. Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ, α΄) ὅτι εἰς τὰς 85 λίρας δὲν περιλαμβάνονται αἱ καθυστερήσεις τοῦ 29 ἔτους καὶ β΄) ὅτι πολλαὶ καθυστερήσεις δὲν θὰ εἰσπραχθῶσι ποτέ, καθότι ἐκ τῶν μελῶν πολλὰ παρῃτήθησαν, ἄλλα δὲ ἐτελεύτησαν, καὶ ὅτι ὁ προϋπολογισμὸς συνετάγη ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ δυνατοῦ.

Μετὰ τὰς παρατηρήσεις ταύτας ὁ σύλλογος ἐπιψηφίζει τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ ἔτους 1890-91 ἔχοντα ὡς ἑξῆς.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΕΣΟΔΑ	
Περίσσευμα εἰς μετρητὰ ἐν τῷ ταμείῳ	Λ.Τ. 218
Ζωγράφειον διαγώνισμα	» 100
Ἔκτακτοι συνδρομαί	» 100
Τακτικαὶ συνδρομαὶ τῶν μελῶν . .	» 160
Συνδρομαὶ νέων μελῶν	» 20
Δικαίωμα διπλώματος νέων μελῶν .	» 20
Καθυστερούμεναι συνδρομαὶ καὶ διπλώματα	» 85
Σχολεῖα Ὀδριτσάνης	» 30
Ἔκδοσις γλωσσικῆς ὕλης . . .	» 200
	Λ.Τ. 933
Ἔλλειμμα	» 106.42
	Λ.Τ. 1039.42

ΕΞΟΔΑ		
Ἔξοδα διάφορα		Λ.Τ. 40
» γραφείου.		» 25
Ἔξοδα συμπληρωματικὰ πρὸς ἐκτύπωσιν 25δος καὶ τριῶν περιοδικῶν ἐν ἑνὶ τόμῳ		» 300
Μισθοδοσίαι ὑπαλλήλων		» 168
Φωτισμὸς καὶ θέρμανσις		» 15
Ζωγράφειον διαγώνισμα		» 100
Σχολεῖα Ὀδριτσάνης		» 30
Πυρασφάλιστρα		» 12.92
Ἀναγνωστήριον		» 30
Ἔκδοσις γλωσσικῆς ὕλης . . .		» 200
Βιβλιοθήκη		» 25
Ἐπιτροπαί		
Ἀρχαιολογική . . .	Λ.Τ. 15	
Ἐπιστημονική . . .	» 5	
Φιλολογική	» 20	
Ἐκπαιδευτική . . .	» 15	» 55
Ἐκτύπωσις καταλόγου βιβλιοθήκης		» 30
10 0/0 εἰς εἰσπράκτορα ἐπὶ τῶν καθυστερουμένων μὴ συμπεριλαμβανομένου τοῦ 29ου ἔτους . .		» 8.50
		Λ.Τ. 1039.42

ϛ΄) Ὁ κ. Μακρῆς ἐρωτᾷ, ἂν ὁ σύλλογος δίδῃ τὸ δικαίωμα, ἵνα δημοσιευθῇ ἡ βιογραφία τοῦ ἀοιδίμου Βασιάδου. Ὁ κ. Σιδερόπουλος λέγει, ὅτι, καθ᾽ ἃ γνωρίζει, ἀπεφασίσθη νὰ μὴ δημοσιευθῇ ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ πρὶν ἢ καταχωρισθῇ ἐν τῷ περιοδικῷ. Τοῦ προέδρου παρατηρήσαντος, ὅτι οὐδὲν εἰσέτι ἀπεφασίσθη περὶ τούτου, ὁ κ. Ποπέσκος ἐκφράζει γνώμην, ὅτι δέον νὰ δημοσιευθῇ δι᾽ ἰδιαιτέρου φυλλαδίου, καθότι πρὸς τοῦτο ὁ βιογραφήσας ἔχει τὸ δικαίωμα.

Ὁ κ. Μακρῆς λέγει, ὅτι διὰ τῆς δημοσιεύσεως ταύτης θέλουσι γείνει γνωστὰ τὰ ἔργα τοῦ Βασιάδου· δηλοῖ, ὅτι δὲν παραδέχεται εἰς τὴν δημοσίευσιν οὐδένα περιορισμὸν καὶ ὅτι δέον νὰ ἀφεθῇ ἐλεύθερος, ὅπως ποιήσῃ αὐτὴν ὡς ἤθελε κρίνει κατάλληλον.

Τοῦ προέδρου παρατηρήσαντος, ὅτι ἡ πρό-

τασις τοῦ κ. Μακρῆ δὲν ἀντιβαίνει τῷ κανονισμῷ, καθότι, ἐὰν ληφθῇ ἡ ἄδεια πρὸς δημοσίευσιν, ἡ βιογραφία δὲν θὰ ἀποκλεισθῇ τοῦ περιοδικοῦ, ὁ κ. Σιδερόπουλος παρατηρεῖ, ὅτι τὸ τοῦ κανονισμοῦ ἄρθρον ἀναφέρεται εἰς τὰς ἀνακοινώσεις, οὐχὶ δὲ εἰς ἔργα γινόμενα ἐντολῇ αὐτοῦ τοῦ συλλόγου· διὸ καὶ θεωρεῖ παράτυπον νὰ ζητῆται ἡ ἐν ἰδίῳ φυλλαδίῳ δημοσίευσις, ἀφοῦ ὁ κανονισμὸς δὲν προβλέπει τοῦτο.

Ὁ κ. Ῥόσενφελδ ὑποστηρίζει τὴν δημοσίευσιν, διότι πιθανόν, λέγει, τὸ περιοδικὸν νὰ βραδύνῃ 4 ἢ 5 ἔτη.

Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης θεωρεῖ μὲν τὴν αἴτησιν τοῦ κ. Μακρῆ δικαίαν, ἀλλ' ἐπειδή, λέγει, ἀφομοιοῦται ἡ βιογραφία τοῖς ἀναγνώσμασιν, ὡς ταῦτα, οὕτω καὶ ἡ βιογραφία δέον νὰ ἀποσταλῇ τῇ συντακτικῇ ἐπιστροπῇ, ὅπως τῇ ἐπιστασίᾳ ταύτης δημοσιευθῇ.

Ἐπὶ τούτοις ὁ σύλλογος ἀποφασίσας κατ' ἀρχὴν τὴν ἐν ἰδίῳ φυλλαδίῳ δημοσίευσιν τῆς βιογραφίας ἐπιψηφίζει τὴν ἀνωτέρω πρότασιν τοῦ κ. Σαλτέλη, ὑποστηριζομένην ὑπὸ τοῦ κ. Σιδεροπούλου, ὅπως παραπεμφθῇ πρότερον ἡ βιογραφία τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ.

ζ') Ὁ κ. Δημ. Οἰκονομίδης, καθηγητής, ἀναγινώσκει πραγματείαν του ἐπιγραφομένην «ἐπίκρισις τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Σταματέλου ἐν τῷ δ' τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ *Παρνασσοῦ* δημοσιευθέντος λεξιλογίου τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Μακρῆς ὁμολογῶν τὸ σπουδαῖον αὐτοῦ, παρακαλεῖ τὸν ῥήτορα νὰ ἀνακοινώσῃ τοὺς γενικοὺς τύπους τῆς ποντικῆς διαλέκτου καὶ τὰς αἰτίας τῶν τύπων τούτων. Ὁ κ. Οἰκονομίδης δηλοῖ, ὅτι ἐπιφυλάττεται νὰ πράξῃ τοῦτο εἰς πρώτην εὐκαιρίαν.

Ὁ κ. Χ. Χατζηχρήστου ἐρωτᾷ, πόθεν ὡρμήθη ὁ κ. Σταματέλος ἵνα πραγματευθῇ περὶ τῆς ποντικῆς διαλέκτου. Ὁ κ. Οἰκονομίδης ἀπαντᾷ, ὅτι οὐδὲν περὶ τούτου εἶδεν ἐν τῇ προεισαγωγῇ τοῦ κ. Σταματέλου, φαίνεται ὅμως, ὅτι ἔλαβεν ὑπ' ὄψει τὰ ἔργα τοῦ Legrand καὶ τοῦ Passow.

Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης ὑπερασπιζόμενος τὸν κ. Σταματέλον λέγει, ὅτι ὅσα οὗτος ἔγραψεν εἶναι πορίσματα μελετῶν του καὶ ἀναγνώσεως ποιημάτων τοῦ Πόντου, καὶ ὅτι δὲν στερεῖται ὁ κ. Σταματέλος ἐπιστημονικῆς μορφώσεως, λέγει δὲ καί που ὀρθά τινα, ἐφ' ᾧ δὲν εἶναι ἄξιος μομφῆς· κατὰ συνέπειαν τὴν ἐπίκρισιν τοῦ κ. Οἰκονομίδου θεωρεῖ ἄδικον καὶ σκληράν· ἐφίστησι δὲ μόνον τὴν προσοχὴν τοῦ ἀγορητοῦ εἰς τοῦτο, μήπως τὸ *κά*, τὸ ἐν τῷ *ἐμένα*, *ἐσένα*, ἐγένετο κατ' ἀναλογίαν τοῦ *κανένα*, *οὐδένα*. Ὁ κ. Οἰκονομίδης ἀπαντᾷ, ὅτι τοῦτο καίτοι φθογγολογικῶς ἀπίθανον, οὐχ ἧττον δεῖται σκέψεως· ἐπιμένει ὅμως εἰς ὅσα εἶπεν, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ *ἐκείνονα*, *νάτονα*.

Ἐπὶ τούτοις ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ κ. Οἰκονομίδῃ διὰ τὴν σπουδαίαν μελέτην καὶ τὸ καλὸν παράδειγμα, ὅπερ οὗτος ἐπιδείκνυται τοῖς νέοις μέλεσι, δηλοῖ, ὅτι αἱ ἐργασίαι τοῦ παρόντος συλλογικοῦ ἔτους λήγουσι καὶ λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΝΘ'

(Τακτική)

τῆς 22 ὀκτωβρίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς συνεδριάσεως τῆς 4 Ἰουνίου, ὁ πρόεδρος καθίστησι γνωστὸν τοῖς τε μέλεσι καὶ τῷ ἐκλεκτῷ καὶ πολυπληθεῖ δημοσίῳ, ὅπερ παρίσταται ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ, ὅτι ὁ πρίγκηψ Ν. Μαυροκορδᾶτος, πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα, ὡς καὶ ὁ ἐξοχ. Μαυρογένης πασσᾶς, ἀρχίατρος τῶν ἀνακτόρων καὶ ἰδιαίτερος ἰατρὸς τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος, τιμῶσι διὰ τῆς παρουσίας αὐτῶν τὴν συνεδρίασιν ταύτην. Εἶτα ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τῆς ἐν Agram ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας, προτεινούσης τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν δημοσιεύσεων αὐτῆς μετὰ τῶν δημοσιεύσεων τοῦ ἡμετέρου συλλόγου.

Τοῦ κ. Κ. Μακρῆ, τέως προέδρου τῆς οἰκονομικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς, προτείνοντος τὴν λῆψιν μέτρων ἀναφορικῶς τῶν ὀφειλομένων τῷ συλλόγῳ παρὰ διαφόρων μελῶν συνδρομῶν, πρὸς ἄρσιν τῆς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καταμαστιζούσης αὐτὸν οἰκονομικῆς καχεξίας.

Τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, ἐκ Πρεβέζης, πέμποντος πρὸς ἀνάγνωσιν ἐν τῷ συλλόγῳ τὰς ἑπομένας πραγματείας·

1) σκέψεις περὶ τῶν ἐν Κύπρῳ νομῶν, ἤτοι λειβαδίων·

2) βραχέα περὶ τῆς ἐν Κύπρῳ ἀρχαίας πόλεως Σαλαμῖνος·

3) τὸ ἐν Κύπρῳ μουσεῖον·

4) περὶ κεραμογραφικῆς.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, ἀγγελλούσης τὴν ἐκλογὴν τοῦ αἰδ. C. G. Curtis ὡς προέδρου καὶ τοῦ κ. Ξ. Α. Σιδεροπούλου ὡς γραμματέως αὐτῆς καὶ αἰτουμένης 15λιρον πίστωσιν κατὰ τὸ παρὸν ἔτος δι' ἐνδεχομένας δαπάνας αὐτῆς, πρὸς δὲ τὴν ἐπιστροφὴν πάντων τῶν παρὰ τοῖς πρώην γραμματεῦσιν αὐτῆς κκ. Περδικίδη καὶ Leval εὑρισκομένων ἐγγράφων τῆς ἐπιτροπῆς.

Τῆς αὐτῆς ἐπιτροπῆς, αἰτουμένης, ὅπως τὸ προεδρεῖον τοῦ συλλόγου διενεργήσῃ παρὰ τοῖς ἁρμοδίοις, ἵνα ἐπιτραπῇ τοῖς μέλεσι τῆς ἐπιτροπῆς ἡ μελέτη τῆς ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ μουσείῳ τοῦ Τσινιλῆ κιόσκ εὑρισκομένης σαρκοφάγου τῆς ἐπιλεγομένης τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Τοῦ κ. Δ. Γ. Πουλάκη, ἰατροῦ ἐκ Κάμπου, αἰτουμένου, ὅπως ἀποσταλῇ τῷ ἐν Κρήνῃ ἀδελφῷ αὐτοῦ κ. Γ. Πουλάκη τὸ ἀπονεμηθὲν αὐτῷ 10λιρον γέρας ἐν τῷ Ζωγραφείῳ διαγωνίσματι.

Τοῦ κ. Ε. Ζωμαρίδου ἐκ Λειψίας, διαβιβάζοντος ἐν μεταφράσει ἐπιστολὴν περὶ τῶν ὅρων τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ Αἰσχύλου τοῦ ἐν Χάλλῃ τυπογράφου μετὰ τυπογραφικοῦ δείγματος καὶ συνιστῶντος τὴν παραδοχὴν αὐτῶν πρὸς ἔναρξιν τῆς ἐκτυπώσεως.

Τῶν ἀντιπροσώπων τῆς μονῆς Λειμῶνος, ἐκ Μιτυλήνης, αἰτουμένων τὴν ἀποστολὴν τῶν τευχῶν Β', Γ' καὶ Δ' τῆς Μαυρογορδατείου βιβλιοθήκης.

Τοῦ Ἐξ. Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου, ἐκ Παρισίων, συγχαίροντος τῷ προέδρῳ τοῦ συλλόγου ἐπὶ τῇ καὶ αὖθις ἐκλογῇ του καὶ ὑπισχνουμένου, ὅτι καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο θέλει παράσχει τῷ συλλόγῳ τὴν δυνατὴν ἀρωγὴν καὶ ἐνίσχυσιν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ καὶ ἐκπαιδευτικοῦ αὐτοῦ σκοποῦ.

Τοῦ κ. Ι. Ν. Ζωγραφάκη, ἐξ Ἀθηνῶν, πέμποντος γλωσσικὴν ὕλην διὰ τὸ Ζωγρ. διαγώνισμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀλβανοὶ καὶ Κρῆτες».

Τοῦ κ. Μιλτιάδου Καραβοκυροῦ, ἐντεῦθεν, δωρουμένου ἀντίτυπον τοῦ πονήματος αὐτοῦ «κῶδηξ τοῦ ἐξ ἀδιαθέτου καὶ ἐκ διαθηκῶν κληρονομικοῦ δικαίου».

Τοῦ κ. Ἀλ. Σπανδωνῆ, ἐντεῦθεν, δωρουμένου τῷ συλλόγῳ διάφορα βιβλία.

Τοῦ κ. A. van Millingen, καθηγητοῦ ἐν τῇ Ροβερτείῳ σχολῇ, εὐχαριστοῦντος τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ χορηγηθείσῃ αὐτῷ ἀδείᾳ, ὅπως ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθησομένῳ ἀρχαιολογικῷ συγγράμματι ἀρυσθῇ ὅ,τι συνᾴδει πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἐκδοθέντος χάρτου τῶν τειχῶν τῆς Κων/πόλεως.

Τοῦ Ἐξ. Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου, ἐκ Παρισίων, ἀγγέλλοντος, ὅτι διατίθησιν ὑπὲρ τῆς ἐκ βάθρων ἀνεγέρσεως τῆς ἐν Σταυροδρομίῳ ἐνοριακῆς σχολῆς τῆς Παναγίας δέκα χιλιάδας (10,000) λίρας ὀθωμανικὰς ἐπὶ τῷ ὅρῳ, ὅπως ἡ σχολὴ αὕτη ὀνομασθῇ Ζωγράφειος, δηλοῦντος, ὅτι ἐκ τῆς ποσότητος ταύτης δαπανηθήσονται Λ. Τ. 6,500 πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ κτιρίου τῆς σχολῆς, αἱ δὲ λοιπαὶ χρησιμεύσουσιν ὡς κεφάλαιον προστιθέμεναι εἰς τὰς μέχρι τοῦδε ἐγγραφείσας συνδρομὰς παρὰ διαφόρων φιλομούσων ὁμογενῶν καὶ καθιστῶντος ἀντιπρόσωπόν του ἐνταῦθα πρὸς ἐνέργειαν τῶν δεόντων τὸν πρόεδρον τοῦ συλλόγου, ἵνα συνεννοηθῇ μετὰ τῆς ἐφορίας καὶ τῆς ἐφορεπιτροπῆς τῆς κοινότητος Σταυροδρομίου.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, ἀγγελλούσης, ὅτι πάντα τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς προσεκλήθησαν νὰ πέμψωσι τὰς διὰ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ παραρτήματος τοῦ ΙΘ' τόμου δημοσιευθησομένας πραγματείας αὐτῶν καὶ παρακαλούσης, ὅπως τὸ γραφεῖον φροντίσῃ νὰ λάβῃ παρὰ τῶν κκ. Leval καὶ Κούππα τὰς διὰ τοῦ αὐτοῦ παραρτήματος δημοσιευθησομένας, ἀποσυρθείσας ὅμως πραγματείας των συνεπείᾳ τῶν περὶ ἐκτυπώσεως τοῦ περιοδικοῦ ἀναφυεισῶν δυσχερειῶν.

Τοῦ κ. Σ. Α. Μανασσείδου, ἐκ Μουσταφᾶ πασσᾶ, δωρουμένου τῷ συλλόγῳ ἀρχαῖον χειρόγραφον καὶ ὑποβάλλοντος πρὸς κρίσιν τὸ ὑπ' αὐτοῦ φιλοπονηθὲν Μανασσείδιον ἀλφαβητάριον.

Τοῦ κ. Ε. Ζωμαρίδου ἐκ Λειψίας, ἀγγέλλοντος, ὅτι ὁ ἐκδότης τοῦ Αἰσχύλου κ. Ν. Wecklein δυσανασχετεῖ ἐπὶ τῇ ἀναβολῇ τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ ἔργου του καὶ κατὰ συνέπειαν συνίστησιν, ὅπως ὁ σύλλογος τελειωτικὴν λάβῃ ἀπόφασιν περὶ ἐκτυπώσεως τοῦ ἔργου εἴτε ἐν Γερμανίᾳ εἴτε ἐν Ἑλλάδι.

Τοῦ μητροπολίτου Ἀμασείας, ἐξ Ἀμισοῦ, ἐκφράζοντος τάς τε ἰδίας καὶ τὰς τῆς κοινότητος Τσαρσαμπᾶ εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τῆς σειρᾶς τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν τοῦ κ. Ζαφειροπούλου.

Τοῦ κ. Ἀλεξίου Smyrnow, γραμματέως τῆς ἐνταῦθα ῥωσσικῆς πρεσβείας, πέμποντος

ἐντολῇ τοῦ συγγραφέως κ. Κοντακώφ τὸν Β΄ τόμον τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ καὶ εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του ὡς μέλους τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Τοῦ ἐφόρου τῆς βασιλικῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μονάχου κ. D. Laubmann, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ τῇ βιβλιοθήκῃ ἀποστολῇ τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τοῦ συλλόγου καὶ τῶν τόμων Β΄ καὶ Γ΄ τῆς Ζωγραφείου ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. Κ. Μακρῆ, ἰατροῦ, ἀνακοινουμένου τὰς ὑπὸ τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἀγορὰν μικροσκοπίου ληφθείσας ἀποφάσεις ἐν δυσὶ συνεδριάσεσιν αὐτῆς.

Τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, ἐκ Πρεβέζης, πέμποντος δύο πραγματείας ἐπιγραφομένας «αἱ ἐν Σιδῶνι ἀνασκαφαὶ» καὶ «τὰ ἐν Κύπρῳ ὑάλινα ἀγγεῖα».

Τοῦ αὐτοῦ, πέμποντος καὶ αὖθις πραγματείαν του ἐπιγραφομένην «Τὰ ἐν Κύπρῳ μολυβδόβουλλα».

Τῶν κκ. Bär und Hermann, τυπογράφων ἐν Λειψίᾳ, ἀγγελλόντων τὴν παραλαβὴν ἀντιγράφου συμβολαίου ὁμοίου τοῦ μετὰ τῶν ἐν Ἀθήναις τυπογράφων κκ. ἀδελφῶν Περρῆ καὶ εὐχαριστούντων ἐπὶ τῇ παρασχεθείσῃ αὐτοῖς τιμῇ πρὸς ἐκτύπωσιν τοῦ Αἰσχύλου.

Τῆς ἐν Ἀθήναις ἀδελφότητος τῶν παρεπιδήμων Ἠπειρωτῶν, ἀποστελλούσης ἐντολῇ τοῦ δημάρχου Ἀθηναίων τὰς ταινίας τοῦ κατατεθέντος στεφάνου ἐκ δάφνης ἐπ᾽ ὀνόματι τῆς πόλεως κατὰ τὸ τελεσθὲν ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος μνημόσυνον τοῦ ἀειμνήστου Βασιάδου.

Τοῦ μητροπολίτου Νικαίας κ. Ἱερωνύμου ἐκ Κίου, ὑποδεικνύντος συμφώνως ταῖς αἰτηθείσαις ὑπὸ τοῦ συλλόγου πληροφορίαις τὴν ἀρχαίαν ἱστορικὴν Νίκαιαν πρὸς σύστασιν ἐν αὐτῇ παρθεναγωγείου.

Τοῦ κ. Γ. Μαργαριτίδου ἐξ Ἀδριανουπόλεως, πέμποντος πρὸς κρίσιν πόνημα αὐτοῦ ἐν χειρογράφῳ ὑπὸ τὸν τίτλον «ἐγχειρίδιον γεωργίας, μέρος Α΄».

Τῶν κκ. Bär und Hermann, τυπογράφων ἐν Λειψίᾳ, γνωστοποιούντων, ὅτι προσεχῶς ποιήσονται ἔναρξιν τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ Δ΄ τόμου τῆς Ζωγραφ. βιβλιοθήκης, ἤτοι τοῦ Α΄ τόμου τοῦ Αἰσχύλου ὑπὸ N. Wecklein.

Τοῦ μητροπολίτου Ταρσοῦ καὶ Ἀδάνων, αἰτουμένου τὴν ἐπανάληψιν τῆς διακοπείσης τοῦ συλλόγου ἐτησίας συνδρομῆς ἐκ Λ.ὀθ. 10 ὑπὲρ τῆς σχολῆς τῆς κοινότητος Ἰσαυρίας.

Τοῦ κ. Δ. Ρόσενφελδ, καθηγητοῦ, ἀγγέλλοντος τὴν ἔκδοσιν ἐνταῦθα γερμανικῆς ἐφημερίδος ὑπὸ τὸν τίτλον Osmaniche Post καὶ τὴν δωρεὰν ἀποστολὴν τῷ συλλόγῳ τοῦ φύλλου ὡς καὶ τὴν καταχώρισιν ἐν αὐτῷ τῶν εἰδοποιήσεων τοῦ συλλόγου.

Τοῦ ἀρχιμ. κ. Γρηγορίου Ζυγαβηνοῦ, ἐκ Μασσαλίας, πέμποντος τῷ συλλόγῳ τὸν Α΄ τόμον τοῦ ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐκδιδομένου περιοδικοῦ «ἐξηγητὴς τῶν γραφῶν».

Τῆς πρυτανείας τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, ἀγγελλούσης, ὅτι ἐπαναλαμβάνει καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ἤτοι τὸ ΚΘ΄ συλλογ. ἔτος 1889-90, τὴν ἐκ 2000 δραχμ. χρηματικὴν συνδρομὴν ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ συλλόγου.

Τῆς σμιθσωνείου ἀκαδημίας, ἐξ Οὐασιγκτῶνος τῆς Ἀμερικῆς, εὐχαριστούσης τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῆς σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ.

Τοῦ ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἐρλάγγης, ἀποστέλλοντος τὰς δημοσιεύσεις τοῦ πανεπιστημίου κατὰ τὸ ἔτος 1889, ἤτοι 186 τεύχη ἐναισίμων διατριβῶν μετὰ προγραμμάτων.

Τοῦ μητροπολίτου Προύσης κ. Ναθαναήλ, αἰτουμένου παρὰ τοῦ συλλόγου τὴν ἀποστολὴν καταλλήλου διευθυντοῦ διὰ τὴν αὐτόθι ἀρτισύστατον ἀστικὴν σχολήν.

Τῶν ἐφοροδημογερόντων Νικοπόλεως, αἰτουμένων τὴν ἀποστολὴν διδασκάλου ἐκ τῶν ἀποφοίτων τῆς Μ. τοῦ γένους σχολῆς.

Τοῦ κ. K. Khitrovo, ἐκ Πετρουπόλεως, ἐκφράζοντος ἐξ ὀνόματος τοῦ συμβουλίου τῆς αὐτοκρατορικῆς ὀρθοδόξου παλαιστινείου ἑταιρίας τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ ἀντιτύπου τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος, γνωρίζοντος τὴν προσεχῆ ἀποστολὴν τῷ συλλόγῳ τῶν ἐκδόσεων αὐτῆς καὶ διαβεβαιοῦντος, ὅτι εὐτυχὴς λογισθήσεται ἡ ἑταιρία, ἐὰν ὁ σύλλογος εὐαρεστηθῇ ν᾽ ἀποστείλῃ αὐτῇ καὶ τὰς λοιπὰς αὐτοῦ ἐκδόσεις διὰ τοῦ ἐνταῦθα κ. Γ. Βεγλερῆ, ἀντιπροσώπου αὐτῆς.

Του κ. Gustave Meyer, καθηγητοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Graz καὶ μέλους ἐπιτίμου τοῦ συλλόγου, αἰτουμένου τὰς δημοσιεύσεις τοῦ συλλόγου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1885 καὶ ἐντεῦθεν, ἰδίᾳ ὅμως τὰς περιεχούσας γλωσσικὰς καὶ διαλεκτικὰς συλλογὰς καὶ μελέτας.

Τοῦ κ. Prétextat, καθηγητοῦ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐμπορικῇ σχολῇ Χάλκης, δηλοῦντος, ὅτι ἑτοιμάζει, ὅπως ἀναγνῷ ἐν τακτικῇ συνεδριάσει, συνέχειαν τῶν κατὰ τὸ προπαρελθὸν ἔτος ἀναγνωσθεισῶν ἐν τῷ συλλόγῳ πραγματειῶν αὐτοῦ.

Τοῦ ἀποστείλαντος πρὸς κρίσιν ἀνωνύμως πρὸ τετραετίας διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα ἑλληνικὴν ἱστορίαν ὑπὸ τὸ ῥητὸν «ex aliis negotiis» κτλ. αἰτουμένου, ὅπως ἐξενεχθῇ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἡ κρίσις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ πονήματος αὐτοῦ.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀνακοινουμένης τὴν ὑποβληθεῖσαν αὐτῇ παραίτησιν τοῦ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς κ. Prétextat ἕνεκα τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτοῦ ἐν Χάλκῃ, ἣν οὐκ ἀπεδέξατο, δηλούσης, ὅτι αἱ συνεδριάσεις αὐτῆς τοῦ λοιποῦ θὰ συγκροτῶνται ἀνὰ πᾶσαν δεκαπενθημερίαν ἡμέραν καὶ νύκτα πρὸς εὐκολίαν τῶν ἐν τοῖς προαστείοις μελῶν καὶ ἑπομένως προτεινούσης, ὅπως ὁ σύλλογος δι' ἐπιστολῆς του ἀγγείλῃ ταῦτα τῷ κ. Prétextat.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ·

1) Ὅπως τοῦ λοιποῦ ἀνταλλάσσηται τὸ περιοδικὸν τοῦ συλλόγου μὲ τὰς δημοσιεύσεις τῆς ἐν Agram ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας. Ἡ πρότασις γίνεται δεκτή.

2) Ὅπως ἀποσταλῶσι τῇ μονῇ τοῦ Λειμῶνος τὰ αἰτηθέντα παρ' αὐτῆς τεύχη τῆς Μαυρογορδατείου βιβλιοθήκης.

3) Ὅπως ἀποσταλῶσι τῇ ῥωσσικῇ αὐτοκρατορικῇ παλαιστινείῳ ἑταιρίᾳ τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα τεύχη τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ, ἀποστέλλωνται δὲ καὶ εἰς τὸ μέλλον τὰ ἑκάστοτε ἐκδιδόμενα τεύχη.

γ') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τὰς ἑξῆς γενομένας τῷ συλλόγῳ προσφοράς·

τὴν τοῦ κ. Γ. Μαυροκορδάτου, προσενεγκόντος χίλια πεντακόσια φράγκα πρὸς ἀγορὰν μικροσκοπίου καὶ ἠλεκτρικῆς μηχανῆς χάριν τῶν δημοσίων τοῦ συλλόγου διαλέξεων·

τὰς πρὸς ἀγορὰν βιβλίων διὰ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ συλλόγου τῶν ἑξῆς ἀξιοτίμων κυρίων

Λεωνίδα Ζαρίφη	Λ.Τ.	10
Θεοδ. Μαυρογορδάτου	»	10
Ι. Ἰωαννίδου	»	3
Λ. Πασπαλλῆ	»	3
Ἀλ. Σπανδωνῆ	»	2
Ἀλ. Παντζίρη.	»	2
Ἐν ὅλαις	Λ.Τ.	30

δ') Ὁ κ. Δ. Βικέλας ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ «περὶ ἀγωγῆς». Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ πρόεδρος λέγει, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος ἐγκαυχᾶται ὡς κεκτημένος μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτοῦ τὸν πρὸ ὀλίγου τοσοῦτον εὐγλώττως ἀγορεύσαντα, χαίρει δὲ συνάμα, ὅτι ὁ κ. Βικέλας διερχόμενος τῆς πόλεώς μας εὐηρεστήθη νὰ ἐνθυμηθῇ τὸν σύλλογον, ὅπερ ἐστὶ τρανὸν δεῖγμα τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεώς του· εὐχαριστῶν δὲ τῷ κ. Βικέλᾳ ἐπὶ τῇ σοφῇ καὶ ἐπαγωγῷ πραγματείᾳ αὐτοῦ προστίθησιν, ὅτι ὁ κ. Βικέλας καίπερ ὀπαδὸς μᾶλλον τῆς κοινῆς λεγομένης γλώσσης λησμονεῖ λεληθότως τὴν θεωρίαν του ταύτην καὶ τοῦτο δῆλον γίνεται ἐκ τῆς σήμερον ἀναγνωσθείσης πραγματείας αὐτοῦ, ἐν ᾗ βλέπει τις γλῶσσαν ὡραίαν καὶ γλαφυράν, οἵα ἐμπρέπει εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Εἶτα ὁμιλῶν περὶ τοῦ ἀγορητοῦ λέγει, ὅτι τὸ ἀκροατήριον γινώσκει τοὺς ἀπείρους τίτλους, οὓς πάνυ δικαίως κέκτηται ὁ κ. Βικέλας ἐν πολλοῖς διακριθεὶς καὶ πολλὰ γράψας, ἐν οἷς ἀναφέρει «Λουκῆν τὸν Λάραν», τὴν μελέτην του «περὶ βυζαντινῶν», τὸ «δοκίμιον νεοελληνικῆς φιλολογίας», τὰς τοῦ Σαικσπήρου μεταφράσεις του καὶ τελευτῶν ἀπαγγέλλει στίχους τινὰς τοῦ κ. Βικέλα τούς δε:

Λοιπὸν μὴν ἀπελπίζεσθε καὶ μὴ μυρολογᾶτε,
πάντα ἡ παίδευσις θὰ ζῇ καὶ Χάρο δὲν φοβᾶται·
ἐνόσῳ τἄστρα τ' οὐρανοῦ γυρνοῦν φωτιὰ γιομάτα,
κ' ἡ φύσις ἔχει ἄνοιξη, καὶ ὁ Ρωμηός μας νηᾶτα.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΞ'

(Τακτική)

Τῆς 29 Ὀκτωβρίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Σ. Α. Μανασσείδου, ἐκ Μουσταφᾶ πασσᾶ, δωρουμένου τῷ συλλόγῳ ἀρχαῖον χειρόγραφον καὶ ὑποβάλλοντος πρὸς κρίσιν ἐν χειρογράφῳ τὸ ὑπ' αὐτοῦ φιλοπονηθὲν Μανασσείδειον ἀλφάβητον μετὰ μεθόδου τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ ἐκ δύο τευχῶν.

Τοῦ μητροπολίτου Νικαίας, ἐκ Κίου, ὑποδεικνύοντος συμφώνως ταῖς αἰτηθείσαις ὑπὸ τοῦ συλλόγου πληροφορίαις τὴν ἀρχαίαν ἱστο-

ρικὴν Νίκαιαν πρὸς σύστασιν ἐν αὐτῇ τοῦ παρθεναγωγείου.

Τοῦ κ. Ι. Μαργαριτίδου, ἐξ Ἀδριανουπόλεως, πέμποντος πρὸς κρίσιν πόνημα αὐτοῦ ἐν χειρογράφῳ ὑπὸ τον τίτλον «ἐγχειρίδιον γεωργίας» Α΄ μέρος.

Τοῦ κ. Γουσταυου Meyer, καθηγητοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Graz καὶ μέλους ἐπιτίμου τοῦ συλλόγου, αἰτουμένου τὰς δημοσιεύσεις τοῦ συλλόγου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1885 καὶ ἐντεῦθεν, ἰδίᾳ ὅμως τὰς περιεχούσας γλωσσικὰς καὶ διαλεκτικὰς συλλογὰς καὶ μελέτας.

β΄) Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, 1) ὅτι τὸ πόνημα τοῦ κ. Μανασσείδου, ἡ περὶ παρθεναγωγείου ἐπιστολὴ τῆς Α. Σ. τοῦ μητροπολίτου Νικαίας καὶ τὸ χειρόγραφον τοῦ κ. Ι. Μαργαριτίδου παραπέμπονται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ· 2) ὅτι περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Meyer, καθηγητοῦ ἐν Graz, τὸ προεδρεῖον προτείνει, ἵνα σταλῶσι τῷ αἰτοῦντι αἱ δημοσιεύσεις τοῦ συλλόγου, καθότι ὁ κ. Meyer εἶναι καὶ ἐπίτιμον τοῦ ἡμετέρου συλλόγου μέλος· καὶ 3) ὅτι, ὅσον ἀφορᾷ τὴν αἴτησιν τοῦ κ. Βικέλα, ὅπως δημοσιευθῇ ἡ «περὶ ἀγωγῆς» πραγματεία του, προτείνει, ὅπως ἐπιτραπῇ ἡ δημοσίευσις αὐτη.

γ΄) Ἀγγέλλεται τὸ β΄ καὶ ψηφοφορηθεὶς γίνεται δεκτὸς ὡς ἀντεπιστέλλον μέλος τοῦ συλλόγου ὁ Γάλλος φιλολόγος κ. Θεόδωρος Ρενάκ.

δ΄) Ἀναγινώσκεται ἐπιστολὴ τοῦ κ. Κ. Βλαστάρη, δι' ἧς ἀγγέλλει, ὅτι δωρεῖται τῷ συλλόγῳ τρεῖς δωδεκάδας καθεκλῶν, δι' ὃ καὶ ἐκφράζονται εὐχαριστίαι τῷ δωρητῇ.

ε΄) Ὁ κ. Θεοδ. Ρενὰκ ἀναγινώσκει πραγματείαν του «ἡ νομισματικὴ καὶ ἡ ἱστορία». Ὁ ἀγορητὴς ὑποδείκνυσι τοῖς ἀκροαταῖς ἐπὶ πίνακος τὰς εἰκόνας διαφόρων νομισμάτων χρώμενος πρὸς τοῦτο τῇ φωτογραφικῇ μηχανῇ τοῦ κ. Νικολοπούλου, τοῦ ποιησαμένου τὰς φωτογραφικὰς παρασκευάς.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ πρόεδρος ἀποτεινόμενος τῷ ἀγορητῇ λέγει τὰ ἑξῆς:

«Κύριε Ρενάκ, ὡς εὖ παρέστητε· τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεως ὑμῶν προηγήθη ἡ ἄλλως τε δικαία φήμη τῆς ὑμετέρας οἰκογενείας· ὑμεῖς καὶ οἱ δύο ἀδελφοὶ ὑμῶν ἀποτελεῖτε σοφὴν τριάδα, διὰ δὲ τῶν ἔργων καὶ τῶν προτερημάτων σας ἐφειλκύσατε τὴν ἐκτίμησιν παντὸς φίλου τῶν γραμμάτων. Ὁ πρωτότοκος ἀδελφὸς ὑμῶν διευθύνει σπουδαῖον ὄργανον τοῦ παρισινοῦ τύπου· ὁ δευτερότοκος ἀσχολεῖται περί τε τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ πάντα κλάδον τῶν γραμμάτων· ὑμεῖς ἐστε γνωστὸς ἐν τῷ τῶν λογίων κόσμῳ διὰ τῶν ἐξαιρέτων πραγματειῶν σας περὶ τῆς νομισματικῆς τῶν ἀρχαίων καὶ περὶ Μιθριδάτου. Κατέχετε μεγάλην ἐν τοῖς γράμμασι θέσιν· ἡ νοημοσύνη καὶ εὐφυΐα ὑμῶν εἰσι γνωστόταται, νέος δ' ἔτι ἀπηλαύσατε τὸ πρῶτον βραβεῖον ἐν τοῖς διαγωνισμοῖς πάντων τῶν ἐν Παρισίοις λυκείων. Ἡ ἑσπέρα αὕτη λαμπρὰν θὰ καταλίπῃ ἀνάμνησιν ἐν τῷ πνεύματι πάντων τῶν σχόντων τὸ εὐτύχημα ν' ἀκούσωσι τὸ ὡραῖον ἀνάγνωσμά σας. Ἡ ποικιλία τῶν ἀπόψεων καὶ ἡ ἀκρίβεια τῶν παρατηρήσεων ὑμῶν οὐδένα ἔλαθον».

Περὶ τοῦ νομισματολόγου προκειμένου ὁ πρόεδρος προστίθησιν, ὅτι πλὴν τῆς εἰκόνος, ἣν ἐπὶ τούτῳ ἐποιήσατο ὁ ἀγορεύσας, ὑπάρχει καὶ ἕτερον χαρακτηριστικόν, ὅτι δηλονότι ἀντλεῖ μεγάλα διδάγματα ἐκ τῶν ἱστορικῶν μελετῶν. Εἶτα δ' ἐπιφέρει τὰ ἑξῆς· «Ἐν τῷ ἐν Γαλλίᾳ πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων συλλόγῳ δύνασθε νὰ ἀναπτύξητε πολλὰ θέματα. Εἴσθε ὁ μοχλὸς καὶ ἡ ψυχὴ τῆς ἑταιρίας ταύτης. Ὁ ἡμέτερος σύλλογος εὐτυχὴς λογισθήσεται, ἂν ἀνακοινώσησθε τὰς ὑμετέρας ἐντεῦθεν ἐντυπώσεις καὶ ἐφελκύσητε τὴν προσοχὴν τῆς ἑταιρίας ταύτης ἐπὶ τῆς ἐν Γαλλίᾳ παρατηρουμένης ἀνωμαλίας ὡς πρὸς τὴν προφορὰν τῆς ἡμετέρας γλώσσης. Νομίζω, ὅτι ἐπέστη πλέον ὁ καιρός, καθ' ὃν δέον νὰ ἐννοήσωσιν, ὅτι ἡ προφορὰ τοῦ Ἐράσμου εἶναι σφαλερὰ καὶ ὡς ἄγουσα εἰς ἐσφαλμένας ἑρμηνείας τῶν κειμένων καὶ προσέτι ὡς ἀντικειμένη εἰς τὴν προφορὰν τῶν φυσικῶν παρακαταθηκαρίων τῆς γλώσσης ταύτης. Ἐργαζόμενος πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον θέλετε ἀποδώσει μεγίστην πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν γλωσσολογίαν ὑπηρεσίαν, καὶ θέλετε οὕτως ἐνισχύσει ἔτι μᾶλλον τοὺς πρὸς τὴν Γαλλίαν, μεθ' ἧς συνδέει ἡμᾶς θαυμασμὸς ἀπαράμιλλος, ἱεροὺς ἡμῶν δεσμούς».

Τελευτῶν δ' ὁ πρόεδρος ἐξέφρασεν εὐχαριστίας τῷ κ. Νικολοπούλῳ πάνυ προθύμως ἐργασθέντι εἰς τὴν διὰ τῶν φωτογραφημάτων παράστασιν ἐπὶ τοῦ πίνακος τῶν νομισματικῶν εἰκόνων, μεθ' ὃ λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΞΛ΄

(Τακτική)

τῆς 5 Νοεμβρίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως, α)΄ ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ι. Ν. Ζωγραφάκη, ἐξ Ἀθηνῶν, πέμποντος γλωσσικὴν ὕλην διὰ τὸ Ζωγρ. διαγώνισμα ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ἀλβανοὶ καὶ Κρῆτες*.

Τοῦ κ. Α. Χούμη, ἐκδότου τοῦ *Ἡλίου* ἐν Ἑρμουπόλει, αἰτουμένου ἀντίτυπον τῆς 25ετηρίδος τοῦ συλλόγου ἐπ' ἀνταλλαγῇ μετὰ τῶν τόμων τοῦ *Ἡλίου* τῆς τελευταίας πενταετίας.

Τοῦ μητροπολίτου Ταρσοῦ καὶ Ἀδάνων, αἰτουμένου τὴν ἐπανάληψιν τῆς διακοπείσης τοῦ συλλόγου ἐτησίας συνδρομῆς ἐκ 10 λ. τ. ὑπὲρ τῆς σχολῆς τῆς κοινότητος Ἰσαυρίας ὡς καί τινα χρήσιμα ταῖς δημοτικαῖς σχολαῖς βιβλία, ἐπιδοθησόμενα τῷ ἐνταῦθα ἀντιπροσώπῳ αὐτοῦ κ. Δ. Γρηγοριάδῃ.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀνακοινουμένης τὴν ὑποβληθεῖσαν αὐτῇ παραίτησιν τοῦ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς κ. Prétextat, ἕνεκα τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτοῦ ἐν Χάλκῃ, ἣν οὐκ ἀπεδέξατο.

Τοῦ ἀποστείλαντος ἀνωνύμως πρὸ τετραετίας διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα ἑλληνικὴν ἱστορίαν ὑπὸ τὸ ῥητὸν «ex aliis negotiis» κτλ. αἰτουμένου, ὅπως ἐξενεχθῇ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἡ κρίσις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ πονήματος τούτου.

Τοῦ Ἐξ. Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου, ἐκ Παρισίων, ἀγγέλλοντος, ὅτι διατίθησιν ὑπὲρ τῆς ἐκ βάθρων ἀνεγειρομένης ἐν Σταυροδρομίῳ ἐνοριακῆς σχολῆς τῆς Παναγίας 10,000 λ. τ. ἐπὶ τῷ ὅρῳ, ὅπως ἡ σχολὴ αὕτη ὀνομασθῇ *Ζωγράφειος*, δηλοῦντος, ὅτι ἐκ τῆς ποσότητος ταύτης δαπανηθήσονται 6,500 λ. πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ κτιρίου τῆς σχολῆς, αἱ δὲ λοιπαὶ χρησιμεύσουσιν ὡς κεφάλαιον προστιθέμεναι εἰς τὰς μέχρι τοῦδε ἐγγραφείσας συνδρομὰς παρὰ διαφόρων φιλομούσων ὁμογενῶν, καὶ καθιστῶντος πρὸς ἐνέργειαν τῶν δεόντων ἀντιπρόσωπόν του ἐνταῦθα τὸν πρόεδρον τοῦ συλλόγου, ἵνα συνεννοηθῇ μετὰ τῆς ἐφορίας καὶ ἐφοροεπιτροπῆς τῆς κοινότητος Σταυροδρομίου.

β΄) Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος προτείνει τὰ ἑξῆς:

1) ἡ γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Ζωγραφάκη παραπεμφθήσεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ·

3) ὅτι ἀνταλλαγήσεται ἡ «εἰκοσιπενταετηρίς» τοῦ συλλόγου μετὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Α. Χούμη ἐκδιδομένου περιοδικοῦ «Ἥλιος» τῆς τελευταίας αὐτοῦ πενταετίας·

8) ὅτι ἀποσταλήσονται βιβλία ἐκ τῶν πολλαπλῶν τῆς βιβλιοθήκης τῷ μητροπολίτῃ Ταρσοῦ καὶ Ἀδάνων διὰ τὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ ἄπορα σχολεῖα·

4) ὅτι ἡ παραίτησις τοῦ κ. Prétextat δέον ὅπως μὴ γένηται δεκτὴ ἀπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

5) ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία τοῦ ἀνωνύμου συγγραφέως παραπεμφθήσεται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ μετὰ τῆς συστάσεως, ὅπως ἐξετασθῇ παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης.

Ἐπὶ τῆς τελευταίας προτάσεως τοῦ προεδρείου ὁ κ. Θ. Σαλτέλης παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ ἀνέβαλε πάντοτε τὴν ἐπὶ τοῦ ἔργου τούτου κρίσιν της, διὸ καὶ θεωρεῖ καλὸν νὰ συστηθῇ τῇ ἐν λόγῳ ἐπιτροπῇ, ὅπως ἐκφέρῃ τὴν ἐπ' αὐτοῦ κρίσιν της τοὐλάχιστον ἐφέτος.

γ΄) Ἀναγινώσκεται ἡ ἐπιστολὴ τῆς Α. Ε. τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου, δι' ἧς ἀνακοινοῖ, ὅτι δωρεῖται 10000 λίρας τῇ κοινότητι Σταυροδρομίου πρὸς ἀνέγερσιν ἐν αὐτῇ σχολῆς τῶν ἀρρένων καὶ ἐντέλλεται τῷ προέδρῳ τοῦ συλλόγου, ὅπως ἀντιπροσωπεύσῃ αὐτὸν παρὰ τῇ ἐνταῦθα ἐκκλησιαστικῇ ἐπιτροπῇ καὶ τῇ ἐφορίᾳ τῶν σχολῶν τῆς ἐνορίας ταύτης πρὸς διακανόνισιν τῶν ὅρων, ὑφ' οὓς ἐκδοθήσεται τὸ περὶ αὐτῆς σιγγίλιον γράμμα.

Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς· «Ἅμα λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν τῆς Α. Ε. συνεκάλεσα ἀμέσως μόνον τὸ προεδρεῖον, ἅτε τοῦ συλλόγου ἀργοῦντος ἕνεκα τῶν διακοπῶν, καὶ ἐζήτησα τὴν γνώμην αὐτοῦ περὶ τῆς ἐντολῆς τῆς Α. Ἐξ. ἀπεφασίσθη δέ, ὅπως γένηται δεκτὴ ἡ ἐντολὴ αὕτη, ἐκφρασθῇ δὲ τῇ Α. Ἐξ. ἡ τοῦ συλλόγου εὐγνωμοσύνη διὰ τὴν τιμὴν ταύτην. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην τοῦ προεδρείου διεβίβασα τῇ Α. Ἐξ., ἥτις εἰς ἀπάντησιν διεβεβαιώσατό με περὶ τῆς εὐαρεσκείας της. Ἀκολούθως ἠρξάμην τῶν διαπραγματεύσεων μετὰ τῆς ἐκκλη-

σιαστικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῆς ἐφορίας τῶν σχολῶν Σταυροδρομίου. Κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις ταύτας οὐκ ὀλίγη ἐγένετο συζήτησις καὶ διχογνωμίαι δέ τινες διηγέρθησαν, οὐχ ἧττον ὅμως εἶδον, ὅτι ἅπαντες ὡρμῶντο ἐξ αἰσθημάτων ἄκρας φιλογενείας. Ἡ συζήτησις περιεστρέφετο κυρίως εἰς τὴν ἐπωνυμίαν, ἥτις ἔδει νὰ δοθῇ εἰς τὴν σχολήν. Αἱ γνῶμαι ἐδιχάσθησαν· οἱ μὲν ἐπρότεινον, ὅπως γένηται μὲν δεκτὴ ἡ δωρεὰ τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου, ἐπωνυμηθῇ δ' ὅμως ἡ σχολὴ μὲ τὸ ὄνομα *Ἐνοριακή*, οἱ δὲ ὑπεστήριζον, ὅτι δέον ἡ ἐνοριακὴ σχολὴ νὰ μετατραπῇ εἰς γυμνάσιον πραγματικόν, ὅπερ νὰ ὀνομασθῇ *Ζωγράφειον*. Ἡ συνεννόησις ὑπῆρξεν εὐχερής. Ἐν ἐνοριακῇ δὲ συνελεύσει γενομένῃ ἐν τῇ ἐν Γαλατᾷ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, ὑπεβλήθη καὶ ἐνεκρίθη παρὰ τῶν ἐνοριτῶν σχέδιον περιέχον τοὺς ὅρους, ὑφ' οὓς ἀνεγερθήσεται ἡ σχολή. Τὸ σχέδιον τοῦτο διαβιβασθὲν εἰς τὰ πατριαρχεῖα ἀπεστάλη κατόπιν εἰς τὴν Α. Ἐξ., ὅστις παραδεξάμενος τοὺς ἐν αὐτῷ ὅρους ἐζήτησε μόνον διασαφήσεις τινάς, ἐφ' ὧν ὁ κ. Γ. Χασιώτης ἀναμενόμενος προσεχῶς ἐνταῦθα θέλει συνεννοηθῇ μεθ' ἡμῶν. Οὕτω τοῦ πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ Ζωγραφείου ἐν Σταυροδρομίῳ γυμνασίου ἀπαιτουμένου χρηματικοῦ ποσοῦ ὄντος ἑτοίμου προσεχῶς ἄρξεται ἡ οἰκοδομή. Διαβεβαιῶ δ' ἐν τέλει ὑμᾶς, ὅτι εἰς τὴν κατὰ πάντα αἰσίαν διεξαγωγὴν τῆς ὑποθέσεως ταύτης οὐκ ὀλίγον συνετέλεσε τὸ γόητρον τοῦ ἡμετέρου συλλόγου».

δ') Ὁ κ. Γ. Βαφειάδης ἐρωτᾷ, πῶς θέλει γείνει ἡ εἰς τὰ μέλη διανομὴ τῆς δημοσιευθησομένης πραγματείας τοῦ κ. Βικέλα, προστίθησι δέ, ὅτι καλὸν νὰ ἐκτυπωθῇ συνάμα καὶ τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Reinach.

Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ, ὅτι τὸ μὲν ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Βικέλα θέλει δημοσιευθῇ διὰ τοῦ ἐγχωρίου τύπου καὶ οὐχὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ, περὶ δὲ τοῦ ἀναγνώσματος, ὅτι ὁ κ. Reinach ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ κρατήσῃ παρ' ἑαυτῷ τὸ χειρόγραφον καὶ πέμψῃ αὐτὸ τῷ συλλόγῳ μετὰ τὴν εἰς Παρισίους ἄφιξίν του.

ε') Ἀγγέλλονται τὸ 6'. καὶ ψηφοφορούμενοι γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κκ. Θεοχάρης Βεγλερῆς, Μιχαὴλ Κέπετζης, Ι. Γρίβας, Ι. Σιώτης ἰατρός, Μ. Θαλασσινός, Βίκτωρ Μακρίδης διδάκτωρ τὰ νομικά, Ἀλέξανδρος Βαϊραμογλους δικηγόρος, Θεόδωρος Παπάζογλους καὶ Marquis Carlotti, ἀκόλουθος τῆς ἐνταῦθα Ἰταλικῆς πρεσβείας.

ς') Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολιμαίαν πραγματείαν τοῦ κ. Παπαδοπούλου «περὶ κεραμικῆς καὶ τῶν ἐν Κύπρῳ ἀγγείων».

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΞΒ'

(Τακτική)

τῆς 12 Νοεμβρίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως, α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐνταῦθα μουσικοῦ συλλόγου «Ἑρμοῦ», αἰτουμένου τὴν παραχώρησιν τῆς αἰθούσης τοῦ συλλόγου, ὅπως τελέσῃ ἐν αὐτῇ τὴν ἐπέτειον τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ ἑορτήν.

Τοῦ κ. Φρ. Σαλάχα ἰατροῦ, παρακαλοῦντος τὸν σύλλογον, ὅπως ὑποβληθῇ τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ εἰκὼν τῆς πόλεως Βολωνίας πρὸς ἐξέτασιν καὶ τοποθετηθῇ ἡ εἰκὼν αὕτη, ὅπου ἡ ἁρμοδία ἐπιτροπὴ νομίσῃ κατάλληλον.

Τοῦ κ. Παντελῆ Λιλιότη, πέμποντος τῷ συλλόγῳ πρὸς κρίσιν τὴν λύσιν ζητήματος γεωμετρικοῦ ὑπὸ ἐπὶ τούτῳ ἐκλεγομένης ἐπιτροπῆς καὶ ἐπισυνάπτοντος καὶ ὁδηγίας πρὸς κατασκευὴν τοῦ συναποστελλομένου σχήματος.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας, προτάσει τοῦ προέδρου, ἀποφασίζεται ἡ τῷ ἐνταῦθα μουσικῷ συλλόγῳ «Ἑρμῇ» παραχώρησις τῆς τοῦ συλλόγου μεγάλης αἰθούσης τὴν πρώτην κυριακὴν τοῦ προσεχοῦς δεκεμβρίου πρὸς τέλεσιν τῆς ἐπετείου αὐτοῦ ἑορτῆς, καὶ ἡ παραπομπὴ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Σαλάχα ἰατροῦ τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ.

γ') Ἀγγέλλονται τὸ 6'. καὶ ψηφοφορηθέντες γίνονται δεκτοὶ ὡς ἐπίτιμον μὲν τοῦ συλλόγου μέλος ὁ κ. Σέμολας, καθηγητὴς ἐν τῷ ἐν Νεαπόλει πανεπιστημίῳ καὶ γερουσιαστὴς τοῦ βασιλείου τῆς Ἰταλίας, ὡς τακτικὰ δὲ μέλη οἱ κ. Κ. Πρίντζης, ἐμπορυπάλληλος, Ἡρακλῆς Θαλασσινός, διδάκτωρ τὰ νομικά, καὶ Ἱπποκράτης Κωστάκης, ἰατρός.

δ΄) Ὁ κ. Εὐγένιος Ζαλοκώστας ἀναγινώσκει πραγματείαν του ἐπιγραφομένην «ποίησις καὶ κριτική».

Μετά τινας παρατηρήσεις τῶν κ. Leval καὶ Ἀμαξοπούλου, ὁ πρόεδρος λέγει τὰ ἑξῆς:

«Ὁ κ. Ζαλοκώστας ἐν τῷ μέσῳ πολυπλόκων καὶ σπουδαίων ἐργασιῶν εὑρισκόμενος ἠθέλησε καὶ ὡς μέλος τοῦ συλλόγου νὰ ἀνακοινώσῃ ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου τὰς περὶ ποιήσεως καὶ κριτικῆς ἰδέας του. Πέρυσι κατεκήλησε τὸ ἀκροατήριόν του διὰ τῶν ἐξ Ἰταλίας ἀναμνήσεών του, νῦν δὲ ἀνακοινοῖ ἡμῖν τὰς περὶ ποιήσεως καὶ κριτικῆς κρίσεις του. Ὁ σύλλογος εὐχαριστεῖ τῷ νέῳ καὶ ὀτρηρῷ αὐτοῦ θεράποντι οὐδαμῶς ἀπαυδῶντι ἀλλὰ πραγματευομένῳ μεθ᾽ ἑτοιμότητος τοιαῦτα θέματα ἐνώπιον τοιούτου ἀκροατηρίου, ὅπερ δὲν θέλει λείψει ἐμπνέον καλῶς πάντα ἀγορητήν. Ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Ζαλοκώστα ἐστὶ σπουδαία καὶ πρωτότυπος, ὅπερ οἱ πάντες συνῃσθάνθησαν. Πράγματι ἄλυτος ὑπάρχει δεσμὸς μεταξὺ τῆς ποιήσεως καὶ κριτικῆς, ἡ δὲ τελευταία αὕτη πηγάζει ἐκ τῶν σπλάγχνων τῆς ποιήσεως. Ὁ κ. Ζαλοκώστας μετὰ καλλιεπείας παρέστησε τὴν ψυχὴν τῆς κριτικῆς· ἡ ποίησις δὲν περιβάλλεται μόνον τὸν ἔμμετρον λόγον, ἀλλὰ παρατηρεῖται καὶ ἐν τῷ πεζῷ παρὰ τῷ Λουκιανῷ, τῷ Πλουτάρχῳ, τῷ Σλέγελ καὶ τῷ Lessing. Ἐπίσης ἡ κριτικὴ συμβαδίζει μετὰ τῆς ποιήσεως, ὡς παρατηρεῖται εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῆς Γαλλίας, τὸν J. Girardin καὶ Voltaire».

Προκειμένου περὶ τῆς κρίσεως τοῦ Girardin, ἣν ἀνέφερεν ὁ κ. Ζαλοκώστας, ὅσον ἀφορᾷ τὰ αἰσθήματα, ἅτινα ἐκφράζει ὁ Tribuler ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ V. Hugo «le roi s'amuse», ὁ πρόεδρος δὲν παραδέχεται τὸ ὀρθὸν τῆς κρίσεως ταύτης. «Τὸ ζήτημα, λέγει, ὑπὸ φιλολογικὴν ἔποψιν εἶναι λίαν σπουδαῖον. Δὲν ἐννοῶ νὰ κατακρίνω τὸν κριτικὸν τοῦτον, διότι ἡ σκέψις του εἶναι ὀρθή· ἀλλ᾽ ἡ κριτικὴ δέον νὰ παρακολουθῇ τὴν ἐξέλιξιν τῶν χαρακτήρων, οὓς ἐδημιούργησεν ἡ ποίησις. Δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν, ὅτι ὁ Tribuler ἦν γελωτοποιὸς Φραγκίσκου τοῦ Α΄, καὶ ὅτι πάντα τὰ αἰσθήματά του προσεπάθει νὰ ἐκφράζῃ μετὰ πολυλογίας, ἵνα οὕτω προκαλῇ τὸν γέλωτα· ὅταν δὲ ὁ ἄνθρωπος οὗτος προκαλῇ ὁ ἴδιος τὸν θάνατον τῆς δυστυχοῦς θυγατρός του, ἐν τῇ τρομερᾷ ταύτῃ στιγμῇ ἡ ἕξις τῆς πολυλογίας ἐκδηλοῦται εἰς τὸν ὕψιστον βαθμόν. Νομίζω, προστίθησιν, ὅτι ἡ κριτικὴ πολλοὺς θὰ ἀποσχολήσῃ ἀπὸ σήμερον, πάντες δὲ θὰ ἐνθυμῶνται τὸ σπουδαῖον καὶ πρωτότυπον ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Ζαλοκώστα».

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΞΓ΄

(Τακτική)

τῆς 19 Νοεμβρίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α΄) ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Παναγ. Δ. Καλογεροπούλου, ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης τῆς ἑλλην. βουλῆς, εὐχαριστοῦντος ἐξ ὀνόματος τοῦ βουλευτηρίου ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ ἀντιτύπου τῆς 25ετηρίδος διὰ τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Κ. Ν. Λημνίου, ἐξ Ἀρτάκης, ἀνακοινουμένου πιστὸν ἀντίγραφον ἀρχαιοτάτου ψηφίσματος τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τῶν Κυζικηνῶν κατὰ τὸ 38-39 μ. Χ. ὑπὲρ τῆς βασιλόπαιδος καὶ βασιλομήτορος Ἀντωνίας Τρυφαίνης καὶ γνωμοδοτοῦντος, ὅπως ἀναγραφῇ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς ὡς ἐκ τῆς ἀρχαιολογικῆς αὐτοῦ ἀξίας.

Τῶν ἐφόρων τῶν ἐν Διπλοκιονίῳ ἑλλην. ἐκπαιδευτηρίων, αἰτουμένων τὴν σειρὰν τῶν δαπάνῃ τοῦ κ. Σ. Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντων γεωγραφικῶν χαρτῶν διὰ τὰ ἐκπαιδευτήρια αὐτῶν.

Τοῦ κ. F. Bamaba, ἐκ Ῥώμης, εὐχαριστοῦντος ἐξ ὀνόματος τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως τῆς Ἰταλίας ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ ἀντιτύπου τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τοῦ συλλόγου διὰ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ ὑπουργείου.

Τῆς πρὸς ἀγορὰν μικροσκοπίου διὰ βακτηριολογικὰς μελέτας καὶ ἠλεκτρικῆς συσκευῆς ἐπιτροπῆς, προτεινούσης ὅπως ἀγορασθῇ παρὰ τῶν ἐν Βερολίνῳ κκ. Klönne und Müller ἀντὶ 474 μαρκῶν μόνον τὸ διὰ βακτηριολογικὰς μελέτας μικροσκόπιον, τὸ δὲ ἠλεκτρικὸν ἀγορασθῇ ἐν προσεχεῖ μέλλοντι, ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἀκριβῶν πληροφοριῶν περὶ τοῦ τελειοτέρου.

Τοῦ κ. Α. Γρηγοριάδου, διευθυντοῦ τῶν ἐν Ἀμισῷ ἑλληνικῶν σχολῶν, πέμποντος πιστὸν

ἀντίγραφον ἐπιτυμβίου εὑρεθέντος κατὰ τὰς γενομένας ἀνασκαφὰς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἀμισῷ πρὸς ὑποβολὴν αὐτοῦ τῇ κρίσει τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, πρὸς δὲ ἀρχαῖα νομίσματα ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς.

β΄) Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ σύλλογος ἀποφασίζει τὰ ἑξῆς·

1) νὰ σταλῇ εἰς τὴν ἐν Ἀμισῷ ἑλληνικὴν σχολὴν ἡ σειρὰ τῶν τόμων τοῦ περιοδικοῦ·

2) νὰ γραφῇ τῷ κ. Στεφάνῳ Ζαφειροπούλῳ, ὅπως εὐαρεστηθείς, ὡς καὶ ἄλλοτε, πέμψῃ ἡμῖν τοὺς δαπάνῃ αὐτοῦ ἐκδοθέντας γεωγραφικοὺς χάρτας διὰ τὰ ἐκπαιδευτήρια Διπλοκονίου·

3) νὰ παραπεμφθῶσι τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Λημνίου, ἰατροῦ, σταλὲν ψήφισμα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου Κυζίκου, καὶ τὸ ἐπιτύμβιον Ἀμισοῦ, οὗτινος ἀντίγραφον ἔπεμψεν ὁ διευθυντὴς τῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων κ. Α. Γρηγοριάδης.

γ) Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τῷ συλλόγῳ, ὅτι, μεγάλου χάσματος ὑπάρχοντος μέχρι τοῦδε ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ συλλόγου, ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων, ἣν ἔλλειψιν βαρέως ἔφερε τὸ προεδρεῖον, ἀνώνυμος ὁμογενὴς προσφέρει τῇ βιβλιοθήκῃ ὁλόκληρον τὴν σειρὰν τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων καλῶς καὶ στερεῶς δεδεμένην. Τὴν ἀγγελίαν ταύτην μετὰ χειροκροτημάτων ὑποδέχεται ὁ σύλλογος.

δ΄) Ὁ κ. Mordtmann ἀναγινώσκει πραγματείαν του ἐπιγραφομένην «περὶ τῆς τοπογραφίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως».

Περατωθέντος τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κύριος Leval εἶπεν ὀλίγα τινὰ ἐξαίρων τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἀναγνώσματος καὶ μάλιστα τοῦ χάρτου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὃν ὁ κ. Mordtmann ὑπέβαλε μετὰ τοῦ ἀναγνώσματος αὐτοῦ.

Ὁ πρόεδρος ἐπαινέσας μεγάλως καὶ εὐχαριστήσας τῷ ἀγορητῇ ἐπὶ τῷ σπουδαιοτάτῳ καὶ τὰ μάλιστα ἐνδιαφέροντι ἀναγνώσματι αὐτοῦ, ἅμα δ᾽ εὐχαριστήσας καὶ τῷ πρεσβευτῇ τῆς Ῥωσσίας κ. Nelidoff τῷ τιμήσαντι διὰ τῆς ἑαυτοῦ παρουσίας τὴν συνεδρίασιν, λύει ταύτην.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΞΔ΄

(Τακτική)

τῆς 26 Νοεμβρίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως, α΄) ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Ἀλατσάτοις συλλόγου *Ἐρυθραίας*, αἰτουμένου διὰ τὸ ἀναγνωστήριον αὐτοῦ τοὺς ἐλλείποντας τόμους τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου, ἤτοι τοὺς πρὸ τοῦ Ζ΄. τόμους, τὸν ΙΓ΄ καὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ ΙϚ΄ καὶ ἐφεξῆς.

Τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, παρακαλούσης, ὅπως ὁρισθῇ συνεδρίασις πρὸς ἀνάγνωσιν ὑπὸ τοῦ γραμματέως αὐτῆς τοῦ ἀναθεωρηθέντος Α΄ προγράμματος τοῦ Βουτσιναίου ἀγωνοθετήματος.

Τοῦ ἐνταῦθα πρεσβευτοῦ τῆς Ἰταλίας Βαρώνου Blanc, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους τοῦ συλλόγου.

Τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, ἀγγελλούσης τὴν ἐκλογὴν τοῦ κ. Π. Πετρακίδου ὡς γραμματέως αὐτῆς εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ τέως τοιούτου κ. Ι. Ἀσπριώτου, ἀποδημήσαντος, συνιστώσης, ὅπως ἀνακοινωθῇ τῷ κ. Pohle, τυπογράφῳ ἐν Ἰέννῃ, καὶ τῷ κ. Δ. Βερναρδάκῃ, ἐκδότῃ τοῦ Εὐριπίδου, ἡ παραδοχὴ τῶν προτάσεων αὐτῶν παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ταχεῖαν τοῦ συμβολαίου σύναψιν καὶ ἔναρξιν τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ Ε΄ τόμου τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης, ἤτοι τοῦ Β΄ τόμου τοῦ Εὐριπίδου, καὶ γνωριζούσης, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἡ ἐπεξεργασία τῆς γλωσσικῆς ὕλης παρὰ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ἔσται συντετελεσμένη, πᾶσα δὲ ἡ ὕλη ἐπιστραφήσεται τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ πρὸς ἔναρξιν τῆς ἐκτυπώσεως ἐν ἰδίῳ τόμῳ.

Τοῦ κ. Ἐπ. Μαυρομμάτου, γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα, διαβιβάζοντος συνημμένως ἀντίγραφον τοῦ ὑπ᾽ ἀριθ. 17 καὶ ἀπὸ 25 ἰανουαρίου ἐ. ἔ. ἐγγράφου τοῦ ἐν Βραΐλᾳ ἕλληνος προξένου ὡς καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἀναφερομένης ἐπιστολῆς τοῦ δικηγόρου Μπερτσάνου περὶ τοῦ κληροδοτήματος Σταματιάδου καὶ συνιστάντος, ὅπως ὁ σύλλογος μεριμνήσῃ περὶ τῆς ταχείας ἐκτελέσεως τῶν ὑποδεικνυομένων ὑπὸ τοῦ εἰρημένου προξένου διὰ

τὸ ἀνῆκον αὐτῷ μέρος ἐκ τοῦ κληροδοτήματος τούτου.

Τοῦ αὐτοῦ, ἀνακοινουμένου ὀπισθογράφως τὸ ὑπ' ἀριθ. 798 ἀπὸ 1 νοεμβρίου ἔ. ἔ. ἔγγραφον πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργεῖον τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἐν Βραΐλᾳ ἕλληνος προξένου κ. Λεονάρδου, ὅπως ὁ σύλλογος συμμορφωθῇ τοῖς γραφομένοις αὐτοῦ πρὸς αἰσίαν ἔκβασιν τῆς ὑποθέσεως.

Τῆς ἐφορίας τῆς ἐν Κὰρς ἑλληνικῆς σχολῆς, αἰτουμένης τὴν ἀποστολὴν τῶν ὑποσχεθέντων αὐτῇ βιβλίων ἐκ τῶν πολλαπλῶν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ συλλόγου.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας, προτάσει τοῦ προεδρείου, ὁ σύλλογος ἀποφασίζει·

1) ὅπως σταλῶσι τῷ συλλόγῳ Ἀλατσάτων «Ἐρυθραίᾳ» τινὰ ἐκ τῶν τευχῶν τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ καὶ ἄλλα βιβλία ἐκπαιδευτικὰ ἐκ τῶν πολλαπλῶν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἡμετέρου συλλόγου·

2) ὅπως γένηται δεκτὴ ἡ πρότασις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ὅρους, οὓς προτείνει ὁ κ. Βερναρδάκης περὶ τῆς μελλούσης ἐκδόσεως τοῦ Β' τόμου τοῦ Εὐριπίδου τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης·

3) ὅπως ἀνοιχθῇ ἐν τῷ προϋπολογισμῷ ἔκτακτος πίστωσις δέκα καὶ πέντε λιρῶν ὑπὲρ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἡμετέρου συλλόγου πρὸς δέσιμον βιβλίων, καθότι τὸ ἤδη προϋπολογισθὲν δὲν ἐπαρκεῖ.

γ') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τῷ συλλόγῳ, ὅτι τὸ προεδρεῖον ἐνήργησε τὰ δέοντα περὶ τοῦ κληροδοτήματος τοῦ ἐν Βραΐλᾳ μακαρίτου Σταματιάδου, ὅτι ἀνέθηκε τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος μεθ' ὅλων τῶν σχετικῶν ἐγγράφων τοῖς κ. Πηνιατώρῳ καὶ Χρηστίδῃ καὶ ὅτι προσεχῶς θέλει ἀναγγείλει τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν του.

δ') Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ ψηφοφορηθέντες γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη τοῦ συλλόγου οἱ κ. Π. Δ. Νικολόπουλος, δικηγόρος, Μ. Ψαλίδας ἰατρός, Κ. Χρυσαφίδης καὶ Σ. Πολύκριτος, δημοσιογράφος.

ε') Ὁ κ. André Leval ἀναγινώσκει πραγματείαν του ἐπιγραφομένην «εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ».

Περατωθέντος τοῦ ἀναγνώσματος ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ κ. Leval λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΞΕ'

(Τακτική)

τῆς 3 Δεκεμβρίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως, α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Θ. Ρενάκ, ἐκ Παρισίων, χάριτας ὁμολογοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους ἀντεπιστέλλοντος τοῦ συλλόγου.

Τοῦ κ. Α. Φωτιάδου, ἐντεῦθεν, προτείνοντος, ὅπως καταρτισθῇ ἔν τινι δωματίῳ τοῦ συλλόγου διδασκαλεῖον τῆς τουρκικῆς γλώσσης, ἐν ᾧ διδάξει αὐτὸς δωρεὰν τὴν τουρκικὴν τρὶς τῆς ἑβδομάδος κατὰ νυκτερινὰς ὥρας ὁρισθησομένας ὑπὸ τοῦ προεδρείου.

Τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, διαβιβαζούσης τὴν κρίσιν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ παραπεμφθέντος αὐτῇ πονήματος τοῦ κ. Μανασσείδου ὑπὸ τὸν τίτλον *Μανασσείδειον ἀλφαβητάριον*, προτεινούσης, ὅπως αἰτηθῶσι πληροφορίαι μετὰ συστάσεως ἀποστολῆς αὐτῶν ἐντὸς τριμήνου ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀποστολῆς τῶν ἐγγράφων τοῦ συλλόγου παρὰ τῶν ΣΣ. μητροπολιτῶν Καισαρείας, Ἐφέσου, Κυζίκου, Νικομηδείας, Ἀμασείας, Νεοκαισαρείας, Ἰκονίου, Πισσιδείας, Τραπεζοῦντος, Ἀγκύρας, Φιλαδελφείας, Χαλδείας καὶ Κολωνίας, ἀναφορικῶς τοῦ συσταθησομένου ἔν τινι χωρίῳ ἢ κωμοπόλει ἀλλογλώσσου ἐπαρχίας παρθεναγωγείου, συντηρηθησομένου δὲ ἐκ τῶν τόκων τῆς παρὰ τῇ ἐθνικῇ τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος καταθέσεως ὑπὸ τῆς ἀειμνήστου *Εὐανθίας Μουρὰτ Θεοφιλίδου*, καὶ ἀνακοινουμένης, ὅτι ἀναρμοδία ἐστὶ νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει τὴν ἀπὸ 14 Νοεμβρίου παραπεμφθεῖσαν αὐτῇ ἐπιστολὴν μετὰ τοῦ ἐπισυνημμένου ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «*ὁδηγίαι πρὸς κατασκευὴν τοῦ σχήματος ὑπὸ Π. Λουλιώτου*».

Τοῦ κ. Ἠλ. Βαλσαμάκη, ἐντεῦθεν, ἐπιστρέφοντος μετὰ παρατηρήσεων καὶ παραπόνων τὴν πρὸς αὐτὸν σταλεῖσαν κατὰ τὸν κανονισμὸν πρώτην ἐπιστολὴν τοῦ κ. ταμίου πρὸς ἀπότισιν τῆς συνδρομῆς αὐτοῦ τοῦ λήξαντος συλλογικοῦ ἔτους.

Τοῦ κ. Ἀπ. Β. Οἰκονομίδου σχολάρχου Καλλιπόλεως, πέμποντος γλωσσικὴν ὕλην διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα ἐκ δύο τευχῶν,

ὑπὸ τὸν τίτλον «συλλογὴ ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ ἐν Μαδύτῳ».

β´) Περὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος δηλοῖ,

ὅτι ἡ γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Ἀπ. Οἰκονομίδου παραπεμφθήσεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ·

ὅτι τὸ προεδρεῖον παμψηφεὶ ἐκφράζει τὴν λύπην αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀνευλαβεῖ πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ συλλόγου συμπεριφορᾷ τοῦ κ. Ἠλ. Βαλσαμάκη·

ὅτι προκειμένου περὶ τῆς προτάσεως τοῦ κ. Ἀπ. Φωτιάδου, μέλους τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, οὗτινος ἡ ἐπιστολὴ ἀναγινώσκεται καὶ δι᾽ ἧς προτείνει, ὅπως τῷ ἐπιτραπῇ ἡ ἐν τῷ συλλόγῳ καθ᾽ ἑσπερίας ὥρας καὶ τρὶς τῆς ἑβδομάδος διδασκαλία τῆς τουρκικῆς γλώσσης, τὸ προεδρεῖον προτείνει τὴν παραδοχὴν τῆς προτάσεως τοῦ κ. Φωτιάδου ἐπὶ τῷ ὅρῳ τῆς εἰς τα μαθήματα ἐλευθέρας εἰσόδου παντὸς βουλομένου, εἴτε μέλους τοῦ συλλόγου εἴτε μή, καὶ τὴν ἀνάθεσιν τῷ προεδρείῳ τῆς διακανονίσεως τῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν τοῦ ἐν λόγῳ σχεδίου ἀπαιτουμένων λεπτομερειῶν. Ἡ πρότασις τοῦ προεδρείου γίνεται ὁμοθύμως δεκτὴ καὶ ἀποφασίζεται νὰ ἐκφρασθῶσι θερμαὶ εὐχαριστίαι τῷ κ. Ἀπ. Φωτιάδῃ ἐπὶ τῇ ἐθελοθυσίᾳ αὐτοῦ.

γ´) Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τῷ συλλόγῳ, ὅτι, συνῳδὰ τῷ κγ´ ἄρθρῳ τοῦ κανονισμοῦ, διεγράφησαν τοῦ μητρῴου τῶν μελῶν αὐτοῦ οἱ μὴ πληρώνοντες τὴν τακτικὴν αὐτῶν συνδρομὴν κ. Θ. Γεωργιάδης, Ἀλ. Ναούμ. Βρᾶνος Βωζάνης, Δ. Λογιάδης, Ι. Λαμπρίδης, Δημ. Εὐγενίδης, Β. Οἰκονομίδης, Ν. Δράκος, Κ. Ἀποστολίδης, Δ. Εὐθυβούλης, Δ. Ζαμπακός, Ν. Καλβοκορέσης, Τ. Καραβέλλας, Ν. Κάριος, Ι. Παννόπουλος, Π. Μουζάλλας, Φ. Σκλάβος, Κ. Σκόρδος, Κ. Κυριαζῆς, Π. Καζανόβας, Φ. Σαλάγας, Σ. Χρυσολέων, Δ. Παπαδόπουλος, Α. Dorigny, Ι. Ἰακώβου, Δ. Πανουργιᾶς, Εὐστρ. Παπαδόπουλος, Α. Σπαθάρης, Χ. Στρατηγόπουλος, Χ. Χαριστιάδης, Ν. Τροχάνης, Μ. Χέλμης, Δ. Θεοφιλίδης, Δ. Βογιατζῆς, Π. Πορτοκάλογλους, Π. Μαρσάν, Π. Βοῦρος, Π. Πουρναρᾶς, Α. Ναίσης, Α. Σκάϋφε, Σ. Πρίντζης Ι. Χ´´ Ἰωάννου, Κ. Βονκόρσκης, Ἀλ. Περδικίδης, Γ. Μαζαράκης, Ι. Βαλαβάνης, Γεράσιμος Δώριζας, Ι. Κακάβας, Ε. Κυριακίδης, Κ. Εὐσταθίου, Γ. Μακρίδης, Μελέτιος Κοτσάνης, Α. Ἀλεξιάδης, Κ. Δημητριάδης, Α. Δράκος, Π. Ζαρίφης, Δ. Κωνσταντινίδης, Ἀλ. Ράλλης, Α. Σταματιάδης, Ι. Κωνσταντινίδης, Ι. Παπαρρόδου, Ἰωακείμ Φορόπουλος, Ι. Βιθυνός, Σ. Ἠλιάδης, Ε. Κωνσταντινίδης, Δ. Κούπας, Σ. Χρυσομάλλης, Ε. Ζεμπούλης, Ι. Βασιλειάδης, Α. Τάγης, Θ. Χριστοφορίδης, Σ. Χριστοφορίδης, Δ. Μισιτζῆς, Θ. Ἀκεστορίδης, Θ. Φλωρᾶς, Κ. Cardjay, καὶ Δ. Δημητριάδης.

δ´) Ὑποβάλλεται εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ συλλόγου, καὶ ἀναγνωσθεῖσα γίνεται δεκτὴ ἡ κρίσις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τοῦ πονήματος τοῦ κ. Μανασσείδου, περὶ τοῦ Μανασσειδείου ἀλφαβήτου. Ἐπίσης γίνεται δεκτόν, κατὰ πρότασιν τῆς αὐτῆς ἐπιτροπῆς, ὅπως ὁ σύλλογος γράψῃ αἰτούμενος πληροφορίας καὶ παρ᾽ ἄλλων μητροπολιτῶν, οὓς ὑποδεικνύει ἡ ἐπιτροπή, περὶ τοῦ μέλλοντος νὰ συστηθῇ παρθεναγωγείου διὰ τοῦ κληροδοτήματος τῆς μακαρίτιδος Εὐανθίας Μουράτου Θεοφιλίδου.

ε´) Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ Κ. Γεράρδου, μέλος τακτικοῦ τοῦ συλλόγου καὶ διατελέσαντος προθύμου, ὅπως ἐξυπηρετῇ τὰ τοῦ συλλόγου συμφέροντα, καὶ προτείνοντος, ὅπως ἐπὶ τούτῳ ἐκφρασθῇ ἡ λύπη τοῦ συλλόγου ἐν τοῖς πρακτικοῖς· ὁ σύλλογος ἀποδέχεται τὴν πρότασιν τοῦ προεδρείου.

ϛ´) Ἀγγέλλεται τὸ β´ καὶ ψηφοφορηθεὶς γίνεται δεκτὸς ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Βιργίνιος Πετρέλης, δικηγόρος.

ζ´) Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὸ πρόγραμμα τῶν κατὰ τὴν συλλογικὴν περίοδον 1890-1891 γενησομένων ἐν τῷ συλλόγῳ δημοσίων διαλέξεων, προετοιμασθὲν ὑπὸ τοῦ προέδρου καὶ τοῦ κ. Χρ. Χατζηχρήστου, προέδρου τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἀντιπροέδρου τοῦ συλλόγου.

η´) Ὁ γραμματεὺς τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἀναγινώσκει τὸ ὑπ᾽ αὐτῆς ἀναθεωρηθὲν πρόγραμμα τοῦ Βουτσιναίου ἀγῶνος.

Περατωθείσης τῆς ἀναγνώσεως ὁ κ. Leval λέγει, ὅτι ἐπεθύμει νὰ εὐχαριστήσῃ τῇ τε ἐπιτροπῇ καὶ τῷ γραμματεῖ αὐτῆς διὰ τὴν γενομένην σπουδαίαν ἐργασίαν, ἀλλὰ νομίζει, ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τοῦ προγράμματος εἶναι δυσχερής.

Τοῦ κ. Χρυσαφίδου ἀσπαζομένου τὴν ἰδέαν τοῦ κ. Leval περὶ τοῦ προγράμματος, γίνεται τοῦτο δεκτὸν παρὰ τοῦ συλλόγου, ὅστις ἐπίσης ἀποδέχεται τὴν δημοσίευσιν αὐτοῦ ἐν ταῖς ἐφημερίσι καὶ δι᾽ ἰδιαιτέρου τεύχους καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ συλλόγου. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἔχει ὧδε:

ΒΟΥΤΣΙΝΑΙΟΣ ΑΓΩΝ

ΓΕΝΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Ὁ ἐν Ὀδησσῷ τὰς διατριβὰς ποιούμενος φιλογενέστατος κ. Ἰωάννης Βουτσινᾶς πρὸ ἐννέα ἐτῶν, ἤτοι τῇ 4 ἀπριλίου 1881 (1) ἀνεκοινώσατο τῷ συλλόγῳ, ὅτι ἐπιθυμεῖ ἱδρύσασθαι σειρὰν διαγωνισμάτων σκοπὸν ἐχόντων τὴν μόρφωσιν ὀρθοτέρας περὶ ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως μεθόδου, συμφώνως πρὸς τὰς σημερινὰς παιδαγωγικὰς τῆς ἐπιστήμης ἀπαιτήσεις καὶ τὰς ἰδιαιτέρας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους περιστάσεις καὶ τὸν καθορισμὸν ἑδραίων καὶ ἀσφαλῶν βάσεων τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτοῦ μορφώσεως ἐν τῷ σταδίῳ τῆς πρώτης καὶ μέσης παιδεύσεως.

Καὶ πρῶτον μὲν ὡρίσατο ὁ φιλόπατρος ἀνήρ, ὅπως συνταχθῇ *Ὁδηγὸς τῆς πρώτης παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων*, ἐν ᾧ νὰ παρέχωνται πρακτικαὶ ὁδηγίαι περὶ ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας πάντων τῶν μαθημάτων τῆς πρώτης παιδεύσεως, ἤτοι τῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς, τῆς ἐποπτικῆς διδασκαλίας, τῆς διδασκαλίας τῆς μητρικῆς γλώσσης, θρησκευτικῶν μαθημάτων, ἰχνογραφίας, γεωγραφίας, ἱστορίας, γεωμετρίας, ἀριθμητικῆς, φυσικῆς ἱστορίας, φωνητικῆς μουσικῆς, γυμναστικῆς, χειροτεχνημάτων καὶ λοιπῶν. Τοιοῦτος ὁδηγὸς καλῶς συντεταγμένος δύναται νὰ καταστῇ ὁ κώδηξ τῆς πρώτης παιδεύσεως τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.

Δεύτερον δὲ ἀγωνοθέτημα καὶ οἱονεὶ συνέχειαν τοῦ πρώτου ὡρίσατο τὴν σύνταξιν ὁμοίου ὁδηγοῦ τῆς μέσης παιδεύσεως, ἤτοι τῶν ἑλληνικῶν παρ' ἡμῖν σχολείων καὶ γυμνασίων.

Τρίτον δὲ ἀγωνοθέτημα *τὴν ἱστορίαν* ἐν περιλήψει *τῆς συστάσεως καὶ ἀναπτύξεως καὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῶν λεγομένων πρακτικῶν ἢ πραγματικῶν σχολῶν* (Realchulen, écoles réales) ἔν τε τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ καὶ ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, καὶ κατ' ἔκτασιν περὶ τοῦ προσφορωτέρου τρόπου, καθ' ὃν δυνατόν ἐστι νὰ συσταθῶσι τοιαῦται πραγματικαὶ σχολαὶ καὶ παρ' ἡμῖν.

Ἑκάστου ἀγωνοθετήματος βραβεῖον ὥρισται δισχίλια καὶ πεντακόσια (2,500) φράγκα.

Ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος ἄσμενος ἀναδεξάμενος τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας τοῦ φιλογενοῦς ἀνδρός, τῇ συγκαταθέσει αὐτοῦ τὰς ἑξῆς ἐπήνεγκε τροποποιήσεις εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ προταθέντας ὅρους, τῶν λοιπῶν ἰσχυόντων ὡς ἐξετέθησαν ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ·

α') νὰ μὴ ἀπαιτηθῶσι διακόσια πεντήκοντα ἀντίτυπα παρὰ τοῦ συγγραφέως, οὗ τὸ ἔργον ἤθελε βραβευθῇ·

β') νὰ μὴ ὁρισθῇ ἡ ἔκτασις τοῦ βιβλίου εἰς εἴκοσι τυπογραφικὰ φύλλα καὶ

γ') νὰ ἀφεθῇ πλείων χρόνος τοῖς ἀγωνιζομένοις πρὸς σύνταξιν τῶν ἔργων αὐτῶν.

Ἐφ' ᾧ καὶ ὡρίσθη τότε, ἤτοι τῷ 1881, ἡ μὲν βράβευσις τοῦ πρώτου ἀγωνοθετήματος τῇ 25 μαρτίου 1885, ἡ δὲ τοῦ δευτέρου τῇ 25 μαρτίου 1887, ἡ δὲ τοῦ τρίτου τῇ 25 μαρτίου 1889.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ συλλόγου, κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ, συγκειμένη τότε ἐκ τοῦ ἀοιδίμου Ἡρ. Βασιάδου, προέδρου τοῦ συλλόγου, καὶ τῶν κκ. Κ. Ξανθοπούλου, Θεμιστοκλέους Σαλτέλη, Χρ. Χατζηχρήστου, Ἀθαν. Θεοδωρίδου, Ἀβρ. Μαλιάκα καὶ Νικ. Παρανίκα, συνέταξε τὸ πρόγραμμα τοῦ α' Βουτσιναίου ἀγωνοθετήματος, ὅπερ, ἐγκριθὲν ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἐν τῇ ΧΚΗ' συνεδριάσει αὐτοῦ, τὴν 21 ἀπριλίου 1881, ἐδημοσιεύθη πρῶτον μὲν διὰ τῶν ἐφημερίδων, εἶτα δὲ διὰ τοῦ πρώτου μέρους τοῦ ΙΕ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου συγγράμματος (σελ. 121—123).

Ἀλλὰ δυστυχῶς μέχρι τοῦ νῦν οὐδὲν ὑπεβλήθη τῷ ἀγῶνι ἔργον, διὸ καὶ τῶν ἑτέρων δύο προγραμμάτων οὐδὲν συνετάχθη πρόγραμμα. Ἡ κατὰ τὴν συλλογικὴν ταύτην περίοδον ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ γνοῦσα, ὅπως δῷ ὅσον οἷόν τε μείζονα ὤθησιν ταῖς παιδευτικαῖς τοῦ συλλόγου ἐργασίαις καὶ ἰδίᾳ τοῖς παιδευτικοῖς ἀγωνίσμασι, τῷ τε Καραπανείῳ καὶ τῷ Βουτσιναίῳ, ἐκείνου μὲν τῶν παραταθέντων ἀγωνοθετημάτων τὴν ἐν ἰδίῳ τεύχει ἀναδημοσίευσιν προὔτεινε, τούτου δὲ τὸ πρόγραμμα τοῦ πρώτου ἀγωνοθετήματος ἀναθεωρήσασα ὑποβάλλει σήμερον τῷ συλλόγῳ.

---

(1) Τὰς ἐπιστολὰς τοῦ κ. Ι. Βουτσινᾶ ἴδε ἐν τόμῳ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου ΙΕ', σελ. 52 καὶ 71.

ΕΙΔΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Τοῦ πρώτου Βουτσιναίου ἀγωνοθετήματος περὶ συντάξεως ὁδηγοῦ τῆς πρώτης παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Προκηρύσσεται βραβεῖον δισχιλίων καὶ πεντακοσίων (ἀριθ. 2,500) φράγκων τοῦ Βουτσιναίου ἀγῶνος, ἀπονεμηθησόμενον ὑπὸ τοῦ συλλόγου **τῇ 25 μαρτίου 1893.** Ἐπὶ τούτῳ ὑποβάλλονται τοῖς βουλομένοις ν' ἀγωνισθῶσιν αἱ ἑξῆς σκέψεις πρὸς ὁδηγίαν ὡς πρὸς τὴν διαίρεσιν καὶ κατάταξιν τῆς ὕλης.

Τὸ ὅλον ἔργον διαιρετέον εἰς πέντε βιβλία, ὧν ἕκαστον πραγματευέσθω τὰ κεφάλαια τάδε:

Βιβλίον πρῶτον.

Περὶ παιδεύσεως καθόλου καὶ τῶν λειτουργῶν αὐτῆς.

Κεφάλ. α'. — Περὶ παιδεύσεως, ἤτοι ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας, τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς ἀμοιβαίας αὐτῶν σχέσεως καὶ ἀλληλεπιδράσεως.

Κεφάλ. β'. — Περὶ τῆς πρώτης παιδεύσεως, τῶν βαθμῶν καὶ ὁρίων καὶ σπουδαιότητος αὐτῆς ὡς κοινῆς καὶ ἀπαραιτήτου παιδεύσεως τοῦ ἔθνους

Κεφάλ. γ'.—Περὶ διδασκάλου τῆς πρώτης παιδεύσεως, τῆς ὑψίστης σπουδαιότητος καὶ τῆς ἐκλογῆς καὶ μορφώσεως αὐτοῦ.

Κεφάλ. δ'.—Περὶ μαθητοῦ ὡς ἐλευθέρου ὄντος καὶ αὐτενεργοῦ.

Βιβλίον δεύτερον.

Περὶ ἀγωγῆς τῶν τε σωματικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων τοῦ παιδός.

Κεφάλ. α'.—Περὶ τῶν σχέσεων τῆς ἀγωγῆς πρὸς τὴν ἀνθρωπολογίαν καὶ ψυχολογίαν.

Κεφάλ. β'.—Περὶ σωματικῆς ἀγωγῆς ἔν τε τῷ οἴκῳ καὶ τῷ σχολείῳ· περὶ ἀγωγῆς τῶν αἰσθητηρίων, περὶ τῶν σωματικῶν διαφορῶν τῶν δύω φύλων ἐν τῇ σωματικῇ ἀναπτύξει, ἐξ ὧν καὶ διάφορος ἐπιβάλλεται ἀγωγὴ σωματική.

Κεφάλ. γ'.—Περὶ πνευματικῆς ἀγωγῆς, ἢ περὶ ἀναπτύξεως καὶ μορφώσεως τῶν ψυχικῶν ἐνεργειῶν, ἐν ᾗ περὶ διαφορᾶς τῶν φύλων ἐν τῇ ἀναπτύξει ταύτῃ καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως.

Κεφάλ. δ'.—Περὶ ἀναπτύξεως καὶ μορφώσεως τῶν γνωστικῶν ἐνεργειῶν, ἀπὸ τῆς ἐξωτερικῆς αἰσθήσεως καὶ ἀντιλήψεως ἀρχομένης καὶ προιούσης εἰς τὴν προσοχὴν καὶ παρατήρησιν, τὴν μνήμην καὶ τὴν φαντασίαν, καὶ ἰδίᾳ τὸν νοῦν καὶ τὸν λόγον, καὶ πῶς δέον νὰ γίνηται αὕτη.

Κεφάλ. ε'.—Περὶ ἀγωγῆς τῆς φύσεως αὐτοῦ, τῶν διαφόρων συναισθημάτων, κατωτέρων καὶ ἀνωτέρων, ἤτοι προσωπικῶν, κοινωνικῶν καὶ ὑψηλοτέρων καὶ τοῦ συμμέτρου τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν.

Κεφάλ. ϛ'.—Περὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς, ἢ περὶ ἀναπτύξεως τῆς βουλήσεως καὶ μορφώσεως χαρακτῆρος, ἐν ᾗ περὶ βουλήσεως καὶ ἐλευθερίας καὶ τῶν ἠθικῶν ἀξιωμάτων καὶ τῆς πρώτης πηγῆς αὐτῶν, τοῦ Θεοῦ, τῆς πηγῆς τοῦ ἀγαθοῦ.

Κεφάλ. ζ'.—Περὶ θρησκευτικῆς ἀγωγῆς, τοῦ ὕψους καὶ τῆς ἁγνότητος τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων, τῆς προσευχῆς κτλ.

Κεφάλ. η'.—Περὶ τοῦ σκοποῦ ὡς συμπεράσματος ἀπὸ τῶν εἰρημένων, τῶν μέσων καὶ τῶν ἀληθινῶν μεθόδων τῆς ἀγωγῆς καὶ ἰδίᾳ τῆς δραστηρίου ἐπενεργείας τοῦ παραδείγματος· ἐν τοῖς μέσοις λογιστέα ἡ ἕξις ἡ ἀγαθή, ἡ συνείδησις τῆς προσωπικῆς ἀξίας ὡς ἀνθρώπου, ἡ ἅμιλλα ἡ εὐγενής.

Βιβλίον τρίτον.

Περὶ διδασκαλίας καθόλου.

Κεφάλ. α'.—Περὶ σπουδαιότητος τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν σχέσεων αὐτῆς πρὸς τὴν λογικήν.

Κεφάλ. β'.—Περὶ τῶν ἀντικειμένων τῆς διδασκαλίας, τῶν γνώσεων καὶ δεξιοτήτων καὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς διδασκαλίας.

Κεφάλ. γ'.—Περὶ μεθόδων, εἴ τινα καὶ ὁπόσην ἔχουσι δύναμιν καὶ σημασίαν, καὶ τίνες αἱ ἁπλούστεραι καὶ γενικώτεραι, ἡ ἀναλυτική, συνθετική, μαιευτικὴ κτλ.

Κεφάλ. δ'.—Περὶ γενικοῦ προγράμματος, ὡς ὑποτυπώσεως τῆς φυσικῆς τάξεως καὶ λελογισμένης ἀκολουθίας συμπάσης τῆς ἐν τῇ δημοτικῇ σχολῇ διδακτικῆς ἐνεργείας.

Βιβλίον τέταρτον.

Περὶ τῆς εἰδικῆς διδασκαλίας τῶν διαφόρων μαθημάτων τῆς πρώτης παιδεύσεως.

Κεφάλ. α'. — Ἐποπτικὴ διδασκαλία καὶ σημασία αὐτῆς ἐπὶ πάντων τῶν μαθημάτων.

Κεφάλ. β'. — Περὶ ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς καὶ περὶ προσφορωτέρας μεθόδου αὐτῶν.

Κεφάλ. γ'. — Περὶ διδασκαλίας τῆς μητρικῆς γλώσσης προφορικῆς τε καὶ ἀπὸ βιβλίου, καὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς, περὶ πρακτικῆς διδασκαλίας τῆς μητρικῆς γλώσσης καὶ περὶ διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας ἐν τοῖς τελευταίοις ἔτεσι.

Κεφάλ. δ'. — Περὶ διδασκαλίας τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων καὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς καὶ τῆς μεθόδου.

Κεφάλ. ε'. — Περὶ διδασκαλίας τῆς ἱστορίας, τῆς σπουδαιότητος καὶ τῆς ἁρμοδίου αὐτῆς μεθόδου.

Κεφάλ. ϛ'. — Περὶ διδασκαλίας τῆς πρακτικῆς ἀριθμητικῆς καὶ τῆς μεθόδου αὐτῆς.

Κεφάλ. ζ'. — Περὶ διδασκαλίας τῆς γεωγραφίας ἐν γένει καὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς καὶ μεθόδου.

Κεφάλ. η'. — Περὶ διδασκαλίας τῆς γεωμετρίας, ὅση χρησίμη καὶ ἁρμόζουσα τῇ πρώτῃ παιδεύσει ἐν τοῖς δυσὶ τελευταίοις ἔτεσι.

Κεφάλ. θ'. — Περὶ διδασκαλίας στοιχειωδῶν γνώσεων τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ περὶ καταλλήλων συλλογῶν.

Κεφάλ. ι'. — Περὶ διδασκαλίας τῆς ἰχνογραφίας.

Κεφάλ. ια'. — Περὶ διδασκαλίας τῆς ᾠδικῆς ἢ τοῦ ᾄσματος πρακτικῶς ἐν ἁπάσαις ταῖς τάξεσι καὶ τῆς χρήσεως εἶτα τῶν μουσικῶν σημείων ὡς ἐπιβοηθητικοῦ μέσου.

Βιβλίον πέμπτον.

Περὶ διοργανώσεως τῶν σχολείων.

Κεφάλ. α'. — Περὶ ἐξωτερικῆς διοργανώσεως, ἤτοι κτιρίου, γυμναστηρίου καὶ προαυλείου, καὶ ἐν γένει περὶ σχεδίου οἰκοδομῆς διαφόρου ἐν πόλεσι καὶ κώμαις, συμφοιτήσεως ἀρρένων τε καὶ θηλέων καὶ θέσεως προσφόρου καὶ λοιπῶν ἀναγκῶν, βιβλιοθήκης, μουσείου σχολικοῦ, σκευοθήκης κτλ.

Κεφάλ. β'. — Περὶ σχολικῶν νόμων, κανονισμῶν, γονέων, ἐποπτῶν καὶ ἐφόρων.

Κεφάλ. γ'. — Περὶ διοργανώσεως τῶν σχολῶν τῆς πρώτης παιδεύσεως, περὶ τῶν εἰδικῶν προγραμμάτων τῶν διαφόρων σχολῶν καὶ τί ἐν ἑκάστῳ προγράμματι ληπτέον ὑπ' ὄψει σταθερῶς πάντοτε· περὶ ὡρολογίου καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἁρμοδίου καὶ σκοπίμου ἀλληλουχίας τῶν διαφόρων μαθημάτων, καὶ περὶ ἀναπαύσεως.

Κεφάλ. δ'. — Περὶ τῶν μέσων τῆς διδασκαλίας, οἷον μαυροπινάκων, χαρτῶν, σφαιρῶν, ἀναγνωστηρίου, ἀριθμητηρίου κτλ.

Κεφάλ. ε'. — Περὶ διοργανώσεως τῆς πειθαρχικῆς ἀγωγῆς ἐν τῇ σχολῇ ὡς μικρᾷ πολιτείᾳ, μάλιστα δὲ περὶ καθαριότητος καὶ τάξεως, καὶ περὶ ἐνασκήσεως βιωτικῶν ἀρετῶν, φιλεργίας καὶ οἰκονομίας, καὶ περὶ ταμιευτηρίου σχολικοῦ.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ

Α') Κατὰ τὰ ἐκτεθέντα ἐν τῷ ἀνωτέρω προγράμματι καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ φιλομούσου ἀγωνοθέτου, οἱ ἀποδυθησόμενοι εἰς τὸν Βουτσιναῖον ἀγῶνα δέον νὰ μὴ κατατρίβωνται εἰς περιττὰς θεωρίας.

Β') Ὀφείλουσι νὰ ἔχωσιν ἐν νῷ, ὅτι ὁ σκοπὸς τῶν Βουτσιναίων ἀγωνοθετημάτων ἐστὶ πρακτικός, ἑπομένως τὰ ἐν τῷ ὁδηγῷ ἐκτιθέσθωσαν ἐν γλώσσῃ σαφεῖ, ἁπλῇ καὶ καθαρᾷ, τὸ δὲ ὕφος τοῦ λόγου ἔστω ἀνάλογον τῷ σκοπῷ τῶν ἀγωνοθετημάτων.

Γ') Αἱ συγγραφαί, φέρουσαι ἑκάστη ῥῆσίν τινα ἐπίσημον, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ συγγραφέως ἐπισυνημμένον ἐν ἐσφραγισμένῳ δελτίῳ, ἀποστέλλονται τῷ συλλόγῳ **μέχρι τέλους Δεκεμβρίου 1892.**

Δ') Ἐκδεδομένα συγγράμματα ἀποκλείονται τοῦ ἀγῶνος.

Ε') Τὰ χειρόγραφα τηροῦνται ἐν τῷ τοῦ συλλόγου γραφείῳ, ὁπόθεν ὁ συγγραφεὺς ἀντίγραφον μόνον δύναται νὰ λάβῃ.

ϛ') Ἂν ὁ βουλόμενος κατελθεῖν εἰς τὸν ἀγῶνα νομίζῃ ἄλλην διαίρεσιν καὶ διάταξιν τῆς ὕλης προσφορωτέραν τῆς ἐν τῷ παρόντι προγράμματι, ἐλεύθερος μέν ἐστι νὰ πράξῃ τοῦτο, ἀλλ' ὀφείλει νὰ ἐκθέσῃ τοὺς λόγους ἐν προοιμίῳ, δι' οὓς οὕτως ἔκρινε νὰ συντάξῃ τὴν βίβλον αὐτοῦ.

Ζ΄) Ἂν κατὰ τὸ ὡρισμένον ἔτος μὴ ἀπονεμηθῇ τὸ βραβεῖον, ὁ σύλλογος παρατείνει τὸν ἀγῶνα εἰς τὸ ἀμέσως ἐπιὸν ἔτος ποιούμενος γνωστὸν τοῦτο διὰ τῶν ἐφημερίδων.

Ἀνεγνώσθη καὶ ἐνεκρίθη ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς 15/27 νοεμβρίου 1890.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ
ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ, πρόεδρος
Θ. ΣΑΛΤΕΛΗΣ
Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ
Κ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΘΔ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ, γραμματεύς.

Ἀνεγνώσθη καὶ ἐνεκρίθη ἐν τῇ τακτικῇ συνεδριάσει τοῦ συλλόγου τῇ 3/15 δεκεμβρίου 1890.

Ὁ πρόεδρος
Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ

Ὁ γεν. γραμματεὺς
Θ. ΣΑΛΤΕΛΗΣ

Εἶτα τοῦ προέδρου εὐχαριστήσαντος τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ, λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΞϚ΄

(Τακτική)

τῆς 10 Δεκεμβρίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α΄) ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ἀδ. Μακρῆ, ἐντεῦθεν, πέμποντος διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα γλωσσικὴν ὕλην ἐκ δύο τευχῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Βιθυνικὴ στοματικὴ συλλογή».

Τοῦ κ. Π. Μακρῆ, ἐκ Κατιρλῆ, πέμποντος διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα γλωσσικὴν ὕλην, ἐκ δύο τευχῶν, τῶν χωρίων Κατιρλῆ, Κουρί, Ἀρβανιτοχωρίου καὶ Ἀρμουτλῆ.

Τοῦ κ. Στ. Ζαφειροπούλου ἐκ Μασσαλίας, πέμποντος πέντε ἀντίτυπα τῶν δαπάναις αὐτοῦ ἐκδοθέντων γεωγραφικῶν χαρτῶν, ὅπως τὸ μὲν ἓν ἀποσταλῇ τῇ κοινότητι Διπλοκιονίου, τὰ δὲ λοιπὰ τέσσαρα διανείμῃ ὁ σύλλογος κατὰ βούλησιν εἰς ἄπορα σχολεῖα. Ὁ κ. Ζαφειρόπουλος δηλοῖ ἐν τέλει, ὅτι εἶναι πρόθυμος νὰ πέμψῃ τῷ συλλόγῳ ὅσων ἀντιτύπων λάβῃ ἀνάγκην ἐν τῷ μέλλοντι.

β΄) Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος προτείνει καὶ ὁ σύλλογος ἀποδέχεται, ὅπως αἱ ἐπιστολαὶ τῶν κ. Α. καὶ Π. Μακρῆ μετὰ τῶν συλλογῶν αὐτῶν παραπεμφθῶσι τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

γ΄) Ἀγγέλλονται τὸ β΄ καὶ ψηφοφορηθέντες γίνονται δεκτοὶ ὡς ἀντεπιστέλλον μὲν μέλος ὁ κ. Δ. Κόκκος, ὡς τακτικὰ δὲ μέλη οἱ κ. Σάββας Ἀποστόλογλους, δικηγόρος, Ἀνδρ. Κοπάσης, σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας, Ν. Νικολόπουλος, ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ μονοπωλείου τῶν καπνῶν καὶ L. Durand, ὑπάλληλος τοῦ αὐτοῦ μονοπωλείου.

δ΄) Ὁ κ. Μ. Κέπετζης ἀναγινώσκει πραγματείαν του ἐπιγραφομένην «περὶ τοῦ εἰς τὴν ἀνταπόκρισιν ὀφειλομένου σεβασμοῦ καὶ ἰδίᾳ περὶ τῶν ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην συζυγικῶν δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων».

Μετὰ τὸ πέρας τῆς πραγματείας ταύτης ὁ κ. Χρυσαφίδης λαβὼν τὸν λόγον λέγει, ὅτι δὲν ἀπόκειται αὐτῷ νὰ συγχαρῇ τῷ ῥήτορι, ὅστις ὡμίλησεν ὡς ἀληθὴς καθηγητὴς καὶ ὅστις κέκτηται πράγματι τὰ πρὸς τοῦτο ἀπαιτούμενα προσόντα, ἐπιφέρει ὅμως, λέγει, παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος ὑπὸ κοινωνικὴν καὶ οὐχὶ ὑπὸ νομικὴν ἔποψιν.

Τὸ ἀπόρρητον, λέγει, τῶν ἐπιστολῶν εἶναι ζήτημα ἀγωγῆς· ὁ εὐ ἠγμένος σύζυγος οὐδέποτε ἀποσφραγίζει τὰς ἐπιστολὰς τῆς ἑαυτοῦ συζύγου ἀκόμη καὶ ἐν ἀνωμάλοις περιστάσεσιν· τὸ ἀπόρρητον τοῦτο ἐπίσης εἶναι ζήτημα ἀγωγῆς καὶ διὰ τοὺς γονεῖς καὶ κηδεμόνας καὶ δι᾿ αὐτὰς ἀκόμη τὰς τῶν παρθεναγωγείων διευθυντρίας. Ὅσον δ᾿ ἀφορᾷ περὶ τοῦ cabinet noir, περὶ οὗ ἀναφέρει ὁ κ. Κέπετζης, τοῦτο ἔφθασεν εἰς τὴν ἐντέλειάν του ἐν Βιέννῃ, ἐνῷ ἐν Γαλλίᾳ τὸ ἀπόρρητον τῶν ἐπιστολῶν οὐδέποτε παρεβιάσθη ἐν ὁμαλαῖς περιστάσεσι καὶ μετὰ τὴν μεγάλην γαλλικὴν ἐπανάστασιν, μόνον δὲ ἐν ἀνωμάλοις περιστάσεσιν ἡ κυβέρνησις δικαιοῦται νὰ ἀποσφραγίζῃ τὰς ἐπιστολάς. Ἐν γένει ἐν τοῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσιν ὁ καλῆς τυχὼν ἀγωγῆς σύζυγος οὐδέποτε ἀποσφραγίζει τὰς ἐπιστολὰς τῆς συζύγου του, ὁ μὴ τυχὼν ὅμως καλῆς ἀγωγῆς ἀποσφραγίζει αὐτάς, ἀλλὰ τιμωρεῖται κατὰ τὸν νόμον καταγγελλόμενος ὑπὸ τῆς συζύγου.

Ὁ κ. Πουλουλίδης λέγει, ὅτι ὁ προλαλήσας παρενόησε τὸν ῥήτορα, διότι ὁ ῥήτωρ ἐξήτασε

τὸ ζήτημα κυρίως ὑπὸ νομικὴν ἔποψιν. Εἰς δὲ τὸν κ. Κέπετζην παρατηρεῖ, ὅτι διαφωνεῖ πρὸς αὐτὸν κατὰ τοῦτο, ὅτι ὁ σύζυγος δὲν δύναται νὰ ἀποσφραγίσῃ τὰς ἐπιστολὰς τῆς συζύγου του, μόνον ὅταν αὕτη κατέχῃ θέσιν πρεσβευτοῦ, ἢ ἐξασκῇ τὸ ἐμπόριον, ἢ εἶναι ἐν γένει δημόσιος λειτουργός· ὥστε ἀπολύτως δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τὸ δικαίωμα τοῦ ἀποφραγίζειν ἀλλὰ σχετικῶς καὶ ἀναλόγως τῶν περιστάσεων.

Ὁ κ. Leval λέγει, ὅτι ὁ ῥήτωρ ἐν ταῖς περὶ ἀπορρήτου ἐξαιρέσεσί του ἐλησμόνησε τὴν δι' ἀριθμῶν ἀλληλογραφίαν καὶ οὐδὲν εἶπε περὶ τῶν ἐπιστολῶν, ἐπὶ τοῦ καλύμματος τῶν ὁποίων γράφεται «ἰδιαίτερον»· τελευτῶν δὲ λέγει, ὅτι ταῦτα καὶ παρόμοια ζητήματα ἀναπτύσσονται οὐ μόνον ἐν τῷ περιοδικῷ «Le droit des femmes», ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ «ἐφημερίδι τῶν κυριῶν» τῇ ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένῃ καὶ ἐν ταῖς δημοσιεύσεσι τοῦ πρό τινος γενομένου ἐν Παρισίοις συνεδρίου τῶν γυναικῶν.

Ὁ κ. Ἠλ. Μαλιάκκας λέγει, ὅτι συγχαίρει ἀπὸ καρδίας τῷ νεαρῷ ῥήτορι διὰ τὴν σπουδαίαν πραγματείαν του. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι, προστίθησι, δὲν ἐσέβοντο τὸ ἀπόρρητον τῶν ἐπιστολῶν, διότι τότε τὸ ἄτομον ὑπεχώρει πρὸ τῆς πολιτείας· ἀλλὰ πολλοὶ τῶν νεωτέρων δὲν παραδέχονται τὰς ἀρχὰς ταύτας· ἐν τῷ μέλλοντι ὅμως τὸ ἀπαραβίαστον θέλει γείνει δεκτόν, διότι, λέγει, ὁ φιλοσοφικὸς λόγος τοῦ ἀπαραβιάστου τῶν ἐπιστολῶν εἶναι τὸ ἀπαραβίαστον τῶν σκέψεων· ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς, πρὸς οὓς ἡ ἐπιστολή, οὗτοι ὀφείλουσι νὰ διακοινῶσι τὸ περιεχόμενον αὐτῆς οἷς προσήκει, καθότι καθῆκον ἔχουσι μᾶλλον νὰ ὁδηγῶσι καὶ συμβουλεύωσι τοὺς νεωτέρους των· ὡς πρὸς δὲ τοὺς ἄνδρας δὲν συμφωνεῖ μετὰ τοῦ ῥήτορος, ὑποστηρίζοντος, ὅτι οὗτοι οὐδαμῶς κέκτηνται τὸ ἀπόλυτον δικαίωμα τοῦ ἀποσφραγίζειν τὰς ἐπιστολὰς τῶν γυναικῶν των, ἀλλὰ τοὐναντίον παραδέχεται τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ συζύγου, διότι ὁ σύζυγος εἶναι ὑπέρτατος τοῦ οἴκου ἀρχηγός, τὸ δὲ δικαστήριον δὲν δικαιοῦται νὰ ἀναμιγνύηται εἰς τὴν τοῦ οἴκου διεύθυνσιν. Οὐχ ἧττον ὅμως ἀποκρούει καὶ πᾶσαν κατάχρησιν τοῦ δικαιώματος τούτου. Ἐν γένει ἡ ἀγωγὴ δέον νὰ κανονίζῃ τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ συζύγου· ὅταν δὲ ἡ σύζυγος εἶναι ἔμπορος, τοῦτο εἶναι ἐξαίρεσις, δι' ἣν ἀπαιτεῖται ἰδιαιτέρα διάταξις.

Ὁ κ. Κέπετζης ἀπαντῶν λέγει τὰ ἑξῆς· Ὁ κ. Χρυσαφίδης ὡμίλησε περὶ ἀγωγῆς τῶν συζύγων· ἐγώ, λέγει, προέβλεψα τὴν ἔνστασιν ταύτην, ἀλλ' ἐπραγματεύθην τὸ ζήτημα μᾶλλον ὑπὸ νομικὴν ἔποψιν· ὁ κ. Πουλουλίδης ὡμίλησε περὶ γυναικὸς ὡς δημοσίου ὑπαλλήλου· τῆς ἐπόψεως ταύτης δὲν ἐπελήφθην, διότι ἀκόμη τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ὥριμον· προεῖδον μὲν τὴν ἔνστασιν, ἀλλ' ἐξήτασα τὸ ζήτημα ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ ὑπάρχοντος ἤδη εὐρωπαϊκοῦ καὶ οὐχὶ τοῦ ἀμερικανικοῦ δικαίου. Ὁ κ. Leval εἶπε περὶ τῆς δι' ἀριθμῶν ἀλληλογραφίας· τοῦτο ἠδυνάμην νὰ προΐδω, ἀλλ' εἶναι ἰδιαιτερόν τι ἐξερχόμενον τῆς συναρμολογίας τοῦ θέματός μου. Περὶ κατοικίας προκειμένου, ἅπασαι αἱ νομοθεσίαι παραδέχονται τὴν παραβίασιν τῆς κατοικίας ἐν ὡρισμέναις περιστάσεσιν. Εἰς τὸν κ. Μαλιάκκαν ἀπαντῶν λέγει, ὅτι ὡς πρὸς τὸ ἀπεριόριστον δικαίωμα τοῦ συζύγου, πᾶν δικαίωμα καταχρηστικῶς ἐξασκούμενον παύει ὂν δικαίωμα.

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ κ. Κέπετζῃ διὰ τὸ σπουδαῖον τοῦ ἀναγνώσματος, προσέθηκεν, ὅτι ὁ ῥήτωρ οὐ μόνον διήκουσε πολλὰ σπουδαῖα μαθήματα, ἀλλὰ καὶ ἐνέκυψεν εἰς ζητήματα κοινωνικὰ καὶ νομικά. Τὸ παρὸν ζήτημα ἀνέπτυξε μετ' εὐγλωττίας, ἐγένετο δὲ αἰτία οὐ μόνον λαμπρᾶς ἑσπερινῆς συναναστροφῆς ἀλλὰ καὶ οὐκ ὀλίγης συζητήσεως.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΞΖ'

(Τακτική)

τῆς 17 Δεκεμβρίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ αἰδ. Κ. Παρίτση, προέδρου τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, παραιτουμένου τῆς προεδρείας τῆς ἐπιτροπῆς ἕνεκα τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἀσχολιῶν.

Τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη ἐκ Μιτυλήνης, αἰτουμένου ὅπως ἀφεθῇ ἐλεύθερος, εἰ δυνατόν, νὰ ἐκλέξῃ αὐτὸς τὸ τυπογραφεῖον, ἐν ᾧ ἐκτυπωθήσεται ὁ Β' τόμος τοῦ Εὐριπίδου.

Τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, διαβιβαζούσης συνημμένως τὴν κρίσιν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ παραπεμφθέντος αὐτῇ πονήματος τοῦ κ. Μαργαριτίδου ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἐγχειρίδιον γεωργίας*.

Τῶν ἐφορεπιτρόπων τῶν Λιτρῶν, ἐκτιθεμένων τὴν λυπηρὰν αὐτῶν κατάστασιν συνεπείᾳ τῶν ἐπισυμβασῶν αὐτόθι ἐπαλλήλων πυρκαϊῶν καὶ ἐξαιτουμένων τὴν τοῦ συλλόγου ὑλικὴν συνδρομὴν πρὸς συντήρησιν τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς σχολῆς αὐτῶν.

Τοῦ κ. Δ. Οἰκονομίδου, ἐντεῦθεν, αἰτουμένου ἐντολῇ τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος Κὰρς τὴν σειρὰν τῶν δαπάνῃ τοῦ κ. Σ. Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντων χαρτῶν ὑπὸ Kiepert.

Τῆς ἐνταῦθα διδασκαλικῆς ἀδελφότητος, αἰτουμένης, ὅπως ἐπιτραπῇ αὐτῇ νὰ συνεδριάζῃ κατὰ διμηνίαν ἔν τινι τοῦ συλλόγου αἰθούσῃ.

Τῶν κυριῶν Σοφίας Α. Βαλτατζῆ καὶ Χαρικλείας Ν. Μαυροκορδάτου, κοσμητριῶν τοῦ παρθεναγωγείου Θεραπειῶν, αἰτουμένων ἓν ἀντίτυπον τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν τοῦ Kiepert.

Τοῦ ἰατροῦ κ. Ν. Σαλαβάντα, αἰτουμένου, ὅπως ἐπιτραπῇ αὐτῷ ποιῆσαι διάλεξιν ἐν τῷ συλλόγῳ «περὶ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου τοῦ Κώχ».

Τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀγγελλούσης, ὅτι ἐξελέξατο τὸν κ. Θ. Σαλτέλην πρόεδρον αὐτῆς εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ τέως τοιούτου κ. Παρίτση παραιτηθέντος, καὶ ὅτι αὐτοδικαίως θεωρουμένων παρῃτημένων τῶν κκ. Φιλίππου Τάγη καὶ Εὐαγγ. Ἀμαξοπούλου, προτείνει εἰς ἀντικατάστασιν τούτων τοὺς κκ. Μηνᾶν Αὐθεντόπουλον καὶ Κ. Βακαλόπουλον.

β΄) Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας προτάσει τοῦ προεδρείου ἀποφασίζεται ὅπως:

1) ἀναβληθῇ πᾶσα σκέψις περὶ τῆς αἰτήσεως τῆς ἐνταῦθα διδασκαλικῆς ἀδελφότητος, ὅπως τῇ ἐπιτραπῇ νὰ συνεδριάζῃ ἅπαξ κατὰ διμηνίαν ἐν μιᾷ τῶν τοῦ συλλόγου αἰθουσῶν, ἵνα ἐν τῷ μεταξὺ τὸ προεδρεῖον ζητήσῃ παρὰ τῆς ἀδελφότητος ταύτης τὸν κανονισμὸν αὐτῆς καὶ ἀκολούθως ποιήσῃ τὰ δέοντα·

2) δοθῶσιν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν δαπάνῃ τοῦ κ. Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντων γεωγραφικῶν χαρτῶν τῇ ἐν Θεραπείοις σχολῇ τῶν κορασίων καὶ τῇ σχολῇ τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος Κάρς·

3) ἐπιτραπῇ τῷ ἰατρῷ κ. Σαλαβάντᾳ νὰ ποιήσῃ διάλεξιν «περὶ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου τοῦ Κώχ»·

4) ἀπορριφθῇ ἡ αἴτησις τῶν ἐφόρων τῶν σχολῶν Λιτρῶν περὶ χρηματικῆς ἀρωγῆς ἕνεκα τῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν τοῦ ταμείου τοῦ συλλόγου κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο·

5) γένωνται δεκτοὶ ὡς μέλη τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς οἱ ὑπ' αὐτῆς προτεινόμενοι κκ. Μηνᾶς Αὐθεντόπουλος καὶ Κ. Βακαλόπουλος εἰς ἀντικατάστασιν τῶν κατὰ τὸν κανονισμὸν ὡς παρῃτημένων θεωρουμένων κκ. Ε. Ἀμαξοπούλου καὶ Φ. Τάγη.

γ΄) Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει μετὰ λύπης τὸν θάνατον τοῦ Ἰωάννου Ἰσιδωρίδου Σκυλίτση, μέλους ἀντεπιστέλλοντος τοῦ συλλόγου, ἐγκρίτου ἀπὸ 50ετίας δημοσιογράφου, δοκίμου μεταφραστοῦ πολλῶν γαλλικῶν ἔργων καὶ ἐκδότου καὶ ἰδίων αὐτοῦ ἔργων, καὶ τὸν τοῦ Ἐρρίκου Σχλείμαν, ἐπιτίμου μέλους τοῦ συλλόγου, ἀρχαιολόγου ἐργασθέντος ἀπὸ 15ετίας διὰ τὰς ἐν Τροίᾳ καὶ Μυκήναις ἀνασκαφὰς καὶ ἐν τῷ ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ἐνθουσιασμῷ ἐφαμίλλου πρὸς τὸν Βιγκελμᾶνον, τὸν Οὔολφιον καὶ ἄλλους· προτείνει δέ, ἵνα ὁ σύλλογος ἐκφράσῃ ἐπὶ τούτῳ τὴν λύπην του ἐν τοῖς πρακτικοῖς, ἀποσταλῶσι δὲ ταῖς χήραις τῶν ἀποθανόντων συλλυπητήριοι ἐπιστολαί. Ἡ πρότασις τοῦ προέδρου γίνεται δεκτή.

δ΄) Ὁ κ. Γ. Βεγλερῆς ἀναγινώσκει πραγματείαν ὑπὸ τὸν τίτλον «περὶ τῆς ἀγωγῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν κοινωνικὴν ἠθικήν». Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Κέπετζης συγχαίρει τῷ κ. Βεγλερῇ διὰ τὸ σπουδαῖον τοῦ ἀναγνώσματος καὶ ἐκφράζει τὴν ἐλπίδα, α΄) ὅπως τὰ τοιαῦτα ἀναγνώσματα γίνωνται συχνότερα ἐν τῷ συλλόγῳ ἅτε πραγματευόμενα περὶ ἀγωγῆς, ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται πάντοτε τὸ μεγαλεῖον παντὸς ἔθνους, καὶ β΄) ὅπως τὸ παρὸν ἀνάγνωσμα ὡς κοινωφελὲς ἀνακοινωθῇ τῷ δημοσίῳ καὶ διὰ τοῦ ἐγχωρίου τύπου.

Ὁ πρόεδρος συγχαρεὶς τῷ κ. Βεγλερῇ διὰ τὸ ἐπιστημονικώτατον καὶ ἐμβριθέστατον ἀνάγνωσμά του καὶ παρακαλέσας αὐτὸν νὰ συνεχίσῃ αὐτὸ ἐν ἑπομέναις συνεδριάσεσι λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΞΗ΄

(Τακτική)

τῆς 14 Ἰανουαρίου 1890.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ**.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α΄) ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τῆς ἐν Μακροχωρίῳ φιλεκπαιδευτικῆς ἀδελφότητος, προσκαλούσης τὸν σύλλογον ν' ἀντιπροσωπευθῇ κατὰ τὴν πανηγυρισθησομένην τὴν 30 δεκεμβρίου ἐπέτειον τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς ἑορτήν.

Τοῦ κ. Ν. Κωνσταντινίδου ἐξ Ἀλμαλῆ Μαλγάρων καὶ τοῦ κ. Γ. Παπαδοπούλου ἐντεῦθεν, ἀποστελλόντων συλλογὰς γλωσσικῆς ὕλης διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα.

Τῶν ἐφόρων τῶν ἐν Τραπεζοῦντι ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων, εὐχαριστούντων ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τῶν ἐκδόσεων τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης εἰς τὸ αὐτόθι ἑλληνικὸν φροντιστήριον.

Τῶν κκ. Λ. Γ. Πουλάκη ἐκ Κάτω Παναγιᾶς Κρήνης καὶ τῶν Κ. Γ. Κουρτίδου καὶ Γ. Κωνσταντινίδου ἐξ Ἀδριανουπόλεως, ἀποστελλόντων συλλογὰς γλωσσικῆς ὕλης διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα.

Τοῦ κ. Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως, ἐκ Πετρουπόλεως, ἀγγέλλοντος, ὅτι τὸ αὐτοκρατορικὸν πανεπιστήμιον τῆς Πετρουπόλεως πέμψει τῷ συλλόγῳ τὴν σειρὰν τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ ἐκ τόμων 20 καὶ κατὰ συνέπειαν συνιστῶντος, ὅπως καὶ ὁ σύλλογος πέμψῃ τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ πανεπιστημίου τοὺς ἐλλείποντας αὐτῷ τόμους τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Θ΄, πλὴν τοῦ ΙϚ΄, καὶ ἐφεξῆς.

Τῶν κκ. Σ. Μανασσείδου, ἐκ Χατζηγηρίου Κεσσάνης, καὶ Κ. Ν. Κανελλάκη, ἐκ Χίου, ἀποστελλόντων συλλογὰς γλωσσικῆς ὕλης διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα.

Τοῦ κ. Ι. Πανταζίδου, ἐξ Ἀθηνῶν, αἰτουμένου νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ξενοφῶντος διὰ τὴν Ζωγράφειον ἑλληνικὴν βιβλιοθήκην.

Τῆς Α. Ἐξ. τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου, εὐχαριστοῦντος θερμῶς τῷ συλλόγῳ διὰ τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ εὐχὰς ἐπὶ τῷ νέῳ ἔτει.

Τοῦ κ. Σ. Ι. Βουτυρᾶ, ἀγγέλλοντος, ὅτι παραιτεῖται τοῦ ποιῆσαι τὰς ἐν τῷ προγράμματι τῶν δημοσίων διαλέξεων παρ' αὐτοῦ ἐγγραφείσας δύο διαλέξεις.

Τοῦ Σεβ. μητροπολίτου Ἀμασείας κ. Ἀνθίμου, ἐξ Ἀμισοῦ, διαβιβάζοντος τῷ συλλόγῳ τὰς αἰτηθείσας καὶ παρ' αὐτοῦ πληροφορίας δι' ἐγκυκλίου ἀναφορικῶς τοῦ συσταθησομένου παρθεναγωγείου ἔν τινι κωμοπόλει ἢ χωρίῳ ἀλλογλώσσου ἐπαρχίας ἐπ' ὀνόματι τῆς ἀειμνήστου Εὐανθίας Μουρὰτ Θεοφιλίδου.

Τοῦ Σεβ. μητροπολίτου Καισαρείας κ. Ἰωάννου, διαβιβάζοντος τὰς αἰτηθείσας καὶ παρ' αὐτοῦ πληροφορίας ἀναφορικῶς τοῦ αὐτοῦ παρθεναγωγείου.

Τῆς κ. Ἰφιγενείας Ζαχαροπούλου, ὑποβαλλούσης πρὸς κρίσιν ἀντίτυπον μεταφράσεώς της ὑπὸ τὸν τίτλον «βιβλίον ἀναγνώσεως καὶ διδασκαλίας ὑπὸ G. Bruno».

Τῶν ἐν Λειψίᾳ τυπογράφων κκ. Bär und Hermann, ζητούντων τὴν συγκατάθεσιν τοῦ συλλόγου περὶ τῆς ἐν τῷ Αἰσχύλῳ ἐκτυπώσεως τῆς εἰκόνος τοῦ ποιητοῦ καὶ χάρτου τοπογραφικοῦ τῶν Θηβῶν.

Τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀποφαινομένης, ὅτι ἡ αἴτησις τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη ἅτε δικαία καὶ συνᾴδουσα τῷ προγράμματι τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης πρέπει νὰ γείνῃ ἀποδεκτή, ἀνατιθεμένης αὐτῷ τῆς μετὰ τοῦ ἐν Ἰέννῃ τυπογράφου κ. Pohle διαπραγματεύσεως περὶ τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ Β΄ τόμου τοῦ Εὐριπίδου.

β΄) Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ·

1) ὅτι αἱ γλωσσικαὶ συλλογαὶ τῶν κ. Ν. Κωνσταντινίδου, Γ. Παπαδοπούλου, Λ. Γ. Πουλάκη, Κ. Ι. Κουρτίδου καὶ Ι. Κωνσταντινίδου, Σ. Μανασσείδου καὶ Κ. Ν. Κανελλάκη, ὡς καὶ αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ κ. Πανταζίδου καὶ τῶν ἐν Λειψίᾳ τυπογράφων κ. Bär und Hermann παραπέμπονται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ·

2) προτείνει καὶ ὁ σύλλογος ἀποδέχεται, ἵνα σταλῇ τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ πανεπιστημίου Πετρουπόλεως ἡ σειρὰ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου ἀπὸ τοῦ Θ΄ τόμου πλὴν τοῦ ΙϚ΄·

3) ὅπως αἱ ἐπιστολαὶ τῶν μητροπολιτῶν Καισαρείας καὶ Ἀμασείας καὶ ἡ τῆς κ. Ἰφιγενείας Ζαχαροπούλου μετὰ τοῦ ἐπισυνημμένου αὐτῇ βιβλίου παραπεμφθῶσι τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

γ΄) Ὁ πρόεδρος ἀνακοινοῖ τῷ συλλόγῳ τοὺς ὅρους, καθ' οὓς ὁ κ. Α. Φωτιάδης τῇ συνεννοήσει τοῦ προεδρείου διδάξει δωρεὰν ἐν τῷ συλλόγῳ τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν. Οἱ ὅροι οὗτοι ἔχουσιν ὧδε :

1) Ἡ διδασκαλία γενήσεται δωρεὰν δὶς τῆς ἑβδομάδος νυκτός.

2) Οἱ διδαχθησόμενοι ἔσονται μαθηταὶ ἢ ἀκροαταί.

3) Ἡ διδασκαλία ἔσται ἐλευθέρα παντὶ τῷ βουλομένῳ ἄνευ διακρίσεως.

4) Ὁ κ. Φωτιάδης δικαιοῦται προσλαβεῖν διὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ βοηθὸν κατ' ἐκλογήν του καὶ ὑπ' εὐθύνην του.

5) Τὸ προεδρεῖον δικαιοῦται νὰ ἐπιβλέπῃ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν κατὰ τὰς ὥρας τῆς διδασκαλίας.

6) Τὰ διδασκόμενα βιβλία δέον νὰ ὦσιν ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας ἐγκεκριμένων.

Ἅπαντες οἱ ὑπὸ τοῦ προεδρείου προταθέντες οὗτοι ὅροι μετὰ μικρὰν συζήτησιν γίνονται δεκτοί.

δ') Ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι τὸ προεδρεῖον πρὸς κάλυψιν τοῦ ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ ἐνεστῶτος συλλογικοῦ ἔτους παρουσιαζομένου ἐλλείμματος ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ θεατρικὴν ὑπὲρ τοῦ συλλόγου παράστασιν, ὑποβάλλει δὲ τῷ συλλόγῳ πρὸς ἐπιψήφισιν τὴν ἀπόφασιν ταύτην. Ὁ κ. Leval ἐρωτήσας, ποῖον εἶναι τὸ ἐφετεινὸν ἔλλειμμα καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ προέδρου ἀπάντησιν, ὅτι τοῦτο ἀνέρχεται εἰς 108—110 λίρας ὀθωμ. λέγει, ὅτι προτιμᾷ συναυλίαν ἀντὶ τῆς παραστάσεως, καὶ διότι ἡ συναυλία γινομένη ὑπὸ ἐρασιτεχνῶν ἢ ἐξ ἐπαγγέλματος μουσικῶν ἐν τῷ συλλόγῳ ἤθελε στοιχίσει ὀλιγώτερον τῆς παραστάσεως καὶ διότι συνᾴδει περισσότερον πρὸς τὸν ἠθικὸν τοῦ συλλόγου σκοπόν. Ὁ κ. Λιμαράκης προτείνει τὴν κατάρτισιν ἐπιτροπῆς, ἥτις νὰ συσκεφθῇ μετὰ τοῦ προεδρείου καὶ προβῇ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν. Τοῦ προέδρου παρατηρήσαντος, ὅτι τὸ προεδρεῖον ἐσκέφθη ἤδη περὶ πάντων τούτων καὶ ὅτι συνέστησεν εἰδικὴν περὶ τούτου ἐπιτροπὴν καὶ ἀπεφάσισε κατὰ προτίμησιν τὴν θεατρικὴν παράστασιν, διότι καὶ πέρυσι γενομένη ἐποίησε καλὴν ἐντύπωσιν, ὁ κ. Λιμαράκης ἀποσύρει τὴν περὶ εἰδικῆς ἐπιτροπῆς πρότασίν του, ὁ δὲ σύλλογος ἀποδέχεται τὴν περὶ θεατρικῆς παραστάσεως πρότασιν τοῦ προεδρείου.

ε') Γίνεται δεκτὴ πρότασις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς περὶ ἐκδόσεως τοῦ Β' τόμου τοῦ Εὐριπίδου.

ϛ') Ἀγγέλλεται τὸ β' καὶ ψηφοφορηθεὶς γίνεται δεκτὸς ὡς τακτικὸν τοῦ συλλόγου μέλος ὁ κ. Σ. Τελλόγλους, τραπεζίτης.

ζ') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει μετὰ λύπης τὸν θάνατον τοῦ Γεωργίου Βαφειάδου, δημοσιογράφου καὶ μέλους τοῦ συλλόγου, ἐπὶ πολλὰ ἔτη παρασχόντος τὴν συνδρομήν του τῷ συλλόγῳ καὶ ἄλλως καὶ ὡς ὢν ἐκ τῶν συντακτῶν τοῦ «Νεολόγου» προτείνει δὲ νὰ ἐκφρασθῇ ἐπὶ τούτῳ ἡ λύπη τοῦ συλλόγου ἐν τοῖς πρακτικοῖς καὶ νὰ ἀποσταλῇ συλλυπητήριος ἐπιστολὴ τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ μεταστάντος, ὅπερ καὶ γίνεται δεκτόν.

η') Ὁ κ. Α. Χρηστίδης, ἰατρός, ἀναγινώσκει πραγματείαν του ἐπιγραφομένην: «νοσολογικὴ καὶ κοινωνικὴ σημασία τοῦ λοιμοῦ τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ ἰατρὸς κ. Κ. Μακρῆς λαβὼν τὸν λόγον λέγει, ὅτι ὁ ἀγορητής ἐστιν ἄξιος πολλῶν καὶ θερμῶν συγχαρητηρίων, ἅτε μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας περιγράψας τά τε νοσολογικὰ συμπτώματα τοῦ λοιμοῦ καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ προελθόντα πολιτικὰ ἀποτελέσματα. Ἡμεῖς, λέγει, ἐσμὲν εὐτυχεῖς, καθότι ἐν τῇ παρούσῃ ἐποχῇ τὰ ἐπιδημικὰ νοσήματα ἐμελετήθησαν καλῶς, περιωρίσθησαν, ἡ δὲ τέχνη τοῦ Ἀσκληπιοῦ τὰ ἐνίκησεν. Ἡ ἐξήγησις τοῦ λοιμοῦ, ἣν ἀποδέχεται ὁ κ. Ἀν. Χρηστίδης, ὅτι δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς εὐφλογία, μοὶ φαίνεται πιθανωτάτη, ἀλλ', ὡς παρετήρησεν ὁ ἀγορητής, τὰ συμπτώματα τοῦ λοιμοῦ τούτου δὲν ἀνήκουσιν ἅπαντα τῇ εὐφλογίᾳ, διότι ἓν ἐξ αὐτῶν, τὸ καὶ σπουδαιότερον, τὰ παρατηρηθέντα ἕλκη τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος, δὲν ἀνήκει τῇ εὐφλογίᾳ· ἐπίσης δὲ καὶ ἡ ἀκράτητος δίψα δὲν παρατηρεῖται ἐν τῇ εὐφλογίᾳ. Ἡ διὰ τῆς τροφῆς ἐξήγησις τῶν ἐκτάκτων τούτων συμπτωμάτων, ἣν ἀποδέχεται καὶ προτείνει ὁ ἀγορητής, μοὶ φαίνεται λίαν πιθανή. Ἀλλὰ καὶ ἄλλη τις ὑπόθεσις εἶναι δυνατή, ὅτι δηλ. ὁ ἐν λόγῳ λοιμὸς ἦν εὐφλογία μετὰ δυσεντερίας, ἐν τῇ τελευταίᾳ δὲ ταύτῃ παρατηρεῖται ἡ δίψα μεγίστη, ἡ διάρροια καὶ ἡ ἀπόπτωσις τῶν ἄκρων. Δὲν γνωρίζω ἱστορικῶς, ἂν αἱ δύο αὗται νόσοι συνυπῆρξάν ποτε, οὐχ ἧττον ἐπιστημονικῶς εἶναι δυνατὸν δύο μολυσματικαὶ νόσοι νὰ συνυπάρξωσι, διὸ καὶ ποιοῦμαι τὴν ὑπόθεσιν ταύτην.

Ὁ ἰατρὸς κ. Λογοθέτης συγχαίρων τῷ κ. Χρηστίδῃ ἐπὶ τῷ ἀναγνώσματί του παρατηρεῖ, ὅτι ὁ ἀγορητὴς δυσκόλως θὰ ἐξήγει τὸν λοιμὸν τῶν Ἀθηνῶν, ἂν δὲν παρελάμβανεν ὡς ἐπίκουρον καὶ τὴν ἐρεσιβώδη ὄλυραν· ἀλλ' ἂν τὸ νόσημα τοῦτο ἦν ἡ εὐφλογία, ὁ ἀκριβὴς

Θουκυδίδης δὲν θὰ παρέλειπε νὰ ποιήσῃ μνείαν τῆς δυσμορφίας, ἣν συνεπάγει ἡ νόσος αὕτη. Ὁ κ. Λογοθέτης φρονεῖ ὡς πιθανόν, ὅτι ὁ ἐν λόγῳ λοιμὸς ἦν ὁ ἐξανθηματικὸς τύφος, ὅστις τὸ πρῶτον τότε θὰ ἐνεφανίσθη ἐν Ἀθήναις, καὶ ὅστις οὐ μόνον παρουσιάζει ὅλα τὰ περιγραφόμενα συμπτώματα, ἐκτὸς τῆς ἀποπτώσεως τῶν ἄκρων, ἀλλὰ παράγει καὶ γάγγραιναν· οὕτω δὲ παραδεχόμενοι τὴν ὑπόθεσιν ταύτην τοῦ ἐξανθηματικοῦ τύφου δὲν ἔχομεν ἀνάγκην τῆς μακρᾶς δηλητηριάσεως, ἣν ὑπέθεσεν ὁ ἀγορητής.

Ὁ ἰατρὸς κ. Λιμαράκης εὐχαριστεῖ τῷ κ. Χρηστίδῃ, διότι αὐτῷ ὀφείλεται ἡ ἐγκαινίασις παρ' ἡμῖν νέων μελετῶν περὶ τῆς ἀρχαίας ἰατρικῆς, ἐνῷ οἱ πλεῖστοι ἐμελέτων τὴν ἀρχαιότητα καὶ αὐτὰ τὰ ἰατρικὰ αὐτῆς συγγράμματα μόνον ὑπὸ φιλολογικὴν ἔποψιν. Ἂν δὲ καὶ ἄλλοι ἐμιμοῦντο τὸν κ. Χρηστίδην, μέγα φῶς θὰ διεχέετο εἰς τὴν ἐπιστήμην ταύτην. Τὰ παρὰ τοῦ Θουκυδίδου ἀναφερόμενα συμπτώματα τοῦ λοιμοῦ εὑρίσκομεν σχεδὸν ὅλα εἰς πολλὰ ἐπιδημικὰ νοσήματα. Τὰ νοσήματα ταῦτα ἔχουσι πολλὰ συμπτώματα κοινά, πολλὰ δὲ ἀνήκουσιν εἰδικῶς εἰς τοῦτο ἢ εἰς ἐκεῖνο τὸ ἐπιδημικὸν νόσημα. Τὰ κοινὰ εἰς αὐτὰ συμπτώματά εἰσι βήξ, θάλπος, πυρετὸς καὶ ἄλλα, ὡς τοῦτο γινώσκομεν καὶ ἐκ τοῦ δαγγείου. Τὸ ζήτημα λοιπὸν εἶναι τώρα, ἂν ἐκ τῶν εἰδικῶν συμπτωμάτων τῶν ἐπιδημικῶν νόσων δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν τὸν ἐν λόγῳ λοιμὸν εἰς σημερινήν τινα νόσον. Ὑπάρχουσι πρῶτον ἐν αὐτῷ φαινόμενα τοῦ δέρματος, ἤτοι ἑλκώσεις, φλύκταιναι, ἐρυθρότης, ἅτινα ἐλλείπουσιν εἰς πλεῖστα νοσήματα· ἔμετοι χολώδεις, ἀθυμία, δίψα, ὑπάρχουσι σήμερον σχεδὸν εἰς ὅλα τὰ ἐπιδημικὰ νοσήματα· ἡ παρατηρουμένη δίψα ἔφερε τοὺς ἀσθενεῖς εἰς τὰ φρέατα, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι μᾶλλον αὐτοκτονία, ἥτις ἀπαντᾷ εἰς τὸν ἐξανθηματικὸν τύφον καὶ τὴν πανώλην. Μένει τὸ ζήτημα τῆς ἀποπτώσεως τῶν ἄκρων· λέγεται, ὅτι τὰ ἄκρα τῶν ἀσθενῶν ἐγαγγραινοῦντο καὶ ἔπιπτον· ἀλλὰ καὶ σήμερον ἡ γάγγραινα τῶν ἄκρων ὑπάρχει ἐν τῷ τυφοειδεῖ πυρετῷ, σπανιώτατα δὲ ἐν τῷ δαγγείῳ· ἄλλο δὲ νόσημα, ἐν ᾧ ἀπαντᾷ ἡ γάγγραινα, εἶναι καὶ ἡ πανώλης. Ὅλα λοιπὸν τὰ συμπτώματα τὰ περιγραφόμενα ὑπὸ τοῦ Θουκιδίδου ἀπαντῶσιν εἰς τὰς σημερινὰς νόσους, ὁ δὲ Θουκυδίδης ἐποιήσατο περιγραφὴν ὡς ἱστορικὸς καὶ οὐχὶ ὡς ἰατρός. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ καταφύγωμεν εἰς τὴν τροφὴν τῶν Ἀθηναίων, ὅπως ἐξηγήσωμεν τὴν νόσον· ὅτι δὲ ἡ νόσος δὲν προῆλθεν ἐκ τῆς τροφῆς, φαίνεται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ὁ λοιμὸς ἀνεφάνη ἐν Ἀθήναις πρὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Σπαρτιατῶν, παρεισαχθεὶς ἐκ τῆς Λήμνου, ἔνθα προϋπῆρχεν. Δὲν παραδέχομαι, ὅτι ὁ λοιμὸς οὗτος ἦν ἡ εὐφλογία, διότι ἡ εὐφλογία διαρκοῦσα 4-8 ἡμέρας φέρει πρῶτον ἐμπύωσιν, ἔπειτα πυρετὸν καὶ ἄλλας παθήσεις, σπανίως ὅμως ἐν αὐτῇ παρουσιάζεται γάγγραινα καὶ διάρροια· ὥστε ὁ λοιμὸς οὗτος δὲν ὁμοιάζει τῇ εὐφλογίᾳ.

Δὲν παραδέχομαι τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Μακρῆ γενομένην ὑπόθεσιν, ὅτι ὑπῆρχε δυσεντερία μετ' εὐφλογίας, διότι ἡ δυσεντερία ὑπάρχει εἰς πολλὰς νόσους. Ὅθεν τούτων ἀπορριφθέντων μένει ὁ ἐξανθηματικὸς τύφος καὶ ἡ πανώλης· πρὸς τὰ νοσήματα δὲ ταῦτα δύναται νὰ ὁμοιάσῃ ὁ περιγραφεὶς λοιμός. Ἐρυθρότης ὀφθαλμῶν, πυρετός, βήξ, παραληρήματα, ἀπόπτωσις ἄκρων καὶ γάγγραινα ὑπάρχουσι καὶ εἰς τὰ δύο ταῦτα νοσήματα. Περὶ δὲ τῶν ἐξανθημάτων λέγουσιν, ὅτι ὑπῆρχον φλύκταιναι καὶ ἑλκώσεις· ἀλλ' αἱ ἑλκώσεις συχνότερον ὑπάρχουσιν ἐν τῇ πανώλει. Ὁ Θουκυδίδης δὲ μᾶς ἀνέφερε μόνον τὴν ἐξοίδησιν τῶν λυμφατικῶν ἀδένων. Ἀφ' ἑτέρου αἱ ἐπιδημικαὶ νόσοι διακρίνονται ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν γεννῶνται καὶ προάγονται, ὡς ὁ δάγγειος καὶ ἡ ἰμφλουέντζα. Ὁ ἐξανθηματικὸς τύφος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἦτο τὸ νόσημα τοῦτο, διότι αὐτὸς γεννᾶται ἔσω, δηλαδὴ ἐντὸς πόλεως, ἐν ᾗ συνῆλθον πολλοὶ ἄνθρωποι, ἐνῷ ὁ Θουκυδίδης ῥητῶς λέγει, ὅτι τὸ νόσημα ἦλθεν ἔξωθεν· ὅθεν μετὰ βεβαιότητος λέγομεν, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ νόσημα ἦν αὐτὴ ἡ πανώλης.

Ὁ κ. Χρηστίδης εὐχαριστῶν τοὺς προλαλήσαντας διὰ τὰ πρὸς αὐτὸν συγχαρητήριά των παρατηρεῖ, ὅτι οἱ λαβόντες μέρος εἰς τὴν συζήτησιν κατέληξαν εἰς τρία διάφορα συμπεράσματα, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἐμμένει εἰς τὰς ἰδέας του. Ἄν, λέγει, παραδεχθῇ τις τὸν Θουκυδίδην ὡς τὸν φιλαληθέστατον ἱστορικόν, θὰ συνεπέραινεν, ὅτι τὸ νόσημα ἦν ἡ εὐφλογία, ἥτις ἦν τότε γνωστὴ ἐν τῇ Αἰθιοπίᾳ.

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ κ. Χρηστίδῃ διὰ τὸ σπουδαῖόν του ἀνάγνωσμα, οὗ τὴν σπουδαιότητα ἐπηύξησε καὶ ἡ ἐπελθοῦσα συζήτησις, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΞΘ'

(Τακτική)

τῆς 21 Ἰανουαρίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Γ. Μαργαριτίδου, ἐξ Ἀδριανουπόλεως, παρακαλοῦντος, ὅπως κοινοποιηθῇ αὐτῷ ἡ ἐξενεχθεῖσα παρὰ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς κρίσις ἐπὶ τοῦ πονήματος αὐτοῦ «ἐγχειρίδιον γεωργίας».

Τῆς χήρας Schliemann κ. Σοφίας, ἐξ Ἀθηνῶν, εὐχαριστούσης τῷ συλλόγῳ διὰ τὰ συλλυπητήρια αὐτοῦ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ συζύγου αὐτῆς.

Τοῦ κ. Ν. Γεωργιάδου, ἐκ Σηλυβρίας, πέμποντος γλωσσικὴν ὕλην διὰ τὸ Ζωγρ. διαγώνισμα.

Τοῦ κ. Μ. Γ. Δήμιτσα, ἐξ Ἀθηνῶν, αἰτουμένου, ὅπως ὁ σύλλογος διενεργήσῃ πρὸς εὕρεσιν τῆς ἀπαιτουμένης δαπάνης διὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ γ' τόμου τῶν «Μακεδονικῶν» αὐτοῦ, οὗτινος ἐσωκλείει τὸν τίτλον.

Τῆς Α. Ἐξ. τοῦ πρίγκιπος Ν. Μαυροκορδάτου, πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἀνακοινουμένου ἀντίγραφον τῆς πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸν ἀναφορᾶς τῆς πρυτανείας τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, δι' ἧς δηλοῦται, ὅτι παραιτεῖται χάριν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ συλλόγου τοῦ διὰ τῆς διαθήκης τοῦ ἀειμνήστου Βασιάδου δωρουμένου τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ πανεπιστημίου μέρους ἐκ τῶν βιβλίων τοῦ ἀειμνήστου.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι ἡ γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Ν. Γεωργιάδου παραπεμφθήσεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Προκειμένου δὲ περὶ τῶν βιβλίων, ἅτινα ὁ μακαρίτης Ἡρακλῆς Βασιάδης ἐδωρήσατο τῷ συλλόγῳ, ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι τοῦ διαθέτου δηλώσαντος, ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν βιβλίων του κληροδοτεῖ τῷ ἑλληνικῷ φιλολογικῷ συλλόγῳ, τὰ δὲ λοιπὰ τῷ ἐν Ἀθήναις ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ, τὸ πανεπιστήμιον διὰ τῆς Α. Ἐξ. τοῦ ἐνταῦθα πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀπήντησεν, ὅτι τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ ἐκ τοῦ κληροδοτήματος τούτου παραχωρεῖ τῷ ἑλληνικῷ φιλολογικῷ συλλόγῳ. Οὕτως ἁπάσης τῆς βιβλιοθήκης τοῦ μακαρίτου Βασιάδου μενούσης τῷ συλλόγῳ, τὸ προεδρεῖον προτείνει καὶ ὁ σύλλογος ἐπιψηφίζεται νὰ γραφῶσιν ἐπὶ τούτῳ εὐχαριστήρια τῷ τε ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ καὶ τῇ Α. Ἐξ. τῷ πρίγκιπι Ν. Μαυροκορδάτῳ.

γ') Ἀναγινώσκεται ἡ κρίσις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «ἐγχειρίδιον γεωργίας» πονήματος τοῦ κ. Γ. Μαργαριτίδου, ἡ δὲ κρίσις γίνεται δεκτή.

δ') Ὁ κ. Prétextat ἀναγινώσκει πραγματείαν του «περὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς ὀρθοδόξου εἰκονογραφίας».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Leval ἐξαίρων τὸ σπουδαῖον αὐτοῦ ποιεῖται μικράς τινας παρατηρήσεις. Δὲν παραδέχεται τὴν ἀναγέννησιν τῆς εἰκονογραφίας ὑπὸ τὸ μονοπώλιον καὶ τὴν προστασίαν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Τοιοῦτο μονοπώλιον οὐδέποτε εὐτυχῶς ὑπῆρξε, διότι ἄλλως θὰ κατέστρεφε τὴν βυζαντινὴν καλλιτεχνίαν. Τὸ κανονικὸν τοῦ μοναχοῦ Διονυσίου εἶναι ἐποχῆς παρηκμακυίας, καὶ ἑπομένως τὸ παράδειγμα τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν· ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς miniatures τῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων, αὗται ἔχουσι μεγίστην διαφορὰν ἀπὸ τὰς τοῦ Καχριὲ-τζαμησί. Ἡ ἀρχαία καλλιτεχνία, προστίθησι, συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν πρόοδον καὶ προαγωγὴν τῆς βυζαντινῆς τέχνης, τοῦτο δὲ δεικνύουσι καὶ οἱ εἰκονομάχοι· ἡ βυζαντινὴ καλλιτεχνία εἶναι μέχρι τινὸς βαθμοῦ καλλιτεχνία naturaliste· εἰκών τις μάλιστα ἐν τῷ Καχριὲ-δζαμησὴ εἶναι τὰ μάλιστα naturaliste. Εἰς τὰ χρώματα τῆς καλλιτεχνίας ταύτης παρατηρεῖται πρωτοτυπία τις. Τὰς εἰκόνας ὅμως τοῦ ἁγίου Ὄρους δὲν δυνάμεθα νὰ λάβωμεν ὡς βάσιν, καθότι οἱ μοναχοὶ τὰς ἀναβάφουσι κατὰ πᾶσαν 5θετηρίδα. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν βιβλιογραφίαν περὶ τῆς τέχνης ταύτης ὑπάρχουσι βιβλία, ὧν οὐκ ἐποιήσατο μνείαν ὁ ἀγορεύσας.

Ὁ κ. Prétextat ἀπαντῶν λέγει, ὅτι τὰ τοῦ Θεοῦ δέον ἵνα ἀποδιδῶμεν τῷ Θεῷ. Ἡ ὀρθοδοξία ἐδημιούργησε τὴν εἰκονογραφίαν, αὐτὴ καὶ δικαιοῦται νὰ τὴν ἀναγεννήσῃ. Ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία κατέχει πάντα τὰ κειμήλια, ἐξ οὗ καὶ μόνη δύναται νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἀναγέννησιν ταύτην. Ὡς πρὸς τὸν naturalisme, οὗτος εὑρίσκεται ἐν ἑκάστῃ εἰκόνι ἐν τῇ εἰκονογραφίᾳ τῇ ἱερᾷ, διδοὺς δὲ μόνον ζωὴν εἰς τὴν ὕλην τίθεται ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ. Ἡ νεοελ-

λινική καλλιτεχνία εἶναι ἀνάμικτος μετὰ τῆς λατινικῆς.

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ κ. Prétextat, διότι καὶ ἄλλοτε εἶχεν ἐπιληφθῆ τοῦ ζητήματος τούτου, παρατηρεῖ, ὅτι ὁ ἀγορητὴς ἐξέθηκε διὰ ζωηρῶν χρωμάτων τὰς σχέσεις τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὴν τέχνην, ἐπιδειξάμενος καλλιτεχνικὴν ἀκρίβειαν καὶ ἐκκλησιαστικὸν αἴσθημα. Οἱ παρεστῶτες, λέγει, ἠκούσαμεν μετὰ μεγίστης προσοχῆς τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Prétextat, ὅστις ἀφίκετο ἐνταῦθα ἐκ χώρας λίαν ἡμῖν προσφιλοῦς, ὅπως ἐπιδοθῇ εἰς καλλιτεχνικὰς μελέτας· αἱ ἐργασίαι του ἀμείβονται διὰ τῆς μεγάλης προσοχῆς, ἣν ὁ σύλλογος καὶ τὸ δημόσιον διδῶσιν εἰς τὰ ἀναγνώσματά του καὶ διὰ τῆς παρουσίας τῆς Α. Ἐξ. τοῦ κ. Nelidoff, πρεσβευτοῦ τῆς Ῥωσσίας, καὶ τοῦ ἐπιτετραμμένου τῆς Γαλλίας, πρὸς οὓς διὰ τοῦ προέδρου ὁ σύλλογος ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας του.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΟ'

(Τακτική)

τῆς 28 Ἰανουαρίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Μὴ ὑπαρχόντων πρακτικῶν ὡς ἀσθενοῦντος τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως, α') ἀνακοινοῦται τῷ συλλόγῳ ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ σεβασμιωτάτου μητροπολίτου Πισσιδείας, διαβιβάζοντος τῷ συλλόγῳ τὰς αἰτηθείσας καὶ παρ' αὐτοῦ πληροφορίας δι' ἐγκυκλίου ἀναφορικῶς τοῦ συσταθησομένου παρθεναγωγείου ἔν τινι κωμοπόλει ἢ χωρίῳ ἀλλογλώσσου ἐπαρχίας ἐπ' ὀνόματι τῆς μακαρίτιδος Εὐανθίας Μουρὰτ Θεοφιλίδου.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, αἰτουμένης τὴν ἔκδοσιν ἐντάλματος ἐκ λ. τ. 2 1/2 ἐπ' ὀνόματι τοῦ γραμματέως αὐτῆς κ. Ξ. Σιδεροπούλου διὰ φωτογραφήματα τεσσάρων ἀπόψεων ἀρχαίου βυζαντινοῦ οἰκοδομήματος κειμένου ἐν τῇ Πόλει κατὰ τὸ Γεδὶκ πασσᾶ.

Τοῦ ἐφόρου τῆς ἐν Ἀθήναις ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, παρακαλοῦντος, ὅπως ὁ σύλλογος ἀποστείλῃ πρὸς μὲν τὴν ἐθνικὴν βιβλιοθήκην πλήρη καὶ διπλῆν, εἰ δυνατόν, τὴν σειρὰν πάντων τῶν δημοσιεύσεών του, πρὸς αὐτὸν δὲ τὰς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1887.

Τοῦ κ. Θ. Βεγλερῆ, ἐντεῦθεν, πέμποντος ἀντίγραφον τοῦ ἀναγνώσματος αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «ἡ ἀγωγὴ ἐν σχέσει πρὸς τὴν κοινωνικὴν ἠθικήν» καὶ δωρουμένου ἀντίτυπον τῆς ἐναισίμου διατριβῆς αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, ἐκ Πρεβέζης, ἀγγέλλοντος τὴν προσεχῆ ἀποστολὴν πραγματείας του «περὶ Νικοπόλεως καὶ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς» καὶ ὑποβάλλοντος πρὸς γνωμοδότησιν ἀντίγραφον ἐπιγραφῆς εὑρεθείσης ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος 1) παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ τοῦ μητροπολίτου Πισσιδείας παραπέμπεται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ, ἡ δὲ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ μετὰ τῆς ἐπισυνημμένης αὐτῇ ἀνεκδότου ἐπιγραφῆς·

2) προτείνει, ὅπως ἀποσταλῶσι τῇ ἐν Ἀθήναις ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον ἐκ τῶν περιοδικῶν τοῦ συλλόγου, ἐπίσης δὲ καὶ τῷ ἐφόρῳ τῆς ἐν λόγῳ βιβλιοθήκης ὡς ἀντεπιστέλλοντι μέλει τὰ ἀντίτυπα τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ·

3) περὶ τῆς διδασκαλικῆς ἀδελφότητος προκειμένου, τὸ προεδρεῖον λαβὸν γνῶσιν τοῦ κανονισμοῦ αὐτῆς, ὃν εὗρεν ὀρθόν, προτείνει καὶ ὁ σύλλογος ἀποδέχεται, ὅπως ἡ ἀδελφότης αὕτη συνέρχηται ἐκτάκτως ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ συλλόγου διὰ τὴν ἑορτήν της. Ἡ δὲ πρότασις τοῦ κ. Ἀνδρεάδου, ὅπως ἐφαρμοσθῇ τῇ ἀδελφότητι ταύτῃ ὅ,τι ἐγένετο καὶ διὰ τὴν ἀδελφότητα τῶν Τηνίων «ὁ Εὐαγγελισμός» ἀπορρίπτεται.

γ') Ὁ κ. Leval καταθέτει εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ συλλόγου φύλλα τῆς ἐφημερίδος Stamboul, ἐν οἷς περιέχεται ἅπαν τὸ τελευταῖον ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Prétextat, καὶ ἐρωτᾷ, ἂν ὁ κύριος οὗτος ἔλαβε τὴν πρὸς δημοσίευσιν τοῦ ἀναγνώσματος ἀπαιτουμένην ἄδειαν τοῦ συλλόγου.

Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ, ὅτι τῆς δημοσιεύσεως γενομένης ἄνευ προηγουμένης ἀδείας τοῦ συλλόγου, τὸ ἐν λόγῳ ἀνάγνωσμα κατὰ τὸν κανονισμὸν ἀποκλείεται τῆς ἐν τῷ περιοδικῷ δημοσιεύσεως. Τοῦ κ. Χρυσαφίδου ἐκφράσαντος τὴν ἰδέαν, ὅτι καλὸν θὰ ἦτο, ἂν ἐλαμβάνετο ἄλλο τι μέτρον περὶ τῶν τοιούτων δημοσιεύσεων, ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι τοιαύτη ἐστὶν ἡ ῥητὴ

διάταξις τοῦ κανονισμοῦ, ἀλλ' ὅτι ἕκαστον μέλος δύναται νὰ ποιήσῃ πρότασίν τινα περὶ τούτου.

δ') Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ ψηφοφορούμενοι γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη τοῦ συλλόγου οἱ κ. Κλεόβουλος Κοκκολᾶτος, διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς, καὶ Εὐάγγελος Μανδανάκης, ἔμπορος ἐν Ραιδεστῷ.

ε') Ὁ κ. Κ. Χρυσαφίδης ἀναγινώσκει πραγματείαν του «περὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν θεάτρου».

Μετά τινα συζήτησιν ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΟΑ'

(Τακτική)

τῆς 4 Φεβρουαρίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ.

ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῶν συνεδριάσεων τῆς 21 καὶ 28 ἰανουαρίου α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ σεβ. μητροπολίτου Φιλαδελφείας, διαβιβάζοντος τῷ συλλόγῳ τὰς αἰτηθείσας καὶ παρ' αὐτοῦ πληροφορίας ἀναφορικῶς τοῦ συσταθησομένου παρθεναγωγείου ἔν τινι κωμοπόλει ἢ χωρίῳ ἀλλογλώσσου ἐπαρχίας ἐπ' ὀνόματι τῆς μακαρίτιδος Εὐανθίας Μουρὰτ Θεοφιλίδου.

Τοῦ Σεβ. μητροπολίτου Νεοκαισαρείας κ. Κωνσταντίου, ἀπαντῶντος εἰς τὴν περὶ συστάσεως παρθεναγωγείου ἐγκύκλιον τοῦ συλλόγου.

Τοῦ Σεβ. μητροπολίτου Κολωνίας κ. Δωροθέου, περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως.

Τοῦ κ. Ν. Φωτιάδου, ἀγγέλλοντος, ὅτι διὰ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς του δὲν δύναται νὰ κάμῃ τὴν διὰ τὴν προσεχῆ κυριακὴν ὁρισθεῖσαν διάλεξιν αὐτοῦ καὶ ἐξαιτουμένου ἐπὶ τούτῳ συγγνώμην.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ προεδρεύων παρατηρεῖ, ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ τῶν μητροπολιτῶν Νεοκαισαρείας, Κολωνίας καὶ Φιλαδελφείας παραπέμπονται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

γ') Προτάσει τοῦ προεδρείου, ψηφίζεται ἔκτακτος πίστωσις ἐκ φρ. 190 διὰ τὴν χαρτοσήμανσιν τῆς ἐκθέσεως τῆς ἀπογραφῆς τῶν βιβλίων τοῦ μακαρίτου Βασιάδου.

δ') Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ ψηφοφορηθέντες γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μὲν μέλη τοῦ συλλόγου οἱ κ. Στ. Ναρλῆς, ἰατρός, Ἀθ. Ἀποστολίδης, δικηγόρος, καὶ Ἀντ. Ζωγράφος, ἔμπορος, ὡς ἀντεπιστέλλοντα δὲ οἱ κ. Ἀμφιανὸς Λεβετιέφ, καθηγητὴς ἐν τῷ ἐν Χαρκόβῳ πανεπιστημίῳ, καὶ Ν. Κρασνοσέλτσγεφ, καθηγητὴς ἐν τῷ ἐν Ὀδησσῷ πανεπιστημίῳ.

ε') Ὁ κ. A. Leval ἀναγινώσκει πραγματείαν του «περὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει τεμένους Καχριέ».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Mordtmann, ἰατρός, συγχαίρων τῷ ἀγορητῇ, ὅτι ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ δημοσίου διὰ τοῦ σπουδαίου ἀναγνώσματός του ἐπὶ τοῦ Καχριὲ-δζαμησή, παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ συνεχίσῃ τὴν μελέτην του ταύτην ἐξετάζων τὴν σχέσιν, ἥτις δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ τεμένους τούτου καὶ τῶν τοιχογραφιῶν τῆς ἰταλικῆς ἢ λατινικῆς σχολῆς. Προστίθησι δ', ὅτι ἡ παραβολὴ αὕτη εἶναι ἀξία μεγίστης προσοχῆς, καθότι ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν τοιχογραφιῶν, ἃς κατέλιπεν ἡμῖν ἡ βυζαντινὴ τέχνη, μόναι αἱ τοῦ τεμένους τούτου διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν. Παρετηρήθησαν μὲν καὶ ἐν τῷ Σουλοῦ-μοναστὴρ τοιχογραφίαι τινὲς βυζαντινῆς τέχνης τοῦ ΙϚ' αἰῶνος, ἀλλὰ τὸ μοναστήριον τοῦτο ἐκάη κατόπιν.

Ὁ κ. Leval ἀπαντῶν λέγει, ὅτι παρεπιδημῶν πρό τινων ἐτῶν ἐν Παρισίοις εἶχε δείξει φωτογραφίας τινὰς τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ τεμένους Καχριὲ εἰς τὸν εἰδικὴν περὶ τῶν τοιχογραφιῶν μάθησιν κεκτημένον κ. Muntz καὶ ἐζήτησε τὴν γνώμην του, ἂν ὑπάρχει καὶ ποία τις ἐστὶν ἡ μεταξὺ τῶν τοιχογραφιῶν τῆς ἰταλικῆς σχολῆς καὶ τοῦ Καχριὲ-δζαμησὴ σχέσις· ὅτι δ' ὁ κύριος οὗτος εὐηρεστήθη νὰ ἀπαντήσῃ, ὅτι τὰς μὲν τοιχογραφίας τῆς ἰταλικῆς σχολῆς καλῶς γινώσκει, τὰ ἔργα ὅμως τοῦ τεμένους τούτου οὐδόλως ἐμελέτησε καὶ ἐπεφυλάσσετο νὰ ἐγκύψῃ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ἐν πιθανῷ ταξειδίῳ του εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. Leval παρατηρεῖ, ὅτι τὰς μὲν τοιχογραφίας τοῦ τεμένους τούτου ἐμελέτησεν ἐπὶ 6 ὅλα ἔτη καὶ καλῶς γινώσκει, μὴ γνωρίζων ὅμως τὰς τοιχογραφίας τῆς ἰταλικῆς σχολῆς ἐπιφυλάσσεται τὴν περὶ ἀμφοτέρων σύγκρισιν εἰς περίστασιν, καθ' ἣν ἤθελε μεταβῇ εἰς Ἰταλίαν.

Ὁ προεδρεύων εὐχαριστήσας τῷ κ. Leval διὰ τὸ σπουδαῖόν του ἀνάγνωσμα, ὡς καὶ τοῖς ἐξοχ. πρεσβευταῖς Ἑλλάδος καὶ Γαλλίας, εὐαρεστηθεῖσι τιμῆσαι τὴν συνεδρίασιν διὰ τῆς παρουσίας αὐτῶν, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΟΒ´

(Τακτική)

τῆς 11 Φεβρουαρίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως, α´) ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τῶν ἐφόρων τῆς σχολῆς Δομοὺζ-δερέ, αἰτουμένων τὴν σειρὰν τῶν δαπάνῃ τοῦ κ. Σ. Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντων γεωγραφικῶν χαρτῶν ὑπὸ Kiepert.

Τοῦ σεβασμ. μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Ἰωακείμ, αἰτουμένου τὴν σειρὰν τῶν εἰκόνων τῆς παλαιᾶς καὶ καινῆς διαθήκης διὰ τὸ ἀρτισύστατον νηπιαγωγεῖον τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ χωρίου Πασσᾶ-κιοΐ.

Τῆς πρυτανείας τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, ἀγγελλούσης, ὅτι ἐψηφίσατο ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ συλλόγου ἔκτακτον πίστωσιν ἐκ χιλίων δραχμῶν (δρ. 1000).

Τῆς ἐνταῦθα ἑλληνοκαθολικῆς ἀδελφότητος «Συμπνοίας», αἰτουμένης τὴν παραχώρησιν τῆς αἰθούσης τοῦ συλλόγου κατὰ τὴν 23 μαρτίου διὰ μουσικὴν συναυλίαν ὑπὲρ αὐτῆς.

Τοῦ σεβασμιωτάτου μητροπολίτου Ἀμασείας κ. Ἀνθίμου, διαβιβάζοντος αἴτησιν τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος Ἀμασείας ἀναφορικῶς τοῦ συσταθησομένου ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ παρθεναγωγείου ἐπ' ὀνόματι τῆς μακαρίτιδος Εὐανθίας Μουρὰτ Θεοφιλίδου.

β´) Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ἀποφασίζονται τὰ ἑξῆς:

1) ὅπως γένηται δεκτὴ ἡ αἴτησις τῆς ἑλληνοκαθολικῆς ἀδελφότητος «Συμπνοίας», ἵνα τελέσῃ μουσικὴν συναυλίαν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ συλλόγου τὴν 23 μαρτίου·

2) ὅπως γένηται δεκτὴ ἡ αἴτησις τοῦ σεβασμιωτάτου μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Ἰωακεὶμ περὶ δωρεᾶς τῆς σειρᾶς τῶν εἰκόνων τῆς παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης τῷ ἀρτισυστάτῳ νηπιαγωγείῳ τοῦ χωρίου Πασσᾶ-κιοΐ· ἐπειδὴ ὅμως ὁ σύλλογος δὲν ἔχει τοιαύτας, χορηγεῖται ἔκτακτος πίστωσις δύο λιρῶν πρὸς ἀγορὰν καὶ ἀποστολὴν αὐτῶν·

3) ὁμοίως ἡ αἴτησις τῶν ἐφόρων τῆς σχολῆς Δομοὺζ-δερὲ περὶ δωρεᾶς τῆς σειρᾶς τῶν δαπάνῃ τοῦ φιλομούσου κ. Σ. Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντων γεωγραφικῶν χαρτῶν ὑπὸ Kiepert·

4) ὅπως ἡ ἐπιστολὴ τῆς ὀρθοδόξου κοινότητος Ἀμασείας παραπεμφθῇ τῇ ἐκπαιδευτικῇ τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῇ.

γ´) Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει πραγματείαν τοῦ γυμνασιάρχου Ἀδριανουπόλεως κ. Μ. Παρανίκα ἐπιγραφομένην «ἀνάλυσις τῆς δ´ ᾠδῆς τῶν πυθίων τοῦ Πινδάρου».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ πρόεδρος ἐκφράζει τῷ κ. Μ. Παρανίκᾳ τὰς εὐχαριστίας τοῦ συλλόγου προστιθείς, ὅτι ἐν τῷ μέσῳ τοσούτων ἀσχολιῶν του δὲν λησμονεῖ τὸν σύλλογον, ἀλλ' ἀποστέλλει αὐτῷ ἀναγνώσματα τὰ μάλα ἐνδιαφέροντα· δηλοῖ δέ, ὅτι τὸ γραφεῖον θέλει σπεύσει νὰ ἀναγγείλῃ τῷ κ. Μ. Παρανίκᾳ, ὅτι ἀνεγνώσθη ἡ πραγματεία αὐτοῦ.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΟΓ´

(Τακτική)

τῆς 18 Φεβρουαρίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α´) ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἰατροῦ κ. Α. Χρηστίδου, ἐντεῦθεν, δωρουμένου τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ συλλόγου τὸ δίτομον σύγγραμμα «ἡ νῆσος Ῥόδος».

Τοῦ ταμίου τοῦ ἐν Καΐρῳ ἑλληνικοῦ ἐπικουρικοῦ συλλόγου, πέμποντος ἐπιταγὴν ἐκ Λ. ὀθωμ. 30 ἐπὶ τῆς ἐνταῦθα αὐτοκρατορικῆς ὀθωμανικῆς τραπέζης ὡς ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν τοῦ ἐπικουρικοῦ συλλόγου τῇ ἑλληνικῇ σχολῇ Ὀθριτσάνης.

Τῶν δημογερόντων τῆς ἐπαρχίας Κολωνίας, παρακαλούντων τὸν σύλλογον, ὅπως ἱδρυθῇ ἐν Νικοπόλει τὸ ἐκ τῶν τόκων τοῦ κληροδοτήμα-

τος τῆς μακαρίτιδος Εὐανθίας Μουρὰτ Θεοφιλίδου συντηρηθησόμενον παρθεναγωγεῖον.

Τῆς ἐν Γαλατᾷ ἀρτισυστάτου διδασκαλικῆς ἀδελφότητος, εὐχαριστούσης ἐπὶ τῇ παραχωρήσει τῆς αἰθούσης τοῦ συλλόγου, ὅπως τελῇ ἐν αὐτῇ τὰς συνεδριάσεις της καὶ ἐκφραζούσης τὴν λύπην αὐτῆς ἐπὶ τῷ ὅτι συγκατηριθμήθη μετὰ τῶν σωματείων ἄλλης φύσεως καίτοι αὐτὸν τὸν σκοπὸν τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου ἐμμέσως ἐξυπηρετοῦσα.

β') Ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι, καθὰ ἀνηγγέλθη, ὁ κ. Ἀναστάσιος Χρηστίδης, ἰατρός, ἐπρόκειτο νὰ ἀναγνώσῃ πραγματείαν του «περὶ ὑγιεινῆς», ἀλλ' ὅτι, ἐπειδὴ δὲν παρίστανται ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ ἀρκετὰ μέλη τοῦ συλλόγου καὶ ἰδίως ἰατροί, προτείνει διὰ τοῦ προεδρείου, ὅπως ἀναβληθῇ ἡ ἀνάγνωσις τῆς πραγματείας του εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν. Ἡ περὶ ἀναβολῆς αὐτη πρότασις γίνεται δεκτὴ καὶ οὕτω λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΟΔ'

(Τακτική)

τῆς 25 Φεβρουαρίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐξ. πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. Ν. Μαυροκορδάτου, ἀνακοινουμένου ἀντίγραφον ἐγγράφου τῆς πρυτανείας τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, δι' οὗ γνωστοποιεῖται τῇ Α. Ε., ὅτι ἡ ἀκαδημιακὴ σύγκλητος ἀπέτυχεν ὑποστηρίξασα τὴν πρὸς τὸν σύλλογον χορηγίαν μείζονος ποσοῦ τοῦ ἐκ χιλίων χαρτίνων δραχμῶν ψηφισθέντος καὶ ὅτι αἱ δραχ. αὗται ἀποτελοῦσι φρ. χρ. 785.

Τοῦ κ. Ἐπαμ. Μαυρομμάτη, γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα, διαβιβάζοντος ἀντίγραφον ἰδιωτικῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς τοῦ κ. ἐφόρου τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, δι' ἧς καθίστησιν αὐτὸν ἀντιπρόσωπόν του πρὸς παραλαβὴν τῶν δωρηθεισῶν τῇ ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ δημοσιεύσεων τοῦ συλλόγου ἐν διπλοῖς ἀντιτύποις.

Τοῦ κ. Α. Πηνιατώρου, ἐντεῦθεν, δωρουμένου διάφορα βιβλία.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας οὐδεμιᾶς ὑπαρχούσης παρατηρήσεως, ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει, ὅτι τελεσθήσεται μνημόσυνον ἐπέτειον ὑπὲρ τῆς μακαρίας ψυχῆς τοῦ Ἡρακλέους Βασιάδου ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν Εἰσοδίων τοῦ Πέραν τῇ προσεχεῖ κυριακῇ, 3 μαρτίου, ὅτι παραστήσεται ἐν σώματι τὸ προεδρεῖον ἐν τῇ τελετῇ ταύτῃ, καὶ ὅτι παρακαλεῖ καὶ τὰ μέλη τοῦ συλλόγου, ὅπως ἀθρόα συνελθόντα συνενώσωσι τὰς δεήσεις των ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ μακαρίτου.

γ') Ὁ ἰατρὸς κ. Ἀναστάσιος Χρηστίδης ἀναγινώσκει πραγματείαν του ἐπιγραφομένην «περὶ ὑγιείας, ὑγιεινῆς καὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς ἱστορικῶς καὶ κοινωνικῶς».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Χρυσαφίδης ποιεῖται πρότασιν, ὅπως τὸ συμπέρασμα τῆς ἀναγνωσθείσης πραγματείας δημοσιευθῇ διὰ τοῦ ἐγχωρίου τύπου, ἵνα γνωσθῇ οὕτω εἴς τε τοὺς ἰατροὺς καὶ ἐν γένει εἰς τὸ δημόσιον.

Ὁ κ. Leval προτείνει νὰ δημοσιευθῇ οὐ μόνον τὸ συμπέρασμα ἀλλὰ καὶ ἅπασα ἡ πραγματεία τοῦ κ. Χρηστίδου, διότι, λέγει, οὕτω τὸ δημόσιον δύναται νὰ ποερισθῇ ὠφέλειάν τινα.

Οἱ δὲ κ. Ἀχ. Χρηστίδης καὶ Ὀδ. Ἀνδρεάδης ἀποκρούουσι τὴν πρότασιν, ἥτις τεθεῖσα εἰς ψηφοφορίαν ἀπορρίπτεται.

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ ἰατρῷ κ. Χρηστίδῃ διὰ τὸ κοινωφελὲς αὐτοῦ ἀνάγνωσμα, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΟΕ'

(Τακτική)

τῆς 11 Μαρτίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ἀνδρέου Συγγροῦ, ἐξ Ἀθηνῶν, ἐκφράζοντος εὐχαριστίας ἐπὶ τοῖς ἐκδηλωθεῖσι πρὸς αὐτὸν φιλικωτάτοις αἰσθή-

μασιν ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἐν δυσὶν αὐτοῦ ἐπιστολαῖς.

Τοῦ σεβ. μητροπολίτου Χαλκηδόνος, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τῆς σειρᾶς τῶν εἰκόνων τῆς π. καὶ καινῆς διαθήκης τῷ νηπιαγωγείῳ Πασσᾶ-κιόϊ.

Τοῦ κ. Τ. Δ. Παλλαλίδου, ἐντεῦθεν, δωρουμένου, ἐντολῇ τοῦ κ. Θ. Δομίνου, ἐκδότου τοῦ περιοδικοῦ «ὁ Νέος Πυθαγόρας», τὰ φυλλάδια τῶν μηνῶν ἰανουαρίου καὶ φεβρουαρίου καὶ δηλοῦντος, ὅτι ἐξακολουθήσει πέμπων εἰς τὴν λῆξιν ἑκάστου μηνὸς καὶ τὰ λοιπὰ πρὸς ἐξακολούθησιν.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, συναποστελλούσης τὰς παρ' αὐτῇ καὶ διὰ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ παραρτήματος τοῦ ΙΘ' τόμου δημοσιευθησομένας πραγματείας, δηλούσης, ὅτι ἡ τοῦ κ. A. Mordtmann, ἰατροῦ, κατετέθη ἤδη εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ συλλόγου καὶ συνιστώσης ἐπειγόντως τὴν ὑπὸ τοῦ γραφείου περισυλλογὴν τῶν παρὰ τοῖς λοιποῖς μέλεσι τῆς ἐπιτροπῆς εὑρισκομένων πραγματειῶν.

Τῆς ἐν Ὑψωμαθείοις ὑπὲρ τῶν ἀπόρων μαθητῶν ἀδελφότητος «Ἀρωγοῦ», παρακαλούσης, ὅπως ὁ σύλλογος ἀποστείλῃ τὸν ἐκφωνήσοντα τὸν πανηγυρικὸν ῥήτορα κατὰ τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἑορτήν, γενησομένην τὴν 17 τοῦ παρόντος μηνός. Ἐπισυνάπτεται ἰδιαιτέρα πρόσκλησις διὰ τὴν ἑορτήν.

Τοῦ ἐξ. πρεσβευτοῦ τῆς Ἱσπανίας ἐνταῦθα κ. A. A. Ruata, προσκαλοῦντος τὸν σύλλογον ἐξ ὀνόματος τῆς ἱσπανικῆς κυβερνήσεως, ὅπως συμμετάσχῃ τῆς πανηγυρισθησομένης ἐν Μαδρίτῃ 400ετηρίδος ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος προτείνει :·

1) ὅπως παραχωρηθῇ τῇ ἀδελφότητι «Συμπνοίᾳ» ἡ αἴθουσα τοῦ συλλόγου τὴν 6 προσεχοῦς ἀπριλίου, ἀντὶ τῆς πρότερον ὁρισθείσης ἡμέρας·

2) ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τῆς Α. Ἐξ. τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ἱσπανίας, δι' ἧς προσκαλεῖται ὁ σύλλογος, ὅπως ἀντιπροσωπευθῇ ἐν τῇ ἐν Μαδρίτῃ ἑορτασθησομένῃ 400ετηρίδι τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς, ὁ πρόεδρος προτείνει, ὅπως ἀναβληθῇ τὸ ζήτημα, ἕως οὗ μελετηθῇ καλῶς καὶ δυνηθῇ οὕτω τὸ προεδρεῖον νὰ ὑποβάλῃ τὰ δέοντα τῷ συλλόγῳ.

Ἀμφότεραι αἱ προτάσεις τοῦ προέδρου γίνονται δεκταὶ ὑπὸ τοῦ συλλόγου.

γ') Ἀγγέλλονται τὸ β' καὶ διὰ ψηφοφορίας γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη τοῦ συλλόγου ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Σταυρουπόλεως κ. Γεννάδιος καὶ ὁ κ. Φραγκούλης Μαυρογορδᾶτος, ἀρχιτέκτων.

δ') Ὁ κ. Θ. Βεγλερῆς ἀναγινώσκει πραγματείαν ἐπιγραφομένην «ποία ἡ ἔννοια τοῦ δικαίου ὑπὸ κοινωνιολογικὴν ἔποψιν».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Σάββας Ἀποστόλογλους εὐχαριστεῖ τῷ ἀγορητῇ διὰ τὴν ὡραίαν πνευματικὴν τροφήν, ἣν παρέσχε διὰ τῆς πραγματείας, ἀλλ' ἡ τροφὴ αὕτη, λέγει, δύσπεπτός ἐστι τοῖς πολλοῖς, διότι τὸ ζήτημα ἐξητάσθη ὑπὸ καθαρῶς φιλοσοφικὴν ἔποψιν· ζητεῖ δὲ τὴν ἄδειαν νὰ κάμῃ τὰς ἑξῆς δύο παρατηρήσεις· 1) κατὰ τὸν ἀγορητήν, ἡ ἔννοια τοῦ δικαίου ἐξεδηλώθη ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἡ κοινωνία ἤρξατο μορφουμένη· ἀλλ' αὐτὸς τοὐναντίον φρονεῖ, ὅτι τὸ δίκαιον εἶναι ἀπόρροια τῆς θεότητος, καὶ ὅτι εἶναι ἀΐδιον ὅπως καὶ ὁ Θεός· 2) ὁ ἀγορητὴς ἀναγνωρίζει τὰ αὐτὰ δικαιώματα καὶ εἰς τὰς γυναῖκας· περὶ τούτου, λέγει, δὲν ἔχει τὸ αὐτὸ φρόνημα νομίζων, ὅτι αἱ γυναῖκες δὲν πρέπει νὰ ἔχωσι τὰ αὐτὰ δικαιώματα μὲ τοὺς ἄνδρας· τὰ τῶν γυναικῶν δικαιώματα ὥρισεν αὐτὴ ἡ φύσις, ὡς ἄριστα ὥρισεν αὐτὰ καὶ ἡ θρησκεία.

Εἰς ταῦτα ἀπαντῶν ὁ κ. Βεγλερῆς ἀναγινώσκει σχετικήν τινα περικοπὴν τῆς πραγματείας του, εἰς ἣν προστίθησι καὶ τινας προφορικὰς ἐξηγήσεις πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς ἰδέας του.

Ὁ κ. Κέπετζης διαμαρτύρεται ἐν ὀνόματι ὅλων τῶν νομοθεσιῶν τῆς Εὐρώπης κατὰ τῆς ἰδέας τοῦ κ. Βεγλερῆ, ὅτι αἱ νομοθεσίαι τυραννικῶς πρὸς τὴν γυναῖκα φερόμεναι παρέχουσιν αὐτῇ ὀλιγώτερα δικαιώματα. Τοὐναντίον, λέγει ὁ κ. Κέπετζης, ἡ ἔλλειψις δικαιωμάτων τινῶν παρὰ τῇ γυναικὶ προέρχεται ἐξ ἰδίας προστασίας πρὸς τὴν γυναῖκα, ὁ δὲ ἀποκλεισμὸς οὗτος ἐλαττοῦται ὁλονὲν ἐν Εὐρώπῃ· ἐκτὸς τῆς Σκανδιναυΐας ὅλα τὰ ἄλλα κράτη τῆς Εὐρώπης ἀναγνωρίζουσι τὰ αὐτὰ δικαιώματα εἰς τὰς μὴ ἐγγάμους καὶ ἐνηλίκους γυναῖκας, ὑπεροχὴ δέ τις παρατηρεῖται ἐν τῷ ἀνδρὶ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἔγγαμον γυναῖκα· τοῦτο δὲ προέρχεται ἐκ τῆς ἰδιότητος τοῦ ἀνδρὸς ὡς ἀρχηγοῦ τῆς οἰκογενείας.

Ὁ κ. Βεγλερῆς ἀπαντῶν λέγει, ὅτι ἡ παρατήρησις τοῦ κ. Κέπετζη ἔχει ἐντελῆ ὑπόστασιν, ἀλλὰ τὸ ζήτημα, λέγει, ἀφορᾷ εἰς ὅλα τὰ δικαιώματα τῆς γυναικός, εἰς τὴν ἀτομικότητα αὐτῆς, καὶ κατὰ τοῦτο εὑρίσκει αὐτὴν ὑποδεεστέραν τοῦ ἀνδρός.

Ἐπὶ τούτοις ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας ἐν ὀνόματι τοῦ συλλόγου τῷ κ. Βεγλερῇ διὰ τὸ σπουδαῖον ἀνάγνωσμά του, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ϠΟϚ΄

(Τακτική)

τῆς 18 Μαρτίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. **ΑΘ. ΠΗΝΙΑΤΩΡΟΥ.**

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀπόντος τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως, ἀναβάλλεται καὶ α΄) ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Βραΐλᾳ κ. Ν. Π. Κούππα, αἰτουμένου τὴν ἀποστολὴν τακτικοῦ πληρεξουσίου ἐγγράφου ληφθησομένου παρὰ τοῦ ἐνταῦθα αὐτοκρατορικοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ κληροδοτήματος τοῦ μακαρίτου Α. Σταματιάδου καὶ τὴν πληρωμὴν τῇ διευθύνσει τοῦ Νεολόγου τῶν ὑπ' αὐτοῦ δαπανηθέντων ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ διὰ λογαριασμὸν τοῦ συλλόγου 94 φράγκων.

Τῶν κκ. Bär und Hermann τυπογράφων ἐν Λειψίᾳ, ἀγγελλόντων, ὅτι ἡ ἐκτύπωσις τοῦ Α΄ τόμου τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Wecklein ἐκδιδομένου Αἰσχύλου ὑπερέβη ἤδη τὸ 18ον τυπογραφικὸν φύλλον, ζητούντων κατὰ τὸ 8ον ἄρθρον τοῦ συμβολαίου τὴν πληρωμὴν τῶν ἐκτετυπωμένων 18 φύλλων ὡς καὶ τῶν ἐξόδων τοῦ ἀγγείου τοῦ Δαρείου καὶ τῆς προτομῆς τοῦ ποιητοῦ καὶ ἐπισυναπτόντων ἅμα πάντα ταῦτα μετὰ τῆς σημειώσεως τῶν πρὸς αὐτοὺς ὀφειλομένων.

Τοῦ ἐν Σμύρνῃ Ἡρακλέους Παπαστεφάνου, ἀγγέλλοντος τὴν ἔκδοσιν τῆς ἱστορίας τῆς Ἐρυθραϊκῆς χερσονήσου καὶ ἐξαιτουμένου τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν τοῦ συλλόγου συνδρομήν, πέμποντος δ' ἅμα καὶ ἀγγελίαν τῆς ἐκδόσεως.

Τοῦ κ. Ι. Σιώτου, ἰατροῦ, ἀγγέλλοντος, ὅτι διὰ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς του ἀδυνατεῖ νὰ κάμῃ τὴν διάλεξίν του τῆς προσεχοῦς κυριακῆς καὶ ἐξαιτουμένου ἐπὶ τούτῳ συγγνώμην.

Τοῦ ἐν Σηλυβρίᾳ κ. Ν. Γεωργιάδου, ἀποστέλλοντος τῷ συλλόγῳ γλωσσικὴν ὕλην διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα.

Τοῦ ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Εἰδελβέργῃ πανεπιστημίου, ἀποστέλλοντος ἐγκύκλιον τοῦ περιοδικοῦ Neue Heidelbergische Jahrbücher καὶ ζητοῦντος τὰ ἐλλείποντα τεύχη τῶν δημοσιεύσεων τοῦ συλλόγου.

β΄) Ἀγγέλλεται τὸ β΄ καὶ γίνεται διὰ ψηφοφορίας δεκτὸς ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Ἰωάννης Ἐνωμοτάρχης, δικηγόρος.

γ΄) Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει πραγματείαν τοῦ ἐν Πρεβέζῃ κ. Χρήστου Παπαδοπούλου «περὶ τῶν ἐν Σιδῶνι ἀνασκαφῶν».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ προεδρεύων ἐπαινέσας τὸν κ. Χρ. Παπαδόπουλον, ὅτι οὐ παύεται ἀποστέλλων ἑκάστοτε τῷ συλλόγῳ σπουδαίας πραγματείας του λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ϠΟΖ΄

(Τακτική)

τῆς 1 Ἀπριλίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῶν δύο ἡγουμένων συνεδριάσεων α΄) ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ Σεβ. μητροπολίτου Ἀγκύρας, ἀπαντῶντος εἰς τὴν περὶ συστάσεως παρθεναγωγείου ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ ἐγκύκλιον τοῦ συλλόγου.

Τῶν εὐγενεστάτων δεσποινίδων Σοφίας Α. Βαλταζζῆ καὶ Χαρικλείας Ν. Μαυρογορδάτου, κοσμητριῶν τοῦ παρθεναγωγείου Θεραπείων, ἀγγελλουσῶν τὴν ἀπώλειαν ἐκ πυρκαϊᾶς τῆς δωρηθείσης ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῷ παρθεναγωγείῳ σειρᾶς τῶν γεωγραφικῶν πινάκων Kiepert καὶ ἐκφραζουσῶν τὴν ἐλπίδα, ὅτι ὁ σύλλογος μεριμνήσει ν' ἀποστείλῃ τῇ σχολῇ ἑτέραν εἰς ἀντικατάστασιν τῆς απολεσθείσης σειρᾶς.

Τοῦ κ. Χρ. Παππαδοπούλου ἐκ Πρεβέζης, ἀποστέλλοντος πραγματείαν του ὑπὸ τὸν τίτλον «μελέτη ἐπὶ τῆς θρησκείας τῶν ἀρχαίων Κυπρίων».

Τοῦ Σεβ. μητροπολίτου Σισανίου, προέδρου τῆς τὸ πατριαρχικὸν τυπογραφεῖον διευθυνούσης ἐπιτροπῆς, παρακαλοῦντος τὸν σύλ-

λογον ἐξ ὀνόματος τῆς ἐπιτροπῆς, ὅπως πᾶσαι αἱ τυπογραφικαὶ ἐργασίαι παραγγέλλωνται ἐφεξῆς, εἰ δυνατόν, ἐν τῷ πατριαρχιακῷ τυπογραφείῳ ἐπὶ ἐκπτώσει 10 °/₀ τῶν τιμῶν τῶν ἄλλων τυπογραφείων.

Τοῦ ἐν Ἀλατσάτοις συλλόγου *Ἐρυθραίας*, αἰτουμένου τὴν ὑλικὴν τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου συνδρομὴν ὑπὲρ τῶν ἀνοικοδομουμένων δημοτικῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς κοινότητος καὶ ἀποστέλλοντος 50 ἀντίτυπα ἐκκλήσεων πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ ὁμογενεῖς, ὅπως ὁ σύλλογος διαθέσῃ αὐτὰ κατὰ βούλησιν.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας προτάσει τοῦ προεδρείου ὁ σύλλογος ἀποδέχεται 1) ὅπως ἀποσταλῶσι ταῖς εὐγενεστάταις δεσποινίσι Σοφίᾳ Α. Βαλτατζῇ καὶ Χαρικλείᾳ Ν. Μαυρογορδάτου ἕτερα ἀντίτυπα τῶν δαπάνῃ τοῦ κ. Σ. Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντων χαρτῶν, καθότι τὰ ἤδη ἀποσταλέντα αὐταῖς ἀπετεφρώθησαν ἐν τῇ πυρκαϊᾷ τῇ ἐπισυμβάσῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ Βαλτατζῆ.

2) Ὅπως αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ μητροπολίτου Ἀγκύρας καὶ τοῦ ἐν Ἀλατσάτοις συλλόγου «Ἐρυθραίας» παραπεμφθῶσι τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

3) Ὅπως ἡ ἐπιστολὴ τοῦ προέδρου τῆς διευθυνούσης τὸ πατριαρχικὸν τυπογραφεῖον ἐπιτροπῆς Σεβ. μητροπολίτου Σισανίου κ. Ἀθανασίου παραπεμφθῇ τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ.

γ') Ὁ κ. μαρκήσιος Carlotti ἀναγινώσκει γαλλιστὶ πραγματείαν του ἐπιγραφομένην «περὶ Ἡροδότου».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ πρόεδρος λέγει, ὅτι ὁ σύλλογος ἤκουσε μετὰ πολλοῦ τοῦ ἐνδιαφέροντος τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Carlotti καὶ δι' αὐτοῦ θερμῶς εὐχαριστεῖ τῷ ἀγορητῇ καθὼς καὶ πᾶσι τοῖς ἔξοχον κατέχουσι θέσιν, οἵτινες εὐηρεστήθησαν παραστῆναι ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ τοῦ συλλόγου· ἰδιάζοντα δ' εὐχαριστήρια ἀπονέμει τῇ εὐγενεστάτῃ συζύγῳ τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ἀγγλίας, ὅστις καταριθμεῖται μεταξὺ τῶν ἐπιτίμων μελῶν τοῦ συλλόγου.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΟΗ'

(Τακτική)

τῆς 8 Ἀπριλίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ἰωακεὶμ Βαλαβάνη, ἐντεῦθεν, πέμποντος διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα γλωσσικὴν ὕλην τῆς πατρίδος του Ἀραβανίου.

Τῶν ΣΣ. μητροπολιτῶν Νεοκαισαρείας καὶ Χαλδείας, ἀπαντώντων εἰς τὴν περὶ συστάσεως παρθεναγωγείου ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ ἐγκύκλιον τοῦ συλλόγου.

Τοῦ φιλογενεστάτου κ. Στ. Ζαφειροπούλου ἐκ Μασσαλίας, ἀποστέλλοντος πέντε ἀντίτυπα τοῦ χάρτου τῆς Βουλγαρίας πρὸς συμπλήρωσιν τῶν προαποσταλέντων ἐλλιπῶν πέντε γεωγραφικῶν χαρτῶν τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

Τοῦ πρυτάνεως τοῦ πανεπιστημίου Montpellier, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν τῷ συλλόγῳ διὰ τοῦ ἐν Παρισίοις ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως

1) Ἀντιτύπου συλλογῆς ἐγγράφων τοῦ πανεπιστημίου.

2) Μεταλλίου πρὸς ἀνάμνησιν τῶν ἐπὶ τῇ 600ετηρίδι ἑορτῶν, καὶ

3) ἀντιτύπου τῶν ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς πρακτικῶν τοῦ πανεπιστημίου.

Τοῦ ἐνταῦθα ἑλληνικοῦ συλλόγου «Ἑρμοῦ», αἰτουμένου τὴν παραχώρησιν τῆς αἰθούσης τοῦ συλλόγου τῇ κυριακῇ τοῦ Θωμᾶ πρὸς τέλεσιν ἐν αὐτῇ μουσικῆς ἑσπερίδος χάριν τῶν οἰκογενειῶν τῶν μελῶν αὐτοῦ.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ

1) ὅτι ἡ μὲν γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Ι. Βαλαβάνη παραπέμπεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ, αἱ δὲ ἐπιστολαὶ τῶν μητροπολιτῶν Νεοκαισαρείας καὶ Χαλδαίας τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ·

2) προτείνει καὶ ὁ σύλλογος ἀποδέχεται, ὅπως παραχωρηθῇ τῷ συλλόγῳ «Ἑρμῇ» ἡ αἴθουσα τοῦ συλλόγου διὰ τὴν μουσικὴν ἑσπερίδα τὴν ἑσπέραν τῆς κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ.

γ΄) Ἀγγέλλεται τὸ β΄ καὶ ψηφοφορηθεὶς γίνεται δεκτὸς ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Pinéyro y Vilavicencio.

δ΄) Ὁ κ. Pinéyro y Vilavicencio ἀναγινώσκει γαλλιστὶ πραγματείαν του ἐπιγραφομένην «ἡ Ἀνατολὴ καὶ ἡ ἐν Μαδρίτῃ ἔκθεσις τοῦ 1892».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Leval παρατηρεῖ, ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ ἐπιφέρῃ κρίσεις ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος, καθότι τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ οὐδόλως ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸν τίτλον του, οὐχ ἧττον ποιεῖται ἐπιφύλαξίν τινα ὡς πρὸς τὴν ἰδέαν, ὅτι ὁ χριστιανισμὸς προϋπῆρχεν ἐν Ἀμερικῇ πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως αὐτῆς ὑπὸ Χριστοφόρου Κολόμβου διὰ τὸν λόγον, ὅτι ὁ σταυρὸς προϋπῆρχεν ἐν Ἀμερικῇ. Ὁ σταυρός, λέγει, ὑπῆρχε παρὰ τοῖς Ἑβραίοις πρὸ τοῦ χριστιανισμοῦ. Ταῦτα λέγων ὁ κ. Leval ὑποδεικνύει συγγράμματά τινα σχετικά, ὧν μνείαν δὲν ἐποίησεν ὁ ἀγορητής.

Ἀπαντῶν ὁ ἀγορητὴς λέγει, ὅτι τὴν ἰδέαν του περὶ προϋπάρξεως τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν Ἀμερικῇ δὲν ἐστήριξεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ μόνου ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πολλῶν ἄλλων δεδομένων, ἰδίᾳ δὲ τῶν περὶ Pithalkoal παραδόσεων· ἐπιπροστίθησι δέ, ὅτι τὰ ὑπ' αὐτοῦ ῥηθέντα εἰσὶ σύνοψις τῶν ὑπὸ Μεξικανοῦ συγγραφέως λεχθέντων.

Ὁ κ. Χρυσαφίδης ὁμολογεῖ μὲν καὶ οὗτος, ὅτι εἶναι ἀπαρασκεύαστος πρὸς συζήτησιν, διότι ὁ τίτλος τοῦ ἀναγνώσματος δὲν συνᾴδει πρὸς τὸ περιεχόμενον· παραδέχεται δὲ ἐν μέρει, ὅτι ὁ χριστιανισμὸς ὑπῆρχεν ἐν Ἀμερικῇ πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως αὐτῆς, ἀλλά, λέγει, ὅτι ὁ κ. Leval ἔσφαλε δοὺς προσοχὴν ὡς πρὸς τοῦτο μόνον εἰς τὰ περὶ σταυροῦ λεχθέντα παρὰ τοῦ ἀγορητοῦ· ἔχει ὅμως καὶ ἐν μέρει δίκαιον ὁ κ. Leval, διότι ὁ ῥήτωρ δὲν ἀνέπτυξε τὸ μέρος τοῦτο ὡς τὸ κύριον ζήτημα· ὁ κ. Χρυσαφίδης λέγει, ὅτι ἡ Ἀμερικὴ κατῳκήθη πρὸ τῆς ἀνακαλύψεώς της ὑπὸ ἀσιατικῶν λαῶν, ὅπως ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν· φρονεῖται, λέγει, ὅτι λαοὶ ἐξ Ἰνδικῆς γινώσκοντες τὸν χριστιανισμόν, ἐκδιωχθέντες ἐκεῖθεν κατὰ τὸν ΙΑ΄, ΙΒ΄ καὶ ΙΓ΄ αἰῶνα μετέβησαν εἰς Ἀμερικήν.

ε΄) Ὁ πρόεδρος εὐχαριστῶν ἐκ μέρους τοῦ συλλόγου τῷ πρεσβευτῇ τῆς Ἰσπανίας διὰ τὴν πρόσκλησιν εἰς τὴν ἐν Μαδρίτῃ γενησομένην ἔκθεσιν ὁμολογεῖ, ὅτι τὸ ἔργον τοῦ συλλόγου εὐκολύνεται ἐκ τῆς ἐμβριθοῦς καὶ καλλιτεχνικῆς πραγματείας, ἣν ἀνέγνω ὁ κ. Pinéyro y Vilavicencio. Εὐχαριστῶν δὲ τῷ ἀγορητῇ διὰ τὸ ἀνάγνωσμά του λέγει, ὅτι εἶναι ἄξιον μεγάλης προσοχῆς οὐ μόνον διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ ἀξίαν, ἀλλὰ καὶ διότι τοιοῦτον ἔργον ἀσφαλίζει τῷ συλλόγῳ οὐκ ὀλίγας πολυτίμους συμπαθείας.

Τέλος ἐκφράζει τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ συλλόγου τῷ ἐξοχωτάτῳ πρεσβευτῇ τῆς Γαλλίας εὐαρεστηθέντι παραστῆναι ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ καὶ παρασχόντι οὕτω μεγίστην τῷ συλλόγῳ ἐνθάρρυνσιν. Ἐπίσης ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας τοῦ συλλόγου τῇ εὐγενεστάτῃ συζύγῳ τοῦ ἐξοχωτάτου πρεσβευτοῦ τῆς Ἀγγλίας.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΘΘ΄

(Ἔκτακτος)

τῆς 14 Ἀπριλίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως α΄) ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Βοστώνῃ τῆς Ἀμερικῆς ἀρτισυστάτου ἑλληνικοῦ συλλόγου *Πλάτωνος*, ἀγγέλλοντος τὴν σύστασιν αὐτοῦ καὶ ἐξαιτουμένου τὴν ἀποστολὴν διδακτικῶν τινων βιβλίων καὶ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου.

Τῆς ἐνταῦθα ἑλληνοκαθολικῆς ἀδελφότητος *Συμπνοίας*, εὐχαριστούσης ἐπὶ τῇ παραχωρήσει τῆς αἰθούσης τοῦ συλλόγου τῇ ἑσπέρᾳ τοῦ σαββάτου 6/18 ἀπριλίου πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπὲρ αὐτῆς δοθείσης μουσικῆς συναυλίας.

β΄) Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος προτείνει, ὅπως τῷ ἐν Βοστώνῃ τῆς Ἀμερικῆς ἑλληνικῷ συλλόγῳ αἰτησαμένῳ ἀποσταλῶσιν οἱ τόμοι τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου, ὅπερ καὶ ἀποδέχεται ὁ σύλλογος. Ὡσαύτως ἀποδέχεται ὁ σύλλογος καὶ τὴν πρότασιν τοῦ προέδρου, ὅπως παραχωρηθῇ ἡ μεγάλη τοῦ συλλόγου αἴθουσα τῇ ἑλληνοκαθολικῇ ἀδελφότητι «Συμπνοίᾳ».

γ΄) Ὁ μὲν πρόεδρος τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἀντιπρόεδρος κ. Χρ. Χατζηχρήστου ἀναγινώσκει τὴν περὶ δημοσίων διαλέξεων ἐν τῷ συλλόγῳ ἔκθεσίν του, ὁ δὲ γενικὸς

γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν περὶ ἀλληλογραφίας καὶ προσφορῶν ἐτησίαν ἔκθεσίν του, ὁ δὲ ειδικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν περὶ τῶν πεπραγμένων τῶν κοσμητόρων καὶ τοῦ συλλόγου ἐν ταῖς συνεδριάσεσιν αὐτοῦ, ὁ δὲ βιβλιοφύλαξ ἀναγινώσκει ἔκθεσιν περὶ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ συλλόγου καὶ ἐπιψηφίζεται ἡ παρ' αὐτοῦ αἴτησις τοῦ ποσοῦ λ. τ. 4,92 ὑπὲρ τῆς βιβλιοθήκης πρὸς συμπλήρωσιν τῶν γενομένων ἐτησίων δαπανῶν ἐν αὐτῇ.

δ') Ὁ ταμίας ἀναγινώσκει τὴν ἐτησίαν αὐτοῦ ἔκθεσιν ἔχουσαν ὧδε·

«*Κύριοι*.

Κατ' ἐντολὴν τοῦ ἡμετέρου προέδρου ἐξοχωτάτου Κ. Καλλιάδη βέη καὶ κατὰ καθῆκον ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ἐπιβαλλόμενόν μοι, λαμβάνω τὴν τιμὴν καὶ ἐφέτος νὰ ὑποβάλω ὑμῖν τὴν ἔκθεσιν τῆς διαχειρίσεως τοῦ ταμείου τοῦ ἡμετέρου συλλόγου.

Τῆς ἐκθέσεώς μου ἄρχομαι ἀπὸ τῶν ἐκτάκτων συνδρομῶν, ἐν αἷς πρώτην θέσιν κατέχει τὸ ἐν Ἀθήναις ἐθνικὸν πανεπιστήμιον, ὅπερ ἐν δυσὶ δόσεσιν ἀπέστειλεν ἡμῖν φρ. 2,431, τὰ ὁποῖα παρήγαγον λ. Τ. 105.26. Ὁ σύλλογος ἐπίσης ὁμολογεῖ χάριτας καὶ εὐγνωμοσύνην εἰς τοὺς ἑξῆς μεγατίμους δωρητάς:

Ἡ Α. Ε. ὁ πρίγκηψ Γ. Μαυροκορδᾶτος προσήνεγκε φρ. 1500 δι' ἀγορὰν μικροσκοπίου καὶ ἠλεκτρικῆς συσκευῆς πρὸς χρῆσιν τοῦ ἡμετέρου συλλόγου· ὁ ἐν Μασσαλίᾳ ἀξιότιμος κ. Στ. Ζαφειρόπουλος λ. Τ. 25· ὁ ἀξιότιμος κ. Ἀνδρέας Συγγρὸς λ. Τ. 20· ὁ σεβαστὸς ἡμῶν συμπολίτης καὶ ἑταῖρος κ. Δ. Ν. Ταμβάκος λ. Τ. 10. Διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἡμετέρου συλλόγου οἱ μὲν ἀξιότιμοι κ. Λ. Ζαρίφης καὶ Θ. Μαυρογορδᾶτος προσέφερον ἀνὰ λ. Τ. 10, οἱ δὲ ἀξιότιμοι κ. Α. Σπανδονῆς, Λ. Πασπαλλῆς, Ι. Ἰωαννίδης καὶ Α. Παντζίρης ὁμοῦ λ. Τ. 10, ἤτοι ἐν ὅλῳ λ. Τ. 30. Τὸ ὅλον τῶν ἐκτάκτων συνδρομῶν λ. Τ. 256.26. Λίαν δ' εὐχάριστον εἶναι, κύριοι, ὅτι αἱ ἔκτακτοι συνδρομαὶ ἐφέτος εἶναι ἀνώτεραι τοῦ διπλασίου ποσοῦ τῆς παρελθούσης χρήσεως.

Εἰσεπράχθησαν ἐκ τακτικῶν συνδρομῶν λ. Τ. 180.20, ἐξ ὧν λ. Τ. 77.20 ἐκ καθυστερουμένων συνδρομῶν καὶ λ. Τ. 103 ἐκ τῶν τοῦ τριακοστοῦ ἔτους. Ἡ μὴ ἔγκαιρος εἴσπραξις τῶν τακτικῶν συνδρομῶν τοῦ Λ' ἔτους καὶ τοῦ πεμπτημορίου προῆλθεν ἐκ τῆς τοῦ εἰσπράκτορός μας μακροχρονίου ἀσθενείας, ἥτις ἐπήνεγκε τὴν καθυστέρησιν τοὐλάχιστον 100 συνδρομῶν τοῦ Λ' ἔτους. Ἐκ δικαιώματος διπλωμάτων εἰσεπράξαμεν τὸ ὅλον λ. Τ. 45, ἤτοι λ. Τ. 9 ἐκ παρελθουσῶν χρήσεων καὶ λ. Τ. 36 ἐκ νέων μελῶν τοῦ συλλόγου. Τὸ ἐκ τῆς θεατρικῆς παραστάσεως καθαρὸν προϊὸν ὑπῆρξεν ἐφέτος πολὺ ἀνώτερον τοῦ περυσινοῦ, ἀνελθὸν εἰς λ. Τ. 144.62. Πρέπει δὲ νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἡ ἐπιτυχία αὕτη ὀφείλεται τῇ δραστηρίῳ καὶ ἀκαμάτῳ μερίμνῃ τοῦ ἡμετέρου προέδρου ἐξοχωτάτου Κ. Καλλιάδου βέη, ὅστις διὰ τῶν πολλῶν καὶ ὑψηλῶν σχέσεών του προσελκύει ὁσημέραι τὰς συμπαθείας καὶ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ σεβαστοῦ κοινοῦ ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου.

Καταλήγων, κύριοι, φέρω εἰς γνῶσιν ὑμῶν, ὅτι αἱ εἰσπράξεις τοῦ ἐνεστῶτος συλλογικοῦ ἔτους ἀνῆλθον εἰς λ. Τ. 636.08, αἱ δὲ δαπάναι εἰς λ. Τ. 554.59· ὥστε ἔχομεν εὐτυχῶς περίσσευμα ἐκ λ. Τ. 81.49. Εὔχομαι δὲ ἀπὸ καρδίας, ὅπως ὁ διάδοχός μου παρουσιάσῃ ὑμῖν περίσσευμα πολὺ ἀνώτερον τοῦ τῆς ληξάσης χρήσεως».

Πίναξ διαχειρίσεως τοῦ ταμείου τῆς χρήσεως 1890-1891 ἀπὸ 1ης μαΐου 1890 μέχρι τῆς 1ης ἀπριλίου 1891.

ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ			ΠΛΗΡΩΜΑΙ		
Ὑπόλ. χρήσεως 1889-90	Λ.Τ.	218.26	Εἰς διάφορα ἔξοδα	Λ.Τ.	42 62
Ἀπὸ ἔξοδα γραφείου	»	6	» ἔξοδα γραφείου	»	56 84
» συντακτικὴν ἐπιτροπὴν .	»	87.50	» φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν .	»	14.82
» Ζωγράφειον διαγώνισμα .	»	100	» μισθοδοσίας.	»	166.50
» Ὀδριτσάνην	»	30	» ἐκτάκτους πιστώσεις. . .	»	20.30
» βιβλιοθήκην	»	5	» συντακτικὴν ἐπιτροπὴν . .	»	154.07
» ἐκτάκτους συνδρομάς . .	»	256.26	» Ζωγράφειον διαγώνισμα. .	»	90
» θεατρικὴν παράστασιν. .	»	145	» πυρασφάλιστρα	»	12.92.50
» τακτικὰς συνδρομάς . .	»	180.20	» ἀρχαιολογικὴν ἐπιτροπὴν .	»	2.50
» διπλώματα	»	45	» ἀναγνωστήριον.	»	1.41
			» Ὀδριτσάνην	»	30.
			» βιβλιοθήκην.	»	33.30
			» ἐκτάκτους δαπάνας . . .	»	60
			» Ζωγράφειον βιβλιοθήκην .	»	1.18
			» θεατρικὴν παράστασιν . .	»	38
				Λ.Τ.	686.84 50
			Ὑπόλ. εἰς μετρητὰ ἐν τῷ ταμείῳ	»	299.75
	Λ.Τ.	986.59.50		Λ.Τ.	986.59.50
Ὑπόλοιπον εἰς νέον ὡς ἄντικρυ	Λ.Τ.	299.75			

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας πᾶσι τοῖς ἀναγνοῦσι λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΙΙ'

(Ἔκτακτος)

τῆς 17 Ἀπριλίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Μὴ ὑπαρχόντων ἑτοίμων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται τῷ συλλόγῳ ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ φιλογενεστάτου κ. Σ. Ζαφειροπούλου, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν τῶν αἰτηθέντων δώδεκα ἀντιτύπων τῶν δαπάνῃ αὐτοῦ ἐκδοθέντων γεωγραφικῶν πινάκων ὑπὸ Η. Kiepert.

Τῆς ἐνταῦθα ἀδελφότητος τῶν Ἀνδρίων «Ἀλληλοβοηθείας», αἰτουμένης τὴν παραχώρησιν τῆς αἰθούσης τοῦ συλλόγου τῇ κυριακῇ τοῦ Θωμᾶ κατὰ τὰς π. μ. ὥρας, ὅπως συνεδριάσῃ ἐν αὐτῇ.

Τοῦ κ. Σ. Σκουλούδη, ἐξ Ἀθηνῶν, αἰτουμένου ἐπὶ ἰδιαιτέρᾳ πληρωμῇ τὰ ἐλλείποντα αὐτῷ τεύχη τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου ΙΓ', ΙΖ' καὶ ΙΗ'.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συλλόγου, γνωστοποιούσης εἰς ἀπάντησιν, ὅτι ἡ ἔκθεσις τῶν αἰτησίων αὐτῆς ἐργασιῶν ἐστιν ἑτοίμη πρὸς ἀνάγνωσιν διὰ τὴν σημερινὴν ἔκτακτον συνεδρίασιν.

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ 1) ὅτι τὰ αἰτούμενα παρὰ τοῦ κ. Σκουλούδη περιοδικὰ δέον νὰ σταλῶσι, καθότι ὁ αἰτούμενος τυγχάνει μέλος τοῦ συλλόγου.

2) Περὶ τῆς αἰτήσεως τῆς ἀδελφότητος «Ἀλληλοβοηθείας» προκειμένου, ἐπειδὴ τὸ προεδρεῖον δὲν εἶδε τὸν κανονισμὸν τῆς ἀδελ-

φότητος ταύτης ὡς μὴ ἀποσταλέντα αὐτῷ, ἐπιφυλάσσεται νὰ προτείνῃ τὰ δέοντα, ἀφοῦ πρότερον λάβῃ γνῶσιν αὐτοῦ.

γ') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τῷ συλλόγῳ, ὅτι συνῳδὰ τῷ 23 ἄρθρῳ τοῦ κανονισμοῦ διεγράφησαν τοῦ μητρῴου τῶν μελῶν αὐτοῦ οἱ κκ. Ἀσλανίδης, Γιαβὲρ πασσᾶς Ε. Γ. Μελαγχροινός, Βεδρὸς Κουγιουμτζιὰν καὶ Γ. Μαργέλλος.

δ') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει μετὰ λύπης τὸν θάνατον τοῦ Κωνσταντίνου Παπαρρηγοπούλου, ἐπιτίμου μέλους τοῦ συλλόγου, καὶ προτείνει ὁ δὲ σύλλογος ἀποδέχεται, ἵνα ἐκφρασθῇ ἐν τοῖς πρακτικοῖς ἡ λύπη τοῦ συλλόγου, ἀποσταλῇ δὲ συλλυπητήριον γράμμα τῷ ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ.

ε') Ὁ κ. Κ. Περδικίδης, εἰσηγητὴς τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν ἐτησίαν ἔκθεσιν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἔχουσαν ὧδε.

«*Κύριοι*.

Τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιτροπὴν ἀπετέλεσαν κατὰ τὸ παρὸν συλλογικὸν ἔτος ὑμετέρᾳ ψήφῳ οἱ κκ. Βεγλερῆς Γ., Γεδεὼν Μ., Calvert J., Curtis Ch. G., Κούππας Π. Δ., Long A., Μανσούρωφ Π., Millingen Al. van. Mordtmann A. ἰατρός, Περδικίδης Κ., Prétextat, Σαλτέλης Θ., Σιδερόπουλος Ξ. Α. καὶ Σμύρνωφ Α. Ἐξ αὐτῶν ἐθρήνησεν ἡ ἐπιτροπὴ τὸν ἀπρόοπτον θάνατον τοῦ Π. Δ. Κούππα, ἐξαιρέτου συνεργάτου καὶ σοφοῦ ἐρευνητοῦ τῶν βυζαντινῶν λειψάνων.

Τῶν ἑταίρων κληθέντων εἰς πρώτην συνεδρίασιν, προεδρείᾳ τοῦ κ. προέδρου τοῦ συλλόγου, ἐξελέγη πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς ὁ αἰδεσιμώτατος κ. Ch. G. Curtis καὶ γραμματεὺς ὁ κ. Ξ. Α. Σιδερόπουλος· ἐκ τῶν συγκληθεισῶν ἕνδεκα συνεδριάσεων συνεκροτήθησαν ὀκτώ, ὧν ἁπασῶν προήδρευσεν ὁ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς. Πλὴν τριῶν μελῶν, τῶν κκ. Βεγλερῆ, Γεδεὼν καὶ Σαλτέλη, τὰ λοιπὰ πλέον ἢ ἅπαξ προσῆλθον εἰς τὰς συνεδριάσεις· ἐν τῷ μεταξὺ ὁ κ. Prétextat ἕνεκα τῆς ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ διαμονῆς αὐτοῦ ὑπέβαλε παραίτησιν, μὴ γενομένην δεκτὴν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς.

Τὰς ἐργασίας τῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὴν περίοδον ταύτην συνοψίζομεν ἐν τοῖς ἑπομένοις.

Βυζαντινά.

Ὁ ἰατρὸς κ. A. Mordtmann ἑρμηνεύσας ἀνεκοίνωσεν ἐπιγραφὴν ἐπιτύμβιον εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἀκμάσαντος διασήμου στρατηγοῦ Βελισαρίου· τὴν ἐπιγραφὴν εὑρισκομένην ἐν τῷ ἐν Θεσσαλονίκῃ ὀθωμανικῷ τεμένει «Ἅγια-σόφια» ἀντέγραψε καὶ ἀπέστειλε διὰ τὸν ἡμέτερον σύλλογον ὁ αὐτόθι πρόξενος τῆς Γερμανίας καὶ ἀδελφὸς τοῦ ἰατροῦ κ. Jean Mordtmann.

Ὁ κ. Ξ. Α. Σιδερόπουλος ἀνεκοίνωσεν ἐπιγραφὴν ἐπὶ στήλης κειμένης ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ μουσείῳ τοῦ Τσινιλῆ-κιόσκ· ἑτέραν ἐπὶ πλίνθων καὶ ἄλλην ἀναθηματικὴν πρὸς τὴν Θεοτόκον, ἀμφοτέρας εὑρεθείσας ἐν ἐρειπίοις βυζαντινοῖς, ἀναφανεῖσι κατὰ τὴν ἀνόρυξιν τῶν θεμελίων τοῦ χανίου Τζαφεριὲ ἐν Τσακμακτζιλὰρ-γιοκουσοῦ τῆς Πόλεως· πρὸς τούτοις ἀνεκοίνωσε διαφόρους ἐπιγραφὰς ἐπὶ πλίνθων ἐξαχθεισῶν ἐκ τῶν θεμελίων βυζαντινοῦ οἰκοδομήματος κατεδαφιζομένου ἤδη καὶ ἀνασκαπτομένου, κειμένου δὲ ἐν Γεδὶκ-πασσᾶ τῆς πόλεως, καὶ περιγράψας αὐτὸ ἐγνωμάτευσεν, ὅτι τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸν παρὰ τὸ Χαλκοῦν τετράπυλον τοποθετούμενον ναὸν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα Μαρτύρων καὶ τὴν ἀπ' αὐτοῦ παρωνυμουμένην κινστέρναν, τῆς ὁποίας τὸν βυθὸν ἠγνόουν ἐπὶ τοῦ Βουονδελμοντίου (1422). Τὸν ναὸν τοῦτον ἤρξατο οἰκοδομεῖν πραιτώριον ὄντα πρότερον ὁ αὐτοκράτωρ Μαυρίκιος, συνεπλήρωσε δὲ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Φωκᾶς. Ἀποφάσει τῆς ἐπιτροπῆς καὶ δαπάνῃ 2 1/2 λιρ. τουρκ. ἐλήφθησαν ἀνὰ ἓξ ἀντίτυπα καὶ τέσσαρες φωτογραφικαὶ ἀπόψεις πρὸς διάσωσιν τοῦ οἰκοδομήματος τούτου, οὗ μελέτην ποιήσεται προσεχῶς ὁ κ. Σιδερόπουλος.

Ὁ κ. Alex. van Millingen προὐκάλεσε σπουδαίαν συζήτησιν παρὰ τῇ ἐπιτροπῇ περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἑβδόμου, ὅπερ συχνότατα μνημονευόμενον ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων περιελάμβανε διασήμους ναούς, παλάτιον καὶ λιμένα· ἀνεκοίνωσε δὲ διάφορα χωρία βυζαντινῶν συγγραφέων καὶ ἱστορικῶν τῆς Δύσεως, ἐξ ὧν φαίνεται, ὅτι τὸ Ἕβδομον δὲν περιελαμβάνετο ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς Κων/πόλεως ἀλλ' ἐκτὸς αὐτῆς ἐν ἀποστάσει ἑπτὰ μιλίων, ἂν οὐχὶ ἀκριβῶς ἔνθα νῦν τὸ Μακρὶ-κιοΐ, οὐ μακρὰν ὅμως καὶ ἐντεῦθεν αὐτοῦ· παρετήρησεν, ὅτι πρῶτος ὁ Γύλλιος ἐτοποθέτησεν αὐτὸ εἰς τὸ νῦν καλούμενον Τεκφοὺρ-σεράϊ καὶ τὴν γνώμην αὐτοῦ ἠκολούθησαν πάντες σχεδὸν μέχρι σήμερον. Ὁ κ. A. Mordtmann ἀπεφάνθη ὑπὲρ τοῦ κ. Millingen, ἐπαγόμενος χωρίον τοῦ ἱστορικοῦ Παχυμέρους, τοῦ τελευταίου τῶν μνείαν ποιουμένων τοῦ Ἑβδόμου

ἱστορικῶν. Τῆς συζητήσεως ἔτι ὑφισταμένης ἡ ἐπιτροπὴ ἀπέκλινε κατ' ἀρχὴν ὑπὲρ τῆς γνώμης τοῦ κ. Millingen, παρακαλέσασα αὐτόν, ἵνα κατατάξας τὰς σημειώσεις αὐτοῦ εἰς εἰδικὴν πραγματείαν, δημοσιεύσῃ αὐτὴν διὰ τοῦ ἐπὶ θύραις ἀρχαιολογικοῦ παραρτήματος τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ. Ὁ κ. Millingen ἀπεδέξατο προθύμως τὴν παράκλησιν τῆς ἐπιτροπῆς προσθείς, ὅτι ἐξακολουθήσει τὰς ἐπὶ τοῦ θέματος μελέτας αὐτοῦ.

Ἠπειρωτικά.

Τὸ γραφεῖον τοῦ συλλόγου παρέπεμψεν ἡμῖν τὰς πρὸ πολλοῦ πεμφθείσας διαφόρους ἐπιγραφὰς ὑπὸ τοῦ πρώην μὲν Βελεγράδων, νῦν δὲ μητροπολίτου Ἀμασείας κ. Ἀνθίμου τοῦ Ἀλεξούδη. Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται εἰσι διαφόρων ἐποχῶν, ἑλληνιστί, λατινιστὶ καὶ σλαυϊστί, προέρχονται δὲ ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς ἐν Ἠπείρῳ Ἀπολλωνίας, ἧς καὶ ἑτέρας ἐπιγραφὰς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ φιλομούσου καὶ φιλαρχαίου ἀρχιερέως σταλείσας ἐδημοσίευσεν ἤδη ὁ σύλλογος. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς ἐκδόσεως καὶ τῶν τελευταίων τούτων ἐν ταῖς δημοσιεύσεσι τοῦ συλλόγου.

Πλὴν τούτων παρέπεμψεν ἡμῖν καὶ ἑτέραν ἐπιγραφήν, σταλεῖσαν ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, προερχομένην δὲ ἐκ Νικοπόλεως τῆς Ἠπείρου· ἡ ἐπιτροπὴ ἀγνοεῖ ἂν ἐδημοσιεύθη αὕτη ὑπὸ τοῦ ἐπιστείλαντος, ὅστις, ὡς γνωστόν, δημοσιεύει ἑκάστοτε διὰ διαφόρων ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν ποικίλης ὕλης διατριβάς.

Μικρασιανά.

Ὁ κ. A. Long ἀφ' ἑνὸς καὶ ὁ ἐν Ἀρτάκῃ ἰατρὸς κ. Λήμνιος ἀφ' ἑτέρου διὰ τοῦ συλλόγου ἀνεκοίνωσαν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ἀντίγραφα μικρὰς παρουσιάζοντα παραλλαγὰς γραμμάτων ψηφίσματος τῆς πόλεως Κυζίκου περὶ τῆς εὐεργέτιδος αὐτῆς βασιλίσσης Τρυφαίνης καὶ περὶ ἀγορανομικῶν διατάξεων, ἐν αἷς φαίνεται ἡ συνήθεια τῆς διατιμήσεως τῶν ὠνίων (νὰρχ) ὑφισταμένη καὶ ἀλλαχοῦ.

Ἡ ἐνεπίγραφος πλὰξ ἐκομίσθη εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν μουσεῖον τοῦ Τσινιλῆ-κιόσκ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔτι δὲν ἔληξεν ἡ ἐν αὐτῷ ταξιθέτησις τῶν διαφόρων εὑρημάτων, δὲν εἶναι προσιτή. Ὁ κ. Long ἐξέφρασε τὴν ζωηρὰν αὐτοῦ ἐπιθυμίαν καὶ εὐχαρίστησιν, ἵνα πρῶτος ὁ ἡμέτερος σύλλογος δημοσιεύσῃ τὸ ἐν λόγῳ ψήφισμα, ὅπως καὶ ἄλλοτε ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ Ζ' καὶ Η' τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ ἕτερα τῆς αὐτῆς προελεύσεως μνημονεύοντα τῆς βασιλίσσης Τρυφαίνης· τὸ παρὸν ψήφισμα πολύτιμόν ἐστι μνημεῖον συμβάλλον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν τῇ ἀρχαιότητι περικλεοῦς ταύτης ἑλλην. πόλεως.

Ἄξιον λόγου τετράστιχον ἑλληνικὸν ἐπιτύμβιον προσφάτως ἀνακαλυφθὲν ἐν τῇ παλαιᾷ Ἀμισῷ (Καρὰ Σαμσὸν) ἀπέστειλεν εἰς τὸν σύλλογον ὁ τῶν ἐκεῖ ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων διευθυντὴς κ. Γρηγοριάδης· πρὸς πλήρη καὶ πραγματικὴν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ ἡ ἐπιτροπὴ παρεκάλεσε τὸν ἐπιστείλαντα καὶ ἀναμένει ἵνα πέμψῃ δεύτερον ἀντίγραφον, διότι αἱ ἐξ ὑποθέσεως ἀναγνώσεις καὶ ἀναπληρώσεις δυσνοήτων μερῶν διαστρέφουσι τὸ κείμενον καὶ νέον ὅλως ἐνίοτε καθιστῶσιν αὐτὸ καὶ τοῦ πρωτοτύπου διάφορον.

Τὸ γραφεῖον τοῦ συλλόγου παρέπεμψε τῇ ἐπιτροπῇ ἐπιγραφὴν χριστιανικὴν προερχομένην ἐκ Παλαιστίνης· αὕτη ἀπαραλλάκτως δεδημοσίευται ἐν τῷ C. I. G. ὑπ' ἀρ. 8627.

Ὁ κ. Περδικίδης ἡτοίμασε πραγματείαν περί τινος διασήμου ἐπιγραφῆς ἐν Χαλεπίῳ, καὶ ἐν πρώτῃ συνεδριάσει ἀνακοινώσει αὐτὴν τῇ ἐπιτροπῇ.

Ὁ κ. J. Calvert ἐπαρουσίασεν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν χάρτην τοῦ Ἰλίου σχεδιασθέντα ὑπ' αὐτοῦ λιθογραφηθέντα δὲ ἐνταῦθα, διὰ τὴν ἐν τῷ ΙΘ' τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ κατακεχωρισμένην πραγματείαν αὐτοῦ «εἰδήσεις περὶ τῆς τοπογραφίας τοῦ ὁμηρικοῦ Ἰλίου», τῆς ὁποίας ἰδιότευχα προσήνεγκεν εἰς ἕκαστον τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, ἑπτακόσια δὲ ἀντίτυπα τοῦ χάρτου τούτου διέθετο ὑπὲρ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου. Πρὸς τούτοις ὑπέβαλε καὶ δύο νομίσματα τῆς πόλεως Ἰλίου, ὧν τὸ μὲν ὀρειχάλκινον, τὸ δὲ χαλκοῦν, ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, φέροντα τὸ μὲν πρῶτον ΙΛΙΕΩΝ ΙΛΟC, τὸ δὲ ΙΛΙΕΩΝ ΠΡΙΑΜΟC.

Ὁ κ. Σιδερόπουλος ἀνεκοίνωσε δυσεξήγητον ἐπιγραφὴν ἐκ Προύσσης, λίαν ὁμοιάζουσαν τοῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει εὑρεθεῖσι μνημείοις τῶν Γότθων, ἐν οἷς ἀναγινώσκεται ἡ λέξις *ἐτελεύτα* ἢ *τετελεύτηκε*.

Κυπριακαί.

Ὁ σύλλογος παρέπεμψεν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν δύο ἐπιγραφὰς κυπριακῆς γραφῆς μετ' ἐξηγήσεων καὶ ἀναγνώσεως, καὶ ἑτέραν φοινικικήν, σταλείσας αὐτῷ ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, εἰς οὗ τὰς ἐξηγήσεις καὶ παρατηρήσεις ἡ ἐπιτροπὴ οὐδὲν προσέθηκεν.

Ἀρχαιολογικαὶ συλλογαί.

Συλλογὴν πηλίνων ἀγγείων καὶ νομισμάτων καταρτισθεῖσαν ἐν Μακεδονίᾳ ὑπέβαλεν ἡμῖν ὁ κ. Γεωργιάδης, προτείνας ν' ἀγοράσῃ αὐτὴν ὁ σύλλογος. Πηλίνην δὲ πλάκα μήκους 0.10 × 0.08 γαλ. μέτρου φέρουσαν ἱερογλυφικά τινα σημεῖα καὶ σταυρούς, εὑρεθεῖσαν ἐν Βλάγκᾳ τῆς Πόλεως, ἔκρινεν ἡ ἐπιτροπὴ ὡς παίγνιον ἢ ἀρχαιολογικὸν τέχνασμα καὶ ἑπομένως οὐδεμιᾶς ἀρχαιολογικῆς σημασίας ἄξιον.

Ὁ ἐνταῦθα ἰατρὸς κ. Φ. Σαλάγας ὑπέβαλεν ὡραίαν εἰκόνα ἐκ θαλασσίων κογχυλίων λεπτοτάτης τέχνης παριστῶσαν τὴν ἰταλικὴν πόλιν Βονωνίαν, καὶ ἐζήτησε τὴν ἐκτίμησιν ταύτης· ἡ ἐπιτροπὴ εὗρε τὴν αἴτησιν ἐκτὸς τοῦ κύκλου τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς.

Σαρκοφάγοι τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Γνωστόν, ὅτι λάρναξ καλλιτεχνικώτατα ἐπεξειργασμένη ἐκομίσθη εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν μουσεῖον τοῦ Τσινιλὴ-κιὸσκ καὶ ἐθεωρήθη ὡς ἡ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Τὸ προεδρεῖον τῆς ἐπιτροπῆς τῇ προτροπῇ τοῦ κ. προέδρου τοῦ συλλόγου προσεκάλεσε δι' ἐγκυκλίου τὰ μέλη αὐτῆς ν' ἀσχοληθῶσιν εἰς τὴν μελέτην καὶ διαλεύκανσιν τοῦ θέματος τούτου καὶ ὦσιν ἕτοιμα εἰς ἐπίσκεψιν ἐν σώματι τοῦ μνημείου, παρακληθέντος τοῦ προεδρείου τοῦ συλλόγου, ἵνα ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα ἁρμοδίως πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἐπὶ τούτῳ ἀδείας· καὶ αὐτὴ μὲν ἕνεκα τῶν ἐν τῷ μουσείῳ ἐπισκευῶν, οἰκοδομῶν καὶ ταξινομιῶν ἔτι καὶ νῦν δὲν ἐπετεύχθη· οὐχ ἧττον ἡ ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἔλαβεν ὑπόμνημα μὲν σπουδαῖον τοῦ ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν τοῦ συλλόγου κ. Τίτου Καραμπέλα, ἐξετάσαντος τὸ μνημεῖον ἅμα ἀφικόμενον, ἀνακοίνωσιν δὲ λίαν ἐνδιαφέρουσαν τοῦ ἰατροῦ κ. Mordtmann ἐν φωτογραφίαις θαυμάσαντος τὰ καλλιτεχνήματα τοῦ σαρκοφάγου τούτου, περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἀνεύρεσις τῆς λάρνακος τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου δὲν εἶναι πρωτοφανής· διότι ἐν καταλόγῳ βιβλιοπωλείου ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπαντᾷ ὁ τίτλος πραγματείας τυπωθείσης κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος τούτου περὶ τῆς ἐξ Ἀλεξανδρείας εἰς Ὀξωνίαν κομισθείσης λάρνακος τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Τὸ θέμα τοῦτο ἔσεται ἀντικείμενον τῶν ἐργασιῶν τῆς τοῦ προσεχοῦς ἔτους ἐπιτροπῆς, ἥτις, ἐλπίζομεν, θέλει εὐτυχήσει νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ μελετήσῃ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πολύτιμον λείψανον τῆς ἀρχαίας τέχνης, καθόσον ἐπίκειται ἡ πλήρης ταξινόμησις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ μουσείου.

Παράρτημα ἀρχαιολογικόν.

Ὡς ἐνθυμεῖται ὁ σύλλογος, ἐν τῇ ἐκθέσει ἡμῶν τοῦ παρελθόντος ἔτους ἠγγέλθησαν αἱ πραγματεῖαι, ὅσαι ὡρίσθησαν διὰ τὸ ἀρχαιολογικὸν παράρτημα τοῦ ἔκτοτε σχεδὸν τετυπωμένου ΙΘ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου· δυστυχῶς ὅμως, μετὰ παρέλευσιν ὁλοκλήρου ἔτους, ἡ ἐπιτροπὴ οὔτε τὸ παράρτημα δύναται νὰ παρουσιάσῃ, οὔτε καὶ νὰ βεβαιώσῃ τὸν σύλλογον, ἂν κατετέθησαν εἰς τὸ γραφεῖον αὐτοῦ αἱ ἀγγελθεῖσαι πραγματεῖαι. Ὁ θάνατος τοῦ Κούππα ἐστέρησεν ἡμᾶς τῶν ὑπεσχημένων τριῶν αὐτοῦ πραγματειῶν· ἀντ' αὐτῶν ἡ ἐπιτροπὴ κατέθετο εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ συλλόγου τὴν περὶ ἧς ἐγένετο λόγος πρότερον, ἐπιγραφὴν τῆς Κυζίκου, τὴν ἐκ Θεσσαλονίκης ἐπιγραφὴν καὶ βυζαντινὰς ἐπιγραφὰς τοῦ κ. Σιδεροπούλου. Ὁ κ. Leval καίτοι πάντοτε προθυμίαν ὁμολογῶν δὲν παρέδωκε τὰς τρεῖς αὐτοῦ πραγματείας· μόνος ὁ κ. Mordtmann τὴν περὶ τῆς «μονῆς τῆς Πέτρας» καὶ ὁ κ. Σιδερόπουλος τὴν περὶ Δαματρύος πραγματείαν παρέδωκαν· ἐν τῇ τοῦ κ. Σιδεροπούλου πραγματείᾳ περιελήφθησαν καὶ τινες ἐπιγραφαὶ προφρόνως ἐπιτρέψαντος τοῦτο τοῦ κ. Mordtmann, ἃς εἶχεν οὗτος λαβὼν ἀπὸ ἐτῶν παρὰ τοῦ φωτογράφου κ. G. Abdoullah. Ἑτέρα πραγματεία ἑτοίμη ἐστὶν ἡ τοῦ κ. Κ. Περδικίδου περὶ τοῦ ἑξηκοστοῦ ψαλμοῦ τοῦ Δαυίδ, ἥτις παραδίδοται κατ' αὐτὰς εἰς τὸ γραφεῖον, καὶ ἡ τοῦ κ. Millingen περὶ τοῦ Ἑβδόμου, ὡς ἐλπίζομεν.

Αἱ εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ συλλόγου κατατεθειμέναι διατριβαὶ εἰσὶν ἀρκεταὶ καὶ πέποιθεν ἡ ἐπιτροπή, ὅτι συντόμως ἄρξεται ἡ τοῦ παραρτήματος τύπωσις, ὅπερ καίτοι μικρὸν ἕξει ὅμως ὕλην πρωτοφανῆ.

Εἰς ταῦτα συνοψίζονται αἱ κατὰ τὸ λῆγον ἔτος ἐργασίαι τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς. Πρὶν ἢ δὲ λάβῃ τέλος ἡ ἔκθεσις, ἡ ἐπιτροπὴ ἐκφράζει θερμὰς εὐχαριστίας πρὸς τὸν ἀνώνυμον δωρητὴν τῆς ἐν Βόνῃ ἐκδοθείσης σειρᾶς τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων πληρώσαντα λίαν αἰσθητὸν κενὸν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἡμετέρου συλλόγου· πρὸς τούτοις δὲ εὔκαιρον (οὐχὶ

ὅμως ἐν ᾗ σημασίᾳ σήμερον μεταχειριζόμεθα τὴν λέξιν, ἀλλὰ τοὐναντίον ὅλως εὔκαιρον) νομίζει ἡ ἐπιτροπὴ τὴν περίστασιν νὰ ὑπομνήσῃ τόν τε σύλλογον καὶ πάντα φιλόμουσον, ὅτι διὰ τὰς μελέτας τῶν ἐνταῦθα τόπων καὶ λαῶν ἀπόλυτος ἀνάγκη ἐστὶν ἡ ἀπόκτησις τῶν ἐπιγραφικῶν συγγραμμάτων τοῦ *Lebas*: Asie Mineure, τοῦ *Perrot*: Explorations Archéologiques en Bithynie etc. τοῦ Δουκαγγίου: Historia Byzantina, (Const. Crist.) καὶ ἄλλων. καὶ ὅτι εὔχεται ἵνα εὕρῃ μιμητὰς τὸ παράδειγμα τοῦ ἀνωνύμου δωρητοῦ τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων καὶ διὰ τὰ συγγράμματα ταῦτα».

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῇ ἐπιτροπῇ ἐπὶ ταῖς σπουδαίαις αὐτῆς ἐργασίαις καὶ παρατηρῶν, ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ δὲν ἐποίησε τὸν σύλλογον, ὡς ὤφειλε συνῳδὰ τῷ κανονισμῷ, κοινωνὸν τῶν μελετῶν καὶ πορισμάτων αὐτῆς, παρακαλεῖ, ὅπως ἀπὸ τοῦδε ἡ ἐπιτροπὴ ἀνακοινοῖ τῷ συλλόγῳ τὰς γνώμας της περὶ τῶν ἑκάστοτε αὐτῇ παραπεμπομένων ὑπ' αὐτοῦ ἀρχαιολογικῶν ἐπιγραφῶν.

Ὁ κ. Περδικίδης ἀπαντῶν λέγει, ὅτι ὁ σύλλογος πρῶτος ἐδημοσίευσε κυπριακὰς ἐπιγραφάς, ἡ δὲ ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐσκόπει νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς περὶ τούτων μελέτας καὶ ἀνακοινώσεις αὐτῆς, ἀλλ' αἱ ἀποσταλεῖσαι περὶ Κύπρου ἐφετειναὶ ἐπιγραφαὶ δὲν ἐθεωρήθησαν σπουδαῖαι.

ϛ') Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης, πρόεδρος τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει ἔκθεσιν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν αὐτῆς ἔχουσαν ὧδε·

α *Κύριοι.*

Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ συλλογικοῦ ἔτους ὑπὸ τῶν κ. Κ. Παρίτση, Χρ. Χατζηχρήστου, Δημ. Οἰκονομίδου, Ἰω. Ἀσπριώτου, Φιλίππου Τάγη, Εὐαγ. Ἀμαξοπούλου, Πέτρου Πετρακίδου καὶ Θ. Σαλτέλη συνελθοῦσα προσκλήσει τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου εἰς πρώτην συνεδρίασιν τῇ 15 μαΐου παρελθόντος ἔτους ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου, ἐξελέξατο πρόεδρον μὲν αὐτῆς τὸν κ. Κ. Παρίτσην, γραμματέα δὲ τὸν κ. Ι. Ἀσπριώτην. Ἀλλὰ μετά τινα χρόνον τοῦ μὲν κ. Ἀσπριώτου ἀποδημήσαντος ἐκ τῆς ἡμετέρας πόλεως τὰ καθήκοντα τῆς γραμματείας ἀνέλαβε προσωρινῶς ὁ κ. Θ. Σαλτέλης, εἶτα δὲ τῶν κ. Φ. Τάγη καὶ Σ. Ἀμαξοπούλου οὐ δυναμένων μετέχειν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ κατὰ τὸν κανονισμὸν διαγραφέντων ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν μελῶν αὐτῆς, τοῦ δὲ κ. Κ. Παρίτση ὑποβαλόντος ἐγγράφως τὴν ἑαυτοῦ παραίτησιν ἀπό τε τῆς προεδρείας καὶ τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῆς, τῇ προσκλήσει καὶ πάλιν τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου καὶ ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ εἰς ἔκτακτον συνελθοῦσα συνεδρίασιν τῇ 14 δεκεμβρίου προέβη εἰς ἀντικατάστασιν τῶν ἀποχωρησάντων, καὶ τὴν μὲν προεδρείαν ἀναθεῖσα τῷ κ. Θ. Σαλτέλῃ, τὴν δὲ γραμματείαν τῷ κ. Π. Πετρακίδῃ, ἀντὶ τῶν ἀποχωρησάντων τεσσάρων μελῶν, ἤτοι τῶν κ. Κ. Παρίτση, Ε. Ἀμαξοπούλου, Ι. Ἀσπριώτου καὶ Φ. Τάγη, ἀπεφάσισε νὰ προτείνῃ τῷ συλλόγῳ τοὺς κ. Μ. Αὐθεντόπουλον καὶ Κ. Βακαλόπουλον, οὓς καὶ ἐψηφίσατο ὁ σύλλογος· οὕτω δὲ ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ προσεκτήσατο δύο νέους στηρροὺς συνεργάτας θερμοτάτῳ ἐμφορουμένους ζήλῳ ὑπὲρ τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς.

Οὕτω κατηρτισμένη ἡ ἐπιτροπὴ ἐξηκολούθησεν ἐργαζομένη μέχρι τοῦδε. Δεκάκις δὲ συνεδριάσασα ἠσχολήθη μάλιστα περὶ τὰ δύο αὐτῆς κύρια καὶ τακτικὰ ἔργα, ἤτοι α') περὶ τὴν κρίσιν τῶν εἰς τὸν Ζωγράφειον ἀγῶνα ἀποσταλεισῶν κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος συλλογῶν τῶν ζώντων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος ἐν τῷ νῦν ἑλληνικῷ λαῷ καὶ β') περὶ τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην, ἤτοι τὴν ἔκδοσιν τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων ποιητῶν καὶ πεζογράφων.

Καὶ περὶ μὲν τὸ πρῶτον οὐκ ὀλίγους κατεβάλετο πόνους ἡ ἐπιτροπὴ μελετήσασα ἐμβριθῶς καὶ κρίνασα τὰς οὐκ ὀλίγας κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος ἐπισταλείσας συλλογάς. Αἱ συλλογαὶ αὗται δεκαὲξ οὖσαι τὸν ἀριθμὸν εἰσὶν αἵδε· 1) Ἀντωνίου Πουλάκη: Λεξιλόγιον ἐκ Κρήνης τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἀλλαχόθεν συλλεγέν. 2) Δημητρίου Πουλάκη: Μία σελὶς τοῦ ἐθνικοῦ λεξικοῦ. ἤτοι λεξιλόγιον καὶ ἄλλη γλωσσικὴ ὕλη ἐκ Καρδαμύλης τῆς Λακωνικῆς καὶ ἄλλοθεν συλλεγεῖσα. 3) Ν. Χρήστου: γλωσσικὴ ὕλη ἐκ Θράκης. 4) Α. Μακρῆ: Λεξιλόγιον καὶ παραβολὴ τοῦ βίου τῶν νῦν ἑλλήνων χωρικῶν πρὸς τὴν τῶν ἀρχαίων, ἐκ Μαλγάρων. 5) Παναγιώτου Μακρῆ: γλωσσικὴ ὕλη ἐκ Βιθυνίας. 6) Ἰωάννου Μανωλακάκη: ὁμοία ἐκ Καρπάθου. 7) Ἀποστόλου Οἰκονομίδου: ὁμοία ἐκ Καλλιπόλεως. 8) Παπαϊωάννου Μανωλακάκη: ὁμοία ἐκ Καρ-

πάθου. 9) Γεωργίου Παπαδοπούλου: όμοία έκ Νισύρου. 10) Σ. Μανασσείδου: όμοία έξ Αίνου καί τῶν περιχώρων. 11) Κ. Κουρτίδου καί Γ. Κωνσταντινίδου: όμοία έξ Αδριανουπόλεως καί τῶν πέριξ. 12) Ν. Κωνσταντινίδου. 13) Ν. Γεωργιάδου: Κοραῆς καί Βασιάδης, ἤτοι γλωσσική ὕλη ἐκ Σηλυβρίας. 14) Ι. Ζωγραφάκη: Κρητικά καί Ἀλβανικά. 15) Κανελλάκη: Ἔνθεν καί ἔνθεν, ἤτοι ποικίλη ὕλη ἱστορική ἐκ χειρογράφου ἐν Χίῳ ἀποκειμένου ἀντιγραφεῖσα. 16) Ἰωακείμ Βαλαβάνη: Ἀραβανιακά, ἤτοι γλωσσική ὕλη ἐξ Ἀραβανίου τῆς μικρᾶς Ἀσίας.

Τῶν συλλογῶν τούτων ἀνετέθησαν πρὸς μελέτην καί κρίσιν μία μέν, ἡ τοῦ Ι. Βαλαβάνη, τῷ κ. Χρ. Χατζηχρήστου, δύο δέ, ἡ τοῦ Ι. Μανωλακάκη καί ἡ τοῦ Γ. Παπαδοπούλου τῷ κ. Δ. Οἰκονομίδῃ, δύο δέ, ἡ τοῦ Σ. Μανασσείδου καί ἡ τοῦ Ἀ. Οἰκονομίδου τῷ κ. Κ. Βακαλοπούλῳ, τρεῖς δέ, ἡ τοῦ Α. Μακρῆ, ἡ τοῦ Π. Μακρῆ καί ἡ τοῦ Ν. Κωνσταντινίδου τῷ κ. Μ. Αὐθεντοπούλῳ, μία δέ, ἡ τῶν κ. Ν. Κουρτίδου καί Γ. Κωνσταντινίδου τῷ κ. Π. Πετρακίδῃ καί τούτου ἐπιστρέψαντος αὐτὴν ἐσχάτως ἄθικτον τῷ κ. Θ. Σαλτέλῃ, ᾧ καί τῶν λοιπῶν ἑπτὰ συλλογῶν ἀνετέθη ἡ μελέτη. Τὰς καθ᾽ ἑκάστας τούτων κρίσεις οἱ μὲν τῶν ἀναλαβόντων παρέδωκαν ἤδη, οἱ δὲ κατ᾽ αὐτὰς παραδώσουσι τῷ εἰσηγητῇ τῆς ἐπιτροπῆς κ. Μ. Αὐθεντοπούλῳ, παρ᾽ οὗ μετ᾽ ὀλίγας ἡμέρας ἀκούσεσθε τὴν περὶ τοῦ Ζωγραφείου ἀγῶνος ἔκθεσιν.

Περὶ δὲ τὸ δεύτερον αὐτῆς ἔργον, ἤτοι τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην, ἡ ἐπιτροπὴ μετὰ μακρὰν σύσκεψιν ἀπεφήνατο νὰ ἐκτυπωθῇ ὁ Δ´ τόμος τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης, ἤτοι ὁ Α´ τόμος τῶν δραμάτων τοῦ Αἰσχύλου, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἐκδότου αὐτοῦ, τοῦ ἐν Μονάχῳ καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου κ. Ν. Wecklein, ἐξενεχθεῖσαν εὐχήν, ἐν Γερμανίᾳ· πρὸς τοῦτο δὲ ἐπινεύσει τοῦ συλλόγου ἐλθοῦσα εἰς διαπραγματεύσεις πρὸς διάφορα ἐν Γερμανίᾳ τυπογραφεῖα προὐτίμησε τὸ ἐν Λειψίᾳ τῶν κ. Bär und Hermann, εἰς ὃ ὁ σύλλογος καί ἀνέθηκε διὰ συμβολαίου τὴν ἐκτύπωσιν. Καί εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι βραδέως προβαίνει τὸ τυπογραφεῖον εἰς τὴν ἐκτύπωσιν, ἀλλ᾽ οὐχ ἧττον ἡ ἐργασία γίνεται ἄμεμπτος, ἡ δ᾽ ἐκτύπωσις τοῦ Α´ τόμου τῶν Αἰσχυλείων δραμάτων, περιέχοντος τοὺς *Πέρσας* καί τοὺς *Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας* μετὰ τῆς γενικῆς εἰσαγωγῆς καί τῆς χαλκογραφικῆς εἰκόνος τῆς τε προτομῆς τοῦ ἀθανάτου ποιητοῦ καί τοῦ ἀγγείου τοῦ Δαρείου, ἐντὸς ὀλίγου περατοῦται, εἰ μὴ ἤδη ἐπερατώθη.

Ἡ ἐπιτροπὴ ὡσαύτως συνεννοήθη διὰ τοῦ προεδρείου μετὰ τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη περὶ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ε´ τόμου τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης, ἤτοι τοῦ Β´ τόμου τῶν τραγῳδιῶν τοῦ Εὐριπίδου, ἀναθεῖσα αὐτῷ τὴν ἐκλογὴν τοῦ τυπογραφείου, ἐν ᾧ γενήσεται ἡ ἀνατύπωσις, ἐν Λειψίᾳ τότε τὰς διατριβὰς ποιουμένῳ. Ἐλπίζει δὲ ἡ ἐπιτροπή, ὅτι τῶν πρὸς τὰ ἐν Γερμανίᾳ τυπογραφεῖα διαπραγματεύσεων τοῦ κ. Βερναρδάκη προσεγγιζουσῶν, ὡς αὐτὸς ἐκ Μιτυλήνης γράφει, εἰς αἴσιον πέρας, μετ᾽ οὐ πολὺ ἄρξεται καί ἡ ἐκτύπωσις τοῦ Ε´ τόμου τῆς βιβλιοθήκης.

Πρὸς δὲ ἡ ἐπιτροπή, ἐπειδὴ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκδοθῇ συγχρόνως καί ὁ Ϛ´ τόμος, τῶν τόκων τοῦ ἐν τῇ ἐθνικῇ τραπέζῃ κατατεθειμένου κεφαλαίου ἀρκούντων εἰς τοῦτο, καλὸν ἐνόμισε νὰ ἐρωτήσῃ καί τὸν ἐκδότην τοῦ Πλάτωνος κ. Schanz, ἂν εἶναι ἕτοιμος πρὸς ἔκδοσιν τοῦ Α´ τόμου τῶν Πλατωνικῶν συγγραμμάτων. Τοῦ κ. Schanz ἀποκριναμένου καταφατικῶς, ἡ ἐπιτροπὴ προτείνει ν᾽ ἀγγελθῇ αὐτῷ, ὅπως ἐπισπεύσῃ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐκτυπώσεως συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ τυπογράφου, ἐν ᾧ γενήσεται ἡ ἐκτύπωσις.

Ὡσαύτως ἡ ἐπιτροπὴ ἀπεφήνατο, ὅτι πρέπει ὁ σύλλογος ν᾽ ἀποδεχθῇ τὴν περὶ ἐκδόσεως τοῦ Ξενοφῶντος αἴτησιν τοῦ ἐν τῷ Ἀθήνῃσι πανεπιστημίῳ καθηγητοῦ κ. Ἰωάννου Πανταζίδου γνωρίζων αὐτῷ, ὅτι ἡ ἐκτύπωσις τοῦ Α´ τόμου ἄρξεται μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ Β´ τόμου τοῦ Εὐριπίδου καί τὴν τοῦ Α´ τόμου τοῦ Πλάτωνος καί τὴν τοῦ Β´ τόμου τοῦ Σοφοκλέους.

Πρὸς τοῖς δυσὶ τούτοις κυρίοις καί τακτικοῖς ἔργοις αὐτῆς ἡ ἐπιτροπὴ ἠσχολήθη σπουδαίως καί περὶ ἄλλο ἔργον οὐχ ἧττον σπουδαῖον ἀλλ᾽ ἐπιπονώτερον, τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἐναποκειμένων οὐκ ὀλίγων συλλογῶν τῶν ἐν τῷ νῦν ἑλληνικῷ λαῷ ζώντων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος, ὅπως συνεκδοθῶσιν ἐν ἰδίοις ἐκτάκτοις τόμοις, γενναίως πρὸς τοῦτο χορηγήσαντος τοῦ μεγάλου εὐεργέτου τοῦ συλλόγου καί ἱδρυτοῦ τοῦ ἐθνικωτάτου ὁμωνύμου ἀγῶνος τῶν ζώντων μνημείων ἐξοχωτάτου Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου 200 λίρας τουρκίας διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Α´ τόμου. Καί εἰργάσθη μὲν ἡ ἐπιτροπὴ καί περὶ τοῦτο, ἀλλὰ διὰ τὸ δυσχερὲς τοῦ ἔργου καί τὸν ἀπαιτούμενον μα-

κρὸν χρόνον τὰ πλεῖστα τῶν μελῶν, εἰς ἃ ἀνετέθη ἡ ἐπεξεργασία αὕτη, ἕνεκα τῶν πολλῶν ἄλλων ἐργασιῶν ἔν τε τῷ συλλόγῳ καὶ ἀλλαχοῦ, οὔπω ἠδυνήθησαν νὰ περατώσωσι τὸ ἔργον αὐτῶν· ἔχομεν ὅμως δι' ἐλπίδος, ὅτι εἰς οὐ μακρὸν χρόνον ἡ ἐπιτροπὴ δυνηθήσεται νὰ παραδώσῃ τῇ ἀδελφῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ ἅπασαν τὴν πρὸς ἔκδοσιν τοῦ Α´ τόμου ἀπαιτουμένην γλωσσικὴν ὕλην ἐπεξειργασμένην· οὐχ ἧττον ἡ ἐπιτροπὴ παρέδωκεν ἤδη ἱκανὴν ὕλην ἐπεξεργασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς κ. Θ. Σαλτέλη.

Ἐνταῦθα τοῦ λόγου ὄντες δὲν νομίζομεν ἄκαιρον νὰ παρατηρήσωμεν καὶ αὖθις, ὅτι ἅπαντα τὰ μέλη τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς διδάσκαλοι ἄνδρες ὄντες καὶ ὑπὸ τοῦ λίαν ἐπιμόχθου αὐτῶν ἔργου καταπεπονημένοι οὔτε δυνάμεις οὔτε χρόνον ἔχουσι πρὸς ἑτέρας ἐργασίας ἀλλοτρίας τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπεξεργασία τῆς πρὸς ἔκδοσιν γλωσσικῆς ὕλης δεῖται καὶ χρόνου πολλοῦ καὶ δυνάμεων πνευματικῶν τε καὶ σωματικῶν ἀκμαιοτέρων, ὁ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς, εἰ μὴ ἐφοβεῖτο μὴ παρεξηγηθῇ, θὰ ἐτόλμα νὰ προτείνῃ τῷ συλλόγῳ τὴν ἐπὶ γενναίᾳ καὶ δικαίᾳ ἀμοιβῇ ἀνάθεσιν τῆς ἐπεξεργασίας ταύτης εἴς τε τὰ μέλη τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς καὶ εἰς ἄλλα τοῦ συλλόγου μέλη αἰτούμενα τοῦτο, ὀφείλοντα ὅμως εὐθὺς νὰ γένωνται καὶ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, διότι ἐλπίζει, ὅτι οὕτω πολλὰ τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου, ἅτινα νῦν ἀποφεύγουσι καὶ ἐκλεγόμενα μέλη τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς νὰ μετέχωσι τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, ἴσως προθυμότερον θ' ἀποδέχωνται τὴν ἑαυτῶν ἐκλογὴν καὶ ἐργάζωνται, καὶ αἱ ἐργασίαι τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ταχύτεραι καὶ τελειότεραι θὰ τελῶνται.

Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα. Εὐχόμεθα δέ, ὅπως οἱ διάδοχοι ἡμῶν ἐπιτελέσωσι πλείονα καὶ καλλίονα ἔργα».

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστεῖ τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ διὰ τὸν ζῆλον, ὃν ἐπεδείξατο καὶ κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος ἐν ταῖς σπουδαίαις αὐτῆς ἐργασίαις.

ζ´) Ὁ κ. Ο. Ἀνδρεάδης, γραμματεὺς τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν αὐτῆς ἔχουσαν ὧδε:

« *Κύριοι συνάδελφοι.*

Τοῖς νόμοις τοῦ ἡμετέρου συλλόγου πειθόμενοι ὑποβάλλομεν ὑμῖν τὴν ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὸ λῆγον ἔτος τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ πεπραγμένων.

Ἡ ἡμετέρα ἐπιτροπὴ συνεκροτήθη κατὰ τὰς ἀρχαιρεσίας ἐκ τῶνδε τῶν συναδέλφων· Ἠ. Βαλσαμάκη, Κ. Βακαλοπούλου, Γ. Δώριζα, Ο. Ἰαλέμου, Δ. Κοντογεώργη, Ν. Παπαγιαννοπούλου, Ν. Παρανίκα, Ε. Ποππέσκου, Θ. Σαλτέλη, Φ. Τάγη, Π. Χατζηχρήστου καὶ Ο. Ἀνδρεάδου. Ἐκ τούτων μικρὸν μετὰ τὴν ἔναρξιν τῶν τῆς ἐνεστώσης συλλογικῆς περιόδου ἐργασιῶν, οἱ κκ. Ο. Ἰάλεμος καὶ Ε. Ποππέσκος ἐπαύσαντο μετέχοντες τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς, ἀπελθόντες τῆς ἡμετέρας πόλεως· ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἐνταῦθα διατριβόντων οἱ τακτικῶς εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς ἐπιτροπῆς φοιτήσαντες ἦσαν οἱ κκ. Βακαλόπουλος, Παπαγιαννόπουλος, Σαλτέλης καὶ Ὀδ. Ἀνδρεάδης, ὅστις γραμματεὺς αὐτῆς μετὰ τὴν πρώτην συνεδρίασιν ἐκλεγεὶς διετέλεσε τοιοῦτος καθ' ὅλην τὴν περίοδον.

Ἡ οὕτως ἐσχηματισμένη ἐπιτροπὴ συνῆλθεν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κατὰ τὸ 4ον ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ προέδρου αὐτῆς κ. Χρ. Χατζηχρήστου, ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων τοῦ συλλόγου· δικαίως καὶ ἐν νῷ ἔχουσα ὅσα τὸ 46ον ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ καθορίζει αὐτῇ ἔργα, ἠγάλλετο, εἴπερ ἐνῆν αὐτῇ τούτων τι σοβαρὸν καὶ σπουδαῖον πρᾶξαι λογιζομένη, ὅτι ὁ παρὼν καιρὸς καὶ τὸ ὀλίγον φίλον ποιεῖ· διότι παρῆλθεν ὁ καιρός, καθ' ὃν ὁ σύλλογος τῇ συμπράξει πάντων ἀρωγὸς ἐπήρχετο ταῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις σχολαῖς καὶ τῆς ἀρωγῆς αὐτῶν ἐπεκαλεῖτο, ὅπως τὸ μέγα οἰκοδόμημα τῆς ἀναπλάσεως τοῦ ἔθνους τοῖς γράμμασι καὶ ταῖς ἐπιστήμαις συντελεσθῇ, παρεχουσῶν τούτων τὴν ἑαυτῶν συμβολὴν εἰς τὴν γνῶσιν τῆς πνευματικῆς τοῦ ἔθνους καταστάσεώς τε καὶ προόδου. Οὕτω συνετάσσοντο καὶ αἱ πολλοῦ λόγου ἄξιαι ἐκθέσεις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, ἐκθέσεις πλείστας καὶ διδακτικὰς ἐνέχουσαι πληροφορίας καὶ ἔτι καὶ νῦν πολυτίμους. Τὸ γλυκὺ τοῦτο παρελθὸν ἐνθυμηθεῖσα ἡ ἐπιτροπὴ κατὰ τὰς πρώτας αὐτῆς συνεδριάσεις ἐπὶ μακρὸν ἐσκέψατο περὶ ἀναβιώσεως αὐτοῦ.

Ἀλλ' ἄλλα μὲν αἱ ἐπιθυμίαι τῆς ἐπιτροπῆς ἐκζητοῦσιν, ἄλλα δὲ οἱ καιροὶ κελεύουσιν· ὅθεν ἡ ἐπιτροπὴ γνοῦσα τὸ ἀδύνατον ἔνγε τῷ παρόντι τῆς πληρώσεως τῶν πόθων αὐτῆς, ὥσπερ ἐβούλετο, σκόπιμον καὶ λυσιτελὲς τὰ μά-

λιστα ἡγήσατο τὴν σύνταξιν ἐκθέσεως περὶ τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τοῖς προαστείοις αὐτῆς, τοιαύτης ἐκθέσεως πλήρους ἐλλειπούσης. Ἡ σύνταξις τῆς ἐκθέσεως ταύτης θὰ ἐγίγνετο ἐπὶ τῇ βάσει πληροφοριῶν ὑπ᾽ αὐτῶν τούτων τῶν μελῶν ἐξ αὐτοψίας οὕτως εἰπεῖν συλλεγομένων καθ᾽ ὡρισμένον διάγραμμα. Τὸ διάγραμμα τοῦτο συνταχθὲν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἔχει ὡς ἑξῆς·

«Οἱ ἐπισκεψόμενοι τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς τὰς διαφόρους σχολὰς τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν προαστείων θὰ λάβωσι τὰς δε τὰς πληροφορίας·

α΄) Τὸ ὄνομα τῆς κοινότητος καὶ τὸν πληθυσμὸν αὐτῆς κατὰ οἰκογενείας ἢ κατ᾽ ἄτομα.

β΄) Τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν αὐτῇ ὑφισταμένων σχολῶν ἀρρένων τε καὶ θηλέων.

γ΄) Τὸ εἶδος τῆς σχολῆς ἢ ἑκάστης τῶν σχολῶν.

δ΄) Τὴν διαίρεσιν τῆς σχολῆς ἢ τῶν σχολῶν, ἤτοι εἰ διαιρεῖται εἰς τμήματα, πόσα καὶ τίνα.

ε΄) Τὸν ἀριθμὸν τῶν τάξεων.

ϛ΄) Τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητῶν ἑκάστης τάξεως καὶ τῆς σχολῆς ὁμοῦ.

ζ΄) Τὸ πρόγραμμα τῆς σχολῆς ὅσον οἷόν τε ἀναλυτικόν.

η΄) Τοὺς διδάσκοντας, τὸ ὄνομα τοῦ διευθύνοντος, τὸ πτυχίον αὐτοῦ καὶ τὸν χρόνον τῆς ὑπ᾽ αὐτοῦ διευθύνσεως τῆς σχολῆς.

θ΄) Τὴν ἐφορίαν.

ι΄) Τὰς ἐτησίας δαπάνας καὶ προσόδους, τίνας ἔχει προσόδους σταθερὰς καὶ πόθεν ἀναπληροῦται τὸ ἔλλειμμα, ἐὰν ὑπάρχῃ τοιοῦτον.

ια΄) Τὸ κτίριον, ὁποῖόν τι περίπου τοῦτο ὑπό τε τὴν ἔποψιν τῶν ἀναγκῶν τῆς σχολῆς καὶ τῆς ὑγιεινῆς, ἐὰν ἦ τῆς κοινότητος ἢ τῆς σχολῆς ἢ ὑπ᾽ ἐνοίκιον.

ιβ΄) Τὴν ἐποχὴν τῆς ἱδρύσεως τῆς σχολῆς, εἰ δυνατόν· παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς καθόλου πορείας τῆς σχολῆς ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν καὶ πᾶν ὅ,τι σκόπιμον».

Τοιοῦτον τὸ διάγραμμα· δυστυχῶς ὅμως καὶ ἡ πλήρωσις τοῦ ἔργου τούτου τῶν καιρῶν ἕνεκα οὔπω συνετελέσθη. Εὐξώμεθα ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ, ὅπως συντελεσθῇ κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος.

Τῇ ἐπιτροπῇ ἀνετεθειμένα εἰσίν, ὡς γινώσκετε, τὰ δύω παιδευτικὰ διαγωνίσματα, ἅπερ ὁ σύλλογος προυκήρυξε πρὸ ἐτῶν πολλῶν, χορηγούντων εὐγενῶν καὶ φιλομούσων ἀνδρῶν, τῶν κ. Κ. Καραπάνου, ἄλλοτε προέδρου καὶ γενικοῦ γραμματέως τοῦ συλλόγου, καὶ Ι. Βουτσινᾶ, τανῦν γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Ὀδησσῷ. Αὕτη σκεψαμένη, ὅτι ὁ μὲν Βουτσιναῖος ἀγὼν ὅλως ἐλησμονήθη, μηδενὸς ὑποβληθέντος ἔργου τῷ πρώτῳ προκηρυχθέντι ἀγωνοθετήματι πρὸ ἐτῶν ἀκριβῶς δέκα «περὶ συντάξεως ὁδηγοῦ τῆς πρώτης παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων», ὁ δὲ Καραπάνειος ἐχαλαρώθη πως, ἔγνω τὸν μὲν ὅλως ν᾽ ἀνακαινίσῃ, τὸν δὲ νὰ ὠθήσῃ πρὸς τὰ πρόσω. Καταρτίσασα δὲ εἰδικὴν ἐπιτροπὴν ἀνεθεώρησε τὸ πρῶτον πρόγραμμα, ὅπερ ὑπέβαλεν ἤδη τῷ συλλόγῳ μετὰ τῆς προτάσεως, ὅπως δημοσιευθῇ αὖθις διά τε τῶν ἐφημερίδων καὶ δι᾽ ἰδιαιτέρου τεύχους, διαδοθῇ δὲ ὅσον οἷόν τε. Τὸ πρόγραμμα ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ συλλόγου, ἀλλ᾽ ἡ δημοσίευσις οὔπω ἐγένετο ὡς ἐπεψηφίσθη. Περὶ δὲ τῶν προγραμμάτων τοῦ ἑτέρου ἀγῶνος, τοῦ Καραπανείου, σκεψαμένη ἐν τῇ συνεδριάσει αὐτῆς τῆς 31 μαΐου παρελθόντος ἔτους ἔγνω, ὅπως ἀναδημοσιευθῶσι ταῦτα ἐν ἰδιαιτέρῳ τεύχει πάντα ὁμοῦ, δι᾽ ἐπισήμων δ᾽ ἀγγελιῶν τοῦ γραφείου τοῦ συλλόγου, δημοσιευθησομένων διὰ τῶν ἐφημερίδων τῆς ἡμετέρας πόλεως, τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Σμύρνης, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Τεργέστης καὶ τοῦ Βουκουρεστίου, γένωνται γνωσταὶ αἱ γενικαὶ ὁδηγίαι τοῦ προγράμματος τοῦ ἀγῶνος καὶ ἰδίᾳ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τρόπου τῆς ὑποβολῆς τῶν πονημάτων τῷ συλλόγῳ, σημειῶται δ᾽ ἐν τέλει, ὅτι ἀντίτυπον τῶν προγραμμάτων πέμπεται δωρεὰν παντὶ τῷ αἰτοῦντι. Τοῦτο ὑπεβλήθη τῷ συλλόγῳ δι᾽ ἐπιστολῆς τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς ἀπὸ 2/14 ἰουνίου, ὁ δὲ σύλλογος κατ᾽ ἐπιστολὴν τοῦ κ. προέδρου ἀπὸ 7/19 ἰουνίου ἀποδεξάμενος τὴν πρότασιν παρέπεμψε αὐτὴν τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ πρὸς ἐνέργειαν τῶν δεόντων. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὑπεβλήθη ἡ καὶ πρὸ τριετίας κριθεῖσα καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὑποβληθεῖσα ἑλληνικὴ ἱστορία ὑπὸ ἀνωνύμου. Ἡ περὶ τῆς ἱστορίας ταύτης ἔκθεσις ὑποβληθήσεται τῷ συλλόγῳ ἐν τῇ ὁρισθησομένῃ συνεδριάσει αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ τῆς ἐπιτροπῆς κ. Θ. Σαλτέλη.

Τοῦ πολλάκις ἀπασχολήσαντος τὸν ἡμέτερον σύλλογον ζητήματος τῆς δωρεᾶς τῆς ἀειμνήστου Εὐανθίας Μουρὰτ Θεοφιλίδου πρὸς ἵδρυσιν παρθεναγωγείου ἐν κωμοπόλει κεντρικῇ καὶ ἀλλογλώσσῳ μὲν ἀλλὰ ἑλληνικῇ καὶ χριστιανικῇ ἐπιλυθέντος, ἐκλήθη ἡ ἡμετέρα ἐ-

πιτροπή, ὅπως ὡς ἁρμοδία ἀποφανθῇ γνώμην περὶ τῆς καταλλήλου κωμοπόλεως κατὰ τοὺς ὅρους τῆς δωρεᾶς πρὸς ἵδρυσιν τοῦ εἰρημένου παρθεναγωγείου. Ἡ ἐπιτροπὴ πρὸς πλήρωσιν τῆς ἐντολῆς ἔγνω, ὅπως αἰτηθῶσιν ὑπὸ τοῦ συλλόγου διάφοροι πληροφορίαι παρὰ τῶν μητροπολιτῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας, διότι κατ' ἀρχὴν ἔγνω, ὅπως τὸ παρθεναγωγεῖον ἱδρυθῇ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ὡς τῇ μᾶλλον παρημελημένῃ καὶ ἀνάγκην ἐπίσης ἐχούσῃ τοιούτου φυτωρίου. Τούτου γενομένου καὶ ληφθεισῶν πληροφοριῶν παρὰ τῶν πανιερ. μητροπολιτῶν Καισαρείας κ. Ἰωάννου, Νικαίας κ. Ἱερωνύμου, Ἰκονίου κ. Ἀθανασίου, Ἀμασείας κ. Ἀνθίμου, Νεοκαισαρείας κ. Κωνσταντίου, Προύσσης κ. Ναθαναήλ, Φιλαδελφείας κ. Στεφάνου, Ἀγκύρας κ. Γερασίμου, Χαλδείας κ. Γερβασίου καὶ Κολωνίας κ. Δωροθέου, ἐνέκρινεν, ὅπως τὸ παρθεναγωγεῖον τοῦτο ἱδρυθῇ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ τελευταίου τούτου ἱεράρχου, ἐν τῇ κωμοπόλει τῆς Νικοπόλεως (Καρὰ-Ἰσὰρ-Σαρκὶ) κέντρῳ οὔσῃ ὀγδοήκοντα χωρίων ἀριθμούντων περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας οἰκογενείας καὶ ὁμιλούντων τὴν τουρκικὴν τῶν πλείστων καὶ ἐχούσῃ μόνον γραμματοδιδασκαλεῖόν τι, ἐν ᾧ ἄρρενά τε καὶ θήλεα συνδιδάσκονται. Τὴν περὶ τούτου δὲ γνώμην αὐτῆς ὑποβάλλει ὑμῖν ἡ ἐπιτροπὴ δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς.

Τῇ ἐπιτροπῇ καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὑπεβλήθησαν τάδε τὰ πονήματα, Σ. Μανασσείδου: *Μανασσείδειον ἀλφάβητον*, εἰς δύο τεύχη, ὧν τὸ ἕτερον ἐπιγράφεται *μέθοδος τοῦ Μανασσειδείου ἀλφαβήτου*· Γ. Μαργαριτίδου: *ἐγχειρίδιον γεωργίας καὶ κηπουρικῆς* καὶ μετάφρασις ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *ὁ παῖς* τῆς Ἰφ. Ζαχαροπούλου. Τούτων ἡ τῶν δύο πρώτων κρίσις ὑπεβλήθη ἤδη τῷ συλλόγῳ καὶ ἐνεκρίθη, λείπεται δὲ ἡ τοῦ πονήματος τῆς κ. Ζαχαροπούλου, ἥτις ὑποβληθήσεται λίαν προσεχῶς.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἔλαβε πρὸς τούτοις πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ τὴν ἐπιστολὴν τῶν ἐφόρων καὶ δημογερόντων Λυτρῶν, ἣν παρέπεμψεν αὐτῇ ὁ σύλλογος, ἀλλὰ δυστυχῶς ἐλάχιστα εὗρε περὶ τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τοῦ χωρίου.

Ταῦτα τὰ κυριώτατα ἔργα τῆς ἐπιτροπῆς παραλειπομένων τῶν ἄλλων, ὅσα ἧττονός εἰσιν ἐνδιαφέροντος. Καταλήγοντες δ' εὐχόμεθα, ὅπως κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος οὐ μόνον τὰ μήπω συντελεσθέντα ἐκ τῶν ἐκτεθέντων πληρωθῶσιν, ἀλλὰ καὶ μείζονα τούτων, ἰδίᾳ δὲ ἡ σύνταξις καὶ τοῦ *ὁδηγοῦ τῆς μέσης παιδεύσεως*, τοῦ δευτέρου τούτου ἀγωνοθετήματος τοῦ Βουτσιναίου ἀγῶνος· διότι νῦν μάλιστα παρίσταται ἡ ἀνάγκη τούτου, νῦν, ὁπότε συγχύσεις συστημάτων καὶ ὅρων καὶ μεθόδων κρατοῦσι καὶ ἐκφέρονται γνῶμαι τολμηραί, ἵνα μή τι ἄλλο εἴπωμεν. Νῦν μάλιστα παρίσταται ἡ ἀνάγκη, ὅπως ἐπιστημονικῶς καθορισθῇ ἡ μέση ἐθνικὴ ἡμῶν παίδευσις ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παραδόσεων τοῦ ἔθνους, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, ἥτις ὑπάρχει μεγάλη καὶ ἱερά».

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστεῖ τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ ἐπὶ ταῖς γενομέναις ἐργασίαις.

η') Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης, πρόεδρος τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἔχουσαν ὧδε.

«*Φίλοι ἑταῖροι*.

Βραχυτάτη ἔσται ἡ ἔκθεσις ἡμῶν, διότι ἐλάχιστα καὶ ἐπράξαμεν κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος.

Ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κ. Ν. Σουλίδου, Π. Πετρακίδου καὶ Π. Παπαρρούση, ἐν ταῖς πέρυσιν ἀρχαιρεσίαις ὑφ' ὑμῶν ἐκλεγέντων, καὶ Θ. Σαλτέλη, γενικοῦ γραμματέως, Α. Χρηστίδου, εἰδικοῦ γραμματέως, Ι. Ἀσπριώτου, γραμματέως τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς καὶ Ξ. Σιδεροπούλου, γραμματέως τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ὡς πρόεδρον μὲν αὐτῆς ἐκλεξαμένη τὸν κ. Θ. Σαλτέλην, γραμματέα δὲ τὸν κ. Α. Χρηστίδην, συνῆλθε καθ' ὅλον τὸ ἔτος εἰς πέντε μόνον συνεδριάσεις, ἐν αἷς μετὰ πολλὰς καὶ σπουδαίας σκέψεις ἀπεφάσισε τῇ συγκατανεύσει τοῦ συλλόγου νὰ ἐκδώσῃ α') τὸν Κ' τόμον (1885-86), καὶ τὸν ΚΑ' τόμον (1886-87) τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος τοῦ συλλόγου, ἀμφοτέρους ἐν ἑνὶ σώματι· β') τὸ ἀρχαιολογικὸν παράρτημα τοῦ ΙΘ' καὶ εἰ δυνατὸν καὶ τοῦ Κ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ· γ') τὸν Α' τόμον τῶν ζώντων μνημείων τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος, πρὸς οὗ τὴν ἐκτύπωσιν ὁ μέγας τοῦ συλλόγου εὐεργέτης Χρηστάκης ἐφένδης Ζωγράφος διέθηκεν ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους 200 ὀθωμανικὰς λίρας.

Τὴν γενναίαν δὲ ταύτην ἀπόφασιν ἔλαβεν ἡ ἐπιτροπὴ ἐν ταῖς πρώταις αὐτῆς συνεδριάσεσιν ἅμα μὲν βοσκομένη ὑπὸ τῆς ἀγαθῆς ἐλπίδος καὶ φιλοδοξίας, ὅτι θὰ ἠδύνατο ἐν τῷ τέλει τοῦ συλλογικοῦ ἔτους νὰ παραστῇ εὐπρό-

σωπος ἐνώπιον ὑμῶν ἐπιδεικνυμένη καὶ τὰ τέσσαρα ταῦτα τεύχη καὶ ἐπισπωμένη τοὺς δικαίους ἐπαίνους καὶ εὐχαριστίας ὑμῶν, ἅμα δὲ λογιζομένη, ὅτι ἐκδιδομένων κατ' ἔτος δύο μὲν τόμων τοῦ περιοδικοῦ μετὰ τῶν ἀρχαιολογικῶν παραρτημάτων, ἑνὸς δὲ τόμου τῶν ζώντων μνημείων, δυνηθήσεται ὁ σύλλογος τοῦτο μὲν ἐν τριετίᾳ ἐνήμερος νὰ καταστῇ ἐν τοῖς δημοσιεύμασιν αὐτοῦ καὶ κατασιγάσῃ οὕτω τὰ δίκαια παράπονα καὶ μεμψιμοιρίας πολλῶν ἀξιοτίμων μελῶν καὶ ἐπιρρώσῃ τὸν πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ὑπὲρ τοῦ συλλόγου ἐργασίαν ζῆλον αὐτῶν, τοῦτο δὲ νὰ εὐχαριστήσῃ καὶ ἱκανοποιήσῃ τοὺς πρὸς δόξαν τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἀγῶνας τοῦ γενναίου χορηγοῦ. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἤρξατο ἡ ἐπιτροπὴ συλλέγουσα, διατάττουσα καὶ ἐπεξεργαζομένη τὴν οὐκ ὀλίγην πρὸς δημοσίευσιν ποικίλην ὕλην.

Ἀλλ' ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει. Ἡ ἐπιτροπὴ δυστυχῶς εἶδε μετ' οὐ πολὺ τὰς ἑαυτῆς ἐλπίδας διασκεδαζομένας ὑπὸ ἀντιπνόων ἀνέμων· καὶ ἀντὶ μὲν τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ Κ' καὶ ΚΑ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ περιέστη εἰς τὴν σκληρὰν ἀνάγκην ν' ἀνατυπώσῃ τὸ ἥμισυ σχεδόν, ἤτοι 12 ὅλα τυπογραφικὰ φύλλα τοῦ ἤδη πρὸ πολλοῦ ἐκτετυπωμένου ἀλλ' ἀπηγορευμένου τὴν διανομὴν ΙΘ' τόμου, τῆς ὕλης τῶν ἐκτετυπωμένου φύλλων τῆς μὲν διασκευαζομένης τῆς δὲ πλείστης ἀντικαθισταμένης, ὅπερ οὐ σμικρὰς παρέσχε δυσχερείας ὑπὸ ἔποψιν τεχνικὴν καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς τε διασκευῆς καὶ τῆς ἀντικαταστάσεως· ἡ δὲ πλείστη τῆς ὕλης τῆς δημοσιευθησομένης ἔν τε τῷ Κ' καὶ ΚΑ' τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ καὶ τῷ ἀρχαιολογικῷ παραρτήματι καὶ ἐν τῷ ἐκτάκτῳ τόμῳ τῶν ζώντων μνημείων πρὸ μηνῶν παραδοθεῖσα τῷ ὑπουργείῳ τῆς παιδείας μάτην ἀπὸ πολλοῦ ἀναμένει ἡ ἐπιτροπὴ νὰ ἐπιστραφῇ ὑπὸ τῶν ἐντεταλμένων τὴν ἐπιθεώρησιν καὶ ἐξέλεγξιν αὐτῆς. Ἔχει ὅμως ἡ ἐπιτροπὴ δι' ἐλπίδος, ὅτι δὲν θὰ βραδύνῃ ἐπὶ πολὺ ἔτι ἡ ἐπιστροφὴ τῆς ὕλης, διὸ καὶ πρό τινος μὲν χρόνου συνῆψε τὰ μετὰ τῶν τυπογραφείων Κορομηλᾶ καὶ Παλαμάρη πρὸς ἐκτύπωσιν συμβόλαια, κατ' αὐτὰς δὲ τύχῃ ἀγαθῇ γίνεται ἡ ἔναρξις τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ ἐκτάκτου τόμου τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῷ τυπογραφείῳ Παλαμάρη.

Ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπὴ λυπεῖται μὲν εἰλικρινῶς καὶ ὑπαισχύνεται προσερχομένη σήμερον ἐν ὑμῖν κεναῖς ταῖς χερσί, (διότι ὁ ΙΘ' τόμος ὁ ἄρτι διανεμηθεὶς τοῦ περιοδικοῦ κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, εἶναι ἔργον αὐτῆς, ἀλλ' ἔργον δυσχερὲς καὶ ἐπίπονον), δὲν δύναται ὅμως νὰ παρασιωπήσῃ, ὅτι καὶ ἡ φίλη αὐτῆς συνάδελφος φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ συνετέλεσέ πως, ἄκουσα βεβαίως, εἰς τὴν βραδύτητα περὶ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ τόμου τῶν ζώντων μνημείων, ἅτε οὐχὶ ἐγκαίρως παραδοῦσα τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ ἅπασαν ἢ μέγα μέρος τῆς πρὸς δημοσίευσιν γλωσσικῆς ὕλης· διότι κατά τι ἄρθρον τοῦ συμβολαίου τοῦ μετὰ τοῦ τυπογραφείου, ὁ πρόεδρος τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς ὀφείλει τῇ πρωΐᾳ ἑκάστης δευτέρας τῆς ἑβδομάδος νὰ παραδίδῃ εἰς τὸ τυπογραφεῖον ἅπασαν τὴν ἀναγκαιοῦσαν διὰ τὴν ἑβδομάδα δημοσιεύσιμον ὕλην, ἤτοι τεσσάρων τυπογραφικῶν φύλλων, ἡ δὲ παράδοσις δέον νὰ γίνηται τακτικῶς ἄνευ διακοπῆς ἀνὰ πᾶσαν ἑβδομάδα· ἀλλὰ τὸν ὅρον τοῦτο ἠδυνάτει νὰ τηρήσῃ ὁ πρόεδρος τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, διότι δὲν ἔχει παραδοθῇ εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἱκανὴ ὕλη· διὰ τοῦτο δὲν προέβη μέχρι τοῦδε εἰς τὴν ἔναρξιν τῆς ἐκτυπώσεως, ἵνα μὴ δώσῃ ἀφορμὴν δικαίων παραπόνων εἰς τὸν τυπογράφον μηδὲ παράσχῃ πράγματα τῷ συλλόγῳ.

Ἠναγκάσθημεν μετὰ λύπης νὰ εἴπωμεν ταῦτα, οὐχὶ ἵνα μεμφθῶμεν τὴν φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν ἐπὶ τούτῳ, διότι δὲν ἀγνοοῦμεν τὸ ἐπίπονον τῆς ἐπεξεργασίας τῆς γλωσσικῆς ὕλης καὶ τὸν πρὸς ταύτην ἀπαιτούμενον μακρὸν χρόνον, ἀλλ' ἵνα συμμεριζομένης καὶ ἐκείνης μεθ' ἡμῶν τὴν εὐθύνην ἐξευμενίσωμέν πως τὴν δικαίαν ἄλλως ὀργὴν τοῦ ὑψιβρεμέτου ὀλυμπίου Διός, μηδ' ἐπίδωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως τὸν φοβερὸν αὐτοῦ κεραυνὸν ἐπὶ τὴν ἑτέραν μόνον τῶν ἡμετέρων κεφαλῶν ἐπισειόμενον.

Εἴθε ἡ διαδεξομένη ἡμᾶς ἐπιτροπὴ εὐτυχεστέρα ἡμῶν γένοιτο».

Ἐπὶ τούτοις ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας καὶ τῇ ἐπιτροπῇ ταύτῃ ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ καὶ τῷ ζήλῳ ἐν ταῖς ἐργασίαις αὐτῆς λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΠΑ΄

(Ἔκτακτος)

τῆς 28 Ἀπριλίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ

Μὴ ὑπαρχόντων πρακτικῶν πρὸς ἀνάγνωσιν ὁ σύλλογος προβαίνει εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν κοσμητόρων αὐτοῦ καὶ τῶν διαρκῶν ἐπιτροπῶν διὰ τὸ ΛΑ΄ συλλογικὸν ἔτος (1891—92), καὶ διὰ ἀπολύτου μυστικῆς ψηφοφορίας ἀναδείκνυνται.

Πρόεδρος, ὁ κ. Κ. Καλλιάδης.

Ἀντιπρόεδροι, Ἀθ. Πηνιατῶρος, δικηγόρος, καὶ Mordtmann, ἰατρός.

Γενικὸς γραμματεύς, Ἀχ. Χρηστίδης.

Εἰδικὸς γραμματεύς, Γ. Πουλουλίδης.

Βιβλιοφύλαξ, Ν. Παπαγιαννόπουλος.

Ταμίας, Δ. Μηλιώτης.

Λογιστής, Δ. Π. Κοντογεώργης.

Μέλη δὲ διαρκῶν ἐπιτροπῶν τῆς μὲν

Ἀνθρωπολογικῆς.

Ἀποστολίδης Σ., Βεγλερῆς Θ., Brooks C., Ναοὺμ Ι., Περδικίδης Κ., Χρηστίδης Α., Χρυσαφίδης Κ.

Ἀρχαιολογικῆς.

Βεγλερῆς Γ., Γεδεὼν Μ., Curtis C. G., Calvert J., Καμπανάκης Π., Κοπάσης Α., Long A., Μανσούρωφ Π., Millingen A. van., Mordtmann A., Περδικίδης Κ., Prétextat, Σιδερόπουλος Ξ., Σμυρνὼφ Α.

Ἐκπαιδευτικῆς.

Ἀνδρεάδης Ο., Βακαλόπουλος Κ., Βασακόπουλος Α., Βεγλερῆς Θ., Οἰκονομίδης Δ., Παπαγιαννόπουλος Ν., Φωτιάδης Α., Χατζηχρήστου Χρ.

Ἐλεγκτικῆς.

Ἐλπίδης Γ., Πρίντζης Κ., Ψωμιάδης Κ.

Ἐπιστημονικῆς.

Ἀκεστορίδης Ι., Ἀμπελίδης Μ., Ἀπέρης Π., Ζαβιτσιᾶνος Σ., Κοκκολᾶτος Κ., Λιμαράκης Λ., Λογοθέτης Μ., Μακρῆς Κ., Ναρλῆς Σ., Οἰκονομίδης Γ., Ρίτσος Β., Σιώτης Ι., Ταχιντζῆς Κ., Χρηστίδης Ἀν., Χατζηχρήστου Π., Ψαλίδας Μ.

Οἰκονομικῆς.

Γκιὼν Ι., Μαυρογορδᾶτος Φρ., Πρῶτος Π., Φωτιάδης Ν., Χατζόπουλος Ι.

Συντακτικῆς.

Αὐθεντόπουλος Μ., Πολύκριτος Σ., Σαλτέλης Θ.

Φιλολογικῆς.

Αὐθεντόπουλος Μ., Βακαλόπουλος Κ., Ζαλοκώστας Ε., Οἰκονομίδης Δ., Παπαγιαννόπουλος Ν., Παρίτσης Κ., Σαλτέλης Θ., Χατζηχρήστου Χρ.

Ἐπιμεληταί.

Τῶν μὲν ἀρχαιολογικῶν καὶ νομισματικῶν συλλογῶν, Ξ. Σιδερόπουλος· τῆς δὲ ὀργανοθήκης, Β. Ρίτσος.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΠΒ΄

(Τακτική)

τῆς 29 Ἀπριλίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς τακτικῆς συνεδριάσεως α΄) ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης τοῦ αὐτοκρατορικοῦ πανεπιστημίου Πετρουπόλεως, ἀγγέλλοντος τὴν προσεχῆ ἀποστολὴν ἐν κιβωτίῳ τῆς σχεδὸν πλήρους σειρᾶς τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Travaux de la faculté historico-philologique» συγγράμματος καὶ ἐξαιτουμένου τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ ὑπαρχούσης ἐλλιποῦς σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου.

β΄) Ὁ κ. Κ. Περδικίδης ἀναγινώσκει πραγματείαν του ἐπιγραφομένην «περὶ τῶν ὀνομάτων τῆς Αἰγύπτου ἐν γένει, ἰδίως δὲ περὶ τῶν παρὰ Σημίταις ὀνομάτων *Μίσρ* καὶ *Μισραΐμ*».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ.

Mordtmann λέγει, ὅτι δὲν διαφιλονεικεῖ μὲν τὰ πορίσματα τοῦ κ. Περδικίδου, ὑπομιμνήσκει ὅμως αὐτῷ τὰ παρὰ τοῦ κ. Mayer γραφέντα περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, λέγοντος, ὅτι ἡ ἐτυμολογία τῶν ὀνομάτων *Αἴγυπτος*, *Μισρδὼν* δὲν ἀπεδείχθη εἰσέτι· παρατηρεῖ δὲ ὁ κ. Mordtmann, ὅτι ἡ λέξις *μισραΐμ* γράφεται διὰ ص, ἐνῷ ἡ ἑβραϊκὴ λέξις mizraim γράφεται μὲ z. Περὶ Καραμανίας προκειμένου ὑπομιμνήσκει, ὅτι ἡ Καραμανία τοῦ Στράβωνος δὲν εἶναι ἡ χώρα τῶν *Καραμανλήδων*, ἀλλὰ τὸ Καρμὰν τῆς Περσίας, ἐνῷ ἡ χώρα τῶν Καραμανλήδων λαμβάνει τὸ ὄνομά της ἐκ τοῦ *Κερμανία*.

Ὁ κ. Περδικίδης ἀπαντῶν λέγει, ὅτι Καραμανία καὶ Καρμανία εἶναι τὸ αὐτό, διότι οἱ κάτοικοι τῆς Καρμανίας μετῴκησαν ἀπὸ τῆς περσικῆς θαλάσσης εἰς τὴν Καραμανίαν.

Ὁ κ. Ἀχ. Χρηστίδης παρατηρεῖ, 1) ὅτι δὲν ἐξηγήθη ἀρκούντως παρὰ τοῦ κ. Περδικίδου, διατί οἱ ἀρχαῖοι αἰγύπτιοι ὠνόμαζον τὴν χώραν των *Χὲμ* ἢ *Κέμ*, ἤτοι μέλαιναν· 2) ὅτι ἡ λέξις *Χαμάμ*, ἣν ὁ ἀγορητὴς συνεσχέτισε μετὰ τῆς λέξεως *Χέμ*, δὲν εἶναι, ὡς ἐλέχθη, σύνθετος ἐν τῇ ἀραβικῇ, ἀλλ' ὄνομα οὐσιαστικὸν δεικνύον τὸ μέρος, ἔνθα ὑπάρχει μεγάλη θερμότης· 3) ὅτι αἱ δοθεῖσαι περὶ τῆς λέξεως *μίσρ* ἐξηγήσεις τῷ φαίνονται ἀνεπαρκεῖς· ἐρωτᾷ δέ, διατί οἱ Ἄραβες ὠνόμασαν πᾶσαν πόλιν καὶ ἰδίᾳ τὴν Αἴγυπτον مصر μίσρ;

Ὁ κ. Περδικίδης ἀπαντῶν λέγει, ὅτι *Κὲμ* ἤτοι *μέλαιναν* ὠνόμασαν τὴν Αἴγυπτον, διότι εἶναι μέλαινα· ὅτι ἡ λέξις *γαμάμ* δὲν εἶναι σύνθετος ἀλλὰ παράγωγος, καὶ ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ὠνόμασαν τὴν Αἴγυπτον *Μίσρ* διότι οὕτως ἠθέλησαν νὰ τὴν ὀνομάσωσι. Περὶ τοῦ τελευταίου τούτου ὀνόματος προκειμένου ὁ κ. Χρηστίδης ὑπομιμνήσκει, ὅτι ἡ λέξις *μίσρ* ἐν τῇ ἀραβικῇ σημαίνει οὐ μόνον πόλιν, ἀλλὰ καὶ τεῖχος ἢ φραγμὸν καὶ ὅριον· ἐκφράζει δὲ τὴν ὑποψίαν, μήπως ἡ Αἴγυπτος ὠνομάσθη οὕτως ὑπὸ τῶν Ἀράβων ὡς χώρα ἔχουσα μεγάλα ὑδραυλικὰ ἔργα ἢ τείχη, δι' ὧν προυφυλάσσετο ἀπὸ τοῦ περιοδικῶς ὑπερεχειλίζοντος Νείλου· τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν ἐποίησαν ἄλλως τε πολλοί. Εἰς ταῦτα ἀπαντῶν ὁ κ. Περδικίδης λέγει, ὅτι τὰ περὶ τούτου ἐν ἐκτάσει ἐξέθηκεν ἐν ἑτέρῳ ἀναγνώσματί του, παρέλειψε δὲ νῦν, ἵνα μὴ κουράσῃ τὸ ἀκροατήριον.

Ὁ πρόεδρος λέγει, ὅτι ὁ σύλλογος μετ' ἐνδιαφέροντος ἠκροάσατο τῆς σπουδαίας πραγματείας τοῦ κ. Περδικίδου, ὅστις ἀδίκως εἶπεν, ὅτι ἤθελε κουράσει τὸ ἀκροατήριον διὰ τῶν λεπτομερειῶν του περὶ τῆς λέξεως *μίσρ*· τοὐναντίον ἔδει τοῦτο νὰ ἀναπτυχθῇ, διότι ὁ σύλλογος περὶ πολλοῦ ποιεῖται τὰς τοιαύτας ἀνακοινώσεις.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΙΙΓ'

(Τακτική)

τῆς 6 Μαΐου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ἀθ. Πηνιατώρου, ἀντιπροέδρου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ καὶ αὖθις ὡς ἀντιπροέδρου καὶ ἀγγέλλοντος, ὅτι παραιτεῖται ἕνεκα τῶν πολλῶν του ἀσχολιῶν.

Τοῦ κ. Ξ. Λ. Σιδεροπούλου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιμελητοῦ τῶν ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν κατὰ τὸ ΛΑ' συλλογικὸν ἔτος 1891—92.

Τῆς ἐκπαιδευτικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς ἀγγελλούσης, ὅτι λαβοῦσα ὑπ' ὄψει τὰς ὑπὸ τῶν μητροπολιτῶν τῶν ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ ἀποσταλείσας τῷ συλλόγῳ πληροφορίας περὶ τοῦ τόπου τῆς ἱδρύσεως τοῦ *Θεοφιλιδείου* παρθεναγωγείου, ἐξελέξατο τὴν κωμόπολιν Καρὰ-Χισσὰρ (Νικόπολιν) καὶ ταύτην προτείνει τῷ συλλόγῳ.

Τῆς ἀρχαιολογικῆς τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῆς, ἀγγελλούσης, ὅτι παρέλαβε παρὰ τῆς χήρας Πελοπίδου Κούππα τὰς πραγματείας τὰς δε 1) Περὶ τοπογραφίας τῆς μητροπόλεως τοῦ Πόντου Τόμεως. 2) Περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει βυζαντινῶν δεξαμενῶν. 3) Περὶ διαφόρων ἐπιγραφῶν. 4) Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τῶν βυζαντινῶν ναῶν. 5) Περὶ ἀργίλλου καὶ τῶν εἰδῶν αὐτῆς. 6) Περὶ ἀμμοκονίας. 7) Ἱστορία ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας (πραγματεία ἀτελής).

β') Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ τῆς ἀρχαιολογικῆς

ἐπιτροπῆς παραπεμφθήσεται τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ.

γ´) Ἀναγινώσκεται ἡ ἔκθεσις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τοῦ μέλλοντος συστηθῆναι ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ παρθεναγωγείου τῆς μακαρίδος Αἰκατερίνης Μουρὰτ Θεοφιλίδου. Περατωθείσης τῆς ἐκθέσεως ὁ σύλλογος ἀποδέχεται τὴν πρότασιν τῆς ἐπιτροπῆς, ἤτοι ὅπως τὸ ἐν λόγῳ παρθεναγωγεῖον συστηθῇ ἐν Καρὰ-Χισὰρ τῆς μικρᾶς Ἀσίας.

δ´) Ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι ὁ κ. Ἀθ. Πηνιατῶρος, ἀντιπρόεδρος, παραιτεῖται τῶν καθηκόντων αὐτοῦ καὶ ὅτι αἱ γενόμεναι προσπάθειαι, ὅπως ἀποσύρῃ τὴν παραίτησίν του ἀπέβησαν μάταιαι καὶ προτείνει τὴν παραδοχὴν τῆς παραιτήσεώς του. Ἐφ᾽ ᾧ ὁ σύλλογος προβαίνει εἰς ἀντικατάστασιν αὐτοῦ· ψηφοφορίας δὲ γενομένης ἀναδείκνυται ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Ἀναστάσιος Χρηστίδης, ἰατρός.

ε´) Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης, εἰσηγητὴς τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν περὶ τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος ἔκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἔχουσαν ὧδε·

«*Κύριοι.*

Ὁ πρὸς σύνταξιν μεθοδικῶν διδακτικῶν βιβλίων Καραπάνειος ἀγών, οὗ τὸ γενικὸν πρόγραμμα πρὸ δωδεκαετίας, τῷ 1879, ἐντολῇ τῆς τότε ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ὑπὸ πέντε τῶν ἑαυτῆς μελῶν: τοῦ ἀειμνήστου Ἡρ. Βασιάδου, Χρ. Χατζηχρήστου, Χρ. Σαμαρτζίδου, Ἀθ. Θεοδωρίδου καὶ Θεμ. Σαλτέλη συνταχθὲν καὶ ὑπό τε τῆς ὅλης ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ συλλόγου ἐγκριθὲν κατ᾽ αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ἔτος μεσοῦντος φεβρουαρίου ἐδημοσιεύθη, ἐπ᾽ αἰσιωτάτοις ἱδρυθεὶς οἰωνοῖς καὶ πολλὰς ἀγαθὰς παρασχὼν ἐλπίδας, ὅτι εὐτυχήσει ἐν οὐ μακρῷ χρόνῳ καὶ τὸ ἡμέτερον ἔθνος ν᾽ ἀποκτήσῃ καλὰ διδακτικὰ βιβλία, σύμφωνα ταῖς διακελεύσεσι τῆς παιδαγωγικῆς καὶ διδακτικῆς ἐπιστήμης καὶ ταῖς ἀπαιτήσεσι τῶν καιρῶν, ἤρξατο δυστυχῶς οὐκ ἴσμεν ὅπως ἐν τοῖς τελευταίοις τούτοις χρόνοις χαλαρούμενός πως καὶ εἰς φθίσιν περιπίπτων. Μὴ αἴτιον τούτου τὸ χαρακτηρίζον τὸν ἕλληνα ἀψίκορον; ἢ μὴ ἡ σὺν τῷ χρόνῳ προϊόντι εὐλόγως αὐξανομένη αὐστηρότης τῶν ἀγωνοδικῶν ἐψύχρανε πρὸς τὸν ἀγῶνα τὸν ζῆλον τῶν διδασκάλων καὶ λογίων; ἢ μὴ οὗτοι τὸ ὅσῳ σπουδαῖον τόσῳ καὶ δυσχερὲς τοῦ ἔργου συνειδότες ἀποκνοῦσι τοῦ ἀγῶνος; ἢ τέλος μὴ προθυμούμενοι, τὶς τοῦ ἑτέρου ἄμεινον προαλειψάμενος κρείττων καταστῇ, βραδέως σπεύδοντες μέλλουσιν αἴφνης ἀθρόοι εἰς τὸν ἀγῶνα κάθοπλοι ἐπιφανέντες, δεινὴν νὰ συνάψωσι πάλην περὶ τὰ προκείμενα ἐπίζηλα ἆθλα; Πάντες μὲν βεβαίως εὐχόμεθα τὸ τελευταῖον τοῦτο νὰ ὑπόκειται ὡς αἰτία τῆς φαινομένης ταύτης ἀδιαφορίας, ὁ δὲ χρόνος καταδείξει τὸ ἀληθές· ἡμεῖς δὲ νῦν ἁπλῶς χρονογραφοῦντες παρατηροῦμεν μετὰ λύπης, ὅτι ἐκ τῶν 19 βραβείων, ἅπερ κατὰ τὸ δημοσιευθὲν γενικὸν πρόγραμμα ὡρίσθησαν ν᾽ ἀπονεμηθῶσιν ἐπὶ ἰσαρίθμοις ἀγωνοθετήμασιν ἐν μιᾷ ἑξαετίᾳ ἀνὰ 3—4 ἀνὰ πᾶν ἑξῆς ἔτος, μόλις τὸ 1/3, οὐδὲ τοῦτο ἀκέραιον μέχρι τοῦδε, ἐν διπλασίῳ τῷ χρόνῳ ἀπενεμήθη· δηλονότι ἐν μὲν τῷ α´ ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ ἀγῶνος ἔτει, τῷ 1880, ἐβραβεύθη διπλῷ μὲν βραβείῳ ὁ κ. Γ. Χασιώτης ἐπὶ τοῖς δυσὶν αὐτοῦ σπουδαίοις ἔργοις, τῷ ὁδηγῷ τῶν μητέρων καὶ τῶν νηπιαγωγῶν καὶ ταῖς παιδιαῖς κατὰ τὸ σύστημα Fröbel, ὁ δὲ κ. Ἀργυρὸς ἐπὶ τῷ ἀλφαβηταρίῳ αὐτοῦ. Τὰ τρία ταῦτα ἀπετέλουν τὰ ἀγωνοθετήματα τοῦ α´ ἔτους. Ἐν ἔτει δὲ 1881 ἐβραβεύθη ὁ μὲν μακαρίτης Γ. Γεράκης ἐπὶ τῇ ἀριθμητικῇ αὐτοῦ, ὁ δὲ κ. Γ. Τσιάκας ἐπὶ τῇ ἱερᾷ αὐτοῦ ἱστορίᾳ, ἀμφότερα ἀνήκοντα εἰς τὰ τοῦ β´ ἔτους· καὶ τέλος ἐν ἔτει 1884 ἐπαναληφθέντος τοῦ ἐπὶ γεωγραφίᾳ ἀγῶνος ἀπενεμήθη τὸ γέρας τῷ κ. Α. Βασακοπούλῳ. Τῶν δὲ λοιπῶν 13 ἀγωνοθετημάτων τῶν μὲν 3 τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας ἐκ τῶν τοῦ β´ ἔτους, τῆς ἑλληνικῆς γραμματικῆς ἐκ τῶν τοῦ γ´ καὶ τῆς στοιχειώδους φυσικῆς ἱστορίας ἐκ τῶν τοῦ δ´ ὁ ἀγὼν πρόκειται ἔτι οὐδενὸς τῶν προσεληλυθότων ἀγωνιστῶν κριθέντος βραβευσίμου· περὶ δὲ 4 ἀγωνοθετήματα: τὸ τῶν ὁδηγιῶν πρὸς διδασκαλίαν τῆς γραμματικῆς, τὸ τῆς ἑλληνικῆς χρηστομαθείας, τὸ τῆς στοιχειώδους φυσικῆς καὶ χημείας καὶ τῶν πραγματικῶν διαλέξεων, καίπερ ἐγκαίρως τῶν εἰδικῶν προγραμμάτων αὐτῶν δημοσίᾳ προκηρυχθέντων, οὐδεὶς εἰσέτι ἀνήγγειλεν ἑαυτὸν εἰς ἀγωνίαν. Τέλος δὲ τῶν ὑπολειπομένων τοῦ ε´ καὶ τοῦ ϛ´ ἔτους τὰ εἰδικὰ προγράμματα οὔπω συνετάχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἅτε ἀναμενούσης τὴν λῆξιν τῶν προηγουμένων ἤ τινων τοὐλάχιστον αὐτῶν.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν μέχρι τοῦδε βίον τοῦ Καραπανείου διαγωνίσματος. Τῇ ἑσπέρᾳ δὲ ταύτῃ ἐπασχολήσει ὑμᾶς ἐπὶ μικρὸν

ἡ κρίσις περὶ τοῦ ἀγωνοθετήματος τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας ἡ καὶ ἤδη ἐπαναλαμβανομένη.

Τὸ εἰς κρίσιν προκείμενον ἔργον ἓν καὶ μόνον καὶ πρὸ τριετίας ἤδη ὑποβληθὲν δὲν ἐκρίθη μὲν τότε ἄξιον τοῦ πεντακοσιοφράγκου ἄθλου δι' οὓς λόγους ἡ τότε ἐπιτροπὴ εἶπεν, ἐπῄνεσε δὲ μεγάλως καὶ προέτρεψε τὸν συντάξαντα, ὅπως ἀναθεωρήσας τὸ ἔργον καὶ τὰς παρατηρήσεις αὐτῆς ὑπ' ὄψει λαβὼν κατέλθῃ καὶ αὖθις εἰς τὸν ἀγῶνα πλείονας ἔχων περὶ ἐπιτυχίας ἐλπίδας.

Ὁ συγγραφεὺς ταῖς προτροπαῖς τῆς ἐπιτροπῆς πειθόμενος καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν ταῖς παρατηρήσεσιν αὐτῆς συμμορφωθεὶς προσῆλθε καὶ πέρυσιν εἰς τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ δυστυχῶς ἕνεκα δυσαρέστου τινὸς ἀπροόπτου ἐπιγενομένου τῇ ἐπιτροπῇ ἀνεβλήθη ἡ κρίσις εἰς τὸ ἔτος τοῦτο.

Τὸ κρινόμενον ἔργον ἡ τρίτευχός ἐστιν ἑλληνικὴ Ἱστορία, ἡ γνωστὴ ὑμῖν ἐκ τῆς ἐπὶ τῇ κεφαλίδι φερομένης τοῦ Σαλλουστίου ῥήσεως: Ex aliis negotiis, quæ ingenio exercerentur, in primis magno usui est memoria rerum gestarum, ἣν πρὸ τριετίας αὐτοὶ κρίναντες ἱκανὰ εἴπομεν· ὥστε σήμερον δὲν θὰ ἐνδιατρίψωμεν πολὺ περὶ αὐτήν.

Ἡ Ἱστορία αὕτη διῄρηται εἰς 3 βαθμῖδας ἢ κύκλους ὁμοκέντρους, ἐξ ἑνὸς τεύχους ἑκάστης συγκειμένης. Καὶ τὸ μὲν τεῦχος τῆς α' βαθμίδος ἀποτελεῖται ἐκ σελίδων 79, τὸ δὲ τῆς β' ἐκ σελίδων 162, τὸ δὲ τῆς γ' ἐκ σελίδων 300 εἰς ἡμίφυλλον χάρτου ταχυδρομικοῦ.

Καὶ αἱ μὲν δύο πρῶται βαθμῖδες βιογραφικὴν περιέχουσιν ἱστορίαν, ἡ δὲ Γ' τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἅπασαν συνεχῆ καὶ χρονολογικῶς ἐκτεθειμένην. Βιογραφοῦνται δὲ κατὰ τὸ εἰδικὸν τοῦ συλλόγου πρόγραμμα ἐν μὲν τῇ Α' βαθμῖδι 17 μὲν μεγάλοι ἄνδρες ἐκ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἱστορίας, 2 δ' ἐκ τῆς μέσης, Κωνσταντῖνος ὁ μέγας καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος, 3 δ' ἐκ τῆς νεωτέρας: Κοραῆς, Ζωσιμᾶδαι καὶ Ζώης ὁ Καπλάνης· ἐν δὲ τῇ Β' 28 μὲν ἐκ τῆς ἀρχαίας, 8 δ' ἐκ τῆς μέσης καὶ 5 ἐκ τῆς νεωτέρας.

Ἐν δὲ τῇ Δ' βαθμῖδι προτάσσεται μὲν ἐπίτομος γεωγραφία τῆς κυρίως Ἑλλάδος ἐν 5 σελίσιν, ἐπέρχεται δὲ ἡ ἱστορία διῃρημένη εἰς 10 περιόδους τάσδε: Α' περίοδος: Μυθικὸς αἰὼν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1104 π. Χρ. καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν ἐν σελίσιν 23. Β' περίοδος: Μόρφωσις τῶν ἑλληνικῶν πολιτειῶν ἀπὸ τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν μέχρι τῶν Μηδικῶν, 1104—490, ἐν σελ. 39. Γ' περίοδος: Ἀκμὴ καὶ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῶν Μηδικῶν μέχρι τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου, 490—431, ἐν σελ. 35. Δ' περίοδος: Ἐμφύλιοι πόλεμοι, ἀπὸ τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου μέχρι τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης, 431-338, ἐν σελ. 42. Ε' περίοδος: Μακεδονικὸς ἑλληνισμός, ἀπὸ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης μέχρι τῆς ὑπὸ Ῥωμαίων ἁλώσεως τῆς Κορίνθου, 338—145, ἐν σελ. 24. Ϛ' περίοδος: Ῥωμαϊκὴ κυριαρχία, ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κορίνθου μέχρι τῆς ἱδρύσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, 145 π. Χρ. — 330 μ. Χρ. ἐν σελ. 8. Ζ' περίοδος: βυζαντιακὸν κράτος, ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως Κωνσταντινουπόλεως μέχρι Λέοντος τοῦ Α', 330—457, ἐν σελ. 8. Η' περίοδος: Ἐξελληνισμὸς τοῦ βυζαντιακοῦ κράτους, ἀπὸ Λέοντος τοῦ Α' μέχρι Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος, 457—867, ἐν σελ. 10. Θ' περίοδος: Βυζαντιακὸς ἑλληνισμός, ἀπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος μέχρι τῆς ὑπὸ Λατίνων ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, 867—1204, ἐν σελ. 30. Ι' περίοδος: Παρακμὴ καὶ πτῶσις τοῦ βυζαντιακοῦ ἑλληνισμοῦ.

Πρὸς δὲ μετὰ πᾶσαν βιογραφίαν ἐν ταῖς δυσὶ πρώταις βαθμῖσι καὶ μετὰ πᾶσαν περίοδον ἐν τῇ τρίτῃ ἐπισυνάπτεται βραχεῖα ἀνακεφαλαίωσις αὐτῶν, δι' ἧς ὁ μαθητὴς διατηρῶν ἐν τῇ μνήμῃ τὰ σπουδαιότατα γεγονότα τῆς περιόδου καὶ τὰ κυριώτατα σημεῖα τοῦ βίου τῶν βιογραφουμένων δύναται νὰ χαρακτηρίσῃ τὸν ὅλον περιγραφέντα βίον καὶ ἐκτεθειμένην περίοδον κατὰ τὰς σπουδαιοτέρας αὐτῶν ὄψεις. Ἐν τέλει δὲ ἑκάστης βαθμίδος ἐπιτάσσει καὶ λεξιλόγιον τοπογραφικὸν καὶ ἀρχαιολογικόν.

Ὁ συγγραφεύς, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, Ἔλαβεν ὑπὸ σπουδαίᾳ ὄψει τὰς πρὸ τριετίας παρατηρήσεις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ μετ' ἀξιεπαίνου καὶ θαυμαστῆς ὑπομονῆς καὶ ἐπιτυχίας κατώρθωσε καὶ ἐπηνώρθωσε μὲν τὰ κακῶς τότε ἔχοντα, συνεπλήρωσε δὲ τὰ ἐλλείποντα καὶ παρέλιπέ τινα τῶν περιττῶν ἢ μὴ λίαν ἀναγκαίων· ὅσα δὲ γεγονότα λίαν βραχέως ἐξετίθη καὶ διὰ τὴν πληθὺν τῆς ὕλης συνεπύκνου οὕτως, ὥστε ἀσάφεια καὶ σύγχυσις προήρχετο, πάντα ταῦτα ἀνέπτυξε προσηκόντως, σαφέστατα καὶ εὔληπτα καταστήσας· τοῦτο π.χ. ἔπραξεν ἐν τῷ μυθικῷ αἰῶνι εἰς τὰ περὶ τῆς ἐμφανίσεως τῶν Ἑλλήνων, τοὺς ἄθλους

τοῦ Ἡρακλέους, τὰ περὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἡρωικῶν χρόνων, τὰ τῆς νομοθεσίας τοῦ Λυκούργου καὶ Σόλωνος καὶ ἄλλα πολλά, ὅσα εἶχε παρατηρήσει ἡ ἐπιτροπή· οὕτω π. χ. προσέθηκε τὰς ἀνακεφαλαιώσεις τῶν βιογραφιῶν καὶ περιόδων, διένειμε δὲ μετὰ συμμετρίας ἀκριβῶς τὴν ὕλην καθ' ὡρισμένον μέτρον.

Τοιαύτη ἐν συντόμῳ ἡ τὸ β' ἤδη εἰς κρίσιν ὑποβαλλομένη ἑλληνικὴ ἱστορία, ἔργον, ὡς φαίνεται, οὖσα διδασκάλου ἄριστα μεμορφωμένου, εὐμαθοῦς καὶ πεπειραμένου, συνείδησιν πληρεστάτην ἔχοντος τοῦ ἱεροῦ καὶ ὑψηλοῦ αὐτοῦ ἔργου καὶ ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς αὐτὸ ἀφωσιωμένου.

Ἡ μὲν γλῶσσα αὐτοῦ ἐστι σαφὴς καὶ ἄπταιστος καὶ καθαρὰ παντὸς σολοικισμοῦ καὶ βαρβαρισμοῦ καὶ ξενισμοῦ· τὸ δὲ λεκτικὸν ὁμαλὸν καὶ κανονικόν, κομματικὸν δὲ τὰ πολλά, ὅπερ κατάλληλον μὲν ἐν ταῖς δυσὶ πρώταις βαθμῖσι καὶ μάλιστα τῇ πρώτῃ, λίαν ὅμως ἀπρόσφορον καὶ πως ἄχαρι καὶ ἀτερπὲς ἐν τῇ Γ' βαθμῖδι. Περὶ δὲ τὴν ἔκθεσιν τῶν γεγονότων μεγίστη ἐπικρατεῖ πιστότης καὶ ἀκρίβεια καὶ περὶ τὴν πραγματικὴν ἀλήθειαν εὐλάβεια.

Τοιαύτας σπουδαίας καὶ σπανίας ἀρετὰς ἔχουσαν καὶ κατὰ τὰ πλεῖστα δὲ ἐκπληροῦσαν τοὺς ὅρους τοῦ προγράμματος τὴν προκειμένην ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἡ ἐπιτροπὴ μετὰ μεγίστης εὐχαριστήσεως θὰ ἐβράβευεν, εἰ μὴ δυστυχῶς ἀνεκάλυπτεν ἐν τῷ ἄλλως καλλίστῳ τούτῳ ἔργῳ μίαν καὶ μόνην ἀλλὰ κατὰ τὴν γνώμην αὐτῆς καιριωτάτην ἔλλειψιν ἐπισκιάζουσαν καὶ ἀμαυροῦσαν πᾶσαν τὴν ἐκ τῶν εἰρημένων ἀρετῶν λάμψιν καὶ εὐμορφίαν· ὥστε ὁμοιάζει ἀγάλματι ἐκ καλλίστου μὲν παρίου ἢ πεντελικοῦ μαρμάρου, τεχνικώτατα δὲ καὶ ἀμέμπτως καὶ τὰ ἐλάχιστα μέρη ἐξειργασμένῳ, ἀλλὰ στερουμένῳ ἐκείνου, ὅπερ δίδει οἱονεὶ ζωὴν καὶ κίνησιν τῷ ἀψύχῳ λίθῳ. Ἡ ἔλλειψις δὲ αὕτη ἐστὶν ἡ στέρησις χάριτος καὶ ἐπαγωγοῦ ἐν τῇ ἀφηγήσει τῶν γεγονότων· ἡ ἀφήγησις δηλονότι αὐτῶν ὅσον γραμματικῶς καὶ λεκτικῶς ἐστιν ἄμεμπτος καὶ κανονικωτάτη καὶ περ ὀλίγον ἀρχαΐζουσα καὶ δὴ καί που ὑπεραττικίζουσα, τοσοῦτον ἀφ' ἑτέρου ἐστὶ ξηρά, ψυχρὰ καὶ ἀτερπής, οὐδὲ δυναμένη ἐπιδρῶσα ἐπὶ τὸ συναισθητικὸν καὶ ὀρεκτικὸν τῆς ψυχῆς νὰ ἐξεγείρῃ μὲν ἐν αὐτῇ τὰ εὐγενῆ συναισθήματα καὶ πάθη, τὴν φιλοπατρίαν, τὸν ὑπὲρ πίστεως ἐνθουσιασμόν, τὴν αὐταπαρνησίαν καὶ ἐθελοθυσίαν κτλ. νὰ καταπνίξῃ δὲ τὰ ἀγενῆ, καὶ νὰ προτρέψῃ μὲν ἐπὶ τὴν πρᾶξιν τῶν καλῶν ἀποτρέψῃ δὲ ἀπὸ τῆς τῶν αἰσχρῶν.

Ἂν ἡ τοιαύτη ξηρὰ καὶ ψυχρὰ καὶ ἀπαθὴς ἔκθεσις ἐν ἄλλοις διδακτικοῖς βιβλίοις, οἷα ἡ γραμματική, τὰ μαθηματικά, ἡ φυσικὴ ἱστορία κλπ. δὲν δύναται ἴσως νὰ θεωρηθῇ ἔλλειψις, ἐν ἐγχειριδίῳ ὅμως τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας πρὸς διδασκαλίαν ἑλληνοπαίδων θεωρεῖται καὶ εἶναι πράγματι ἡ μεγίστη τῶν ἐλλείψεων· διότι ὁ ἀληθὴς καὶ κυριώτατος τῆς διδασκαλίας τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας σκοπὸς εἶναι καὶ πρέπει νὰ εἶναι οὐχὶ ἁπλῶς διδακτικός, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς διανοίας καὶ τῆς κρίσεως μόνον ἀποβλέπων, ἀλλὰ μᾶλλον ἠθικὸς καὶ ἐθνικὸς τείνων εἰς τὸ ποιῆσαι τοὺς παῖδας καλοὺς κἀγαθοὺς Ἕλληνας πολίτας καὶ μορφῶσαι γνησίους ἑλληνικοὺς χαρακτῆρας.

Διὰ ταῦτα ἡ ἐπιτροπὴ μετὰ λύπης οὐ σμικρᾶς ἀναγκάζεται νὰ μὴ ἀπονείμῃ τὸ γέρας εἰς τὸν συγγραφέα τῆς προκειμένης ἱστορίας, ἐπαινεῖ ὅμως αὐτὸν μεγάλως ἐπὶ τῇ φιλοπονίᾳ καὶ τῷ εἰλικρινεῖ ζήλῳ, μεθ' ὧν εἰργάσθη καὶ ἐπὶ ταῖς λοιπαῖς σπανίαις ἀρεταῖς ταῖς κατακοσμούσαις τὸ σπουδαῖον αὐτοῦ ἔργον, ὅπερ ἡ ἐπιτροπὴ νομίζει κρεῖττον πολλῶν ἐν χρήσει ὄντων ἐν τοῖς ἡμετέροις σχολείοις, καὶ συμβουλεύει αὐτῷ νὰ προβῇ μετὰ θάρρους εἰς τὴν διὰ τοῦ τύπου ἔκδοσιν αὐτοῦ βέβαιος ὤν, ὅτι προσηκόντως ἐκτιμηθήσεται ὑπὸ τῶν ἐπαϊόντων».

Τῆς ἐκθέσεως ταύτης τὰ συμπεράσματα ἀποδέχεται ὁ σύλλογος.

Ϛ') Ὁ κ. Μ. Αὐθεντόπουλος, εἰσηγητὴς τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν περὶ τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος ἔκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἔχουσαν ὧδε·

«*Κύριοι*.

Ἐπιτρέψατε τῷ ἐφετεινῷ εἰσηγητῇ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς παρισταμένῳ ἐνώπιον ὑμῶν ἐν συναισθήσει, ὅτι τὸ ἔργον αὐτοῦ συγκεφαλαιοῖ τὴν ἔκθεσιν τῆς σπουδαιοτάτης τοῦ συλλόγου ἐργασίας, ἥτις ὅλη ὀφείλεται εἰς τὴν χορηγίαν τοῦ μεγαθυμοτέρου τῶν ἱδρυτῶν αὐτοῦ, ἐπιτρέψατε νὰ ἐκφράσω τὴν χαράν μου ἐπὶ τῇ εὐτυχεῖ συμπτώσει, καθ' ἣν τοῦ μὲν συλλόγου προΐσταται καὶ πάλιν ὁ καὶ ἄλλων ἐθνικῶν τοῦ ἀγωνοθέτου βουλευμάτων ἐκλεκτὸς παρ' ἡμῖν ἀντιπρόσωπος, τῆς δὲ ἡμετέρας ἐπιτροπῆς προεδρεύει ὁ πρὸ μικροῦ τὸ βῆμα

τοῦτο καταλιπὼν ἐναρετώτατος τῶν διδασκάλων μου.

Ἱκανὴ καὶ πάλιν συνεφορήθη ἐφέτος διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα ὕλη, ἧς τὸ πλεῖστον ἀποθησαυρισθήσεται ἐν ταῖς ἐκδόσεσι τοῦ συλλόγου, οὕτω δὲ κατὰ μικρὸν ἀποτελεσθήσεται ὁ κύκλος τῶν διαλεκτικῶν τῆς γλώσσης φάσεων καὶ τῶν ἐθνολογικῶν γνωρισμάτων. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ λεξιλογικὸς θησαυρὸς τῆς παλαιᾶς ἡμῶν γλώσσης προϋποθέτει τὴν ὕπαρξιν μνημείων πράγματι προκειμένων ἡμῖν καὶ ἐν τελείοις τοῦ λόγου καλλιτεχνήμασιν ἀποτελούντων τὸ εὐρὺ ἔδαφος τῶν ἑρμηνευτικῶν τῆς ἐπιστήμης ἐρευνῶν, αἵτινες πρὸς ἄλλοις ἔχουσι συνεπίκουρον καὶ τὴν παράδοσιν, τὸ οὐδὲν ἧττον πλούσιον τῶν καθ' ἡμᾶς διαλέκτων λεξιλόγιον δὲν ἀπορρέει τὸ πλεῖστον ἐκ συνεχῶν ἢ αὐτοτελῶν φιλολογικῶν προϊόντων, οἷα δέον νὰ θεωρηθῶσι τὰ δημοτικὰ ᾄσματα καὶ ὅ,τι ἄλλο συμπεριλαμβάνεται ἐν ταῖς συλλογαῖς τοῦ διαγωνίσματος ἡμῶν, ἀλλ' ἐκ γλωσσαρίων, μεμονωμένων δηλονότι λέξεων, ὧν ἡ πρὸς ἀλλήλας σχέσις ῥυθμίζεται πολλάκις μόνον διὰ τῆς ἀλφαβητικῆς τάξεως. Ὅ,τι κυρίως στερούμεθα ἐν τοῖς συγχρόνοις τῆς γλώσσης μνημείοις εἶνε τὸ ἔπος κατὰ τὴν εὐρυτέραν τοῦ ὅρου ἐκφορὰν ἐν ἰδιώματι ὁπωσοῦν κοινοτέρῳ, τὸ *μεγαλόσχημον* ἔπος, ὡς ἔλεγεν ἡμῖν ποτε ὁ σοφὸς καθηγητὴς Κουμανούδης λίαν εὐστόχως ἀποδοὺς εἰς τὴν ἔλλειψιν ταύτην καὶ τὴν ἀποτυχίαν πασῶν ἀνεξαιρέτως τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων ἀποπειρῶν πρὸς νεοελληνικὴν μετάφρασιν τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν, ἃς ἐπίσης μεγαλοσχήμους ὠνόμασεν, ὅσον ὅμως καὶ ἀνεπιτυχεῖς. Τοιοῦτον ἔπος ἤθελεν ἀποτελέσει κατὰ τὸν ἀναλλοίωτον τῆς παραγωγικῆς ἐν τῇ φιλολογίᾳ ἐξελίξεως νόμον τὸ κέντρον εὐρυτάτου πιθανῶς κύκλου ὁμοειδῶν προϊόντων, εὐνόητον δὲ τότε τὸ κέρδος τῆς ἑρμηνευτικῆς καὶ γλωσσολογικῆς συγκρίσεως ἐχούσης τὸ νῆμα τῶν ἱστορικῶν τῆς γλώσσης περιπετειῶν καὶ τῆς πάντοτε ὑπολανθανούσης ἱστορικῆς αὐτῆς ἀναπτύξεως. Ἡ σφαῖρα τῆς κοινῆς χρήσεως καὶ τῆς βαθμιαίας κατόπιν παρεκκλίσεως τῶν ἐννοιῶν θὰ ἦτο τότε ἀκριβῶς καθωρισμένη, ἐνῷ—ἐπὶ τοῦ παρόντος τοὐλάχιστον—στερούμεθα ἀσφαλὲς ἐνδόσιμον πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀρχικῆς σημασίας καὶ πασῶν τῶν ἄλλων σημαντικῶν ἀποχρώσεων, εἰς ἃς μετέπεσον ἀλληλοδιαδόχως πλεῖσται ὅσαι λέξεις. Ἡ ἑρμηνευτικὴ εἰκασία ἀποκλείεται ἐκεῖθεν, ὅπου χάσματα τοπικά τε ἅμα καὶ χρονικὰ δὲν παρέχουσι συνεχὲς ἐπίπεδον συγκρίσεως, σιγᾷ δὲ καὶ ἡ παράδοσις.

Οὐδὲν ὅμως δυσδιαγνωστότερον καὶ ἐπισφαλέστερον τῆς παραδεδομένης σημασίας, ἣν δὲν δύναται νὰ παρακολουθήσῃ ὁ καθείς, Ἕλληνες δὲ πρὸ πάντων συλλογεῖς παραγόμενοι ἐκ τῆς ἀδόλου πρὸς τὴν ἀρχαίαν λατρείας πᾶν καὶ τὸ ὁμόηχον ἔτι ἐν τῇ νέᾳ εἰς παλαιὰν ἀνάγουσι ῥίζαν. Τὸ περίφημον λεξικὸν αὐτοῦ γράψας ὁ γάλλος Littré ἀπεμνημόνευσε βραδύτερον ἐν περιεργοτάτῃ πραγματείᾳ τὴν ψυχολογικὴν οὕτως εἰπεῖν ἱστορίαν τοῦ μεγαλεπηβόλου ἔργου, ἐν τῷ κομψῷ δὲ τούτῳ μνημείῳ τῶν πολυετῶν αὐτοῦ πόνων καταφαίνεται ἡ λεπτότης τῆς λεξικολογικῆς ἑρμηνείας ὑπὸ πᾶσαν φιλολογικὴν ἔποψιν. Μὴ δέ τις νομίσῃ, ὅτι εὐκόλως παρακάμπτονται αἱ συναφεῖς πρὸς τὸ ἐγχείρημα δυσχέρειαι. Ὁ μέγας Böckh δὲν κατώρθωσε ν' ἀπαλλάξῃ οὐδ' αὐτὸν τὸν ἰσότιμον Κοραῆν τῆς μομφῆς, ὅτι ὑπερβάλλει πολλάκις ἐν τῇ ἐκτιμήσει τῆς συγγενείας νεοελληνικῶν ὅρων πρὸς ἀντιστοίχους παλαιούς, καὶ ταῦτα ἐνῷ τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἰλιάδος χαρακτηρίζει ἡ αὐτὴ σχεδὸν τοῦ φιλοσόφου ἀνδρὸς ἐγκράτεια καὶ προσοχή, ὧν δείγματα ἀπαράμιλλα ἐκληροδότησεν ἡμῖν πολὺ βραδύτερον ἐν τοῖς «Ἀτάκτοις» καὶ ἐν τῇ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐκδεδομένῃ ὕλῃ γαλλελληνικοῦ λεξικοῦ.

Ἐντεῦθεν πρώτιστον καθῆκον τῶν συλλογέων ἔστω ἡ εὕρεσις τῆς ἀκριβοῦς σημασίας τῶν θησαυριζομένων λέξεων καὶ οὐχὶ ἡ τολμηρὰ πρὸς παλαιὰς ἀναγωγή, διότι, διὰ νὰ ἐτυμολογήσῃ τις *φρονίμως*, ἀπαιτεῖται πρὸς τῇ κρίσει νὰ ἔχῃ καὶ βαθυτάτην τοῦ παλαιοῦ λόγου γνῶσιν, ἣν δὲν ηὐτυχήσαμεν ἡμεῖς νὰ θαυμάσωμεν παρὰ τοῖς συλλογεῦσιν, ἵνα μὴ εἴπωμεν χεῖρω καὶ περὶ ἄλλης τινὸς κλίσεως αὐτῶν φιλοτιμουμένων νὰ ἐπικαλῶνται μαρτυρίας καὶ ἐκ ξένων γλωσσῶν, συνήθως ἐν συγκρίσει ἀντιστοίχων παροιμιῶν, τοῦθ' ὅπερ μόνον οἱ ἐπὶ ἔτη ἐγκύψαντες εἰς τὴν μελέτην γλώσσης τινὸς καὶ φιλολογίας ξένης δικαιοῦνται ἴσως νὰ τολμῶσι.

Ἐκ τοιαύτης κυρίως ἀπόψεως ἐνομίσαμεν ἐπιβαλλόμενον ἡμῖν τὸ καθῆκον τῆς κρίσεως τῆς ἐφέτος προσκομισθείσης ὕλης, ἧς ἄλλως τὴν ἀξίαν δὲν ἐμετρήσαμεν βέβαια ἀπολύτως, ἀλλὰ σχετικῶς. Προβαίνομεν δὲ εἰς τὴν ἐπίκρισιν αὐτῆς προτάσσοντες μὲν τὴν ἐπαίνου ἀξίαν, ἐπιτάσσοντες δὲ τὴν βραβευθεῖσαν. Καὶ πρῶτον ὁ κ. Ν. Κωνσταντινίδης, ἐξ

Ἀλμαλῆ Μαλγάρων (Θράκης) ἀπέστειλεν ἡμῖν διατριβὴν ἐπιγραφομένην:

«*Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ οἱ νῦν χωρικοί*».

Ἡ διατριβὴ ἄρχεται διὰ προεισαγωγικῶν παρατηρήσεων ἀσχέτων ὅλως πρὸς τὸ προκείμενον τεινουσῶν δὲ κυρίως νὰ κακίσωσι τὰς δι' ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν δημοσιευομένας περιηγήσεις, μάλιστα δὲ τὰς ὑπὸ ξένων Φράγκων, Τευτόνων, ἔτι δὲ καὶ Βουλγάρων· τολμᾷ δὲ ὁ διατριβογράφος νὰ συμβουλεύσῃ τοὺς ὁμοεθνεῖς περιηγητάς, «νὰ εἰσελθωσιν εἰς τὴν πραγματικὴν ἐνεργητικότητα, νὰ ὑποδεθῶσι τὰ πέδιλα τοῦ Πυθαγόρου καὶ Θάλητος καὶ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ ἀτμόπλοια καὶ τοὺς σιδηροδρόμους . . . . .», πράγματα δηλ. ἄκαιρα καὶ ἀκατάληπτα εἰς τὸν ὑμέτερον εἰσηγητήν.

Τούτοις ἕπονται ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ χωρίου Ἀλμαλῆ τῆς Θράκης, περὶ τῆς ὀνομασίας τοῦ ὁποίου ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι δυσκολευόμεθα νὰ συμφωνήσωμεν τῷ κ. Κωνσταντινίδῃ, μὴ πειθομένῳ νὰ παραδεχθῇ, ὅτι αὕτη προῆλθεν ἐκ τῶν ἐκεῖ που ἀφθονωτέρων ἴσως ποτὲ *μηλέων*, ὡς τοῦτ' αὐτὸ περίπου συνέβη καὶ διὰ τὸ Ἀϊβαλῆ, Ἀρμουτλῆ, Ἰντζιρλῆ κτλ., ἀλλ' ἐπιμένοντι νὰ παράγῃ αὐτὴν φαντασιωδῶς ἐκ τοῦ *ἀλμαλῆ* =ληπτέον δηλ., ὡς λακωνικῶς καὶ ἡρωικῶς, λέγει, διετάσσοντο οἱ ἐπανειλημμένως πρὸς ἐκπόρθησιν τοῦ αὐτόθι βυζαντινοῦ φρουρίου ἀποσταλέντες.

Ἑβδομήκοντα μόνον λέξεις περιέχει τὸ ἐπισυνημμένον λεξιλόγιον, πάσας σχεδὸν πρὸς παλαιὰς καὶ ἰδίᾳ ὁμηρικὰς παραβαλλομένας, ὀνομάζει δὲ ταύτας ὁ συλλογεὺς *ἀπηρχαιωμένας*, ἀδιαφορῶν ἂν ἀναφέρωνται ἢ μὴ ἐν τοῖς λεξικοῖς. Ὅ,τι ὡμολόγησεν ἤδη προηγουμένως ὁ συλλογεὺς περὶ ἀπαραιτήτου ἐπιστημονικῆς μορφώσεως τοῦ ἐπιχειροῦντος τοιαύτην συγκριτικὴν παλαιοῦ καὶ νεωτέρου ἑλληνισμοῦ παράθεσιν, ἔδει νὰ καταστήσῃ αὐτὸν πολὺ προσεκτικώτερον, ἰδίᾳ δὲ φειδωλότερον εἰς παρακεκινδυνευμένας εἰκασίας ὅλως ἀσυμβιβάστους πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀγωνοθέτου, διατεθειμένου νὰ παρασκευάσῃ κατ' ἀρχὰς ὅσην πλείστην ὕλην χάριν ἀπωτέρου σκοποῦ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὅμως ὁ κ. Κωνσταντινίδης ἐννοεῖ ν' ἀρχίσῃ. Ἡ εἰς ἄτοπον αὕτη ἀναγωγὴ ἐφηρμόσθη ἐν ἴσῳ μέτρῳ καὶ ἐν τῷ λεξιλογίῳ, ἔνθα τολμηρῶς πολιτογραφοῦνται ὡς ἑλληνικαὶ ξέναι ὅλως λέξεις, ἐκ τοῦ μανδύου δὲ παράγεται ἡ μανδύ[ί]λα, ἣν μετὰ τοῦ μανδιλίου πρὸ πολλοῦ ἀπέδωκεν εἰς τὴν λατινικὴν ὁ Δ. Θερειανὸς ἐν ἐπιφυλλίδι τῆς «Νέας Ἡμέρας», καὶ τὸ *μυρόνω* (γράφε: μυρόνω) ἀνάγεται εἰς τὸ ὁμηρικὸν *μύρομαι*, ὅπερ ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον σημαίνει, ἐνῷ προφανῶς εἶνε τὸ παλαιὸν *ἡμερόω* καθ' ὅλην μάλιστα τὴν ἔκτασιν τῆς πρώτης καὶ κυρίας αὐτοῦ σημασίας, ἣν τηροῦντες καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα, ἐν τῇ πρωτευούσῃ, λέγομεν μΕρόνω τὸ παιδί, ἀπαραλλάκτως δηλ. ὡς καὶ ἡ Ἄρτεμις ἀπεκαλεῖτο ὑπὸ τῶν παλαιῶν *ἡμέρα*, ὡς ἐξημεροῦσα τὰ παιδία, τὰ ὁποῖα *ὁ ὕπνος ἔρχεται καὶ μερόνει* εἰς τὸ γνωστὸν καθ' ἡμᾶς νανούρισμα. Ποῖος δὲ λόγος βιάζει πάντοτε τὸν ἡμέτερον συλλογέα νὰ ἀνατρέχῃ μέχρις Ὁμήρου, διακρίνεται, νομίζομεν, εἰς τὴν ἑξῆς περικοπὴν τοῦ ὑπ' ὄψει ἡμῶν τεύχους, ἣν ἀντιγράφομεν ὅλην: «Ἀλλ' ἡμεῖς ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ μέγα ἐθνικὸν γόητρον, εἰς τὸ ὁποῖον καυχώμεθα ὅτι ἀνήκομεν, καὶ ἐπὶ τῆς γλώσσης τῶν φίλων χωρικῶν στηριζόμενοι λέγομεν, ὅτι αὕτη πρέπει νὰ ληφθῇ ὡς κανὼν εἰς πᾶν ὅ,τι ἑλληνικὸν καὶ ἑπομένως παρ' Ὁμήρῳ . . . . . . κτλ.». Τὴν ἀπορίαν ὅμως τῆς ὕλης ὑπερβαίνει ἡ ἀκαταλληλία τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐξεμεταλλεύθη τὴν ὀλίγην ἀποθησαυρισθεῖσαν, μεγάλη δὲ ἔλλειψις τῶν ἀκολουθούντων εὐαρίθμων μύθων εἶναι, ὅτι δὲν προυτίμησεν ὁ συλλογεὺς τὴν ἀφελῆ στοματικὴν ἔκθεσιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἵνα ἀποδείξῃ, φαίνεται, ὅτι ὅλην σχεδὸν ἀποβάλλουσι τὴν ἀξίαν τὰ ἄριστα τῶν δημοτικῶν προϊόντων ἐκτιθέμενα εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν λογίων. Μετὰ τὴν παράθεσιν τῆς γνώμης τοῦ κ. Κωνσταντινίδου περὶ τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ, ἣν τοσοῦτον ἀποθαυμάζει, τὴν ἀντιφατικὴν ταύτην παράλειψιν εὕρομεν ἀντιμαχομένην οὐ μόνον πρὸς τὸν νοῦν τοῦ διαγωνίσματος ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν κοινόν, προτρέπομεν δὲ τὸν συλλογέα νὰ προσέλθῃ βραδύτερον διασκευάζων μὲν ἐπιμελῶς τὴν παροῦσαν, συγκομίζων δὲ καὶ πολὺ πλείονα ἄλλην ὕλην.

Ἕτερον ἀπάνθισμα εἶναι ὁ *Κοραῆς καὶ Βασιάδης*, ἤτοι «συλλογὴ ζώντων μνημείων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τῇ τοῦ νέου ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς Σηλυβρίας καὶ τῶν πέριξ, συλλεχθεῖσα, ταξινομηθεῖσα καὶ εἰς τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα ἀποσταλεῖσα ὑπὸ Νικολάου Γεωργιάδου».—Ὅσον σπουδαίαν φέρει τὴν ἐπιγραφήν, τοσοῦτον εἶναι καὶ ἀναξία αὐτῆς ἡ συλλογή.

Ἐκ σελίδων 26 συγκειμένη εἰς δ' κοινοῦ χάρτου περιέχει μὲν ποικίλην τὴν ὕλην, οἷον,

1) παροιμίας 9 εἰλημμένας ἐκ τῆς συλλογῆς, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ, ἣν ἀπέστειλε πέρυσιν εἰς τὸν σύλλογον ὁ κ. Δημοσθενόπουλος εὐγενῶς παρασχὼν αὐτῷ ταύτην. — 2) προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας 10, καὶ ταύτας ἐκ τῆς συλλογῆς Δημοσθενοπούλου. — 3) λέξεις 20, ἐν αἷς 4 κύρια ὀνόματα καὶ ἓν τοποθεσίας, ὁμοίως ἐκ τῆς αὐτῆς συλλογῆς.— 4) ἰχθύων ὀνόματα 20.— 5) ὀρυκτῶν 17. — 6) φυτῶν 79. — 7) ζώων 54. — 8) ἀστρονομικὰς γνώσεις 3 ἐκ τῆς συλλογῆς Δημοσθενοπούλου.— 9) φράσεις 3. — 10) εὐχὰς 2. — 11) ᾄσματα δίστιχα δύο. — 12) μυθολογίαν, ἤτοι περὶ βρυκολάκων, στοιχειοῦ, καλικαντζάρων καὶ νεραΐδων.—13) ἔθιμά τινα, ἤτοι τὰ κατὰ τὴν γέννησιν καὶ βάπτισιν, τὸν ἀρραβῶνα καὶ τὸν γάμον. — 14) ἡμερολόγιον, ἤτοι ᾄσματα ᾀδόμενα κατὰ τὰ δωδεκαήμερα, τὸ πάσχα κτλ. — 15) παραμύθια 3, ἤτοι τὰ *φλουριά*, *οἱ 40 δρόμοι* καὶ *τὸ φακένιο σπίτι*,— καὶ 16) ᾆσμα ἐν παιδιᾷ ᾀδόμενον ἕν. — Δυστυχῶς ὅμως ἡ ὕλη αὐτὴ εἶναι πτωχοτάτη, κοινοτάτη καὶ ἀκατέργαστος, διότι αἱ μὲν λέξεις, πλὴν τεσσάρων: *ἀραιόνι*=κόσκινον ἀραιόν, δι' οὗ κοσκινίζουσι τὸν σῖτον ἐν τοῖς ἀλωνίοις, *κράνΟΙγτα*, ἣν ἐσφαλμένως γράφει διὰ τοῦ υ ψιλὸν=ὀλίγον ἀνοικτὰ (ἐπίρρημα), *κτηνά*=κτήνη καὶ *περιγιαλίτης*=ἀλκυών, αἱ λοιπαὶ εἶναι συνηθέσταται, οἷαι αἱ στοιχειώνω, στοιχίζω, καλόγερος, παντρεύομαι, κτλ., ὁμοίως δὲ καὶ αἱ παροιμίαι, αἱ φράσεις, αἱ εὐχαὶ καὶ τὰ ἄλλα. Τὰ δὲ ὀνόματα τῶν φυτῶν, ὀρυκτῶν, ζῴων καὶ ἰχθύων παρατάσσονται ἁπλῶς παρ' ἀλλήλοις ἄνευ οὐδεμιᾶς περιγραφῆς, πάντα δέ εἰσι κοινότατα καὶ πασίγνωστα, οἷον, ἀθερίνα, μπαρμποῦνι, παλαμύδα, κέφαλος, λουφάρι, σαρδέλλα, σκουμπρὶ καὶ τὸ ἐπίλοιπον πάσης παρ' ἡμῖν ἀγορᾶς τροφίμων ἰχθυολόγιον. Κατόπιν ἅλας, ἀσβέστης, ἄμμος, ἀσῆμι, διαμάντι, θειάφι, μάλαμα, μάρμαρο καὶ σίδηρος ἀκόμη. Ἔπειτα ἀγγοῦρι, ἀγκινάρα, ἀμυγδαλιά, ἀπιδιά, γιασουμί, δάφνη, καρυδιά, πρὸς τούτοις δὲ καὶ κρομμύδι. Τελος ἀλεπού, ἄλογο, ἀρκούδα, βάθρακας, βουβάλι, βῶδι, γάιδαρος, γάλα, πρόβατο, σκύλος, ἀηδόνι—καὶ γλαῦκα εἰς Ἀθήνας.—Ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἔθιμα παρέχουσί τι τὸ καινὸν καὶ ἐπιχωριάζον.

Καθόλου δὲ ἡ συλλογὴ αὕτη εἶνε πτωχοτάτη τὸ περιεχόμενον καὶ ἀτυχεστάτη τὴν διασκευήν, ἥκιστα ἐκπληροῦσα τὸν σκοπὸν τοῦ ἀγῶνος. Ὅθεν ἀναξία κρίνεται βραβεύσεως.

Τρίτη εἶναι ἡ τοῦ κ. Νικολάου Χρήστου «συλλογὴ λέξεων, παροιμιῶν καὶ παραμυθίων τῶν πλείστων Θρᾳκικῶν», συνισταμένη ἐκ λέξεων μὲν 77, παραμυθίων δὲ τεσσάρων: «τὸν Κοντορρεβιθούλην», «τὴν τύχην καὶ γνώσην» (γνῶσιν), «τὸ κόντρα τοῦ λαγοῦ καὶ τοῦ σκαντζόχειρα», καὶ «τὴν κοκκινόσκουφην καὶ τὴν βασιλοποῦλαν μὲ τὴν ρόκα», — παροιμιῶν δὲ 18. Ἅπασαι σχεδὸν αἵ τε παροιμίαι καὶ λέξεις εἰσὶ κοινόταται, οἷον, ἀγριοκυττάζω, ἀγόρι, βαφτίζω, βρίσκομαι, γιαλίζω, γιατί, γιά, γιορτάζω, διαβάζω, ἐφτά, κουμπάρος, κουτσαίνω, κρεββάτι, κοιμοῦμαι, κοκκινίζω, λερόνω, μιά, μαζεύω, μπαλώνω, μουρμουρίζω, νανουρίζω, ξεκαρδίζομαι, ξενυχτῶ, παγαίνω, πεθαμένος, προτήτερα, σέρνω, σαλεύω, σταλαματιά, τσιμπῶ, φταίω, φευγάλα, ὑστερνὸς κτλ.—φράσεις: ἄς με λὲν Ἀλημπεινα, κι' ἂς ψοφῶ ἀπὸ τὴν πεῖνα· τῆς νύχτας τὴ δουλειὰ τὴ βλέπ' ἡ αὐγὴ καὶ γελᾷ· ὅπου λαλοῦν πολλοὶ πετεινοὶ ἀργεῖ νὰ ξημερώσῃ· ἔμαθα γυμνὸς καὶ 'ντρέπομαι 'ντυμένος· ἀλλοῦ τὰ κακκαρίσματα, κι' ἀλλοῦ γεννοῦν ἡ κόττες· 'ς ὅποιο δάσκαλο καθίσῃς, τέτοια γράμματα θὰ μάθῃς. Τῶν δὲ παραμυθιῶν ἡ γλῶσσα δὲν εἶναι γνησία τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἀγωνίζεται ὁ συλλογεὺς νὰ μιμηθῇ αὐτὴν ὅσον δύναται. Διὰ ταῦτα ἐπαίνων μὲν ἄξιος εἶνε ὁ συλλογεύς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ βραβεύσεως.

Δι' ὀλίγων θὰ παρέλθωμεν καὶ τὴν *τετάρτην* συλλογήν, τὴν γλωσσικὴν ὕλην Καρπάθου ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Μανωλακάκη ἀποσταλεῖσαν, συγκειμένην δὲ ἐκ μύθων 22 καὶ μᾶλλον διὰ τὸν θησαυρὸν τῶν λέξεων ὁπωσοῦν ἀξίαν λόγου ἢ διὰ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς. — Ἀπονέμοντες ἐπὶ τούτῳ τῷ κ. Μανουὴλ Μανωλακάκῃ τὸν προσήκοντα ἔπαινον, προτρέπομεν αὐτόν, ὅπως ἐν τῷ μέλλοντι καὶ ἐκλεκτοτέραν καὶ ποικιλωτέραν ὕλην πέμψῃ τῷ συλλόγῳ.

Ὁ δὲ κ. Ἰωάννης Ζωγραφάκης, ὁ πολλάκις βραβευθεὶς ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ἔπεμψε τῷ συλλόγῳ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἓν τεῦχος γλωσσικῆς ὕλης ἐκ σελ. 145 εἰς δ' κοινοῦ χάρτου ἐπιγραφόμενον «Ἀλβανοὶ καὶ Κρῆτες». Ἡ συλλογὴ αὕτη διῄρηται εἰς 3 μέρη, ὧν τὸ μὲν Α' «κρητικὰ» ἐπιγραφόμενον ἀποτελεῖται α') ἐκ προλήψεων 14: περὶ ῥοιᾶς, καρυᾶς, πίσσης, καλικαντζάρων, ἁγίου Ἐλευθερίου, ἄστρων, εἰκόνων καὶ πυρός, θησαυροῦ, κεραυνοῦ, κόρακος, ὄφεως, δεσιμάτων καὶ πλανητῶν, αἰχμαλώτων καὶ Ἡρακλέους καὶ Χάρωνος·—β') ἐκ φράσεων παροιμιωδῶν 10 καὶ γ') ἐκ λεξιλογίου περιέχοντος 33 λέξεις, τὰς

μὲν συμπληρούσας τὸ πέρυσιν ἀποσταλὲν μέγα καὶ πλούσιον αὐτοῦ κρητικὸν γλωσσολόγιον, τὰς δὲ ὀρθότερον ἑρμηνευομένας ἢ ἐν ἐκείνῳ.— Τὸ δὲ Β´ μέρος «ἀλβανικὰ» ἐπιγραφόμενον ἀποτελοῦσι α´) 17 προλήψεις καὶ δοξασίαι τῶν ἀλβανογλώσσων κατοίκων τοῦ Γραμματικοῦ, χωρίου τοῦ δήμου Μαραθῶνος ἐν Ἀττικῇ· β´) ἓξ παίγνια ἐν γλώσσῃ ἀλβανικῇ μετὰ τῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν μεταφράσεως· γ´) 12 αἰνίγματα ἀλβανιστί· δ´) ἓν παραμύθιον ἀλβανιστὶ μετὰ τῆς μεταφράσεως «τὰ κατορθώματα ἑνὸς ἀλέκτορος», καὶ ε´) λεξιλόγιον 82 λέξεων ἀλβανικῶν ἑλκουσῶν τὴν καταγωγὴν ἐκ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, ὧν πεντήκοντα ἀπαντῶσι καὶ ἐν τῷ κρητικῷ γλωσσαρίῳ. — Ἐν δὲ τῷ Γ´ μέρει ἀναγράφονται τρία ᾄσματα δημοτικά, ἐκ Κρήτης πιθανώτατα, 1) ὁ σιὸρ Τζανάκης, 2) ὁ Χαντζανὴς καὶ 3) ὁ Κωνσταντάκης.

Ἡ συλλογὴ αὕτη τοῦ κ. Ζωγραφάκη εἶναι δυστυχῶς πολὺ ἐνδεεστέρα τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ προαποσταλεισῶν κατά τε τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιὸν τῆς ὕλης· ὁ δὲ συλλογεὺς κατέχεται ὑπὸ τῆς θείας μανίας νὰ βλέπῃ πάσας τὰς λέξεις ἐκ τῆς ὁμηρικῆς ἀμέσως παρηγμένας γλώσσης. Οὕτω π. χ. τὸ ῥῆμα καταλῶ=καταλύω παράγει παρὰ τὸ *καταλείω*· τὸ κεροσάκκουλον, ὅπερ σημαίνει τὸν σάκκον, ἐν ᾧ πιέζεται ἡ ὑποστάθμη τοῦ κηροῦ, ἑπομένως πρῶτον συνθετικὸν ἔχει τὸ *κερί*=κερίον, κηρός, νομίζει ὅτι προῆλθεν ἐκ τοῦ ὁμηρικοῦ καιροσέων (καιροσέων δ᾽ ὀθονέων ἀπολείβεται ὑγρὸν ἔλαιον) καὶ προτείνει νὰ γράφηται καιροσάκκουλο· τὸ *μάτσος* καὶ *ματσάζω*=δεμάτι, δεματιάζω, ὧν ἴσως εἶναι παραφθορά, παράγει παρὰ τὸ ὁμηρικὸν *μάομαι*· τὸ τουρκικὸν *μεζέπ* παρὰ τὸ ὁμηρικὸν *μέδομαι, μέδεα*· τὸ *μουρατολιά*, παρὰ τὸ ἀρχαῖον *μόριος*, ἐνῷ πιθανὸν φαίνεται, ὅτι τὸ α´ συνθετικὸν εἶναι τὸ τουρκικὸν κύριον ὄνομα Μουράτ, εἴτε διότι ἐπίσημός τις Μουρὰτ πρῶτος ἐφύτευσεν ἐν Κρήτῃ ἢ μάλιστα πάντων ἐκαλλιέργει πολλὰς τοιαύτας ἐκλεκτὰς ἐλαίας· τὸ *νοικοκερὰ* νομίζει σύνθετον ἐκ τοῦ *οἶκος* καὶ *κορέω* κατὰ τὸ *νεωκόρος*, λέγει, τὸ δὲ *σκαμπάζω* παράγει παρὰ τὸ ὁμηρικὸν *ἐμπάζομαι* κ. ἄ. τοιαῦτα. Τοὐναντίον δὲ ὡς πρῶτον συνθετικὸν τοῦ *κουτσουρώγω*, *κουτσοπίνω* κτλ. νομίζει τὸ τουρκικὸν κ(ι)ουτσούκ, μικρός, λησμονῶν τὸ κουτσὸς=χωλὸς τῆς ὁμιλουμένης.

Ὁμοίως καὶ ἔθιμα καὶ δοξασίας σημερινὰς ἀγωνίζεται παντὶ σθένει ν᾽ ἀποδείξῃ ὡς λείψανον ἀρχαίων μύθων ἢ ὁπωσδήποτε νὰ συσχετίσῃ πρὸς τοιούτους· π. χ. τὸ ἔθιμον, καθ᾽ ὃ ἡ νύμφη κατὰ τὸν γάμον εἰσερχομένη εἰς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ θραύει διὰ τοῦ ποδὸς καρπὸν ῥοιᾶς, ὅπερ νομίζομεν σύμβολον ἀφθονίας καὶ εὐτεκνίας, σχετίζει πρὸς τοὺς νεκροὺς εἰς τὸν ᾅδην ἰσχυριζόμενος, ὅτι εἶναι λείψανον τοῦ ἀρχαίου περὶ ἁρπαγῆς τῆς Περσεφόνης ὑπὸ τοῦ Πλούτωνος μύθου, καθ᾽ ὃν ὁ Πλούτων ἀναγκαζόμενος κελεύσει τοῦ Διὸς ν᾽ ἀναπέμψῃ ἐκ τοῦ ᾅδου τὴν Περσεφόνην

ῥοιῆς κόκκον ἔδωκε φαγεῖν μελιηδέα λάθρῃ
ἀμφὶ ἓ νωμήσας, ἵνα μὴ μένῃ ἤματα πάντων
αὖθι παρ᾽ αἰδοίῃ Δημήτερι κυανοπέπλῳ.

Ἵνα δὲ ἑρμηνεύσῃ τὴν κοινὴν παρὰ ταῖς νῦν γυναιξὶ δόξαν, ὅτι ὁ ἅγιος Ἐλευθέριος προστατεύει καὶ βοηθεῖ τὰς ἐπιτόκους, ταὐτίζει τὸν ἅγιον τοῦτον πρὸς τὴν Εἰλείθυιαν τῶν ἀρχαίων, τοῦτο μὲν ἐκ τῆς ὁμοηχίας τῶν λέξεων, τοῦτο δὲ ὁδηγούμενος ἐκ τοῦ Παυσανίου ἀναφέροντος, ὅτι ἐν Ἐλευθεραῖς τῆς Ἀττικῆς ὑπῆρχεν «ἄγαλμα Διονύσου, ἀπωτέρω δ᾽ ὀλίγον σπήλαιον καὶ παρ᾽ αὐτῷ ὕδατος ψυχροῦ πηγή· λέγεται δὲ εἰς μὲν τὸ σπήλαιον ὡς Ἀντιόπη τεκοῦσα κατάθοιτο εἰς αὐτὸ τοὺς παῖδας» κλπ. Ἐκ τῶν Ἐλευθερῶν λοιπόν, ἔνθα ἔτεκεν ἡ Ἀντιόπη βοηθουμένη βεβαίως ὑπὸ τῆς Εἰλειθυίας, μετεβλήθη αὕτη εἰς ἅγιον Ἐλευθέριον. Καὶ ἄλλας τοιαύτας παραδόξους παρερμηνείας περιέχει ἡ συλλογὴ αὕτη τοῦ κ. Ζωγραφάκη.

Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ οὐχ ἧττον ἐκτιμῶσα τοὺς πόνους καὶ τὴν προθυμίαν, ἣν διατελεῖ ἐπιδεικνύμενος ὁ συλλογεὺς πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τοῦ Ζωγραφείου ἀγῶνος, πολλοῖς καὶ καλοῖς καταστέφει αὐτὸν ἐπαίνοις ἐπιφυλαττομένη ἐς ἄλλοτε καὶ τὸ δεκάλιρον ν᾽ ἀπονείμῃ αὐτῷ γέρας.

Ὑπὸ τοῦ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη γνωστοῦ τῷ συλλόγῳ διὰ τὰς καλλίστας αὐτοῦ συλλογὰς Κωνσταντίνου Κανελλάκη ἐστάλησαν εἰς τὸν σύλλογον διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα δύο ἱκανῶς ὀγκώδη τεύχη ἐκ σελίδων 214 ἀμφότερα εἰς β´ κοινοῦ χάρτου συγκείμενα, ἐπιγραφόμενα «Ἔνθεν καὶ ἔνθεν», περιέχοντα δὲ ὕλην ἱστορικὴν ποικίλην, τὴν μὲν δημοσιευθεῖσαν ἤδη, τὴν δὲ καὶ ἀδημοσίευτον, ἀντιγραφεῖσαν ἐκ χειρογράφου χιλιοσελίδου ἐκ Χίου. — Ἡ γραφὴ τοῦ χειρογράφου εἶνε ἀνομοιόμορφος, ἐξ οὗ εἰκάζει ὁ φιλόπονος ἀντιγραφεύς, ὅτι τὸ χειρόγραφον ἀνῆκεν εἰς ἐπίσημόν τινα χιακὴν οἰκογένειαν, ἧς τὰ μέλη

κατὰ καιρὸν προσέγραφον τὰ ἑκάστοτε γινόμενα. Ἐν τοῖς εἰρημένοις τεύχεσι περιέχονται δύο μὲν πεζὰ ἔργα, τὸ μὲν τοῦ περιλαλήτου Ἱερεμίου Κακαβέλα μετάφρασις ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ἱστορίας τῆς ἐπὶ τὴν Βιέννην στρατείας τῶν Τούρκων, τῆς ἐν ἔτει 1683, τὸ δὲ περιγραφὴ τῆς ἐν ἔτει 1730 ἐπαναστάσεως τῶν Γιανιτσάρων κατὰ τοῦ Σουλτὰν Ἀχμέτ· 9 δὲ ποιήματα, ὧν τὸ μὲν α´ Ἰωακεὶμ μοναχοῦ Ἰβηρίτου περιγράφει τὴν εἰρημένην ἐπανάστασιν, τὸ δὲ ἱστορεῖ τὰ κατὰ Ἰωάννην τινὰ ἀνακηρυχθέντα ἡγεμόνα Μολδοβλαχίας, τὰ δ' ἑξῆς τέσσαρα εἶναι περιγραφαὶ πυρκαϊῶν ἐν Κων/πόλει γενομένων, τὰ μὲν δύο ὑπὸ Δαπόντε, τὸ δὲ ὑπὸ Καρατζᾶ, τὸ δὲ ὑπὸ Βαρνάβα, τὸ δὲ ἕβδομον εἶναι περιγραφὴ κτιρίου ἐν Κεὰτ-χανὲ ἐπὶ Ἀχμὲτ τοῦ Γ´, τὸ δὲ ὄγδοον περὶ τοῦ ἰσναφίου τῶν γουναράδων καὶ τὸ ἔνατον περιγραφὴ τῆς ἐν ἔτει 1751 καταστάσεως τῆς Κων/πόλεως καὶ τῆς τότε ἐνσκηψάσης ἐν αὐτῇ πανώλους, ἔργον Ἱεροθέου διδασκάλου τῆς νήσου Σκοπέλου.

Καὶ τοιοῦτο μὲν τὸ περιεχόμενον τῶν τευχῶν τούτων. Ἡ ἱστορικὴ αὕτη ὕλη καθ' ἑαυτὴν βεβαίως εἶναι σπουδαία καὶ λόγου ἀξία διὰ τοὺς χρονογράφους καὶ χωρογράφους τῆς Κων/πόλεως, ὁ δὲ φιλοπονώτατος ἀντιγραφεὺς πολλῶν ἐπαίνων ἄξιος· ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ τοιαύτης ὕλης συλλογαὶ εἶναι ξέναι πρὸς τὸν σκοπόν, εἰς ὃν τείνει ὁ Ζωγράφειος ἀγὼν περὶ μνημείων τῆς ἀρχαιότητος ζώντων ἐν τῷ νῦν ἑλληνικῷ λαῷ, ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ λυπεῖται μὴ δυναμένη ν' ἀπονείμῃ τῷ συλλογεῖ τὸ δεκάλιρον γέρας.

Βιθυνιακὰς συλλογὰς ἔχομεν δύο τῶν κκ. Παναγιώτου Γ. Μακρῆ καὶ Ἀδαμαντίου Μακρῆ ἐκ τῶν χωρίων Κατιρλί, Κουρί, Κοντζέ, Ἀρβανιτοχωρίου καὶ Τσιναρίου. — Ἡ πρώτη περιέχει ἐν δυσὶ τεύχεσι α´) 50 δεισιδαιμονίας καὶ προλήψεις, κοινὰς τὰς πλείστας, ἐπαρκῶς ὅμως ἑρμηνευομένας, πιστευομένας δὲ καὶ παρὰ τοῦ ἡμετέρου συλλογέως προθύμου νὰ ἐπιδείξῃ τρανὰ μαρτύρια τῆς ἀληθείας προλήψεώς τινος, καθ' ἣν ἴχνη ἐργασίας γινομένης ὑπὸ ἐγκύων κατὰ τὴν 3 φεβρουαρίου, ἑορτὴν Συμεὼν τοῦ θεοδόχου, ἀναφαίνονται ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ γεννηθέντος κατόπιν παιδός, β´) 25 αἰνίγματα, γ´) 63 παροιμίας, ἐν αἷς πολλαὶ κοινόταται καὶ παροιμιώδεις τινὲς φράσεις, δ´) τέσσαρα παραμύθια κατὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ καλῶς ἐκτεθειμένα, ε´) τὰ τοῦ οἴκου σκεύη καὶ ἔπιπλα καὶ ϛ´) 50 δίστιχα. — Ἡ δευτέρα συλλογὴ περιέχει α´) 145 λέξεις, ἐξ ὧν πολλαὶ ξέναι καὶ ἄλλαι κοινόταται, β´) 19 παιδιάς, ἱκανῶς πρωτοτύπους καὶ ὁπωσοῦν σαφῶς ἐκτεθειμένας, γ´) 64 παροιμίας, ἐξ ὧν πολλαὶ κοιναί, δ´) 94 δίστιχα, ε´) συντομωτάτην ὀνομασίαν τοῦ ἀνέμων καὶ ζ´) 3 ἐκτενῆ πως παραμύθια, δημωδῶς ἐκτεθειμένα.—Ἀμφότεραι αἱ συλλογαὶ ἐμφαίνουσι τὴν ἐμπειρίαν τῶν ἀποτελεσάντων αὐτάς, παρὰ τὴν βεβιασμένην δὲ συμφόρησιν κοινῆς πολλάκις καὶ τετριμμένης ὕλης θεωροῦμεν αὐτὰς ὁπωσδήποτε συμβαλλομένας εἰς πλουτισμὸν τῶν ζώντων μνημείων καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ πνεύματος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.—Ἐφ' ᾧ ἑκατέρᾳ αὐτῶν ἀπονέμει ἡ ἐπιτροπὴ πεντάλιρον ἀμοιβήν, ὁλόκληρον τὸ γέρας διατιθεῖσα ὑπὲρ τῆς ὁμωνύμου τῶν συλλογέων ξυνωρίδος.

Ἡ τῶν κυρίων Κ. Κουρτίδου καὶ Γ. Κωνσταντινίδου «συλλογὴ ζώντων μνημείων τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης ἐξ Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν πέριξ» περιέχουσα 1) λεξιλόγιον ἐξ 120 λέξεων, 2) παροιμίας καὶ παροιμιώδεις φράσεις 113, 3) δίστιχα 40, 4) ᾄσματα διάφορα 22, 5) παραμύθια 9, 6) λογοπαίγνιον ἕν, 7) αἰνίγματα 22 καὶ 8) δεισιδαιμονίας ἱκανάς, εἶναι ἱκανοῦ λόγου ἀξία τό τε περιεχόμενον καὶ τὴν διασκευήν. Αἱ λέξεις τοῦ λεξιλογίου εἶναι μὲν ἠριθμημέναι, ἀλλ' οὐχὶ καὶ κατὰ τὴν ἀκριβῆ λεξικογραφικὴν τάξιν τεταγμέναι· πᾶσαι δὲ ἀκριβῶς ἑρμηνεύονται καὶ πολλαχοῦ παρεντίθενται καὶ φράσεις, ἐν αἷς ἀπαντῶσι αἱ λέξεις. Τὰς πλείστας καταλείπουσιν οἱ συλλογεῖς, καλῶς ποιοῦντες, ἀνετυμολογήτους, ὀλίγας δὲ ἐτυμολογοῦντες ποῦ μὲν τυγχάνουσι τοῦ ὀρθοῦ, ποῦ δὲ ἀστοχοῦσιν, οἷον περὶ τὴν λέξιν *ταγίζω*=δίδω τροφὴν νεογνῷ (ἀλλὰ καὶ πτηναρίοις) παράγοντες αὐτὴν παρὰ τὸ *ταγὸς*=μιμοῦμαι δηλ. ἢ προσφέρομαι ὡς ταγός, καὶ ἄλλας τινάς· σπανιώτερον δὲ ἁμαρτάνουσι περὶ τὴν ἑρμηνείαν· π.χ. τὸ τσαπατσούλης ἑρμηνεύουσιν ἀφιλόκαλος, ῥυπαρός, ἐνῷ πανταχοῦ ἄλλοθι, ἔνθα συνειθίζεται ἡ λέξις, ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ ἀκατάστατος· *τσικνοπέφτη* λέγουσιν ὅτι ἐν Ἀδριανουπόλει ὀνομάζεται ἡ μεγάλη πέμπτη· τοῦτο ὅμως φαίνεται ἡμῖν ἀπίθανον, διότι καὶ ἐνταῦθα καὶ ἀλλαχοῦ τσικνοπέφτην ὀνομάζουσι τὴν πέμπτην τῆς ἀπόκρεω. Αἱ δὲ παροιμίαι καὶ φράσεις αἱ μὲν πλεῖσται εἶναι συνήθεις καὶ κοιναὶ παντὶ τῷ ἑλληνικῷ, εἶναι δὲ καὶ τινες ἐπιχωριάζουσαι. Τοῖς δὲ διστίχοις καὶ ᾄσμασιν ἐπιτάσσουσιν ἑκάστῳ

σχεδὸν βραχεῖαν ἀνάλυσιν καὶ ἑρμηνείαν. Τὰ δὲ παραμύθια, ἐπιχωριάζοντα καὶ ἀνέκδοτα, εἶναι ἀναγεγραμμένα ἀπαραλλάκτως ὡς φέρονται ἐκ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ. Ὡσαύτως καὶ αἱ δεισιδαιμονίαι πολλὰ περιέχουσι τὰ ἐπιχωριάζοντα καὶ ἀνέκδοτα.

Τὴν συλλογὴν ταύτην διά τε τὸ ἄφθονον καὶ ποικίλον τῆς ὕλης καὶ τὴν καλὴν ἐπεξεργασίαν αὐτῆς κρίνομεν ἀξίαν τοῦ δεκαλίρου βραβείου.

Ἡ συλλογὴ τοῦ ἐν Μαδύτῳ κ. Α. Οἰκονομίδου μετὰ γραμματικῆς τῆς αὐτόθι ὁμιλουμένης σήμερον γλώσσης σύγκειται ἐκ τετρακοσίων ἑξήκοντα τριῶν (463) λέξεων, εἰς τινας τῶν ὁποίων ὁ συλλογεὺς παρενείρει ἱστορικὰς παραδόσεις, μύθους καὶ ἔθιμα. Εἰς τὴν σκόπιμον μᾶλλον ἐργασίαν τοῦ κ. Οἰκονομίδου ἀποβλέπουσα ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἢ τὸ ποσὸν αὐτῆς, ἀπονέμει τῷ συλλογεῖ πεντάλιρον ἀμοιβήν.

Ἡ δὲ τοῦ ἐξ Αἴνου κ. Σπυρίδωνος Μανασσίδου συλλογὴ περιέχει 605 λέξεις, τὰς πλείστας ἐκ τοῦ φυτικοῦ βασιλείου εἰλημμένας, διακόσια ἑπτὰ τραγούδια δίστιχα καὶ τεσσαράκοντα πέντε τετράστιχα, πάντα κατ' ἀλφαβητικὴν γεγραμμένα τάξιν, ὀκτὼ παραμύθια κατὰ τὴν ἐν Αἴνῳ δημώδη διάλεκτον καὶ πέντε δημοτικὰ ᾄσματα καὶ ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἡμετέρου διαγωνίσματος. διὸ καὶ κρίνεται ἀξία τοῦ δεκαλίρου βραβείου.

Συλλογὴ ἐκ τῆς νήσου Νισύρου, ὑπὸ Γεωργίου Παπαδοπούλου Νισυρίου, περιέχουσα μυρολόγια 4, λέξεις 94, ὧν αἱ 25 ποιμενικαί, ᾄσματα 3, παροιμίας 26, παραμύθια 4, κατάρας 20, ὀνόματα τοποθεσιῶν 61 καὶ ἐπώνυμα ἀνδρῶν 50, εἶναι δὲ ἀξία λόγου οὐ μόνον διὰ τὴν ἐκλογὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ποικιλίαν τῆς ὕλης. Ὁ κ. Παπαδόπουλος ὑπέπεσε μὲν εἰς ἐτυμολογικάς τινας παραπλανήσεις, ὁποῖαι αἱ ἑξῆς: τὴν λέξιν π. χ. χολέντρα (=ὀχετὸς) παράγει ἐκ τοῦ *χύνω*, ἐνῷ αὐτὴ οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ ἡ παρ' Ἐρατοσθένει καὶ ἐν τοῖς τοῦ Φιλίππου πολιορκητικοῖς ἀπαντῶσα *χολέδρα* ὡσαύτως σωλῆνα δηλοῦσα. Περὶ τῆς λέξεως *κούδα* (=νεολαία) λέγει, ὅτι ἴσως ἐγένετο κατὰ παραφθορὰν ἐκ τοῦ κοῦρος, ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἐτυμολογία δὲν ἑρμηνεύεται φθογγολογικῶς. Τὴν λέξιν *ἀσπάλατας* ἀνάγει εἰς τὸ ἀρχαῖον *ἀσπάλαξ*, ἐνῷ αὐτὴ οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ ὁ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀσπάλαθος. Περὶ τοῦ *καταλλαγῶ* λέγει, ὅτι προῆλθε κατὰ παραφθορὰν ἐκ τοῦ καταλέγω, ἐνῷ σχετίζεται πρὸς τὴν ἀρχαίαν λέξιν καταλλαγὴ καὶ φέρεται ἀντὶ τοῦ ἀρχαίου καταλλάσσω. Ἐξεγκάττισα (=ἐξηκρίβωσα) γράφει διὰ διπλοῦ τ, ἐνῷ ὀρθοτέρα φαίνεται ἡ δι' ἑνὸς τ γραφή, διότι, ὡς ἐκ τῆς σημασίας δῆλον γίνεται, ὁ ἐνεστὼς (ἐ)ξεγκατίζω φαίνεται παραγόμενος ἐκ τῆς προθέσεως ἐξ καὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ *ἔγκατα*. Ἐκ τοῦ *κρούω* παράγει τὴν λέξιν *κρουκέλα* (=κρίκος), ἐνῷ αὕτη ἀνάγεται εἰς τὸν τύπον κρικύλλιον ἐκ τοῦ κρίκος παραγόμενον. — Ἀλλ' αἱ τοιαῦται ἐλλείψεις ἐλάχιστα ὑποβιβάζουσι τὴν ἀξίαν τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Γ. Παπαδοπούλου, ὅστις, ἐλπίζομεν, ὅτι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θέλει ἐξακολουθεῖ μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου ἐργαζόμενος, συνιστῶμεν δὲ αὐτῷ, ὅπως μείζονα ἐπιστήσῃ προσοχὴν ἐπὶ λέξεων ἀγροτικῶν ὡς καὶ ἐπὶ λέξεων εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν παίδων καὶ ναυτῶν ἀναγομένων. Ἐπὶ τούτοις διὰ τὸν ἀξιέπαινον ζῆλον, μεθ' οὗ εἰργάσθη ὁ συλλογεύς, ἀπονέμεται αὐτῷ τὸ δεκάλιρον βραβεῖον.

Ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Πουλάκη, Δημητρίου καὶ Ἀντωνίου, τοῦ μὲν ἐκ Καρδαμύλης τῆς Λακωνικῆς, τοῦ δὲ ἐκ κάτω Παναγίας τῆς Ἐρυθραίας ἀπεστάλησαν καὶ ἐφέτος κάλλισται συλλογαί, ἐπιγραφόμεναι ἡ μὲν «Μιὰ σελίδα τοῦ ἐθνικοῦ λεξικοῦ ἀπὸ τὸ γιατρὸ Δημήτρη Πουλάκη», ἀποτελουμένη 1) ἐκ λεξιλογίου ἐκ 480 λέξεων ἐκ Καρδαμύλης καὶ ἄλλοθεν.—2) 7 παροιμιῶν μετὰ τῆς ἐξηγήσεως αὐτῶν καὶ 3) ἐκ δύο τραγουδιῶν τοῦ Τσεσμὲ (Κρήνης τῆς ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ). Ἡ δὲ ὑπὸ Ἀντωνίου «Ζῶντα μνημεῖα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης πολλαχόθεν συνειλεγμένα» περιέχουσα α') λέξεις 135. β') δίστιχα 279 καὶ γ') ᾄσματα 19. — Περὶ τῶν συλλογῶν τούτων περιττὸν κρίνομεν πάντα λόγον, διότι ὁ σύλλογος ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν γνωρίζει τοὺς συλλογεῖς καλῶς ὡς ἐν τοῖς ἀρίστοις τῶν ἀγωνιστῶν πολλάκις μᾶλλον δὲ κατ' ἔτος ἐπαινῶν καὶ τὸ δεκάλιρον ἀπονέμων αὐτοῖς γέρας, ὅπερ καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ποιεῖ.

Ἡ γλωσσικὴ ὕλη Καρπάθου, ἡ ὑπὸ Παπαϊωάννου Μανωλακάκη ἀποσταλεῖσα εἶναι τῶν σπουδαιοτάτων καὶ πολυτιμοτάτων συλλογῶν, περιέχει δὲ α') λέξεις γεωργικὰς μὲν 190, ποιμενικὰς δὲ 137, μυλωνικὰς δὲ 35, ὑφαντικὰς 45 καὶ χρονικὰς 43. β') εὐχὰς 33. γ') κατάρας 17 καὶ δ') αἰνίγματα 14.

Καὶ αἱ μὲν λέξεις εἶναι πᾶσαι καλῶς ἡρμηνευμέναι καὶ κατ' ἀλφαβητικὴν καὶ λεξικογραφικὴν τάξιν τεταγμέναι, πᾶσαι δὲ ἰδιά-

ζουσαι ἐν Καρπάθῳ καὶ ἐκ τῆς ἀρχαίας γλώσσης αἱ πλείονες τὴν καταγωγὴν ἔχουσαι· ὁ δὲ συλλογεὺς ἔχει τὴν ζηλωτὴν ἀρετὴν τοῦ μὴ περιπλανᾶσθαι εἰς ἀσκόπους καὶ παρακεκινδυνευμένας ἐτυμολογίας, ὡς τινες δυστυχῶς τῶν συλλογέων ἐξακολουθοῦσι πράττοντες καίπερ πολλάκις ἤδη ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἀποτραπέντες. Ἀλλὰ τὴν συλλογὴν ταύτην καθίστησι σπουδαιοτάτην καὶ ὄντως πολύτιμον κυρίως ἡ πλουσία ἀναγραφὴ ὀνομάτων καὶ ἐργαλείων καὶ τῶν ἔργων τῶν γεωργῶν, ποιμένων, μυλωθρῶν καὶ ὑφαντριῶν, πάντων γνησίων πλασμάτων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς Καρπάθου. Μεγάλας χάριτας ὁμολογῶν ἐπὶ τούτῳ ὁ σύλλογος τῷ αἰδεσιμωτάτῳ συλλογεῖ ἔτι μείζονας ὁμολογήσει αὐτῷ, ἂν κατὰ τὸ προσεχὲς συλλογικὸν ἔτος ἀποστείλῃ ἡμῖν καὶ συλλογὴν τῶν λέξεων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν ἁλιείαν καὶ τὰς διαφόρους γυναικείας ἐργασίας καὶ τὰς παιδιάς. Καὶ τὰ αἰνίγματα τὰ πλεῖστα εἶναι ἰδιάζοντα τοῖς Καρπαθίοις.

Μετὰ μεγίστων ἐπαίνων καὶ εὐχαριστιῶν ἀπονέμει ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ τῷ φιλοπονωτάτῳ συλλογεῖ τὸ δεκάλιρον γέρας ἅτε πληρέστατα ἀνταποκριθέντι εἰς τὸν σκοπόν, οὗ στοχάζεται ὅ τε ἐθνικὸς ἀγωνοθέτης καὶ ὁ ἡμέτερος σύλλογος ἐν τῷ Ζωγραφείῳ ἀγῶνι.

Τοῦ ἀραβανιωτικοῦ γλωσσαρίου προτάσσει ὁ συλλογεὺς αὐτοῦ κ. Ἰωακεὶμ Βαλαβάνης μικρὰν περιγραφὴν τοῦ Ἀραβανίου, περὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ καὶ τῆς καταστάσεως τῶν κατοίκων, περὶ τῶν ἐν αὐτῷ πολλῶν μικρῶν ἐκκλησιδίων ἐπ' ὀνόματι διαφόρων ἁγίων, ὧν τὸ ὡραιότατον τὸ ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Παναγίας ἐκκλησίδιον τῆς Θεοτόκου, *Παναγίας τὸ δόξα* ἐν τῇ ἐπιχωρίῳ ὀνομαζόμενον γλώσσῃ. Μετὰ βραχεῖαν ἔκθεσιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν τῆς πατρίδος αὐτοῦ πραγμάτων διαλαβὼν ὁ φιλόπατρις συλλογεὺς καί τινα περὶ τοῦ βίου τῶν Ἀραβανιωτῶν παραπέμπει τὸν βουλόμενον πλείονα εἰς ἄλλας αὐτοῦ δημοσιευθείσας ἤδη διατριβάς. Μετὰ τὰ ἀνωτέρω ἔρχεται λεξιλόγιον ἐκ 502 λέξεων ἐν ἀλφαβητικῇ τάξει ἀπὸ τοῦ Α-Ω, φροντίζει δ' ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν λέξεων ὁ συλλογεὺς νὰ περισυνάγῃ ἐκείνας, ὧν δύναται ν' ἀποδείξῃ τὴν ἑλληνικὴν ῥίζαν καὶ ὧν πολλαὶ δεινὴν ὑπέστησαν παραμόρφωσιν πολλῶν ἕνεκα λόγων. Ἐν τῇ ἐτυμολογίᾳ ὅμως τῶν λέξεων τούτων ὡς φιλόλογος ἀνὴρ ὁ κ. Βαλαβάνης βαίνει μετὰ πολλῆς τῆς προσοχῆς ἀποφεύγων τὰς παρακεκινδυνευμένας δοξασίας καὶ πολλὰς ἀφίνων ἄνευ ἐτυμολογίας, ὅπου δύσκολος τυγχάνει ἡ ἀνεύρεσις τοῦ ἐτύμου, εἴπομεν δ' ἐπανειλημμένως, πόσον ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐκτιμᾷ τὴν ἀρνητικὴν ταύτην ἀρετήν. Ἐν γένει ἡ συλλογὴ τοῦ κ. Ἰωακεὶμ Βαλαβάνη εἶναι πολλοῦ λόγου ἀξία διὰ τὴν νεωτέραν ἡμῶν φιλολογίαν, ἑπομένως καὶ τοῦ δεκαλίρου βραβείου.

Τοσαύτη καὶ ἡ ἐφέτος συγκομισθεῖσα ὕλη, συμβολὴ πολύτιμος εἰς τὸ μέγα ἐθνικὸν ἔργον, ὑπὲρ οὗ χορηγεῖ γενναιότατος ἀγωνοθέτης, μετὰ στοργῆς περισυλλεγόμενα θρύμματα καλλιτεχνήματος πολλὰ διὰ τῶν αἰώνων παθόντος ἀλλ' ὁπωσδήποτε περισωθέντος, τῆς πατρίου ἡμῶν, λέγω, γλώσσης, αὐτῆς ἐκείνης τὸ πνεῦμα καὶ τὴν χάριν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν. Ἀλλὰ τίς καὶ πῶς καὶ πότε θὰ διαπλάσῃ τὸν δύσμορφον τοῦτον ὄγκον, ὃν προσπαθοῦμεν ἡμεῖς νὰ συμπυκνώσωμεν διὰ τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος; Ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην, ἣν τὸ ἔθνος ἀποτείνει πρὸς ἑαυτὸ ἀπὸ δύο καὶ πλέον αἰώνων, θὰ ἦτο νέα ἀπόπειρα πρὸς λύσιν τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, ξένη βεβαίως πρὸς τὸ ἔργον τοῦ ὑμετέρου εἰσηγητοῦ, ὅστις οὐδὲν ἧττον τολμᾷ νὰ παρομοιάσῃ τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ γλῶσσαν πρὸς τὸ σύμπλεγμα τῶν ἀριστουργημάτων ἐκείνων τῆς τέχνης, τὰ ὁποῖα ἐποχαὶ εὐκλείας ἔστησαν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, χρόνοι δ' ἐπελθόντες δυστυχεῖς παρεμόρφωσαν μὲν ἀπηνῶς, δὲν ἐξηφάνισαν ὅμως ἐντελῶς. Διαλάμπει ἔτι ἐπ' ἐκείνων ἡ χάρις ἡ πρώτη, δὲν ἐξέλιπεν ἔτι ἡ ἀρχαϊκὴ ἁρμονία ἀπ' αὐτῶν, πᾶσα δὲ γραμμή, ἣν δὲν ἐπρόφθασε ν' ἀλλοιώσῃ ὁ χρόνος, προδίδει τὴν χεῖρα τοῦ χαράξαντος αὐτὴν καλλιτέχνου. Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐν τοῖς λειψάνοις τῆς γλώσσης τοῦ συγχρόνου λαοῦ ἀπομνημονεύσαντος τὰς παλαιὰς παραδόσεις καὶ τὸ πνεῦμα τῶν προγόνων ἀποτυποῦντος ἐν τοῖς ῥήμασιν, ἅτινα φέρονται ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. Ἀνεκαθάρθη πρό τινος τὸ ἱερὸν ἐκεῖνος ἔδαφος ἐκ τῶν συντριμμάτων καὶ παντὸς ὅ,τι ὁ χρόνος ὀθνεῖον ἐπεσώρευσεν ἐπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ παρόμοιον ἔσται καὶ τὸ ἔργον τῶν ἀριστείων ἐκείνων τῆς ἐπιστήμης, οἵτινες ἐκμεταλλευθήσονται τὴν ἀποθησαυριζομένην ὕλην ἐπαινοῦντες μὲν τοὺς φιλοπόνους συλλογεῖς εὐλογοῦντες δὲ μεθ' ἡμῶν τὸ ὄνομα τοῦ φιλοτιμοτάτου ἀγωνοθέτου».

Γενομένων δεκτῶν τῶν συμπερασμάτων τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΠΔ΄

(Ἔκτακτος)

τῆς 13 Μαΐου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ.

ΑΘ. ΠΗΝΙΑΤΩΡΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως α΄) ἀνακοινοῦται τῷ συλλόγῳ ἡ

ἀλληλογραφία.

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Θ. Βεγλερῆ, ἐντεῦθεν, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὴν ΛΑ΄ συλλογικὴν περίοδον 1891—92.

Τοῦ σχολάρχου τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς ἀρχιμανδρίτου Κλεοβούλου, αἰτουμένου τοὺς τόμους τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου τῶν ἐτῶν 1873-74, 1874-75 καὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ 1884 ἐκδοθέντας τόμους πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς σχολῆς ὑπαρχούσης σειρᾶς ὡς καὶ τῶν διά τε τὴν βιβλιοθήκην καὶ τοὺς ἀριστεύσαντας ἐν αὐτῇ μαθητὰς ἐκδόσεων τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. Π. Ν. Πρωΐου, ἐντεῦθεν, παραιτουμένου ὡς μέλους τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὴν ΛΑ΄ συλλογικὴν περίοδον 1891—92.

Τῶν ἐν Ὀδησσῷ πρακτόρων κκ. Gerard καὶ Kay, ἀποστελλόντων ἐγκλείστως φορτωτικὴν πρὸς παραλαβὴν κιβωτίου βιβλίων δωρουμένων τῷ συλλόγῳ ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Πετρουπόλεως.

Τῆς ἐφορίας τῶν ἐκπαιδευτηρίων Ταταούλων, αἰτουμένης τὴν σειρὰν τῶν δαπάνῃ τοῦ φιλογενοῦς κ. Στ. Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντων γεωγραφικῶν πινάκων.

Τοῦ αἰδ. κ. C. G. Curtis, ἐντεῦθεν, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του ὡς μέλους τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1891—92.

Τοῦ κ. Γ. Κωνσταντινίδου, ἐφόρου τῆς ἐν Ἀθήναις ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν δημοσιεύσεων τοῦ συλλόγου ἐν διπλοῖς ἀντιτύποις τῇ ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ καὶ δηλοῦντος, ὅτι πρὸς συμπλήρωσιν τῶν δύο σωμάτων δέον νὰ σταλῶσιν οἱ ἐλλείποντες τόμοι 13 καὶ 17, ἐὰν ὑπάρχωσι, διπλοῖ.

Τοῦ κ. Strygowski, ὑφηγητοῦ ἐν τῷ ἐν Βιέννῃ πανεπιστημίῳ, αἰτουμένου ἀντίτυπον τῆς 25ετηρίδος τοῦ συλλόγου.

β΄) Τῇ προτάσει τοῦ προεδρείου ὁ σύλλογος ἀποδέχεται ὅπως 1) κατὰ τὴν αἴτησιν τοῦ σχολάρχου τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς δωρηθῶσι τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς σχολῆς οἱ ἐλλείποντες τόμοι τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου· 2) δωρηθῶσιν οἱ δαπάνῃ τοῦ κ. Σ. Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντες γεωγραφικοὶ πίνακες τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις Ταταούλων· 3) παρακληθῇ ὁ κ. Π. Πρωΐος νὰ ἀποσύρῃ τὴν ἀπὸ μέλους τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς παραίτησίν του.

γ΄) Ἀγγέλλεται τὸ β΄ καὶ ψηφοφορηθεὶς γίνεται δεκτὸς ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Γεώργιος Γεωργιάδης, σπουδαστὴς ἐν Γαλλίᾳ.

δ΄) Ὁ κ. Δημ. Οἰκονομίδης ἀναγινώσκει πραγματείαν «περί τινων ὀνοματικῶν καὶ ῥηματικῶν τύπων τῆς νέας ἑλληνικῆς συνήθως ἐσφαλμένως τονουμένων».

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀναγνώσεως ὁ κ. Ἀνδρεάδης παρατηρεῖ, ὅτι πάντα τὰ ὀνόματα, ἅτινα ἀνέφερεν ὁ κ. Οἰκονομίδης, εἰσὶν εἰλημμένα ἐκ τῆς κοινῆς λεγομένης δημοτικῆς γλώσσης, οὐχὶ δὲ τῆς γραφομένης, ὅτι τὰ πλεῖστα τούτων εἰσὶ ξενικὰ καὶ ὡς τοιαῦτα ἕκαστος δικαιοῦται νὰ γράφῃ ὅπως θέλῃ, καὶ ὅτι κατὰ τὸν γνωστὸν κανόνα τῆς γραμματικῆς «πᾶσα παραλήγουσα μακρὰ πρὸ βραχείας ληγούσης περισπᾶται» δέον καὶ τὰ *Μαροῦλα*, *μικροῦλα* νὰ περισπῶνται.

Ὁ κ. Οἰκονομίδης ἀπαντᾷ, ὅτι πρέπει τὰ τοιαῦτα νὰ ὀξύνωνται, καὶ δι᾽ οὓς λόγους ἐξέθηκε καὶ ἰδίᾳ διότι τούτου γενομένου δὲν συγχέεται ἡ αἰτιατικὴ *τὴν Μαροῦλα* μετὰ τῆς ὀνομαστικῆς *ἡ Μαρούλα*· ἐν γένει δέ, ἐπιλέγει ὁ κ. Οἰκονομίδης, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ὀνοματικοὺς καὶ ῥηματικοὺς τύπους, αἱ παρατηρήσεις του ἀφορῶσι τὴν γραφομένην δημοτικὴν γλῶσσαν καὶ οὐχὶ τὴν ὁμιλουμένην.

Ὁ κ. Ν. Παπαγιαννόπουλος ἀποτεινόμενος τῷ κ. Ἀνδρεάδῃ ἐρωτᾷ, ποῦ εὗρε τὸν κανόνα, ὅτι τὸ *α* ἐν τῇ λέξει *Μαρούλα* εἶναι βραχύ, καὶ ὑποστηρίζει τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Οἰκονομίδου λεχθέντα.

Ἀνταπαντῶν ὁ κ. Ἀνδρεάδης τῷ κ. Παπαγιαννοπούλῳ λέγει, ὅτι ἐν τῇ γραμματικῇ ὑπάρχει ὁ κανὼν οὗτος, τῷ δὲ κ. Οἰκονομίδῃ παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ὀνομαστικὴ *ἡ Μαροῦλα* δὲν συγχέεται μετὰ τῆς αἰτιατικῆς *τὴν Μαροῦλα*, διότι ἐν αὐτῇ πολλάκις ἀπαντᾶται τὸ *ν*, *τὴν Μαροῦλαν*, καὶ ὅτι τὰ περὶ αὐτος παρατηρηθέντα ἀνέφερεν ἤδη καὶ ὁ κ. Κόντος· ἐν

γένει δέ, ὅτι ὁ κ. Οἰκονομίδης δὲν παρουσιάζει ἐν τῷ ἀναγνώσματί του γενικὰς δικαιολογίας περὶ τῶν παρατηρουμένων τονισμῶν.

Ὁ κ. Χρυσαφίδης παρατηρεῖ, ὅτι τὴν αἰτιατικὴν *τὴν Μαροῦλα*, *τὴν βαρκοῦλα* οὐδεὶς γράφει μὲ *ν*, ὅτι, ἂν θέσωμεν ἐν τῇ ὀνομαστικῇ *ἡ Μαροῦλα* περισπωμένην, τότε ἡ γεν. θὰ σχηματισθῇ εἰς *ης*, *Μαρούλης*, *βαρκούλης*, καὶ ὅτι αἱ τοιαῦται περὶ γραφῆς ἢ τονισμοῦ παρατηρήσεις εἰσὶ μικροῦ λόγου ἄξιαι, ὡς ἡ τοῦ Κόντου προτείνοντος νὰ γραφῇ τὸ *διακεκριμένος* μὲ δύο *μ*. Περὶ τῆς λέξεως ταύτης προκειμένου ἀναφέρει τὴν γνώμην καὶ ἄλλου ἑλληνιστοῦ θαυμάζοντος, διατί ὁ Κόντος νὰ ὑποστηρίζῃ τοιαύτην τινὰ γραφὴν καὶ νὰ γίνηται τοσοῦτος κρότος περὶ μιᾶς λέξεως, ἀφοῦ ὑπ' οὐδενὸς τὸ *διακεκριμένος* γράφεται μὲ δύο *μ*· καὶ ὅτι ἂν αἱ παρατηρήσεις τοῦ κ. Οἰκονομίδου ἀφορῶσι τὴν γραφομένην κοινὴν γλῶσσαν, τότε καὶ ἡ λέξις *πούμε* θὰ περισπᾶται κα[ὶ] κατὰ τὸν γνωστὸν κανόνα καὶ διότι προέρχεται ἐκ συναιρέσεως.

Ἀπαντῶν ὁ κ. Οἰκονομίδης τῷ κ. Ἀνδρεάδῃ λέγει, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ τῆς κοινῆς δημώδους γλώσσης, ἥτις δὲν ἔχει τὸ *ν* εἰς τὴν αἰτιατικὴν τῶν πρωτοκλίτων. Τῷ δὲ κ. Χρυσαφίδῃ λέγει, ὅτι δέον νὰ παροξύνωνται οἱ τύποι, *νὰ πάτε*, *νὰ φάτε*, *καλοκαίρι*, *ταίρι*, ὡς προερχόμενα ἐκ συγκοπῆς καὶ οὐχὶ ἐκ συναιρέσεως, *νὰ πάγετε*, *νὰ φάγετε*, *καλοκαίριον*, *ἑταίριον*.

Ὁ κ. Ἀμαξόπουλος συμφωνῶν τῷ κ. Ἀνδρεάδῃ λέγει, ὅτι τὸ *α* τῶν τύπων *Μαροῦλα*, *βαρκοῦλα* δέον νὰ εἶναι βραχύ, διότι δὲν εἶναι καθαρόν, διατηρεῖται δὲ καὶ παρὰ τοῖς Δωριεῦσι τὸ *α* εἰς ὅλας τὰς πτώσεις· ὁ δὲ τύπος *οῦλα* προέκυψεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ τύπου ulus-ula, ἔνθα τὸ *α* βραχύ, ὡς δεικνυσιν ὁ τονισμός. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν τύπον εἰς *ατος*, *μυρωδᾶτος* *ἀγκαθᾶτος*, οἱ τύποι οὗτοι ἔχουσι τὴν παραλήγουσαν μακρὰν ὡς ληφθέντες ἐκ τῆς παθητικῆς μετοχῆς τῆς λατινικῆς εἰς atus (amatus)· καὶ παρὰ βυζαντινοῖς δὲ συγγραφεῦσιν ἀπαντῶσιν οἱ τύποι *πωγωνάτος*, *σπαθάτος*, οἵτινες παροξύνονται, καὶ κατὰ ταῦτα συμφωνῶ τῷ κ. Οἰκονομίδῃ, ὅλα δὲ τὰ εἰς *οῦνι*, *ῥουθοῦνι*, *πηγοῦνι*, πρέπει νὰ περισπῶνται διότι τὸ *ι* εἶναι βραχὺ ὡς εὑρισκόμενον εἰς τὸ τέλος οὐδ. γένους· οἱ τύποι *πᾶμε*, *πεινᾶμε* δέον νὰ περισπῶνται ὡς ἔχοντες τὸ *α* μακρόν· προέρχονται δὲ ἐκ συγκοπῆς τῶν *πάγομεν* καὶ *πεινάομεν*. Διὰ δὲ τοὺς τύπους *στεῖλτε*, *φέρτε*, ἂν οἱ τύποι προέρχωνται ἐκ συγκοπῆς, τότε τὸ ῥιζικὸν φωνῆεν εἶναι μακρὸν καὶ δέον νὰ περισπῶνται.

Κατόπιν τούτων ὁ προεδρεύων εὐχαριστήσας τῷ κ. Οἰκονομίδῃ ἀπὸ μέρους τοῦ συλλόγου ἐπὶ τῷ σπουδαίῳ ἀναγνώσματί του λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΠΕ'

(Ἔκτακτος)

τῆς 19 Μαΐου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΕΟΡΤΗ.

Ἡ μεγάλη τοῦ συλλόγου αἴθουσα ἦν πλήρης ἐξ ἑκατέρων τῶν φίλων, ἐν οἷς διακρίνετο ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Α. Θ. Παναγιότητος Σ. μητροπολίτης Δράμας κ. Γερμανός, ἐκ δὲ τοῦ λοιποῦ κλήρου ὁ μητροπολίτης Σηλυβρίας κ. Γερμανός, ὁ σχολάρχης τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς κ. Μιχαὴλ Κλεόβουλος, ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ παναγίου τάφου κ. Γερμανὸς Ἀποστολᾶτος καὶ ὁ τῆς ἐν Ἀντιγόνῃ μονῆς ἡγούμενος ἀρχιμ. Εὐσέβιος· ἐπίσης αἱ ΑΑ. ΕΕ. ὁ κ. Ν. Μαυροκορδᾶτος, πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος, ὁ κ. Νοβάκοβιτς, πρεσβευτὴς τῆς Σερβίας, ὁ κ. Οὐάρ, β' διερμηνεὺς τῆς γαλλικῆς πρεσβείας ἀντιπροσωπεύων τὸν πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας, ὁ ἐκ τῶν γραμματέων τῆς ῥωσσικῆς πρεσβείας κ. Μανσούρωφ ἀντιπροσωπεύων τὸν πρεσβευτὴν τῆς Ῥωσσίας, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Α. Ἐξ. τοῦ ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὑπουργοῦ κ. Γεωργάκης ἐφένδη Ὀχάνης, ὁ κ. Ε. Μαυρομμάτης, γεν. πρόξενος τῆς Ἑλλάδος, οἱ γραμματεῖς τῶν πρεσβειῶν ἰταλικῆς καὶ ἱσπανικῆς μαρκήσιος Καρλόττη καὶ Pineyro y Vilavicencio, ἡ Α. Ε. ὁ Ζωηρὸς πασσᾶς, ἡ διευθύντρια τοῦ παρθεναγωγείου τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς φιλομούσου ἑταιρίας «Παλλάδος», ἀντιπρόσωποι διαφόρων σωματείων καὶ πλεῖστοι λόγιοι καὶ ἐπιστήμονες.

Τῇ 2 1/2 μ.μ. ὥρᾳ κηρυχθείσης τῆς ἐνάρξεως τῆς συνεδριάσεως ὁ εἰδικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει:

Ἐπιστολὴν τῆς Α. Ε. τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως Μουνὶφ πασσᾶ, ἐκφράζοντος τὴν λύπην αὐτοῦ, διότι ἀδυνατεῖ νὰ παραστῇ εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ συλλόγου ἕνεκα

συνεδριάσεως τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου καὶ ἀγγέλλοντος, ὅτι ἀντιπροσωπεύσει αὐτὸν ὁ ἐκ τῶν ὑπουργικῶν ὑπαλλήλων Γεωργάκη ἐφένδης Ὀχάνης.

Τῆς Α. Ε. τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας κωλυομένου νὰ παραστῇ καὶ ὀνομάζοντος ἀντιπρόσωπόν του τὸν κ. Οὐὰρ, β΄ διερμηνέα τῆς πρεσβείας.

Τῆς Α. Ε. τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ρωσσίας κωλυομένου ὡσαύτως νὰ παραστῇ καὶ ὑποδεικνύοντος ὡς ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ τὸν κ. Μανσούρωφ, γραμματέα τῆς πρεσβείας.

Τηλεγράφημα τῆς Α. Ε. τοῦ ἄρχοντος μεγάλου λογοθέτου κ. Σ. Ἀριστάρχου, συγχαίροντος τῷ συλλόγῳ.

Εἶτα ὁ πρόεδρος Ἐξ. Κ. Καλλιάδης βέης ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου ἔχουσαν ὧδε:

«*Σεβασμιώτατοι ἱεράρχαι,*
Ἐξοχώτατοι πρεσβευταί,
Κυρίαι καὶ κύριοι.

Ἐπέστη πάλιν ἡ τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου κλεινὴ ἑορτὴ καὶ πανήγυρις! Ἐπέλαμψε πάλιν ἡ φαιδρὰ αὕτη ἡμέρα τῆς τῶν ἐτησίων αὐτοῦ μόχθων καὶ μελετῶν ἐξιστορήσεως! Ἐπεφάνη πάλιν ἡ συγκινητικὴ καὶ σπουδαία στιγμή, καθ' ἣν οἱ τοῦ γεραροῦ τούτου ἱδρύματος ἰθυντῆρες κέκληνται εἰς τοσούτῳ σεβασμίαν καὶ φιλόμουσον ὁμήγυριν δοῦναι λόγον καὶ εὐθύνας! Ἐπέπνευσε καὶ πάλιν οὔριος καὶ θωπευτικὸς ὁ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους ἐπὶ τριάκοντα ἐνιαυτοὺς ἀσφαλῶς καθοδηγήσας τὸ συλλογικὸν σκάφος εἰς ἤρεμον καὶ εὐρύχωρον ὅρμον ἄνεμος, καὶ ἰδοὺ μετὰ τὴν τακτικὴν ἀνάπαυλαν ἄρξεται τοῦτο θείᾳ συνάρσει πλησίστιον τῆς τριακοστῆς πρώτης ἐνιαυσίου αὐτοῦ ποντοπορίας! Ἡμέραι ἡμέραις προστίθενται καὶ ἔτη ἔτεσι, καὶ ὁ σύλλογος ἡμῶν συνεχίζει ἐκποδὼν ποιούμενος πᾶν προστυχὸν πρόσκομμα τὴν ἐργατικὴν καὶ εὔκαρπον αὐτοῦ σταδιοδρομίαν, καὶ προάγεται, καὶ ἀναπτύσσεται, καὶ ἐνδυναμοῦται, καὶ ἔτι μᾶλλον εὐρεῖα καὶ βαρυσήμαντος καθίσταται ἡ ὑπ' αὐτοῦ κατακτηθεῖσα θέσις ἐν τῇ ἐθνικῇ συνειδήσει βαθέως συναισθανομένῃ, ὅτι οὐκ ἀπέβησαν ἀνωφελεῖς αἱ πρὸς αὐτὸν πολυειδεῖς συνδρομαὶ καὶ ὑποστηρίξεις, οὐδὲ φροῦδαι αἱ ἐπ' αὐτοῦ ἐρειδόμεναι ἐλπίδες! Ἀμέριμνος γὰρ καὶ ἐν ἐπιτυχίαις βαδίζει τὴν κεχαραγμένην αὐτῷ ὁδὸν ὁ δυνατός, καὶ δυνατός ἐστιν ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος, διαβιῶν καὶ ἐργαζόμενος ὑπὸ τὴν κραταιὰν αἰγίδα τοῦ τῆς εὐμαρείας τῶν ὑπηκόων Αὐτοῦ ἀγρύπνου φρουροῦ καὶ γενναιόφρονος τῶν γραμμάτων προστάτου Μεγαλειοτάτου Σουλτάνου Ἀβδοὺλ Χαμὴτ Χὰν αὐθέντου ἡμῶν, οὗ τὰ ἔτη εἴησαν ὅτι πλεῖστα, ὑγιεινὰ καὶ ἔνδοξα. Καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς δικαίας χαρᾶς, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς ἀγαλλιάσεως, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς εὐφροσύνης πάντων ἡμῶν τῶν συνελθόντων εἰς τὴν ἐπιβλητικὴν καὶ εὐοίωνον ταύτην πανήγυριν, ἀκούω φωνὴν εὔηχον καὶ ἐπιτακτικήν, τὴν φωνὴν τοῦ θείου υἱοῦ τῆς βροντῆς, κράζοντος· «Οἶδά σου τὰ ἔργα, λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινός, ὁ ἔχων τὴν κλεῖδα τοῦ Δαβίδ, ὁ ἀνοίγων καὶ οὐδεὶς κλείει, καὶ κλείων καὶ οὐδεὶς ἀνοίγει· ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεῳγμένην, καὶ οὐδεὶς δύναται κλεῖσαι αὐτήν· ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου. Ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ. Ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ· κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου». Ἴδωμεν τοίνυν, σεβασμία καὶ μουσοτραφὴς ὁμήγυρις, εἰ καὶ κατὰ τὸ ἤδη λῆγον ἔτος ὁ σύλλογος ἐπετέλεσε τὰ ἑαυτοῦ καθήκοντα.

Μικρὸν μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῶν νέων κοσμητόρων, ἤτοι τῶν κυρίων Χρήστου Χατζηχρήστου καὶ Ἀθανασίου Πηνιατώρου, ἀντιπροέδρων, Θ. Σαλτέλη, γενικοῦ γραμματέως, Ἀχιλλέως Χρηστίδου, εἰδικοῦ γραμματέως, Νικήτα Παπαγιαννοπούλου, βιβλιοφύλακος, Δ. Μηλιώτου, ταμίου, Δ. Κοντογεώργη, λογιστοῦ, καὶ ὡς προέδρου, τοῦ ἐπὶ τὴν λογοδοσίαν ταύτην τὴν εὐμενῆ ὑμῶν κρίσιν ἐπικαλουμένου, πρώτη εἰς σύσκεψιν ἐδόθη αὐτοῖς ἀφορμὴ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἐξ. Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου ἀνατεθεῖσα τῷ προέδρῳ τοῦ συλλόγου ἐντολή, ὅπως ἀντιπροσωπεύσῃ αὐτὸν ἐν τῇ διακανονίσει τῶν ὅρων τῆς δεκακισχιλιολίρου δωρεᾶς, δι' ἧς ὁ μεγάθυμος χορηγὸς ἠβουλήθη, ἵνα ἀντὶ τῆς ἑτοιμορρόπου ἐνοριακῆς ἐν Πέραν σχολῆς τῶν εἰσοδίων τῆς Παναγίας, ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐκ βάθρων ἀνέγερσις προσφόρου καὶ τῆς ἡμετέρας κοινότητος ἀνταξίου κτιρίου πρὸς ἵδρυσιν ἐν αὐτῷ γυμνασίου, ὅπερ, ὅσον ἔνεστι πρακτικὸν ἐπιδιῶκον σκοπὸν καὶ θεραπεῦον τὰς ἑκάστοτε ἀνάγκας τοῦ ἔθνους, κληθήσεται «Ζωγράφειον». Τὸ γόητρον τοῦ συλλόγου ὡς καπνὸν διέλυσε καὶ ὡς πομφόλυγας

διέρρηξε τὰς ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν ἐπὶ τούτῳ διαπραγματεύσεων ἀναφυείσας παρανοήσεις καὶ μετ' οὐ πολὺ ἡ μήτηρ ἡμῶν μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία κατακυρώσει ἐπισήμως τὰ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας κοινότητος καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ δωρητοῦ συμπεφωνημένα δι' ἱεροῦ σιγγιλλιώδους γράμματος.

Τὰς ἐπὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ἀντικειμένου συσκέψεις τοῦ προεδρείου ἐπηκολούθησεν ἀνταλλαγὴ ἰδεῶν ἐπὶ τοῦ οὐχ ἧττον σπουδαίου ζητήματος τῶν κατὰ τὰς τακτικὰς ἡμῶν συνεδριάσεις ἀνακοινουμένων ἀναγνωσμάτων, ἧς τὰ ἀποτελέσματα καταφανῆ ἐγένοντο ἔκ τε τῆς πληθύος καὶ ἐκ τῆς ἀξίας τῶν ὑποβληθεισῶν ἀρχαιολογικῶν, φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν μελετῶν ἐν ταῖς εἰρημέναις συνεδριάσεσιν, ὧν πρακτικὰ πιστὰ καὶ σαφῆ τακτικῶς ἐτήρησεν ὁ φιλόπονος ἡμῶν ἑταῖρος κ. Α. Χρηστίδης. Αὗται δ' εἰσὶν αἱ ἀκόλουθοι·

«Αἱ ἐν Κύπρῳ χριστιανικαὶ ἀρχαιότητες», ὑπὸ τοῦ κ. Χ. Παπαδοπούλου, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως.

«Περὶ τῆς ἐν Κύπρῳ Σαλαμῖνος», ὑπὸ τοῦ κ. Χ. Παπαδοπούλου, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως.

«Ἐπίκρισις τῶν *Ποντικῶν* τοῦ κ. Σταματέλου», ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Οἰκονομίδου.

«Περὶ ἀγωγῆς», ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Βικέλα.

«Ἡ νομισματικὴ καὶ ἡ ἱστορία», ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Ρενάκ.

«Περὶ κεραμικῆς καὶ τῶν ἐν Κύπρῳ ἀγγείων», ὑπὸ τοῦ κ. Χ. Παπαδοπούλου, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως.

«Ποίησις καὶ κριτική», ὑπὸ τοῦ κ. Ε. Ζαλοκώστα.

«Περὶ τῆς τοπογραφίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως», ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνδρέου Μόρτμανν.

«Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ», ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνδρέου Λεβάλ.

«Πρόγραμμα τοῦ ἀγωνοθετήματος τοῦ Βουτσιναίου ἀγῶνος», ὑπὸ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἡμῶν ἐπιτροπῆς.

«Τὸ ἀπόρρητον τῶν ἐπιστολῶν», ὑπὸ τοῦ κ. Μιχαὴλ Κέπετζη.

«Περὶ ἀγωγῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν κοινωνικὴν ἠθικήν», ὑπὸ τοῦ κ. Θεοχάρους Βεγλερῆ.

«Νοσολογικὴ καὶ κοινωνικὴ σημασία τοῦ λοιμοῦ τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν πελοποννησιακὸν πόλεμον», ὑπὸ τοῦ κ. Ἀναστασίου Χρηστίδου.

«Περὶ ἀναγεννήσεως τῆς ὀρθοδόξου εἰκονογραφίας», ὑπὸ τοῦ κ. Λ. Πρετεξτά.

«Περὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν θεάτρου», ὑπὸ τοῦ κ. Κωνσταντίνου Χρυσαφίδου.

«Περὶ τοῦ Καχριὲ-δζαμισί», ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνδρέου Λεβάλ.

«Ἀνάλυσις τῆς Δ' ᾠδῆς τῶν *πυθίων* τοῦ Πινδάρου», ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Παρανίκα, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ γεν. γραμματέως.

«Περὶ ὑγιείας, ὑγιεινῆς καὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς ἱστορικῶς καὶ κοινωνικῶς, ὑπὸ τοῦ κ. Ἀν. Χρηστίδου.

«Ἡ ἔννοια τοῦ δικαίου ὑπὸ κοινωνιολογικὴν ἔποψιν», ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Βεγλερῆ.

«Περὶ τῶν ἐν Σιδῶνι ἀνασκαφῶν», ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ γεν. γραμματέως.

«Περὶ Ἡροδότου», ὑπὸ τοῦ μαρκησίου Καρλόττη.

«Ἡ Ἀνατολὴ καὶ ἡ ἐν Μαδρίτῃ ἔκθεσις τοῦ 1892», ὑπὸ τοῦ κ. Πινέρου ὑ Βιλλαβισένσιο.

«Περὶ τῶν ὀνομάτων τῆς Αἰγύπτου ἐν γένει, ἰδίως δὲ περὶ τῶν παρὰ Σημίταις ὀνομάτων Μίσρ καὶ Μισραίμ», ὑπὸ τοῦ κ. Κυριακοῦ Περδικίδου.

«Περί τινων ὀνοματικῶν καὶ ῥηματικῶν τύπων τῆς νέας ἑλληνικῆς συνήθως ἐσφαλμένως τονουμένων», ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Οἰκονομίδου.

Τὰς πλείστας τῶν σπουδαιοτάτων τούτων πραγματειῶν ἐπακολούθησεν ἐμβριθὴς καὶ ποικίλη συζήτησις, καὶ αἱ πλείους τῶν τακτικῶν ἡμῶν τούτων συνεδριάσεων τῆς δευτέρας ἐτιμήθησαν διὰ τῆς προσελεύσεως πολυπληθοῦς καὶ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου, ἐν ᾧ διεκρίνοντο ἄνδρες ἡμέτεροί τε καὶ ξένοι ὑψηλὴν κατέχοντες θέσιν ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τῶν κοινωνικῶν ἀξιωμάτων καὶ ἐν τῇ τῶν γραμμάτων πολιτείᾳ καὶ μουσοτραφεῖς κυρίαι κόσμον φέρουσαι ταῖς διαφόροις κοινότησι τῆς βασιλίδος ταύτης τῶν πόλεων. Χαίρων ἐπὶ τούτῳ ὁ σύλλογος εὐγνωμονεῖ καὶ εὐελπιστεῖ, ὅτι αἱ μελέται τῶν ὀτρηρῶν αὐτοῦ θεραπόντων ἐξακολουθήσουσιν ἐφελκύουσαι τὸ τοῦ κοινοῦ ἐνδιαφέρον πρός τε τούτου ὠφέλειαν καὶ πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἐργαζομένων.

Ἡ ἐνθάρρυνσις ἡ ὀφειλομένη πρὸς αὐτοὺς ἐκδηλοῦται καὶ διὰ προσφορῶν· ἐκτάκτους δὲ τοιαύτας εἴχομεν τὰς ἑξῆς, ἀνθ' ὧν ἀπονέμω σήμερον δημοσίᾳ τοῖς εὐγενέσι φιλομούσοις δωρηταῖς τὴν ἔκφρασιν τῆς τοῦ συλλόγου βαθείας εὐγνωμοσύνης. Τὸ Ἀθήνησιν ἐθνικὸν πα-

νεπιστήμιον ἀπέστειλε τρεῖς χιλ. δραχμῶν, δισχιλίας μὲν καθυστερούσας τῆς περυσινῆς χρήσεως, χιλίας δὲ τῆς τοῦ ἤδη λήγοντος ἔτους· ὁ πρίγκηψ Γεώργιος Μαυροκορδᾶτος προσήνεγκε φράγκα χίλια πεντακόσια πρὸς ἀγορὰν μικροσκοπίου καὶ ἠλεκτρικῆς συσκευῆς· ὁ κ. Στ. Ζαφειρόπουλος λίρας εἴκοσι πέντε καὶ ἱκανὰ σώματα τῶν δαπάνῃ αὐτοῦ ἐκδοθέντων ὑπὸ τοῦ περιωνύμου Κίπερτ γεωγραφικῶν χαρτῶν· ὁ κ. Ἀνδρέας Συγγρὸς λίρας εἴκοσιν· ὁ κ. Δημ. Ταμβάκος ἑπόμενος ἀξιομιμήτῳ ἐνιαυσίᾳ καὶ ἀρχαίᾳ ἕξει λίρας δέκα· ὁ κ. Κ. Βλαστάρης τρεῖς δωδεκάδας ὡραίων καθεκλῶν. Ἰδίᾳ δὲ πρὸς πλουτισμὸν τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης ὁ κ. Λ. Ζαρίφης λίρας δέκα, ὁ κ. Θ. Μαυροκορδᾶτος δέκα, ὁ κ. Ἰω. Ἰωαννίδης τρεῖς, ὁ κ. Λεωνίδας Πασπαλλῆς τρεῖς, ὁ κ. Ἀλ. Παντζίρης δύο καὶ ὁ κ. Ἀλ. Σπανδωνῆς δύο.

Πρὸς τούτοις ἐδωρήθησαν τῇ βιβλιοθήκῃ ἡμῶν ὑπὸ διαφόρων καθιδρυμάτων καὶ ἀτόμων, ἡμεδαπῶν τε καὶ ἀλλοδαπῶν, βιβλία πολυειδοῦς ὕλης ἐκ τόμων 777, ὧν τὰ 399 εἰσὶ προωρισμένα εἰς ἄπορα σχολεῖα, 18 τευχῶν καὶ 1 χειρογράφου, εἰς πάντας δὲ τοὺς ταῦτα ἀποστείλαντας διεβιβάσθησαν ἐγκαίρως αἱ τοῦ συλλόγου εὐχαριστίαι. Πλὴν δὲ καὶ τούτων ἐδωρήθη ἡμῖν ἀνωνύμως ἡ ἐκ 49 τόμων ἀπαρτιζομένη καὶ ἐν Βόννῃ ἐκδοθεῖσα συλλογὴ τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων ὑπὸ σεβαστοῦ ὁμογενοῦς, οὗ ἡ ἄκρα μετριοφροσύνη ἄκοντα κωλύει με τῆς ἐνώπιον ὑμῶν ἀποκαλύψεως τοῦ πέπλου, ὑφ' ὃν κρύπτεται τὸ προσφιλὲς αὐτοῦ ὄνομα. Ὁ σύλλογος εὐχαριστεῖ αὐτῷ ἀπὸ καρδίας. Ἀμοιρῶ δὲ λέξεων πρὸς ἔκφρασιν τῆς εὐγνωμοσύνης ἡμῶν εἰς τὸ ἐθνικὸν πανεπιστήμιον ἐπὶ τῇ πολυτίμῳ δωρεᾷ τοῦ ἀνήκοντος αὐτῷ μέρους τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἀειμνήστου Ἡρακλέους Βασιάδου, ὑπολογιζομένης ὡς ἔγγιστα εἰς τρεῖς χιλ. τόμων καὶ χίλια φυλλάδια. Ἡ φιλάδελφος αὕτη ἀπόφασις τῆς πανεπιστημιακῆς συγκλήτου ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος τῇ γνωμοδοτήσει τοῦ κατὰ τὴν διανομὴν τῶν βιβλίων τούτων ἐντεταλμένου τὴν ἀντιπροσωπείαν τοῦ πανεπιστημίου καὶ ἀείποτε πρὸς τὸν σύλλογον εὐμενῶς διακειμένου πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῇ Ὑψ. Πύλῃ πρίγκηπος Νικολάου Μαυροκορδάτου· ἐφ' ᾧ παρακαλῶ καὶ τὴν αὐτοῦ ἐξοχότητα δέξασθαι τὰς θερμοτάτας τοῦ συλλόγου εὐχαριστίας. Καὶ αἱ μὲν δωρεαὶ αὗται ηὔξησαν σφόδρα τὴν ἀξίαν τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης, ὁ δὲ βιβλιοφύλαξ κ. Ν. Παπαγιαννόπουλος, ἐν τῷ κατ' ἐπίγνωσιν ζήλῳ αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς εὐκλείας καὶ τῶν συμφερόντων τοῦ συλλόγου, ἐκανόνισεν ἐν αὐτῇ ταξιθέτησιν εὔχρηστον, δι' ἧς καὶ πᾶν ζητούμενον βιβλίον ῥᾳδίως εὑρίσκεται, καὶ ἐφικτὴ ἀποβαίνει πᾶσα ἐξέλεγξις ἐν παντὶ καιρῷ καὶ ὥρᾳ.

Ἐπέμφθησαν προσέτι δωρεὰν διὰ τὸ ἀναγνωστήριον ἡμῶν ἐκ διαφόρων πόλεων τῆς τε ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς οὐκ εὐάριθμα περιοδικὰ τὰ μάλα συμβάλλοντα εἰς τὰς ἡμετέρας μελέτας, καὶ αἱ ἐφημερίδες «Ἀνατολ. Ἀστήρ», «Βυζαντίς», «Ἐκκλησιαστικὴ ἀλήθεια» «Κωνσταντινούπολις», «Νέα Ἐπιθεώρησις», «Νεολόγος», «Gazette des hôpitaux», «Gazette médicale d'Orient» καὶ «Levant-Herald» ἐντεῦθεν, «Ἀνάπλασις», «Ἐφημερὶς τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος» καὶ «Ἐφημερὶς τῶν κυριῶν» ἐξ Ἀθηνῶν, «Ἀμάλθεια» καὶ «Ἁρμονία» ἐκ Σμύρνης, «Σάμος» ἐκ Σάμου, «Σύλλογοι» ἐκ Βουκουρεστίου καὶ «L'Orient» ἐκ Παρισίων. Τοῖς κυρίοις ἰδιοκτήταις τῶν ἀποστελλομένων ἡμῖν περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων ἀπονέμονται δι' ἐμοῦ αἱ εὐχαριστίαι τοῦ συλλόγου, ἀπονεμόμεναι ὡσαύτως καὶ τοῖς τῶν δωρεὰν καταχωριζουσῶν τὰς τοῦ συλλόγου δημοσιεύσεις ἐγκρίτων ἐφημερίδων «Βυζαντίδος», «Κωνσταντινουπόλεως», «Νέας ἐπιθεωρήσεως», «Νεολόγου», «Levant-Herald», «Moniteur Oriental» καὶ «Stamboul».

Ἐπίσης εὐχαριστεῖ θερμῶς ὁ σύλλογος τοῖς κ. Ζαλοκώστᾳ, Καραθεοδωρῇ, Κέπετζῃ, Κλίσιαν, Κοντογεώργῃ, Λοράνδῳ, Πηνιατώρῳ, Πρωίῳ, Χρηστίδῃ, Χρυσαφίδῃ καὶ Ἀνδρεάδῃ, οἵτινες ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ προέδρου αὐτοῦ, οὗ τὴν ἀνεπάρκειαν ἐπιτυχῶς ἀνεπλήρωσαν, διωργάνωσαν θεατρικὴν ἑσπερίδα πρὸς κάλυψιν τοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἡμετέρου προϋπολογισμοῦ, ἧς τὸ καθαρὸν προϊὸν ἀνῆλθεν εἰς 145 λίρας, ὡς καὶ τοῖς φιλοτίμως συμμετασχοῦσι τῆς παραστάσεως ταύτης, τῷ τε μουσικῷ χορῷ τοῦ προσφιλοῦς συλλόγου «Ἑρμοῦ» τοῖς τε φίλοις ἐρασιτέχναις κυρίοις Ἀλλαγβερδῇ καὶ Κλίσιαν καὶ τῷ ἀριπρεπεῖ καλλιτέχνῃ κυρίῳ Λεκατσᾷ.

Ἡ ἔκτακτος αὕτη πρόσοδος πάντοτε μὲν ἐστὶν ἀναγκαία, ἀπαραίτητος δὲ κατέστη κατὰ τὸ παρὸν ἔτος, ὀγδοήκοντα καὶ τεσσάρων ἑταίρων ἀπαρνησαμένων τὴν ἀπότισιν τῆς συν-

δρομῆς αὐτῶν τοῦ ΚΘ΄ συλλογικοῦ ἔτους καὶ κατ᾽ ἀκολουθίαν τῆς ἀθετήσεως ταύτης ὑποχρεώσεως ἱερᾶς ἀπαλειφθέντων μετὰ μακρὰν καὶ ἀκριβεστάτην ἐργασίαν τοῦ κ. Κοντογεώργη λογιστοῦ, καὶ τοῦ ταμίου κ. Μηλιώτου, συνῳδὰ ῥητῇ τοῦ κανονισμοῦ διατάξει, τοῦ μητρῴου τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου. Ἀντ᾽ αὐτῶν δ᾽ εὐτυχῶς εἰσῆλθον εἰς τὰς τάξεις ἡμῶν τεσσαράκοντα καὶ δύο μέλη, ὧν τριάκοντα καὶ ἓξ τακτικά, τέσσαρα ἀντεπιστέλλοντα, καὶ δύο ἐπίτιμα, οἱ κύριοι βαρῶνος Βλάν, πρεσβευτὴς τῆς Ἰταλίας παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, καὶ Μαριάνος Σέμολλας, καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Νεαπόλεως καὶ γερουσιαστὴς τοῦ βασιλείου τῆς Ἰταλίας. Ὑπέστη δὲ ὁ σύλλογος σκληρὰν δοκιμασίαν ἀπολέσας δύο μέλη αὐτοῦ ἐπίτιμα, τοὺς ἀειμνήστους Ἐρρῖκον Σλῆμαν καὶ Κωνσταντῖνον Παπαρρηγόπουλον, δύο ἀντεπιστέλλοντα, τοὺς ἀειδίμους Ἰωάννην Ἰσιδωρίδην Σκυλίτσην καὶ Βελοῦδον, βιβλιοφύλακα τῆς ἐν Ἐνετίᾳ μαρκιανῆς βιβλιοθήκης, καὶ τρία τακτικά, τοὺς πολυκλαύστους Πελοπίδαν Κούππαν, Κωνσταντῖνον Γεράρδον καὶ Γεώργιον Βαφειάδην.

Συλλυπητήρια γράμματα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῶν εἰρημένων ἑταίρων ἀπελύθησαν ἐγκαίρως οἷς δεῖ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου γραφείου, οὗ ἐξῆλθον 240 περίπου ἐπιστολαὶ καὶ εἰς ὃ εἰσῆλθον περίπου 260, τῆς ὅλης ἀλληλογραφίας ἡμῶν μὴ ὑπερβάσης, ὡς βλέπετε, τὸν ἀριθμὸν 500 ἀνταλλαγέντων ἐγγράφων. Καὶ ἔστι μὲν ἀληθές, ὡς ἐκ τῆς ἀναλύσεως αὐτῆς γίνεται κατάδηλον, ὅτι αἱ πρός τε τὸ ἐξωτερικὸν καὶ τὴν ἡμεδαπὴν σχέσεις τοῦ συλλόγου ἔτι μᾶλλον ηὐξήσαν, ἰδίᾳ δέ, ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ τόμου τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος εἰς πολλὰ σωματεῖα, πανεπιστήμια, ἀκαδημίας, βιβλιοθήκας καὶ μέλη τοῦ συλλόγου ἐπίτιμα, ἀντεπιστέλλοντα καὶ τακτικὰ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διαμένοντα, εἰς ἃ ἀπὸ πολλοῦ δὲν εἶχε σταλῆ τὸ περιοδικὸν ἡμῶν σύγγραμμα, ἀνεζωπύρησε καὶ ἐπέρρωσε τὸ ὑπὲρ τοῦ γεραροῦ τούτου ἱδρύματος ἐνδιαφέρον, ὅπερ πολλὰ προοιωνίζεται τὰ ἀγαθά· ἀλλ᾽ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνταλλαγέντων ἐγγράφων παραβαλλόμενος πρὸς τὸν ἄλλων παρῳχημένων ἐτῶν ἐλέγχεται μικρὸς ἀναμφιρήστως. Ἰδοὺ δὲ διατί, φιλόμουσος ὁμήγυρις. Τότε, τότε ἡ ἐκπαιδευτικὴ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἐνέργεια ἦν πολλῷ εὐρυτέρα ἢ τανῦν διακλαδουμένη εἰς ἁπάσας τὰς ἐπαρχίας τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, ὁπόθεν καθ᾽ ἑκάστην ἀπεστέλλοντο αὐτῷ πλεῖστα ἔγγραφα, δι᾽ ὧν αἱ κοινότητες καὶ αἱ τῶν σχολῶν ἐφορίαι ἢ ἐζήτουν ὁδηγίας πρὸς τελειότερον καταρτισμὸν τῶν ἑαυτῶν παιδευτηρίων, ἢ ἀφηγοῦντο λεπτομερῶς τὴν καθόλου παιδευτικὴν αὐτῶν κατάστασιν, ἢ ἐξητοῦντο τὴν συνδρομὴν τοῦ συλλόγου πρὸς θεραπείαν τῶν παιδευτικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν, ἢ ηὐχαρίστουν ἐπὶ τῇ παροχῇ τοιαύτης μηδέποτε σχεδὸν καθυστερούσης, ἢ ἐζήτουν τὴν ἀποστολὴν διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν. Οἱ καιροὶ ἐκεῖνοι παρῆλθον καὶ ὁ σύλλογος ἡμῶν στερηθεὶς τῶν πρὸς τοῦτο γενναίων χορηγιῶν τῶν πλουσίων ὁμογενῶν ἐπαύσατο ἐρχόμενος εἰς ἀρωγὴν τῶν ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας ἀπόρων σχολείων καὶ περιέστειλε κατ᾽ ἀνάγκην τὴν παρ᾽ αὐταῖς παιδευτικὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν. Ἀλλ᾽ ἴσως οὐκ ἐς μακράν, τῶν καιρῶν αὖθις μεταβαλλομένων, ἐπανέλθῃ εἰς τὴν μακαρίαν ἐκείνην διακονίαν καὶ καταστῇ πάλιν ὁ τοῦ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἡμῶν συστήματος ὡς ἡλίου τοὺς πάντας θερμαίνοντος οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου πρῶτος δορυφόρος.

Τῆς ποθητῆς ἐπαναλήψεως τῆς δράσεως ταύτης εὐοίωνος ἀπαρχὴ λογισθήτω ἡ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁριστικὴ ἐπίλυσις τοῦ πολλάκις ἀπασχολήσαντος τὸν ἡμέτερον σύλλογον ζητήματος τοῦ κληροδοτήματος τῆς ἀειμνήστου Εὐανθίας Μουρὰτ Θεοφιλίδου πρὸς ἵδρυσιν παρθεναγωγείου ἐν κωμοπόλει κεντρικῇ καὶ ἀλλογλώσσῳ μὲν ἀλλ᾽ ἑλληνικῇ καὶ χριστιανικῇ. Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἡμῶν ἐπιτροπὴ συγκειμένη λόγῳ μὲν ἐκ δώδεκα μελῶν, πράγματι δὲ ἐκ τοῦ εὐρυμαθοῦς κ. Χρ. Χατζηχρήστου, προέδρου αὐτῆς καὶ ἀντιπροέδρου τοῦ συλλόγου, καὶ τῶν κκ. Βακαλοπούλου, Σαλτέλη καὶ Ἀνδρεάδου, γραμματέως αὐτῆς, ἔγνω, πρὸς πλήρωσιν τῆς ἀνατεθείσης αὐτῇ ἐντολῆς, ὅπως αἰτηθῶσι διάφοροι πληροφορίαι παρὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν τῆς ἐλάσσονος Ἀσίας, ἔνθα ἀπεφασίσθη προηγουμένως κατ᾽ ἀρχήν, ἵνα ἱδρυθῇ τὸ ἐν λόγῳ παρθεναγωγεῖον. Καὶ δή, μελετηθεισῶν δεόντως ὑπ᾽ αὐτῆς τῶν ὑπὸ τῶν πανιερωτάτων μητροπολιτῶν Καισαρείας, Νικαίας, Ἀμασείας, Προύσσης, Νεοκαισαρείας, Ἰκονίου, Ἀγκύρας, Φιλαδελφείας, Χαλδείας καὶ Κολωνίας ἀποσταλεισῶν ἡμῖν λεπτομερῶν πληροφοριῶν, ἐγνώρισεν ἄρτι τῷ συλλόγῳ τὴν ἑαυτῆς ἐτυμηγορίαν. Κατὰ τοὺς ὅρους τῆς ἐπισήμου διαθήκης τῆς ἀοιδίμου δωρητρίας, ἡ ἵδρυσις τοῦ ἐκπαιδευτηρίου ὁρίζεται εἰς τόπον πτωχόν, πολὺ κατῳκημένον, ἀλλόγλωσσον, ὅπου ἂν ὁ σύλλογος

κρίνῃ κατάλληλον». Ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν προμνημονευθέντων ἁγίων ἀρχιερέων ὑποβληθεισῶν ἐκθέσεων κατάδηλον ἐγένετο, ὅτι ἡ μᾶλλον τοὺς ὅρους τούτους πληροῦσα κωμόπολίς ἐστιν ἡ ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Κολωνίας προτεινομένη Νικόπολις (Καραϊσὰρ Σαρκί). Ἡ ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ ἀρτισύστατος ἐπαρχία Κολωνίας ἀπαρτίζεται ἐξ ὀγδοήκοντα χωρίων, ἀριθμούντων περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας οἰκογενειῶν καὶ ὁμιλούντων τῶν μὲν πλείστων τὴν ὀθωμανικὴν γλῶσσαν τῶν δὲ λοιπῶν χυδαίαν τινὰ καὶ διεφθαρμένην διάλεκτον, κέντρον δὲ πάντων αὐτῶν τυγχάνει ἡ Νικόπολις, ἡ καὶ ἕδρα τῆς ἐπαρχίας. «Ἡ κατάστασις τῆς ἐπαρχίας μου, γράφει ὁ μητροπολίτης, εἶναι οἰκτρὰ καὶ ἐλεεινή· ὅλοι οἱ κάτοικοι ἀποζῶσιν ἐκ μικρᾶς τινος γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας καὶ ἐξ ἀχθοφορίας. Ἐν γένει, ἡ ἐπαρχία αὕτη κατέχει τὸν ἔσχατον βαθμὸν τῆς πτωχείας, οὖσα, τολμῶ εἰπεῖν, ἡ ἐνδεεστέρα ἁπασῶν τῶν ὑπὸ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ἐπαρχιῶν· διὰ τοῦτο εὑρίσκεται ἐν παχυλῇ ἀμαθείᾳ καὶ οὐδέποτε ἐκ τούτου θὰ δυνηθῇ νὰ προοδεύσῃ, ὅσον καὶ ἂν ἐπιθυμῇ. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐν τῇ ἕδρᾳ μου, ἥτις μόλις ἠδυνήθη νὰ συστήσῃ ἀστικόν τι σχολεῖον, ἐν ᾧ ἐξ ἀνάγκης ἄρρενά τε καὶ θήλεα συνδιδάσκονται· παρθεναγωγεῖον δὲ οὔτε εἶδεν οὔτε δύναται νὰ ἴδῃ». Καὶ ταῦτα μὲν γνωρίζει ἡμῖν ἡ αὐτοῦ πανιερότης, οἱ δὲ τῆς ἐπαρχίας δημογέροντες δι' ἐπισήμου αὐτῶν ἐγγράφου ἐπίσης ἀφηγοῦνται τὴν λυπηρὰν τοῦ τόπου κατάστασιν καὶ ἐξαιτοῦνται τὴν ἐν αὐτῷ ἵδρυσιν τοῦ παρθεναγωγείου. Ὁ σύλλογος ἐπεκύρωσε τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ ἀγγέλλω μετ' εὐφροσύνης ἐν τῇ πανδήμῳ ταύτῃ τῶν γραμμάτων ἑορτῇ, ὅτι ἐν Νικοπόλει τῆς Κολωνίας ἱδρύεται προσεχῶς τὸ παρθεναγωγεῖον, ἐν ᾧ γενεαὶ γενεῶν μακαριοῦσι τὴν μνήμην Εὐανθίας Μουρὰτ Θεοφιλίδου.

Ἀλλὰ πλὴν τούτου καὶ περὶ ἕτερα θέματα ἠσχολήθη ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἡμῶν ἐπιτροπή. Σκόπιμον καὶ λυσιτελῆ σφόδρα ἡγησαμένη τὴν σύνταξιν ἐκθέσεως τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τοῖς προαστείοις αὐτῆς, πλήρους τοιαύτης ἐλλειπούσης, συνηρμολόγησεν ὡρισμένον διάγραμμα, ὅπερ χρησιμοποιηθήσεται ὑπὸ τῶν μελῶν αὐτῆς ὡς βάσις τῆς τῶν ἀναγκαίων πληροφοριῶν κατὰ τὸ νῦν ἀρχόμενον συλλογικὸν ἔτος αὐτοπροσώπου ὑπ' αὐτῶν συλλέξεως. Ἐμελέτησε καὶ ἔκρινεν, ἡ δὲ κρίσις αὐτῆς παραδεκτὴ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ συλλόγου, τὰ ὑπὸ τοῦ γραφείου διαβιβασθέντα αὐτῇ πονήματα «Μανασσείδειον ἀλφάβητον» ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Μανασσείδου, καὶ «ἐγχειρίδιον γεωργίας καὶ κηπουρικῆς» ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Μαργαριτίδου. Σκεψαμένη, ὅτι ὁ Βουτσιναῖος ἀγὼν ὅλως ἐλησμονήθη, μηδενὸς ὑποβληθέντος ἔργου τῷ πρώτῳ προκηρυχθέντι ἀγωνοθετήματι πρὸ ἐτῶν ἀκριβῶς δέκα «περὶ συντάξεως ὁδηγοῦ τῆς πρώτης παιδεύσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων», ἔγνω, ὅπως ἀνακαινίσῃ αὐτὸν διὰ προσφόρου ἀναθεωρήσεως τοῦ πρώτου προγράμματος, τὸ δὲ ἔργον αὐτῆς ὑποβληθέν, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ἐν τακτικῇ συνεδριάσει τῷ συλλόγῳ, ἔτυχε τῆς ἐπιδοκιμασίας αὐτοῦ ἀποφασίσαντος καὶ τὴν δι' ἰδιαιτέρου τεύχους δημοσίευσιν τοῦ ἀναθεωρηθέντος προγράμματος, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Καὶ περὶ τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος χαλαρωθέντος πως μεριμνήσασα προὔτεινε μετὰ ὥριμον σύσκεψιν πρὸς ὤθησιν καὶ ἀναζωπύρωσιν, ἵνα πάντα τὰ σχετικὰ προγράμματα ἀναδημοσιευθῶσιν ὁμοῦ ἐν ἰδιαιτέρῳ ἐπίσης τεύχει, δι' ἐπισήμων δ' ἀγγελιῶν τοῦ συλλόγου καταχωριζομένων ἐν ταῖς ἐφημερίσι τῆς ἡμετέρας πόλεως, τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Σμύρνης, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Τεργέστης καὶ τοῦ Βουκουρεστίου, γείνωσι γνωσταὶ αἱ γενικαὶ ὁδηγίαι τοῦ προγράμματος τοῦ ἀγῶνος καὶ ἰδίᾳ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τρόπου τῆς ὑποβολῆς τῶν πονημάτων, τοῦθ' ὅπερ παρεδέξατο ὁ σύλλογος, ἐνετείλατο δὲ τὴν ἐνέργειαν τῶν δεόντων τῇ συντακτικῇ αὐτοῦ ἐπιτροπῇ. Ἐν τούτοις τῷ ἀγῶνι ὑπεβλήθη αὖθις ἡ καὶ ἄλλοτε κριθεῖσα «ἑλληνικὴ ἱστορία» ὑπὸ ἀνωνύμου. Ὁ σύλλογος, ἑπόμενος τῇ ἀποφάνσει τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς κοινοποιηθείσῃ αὐτῷ δι' ἐκθέσεως τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κ. Σαλτέλη, ἐπαινεῖ μὲν ἐν πολλοῖς τὸν συγγραφέα, οὐκ ἀπονέμει δ' αὐτῷ τὸ τοῦ ἀγῶνος γέρας.

Ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει καὶ τὰ τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος, εἰς ὃ ὑπεβλήθησαν εὐτυχῶς πολλαὶ καὶ ἄξιαι λόγου συλλογαὶ τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Δέκα καὶ ἓξ τοιαῦται ἐπισταμένως ἐμελετήθησαν ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἡμῶν ἐπιτροπῆς, συγκειμένης ἐκ τῶν κ. αἰδεσιμωτάτου Κωνσταντίνου Παρίτση, Μ. Αὐθεντοπούλου, Κ. Βακαλοπούλου, Δ. Οἰκονομίδου, Θ. Σαλτέλη, Χρ. Χατζηχρήστου καὶ Π. Πετρακίδου, γραμματέως αὐτῆς, ὑπὸ τὴν προεδρείαν

δὲ διατελεσάσης ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἔτους, τοῦ κ. Παρίτση, ἀκολούθως δέ, παραιτηθείσης τῆς αὐτοῦ αἰδεσιμότητος, τοῦ κ. Σαλτέλη. Ὁ σύλλογος ἀκροασάμενος τῆς ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος τούτου ἐκθέσεως τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κ. Αὐθεντοπούλου, παρεδέξατο τὰ ὑποβληθέντα αὐτῷ συμπεράσματα, μετὰ χαρᾶς δὲ ἀγγέλλω κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην πανήγυριν, ὅτι βραβεύει δέκα συλλογάς, τὰς ἑξῆς· «γλωσσικὴν ὕλην ἐκ Βιθυνίας», «ἑτέραν γλωσσικὴν ὕλην ἐκ Βιθυνίας», «γλωσσικὴν ὕλην ἐκ Καλλιπόλεως», «γλωσσικὴν ὕλην ἐξ Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν πέριξ», «γλωσσικὴν ὕλην ἐξ Αἴνου καὶ τῶν περιχώρων», «γλωσσικὴν ὕλην ἐκ Νισύρου», «μίαν σελίδα τοῦ ἐθνικοῦ λεξικοῦ, ἤτοι λεξιλόγιον καὶ ἄλλην γλωσσικὴν ὕλην ἐκ Καρδαμύλης τῆς Λακωνικῆς καὶ ἄλλοθεν συλλεγεῖσαν», «λεξιλόγιον ἐκ Κρήνης τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἀλλαχόθεν συλλεγέν», «ἀραβανιακά, ἤτοι γλωσσικὴν ὕλην ἐξ Ἀραβανίου τῆς μικρᾶς Ἀσίας», καὶ «γλωσσικὴν ὕλην ἐκ Καρπάθου», ἀπονέμει δὲ ἀνὰ πέντε μὲν ὀθωμ. λίρας τοῖς κκ. Α. Μακρῇ, Π. Μακρῇ καὶ Λ. Οἰκονομίδῃ, τοῖς δὲ κκ. Κ. Κουρτίδῃ σὺν Γ. Κωνσταντινίδῃ, Σ. Μανασσείδῃ, Γ. Παπαδοπούλῳ, Δ. Πουλάκῃ, Α. Πουλάκῃ, Ἰω. Βαλαβάνῃ καὶ αἰδεσιμωτάτῳ Ἰω. Μανωλακάκῃ ὁλόκληρον τὸ δεκάλιρον γέρας.

Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ καὶ περὶ τῶν κατὰ τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην διὰ μακρῶν συσκεψαμένη ἀπεφήνατο, ἵνα ἐκτυπωθῇ ὁ τέταρτος τόμος αὐτῆς, ἤτοι ὁ πρῶτος τόμος τῶν δραμάτων τοῦ Αἰσχύλου, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἐκδότου αὐτοῦ, τοῦ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημιακοῦ καθηγητοῦ κ. N. Wecklein ἐξενεχθεῖσαν εὐχήν, ἐν Γερμανίᾳ, εἰς τοῦτο δ' ἐπινεύσαντος τοῦ συλλόγου προὐτιμήθη μετὰ διαπραγματεύσεις πρὸς διάφορα γερμανικὰ τυπογραφεῖα τὸ ἐν Λειψίᾳ τῶν κ. Bär und Hermann, εἰς ὃ καὶ ἀνετέθη διὰ συμβολαίου ἡ ἐν λόγῳ ἐργασία, καὶ ἡ ἐκτύπωσις τοῦ πρώτου τόμου τῶν Αἰσχυλείων δραμάτων περιέχοντος τοὺς «Πέρσας» καὶ τοὺς «ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας» μετὰ τῆς γενικῆς εἰσαγωγῆς καὶ τῆς χαλκογραφικῆς εἰκόνος τῆς τε προτομῆς τοῦ ἀθανάτου ποιητοῦ καὶ τοῦ ἀγγείου τοῦ Δαρείου, ἐντὸς ὀλίγου περατοῦται εἰ μὴ ἤδη ἐπερατώθη. Συνενοήθη ὡσαύτως ἡ ἐπιτροπὴ διὰ τοῦ γραφείου μετὰ τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη περὶ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐκδόσεως τοῦ πέμπτου τόμου, ἤτοι τοῦ δευτέρου τόμου τῶν τραγῳδιῶν τοῦ Εὐριπίδου, ἀναθεῖσα αὐτῷ τὴν ἐκλογὴν τοῦ τυπογραφείου, ἐν Λειψίᾳ τότε τὰς διατριβὰς ποιουμένῳ, καὶ ἔχομεν δι' ἐλπίδος, ὅτι τῶν πρὸς τὰ ἐν Γερμανίᾳ τυπογραφεῖα διαπραγματεύσεων τοῦ κ. Βερναρδάκη προσεγγιζουσῶν, ὡς αὐτὸς ἐκ Μιτυλήνης γράφει, εἰς αἴσιον πέρας, μετ' οὐ πολὺ ἄρξεται καὶ ἡ τοῦ πέμπτου τόμου ἐκτύπωσις. Ἐπίσης ἡ ἐπιτροπή, ἐπειδὴ καὶ τοῦ ἕκτου τόμου ἐφικτή ἐστιν ἡ σύγχρονος ἐκτύπωσις, ἀρκούντων εἰς τοῦτο τῶν τόκων τοῦ ἐν τῇ ἐθνικῇ τῆς Ἑλλάδος τραπέζῃ κατατεθειμένου κεφαλαίου, εὔκαιρον ἡγήσατο, ὅπως ἐρωτηθῇ καὶ ὁ ἐκδότης τοῦ Πλάτωνος κ. Shanz, εἰ ἕτοιμος τυγχάνει πρὸς ἔκδοσιν τοῦ πρώτου τόμου τῶν Πλατωνικῶν συγγραμμάτων, τούτου δ' ἀποκριναμένου καταφατικῶς, ἐνεργηθήσονται ἄνευ ἀναβολῆς τὰ περαιτέρω. Προσέτι συνίστησιν ἡ ἐπιτροπὴ τῷ συλλόγῳ ἀποδέξασθαι τὴν περὶ ἐκδόσεως τοῦ Ξενοφῶντος αἴτησιν τοῦ ἐν τῷ Ἀθήνησι πανεπιστημίῳ καθηγητοῦ κ. Ἰωάννου Πανταζίδου, γνωρίσαι δὲ αὐτῷ, ὅτι ἡ ἐκτύπωσις τοῦ πρώτου τόμου τῶν Ξενοφωντίων ἔργων ἄρξεται μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ Εὐριπίδου, τοῦ πρώτου τόμου τοῦ Πλάτωνος, τοῦ πρώτου τόμου τοῦ Δημοσθένους καὶ τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ Σοφοκλέους.

Ἕτερος ἀγών, ἀλλ' ἀγὼν πρακτικὴν καὶ ἄμεσον ἐπιδιώκων ὠφέλειαν, ὃν ὁ σύλλογος ἐν συναισθήσει τοῦ κοινωφελοῦς αὐτοῦ προορισμοῦ ἀνέκαθεν ἀνεδέξατο, ἐστὶν ὁ τῶν δημοσίων ἡμῶν διαλέξεων, καθ' ἃς τὸ φιλόμουσον δημόσιον πολλὰς ἀναγκαίας ἀρύεται γνώσεις πρὸς πλείω αὐτοῦ διανοητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ μετὰ τέρψεως μόρφωσιν. Ἔχουσι δὲ τὰ κατ' αὐτὸν ὡς ἑξῆς ἐπακριβῶς.

Ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Φωτιάδου, ἐγγράψαντος ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ προγράμματι δύο διαλέξεις, ἐγένετο μία «περὶ γάμου ὑπὸ θρησκευτικὴν καὶ φιλοσοφικὴν ἔποψιν».

Ὁ κ. Δ. Κόκκος, ἐγγράψας μίαν, ἀπήγγειλεν ἐν αὐτῇ τινὰ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ.

Ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Ἀμαξοπούλου, ἐγγράψαντος τρεῖς, ἐγένετο μία, ἧς τὸ θέμα ἐλήφθη ἐκ τῆς «ἱστορίας τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ».

Ὁ κ. Δ. Οἰκονομίδης, ἐγγράψας τρεῖς, ἐποιήσατο ἕξ, καθ' ἃς ἀνέπτυξε τὸ ζήτημα «εἰ θεωρητέος ὁ θάνατος ὡς τὸ τέρμα τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως» ἐπισπώμενος διὰ τῆς προθυμίας ταύτης τῆς πολυτίμου τὰς θερμὰς τοῦ συλλόγου εὐχαριστίας.

Ὑπὸ τοῦ κ. Μακρῆ, ἐγγράψαντος τέσσα-

ρας, ἐγένοντο τρεῖς, δύο μὲν «περὶ μικροβίων» μετὰ μικροσκοπικῶν παρατηρήσεων, ἡ τρίτη δὲ «περὶ προφυλάξεως ἀπὸ τῶν μολυσματικῶν ἀσθενειῶν».

Ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Σιώτου, ἐγγράψαντος δύο, ἐγένετο μία «περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς ὑγιεινῆς ἐπὶ τοῦ κάλλους».

Ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Βουτυρᾶ, ἐγγράψαντος δύο, ἐγένετο οὐδεμία.

Ὁ κ. Χ. Χατζηχρήστου, ἐγγράψας δύο, ἐποιήσατο αὐτὰς θέμα ἐχούσας ἀλληγορίαν κληθεῖσαν «τὸ παραμύθι τῆς ζώσης φύσεως».

Ὁ κ. Γ. Ἀκεστορίδης, ἐγγράψας τρεῖς, ἀνεκοινώσατο ἕξ, ὧν ἡ πρώτη, ἡ δευτέρα, ἡ τρίτη καὶ ἡ τετάρτη ἐδίδαξαν τὸ κοινὸν «ποῖαί εἰσιν αἱ ἰατρικαὶ καὶ χειρουργικαὶ γνώσεις αἱ ἀπολύτως ἀναγκαῖαι εἰς πάντα οἰκογενειάρχην», ἡ δὲ πέμπτη καὶ ἡ ἕκτη εἶχον ὡς θέμα «ἀναμνήσεις ταξειδίου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Παρισίους μετὰ πολυαρίθμων λεπτομερειῶν περὶ τοῦ παρισινοῦ βίου», ἐπισπώμενος διὰ τῆς προθυμίας ταύτης τῆς πολυτίμου τὰς θερμὰς τοῦ συλλόγου εὐχαριστίας.

Ὁ κ. Α. Βαϊράμογλους ἐγγράψας μίαν, οὐκ ἐποιήσατο αὐτήν.

Ὑπὸ τοῦ κ. Λ. Λιμαράκη, ἐγγράψαντος δύο, ἐγένοντο αὗται, πραγματευθεῖσαι «περὶ τῆς παρ' ἡμῖν ὑπὲρ τῶν πτωχῶν ἀρωγῆς ἐν σχέσει πρὸς τοὺς φιλοπτώχους θεσμοὺς ἀρχαίους τε καὶ νεωτέρους».

Ὁ κ. Κ. Χρυσαφίδης, ἐγγράψας μίαν, ἀνεκοινώσατο αὐτήν, ἧς θέμα ἦν «ἡ περὶ Ἀμλέτου παράδοσις».

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης, ἐγγράψας μίαν, ἐπραγματεύσατο ἐν αὐτῇ «περὶ τῆς μεγαλοφυΐας τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ μυθολογίᾳ αὐτῶν».

Ὁ κ. Ε. Ζαλοκώστας, ἐγγράψας μίαν, οὐ μετέδωκεν αὐτὴν τῷ δημοσίῳ.

Ὁ κ. Δ. Κοντογεώργης, ἐγγράψας μίαν, οὐκ ἀνεκοινώσατο αὐτήν.

Ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου, ἐγγράψαντος μίαν, ἐγένετο αὕτη, ὑπόθεσιν ἔχουσα «τὰ κατὰ Πύραμον καὶ Θίσβην».

Τοσαῦται μὲν καὶ τοιαῦται, φιλόμουσος ὁμήγυρις, αἱ ὑπὸ τῶν ἑταίρων γενόμεναι δημόσιαι διαλέξεις· ὁ δὲ σύλλογος ἡμῶν ἠθέλησεν ἐκτάκτως καὶ ξένοις παραχωρῆσαι τὸ ἑαυτοῦ βῆμα, τῷ τε κ. Σέμολλα, πρὸ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους, διαλεξαμένῳ «περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς ὑγιεινῆς ἐπὶ τῆς θεραπείας τῶν νοσημάτων», τῷ τε κ. Κόκκῳ, πρὸ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ὡς μέλους ἀντεπιστέλλοντος, ἀπαγγείλαντι διάφορα τῶν ποιημάτων αὐτοῦ, καὶ τῷ κ. Σαλαβάντᾳ, ὁμιλήσαντι «περὶ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου τοῦ Κώχ».

Ἡ εἰς τὰς πλείους τῶν προειρημένων διαλέξεων ἀθρόα τοῦ δημοσίου προσέλευσις, ἐνθαρρύνουσα καὶ πως ἀμείβουσα τοὺς κόπους τῶν ἀγορητῶν, τεκμηριοῖ καὶ τὴν αὔξουσαν ζωὴν τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, εὐχαριστοῦντος αὐτῷ δι' ἐμοῦ ἐπὶ τούτῳ καὶ ἀπεκδεχομένου τὴν ἐπίρρωσιν τῆς συμπαθοῦς ταύτης καὶ τελεσφόρου προθυμίας.

Ἀλλὰ καὶ ἑτέρας τοῦ καθ' ἡμᾶς κοινοῦ παιδευτικῆς ἀνάγκης, σοβαρωτάτης καὶ ἐπειγούσης, τὴν θεραπείαν ἀνέλαβεν ὁ ἡμέτερος σύλλογος, ἐγκαινίσας ἐφέτος τὴν διδασκαλίαν τῆς τουρκικῆς γλώσσης.

Ὁ κ. Ἀπόστολος Φωτιάδης, μέλος τακτικὸν τοῦ συλλόγου, προὔτεινεν, ὅπως ὁ σύλλογος ἐμπιστευθῇ αὐτῷ, δωρεὰν προσφερομένῳ, τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τούτου, καὶ ὁ σύλλογος τῇ προτάσει τοῦ προεδρείου παρεδέξατο τὴν τὰ μάλα εὐπρόσδεκτον προσφοράν, καὶ ἀπὸ τῆς 11 παρελθόντος ἰανουαρίου ἡ ἀπόφασις αὐτοῦ ἤρξατο ἐκτελουμένη, ψηφισθέντων τῶν ἀκολούθων ὅρων, οἷς προφρόνως συνήνεσεν ὁ τοῦ συλλόγου ἀφωσιωμένος θεράπων ἐλλόγιμος καθηγητής. Α'. Ἡ διδασκαλία γεννήσεται δωρεὰν δὶς τῆς ἑβδομάδος ἐν τῷ συλλόγῳ παντὶ τῷ βουλομένῳ, ἄνευ οὐδεμιᾶς διακρίσεως. Β'. Οἱ διδασκόμενοι ἔσονται μαθηταὶ ἢ ἀκροαταί. Γ'. Σχηματισθήσονται τό γε νῦν δύο τάξεις. Δ'. Τὸ προεδρεῖον ἐπιφυλάσσεται ἑαυτῷ πᾶσαν ἐπίβλεψιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς διδασκαλίας. Ε'. Πᾶν διδαχθησόμενον βιβλίον ἔσται ἐκ τῶν μὴ κεκωλυμένων ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου καὶ ἐλευθέρως πωλουμένων ἐν τοῖς βιβλιοπωλείοις τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους. Τοιούτων τεθεισῶν τῶν διοικητικῶν οὕτως εἰπεῖν βάσεων τοῦ ἔργου, ἡ διδασκαλία τῆς τουρκικῆς γλώσσης ἐξακολουθεῖ τακτικῶς μέχρι σήμερον λίαν εὐμεθόδως, καὶ ἐκ τῶν 140 πρώτων ἐγγραφέντων 60 μεινάντων πιστῶν φοιτητῶν τοῦ μαθήματος τούτου οὐ πάντη περιττὸν ἡγοῦμαι ὑποδεῖξαι καὶ ἐξᾶραι τὴν αὐταπόδεικτον καὶ ἀνυπολόγιστον πρακτικὴν ὠφέλειαν, αἱ πρόοδοι ἐλέγχονται ἄξιαι λόγου καὶ τὰ μάλα ἐνθαρρυντικαὶ διὰ τὸ μέλλον. Εὐχαριστῶ τοίνυν θερμῶς ἐξ ὀνόματος τοῦ συλλόγου τῷ φίλῳ ἑταίρῳ κ. Φωτιάδῃ καὶ εὔχομαι, ἵνα πολλαπλασιασθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Ἐπίσης παιδευτικόν, σὺν τῷ φιλολογικῷ

καὶ τῷ ἐπιστημονικῷ, ἐπιδιώκει σκοπὸν ὁ ἡμέτερος σύλλογος διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ συγγράμματος. Ὁ δέκατος ἔνατος τούτου τόμος, κατασχεθεὶς ἀστυνομικῶς καθ' ἣν ἐποχὴν εἶχε κατασχεθῆ καὶ ὁ τόμος τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος καὶ ὑποβληθεὶς εἰς τὴν ἐξέλεγξιν τῶν ἁρμοδίων μικροῦ δεῖν θῦμα ἐγίγνετο ἀποφάσεως διατασσούσης τὴν ἐκτέλεσιν θανατικῆς ποινῆς, ἐὰν ὁ πεφωτισμένος ὑπουργὸς τῆς παιδείας μὴ ἀπένεμεν αὐτῷ χάριν, μετριάσας ἐπαισθητῶς τὸ ὀδυνηρὸν καὶ ἀτιμωτικὸν τῆς καταδίκης. Ἐν τῇ περινοίᾳ, τῇ συνέσει, τῇ φιλομουσίᾳ, τῷ ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς χώρας ἔρωτι αὐτοῦ ὁ ἐξοχώτατος Μουνὶφ πασσᾶς εἰσακούσας τῶν εὐσεβάστως ὑποβληθεισῶν αὐτῷ δικαίων παραστάσεων τοῦ συλλόγου, διέταξε τοῖς ἁρμοδίοις τὴν ἀναθεώρησιν τῆς ὑποθέσεως ἐπὶ τῇ βάσει εὐμενεστέρων διαθέσεων πρὸς τὸ πρεσβυγενὲς τοῦτο καθίδρυμα. Καὶ ὄντως, νέας γενομένης ἐξετάσεως τῶν περιεχομένων τοῦ βιβλίου, ἐκρίθη τοῦτο ἧττον ἀξιόποινον, ἐδόθη δὲ ἡμῖν ἡ ἄδεια τῆς μετὰ τὴν τροποποίησιν ὑποδειχθέντων τινῶν τεμαχίων δημοσιεύσεως καὶ κυκλοφορίας αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο ἐν χρόνῳ μακρῷ καὶ δαπάναις οὐ σμικραῖς αἱ διαταχθεῖσαι μεταβολαί, καὶ ὁ δέκατος ἔνατος τόμος τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ, περικαλλὴς καὶ σοβαρός, ἤρξατο ἀπὸ μηνὸς διανεμόμενος.

Τί δ' ἂν εἴποιμεν, φιλάρχαιον ἐκκλησίασμα, καὶ περὶ τῶν τὴν ἀρχαιολογίαν ἀφορωσῶν ἐρευνῶν τοῦ συλλόγου; Πολλὰ καὶ καλὰ ἐργασαμένης τῆς ἀρχαιολογικῆς ἡμῶν ἐπιτροπῆς, περιορισθησόμεθα εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν κυριωτέρων, ἐξ ὧν κατάδηλον γενήσεται, πόσον ἐνέκυψεν εἰς τὰς ὡρισμένας αὐτῇ σπουδαιοτάτας καὶ πολυτίμους μελέτας.

Τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην ἀπετέλεσαν οἱ κκ. αἰδεσιμώτατος Κάρολος Κούρτις, πρόεδρος αὐτῆς, Κάλβερτ, Λόγγ, Μανσούρωφ, Μίλλιντζεν, Μόρτμαν, Περδικίδης, Πρετεξτά, Σμυρνὼφ καὶ Σιδερόπουλος, γραμματεὺς αὐτῆς. Καὶ ὁ μὲν κ. Α. Μόρτμαν, ἑρμηνεύσας ἀνεκοίνωσεν ἐπιγραφὴν ἐπιτύμβιον εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἀκμάσαντος διασήμου στρατηγοῦ Βελισαρίου, εὑρισκομένην ἐν ὀθωμανικῷ τῆς Θεσσαλονίκης τεμένει, ἣν ἀντέγραψε καὶ ἀπέστειλε διὰ τὸν ἡμέτερον σύλλογον ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ αὐτόθι πρόξενος τῆς Γερμανίας κ. Ἰωάννης Μόρτμαν. Ὁ δὲ κ. Σιδερόπουλος ἀνεκοίνωσεν ἐπιγραφὴν ἐπὶ στήλης κειμένης ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ μουσείῳ, ἑτέραν ἐπὶ πλίνθων καὶ ἄλλην ἀναθηματικὴν πρὸς τὴν Θεοτόκον, ἀμφοτέρας εὑρεθείσας ἐν ἐρειπίοις βυζαντινοῖς ἀναφανεῖσι κατὰ τὴν ἀνόρυξιν τῶν θεμελίων τοῦ χανίου Τζαφεριὲ ἐν Τσακμακτσιλὰρ-γιοκουσοῦ τῆς Πόλεως· πρὸς δὲ καὶ ἄλλας ἐπὶ πλίνθων, ἐξαχθείσας τῶν θεμελίων βυζαντινοῦ οἰκοδομήματος κατεδαφιζομένου ἤδη καὶ ἀνασκαπτομένου, κειμένου δὲ ἐν Γεδὶκ-πασσᾶ τῆς Πόλεως, ὅπερ περιγράψας ἐγνωμάτευσεν, ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν παρὰ τὸ χαλκοῦν Τετράπυλον τοποθετούμενον ναὸν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα Μαρτύρων καὶ τὴν ἀπ' αὐτοῦ παρωνυμουμένην κινστέρναν, ἧς τὸν βυθὸν ἠγνόουν ἐπὶ τοῦ Βουονδελμοντίου κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα. Τὸν ναὸν τοῦτον ἤρξατο οἰκοδομεῖν, πραιτώριον ὄντα πρότερον, ὁ αὐτοκράτωρ Μαυρίκιος, συνεπλήρωσε δὲ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Φωκᾶς. Ἐλήφθησαν ἐν τούτοις δαπάνῃ τοῦ συλλόγου ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀνὰ ἓξ ἀντίτυπα τέσσαρες φωτογραφικαὶ ἀπόψεις τοῦ ἐν λόγῳ οἰκοδομήματος, οὗ μελέτην ποιήσεται προσεχῶς ὁ κ. Σιδερόπουλος.

Ὁ κ. Α. Μίλιντζεν προὐκάλεσε σπουδαιοτάτην συζήτησιν περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἑβδόμου, ὅπερ συχνότατα μνημονευόμενον ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων περιελάμβανε διασήμους ναούς, παλάτιον καὶ λιμένα. Παρατηρήσας, ὅτι πρῶτος ὁ Γύλλιος ἐτοποθέτησεν αὐτὸ εἰς τὸ νῦν καλούμενον Τεκφοὺρ-σεράϊ καὶ ὅτι τὴν τούτου γνώμην ἠκολούθησαν πάντες σχεδὸν μέχρι σήμερον, συνέλεξε διάφορα χωρία βυζαντινῶν συγγραφέων καὶ ἱστορικῶν τῆς Δύσεως, ἐξ ὧν δηλοῦται, ὅτι τὸ Ἕβδομον δὲν περιελαμβάνετο ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀλλ' ἔκειτο ἐκτὸς αὐτῶν, ἐν ἀποστάσει ἑπτὰ μιλίων, ἂν οὐχὶ ἐπακριβῶς ἔνθα νῦν τὸ Μακρίκιοϊ, οὐ μακρὰν ὅμως καὶ ἐντεῦθεν τῆς κωμοπόλεως ταύτης.

Ἡ ἐπιτροπὴ μελετήσασα τὰς πρὸ πολλοῦ πεμφθείσας ἡμῖν ὑπὸ τοῦ πρώην μὲν μητροπολίτου Βελεγράδων νῦν δὲ Ἀμασείας κυρίου Ἀνθίμου ἑλληνικάς, λατινικὰς καὶ σλαυϊκὰς ἐπιγραφὰς διαφόρων ἐποχῶν προερχομένας ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς ἐν Ἠπείρῳ Ἀπολλωνίας, ἧς καὶ ἑτέρας ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ φιλαρχαίου καὶ φιλομούσου ἀρχιερέως σταλείσας ἐδημοσιεύσαμεν ἤδη, ἀπεφήνατο ὑπὲρ τῆς καὶ τούτων ἐκδόσεως ἐν ταῖς τοῦ συλλόγου δημοσιεύσεσι. Μελετήσασα δὲ καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Λόγγ ἀφ' ἑνὸς καὶ ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀρτάκῃ κ. Λημνίου ἀφ' ἑ-

τέρου πεμφθέντα ἡμῖν ἀντίγραφα, μικρὰς παρουσιάζοντα παραλλαγὰς γραμμάτων, ψηφίσματος τῆς πόλεως Κυζίκου περὶ τῆς εὐεργέτιδος αὐτῆς βασιλίσσης Τρυφαίνης καὶ περὶ ἀγρονομικῶν διατάξεων, ἐν αἷς ἐπιφαίνεται ἡ συνήθεια τῆς διατιμήσεως τῶν ὠνίων, ὑφισταμένη καὶ ἀλλαχοῦ, διετύπωσε ζωηρὰν ἐπιθυμίαν, ἵνα πρῶτος ὁ σύλλογος ἡμῶν δημοσιεύσῃ τὸ ἐν λόγῳ ψήφισμα, μνημεῖον πολύτιμον συμβάλλον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν τῇ ἀρχαιότητι περικλεοῦς ταύτης ἑλληνικῆς πόλεως, ὅπως καὶ ἄλλοτε ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ ἑβδόμῳ καὶ τῷ ὀγδόῳ τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ ἕτερα τῆς αὐτῆς προελεύσεως μνημονεύοντα ὡσαύτως τῆς βασιλίσσης Τρυφαίνης. Ἄξιον δὲ λόγου τετράστιχον ἑλληνικὸν ἐπιτύμβιον προσφάτως ἀνακαλυφθὲν ἐν τῇ παλαιᾷ Ἀμισῷ καὶ ἀποσταλὲν τῷ συλλόγῳ ὑπὸ τοῦ τῶν ἐκεῖ ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων διευθυντοῦ κ. Γρηγοριάδου ἐπισταμένως ἐμελέτησεν, ἐπιφυλαττομένη τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐτυμηγορίαν αὐτῆς μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ πρὸς πληρεστέραν καὶ βεβαιοτέραν ἀνάγνωσιν αἰτηθέντος παρὰ τοῦ ἰδίου δευτέρου ἀντιγράφου, καθότι αἱ ἐξ ὑποθέσεως ἀναγνώσεις καὶ ἀναπληρώσεις δυσνοήτων μερῶν διαστρέφουσιν ἔστιν ὅτε τὰ κείμενα καὶ νέα ὅλως δημιουργοῦσι τοιαῦτα τῶν πρωτοτύπων διάφορα.

Πρὸς τούτοις ὁ μὲν κ. Περδικίδης ἡτοίμασε πραγματείαν περί τινος ἐν Χαλεπίῳ διασήμου Σημιτικῆς ἐπιγραφῆς, ἣν καὶ ἀνακοινώσεται τῇ ἐπιτροπῇ ἐν πρώτῃ εὐκαιρίᾳ, ὁ δὲ κ. Κάλβερτ ὑπέβαλεν αὐτῇ χάρτην τοῦ Ἰλίου σχεδιασθέντα ὑπ' αὐτοῦ καὶ λιθογραφηθέντα ἐνταῦθα καὶ δύο νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης, τὸ μὲν ὀρειχάλκινον, τὸ δὲ χαλκοῦν, ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς· ὁ δὲ κ. Σιδερόπουλος μετέδωκεν αὐτῇ δυσεξήγητον ἐπιγραφὴν ἐκ Προύσσης λίαν ὁμοιάζουσαν τοῖς ἐν Κ/πόλει εὑρεθεῖσι μνημείοις τῶν Γότθων· ἡ δὲ ἐπιτροπή, εἰς ἣν παρέπεμψεν ὁ σύλλογος δύο ἐπιγραφὰς κυπριακῆς γραφῆς καὶ ἑτέραν φοινικικήν, σταλείσας αὐτῷ ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου μετ' ἀναγνώσεως καὶ ἐξηγήσεων, μετὰ ὥριμον μελέτην καὶ ἐπεξεργασίαν, ἀπεδέξατο τὰ πορίσματα τῶν τοῦ ἐπιστείλαντος σκέψεων καὶ ἐρευνῶν, μηδεμίαν τούτοις ἐπενεγκοῦσα προσθαφαίρεσιν.

Γνωστοῦ δὲ γενομένου, ὅτι σαρκοφάγοι καλλιτεχνικώτατα ἐπεξειργασμένοι ἐκομίσθησαν εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν μουσεῖον, ἀνακαλυφθέντες ὑπὸ τοῦ δεινοῦ ἀρχαιολόγου καὶ ἀκαμάτου αὐτοῦ διευθυντοῦ ἐξ. Χαμδῆ βέη, ἐν οἷς καὶ λάρναξ θαυμασία, θεωρηθεῖσα ὡς ἡ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὁ πρόεδρος σὺν τῷ γραμματεῖ τῆς ἐπιτροπῆς, τῇ προτροπῇ τοῦ προεδρείου τοῦ συλλόγου, προσεκάλεσαν δι' ἐγκυκλίου τὰ μέλη αὐτῆς, ὅπως ἀσχοληθῶσιν εἴς τε τὴν μελέτην ἐν γένει πάντων τούτων τῶν ὡραίων τῆς τέχνης προϊόντων καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν διαλεύκανσιν τοῦ θέματος τούτου, ὧσι δὲ ἕτοιμα εἰς ἐπίσκεψιν ἐν σώματι τῶν ἐν λόγῳ μνημείων, μάλιστα δὲ τῆς εἰρημένης λάρνακος, ἅμα ἐπιτευχθῇ ἡ ἔκδοσις τῆς ἐπὶ τούτῳ ἀπαιτουμένης ἀδείας ἁρμοδίως αἰτηθείσης. Καὶ αὕτη μέν, ἕνεκα τῶν ἐν τῷ μουσείῳ οἰκοδομῶν, ἐπισκευῶν καὶ ταξιθετήσεων, ἀνεβλήθη μέχρι τοῦδε, ἀλλ' ἐπὶ ὀλίγας εἰσέτι, ἐλπίζω, ἡμέρας· ἡ δὲ ἀρχαιολογικὴ ἡμῶν ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ προμνημονευθέντος θέματος ἔλαβεν ἤδη σπουδαῖον ὑπόμνημα τοῦ ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν τοῦ συλλόγου κ. Τίτου Καραμπελα, ἐξετάσαντος τὸν ὡς τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου θεωρηθέντα σαρκοφάγον ἅμα ἀφικόμενον, καὶ ἀνακοίνωσιν λίαν ἐνδιαφέρουσαν τοῦ κ. Μόρτμανν, ἐν φωτογραφίαις θαυμάσαντος τὰ καλλιτεχνήματα αὐτοῦ, περὶ τοῦ καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος ἐν ἰδιαιτέρᾳ πραγματείᾳ ἀναπτυχθέντος ζητήματος τῆς ἐξ Ἀλεξανδρείας εἰς Ὀξωνίαν μετακομίσεως λάρνακος τοῦ μεγαλοφυοῦς υἱοῦ τοῦ Φιλίππου. Τὸ θέμα τοῦτο καὶ ἐν γένει πάντων τῶν σαρκοφάγων ἡ ἐπιστημονικὴ ἐξέτασις ἔσονται ἐκ τῶν πρώτων καὶ κυριωτέρων μελημάτων κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἡμῶν ἐπιτροπῆς.

Ἐν μηνὶ δὲ προτελευταίῳ τῆς ἐνιαυσίου ἡμῶν πνευματικῆς ἑστιάσεως διατελοῦντες ἐλάβομεν ἐπιστολὴν τῆς παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ βασιλικῆς Ἱσπανικῆς πρεσβείας, προσκαλούσης τὸν σύλλογον ἐξ ὀνόματος καὶ κατ' ἐντολὴν τῆς κυβερνήσεως αὐτῆς εἰς τὰς ἐπὶ τῇ τετρακοσιοστῇ ἀμφιετηρίδι τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς τελεσθησομένας τὸ φθινόπωρον τοῦ ἔτους 1892 μεγάλας καὶ πανδήμους ἑορτάς. Ἡ μεγάτιμος τῆς Ἱσπανίας κυβέρνησις ἐπιποθοῦσα πανηγυρίσαι τὸ ἱστορικὸν τοῦτο γεγονὸς μετ' ἐπισημότητος ἀνταξίας τοῦ μεγαλείου αὐτοῦ, προσεκάλεσε τάς τε ξένας κυβερνήσεις καὶ τὰς φιλολογικὰς ἑταιρίας καὶ ἐπιστημονικὰ ἱδρύματα εἰς τὰς ἐν Μαδρίτῃ ὀργανισθησομένας παλινδρομικὰς ἐκθέσεις διαφόρων ἀντικειμένων καὶ βιομηχανικῶν προϊόντων τῆς ἀπὸ τοῦ μεγάλου τούτου γεγονότος

μέχρι μεσοῦντος τοῦ δεκάτου ἕκτου αἰῶνος ἀξιοπεριέργου ἐποχῆς εἰς τὸ συγκροτηθησόμενον συνέδριον «ἀμερικανιστῶν», ἤτοι σοφῶν ἐνδιαφερομένων ἰδιαζόντως εἰς τὴν ἀμερικανικὴν ἀρχαιολογίαν καὶ εἰς τὰς λοιπὰς τῶν τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου ἄθλων ἀναμνηστικὰς συνελεύσεις. Διὰ τοιαύτης τιμηθεὶς προσκλήσεως περὶ πολλοῦ ποιεῖται ὁ σύλλογος τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιδειχθεῖσαν περίτρανον ἐκτίμησιν τῆς Ἱσπανικῆς κυβενήσεως, αὐτῇ τε βαθέως εὐγνωμονῶν καὶ τῷ ἐριτίμῳ αὐτῆς παρ' ἡμῖν ἀντιπροσώπῳ, καὶ πρὸς τὴν ἄγαν κολακευτικὴν ταύτην φιλοφροσύνην δεόντως ἀνταποκριθῆναι ἐφιέμενος, ἤρξατο σκεπτόμενος καὶ ἐνεργῶν πρὸς ἐπίτευξιν σπουδαίας τοῦ παρασκευαζομένου ἔργου συμμετοχῆς καὶ ἀντιπροσωπείας ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἑλληνικῶν γραμμάτων ἀνταξίας.

Τοιαῦτα, φιλοπρόοδος ὁμήγυρις, ἐν ἁπάσῃ αὐτῶν τῇ ἀκριβείᾳ καὶ ἁπλότητι τὰ διὰ τῶν εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας πεπραγμένα ἡμῖν κατὰ τὸ λῆξαν τριακοστὸν συλλογικὸν ἔτος. Εἰ καὶ τοῦτο συνετέλεσεν εἰς τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν εὔκλειαν τοῦ παλαιφάτου τοῦδε τῶν Μουσῶν ἐνδιαιτήματος, ὑμεῖς κρίνατε· «καθὼς ἠκούσατε κρίνατε, καὶ ἡ κρίσις ὑμῶν δικαία ἔσται». Ἀναλογίσθητε τὰ προσκόμματα τὰ παντοειδῆ τὰ ἀνὰ πᾶν αὐτοῦ βῆμα ἀπροόπτως ἀναφυόμενα ὡς τεράστιαι κεφαλαὶ μυστηριώδους λερναίας ὕδρας, ἀναλογίσθητε τὸ ἐξ ἀνάγκης πολυάσχολον καὶ πολυμέριμνον τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν πλείστων τῶν μελῶν αὐτοῦ, ἀναλογίσθητε τὴν ἄγαν ἐπαισθητὴν ἔλλειψιν ἀπαραιτήτων φιλολογικῶν πηγῶν, ἐρεισμάτων ἐπιστημονικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν ἐφοδίων, ἀναλογίσθητε τὴν ἀνεπάρκειαν τῶν ὑφ' ἡμῶν διατεθειμένων χρηματικῶν πόρων, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἀδύνατον ἡμῖν ἔστιν ὅτε ἀπέβη παρακολουθῆσαι ὡς ἠβουλήθημεν τὴν καταπληκτικὴν ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ, τῇ φιλολογίᾳ, ταῖς ἐπιστήμαις καὶ τῇ δημοσίᾳ ἐκπαιδεύσει κίνησιν τῶν ξένων ἐπικρατειῶν, καὶ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σταθμίζοντες σταθμῃ τῆς ἀμερολήπτου δικαιοσύνης τὰ ἔναγχος πρὸ τοῦ ἀδεκάστου ὑμῶν κριτηρίου ἱστορηθέντα, κηρύξατε παρρησίᾳ τὴν βαρυσήμαντον ἐτυμηγορίαν ὑμῶν. Ἀντιπρόσωποι πεφωτισμένοι τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους, ἀτάραχος ἀναμένω τὴν δήλωσιν τῶν ὑμετέρων ἐντυπώσεων . . . . . Ἀλλ' ἰδοὺ αὐται, ἅμα τῇ ὑπ' ἐμοῦ ἐπικλήσει, ἰδοὺ εὐγλώττως ἐκδηλοῦνται διὰ τῆς εὐμενοῦς τῶν προσώπων ὑμῶν ἐκφράσεως, ἰδοὺ σημεῖα πανταχόθεν ἀπειράριθμα τῆς ὑμετέρας ἐπιδοκιμασίας, ἰδοὺ κατὰ φρένα ὑμῶν καὶ κατὰ θυμὸν μερμηριζόμενα ἔπεα ἐπαίνων καὶ ἐνθαρρύνσεων, ἰδού, εἰς ἐπίρρωσιν τῶν ἐπὶ τοῦ ἱδρύματος τούτου στηριζομένων προσδοκιῶν τῶν ἡμετέρων καὶ τῆς μεγάλης ἐκτιμήσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ξένων, βλέπω ἀναμφίβολον καὶ συγκεκινημένην ὑφ' ὑμῶν ἀναγνώρισιν τῆς γονιμότητος τοῦ ἀπελθόντος ἔτους, τῆς τὰ μάλα συμβαλλούσης τῇ τριακονταετεῖ αὐτοῦ ῥώμῃ καὶ ὡραιότητι, ἰδοὺ καὶ πάλιν ἀκούω τὴν θείαν καὶ ἀποκαλυπτικὴν φωνήν, τὴν λιγυρῶς ἀντηχοῦσαν ἐν ταῖς καρδίαις ἁπάντων ὑμῶν, κράζουσαν τῷ συλλόγῳ· «Ἐκράτησας ὃ εἶχες, καὶ οὐδεὶς λήψεται τοῦ στέφανόν σου».

Ἀκολούθως ὁ νέος ἀντιπρόεδρος κ. Ἀναστάσιος Χρηστίδης, ἰατρός, ἀνέγνω διὰ τοῦ βιβλιοφύλακος κ. Ν. Παπαγιαννοπούλου, κωλυθεὶς αὐτὸς νὰ παραστῇ, πραγματείαν «περὶ τοῦ ὀζονίου τοῦ ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι», ἔχουσαν ὧδε:

«Σεβασμιώτατε ἱεράρχα, καὶ ἡ λοιπὴ εὐγενὴς καὶ φιλόμουσος ὁμήγυρις.

Τῷ ἔθει καὶ τῇ διατάξει τοῦ κανονισμοῦ ἡμῶν ἑπόμενοι, ὅπως καὶ δι' ἐπιστημονικῆς τινος πραγματείας ἑξάρωμεν τὸ χαρμόσυνον τῆς τοῦ ἡμετέρου γεραροῦ συλλόγου ἐπετείου ἑορτῆς, ἣν καὶ ἡ παρ' ἡμῖν πρυτανεύουσα κοινωνικὴ τάξις εὐαρεστουμένη τιμᾷ διὰ τῆς παρουσίας της, ἀνέρχομαι τὸ βῆμα, ὅπως ἀνακοινώσω ὑμῖν ἐν περιλήψει ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι *ὄζοντος* ἢ ὀρθότερον ἴσως *ὀζονίου*, ἤτοι τί εἶναι τὸ ὀζόνιον, ποῦ τὸ πλεῖστον ὑπάρχει καὶ πῶς ἐν τῇ φύσει ἐνεργεῖ. Πρὶν ἢ ὅμως εἰσέλθω εἰς τὴν ἔρευναν ταύτην, ἀνάγκη νὰ προταχθῶσι τὰ ἀκόλουθα.

Ἡ περὶ ἡμᾶς φύσις, ἥ τε ἀνόργανος καὶ ὀργανική, ἐν οἱᾳδήποτε ἀθροιστικῇ καταστάσει γίγνεται ἡμῖν ὁρατή, σύγκειται κατὰ τὰς ἀκριβεστάτας χημικὰς ἐρεύνας ἐξ ἑξήκοντα καὶ ἓξ μεταλλων ἢ μεταλλοειδῶν σωμάτων, ἤτοι στοιχείων ἁπλῶν, ὧν ἡ ποικίλη χημικὴ ἢ μηχανικὴ ἕνωσις κατά τινα δημιουργικὸν τῆς φύσεως νόμον παρήγαγε καὶ παράγει πάντα τά τε ἐνόργανα καὶ τὰ ἀνόργανα, ἤτοι πάντα τὰ στερεὰ σώματα καὶ τὴν φυτικὴν καὶ ζωϊκὴν ὕπαρξιν. Ἱκανὰ τῶν ἁπλῶν τούτων

στοιχείων εἶναι γνωστὰ καὶ προσιτὰ τοῖς πᾶσι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, ὡς ὁ χαλκός, ὁ μόλυβδος καὶ ὁ ὑδράργυρος· ἄλλα ἐξίσου γνωστὰ ἀλλὰ μᾶλλον δυσπρόσιτα, ὡς ὁ ἄργυρος, ὁ χρυσὸς καὶ ἡ τοῦ ἄνθρακος εὐγενὴς μορφή, ὁ ἀδάμας. Ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα μὴ ὁρατὰ ἀλλὰ διὰ χημικῶν καὶ φυσικῶν πειραμάτων βεβαιούμενα, ὡς τὸ ὀξυγόνον, τὸ ὑδρογόνον, τὸ ἄζωτον, ἐν χημικῇ ἢ μηχανικῇ ἑνώσει ἐν τῇ φύσει παρατηρούμενα· οὕτω τὸ ὀξυγόνον καὶ ὑδρογόνον ἐν τῷ ὕδατι, τὸ ὀξυγόνον καὶ ἄζωτον μετ' ἄλλων τινῶν σωμάτων ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι καὶ ἐν πολλαπλοῖς ἄλλοις συνθέτοις σώμασι. Παραλείπων δὲ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ἄλλων στοιχείων, περιορίζομαι εἰς τὸ κύριον τῆς πραγματείας μου θέμα· διότι περὶ ὀζονίου λέγων ἀναγκαίως καὶ φυσικῶς περὶ ὀξυγόνου τὸν λόγον ποιοῦμαι, ἐξ οὗ καὶ ὁ χημικὸς ὅρος: *ὀξυγόνον ὀζονικόν*.

Τὸ ὀξυγόνον εἶναι τὸ ἁπλοῦν καὶ ἀφθόνως ἐν τῇ φύσει διακεχυμένον στοιχεῖον, τὸ ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι ζωτικώτερον μέσον τῆς ὀργανικῆς ὑπάρξεως ἀποτελοῦν, καὶ ἄνευ αὐτοῦ οὐδὲ ἓν ἐνόργανον ἐπὶ τῆς γῆς νὰ συντηρηθῇ δύναται. Διὸ καὶ ἡ ἀνακάλυψις αὐτοῦ κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα ὑπὸ τοῦ μεγάλου τῆς Γαλλίας χημικοῦ, τοῦ Lavoizier, ἐθεωρήθη ἀφετηρία τῶν ἐκτελεσθεισῶν μεγάλων ἀνακαλύψεων καὶ τῆς τεραστίας ἀναπτύξεως τῆς νεωτέρας χημείας. Ἐὰν τοιοῦτον εἶναι τὸ ὀξυγόνον καὶ ὡς ὁ σπουδαιότατος τῆς ὑπάρξεως παράγων ἐθεωρήθη, ἐγείρεται φυσικῶς τὸ ζήτημα, ἐὰν τὸ ὀζόνιον τὸ ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ χημικοῦ Shönbein ἀνακαληφθὲν ἔχῃ σχέσιν τινὰ πρὸς τὸ ὀξυγόνον.

Τὸ ὀζόνιον, κυρίαι καὶ κύριοι, δὲν εἶναι νέον στοιχεῖον ἁπλοῦν· εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ ὀξυγόνον ὑπὸ ἰδιαιτέραν μορφήν, ἤτοι εἶναι ὀξυγόνον πεπυκνωμένον. Ἵνα δὲ καταστῇ ἡ ἰδέα αὕτη καταληπτή, φαντάσθητε δύο σφαίρας ἴσου βάρους καὶ χωρητικότητος, πληρώσατε τὴν μὲν δι' ὀξυγόνου, τὴν δὲ ἑτέραν δι' ὀζονίου, καὶ θέλετε ἰδεῖ, ὅτι ἡ τελευταία, ἡ τὸ ὀζόνιον δηλονότι ἐμπεριέχουσα, εἶναι πολλῷ βαρυτέρα. Ἐκ τούτου δὲ καταφαίνεται, ὅτι ἐν τῷ ὀζονίῳ κἄτι πλέον ὑπάρχει, τουτέστιν, ἵνα κατὰ τοὺς χημικοὺς καὶ φυσικοὺς ἐκφρασθῶμεν, ἐν ἴσῳ ὄγκῳ τὸ ὀζόνιον ἐμπεριέχει πλείονα ἄτομα ὀξυγόνου, ἑπομένως εἶναι καὶ αὐτὸ ὀξυγόνον, ἀλλὰ πεπυκνωμένον, συγκεντρωμένον καὶ ἰσχυρόν. Ὡς τοιοῦτον δὲ τὸ ὀζόνιον ἔχει ἰδιότητάς τινας διαφερούσας τῶν τοῦ ὀξυγόνου· τὸ ὀξυγόνον ἑνοῦται μετὰ πολλῶν ἄλλων ἁπλῶν στοιχείων πρὸς παραγωγὴν ἄλλων συνθέτων σωμάτων, τὸ δὲ ὀζόνιον ἔχει μὲν τὴν αὐτὴν ἰδιότητα, ἀλλ' εἰς βαθμὸν ἰσχυρότερον, διὸ καὶ ὠνομάσθη χημικῶς *ἐνεργὸν ὀξυγόνον* καὶ *ὀξυγόνον ἠλεκτρισμένον*, διότι διὰ τῆς ἐπενεργείας τοῦ ἠλεκτρισμοῦ δύναται τὸ ὀξυγόνον νὰ μεταβληθῇ εἰς ὀζόνιον. Τὸ ὀζόνιον ἄρα, ὡς καὶ τὸ ὀξυγόνον, εἶναι ἀέριον ἀφανές, ἔχον εἰδικήν τινα τοῦ θείου ὀσμήν, ἧς τὸ ὀξυγόνον στερεῖται. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ παραγωγὴ τῆς λέξεως *ὀζόνιον* ἐκ τοῦ *ὄζειν*.

Τὴν ὕπαρξιν τοῦ ὀζονίου μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸ ὀσμῆς ἀποδεικνύουσιν ἐν τοῖς χημικοῖς ἐργαστηρίοις ποικιλοτρόπως. Ἓν τῶν ἁπλουστέρων πειραμάτων γίγνεται ὡς ἑπομένως· ἐὰν διὰ γαλβανικοῦ ῥεύματος ἀποσυνθέσωμεν τὸ ὕδωρ, ὅπερ, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, συνίσταται ἐξ ὑδρογόνου καὶ ὀξυγόνου, καὶ τὰ ἐντεῦθεν σχηματιζόμενα ἀέρια ἰδιαιτέρως συλλέξωμεν, τὸ ἀέριον τὸ ἔχον ὀσμὴν θείου εἶναι τὸ ὀζόνιον. Παρασκευάζεται δ' ἔτι τοιοῦτον, καὶ ὅταν ἐντὸς συσκευῆς ἐμπεριεχούσης ὀξυγόνον εἰσαγάγωμεν ῥεῦμα ἠλεκτρικόν· τὸ παραγόμενον τότε ὀζόνιον ἔχει τὰ γνωστὰ αὐτοῦ χαρακτηριστικά. Ὑπάρχει δ' ἔτι καὶ ἁπλούστερος τρόπος, δι' οὗ δυνάμεθα καὶ κατ' οἶκον νὰ βεβαιωθῶμεν περὶ τῆς ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι ὑπάρξεως τοῦ ὀζονίου.

Εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι τὸ ὀζόνιον εἶναι πυκνότερον τοῦ ὀξυγόνου καὶ διακρίνεται διὰ τῆς εὐκολίας, μεθ' ἧς ἑνοῦται μετ' ἄλλων στοιχείων καὶ παράγει σύνθετον σῶμα. Οὕτω τὸ ὀζόνιον τιθέμενον εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὴν ἰωδοῦχον πότασσαν ἑνοῦται μετ' αὐτῆς, τὸ δὲ ἰώδιον μένει ἐλεύθερον, ὅπερ τιθέμενον καὶ αὐτὸ εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸ ἄμυλον χρωματίζει αὐτὸ εἰς κυανοῦν. Ἐπὶ τῆς ἰδιότητος ταύτης τοῦ ὀζονίου πρὸς τὴν ἰωδοῦχον πότασσαν στηριζόμενοι κατεσκεύασαν τὰ *ὀζονόμετρα*, συνιστάμενα ἐκ λωρίδος χάρτου ἐμβεβαπτισμένου εἰς ζύμην ἀμύλου ἐμπεριεχούσης τὴν ἰωδοῦχον πότασσαν. Δι' αὐτῆς λοιπὸν τῆς ἐκ χάρτου λωρίδος οὕτω παρεσκευασμένης δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν, ἐὰν ἡ αἴθουσα τοῦ οἴκου μας περιέχῃ τὸ εὐεργετικὸν ὀζόνιον, ἐὰν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἢ ταῖς πεπυκνωμέναις καὶ ἀκαθάρτοις συνοικίαις ὑπάρχῃ ἀφθονώτερον ἢ ἐν ταῖς νήσοις καὶ κατὰ τὸν Βόσπορον, ἐν ταῖς πεδιάσιν ἢ ἐπὶ τῶν ὀρέων καὶ μάλιστα τῶν δεδασωμένων. Πράγματι, ἐὰν λωρίδα τινὰ τοῦ μνη-

σθέντος χάρτου ἐκθέσωμεν εἰς τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος ἐπὶ 12 ὥρας χωρὶς νὰ προσβληθῇ ὑπὸ τῆς βροχῆς ἢ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, ἔπειτα δ' ἐλαφρῶς ὑγράνωμεν αὐτήν, παρατηροῦμεν, ὅτι ἀναλόγως τοῦ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ἐμπεριεχομένου ὀζονίου ἡ λωρὶς τοῦ χάρτου γίνεται κυανῆ· διότι τὸ διὰ τῆς ἑνώσεως τοῦ ὀζονίου μετὰ τῆς ποτάσσης ἐλευθερωθὲν ἰώδιον χρωματίζει τὸ ἄμυλον εἰς κυανοῦν· ὅσῳ δὲ περισσότερον τὸ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ὀζόνιον, τοσοῦτον καὶ τὸ κυανοῦν χρῶμα καθίσταται βαθύτερον. Τοσαῦτα περὶ τῆς τεχνικῆς κατασκευῆς τοῦ ὀζονίου καὶ τῆς δι' ὀζονομέτρου ποιοτικῆς ἐξακριβώσεως αὐτοῦ εἰπόντες, ἐρωτῶμεν ἤδη, πῶς τὸ ὀζόνιον ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ παράγεται.

Ὡς ἐν τοῖς χημικοῖς ἐργαστηρίοις, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἠλεκτρισμοῦ τὸ ἐν τῷ ἀέρι ὀξυγόνον μεταβάλλεται εἰς ὀζόνιον· κατὰ συνέπειαν καὶ ἐν τοῖς ὑψηλοτέροις μέρεσιν, ἔνθα ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἠλεκτρισμὸς εἶναι ἰσχυρότερος, τὸ ὀζόνιον εἶναι ἀφθονώτερον· διὸ ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τῶν ὀρέων τὸ ὀζόνιον εἶναι περισσότερον ἢ ἐπὶ τῶν χθαμαλωτέρων καὶ ἀνὰ τὰς πεδιάδας. Ἡ διὰ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ λοιπὸν ἠλεκτρισμοῦ μεταβολὴ τοῦ ὀξυγόνου εἰς ὀζόνιον, ἀναλόγως τῆς ὑγρότητος ἢ ξηρότητος τοῦ τόπου καὶ τοῦ κλίματος, εἶναι περισσοτέρα ἢ ὀλιγωτέρα. Καὶ πράγματι διὰ καταμετρήσεων ἀπεδείχθη, ὅτι τὸ ὀζόνιον αὐξάνει ἢ ἐλαττοῦται ἀναλόγως τῆς αὐξήσεως ἢ ἐλαττώσεως τῆς ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι ὑγρότητος· διὸ καὶ τὸ θέρος, ὅτε ὁ ἀὴρ εἶναι ξηρός, τὸ ὀζόνιον εἶναι ὀλιγώτερον ἢ τὸν χειμῶνα, ὅτε ὁ ἀὴρ εἶναι ὑγρός. Οὐ μόνον δὲ ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἠλεκτρισμὸς καὶ ἡ ὑγρότης ἀλλὰ καὶ τὰ ῥεύματα καὶ ἡ ἔντασις τοῦ ἀέρος, ἤτοι ἡ ποιότης καὶ ἡ ταχύτης αὐτοῦ, ἐπενεργοῦσιν ἐπὶ τῆς παραγωγῆς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀερίου. Ὅταν ἐπὶ παραδείγματι πνέῃ μεσημβρινὸς ἢ μεσημβρινοδυτικὸς ἄνεμος, ἡ σχετικὴ τοῦ ἀνέμου ὑγρότης αὐξάνει καὶ τὴν ποσότητα τοῦ ὀζονίου, τοὐναντίον δέ, ὅταν πνέῃ ἀνατολικὸς ἢ βορειοανατολικός· ὡσαύτως μετὰ ἰσχυρὰν τοῦ ἀέρος ὁρμὴν μετὰ βροχῆς καὶ ἐν γένει μετὰ βιαίαν τοῦ καιροῦ μεταβολὴν κατὰ τὴν πρώτην τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων λάμψιν ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀὴρ ἐμπεριέχει αὔξουσαν ποσότητα ὀζονίου· καὶ αὐτὴ ἡ βαρομετρικὴ κατάστασις τῆς ἀτμοσφαίρας συνεπῶς ἔχει ἐπιρροὴν ἐν τῇ παραγωγῇ τοῦ ἀερίου τούτου· πλουσιώτερος ἰδίᾳ εἰς ὀζόνιον εἶναι ὁ ἀὴρ τῶν παραθαλασσίων, παραλιμνίων καὶ παραποταμίων χωρῶν, τῶν ὑψηλῶν τῶν ὀρέων κορυφῶν, τῶν ὑπὸ δασῶν περιβαλλομένων ὑψηλῶν τοποθεσιῶν καὶ τῶν φυσικῶν ἰαματικῶν πηγῶν, τῶν διὰ τὴν καθαρότητα τοῦ ἀέρος καὶ τὴν ἀφθονίαν τοῦ ὀζονίου ἐξόχως εὐεργετικῶν εἰς τοὺς ἐξησθενηκότας ὀργανισμούς. Ἐντεῦθεν καὶ πόλεις περιβαλλόμεναι ὑπὸ κήπων καὶ ποικίλης φυτείας, πόλεις ἐγκατεσπαρμέναι διὰ δένδρων καὶ δενδρυλλίων διὰ τὴν ἀφθονωτέραν ποσότητα τοῦ ὡς εἴρηται ἀερίου ἀναπνέουσι τὸν καθαρώτερον καὶ ὑγιεινότερον ἀέρα. Ἡ ἀξία τῶν δενδροφυτειῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων ἀγαθῶν συντελεῖ καὶ εἰς τὴν ὑγρότητα τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος· ὡς δ' ἀπεδείχθη ἀνωτέρω, ἡ ὑγρότης συνεργεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ὀζονίου, ἐνῷ τοὐναντίον ἔδαφος γυμνὸν καὶ ἄδενδρον εἶναι ὅλως ἀπρόσφορον εἰς τοιαύτην παραγωγήν.

Μέχρις ἐνταῦθα εἴπομεν ποῦ τὸ ὀζόνιον εὕρηται καὶ ὑπὸ ποίους ὅρους παράγεται. Φέρε ἤδη ἐξετάσωμεν ἀντιθέτως, ποῦ δὲν ὑπάρχει, ἢ τέλεον διὰ τῆς ὀξειδώσεως τῶν ἐν ἀποσυνθέσει εὑρισκομένων ὀργανικῶν οὐσιῶν ἐλαττοῦται ἢ ἐξαντλεῖται.

Τὸ ὀζόνιον ἐλαττοῦται ἢ ἐξαντλεῖται α') ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσιν, ἔνθα κοιναί, καλῶς καὶ στερεῶς ἐκτισμέναι ὑπόνομοι καὶ ὀχετοὶ παντὸς εἴδους ἀκαθαρσιῶν δὲν ὑπάρχουσιν, ἢ οἱ ὑπάρχοντες δὲν παρέχουσι τὴν ἐν τοιούτοις ἔργοις δημοσίας ὑγιεινῆς ἀσφάλειαν· διὰ τοιαύτας αἰτίας ἡ πόλις ἡμῶν καὶ τὰ προάστεια ἔχουσι τὸ ὀλιγώτερον ὀζόνιον· χάρις ὅμως εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἐδάφους καὶ τὸν διὰ παντοίων ἀνέμων ἀερισμόν, ἡ διὰ τῶν ποικίλων ἀναθυμιάσεων δηλητηρίασις τοῦ ἀέρος καὶ ἐλάττωσις τοῦ ὀζονίου ἐξουδετεροῦται.

β'.) Ἔνθα λιμνάζουσιν ὕδατα καὶ ὀχετοί, ἐκεῖ καὶ ἡ ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως ἀνάπτυξις ἀερίων καταστρέφει τὸ ὀζόνιον, ἢ ὀρθότερον τὸ ὀζόνιον συνενούμενον μετὰ τῶν ἀερίων, ὧν τὴν ἐπιβλαβῆ ἐπὶ τῆς ὑγιείας ἐπήρειαν καταστρέφει, ἐλαττοῦται.

γ'.) Ἔνθα ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀὴρ δὲν κινεῖται· οὕτω ἐν στεναῖς καὶ ῥυπαραῖς ὁδοῖς μετὰ οἰκημάτων πολλῶν καὶ πυκνῶν καὶ ἐν χθαμαλοῖς τόποις τὸ πλεῖστον ἐκτισμένων. Οἱ δ' ἐπιθυμοῦντες νὰ λάβωσι πεῖραν τῶν λεγομένων μου ἐπισκεφθήτωσαν γνωστάς τινας τῆς πόλεως συνοικίας καὶ μάλιστα ἐν ὥρᾳ θέρους, ἀναβήτωσαν δ' εἶτα εἰς ὑψηλοτέρους τόπους

καὶ ἡ διαφορὰ ἔσται αὐτοῖς ἐκ τοῦ εἰσπνεομένου ἀέρος καταφανεστάτη.

δ') Ἐντὸς χώρου ὑπὸ πολλῶν κατοικουμένου ἀνθρώπων καὶ ὧν αἱ περὶ καθαριότητος γνώσεις εἶναι ἐλάχισται. Ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀὴρ ἐνταῦθα πληροῦται δυσαναλόγως διὰ τῆς ἐκπνοῆς πλείονος ἀνθρακικοῦ ὀξέος καὶ ἄλλων βλαβερῶν καὶ ὑδαρῶν ὀργανικῶν οὐσιῶν καὶ ἀκαθαρσιῶν, αἵτινες παρέχουσιν οὕτω χαρακτηριστικὴν τοῦ εἰσπνεομένου ἀέρος ὀσμήν· ὅσῳ δὲ ὁ χῶρος μικρότερος καὶ πυκνότερον κατῳκημένος, τοσοῦτον καὶ ὁ ἀὴρ πτωχότερος ὀξυγόνου καὶ ὀζονίου καὶ κατὰ συνέπειαν ἐπιβλαβέστερος· τοιαῦτα εἶναι τὰ νοσοκομεῖα. οἱ στρατῶνες, αἱ φυλακαί, τὰ θέατρα, τὰ συνωπνωτήρια, ὧν τὴν ἐπιβλαβῆ ἐπίδρασιν τῶν ἀερίων ἐξουδετεροῦμεν διὰ τοῦ ἀερισμοῦ καὶ τῆς ἀπομακρύνσεως πάσης ἐν τῷ ἀέρι ἐν ἀποσυνθέσει οὐσίας, ἤτοι διὰ τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς καθαριότητος.

ε') Εἰς πάντα τόπον συναθροίσεως καὶ τὰς πόλεις, ἐν αἷς πολλὰ τὰ βιομηχανικὰ καταστήματα. Ἐν αὐταῖς οὐ μόνον τὸ ὀζόνιον καταναλίσκεται, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀὴρ καθόλου μολύνεται πρὸς μεγάλην τῶν πολιτῶν βλάβην.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων ἐγένετο γνωστὴ ἡ ὕπαρξις τοῦ ὀζονίου ἢ ὀζοτικοῦ ὀξυγόνου, ἡ εὔκολος μετ' ἄλλων στοιχείων καὶ σωμάτων ἕνωσις αὐτοῦ, ποῦ μὲν κατ' ἐξοχὴν ὑπερισχύει, ποῦ δὲ ἐλαττοῦται ἢ καὶ παντελῶς ἐκλείπει. Εἴπωμεν ἤδη τελευτῶντες καὶ ἄλλας τινὰς τοῦ ἀερίου τούτου ἰδιότητας.

α'.) Φυτικαὶ χρωματικαὶ οὐσίαι ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ὀζονίου ἀπολλύασι τὸ χρῶμα αὐτῶν· οὕτω ἡ κυανῆ τοῦ Indigo διάλυσις ἐν ἐπαφῇ πρὸς ὀζονιοῦχον ἀέρα ἀποβάλλει τὸ χρῶμα.

β'.) Λευκὰ λινᾶ ἢ βαμβακερὰ φορέματα ἐπὶ χλόης ἢ χιόνος δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἡπλωμένα γίνονται λευκότερα· αἰτία τοῦ φαινομένου τούτου εἶναι τὸ ὀζόνιον, τὸ ὁποῖον συνενοῦται μετὰ τῶν ἐπικαθημένων ἐπὶ τῶν λευκῶν ἐνδυμάτων ὀργανικῶν οὐσιῶν καὶ καταστρέφον αὐτὰς προκαλεῖ τὴν μεγαλειτέραν λευκότητα.

γ'.) Τὸ καὶ σπουδαιότερον, εἶναι μέσον καθαριότητος καὶ ἀντισηπτικότητος. Ἐν τῷ ἀέρι εὑρίσκεται ἀνάριθμον πλῆθος λεπτοτάτων καὶ δυσδιακρίτων μορίων φύσεως διαφόρου· ἀπειράριθμοι ἰδίως εἶναι οἱ ὀργανισμοὶ ζωικῆς φύσεως, οἱ ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἀνερχόμενοι καὶ ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι κυλινδούμενοι· οἱ μικροὶ οὗτοι ζῶντες ὀργανισμοί, οἱ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ διάφορα ὀνόματα φέροντες, ἤτοι *μικρόβιοι, μικρόκοκκοι, βακτηρίαι* καὶ τὰ τοιαῦτα, αἴτιοι πολλῶν καὶ σπουδαίων νοσημάτων, πληροῦσι τὸν ἀέρα τῶν πόλεων ἐκείνων ἰδίως, ὧν τὸ ἔδαφος εἶναι μεμολυσμένον διὰ τῶν κακῶς ἐκτισμένων ὑπονόμων, τῶν ἀθλίων ἀγωγῶν καὶ τῶν ποικίλων ὀργανικῶν ἀκαθαρσιῶν τῶν ἀνὰ τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας ῥιπτομένων. Τοὺς μικροὺς τούτους ὀργανισμοὺς καταστρέφει τὸ ὀζόνιον· ὅτι δὲ τὸ ἀέριον τοῦτο ἔχει τὴν δύναμιν ταύτην, ἀπεδείχθη διὰ παρατηρήσεων ἀρκούντως ἀποδεικτικῶν· διότι παρετηρήθη, ὅτι διὰ τοῦ ὀζονίου μικρὰ ζῷα ἀποθνήσκουσι καὶ ὅτι τῶν ἀκαθαρσιῶν ἡ δυσώδης ὀσμὴ ἐξαφανίζεται, ὅταν ὁ ἀὴρ ἐμπεριέχῃ τοιοῦτον ἀέριον, αὐξάνει δέ, ὅταν ἐλαττῶται· τοῦθ' ὅπερ κατορθοῦται διὰ τῆς ἐξουδετερώσεως καὶ καταστροφῆς τῶν ἐν ταῖς ἀκαθαρσίαις ἀναπτυσσομένων σηπτικῶν καὶ ἄλλων ὀργανισμῶν.

δ') Τοῦ ὀζονίου ποιούμεθα καὶ χρῆσιν θεραπευτικήν. Οὕτως ἀναιμικοῖς, χλωρωτικοῖς καὶ νευρασθενέσι συμβουλεύομεν τὴν διαμονὴν ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων τοποθεσιῶν, ἔνθα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ καθαροῦ ἀέρος καὶ τοῦ ὀζονίου ἡ καταλλαγὴ τῆς ὕλης ζωηροτέρα γίγνεται, αἱ λειτουργίαι τῶν ζωϊκῶν καὶ πνευματικῶν ὀργάνων ἀπροσκόπτως τελειοῦνται, οἱ μῦς ἰσχυροποιοῦνται, τὸ ὑγιὲς καὶ ἀρρενωπὸν χρῶμα ἀνακτᾶται καὶ ἡ ψυχικὴ ἡδονὴ τῆς ἀνακτηθείσης ὑγιείας ἐν τῷ προσώπῳ ζωγραφεῖται· οὐ μόνον δὲ ἀναληπτικῶς καὶ διαιτητικῶς ἀλλὰ καὶ θεραπευτικῶς εἰς ἀσθενείας τοῦ πνεύμονος διὰ συσκευῶν ἐπὶ τούτῳ κατασκευαζομένων συνιστῶμεν τὴν χρῆσιν τοῦ ὀξυγόνου καὶ τοῦ ὀζονικοῦ ὀξυγόνου, ὡς αἱ τελευταῖαι ἔν τε Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ ἀπόπειραι διαπιστοῦσι.

Τοσαῦτα, κυρίαι καὶ κύριοι, καὶ περὶ τῆς ὑγιεινῆς καὶ θεραπευτικῆς σημασίας τοῦ ὀζονίου, ἅτινα, εἰ καὶ ἀνεπαρκῆ, εἶναι ὅμως ἱκανά, ὅπως λάβητε ἰδέαν τινά, ἔστω καὶ ἀτελῆ, τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀερίου. Μὴ ἐπιθυμῶν δ' ἐπὶ πλέον ν' ἀπασχολήσω ὑμᾶς καὶ καταχρασθῶ οὕτω τῆς ὑμετέρας εὐμενείας, κατέρχομαι, εὐγνωμονῶν ὑμῖν διὰ τὴν ἐπιείκειαν, μεθ' ἧς ἠκροάσασθε τῶν εἰρημένων».

Ἀκολούθως ὁ τὴν Α. Θ. Π. ἀντιπροσωπεύων Σεβ. μητροπολίτης Δράμας κ. Γερμανὸς ἐξέφρασε τὴν χαρὰν καὶ τὰς εὐλογίας

τῆς Ἐκκλησίας καὶ ηὔξατο τῷ συλλόγῳ, ὅπως διατελῇ ἐσαεὶ οὕτως ἐθνωφελῶς ἐργαζόμενος.

Μετὰ τοῦτον ὁ κ. Γεωργάκης ἐφένδης Ὀχάνης ἐξέφρασε τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ ὑπουργοῦ τῆς παιδείας ἐπὶ ταῖς ἐνεργείαις τοῦ συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας εἰς τοὺς Ἕλληνας ὑπηκόους τῆς αὐτοκρατορίας, ὅπερ ἐστὶ τὸ μέγιστον μέλημα τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου, ὑπὲρ οὗ καὶ ἐζητωκραύγησεν ἅπαν τὸ πολυπληθὲς ἀκροατήριον.

Ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου εὐχαριστεῖ ἐν πρώτοις τῷ ἀντιπροσώπῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ διαβιβάσῃ τῇ Α. Θ. Π. τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ συλλόγου μετὰ τῆς παρακλήσεως, ὅπως καθαγιάζῃ αὐτὸν πάντοτε διὰ τῶν εὐχῶν Αὐτῆς. Θερμὰς δὲ εὐχαριστίας ἐκφράζει τῷ Γεωργάκῃ ἐφένδῃ Ὀχάνῃ καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ διαβιβάσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ συλλόγου τῇ Α. Ἐξ. τῷ ὑπουργῷ τῆς παιδείας Μουνὶφ πασσᾷ, διότι ἐκτιμῶν τὰς ἐργασίας τοῦ συλλόγου ἐπεδείξατο τὴν πρὸς αὐτὸν συμπάθειαν διευκολύνας τὴν ἔκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ, ὅπερ εἶχεν ἀπαγορευθῇ θεωρηθὲν ὡς δῆθεν ἐπιλήψιμον. Εὐχαριστεῖ τῷ Ἕλληνι πρεσβευτῇ, διότι πάντοτε καὶ ποικιλοτρόπως φαίνεται ἐκτιμῶν καὶ κηδόμενος τοῦ συλλόγου, ἐπίσης δὲ γαλλιστὶ καὶ τοῖς κκ. πρεσβευταῖς τῆς Σερβίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας, πολλάκις μὲν αὐτοπροσώπως παραστᾶσιν εἰς τὰς συνεδριάσεις τοῦ συλλόγου, τιμήσασι δὲ καὶ νῦν δι' ἀξίων ἀντιπροσώπων των τὴν ἑορτὴν καὶ ἐπιδείξασι τὴν πρὸς τὸν σύλλογον συμπάθειαν καὶ ἐκτίμησίν των.

Τέλος εὐχαριστήσας τῷ ἀρχιμ. σχολάρχῃ τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς, τῷ ἀντιπροσώπῳ τοῦ παναγίου Τάφου, τῷ ἡγουμένῳ τῆς μονῆς Ἀντιγόνης, τῇ διευθυντρίᾳ τῆς «Παλλάδος» ὡς καὶ τῷ δημοσίῳ τῷ πάντοτε συρρέοντι εἰς τὰς συνεδριάσεις τοῦ συλλόγου καὶ τιμῶντι τὰς ἑορτὰς αὐτοῦ καὶ οὕτως ἐνθαρρύνοντι τὸν σύλλογον, ὅτι ἐργάζεται ὑπὸ τὴν ἐπιδοκιμασίαν τοῦ ἔθνους, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΑΡΙΣΤ. Γ. ΝΕΟΦΥΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΚΕΡΑΣΟΥΝΤΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΕΩΝ

(Ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ γεν. γραμματέως ἐν τῇ ΑΜΔ' συνεδριάσει τῆς 3 φεβρουαρίου 1890).

Εἴτε τὴν περὶ αὐτομάτου γενέσεως, εἴτε τὴν περὶ πλάσεως τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ ὑπερτάτου τινὸς ὄντος θεωρίαν ἀποδεχθῇ τις, ἢ συντασσόμενος τοῖς ὀπαδοῖς τῆς περὶ πανσπερμίας θεωρίας ὡς ἀβασίμους ὑποθέσεις καὶ ὡς πλημμελῆ συμπεράσματα πάντα τὰ λοιπὰ θεωρήσῃ, οὐδεὶς ὅμως δύναται ν' ἀρνηθῇ τὸν ὑπέρτατον νόμον τῆς ἐξελίξεως τῶν τε σωματικῶν καὶ διανοητικῶν δυνάμεων τοῦ ἀτόμου, τὴν διὰ τὴν ὕπαρξιν πάλην, τὸν φυσικὸν τοῦτον νόμον τῆς προόδου. Ἐὰν ἀνατρέχοντες εἰς τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν ἐπισκοπήσωμεν τὸ παρελθόν, τὰς ποικίλας καὶ διαφόρους φάσεις καὶ τὰς ἀπείρους βαθμίδας, δι' ὧν διῆλθε λαός τις, ὅπως ἀπέλθῃ εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ, ὅπερ βεβαίως δὲν εἶναι τὸ τελευταῖον, ἐάν, λέγω, ῥίψωμεν ἓν βλέμμα ἐπὶ τῆς ἐπιπόνου διὰ μέσου τῶν αἰώνων πορείας τοῦ ἀνθρώπου, θὰ ἴδωμεν αὐτὸν ἀενάως καὶ ἀκαμάτως τὸν δεινὸν διὰ τὴν ὕπαρξιν ἀγωνιζόμενον ἀγῶνα, ἐν ἑκάστῳ δὲ τῆς πρὸς τὰ πρόσω πορείας του σταθμῷ, ἐκ τῆς παλαιολιθικῆς μέχρι τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, ἀλλοῖος μὲν τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν διάνοιαν παρίσταται ἡμῖν, ἀλλ' ἀεὶ πρὸς τὸ βέλτιον, πρὸς τὴν πρόοδον, πρὸς τὸ τελειότερον χωρῶν. Τῶν διαφόρων τούτων μεγάλων σταθμῶν, οὓς δεδομένος τις λαὸς ἐπὶ πολλὰς μυριάδας ἐτῶν ἠγωνίσθη, ὅπως διαδράμῃ, δύναταί τις νὰ λάβῃ ἀκριβῆ ὁπωσοῦν ἰδέαν, ἐὰν λαμβάνων συλλήβδην τὰς διαφόρους ἀνθρωπίνους φυλὰς μελετήσῃ τὴν ἐνεστῶσαν αὐτῶν κατάστασιν ἀπὸ τοῦ ἀνθρωποφάγου Νιὰμ-Νιὰμ μέχρι τοῦ μᾶλλον πεπολιτισμένου Εὐρωπαίου. Ἀλλ' οἱ μεγάλοι οὗτοι σταθμοὶ διὰ μακροτάτου χρόνου εἰσὶ κεχωρισμένοι ἀπ' ἀλλήλων, μόνον δὲ τῶν μεγάλων γραμμῶν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς καταστάσεως τῶν διαφόρων φυλῶν ἰδέαν διδουσιν ἡμῖν· εἶναι δὲ ἀναμφισβήτητον, ὅτι λίαν ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ λεπτομερεστέρα ἐξέτασις τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως ἐν ἑκάστῃ ἐκ τῶν ἀπείρων φάσεων, δι' ὧν λαός τις διῆλθεν, ὅπως φθάσῃ ἀπὸ σταθμοῦ τινος εἰς ἕτερον. Εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ποικίλων τούτων ζητημάτων ἀσχολοῦνται, ὡς γνωστόν, ἡ προϊστορία, ἡ ἀρχαιολογία, ἡ ἱστορία, ἡ ἐθνολογία, ἡ ἐθνογραφία καὶ ἡ ἀνθρωπολογία, ἀλλ' ἐννοοῦμεν λεπτομερεστέραν καὶ ἀκριβεστέραν ἐθνογραφικὴν καὶ κοινωνιολογικὴν ἐξέτασιν καὶ μελέτην τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως τῶν διαφόρων λαῶν, μελέτην, ἥτις θὰ ἠδύνατο νὰ δώσῃ ἡμῖν ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς καταστάσεως καὶ τοῦ βιωσίμου ἢ μὴ ἑκάστου λαοῦ, περὶ τῆς πρὸς τὴν πρόοδον ἱκανότητος καὶ τῶν τάσεων καὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ. Ἡ περιγραφὴ τῶν ἐξεων, δοξασιῶν, δεισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων λαοῦ τινος βεβαίως μεγάλως συντελεῖ εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐκτίμησιν τοῦ πνεύματος, τοῦ χαρακτῆρος καὶ ἐν γένει τῆς διανοητικῆς καταστάσεως αὐτοῦ. Ἐκτὸς δὲ τούτου, ἡ περιγραφὴ αὕτη παραβαλλομένη πρὸς τὴν κατάστασιν ἄλλων

λαῶν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πολύτιμος ἐθνολογικὴ πηγὴ πρὸς ἀναζήτησιν τῆς συγγενείας τῶν διαφόρων λαῶν πρὸς ἀλλήλους. Ἐκ τῶν λόγων τούτων ὁρμώμενοι ἐπιχειροῦμεν περιγραφήν τινα τῶν ἐν τῷ Πόντῳ καὶ ἰδίως ἐν Κερασοῦντι ἐπιπολαζουσῶν δεισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων φρονοῦντες, ὅτι οὕτω συμβάλλομέν πως εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐθνογραφικὴν καὶ κοινωνιολογικὴν μελέτην . . .

∴

Ὁ ἄνθρωπος ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ τείνει ἀείποτε πρὸς ἀναζήτησιν τῆς αἰτίας, κατανόησιν τῶν φαινομένων καὶ ἐξήγησιν τῶν ποικίλων καὶ πολλαπλῶν ἐκφάνσεων τῆς δράσεως τῶν φυσικῶν δυνάμεων· ὅταν δὲ ἀδυνατῇ νὰ ἀνεύρῃ τὴν αἰτίαν συμβεβηκότος τινός, ἀνατρέχει εἰς τὸ ὑπερφυσικὸν ἐκ φυσικῆς οὕτως εἰπεῖν ἀνάγκης πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς τάσεως τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, ἀποδίδει τὴν αἰτίαν εἰς τὴν ἐπήρειαν τῶν πνευμάτων, εἰς τοὺς δαίμονας, τοιουτοτρόπως δὲ τὸ σύμπαν πληροῦται μεταφυσικῶν ὄντων καὶ δημιουργεῖται βαθμηδὸν ἡ μεταφυσική· ὅθεν τὴν δεισιδαιμονίαν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν: *πρώτην ἔκφανσιν τῆς φυσικῆς τάσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ αἰτίου καὶ συσχέτισιν τούτου πρὸς τὸ αἰτιατόν.*

Καὶ ἡ μὲν γένεσις τῶν δεισιδαιμονιῶν ἀνέρχεται εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπὶ τῆς γῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἢ μᾶλλον εἰς τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν οὗτος ὑπερεπήδησε τὰ ἐκ τῶν λοιπῶν ζώων διαχωρίζοντα αὐτὸν ὅρια, ἤτοι ἅμα τῇ πρώτῃ ἐκφάνσει τῆς στοιχειώδους καὶ ἀνθρωπίνης οὕτως εἰπεῖν λειτουργίας τοῦ ἐγκεφάλου· αἱ δὲ προλήψεις ὑπεμφαίνουσαι ἀνώτερόν τινα βαθμὸν ἐγκεφαλικῆς ἐνεργείας, μείζονά τινα δόσιν κρίσεως, μνήμης καὶ συλλογισμοῦ, πολὺ μεταγενέστερον ἐγεννήθησαν. Θὰ ἠδύνατό τις ὅθεν νὰ ὁρίσῃ τὰς προλήψεις: «πρώτην τάσιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος πρὸς τὴν ἐκ τῶν προτέρων κατανόησιν τῶν ἀποτελεσμάτων πράξεώς τινος καὶ τὴν δι' ἐνεργειῶν τινων ἀποσόβησιν ἐνδεχομένου ἢ θεραπείαν ἐπισυμβάντος κακοῦ». Ἐπειδὴ δὲ γεγονός τι οἱονδήποτε, καλὸν ἢ κακόν, αἱ ἀσθένειαι καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος ἀπεδίδοντο ἀρχῆθεν εἰς τὴν ἐπήρειαν ἀγαθοποιοῦ ἢ κακοποιοῦ τινος πνεύματος, ἕπεται λογικῶς, ὅτι πρὸς πρόληψιν παντὸς ἐνδεχομένου ἢ θεραπείαν ἐπισυμβάντος κακοῦ ἔδει διὰ πράξεώς τινος τελεσφόρου νὰ ἐξιλεωθῇ τὸ κακοποιὸν πνεῦμα ἢ νὰ ἐξευμενισθῇ τὸ ἀγαθὸν πρὸς παροχὴν τοῦ προσδοκωμένου. Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ θεραπευτικὴ καὶ τοιαύτην βεβαίως ταπεινὴν ἀρχὴν ἔχει ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη. Εἶναι δὲ ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἐν ταῖς διὰ τοιούτων δεισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων κεκαλυμμέναις πράξεσι διαβλέπει τις ἐνίοτε ἐπιστημονικὰς ἀληθείας καὶ ὀρθὰ συμπεράσματα μακρᾶς πείρας καὶ βαθείας ἐρεύνης.

Οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς εὑρίσκονται, ὡς γνωστόν, ἐν χαμηλῇ βαθμίδι πολιτισμοῦ καὶ ἀναπτύξεως, εἰσὶ δὲ βεβυθισμένοι γενικῶς ἐν σκαιᾷ εἰσέτι ἀμαθείᾳ, ἥτις ἀναγκαίως καθίστησιν αὐτοὺς λίαν δεισιδαίμονας καὶ προληπτικούς. Εἶναι δὲ φανερόν, ὅτι ὅσῳ ἀπώτερον τῶν κέντρων τοῦ πολιτισμοῦ εὑρίσκεται λαός τις, ἐπὶ τοσοῦτον μᾶλλόν ἐστι δεισιδαίμων· κατὰ συνέπειαν αἱ δεισιδαιμονίαι καὶ αἱ προλήψεις εἰσὶ μᾶλλον ἐρριζωμέναι παρὰ τοῖς οἰκοῦσιν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας· ἀλλὰ καὶ ἀνὰ τὴν παραλίαν τοῦ Πόντου, μεθ' ὅλην τὴν διηνεκῆ μετὰ τῶν κέντρων τοῦ πολιτισμοῦ συγκοινωνίαν, παρὰ τῷ λαῷ καὶ ἰδίως ταῖς γυναιξὶ παντὸς θρησκεύματος καὶ φυλῆς αἱ δεισιδαιμονίαι καὶ αἱ προλήψεις εἰσὶν εἰσέτι ἐπὶ τοσοῦτον ἐρριζωμέναι, ὥστε ἀνίσχυρος παρ' αὐτοῖς ἀποβαίνει πᾶσα λογικὴ καὶ πᾶν ἐπιχείρημα. Πᾶσαι αἱ νόσοι καὶ κυρίως αἱ μαρασμὸν καὶ ἀδυναμίαν προξενοῦσαι ἀποδίδονται γενικῶς εἰς ὑπερφυσικήν τινα ἐπενέργειαν ἢ εἰς τὴν ἐπήρειαν προσώπου ἢ συμβάντος τινός. Κατὰ συνέπειαν αἱ νόσοι διαιροῦνται εἰς διαφόρους κατηγορίας καὶ ἐπονομάζονται εἴτε ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν εἴτε ἐκ τῆς αἰτίας. Κατὰ τὴν ἐγχώριον τῶν Κερασουντίων διάλεκτον αἱ ὀνομασίαι τῶν νόσων τούτων εἰσὶν αἱ ἑξῆς: α') τὸ βλάψιμον, β') τὸ πάτεμα, γ') τὸ ὀμμάτιν, δ') τὸ ἀχπάραγμα, ε') τὸ δέσιμον, καὶ ϛ') τὸ γράψιμον. Αἱ δύο τελευταῖαι ἀνάγονται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν μαγειῶν.

Α'.— Τὸ βλάψιμον συμβαίνει κυρίως, ὅταν τις ἴδῃ ψυχορραγοῦντά τινα ἢ νεκρὸν καὶ αἰσθανθῇ φόβον ἢ ῥίγος, ὅτε καὶ λέγουσιν ὅτι «ἐβλάβεν» (=ἐβλάβη) ἀπὸ τὸν δεῖνα. Ἀλλὰ δύναταί τις νὰ πάθῃ τὸ βλάψιμον καὶ ἐξ ἀγνώστου τινὸς αἰτίας. Αἱ συνέπειαι τοῦ βλαψίματός εἰσι: βαθμιαῖος μαρασμός, ὠχρότης, ἀδυναμία ἐπιτεινομένη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. Ἰδοὺ δὲ τὰ τῆς νόσου ταύτης θεραπευτικὰ μέσα, ἐξ ὧν ἐκτελοῦσί τινα ἢ ἀλληλοδιαδόχως

ὅλα μέχρις οὗ ἰαθῇ ὁ πάσχων· ἐὰν δὲ μετὰ τὴν ἐξάντλησιν τῆς φαρέτρας ταύτης τῶν συνταγῶν ὁ ἀσθενὴς ἀποθάνῃ, τοὐλάχιστον οἱ περὶ αὐτὸν ἔχουσι καθαρὰν τὴν συνείδησιν ὡς ἐπιτελέσαντες τὸ καθῆκον αὐτῶν καὶ μεταχειρισθέντες πάντα *ἀνεξαιρέτως* τὰ θεραπευτικὰ μέσα πρὸς ἴασίν του, ἀδιάφορον δέ, ἐὰν μηδέποτε προσεκλήθη ἰατρός· «καὶ τί θὰ ἠδύνατο νὰ πράξῃ ὁ ἰατρός, λέγουσιν, ἀφ' οὗ ἦτο τὸ ἐτζέλι (=πεπρωμένον) τοῦ μακαρίτου τόσον μόνον νὰ ζήσῃ;» Καὶ ὡς πρῶτος μὲν ἰατρὸς ἐν παντὶ καὶ πάντοτε προσκαλεῖται βεβαίως ὁ ἱερεύς, ὁ εὐνοούμενος ἱερεύς, ὅστις ἔχει «ἐλαφρὸ χερικό». (Παρὰ τοῖς μουσουλμάνοις τὸν ἱερέα βεβαίως ἀντικαθιστᾷ ὁ μολλᾶς ἢ ὁ δερβίσης.) Ὁ ἱερεὺς οὗτος εἶναι ἀπαραίτητος· ἀναγινώσκει ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς τὰς ὡρισμένας εὐχάς, ἐξορκίζει πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν, κάμνει ἁγιασμόν, φυσᾷ ἐπὶ τοῦ προσώπου του, κτλ. ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ διὰ τοῦ μονοτόνου ψιθύρου του κατορθοῖ ν' ἀποκοιμίσῃ τὸν πάσχοντα. Ἐξ ἑνὸς λοιπὸν ἡ πίστις, ἐξ ἑτέρου ἡ ἡσυχία τοῦ ὕπνου κατορθοῦσιν ἐνίοτε πολλά...

Τοῦ ἱερέως μὴ δυνηθέντος νὰ θεραπεύσῃ τὸν πάσχοντα, ἐπιδίδονται τότε εἰς τὰ ἀκόλουθα θεραπευτικὰ μέσα. (Σημειωτέον ὅμως, ὅτι ὁ παθὼν πρέπει ν' ἀγνοῇ τὸ εἶδος τῆς θεραπείας, οὗτος εἶναι ὅρος ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ· διότι ἄλλως ἀντὶ ὠφελείας βλάβην δύνανται νὰ προξενήσωσιν).

1.— Ὑπνώττοντος τοῦ παθόντος μετροῦσι τὸ ἀνάστημα αὐτοῦ καὶ κόπτοντες ἴσου μήκους κλῶνον ῥοδῆς καὶ περιτυλίσσοντες ἐν εἴδει σαββάνου διὰ λευκοῦ ὑφάσματος θάπτουσι παραπλεύρως τῷ νεκρῷ, οὗ ἕνεκεν ἔπαθεν ὁ ἀσθενής, ἐπιφωνοῦντες: «Εἴθε, ὡς ὁ κλῶνος οὗτος, νὰ σαπῇ καὶ τὸ βλάψιμον».

2.— Θέτουσιν ἐπὶ μικρᾶς χαμηλῆς τραπέζης παροψίδα πλήρη σερμπετίου καὶ ἐπακουμβοῦντες πέριξ αὐτῆς 14 κοχλιάρια ἀφίνουσι τὴν νύκτα εἰς τὸ ὕπαιθρον, τὴν δ' ἐπαύριον χέουσι τὸ περιεχόμενον· ἐπαναλαμβάνουσι δὲ τὸν δεῖπνον τοῦτον τῆς Ἑκάτης ἐπὶ τρεῖς νύκτας.

3.— Λαμβάνουσιν ἑπτὰ τεμάχια ἁγιοκηρίου ἐξ ἑπτὰ ἀνδρογύνων ἅπαξ συζευχθέντων (μονοστεφάνων) καὶ εἶτα δι' ἑπτὰ τεμαχίων ξύλου ἐξ ἑπτὰ φρακτῶν ληφθέντων τήκουσι τὰ τεμάχια ταῦτα τῶν κηρίων καὶ θέτοντες ἐπὶ τρυβλίου περιέχοντος ὕδωρ καὶ ψαλίδα ἀνοικτὴν ἐν εἴδει σταυροῦ χέουσι διὰ μέσου τῆς ψαλίδος τὸν τακέντα κηρόν. Ἐὰν ὁ κηρὸς πίπτων ἐν τῷ ὕδατι σχηματίζῃ συμπαγῆ ὄγκον, εἰσὶ βέβαιοι, ὅτι ἀπὸ βλάψιμον ἔπαθεν ὁ ἀσθενής, τοὐναντίον δέ, ἐὰν σχηματισθῶσι λεπτὰ στρώματα. Σημειωτέον, ὅτι ἡ διάγνωσις χρησιμεύει ἐν ταὐτῷ καὶ ὡς θεραπεία.

4.— Θέτουσιν ὑδρίαν πλήρη ὕδατος ἐπὶ τρία κατὰ συνέχειαν ἡμερονύκτια ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ *βλάψαντος* νεκροῦ καὶ εἶτα νίπτουσι τὸν παθόντα· ἢ λαμβάνουσι χῶμα ἐκ τοῦ τάφου τοῦ νεκροῦ καὶ δένοντες ἐν ὑφάσματι ῥίπτουσιν ἐντὸς ὕδατος καὶ νίπτουσι τρὶς τὸν ἀσθενῆ, εἶτα ἐναποθέτουσι πάλιν τὸ χῶμα ἐπὶ τοῦ τάφου.

5.— Ἐὰν τὰ ἀνωτέρω θεραπευτικὰ μέσα μηδὲν ἀποτέλεσμα ἐπιφέρωσι, καταφεύγουσι τελευταῖον εἰς τὴν ἑπομένην βανδαλικὴν πρᾶξιν. Ἀμείβοντες ἀδρῶς πτωχόν τινα τυμβωρύχον ἀνοίγουσιν ἐν καιρῷ νυκτὸς τὸν τάφον τοῦ νεκροῦ, τοῦ ἀκουσίου τούτου αἰτίου πάντων τῶν δεινῶν, καὶ λαμβάνουσιν ἓν τεμάχιον ἐκ τοῦ φερέτρου ἢ τῶν ἐνδυμάτων αὐτοῦ. Ἐμβάλλοντες τὸ τεμάχιον τοῦτο ἐντὸς θυμιατηρίου ἐπὶ ἀνημμένων ἀνθράκων τιθέασιν ὑπὸ τὴν ῥῖνα τοῦ παθόντος ἐπικαλύπτοντες αὐτὸν καλῶς πανταχόθεν, ὅπως εἰσπνεύσῃ πάντα τὸν ὑπὸ τοῦ τεμαχίου ἐκείνου ἀναδιδόμενον καπνόν. Εὐτυχῶς ὅμως σπανιώτατα κατέρχονται εἰς τὴν τοιαύτην τυμβωρυχίαν.

Β'.— Τὸ *πάτεμα* εἶναι ἀνικανότης τις περὶ σωματικήν τινα λειτουργίαν προερχομένη ἐκ τῆς μὴ τηρήσεως τῶν διατάξεων τῶν ἐθίμων. Κυρίως μὲν τὸ πάτεμα συμβαίνει εἰς τὰ βρέφη, ἀλλ' οὐχὶ σπανίως καὶ εἰς τοὺς ἐνήλικας. Καὶ εἰς μὲν τὰ βρέφη προξενεῖ μαρασμὸν καὶ κυρίως ἀδυναμίαν εἰς τοὺς πόδας καὶ ἀνικανότητα ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὸ περιπατεῖν, εἰς δὲ τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας ἀνικανότητα ἐπὶ *ἑπτὰ* ἔτη εἰς τὴν τεκνογονίαν καὶ τεκνοποιίαν. Τὸ πάτεμα προλαμβάνεται διὰ διαφόρων μέσων ὑπαγορευομένων ὑπὸ τῶν ἐπιτοπίων ἐθίμων. Ὅταν π. χ. διέρχηται νεκρικὴ τις πομπὴ ὑπὸ τὰ παράθυρα οἰκίας, ἐν ᾗ εὑρίσκεται λεχὼ μὴ συμπληρώσασα εἰσέτι τὴν τεσσαρακοστὴν ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ ἡμέραν, πρέπει νὰ ἐγείρωσι μετέωρον τὸ λίκνον μετὰ τοῦ βρέφους, ἡ δὲ λεχὼ ὀφείλει νὰ ἐγερθῇ, διότι ἄλλως ὑπόκεινται εἰς τὸ πάτεμα καὶ ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη δὲν τεκνογονεῖ. Τὰ πρῶτα μετὰ τὸν τοκετὸν στελλόμενα εἰς τὸν οἶκον ἐδώδιμα, κρέας ἢ ἰχθῦς, δὲν δύνανται νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς τὸν οἶκον πρὶν ἢ εἰδοποιηθῶσιν οἱ ἐν

αὐτῷ, ὅπως ἀνεγείρωσι τὸ βρέφος. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ λάθους καὶ ἀποφυγὴν ἐνδεχομένου κακοῦ, ἀγοράζουσι κρέατος τεμάχιον ἀζύγιστον καὶ θέτοντες ἐν ὕδατι λούουσι τὸ βρέφος.

Ἐν οἰκίᾳ, ἐν ᾗ ὑπάρχει λεχώ, οὐδεὶς μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου δύναται να εἰσέλθῃ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ σύζυγος, ἢ τις ἄλλος, ἐὰν εἰσέλθῃ, ὀφείλει ἐν πρώτοις νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ ἀποχωρητήριον. Δύο γυναῖκες μὴ συμπληρώσασαι τὴν τεσσαρακοστὴν ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ ἡμέραν ἐὰν συναντηθῶσι καθ᾽ ὁδὸν ἢ ἐν λουτρῷ, ὀφείλουσι ν᾽ ἀσπαθῶσιν ἀλλήλας, διότι ἄλλως ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη δὲν τεκνογονοῦσι. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι ἐὰν ἡ συνάντησις γείνῃ ἐν λουτρῷ, οὐχὶ ἡ εἰσερχομένη ἀλλ᾽ ἡ καθημένη καὶ μὴ ἀνισταμένη, ὅπως ἀσπασθῇ τὴν εἰσερχομένην, ὑπόκειται εἰς τὸ πάτεμα. Ταῦτα καὶ πλεῖστα ἄλλα τοιαῦτα ἔθιμα καὶ προφυλακτικὰ μέσα ὑπάρχουσιν. Ἐὰν δὲ πάθῃ τις ἀπὸ πάτεμα, ὑπάρχουσι διάφοροι ἐπὶ τούτῳ θεραπεῖαι. Ἐὰν λ. χ. ἔπαθε γυνή τις ἀπὸ πάτεμα, λαμβάνει οὖρον τοῦ συζύγου ἐκείνης, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἔπαθε καὶ λούεται. Ἐννοεῖται, ὅτι ἀμέσως κατόπιν καθαρίζεται.

Ὅταν τὰ νήπια πάθωσιν ἀπὸ πάτεμα, ὁδηγοῦσιν αὐτὰ εἰς τὸ μαυσωλεῖον (τεκκέ) μάρτυρός τινος χριστιανοῦ ἀσπασθέντος τὸν ἰσλαμισμόν, ὀνομαζομένου δὲ Σεδὶ-μπακά, καὶ περιάγουσι περὶ τὸν τάφον του τρίς. Ὡς τελευταῖον δὲ καταφύγιον διὰ τὸ πάτεμα ὡς καὶ διὰ τὸ βλάψιμον πρέπει ὁ παθὼν νὰ διέλθῃ τρὶς ὑπὸ νεκρόν τινα· πρὸς τοῦτο δὲ εἰδοποιοῦσι τὴν πρώτην τυχοῦσαν νεκρικὴν πομπήν, ἥτις ἀνακόπτει τὴν πορείαν καὶ ἀνεγειρομένου τοῦ φερέτρου διέρχεται τρὶς ὑπὸ τὸν νεκρὸν ὁ παθών. . . .

Γ΄.) Τὸ *ὀμμάτιν* (ἀλλαχοῦ *μάτι*) εἶναι ἡ γνωστὴ παντὶ βασκανία. Βεβαίως δὲν πρόκειται ἐνταῦθα νὰ συζητήσωμεν τὸ ποιὸν τῶν περὶ βασκανίας, ζωικοῦ μαγνητισμοῦ κτλ. θεωριῶν, ἀλλὰ φρονοῦμεν, ὅτι ἡ ἐξέτασις τῶν περὶ βασκανίας παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς ἰδεῶν καὶ προλήψεων δύναται ἴσως νὰ ἐπιχύσῃ φῶς τι ἐπὶ τοῦ σκοτεινοῦ εἰσέτι ζητήματος τούτου. Ἐνταῦθα ὁ ἀσκληπιάδης θὰ εὕρῃ εὐκαιρίαν νὰ ἐφαρμόσῃ ὅλους σχεδὸν τοὺς ἰατρικούς του ὅρους· ὑπάρχει καὶ προφύλαξις, καὶ πρόγνωσις, καὶ διάγνωσις, καὶ θεραπευτική! Καὶ τὰ μὲν προφυλακτικὰ μέσα εἰσὶ γενικῶς οἱ κυανοῖ σφαιροειδεῖς ὑελίσκοι, οὓς ἀναρτῶσιν ἐκ τοῦ λαιμοῦ, ἢ φέρουσιν ἐν εἴδει ψελλίων καὶ περιδεραίων, ἢ κρύπτουσιν ἐν τῇ κόμῃ καὶ ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς. Εἰδικῶς δὲ ὡς ἰσχυρότατον κατὰ τῆς βασκανίας προφυλακτικὸν θεωρεῖται τὸ λεγόμενον *ματοζίνιγον*, ὅπερ ἐστὶ μακρὰ δακτυλιοειδὴς ὕελος, ἧς ὁ μὲν ἐξωτερικὸς κύκλος ἐστὶν ἐκ καθαρᾶς διαφανοῦς ὑέλου, εἰς τὸ βάθος δὲ παρατηροῦνται ῥαβδώσεις λευκαί, ἐρυθραὶ καὶ ὑποκύανοι, τοῦθ᾽ ὅπερ δίδει πως εἰς τὸ περίαπτον τοῦτο μορφὴν ἴριδος ὀφθαλμοῦ. Σημειωτέον, ὅτι τὸ περίαπτον τοῦτο κέκτηται πολὺ μείζονα ἰσχύν, ἐὰν προέρχηται ἐκ κλοπῆς. Ἐν γένει τὸ κυανοῦν χρῶμα θεωρεῖται τὸ μᾶλλον δραστικὸν κατὰ τῆς βασκανίας προφυλακτικόν. Ἀλλὰ καὶ τὸ σκόροδον θεωρεῖται λίαν δραστήριον κατὰ τῆς βασκανίας καὶ κυρίως ἡ βάσις αὐτοῦ, ἣν συνεχῶς δι᾽ ἀργυροῦ ἢ καὶ ἐπιχρύσου φατνώματος κεκοσμημένην θέτουσιν ἢ ὑποῤῥάπτουσιν ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς καὶ κυρίως ἐπὶ τῶν φεσίων τῶν παιδίων. Μεγάλας ἀρετὰς κέκτηνται καὶ τὰ τριγωνικὰ περίαπτα, ἅτινα ἐκ τοῦ τουρκικοῦ «νουσκάδες» καλοῦσιν. Εἰσὶ δὲ ταῦτα τεμάχια χάρτου, ἐφ᾽ ὧν χαράττει ἱερεύς τις, καίτοι τοῦτο εἶναι ἀπηγορευμένον αὐτοῖς, ἢ μολλᾶς ἢ δερβίσης εὐχὰς ἢ σημεῖά τινα ἀκατάληπτα· ταῦτα περιτυλίσσοντες ἐν σχήματι τριγώνου καὶ ἐνράπτοντες ἐν δέρματι ἢ ἐντιθέμενοι ἐν ἀργυρᾷ ἢ ἐπιχρύσῳ τριγωνικῇ θήκῃ ἀναρτῶσιν ἐκ τοῦ λαιμοῦ ἢ προσκολλῶσι διὰ σκυτίνων λωρίδων ἐπὶ τοῦ βραχίονος. Ἡ πλειονότης τῶν Μωαμεθανῶν φέρει τοιαῦτα περίαπτα, ἅτινα θεωροῦνται ὡς προφυλακτικὰ κατὰ παντὸς κινδύνου καὶ πάσης νόσου.

Ἡ διάγνωσις τῆς βασκανίας γίνεται διὰ τῶν *διαβασμάτων*, ἤτοι διὰ τῆς ἀναγνώσεως εὐχῶν ὑπὸ τοῦ ἱερέως, τοῦ μολλᾶ καὶ τῆς εἰδικῆς ἐπὶ τούτῳ διαβαστρίας. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι καὶ ἐνταῦθα τὸ αὐτὸ μέσον χρησιμεύει καὶ ὡς διάγνωσις καὶ ὡς θεραπεία.

Ἐν πρώτοις, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, προσκαλεῖται ὁ ἱερεύς, ὅπως ἀναγνώσῃ τὰς νενομισμένας κατὰ τῆς βασκανίας εὐχάς, ὅπως, κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον, *διαβάσῃ τὸν ἄρρωστον*. Ἐὰν ὁ ἱερεὺς ἀναγινώσκων χασμᾶται συνεχέστερον τοῦ συνήθους, δακρύῃ, αἰσθάνηται ὕπνον, ἐντείνῃ συνεχῶς τοὺς μυῶνας καὶ μετὰ τὸ *διάβασμα* αἰσθάνηται κόπωσιν, εἰσὶ βέβαιοι περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς βασκανίας.

Ἀλλὰ τὸ ἰσχυρότερον διαγνωστικὸν καὶ θεραπευτικὸν μέσον εἶναι τὸ *διάβασμα τῆς εἰδικῆς διαβαστρίας*. Ἡ διαβάστρια εἶναι σχεδὸν πάντοτε γυνή τις Ἀρμενία ἐκμαθοῦσα ἐξ οἰ-

κογενειακῆς παραδόσεως τὸ μυστικὸν τοῦ διαβάσματος καὶ τὰς ἐπὶ τούτῳ εὐχάς. Ἅμα ὑπάρχῃ ὑποψία τις περὶ βασκανίας, κομίζουσιν εἰς τὴν διαβάστριαν τὴν ζώνην ἢ ἔνδυμά τι, ὅπερ ἔφερεν ὁ βασκανθείς. Αὕτη λαμβάνει διὰ τῆς δεξιᾶς τὴν μίαν ἄκραν τῆς ζώνης ταύτης, ἐν ᾧ τὴν ἑτέραν κρατεῖ τεταμένην ὁ κομιστής, καὶ ἄρχεται ψιθυρίζουσα τὰς ἐπὶ τούτῳ εὐχάς· εἶτα κρατοῦσα ἀκίνητον τὸν ἀγκῶνα τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐπὶ τῆς ζώνης παρὰ τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ στρέφουσα καὶ ἀναστρέφουσα τὴν παλάμην τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ὑψοῖ καὶ καταβιβάζει ἐπὶ τῆς ζώνης τὸν ἀριστερὸν πῆχυν διαγράφουσα οὕτω τέταρτον περίπου κύκλου, ἐξακολουθοῦσα δὲ οὕτω νὰ ψιθυρίζῃ προχωρεῖ κατά τι συντέμνουσα κατὰ τὸ τρίτον τὸ μῆκος τῆς ζώνης, εἰς τρόπον ὥστε τρὶς ἐπαναλαμβάνει τὰς αὐτὰς χειρονομίας μέχρι τῆς ἑτέρας ἄκρας τῆς ζώνης. Καὶ ἐὰν μὲν κατὰ τὸ διάστημα τοῦ διαβάσματος τούτου χασμᾶται, δακρύῃ καὶ εἶτα αἰσθάνηται κόπωσιν, ἥτις εἶναι τοσούτῳ μείζων, ὅσῳ ἰσχυροτέρα εἶναι ἡ βασκανία, εἶναι βεβαία, ὅτι πρόκειται περὶ βασκανίας καὶ στέλλει τότε ζώνην, ὅπως τὴν φέρῃ ἐπ' αὐτοῦ ὁ παθὼν καὶ μετά τινας ἡμέρας τὴν ἐπιστρέψῃ πάλιν, διότι τὸ διάβασμα τοῦτο πρέπει νὰ ἐπαναληφθῇ τρίς· ἐὰν τοὐναντίον ἡ διαβάστρια δὲν δακρύσῃ, ἢ δὲν αἰσθανθῇ κόπωσίν τινα, τότε ἐπιστρέφει τὴν ζώνην ἀποφαινομένη, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ βασκανίας. Διαβάστριά τις μοὶ διεβεβαίωσε μετὰ μεγίστης εἰλικρινείας, ὅτι, ὅταν πρόκειται περὶ βασκανίας, τοσαύτην κόπωσιν αἰσθάνεται, ὥστε ἀδυνατεῖ νὰ κινηθῇ, ἐπί τινας δὲ ἡμέρας μετὰ ταῦτα ἐξακολουθεῖ αἰσθανομένη ἀδιαθεσίαν τινὰ καὶ ἀδυναμίαν.

Ὡς θεραπευτικὰ μέσα μεταξὺ ἄλλων μεταχειρίζονται καὶ τὰ ἑξῆς: Λαμβάνουσι μεγάλους τινὰς κόκκους μαγειρικοῦ ἅλατος, περιστρέφουσι τρὶς τὴν κεφαλὴν τοῦ παθόντος καὶ εἶτα ῥίπτουσιν εἰς τὸ πῦρ ἢ καίουσιν ὑπὸ τοὺς ῥώθωνας αὐτοῦ τεμάχιον βάμβακος, δι' οὗ σφογγίζουσι προηγουμένως εἰκόνας τινὰς ἁγίων. Ἐνίοτε ῥίπτουσιν ἐν ὕδατι μικρὸν τεμάχιον ἢ χῶμα ληφθὲν ἐκ τοῦ ὑποδήματος τοῦ βασκήναντος καὶ νίπτουσι τὸν παθόντα. Πρέπει ὅμως νὰ σημειώσωμεν, ὅτι πᾶσαι αὗται αἱ θεραπευτικαὶ μέθοδοι τότε μόνον παρέχουσιν ὠφέλειαν, ὅταν γένωνται εὐθὺς ἅμα συμβῇ ἡ βασκανία.

Δ'.) Τὸ *ἀγιτάραγμα* εἶναι ὁ τρόμος, ἡ ἐξ αἰφνιδίου τινὸς συμβάντος βαθεῖα ἐντύπωσις καὶ αἱ ἐκ ταύτης συνέπειαι. Ὑπάρχουσι τρεῖς βαθμοὶ τρόμου κανονιζόμενοι ἀναλόγως τῆς παραγούσης αὐτὸν αἰτίας καὶ τῆς εὐαισθησίας ἢ ὀλιγοψυχίας τοῦ ἀτόμου. Καὶ εἰς μὲν τὸν πρῶτον, τουτέστι τὸν μικρότερον βαθμόν, ἀρκεῖ πρὸς θεραπείαν ἡ κατάποσις σταγόνων τινῶν ὕδατος ἢ ἁγιασμοῦ· εἰς τὸν δεύτερον προσκαλεῖται ὁ ἱερεύς, ὅπως, ὡς λέγουσιν, «ἀπορκίσῃ τὸν παθόντα καὶ κάμῃ ἁγιασμὸν εἰς τὴν καρδίαν του»· εἰς δὲ τὸν μεγαλείτερον βαθμὸν τοῦ τρόμου, μετὰ τὸν ἱερέα, ἔρχονται τὰ ἑπόμενα θεραπευτικὰ μέσα· πρῶτον, δανείζονται παρὰ τῶν εὐτυχῶν κατόχων τὸν πολύτιμον ᾠοειδῆ λίθον, ὃν λίθον τῆς καρδίας (γιουρὲκτασὶ) καλοῦσι καὶ χέοντες διὰ τῆς ὀπῆς, ἣν φέρει ἐν τῷ μέσῳ, ὕδωρ, δίδουσιν εἰς τὸν παθόντα νὰ πίῃ, εἶτα ἀναρτῶσι τὸν λίθον τοῦτον ἐπὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ· δεύτερον, δανείζονται παρὰ τῆς οἰκογενείας Μπέη τινὸς — τοῦ μόνου ἐνταῦθα κατόχου — χάλκινόν τι πλῆρες ἀραβικῶν ἐπιγραφῶν δοχεῖον φέρον ἀνηρτημένα ἔκ τινος ἄκρου τεσσαράκοντα κατάφορτα ἐπιγραφῶν τεμάχια χαλκοῦ καὶ διὰ τοῦ δοχείου τούτου χέοντες ὕδωρ λούουσι τὸν παθόντα· τρίτον καὶ τελευταῖον καὶ δραστικώτερον φάρμακον εἶναι τὸ ἑπόμενον· διὰ τοῦ ἄνω ῥηθέντος δοχείου χέουσιν ὕδωρ ἐπὶ σπάθης πολεμικῆς φερούσης κηλῖδας ἀνθρωπίνου αἵματος καὶ οὐκ ὀλίγην βεβαίως σκωρίαν, καὶ δίδουσιν εἰς τὸν παθόντα νὰ πίῃ.

Ε'.) Τὸ *δέσιμον* εἶναι μαγεία τις, δι' ἧς ἐπιφέρουσιν εἰς τὸν ἐχθρὸν ἢ τὸν ἀντεραστὴν ἀνικανότητα εἰς τὸ τεκνοποιεῖν ἢ πάθησίν τινα τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, καταφεύγουσι δὲ εἰς τὴν μαγείαν ταύτην ἐξ ἐρωτικῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀντιζηλίας. Τὸ δέσιμον γίνεται διὰ τοῦ ἑξῆς τρόπου· ἐπὶ τῶν δύο ἄκρων τῆς θύρας τῆς ἐκκλησίας, δι' ἧς θὰ εἰσέλθωσιν οἱ μελλόνυμφοι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τελετῆς τοῦ γάμου, προσηλοῦσι κρυφίως ἐξ ἑνὸς ἄκρου μάχαιράν τινα ἢ κρεμαστὸν κλεῖθρον καὶ ἐξ ἑτέρου τὴν θήκην τῆς μαχαίρας ἢ τὴν κλεῖδα τοῦ κλείθρου τούτου τοιουτοτρόπως, ὥστε νὰ διέλθωσι διὰ μέσου τούτων οἱ μελλόνυμφοι· εἶτα ἀμέσως κλειδόνουσι τὸ κλεῖθρον ἢ ἐμβάλλουσιν ἐν τῇ θήκῃ τὴν μάχαιραν καὶ ῥίπτουσι μακρὰν ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὅπως μὴ ἀνευρεθῶσι, καὶ οὕτως ὁ ἀντεραστὴς εἶναι βέβαιος, ὅτι ἐξεδικήθη τὸν ἀντίπαλόν του ! ! Ἡ δεισιδαιμονία αὕτη εἶναι ἐπὶ τοσοῦτον ἐρριζωμένη, ὥστε πάντες σχεδὸν λαμβάνουσι προφυλακτικὰ μέτρα πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένης τινὸς ἀνικανότητος·

πρὸς τοῦτο δέ, ὁ μελλόνυμφος πρὶν ἢ ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν πρὸς τέλεσιν τοῦ γάμου του, κρύπτει ἐπὶ τῆς ὀσφύος του κλεῖθρον κλειδωμένον, ὅπερ ἀνοίγει, ὅταν τὸ πρῶτον μέλλῃ νὰ κατακλιθῇ μετὰ τῆς συζύγου του!!

ϛ'.) Τὸ *γράψιμον* εἶναι μαγεία τις γιγνομένη πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ προξενήσῃ τις κακὸν εἰς ἐχθρὸν ἢ νὰ ἐπισύρῃ τὸν ἔρωτα ἀγαπωμένου προσώπου. Ὑπάρχουσι γυναῖκές τινες, δερβίσαι καὶ κυρίως οἱ λεγόμενοι *τζιντζίδες* (πνευματισταί, spirites), οἵτινες εἰδικῶς τοῦτο ἔχουσιν ὡς βιοποριστικὸν ἔργον. Οἱ καλοὶ οὗτοι ἄνθρωποι ἐπισύρουσιν ἐπὶ τοῦ ἐχθροῦ ἢ ἐπὶ τοῦ ἀγαπωμένου ὑπὸ τοῦ φιλοδωροῦντος προσώπου τὴν εὐμένειαν ἢ δυσμένειαν τῶν πνευμάτων ἄνευ μεγάλου κόπου, εἴτε χαράσσοντες ἐπὶ τριγωνικῶν περιάπτων σημεῖά τινα ὡσεὶ ἱερογλυφικά, εἴτε δι' ἄλλων ἀλλοκότων καὶ διὰ τοῦ πέπλου τοῦ μυστηρίου κεκαλυμμένων πράξεων. Οὐ πρὸ πολλοῦ συνέβη ἐν τῇ πόλει τοιοῦτόν τι παράδοξον γεγονός. Καθαριζομένου φρέατός τινος εὑρέθη ἐν τῷ πυθμένι αὐτοῦ τολύπη τις περιέχουσα τεμάχιον σάπωνος φέροντος ἐμπεπηγμένας ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ ἑξήκοντα βελόνας. Ὁ ἀνευρὼν τὴν τολύπην ταύτην εἰκάσας, ὡς φαίνεται, ὅτι πρόκειται περὶ μαγείας τινὸς καὶ φοβηθεὶς μή τι πάθῃ, ἔρριψε τὴν τολύπην εἴς τι ἀποχωρητήριον. Μετά τινας ἡμέρας οἱ γείτονες εἶδον δερβίσην τινὰ κατελθόντα εἰς τὸ φρέαρ καὶ ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἀναζητοῦντά τι. Γείτων τις ἐννοήσας, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς τολύπης, πλησιάσας ἠρώτησεν αὐτόν· ἰδοὺ δὲ τί οὗτος ἀπεκρίθη· ὅτι πρό τινος καιροῦ ἐπισκεφθείς τις αὐτὸν παρεκάλεσε — ἐννοεῖται δι' ἁδρᾶς πληρωμῆς — νὰ «γράψῃ», κατὰ τὴν καθιερωμένην λέξιν, ἐχθρόν τού τινα. Ὁ δερβίσης ἔπραξε τοῦτο διὰ τῶν ἑξήκοντα βελονῶν, ἃς ἐνέπηγε βαθμηδὸν ἐπὶ τοῦ σάπωνος ἀπαγγέλλων τὰ εἰκότα. Ἀλλ' ὡς προορατικὸς ἄνθρωπος καὶ ὡς ἔχων βαθεῖαν πίστιν καὶ πεποίθησιν εἰς τὴν ἐπιστήμην του καὶ εἰς τὸ τελεσφόρον τῆς μαγείας ταύτης, ἔρριψε τὴν τολύπην ἐν τόπῳ, ἐξ οὗ ἐν ἐνδεχομένῃ τινὶ εὐκαιρίᾳ νὰ δυνηθῇ εὐκόλως ν' ἀνασύρῃ αὐτήν. Καὶ πράγματι, ὡς φαίνεται, ὁ ἄνθρωπος, ὃν κατηράσθη, ἔπαθε δυστύχημά τι, ὅπερ ἀπέδωκαν εἰς τὸ γράψιμον· ἴσως δὲ καὶ ὁ καλὸς τοῦ δερβίσου πελάτης δὲν ἐκράτησε μεγάλην ἐχεμυθίαν. Ὅπως λοιπὸν ὁ παθὼν *λύσῃ*, ὡς λέγουσι, τὸ γράψιμον καὶ ἀποσοβήσῃ ἐνδεχόμενόν τι ἄλλο δυστύχημα κατέφυγεν εἰς τὸν αὐτὸν δερβίσην, ὅστις ἐξευμενισθεὶς ἐκ τῆς γενναιοδωρίας τοῦ θύματός του ἀπεφάσισε *νὰ λύσῃ τὸ γράψιμον*, καὶ δὴ ἀπῆλθε πρὸς ἀναζήτησιν τῆς τολύπης. Τὴν τολύπην δὲν εὗρεν· ἀλλὰ τὸ συνταγολόγιόν του εἶναι πλουσιώτερον καὶ αὐτοῦ τοῦ Bouchardat, «τὸ δὲ καλὸ τὸ παλληκάρι 'ξεύρει κι' ἄλλο μονοπάτι» !!!

Τὸ γράψιμον γίνεται ὑπὸ παντὸς ἄλλου διὰ διαφόρων τρόπων· ὡς παράδειγμα δὲ ἀναφέρομεν τὸν ἑπόμενον:

Περιαλείφουσι διὰ κηροῦ λεπτὸν καλώδιον, ὅπερ ἐντείνουσι κρυφίως ἐν τόπῳ τινί, ὅπως διέλθῃ ἐπ' αὐτοῦ ὁ ἐχθρός, εἶτα σχηματίζοντες κόμβους ἐφ' ὅλης τῆς ἐκτάσεώς του περιτυλίσσουσιν ἐν πανίῳ, ἐφ' οὗ ἐγγράφουσι τὸ ὄνομα τοῦ ἐχθροῦ καὶ προσθέτοντες βάρος τι ῥίπτουσιν εἰς τὴν θάλασσαν ἐπιφωνοῦντες· «Εἴθε ὁ ἐχθρός μου οὗτος νὰ ὑποφέρῃ πολλά, μέχρις οὗ σαπῇ τὸ καλώδιον τοῦτο!..»

Τοιαῦται εἰσιν αἱ κυριώτεραι τῶν ἀνὰ τὸν Πόντον δεισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων· καὶ οὐδὲν μὲν ἴσως τὸ ἄξιον λόγου αὗται διδάσκουσιν, ἀλλὰ δίδουσιν ὁπωσοῦν ἰδέαν τινὰ περὶ τῆς διανοητικῆς καταστάσεως τῶν λαῶν τούτων καὶ περὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀναπτύξεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἐν ταῖς χώραις ταύταις. Ἐὰν δὲ καὶ ἄλλοι τὰς ἀλλαχοῦ παρ' ἄλλοις λαοῖς καὶ φυλαῖς δεισιδαιμονίας καὶ προλήψεις λεπτομερῶς περιγράψωσι, φρονοῦμεν, ὅτι ἐκ τοῦ παραλληλισμοῦ καὶ τῆς συγκρίσεως τῶν ἐθίμων καὶ δοξασιῶν τούτων μεγάλως ὠφεληθήσονται αἱ ἐθνολογικαὶ ἔρευναι.

Εὐτυχῶς ἀπό τινος ἤρξατο παρατηρουμένη παρὰ τοῖς λαοῖς τούτοις τάσις τις πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ ζυγοῦ τούτου τῶν δεισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων. Ἡ νέα γενεὰ εἶναι ἧττον ἀμαθὴς καὶ ἕλκεται ὁπωσοῦν — καίτοι λίαν ἀσθενῶς εἰσέτι — ὑπὸ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ· ἀκτῖνες φωτὸς—καίτοι ἀμυδραὶ εἰσέτι— παρατηροῦνται παρὰ τῇ νεωτέρᾳ γενεᾷ, εὐχηθῶμεν ὅμως, ὅπως οἱ ἐκ τοῦ ληθάργου βαθμηδὸν ἐγειρόμενοι οὗτοι λαοὶ τραπῶσι τὴν πρὸς τὸν καλῶς ἐννοούμενον πολιτισμὸν ὁδόν, τὴν πρὸς τὴν πρόοδον, τὴν πρὸς τὴν ἀληθῆ ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἠθικὴν ἀγωγὴν καὶ οὐχὶ τὴν πρὸς τὴν ἐξαχρείωσιν, τὴν τῶν ἠθῶν ἔκλυσιν καὶ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας καὶ τοῦ πνεύματος ἄγουσαν...

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

ΕΠΙΚΡΙΣΙΣ

ΤΟΥ ΥΠΟ ΤΟΥ Κ. Ι. ΣΤΑΜΑΤΕΛΟΥ ΕΝ ΤΩ, Δ' ΤΟΜΩ, ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ "ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ,,

ΔΗΜΟΣΙΕΥΘΕΝΤΟΣ

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ ΤΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

('Ανεγνώσθη ἐν τῇ ΑΝΗ' συνεδριάσει τῆς 4 ἰουνίου 1890).

Φιλόμουσος ὁμήγυρις!

Ἐπειδὴ τὸ θέμα τοῦ ἀναγνώσματος ἡμῶν κυρίως ἐστὶν ἐπίκρισις τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Σταματέλου ἐν τῷ Δ' τεύχει τοῦ Δ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ «Παρνασσοῦ» δεδημοσιευμένου λεξιλογίου τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου, πρὶν ἢ εἰσέλθωμεν εἰς αὐτό, καλὸν νομίζομεν καὶ τῇ περιστάσει κατάλληλον, ὅπως ἐν εἴδει προεισαγωγῆς εἴπωμέν τινα περὶ τῆς εἰρημένης διαλέκτου.

Ἐξ ὅσης γλωσσικῆς ὕλης ἠδυνήθημεν ἀπὸ τετραετίας καὶ ἐντεῦθεν νὰ περισυλλέξωμεν ἐκ διαφόρων τοῦ Πόντου μερῶν, μεσογείων τε καὶ παραλίων, ἐσχηματίσαμεν τὴν ἰδέαν, ὅτι κυρίως εἰπεῖν μία καὶ μόνη ὑπάρχει διάλεκτος τοῦ Πόντου καὶ οὐχὶ ἰδιαιτέρα τῆς Τραπεζοῦντος, ἰδιαιτέρα τοῦ Ὄφεως, ἄλλη τῆς Οἰνόης, ἄλλη τῆς Κερασοῦντος ἢ Ἀργυρουπόλεως καὶ καθεξῆς, ὥς τινες (1) ἐσφαλμένως ἐνόμισαν τὰ τοπικὰ ἰδιώματα βεβαίως ὡς διαλέκτους ἐκλαβόντες. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον φρονοῦμεν, ὅτι τότε μόνον ἔδει ἵνα παραδεχθῶμεν διαφόρους τοῦ Πόντου διαλέκτους, ὅτε σχεδὸν ἀδύνατος ἢ καὶ πάνυ δυσχερὴς ἤθελεν εἶναι ἡ συνεννόησις μεταξὺ Τραπεζουντίου καὶ Ἀργυροπολίτου, ἢ Κερασουντίου καὶ Οἰνοέως, ἢ Ὀφίτου καὶ Τριπολίτου καὶ καθεξῆς· ἀλλ' ἐξ ὅσων ἡμεῖς γιγνώσκομεν, πάντες οἱ τὰ παράλια καὶ μεσογειότερον κατοικοῦντες (πλὴν τινων ἴσως τῆς Καππαδοκίας κατοίκων) μίαν καὶ τὴν αὐτὴν σχεδὸν λαλοῦντες γλῶσσαν ἀρκούντως καλῶς συνεννοοῦνται, καθ' ὅσον μάλιστα ὁ μὴ κοινὸς τοῖς πᾶσι θησαυρὸς λέξεων καὶ τύπων οὐκ ἔστι τοσοῦτον σημαντικός. Τὰ διάφορα τοπικὰ τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου ἰδιώματα ὡς τοιαῦτα δὲν δύνανται εἰμὴ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον (1) νὰ διαφέρωσιν ἀπ' ἀλλήλων, σημειωτέον ὅμως, ὅτι πολλῷ μείζων ἐστὶν ἡ διαφορὰ τῶν παραλίων γλωσσικῶν ἰδιωμάτων ἀπὸ τῶν μεσογείων, παρὰ τῶν παραλίων αὐτῶν πρὸς ἄλληλα. Ὁ δὲ λόγος ἐστὶ φυσικός· διότι οἱ μεσογείως καὶ ἐπὶ ὀρεινῶν μερῶν κατοικοῦντες, περὶ τὴν γεωργίαν καὶ μεταλλουργίαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀσχολούμενοι, φυσικῷ τῷ λόγῳ ἔδει ὅπως καὶ διαφόρως ἀναπτύξωσι τὴν γλῶσσαν αὐτῶν ἢ οἱ τὰ παράλια καὶ ἀμέσως περὶ αὐτὰ κατοικοῦντες καὶ περὶ τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον συνήθως καταγινόμενοι. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἐννοεῖται, ὅτι ὡς ἐκ τῶν διαφόρων ἐν σχέσει πρὸς τοὺς μεσογείους βιωτικῶν αὐτῶν σχέσεων ἐπὶ τὸ λεπτότερον καὶ ἀνετώτερον διερρυθμισμένων ὤφειλον, ὅπως καὶ λεπτότερον καὶ ἐλευθεριώτερον διαμορφώσωσι τὴν ἑαυτῶν γλῶσσαν, δὲν ἠδύναντο ὅμως καὶ ν' ἀποφύγωσι τὴν παραδοχὴν πολλῶν ξένων λέξεων καὶ ἠθῶν διὰ τῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ ἐμπορίου παρ' αὐτοῖς κατ' ἀνάγκην εἰσαχθεισῶν. Τοὐναντίον οἱ μεσόγειοι διακρίνονται μὲν ἐπὶ τῷ τραχεῖ καὶ ἀξέστῳ τῆς γλώσσης αὐτῶν,

---

(1) Οὕτως ὁ κ. Ι. Παρχαρίδης ἐν τῷ ΙΗ' τόμῳ (σελ. 120-21) τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου διακρίνει διάλεκτον Τραπεζουντίαν, Ὀφιτικήν, Σαραχωτικὴν καὶ Ζησινωτικήν. Τῇ γνώμῃ ἡμῶν τοὐναντίον συντάσσεται ὁ κ. Ι. Βαλαβάνης (Εὐξ. Π. 1880-81 φύλλ. 13, σελ. 205).

(1) Οἷον ὡς πρὸς τὸ ὕφος, τὸν θησαυρὸν τῶν λέξεων καὶ τὸ φθογγολογικὸν καὶ γραμματικὸν μέρος.

οὐχ ἧττον ὅμως δύνανται νὰ καυχῶνται, ὅτι καὶ τὴν πατρῴαν γλῶσσαν ἀμιγεστέραν καὶ ἀρχαιοπρεπεστέραν διετήρησαν καὶ τὰ πατροπαράδοτα ἤθη καὶ ἔθιμα καθαρώτερα. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων.

Ἀλλ' ὁποίαν ἆρά γε κέκτηται σημασίαν ἡ διάλεκτος τοῦ Πόντου; Ἡ διάλεκτος αὐτή, καθόλου εἰπεῖν, καίπερ τὰ μάλιστα διεφθαρμένη καὶ ἱκανὰ σὺν τῷ χρόνῳ ξένα στοιχεῖα προσειληφυῖα, οὐχ ἧττον λίαν ἐνδιαφέρουσα καὶ ἀξία ἰδιαιτέρας μελέτης καὶ ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης τυγχάνει οὖσα· διότι καὶ ὡς νῦν ἔχει ὑπὸ τὴν πενιχρὰν καὶ εὐτελῆ αὐτῆς ἐσθῆτα κρύπτει λαμπρὰ τῆς ἀρχαιότητος κειμήλια, πολύτιμον ἀληθῶς φέρουσα ἐν ἑαυτῇ θησαυρὸν τύπων καὶ λέξεων ἀρχαίων, ὧν οὐκ ὀλίγαι τοσοῦτον ἄγνωστοι καὶ δυσδιάκριτοι κατέστησαν, ὥστε μόνον ἐγχώριος περὶ τὰ γλωσσικὰ ἐντριβὴς δύναται, ἵν' ἀνιχνεύσῃ καὶ ἐξακριβώσῃ αὐτάς. Ὁπόσον δὲ δύσκολος τυγχάνει οὖσα ἡ τοιαύτη ἐργασία, τοῦτο δύναταί τις, ἵνα ἐννοήσῃ καὶ μόνον ἀναλογιζόμενος τὴν κατάστασιν, ἐν ᾗ διατελεῖ πᾶσα διάλεκτος, ὡς ἡ ἡμετέρα, οὐ μόνον διὰ τῆς ποικιλίας καὶ παραλλαγῆς τῶν ἐν ἑαυτῇ τύπων, λέξεων καὶ σχηματισμῶν ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν δημώδη ἑλληνικὴν γλῶσσαν χαρακτηριζομένη ἀλλὰ καὶ διὰ πλείστων ὅσων φθογγολογικῶν μεταβολῶν καὶ παθῶν, οἷον διὰ προθέσεως, ἐπενθέσεως καὶ ἀναπτύξεως φωνηέντων, διὰ παραγωγικῶν φωνηέντων καὶ συμφώνων, δι' ἀναπτύξεως συμφώνων, διὰ μεταθέσεως γραμμάτων, συγκοπῆς, ἐκθλίψεως, ἐκκρούσεως φωνηέντων καὶ συμφώνων, ἀποκοπῆς ἰδιαιτέρων φθόγγων ἢ καὶ ὁλοκλήρων συλλαβῶν, ἐξομοιώσεως τῶν φωνηέντων καὶ συμφώνων πρὸς ἄλληλα εἴτε συμπιπτόντων εἴτε καὶ μή, καὶ τέλος διὰ τῆς πολυειδοῦς τῶν φωνηέντων μεταπηδήσεως εἰς ἕτερα. Τὸ ἰδιαζόντως τὴν ἡμετέραν διάλεκτον χαρακτηρίζον ἐστὶν οὐ μόνον ὁ διάφορος τῶν λέξεων θησαυρὸς ἐν σχέσει πρὸς τὴν κοινὴν ἑλληνικὴν καὶ οἱ ἰδιαίτεροι αὐτῆς τύποι καὶ σχηματισμοί, ἀλλὰ καὶ ἡ χρῆσις ἐνίων φθόγγων, ὧν στερεῖται ἥ τε ἀρχαία καὶ ἡ νέα ἑλληνική, πρὸς δὲ ἡ ἐπικράτησις τοῦ φθόγγου *ε* ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν φθόγγον *ι*. (1) Τοῦ χρόνου ἀνεπαρκοῦς ὄντος πρὸς περαιτέρω τοῦ ζητήματος τούτου ἀνέλιξιν, περιορίζομαι τοῖς τέως εἰρημένοις τοῦτο μόνον ἐπιπροστιθείς, ὅτι ἱκανὴ μὲν μέχρι τοῦδε ἐδημοσιεύθη γλωσσικὴ ὕλη ἐκ τῆς σπουδαιοτάτης τοῦ Πόντου διαλέκτου, δυστυχῶς ὅμως οὐδεμία ἐγένετο ἐπιστημονικὴ αὐτῆς ἔρευνα. Τὴν ἔλλειψιν δὲ ταύτην ἀκριβῶς κατιδόντες ἐπεχειρήσαμεν πρό τινων ἐτῶν, ὅπως ἀναπληρώσωμεν αὐτὴν τὸ γ' ἐφ' ἡμῖν καὶ πρὸς τοῦτο ἠγάγομεν εἰς φῶς πρὸ διετίας ὑπὸ τὸν τίτλον «Lautlehre des Pontischen» (ἤτοι φθογγολογία τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου) τὴν ἐναίσιμον ἡμῶν διατριβὴν ἀποτελοῦσαν μέρος μόνον ἔργου ἀρκούντως ἐκτενοῦς καὶ εἰσέτι ὑπὸ τὰ πιεστήρια εὑρισκομένου. Ἐν αὐτῷ θέλουσιν ἴδει οἱ ἐνδιαφερόμενοι, ὅτι ἱκαναὶ ἀνατρέπονται ἐτυμολογικαὶ καὶ φθογγολογικαὶ θεωρίαι ἡμετέρων τε καὶ ξένων, οὐκ ὀλίγα δὲ κακῶς ἔχοντα γλωσσικὰ ἐν διαφόροις περιοδικοῖς, ἐν οἷς καὶ ἐν τῷ τοῦ ἡμετέρου σεβαστοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου, διορθοῦνται (1).

Ἀκριβῶς τὰ κακῶς κείμενα ζητοῦντες καὶ ἤδη, ὅπως διορθώσωμεν, προβαίνομεν, ὅπως διὰ τοῦ πρώτου ἡμῶν ἀναγνώσματος κατακρίνωμεν ἁπλῶς χάριν τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας, ὅσα ἐσφαλμένα εὕρομεν ἐν τῷ λεξιλογίῳ τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου, τῷ ἐν τῷ Δ' τεύχει τοῦ Δ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ «Παρνασσοῦ» ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Σταματέλου δεδημοσιευμένῳ. Καὶ ἐγένετο μὲν πρὸ πολλοῦ ἐπίκρισίς τις τούτου ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Γραμματοπούλου ἐν τῷ «Εὐξείνῳ Πόντῳ» (1880, φυλλ. 7 καὶ 8), αὕτη ὅμως πάντη ἀνεπαρκής ἐστιν· ἄλλως τε καὶ αὐτὸς ὁ ἐπικριτὴς ἐν τῇ προσπαθείᾳ αὐτοῦ πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐσφαλμένων ἔστιν ὅτε ἀπεπλανήθη τῆς ἀληθείας. Καὶ οὗτος μὲν ἴσως συγγνωστέος τυγχάνει, ἂν ἱκανὰ διορθώσας περιέπεσεν εἰς σφάλματα σχετικῶς ὀλίγα· ἄλλως τε εἰς ταῦτα ἠδύνατο ἐν μέρει νὰ παρασύρῃ αὐτὸν καὶ ἡ δικαία ἀξίωσις, ὅτι ἐν Πόντῳ γεννηθεὶς καὶ ἀνατραφεὶς κάλλιον παντὸς ἀλλοδαποῦ ἠδύνατο νὰ κρίνῃ περὶ τῆς μητρικῆς αὐτοῦ γλώσσης. Ἀλλὰ τί εἴπωμεν πρὸς δικαιολόγησιν τοῦ κ. Σταματέλου, ὅστις οὐ μόνον μακρὰν τοῦ Πόντου φαίνεται γεγεννημένος, ἀλλ' οὐδὲ κἂν γιγνώσκει τὰ στοιχειώδη τῆς διαλέκτου τοῦ

(1) Ὥστε τοὐλάχιστον οἱ τοῦ Πόντου κάτοικοί εἰσιν ἀπηλλαγμένοι τῆς τῶν ἐρασμιακῶν μομφῆς ἐπὶ τῷ ἰωτακισμῷ.

(1) Ἴδε Lautlehre des Pont. σελ. 12 σημ. 3., 18 σημ. 2., 29 σημ. 8 καὶ Περιοδ. ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου 1873—74, 8 σελ. 42, ἔνθα ὁ κ. Ι. Σταματέλος παράγει τὸ ἀγρικῶ ἐκ τοῦ ἄρι καὶ κουῶ (ἀκούω!) καὶ 1874—75, 8 σελ. 318 περὶ τῶν: ἀγέρας, ἄγουρος, γαῖμα, καίγω.

Πόντου, τῆς ὁποίας λεξιλόγιον ἔσχε τὴν τόλμην ἵνα δημοσιεύσῃ; Ἀληθῶς ἀξιοκατάκριτοι οἱ τολμῶντες νὰ πηδῶσιν ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα καὶ ν' ἀναλαμβάνωσι βάρη δυσανάλογα τῶν δυνάμεων αὐτῶν ζητοῦντες ἵνα ἀποδείξωσιν, ὅτι τὰ πάντα δύνανται· διότι καὶ ἐὰν ἐπί τινα χρόνον εὐδοκιμήσωσιν αἱ ἐπίπλαστοι γνώσεις καὶ ἐπιδείξεις αὐτῶν, ἐπὶ τέλους ἀποδειχθήσεται ἡ ἀλήθεια. Οὐδόλως ἀρνούμεθα, ὅτι τὸ errare est humanum, ἀλλ' οὐδεὶς ὁ μὴ ἀνομολογῶν προσέτι, ὅτι πολλοὶ καὶ διάφοροι ὑπάρχουσι βαθμοὶ τοῦ σφάλλεσθαι, ἀναλόγως τῶν ὁποίων καὶ διάφορος σχηματίζεται ἰδέα· ἄλλως τε ἄλλο τὸ λεληθότως καὶ ἄλλο τὸ ἐν ἐπιγνώσει χάριν ἰδιοτελοῦς τινος σκοποῦ σφάλλεσθαι. Ἤδη τοῦ κυρίου ἡμῶν θέματος ἐπιλαμβανόμενοι πεποίθαμεν, ὅτι, ἐξ ὅσων θέλομεν εἰπεῖ, καταδειχθήσεται, ὅτι ὁ κ. Σταματέλος ἐν τῷ «Παρνασσῷ» οὐ μόνον οὐδὲν σχεδὸν ἀληθὲς εἶπεν, ἀλλὰ καὶ ὡς πάντῃ ἀδαὴς τῆς ἡμετέρας διαλέκτου καὶ τοῦ ἐπιστημονικῶς ἐργάζεσθαι ἀποδείκνυται.

Ἐν σελίδι 310 παράγει τὸ τοπικὸν ἐπίρρημα *ἀδὰ* (=ἐδῶ) ἐκ τοῦ συνήθους ἐν τῇ δημώδει ἑλληνικῇ ἐδῶ, ὡς παραδείγματα δὲ τῆς μεταπηδήσεως τοῦ *ε* εἰς *α* φέρει ἐκ μὲν τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου τὰ ἀκεῖ(=ἐκεῖ), διαρμενεύω (γραπτέον δαρμενεύω=διερμηνεύω ἐν τῇ σημασίᾳ: συμβουλεύω), ἐκ δὲ τῆς δημώδους ἑλληνικῆς τά: ἀλάφι(=ἐλάφι) καὶ ἀλαφρὸς(=ἐλαφρός)· ἀγνοεῖ ὅμως, ὅτι τὸ *α* ἐν οὐδενὶ τῶν παραδειγμάτων τούτων προῆλθεν ἐκ τοῦ *ε*· διότι ἐν μὲν τῷ ἡμετέρῳ *ἀκεῖ* τὸ *α* (1) ἐστὶ δεικτικόν, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς: ἀκεῖνος τ. ἔ. hà ἐκεῖνος, ἀβοῦτος (2) καὶ ἀγοῦτος (=hà οὗτος), ἀὔτικος (καὶ συγκεκομμένως ἀὔκος) ἐκ τοῦ hà οὔτικος(=τοιοῦτος), ἀτόσον (ἐκ τοῦ hà τόσον)· ἀλλ' οὐδὲ τὸ δαρμενεύω ἐστὶ κατάλληλον παράδειγμα· διότι ὁ φθόγγος α ἐν αὐτῷ προῆλθεν ἐκ τοῦ ιε (πρβλ. ἔδαβεν τ. ἔ. ἐδιέβη =διέβη), νομισθέντος, ὅτι καὶ ἐνταῦθα πρόκειται ἡ *διὰ* πρόθεσις, ὡς ἐν τοῖς: δαβαίνω (=διαβαίνω), δάβολος (=διάβολος) καὶ λοιποῖς· ἐν δὲ τοῖς κοινοῖς *ἀλάφι*, *ἀλαφρὸς* τὸ ἀρχικὸν α ὀφείλεται τῷ οὐδετέρῳ πληθυντικῷ ἄρθρῳ *τά*· διότι ἐν τοῖς πληθυντικοῖς: τὰ ἐλάφια, τὰ ἐλαφρά, ἐπειδὴ συμπίπτουσι δύο φωνήεντα, α καὶ ε, ἐπικρατεῖ τὸ πρῶτον τοῦ δευτέρου ὡς ἰσχυρότερον αὐτοῦ (ἴδ. Γ. Χατσιδ. Zum Vocalismus des Neugr. Zeitschrift für vergl. Sprachf. N. F. X. σελ. 365) καὶ οὕτω προῆλθον εἰς μέσον οἱ τύποι τἀλάφια, τἀλαφρὰ ἐν μιᾷ λέξει, ἐκ τούτων δὲ ἑπομένως καὶ οἱ ἄναρθροι τύποι: ἀλάφια, ἀλαφρὰ καὶ ἑνικῶς ἀλάφι, ἀλαφρόν. Τούτων οὕτως ἐχόντων ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Σταματέλου ἐκ τοῦ *ἐδῶ* παραγωγὴ τοῦ ἡμετέρου *ἀδὰ* ἀποδείκνυται ἀδύνατος. Ὁ κ. Θ. Γραμματικόπουλος ἐν τῷ «Εὐξείνῳ Πόντῳ» (1880, τόμ. 1, σελ. 106) ἀποφαίνεται, ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος *ἀδὰ* προῆλθεν ἐκ τοῦ μετὰ τοῦ δεικτικοῦ προθέματος *α* ἐκφερομένου *ἐδῶ* (α+ἐδω) διὰ κράσεως τῶν συμπιπτόντων φωνηέντων α καὶ ε εἰς α, ὡς παράδειγμα δ' ἐπιφέρει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ *ἀκεῖνος* ἐκ τοῦ *α-ἐκεῖνος* παράγων καὶ τὸ *ἀκεῖ* ἐκ τοῦ *α-ἐκεῖ*. Καὶ πιθανὴ μὲν δύναται νὰ θεωρῆται ἡ τοιαύτη τῶν τύπων *ἀκεῖνος* καὶ *ἀκεῖ* ἑρμηνεία (καθ' ὅσον ἀμφότεροι εἰσιν ἐν χρήσει ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν δεῖξιν ὀλίγον ἀφ' ἡμῶν ἀπεχόντων καὶ ἑπομένως ὁρατῶν, ἐνῷ οἱ τύποι *ἐκεῖνος* καὶ *ἐκεῖ* εἰσιν εὔχρηστοι ἐπὶ τῶν ἀπόντων καὶ μὴ ὁρατῶν) οὐχὶ ὅμως καὶ βεβαία (1)· διότι ἐν τῇ διαλέκτῳ τοῦ Πόντου ἐπὶ συμπτώσεως τῶν φωνηέντων *α* καὶ *ε* ἢ διατηροῦνται ἀμφότερα, ἢ καταπίνεται τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ δευτέρου (π. χ. τὰ ἔργατα =τὰ ἔργα, τ' ἐμὰ ἀντί: τὰ ἐμά, τ' ἐλάδα ἀντί: τὰ ἐλάδα κτλ. νὰ ἔγραφεν, θὰ ἐπολέμανεν = θὰ ἐπολέμει κτλ.)· ὥστε δὲν δυνάμεθα ἵνα παραδεχθῶμεν, ὅτι καὶ τὸ *ἀδὰ* προῆλθεν ἐκ τοῦ *α* + *ἐδῶ*. Τὸν τύπον τοῦτον ἀνάγομεν ἡμεῖς (ἴδ. Lautlehre des Pontischen σελ. 74 σημ. 1) εἰς τὸ ἀρχαῖον λέγοντες, ὅτι ἐκ τοῦ *ὧδε ἐπάνω* προῆλθεν ὁ τύπος *ὡδεπάνω*, ἐκ τούτου δὲ *ὠδεπάνω* καὶ δι' ἀποκοπῆς τοῦ τελικοῦ ω (πρβλ. ἄν' = ἄνω, ἀπάν' = ἐπάνω) *ὠδεπάν'*, τελευταῖον δὲ δι' ἀφομοιώσεως τῶν φωνηέντων τῆς παραληγούσης καὶ προπαραληγούσης πρὸς τὸ τῆς ληγούσης *α* (πρβλ. βολόν'=βελόνιον, ἔμποδος=ἔμπαιδος, ἔγγυος, φέβερος=φοβερὸς) προῆλθε τὸ σήμερον *ἀδαπάν'*=ἐδῶ ἐπάνω, ἅπαξ δὲ τούτου λεχθέντος

(1) Προῆλθε δὲ τοῦτο κατὰ παραφθορὰν ἐκ τοῦ hà ὡσαύτως λεγομένου.

(2) Ἴδε Lautlehre des Pont. σελ. 24. 67. 90 ἐν σημ., 111 καὶ 112 ἐν σημ.

(1) Πιθανωτέρα φαίνεται ἡμῖν ἡ ἑξῆς ἑρμηνεία· ἐπειδὴ δηλ. λέγομεν *ἀβοῦτος* καὶ *ἀγοῦτος* (μετὰ τοῦ δεικτικοῦ προθέματος *α*) ἐπὶ τῶν πλησίον ἡμῶν εὑρισκομένων, κατ' ἀναλογίαν εἴπομεν καὶ *ἀκεῖνος*, ἑπομένως δὲ καὶ *ἀκεῖ* μετὰ τοῦ *α* ἐν ἀρχῇ πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν τύπων *ἐκεῖνος* καὶ *ἐκεῖ*.

εἴπομεν καὶ *ἀθά*. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ *ὧδε* μετὰ τοῦ *ἀπέσ'* (τ. ἔ. ἀπὸ ἔσω = μέσα) δυνάμεθα νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος *ἀθά* διὰ τῶν τύπων *ὧδ' ἀπέσ'*, *ἀθα πέσ'*, *ἀθαπέσ'* (ὡς πρὸς τὸν τόνον πρβλ. ἐξ ἀπέσ' ἀντὶ ἔξ' ἀπέσ'.

Ἐν σελ. 310 θεωρεῖ τὴν τριτοπρόσωπον ἀντωνυμίαν *ἄθε*, τὴν ἐπὶ οὐδετέρου μόνον γένους ἐν τῇ σημασίᾳ: *αὐτοῦ* εὔχρηστον, ὡς ἀπήχημα ἀσήμαντον, ἁπλῶς εὐφωνίας ἕνεκα τιθέμενον, εἰς ἐπιμαρτυρίαν δὲ φέρει τὴν λέξιν *ἐθὲς* ἐν τῷ στίχῳ «Παράδοσον τὸ λοιπὸν ἐθὲς καὶ ἄφησ' τὸ δακτυλίδι» ἔκ τινος ᾄσματος ὑπὸ τοῦ Legrand δεδημοσιευμένου. Ἀλλ' ἤδη διδαχθήτω, ὅτι ἡ ἡμετέρα διάλεκτος οὐδὲν τοιοῦτον ἀπήχημα κέκτηται, ἀλλὰ μεταχειρίζεται ἐπὶ τῆς ἑνικῆς γενικῆς τοῦ οὐδετέρου τῆς τριτοπροσώπου ἀντωνυμίας τοὺς ἐγκλιτικοὺς τύπους: *ἄθε* καὶ *ἄθες*, *ἄγθε* καὶ *ἄγθες*, *ἄγτε* καὶ *ἄγτες* (ἐν δὲ Κερασοῦντι *ἄγτερ*), οἵτινες νομίζομεν, ὅτι προῆλθον ἐκ τοῦ ὁμηρικοῦ *ἔθεν* καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς ἀντωνυμίας *ἀτὸς* ἢ *αὐτός*, ὡς ὁ κ. Ι. Βαλαβάνης (Εὐξ. Πόντ. 1880-81 φυλλ. 16) φρονεῖ· διότι ἐκ τοῦ τύπου τῆς γενικῆς *ἀτ'* (= αὐτοῦ) πῶς ἦν δυνατόν, ἵνα προέλθωσιν οἱ ἀνωτέρω διάφοροι τύποι; Ἡμεῖς τοὐλάχιστον πιθανώτερον θεωροῦμεν, ὅτι τὸ ὁμηρικὸν *ἔθεν*, ἀφοῦ παρεφθάρη εἰς *ἄθε* πρὸ ἐπιφερομένου *σ* (π. χ. τὸ 'μάτ'ν ἄθε 'ς ἐμὲν ἐν' = τὸ ὀμμάτιόν του εἰς ἐμὲ εἶναι), προσελαβεν ἔπειτα ἐν τέλει *ς* (πρβλ. *ἀτότες*, *ἄμποτες* ἀντί: ἀτότε = τότε, ἄμποτε) ἐγένετο *ἄθες* χωρὶς ὅμως παντελῶς νὰ ἐκλείψῃ καὶ ὁ τύπος *ἄθε*. Ἀλλ' ἴσως ἤθελέ τις ἐρωτήσει, πῶς ἑρμηνεύεται τὸ *γ* ἐν τοῖς ὡσαύτως εὐχρήστοις τύποις *ἄγθε* καὶ *ἄγθες*, *ἄγτε* καὶ *ἄγτες*. Πρὸς τοῦτο ἀπαντῶντες λέγομεν, ὅτι ἡ διάλεκτος τοῦ Πόντου φέρει καὶ ἕτερον παράδειγμα παρασίτου *γ* πρὸ τοῦ *θ* ἐν τῷ *αἰγτρᾶζ* τ. ἔ. αἰθριάζει, γίνεται αἴθριος· (ἴδε Lautlehre des Pontischen σελ. 117). Μόνον ὁ μετὰ τοῦ *ρ* τύπος *ἄγτερ* παρὰ τοῖς Κερασουντίοις ὁ ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Βαλαβάνη (Εὐξ. Π. 1880-81 φυλλ. 16 σελ. 254) ἀναφερόμενος παρέχει δυσκολίαν τινά, ἐφ' ὅσον ἀγνοοῦμεν, ἂν ἐν τῷ ἰδιώματι τῶν Κερασουντίων ὑπάρχουσι λέξεις φέρουσαι *ρ* ἀντὶ τοῦ τελικοῦ *ς*. Σημειωτέον προσέτι, ὅτι ἡ ἀντωνυμία αὕτη εὕρηται καὶ ὑπὸ τοὺς τύπους *-εθὲς* καὶ *-εθίς*, *-εγθὲς* καὶ *-εγθίς*, ἀλλὰ μόνον ἐν συνθέσει μετὰ τῆς ἑνικῆς γενικῆς, *τ' ἐκεινοῦ* (= τὸ ἢ τὰ ἐκείνου) ἢ *τ' ἀκεινοῦ*, *τ' ἀτουνοῦ* (= τὸ ἢ τὰ αὐτοῦ) ἢ *τ' ἀβουτουνοῦ* (= τὸ ἢ τὰ αὐτοῦ) ἐπὶ οὐδετέρου γένους· διότι λέγομεν *τ' ἐκεινεθὲς* (1) καὶ *τ' ἐκεινεθίς* πρὸς τοῖς: *τ' ἐκεινεγθὲς*, *τ' ἐκεινεγθίς*· ὁμοίως *τ' ἀκεινεθὲς* καὶ *τ' ἀκεινεθίς*, ἢ *τ' ἀκεινεγθὲς* καὶ *τ' ἀκεινεγθίς*· ὡσαύτως δὲ λέγομεν: *τ' ἀτυνεθὲς* καὶ *τ' ἀτυνεθίς* ἢ *τ' ἀτυνεγθὲς* καὶ *τ' ἀτυνε θίς* πρὸς τοῖς: *τ' ἀβουτυνεθὲς* καὶ *τ' ἀβουτυνεθίς* ἢ *τ' ἀβουτυνεγθὲς* καὶ *τ' ἀβουτυνεγθίς*.

Ἐν σελίδι 310 παράγει τὸ ὁμοιωματικὸν *ἀμὸν* (= ὡς, καθὼς), ὅπερ καὶ *ἀμον* λέγεται, ἐκ τοῦ *μόνον!*, ὁ δὲ κ. Θ. Γραμματικόπουλος (Εὐξ. Π, 1880-81 σελ. 106) ἐκ τοῦ *ἅμα*· ἀλλ' ἀμφότεροι σφάλλονται· διότι τὸ *ἀμὸν* οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, εἰμὴ τὸ ἀρχαῖον *ὁμὸν* παρ' Ἡσυχίῳ οὕτως ἑρμηνευόμενον: ὁμόν· ἐν τῷ αὐτῷ, ὅμοιον (ἴδ. Lautlehre des Pontischen σελ. 5).

Ἐν σελίδι 311 παρενόησεν ἢ ἐσφαλμένον παρέλαβε παρὰ τοῦ Passow (527) τὸν στίχον

«Ἐμάγεψαν τὴν ἀγαπῶ κ' ἐπῆραν τὴν ΑΝ θέλω»

διότι ἀντὶ τῆς ἀντωνυμίας *τινὰν* (= ἐκείνη, ἥν· πρβλ. τινὰν θέλετε κ' ἔν' ἀδὰ = ἐκεῖνος, ὃν θέλεις οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα) ὑπέλαβεν αὐτὸς ἢ καὶ ὁ Passow, ὅτι καὶ ἐνταῦθα γραπτέον *τὴν ἂν* ὡς ἐν τῷ: τὴν ἀγαπῶ (= ἐκείνη, ἣν ἀγαπῶ). Εἰς τοῦτο τὸ λάθος βεβαίως δὲν ἤθελε περιπέσει ὁ γράψας, ἂν ἐσκέπτετο, ὅτι, ἂν ὡς ἐν τῷ: τὴν ἀγαπῶ (τ. ἔ ἐκείνη, ἣν ἀγαπῶ)· εἴχομεν καὶ ἐν τῷ: τινὰν θέλω (= ἐκείνη, ἣν θέλω) τὴν δεικτικὴν ἀντωνυμίαν *τήν*, τότε κατὰ τό: τὴν ἀγαπῶ, ἔπρεπε νὰ ἐλέγομεν οὐχί: τινὰν θέλω, ἀλλά: τὴν θέλω, τοῦθ' ὅπερ ἀνήκουστον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διαλέκτῳ.

Λίαν ἐσφαλμένως συσχετίζουσι τὴν λέξιν *ἀνέτερον* = πλὴν) ὁ μὲν Passow πρὸς τὸ τῆς ἀρχαίας *ἕτερον* (!), ὁ δὲ κ. Θ. Γραμματικόπουλος (Εὐξ. Π. 1880-1 φύλλ. 7 σελ. 107) πρὸς τὸ ἐξαιρετικὸν *ἄνευ* ὡς συγκριτικὸν αὐτοῦ (!). Ἡμεῖς ἀδιστάκτως πιστεύομεν, ὅτι *ἀνέτερον* οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν εἰμὴ *ἀνώτερον*. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν τοῦ ω μεταπήδησιν εἰς *ε* παραβάλλομεν τὰς λέξεις *καθέτερον* (= κατώτερον), *ἄθρεπος* καὶ *ἄρθεπος* = ἄνθρωπος, *ἀλεπὸς* (ἀντὶ ἀλωπὸς) = ἀλώπηξ κτλ. περὶ

(1) Ἐν τισι χωρίοις τῆς Χαλδίας, οἷον ἐν Κρώμνῃ, Βαρενοῦ κτλ. εἰσὶν εὔχρηστοι οἱ τύποι: *τ' ἐκεινεθὶ* καὶ *τ' ἀβουτυνεθί*, *τ' ἐκεινεθὶ* καὶ *τ' ἀβουτυνεθί*, *τ' ἐκεινθεΐ*, καὶ *τ' ἀβουτυνθεΐ* (κατὰ μετάθεσιν ἐκ τῶν: *τ' ἐκεινεθί*, *τ' ἀβουτυνεθί*), τελευταῖον δὲ *τ' ἐκειθεΐ* ἐκ τοῦ: *τ' ἐκεινθεΐ* κατ' ἀποβολὴν τοῦ ν πρὸ τοῦ θ (πρβλ. ἀθά = ἀνθά, ἄνθη).

ὧν ἐπραγματεύθημεν ἐν τῇ Lautlehre des Pontischen, σελ. 20, 15).

Ἐν σελ. 311 κακῶς κεῖται *ἀπερδάλεν* ἀντὶ *ἀπαρδάλεν* καὶ ἑρμηνεύεται ἐσφαλμένως διὰ τοῦ παρδαλόν, πεποικιλμένον· ἡ λέξις συνώνυμος τῷ *ἄκλερος* (= ἄκληρος, ἀκληρονόμητος) οὖσα οὐδὲν ἄλλο δηλοῖ. εἰμὴ ἀδέσποτος, οὐχὶ δὲ καὶ κακότυχος, ὡς ὁ κ. Θ. Γραμματικόπουλος (Εὐξ. Π. 1880-81, φύλλ. 7 σελ. 107) ἀποφαίνεται. Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τῆς λέξεως οὐδὲν θετικὸν γιγνώσκομεν.

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι γράφει ὁ κ. Ι. Σταματέλος *γνεφίζω* ἀντὶ *ἐγνεφίζω*· καὶ τοῦτο μὲν τὸ σφάλμα ὑπέδειξεν ἤδη ὁ κ. Θ. Γραμματικόπουλος (Εὐξ. Π. φύλλ. 7, σελ. 107), περιέπεσεν ὅμως εἰς τὸ λάθος τοῦ νὰ ἐκλάβη τὸ *ἐγνεφίζω* μόνον ὡς μεταβατικόν, ἐνῷ τὸ αὐτὸ ῥῆμα μεταχειριζόμεθα καὶ ἀμεταβάτως ὡς τὸ *ἐγνεφῶ*. Πολλῆς ὅμως ἀπορίας ἄξιον, ὅτι ὁ κ. Ι. Σταματέλος αὐτόθι πρῶτος αὐτὸς διδάσκει, ὅτι δῆθεν ἡ Τραπεζουντία διάλεκτος πολλάκις ποιεῖται χρῆσιν τοῦ παρατατικοῦ ἀντὶ τοῦ ἀορίστου, ἐνῷ ἡμεῖς τοὐλάχιστον ἐν οὐδενὶ ἰδιώματι τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου ἠδυνήθημεν νὰ εὕρωμεν τοιοῦτό τι. Οἱ ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερόμενοι στίχοι:

Ἐκτύπησεν (1) ἡ μαστραπᾶ κ' ἐγνέφιζεν ὁ δράκων [P. 500].
Τὸ δάκρυν ἀτῆς ἔσταζεν κ' ἐγνέφιζεν Ἀκρίτας [P. 440].
Ὁ Γιάννες ἐπεπύρνιζεν καὶ 'ς τὸ πηγάδ' ἐπῆγεν [P. 510].

οὐδαμῶς δύνανται ἵνα ὑποστηρίζωσι τὴν ἐσφαλμένην αὐτοῦ θεωρίαν· διότι ἐν αὐτοῖς διορθωτέον τὸ μὲν *ἐγνέφιζεν* εἰς *ἐγνέφησεν* (διὰ τοῦ *η*) ἢ *ἐγνέφιξεν* (διὰ τοῦ *ι*), τὸ δὲ *ἐπεπύρνιζεν* εἰς *ἐπεπύρνιξεν*. Ὅτι δὲ οὐδαμοῦ λέγεται *ἐπιπυρνίζω*, ὡς καὶ ὁ κ. Θ. Γραμματικόπουλος ὑπέδειξεν (Εὐξ. Πόντ. 1880—81, φυλλ. 7, σελ. 107), ἀλλὰ *ἀποπυρνίζω*, κατανοεῖται εὐκόλως, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὸ ἀρχικὸν *ε* ἐν τῷ *ἐπεπύρνιξεν* ἐστὶ δευτέρα συλλαβικὴ αὔξησις.

Ἐν σελ. 312 ἐκλαμβάνει τὸν τύπον *δίγ'νε* (=δίδουσιν) ὡς προελθόντα κατ' ἀποκοπὴν ἐκ τοῦ κοινοῦ *δίδουνε*· ἡμεῖς ἀποφαινόμεθα, ὅτι ὁ τύπος οὗτος ἐγένετο κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ *δίγουνε*, τρίτου πληθυντικοῦ προσώπου τοῦ *δίγω*, ὅπερ προῆλθεν ἐκ τοῦ *δίδω* δι' ἐκκρούσεως τοῦ δευτέρου *δ* (2) καὶ δι' ἐπενθέσεως ἔπειτα ἑνὸς *γ* χάριν εὐφωνίας (πρβλ. ἀκούγω, καίγω, κλαίγω κτλ. Lautlehre des Pontischen σελ. 112) καὶ πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως μετὰ τοῦ ἀριθμητικοῦ *δύο*.

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι τὴν λέξιν *δίκλοπος* συνώνυμον τῷ *διπρόσωπος* οὖσαν παράγει ἐκ τοῦ *διάκλοπος* ἐσφαλμένως· διότι ἂν πράγματι ὁ ἀρχικὸς τύπος ἦτο *διάκλοπος*. οὗτος κατὰ τοὺς φθογγολογικοὺς νόμους τῆς ἡμετέρας διαλέκτου δὲν ἠδύνατο νὰ μεταβληθῇ, εἰμὴ εἰς *δάκλοπος* ἢ *δέκλοπος* (ἴδε Lautlehre des Pontischen σελ. 9, 6, καὶ 10, 31.)

Αὐτόθι ἴσως ἐσφαλμένως παρὰ τοῦ Legrand παραλαβὼν ἢ καὶ ὁ ἴδιος μεταστρέψας γράφει:

Ἄκουσ' ντὸ λέγνΕ τὰ πουλιά, ἄκουσ' ντὸ κελαϊδοῦνΕ,

ἀντὶ

Ἀκοῦ'ς ντὸ λέγ'νε τὰ πουλιά, ἀκοῦ'ς ντὸ κελαδοῦνε:

Φαίνεται λοιπὸν ἀγνοῶν, ὅτι ὁ ἀόριστος τῆς προστακτικῆς τοῦ *ἀκούγω* παρ' ἡμῖν ἐστιν *ἄκ'σον* (ἀντὶ ἄκουσον) καὶ οὐχὶ *ἄκουσ'*.

Αὐτόθι προσέτι γράφει *ἐνδόκεν* (διὰ τοῦ *ο* μικροῦ)=ἐκτύπησεν, ἀγνοῶν, ὅτι ὁ τύπος οὗτος προῆλθεν ἐκ τοῦ *ἐνεδῶκεν* (ἀντὶ ἐνέδωκε)· πάντη δὲ γελοία ἀποδείκνυται ἡ ὑπὸ τοῦ Passow συσχέτισις τῆς λέξεως πρὸς τὸ *ἐντείνω*.

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι ἀντὶ *ἐπροσμοιράγαν* (=διεμοιράσθησαν) γράφει ἐσφαλμένως *ἐπροσμοιράγαν*, οὕτως ἴσως παρὰ τοῦ Passow παραλαβών:

Μάννα ἐρράγεν οὐρανὸν (1) κ' ἐπροσμοιράγαν τ' ἄστρα [P. 522].

κακῶς δὲ νομίζει, ὅτι ὁ τύπος οὗτός ἐστι παθητικὸς ἀόριστος τοῦ *προσμοιράζω* (γραπτέον *προσμοιρᾶζω*) καὶ οὐχὶ *προσμοιράγουμαι* (ἴδε Lautlehre des Pontischen σελ. 22 σημ. 1).

Περὶ τοῦ τύπου *ἐτραλί(γ)εν* (κακῶς κεῖται ἐν σελ. 313 *ἐτραλίγεν*) ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ κ. Θ. Γραμματικόπουλος (Εὐξ. Π. 1880-81 φυλλ. 7, σελ. 107), ὅτι ἡ λέξις σημαίνει ἐσείσθη, ἐσαλεύθη, ἐταράχθη, οὐδεμίαν δὲ σχέσιν ἔχει πρὸς τὸ *τραυλός*. Προσθετέον ὅμως, ὅτι σημαίνει καί: ἐσκοτίσθη· πρβλ. Πτωχοπροδρ. Α, 198.

« Καὶ μόνον ἔασον μικρὸν μὴ τραλισθῇ τὸ φῶς μου ».

---

(1) Διορθωτέον ἴσως καὶ τοῦτο: ἐκτύπεσεν ἢ ἐχτύπεσεν.

(2) Πρβλ. *δάσκαλος* ἐκ τοῦ *διάσκαλος* ἀντὶ διδάσκαλος, *δασκεύω* ἐκ τοῦ *διασκεύω* ἀντὶ διδασκεύω, ἐκ δὲ τῆς ἀρχαίας *τραγωδιδάσκαλος* ἀντὶ τραγῳδιοδιδάσκαλος καὶ *ἀμφορεὺς* ἀντὶ ἀμφιφορεύς.

(1) Γραπτέον *οὑρανὸν* μετὰ δασέος πνεύματος διότι κεῖται ἀντὶ ὁ οὐρανόν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν τύπον *ἐγπάγεν* (=ἀπεσπάσθη) ἐν σελ. 313 σημειωτέον, ὅτι ὁ κ. Θ. Γραμματικόπουλος (Εὐξ. Π. 1880-81 φυλλ. 7, σελ. 108) παρετήρησε μὲν ὀρθῶς τῷ κ. Ι. Σταματέλῳ, ὅτι ὁ τύπος οὗτος οὐκ ἔστιν ἐνεργητικὸς ἀλλὰ παθητικός, περιέπεσεν ὅμως καὶ οὗτος εἰς τὸ λάθος τοῦ νὰ θεωρήσῃ αὐτὸν ὡς παθητικὸν ἀόριστον β´ προελθόντα ἐκ τοῦ τύπου *ἐξεπάγη*. Καθ᾽ ἡμᾶς τὸ *ἐγπάγεν* ἐστὶ παθητ. ἀόρ. β´ τοῦ ῥήματος *ἀγπάγουμαι* ἢ *ἀγπάσκουμαι*, οὗ τὸ ἐνεργητικὸν *ἀγπάνω* = ἐκσπάνω· (ἴδε Lautlehre des Pontischen σελ. 47 καὶ 108). Ὁ δὲ τύπος *ἀγπάγουμαι* οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ ἐκπήγνυμι, ἀλλὰ θεωρητέος ὡς ἐνεστὼς παθητικὸς ὑστερογενής, σχηματισθεὶς ἐκ τοῦ ἀορ. β´ *ἐγπάγα* (πρβλ. *ἐπέθανα*, *ἀποθάνω*, *ἔφυγα*, *φύγουμαι*), ὅστις ἐσχηματίσθη μετὰ τοῦ γ κατὰ τὸ *ἐσπάγα* (σπάγουμαι), *ἐφυλάγα* (φυλάγουμαι) κτλ. (ἴδε Lautlehre des Pontischen σελ. 22 σημ. 1). Περὶ τῆς λέξεως *ζυγονιάτης* (ἐν σελ. 313) παρατηρητέον πρῶτον μέν, ὅτι λέγεται *ζυγονιάτες*, δεύτερον δέ, ὅτι ἀπίθανον, ὅτι σημαίνει *ζυγὸν* (μέρος τοῦ ἀρότρου) ὡς ὁ κ. Ι. Σταματέλος ἀποφαίνεται, ἄλλως τε ἔχομεν ἤδη τὴν λέξιν *ζυγόν*.

Ἐσφαλμένως προσέτι νομίζει αὐτόθι, ὅτι τὸ τελικὸν ι ἐν τῷ *'κὶ* (τ. ἔ. οὐκὶ = οὐχί) ἐστὶν ἀπήχημα· ἀγνοεῖ φαίνεται, ὅτι ἀντὶ τοῦ ἀρνητικοῦ *οὐ*, *οὐκ* μεταχειριζόμεθα τὸ Ἰωνικὸν *οὐκὶ* (=οὐχί), ὅπερ ἑπομένου φωνήεντος γίνεται *οὐκ'*.

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι διδάσκει μὲν ὀρθῶς, ὅτι ὁ τύπος *κά'* (=κάτω) παρέφθαρται ἐκ τοῦ τοπικοῦ ἐπιρρήματος *κάτω*, οὐδὲν ὅμως ἀναφέρει περὶ τοῦ αἰτίου τῆς παραφθορᾶς αὐτοῦ. Ἡμεῖς φρονοῦμεν, ὅτι τὸ: *κάτω κατ' ἀρχὰς* μὲν παρεφθάρη εἰς *κάτ'* (ἴδε Lautlehre des Pontischen σελ. 95 σημ. πρβλ. καὶ ἄν' = ἄνω, ἔξ' = ἔξω), εἶτα δε. ἐπειδὴ ἐν τῇ προφορᾷ συνέπεσε πρὸς τὴν ἀόριστον ἀντωνυμίαν κάτ' = κάτι (πρβλ. τεὰ κάτ' ἔκ' σες = τάχα κάτι ἤκουσας), πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως παρεφθάρη ἔτι μᾶλλον καὶ κατήντησεν εἰς τὸν σημερινὸν τύπον *κά*. Ἐσφαλμένως νομίζει ὁ αὐτός, ὅτι ὁ τύπος *ψ'γὴ* (=ψυχὴ) ἐγένετο κατ' ἀποκοπὴν ἐκ τοῦ *ψυγή*· ὡς ὁ κ. Θ. Γραμματικόπουλος (Εὐξ. Π. 1880-81 φυλλ. 7, σελ. 108) ὀρθῶς παρητήρησεν, ὁ τύπος προῆλθε διὰ συγκοπῆς τοῦ υ καὶ ἀφομοιώσεως τοῦ ψ πρὸς τὸ ὡς sch προφερόμενον γ πρὸ τῶν φθόγγων e καὶ i. Ὁ δὲ παρεφθαρμένος τύπος *αὔρ'* (=αὔριον), ὃν προσεπιφέρει ὁ κ. Ι. Σταματέλος, ἡμῖν τοὐλάχιστον πάντῃ ἄγνωστος τυγχάνει ὤν· ἡμεῖς γιγνώσκομεν τοὺς τύπους *αὔρι* καὶ *αὔριν* (πρβλ. αὔριν ἔρται τ' ἀγεώργη...) οὐχὶ ὅμως καὶ *αὔρ'*.

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι (313) ἀναφέρων στίχους τινὰς ἐκ τοῦ Legrand καὶ Passow νομίζει, ὅτι ἀνεῦρεν ἐν αὐτοῖς τὰ ἀπηχήματα *κε*, *κεν*, *κι*, ἀγνοεῖ δ', ὅτι πρόκειται ἐν αὐτοῖς ὁ συμπλεκτικὸς σύνδεσμος *καί*, ὅστις πολλάκις τίθεται πλεοναστικῶς χάριν τοῦ μέτρου. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸ *κεν* ἐν τῷ στίχῳ:

Καὶ τὰ καλὰ τὰ κύματα θέλει *κεν* γειτονίαν [P.527]

παρατηροῦμεν, ὅτι κακῶς κεῖται ὡς ἔχει μετὰ τοῦ *κεν* καὶ ἑπομένως ἀντὶ τοῦ: κεν γειτονίαν γραπτέον: *καὶ γειτονίαν*.

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι γράφει *κλώσκομαι* ἀντὶ *κλώσκουμαι*, ἐν δὲ τῇ ἑπομένῃ (σελ. 314) συσχετίζει τὸ ῥῆμα τοῦτο πρὸς τὸ *κυκλώσκομαι* (=κυκλόομαι)· ἡμεῖς ὅμως διατεινόμεθα, ὅτι *κλώσκουμαι* οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, εἰμὴ τύπος τοῦ *κλώθω* παθητικός, (1) ὡς καὶ ὁ κ. Θ. Γραμματικόπουλος (Εὐξ. Πόντ. 1880-81 φυλλ., 7 σελ. 108) ὀρθῶς παρετήρησεν.

Περὶ τῶν λέξεων *λίβας* καὶ *'μάραντον* παρετηρήθησαν τὰ δέοντα ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Γραμματικοπούλου (Εὐξ. Π. 1880-81 φυλλ. 7 σελ. 108).

Ἐν σελίδι 314 κακῶς γράφει *ματογώσιαμα* καὶ ἐσφαλμένως ἑρμηνεύει διὰ τοῦ *ὀμματοκατέβασμα*, κρύψιμον τῶν ὀφθαλμῶν· ἡ λέξις οὐδὲν ἄλλο σημαίνει, εἰμὴ ὅ,τι καὶ τὸ *'ματοτέρεμαν* (τ. ἔ. ὀμματοτήρημα) = βλέμμα, ἔστι δὲ σύνθετος ἐκ τοῦ *ὄμμα* καὶ τῆς λέξεως *γόθεμαν* (τ. ἔ. γόδευμα) ῥηματικοῦ τοῦ *γοδεύω*, ὅπερ δηλοῖ ζεύγνυμι καὶ ἐστὶν ἐκ τῶν ῥημάτων ἐκείνων, ὅσα ῥίζαν μὲν φέρουσι τουρκικήν, κατάληξιν δὲ ἑλληνικήν· ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν τοῦ γ μεταπήδησιν εἰς χ παραβάλλομεν τὰς λέξεις: *ῥεγάν'*, τὸ (τ. ἔ. ὀριγάνιον = ὀρίγανος), *τάργανον*, τὸ (ἀντὶ τραγανὸν) καὶ καθεξῆς [ἴδε Lautlehre des Pontischen σελ. 47, 2)]. Ἡ τοῦ *γόω (γώννυμι)* παραγωγὴ τοῦ κ. Ι. Σταματέλου ἐστὶν ὅλως ἀβάσιμος.

Περὶ τῶν ὑποκοριστικῶν *μαγαλόπον*, *νερόπον*, *γορόπον*, *πουλόπον* κτλ. παρετηρήθησαν τὰ δέοντα ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Γραμματικοπούλου (Εὐξ. Π. φυλλ. 8 σελ. 117). Ὁ δὲ τύπος

(1) Πρβλ. *ἀναγώθω* (= ἀναγιγνώσκω), *ἀναγνώσκουμαι*, *ἀλέθω*, *ἀλέσκουμαι*.

πρόβαν (=πρόβατον) ἀμφίβολον, ἂν παρεφθάρη ἐκ τοῦ πρόβατον· ἡμεῖς κλίνομεν μᾶλλον ἵνα πιστεύσωμεν, ὅτι ἐστὶν ἕτερος ἀρχαῖος δημώδης τύπος ἀντὶ τοῦ *πρόβα*. καθ' ὅσον μάλιστα εὕρηται ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ ἡ πληθ. δοτ. *πρόβασιν* (1) ἀντὶ προβάτοις.

Πολλοῦ τοῦ θαυμασμοῦ ἄξιον, ὅτι καὶ νέους καὶ δὴ πάντη ἀλλοκότους τύπους παρεισάγει ὁ κ. Ι. Σταματέλος πρῶτος αὐτὸς τοιούτους σχηματίζων τίς οἶδε, κατὰ τίνα κανόνα· διότι, ἐπειδὴ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τό: *εἶνος χρονοῦ* (=ἑνὸς ἔτους), λέγομεν καὶ *εἶνος μηνοῦ* (=ἑνὸς μηνός), *εἶνος ἡμεροῦ* (=μιᾶς ἡμέρας), ἐκ τοῦ τελευταίου τούτου φαίνεται, ὅτι παρασυρθεὶς ὑπέλαβεν, ὅτι ὑπάρχει καὶ ὀνομαστική: ὁ *μερὸς* (ἀντὶ ἡ ἡμέρα) καὶ *ὁ νυκτὸς* (ἀντὶ ἡ νύχτα). Ἐσφαλμένη δὲ καὶ ἡ γνώμη αὐτοῦ, ὅτι ἡ λέξις: *ἡ φιλὴ* ἐγένετο κατ' ἐναλλαγὴν τοῦ γένους τοῦ οὐδετέρου: *τὸ φιλί*· διότι οὐδεμία ἀνάγκη πρὸς τοιαύτην ἐναλλαγὴν ὑπῆρχεν, ἀφοῦ ἤδη *τὸ φιλὶ* καλεῖται καὶ παρ' ἡμῖν: *τὸ φιλίν*. Διδαχθήτω λοιπὸν ἤδη, ὅτι ἡ λέξις *φιλὴ* ὡς θηλυκόν, εἰ μὴ ἐγένετο ἐκ τοῦ *φίλη*, καταβιβασθέντος τοῦ τόνου (2) *χάριν* τοῦ μέτρου, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ὁμηρικὸν *φιλότης*, οὗ καὶ τὴν σημασίαν φέρει· διότι καὶ αὐτὴ σημαίνει τὸν ἔρωτα, τὴν ἀγάπην, τὴν ἐρωμένην.

Περὶ δὲ τοῦ τύπου *ἡ πουρνὰ* ἀγνοοῦμεν, πόθεν παρέλαβεν αὐτόν· ἡμεῖς τοὐλάχιστον γιγνώσκομεν, ὅτι ἐν μὲν Χαλδίᾳ λέγουσιν *ὁ πουρνὸς* (ἐκ τοῦ ὁ πρωϊνὸς) τ. ἔ. τὸ πρωί, ἡ αὔριον καὶ ἐπιρρηματικῶς *πουρνὰ* (τ. ἔ. πρωϊνὰ) = αὔριον, ἐν δὲ Τραπεζοῦντι λέγουσιν *ἡ πυρνὴ* οὐσιαστικῶς καὶ *πυρνὰ* ἐπιρρηματικῶς. Οἱ τύποι οὗτοι ἐξ ἅπαντος ἐγένοντο ἐκ τοῦ ἐπιθέτου *πρωϊνός*, ὡς ἔχομεν δείξει ἐν τῇ Lautlehre des Pontischen σελ. 31 καὶ 72. Σημειωτέον, ὅτι ἐν Χαλδίᾳ ἔχομεν καὶ τὸ ἐμπρόθετον *ἀπὸ πουρνοὺς* καὶ *ἀποὺ πουρνοὺς* (τ. ἔ. ἀπὸ πρωϊνοὺς) ἐν τῇ σημασίᾳ: *ἀπὸ τὸ πρωΐ*, *ἀπὸ πρωΐας*.

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι (314) ἐσφαλμένως ἐκλαμβάνει καὶ ἐν τῇ ἐγκλιτικῇ ἀντωνυμίᾳ *(ἐ)σουν* (τ. ἔ. ἐσῶν = ὑμῶν) τὸ τελικὸν *ν* ὡς ἀπήχημα. Εἰς τὸ λάθος τοῦτο βεβαίως δὲν ἤθελεν ὑποπέσει, ἂν ἐγίγνωσκεν, ὅτι ἡ γεν. πληθ. τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας ἐστίν: *(ἐ)σουν* ἐγκλιτικῶς (μετὰ τοῦ *ν*), ὥσπερ τοῦ πρώτου προσώπου *(ἐ)μουν* καὶ τοῦ τρίτου *(ἀ)τουν*. Περὶ τῶν τύπων τούτων παραπέμπομεν εἰς ἑτέραν ἡμῶν διατριβὴν δεδημοσιευμένην ἐν τῷ δευτέρῳ τεύχει τοῦ δευτέρου τόμου τῆς «Ἀθηνᾶς» (περιοδικοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐπιστημονικῆς ἑταιρίας) ἐν σελ. 242 σημ. 1.

Ἐν τῇ σελίδι 315 συγχέει τὸ δεικτικὸν *νὰ* (πρβλ. *νά το*=ἰδού το) ἐν τῷ ἐπιφωνήματι: ν' ἄλλοι ἐμᾶς, νὰ βάζ' ἐμᾶς (P. 41) μετὰ τοῦ τελικοῦ συνδέσμου *νὰ* καὶ τῆς καταλήξεως—*να* ἐν ταῖς ἀντωνυμίαις: *ἐμένα*, *ἐσένα*, τὴν ὁποίαν κατάληξιν συσχετίζει πρὸς τὸ ἀρχαῖον *νη* ἐν τοῖς ἐγώνη, ἐμένη. Καθ' ἡμᾶς ἑρμηνεύεται τὸ *να* ἐν τοῖς ἐμένα, ἐσένα ὡς ἑξῆς: κατ' ἀρχὰς ἐπετάσσετο τὸ δεικτικὸν *νὰ* πρὸς μείζονα δεῖξιν εἰς τὴν αἰτιατικὴν *ἐκεῖνον*· οὕτω λοιπὸν ἐλέγετο *ἐκεῖνον νὰ* (ὡς καὶ σήμερον), εἶτα δὲ ἐξασθενήσαντος καὶ ἐξαφανισθέντος τοῦ τόνου τοῦ *νά*, προῆλθεν ὁ τύπος *ἐκεῖνοννα* *(ἐκεῖνονα)*, τελευταῖον δὲ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τοῦτο εἴπομεν καταχρηστικῶς καὶ λέγομεν ἔτι *ἐμένα*, *ἐσένα* (ἐν τῇ διαλέκτῳ δὲ τοῦ Πόντου: *ἐμέν*. *ἐσὲν* καὶ *ἐμέναν*, *ἐσέναν*).

Περὶ τοῦ *ξεκαρπαγίζομαι* (ἀντὶ *ξεκαμπανίζομαι*) παρετηρήθησαν τὰ δέοντα ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Γραμματικοπούλου (Εὐξ. Π. φυλλ. 8 σελ. 117. 1880—81).

Ἐν τῇ αὐτῇ σελ. (315) παράγει τὴν λέξιν *ὄρομαν* ἐκ τοῦ *ὁρῶ*, ἐνῷ αὕτη καθ' ἡμᾶς ἐγένετο ἐκ τῆς λέξεως *ὄραμα* (ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ ὄνειρον). ἐξομοιωθέντος τοῦ φωνήεντος τῆς παραληγούσης πρὸς τὸ τῆς προπαραληγούσης [ἴδε Lautlehre des Pontischen σελ. 107, II α'].

Περὶ τοῦ ἐπαναληπτικοῦ *παλ'*, ὅπερ καὶ *πα'* λέγεται παρατηρητέον, ὅτι τοῦτο δὲν διατηρεῖ πλέον τὴν ἐπαναληπτικὴν αὐτοῦ σημασίαν (διότι ἐπὶ ταύτης λέγομεν *ξαν'*=*ξανά*, *ἄλλο μίαν κ' ἄλλο*=ἄλλην μίαν φορὰν καὶ ἄλλην καὶ ἁπλῶς *ἄλλο μίαν*), ἀλλὰ μετέπεσεν εἰς ὁμοιωματικήν, ἀντιθετικὴν καὶ ἐλαττωτικὴν σημασίαν:

1) Τίθεται ὁμοιωματικὸς ἀντὶ τοῦ *καί*, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ἐπαναλαμβανόμενον μετὰ τοῦ *καὶ* ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰ ὁμοιωματικὰ *καὶ . . . καί*, π. χ. ἐγὼ πά(λ') θὰ ἔρχου-

---

(1) Πρβλ. Herod. apud Herm. de em. rat. jr. gramm. p. 308.

(1) Πρβλ. Σ. Ἰωαννίδ. Ἱστορία τῆς Τραπεζοῦντος σελ. 273 1 βουκολ. ᾆσμα στίχ. 2 «οἱ πέντ' ἐδῆβαν 'ς τὴν φιλὴν κ' οἱ τρίοι 'ς σὴν ἀγάπην».

μαι (=καὶ ἐγὼ θὰ ἔλθω), ἀβοῦτο πά(λ') θέλω κ' ἐκεῖνο πά(λ') (=καὶ τοῦτο θέλω καὶ ἐκεῖνο).

2) Κεῖται ἐπὶ εἰρωνείας καὶ συνδέει μετὰ τοῦ *καὶ* δύο κῶλα πρὸς ἄλληλα, ὧν ἡ σχέσις κυρίως ἐστὶν ἀντιθετική· οἷον: *ἐγὼ εἰπά σε ἀέτ'ς καὶ σὺ παλ' ἐπίστεψες* (=ἐγώ σοι εἶπον οὕτω καὶ σὺ ἐπίστευσας, ἤτοι ἐγὼ μέν σοι εἶπον οὕτως, ἀλλὰ σὺ δὲν ἔπρεπε νὰ πιστεύσῃς). Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἐπαναλαμβάνεται τὸ *πα(λ')*, ὅταν ἡ ἔννοια ἀπαιτῇ, ὥστε ἡ δευτέρα ἀντιτιθεμένη καὶ ἀρνητικῶς τῇ πρώτῃ συμπλεκομένη πρότασις νὰ προηγηθῇ αὐτῆς, αὕτη δὲ νὰ συνδεθῇ μετ' ἐκείνης ἐναντιωματικῶς καὶ μετ' ἀρνήσεως ὡσαύτως· π. χ. *ἐγὼ πα(λ') ἐδώκα σ' ἀτο καὶ σὺ πα(λ') 'κ' ἐπέρες α*=(καὶ ἐγώ σοι τὸ ἔδωκα καὶ σὺ δὲν τὸ ἔλαβες, ἤτοι καὶ δὲν τὸ ἐδέχθης μὲν σύ, ἀλλ' οὐδ' ἐγώ σοι τὸ ἔδωκα, ἀλλ' οὐδ' ἐγὼ εἶχον σκοπὸν νά σοι τὸ δώσω).

3) Τίθεται ἐλαττωτικῶς π. χ. *ἕνα ξά' πα' ἂς εἶχεν διάκρισιν* (=τοὐλάχιστον ἂς εἶχεν ὀλίγην διάκρισιν), *τ' ἡμισὸν τὸ χρέος ἀτ' πα' νὰ ἐδίνεν, ξαν' καλὸν ἔτον* (=τοὐλάχιστον καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ χρέους του ἂν ἔδιδε, πάλιν καλὸν ἤθελεν εἶναι).

Τελευταῖον τίθεται μετ' ἀρνήσεως ἐμφαντικῶς, προκειμένου ν' ἀπαντήσῃ τις εἰς ἐρώτησίν τινα ἢ νὰ δείξῃ, ὅτι ἀποποιεῖται, ἵνα δεχθῇ τι προσφερόμενον αὐτῷ· π. χ. *κανεὶς πα' κ' ἔρθεν* (ὅπερ ἐμφαντικώτερον τοῦ: *κανεὶς κ' ἔρθεν*, λεγομένου ἀπολύτως χωρὶς νὰ ἐρωτηθῇ προηγουμένως ἂν ἦλθέ τις)=οὐδεὶς ἦλθε: Οὕτω λέγοντες: *τιδὲμ πα' 'κὶ θέλω* (=οὐδὲν θέλω), ὅταν προσφέρηταί τι ἡμῖν, ἐκφράζομεν ἐμφαντικώτερον, ὅ,τι ἐκφράζεται διὰ τοῦ: *τιδὲν 'κὶ θέλω*, ὅπερ ἄλλως τε λέγεται χωρὶς νὰ προσφέρηταί τι.

Ἐν σελ. 316 παραδέχεται ὑποκοριστικὴν κατάληξιν *ανι* ἐν τῇ *ῥακάνιν* (=ὄρος, βουνόν), τὴν ὁποίαν συσχετίζει πρὸς τὸ *ῥάχις, ῥαχίδιον*. Ἀλλ' ἡμεῖς παρατηροῦμεν πρῶτον μέν, ὅτι ἐνταῦθα ἔχομεν ὑποσκοριστικὴν κατάληξιν *ιον* καὶ οὐχὶ *ανιον*, δεύτερον δέ, ὅτι ἡ λέξις οὐδὲν τὸ κοινὸν φέρει μετὰ τοῦ *ῥάχις* καὶ *ῥαχίδιον*, ἀφοῦ μάλιστα ἐκ τοῦ *ῥάχις* ἔχομεν ἤδη ὑποκοριστικὸν *ῥάχι'ν* (1) (=ὄρος). Φθογγολογικῶς δυνάμεθα ν' ἀναγάγωμεν τὸ *ῥακάν'* εἰς τὸν τύπον *ὀρκάνιον*, ὑποκοριστικὸν τοῦ ἀρχαίου ὀρκάνη.

Ἐν σελ. 316 γράφει *σύρκομαι* ἀντὶ *σύρκουμαι* (=σύρομαι), ἀπατᾶται δὲ νομίζων, ὅτι τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐγένετο ἐκ τοῦ *σύρομαι* τῇ ἐπενθέσει ἑνὸς *κ*. Ἡμεῖς φρονοῦμεν, ὅτι ἐσχηματίσθη ὁ ἐνεστὼς τῆς ὁριστικῆς εἰς — *κοῦμαι* κατ' ἀναλογίαν πρὸς ἕτερα ῥήματα οὕτως ἐν τῷ ἐνεστῶτι τῆς ὁριστικῆς ἐσχηματισμένα· οὕτω λοιπὸν λέγομεν: *σύρκουμαι, ἀλείφκουμαι* (=ἀλείφομαι), *γράφκουμαι* (=γράφομαι), *κάμκουμαι* (=κάμνομαι, δουλεύομαι), *'ρέγκουμαι* (=ὀρέγομαι) κτλ. κατὰ τὰ *δουλεύκουμαι* (ἐκ τοῦ δουλεύγομαι=δουλεύομαι), *παιδεύκουμαι* (ἐκ τοῦ παιδεύγομαι=παιδεύομαι) κτλ.

Περὶ τοῦ *τυντανίζω* ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι παρετηρήθησαν τὰ δέοντα ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Γραμματικοπούλου (Εὐξ. Π. 1880-81, φυλλ. 8, σελ. 118).

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι κακῶς γράφει *φτάγω*, ἀντὶ *εὐτάγω*, ἀγνοῶν δέ, ὅτι ὁ τύπος οὗτος προῆλθεν ἐκ τοῦ *εὐθειάω* (πρβλ. φθειάνω καὶ φκειάνω ἐν τῇ κοινῇ), ὡς ἡμεῖς ἐδείξαμεν ἐν τῇ Lautlehre des Pontischen (σελ. 5, 34 καὶ 113), ἀνατρέχει εἰς τοὺς τύπους: *τάγω* καὶ *τάσσω*.

Ὁ ἐν σελίδι 317 ἀναφερόμενος τύπος *φτουλιγμένος* =μεμαδημένος, ἐστὶ παθητικὸς παρακείμενος τοῦ *φτουλίγουμαι*, ἐνεστῶτος ὑστερογενοῦς ἐκ τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου *ἐφτουλίγα* σχηματισθέντος (ἴδε Lautlehre des Pontischen σελ. 22 σημ. 1). Τὸ δὲ *φτουλίγουμαι* ἴσον τῷ *πτιλίζομαι*, ὅπερ παράγεται ἐκ τοῦ *πτίλον*. Ὥστε τὸ *φτουλιγμένος* οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν οὔτε πρὸς τὸ τετιλωμένος τοῦ κ. Ι. Σταματέλου οὔτε πρὸς τὸ ἐπιτυλίσσω τοῦ Passow (cfr. Dion. Laert, 9, 114).

Τοῦ ῥήματος *ὠράζω* (=φυλάττω, βόσκω) τὴν ἀληθῆ σημασίαν ὑπέδειξεν ἤδη ὁ κ. Θ. Γραμματικόπουλος (Ε. Π. 1880-81 φυλλ. 8 σελ. 118), ἐν τῇ ἐτυμολογίᾳ αὐτοῦ ὅμως ἐσφαλμένως ἀνάγει αὐτὸ εἰς τὸ ῥῆμα *ὀράω*· ὡσαύτως ἐσφαλμένη θεωρητέα καὶ ἡ τοῦ κ. Ι. Σταματέλου παραγωγὴ ἔκ τινος ῥήματος *ὠρίζω* ἐν τῇ σημασίᾳ *συνουσιάζω, συγκοιμῶμαι*, ὅπερ ἡμεῖς τοὐλάχιστον ἐν οὐδενὶ λεξικῷ ἠδυνήθημεν ν' ἀνεύρωμεν. Ἡμεῖς φρονοῦμεν, ὅτι τὸ *ὠράζω* παράγεται ἢ ἐκ τοῦ ἀρχαίου *ὠρέω* (=φυλάττω, ἐπαγρυπνῶ, προσέχω) ὡς

---

(1) Περὶ τῆς γραφῆς τῆς λέξεως παρετηρήθησαν τὰ δέοντα ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Γραμματικοπούλου (Εὐξ. Πόντ. 1880—81 σελ. 117).

ἔχομεν δημοσιεύσει καὶ ἐν τῇ Lautlehre des Pontischen σελ. 9, ἢ ἐκ τοῦ ἐπιθέτου *ὄρειος* (= ὀρεινός). Τελευταῖον παρατηρητέον, ὅτι τὰ πρὸς ἑρμηνείαν τοῦ τύπου *ὠράζω* ὡς ἀνάλογα παραδείγματα τῆς ἐπενθέσεως τοῦ *α* ἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Σταματέλου ῥήματα *λογιάζω*, *ζυγιάζω*, *χρονιάζω* κτλ. δὲν ἐσχηματίσθησαν ἐπενθέσει τοῦ *α*, ἀλλὰ συνεξέδραμον πρὸς τὰ πληθυντικὰ οὐσιαστικά: *λόγια*, *ζύγια*, *χρόνια* κτλ.

Δ. ΒΙΚΕΛΑ

ΠΕΡΙ ΑΓΩΓΗΣ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΑΧΘ' συνεδριάσει τῆς 22 ὀκτωβρίου 1890).

Φίλοι ἑταῖροι,

Κυρίαι καὶ κύριοι.

Συναισθάνομαι, ὅτι παρουσιαζόμενος ἐνώπιον ὑμῶν, εὑρίσκομαι ἐν τῷ μέσῳ φίλων, ὅτι δὲν θεωροῦμαι ὡς ξένος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καὶ οὔτε εἶμαι ξένος ἐδῶ. Πρὸ μιᾶς περίπου ἑκατονταετηρίδος οἱ πάπποι μου ἑκατέρωθεν ἦλθον ἀπὸ τὰς πατρίδας των εἰς τὸ μέγα τοῦτο κέντρον. Ἐδῶ ἐγεννήθησαν οἱ γονεῖς μου ἀμφότεροι. Αἱ οἰκογένειαί των ἐκριζωθεῖσαι ἐντεῦθεν, συνηντήθησαν ἀλλαχοῦ. Ἀλλαχοῦ εἶδα κατὰ πρῶτον τὸ φῶς. Ἀλλὰ πενταετῆ μὲ ἔφερον ἐδῶ ἐπανελθόντες καὶ πάλιν οἱ γονεῖς μου, καὶ εἰς τὴν πόλιν ταύτην διῆλθα τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας τὰ ἔτη. Ἐδῶ συγκεντροῦνται αἱ πρῶται μου ἀναμνήσεις, ἐδῶ ἀνεπτύχθησαν τὰ πρῶτα αἰσθήματά μου, ἐδῶ ἐδοκίμασα τὰς πρώτας θλίψεις καὶ τὰς πρώτας χαράς, ἐδῶ ἐδιδάχθην τὰ πρῶτα γράμματα καὶ ἀπὸ τὰ ἄκρα τοῦ Βοσπόρου μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Πριγκήπου ἔμαθα νὰ θαυμάζω καὶ ν' ἀγαπῶ τὰ δένδρα, τὴν θάλασσαν καὶ τὸν οὐρανόν. Ἐδῶ μ' ἐπαναφέρουν ἡ μνήμη καὶ ἡ φαντασία, ὁσάκις ἐν τῷ μέσῳ τῶν σκιῶν τοῦ βίου ἡ ψυχή μου ἀναζητεῖ ὀπίσω σημεῖον φωτερόν. Ἰδοὺ διατί δὲν ἐπανέρχομαι ὡς ξένος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἀληθῶς, ἐκ τῆς ἐποχῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνατρέχουν αἱ ἀναμνήσεις μου, παρῆλθον ἔτη πολλά. Οἱ πλεῖστοι τῶν τότε ἀκμαζόντων ἀνεπαύθησαν καὶ ἐλησμονήθησαν, οἱ ἐναπολειφθέντες ἐκ τῶν συνηλικιωτῶν μου μετεβλήθησαν γηράσαντες, καὶ νέαι γενεαὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἀνεβλάστησαν. Τὰ περὶ ἐμὲ πρόσωπα εἶναι ἄγνωστα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ νέα. Ἀλλὰ τί μὲ τοῦτο; Οἱ νέοι στάχεις δὲν μεταβάλλουν τὴν ἄποψιν τῶν ἀγρῶν, οὔτε ἐλαττοῦται ἕνεκα τῆς νέας συγκομιδῆς ἡ πρὸς τοὺς γνωστοὺς ἀγροὺς ἀγάπη μας.

Διατί περιαυτολογῶ; Διατί ἀνακαλῶ τοὺς δεσμούς, οἱ ὁποῖοι μὲ συνδέουν πρὸς ὑμᾶς; Διότι ἐπιθυμῶ νὰ συνδιαλεχθῶμεν σήμερον ὡς οἰκεῖοι, ὡς συμπολῖται. Ἐὰν ὡμίλουν ὡς ξένος, ἠδυνάμην νὰ περιορισθῶ ἐκφράζων τὰς εὐαρέστους μόνας ἐντυπώσεις, ὅσας θ' ἀποκομίσω ἐκ τῆς ἐπισκέψεώς μου, ἠδυνάμην ὑποδεικνύων ὅσας μεταβολὰς καὶ προόδους εὑρίσκω νὰ παραστήσω τὴν πατρίδα σας ὁποία ἦτο προτοῦ οἱ πλεῖστοι γεννηθῆτε, ἠδυνάμην παραλείπων τὰ ἄλλα νὰ ἐπαινέσω τὰ φιλανθρωπικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα, τὰ ὁποῖα ἐπολλαπλασιάσατε καὶ μετὰ τοσούτου ζήλου συντηρεῖτε. Ἀλλ' ἀντὶ ἐπαίνων διὰ τὰ πραχθέντα νομίζω προτιμότερον καὶ σκοπιμώτερον τὸ νὰ στρέφωμεν μᾶλλον τὴν ὁμιλίαν καὶ τὴν προσοχὴν εἰς ὅ,τι ἐπιβάλλεται ἔτι νὰ πράξωμεν ἀναμετροῦντες τὰς ἐλλείψεις μας καὶ σκεπτόμενοι, πῶς διὰ νέων ἐνεργειῶν νὰ τὰς περιορίσωμεν. Μὴ φοβεῖσθε, κυρίαι καὶ κύ-

ριοι. Δὲν ἔχω τὴν πρόθεσιν νὰ ἐνδιατρίψω εἰς δυσάρεστα· δὲν κλίνω φύσει εἰς τὴν ἀπαισιοδοξίαν. Ἄλλως δὲ καὶ ἂν εἶχον τὴν ὄρεξιν νὰ ψέξω, θὰ ἦτο προπέτειά μου ἀσύγγνωστος τὸ νὰ λάβω τὸ ὕφος ἐπιτιμητοῦ τῶν καθ' ἡμᾶς, τὰ ὁποῖα δὲν δύναμαι κατὰ βάθος νὰ γνωρίζω. Ὄχι· αἱ σκέψεις, τὰς ὁποίας προτίθεμαι νὰ σᾶς ὑποβάλω, ἀνάγονται εἰς ὁλόκληρον τὸ ἔθνος μας, ἴσως δὲ μάλιστα καὶ εἰς ὅλα τὰ ἔθνη τῆς Ἀνατολῆς τὰ μεταβαίνοντα μεθ' ἡμῶν ἐξ ἑνὸς εἰς ἄλλον πολιτισμόν. Ἀλλὰ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ δώσω χαρακτῆρα τόσον γενικὸν εἰς τὴν οἰκογενειακήν μας ταύτην συνδιάλεξιν. Ἀρκοῦμαι εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς, χωρὶς δὲ νὰ ἔχω τὴν ἀξίωσιν, ὅτι λέγω νέον τι ἢ ἄγνωστον, θὰ προσπαθήσω ἁπλῶς καὶ μόνον νὰ θίξω ἐνώπιον ὑμῶν τὸ μέγα ζήτημα τῆς ἀγωγῆς.

Λέγω τῆς ἀγωγῆς, ὄχι τῆς ἐκπαιδεύσεως, διότι ἕτερον ἑκάτερον. Τὴν δὲ διάκρισιν ταύτην ἐπιβάλλει ἡ θέα τῶν ἀγώνων, τοὺς ὁποίους καὶ ἡμεῖς ἰδίως καὶ πάντες πανταχοῦ οἱ ὁμογενεῖς δὲν ἐπαύσαμεν καταβάλλοντες ὑπὲρ τῆς διανοητικῆς προόδου. Ἀλλ' ἡ διανοητικὴ πρόοδος δὲν ἕπεται, ὅτι συμβαδίζει μετὰ τῆς ἠθικῆς διαπλάσεως, μετὰ τῆς ἀγωγῆς. Ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ καὶ τῆς βελτιώσεως τῶν σχολείων δὲν ἀπαλλαττόμεθα τῶν μεγάλων εὐθυνῶν, τὰς ὁποίας φέρομεν ὡς πρὸς τὴν ἠθικὴν μόρφωσιν τῶν νέων γενεῶν. Δὲν εἶναι δίκαιον οὔτε ὠφελεῖ τὸ νὰ μεταβιβάζωμεν τὴν εὐθύνην ταύτην εἰς τοὺς διδασκάλους, εἰς τοὺς ὁποίους παραδίδονται τὰ τέκνα. Τὸ σχολεῖον δὲν ἀρκεῖ αὐτὸ καὶ μόνον· ὁλόκληρος ἡ κοινωνία φέρει τὴν εὐθύνην τῆς γενεᾶς, ἡ ὁποία θὰ τὴν διαδεχθῇ. Διὰ τοῦτο ἐπιτρέπεται ἴσως καὶ εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας τέκνα νὰ ἐρευνῶσι, κατὰ πόσον πταίομεν, ποῦ καὶ διατί χωλαίνομεν, καὶ νὰ σκέπτωνται, πῶς καὶ διὰ τίνων μέσων εἶναι δυνατὸν νὰ προετοιμασθῶσιν οἱ ἐπερχόμενοι, εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀναδειχθῶσι καλλίτεροι ἡμῶν.

. . . . Εἰς τὸ διάστημα τοῦ λήγοντος αἰῶνος αἱ βάσεις τῆς κοινωνικῆς ὑπάρξεως ἠλλοιώθησαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον εἰς ὅλον τὸν κόσμον, εὐρωπαϊκὸν καὶ μή. Πανταχοῦ οἱ γέροντες παρατηροῦσι μετά τινος λύπης συμπτώματα ὄχι ἀνόμοια τῶν παρ' ἡμῖν παρατηρουμένων. Ἀλλ' εἰς ἡμᾶς ἡ μεταβολὴ ἐπῆλθε βιαιοτέρα καὶ ῥιζικωτέρα, ἡ δὲ μεταξὺ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος διαφορὰ εἶναι κατὰ συνέπειαν πλέον ὀφθαλμοφανής. Τὰ πάντα μετεβλήθησαν συγχρόνως σχεδὸν διὰ μιᾶς, καὶ ἐκ τῶν ἄκρων εἰς τὰ ἄκρα, τρόπος τοῦ ζῆν, ἐνδυμασία, ἐκπαίδευσις, ἔθιμα, σχέσεις τῶν νέων πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους ἐντὸς τῆς οἰκογενείας, ἐκτὸς δ' αὐτῆς αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν διαφόρων κοινωνικῶν βαθμίδων καὶ ἡλικιῶν καὶ φύλων. Τί δὲ τὸ πρῶτον καὶ ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης ἐσπευσμένης μεταβολῆς; Τὸ πρῶτον ἀποτέλεσμα ἦτο δυστυχῶς ἡ περιφρόνησις τοῦ παρελθόντος, τὸ ὁποῖον ἠθελήσαμεν διὰ νέας ἐπιφανείας νὰ συγκαλύψωμεν. Τῆς δὲ τοιαύτης τοῦ παρελθόντος περιφρονήσεως συνέπεια φυσικὴ ὑπῆρξεν ἡ χαλάρωσις τοῦ αἰσθήματος τοῦ σεβασμοῦ, αἰσθήματος, τὸ ὁποῖον ἦτο ἡ βάσις καὶ ἡ κρηπὶς καὶ ἡ ὑπόστασις τῆς πρὸ ἡμῶν ἑλληνικῆς κοινωνίας. Μὴ ἆρά γε ἡ ἐξασθένισις τοῦ αἰσθήματος τούτου εἶναι ἡ πηγὴ τῶν κακῶν, ὅσα δυνάμεθα νὰ προσάψωμεν εἰς τὴν παροῦσαν κοινωνικήν μας κατάστασιν;

Ἀλλὰ πῶς ἐπῆλθεν ἡ χαλάρωσις τοῦ αἰσθήματος τοῦ σεβασμοῦ; ἂς ἐξετάσωμεν τὸ πρᾶγμα διὰ παραδειγμάτων. Πῶς ἦσαν αἱ πλεῖσται οἰκογένειαι πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν ἢ καὶ ὀλιγώτερον; Ὁ πατήρ, ἢ τοὐλάχιστον ὁ πάππος, ἐφόρει ἀκόμη *ἀντερί*, ἡ μήτηρ *φέσι* ἢ *φακιόλι*, ἀλλ' ὁ υἱὸς εἶχε *φραγκοφορέσει*, ἡ δὲ κόρη ἔφερε *καπελῖνον*. Κατὰ συνέπειαν, συναίσθησις ἐκ μέρους τῶν τέκνων ὑπεροχῆς περὶ τὸν ἐξωτερικὸν τύπον τοῦ πολιτισμοῦ, συναίσθησις τόσῳ ἰσχυροτέρα, καθόσον καὶ οἱ γονεῖς τὴν ἀνεγνώριζον καὶ τὴν παρεδέχοντο. Δὲν ἐνθυμεῖσθε οἱ σύγχρονοί μου, ζεύγη ἡρραβωνισμένων φερόντων ὑπερηφάνως εἰς τὸν περίπατον τὰ εὐρωπαϊκὰ των ἐνδύματα; Δὲν ἐνθυμεῖσθε τὴν γραῖαν μητέρα συνοδεύουσαν τοὺς νέους (διότι ἡ ἀρχαία τῶν ἠθῶν αὐστηρότης δὲν ἐπέτρεπεν εἰσέτι νὰ ἐξέρχωνται μόνοι), ἀλλὰ συνοδεύουσαν αὐτοὺς ἐξόπισθεν, ταχύνουσαν τὸ γεροντικὸν βῆμα διὰ νὰ τοὺς προφθάσῃ, φέρουσαν τὸ *φακιόλι*, σημεῖον, ὅτι ἔμενεν ἔτι ἐκτὸς τοῦ ἐπεισάκτου νέου πολιτισμοῦ; Διὰ τοῦτο ἡ γραῖα τοὺς ἠκολούθει ὡς ὑποδεεστέρα. Ὁ δὲ γαμβρὸς οὐχὶ εἰς αὐτὴν ἀλλ' εἰς τὴν νύμφην ἐδίδε τὸν βραχίονα, καὶ ἡ θυγάτηρ προεπορεύετο τῆς μητρός, καὶ ἐχαλαροῦτο τὸ πρὸς τοὺς γέροντας γονεῖς σέβας.

Θέλετε καὶ ἄλλο; Ἰδοὺ τὰ γράμματα. Ὁ πατὴρ ἐγνώριζε μόνον ἑλληνικά, τὰ ἐγνώριζεν ἴσως καλλίτερα ἢ ὅσον τὰ ἔμαθεν ὁ υἱός του· ἀλλ' αὐτὸς ἐδιδάχθη τὰ γαλλικά, ἡ μήτηρ μόλις ἀνεγίνωσκε· ἡ κόρη ἔμαθεν ἐπίσης ὀλίγα γαλλικά, ἔμαθε καὶ χορόν, ἔλαβε καὶ

ὀλίγα μαθήματα *πιάνου*. Νέα λοιπὸν ἐνίσχυσις τῆς ὑπεροψίας τῶν τέκνων καὶ νέα τῶν γονέων ταπείνωσις.

Ἀληθῶς ταῦτα παρῆλθον. Οἱ γονεῖς τῆς σημερινῆς γενεᾶς ἐφόρουν φραγκικά, ἐδιδάχθησαν καὶ γαλλικὰ καὶ χορόν, μεταξὺ δὲ γονέων καὶ τέκνων δὲν ὑπάρχει πλέον ἡ προτέρα διαφορὰ ὡς πρὸς τὴν περιστολὴν καὶ τὸν τρόπον τοῦ ζῆν. Ναί, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἡ σήμερον νέα γενεὰ ἀνατρέφεται ἢ ἀνετράφη ὑπὸ τῆς γενεᾶς, ἡ ὁποία πρώτη προσέλαβε τὸν ἐξευρωπαϊσμὸν καὶ πρώτη μᾶς εἰσήγαγεν εἰς τὸν ἡμιπολιτισμὸν καὶ τὴν ἡμιμάθειαν, ἐκ τῶν ὁποίων ἀγωνιζόμεθα νὰ ἐξέλθωμεν. Ἡ γενεὰ ἐκείνη ἔλαβε πρώτη τὴν συνήθειαν νὰ μὴ ἀπονέμη εἰς τοὺς πρεσβυτέρους τὰς ἐνδείξεις σεβασμοῦ, τὰς ὁποίας ἄλλοτε οἱ υἱοὶ προσέφερον εἰς τοὺς πατέρας των· ἡ γενεὰ ἐκείνη ἐξηκολούθει νὰ προσαγορεύη τοὺς γονεῖς διὰ τοῦ πληθυντικοῦ *σεῖς*, ἀλλ' ἐπέτρεψεν εἰς τὰ τέκνα της τὴν χρῆσιν τοῦ ἑνικοῦ *σύ*. Τότε οἱ νεώτεροι ἐξηκολούθουν νὰ μὴ καπνίζωσιν ἐνώπιον τῶν γονέων των, οὔτε νὰ κάθηνται, ἐνῷ οἱ γέροντες ἔμενον ὄρθιοι, οὔτε νὰ ὑψόνωσιν ἐνώπιόν των τὴν φωνήν. Ταῦτα δὲν εἶναι ὅσον φαίνονται μικρὰ καὶ ἀσήμαντα, διότι τὰ πάντα ἀλληλένδετα. Ἡ ἐλάττωσις τοῦ πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς γέροντας σεβασμοῦ συνεπιφέρει τὴν ἐλάττωσιν τοῦ σεβασμοῦ πρὸς πᾶν ὅ,τι ἐσέβοντο ἐκεῖνοι, πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους, πρὸς τοὺς ἀνωτέρους, λόγῳ εἴτε ἀρχῆς, εἴτε κοινωνικῆς βαθμολογίας, εἴτε μαθήσεως . . . . δὲν προσθέτω καὶ λόγῳ πλούτου, διότι φοβοῦμαι ὅτι χάριν τούτου καὶ μόνου γίνεται εἰσέτι ἐξαίρεσις, συνεπιφέρει δὲ πρὸς τούτοις τὴν ἐλάττωσιν τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὰς ἤδη λεγομένας προλήψεις, ἤτοι πρὸς τὰς θρησκευτικὰς παραδόσεις, πρὸς τὰ θεῖα. Ἂν δὲ ὅλα ταῦτα σαλευθῶσι, ποῦ μένει τὸ σέβας πρὸς ἑαυτόν, τὸ ἰσοδυναμοῦν πρὸς τὴν συνείδησιν, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρὸ πάντων ὀφείλομεν νὰ ἐμπνέωμεν εἰς τοὺς νέους; διότι εἰς αὐτὸ συγκεφαλαιοῦται ἡ ἀληθῶς καλὴ ἀγωγή. «Πάντων δὲ μᾶλλον αἰσχύνεο σαυτόν», ἔλεγεν ὁ Πυθαγόρας.

Ἀναγνωρίζω, τὸ ἐπαναλαμβάνω, ὅτι μεταξὺ τῆς ἤδη γηρασκούσης καὶ τῆς νέας γενεᾶς ὑπάρχει διαφορὰ ὀλιγωτέρα, ἢ ὅτε ἤμεθα ἡμεῖς νέοι, καὶ ὅτι θὰ εἶναι ὀλιγωτέρα ἔτι μεταξὺ τῆς ἤδη ἀναθαλλούσης γενεᾶς καὶ τῶν τέκνων αὐτῆς. Διαφορὰ θὰ ὑπάρχῃ πάντοτε, διότι ἑκάστη μὴ στάσιμος κοινωνία εὑρίσκεται εἰς διαρκῆ μεταβατικὴν κατάστασιν. Ἀλλ' εἶναι σπάνια τὰ πηδήματα, ὡς τὸ γενόμενον παρ' ἡμῖν. Ἀληθές, ὅτι θελήσαντες ἐξ Ἀνατολιτῶν νὰ γείνωμεν κατὰ τὸν πολιτισμὸν Εὐρωπαῖοι, ἐζητήσαμεν οὕτως εἰπεῖν ν' ἀνακτήσωμεν ἀπολεσθεῖσαν πατρικὴν κληρονομίαν. Τὸ ἔργον εἶχε τὰς δυσκολίας του καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ συντελεσθῇ διὰ μιᾶς· ἤρχισεν, ἐξακολουθεῖ καὶ θὰ τὸ συμπληρώσωμεν. Ἀλλ' ὅμως ἀνάγκη νὰ μὴ λησμονῶμεν, ὅτι ὁ πολιτισμός, τὸν ὁποῖον ἀπομιμούμεθα, ἔλαβεν εἰς τὰ ξένα ἔθνη χροιὰν ἰδιαιτέραν προερχομένην ἐκ λόγων ἱστορικῶν, οἵτινες δὲν ἐπέδρασαν εἰς τὴν ἰδικήν μας ἱστορικὴν διέλιξιν. Ἡμεῖς δυνάμεθα καὶ ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν ὡς σκοπὸν καὶ ὡς τέλος τὴν διατήρησιν τῶν ἐθνικῶν χαρακτηριστικῶν καὶ τῶν παραδόσεων τῶν πατέρων μας, εἰς τρόπον ὥστε ὁ νέος πολιτισμός, τὸν ὁποῖον ἀποκτῶμεν, νὰ γείνῃ πραγματικῶς ἰδικός μας καὶ νὰ μὴ παρομοιάσῃ πρὸς στολὴν ξένην, τὴν ὁποίαν μὴ γνωρίζοντες πῶς νὰ φορέσωμεν, ἐνδυόμεθα ἀνάποδα. Ἡ ἀπομίμησις τῶν ξένων ἔχει τοὺς κινδύνους της. Ζητοῦντες νὰ ἰδιοποιηθῶμεν ἤθη καὶ ἔθιμα, τὰ ὁποῖα μακρόθεν μόνον καὶ κατ' ἐπιφάνειαν γνωρίζομεν, κινδυνεύομεν νὰ ἐκλάβωμεν πολλάκις τὸ ἄχυρον ἀντὶ τοῦ σίτου. Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν τοιούτων σκοπέλων ἡ ἀσφαλεστέρα πυξίς, ὁ φωτεινότερος φάρος εἶναι καὶ πάλιν ἡ ἀνάπτυξις τοῦ χαλαρωθέντος αἰσθήματος τοῦ σεβασμοῦ. Τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ αἰσθήματος τούτου ἂς ἐπιδιώξωμεν εἰς τὴν ἀγωγὴν τῶν τέκνων· ἂς ἐνσταλάξωμεν εἰς τὴν ψυχήν των, ὑπὸ οἱανδήποτε νέαν μορφὴν θέλετε, τὸ ἀρχαῖον γνωμικὸν τοῦ Πυθαγόρου. Ἂς μὴ λησμονῶμέν ποτε, ὅτι καθῆκον ἔχομεν νὰ προετοιμάσωμεν τοὺς νέους διὰ τὴν πάλην τοῦ βίου ὄχι μόνον διδάσκοντες εἰς αὐτοὺς γράμματα καὶ ἐπιστήμας καὶ τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους τῆς καλῆς δῆθεν ἀνατροφῆς ἀλλὰ πρὸ πάντων μορφοῦντες τὸν χαρακτῆρά των.

Ἡ μόρφωσις τοῦ χαρακτῆρος ἔστω ὁ σκοπός, πρὸς τὸν ὁποῖον ὀφείλομεν ν' ἀποβλέπωμεν. Ἡ ἀγωγὴ οὐδὲν ἄλλο ἀληθῶς σημαίνει, ἢ τὸ πῶς νὰ ῥιζωθῇ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν παίδων ἡ χρηστότης, ἡ ἕξις τοῦ νὰ πράττωσι τὸ ἀγαθόν. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται, ἵνα οἱ γονεῖς βοηθῶσι τὰ τέκνα των ἀκαταπαύστως, ἐπιτηδείως, ἀλλὰ καὶ ἀνεπαισθήτως, ὅπως ταῦτα μάθωσι νὰ νικῶσι τὰς πρὸς τὸ κακὸν ῥοπάς των καὶ συνειθίσωσι νὰ προτιμῶσιν ἄνευ δισταγμοῦ τὸ ὀρθὸν πάντοτε καὶ τὸ ἀγαθόν,

ὅπως ἐφαρμόσωσιν ἐνωρὶς καὶ αὐτοβούλως εἰς τὴν ζωήν των τὸν ὡραῖον μῦθον τοῦ Προδίκου. Ἀλλὰ διὰ μύθων δὲν κατορθοῦται τοῦτο, οὔτε διὰ παραινέσεως, οὔτε διὰ τιμωριῶν ἢ ἐνθαρρύνσεων. Κατορθοῦται μόνον διὰ τοῦ παραδείγματος, διὰ τῆς ἀτμοσφαίρας, τὴν ὁποίαν δημιουργεῖ περὶ τοὺς παῖδας ὁ καθημερινὸς τῆς οἰκογενείας βίος. Πῶς νὰ προσδοκῶμεν τὴν καρποφόρησιν ἠθικῶν παραγγελμάτων, ἐὰν πρῶτοι ἡμεῖς δὲν τὰ ἀκολουθῶμεν; Πρὶν ἀναθρέψωμεν τὰ τέκνα μας, ἀνάγκη νὰ ἐπιβλέπωμεν ἡμᾶς αὐτούς, ἀνάγκη νὰ συμπληρώσωμεν τὴν ἰδίαν ἡμῶν ἀνατροφήν· ἄλλως ματαιοπονοῦμεν. Τὸ πρῶτον, τὸ κύριον, τὸ διαρκὲς ἐργαστήριον ἀγωγῆς εἶναι ἡ οἰκογένεια· ἐντὸς αὐτῆς τὸ τέκνον θὰ διδαχθῇ λεληθότως τὸν ἠθικὸν νόμον, κατὰ τὸν ὁποῖον θὰ ῥυθμίσῃ κατόπιν τὰς σκέψεις καὶ τὰς πράξεις του.

Οἱ γονεῖς ὀφείλουν εἰς τὰ τέκνα των ἀδιάκοπον, πεφωτισμένην καὶ πλήρη στοργῆς ἀρωγὴν εἰς τὸν δύσκολον ἀγῶνά των πρὸς περιστολὴν τῶν βαναύσων ὁρμῶν τῆς φύσεως καὶ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἀγαθῶν της τάσεων. Ὁ ἀγὼν οὗτος ἐξακολουθεῖ καθ᾿ ὅλην τοῦ βίου τὴν διάρκειαν, αἱ δὲ πιθανότητες τῆς νίκης μεγαλείτεραι δι᾿ ὅσους ἔλαβον ἐντὸς τῆς οἰκογενείας ἐκ τοῦ παραδείγματος καὶ ὄχι μόνον ἐκ διδαγμάτων τὰ πρῶτα καλὰ μαθήματα. Ἡ καρδία καὶ ἡ διάνοια τοῦ παιδὸς εἶναι ζύμη εὔπλαστος. Πρωτίστη του ἰδιότης εἶναι ἡ μίμησις· ἡ κρίσις καὶ ἡ διάκρισις ἐπέρχονται ἀκολούθως διαμορφούμεναι καὶ αὐταὶ ἀναλόγως τῆς ἐξ ἀρχῆς δοθείσης καλῆς ἢ κακῆς διευθύνσεως. Ὁ παῖς μιμεῖται, ὅ,τι βλέπει καὶ ἀκούει, ὥστε τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν πρώτων ἐντυπώσεων, ἐκ τοῦ παραδείγματος. Πῶς θέλετε, φέρ᾿ εἰπεῖν, ν᾿ ἀποστραφῇ τὸ ψεῦδος, ἐὰν ἐντὸς τῆς οἰκογενείας ἀκούῃ τὴν ἀλήθειαν παραμορφουμένην; Αἱ ἐπιπλήξεις καὶ αἱ τιμωρίαι δὲν ὠφελοῦν, ἐνόσῳ παραμένει ἐντὸς τῆς ψυχῆς του ἡ ἐντύπωσις, ὅτι οἱ πρεσβύτεροι λέγουν ψεύματα καὶ δὲν τιμωροῦνται. Ἄρα τὸ ψεύδεσθαι εἶναι κακὸν διὰ μόνον τοὺς μικρούς, οἱ δὲ μικροὶ ῥέπουν φύσει εἰς τὴν ἀπομίμησιν τῶν μεγαλων. Νομίζουν, ὅτι ἐμεγάλωσαν πράττοντες, ὅσα καὶ οἱ πρεσβύτεροι. Μιμοῦνται δὲ πρὸ πάντων τὰ κακά, ὄχι μόνον διότι τοῦτο εἶναι εὐκολώτερον, ἀλλὰ μάλιστα διότι τὰ θεωροῦν ὡς ἴδια τῶν μεγάλων καὶ ἀπηγορευμένα εἰς μόνους τοὺς μικρούς. Προσοχὴ λοιπὸν εἰς τοὺς τρόπους, εἰς τὰς ἐκφράσεις, εἰς τὰς πράξεις, εἰς τὴν συμπεριφοράν μας! Ἀναλόγως τοῦ διδομένου παραδείγματος θὰ διαμορφωθῇ ὁ χαρακτήρ, θὰ διαπλασθῇ ἡ ψυχὴ τοῦ παιδός. Διὰ τῶν ἐπιπλήξεων μόνων καὶ τῶν τιμωριῶν δὲν ἐπιτυγχάνεται ὁ σκοπός, οὔτε διὰ τῶν ἐπαίνων καὶ τῶν ἀμοιβῶν, ἀπ᾿ ἐναντίας αἱ ἀμοιβαὶ ἀποβαίνουν ἐπιβλαβεῖς ἐνίοτε. Ἀνταμείβοντες λόγου χάριν ἢ ἐπαινοῦντες τὸν παῖδα, διότι δὲν εἶπε ψεῦμα, ἢ δὲν κατακρατεῖ πρᾶγμα μὴ ἀνῆκον εἰς αὐτόν, ὑποτιμῶμεν τὴν ἀξίαν τῆς φιλαληθείας καὶ τῆς ἀκεραιότητος. Οἱ παῖδες πρέπει νὰ ἐννοήσουν ἀφ᾿ ἑαυτῶν, ὅτι ἀρκοῦσα ἱκανοποίησις διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος εἶναι ἡ ἐνδόμυχος ἡμῶν εὐχαρίστησις, ὅτι ἡ ἐξάσκησις τῆς ἀρετῆς εἶναι φυσικὴ καὶ ἀπαραίτητος ὑποχρέωσις καὶ ὅτι ἡ εὐθύτης τοῦ χαρακτῆρος εἶναι ὑπερτέρα παντὸς ἐπαίνου καὶ πάσης ἀμοιβῆς. Προσοχὴ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν τρυφερὰν ψυχήν των ἡ ἔπαρσις διὰ τὴν ἀρετὴν δῆθεν καὶ τὴν φρόνησίν των ἢ διὰ τὴν εὐμάθειαν καὶ τὴν εὐφυΐαν των ἢ (τὸ καὶ χειρότερον) δι᾿ ὅσα ἄλλα πλεονεκτήματα παρέχει ἡ κοινωνικὴ θέσις ἢ ὁ πλοῦτος τῶν γονέων των. Ἀτυχῶς τὴν σήμερον ἡ διδομένη ἐν γένει ἀνατροφὴ ἐξάπτει τῶν παίδων τὴν ματαιότητα. Τὰ πολυτελῆ ἐνδύματα, τὰ διδόμενα εἰς αὐτοὺς δαπανηρὰ παίγνια, αἱ ὑπερβολικαὶ θωπεῖαι, τὸ θάρρος, τὸ ὁποῖον λαμβάνουν ἀπέναντι τῶν πρεσβυτέρων, ὅλα ταῦτα οὔτε εἰς τὴν παροῦσάν των εὐτυχίαν συντελοῦσιν, οὔτε προπαρασκευάζουσι τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν των. Ἀντὶ νὰ ὑποθάλπωμεν οὕτω τὴν ματαιότητά των, ἂς προσπαθῶμεν μᾶλλον νὰ ἀναπτύξωμεν εἰς τὴν ψυχήν των τὸ σωτήριον αἴσθημα τοῦ σεβασμοῦ. Τοῦτο δὲν εἶναι δύσκολον. Οἱ πρεσβύτεροι ἐπιβάλλουσι φύσει τὸ σέβας εἰς τοὺς μικρούς, διότι εἶναι *μεγάλοι*, τὸ αὐξάνει δὲ καὶ τὸ διατηρεῖ ἡ ἐξάσκησις τῆς πατρικῆς ἐξουσίας συνδυαζομένης μὲ τὴν πατρικὴν στοργήν. Ὅτε τὸ τέκνον σέβεται τοὺς γονεῖς του, θὰ μεταφέρῃ εὐκόλως τὸ σέβας του εἰς τοὺς πρεσβυτέρους, εἰς τοὺς ἀνωτέρους του, εἰς πᾶν ὅ,τι χρεωστεῖ νὰ σέβηται. Ἐπέρχεται δὲ τότε καὶ τὸ σέβας πρὸς ἑαυτὸν μὲ τὴν πολύτιμον ἀδελφήν του, τὴν μετριοφροσύνην, τὴν σεμνοπρέπειαν. Ἡ σεμνότης ἀποτελεῖ τὸν ὡραιότερον στολισμὸν τῆς νεότητος, ἀλλὰ τοῦτο κινδυνεύομεν νὰ τὸ λησμονήσωμεν. Ἂς προσπαθήσωμεν νὰ τὴν ἐπαναφέρωμεν εἰς τοὺς νέους πείθοντες αὐτούς, ὅτι ἡ καλλιτέρα ἔνδειξις τῆς ἀξίας των εἶναι ἡ μετριοφροσύνη. Ἐμφαίνει, ἐὰν ὄχι

ἄλλο τι, τοὐλάχιστον τὴν ὕπαρξιν ἀμφιβολίας τινὸς ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν τῶν προτερημάτων μας καὶ κατὰ συνέπειαν τὴν ἐπιδεκτικότητα βελτιώσεως καὶ προόδου. Τοῦτο ἐκφράζει ὁ Πλούταρχος διὰ χαριεστάτης παραβολῆς. «Οἱ γεωργοί, λέγει, βλέπουν εὐχαρίστως καὶ προκρίνουν τοὺς στάχεις τοὺς » κεκλιμένους καὶ νεύοντας πρὸς τὴν γῆν, » τοὺς δὲ ὑψοῦντας ἀγερώχως τὴν κεφαλὴν » περιφρονοῦν ἐννοοῦντες, ὅτι εἶναι κενοὶ καὶ » ἐλαφροί. Οὕτω καὶ ἐκ τῶν νέων οἱ μᾶλλον » κοῦφοι καὶ στερούμενοι βαρύτητος ἔχουν τὸ » περισσότερον θράσος. Ἡ συμπεριφορά, τὸ » βάδισμα, ἡ ἔκφρασίς των μαρτυροῦν τὴν » ἀλαζονείαν καὶ τὴν ὑπεροψίαν των· ἡ κουφότης παρέρχεται μόνον, καθ' ὅσον ἡ μάθησις ἀρχίζει νὰ φέρῃ καρπούς».

Οἱ νέοι οἱ ἀληθῶς μὴ κοῦφοι, ἂς βλέπωσι τῶν ἀνοήτων τὴν αὐταρέσκειαν. Κάλλιστον τοῦτο μάθημα μετριοφροσύνης. Ὅτε ἄνθρωποι μηδεμιᾶς ἀξίας ὑπερηφανεύονται ἐνώπιον ἡμῶν διὰ προσόντα, τὰ ὁποῖα μόνοι αὐτοὶ ἀποδίδουν εἰς ἑαυτούς, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ κλονισθῇ διά τινος ἀμφιβολίας ἡ ἐκτίμησις τῆς ἰδίας ἡμῶν ἀξίας; Εἶναι δυνατὸν βλέποντες τοὺς τοιούτους νὰ μὴ σκεφθῶμεν, ὅτι ἐνδέχεται καὶ ἡμεῖς νὰ πλανώμεθα ὡς πρὸς τὴν περὶ ἡμῶν αὐτῶν ἰδέαν; Καλὸν μέχρι τινὸς ἡ εἰς ἑαυτὸν πεποίθησις, ἀλλὰ καλλίτερον ἔτι τὸ νὰ συνδυάζηται μετά τινος δισταγμοῦ ὡς πρὸς τὰ ὑποτιθέμενα προτερήματα ἡμῶν! Ἐὰν πράγματι τὸ ἔχωμεν, ἡ μετριοφροσύνη δὲν θὰ τὰ σμικρύνῃ.

Ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τοῦτο τῆς μετριοφροσύνης, ἡ ἐντὸς τῆς οἰκογενείας ἀνατροφὴ ἔχει ἴσως τὰ μειονεκτήματά της. Ὁ ἐντὸς τῆς πατρικῆς οἰκίας ἀνατρεφόμενος παῖς δὲν ὑπόκειται εἰς συναγωνισμόν. Μὴ ἔχων νὰ συγκριθῇ οὔτε πρὸς καλλιτέρους οὔτε πρὸς χειροτέρους του κινδυνεύει νὰ ἐξαπατηθῇ εὐκολώτερον ὡς πρὸς τὴν ἀληθῆ ἀξίαν του. Ἡ ἐντὸς τοῦ σχολείου σύγκρισις καὶ σύγκρουσις πρὸς τοὺς ὁμηλίκους του ἀποτελεῖ ἀντιφάρμακον κατὰ τῆς νόσου τοῦ ἀντιθαυμασμοῦ. Ἔχει τὰ καλά του τὸ σχολεῖον, ἀλλ' ἔρχεται καὶ πρέπει νὰ ἔλθῃ μετὰ τὴν οἰκογένειαν. Αἱ πρῶται ἐντυπώσεις λαμβάνονται ἐντὸς τῆς οἰκογενείας. Ἐὰν αὗται δὲν εἶναι ἀγαθαί, δύσκολον, δὲν λέγω ἀδύνατον, ἀλλὰ δύσκολον τὸ νὰ τὰς μετατρέψῃ τὸ σχολεῖον.

Προορισμὸς τοῦ σχολείου δὲν εἶναι ἡ ἀναπλήρωσις τῆς οἰκογενείας. Ἴσως ὑπῆρξαν διδάσκαλοι δυνηθέντες νὰ ἐνσταλάξωσιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ μαθητοῦ ἀρχὰς ἀγαθάς, ἀλλὰ τοῦτο σπάνιον καὶ τυχαῖον. Τοῦ διδασκάλου ἡ ἀποστολὴ περιορίζεται εἰς τὸ ν' ἀναπτύξῃ, διορθώσῃ καὶ ἀνυψώσῃ τὸν ἐντὸς τῆς οἰκογενείας μορφωθέντα ἤδη χαρακτῆρα τοῦ παιδός· εἶναι δὲ καὶ τοῦτο πολύ. Δύναται ὅμως καὶ νὰ προξενήσῃ κακὸν ἀντὶ καλοῦ τὸ σχολεῖον. Διὰ τοῦ κακοῦ παραδείγματος, διὰ παιδαγωγικῆς ἀδεξιότητος, διὰ τῆς βαναυσότητος ἢ τῆς ἀμελείας τοῦ διδασκάλου, διὰ τῆς μὴ προλήψεως ἐπιβλαβῶν ἐπιδράσεων μεταξὺ συμμαθητῶν ἀνίσου ἠθικῆς μορφώσεως, δύναται νὰ διαστραφῇ ἡ εὔπλαστος εἰσέτι ψυχὴ τοῦ νέου. Διὰ τοῦτο, πρὶν ἢ τὸ τέκνον παραδοθῇ ἐκ τῆς οἰκογενείας εἰς τὸ σχολεῖον, ἀπαιτεῖται μεγάλη προσοχὴ περὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ διδασκάλου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνατίθεται ἡ ἐξακολούθησις τοῦ ἔργου τῶν γονέων. «Ὀφείλομεν, λέγει καὶ πάλιν ὁ Πλούταρχος, ὀφείλομεν νὰ ζητῶμεν διὰ τὰ τέκνα μας διδασκάλους, τῶν ὁποίων καὶ ὁ βίος εἶναι ἀδιάβλητος καὶ οἱ τρόποι ἀνεπίληπτοι, ἐξέχοντας » δὲ κατὰ τὴν ἐμπειρίαν. Διότι πηγὴ καὶ ῥίζα » τῆς καλοκἀγαθίας εἶναι ἡ καλὴ παίδευσις. » Καθὼς οἱ γεωργοὶ παραθέτουν τὰς χάρακας » εἰς τὰ φυτά, οὕτω καὶ οἱ χρηστοὶ διδάσκαλοι παραπηγνύουν ἐπιμελῶς εἰς τοὺς νέους » τὰς συμβουλὰς καὶ τὰς παραινέσεις, διὰ νὰ » βλαστήσωσιν ὀρθὰ τὰ ἤθη των. Τί δὲ νὰ » εἴπῃ τις περί τινων πατέρων, οἱ ὁποῖοι, πρὶν » ἢ δοκιμάσωσι τοὺς μέλλοντας νὰ διδάξωσιν, εἴτε ἐξ ἀγνοίας, εἴτε ἐξ ἀπειρίας, ἢ καὶ » ἐξ ἰδιοτελείας ἐγχειρίζουν τὰ τέκνα των εἰς » ἀνθρώπους ἀδοκίμους καὶ ἀναξίους»; Ἂς ἐλπίζωμεν, ὅτι πατέρες τοιοῦτοι δὲν ὑπάρχουν παρ' ἡμῖν. Εἴθε οὔτε διδάσκαλοι νὰ ὑπάρχωσιν ὅμοιοι πρὸς ὅσους περιγράφει ὁ Πλούταρχος. Τοῦ διδασκάλου ἡ εὐθύνη εἶναι πανταχοῦ μεγάλη, ἀλλὰ μεγαλειτέρα ἔτι παρ' ἡμῖν, ἐνόσῳ οἱ πατέρες ἐξακολουθοῦντες νὰ συγχέωσι τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν ἀγωγὴν περιμένουν τὰ πάντα ἐκ τοῦ σχολείου. Εἶναι ἴσως ὑπερβολικὴ ἡ ἀξίωσις τοῦ νὰ ἔχωσιν οἱ διδάσκαλοι προσόντα, τὰ ὁποῖα οἱ πατέρες δὲν ἔχουν, ἴσως εἶναι ἄδικον νὰ τοὺς θέλωμεν ἀπηλλαγμένους, ὅσων ἐλαττωμάτων ἀπεδώκαμεν εἰς τὴν μεταβατικὴν τοῦ ἔθνους ἐν γένει κατάστασιν, ἀλλ' ἐξ ἄλλου, ἀφοῦ ἀναλαμβάνουν τὸ ἐπάγγελμα καὶ ἀναδέχονται τὴν εὐθύνην τῆς παιδαγωγίας, οἱ διδάσκαλοι ὀφείλουν αὐτοὶ πρῶτοι νὰ ἐπιδοθῶσιν, εἰς ὅ,τι ἔθεω-

ρήσαμεν ἤδη ὡς καθῆκον τῶν γονέων· ὀφείλουν νὰ ἐπιμεληθῶσι τὴν ἰδίαν ἀνατροφήν των διορθούμενοι καὶ βελτιούμενοι καθ' ἑκάστην. Καὶ οἱ γονεῖς δὲ ὀφείλουν νὰ ἔρχωνται ἐπίκουροι εἰς τοὺς διδασκάλους ἀνυψοῦντες ἐνώπιον τῶν παίδων τὸ κῦρός των διὰ τῆς πρὸς αὐτοὺς συμπεριφορᾶς των, διὰ τῆς ἀποδιδομένης εἰς τὸ ἐπάγγελμα καὶ τὸ ἄτομόν των τιμῆς καὶ διὰ τῆς μὴ ἀναμίξεως εἰς τὰ τοῦ σχολείου εἰς τρόπον, ὥστε νὰ σαλευθῇ τὸ σέβας τοῦ μαθητοῦ πρὸς τὸν διδάσκαλον. Παραπονοῦνται οἱ διδάσκαλοι ἐνίοτε διὰ τὴν ἐπιβλαβῆ τῶν οἰκογενειῶν ἐπίδρασιν τὴν ἐξουδετεροῦσαν τὰ καλὰ μαθήματα τοῦ σχολείου. Ἴσως τὰ μαθήματα ταῦτα δὲν εἶναι πάντοτε τόσον καλά, ὅσον τὰ νομίζουν. Ἀλλὰ παραλείποντες τὰ ἄλλα πῶς νὰ μὴ καταδικάσωμεν τὴν ἀνάμιξιν καὶ τὰς ἐνεργείας τῶν γονέων χάριν προβιβασμῶν παρ' ἀξίαν; Πῶς ἆρά γε εὑρίσκονται γονεῖς ἀγαπῶντες τὰ τέκνα των καὶ μὴ ἐννοοῦντες πόσης βλάβης γίνονται οὕτω πρόξενοι! Πρὸς τί ἐπιζητοῦν τὴν εἰς τὰ τέκνα των ἀπονομὴν τιμῶν, τὰς ὁποίας δὲν ἀξίζουν; Πρὸς ἱκανοποίησιν ψευδοῦς φιλοτιμίας! πρὸς ὑπόθαλψιν τῆς ματαιότητος! πρὸς διαστροφὴν τοῦ χαρακτῆρός των!

Ὑπὸ τοιούτους ὅρους τὸ σχολεῖον δὲν ὠφελεῖ, βλάπτει. Ἀλλ' ἂς περιορισθῶμεν ὁμιλοῦντες καὶ περὶ οἰκογενειῶν, ἐντὸς τῶν ὁποίων διὰ τοῦ καλοῦ παραδείγματος δίδονται εἰς τὰ τέκνα αἱ βάσεις τῆς ἠθικῆς των μορφώσεως, καὶ περὶ σχολείων, ὅπου αἱ πρωτοφυτευθεῖσαι ἀγαθαὶ ἀρχαὶ θὰ ἐνισχυθῶσιν ἔτι μᾶλλον καὶ θὰ ῥιζώσωσι. Τὸ τοιοῦτο σχολεῖον εἶναι ἀναγκαῖον συμπλήρωμα τῆς ἐντὸς τοῦ οἴκου δοθείσης πρώτης ἀγωγῆς. Σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς εἶναι ἡ προπαρασκευὴ τῶν τέκνων διὰ τὸν μετέπειτα βίον. Ὁ δὲ βίος τί ἄλλο εἶναι, ἢ ἄπαυστος ἐνέργεια καὶ πάλη διαρκής; Ἐὰν θέλωμεν νὰ προγυμνάσωμεν τὰ τέκνα μας εἰς τρόπον, ὥστε νὰ διέλθωσιν ἀνδρικῶς καὶ γενναίως τὰς ἠθικὰς καὶ φυσικὰς δοκιμασίας τῆς ζωῆς καὶ νὰ μὴ καταβληθῶσιν εὐκόλως εἰς τὴν πάλην, πιθανώτερον εἶναι νὰ ἐπιτύχωμεν τοῦτο διὰ τοῦ σχολείου ἢ ἐντὸς μόνης τῆς πατρικῆς οἰκίας. Ἐντὸς αὐτῆς περιβάλλει τὸ τέκνον στοργὴ μητρικὴ ὡς προτείχισμα κατὰ πάσης ἐπαφῆς δυσαρέστου.

Εἰς τὸ σχολεῖον ὁ νέος θὰ μάθῃ νὰ ἐπαναπαύηται εἰς τὰς ἰδίας δυνάμεις· ἐκ τῆς ἁμίλλης πρὸς τοὺς συμμαθητὰς καὶ ἐκ τῆς πρὸς τοὺς ἀνωτέρους πειθαρχίας θὰ ἐννοήσῃ κατὰ πρῶτον, ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι πάλη, ὅτι ἄνευ κόπων καὶ θυσιῶν δὲν ἀποκτᾶται ἡ νίκη, ὅτι, ἐὰν ἔχωμεν δικαιώματα, ἔχομεν καὶ καθήκοντα, καὶ ὅτι τὰ δεύτερα ὑπερτεροῦν τὰ πρῶτα. Τὸ σχολεῖον εἶναι κόσμος μικρὸς προπαρασκευάζων ἡμᾶς διὰ τὸν μεγάλον ἐντὸς αὐτοῦ (ὁ λόγος περὶ *καλοῦ* σχολείου πάντοτε), ὁ χαρακτὴρ διαμορφοῦται ἐπὶ τὸ ἀνδρικώτερον, τοῦτο δὲ σπανίως καὶ δυσκόλως ἐπιτυγχάνεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς οἰκογενειακῆς ἀποκλειστικῆς τρυφερότητος.

Ἀλλ' οὔτε τρυφερότητος, οὔτε πάλιν αὐστηρότητος ὑπερβολὴ ὠφελεῖ, ἀπαιτεῖται μέτρον καὶ εἰς τὴν μὲν καὶ εἰς τὴν δὲ ἐκ μέρους καὶ γονέων καὶ διδασκάλων. Ἀπαιτεῖται πρὸ πάντων δικαιοσύνη· ἡ ἄδικος τιμωρία βλάπτει, ὅσον καὶ αἱ ἄκαιροι θωπεῖαι. Ἀνάγκη ὁ τιμωρῶν νὰ μὴ λησμονῇ ποτέ, ὅτι σκοπὸς τῆς ποινῆς εἶναι ἡ διόρθωσις καὶ βελτίωσις τοῦ τιμωρουμένου καὶ ὅτι ματαιοπονεῖ, ἐὰν δὲν κατορθώσῃ νὰ ἐξυπνίσῃ τὴν συνείδησιν τοῦ παιδός· ἡ συνείδησις εἶναι ὁ ἀληθὴς τιμωρὸς παντὸς πταίσματος, ὁμιλεῖ δὲ ἀφ' ἑαυτῆς, ἀλλ' ἡ παιδικὴ ἀντίληψις δὲν ἐξαρκεῖ πρὸς ἐξήγησιν τῆς κρυφίας φωνῆς της. Διὰ τῆς ἀρωγῆς τῶν γονέων ἢ τοῦ διδασκάλου θὰ δυνηθῇ ὁ παῖς ν' ἀκούσῃ εὐκρινέστερον τὴν ἐσωτερικὴν ἐκείνην φωνὴν τὴν λέγουσαν, ὅτι ἔσφαλε, ὅτι παρέβη τὸ πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους καθῆκον καὶ ὅτι διὰ τοῦτο εἶναι ἄξιος τιμωρίας. Τότε θὰ παραδεχθῇ τὴν ἐπιβαλλομένην ποινὴν ὡς δικαίαν καὶ πρέπουσαν, θὰ ἐννοήσῃ δέ, ὅτι τιμωρεῖται, ὅπως διορθωθῇ, ἐξ ἀγάπης, ὄχι ἐξ ἐκδικήσεως ἢ κακίας. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ὀφείλει ὁ τιμωρῶν νὰ μένῃ κύριος ἑαυτοῦ παιδεύων ἀπαθῶς, φιλοστόργως, ἄνευ ὀργῆς, ἄνευ κραυγῶν, ἀπειλῶν καὶ ὕβρεων, ἀδυσώπητος, ἀλλὰ καὶ ἀμερόληπτος, ὡς ἀληθὴς δικαστής.

Ὁποία ἡ ποινή, τοιαύτη καὶ ἡ ἀμοιβή, δικαία καὶ μεμετρημένη· ὁ σκοπός της ματαιοῦται, ἐὰν συνεπιφέρῃ τὴν ἔπαρσιν τοῦ ἀμειβομένου· αἱ σχολικαὶ βραβεύσεις ἔχουν τοῦτο ἰδίως τὸ κακόν, ὅτι ἐξαίρουν τὴν διανοητικὴν πρόοδον σκιάζουσαι συχνάκις τὴν ἠθικὴν ὑπεροχήν. Πρέπει νὰ μάθωσιν οἱ παῖδες ἡμῶν καὶ νὰ ἐννοήσωσιν ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων, ὅτι ἡ ἠθικὴ ἀξία εἶναι ὑπερτέρα τῆς διανοητικῆς. Ὅτε ὁ πατὴρ τοῦ Tom Brown . . . . . (αἱ «σχολικαὶ ἀναμνήσεις» τοῦ Tom Brown εἶναι ἓν τῶν προσφιλεστέρων ἀναγνωσμάτων τῆς ἀγγλικῆς νεολαίας. Εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο συγκεφαλαιοῦται πρακτικῶς πως ἡ θεωρία τῆς

ἀγγλικῆς ἀγωγῆς ἀποβλεπούσης εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος διὰ τῆς συγχρόνου ἀναπτύξεως τοῦ νοῦ καὶ τοῦ σώματος)· ὅτε λοιπὸν ὁ πατὴρ τοῦ Tom Brown καληνυκτίζει τὸν υἱόν του τὴν παραμονὴν τοῦ πρώτου χωρισμοῦ των, «Υἱέ μου, λέγει, εἰς τὸ σχολεῖον, » ὅπου πηγαίνεις κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου, » θὰ ἴδῃς καὶ θ' ἀκούσῃς καὶ θὰ δοκιμάσῃς » πολλά, τὰ ὁποῖα δὲν περιμένεις οὔτε φαν» τάζεσαι. Ἀλλὰ μὴ φοβοῦ. Λέγε πάντοτε » τὴν ἀλήθειαν, ἔσο χρηστὸς καὶ γενναῖος, μὴ » προσέχῃς καὶ μὴ ἐπαναλαμβάνῃς, ὅσα δὲν » θὰ ἐπεθύμεις ν' ἀκούσῃ ἡ μήτηρ σου καὶ αἱ » ἀδελφαί σου, καὶ τότε οὔτε σὺ θὰ ἐπανέλ» θῃς ποτὲ μὲ ἐντροπὴν εἰς τὴν πατρικὴν οἰ» κίαν, οὔτε ἡμεῖς ποτε θὰ τὸ ἔχωμεν ὡς ἐν» τροπὴν νὰ σοῦ ἀνοίξωμεν τὰς ἀγκάλας μας».

«Ταῦτα, ἐξακολουθεῖ ὁ συγγραφεύς, δὲν τὰ » εἶπεν αὐτοσχεδίως ὁ γέρων. Εἶχε σκεφθῆ » ἐπὶ πολύ, τί νὰ εἴπῃ· αἱ δὲ σκέψεις του συνο» ψιζόμεναι ἦσαν περίπου αἱ ἑξῆς: Νὰ τὸν » συμβουλεύσω νὰ λέγῃ τὴν προσευχήν του » καὶ νὰ ἔχῃ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ; — Ἀλλ' » ἐὰν ὡς πρὸς τοῦτο δὲν ὠφέλησαν τὰ διδάγ» ματα καὶ τὸ παράδειγμα τῆς μητρός του, » δὲν θὰ χρησιμεύσῃ ἡ ἰδική μου παραίνεσις.— » Νὰ ὑποδείξω τοὺς πειρασμούς, τοὺς ὁποίους » χρεωστεῖ ν' ἀποφεύγῃ;—Δὲν θὰ μὲ ἐννοήσῃ » καὶ ἴσως βλάψω μᾶλλον ἀντὶ νὰ τὸν ὠφε» λήσω.—Νὰ τὸν προτρέψω εἰς τὸ νὰ μελετᾷ » καὶ νὰ εἴπω, ὅτι τὸν στέλλομεν εἰς τὸ σχο» λεῖον διὰ νὰ μάθῃ γράμματα;—Ἀλλ' ἐγὼ » δὲν τὸν στέλλω εἰς τὸ σχολεῖον διὰ τοῦτο, » τοὐλάχιστον ὄχι πρὸ πάντων διὰ τοῦτο. » Ὀλίγον μὲ μέλει διὰ μετοχὰς καὶ ἀπαρέμ» φατα· καὶ τὴν μητέρα του ἄλλο τόσον τὴν » μέλει δι' αὐτά. Διατί λοιπὸν τὸν στέλλομεν » εἰς τὸ σχολεῖον; Ἐν μέρει διότι τὸ ἤθελε » καὶ ὁ ἴδιος. Ἀλλὰ τὸ κατ' ἐμέ, ἡ κυρία ἐπι» θυμία μου εἶναι νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ σχολεῖον » φιλαλήθης, γενναῖος, χρηστός, χρήσιμος, » καθὼς πρέπει ἄνθρωπος καὶ καλὸς χριστια» νός. Ταῦτα ἐσκέφθη ὁ πατὴρ τοῦ Tom » Brown καὶ ταῦτα ἠθέλησε νὰ ἐκφράσῃ κα» ληνυκτίζων τὸν υἱόν του».

Δηλαδὴ ὁ Tom Brown ἔστελλε τὸν υἱόν του εἰς τὸ σχολεῖον μᾶλλον διὰ νὰ μορφωθῇ ὁ χαρακτήρ του, ἢ διὰ νὰ μάθῃ πολλὰ γράμματα· τὸ πρῶτον δὲν ἀποκλείει τὸ δεύτερον. Κατ' ἀρχὴν ἡ ἐκπαίδευσις καὶ ἡ ἀγωγὴ συμβαδίζουν εἰς τὸ ἀγγλικὸν σχολεῖον, αἱ δὲ σωματικαὶ ἀσκήσεις αἱ τόσον συντελεστικαὶ πρὸς μόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος ἔχουν ἐντὸς αὐτοῦ σημασίαν, ὅσην καὶ τὰ μαθήματα. Τὸ αὐτὸ σύστημα ἀγωγῆς εἶχον καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες. «Εὖ τὸ σῶμα ἔχειν καὶ τὴν ψυχήν», κατὰ τὸ ῥητὸν τοῦ Κλεοβούλου. Ἐκ τῶν νεωτέρων ἐθνῶν οἱ Ἄγγλοι κατ' ἐξοχὴν ἐφήρμοσαν τὸ σύστημα τοῦτο, ὅλα δὲ τὰ ἔθνη καταγίνονται τὴν σήμερον εἰς ἀπομίμησίν των. Ἀλλ' εἰς μόνην τὴν Ἀγγλίαν, ὡς εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, οἱ ἀγῶνες τῶν νέων ἀποτελοῦν μέρος τῆς ἐθνικῆς ζωῆς. Ἄνδρες, γυναῖκες πάσης τάξεως καὶ πάσης ἡλικίας ἐνδιαφέρονται εἰς τὰ κατ' αὐτούς· ὁ κατ' ἔτος τελούμενος ἀγὼν λεμβοδρομίας μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων τῆς Ἀγγλίας πανεπιστημίων λαμβάνει διαστάσεις μεγάλης πατριωτικῆς ἑορτῆς. Αἱ ὄχθαι τοῦ ποταμοῦ καλύπτονται ὑπὸ μυριάδων θεατῶν, ἕκαστος δ' αὐτῶν φέρει ἓν τῶν διακρινόντων τὰς δύο σχολὰς χρωμάτων πρὸς ἐκδήλωσιν τῶν συμπαθειῶν του. Μετὰ τοῦ αὐτοῦ γενικοῦ ἐνδιαφέροντος παρακολουθοῦνται τὰ διάφορα παίγνια, τῶν ὁποίων ἡ σφαῖρα εἶναι τὸ ὄργανον. Ἐν γένει δὲ ὁ καθημερινὸς βίος τῶν Ἄγγλων μαρτυρεῖ, ὁποίαν σημασίαν ἀποδίδουν εἰς τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις. Αἱ ἐφημερίδες των πᾶσαι ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν sport ἢ ἄλλην εἰδικωτέραν περιέχουν καθ' ἑκάστην στήλας εἰδήσεων ἀκαταλήπτων εἰς τοὺς ξένους, αἱ ὁποῖαι ὅμως ἀναγινώσκονται ὑπὸ πολλῶν μετὰ μεγαλειτέρας ἐνίοτε προσοχῆς, ἢ ὅσα ἄλλα νέα περιέχει τὸ φύλλον.

Ἴσως εἴπῃ τις, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐκεῖ ὑπερβαίνει τὰ ὅρια, ὅτι αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις ἀπορροφοῦν εἰς τὰ σχολεῖα τὸν νοῦν καὶ τὸν καιρὸν τῶν νέων πρὸς ζημίαν τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως. Ἀλλ' ὅμως ἡ Ἀγγλία οὐδενὸς ἔθνους ὑπολείπεται κατὰ τὴν διανοητικὴν πρόοδον. Τὴν δύναμιν καὶ τὴν δόξαν της δὲν ὀφείλει εἰς μόνην τὴν ἐμπορικὴν ἢ τὴν βιομηχανικὴν ἐπίδοσίν της. Εἰς ὅλα τὰ στάδια ἔδρεψαν στεφάνους τὰ τέκνα της, εἰς τὰ γράμματα, τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας, ὅσον καὶ εἰς τοὺς ἐπὶ γῆς καὶ ἐπὶ θαλάσσης πολέμους. Ἀλλὰ καὶ ἂν οἱ Ἄγγλοι φροντίζουν καθ' ὑπερβολὴν περὶ σωμασκίας, ἔχομεν ἡμεῖς τὸ παράδειγμα τῶν προγόνων μας, οἱ ὁποῖοι ἐγνώριζον, πῶς εἰς πάντα νὰ ἐφαρμόζωσι τὸ *μηδὲν ἄγαν*. «Τά τε γὰρ ὑπερβάλλοντα γυμνάσια καὶ τὰ ἐλλείποντα φθείρει τὴν ἰσχύν», εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης (1).

(1) Ἠθ. Νικομ. Β. Σ. 6.

Ὑπὸ τοιούτους ὅρους ἂς εἰσάξωμεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τὰ σχολεῖα τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις ῥυθμίζοντες τὸ πρόγραμμα τῆς ἐθνικῆς ἀγωγῆς κατὰ τὸ ἀρχαῖον ῥητόν: «Εὖ τὸ σῶμα ἔχειν καὶ τὴν ψυχήν». Ὁμοῦ καὶ τὰ δύο! ἡ εὐρωστία τοῦ σώματος ἀντανακλᾶται εἰς τὴν εὐρωστίαν τῆς ψυχῆς. Ὁ ἔχων τὰ στέρνα ἀκμαῖα φέρει τὴν κεφαλὴν ὑψηλά. Ἀλλὰ ταὐτοχρόνως διὰ τῶν σωματικῶν ἀγώνων ἀποκτῶνται καὶ ἄλλα προσόντα πολύτιμα. Ἀγωνιζόμενος πρὸς ἰσοπάλους ὁ νέος μανθάνει νὰ φέρῃ τὴν νίκην μετριοφρόνως καὶ τὴν ἧτταν ἀξιοπρεπῶς, μανθάνει τιμῶν τοὺς ἄλλους νὰ σέβηται ἑαυτόν· ἡ δὲ ψευδοφιλοτιμία, ἡ πηγὴ τοσούτων κακῶν, ἐκριζοῦται διὰ τῆς τριβῆς εἰς συναγωνισμούς, τῶν ὁποίων ἀπαραίτητος ὅρος εἶναι ἡ εὐθύτης, ἡ εἰλικρίνεια, ἡ φιλαλήθεια καὶ ἡ δικαιοσύνη. Ταῦτα πάντα περιλαμβάνονται εἰς τὴν ὡραίαν Ἀγγλικὴν λέξιν fair-play, ἡ ὁποία ἐκ τῶν παιδικῶν παιγνίων ἐφηρμόσθη εἰς ὁλόκληρον τὸν βίον. Fair play κατὰ γράμμα σημαίνει τὸ παίζειν μετ' εὐθύτητος, ἄνευ δόλου δηλαδὴ ἢ ἀπάτης. Ἀπόδειξιν τῆς διαρκείας τῶν παιδικῶν ἐντυπώσεων παρέχει αὐτὴ αὐτὴ ἡ χρῆσις τῆς λέξεως μὲ ὅλας τὰς σημασίας τὰς ὁποίας ἀπηρίθμησα. Καθὼς ἔμαθε νὰ παίζῃ ὁ Ἄγγλος, οὕτω ἐξακολουθεῖ καὶ ἀνδρωθεὶς νὰ διάγῃ. Δὲν ἐγγυῶμαι ποσῶς ὅτι πάντες ἐκεῖ ἐξέρχονται τοῦ σχολείου, ὅπως ὁ Tom Brown ηὔχετο νὰ ἐξέλθῃ ὁ υἱός του. Ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος ἐσκέπτετο, οὕτω σκέπτονται οἱ γονεῖς ἐν γένει εἰς τὴν πατρίδα του καὶ τὸ αὐτὸ ἐπιθυμοῦν καὶ ἐπιδιώκουν διὰ τὰ τέκνα των, τὴν μόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος.

Ἀπέφυγα, ὡς βλέπετε, νὰ θίξω τὸ ζήτημα καθ' ἑαυτὸ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Δὲν ἕπεται ὅμως, ὅτι παραγνωρίζω τὴν ἐπίδρασιν τῶν γραμμάτων εἰς τὴν ἠθικὴν διάπλασιν τοῦ παιδός. Ἡ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου διδομένη διεύθυνσις εἰς τὰς μελέτας του, ἡ ἐξήγησις ὄχι μόνον τῶν κανόνων τῆς γραμματικῆς ἀλλὰ καὶ τῶν ἐννοιῶν τοῦ συγγραφέως, ἡ ἐκλογὴ τῶν συγγραφέων, ταῦτα πάντα καὶ ἄλλα δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς μέσα ὄχι ἐκπαιδεύσεως μόνον, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἀγωγῆς. Τὸν πρὸς τοῦτο τρόπον ὑποδεικνύει ὁ κ. Ἰωάννης Πανταζίδης εἰς τὸ σύγγραμμά του «περὶ γυμνασιακῆς παιδαγωγίας». Τὸ ἀξιόλογον ἔργον τοῦ πεπειραμένου καθηγητοῦ εὔχομαι ν' ἀναγνωσθῇ καὶ μελετηθῇ ὑπὸ παντὸς διδασκάλου καὶ παντὸς γονέως. Εἰς αὐτὸ ἐξετάζονται πολλὰ καὶ ποικίλα ζητήματα σπουδαῖα· ἡμᾶς ἐδῶ ἐπασχολεῖ τὸ τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς μορφώσεως τοῦ χαρακτῆρος. Περὶ τούτου καὶ μόνου ἠθέλησα νὰ σᾶς ὁμιλήσω οὐδὲν εἰπὼν νέον ἢ ἄγνωστον εἰς ὑμᾶς ἰδίως τοὺς ἔχοντας τέκνα καὶ σκεπτομένους περὶ ἀγωγῆς, ὄχι μόνον καθόσον τὸ πρᾶγμα συνέχεται μετὰ τῶν γενικῶν συμφερόντων τοῦ γένους, ἀλλὰ καὶ ὡς γονεῖς κηδόμενοι ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος τῶν τέκνων ὑμῶν· ἡ μέλλουσα εὐτυχία ἢ δυστυχία των δὲν ἐξαρτᾶται ἐξ ὑμῶν, οὔτε ἐξασφαλίζεται ἡ εὐδαιμονία των διὰ τῶν φροντίδων, ὅπως προσπορίσητε εἰς αὐτὰ ὑλικὴν εὐημερίαν. Ὁ πατρικὸς πλοῦτος δὲν ἀποτελεῖ τὴν καλλιτέραν τῶν τέκνων κληρονομίαν. Εὐεργετήσατέ τα μορφοῦντες τὸν χαρακτῆρά των καὶ ἐνσπείροντες εἰς τὴν ψυχήν των τὴν ἕξιν τῆς χρηστότητος καὶ τὸ αἴσθημα τοῦ καθήκοντος, προετοιμάσατε αὐτὰ διὰ καλῆς καὶ πεφωτισμένης ἀγωγῆς, εἰς τρόπον ὥστε καὶ τὴν εὐτυχίαν νὰ φέρωσι σωφρόνως καὶ τὴν δυστυχίαν γενναίως. Ἰδοὺ πῶς θὰ ἐκτελέσητε τὸ πρὸς αὐτὰ καθῆκον. Ἰδοὺ πῶς θὰ συντελέσητε εἰς ἀνύψωσιν τῆς γενεᾶς, ἡ ὁποία θὰ διαδεχθῇ τὴν ἰδικήν μας.

ΘΕΟΔ. ΡΕΝΑΚ

Η ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ *

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΛΣ' συνεδριάσει τῆς 29 ὀκτωβρίου 1890).

Ἡ ἱστορία ἐάν, κατὰ τὸν Michelet, εἶναι ἡ ἀνάστασις τοῦ παρελθόντος, δὲν ὀφείλει νὰ παραλείψῃ οὐδὲν βοήθημα, ὅσον μετριόρρων καὶ ἂν εἶναι, δυνάμενον νὰ βοηθήσῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν ὑφ' ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐπόψεις τοῦ βίου τῶν παρελθόντων αἰώνων. Μεταξὺ τῶν βοηθητικῶν ἐκείνων ἐπιστημῶν, τῶν ταπεινῶν ὑπηρετριῶν τῆς ἱστορίας, αἵτινες οὐδόλως ἔχουσι τὴν ἀξίωσιν νὰ καταστῶσιν ἀνεξάρτητοι, ἡ διδακτικωτέρα εἶναι ὁμολογουμένως ἡ νομισματολογία. Διὰ τῆς λέξεως ταύτης δὲν ἐννοοῦμεν τὴν μανίαν τοῦ συλλέγειν νομίσματα, οὐδὲ τὴν τέχνην τοῦ διακρίνειν ἐξ αὐτῶν τὰ αὐθεντικὰ τῶν μὴ τοιούτων, ἀλλὰ τὴν ἐπιστήμην τῆς ταξιθετήσεως αὐτῶν, τὴν ἐπιστήμην, ἥτις ἀναγκάζει αὐτὰ νὰ εἴπωσι πᾶν ὅ,τι γνωρίζουσι περὶ τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς χώρας, ἥτις τὰ παρήγαγε.

Ὑποθέσωμεν, παραδείγματος χάριν, ὅτι μετὰ δύο χιλιάδας ἐνιαυτῶν, ὁπότε ὁ πολιτισμός μας πρὸ πολλοῦ θὰ εἶναι λησμονημένος, ἀρχαιολόγος τις συνέπιπτε νὰ εὕρῃ πεντάφραγκον ἐκ τῶν φερόντων τὴν εἰκόνα Ναπολέοντος τοῦ Λ'. Ὁποῖος θησαυρὸς πληροφοριῶν παντὸς εἴδους, χρονολογικῶν, οἰκονομολογικῶν, εἰκονογραφικῶν, καλλιτεχνικῶν, δὲν δύναται νὰ ἐκπηγάσῃ ἐκ τῆς ἐμβριθοῦς καὶ ἐπιστημονικῆς μελέτης τοῦ μεταλλικοῦ τούτου τεμαχίου! Σχῆμα, τίτλος, βάρος, μίγμα κατασκευῆς, εἰκών, συμβολικαὶ παραστάσεις, ἐπιγραφή, ἡμερομηνία, σήματα ἐργοστασίου καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀκόμη λεπτομέρεια δύναται νὰ καταστῇ ἐνδιαφέρουσα καὶ διδακτικὴ μελετωμένη κατὰ τὴν ἀληθῆ μέθοδον ὑπ' ἀληθοῦς σοφοῦ. Ἓν νόμισμα εἶναι εἷς μικρόκοσμος, ἐν ᾧ ὁλόκληρος πολιτισμὸς ἀντικατοπτρίζεται τόσῳ πιστότερον, ὅσον ὁ πίναξ εἶναι μᾶλλον ἀπροβούλευτος καὶ ὁ χαράξας αὐτὸ ζωγράφος ὀλιγώτερον ἐσκέφθη τὴν διδασκαλίαν τῶν μεταγενεστέρων.

Ἀλλ' ἰδίως εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἡ νομισματολογία ῥίπτει πολύτιμα φῶτα. Μετὰ τὰ ναυάγια τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ φιλολογίας τὰ νομίσματα καθὼς καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ εἶναι τὰ μέσα, δι' ὧν καλύπτονται πλεῖστα κενὰ τῆς ἱστορικῆς παραδόσεως.

Ἡ σμικρότης των, ἡ στερεότης των, ἡ καλλιτεχνική των ὡραιότης, ἑδραίωσαν τὴν χρῆσιν αὐτῶν ὡς κοσμημάτων καὶ παρ' αὐταῖς ἀκόμη ταῖς χωρικαῖς τῆς Μ. Ἀσίας καὶ διέσωσαν οὕτω μέχρι τῶν ἡμερῶν μας τοσαύτην αὐτῶν πληθύν, ὥστε καθ' ἑκατοντάδας ἤδη μετροῦνται τὰ νομισματικὰ μουσεῖα καὶ κατὰ χιλιάδας οἱ τύποι, εἰς οὓς διαιροῦνται. Ἡ γονιμότης καὶ ἡ ποικιλία τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἡ ὑπερβολικὴ εἰδικότης του (particularisme), ἡ οὕτως εἰπεῖν κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν σκοπὸν πορεία του, ἥτις εἶναι εἷς τῶν λαμπροτέρων χαρακτήρων τῆς ἱστορίας αὐτοῦ ἐν τῇ νομισματολογίᾳ, εὑρίσκουσι τὴν πληρεστέραν ἐκδήλωσίν των, καὶ ἡ ἐξέτασις συλλογῆς τινος ἑλληνικῶν νομισμάτων εἶναι κατ' ἐμὲ ἡ μόνη μελέτη, ἐξ ἧς ἐξέρχεταί τις μᾶλλον ἐξῳκειωμένος μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ πρῶτον πρᾶγμα, ὅπερ ὀφείλει τις νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν μελέτην ἑνὸς νομίσματος, εἶναι ἡ ἱστορία αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, καθότι τὸ νόμισμα εἶναι τὸ δραστικώτερον ὄργανον τοῦ ἐμπορίου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ δόξα τῆς ἀνακαλύψεώς του ὀφείλεται εἰς τοὺς Λυδοὺς μᾶλλον παρὰ εἰς τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες ἀναγνωρίζοντες τὴν οἰκονομολογικὴν ἐνέργειάν του ταχέως μόνον παρεδέχθησαν καὶ διεδέχθησαν τὴν χρῆσιν του. Ἡ πρώτη ἰδιότης τοῦ νομίσματος, ἐκείνη, ἥτις δίδει αὐτῷ τὴν χρησιμότητά του, εἶναι ὁ *νόμιμος* αὐτοῦ χαρακτήρ. Ἡ τοῦ κράτους σφραγὶς ἐπὶ τε-

---

* Ἡ πραγματεία αὕτη συνωδεύετο ὑπὸ φωτογραφικῶν εἰκόνων τοῦ κ. Νικολοπούλου.

μαχίου μετάλλου τεθειμένη, ὀφείλει νὰ ἐγγυᾶται 1ον περὶ τῆς καθαρότητος τοῦ μετάλλου ἢ τοὐλάχιστον περὶ τῆς δοκίμου κράσεως αὐτοῦ· 2ον περὶ τοῦ νομίμου αὐτοῦ βάρους. Ἄνευ τῶν ὅρων τούτων ἡ χρῆσις πλάστιγγος καὶ τῆς λυδίας λίθου καθίσταται ἀναγκαία κατὰ τὰς καθημερινὰς συναλλαγάς, τὸ δὲ νόμισμα οὕτω μὴ δυνάμενον νὰ κυκλοφορήσῃ χάνει τὸν προορισμόν του, δυσκολίας μᾶλλον παρὰ εὐκολίας ἐν τῷ ἐμπορίῳ πρόξενον γινόμενον.

Οἱ Ἕλληνες κατενόησαν τὴν ἀλήθειαν τῶν ἀνωτέρω ὅρων μᾶλλον παντὸς ἄλλου λαοῦ ἀρχαίου τε καὶ νεωτέρου. Ἐνῷ οἱ Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες καὶ οἱ βασιλεῖς τοῦ μεσαιῶνος ἐν τῇ κιβδηλοποιΐᾳ (1) ἐπεζήτησαν πηγὴν ὠφελειῶν ἀνόμων, τὸ ἑλληνικὸν νόμισμα διετήρησεν ἐν γένει τὴν ἄμεμπτον καθαρότητά του καὶ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ βάρους του. Ἰδίως ὅμως αἱ ἀρεταὶ αὗται διακρίνονται εἰς τὸ ἀθηναϊκὸν νόμισμα, ὅπερ καθ' ὅλας τὰς ἐποχάς, ἀπὸ τῶν μηδικῶν πολέμων μέχρι τῆς ἐξαντλήσεως τῶν ἀργυρούχων μεταλλείων τοῦ Λαυρίου, ἀναζητεῖται καὶ δίδωσι χώραν εἰς πλείστας ἀπομιμήσεις.

Ἀλλ' ἡ *ἀπομίμησις* καὶ ἡ *ἀναζήτησις* τοῦ νομίσματος εἶναι σημεῖα, εἰς ἃ ὀφείλει μετὰ προσοχῆς νὰ ἐνδιατρίψῃ ὁ ἱστορικὸς οἰκονομολόγος. Ὄντως, ἑκάστη μικρὰ ἑλληνικὴ δημοκρατία ἠννόει νὰ ἔχῃ τὸ ἰδιαίτερον νομισματοκοπεῖον αὐτῆς, τοὺς ἰδιαιτέρους αὐτῆς τύπους, ὡς τὰ ἐκφραστικώτερα σύμβολα τῆς αὐτονομίας αὐτῆς. Πολλὰ τῶν νομισμάτων τούτων δὲν ἐκυκλοφόρουν πέραν τῶν στενῶν ὁρίων τῆς δημοκρατίας, ἥτις εἰς κυκλοφορίαν αὐτὰ ἔθετε. Διὰ τὰς εὐκολίας τῶν συναλλαγῶν, διὰ τὸν διεθνῆ πολιτισμόν, ἓν μόνον νόμισμα ἐξελέγετο, ἐκεῖνο, ὅπερ διεκρίνετο διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν κατασκευήν του ἢ διὰ τὴν ἐμπορικὴν καὶ κοινωνικὴν ὑπεροχὴν τῆς νομισματοκόπου ἐπικρατείας.

Εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας ἡ τοῦ διεθνοῦς νομίσματος λειτουργία ἐγίνετο διὰ τῶν χρυσῶν ἢ μᾶλλον τῶν ἐξ ἠλέκτρου νομισμάτων, διὰ τῶν *στατήρων* τῆς Λυδίας, διὰ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τῶν χελωνῶν τῆς Αἰγίνης (Αἰγαῖον πέλαγος) καὶ τῶν *πώλων* τῆς Κορίνθου (Ἰόνιον πέλαγος). Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Ϛ' αἰῶνος π. Χ. μέχρι τῆς ἐποχῆς Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου, οἱ *δαρεικοὶ* καὶ οἱ *τοξόται* τῶν βασιλέων τῶν Περσῶν ἦσαν τὰ μόνα κυκλοφοροῦντα χρυσᾶ νομίσματα. Ἡ Κύζικος εἶχε τὸ ἐλεύθερον μονοπώλιον τῶν ἐξ ἠλέκτρου νομισμάτων· ἐκ δὲ τῶν ἀργυρῶν μόναι αἱ περίφημοι *γλαῦκες* τῶν Ἀθηνῶν ἔχουσι γενικὴν κυκλοφορίαν.

Κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Δ' αἰῶνος ἡ ἐπιρροὴ τῶν Μακεδόνων μεταβάλλει τὴν κατάστασιν ταύτην, οἱ δὲ χρυσοῖ *φίλιπποι* καὶ *ἀλέξανδροι* ἀντικαθιστᾶσι τοὺς δαρεικούς. Τὰ ἀργυρᾶ τετράδραχμα τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ἀντικαθιστᾶσι τὰ τῶν Ἀθηναίων μέχρι τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Βακτριανῆς, ἡ δὲ δραχμὴ τῆς Ρόδου, διάφορος τῆς τῶν Ἀθηνῶν, κυκλοφορεῖ ἐφ' ἅπασαν τὴν θαλασσίαν αὐτῆς ἡγεμονίαν καὶ τὴν ἀνατολικὴν Μεσόγειον.

Κατὰ τὸν Β' π. Χ. αἰῶνα, χάρις εἰς τὸν ἐλεύθερον λιμένα τῆς Δήλου, παρίσταταί τις εἰς ἐμπορικὴν ἀναγέννησιν τῶν Ἀθηναίων. Τὸ νομισματοκοπεῖόν των δραστηρίως ἐργάζεται καὶ τὰ προϊόντα αὐτῶν ἐξαπλοῦνται μέχρι τῆς Ἀραβίας· ἀλλ' ἡ ὑπεροχὴ αὕτη διαμφισβητήσιμος τυγχάνει ἐν Μ. Ἀσίᾳ, ἐν ᾗ τὰ νομίσματα τῶν ἐλευθέρων ἐμπορικῶν πόλεων, αἱ ὀνομασταὶ *κιστοφόροι*, φαίνονται ἔχουσαι τὴν ὑπεροχήν.

Τέλος μετὰ τὴν μάχην τοῦ Ἀκτίου καὶ τὴν σύστασιν τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας τὸ ἀργυροῦν καὶ χρυσοῦν ῥωμαϊκὸν νόμισμα ἀντικαθίστησιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τά τε ἑλληνικὰ καὶ μακεδονικά· αἱ δὲ ἑλληνικαὶ πόλεις διατηροῦσι τὸ δικαίωμα τῆς ἐκκοπῆς μόνον χαλκῶν νομισμάτων, καὶ τοῦτο εἰς ἀνάμνησιν μᾶλλον ἢ ἀπόδειξιν τῆς ὁλονὲν ἐκλειπούσης ἐλευθερίας των.

Ἡ ἱστορία τῆς κυκλοφορίας τῶν ἑλληνικῶν νομισμάτων ἀναπαρίστησιν ἡμῖν ἁπάσας τὰς περιπετείας τῆς πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς τῆς Ἑλλάδος ἱστορίας, πρὸς σύνταξιν τῆς ὁποίας μὴ δυνάμενοι ν' ἀρυσθῶμεν τὰς δεούσας πληροφορίας ἐκ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ἐλάχιστον λόγον περὶ αὐτῆς ποιουμένων, θέλομεν ἀναδράμει εἰς τὴν ἄμεσον μελέτην τῶν νομισμάτων, εἰς τὴν στατιστικὴν τῶν εὑρημάτων, εἰς τὴν παραβολὴν τῶν διαφόρων τύπων τῶν διετηρηθέντων μέχρις ἡμῶν διὰ τῶν παραποιήσεων καὶ ἀπομιμήσεων, διότι τὰ μᾶλλον ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἐκτιμώμενα νομίσματα ἐγέννησαν καὶ τὰς περισσοτέρας παραποιήσεις

(1) Αἱ παραποιήσεις αὗται συνίσταντο εἰς ἀλλοίωσιν τοῦ τίτλου, ἁπλῆν κάλυψιν τυχαίων μετάλλων ὑπὸ λεπτῶν φύλλων χρυσοῦ, ἀργύρου κτλ.

καὶ ἀπομιμήσεις (δύο διάφορα εἴδη ἀντιγραφῆς πολὺ δυσκόλως διακρινόμενα) παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσιν ἢ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς βαρβάροις. Οὕτω οἱ Σαβαῖοι τῆς Ὑεμένης ἀπομιμοῦνται τὰ ἀργυρᾶ τῶν Ἀθηνῶν νομίσματα, οἱ παρὰ τὸν Δουνάβιν καὶ τὸν Ροδανὸν Γαλάται ἀπομιμοῦνται ἀτέχνως τοὺς χρυσοῦς τοῦ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου *στατῆρας*.

Ταῦτα περὶ νομισμάτων ἐν γένει ὑπὸ τὴν οἰκονομικὴν αὐτῶν ἔποψιν. Ἐξετάσωμεν ἤδη αὐτὰ καὶ ὑπὸ ἱστορικήν· διότι δὲν εἶναι καὶ διὰ τὸν ἱστορικὸν ἧττον διδακτικοὶ οἱ δύο διάφοροι χαρακτῆρες, ἡ συμβολικὴ δηλονότι παράστασις καὶ ἡ ἐπιγραφή, οἱ διακρίνοντες τὴν νομισματικὴν δύο διαφόρων λαῶν.

Κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην περίοδον τῆς ἑλληνικῆς νομισματικῆς πᾶν νόμισμα ἔφερε μόνον συμβολικὴν παράστασιν, ἥτις συνίστατο εἰς τὸ διακριτικὸν ἔμβλημα τῆς πόλεως τὸ κεχαραγμένον καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ κράτους σφραγῖδος· διότι ἑκάστη ἑλληνικὴ πόλις καὶ ἐν ἀρχῇ πιθανῶς ἕκαστον γένος (ἴδε πίνακας Ἡρακλείας) εἶχε τὸ ἰδιαίτερον καὶ ἀμετάβλητον ἔμβλημα, δι' οὗ ἐσήμαινε πᾶν ἐπίσημον ἔγγραφον. Τὰ ἐμβλήματα ταῦτα ἦσαν ὑλικὰ ἀντικείμενα, εὐκόλως ζωγραφούμενα καὶ ἀναγνωριζόμενα, λαμβανόμενα συνήθως ἐκ τοῦ φυτικοῦ ἢ ζωϊκοῦ βασιλείου.

Αἱ παραστάσεις αὗται εἶναι ἆρά γε λείψανα τοῦ *φετιχισμοῦ* ἢ τοῦ ἀρχεγόνου *τοτεμισμοῦ*, ἢ μᾶλλον ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἕκαστον ἄνθος, ἕκαστον ζῷον, ἦτο ἰδιαιτέρως ἀφιερωμένον εἰς τὴν πολιοῦχον θεότητα ἑκάστης πόλεως; Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ ὄνομα μιᾶς πόλεως εὑρίσκομεν σχέσιν ἔχον πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ εἰς αὐτὴν ἀφιερωμένου ἐμβλήματος, εἴτε διότι μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὀνομάτων ὑπῆρχεν ἐτυμολογικὴ συγγένεια, εἴτε διότι ἡ δημώδης φαντασία παίζουσα μὲ τὰς λέξεις παρήγαγεν ἐκ τοῦ ἑνὸς τὸ ἕτερον. Οὕτω τὸ *σέλινον* ἦτο τὸ ἔμβλημα τῆς Σελινοῦντος, τὸ *μῆλον* τῆς Μήλου, ἡ *κριθὴ* τῆς Κριθωτῆς. Τὰ λαλοῦντα ταῦτα ἐμβλήματα, ἐὰν ἐπιτρέπηται ἡ ἔκφρασις, τῶν ἑλληνικῶν πόλεων λίαν ὠφέλιμον εἶναι νὰ γνωρίζῃ τις, διότι πλῆθος νομισμάτων στερουμένων ἐπιγραφῶν δύναταί τις νὰ ταξιθετήσῃ καὶ μόνον τὰ ἐμβλήματα ταῦτα ἔχων ὑπ' ὄψει. Ἐν τοῖς ὁμοσπονδιακοῖς ἢ διεθνέσι νομίσμασι, οἷα τὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸ ἔμβλημα τοῦ ἐκκόπτοντος νομισματοκοπείου παρίσταται ὡς τύπος ἐπισυνημμένος τῷ κυρίῳ ἐμβλήματι· εἰς τὴν ἐπισταμένην δὲ μελέτην τῶν ἐπισυνημμένων τούτων τύπων ὀφείλεται ἡ σύνταξις τῆς ἐνδιαφερούσης γεωγραφίας τῆς «αὐτοκρατορικῆς νομισματοκοπίας».

Ἐν πολλαῖς ἐπίσης πολιτείαις, ἐν αἷς οἱ ἄρχοντες ἤλλαζον κατ' ἔτος, τὸ ἔμβλημα ἢ ἡ σφραγὶς τοῦ πρώτου ἄρχοντος πάντοτε ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἀνευρίσκεται ἐν δευτερευούσῃ μοίρᾳ. Οὕτω λοιπὸν ἐν τῇ τῆς νεωτέρας ἐποχῆς ἀθηναϊκῇ νομισματικῇ ἔχομεν ὅλην τὴν σειρὰν τῶν λαλούντων συμβόλων τοῦ πρώτου ἐνιαυσίου ἄρχοντος, τοῦ *ἐπὶ τῶν ὅπλων στρατηγοῦ*.

Ἡ ἐξεικόνισις ἀνθρωπίνης ἢ μᾶλλον θείας ἐπὶ τοῦ νομίσματος μορφῆς ὑπῆρξε μεγάλη εἰς τὴν νομισματικὴν πρόοδος, ἀλλ' αἱ συμβολικαὶ παραστάσεις οὐδέποτε ἐγκατελείφθησαν. Καὶ ὄντως, τὸ Ἄργος ἐτήρησε τὴν *λύκαιναν*, ἡ Κόρινθος τὸν *πτερωτὸν ἵππον*, ἡ Ἐρέτρια τὴν *δάμαλιν*, ἡ Κύζικος τὸν *ἰχθύν*· ἐνῷ ὅμως ἐπὶ τοῦ ἑνὸς μέρους τοῦ νομίσματος τὰ ἐμβλήματα ταῦτα ὑπάρχουσιν, ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἐξεικονίζεται ἡ κεφαλὴ ἢ ἡ προτομή, σπανιώτερον ὁλόκληρον τὸ σῶμα, τῆς πολιούχου θεότητος τῆς πόλεως ἢ τοῦ θεμελιώσαντος αὐτὴν ἥρωος ἐν μορφῇ ἀνθρωπείᾳ· ἐν Ἤλιδι ἡ τοῦ Διός, ἐν Κορίνθῳ ἡ τῆς ἀρείας Ἀφροδίτης (κατ' ἄλλους ἡ τῆς Ἀθηνᾶς), ἐν Ἄργει ἡ τῆς Ἥρας, ἐν Τάραντι ἡ τοῦ ἥρωος Τάραντος κτλ. Πολλάκις ὅμως τὰ νομίσματα, τὰ ὁποῖα ἀνωτέρω περιεγράψαμεν καὶ ἅτινά εἰσι προϊὸν σχετικῆς προόδου ἐν τῇ νομισματικῇ, εὑρίσκονται τοιαῦτα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. Νομίζω, ὅτι τὸ πρῶτον ἀθηναϊκὸν νόμισμα εἶναι τὸ εὐβοϊκοῦ βάρους τετράδραχμον, τὸ ὁποῖον ἔνθεν μὲν παρίστησι τὴν κράνος φέρουσαν κεφαλὴν τῆς Ἀθηνᾶς, ἑτέρωθεν δὲ τὸ ἱερὸν αὐτῆς πτηνόν, τὴν γλαῦκα. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εὐνόητον καθίσταται, ὁποῖον φῶς ἡ μελέτη τῶν συμβολικῶν τούτων παραστάσεων δύναται νὰ ῥίψῃ ἐφ' ἑνὸς τῶν σπουδαιοτέρων κεφαλαίων τῆς ἀρχαιολογίας, ἐπὶ τῆς «εἰκονικῆς μυθολογίας». Ἐπὶ τῆς εἰκόνος ὁ ἱστορικὸς ἀνευρίσκει τὴν λατρείαν καὶ τὴν θρησκείαν· ἐπὶ τῶν ὀρειχαλκίνων μάλιστα νομισμάτων τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, ἐν οἷς μεγίστη πληθὺς συμβολικῶν παραστάσεων ὑπάρχει, ὁ μυθογράφος ἀνακαλύπτει τὴν ἐξεικόνισιν καὶ πολλάκις τὴν ἐξήγησιν τῶν ἐγχωρίων μύθων τῶν περιεργοτάτων καὶ ποικιλομορφοτάτων. Καὶ αὐτὴν δ' ἔτι τὴν παρακμὴν τῆς ἑλληνικῆς θρησκείας καὶ τὴν βραδεῖαν παρείσδυσιν τῆς περσικῆς, φοινικικῆς, συριακῆς κατ' ἀρ-

χάς, ἔπειτα δὲ ἰουδαϊκῆς καὶ χριστιανικῆς, ἐπὶ τῶν νομισμάτων δυνάμεθα νὰ μελετήσωμεν. Ἐπὶ νομίσματός τινος τοῦ βασιλέως τοῦ Πόντου Φαρνάκου τοῦ Α' (κατὰ τὸν Β' π. Χ. αἰῶνα) ὑπάρχει πανθεϊστικὴ εἰκὼν ἑνοῦσα τὰ μᾶλλον διάφορα σύμβολα, τὸ τοῦ Ἑρμοῦ κηρύκειον, τὸ τῆς Ἀμαλθείας κέρας καὶ τὸν Ἀνατολικὸν βασιλίσκον (1). Ἡ παράδοξος αὕτη εἰκὼν εἶναι ἡ τοῦ Μίθρα, τοῦ προστάτου καὶ ἐπωνύμου τῆς δυναστείας τοῦ Μιθριδάτου. Καὶ ὄντως ἐν ἐπιγραφῇ εὑρεθείσῃ ἐν Κομμαγηνῇ ὁ θεὸς οὗτος ταυτίζεται μετὰ τοῦ Ἑρμοῦ τῶν Ἑλλήνων, ἄγγελος καὶ ὑπηρέτης ὢν τοῦ ὑπάτου πατρός, τοῦ Διὸς ἢ Ὁρμούζδου. Γνωστότατα τυγχάνουσι τὰ ἐν Ἀπαμείᾳ τῆς Φρυγίας εὑρεθέντα νομίσματα, ἐφ' ὧν ἐξεικονίζεται ἡ ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ διάσωσις τοῦ Νῶε. Ἡ ἐν Ἀπαμείᾳ ὕπαρξις ἀποικίας ἰουδαϊκῆς τῶν σπουδαιοτάτων ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ ἡ ἐν τῷ κύκλῳ παραστάσεων μυθολογικῶν πόλεως ἐθνικῆς εἰσαγωγὴ παραδόσεως ἰουδαϊκῆς ἀποδεικνύουσι τὴν θρησκευτικὴν μεταξὺ τῶν ἑλληνορρωμαίων κατὰ τὸν Β' αἰῶνα συγχώνευσιν. Ἀλλ' ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἐπὶ τῶν νομισμάτων συμβόλων δὲν ὠφελεῖται μόνη ἡ ἱστορία τῶν θρησκευμάτων, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ πρὸ πάντων ἡ ἱστορία τῆς καλλιτεχνίας· διότι λίαν ἐγκαίρως οἱ χαράκται τῶν ἐπὶ τῶν νομισμάτων συμβολικῶν παραστάσεων προσεπάθησαν νὰ ἐπωφεληθῶσιν ἐκ τῶν μεγάλων μνημείων καὶ ἐκ τῶν ἀγαλμάτων τῶν τε θεῶν καὶ θεαινῶν, ἅτινα ἐκόσμουν τοὺς ναοὺς τῆς Ἑλλάδος. Τὰ ἀριστουργήματα τῶν καλλιτεχνῶν τούτων ἀπωλέσθησαν δυστυχῶς, οἱ τύποι ὅμως τῶν νομισμάτων διέσωσαν ἡμῖν αὐτὰ ὡς ἀνταύγειαν πολλάκις λίαν ζωηράν. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Διὸς τοῦ Φειδίου ἀναζῇ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἤλιδος, ἡ τῆς Ἥρας τοῦ Πολυκλείτου ἐπὶ τῶν τοῦ Ἄργους, ὁ Ἀπόλλων τοῦ Βρυάξιδος ἐπὶ τετραδράχμου Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς· καὶ ἐξ ἄλλων δὲ νομισμάτων δυνάμεθα νὰ συμπληρώσωμεν διὰ τῆς φαντασίας τοὐλάχιστον τὰ διάφορα ἀγάλματα, ἅτινα ἠκρωτηριασμένα περιεσώθησαν. Ἡ Νίκη τῆς Σαμοθρᾴκης, ἓν τῶν ὡραιοτάτων κοσμημάτων τοῦ μουσείου τοῦ Λούβρου, εἰκονίζεται ἐπὶ τῶν νομισμάτων Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, φέρουσα σάλπιγγα καὶ τρόπαιον, ἅτινα ἐλλείπουσιν ἀπὸ τοῦ σωζομένου ἀγάλματος· καὶ ἂν οἱ ἱδρυταὶ τῆς ἀναγεννήσεως ἐγίνωσκον κάλλιον τὰ νομίσματα, ἐντελέστερον ἤθελον συμπληρώσει τὸ περίφημον σύμπλεγμα τοῦ *Φαρνεσίου ταύρου*. Εἰς δὲ τὸ εἶδος τοῦτο τῶν μελετῶν τὰ ὀρειχάλκινα τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων νομίσματά εἰσιν ἰδίως ἐκεῖνα, ἅτινα παρὰ τὴν ἄτεχνον αὐτῶν κατασκευὴν ἢ μᾶλλον ἐξ αὐτῆς κυρίως τῆς μικρᾶς καλλιτεχνικῆς ἀξίας των δύνανται νὰ φωτίσωσιν ἡμᾶς περισσότερον καὶ καλλίτερον παντὸς ἑτέρου μνημείου. Ὁλόκληρος σειρὰ ἀγαλμάτων καὶ συμπλεγμάτων κοσμούντων τὴν τῶν Ἀθηνῶν ἀκρόπολιν διεσώθη ἡμῖν ἐκ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης· ἐνίοτε μάλιστα βλέπει τις εἰκονιζομένην ἐν αὐτοῖς ὁλόκληρον τὴν ἀκρόπολιν μετὰ τῶν ναῶν αὐτῆς, τῆς μεγαλοπρεποῦς κλίμακός της καὶ τοῦ τοῦ Πανὸς σπηλαίου.

Καὶ ἡ ἐξεικόνισις αὕτη δὲν εἶναι βεβιασμένη, ὡς δύναταί τις νὰ πεισθῇ ἀναγινώσκων τὸ τοῦ Donaldson καινοφανὲς σύγγραμμα, τὸ ἐπιγραφόμενον Architectura numismatica.

Δὲν τολμῶ δὲ νὰ ἰσχυρισθῶ μετὰ τοῦ Lenormant, ὅτι αἱ ἀνατυπώσεις αὗται τῶν διασήμων μνημείων, ἀγαλμάτων καὶ ναῶν, εἰσὶ πάντοτε ἐντελεστάτης ἀκριβείας. Ἐν Κυζίκῳ λ. χ. ὁ ναὸς τοῦ Ἀδριανοῦ εἰκονίζεται ἐν νομίσματι ἔχων πρόσοψιν ὀκτάστυλον ἐνῷ παρὰ τοῦ ἐξ Ἀγκώνης Κυριακοῦ γνωρίζομεν, ὅτι ἡ πρόσοψις αὕτη ἦτον ἑξάστυλος. Ἡ ἐξήγησις τῆς ἀνακριβείας ταύτης ἔχει ὡς ἑξῆς. Κατὰ τὴν κλασικὴν ἐποχήν, οἱ νομισματοχαράκται ὄντες ἀληθεῖς καλλιτέχναι, καὶ ὡς τοιοῦτοι γνωρίζοντες, ὅτι κατὰ τὰς διαστάσεις τῆς μεταλλικῆς πλακός, ὁ χαρακτήρ, αἱ λεπτομέρειαι καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ ἀναλογίαι εἰκόνος τινὸς ἔπρεπε νὰ ἀφιστῶνται τοῦ πρωτοτύπου. δὲν ἐδίσταζον νὰ θυσιάσωσι τὴν ἀκρίβειαν χάριν τῆς τέχνης. Τὴν ἔμπνευσιν μόνον ἐλάμβανον ἐκ τῶν συγχρόνων αὐτοῖς ἀριστοτεχνημάτων, ἀλλὰ δὲν ἀντέγραφον αὐτά, ἀλλὰ μᾶλλον εἰπεῖν. διηγωνίζοντο πρὸς αὐτά. Οἱ περιφημότεροι τῶν Ἑλλήνων χαλκογράφων, ὁ *Κίμων* καὶ *Εὐαινητὸς* π. χ., οἱ χαράξαντες τὰ *πεντηκοντάλιτρα* τῶν Συρακουσῶν, ἦσαν ἄξιοι ἐφάμιλλοι τῶν συγχρόνων των γλυπτῶν, Σκόπα καὶ Πραξιτέλους. Ἄλλοτε πάλιν ὁ τῶν νομισμάτων καλλιτέχνης ἀντὶ νὰ ζητήσῃ τὴν ἔμπνευσιν αὐτοῦ εἰς ἔργον τι πλαστικῆς ἐνεπνέετο ἔκ τινος φιλολογικοῦ ἔργου. Ὡς ὁ Φειδίας τὸν τοῦ Ὁμήρου Δία δι' ἐλεφαντόδοντος παρέστησεν, οὕτω καὶ ὁ χαράκτης

(1) Μυθολογικὸς ὄφις, τοῦ ὁποίου οἱ ὀφθαλμοὶ εἶχον τὴν δύναμιν τὰ φονεύωσι.

τοῦ τετραδράχμου τῆς Ἀκράγαντος, ἐξεικονίζοντος δύο ἀετοὺς σπαράσσοντας λαγωόν, ἀνεμνήσθη βεβαίως τοῦ περιφήμου τοῦ *Ἀγαμέμνονος* τοῦ Αἰσχύλου στίχου, «οἰωνῶν βασιλεὺς βασιλεῦσι νεῶν» κτλ. τὸ νόμισμα τοῦτο χαράττων. Οὕτως ἡ νομισματικὴ τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ καλλιτεχνικὴν ἔποψιν ἐξεταζομένη φωτίζει ἅπαντα τὰ κεφάλαια τῆς ἑλλ. τέχνης καὶ εἰσάγει ἐν αὐτῇ τὴν τῆς ἱστορίας τάξιν καὶ τὴν χρονολογικὴν ἀκρίβειαν, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀληθὴς ἱστορία· διότι καὶ ἂν ἀκόμη τὰ νομίσματα δὲν φέρωσι γεγραμμένην τὴν χρονολογίαν, φέρουσιν ὅμως ἐφ' ἑαυτῶν ἐνδείξεις, αἵτινες ὀφθαλμοφανῆ καθιστῶσι τὴν ἐποχήν των. Οὕτως ἀξιοσημείωτόν τι νόμισμα τῆς Κατάνης εἰκονίζον τὸν Σειληνὸν καὶ τὸν Δία καθημένους καὶ φέρον τὴν ἐπιγραφήν: ΑΙΤΝΑΙΩΝ, ἐστὶ δι' ἡμᾶς πολύτιμος πηγὴ πρὸς ταξιθέτησιν τῶν ἔργων τῆς καλλιτεχνικῆς περιόδου τῆς ἐπιλεγομένης τοῦ «καλλιτεχνικοῦ ἀρχαϊσμοῦ», ἥτις προηγεῖται ἀμέσως τοῦ χρυσοῦ τῆς «ἑλληνικῆς πλαστικῆς» αἰῶνος τοῦ Φειδίου, διότι ἡ Κατάνη ὠνομάσθη Αἴτνα ἐπ' ὀλίγον μόνον χρόνον, ἀπὸ τοῦ 476 μέχρι τοῦ 461 π. Χ.

Μέχρι τοῦδε ὡμίλησα μόνον περὶ συμβολικῶν καὶ μυθολογικῶν ἀντικειμένων. Πραγματικῶς ἡ τέχνη παρ' Ἕλλησι, καθ' ὅλην τὴν κλασικὴν περίοδον, οὐδεμίαν ἄλλην ὑπόθεσιν ἐγνώρισε, καὶ ἡ νομισματικὴ συνεμορφώθη κατὰ τοῦτο πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας, τῆς οὐσιωδῶς ἰδανικῆς, θρησκευτικῆς καὶ καθολικευούσης. Εἶναι ἀληθές, ὅτι κατὰ τὸν Ϛ' καὶ Ε' αἰῶνα γίνεται ἐνίοτε λόγος περὶ προσωπογραφιῶν (εἰκόνων, ἀναγλύφων καὶ ἀγαλμάτων), ἀλλ' αἱ προσωπογραφίαι αὗται δὲν εἶχον τὴν σημασίαν, ἣν ἀποδίδομεν νῦν εἰς τὴν λέξιν. Ἐν αὐταῖς ἐζητεῖτο τυπικὴ ἁπλῶς σχέσις μεταξὺ τῆς ἀπεικονίσεως καὶ τοῦ ὑποδείγματος, οὐχὶ δὲ ἀκριβὴς ὁμοιότης· παραδείγματος χάριν, ἡ νεκρικὴ στήλη πολεμιστοῦ νεανίου ὤφειλε νὰ παριστᾷ ὁπλοφοροῦντα νέον, ἱππέα ἢ πεζόν, γενειῶντα ἢ οὔ, ἀναλόγως τοῦ ἑκάστοτε ἐπικρατοῦντος ἔθους· ἀλλ' ὀλίγον ἐνδιέφερεν, ἐὰν ὁ πώγων ἦτο μακρότερος τοῦ ἀληθοῦς, ἡ ῥὶς μικροτέρα τῆς τοῦ ὑποδείγματος· ἡ ὡραιότης, ἡ ἀκρίβεια τοῦ τύπου ἐθεωρεῖτο σπουδαιοτέρα τῆς ἀτομικῆς ὁμοιότητος. Πολλῷ μᾶλλον ἔπρεπε τοῦτο νὰ συμβαίνῃ εἰς τὰς ἐπὶ τῶν νομισμάτων προτομάς, ἀφοῦ ὡς ἐκ τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος τούτων ἀκριβὴς ὁμοιότης ἤθελε θεωρηθῆ ἱεροσυλία. Τοῦτο δὲ ἀληθεύει οὐχὶ μόνον εἰς τὰ δημοκρατικὰ ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ μοναρχικὰ πολιτεύματα, ὅπως εἰς τὰς Συρακούσας ὑπὸ τοὺς τυράννους καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν ὑπὸ τοὺς βασιλεῖς της. Ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν λοιπὸν νομισμάτων δὲν πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν τὰ ἀληθῆ χαρακτηριστικὰ τοῦ Περικλέους, τοῦ Θεμιστοκλέους ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ Διονυσίου τοῦ τυράννου.

Τὸ πανομοιότυπον τοῦ εἰκονιζομένου προσώπου ἐπεισήχθη εἰς τὴν νομισματικήν, ἀφότου οἱ μονάρχαι κατετάσσοντο μεταξὺ τῶν θεῶν. Ἡ μετάβασις αὕτη ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἕτερον σύστημα καταφανὴς γίνεται ἐπὶ τῶν νομισμάτων Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἡρακλέους, τὸ πάτριον σύμβολον τῶν Μακεδόνων βασιλέων, λαμβάνει κατὰ μικρὸν χαρακτῆρα ἀτομικόν, ἐν ᾧ ἀναγνωρίζεται ἡ ἰδανικὴ μορφὴ τοῦ κατακτητοῦ τῆς Ἀσίας τοῦ ὀνομάζοντος ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Διός. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἄρχεται τῇ ἐπιδράσει τοῦ Λυσίππου καὶ τῶν μαθητῶν του ἐπικρατοῦσα ἡ συνήθεια τοῦ ἀπεικονίζειν ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν νομισμάτων τὰς βασιλικὰς προτομάς. Ἡ ἑλληνικὴ μεγαλοφυΐα ἀπέδωκεν εἰς τὰς εἰκόνας γνησιότητα, ἀκρίβειαν, ἔκφρασιν καὶ ζωηρότητα, αἵτινες παρέχουσιν εἰς τὴν σειρὰν τῶν νομισμάτων τῶν *Ἑλλήνων βασιλέων*, ἀξίαν ὑψίστην εἰκονογραφικὴν καὶ κατὰ συνέπειαν ἱστορικήν· διότι τότε μόνον ἐπίσημόν τι πρόσωπον ἀναγνωρίζεται, ὅταν αὐτὴ ἡ φυσιογνωμία του ἀναφανῇ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν. Αἱ ἐπὶ τῶν νομισμάτων εἰκόνες Σελεύκου τοῦ Νικάτορος, τοῦ Περσέως, τοῦ Εὐκρατίδα τοῦ Βατριανοῦ εἰσιν ὄντως ἀριστουργήματα ἀληθείας καὶ ζωῆς· καὶ ἡ μακρὰ αὕτη σειρὰ ἐξακολουθεῖ συνεχῶς καὶ ἐπὶ τῆς ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς. Τὰς εἰκόνας Μιθριδάτου τοῦ Εὐπάτορος καὶ τῆς Κλεοπάτρας διαδέχονται ἀμέσως αἱ τοῦ Πομπηίου, τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Αὐγούστου· εἰς τοὺς Ἕλληνας δὲ καλλιτέχνας ἀναμφιβόλως ὀφείλομεν τὴν πλουσίαν ταύτην συλλογὴν τῶν ὡραίων εἰκόνων τῶν αὐτοκρατόρων, αἵτινες τοσοῦτον ὑπερέχουσι τῶν ἐπὶ τῆς δημοκρατίας ἐλεεινῶν εἰκόνων τῶν ῥωμαϊκῶν νομισμάτων.

Διήλθομεν τὰς κυριωτέρας κατηγορίας τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, εἰς διαφώτισιν τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἔλθῃ ἀρωγὸς ἡ μελέτη τῶν νομισματικῶν τύπων. Ἴδωμεν ἤδη τὸ δεύτερον διακριτικὸν στοιχεῖον τῶν ἑλληνικῶν νομισμάτων, τὰ *περιγράμματα* δηλονότι. Τὰ πρῶτα

νομίσματα ἦσαν *ἀνεπίγραφα*. Ἡ ἀρχὴ τῶν *περιγραμμάτων* ἐστὶν ὁμοία τῇ τῶν συμβολικῶν παραστάσεων. Κατ' ἀρχὰς συνίσταντο εἰς τὴν παράστασιν τοῦ *ἐπισήματος* τοῦ ἐπὶ τοῦ θυρεοῦ τῆς πόλεως ἀπεικονιζομένου καὶ ἐπὶ τῆς τῶν ὁπλιτῶν ἀσπίδος, τὸ δὲ *ἐπίσημα* τοῦτο ἀπετελεῖτο ὑπὸ τοῦ ἀρχικοῦ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως γράμματος, ἐν Ἄργει τοῦ Α, ἐν Κορίνθῳ τοῦ Κ καὶ οὕτω καθεξῆς. Ὕστερον δὲ ἡ λακωνικὴ αὕτη ἔνδειξις, ἥτις ἠδύνατο νὰ δώσῃ χώραν εἰς τὴν σύγχυσιν τῶν ὀνομάτων τῶν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ γράμματος ἀρχομένων πόλεων, ἀντικατεστάθη διὰ τῆς πρώτης ἢ τῶν δύο πρώτων συλλαβῶν τοῦ ὀνόματος. Οὕτως ἡ ἐπιγραφὴ τῶν ἀθηναϊκῶν νομισμάτων ἄρχεται ἀπὸ τῆς λέξεως ΑΘΕ, ἥτις διατηρεῖται μέχρι τέλους, μολονότι ἡ ἐν χρήσει ὀρθογραφία ἀπὸ τῆς ἀρχοντείας τοῦ Εὐκλείδου ἀπῄτει ΑΘΗ (ΑΘΗΝΑΙΩΝ). Ἡ ἐμμονὴ αὕτη δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μία περιπλέον ἀπόδειξις τοῦ κατ' ἐξοχὴν συντηρητικοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀθηναϊκοῦ νομίσματος, χαρακτῆρος ἐκδηλουμένου καὶ ἐν τῇ ἐμμονῇ ἐν τῷ ἀρχαϊκωτάτῳ τῆς Ἀθηνᾶς τύπῳ, ἥτις παραμένει ἡ αὐτὴ καὶ κατὰ τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν ἡ πλαστικὴ ἦτον ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἀπολελυμένη τῶν δεσμῶν τοῦ ἀρχαιοτάτου ἀρχαϊσμοῦ. Ἐνέμενον δὲ οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὸν ἀρχικὸν τῶν νομισμάτων αὐτῶν τύπον καὶ ἐπίσημα διότι τῶν νομισμάτων αὐτῶν ἐχόντων μεγάλην κυκλοφορίαν ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς ἑαυτῶν χώρας ἐφοβοῦντο μὴ ἐπιφέροντες ἐπ' αὐτῶν μεταβολὰς ἀπολέσωσι διὰ τῶν νεωτερισμῶν τούτων τοὺς πελάτας αὐτῶν, ἰδίως δὲ τοὺς βαρβάρους· διότι οὐδεὶς εἶναι μᾶλλον ἀρχαιότροπος τοῦ ἀγρίου καὶ ἡμιπεπολιτισμένου.

Καὶ νῦν ἔτι δὲν βλέπομεν τοὺς Ἀβυσσινοὺς καὶ τοὺς ὁμόρους αὐτῶν προτιμῶντας τὰ ἐπὶ τῆς Μαρίας Θηρεσίας ἐκκοπέντα τάλληρα ὡς πρῶτα γνωστὰ αὐτοῖς γενόμενα;

Μόνη ἡ ἐπὶ τοῦ νομίσματος ἔνδειξις τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως ἢ τοῦ βασιλέως, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἡ ἐκκοπή, εἶναι ἰσχυρὸν βοήθημα διὰ τὰς γεωγραφικὰς καὶ ἱστορικὰς μελέτας. Οὕτως ἡ ταυτότης πολλῶν πόλεων ἰδίως τῆς μικρᾶς Ἀσίας διὰ τῶν ἐγχωρίων νομισμάτων τῶν ἐν τοῖς τάφοις καὶ ὑπὸ τὰ ἐρείπια εὑρεθέντων ἀπεδείχθη, καὶ δυναστεῖαι ὁλόκληροι, ἡ τῶν Ἑλλήνων βασιλέων τῆς Βακτριανῆς π. χ., ἐταξιθετήθησαν χάρις εἰς τὰ ἐπὶ τῶν νομισμάτων περιγράμματα καὶ εἰς τὰς συμβολικὰς παραστάσεις, ὧν τὰ μὲν παρέχουσιν ἡμῖν τὰ ὀνόματα αὐτῶν, αἱ δὲ χρονολογικήν τινα ὡς ἔγγιστα ταξιθέτησιν. Εὐτυχῶς διὰ τὴν ἐπιστήμην, οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου δὲν περιωρίσθησαν μόνον εἰς τὰς ἀνωτέρω ἁπλᾶς ἐνδείξεις. Σπανιώτατα ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἐνεχάραττον τὴν ἀξίαν αὐτῶν, ἐξ οὗ τοσοῦτος χῶρος ἀπόλλυται ἐν τοῖς νῦν νομίσμασιν, ἀντὶ τούτου δὲ ἐσημείουν συνηθέστατα τὰ τοῦ νομισματοκοπείου σήματα, τὰ τῶν ἀρχόντων ὀνόματα (εἴτε ἐν μονογράμματι, εἴτε ὁλόγραφα) καὶ τὴν χρονολογίαν. Τὸ πρῶτον εἶδος τῶν ἐνδείξεων τούτων, δηλαδὴ τὰ τοῦ νομισματοκοπείου σήματα, ἀπαντῶσι κυρίως ἐπὶ τῶν νεωτέρων ἀθηναϊκῶν τετραδράχμων καὶ ἐξ αὐτῶν σχηματίζομεν ἰδέαν τινὰ τῆς σπουδαίας καὶ σοφῆς διοργανώσεως τοῦ ἀθηναϊκοῦ *ἀργυροκοπείου*. Τὰ δὲ ὀνόματα τῶν ἀρχόντων εἰσὶν ἐπιγεγραμμένα πάντοτε σχεδὸν ἐπὶ πασῶν τῶν σειρῶν τῶν αὐτονόμων πόλεων τῶν τῆς ἐποχῆς τῶν Μακεδόνων καὶ Ρωμαίων· ἀλλὰ μὴ νομίσῃ τις, ὅπως τέως, ὅτι οἱ ἄρχοντες οὗτοι, εἶναι ἁπλοῖ τοῦ νομισματοκοπείου ἄρχοντες, ἀλλὰ σχεδὸν πάντοτε ὁ ἄρχων, οὗ τὸ ὄνομα ἐνεγράφετο ἐπὶ τοῦ νομίσματος, ἦτον ὁ πρῶτος τοῦ *κράτους ἄρχων* εἴτε κατὰ τὴν πραγματικὴν δύναμιν εἴτε κατὰ τὸ ἀρχαῖον μεγαλεῖον τοῦ ἀξιώματός του. Ἐν Ἐφέσῳ π. χ. ἐσημειοῦτο τὸ ὄνομα τοῦ πρυτάνεως, ἐν Κυζίκῳ τὸ τοῦ στρατηγοῦ ἢ ἱππάρχου, ἀλλαχοῦ τὸ τοῦ ἀγωνοθέτου, οὗ τὸ ἀξίωμα ἐπὶ τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας εἶχε καταστῆ τὸ σπουδαιότατον ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσι τῆς Μ. Ἀσίας ὡς ἐφορεύοντος τῶν ἀγώνων καὶ τῆς διανομῆς τῶν βραβείων. Ὁποῖον ἱστορικὸν μάθημα δὲν ἐμπερικλείει ἐν ἑαυτῷ τὸ μόνον τοῦτο γεγονός;

Ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν μακεδονικὴν καὶ ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν τὸ τετράδραχμον φέρει τρία ὀνόματα, ὧν τὸ μὲν τελευταῖον ἀλλάσσει καθ' ἑκάστην πρυτανείαν, τὰ δὲ δύο πρῶτα παραμένουσι καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Πρὸ μικροῦ ἀπέδειξα, ὅτι ὁ πρῶτος τῶν δύο τούτων ἀρχόντων ἦτο ὁ ὁ *ἐπὶ τῶν ὅπλων στρατηγός*, ὅστις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐθεωρεῖτο ὡς πρόεδρος τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας· τούτου ἡ σφραγὶς (οὐχὶ δὲ ἡ τοῦ δευτέρου ἄρχοντος, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ Beulé) ἐγχαράσσεται ἐπὶ τῶν νομισμάτων τούτων παρὰ τῇ τῆς Ἀθηνᾶς γλαυκί. Ἐνίοτε ὅμως ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἀντὶ ἑλληνικοῦ ὀνόματος ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα Ρωμαίου ὑπάτου ἢ Ἀσιανοῦ βασιλέως, τὸ τοῦ Ἀντιόχου ἢ τὸ

τοῦ Μιθριδάτου. Τοῦτο εἶναι πολύτιμον χρονολογικὸν γνώρισμα ἅμα δὲ καὶ λυπηρὸν σύμπτωμα τῆς καθ᾽ ἑκάστην αὐξούσης δουλοπρεπείας τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ, ἑρμηνεῦον τὸν ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου *βίον τοῦ Δημητρίου*. Αἱ περισσότεραι πόλεις τῆς εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος ἐστεροῦντο ἐγχωρίου χρονολογίας, καθότι ἡ τῶν Ὀλυμπιάδων ἔμεινε παρὰ τοῖς ἐπιστήμοσι μόνοις ἐν χρήσει. Τὰ καθ᾽ ἕκαστον ἔτος ἀλλάσσοντα τῶν ἀρχόντων ὀνόματα ἐπεῖχον τόπον χρονολογικῶν σημείων ἀκριβεστέρων ἐν τοῖς ἐπισήμοις ἐγγράφοις· οὕτως ὅτε ἐν Ἀθήναις ἔλεγον: «τὸ ἔτος, καθ᾽ ὃ ὁ Ἀριστίων ἐγένετο στρατηγός», εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ εἰ ἔλεγον: τὸ ἔτος 88. Δυστυχῶς δὲν διεσώθησαν πλήρεις ἐπωνυμικοὶ πίνακες οὐδεμιᾶς ἑλληνικῆς πόλεως καὶ μόνον εἰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις εἶναι δυνατὸν νὰ χρονολογήσωμεν μετ᾽ ἀκριβείας νομίσματα, τὰ τῶν ἀρχόντων μόνον ὀνόματα φέροντα· τοὐναντίον δὲ ἐν τοῖς νομίσμασι τῶν ἐν Ἀσίᾳ πόλεων καὶ βασιλείων, τὰ ὁποῖα ἢ παρεδέχθησαν σταθεράν τινα χρονολογίαν ἢ ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἐνεχάραττον τὸ ἔτος τῆς ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀναρρήσεως τοῦ βασιλέως, ἡ πρὸς χρονολογικὴν ταξιθέτησιν δυσκολία αἴρεται ἐκ τοῦ μέσου. Ἡ τελευταία συνήθεια φαίνεται λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἐν Φοινίκῃ, ἔνθα ἐφήρμοσαν ἐπὶ τῶν νομισμάτων ὅ,τι ἔπραττον ἀπὸ πολλοῦ ἐπὶ τῶν φιλολογικῶν καὶ λιθίνων μνημείων (ἴδε τὸ *βιβλίον τῶν βασιλέων* καὶ τὴν *στήλην τοῦ Μέσα*). Ἐσχάτως ὁ Babelon ἀπέδειξεν, ὅτι τὰ ἐπί τινων ἀργυρῶν νομισμάτων τῆς Σιδῶνος κατὰ τὸν Δ´ αἰῶνα ἐκκοπέντων ἐνυπάρχοντα ἀριθμητικὰ γράμματα δεικνύουσι τὰ ἔτη τῆς βασιλείας οὐχὶ τῶν τῆς Περσίας βασιλέων ἀλλὰ τῶν ὑποτελῶν αὐτοῖς βασιλέων τῆς Σιδῶνος. Μετὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου αἱ μακεδονικαὶ ἢ ἑλληνιστικαὶ δυναστεῖαι διῃρέθησαν ὡς πρὸς τὸ τῆς χρονολογίας ζήτημα εἰς δύο συστήματα· οἱ μὲν βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου, Ἰουδαίας, Καππαδοκίας καὶ Κομμαγηνῆς ἐσημείουν τὸ ἔτος τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναρρήσεως αὐτῶν, οἱ δὲ λοιποί, οἱ τῆς Συρίας, Βιθυνίας, Πόντου καὶ οἱ Ἀρσακίδαι προυτίμησαν χρονολογίαν σταθεράν, τῆς ὁποίας τὴν ἀρχὴν εὐκόλως σχεδὸν πάντοτε δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν. Τὰ πλεονεκτήματα τοῦ τελευταίου τούτου συστήματος ταχέως ἀνεγνωρίσθησαν καὶ ἐγένοντο παραδεκτὰ ὑφ᾽ ἁπάσης τῆς ἐξηλληνισμένης Ἀσίας, ἔνθα πολλάκις χάριν ἐμπορικῶν λόγων δυναστεῖαί τινες παρεδέξαντο τὴν χρονολογίαν τῶν ὁμόρων αὐταῖς. Οὕτω οἱ Ἀρσακίδαι χρονολογοῦσι τὰ νομίσματα αὐτῶν κατὰ τὴν χρονολογίαν τῶν Σελευκιδῶν, οἱ βασιλεῖς τοῦ Πόντου καὶ Βοσπόρου κατὰ τὴν τῶν βασιλέων τῆς Βιθυνίας, καὶ εἰς πολλὰς δὲ πόλεις ὑποκειμένας εἰς τὴν κυριαρχίαν ἢ τὴν ἐπιρροὴν διαφόρων δυναστειῶν ἀπαντῶσιν αἱ βασιλικαὶ χρονολογίαι. Δυστυχῶς αἱ ἐθνικαὶ ἀντιζηλίαι καὶ ὁ πολιτικὸς διαμελισμός, αἱ δύο αὗται κληρονομικαὶ μάστιγες τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἠμπόδισαν τὴν πραγματοποίησιν τῆς τελευταίας ταύτης προόδου, ἤτοι τὴν παραδοχὴν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς καθολικῆς χρονολογίας· ἡ δὲ κατάστασις αὕτη διατηρεῖται καὶ ἐπὶ τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτῆς κυριαρχίας, ἥτις ἀντὶ ν᾽ ἁπλοποιήσῃ περιέπλεξε μᾶλλον τὸ ζήτημα. Οὕτω πολλαὶ πόλεις ἀπορρίψασαι ἑκουσίως ἢ ἀκουσίως τὰς βασιλικὰς χρονολογίας παρεδέχθησαν νέας χρονολογίας ἢ τὴν τῆς συστάσεως ῥωμαϊκῆς τινος ἐπαρχίας (χρονολογία τῶν *κιστοφόρων*) ἢ τὴν τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως τῆς διδούσης ἀπατηλὴν ἐλευθερίαν εἰς πόλιν τινά. Αἱ χρονολογίαι αὗται συχνὰ μετεβάλλοντο, διότι πᾶς νέος στρατηγὸς ἢ αὐτοκράτωρ ἀναλαμβάνων τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς Ἀσίας (καὶ τοιαῦται ἀναδιοργανώσεις πλεῖσται ἔλαβον χώραν ἀπὸ τοῦ Σύλλα μέχρι τοῦ Βεσπεσιανοῦ) συνείθιζε ν᾽ ἀνακηρύττῃ τὴν ἐλευθερίαν εἰς πολλὰς πόλεις, αἵτινες ἔσπευδον πρὸς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης νὰ παραλαμβάνωσι τὴν ἀναδιοργάνωσιν ταύτην ὡς ἐποχὴν χρονολογικήν, ὡς εἰ ἡ περιοδικὴ αὕτη ἀνανέωσις τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς μὴ ἦτο εὔγλωττος μαρτυρία τῆς διαρκοῦς δουλείας.

Ἀλλ᾽ ὁποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ χρονολογικὴ μέθοδος, αἱ ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν νομισμάτων χρονολογικαὶ ἐνδείξεις ἀποτελοῦσι διὰ τὸν ἱστορικὸν πολύτιμον βοήθημα. Δύναταί τις ἀσφαλῶς νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι καθ᾽ ἅπασαν τὴν περίοδον τὴν ἀπὸ τῆς κατακτήσεως τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου μέχρι τῆς μάχης τοῦ Ἀκτίου, περίοδον ἀμοιροῦσαν ἀκριβῶν ἱστορικῶν μνημείων, ὁ Ἕλλην χρονολόγος ἐπὶ τῆς νομισματολογίας μόνον δύναται νὰ βασισθῇ. Ἐνταῦθα ἄς μοι ἐπιτραπῇ νὰ ἀναφέρω τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀτομικῆς μου πείρας. Ὅτε ἐπεχείρησα τὴν συγγραφὴν τῆς ἱστορίας Μιθριδάτου τοῦ Εὐπάτορος, ταχέως ἀνεγνώρισα τὴν ἀνεπάρκειαν τῶν φιλολογικῶν πηγῶν καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ λάθος τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν τῶν ἀδαῶν τῆς νομισματολογίας. Ὅπως ἐπὶ

ἀσφαλῶν θεμελίων θέσω τὸ οἰκοδόμημα, ὅπερ προὐτιθέμην νὰ οἰκοδομήσω, ἠναγκάσθην νὰ αὐτοχειροτονηθῶ νομισματολόγος καὶ ἐγκύψω εἰς τὴν μελέτην τῶν νομισμάτων τῶν βασιλείων τῆς Μ. Ἀσίας, τοῦ τῆς Καππαδοκίας, Βιθυνίας καὶ Πόντου. Ἡ συγκριτικὴ αὕτη μελέτη μοὶ ἐπρομήθευσεν οὐχὶ ἀκόπως τὰς ἀναγκαιούσας μοι γνώσεις, καὶ οὕτως ὅπως δώσω ἐνταῦθα ἓν παράδειγμα, κατώρθωσα νὰ ὁρίσω τὴν ἀκριβῆ ἐποχὴν (85 π. Χ.) τῆς συνθήκης τοῦ Δαρδάνου, ἣν ἅπαντες οἱ ἱστορικοὶ κατέτασσον ἓν ἔτος βραδύτερον.

Ἕνεκα ὑπερβολικῆς ἀκριβείας, ἣν δὲν ἐμιμήθησαν οἱ νεώτεροι, τινὰ τῶν ἀρχαίων κρατῶν εἶχον τὴν συνήθειαν νὰ σημειῶσιν ἐπὶ τῶν νομισμάτων ὄχι μόνον τὸ *ἔτος* ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν *μῆνα* τῆς ἐκκοπῆς αὐτῶν. Ἡ συνήθεια αὕτη ἀπαντᾷ ἐν Ἀθήναις μὲν πάντοτε, παρὰ δὲ τοῖς Πάρθοις καὶ ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ Πόντου ἐπὶ τῆς ἐποχῆς Μιθριδάτου τοῦ Εὐπάτορος. Ὁποιοσδήποτε καὶ ἂν ὑπῆρξεν ὁ κυβερνητικὸς λόγος τῆς συνηθείας ταύτης, μεγάλως ἐξυπηρέτησε τοὺς συγχρόνους ἱστορικούς, διότι παρέσχεν αὐτοῖς ἀνέλπιστα φῶτα πρὸς διασκέδασιν τοῦ σκοτεινοτάτου ἀντικειμένου τῆς ἀρχαιολογίας, τοῦ ἀρχαίου ἡμερολογίου δηλονότι. Καὶ ἐνταῦθα ἐπιτρέψατέ μοι ὅπως δώσω ὑμῖν παράδειγμα ἐκ τῶν ἐμῶν ἐρευνῶν εἰλημμένον. Ἅπαντες γνωρίζουσιν, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ἔτος ἦτο σεληνιακὸν καὶ ὅτι ὅπως συμβιβάσωσιν αὐτὸ πρὸς τὰς ὥρας τοῦ ἔτους παρενέβαλλον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν δέκατον τρίτον μῆνα *ἐμβόλιμον* καλούμενον. Κατὰ τὴν μακεδονικὴν ἐποχὴν δύο κύριοι κύκλοι παρεμβολῆς ὑπῆρχον ἐν χρήσει, ὁ τῆς *ὀκταετηρίδος* (τρία ἔτη παρεμβαλλόμενα ἐν ὀκτώ), καὶ ὁ τῆς τοῦ Μέτωνος, ὅστις καὶ τελειότερος (7 ἔτη παρεμβαλλόμενα ἐν 19). Εἶναι λίαν ἐνδιαφέρον νὰ παρακολουθήσῃ τις τὴν ἱστορίαν τῆς διαδόσεως τοῦ τελευταίου τούτου συστήματος τοῦ παρουσιάζοντος πρόοδον τόσῳ σπουδαίαν, ὅσον εἶναι ἡ τοῦ γρηγοριακοῦ ἡμερολογίου παραδοχὴ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Ἀλλ' ἐνῷ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου οἱ ἱστορικοὶ καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ σιγῶσι, μόνα τὰ νομίσματα λαλοῦσι. Καὶ οὕτως ἐὰν σημειώσῃ τις τὰς ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν ἐν Βαβυλωνίᾳ ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τῶν Ἀρσακιδῶν ἑλληνικῶν ἀποικιῶν εὑρισκομένας ἐπιγραφάς, ἀνακαλύπτει, ὅτι αἱ τὰς ἐνδείξεις τῶν ἐμβολίμων μηνῶν σημειοῦσαι φέρουσι χρονολογίας ἀσυμβιβάστους μὲν μετὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ὀκταετοῦς κύκλου, λίαν ὅμως ταὐτιζομένας μετὰ τοῦ κύκλου τοῦ Μέτωνος. Ἐκ τούτου συμπεραίνω μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι ἡ χρονολογία τοῦ τελευταίου τούτου ἦτο ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἐν Βαβυλωνίᾳ Ἕλλησι, ὅτι ἐξ αὐτῶν οἱ Ἰουδαῖοι (πολυπληθέστεροι καὶ σοφώτεροι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν Βαβυλωνίᾳ ἢ ἐν Παλαιστίνῃ) ἐδανείσθησαν τὸ θρησκευτικὸν ἡμερολόγιόν των, ὅπερ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἐν χρήσει παρ' αὐτοῖς ὑπάρχει, καὶ τέλος ὅτι ἡ μέθοδος, δι' ἧς αἱ χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι ἐκ τῶν προτέρων ὁρίζουσι τὴν ἡμερομηνίαν τοῦ Πάσχα, ἐκ τῆς τοῦ Μέτωνος χρονολογίας τὴν ἀρχὴν αὑτῆς ἔλαβεν.

Περαίνω ἐνταῦθα τὴν πραγματείαν μου, οὐχὶ διότι ἐξήντλησα τὸ θέμα μου, ὅπερ εἶναι ὡς καὶ ἡ ἀρχαία ἱστορία ἀχανές, ἀλλὰ διότι ἐπραγματοποίησα τὸν σκοπόν, ὃν προεθέμην, ἀπέδειξα δηλ. διὰ ποικίλων παραδειγμάτων πόσον ὠφέλιμος εἶναι ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀπαραίτητος εἰς τὸν ἱστορικὸν καὶ ἀρχαιολόγον ἡ μελέτη τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν νομισμάτων. Εἴθε ἡ πραγματεία μου αὕτη, τοὺς μὲν συλλογεῖς νομισμάτων νὰ ἐνθαρρύνῃ πρὸς ἐπέκτασιν τῶν μελετῶν αὐτῶν πέραν τοῦ στενοῦ τῆς περιεργείας κύκλου, ἱστορικοὺς δέ τινας πείσῃ, ὅπως μᾶλλον ἐξοικειωθῶσι μετ' ἀνεξαντλήτου πηγῆς εἰδήσεων τοσοῦτον γονίμων καὶ ἐπαγωγῶν.

ΘΕΟΧΑΡΟΥΣ ΒΕΓΛΕΡΗ

Η ΑΓΩΓΗ ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΗΘΙΚΗΝ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΛΖΖ΄ συνεδριάσει τῆς 17 δεκεμβρίου 1890).

Φίλτατοι συνάδελφοι,
Κυρίαι καὶ κύριοι,

Πρώτην ἤδη φορὰν ἀνερχόμενος τὸ βῆμα τοῦ γεραροῦ φιλολογικοῦ συλλόγου ἐκ διπλοῦ καταλαμβάνομαι συναισθήματος, τῆς *συγκινήσεως*, ἣν μοὶ προξενεῖ φιλομαθὴς καὶ φιλόφρων ὁμήγυρις συνελθοῦσα ὅπως *ἐξ ἐμοῦ ὡς ἐκ Ναζαρὲτ* ἀγαθόν τι προσκτήσηται καὶ τοῦ *φόβου*, μή τοι καταχρώμενος τῶν πολυτίμων αὐτῆς στιγμῶν εὑρεθῶ οὕτως ἥττων τῶν προσδοκιῶν αὐτῆς καὶ τοῦ ἀντικειμένου, ὅπερ ἐξελεξάμην. Καὶ πράγματι, ἐνῷ ἴσως *φρονιμώτερον* ἤθελέ μοι εἶσθαι ἡ πραγματεία νομικοῦ τινος ζητήματος, ἐπροτίμησα νὰ ἐνδιατρίψω ἐπὶ ἀντικειμένου πολλῷ ἀνωτέρου τῶν δυνάμεών μου πεποιθὼς τῇ ἀληθείᾳ, ὅτι *ἡ βούλησίς ἐστιν ἀρχὴ πράξεως*· καὶ ἐνῷ θεωρῶ κατὰ τὸ ἀξίωμα τῆς *διαιρέσεως τῆς ἐργασίας* ὡς ἀπαραίτητον ὅρον τῆς σημερινῆς διαλέξεως τὴν εὐγενῆ παρουσίαν ὑμῶν, παρακαλῶ, ὅπως σὺν τῇ ὑμετέρᾳ προσοχῇ καὶ ἱκανὴν ἐπιείκειάν μοι δωρήσητε, ἵνα θαρραλεώτερον προβῶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος.

Καὶ περὶ τοῦ τελευταίου τούτου δύο τινὰς λέξεις προσθέτω, ὅτι δηλ. δὲν ἐξετάζω τὴν κοινωνικὴν ἀγωγὴν ὑπὸ ἔννοιαν γενικὴν καὶ ἐν συνόλῳ, ἀλλ᾽ ὅτι ἐξ ἑνὸς σημείου θεωρῶν αὐτὴν πειρῶμαι τὴν ἀναζήτησιν μεθ᾽ ὑμῶν τῶν αἰσθημάτων ἐκείνων, ἅτινα ἀναπτυσσόμενα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ χρησιμώτερον αὐτὸν τοῖς πολλοῖς καθιστῶσι καὶ κοινωφελέστερον.

Πολλὰ τὰ ἐλλιπῆ καὶ δὴ τὰ παράτολμα ἐν τῇ μελέτῃ μου ταύτῃ, ἀλλά, καὶ πάλιν ἐπαναλαμβάνω, πέποιθα τῇ ἄκρᾳ καὶ εὐγενεῖ ἐπιεικείᾳ ὑμῶν, ὅπως εἰς πολλὰ *παραβλέψητε*.

Ἐν τῇ πατρότητι μόνῃ, ἀλλ᾽ ἐν τῇ καλῶς ἐννοουμένῃ καὶ εὐσυνειδήτῳ πατρότητι, ἐν τῇ ἀνατροφῇ δηλονότι τοῦ τέκνου του, ὁ ἄνθρωπος κατορθώνει νὰ ἀνεύρῃ τὴν καρδίαν του. Ὢ! ὁ θόρυβος τῶν μικρῶν βηματισμῶν τοῦ παιδίου! ὁ ἐλαφρὸς καὶ γλυκὺς οὗτος θόρυβος τῶν μελλουσῶν γενεῶν, ἀμφίβολος, ἀβέβαιος ὡς τὸ μέλλον! τὸ μέλλον, ὅπερ ἡμεῖς ἐν τούτοις θὰ προετοιμάσωμεν διὰ τοῦ τρόπου, δι᾽ οὗ θέλομεν ἀναθρέψει τοὺς παῖδας ἡμῶν!

Ὁ Plaubert εἶπεν, ὅτι ἡ ζωὴ δέον νὰ εἶναι ἀδιάκοπος ἀνατροφή, ἀδιάκοπος διδασκαλία, ὅτι πρέπει νὰ διδασκώμεθα ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας μέχρι τοῦ τέλους τοῦ βίου ἡμῶν. Ἡ ἀγωγὴ ἀφιεμένη εἰς τὴν τύχην κινδυνεύει νὰ ἀστοχήσῃ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς. Οἱ γονεῖς αὐτοὶ δὲν ἔχουσι πολλάκις ἀκριβῆ ἰδέαν τοῦ σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς, πρὸ πάντων ὅταν τὰ παιδία αὐτῶν εὑρίσκωνται ἐν μικρᾷ ἡλικίᾳ· τὸ ἰδεῶδες τῆς καλῆς ἀγωγῆς τῶν τέκνων των παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν γονέων εἶναι νὰ μὴ θορυβῶσι, νὰ μὴ θέτωσι τοὺς δακτύλους των ἐν τῇ ῥινὶ καὶ τῷ στόματι, νὰ μὴ τρώγωσι μὲ τὰς χεῖρας, νὰ μὴ θέτωσι τοὺς πόδας των εἰς τὰ νερά, ὅταν βρέχῃ κλπ., *νὰ ὦσι φρόνιμα*! Δι᾽ αὐτοὺς τὰ φρόνιμα παιδία δέον νὰ ὦσι νευρόσπαστα, τὰ ὁποῖα νὰ δυνάμεθα νὰ κινήσωμεν κατὰ βούλησιν σύροντες τὴν κλωστήν. Πρέπει νὰ ἔχωσι χεῖρας, διὰ νὰ μὴ ἐγγίζωσι τίποτε, ὀφθαλμούς, οἵτινες νὰ μὴ διαλάμπωσιν ὑπὸ τῆς περιεργείας καὶ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ ἴδωσι, μικροὺς πόδας, διὰ νὰ μὴ βαδίζωσι θορυβωδῶς ἐπὶ τοῦ σανιδώματος, γλῶσσαν, διὰ νὰ σιωπῶσι!

Πολλοὶ ἀνατρέφουσι τὰ τέκνα των, οὐχὶ διὰ τὰ τέκνα των αὐτά, ἀλλὰ δι᾽ ἑαυτούς. Ὑπάρχουσι γονεῖς, οἵτινες δὲν συγκατατίθενται νὰ ὑπανδρεύσωσι τὰς θυγατέρας αὐτῶν, ὅπως μὴ ἀποχωρισθῶσι τούτων· ἄλλοι, οἵτινες δὲν ἐπιτρέπουσι τοὺς υἱοὺς αὐτῶν νὰ ἀσπασθῶσι τὸ δεῖνα ἐπάγγελμα, ἐπειδὴ τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο τοῖς ἀπαρέσκει. Τὸν τρόπον τοῦτον τῆς ἀγωγῆς ὀνομάζομεν *ἐγωϊστικόν*. Ἀφ᾽ ἑτέρου ἀπαντῶσι γονεῖς, οἵτινες ἀποβλέπουσι μᾶλλον εἰς τὴν *εὐχαρίστησιν* τῶν τέκνων των ἀφίνοντες αὐτὰ εἰς τὴν διάθεσίν

των καὶ ὡς ἁπλοῖ θεαταὶ παρακολουθοῦντες τὴν ἀνάπτυξιν τῶν διαφόρων αὐτῶν τάσεων. *Ἡ ἀληθὴς ἀγωγὴ ὀφείλει τοὐναντίον νὰ ἔχῃ ὡς σκοπὸν τὴν καταστολὴν τῶν ἐγωϊστικῶν τάσεων τοῦ παιδὸς ἐπιδιώκουσα τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν χαρισμάτων του, ὅπως καταστήσῃ οὕτως αὐτὸν χρηστὸν πολίτην καὶ ἀληθῆ πατριώτην.*

Δέον ὅθεν νὰ ἐπιδιώκωμεν ἐν τῇ ἀνατροφῇ τοῦ παιδὸς σκοπόν τινα, σκοπὸν τείνοντα. ὅπως συνδέσῃ τὴν ἠθικήν, τὴν καλαισθησίαν καὶ τὴν θρησκείαν μετὰ τῆς ἰδέας *τῆς μᾶλλον ὑποκειμενικῆς ζωῆς*, τῆς ἀποσκοπούσης τουτέστι τὴν ἐσωτερικὴν καλλιέργειαν τοῦ ἀνθρώπου, *καὶ τῆς μᾶλλον ἀντικειμενικῆς ζωῆς*, τῆς ἀποβλεπούσης δηλονότι τὴν ἐξωτερικὴν ἐκδήλωσιν τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ. Ἡ ἰδέα αὕτη ἐστὶν ἐκείνη, ἥτις ὀφείλει νὰ καθοδηγῇ τοὺς γονεῖς εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων των θεωρουμένη ὡς ἡ θεμελιώδης βάσις τῆς *παιδαγωγικῆς*, ἣν δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν ὡς τὴν τέχνην τοῦ προετοιμάζειν τὰς μελλούσας γενεὰς διὰ τὴν ζωὴν τὴν μᾶλλον ὠφέλιμον καὶ τὴν μᾶλλον καρποφόρον διά τε τὸ ἄτομον καὶ τὸ εἶδος.

Ἐνταῦθα ἐπέρχεται ἡ ἐρώτησις· ποῖός τις ὀφείλει νὰ εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς; ἐὰν δέον αὕτη νὰ εἶναι ἀτομικὴ ἀποβλέπουσα εἰς τὸ ἄτομον, ἢ κοινωνική, ἔχουσα ὡς σκοπὸν τὴν κοινωνίαν.

Ἡ ἀγωγὴ καθ᾿ ἡμᾶς πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ ταὐτοχρόνως ἀμφοτέρους τοὺς σκοποὺς τούτους· καθότι τί ἄλλο εἶναι ἡ ἀγωγὴ παρὰ ἡ ἐξεύρεσις τῶν μέσων, δι᾿ ὧν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ συνταὐτίσῃ τις θέτων ἐν πλήρει σχέσει καὶ ἁρμονίᾳ τὴν ἀτομικὴν ζωὴν μετὰ τῆς κοινωνικῆς, σχέσιν ἄλλως τε ὑπάρχουσαν μεθ᾿ ὅλην τὴν αὐτονομίαν, ἣν παρουσιάζει ἡ ἀτομικὴ ὕπαρξις πρὸς τὴν συλλήβδην ἢ κοινωνικὴν ζωήν; καθότι ἐκεῖνο, ὅπερ εἶναι ἀληθῶς συμφέρον εἰς τὴν ἀτομικὴν ζωὴν (φυσικὴν ἢ ἠθικήν), εἶναι διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ὠφέλιμον ἁπάσῃ τῇ κοινωνίᾳ. Ἡ ἀγωγὴ ὅθεν δέον νὰ ἔχῃ τριπλοῦν σκοπόν: α΄) τὴν ἁρμονικὴν ἀνάπτυξιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τῶν προσόντων ἐκείνων, ἅτινά εἰσι πρόσφορα εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ ὠφέλιμα εἰς τὸ εἶδος, ἀναλόγως τῆς σημασίας αὐτῶν· β΄) τὴν καλλιέργειαν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τῶν προσόντων ἐκείνων, ἅτινα φαίνονται ἰδιάζοντα ἑκάστῳ αὐτῶν, ἄνευ βλάβης τῆς γενικῆς ἰσορροπίας τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ· γ΄) τὴν κατάπνιξιν καὶ καταστροφὴν τῶν κακῶν ἐνστίκτων καὶ τάσεων, αἵτινες θὰ ἔφερον τὴν ἀνατροπὴν τῆς ἰσορροπίας ταύτης· ἐν ἄλλαις λέξεσι, τὸ ὑποβοηθεῖν τὰς κληρονομικὰς κλίσεις, καθόσον αὗται τείνουσι νὰ μορφώσωσι χαρακτῆρας διαρκοῦς ὑπεροχῆς, καὶ καταπολεμεῖν αὐτάς, ἐνόσῳ τείνουσι νὰ ἐπισωρεύσωσιν ἐν τῇ διαδόχῳ γενεᾷ αἰτίας συντελεστικὰς τοῦ ὀλέθρου τοῦ γένους *αὐτοῦ*. Ἡ κοινωνικὴ ἀγωγὴ συνίσταται οὕτω εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῶν μέσων τῆς διαπαιδαγωγήσεως ὅσον οἷόν τε πλείονος ἀριθμοῦ πολιτῶν ὑγιῶν καὶ πεπροικισμένων ὑπὸ διαφόρων προσόντων, φυσικῶν τε καὶ ἠθικῶν, ἱκανῶν ἵνα συντελέσωσιν εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἑπομένως ὁλόκληρον τὸ σύστημα τῆς κοινωνικῆς ἀγωγῆς δέον νὰ στρέφηται περὶ τὴν διατήρησιν καὶ τὴν πρόοδον τοῦ *γένους*. Διὰ τῆς ἀγωγῆς τὸ πάλαι ἐπενήργουν αἱ θρησκεῖαι μορφώνουσαι ὁλοκλήρους λαοὺς καὶ διασώζουσαι τὴν ἐθνικὴν γῆν. Ἡ ἀγωγὴ δέον καὶ σήμερον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μοχλὸς τῆς διαπαιδαγωγήσεως τῆς κοινωνίας. Καθ᾿ ἡμᾶς λίαν ἐσφαλμένως ἐνόησάν τινες τὴν ἀγωγὴν θεωρήσαντες αὐτὴν ὡς τὴν τέχνην τῆς διαπλάσεως τοῦ ἀνθρώπου λαμβανομένου *μόνου* καὶ ἀσχέτως πρὸς τὴν κοινωνίαν, ἐνῷ ἡ ἀγωγὴ ὀφείλει νὰ εἶναι πρὸ παντὸς ἄλλου ἡ ἐπιστήμη ἡ παρασκευάζουσα τὸν ἄνθρωπον διὰ τὸν κοινωνικὸν βίον. Ὁ ἄνθρωπος δέον νὰ φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, εἰς ὃ νὰ δυνηθῇ νὰ αἰσθανθῇ ἐν ἑαυτῷ ζῶσαν ἅπασαν τὴν κοινωνίαν. Ἡ συνείδησίς του τότε ἀναπαριστᾷ ὅσον οἷόν τε ἐντελῶς τὴν κοινωνικὴν συνείδησιν, τῆς δὲ ἀνθρωπίνης διανοίας μὴ παριστανούσης παρὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ τὸν νοητὸν κόσμον ζῶντα ἐν ἡμῖν, τό τε ἀνθρώπινον γένος καὶ ὁ κόσμος αὐτὸς θέλουσιν ἐκδηλωθῆ δι᾿ ἡμῶν.

Ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ἐστὶ ζῷον λογικὸν καὶ κοινωνικόν. Ἐὰν ἡ ἐξήγησις, ἣν ἐν γένει ἔδωκαν εἰς τὸν ὁρισμὸν τοῦτον, δὲν φαίνηται ἱκανοποιοῦσα πάντας, ἐὰν ἡ ἐλευθερία ἢ ἐλευθέρα ἐνέργεια καὶ ἡ ἀφιλοκέρδεια εἰσὶ κενοὶ λόγοι διὰ τοὺς διισχυριζομένους, ὅτι ἐν ταῖς σχέσεσιν ἡμῶν μετὰ τῶν ὁμοίων μας ἐνεργοῦμεν ὑπὸ τοῦ συμφέροντος ὠθούμενοι προσπαθοῦντες νὰ ἐξηγήσωμεν οὕτω τὰς πράξεις τὰς πλέον αὐθορμήτους τῆς αἰσθηματικότητ
διὰ τῆς ἐπικρατήσεως ἐν αὐταῖς τῆς ἰδέας τ
κέρδους, εἶναι ἆρά γε δυνατὸν νὰ μὴ ἀναγν
ρίσωμεν ἐν τῷ γεγονότι τῆς κοινωνικότη
τὴν ὕπαρξιν ἐκείνου, ὅπερ ἀποκαλοῦμεν σ
θως *προσποίησιν ἀγάπης*; οὐχὶ ἀναμφ

Ἐκ τούτου ὁρμώμενοι ἐξετάσωμεν τὸ πρᾶγμα ἐν τῇ ὑποθέσει αὐτῇ τῆς ἐπικρατήσεως ἐν ταῖς πράξεσιν ἡμῶν τῆς ἰδέας τοῦ ἰδίου συμφέροντος.

Ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς ἀνθρώποις κλίσεις τινὲς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον μοιραῖαι, αἵτινες ἔχουσιν ὡς ἀντικείμενον τοὺς ὁμοίους ἡμῶν καὶ τὰς ὁποίας ὀνομάζομεν *ἀλτρουϊστικὰς* (φιλανθρωπικάς). Αἱ κλίσεις αὗται ὑπάρχουσιν ἐν ἑκάστῳ ἡμῶν καὶ τείνουσι νὰ προσεγγίσωσιν ἡμᾶς πρὸς ἀλλήλους. Ὅταν ἐπὶ παραδείγματι τείνωμεν τὴν χεῖρα εἴς τινα τῶν ὁμοίων ἡμῶν ἔχοντες, ὑποθέσωμεν, ὡς ἐλατήριον αἴσθημά τι συμφέροντος, προσερχόμεθα αὐτῷ φαινόμενοι, ὅτι ἐνεργοῦμεν ὠθούμενοι ὑπὸ ἠθικοποιοῦ τινος ἰδέας. Τί λοιπὸν συμβαίνει ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ; Ὅταν βλέπω τινὰ προσερχόμενόν μοι καὶ προσποιούμενον, κατ' ἔκφρασίν τινα τοῦ Καντίου, ὅτι μὲ ἀγαπᾷ, εἶναι φανερόν, ὅτι θέλω γείνει τὸ παίγνιον ἀναποφεύκτου ἀλλ' ἐνεργητικῆς αὐταπάτης· θὰ ἐκλάβω κατὰ συνέπειαν τὰς πράξεις του ὡς ἀφιλοκερδεῖς καὶ ἐλευθέρας παντὸς ἐγωϊστικοῦ ἐλατηρίου καὶ συνάμα αὐτὸν ὡς ἀποκλειστικῶς ἐμὲ καὶ μόνον ἀποσκοποῦντα.

Ἰδοὺ πῶς σχηματίζεται ἡ ἰδέα τῆς ἀγάπης. Θέλω θεωρήσει ἐμαυτὸν ἀγαπώμενον καὶ ἐν περιπτώσει ἀκόμη, καθ' ἣν τὸ πρόσωπον, ὅπερ ἐξωτερικῶς φαίνεται, ὅτι μὲ ἀγαπᾷ, εἰργάζετο ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν ἐνδομύχου αἰσθήματος φιλοκερδείας καὶ ἰδίου συμφέροντος, θὰ νομίσω, ὅτι ἡ πρᾶξίς του αὕτη εἶναι αὐθόρμητος ἐκδήλωσις τῆς πρός με ἀγάπης του. Εἴτε κατὰ συνέπειαν διότι ἀπατῶμαι, εἴτε ἀπ' ἐναντίας διότι δὲν ἀναζητῶ τὴν ἀνάλυσιν τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ, θὰ νομίσω, ὅτι ἀνεκάλυψα μίαν ἀφελῆ καρδίαν, μίαν εὐγενῆ διάθεσιν ἐκεῖ, ὅπου ὑποκρύπτεται ἴσως δολοπλοκία ἢ συμφέρον. Θὰ συλλάβω οὕτω τὴν καθαρὰν ἰδέαν τοῦ ἔρωτος.

Ἀλλ' ἅπαξ τῆς ἰδέας ταύτης σχηματισθείσης, εἰς τί ἆρά γε δὲν δύναται νὰ ὠφελήσῃ; Ὅταν βλέπω τινὰ τείνοντά μοι τὴν χεῖρα χωρὶς ἐγὼ νὰ τὸν προκαλέσω, ἀδυνατῶ νὰ μείνω ψυχρὸς καὶ ἀναίσθητος εἰς τὴν ἐκδήλωσιν ταύτην, νὰ διατηρήσω ἐπὶ τοῦ προσώπου μου προσποιητὴν φιλοφροσύνην, φιλοφροσύνην, ἥτις δὲν μοὶ ἀνήκει, φιλοφροσύνην ἐπέχουσαν τόπον δολιότητος. Θὰ ἀγωνισθῶ ἀπ' ἐναντίας νὰ φανῶ κἀγὼ ἄξιος τῆς ἐπιδεικνυομένης μοι ἀγάπης καὶ συμπαθείας. Θὰ θελήσω, ὅπως ἡ προσποιημένη αὕτη ἀγάπη, ἐὰν τοιαύτη πράγματι εἶναι, καταστῇ πραγματικὴ καὶ ἀληθὴς ἀγάπη, θὰ προσπαθήσω νὰ γείνω κατὰ τὸν Σωκράτην, ὅ,τι φαίνομαι ὅτι εἶμαι. Ἀλλὰ πῶς δύναταί τις νὰ καταστῇ ἀγαπητός, ἐὰν ὁ ἴδιος δὲν ἀγαπήσῃ; πῶς δύναμαι νὰ ἀνταποκριθῶ εἰς τὴν ἀγάπην παρὰ διὰ τῆς ἀγάπης; Ἡ ἀτομικότης μου τότε διανοίγεται τείνουσα νὰ τελειοποιηθῇ ἐν ἔρωτι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον προσπελάζοντι τῷ ἀληθεῖ ἔρωτι.

Τὸ παράδειγμα τοῦτο μετεχειρίσθημεν διὰ νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν γένεσιν τῆς κοινωνικότητος διὰ μεθόδου πλαγίας μὲν ἀλλ' οὐχ ἧττον φυσικῆς. Καθότι ἐπὶ τέλους πῶς ὁ παῖς μανθάνει νὰ ἀγαπᾷ παρὰ βλέπων νὰ ἀγαπᾶται; Δυνάμεθα ἆρά γε νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐν τῷ παιδίῳ ὁ ἔρως εἶναι ἔμφυτος, ἐνῷ δὲν εἶναι παρὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀνατροφῆς, ἧς ἔτυχεν; Πάντες γνωρίζομεν, ὅτι αἱ πρῶται κινήσεις τοῦ παιδὸς δὲν ἐκφράζουσι σχεδὸν εἰμὴ τὸν ἐγωϊσμόν, τὰ πρῶτα δηλ. συναισθήματα καὶ τὰς ψυχικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ *ἐγώ*. Κατ' ἀρχὰς ἐκβάλλει φωνὰς χαρᾶς ἢ θλίψεως· ἀργότερον μετὰ τῆς ἐντάσεως τοῦ αἰσθήματος τῆς ἀτομικότητος ἢ προσωπικότης ἐκβάλλει φωνὰς ὀργῆς. Βλέπον ὅμως πέριξ αὐτοῦ ἐκδηλουμένην διὰ τῶν μᾶλλον φανερῶν σημείων τὴν τρυφερωτέραν ἀγάπην, συναισθανόμενον ἢ νομίζον ὅτι ἀγαπᾶται, τὸ παιδίον προσπαθεῖ νὰ καταστῇ οἱονεὶ ἄξιον τῆς ἀγάπης ταύτης. Ἡ διαρκὴς γελόεσσα φυσιογνωμία τῶν περιστοιχούντων αὐτὸ φέρει ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐν αὐτῷ τὸ αἴσθημα τοῦ μειδιᾶν. Πόσον ἐν τούτοις ἤργησε νὰ ἔλθῃ εἰς φῶς ἡ πρώτη αὕτη ἐκδήλωσις τῆς ἀγάπης; Πολλοὶ νομίζουσιν εἰσέτι, ὅτι αὕτη εἶναι ὅλως φυσική, αὐθόρμητος. Τίς οἶδεν ὅμως πόσους ἐπανειλημμένους ἀγῶνας, πόσας ἐγκαρτερήσεις, πόσην θέλησιν δὲν κατέβαλεν ὁ παῖς, διὰ νὰ μειδιάσῃ τὸ ἀμίμητον ἐκεῖνο μειδίαμα, ὅπερ δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ἀπὸ τοῦδε ὡς τὴν σκιαγραφίαν τῆς ἀφιλοκερδείας; Παρακολουθήσατε τὴν ἠθικὴν ζωὴν τοῦ παιδός, τὴν ἀντανακλῶσαν ἐπὶ τοῦ προσώπου του· θὰ ἴδητε ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν πρώτην ταύτην σκιαγραφίαν λαμβάνουσαν διαφόρους μορφάς, διάφορα χρώματα· ἀλλὰ πόσον ἀργῶς; Ὁ παῖς εἶναι φύσει ἐγωϊστής· τὸ πᾶν θέλει δι' ἑαυτόν, τὸ ἐλάχιστον διὰ τοὺς ἄλλους. Μόλις ἀρχίζει νὰ διδῃ, ἀφοῦ ἀδιακόπως καὶ ἐπὶ μακρὸν λάβῃ. Ἡ ἀγάπη, ἥτις φαίνεται ἐν αὐτῷ φυσική, εἶναι αἴσθημα ἀνώτερον τῆς φύσεως αὐτοῦ, οἱονεὶ ἀπελευθέ-

ρωσίς τις τῆς φιλαυτίας αὐτοῦ, τοῦ ἰδιοτελοῦς αὐτοῦ χαρακτῆρος. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, βέβαιοι ὅτι δὲν ἀπατώμεθα. ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι τὸ αἴσθημα τῆς ἀνταποδόσεως τῆς εὐεργεσίας. τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς χάριτος· ἡ πρώτη δὲ ἐκδήλωσις τῆς εὐγνωμοσύνης εἶναι, φαίνεται, ἡ τῆς πίστεως· πιστεύοντες εἰς τὴν εὐεργεσίαν πιστεύομεν εἰς τὴν καλὴν διάθεσιν τοῦ εὐεργετοῦντος. Ἐκ τῶν σημείων τῆς ἀγάπης, ἥν περ ἐπιδεικνύουσι. τὸ παιδίον συμπεραίνει, ὅτι πράγματι οἱ γονεῖς του τὸ ἀγαπῶσιν. Ὁ ἄνθρωπος ἀπέναντι τῶν ὁμοίων αὐτοῦ ποιεῖ τὸν αὐτὸν συλλογισμόν. Ὡς ἡ ἰδέα τῆς ἐλευθερίας μᾶς προτρέπει, ὅπως ἐνεργήσωμεν, ὡς εἰ ἤμεθα ἐλεύθεροι, ἡ ἰδέα τῆς ἀγάπης μᾶς πείθει νὰ ἐργαζώμεθα, ὡς εἰ οἱ ἄλλοι μᾶς ἠγάπων καὶ ὡς εἰ ἡμεῖς τοὺς ἠγαπῶμεν πράγματι. Ἡ ἰδέα αὕτη, δι᾽ ἧς ὁ ἐγωϊσμὸς μετατρέπεται εἰς *ἀλτρουϊσμὸν* (τὴν ἀγάπην τῶν ἄλλων), ὁμοιάζει τῇ δυνάμει ἐκείνῃ, ἥτις ἐν ἀτμομηχανῇ μετοχετεύουσα ἀλλαχοῦ τὸν ἀτμὸν μεταδίδει τοῖς τροχοῖς ἀντίστροφον διεύθυνσιν. Ἀλλ᾽ ἡ ἰδέα αὕτη δὲν εἶναι ἄλλη εἰμὴ ἡ ἰδέα τῆς κοινωνικότητος.

Ἡ κοινωνικὴ ἀγωγὴ χρησιμεύει ὅθεν εἰς τὸ νὰ εὐκολύνῃ τὸ μεταδοτικὸν πρὸς τοὺς ἄλλους ἀντὶ τῆς συγκεντρώσεως περὶ ἑαυτὸν τῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, διδάσκει τὴν ἐξεύρεσιν τῆς εὐχαριστήσεως καὶ χαρᾶς ἐν τῇ εὐχαριστήσει καὶ χαρᾷ τῶν ἄλλων καὶ τὴν ἐκλογὴν οἱονεὶ τῶν ἡδονῶν ἐν ταῖς εὐγενέσι καὶ ὑψηλοτέραις ἀπολαύσεσιν, αἵτινες ὡς ἐκ τούτου παρουσιάζουσι μεγαλητέραν διάρκειαν καὶ ἔντασιν.

Δυνάμεθα λοιπὸν συνοψίζοντες τὰ ἀνωτέρω νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐν τῇ κοινωνικῇ ἀγωγῇ τὴν πρώτην θέσιν πρέπει νὰ κατέχωσι τὰ συμφέροντα τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ εἴδους, ὡς πρὸς τὴν ἀνάδειξιν ἐν ταὐτῷ τῆς τε ὑποκειμενικῆς ζωῆς τῆς ἀποσκοπούσης τὴν ἐσωτερικὴν ἠθικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀντικειμενικῆς ζωῆς τῆς ἀποβλεπούσης τὴν ἐξωτερικὴν ἐκδήλωσιν τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὴν κοινωνίαν. Δὲν πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὸν ἄνθρωπον *μόνον*, ἀσχέτως πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν ἀτμοσφαῖραν, ὑφ᾽ ὧν περιβάλλεται καὶ αἵτινες εἰσὶν ἐξ ἴσου μετὰ τῆς γηΐνης ἀτμοσφαίρας συμφυεῖς καὶ ἀναπόσπαστοι ἀπὸ τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Ἐὰν ὡς πρώτη ἀνάγκη εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐπιβάλληται ἡ ἀνάγκη τοῦ ζῆν, ὡς δευτέρα βεβαίως ἐπιβάλλεται ἡ ἐξεύρεσις τῶν πρὸς τοῦτο μέσων. ἡ ἁρμονικὴ τουτέστι σχέσις αὐτοῦ πρὸς τὴν κοινωνίαν, ἐν ᾗ διαβιοῖ. Τοῦ ἀνθρώπου κατὰ συνέπειαν γεννωμένου κοινωνικοῦ, δέον ἰδιαζόντως νὰ ἀναπτύξωμεν τὰ τέκνα ἡμῶν μορφώνοντες αὐτὰ διὰ τὴν κοινωνικὴν ζωὴν καταστέλλοντες ἀφ᾽ ἑνὸς τὰς ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῶν ἡλικίᾳ ἐκδηλουμένας ἐγωϊστικὰς τάσεις καὶ ἀναπτύσσοντες ἀφ᾽ ἑτέρου ἐν αὐτοῖς τὰ *ἀλτρουϊστικὰ* καὶ κοινωνικὰ αἰσθήματα, ἅτινα προώρισται συγχρόνως νὰ χρησιμεύσωσιν αὐτοῖς καὶ ἐν τῇ ἰδιωτικῇ των αὐτῇ ζωῇ.

Πρὸ παντὸς ὅμως τὴν ἠθικὴν μόρφωσιν δέον νὰ ἔχῃ ὡς ἀντικείμενον ἡ ἀγωγή. Δύσκολον τὸ διισχυρισθῆναι, ὅτι γεννώμεθα ἐνάρετοι καὶ ἠθικοί. Πιθανὸν ὁ ἄνθρωπος νὰ ἔχῃ ἔμφυτον τὴν ἀγαθότητα, τὴν γλυκύτητα, τὴν γενναιότητα, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ συνταυτίσωμεν μετὰ τῶν ἀρετῶν αὐτῶν τὴν ἠθικότητα. Ἡ ἠθικότης ἐπιδιώκει τὴν ἐπίτευξιν τοῦ τελείου, ἔχουσα δὲ ἐν ἑαυτῇ τὴν *δύναμιν* τοῦ ἐνεργεῖν θέτει ὡς νόμον, ὡς *καθῆκον* αὐτῆς, τὴν πραγματοποίησιν τοῦ τελείου τούτου. Εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὁλονὲν αὐξούσης τάσεως ταύτης ἡ ἀγωγὴ δύναται μεγάλως νὰ χρησιμεύσῃ ἐξασκοῦσα μεγάλην ἐπιρροήν· τὴν ἀγωγὴν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν κατὰ συνέπειαν ἀναλόγως τῆς διευθύνσεως, ἣν θέλομεν δώσει αὐτῇ, ὡς ἠθικοποιοῦσαν ἢ ὡς διαφθείρουσαν. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ παραμελήσωμεν ὅλως καὶ τὴν ἐπιρροήν, ἣν ἔχει ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἡ κληρονομικὴ προδιάθεσις, δι᾽ ἧς τάσεις τινὲς καὶ αἰσθήματα ἐπικρατοῦσιν ἄλλων. Ἡ πρώτη (τουτέστιν ἡ ἀγωγὴ) κατορθώνει νὰ θέσῃ ἅπαντας ἐν ἴσῃ μοίρᾳ ὡς πρὸς τὰς σκέψεις, τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς ἐπιθυμίας ἡμῶν, ἐνῷ ἡ δευτέρα, ἤτοι ἡ κληρονομικὴ προδιάθεσις, χρησιμεύει, ὅπως μεταβιβάζῃ τὰς διαφόρους τάσεις τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἠπιότητα ἢ τὴν ἀγαθότητα, τὴν βίαν ἢ τὴν χυδαιότητα.

Ἀλλ᾽ ὁ ἐν τῇ κοινωνίᾳ βίος συνεπάγεται τὴν ἰδέαν τῆς *ὑποχρεώσεως*, τοῦ *καθήκοντος*· καλοῦμεν δὲ κοινωνικὴν *ὑποχρέωσιν* τὴν *δύναμιν* ἐκείνην, ἥτις ἐν τῇ συναισθήσει τῆς ὑπεροχῆς αὐτῆς καταστέλλει τὸ ταπεινὸν καὶ ἐναντιούμενον ἐπιβαλλομένη οὕτως εἰπεῖν ἐν ταῖς πράξεσιν ἡμῶν ὡς *καθῆκον*. Αἰσθανόμεθα ἐν ἡμῖν τὴν δύναμιν νὰ πράξωμέν τι ἀνώτερον καὶ καλλίτερον, ἄρα *ὀφείλομεν* νὰ τὸ πράξωμεν. Λαμβάνει λοιπὸν χώραν διαπάλη τις ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, αἴσθημά τι διαιροῦν αὐτόν, διὰ τοῦ ὁποίου θέτομεν ὡς ἀρχήν, ὡς νόμον

ἐν τῷ νῷ ἡμῶν, νὰ πράξωμέν τι ἀνώτερον ἀφ' ὅ,τι πράττομεν ἢ βλέπομεν ἐκτελούμενον. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς *δυνάμεως* ταύτης ἐπιτυγχάνεται διττῶς, διὰ τῆς ἀνατροφῆς καὶ διὰ τῆς κληρονομικῆς προδιαθέσεως. Ὅσῳ περισσότερα πράττομεν, τόσῳ περισσότερα θέλομεν νὰ πράξωμεν· ὅσῳ καλλίτερον πράττομεν, τόσῳ καλλίτερον ἐπιθυμοῦμεν νὰ πράξωμεν. Ὑπάρχει πρόοδος διαρκής, ἀνάγκη, ἥτις ὠθεῖ ἡμᾶς, ὅπως τελειοποιηθῶμεν, ἀπαραλλάκτως ὅπως ὁ καλλιτέχνης, ὅστις ἀγωνίζεται νὰ τελειοποιήσῃ τὴν τέχνην του ἐπεξεργαζόμενος ἔργα ὁλονὲν ἀνώτερα ὅσων προηγουμένως ἐξετέλεσεν. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ νόμου τούτου, τοῦ κελεύσματος τούτου, ὅπερ πράγματί ἐστιν ἐσωτερική τις κατανάγκασις ἢ παρόρμησις, οὗτος φέρει τὸν φυσικὸν χαρακτῆρα τοῦ κληρονομικῶς μεταβιβασίμου· τὸ καλῶς ἀνατεθραμμένον παιδίον, κατ' ἀντίθεσιν τοῦ ἀμορφώτου, ὅπερ εὑρίσκεται ἄνευ *ἀρχῆς* καὶ ἄνευ *χαλινοῦ*, εἶναι ἕτοιμον νὰ δεχθῇ τὸν ζυγὸν τοῦ ἐσωτερικοῦ τούτου κελεύσματος. Ἡ ἀνατροφὴ εὑρίσκει οὕτω ἐν αὐτῷ εἶδος *νομιμότητος* προϋπαρχούσης, *ἀγαθότητος* φυσικῆς συντελοῦσα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐσωτερικοῦ τούτου νόμου διὰ τῆς ἐπενεργείας τῶν κεκτημένων συνηθειῶν.

Ἡ ἀγωγὴ τὴν σήμερον δέον νὰ ἔχῃ ὡς ἀντικείμενον τὴν διατήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ὡς ἔργον αὐτῆς θεωρουμένης *ἠθικότητος*. Ὀφείλομεν ἐν τῷ παιδίῳ νὰ ἐνισχύωμεν τὴν ἠθικὴν ταύτην δύναμιν διὰ τῶν καλῶν ἕξεων καὶ τοῦ καλοῦ παραδείγματος· τοῦ καθήκοντος δὲ μὴ παριστάνοντος παρὰ τὴν συνείδησιν τῆς ἀνωτέρας ταύτης δυνάμεως, δέον πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ ἀναπτύξωμεν ἐν τῷ παιδίῳ τὴν δύναμιν ταύτην ἢ τοὐλάχιστον τὴν εἰς αὐτὴν πίστιν καὶ πεποίθησιν, ἥτις συντελεῖ ἐπίσης εἰς τὴν παραγωγὴν τῆς δυνάμεως ταύτης

Καὶ ἁπλούστερον, ἕκαστος ἡμῶν ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ συμβαίνει νὰ παραδέχηται τοιούτους ἢ τοιούτους κανόνας διαγωγῆς ποικίλλοντας ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῆς ζωῆς, τῶν ὀρέξεων, τῶν προτιμήσεων, τῶν ἕξεων, τῶν ἀναγκῶν. Ὁ ἐκδεδιητημένος, ὡς ὁ ἠθικός, ὁ κακοῦργος, ὡς ὁ φιλάνθρωπος, ὑπείκουσιν ἕκαστος εἰς ἰδιαιτέρους κανόνας, οἵτινες ἀποτελοῦσι κατ' οὐσίαν τὸν θεωρητικὸν τύπον τῶν πράξεων αὐτῶν. Τὸ φαινόμενον τοῦτο, ὅπερ ἕκαστος ἡμῶν παρετήρησεν ἐν ἑαυτῷ, προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ πρᾶξις προηγεῖται κατ' ἀνάγκην τῆς κριτικῆς ἀναλύσεως αὐτῆς. Ὅπως λοιπὸν ἡ κτῆσις τῶν κανόνων τούτων ἐπιτελεῖται διὰ συνεχοῦς ἐργασίας καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, οὕτω καὶ ἡ ἠθικοποίησις δὲν εὑρίσκεται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχουσα ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν, ἀλλ' ἀναπτύσσεται βαθμηδὸν μετὰ τῆς δράσεως ἡμῶν. Ὥστε, ἐὰν ἐπιθυμῶμεν νὰ ἀσκήσωμεν ἐπὶ τῶν παίδων ἠθικήν τινα ἐπιρροήν, ὀφείλομεν πρὸ παντὸς νὰ καθοδηγῶμεν τὰς πράξεις αὐτῶν μᾶλλον παρὰ νὰ διδάσκωμεν αὐτοῖς γνωμικὰ ἀξιώματα. Ὀφείλομεν νὰ ἀφίνωμεν αὐτοὺς ἐλευθέρους, ὅπως παραδεχθῶσι μόνοι των τοὺς κανόνας ἐκείνους, οἵτινες θὰ ὦσι σύμφωνοι πρὸς τὰς κατ' ἀρετὴν συνηθείας, εἰς ἃς ἐγκαίρως ἐσυνειθίσαμεν αὐτούς. Ὀφείλομεν νὰ συνειθίσωμεν τὸν παῖδα, ὅπως σχηματίσῃ ἐν ἑαυτῷ τὴν ἰδέαν τοῦ νόμου τούτου· ἐπειδὴ ὅμως ὁ παῖς δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἐνεργήσῃ αὐθορμήτως, δέον νὰ τῷ ὑποδείξωμεν κανόνα ἢ κανόνας, τοὺς ὁποίους νὰ ἀναγνωρίσῃ καὶ αὐτὸς ὡς δικαίους καὶ λογικούς, ἐργαζόμενοι ἰδίως πρὸς τοῦτο ὡς ἀληθεῖς νομοθέται, μετ' ἄκρας δηλονότι συνεχείας καὶ σταθερότητος. Οὕτως ἡ ἀγωγὴ θὰ ὑπεβοήθει τὴν κληρονομικὴν προδιάθεσιν· ἐνῷ δὲ διὰ τῆς τελευταίας ταύτης εἶναι δυνατόν, ὅπως παραχθῇ ὁ μεγαλοφυής, διὰ τῆς ἀνατροφῆς μόνης δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἀληθὴς ἠθικότης.

Ὁ ἄνθρωπός ἐστι τὸ ἀριστούργημα τῆς φύσεως, εἶπεν ὁ Joseph de Maistre· ἀλλ' ἡ γυνὴ εἶναι ἡ ποιοῦσα τὸ ἀριστούργημα τοῦτο, τὸν μεμορφωμένον δηλονότι ἄνθρωπον. Ἡ γυνὴ παριστάνει ἐν τῇ ψυχολογίᾳ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ὂν ἐκεῖνο, ἐν ᾧ εὑρίσκομεν τὰ ζωηρότερα καὶ ἰσχυρότερα αἰσθήματα τῆς εὐσπλαγχνίας, τῆς συμπαθείας, τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, τῆς ἀφοσιώσεως καὶ ὅλων ἐν γένει τῶν κοινωνικῶν ἀρετῶν. Αὕτη εἶναι ἡ ἐνσάρκωσις τῆς τρυφερότητος, ἡ ἀδελφὴ τοῦ ἐλέους παντὸς ἀνθρώπου. Ἡ εἰς τὴν πολιτικὴν ἀνάμιξις τῆς γυναικὸς θὰ ἦτο δι' αὐτὴν ἐνασχόλησις πάντῃ στεῖρα καὶ ἥκιστα ὠφέλιμος, ἐνῷ ἡ φιλανθρωπία, ἢ ἄλλως ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη, ἐστὶν ἡ βάσις πάσης κοινωνικῆς ἠθικῆς, εἶναι ὁ προορισμὸς αὐτῆς. Τῇ μητρὶ ἐπιβάλλεται πρὸ πάντων τὸ καθῆκον τοῦ διαπλᾶσαι τὴν καρδίαν· ἡ μητρικὴ λατρεία εἶναι ἡ ψυχαγωγικωτέρα καὶ ἡ ἀφιλοκερδεστέρα τῶν λατρειῶν. Τὸ σέβας τοῦ τέκνου πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ εἶναι εἶδος σεβασμοῦ πρὸς τὸ θεῖον. Ἀνατρεφόμενος ἐν τῷ φόβῳ, μήπως διὰ τῶν πράξεών του δυσαρεστήσῃ τὴν μητέρα αὐτοῦ ὁ παῖς, συνειθίζει νὰ σέβηται τοὺς ἀλ-

λους, συνειθίζει εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς ὅλης κοινωνικῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἠθικῆς τοῦ ἀτόμου ἀξίας. Οὕτω δὲ ἅπασα ἡ ἐν γένει κοινωνικὴ ἀγωγή, ἣν ἡ μήτηρ διὰ τῶν περιθάλψεων καὶ τῆς ἀγάπης αὐτῆς προώρισται νὰ ἐμφυσήσῃ τῷ τέκνῳ αὐτῆς, συνοψίζεται θαυμασίως ἐν τῷ βαθυνουστάτῳ τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους τούτῳ στίχῳ

«Οὔ τοι συνέχθειν ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυν».

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

ΝΟΣΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ
ΤΟΥ ΛΟΙΜΟΥ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΑΞΗ' συνεδριάσει τῆς 14 Ἰανουαρίου 1891).

Φιλόμουσος ὁμήγυρις.

Οἱ τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν μελετήσαντες ἐνθυμοῦνται καὶ τὸ ἱστορικὸν δρᾶμα, τὸν πελοποννησιακὸν πόλεμον. Ὁ πόλεμος οὗτος, ἐν ᾧ ἐξεκκαύθη ὁ μεταξὺ δύο ἑλληνικῶν πολιτειῶν ὑπόκωφος ἀγὼν ἐκπροσωπῶν τὰς μέχρι σήμερον ἔτι ἐν τῇ ἀνθρωπότητι κυριευούσας τάσεις, καθ' ἃς μέρος μὲν ἐν τῇ πληρώσει πάσης ἀνάγκης, μέρος δὲ ἐν τῇ ἐγκρατείᾳ καὶ στερήσει ἐπιζητεῖ τὸ ἀγαθόν, ὑπῆρξε σπουδαιότατος ἤ, ὡς ὁ Θουκυδίδης καλεῖ, ἀξιολογώτατος, διότι ἐν αὐτῷ ἀνεπτύχθησαν οὐ μόνον πνευματικαὶ καὶ ὑλικαὶ δυνάμεις τέως λανθάνουσαι, ἀλλὰ καὶ διότι σὺν αὐταῖς συνετρίβη καὶ ἡ ἰσχὺς τῶν δύο κυριωτέρων πόλεων. Ἀλλ' ἡ σπουδαιότης τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου ἔγκειται καὶ ἐν τούτῳ, ὅτι κατὰ τὴν βαθμιαίαν ἐξέλιξιν τοῦ ἀγῶνος παρενέβησαν καὶ ἐπεισόδια ἐπισπεύσαντα τὸ μοιραῖον τέλος, ἓν δ' ἐξ αὐτῶν, τὸ καὶ σπουδαιότερον, ὁ λοιμός. Διὰ ταῦτα, ὡς προανηγγέλθη, θέμα μελέτης τῆς παρούσης συνεδριάσεως ἔσται ὁ λοιμὸς τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν πελοποννησιακὸν πόλεμον, ἤτοι ἡ νοσολογικὴ σημασία τοῦ νοσήματος τούτου κατὰ τὰς ἀκριβεστέρας τῆς ἐπιστήμης ἐρεύνας εἰδικῶς, καὶ γενικῶς ἡ κοινωνικὴ σπουδαιότης τῶν ἐπιδημιῶν, ἰδίᾳ δι' ἡμᾶς σήμερον τοῦ λοιμοῦ, διά τε τὴν ἔκβασιν τοῦ ἀγῶνος καὶ τὸ μέλλον τῆς ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας, δὸς δ' εἰπεῖν καὶ τῆς ὅλης Ἑλλάδος. Τὴν μελέτην ταύτην ἐθεώρησα χρήσιμον οὐ μόνον διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐξακρίβωσιν τοῦ λοιμοῦ τούτου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἱστορικὴν σπουδαιότητα, διότι ἡ ἐπίσκηψις τῆς νόσου τῆς ἀποδεκατισάσης ἐλεύθερόν τε καὶ μὴ ἀθηναϊκὸν πληθυσμὸν καὶ μάλιστα τὴν ἀκμάζουσαν ἡλικίαν καὶ δύναμιν (Πλουτ. Περικλῆς, σελ. 335, XXXIV) ἐν χρόνοις πολεμικῆς κακοδαιμονίας καὶ ἀτυχίας οὐ μόνον ὑλικῶς κατέστρεψε τοὺς πολίτας, ἀλλὰ καὶ τὴν πολιτικὴν σύνεσιν καὶ τὸ ἡρωϊκὸν θάρρος ἐμάρανε καὶ τὴν ὑπεροχὴν αὐτῶν συνέτριψε· ἐξαφανίσασα δὲ καὶ τὸν μέγαν πολίτην καὶ πηδαλιοῦχον τῆς πόλεως συνεξηφάνισε καὶ τὴν δύναμιν σύμπαντος τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ.

Καὶ ἡ μὲν κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ σπουδαιότης τοῦ λοιμοῦ κατ' ἐξοχὴν ὑπὸ τοῦ ἱστορήσαντος αὐτὸν Θουκυδίδου (βιβλίον Β'), ἐν μέρει δὲ καὶ ὑπὸ τῶν περὶ τὴν μελέτην τοῦ βίου τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ἀσχοληθέντων ἐμβριθῶς πάνυ ἐξετιμήθη καὶ ἀνεγνωρί-

σθη, οὐχὶ ὅμως καὶ ἡ φύσις τοῦ νοσήματος (1) τοῦ ἀνατρέψαντος ἀρχαῖον κοινωνικὸν οἰκοδόμημα. Τὴν ἐξακρίβωσιν ταύτην ἐπὶ τῇ βάσει σχετικῶς τῆς ἀρχαίας ἰατρικῆς μελέτης καὶ τῶν σοφῶν τῶν νεωτέρων ἐρευνῶν, θέλω προσπαθήσει νὰ ὑποβάλω ὑμῖν ὅσον ἔνεστι συντόμως ἀλλὰ σαφῶς.

Ἐν ἀρχῇ τοῦ θέρους τοῦ δευτέρου ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου ἔτους, ὅτε Ἀρχίδαμος ὁ τῶν Λακεδαιμονίων βασιλεὺς καὶ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν εἰσέβαλε καὶ κατέστρεφε τὴν Ἀττικὴν καὶ τὴν πέριξ χώραν, ἐνέσκηψεν εἰς ἐποχὴν κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν ἄνοσον ἀνελπίστως καὶ αἰφνιδίως τὸ πρῶτον εἰς Πειραιᾶ, εἶτα δὲ καὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν λοιμός, ὁ ὁποῖος, καθ' ἃ ἐλέγετο, καὶ ἄλλας χώρας ἑλληνικὰς ἐπεσκέψατο καὶ δὴ καὶ τὴν Λῆμνον· ἡ νόσος, κατὰ τὸν Θουκυδίδην, ἀρχὴν εἶχε τὴν ἄνω τῆς Αἰγύπτου Αἰθιοπίαν, ὅθεν μετεκομίσθη εἰς τὴν Λιβύην, τὴν Αἴγυπτον καὶ μέγα μέρος τοῦ βασιλείου τῶν Περσῶν· ἐκ τῶν παραλίων δὲ πόλεων τῆς μικρᾶς Ἀσίας ἢ καὶ τῆς Αἰγύπτου διὰ τῆς ἐλευθέρας ἐπικοινωνίας προσέβαλε τὴν παραλίαν πόλιν τοῦ Πειραιῶς καὶ μετὰ ταῦτα τὰς Ἀθήνας. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς νόσου ἄλλως ἐφρόνουν, ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι ἐδηλητηρίασαν τὰ φρέατα καὶ ἐκ τοῦ ὕδατος ἐγεννήθη καὶ ηὔξησε τὸ νόσημα· πεποίθησις, ἣν ἐκράτυνε, φαίνεται, καὶ ἡ ἀνάμνησις ἀρχαίου τινὸς ᾄσματος

«Ἥξει δωρικὸς πόλεμος καὶ λοιμὸς ἅμ' αὐτῷ».

Τὰ συμπτώματα τῆς ἀσθενείας ἦσαν θερμότης τῆς κεφαλῆς ἰσχυρά, ἐρυθρότης καὶ φλόγωσις τῶν ὀφθαλμῶν, γλῶσσα καὶ φάρυγξ ἐρυθρὸς καὶ ὑπεραιμικός, ἀναπνοὴ δυσώδης, πταρμός, βραγχνότης καὶ μετὰ ταῦτα βὴξ ἰσχυρός. Ἐκτὸς τῶν ῥηθέντων συμπτωμάτων, ὁσάκις ὁ ἀσθενὴς ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ στομάχου, εἶχεν ἰσχυρὰς καὶ ἐπιπόνους κενώσεις συγκειμένας ἐκ χολῆς διαφόρων εἰδῶν (ἤτοι τῆς ξανθῆς καὶ τῆς μελαίνης, ὡς περὶ τῆς χολῆς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἰατρικῇ παρεδέχοντο), λὺγξ εἰς ἄκρον σπασμωδικὴ καὶ ἄνευ ναυτιάσεως καταπαύουσα ποῦ μὲν ἀμέσως, ποῦ δὲ καὶ πολλῷ βραδύτερον· καὶ τὸ μὲν σῶμα τῶν ἀσθενῶν κατὰ τὴν ἐπαφὴν δὲν ἐφαίνετο θερμὸν ὑπερμέτρως, τὴν ὄψιν ὅμως ἦτον ὑπέρυθρον, πελιδνὸν καὶ διὰ μικρῶν φλυκταινωδῶν ἐξανθημάτων καὶ ἑλκῶν κεκαλυμμένον. Ἐσωτερικῶς οἱ λοιμόβλητοι τοσαύτην ᾐσθάνοντο θερμότητα, ὥστε καὶ τὰ λεπτότατα τῶν ἱματίων καὶ τῶν σινδόνων δὲν ἠνείχοντο· προὐτίμων μάλιστα νὰ ὦσι γυμνοί, ἢ νὰ ῥίπτωσιν ἑαυτοὺς ἐντὸς ὕδατος ψυχροῦ· ὅθεν καὶ πολλοὶ παραμελούμενοι καὶ ὑπὸ φοβερᾶς δίψης συνεχόμενοι ἐρρίπτοντο ἐντὸς φρεάτων, τὸ δὲ ὕδωρ, εἴτε πολὺ εἴτε ὀλίγον ἔπιον, οὐδὲν εἶχεν ἀποτέλεσμα καταπραϋντικὸν τῆς ἐντὸς τοῦ σώματος φλογός· καθ' ὅλην δὲ τὴν διάρκειαν τῆς ἀσθενείας ἡ ἀνησυχία καὶ ἀϋπνία κατέτρυχε τῶν ἀσθενούντων τὸ σῶμα παραδόξως καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀκμῇ μὴ ἐξαντλούμενον παρ' ἐλπίδα δ' ἀντέχον εἰς τὰς ταλαιπωρίας. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει καὶ δυνάμεις ἔτι ἱκανὰς ἔχοντες οἱ πλεῖστοι κατὰ τὴν ἑβδόμην ἢ ἐνάτην ἡμέραν ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς καύσεως ἀπέθνησκον, ἐὰν δέ τινες ἀπὸ τῆς ὀξείας ταύτης περιόδου διεσώζοντο, παρ' αὐτοῖς τὸ νόσημα κατήρχετο εἰς τὴν κοιλίαν καὶ προὐκάλει ἰσχυρὰν ἕλκωσιν μετ' ἀκατασχέτου διαρροίας καὶ μετὰ ταῦτα θάνατον. Οὕτως ἡ ἀσθένεια ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀρχὴν λαμβάνουσα κατήρχετο δι' ὅλου τοῦ σώματος. Κατὰ τὸν Θουκυδίδην, οὐ μόνον οἱ ὑγιεῖς ἄνευ ἀφορμῆς ἐξαίφνης προσεβάλλοντο, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐξ ἄλλων ἀσθενειῶν πάσχοντες μετέπιπτον εἰς τὸ κυριεῦον τῆς ὥρας νόσημα. Ὑπῆρχον καὶ πολλοὶ διαφυγόντες τὸν θάνατον, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῖς παρέμειναν ἴχνη τῆς ἀσθενείας εἰς τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν, ποδῶν καὶ αἰδοίων, πολλῶν ἀπολεσάντων τοὺς δακτύλους, ἄλλων τὴν ὅρασιν καὶ τινων τὴν μνήμην εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε οὐ μόνον συγγενεῖς καὶ φίλους ἀλλὰ καὶ ἑαυτοὺς δὲν ἐνεθυμοῦντο. Ὅτι δὲ ἡ νόσος αὕτη καὶ διὰ τὰ προειρημένα καὶ διὰ τὰς ἀπροσδοκήτους περιπετείας ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἀσυνήθων καὶ χαλεπωτάτων, ἀπεδείχθη καὶ ἐκ τούτου, ὅτι τὰ σαρκοβόρα ὄρνεα ἢ τετράποδα πολλῶν θανόντων τὰ σώματα ἄταφα δὲν ἤγγιζον, ἢ γευσάμενα ἀπέθνησκον, ὅθεν καὶ μεγάλη ὑπῆρξεν ἡ ἔλλειψις αὐτῶν κατὰ τὴν ἐπιδημίαν. Ὅπερ δὲ φυσικόν, καὶ οἱ κύνες οἱ μετὰ τῶν πολιτῶν συνδιαιτώμενοι συνῃσθάνοντο τὰ δεινὰ τῶν κυρίων των καὶ συναπέθνησκον αὐτοῖς.

Ἰδοὺ τὰ συμπτώματα τοῦ λοιμοῦ τοῦ ἐπὶ τρία ὅλα ἔτη (ἐντὸς πενταετίας τοῦ πολέμου)

(1) Οἱ νεώτεροι ἱστορικοὶ ἀκολουθοῦντες, φαίνεται, τὸν Grotte (Τ. 8. Σ. 189 γαλλ. μετάφρ.) παραδέχονται πυρετὸν ἢ τύφον ἐξανθηματικόν, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἱστορικῶν τῆς ἰατρικῆς ὁ Haeser.

διαρκέσαντος καὶ κατὰ τοῦ ὁποίου οὐδὲν θεραπευτικὸν μέσον ἐξήρκεσε νὰ ἐλαττώσῃ τὰ δεινὰ τῶν παθόντων, τὰ δὲ παρεχόμενα φάρμακα, ἐὰν κατά τι ὠφέλουν τοὺς μέν, ἔβλαπτον τοὺς δέ. Ἰσχυροὶ καὶ ἀδύνατοι, πλούσιοι καὶ πένητες. καλῶς ἢ κακῶς διαιτώμενοι, ὁμοίως ἐνόσουν καὶ ἔθνησκον.

Ἐὰν ἤδη θελήσωμεν ἐκ τῆς περιγραφῆς τῶν συμπτωμάτων τοῦ λοιμοῦ τῶν Ἀθηνῶν ἀκριβῆ εἰκόνα τῆς νόσου ταύτης νὰ σχηματίσωμεν καὶ ἐκ τῶν γνωστῶν ἡμῖν ἐπιδημιῶν πρὸς ἑκάστην νὰ παραβάλωμεν, οὐδεμίαν ἀληθῶς ἀκριβῆ νοσολογικὴν εἰκόνα δυνάμεθα ν' ἀναπαραστήσωμεν, διότι τοιαύτην τινὰ νόσον δὲν γνωρίζομεν. Συμπτώματα ὑποκειμενικὰ καὶ ἀντικειμενικά, θερμότης τῆς κεφαλῆς, ἐρυθρότης καὶ φλόγωσις τῶν ὀφθαλμῶν, γλῶσσα καὶ φάρυγξ ὑπέρυθρος, ἀναπνοὴ δυσώδης, πταρμός, βραγχνότης καὶ βήξ, κενώσεις χολῆς, λὺγξ σπασμωδική, σῶμα ὑπεραιμικὸν καὶ ὑπὸ φλυκταινῶν καὶ ἑλκῶν ἐγκατεσπαρμένον, ἐσωτερικὴ ἀπερίγραπτος θερμότης καὶ δίψα ἀκατάσχετος, ἀνησυχία καὶ ἀϋπνία, διάρροια καὶ νέκρωσις τῶν ἄκρων, τύφλωσις καὶ ἀμνησία, συμπτώματα, λέγω, τοιαῦτα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παράσχωσιν ἰδέαν τινὰ τοῦ νοσήματος ἀκριβῆ· ἐὰν δὲ θελήσωμεν νὰ ἐξαιρέσωμεν ἐκ τοῦ συνόλου τῶν συμπτωμάτων γενικά τινα, κοινὰ εἰς πᾶσαν πυρετογόνον ἀσθένειαν, ὡς εἶναι ἡ λὺγξ, ἡ ναυτία, ἡ ἐσωτερικὴ θερμότης, ἡ ἀνησυχία, ἡ ἀϋπνία καὶ ὁ πταρμός, πάλιν ἔχομεν ποικιλίαν συμπτωμάτων μηδαμῶς συμβιβαζομένων πρὸς γνωστήν τινα ἡμῖν νοσολογικὴν μονάδα. Ἐν τοιαύτῃ ἀπορίᾳ εὑρισκόμενος παρετήρησα ἐν τῇ μελέτῃ τῆς περιγραφῆς τοῦ λοιμοῦ, ὅτι ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς καίτοι μὴ ἰατρός, ἀκριβὴς ὅμως καὶ λεπτὸς παρατηρητής, διακρίνει ἐν αὐτῇ δύο στάδια, ὧν τὸ πρῶτον ὀξύ, ἐξ οὗ ἀπέθνησκον κατ' ἐξοχὴν οἱ πλεῖστοι καὶ ἦτο ἡ ὑπερβολικὴ θερμότης τοῦ σώματος, ἤτοι πυρετός, ὑπεραιμία καὶ φλόγωσις τῶν ὀφθαλμῶν, ὑπεραιμία τῆς γλώσσης καὶ τοῦ φάρυγγος, βραγχνότης καὶ βήξ, ὑπεραιμία τοῦ σώματος μετὰ φλυκταινωδῶν ἐξηνθημάτων· καὶ τὸ δεύτερον, τὸ χρονικώτερον(1), ἤτοι τὰ ἐπιγενῆ φαινόμενα, τὰ κυρίως μετὰ παρέλευσιν, τινὰ δὲ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πρώτης περιόδου ἐκδηλούμενα, ἤτοι τὰ ἐπὶ τοῦ δέρματος ἕλκη καὶ τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος αἱ ἑλκώσεις, αἱ διάρροιαι, αἱ τῶν ἄκρων νεκρώσεις ἢ ἀποκοπαὶ δακτύλων, ἡ τύφλωσις καὶ ἐπὶ τέλους ὁ θάνατος. Ἐὰν ταύτην τὴν διαίρεσιν ἀκολουθήσωμεν καὶ πρῶτον τὸ ὀξὺ στάδιον ὑπ' ὄψει λάβωμεν, φρονῶ, ὅτι θέλομεν φθάσει εἰς ἀσφαλῆ τινα διδόμενα. Ποῖον εἶναι τὸ νόσημα τὸ ἀρχόμενον διὰ πυρετοῦ, ὃν ὁ συγγραφεὺς ἐκ λαϊκῆς ἀντιλήψεως ἀρχαιοτρόπως εἰς ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικὸν διακρίνει; ποῖον εἶναι τὸ νόσημα τὸ παρέχον ἡμῖν ὑπεραιμίαν τῶν ὀφθαλμῶν, φλόγωσιν, ὑπεραιμίαν τῆς γλώσσης καὶ τοῦ φάρυγγος, βραγχνότητα, βῆχα, ὑπεραιμίαν τοῦ δέρματος μετὰ τοῦ φλυκταινώδους ἐξανθήματος; Ἡ νόσος αὕτη δὲν ἦτο ὁ κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους καλούμενος *λοιμὸς* ἢ *πανώλης*· ἐὰν δὲ τὸ αὐτὸ φέρῃ ὄνομα, οὐδὲν ἐκ τούτου ἀποδείκνυται, διότι εἶναι γνωστόν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι διὰ τῆς λέξεως *λοιμὸς* ἐξέφραζον πᾶσαν ἐπιδημικῶς ἐπισκήπτουσαν καὶ ἐν χρόνῳ σμικρῷ ἀθρόως τοὺς ἀνθρώπους ἐξαρπάζουσαν ἀσθένειαν (Γαληνοῦ ὑπόμν. εἰς τὸ «περὶ διαίτης ὀξέων» σελ. 429, τόμ. ΙΕ')· ἀλλὰ καὶ συμπτωματολογικῶς ὁ λοιμὸς τῶν Ἀθηνῶν δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς ἕνεκα τοῦ φλυκταινώδους ἐξανθήματος τοῦ παρατηρηθέντος κατὰ τὴν ἐπιδημίαν ταύτην· ἱστορικῶς δὲ ὁ κυριολεκτικώτερον καλούμενος *λοιμὸς* μόλις εἰς τὸν Β' ἢ Γ' π. Χ. αἰῶνα ἀνέρχεται καὶ ἀπὸ τοῦ ϛ' μ. Χ. αἰῶνος ὑπὸ τῶν χρονογράφων περιγράφεται καὶ περιοδικῶς ἀπὸ τόπου εἰς τόπον διαδίδοται (Hist. geograph. Patt. Hirsch, σ. 349, I). Ὡς δ' ἐκ τοῦ κύκλου τῶν παρατηρήσεων ἡμῶν ἀποκλείεται ἡ πανώλης, οὕτω αὐτοδικαίως καὶ ἡ ἀσιατικὴ χολέρα, ἡ ἐν ταῖς Ἰνδίαις κατ' ἀρχὰς ἐνδημοῦσα καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος (Hirsch, αὐτόθι, σελ. 278, I) ἐξαπλωθεῖσα καὶ ἐκ τῶν ὀλεθριωτάτων διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐπιδημιῶν ἀναδειχθεῖσα. Ἐπίσης ἀποκλείονται καὶ ἄλλαι τινὲς ἐπιδημίαι μερικὸν ἔχουσαι χαρακτῆρα καὶ οὐδέποτε θεωρηθεῖσαι θεομηνίαι διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς καταστρεπτικῆς ὁρμῆς τῶν προειρημένων, ὡς ἡ *ἱλαρά*, ὁ *τυφοειδὴς πυρετὸς* κτλ. Οὕτω ἐκ τῶν γνωστῶν μολυσματικῶν νοσημάτων δύο μόνον δύνανται νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει, ὁ *ἐξανθηματικὸς τύφος* καὶ ἡ *εὐλογία*.

Τὸν ἐξανθηματικὸν τύφον μεταξὺ ἄλλων παραδέχεται ὁ Haeser (gesch. des Medec. ect. σ. 14, Τόμ. Γ') ἀνεπαρκῆ θεωρῶν τὴν τοῦ Θουκυδίδου περιγραφὴν πρὸς παραδοχὴν τῆς εὐλογίας καὶ διότι ὁ ἐξανθηματικὸς τύφος

(1) Ὅρα Πλουτ. *Περικλέα*, σελ. 338, XXXVIII.

κατ' ἐξοχὴν ἐν καιρῷ λιμοῦ καὶ πολέμου ἀρχὴν λαμβάνει· ἀλλ' ὁ διισχυρισμὸς τοῦ ἱστορικοῦ Haeser δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀποχρῶν, 1) διότι ἐκ τῶν μολυσματικῶν νοσημάτων οὐ μόνον ὁ ἐξανθηματικὸς τύφος ἀλλὰ καὶ ἡ εὐλογία, κατὰ τοὺς ἀρχαίους μάλιστα χρόνους, ὅτε καὶ ὁ χαρακτὴρ τῆς νόσου ἦτο ἄγνωστος καὶ τὰ προφυλακτικὰ ἢ ὑγιεινὰ μέτρα ὅλως ἀνεπαρκῆ, ἦτο νόσημα ἐν χρόνοις δυστυχίας καταστρεπτικῶς ἀναπτυσσόμενον, ὡς ἐπὶ παραδείγματι ἀρκεῖ ὑμῖν νὰ ὑπομνήσω, ὅτι πρὸ δεκαπέντε περίπου ἐτῶν ἐν δυσὶν ἐπαρχίαις τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, ἐν Βομβάῃ καὶ Καλκούττῃ, ἐν χρόνοις μάλιστα εἰρήνης, περὶ τὰς 700,000 ἀνθρώπων ἐντὸς διετίας ἐκ τῆς εὐλογίας ἀπέθανον, ὁλόκληροι δὲ φυλαί, κατὰ τὸν περίπυστον ἱστορικὸν Hirsch, τέλεον ἐξηφανίσθησαν, καὶ ἔνθα ἡ εὐλογία καὶ τῆς χολέρας καταστρεπτικωτέρα θεωρεῖται (αὐτόθι, σελ. 94 καὶ 98, I)· 2) διότι ἡ περιγραφὴ τοῦ Θουκυδίδου εἶναι μὲν καθ' ἑαυτὴν ἀνεπαρκὴς πρὸς παραδοχὴν τῆς εὐλογίας, ἢ μᾶλλον ἐν τῇ περιγραφῇ ἀναγράφονται καὶ συμπτώματα μὴ ἀπαντῶντα ἐν τῇ εὐλογίᾳ, ὅμως ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης δὲν ἐξηγεῖται πάλιν ὁ ἐξανθηματικὸς τύφος, ὡς ὁ Haeser ἐπιθυμεῖ, διότι εἰ καὶ συμπτώματά τινα εἶναι κοινὰ παρ' ἀμφοτέραις ταῖς ἀσθενείαις, ὑπάρχουσιν ὅμως καί τινα, ὡς αἱ φλύκταιναι, οὐδέποτε ἐν τῷ ἐξανθηματικῷ τύφῳ παρατηρηθεῖσαι· ἄλλως τε εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ ἐξανθηματικὸς τύφος δὲν ἔχει πατρίδα καὶ ὅτι ἀναπτύσσεται ἐν χρόνοις πολέμου καὶ λιμοῦ συνάμα, ὡς καὶ ἐν πάσῃ δυστυχεῖ περιστάσει ἐν τοῖς στρατῶσι, ταῖς φυλακαῖς καὶ τοῖς τόποις, ἔνθα συμβιοῦσι πολλοὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν θλίψει καὶ στενοχωρίᾳ. Ἐν δὲ τῇ «Ἀθηναίων πολιτείᾳ» (1) τῇ ἐσχάτως ἀνακαλυφθείσῃ εὕρηνται νενομοθετημέναι καὶ δημοσίας ὑγιεινῆς διατάξεις λίαν σοφαί· οὕτω ὑπῆρχον ἐν Ἀθήναις ἄνδρες *ἀστυνόμοι* καλούμενοι ἔργον ἔχοντες τὴν καθαριότητα τῆς πόλεως· «καὶ ὅπως τῶν κοπρολόγων μηδεὶς ἐν τοῖς παρὰ τοῦ τείχους καταβαλεῖ κόπρον ἐπιμελοῦνται, καὶ τὰς ὁδοὺς κωλύουσι κατοικοδομεῖν καὶ δρυφάκτους ὑπὲρ τῶν ὁδῶν ὑπερτείνειν καὶ ὀχετοὺς μετεώρους εἰς τὴν ὁδὸν ἔκρουν ἐχομένους ποιεῖν καὶ τὰς θυρίδας εἰς τὴν ὁδὸν ἀνοίγειν, καὶ τοὺς ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀπογιγνομένους ἀναιροῦσιν ἔχοντες δημοσίους ὑπηρέτας»· προσέτι ὑπῆρχον καὶ *ἀγορανόμοι*· «τούτοις δὲ ὑπὸ τῶν νόμων προστέτακται τῶν ὠνίων ἐπιμελεῖσθαι πάντων, ὅπως καθαρὰ καὶ ἀκίβδηλα πωλῆται, καὶ *σιτοφύλακες* ἐπιμελούμενοι, ὅπως ὁ ἐν ἀγορᾷ σῖτος ἀργὸς ὤνιος ἔσται δικαίως».

Ἀποκλειομένου λοιπὸν τοῦ ἐξανθηματικοῦ τύφου ἡ εὐλογία παραμένει ὡς ἡ μόνη νόσος ἡ ἀναπαριστῶσα ἡμῖν τὸν λοιμὸν τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ γνώμη αὕτη ὡς ἡ βεβαιοτέρα καταφαίνεται καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς· 1) ὅτι ὁ λοιμὸς ἤρξατο κατὰ τὰς τότε γεωγραφικὰς περὶ τοῦ νοσήματος γνώσεις ἀπὸ τῆς Αἰθιοπίας, ἐκ τῆς ὁποίας ὡς ἀφ' ἑστίας διεδόθη ἀνὰ τὰς γειτνιαζούσας χώρας καὶ ἐκεῖθεν διὰ Πειραιῶς εἰς Ἀθήνας· πράγματι δὲ ἡ εὐλογία σταθερῶς ἐνεδήμει κατὰ τοὺς παλαιοτάτους χρόνους ἐν τῇ κεντρῴᾳ Ἀφρικῇ καὶ τῇ Ἰνδικῇ, ἧς τὰ ἀρχαιότατα ἰατρικὰ συγγράμματα περιγράφουσι νόσον ὁμοιοτάτην τῇ εὐλογίᾳ (Hirsch, αὐτόθι, σελ. 89-91, I)· 2) ὅτι ἦτο κολλητικώτατος, διότι ὁ εἷς διὰ τοῦ ἄλλου, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν θεραπείαν καὶ περιποίησιν τῶν ἀσθενῶν, μολυνόμενος «ὥσπερ τὰ πρόβατα ἔθνησκον», ἔκφρασις τοῦ ἱστορικοῦ γραφικῶς πάνυ ἐξεικονίζουσα τὴν φοβερὰν τῆς εὐλογίας θνησιμότητα· εἶναι δὲ γνωστόν, ὅτι τὸ τῆς εὐλογίας μόλυσμα ἁπτοτέραν ἔχει τὴν ὑφήν, εἶναι εὐπροσκόλλητον καὶ εὐμετακόμιστον, ἐξ ὧν καὶ ἐξηγεῖται οὐ μόνον ἡ διαρκὴς ἐμμονὴ τῆς νόσου ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ καὶ ἡ παρακολούθησις αὐτῆς ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν εἰς τὴν Ἐπίδαυρον στρατείαν (Πλουτ. *Περικλῆς*, σελ. 336, XXXV) καὶ τὴν πολιορκίαν τῆς Ποτιδαίας ὑπὸ τοῦ ἀθηναϊκοῦ στρατοῦ, ὅστις ἐπίσης ἐδεκατίσθη καὶ μετὰ τὴν ἀλλαγὴν ἔτι τόπου, γεγονὸς εὐπαραδεκτοτέραν καθιστῶν τὴν ἰδέαν περὶ τοῦ μολύσματος τῆς εὐλογίας, ὡς σύγχρονα παραδείγματα καὶ μέχρι σήμερον ἠδύναντο νὰ βεβαιώσωσιν. Οὕτως ἡ ἐμμονὴ καὶ προσοικείωσις τοῦ μολύσματος τῆς εὐλογίας ἐν ταῖς κάτω τάξεσι τοῦ λαοῦ εἶναι πραγματικὴ ἀπόδειξις, δι' ἔλλειψιν τῶν ὑλικῶν μέσων, τῶν λεγομένων καὶ δι' αὐτὸ παραμένει ὁ ἀχώριστος σύντροφος τῆς δυστυχίας. Περιπλέον τὰ κυριώτερα συμπτώματα, ἰσχυρὸς πυρετός, ἐρυθρότης καὶ ὑπεραιμία τῶν ὀφθαλμῶν, ἡ ἕνεκα τοῦ ἐξανθήματος ἐρυθρότης τῆς γλώσσης καὶ τοῦ φάρυγγος, ὁ ἐξ ὑπεραιμίας τῶν βρόγχων καὶ συμφορήσεως βὴξ καὶ ἡ βραγχνότης, ἡ ἐσωτερικὴ καῦσις καὶ ἄσβεστος δίψα μετὰ τοῦ χαρακτηριστικοῦ ἐξανθήματος,

(1) Σελ. 40, ἐκδ. Ἀθηνῶν, 1891.

ὁ κατὰ τὴν ἑβδόμην καὶ ἐνάτην ἡμέραν θάνατος τῶν ἀσθενούντων, ἤτοι ἐν τῷ σταδίῳ τῆς τῶν φλυκταινῶν ἐμπυήσεως μετὰ τῶν συμπαρομαρτούντων συμπτωμάτων, ὧν τινα ὡς κοινὰ καὶ ἄλλαις ἀσθενείαις ἐξῃρέσαμεν, ἄλλαι δέ τινες ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, ἀρκουμένου εἰς τὸν γενικὸν χαρακτηρισμὸν καὶ ἀποφεύγοντος ἐνδιαφερούσας τοῖς ἰατροῖς μόνον λεπτομερείας (1), παρεωράθησαν (οὕτω ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον καὶ τὰ εἴδη τῆς ἐξερχομένης χολῆς ν' ἀναγράψῃ), ἀνταποκρίνονται ἀκριβέστερον πρὸς τὴν γνωστὴν ἡμῖν νόσον, τὴν *εὐλογίαν*.

Πρὸς ἱστορικὴν δὲ ἐπιβεβαίωσιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου ἐπάγομαι καὶ τὴν μαρτυρίαν Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου (σ. 151, 12, τόμ. Β΄), ὅστις περιγράφει μὲν ἐν πολλοῖς τὸν λοιμὸν τῶν Ἀθηνῶν, συμπληροῖ ὅμως τὴν εἰκόνα αὐτοῦ διὰ τῆς περιγραφῆς τοῦ αὐτοῦ νοσήματος εἰς τὸ τῶν Καρχηδονίων κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Συρακουσῶν στράτευμα, προσθέτων συμπτώματά τινα χαρακτηριστικὰ τῆς εὐλογίας. Φρίκη, λέγει, καὶ θερμότης κατέπνιγε τὸ στῆθος τῶν ἀσθενούντων, «ἐξ ὧν πολλῶν ἀποθνησκόντων, τὸ μὲν πρῶτον ἔθαπτον τοὺς τετελευτηκότας, μετὰ δὲ ταῦτα διὰ τὸ πλῆθος τῶν νεκρῶν καὶ διὰ τὸ τοὺς νοσοκομοῦντας ὑπὸ τῆς νόσου διαρπάζεσθαι οὐδεὶς ἐτόλμα προσιέναι τοῖς κάμνουσι»· περαιτέρω δὲ ἀριθμεῖ καὶ τὰ φαινόμενα: πυρετός, πόνος κατὰ τὴν ῥάχιν καὶ βάρος τῶν σκελῶν, δυσεντερία καὶ καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος φλύκταιναι»· πάντα ταῦτα χαρακτηριστικὰ τῆς εὐλογίας.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ῥηθέντων πιθανώτατον καθίσταται, ὅτι ἡ νόσος ἡ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν μαστίσασα ἦτο ἡ εὐλογία, τὴν δὲ γνώμην ταύτην μεταξὺ ἄλλων συμμερίζεται ὁ Littré (Œuvres complètes d'Hippocrate σ. 68, τόμ. Ε΄) καὶ ὁ Duremberg (Rapport sur la peste et les quarantaines, σ. 233)· ἀλλ' ἡ πιθανότης αὕτη μετατραπήσεται εἰς ἐπιστημονικὴν βεβαιότητα, ἐὰν δυνηθῶμεν εἰδικά τινα τῆς λοιμώδους ταύτης νόσου συμπτώματα νὰ ἐξηγήσωμεν, ὡς τὰ ἐπὶ τοῦ δέρματος ἕλκη, τὰς τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος ἑλκώσεις καὶ τὰς διαρροίας, τὸ δυσῶδες τῆς ἀναπνοῆς, τὰς τῶν ἄκρων νεκρώσεις, τὴν τύφλωσιν καὶ τὴν ἀμνησίαν, ἤτοι φαινόμενα ἐν οὐδεμιᾷ γνωστῇ ἐπιδημίᾳ παρατηρηθέντα οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ εὐλογίᾳ. Ἤδη ὁ διάσημος ἐπιδημιολόγος Hirsch (αὐτόθι, σημ. 5, I, σελ. 349) πρῶτος τὸ πολυποίκιλον τῶν φαινομένων τούτων ἐπισκοπήσας παρεδέξατο τὸ δυνατὸν τῆς συνυπάρξεως καὶ ἄλλων, ἐκτὸς τῆς ἐπικρατούσης, ἀσθενειῶν, ἡμεῖς δ' ἀπὸ πολλοῦ χρόνου μελετήσαντες τὸ κείμενον τοῦ Θουκυδίδου τὸ πιθανὸν τῆς ὑποθέσεώς τοῦ Hirsch παρεδεχόμεθα, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἀνωτέρω εἰς ὀξέα καὶ ἐπιγενῆ φαινόμενα διαιρέσεως ὑπεδηλώθη, ὅτε ὁ ἐν Dorpat ἔξοχος φαρμακολόγος καὶ ἀρχαιομαθὴς Kobert μετὰ πολλῆς τῆς λογικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἀποδεικτικῆς δυνάμεως κατεκύρωσε.

Εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν συλλογισμῶν τοῦ συγγραφέως τούτου εἰσερχόμενοι λέγομεν προκαταρκτικά τινα τὰ ἑξῆς. Ἐκ τῶν ἀσθενειῶν τῶν δημητριακῶν λεγομένων καρπῶν, τοῦ σίτου, τῆς κριθῆς καὶ τῆς σικάλεως, μία, ἐκτὸς ἄλλων τινῶν, ὀφείλει τὴν γένεσίν της εἰς παράσιτον (claviceps purpurea) τρεφόμενον καὶ ἀναπτυσσόμενον ἐπὶ τοῦ ὡριμάζοντος καρποῦ, ὃν καὶ κατὰ τὰ διάφορα στάδια τῆς ἐξελίξεως τῆς ζωῆς αὐτοῦ μεταβάλλει κατά τε τὸ χρῶμα καὶ τὴν ποιότητα οὕτως, ὥστε καθίσταται ἐπιβλαβέστατος εἴς τε τὰ ζῷα καὶ τὸν ἄνθρωπον, ὑγιᾶ ἢ ἀσθενῆ· ὁ νόθος οὗτος καρπὸς εἶναι ἡ *ἐρυσιβώδης ὄλυρα* (secale cornuti)· ἕνεκα τῆς σκληρότητος αὐτῆς ἀνθισταμένη εἰς τὰς ἐπηρείας τῶν βροχῶν, τῆς χιόνος καὶ τῆς ὑπερβολικῆς θερμότητος, ὑποχωρεῖ μόνον εἰς τοὺς περιοδικῶς πνέοντας ἀνέμους καὶ φέρεται εἰς χώρας μεμακρυσμένας, ἔνθα ἐν χώρῳ ὑγρῷ καὶ ἑλώδει ὑπὸ τὰς θερμὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου ἀναπτύσσεται, προσβάλλει τοὺς σιτοφόρους ἀγροὺς καὶ καταστρέφει τὸν καρπόν· εἷς δὲ καὶ μόνος κόκκος δύναται ὁλόκληρον ἀγρὸν νὰ καταστρέψῃ. Ἡ ἐρυσιβώδης ὄλυρα, διά τινας φαρμακευτικὰς ἰδιότητας λίαν ἐν χρήσει ἐν τῇ ἰατρικῇ σήμερον, χημικῶς ἀναλυθεῖσα καὶ μελετηθεῖσα ἰδίᾳ ἐπ' ἐσχάτων ὑπὸ τῆς ἐν Dorpat φαρμακολογικῆς σχολῆς ἀπεδείχθη ἐμπεριέχουσα μεταξὺ ἄλλων α΄) τὴν κερατίνην (cornatin), ἥτις δύναται εἰς τὸν ὀργανισμὸν εἰσερχομένη νὰ προκαλέσῃ στροφὰς τῶν ἄκρων καὶ σπασμοὺς ἰσχυροὺς ὡς εἰς τοὺς ἐπιληπτικούς, ἐκτὸς τῆς θεραπευτικῆς αὐτῆς ἔν τισι περιπτώσεσι ἰδιότητος, ὅτε καὶ ἁρμοδίως ἀναγράφεται· β΄) τὴν ἐργοτίνην, ἥτις ὑπὸ τοῦ

(1) Καὶ κατὰ τὴν ἐν Κῷ ἰατρικὴν σχολήν, τὴν καὶ Ἱπποκρατικήν, ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν ἀσθενειῶν τὰ γενικὰ κατ' ἐξοχὴν φαινόμενα, οὐχὶ δὲ καὶ αἱ λεπτομέρειαι, ὡς ἐνόμιζον καὶ δικαίως οἱ Κνίδιοι, ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὄψει.

Kobert ἐρευνηθεῖσα καὶ χημικῶς ἀναλυθεῖσα εὑρέθη οὐχὶ ἁπλῆ τις οὐσία ἀλλὰ σύνθετος, ἧς τὸ κυριώτερον καὶ ἐνεργητικώτερον συστατικὸν εἶναι ὀξύ τι, ὅπερ ὠνόμασε σφακελῶδες (ἐκ τοῦ *σφάκελος*), ἔχον τὴν ἰδιότητα, ὡς καὶ πειραματικῶς ἀπέδειξε, ν' ἀπονεκροῖ μέρη ἢ ὁλόκληρα ὄργανα ζῴου ἢ ἀνθρώπου, ὡς τοὺς δακτύλους, τὸ δέρμα, τὴν βλεννογόνον μεμβράναν τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος, τοὺς πνεύμονας, τοὺς φακοὺς τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ οὕτω καθεξῆς. Αἱ ἰδιότητες δ' αὗται τοῦ σφακελώδους ὀξέος ἐμφανίζονται, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἢ τὰ ζῷα τρέφωνται δι' ἄρτου παρεσκευασμένου ἐκ σίτου ἐμπεριέχοντος τὴν ἐρυσιβώδη ὄλυραν (Hist. étud. R. Kobert, σ. 8, 9, 43, I).

Ἐπειδὴ δὲ αἱ οὐσίαι αὗται ἕνεκα λόγων γεωλογικῶν καὶ κλιματολογικῶν ἀνίσως συνυπάρχουσι, καὶ ποῦ μὲν ὑπερισχύει τὸ σφακελῶδες ὀξύ, ποῦ δὲ ἡ κερατίνη, ἀναλόγως τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου στοιχείου προκαλεῖ τὸν *γαγγραινώδη* ἢ *σπασμωδικὸν ἐργοτινισμόν*, ὡς καλοῦμεν σήμερον τὰς ἀσθενείας τὰς ἐκ τῆς τοιᾶσδε ἢ τοιᾶσδε κατὰ ποσόν τι ἐν τῷ ὀργανισμῷ ἡμῶν χρήσεως τῆς ἐρυσιβώδους ὀλύρας· εἶναι δὲ ἤδη καὶ γνωστὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἰατρικῆς, ὅτι συνεπείᾳ τροφῆς ἐμπεριεχούσης τὴν ἐρυσιβώδη ὄλυραν πολλαὶ σπασμωδικαὶ καὶ μάλιστα γαγγραινώδεις ἐπιδημίαι ἀνὰ τὴν Δύσιν ἰδίως συνέβησαν, πολλὰς δὲ τοιαύτας πολλοὶ συγγραφεῖς, ἐν οἷς καὶ ὁ Kobert (αὐτόθι, σ. 36, I) καὶ ὁ Hirsch (αὐτόθι, σ. 141, 148. II) περιγράφουσιν. Ὅτι ἡ ἐρυσιβώδης ὄλυρα καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις ἦτο γνωστὴ ὡς τοιαύτη, ἀποδεικνύουσι τῆς Ἱπποκρατικῆς συλλογῆς πλεῖστα χωρία, ἐν οἷς λόγος γίγνεται περὶ τῆς θεραπευτικῆς δυνάμεως τοῦ ἀφεψήματος (ἀποβράσματος) τοῦ κριθίνου ἀλεύρου, ἀκριβῶς, ὡς ἠθέλομεν μεταχειρισθῆ ἡμεῖς σήμερον τὴν ἐρυσιβώδη ὄλυραν καθ' ἑαυτήν· τοῦθ' ὅπερ σημαίνει, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἰατροί, ἐν γνώσει τῆς ἐνυπαρχούσης ἐν τῷ κριθίνῳ ἀλεύρῳ ἐρυσιβώδους οὐσίας, ἐπέτασσον καὶ τὴν χρῆσιν. Ὑπάρχουσι μάλιστα πολλὰ χωρία, ἐξ ὧν φαεινῶς ἀποδείκνυται, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐγνώριζον τὴν ἐρυσιβώδη ὄλυραν καὶ τὴν βλαβερωτάτην αὐτῆς ἐπὶ τῆς ὑγείας ἐνέργειαν (Γαληνοῦ «περὶ τροφῶν δυνάμεως» βιβ. Α΄, κεφ. ιγ΄, σ, 510, Τ. 6 καὶ Kobert αὐτόθι, σ. 22, I). ὁ δὲ Grot (Ueber die in der Hippocratischen Schriftensammlung enthaltenen pharm. Kentnisse. Kobert's Hist. Stud. σ. 126, I) ἀνεῦρε μάλιστα καὶ τὴν παρὰ τοῖς Ἱπποκρατικοῖς εἰδικὴν ὀνομασίαν *ψευδομελάνθιον*.

Πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀνευρίσκομεν χωρία, ἐν οἷς διακρίνομεν σαφῶς τῆς δηλητηριώδους ἐπιρροῆς τοῦ ψευδομελανθίου τὴν ἐπιδημικὴν ἐκδήλωσιν, τόσον τὴν σπασμωδικὴν (περὶ ἐπιδημ. βιβλ. Α΄, τμῆμα Β΄, 8, τόμ. 2, Œuvres complètes d' Hippocrate) ὅσον καὶ τὴν γαγγραινώδη (αὐτόθι, βιβ. Γ΄, τμῆμα Γ΄, τόμ. 5). Γνωστοῦ λοιπὸν ὄντος κατὰ τὸν Cobert, ὅτι ἡ νόσος αὕτη ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπεπόλαζε, δέον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὡς ἐν Ἑλλάδι ἐν ὁμαλαῖς περιστάσεσι παρετηρήθησαν ἐπιδημικῆς γαγγραίνης φαινόμενα, οὕτω καὶ ἐν Ἀθήναις κατὰ μείζονα λόγον, ὁπότε ὁ λαός, μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων καταστροφὴν τῶν σιτηρῶν καὶ τὴν δῄωσιν πάσης ἄλλης τροφῆς, ὁ λαός, λέγω, ὁ φύσει τὴν φυτικὴν ὀρεγόμενος τροφήν, ἐξ ἀνάγκης πλέον καὶ ἀποκλειστικῶς ἐτρέφετο ἀπὸ ἄρτον ἢ μᾶζαν ἄφθονον ἐμπεριέχουσαν τὸ ψευδομελάνθιον, ἤτοι τὴν ἐρυσιβώδη ὄλυραν· ἐντεῦθεν δὲ ὤφειλον νὰ ἐκδηλωθῶσι καὶ τὰ νοσηρὰ καὶ θανατηφόρα συμπτώματα· ὅτι δὲ ὁ σῖτος τῶν Ἀθηναίων πράγματι ἐμπεριεῖχε τὴν ῥηθεῖσαν οὐσίαν ἀποδεικνύεται καὶ ἱστορικῶς ἐκ τοῦ Διοδώρου (Σ. 151, 12, τόμ. Β΄) λέγοντος· «συνεβάλετο δὲ πρὸς τὴν νόσον καὶ ἡ τῆς προσφερομένης τροφῆς κακία· ἐγένοντο γὰρ οἱ καρποὶ κατὰ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν ἔνυγροι παντελῶς καὶ διεφθαρμένην ἔχοντες τὴν φύσιν»· ἀκριβῶς δέ, ὡς ἐν ταῖς ἐπὶ τοῦ Ἱπποκράτους περιγραφομέναις ἐπιδημίαις, προηγήθησαν καὶ τῆς νόσου τῶν Ἀθηνῶν βροχαὶ βλάψασαι τὰ σιτηρά (Διοδ. Σικελ. αὐτόθι, σ. 151).

Ἐπιθεωρήσωμεν ἤδη τὰ ἐπιγενῆ συμπτώματα, περὶ ὧν ἀνωτέρω εἴπομεν. Ἐν ὅσῳ, λέγει ὁ Θουκυδίδης, εἰς τὸ πρῶτον στάδιον διετέλει ὁ ἀσθενής, ἀνθίστατο μὴ καταβαλλόμενος. Ἡ κατάστασις αὕτη εἶναι λίαν χαρακτηριστική, κατὰ τὸν Kobert (αὐτόθι, σ. 18), τῆς ἐρυσιβώδους ὀλύρας. Ὅτι οἱ ἀσθενεῖς εἶχον ἕλκη ἐπὶ τοῦ σώματος καὶ γαγγραίνας μετ' αὐτομάτου ἀποκοπῆς τῶν ἄκρων μόνον ἐκ τῆς ἐπενεργείας τοιαύτης δηλητηριώδους οὐσίας, οὐχὶ διὰ τῆς εὐλογίας, πολὺ δ' ὀλιγώτερον διὰ τοῦ ἐξανθηματικοῦ τύφου, δύναται καὶ λογικῶς νὰ ἐξηγηθῇ· ὅτι ἡ ἕλκωσις (1) τοῦ ἐν-

(1) Καθ' ἡμᾶς σήμερον ἡ λέξις *ἕλκος* καὶ *ἕλκωσις* δὲν

τερικοῦ σωλῆνος καὶ κατὰ συνέπειαν αἱ διάρροιαι ἦσαν συνέπειαι γαγγραίνης τῆς βλεννογόνου, πειραματικῶς διὰ τοῦ σφακελώδους ὀξέος ἀποδεικνύεται· ἐπίσης καὶ ἡ ἄσβεστος ἐσωτερικὴ καῦσις ἡ τοὺς ἀσθενεῖς πρὸς τὰ φρέατα παρορμῶσα, ὡς ἀπαραλλάκτως ὑπὸ τοῦ Ilmoni περιγράφεται ἐπιδημία τις κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ὅτε οἱ ἀσθενεῖς μανιωδῶς τῇδε κἀκεῖσε ἐφέροντο καὶ ἐντὸς ὕδατος ἐρρίπτοντο (Kobert, σ. 18, 1). Ἡ τύφλωσις δὲν ἦτο συνέπεια τῶν δι' εὐλογίας σχηματιζομένων οὐλῶν, ὁπότε εἶναι μερική, ἀλλὰ τῆς γνωστῆς ἡμῖν ἤδη ουσίας ἀπονέκρωσις τοῦ φακοῦ, ὁπότε εἶναι καὶ γενική· ἐπίσης ἡ μανία καὶ ἡ ἀμνησία τῶν ἀσθενῶν δὲν εἶναι ἐπιφαινόμενα εὐλογίας, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἢ ἄλλης μολυσματικῆς νόσου, ἀλλ' ἀποτέλεσμα χρονίας δηλητηριάσεως, ὡς περιγράφονται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους (Ἐπιδημ. αὐτόθι) Kobert (αὐτόθι) καὶ A. Grünfeld (Kurzer Auszug ect. ect. Kobert Hist. Stud.). Τελευταῖον, ὅτι οἱ κύνες καὶ ἄλλα σαρκοβόρα ζῷα ἐξίσου ἀπέθνησκον, δὲν συμβαίνει οὔτε ἐν τῇ εὐλογίᾳ οὔτε ἐν τῷ ἐξανθηματικῷ τύφῳ, διότι οὐδεμία τῶν ἀσθενειῶν τούτων προσβάλλει τὰ ζῷα, ἀλλ' ἐκ τῆς νοσηρᾶς τροφῆς, ἣν ἔτρωγον καὶ αὐτὰ καὶ κατὰ συνέπειαν ἀπέθνησκον ὡς οἱ κύριοι αὐτῶν. Ὅτι δὲ οἱ Σπαρτιᾶται ἐλάχιστα καὶ ὡς εἰκάζεται ἀνώδυνα ὑπέστησαν, τὸ τοιοῦτον σημαίνει, ὅτι διετέλουν ὑπὸ συνθήκας εὐνοϊκωτέρας ὑπό τε τὴν ἔποψιν τοῦ χώρου καὶ μάλιστα τῆς τροφῆς, ἐν ᾧ οἱ Ἀθηναῖοι ἔκ τε λόγων ἠθικῶν καὶ ὑλικῶν ἦσαν ἔδαφος ἁρμοδίως παρεσκευασμένον οὐ μόνον διὰ τὴν ἐκ τῆς εὐλογίας καταστροφὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν βαθμιαίαν τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτῶν δηλητηρίασιν· δὲν εἶναι ὅμως ἀπίθανον καὶ τὰ ἑλώδη νοσήματα εἰς τὸ φύσει ἑλῶδες τῆς Ἀττικῆς ἔδαφος νὰ συνετέλεσαν, ὡς εἰκάζεται ἐκ τῶν λόγων Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου (αὐτόθι, σ. 151) περὶ τοῦ λοιμοῦ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ καθ' ὅλα ὁμοίου ἐν τῷ στρατῷ τῶν Καρχηδονίων· οὕτω δ' ἐξηγεῖται καὶ τὸ τοῦ Θουκιδίδου· «ὃ δὲ καὶ γένοιτο, ἐς τοῦτο ἐτελεύτα», ἤτοι πᾶσα ἀσθένεια εἰς τὸν λοιμὸν κατέληγε.

Ἀνακεφαλαιώσωμεν τὰ μέχρι τοῦδε εἰρημένα. Οἱ πολῖται τῶν Ἀθηνῶν στενῶς κατὰ ξηρὰν πολιορκούμενοι καὶ ἐν πνιγηραῖς ἐν ὥρᾳ θέρους πνιγηροῦ καλύβαις ἢ σκηνώμασιν ὁμοῦ χύδην, διὰ τὴν ἀπὸ τῶν πέριξ ἀθρόαν εἰς τὸ ἄστυ τῶν ἀγροτῶν μετανάστευσιν καὶ συμφόρησιν, οἱονεὶ βοσκήματα οὐχὶ δ' ἄνθρωποι ἐνδιαιτώμενοι (Πλουτ. *Περικλῆς*, σ. 335 XXXIV, καὶ Θουκυδ. βιβ. Β'), ἠθικῶς δὲ καταβεβλημένοι οἱ μὲν πτωχοὶ διὰ τὴν δῄωσιν τῶν ἀγρῶν, κτημάτων καὶ προϊόντων, οἱ δὲ πλούσιοι διὰ τὴν καταστροφὴν πλουσίων καὶ πολυτελῶν οἰκοδομῶν, σύμπαντες δ' ὁμοῦ ὡς «πόλεμον ἀντ' εἰρήνης ἔχοντες», ὡς ἐκ περισσοῦ δὲ διὰ τροφῆς τὸ πλεῖστον νοσηρᾶς καὶ καταστρεπτικῆς τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτῶν τρεφόμενοι, ὑπέστησαν σὺν τοῖς ἑλώδεσι μιάσμασι νόσημα ὀξύτατον καὶ διὰ τὴν ἄγνοιαν τῶν αἰτίων καὶ προφυλακτικῶν μέτρων ἐξόχως θανατηφόρον, τὴν εὐλογίαν, ἐκκολάψασαν τὰ τέως λανθάνοντα τοῦ διὰ τῆς ἐρυσιβώδους ὀλύρας χρονίως δηλητηριασθέντος ὀργανισμοῦ τῶν πολιτῶν φαινόμενα, τὴν συνδρομὴν δὲ ταύτην τῶν παραγόντων καὶ ἀποτελεσμάτων ὠνόμασαν *λοιμόν*, ὑφ' οὗ προσβαλλόμενοι οἱ μὲν ὀξέως ἐντὸς ἡμερῶν τινων ἀπέθνησκον, οἱ δέ, ὡς ὁ Περικλῆς, χρονίως ταλαιπωρούμενοι «βληχρᾷ τινι νόσῳ καὶ μῆκος ἐν ποικίλαις ἐχούσῃ μεταβολαῖς» (Πλουτ. *Περικλῆς* σ. 338, XXXVIII).

Διεξελθόντες τὰ κατὰ τὸν λοιμὸν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ ἔρευναν ὑπὸ νοσολογικὴν ἔποψιν, κατὰ τὸ δυνατόν, ἐπιζητήσαντες, στρέψωμεν ἐπὶ στιγμὴν τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ ἐν τῷ κοινωνικῷ ἐκείνῳ ὀργανισμῷ. Ἐκ τῶν ἀσθενειῶν, ὅσαι ὀξέως ἢ χρονίως κατατρύχουσι τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἰδίᾳ αἱ ὀξεῖαι μιασματικαί, ἤ, ὡς σήμερον καλοῦμεν αὐτάς, αἱ ὀξεῖαι μικροοργανικαὶ νόσοι αἱ ἐπιδημικῶς εἰσβάλλουσαι καὶ εἰς τὰ σπλάγχνα τῶν κοινωνιῶν ὑπεισδύουσαι, προκαλοῦσι τρόμον, κατάπληξιν καὶ κοινωνικὴν ἀποσύνθεσιν ὑπὸ τὰς διαφόρους αὐτῆς ἀπόψεις· ὅταν δ' αἱ ἐπιδημίαι εἰσχωρῶσιν ἐν χρόνοις δυστυχίας, πολέμου, λιμοῦ ἢ καὶ ὅταν συνάμα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον αἱ κυριεύουσαι φιλοσοφικαὶ δοξασίαι βασίζωνται ἐπὶ ἀρχῶν ὑλιστικῶν, τότε εἶναι δύσκολον νὰ ὑπολογισθῶσιν αἵ τε παροῦσαι καὶ μέλλουσαι καταστροφαί. Ἐὰν δὲ καὶ σήμερον, μεθ' ὅλην τὴν πρόοδον ἐν τῇ αἰτιολογίᾳ τῶν ἀσθενειῶν καὶ τῆς δημοσίου ὑγιεινῆς

σημαίνει ὅ,τι παρ' ἀρχαίοις· π. χ. γάγγραινα καὶ σφάκελος ἐλέγετο ἀδιαφόρως καὶ ἕλκος ἢ Γλκωσις (Ὅρα Γαληνοῦ Ὀρ. ἰατρ. σ. 443, 449, τ. 14, καὶ ὑπόμν. εἰς ἀφορισμούς, σ. 156, T. 18, καὶ Œuvres Hippocr.).

σπουδαιοτάτη εἶναι ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ σημασία αὐτῶν, ἀναμφιρρήστως σπουδαιοτέρα καὶ ὀλεθριωτέρα ὑπῆρξεν ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις. Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ κατὰ τὴν ΙϚ´ ἑκατονταετηρίδα καθ᾽ ὅλην τὴν γνωστὴν τῆς γῆς ἐπιφάνειαν ἐξαπλωθεὶς πραγματικὸς λοιμός, ὁ ὑπὸ τὸ ὄνομα *μαῦρος θάνατος* ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἐξαφανίσας καὶ τὰ κοινωνικὰ θεμέλια διασείσας καὶ δι᾽ αὐτὸ παγκόσμιον ἱστορικὸν γεγονὸς θεωρούμενος (Hirsch, σ. 351, I)· τοιοῦτος ὑπῆρξε καὶ ὁ λοιμὸς τῶν Ἀθηνῶν οὐ μόνον διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἀνθρώπων (διότι ὁ Διόδωρος ἄνευ τῶν γυναικῶν καὶ παίδων ὑπολογίζει οὐχὶ ἀκριβῶς, κατ᾽ ἐμὲ κριτήν, 4.000 στρατιώτας. 400 ἱππεῖς καὶ 10,000 ἐλευθέρους καὶ μὴ πολίτας), ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς κατ᾽ ἐξοχὴν συνεπείας· καὶ καθὼς τῆς τὸν ἄνθρωπον προσβαλούσης ἀσθενείας, ἀναλόγως τῆς σπουδαιότητος καὶ τιμιότητος τοῦ ὀργάνου, ὀλεθριωτέρα ἢ μὴ θεωρητέα καὶ ἡ συνέπεια, οὕτω καὶ αἱ ἐπιδημίαι αἱ προσβάλλουσαι ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν κοινωνίαν ἢ πολιτείαν, ἀναλόγως τῆς πολιτικῆς καὶ πνευματικῆς αὐτῆς εὐγενείας καὶ ὑπεροχῆς ἔχει καὶ τὰς συνεπείας αὐτῆς τὰς ὀδυνηρὰς διὰ τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν. Ὡς τοιοῦτον ὀφείλομεν νὰ θεωρῶμεν τὸν λοιμὸν τῶν Ἀθηνῶν. Οὐδὲν προεμήνυε, λέγει ὁ Θουκυδίδης, τὰς συνεπείας τοῦ νοσήματος· ἐκτὸς τῆς λύπης καὶ τῆς κατηφείας διὰ τὰς ὑλικὰς καταστροφὰς καὶ τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου δεινοτάτη ὑπῆρξεν ἡ ἀθυμία τῶν αἰσθανομένων τὴν ἐκ τοῦ νοσήματος προσβολήν· ἡ ἀπελπισία ἐπὶ τοῖς δεινοῖς ἦτο τοσαύτη, ὥστε οἱ μὲν δὲν εἶχον πλέον τὸ ἀπαιτούμενον θάρρος, οἱ δὲ ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν νοσούντων καὶ ἀποθνησκόντων διὰ τὴν εἰς τοὺς ὁμοίους καὶ φίλους παρεχομένην βοήθειαν περιέπιπτον εἰς τελείαν ἀπάθειαν. Πολλοὶ ἐκ φόβου πᾶσαν μετὰ τῶν ἀσθενῶν προσέγγισιν ἀποφεύγοντες ἀπέθνησκον καὶ αὐτοὶ ἔρημοι καὶ ἀβοήθητοι, πλεῖσται δ᾽ οἰκογένειαι ἐλλείψει βοηθείας καὶ θεραπείας παντελῶς ἐξηφανίσθησαν· διότι καὶ αὐτοὶ τῶν πολιτῶν οἱ γενναιότεροι ἐξ εὐγενοῦς αἰσθήματος ἐθελοθυσίας κινούμενοι ἀπέθνησκον κακὴν κακῶς μὴ δυνάμενοι νὰ ἐνθαρρύνωσι καὶ οὕτως ἢ ἄλλως νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν σωτηρίαν φίλων ἢ συγγενῶν· τὸ δὲ χείριστον καὶ θλιβερώτατον, αὐτοὶ οἱ οἰκεῖοι ἐκ τῆς ἀθυμίας καὶ τῶν κόπων τεταλαιπωρημένοι καὶ κεκμηκότες ἦσαν ἐντελῶς ἀναίσθητοι πρὸς τὰ βάσανα τῶν ψυχορραγούντων (1) ἡμιθνῆτες ἐκ τῆς δίψης καὶ τῆς τοῦ ὕδατος ἐπιθυμίας παρὰ τὰς κρήνας φυλάσσοντες ἔθνησκον. μανία δ᾽ ἦτο ἡ ἐκ τοῦ λοιμοῦ τοὺς ἀσθενεῖς καταλαβοῦσα καὶ ἐν μέσῃ ὁδῷ ἀναγκάζουσα αὐτοὺς νὰ τρέχωσιν εἰς ἀναζήτησιν ὕδατος καὶ μετρίασιν τῆς ἐκ τῆς δίψης φλογός. Ἐντεῦθεν ἡ ὄψις τῆς πόλεως ἦτο φοβερά· νεκροὶ σωρηδὸν ὁ εἷς ἐπὶ τοῦ ἄλλου κείμενοι ἢ θνήσκοντες ἤδη ἐπὶ τῶν ὁδῶν ἐκυλίοντο· καὶ οὐ μόνον αἱ ὁδοὶ ἀλλὰ καὶ τὰ ἱερὰ τῶν θεῶν τεμένη ἦσαν ἀσθενῶν καὶ νεκρῶν πλήρη. Ἐν τῇ ὀξύτητι ταύτῃ τοῦ κακοῦ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπολέσαντες τὴν εἰς ἑαυτοὺς πεποίθησιν συναπώλεσαν καὶ πάντα πρὸς τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα σεβασμόν, διότι ἄλλοι μὲν ἔθαπτον τοὺς νεκροὺς αὐτῶν ὡς ἕκαστος ἠδύνατο ἄνευ τῶν νομίμων ἱεροτελεστιῶν, ἄλλοι στερούμενοι τῶν χρηματικῶν μέσων διὰ τὴν προηγηθεῖσαν πολλῶν ἐκ τῶν οἰκείων ἀπώλειαν κατελάμβανον τοὺς τάφους ἄλλων πολιτῶν, ἄλλοι δὲ πάλιν, κατὰ τὴν τεθεσπισμένην τῶν νεκρῶν καῦσιν, προλαμβάνοντες ἔθετον τοὺς ἑαυτῶν ἐπὶ τῆς πυρᾶς ἄλλων ἢ ἔρριπτον αὐτοὺς ἐπὶ νεκροῦ ξένου καιομένου ἤδη καὶ ἀπεχώρουν. Ὅσοι δ᾽ ἐκ τῆς ἱστορίας γνωρίζουσι τὴν φήμην τῶν θεοσεβεστάτων Ἀθηνῶν, ὅτι αἱ τοῖς νεκροῖς ἐμπρέπουσαι ταφαὶ ἦσαν, κατὰ τὸν τραγικόν,

κηρύγμαθ᾽ ὥστ᾽ ἄγραπτα κἀσφαλῆ θεῶν
νόμιμα δύνασθαι θνητὸν ὄνθ᾽ ὑπερδραμεῖν,
οὐ γάρ τι νῦν γε κἀχθὲς ἀλλ᾽ ἀεί ποτε
ζῇ ταῦτα, κοὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου φάνη
(Σοφοκ. *Ἀντιγόνη*, 248)

θέλει κατανοήσει τὴν φοβερὰν θρησκευτικὴν παραλυσίαν τὴν καταλαβοῦσαν ὡς ἐξ ἐφόδου

(1) Χαρακτηριστικὸν τῆς ἐπιδημίας τῆς ἐμπεσούσης εἰς τὸν στρατὸν τῶν Καρχηδονίων ἐν Συρακούσαις εἶναι καὶ τὰ ἀκόλουθα (Διόδ. Σικελ.)· τινὰς μάλιστα κατελάμβανε λήθη τῶν πάντων καὶ μανία τοιαύτη, ὥστε ἔξω φρενῶν ἔτυπτον τοὺς ἐντυγχάνοντας αὐτοῖς· ἐν γένει καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐπιδημίᾳ διὰ τὸ μέγεθος τοῦ πάθους καὶ τὴν ὀξύτητα τοῦ θανάτου ἡ ἰατρικὴ τέχνη ἦτο ἀνίσχυρος· τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς νεκροὺς οὐδεὶς ἐκ φόβου προσβολῆς ἐτόλμα νὰ πλησιάσῃ, ὥστε δεινὴ ἦτο ἡ θέσις τῶν ἀρρωστούντων· «πεμπταῖοι γὰρ ἢ τὸ πλεῖστον ἑκταῖοι μετήλλαττον, δεινὰς ὑπομένοντες τιμωρίας, ὥσθ᾽ ὑπὸ πάντων μακαρίζεσθαι τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τετελευτηκότας . . . . . . οὐ γὰρ μόνον οἱ μηδὲν προσήκοντες ἀλλήλους ἐγκατέλειπον, ἀλλ᾽ ἀδελφοὶ μὲν ἀδελφούς, φίλοι δὲ τοὺς συνήθεις ἠναγκάζοντο προΐεσθαι διὰ τὸν ὑπὲρ αὐτῶν φόβον» (σελ. 388, 14, τόμ. Β´). Ὅθεν κατ᾽ ἐμὲ κριτήν, φαίνεται, ὅτι ὁ αὐτὸς λοιμὸς κατέλαβε καὶ τοὺς Καρχηδονίους ὡς καὶ τοὺς Ἀθηναίους.

τοὺς πολίτας τῆς Παλλάδος. Καὶ πῶς ὄχι; δὲν ὑπῆρχον πλέον ἄνθρωποι εὐτυχεῖς· αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἐκ τῆς ἀσθενείας σωζόμενοι ἐλυποῦντο πολὺ πλέον τῶν τέως ὑγιῶν, ὡς ἐκ πείρας γιγνώσκοντες τὰ ἐκ τῆς νόσου δεινά, μόνον δὲ οἱ ἀναρρωνύοντες κατείχοντο ὑπὸ τῆς γλυκείας χαρᾶς διὰ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἀπαλλαγὴν καὶ ἐμακαρίζοντο ὑπὸ τῶν ἄλλων διὰ τὴν ἀπολύτρωσίν των. Ὁ ἐκ τῶν δεινῶν τοῦ λοιμοῦ ἐπελθὼν κοινωνικὸς σπαραγμὸς καὶ τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων κλονισμὸς βαθεῖαν ἐπήνεγκε καὶ τὴν ἠθικὴν κατάπτωσιν καὶ τῶν ἠθῶν τὴν ἔκλυσιν· ὅ,τι ἡ θεωρητικὴ τοῦ Πρωταγόρα φιλοσοφικὴ ἀρχή: ἁπάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπος» (Ἀριστ. μεταφ. βιβ. 10, κεφ. 6, καὶ Διογ. Λαερτ. σ. 155, Β΄) δὲν ἴσχυσεν ἔτι νὰ φέρῃ, τοῦτο κατώρθωσεν ὁ λοιμὸς καὶ ἡ συμπαρομαρτοῦσα αὐτῷ κακοδαιμονία. Οἱ πολῖται παρατηροῦντες τὸ εὐμετάβολον τῆς τύχης, ὅτι οἱ πρότερον εὐδαίμονες ἀπέθνησκον, ἄλλοι δ' ἄποροι ἐξαίφνης κληρονόμοι μεγάλων περιουσιῶν ἐγίνοντο, ἐπεδόθησαν εἰς τῶν ἡδονῶν τὴν ἀπόλαυσιν, ἡδονῶν, τὰς ὁποίας πρότερον ἐπιμελῶς ἀπέφευγον ἢ κρυφίως ἀπελάμβανον· βλέποντες δὲ τὰ πάντα ἐφήμερα, τήν τε ὑγείαν καὶ τὰ χρήματα, δικαίαν ἐθεώρουν τὴν ὡς τάχος τῶν ἡδονῶν ἀπόλαυσιν· οὐδεὶς προὐθυμοποιεῖτο οὐδ' εἶχε τὸ θάῤῥος νὰ ἐπιτελέσῃ γενναῖόν τι, ἄδηλον καὶ ἀκροσφαλῆ θεωρῶν τὴν ἰδίαν αὐτοῦ τύχην· πρὸς τί τὸ ἀγαθὸν καὶ γενναῖον, ὅταν ὁ θάνατος ἐξαπίνης τὸν ἀφαρπάζῃ; ὅθεν ἡ ἀπόλαυσις τῆς ἡδονῆς καὶ ὅ,τι ἀσφαλῶς πρὸς αὐτὴν ἄγει ἦτο τὸ καλὸν καὶ χρήσιμον. Οὔτε φόβος Θεοῦ, οὔτε νόμοι συνεκράτουν ἐν τῇ βιαιότητι καὶ τοῖς ἐγκλήμασι τὰ πλήθη, διότι ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν ἀπολλυμένων ἀδιάφορόν τι ἐθεώρουν τὸ σέβεσθαι ἢ μὴ τὸ θεῖον. Ἐντεῦθεν καὶ οἱ ἐγκληματοῦντες οὐδένα εἶχον φόβον τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζομένης ποινῆς, διότι οὐδεὶς ἤλπιζε μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς δίκης νὰ ἐπιζήσῃ, πολλῷ σπουδαιοτέρου κινδύνου τοῦ ἐκ τοῦ λοιμοῦ θανάτου ἐπικρεμαμένου· ὥστε πρὸ τοῦ μοιραίου λογικωτάτην ἐθεώρουν τὴν κατά τι ἀπόλαυσιν καὶ τῆς παρούσης ζωῆς.

Ἐν τοιαύτῃ κοινωνικῇ, θρησκευτικῇ καὶ ἠθικῇ καταστάσει διατελοῦντες οἱ πολῖται τῆς ἄλλοτε εὐδαίμονος πόλεως, ἐπέπρωτο καὶ πολιτικῶς ὀλεθριώτερον νὰ ἐπηρεασθῶσιν αἰτιώμενοι ἐν τῇ λύπῃ καὶ τῇ ὀργῇ διὰ τὰς ἐπελθούσας συμφορὰς τὸν μέγαν ἐκεῖνον πολιτικὸν καὶ κυβερνήτην τῆς πατρίδος αὐτῶν· τὸ αἰφνίδιον τοῦ νοσήματος καὶ τὰ ἐκ τούτου προελθόντα ἀπροσδόκητα δυστυχήματα ὑπεδούλωσαν τὴν πολιτικὴν φρόνησιν εἰς τὰς ἐκ παραχρῆμα ὁρμὰς καὶ τὰ πάθη, ἤμβλυναν τὴν κρίσιν καὶ ἕκαστος πρὸ τοῦ κοινῇ τῇ πατρίδι συμφέροντος, τῆς σωτηρίας αὐτῆς, τὸ ἴδιον εὖ εἶναι καὶ τὸ ἀτομικὸν συμφέρον ἐπεδίωκεν. Οὕτω ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις, ἐκπεπληγμένοι ἐκ τῶν κατ' οἶκον κακοπραγιῶν, ἤρξαντο νὰ συμβουλεύωσι τὴν ὑποχώρησιν πρὸ τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ κατακρίνωσι τὸν Περικλέα ἐπὶ τῇ ἐξακολουθήσει τοῦ πολέμου. Ὅτε δὲ ἀπέθανε καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς αὐτῆς νόσου, ἡ ἐπὶ τὰ χείρω τροπὴ ἐγένετο καταφανεστέρα· διότι ἐναντίον τῶν ὑπ' ἐκείνου πρεσβευομένων ἀρχῶν οἱ δημαγωγοὶ ἐκ φιλοδοξίας καὶ ὑλικῶν συμφερόντων ἐλαυνόμενοι ὅλως τἀναντία διέπραξαν, χαριζόμενοι δὲ τῷ δήμῳ τῷ ἐκ τῆς ἐπιδημίας τοῦ λοιμοῦ διαφθαρέντι καὶ πολιτευσάμενοι πρός τε ἑαυτοὺς καὶ πρὸς τοὺς συμμάχους κακῶς, ἐξωτερικῶς μὲν ὡς πλεῖστα, καὶ τὸ πάντων χείριστον διὰ τῆς ἐπὶ τὴν Σικελίαν ἐκστρατείας, ἡμάρτησαν, ἐσωτερικῶς δὲ διὰ τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων καὶ στάσεων κατεσπαράχθησαν καὶ τελευταῖον πολιτικῶς ἐξεμηδενίσθησαν.

Τοιαῦτα, φιλόμουσος ὁμήγυρις, τὰ ὀδυνηρὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπιδημικῆς νόσου, ἣν οὐδεὶς μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας καὶ δραματικῆς τέχνης περιέγραψεν ὡς ὁ κράτιστος καὶ φιλαληθέστατος τῶν ἱστορικῶν τῆς ἀρχαιότητος. Ὁποῖαι ἤθελον εἶσθαι αἱ Ἀθῆναι, ἐὰν ἐσώζοντο ἀπὸ τοῦ λοιμοῦ καὶ ὁ μεγαλεπήβολος πολιτικὸς ἀνὴρ δὲν ἀπέθνησκε, ὁποῖον ἤθελεν εἶσθαι τὸ μέλλον καὶ ἡ ὄψις τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ μετὰ ταῦτα δημιουργηθέντος πολιτικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ κόσμου, ἡ περὶ αὐτῶν φιλοσοφικὴ καὶ ἱστορικὴ κρίσις ἐπαφίεται εἰς τὴν μελέτην ὑμῶν.

ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΠΑΡΑΝΙΚΑ

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ Δ΄ ΩΔΗΣ ΤΩΝ ΠΥΘΙΩΝ ΤΟΥ ΠΙΝΔΑΡΟΥ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΛΟΒ΄ συνεδριάσει τῆς 11 φεβρουαρίου 1891).

Ἡ Δ΄ ᾠδὴ τῶν *Πυθίων* τοῦ Πινδάρου ἐποιήθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου ποιητοῦ εἰς τιμὴν τῆς ἑορτασίμου τραπέζης, ἣν παρέθετο Ἀρκεσίλαος ὁ βασιλεὺς τῆς Κυρήνης ἐν Λιβύῃ ἅρματι νικήσας τῇ ΛΑ΄ πυθιάδι (π. Χ. 482) ἐν τοῖς Πυθίοις, ἐθνικοῖς ἀγῶσι τῶν Ἑλλήνων ἐν Δελφοῖς τελουμένοις. Ὁ Ἀρκεσίλαος οὗτος κατήγετο ἀπὸ Εὐφήμου τοῦ Ταιναρίου, υἱοῦ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Εὐρώπης, θυγατρὸς τοῦ Τιτυοῦ (Πυθ. Δ΄, 45-6). ἐκ τοῦ γένους τῶν περιφήμων Μινυῶν τῆς Βοιωτίας. Ὁ Εὔφημος, πρωρεὺς τῆς περιφήμου Ἀργοῦς, εἷς τῶν ἐξ αὐτῆς κληθέντων Ἀργοναυτῶν, ἐπιστρέφων μετὰ τῶν λοιπῶν συμπλωτήρων ἡρώων καὶ συζευχθεὶς ἐν Λήμνῳ, κατὰ τὴν παράδοσιν, τὴν λημνίαν Μαλάχην, ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς τὸν Λευκοφάνη, ἐξ οὗ καταγόμενος τέταρτος ἀπὸ Εὐφήμου ἀπόγονος ὁ Σήσαμος ἢ Σάμος ἀπῴκησε μετ᾿ ἄλλων εἰς Θήραν, μίαν, τὴν γνωστήν, τῶν νῦν Κυκλάδων νήσων. Τοῦ Σησάμου ἐν Θήρᾳ τῇ νήσῳ υἱὸς ἐγένετο ἕτερος Εὔφημος καλούμενος, ἐξ οὗ κατήγετο δέκατος ἕβδομος ἀπόγονος ἀπὸ τοῦ πρώτου γενάρχου Εὐφήμου Ἀριστοτέλης ἢ Βάττος, υἱὸς Πολυμνήστου (Δ΄ 10). Οὗτος δὲ ὁ Βάττος ἔκτισε τὴν ἐν Λιβύῃ πόλιν Κυρήνην περὶ τὴν ΛΖ΄ ὀλυμπιάδα (π. Χ. 628). Τούτου διάδοχοι ἐγένοντο ἐν Κυρήνῃ Ἀρκεσίλαος Α΄, Βάττος Β΄, Ἀρκεσίλαος Β΄, Βάττος Γ΄, Ἀρκεσίλαος Γ΄, Βάττος Δ΄, καὶ ὁ νῦν ὑμνούμενος Ἀρκεσίλαος Δ΄, ὄγδοος ἀπόγονος Βάττου τοῦ Α΄.

Ἐν τῇ παρούσῃ ᾠδῇ ὁ ποιητὴς προτίθεται, ἵνα διδάξῃ τὴν ἐπιείκειαν καὶ πρᾳότητα ἐν ταῖς ἐμφυλίοις πολιτικαῖς ταραχαῖς καὶ τὴν κατάπαυσιν αὐτῶν, παράδειγμα προβάλλων τὸν πολυθρύλλητον ἀρχηγὸν τῶν Ἀργοναυτῶν Ἰάσονα, ἠπίως προσφερόμενον τῷ ἀδίκως κατακρατοῦντι τὴν αὐτῷ ἀνήκουσαν βασιλείαν τῆς Ἰωλκοῦ Πελίᾳ. Οἷος ἦν ὁ Ἰάσων, νέος εὐγενής, ἐκ βασιλικοῦ γένους καταγόμενος, ἀρχὸς τῶν Ἀργοναυτῶν, ἤπιος πρὸς τὸν Πελίαν, ἐφ᾿ ᾧ καὶ ἐπεσπάσατο τὴν εὔνοιαν τῶν θεῶν κατὰ τὴν εἰς Κολχίδα ἐκστρατείαν, τοιοῦτος ἦν καὶ ὁ Ἀρκεσίλαος, νέος ὡραῖος, γενναῖος, βασιλεὺς τῆς Κυρήνης, ἀλλ᾿ αὐστηρὸς πρὸς τοὺς ἀπειθεῖς στασιαστάς. Βασιλεύοντος τοῦ Ἀρκεσιλάου τούτου ἐν Κυρήνῃ στάσις τις ἐγένετο κατ᾿ αὐτοῦ, ἧς μετέσχε καὶ συγγενής τις αὐτοῦ Δαμόφιλος λεγόμενος, ὃς καὶ ἐξωρίσθη ὑπ᾿ αὐτοῦ καὶ κατέφυγεν εἰς Θήβας τῆς Βοιωτίας, ὅπου καὶ τὴν σχέσιν καὶ φιλίαν τοῦ Πινδάρου ἐκτήσατο. Προτροπῇ, φαίνεται, τοῦ Δαμοφίλου ὁ ποιητὴς παρενείρει τὰς πρὸς τὸν βασιλέα Ἀρκεσίλαον συμβουλὰς αὐτοῦ, οἱονεὶ λέγων τοῖς βασιλεῦσιν: «Ἔχεις τὸ λαμπρὸν βασίλειον τῆς χρυσοθρόνου Κυρήνης· εἶσαι εὐτυχής, ἀλλ᾿ ἔσο καὶ ἐπιεικής. Ἥμαρτον εἰς σὲ οἱ ἐπαναστάντες, σὺ συγχώρησον αὐτούς».

Ἀρχόμενος ὁ ποιητὴς τῆς ᾠδῆς ἐπικαλεῖται τὴν Μοῦσαν, θεὰν τῆς ποιήσεως, λέγων: «Σήμερον, ὦ Μοῦσα, πρέπει νὰ παρευρεθῇς εἰς τὸν ἑορτάζοντα τὰ ἐπινίκια αὐτοῦ Ἀρκεσίλαον, βασιλέα τῆς εὐίππου Κυρήνης, ἵνα βοηθήσῃς τὸν κύριον τοῦ κώμου, τῆς ἑορτῆς δηλ. ταύτης, καὶ διεγείρῃς τοὺς ᾄδοντας, ἵνα ἀξίως ὑμνήσωσι κατ᾿ ὀφειλὴν τοὺς Λητοΐδας, τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἄρτεμιν, τὰ τέκνα τῆς Λητοῦς, τοὺς ὁμοκλήρους ἐπόπτας τῆς πόλεως τῶν Δελφῶν καὶ τοὺς δωρητὰς τῆς νίκης καὶ τοῦ βασιλείου τῆς Κυρήνης εἰς τοὺς Βαττιάδας, καὶ τὴν πόλιν αὐτήν, τὴν Πυθώ, ἐν ᾗ ἡ Πυθία προεφήτευσε τὴν κτίσιν τῆς Κυρήνης, τῆς πατρίδος τοῦ ὑμνουμένου νικητοῦ Ἀρκεσιλάου. Ἐν αὐτῇ τῇ Πυθοῖ, ἡ ἱέρεια, παρὰ τὸν ὀμφαλὸν λίθου λευκοῦ, ἐν τῷ ἀδύτῳ τοῦ ναοῦ, ἡ πάρεδρος τῶν χρυσῶν αὐλῶν τοῦ Διός, παρόντος καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔχρησε Βάττῳ τῷ Θηραίῳ, ὅτι αὐτὸς καταλιπὼν τὴν

ἱερὰν νῆσον Θήραν θέλει κτίσει πόλιν εὐάρματον ἐπὶ λόφου τιτανώδους, τὴν περίφημον Κυρήνην, ἐκπληρῶν οὕτω κατὰ τὴν δεκάτην ἑβδόμην γενεὰν τὴν προφητείαν τῆς Μηδείας (στιχ. 10), ἣν ὁ Ἰάσων ἦγε μεθ' ἑαυτοῦ ἐκ τῆς πατρίδος αὐτῆς Κολχίδος».

Ἀκολούθως ὁ ποιητὴς διηγεῖται τὴν προφητείαν ταύτην τῆς Μηδείας, προρρηθεῖσαν παρὰ τὴν νῆσον Θήραν περὶ τῆς κτίσεως τῆς Κυρήνης ὑπὸ ἀποίκων Θηραίων, καὶ τὸν χρησμὸν τὸν δοθέντα τῷ Βάττῳ. «Ἀκούσατε, λέγει ἡ Μήδεια πρὸς τοὺς ἥρωας τῆς Ἀργοῦς, τοὺς Ἀργοναύτας, παῖδες μεγαθύμων ἀνδρῶν καὶ θεῶν. Ἐκ τῆς νήσου ταύτης ἡ Λιβύη, κόρη τοῦ Ἐπάφου, θέλει γεννήσει πόλιν περίδοξον ἐν τοῖς δαπέδοις τοῦ Διὸς Ἄμμωνος, τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἐκεῖ τιμωμένου θεοῦ, τὴν Κυρήνην, μητέρα πολλῶν ἄλλων πόλεων»· διότι ἀποικίαι αὐτῆς βραδύτερον ἐγένοντο ἡ Ἀπολλωνία, αἱ Ἑσπερίδες, ἡ Τεύχειρα, ἡ Βάρκα καὶ ἄλλαι. Τῆς Κυρήνης δὲ οἱ κάτοικοι ἀπὸ θαλασσίων ἐν Θήρᾳ χερσαῖοι γενόμενοι ἐν Κυρήνῃ, θέλουσι διευθύνει δίφρους ταχυτάτους ἀνταλλάξαντες ἵππους ἀντὶ δελφίνων μικροπτερύγων καὶ ἡνία ἀντὶ κωπῶν. Τοῦτο δὲ θέλει γείνει κατὰ τὸν οἰωνόν, τὸν βῶλον τῆς γῆς δηλ., ὃν ὁ Εὔφημος ἐκ τῆς Ἀργοῦς καταβὰς ἔλαβε παρὰ τοῦ Τρίτωνος, θεοῦ θαλασσίου, ὁμοιωθέντος ἀνδρί, εἰς τὰς ἐκβολὰς τῆς Τριτωνίδος λίμνης, τοῦ Διὸς δι' αἰσίας βροντῆς ἐπιβεβαιώσαντος τὸ πρᾶγμα.

Οἱ Ἀργοναῦται ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἰάσονος ἔπλευσαν κατὰ τὴν παράδοσιν περὶ τὰ 1207 π. Χ. κατὰ τὸν O. Müller ἐκ τῆς Ἰωλκοῦ διὰ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Εὐξείνου εἰς τὴν Κολχίδα, ἵνα λάβωσι τὸ χρυσόμαλλον δέρας παρὰ τοῦ Αἰήτου βασιλέως τῶν Κόλχων. Λαβὼν ὁ Ἰάσων τὸ δέρας τῇ βοηθείᾳ τῆς Μηδείας, θυγατρὸς τοῦ Αἰήτου, ἐπανῆλθεν ἐκ Κολχίδος μετὰ τῶν ἑταίρων πλέων τὸν ὠκεανὸν μέχρι τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, διότι τότε ἐπίστευον, ὅτι ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου ἤρχιζεν ὁ ὠκεανὸς μέχρι τῆς Ἐρυθρᾶς ἐκτεινόμενος. Κατ' αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἐποχὴν ἡ Ἀσία, ἡ μεγάλη χώρα πρὸς Ἀνατολάς, ἦτο ἄγνωστος. Ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης συμβουλῇ τῆς Μηδείας φέροντες ἐπὶ τῶν νώτων τὴν Ἀργὼ διὰ τῶν ἐρήμων τῆς βορείου Ἀφρικῆς ἀφίκοντο εἰς τὴν Τριτωνίδα λίμνην ἐκβάλλουσαν εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, περὶ τὰς λίμνας περίπου τῆς σημερινῆς Τύνιδος. Εἰς αὐτὴν τὴν λίμνην ἔρριψαν τὴν Ἀργὼ οἱ εὐκλεεῖς ναῦται, ἐκεῖθεν δὲ ἔμελλον πλέον νὰ διαπλεύσωσι τὴν Μεσόγειον καὶ διαπεραιωθῶσιν εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν. Καθ' ἣν στιγμὴν ἐκρέμασαν τὴν ἄγκυραν εἰς τὸ πλοῖον προσῆλθεν αὐτοῖς ὁ θεὸς τῆς λίμνης Τρίτων προσκαλῶν αὐτοὺς εἰς ξενίαν. Ἐπειδὴ ὅμως ἠπείγοντο εἰς ἐπιστροφὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν ἐδέχθησαν τὴν ξενίαν, δι' ὃ ὁ Τρίτων παραστὰς ὡς Εὐρύπυλος, υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος, παρέδωκεν αὐτοῖς ξένιον βῶλον γῆς, τὸν ὁποῖον παρέλαβεν εἰς τὴν ἀκτὴν πηδήσας ὁ πρωρεὺς τῆς Ἀργοῦς Εὔφημος.

Τὸν μοιραῖον βῶλον τοῦτον ἡ συμπλώτειρα Μήδεια εἶπεν εἰς τοὺς θεράποντας νὰ φυλάξωσιν, αὐτοὶ ὅμως ἐλησμόνησαν τὴν διαταγὴν τῆς βασιλόπαιδος τῆς Κολχίδος, διὸ τὸ ἑσπέρας ὁ βῶλος ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀκολουθῶν δὲ τὸ ρεῦμα τῆς θαλάσσης ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον Θήραν, μετὰ τῆς Ἀργοῦς καὶ τῶν Ἀργοναυτῶν παρακαίρως. Ἡ Μήδεια λέγει·

> Ἦ μάν νιν ὤτρυνον θαμὰ
> λυσιπόνοις θεραπόντεσσι φυλάξαι, τῶν δ' ἐλάθοντο φρένες·
> καί νυν ἐν τᾷδ' ἄφθιτον νάσῳ κέχυται Λιβύας
> εὐρυχόρου σπέρμα πρὶν ὥρας.
>
> (*Πυθ.* Δ'. 40-43).

Διότι, ἐὰν ὁ Εὔφημος ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὴν πατρίδα του Ταίναρον, οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ τῆς τετάρτης γενεᾶς ἤθελον καταλάβει τὴν εὐρεῖαν Λιβύην μετὰ Δαναῶν ἀποίκων, ἐπειδὴ τότε ἤθελον μεταναστεύσει ἐκ τῆς Λακεδαίμονος, τοῦ Ἀργείου κόλπου καὶ τῶν Μυκηνῶν. Κατὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐγκαθιδρύθησαν μετ' αὐτῶν οἱ Δωριεῖς ἐν τῇ χερσονήσῳ ταύτῃ, ἐξ αὐτῆς δὲ ἀπῴκησαν Δαναοὶ καὶ Ἀχαιοὶ μετὰ τῶν Μινυῶν καὶ Αἰγειδῶν εἰς τὴν νῆσον Θήραν. Θέλουσιν ὅμως καταλάβει τὴν νῆσον, ἐξακολουθεῖ ἡ Μήδεια, ἀπόγονοι τοῦ Εὐφήμου ἐκ ξένης γυναικός, τῆς Λημνίας Μαλάχης, ἐξ ἧς ὁ Εὔφημος ἐγέννησε τὸν Λευκοφάνη, ὡς ἐν ἀρχῇ εἴπομεν, οὗ ὁ τέταρτος ἀπόγονος Σήσαμος ἐκ Λακωνίας ἀπῴκησεν εἰς Θήραν, ὁπόθεν πάλιν δέκατος ἕβδομος ἀπόγονος τοῦ πρώτου Εὐφήμου ἐκ τῆς Μαλάχης ὁ Βάττος ἀπῴκησεν εἰς Λιβύην καὶ ἔκτισε τὴν Κυρήνην. Τοῦτο δείκνυσιν, ὅτι οἱ Μινύαι κάτοικοι τῆς Λήμνου διωχθέντες ὑπὸ τῶν Πελασγῶν μετενάστευσαν εἰς Πελοπόννησον, ἐκ δὲ ταύτης ἀπῴκησαν εἰς Θήραν.

Τὸν Βάττον τοῦτον ἐλθόντα ὕστερον εἰς Δελφούς, ἵνα ἐρωτήσῃ περὶ τῆς κακοφώνου

λαλιᾶς του. προσηγόρευσε τρὶς ὁ Ἀπόλλων διὰ τῆς Πυθίας καὶ ἀνέδειξε βασιλέα τῆς Κυρήνης· προεῖπε δηλαδὴ αὐτῷ, ὅτι μέλλει νὰ ἀποικήσῃ εἰς τὴν Κυρήνην καὶ νὰ βασιλεύσῃ αὐτῆς, ὅπως καὶ ἐγένετο. Ἐκ τούτου δὲ τοῦ Βάττου κατάγεται ὄγδοος ἀπόγονος ὁ Ἀρκεσίλαος, ὃν νικήσαντα τὴν φορὰν ταύτην ἐν τοῖς Πυθίοις ἐτίμησεν ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Πυθὼ αὐτή, ἡ ἕδρα τοῦ θεοῦ· διὰ τοῦτο, λέγει ὁ ποιητής, θέλω ὑμνήσει αὐτὸν τὸν Ἀρκεσίλαον καὶ τὸ πάγχρυσον δέρας τοῦ κριοῦ τοῦ Φρίξου, διότι τοῦτο ἐγένετο αἰτία τῆς μεταβάσεως τῶν Ἀργοναυτῶν εἰς τὴν Κολχίδα, αἱ δὲ θεῖαι τιμαὶ ἐδόθησαν εἰς τὸν Ἀρκεσίλαον, διότι οἱ Μινύαι ἔπλευσαν εἰς τὴν Κολχίδα χάριν αὐτοῦ τοῦ δέρατος.

Ἤδη ὁ ποιητὴς διηγεῖται τὸν πλοῦν τῶν Ἀργοναυτῶν ἀναφέρων α΄) τὰ κατὰ τὸν Ἰάσονα (70-170) καὶ β΄) τὰ κατὰ τὸν πλοῦν αὐτὸν τῶν Ἀργοναυτῶν (171-262). Ἐρωτᾷ λοιπὸν τίς ἐγένετο ἡ αἰτία τῆς ἐκστρατείας ταύτης;

Τίς γὰρ ἀρχὰ δέξατο ναυτιλίας;
τίς δὲ κίνδυνος κρατεροῖς ἀδάμαντος δῆσεν ἅλοις;
Θέσφατον ἦν Πελίαν
ἐξ ἀγανῶν Αἰολιδᾶν θανέμεν χείρεσσιν ἢ βουλαῖς ἀκάμπτοις.
(70-72).

Θέσφατον ἦτο, λέγει, ἵνα ὁ Πελίας ἀποθάνῃ ὑπὸ τῶν ἐκλάμπρων Αἰολιδῶν· ἦλθεν εἰς αὐτὸν μάντευμα ψυχρὸν λεχθὲν ἐν τῷ ὀμφαλῷ τῆς γῆς, ἐν Δελφοῖς, ἵνα προφυλάττηται μεγάλως τὸν μονοσάνδαλον καταβαίνοντα ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ Πηλίου εἰς τὴν Ἰωλκόν, εἴτε ξένος εἶναι οὗτος, εἴτε ἀστός. Πράγματι ἦλθεν ὁ τοιοῦτος μετὰ καιρὸν ἀνὴρ ἔκπαγλος, κρατῶν κατὰ τὸ ἔθος τῶν ὁμηρικῶν ἡρώων δύο δορατα, φορῶν τὴν στενὴν καὶ ἐπιχώριον στολὴν τῶν Μαγνήτων, φέρων ἐπὶ τῶν ὤμων παρδαλῆν πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῆς βροχῆς, οἱ δὲ πλόκαμοι αὐτοῦ ἐκάλυπτον ἅπαντα τὸν νῶτον αὐτοῦ. Ἄγνωστος ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα του ὁ ἥρως οὗτος καὶ ἐστάθη εἰς τὸ μέσον ἀγορᾶς πλήθοντος ὄχλου. Οἱ λαοὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Ἰωλκοῦ δὲν ἐγνώρισαν αὐτόν, θαυμάζοντες δὲ ἔλεγον· Μήπως εἶναι ὁ Ἀπόλλων διὰ τὸ κάλλος τῆς κόμης, ἢ ὁ Ἄρης διὰ τὴν ῥώμην; ἢ εἶναι ὁ Ἐφιάλτης καὶ ὁ Ὦτος, οἱ υἱοὶ τῆς Ἰφιμεδείας καὶ τοῦ Ἀλωέως, οἱ φοβεροὶ καὶ ὡραῖοι; μήπως εἶναι ὁ Τιτυός, ὁ ἄφρων καὶ φοβερός; Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ἀπέθανον ἐν Νάξῳ καὶ τοῦτον ἐφόνευσεν ἡ Ἄρτεμις θελήσαντα νὰ προσβάλῃ Λητὼ τὴν μητέρα της. Δὲν εἶναι λοιπὸν οὔτε ὁ Ἀπόλλων, οὔτε ὁ Ἄρης οἱ θεοί, οὔτε οἱ Ἀλωεῖδαι καὶ ὁ Τιτυός. Ταῦτα ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους οἱ ἄνθρωποι ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Ἰωλκοῦ θεώμενοι τὸν νέηλυν ἥρωα, τὸν Ἰάσονα.

Ὁ τότε βασιλεύων τῆς Ἰωλκοῦ Πελίας, ἐξάδελφος αὐτοῦ, ὃς εἶχεν ἀφαιρέσει παρὰ τοῦ πατρός του τὴν βασιλείαν, ἐπεβουλεύθη δὲ καὶ αὐτοῦ τὴν ζωήν, ἤκουσεν, ὅτι ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν τοιοῦτος φοβερὸς νέος. Ἔσπευσε νὰ ἴδῃ αὐτόν, παρατηρῶν δὲ μετὰ προσοχῆς εἶδε τὸ τρομερὸν δι' αὐτὸν μοναδικὸν σανδάλιον. Ἐφοβήθη μεγάλως, διότι ἔβλεπε πληρούμενον τὸν χρησμόν· κρύπτων ὅμως τὸν φόβον του λέγει πρὸς τὸν νέον· «Πόθεν εἶσαι, ὦ ξένε; τίς ὁ πατήρ σου; εἰπέ μοι πάντα ἀληθῶς». Ὁ νέος ἥρως θαρρήσας τότε λέγει: «Δὲν ψεύδομαι, διότι εἰμὶ μαθητὴς τοῦ γνωστοτάτου ἀγαθοῦ κενταύρου Χείρωνος. Ἐπιστρέφω ἀπὸ τοῦ ἄντρου αὐτοῦ, ὅπου ἡ μήτηρ αὐτοῦ Φιλύρα καὶ Χαρικλὼ ἡ σύζυγος καὶ αἱ ἁγναὶ θυγατέρες αὐτοῦ μὲ ἀνέθρεψαν, ἄνθρωποι ἀγαθοί. Εἴκοσιν ἔτη διατρίψας παρ' αὐτοῖς μηδὲν κακὸν πράξας ἢ λόγον κακὸν ἐκείνοις εἰπὼν ἔρχομαι, ἵνα λάβω τὴν βασιλείαν τοῦ πατρός μου Αἴσονος, ἣν ἀδίκως ἀφεῖλεν ὁ ἄθεσμος Πελίας παρὰ τῶν γονέων μου.

Φαμὶ διδασκαλίαν Χείρωνος οἴσειν·
ἄντροθε γὰρ νέομαι πὰρ Χαρικλοῦς καὶ Φιλύρας, ἵνα Κενταύρου με
κοῦραι θρέψαν ἁγναί.
Εἴκοσι δὲ ἐκτελέσαις ἐνιαυτοὺς οὔτε ἔργον
οὔτ' ἔπος εὐτράπελον κείνοισιν εἰπὼν ἱκόμαν
οἴκαδ', ἀρχαίαν κομίζων πατρὸς ἐμοῦ βασιλευομέναν
οὐ κατ' αἶσαν.
(στίχ. 102-107)

Καὶ ἐμὲ δὲ αὐτὸν ἐπεβουλεύθη, ἐξακολουθεῖ λέγων ὁ Ἰάσων πρὸς τὸν Πελίαν, διότι οἱ γονεῖς μου ἅμα γεννηθέντα κλαίοντές με ὡς νεκρὸν ἀπέστειλαν κρυφίως διὰ νυκτὸς ἐσπαργανωμένον πρὸς τὸν Χείρωνα, ἵνα μὲ ἀναθρέψῃ. Δείξατέ μοι ὅθεν τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, διότι εἶμαι ὁ Ἰάσων, υἱὸς τοῦ Αἴσονος, ἐγχώριος». Οἱ ἀκούοντες ὡδήγησαν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ γέροντος πατρός του, ὅστις ἔκλαυσε πολὺ ἐκ τῆς χαρᾶς ἰδὼν τὸν υἱόν του ἐξαίρετον καὶ κάλλιστον ἀνδρῶν. Διεδόθη ὁ λόγος περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἰάσονος, διὸ ἦλθον καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Αἴσονος Φέρης καὶ Ἀμυθάων, καὶ οἱ ἐξάδελφοι Ἄδμητος, υἱὸς τοῦ Φέρητος καὶ Μελάμπους υἱὸς τοῦ Ἀμυθάονος. Πέντε ἡμε-

ρονύκτια ὅλοι οὗτοι ἐτέρποντο εὐωχούμενοι, τὴν ἕκτην ὅμως ὁ Ἰάσων σπουδαίως ὁμιλῶν ἐκοινοποίησεν αὐτοῖς τὸν σκοπόν του, ἀμέσως δὲ ὅλοι ἐπορεύθησαν εἰς τὸ μέγαρον τοῦ Πελίου, ὃς ὑπεδέξατο αὐτούς. Τότε ὁ Ἰάσων πραέως ὁμιλῶν λέγει αὐτῷ· «Πελία, υἱὲ τοῦ Ποσειδῶνος τοῦ Πετραίου (οὕτως ἐκαλεῖτο ἐν Θεσσαλίᾳ ὁ Ποσειδῶν), οἱ ἄνθρωποι προτιμῶσι τὸ ἄδικον μᾶλλον τοῦ δικαίου, ἔρχεται ὅμως κατόπιν ἡ μετάνοια. Εἴμεθα συγγενεῖς· πρόγονος ἡμῶν ἦν ἡ Ἐναρέα, γυνὴ τοῦ Αἰόλου, ἐξ ἧς ἐγεννήθησαν ὁ Κρηθεὺς καὶ ὁ Σαλμωνεύς· υἱὸς τοῦ Κρηθέως ἦν ὁ Αἴσων, ὁ πατήρ μου, τοῦ δὲ Σαλμωνέως ἔγγονος σύ, Πελία, υἱὲ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Τυροῦς. (Ἐκ τούτου δὲ εἰκάζομεν πιθανῶς, ὅτι ὑπῆρχε συγγένειά τις μεταξὺ Ἀρκεσιλάου καὶ Δαμοφίλου, περὶ οὗ ἀκολούθως). Ἄς μοιράσωμεν λοιπὸν τὴν προγονικὴν τιμὴν οὐχὶ διὰ τοῦ ξίφους καὶ τοῦ ἀκοντίου ἀλλὰ διὰ τοῦ δικαίου.

Ἐντὶ μὲν θνατῶν φρένες ὠκύτεραι
κέρδος αἰνῆσαι πρὸ δίκας δόλιον, τραχεῖαν ἑρπόντων πρὸς [ἐπίβδαν ὅμως·
ἀλλ' ἐμὲ χρὴ καὶ σὲ θεμισσαμένους ὀργὰς ὑφαίνειν λοιπὸν [ὄλβον.
(Στιχ. 139—141)

Σοὶ ἐγκαταλείπω λοιπὸν τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς ἀγέλας τῶν βοῶν, ἵνα αὐξάνῃς οὕτω τὸν πλοῦτον τοῦ οἴκου σου, παράδος μοι ὅμως τὸ σκῆπτρον καὶ τὸν θρόνον, ἐφ' οὗ καθήμενος ὁ πατήρ μου ἐδίκαζε τοὺς λαούς. Δός μοι ταῦτα, ἵνα μὴ ἐπέλθῃ νεώτερόν τι κακόν.

Ὁ Πελίας προὔτεινεν αὐτῷ τότε νὰ μεταφέρῃ ἐκ τῆς Κολχίδος τὴν ψυχὴν τοῦ ἀρχαίου συγγενοῦς αὐτοῦ Φρίξου, τὴν ἀνάκλησιν κατὰ τὴν πίστιν τῶν ἀρχαίων, καὶ τὸ χρυσόμαλλον δέρας, ἐφ' οὗ ἐσώθη ἐκεῖνος ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ἀθέου μητρυιᾶς του. Σὺ εἶσαι νέος, λέγει αὐτῷ ὁ Πελίας, δύνασαι νὰ πράξῃς τοῦτο, διότι θαυμαστὸς ὄνειρος ἔρχεται συχνάκις κελεύων με τοῦτο γέροντα ἤδη ὄντα καὶ ἀδύνατον. Ἐὰν δὲ πράξῃς αὐτό, ὑπισχνοῦμαί σοι ἐνόρκως νὰ σοὶ παραδώσω τὴν βασιλείαν. Οὕτω λοιπὸν ἀμφότεροι συμφωνήσαντες ἀπεχώρησαν, ὁ δὲ νέος ἥρως Ἰάσων ἐκήρυξε πανταχοῦ τὴν ἔναρξιν τοῦ πλοῦ εἰς τὴν Κολχίδα.

Ὁ ποιητὴς ἀναφέρει ἀκολούθως διὰ μακρῶν τὰ τῆς ἐκστρατείας ταύτης τῶν Ἀργοναυτῶν. Συνῆλθον πανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος οἱ ἥρωες, οἱ ἡμίθεοι τῶν Ἑλλήνων, υἱοὶ πρὸ πάντων τοῦ Διός, Ποσειδῶνος καὶ Ἀπόλλωνος. Ὁ Ἡρακλῆς, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀλκμήνης, οἱ Διόσκουροι Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης, τῆς Λακωνίας θεοὶ (ὁπόθεν κατήγοντο καὶ οἱ Βαττιάδαι), υἱοὶ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λήδας, οἱ δύο ὑψιχαῖται υἱοὶ τοῦ Ποσειδῶνος Εὔφημος καὶ Περικλύμενος, οἱ Μινύαι, Ὀρφεύς, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ μουσηγέτης καὶ πατὴρ τῆς ποιήσεως, οἱ υἱοὶ τοῦ Ἑρμοῦ, οἱ σφριγῶντες Ἐχίων καὶ Ἔρυτος εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Παγγαίου οἰκοῦντες, καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Βορέου Ζήτης καὶ Κάλαϊς καὶ ἄλλοι. Εἰς ὅλους τοὺς ἥρωας ἡ θεὰ Ἥρα ἐνέβαλε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πλοῦ, ἵνα μή τις ἐλλείπων διάγῃ βίον ἄδοξον παρὰ τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ θανάτῳ εὕρῃ μετ' ἄλλων ὁμηλίκων βραβεῖον τῆς ἀνδρείας του.

Τὸν δὲ παμπειθῆ γλυκὺν ἡμιθέοισιν πόθον πρόσδεκεν Ἥρα
ναὸς Ἀργοῦς, μή τινα λειπόμενον
τὸν ἀκίνδυνον παρὰ ματρὶ μένειν αἰῶνα πέσσοντ', ἀλλ' ἐπὶ [καὶ θανάτῳ
φάρμακον κάλλιστον ἑᾶς ἀρετᾶς ἅλιξιν εὑρέσθαι σὺν ἄλλοις
(*στ. 184—186*).

Συνῆλθον οἱ λαμπροὶ ναῦται εἰς τὴν Ἰωλκόν, ὁ Ἰάσων κατέλεξεν αὐτοὺς ἐπαινέσας, ἐμάντευσεν ὁ μάντις Μόψος καὶ ἀνεβίβασεν εἰς τὴν Ἀργώ· ὁ δὲ ἀρχηγὸς Ἰάσων ἐν τῇ πρύμνῃ ἱστάμενος ὡς τριήραρχος καὶ κρατῶν χρυσῆν φιάλην ἔσπεισε τῷ Διὶ εὔπλοιαν ἐξαιτούμενος ἀνέμους καλούς, νύκτας καὶ ἡμέρας καλάς, πλοῦν αἴσιον, ὁ δὲ Ζεὺς ἄνωθεν ἐπιδοκιμάζων ἤστραψε καὶ ἐβρόντησεν. Οἱ ἥρωες τοῦτο ἰδόντες ἔπτηξαν πεισθέντες εἰς τὰ σημεῖα ταῦτα τῶν θεῶν, ὁ δὲ Μόψος ἀμέσως γλυκείας ἐλπίδας παρέχων ἐκέλευσεν αὐτοὺς νὰ ἀρχίσωσι τὴν κωπηλασίαν, ὅπερ ἔπραττον ἀπλήστως. Βοηθούμενοι ὑπὸ οὐρίου ἀνέμου, τοῦ νότου, οἱ Ἀργοναῦται ἀφίκοντο διὰ τοῦ Αἰγαίου, τοῦ Ἑλλησπόντου, τῆς Προποντίδος εἰς τὸ ἔσχατον μέρος τοῦ θρᾳκικοῦ Βοσπόρου, εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἀξένου πόντου πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀσίας, ὅπου ἵδρυσαν τέμενος καὶ βωμὸν τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ προγόνου τῶν Εὐφημιδῶν καὶ πατρὸς τοῦ Εὐφήμου, ἐκ δὲ τῆς παραβοσκομένης ἀγέλης θρᾳκίων ταύρων ἔθυσαν τῷ θεῷ τῆς θαλάσσης παρακαλοῦντες αὐτόν, ἵνα διαφύγωσι τὴν φοβερὰν κίνησιν τῶν δύο Συμπληγάδων πετρῶν, αἵτινες ἐκινοῦντο ὡς ζῶσαι ταχύτερον καὶ τῶν ἀνέμων αὐτῶν· διὰ τῆς διαβάσεως ὅμως τῶν ἡμιθέων τούτων ναυτῶν τῆς Ἀργοῦς ἔπαυσε πλέον ἡ

κίνησις αὐτῶν. Ἀκολούθως ἔφθασαν διὰ τοῦ Εὐξείνου πλέοντες εἰς τὸ ἄκρον αὐτοῦ πρὸς ἀνατολάς, εἰς τὸν Φᾶσιν ποταμόν, εἰς τὴν Κολχίδα, ὅπου συμπλακέντες τοῖς Κόλχοις παρὰ τῷ βασιλεῖ αὐτῶν Αἰήτῃ εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ τοῦ Αἰήτου ἀπεβιβάσθησαν καὶ ἐζήτησαν ἑπομένως τὸ χρυσόμαλλον δέρας.

Ὁ ποιητὴς ἐπιτηδείως διατιθεὶς τὸ πρᾶγμα ἐμβάλλει τὴν Ἀφροδίτην διδάσκουσαν ἐπῳδὰς τὸν Ἰάσονα, ἵνα ἑλκύσῃ τὴν Μήδειαν πρὸς ἑαυτόν, ἥτις τρωθεῖσα ἔρωτι πρὸς τὸν Ἰάσονα παρέχει αὐτῷ τὸ φάρμακον πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶν δυσκολιῶν. Χαριέντως ὁ ποιητὴς ἐκφράζει τοῦτο.

Πότνια δι' ὠκυτάτων βελέων
ποικίλαν ἴυγγα τετράκναμον Οὐλυμπόθεν
ἐν ἀλύτῳ ζεύξαισα κύκλῳ
μαινάδ' ὄρνιν Κυπρογένεια φέρεν
πρῶτον ἀνθρώποισι, λιτάς τ' ἐπαοιδὰς ἐκδιδάσκησεν σοφὸν
[Αἰσονίδαν·
ὄφρα Μηδείας τοκέων ἀφέλοιτ' αἰδῶ, ποθεινὰ δ' Ἑλλὰς
[αὐτὰν
ἐν φρασὶ καιομέναν δονέοι μάστιγι Πειθοῦς·
καὶ τάχα πείρατ' ἀέθλων δείκνυεν πατρωίων.

(*στίχ. 214—220*).

Ἡ βασιλόπαις τῆς Κολχίδος ἔδειξε τῷ Ἰάσονι τὸν τρόπον τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν ἄθλων, οὓς ἔμελλε νὰ ἐπιβάλῃ αὐτῷ ὁ πατὴρ αὐτῆς Αἰήτης, ὅπερ εὐχαρίστως ἐδέχθη ὁ Ἰάσων, ἀμφότεροι δὲ συνεφώνησαν κοινὸν νὰ συνάψωσι γάμον καὶ κατέλθωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Αἰήτης ἔστησεν ἔμπροσθεν αὐτῶν τὸ σκληρότατον ἄροτρον, ἔζευξε τοὺς πυρίπνοας βοῦς, διωρυλάκισε τὴν γῆν εἰς βάθος μιᾶς ὀργυιᾶς καὶ εἶπε τοῖς Ἀργοναύταις· Ἐὰν ὁ ἀρχηγὸς τῆς νηὸς ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον τοῦτο, παρέχω αὐτῷ τὸ χρυσόμαλλον δέρας, τὴν στρωμνὴν τοῦ Φρίξου. Εὐθὺς ὁ Ἰάσων ἀποβαλὼν τὸ κροκόχρουν ἱμάτιον αὐτοῦ καὶ τῷ θεῷ πεποιθὼς ἥψατο τοῦ ἔργου. Τὸ πῦρ τῶν βοῶν δὲν ἔβλαψεν αὐτὸν διὰ τὰς συμβουλὰς τῆς παμφαρμάκου Μηδείας· ζεύξας δὲ αὐτοὺς καὶ κεντήσας διὰ τοῦ κέντρου ἐξετέλεσε τὸ ἐπιταχθὲν ἔργον ὁ γενναῖος ἀνήρ. Ὁ Αἰήτης ἰδὼν τοῦτο ἐστέναξεν ἐκ θαυμασμοῦ καὶ λύπης, οἱ δὲ ἑταῖροι τοῦ Ἰάσονος ἐκτείνοντες τὰς χεῖρας πρὸς αὐτὸν περιεπτύσσοντο καὶ ἔστεφον αὐτὸν στεφάνοις. Κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του ὁ βασιλεὺς τῶν Κόλχων ἔδειξε τῷ Ἰάσονι τὸ μέρος, ἐν ᾧ ἔκειτο τὸ δέρας, φυλαττόμενον ἔν τινι λόχμῃ ἐντὸς τοῦ στόματος δράκοντος μεγαλειτέρου κατά τε τὸ μῆκος καὶ πάχος καὶ αὐτῆς τῆς Ἀργοῦς.

Μέχρι τοῦδε ὁ ποιητὴς ἐξέθετο τὰ κατὰ τοὺς Ἀργοναύτας ἐν ἐκτάσει, βλέπων ὅμως ὅτι ἡ ᾠδὴ αὐτοῦ θέλει ἐκταθῇ πολύ, ὁ δὲ καιρὸς ἐπείγει, συντομεύει τὰ λοιπὰ ἐπιστρέφων τρόπον τινὰ ἐκ τῆς Κολχίδος οὐχὶ δι' ἁμαξιτοῦ, ἀλλὰ διὰ βραχείας. διὰ *βραχέος οἴμου*. μονοπατίου. Διὸ ἀκολουθεῖ λέγων· Ὁ Ἰάσων ἐφόνευσε τὸν φυλάττοντα τὸ δέρας δράκοντα διὰ τέχνης, ἔλαβε τὸ δέρας, ἔκλεψε τὴν Μήδειαν ἑκοῦσαν, τὴν φονέα ὕστερον τοῦ Πελίου· ἔπλευσεν ἐκεῖθεν μετὰ τῶν Ἀργοναυτῶν εἰς τὸν ὠκεανόν, ὃν ἐνόμιζον τότε συνεχῆ τοῦ Εὐξείνου πόντου, καὶ ἀμέσως εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν. Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ ξηρᾶς διὰ τῶν ἐρήμων τῆς Λιβύης φέροντες ἐπὶ τῶν ὤμων τὴν Ἀργὼ μέχρι τῆς Τριτωνίδος λίμνης· ἐκεῖ δὲ ἐμβάντες εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν καὶ ἐν αὐτῇ πλέοντες ἔφθασαν εἰς τὴν νῆσον Θήραν, ἐξ αὐτῆς δὲ εἰς Λῆμνον. Ἐνταῦθα διά τινα ὑπὸ τῶν γυναικῶν τῆς νήσου γενομένην ποτὲ ἀνδροκτονίαν ἡ λημνία Ὑψιπύλη ἔθετο ἀγῶνα πένθιμον εἰς τιμὴν τοῦ Θόαντος, ἐν δὲ τῷ ἀγῶνι τούτῳ τῶν γυναικῶν ὁ Εὔφημος ἔλαβε σύζυγον τὴν Λημνίαν Μαλάχην, ἐξ ἧς ἐν ξένῃ χώρᾳ ἔσχε τὴν ἀρχὴν τὸ γένος τῶν Εὐφημιδῶν. Ἐκ Λήμνου ὁ Εὔφημος ἦλθεν εἰς Λακεδαίμονα, ὁπόθεν τῷ χρόνῳ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ, ὡς προείπομεν, ἀπῴκησαν εἰς Θήραν, καλουμένην τότε Καλλίστην, πρὸ τῆς ἐλεύσεως τῶν Μινυῶν. Τῷ Βάττῳ δέ, ἀπογόνῳ τοῦ Εὐφήμου καὶ ἐν Θήρᾳ οἰκοῦντι, ὁ Ἀπόλλων ἐν Δελφοῖς ἐρωτῶντι περὶ θεραπείας τῆς φωνῆς αὐτοῦ, ὡς προείρηται, ἐπηγγείλατο τὴν βασιλείαν τῆς Κυρήνης. Οὗτος δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ἢ Βάττος ἐγένετο οἰκιστὴς καὶ βασιλεὺς δίκαιος τῆς χρυσοθρόνου Κυρήνης ἐν Λιβύῃ. Πόσην ἔκτασιν εἶχε τότε ὁ ἑλληνισμός! Ἐνταῦθα περατοῦνται τὰ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῶν Ἀργοναυτῶν μέχρι τῆς ἱδρύσεως τῆς Κυρήνης βασιλευομένης ὑπὸ τοῦ Ἀρκεσιλάου ἀπογόνου τοῦ Βάττου καὶ τοῦ Εὐφήμου.

Ἐν τῇ ἐξόδῳ τῆς ᾠδῆς αὐτοῦ ὁ ποιητὴς κρίνει καλὸν νὰ συστήσῃ τῷ Ἀρκεσιλάῳ τὸν συγγενῆ αὐτοῦ Δαμόφιλον ἐν τῇ ἐξορίᾳ εὑρισκόμενον καὶ αὐστηρῶς τιμωρηθέντα ὡς στασιαστὴν ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τελευταῖον ἐν Θήβαις ξενιζόμενον. Ὁ Πίνδαρος ἄρχεται τῆς συστάσεως ἐπιτηδείως ἀπὸ ἑνὸς αἰνίγματος τῆς δρυός. Ἔσο ἔμπειρος, λέγει τῷ Ἀρκεσιλάῳ,

ὡς ὁ Οἰδίπους, εἰς τὴν λύσιν τοῦ ἑξῆς αἰνίγματος: «Ἐάν, λέγει, κόψῃ τις τοὺς κλάδους μεγάλης δρυὸς (δρῦν ἐννοεῖ τὸν λαόν, κλάδους δὲ τοὺς εὐγενεῖς καὶ ἐξέχοντας ἄνδρας), καταισχύνῃ δὲ τὸ ἀξιοθέατον αὐτῆς εἶδος, αὕτη ἡ δρῦς καὶ ἄκαρπος οὖσα παρέχει μαρτυρίαν περὶ ἑαυτῆς τὸν χειμῶνα ἐμβαλλομένη εἰς τὸ πῦρ (μήπως ἀνάψῃ τὸ πῦρ τῆς στάσεως) ἢ βαστάζουσα ὡς κίων τὸ βάρος ἐν τείχεσιν ἄλλων ξένων ἐγκαταλιποῦσα τὴν θέσιν αὐτῆς».

Τὸ αἴνιγμα τοῦτο τῆς δρυὸς ὁ ποιητὴς ἀναφέρει εἰς τὸν Δαμόφιλον καὶ τοὺς εὐγενεῖς καὶ ἐξόχους ἄνδρας τῆς Κυρήνης, τοὺς τιμωρηθέντας ὑπὸ τοῦ Ἀρκεσιλάου. Συμβουλεύει τὸν βασιλέα τῆς Κυρήνης νὰ μὴ ἐξωθήσῃ αὐτοὺς καὶ καταφύγωσιν εἰς ξένους, πιθανῶς εἰς τοὺς τότε ἄρχοντας τῆς Αἰγύπτου, προτρέπων δὲ αὐτὸν περαιτέρω εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῆς Κυρήνης λέγει αὐτῷ: «Εἶσαι ἰατρὸς ἐπιτηδειότατος, σὲ εὐνοεῖ δὲ ὁ Παιὰν Ἀπόλλων, ὁ προστάτης τῶν Βαττιαδῶν· θεράπευσον τὴν πληγὴν τῆς Κυρήνης. Εὔκολον εἶναι καὶ εἰς κατωτέρους νὰ διαταράξωσι μίαν πόλιν, νὰ ἀνορθώσῃ ὅμως αὐτὴν μόνος ὁ θεὸς δύναται βοηθῶν τοῖς βασιλεῦσι. Δέχθητι εὐμενῶς καὶ τὴν ἐμὴν μεσιτείαν καὶ ἀγγελίαν, διότι, κατὰ τὸν Ὅμηρον (Ἰλ. Ο, 357, Ψ, 450), ὁ καλὸς ἄγγελος παρέχει μεγάλην τιμὴν εἰς τὸ ἀγγελλόμενον πρᾶγμα». Ἰδιαιτέρως δὲ συνίστησι τὸν Δαμόφιλον ὡς πολίτην συνετὸν καὶ γνωστότατον τῇ Κυρήνῃ πάσῃ καὶ τῇ δυναστείᾳ τῶν Βαττιαδῶν καὶ τῷ μεγάρῳ τοῦ Βάττου. «Ὁ Δαμόφιλος, λέγει ὁ ποιητὴς τῷ Ἀρκεσιλάῳ, εἶναι νέος, ἀλλ' ἐν βουλαῖς γέρων ἑκατοντούτης ἀποφεύγων τὴν κακὴν γλῶσσαν· εἶναι ἐχθρὸς τῆς ἀλαζονείας, μὴ ἐρίζων πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς μηδὲ παρεκτείνων τὰς ὑποθέσεις εἰς μῆκος, διότι ὁ καιρὸς εἶναι πολύτιμος. Ὁ Δαμόφιλος μεταχειρίζεται τὸν χρόνον ὡς θεράπων, οὐχὶ δὲ ὡς δραπέτης, ἀποφεύγων δηλαδὴ τὸν χρόνον καὶ ἀτόπως καὶ ἀκαίρως μεταχειριζόμενος αὐτόν. Διὰ τοῦτο εἶναι λυπηρόν, ὅτι τοιοῦτος ὢν ὁ Δαμόφιλος μένει μακρὰν τῆς πατρίδος καὶ τῶν κτημάτων του. Λῦσον λοιπὸν αὐτόν, βασιλεῦ τῆς Κυρήνης Ἀρκεσίλαε, καθὼς ὁ Ζεὺς ἔλυσε τοὺς Τιτᾶνας. Μετάβαλε τὴν πρὸς αὐτὸν ὀργήν σου· θεράπευσον τὰ τῆς στάσεως τῆς Κυρήνης καὶ ἀνακάλεσαι τὸν Δαμόφιλον, διότι καὶ τὰ στοιχεῖα αὐτὰ καὶ οἱ ἄνεμοι μεταβάλλονται. Ὁ Δαμόφιλος εὔχεται ἀπαλλαγεὶς τῆς ἐξορίας νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του καὶ νὰ συνδιασκεδάζῃ μετὰ τῶν φίλων συμπολιτῶν του παρὰ τῇ κρήνῃ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν τῇ μουσικῇ καὶ τῇ ποιήσει, (αἵτινες ἤκμαζον τότε ἐν Κυρήνῃ), μηδένα βλάπτων καὶ παρὰ μηδενὸς βλαπτόμενος· τότε δὲ ἤθελε διηγηθῇ τίνα ἔξοχον ποιητὴν εὗρεν ἐν Θήβαις, (τὸν Πίνδαρον) καὶ τίνα ἀφορμὴν μελλόντων ὕμνων διὰ τὸν βασιλέα τῆς Κυρήνης Ἀρκεσίλαον εὗρε φιλοξενηθεὶς ἐσχάτως ἐν Θήβαις παρὰ τῷ Αἰγείδῃ Πινδάρῳ ὡς Αἰγείδης καὶ αὐτός».

Ἀνακεφαλαιοῦντες τὰ ἐν τῇ ὡραίᾳ ταύτῃ ᾠδῇ τοῦ κύκνου τῶν Θηβῶν Πινδάρου λέγομεν, ὅτι ὁ ποιητὴς ἀποτεινόμενος καὶ διὰ μύθων καὶ διὰ παραινέσεων τῷ Ἀρκεσιλάῳ λέγει· «Εἰς τὴν βασιλικὴν εὐτυχίαν τὴν θεόθεν δοθεῖσάν σοι πρόσθες, ὦ Ἀρκεσίλαε, τὴν ἀρετὴν τῆς ἐπιεικείας. Ἔσο πρᾶος, ἐπιεικὴς πρὸς τοὺς ἀπειθήσαντας, ὡς ὁ Ἰάσων πρὸς τὸν Πελίαν. Οὕτω δὲ θέλεις ἔχει τὴν εὔνοιαν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν θεόθεν διὰ προφητεικῶν καὶ χρησμῶν χορηγηθεῖσάν σοι βασιλείαν οὐ μόνον εἰς τὸ παρὸν ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μέλλον. Οὕτως εἶχεν αὐτὴν καὶ ὁ Ἰάσων, ὁ ἔξοχος ἥρως, ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἐνδόξων Ἀργοναυτῶν, ὧν εἷς οὐχὶ κατώτερος ἦν καὶ ὁ ἐκ τῶν προγόνων σου Εὔφημος, ἐξ οὗ οἱ λοιποὶ πρόγονοί σου Εὐφημίδαι καὶ Βαττιάδαι, ἄνδρες εὐσεβεῖς καὶ εὐδαίμονες κατὰ τοὺς χρόνους αὐτῶν γενόμενοι. Εἰς τὴν βασιλείαν σου λοιπόν, Ἀρκεσίλαε, καὶ εἰς τὴν μεγάλην σου δύναμιν πρόσθες τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν εὐσέβειαν, ἄξιος οὕτω γενόμενος τῶν ἀρχαιοτέρων μεγάλων ἡρώων».

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

ΠΕΡΙ ΥΓΕΙΑΣ, ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΟΣ ΑΥΤΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΩΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΣ

('Ανεγνώσθη ἐν τῇ ΛΟΒ' συνεδριάσει τῆς 23 φεβρουαρίου 1891).

Τὴν ὑγείαν, τὸ πολυτιμότερον τοῦ ἀνθρώπου κτῆμα, πάντες συναισθανόμεθα καὶ γνωρίζομεν, τὴν σπουδαιότητα ὅμως αὐτῆς δὲν ἐκτιμῶμεν δεόντως ἢ τότε μόνον, ὅταν ἀσθενήσωμεν. Τὴν σημασίαν τῆς ὑγείας καὶ τῶν ὑγιεινῶν παραγγελμάτων διά τε τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν κοινωνίαν θέλω ὑποδείξει ὑμῖν ἐν τῇ παρούσῃ συνεδριάσει, πρῶτον ἱστορικῶς τὰς τῶν ἀρχαίων λαῶν περὶ ὑγείας καὶ ὑγιεινῆς ἰδέας καὶ δοξασίας διεξερχόμενος, εἶτα δὲ κοινωνικῶς τὴν ἔκτακτον χρησιμότητα αὐτῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ τὰς συνεπείας τῶν ἀσθενειῶν, καὶ ταῦτα ὡς διὰ σκιαγραφίας ἐν συντομωτάτῃ περιλήψει, διότι ἡ μελέτη τοῦ ζητήματος τούτου καὶ ἐν αὐτῇ τῇ γενικότητι εἶναι ἀνεξάντλητος. Πρὶν δ' εἰσέλθω εἰς τὸ κύριον θέμα, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ δώσω ὑμῖν τὸν ὁρισμὸν τῆς ὑγείας καὶ τῆς ὑγιεινῆς καὶ ἰδίως τί ἐννοοῦμεν λέγοντες *ἄνθρωπος ὑγιής*.

Ἐὰν διαιρέσωμεν τὴν ὅλην φύσιν εἰς ἀνόργανον καὶ ἐνόργανον, ὁ ἄνθρωπος, τὸ σχετικῶς τελειότερον καὶ ἀρχιτεκτονικώτερον τῆς δημιουργικῆς δυνάμεως πλάσμα, παρίστησι σύνολόν τι ὀργάνων συνδεομένων καὶ συγκρατουμένων ὑπὸ δύο διαφόρου φύσεως ὀργάνων, ἤτοι τοῦ σκελετοῦ καὶ τοῦ δέρματος. Περὶ τὸν σκελετόν, ἐκ 240 περίπου ὀστῶν συναρμολογούμενον, μετὰ πολλῆς δεξιότητος καὶ οἱονεὶ προορατικότητος ἀριστοτέχνου διατάσσονται τὰ ἐντὸς ὄργανα· τὸ πρῶτον, τὸ καὶ ὑπέρτατον διὰ τὰς πνευματικὰς λειτουργίας αὐτοῦ, ὁ ἐγκέφαλος, ἐγκεκλεισμένος ἐντὸς τοῦ κρανίου μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτοῦ, τῶν ἀνὰ τὸ σῶμα ἐγκατεσπαρμένων περιφερικῶν νεύρων· οἱ πνεύμονες καὶ τὸ κεντρικὸν τῆς κυκλοφορίας ὄργανον, ἡ καρδία, μετὰ τῶν ἀνὰ τὰς παρειὰς καὶ τὰ ὄργανα διακλαδιζομένων αἱμοφόρων ἀγγείων, καὶ τμῆμα τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος, ὁ οἰσοφάγος, ἐντὸς τοῦ θώρακος· τὸ πλεῖστον τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος μετὰ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτοῦ, τῶν μεγάλων ἀδένων, τοῦ ἥπατος, σπληνός, παγκρέατος, νεφρῶν καὶ ἄλλων τινῶν ὀργάνων ἐντὸς τῆς κοιλίας· οἱ μῦς προσηρμοσμένοι ἐπὶ τοῦ σκελετοῦ διὰ τὰς ποικίλας τῆς ὑπάρξεως ἀνάγκας· τὸ σύμπλεγμα δὲ τοῦτο περιβάλλει τὸ τελευταῖον καὶ ὁρατὸν ὄργανον, ἤτοι τὸ φυσικὸν ἔνδυμα, τὸ δέρμα. Ἕκαστον τῶν ὀργάνων τούτων λεπτομερῶς διὰ τὸν γυμνὸν ὀφθαλμὸν καὶ λεπτεπιλέπτως διὰ τοῦ μικροσκοπίου περιγράφεται ἐν τῇ *ἀνατομίᾳ* τοῦ ἀνθρώπου, διότι ἡμεῖς ἐνταῦθα τὴν γενικωτάτην, οὕτως εἰπεῖν, ἀνατομικὴν διαίρεσιν ὑπεδείξαμεν.

Τῶν εἰρημένων ὀργάνων τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἕκαστον, ὡς ἡ φυσιολογία ἐπιστημονικῶς διδάσκει, ἔχει αὐτοτελῆ καὶ ἀνεξάρτητον ὕπαρξιν καὶ ζωήν, συνδέεται ὅμως καὶ συντελεῖ πρὸς συντήρησιν καὶ συνύπαρξιν πάντων τῶν ἄλλων ὀργάνων τῶν ἀποτελούντων τὸ ἄτομον. Οὕτω ἐντὸς τῶν ὀστῶν τῶν ἁπλῶς συντηρουμένων οὐδεμίαν δ' εἰδικὴν ζωὴν ἐχόντων, ὁ ἐγκέφαλος π. χ. εἶναι τὸ κέντρον τῆς διανοήσεως καὶ κρίσεως, τῆς θελήσεως καὶ τῶν αἰσθημάτων· οἱ πνεύμονες, τὸ ὄργανον τῆς τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος εἰσαγωγῆς· ἡ καρδία, διὰ τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος· ὁ πεπτικὸς σωλήν, διὰ τὴν κατεργασίαν τῆς εἰσαγομένης τροφῆς· ὡσαύτως καὶ τὰ λοιπὰ ὄργανα ἔχουσιν ἕκαστον εἰδικήν τινα λειτουργίαν, καὶ περὶ τῶν ὁποίων δὲν δυνάμεθα σήμερον νὰ ἐκταθῶμεν, ἐπειδὴ ἕκαστον αὐτῶν ὀφείλει νὰ γένηται θέμα ἰδιαιτέρας μελέτης. Ἐὰν τὰ ὄργανα τα συνιστῶντα τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἀκέραια τὸ σχῆμα, ἡ δὲ κατασκευὴ λεπτή, ὡς διδάσκει ἡ μικροσκοπικὴ λεγομένη ἀνατομία, ἐὰν συγχρόνως τὰ ποικίλα ταῦτα ὄργανα κα-

νονικῶς λειτουργῶσι διά τε τὴν ἰδίαν καὶ τοῦ ὅλου ζωήν, τότε λέγομεν, ὅτι ὁ ὀργανισμὸς οὗτος, εἴτε ὁ ἄνθρωπος, εἶναι ὑγιής. Κατὰ ταῦτα *ὑγείαν* ὀνομάζομεν τὴν ἁρμονικὴν σχέσιν καὶ συνεργασίαν τῶν ὀργανικῶν λειτουργιῶν τοῦ ἀνθρώπου αἰσθανομένου τὴν κανονικὴν ταύτην λειτουργίαν καὶ ἔχοντος τὸ εὐχάριστον συναίσθημα τῆς ἁρμονίας ταύτης. Ἐπειδὴ δ' ἀπολύτως ὑγιὴς ἄνθρωπος ἔχων διαρκῶς τὸ αἴσθημα τοῦτο εἶναι πολλάκις ἀδύνατον, δι' αὐτὸ τὴν τυχαίαν ταύτην διατάραξιν καλοῦμεν *ἀδιαθεσίαν* καὶ *ἀσθένειαν*, ὅταν σπουδαίως διαταραχθῇ ἢ καταστραφῇ ἡ ἀνατομικὴ σύστασις καὶ φυσιολογικὴ λειτουργία ὀργάνου τινός· καὶ τὰς μὲν ἀσθενείας καὶ ἀδιαθεσίας νὰ θεραπεύῃ ἢ τοὐλάχιστον προσωρινῶς νὰ ἐξουδετεροῖ σκοπὸν ἔχει ἡ ἰατρική, τὴν δὲ ὑπάρχουσαν ὑγείαν νὰ συντηρῇ καὶ νὰ κρατύνῃ ἡ *ὑγιεινή*. Ἡ ὑγιεινὴ οὕτως, ἐν τῇ εὐρυτάτῃ τοῦ ὅρου ἐννοίᾳ, σκοπὸν ἔχει οὐ μόνον πῶς πρέπει νὰ διατηρῶμεν τὴν ὑγείαν ἡμῶν ἐν τῷ παρόντι καὶ νὰ ἐνισχύωμεν αὐτὴν ἐν τῷ μέλλοντι, ἀλλὰ συγχρόνως πῶς νὰ ἐκζητῶμεν τὰς αἰτίας τῶν ἀσθενειῶν καὶ τὸν τρόπον νὰ ἀποφεύγωμεν αὐτάς. Ἐὰν τοιοῦτον εἶναι τὸ ὑποκείμενον τῆς ὑγιεινῆς, δικαίως τότε ὡς πρακτικὴ ἐπιστήμη εἶναι σπουδαιοτάτη καὶ ὠφελιμωτάτη, τὰ δὲ διδάγματα αὐτῆς ἀναγκαίως πρέπει νὰ γενικευθῶσιν. Εἶναι σημαντικωτάτη, διότι τείνει εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ ἀνθρώπου προβιβάζουσα τὴν φυσικήν, ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ, ὑπερβαίνουσα δὲ τὰ ὅρια τῆς ἰατρικῆς σχετίζεται μετὰ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἐν γένει ἀνθρωπολογίας.

Τὴν χρησιμότητα τῶν ὑγιεινῶν κανόνων συνησθάνθησαν ὡς ἐξ ἐνστίκτου, οὕτως εἰπεῖν, πάντα τὰ ἔθνη, καὶ αὐτὰ δὴ τὰ παλαιότατα. Καὶ ἐν μὲν τῇ Ἀνατολῇ διὰ τῶν ἱερέων καὶ προφητῶν ὑπὸ τὸ πνεῦμα θεραπευτικῆς κατ' ἐξοχὴν ἀρχῆς, ἐν δὲ τῇ Δύσει, τῇ ἀρχαίᾳ, διὰ τῶν ἰατρικῶν καὶ φιλοσοφικῶν συγγραμμάτων ἢ νομοθεσιῶν ἢ καὶ ἐκ προνοίας ἐπὶ σκοπῷ πολιτικῆς καὶ ἐθνικῆς συντηρήσεως καὶ ὑπεροχῆς, ἐν δὲ τῷ αἰῶνι ἡμῶν ἐκ φιλανθρώπου ῥοπῆς διὰ τῆς ἐπιστήμης, ἥτις κατώρθωσε καὶ τῶν ἀοράτων ἔτι ἐχθρῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὧν τὴν φωνὴν ἀφήρεσε, κατὰ τὸν Ἡσίοδον (1), ὁ Ζεύς, ἵνα δύνανται ἡμέρας καὶ νυκτὸς σιωπηλῶς νὰ ἐπιβουλεύωσι τὴν ζωήν, κατώρθωσε, λέγω, καὶ τὴν ὕπαρξιν νὰ ἐξεύρῃ καὶ ἐν πολλοῖς τὴν θανατηφόρον δύναμιν νὰ ἐξουδετερώσῃ. Τὴν σπουδαιότητα τῆς ὑγιεινῆς ἱστορικῶς τὸ πρῶτον ἐπιθυμῶν νὰ καταδείξω, ἄρχομαι τῆς περιληπτικῆς ἐξιστορήσεως τῶν ὑγιεινῶν ἐθίμων, διατάξεων καὶ ἔργων ὑγιεινῶν δημοσίων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον, παραλείπων τὰ ἔθνη ἐκεῖνα, περὶ ὧν αἱ πληροφορίαι ἡμῶν εἶναι ἐλλιπεῖς ἢ ἀνεπαρκεῖς (1).

Ἐν τῇ ἱστορικῇ σκηνῇ τὸ πρῶτον ἐμφανίζεται ἡμῖν ἡ Αἴγυπτος, χώρα διὰ τὴν σταθερότητα τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (2) καὶ Διόδωρον τὸν Σικελιώτην (3), ὑγιεινοτάτη· ἀλλὰ καὶ τοιαύτης τῆς Αἰγύπτου θεωρουμένης ἡ τοῦ σώματος ὑγιεινὴ ἐπιμέλεια ἐθεωρεῖτο ἀναγκαιοτάτη. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (4), οἱ Αἰγύπτιοι παρεδέχοντο, ὅτι αἱ ἀσθένειαι γεννῶνται ἐκ τῆς τῶν τροφῶν χρήσεως, ἐπὶ τούτῳ δὲ τρεῖς κατὰ συνέχειαν ἡμέρας ἑκάστου μηνὸς διὰ φαρμάκων ἐμετικῶν καὶ κλυσμάτων ἐκαθαίροντο, τὰ δὲ ὑφιστάμενα νοσήματα συνεπῶς, κατὰ τὸν Διόδωρον (5), διὰ μέσων καθαρτικῶν τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος καὶ διὰ νηστειῶν ἐθεράπευον φρονοῦντες, ὅτι τὸ περισσὸν τῆς τροφῆς προκαλεῖ αὐτά. Ἀπὸ τοιαύτης αἰτιολογικῆς τῶν ἀσθενειῶν βάσεως ὁρμώμενοι εἶχον τὴν δίαιταν οἱ Αἰγύπτιοι ἁπλῆν καὶ λιτήν, καὶ οὐ μόνον ὁ λαὸς ἀλλὰ καὶ οἱ βασιλεῖς τὴν αὐτὴν ἦγον δίαιταν· οὕτω, κατὰ τὸν Διόδωρον (6), ἐτρέφοντο διὰ τροφῶν ἁπλῶν μεταχειριζόμενοι κρέας μόσχων καὶ χηνῶν, οἴνου δ' ὡρισμένον ποσόν, ἵνα μὴ προκαλέσῃ πλησμονὴν ἢ μέθην· τὰ τῆς διαίτης δ' ἐν γένει οὕτω συμμέτρως ἦσαν διατεταγμένα, ὥστε δικαίως ἐφρόνουν, ὅτι οὐχὶ νομοθέτης ἀλλ' ὁ ἄριστος τῶν ἰατρῶν συνέταξε καὶ ἐκανόνισεν αὐτὴν χάριν τῆς ὑγείας· οὕτω δέ, καθὼς πρὸς τὸ χρηματίζειν καὶ κρίνειν ἦτο καιρὸς ὡρισμένος, ἦτο τοιοῦτος

(1) Νοῦσοι δ' ἀνθρώποισιν ἐφ' ἡμέρῃ ἠδ' ἐπὶ νυκτὶ
αὐτόματοι φοιτῶσι, κακὰ θνητοῖσι φέρουσαι
σιγῇ· ἐπεὶ φωνὴν ἐξείλετο μητίετα Ζεύς.
("Ἔργα καὶ ἡμέραι, στίχ. 103—105).

(1) Ἐν τῇ Σινικῇ κατὰ τὸν Scheiber (Traité pratique de message et de gymnastique ect. σελ. 2—3), ὑπῆρχον γυμνάσια, ἐν οἷς ἐκτὸς ἀσκήσεων ἡ θεραπεία νοσημάτων ἰδίᾳ διαιτητικῶς διενηργεῖτο.

(2) Βιβ. Β', 77.

(3) Α', 10, σελ. 14.

(4) Βιβ. Β', 77.

(5) Α', 10 σελ. 14.

(6) Βιβ. Α', 70, σελ. 65.

καὶ διὰ τὸν περίπατον, τὸ λουτρὸν καὶ τὸν ὕπνον. Ἐντεῦθεν, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (1), οἱ Αἰγύπτιοι «μετὰ Λίβυας ὑγιηρότατοι πάντων ἀνθρώπων .... ἀρτοφαγέουσι .... καὶ οἴνῳ δ' ἐκ κριθέων πεποιημένῳ διαχρέονται». Μετὰ τὴν αὐτάρκη καὶ λιτὴν τροφὴν ὑγιεινὸν διὰ τὸν ἄνθρωπον στοιχεῖον ἐθεώρουν καὶ τὴν καθαριότητα. Οἱ ἱερεῖς, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (2), ἐξύριζον ὅλον τὸ σῶμα χάριν καθαριότητος, ἐλούοντο δὲ τετράκις, ἤτοι δὶς τῆς ἡμέρας καὶ δὶς τῆς νυκτός, διὰ ψυχροῦ ὕδατος, «ἵνα μήτε φθεὶρ μήτε ἄλλο μυσαρὸν μηδὲν ἐγγίνηταί σφι θεραπεύουσι τοὺς θεούς». Ἐκ τῶν αὐτῶν δ' ἀρχῶν ἀγόμενοι περιετέμνοντο, ἔθιμον μετενεχθὲν καὶ παρὰ Χαλδαίοις καὶ Ἰουδαίοις, βραδύτερον δὲ καὶ εἰς τὰ ἀραβικὰ φῦλα (3). Οἱ Αἰγύπτιοι οὐ μόνον ἐπεμελοῦντο τῆς ὑγείας αὐτῶν ἐπὶ μέρους, ἀλλ' ἐφρόντιζον συνάμα καὶ περὶ τῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως καὶ εὐεξίας τῶν πόλεων καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν τῷ συνόλῳ, καλῶς γνωρίζοντες, ὅτι διὰ τοιαύτης προνοίας προελάμβανον ἐπιδημικὰς νόσους καταστρεπτικωτάτας ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις. Οὕτω, κατὰ τὸν Στράβωνα (4), ἐν γνώσει διατελοῦντες, ὅτι οἱ χθαμαλώτεροι τόποι πνιγηροὶ καὶ δυσάεροί εἰσιν, ὅτι αἱ ἐπὶ λιμνῶν ἱδρυμέναι πόλεις διὰ τὰς ἐκ τοῦ ἡλίου προκαλουμένας ἀναθυμιάσεις βαρὺν καὶ νοσώδη ἔχουσι τὸν ἀέρα καὶ ἑπομένως νοσημάτων ἐνδημικῶν παραίτιον, κατεσκεύαζον προχώματα, πόλεις ἐπὶ λόφων αὐτοφυσικῶν ἢ τεχνητῶν καὶ διώρυγας, ὅπως διὰ τῆς ἐλευθέρας ῥοῆς τοῦ Νείλου καὶ διὰ τῆς ἐλαττώσεως τῶν δυσωδῶν καὶ μιασματικῶν ἀερίων συντηρῶσι τὴν ὑγιεινὴν κατάστασιν τῶν πόλεων καὶ τῶν κατοίκων (5). Τὴν ὑγιεινὴν σπουδαιότητα ἀφθόνου ὕδατος δὲν παρεγνώριζον, ὡς δ' ἐκ τῆς ἱστορίας εἶναι γνωστόν, εἷς τῶν βασιλέων, ὁ Μοῖρις, κατεσκεύασεν ἐκ τῶν διακλαδώσεων τοῦ Νείλου τὴν ἐπώνυμον αὐτῷ λίμνην, ἐν ᾗ ἤγετο τὸ πλεονάζον τοῦ ὕδατος, ὅπως ἀφ' ἑνὸς μὲν προφυλάττῃ τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς πλημμύρας, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐν καιρῷ λειψυδρίας ἐπαρκῇ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς γεωργίας (6).

(1) Βιβ. Β', 153.

(2) Βιβ. Β', 37. 133.

(3) Ἡροδ. Βιβλ. Β', 37, 104—105 καὶ Διοδ. Σικελ. Βιβλ. Α', σελ. 36, 38.

(4) Βιβλ. 17, 793, σελ. 1106.

(5) Στράβ. Βιβλ. 17, 788—789, σελ. 1099. Διοδ. Σικελ. Α', 34, σελ. 44.

(6) Διοδ. Σικελ. Α', σελ. 72, 52.

Παρ' Ἰνδοῖς, ὡς καὶ παρ' ἅπασι τοῖς ἀρχαιοτάτοις λαοῖς ἐν ἀρχῇ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν, οἱ φιλόσοφοι καὶ βραχμᾶνοι προέλεγον εἰς τὰ πλήθη περὶ αὐχμῶν καὶ ἐπομβρίας, ἔτι δ' ἀνέμων εὐπνοίας καὶ νόσων καὶ τῶν ἄλλων τῶν δυναμένων τοὺς ἀκούοντας ὠφελῆσαι (1)· παρ' Ἰνδοῖς μάλιστα ὑπῆρχον ἄρχοντες τεταγμένοι καὶ μεριμνῶντες, ὅπως οὐ μόνον οὐδεὶς ξένος ἀδικῆται, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀσθενοῦντας αὐτῶν δι' ἰατρῶν ἐπιμελῶνται, τελευτῶντας δὲ θάπτωσι, τὴν δὲ περιουσίαν αὐτῶν ἀποδιδῶσιν εἰς τοὺς οἰκείους αὐτῶν. Ὑγιεινὰ δὲ παραγγέλματα καὶ ὑποθῆκαι πολλαὶ εὕρηνται ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἰνδικοῖς προγράμμασιν, ὡς οἱ ἱστορικοὶ ἀναφέρουσιν (ὅρα Στράβ. 12, σελ. 994 καὶ Th. Puschman, Geschichte des med. Unterr. σελ. 6).

Περὶ Βαβυλῶνος καὶ Βαβυλωνίων τὸν λόγον ποιούμενοι ἀναγκαίως μνημονεύομεν τῆς ἀσσυριακῆς καὶ χαλδαϊκῆς κυριαρχίας, διότι ἐπ' αὐτῶν ἐξετελέσθησαν ἔργα ὑγιεινῆς μεγάλα καὶ θαυμαστά. Καὶ τὴν μὲν Νίνον ἢ Νινευῒ ὑπὸ τοῦ Νίνου βασιλέως ἐπὶ τῆς ἀσσυριακῆς κυριαρχίας, τὴν δὲ Βαβυλῶνα ὑπὸ τῆς συζύγου αὐτοῦ Σεμιράμιδος κτισθείσας οὐ μόνον ἐκαλλώπισαν, ἀλλὰ καὶ διὰ μεγαλοπρεπῶν ὁδῶν, ὑπονόμων, γεφυρῶν, διωρύγων, χωμάτων ἢ προχωμάτων, δεξαμενῶν καὶ παντοειδῶν ἔργων ὑδραυλικῶν ὑγιεινῆς σπουδαιότητος οὐ σμικρᾶς ἐπλούτισαν. Ὁ Ἡρόδοτος (2) ἀναφέρει οὐ μόνον τὴν Σεμίραμιν ἀλλὰ καὶ τὴν Νίκωτριν μεγάλως περὶ Νίνου καὶ Βαβυλῶνος μεριμνήσασαν· ὁ Διόδωρος (3) λόγον ποιεῖται περὶ συρίγγων δι' ὀργάνων πεπροικισμένων, δι' ὧν ἀπεσπᾶτο ἐκ τοῦ ποταμοῦ τὸ πλῆθος τοῦ ὕδατος· ὁ Στράβων (4) περιγράφει καὶ χώματα Σεμιράμιδος, τείχη, ἐρύματα, σύριγγας καὶ διώρυγας ἐν ποταμοῖς καὶ λίμναις, ὁδοὺς καὶ γεφύρας, ἔργα τῆς μεγαλουργοῦ Σεμιράμιδος· ὁ Διόδωρος (5) λέγει καὶ περὶ Ἐκβατάνων, ὅτι πόλιν ἄνυδρον, μηδεμιᾶς πηγῆς σύνεγγυς ὑπαρχούσης, πᾶσαν κατάρρυτον ἐποίησεν ἐπαγαγοῦσα πλεῖστον καὶ κάλλιστον ὕδωρ μετὰ πολλῶν κόπων καὶ δαπάνης μεγάλης. Οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τῆς ἀσσυριακῆς ἀλλὰ καὶ τῆς χαλδαϊκῆς κυριαρχίας πολλὰ

(1) Αὐτόθ. Β'. σελ. 183, 40.

(2) Βιβ. Α', 184 καὶ ἑξῆς. Διόδωρ. Β', 8, σ. 143.

(3) Β', 11, σελ. 144.

(4) Βιβ. ΙϚ', 737—738, σελ. 1227 καὶ Ἡροδ. Βιβ. Α', 178.

(5) Βιβ. 13, σελ. 149.

καὶ σπουδαῖα ἐξετελέσθησαν, ὡς περιγράφει ὁ Στράβων (2) καὶ ὡς ὁ γνωστὸς Layard κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας διὰ σπουδαίων ἀνασκαφῶν ἐπεβεβαίωσεν, ἀνασκαφῶν, αἵτινες, κατὰ τὸν ἱστορικὸν Weber, (3) οὐ μόνον τὴν φιλαλήθειαν καὶ ἀκρίβειαν τῶν Ἑλλήνων ἱστορικῶν ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπερίγραπτον μεγαλεῖον τῆς Νίνου καὶ Βαβυλῶνος ἐπιστοποίησαν.

Ἐκτὸς τῶν δημοσίων ὑγιεινῶν ἔργων οὐδὲν ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἱστορικῶν καὶ γεωγράφων περὶ τῆς ἰδιωτικῆς ὑγιεινῆς τῶν Βαβυλωνίων· λαμβανομένου ὅμως ὑπ᾽ ὄψει, ὅτι οἱ Βαβυλώνιοι ἦσαν πολλάκις εἰς σχέσεις καὶ δὴ καὶ πολεμικὰς πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους, ἀδύνατον θεωροῦμεν, ὅτι δὲν παρέλαβον πολλὰ ἐξ αὐτῶν. Βέβαιον δὲ εἶναι, ὅτι ἰατροὺς δὲν εἶχον, ἢ τοὺς ἀπέφευγον, τοὺς δὲ ἀσθενεῖς, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (3) καὶ Στράβωνα (4), ἐξέθετον εἰς τὰς τριόδους καὶ τὰς ἀγοράς, ὅτε οἱ παθόντες προσήρχοντο καὶ ἠρώτων περὶ τῶν συμπτωμάτων τῆς ἀσθενείας, καὶ ἐὰν ἐγνώριζόν τι ὠφέλιμον συνεβούλευον αὐτό. Ἐὰν παρὰ Βαβυλωνίοις δὲν ἀπαντᾷ τις, ὡς εἴπομεν, ἰδιωτικῆς ὑγιεινῆς τεκμήρια, δὲν δυνάμεθα πάντως ν᾽ ἀρνηθῶμεν τοιαῦτα κρίνοντες ἐκ τῶν γνωστῶν μεγαλουργημάτων· ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν μάλιστα τοῦ αἰγυπτιακοῦ πολιτισμοῦ ἐγνώριζον τὰς ἀναγκαιοτέρας ὑγιεινὰς ὑποθήκας, ἃς καὶ ἐτήρουν, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω, πειθόμεθα δὲ καὶ ἐκ τῶν παρ᾽ Ἰουδαίοις, ἔκ τε τοῦ μετὰ τῶν Χαλδαίων συγχρωτισμοῦ καὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς αἰγυπτιακῆς, ὑγιεινῶν παραγγελιῶν καὶ ἐθίμων, τὰ ὁποῖα καίτοι διὰ θρησκευτικῶν καὶ τυπικῶν διατάξεων καθιεροῦντο, ὅμως ἐν χρόνοις, ἐν οἷς πρωτεύουσαν εἶχε θέσιν ἡ θρησκεία, ἦσαν σωτηριωδέστατα· οὕτω ἐκ τῶν παρ᾽ Ἰουδαίοις ὑγιεινῶν διατάξεων τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ Διαθήκῃ ἀναφερομένων ἀρυόμεθα τὰ τῆς περιτομῆς (5), τὰ περὶ καθαριότητος τῶν τροφῶν (6), περὶ τῶν δεόντων γενέσθαι τοῖς ἐκ λέπρας παθοῦσι (7), περὶ ἐμμήνων (8), γαμικῶν σχέσεων (9) καὶ πολλῶν ἄλλων ὑγιεινῶν παραγγελιῶν, περὶ ὧν πολλὰ ἀναγράφονται ἐν τῷ Λευϊτικῷ καὶ τῷ Δευτερονομίῳ.

(1) Βιβ. ΙΣΤ', 740—741, σελ. 1031.

(2) Lehrbuch der Weltgeschichte σελ. 42 T. 1.

(3) Βιβ. Α', 197—198.

(4) Βιβ. ΙΣΤ', 746—747, σελ. 1039.

(5) Γένεσις, κεφ. 17.

(6) Ἔξοδος, κεφ. 22. Δευτερονόμιον, κεφ. 14, Λευϊτικόν, κεφ. 5.

(7) Λευϊτικόν, κεφ. 13.

(8) Αὐτόθι, κεφ. 12.

(9) Αὐτόθι, κεφ. 18.

Τοσαῦτα περὶ ὑγιεινῆς καὶ ἔργων ὑγιεινῶν παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις ἰδίως ἀνατολικοῖς ἔθνεσιν εἰπόντες, ἔλθωμεν εἰς τὰ κατ᾽ ἐξοχὴν εὐρωπαϊκά, παρ᾽ οἷς ὁ πολιτισμὸς τὰς πρώτας καὶ βασίμους ἀρχὰς ἔθετο. Ἐν πρώτοις ἵσταται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἡ φαεινὴ μορφὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἐν ᾗ ἡ ὑγιεινὴ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν πόλεων ἦτο ἀντικείμενον σπουδαιοτάτης μελέτης καὶ μερίμνης, ὡς τοῦτο ἐκ τῶν ἰατρικῶν καὶ φιλοσοφικῶν συγγραμμάτων καταδείκνυται. Ὡς λάμπων ἀστὴρ φαίνεται πρὸ ἡμῶν ὁ Ἱπποκράτης καὶ ἡ περὶ αὐτὸν πολυπληθὴς χορεία τῶν λοιπῶν ἰατρῶν, αἱ γνώσεις τῶν ὁποίων ὡς ἄλλαι ἀκτῖνες φωτὸς ἐφώτισαν τούς τε συγχρόνους καὶ τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Ἱπποκράτους ἰδίᾳ διορῶμεν οὐ μόνον τὴν βαθύνοιαν τοῦ ἀνδρὸς ἐν πολλοῖς τῆς ἰατρικῆς ζητήμασιν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὴν ὑγιεινὴν τιμωμένην ὡς ἐπιστημονικὴν ἅμα καὶ πρακτικὴν ἰατρικήν. Οἱ *ἀφορισμοὶ* καὶ μάλιστα τὸ *περὶ ἀέρων, τόπων καὶ ὑδάτων*, διὰ τὰς ἐν αὐτοῖς ἀπαντώσας ὑγιεινὰς ἀληθείας, εἶναι δίκαιον καὶ ἄξιον ν᾽ ἀποτελέσωσιν ὑποκείμενον εἰδικῆς πραγματείας, τοῦθ᾽ ὅπερ οὐ τοῦ παρόντος σήμερον.

Ὡς ὁ Ἱπποκράτης, καὶ ὁ σύγχρονος αὐτῷ Πλάτων σπουδαίαν ἐθεώρει τὴν γνῶσιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν ὑγιεινῶν πορισμάτων. Ἐν τοῖς *Νόμοις* μεταξὺ ἄλλων ἀπαραιτήτων καλῶς συντεταγμένης πόλεως προσόντων ἀπαιτεῖ ἐπιμελητὰς τῶν ὁδῶν, οἰκήσεων, οἰκοδομῶν, λιμένων, ἀγορᾶς, κρηνῶν, τεμενῶν, ἱερῶν καὶ ἄλλων παρομοίων καθιδρυμάτων (1)· εἰδικώτερον δ᾽ ἐπεξηγεῖ τὴν ἰδέαν αὐτοῦ λέγων, ὅτι διὰ τῆς ἐπιμελείας ταύτης αἱ ὁδοὶ γίγνονται ἡμερώταται. Οἱ ἐπιμεληταί, ἵνα μὴ τὰ ὄμβρια ὕδατα βλάπτωσι τὴν χώραν, ὀφείλουσι νὰ ἐμποδίζωσιν αὐτὰ δι᾽ οἰκοδομημάτων καὶ ταφρευμάτων, νὰ συντελῶσι δὲ εἰς τὴν συρροὴν αὐτῶν ἐντὸς τῶν διὰ τῶν ὀρέων σχηματιζομένων κοιλοτήτων, διὰ νὰ χρησιμεύωσιν ὡς νάματα τῶν ἀγρῶν καὶ τόπων· νὰ ἱδρύωσι κρήνας καὶ τοὺς αὐχμηροὺς τόπους πολυΰδρους καὶ εὐύδρους ἀπεργάζωνται· τὰ πηγαῖα ὕδατα διὰ φυτειῶν καὶ οἰκοδομημάτων νὰ κοσμῶσι καὶ νὰ διοχετεύωσι παρὰ τὰ ἄλση, τεμένη καὶ

(1) ΣΤ', VII σελ. 167.

ἱερά· πανταχοῦ δὲ νὰ κατασκευάζωσι διὰ μὲν τοὺς νέους γυμνάσια, διὰ δὲ τοὺς γέροντας, νοσοῦντας ἢ πεπονημένους λουτρὰ θερμά. (1). Ἐν αὐτοῖς ὁ Πλάτων σπουδαῖον τῆς δημοσίας ὑγιεινῆς κεφάλαιον διαπραγματεύεται καὶ περὶ ῥυμοτομίας ὁδῶν λόγον ποιεῖται, περὶ ἀσκήσεων ἀρρένων καὶ θηλειῶν χορῶν, περὶ κτίσεως πόλεων καὶ τειχισμοῦ αὐτῶν ὡς μὴ ὑγιεινοῦ (2) καὶ περὶ ἄλλων πολλῶν, ἐν οἷς διορᾷ τις τὸ ὑψιπετὲς τοῦ φιλοσόφου πνεῦμα μεταρσιούμενον εἰς σφαῖραν ἰδανικῆς τελειότητος, ἣν σήμερον ἡ ἐπιστήμη ἐπιζητεῖ καὶ διηνεκῶς συνιστᾷ εἰς τοὺς κυβερνῶντας.

Ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ βαθὺς οὗτος τῆς ἀρχαιότητος φιλόσοφος, πολλαχοῦ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ λόγον ποιεῖται περὶ τῆς τῶν ἀτόμων καὶ πόλεων ὑγιεινῆς. Ἐν τοῖς *πολιτικοῖς* (3) αὐτοῦ λέγει περὶ ἐπιμελείας πόλεων, ὁδῶν καὶ οἰκοδομημάτων, περὶ θέσεως πόλεων (4), διότι «πόλις πλῆθός ἐστιν οὐ τὸ τυχόν, ἀλλὰ πρὸς ζωὴν αὔταρκες» (5), καὶ περὶ ἀγορῶν, ὡς κεχωρισμένων τῆς πόλεως τόπων ἕνεκα λόγων ὑγιεινῶν (6). Ἐν τοῖς *οἰκονομικοῖς* (7) σπουδαῖον ποιεῖται λογον περὶ κατασκευῆς οἰκιῶν, αἵτινες «πρὸς εὐημερίαν καὶ πρὸς ὑγιείαν δεῖ εἶναι, εὔπνουν μὲν τοῦ θέρους, εὐήλιον δὲ τοῦ χειμῶνος»· διακρίνει τὸ πρὸς πόσιν ὕδωρ ἀπὸ τοῦ δι' ἄλλας χρείας ὁριζομένου καὶ ἀπαιτεῖ οὐχὶ πάρεργον φροντίδα περὶ τῆς ἀφθονίας καὶ ὑγιεινότητος αὐτοῦ (8). Εἰδικώτερον ἐφιστᾷ σπουδαίως τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ἁρμονικήν, φυσικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνατροφὴν τῶν παίδων (9), ἐφήβων (10), τῶν ἀκμαίων ἀνδρῶν (11) καὶ αὐτῶν τῶν ἐγκύων (12). Ὁ Ἀριστοτέλης ἀναγκαιότατον ἐθεώρει νὰ προηγῆται τῆς ψυχῆς ἡ τοῦ σώματος ἐπιμέλεια, διότι «τὸ σῶμα πρότερον τῇ γενέσει τῆς ψυχῆς» (13)· δι' αὐτό, ὡς ὁ Πλάτων,

(1) ΣΤ', VIII, 167.
(2) Νόμων X, 170· XI 171· XX, 188.
(3) Βιβλ. 6, κεφ. V.
(4) Αὐτόθι, βιβλ. 7, κεφ. V, X.
(5) Βιβλ. 7, κεφ. VII.
(6) Βιβλ. 7, κεφ. XI.
(7) Βιβλ. 1, κεφ. VI.
(8) Βιβλ, 7, κεφ. X.
(9) Πολιτ. βιγλ. 7, κεφ. XV.
(10) Βιβλ. 8, κεφ. IV.
(11) Οἰκονομ. βιβλ. 1. κεφ. VI.
(12) Πολετ. κεφ. XIV.
(13) Αὐτόθι, βιβλ. 7, κέφ. XIII.

οὕτω καὶ ὁ Ἀριστοτέλης (1) λόγον ποιεῖται περὶ τῆς γυμναστικῆς, ἥτις τὴν μὲν ὑγείαν τῶν πολιτῶν βεβαιοτέραν, τὴν δὲ ὕπαρξιν τῶν πολιτειῶν ἀσφαλεστέραν ἀπεργάζεται. Ἀληθῶς δέ, ἐὰν οἱ Ρωμαῖοι διὰ τῶν μεγάλων ὑγιεινῶν ἔργων ὑπερέβησαν τὰ ἀρχαῖα ἔθνη, οἱ Ἕλληνες διὰ τῆς γυμναστικῆς καὶ τῆς εὐεργετικῆς αὐτῆς ἐπιρροῆς ἐπί τε τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος ὑπερέβησαν ἀρχαίους τε καὶ νεωτέρους· μηδέ τις νομίσῃ, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, οἱ τοσαῦτα περὶ ὑγιεινῆς ἀτόμων καὶ πόλεων γράψαντες καὶ φιλοσοφήσαντες, παρημέλησαν καὶ τῶν ὑγιεινῶν ἔργων. Ἀρκοῦμαι ἐνταῦθα ἀναγράφων τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους (2) εὐφήμως ἀναφερόμενα *ἔργα Πολυκράτεια* καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (3) περιγραφόμενον *ἀμφίστομον* ἐν Σάμῳ *ὄρυγμα*, τὸ ὑπὸ τοῦ Εὐπαλίνου ἀρχιτέκτονος κατασκευασθὲν καὶ δι' οὗ τὸ ὕδωρ διωχετεύετο εἰς τὴν λειψυδροῦσαν τῶν Σαμίων πρωτεύουσαν· τὸ ὄρυγμα τοῦτο μῆκος σταδίων ἑπτὰ καὶ διατρήσει ὄρους κατορθωθὲν κεῖται σήμερον, χάρις εἰς τὸν φιλάρχαιον ζῆλον τοῦ κατὰ τὸ 1882 ἡγεμονεύσαντος, δεῖγμα μεγαλουργίας τῶν ἀρχαίων καὶ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς ὑγιεινοῖς· Ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ ἐξετελέσθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, περὶ ὧν παραπέμπομεν τὸν βουλόμενον εἰς συγγράμματα εἰδικά, ἐν οἷς καὶ εἰς τὴν *ἱστορίαν τῆς καλλιτεχνίας* τοῦ κ. Α. Ραγκαβῆ (σελ. 62, 129, 276, 495 καὶ 499).

Ἀλλὰ καὶ ἡ μακεδονικὴ κυριαρχία κατὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀσίας ἐνστερνισαμένη τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, ἐφήρμοσε τὰς τῶν Ἑλλήνων περὶ κτίσεως καὶ θέσεως πόλεων ὑγιεινὰς δοξασίας καὶ ἐξετέλεσεν, ὡς παρὰ Στράβωνι ἀναγινώσκομεν, πλεῖστα καὶ σπουδαῖα ὑγιεινὰ ἔργα, ἐν δὲ τῇ κτίσει τῆς ἐπωνύμου αὐτῷ πόλεως ὁ Ἀλέξανδρος τοιαύτην διὰ τῆς θέσεως καὶ ῥυμοτομίας πρόνοιαν ἔσχεν, «ὥστε πολλὴν τοῖς κατοικοῦσιν εὐκρασίαν καὶ ὑγιείαν κατεσκεύασε» (4)· βραδύτερον ἐκ τῆς αὐτῆς προνοίας καὶ οἱ Πτολεμαῖοι ἐμφορούμενοι πολλὰ καὶ μεγάλα, κατὰ τὸν Διόδωρον (5), ἀνὰ τὴν Αἴγυπτον ἐπετέλεσαν.

Παρὰ Ρωμαίοις δὲν ἔχομεν ἀληθῶς ἰσοτί-

(1) Πολιτικῶν, βιβλ. 8, κεφ. II, IV.
(2) Αὐτόθι, βιβύ. 5, κεφ. IX.
(3) Βιβλ. 3, 60—61.
(4) Βιβ. ΙΣΤ', 740—741, σελ. 1031.
(5) ΙΖ', σελ.

μους τοῖς Ἕλλησιν ἰατροῖς καὶ φιλοσόφοις περὶ ὑγιεινῆς ἀσχολουμένους, ἀκριβέστερον δ' εἰπεῖν, οἱ ἐπὶ τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας περὶ ὑγιεινῆς γράψαντες ἦσαν Ἕλληνες, ὡς μεταξὺ ἄλλων κατ' ἐξοχὴν ὁ Γαληνός, ὅς ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς αὐτοῦ συγγράμμασι (1) τὴν ὑγιεινὴν ἐν ἴσῃ τῇ θεραπευτικῇ καὶ τῇ ἄλλῃ ἰατρικῇ μοίρᾳ ἐτίθη. Ἀλλ' ἐὰν οἱ Ῥωμαῖοι ἥκιστα περὶ τὴν μελέτην τὴν θεωρητικὴν καὶ συγγραφὴν ἐν τῇ ὑγιεινῇ ἠσχολήθησαν, ἐὰν τῆς ἐπιμελείας τῆς ἀτομικῆς αὐτῶν ὑγείας οὐχὶ βεβαίως ὡς οἱ Ἕλληνες ἐκήδοντο, ἐν τῇ δημοσίᾳ ὅμως ὑγιεινῇ, ἤτοι τῇ ὑγείᾳ τῶν πόλεων καὶ τῶν κατοίκων καθόλου, γιγάντεια καὶ μεγαλεπήβολα ἐξετέλεσαν ἔργα, μέχρι σήμερον ἐν τοῖς ἐρειπίοις ἀποθαυμαζόμενα. Ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων Ταρκύνιος ὁ βασιλεὺς ἐπιθυμῶν νὰ προφυλάξῃ τὴν πόλιν ἀπὸ ἐσωτερικοῦ ἐχθροῦ, τῆς ἀκαθαρσίας, διὰ τάφρων ὑπονόμων διωχέτευσεν αὐτὴν εἰς τὸν ποταμὸν Τίβεριν (2), ἴχνη δ' αὐτῶν εὕρηνται ἔτι καὶ σήμερον. Ὁ ταῦτα γράφων Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασεὺς θαυμάζει τὰς «τῶν ὑδάτων ἀγωγὰς . . . . καὶ τὰς τῶν ὁδῶν στρώσεις καὶ τὰς τῶν ὑπονόμων ἐργασίας» (3)· τὰ αὐτὰ καὶ ἔτι πλέον βεβαιοῖ ὁ Στράβων, προστιθεὶς συγχρόνως, ὅτι πᾶσα οἰκία εἶχε δεξαμενάς, σίφωνας καὶ κρουνοὺς ὕδατος ἀφθόνου (4). Ὁδοὶ στρατιωτικαί, λουτρά, ὑδραγωγεῖα, νεκροταφεῖα, ὑπόνομοι, διώρυγες, ἀγοραί, δημόσια οἰκοδομήματα καὶ στοαί (5), ὧν αἱ σπουδαιότεραι ἡ ὑπὸ τοῦ Κάτωνος κτισθεῖσα μετὰ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ἐργαστηρίων, ἀποδεικνύουσι τὴν ἀκαταπόνητον δραστηριότητα τοῦ ῥωμαϊκοῦ λαοῦ· ὅσοι δὲ ηὐτύχησαν νὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν ἐν Ἰταλίᾳ παρὰ τὴν Νεάπολιν ἀνασκαφεῖσαν Πομπηίαν, θαυμάζουσι τὴν ἑλληνορρωμαϊκὴν ταύτην πόλιν διὰ τὰς ὡραίας αὐτῆς πλατείας καὶ τὰς εὐθείας καὶ τεχνικῶς ῥυμοτομημένας ὁδοὺς μετὰ τῶν μολυβδίνων σωλήνων τῶν πεζοδρομίων, δι' ὧν πᾶσα ἡ πόλις καθαρὰ καὶ ὑγιεινὴ διετηρεῖτο.

Διὰ τῆς πτώσεως τῆς ἀρχαίας Ῥώμης δὲν ἐξηφανίσθη παντελῶς τὸ τῆς ὑγιεινῆς μερίμνης πνεῦμα ἐν τῇ νέᾳ Ῥώμῃ. Τὸ βυζαντινὸν κράτος ἐκτὸς πολλῶν καὶ σπουδαίων εἰς τὸν πολιτισμὸν ὑπηρεσιῶν ἐκληρονόμησε καὶ τῆς παλαιᾶς μητροπόλεως τὴν πρὸς τὰ ὑγιεινὰ ἔργα ῥοπήν· ἐντεῦθεν καὶ ἡ κατασκευὴ λουτρῶν, ὑδραγωγείων, νοσοκομείων, πτωχοκομείων, πλατειῶν ἔν τε ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ πρωτευούσῃ, περὶ τῶν οἰκοδομῶν τῆς ὁποίας ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ὁλόκληρον συνέγραψε σύγγραμμα ὁ ἱστορικὸς Προκόπιος.

Καθ' ὅλον τὸν μεσαίωνα, ἐκτὸς τοῦ βυζαντινοῦ κράτους καὶ τινων ἀρχαίων ὑγιεινῶν δοξασιῶν πρακτικῶς καὶ ὑπὸ τύπον θρησκευτικὸν παρὰ ταῖς ἀραβικαῖς φυλαῖς (1) προκηρυχθεισῶν, οὐδαμοῦ τῆς Δύσεως περὶ ὑγιεινῆς καὶ ἔργων ὑγιεινῶν μέχρι τῆς *Ἀναγεννήσεως* σκέψις ἐγένετο, διότι οἱ ἄρχοντες τῶν χρόνων ἐκείνων καὶ αὐτοὶ οἱ ἰατροὶ περὶ ὅλως διάφορα ἠσχολοῦντο, αἱ δ' ἀσθενεῖς ἀπόπειραί τινων εἰς οὐδὲν συνετέλεσαν· καὶ κατὰ τὴν *Ἀναγέννησιν* δὲ αὐτὴν ἡ ὑγιεινὴ ἐν τῇ Δύσει δὲν εἵλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν σοφῶν, ἀσχολουμένων μᾶλλον εἰς τὴν ἀναζωογόνησιν καὶ ἀνάπλασιν τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν.

Ἐκ τῆς περιληπτικῆς ἐξιστορήσεως τῶν ὑγιεινῶν δοξασιῶν καὶ ἔργων ἀπὸ τῆς παναρχαιοτάτης ἐποχῆς μέχρι τῆς *Ἀναγεννήσεως*, ἀλλ' ἰδίως τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν, ἡ ὑγιεινὴ φαίνεται ἡμῖν ὑπὸ διάφορον ὅλως ὄψιν ἀσκουμένη· παρὰ τοῖς Ἀσιανοῖς καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις ὡς θέλησις πολλῶν ἢ ἑνὸς ὑπερτάτου ὄντος καὶ θρησκευτικὴ καθιέρωσις τῶν βουλήσεων αὐτοῦ· παρ' Ἕλλησιν, ὡς θέλησις καὶ ἀνάγκη ἐνσαρκουμένη ἐν τοῖς νόμοις· παρὰ Ῥωμαίοις, τὸ sine qua non τῆς πολιτικῆς αὐτῶν ὑπεροχῆς ἐν τῷ γνωστῷ τότε κόσμῳ· παρ' ἅπασι δ' ὁμοῦ τὸ γενικὸν καὶ ἔμμεσον ἢ ἄμεσον ἀποτέλεσμα, ἡ ἀτομική, θρησκευτικὴ καὶ ἐθνικὴ αὐτοσυντηρησία. Ἡ τῆς αὐτοσυντηρησίας καὶ αὐθυπαρξίας ῥοπὴ αὕτη τῶν ἐθνῶν ἐμαράνθη μόνον μετὰ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ χριστιανισμοῦ διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἀσκητικοῦ βίου, μέχρις οὗ διὰ τῆς *Ἀναγεννήσεως* καὶ τῆς θρησκευτικῆς ἐν τῇ Δύσει διαμαρτυρήσεως νέα ὅλως ἐποχὴ ἐνεκαινιάσθη.

Ἐν τούτοις σημαντικωτέρα περὶ ὑγείας πρόνοια ἐγένετο κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα, ἤτοι πρὸ διακοσίων περίπου ἐτῶν, ἐν Γαλλίᾳ (2), ἔνθα

(1) Περὶ ἰατρικῆς καὶ γυμναστικῆς, τ. 5.
(2) Διον. Ἁλικαρ. ῥωμαϊκῶν ἀρχαιολογιῶν LXVII.
(3) Αὐτόθι, παρακατιόν.
(4) Βιβ. Ε', σελ. 323.
(5) Weber, Lehrbuch der Weltgeschichte. σ. 343 T. I.

(1) Ὅρα τὸ *μουσουλμανικὸν δίκαιον* ὑπὸ Τουρνάουρ, μεταφρ. Σακκοπούλου καὶ τὴν ἐμὴν *ὑγιεινὴν* ἢ *μελέτην τοῦ θρησκευτικοῦ μουσουλμανικοῦ νόμου*, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ «Νεολόγῳ».
(2) L. Hirt. System der Gesundheitpflege, σελ. 7.

πρῶτον συνέστη σύλλογος ἰατρῶν συνδιασκεπτομένων ἐπὶ θεμάτων πρακτικῆς δημοσίας ὑγιεινῆς, κατὰ μίμησιν δὲ τῆς γαλλικῆς μητροπόλεως καὶ ἐν ἄλλαις δευτερευούσαις πόλεσιν ὅμοιοι σύλλογοι συνδιεσκέπτοντο περὶ τῶν προσφορωτέρων μέσων τῆς ὑγείας τῶν πόλεων καὶ τῶν κατοίκων· κατὰ τὸ ὑπόδειγμα δὲ τῆς Γαλλίας καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ συνέστη τῷ 1848 συμβούλιον ἰατρῶν, μέλημα ἀποκλειστικὸν ἔχόντων τὴν ὑγιεινὴν φροντίδα ἐπὶ τῶν κατοίκων τῆς μεγαλουπόλεως. μικρὸν δὲ κατὰ μικρὸν καὶ τὰ ἄλλα ἔθνη παρηκολούθησαν τὸν θεσμὸν τοῦτον, εὐεργετικώτατον ἐν τῇ πράξει καταδειχθέντα.

Αἱ περὶ ὑγιεινῆς δοξασίαι τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν καὶ αὐτῶν τῶν νεωτέρων πρὸ ἡμίσεως ἔτι αἰῶνος ἦσαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πορίσματα τῆς πείρας καὶ τῶν κλινικῶν παρατηρήσεων τῶν ἐν τῇ θεραπευτικῇ ἐξεχόντων ἀνδρῶν. Ἡ ὑγιεινὴ ἀποτελοῦσα κλάδον σπουδαιότατον τῶν ἰατρικῶν ἐπιστημῶν, ἑπομένως ἀπαρτίζουσα τμῆμα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς ἐν γένει φυσιογνωσίας, διὰ τῶν τεραστίων ἀνακαλύψεων καὶ ἐφευρέσεων τῆς φυσικῆς καὶ χημείας ἔθετο βάσεις σταθερὰς ἐν τῇ μελέτῃ τῶν ὑγιεινῶν ζητημάτων· οὕτω ἡ συστηματικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ διὰ πειραμάτων καὶ παρατηρήσεων μελέτη καὶ ἡ κατὰ ταῦτα πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῶν δεδομένων διὰ τὴν ἐξυγίανσιν τῶν πόλεων, εὐεξίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ προφύλαξιν αὐτῶν ἀπὸ πάσης εἰσβολῆς ἐπιδημικῆς ἔν τε Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ, εἶναι προϊὸν τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τοῦ τελευταίου ἡμίσεως τοῦ αἰῶνος ἡμῶν. Ἐπιστήμονες καὶ ὑγιεινολόγοι, ὡς ὁ *Léry*, *Pettenkoffer* καὶ *Parkes*, διὰ τῆς ἀσφαλοῦς ἐπιστημονικῆς αὐτῶν μεθόδου, καὶ σοφοὶ ἐξόχου περιωπῆς, ὡς ὁ Pasteur ἐν Γαλλίᾳ καὶ ὁ Koch ἐν Βερολίνῳ, διὰ τῶν θαυμασίων καὶ μεγαλοφυῶν αὐτῶν ἐν τῇ μικροβιολογίᾳ ἀνακαλύψεων, κατώρθωσαν τῇ μὲν ὑγιεινῇ ὡς ἐπιστήμῃ ὑπέροχον ν' ἀσφαλίσωσι θέσιν, τὰς δὲ κυβερνήσεις νὰ ἐξαναγκάσωσι πρακτικῶς καὶ τὰ σοβαρὰ ζητήματα τῆς ὑγιεινῆς δι' ἔργων ὑγιεινῶν πραγματικῆς δημοσίας ὠφελείας νὰ πραγματοποιήσωσι, καὶ τὴν θνησιμότητα τῶν πόλεων κατὰ τὸ ἥμισυ νὰ ἐλαττώσωσιν.

Ἡ ὑγιεινὴ εἶναι ἐπιστήμη κοινωνική, εὐφυῶς δὲ πάνυ συγκρίνουσιν (1) αὐτὴν μετὰ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας. Καθὼς ἡ πολιτικὴ οἰκονομία διδάσκει ἡμᾶς, οὐ μόνον πῶς νὰ προλαμβάνωμεν ζημίας, ἀλλὰ καὶ τίνι τρόπῳ κατ' ἐξοχὴν νὰ τείνωμεν πρὸς ἀπόκτησιν μεγαλητέρων κερδῶν. οὕτω καὶ ἡ ὑγιεινὴ σκοπεῖ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν γνῶσιν τῆς σημασίας τοῦ περιβάλλοντος ἡμᾶς κόσμου καὶ τῆς ἐπιρροῆς αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ὀργανισμοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν κραταίωσιν καὶ προβιβασμὸν τῆς ὑπαρχούσης ὑγείας. Ἡ πολιτικὴ οἰκονομία εἶναι ἐπιστήμη ἀσχολουμένη εἰς τὴν αὔξησιν τῆς παραγωγικῆς δυνάμεως τῶν κτημάτων, ἡ ὑγεία εἶναι ἀληθῶς τὸ τιμιώτερον τῶν κτημάτων καὶ συγχρόνως πλοῦτος· ὅταν ἡ ὑγεία δὲν διαταράσσηται, διαρκῶς δύναται νὰ παράγῃ καὶ νὰ πολλαπλασιάζῃ, ἐνῷ τοὐναντίον οὐ μόνον οὐδὲν παράγει ἀλλὰ καὶ καταστροφὴν φέρει· καὶ καθὼς πρὸς ἀπόκτησιν περιουσίας ποιούμεθα χρῆσιν παντὸς μέσου καὶ πολλάκις τῆς θυσίας τοῦ ἀτόμου, οὕτως ὀφείλομεν νὰ ἐργαζώμεθα διὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ προβιβασμὸν τῆς ὑγείας αὐτοῦ. Καθὼς δὲ ἡ ὑλικὴ εὐδαιμονία ἔθνους τινὸς δὲν δύναται νὰ προαχθῇ, ὅταν ὁ ἄνθρωπος μόνος καὶ ἀσχέτως πρὸς τοὺς ἄλλους ὁμοίους αὐτῷ ἐργάζηται, ἀλλ' ὅταν πάντες ὁμοῦ ὡς ἓν ὅλον συνεργάζωνται καὶ συναλλάσσωνται, οὕτω καὶ ἡ ὑγεία ἔθνους τινὸς δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς εὐεξίας ἑνὸς ἀτόμου ἢ μιᾶς μόνον πόλεως, ἀλλ' ὅταν ὅλον τὸ ἔθνος. πᾶσα ἡ πόλις ὑγιαίνῃ· δι' αὐτὸ καὶ ἡ ὑγιεινὴ ὡς ἐπιστήμη διαιρεῖται εἰς δύο κεχωρισμένα ἀλλὰ στενῶς συνδεδεμένα μέρη, τὴν *ἐπὶ μέρους ἢ ἰδιωτικὴν ὑγιεινήν*, διδάσκουσαν τὰς βλαβερὰς συνεπείας ὡρισμένων ἀφορμῶν ἐπὶ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ἀτόμου καὶ τὰ μέσα τῆς προφυλάξεως αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν *καθόλου ἢ δημοσίαν ὑγιεινήν*, τὴν ζητοῦσαν ν' ἀνεύρῃ τὰς αἰτίας τῶν μολυσμάτων ἐπιδημικῶν καὶ ἐνδημικῶν ἀσθενειῶν, τῶν ἐπαπειλουσῶν ὁλόκληρον πόλιν ἢ κράτος, καὶ νὰ ὑποδείξῃ τὰ μέσα, δι' ὧν δυνάμεθα νὰ προφυλαττώμεθα.

Ὅπως ἀποδείξω τὴν σπουδαιότητα τῆς ὑγείας καὶ ὑγιεινῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ στατιστικῶς ἐπάγομαι τὰ ἀκόλουθα. Γνωρίζετε ἔκ τε πείρας καὶ ἐξ ἀκοῆς, ὅτι ὁ χρόνος εἶναι χρυσός, συνεπῶς δὲ ἡ ἀργία εἶναι ἀπώλεια χρυσοῦ· οἱ πεπολιτισμένοι ἀναγνωρίζουσι τὴν σπουδαιότητα τῆς τοῦ χρόνου ἀπωλείας, ἐνῷ τοὐναντίον οἱ ἐν ἀπολιτεύτῳ καταστάσει καὶ ἀμαθίᾳ διαβιοῦντες οὐδεμίαν ἔχουσι συνείδησιν τῆς σημασίας ταύτης, διὸ καὶ ἀρέσκονται ζῶντες ἐν τῇ ἀδρανείᾳ. Ἡ ἀσθένεια εἶναι

---

(1) Populäre Vorträge. Τεῦχος 1, σελ. 45.

καταναγκαστικὴ ἀδράνεια, δι' αὐτό, φαίνεται, καὶ οἱ ὀκνηροὶ προσποιοῦνται πολλάκις τὸν ἀσθενῆ, ἵνα μὴ ἐργασθῶσιν· ἀλλ' ἡ ἕνεκα ἀσθενείας καταναγκαστικὴ ἀργία καὶ ἀδράνεια, ὡς χρόνου ἀπώλεια, δὲν εἶναι μόνον χρημάτων ἀπώλεια ἀλλὰ καὶ καταστροφὴ κεφαλαίου, διότι ἡ διὰ τῆς ἀσθενείας πολλάκις ἐπερχομένη διὰ βίου ἀνικανότης ἢ καὶ θάνατος εἶναι τὸ σπουδαιότερον ὑλικὸν καὶ ἠθικὸν κεφάλαιον, ὡς ἐκ τοῦ ἑπομένου στατιστικοῦ συλλογισμοῦ εὐκόλως ἀποδείκνυται. Οἱ κάτοικοι πόλεώς τινος ἀσθενοῦσι κατ' ἔτος ἡμέρας τινάς· οἱ ἀκμαῖοι ὀλίγας, τὰ νήπια, οἱ παῖδες καὶ οἱ γέροντες περισσοτέρας, οἱ ἀπὸ χρόνιον νόσημα κατατρυχόμενοι ἐπὶ ἑβδομάδας, μῆνας καὶ ἐνιαυτοὺς ὅλους. Ὁ πολὺς Pettenkoffer (1) ἐπὶ σταθερῶν ὑπολογισμῶν στηριζόμενος παραδέχεται, ὅτι πᾶς κάτοικος κατὰ μέσον ὅρον ἀσθενεῖ ἡμέρας 20. Λάβωμεν ἤδη μέρος τῆς πόλεως ἡμῶν ὡρισμένον, τὸ Πέραν, ἤτοι ὁλόκληρον τὸν λόφον, ὃν κατοικοῦμεν καὶ τοὺς πρόποδας αὐτοῦ, ὅστις, κατὰ τὰς ἀσφαλεστέρας πιθανότητας, φέρει ἐπὶ τῆς ῥάχεως αὐτοῦ 100 χιλ. ἀνθρώπων. Ἐὰν πᾶς κάτοικος ἀσθενῇ ἡμέρας 20, ἀναγκαίως ἕπεται, ὅτι αἱ 100 χιλ. κατοίκων τοῦ Πέραν ὑποβάλλονται εἰς καταναγκαστικὴν ἀδράνειαν δύο ἑκατομμυρίων ἡμερῶν· τί στοιχίζουσιν αἱ ἡμέραι αὗται τῆς ἀργίας; Ἐπειδὴ κατὰ μέσον ὅρον τὸ ἔξοδον τῆς ἡμέρας ἑνὸς ἀσθενοῦς εἶναι γρ. 10, ἡ χρηματικὴ ἀπώλεια, ἣν ὑφιστάμεθα, εἶναι 20 ἑκατ. γρ. Ἡ ἀπώλεια αὕτη εἶναι πραγματικὴ ἀλλ' οὐχ ἧττον πραγματικὴ εἶναι καὶ ἡ ἐκ τῆς ἀναγκαστικῆς ἀργίας, ἥτις, λογιζομένου τοῦ ἐκ τῆς καθημερινῆς ἐργασίας κέρδους εἰς 10 γρ. κατ' ἐλάχιστον, στοιχίζει ἄλλα τόσα ἑκατ. ἤτοι ἐν ὅλοις 40 ἑκατ. (400 χιλ. λίρ. τουρ.). Ἀλλ' ἡ χρηματικὴ αὕτη ἀπώλεια εἶναι ἔτι μεγαλητέρα, ὅταν σκεφθῶμεν, ὅτι ἐκ τῶν ἀσθενῶν μέρος οὐ μόνον ἀνίκανον καθ' ὅλον τὸν βίον γίγνεται, ἀλλὰ καὶ ἀποθνήσκει, τοῦθ' ὅπερ εἶναι ἀνεπανόρθωτος ζημία ὑλικὴ καὶ ἠθική· προσθέσατε εἰς ὅλα ταῦτα, ὅτι ἕνεκα ἀσθενειῶν καὶ θανάτων ἢ τῶν φίλων καὶ συγγενῶν συμπάθεια καὶ ψυχικὴ λύπη εἶναι τοιαύτη, ὥστε καὶ αὐτοὶ ἐν τοιαύταις ὀδυνηραῖς ἡμέραις ἀπολλύασι τὴν προθυμίαν αὐτῶν καὶ ἐνεργητικότητα, τοῦθ' ὅπερ εἶναι ἐπίσης δαπάνη. Ἀλλ' ἐὰν ἐν ὁμαλαῖς περιστάσεσιν ἡ ἐκ τῶν ἀσθενειῶν προερχομένη ζημία εἶναι τοσαύτη, ὁποῖαι εἶναι αἱ οἰκονομικαὶ καὶ κοινωνικαὶ συνέπειαι, ὅταν ἐπιδημίαι εἰσβάλλωσιν ἐντὸς πόλεώς τινος κατασυντρίβουσαι ὁλοκλήρους οἰκογενείας, καταστρέφουσαι τὰς μικρὰς τοῦ πτωχοῦ λαοῦ οἰκονομίας καὶ ἀνατρέπουσαι τὴν οἰκονομικὴν ἰσορροπίαν ἢ διασείουσαι ἐκ θεμελίων τὸ κοινωνικὸν καὶ ἠθικὸν οἰκοδόμημα τῆς πολιτείας; Βεβαίως ἀνυπολόγιστοι. Ἡ σημασία τῆς ὑγιεινῆς οὐ μόνον ἐν καιρῷ εἰρήνης ἀλλὰ καὶ πολέμου ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα (1), διότι ἡ μεγαλητέρα καταστροφὴ οὐχὶ τόσον ἕνεκα τῶν τραυμάτων, ὅσον ἕνεκα τῶν ἀσθενειῶν καὶ τῶν ἐπιδημιῶν συμβαίνει. Οὕτω κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἐκ τῶν 95 χιλ. ἀπολεσθέντων γάλλων στρατιωτῶν 20 χιλ. ἀπέθανον ἐκ τῶν τραυμάτων καὶ 75 χιλ. ἐκ τῶν ἐπιδημικῶν ἀσθενειῶν· κατὰ τὸν ἐν Ἰταλίᾳ πόλεμον 3000 ἐκ τῶν τραυμάτων καὶ 8000 ἐκ τῶν ἀσθενειῶν· κατὰ τὸν ἐν Ἀμερικῇ ἑνωτικὸν πόλεμον ἐκ τῶν 52 χιλ. θανόντων βορείων 10 χιλ. μόνον ἀπέθανον ἐκ τῶν τραυμάτων, οἱ δὲ λοιποὶ ἐκ τῶν ἀσθενειῶν· ἐν δὲ τῷ αὐστροπρωσσικῷ πολέμῳ τὸ πλεῖστον κατεστράφη ὑπὸ τῆς χολέρας. Νομίζομεν, ὅτι τὰ παραδείγματα ταῦτα εἶναι ἱκανὰ νὰ ὑποδείξωσι τὴν σπουδαιότητα τῆς ὑγιεινῆς καὶ ἐν χρόνοις πολέμου.

Ἐκ τῶν προειρημένων ἐξάγεται, ὅτι ἡ ὑγιεινὴ καὶ τὰ παραγγέλματα αὐτῆς ἔχουσι κοινωνικὴν σημασίαν οὐ μόνον διὰ τὴν ὑλικὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν, ἐξημέρωσιν τῶν ἠθῶν καὶ τὸν ἐκπολιτισμὸν αὐτοῦ. Ἐὰν ὁ πολιτισμὸς εἶναι ἡ ἁρμονικὴ ἀνάπτυξις καὶ ἡ κατὰ τὸ ἐφικτὸν τελειότης τῶν φυσικῶν καὶ πνευματικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων, συνδεδεμένη μετὰ τῆς λελογισμένης τοῦ βίου εὐμαρείας, ἀναντιλέκτως ἡ γνῶσις τῶν ὑγιεινῶν ὅρων τῆς ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης ὑπάρξεως ἡμῶν, ἡ ὑγεία καὶ εὐεξία τοῦ ὁρατοῦ καὶ συγκεκριμένου σώματος, τοῦ ἀναποσπάστως συνδεδεμένου μετὰ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ κινήσεων, εἶναι ἀρχὴ κεφαλαιωδεστάτη ἀτομικῆς καὶ ἐθνικῆς προόδου καὶ πολιτισμοῦ. Τὴν ἀρχὴν ταύτην ὑπαινίσσεται καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἐν τῷ «περὶ ἀέρων, ὑδάτων καὶ τόπων» συγγράμματι αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ὁ διάσημος ὑγιεινολόγος Lévy (2) «μνημεῖον ἀθάνατον μεγαλοφυΐας» ὠνόμασε· τὴν αὐτὴν ἀρχὴν ὑποστηρίζει ὅλαις

(1) Popul. Vort. σελ. 10. 1876.

(1) Pettenkoffer, Popul. Vortr. σελ. 5. 1876.

(2) Traité, σελ. 23, τόμ. 2.

δυνάμεσιν ἐν τῷ «περὶ ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος» καὶ ἐν τῷ «τὰ τῆς ψυχῆς ἤθη ταῖς τοῦ σώματος κράσεσιν ἕπεται» ὁ Γαληνὸς (1), ὅτι καὶ ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῆς ὑγείας καὶ εὐεξίας τοῦ σώματος ἐξήρτηται. Τὴν ἀρχὴν ταύτην καὶ ὁ μέγας Ἀριστοτέλης ἐν νῷ ἔχων ἠξίωσεν, ὅτι πρῶτον τοῦ σώματος ἡμῶν καὶ εἶτα τῆς ψυχῆς ἐπιμελητέον, ἀρχήν, ἧς τὴν ἔννοιαν σήμερον δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν ὡς ἀκολούθως: ἁρμονικὴν καὶ παραλλήλως βαίνουσαν ἐπιμέλειαν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος καὶ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ δυνάμεων. Τοιαύτη τις ἰσοτιμία εἶναι καὶ τῆς ἀληθοῦς ἀνατροφῆς τὸ ἀσφαλέστερον γνώρισμα καὶ τῆς ἀτομικῆς καὶ ἐθνικῆς προόδου ἡ βεβαιοτέρα βάσις.

Ἡ ὑγεία ἀνεξαρτήτως τῆς ἐκπολιτιστικῆς καὶ κοινωνικῆς αὐτῆς σπουδαιότητος εἶναι καὶ καθ' ἑαυτὴν ἐκ τῶν γλυκυτέρων τοῦ ἀνθρώπου συναισθημάτων, διὰ τοῦτο τὴν ὑγείαν ἐν τῷ προσώπῳ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ οἱ ἀρχαῖοι ἐλάτρευσαν ὡς θεάν, οἱ δὲ ποιηταὶ ὕμνησαν μετ' ἀληθείας καὶ χάριτος ἀπαραμίλλου:

> Λιπαρόμματε μᾶτερ, ὑψίστων θρόνων
> σεμνῶν Ἀπόλλωνος βασίλεια ποθεινά,
> πραΰγελως ὑγίεια,

ἀνακράζει Λικύμνιος ὁ λυρικός (2)· Ἀρίφρων δ' ὁ Σικυώνιος (3) καὶ παιᾶνα θαυμάσιον ἀληθῶς συνέθεσε,

> Ὑγίεια, πρεσβίστα μακάρων, μετὰ σεῦ ναίοιμι τὸ λειπόμενον
> βιοτᾶς, σὺ δέ μοι πρόφρων σύνοικος εἴης·
> εἰ γάρ τις ἢ πλούτου χάρις, ἢ τοκέων,
> ἢ τῆς ἰσοδαίμονος ἀνθρώποις βασιληΐδος ἀρχᾶς, ἢ πόθων,
> οὓς κρυφίοις Ἀφροδίτας ἄρκυσιν θηρεύομεν,
> ἢ εἴ τις ἄλλη θεόθεν ἀνθρώποισι τέρψις ἢ πόνων ἀμπνοὰ πέφανται,
> μετὰ σεῖο, μάκαιρ' ὑγίεια,
> τέθαλε πάντα καὶ λάμπει Χαρίτων ἔαρι·
> σέθεν δὲ χωρὶς οὔτις εὐδαίμων (ἔφυ).

Ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος, τὸ ἀνώτατον τοῦτο τῶν Μουσῶν τέμενος, ἐν ᾧ καλλιεργοῦνται τὰ γράμματα καὶ αἱ ἐπιστῆμαι, σκοπῶν τὴν ἐν αὐτῷ λατρευομένην ἀλήθειαν προσιτὴν τῇ κοινωνίᾳ ἡμῶν νὰ καταστήσῃ, ὥρισε καὶ τὴν διὰ *δημοσίων διαλέξεων* πρακτικὴν αὐτῆς διδασκαλίαν, ὅπως οὕτω καθιστῶσα κοινωνὸν τῶν ἀληθειῶν ἀναπτύξῃ καὶ πλουτίσῃ τὸ πνεῦμα αὐτῆς ἐμπνέουσα τὸν πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ καλὸν ἔρωτα. Ἀλλ' εἶναι δυνατὸς ὁ τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου ὑψηλὸς οὗτος σκοπός; Κατωρθώθη ἡ ποθητὴ τῆς κοινωνίας ἡμῶν πνευματικὴ καὶ καλαισθητικὴ ἀνάπτυξις, ὡς εἶναι τὸ τέρμα πάσης κοινωνίας ὑγιοῦς καὶ ὀργώσης πρὸς τὸ τέλειον; Νομίζω ὄχι· οὐχὶ δι' ἔλλειψιν προνοίας, ἀλλ' ἕνεκα αἰτίων, ἅτινα δυνάμεθα πάντοτε νὰ δικαιολογήσωμεν. Εἶναι δὲ δυνατόν, ὅπως γένηται ἀρχὴ καὶ ἐπανορθωθῇ ἡ ἀπολεσθεῖσα ἰσορροπία, ἐπιτευχθῇ δὲ ἡ κατὰ τὸν Γαληνὸν (1) συμμετρία τῶν φυσικῶν δυνάμεων πρὸς ἀλλήλας καὶ καθ' ἑαυτάς, ἢ, ὡς προσφυέστερον καθ' ἡμᾶς, ἡ παράλληλος τῶν φυσικῶν καὶ πνευματικῶν ἡμῶν δυνάμεων ἀνάπτυξις καὶ τελειότης; Μάλιστα. Συμβαδίσωμεν τοῖς ἐν ταῖς θεωρητικαῖς μελέταις καὶ φυσιογνωστικαῖς ἐπιστήμαις ἀσχολουμένοις ἑταίροις καὶ διδάξωμεν τοὺς συνερχομένους ἡμεῖς οἱ τὴν θείαν τοῦ Ἀσκληπιοῦ τέχνην καλλιεργοῦντες τὴν ὑγιεινήν, καὶ οὐχὶ ἅπαξ ἀλλὰ πολλάκις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, διότι ἡ κατ' ἐπανάληψιν διδασκαλία οὐ μόνον τὴν σπουδαιότητα αὐτῆς κατακυροῖ, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐλπιζόμενον καρπὸν ἀσφαλέστερον φέρει. Διδάξωμεν αὐτοὺς τὴν ὑγιεινὴν σημασίαν τοῦ ἀέρος, ὕδατος, ἐδάφους, τροφῶν, ἐνδυμασιῶν καὶ ἐπαγγελμάτων, φωτίσωμεν αὐτοὺς τὰ κατὰ τὴν κτίσιν τῶν οἰκιῶν, σχολῶν, νοσοκομείων, βιομηχανικῶν καταστημάτων, καὶ τῆς θερμάνσεως καὶ ἀερισμοῦ αὐτῶν, ἐξηγήσωμεν αὐτοῖς τὸ στοιχειωδέστερον τῶν πεπολιτισμένων κοινωνιῶν γνώρισμα, τὴν καθαριότητα ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς διὰ τῆς γνησίας ὑγιεινῆς περιποιήσεως τοῦ δέρματος, ἀποδεικνύοντες συνάμα, ὅτι οὕτω συνεργοῦμεν συμφώνως τῷ μορφολογικῷ τῆς φύσεως νόμῳ, τῷ συνισταμένῳ εἰς τὴν τελειοποίησιν τοῦ εἴδους ἡμῶν, καὶ καθιστῶντες τὴν μορφὴν ἡμῶν καλλιτεχνικωτέραν, τὸ σῶμα εὔκαμπτον, ἰσχυρόν, ὡραῖον, δρόσον καὶ θαλερότητα ἀποπνέον. Οὕτω πράττοντες δὲν συντελοῦμεν εἰς τὸν ἐκπολιτισμὸν τῆς κοινωνίας ἡμῶν κατὰ τὴν ἀκριβῆ τοῦ ὅρου ἔννοιαν;

(1) Τόμ. 4, σελ. 763, ἐκδ. Kühn.
(2) Ἑλλ. λυρ. σελ. 1252, μέρ. Γ', ἐκδ. Th. Bergk.
(3) Αὐτόθι, σελ. 1250.

(1) Περὶ ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος, σελ. 743 τόμ. 4.

Λατρεύσωμεν τὴν ὑγείαν, καταστήσωμεν τῆς κοινωνίας ἡμῶν τό τε σῶμα καὶ τὸν νοῦν ὑγιᾶ, ἐξεγείρωμεν τὸ αἴσθημα αὐτῆς πρὸς ὅ,τι εὐγενὲς καὶ ὑψηλὸν ἀποτρέποντες τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἀπὸ τὰ παραληρήματα τῆς κοινωνικῆς ἀθλιότητος, τὰ κοάσματα τῶν βατράχων καὶ τὰς πεζὰς καὶ ταπεινὰς ἄνευ κόκκου νοὸς καὶ ποιητικῆς ἐξάρσεως στιχομυθίας, καὶ προσελκύσωμεν ἀθρόον τὸ πλῆθος εἰς τὰς ὑγιεῖς διδασκαλίας, τὸ κύκνιον ᾆσμα καὶ τὰ ἀληθῆ καὶ γνησίας ποιητικῆς ἐμπνεύσεως προϊόντα τῆς Μούσης.

Σημ. Ἐκδόσεις συγγραφέων εἶναι αἱ στερεότυποι, ἐκτὸς τινων ῥητῶς ἀναφερομένων.

ΘΕΟΧΑΡΟΥΣ ΒΕΓΛΕΡΗ

ΠΟΙΑ Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΥΠΟ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗΝ ΕΠΟΨΙΝ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΛΘΕ´ συνεδριάσει τῆς 11 μαρίου 1891).

Ἐγκαρδίως εὐχαριστῶ τῷ τοῦ συλλόγου σεβαστῷ προεδρείῳ εὐμενῶς πάνυ καὶ αὖθις ἀποδεξαμένῳ τὴν αἴτησίν μου, ὅπως ποιήσωμαι τὸ παρὸν ἀνάγνωσμα. Τὸ θέμα: *ποία ἡ ἔννοια τοῦ δικαίου ὑπὸ κοινωνιολογικὴν ἔποψιν*, μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιστασίας κατ' ἐμαυτὸν μερμηρίσας, λαμβάνω τὸ θάρρος νὰ ἐκθέσω ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ὑποβάλλων ἴσως ὑμᾶς, κύριοι, εἰς τὸ μαρτύριον γλυκείας ὑπνώσεως ἐπὶ τῶν σκληρῶν ἑδωλίων τῆς αἰθούσης ταύτης. Γνωρίζω *δυστυχῶς* τὰ τοὺς πολλοὺς ἐνδιαφέροντα ζητήματα· ἐὰν δὲ προτιμῶ ἐνίοτε νὰ ἐνδιατρίβω ἐπὶ νεφελωδῶν καὶ ὑπερατμοσφαιρίων ζητημάτων, πράττω τοῦτο, διότι ἀναγνωρίζω παρ' ὑμῖν ἐμπειρικωτέρους καὶ διότι αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην τοῦ ἐξελθεῖν, ἔστω καὶ ἐπὶ μικρόν, τῆς *βαρείας πραγματικότητος*.

Δύο δέ τινα προτίθεμαι διὰ τῆς μελέτης μου ταύτης· πρῶτον, ὅπως, εἰ δυνατόν, ἐμβάλω τοῖς νεαροῖς νομικοῖς συναδέλφοις μου τὸ θάρρος, ἵνα ἐν τῷ μέλλοντι ἐπωφεληθῶσι τῆς φιλόφρονος ξενίας τοῦ βήματος τούτου, διδοὺς τὸ παράδειγμα διὰ θέματος ἴσως ἥκιστα *πεπτικοῦ* . . . ἀλλ' ἰδίως ἵνα καὶ ἄθικτον καὶ ἀλώβητον μετὰ ταῦτα τοῖς ἀφήσω νὰ δρέψωσι τὴν δόξαν! . . . καὶ δεύτερον, ὅπως ἐξετάζων ἤδη τὸ πρᾶγμα κατ' αὐτὸ τὸ ἀντικείμενον τῆς μελέτης μου καταδείξω, ὁποία τις δέον νὰ ᾖ ἡ νομοθετικὴ τῶν λαῶν, καὶ ἴσως ἡ τοῦ ἡμετέρου, ἐνέργεια, οὐχὶ βεβαίως αἰθεροβάμων καὶ ὑπεροπτικὴ ἐκδηλουμένη δι' ἀπολύτου θεσμοθεσίας τὰ πάντα σιδηρῶς καὶ ἀσαλεύτως συγκρατούσης *εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων*, ἀλλὰ μετρία, πλήρης περινοίας καὶ σωφροσύνης, θεσπίζουσα νόμους οὐχὶ θείους καὶ ἀμετατρέπτους ἀλλ' ἀνθρωπίνους καὶ παραλλάσσοντας συμφώνως τῇ προκοπῇ καὶ ἀναπτύξει τῆς κοινωνίας, ἧς οὗτοι θὰ ὦσιν ἡ ἀποτύπωσις, οὕτως ὥστε συμπαρακαθήμενοι καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ προσηκούσῃ θέσει πρὸ τοῦ παγκοσμίου ὀκρίβαντος τοῦ ἐργαστηρίου τῆς ζωῆς, νὰ ὑφαίνωμεν τὸν ἱστὸν τῆς ἱστορίας τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν οὐχὶ ὡς ἡ ὁμηρικὴ Πηνελόπη, ἀλλ' ὁλονὲν τελειοποιούμενοι καὶ τελειοποιοῦντες τὰς κοινωνικὰς ἡμῶν σχέσεις, καθ' ὅσον ἐν τῷ βίῳ ὑπάρχει πρόοδος καὶ καθ' ὅσον ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ ὑπάρχουσι τάσεις ἠθικῆς ἐξυψώσεως προδιδούσης τὴν ὑπολανθάνουσαν ἐν αὐτῇ *τελειότητα!*

Ἔστι τὸ δίκαιον ἀφῃρημένη τις ἔννοια ἔχουσα τὸν ἀρχὴν αὐτῆς ἐκ τοῦ καθαροῦ λόγου, ἢ θετική τις καὶ ὡρισμένη ἔννοια, πραγματικότης ἀντλοῦσα τὴν ὕπαρξίν της ἐκ τῶν ὅρων αὐτῶν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς; Τὸ δίκαιον ἔχει ἀρά γε μεταφυσικὴν βάσιν, ὡς δισχυρίζεται ὁ ἀρχαῖος καὶ νεώτερος πνευματισμός, ἢ εἶναι ἡ ἀπόρροια τῶν ἁπλῶν φαινομένων καὶ τῶν ψυχολογικῶν νόμων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως; Ἐν ἄλλαις λέξεσι, προϋπάρχει ἀρά γε τῆς κοινωνικῆς καταρτίσεως, ἥτις περιορίζεται μόνον, ὅπως ὁρίσῃ καὶ διαφυλάξῃ αὐτό, ἢ κατὰ τοὺς φιλοσόφους τῆς φυσικῆς σχολῆς τὸ δίκαιόν ἐστι τὸ παραγόμενον τῆς κοινωνικῆς δράσεως, ὂν δημιούργημα καὶ ἀπόρροια τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων;

Τὸ πρόβλημα τοῦτο δὲν παρουσιάζει μόνον θεωρητικὴν ἀξίαν ἐμπρέπουσαν τοῖς περὶ τὰ φιλοσοφικὰ ἀσχολουμένοις, ἀλλ' ἐνδιαφέρει ἰδίως τὸ μέλλον τῆς κοινωνιολογικῆς ἐπιστήμης καὶ τὴν τύχην τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν.

Εἷς τῶν ἐνθερμοτέρων ὑπερμάχων τῆς μεταφυσικῆς τοῦ δικαίου καταγωγῆς, περιελθὼν ἐν τούτοις εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀναγνωρίσῃ κατὰ τὰς συζητήσεις αὐτοῦ τὴν σχετικότητα τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, ἐκφράζεται οὕτω: «Ὄργανα, ἰδιοσυγκρασία, κληρονομικὴ προδιάθεσις, μόρφωσις, ὁποῖαι πολλαπλαῖ ἐπιδράσεις ἐπενεργοῦσαι ἐπ' ἐμέ! ἀποτελῶ μαθηματικόν τι σημεῖον, κέντρον, ἐν ᾧ συνέρχονται καὶ συνδιατέμνονται ἀπειρία περιπτώσεων, ὡς εἴς τινα ἀδιάγραφον κύκλον διατετμημένον καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις ὑπὸ πλήθους ἄλλων μεγαλητέρων καὶ περιπεπλεγμένων κύκλων. Ὑπὸ τὴν κατάτμησιν καὶ τὴν περιπλοκὴν τῶν γραμμῶν τούτων μάτην ὁ ὀφθαλμὸς ἤθελεν ἀναζητήσει νὰ ἀνεύρῃ τὸ ἀποτελοῦν τὴν προσωπικότητά μου τοῦτο σημεῖον, ἢ μᾶλλον ἤθελεν οὗτος φυσικῶς συμπεράνει, ὅτι δὲν ὑπάρχει». (A. Fouillé. Idées modernes du droit, pag. 250).

Ὡσεὶ δὲ προαισθανόμενος ἀντίρρησιν ἐπάγει ἀμέσως· «Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει μυστήριον, οἱαδήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ ἐπωνυμία αὐτοῦ, εἴτε κληθῇ κατὰ τὸν Hamilton καὶ τὸν Spencer *τὸ ἀνεξιχνίαστον*, εἴτε κατὰ τὸν Hartmann *τὸ ἔμφυτον* (inconscient), εἴτε κατὰ τὸν Schelling καὶ τὸν Schopenhauer *ἡ ἀπόλυτος βούλησις*. Ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἀνθρώπου ὑπάρχει ἀπεριόριστός τις προσδοκία, διάνοιγμα πρὸς τὸ ἄπειρον, *ἡ ἰδέα τοῦ ἀπολύτου*, *ἡ ἰδέα τῆς ἐλευθερίας*...; Τὸ μυστήριον τοῦτο, ὅπερ ὁ ἄνθρωπος φέρει ἐν ἑαυτῷ, ἐστὶ τὸ μεταφυσικὸν ἕδρασμα τοῦ δικαίου. Ἐπιστημονικῶς μὲν τὸ δίκαιον ἔχει ἰδανικήν τινα ἀξίαν ἐμπρέπουσαν τῷ ἀνθρώπῳ, μεταφυσικῶς ὅμως οὐδεμίαν **ἴσως** *πραγματικὴν ὑπόστασιν* κέκτηται. Τὸ ἁπλοῦν τοῦτο *ἴσως*, ἡ ἁπλῆ αὕτη ἰδέα, ὅτι *ἴσως ὑπάρχει*, ἡ δεδικαιολογημένη αὕτη ἀμφιβολία ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἡ δεδικαιολογημένη πίστις ἀρκεῖ ἵνα παρεμποδίσῃ ἡμᾶς, ὅπως μὴ παραβιάσωμεν τὸ δίκαιον τοῦ ἄλλου» (id. pag. 251-252).

Καὶ εἶναι μὲν δυνατὸν τὸ μυστηριῶδες τοῦτο σημεῖον τῆς ἡμετέρας προσωπικότητος ἀνθιστάμενον τόσον εἰς πᾶσαν λεπτομερῆ τῆς ἐπιστήμης ἀνάλυσιν, ὅταν πειρώμεθα νὰ διεισδύσωμεν εἰς τὰ ἀπώτατα τῆς ψυχῆς ἡμῶν βάθη, νὰ ἀποτελῇ τὴν μεταφυσικὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου, ἀλλ' ἐρωτῶ, δύναται ἀρά γε νὰ ἀποτελέσῃ ἐπίσης καὶ τὴν ψυχολογικὴν καὶ κοινωνικὴν βάσιν αὐτοῦ, ἥτις πρὸ παντὸς ἐνδιαφέρει τὴν κοινωνιολογίαν;

Ὁ ἐν λόγῳ συγγραφεὺς βασίζει τὸν σεβασμὸν ἡμῶν πρὸς τὸ δίκαιον τοῦ ἄλλου ἐπὶ ἁπλοῦ *ἴσως*, ἐπὶ ἁπλῆς καὶ μόνης ἰδέας, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη προσωπικότης δύναται νὰ ἔχῃ ἀπόλυτόν τινα ἀξίαν. Καθ' ἡμᾶς ἀπ' ἐναντίας τὸ δίκαιον εἶναι πρόδηλος ἔκφανσις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ὡς τοιοῦτο δὲ εἶναι ἀδύνατον ὅπως βασισθῇ ἐπὶ καθαρῶς μεταφυσικοῦ συλλογισμοῦ. Καὶ τῷόντι, εἶναι δυνατὸν σοβαρῶς νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν σχέσεις ἀπέχομεν ἀπὸ πάσης τοῦ δικαίου τοῦ πλησίον ἡμῶν βλάβης, ἐκ μόνης τῆς ἰδέας, ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἄλλου ὑπάρχει ὑποθετική τις ἐλευθερία; Ἐν *ἴσως* ἢ δεδικαιολογημένη τις ἀμφιβολία οὐδαμῶς ἐπαρκεῖ, ὅπως γεννήσωμεν ἠθικήν τινα ἰδέαν, ἢ καὶ ἐκδηλώσωμεν αἴσθημά τι, ἐνῷ, ἵνα τὸ δίκαιον ἐμβάλῃ ἡμῖν τὴν ἰδέαν θυσίας τινὸς ἢ καὶ ὑψηλῆς πράξεως, ἀνάγκη νὰ ἔχῃ ὡς δικαιολόγησιν αὐτοῦ θετικὰ ἐλατήρια παρορμήσαντα ἡμᾶς πρὸς τοιαύτην τινὰ δρᾶσιν. Καὶ ὄντως, ἐὰν ἀληθῶς τὸ δίκαιον εἶχεν ὡς πηγὴν τὴν ἀπόλυτον ταύτην ἀξίαν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, πῶς θὰ συνέβαινεν ὥστε τὰ ἔθιμα ἀρχαίων λαῶν καὶ οἱ κώδικες αὐτοὶ πεπολιτισμένων ἐθνῶν νὰ ἀποκλείωσιν ὁλοτελῶς τοῦ κοινωνικοῦ σώματος μέλη τινὰ αὐτοῦ, ὡς τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας; Ἐν τούτοις ἡ τῶν γυναικῶν καὶ παίδων προσωπικότης δύναται καὶ αὕτη ἄριστα νὰ διεκδικήσῃ ἀπόλυτον ἀξίαν διὰ τοὺς ἀκριβῶς μεταφυσικοὺς λόγους, δι' οὓς διεκδι-

κεῖ ταύτην τὸ ἄρρεν γένος. Ἐὰν ἐν τῷ ἀπωτάτῳ βάθει τοῦ ἡμετέρου ἐγὼ ὑπάρχῃ ἀνωτέρα καὶ μεταφυσικὴ καὶ δὴ μυστηριώδης τις οὐσία, ἀναμφήριστος βεβαίως πηγὴ τοῦ πρὸς τὸ δίκαιον σεβασμοῦ ὑπάρχει καὶ δέον νὰ ὑπάρχῃ αὕτη τόσῳ παρὰ γυναιξὶ καὶ παισὶν ὅσῳ καὶ παρ' ἀνεπτυγμένοις ἀνδράσιν. Τίνι δὲ δικαιώματι τότε δὲν ἐπιτρέπομεν νὰ ἀπολαύῃ τῶν αὐτῶν δικαίων ἔστω καὶ ἓν μέλος τῆς αὐτῆς κοινωνίας;

Δέον ἄρα νὰ ἐπιζητήσωμεν βάσιν τοῦ δικαίου ἑδραιοτέραν καὶ ἧττον εἰς ἀμφισβητήσεις ὑποκειμένην. Πρὸς ἀσφαλεστέραν δὲ αὐτῆς ἐξεύρεσιν δέον νὰ ἐγκύψωμεν εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν ψυχολογικῶν φαινομένων καὶ νόμων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἡ πρώτη ἐκδήλωσις τῆς ζωῆς συνίσταται εἰς διαφόρους κινήσεις καὶ ἐνεργείας τοῦ ἀτόμου πρὸς συντήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν αὐτῆς τῆς ζωῆς του. Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἐξεύρῃ τὰ μέσα πρὸς ἀπόκτησιν τῶν ἀναγκαιούντων αὐτῷ ἀντικειμένων καὶ ἐξασφαλίσῃ ἑαυτῷ τὴν μετ' ἀνέσεως κάρπωσιν τοῦ προϊόντος τῶν ἀτομικῶν αὐτοῦ ἀγώνων ἢ καὶ τοῦ ἔργου τῶν προγόνων αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐν κράτει ἱκανῶς πεπολιτισμένῳ πλὴν τῶν ὑλικῶν αὐτοῦ ἀναγκῶν ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἱκανοποιήσῃ καὶ τὰς πνευματικὰς καὶ ἠθικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας, διὰ τοῦτο ἡ πολλαπλῆ τῶν ἐνεργειῶν τούτων ἄσκησις οἱονεὶ συνορεύει καὶ στενῶς συνδέεται ἐν τῷ ἀτόμῳ μετὰ τῆς ἰδέας τῶν δικαιωμάτων, ἅτινα καθιστῶσι τὴν ἄσκησιν ταύτην δυνατὴν συνεπαγομένην συγχρόνως ἕνεκα τῆς διαρκοῦς σχέσεως καὶ συναφείας τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους ἀνάλογον περιορισμὸν τῶν δικαιωμάτων τούτων.

Οὕτως ἡ ἀρχὴ τοῦ δικαίου εὐχερέστερον θὰ ἀνευρίσκετο ἐν τοῖς θεμελιώδεσι τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ὅροις, ὁ δὲ Spencer, ὅστις διεχάραξεν ἀκριβέστατα τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐννοίας τοῦ δικαίου, θὰ ἐδικαιοῦτο πληρέστατα ἐν τοῖς ἑξῆς: «Βεβαίως ἡ ἰδέα τῶν φυσικῶν δικαιωμάτων ἕλκει τὸ γένος ἐκ τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ἀληθείας ταύτης· ἤτοι, ἐὰν ἡ ὕπαρξις τοῦ ἀνθρώπου δικαιολογῆται, δέον νὰ τύχωσι δικαιολογήσεως καὶ αἱ ἀναγκαιοῦσαι πρὸς συντήρησιν αὐτῆς πράξεις, ἑπομένως δέον νὰ ὑπάρχῃ δικαιολόγησις καὶ τῶν ἐλευθεριῶν καὶ δικαιωμάτων, ἅτινα καθιστῶσι τὰς πράξεις ταύτας δυνατὰς καὶ ἐπιτυχεῖς» (L'individu contre l'État).

Ἡ ἀρχὴ αὕτη τοῦ δικαίου, ὅτι δηλ. πηγάζει ἐξ αὐτῶν τῶν ὅρων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, φέρει εἰς φῶς ἐν ταὐτῷ τὴν μερικὴν ἀλήθειαν, ἥτις ἐγκρύπτεται ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν φυσικῶν λεγομένων δικαιωμάτων. Ἡ θεωρία ἄλλως τε αὕτη ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἡ κυβέρνησις δὲν δύναται νὰ δημιουργῇ, ὡς ἐφρόνει ὁ Benthan, δικαιώματα, οἷα τὰ τῆς ἀτομικῆς ἀσφαλείας, τὰ τῆς προστασίας τῶν κινητῶν καὶ ἀκινήτων κτημάτων κλπ., ἅπερ ἐκχωρεῖ τοῖς πολίταις. Ὁ Spencer ἐπεξηγῶν τὴν ἰδέαν ταύτην φέρει πρὸς ἀπόδειξιν ἀφηγήσεις πολλῶν περιηγητῶν τῆς Μαδαγασκάρης, τῆς Ἰάβας, τῆς Σουμάτρας, χωρῶν, ἐν αἷς μεταξὺ ἀπολιτεύτων φυλῶν ὑπάρχουσι καί τινες, παρ' αἷς ἀτομικά τινα δικαιώματα, οἷα τὰ περὶ διεκδικήσεως καὶ κατοχῆς κτημάτων, εἰσὶν ἀνεγνωρισμένα καὶ λειτουργοῦσι κατ' ἔθος, πρὶν εἰσέτι σχηματισθῇ ἐν αὐταῖς ἡ ἰδέα τοῦ νόμου καὶ τοῦ πολιτεύματος. «Πλὴν τῶν παραδειγμάτων, λέγει ὁ Spencer, ἅτινα καταδεικνύουσιν, ὅτι παρὰ ταῖς φυλαῖς τοῦ Τοδάς, τοῦ Σαντάλ, τοῦ Λεπχάς, τοῦ Ροδός, τοῦ Χακμάς, τοῦ Τακούνς, τοῦ Ἀραφουρὰς *ὑπάρχει* ὁ εἰλικρινὴς καὶ ἀμοιβαῖος σεβασμὸς τοῦ δικαίου τῶν ἄλλων, ἔχομεν καὶ παράδειγμα, ὅτι οἱ Βεδδὰχ τῶν δασῶν, ἀπολύτως ἄγριοι καὶ ἄμοιροι καὶ τῆς ἐλαχίστης κοινωνικῆς διοργανώσεως, θεωροῦσιν ὅλως ἀντιστρατευόμενον τῇ συνειδήσει τὸ σφετερίζεσθαι τὸ κτῆμα τοῦ ἄλλου, ἢ τὸ τύπτειν σύντροφόν τινα, ἢ καὶ αὐτὸ τὸ ψεύδεσθαι». Ἐν τέλει δὲ ὁ Spencer συμπεραίνει, ὅτι ὁ δισχυρισμός, ὅτι τὸ κράτος ἢ τὸ πολίτευμα δημιουργεῖ καὶ θεσπίζει δικαιώματά τινα τοῦ ἀνθρώπου, ἔγκειται *μόνον* εἰς τὴν καθιέρωσιν διὰ μεθοδικῶν καθορισμῶν καὶ θεσμοθεσίας τῶν διαφόρων τρόπων τῆς διεκδικήσεως καὶ ἀναγνωρίσεως τῶν δικαιωμάτων τούτων, δικαιωμάτων ἀπορρεόντων ἐκ τῶν ἀτομικῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ἀναγκῶν ἀνθρώπων ζώντων ἐν τῇ κοινωνίᾳ.

Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐπὶ αὐθεντικῶν καὶ γνησίων κοινωνικῶν φαινομένων ἐρειδόμενον φαίνεται ὅλως ἀντικείμενον τῇ τῶν φυσικοκοινωνιολόγων γνώμῃ, ὅτι τὸ δίκαιόν ἐστι *συνέπεια τῆς κοινωνικῆς ἐνεργείας*, ὅτι δηλ. ἡ κοινωνία δὲν περιορίζεται μόνον, ὅπως καθορίσῃ καὶ διασώσῃ τὰ δικαιώματα ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐγκαθιδρύει καὶ τὰ δημιουργεῖ. Ἴσως ἡ ἀλήθεια εὑρίσκεται ἐν τῷ μέσῳ, ὅτι δηλ. οὔτε τὸ δίκαιον προϋπάρχει τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὡς διατείνονται οἱ πνευματισταί, οὔτε ἕπεται τῇ καταρτίσει τῆς κοινωνίας, ὡς δισχυρί-

ζονται οἱ φυσιολόγοι, ἀλλὰ μᾶλλον συνυπάρχει καὶ εἶναι σύγχρονον τῇ ἱδρύσει αὐτῆς τῆς κοινωνίας. Καὶ τῳόντι, ἔνθα ὑπάρχει βίος ἀπὸ κοινοῦ, ὁλομέλεια ἀνθρωπίνων ὄντων, ἐκεῖ καὶ ἀναφαίνεται συγχρόνως ἡ ἰδέα τοῦ δικαίου ἐγκαθισταμένη ὡς ἀνάγκη διαφυλάξεως καὶ προστασίας ἀτομικῶν τινων ἐνεργειῶν, τρόπων τινῶν συμβιώσεως καὶ κατοχῆς κτημάτων. Ἡ ἀνάγκη αὕτη καθιεροῦται τὸ πρῶτον ὡς ἔθιμον, ὡς παρατηροῦμεν τοῦτο παρὰ τοῖς οὔπω πολιτισθεῖσι καὶ ἀρχαϊκοῖς λαοῖς. κατόπιν δ᾽ ἐπέρχεται ἡ διακανόνισις καὶ ἀναγνώρισις ὑπὸ τοῦ πολιτεύματος ὡς νόμου, τῆς ἀνάγκης ταύτης προσλαμβανούσης οὕτω χαρακτῆρα δικαιώματος, δι᾽ ὅπερ ἀπαιτεῖται διαφύλαξις καὶ διεκδίκησις. Μετὰ τῆς βελτιώσεως δὲ τῆς πολιτικῆς διοργανώσεως βλέπομεν ὀλίγον κατ᾽ ὀλίγον τὸ πολίτευμα λαμβάνον ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ τὴν προσωπικὴν καὶ κτηματικὴν τῶν ἀτόμων ἀσφάλειαν καὶ διαφύλαξιν ἐγγυώμενον οὕτω διὰ τρόπου καταδήλου τοῦθ᾽ ὅπερ δυνάμεθα ἀπὸ τοῦδε νὰ ἀποκαλέσωμεν *ἀτομικὰ δικαιώματα*. Ἡ βαθμιαία αὕτη ἀναγνώρισις τῶν δικαιωμάτων τούτων ὑπολανθάνουσα μὲν ὡς ἔθιμον, ὅταν ἡ πολιτεία εὑρίσκηται εἰσέτι ἐν τῷ σχηματισμῷ αὐτῆς, καθιερουμένη δὲ καὶ λαμβάνουσα θετικὸν ὁρισμόν, ὅταν ἡ πολιτεία καθίσταται ἑδραιοτέρα, εἶναι ὅλως σχετικὴ καὶ σύγχρονος ἐν ταὐτῷ τῆς κοινωνικῆς ἐν γένει προόδου πάσης ἀνθρωπίνης ὁλομελείας.

Τὸ θετικὸν ὅθεν τοῦτο στοιχεῖον τοῦ δικαίου δὲν λαμβάνει τὴν ἀρχήν του ἐξ ἁπλοῦ ἀφηρημένου συλλογισμοῦ, ἐκ μαθηματικῆς ἢ λογικῆς ἰσοφαρήσεως τῶν ἀνομοίων ἐλευθεριῶν, ὡς ἐπρέσβευσαν ὁ Κάντιος, ὁ Φίχτε καὶ ἀργότερον ὁ Ρουσσὼ καὶ ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ὅρων αὐτῶν, ἐκ τῶν νόμων αὐτῶν τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς.

Διὰ τῆς ἀναπαραστάσεως ταύτης τὸ δίκαιον καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ δικαίου ἀναφαίνεται ὡς ἧττον μυστηριώδης καὶ ἀφηρημένη, προσκτωμένη οὕτως ὕπαρξιν θετικωτέραν καὶ πλησιεστέραν τῇ φύσει τῶν ὄντων· ἐκ τῆς ἐπιδιώξεως τουτέστιν ἰδιοτελῶν σκοπῶν, ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἐξευρεῖν μεγαλητέραν καὶ τελειοτέραν τινὰ εὐτυχίαν, ἑπομένως ἐκ τοῦ *ἐγωισμοῦ*, προέρχεται καὶ πηγάζει ἡ ἀρχικὴ ἰδέα καὶ γνῶσις τοῦ δικαίου· μόνος δὲ ὁ πνευματισμὸς καὶ ἡ διοργάνωσις τῆς κοινωνίας μετατρέπει εὐθὺς καὶ μεταβάλλει τὸν ἐγωισμὸν εἰς ἀλτρουϊσμὸν (τὴν ἀγάπην τῶν ἄλλων). Καὶ ὄντως ἡ φυσικὴ ἐνεργητικότης, ἥτις ἐνυπάρχει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἥτις τείνει, ὅπως ἐξωτερικῶς ἐκδηλωθῇ δι᾽ αὐτοῦ, εἶναι αὐτὴ αὕτη, ἥτις ἐγκαθισταμένη ἐν αὐτῷ ὡς ἀνάγκη τὸν ὠθεῖ, ὅπως ἐπιζητήσῃ τὰς ὑπηρεσίας καὶ τὰ προϊόντα τῶν ἄλλων ὡς ἀντάλλαγμα καὶ ἰσότιμον τῶν προϊόντων καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν, ἅστινας διὰ τῆς παραπλησίας τῶν ὁμοίων αὐτοῦ ἐργασίας προμηθεύει τοῖς ἄλλοις.

Ἐκ τῆς καθημερινῆς ἀναγκαίας ταύτης ἀνταλλαγῆς τῶν προϊόντων καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν, ἐκ τῆς ἀναγκαστικῆς συναφείας, ἣν συνεπάγεται ἡ ἐπ᾽ ἄπειρον *διαίρεσις τῆς ἐργασίας* μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ κοινωνικοῦ σώματος, πηγάζει ἡ ἀμοιβαία ἀγάπη καὶ συμπάθεια, ἥτις ἀποτελεῖ τὸν δεύτερον παράγοντα τῆς κοινωνικῆς ἐννοίας τοῦ δικαίου. Ὅ,τι ἐκτελοῦμεν κατ᾽ ἀρχὰς πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν προσωπικῶν ἡμῶν ἀναγκῶν, τοῦτο ἡ συνήθεια ὠθεῖ ἡμᾶς, ὅπως ἐκτελέσωμεν ὑπὸ τὸ κράτος ἀφιλοκερδοῦς ἐλατηρίου πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἠθικῶν ἀναγκῶν, τὰς ὁποίας ἡ φορὰ καὶ ἡ πρόοδος τῆς κοινωνίας ἐπέβαλε καὶ ἀνέπτυξεν ἐν ἡμῖν.

Ἡ παραλλαγὴ αὕτη τῶν ἐγωϊστικῶν συναισθημάτων εἰς συμπαθητικὰς καὶ ἀλτρουϊστικὰς τάσεις ἐξακριβοῦται ὄχι μόνον διὰ τῆς ψυχολογικῆς παρατηρήσεως ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς κοινωνιολογικῆς πείρας· ὅπως δὲ λέγει ὁ Fouillé, «τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς ἀνθρωπίνης τελειότητος εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις ἔγκειται εἰς τὴν ἐκ μέρους ἡμῶν ἀναγνώρισιν τῆς καθαρωτέρας καὶ ἐντελεστέρας ἰδέας τοῦ σεβασμοῦ τῆς προσωπικότητος τῶν ἄλλων, τοῦθ᾽ ὅπερ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιτευχθῇ, ἐὰν μή τις λάβῃ τὴν συναίσθησιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ προσωπικότητος». Ἐν ἄλλαις λέξεσι, δέον ὅπως γνωρίσωμεν τοὺς ἄλλους καὶ σεβασθῶμεν τὰ δικαιώματα αὐτῶν, ἵνα γνωρίσωμεν καὶ σπουδάσωμεν ἐπισταμένως ἑαυτούς.

Τινὲς φαντάζονται, ὅτι αἱ ἰδέαι τῆς ἀλληλεγγύης καὶ ἀφιλοκερδείας εἰσὶν ἀσυμβίβαστοι μετὰ προσωπικοτήτων κεκτημένων κραταιὰν τὴν συναίσθησιν τῆς ἰδίας ἰσχύος καὶ δυνάμεως· οὐδὲν τὸ σφαλερώτερον. Τὰ μεγαλήτερα καὶ ὡραιότερα παραδείγματα αὐταπαρνησίας καὶ γενναιοδωρίας ἀπαντῶσι παρὰ τοῖς μᾶλλον ἰδιοτελέσι, παρ᾽ οἷς ἡ ἐπικράτησις τοῦ ἐγωισμοῦ καταδείκνυται τρανωτέρα καὶ ἔνθα ἡ προσωπικότης αὐτῶν διακρίνεται διὰ τὴν πλουσιότητα τῶν ἐκδηλώσεων αὐτῆς. Παρὰ τοῖς φύσει τοιούτοις ἡ κοινωνικὴ συνείδησις

ἀντικατοπτρίζεται τοσούτῳ ζωηροτέρα, ὅσῳ καὶ οὗτοι ἀποτελοῦσιν ἰσχυρότερον κέντρον ἀτομικῆς συνειδήσεως.

Ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ πλησίον ἄρα ἀναζητητέον τὴν σκοπιμωτέραν ἀρχὴν τῆς ἰδέας τοῦ δικαίου, καθότι τὰ συμπαθητικὰ συναισθήματα συμβαδίζουσι μετὰ τῆς κοινωνικῆς ἀναπτύξεως, ἐμπρέπει δὲ νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν συναισθημάτων τούτων τὰς πολυειδεῖς καὶ κατ᾽ ἐπέκτασιν ἐφαρμογὰς τοῦ δικαίου.

Ἐὰν τὰ δικαστήρια καὶ ἡ κοινὴ γνώμη ἀναγνωρίζουσι σήμερον ἀπειρίαν δικαιωμάτων, ὧν τὸν σεβασμὸν ἄλλοτε ἡ οἰκογένεια ἢ ἡ φυλὴ ὤφειλον νὰ ἐπιβάλωσι καὶ διὰ τῆς βίας, ἐὰν οἱ ἀσθενεῖς καὶ ἐγκαταλελειμμένοι τυγχάνουσι μεγαλειτέρας περιθάλψεως καὶ φροντίδος ἐν τῇ εὐσπλαγχνίᾳ ἡμῶν, ἐὰν καθ᾽ ἡμέραν ἡ γυνὴ καὶ τὸ τέκνον διεκδικοῦσι καὶ ἐπιτυγχάνουσι πλειοτέρων καὶ μεγαλειτέρων προστασιῶν καὶ δικαιωμάτων, βεβαίως τοιαύτη τις ἐξύψωσις τοῦ ἠθικοῦ βαθμοῦ τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν δὲν ἐπετεύχθη ποσῶς τῇ ἐπιδράσει ἀφῃρημένων καὶ ἀπολύτων νόμων καὶ ἰδεῶν. Αἱ γυναῖκες καὶ οἱ παῖδες δὲν ἀποτελοῦσιν οὐδαμῶς ἀπολύτους ἐλευθερίας, οὐδὲ ὑπέγραψαν ποτὲ οὐδέτεροι κοινωνικόν τι συμβόλαιον. Ἀποτελοῦσιν ἀπ᾽ ἐναντίας μέλος τῆς πραγματικῆς καὶ δυστυχοῦς ἀνθρωπότητος. Ὑπὸ τὴν ἰδιότητα ταύτην κατέχουσιν ἀναμφισβήτητον θέσιν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν καὶ εἰσὶν ἄξιαι τῶν συμπαθειῶν καὶ τῆς ἀγάπης πάντων τῶν μελῶν τοῦ κοινωνικοῦ σώματος. Ὅπως δὲ μεταβῶμεν ἐκ τῆς συμπαθείας εἰς τὸν σεβασμὸν τοῦ δικαίου, τὸ διάστημα εἶναι ἐλάχιστον.

Ἀντιπαραλληλίζοντες τὴν ἀνάπτυξιν τῶν συμπαθητικῶν ἐνστίκτων τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν νομικὴν ἰδέαν λέγομεν, ὅτι ἡ λεπτότης τῶν συμπαθειῶν ἡμῶν πρὸς πᾶν ἀνθρώπινον καὶ ἡ συναίσθησις, ὅτι ἡ δικαιοσύνη εἶναι τὸ κοινὸν παλλάδιον πάντων, οὗ ἄνευ ὅλα τὰ ἰδανικὰ δικαιώματα ἡμῶν πίπτουσιν, ἀποτελοῦσιν ἀμφότερα τὴν ζῶσαν πηγὴν τοῦ δικαίου παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις ἔθνεσιν. Ἡ ὑπεραισθητικότης ὅσον ἀφορᾷ τὴν παράβλαψιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἄλλου εἶναι ἐν τῷ κοινωνικῷ ὀργανισμῷ ὅ,τι ἐν τῷ ἀτομικῷ τὸ αἰσθητικόν, ὅπερ ἐστὶν ἀπαραίτητον διὰ τὴν αὐτοσυντηρησίαν.

Οὕτως ἡ τοῦ δικαίου ἔννοια ἀντὶ νὰ παρουσιάζηται, ὡς διισχυρίζεται τοῦτο ἡ τῇ ἀπαγωγῇ χρωμένη σχολή, ὡς τὸ ἀπαύγασμα τῆς ἀτομικῆς θεωρίας (individualisme), παρίσταται ἡμῖν ἀπ᾽ ἐναντίας ὡς ὁ ἀνώτατος βαθμός, ἡ ἀληθὴς καὶ τελεία ἔκφρασις τοῦ κοινωνικοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀλληλεγγύης· ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ βάσει αὐτῇ τῆς ἐξελίξεως τῶν ὄντων ἀνευρίσκομεν ἀμοιβαίως διατεκμαιρομένους τοὺς δύο κυριωτέρους τοῦ δικαίου παράγοντας, τὸν *ἐγωισμὸν* καὶ τὸν *ἀλτρουϊσμόν*. Ἐὰν ἀγαπῶμεν καὶ σεβόμεθα τὸ δίκαιον τῶν ἄλλων, τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ἀγαπῶμεν καὶ σεβόμεθα τὸ δίκαιον ἡμῶν αὐτῶν· τὸ μηδαμῶς ἐννοεῖν τὸ στερῆσαι τοὺς ἄλλους τῆς δικαιωματικῆς αὐτῶν δικαιοσύνης, προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι συναισθανόμεθα ἑαυτοὺς ὑπὸ τῆς αὐτῆς προστατευομένους δικαιοσύνης, ἐκ τοῦ ὅτι θεωροῦμεν τὴν παράβλαψιν τῶν δικαιωμάτων τῶν ἄλλων ὡς ἀπειλοῦσαν τὰ ἡμῶν αὐτῶν δικαιώματα.

Ἡ ἐπιθυμία τοῦ διαφυλάξαι τὰ δικαιώματα τῶν ἄλλων ὑπάρχει μόνον παρὰ τοῖς ζηλωταῖς τῆς ἑαυτῶν ἐλευθερίας, τοῖς μεριμνῶσι περὶ τῆς διασώσεως τῶν ἰδίων δικαιωμάτων· ἅπαξ δὲ γενικευομένη καὶ ἐπεκτεινομένη ἐφ᾽ ὁλόκληρον τὸ κοινωνικὸν σῶμα, ἐξαρκεῖ ὅπως τέλεον παγιώσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτὴν τῶν ἐθνῶν.

Ἐὰν λοιπόν, θεωρητικῶς τοὐλάχιστον, ἡ φυσικὴ σχολὴ ἀφίσταται τῆς πνευματικῆς ἐν τῇ κατανοήσει αὐτῇ τοῦ δικαίου, τείνει ὅμως ὅπως πλησιάσῃ αὐτὴν πρακτικῶς, καθότι ἀμφότεραι παραδέχονται τὴν ὕπαρξιν ἀγράφου τινὸς δικαίου, ἀνωτέρου τοῦ συνήθους, ἰδανικοῦ τινος κώδικος ἐπιβαλλομένου εἰς τὰ ἤθη καὶ τὰς ἕξεις. ἀντὶ δὲ τοῦ ἐπιζητεῖν τὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου ἐν τοῖς ἀφῃρημένοις καὶ ἀπολύτοις συλλογισμοῖς, ἡ κοινωνιολογία θεωρεῖ αὐτὸ ὡς ἀπορρέον ἐκ τῶν κανόνων αὐτῆς τῆς ζωῆς.

Καὶ τῳόντι καθόσον οἱ ἄνθρωποι ἀποκτῶσι τὴν καθαρωτέραν καὶ τελειοτέραν τῆς ἀτομικότητος καὶ τῶν πρὸς τοὺς ὁμοίους αὐτῶν σχέσεων συνείδησιν, μετὰ περισσοτέρας διαυγείας καθορῶσι τὴν ἐν ταῖς κοινωνικαῖς αὐτῶν συναλλαγαῖς ὑφισταμένην ἀδικίαν καὶ ἀνισότητα, δι᾽ ὃ καὶ διακαέστερον συναισθάνονται τὴν ἐπιθυμίαν τῆς πρὸς τὸ βέλτιον μεταρρυθμίσεως αὐτῶν· διὰ τοῦτο καὶ ἐπιδιώκομεν πάντοτε καὶ οἱονεὶ μοιραίως τὴν κατάργησιν τῶν νομικῶν ἐκείνων διατάξεων, αἵτινες παρεμποδίζουσι τὴν ἀνάπτυξιν τῆς προσωπικότητος ἡμῶν, τῶν κωλυμάτων ἐκείνων, ἅτινα παραλύουσι τὴν ἄσκησιν τῆς ἐνεργητικότητος ἡμῶν, ἄσκησιν οὐδὲν ἕτερον ὅριον ἔχουσαν ἢ τὴν ἀναγνώρισιν δι᾽ ἅπαντας τοὺς πολίτας ἴσης μοίρας ἐνεργείας καὶ ἐλευθερίας.

Βεβαίως πᾶς τις γνωρίζει τὰς θεωρίας τοῦ

Ρουσσώ καὶ τῶν φιλοσόφων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Οὗτοι ἐθεώρουν τὸ δίκαιον ἀμετάτρεπτον, ἀναλλοίωτον, προϋπάρχον τῆς ἐμφανίσεως τῶν ἠθῶν, τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἰδεῶν, τῆς ἐποχῆς τῆς προόδου, τῆς δημοσίας μορφώσεως. Κατ' αὐτοὺς τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα καὶ τοῦ πολίτου ἐκηρύχθησαν ὡς ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ καὶ διεδόθησαν εἰς τοὺς λαοὺς δι' ἀποκαλύψεως, πρὸ τῆς ὁποίας ἕκαστος ὤφειλε νὰ κύψῃ.

Ἡ κοινωνιολογία ἐξετάζει τὸ δίκαιον ὑπὸ μετριοφρονεστέραν ὅλως ἔποψιν. Δι' αὐτὴν τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου περιορίζονται εἰς σύνολόν τι ὅρων, τοὺς ὁποίους ἡ πεῖρα ἀπέδειξε προσφορωτέρους εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας. Τὰ δὲ δικαιώματα ταῦτα διατελοῦσι κατ' οὐσίαν οὐχὶ ἀπαραμείωτα καὶ ἀμετάβλητα, ἀλλὰ κινητὰ καὶ σχετικὰ πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν κοινωνιῶν καὶ τῆς ἱστορικῆς ἀνελίξεως καὶ προόδου τῶν λαῶν. Ἐκ τούτου καὶ ἡ εὐρύτης καὶ ἡ σπουδαιότης αὐτῶν ποικίλλουσα ἀναλόγως τῆς πνευματικῆς, ἠθικῆς καὶ οἰκονομικῆς προόδου τῆς κοινωνίας. Βεβαίως αἱ πεπολιτισμέναι κοινωνίαι χορηγοῦσι μὲν ἑκάστῳ τῶν μελῶν αὐτῶν ἐλάχιστόν τι μέρος ἀσκήσεως πολιτικῆς ἢ νομικῆς δράσεως, ἀλλὰ τὸ ἐλάχιστον τοῦτο πολλάκις ἠλλοιώθη· ἐὰν δὲ ἡ ἱστορία τῶν ἐθνῶν διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι πολλάκις παραπταίσματα κρατῶν τινων ἠνάγκασαν αὐτὰ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν σχετικῶν περιστάσεων, ἵνα ὑποχωρήσωσι πέραν καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐλαχίστου, δὲν ἐγγυᾶται ἡμῖν εἰς τὸ μέλλον, ὅτι τοιαῦται ὑποχωρήσεις δὲν θὰ ὑπάρξωσιν.

Ὥστε τὸ δίκαιον ἀντὶ νὰ ἀναφαίνηται διὰ μιᾶς καὶ οἱονεὶ αὐτοτελές τι, ὡς ἐπρέσβευσεν ὁ προηγηθεὶς αἰών, ἐξ ἐναντίας λαμβάνει σύστασιν ἠρέμα, βραδέως καὶ κατὰ διαδοχικοὺς σταθμούς. Παρὰ τὴν ἔλλογον ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ καρπωθῶσι τῶν ἀγαθῶν τοῦ δικαίου, αἱ κοινωνίαι τὰ μάλα ἐνδιαφέρονται, ὅπως μὴ ἐπισπεύσωσι τὴν ἐκκόλαψιν αὐτοῦ καὶ μὴ ὑπερπηδήσωσι τοὺς σταθμούς, οὓς δέον νὰ διατρέξῃ καὶ χάριν τῶν ὁποίων ἰδίως τὸ δίκαιον κατορθώνει νὰ διεισδύσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ἐθνῶν καὶ νὰ ῥίψῃ ἀκμαίας ῥίζας, ἱκανὰς ἵνα προφυλάξωσιν αὐτὸ κατὰ τοῦ σφοδροῦ τῆς ἀντιδράσεως ἀνέμου.

Ἡ κοινωνιολογια ὅμως, ὡς βλέπομεν, ἐπιζητεῖ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου μετὰ πνεύματος ἧττον ἀπολύτου καὶ ἐμπαθοῦς· καὶ θέτει μὲν ὡς ὑποχρέωσιν τῇ πολιτείᾳ τὴν διαφύλαξιν τῶν ἀναγκαίων τούτων ὅρων τῆς ἰδιωτικῆς ἐνεργητικότητος, καθόσον ἐπιδέχεται τοῦτο ἥ τε κοινωνικὴ ἀνάπτυξις καὶ ὁ βαθμὸς τῆς μορφώσεως τῶν πολιτῶν καὶ τῆς προόδου τῶν ἐθνῶν, ἀλλὰ δὲν ἐπιβάλλει τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην ὡς ἀπόλυτον καὶ ἀμετάτρεπτον.

Καὶ ὁ κοινωνιολόγος ἐκτιμᾷ ἀρκούντως τὴν ἀκεραίαν διάσωσιν τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ λόγου, τῆς συναθροίσεως, τοῦ συνεταιρισμοῦ, τῶν θρησκειῶν καὶ τῆς παιδείας, τῶν δικαιωμάτων τῆς ψηφοφορίας καὶ ἰδιοκτησίας, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ καὶ παραδέχεται ἐξαιρετικὰς περιστάσεις, καθ' ἃς εἶναι δυνατὸν καὶ θεμιτὸν νὰ περιορίζωνται αἱ ἐλευθερίαι αὗται καὶ τὰ δικαιώματα, καθ' ὅσον ἡ φυσικὴ διοργάνωσις τοῦ ἔθνους ἀπᾴδει εἰς τὴν ἐξάσκησιν αὐτῶν καὶ καθ' ὅσον ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν κινδυνεύει νὰ παραβλάψῃ τὴν συνεκτικότητα καὶ τὴν ὑγείαν τοῦ ὅλου κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ ἴδιον συμφέρον δέον νὰ ὑποχωρῇ πρὸ τοῦ ἀνωτέρου καὶ κοινοῦ συμφέροντος· ἐὰν δὲ πρόωρός τις παραχώρησις ἐλευθερίας εἰς ἄτομά τινα εἶναι ἱκανὴ νὰ διακυβεύσῃ τὴν γενικὴν εὐημερίαν, πρέπει ἵνα ἀναβάλληται εἰς καταλληλοτέραν καὶ ἐπικαιροτέραν στιγμὴν ἡ διεκδίκησις τῶν σχετικῶν δικαιωμάτων.

Ἡ κοινωνιολογικὴ ἐπιστήμη δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὰ συμπεράσματα ταῦτα χωρὶς νὰ ἐξέλθῃ τῆς σφαίρας αὐτῆς καὶ νὰ παραβιάσῃ τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὗ ἵδρυται ἡ τέχνη. Τῇ διορατικότητι καὶ ὀξυνοίᾳ τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρὸς ἀπόκειται ἡ ἐκλογὴ τῆς καταλλήλου στιγμῆς πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων καὶ καθορισμὸν ἐπισταμένης μελέτης τοῦ κοινωνικοῦ μέσου τῶν ὅρων καὶ τῶν ὁρίων τῆς ἐνδεχομένης ἐφαρμογῆς αὐτῶν. Ἐν τῇ ἐκτιμήσει ταύτῃ καὶ τῷ καθορισμῷ τῶν ὁρίων τούτων καταφαίνονται αἱ περιφανεῖς τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρὸς ἀρεταί, καθότι, ἐὰν μὲν φαίνηται εὔκολος ἡ σύνθεσις καὶ προκήρυξις ἐν θεμελιώδει τινὶ πολιτικῷ διατάγματι τῶν ἀναλλοιώτων καὶ ἀπαραγράπτων τοῦ πολίτου δικαιωμάτων, ἡ ἐμβριθὴς ὅμως καὶ βαθεῖα γνῶσις τῶν τῆς κοινωνιολογικῆς ἐπιστήμης νόμων, ὡς καὶ ἡ ἀκριβεστέρα καὶ ἐντελεστέρα πεῖρα τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων, ἐξαρκοῦσι μόλις, ὅπως προΐδῃ τις, οἵαν χρῆσιν τὸ ἔθνος θὰ ποιήσηται τῶν δικαιωμάτων τούτων καὶ οἵαν ἐπιρροὴν θὰ ἀσκήσωσι ταῦτα ἐπὶ τῆς τύχης τῆς καθόλου κοινωνίας.

ΜΑΡΚΗΣΙΟΥ ΚΑΡΛΟΤΤΙ

ΠΕΡΙ ΗΡΟΔΟΤΟΥ

('Ανεγνώσθη ἐν τῇ ΑΟΖ' συνεδριάσει τῆς 1 ἀπριλίου 1891).

Ἐπιτρέψατέ μοι, ἵνα πρώτιστα πάντων εὐχαριστήσω τῷ τε προεδρείῳ καὶ τοῖς μέλεσι τοῦ συλλόγου ἐπὶ τῇ τιμῇ, ἣν περιποιήσαντό μοι ἀποδεχόμενοί με ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἑαυτῶν ἑταιρίας, ἥτις ὡς ἐκ τῶν ἀτόμων, ἐξ ὧν ἀπαρτίζεται, τῆς ἀπὸ ἱκανῶν ἐτῶν ἱδρύσεως αὐτῆς, τῆς ἐμβριθοῦς διευθύνσεως καὶ τοῦ λαμπροῦ μέλλοντος ἀπολαμβάνει δικαίως ὑψηλῆς φήμης καὶ γενικῆς εὐνοίας οὐ μόνον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Ἡ ὑπέροχος τοῦ συλλόγου θέσις εἶναι λίαν φυσική· ἡ πόλις αὐτη, ἐν ᾗ ὡς ἐν παρακαταθήκῃ διεσώθησαν αἱ τέχναι καὶ τὰ γράμματα, αἱ ἐπιστῆμαι καὶ οἱ νόμοι τῶν δύο μεγίστων τῆς ἀρχαιότητος πολιτισμῶν, ἡ πόλις, ἥτις ἐγονιμοποίησε τὴν εὐρωπαϊκὴν ἀναγέννησιν διαχέασα ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν τοὺς ῥήτορας καὶ τὰς βιβλιοθήκας αὐτῆς, οὐκ ἠδύνατο ἐγκαταλιπεῖν τὰς ἑαυτῆς εὐγενεῖς παραδόσεις, τὸ δὲ καθῆκον τῆς διατηρήσεως αὐτῶν καίπερ δύσκολον ὁ σύλλογος τῆς Κωνσταντινουπόλεως γινώσκει καλῶς ἐκπληροῦν συμμορφούμενος τῇ κοσμοπολιτικῇ φιλοξενίᾳ τῇ χαρακτηριζούσῃ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, ἐπιτρέπων ἐλευθέραν τὴν ἔκφρασιν τῶν ἰδεῶν εἰς ἅπαντα τὰ ἔθνη, εἰς ἅπαντα τὰ πνεύματα, ἅτινα ὑπὸ τοῦ ἔρωτος πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀληθὲς φερόμενα αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην τοῦ ποιεῖν καὶ ἑτέρους κοινωνοὺς τοιούτων συναισθημάτων ἀνακοινοῦντες αὐτοῖς ταῦτα. Ἡμεῖς οἱ Ἰταλοὶ ἰδίᾳ ἐσμὲν ὑπερήφανοι ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ταύτῃ φιλοξενίᾳ, καθόσον ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ ἀντηχοῦσιν εἰσέτι κολακευτικαὶ ἐπευφημίαι ἀπευθυνόμεναι πρὸς διάσημον καθηγητὴν ὁμοεθνῆ ἡμῶν· μία δὲ τῶν σπουδαιοτέρων αἰτιῶν τοῦ φόβου, ὅστις κατέλαβέ με, ἐστὶν ἡ ἰδέα, ὅτι προτίθεμαι ὁμιλῆσαι κατόπιν ῥήτορος λίαν εὐγλώττου καὶ σοφοῦ. Ἀλλ' ἡ πρὸς τοῦτο τολμηρὰ ἀπόφασίς μου δικαιολογεῖται, κατ' ἐμὲ τοὐλάχιστον, ἐκ τοῦ ὅτι ἐκπληρῶ προσφιλὲς εὐγνωμοσύνης καθῆκον καὶ παρέχω ἐμαυτῷ τὴν θεμιτὴν ἡδονὴν τοῦ συνεργασθῆναι διὰ τῆς πραγματείας μου, καίπερ πενιχρᾶς οὔσης, εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωτικότητος καὶ τῆς διανοητικῆς ἐργασίας, ὧν ὁ σύλλογος ἐγένετο ἀείποτε τόσον ἄξιος ἀντιπρόσωπος.

Τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο ἐνεθάρρυνέ με ἐκβαλὸν πάντα ὄκνον.

Τὰ ὡραιότερα τῆς νεότητός μου ἔτη διῆλθον ἀναγινώσκων τὰ ἀθάνατα συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων. Ἡ ἀνανέωσις τῶν ἀναμνήσεων ἐν μέσῳ κόσμου, ὅστις κοινὴν ἔσχε μετ' ἐμοῦ τὴν παίδευσιν ταύτην, ὅστις ἐν τῷ Προμηθεῖ ἀναπαρέστησεν ἑαυτῷ τὸν ἥρωα, ὅστις ἐν τῷ Οἰδίποδι ἐνεβάθυνεν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν, ὅστις ἐν τῷ Φαίδωνι ἀνύψωσε τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, ἰδοὺ ὄνειρον λίαν γλυκύ, οὗτινος ἐπόθουν ἀπὸ πολλοῦ τὴν ἐκπλήρωσιν καὶ εἰς ὃ μοὶ ἐπετράπη ἤδη νὰ δώσω ὑπόστασιν.

Διὰ ταῦτα ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἀντικειμένου τῆς πραγματείας μου, κυρίαι καὶ κύριοι, «κριτικὸν δοκίμιον περὶ Ἡροδότου» δὲν πρέπει νὰ σᾶς ἐκπλήττῃ, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ ὁ μέγας οὗτος συγγραφεύς, ὅστις εἶδε μὲν τὸ φῶς ἐπὶ ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ἔκλεισε δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἰταλίας, κέκτηται, ὡς ἐλπίζω νὰ ἀποδείξω, πλείστους τίτλους κοινοῦ παρ' ἡμῖν σεβασμοῦ.

Πρὶν ἢ εἰσέλθω εἰς τὸ κύριον θέμα, δὲν θέλει, ἐλπίζω, φανῇ ὑμῖν δυσάρεστος ἡ σχεδιαγράφησις τοῦ βίου τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἐκ τῶν ὀλίγων ἅτινα περὶ αὐτοῦ γινώσκομεν.

Περίληψις τοῦ βίου τοῦ Ἡροδότου.

Ὁ Ἡρόδοτος, υἱὸς τοῦ Λύξου καὶ τῆς Δρυοῦς, ἐγεννήθη ἐν Ἁλικαρνασσῷ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ΟΔ' ὀλυμπιάδος (484 π. Χ.), ὡς

βεβαιοῦσιν ἡμᾶς Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεύς, ὁ Γέλλιος καὶ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης.

Ἡ Ἁλικαρνασσὸς ἦν ἀποικία τῆς Τροιζῆνος καὶ ἀνῆκεν εἰς τὴν δωρικὴν ἑξάπολιν, ἀλλά, πρᾶγμα λίαν παράδοξον, αἱ ἐπιγραφαὶ τῆς τοῦ Ἡροδότου ἐποχῆς αἱ διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἀνακαλυφθεῖσαι ἀποδεικνύουσι τὴν χρῆσιν τῆς ἰωνικῆς διαλέκτου ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ κωλύουσιν οὕτως ἡμᾶς τοῦ ἐκπλήττεσθαι ἐπὶ τῇ χρήσει τῆς ἰωνικῆς διαλέκτου ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἡροδότου, ὅπως παλαιός τις κριτικὸς ἤθελε ποιήσει. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κούρτιος ἀπέδειξεν, ὅτι ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας ἀνῆκεν εἰς οἰκογένειαν ἰωνικήν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει δύναταί τις νὰ παρίδῃ τὰς πολυμαθεῖς ταύτας ἐρεύνας ἀναμιμνησκόμενος, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῶν Μουσῶν διέμεινεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ πολὺ πιθανῶς διήγαγε τὴν παιδικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ θείου του Πανυάσιος ἐν Σάμῳ, ἔνθα ἡ ἰωνικὴ διάλεκτος ἦν λίαν διαδεδομένη, καὶ ὅτι ἐκεῖ ἐσπούδασε καὶ συνέταξε κατόπιν τὰ περὶ Μικρᾶς Ἀσίας κεφάλαια τῆς ἱστορίας του.

Ὁ Πανύασις, υἱὸς τοῦ Πολυάρχου, ὅστις ἐν τῷ κανόνι τῶν κλασικῶν τῷ συνταγέντι ὑπὸ τῶν γραμματικῶν τῆς Ἀλεξανδρείας καταλέγεται μεταξὺ Ἡσιόδου καὶ Ἀντιμάχου, εἶχεν ἤδη διέλθει τὴν ὥριμον ἡλικίαν, ὅτε οἱ μηδικοὶ ἤρξαντο πόλεμοι. Ποιητὴς καὶ πολιτικὸς ἀνὴρ ὢν μετέσχε τῶν ἀγώνων τῆς ἀνεξαρτησίας, οἵτινες ἐτάρασσον τὴν Ἁλικαρνασσόν. Τὴν Ἀρτεμισίαν καὶ τὸν Πισίνδελον διεδέχθη ἐν τῇ ἀρχῇ ὁ Λύγδαμις, ὅστις προστατευόμενος καὶ βοηθούμενος ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐπεχείρησεν ἀντίδρασιν πρὸς τοὺς πόθους καὶ τὰ φρονήματα τῶν πατριωτῶν Ἰώνων, ἐπιδιωκόντων τὴν αὐτονομίαν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν διοικήσεως ὅλως ἑλληνικῆς· ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἐξερράγη καὶ τὸ ἐθνικὸν κόμμα ἀποτελούμενον τὸ πλεῖστον ἐκ δημοκρατικῶν ἡττηθὲν ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν πόλιν προσφυγὸν εἰς Σάμον· μεταξὺ δὲ τῶν φυγάδων τούτων ἦτο καὶ ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ θεῖος αὐτοῦ Πανύασις. Ἀλλ' ὀλίγα ἔτη ὕστερον τῶν ὅπλων εὐνοϊκῶν φανέντων εἰς τὸ δημοκρατικὸν κόμμα, ὁ Ἡρόδοτος ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του ἀνεκτήσατο τά τε πολιτικὰ δικαιώ- καὶ τὴν πατρῴαν οὐσίαν, τοῦ θείου αὐτοῦ Πανυάσιος πεσόντος ἔν τινι πρὸς τὸν στρατὸν τοῦ Λυγδάμιος συμπλοκῇ.

Δικαιούμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι αἱ εἰς Αἴγυπτον, Ἑλλάδα καὶ Ἀνατολὴν περιηγήσεις τοῦ Ἡροδότου ἐγένοντο κατὰ τὴν ἐξορίαν αὐτοῦ· ἀλλὰ στερούμεθα περὶ τούτου ἱστορικῶν μαρτυριῶν, καθόσον ὀλίγην πίστιν πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὴν παράδοσιν, καθ' ἣν ὁ Ἡρόδοτος ἀνέγνω μέρος τῆς ἱστορίας του ἐν τοῖς ὀλυμπιακοῖς ἀγῶσι. Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ἡ ἐν Ἁλικαρνασσῷ διαμονή του ὑπῆρξε βραχυχρόνιος καὶ ὅτι μεταβὰς εἰς Ἀθήνας ἀπέπλευσεν ἐκεῖθεν περὶ τὰ τέλη τῆς ΠΓ' ὀλυμπιάδος εἰς τὴν Ἰταλίαν μετὰ Λάμπωνος καὶ Ξενοκρίτου, ἐπιφορτισμένων, ὅπως φέρωσιν ἐπικουρίαν εἰς τοὺς Συβαρίτας, ὧν τὴν πόλιν οἱ Κροτωνιᾶται εἶχον κατασκάψει, ὡς διηγεῖται ἡμῖν διὰ μακρῶν ὁ Διόδωρος. Περὶ τὸν πυρῆνα τοῦτον τῶν Ἀθηναίων νέα ἀποικία ἦλθεν εἰς Ἰταλίαν, ἧς τὸ πρῶτον ἤδη ἅπασαι σχεδὸν αἱ χῶραι τῆς Ἑλλάδος μετέσχον.

Βλέπομεν λοιπὸν διὰ πρώτην φορὰν ἀληθῆ καὶ πραγματικὴν πανελλήνιον ἀποικίαν, συγκεκροτημένην ἐκ διαφόρων φυλῶν, ὀνομαζομένων κατὰ τὸ γένος αὐτῶν Ἀρκαδικῆς, Ἀχαϊκῆς, Ἠλειακῆς, Βοιωτικῆς, Ἀμφικτυονικῆς, Εὐβοϊκῆς, νησιωτικῆς κλπ.

Καὶ ὅμως περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου γεγονότος τῆς θεμελιώσεως τῶν Θουρίων οὐδ' ἴχνος ὑπάρχει ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἡροδότου. Ἡ ὑπόθεσις περὶ δεκάτου τινὸς βιβλίου, ἐν ᾧ ἐξετίθετο τὸ γεγονὸς τοῦτο, ὑπόθεσις παραδεκτὴ ἄλλως τε καὶ δι' ἄλλους λόγους, ἔρχεται φύσει εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν. Ἤθελεν ἀποδειχθῇ τότε, ὅτι τὸ ὄνομα τῶν Μουσῶν ἐδόθη βραδύτερον εἰς τὰς ἱστορίας τοῦ Ἡροδότου ὀνομαζομένας ἴσως ἁπλῶς *λόγους*. Πρὸς δὲ ἐν τοῖς πρώτοις βιβλίοις ὑπισχνεῖται μὲν ὁ Ἡρόδοτος διήγησίν τινα, δὲν ἐκπληροῖ ὅμως τὴν ὑπόσχεσίν του.

Ἀποικία πανελλήνιος! Ὁποῖον βαθμὸν ἑνότητος ἔδει νὰ συντελέσῃ ἡ Ἑλλὰς τότε, ὅπως ἐπιτύχῃ τούτου! Εἶναι ἀληθές, ὅτι προσεγγίζομεν εἰς τὴν περίοδον, καθ' ἣν ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ ἔφθασεν εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς ἀναπτύξεώς της. Ὀλίγα ἔτη βραδύτερον τοιαύτη τις ἐπιχείρησις δὲν θὰ ἦτο δυνατή· διότι Δωριεῖς καὶ Ἴωνες ἔμελλον νὰ ἐπιτεθῶσιν ἀλλήλοις, ὁ μακρὸς δὲ καὶ καταστρεπτικὸς πόλεμος ὁ πελοποννησιακὸς ἔμελλε ν' ἀρχίσῃ.

Κτισθείσης τῆς πόλεως οἱ Θούριοι ἀνέθεντο τὴν σύνταξιν νομοθεσίας τῷ Χαρώνδᾳ δόντες αὐτῷ δικτατορικὴν ἐξουσίαν. Ὁ Διόδωρος μεταδίδωσιν ἡμῖν νόμους τινὰς τοῦ Χαρώνδα, ἐν οἷς εὑρίσκομεν καὶ ἀπαγόρευσιν τῆς δευτερογαμίας. «Εἴτ' ἐπέτυχες γὰρ γήμας τὸ πρότερον, εὐημερῶν κατάπαυσον· εἴτ' οὐκ ἐπέ-

τυχες, μανικὸν τὸ πεῖραν δευτέρας λαβεῖν πάλιν».

Ὁ θάνατος τοῦ Χαρώνδα εἶναι γνωστός. Ἀπαγορεύσας ἐπὶ ποινῇ θανάτου τὸ συνέρχεσθαι ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐνόπλως στάσεώς ποτε γενομένης προσέδραμεν ἐκεῖ λησμονήσας ν' ἀφαιρέσῃ τὸ ξίφος· ὅτε δὲ ἐχθρός τις τῷ εἶπε μεμφόμενος, «παραβαίνεις τοὺς ἰδίους σου νόμους», «οὐχί, ἀπεκρίνατο, ἐπικυρῶ αὐτούς», καὶ ἐνέπηξε τὸ ξίφος εἰς τὸ στῆθος.

Ἐν μέσῳ τοῦ ἡρωϊκοῦ τούτου κόσμου, ὅστις ἤρξατο ἤδη ἐξαφανιζόμενος, διῆλθον τὰ τελευταῖα τοῦ Ἡροδότου ἔτη. Ἐντεῦθεν πολλαὶ πολιτικαὶ ἰδέαι διεσπαρμέναι ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτοῦ ἐνεπνεύσθησαν ἴσως αὐτῷ τότε καὶ προσετέθησαν κατόπιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ του συντετελεσμένῃ ἤδη.

Τὸ τέλος τοῦ εὐγενοῦς αὐτοῦ βίου ὡς καὶ ὁ τόπος τῆς ταφῆς αὐτοῦ καλύπτεται ὑπὸ μυστηριώδους πέπλου. Ἐὰν ἡ σκιὰ αὐτοῦ πλανᾶται εἰσέτι ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν Θουρίων, κατέναντι τοῦ ὡραίου Ταραντίνου κόλπου, σκιρτάτω ἐκ χαρᾶς! ἥ τε γενέτειρα καὶ ἡ θετὴ αὐτοῦ πατρὶς ἄγουσι τὴν ἑσπέραν ταύτην ἑορτὴν πένθιμον ἐπὶ τῇ εὐκλεεῖ αὐτοῦ μνήμῃ.

Ἡ ἱστορία τοῦ Ἡροδότου.

Ὁ Ἡρόδοτος εἶναι ποιητὴς γράφων ἐν πεζῷ λόγῳ, ἢ λογογράφος, ἢ ἀληθὴς καὶ κυρίως ἱστορικός; εἶναι ὁ τελευταῖος τῶν ἐπικῶν, ὡς κριτικός τις γερμανὸς τὸν ὠνόμασεν, ἢ εἶναι ἄξιος τῆς ἐπικλήσεως «πατρὸς τῆς ἱστορίας», ἣν ἀπέδωκαν αὐτῷ οἱ ἀρχαῖοι;

Ἡ ἐποχή, ἣν ἀντιπροσωπεύει, εἶναι ἐποχὴ μεταβατική· περὶ τούτου οὐδεμία ἀμφιβολία.

Ἀλλὰ μέχρι τίνος βαθμοῦ ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἔπους; μέχρι τίνος βαθμοῦ καὶ πῶς ἡ λογογραφία ἐπέδρασεν ἐπὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ εἰς τί συνίσταται ἡ μεταρρύθμισις, τὸ ἀνακαινιστικὸν πνεῦμα, ὅπερ ἐνέπνευσεν ὡς αὔρα νέα τὸν πεζὸν τῶν Μουσῶν λόγον;

Ἔπος.

Ὅσα διὰ βραχέων εἴπομεν βιογραφοῦντες τὸν Ἡρόδοτον, καίπερ τῶν πρὸς τοῦτο πληροφοριῶν οὐσῶν ἀνεπαρκῶν, καταδεικνύουσι τὸν περιπετειώδη καὶ ταραχώδη βίον τοῦ Ἡροδότου. Ἐν πολιορκίαις καὶ μάχαις, ἐν ἐπικινδύνοις πλοῖς καὶ περιηγήσεσιν ἐν μέσῳ λαῶν ἀξένων, ἐν ἐξορίαις καὶ ἀγῶσι κρατύνεταί τις τὴν ψυχήν, προσκτᾶται συνείδησιν ἑαυτοῦ βαθυτέραν καὶ ἀσφαλεστέραν καὶ ἀνυψοῦται τὴν καρδίαν ὑπὲρ τὰ ταπεινά. Ἐν τούτοις ἔγκειται τὸ μυστήριον τοῦ ἔπους καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐκπληττώμεθα, ἐὰν τοῦτο ἐξηφανίσθη. Ὁ Ἡρόδοτος εἶχε καρδίαν ἐπικοῦ ποιητοῦ, ἂν δὲ δὲν ἐγένετο τοιοῦτος, προῆλθεν ἐξ ἄλλων περιστάσεων. Ἵνα πεισθῇ τις περὶ τούτου, ἀρκεῖ νὰ ἀναγνώσῃ τὰς λαμπρὰς σελίδας τὰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Κροίσου περιεχούσας.

Δὲν γινώσκω, ἐπιτρέψατέ μοι βραχεῖαν παρέκβασιν, δὲν γινώσκω ἕνεκα τίνος παραδόξου ὁμοιότητος ἰδεῶν, ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Ἡροδότου μοὶ ἀναμιμνήσκει τὸν θεῖον ἡμῶν Ἀριόστον. Ἡ πρὸς τὰ ἐπεισόδια τάσις, ἣν κοινὴν κέκτηται μετὰ τοῦ μεγάλου ἡμῶν ποιητοῦ καὶ ἥτις ἀνήκει εἰς τοὺς χαρακτῆρας τῆς ἡρωϊκῆς ποιήσεως, εἶναι μία τῶν αἰτιῶν, δι' ἃς ἀναμιμνήσκομαι αὐτοῦ· ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἄλλαι αἰτίαι. Ἡ καθαρότης, ἡ γαλήνη τῆς ἡδονῆς, ἣν ἀμφότεροι παρέχουσιν ἡμῖν ἀναγινώσκουσιν αὐτούς, ὁ σοβαρὸς καὶ ἥκιστα φαιδρὸς ἀλλ' ἄνευ ἀπαισιοδοξίας τρόπος, καθ' ὃν ἐπισκοπεῖ τούς τε ἀνθρώπους καὶ τὰ γεγονότα, τὸ ἄνετον καὶ τὸ εὔκολον τῆς διηγήσεως, τὸ ἡδὺ καὶ ἁρμονικὸν ἐκεῖνο ὕφος, ὅπερ ῥέει ὡς εὐρὺς ποταμὸς ἀνὰ μέσον κήπων, οὓς ὁ δαψιλὴς τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἰταλίας ἥλιος φωτίζει, εἰσὶν ἀναντιρρήτως ἰδιότητες, ἃς ἀμφότεροι κατέχουσιν. Ἀμφότεροι περιηγηθέντες, ὁ μὲν ἀνὰ μέσον τῶν ἀνθρώπων τῶν βασιλείων καὶ τῶν δημοκρατιῶν, ὁ δ' ἕτερος ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ ἰδανικοῦ καὶ τῇ δημοκρατίᾳ τῆς φαντασίας, οὔτε ἐκεῖνος ἐλησμόνησε τὸ ἰδανικὸν καίπερ ἐπὶ τῆς γῆς βαδίζων, οὔτε οὗτος ἐλησμόνησε τὴν γῆν, καίτοι ἐν τῷ αἰθέρι πλέων. Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν Κροῖσον.

Πάντες γινώσκουσι τὸ τέλος τῆς δυναστείας τῶν ἐν Λυδίᾳ Ἡρακλειδῶν διὰ τῆς δολοφονίας τοῦ τελευταίου αὐτῶν Κανδαύλου καὶ τὴν κατάληψιν τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Γύγου. Ἔτι καὶ ἐφ' ἡμῶν ὁ Bourger καὶ ὁ Heine ἔλαβον ταῦτα ὡς θέμα καὶ κατέστησαν αὐτὰ δημώδη ὁ μὲν ἐν διηγήματι, ὁ δὲ ἐν ᾄσματι. Ἡ Πυθία προλέγουσα τὸ μεγαλεῖον τοῦ Γύγου εἶχεν ὑποσχεθῆ τίσιν, ἐκδίκησιν, εἰς τὴν πέμπτην γενεάν. Συνέπεσε δὲ νὰ εἶναι πέμπτος ἀπόγονος τοῦ Γύγου ὁ Κροῖσος. Καὶ ὅμως τίς ὑπῆρξεν εὐτυχέστερος τοῦ βασιλέως τούτου; Ἐκέκτητο ἀμύθητα πλούτη, μέγα βασίλειον, τὰς νεωστὶ κτηθείσας ἐπαρχίας τῆς Ἰωνίας,

ἡ δὲ εἰρήνη ἦν ἀσφαλής. Τί ἔλειπεν αὐτῷ; Ἐνομίζετο ὁ εὐτυχέστατος τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ Σόλων, ὅστις πρό τινος εἶχε θέσει τοὺς τῶν Ἀθηναίων νόμους, ἔφθασεν εἰς τὴν αὐλήν του· ὑποδέχονται αὐτὸν ὡς βασιλέα, δεικνύουσιν αὐτῷ τοὺς θησαυρούς, τὰ μνημεῖα, τὰ πλούτη τοῦ τόπου, ἐπὶ τέλους παρουσιάζουσιν αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. «Ὦ ξένε Ἀθηναῖε, λέγει αὐτῷ ὁ βασιλεύς, ἡ φήμη τῆς σοφίας σου ἔφθασε μέχρις ἐμοῦ· εἰπέ μοι λοιπόν, τίνα νομίζεις εὐδαιμονέστατον τῶν θνητῶν;» «Βασιλεῦ, Τέλλον τὸν Ἀθηναῖον». Ὁ Κροῖσος μένει ἐνεός, ἐρωτήσαντι δὲ τὸ αἴτιον ἀπεκρίνατο ὁ Σόλων. «Ὅτι ὁ Τέλλος εἶχε παῖδας καὶ παῖδας παίδων καλοὺς κἀγαθούς, κάλλιστον δὲ ἐγένετο τὸ τέλος αὐτοῦ, διότι ἐν τῷ πρὸς τοὺς Ἐλευσινίους πολέμῳ τῶν Ἀθηναίων τρέψας εἰς φυγὴν τοὺς πολεμίους ἔπεσεν ἐνδόξως μαχόμενος, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀνήγειραν εἰς μνήμην αὐτοῦ δημοσίᾳ δαπάνῃ μνημεῖον. «Ἀλλ' ἄλλον τίνα νομίζεις κατὰ δεύτερον λόγον εὐτυχῆ»; «Τὸν Κλέοβιν καὶ Βίτωνα, οἵτινες ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς Ἥρας, εἰς ἣν ἡ μήτηρ ὤφειλε μεταβῆναι ὡς ἱέρεια τῆς θεᾶς ταύτης ἤγαγον αὐτὴν ἐφ' ἅρματος εἰς ἀπόστασιν 45 σταδίων. Πάντες ἐθαύμασαν αὐτούς, αἱ δὲ γυναῖκες συνέχαιρον τῇ μητρί· αὕτη δὲ ἐξητήσατο παρὰ τῆς θεᾶς τὴν μεγίστην ἐν ἀνθρώποις εὐτυχίαν. Ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ οἱ δύο ἀδελφοὶ ἀποκοιμηθέντες ἐν τῷ ναῷ δὲν ἐξύπνησαν πλέον, «διέδεξέ τε ἐν τούτοισι ὁ θεός, ὡς ἄμεινον εἴη ἀνθρώπῳ τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζώειν».

Ὁ Κροῖσος θυμωθεὶς εἶπεν· «Ἡ εὐτυχία καὶ τὸ μεγαλεῖόν μου δὲν ποιοῦσι λοιπὸν εἰς σὲ οὐδεμίαν ἐντύπωσιν»; «Ὁ βίος ἡμῶν, ἀπήντησεν ὁ σοφός, διαρκεῖ μόλις 70 ἔτη, ἅτινα ἰσοδυναμοῦσι πρὸς 25,200 ἡμέρας ἄνευ τῶν ἐμβολίμων μηνῶν· οὐδὲ μία δὲ ἡμέρα ὁμοιάζει πρὸς ἄλλην· πῶς λοιπὸν θέλεις νὰ πιστεύω εἰς τὴν εὐτυχίαν; Ἀληθῶς εὐτυχὴς ἐστιν ἐκεῖνος, οὗτινος καλόν ἐστι τὸ τέλος τοῦ βίου». Ὁ Κροῖσος ἐχολώθη κατὰ τοῦ Σόλωνος, οὗτος δὲ ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς αὐλῆς του.

Ἀλλ' ἰδοὺ ὁ μονογενὴς τοῦ Κροίσου υἱὸς πίπτει τρωθεὶς τυχαίως ἐν τῇ κυνηγεσίᾳ διὰ βέλους ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀδράστου, ὃν ἄκοντα φονεύσαντα τὸν ἀδελφόν του ὁ Κροῖσος ὑπεδέξατο καὶ κατὰ τὰ νενομισμένα ἐκάθηρεν· ἰδοὺ ἡ ἐπὶ τοὺς Πέρσας ἐκστρατεία τοῦ Κροίσου ἀποτυγχάνει, ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ πίπτει, αὐτὸς δὲ αἰχμαλωτίζεται ὑπὸ τοῦ Κύρου καὶ καταδικάζεται εἰς τὸν διὰ πυρᾶς θάνατον. Οὕτω δὲ ὁ χρησμὸς τῆς Πυθίας πληροῦται. Ἀλλ' ὁ Κῦρος ἀκούσας αὐτοῦ προφέροντος μεγάλῃ τῇ φωνῇ τὸ ὄνομα τοῦ Σόλωνος, ἐκ περιεργείας κινούμενος ἐξάγει αὐτὸν ἐκ τῆς πυρᾶς καὶ προσκαλέσας ἐνώπιόν του τὸν ἐρωτᾷ. Ὁ Κῦρος ἐνόησε τὴν ὀψίαν σοφίαν τοῦ ἐκπεπτωκότος βασιλέως καὶ συγκινηθεὶς ἐκ τῶν δυστυχιῶν του ἠρώτησε αὐτὸν τί ἐπεθύμει. Ὁ Κροῖσος οὐδὲν ἄλλο ἐζήτησεν εἰμὴ νὰ μάθῃ παρὰ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν τὴν αἰτίαν τῶν δυσπραγιῶν του, ὅπερ καὶ ἐπέτυχεν· ἡ δὲ ληφθεῖσα ἀπάντησις περιείχετο ἐν ταῖς ἑξῆς λέξεσι: «Τὴν πεπρωμένην μοῖραν ἀδύνατόν ἐστιν ἀποφυγέειν καὶ θεῷ». Ἐκεῖνο, ὅπερ διὰ βραχέων ἐξέθηκα καὶ ὅπερ ἑπομένως ἀπόλλυσι μέγα μέρος τοῦ ἐνδιαφέροντός του, δὲν ἠδύνατο ν' ἀποτελέσῃ τὴν ὑπόθεσιν ἐπικοῦ ποιήματος; Τὸ μυστηριῶδες καὶ πλῆρες τρόμου αἴσθημα τῆς *ἀνάγκης*, τοῦ *πεπρωμένου*, τῆς *τίσεως*, τῆς *θεᾶς Νεμέσεως*, ἥτις διήκει ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν μέχρι τελείου ἐξαγνισμοῦ, ἀναμιμνήσκει ἡμᾶς κατὰ πολὺ τὴν ἡρωϊκὴν τραγῳδίαν τοῦ οἴκου τῶν Ἀτρειδῶν, τὸν μῦθον τοῦ Οἰδίποδος, τὸν πόλεμον τῶν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας, ὅλον ἐν συνόψει τὸν ἐπικὸν κύκλον τῆς ἀρχαιοτάτης Ἑλλάδος. Προσθέσατε εἰς ταῦτα τὰς ἀπαντήσεις τῶν χρησμῶν τὰς δοθείσας *τόνῳ ἑξαμέτρῳ*, τὰς ῥήσεις ταύτας φύσεως σχεδὸν θεολογικῆς, τὴν λίαν ὑψηλὴν ἐκλογὴν ἐν τῷ λεκτικῷ, τὴν ἑκάστοτε ἐπανάληψιν φράσεώς τινος, ὅπως ἡ ἐπῳδὸς ἡ ὁμηρική, παρατηρήσατε ἰδίᾳ τὴν ἔλλειψιν πάσης ἐρεύνης ἀτομικῆς τῶν γεγονότων, ἅτινα διηγεῖται μὲν ἀλλὰ δὲν σχολιάζει, καὶ εὐκόλως θέλετε ἀναγνωρίσει ἐν τῇ διηγήσει ταύτῃ, ὡς καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις ἀναλόγοις τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἔπους γνωρίσματα.

Κατὰ τὰ εἰρημένα ὁμολογῶ, ὅτι δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω τὴν σιωπὴν τῶν κριτικῶν καθόλου περὶ τῆς ἐπιρροῆς, ἣν βεβαίως θὰ ἤσκησε Πανύασις, ὁ θεῖος τοῦ Ἡροδότου, ἐπὶ τὴν ἀγωγὴν αὐτοῦ· ἀλλ' ἂν τοῦτο δὲν ἀρκεῖ, δύναμαι ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ἡροδότου νὰ ἐξαγάγω μαρτυρίαν σαφεστέραν.

Ἐπιρροὴ τοῦ Πανυάσιος (ἐπικοῦ) ἐπὶ τὸν Ἡρόδοτον.

Πλὴν τινος ἀποσπάσματος οὐδὲν περὶ τοῦ Πανυάσιος διεσώθη ἡμῖν· οὐχ ἧττον γνωρίζομεν τὰ ὀνόματα καὶ στίχους τινὰς δύο ἔργων του: τοῦ *ἐγκωμίου τοῦ οἴνου* καὶ τῆς *Ἡρα-*

κλεῖδος, ποιήματος ἐξ 9000 στίχων συγκειμένου, ἐν ᾧ ἀνεπτύσσοντο οἱ μῦθοι τοῦ Ἡρακλείου κύκλου.

Ἐν δυσὶ λοιπὸν χωρίοις γνωστοῖς ἀπαντῶμεν περὶ τοὺς 20 ὑπαινιγμοὺς ἀναφερομένους εἰς τὸν ἡμέτερον συγγραφέα. Ἀρκοῦμαι ἀναφέρων τοὺς κυριωτάτους.

Αἱ μεταξὺ Ἡροδότου καὶ Πανυάσιος σχέσεις μέχρι τοῦδε ἢ παρεγνωρίσθησαν ἢ ἐλησμονήθησαν ἀδίκως· διότι νομίζω, ὅτι καὶ ὅταν ἐλλείπωσιν ἐντελῶς βιολογικαὶ εἰδήσεις, ὡς ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ, δὲν πρέπει νὰ παρορῶμεν οὐδὲν δυνάμενον νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς φύσεως τοῦ σοφοῦ συγγραφέως.

Ὅπερ μέλλω νὰ εἴπω εἶναι ὡς πρὸς τὴν ἡροδότειον κριτικὴν ἐντελῶς νέον καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀποδέχομαι ἐκ τῶν προτέρων ἐλευθερωτάτην συζήτησιν.

Ἐν τῷ γ' βιβλίῳ τῶν Μουσῶν ἀναγινώσκεται, ὅτι ὁ Καμβύσης ἔπεμψε πρὸς τὸν βασιλέα τῶν μακροβίων Αἰθιόπων πρέσβεις ἰχθυοφάγους Αἰθίοπας φέροντας δῶρα πορφυροῦν χιτῶνα, περιτραχήλιον καὶ ψέλλια χρυσᾶ, ἀλαβάστρινον ἀγγεῖον πλῆρες ἀρωμάτων καὶ πίθον οἴνου. Ὁ Αἰθίοψ βασιλεὺς ἀγνοῶν ἐντελῶς τὴν χρῆσιν πάντων τούτων ζητεῖ διασαφήσεις· καὶ περὶ μὲν τοῦ χιτῶνος λέγει, ὅτι εἶναι ἀπατηλός, ὥς περ οἱ φοροῦντες αὐτὸν ἄνθρωποι, ὡσαύτως καὶ περὶ τῶν ἀρωμάτων· περὶ δὲ τῶν ψελλίων ἐκλαβὼν αὐτὰ ἀντὶ ἁλύσεων διὰ τοὺς αἰχμαλώτους λέγει, ὅτι αὐτὸς ἔχει ἰσχυροτέρας· γευσάμενος δὲ τοῦ οἴνου τοσοῦτον ηὐχαριστήθη, ὥστε ἠρώτησε τοὺς φέροντας τὰ δῶρα περὶ τῆς ἡλικίας, εἰς ἣν ἀφικνοῦνται οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ Πέρσαι· ἀκούσας δέ, ὅτι κατὰ μέσον ὅρον ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων παρὰ τοῖς λαοῖς τούτοις εἶναι περὶ τὰ 80 ἔτη, ἀνέκραξεν· «Οὐδὲ τὰ ἄθλια ταῦτα 80 ἔτη θὰ ἔζων, ἂν δὲν ἠδύναντο νὰ ἀναζωογονῶνται ὑπὸ τοῦ θείου τούτου ποτοῦ». Ἡ διήγησις αὕτη ἔχει ἀναμφιβόλως πάντας τοὺς χαρακτῆρας γεγονότος ἀναφερομένου, οὐδ' εἶναι πλάσμα τοῦ Ἡροδότου, ἀλλὰ ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις, εἰς ἣν πειρᾶται ν' ἀνυψώσῃ τὸν σοφὸν βασιλέα τῶν μακροβίων Αἰθιόπων, ἡ ἀστειότης, ἣν δεικνύει ἐν τῇ ἐκφωνήσει, ἣν ἀποδίδει αὐτῷ, ἀναμιμνήσκουσιν ἡμᾶς, ὅτι ταῦτα δυνατὸν νὰ εἶναι εὐτράπελος ὑπαινιγμὸς τοῦ ἐγκωμίου τοῦ οἴνου, ὅπερ ἐποίησεν ὁ Πανύασις.

Ἀλλὰ σπουδαιότερα εἶναι τὰ τεκμήρια τῆς μεγάλης ἐντυπώσεως, ἣν ἐνεποίησε τῷ Ἡροδότῳ τὸ ἔπος Ἡρακλῆις. Ἐπιτραπήτω μοι, ἐπειδὴ πάλιν περὶ τούτου ὁ λόγος, νὰ ὑποδείξω τὴν μεγάλην σπουδαιότητα, ἣν οἱ περὶ Ἡρακλέους μῦθοι εἶχον ἐν Ἰωνίᾳ. Ὁ Πείσανδρος ἐν Ῥόδῳ, ὁ Ἀντίμαχος ἐν Κλάρῳ, ὁ Χοιρίλος ἐν Σάμῳ, καὶ ἄλλοι πρὸς τούτοις, οἵτινες ὕμνησαν αὐτούς, ἐγεννήθησαν ἢ ἔζησαν ἐν τοῖς παραλίοις τῆς μικρᾶς Ἀσίας· ἄξιον σημειώσεως εἶναι, ὅτι ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν ὁρίων τῶν δύο πολιτισμῶν, τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ ἀσιατικοῦ, ὁ διεθνὴς οὗτος μῦθος εὗρε τοσαύτην ὑποδοχήν. Διεθνὴς λέγω, διότι οὐδεὶς ἄλλος ἥρως ἀποθεωθεὶς συνήνου τὸν ἑλληνικὸν καὶ μὴ ἑλληνικὸν (τοὺς βαρβάρους) κόσμον καλλίτερον καὶ στενότερον ἢ ὁ Ἡρακλῆς. Ἀπὸ τοῦ τερατώδους Βαβυλωνίου Ἡρακλέους μέχρι τοῦ Ἰουδαίου Σαμψών, τοῦ Σκύθου Ἡρακλέους, τοῦ Τυρσηνοῦ, τοῦ Αἰγυπτίου, πάντες οἱ λαοὶ τῆς τε Ἀνατολῆς ἢ οἱ ἀνατολικῆς καταγωγῆς ἔσχον παράστασιν μυθικὴν τῆς ἀποθεωθείσης ἰσχύος, ἧς οἱ χαρακτῆρες ἔχουσιν ἐκπληκτικὰ σημεῖα ὁμοιότητος.

Ἐκ τῆς θεωρίας ταύτης ἕπεται, ὅτι ὁ Ἡρακλῆς τῆς κυρίως Ἑλλάδος εἶναι σχετικῶς μεταγενέστερος, καὶ ὁ τῆς Ἰωνίας εἶναι ὁμοίως πιθανώτατα νεώτερος τοῦ τῶν ἀσιατικῶν καὶ τοῦ τῶν σημιτικῶν λαῶν μάλιστα, ὡς ὁ Ἡρόδοτος αὐτὸς τὸ σημειοῖ ἐν τῷ β' βιβλίῳ. Ἐνταῦθα τὸν λόγον ποιεῖται περὶ τοῦ Αἰγυπτίου Ἡρακλέους, περὶ οὗ λαβὼν πᾶσαν λεπτομερῆ πληροφορίαν (θέλων περὶ τούτων σαφές τι εἰδέναι) ἐξέδραμε—φαίνεται ἐπὶ τούτῳ—εἰς Τύρον τῆς Φοινίκης καὶ ἐπεσκέψατο τὸν ναόν, περὶ οὗ οἱ ἱερεῖς ἐβεβαίωσαν αὐτόν, ὅτι ᾠκοδομήθη πρὸ τρισχιλίων καὶ τριακοσίων ἐτῶν, ἀλλ' ἐκεῖνος μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς ταῦτα, ἀκούσας δὲ περὶ ὑπάρξεως καὶ ἄλλου Ἡρακλέους Θασίου ὠνομασμένου, *ἀπίκετο καὶ ἐς Θάσον*, ἔνθα ἀνεῦρεν ἀληθῶς τὸν ναὸν ἐκτισμένον ὑπὸ τῶν ἐκπεμφθέντων εἰς ἀναζήτησιν τῆς Εὐρώπης πέντε γενεὰς πρὸ τῆς ἐν Ἑλλάδι γεννήσεως Ἡρακλέους τοῦ Ἀμφιτρύωνος καὶ Ἀλκμήνης.

Περὶ τοῦ Αἰγυπτίου Ἡρακλέους, ἐξακολουθεῖ λέγων ὁ Ἡρόδοτος, πρέπει νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες παρέλαβον τὸν ἑαυτῶν Ἡρακλέα, τὸν ἥρωα, παρὰ τῶν Αἰγυπτίων, ἐπειδὴ ἐκεῖνος εἶναι ἀρχαιότερος τοῦ Ἕλληνος καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἕλλην κατὰ τὴν παράδοσιν τὸ γένος ἕλκει ἐξ Αἰγύπτου, τοῦ Ἀμφιτρύονος καὶ τῆς Ἀλκμήνης, καταγομένων ἐκ τοῦ Περσέως καὶ τούτου ἐκ τοῦ Βήλου, βασιλέως τῶν Αἰγυπτίων. Διὰ τοῦτο, λέγει, οἱ

ὀρθοφρονοῦντες Ἕλληνες παραδέχονται δύο Ἡρακλέας, τὸν ἐξ Αἰγύπτου, ἥρωα καὶ θνητὸν ὄντα, καὶ τὸν πρότερον ὡς θεὸν λατρευόμενον καὶ ἀθάνατον. «Καὶ δοκέουσι δέ μοι οὗτοι ὀρθότατα Ἑλλήνων ποιέειν, οἳ διξὰ Ἡράκλεια ἱδρυσάμενοι κεκτέαται, καὶ τὸ μὲν ὡς ἀθανάτῳ Οὐλυμπίῳ δὲ ἐπωνυμίαν θύουσι, τῷ δ' ἑτέρῳ ὡς ἥρωι ἐναγίζουσι». Σημειώσατε, παρακαλῶ, τὴν διάκρισιν μεταξὺ τοῦ *θύειν* καὶ *ἐναγίζειν*· τὸ μὲν *θύειν* ἐλέγετο περὶ θεῶν, τὸ δ' *ἐναγίζειν* σημαίνει προσφέρειν ἐπικήδεια δῶρα τεθνεῶσιν ἥρωσιν, ἱπποδρομίας, ἀγῶνας γυμνικούς, χοὰς καὶ ᾄσματα· ἀλλὰ τίς ἄλλος ἢ ὁ Πανύασις δύναται νὰ εἶναι ὁ ὀρθοφρονῶν Ἕλλην ὁ τὴν διάκρισιν ταύτην ποιησάμενος; Δὲν εἶναι οὗτος, ὃς *ἀνέθηκεν* Ἡρακλεῖ τῷ ἥρωι τὸ προϊὸν τῆς φαντασίας καὶ τῶν γνώσεών του ὡς ἐπικὸς ποιητὴς καὶ δεινὸς μυθολόγος; Καὶ πόθεν λοιπὸν αἱ ἐπίμονοι ἔρευναι αἱ περὶ Ἡρακλέους; πόθεν τὸ ἀτομικὸν ἐνδιαφέρον ἐν ταῖς ἐρεύναις του, τόσον ἄλλως σπάνιον παρ' αὐτῷ; πόθεν τὸ πολεμικὸν ἐκεῖνο πνεῦμα ἐν τῇ περὶ τούτου συζητήσει, εἰ μὴ ἐκ τῆς πρὸς τὸν ἀοιδὸν τοῦ Ἡρακλέους καὶ ἐκ τῆς ἐπιρροῆς, ἣν οὗτος ἤσκησεν ἐπὶ τὴν ἀγωγὴν αὐτοῦ;

Ἰδοὺ λοιπὸν αἱ ἀρχαὶ τοῦ ἔπους τοῦ διήκοντος ὑπὸ τὸν πεζὸν τῶν Μουσῶν λόγον, ἢ ἐκτυλισσομένου ἐνίοτε μεγαλοπρεπῶς ἐν μύθοις ἢ ἐν διηγήμασιν. Ἀρκείτωσαν ταῦτα μηδὲ προβῶμεν περαιτέρω. Ἂν μοι ἐπιτρέπεται ἡ παραβολή, τὰ ἴχνη τοῦ ἔπους τὰ ἀπαντῶντα ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Ἡροδότου ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ κιονόκρανα ἐκεῖνα, ἅτινα ἀνήκοντά ποτε εἰς ἐθνικὸν ναὸν ἤδη βλέπομεν ἐν ταῖς ὡραίαις ἐκκλησίαις ἡμῶν τοῦ ι' καὶ ια' αἰῶνος· λείψανα πολιτισμοῦ ἐξαφανισθέντος ὄντα προσμειδιῶσιν ἔτι εἰς τὴν τέχνην τοῦ νέου πολιτισμοῦ, ὡς πρεσβύτης πρὸς νεανίαν, συνενοῦσιν ἁρμονικῶς τὰ θέλγητρα ἀμφοτέρων τούτων καὶ ῥίπτουσιν ἐπὶ τὸν διάδοχον τὴν τελευταίαν ἀκτῖνα τοῦ ἑαυτῶν κάλλους.

Λογογραφία.

Καὶ νῦν, ἐὰν τὴν εὐμενῆ ὑπομονὴν ὑμῶν δὲν ἐξήντλησα, σᾶς παρακαλῶ, φίλοι ἑταῖροι, κυρίαι καὶ κύριοι, νὰ θελήσητε νά μοι ἀκολουθήσητε εἰς τὸν ἀκανθώδη λαβύρινθον τῶν περὶ τῆς λογογραφίας καὶ τῆς πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἡροδότου σχέσεως αὐτῆς φιλολογικῶν ἐρευνῶν.

Τί ἐστι λογογραφία; Βραδύτερον ἢ παρὰ παντὶ ἄλλῳ λαῷ πεπολιτισμένῳ ἐγεννήθη ὁ πεζὸς λόγος ἐν Ἑλλάδι. Ἡ αἰτία τούτου δὲν εἶναι ἡ βραδεῖα εἰσαγωγὴ τῆς γραφῆς, ἀλλ' οἱ ἐσωτερικοὶ ὅροι καὶ τὸ πνεῦμα αὐτὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες ἦσαν διῃρημένοι εἰς πολλοὺς κλάδους ἀποκεχωρισμένους διὰ τῆς θαλάσσης, ἥτις ἦν τότε ὁ oceanus dissociabilis τοῦ Ὁρατίου, νῦν δὲ τοὐναντίον ἡ μεγάλη λεωφόρος, πολιτεύματα διάφορα ἔχοντας καὶ ἤθη καίπερ κοινῆς καταγωγῆς, πᾶν ἑλληνικὸν γένος δὲν ἠννόει τὰς τύχας ἑτέρου εἰμὴ ὅσον ἡμεῖς νῦν ἐννοοῦμεν ἀκούοντες ὁμιλοῦντας περὶ ἐπαναστάσεως ἐν Σινικῇ ἢ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἀφρικῆς. Καὶ λαὸς νεάζων, οὐσιωδῶς ἰδανικὸς καὶ φιλόμυθος δὲν ἠδύνατο ἢ μύθους νὰ πλάσῃ, ἐν οἷς ἀνευρίσκει μέν τις πάντοτε βάσιν ἀληθείας ἱστορικῆς ἢ ἠθικῆς, ἀλλ' ἡ φαντασία καὶ ἡ καλαισθησία ἔχουσι τὰς ἑαυτῶν ἀπαιτήσεις, αἵτινες συχνότατα οὐδαμῶς συμβιβάζονται πρὸς τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν. Καὶ τὸ αἴσθημα τὸ καλλιτεχνικὸν παρ' αὐτοῖς ἦν ἰσχυρότερον τῆς ἀληθείας τῶν γεγονότων· εἰκότως· διότι τὸ μὲν γεγονὸς παρέρχεται, ἡ δὲ τέχνη παραμένει καὶ ἐπειδὴ αἱ τέχναι ἐξεκολάφθησαν παρ' αὐτοῖς ὡς ἐαρινὴ ἄνθησις πᾶσαι ὁμοῦ ἐν θαυμαστῇ ἁρμονίᾳ, ἡ ποίησις ἐκδηλοῦται μετὰ τοῦ ᾄσματος. Τὸ ᾆσμα ἀπαιτεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ ῥυθμόν, ῥυθμὸς δὲ ζητεῖται καὶ ὑπὸ τῆς μνήμης, ὅπως διευκολύνῃ τὴν ἀπαγγελίαν. Ἰδοὺ πῶς ἐγεννήθη ὁ ἑξάμετρος, τὸ ἔξοχον τοῦτο ἑλληνικὸν δημιούργημα, καὶ ἐνδόξως ἐπεκράτησεν.

Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι Σόλωνος οὐδὲν γεγονός, δυνάμεθα βεβαιῶσαι, ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ τὴν εἰς μῦθον μεταμόρφωσιν ταύτην· τὸ ἔπος ἐπέχει θέσιν ἱστορίας, ὁ δὲ χωρισμὸς τῶν δύο τούτων μορφῶν εἶναι τοσοῦτον ἐπίπονος τῷ Ἕλληνι, ὥστε καὶ ὁ Θουκυδίδης αὐτὸς θεωρεῖ τὰ ὁμηρικὰ ἔπη ὡς πηγὰς ἱστορικάς. Μόνον ὅτε τὸ ἔπος καταδύεται ὑπὸ τὴν γῆν δίκην ποταμῶν τινῶν, ὅπως ἀναδύσῃ ἀπωτέρω ἐν ἀλλοίᾳ ὄψει, δηλαδὴ ὅτε ἡ ποιητικὴ παραγωγὴ εὑρίσκῃ ἄλλα σχήματα ἐκφράσεως ἐν τῇ λυρικῇ μάλιστα, τότε τὸ ὑλικὸν τῶν παραδόσεων ἄρχεται λεπτομερῶς περισυλλεγόμενον ὑπὸ τῶν χρονογράφων τῆς μυθολογίας. Ὁ ῥυθμὸς ἐκλείπει καὶ ὁ πεζὸς λόγος γεννᾶται. Ἐντεῦθεν ἡ ἀρχὴ τῆς λογογραφίας.

Τὰς πρώτας ἐκδηλώσεις τὰς ἀρχομένας μόλις ἀπὸ τοῦ 600 π. Χ. ἔτους παρέχεται

ἡμῖν ἡ Ἰωνία. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἀναφαίνονται τὰ πρῶτα δοκίμια ἱστορικῶν ὑπομνημάτων, ἄνευ μὲν κριτικῆς καὶ ἀκριβοῦς διακρίσεως μεταξὺ ποιήσεως καὶ ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ ἄνευ αὐθαιρέτου μεταμορφώσεως τῶν γεγονότων εἰς μύθους. Ἡ ἐμπορικὴ ἀνάπτυξις τῆς Ἰωνίας εἶχε δώσει θετικωτέραν διεύθυνσιν εἰς τὰ καλλιτεχνικὰ αὐτῆς προϊόντα, ἐνῷ ἡ κυρίως Ἑλλὰς παραλαμβάνει αὐτὴν βραδύτερον διατηροῦσα ὅμως ἔτι εἶδός τι ἰδανικώτερον τοῦ θεωρεῖν τὴν πραγματικότητα.

Κατ' ἀρχὰς ἡ λογογραφία μὲ τὰς γενεαλογίας τῶν γενῶν, τὰς ἀρχὰς τῶν πόλεων, τὰς κτίσεις, τὰς ἱδρύσεις ἀποικιῶν, τὰς γεωγραφικὰς καὶ ἐθνολογικὰς σπουδὰς αὐτῆς διετηρήθη ἐν τῇ Ἰωνίᾳ μόνῃ.

Ἐν αὐτῇ ὁ Φερεκύδης καὶ ὁ Κάδμος ἔγραψαν τὴν *κτίσιν Μιλήτου*, ὁ Χάρων τὴν τῆς Λαμψάκου, ὁ Ἑκαταῖος, ὁ κορυφαῖος τῶν λογογράφων, τὴν περιγραφὴν τῶν ἑαυτοῦ πλόων, Ξάνθος ὁ Λυδὸς καὶ Ἑλλάνικος ὁ Λέσβιος τὰ *Λυδιακὰ* καὶ τὰ *βαρβαρικὰ νόμιμα*.

Τὰ ἔργα αὐτῶν ἦσαν γνωστὰ τῷ Ἡροδότῳ; Ἰδοὺ τὸ ζήτημα. Ἐξετάσωμεν ἐγγύτερον αὐτό.

Ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ β' βιβλίῳ τοῦ Ἀθηναίου· «Ἔφορος ὁ συγγραφεὺς μνημονεύει τοῦ Ξάνθου ὡς παλαιοτέρου ὄντος καὶ Ἡροδότῳ τὰς ἀφορμὰς δεδωκότος». Ὁ Ἔφορος λοιπὸν λέγει, ὅτι ὁ Ξάνθος ἦν ἀρχαιότερος τοῦ Ἡροδότου καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἀφορμὴν τοῦ γράψαι τὰς Μούσας του, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ὅτι ὁ Ἡρόδοτος ἐγνώρισε τὰ Λυδιακὰ τοῦ Ξάνθου καὶ ἐπωφελήθη αὐτοῦ ἐν τῷ α' αὐτοῦ βιβλίῳ τῷ περὶ τῆς ἱστορίας τῶν Λυδῶν. Ἀλλὰ ποῖον κῦρος ἔχει ὁ Ἔφορος, οὗ τὴν κακὴν πίστιν ἀποδεικνύει ἡμῖν ὁ Μύλλερος, καὶ ποίαν αὐθεντίαν θ' ἀποδώσωμεν εἰς τὸ *μνημονεύει* τοῦ Ἀθηναίου, τοῦ λογίου τούτου τῆς παρακμῆς τοῦ ποιουμένου συλλογὴν ἀνεκδότων, ὡς γεωργὸς θερίζων ἐν λήιῳ; Ὁ Ἡρόδοτος ἐπεσκέψατο καὶ τὴν Λυδίαν, καὶ δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ μάθῃ ἐκ τῶν Λυδιακῶν τοῦ Ξάνθου ὅσα ἐν τῇ ἱστορίᾳ του διηγεῖται· καὶ τὸ διήγημα τὸ περὶ τῆς λυδικῆς εἰς Τυρρηνίαν ἀποικίας, περὶ οὗ ὁμιλεῖ, εἶναι ἄγνωστον τῷ Ξάνθῳ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως. Ὁ συγγραφεὺς τῶν Μουσῶν, εἰρήσθω ἅπαξ διὰ παντός, ἐπειδὴ δὲν ἀποφεύγει νὰ μνημονεύσῃ τῶν συγγραφέων καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ, παρ' ὧν παραλαμβάνει τὰς διηγήσεις, δὲν ἤθελε καταλίπει ἀμνημόνευτον τὸν Ξάνθον καὶ τοὺς ἄλλους.

Τί δὲ ῥητέον περὶ τοῦ Χάρωνος; Ἰδοὺ τί λέγει Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ἐν τῇ *κρίσει Θουκυδίδου*· «Ἡρόδοτος τῶν πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων γενομένων Ἑλλανίκου τε καὶ Χάρωνος τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν προεκδεδωκότων οὐκ ἀπετράπετο, ἀλλ' ἐπίστευσεν αὐτῶν κρεῖσσόν τι ἐξοίσειν· ὅπερ καὶ πεποίηκε». Ἀλλὰ πρὸ παντὸς τί ἠδύνατε ὁ Ἡρόδοτος νὰ εὕρῃ ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ λογογράφου τῆς Λαμψάκου, ὅπερ ὁ μέγας αὐτοῦ κριτικὸς παρίστησιν ἡμῖν ὡς «jejuna illa nullaque jucunditate condita enarratio, quæ satis haberet summa tantum rerum capita tangere, in causas earum et connexum altius numquam inquireret»; Βλέπετε παράδειγμα τούτου ἐν τοῖς δυσὶ πρώτοις ἀποσπάσμασι τοῖς μνημονευομένοις ὑπὸ Πλουτάρχου «περὶ Ἡροδότου κακοηθείας», καὶ παραβάλλετε αὐτὰ πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου συγγραφέως διήγημα τὸ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου. Ἡ σπουδαιότης τῶν *Ἑλληνικῶν* καὶ τῶν *Περσικῶν* εἶναι μείζων ἢ ἡ τῶν περὶ Λαμψάκου τοῦ Χάρωνος, τῶν ὁποίων κατὰ τὸν Kreuzer ἐπωφελήθη ὁ Θουκυδίδης ἐν ταῖς ἀρχαιότησι τῆς Λαμψάκου. Ὁ Ἡρόδοτος μνημονεύει τῆς πόλεως ταύτης ἐν δυσὶ μόνοις χωρίοις, ὧν τὸ δεύτερον εἶναι ἡμῖν ἐνδιαφέρον. Λέγεται ἐκεῖ, ὅτι ὁ Κροῖσος ἠπείλησε τοὺς Λαμψακηνούς, ὅτι, ἂν δὲν ἤθελον ἀπολύσει τὸν ξένον αὐτῶν Μιλτιάδην τὸν Κυψέλου, θὰ καταστρέψῃ τὴν πόλιν αὐτῶν *πίτυος τρόπον*, ὅπερ ἡρμηνεύθη ὑπό τινος ἀνθρώπου τοῦ λαοῦ, ὅτι μόνη ἡ πίτυς πάντων τῶν δένδρων κοπεῖσα δὲν ἀναθάλλει πλέον· ἀλλ' ἂν ὁ Ἡρόδοτος ἐγνώριζε τὰ περὶ Λαμψάκου τοῦ Χάρωνος, θ' ἀνεύρισκε τὴν ἀληθῆ ἀρχὴν τοῦ ὑπαινιγμοῦ τοῦ Κροίσου, ἐπειδὴ ἡ πόλις πρὶν ὀνομασθῇ Λάμψακος ὠνομάζετο *Πιτυοῦσα*, (πόλις πιτύων).

Αἱ σχέσεις αἱ μεταξὺ Ἡροδότου καὶ Ἑλλανίκου εἶναι μᾶλλον περιπεπλεγμέναι. Εἴπομεν ἤδη, ὅτι Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς βεβαιοῖ τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν· ἀλλ' ἐν στίχῳ 201 τοῦ *Φιλοκτήτου* τοῦ Σοφοκλέους ὁ σχολιαστὴς λέγει· «Ἑλλάνικός ποτε ἀναγινώσκων τὰ Ἡροδότου». Ἐν δὲ ταῖς *εὐαγγελικαῖς προπαρασκευαῖς* τοῦ Εὐσεβίου ἐν κεφαλαίῳ δεκάτῳ ὁ Πορφύριος λέγει· «Καὶ τί ὑμῖν λέγω, ὡς τὰ βαρβαρικὰ νόμιμα Ἑλλανίκου ἐκ τοῦ Ἡροδότου καὶ Δαμάστου συνῆπται». Οἱ ὅροι λοιπὸν ἀναστρέφονται· ὁ Ἑλλάνικος ἐμιμήθη

τὸν Ἡρόδοτον. Ἐν τοιαύτῃ διαφωνίᾳ μαρτυριῶν οἱ νεώτεροι ἀπορρίψαντες τὴν γνώμην τοῦ Διονυσίου, οἱ μὲν παρεδέξαντο, οἷον Οὐαλκενάριος, Στούρζιος, Κρεοῦζερος, ὅτι ἠρανίσθη ὁ Ἑλλάνικος ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἡροδότου, οἱ δέ, Δάλμαννος, Μύλλερος, Μοῦρος, Βαῖρος, ὅτι οὔτε ὁ Ἑλλάνικος ἐκ τοῦ Ἡροδότου, οὔτε ὁ Ἡρόδοτος ἐκ τοῦ Ἑλλανίκου ἠρανίσθη.

Ἀπαλλαγῶμεν κατὰ πρῶτον τῆς μαρτυρίας τοῦ Διονυσίου. Γινώσκομεν, ὅτι ἡ Ἀτθὶς τοῦ Ἑλλανίκου ἦτο πενιχρὰ περίληψις τῆς ἱστορίας τῆς Ἀττικῆς· ὁ Θουκυδίδης λέγει ἡμῖν τοῦτο καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ δὲν ἐπιδέχεται ἀμφισβήτησιν. Πρὸς δὲ ἐπὶ τῆς ἐν Ἀργινούσαις τῷ 406 π. Χ. ναυμαχίας πιθανώτατα ὁ Ἡρόδοτος ἦν τεθνεώς, ὁ δὲ Ἑλλάνικος κατὰ τὸ 80 ἀπόσπασμα τῆς συλλογῆς Μυλλέρου δὲν εἶχεν ἀκόμη συντελέσει τὴν Ἀτθίδα αὐτοῦ. Περὶ δὲ τῶν αἰγυπτιακῶν τοῦ Ἑλλανίκου φαίνεται, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἀφωρμήθη ἐξ ἀπόψεως πολὺ διαφόρου ἢ ὁ Ἡρόδοτος· φαίνεται, ὅτι ὁ Ἑλλάνικος ἐφιλοσόφησε περὶ τῆς Αἰγύπτου, ὥσπερ τὸ παρ' Ἀρριανῷ ἀπόσπασμα πείθει ἡμᾶς· «τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστιν ἀγαθά, τὰ δὲ κακά, τὰ δὲ ἀδιάφορα. Ἀγαθὰ μὲν οὖν αἱ ἀρεταί, κακὰ δὲ τὰ μετέχοντα κακίας· ἀδιάφορα δὲ τὰ μεταξὺ τούτων, πλοῦτος, ὑγίεια, ζωή, θάνατος, ἡδονή, πόνος». Ὁ Ἡρόδοτος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκθέσῃ φιλοσοφικὸν σύστημα ἀτομικόν, καὶ μάλιστα αὐτός, ὅστις βραδύτερον ἐγένετο ὁ θεμελιώδης λίθος τῆς στωικῆς διδασκαλίας. Ὁ Ἑλλάνικος δὲν ἐπεσκέφθη τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἡ διήγησις αὐτοῦ ἡ περὶ Ἀμάσιος, οἷα φέρεται παρ' Ἀθηναίῳ, διαφέρει παντελῶς πρὸς τὴν τοῦ Ἡροδότου. Καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα τῶν προσώπων εἶναι ἀλλοῖα. Ὁ μὲν τῷ Δαρείῳ ἀποδίδει ἕνδεκα παῖδας, ὁ δὲ Ἡρόδοτος ἑπτά· ὁ μὲν κατάγει τοὺς Τυρσηνοὺς ἐκ τῶν Πελασγῶν, ὁ δ' Ἡρόδοτος ἐκ τῶν Λυδῶν. Πᾶσαι δὲ αἱ διαφοραὶ αὗται ἐν ἓξ ἀποσπάσμασιν· πόσαι ἄρα ἐν ὅλῳ τῷ κειμένῳ, εἰ ἐσώζετο; Μὴ λησμονῶμεν δέ, ὅτι ὀλίγον ἐπίστευον οἱ ἀρχαῖοι τῷ Ἑλλανίκῳ, π. χ. ὁ Στράβων· διότι εἶχεν, ἀληθῶς εἰπεῖν, ἰδέας λίαν παραδόξους, οἷα π. χ. ὅτι ἡ Τροία δὲν κατεσκάφη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

Ἀλλ' ἐν τέλει ἡ σύγχυσις τοῦ Διονυσίου ἐξηγεῖται καὶ δικαιολογεῖται ἐκ τούτου, ὅτι ὁ Ἑλλάνικος, ὥσπερ πολλοὶ τῶν ἀρχαίων, ὑπέστη παρεμβολάς, ὁ δὲ παρεμβολεὺς ἔφερε τὸ αὐτὸ καὶ ἐκεῖνος ὄνομα. Ὁ δεύτερος οὗτος Ἑλλάνικος συνέγραψε θεολογίαν ὀρφικὴν καὶ αἱ ἀρχαὶ τοῦ στωικισμοῦ, περὶ οὗ εἴπομεν, αὐτῷ ἀνήκουσιν.

Ὁ δὲ δισχυρισμὸς τοῦ Σουίδα, ὅτι ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ Ἑλλάνικος παρεγένοντο ὁμοῦ ἐν τῇ μακεδονικῇ αὐλῇ, εἶναι ἀσύστατος, διότι ὁ ξενίζων αὐτοὺς βασιλεὺς εἶναι ὁ Ἀμύντας βασιλεύσας 63 ἔτη πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Λεσβίου λογογράφου· τέλος, κατὰ τὸν Σουίδαν, ὁ Ἡρόδοτος θὰ συνήντα ἐκεῖ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τῷ Ἑκαταίῳ, ὅστις ἀπέθανεν, ὅτε ὁ Ἑλλάνικος ἦν μόλις ἑξαετής.

Κατὰ διάφορον τρόπον πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν τὰς μεταξὺ Ἡροδότου καὶ Ἑκαταίου σχέσεις.

Ὁ μέγας οὗτος λογογράφος ἔζησε μεταξὺ τῆς 57 καὶ τῆς 76 ὀλυμπιάδος· παρεσκεύασεν ἑαυτὸν εἰς τὴν ἱστορίαν μακρὰς ποιησάμενος περιηγήσεις καὶ σπουδαίως μετέσχε τῆς Ἰωνικῆς ἐπαναστάσεως (καὶ κατὰ τοῦτο ἔτι προσεγγίζει τῷ Ἡροδότῳ). Ὁ Ἡρόδοτος δὶς μνημονεύει αὐτοῦ ὀνομαστί, καὶ ἂν πιστεύσωμεν τοῖς τε ἀρχαίοις καὶ τοῖς νεωτέροις κριτικοῖς, μνημονεύει αὐτοῦ καὶ ἀλλαχοῦ ἐμμέσως. Ὁ Σουίδας λέγει· «Ἡρόδοτος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ὠφέληται τοῦ Ἑκαταίου νεώτερος ὤν». Ὁ δ' Ἑρμογένης ἐν τῷ *περὶ ἰδεῶν*, «Ἑκαταῖος δὲ ὁ Μιλήσιος, παρ' οὗ δὴ μάλιστα ὠφέληται ὁ Ἡρόδοτος»· ὁ δὲ Πορφύριος παρ' Εὐσεβίῳ, «Ἡρόδοτος ἐν τῇ δευτέρᾳ πολλὰ Ἑκαταίου τοῦ Μιλησίου κατὰ λέξιν μετήνεγκεν ἐκ τῆς περιηγήσεως βραχέα παραποιήσας». Κατὰ ταῦτα ὁ Ἡρόδοτος ἐγίνωσκε τὰ ἔργα τοῦ Ἑκαταίου. Ἀλλὰ τοῦτο τί ἀποδεικνύει; Ἡ ἐπιρροὴ ὅλης φιλολογίας ἀπέχει πολὺ τῆς ἁπλῆς γνώσεως συγγραφέως τινός. Ὁποῖον συμπέρασμα τέλος μέλλομεν νὰ ἐξαγάγωμεν ἐκ τῆς ἐρεύνης ταύτης, ἣν ὀφείλω νὰ διακόψω μὴ θέλων νὰ καταχρασθῶ τὴν εὐμενῆ ὑμῶν προσοχήν, ἀλλ' ἥτις συνοψίζει τὸ ἔργον τῶν κυριωτάτων λογογράφων;

Τὸ περιεχόμενον τῶν Μουσῶν εἶναι πρωτότυπον. Καὶ ἄνευ βοηθείας τῆς φιλολογίας ἐννοεῖ τις τοῦτο, ἔχει, οὕτως εἰπεῖν, τὴν αὐτοψίαν.

Ἡ λογοκλοπία ἀναγνωρίζεται ἐκ τῶν χαρακτήρων, περὶ ὧν δύσκολον εἶναι ν' ἀπατηθῇ τις, ὡς π. χ. ἐκ τῆς ὑπερβολῆς, τῆς σχολαστικότητος, τῶν ἀντιφάσεων, τῆς ἐλλείψεως ἑνότητος καὶ συγχωνεύσεως ὀργανικῆς ἐν τῷ πραγματευομένῳ θέματι. Ὅθεν τίς ἐστιν ἀφελέστερος, μᾶλλον ἀνεπιτήδευτος, συνεκτικώτερος καὶ ὀργανικώτερος τοῦ Ἡροδότου; Πάντοτε συμβαίνει, ὥστε ἐν τῇ γραμματολογίᾳ σπανιώ-

τατα μορφή τις δεδομένη νὰ ἐκδηλῶται μεμονωμένως· ἐκφύεται, οὕτως εἰπεῖν, ἐν πρασιᾷ γῆς βραδέως προπαρεσκευασμένης ἰδιοποιουμένη τὰ ἀναγκαῖα πρὸς παραγωγὴν στοιχεῖα. Τί θαυμαστόν, ἂν ἐκ τῆς αὐτῆς πρασιᾶς ἀναθρώσκουσι τὰ αὐτὰ ἄνθη; Εἶναι τοῦτο ἀπομίμησις; Μὴ ἴον τι ἠθέλησε νὰ μιμηθῇ ἕτερον ἴον, διότι ὁ κηπουρὸς ἔθεσεν αὐτὰ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους καὶ ἤνθησαν ταῦτα ὁμοῦ; Ὁ Glück ὑπεστήριξεν ὁμοίαν θεωρίαν περὶ τῶν ἤχων τῆς μουσικῆς· παρέβαλεν αὐτοὺς πρὸς τὰς ἀγέλας τῶν πτηνῶν, οἷον τῶν χελιδόνων τῶν μεταβαινουσῶν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἐν ὡρισμένῃ περιόδῳ καὶ καθ' ὡρισμένους νόμους. Τίς οἶδεν, ἂν οἱ δημώδεις ἦχοι, οὓς ἀκούομεν ἐν ταῖς ὁδοῖς, δὲν εἶναι ἐπάνοδος τῶν ᾀσμάτων τοῦ Δημοδόκου ἢ ἄλλου τινὸς ὁμηρικοῦ ἀοιδοῦ;

Ὁ Ἡρόδοτος λοιπὸν εἶναι τέκνον τῆς ἐποχῆς του· ὁ πεζὸς αὐτοῦ λόγος ἐγεννήθη ἐν μέσῃ τῇ λογογραφίᾳ, ἧς ἔχει μὲν τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν, ἀλλ' ἡ ψυχὴ τοῦ βιβλίου, ἡ ἀληθὴς αὐτοῦ οὐσία, ὡς ἔλεγεν ὁ Φίχθιος, εἶναι ἡ τῆς φιλαλήθους ἱστορίας.

Ἱστορία.

Καθ' ἑκάστην, δύναταί τις εἰπεῖν, τεκμήρια ἀρίδηλα προέρχονται ἡμῖν ἐκ τῆς Αἰγύπτου· τὰ ἔθιμα, αἱ ἰδέαι, τὰ ἤθη τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων, ἅπερ ἀνεγινώσκομεν μαθηταὶ ἐν τῷ β' βιβλίῳ τοῦ Ἡροδότου, ἀναγινώσκονται νῦν ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς, ἐν τοῖς παπύροις, ἐν τοῖς νομίσμασιν, ἅτινα οἱ σοφοὶ καὶ οἱ ἀρχαιολόγοι ἐξάγουσιν ἐκ τῶν ὑπογείων καὶ τῶν τάφων τῶν βασιλέων. Ὁ Μαριέττος καὶ ὁ Σαμπολλίων εἰργάσθησαν ἐν Αἰγύπτῳ τὸν Ἡρόδοτον ἔχοντες ἀνὰ χεῖρας. Ὁ Σαμπολλίων ἀνεκάλυψε τὸ Σεραπεῖον ἀκολουθῶν τὸν στοῖχον τῶν Σφιγγῶν, αἵτινες, καθ' Ἡρόδοτον, ἦσαν τεταγμέναι πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ οἰκοδομήματος. Τὸ Ruwenzori, ὁ βασιλεὺς τῶν νεφῶν, ὡς ὀνομάζει αὐτὸ ὁ Στάνλεϋ, ἀνεκαλύφθη μόλις κατ' ἀπρίλιον τοῦ 1889· ἀλλ' ὁ Ἡρόδοτος ἐγίνωσκε τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ καὶ τὸν σχηματισμόν. Αἱ δύο κωνικαὶ κορυφαὶ αἱ ἀναγνωρισθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Στάνλεϋ οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ τὸ Μῶφι καὶ Κρῶφι τοῦ Ἡροδότου καὶ τὸ Ruwenzori οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ τὰ μυθώδη ὄρη τῆς σελήνης τῶν ἀρχαίων, τὸ μυστηριῶδες ὄρος, ὅπερ ἐπόθησεν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Νέρων, καὶ ἐξ οὗ πηγάζει ὁ Νεῖλος. Ἐγίνωσκε τὸν Ἀλβέρτον Nyanza, τὴν Victoria Nyanza καὶ τὸ Tanganika· ὁμιλεῖ περὶ αὐτῶν χωρὶς νὰ τὰ ὀνομάζῃ, ἀλλὰ θέτει αὐτὰ ὅπου ὑπάρχουσιν ἱκανοὺς αἰῶνας πρὸ τοῦ Baker καὶ Livingstone. Καὶ ἡ ὕπαρξις φυλῆς πυγμαίων ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἀφρικῆς, ἧς ἡ ἀρτίως γενομένη ἀνακάλυψις τοσαύτην ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν, ἦτο γνωστὴ τῷ μεγάλῳ Ἁλικαρνασσεῖ ἐθνογράφῳ, ὅστις βεβαιοῖ τοῦτο ἐν τῷ περὶ Νασαμώνων διηγήματι αὐτοῦ. Ἠδυνάμην νὰ αὐξήσω τὰ παραδείγματα, ἀλλ' ἡ μελέτη αὕτη ἔχει ἤδη συντελεσθῇ καὶ περιωρίσθην εἰς ὅσα ὁ Δάλμαννος, Μοῦρος καὶ Κρεούζερος δὲν ἠδύναντο νὰ παράσχωσιν ἐκ λόγων ἁπλῶς χρονολογικῶν. Καὶ ἐν τούτοις ὁπόση μετριοφροσύνη! Ἡ μετριοφροσύνη, ἡ ἀρετὴ αὕτη τῶν μεγάλων ψυχῶν, αἵτινες περιλαμβάνουσι τὸ ἄπειρον τῆς ἐπιστήμης καὶ τὸ πεπερασμένον τοῦ ἀνθρωπείου πνεύματος, ἡ μετριοφροσύνη, ἥτις ἐν ἄλλαις λέξεσιν εἶναι συμμετρία, δηλ. ἡ συνείδησις τοῦ μεγάλου σκοποῦ, οὗ στοχάζεται, καὶ τῶν ἀσθενῶν μέσων, ἅπερ διαθέτει ὁ ἄνθρωπος, ὅπως ἐπιτύχῃ αὐτοῦ, εἶναι εἷς τῶν χαρακτήρων τοῦ ἀληθοῦς ἱστορικοῦ, καὶ ὁ Ἡρόδοτος κέκτηται ταύτην ἐν ὑψίστῳ βαθμῷ. Ἐν τῷ τέλει ἐπεισοδίου καὶ συνόλου ἔτι συμβεβηκότων συχνότατα ἀπαντῶσιν αἱ φράσεις «αὐτὸ ἤκουσα, αὐτὸ λέγεται, αὐτὸ αὐτόπτης λέγω» μετὰ τοσοῦτον ἀκριβοῦς διακρίσεως μεταξὺ τοῦ ὃ εἶδε καὶ τοῦ ὃ ἤκουσε καὶ τοῦ ὃ εἶναι φήμη θρυλλουμένη, ὥστε δύναταί τις νὰ διαγράψῃ χάρτην ἱκανῶς ἐντελῆ τῶν περιηγήσεων αὐτοῦ ὠφελούμενος μόνον τὰς δηλώσεις αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Ἡροδότου δὲν ἔγκειται μόνον ἐν τοῖς εἰρημένοις· ἡ φιλαλήθεια καὶ ἡ εὐσυνειδησία εἶναι μὲν ἀναγκαῖαι καὶ συμφυεῖς τῇ ἱστορίᾳ, ἀλλὰ δὲν ἀποτελοῦσι τὴν ἱστορίαν. Ὁ ἱστορικὸς εἶναι πρὸ παντὸς φιλόσοφος κατὰ τὴν εὐγενεστάτην καὶ εὐρυτάτην τῆς λέξεως σημασίαν· ἡ φιλοσοφία του εἶναι τὸ *γνῶθι σαυτὸν* ἐφηρμοσμένον εἰς τὰ ἔθνη ἀντὶ τοῦ ἀτόμου, φιλοσοφία ἀνθρωπεία, ἣν ὀνομάζομεν *κοινωνικὰς ἐπιστήμας*. Ὁ Ἡρόδοτος ὡς ἄνθρωπος, ὅστις ἀπὸ τῆς κορυφῆς ὄρους βλέπει τὰς πηγὰς ῥεούσας, αἵτινες διὰ διαφόρων ὁδῶν ἔρχονται νὰ συνενωθῶσιν ἐν τῷ πεδίῳ καὶ ν' ἀποτελέσωσι τὸν ποταμόν, ὁ Ἡρόδοτος, λέγω, εἶδεν ὁ πρῶτος ἐν πίνακι συνθετικῷ τὴν μεγάλην Ἑλλάδα ἐξερχομένην τῶν περσικῶν πολέμων ἡνωμένην καὶ ἰσχυράν, συναδελφουμένην ἐν κοινότητι φρονημάτων, ἃ τὸ αἷμα καὶ ὁ ἡρωϊσμὸς εἶχον συμπήξει.

Ἐν ταῖς Μούσαις μία ἀρχὴ ὑπονοουμένη ὑπόκειται ἀναγινωσκομένη ἐν ταῖς γραμμαῖς, καίπερ οὐδέποτε ἀνερχομένη εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ τοῦ ἀρχαίου μοιραίου ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, ἀνταγωνισμοῦ τόσον δημοτικοῦ ἤδη ἐν Ἑλλάδι, ὡς οἱ μῦθοι τῆς Ἰοῦς, τῆς Εὐρώπης, τῆς Μηδείας, τῆς Ἑλένης καὶ ὁ τρωϊκὸς αὐτὸς πόλεμος ἀποδεικνύουσιν ἡμῖν ἐναργῶς. Ὅθεν ἡ κυρία πρᾶξις τῆς ἡροδοτείου ἱστορίας περιέχεται ἐν τοῖς τέσσαρσι τελευταίοις βιβλίοις, ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Μιλήτου μέχρι τῶν συνεπειῶν τῆς ἐν Μυκάλῃ μάχης· τὰ πέντε πρῶτα βιβλία εἶναι προπαρασκευή, εἰσαγωγὴ ἀναπαριστῶσα ἡμῖν τοὺς δύο λαοὺς τοὺς μέλλοντας νὰ ἐφορμήσωσιν ἐπ' ἀλλήλους ἐν τῷ πληρώματι τοῦ χρόνου. Ἀφ' ἑνὸς μὲν μέγα βασίλειον, θαυμαστὸν σύμπλεγμα λαῶν διαφόρου καταγωγῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ μικρὸν ἔθνος διῃρημένον εἰς πολλὰ κράτη ἀλλ' ἡνωμένον καὶ ἀδιαίρετον ἐν τῷ αἰσθήματι τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἐλευθερίας. Ἡ μεγάλυνσις καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς Περσίας περιγράφονται ἐκεῖ ἐν ἐκτάσει ἰδεῶν καὶ ἀφθονίᾳ λεπτομερειῶν· καὶ εἰκότως· διότι προτίθεται ὁ ἱστορικὸς ν' ἀναδείξῃ τὴν δύναμιν τοῦ βασιλείου τούτου, νὰ καταδείξῃ τῷ κόσμῳ πρὸς τίνα πολέμιον ἡ μικρὰ Ἑλλὰς εἶχε νὰ πολεμήσῃ. Ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἰώνων, περιεχομένης ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ, μεταβαίνει εἰς τὴν ἀληθῆ καὶ κυρίαν ἱστορίαν ἐν τῷ ἕκτῳ. Αἱ ἔνδοξοι μάχαι, ἡ ἐν Θερμοπύλαις, ἡ ἐν Σαλαμῖνι καὶ ἡ ἐν Πλαταιαῖς κατακλείουσι τὸ μεγαλοπρεπὲς διήγημα. Τοῦτό ἐστιν ἡ ἀποθέωσις! Τὸ μικρὸν ἔθνος τῶν ἡρώων κατέθραυσε τὸν ἐξ ὀπτῆς γῆς ἔχοντα τοὺς πόδας κολοσσόν.

Λυπηρόν, ὅτι ὁ Ἡρόδοτος δὲν εἶναι ἐν τοῖς ζῶσι πλέον. Τί θὰ ἔλεγε περὶ τοῦ μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἀνταγωνισμοῦ του νῦν, ὅτε αἱ μεταξὺ τῶν λαῶν τούτων φιλικαὶ σχέσεις ἐνισχύονται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, τὰ δὲ ὅρια τὰ ἀνυπέρβλητα τῆς ἀμαθίας αἴρονται καὶ ἐξαφανίζονται, ὡς ἡ ὁμίχλη ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου, ἡ δ' ἐμπορία ἐξαπλοῦται, παρὰ δὲ τὴν γενέθλιόν του πόλιν θὰ ἠδύνατο νὰ ἴδῃ τὰ συμπλέγματα τοῦ σιδηροδρόμου προελαύνοντα ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ ὡς κήρυκες τῆς εἰρήνης καὶ ἀδελφότητος;

Κυρίαι καὶ κύριοι. Ἐπεσκοπήσαμεν τὸν Ἡρόδοτον κατὰ τρεῖς διαφόρους ἀπόψεις, ὡς ἐπικόν, ὡς λογογράφον καὶ ὡς ἱστορικόν, καθ' ἃς ἐρασιτέχνης τις τῆς φιλολογίας δύναται νὰ τὸν ἐπισκοπήσῃ· ἀλλὰ γινώσκετε κάλλιον ἐμοῦ, ὅτι ὁ γεωγράφος, ὁ ἐθνογράφος, ὁ ἀρχαιολόγος ἤθελε δυνηθῇ βεβαίως νὰ συγγράψῃ περὶ αὐτοῦ τόμους ὅλους. Ὁ Ἡρόδοτος ὁμοιάζει πρίσματι, οὗ τινος ἀνακαλύπτει τις ὁλονὲν νέας πλευράς, ἐφ' ὅσον σπουδάζει αὐτό. Ἀλλ' ὅπερ ἀληθῶς μεγαλοπρεπὲς ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Ἡροδότου εἶναι, ὅτι εἶχε προαίσθησιν τοῦ μεγαλείου τοῦ ἔθνους του. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐπεσκόπουν ἤδη εὐρέως ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον, ἔνθα ἡ Ἀλεξάνδρεια ἔμελλε ν' ἀνεγερθῇ, ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν, ἔνθα ὁ Ὁράτιος ἔμελλε νὰ ᾄσῃ: «Græcia capta ferum victorem cepit et artes intulit agresti Latio», ἐκ τῶν ἐρήμων τῆς Σκυθίας, ἔνθα τὸ Βυζάντιον ἔμελλε νὰ εἰσαγάγῃ τὸν πολιτισμόν του, μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Σικελίας, ἔνθα τὰ πάντα ἦσαν ἤδη ἑλληνικά. Τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ εἶναι παγκόσμιον, ὥσπερ ὁ πανελληνισμὸς τοῦ πνεύματος, ὅστις ἔμελλε νὰ διαχυθῇ ἀνὰ τὸν κόσμον σύμπαντα εἰς τοὺς ἐπερχομένους αἰῶνας.

PINÉYRO Y VILAVICENCIO

Η ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΑΙ Η ΕΝ ΜΑΔΡΙΤΗι ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ 1892

('Ανεγνώσθη ἐν τῇ ΑΟΗ' συνεδριάσει τῆς 8 ἀπριλίου 1891).

Ἀνέρχομαι τὸ βῆμα συγκεκινημένος ἐξ εὐγνωμοσύνης πρός τε τὸν κ. πρόεδρον καὶ τοὺς ἑταίρους τοῦ συλλόγου, οἵτινες ἐτίμησάν με παραδεξάμενοι ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ πρὸς πάντας τοὺς σπεύσαντας νὰ μὲ ἐνθαρρύνωσι διὰ τῆς παρουσίας των. Θὰ διατηρήσω ἐσαεὶ τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἑσπέρας ταύτης, ἥτις θὰ καταλίπῃ ἐποχὴν ἐν τῷ βίῳ μου, καὶ τῆς φιλοξενίας, ἧς ἔτυχον ἐν τῇ ὡραίᾳ χώρᾳ τῆς Ἀνατολῆς. Δὲν θὰ λησμονήσω δὲ ποτέ, ὅτι ἐνταῦθα τὸ πρῶτον ἐν τῷ βίῳ μου, ἐν κέντρῳ φιλολογικῷ καὶ ἐνώπιον ἐκλεκτοῦ κοινοῦ, μετέσχον ἔργῳ τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἱστορικῶν συζητήσεων.

Σύμπασα ἡ οἰκουμένη παρασκευάζεται νὰ ἑορτάσῃ τὴν Δ' ἑκατονταετηρίδα τῆς ὑπὸ τοῦ Κολόμβου ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς διὰ τρόπου ἐπαξίου τοιούτου γεγονότος καὶ τοιούτου ἀνδρός. Ἡ πατρίς μου Ἱσπανία, εἰς ἣν κυρίως ὀφείλεται ἡ ἔνδοξος αὕτη ἀνακάλυψις, παρασκευάζεται, ὅπως ἑορτάσῃ αὐτὴν τιμῶσα τὴν μνήμην τοῦ Κολόμβου καὶ προσκαλοῦσα ἅπαντας τοὺς λαοὺς εἰς παγκόσμιον ἔκθεσιν μέλλουσαν νὰ καταστῇ ἐπιστημονικὸν κέντρον, εἰς ὃ μέλλουσι νὰ συγκομισθῶσι πάντα τὰ δυνάμενα νὰ σχηματίσωσι καὶ συντελέσωσι τὴν ἱστορίαν τοῦ νέου ἡμισφαιρίου τὴν πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως αὐτοῦ ὑπὸ τῶν πλοίων τῶν καθολικῶν βασιλέων Φερδινάνδου καὶ Ἰσαβέλλας.

Καὶ ἤδη προβαίνω εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν λόγων, δι' οὓς ἡ Ἀνατολὴ ὀφείλει νὰ ἐνδιαφέρηται εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην.

Ἡ ἐπιχείρησίς μου εἶναι μὲν καλή, ἀλλὰ καὶ λίαν δυσχερής· ἀλλ' ἐκπληρῶ αὐτὴν ἄσμενος, διότι δι' ἐμὲ οὐδὲν γλυκύτερον τοῦ καθήκοντος τοῦ ἐργασθῆναι ὑπὲρ τῆς πατρίδος μου προσπαθοῦντα νὰ παράσχω αὐτῇ τὴν ἀνεκτίμητον σύμπραξιν τῆς Ἀνατολῆς καὶ καταδεικνύντα καὶ νῦν, ὅτι δὲν ὑπάρχει σημεῖον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος μέχρι τοῦδε, εἰς ὃ ἡ Ἀνατολὴ δὲν ἔλαβε μέρος περίδοξον.

Καὶ ὄντως, τὴν Ἀνατολὴν ἀπαντῶμεν εἴτε τὴν καλλιτεχνίαν εἴτε τὴν ἱστορίαν τῶν μεγάλων μαχίμων καὶ ἀποικιστῶν λαῶν μελετῶντες· τὴν Ἀνατολὴν ἀπαντῶμεν ἐρευνῶντες τὰς ἀρχὰς τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς γεωγραφίας, ἐξ ὧν ἐλήφθησαν αἱ βάσεις τῶν νεωτέρων πολιτειῶν· ἐν γένει δὲ ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐκδηλώσεσι τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος τὴν Ἀνατολὴν ἀπαντῶμεν ἐγχαράττουσαν διὰ τῆς ἰδιαιτέρας αὐτῆς σφραγῖδος τὴν θαυμασίαν αὐτῆς ἐπίδρασιν.

Ἡ ἔξοχος μεγαλοφυΐα ἀνδρὸς ἐπιστήμονος καὶ πλήρους πίστεως εἰς τὸ ἰδεῶδες αὐτοῦ ἀνεκάλυψε νέαν ἤπειρον, νέον κόσμον· ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα θὰ εὕρωμεν τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν πραγματοποίησιν τῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μυθωδῶν θεωριῶν της. Ἴδωμεν ἤδη πῶς τοῦτο καταφαίνεται· καὶ σύγγνωτέ μοι, ἐάν, ὅπως ἐπιτύχω τοῦ σκοποῦ, ἀναγκασθῶ νὰ ἐνδιατρίψω εἰς πράγματα ἄσχετα κατὰ τὸ φαινόμενον πρὸς τὸ θέμα μου.

Τῇ 12 ὀκτωβρίου 1492 ὁ ἀθάνατος Κολόμβος ἀνεκάλυπτε τὴν ἀμερικανικὴν ἤπειρον, ἧς ἥ τε ὕπαρξις καὶ ἡ θέσις εἶχον παντελῶς ἐξαλειφθῇ τῆς μνήμης τῶν λαῶν.

Οἱ ἀρχαῖοι τῆς Ἀνατολῆς λαοὶ ἠγνόουν ἆρά γε τὴν ὕπαρξιν ἄλλων χωρῶν πέραν τῶν στηλῶν τοῦ Ἡρακλέους; Οὐχί, διότι καὶ μόνη ἡ παράδοσις περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἀναφερομένης Ἀτλαντίδος ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ἐν ἀνάγκῃ ὡς ἀπόδειξις τοῦ ἐναντίου . . . . Ἀλλ' ἡ Ἀτλαντὶς εἶναι χώρα ἐξηφανισμένη ἀπὸ χιλιάδων ἐνιαυτῶν, ὥστε ἡ παράδοσις αὕτη θεωρητέα πρὸς τὸ παρὸν ὡς μυθώδης. Ἀλλ' ἐν ἐποχῇ μᾶλλον ἱστορικῇ θέλομεν εὕρει ἐν τῇ Ἀνατολῇ τὴν γνῶσιν τῶν ὑπερθαλασσίων

τούτων χωρῶν. Δύο τῶν ἐπισημοτάτων καὶ ἐνδοξοτάτων συγγραφέων, ὁ Ἀριστοτέλης καὶ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, σαφεστάτην μνείαν τῶν χωρῶν τούτων ποιοῦνται. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ *περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων* συγγράμματι αὐτοῦ ὁμιλῶν περὶ Καρχηδονίων λέγει, ὅτι ὅτε ἔπλεον οὗτοι πέραν τῶν στηλῶν τοῦ Ἡρακλέους, τὸ πλοῖόν των ἀνάρπαστον γενόμενον ὑπὸ σφοδρᾶς τρικυμίας ἐξώκειλε παρὰ τὰς ἀκτὰς χώρας εὐφόρου ποτιζομένης ὑπὸ πολυαρίθμων ποταμῶν καὶ κεκαλυμμένης ὑπὸ παντοίων δένδρων. Τινὲς τῶν ναυαγῶν ἐσφάγησαν ὑπὸ τῶν αὐτοχθόνων, οἱ δ' ἐπανελθόντες εἰς Καρχηδόνα ἐθανατώθησαν καὶ αὐτοὶ διαταγῇ τῆς γερουσίας φοβουμένης, μὴ ἡ ἀνακάλυψις τῆς νήσου ταύτης γένηται ἀφορμὴ ἐμφυλίων στάσεων ἐν τῇ μητροπόλει.

Διόδωρος ὁ Σικελιώτης ἐν τῷ Ε' βιβλίῳ (Β' τόμῳ τῆς συλλογῆς τοῦ Hœfer) ὁμιλῶν περὶ τῆς νήσου ταύτης ἐξηγεῖ τὴν αἰτίαν τῆς ἀνακαλύψεώς της, βασιζόμενος ἐπὶ τῶν αὐτῶν δεδομένων, ἐφ' ὧν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης· ἐπιπροστίθησιν ὅμως, ὅτι οἱ Τύριοι μαθόντες τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην ἠθέλησαν νὰ πέμψωσιν εἰς τὴν θαυμαστὴν ταύτην νῆσον ναυτικὸν στόλον, ἀλλ' ἐκωλύθησαν ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων, τοῦτο μὲν φοβουμένων, μὴ ἀποδημήσωσι συμπολῖταί των εἰς τὰς νέας ταύτας χώρας, τοῦτο δὲ θελόντων νὰ φυλάξωσι μυστικὸν τὸ ἄσυλον, εἰς ὃ ἠδύναντο νὰ καταφύγωσι πανοικεὶ ἐν μεγάλῃ τινὶ συμφορᾷ.

Ἡ χώρα αὕτη ἀναμφιβόλως ἦτο ἡ Ἀμερική· διότι μία τῶν μεγάλων δυσχερειῶν, ἃς ὁ Κολόμβος ὤφειλε νὰ νικήσῃ κατὰ τὸν πλοῦν αὐτοῦ, ἦτο ὁ διάπλους τῆς θαλάσσης τῶν βρύων, ἥτις προσκλύζει σχεδὸν τὰς ἀκτὰς τοῦ νέου κόσμου. Ἀλλὰ καὶ Σκύλαξ ὁ Καρυανδηδὸς ἐν τῷ *περίπλῳ* αὐτοῦ λέγει, ὅτι δὲν δύναταί τις νὰ πλεύσῃ πέραν τῆς νήσου Λέρνης, διότι ἡ θάλασσα εἶναι πλήρης ἰλύος καὶ βοτανῶν.

Ὁ Θεόφραστος ἐν τῇ *ἱστορίᾳ τῶν φυτῶν* ποιεῖται λόγον περὶ τῆς θαλάσσης ταύτης τῶν βρύων, ὁ δὲ Avienus ἐν τῇ μεταφράσει τοῦ περίπλου τοῦ Hunicon λέγει· «Ἐπὶ τῶν κυμάτων φαίνονται ἀπειράριθμα φύκη τοσοῦτον πυκνὰ καὶ συμπαγῆ, ὥστε ἐμποδίζουσι καὶ πολλάκις καθιστῶσιν ἀδύνατον τὸν πλοῦν». Οὕτω λοιπὸν οἱ Φοίνικες καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐγνώριζον τὴν θάλασσαν τῶν βρύων.

Ἐπισκοπήσωμεν ἤδη τὴν σπουδαιοτάτην τῶν μεταναστεύσεων τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, τὴν τῶν Χαναναίων.

Κατὰ τὸ 1605 π. Χ. οἱ Ἑβραῖοι ἡγουμένου τοῦ Ἰησοῦ κατελάμβανον τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἐξαλάσαντες τοὺς Χαναναίους, μίαν τῶν φυλῶν τῆς γῆς Χαναάν. Ποῦ μετέβησαν οἱ τελευταῖοι οὗτοι; Ἔπλευσαν κατὰ μῆκος τῆς Μεσογείου προσπαθοῦντες μάτην νὰ ἐγκαταστῶσιν ἐν ταῖς ἀκταῖς τῆς Ἀφρικῆς. Ἔφθασαν δὲ ἐν τῇ χώρᾳ τῇ νῦν Μαρόκῳ καλουμένῃ, πλὴν δὲν ἐγκατέστησαν ἐνταῦθα· διότι μελετῶντες τὰ ἤθη τῶν Μαροκηνῶν φυλῶν οὐδὲν ἴχνος ἀνευρίσκομεν αὐτῶν. Ἐνδείξεις δέ τινας μόνον τῆς διαβάσεώς των κατέλιπον· τοῦτο δὲ λέγει ἡμῖν ὁ Προκόπιος διηγούμενος, ὅτι εἶδεν ἐν τοῖς πέριξ τῆς πόλεως Τίγγιος (νῦν Tanger) ἀκολουθῶν τῷ Βελισσαρίῳ στρατεύοντι ἐπὶ τὴν Ἀφρικὴν ἐν ἔτει 527 μ. Χ. ὡς ἰδιαίτερος αὐτοῦ γραμματεὺς δύο μεγάλους λίθους λευκούς, ἐφ' ὧν φοινικικοῖς γράμμασιν ὑπῆρχεν ἐπιγραφὴ λέγουσα· «Ἐξώσθημεν τῆς πατρίδος μας ὑπὸ Ἰησοῦ τοῦ κλέπτου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ναυῆ».

Καὶ ἄλλοι λαοὶ ἐγνώριζον τὴν ὕπαρξιν τῆς Ἀμερικῆς· ἀλλὰ θὰ περιορισθῶμεν νὰ ἀναφέρωμεν τοὺς Σίνας, καθότι καὶ οὗτοι ἀφῆκαν ἴχνη τῆς διαβάσεώς των. Ὁ De Gingnes ἐν ὑπομνήματί του πρὸς τὴν ἀκαδημίαν τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν ἐλευθερίων λόγων ἐπιγραφομένῳ: «Ἔρευναι περὶ τῶν πλόων τῶν Σινῶν καὶ ἄλλων λαῶν τῆς ἀπωτάτης Ἀσίας παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀμερικῆς», παρατίθησι χωρίον τῶν μεγάλων χρονικῶν τῆς Σινικῆς τῶν *Nan tzu*, μεταφρασθὲν ὑπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ καθηγητοῦ Neumann, ἔνθα λέγεται, ὅτι «ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Tsi τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς *αἰωνίου ἀρχῆς* (499 π. Χ.) Σίνης τις ἱερεὺς τοῦ Βούδα, ὀνομαζόμενος Hoeïchin, ἐπέστρεψεν ἐκ ταξειδίου εἰς χώρας, ὧν ἡ περιγραφὴ συμφωνεῖ πληρέστατα τῇ τῆς Ἀμερικῆς ὡς πρὸς τὸ κλίμα καὶ τὰ προϊόντα καὶ τὴν ἔλλειψιν τοῦ σιδήρου».

Καὶ ἤδη μεταβῶμεν νοερῶς εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ λάβωμεν ὁδηγὸν τὰς ἐντυπώσεις τῶν ἱεραποστόλων καὶ τῶν Ἱσπανῶν στρατιωτῶν καὶ τὰς παραδόσεις, ἃς οὗτοι περισυνέλεξαν. Αὕτη ἔσται ἡμῖν ἡ ἀφετηρία, ἵνα φθάσωμεν μέχρι τῶν γεγονόνων τῶν ἐρεισθησομένων ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης.

Ὁ Herman Cortes καὶ οἱ ἀξιωματικοί του, ἰδίᾳ δὲ οἱ ἱεραπόστολοι οἱ συνοδεύοντες τὴν ἀποστολήν του, ἅμα ἐν Μεξικῷ φθάσαντες ἐξεπλάγησαν ἐπὶ τῇ παραδόξῳ ὁμοιότητι τῶν παραδόσεων τῶν αὐτοχθόνων πρὸς τὰς

ἡμετέρας. Οἱ Μεξικανοὶ ἔλεγον ἑαυτοὺς ἀπογόνους λαοῦ ἰσχυροῦ γιγάντων, κυριαρχήσαντος ἄλλοτε ἐφ' ἁπάσης τῆς οἰκουμένης, ἀλλ' ἐξ ἁμαρτιῶν τιμωρηθέντος ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ διὰ φοβεροῦ κατακλυσμοῦ. Θαυμαστόν, ὅτι ἡ ἰδέα αὕτη περὶ γιγάντων, τιτάνων καὶ κυκλώπων εἶναι διαδεδομένη εἰς ἅπασαν τὴν γῆν· λαοὶ δέ τινες μάλιστα τῆς βορείου Ἀφρικῆς τοσοῦτον ζωηρὰν διατηροῦσιν ἔτι τὴν ἀνάμνησιν αὐτῶν, ὥστε θεωροῦσι τὴν ἐπάνοδον τῶν γιγάντων ὡς προάγγελον τῆς συντελείας τοῦ κόσμου.

Κατὰ τοὺς αὐτόχθονας τοῦ Μεξικοῦ, τὸ ἀνθρώπειον γένος τετράκις κατεστράφη· τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ὕδατος, τὸ δεύτερον ὑπὸ τῶν ἀνέμων, τὸ τρίτον ὑπὸ τῶν σεισμῶν καὶ τῶν ὑποχθονίων πυρῶν καὶ τὸ τέταρτον ὑπὸ τοῦ λιμοῦ. Ἀρχαία εἰκὼν εὑρεθεῖσα τότε ἐν Μεξικῷ καὶ γνωστὴ τῷ ὀνόματι *κῶδιξ βατικανὸς* ἅτε φυλαττόμενος ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βατικανοῦ παρίστησι τὰς τέσσαρας ταύτας ἐποχὰς ὡς ἑξῆς, τὴν μὲν πρώτην δι' οἰκίας καταποντιζομένης ἐν τοῖς ὕδασι καὶ λέμβου, ἧς ἐπιβαίνουσιν ἀνὴρ καὶ γυνή, τὴν δὲ δευτέραν διὰ σπηλαίου, ἐν ᾧ παρίσταται καταφυγὸν καὶ σωζόμενον τὸ ἀνθρώπειον ζεῦγος, τὴν δὲ τρίτην διὰ σπηλαίου πάλιν, ἐν ᾧ σώζεται ἀπὸ τῶν ὑποχθονίων πυρῶν καὶ τῶν πλουτωνικῶν ἀναστατώσεων, τὴν δὲ τετάρτην δι' ὀπωρῶν, ἃς ἔχει ἀνὰ χεῖρας τὸ ἀνθρώπειον ζεῦγος καὶ σημαίας, ἧς ἡ σημασία μένει εἰσέτι ἄγνωστος. Ἀλλ' αἱ ἰδέαι, ἃς εἶχον οἱ αὐτόχθονες περὶ τῆς πρώτης ἐποχῆς, τῆς τοῦ ὕδατος, εἶναι λίαν περίεργοι καὶ ἄξιαι τῆς ἡμετέρας προσοχῆς.

Τὰ ἱερογλυφικὰ τῶν Μεξικανῶν ἀναφέρουσιν, ὅτι Tezpi τις, ὅπως σωθῇ τοῦ ἐκ τοῦ καταποντισμοῦ θανάτου, κατεσκεύασε πλωτὴν οἰκίαν, εἰς ἣν ἐπέβη μετὰ τῆς συζύγου του, πολλῶν ζώων καὶ σπόρων τινῶν τῶν ἀναγκαιοτάτων εἰς συντήρησιν τοῦ ἀνθρώπου φυτῶν. Ὅτε τὸ μέγα Πνεῦμα κατέπαυσε τὸν ὑετὸν καὶ τὰ ὕδατα ἤρξαντο ἀποσυρόμενα, ἡ πλωτὴ οἰκία ἔφθασεν ἀσφαλῶς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Cholollan. Ὁ Tezpi τότε ἀφῆκε πρῶτον μὲν κόρακα, ὅστις δὲν ἐπέστρεψε, τῆς γῆς κεκαλυμένης ὑπὸ πτωμάτων, ἔπειτα δὲ ποικιλανθίδα (colibri) ἥτις ἐπέστρεψε φέρουσα μεταξὺ τοῦ ῥάμφους της ἀνθοῦν κλωνίον. Ἐννοήσας οὕτω ὁ Tezpi, ὅτι ἡ γῆ ἅτε ἀναβλαστήσασα κατέστη αὖθις κατοικήσιμος, ἐξῆλθε τῆς πλωτῆς οἰκίας μετὰ τῶν συνοίκων του καὶ ἐκ τοῦ ζεύγους τούτου ηὐξήθη πάλιν τὸ ἀνθρώπειον γένος.

Ἡ περὶ τῆς καταστροφῆς τῶν γιγάντων παράδοσις τῶν αὐτοχθόνων Μεξικανῶν εἶναι καὶ ἱερογραφικὴ ἅτε περιεχομένη καὶ ἐν τῷ βατικανῷ κώδικι. Ἑπτὰ μόνοι τῶν γιγάντων ἐσώθησαν ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, οἵτινες ἅμα τῶν ὑδάτων ἀποσυρθέντων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἐπεχείρησαν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἀρχηγοῦ των Shelhua νὰ οἰκοδομήσωσι τὴν μεγάλην πυραμίδα τοῦ Cholollan, περὶ ἧς κατωτέρω τὸν λόγον ποιησόμεθα, σκοποῦντες νὰ ἀνέλθωσι δι' αὐτῆς εἰς τοὺς οὐρανούς. Ἀλλ' οἱ θεοὶ ὀργισθέντες ἐκεραύνωσαν αὐτοὺς τοὺς μὲν φονεύσαντες, τοὺς δὲ διασκορπίσαντες.

Ἡ καταπληκτικὴ ὁμοιότης τῆς παραδόσεως ταύτης μετὰ τῆς ἱστορίας τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ τῆς τοῦ πύργου Βαβέλ, ἣν ἀφηγεῖται ἡ ἱερὰ γραφή, τοσοῦτον ἐξέπληξε τοὺς ἱεραποστόλους, ὥστε ἔπεισε μὲν αὐτούς, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ ἐξ ἁπλῶς τυχαίας συμπτώσεως, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐφαντάσθησαν, ὅτι ἄλλος τις πρὸ αὐτῶν ἦτο δυνατὸν νὰ ἦλθεν εἰς τὰς χώρας ταύτας. Τῆς δὲ τυφλώσεώς των ταύτης δὲν ἴσχυσαν νὰ τοὺς ἐξαγάγωσιν οὐδὲ αἱ καθημερινῶς ἀπαντῶσαι αὐτοῖς εἰσχωροῦσιν εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ τόπου παραδόσεις καὶ ἔθιμα ὅλως χριστιανικῆς καταγωγῆς· ἄχρις οὗ ἐπὶ τέλους ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν σταυρῶν, τοὺς ὁποίους ἀνεύρισκον, ἀφύπνισε τὴν προσοχὴν αὐτῶν εἰς τὰ γεγονότα ταῦτα, ἅπερ τόσον συχνὰ ἐπανελαμβάνοντο καὶ ἦσαν τοσοῦτον προφανῆ, ὥστε δὲν ἦτο δυνατὸν πλέον νὰ τὰ παρέλθωσιν ἀπαρατήρητα. Μὴ θέλοντες ὅμως καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα νὰ παραδεχθῶσιν, ὅτι χριστιανός τις περιηγητὴς πρὸ αὐτῶν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπεσκέφθη τὴν Ἀμερικήν, ἀπέδωκαν ταῦτα εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ διαβόλου ὑπαγορεύσαντος τοῖς αὐτοχθόνοις τὰ θρησκευτικὰ ταῦτα ἔθιμα, ἵνα διαφθείρῃ καὶ διαστρέψῃ αὐτὰ εἰς παρῳδίαν ἱερόσυλον τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Κατὰ τὸν πατέρα Noluega, ἕνα τῶν πρώτων ἱεραποστόλων, οἱ αὐτόχθονες τῆς Βρασιλίας ἐγνώριζον τὰ ὀνόματα Ἰησοῦς καὶ Μαρία.

Ἐν τῷ Μεξικῷ ἐβάπτιζον τὰ τέκνα των ὀνομάζοντες τὴν ἱεροτελεστίαν ταύτην «ἀναγέννησιν» ἀκριβῶς, ὥσπερ καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὀνομάζει αὐτὴν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ. Ἐπίσης ἰδέαν εἶχον καὶ τῆς ἁγίας τριάδος εἰκονίζοντες αὐτὴν διὰ τριγωνικοῦ λίθου· ἐνήστευον

τὴν παρασκευὴν εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου τοῦ Σωτῆρος· ἐν δὲ τῷ ναῷ τοῦ Cihua-Cohuatl ἐλάτρευον εἰκόνα παριστῶσαν λευκὴν καὶ ξανθὴν κόρην ἐνδεδυμένην ποδήρη χιτῶνα κατάστικτον πολυτίμοις λίθοις, σύμβολον τῆς παρθενίας. Ἡ παρθένος αὕτη ἦτο ἡ μήτηρ τοῦ Theohuitnahuac, τοῦ ἀκανθίνῳ στεφάνῳ ἐστεμμένου Κυρίου.

Ὁ πατὴρ Gregoire Garcia λέγει, ὅτι παρὰ τοῖς αὐτόχθοσιν εὗρεν ἀντικείμενα παριστῶντα ἄρθρα τινὰ τῆς πίστεως, τὴν ἀνάστασιν π. χ. ἢ τὴν σταύρωσιν μετὰ τῆς παραλλαγῆς ὅμως, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο προσδεδεμένος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ οὐχὶ καθηλωμένος. Ὁ δὲ πατὴρ Sahagun προστίθησιν, ὅτι οἱ ἄγριοι οὗτοι ἐξωμολογοῦντο, μολονότι λίαν σπανίως, καθότι οἱ ἐπιβαλλόμενοι κανόνες ἦσαν λίαν βαρεῖς. Ἡ ὑποτροπὴ εἰς τὸ αὐτὸ ἁμάρτημα οὐδέποτε συνεχωρεῖτο, οἱ δ' ἐπὶ ταύτῃ ἐπιβαλλόμενοι κανόνες ἐποίκιλλον ἀπὸ διατρήσεως τῆς γλώσσης μέχρι διαθρύψεως τῆς κεφαλῆς μεταξὺ δύο λιθίνων μητρῶν.

Ἀλλ' ἔμελλε τέλος νὰ φθάσῃ ἡμέρα, καθ' ἣν μία τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ μᾶλλον διαδεδομένων ἀνὰ τὴν Ἀμερικὴν παραδόσεων ἔμελλε ν' ἀναγκάσῃ πάντας νὰ παραδεχθῶσι τὴν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ὕπαρξιν ἱεραποστόλων πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ Κολόμβου. Ἐν μέσῳ τοῦ σκότους τῆς ἀρχαίας ἱστορίας καὶ τῆς λίαν εὐλόγου δυσπιστίας τῶν ἱεραποστόλων, ἅτε ἀφικνουμένων εἰς χώρας παντελῶς ἀγνώστους, διέλαμψεν αἴφνης ἡ μεγάλη μορφὴ τοῦ Μεξικανοῦ Guetzalcoal. Κατὰ τὴν παράδοσιν ταύτην διατηρηθεῖσαν ἐν τοῖς ἱερογλυφικοῖς καὶ τοῖς κομβοσχοινίοις, ἅτινα, ὡς γνωστόν, ἦσαν σχοινία ἔχοντα κόμβους διαφόρων χρωμάτων, οἵτινες ποικιλοτρόπως συνδυαζόμενοι παρίστων γράμματα, ἐπιστεύετο, ὅτι πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων λευκός τις σεβάσμιος τὴν ὄψιν γλαυκοὺς ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸν πώγωνα καὶ τὴν κόμην μακράν, ἐνδεδυμένος ποδήρη χιτῶνα καὶ ὑπὸ μάλης βίβλον φέρων παρεγένετο αὐτοῖς ἐξ Ἀνατολῆς διὰ τῆς Καλλιφορνίας μετά τινων μαθητῶν· ἐδίδαξεν αὐτοὺς τὰς ἀρχὰς τοῦ χριστιανισμοῦ, τὰ περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος, τὰ περὶ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας, τὰ περὶ μελλούσης ζωῆς καὶ τῆς ἐν αὐτῇ δικαίας ἀνταποδόσεως καὶ τὰ περὶ τοῦ βίου καὶ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἔδωκεν αὐτοῖς τὸν σταυρὸν συστήσας ὅπως προσκυνῶσιν αὐτὸν ὡς σύμβολον τῆς ἀπολυτρώσεως, καὶ τέλος προεφήτευσεν αὐτοῖς, ὅτι θέλουσιν ἔλθει ποτὲ ἐκ τῆς Δύσεως ἄνθρωποι λευκοί, ὥσπερ αὐτός, οἵτινες θέλουσι κηρύξει εἰς αὐτοὺς τὴν αὐτὴν θρησκείαν καὶ ἄρξει αὐτῶν.

Ὁ Guetzalcoal περιῆλθε μέγα μέρος τῆς Ἀμερικῆς κηρύττων τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν· ἀλλ' ἐπιμόνως καταδιωκόμενος ὑπὸ τοῦ Huamac, βασιλέως τῶν Toullains, ἀποπλεύσας ᾤχετο ἐκ Campeche καταλιπὼν ἐν παρακειμένῳ ὅρμῳ μέγαν σταυρόν, ὅστις πολὺν καιρὸν μετὰ τὴν κατάκτησιν μετηνέχθη εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τῆς πόλεως Oaxaca.

Ὁ ἀπόστολος οὗτος τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἀφῆκεν ἐν τῇ χώρᾳ γλυκεῖαν ἀνάμνησιν καὶ σεβαστὴν μνήμην. Εἰκότως· διότι πρὸς τῷ θρησκευτικῷ καὶ ἠθικῷ χαρακτῆρι τῶν κηρυγμάτων αὐτοῦ ἐδίδαξε τοὺς αὐτόχθονας τὴν ὕφανσιν τοῦ βάμβακος, τὴν βαφὴν τῶν ὑφασμάτων, τὴν γεωργίαν, τὴν κατεργασίαν τῶν μετάλλων καὶ τῶν πολυτίμων λίθων· ἀνεκαίνισε δὲ καὶ τὸ ἡμερολόγιόν των, καθ' ὃ διηρεῖτο τὸ ἔτος εἰς 260 ἡμέρας, πείσας αὐτούς, ν' ἀποδεχθῶσι τὸ ἐκ 360 ἡμερῶν καὶ 5 ἐμβολίμων συγκείμενον ἔτος, δηλ. τὸ ἡμέτερον ὡς μᾶλλον ἐπωφελὲς τῇ γεωργίᾳ.

Σπουδαῖαι ἐτυμολογικαὶ μελέται πολλῶν σοφῶν ἀπέδειξαν, ὅτι τὸ ὄνομα Chilam-Camhal, ὅπερ τινὲς τῶν μαθητῶν του ἐδίδον εἰς τὸν ἀπόστολον τοῦτον, ἦτο τὸ σινικὸν ὄνομα τοῦ ἁγίου Θωμᾶ. Πῶς ὅμως τὸ ὄνομα Θωμᾶς τὸ γενόμενον Tomé ἐν Βρασιλίᾳ μετηλλάχθη εἰς Guetzalcoal ἐν Μεξικῷ; Καὶ ἐπὶ τέλους τίς οὗτος ὁ ἅγιος Θωμᾶς ἢ Guetzalcoal; Σημειωτέον, ὅτι τὸ ὄνομα Guetzalcoal δὲν ἴσχυσε νὰ καταστρέψῃ τὸ τοῦ Θωμᾶ ἢ Thomé, διότι οἱ ἡμέτεροι ἱεραπόστολοι ἀπεκαλοῦντο ὑπὸ τῶν αὐτοχθόνων Μεξικανῶν pay-Tumes ἤτοι pères Thomés.

Ἡ ἐξήγησις τοῦ σεβασμίου πατρὸς Mier περὶ τοῦ μετασχηματισμοῦ τοῦ ὀνόματος Thomas εἰς Guetzalcoal δὲν μοὶ φαίνεται τόσον πειστική, τείνω δὲ νὰ παραδεχθῶ μᾶλλον τὴν ἐξήγησιν, ἣν δίδει ὁ βαρὼν Humboldt, καθότι ἡ ἐξήγησις αὕτη εἶναι συμφωνοτέρα πρὸς τὰς ἐξωτερικὰς ἐκδηλώσεις τῆς λατρείας ἐν τῷ Μεξικῷ. Κατὰ τὸν ἔξοχον τοῦτον συγγραφέα ἡ λέξις Guetzalcoal σημαίνει *ὄφιν πλουσίοις πτεροῖς κεκοσμημένον*, καὶ εὐκόλως βεβαιοῦται, ὅτι ὁ ὄφις ἦτο τὸ σύμβολον τοῦ Guetzalcoal καὶ οὐχὶ σύμβολον τῆς θρησκείας, ἣν οὗτος ἐδίδαξε καὶ ἣν ἐν τοῖς ναοῖς οὗτοι ἤσκουν. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ ἐν Cho-

lula ναός, ἐν ᾧ ἐλατρεύετο ἡ εἰκὼν τοῦ Guetzalcoal, ἐπικυροῖ τὰ ἀνωτέρω, καθότι ἡ εἴσοδός του ἔχει σχῆμα ἀνοικτοῦ στόματος ὑπερμεγέθους ὄφεως. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ὁ Guetzalcoal, καθ' ἃ ἀφηγεῖται ὁ Τουρκοσμάδας. ὁ πρῶτος ἐν Μεξικῷ Ἱσπανὸς ἐπίσκοπος, ἐξεικονίζετο ὡς γέρων λευκὸν ἔχων πώγωνα καὶ κόμην μακράν, λευκὸν δὲ ποδήρη χιτῶνα. ὑπὲρ τοῦτον δὲ λευκὸν ἐρυθροῖς σταυροῖς κατάστικτον μανδύαν, ὑποδεδεμένον δὲ σανδάλια, κεκαρμένον δὲ καὶ φέροντα πῖλον στρογγύλον καὶ ὑψηλὸν καὶ στενότερον κατὰ τὴν βάσιν.

Καὶ τίς ὁ Guetzalcoal οὗτος; Τινὲς ὑπέθεσαν, ὅτι ὁ ἱεραπόστολος οὗτος εἶναι ὁ ἀπόστολος Θωμᾶς, ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἶναι ἀπαράδεκτος, καθότι ὁ Guetzalcoal ἔδωκεν εἰς τοὺς ἀρχεγόνους αὐτόχθονας εἰκόνας. αἱ δὲ εἰκόνες ἐγένοντο ἀντικείμενον λατρείας πολλῷ ὕστερον τῶν ἀποστόλων· συνέστησε δὲ θρησκευτικὰς κοινότητας, αἵτινες εἰς τὸν παλαιὸν κόσμον ἤρχισαν κατὰ τὸν Δ' μ. Χ. αἰῶνα, τοὐλάχιστον κατὰ πάσας τὰς διατυπώσεις τὰς ὁποίας οἱ Μεξικανοὶ ἐτήρουν· πρὸς δὲ ἡ χρῆσις τῆς κουρᾶς εἰσήχθη πολὺν καιρὸν μετὰ τοὺς ἀποστόλους, ἐξαιρουμένης μόνης τῆς ὀνομαζομένης *στέμματος τοῦ ἁγίου Παύλου*, συνισταμένης εἰς τὴν ἐκκοπὴν τῶν τριχῶν περὶ τοὺς κροτάφους ἐν σχήματι στεφάνης. Ἐν τέλει εἰσήγαγε τὴν λατρείαν τοῦ σταυροῦ ὡς συμβόλου τῆς ἀπολυτρώσεως, ὁ δὲ σταυρὸς ἤρξατο γενόμενος ἀντικείμενον λατρείας ἀπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ὅτε ἔπαυσεν ὢν ὄργανον ποινῆς. Ἐὰν δ' εἰς ταῦτα πάντα προστεθῇ καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ἡγιασμένου ἐλαίου, δι' οὗ ἐχρίοντο οἱ αὐτοκράτορες καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ μεγιστᾶνες τοῦ Μεξικοῦ, ἐνῷ οἱ ἀπόστολοι εἰς τοιαύτας περιστάσεις περιωρίζοντο μόνον εἰς τὴν τῶν χειρῶν ἐπίθεσιν, ἡ δόξα περὶ τῆς ταυτίσεως τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ μετὰ τοῦ Guetzalcoal ἀφ' ἑαυτῆς καταπίπτει.

Ἡ λέξις Theotl εἶναι αὐτὴ ἡ ἑλληνικὴ λέξις *Θεός*, κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς μεξικανικῆς γλώσσης τοῦ τελικοῦ ς μετεβληθέντος εἰς *tl*. Αἱ παραφθοραὶ αὗται τῶν λέξεων εἰσὶ λίαν συνήθεις, ἀφοῦ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Cortés ζῶντος ἔτι παρεφθάρη εἰς Cuhuatli. Αἰτία δὲ τούτου ἐστὶ τὸ ἐν τῇ Μεξικανικῇ γλώσσῃ ὑποδεὲς σύστημα φωνητικῆς γραφῆς καὶ ἡ ἔλλειψις πολλῶν φθόγγων ὑπαρχόντων ἐν ταῖς καθ' ἡμᾶς γλώσσαις. Ἀλλὰ ἐν ταῖς θρησκευτικαῖς μάλιστα τελεταῖς τῶν αὐτοχθόνων Μεξικανῶν ἀνευρίσκομεν τὴν ἐπίδρασιν τῆς καθολικῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας τοῦ ϛ' αἰῶνος, ἤτοι πρὸ τοῦ χωρισμοῦ τῶν ἐκκλησιῶν. Μετὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα κατεσκεύαζον ἐκ ζύμης τὴν εἰκόνα τοῦ Theohuitnahuac, τοῦ ἀκανθίνῳ στεφάνῳ ἐστεμμένου Κυρίου, ἣν ἁγιάζοντες ἐθεώρουν ὡς αὐτὸ τὸ αἷμα καὶ σῶμα τοῦ Θεοῦ. Τὴν εἰκόνα ταύτην ἁγιασθεῖσαν ἔφερον ἐν πομπῇ καὶ κεντῶντες αὐτὴν δι' ἀκοντίου εἰς τὸ στῆθος διεμέλιζον καὶ διανεμόμενοι οἱ παρόντες ἔτρωγον μετὰ μεγίστου σεβασμοῦ καὶ εὐλαβείας. Οὕτω καὶ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ καὶ σήμερον ἔτι τὸν ἄρτον τῆς εὐχαριστίας κεντῶσι διὰ λόγχης εἰς ἀνάμνησιν τοῦ διὰ λόγχης κεντήματος, ὅπερ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὑπέστη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Τίς λοιπὸν ἦτο οὗτος ὁ ἅγιος Θωμᾶς; ὁ πατὴρ Mier λέγει, ὅτι τὰ ἐκκλησιαστικὰ χειρόγραφα τῆς Συριακῆς ἐκκλησίας διδάσκουσι διὰ μακρῶν, ὅτι ἅγιός τις Θωμᾶς, ἐπίσκοπος, Ἰουδαῖος ἑλληνιστής, δηλαδὴ Ἑβραῖος ὁμιλῶν τὴν ἑλληνικήν, ὡς ὁ ἀπόστολος Θωμᾶς, μετέβη κατὰ τὸν ϛ' αἰῶνα μ. Χ., ὅπως κηρύξῃ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, εἰς τὴν Σινικὴν καὶ ἄλλας βαρβάρους καὶ μεμακρυσμένας χώρας.

Ἐστερούμην καὶ τοῦ ἀπαιτουμένου χρόνου καὶ τῶν ἀναγκαίων πηγῶν πρὸς μελέτην τοῦ βίου τοῦ ἁγίου τούτου· ἀλλὰ καὶ ἂν εἶχον ταῦτα, δύσκολον θὰ μοὶ ἦτο ν' ἀποδείξω, τίς οὗτος ὁ Θωμᾶς, καὶ πᾶσαι αἱ ὑποθέσεις μου ἤθελον καταρρεύσει ἐνώπιον τῆς κριτικῆς. Ὅθεν ἀρκοῦμαι νὰ ὑποδείξω μόνον εἰς τοὺς σοφοὺς τὸ γεγονὸς τοῦτο.

Ἡ μεγάλη εἰκὼν τοῦ Guetzalcoal ἵσταται ἐνώπιον ἡμῶν καὶ διὰ ταύτης ἡ ἐπίδρασις τῆς Ἀνατολῆς ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν τῆς Ἀμερικῆς ἀποδείκνυται. Πρὸς περάτωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ τούτου θέματος ἀναγκαῖον θεωρῶ νὰ προσθέσω καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἡ εὕρεσις ἐν τῷ Yucatan ὑπερμεγέθους σταυροῦ γνωστοῦ νῦν ὑπὸ τὸ ὄνομα *σταυρὸς τῆς Palenque*, προγενεστέρου τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ὡς καὶ ἡ εὕρεσις πολλῶν βουδικῶν σταυρῶν παρήγαγον πρὸς στιγμὴν ἀμφιβολίαν τινὰ περὶ τῆς σημασίας τοῦ σταυροῦ ἐν Ἀμερικῇ. Ἀλλ' οὐδεμία πλέον ὑπάρχει ἀμφιβολία περὶ τῆς ἐπιρροῆς, ἣν ἡ Σινικὴ ἐξήσκησε κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους· καὶ πᾶν ὅτι πρὸς τοὺς Aztèques σχετίζεται δέον νὰ θεωρηθῇ πάντως διάφορον τοῦ ἐν Yucatan καὶ Palenque ὑπάρχοντος, καὶ ὅ,τι δύναται νὰ λεχθῇ καὶ

ἀποδειχθῇ περὶ ἐκείνων, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἰσχὺν ἐπὶ τῶν περὶ τούτων. Οὕτω τὰ πάντα ἐν Palenque καὶ Itznamal ἀποδεικνύουσι βουδικὴν καταγωγήν, ἐνῷ ὅ,τι εἶναι ἀληθῶς Aztèque, εἶναι χριστιανικὸν ἀνατολικόν. Ἀνατολὴν δὲ λεγων ἐννοῶ μόνον τοὺς λαοὺς τῆς μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης.

Ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν Μεξικανῶν ἐξετάζοντες εὑρίσκομεν θαυμαστὰς ὁμοιότητας. Ἐπὶ τῶν Μεξικανικῶν μνημείων ἀνεξιτήλοις γράμμασιν εἰσὶν ἐγκεχαραγμέναι αἱ δύο μεγάλαι περίοδοι τῆς ἱστορίας τῆς χώρας ταύτης, ἡ τῶν γνωστῶν ἡμῖν φυλῶν, Mayas καὶ Aztèques, καὶ ἡ τῶν φυλῶν, ὧν οὐδὲ ἴχνος σώζεται πλέον, οὐδὲ τὰ ἔργα ἔχουσιν οὐδεμίαν συγγένειαν πρὸς τὰ τῶν μεταγενεστέρων φυλῶν. Ἡ βάσις τῆς μεξικανικῆς ἀρχιτεκτονικῆς δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι εἶναι ἡ πυραμίς, ἣν πανταχοῦ ἀνευρίσκομεν ὁτὲ μὲν ἀρτίαν, ὁτὲ δὲ ἠκρωτηριασμένην.

Τὰ πρῶτα μνημεῖα παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν εἰσὶν ὁ *λίθινος βωμὸς* (dolmen) καὶ ὁ τύμβος (tumulus), οἵτινες ἁπανταχοῦ καὶ πάντοτε ἐχρησίμευον εἰς ταφήν. Ἀλλά, πρᾶγμα παράδοξον, ἡ πυραμὶς οὖσα ἁπλῆ τελειοποίησις τῆς ἀρχικῆς ἰδέας τοῦ dolmen ὑπάρχει μόνον ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Ἀμερικῇ. Ἡ τελειοποίησις αὕτη τῆς ἰδέας τοῦ dolmen δεικνύει ἀναγκαίως διανοητικὴν πρόοδον τῶν λαῶν τῶν κατασκευαζόντων τοιαῦτα οἰκοδομήματα καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἐν Ἀμερικῇ εἰς προϊστορικοὺς χρόνους ὑπῆρχε πολιτισμὸς λίαν προκεχωρηκώς, εἰς ὃν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ φθάσωσιν ὕστερον οἱ λαοὶ τῆς χώρας ταύτης κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους. Αἱ δύο αὗται μεγάλαι ἐν Ἀμερικῇ περίοδοι καὶ ἡ ἐντελὴς διαφορὰ ἡ μεταξὺ τῶν ἀγνώστων ἀρχεγόνων φυλῶν καὶ τῶν ἄλλων καταδείκνυται ἐν τοῖς μνημείοις· διότι πάντα μὲν ὅσα ἀνήκουσιν εἰς τὴν δευτέραν περίοδον εἶναι συμφωνότατα πρὸς τὰς φυλάς, τὰς ἱερογλυφικὰς ἐπιγραφάς, τὰ ἤθη, τὴν γλῶσσαν κλπ., τὰ δὲ ἀνήκοντα εἰς τὴν πρώτην εἶναι παντελῶς ἄγνωστα καὶ οὐδεμίαν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὰ λοιπά.

Λίαν ἐνδιαφέροντα μνημεῖα ὑπάρχουσιν ἐν ταῖς κεντρικαῖς χώραις τοῦ Μεξικοῦ Chiapas καὶ Tabasco, ἐν οἷς ἐξέχουσιν αἱ δύο πυραμίδες τοῦ Theotihuacan, ὧν ἡ μὲν ἀφιέρωται τῷ Ἡλίῳ, ἡ δ' ἑτέρα τῇ Σελήνῃ. Ἡ πρώτη ἔχουσα ὕψος 62 μέτρων καὶ πλευρὰν 232 μέτρων εἶναι ὑψηλοτέρα τῆς ἐν Αἰγύπτῳ τρίτης πυραμίδος τοῦ Dyizeh καί, ὡς αὕτη, περικυκλοῦται ὑπὸ μικρῶν πυραμίδων, τεθειμένων συμμετρικῶς καὶ παραλλήλως ταῖς προσόψεσι τῆς μεγάλης καὶ χρησιμευουσῶν ὡς τάφων τῶν μεγιστάνων. Ἐν Zaachila σώζεται λίαν περίεργος ναός. Τέσσαρα πρόσωπα γεγλυμμένα ἐπὶ λίθου καθήμενα σταυροποδητὶ περιβάλλουσι βωμὸν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ ἱδρυμένον. Ἓν τούτων ἔχον μύστακα καὶ πώγωνα φέρει τιάραν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἕτερον δὲ κρατεῖ ἐν τῇ ἑτέρᾳ τῶν χειρῶν καρπὸν ἀραβοσίτου.

Τὰ ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ γεγλυμμένα ἱερογλυφικὰ εἰσὶν ὅλως διάφορα τῶν γνωστῶν ἐν Μεξικῷ· ἓν δὲ τῶν ἀναγλύφων κοσμεῖται μαιάνδρῳ, ἐν ᾧ διακρίνεται ὁ ἱερὸς λωτὸς τῶν Ἀσιανῶν. Ἰστέον δέ, ὅτι πάντα τὰ ἀγάλματα τῆς ἀγνώστου ταύτης ἐποχῆς παριστάνουσι πρόσωπα καθήμενα σταυροποδητί, ἐνῷ πάντα τὰ τῶν ἄλλων ἐποχῶν παριστᾶσιν αὐτὰ καθήμενα ὀκλαδόν, ὡς καὶ νῦν ἔτι ἀγαπῶσι νὰ κάθηνται οἱ ἐν Ἀμερικῇ Ἰνδοί, καὶ εἶναι ἐστολισμένα δι' ἱερογλυφικῶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον εὐλήπτων.

Ἐν τῇ τοῦ Copan χώρᾳ ὁ γάλλος ἀρχαιολόγος Dupaixe παρετήρησεν, ὅτι πᾶσαι αἱ πυραμίδες εἰσὶν ἀκέραιαι, ἐνῷ πανταχοῦ ἀλλαχοῦ εἶναι ἠκρωτηριασμέναι. Ὁ δὲ Ἀμερικανὸς Stephens ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφομένῳ «Ἡ κεντρικὴ Ἀμερικὴ» λέγει, ὅτι ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τοῦ Copan εὗρε τὴν πτερωτὴν σφαῖραν τῶν Αἰγυπτίων. Πανταχοῦ δὲ ἐν πᾶσι τοῖς ναοῖς τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἣν θὰ ἐξακολουθῶμεν ἀποκαλοῦντες ἄγνωστον, τῶν συνηθεστάτων κοσμημάτων εἶναι ὁ μαίανδρος. Καίτοι δέ, ὡς παρατηρεῖ ὁ βαρῶν Humboldt, τοῦτο δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τεκμήριον ἀσφαλὲς τῆς ἀρχαίας συγκοινωνίας μεταξὺ Ἀμερικῆς καὶ τοῦ λοιποῦ κόσμου, καθότι ὁ ἄνθρωπος ἐπανέλαβε κανονικῶς πάντοτε τοὺς αὐτοὺς τύπους, οὐχ ἧττον πρὸς τοῖς ἄλλοις διαπιστοῖ καὶ ὁ μαίανδρος τὴν μεταξὺ τῶν δύο κόσμων συγκοινωνίαν.

Αἱ ἀνευρεθεῖσαι μούμιαι τῶν ἀνθρώπων τῶν ἀγνώστων τούτων φυλῶν φέρουσιν αἱ μὲν ἐπὶ τοῦ μετώπου πλατὺ διάδημα, ἀφ' οὗ κρέμανται δύο ταινίαι παράπλευροι, αἱ δὲ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τιάραν, ἀφ' ἧς κρέμανται μακρὰ πανία ἑνούμενα ὑπὸ τὸν πώγωνα καὶ περισκεπάζοντα οὕτω τὸ πρόσωπον. Καὶ τῶν μὲν πρώτων ἡ ἄμπυξ ἔχει μεγίστην πρὸς

τὴν αἰγυπτιακὴν ὁμοιότητα, ἡ δὲ τῶν δευτέρων πρὸς τὴν τῶν Ἰουδαίων.

Ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἀμερικῆς ὑπάρχουσιν ἴχνη γνωστῶν ἡμῖν λαῶν. Αἱ φοινικικαὶ ἐπιγραφαὶ εἶναι ἱκανῶς πολυάριθμοι. Κατὰ τὸ 1873 ἐν Βρασιλίᾳ ἀνεκαλύφθη πλησίον τῆς Parahyba λίθος ἐκτισμένος φέρων γράμματα ἀγνώστου γλώσσης. Τὸ ἱστορικὸν τμῆμα τοῦ πανακαδημείου ἀνέθηκε τῷ διευθυντῇ αὐτοῦ Netto τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, οὗτος δὲ μετὰ μακρὰς ἐρεύνας ἀπεφήνατο ὅτι ἐγράφη ὑπὸ Φοινίκων ἐκ τοῦ λιμένος Aziougebir τοῦ ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ ἐξελθόντων κατὰ τὸ Θ´ ἢ Ι´ ἔτος τῆς βασιλείας Hiram τοῦ Β´ (558—552 π. Χ.). Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ἀνεφέρετο ὁ ἀριθμὸς τῶν πλοίων καὶ ὁ τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν τῶν ἀποτελεσάντων τὴν ἀποστολὴν ταύτην, ἐν τέλει δὲ ὑπῆρχεν ἐπίκλησις πρὸς Alomin Rolonuth, τοὺς θεοὺς καὶ τὰς θεάς. Ἡ γνησιότης τοῦ ἐνδιαφέροντος μνημείου τούτου ἠμφισβητήθη μέν, ἀλλὰ τὸ μνημεῖον τοῦτο δὲν εἶναι τὸ μόνον, οὗ ἡ ὕπαρξις εἶναι γνωστή. Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις, ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τῆς Βιργινίας, πλησίον τῆς Weelhing, ἐπὶ τοῦ ὄρους Grove-Creek, εὑρέθη ἑτέρα ἐπιγραφή, ἧς καίπερ οὔπω ἀναγνωσθείσης ἐπαρκῶς ἀνεγνωρίσθησαν ὅμως ἐν αὐτῇ πολλὰ γράμματα ἀναμφισβητήτως φοινικικά.

Ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ Μασσαχουσέττη ὑπάρχει ἕτερος λίθος γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Digthon, οὗ ἡ ἀρχαιότης δὲν δύναται νὰ τεθῇ ἐν ἀμφιβολίᾳ. Κείμενος ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης ὑπέστη, κατὰ τὸν γάλλον ἀρχαιολόγον κ. Graniez, ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας τὴν ἐπήρειαν τῶν ὑδάτων, ὥστε περιεφαγώθη καὶ κατέστη λεῖος τοσοῦτον, ὥστε εἶναι πλέον ἀδύνατος ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἐπ᾽ αὐτοῦ ἐπιγραφῶν.

Ἕτερον σπουδαῖον μνημεῖον παρέχει ἡμῖν στοιχεῖον νέον εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν εἰς Ἀμερικὴν μεταναστεύσεων, ὑπερμεγέθης τις ἐκ γρανίτου κεφαλὴ παριστῶσα πιστῶς καὶ ἀναμφηρίστως τὴν προτομὴν μαύρου Ἀφρικανοῦ (Νέγρου). Οἱ Νέγροι ἐθεωροῦντο τέως Ἀφρικανοὶ τὸ γένος, οἵτινες πάντοτε ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει εὑρισκόμενοι καὶ ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας ζῶντες ἐστεροῦντο τῶν ἀναγκαιούντων μέσων πρὸς ἐκτέλεσιν τοσούτων μακρῶν ταξειδίων, οἷον τὸ ἀπὸ Ἀφρικῆς εἰς Ἀμερικήν. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς εἰρημένης προτομῆς ἤρξατο συζήτησις περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ὑπάρξεως ἐν Ἀμερικῇ αὐτόχθονος φυλῆς Νέγρων. Ἡ ὑπόθεσις ἡ περὶ ὑπάρξεως τοιαύτης φυλῆς ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς εὑρέσεως Νέγρων ἐν Louisiane κατὰ τὴν πρώτην ἐξερεύνησιν τῆς χώρας ταύτης ὑπὸ τοῦ Ἰσπανοῦ Soti. Ἡ ὑπόθεσις ὅμως αὕτη εἶναι ἤδη ἀσύστατος ἀσφαλεστέρας γινομένης ὁλονὲν τῆς γνώμης, ὅτι ὑπῆρξεν ἄλλοτε συγκοινωνία μεταξὺ τῶν δύο κόσμων διακοπεῖσα ὕστερον. Οἱ Νέγροι ἦλθον εἰς Ἀμερικὴν μετὰ τῶν ἀρχαίων Ἀνατολιτῶν θαλασσοπόρων, ὅπερ προσεπιβεβαιοῖ τὰ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων εἰρημένα. ἢ μᾶλλον ἦλθον διὰ τῆς Σινικῆς ἀκολουθήσαντες τὴν ὁδόν, δι᾽ ἧς ἦλθεν ὁ Cuetzalcoatl.

Ὁ πατὴρ Florencia, συγγραφεὺς ἀρχαιολογίας τοῦ Μεξικοῦ, λέγει, ὅτι οἱ τοῦ Banderas Ἰνδοὶ ἀφηγήθησαν αὐτῷ, ὅτι πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων χριστιανὸς ἱεροκῆρυξ εἶχεν ἔλθει εἰς τὴν χώραν των, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων των ἐπέδειξαν αὐτῷ πλῆθος σταυρῶν ἐπὶ τῆς σειρᾶς τῶν ὀρέων Chacala εὑρισκομένων, ὧν εἷς ὑπερμεγέθης φέρων ἐπὶ τῆς βάσεως ἐπιγραφήν, ἧς τὰ ἀρχαῖα γράμματα ἐφάνησαν αὐτῷ ἑβραϊκά.

Δὲν ἔχω τὴν ἀξίωσιν, ὅτι ἐκ τῶν εἰρημένων γεγονότων δύναταί τις νὰ ἐξαγάγῃ τελικόν τι συμπέρασμα, νομίζω ὅμως, ὅτι ὁπουδήποτε καὶ ἂν στρέψωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν καὶ ἐξετάσωμεν, πανταχοῦ τὰ ἴχνη τῶν αὐτῶν λαῶν ἐπιφαίνονται ἡμῖν.

Ἐξητάσαμεν λίαν συντόμως, διότι τὸ θέμα λίαν πλούσιον τυγχάνει, τὰς τέσσαρας διαφόρους ἀπόψεις, τὴν γεωγραφικήν, τὴν παλαιοντολογικήν, τὴν θρησκευτικὴν καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικήν, ὑπὸ τὰς ὁποίας παρουσιάζεται τὸ ἐνδιαφέρον, ὅπερ ἡ Ἀνατολὴ ὀφείλει νὰ ἔχῃ εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς τῆς Ἀμερικῆς. Νομίζω δέ, ὅτι εἶπον τὰ δέοντα, ὅπως ἀποδείξω, ὅτι ἡ λύσις τοῦ προβλήματος τούτου δύναται νὰ χύσῃ νέον φῶς ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἐλπίζω, ὅτι κατέδειξα τὴν σχέσιν, ἥτις ὑπάρχει μεταξὺ τῶν δύο ἀντιθέτων τούτων μερῶν τῆς ὑδρογείου σφαίρας. Εἰς ὑμᾶς νῦν ἀπευθυνόμεθα, σοφὰ τοῦ συλλόγου μέλη, εἰς ὑμᾶς πάντας, εὐμαθέστατοι τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τὴν ὑμετέραν ζητοῦμεν σύμπραξιν εἰς τὸ ἡμέτερον ἔργον, ὅπως ἔλθητε φέροντες τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων ὑμῶν προγόνων γεωγράφων καὶ θαλασσοπόρων καὶ τὰ σχέδια τῶν ἀρχαίων μνημείων, ἅτινα παραβαλλόμενα πρὸς

τὰ ἐν Ἀμερικῇ δύνανται νὰ θέσωσι τὴν βάσιν τῶν μελετῶν, εἰς ἃς ἡ Ἱσπανία προσεχῶς ἀπεκδυθήσεται.

Ὁ ἐνθερμότερος ἡμῶν πόθος ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τῶν ἐνδοξοτέρων ἔργων τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι νὰ ἴδωμεν καὶ αὖθις νῦν συνηνωμένους οὐ μόνον ἐν ταῖς πολιτικαῖς σχέσεσιν ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀνακοινώσει τῶν ἐνδοξοτάτων γεγονότων τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας τοὺς δύο λαοὺς καὶ πληροῦντας τὰς σελίδας τῆς προϊστορικῆς καὶ ἱστορικῆς τῆς Ἀμερικῆς ἐποχῆς. Ἐὰν κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους οἱ ἀνατολικοὶ λαοὶ ἐγνώριζαν τὴν Ἀμερικὴν καὶ ᾤκησαν μέρος αὐτῆς, ἡ Ἰβηρικὴ χερσόνησος κατὰ τοὺς νεωτέρους συνέστησε πρώτη ναυτικὰς σχολὰς καὶ ἔφερεν εἶτα εἰς πέρας τὴν ἀνακάλυψιν τῶν χωρῶν, ὧν ἡ ὕπαρξις, παρὰ τὰ ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς συγγράμμασιν ἀπαντῶντα, ὅλως μυθώδης ἐθεωρεῖτο ἢ συνεσχετίζετο μετὰ τῆς χώρας τοῦ Cathag, τῶν Ἰνδιῶν ἐκείνων, ἃς ἀνεζήτει ὁ ἀθάνατος Κολόμβος, οὗ τὴν δόξαν οὐδεὶς δύναται νὰ ἐλαττώσῃ· διότι καὶ ἡ ὕπαρξις αὐτὴ τῆς χώρας ταύτης ἦν ἀμφισβητήσιμος, ἐπειδὴ ἡ θεωρία περὶ τοῦ σφαιρικοῦ τῆς γῆς δὲν ἦτον ἀκόμη παρὰ πᾶσιν ἀποδεκτή. Οἱ Ἴβηρες θαλασσοπόροι ἠκολούθησαν τότε τοῖς ἴχνεσι τοῦ Κολόμβου καὶ ἐπῆλθε νέα ἐποχὴ πλήρης ἐνδόξων γεγονότων. Ὁ Magellan περιέπλευσε τὴν Ἀμερικὴν ἑνόνων οὕτω τὴν Ἀνατολὴν μετὰ τῆς Δύσεως, ὁ δὲ Sebastian del Cano ἐξετέλεσε πρῶτος τὸν περίπλουν τῆς γῆς.

Ἡ δόξα τῶν μεγάλων τούτων ἀνακαλύψεων εἰς ἡμᾶς λοιπὸν ὀφείλεται, λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου, καὶ παρ' ὑμῶν ζητοῦμεν καὶ αὖθις, ὅπως δείξωμεν εἰς τὰ ὄμματα σύμπαντος τοῦ κόσμου ἡμᾶς αὐτοὺς ἡνωμένους, καὶ δοξάζοντας ὁμοῦ καὶ ἐν εὐγενεῖ ἐνθουσιασμῷ τὰς ἡρωϊκὰς παραδόσεις καὶ τὴν ἔνδοξον ἱστορίαν ἡμῶν.

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΠΕΡΔΙΚΙΔΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

ΙΔΙΩΣ ΔΕ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΙΣΡ مصر ΚΑΙ ΜΙΣΡΑΪΜ מצרים

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΑΠΒ' συνεδριάσει τῆς 29 ἀπριλίου 1890).

Περὶ τοῦ ὀνόματος *Μὶσρ* (مصر) ἢ Μισραΐμ, (מִצְרַיִם), δι' οὗ οἱ σημιτικοὶ λαοὶ ἀπεκάλεσαν τὴν Αἴγυπτον, προτιθέμενος ἀνακοινώσασθαι τῷ καθ' ἡμᾶς συλλόγῳ τὴν κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην ἐξήγησιν τοῦ σημαινομένου τῆς λέξεως, εὔκαιρον ἔκρινα, ἵνα περὶ τοῦ ὀνόματος, δι' οὗ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐκαλεῖτο ἡ χώρα αὕτη ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτῆς κατοίκων, εἴπω τινά, ὡς καὶ περὶ τοῦ ὀνόματος *Αἴγυπτος*, ὃ παρέδωκαν ἡμῖν καὶ τοῖς Εὐρωπαίοις οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες.

Ἐκτιθεὶς ἐν τῇ ἀνακοινώσει μου ταύτῃ τὰς ἐπὶ τῶν διαφόρων τούτων ὀνομάτων εἰκασίας καὶ κρίσεις τῶν νεωτέρων σοφῶν θέλω προσθέσει καὶ τινας ἰδίας ἐμοῦ παρατηρήσεις ἐπὶ τούτων, εὐγνωμόνως δὲ θέλω ἀκούσει πᾶσαν μετὰ λόγου ἀντίρρησιν γενησομένην ἐπὶ τῆς μικρᾶς ταύτης μελέτης μου.

Οὐδέτερον τῶν ὀνομάτων *Μὶσρ* ἢ *Αἴγυπτος*, εὕρηται ἐπὶ τῶν Αἰγυπτίων μνημείων, ἐν οἷς ἡ χώρα αὕτη ἀναγινώσκεται *Κέμ*, ἐν δὲ τοῖς ἱερογλυφικοῖς σημειοῦται δι' οὐρᾶς κροκοδείλου. Ἐκ τοῦ *Κέμ* τούτου ἐσχηματίσθη τὸ τῆς δημοτικῆς *Κεμὶ* καὶ τὸ τῆς κοπτικῆς *Κημέ*, *Κημὶ* καὶ *Χημί*, κατὰ τὸ μεμφιτικὸν ἰδίωμα, μετὰ τινων ἄλλων μικρῶν παραλ-

λαγῶν. Σημαίνει δὲ ἡ λέξις *Κέμ ἡ μέλαινα* (γῆ) (1).

Τό τε ὄνομα τῆς χώρας καὶ τὸ σημαινόμενον αὐτοῦ ἐγνώριζον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, τὸ γ' ἐλάχιστον κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πλουτάρχου, ὅστις ἐν τῷ περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος πονηματίῳ αὐτοῦ, ἐν παραγράφῳ 33, λέγει «Ἔτι τὴν Αἴγυπτον ἐν τοῖς μάλιστα μελάγγειον οὖσαν, ὥσπερ τὸ μέλαν τοῦ ὀφθαλμοῦ, *Χημίαν* καλοῦσιν» (2). Τὸ ὄνομα λοιπὸν *Κέμ* (μέλαινα) ἐδόθη ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς ἐν λόγῳ χώρας ὡς ἐν τοῖς μάλιστα μελαγγείου οὔσης, ὅπως ἡ γειτνιάζουσα τῇ Αἰγύπτῳ *Γῆ Χαναὰν* ἀπεκλήθη οὕτω πιθανώτατα ἐκ τοῦ χρώματος τῆς γῆς αὐτῆς, ἥτις ἐστὶν ἐρυθρά· διότι ἡ λέξις *γνᾶ* (جنا) εἰς τὰς σημιτικὰς γλώσσας τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα σημαίνει. Κατὰ ταῦτα τὸ ὄνομα *Φοινίκη* ἐστὶν ἡ εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασις τοῦ *γνᾶ* ἢ *Χαναάν*, ὡς περὶ τούτων ἐν τοῖς ἑξῆς γενήσεται λόγος.

Ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς παρεκβολαῖς αὐτοῦ εἰς τὴν Διονυσίου περιήγησιν λέγει, ὅτι «ἡ Αἴγυπτος ἐκλήθη ποτέ, κατὰ τὴν ἱστορίαν, καὶ Ἀερία καὶ Ποταμία καὶ Αἰθιοπία, διὰ τοὺς ἐκεῖ Αἰθίοπας, περὶ ὧν πολλοὶ τῶν παλαιῶν ἱστοροῦσι. Καὶ μὴν καὶ Ἀετία ἔκ τινος Ἰνδοῦ Ἀετοῦ καλουμένου, καὶ Ὠγυγία καὶ *Μελάμβωλος* καὶ Ἡφαιστία». Καὶ Ἀπολλόδωρος (2, 4)· «Δαναὸν μὲν οὖν Βῆλος ἐν Λιβύῃ κατῴκισεν. Αἴγυπτον δ' ἐν Ἀραβίᾳ, ὃς καταστρεψάμενος τὴν *Μελάμβωλον χώραν* ἀφ' ἑαυτοῦ ὠνόμασεν Αἴγυπτον»· τὸ δὲ *Μελάμβωλος χώρα* ἐνταῦθα, κατὰ διόρθωσιν τοῦ Σκαλιγήρου ἀντὶ τοῦ ἐσφαλμένου *Μελαμπόδων χώραν*. Καὶ ὁ Ὅμηρος δὲ αὐτὸς τὸν Νεῖλον ὀνομάζει *μέλαν ὕδωρ* (3).

. . . . Ὅθεν τ' ἐπὶ νῆας ἐΐσας
ἐς πόντον βάλλουσιν, ἀφυσσάμενοι μέλαν ὕδωρ.

(*Ὀδυσσ. Δ, 357—358*).

Καὶ ὁ Ψευδο-Πλούταρχος ἐν τῷ περὶ ποταμῶν (16) λέγει· «Αἴγυπτος (ὁ Ἡφαίστου) δι' ὑπερβολὴν λύπης ἑαυτὸν ἔρριψεν εἰς ποταμὸν *μέλανα*· ὃς ἀπ' αὐτοῦ Αἴγυπτος μετωνομάσθη». Καὶ καθ' Ἡσύχιον δὲ τὸ ῥῆμα *αἰγυπτῶσαι* σημαίνει *μελᾶναι* καὶ *ἐπικαῦσαι*. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες λοιπὸν καὶ τὸ ἐγχώριον τῆς Αἰγύπτου ὄνομα καὶ τὴν σημασίαν αὐτοῦ ἠπίσταντο. Τῶν νεωτέρων ὅμως οὐχὶ πάντες τούτοις ἠρκέσθησαν, ἀλλὰ τινὲς μὲν τὸ *Κέμ* τοῦτο τῆς Αἰγύπτου ὄνομα ἠθέλησαν νὰ συσχετίσωσι πρὸς τὸ *Χέμ*, ὄνομα τοῦ θεοῦ τῆς Κοπτοῦ ἢ τῶν Θηβῶν, τὸν ὁποῖον ὁ Ἡρόδοτος ταυτίζει μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ Πανός, ὅστις ὅμως πολὺ ὑπολείπεται ἐκείνου κατὰ τὸν βαθμόν· ἄλλοι δὲ ἠθέλησαν νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν ἀρχαίαν ὑπόθεσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, καθ' ἣν τὸ αἰγύπτιον *Κέμ* ἁπλῆ μόνον ἐστὶ παραλλαγὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ *Χὰμ* (חם) τοῦ υἱοῦ τοῦ Νῶε. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἐβασίζοντο ἐπὶ τῶν περιφραστικῶς περὶ τῆς Αἰγύπτου ἀπαντώντων ἐν τῷ Ψαλτῆρι. «Καὶ ἐπάταξαν πᾶν πρωτότοκον ἐν Αἰγύπτῳ ἀπαρχὴν τῶν πόνων αὐτῶν ἐν τοῖς *σκηνώμασι Χάμ*» (Ψαλμ. 77, ἐδάφ. 51). «Καὶ εἰσῆλθεν Ἰσραὴλ εἰς Αἴγυπτον καὶ Ἰακὼβ παρῴκησεν *ἐν γῇ Χάμ*». «Ἔθετο ἐν αὐτοῖς τοὺς λόγους τῶν σημείων αὐτοῦ καὶ τῶν τεράτων αὐτοῦ ἐν *γῇ Χάμ*» (Ψαλμ. 104, ἐδάφ. 23 καὶ 29). «Καὶ ἐπελάθοντο τοῦ Θεοῦ τοῦ σώζοντος αὐτούς, τοῦ ποιήσαντος μεγάλα ἐν Αἰγύπτῳ, θαυμάσια ἐν *γῇ Χάμ*». (Ψαλμ. 105, ἐδάφ. 22). Κατὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ὁ Dr Brugsch παρατηρεῖ, ὅτι γλωσσολογικῶς δύσκολος ἡ ἐναλλαγὴ τῶν γραμμάτων Χ (ח) καὶ Κ (ק)· ὡς ὅμως καλῶς παρατηρεῖ ὁ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ βρεττανικοῦ μουσείου κ. Poole, ἡ θεωρία αὕτη, ἥτις καλῶς ἔχει ἐν περιστάσει μεταφορᾶς σημιτικῆς λέξεως εἰς τὴν ἀρχαίαν αἰγυπτιακὴν ἢ τἀνάπαλιν, ἐστὶν ἀνυπόστατος προκειμένου περὶ λέξεων κοινῆς ῥίζης ἐν ἀμφοτέραις ταῖς γλώσσαις, ὡς δύναταί τις νὰ ὑποθέσῃ ἐνταῦθα. Σημαίνει δὲ ἡ ἑβραϊκὴ λέξις חם (χὰμ) *θερμός*, *χλιαρός*, ὅπως

---

(1) Ἐὰν κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν γλωσσολόγων αἱ ἑλληνικαὶ λέξεις *κελαινός* καὶ *μέλας* παρήχθησαν ἀπὸ ἀρχαιότερον κοινὸν τύπον *κμελαινός*, *κμέλας*, ἐπειδὴ κατὰ τοὺς γραμματικοὺς ὁ τύπος οὗτος τυγχάνῃ ὢν μὴ ἑλληνικός, ἡ ῥίζα αὐτοῦ πιθανῶς ἐστι τὸ αἰγυπτιακὸν *κὲμ* ἢ *κμέ*. «Δεῖ γινώσκειν, λέγει ὁ ἐτυμολόγος, ὅτι τὸ *κ* πρὸ τοῦ *μ* οὐδέποτε εὕρηται ἐν ἀρχῇ λέξεως ἑλληνικῆς· τοῦ γὰρ *πολύκμητος* οὐχ εὕρηται ἐν χρήσει τὸ ἁπλοῦν αὐτοῦ *κμητός*, καὶ τὸ *κέκμηκα*, ὃ δηλοῖ τὸ κεκοπίακα, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ *κμῶ* ἀλλ' ἐκ τοῦ *κεκάμηκα*. Ὁ δὲ Ἡρωδιανὸς λέγει τὸν Πάμφιλον ἀναγαγεῖν ἐν ταῖς γλώσσαις τὸ *κμέλεθρα*, ὅπερ σημαίνει τὰς δοκούς».

(2) Ὁ Stanley Leathes νομίζει, ὅτι τὸ ὄνομα τῆς ἐπιστήμης *χημίας* ἐκ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ τούτου ΚΗΜΙ ἕλκει τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ σημαῖνον *Αἰγυπτιακὴ ἐπιστήμη*.

(3) Ἐν Ἱερεμίᾳ (Β', 18) ὁ Νεῖλος καλεῖται ἐπίσης *μέλαν ὕδωρ* שיחור. Οἱ Ο' τὸ *σεχὼρ* τοῦτο, ὅπερ σημαίνει *μέλας*, ἀντικατέστησαν διὰ τοῦ *γηών*, ἴσως διότι τὸν Γηὸν ποταμὸν τοῦ Παραδείσου ἐξελάμβανον ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτῶν ὄντα αὐτὸν τὸν Νεῖλον.

καὶ ἡ ὁμόφωνος ἀραβικὴ حم (χὰμ) σημαίνει *καθιστᾶναι θερμόν*.

Κατὰ τῆς ὑποθέσεως τῆς παραγωγῆς τοῦ ὀνόματος τῆς Αἰγύπτου *Κὴμ* ἐκ τοῦ κυρίου ὀνόματος Χὰμ ἀντιστρατεύονται λόγοι σπουδαῖοι, παρ' ἔμοι γε κριτῇ, οἱ ἑξῆς. Πρῶτον, τὰ ἐκ τοῦ ψαλτῆρος παρατεθέντα ἐδάφια ἀναφέρουσι τὸ ὄνομα Χὰμ οὐχὶ ὡς κύριον τῆς χώρας ὄνομα ἀλλὰ ποιητικῷ ἔθει περιφραστικῶς παρὰ τὸ Μισραΐμ מצרים, ὅπερ παρ' Ἑβραίοις ἦν τὸ κύριον τῆς χώρας ὄνομα. Καὶ οἱ τρεῖς δὲ οὗτοι ψαλμοὶ εἰσὶ καὶ τῆς περσικῆς ἴσως ἐποχῆς μεταγενέστεροι, ὡς ἁπλῆ μόνον ἀνάγνωσις αὐτῶν δύναται νὰ πείσῃ ἕκαστον. Δεύτερον, ὅπερ καὶ σπουδαιότατον, ἀπεδείχθη ἤδη ὑπὸ τῶν κριτικῶν, ὅτι πλεῖστα κύρια ὀνόματα προσώπων τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεώς εἰσιν ὀνόματα γεωγραφικῶν ὁρισμῶν. Ἔξω τοῦ θέματος τοῦ παρόντος ἀναγνώσματος ἐστὶ τὸ ν' ἀναλάβω τὴν ἀπόδειξιν τῆς θεωρίας ταύτης, διότι τότε ἀντὶ ἁπλῆς ἀνακοινώσεως περὶ σημασίας ἑνὸς ὀνόματος, ἔπρεπε νὰ ἀπασχολήσω ὑμᾶς μὲ σειρὰν ἀναγνωσμάτων οὐχὶ ἐπαγωγῶν τοῖς πολλοῖς· ἄλλως τε ἱκανὰ περὶ αὐτοῦ καὶ σοφὰ ἔγραψαν ἐκ τῶν Εὐρωπαίων ἄνδρες τὰ πρῶτα ἐν τῇ ἐπιστήμῃ φέροντες. Ἀλλ' ἐν τῇ ὑπὸ μελέτην περιστάσει ταύτῃ ἰδίως ἡ θεωρία, ὅτι τὰ κύρια ὀνόματα τῶν προσώπων ἐλήφθησαν ἀπὸ τῶν ὀνομάτων γεωγραφικῶν ὁρισμῶν καὶ οὐχὶ οὗτοι ἀπὸ ἐκείνων, ἐνδείκνυται ἐναργὴς ἀλήθεια ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν υἱῶν τοῦ Χὰμ τῶν ἀναφερομένων ἐν τῷ 6 ἐδαφίῳ τοῦ Ι' κεφαλαίου τῆς Γενέσεως. «Υἱοὶ δὲ Χάμ, Χοὺς καὶ Μισραΐμ, Φοὺδ καὶ Χαναάν». Τίς, εἰ μὴ ἐξ ἀντιλόγου φύσεως ἑτερογνωμονεῖ, ἐν τῷ ὀνόματι Μισραΐμ, ὑπὸ τὸν τύπον τοῦτον τοῦ δυϊκοῦ ἀριθμοῦ καὶ μετὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ σημαινομένου τῆς λέξεως, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς ἀποδειχθήσεται, δύναται εὑρεῖν ὄνομα κύριον προσώπου; Κατ' ἀναλογίαν παραδεκτέον μᾶλλον, ὅτι τὸ κύριον ὄνομα τοῦ πατριάρχου Χὰμ ἀφορμὴν ἔσχεν ἐκ τοῦ ὀνόματος *Κέμ*, τοῦ γεωγραφικοῦ ὀνόματος τῆς Αἰγύπτου, σχηματισθὲν διὰ τῆς ἐναλλαγῆς τοῦ *κ* (כ ἢ ק) μετὰ τοῦ *χ* (ח). Καὶ ἔστι μὲν ἀληθές, ὅτι ἡ ἐναλλαγὴ τῶν δύο τούτων γραμμάτων τυγχάνει δύσκολος, οὐχὶ ὅμως καὶ ἄνευ παραδειγμάτων τινῶν. Οὕτω τὸ ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Αἰγύπτου γνωριζόμενον ὄνομα τῆς χώρας αὐτῶν τὸ *Κὴμ* διαμένει καλῶς ἐξηγούμενον διὰ τοῦ *μέλαινα* (γῆ) κατὰ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως ἐν τῇ κοπτικῇ γλώσσῃ, σημασίαν βεβαιουμένην καὶ ἐκ τῶν ἑλληνικῶν μαρτυριῶν, ἃς ἀνωτέρω παρέθηκα.

Πλὴν τοῦ κυρίου τούτου τῆς χώρας ὀνόματος, οἱ Αἰγύπτιοι ἀπεκάλουν καὶ δι' ἄλλων ὀνομάτων περιφραστικῶς σχέσιν ἐχόντων πρὸς τὰς ἰδιότητας τοῦ τόπου, τὴν ἰδίαν αὐτῶν πατρίδα. Ἓν τούτων διασωθὲν ἡμῖν ἐστὶ τὸ *Τα-μερά*, ὅπερ δύναται *ἡ γῆ τῶν πλημμυρίδων*.

Ὁ αἰδεσιμώτατος R. S. Poole, ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφομένῳ Horæ Ægyptiacæ ἰσχυρίζεται, ὅτι τὸ ἐν τῇ Γραφῇ ἁπαντῶν γεωγραφικὸν ὄνομα Καφτὸρ (כפתור) δηλοῖ τὴν Αἴγυπτον. Τῇ γνώμῃ ταύτῃ τοῦ σοφοῦ αἰγυπτολόγου συνευδοκεῖ καὶ ἕτερος Ἄγγλος σοφός, ὁ J. G. Wilkinson, ὁ συνεργάτης τῆς ξυνωρίδος τῶν Rawlinson ἐν τῇ περιωνύμῳ ἐκδόσει τοῦ Ἡροδότου. Οὗτος δικαιολογεῖ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην τοῦ κ. R. S. Poole βασιζόμενος ἐπὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἡροδότου λέγοντος, «τὸ δ' ὦν πάλαι αἱ Θῆβαι Αἴγυπτος ἐκαλέετο» (ΙΙ, § 16 ἐν τέλει)· ἀντιστρόφως ὅμως ὁ Ἀριστοτέλης φρονεῖ, ὅτι ἡ Αἴγυπτος τὸ πάλαι ὠνομάζετο Θῆβαι. «Τὸ ἀρχαῖον ἡ Αἴγυπτος Θῆβαι καλουμέναι» (Μετεωρολ. Α', 14, 12). Καίτοι δὲ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἱερογλυφικῶν οὐδέτερον τούτων ἐβεβαιώθη, λέγει ὁ κ. J. G. Wilkinson, φαίνεται ὅμως, ὅτι τὸ ὄνομα Αἴγυπτος ἔχει σχέσιν τινὰ πρὸς τὸ ὄνομα τῆς *Κοπτοῦ*, πόλεως τῆς Θηβαΐδος. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως ταύτης *Kebt*, *Koft* ἢ *Κοπτὸς* οἱ νέοι κάτοικοι τῆς χώρας προσέλαβον τὴν ἐπωνυμίαν *Κόπται*. Τὸ ἐν τοῖς ἱερογλυφικοῖς ἁπαντῶν ἀρχαῖον ὄνομα τῆς πόλεως ἀναγινώσκεται *Kabt-hor*· ὥστε λίαν ὀρθῶς, κατὰ τὸν αὐτὸν σοφόν, ὁ αἰδεσιμώτατος R. S. Poole ἔκρινεν, ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο ὄνομα ἐστὶν αὐτὸ τὸ τῶν Γραφῶν *Καφτὸρ* (כפתור). Καὶ περὶ μὲν τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως *Κοπτὸς* ἢ *Κοπτώ*, ὡς καὶ περὶ τοῦ ἐθνικοῦ *Κόπται* ἐν τοῖς ἑξῆς λόγον ποιήσομαι· περὶ δὲ τῆς ὑποθέσεως, ὅτι διὰ τοῦ ὀνόματος Καφτὸρ τοῦ ἐν ταῖς Γραφαῖς ἐννοητέα ἡ Αἴγυπτος, καίτοι δεινὸν πρὸς τοιούτους ἄνδρας ἀντιλέγειν, θέλω ὅμως φέρει ἀντιρρήσεις τινὰς ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ ὄνομα κατὰ σύμπτωσιν μόνον συνέβη νὰ ὁμοφωνῇ τῷ ὀνόματι τῆς πόλεως *Κοπτοῦ* (Kabt-hor), οὐδεμίαν ὅμως μετ' αὐτῆς ταυτότητα δύναται ἔχειν.

Τὸ γεωγραφικὸν ὄνομα *Καφτὸρ* καὶ τὸ ἐκ τούτου ἐθνικὸν *Καφτοριεὶμ* ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς ἑξῆς πέντε χωρίοις τῆς παλαιᾶς Γραφῆς.

Πρῶτον. Ἐν τῇ *Γενέσει* (Ι', 13). «Καὶ Μεσραῒν ἐγέννησε . . . . . . (ℨ 14) καὶ τοὺς Πατροσωνιεὶμ, καὶ τοὺς Χασιμωνιεὶμ, ὅθεν ἐξῆλθε Φυλιστιεὶμ, καὶ τοὺς *Γαφθοριεὶμ*» (κατ' ἐσφαλμένην γραφὴν ἀντὶ *Καφτοριεὶμ*, ὡς ἐν τῷ ἑβραϊκῷ כפתרים).

Δεύτερον. Ἐν τῷ *Δευτερονομίῳ* (Β', 23). «Καὶ οἱ Εὐδαῖοι οἱ κατοικοῦντες ἐν Ἀσηδὼθ (ἐν Ἀσηρὼθ) ἕως Γάζης, καὶ οἱ Καππαδόκες (οἱ Καφτοριεὶμ) οἱ ἐξελθόντες ἐκ Καππαδοκίας (Καφτὸρ) ἐξέτριψαν αὐτοὺς καὶ κατῳκίσθησαν ἀντ' αὐτῶν».

Τρίτον. Ἐν βιβλίῳ *Παραλειπομένων Α'* (Α', 12). «Καὶ τοὺς Πατροσωνιεὶμ καὶ τοὺς Χασλωνιεὶμ, ὅθεν ἐξῆλθε Φυλιστιεὶμ, καὶ τοὺς *Καφοριεὶμ*» (πληρέστερον Καφτοριεὶμ).

Τέταρτον. Ἐν *Ἀμὼς* (Θ', 7). «Οὐχ ὡς υἱοὶ Αἰθιόπων ὑμεῖς ἐστε ἐμοί, υἱοὶ Ἰσραήλ; λέγει Κύριος. Οὐ τὸν Ἰσραὴλ ἀνήγαγον ἐκ γῆς Αἰγύπτου καὶ τοὺς ἀλλοφύλους (τοὺς Φιλισταίους) ἐκ Καππαδοκίας (Καφτὸρ) καὶ τοὺς Συρίους ἐκ βόθρου; (*ἐκ Κὶρ* τὸ ἑβρ.).

Πέμπτον τέλος, ἐν *Ἱερεμίᾳ*, ἐν κεφ. ΚΘ', 4, κατὰ τοὺς Ο', ἐν κεφαλαίῳ δὲ ΜΖ', 4 κατὰ τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον. «Ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐπερχομένῃ τοῦ ἀπολέσαι πάντας τοὺς ἀλλοφύλους, καὶ ἀφανιῶ τὴν Τύρον καὶ τὴν Σιδῶνα καὶ πάντας τοὺν καταλοίπους τῆς βοηθείας αὐτῶν, ὅτι ἐξολοθρεύσει Κύριος τοὺς καταλοίπους τῶν νήσων» (τῆς νήσου Καφτὸρ ἢ τῆς παραλίας Καφτὸρ) אִי כפתור=αἶ-Καφτόρ.

Πρὸ τῶν ὅσα ἔχω ἀντειπεῖν περὶ τοῦ γραφικοῦ Καφτόρ, ὅτι οὐδαμῶς τοῦτο σημαίνει τὴν Αἴγυπτον, ἀνάγκη ἵνα εἴπω τινὰ πρὸς θεραπείαν τῆς ἀντιφάσεως, ἥτις φαίνεται ἐν τοῖς παρατεθεῖσι τούτοις χωρίοις τῆς παλαιᾶς Γραφῆς περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Φιλισταίων. Κατὰ τὸν προφήτην Ἀμὼς ὁ Θεὸς ἀνήγαγε τὸν λαὸν τοῦτον ἐκ Καφτόρ, κατὰ δὲ τὸ βιβλίον τῆς Γενέσεως καὶ τὸ ἐκ τούτου συλλεγὲν μέρος τοῦ βιβλίου τῶν Παραλειπομένων οἱ Φιλισταῖοι ἐξῆλθον ἀπὸ τῆς Χασιμωνιεὶμ ἢ Χασλινιεὶμ, κατ' ἄλλην γραφήν, ἢ ὀρθότερον Χασλουχὶμ כסלחים κατὰ τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον. Ἡ ἀντίφασις αὕτη ἐκλείπει διὰ τῆς μεταθέσεως τῆς φράσεως «ὅθεν ἐξῆλθε Φιλιστιεὶμ» ἀπὸ τοῦ Χασλουχὶμ εἰς τὸ ἀμέσως ἑπόμενον Καφτορεὶμ. Ἡ παρεμπίπτουσα αὕτη φράσις ἀπὸ τῆς ὤας μετέβη ἐν τῷ κειμένῳ, ἐξ ἀπροσεξίας δὲ ἢ ἀμαθείας ἀντὶ νὰ τεθῇ μετὰ τὸ Καφτορεὶμ ἐσημειώθη πρὸ αὐτοῦ. Τὸ χωρίον τοῦ Ἀμὼς ἀσφαλῶς ὁδηγεῖ εἰς παραδοχὴν τῆς ἁπλῆς ταύτης διορθώσεως εἰς τὰς θέσεις τῶν ἐν λόγῳ ὀνομάτων. Ἐκτίθημι νῦν τὰς κατὰ τῆς ὑποθέσεως τῶν κ. Poole καὶ Wilkinson παρατηρήσεις μου.

Πρῶτον. Ἐν τῷ ἑβραϊκῷ κειμένῳ τοῦ Ἱερεμίου πρὸ τοῦ ὀνόματος Καφτὸρ ὑπάρχει ὡς προσδιορισμὸς ἡ λέξις *αἶ* (אִי), ἥτις σημαίνει νῆσον ἢ καὶ παραθαλάσσιον (1). Οἱ Ο' ἑρμηνευταὶ τοῦ Ἱερεμίου εὗρον βεβαίως τὴν ἐν λόγῳ λέξιν, ὡς δῆλον ἐκ τῆς ἑρμηνείας αὐτῶν «τοὺς καταλοίπους τῶν νήσων». Ἡ προτασσομένη τοῦ ὀνόματος Καφτὸρ λέξις אִי (*αἶ*) ἠνάγκασε καὶ τὸν πολὺν Pusey ἐν τῇ ἐκδόσει αὐτοῦ τῶν Minor Prophets ἐν Ἀμὼς (V, 7) νὰ σημειώσῃ, ὅτι «διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἐννοητέα ἴσως ἡ Κύπρος ἢ ἡ Κρήτη», ὡς καὶ ὁ ἀρχαιότερος Dom-Calmet, ἀπέφυγεν ὅμως ἵνα ὑποστηρίξῃ ταύτην ἢ ἄλλην τινὰ ὑπόθεσιν, μολονότι ὁ πολυμαθέστατος τῶν θεολόγων καὶ κριτικῶν τοῦ αἰῶνος ἡμῶν ὑπ' ὄψει εἶχε καὶ τοῦ Poole τὸ ἔργον καὶ τὴν Ῥαβλίνσειον ἔκδοσιν τοῦ Ἡροδότου. Ἡ λοιπὸν δέον ν' ἀποβληθῇ ἀπὸ τοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου ἡ πρὸ τοῦ Καφτὸρ λέξις *αἶ*, ὅπερ λίαν αὐθαίρετον, ἢ ἡ ὑποστηριζομένη ὑπὸ τοῦ Wilkinson ὑπόθεσις τοῦ Poole ἐστὶν ἄτοπος, διότι ἡ Αἰγυπτία χώρα Kabt-hor (ἡ Θηβαῒς) οὔτε νῆσός ἐστιν οὔτε κἂν παραθαλασσία.

Δεύτερον. Οὐ μόνον τόπου ὄνομα Καφτὸρ ἀλλὰ καὶ ἐθνικὸν Καφτορεὶμ ἀναφέρεται ἐν τοῖς ἀνωτέρω παρατεθεῖσι χωρίοις τῶν Γραφῶν. Κατὰ τὴν ὑπόθεσιν λοιπὸν τῶν κκ. Poole καὶ Wilkinson τὸ ἐθνικὸν τοῦτο ὄνομα δέον νὰ σημαίνῃ Αἰγύπτιοι· ἀλλ' οὐ μόνον οὐδαμοῦ τῶν Γραφῶν, λόγου προκειμένου περὶ Αἰγυπτίων, ἀπαντᾷ τὸ ἔθνος τοῦτο καλούμενον διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου, ἀλλὰ καὶ καλῶς διακρίνονται ἀλλήλων τὰ δύο ταῦτα ἐθνικὰ ὀνόματα μνημονευόμενα χωρὶς ἐν τῇ αὐτῇ σειρᾷ τοῦ λόγου, ἐνῷ ἐξ ἄλλου οἱ Χαναναῖοι ἢ Φιλισταῖοι προδήλως συνταυτίζονται μετὰ τῶν Καφτοριεὶμ. Πιθανῶς τὸ τελευταῖον τοῦτο ὄνομα ἐδίδετο περιφρονητικῶς μόνον πρὸς τοὺς μεγάλους ἐν τοῖς

---

(1) Λίαν περίεργος ἡ ὁμοφωνία τοῦ ἑβραϊκοῦ אִי (αἶ) μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ *αἶα* καὶ *γαῖα*. Ἀρά γε ἐκ σημιτικῆς πηγῆς ἔλκουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν αἱ λέξεις αὗται;

μετέπειτα χρόνοις καταστάντας Φοίνικας, οἱονεὶ ἐλέγχον δυσγένειαν αὐτῶν. Ἐν τοιαύτῃ ἐννοίᾳ, φαίνεταί μοι, καὶ ὁ Συνέσιος (ἐν ἐπιστολῇ Ϛʹ) ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ ἐθνικοῦ τούτου ὀνόματος Καπφαροδίτης, ὅπερ οὐκ ὀρθῶς ἐξέλαβον ὡς κύριον ἀτόμου ὄνομα, ἐν οἷς γράφει· «Καὶ ταῦτα οὐκ ὢν Ἀγαθοκλῆς ἢ Διονύσιος, οἷς αἱ τυραννίδες ἐπέτρεπον οὕτω πάνυ πονηροῖς εἶναι, ἀλλὰ Καρνᾶς ὁ Καπφαροδίτης».

Τρίτον. Τὴν χώραν Καφτὸρ οἱ Οʹ ἡρμήνευσαν ἔν τε τῷ Δευτερονομίῳ καὶ ἐν τῷ Ἀμὼς διὰ τοῦ λίαν γνωστοῦ γεωγραφικοῦ ὀνόματος Καππαδοκία. Ἐὰν τὸ Καφτὸρ σημαίνῃ αὐτὸ τοῦτο τὸ Μισραῒμ (Αἴγυπτος), διατί ὁ προφήτης Ἀμὼς οὕτω διακεκριμένως πρὸς τὸ Μισραῒμ ἀναφέρει τὴν χώραν Καφτόρ: «Οὐ τὸν Ἰσραὴλ ἀνήγαγον ἐκ γῆς Μισραῒμ καὶ τοὺς Φιλισταίους ἐκ Καφτόρ»; (ἐκ Καππαδοκίας κατὰ τοὺς Οʹ)· πῶς δὲ οὕτως αὐθαιρέτως οἱ Οʹ ἡρμήνευσαν τὸ Καφτὸρ διὰ τοῦ Καππαδοκία; Οἱ ἐν λόγῳ ἑρμηνευταὶ ἐν αὐτῇ τῇ Αἰγύπτῳ οὐ μακρὰν τῆς Kabt-hor (τῆς Θηβαΐδος) πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἀποικισθέντων Ἰουδαίων μεταφράζοντες τῆς Γραφὰς ἦτο δυνατὸν ν' ἀγνοῶσι τὸ ἐπιχώριον γεωγραφικὸν ὄνομα Καφτόρ, καὶ ἀντὶ τοῦ προχείρου αὐτοῖς νὰ καταφύγωσιν αὐθαιρέτως καὶ ἄνευ λόγου εἰς τὴν Καππαδοκίαν; Οἱ κάτοικοι τῆς Κοπτοῦ Ἰουδαῖοι (καὶ αὐτοῦ ἔχομεν διδόμενα νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ὑπῆρχε μεγάλη αὐτῶν ἀποικία) ἔπρεπε, τὸ γ' ἐλάχιστον, νὰ κατακραυγάσωσι κατὰ τῆς ἀμαθοῦς ταύτης ἐναλλαγῆς τῶν ὀνομάτων τῶν τόπων· τοὐναντίον ὅ,τε Ἰώσηπος καὶ οἱ ἄλλοι ἑλληνίζοντες Ἰουδαῖοι εἰδήμονες τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν γλώσσης ἀείποτε τῇ ἑρμηνείᾳ ταύτῃ ἕπονται. Περὶ τοῦ ὅτι δὲ οἱ ἐν λόγῳ ἑρμηνευταὶ τοῦ Ἀμὼς οὐ μόνον δὲν ἦσαν ἀμαθεῖς τῶν Αἰγυπτίων πραγμάτων ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς θεολογίας αὐτῶν, ἀρχαίας τε καὶ νεωτέρας, καλῶς ἠπίσταντο, ἀσφαλῆ ἀπόδειξιν φέρω τὸ ἑξῆς. Μεταφράζοντες οὗτοι τὰ δύω ἐδάφια τοῦ πέμπτου κεφαλαίου τοῦ Ἀμώς, τὰ τοσοῦτον θόρυβον μεταξὺ τῶν θεολόγων καὶ κριτικῶν προκαλέσαντα, ἀντικατέστησαν τὸ κύριον ὄνομα τοῦ αἰγυπτίου θεοῦ *Κιοὺν* διὰ τοῦ *Ραιφάν*. (Ἐδ. 25). «Μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι, οἶκος Ἰσραήλ, τεσσαράκοντα ἔτη ἐν τῇ ἐρήμῳ»; (Ἐδάφ. 26). «Καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολὸχ καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν *Ραιφάν*, τοὺς τύπους, οὓς ἐποιήσατε ἑαυτοῖς». (Τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον φέρει «τὸν ἀστέρα τοῦ θεοῦ ὑμῶν *Κιοὺν*» כיון). Διατὶ δὲ οἱ ἑρμηνευταὶ ἀντήλλαξαν τὰ ὀνόματα ταῦτα; βεβαίως ἵνα γένωνται καταληπτοὶ τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ Ἰουδαίοις, οἵτινες ἠγνόουν τὸ ἀπηρχαιωμένον ὄνομα *Κιούν*, δι' οὗ οἱ Αἰγύπτιοι ὠνόμαζον τὸν ἀστέρα *Κύνα* ἢ *Ἄνουβιν*, τὸν καθ' ἡμᾶς Σείριον, ἐνήλλαξαν αὐτὸ διὰ τοῦ νεωτέρου, αἰγυπτίου ἐπίσης, *Ραιφάν*, ὀνόματος τῆς αὐτῆς θεότητος, ὅπερ, ὡς εἰκός, ἐνόουν κάλλιον οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ἀποικισθέντες Ἰουδαῖοι, πρὸς χρῆσιν τῶν ὁποίων ἡρμήνευον τὰς Γραφάς. Οὕτω λοιπὸν ἄνδρες καλῶς ἐπιστάμενοι τὰ τῆς Αἰγύπτου ἔστι πιθανόν, ὅτι ἠγνόουν τὸ ὄνομα γείτονος αὐτῆς χώρας, τῆς Κοπτοῦ, ἥτις καὶ μέχρι τῶν μεταγενεστέρων χρόνων διαφύλαξε τὸ ὄνομα αὐτῆς; Ἀλλὰ τούτων οὕτως ἐχόντων ζητητέον, ποία ἡ Καππαδοκία αὕτη καὶ ποία ἡ σχέσις μεταξὺ τοῦ γεωγραφικοῦ τούτου ὀνόματος καὶ τοῦ Καφτόρ, ὅπερ πρὸς οἰκονομίαν τοῦ ἐν Ἱερεμίᾳ ἀπαντῶντος *αἴ-Καφτὸρ* אִי כַפְתּוֹר πρέπει νὰ εἶναι νῆσος ἢ τὸ γ' ἐλάχιστον νὰ κεῖται παραθαλασσίως.

Ὁ προφήτης Ἀμὼς λέγει, ὅτι ὁ Κύριος ἀνήγαγε τὸν Ἰσραὴλ ἐκ τῆς Αἰγύπτου καὶ τοὺς Φιλισταίους (τοὺς Φοίνικας δηλονότι) ἐκ γῆς Καφτόρ. Ἐκ δὲ τοῦ Ἡροδότου, ἐν ἀρχῇ ἀμέσως τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ, μανθάνομεν «τοὺς Φοίνικας ἀπικομένους ἀπὸ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης θαλάσσης (ἀπὸ τὸν καθ' ἡμᾶς δηλαδὴ περσικὸν κόλπον καὶ τὴν ἰνδικὴν θάλασσαν) καὶ οἰκήσαντας τοῦτον τὸν χῶρον, τὸν καὶ νῦν οἰκέουσι». Καὶ ταῦτα, καθ' ἃ ἔμαθεν οὗτος ἀπὸ τοὺς λογίους τῶν Περσῶν, ὡς λέγει. Ἐν δὲ βιβλίῳ Ζʹ, 89, πάλιν λέγει· «Οὗτοι δὲ οἱ Φοίνικες τὸ παλαιὸν οἴκεον, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ, ἐνθεῦτεν δὲ ὑπερβάντες τῆς Συρίης οἰκέουσι τὰ παρὰ θάλασσαν· τῆς δὲ Συρίης τοῦτο τὸ χωρίον καὶ τὸ μέχρι Αἰγύπτου πᾶν Παλαιστίνη καλέεται». Ἡ πληροφορία λοιπὸν αὕτη τοῦ Ἡροδότου ἔχει διπλῆν τὴν πηγήν, ἔκ τε τῶν λογίων Περσῶν καὶ ἐκ τῶν Φοινίκων αὐτῶν. Τὸ πάλαι ἡ χώρα αὕτη ἡ ἐκτεινομένη παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν ἐκαλεῖτο Καρμανία (1). Ἰδοὺ τὰ ὅρια τῆς χώρας ταύτης, κατὰ τὸν Στράβωνα. «Ἡ δὲ Καρμανία τελευταία μέν ἐστι

(1) Σημειωτέον, ὅτι τὸ ὄνομα Καρμανία ἀπαντᾷ πρῶτον παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι τῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου χρόνων καὶ κατωτέρω.

τῆς ἀπὸ τοῦ Ἰνδοῦ παραλίας, ἀρκτικωτέρα δ' ἐστὶ πολὺ τῆς τοῦ Ἰνδοῦ ἐκβολῆς· τὸ μέν τοι πρῶτον αὐτῆς ἄκρον ἔγκειται πρὸς νότον εἰς τὴν μεγάλην θάλασσαν, ποιήσασα δὲ τὸ στόμα τοῦ περσικοῦ κόλπου πρὸς τὴν εὐδαίμονος Ἀραβίας ἄκραν, ἐν ἀπόψει οὖσαν, κάμπτεται πρὸς τὸν περσικὸν κόλπον, ἕως ἂν συνάψῃ τῇ Περσίδι» (ΙΕ΄, 2). Κατὰ τὴν διπλῆν λοιπὸν ταύτην πληροφορίαν τοῦ Ἡροδότου οἱ Φοίνικες μετῴκησαν ἐπὶ τὴν δε τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῆς Καρμανίας ταύτης προερχόμενοι, ἦσαν δηλαδὴ Καρμάνιοι τὴν καταγωγήν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ εἴδησις αὕτη τοῦ Ἡροδότου ἐστὶν ἀσφαλής, καὶ ὁ προφήτης ὀρθῶς εἶπεν, ἡ γῆ Καφτὸρ ἐστὶν ἡ Καρμανία ἢ μέρος αὐτῆς· ἐπειδὴ δέ, κατὰ τὸν Στέφανον, ἔστι καὶ *Κάρμανα νῆσος*, τὸ τοῦ Ἱερεμίου *αἶ-Καφτὸρ* (אי כפתור) = ἡ νῆσος Καφτόρ, ἱκανῶς δικαιοῦται. Ἐὰν τούτοις παραθέσωμεν, ὅτι κατὰ τὴν Διονυσίου περιήγησιν

ἔστι δέ τοι προτέρω, Καρμανίδος ἔκτοθεν ἄκρης
Ὤγυρις, ἔνθα τε τύμβος Ἐρυθραίου βασιλῆος,
(*Στίχ. 606*)

προστίθεται μικρόν τι ἔτι ὑπὲρ τῆς Καρμανίας διὰ τοῦ τύμβου τοῦ Ἐρυθραίου, τοῦ Φοίνικος δηλαδή, ὅπως καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ Διονυσίου (ἐν στίχῳ 897) ἐσημείωσε. «Φοίνικες καλοῦνται διὰ τὸ Ἐρυθραίων εἶναι ἀπέγονοι· μέτοικοι γὰρ οὗτοι τῶν Ἐρυθραίων». Λίαν δὲ περίεργον καὶ ἄξιον πρὸς μελέτην, διότι βεβαίως δὲν εἶναι ἁπλῆ σύμπτωσις, ὅτι τὰ διάφορα ὀνόματα, δι' ὧν ἀπεκαλεῖτο ὁ λαὸς οὗτος, Χαναναῖοι (1), Φοίνικες, Ἐρυθραῖοι, Καρμάνιοι (2), σημαίνουσι πάντα τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα, ὅπως καὶ ἡ θάλασσα τῆς πρώτης αὐτῶν χώρας Ἐρυθρὰ ὠνομάζετο. Ταῦτα μαρτυρεῖ καὶ ὁ Εὐστάθιος ἐν ταῖς παρεκβολαῖς αὐτοῦ εἰς τὴν Διονυσίου περιήγησιν λέγων· «Τούτους δὲ τοὺς Σιδωνίους ἀποίκους φασὶ τῶν πρὸς τῷ ὠκεανῷ Σιδωνίων τε καὶ Φοινίκων προστιθέντες καὶ διὰ τί Φοίνικες λέγονται· διότι. φασί, καὶ ἡ θάλασσα Ἐρυθρά, ὡς ταὐτὸν ὂν Φοίνικας εἰπεῖν καὶ ἐρυθρούς» (ἐν στίχῳ 912). Κατὰ ταῦτα οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπολείπεταί μοι, ὅτι τὸ γραφικὸν Καφτὸρ ζητητέον οὐχὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἀλλ' ἐν Καρμανίᾳ. Ἀλλὰ πῶς οἱ Καρμάνιοι οὗτοι μετεποιήθησαν εἰς Καππαδόκας ὑπὸ τῶν Ο΄ ἑρμηνευτῶν; οὐδὲν διδόμενον ἔχομεν, ὅτι ἡ Καρμανία ὠνομάζετο καὶ Καππαδοκία τὸ παλαιόν. Ὁ περσικὸς τύπος τοῦ ὀνόματος τούτου ἐστὶ Katapatuka, ὡς ἀναγινώσκεται ἐν τῇ πρώτῃ στήλῃ, στίχ. 6. τῆς ἐν Βαγιστάνῳ ἐπιγραφῆς, κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Rawlinson. Ἆρά γε τὸ ὄνομα Καραμανία τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίας τῆς μικρᾶς Ἀσίας ὑπῆρχεν ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν ἑρμηνευτῶν; Ἐξ ἄλλου ἡ Κιλικία καὶ αὐτὴ ἡ Καππαδοκία συνῳκίσθησαν κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ λαοῦ τὴν αὐτὴν καταγωγὴν ἔχοντος καὶ οἱ Φοίνικες. Τὰ λείψανα τῆς λυκαονικῆς γλώσσης τὰ περισωθέντα ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ὁμιλουμένῃ γλώσσῃ ἐν Σίλᾳ τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ τ' ὄνομα Λευκοσύριοι, δι' οὗ ἐκάλουν αὐτοὺς οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ἱκανῶς μαρτυροῦσι περὶ τούτων· ἀλλ' οὐ χῶρος πρὸς μελέτην τούτων ἐνταῦθα, ἅτινα ἔσονται ἀντικείμενον προσεχοῦς ἀναγνώσματός μου περὶ τῆς ταυτότητος Χαναναίων, Φοινίκων καὶ Καρμανίων καὶ περὶ τῆς μετοικεσίας αὐτῶν. Ἐπανέρχομαι νῦν εἰς τὸν κύκλον τοῦ θέματός μου.

Ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ἀρχαίων τῆς Αἰγύπτου ὀνομάτων, ὃν ἐκ τοῦ Εὐσταθίου λαβὼν παρέθηκα ἀνωτέρω, ἐκτὸς τοῦ Μελάμβωλος, ὅπερ, ὡς εἶπον, ἐστὶν ἡ ἑλληνικὴ μετάφρασις τοῦ αἰγυπτίου *Κὲμ* καὶ τοῦ *Ἡφαιστία*, ὅπερ, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς ῥηθήσεται, ἐστὶν ἡ ἑλληνικὴ μορφὴ τοῦ φοινικικοῦ *Αἴγυπτος*, ταυτοσήμου ὄντος, τὰ ἄλλα καίπερ μυθολογικὸν τύπον ἔχοντα ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ χώρα ἦν γνωστὴ τοῖς Ἕλλησι καὶ πρὸ τοῦ ὀνόματος Αἴγυπτος. Καὶ πράγματι τὸ ὄνομα τοῦτο ἅπαξ μόνον ἀπαντᾷ ἐπιθετικῶς ἐν Ἰλιάδι (Ι, 381—4)·

Οὐδ' ὅσ' ἐς Ὀρχομενὸν ποτινίσσεται οὐδ' ὅσα Θήβας
αἰγυπτίας, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐν κτήματα κεῖται
αἵ θ' ἑκατόμπυλοί εἰσι, διηκόσιοι δ' ἀν' ἑκάστας
ἀνέρες ἐξοιχνεῦσι σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν.

Πιθανώτατα ὁ στίχος 382 ἐστὶ μεταγενεστέρα παρενθήκη ἐκ τῆς Ὀδυσσείας μετατεθεὶς ἐνταῦθα, ἔνθα εὕρηται ἀπαράλλακτος

Φυλὼ δ' ἀργύρεον τάλαρον φέρε, τόν οἱ ἔδωκεν
Ἀλκάνδρη, Πολύβοιο δάμαρ, ὃς ἔναι' ἐνὶ Θήβῃς
αἰγυπτίῃς, ὅτι πλεῖστα δόμοις ἐν κτήματα κεῖται.
(*Ὀδ. Δ, 125—7*)

πάνυ ἁρμοδίως κείμενος ἐνταῦθα, ἐνῷ ἐν Ἰλιάδι

(1) Ἐκ τοῦ Χνᾶ حنا (χάνε) ἀραβιστὶ σημαῖνον ἐρυθρόν.

(2) Πιθανῶς τὸ ὄνομα τοῦτο σχέσιν ἔχει πρὸς τὸ carmesinus τοῦ παρακμάζοντος λατινισμοῦ, Κέρμες, Κίρμιζ (قرمز), carmin, cramoisi.

οὐ μόνον προηγούμενον ῥῆμα *ποτινίσσεται* ἀναρμόστως ἔχει, ἀλλὰ καὶ οἱ ἑπόμενοι στίχοι

αἳθ' ἑκατόμπυλοί εἰσι, διηκόσιοι δ' ἀν' ἑκάστας
ἀνέρες ἐξοιχνεῦσι σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν·

τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ῥήματος *ποτινίσσεται* καλῶς πρέπουσι. Δύναταί τις, νομίζω, ἐναπολογήτως νὰ ἰσχυρισθῇ ἐπίσης, ὅτι τὸ ἐν Ἰλιάδι κύριον ὄνομα Θηβαῖος

υἱὸν ὑπερθύμου Θηβαίου Ἠνιοπῆα
(Θ, 120).

ἰσοδύναμόν ἐστι τῷ ἐν Ὀδυσσείᾳ κυρίῳ ἐπίσης ὀνόματι *Αἰγύπτιος* τὸ ἀπαντῶν ἐν Β, 15.

Τοῖσι δ' ἔπειθ' ἥρως Αἰγύπτιος ἦρχ' ἀγορεύειν.

Διὰ δὲ τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου ἱκανῶς δικαιολογεῖται τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀνωτέρω παρατεθὲν χωρίον, «τὸ ἀρχαῖον ἡ Αἴγυπτος Θῆβαι καλούμεναι», παρ' Ἕλλησι δηλονότι. Ἀλλ' ἐὰν τούτων οὕτως ἐχόντων τὸ ὄνομα Αἴγυπτος τυγχάνῃ ἄγνωστον τῷ ποιητῇ τῆς Ἰλιάδος, συνεχῶς ὅμως ἀπαντᾷ ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ γένους μὲν ἀρσενικοῦ σημαῖνον τὸν Νεῖλον ποταμόν, γένους δὲ θηλυκοῦ σημαῖνον τὴν χώραν, ἐπίσης καὶ τὸ ἐθνικὸν ὡς κύριον ὄνομα, ὡς ἐσημείωσα ἤδη.

Τὰ ὀνόματα τῶν ἀπομεμακρυσμένων χωρῶν τοῦ χρόνου προϊόντος κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐμάνθανον οἱ Ἕλληνες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παρὰ τῶν Φοινίκων. Ὅπως τὸ γνωστὸν εἰς τὸν ποιητὴν τῆς Ὀδυσσείας ὄνομα Αἴγυπτος τυγχάνει ἄγνωστον εἰς τὸν ποιητὴν τῆς Ἰλιάδος, οὕτω τὸ ὄνομα Νεῖλος ἄγνωστόν ἐστιν εἰς τὸν ποιητὴν τῆς Ὀδυσσείας, οὐχὶ ὅμως καὶ εἰς τὸν μεταγενέστερον αὐτοῦ τὸν Ἡσίοδον. Κατὰ ταῦτα ἐποχὴ τῆς εἰσαγωγῆς παρ' Ἕλλησι τοῦ ὀνόματος Αἴγυπτος δύναται νὰ ὁρισθῇ τὸ μεταξὺ τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσείας χρονικὸν διάστημα, ὅπερ ἐξ ἄλλων δεδομένων ὑπολογίζων τις δὲν δύναται νὰ παραδεχθῇ βραχύ.

Τὸ ὄνομα Αἴγυπτος πρῶτον ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἐν Abou-Simbel τῆς Νουβίας εὑρεθείσῃ ἐπιγραφῇ, ἣν αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες, οὓς ὡς μισθοφόρους προσέλαβεν ὁ Ψαμμίτιχος, ἔγραψαν. Οἱ ἀρχαιολόγοι ὥρισαν αὐτῇ χρονολογίαν περὶ τὰ 600 π. Χ. Τὸ μνημεῖον τοῦτό ἐστιν ἐκ τῶν περιεργοτάτων καὶ διὰ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ καὶ διὰ τὰ γράμματα καὶ τὴν ὀρθογραφίαν.

Περὶ τοῦ ἐτύμου καὶ τοῦ σημαινομένου τοῦ ὀνόματος τούτου πολλαὶ ὑποθέσεις προὐτάθησαν ὑπὸ διαφόρων σοφῶν ἀγχίνοες μέν, οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν κρίσιν ἱκανοποιοῦσαι κατὰ τὸν κ. Poole. Ἐκτίθημι ταύτας ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς τοῦ Dr Brugsch, ὅστις ὑπέθεσεν, ὅτι τὸ ὄνομα Αἴγυπτος ἑλληνική τίς ἐστι μορφὴ τοῦ Ha-ke-ptah, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἱερατικὸν ὄνομα τῆς Μέμφιος, σημαίνει δέ, *ὁ ναὸς τῆς φρενὸς τοῦ Πτᾶ* (1). Ἀπὸ ταύτης τῆς πόλεως ὁ δυτικώτερος βραχίων τοῦ Νείλου ἀπεσχίζετο ὀνομαζόμενος Κανωβικὸς καὶ ἀπετέλει τὰ δύο στόμια τοῦ ποταμοῦ, τὸ Κανωβικὸν καὶ τὸ Βολβιτινόν, ἅτινα κάλλιον τῶν ἄλλων ἐγένοντο γνωστὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις τῶν Ἑλλήνων. Ὅτι οἱ ἀρχαιότατοι τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὸ ἱερατικὸν ὄνομα τῆς Μέμφιος ἐσχημάτισαν τὸ ὄνομα τῆς ἐν γένει ὅλης χώρας, φαίνεταί μοι τὰ μάλιστα ἀπίθανον· ἐὰν ἐγνώρισαν τὴν πόλιν Μέμφιν, οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι διὰ τοῦ δημοτικοῦ ὀνόματος ἐγνώρισαν αὐτὴν καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ ἱερατικοῦ, τοῦ ἀπορρήτου ἴσως διὰ τοὺς μὴ ἱερεῖς. Ὁ Ἡρόδοτος δὲν ἀναφέρει τοιοῦτον ὄνομα· οἱ συνήθεις αὐτῷ γνωρίζουσιν ὅτι ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας δὲν εἶναι ἄνθρωπος νὰ γνωρίζῃ τι καὶ νὰ μὴ ἀναφέρῃ αὐτό. Ὅ,τι λοιπὸν δὲν ἠδυνήθη νὰ μάθῃ ὁ Ἡρόδοτος ἀδύνατόν ἐστι, τολμῶ εἰπεῖν, νὰ ἔμαθον οἱ πρὸ αἰώνων ἐπισκεφθέντες τὴν Αἴγυπτον μισθοφόροι τοῦ βασιλέως προπάτορες αὐτοῦ.

Ἄλλοι ἀνεῦρον σχέσιν τινὰ μεταξὺ τοῦ Αἰγύπτιος καὶ τοῦ πτηνοῦ *αἰγυπιός*. Ὁ κ. Pictet ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφομένῳ «Origines Indo-Européennes» τεχνηέντως πάνυ παράγει ἀμφότερα (τὸ Αἴγυπτος καὶ τὸ αἰγυπιός) ἀπὸ τῆς σανσκριτικῆς ῥίζης *gup*, ὅπερ σημαίνει φυλάττειν, ἀνευρίσκει δὲ σχέσιν τοῦ ὀνόματος τούτου πρὸς τὸν ποιμενικὸν βίον τῶν πρώτων τῆς χώρας κατοίκων. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ μεγάλου περὶ Αἰγύπτου ἄρθρου τῆς «Encyclopædia Brittanica» τὴν ἰδέαν ταύτην τοῦ κ. Pictet καίτοι ὁμολογῶν παρακεκινδυνευμένην εὑρίσκει ὅμως τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ Αἴγυπτος ἐκ τῆς σανσκριτικῆς ῥίζης *gup*, ἐξ ἧς ἐσχηματίσθη τὸ *âgupta* (δυνάμενον ἐποπτεύειν) πιθανήν. Μακρὰ χαίρειν φράζων τοῖς σανσκριτισταῖς ἓν μόνον σημειῶ ἐνταῦθα, ὅτι λίαν περίεργος ἡ σύμπτωσις τούτου μετὰ τοῦ ἀρχαίου τῆς Αἰγύπτου ὀνόματος *Ἀετία* «ἔκ τινος Ἰνδοῦ Ἀετοῦ καλουμένου»,

(1) The Dwellers on the Nile ὑπὸ Wallis Budge (σελ. 51).

κατὰ τὸν Εὐστάθιον· σημειωτέον πρὸς τούτοις καὶ τὸ ἔθος πολλῶν λαῶν τοῦ λαμβάνειν τὰ ἐθνικὰ αὐτῶν ὀνόματα ἀπὸ τῶν ὀνομάτων ζώων καὶ ἰδίως πτηνῶν, ὡς οἱ Πελασγοί (κατὰ διάλεκτον ἀντὶ πελαργοί), οἱ καθ' ἡμᾶς Σκιπιτάροι, οἱ ἀετοὶ δηλαδή, καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Κατὰ μέρος τιθέμενος τὰς ἰδέας ἀρχαίων τινῶν, ὡς τοῦ Ἰουδαίου Ἰωσήπου, ἀπὸ τινος Αἰγύπτου κατακτητοῦ κατάγοντος τὸ ὄνομα, καὶ τοῦ Αἰγυπτίου Μανέθωνος, ὅστις ἱστορεῖ, ὅτι τῷ βασιλεῖ Σεθῷ, Αἰγύπτῳ ἐπικαλουμένῳ, ἀποδοτέον τοῦτο, ὡς καί τινων Ἑλλήνων ἀνάλογα τούτοις ἀναγραψάντων (διότι τὸ δημιουργεῖν ὀνόματα κύρια προσώπων ἐκ γεωγραφικῶν ὀνομάτων ἦν ἴδιον οὐ μόνον τοῖς Ἑβραίοις ἀλλὰ καὶ τοῖς Ἕλλησιν, οἵτινες τὸ ἔθος τοῦτο μετ' ἄλλων παρὰ τῶν Φοινίκων ἴσως ἔλαβον) συνεχίζω τὰς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου γνώμας τῶν νεωτέρων, ὅσαι τυγχάνουσιν οὖσαι κρίσεις ἄνευ προκαταλήψεων. Κατὰ τὸν σοφὸν Poole τὸ ὄνομα συνετέθη ἐκ τῆς ἑλληνικῆς λέξεως αἶα (γῆ) καὶ τῆς *γύπτος*, ἥτις ἐστὶ μορφή τις τοῦ *Κοπτὸς* ἢ *Κοπτῶ*, ὀνόματος πόλεως λίαν γνωστῆς τῆς Θηβαΐδος, ἢ καὶ τῆς ὅλης ἐπαρχίας. Καθ' ἃ ἰσχυρίζεται ὁ ἐν λόγῳ σοφὸς καὶ ὁ συνευδοκῶν αὐτῷ Wilkinson, ἐκ τοῦ ὀνόματος τούτου ὠνομάσθησαν οἱ Κόπται. Τὸ ὄνομα Κοπτικοὶ ἀπαντᾷ ἐπὶ παπύρου τῶν Γνωστικῶν ὑποτιθεμένου, ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν δεύτερον μ. Χ. αἰῶνα. Κατὰ τὸν πάπυρον τοῦτον ἡ Αἴγυπτος ὠνομάζετο τὸ πρότερον *Ἀετία*, ὁ δὲ Νεῖλος *Ἀετὸς* καὶ *Σίρις*· ἡ ἄνω Αἴγυπτος συγχέεται ἐν αὐτῷ μετὰ τῆς Αἰθιοπίας ὡς καὶ παρ' ἄλλοις συγγραφεῦσι. Ὁ ἐν λόγῳ πάπυρος, γεγραμμένος ἑλληνιστὶ καὶ ἀνήκων εἰς τοὺς Γνωστικούς, προφανῶς ἐστι χριστιανικὸν ἔργον· φαίνεται δέ, ὅτι ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἤδη αἰῶνος οἱ χριστιανοὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἔλαβον τὴν προσωνυμίαν *Κόπται*, ὡς ἐκ τῆς χώρας, ἐν ᾗ ἐπλεόναζον καὶ ἐν ᾗ κυρίως ἤσκουν τὸν μοναχικὸν καὶ ἀναχωρητικὸν αὐτῶν βίον, ἐν Θηβαΐδι, δηλαδὴ ἐν Κοπτῷ· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ὀνόματος, δι' οὗ ἐπεκλήθησαν οἱ ἐν Θηβαΐδι μονάζοντες πρῶτον ἴσως, καὶ οἱ χριστιανοὶ ἐν γένει μετὰ ταῦτα, μέχρι τοῦ ὀνόματος Αἴγυπτος τοῦ ἐν Ὀδυσσείᾳ ἀπαντῶντος, τὸ χρονικὸν χάσμα ἐστὶ μέγα, οὐδεμία δὲ εὕρηται ἐν τῷ μέσῳ μαρτυρία ὡς γέφυρα πρὸς ἕνωσιν.

Ἐκ τῶν ἡμετέρων λογίων ὁ κ. Βουτυρᾶς φρονεῖ, ὅτι τὸ ὄνομα Αἴγυπτος, ῥίζαν ἔχει τὸ *αἰγ*, ὅπερ σημαίνει ὕδωρ, ἐξ ἧς ῥίζης, τὸ *Αἰγαῖον*, ὁ *αἰγιαλός*, αἱ *Αἰγαί*, ἡ *Αἴγινα*, καὶ τόσα ἄλλα. Κατὰ τὸν κ. Βουτυρᾶν λοιπὸν Αἴγυπτος σημαίνει περίρρυτος γῆ. Τὴν θεωρίαν ταύτην τοῦ ἐν λόγῳ λογίου ὑποστηρίζει πως τὸ ἓν τῶν ἀρχαίων τῆς χώρας ὀνομάτων, τὸ *Ποταμία*, ὅπερ ὅμως φαίνεταί μοι περιφραστικὴ μᾶλλον ἐπωνυμία ποιητικῷ ἔθει καὶ οὐχὶ κύριον τοῦ τόπου ὄνομα· ἀπαντᾷ δὲ καὶ παρ' Εὐσταθίῳ ἡ φράσις, «οὐδὲν ἄλλο ἡ Αἴγυπτός ἐστι πλὴν ἡ *ποταμία*, ἣν ἐπικλύζει τὸ ὕδωρ». Ἰδοὺ οἱ μόνοι λόγοι, οὓς εὗρον πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἰδέας ταύτης, οἵτινες φαίνονταί μοι ἰσχνοί· ἐξ ἄλλου τὸ ὄνομα Αἴγυπτος, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, ἦν ἄγνωστον τοῖς Ἕλλησι τῶν χρόνων τῆς Ἰλιάδος, καθ' οὓς ἡ ῥίζα *αἰγ* (1) ἔπαυσεν ἤδη παρ' αὐτοῖς ἐν χρήσει οὖσα· οὐδέποτε δὲ ἀπὸ τῶν ἀπηρχαιωμένων καὶ μὴ ἐν χρήσει λέξεων καὶ κατὰ συνέπειαν ἀγνώστων καταστασῶν λαός τις σχηματίζει τὰς νέας αὐτοῦ λέξεις· ἄλλως τε καὶ οἱ φιλόλογοι ἄλλην παραγωγὴν διδουσιν εἰς τὸ Αἰγαῖον, ἐκ τοῦ *αἴξ* (βλέπε Μαυροφρύδου Φιλίστορα).

Μεταξὺ τούτων καὶ τηλικούτων πολυπραγμονούντων περὶ τοῦ ἐτύμου τοῦ ὀνόματος Αἴγυπτος ἐπιτραπήτω μοι νὰ κυλίσω κἀγὼ τὸν διογένειον πίθον μου. Πάσης ὑποθέσεως πιθανωτάτη ἐστίν, ὅτι οἱ Ἕλληνες τὸ ὄνομα Αἴγυπτος ἔμαθον παρὰ τῶν Φοινίκων· καὶ δι' ἄλλας δὲ χώρας καὶ πράγματα, ἃ παρὰ τούτων ἔλαβον, διεφύλαξαν τὰ φοινικικὰ αὐτῶν ὀνόματα, ἅτινα πρῶτον ἤκουσαν. Οὕτως ἐκάλεσαν Ἰβηρίαν τὴν πρὸς ἕσπερον κειμένην χώραν, ἐκ τοῦ ערב (ἐρέβ), ὅπερ σημαίνει ἑσπέρα, ἐξ οὗ καὶ τὰ *ἔρεβος* καὶ *εὖρος* (κατ' ἀνατροπήν). Συνεπῶς νομίζω, ὅτι δέον ν' ἀναζητήσωμεν καὶ διὰ τὴν Αἴγυπτον τὴν σύνθεσιν καὶ τὸ σημαινόμενον τοῦ ὀνόματος ἐν τῇ φοινικικῇ γλώσσῃ. Εὑρίσκω λοιπὸν ἀναζητῶν, ὅτι ἡ Αἴγυπτος ἐστίν, ἑλληνικῷ ἔθει, μεταμφιεσμένον τὸ φοινικικὸν Γὲ-Πτᾶ (גי פתח) ὅπερ σημαίνει *ἡ κοιλὰς τοῦ Πτᾶ*, τοῦ Αἰγυπτίου θεοῦ, ὃν ὁ Ἡρόδοτος ἀποκαλεῖ Ἥφαιστον. Κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, τὸ ἐκ τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων τῆς χώρας *Ἡφαιστία* καὶ τὸ *Γὲ-Πτᾶ* εἰσὶν ἰσοδύναμα, ἀμφότερα σημαίνοντα *γῆν τοῦ Ἡφαίστου*, ὅπως οἱ Ἕλ-

(1) Παραδόξως ἡ ῥίζα αἰγ ἐν τῇ ἀρχετύπῳ αὐτῆς μορφῇ ἀνεφάνη οἱονεὶ κατ' ἀταβισμὸν ἐν τῇ γαλλικῇ δημώδει γλώσσῃ (patois) aigue σημαίνουσα ὕδωρ: βλέπε Littré ἐν λέξει.

ληνες ἀπεκάλεσαν τὸν αἰγύπτιον θεὸν *Πτᾶ*, ὅστις ὅμως κατεῖχε πολλῷ ἀνωτέραν ἐκείνου θέσιν ἐν τῷ αἰγυπτιακῷ Ὀλύμπῳ, πιστευόμενος ὡς πατὴρ τῶν θεῶν. Ὁ *Πτᾶ* ἢ *Φθᾶ* οὗτος ἦν ὁ θεὸς τῆς Μέμφιος, τῆς χώρας δηλονότι, ἣν πρώτην ἐγνώρισαν ἐν Αἰγύπτῳ οἱ Φοίνικες καὶ διὰ τούτων οἱ Ἕλληνες, ὅπως ὁ Χὲμ ὁ ἀφομοιούμενος τῷ Πανὶ ἦν ἡ θεότης τῶν Θηβῶν καὶ κατὰ συνέπειαν τοῦ Κοπτοῦ. Ὁμολογῶ, ὅτι τότε μόνον ἡ ὑπόθεσίς μου αὕτη κατασταθήσεται ἄνευ ἀντιρρήσεων ἀποδεκτή, ὅταν ἀνακαλυφθῇ ἐπιγραφή τις φοινικικὴ διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἀποκαλοῦσα τὴν Αἴγυπτον· ἀλλὰ μέχρι τῆς εὑρέσεως τοιαύτης ἐπιγραφῆς ἱκανῶς, νομίζω, δικαιολογεῖ τὴν ὑπόθεσίν μου τὸ ὄνομα *Ἡφαιστία* καὶ τὸ παρὰ τοῖς Φοίνιξι ἐπικρατῆσαν ἔθος τοῦ ὀνομάζειν διαφόρους τόπους ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς θεότητος, ἥτις ἐλατρεύετο ἐν αὐτοῖς. Οὕτως ἡ πόλις, ἔνθα ἐλατρεύετο ὁ θεὸς Βηρώτ, ἐπεκλήθη Berout (1), ἐπίσης *Beït-Semes* בית שמש ἐκάλεσαν τὴν πόλιν, ἔνθα ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Ἡλίου, οἱονεὶ Ἡλιούπολιν, *Beït-Dagon* בית דגון τὴν πόλιν, ἐν ᾗ ἐλατρεύετο ὁ θεὸς Δαγών, καὶ τόσα ἄλλα ὀνόματα, συνεχῶς ἀπαντῶντα ἐν τοῖς βιβλίοις τῆς παλαιᾶς διαθήκης.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἄλλων ὀνομάτων τῆς Αἰγύπτου· ἔρχομαι ἤδη εἰς τὴν κυρίαν ὑπόθεσιν τοῦ ἀναγνώσματός μου τούτου, τοῦ ἀνακοινώσασθαι δηλ. τῷ συλλόγῳ τὴν ἐξήγησιν τοῦ *Μίσρ* (مصر) ἢ *Μισραΐμ* (מצרים), ὀνόματος, δι' οὗ οἱ σημιτικοὶ λαοί, κυρίως οἱ Ἄραβες, ἀπεκάλεσαν τὴν Αἴγυπτον.

Οὐδαμοῦ τῶν ἐπιγραφῶν τῶν ἐπὶ τῶν μνημείων τῆς Αἰγύπτου εὕρηται, λέγουσιν οἱ αἰγυπτολόγοι, ἡ χώρα αὕτη καλουμένη διὰ τῶν ὑπὸ μελέτην ὀνομάτων *Μίσρ* ἢ *Μισραΐμ*· οὐδὲ οἱ ἄλλοι λαοὶ τῆς ἀρχαιότητος πλὴν τῶν σημιτικῆς καταγωγῆς φαίνονται γνωρίζοντες τὸ ὄνομα τοῦτο. Οἱ Ἕλληνες παρὰ τοῦ Ἰωσήπου καὶ τῶν ἄλλων ἑλληνιζόντων Ἰουδαίων πρῶτοι ἔμαθον αὐτό. Οἱ Ἀσσύριοι, σημιτικὸς καὶ οὗτοι λαός, ἀπεκάλουν αὐτὴν *Μουσούρ*, ὡς ἐν ταῖς σφηνοειδέσιν ἐπιγραφαῖς ἀναγινώσκεται. Πανταχοῦ τῆς παλαιᾶς γραφῆς ἀπαντᾷ *Μισραΐμ*· ἔστι δὲ τὸ ὄνομα δυϊκοῦ ἀριθμοῦ, συντάσσεται δὲ μετὰ ῥήματος ἑνικοῦ, ὡς ἐν Ὠσηέ, κεφ. Θ', ἐδαφίῳ 6. Πολλοὶ ἑβραϊσταί, ἐν οἷς καὶ ὁ Gesenius, ἀποροῦντες διὰ τὸν σολοικισμὸν τοῦτον γνωματεύουσιν, ὅτι εἶναι δυϊκοφανὴς μόνον ἡ λέξις μεταπεσοῦσα εἰς χρῆσιν ἑνικοῦ ἀριθμοῦ· οὐδὲν ὅμως ἄλλο παράδειγμα πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ὑποθέσεως ταύτης ὑπάρχει· διότι τὸ *Ναχαραΐμ* ὑπονοεῖ τὸ *Ἀράμ*, ὅπερ συνοδεύει τὸ ὄνομα τοῦτο, «ἡ μέση τῶν δύω ποταμῶν Ἀράμ». Οἱ Ἄραβες ἀπεκάλουν ἀρχῆθεν, ὡς καὶ σήμερον, *Μὰσρ* ἢ ὀρθότερον *Μίσρ* τὴν Αἴγυπτον· ἡ τελευταία αὕτη λέξις ἐστὶν ὁ ἁπλούστερος τύπος τοῦ ὀνόματος, οὐχὶ παράγωγος, κατὰ τοὺς κανόνας τῶν σημιτικῶν γλωσσῶν, ὡς ἐκ τριῶν γραμμάτων συγκειμένη. Τό τε ἀσσύριον λοιπὸν *Μασούρ* καὶ τὸ ἑβραϊκὸν *Μισραΐμ* ἔχουσι ῥίζαν τὸ ἀραβικὸν *Μίσρ* (مصر) καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐλήφθησαν. Τὸν δυϊκὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος ἐν τῇ ἑβραΐδι πολλαχῶς προσπαθοῦσι νὰ ἐξηγήσωσιν οἱ φιλόλογοι, ἄλλοι μὲν λέγοντες διὰ τὴν διαίρεσιν τῆς χώρας εἰς ἄνω καὶ κάτω Αἴγυπτον, ἄλλοι δὲ διὰ τὴν διαίρεσιν αὐτῆς εἰς δύω διὰ τοῦ Νείλου, ὡς καὶ ὁ Ὅμηρος λέγει, «Αἰθίοπάς τοι διχθὰ δεδαίαται» (Ὀδ. Α' 23). Οἱ αἰγυπτολόγοι λέγουσιν, ὅτι οἱ βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου ἐπεκαλοῦντο βασιλεῖς τῶν δύω χωρῶν καὶ ἐν τοῖς ἱερογλυφικοῖς τιτλοφοροῦνται «κύριοι τῶν δύω στεμμάτων τοῦ τε λευκοῦ καὶ τοῦ ἐρυθροῦ». Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, ὁ κατὰ τῆς γραμματικῆς σολοικισμὸς μένει ἀθεράπευτος. Φρονῶ, ὅτι ἀντὶ τοῦ δυϊκοῦ πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν τὴν πληθυντικὴν τοῦ ὀνόματος μορφήν, δηλαδὴ ἀντὶ *Μισραΐμ* מִצְרַיִם δέον ν' ἀναγνώσωμεν מִצְרִים *Μισρίμ*. Ὁ δυϊκὸς ἐν τῇ ἑβραϊκῇ γλώσσῃ σχηματίζεται διὰ τῆς ὑπογραφῆς εἰς τὸν χαρακτῆρα τῆς ῥίζης τοῦ σημείου (-) *πατάχ*, ὁ δὲ πληθυντικὸς διὰ τῆς ὑπογραφῆς εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ σημείου (.) *χηρέκ*· οὕτως εἰς τὸ ὄνομα *Μισραΐμ*, ἀντὶ τοῦ *πατὰχ* σημείου, τὸ ὁποῖον ὑπογράφεται εἰς τὸν χαρακτῆρα ַ, ἐὰν ὑπογράψωμεν *χηρὲκ* (ִ) τότε ἀντὶ *Μισραΐμ* δυϊκῶς, ἀναγινώσκομεν *Μισρίμ*, πληθυντικῶς· ὡς γνωστὸν δέ, τὰ σημεῖα ταῦτα τῶν γραμμάτων τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσης εἰσὶ μεταγενεστέρα ἐφεύρεσις τῶν Μασσοριτῶν (1). Ἀναγνωστέον λοιπὸν οὐχὶ κατὰ δυϊκὸν *Μισραΐμ*, ἀλλὰ πληθυντικῶς *Μισρὶμ* = αἱ Αἴγυπτοι, καὶ τότε οὐδόλως κατὰ τῆς γραμματικῆς προσκρούομεν, διότι,

(1) Κριταὶ Η', 33.

(1) Βλέπε «Arcanum punctationis revelatum» τοῦ Λουδοβίκου Καππέλου ἀποδείξαντος, ὅτι μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ βαβυλωνίου Ταλμουδίου πρῶτον προσετέθησαν τὰ σημεῖα ταῦτα ἐν τῷ ἑβραϊκῷ ἀρχετύπῳ.

ὡς γνωστόν, πολλὰ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ ὀνόματα συντάσσονται μετὰ ἑνικοῦ ῥήματος εἰς τὴν ἑβραϊκήν.

Περὶ τοῦ ὀνόματος *Μίσρ*, ὅπως καὶ περὶ τοῦ *Αἴγυπτος*, πολλὰ ἐσπούδασαν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολούμενοι σοφοὶ πρὸς ἐξήγησιν τοῦ σημαινομένου τῆς λέξεως. (1) Οὐδεμία τῶν προταθεισῶν ἐξηγήσεων ἐφάνη ἀρεστή, ὥστε τὸ σημαινόμενον τοῦ ὀνόματος διαμένει τό γε νῦν ἄγνωστον.

Ἐπεχείρησάν τινες νὰ συσχετίσωσι τὸ ὄνομα *Μὶσρ* μετὰ τῆς ἑβραϊκῆς λέξεως *Μασὸρ* **מָצוֹר**, ἣν ὑποθέτουσιν ὡς μορφὴν ἑνικὴν τοῦ δυϊκοῦ *Μισραΐμ*, ἀλλὰ τὸ μὲν *Μασὸρ* ἐστὶ παράγωγος λέξις καὶ σύνθετος, ἐνῷ τὸ *Μισραΐμ* ἐστὶν ἁπλῆ· ἰσχυρίσθησαν δέ, ὅτι τὸ *Μασὸρ* τοῦτο σημαίνει *ἡ ὀχυρά*, καὶ ἐγνωμάτευσαν, ὅτι ἡ Αἴγυπτος ὡς ἐκ τῆς ὀχυρᾶς αὐτῆς θέσεως ὠνομάσθη οὕτως ὑπὸ τῶν σημιτικῶν λαῶν. Οὔτε ὀχυρὰ ὅμως ἐστὶν ἡ Αἴγυπτος, οὔτε κανὲν σινικὸν τεῖχος εἶχε περιζωνύον αὐτήν, ἐὰν ἀποδοθῇ ἡ ἀληθὴς σημασία εἰς τὴν παράγωγον ταύτην ἑβραϊκὴν λέξιν, ἥτις σημαίνει *περιτριγυρισμένη* ἢ ἔστω καὶ *περιτετειχισμένη*.

Περὶ τῆς λέξεως *Μασὸρ* καὶ περὶ τοῦ *εἴρμασὸρ* **עִיר מָצוֹר**, ὅπερ καλῶς ἡρμήνευσαν οἱ Ο' διὰ τοῦ *τόπος περιοχῆς*, ἱκανῶς ἀνέπτυξα τὰ περὶ αὐτῶν ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ ΝΘ' Ψαλμοῦ μελέτῃ μου, εἰς ἣν παραπέμπω, ἵνα μὴ ταυτολογῶ ἐνταῦθα. Ἡ ὑπόθεσις λοιπόν, ὅτι μεταξὺ τοῦ ἁπλοῦ ὀνόματος *Μίσρ* καὶ τοῦ συνθέτου ῥηματικοῦ *Μασὸρ* ὑπάρχει σχέσις, ἡ ἄτοπος μάλιστα θεωρία, ὅτι τὸ *Μασὸρ* τοῦτό ἐστιν ἡ ἑνικὴ μορφὴ τοῦ δυϊκοῦ *Μισραΐμ*, δέον νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἐς ἀεί.

Τὸ πρωτότυπον τοῦ ἀσσυρίου *Μουσοὺρ* καὶ τοῦ ἑβραϊκοῦ *Μισραΐμ* ἐστὶ κατὰ τοὺς γραμματικοὺς κανόνας τὸ ἁπλούστερον, ὅπερ εὕρηται ἐν τῇ ἀραβικῇ *μίσρ* مصر μὲ πληθυντικὸν *ἀμσὰρ* (امصار) καὶ μὲ παράγωγα ἐκ τῆς ῥίζης ταύτης ῥήματα (مصر) *μάσαρ*, ὅπερ σημαίνει οἰκοδομεῖν πόλιν καὶ *τεμάσαρ* (تمصر) = καθιστάναι πόλιν. Ὅταν ἐκ ῥίζης τινὸς παράγωνται ἐν τῇ ἀραβικῇ διάφορα ῥήματα, ὡς ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ, τοῦτο κατὰ τοὺς ἀραβιστὰς ἐστιν ἀσφαλὲς διδόμενον, ὅτι ἡ ῥίζα αὕτη ἐστὶ καθαρῶς ἀραβική. Οὐδεμία λοιπὸν ἀντίρρησις δύναται νὰ ἐγερθῇ περὶ ξενικῆς τινος, αἰγυπτίας ἢ ἄλλης, καταγωγῆς τῆς λέξεως. Σημαίνει δὲ ἡ ἀραβικὴ λέξις (مصر) *μίσρ*, ἐν τῇ ἁπλουστάτῃ αὐτῆς μορφῇ ταύτῃ *πόλιν*. Περὶ τούτου ἀσφαλεῖς ἔχομεν ἀποδείξεις οὐ μόνον τ' ἀνωτέρω παρατεθέντα ἐκ τῆς ῥίζης ταύτης παράγωγα ῥήματα, ἀλλὰ καὶ διάφορα χωρία πεζογράφων καὶ ποιητῶν τῆς κλασικῆς τῶν Ἀράβων ἐποχῆς, ἐν οἷς ἀπαντᾷ ἡ ἀρχαία αὕτη λέξις συνώνυμος οὖσα μετὰ τοῦ medina (مدينة **מְדִינָה**). Οὕτω παρὰ τῷ Abi-Tammam, ποιητῇ τοῦ τρίτου αἰῶνος τῆς Ἐγίρας, δὶς ἀπαντᾷ πληθυντικῶς ἡ ἐν λόγῳ λέξις

واستبشرت بفتوحك الامصار

= αἱ πόλεις ἐδέχθησαν περιχαρῶς τὴν εἴδησιν τῶν κατακτήσεων.

يا مشهدا صدرت بفرحته الى امصارها القصوى بنو الامصار

= οἱ κάτοικοι τῶν μεμακρυσμένων πόλεων ἐπέστρεψαν μετὰ τὸ μέγα τοῦτο γεγονὸς εἰς τὰς χώρας αὐτῶν.

Παρὰ δὲ τῷ Safi-e-din Hilli (τῷ ἐκ Βαβυλῶνος δηλαδὴ) ποιητῇ τοῦ Δ' τῆς Ἐγίρας αἰῶνος,

حططت رحالى فى ربيع ربوعه

ولولاه لم اثن الاعنة عن مصرى

= κατέλυσα εἰς τὰ ἀνθηρὰ καταλύματα καὶ ἄνευ αὐτοῦ (τοῦ διοικητοῦ τῆς χώρας) δὲν ἤθελον στρέψει τοὺς χαλινοὺς τοῦ ἵππου μου ἀπὸ τῆς πόλεώς μου (τῆς πατρίδος μου δηλαδή). Ἐνταῦθα ἡ Βαβυλὼν ὡς πατρὶς τοῦ ποιητοῦ ὀνομάζεται (مصرى) *μίσρι* = ἡ ἐμὴ πόλις. Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς ποιητὴς ἐν τῷ αὐτοῦ λόγῳ γράφει·

ماسبقنى الى الامصار

= προηγήθησαν ἐμοῦ ἐν ταῖς πόλεσι (الامصار) τοῦ κόσμου.

Χάριτας ὀφείλω τῷ σοφῷ ἀραβιστῇ φίλῳ μου κυρίῳ Soleiman Bistani, ὅστις εὐηρεστήθη τῇ παρακλήσει μου νὰ μοὶ ἀποστείλῃ τ' ἀνωτέρω παρατεθέντα χωρία τῶν ἀρχαίων ἀράβων ποιητῶν, ἐξ ὧν κατάδηλος γίνεται ἡ ἀρχικὴ σημασία τῆς λέξεως Μίσρ.

Λίαν περίεργον, ὅτι ὁ σοφὸς Poole εὑρὼν εἰς τὸ ἀραβικόν του λεξικὸν τὸ ῥῆμα تمصر (τεμασὰρ) ἐξηγούμενον διὰ τοῦ *καθιστάναι πόλιν* καὶ παρατηρήσας, ὅτι ὁ λεξικογράφος ἐσημείωσε ῥίζαν τοῦ ῥήματος τὸ ὄνομα مصر (ὅπερ ἐνόησεν ἴσως μὲ τὴν σημασίαν τοῦ *Αἴγυπτος*) ἀντὶ νὰ φιλολογήσῃ τὸ τῆς ῥίζης ταύτης ση-

(1) Ὁ Gesenius φρονεῖ, ὅτι τὸ Μισραΐμ πιθανῶς ἔχει συγγένειάν τινα μετὰ τοῦ κοπτικοῦ **Metehero**, ὅπερ σημαίνει βασίλειον.

μαινόμενον ἐν τῇ ἀραβικῇ γλώσσῃ, ἀντιπαρῆλθε σημειώσας μόνον αὐτὸ ὡς περίεργον. Ἡ σημείωσις αὕτη τοῦ Ἄγγλου σοφοῦ ἔδωκέ μοι τὴν ἀφορμὴν πρὸς ἐξέτασιν τοῦ πράγματος.

Κατὰ ταῦτα, τὸ ὄνομα τῆς Αἰγύπτου ἐν τῇ ἑβραΐδι δέον νὰ ἐκφέρηται κατὰ πληθυντικὸν τύπον *Μισρίμ* (מצרים), σημαίνει δὲ *αἱ πόλεις, ἡ χώρα δηλαδὴ τῶν πόλεων*· ἐδόθη δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς τὴν Αἴγυπτον ὑπὸ τῶν γειτόνων αὐτῆς Ἀράβων κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν χώραν, τὴν Ἀραβίαν, ἧς οἱ κάτοικοί εἰσι σκηνόβιοι καὶ φερέοικοι.

ΔΗΜ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΙΝΩΝ ΤΥΠΩΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΣΥΝΗΘΩΣ ΕΣΦΑΛΜΕΝΩΣ ΤΟΝΟΥΜΕΝΩΝ

('Ανεγνώσθη ἐν τῇ ΑΠΔ' συνεδριάσει τῆς 13 μαΐου 1891).

Περὶ τονισμοῦ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῇ σχετικῶς ὀλίγα καὶ ἀνεπαρκῆ ἐγράφησαν μέχρι τοῦδε, καίτοι καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο τυγχάνει ἓν ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων, καθ' ὅσον πολλὰ πάθη φθογγολογικὰ προῆλθον ἐκ τοῦ τοιοῦδε ἢ τοιοῦδε τονισμοῦ καὶ τῆς τοιᾶσδε ἢ τοιᾶσδε θέσεως τῆς τονουμένης συλλαβῆς ἐν τῇ λέξει. Τὴν σπουδαιότητα ταύτην ὑπ' ὄψει ἔχοντες, πρὸς δὲ καὶ ὅτι πρὸς ὀρθὴν γραφὴν δέον τὴν προσήκουσαν πάντοτε νὰ καταβάλλωμεν ἐπιμέλειαν περὶ τὸν ἀκριβῆ καὶ ὀρθὸν τῶν λέξεων τονισμόν, καλὸν ἐκρίναμεν, ὅπως παράσχωμεν σμικράν τινα συμβολὴν πραγματευόμενοι περί τινων ὀνοματικῶν καὶ ῥηματικῶν τῆς νέας ἑλληνικῆς τύπων, συνήθως ἐσφαλμένως τονουμένων.

Α'. Ὀνόματα τῆς α' κλίσεως θηλυκὰ εἰς α.

Οὐκ ὀλίγα θηλυκὰ τῆς α' κλίσεως ὀνόματα εἰς *α* βραχὺ λήγοντα καὶ μακρὰν τὴν παραλήγουσαν ἔχοντα συνήθως προπερισπῶνται· ἀλλ' ἡμεῖς τοὐλάχιστον ὀρθότερον κρίνομεν, ὅπως ταῦτα παροξύνωνται, καθ' ὅσον ἡ γενικὴ αὐτῶν διατηρεῖ ἄτρεπτον τὸ *α*, τοῦθ' ὅπερ δηλοῖ, ὅτι τὰ τοιαῦτα καίπερ ἐν τῇ ὀνομαστικῇ εἰς *α* βραχὺ λήγοντα οὐχ ἧττον κλίνονται κατὰ τὰ ἔχοντα αὐτὸ μακρὸν καὶ διατηροῦντα αὐτὸ ἄτρεπτον ἐν τῇ γενικῇ. Τοιαῦτά εἰσι τὰ ἑξῆς:

Δονάτα (ὄνομα κύριον)·

βαρκούλα, καρδούλα, μητερούλα, μανούλα, Χρυσούλα, Μαρούλα, ψυχούλα, σακκούλα (ἐκ τοῦ Λατ. sacculus), βασιλοπούλα, γυναικούλα, βοσκοπούλα, παπαδοπούλα, ἑβραιοπούλα, βούλα, γούλα, δούλα·

χερούκλα, κούκλα, πανούκλα·

γούνα, γουρούνα, μαούνα, μουρούνα, παπαρούνα, πατούνα, παστούνα, τσούνα, μουντσούνα, ζιπούνα, φουρτούνα.

Δομνίνα, Κατερίνα, Παυλίνα καὶ Παουλίνα, Τσαρίνα, βατσίνα, ῥητσίνα·

βούκα, ματσούκα, περούκα·

κοκώνα, κολώνα, κορώνα, Ματρώνα, Σώννα, χελώνα·

καμπάνα·

ἀρκούδα, πλεξούδα·

βεντούζα, Μουρούζα·

γουστώζα, καπριτσιώζα·

μούντσα·

στράτα, παράτα (ἐκ τοῦ γαλλ. parade, τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ λατιν. parata)·

μυρμήκα, οὖβα, γούρνα, τούρτα (ἐκ τοῦ λατ. torta), σούμα, φούσκα·

φαγούρα, ἑλληνικούρα, κουλλούρα, μουντσούρα, φιγούρα, μεζούρα, μανιφατούρα, νατούρα, σκο(υ)τούρα, σαβούρα (ἰταλ. saburra ἐκ τοῦ λατ. sabulum), κούρα·

φούντα (λατ. funda). πούντα. καὶ ἄλλα.

Ἐνταῦθα δύνανται ν' ἀναχθῶσι καὶ τὰ ἐκ τῆς γ' κλίσεως εἰς τὴν α' μεταπεσόντα καὶ μακρὰν τὴν παραλήγουσαν ἔχοντα, οἷον, Τραπεζοῦντα, Κερασοῦντα, ἀγκῶνα.

Β'. Ὀνόματα τῆς β' κλίσεως.

Α'. Ἀρσενικά.

1) Τὰ εἰς *ῖκος* ξένα κύρια ὀνόματα δέον νὰ προπερισπῶνται ὡς ἔχοντα τὸ *ι* τῆς παραληγούσης μακρόν. Τοιαῦτα εἶναι.

Λουδοβῖκος (λατ. Ludovicus), *Φριδερῖκος* (λατ. Fredericus), *Ἐρρῖκος* (λατ. Henricus)· τὸ τελευταῖον τοῦτο προπερισπωμένως γράφει καὶ ὁ Vossius ἐν τῷ λατινικῷ ἐτυμολ. αὐτοῦ λεξικῷ ὑπὸ τὴν λέξιν rivus λέγων, ὅτι πολλοὶ ἀκολουθοῦντες τῷ Πέτρῳ Δανησίῳ προτιμῶσι τὴν γραφὴν *Ἐρρῖκος* παρὰ *Ἐνρῖκος*.

Τοὐναντίον παροξυτόνως δέον νὰ γράφωνται τὰ εἰς-*ίσκος* ξένα κύρια ὀνόματα, ὡς ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰ εἰς-*ίσκος* τῆς ἑλληνικῆς· οὕτω λοιπὸν δέον νὰ γράφωμεν *Φραγκίσκος* μετ' ὀξείας ἐπὶ τῆς παραληγούσης καὶ οὐχὶ περισπωμένης, πρβλ. τὰ ἀρχαῖα, *Ἀνδρίσκος*, *Λεοντίσκος*, *Σωφρονίσκος* κτλ.

2) Ὡσαύτως δέον νὰ προπερισπῶνται ὡς ἔχοντα παραλήγουσαν μακρὰν τὰ εἰς *ᾶνος* ἐπὶ τῆς παραληγούσης τονούμενα καὶ πρὸς τὰ λατινικὰ εἰς-*anus* ἢ τὰ γαλλικὰ εἰς -*ain* ἢ -*en* ἀντιστοιχοῦντα. Τοιαῦτά εἰσι·

Βρατιᾶνος, *Βαλιᾶνος*, *Μαριᾶνος*, *Καστελλᾶνος*, *καπετᾶνος*, (πρβλ. capitain) *Κορδιζᾶνος*, *ἀστραγαλιᾶνος* (ἀστραγαλῖνος παρὰ Σκαρλάτῳ), *ζητιᾶνος*, *'διᾶνος* (ἐκ τοῦ ἰνδιᾶνος). — *Βενετσιᾶνος*, *Νεαπολιτᾶνος*, *Παρισιᾶνος* (πρβλ. Parisien).

Ἐνταῦθα δύνανται ν' ἀναχθῶσι καὶ τὰ κατὰ μεταπλασμὸν γενόμενα: *Βραχμᾶνος*, *μεγιστᾶνος*, διότι καὶ ἐν αὐτοῖς τὸ *α* τῆς παραληγούσης ἐστὶ μακρόν.

Σημειωτέον δ' ὅτι πρὸς τὰ τοιαῦτα οὐδαμῶς πρέπει νὰ συγχέωνται τύποι τινές, οἵτινες δέον νὰ παροξύνωνται· διότι ὑπόκειται ἐν αὐτοῖς οὐχὶ ἡ κατάληξις -*ανος*, ὡς ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται, ἀλλ' ἡ κατάληξις -*ος*, τὸ δὲ *α* τῆς παραληγούσης αὐτῶν ἐστι βραχύ. Τοιαῦτά εἰσι τὰ: *Σουλτάνος* (ἐκ τοῦ Σουλτάν), *Μουσουλμάνος* (ἐκ τοῦ μίσλι-ἰμάν).

3) Προπερισπωμένως καὶ οὐχὶ παροξυτόνως δέον νὰ γράφωνται καὶ τὰ εἰς -*ᾶτος* ἐπὶ τῆς παραληγούσης τονούμενα, διότι καὶ ταῦτα πρὸς τὰ λατινικὰ εἰς -*atus* ἀντιστοιχοῦντα ἔχουσι τὸ *α* τῆς παραληγούσης μακρόν. Τοιαῦτά εἰσιν:

Ἀποστολᾶτος, *Γιαννουλᾶτος*, *Δονᾶτος*, *Θεοδοσᾶτος*, *Ἰακωβᾶτος*, *Κοκολᾶτος*, *Μανωλᾶτος*, *Μαυροκορδᾶτος*, *Μοσχᾶτος* (ὡς κύριον ὄνομα παρὰ Trinchera ἐκ τοῦ 1000 ἔτους), *Σκαρλᾶτος*, *ἀφρᾶτος*, *βαρβᾶτος*, *γεμᾶτος*, *σπαθᾶτος*, *τριζᾶτος*, *μυρωδᾶτος*, *νομᾶτος*, *λουσᾶτος*. Περιττὸν νὰ μνημονεύσωμεν, ὡς τοῖς πᾶσι γνωστόν, ὅτι καὶ τὰ εἰς -*ῖνος*, ὡς ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰ λατινικὰ εἰς -*înus* δέον νὰ προπερισπῶνται, οἷον, *ἀστραγαλῖνος* (παρὰ Σκαρλάτῳ), *Ἀλεξανδρῖνος*, *Βυζαντῖνος*) πρβλ. τὸ ἀρχαῖον *Ἀκραγαντῖνος*) *Ἰουστῖνος*, *Φαβωρῖνος*, *Κωνσταντῖνος*, *Παυλῖνος*, *Ξιφιλῖνος κτλ.* (πρβλ. τὰ ἀρχαῖα *Ἀγαθῖνος*, *Καλλῖνος*, *Πραξῖνος κτλ.*). Προσθετέον δ' ὅτι καὶ τὸ ἐπίθετον *φῖνος* ὡς ἔχον μακρὰν τὴν παραλήγουσαν δέον νὰ προπερισπᾶται.

Β'. Οὐδέτερα.

Προπερισπωμένως δέον νὰ γράφωνται ὡς ἔχοντα μακρὰν τὴν παραλήγουσαν τὴν δὲ λήγουσαν βραχεῖαν τὰ ἑξῆς οὐδέτερα·

1) τὰ εἰς-*ᾶτο(ν)* (1), π. χ. *μελᾶτο*, *ῥητσινᾶτο*, *μαρινᾶτο*, *μανδᾶτο*. Ἐνταῦθα ἀνάγονται καὶ τὰ ἑξῆς ὀνόματα βυζαντιακῶν νομισμάτων: *κωνσταντινᾶτον*, *ῥωμανᾶτον*, *δουκᾶτον* καὶ ἡ λέξις *φουσᾶτον* (τ. ἔ. fossatum=στρατός)·

2) τὰ εἰς-*ᾶνον*, π. χ. *Μιλᾶνον*, τό·

3) τὰ εἰς-*ῖνον*, π. χ. *Βερολῖνον*, *Λονδῖνον*.

Τοὐναντίον δέον νὰ παροξύνωνται πάντοτε τὰ εἰς-*ι* οὐδέτερα ὑποκοριστικὰ τὰ μακρὰν τὴν παραλήγουσαν ἔχοντα, ὡς ἐτονοῦντο καὶ ὅτε ἔφερον πλήρη τὴν ὑποκοριστικὴν κατάληξιν-*ιον*· τοιαῦτά εἰσι τὰ ἑξῆς: *Ἀγώρι'*, *ἀγούρι'*, *ὀγούρι' ταντούρι'*, **κουλλούρι' (2)*, *φλαμούρι'*, *χουζούρι'*, *πληγούρι'*, *ψυχοπαίδι'*,

(1) Προβλ. Τὰ εἰς—*ᾶτος* ἀρσενικά.

(2) Παροξυτόνως γράφονται αἱ δι' ἀστερίσκου σημειούμεναι λέξεις καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Χατσ. (Zum Vocalismus des neugriech. ἐν τῇ Zeitschr. des vergl. Sprachw. N. F. X, 4, σελ. 389).

*ἀγγελούδι', πλεξούδι', κολιαρούδι', λουλούδι', μαμμούδι'· κουκούτσι'· μυρμήκι', (ἐ)ροίκι', σινδούκι', παλούκι', γαστούκι'· κυνήγι'· *κουνούπι', κουρούπι', χαρούπι', καλούπι', *τουλούπι', σιρούπι', κιούπι'· ῥουθούνι', μπαστούνι', πηρούνι', πηγούνι'* (ἐκ τοῦ πωγώνιον), *γουρούνι', σαπούνι', κουδούνι'· μπαρούτι', μπούτι', κουρκούτι', τούτι'· προστήθι'· γούλι', κοκκινογούλι', μαρούλι', σακκούλι', φασούλι'· νυκτοπούλι', γυτοπούλι'· ταίρι'· καλοκαίρι'· καλημαύκι', ζεύκι'· ῥούμι', κιουκιούμι', μαυροζούμι'· 'πιτραχήλι'· ἀργαστήρι', κλαδευτήρι', μοναστήρι', φτερνιστήρι', χατήρι', βουλοκήρι'· Μοσχονήσι', 'Επτανήσι', Καρπενήσι', παρεκκλήσι'· ἁλώνι', ἀγερώνι', (ἀ)γελώνι', σαλώνι'.*

Ἐνταῦθα ἀνάγονται καὶ τά, *τιμώνι', παγώνι'*, διότι προέρχονται ἐκ τῶν λατινικῶν temo,-onis pavo,-onis, ἐν οἷς τὸ *o* ἐστὶ μακρόν.

Γ'. *Οὐδέτερα τῆς γ' κλίσεως.*

Προπερισπωμένως δύνανται νὰ γράφωνται ἐκ τῶν οὐδετέρων τῆς γ' κλίσεως τὰ: *Θᾶμα, κᾶμα, κλᾶμα*, κλπ., διότι προπερισπῶνται καὶ οἱ ἐξ ὧν προῆλθον τύποι *θαῦμα, καῦμα, κλαῦμα.*

Δ'. *Ρηματικοὶ τύποι.*

Ἐπὶ τῶν καθαρολήπτων, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ῥημάτων τῶν ἐχόντων χαρακτῆρα *γ* (1) οἱ τύποι τοῦ β' ἑνικ. προσώπου καὶ τοῦ α', β' καὶ γ' πληθυντικοῦ τοῦ ἐνεστῶτος τῆς ὁριστικῆς καὶ ὑποτακτικῆς συνήθως συγκόπτονται ὡς ἐκ τῆς συμπτώσεως τῶν φθόγγων

-αίει (ἢ-αίῃ),-αίο (ἢ-αίω) -αίε (ἢ)-αίῃ), -αίου·

-ούει (ἢ-ούῃ),-ούο (ἢ-ούω),-ούε (ἢ-ούῃ), -ούου·

-έει (ἢ-έῃ), -έο (ἢ-έω),-έε (ἢ-έῃ),-έου·

-ώει (ἢ-ώῃ),ώο (ἢ-ώω), ώε (ἢ-ώῃ),-ώου·

-άει (ἢ-άῃ), -άο(ἢ-άω), -άε (ἢ-άῃ),-άου·

οὕτως, ὥστε οἱ μὲν φθόγγοι *ei, ee, eo*, καὶ *eu* μεταβάλλονται εἰς *e*. οἱ δὲ φθόγγοι *ui, uo, ue, uu* εἰς *u*, οἱ φθόγγοι *oi, oo, oe* καὶ *ou* εἰς *o* καὶ τελευταῖον οἱ φθόγγοι *ai, ao, ae, au* εἰς *a* (1). Ἕνεκα δὲ τοῦ τοιούτου φθογγολογικοῦ πάθους πολλάκις συμπίπτει μακρὰ παραλήγουσα πρὸ βραχείας ληγούσης, δι' ὃ καὶ προπερισπῶσιν οἱ πλεῖστοι τοὺς τοιούτους τύπους (ἐνίοτε μάλιστα καὶ χωρὶς νὰ ᾖ μακρὰ ἡ παραλήγουσα, π. χ. *πᾶμε*, ἀντὶ πά'με), νομίζοντες, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐγένετο συναίρεσις. Ἀλλ' ἡμεῖς ὀρθότερον κρίνομεν, ὅπως οἱ τοιοῦτοι συγκεκομμένοι τύποι χάριν τῆς περὶ τὸν τόνον ἀκριβείας παροξύνωνται πάντοτε, ὡς καὶ πρὸ τῆς συγκοπῆς. Ἴδωμεν ἤδη παραδείγματά τινα αὐτῶν.

Τοιαῦτά εἰσι τὰ ἑξῆς:

**φταί'ς* (2) (ἐκ τοῦ φταίεις) **φταί'με, *φταί'τε, φταί'νε·*

**καί'ς* (ἐκ τοῦ καίεις), **καί'με, *καί'τε, *καί'νε·*

κλαί'ς (ἐκ τοῦ κλαίεις), *κλαί'με, κλαί'τε, κλαί'νε·*

**ἀκού'ς* (ἐκ τοῦ ἀκούεις) *ἀκού'με, *ἀκού'τε, ἀκού'νε·*

παρακού'ς (ἐκ τοῦ παρακούεις), *παρακού'με, παρακού'τε, παρακού'νε·*

λέ'ς (ἐκ τοῦ λέεις), *λέμε, λέτε, λένε·*

τρώ'ς (ἐκ τοῦ τρώεις), *τρώ'με, τρώ'τε, τρώ'νε·*

παρατρώ'ς (ἐκ τοῦ παρατρώεις), *παρατρώ'με, παρατρώ'τε, παρατρώ'νε·*

'πά'ς (ἐκ τοῦ ὑπάγεις, διὰ τοῦ τύπου ὑπάεις), *'πά'με, 'πά'τε, 'πά'νε.*

Μετ' ὀξείας καὶ οὐχὶ περισπωμένης δέον νὰ γράφωνται ἕνεκα τοῦ αὐτοῦ λόγου καὶ οἱ τύποι τοῦ ἀορίστου δευτέρου: **φά'ς* (ἐκ τοῦ φάγῃς), *φά'με, φά'τε, φά'ν(ε).*

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν τῷ β' πληθυντικῷ προσώπῳ τοῦ ἀορίστου πρώτου τῆς προστακτικῆς τῶν βαρυτόνων καὶ περισπωμένων ῥημάτων, συγκοπῆς γινομένης, συμβαίνει πολλάκις ἡ παραλήγουσα νὰ ᾖ μακρά, οἱ πλεῖστοι προπερισπῶσι καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἐνῷ δέον νὰ παροξύνωσιν· ὀφείλομεν λοιπὸν νὰ γράφωμεν: *ἀφήσ'τε, δώσ'τε, ζήσ'τε, ζώσ'τε, στρώσ'τε, χώσ'τε, ἀκούσ'τε, ἁπλώσ'τε, φανε-*

---

(1) Ἐν πολλοῖς τὸ *γ* τοῦτο ἐπτνετέθη βραδύτερον, ὡς ἐν τοῖς *ἀκούγω, κρούγω* (ἐν Πόντῳ). *καίγω, φταίγω, κλαίγω.*

(1) Ὅτι ἐκ τῶν ai. ao, ou καὶ ae προέρχεται ὁ ἁπλοῦς φθόγγος *a* τοῦτο φαίνεται καὶ ἐξ ἑτέρων παραδειγμάτων, περὶ ὧν ἴδε Γ. Χατζιδ. Zum Vocalismus des Neugriechischen (Zeitsch. für vergl. Sprachwiss. N., F, X, 4, σελ. 365).

(2) Μετ' ὀξείας γράφει τὰς δι' ἀστερίσκου σημειουμένας λέξεις καὶ ὁ κ. Γ. Χατζηδάκης (ἴδ. Zum Vocalismus des Neugriechischen. Zeitschr. der vergl. Sprachwisenschaft N. F. X, 4, σελ. 379—382).

ρώσ᾽τε, πουλήσ᾽τε, στείλ᾽τε, ἀνοίξ᾽τε, δείξ᾽τε, δανείσ᾽τε, σκοτώσ᾽τε, κεντήσ᾽τε κτλ.

Προπερισπωμένως ὅμως δύνανται νὰ γράφωνται οἱ τύποι *πᾶψε, κᾶψε, κλᾶψε*, διότι προπερισπῶνται καὶ οἱ ἐξ ὧν προῆλθον τύποι: *παῦσε, καῦσε, κλαῦσε*.

Ε'. Τύποι ἀριθμητικῶν.

Ἐπειδὴ καὶ τὰ ἀριθμητικὰ *πενήντα, ἑξήντα, ἑβδομήντα, ὀγδοήντα* (1) *ἐνενήντα* προῆλθον ἐκ συγκοπῆς, δέον νὰ τηρῶσιν ὃν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἔφερον τόνον, ἤτοι δέον νὰ παροξύνωνται καὶ οὐχὶ νὰ προπερισπῶνται, ὡς συνήθως γίνεται.

Σημειωθήτω ἐνταῦθα καὶ τοῦτο, ὅτι καὶ τὸ ἐπιφώνημα *ἀλλοὶ* δέον νὰ ὀξύνηται, ὡς γινόμενον ἐκ τοῦ *ἀλλ᾽ οἴ!*

Ἀνάπτυξις τῶν λόγων τῶν συνηγορούντων ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τοῦ αὐτοῦ καὶ πρὸ τῆς παραφθορᾶς τύπων τινῶν τῆς καθ᾽ ἡμᾶς ἑλληνικῆς τόνου.

Καίτοι τὸ θέμα τοῦ προηγουμένου ἡμῶν ἀναγνώσματος ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ ἦν ξηρόν, οὐχ ἧττον τὸ μὲν ἡ μετ᾽ ἐνδιαφέροντος παρακολούθησις αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ φιλομούσου ἀκροατηρίου, τὸ δὲ καὶ ἡ διεξαχθεῖσα ἐπ᾽ αὐτοῦ ζωηρὰ συζήτησις κατέδειξαν, ὅτι, ἂν ἴσως ὑπάρχουσι καί τινες τοῖς ξηροῖς μὲν ἀλλ᾽ αὐστηρῶς ἐπιστημονικοῖς θέμασιν ἥκιστα ἀρεσκόμενοι, οὐδὲν ἧττον οἱ πλεῖστοι τῆς ἀληθοῦς προόδου καὶ τῆς ἀναμορφώσεως καὶ παγιώσεως τῆς ἡμετέρας γλώσσης θιασῶται ὄντες ἐνδιαφέρονται μᾶλλον ὑπὲρ τοιούτων ζητημάτων ἢ ὑπὲρ ἄλλων καταθελγόντων μὲν τοὺς ἀκροατὰς καὶ διάχυσιν ἐμποιούντων, ἐλαχίστην ὅμως ἐπιστημονικὴν ἀξίαν ἐν ἑαυτοῖς φερόντων. Τοῦτο λοιπὸν ὑπ᾽ ὄψει ἔχοντες κυρίως δὲ πρὸς τὸν καθαρῶς ἐπιστημονικὸν σκοπὸν ἀποβλέποντες, ὃν ὁ ἡμέτερος σύλλογος διὰ τῶν ἀναγνωσμάτων προβάλλεται, προσερχόμεθα καὶ αὖθις, ἵνα τὴν ἑσπέραν ταύτην ποιησώμεθα ἀνάπτυξιν τῶν λόγων τῶν συνηγορούντων ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τοῦ αὐτοῦ καὶ πρὸ τῆς παραφθορᾶς τύπων τινῶν τῆς καθ᾽ ἡμᾶς ἑλληνικῆς τόνου. Ἀναγκαίαν δ᾽ ἐκρίναμεν τὴν ἀνάπτυξιν ταύτην τοσούτῳ μᾶλλον, καθ᾽ ὅσον ἐν τῷ προηγηθέντι ἀναγνώσματι ὡς ἐκ τῶν συζητήσεων τοῦ χρόνου ἐπιλιπόντος ἀδύνατον ἦν, ἵνα ἡ δέουσα γένηται ἀνάπτυξις. Πρὸς τοῦτο ὅμως ἀνάγκη, ὅπως προηγουμένως ἐπανέλθωμεν καὶ ἐπί τινα ἕτερα σημεῖα, ἐν οἷς ὑπῆρξέ τις διαφωνία ἐν ταῖς συζητήσεσι, καὶ τοῦτο πρὸς μείζονα ἐπιβεβαίωσιν τοῦ ὀρθοῦ τῶν ὑφ᾽ ἡμῶν εἰρημένων χάριν αὐτῆς τῆς ἀληθείας.

Ἐν πρώτοις ἐλέχθη ὑπό τινος τῶν ἀντιφρονούντων, ὅτι ἐπειδὴ κατὰ τὸν γενικὸν κανόνα τῆς γραμματικῆς μακρὸν πρὸ βραχέος προπερισπᾶται, ἕπεται, ὅτι προπερισπωμένως δέον νὰ γράφωνται καὶ πάντες οἱ τύποι *Μαροῦλα, ψυχοῦλα, βοῦκα, μαοῦνα* καὶ λοιποὶ οἱ ὑφ᾽ ἡμῶν ὑποδειχθέντες· ἄλλως, προσέθετο, δέον νὰ παραδεχθῶμεν ἐξαίρεσιν τοῦ κανόνος, ἐνῷ σήμερον ἡ γλωσσολογία ζητεῖ καὶ αὐτὰς τὰς ἐξαιρέσεις νὰ ἑρμηνεύῃ ὑπάγουσα τὰ πάντα εἰς νόμους καὶ κανόνας.

Πρὸς ταῦτα ἀπαντῶντες λέγομεν. Ἐπειδὴ πρόκειται περὶ τύπων τῆς νέας καὶ οὐχὶ τῆς ἀρχαίας ἡμῶν γλώσσης, δὲν δυνάμεθα οὐ μόνον ἐν αὐτοῖς ἀλλὰ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς μεταγενεστέροις τύποις τοῖς κατὰ διαφόρους νόμους καὶ κανόνας ἐν διαφόροις ἐποχαῖς τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης ἀναπτυχθεῖσι ν᾽ ἀκολουθῶμεν τοὺς κανόνας τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς, διότι ἡ νέα ἡμῶν γλῶσσα παρουσιάζει μὲν πολλὰ τὰ κοινὰ πρὸς τὴν ἀρχαίαν, ἀλλὰ καὶ οὐκ ὀλίγα ἕτερα φθογγολογικὰ φαινόμενα, οὐκ ὀλίγας μεταβολὰς καὶ πάθη μηδὲν τὸ κοινὸν πρὸς ἐκείνην ἔχοντα· τοῦτο δέ ἐστι καὶ φυσικὸν ὡς ἐκ τῆς διαφόρου πορείας καὶ ἀνελίξεως αὐτῆς. Τούτων λοιπὸν οὕτως ἐχόντων, εὐνόητον καθίσταται, ὅτι περὶ τῆς ἡμῶν γλώσσης προκειμένου δέον νὰ ἔχωμεν ἑτέραν γραμματικὴν ἐν πολλοῖς μὲν τῇ ἀρχαίᾳ συμβαδίζουσαν, ἐν πολλοῖς δὲ διαφωνοῦσαν καὶ καινοτομοῦσαν· ἄλλως τε τὴν ἀνάγκην ταύτην ὑπαγορεύει αὐτὴ αὕτη ἡ σχέσις τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης πρὸς τὴν ἀρχαίαν. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐσμὲν ἠναγκασμένοι πολλάκις νέους νὰ σχηματίσωμεν κανόνας, δικαιούμεθα καὶ ἐν τοῖς τύποις: *Μαρούλα, μαούνα, ψυχούλα* κτλ. νέον νὰ σχηματίσωμεν κανόνα τὸν ἑξῆς: Πάντα τὰ εἰς *α* θηλυκὰ τῆς α' κλίσεως τὰ μακρὰν τὴν παραλήγουσαν ἔχοντα καὶ ἄτρεπτον τὸ *α* ἐν τῇ γενικῇ φυλάττοντα παροξύνονται κατ᾽ ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τοιαῦτα. Ὁ νέος οὗτος κανὼν ὡς τῇ καθ᾽ ἡμᾶς ἑλληνικῇ προσιδιάζων οὐδεμία

(1) Οὕτω γράφει τὴν λέξιν καὶ ὁ κ. Γ. Χατζιδάκης (ἴδε Zum Vocalismus des Neugriechischen. Zeitschr. der vergleich. Sprach. N. F. X, 4, σελ. 381).

δύναται νὰ θεωρῆται ἐξαίρεσις τοῦ γενικοῦ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γραμματικῇ (καθ᾽ ὃν μακρὸν πρὸ βραχέος προπερισπᾶται)· ἀλλὰ καὶ ἐν σχέσει πρὸς αὐτὸν θεωρούμενος δὲν δύναται νὰ θεωρῆται ἐξαίρεσις, καθ᾽ ὅσον φέρει ἐν ἑαυτῷ τὴν ἑρμηνείαν· ἐξαίρεσις δὲ ἤθελεν εἶναι τότε μόνον, ἂν οὐδαμῶς ἡρμηνεύετο. Ἄλλως τε τὸ παρὰ Pope παροξυτόνως γραφόμενον *Βαικούλλα* (ἰσπ. πόλις), *βούλλα* καὶ πλεῖστα ὅσα παραδείγματα τοιούτων τύπων ἐν τοῖς «Ἀτάκτοις» τοῦ Κοραῆ καταδεικνύουσιν, ὅτι οὗτοι δέον νὰ παροξύνωνται καὶ οὐχὶ νὰ προπερισπῶνται.

Ἐπιτραπήτω ἡμῖν ἵνα εἴπωμεν, ὅτι καὶ περὶ τονισμοῦ τῶν ξένων ὀνομάτων προκειμένου, ἀπατᾶται ὁ κ. Ἀνδρεάδης, νομίζων, ὅτι ταῦτα εἰκῇ καὶ τυχαίως ἐγράφησαν καὶ γράφονται ὑπὸ τῶν γλωσσομαθῶν καὶ διακεκριμένων λογίων. Ἂν τὸ πρᾶγμα εἶχεν οὕτως, ἔδει ὅπως ταῦτα παραμορφωθῶσιν ὁλοσχερῶς οὐ μόνον ὡς πρὸς τὸν τόνον αὐτῶν ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὸν φθογγικὸν αὐτῶν τύπον. Καὶ ὁμολογητέον μέν, ὅτι ταῦτα ἔστιν ὅτε μεταβάλλονταί πως, οὐδέποτε ὅμως εἰκῇ καὶ τυχαίως ἀλλὰ πάντοτε μετὰ λόγου καὶ συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας τῆς ἡμετέρας γλώσσης· οὕτω π. χ. ὁ Henricus ἐκλήθη παρ᾽ ἡμῖν *Ἐρρῖκος* μετὰ δασέος πνεύματος, δύο ρ ρ καὶ προπερισπωμένως, διότι τὸ μὲν *h* ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ δασὺ πνεῦμα τῆς ἑλληνικῆς, τὸ δὲ *ν* πρὸ τοῦ *ρ* ἀφομοιοῦται πρὸς τοῦτο καὶ τὸ *ι* θεωρεῖται μακρόν, διότι μακρόν ἐστιν ἐν τῇ λέξει Henricus· ἐρωτῶμεν νῦν, πρὸς τί τάχα ἤδη ἐξ ἀρχῆς οὕτως ἐγράφη ἡ λέξις καὶ οὐχὶ μετὰ ψιλοῦ πνεύματος, *νρ* καὶ ὀξείας ἐπὶ τοῦ *ι*, ἀφοῦ ἤδη ἐκ πολλῷ ἀρχαιοτέρας ἐποχῆς οὐδεμία πλέον χρῆσις ἐγίνετο τοῦ δασέος καὶ ψιλοῦ πνεύματος ἐν τῇ προφορᾷ, οὐδὲ ὑφίστατο πλέον διάκρισις μεταξὺ τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος; βεβαίως δι᾽ οὐδένα ἕτερον λόγον, εἰμὴ χάριν τῆς ἀκριβείας καὶ τῆς ὅσον ἔνεστι πιστῆς καὶ ἐν τῇ προφορᾷ καὶ ἐν τῇ γραφῇ ἀποδόσεως τοῦ ξένου ὀνόματος Henricus. Ὁμολογητέον προσέτι, ὅτι ὑπάρχουσι καί τινες περιπτώσεις, καθ᾽ ἃς ξενικὰ ὀνόματα παρ᾽ ἡμῖν τονοῦνται διαφόρως (π. χ. *Ἀδριανός*, *Τραϊανὸς* κτλ. οὐχὶ δὲ *Ἀδριᾶνος*, *Τραϊᾶνος* προπερισπωμένως), ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα ἐγένοντο κατ᾽ ἀναλογίαν πρὸς ἕτερα ἑλληνικὰ εἰς *ανὸς* ἐπὶ τῆς ληγούσης τονούμενα (*ὠκεανός*, *οὐρανός*, *Ἀρριανός*, *Στυλιανὸς* κτλ.)· ὅτι δὲ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, φαίνεται καὶ ἐκ διττῶς τονουμένων ὀνομάτων, οἷον, *Κοριολᾶνος* καὶ *Κοριολανός*. Πρὸς τούτοις οὐδαμῶς ἀρνούμεθα, ὅτι πλεῖστα ὅσα ξενικὰ ὀνόματα σήμερον τοσοῦτον παραλλάσσονται εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν μεταφερόμενα, ὥστε πάντη ἀγνώριστα καθίστανται ὑπὸ πολλῶν διαφόρως γραφόμενα καὶ προφερόμενα, ἀλλ᾽ οἱ παραμορφοῦντες αὐτὰ ἀναμφιβόλως στεροῦνται τῆς δεούσης περὶ τὰ γλωσσικὰ τριβῆς καὶ γνώσεως· οὐκ ὀλίγοι δὲ ἄλλοι ἀναγκάζονται νὰ προφέρωσι καὶ γράφωσιν αὐτὰ οὕτω, διότι οὕτω πλέον καθιερώθησαν παρὰ τοῖς ἡμιμαθέσι καὶ τῷ ὄχλῳ.

Ὡσαύτως καὶ περὶ ἑτέρων τύπων προκειμένου (οἷον *ταξείδι*, *κοκκινογούλι*, *δείξ᾽τε*, *πουλήσ᾽τε* κτλ.), οὐδεμίαν ἐξαίρεσιν τοῦ γενικοῦ περὶ τονισμοῦ κανόνος δύναται ν᾽ ἀποτελέσῃ ὁ ὑφ᾽ ἡμῶν ὑποβληθείς, διότι καὶ οἱ τύποι οὗτοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν νεωτέραν καὶ οὐχὶ τὴν ἀρχαίαν, παραφθαρέντες καὶ οὐχὶ σῶοι καὶ ἀβλαβεῖς διατηρηθέντες, ἄλλως τε, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴρηται, ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἐκεῖ, ἔνθα οἱ αὐτοὶ διατηροῦνται ὅροι, οὐδεμία ὅμως ὑπάρχει ἑρμηνεία.

Ὁ δὲ κύριος Ἀμαξόπουλος ὡσαύτως ἐκ τῆς ἀπόψεως τῆς ἀρχαίας ἡμῶν γλώσσης ὁρμώμενος προκειμένου περὶ τοῦ τονισμοῦ τῶν μακρὰν τὴν παραλήγουσαν ἐχόντων θηλυκῶν εἰς *α* τῆς α´ κλίσεως ὑπεστήριξε τὴν τοῦ κ. Ἀνδρεάδου γνώμην προβαλὼν ὡς παράδειγμα τὸ δωρικὸν *μοῖσα*, ὅπερ καίπερ ἄτρεπτον διατηροῦν τὸ *α* ἐν τῇ γενικῇ καὶ δοτικῇ οὐχ ἧττον προπερισπᾶται ἐν τῇ ἑνικῇ ὀνομαστικῇ. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τοῦτον ἀπαντῶντες λέγομεν, ὅτι προκειμένου περὶ τύπων τῆς νέας (καὶ οὐχὶ τῆς ἀρχαίας) ἡμῶν γλώσσης, δὲν δυνάμεθα πάντοτε νὰ ἔχωμεν ὡς νόμον καὶ κανόνα ἀπαρεγκλίτως τοὺς ἀρχαίους τύπους καὶ μάλιστα τοὺς διαλεκτικούς, ἀλλ᾽ ἀνάγκη ὅπως ἱστορικῶς τὰ πράγματα ἐξετάζοντες ἀνεύρωμεν τὴν ἐποχήν, καθ᾽ ἣν τὸ πρῶτον ἀπαντῶσιν οἱ ἐν τῇ νέᾳ ἡμῶν γλώσσῃ πρὸς τὴν ἀρχαίαν συμφωνοῦντες τύποι καὶ παρακολουθήσωμεν τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν μέχρι τῶν καθ᾽ ἡμᾶς χρόνων· ἐὰν δ᾽ ἀνακαλυφθῇ, ὅτι, ὡς νῦν ἔχουσιν, ἀπαραλλάκτως ἀπαντῶσι καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ, τότε ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν καὶ ἐν αὐτοῖς τοὺς αὐτοὺς νόμους καὶ κανόνας τοὺς ἐφαρμοζομένους ἐπὶ ἑτέρων ἀναλόγων καὶ σχετικῶν τύπων ὑπὸ τῶν δοκίμων τῆς ἀρχαιότητος συγγραφέων πιστουμένους. Ἀλλ᾽ ἡμεῖς ἐνταῦθα ἱστορικῶς τοὺς τοιούτους ὀνοματικοὺς τύπους εἰς

-*α* ἐξετάζοντες παρατηροῦμεν, ὅτι ἐν τοῖς πλείστοις αὐτῶν ἡ κατάληξις λατινικὴ οὖσα δὲν ἠδύνατο νὰ προσληφθῇ εἰμὴ ἐν ἐποχῇ πολὺ βραδυτέρᾳ, ὁπότε πλέον οὔτε δωρικὴ διάλεκτος ὑπῆρχεν, οὔτε ἐγίνετο διάκρισις ἐν τῇ προφορᾷ μεταξὺ βραχέος καὶ μακροῦ *α* ἐν αὐτοῖς· ἄλλως τε, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν παραδοχὴν δωρισμῶν, αἰολισμῶν ἢ ἰωνισμῶν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ, δέον νὰ ὦμεν λίαν ἐπιφυλακτικοί· διότι πολλάκις τύποι τινὲς ἕνεκα διαφόρων λόγων μεταβληθέντες τοιαύτην ἔλαβον μορφήν, ὥστε ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνονται ἀρχαϊσμοί (π. χ. κοινῶς λέγομεν: *ἀνθρῶποι, ἀγγέλοι* κτλ. ἀντὶ ἄνθρωποι, ἄγγελοι, οὐχὶ διότι διετηρήσαμεν ἐνταῦθα τὸν δωρικὸν τονισμόν, ἀλλὰ διότι τὰ τοιαῦτα προσέλαβον τὸν τόνον αὐτῶν κατὰ τὸν τονισμὸν τῆς γενικῆς καὶ αἰτιατικῆς πληθυντικῆς).

Περὶ δὲ τῶν εἰς -*ᾶτος*, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ὁ κ. Ἀμαξόπουλος ὡμολόγησεν, ὅτι ὑπόκειται ἐν αὐτοῖς ἡ μακρὸν τὸ *α* ἔχουσα λατινικὴ κατάληξις -**atus**, οὐδαμῶς πλέον, νομίζομεν, ἔδει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν, ὅτι εἶδέ που τὸ ὄνομα *Πωγωνᾶτος* παροξυτόνως γραφόμενον, διότι καὶ ὁ Κοραῆς ὡσαύτως παροξυτόνως γράφει τὰ τοιαῦτα, καὶ ὁ Θεόδωρος Γαζῆς ἐν τῷ λεξικῷ αὐτοῦ ὑπὸ τὴν λέξιν *κηπὸς* γράφει παροξυτόνως τὸ τῆς δημώδους *κηπᾶτος*· ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν ἕπεται, ὅτι καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὡσαύτως καὶ ἐν τοῖς μὴ ὀρθῶς ἔχουσι τὸ παράδειγμα τούτων ἀκολουθοῦντες νὰ γράφωμεν παροξυτόνως τοὺς τοιούτους τύπους· τοὐναντίον ἡ ἀλήθεια δέον νὰ ᾖ πάντοτε ὁ ὁδηγὸς ἡμῶν.

Ἐλέχθη προσέτι ὑπὸ τοῦ κ. Ἀμαξοπούλου, ὅτι τὰ δι' ἀποκοπῆς τῆς συλλαβῆς *ον* κολοβωθέντα ὑποκοριστικὰ τὰ μακρὰν τὴν παραλήγουσαν ἔχοντα δέον καὶ ταῦτα νὰ τονῶνται οὐχὶ ὡς πρὶν ἢ παραφθαρῶσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸν γενικὸν περὶ τονισμοῦ κανόνα· διότι, εἶπεν, ἄλλως ἀποδεικνύεται, ὅτι ἄλλα διδασκόμεθα ὑπὸ τῆς γραμματικῆς καὶ ἄλλα πράττομεν, δικαίως δὲ δύνανται τότε νὰ καταμέμφωνται οἱ μαθηταὶ τοὺς διδασκάλους αὐτῶν ἐπὶ τῇ ἀσυνεπεῖ αὐτῶν διδασκαλίᾳ. Πρὸς ταῦτα ἀπαντῶντες λέγομεν τὰ ἑξῆς. Βεβαίως δίκαιον ἤθελεν ἔχει ὁ κ. Ἀμαξόπουλος, ἐὰν ὁ λόγος ἦν περὶ ἀρχαίων καὶ οὐχὶ νέων τύπων νῦν μὲν προπερισπωμένως νῦν δὲ παροξυτόνως γραφομένων· ἐπειδὴ ὅμως τύποι, οἷοι *ταξεῖδι, κουβοῦκλι* κτλ. ἀνήκουσιν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς γλῶσσαν καὶ οὐχὶ τὴν ἀρχαίαν, ἕπεται, ὅτι δέον νὰ τονῶνται συνῳδὰ πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης, τότε δὲ μόνον ὠφείλομεν νὰ τονῶμεν αὐτοὺς κατὰ τὸν τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς κανόνα, ἂν ἦσαν λέξεις σῶαι καὶ ἀκέραιοι, μηδαμῶς παρεφθαρμέναι. Ὥστε καὶ ἐνταῦθα οὐδαμῶς δικαιούμεθα, ἵνα ὁρμηθῶμεν ἐκ τῆς ἀπόψεως τῆς ἀρχαίας ἡμῶν γραμματικῆς. Ὁ μαθητὴς δὲ ὁ διδασκόμενος τὸν γενικὸν κανόνα, ὅτι μακρὸν πρὸ βραχέος προπερισπᾶται, δύναται ὡσαύτως κάλλιστα νὰ διδαχθῇ καὶ ἕτερον τῆς νέας ἑλληνικῆς, ὅτι ἐπὶ τῶν παρεφθαρμένων τύπων διατηρεῖται ὁ αὐτὸς καὶ πρὸ τῆς παραφθορᾶς αὐτῶν τόνος, ἐὰν οὗτος μένῃ ἐπὶ τῆς αὐτῆς συλλαβῆς. Τὸν νέον τοῦτον κανόνα ὑπαγορεύει οὐ μόνον αὐτὴ ἡ φυσικότης τοῦ πράγματος ἀλλὰ καὶ ἕτεροι λόγοι σπουδαῖοι οἱ ἑξῆς.

Διὰ τῆς μεταβολῆς τοῦ τόνου ἐπὶ τῶν τοιούτων τύπων συντελοῦμεν ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν ἀλλοίωσιν καὶ μεταβολὴν αὐτῶν, ἐνῷ ἡμεῖς τοὐναντίον τὴν ἀναμόρφωσιν τῆς ἡμετέρας γλώσσης ἐπιδιώκοντες ἀγωνιζόμεθα, ὅπως ὡς οἷόν τε γνησίους, καθαρωτέρους καὶ ἀκριβεστέρους καταστήσωμεν τοὺς ἅπαξ παραφθαρέντας τύπους. Ἴσως ἤθελεν εἴπει τις, ὅτι ἐπειδὴ οὐδεμία πλέον ὑπάρχει ἐν τῇ προφορᾷ διάκρισις μεταξὺ περισπωμένης καὶ ὀξείας, ἀδιάφορον, ἂν οἱ τοιοῦτοι τύποι γράφωνται παροξυτόνως ἢ προπερισπωμένως, ἀρκεῖ μόνον νὰ τονίζηται δι' οἱουδήποτε τόνου ἡ προσήκουσα συλλαβή. Πρὸς τοῦτον ὅμως ἀπαντῶντες λέγομεν, ὅτι οὐδαμῶς ἐστιν ἀδιάφορον τὸ τοιοῦτον, διότι ἀφοῦ ἅπαξ διετηρήσαμεν ἐν τῇ γραφῇ αὐστηρῶς τὰ πνεύματα καὶ τοὺς διαφόρους τόνους, ἀφοῦ χάριν τῆς ἀκριβείας, τάξεως καὶ συνηθείας ποιούμεθα χρῆσιν τοιούτων ἄλλων σημείων, ἤτοι στιγμῶν, κομμάτων, θαυμαστικῶν, ἐρωτηματικῶν κτλ., ἀφοῦ τέλος γράφοντες ὀρθῶς γράφομεν τὰς λέξεις ποιούμενοι διάκρισιν μεταξὺ τῶν φθόγγων *ε* καὶ *αι* καίπερ ἀμφοτέρων ὡς *ε* προφερομένων, μεταξὺ τῶν φθόγγων *η, ι, υ, ει, οι, υι* καίπερ πάντων ὡς *ι* προφερομένων, βεβαίως πάντῃ ἀσυνεπεῖς ἠθέλομεν φανῆ, ἂν μόνον περὶ περισπωμένης καὶ ὀξείας προκειμένου οὐδεμίαν ἐποιούμεθα διάκρισιν. Ἄλλως τε, ἐάν τις συνειδότως προπερισπᾷ τοὺς τοιούτους ὑποκοριστικοὺς τύπους γιγνώσκων κάλλιστα, ὅτι οὗτοι προῆλθον κατ' ἀποκοπὴν τῆς καταλήξεως *ον*, τίνος ἕνεκα δὲν γράφει καὶ *'ταίρι* διὰ τοῦ *ε* ἐν τῇ παραληγούσῃ, ἢ *φείδι* διὰ τοῦ *υ, η, ει* ἢ *οι* ἐν τῇ παραληγούσῃ, ὅταν γιγνώσκῃ, ὅτι τὸ μὲν *'ταίρι*

ἐστὶν ὑποκορ. τοῦ *ἑταῖρος*, τὸ δὲ *'φείδι* ὑποκορ. τοῦ *ὄφις*; Ἀφοῦ λοιπὸν οὐδεὶς λόγιος οὐδέποτε συνειδότως ἀνορθογραφεῖ, ἵνα μὴ καταστήσῃ ἀγνώριστον τὸ ἔτυμον τῶν λέξεων καὶ οὕτω παράσχῃ ἀφορμὴν πρὸς ἀσάφειαν καὶ σύγχυσιν, ἕπεται, ὅτι καὶ ἐν τῷ τονισμῷ ὀφείλομεν οὕτω νὰ φερώμεθα, ἀποφεύγοντες πᾶν ὅ,τι συντελεῖ ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν μεταβολὴν ἢ παραμόρφωσιν τῆς λέξεως καὶ εἰς ἀπομάκρυνσιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς μορφῆς. Εἰρήσθω δ' ἐν παρόδῳ καὶ τοῦτο, ὅτι μόνον, ὅταν ὁ τύπος ἕνεκα τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ λόγου μετατεθῇ, δυνάμεθα ἀναλόγως τῶν περιστάσεων νὰ παροξύνωμεν ἢ προπερισπῶμεν ἀδιαφοροῦντες, ἂν ἄλλως ἐτονοῦτο ἡ λέξις πρὸ τῆς μεταθέσεως τοῦ τόνου· οὕτω π. χ. τὴν κλητικὴν *μῶρε* (= μωρὲ) δέον νὰ προπερισπῶμεν, καίτοι ἡ κλητ. τοῦ *μωρὸς* ὀξύνεται· ἄλλως τε *μῶρε* εὕρηται καὶ παρ' Ἀριστ. (Ὄρν. 1238).

Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων παρατηρητέον, ὅτι παρεμφερῆ παραδείγματα τῆς διατηρήσεως τοῦ ἀρχικοῦ τόνου εὑρίσκομεν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχαίᾳ ἐν ταῖς λέξεσιν *ὥστε*, *μήτε*, *καίτερ*, *οὔτε*, *ὥσπερ*, *καί γε*, *μήγε*, καίτοι καὶ ἐν αὐταῖς συμπίπτει μακρὸν πρὸ βραχέος· βεβαίως καὶ ἐνταῦθα ἐγένετο ἡ παράβασις τοῦ γενικοῦ περὶ τονισμοῦ κανόνος οὐχὶ ἄνευ λόγου, ἀλλ' ἵνα μὴ μεταβαλλομένου τοῦ τόνου ὑποτεθῇ, ὅτι ἐν ἑκάστῃ αὐτῶν δύο ὑπόκεινται λέξεις καὶ ἑπομένως δύο ἔννοιαι πλήρεις.

Περαιτέρω ὁ κ. Ἀμαξόπουλος προβαλὼν τοὺς ἐν διαλέκτοις εὐχρήστους ἀσυναιρέτους τύπους *χαιρετάομε*, *τιμάομε* κτλ. ἠθέλησεν ν' ἀναιρέσῃ τὰ ὑφ' ἡμῶν λεχθέντα, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς τύπους *φταῖ'με*, *καῖ'με*, *πά'με*, *φά'με* κτλ. ἐν οἷς, εἴπομεν, οἱ φθόγγοι *αο* οὐκ εἰσὶν ἀνεκτοὶ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐκκρουσθέντος τοῦ *ο* ὑπελείφθη μόνον ὁ φθόγγος *α*. Ἤδη καὶ πρὸς τοῦτο ἀπαντῶντες λέγομεν, ὅτι ἐν τοῖς *τιμάομε*, *χαιρετάομε* κτλ. εἰσὶν ἀνεκτοὶ οἱ φθόγγοι *αο* ὡς ἀνήκοντες εἰς ῥήματα ἀσυναίρετα τῆς συζυγίας τῶν περισπωμένων, ἐν τοῖς τύποις ὅμως *φταῖ'με*, *καῖ'με*, *πά'με*, *φά'με* κτλ. οὐκ εἰσὶν ἀνεκτοί, διότι τὰ ῥήματα *φταί(γ)ω*, *καί(γ)ω*, *'πά(γ)ω* καὶ ὁ ἀόριστος *φάγω* ἀνάγονται εἰς τὴν συζυγίαν τῶν βαρυτόνων καὶ οὐχὶ τῶν περισπωμένων. Ἂν δὲ ὁ κ. Ἀμαξόπουλος ἐμνημόνευσε τῶν τύπων *χαιρετάομε*, *τιμάομε*, βεβαίως ἔπραξε τοῦτο νομίσας, ὅτι οἱ τύποι: *καί'με*, *φταί'με* *'πά'με*, *φά'με* εἰσὶ συνηρημένοι ἐκ τῶν ἀσυναιρέτων *φταίομε*, *καίομε*, *'πάομε*, *φάωμε* προελθόντες. Ἀλλ' ἡμεῖς, ὡς προηγουμένως εἴπομεν, οὕτω καὶ νῦν ἐπαναλαμβάνομεν λέγοντες, ὅτι ἐναργέστατα ἀποδείκνυται, ὅτι οἱ τύποι οὗτοι προῆλθον ἐκ συγκοπῆς καὶ οὐχὶ συναιρέσεως, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ ἑξῆς:

1) Ἐξ ὅσων τοὐλάχιστον γιγνώσκομεν, οὐδεμία συναίρεσις τοῦ *αει* καὶ τοῦ *αιο* εἰς *αι* εὑρίσκεται ἐν τῇ ἀρχαίᾳ, ἀλλ' οὐδὲ τοῦ *αο* εἰς *α* (ἀποκλειομένης τῆς ὑποθέσεως, ὅτι ἐν τῷ τελευταίῳ συμβαίνει δωρικὴ συναίρεσις)· τοὐναντίον, γνωστοῦ ὄντος, ὅτι τὸ *αο* συναιρεῖται εἰς *ω* καὶ οὐχὶ εἰς *α*, παρατηροῦμεν, ὅτι, ἂν ἐν τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος τύποις ὑπῆρχε συναίρεσις, ἔδει ἀντὶ τῶν *'πά'με*, *φά'με* νὰ ἐλέγομεν *'πῶμε*, *φῶμε*· ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι τύποι οὐδέποτε ὑπ' οὐδενὸς ἐλέχθησαν, οὐδὲ δύνανται νὰ λεχθῶσιν.

2) Καὶ πῶς ἤθελεν εἶναι δυνατόν, ὅπως τύποι ἐνεστώτων βαρυτόνων μόνον ἐν τῷ β' ἑνικῷ προσώπῳ καὶ τῷ α', β', καὶ γ' πληθυντικῷ μεταπηδήσωσιν εἰς τὴν συζυγίαν τῶν περισπωμένων, ἐν ᾧ τὸ α' καὶ γ' ἑνικὸν αὐτῶν πρόσωπον σχηματίζονται κατὰ τὰ βαρύτονα, ὡς καὶ ὁ παρατατικὸς καὶ ἀόριστος αὐτῶν καὶ πάντες οἱ χρόνοι τοῦ παθητικοῦ; δὲν ἔπρεπε τότε νὰ ἐλέγομεν ὡσαύτως συνηρημένως: *κῶ*, *φτῶ*, *'πῶ*, *φῶ* ἀντὶ τῶν *καίω*, *φταίω*, *'πάγω*, *φάγω*, ὡς καὶ *καῖ*, *φταῖ*, *'πᾶ*, *φᾷ* ἀντὶ τῶν *καίει*, *φταίει*, *πάει*, *φάῃ*;

3) Ἂν ὑπῆρχε συναίρεσις ἐν τοῖς τοιούτοις τύποις, τότε ἔδει ὡσαύτως ἀντὶ *λέω*, *λές*, *λέει*, *λέ'με*, *λέ'τε*, *λέ'νε* νὰ ἐλέγομεν κατὰ τοὺς κανόνας τῆς συναιρέσεως *λῶ*, *λεῖς*, *λεῖ*, *λοῦμεν*, *λεῖτε*, *λοῦνε*· ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι τύποι οὐδαμοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῆς ἀπαντῶσιν.

4) Ὅτι ἐν τοῖς εἰρημένοις τύποις οὐδεμία συναίρεσις ὑπόκειται, καταδείκνυται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι εὐτυχῶς τινὲς ἐξ αὐτῶν διατηροῦνται ἔτι καὶ νῦν πληρέστεροι ἐν τῇ διαλέκτῳ τοῦ Πόντου· οὕτω π. χ. ἐνταῦθα λέγομεν· *κλαί(γ)ομε* (ἀντὶ κλαί'με), *καί(γ)ομε* (ἀντὶ καί'με), *φταίετεν* (ἀντὶ φταῖ'τε), *κλαίγ'νε* (ἀντὶ κλαί'νε), *καίγ'νε* (ἀντὶ καί'νε), *λέομε* (ἀντὶ λέ'με), *λέγ'νε* (ἀντὶ λέ'νε). Καὶ ἐν μὲν τοῖς μετὰ τοῦ *γ* τύποις, *κλαίγομε*, *καίγομε*, *φταίγομε* παρενετέθη βεβαίως τοῦτο μεταξὺ τοῦ *αι* καὶ *ο* χάριν εὐφωνίας ἤδη λίαν πρωΐμως, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ *κλαίγω* οὕτως ἀπαντῶντος ἐξ ἐποχῆς ἱκανῶς ἀρχαίας (160 π. Χ.) (1)· ἐν δὲ τῷ

(1) Ἴδε D. Œkonomides Lautlehre des Pontischen σελ. 113 σημ. 1.

τύπῳ *λέομε* ἐξεκρούσθη τὸ γ μεταξὺ τοῦ ε καὶ ο βραδύτερον, ὁπότε πλέον ἐκλονίσθη καὶ ἡ θέσις τοῦ παρεισάκτου γ ἐν τοῖς *καί(γ)ω*, *φταί(γ)ω*, *κλαί(γ)ω* οὕτως, ὥστε σήμερον ἐπίσης εὔχρηστοί εἰσι καὶ οἱ τύποι *καίω*, *φταίω*, *κλαίω*. Ὥσπερ δ' ἐν τῷ τοῦ Πόντου *λέομε* ἐξεκρούσθη τὸ γ μεταξὺ δύο φωνηέντων (ὡς τοῦτο συνήθως συμβαίνει), οὕτω καὶ οἱ δημώδεις τύποι *λέ'ς*, *λέ'με*, *λέ'τε*, *λέ'νε* *'πά'ς*, *'πά'με*, *'πά'τε*, *'πά'νε*, *φά'ς*, *φά'με*, *φά'τε*, *φά'νε* προῆλθον, ἀφοῦ ἐξεκρούσθη ἐν αὐτοῖς ὁ χαρακτὴρ γ καὶ εἶτα ἐν τῇ συμπτώσει φθόγγων ὁμοίων μὲν συνεχωνεύθησαν οὗτοι εἰς ἕνα (π. χ. *λέετε*, *λέτε*), ἀνομοίων δὲ ἐπεκράτησεν ὁ ἰσχυρότερος. Ἄλλως τε καὶ ὑπὸ πρακτικὴν ἔποψιν προτιμοτέρα ἐστὶν ἡ διατήρησις τοῦ ἀρχικοῦ τόνου, διότι εὐκολώτερον ἐννοεῖ πᾶς ξένος τοὺς μετ' ὀξείας γραφομένους τύπους *καί'ς*, *φταί'ς*, *φάμ'ε*, *'πάμ'ε*, *κλαίμ'ε*, *φταί'με*, *κλαίν'ε*, *φταί'νε*, παρὰ τοὺς μετὰ περισπωμένης *καῖς*, *φταῖς*. *φᾶμε*. *'πᾶμε*, *κλαῖμε*, *φταῖμε*, *κλαῖνε*, *φταῖνε*.

Δι' οὓς λόγους εἴπομεν ἀνωτέρω περὶ τοῦ τονισμοῦ τῶν ὑποκοριστικῶν τῶν μακρὰν τὴν παραλήγουσαν ἐχόντων, ἀνάγκη, ὅπως καὶ οἱ συγκεκομμένοι τύποι: *δείξ'τε*, *πουλήσ'τε*. κτλ. φέρωσι τὸν αὐτὸν καὶ πρὸ τῆς συγκοπῆς αὐτῶν τόνον· ἄλλως τε, ἐὰν καὶ ταῦτα καὶ τὰ μακρὰν τὴν παραλήγουσαν ἔχοντα ὑποκοριστικὰ τονῶνται κατὰ τὸν γενικὸν τῆς γραμματικῆς κανόνα, πολλάκις μεταβάλλεται ἡ μορφὴ τοῦ τύπου τοσοῦτον, ὥστε ἀγνώριστος καθίσταται ἡ λέξις, οὐκ ὀλίγαι δὲ παρέχονται δυσχέρειαι καὶ παρανοήσεις. καὶ μάλιστα ὅταν ξένοι ἀσχολῶνται περὶ τὴν καθ' ἡμᾶς γλῶσσαν. Ὡς παράδειγμα δυνάμεθα νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα τὸ ἐν Πόντῳ εὔχρηστον *κατώρκ'σεν* (ἀόρ. τοῦ *κατορκίζω* = καθορκίζω). ὅπερ ὁ Kind εὑρὼν γεγραμμένον προπερισπωμένως καὶ διὰ τοῦ ξ (κατῶρξεν) παρενόησεν, ἐν ᾧ τοῦτο δὲν ἤθελε συμβῆ, ἂν ὁ τύπος ἐγράφετο παροξυτόνως καὶ διὰ *κ'σ* μετ' ἀποστρόφου ἐπὶ τοῦ *κ*, διότι προῆλθε διὰ συγκοπῆς ἐκ *κατώρκισεν*. Ὁμοίως δύναται νὰ ἐπέλθῃ σύγχυσις μεταξὺ τοῦ ἀρχαίου *πᾶς* (παντὸς) καὶ τοῦ *'πά'ς*. δευτέρου προσώπου τοῦ *'πάγω*, ὅταν καὶ τοῦτο γράφηται *πᾶς*.

Ἱκανὰ νομίζομεν ταῦτα πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῆς ἀληθείας. Περαίνοντες δὲ τὸν λόγον εὐχαριστοῦμεν τοὺς μετ' ἐνδιαφέροντος ἀκροασαμένους ἡμῶν, καίτοι τὸ θέμα τοῦ ἀναγνώσματος ὁμολογουμένως αὐτὸ καθ' ἑαυτό ἐστι ξηρόν. Ἀλλ' ἐλέχθη καὶ ἐν ἀρχῇ ἤδη, ὅτι πᾶς ὁ πρὸς τὴν ἐπιστήμην ὀργῶν μετὰ τοῦ προσήκοντος ἐνδιαφέροντος ἀκροᾶται καὶ αὐτῶν τῶν ξηροτάτων ζητημάτων, πολλῷ δὲ μᾶλλον προκειμένου περὶ τῆς γραφῆς τοιούτων τῆς ἡμετέρας γλώσσης τύπων, οἵτινες ἄλλως ὑπ' ἄλλων γραφόμενοι οὐκ ὀλίγην ἐπιφέρουσι σύγχυσιν, Ἄλλως τε σύνοιδεν ἕκαστος, ὅτι ὀφείλει οὐ μόνον νὰ γράφῃ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ὀρθῶς νὰ γράφῃ αὐτὴν καὶ κάλλιστα νὰ γιγνώσκῃ τὰ κατ' αὐτὴν φιλοτιμούμενος νὰ δείξῃ τῷ εὐρωπαϊκῷ κόσμῳ, ὅτι οὐ μόνον διέσωσε τὴν θείαν τῶν προγόνων αὐτοῦ γλῶσσαν ἐν πολλοῖς γνησιωτάτην καὶ καθαρωτάτην, ἀλλὰ κάλλιστα ἐννοεῖ καὶ ἀπταίστως γράφει αὐτήν.

Περὶ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος ἔν τισι τύποις τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου.

Ἐν τῇ διαλέκτῳ τοῦ Πόντου ἔστιν ὅτε ποικίλαι συμβαίνουσι τῶν λέξεων καὶ τύπων παφθοραὶ οὕτως, ὥστε πολλάκις ἡ ἀρχικὴ τῆς λέξεως μορφὴ ἀγνώριστος καθίσταται. Μία λοιπὸν τῶν πολλῶν παραφθορῶν ἐστι καὶ ἡ ἀφαίρεσις (1) τοῦ ἀρκτικοῦ τῆς λέξεως φωνήεντος, ἤ, ἐὰν ἡ λέξις ἄρχηται ἀπὸ διφθόγγου, ἡ ἀφαίρεσις ταύτης. Σημειωτέον δέ, ὅτι πάντοτε τὸ ἀφαιρούμενον φωνῆεν ἢ ἡ ἀφαιρουμένη δίφθογγος ἐστὶν ἄνευ τόνου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀφαίρεσις αὕτη προέρχεται οὐχὶ ἄνευ λόγου, καλὸν κρίνομεν καὶ ἀναγκαῖον προσέτι, ὅπως μὴ μόνον καταλέξωμεν ἐνταῦθα τοὺς τύπους, ἐν οἷς τὸ πάθος τοῦτο συμβαίνει, ἀλλ' ὅσον ἔνεστιν ἐξετάσωμεν καὶ τὰ προκαλοῦντα αὐτὸ αἴτια.

Α'. Ἀφαίρεσις τοῦ ἀρκτικοῦ τῶν λέξεων *α*.

Τὸ *α* ἀφαιρεῖται ἐν ἀρχῇ τῶν λέξεων·

α') Ἐπὶ κυρίων ὀνομάτων· οἷον, *'Θανάjς* (Ἀθανάσης), *'Θανασίνα* (Ἀθανασίνα), *'Κεψημᾶς* (Ἀκεψημᾶς), *'Νανιᾶς* (Ἀνανίας), *'Ναστασία* (Ἀναστασία). Οὐχ ἧττον ὅμως ἔχομεν καὶ κύρια ὀνόματα, ὧν τὸ ἀρκτικὸν *α* διετηρήθη, ἢ διότι ἄλλως ταῦτα ἤθελον παραμορφωθῆ πολὺ καὶ ὑπὲρ τὸ δέον κακόηχα

(1) Περὶ τῆς ἀφαιρέσεως ταύτης τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος πρβλ. Γ. Χατσιδ. Zum Vocalismus des Neugr. (Zeitrchder vorgl. Sprachw. N. F. X. 4, σελ. 368 καὶ ἑξῆς).

ἤθελον καταστῆ, ἢ διότι ἤθελε προέλθει σύγχυσίς τις ἂν καὶ ἐν αὐτοῖς ἀφῃρεῖτο τὸ ἀρκτικὸν *α*. Οὕτω λοιπὸν λέγομεν *Ἀβράμτς* (Ἀβραάμης), διότι ὁ τύπος *Βραμάτς* ἤθελεν εἶναι λίαν παραμεμορφωμένος καὶ κακόηχος. *Ἀντώντς* (Ἀντώνης), διότι ὁ τύπος *Ντώντς* ἤθελεν εἶναι ὡσαύτως λίαν παραμεμορφωμένος καὶ κακόηχος· ὁμοίως λέγομεν *Ἀναστάjς* (Ἀναστάσης), διότι, ἂν ἐλέγομεν *Ναστάjς*, ἤθελε προέλθει ἐν τῇ προφορᾷ σύγχυσις μεταξὺ τοῦ κυρίου τούτου ὀνόματος καὶ τῆς ὑποτακτικῆς *νὰ στάjς* (νὰ στάζῃς)· διότι *νὰ στάjς* λέγομεν ἐν Πόντῳ, ἀντὶ *νὰ στάζῃς*.

Ὁ δὲ λόγος τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ἀρκτικοῦ *α* ἐπὶ τῶν τοιούτων κυρίων ὀνομάτων ἐστὶν ὁ ἑξῆς: Ἐπειδὴ τὸ ἐπίθετον *ἅος* ἢ *ἅες* (ἅγιος) ἐν συνδέσει μετὰ τῶν κυρίων τούτων ὀνομάτων μεταβάλλεται εἰς *ἅε* (ἅγιο), ἂν διετηρεῖτο καὶ τὸ ἀρκτικὸν φωνῆεν τῶν ὀνομάτων τούτων, ἤθελον συμπέσει τρία φωνήεντα ἀλλεπάλληλα (οἷον, *ἅε Ἀθανάjς*. *ἅε Ἀναστασία* κτλ.) ἕνεκα δὲ τῆς συμπτώσεως ταύτης ἤθελε προέλθει μεγάλη κακοφωνία. Πρὸς ἀποφυγὴν λοιπὸν τῆς κακοφωνίας ἐν τοῖς *ἅεαθανάjς*, *ἅεακεϊ'ημᾶς*, *ἅεαναστασία* εἴπομεν *ἅεθανάjς*, *ἅεκεϊ'ημᾶς*, *ἅεναστασία* κτλ., τούτων δὲ ἅπαξ λεχθέντων εἴπομεν καὶ ἄνευ τοῦ *ἅε* τοὺς τύπους *Θανάjς*, *Κεϊ'ημᾶς*, *Ναστασία* κτλ., ὡς καὶ σήμερον λέγομεν αὐτούς.

Ἀλλ' ἴσως ἤθελεν ἐρωτήσει τις, τίνος ἕνεκα κατὰ τὰ ἀνωτέρω δὲν λέγουσιν ἐν Πόντῳ καὶ *Πόστολος* ἀντὶ Ἀπόστολος, *Ριστοτέλης* ἀντὶ Ἀριστοτέλης, *Βγίτης* ἀντὶ Αὐγίτης; Πρὸς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀπαντῶντες λέγομεν, ὅτι ἐν τοῖς κυρίοις τούτοις ὀνόμασιν οὐδεμία ἀφαίρεσις τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος ἠδύνατο νὰ γένηται, διότι, ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὸ πρῶτον, συνηθέστερον λέγομεν τῶν *ἁίων Ἀποστόλων* (σπανιώτατα δὲ τ' *ἁαποστόλ'*, ἤτοι τοῦ ἁγίου ἀποστόλου). συχνότερον δὲ ἀκούει τις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὸ ἐπίθετον *ἀποστολική*· ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸ δεύτερον καὶ τρίτον, παρατηροῦμεν, ὅτι ταῦτα οὐδενὸς ἁγίου ὀνόματά εἰσιν, ὥστε ἐν συνδέσει μετὰ τοῦ *ἅε* ν' ἀφῃρεῖτο καὶ ἐν αὐτοῖς τὸ ἀρκτικὸν φωνῆεν *α*.

β'.) Ἀφαιρεῖται τὸ *α* ἐν ἀρχῇ οὐδετέρων τινῶν οὐσιαστικῶν, οἷον *'μάραντον* (ἀμάραντον), *'μανί'ν* (ἀμανίον = ἴσκα· πρβλ. *'μανιτάρι* ἀντὶ ἀμανιτάριον)· ὁ δὲ λόγος ἐστὶν ὁ ἑξῆς. Ἐπειδὴ ἐν πᾶσι τοῖς ἀπὸ *α* ἀρχομένοις οὐδετέροις τὸ *α* τοῦ οὐδετέρου πληθυντικοῦ *τὰ* συγχωνεύεται μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ τῆς λέξεως εἰς ἓν καὶ μόνον, π. χ. *τάρνία* (ἐκ τοῦ τὰ ἀρνία), *τάπίδια* (ἐκ τοῦ τὰ ἀπίδια), *τάμάραντα* (ἐκ τοῦ τὰ ἀμάραντα), *τάμανία* (ἐκ τοῦ τὰ ἀμανία), ὁ πολὺς ὄχλος ἔν τισι τούτων τὸ ἄρθρον *τὰ* ὑπ' ὄψει ἔχων τούτῳ καὶ μόνῳ ἀπέδωκε τὸ φωνῆεν *α* καὶ ὑπέλαβεν, ὅτι ἡ κατόπιν ἐρχομένη λέξις ἄρχεται ἀπὸ συμφώνου καὶ οὐχὶ ἀπὸ *α*. Ἕνεκα δὲ τοῦ λόγου τούτου ἅπαξ εἰπὼν *τὰ 'μάραντα*, *τὰ 'μανία* πληθυντικῶς, δὲν ἠδύνατο παρὰ νὰ λέγῃ καὶ ἑνικῶς *τὸ 'μάραντον*, *τὸ 'μανί'ν* (ἄνευ τοῦ ἀρκτικοῦ *α*).

Εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ τοιαύτη ἀφαίρεσις γίνεται ἔν τισι μόνον καὶ οὐχὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἀπὸ *α* ἀρχομένοις οὐδετέροις· διότι παρατηροῦμεν, ὅτι λέγομεν *ἀρνί'ν* (ἀρνίον), *ἀπίδ'* (ἀπίδιον), *ἀλμίδ'* (ἁλμίδ' ἀντὶ ἁλμίδιον) καὶ οὐδέποτε *'ρνίν'*, *'πίδ'*, *'λμίδ'* μετ' ἀφαιρέσεως τοῦ *α*· ἀλλ' ὁ λόγος τῆς διατηρήσεως τοῦ ἀρκτικοῦ *α* ἐν πᾶσι τούτοις ἐστὶ προφανής· διότι ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὸ πρῶτον *'ρνί'ν* ἀντὶ ἀρνί'ν, εὐνόητον, ὅτι ὁ τύπος οὗτος ὡς ἔχον *ρν* ἐν ἀρχῇ οὐδέποτε ἤθελεν εἶναι ἀνεκτός· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τύπος *ἀλμίδ'* ἑρμηνεύεται, ἐὰν παρατηρήσωμεν, ὅτι ἐν αὐτῷ τὸ ἐν τῇ συλλαβῇ *λι* ἰῶτα ἐπενετέθη βραδύτερον καὶ ὅτι ἡ ἀρχαιοτέρα τῆς λέξεως μορφὴ ἦν *ἀλμίδ'* (ὑποκορ. τοῦ ἅλμη)· ἂν δὲ ἐν τῷ ἀρχαιοτέρῳ τούτῳ τύπῳ *ἀλμίδ'* ἀφῃρεῖτο τὸ ἀρκτικὸν *α*, ἠθέλομεν ἔχει τὸν τύπον *'λμίδ'*, ἤτοι λέξιν ἀρχομένην ἀπὸ *λμ*, τοῦθ' ὅπερ οὐδέποτε ἀνέχεται ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα. Ὡς πρὸς δὲ τὴν λέξιν *ἀπίδ'* παρατηροῦμεν, ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ δὲν ἠδύνατο ν' ἀφαιρεθῇ τὰ ἀρκτικὸν *α*· διότι ἂν συνέβαινε τοῦτο, ἠθέλομεν ἔχει τοσαύτην παραφθορὰν τῆς λέξεως, ὥστε αὕτη ἐν τῷ ἑνικῷ μάλιστα ἀριθμῷ *'πίδ'* (ἀντὶ ἀπίδ') πάντη ἄγνωστος καὶ ἀκατάληπτος ἤθελε καταστῇ ὡς παρεφθαρμένη ἐν ἀρχῇ τε καὶ ἐν τέλει, μίαν δὲ καὶ μόνην συλλαβὴν ἐκ τοῦ μέσου διασώζουσα.

Σημειωτέον, ὅτι οἱ Ὀφῖται διασώζουσι καὶ τὸ θηλυκὸν οὐσιαστικὸν *'ράχνα* ἄνευ τοῦ ἀρκτικοῦ *α* (ἀράχνα, ἤτοι ἀράχνη) καὶ ἐν Χαλδίᾳ καὶ Τραπεζοῦντι λέγουσι *'νερασία* (ἀναρεσία, ἤτοι ἀναρέσκεια) ἐπὶ τοῦ βδελυροῦ καὶ ἀξίου ἀποστροφῆς ἀνθρώπου, *'νεγκασία* (ἀνεγκασία καὶ τοῦτο ἀντὶ ἀναγκασία) = καταπόνησις· διότι, ἐπειδὴ ἡ ὀνομ. καὶ αἰτιατ. πληθ. τῶν θηλυκῶν ἐν τῇ διαλέκτῳ τοῦ Πόντου κλίνεται μετὰ τοῦ ἄρθρου *τὰ* (ἐκ τοῦ *τὰς* προελθόντος. ἴδε *Ἀθηνᾶς* τόμ. Β', 1890, σελ. 236 καὶ ἑξῆς), κατὰ τοῦτο εἴπομεν καὶ λέγομεν πληθυντικῶς

τἀράγγας (τὰ ἀράγγας), *τἀνερασίας* (τὰ ἀνερασίας), *τἀνεγκασίας* (τὰ ἀνεγκασίας)· ὑποτεθέντος δέ, ὅτι τὸ *α* ἐν τῇ συλλαβῇ *τὰ* ἀνήκει μόνον εἰς τὸ ἄρθρον, ἐλέχθησαν ἐν τῷ ἑνικῷ οἱ τύποι *'ράγγα*, *'νερασία*, *'νεγκασία* ἄνευ τοῦ ἀρκτικοῦ *α*, καὶ οὕτω λέγονται καὶ νῦν.

γ'.) Ἀφαιρεῖται τὸ ἀρκτικὸν *α* ἐπὶ ῥημάτων ὑπερτρισυλλάβων, π. χ. *'γανακτῶ* (ἐν Σουρμένοις) ἀντὶ ἀγανακτῶ, *'νεγκάζω* (ἐνεργ.) καὶ *'νεγκάσκουμαι* (παθητ.) ἀντὶ ἀναγκάζω (ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ καταπονῶ) καὶ *ἀναγκάσκομαι* (ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ καταπονοῦμαι)· ὁμοίως λέγομεν *'νεβράγκομαι* (ἀναβράγκομαι, ἤτοι ἀναβρέχομαι), 'ρθακώνω (ἀρθακώνω, ἤτοι ἀνθρακώνω), 'νεράσκουμαι (ἀνεράσκουμαι, ἤτοι ἀναρέσκομαι ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ σικχαίνομαι)· ὁ δὲ λόγος τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ *α* ἐνταῦθα δύναται νὰ ᾖ διπλοῦς· ἢ διότι οἱ τύποι οὗτοι προῆλθον ἐν συνδέσει μετὰ τοῦ *θὰ* ἢ *νά*, οἷον *θἀγανακτῶ*, *νἀρθακώνω*, οὕτως, ὥστε ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ λαλοῦντος ὑπερνικήσαντος τοῦ *α* τοῦ ἐν τῷ *θὰ* ἢ *νὰ* περιεχομένου, ἐνομίσθη, ὅτι ἕπεται τὸ ῥῆμα *'γανακτῶ* (ἀγανακτῶ), *'ρθακώνω* (ἀρθακώνω) κτλ., ἢ διότι, ἐπειδὴ ἡ χρονικὴ αὔξησις *η* ἕνεκα τῆς ὡς *ε* προφορᾶς αὐτῆς συνέπεσε πρὸς τὴν συλλαβικήν, ἐθεωρήθη ὡς τοιαύτη καὶ κατέστη ἐπαισθητὴ ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ παραφθαρῇ ὁ ἐνεστὼς οὕτως, ὥστε ν' ἄρχηται ἀπὸ συμφώνου καὶ οὐχὶ ἀπὸ τοῦ φωνήεντος *α*· ἐπειδὴ δηλαδὴ λέγομεν *ἐρθάκωνα* ἀντὶ ἠρθάκωνα, ἠνθράκωνα), *ἐρθάκωσα* (ἠρθάκωσα, ἤτοι ἠνθράκωσα), *ἐνέγκαζα* (ἠνέγκαζα, ἤτοι ἠνάγκαζα), *ἐνέγκασα* (ἠνέγκασα, ἤτοι ἠνάγκασα), ἐνομίσθη, ὅτι ἐν τοῖς τύποις τούτοις ὑπόκειται συλλαβικὴ αὔξησις καὶ ἕνεκα τούτου εἴπομεν καὶ λέγομεν ἔτι καὶ νῦν *'ρθακώνω*, *'νεγκάζω* κτλ.

Εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ τοιαύτη ἀφαίρεσις συμβαίνει ἐπὶ ῥημάτων ὑπερτρισυλλάβων, διότι ἐν τοῖς τρισυλλάβοις ῥήμασιν (οἷον, *ἀκούγω*, *ἀνοίγω*) διατηρεῖται τὸ *α*· ὁ δὲ λόγος τῆς διατηρήσεως αὐτοῦ ἐστιν, ὅτι ἐν αὐτοῖς ὑπάρχουσι καὶ τύποι, ἐν οἷς τονοῦται τὸ *α* (οἷον, *ἄκ'σον* = ἄκουσον καὶ ὁ τονισμὸς οὗτος τοῦ *α* ἐν τοῖς τύποις τούτοις προεφύλαξεν αὐτὸ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς τύποις τοῖς μὴ φέρουσι τόνον ἐπ' αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ λέγωμεν *ἀροθυμῶ* καὶ οὐδέποτε *ῥοθυμῶ* (ἐκ τοῦ ῥᾳθυμῶ), ὁ λόγος ἔγκειται ἐν τούτῳ, ὅτι τὸ ἀρκτικὸν *α* ἐνταῦθα προθετικὸν ὂν προσελήφθη ἐν ἐποχῇ διαφόρῳ ἐκείνης, καθ' ἣν κατήντησε συνήθης ἡ ἀφαίρεσις τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήεντος.

Σημειωτέον, ὅτι τὸ *ε* ἐν τοῖς *'νεβράγκουμαι*, *'νεράσκουμαι*, καθ' ὃ αὔξησις ἐσωτερικὴ ἀνῆκε κυρίως εἰς τοὺς παρῳχημένους χρόνους τῆς ὁριστικῆς, μετηνέχθη δ' ἐξ αὐτῶν καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς μὴ παρῳχημένους. Τὰ δὲ *'νεγκάζω*, *'νεγκάσκουμαι* ἢ ἐγένοντο ἐκ τοῦ *ἀναγκάζω*, *ἀναγκάσκομαι* κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ ὡσαύτως *ε* ἀντὶ *α* ἐν τῇ πρώτῃ συλλαβῇ φέροντα *'νεβράγκουμαι*, *'νεράσκουμαι*, ἢ προῆλθεν ἐν αὐτοῖς τὸ *ε* ἐξ ἀφομοιώσεως τοῦ *α* τῆς δευτερας συλλαβῆς πρὸς τὸ *ε* τῆς αὐξήσεως ἐν τοῖς παρῳχημένοις χρόνοις· ἤτοι ἐκ τῶν *ἐνέγκαζα* (ἠνάγκαζα), *ἐνέγκασα* (ἠνάγκασα) κατ' ἀφομοίωσιν τοῦ φωνήεντος τῆς δευτέρας συλλαβῆς πρὸς τὸ τῆς πρώτης ἐγένετο πρῶτον *ἐνέγκαζα*, *ἐνέγκασα* καὶ ἔπειτα ἐλέχθη καὶ ὁ ἐνεστὼς *'νεγκάζω*, *'νεγκάσκουμαι*.

Σημειωτέον προσέτι, ὅτι τὸ *'νεγκάζω* ὡς πρὸς τὴν σημασίαν αὐτοῦ οὐδὲν τὸ κοινὸν φέρει πρὸς τὸ *ἀναγκάζω*, ὅπερ καὶ παρ' ἡμῖν διατηρεῖ τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ σημασίαν· δὲν ἀφῃρέθη δ' ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ τὸ ἀρκτικὸν *α*, ἵνα μὴ συμβῇ σύγχυσις μετὰ τοῦ ἑτεροσήμου ῥήματος *'νεγκάζω*, ὅτε τοῦτο ἐλέγετο *'ναγκάζω*. Ἅπαξ δὲ διατηρηθέντος τοῦ *α* ἐν τοῖς ῥήμασιν *ἀναγκάζω*, *ἀναγκάσκουμαι*, δὲν ἠδύνατο εἰμὴ νὰ διατηρηθῇ καὶ ἐν τοῖς οὐσιαστικοῖς *ἀναγκαῖον* καὶ *ἀνάγκα* (=ἀνάγκη).

Β'. Ἀφαίρεσις τοῦ ἀρκτικοῦ *ε*.

Τὸ ἀρκτικὸν *ε* ἀφαιρεῖται·

α') Ἐπὶ κυρίων ὀνομάτων, οἷον, *'Λευτέρτς* ('Ελευτέρτς, ἤτοι Ἐλευθέρης = Ἐλευθέριος), *'Λευτερίνα* (Ἐλευθερίνα), *'Λισάφ* (Ἐλισάφ, ἤτοι Ἐλισάβετ). Αἰτία δὲ τῆς ἀφαιρέσεως ταύτης ἐστὶν ἡ ἑξῆς: Ἐπειδὴ ἀντὶ *ἀεελευτέρτς* (ἁγιο-Ἐλευθέρης), *ἀεελισάφ*, (ἁγιο-Ἐλισάβετ), χάριν εὐφωνίας τῶν δύο *ε* εἰς ἓν συμπτυχθέντων ἐσχηματίσθησαν οἱ τύποι *ἀελευτέρτς*, *ἀελισὰφ* (μεθ' ἑνὸς *ε*), ἅπαξ τούτων σχηματισθέντων, ἐλέχθησαν καὶ ἄνευ τοῦ *ἀε* οἱ τύποι *'Λευτέρτς*, *'Λισάφ*, διότι ἐνομίσθη, ὅτι τὸ *ε* ἀνήκει μόνον εἰς τὸ *ἀε* καὶ οὐχὶ ἀπὸ κοινοῦ καὶ εἰς τὰ ὀνόματα ταῦτα. Ἄλλως τε ἐν αὐτοῖς ἠδύνατο ν' ἀπορροφηθῇ, οὕτως εἰπεῖν, τὸ ἀρκτικὸν *ε* καὶ ἐκ τῆς συμπτώσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ κλητικοῦ ἐπιφωνήματος *ἒ*· διότι, ἐπειδὴ παρίσταται κακοφωνία τις ἐν τοῖς κλητικοῖς *ἒ Ἐλευτέρ*, *ἒ Ἐλισάφ*, τοῦ *ε* δὶς ἐπαναλαμβανομένου, πρὸς ἄρσιν τῆς κακοφωνίας ταύτης εἴπομεν καὶ λέγομεν ἔτι καὶ

νῦν ἐπὶ ἐπροσφωνήσεως ἔ *'Λευτέρ*, ἔ *'Λισίφ*, ἐν αὐτοῖς δὲ ἀφαιρουμένου τοῦ κλητικοῦ ἔ οὐδὲν ἄλλο ἠδύνατο νὰ ὑπολειφθῇ, εἰμὴ οἱ τύποι *'Λευτέρ'*, *'Λισίφ'*· ἐκ δὲ τῶν κλητικῶν τούτων ἐλέχθησαν ἔπειτα καὶ αἱ λοιπαὶ πτώσεις ἄνευ τοῦ ἀρκτικοῦ *ε*.

β') Ἐπὶ τῶν οὐδετέρων *'λεβόρ'* (τ. ἔ. ἐλεβόριον = ἐλέβορος) καὶ *'ξάj'* (τ. ἔ. ἐξάγιον). Καὶ ἐνταῦθα ἐξηφανίσθη τὸ ἀρκτικὸν *ε* βεβαίως ὡς ἐκ τῆς συμπτώσεως καὶ συγχωνεύσεως αὐτοῦ μεθ' ἑτέρου καταληκτικοῦ προηγουμένης τινὸς λέξεως· οὕτω λ. χ. ἐπειδὴ πρὸς ἀποφυγὴν χασμῳδίας λέγομεν *κόφτομ' ἐλεβόρα* καὶ οὐχὶ *κόφτομε ἐλεβόρα*, ἐνομίσθη, ὅτι τὸ *ε* ἀνήκει εἰς τὸ *κόφτομε* καὶ οὐχὶ εἰς τὸ *ἐλεβόρα*, ὡς ἐκ τούτου δ' ἐλέχθη καὶ ἁπλῶς *'λεβόρ'* (ἀντὶ ἐλεβόρ'), *'λεβόρα* (ἀντὶ ἐλεβόρια). Ὁμοίως, ἐπειδὴ ἐλέγετο ἐν τῇ βυζαντινῇ ἐποχῇ πέντ' ἐξάjα (ἀντὶ πέντε ἐξάγια), τὸ *ε* τῆς λέξεως *ἐξάjα* ἀπερροφήθη, οὕτως εἰπεῖν, ὑπὸ τοῦ τελικοῦ *ε* τοῦ ἀριθμητικοῦ *πέντε* καὶ ἐνομίσθη, ὅτι ὑπόκειται ὁ τύπος *'ξάjα*, ἐξ οὗ ἐλέχθη καὶ τὸ ἑνικὸν *'ξάj'* (ἐν τῇ σημασίᾳ *οὐδέν, οὐδαμῶς*).

Σημειωτέον, ὅτι ἐν ταῖς λέξεσι τῶν Οἰνοέων *'ξόδι'* (τ. ἔ. ἐξόδιον ἐν τῇ σημασίᾳ *κηδεία*), *'ξέταξη* (τ. ἔ. ἐξέτασις), τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἀρκτικοῦ *ε* ἑρμηνεύει τὸ γεγονός, ὅτι ἐπειδὴ σχεδὸν πάντα τὰ ἐκ τῆς *ἐξ* προθέσεως ῥήματα συνήθως ἀφαιροῦσι τὸ *ε* τῆς προθέσεως ταύτης, καὶ ἐν τοῖς ἐκ τῆς αὐτῆς προθέσεως συνθέτοις οὐσιαστικοῖς δὲν δύναται εἰμὴ ν' ἀφαιρῆται τὸ *ε*. Οὕτω λέγομεν καὶ ἡ *'πιρρίφτε* (ἤτοι ὁ ἐπιρρίπτης), διότι τὸ ῥῆμα *'πιρρίφτω* (ἀντὶ ἐπιρρίπτω) λέγεται μετ' ἀφαιρέσεως τοῦ ἀρκτικοῦ *ε*.

γ') Ἐπὶ τῶν ἐπιθέτων *'λαφρύς*, *'λαφρέσσα* *'λαφρὸν* (ἀντὶ ἐλαφρός,-ἐσσα,-ὸν) καὶ *'πιζελέψιμος* (ἀντὶ ἐπιζηλεύσιμος ἤτοι ἐπίζηλος). Καὶ ἐνταῦθα ἀφῃρέθη τὸ ἀρκτικὸν *ε* ὡς ἐκ τῆς συμπτώσεως καὶ συγχωνεύσεως αὐτοῦ μεθ' ἑτέρου ὁμοίου φωνήεντος καταληκτικοῦ ἑτέρας τινὸς προηγουμένης λέξεως. Ἠδύνατο λ. χ. ἐν φράσεσιν, οἷαι *ἀκείν' ἐλαφρέσσα ἔν'* (ἀντὶ ἀκείνε ἐλαφρέσσα ἔνι, ἤτοι ἐκείνη ἐλαφρὰ εἶναι) καὶ: *ἀβούτ' ἐπιζελέψιμος γυναῖκα ἔν*, (ἀντὶ ἀβούτε ἐπιζελέψιμος γυναῖκα ἔνι, ἤτοι αὕτη εἶναι γυνὴ ἐπίζηλος), ἠδύνατο, ἐπαναλαμβάνομεν, λέγοντες ἐν φράσεσι τοιαύταις τὸ ἀπὸ κοινοῦ εἰς δύο λέξεις *ε* νὰ θεωρηθῇ ὡς εἰς μόνην τὴν προηγουμένην ἀνῆκον καὶ οὕτω νὰ προέλθωσιν εἰς μέσον οἱ τύποι *'λαφρέσσα*, *'πιζελέψιμος*· ἅπαξ δὲ τούτων λεχθέντων, δὲν ἠδύνατο παρὰ νὰ λεχθῇ καὶ *'λαφρύς*, *'λαφρόν*, *'λαφρώνω*, *'πιζελέψιμον*.

δ') Ἐπὶ ῥημάτων ὑπερδισυλλάβων, οἷον *'λάμνω* (ἀντὶ *ἐλάμνω* ἤτοι ἐλαύνω), *'ρεύκουμαι* (ἀντὶ *ἐρεύκομαι*, ἤτοι ἐρεύγομαι), *'λευτεροῦμαι* (καὶ ἐνεργητ. *'λευτερώνω*) ἀντὶ ἐλευθεροῦμαι (ἐνεργ. ἐλευθερώνω). Ἐνταῦθα ὁ λόγος τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ *ε* ἐστὶν ὁ ἑξῆς: Ἐπειδὴ ἐν τῷ παρατατικῷ καὶ ἀορίστῳ τῶν ῥημάτων τούτων τὸ *η* τῆς χρονικῆς αὐξήσεως προφέρεται ὡς *ε*, ἐθεωρήθη τοῦτο ὡς συλλαβικὴ αὔξησις καὶ ὡς ἐκ τούτου προῆλθον εἰς μέσον οἱ ἐνεστῶτες *'λάμνω*, *'ρεύκουμαι*, *'λευτεροῦμαι* κτλ. ἄνευ τοῦ ἀρκτικοῦ *ε*. Παρατηρητέον δέ, ὅτι τοὐναντίον λέγομεν *ἐλεύτερος*, *ἐλευτερία*, διότι ἐνταῦθα οὐδεὶς λόγος τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ *ε* ὑπάρχει, δὲν ἠδύνατο δὲ οὐδὲ τὸ ῥῆμα *'λευτεροῦμαι* νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τούτων, καθ' ὅσον τοῦτο γίνεται ἐκ τοῦ ἐλεύθερος, τὸ δὲ *ἐλευτερία* γίνεται καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ *ἐλεύτερος* καὶ οὐδὲν ῥηματικὸν παράγωγόν ἐστι. Ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ῥημάτων τῶν συνθέτων ἐκ τῆς προθέσεως *ἐπί*, ἐπειδὴ καὶ ἐν αὐτοῖς τὸ *ε* τῆς προθέσεως ἐπὶ τῶν παρῳχημένων τῆς ὁριστικῆς χρόνων ἐθεωρήθη ὡς συλλαβικὴ αὔξησις, ἕνεκα τοῦ λόγου τούτου ἐξέλιπεν ἐν τῷ ἐνεστῶτι· οὕτω λοιπὸν λέγομεν *'πιρρίφτω τὰ ψωμία* (ἀντὶ ἐπιρρίπτω τὰ ψωμία)· ὁμοίως λέγουσιν ἐν Ἀμισῷ *'πωγάζ'* (ἀντὶ ἐπωάζει)· διότι ἐν τοῖς τύποις *ἐπίρριφτα*, *ἐπίρριψα*, *ἐπώγασα* τὸ ἀρκτικὸν *ε* ἐθεωρήθη ὡς συλλαβικὴ αὔξησις. Ὁ αὐτὸς λόγος ἑρμηνεύει καὶ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ *ε* ἐν ῥήμασιν ἐκ τῆς προθέσεως *ἐξ* συνθέτοις καὶ ὡς ἁπλοῖς ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένοις, οἷον *'ξαπλοῦμαι* (ἀντὶ ἐξαπλοῦμαι), *'ξημερώνω* (ἀντὶ ἐξημερώνω). Ὅτι δὲ πράγματι καὶ ἐπὶ τῶν παρῳχημένων χρόνων τῶν ῥημάτων τούτων τὸ *ε* τῆς προθέσεως *ἐξ* ἐθεωρήθη ὡς αὔξησις, καταδείκνυται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι λέγομεν ἐν συνθέσει μὲν μετὰ τῆς προθέσεως *ἐξ* ἄνευ αὐξήσεως ἐσωτερικῆς *ἐξαπλούμ'νε* (ἤτοι ἐξηπλούμην), *ἐξαπλώθα* (ἤτοι ἐξηπλώθην), ἁπλῶς δὲ ἄνευ τῆς προθέσεως: *ἐπλούμ'νε* (ἤτοι ἡπλούμην), *ἐπλώθα* (ἤτοι ἡπλώθην) μετ' αὐξήσεως χρονικῆς ὡς *ε* προφερομένης.

Σημειωτέον, ὅτι κατὰ ταῦτα δὲν λέγομεν καὶ *'ξοδεύω*, ἀλλὰ *ἐξοδεύω*, διότι τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐγένετο ἐκ τοῦ οὐσιαστικοῦ *ἔξοδον*, ἔνθα τὸ *ε* ὡς φέρον ἐπ' αὐτοῦ τόνον δὲν ἠδύνατο ν' ἀφαιρεθῇ, ἐνῷ ἐν τῷ τῶν Οἰνοέων *'ξόδι'* ἀφῃ-

ρέθη, διότι ἐνταῦθα τὸ ἀρκτικὸν *ε* ἐστὶν ἄτονον· ἄλλως τε ἄλλη ἡ σημασία τοῦ '*ξόδι*' καὶ ἄλλη ἡ τοῦ *ἔξοδον*. Ὁμοίως λέγομεν *ἐξέρω* καὶ οὐχὶ 'ξέρω, διότι τὸ ἀρκτικὸν *ε* ἐν τῷ τύπῳ ἔξερα (= ἤξευρα) φέρει τόνον, ἅπαξ δὲ διατηρουμένου τοῦ *ε* ἐν τῷ παρατατικῷ ἔξερα διετηρήθη καὶ ἐν τῷ ἐνεστῶτι.

Γ'. Ἀφαίρεσις τοῦ ἀρκτικοῦ *η*.

Τὸ ἀρκτικὸν *η* ἀφαιρεῖται

α') ἐπὶ τοῦ οὐδετέρου οὐσιαστικοῦ '*λακάτ*' (ἤτοι ἠλακάτιον = ἠλακάτη). Ἑρμηνεύεται δὲ ἡ ἀφαίρεσις, τοῦ *η* ὡς ἑξῆς: Ἐπειδὴ τοῦ θηλυκοῦ *ἠλακάτη* τὸ ἀρκτικὸν *η* ἐν τῇ προφορᾷ ἐνομίσθη ὡς τὸ θηλυκὸν ἄρθρον *η*, ἐλέχθη ἄνευ αὐτοῦ ὁ θηλυκὸς τύπος '*λακάτη*, ἐκ τούτου δὲ ἔπειτα προῆλθε τὸ νῦν εὔχρηστον οὐδέτερον 'λακάτ' (διὰ τοῦ τύπου 'λακάτιον).

β') Ἐπὶ τῶν ῥημάτων '*μερών*' (ἤτοι ἡμερώνει, τ. ἔ. γίνεται ἡμέρα), '*λάσκουμαι* (τ. ἔ. ἠλάσκομαι ἀντὶ τοῦ ἀρχαίου ἠλάσκω). Καὶ ἐν αὐτοῖς πάντως προῆλθεν ἡ ἀφαίρεσις τοῦ *η* ὡς ἐκ τῆς συμπτώσεως αὐτοῦ μεθ' ἑτέρου τινὸς φθόγγου ὁμοφώνου, καταληκτικοῦ ἑτέρας προηγουμένης λέξεως. Οὕτω π. χ. ἐπειδὴ μετὰ τοῦ ἀρνητικοῦ '*κὶ* (ἤτοι *οὐκὶ* ἀντὶ οὐχὶ) πρὸς ἀποφυγὴν χασμωδίας λέγομεν '*κιμερών*' (ἀντὶ 'κὶ ἡμερών'). '*κιλάσκουμαι* (ἀντὶ 'κὶ ἠλάσκουμαι). ὑπετέθη ὑπὸ τῶν πολλῶν, ὅτι ὁ φθόγγος *ι* ἀνήκει μόνον εἰς τὸ '*κὶ* καὶ οὐχὶ καὶ εἰς τὸ *ἡμερών*' καὶ *ἠλάσκουμαι*, ὥστε ἐλέχθησαν καὶ ἀπολύτως ἄνευ τοῦ 'κὶ οἱ τύποι 'μερών', 'λάσκουμαι. Βεβαίως δὲ πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως λέγομεν προσωπικῶς *ἡμερώνω* (τ. ἔ. ἡμερῶ) μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ *η*, ἄλλως τε ἐνταῦθα δὲν ἠδύνατο ν' ἀφαιρεθῇ τὸ *η* καὶ διὰ τὸν λόγον, ὅτι παράγεται ἐκ τοῦ ἐπιθέτου *ἥμερος*, ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ ἀρκτικὸν *η* φέρει τόνον, ἐν ᾧ τὸ τριτοπρόσωπον '*μερών*' γίνεται ἐκ τοῦ θηλικοῦ *ἡμέρα*, ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ *η* ὡς ἄτονον ἠδύνατο ν' ἀφαιρεθῇ.

Δ'. Ἀφαίρεσις τοῦ ἀρκτικοῦ *ι*.

Τὸ ἀρκτικὸν *ι* ἀφαιρεῖται ἐν τοῖς ῥήμασι '*λαροῦμαι* (ἤτοι *ἱλαροῦμαι* ἐπὶ τῆς σημασίας θεραπεύομαι) καὶ '*κανεῖται* (ἀντὶ ἱκανεῖται) ὡς ἐκ τῆς συμπτώσεως αὐτοῦ μεθ' ἑτέρου *ι* καταληκτικοῦ ἑτέρας προηγουμένης λέξεως. Οὕτω λ. χ. ἐν φράσεσιν, οἷαι '*κιλαροῦμαι* (ἀντὶ 'κὶ ἱλαροῦμαι=οὐχὶ ἱλαροῦμαι), '*κικανεῖται* (ἀντὶ 'κὶ ἱκανεῖται ἤτοι οὐχὶ ἱκανεῖται), ἐνομίσθη, ὅτι ὁ φθόγγος *η* ἀνήκει μόνον εἰς τὸ ἀρνητικὸν '*κὶ* καὶ οὐχὶ εἰς τὸ ῥῆμα, ἕνεκα δὲ τούτου ὑπελήφθη. ὅτι ὑπάρχουσι ῥήματα '*λαροῦμαι*, '*κανεῖται*, ὡς σήμερον ταῦτα λέγονται.

Ε'. Ἀφαίρεσις τοῦ ἀρκτικοῦ *ο*,

Τὸ ἀρκτικὸν *ο* ἀφαιρεῖται·

α'.) Ἐπὶ τῶν κυρίων ὀνομάτων· '*Λυμπία* (ἀντὶ Ὀλυμπία), '*Λυμπιάνα* (ἀντὶ Ὀλυμπιάνα). ἴσως διότι ἄλλως ἐν αὐτοῖς τὸ ἀρκτικὸν *ο* ἤθελε θεωρεῖσθαι ἐν τῇ προφορᾷ ὡς τὸ ἀρσενικὸν ἄρθρον πρὸ θηλυκοῦ ὀνόματος.

β'.) Ἐπὶ τοῦ κυρίου ὀνόματος Νούφριος· διότι τὸ *ο* ἐν τῷ '*Ονούφριος* ἐθεωρήθη ὡς τὸ ἀρσ. ἄρθρον *ὁ*· ἅπαξ δὲ λεχθέντος '*Νούφριος* ἄνευ τοῦ ἀρκτικοῦ *ο*, δὲν ἠδύνατο εἰμὴ νὰ λεχθῇ καὶ τὸ θηλυκὸν '*Νουφριύνα*· ἄλλως τε καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει, ὅτι ἔδει νὰ λέγωμεν Ὀνουφριύνα, ἤθελεν ὑποτεθῇ καὶ ἐνταῦθα τὸ ἀρκτικὸν *ο* ὡς τὸ ἀρσενικὸν ἄρθρον πρὸ θηλυκοῦ ὀνόματος καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν ἠδύνατο παρὰ νὰ ἀφαιρεθῇ.

γ'.) Ἐπὶ οὐδετέρων οὐσιαστικῶν, οἷον, '*νύχ*' (ἀντὶ ὀνύχ', ἤτοι ὀνύχιον), '*δόντ*' ἀντὶ ὀδόντιον), '*ξύγαλαν* (ἀντὶ ὀξύγαλαν), '*ρεγάν*' (ἀντὶ ὀρεγάν, ἤτοι ὀριγάνιον), '*στούδ*' (ἀντὶ ὀστούδ', ἤτοι ὀστείδιον), '*στρείδ*' (ἀντὶ ὀστρείδ' ἤτοι ὀστρείδιον)· ὁ δὲ λόγος τῆς ἀφαιρέσεως ταύτης, ὡς καὶ ὁ κ. Foy ἐν ταῖς συμβολαῖς τοῦ Berzenberger 12, 45 ὀρθῶς παρετήρησεν, ἐστίν, ὅτι τὸ ἀρκτικὸν *ο* ἐπὶ τῶν οὐσιαστικῶν τούτων ἐνάρθρως λεγομένων ἐνομίσθη, ὅτι ἀνήκει εἰς τὸ οὐδέτερον ἄρθρον *τό*, ἅπαξ δὲ οὕτω νομισθέντος, ὅτι ὑπάρχουσι τύποι '*δόντ*', '*νύχ*' κτλ. δὲν ἠδύνατο εἰμὴ καὶ πληθυντικῶς νὰ λεχθῇ '*δόντα*, '*νύχα* καὶ ἐκ τούτων νὰ προέλθωσι καὶ τὰ θηλυκὰ '*δοντέα* (='δοντιά), καὶ '*νυχέα* (= νυχιά). Ἐξαιροῦνται μόνον τὰ οὐσιαστικὰ *ὀξείδ*' (ἤτοι ὀξείδιον) *ὀφείδ*' (ἤτοι ὀφείδιον) καὶ *ὀμμάτ*' (1) (ἤτοι ὀμμάτιον). Ἐν αὐτοῖς δὲ φαίνεται, ὅτι ὑπερεκράτησεν ὁ μετὰ τοῦ πληθ. ἄρθρου ἐκφερόμενος πλήρης αὐτῶν τύπος *ὀξείδα*, *ὀφείδα*, *ὀμμάτα*· διότι ἐν τοῖς ἐνάρθροις *τὰ ὀξείδα*, *τὰ ὀφείδα*, *τὰ ὀμμάτα*, ἐπειδὴ συμπίπτουσι δύο διάφορα φωνήεντα (*α* καὶ *ο*) πρὸς ἀποφυγὴν χασμω-

(1) Τοὐναντίον λέγομεν '*ματοτίρεμαν* (ἤτοι ὀμματοτήρημα=βλέμμα) '*ματοπονεῖος*, ὁ (=ὀφθαλμία) καὶ '*ματοπονάσκουμαι* (=ὀφθαλμιῶ).

δίας ἐκθλιβέντος τοῦ *α* ἐν τῷ ἄρθρῳ *τά*, εἴπομεν καὶ λέγομεν *ὀξεῖδα*, *ὀφεῖδα*, *ὀμμάτα*, ἐκ τούτων δὲ καὶ ἑνικῶς *ὀξεῖδ'*, *ὀφεῖδ'*, *ὀμμάτ'*.

δ) Ἐπὶ τῶν ἐπιθέτων *'λερὸν* (ἀντὶ ὀλερὸν) καὶ *'ξυμυτὸν* (ἀντὶ ὀξύμυτον, ἤτοι ὀξὺ) δι' ὃν λόγον εἴπομεν καὶ ἀνωτέρω περὶ τῶν οὐδετέρων· ἅπαξ δὲ σχηματισθέντων τῶν οὐδετέρων *'λερόν*, *'ξυμυτόν*, ἄνευ τοῦ ἀρκτικοῦ *ο*, δὲν ἠδύνατο εἰμὴ καὶ τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν νὰ λέγωνται ἄνευ τοῦ φωνήεντος τούτου (*'λερός*, *'λερίσσα* κτλ.).

Σημειωτέον, ὅτι ἀφαιρεῖται τὸ *ο* καὶ ἐν τῷ *'νομᾶτ'* (ἤτοι ὀνομᾶτος), ἐνῷ διατηρεῖται ἐν τῷ ῥήματι *ὀνοματίζω* = ἀναφέρω.

ε'.) Ἐπὶ τῶν ῥημάτων *'νουδίζω* (ἀντὶ ὀνουδίζω = ὀνειδίζω), *'ρέγχουμαι* (ἀντὶ ὀρέγχουμαι, ἤτοι ὀρέγομαι), *'ρωματάσκουμαι* (ἀντὶ ὀρωματάσκουμαι ἤτοι βλέπω κατ' ὄναρ ἄλλον τινα). Ἐνταῦθα ἑρμηνεύεται ἡ ἀφαίρεσις τοῦ ἀρκτικοῦ *ο*, ἐὰν παραδεχθῶμεν, ὅτι τοῦτο ἀπερροφήθη, οὕτως εἰπεῖν, ὑπὸ ἑτέρου καταληκτικοῦ ἑτέρας τινὸς προηγουμένης λέξεως, ὡς δῆλον γίνεται ἐκ τῶν φράσεων: ντὄνουδίζς με (ἀντὶ ντὸ ὀνουδίζς με; ἤτοι τί με ὀνειδίζεις;), *ντὄρέγχεσαι*; (ἀντὶ ντὸ ὀρέγχεσαι; ἤτοι τί ὀρέγεσαι;), *ντὄρωματάσκεται* (ἀντὶ ντὸ ὀρωματάσκεται).

Σημειωτέον, ὅτι ἐν τῇ λέξει ὄρωμαν (ἤτοι ὅραμα = ὄνειρον) τὸ ἀρκτικὸν *ο* δὲν ἠδύνατο ν' ἀποκοπῇ διότι φέρει τόνον ἐφ' ἑαυτοῦ.

ΣΤ'. Ἀφαίρεσις τοῦ ἀρκτικοῦ *υ*.

Τὸ ἀρκτικὸν *υ* ἀφαιρεῖται·

α'.) Ἐπὶ τοῦ κυρίου ὀνόματος *'Πατούλα* (ἀντὶ Ὑπατούλα, ὑποκορ. τοῦ Ὑπατία) καὶ ἐπὶ τοῦ ἀφῃρημένου *'εία* ἀντὶ *ὑεία* (ἤτοι ὑγεία), διότι ἐν τῇ προφορᾷ ἐνομίσθη, ὅτι ὑπόκειται ἐν αὐτοῖς τὸ θηλυκὸν ἄρθρον *ἡ*· ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ θηλυκοῦ οὐσιαστικοῦ *'δάργυρη*, διότι ἐν τῷ τύπῳ *ὑδράργυρος* τὸ ἀρκτικὸν *υ* ἐνομίσθη ἐν τῇ προφορᾷ ὡς θηλυκὸν ἄρθρον· ἕνεκα δὲ τούτου ἀκριβῶς προσέλαβεν ἡ λέξις παρ' ἡμῖν καὶ κατάληξιν θηλυκοῦ γένους (*'δάργυρη*)· ἅπαξ δὲ σχηματισθέντος τοῦ θηλυκοῦ *'δάργυρη* ἐγένετο καὶ τὸ ῥῆμα *'δαργυρώνω* (ἤτοι ὑδραργυρώνω) ἄνευ τοῦ ἀρκτικοῦ *υ*.

β'.) Ἐπὶ τῶν ἐπιθέτων *'ψηλὸς* (ἀντὶ ὑψηλός), *'περήφανος* (ἀντὶ ὑπερήφανος)· διότι ἐπὶ τῶν θηλυκῶν αὐτῶν *ὑψηλέσσα*, *ὑπερήφανος* τὸ *υ* ἐν τῇ προφορᾷ συμπεσὸν πρὸς τὸ θηλυκὸν ἄρθρον *ἡ*, ἐνομίσθη ὡς τοιοῦτον πρὸ τῶν τύπων *'ψηλέσσα* *'περήφανος*, ἅπαξ δὲ τῶν τύπων τούτων ὡς ὑπαρχόντων ὑποτεθέντων, ἐλέχθησαν καὶ τὰ ἀρσενικὰ καὶ οὐδέτερα *'ψηλός*, *'ψηλόν*, *'περήφανος*, *'περήφανον* καὶ τὰ ῥήματα *'ψηλώνω*, *'περηφανεύκουμαι* καὶ τὰ οὐσιαστικὰ *'ψῆλος*, τὸ (ἤτοι ὕψος), *'ψηλασία* (ἤτοι ὑψηλὸς τόπος, ὕψωμα). Οὕτω λέγομεν καὶ *'περηφάνεια* (ἰδίως ἐν τῇ παροιμιώδει φράσει: *ἀσσήμ 'περηφάνειαν α'τ' ἄν' 'κὶ σ'κοῦται*. ἤτοι ὡς ἐκ τῆς ὑπερηφανείας αὐτοῦ τόσον βαρύς ἐστιν, ὥστε δὲν δύναταί τις ἵνα σηκώσῃ αὐτόν).

γ'.) Ἐπὶ τοῦ ῥήματος *'πάγω* (ἀντὶ ὑπάγω) διότι ἐν τῇ φράσει *'κιπάγω* (ἀντὶ οὐκὶ ὑπάγω = δὲν ὑπάγω) ἐνομίσθη, ὅτι ὁ φθόγγος *ι* ἀνήκει μόνον εἰς τὸ *'κὶ* καὶ οὐχὶ εἰς τὸ *ὑπάγω*.

Ζ'. Ἀφαίρεσις τοῦ ἀρκτικοῦ *ω*.

Ἀφαιρεῖται τὸ ἀρκτικὸν *ω* ἐπὶ τῶν λέξεων *'μοπλάτε* (ἀντὶ ὠμοπλάτη) καὶ *'λωρόϊ* = ὡρολόγιον (βιβλίον τι ἐκκλησιαστικόν), ἐν μὲν τῇ πρώτῃ, ἵνα μὴ ἐκληφθῇ ἐν τῇ προφορᾷ ὡς τὸ ἀρσενικὸν ἄρθρον *ὁ*, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ, διότι τὸ *ο* τοῦ ἄρθρου τὸ ἐν τῷ ἐνάρθρῳ *τολορόϊ*, μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ *ω* τῆς λέξεως *ὠρολόϊ* ἐν τῇ προφορᾷ συμπεσὸν ἀπερρόφησεν αὐτὸ καὶ συνετέλεσεν ὥστε νὰ νομισθῇ, ὅτι ὑπόκειται ὁ τύπος *'λορόϊ* καὶ οὐχὶ *ὠλορόϊ* (ἤτοι ὡρολόγιον).

Η'. Ἀφαίρεσις τῆς διφθόγγου *αι* ἐν ἀρχῇ τῆς λέξεως.

Ἀφαιρεῖται τὸ ἀρκτικὸν *αι* ἐν τοῖς ῥήμασι *'μωδῶ* (καὶ *'μωδάζω*. ἐν Τραπεζοῦντι *'μωδῶ*), *'ματώνω* (ἀντὶ αἱματώνω), διότι ἐν τοῖς παρῳχημένοις αὐτῶν χρόνοις ἡ δίφθογγος *αι* ἐν τῇ προφορᾷ ἐξελήφθη ὡς αὔξησις καὶ ἕνεκα τούτου ὁ ἐνεστὼς αὐτῶν ἔδει νὰ λέγηται ἄνευ τοῦ *αι*.

Ὁμοίως ἀφαιρεῖται τὸ ἀρκτικὸν *αι* καὶ ἐν τῷ κυρίῳ ὀνόματι *'Καρτερὴ* (= Αἰκατερίνη), διότι ἐπὶ τῆς προσφωνήσεως *ἔ Καρτερὴ* ἡ δίφθογγος *αι* μετὰ τοῦ κλητικοῦ *ἔ* συμπεσοῦσα ἐξέλιπεν ἕνεκα τῆς ὁμοφωνίας.

Θ'. Ἀφαίρεσις τῆς διφθόγγου *ευ* ἐν ἀρχῇ τῆς λέξεως.

Ἀφαιρεῖται ἡ δίφθογγος *ευ* ἐπὶ τῶν κυρίων ὀνομάτων *'Θημία* (ἀντὶ Εὐφημία), *'Λαμπία* (ἀντὶ Εὐλαμπία), *'Φροσύνα* (ἀντὶ Εὐφροσύνα,

ἤτοι Εὐφροσύνη), *'Δοξία* (ἀντὶ Εὐδοξία), *'Στάθιος* (ἀντὶ Εὐστάθιος), *'Σταθιίνα* (ἀντὶ Εὐσταθιίνα). Ἐξαιροῦνται τά: *Εὐλοΐα*, *Εὐτυχία*, *Εὐρυδίκη* καὶ *Εὐγενή*, τὸ μὲν διότι περιεσώθη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, τὰ δὲ *Εὐτυχία* καὶ *Εὐρυδίκη*, διότι νεωστὶ εἰσήχθησαν παρ' ἡμῖν καὶ τελευταῖον τὸ *Εὐγενή*, διότι ἡ δίφθογγος *ευ*, ἐν τῷ ἐπιθέτῳ *εὐγενὴς* διατηρηθεῖσα, δὲν ἠδύνατο εἰμὴ νὰ διατηρηθῇ καὶ ἐν τῷ κυρίῳ ὀνόματι *Εὐγενή* (= Εὐγενία). Ὁ δὲ λόγος ἐστίν, ὅτι ἐν φράσεσιν, ὁποῖαι αἱ ἑξῆς: «ἅμον τὸ χορεύ', Εὐστάθιε, ἐκεῖνος, ἄλλο κἀνεὶς 'κὶ χορεύ' (ἤτοι καθὼς χορεύει, Εὐστάθιε, ἐκεῖνος, κἀνεὶς ἄλλος δὲν χορεύει») ἀλλεπαλλήλως δὶς ἀκούεται ἡ συλλαβὴ *ευ* καὶ ἐπειδὴ τὸ τοιοῦτόν ἐστι κακόηχον, ἀφῃρέθη τὸ δεύτερον *ευ* τὸ καὶ ἄτονον, ἅπαξ δὲ τούτου ἐν ταῖς κλητικαῖς *'Στάθιε*, *'Θημία*, *'Λαμπία*, *'Δοξία*, *'Φροσύνα* ἀφαιρεθέντος, ἄνευ αὐτοῦ ἐλέχθησαν καὶ λέγονται καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν ὀνομάτων τούτων πτώσεις. Ἐπὶ δὲ τῶν λέξεων *'βαγγέλον* (ἤτοι εὐαγγέλιον), *'βρυχείλτς* (ἤτοι εὐρυχείλης = ὁ εὐρέα χείλη ἔχων), *'βρακὸς* (ἐν Σουρμάνοις) ἀντὶ εὐρακὸς (ὡς λέγεται ἐν Κερασοῦντι ἐπὶ τῆς σημασίας *εὖρος*), ἀφαιρεῖται μόνον τὸ *ε* τῆς διφθόγγου *ευ*, τοῦ *υ* αὐτῆς εἰς τὸν φθόγγον *β* μεταπεσόντος. Ὁ δὲ λόγος τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ *ε* καὶ ἐν αὐτοῖς ἐστιν ἡ ἔν τισι φράσεσι σύμπτωσις αὐτοῦ μετὰ τοῦ καταληκτικοῦ προηγουμένης λέξεως φωνήεντος, ὥστε ἀναλόγως τῶν περιστάσεων ἢ πάντῃ ἐξαφανίζεται ὡς ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως ἐκείνου ἢ συμπτύσσεται μετ' αὐτοῦ εἰς ἓν καὶ μόνον. Οὕτω λ. χ. ἐν φράσεσιν, ὁποῖαι: *μὰ τὰ χείλα εὐαγγέλα* καὶ *γυναῖκα εὐρυχείλαινα*, πρὸς ἀποφυγὴν χασμῳδίας ἀφαιρεθέντος τοῦ *ε* ἐν ἀρχῇ τῶν λέξεων *εὐαγγέλα* καὶ *εὐρυχείλαινα*, ἐλέχθη *μὰ τὰ χίλαυαγγέλα* (προφ. χίλα 'βαγγέλα) καὶ *γυναῖκαυρυχείλαινα* (προφ. γυναῖκα 'βρυχείλαινα), ἀκολούθως δ' εἴπομεν καὶ *'βαγγέλον*, *'βρυχείλτς*. Τὸ δὲ *'βρακὸς* πιθανῶς προῆλθεν ἐκ φράσεων, οἷα: *εἴχαμευρακὸν* (ἀντὶ εἴχαμε εὐρακόν). Ὁμοίως ἀφαιρεθέντος τοῦ *ε* τῆς διφθόγγου *ευ* ἐν τῷ κυρίῳ ὀνόματι *'Φανθία* (ἤτοι Εὐανθία), τὸ *υ* τῆς διφθόγγου *ευ*, κατ' ἀρχὰς ὡς *β* προφερόμενον, μετέπεσεν εἰς *φ*, δι' ὃν λόγον ἔχομεν ὑποδείξει ἐν τῇ «Ἀθηνᾷ» (τόμ. Β', σελ. 249, τοῦ ἔτους 1890).

Ι'. Ἀφαίρεσις τοῦ ἀρκτικοῦ *ει*.

Ἀφαιρεῖται τὸ ἀρκτικὸν *ει*·

α') Ἐν τῷ κυρίῳ ὀνόματι *'Ρήνω* (ἐν Κρώμνῃ) ἀντὶ Εἰρήνω (ἤτοι Εἰρήνη), πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἄρθρου *ἡ* ἐν τῇ προφορᾷ.

β') Ἐπὶ τῆς προστακτικῆς *'πὲ* (ἀντὶ εἰπὲ) ἕνεκα συμπτώσεως τοῦ ἀρκτικοῦ *ει* μετά τινος ἑτέρου ὁμοφώνου φωνήεντος, καταληκτικοῦ ἑτέρας προηγουμένης λέξεως, π. χ. ἐσὺ 'πὲ (ἀντὶ ἐσὺ εἰπέ).

Σημειωτέον, ὅτι ἐν τῇ λέξει *'εἰκόνα* δὲν ἠδύνατο τὸ *ει* νὰ θεωρῆται ἐν τῇ προφορᾷ ὡς τὸ ἄρθρον, διότι τῆς λέξεως ταύτης λίαν συνήθως ἐγένετο καὶ γίνεται χρῆσις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ κατ' οἶκον.

ΙΑ'. Ἀφαίρεσις τοῦ ἀρκτικοῦ *οι*.

Τὸ ἀρκτικὸν *οι* ἀφαιρεῖται ἐν τῇ λέξει *'κοδέσπενα*, διότι ἐν τῇ προφορᾷ συμπίπτει πρὸς τὸ θηλυκὸν ἄρθρον *ἡ*, ἐξ αὐτοῦ δ' ἔπειτα εἴπομεν καὶ *'κοδεσπευεύκουμαι* (= οἰκοδεσποινεύομαι) ὡσαύτως ἄνευ τοῦ *οι*.

ΕΥΓ. Γ. ΖΑΛΟΚΩΣΤΑ

ΠΟΙΗΣΙΣ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ΛΣΒ' συνεδριάσει τῆς 12 νοεμβρίου 1890).

Ὅτε πρό τινων ἐτῶν ἐπεσκέφθην κατὰ πρῶτον τοὺς Παρισίους, ἠθέλησα τὴν ἐπιοῦσαν ἀμέσως νὰ προσφέρω τῆς θερμῆς λατρείας μου τὸν φόρον εἰς τὸν σορὸν τοῦ μεγάλου Βίκτωρος Οὐγκώ, οὗτινος ἡ ποιητικὴ δόξα κατέλαβεν ὁλόκληρον σχεδὸν τὸν λήγοντα αἰῶνα. Παρῆλθον τέσσαρα ὅλα ἔτη ἔκτοτε, καὶ ὅμως αἱ ἀναμνήσεις παραμένουσι ζωηραί, ὡς κατὰ τὴν στιγμήν, καθ' ἣν εἰσέδυσα ὑπὸ τοὺς μελανοὺς θόλους τοῦ γηραιοῦ γαλλικοῦ πανθέου. Μόλις ἔτος εἶχε συμπληρωθῇ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ εὐκλεοῦς ποιητοῦ, καθ' ὃν πᾶσα ἡ Γαλλία ἐν ἐκδηλώσει πανηγυρικῇ ἀληθοῦς πένθους εἶχε γονυπετήσει ὑπὸ τὴν θριαμβευτικὴν ἁψῖδα, ἔνθα ἦν ἀποτεθειμένη ἡ νεκρικὴ λάρναξ. Πρόσφατα ἑπομένως ἦσαν τὰ σημεῖα τὰ μαρτυροῦντα τὸν κλονισμὸν καὶ τὴν ἀναστάτωσιν, ἣν ὑπέστησαν οἱ Παρίσιοι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς πανδήμου ἐκφορᾶς τοῦ δημοφιλεστέρου τῆς Γαλλίας ἀοιδοῦ. Ἑκατοντὰς στεφάνων, ὧν ἐφείσθη ἡ βροχὴ καὶ ὁ ἄνεμος, ἐκάλυπτον τὰς ἐξωτερικὰς βαθμίδας τοῦ Πανθέου, ἄπειροι δὲ ἄλλοι στέφανοι ἀπέκρυπτον σχεδὸν τὸ ἁπλούστατον καὶ μελανὸν φορεῖον, τὸ ἐναποτεθειμένον ἐν γωνιαίῳ θόλῳ τοῦ εὐκλεοῦς κοιμητηρίου.

Δὲν γνωρίζω διατί, εὐθὺς ὡς ἀπεφάσισα νὰ γράψω περὶ τοῦ θέματος, ὅπερ ἡ εὐμένεια ὑμῶν θα μοὶ ἐπιτρέψῃ νὰ ἀναπτύξω κατὰ τὴν ἑσπέραν ταύτην, ἀκουσίως ὅλως καὶ ἀνεπαισθήτως ἀνεμνήσθην τῆς ζωηρᾶς ἐντυπώσεως, ἣν ἀπεκόμισα κατὰ τὴν πρώτην ἐν τῷ γαλλικῷ πανθέῳ ἐπίσκεψίν μου καὶ τῶν συγκρουομένων αἰσθημάτων, ἅτινα ἀσυναισθήτως μὲ κατεῖχον ὑπὸ τοὺς σκοτεινοὺς καὶ ἠχήεντας θόλους αὐτοῦ. Εἰς πόσας ὀνειροπολήσεις εἶχον ἐπαφεθῆ ὑπὸ τοὺς θόλους ἐκείνους! Πρὸ ἑνὸς μόλις ἔτους σύμπασα ἡ Γαλλία ἦν ἐπὶ ποδός, ὀλοφυρομένη ἐπὶ τῇ ἀνεπανορθώτῳ ἀπωλείᾳ τοῦ μεγάλου ἀνδρός, ὅστις ἐπὶ δυο τρίτα αἰῶνος ἐξῆπτε καὶ διηύθυνε τὸ πατριωτικόν της αἴσθημα, οὗτινος οἱ ὑψηλοὶ στίχοι ἀπήχουν εὐθὺ καὶ ἀμέσως ἐν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ καρδίᾳ. Τοιαῦτα ἀναπολῶν ἔστρεφον πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ ἐνθυμούμην τοὺς καλοὺς χρόνους, καθ' οὓς οὐ μόνον ἡ Γαλλία, ἀλλ' ἡ Εὐρώπη σύμπασα ἀπεστήθιζε τὴν μελαγχολικὴν ποίησιν τοῦ Λαμαρτίνου, τὰ πατριωτικὰ ᾄσματα τοῦ Καζιμὶρ Δελαβίν, τοὺς γοητευτικοὺς στίχους τοῦ Βερανζέρου καὶ Μυσέ. Καὶ μετηγόμην εἰς τὴν Ἑλλάδα, μόλις ἐξελθοῦσαν ἀπὸ δεινῶν πολιτικῶν περιπετειῶν, ἐν ᾗ οἱ ἀδελφοὶ Σοῦτσοι, ὁ Ραγκαβῆς, ὁ Σολωμός, ὁ Βαλαωρίτης, ὁ Ζαλοκώστας, οἱ ἀδελφοὶ Παράσχοι ἔψαλλον τὰς τύχας τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, καὶ χωρὶς νὰ τὸ ἐπιζητῶσι διέπλαττον τὸ καλλιτεχνικὸν αἴσθημα τῆς ἀσυντάκτου ἔτι καὶ ἀμορφώτου χώρας.

Θ' ἀπορήσητε ἴσως, πῶς πραγματευόμενος περὶ ποιήσεως καὶ κριτικῆς προσηλώθην ἀμέσως καὶ κατὰ προτίμησιν εἰς τὴν ἐν τῷ πανθέῳ ἀποκειμένην σορὸν τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ. Ἴσως μοὶ εἴπητε: ὁποία ἡ σχέσις τῆς κριτικῆς πρὸς τὴν ἄφθονον τοῦ μεγάλου ποιητοῦ δόξαν; θὰ σκεφθῆτε ἴσως, ὅτι τὰ μεγάλα πνεύματα ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τοῖς γράμμασι μετεωρίζονται πολλῷ ὑψηλότερον τῆς πεζῆς σφαίρας, ἐν ᾗ ψυχρὰ κρίσις ἀνατέμνει καὶ ταξινομεῖ. Ναί, ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ ἐτυμηγορία τῶν συγχρόνων δὲν εἶναι ἡ μόνη καὶ ἀσφαλὴς ὁδὸς πρὸς τὴν ἀθανασίαν. Ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ πολλοῦ πλήθους δὲν ἀποτελεῖ πάντοτε τίτλον διὰ τοὺς ὀλίγους, τοὺς ἀναμετροῦντας τὴν ποιητικὴν ἀξίαν οὐχὶ διὰ τῶν παλμῶν τῆς καρδίας ἀλλὰ διὰ τοῦ μέτρου τῆς ἀληθείας καὶ τῆς λογικῆς. Ὅταν παρέλθῃ ὀλίγος χρόνος καὶ ἐξασθενήσῃ ὁ ἐνθουσιασμός, εἰς τοὺς ὀλίγους ἀπόκειται ν' ἀποφανθῶσιν, ἐὰν οἱ πολλοὶ ἀπατηθέντες ἀπεθέωσαν ἢ παραγνωρίσαντες ἠδίκησαν ὑπέροχόν τι πνεῦμα. Πρὸ τριάκοντα

ἐτῶν ἡ ποίησις τοῦ Λαμαρτίνου ἀφήρπαζε σύμπαντα τὸν κόσμον· ἦτο ἄλλως τε ἐποχή, καθ' ἣν ὁ ῥωμαντισμὸς διετέλει εἰς τὴν ἀκμήν του. Αἱ μεσαιωνικαὶ παραδόσεις δὲν εἶχον τέλεον λησμονηθῆ, αἱ δὲ εὐρωπαϊκαὶ κοινωνίαι εἶχον συνειθίσει νὰ ῥέπωσι πρὸς τὴν μελαγχολίαν καὶ τὸν ἀπελπισμὸν καὶ νὰ ἀρέσκωνται εἰς τὴν ὑπερφυσικότητα. Τὰ μυθώδη τερατουργήματα τῆς φαντασίας τοῦ Σκώτ, τοῦ Σύη, τοῦ Τερἀϊγ καὶ τοῦ πατρὸς Δουμᾶ ἦσαν ἡ κοινὴ πάντων, ἰδίᾳ τοῦ ὡραίου φύλου, προσφιλὴς μελέτη. Ἐζήτουν, ἐφ' ὅσον ἦτο δυνατόν, νὰ ἐξομοιωθῶσι πρὸς τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν ὁ Ἄθως μετέβαλε τὴν γῆν εἰς μυριόνεκρον πεδίον, ἐν τῷ ὁποίῳ αὐτὸς μόνος ἐσώζετο χωρὶς νὰ ἀπολέσῃ οὐδὲ σταγόνα ἐκ τοῦ ἰδίου αἵματος· ἦσαν οἱ καιροί, καθ' οὓς μετὰ περισσοῦ ἐνδιαφέροντος παρηκολούθουν τὰς περιπετείας μαρασμώδους τινὸς ἔρωτος ἐκ τῶν πολλῶν κατὰ τοὺς μέσους χρόνους. Οἱ ἔρωτες οὗτοι πάντες δὲν διέφευγον προδιαγεγραμμένον τινὰ τύπον. Ἡ ὡραία δέσποινα ἐπὶ δεκάδας πολλάκις ἐτῶν ἀνέμενε κατάκλειστος, ξένη πρὸς πᾶσαν κοινωνικὴν κίνησιν καὶ ζωήν, τὸν ἐκλεκτόν της, ὅστις διὰ περιπλανήσεων καὶ τυχοδιωκτικῶν πολέμων μόνην παρηγορίαν εἶχε τὴν γλυκεῖαν αὐτῆς ἀνάμνησιν καὶ μόνον σύντροφον τὰ χρώματα, ἅτινα ἡ ὡραία ἠγάπα καὶ ἔφερεν αὐτὸς ἐπὶ τοῦ στήθους του ἀνηρτημένα διὰ χειρὸς ἐκείνης.

Δὲν ἦσαν βεβαίως ἀκριβῶς τοιοῦτοι οἱ χρόνοι, καθ' οὓς ἔζησεν ὁ Λαμαρτῖνος, ἀλλ' ἦσαν ἐγγύτεροι πρὸς τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν τοιαῦτα γεγονότα ἐλάμβανον χώραν, ἐνθουσιῶντα ἀκόμη διὰ τῆς ἀναπολήσεως αὐτῶν τοὺς συγχρόνους του. Βεβαίως ὁ καθ' ἡμᾶς αἰὼν ἦτο πολὺ κατὰ τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ πνευματικώτερος τῶν χρόνων, οὓς ἡμεῖς σήμερον διερχόμεθα. Ἀναμφίβολον, ὅτι ἡ ὕλη τότε δὲν ἐκυριάρχει ὅσον νῦν. Ἐπομένως οἱ γράφοντες κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους τοὺς εὐτυχεῖς ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἐπηρεασθῶσιν ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας, ἣν ἀνέπνεον. Ἐνθυμοῦμαι, ὅτι σφοδρὸς φιλολογικὸς ἀγὼν διεξήχθη ἄλλοτε ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου Παρνασσοῦ μεταξὺ δύο ἐκ τῶν λογιωτέρων τῆς Ἑλλάδος ἀνδρῶν. Ἐπρόκειτο, ἐὰν τὸν ποιητὴν παράγωσι περιστάσεις πρόσφοροι εἰς ποιητικὰς ἐξάρσεις, ἢ ἐὰν ποιητὴς θὰ προκύψῃ εἰς μέσον καὶ κατὰ τὴν πεζοτέραν ἔτι ἐποχήν. Ἡ ἀλήθεια φρονῶ, ὅτι ἔγκειται ἐν τῷ μέσῳ. Ὁ ποιητὴς δὲν δημιουργεῖται, ἀλλὰ γεννᾶται φέρων ἐν ἑαυτῷ τὸ θεῖον πῦρ, ὅπερ τοσοῦτον φειδωλῶς ἀπονέμει ἡ εὐγενὴς τοῦ Παρνασσοῦ κόρη· ἀλλὰ τὸ πῦρ τοῦτο, τὸ ποιητικὸν τάλαντον καλούμενον, ἀναπτύσσεται διαφοροτρόπως, ἀναλόγως τῶν χρόνων καὶ τῶν περιστάσεων, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων θὰ διαρρεύσῃ ἡ ζωὴ τοῦ συγγραφέως. Δὲν παρήγαγεν ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος τὸν Ὅμηρον, ἀλλὰ τὰ περιπετειώδη καὶ ἡρωϊκὰ αὐτοῦ ἐπεισόδια ἐνέπνευσαν εἰς τὸν ἀθάνατον τυφλὸν ἀοιδὸν τὰς ἐπιβαλλούσας εἰκόνας καὶ τὴν μεγαλοπρεπεστάτην ἁρμονίαν τῶν στίχων του.

Καὶ σήμερον ἔτι, ἐὰν ἔζη ὁ Λαμαρτῖνος, θὰ συνεκίνει ὡς πρὸ τριάκοντα ἐτῶν, διότι εἶνε ὁ μέγας τοῦ αἰῶνος λυρικός, ὁ ἀπεικονίσας τὴν ματαιότητα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ τὴν πικρὰν ἀλήθειαν τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ πάντοτε θὰ συνταράσσῃ τὰ πλήθη τῶν θνητῶν, διότι εἶνε ὁ ὑψιπέτης ἀοιδός, ὁ μετεωριζόμενος ὑπεράνω τῆς γηΐνης σφαίρας, ὁ κατέχων τὴν δύναμιν νὰ κινῇ τὰς λεπτοτέρας ἡμῶν χορδὰς καὶ νὰ ἐξάπτῃ τὰ γενναιότερα αἰσθήματα. Ἐν τούτοις φυλλομετροῦντες σήμερον τὰς ποιητικὰς ἐκείνου μελέτας, τὰ δράματα τούτου καὶ τὰς ποιήσεις, χωρὶς νὰ τὸ ἐπιζητῶμεν, ἔρχεται στιγμή, καθ' ἣν διακόπτομεν τὴν μελέτην καὶ σκεπτόμεθα. Πολλάκις τοὺς ἀνεγνώσαμεν εἰς τὸ παρελθόν, πολλάκις οἱ ὑψηλοί, οἱ μεθυστικοὶ στίχοι των ἐπούλωσαν τὰς πληγὰς τῆς ψυχῆς μας, ἢ ἠννόησαν καὶ τὰς τρυφερωτέρας σκέψεις καὶ τοὺς μυχιωτέρους στοχασμούς. Τὰς ποιήσεις των ἀπὸ πολλοῦ ἐμάθομεν ἀπὸ στήθους, ὁ ἐνθουσιασμὸς ἡμῶν ὡς ἐκ τούτου δὲν εἶναι ἡ τῆς πρώτης ἡμέρας ἀλλοφροσύνη. Σήμερον σκεπτόμεθα. Ἰδοὺ ἡ κριτική.

Τοιαῦτά τινα ἀνεπόλουν ὑπὸ τοὺς θόλους τοῦ γαλλικοῦ πανθέου πρό τινων ἐτῶν. Ἀκριβῶς καθ' ἣν ἡμέραν ἀπεφάσισα νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν τάφον τοῦ Οὐγκώ, εἶχον ἀναγνώσει ἐπιφυλλίδα ἐν τῷ «Χρόνῳ», ἐν ᾗ ἐκρίνετο καὶ κατεκρίνετο ὁ ποιητής, οὗ οἱ νεκρικοὶ στέφανοι ἐκάλυπτον ἀκμαῖοι ἔτι τὸ μελανὸν φέρετρον. Ἤρχετο ἡ κριτική, ἵνα ταράξῃ τὸν αἰώνιον ὕπνον τοῦ μεγάλου διδασκάλου, ὅστις ἐπανεπαύετο ἐπὶ τῶν φύλλων τῆς δάφνης, τῶν σπαρέντων παρὰ συμπάσης τῆς εὐγνωμονούσης ἀνθρωπότητος. Ὁ ψυχρὸς νοῦς, μόλις συνετελέσθη ἡ ἀποθέωσις, ἤρχισε τὴν πρακτικὴν αὐτοῦ ἐργασίαν.

Φαντάζομαι, τί ἐνδέχεται νὰ διανοῆσθε κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην. Τί πρὸς ἡμᾶς ὅλα ταῦτα, ὁπόταν ἡ ἀθάνατος τῶν Ὀλυμπίων κόρη κα-

τέρχεται εὐεργετικὴ θεὰ ἐξ οὐρανοῦ, ὅπως ἐξιδανικεύσῃ τὴν χαράν μας, ἐνσταλάξῃ παραμυθίαν εἰς τοὺς πόνους μας, μᾶς ἀποσπάσῃ ἐπὶ μικρὸν ἀπὸ τῆς πεζῆς πραγματικότητος, ἐν ᾗ κυλιόμεθα, ἵνα μᾶς φέρῃ εἰς κόσμους, ἔνθα ἡ ψυχὴ ἀπολαμβάνει φῶς, μουσικὴν καὶ ἀρώματα; Ἡμεῖς πάντες διατηροῦμεν τῆς πρώτης ἡμῶν εὐτυχοῦς νεότητος τὰς ἀναμνήσεις, μετὰ τῶν ὁποίων στενότατα συνδέεται ἡ ποίησις, ἡ διαπλάσασα τὴν νεότητα ἡμῶν καὶ τὸν χαρακτῆρα. Μετὰ τοῦ Οὐγκὼ καὶ τοῦ Λαμαρτίνου εἴμεθα παλαιοὶ καλοὶ σύντροφοι, διελθόντες ὁλοκλήρους νύκτας ἀρρήτων ὀνειροπολήσεων παρὰ τὴν λάμψιν καὶ τὸ θάλπος τῆς οἰκογενειακῆς ἑστίας. Ἡ Ἰουλιέττα τοῦ Σαικσπήρου, ὁπότε ᾐσθάνθημεν τοὺς πρώτους ἀορίστους ἔτι τῆς ζωῆς πόθους, ὑπῆρξε τὸ ἰδεῶδες, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ λησμονήσωμεν ποτέ. Καὶ ὅτε κατὰ τὰς μακρὰς τοῦ χειμῶνος νύκτας ἀόρατος κατήρχετο ἡ Μοῦσα, ἵνα συνομιλήσῃ μετὰ τοῦ ποιητοῦ τοῦ Μυσσέ, ἐνομίζομεν, ὅτι εὐεργετικόν τι θεῖον πνεῦμα κατέστελλε πᾶσαν ἄλλην σκέψιν, πᾶσαν ἄλλην δύναμιν ἐκτὸς τῆς δυνάμεως τοῦ ν' ἀπολαμβάνωμεν πάσαις αἰσθήσεσι τὴν μαγικὴν ἐκείνην φαντασμαγορίαν.

Τοιαύτη ἀληθῶς εἶνε ἡ ποίησις. Μᾶς βαυκαλίζει κατὰ τὴν νεότητα καὶ μᾶς παραμυθεῖ, ὁπόταν ἐπιφανῶσιν αἱ πρῶται λευκαὶ τρίχες. Ὅτε ἔχομεν τὸ ἔαρ ἐν τῇ ψυχῇ, πᾶν ὅ,τι μᾶς λέγει εἶνε ἡ ἀλήθεια. Ἀκόμη δὲν ἐγνωρίσαμεν τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς καὶ τὴν πραγματικότητα. Ὅλα γελῶσι, πάντα εὐωδιῶσι καὶ νομίζομεν, ὅτι οὔτε τὸ ἔαρ τῆς ψυχῆς ἡμῶν θὰ διαδεχθῇ ὁ χειμών, οὐδὲ τὸν κόσμον τὸν χρυσοῦν, τὸν ὁποῖον ἐπλάσαμεν, ὁ κόσμος τῆς ἀνάγκης. Ἀλλ' ἀτυχῶς ὁ βίος οὗτος τῆς ἀνυπόπτου εὐτυχίας δὲν διαρκεῖ μακρόν, ἐνῷ ἡ ποίησις θὰ παρακολουθήσῃ ὁλόκληρον τὴν ζωήν μας. Ὁπόταν εἰσέλθωμεν εἰς τὴν κοινωνικὴν πάλην, διαλύονται κατὰ μικρὸν τὰ εὐδαίμονα ἐκεῖνα ὄνειρα. Βεβαίως δὲν λησμονοῦμεν τὴν Ἰουλιέτταν τοῦ Σαικσπήρου, ἀλλὰ δὲν εἶνε ὡς τὸ πρὶν τὸ θερμὸν ἰδανικόν μας. Ἡ Μοῦσα, λαλοῦσα πρὸς τὸν ποιητὴν τοῦ Μυσσέ, λαλεῖ πάντοτε τὴν ἁρμονικὴν καὶ γόησσαν γλῶσσάν της· ἂν ὅμως συμπέσῃ νὰ ἔχωμεν δυστυχῇ τινα συλλογισμόν, ἴσως κλείσωμεν τὸ βιβλίον, ἀλλὰ δὲν θὰ δυνηθῶμεν — φεῦ! — νὰ ἀποδιώξωμεν τὴν ἐπασχολοῦσαν σκέψιν.

Δυστυχῶς τοιοῦτος ἐπλάσθη ὁ ἄνθρωπος, τοιοῦτον τοὐλάχιστον καθιστῶσιν αὐτὸν οἱ ὅροι τῆς ζωῆς, ἣν σήμερον διερχόμεθα. Ἀνέσυρα μίαν πτυχὴν τοῦ παραπετάσματος, οὐχὶ ὅπως ἴδητε τὴν σύγχρονον ἡμῶν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν πολὺ καλῶς γνωρίζετε, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξηγήσω ὀφθαλμοφανέστερον τὴν σχέσιν τῆς κριτικῆς πρὸς τὴν ποίησιν. Εἰς τοὺς καιρούς, καθ' οὓς ὁ πνευματικὸς βίος ἦτο ἡ βάσις τῆς ὅλης ζωῆς, αἱ ἐξάρσεις τῆς ποιήσεως εἶχον τὴν ἀπήχησιν αὐτῶν ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ἀνθρώπων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀναγεννήσεως, ἐν Ἰταλίᾳ ἰδίως καὶ Γαλλίᾳ, καὶ ἐπὶ δύο σχεδὸν αἰῶνας βραδύτερον τοσαύτη ἐπέπνεεν αἰσθηματικότης ἐν ταῖς κοινωνίαις, ὥστε ὁ Μολιέρος ἐνεπνεύσθη καὶ ἔγραψε τὴν ἀπαράμιλλον κοινωνικὴν σάτυράν του τὰς Precieuses ridicules. Ἀνασκάπτοντες οἱ τοῦ ΙΕ' καὶ ΙϚ' αἰῶνος τὰ κειμήλια τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης καὶ ἀναξέοντες τὰς περγαμηνάς, δὲν ηὐτύχησαν νὰ ἐπαναφέρωσι τὸν χρυσοῦν αἰῶνα τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας, ὡς ἐφαντάσθησαν, ἀλλ' ἐδημιούργησαν αἰῶνα, ὅστις ἔσχε βραδύτερον τὰ εὐτυχῆ ἀποτελέσματά του, ἀλλὰ τότε τοὐλάχιστον ἦτο αἰὼν καθ' ὅλα αἰσθηματικὸς καὶ μόνον αἰσθηματικός. Αἱ σκέψεις, ἡ φράσις, ἡ περιβολή, αἱ πρὸς ἀλλήλους σχέσεις, πάντα ἐρρυθμίζοντο καθ' ὡρισμένον κανόνα οὕτως, ὥστε ἐπέπνεε πνεῦμα μονοτονίας καὶ σχολαστικότητος.

Ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐπέλθῃ ἡ ἀντίδρασις καὶ ἐπῆλθε συντελεσθεῖσα κατὰ τὰ τέλη ἰδίως τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἴσως μετεπέσαμεν εἰς τὰ ἄκρα καὶ ἐγενόμεθα σκεπτικοὶ καὶ μόνον σκεπτικοί. Ἰδοὺ ὁ κίνδυνος, καὶ τίς οἶδε, μὴ ἦνε ἀνάγκη νὰ ἐπανέλθωμεν μικρὸν πρὸς τὰ ὀπίσω. Παρεξέκλινα πιθανῶς ἐκ τοῦ κυρίου θέματός μου, ὅπως εὐτυχήσω νὰ καταδείξω, ὅτι ἡ κριτικὴ εἶναι ὁ ἀναγκαῖος ὁδηγὸς τῆς ποιήσεως. Δὲν ἐπιζητεῖ νὰ ἀποσπάσῃ τὰ ἀμάραντα ἄνθη, τὰ ὁποῖα κοσμοῦσι τὸν στέφανον τῆς παρθενικῆς κόρης, οὔτε νὰ ἐξατμίσῃ τὰ ἀρώματα, τὰ ὁποῖα αὐτὴ διαχέει πέριξ αὐτῆς ἀλλὰ μετὰ χειρὸς φιλοστόργου καὶ εὐεργετικῆς ἐκσπᾷ ἄοσμα ἢ κάκοσμά τινα φυτά, τὰ ὁποῖα ἀσχημίζουσι τὸν καλλωπισμόν της, ἢ διαλύει ἐκ τῶν ἀρωμάτων της ὅσα τυχὸν δὲν ἔχουσι τὴν καταγωγὴν ἀπὸ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τοῦ Ἑλικῶνος. Μηδεὶς ὑπολάβῃ, ὅτι ἡ κριτικὴ εἶνε ἐσκωριασμένη καὶ σχολαστικὴ τέχνη γραμματικοῦ, ἔχοντος νεκρὰν τὴν ἀντίληψιν καὶ ἀμβλείας τὰς αἰσθήσεις· ὅλως τοὐναντίον, εἶνε ἡ φωτεινὴ ἐπιστήμη τοῦ φιλοσοφοῦντος ἐπὶ τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ πνεύματος, ἐπιστήμη τὴν ὁποίαν

ἀντιπροσωπεύουσιν ἄνδρες καλαισθητικοὶ καὶ βαθεῖς ἐξερευνηταὶ τῶν μυστηρίων τῆς φύσεως καὶ τῆς ἰδιοφυΐας τοῦ ἀνθρώπου. Διεξερχόμενοι τὰς σελίδας αὐτῶν, ἐν αἷς ἀνατέμνουσι τὴν ποίησιν, ἀναγινώσκομεν σελίδας πλήρεις ποιήσεως φιλοσοφικωτέρας καὶ πραγματικῆς, διότι τίθεται κατὰ μέρος ἡ ἐκ τῆς ἐξάρσεως ὑπερβολὴ καὶ προκύπτει πλήρης ἡ ἀλήθεια.

Πρό τινων ἐτῶν, ἐπασχολούμενος εἰδικώτερον ἐπὶ τῶν δραμάτων τοῦ Οὐγκὼ κατέφυγον εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ Σαὶν Μὰρκ Ζιραρδέν. Ἀναπτύσσων τὸ κεφάλαιον τῆς πατρικῆς στοργῆς ὁ βαθὺς κριτικὸς εἶχεν ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ πάντα τὰ γνωστὰ ποιήματα τὰ ἔχοντα ὡς βάσιν τὸ πατρικὸν φίλτρον, ἑπομένως καὶ τὸν *Βασιλέα διασκεδάζοντα*, τὸν περιστρεφόμενον περὶ τὰ παθήματα τοῦ ἀτυχοῦς γελωτοποιοῦ Φραγκίσκου τοῦ Α'. Ὁ Τριβουλέτος μίαν εἶχε κόρην ὡς μόνον ἀγαθὸν ἐπὶ γῆς, καὶ τὴν κόρην του ταύτην ἀφήρπασεν ἡ ἀκολασία τοῦ βασιλέως. Ἡ εὐτυχία του πᾶσα διελύετο καὶ οὐδὲν ἄλλο τῷ ἀπέμενεν εἰμὴ ἡ δυσμορφία, ἡ καθιστῶσα αὐτὸν μισάνθρωπον, καὶ ἡ πέδη τοῦ γελωτοποιοῦ, ἡ ἐξαναγκάζουσα ἵνα καταπνίγῃ πᾶσαν πικρίαν καὶ στεναγμόν, διὰ νὰ δύναται νὰ γελᾷ πρὸς θυμηδίαν τοῦ βασιλέως. Ἡ ἀπόγνωσις τοῦ δυσμοίρου πατρὸς ἐξέσπα εἰς στίχους ἀμιμήτου ποιητικοῦ ὕψους καὶ τρυφερότητος· εἶναι στίχοι ἁρμονικώτατοι τὴν ὑφήν, ἐκπροσωποῦντες πλῆρες τὸ κάλλος τῆς ἰδέας, ἀλλὰ στίχοι, ὡς παρατηρεῖ ὁ Ζιραρδέν, ἁρμόζοντες εἰς χείλη ἐραστοῦ, οὐχὶ πατρὸς ἀπεγνωσμένου. Ὁ πατὴρ ὁ ἔχων παρ' αὐτῷ ἠτιμασμένην τὴν κόρην του, τὴν ὁποίαν ἐτήρει μακρὰν ἀπὸ παντὸς βλέμματος, ἀπὸ πάσης ψυχοφθόρου κοινωνικῆς ἐπιμιξίας, κλαίει καὶ ὀδύρεται, ἀλλ' ἡ στοργὴ αὐτοῦ δὲν ἐκδηλοῦται δι' ἐκφράσεων αἰσθηματικῆς ἐξάρσεως καὶ διὰ πάθους ἀκατανικήτου. Ἡ ποίησις τοῦ Τριβουλέτου εἶνε ἀληθής, ἀλλὰ τὸ αἴσθημά του δὲν εἶνε ἡ στοργὴ πατρὸς ἐκδηλουμένη ἐν τῇ φυσικότητι αὐτῆς καὶ τῇ ἀφελείᾳ. Ὁ πατὴρ ὁ ἀποξενούμενος οὕτως ἢ ἄλλως τοῦ μόνου τέκνου του δὲν διαφλέγεται ὑπὸ παθῶν, ὁποῖα κατασπαράττουσι τὸν Τριβουλέτον, ἀλλ' ὁ βαθὺς αὐτοῦ πόνος εἶνε πόνος μᾶλλον σιγηλός, ὑποσκάπτων μετὰ τῆς ἐκλιπούσης εὐτυχίας αὐτὴν τὴν ὕπαρξίν του.

Ἰδοὺ τὸ εὐεργετικὸν ἔργον τῆς κριτικῆς, τὸ ἐξυπηρετοῦν τὴν ποίησιν διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ αἰσθήματος εἰς τὸ μέτρον αὐτοῦ τὸ ἀληθές. Οὐδεὶς τεχνοκρίτης, φιλοσοφῶν ἐπὶ τῶν λυρικῶν τοῦ Λαμαρτίνου, διενοήθη ποτὲ ἢ ἐτόλμησε νὰ ἀμαυρώσῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ὕψος τῆς ἰδέας του. Ἐψυχολόγησε μόνον καὶ εἶπεν ἡ φιλοσοφία τῆς ποιήσεως, ὅτι ἡ ἐπικεχυμένη ἐπὶ τῶν ποιημάτων του μελαγχολία εἶνε πολὺ βαρεῖα, ἱκανῶς μονότονος καὶ πάντοτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀπαραλλάκτου καὶ ἀναλλοιώτου τόνου. Οὐδεὶς ἀγνοεῖ, ὅτι ἡ γῆ δὲν εἶναι ὁ ἐπηγγελμένος παράδεισος, ὅπου μόνον φῶς καὶ ᾄσματα καὶ διαρκὴς ἀπόλαυσις ἀπαντῶσι· πάντες γινώσκομεν, ὅτι ἀρκετὰ βαρὺ φορτίον εἶνε ἡ ζωὴ καὶ ὅτι ἀκριβὰ πληρόνομεν τὰ μειδιάματα τῆς τύχης. Ἀλλὰ διατί ὁ ποιητής, ἰδίως ὁπόταν φέρῃ τὸν τύπον τῆν μεγαλοφυΐας, νὰ λαμβάνῃ τὸ σκοτεινὸν μόνον μέρος τοῦ βίου, διατί νὰ μᾶς λέγῃ, ὅτι καὶ αὐτὴν ἀκόμη ἐβαρύνθη τὴν ἐλπίδα; Ὁπόταν αὐτός, ὁ ἐμπνευσμένος τῆς Μούσης υἱός, ἔχασε τὴν ἐλπίδα, τί τότε ἀπομένει εἰς ἡμᾶς τοὺς κοινοὺς θνητούς, τοὺς ἀπ' αὐτῆς καὶ μόνης ἐξαρτωμένους; Καὶ ἂν θέλωμεν, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι οὐδεμία χαρὰ τὸν ἐφαίδρυνέ ποτε καὶ οὐδεμία εὐτυχία τὸν ἀναμένει. Ὑπάρχουσι τόσαι ἀληθεῖς εὐτυχίαι ἐπὶ γῆς, τόσαι μεθυστικαὶ καὶ ἀλησμόνητοι ἀπολαύσεις! Διαρκοῦσι μικρόν, εἶνε ἀληθές, ἀποτελοῦσι σταγόνας γλυκέος ὕδατος ἐντὸς τοῦ ἀπεράντου ὠκεανοῦ τῆς ἁλμυρᾶς θαλάσσης, ἀλλ' ὑπάρχουσι, καὶ ὁπόταν μᾶς ἔλθωσιν, εἶνε ἐπαρκεῖς, ἵνα ἐξαλείψωσι πᾶσαν σκιὰν παρελθούσης δυστυχίας.

Κατὰ τὸν λήγοντα ἰδίως αἰῶνα ἡ ποίησις προσέλαβεν ἰδιάζοντά τινα τύπον, τὸν ὁποῖον ἐκάλεσαν *ῥωμαντισμόν*. Ἐμνημόνευσα δύο κορυφαίων ἀντιπροσώπων τῆς ῥωμαντικῆς σχολῆς, οἵτινες μεθ' ὅλας τὰς παρεκβάσεις αὐτῶν εἶνε καὶ θὰ παραμείνωσι δύο μεγάλοι ποιηταὶ ἐν παντὶ αἰῶνι καὶ πάσῃ ἐποχῇ. Ἡ τάσις ἐν τούτοις τοῦ ὑπερβάλλειν τὴν ἔκφρασιν, τοῦ χρωματίζειν, οὐχὶ βεβαίως ἀναληθῶς, ἀλλὰ πάντως ὑπερφυσικῶς τὰ ἀνθρώπινα αἰσθήματα καὶ πάθη, εἶχε πολλοὺς ἄλλους ἧττον γνωστοὺς μιμητάς, οἵτινες, χωρὶς νὰ ἔχωσι τὸ θεῖον χρίσμα τῆς μεγαλοφυΐας, ἐπλήρωσαν τὰς μικρὸν ἡμῶν προηγηθείσας κοινωνίας ἀνεξαντλήτων κλαυθμυρισμῶν καὶ γόων· ἀπετέλεσαν τελείαν φιλολογικὴν ἐπιδημίαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἡ ἀνθρωπότης ἔδει τέλος ν' ἀπαλλαχθῇ. Ἦτο καιρὸς νὰ καταπέσῃ ἡ μακρὰ κόμη τοῦ ποιητοῦ, διότι καὶ ἄνευ ταύτης ἠδύνατο κάλλιστα νὰ ἐμπνέηται καὶ νὰ γράφῃ καλοὺς στίχους· ἦτο περιττὸν

νὰ στολίζῃ τὰ ποιήματά του διὰ τῶν κυπαρίσσων τοῦ κοιμητηρίου, τοῦ ὠχροῦ φωτὸς τῆς σελήνης, τοῦ φλοίσβου τοῦ κύματος, τοῦ ᾄσματος τῶν ἀηδόνων καὶ τοῦ πενθίμου ψιθύρου τῶν πευκῶν. Ὅλα ταῦτα ἐγράφησαν καὶ θὰ γραφῶσι παρὰ μεγάλων ποιητῶν, ἀλλὰ δὲν παρατάσσονται ἀναμὶξ καὶ ἀσυνειδήτως, διὰ νὰ ἀποτελέσωσιν ἄχρουν καὶ ἄχαριν στιχουργίαν, ἥτις, παρὰ τον σκοπόν, ὃν ἐπιδιώκει, δὲν εἶνε ἱκανὴ ἵνα συγκινήσῃ. Ἡ ποίησις δὲν ἀγαπᾷ σώματα φθισικὰ καὶ ψυχὰς ἑτοίμους νὰ λιποθυμήσωσιν. Ἡ ποίησις εἶνε ἡ ζωή, ὁποίαν ὁ καλὸς Θεὸς τὴν ἐδημιούργησε, μὲ ὅλα τὰ δυσάρεστα αὐτῆς ἀλλὰ καὶ μὲ ὅλα τὰ ἀγαθά της. Ἂν ἔχῃς τὸ εὐεργετικὸν δῶρον τοῦ συγκοινωνεῖν πρὸς τὴν θεότητα, ψάλε μοι τὴν πατρίδα μὲ τὴν μεγαλειότητα τοῦ Ὁμήρου· περίγραψόν μοι τὴν ἀγριότητα καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς φύσεως διὰ τῆς φαντασίας τοῦ Ὀσσιάνου· εἰσάγαγέ με, ὡς ὁ Δάντης, εἰς τὸν ᾅδην ἢ τὸν παράδεισον· δός μοι νὰ ἐννοήσω τὸν ἔρωτα διὰ τῆς ἀληθείας καὶ φυσικότητος τοῦ Μυσσέ· φιλοσόφησε, ψυχολόγησε ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ὁ Σαικσπῆρος· ψάλε μοι τὸν πότον καὶ τὴν χαράν, ὡς ὁ Ἀνακρέων· ζωγράφησέ μοι τὸν ἀγροτικὸν βίον καὶ τὴν ποιμενικὴν εὐτυχίαν, ὡς ὁ Θεόκριτος· καυτηρίασε τὴν κακίαν, ὡς ὁ Ἰουβενάλης· γράψε κοινωνικὴν σάτυραν, ὡς ὁ Μολιέρος, καὶ φέρε μοι τὴν θυμηδίαν καὶ τὸν γέλωτα, ὡς ὁ Γολδόνης. Ἀφοῦ ἦμαι θνητός, ἔχω βεβαίως τὰς περιπετείας μου, ἔχω τὰς θλιβερὰς στιγμάς μου καὶ αἰσθάνομαι ἐνίοτε τὴν ἀνάγκην νὰ φιλοσοφήσω ἐπὶ τῆς ματαιότητος τοῦ βίου. Ζητῶ ἀπὸ σὲ τὸν ποιητὴν νὰ μοὶ φέρῃς τὰ δάκρυα, τὰ ὁποῖα δὲν μοὶ ἔρχονται καὶ ἅτινα ἐν τούτοις θὰ μὲ ἀνακουφίσωσι. Δος λοιπὸν τὴν διέξοδον εἰς τὴν λύπην μου, ὅπως μοὶ τὴν δίδει ἡ Ἀντιγόνη, ὅτε ὁδηγήσασα δι' ἐρήμων καὶ δυσβάτων ὁδῶν τὸν τυφλὸν πατέρα της εἰς τὸν Κολωνὸν ἀπόλλυσιν αἴφνης αὐτον κατελθόντα τὸν σκοτεινὸν καὶ μυστηριώδη οὐδὸν τοῦ ναοῦ τῶν Εὐμενίδων· ὡς ἡ Ἀνδρομάχη, ὅτε προτείνουσα τὸ βρέφος αὐτῆς, τὸν πρῶτον τρυφερὸν καρπὸν τοῦ συζυγικοῦ της ἔρωτος, ἐξορκίζει τὸν Ἕκτορα νὰ μὴ ἀφεθῇ εἰς τὴν ἀγρίαν ὁρμὴν τῆς πάλης, εἰς ἣν ἀπήρχετο. Δὲν γνωρίζω ἀληθέστερον πόνον κόρης φιλοστόργου ἀπολοφυρομένης ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ ἑαυτῆς πατρός, οὔτε φυσικωτέραν θλῖψιν συζύγου πιστῆς καὶ ἀφωσιωμένης, ἥτις προησθάνετο, ὅτι ἡ σπάθη τοῦ Ἀχιλλέως θὰ κατέρριπτεν ἄπνουν τὸν προσφιλῆ της σύντροφον. Ἐὰν δὲν ἔχῃς τὴν δύναμιν νὰ συγκλονῇς οὕτω βαθέως τὸν ἀναγνώστην σου, ἐὰν εἶσαι ποιητής, χωρὶς νὰ ἦσαι, ὡς ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Ὅμηρος, μεγαλοφυΐα, περιορίσθητι τότε νὰ ἐκφράσῃς τὸ αἴσθημά σου, ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν εἶναι, ἀφελῶς, φυσικῶς, ὅπως τὸ ἀντιλαμβάνεσαι καὶ ὅπως τὸ ἐννοῶ, χωρὶς νὰ κυνηγῇς μεγάλας ἰδέας, αἵτινες δὲν ἔρχονται, ἐὰν δὲν ὑπάρχωσιν, οὔτε νὰ ἐξωτερικεύῃς αὐτὰς πομπωδῶς, διότι ὁπόταν τεχνάζησαι τὴν ἔκφρασιν, πάσχεις πτωχείαν ἰδεῶν.

Τὸ κῦρος τῆς ἀληθείας ταύτης ἐπιμαρτυρεῖ ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ ποίησις, ἡ ἐπικληθεῖσα κλασική. Παρῆλθον πολλοὶ αἰῶνες ἔκτοτε, ἦλθον καὶ ἐξέλιπον ἀλλεπάλληλοι γενεαὶ ἀνθρώπων, μετεβλήθησαν αἱ σκέψεις αὐτῶν καὶ οἱ ὅροι τοῦ κοινωνικοῦ βίου, καὶ ὅμως ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ ποίησις πρόκειται πάντοτε τὸ πρότυπον τῆς ἀληθοῦς ἐμπνεύσεως, ἡ διαυγὴς καὶ δροσερὰ πηγή, ἐξ ἧς ποτίζεται ἡ διψῶσα ἀνθρωπότης. Ἡ τὴν ποίησιν ἐκείνην διαπνέουσα ἰδέα μετέδωκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν ἐκπολιτιστικὴν ἀποστολήν, ἣ ὁποία ἀπὸ τῆς πρώτης ἐμφανίσεως αὐτῆς τὴν ἐχαρακτήρισε· τὴν ποίησιν ἐκείνην ἔφερον οἱ διδάσκαλοι τοῦ Βυζαντίου εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἔνθα οἱ Μέδικοι μαγευθέντες ἐνόμισαν, ὅτι ἠδύναντο νὰ ἐπαναφέρωσι τοὺς παλαιοὺς ἑλληνικοὺς χρόνους· ἡ ποίησις αὕτη ἐνέπνεε τὴν αὐλὴν Φραγκίσκου τοῦ Α' καὶ βραδύτερον Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'. Τὸ ἐλευθέριον καὶ ἄδολον ταύτης πνεῦμα ἐπέφερε τὴν πυρετώδη ἐποχὴν τῆς ἀναγεννήσεως καὶ κατέρριψε βαθμηδὸν ἀλλ' ἀσφαλῶς τὰς σκοτεινὰς τοῦ μεσαιῶνος παραδόσεις. Ὁπότε διὰ τῶν σοφῶν μεταναστῶν τοῦ Βυζαντίου ἀπεκαλύφθη τὸ ἀπαράμιλλον κάλλος τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως καὶ τῆς τέχνης, αἵτινες φέρουσι τὸν αὐτὸν τύπον καὶ τὴν αὐτὴν ἔκφανσιν, τοσοῦτος ὀργασμὸς κατέλαβε τὴν Εὐρώπην, ἰδίως τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν, ὥστε ἅπας ὁ ἐπίσημος καὶ ἰδιωτικὸς βίος ἐνεπνέετο ἐκ τῶν ἑλληνικῶν ἰδεῶν τῶν κλασικῶν χρόνων, ἡ δὲ γλῶσσα ἡ γαλλική, ἥτις τότε ἀπεκαθαίρετο καὶ ἀνεκαινίζετο, ἔτεινε νὰ προσλάβῃ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ὑφὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λόγου. Βεβαίως ὁ ΙϚ' καὶ ΙΖ' αἰὼν δὲν ἦσαν εἰσέτι προπαρεσκευασμένοι νὰ κατανοήσωσιν ἐντελῶς τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν κόσμον καὶ οἱ ἀγῶνες ἐκεῖνοι πάντες ἦσαν τὸ προοίμιον ἁπλῶς τῆς μελλούσης ἐργασίας· ἀλλ' ἡ ἀναμόρφωσις, ἥτις συνετελέσθη διὰ

τῆς ἀποκαλύψεως τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ἐν τῇ πολιτειακῇ καὶ κοινωνικῇ καταστάσει τῆς Δύσεως. ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ ποίησις ἡ ἐνέχουσα τὴν ἀλήθειαν, τὸ κάλλος καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἑλληνικῆς δὲν ἐπαγγέλλεται μόνον τὴν πρόσκαιρον τοῦ ἀνθρώπου ψυχαγωγίαν, ἀλλ᾽ ἔχει σημαντικωτέραν καὶ διαρκεστέραν ἀποστολήν.

Εἶπον, ὅτι ἡ κριτικὴ ἀποκαθιστᾷ τὸ αἴσθημα εἰς τὸ μέτρον αὐτοῦ τὸ ἀληθές· καὶ λέγων αἴσθημα, ἐννοῶ ἐν γένει τὴν ἰδέαν, ἥτις ἐνέπνευσε τὸ ποίημα καὶ ἥτις τὸ διαπνέει. Ἀλλὰ βεβαίως δύναται νὰ ἀντιταχθῇ, ὁποῖον ἆρα, προκειμένου περὶ λόγου, εἶνε τὸ μέτρον τοῦτο; Τίς δύναται εὐσυνειδήτως νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι αὐτὸς κατέχει τὸν ἀλάνθαστον γνώμονα τῆς ἀληθείας; Πάντες οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀντιλαμβανόμεθα ἀπαραλλάκτως τὰ ἀμέσως εἰς τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν προσπίπτοντα. Ἡ χαρὰ καὶ ἡ λύπη διαφόρως ἐκδηλοῦνται, ἡ ἰδέα τῆς πατρίδος, τοῦ Θεοῦ, τῆς ἀθανασίας κατὰ διάφορον τρόπον μᾶς ἐπηρεάζουσι. Πῶς λοιπὸν ἡ κριτικὴ δύναται νὰ εἴπῃ τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς ἀσφαλῶς καὶ ἀνεκκλήτως, προκειμένου περὶ τῆς αὐτῆς ἰδέας παρὰ πλειοτέρων ἐκφραζομένης, πῶς θὰ δυνηθῇ νὰ εἴπῃ, ποῦ ἐξεδηλώθη συμφωνότερον πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ ποῦ ὄχι; Ἐὰν ἡ ἀλήθεια εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον αἰσθάνομαι, δὲν τὴν εἶπον ἆρά γε, διότι δὲν τὴν αἰσθάνεσαι, ὅπως τὴν ἀντελήφθην; Ἐν ἑνὶ λόγῳ, δὲν ἀπατᾶται ἆρά γε ἡ κριτικὴ ἀποθεοῦσα ἢ προγράφουσα; Δὲν ὑπάρχουσι τεκμήρια καταδεικνύοντα, ὅτι ἀδίκως κατερρίφθησαν ἀπὸ τοῦ στυλοβάτου των ποιηταί, τοὺς ὁποίους βραδύτερον ἀνεστήλωσεν ὑψηλότερον μᾶλλον πεφωτισμένος λόγος, ἢ ὅτι ὑπερεξετιμήθη μέτριόν τι ποιητικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον μετ᾽ οὐ πολὺ παρέσυρεν ἡ λήθη τοῦ χρόνου;

Εἶνε ἀναμφίβολον, ὅτι καὶ ἡ κρίσις τῶν ἀνθρώπων παρακολουθεῖ τὴν ἀτέλειαν τῶν γηίνων πραγμάτων. Οὐδεὶς ὑφίσταται μαθηματικῶς ὡρισμένος κανών, προκειμένου περὶ ἰδέας, ἥτις εἶναι ἄϋλος, καὶ λόγου, ὅστις δύναται νὰ ἔχῃ πολλὰς καὶ διαφόρους τὰς ἐκφάνσεις. Ὑπάρχουσιν ἀναλλοίωτοί τινες καὶ ἄφθαρτοι ἀλήθειαι· τὰς ἀληθείας ταύτας λαμβάνει ἡ κριτικὴ ὡς μέτρον· ἐργάζεται διὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ τῆς καλῆς πίστεως. Ὅταν λείψῃ ἡ καλὴ πίστις, τότε παύει οὖσα ἡ φιλοσοφικὴ ἐπιστήμη· μεταβάλλεται εἰς ἐμπαθῆ πολεμίαν, ποτίζουσα τὸν Βύρωνα, ἅμα τῇ ἀνατολῇ του, τὰς πικρίας, αἵτινες βραδύτερον τῷ ἐνέπνευσαν τὰς καυστικὰς κατὰ τῶν Ζωΐλων σατύρας του.

Παρ᾽ ἡμῖν ἀτυχῶς μέχρι τοῦδε ἐλαχίστη ἐγένετο σοβαρὰ ἐργασία ἐπὶ τῆς πνευματικῆς τοῦ ἔθνους παραγωγῆς. Ἡ γνησία ἑλληνικὴ ποίησις τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Βαλαωρίτου, ἡ ἐνέχουσα τὸ μεγαλεῖον τῶν ἀποκρήμνων βουνῶν μας, τὴν ἡμερότητα καὶ τὴν δρόσον τῆς περιβαλλούσης φύσεως, ἡ ἀναπαριστῶσα τὰς ἀφελεῖς καὶ γλυκείας ἑλληνικὰς παραδόσεις, αἵτινες ὁσημέραι λησμονοῦνται καὶ ἐκλείπουσι, συνεκλόνισε σύμπαν τὸ ἑλληνικόν, χωρὶς νὰ ἀποτελέσῃ ἀκόμη τὸ θέμα σοβαρᾶς μελέτης παρὰ τῶν ὀλίγων. Ὁσάκις ἐλάλησε παρ᾽ ἡμῖν ἡ κριτική, ἢ ἐπιπολαίως ἢ ἐμπαθῶς ἐξεφράσθη. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐν Ἀθήναις εὐφυὴς ἀνὴρ καὶ δεξιὸς λογογράφος ἐξέφερε γενικὴν προγραφὴν κατὰ πάντων συλλήβδην τῶν ποιητῶν τοῦ ἔθνους, οὓς ὁμόθυμος ἡ κοινὴ γνώμη ἀνεγνώρισε καὶ ἐνεστερνίσθη. Πάντες ἐξεπλάγημεν τότε, διότι ἠκούσαμεν ἐτυμηγορίαν ἀσυνείδητον καὶ ἐλαφράν, ἀνατρέπουσαν ἐρριζωμένας μακρῶν χρόνων πεποιθήσεις, τὰς ὁποίας ἐν τούτοις καὶ σοφοὶ τῆς Δύσεως λογογράφοι, ἀσχολούμενοι περὶ τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐκθύμως ἀπεδέχθησαν. Τὰ γνησιώτερα ἄνθη τῆς ἡμετέρας ποιήσεως, τὰ ψαλλόμενα μελῳδικῶς ἀπὸ τῆς ποιμενικῆς καλύβης μέχρι τῆς κομψοτέρας ἑλληνικῆς αἰθούσης, ἀδιαφόρως ἂν τὰ συνοδεύῃ ὁ αὐλὸς ἢ τὸ κλειδοκύμβαλον, ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς κακόζηλα καὶ κακόηχα στιχουργήματα. Ποῖος ἆρα εἶνε ὁ σκοπὸς τῆς οὕτως ἀποφαινομένης κριτικῆς; Δύναται ἀσθενὴς πνοὴ ἀνέμου νὰ σβέσῃ ζωηρὰν πυράν, ἥτις ἐθέρμανε δύο γενεὰς ἀνθρώπων; Δύναται ἡ κρίσις ἑνὸς νὰ ἦνε ὀρθοτέρα τῆς ὁμοθύμου γνώμης ὅλου τοῦ ἔθνους; Τὸ ἔθνος αὐτό, τοῦ ὁποίου οἱ ποιηταὶ διηρμήνευσαν τοὺς πόθους, τὰς τύχας, τὰς τάσεις, οὕτινος ἀπετύπωσαν τὸν ἰδιάζοντα χαρακτῆρα, περιέβαλεν αὐτοὺς διὰ τῆς λατρείας του καὶ τοὺς ἀπεκάλεσεν ἐθνικοὺς ποιητάς. Ὁ σκοπὸς ἦτο ἆρά γε ν᾽ ἀνατραπῶσιν αἱ τέως πεποιθήσεις; Οὐχί. Τὰ ἐλατήρια τῆς τοιαύτης προγραφῆς πρέπει ν᾽ ἀναζητηθῶσιν ἀλλαχοῦ. Ἐπρόκειτο νὰ πολεμηθῇ εἷς ἐν τῇ φιλολογίᾳ ἀντίπαλος πρὸ μικροῦ μόλις γράψας κριτικὴν μελέτην ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν ἔργων δημοφιλοῦς τοῖς Ἕλλησι ποιητοῦ. Ἔδει ν᾽ ἀποδειχθῶσιν ἐσφαλμέναι αἱ θεωρίαι του, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ

τοῦτο εἰμὴ διὰ τοσούτῳ πρωτοτύπου ἐτυμηγορίας.

Ἀλλὰ δὲν γράφεται οὕτως ἡ κριτική, οὔτε τόσον εὐτελὴς εἶνε ὁ προορισμός της. Αἱ τοιαῦται ἀπόπειραι, ὁσονδήποτε εὐφυεῖς, ὁσονδήποτε πρωτότυποι κἂν ὑποτεθῶσιν, ἐξυπηρετοῦσιν ἴσως τὴν ἔξαψιν μιᾶς στιγμῆς, ἀλλ' ἐκλείπουσι μετὰ τοῦ πάθους, ὅπερ τὰς προὐκάλεσεν. Ὁπόταν καὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἀξιωθῶσι μᾶλλον ἐπισταμένης μελέτης, θ' ἀποκατασταθῇ βεβαίως εἰς τὸ προσῆκον ἡ ποιητικὴ παραγωγὴ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος καὶ ἡ λήθη θὰ παρασύρῃ πολλούς, οὓς πρόσκαιρος ἐνθουσιασμὸς ἀνεκήρυξεν. Ἀλλ' ἡ ποίησις ἡ ἐκ τοῦ γνησίου ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐκπηγάσασα, ἡ διερμηνεύουσα τοὺς παλμοὺς τοῦ ἔθνους, θὰ ζήσῃ, ὅπως ζῇ ἡ ἀλήθεια, ἐξ ἧς ἠρύσθη τὰς ἑαυτῆς ἐμπνεύσεις.

Τὸ θέμα, τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε τὴν πραγματείαν, δι' ἧς ἐθάρρησα νὰ ἐπασχολήσω ὑμᾶς, εἶνε ἐκ τῶν ἀξιουμένων πολλῷ βαθυτέρας καὶ ἐπιστημονικωτέρας μελέτης. Ὡς πρό τινων ἡμερῶν λίαν ὀρθῶς παρετήρησεν ἔγκριτος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐφημερίς, γράφων τις περὶ ποιήσεως καὶ κριτικῆς δύναται νὰ πραγματευθῇ ὑπὸ διαφόρους ἐπόψεις. Μὴ ἔχων ἀτυχῶς εἰς τὴν ἐμὴν διάθεσιν εἰμὴ μόνον τὸν χρόνον, καθ' ὃν μοὶ ἐπιτρέπουσιν ἄλλας πνευματικὰς ἐνασχολήσεις αἱ συνήθεις ἐργασίαι μου, ἐπιθυμῶν δ' ἐξ ἄλλου ν' ἀνταποκριθῶ εἰς τὴν φιλοφρονεστάτην παρόρμησιν τοῦ κυρίου προέδρου, τοῦ τιμῶντός με διὰ τῆς εὐγενοῦς φιλίας του, ἐπραγματεύθην τὸ θέμα, τὸ ὁποῖον προὐκήρυξα, ὑπὸ μίαν αὐτοῦ ἔποψιν, τὴν ἁπλουστέραν καὶ τὴν μᾶλλον ἴσως τοὺς πλειοτέρους ἐνδιαφέρουσαν. Εἶχον ἄλλως τε ὑπ' ὄψιν μου, ὅτι ἀποτεινόμενος πρὸς κοινόν, ὁποῖον εἶναι τὸ συρρέον ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ πρώτου τῶν ἑλληνικῶν συλλόγων, οὐδένα εἶχον νὰ φωτίσω, οὐδένα νὰ διδάξω τι νέον καὶ ἄγνωστον. Ὅσα εἶπον, πάντες τὰ ἐγνωρίζετε ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε πνευματικῶν ὑμῶν ἐνασχολήσεων. Ἠθέλησα ἁπλῶς καὶ μόνον νὰ συγκεντρώσωμεν ὁμοῦ ἐπὶ βραχὺ τὰς ἐντυπώσεις μας, ἄνευ ἀξιώσεως ἄλλης καὶ ὑπὸ τύπον ἐντυπώσεων μόνον. Ἡ ποίησις πρὸς πάντας ἡμᾶς παρέσχε τὰ εὐεργετικὰ δῶρά της, λαλοῦσα τὴν γλῶσσαν, ἥτις εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐνθουσιᾷ, νὰ φαιδρύνῃ, νὰ συγκινῇ, νὰ παρηγορῇ καὶ νὰ φανατίζῃ. Ἠθέλησα νὰ ἀναμνησθῶμεν ὁμοῦ τῶν στιγμῶν, καθ' ἃς ἐφυλλομετρήσαμεν τὰ ἀριστουργήματα τῆς ποιητικῆς παραγωγῆς καὶ συγκεντρούμενοι εἰς ἑαυτοὺς ἐζητοῦμεν νὰ πεισθῶμεν, ὅτι ὅσα μᾶς ἔλεγεν ἡ ποίησις εἶχον ἀληθῶς ἐν ἡμῖν τὴν ἀπήχησίν των. Ποσάκις ἐδυσφορήσαμεν, ὅτι ὁ ποιητὴς ἐξέφρασε διανόημα, τὸ ὁποῖον πολλάκις μᾶς κατέλαβε καὶ ἐν τούτοις δὲν ἠδυνήθημεν ὡς αὐτός, νὰ ἐξωτερικεύσωμεν; Ποσάκις ἐν αὐτῷ ἀνεγνωρίσαμεν πλήρη καὶ τελείαν τὴν ἡμετέραν εἰκόνα; Ἰδοὺ ἡ πρώτη ἐμφάνισις τῆς κριτικῆς, πρὶν ἢ διατυπωθῇ ὑπὸ μορφὴν ἐπιστημονικωτέραν εἰς τὰ συγγράμματα τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος τεχνοκριτῶν.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΤΩΝ ΠΡΟΣΕΝΕΧΘΕΝΤΩΝ ΤΩ͂Ι ΕΛΛΗΝ. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩ͂Ι ΣΥΛΛΟΓΩ͂Ι

ΚΑΤΑ ΤΟ ΚΘ′ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΕΤΟΣ

1889—1890

Σύγγραμμα γεγραμμένον ῥωσσιστὶ ὑπὸ τοῦ κόμητος Τολστόϊ καὶ Ν. Κοντακώφ. Πετρουπόλει, 1889. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ κ. Ἀλεξίου Σμυρνώφ.

Αἱ ψυχώσεις. Μελέται ἱστορικαί, κοινωνιολογικαὶ καὶ φιλοσοφικαὶ περὶ φρενοπαθειῶν ὑπὸ Σίμ. Ἀποστολίδου, ἰατροῦ. Ἀθῆναι, 1889. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Ἐγχειρίδιον φυσιολογίας τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ Κ. Ι. Βουσάκη, ἐκ πέντε τευχῶν. Ἀθῆναι, 1887. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Πενταετηρὶς τοῦ ἐν Ἀλατσάτοις συλλόγου « Ἐρυθραίας », ἤτοι γενικὴ ἔκθεσις τῶν πεπραγμένων ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ. Ἑρμουπόλει, 1889. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ προεδρείου τοῦ συλλόγου.

Kongl. vitterhets historie och antiquitets akademiens mänadsbland. Stockholm, 1889. Τεῦχος 1
Ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου Στοκχόλμης.

Φυσιολογικαὶ πραγματεῖαι ὑπὸ Σπ. Μαυρογένους πασσᾶ. Παρισίοις. Σώμ. 5
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Ὕλη καὶ σκαρίφημα ἱστορίας τῆς ἐν Κορσικῇ ἑλλ. ἀποικίας. Ἀθῆναι, 1888. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Β. Φαρδῆ.

ΙΔ′, ΙΕ′ καὶ ΙϚ′ ἔτος τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ φιλεκπαιδευτικοῦ συλλόγου. Ἔκθεσις τῶν πεπραγμένων ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ προέδρου κ. Γρ. Γράβαρη, ἰατροῦ. Ἀθῆναι, 1889. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ προεδρείου τοῦ συλλόγου.

The Old Testament in Greek according to the septuagint, edited for the syndies of the University, press. by Henri Barclay Swete. Vol. I. Genesis — IV Kings. Cambridge, 1887. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου Cambridge.

Βίος Πέτρου τοῦ μεγάλου, αὐτοκράτορος Ρωσσίας ὑπὸ Ἀλ. Καγκελλαρίου. Τόμ. Α′. Ἐνετίῃσι, αψξ′. Τόμ. 1
D. Io. Henrici Schulzii libellus memorialis de formulis praescribendis commodo praelectionum academicarum editus curante Chistoph. C. Strumpff. Halæ. 1886. Τόμ. 1
Φαρμακοποιία γενική. ὑπὸ Διονυσίου Πύρρου τοῦ Θετταλοῦ. Κ/πόλει, 1818. Τόμ. 1
The uses of water in Health & Disease by J.H. Kelloqq. Washington, 1876. Τόμ. 1
Kurze Erklärung von Matthäus 24, oder das zweite Kommen Christi von James White. 1889. Τόμ. 1
Ὑπὸ ἀνωνύμου.

Τριάκοντα ἐναίσιμοι διατριβαὶ ποικίλης ὕλης.
Ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου Heidelberg.

La grande encyclopedie, Six premiers volumes. Paris. Τόμ. 6
Dictionnaire universel théorique et pratique du commerce et de la navigation. Tomes I-II, Paris. 1859. Τόμ. 2

Atlas universel d'histoire et géographie, par M. N. Bouillet, Paris, 1865. Τόμ. 1
Dictionnaire universel d'histoire et de géographie, par M. N. Bouillet. Paris, 1867. Τόμ. 1.
Dictionnaire universel des sciences, des lettres et des arts, par M. N. Bouillet. IVme édition. Paris, 1859. Τόμ. 1
Le monde avant la création de l'homme, par W. F. A. Zimmermann. Paris, 1857. Τόμ. 1
Dictionnaire français-latin, par Fr. Noël. Paris, 1840. Τόμ. 1
Encyclopédie théorique et pratique des connaissances utiles. Tomes I-II. Paris. Τόμ. 2
Histoire ecclésiastique, par l'Abbé Fleury. Tomes I-IV. Paris, 1856. Τόμ. 6
Dictionnaire de la langue française, par E. Littré. Supplément, Paris, 1877. Τόμ. 1
Dictionnaire français et anglais, par Boileau et Picquet. London, 1818. Τόμ. 1
Histoire des législateurs et des constitutions de la Grèce antique, par E. Lerminier. Tome I. Paris, 1852. Τόμ. 1
Œuvres complètes de Shakspeare, traduction nouvelle par B. Laroche. Tome I. Paris. Τόμ. 1
Les missions en Océanie au XIXe siècle, par M. de Montrond. Rouen. 1869. Τόμ. 1
Δοκίμιον περὶ οἰκονομικῶν μεταρρυθμίσεων ὑπὸ Ι. Α. Σούτσου. Ἀθῆναι, 1863. Τόμ. 1
Λεξικὸν ἀγγλοελληνικὸν ὑπὸ Γ. Πολυμέρη. Ἑρμουπόλει, 1854. Τόμ. 1
Βυζαντιναὶ μελέται ὑπὸ Σ. Ζαμπελίου. Ἀθῆναι, 1857. Τόμ. 1
Tableau de l'histoire moderne de Fr. Schlegel, traduit de l'allemand par M. J. Cherbulier. Paris, 1831, Τόμ. 2
Insurrection et régénération de la Grèce, par G. G. Gervinus. Tomes I-II. Paris, 1863. Τόμ. 2
Économie politique chrétienne ou recherches sur la nature et les causes du paupérisme, par le Vte Alban de Villeneuve-Bargemont. Tomes I-III. Paris, 1834. Τόμ. 3
Ἡμερολόγιον τῆς Ἀνατολῆς ἐκδιδόμενον ὑπὸ Α. Παλαιολόγου, τῶν ἐτῶν 1884, 1885, 1886, 1887. Κ/πόλει. Τόμ. 4
Œuvres complètes de Xénophon, traduction nouvelle, par Eugène Talbot. Tomes I-II. Paris, 1859. Τόμ. 2
Histoires de Jules César, par Napoléon. Paris, 1862. Τόμ. 1
Œuvres complètes de Plutarque. Les vies des hommes illustres, traduits en français par E. Talbot. Tomes I-IV. IIme édition. Paris, 1872. Τόμ. 4
Théâtre choisi de Voltaire avec une notice bibliographique et littéraire et des notes, par M. Geruzez. Paris, 1849. Τόμ. 1
La Henriade, poème en dix chants, par Voltaire. Paris, 1854. Τόμ. 1
Ἱστορία τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ὑπὸ Γ. Δ. Λαμπίση. Σμύρνη, 1855-63. Τόμ. 4
Voyage littéraire de la Grèce, par M. Guys. Paris, 1783. Τόμ. 4
Storia d'Italia dal 1814 al 1866, di Carlo Belviglieri sotto la direzione di Cesare Cantu. Milano, 1870. Τόμ. 6
Dictionnaire philosophique, par Voltaire. Paris, 1832. Τόμ. 14
La scienza della legislazione del Gaetano Filangieri. Milano, MDCCCXVII. T. 6
Almanach de Gotha τῶν ἐτῶν 1877, 1878, 1879, 1880, 1881, 1882, 1884, 1885, 1886, 1887. Τόμ. 10
Géographie de Strabon, traduction nouvelle par Amedée Tardieu. Paris, 1867-73. Τόμ. 2
L'Italie des Italiens, par Louise Colet. Paris, 1862-64. Τόμ. 4
Œuvres complètes de Racine. Édition de Ch. Lahure. Paris, 1856. Τόμ. 2
Θεσμολόγιον στρατιωτικὸν συνταχθὲν καὶ ἐκδοθὲν ἐγκρίσει τοῦ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργείου ὑπὸ Ἀγάθωνος Βουγιούκα. Ἀθῆναι, 1866—67. Τόμ. 5
Διάφορα. Τόμ. 1
Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ. Τόμ. ϛ'. Ἀθῆναι, 1859. Τόμ. 1
Musulmans et chrétiens. La Turquie en 1873 et 1874 par le Vte A. de Gaston. C/ple, 1874. Τόμ. 1
Ἐπ. Δεληγεώργη λόγοι πολιτικοὶ 1863 — 1871. Μέρος Α'. Ἀθῆναι, 1880. Τόμ. 1

Ἡ Ζωοδόχος πηγὴ καὶ τὰ ἱερὰ αὐτῆς προσαρτήματα ὑπὸ Εὐγενίου ἱερέως. Ἀθῆναι, 1886. Τόμ. 1
Περίληψις περιηγήσεων Ποταγοῦ. Μέρος Α΄. Ἀθῆναι, 1883. Τόμ. 1
Α. Κωνσταντινίδου, ἡ ἐπιστήμη. Ἀθῆναι, 1884. Τόμ. 1
Les grandes dames par Arsène Houssaye. Paris. 1868. Τόμ. 1
L' homme selon la science, par Louis Büchner. Paris, 1872. Τόμ. 1
Journal du général Gordon, siége de Khartoum, traduit de l' anglais par M. A. B. Paris, 1886. Τόμ. 1
Ὁ Ἄθως, ὑπὸ Μ. Ι. Γεδεών. Κων/πόλει, 1885. Τόμ. 1
Αἱ ψυχώσεις, ὑπὸ Σίμ. Ἀποστολίδου. Ἀθῆναι, 1889. Τόμ. 1
Révolutions de la mer per J. Adhémar. Texte et planches. Paris, 1860. Τόμ. 1
Ἱστορία τῆς χημείας ὑπὸ Ἰω. Ἀλεξανδρίδου. Βιέννῃ, 1869. Τόμ. 1
Ἀλεξάνδρου Μαυρογορδάτου τοῦ ἐξ ἀπορρήτων ἐπιστολαὶ ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Θ. Λιβαδᾶ. Τεργέστῃ, 1879. Τόμ. 1
Ματθαίου Κ. Παρανίκα σχεδίασμα. Κ/πόλει, 1867. Τόμ. 1
Περὶ ἐμπορικῶν ἑταιριῶν ὑπὸ Α. Πετρίδου. Τόμος Α΄. Ἀθῆναι, 1886. Τόμ. 1
Chefs-d'œuvre de Lord Byron. Paris. T. 1
Ὀρθόδοξος Ἑλλὰς, ὑπὸ Ἀνδρονίκου Δημητρακοπούλου, ἀρχιμανδρίτου. Λειψίᾳ, 1872. Τόμ. 1
Ἡ ἐν Αἰγύπτῳ κρίσις ἐν ἔτει 1881 καὶ 1882 ὑπὸ Ν. Σκωτίδου. Ἀθῆναι, 1883. Τόμ. 1
Ἐπετηρὶς τοῦ ἐν Κ/πόλει ἠπειρωτικοῦ συλλόγου. Ἔτος Β΄, 1873—74. Τόμ. 1
Leçons d'algèbre par L. de Fourcy. IIIme édition. Paris, 1838. Τόμ. 1
Œuvres de Bacon, traduction revue par Mr F. Riaux. Paris, 1852. Τόμ. 2
Περὶ νομοθεσίας ἰδιωτικῆς καὶ ποινικῆς ὑπὸ Ἰερεμίου Βενθάμου, μετάφρ. ἐκ τῆς γαλλικῆς ὑπὸ Γ. Ἀθανασίου. Αἰγίνῃ, 1834. Τόμ. 1
Voyage en Orient, par M. de Lamartine. Pais, 1854. Τόμ. 1
Premières méditations poétiques. La mort de Socrate, par M. de Lamartine. Paris, 1857. Τόμ. 1
Σύνοψις ὠφελιμωτάτη πρὸς ταχυτέραν ἐκμάθησιν τῆς γαλλικῆς γλώσσης ὑπὸ Φ. Σ. Κρασσᾶ. Ἀθῆναι, 1884. Τόμ. 1
Éléments de géometrie par A. M. Legendre. Paris, 1837. Τόμ. 1
Éléments d'arithmétique par M. Bourdon. Paris, 1837. Τόμ. 1
Περικλῆς, ἢ σκηναὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν ὑπὸ Ν. Ἀργυριάδου. Κ/πόλει, 1873. Τόμ. 1
Διοικητικαὶ μελέται ὑπὸ Βιβιέν, μετάφρ. Σπ. Ἀντωνιάδου. Ἀθῆναι, 1870. Τόμ. 1
Ἱστορία τοῦ μεγάλου Πέτρου ὑπὸ Γ. Δ. Λαμπίσῃ. Ἀθῆναι, 1868. Τόμ. 1
Histoire de la guerre du Peloponèse de Thucydide. Traduction nonvelle par E. A. Bétant. Paris, 1863. Τόμ. 1
Ὁ Σόλων, ἀρχαῖον ἑλληνικὸν δίκαιον μεταφρασθὲν καὶ ἐκδοθὲν ὑπὸ Ν. Παππαδούκα. Ἑρμουπόλει, 1844. Τόμ. 1
Ἀνάλεκτα ἑλληνικὰ μείζονα ὑπὸ A. Dalzel. Boston, 1843. Τόμ. 1
Εἰρηναίου Ἀσωπίου ἀττικὸν ἡμερολόγιον τῶν ἐτῶν 1873, 1874, 1875, 1877, 1881, 1882. Ἀθῆναι. Τόμ. 6
Le Guide Parisien, par Adolphe Joanne. Paris, 1863. Τόμ. 1
La femme Grecque, par Mlle Clarisse Bader. Paris, 1873. Τόμ. 2
Χρηστομάθεια κορασιακὴ ὑπὸ Σαπφοῦς Λεοντιάδος. Τόμ. Α΄ καὶ Β΄. Σμύρνῃ, 1873-75. Τόμ. 2
Ἑρμηνεία τῶν εὐαγγελικῶν περικοπῶν ὑπὸ Μηνᾶ Δ. Χαμουδοπούλου. Κων/πόλει, 1883. Σώμ. 2
Ἐγχειρίδιον ὁδηγητικὸν ὑπὸ Σαπφοῦς Λεοντιάδος. Σμύρνῃ, 1869. Τόμ. 1
Παραστάσεις δραματικαὶ ὑπὸ Σαπφοῦς Λεοντιάδος. Σμύρνῃ, 1871. Τόμ. 1
Πραγματεία περὶ τῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἡμῶν ἀθεϊστικῶν ἰδεῶν ὑπὸ Διονυσίου Λάτα. Ἀθῆναι, 1880. Τόμ. 1
Λόγος ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ πρώην πρυτάνεως Π. Βουσάκη παραδιδόντος τὴν πρυτανείαν τῷ διαδόχῳ αὐτοῦ Ε. Καστόρχῃ. Ἀθῆναι, 1872. Τόμ. 1
Χρονικὰ τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας ὑπὸ Μ. Γεδεών. Κ/πόλει, 1883. Σώμ. 2
Πρόχειρον νομικὸν Θεοφίλου ἐπισκόπου Καμπανίας, ὑπὸ Ε. Ταπεινοῦ καὶ Κ. Βασιλειάδου. Κ/πόλει, 1887. Τόμ. 1
Μελέται ὑπὸ Α. Διομήδους Κυριακοῦ. Ἀθῆναι, 1888. Τόμ. 1
Ὑγιεινὴ τῶν ἐγγύων γυναικῶν καὶ τῶν νεογνῶν παίδων ὑπὸ Π. Α. Σαλαμπάντα.

Itinéraire historique et descriptif de Paris à C/ple par Ph. Blanchard. Paris, 1855. Τόμ. 1
Œuvres diverses de Fénelon. Paris, 1844. Τόμ. 1
Le génie du christianisme, par Chateaubriand. Tome I. Paris, 1852. Τ. 1
Histoire de Jeanne d'Arc, par J. J. E. Roy. Tours, 1855. Τόμ. 1
La diligence par Ricard. Paris, 1833. Τόμ. 4
Théatre complet de J. Racine. Paris, 1845. Τόμ. 1
L'Allemagne, l'Autriche et la Suisse. Manuel du voyageur par K. Raedeker. Leipzig, 1878. Τόμ. 2
Physiologie du mariage, par H. du Balzac. Paris, 1847. Τόμ. 1
Nouvelle grammaire Allemande par E. Otto. IIme édition. Heidelberg, 1876. Τόμ. 1
Conquête de Grenade, par A. Lemercier. Tours, 1852. Τόμ. 1
Voyage du jeune Anacharsis en Grèce, par J. Barthélemy. Paris, 1822. Τ. 7
Œuvres complètes de Mr Gessner. Paris, 1801. Τόμ. 6
Histoire de Gil-Blas, par M^r Le Sage. Londres, 1783. Τόμ. 4
Œuvres d'Ovide, traduites en vers français. Paris, 1810. Τόμ. 2
Choix de poésies, traduites du Grec, du Latin et de l'Italien. Londres, 1786. Τόμ. 2
Œuvres de Fontenelle. Londres, 1784. Τόμ. 2
Œuvres de Gresset. Londres, 1780. Τ. 2
Œuvres mêlées de Montesquieu. Paris, 1816. Τόμ. 2
Histoire des oracles, par de Fontenelle. Londres, 1785. Τόμ. 1
Œuvres de Lamartine. Méditations. Bruxelles, 1839. Τόμ. 1
Les Turcs et la Turquie contemporaine, par B. Nicolaïdy. Paris, 1859, Τόμ. 2
La pluralité des mondes habités, par C. Flammarion. Paris, 1873. Τόμ. 1
Les dévotes du grand monde, types du second Empire, par Mme Louise Colet. Paris, 1873. Τόμ. 1
Arithmétique commerciale et pratique, par Ed. Degranges, Paris, 1874. Τ. 1
Histoire de l' économie politique en Europe, par Blanqui. Tome I. Paris, 1842. Τόμ. 1
Hygiène et physiologie du mariage, par A. Debay. Paris, 1872. Τόμ. 1
Γαλλικῶν συνωνύμων ἐγχειρίδιον ὑπὸ Κ. Βαρδάτη. Ἀθῆναι, 1883. Τόμ. 1
Ὀρθόδοξος χριστιανικὴ ἠθικὴ ὑπὸ Γρ. Παλαμᾶ. Κ/πόλει, 1881. Τόμ. 1
Χρηστομάθεια τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης ὑπὸ Γ. Λαμπίση. Ἀθῆναι, 1864. Τόμ. 1
Τὰ νεοελληνικά, ἤτοι τὰ κατὰ τὴν Ἑλλάδα κυριώτερα συμβάντα ὑπὸ Α. Πολυζωίδου. Ἀθῆναι, 1874. Τόμ. 1
Μελέτη περὶ βυζαντινῶν ὑπὸ Δ. Βικέλα. Λονδίνῳ, 1874. Τόμ. 1
Guide de Rome et de ses environs, par Al. Rufini. Rome, 1861. Τόμ. 1
Ἐμπορικὴ ἀριθμητικὴ ὑπὸ Θ. Τάγη. Κ/πόλει, 1881. Τόμ. 1
Περὶ ψυχῆς, Θεοῦ καὶ ἠθικοῦ νόμου, διατριβαὶ ὑπὸ Η. Βράϊλα Ἀρμένη. Κων/πόλει, 1879. Τόμ. 1
Promenade de Coustantinople en Amérique, par P. G. Foscolo. Cons/ple, 1888. Τόμ. 1
Σκέψεις περὶ τῶν αἰτίων τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς πτώσεως τῶν Ρωμαίων ὑπὸ Montesquieu, μετάφρ. ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Γ. Α. Θερινοῦ. Ἀθῆναι, 1886. Τόμ. 1
Le passé, le présent et l'avenir de la Grèce, par N. Z. Saripolos. Trieste, 1866. Τόμ. 1
Annuaire de l'Association pour l'encouragement des études Grecques en France τῶν ἐτῶν 1868, 1876, 1882. Paris. Τόμ. 3
Ἀφελὴς ἄποψις τῶν ἀξιώσεων τῆς ὀρθοδόξου καθολικῆς ἐκκλησίας ὑπὸ J. J. Overbeck. Κ/πόλει, 1883. Τόμ. 1
Εἰρήνης Σεβαστοκρατορίσσης ἀνέκδοτον ποίημα (1143) ἐκ χειρογράφου τῆς ἐν Πάτμῳ βιβλιοθήκης ἐκδιδόντος Μ. Ι. Γεδεών. Ἀθῆναι, 1879. Τόμ. 1
L'Egypte contemporaine et Arabi Pacha, par N. Scotidis. Paris, 1888. Τόμ. 1
Autour de la Sicile 1861-1863, par Léon Verhaeghe. Paris, 1864. Τόμ. 1
Ἡ διαθήκη τῆς Ροζαλίας πρὸς τὴν θυγατέρα της Ἀμάνδαν ὑπὸ Ι. Γκλάτς, μετάφρ. ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Εὐδοξίας Τριανταφύλλου. Κ/πόλει, 1882. Τόμ. 1

Περὶ Βλοσσίου καὶ Διοφάνους ἔρευναι καὶ εἰκασίαι Μάρκου Ρενιέρη. Λειψία, 1873. Τ. 1

E. Ferraud. Πρῶται βοήθειαι εἰς τοὺς δηλητηριαζομένους, ἀσφυκτικούς, τραυματίας καὶ αἰφνιδίως νοσοῦντας· μετάφρ. ὑπὸ Ι. Δ. Κατσάρη καὶ Δ. Τ. Ταμπακοπούλου. Ἀθῆναι, 1882. Τόμ. 1

Les conversations d'Emille. Paris, 1882. Τόμ. 4

Ἀπάντησις τῶν ὀρθοδόξων ἀνατολικῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἁγίων τόπων πρὸς τὸ ὑπόμνημα τῶν ἡγεμονιῶν Βλαχίας καὶ Μολδαβίας περὶ τῶν γραικικῶν μοναστηρίων. Κ/πόλει. 1863. Τόμ. 1

Ἡ νῆσος Σύμη, πραγματεία ὑπὸ γεωγραφικήν, ἱστορικὴν καὶ στατιστικὴν ἔποψιν ὑπὸ Μ. Σ. Γρηγοροπούλου. Ἀθῆναι, 1880. Τόμ. 1

Ὀλύμπια τοῦ 1859. Ἐκθέσεις τῶν ἑλλανοδικῶν. Ἀθῆναι, 1860. Τόμ. 1

Ἀλέξανδρος ὁ μέγας, τραγῳδία Ι. Ρακίνα, μετάφρ. ἐκ τοῦ γαλλικοῦ Γ. Ι. Ἀνδρία. Ἑρμουπόλει, 1866. Τόμ. 1

Cours de mythologie, par Noël et Chapsal. Paris, 1836. Τόμ. 1

Λουκᾶς Λάρας, ὑπὸ Δ. Βικέλα. Ἀθῆναι, 1881. Τόμ. 1

Τραγῳδία Σαικσπείρου Ὀθέλλος, μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ Δ. Βικέλα. Ἀθῆναι, 1885. Τόμ. 1

Τραγῳδία Σαικσπείρου Ρωμαῖος καὶ Ἰουλιέττα, μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ Δ. Βικέλα. Ἀθῆναι, 1886. Τόμ. 1

Τραγῳδία Σαικσπείρου ὁ βασιλεὺς Λήρ, μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ Δ. Βικέλα. Ἀθῆναι, 1886. Τόμ. 1

Curiosités judiciaires par B. C. Warée. Τόμ. 1

Ἐπιμνημόσυνος λόγος εἰς Λεωνίδαν Ι. Σαρίκαν ὑπὸ Ζ. Γ. Φυτίλη. Ἐν Χίῳ. 1888. Τόμ. 1

Λόγος ἐκφωνηθεὶς τῇ 24 νοεμβρίου 1868 ὑπὸ τοῦ πρυτάνεως Θ. Γ. Ὀρφανίδου παραδιδόντος τὴν πρυτανείαν τῷ διαδόχῳ αὐτοῦ κ. Γ. Α. Ράλλῃ. Ἀθῆναι, 1868. Τόμ. 1

Discour prononcé le 17 Janvier 1879 dans la séance de l'assemblée générale du Barreau de C/ple par Mr G. Le Chevalier. C/ple, 1879. Τόμ. 1

Ἐφηρμοσμένη γραμματικὴ τῆς ὀθωμανικῆς γλώσσης ὑπὸ Γ. Μελαχρινοῦ. Τεῦχος Α΄. Κ/πόλει, 1879. Τόμ. 1

Procès-verbal de la réunion tenu à Péra chez Mr A. Lebet le 15/27 9bre 1887 en vue des embellissements à executer à l'ile de Prinkipo Τόμ. 1

Περὶ ἀπεσταλμένων, ἐναίσιμος διατριβὴ ἐπὶ διδακτορικῇ ἀναγορεύσει, ὑπὸ Λάκμωνος Παπανικολάου. Ἀθῆναι, 1883. Τόμ. 1

Περίβασις εἰς τὰς μονὰς καὶ μετόχια τῆς Σάμου κατὰ το 1854 ὑπὸ Ἐμμ. Κρητικίδου. Ἑρμουπόλει Σύρου, 1873. Τόμ. 1

Νηπιαγωγική, ὑπὸ Ι. Δ. Ἀριστοκλέους. Κωνσταντινουπόλει, 1876. Τόμ. 1

Γνώσεις πρακτικῆς ὑγιεινῆς, ὑπὸ Γ. Ξ. Καραπαναγιώτου. Τόμ. 1

Ὁ Σιὸρ Μποδοζάκης, ὑπὸ Βλασίου Ρώτα. Κ/πόλει, 1887. Τόμ. 1

Ἠθικὴ ψυχαγωγία, ὑπὸ Γερμανοῦ Ἀφθονίδου, ἀρχιμανδρίτου. Κ/πόλει, 1888. Τόμ. 1

Documents officiels concernant les reclamations de Jean Poulides et L. Z. Daponte, sujets hellènes, contre le Gouvernement Egyptien. C/ple, 1869. Τόμ. 1

Πραγματεία περὶ θρησκείας, ὑπὸ Κ. Ν. Φωκᾶ. Κ/πόλει, 1867. Τόμ. 1

Mémoire des Saints-Lieux. Τόμ. 1

Ἐπιστολιμαία διατριβὴ περὶ βαπτίσματος ὑπὸ Δ. Μαρίνου. Ἑρμουπόλει. Τόμ. 1

Βουλγαρο-ρωσσικὸν ζήτημα, ὑπὸ Δ. Ἀριστάρχου βέη. Κ/πόλει, 1872. Τόμ. 1

Βουλγαροσλαυϊκὸν ζήτημα, ὑπὸ Δ. Ἀριστάρχου βέη. Κ/πόλει, 1872. Τόμ. 1

Discours de Mr G. Furlani, président du Barreau de C/ple, 1877-78. Τόμ. 2

Λόγος μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ. Νικοδήμου τοῦ Α΄ πρὸς τὴν περὶ αὐτὸν ἁγίαν καὶ ἱερὰν σύνοδον (τῇ 17 φεβρουαρίου 1888). Ἐν Ἱεροσολύμοις. Τ. 1

Des origines du Barreau. Discours par Mr L. Amiable, président. C/ple, 1872. Τόμ. 1

Ἰχνογραφία Κ. Ν. Ὀρφανουδάκη. Κ/πόλει, 1880. Τόμ. 1

Φώτιος ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης. Κ/πόλει, 1864. Τόμ. 1

Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας ἀπὸ ἰανουαρίου 1879 μέχρι ἰανουαρίου 1880. Ἀθῆναι, 1880. Τόμ. 1

Αἱ ἀποφάσεις τῆς ἐν Βατικανῷ συγκροτηθείσης συνόδου τῷ 1870, ὑπὸ W. Γλάδστωνος, μετάφρ. ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ Θ. Βαφειάδου. Ἀθῆναι, 1875. Τόμ. 1

Ἔκθεσις τῶν πεπραγμένων τῆς ἐν Σταυροδρομίῳ φιλοπτώχου ἀδελφότητος τῶν Κυριῶν κατὰ τὸ ἔτος 1881. Κ/πόλει, 1882. Τόμ. 1

L'Engleterre et l'Allemagne en Orient ou la massacre des innocents, par un ancien diplomate, 1881. Τόμ. 1

Manuel hygiénique de santé, par G. de St Gervais. Bruxelles. Τόμ. 1

Ἐπιτομὴ τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας ἀπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου μέχρι τῆς πτώσεως τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, ὑπὸ Γ. Λαζοπούλου. Κ/πόλει, 1863. Τόμ. 1

Ἡ σύστασις τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου καὶ τὰ ὅρια αὐτοῦ, ὑπὸ Δ. Βικέλα. Ἀθῆναι, 1887. Τόμ. 1

L'Africana. opera in cinque atti di Eug. Scribe. Milano. Τόμ. 1

Ὁ ἀποδληθεὶς ἐραστής, δρᾶμα πρωτότυπον εἰς πράξεις δύο, ὑπὸ Ι. Β. Κων/πόλει, 1868. Τόμ. 1

Ἐλεγειακὸν ἐγκώμιον, ὑπὸ Χ. Χρυσοβέργη. Ἀθῆναι, 1883. Τόμ. 1

Cassiané et Aquila ou religion et amour. drame en deux actes. Traduction du Grec par J. P. Corpy. Syra, 1877. Τόμ. 1

Κρητικαὶ ἐμπνεύσεις, ὑπὸ Ἐμ. Κ. Στρατουδάκη. Ἀθῆναι, 1880. Τόμ. 1

La fille de Mme Angot. Paris, 1874. Τόμ. 1

Τὰ τὴν ἑλληνικὴν λεγεῶνα τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου Α' τὴν κατὰ τὸ 1853 ἐν Μολδοβλαχίᾳ συστηθεῖσαν ἀφορῶντα, ὑπὸ Κ. Ράμφου. Ἀθῆναι, 1867. Τόμ. 1

Ὀθωμανικὸν ἀλφαβητάριον ὑπὸ Ἀβραὰμ Μαλιάκα. Κ/πόλει, 1875. Τόμ. 1

Στίχοι Δ. Κ. Σ. Κ/πόλει, 1887. Τόμ. 1

Gli Ugonotti, opera in cinque atti. C/ple, 1866. Τόμ. 1

Αἱ μετὰ τοῦ δουκὸς τῆς Ραϊχστὰδ σχέσεις μου ὑπὸ τοῦ κόμητος Πρόκες-Ὄστεν, μεφρασθεῖσα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Σ. Δάτσικα. Ἀθῆναι, 1880. Τόμ. 1

Τὰ τραγούδια μου, ὑπὸ Γ. Χ. Σουρῆ. Ἀθῆναι, 1876. Τόμ. 1

Rose e Spine, par P. Wassa effendi. C/ple. 1873. Τόμ. 1

Γέλωτες Δημ. Ι. Κόκκου. Ἀθῆναι, 1880. Τόμ. 1.

Les vêpres Siciliennes, opéra en cinq actes. Paris, 1855. Τόμ. 1

Αἱ σκιαὶ τοῦ ᾅδου, ποίημα ἐπικόν, ὑπὸ Κ. Δ. Κρουστάλλη. Ἀθῆναι, 1887. Τόμ. 1

Σκέψεις περὶ Ἑλλάδος. Μέρος Β'. Πάτραι, 1864. Τόμ. 1

Ἀνατολικαὶ ἐπιστολαί, ὑπὸ Γ. Κ. Τυπάλδου. Ἀθῆναι, 1859. Τόμ. 1

Βροῦτος, τραγῳδία Βολταίρου εἰς πέντε πράξεις, μετάφρ. ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Γ. Ξ. Ἀθῆναι, 1873. Τόμ. 1

La honte de l'Europe, par Emile. Paris, 1876. Τόμ. 1

La Batrachomyomachie d'Homère par V. Q. Thouron. Paris, 1871. Τόμ. 1

Ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὑπὸ Μ. Δ. Σακκορράφου. Ἀθῆναι, 1870. Τόμ. 1

Σύλλεκτα, ὑπὸ Ἐμ. Κρητικίδου. Ἑρμουπόλει, 1871. Τόμ. 1

Βολταίρου. Ἀνέκδοτα τῆς βασιλείας Λουδοβίκου ΙΔ', μετάφρ. ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Ν. Α. Κούρτελη. Κ/πόλει. 1879. Τόμ. 1

Περὶ τῆς ἐρημώσεως καὶ τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Σάμου, ὑπὸ Ἐμ. Κρητικίδου. Ἑρμουπόλει, 1870. Τόμ. 1

Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας ἀπὸ ἰανουαρίου 1881 μέχρις ἰανουαρίου 1882. Ἀθῆναι, 1882. Τόμ. 1

Νικολάου Λ. Καλλινίκου ποιητικῶν ἀθυρμάτων συλλογή. Κ/πόλει, 1871. Τόμ. 1

Τοπογραφία ἀρχαία καὶ σημερινὴ τῆς Σάμου, ὑπὸ Ε. Κρητικίδου. Ἑρμουπόλει, 1869. Τ. 1

Μία σελὶς ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς συγχρόνου ἐκκλησίας. Σκέψεις ἑνὸς ὀρθοδόξου. Ἀθῆναι, 1874. Τόμ. 1

Phèdre, tragédie en cinq actes de Racine traduite en vers Italiens par F. Dall' Ongaro. Paris, 1860. Τόμ. 1

Πίνακες ὁδοιπορικοὶ Μακεδονίας, Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου συνταχθέντες ἐκ διαφόρων πηγῶν ὑπὸ * * *. Ἀθῆναι, 1878. Τόμ. 1

Φθινοπωρινῶν φύλλων συνέχεια, ἤτοι δευτέρα συλλογὴ ποιημάτων Φιλίππου Λούζη. Κερκύρᾳ, 1862. Τόμ. 1

Φαίδων καὶ Ἀστραία. Ποίημα εἰς ᾄσματα τρία, ὑπὸ Χρ. Σαμαρτσίδου. Κ/ωνπόλει, 1864. Τόμ. 1

Σπουδαῖα σατυρίσματα ἀπὸ τὰ πριτσιλίσματα, 1886. Τόμ. 1

Περὶ τῶν ἀναστεναρίων, ὑπὸ Α. Χουρμουζιάδου. Κ/πόλει, 1873. Τόμ. 1

Inauguration du monument élevé à la mémoire de Mr Emile Egger. Paris, 1886. Τόμ. 1

Guillaume Tell, opéra en trois actes, Paris, 1859. Τόμ. 1
Myrrha, tragédie en cinq actes d'Alfieri. Paris, 1860. Τόμ. 1
Κληροδοτηθέντα ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Ι. Γεωργαντοπούλου.

Ἡ Καινὴ Διαθήκη, ed. C. de Tischendorf. Lipsiæ, 1875. Τόμ. 1
Elementarbuch der Sanskrit-Sprache. Grammatik, Text, Wörterbuch, von Adolf Fr. Stenzler. Breslau, 1880. T. 1
A botanico-philological problem, by W. D. Whitney. Τόμ. 1
Der Parallelismus des jus publicum und privatum bei den Römern von Dr J. E. Kuntze. Leipzig, 1889 Τόμ. 1
American Oriental Society. Article IX, 1877. Τόμ. 1
Festgabe für die Philologen-Versammlung in Augsburg vom 24 bis 27 7ber 1862, von Dr Karl Bath. T. 1
Zur Feier des Reformationsfestes und des Uebergangs des Rectorats auf D. Franz Hofmann. Leipzig, 1888. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ κ. Gaspar René Gregory, καθηγητοῦ τῆς παλαιογραφίας ἐν τῷ ἐν Λειψίᾳ πανεπιστημίῳ.

Cronicarii Greci. Carii au seris despre romani in epoca Fanariota, de Constantin Erbiceanu. Bucuresti, 1888. Σώμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Les Céramiques de la Grèce propre. Vases, peintes et terres cuites, par Albert Dumont et Jules Chaplain. Seconde partie. VI fascicule. Mélanges archéologiques. Paris, 1888. T. 1
Ὑπὸ τοῦ ἐν Γαλλίᾳ ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως.

Περιοδικὸν ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου Ὀδησσοῦ (ῥωσσιστί). Ἐν Ὀδησσῷ, 1889. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ ἐν Ὀδήσσῳ πανεπιστημίου.

Στράβωνος γεωγραφικῶν τὰ περὶ μικρᾶς Ἀσίας μετὰ σημειώσεων ἑρμηνευτικῶν, ὑπὸ Π. Καρολίδου. Ἀθῆναι, 1889. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ ἐκδότου.

Ἀμλέτος, τραγῳδία Σαικσπείρου, ἔμμετρος μετάφρ. Ἰακώβου Πολυλᾶ μὲ προλεγόμενα καὶ κριτικὰς σημειώσεις. Ἀθῆναι, 1889. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ.

Ἀναγνωστικὸν τῆς γαλλικῆς γλώσσης ὑπὸ Γ. Μακρίδου. Κ/πόλει, 1888. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Les Imperatrices Byzantines par Etienne Carathéodory. Paris, 1889. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Premiers éléments de grammaire grecque, par Ed. Tournier et O. Riemann. Paris, 1882. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ κ. A. Leval.

Programme d' un cours de droit des gens pour servir à l'étude privée et aux leçons universitaires, par Alphonse Rivier. Paris, 1889. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Compte-rendu des travaux de la dette publique d'Egypte pendant l'année 1888. XIIIe année. Le Caire, 1889. Τόμ. 1
Ὑπὸ τῆς συνταξάσης ἐπιτροπῆς.

Ἠπειρωτικὰ μελετήματα, ὑπὸ Π. Ζερλέντου. Τεῦχος α'. Ἀθῆναι, 1889. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ κ. Π. Γ. Ζερλέντη.

Würtembergische Jahrbücher fur Statistik and Landeskunde. Ἔτους 1887,
I Band I Heft,
I » II »
I » III »
II Halfte I u II Heft
» » III u IV »
Stattgart.
Ὑπὸ τοῦ ἐν Στουτγάρδῃ ἐπισήμου γραφείου τῆς στατιστικῆς.

Fables de la Fontaine, édition M. F. Colincamp. Paris, 1883. Τόμ. 1
Les Perses d'Æschyle. Traduction de Mr E. Burnouf. Athènes, 1871. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ κ. A. Leval.

Λογοδοσίαι τῶν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις φιλολογικοῦ συλλόγου «Παρνασσοῦ» κατὰ τὰ ἔτη Κ', ΚΑ', ΚΒ' καὶ ΚΓ' γενομένων (1884-1888), ὑπὸ Σίμου Μπαλάνου, προέδρου. Ἀθῆναι, 1889. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ προεδρείου τοῦ συλλόγου.

Θέματα λατινικὰ πρὸς ἄσκησιν τῶν μαθητῶν, ὑπὸ Δ. Κ. Ζαλλογιάννη. Μέρ. Α' καὶ Β'. Ἀνώμαλον τυπικόν. Ἀθῆναι, 1888-89. Τόμ. 1

Ἐπίτομον συντακτικὸν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ὑπὸ Γ. Ζηκίδου. Ἀθῆναι, 1889. Τόμ. 1

Βίοι ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὑπὸ Δ. Παπαθεοδώρου. Ἀθῆναι. 1889. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐκδότου κ. Ἰωάννου Νοτάρη.

Les Myrobalans, remède héroïque des diarrhées, dysenteries et cholérines, par Pierre Apéry. Paris, 1887. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Ἡ ἱερά μας μουσική, ὑπὸ Π. Βεργωτῆ. Ἀργοστόλιον, 1889. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Α. Α. Οἰκονόμου, ὑποδιευθυντοῦ τοῦ ἑλλην. ἐκπαιδευτηρίου λόγος ἐκφωνηθεὶς τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων τοῦ ἔτους 1888-89. Κερκύρᾳ. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Λόγος ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν (κυριακήν, τῆς 2 ἰουλίου 1889) τῶν γενικῶν ἐξετάσεων τοῦ ἐν Κερκύρᾳ παρθεναγωγείου τῆς ἐν Ἀθήναις φιλεκπαιδευτικῆς ἑταιρίας. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Die Frösche. Ein Lustspiel des Aristophanes, von Dr E. Schinck. Τόμ. 1

Der Geizige. Lustspiel in funf Aufzügen, von Molière. Uebersetzt von A. Cornelius. Lepzig. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ κ. Α. Leval.

Ἀνακάλυψις τῆς ἀρχαίας πόλεως Μοραίας ἢ Μορίας, ὑπὸ Ἀθανασίου Πετρίδου. Ἀθῆναι, 1889. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

α'.) Γνώμη τις περὶ τῆς μέσης παιδεύσεως σταλεῖσα εἰς τὴν ἀποτυχοῦσαν τῶν γυμνασιαρχῶν σύνοδον· β') ἀπάντησις εἰς τοὺς κριτὰς τοῦ μεγάλου συντακτικοῦ αὐτοῦ, ὑπὸ Μιλτ. Πανταζῆ. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Collezione di poesie in Francese e Italiano divisa in due parti. *Musa Egizia*, da Dr Cardjay. C/ple, 1889. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ.

The Hippodrome of Costantinople and its still existing monuments, by Edwin A. Grosvenor. London, 1889. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Bureau of education. Circular of information. Contributions to American educational history edited by Herbert B. Adams. N° 4, 5, 6, 7. Washington, 1889. Τεύχη 4

Ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως γραφείου τῶν Ἡνωμ. Πολ. τῆς Ἀμερικῆς.

Γεωγραφικὸς ἄτλας πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις καὶ γυμνασίοις σπουδαζόντων, ὑπὸ Ἰω. Νεράντζη. Λειψία, 1889.

Πίναξ τῆς Εὐρώπης ὑπὸ Ἰω. Νεράντζη. Λειψία, 1889.

Ὑπὸ τοῦ ἐκδότου.

Ἐπετηρὶς τῆς ἡγεμονίας Σάμου διὰ τὸ ἔτος 1889, ὑπὸ Ἐπ. Σταματιάδου. Ἐν Σάμῳ, 1889. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Zur ältesten Hesiodüberlieferung, von Karl Sittl. München, 1889. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Vorlese-ordnung der K. K. Karl Franzens-Universität in Graz für das Winter-semester 1889—90.

Ὑπὸ τοῦ ἐν Graz πανεπιστημίου.

Χάρτης γεωλογικὸς τῆς νήσου Κύπρου.

Χάρτης ἀρχαιολογικὸς τῶν χερσαίων τειχῶν τῆς Ἀμμοχώστου.

Χάρτης τῆς πόλεως Σμύρνης μετὰ τῶν πέριξ.

Ἄποψις τοῦ ἐν Ἀμμοχώστῳ καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐκ τοῦ ΒΔ μέρους.

Ἡ πρὸς τὴν ξηρὰν πύλη μετὰ τῶν παραπλεύρως τειχῶν Ἀμμοχώστου καὶ προμαχῶνος, τουρκιστὶ Ἀκ-Κουλέ.
Μέρος τείχους Νικολάου τοῦ Φοσκαρίνου ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ λιμένος Ἀμμοχώστου.
Ἡ πρὸς τὴν θάλασσαν πύλη τῆς Ἀμμοχώστου.
Ἄποψις τοῦ ναοῦ τοῦ ἀποστόλου Βαρνάβα.
Φωτογραφήματα διάφορα (8) τῶν τε ἐν Λευκωσίᾳ καὶ ἐν Ἀμμοχώστῳ ναῶν τῆς ἁγίας Εἰρήνης.
Γεωλογικαὶ ἀπόψεις Λευκωσίας καὶ ἄλλων μερῶν τῆς νήσου Κύπρου (9).
Καλλιγραφικοὶ πίνακες τουρκικοὶ ἐν γραφῇ Τααλίκ.
Τυπικὴ διάταξις τῆς μονῆς Μαχαιράδος.
Τυπικὴ διάταξις Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου.
Ἀκολουθία Ἀποστόλου Βαρνάβα. Τόμ. 1
Ἡ ἐν Κύπρῳ ἐκκλησία μας. Τόμ. 1
Ἀπομνημονεύματα διδασκάλου. Ἱστορικὸν διήγημα ὑπὸ Θ. Φ. Κωνσταντινίδου. Τ. 1
Cyprus guide and Directory, 1885. Τ. 1
Cyprus report (τεύχη τρία) 1883 — 1884, 1885, 1886.
Report of W. J. Stilmann of the Cesnola collection. Τόμ. 1
Βιογραφία, θάνατος καὶ κηδεία τοῦ ἀειμνήστου μητροπολίτου Κυτίου Κυπριανοῦ. Τόμ. 1
Ἐγχειρίδιον χωρογραφίας καὶ γενικῆς ἱστορίας τῆς Κύπρου. Τεύχ. α' καὶ β'.
Στοιχεῖα μετεωρολογίας καὶ κλιματολογίας. Τόμ. 1
Ἀρχαία γεωγραφία τῆς Μακεδονίας. Μ. Α'. Τόμ. 1
Lans 1884 of Cyprus. Τόμ. 1
Étude sur l'île de Cyprus. Τόμ. 1
Nouveau guide de voyage en Palestine, Syrie et Arabie.
Ἀρχαιότητες Ἀθηνῶν.
Συλλογὴ τῶν περὶ τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ καὶ τῶν προξενείων τῆς Ἑλλάδος ἐπισήμων πράξεων ὑπὸ Ν. Δραγούμη. Τόμ. 1
Κυπριὰς χαρίεσσα καὶ ἐπίτομος Κωνσταντίου Α' τοῦ ἀπὸ Σιναίου καὶ χρονικὸν τῆς Κύπρου ἀπὸ τοῦ 1800—83. Χειρόγραφον.
Grammar of the English language. Τ. 1
Schedule of Taxes. Dudies, Fees. Τ. 1
Papers relating to the recent revenue Frauds in Cyprus. Τόμ. 1
Papers relating to the revenue Cyprus. Τόμ. 1
An alphabetical synopsis of the Turkish criminal code. Τόμ. 1
Rules of Court of Cyprus, 1886. Τόμ. 1
Κανοναμέϊ τιτζαρέτ, τουρκ. ἤτοι ἐμπορικὸς κώδηξ. Τόμ. 1
Σέρχι κανοναμέϊ τιτζαρέτ, τουρκ. ἤτοι ἑρμηνεία ἐμπορικοῦ κώδικος. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου.

Ἀθηνᾶ, σύγγραμμα περιοδικὸν τῆς ἐν Ἀθήναις ἐπιστημονικῆς ἑταιρίας. Τόμος Α'. Τεῦχ. γ' καὶ δ'.

Ὑπὸ τοῦ γραφείου τῆς ἑταιρίας.

The society of the promotion of Hellenic studies. The journal of Hellenic studies. Vol. X, N° 1 and 2, 8ber 1889. London. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ ἐν Λονδίνῳ συλλόγου τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν.

Contribution à l'étude de la fièvre dengue, par Pierre Apéry. C/ple, 1889. Σώμ. 2

Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Ἐναίσιμοι διατριβαὶ ἐννενήκοντα ἑπτὰ ποικίλης ὕλης μετὰ δύο προγραμμάτων.

Ὑπὸ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἄλλης-Βιττεμβέργης.

Ἐναίσιμοι διατριβαὶ δέκα καὶ ὀκτὼ διαφόρου ὕλης.

Ὑπὸ τοῦ ἐν Ἐρλάγγῃ πανεπιστημίου.

Beiträge zur Lehre der Galactorrhoe, von Dr Otto v. Herff. Berlin, 1889. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Württembergische Jahrbücher für Statistik und Landeskunde.
Ἔτους 1888. II Band I & II Heft.
» » II » III » IV »
» 1880. II Hälfte.

Ὑπὸ τοῦ ἐν Στουτγάρδῃ γραφείου τῆς στατιστικῆς.

Memori storiche e critiche dell'Isola di Cefalonia dal tempi eroici alla caduta della republica Veneta compilata da Marino e Nicolò Pignatorre. Tomo II. Corfù, 1889. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ κ. Ἀθ. Πηνιατώρου.

Report of the commissioner of education for the year 1887—88. Washington, 1889. Τόμ. 1
'Υπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως γραφείου τῶν Η. Π. τῆς 'Αμερικῆς.

Annual report of the Board of Regents of the Smithsonian Institution, showing the operation, expenditures and condition of the Institution to July, 1885. Washington. 1886. Τόμ. 1
'Υπὸ τῆς ἐν Οὐασιγκτῶνι σμιθσωνείου ἀκαδημίας.

Περιγραφὴ τῆς ἱερᾶς σεβασμίας μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Κύκκου ἐπιφημιζομένης κατὰ τὴν νῆσον Κύπρον, ὑπὸ Σεραφείμ τοῦ Πισσιδείου, μητροπολίτου πρώην 'Αγκύρας. 'Ενετίῃσιν. 1817. Τόμ. 1
'Ιστορία τῆς νήσου Κύπρου ὑπὸ Κυπριανοῦ ἀρχιμανδρίτου. 'Ενετίῃσιν. 1788. Τόμ. 1
'Υπὸ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου.

Work in Mound exploration of the Bureau of ethnology, by Cyrus Thomas. Washington, 1887. Τόμ. 1
The use of Gold and other metals among the ancient inhabitants of chiriqui, isthmus of Darien, by W. H. Holmes. Washington. 1887. Τόμ. 1
Bibliography of the Siouan languages, by J. C. Pilling. Washington, 1887. Τόμ. 1
Bibliography of the Eskimo language, by J. C. Pilling. Washington, 1887. Τόμ. 1
Perforated stones from California, by Henry W. Heushaw. Washington, 1887. Τόμ. 1
'Υπὸ τῆς ἐν Οὐασιγκτῶνι σμιθσωνείου ἀκαδημίας.

Οἰκογενειακὸν ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1890 ἐκδιδόμενον ὑπὸ Δ. Μ. Γιανναράκη καὶ Π. Χ. Ραπτοπούλου. Ἔτος Α'. Κων/πόλει, 1890. Τόμ. 1
'Υπὸ τῶν ἐκδοτῶν.

Πρακτικὰ τῆς ἐν 'Αθήναις φιλεκπαιδευτικῆς ἑταιρίας τοῦ ἔτους 1888—89. 'Αθῆναι. 1889. Τόμ. 1
'Υπὸ τοῦ προεδρείου τῆς ἑταιρίας.

Διάκοσμος, ὑπὸ Εὐστρατίου Δ. Δράκου. Κωνσταντινούπολει, 1890. Τόμ. 1
'Υπὸ τοῦ συντάκτου.

'Εναίσιμοι διατριβαὶ πεντήκοντα τρεῖς μετὰ πέντε προγραμμάτων.
'Υπὸ τοῦ ἐν Breslau πανεπιστημίου.

'Εναίσιμοι διατριβαὶ ἑπτὰ ποικίλης ὕλης.
'Υπὸ τοῦ ἐν Στρασβούργῳ πανεπιστημίου.

'Εναίσιμοι διατριβαὶ τριάκοντα ποικίλης ὕλης.
'Υπὸ τοῦ ἐν Heidelberg πανεπιστ.

Περὶ τῆς ἀνάγκης ἀνωτέρου παρθεναγωγείου. Λόγος πανηγυρικὸς ἀπαγγελθεὶς ἐν Κυδωνίαις ὑπὸ Α. Ι. Ζάκα. 'Αθῆναι 1889. Τ. 1
'Υπὸ τοῦ συντάκτου.

Πρακτικὰ τοῦ ἐν 'Οδησσῷ συγκληθέντος ἀρχαιολογικοῦ συνεδρίου (ῥωσσιστί). Τόμ. IV Τόμ. 1
'Υπὸ τοῦ ἐν 'Οδησσῷ πανεπιστημίου.

Mémoires des membres. Τόμ. 47ος T. 1
Mémoires couronnés et de savants étrangers. Τόμ. 49ος Τόμ. 1
Mémoires couronnés et autres mémoires. Τόμ. 40ος, 41ος, 42ος. Τόμ. 3
Bulletins de l'académie, IIIme série. T. 15ος, 16ος Τόμ. 2
Annuaire de 1889. Τόμ. 1
'Υπὸ τῆς ἐν Βρυξέλλαις βασιλικῆς ἀκαδημίας.

Annuaire statistique de la France. Vme, VIme et VIIme années. Paris, 1882-84. Τόμ. 3
Statistique de la France. Population. 1881. Paris, 1883. Τόμ. 1
Introduction à la théologie orthodoxe de Macaire, traduite par un russe. Paris, 1857. Τόμ. 1
Théologie dogmatique orthodoxe par Macaire, traduite par un russe. Paris, 1859—60. Τόμ. 2
'Αλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ ἐξ ἀπορρήτων ἐπιστολαί. 'Εκδίδονται ἐπιστασίᾳ Θ. Λιβαδᾶ. Τεργέστῃ, 1879. Τόμ. 1
'Ιστορικὴ διδασκαλία περὶ τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας συγγραφεῖσα μὲν ῥωσσιστὶ ὑπὸ

τοῦ ἀρχιεπισκόπου Τσερνιγόβου Φιλαρέτου ἐξελληνισθεῖσα δὲ ὑπὸ Νεοφύτου Παγίδα. ἀρχιμανδρίτου. Ἱεροσολύμοις. 1885—88. Τόμ. 3

Budget du royaume de Grèce pour l'année 1884. Paris, 1884. Τόμ. 1

Ἀτθίδες αὖραι Γ. Μ. Βιζυηνοῦ. Τρίτη δημώδης ἔκδοσις. Λονδίνῳ, 1884. Σώμ. 1

Ἀτθίδες αὖραι Γ. Μ. Βιζυηνοῦ. Ἔκδοσις δευτέρα. Λονδίνῳ, 1884. Τόμ. 1

L'Achaïe Féodale par la baronne de Guldencrone. Paris, 1886. Τόμ. 1

Ἠπειρωτικαὶ μελέται Β. Δ. Ζώτου Μολοσσοῦ. Τόμ. Δ', τεῦχος β'.

Ἔπεα πτερόεντα Βιργινίας Π. Εὐαγγελίδου. Κ/πόλει. 1890. Σώμ. 3

Les raisins secs, par J. Audibert. Paris, Τόμ. 1

H. Lavoix, fils. Ἱστορία τῆς μουσικῆς, μετάφρασις Ἀθηνᾶς Ν. Σερεμέτη. Ἀθῆναι, 1888. Τόμ. 1

Les États-Unis de Colombie, par R. S. Pereira. Paris, 1883. Τόμ. 1

Ὑπὸ ἀνωνύμου.

Κατάλογος τῶν ἀνωμάλων ῥημάτων καὶ ὀνομάτων ὑπὸ Λ. Χριστοδούλου. Ἀθῆναι, 1890. Τόμ. 1

Οὐϊργιλίου Αἰνειάδος μετάφρασις διπλῆ, ἐλευθέρα καὶ κατὰ λέξιν, μετὰ τοῦ λατινικοῦ κειμένου καὶ πολλῶν σχολίων καὶ σημειώσεων. Ἐκδίδοται ὑπὸ Ἰω. Νοτάρη. Βιβλ. Α-Δ'. Ἀθῆναι, 1890. Τόμ. 1

Σημειώσεις εἰς τὸν Β' κατ' Ἀντωνίου εἴτε φιλιππικὸν σὺν τοῖς χρονικοῖς τοῦ Μ. Τ. Κικέρωνος, ὑπὸ Μ. Βιαγκίνη. Ἐκδίδοται ὑπὸ Ἰω. Νοτάρη. Ἀθῆναι, 1890. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐκδότου κ. Ἰω. Νοτάρη.

Ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς νήσου Κύπρου ὑπὸ Γ. Ι. Κηπιάδου. Ἀλεξανδρείᾳ, 1888. Τόμ. 1

Ἐγχειρίδιον τοπογραφίας καὶ ἱστορίας τῆς νήσου Κύπρου μετὰ χρονολογικοῦ πίνακος πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων ὑπὸ Α. Παϊσίου. Βαρωσίοις, 1887. Τόμ. 1

The Cyprus Museum. A bilingual inscription. (Phœnician and Kypriote). Τόμ. 1

Ordre de Melusine. Notice historique et statuts. Paris, 1885. Τόμ. 1

Ὕμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν ὑπὸ Κ. Παλαμᾶ. Ἀθῆναι, 1889. Τόμ. 1

Κύπρος,	ἐφημερὶς	φύλλα	12.
Ἀλήθεια	»	»	6.
Σάλπιγξ	»	»	12.
Φωνὴ τῆς Κύπρου	»	»	10.
Ἕνωσις	»	»	8.
The Owl	»	»	12.

Ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου.

Περιοδικὸν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀδησσοῦ (ῥωσσιστί). Τόμ. ΙΕ'. Ἐν Ὀδησσῷ. Τ. 1

Ὑπὸ τοῦ ἐν Ὀδησσῷ πανεπιστημίου.

Official armef register for January 1870. Wastington. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν τῶν Η. Π. τῆς Ἀμερικῆς.

Διορθωτικὰ εἰς τὰ ἐθνικὰ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ Σπ. Δ. Κοντογόνη. Ἐρλάγγῃ, 1890. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Ἐτησία λογοδοσία τῆς μακεδονικῆς φιλεκπαιδευτικῆς ἀδελφότητος τοῦ ἔτους 1888-1889. Κ/πόλει, 1890. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ προεδρείου τῆς ἀδελφότητος.

Ἀνάπλασις, περιοδικὸν τοῦ ἐν Ἀθήναις συλλόγου «Ἀναπλάσεως». Ἔτος Α' καὶ Β'. Ἀθῆναι, 1888-1889. Τόμ. 2

Ὑπὸ τοῦ γραφείου τοῦ συλλόγου.

Ἔκθεσις τῶν κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1888-1889 πεπραγμένων ἐν τοῖς κοινοῖς παιδευτηρίοις τῆς πόλεως Χίου. Ἐν Χίῳ, 1889. Τόμ. 1

Dramatisches und Kritisches zu den Fragmenten der Griechischen Tragiker, von N. Wecklein. München, 1890. Τόμ. 1

Ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.

Zur Geschichte der Geographie bei den Neugriechen, von G. Hirschfeld.

Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Die Akropolis in altbyzantinischer Zeit, von J. Strzygowski. Athen. 1889. P. 1

Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Sur les écrits encore inédits des anciens médecins Grecs, par G. A. Costomiris. Paris. 1889. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Die Politik der älteren Dionys, von Dr August Martini. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Ἐπιστολαὶ Ἀδαμαντίου Κοραῆ. Τόμ. Α'-Δ'. Ἀθῆναι, 1885-86. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ κ. Δημ. Κλουμάση.

Γραμματικὴ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ Π. Πετρακίδου. Ἐκδ. Δ'. Κωνσταντινουπόλει, 1889. Τόμ. 1
Ἀναίρεσις τῶν ὑπὸ τῶν κριτῶν Ι. Ἀργυριάδου καὶ Ι. Πρωτοδίκου γεγραμμένων περὶ τῆς ὑπ' ἀρ. 7 γραμματικῆς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης Π. Πετρακίδου. Ἐν Σύρῳ, 1888. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΤΩΝ ΠΡΟΣΕΝΕΧΘΕΝΤΩΝ ΤΩι ΕΛΛΗΝ. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩι ΣΥΛΛΟΓΩι

ΚΑΤΑ ΤΟ Λ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΕΤΟΣ

1890—1891

Histoire ancienne de l'Orient jusqu'aux guerres médiques, par H. Lenormant. Neuvième édition. T. V et VIme. Paris, 1887—88. Τόμ. 1
Les céramiques de la Grèce propre. Vases peints, et terres cuites, par A. Dumont et J. Chaplain. IIe partie (7e fascicule).
Melanges archéologiques. Paris, 1889. Τόμ. 1
L'art antique de la Perse: Archéménides, Parthes, Sassanides, par Marcel Dieulafoy. Vme partie. Monuments Parthes et Sassanides. Paris. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως τῆς Γαλλίας.

Zur Geschichte des Mittelhochdeutschen, von Dr Her. Fischer. Tübingen, 1888. Τόμ. 1

Analekten zur Kritik Alberts von Aachen, von Dr Bernhard. Tübingen, 1888. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ κ. Β. Μυστακίδου.

Notice sur le Marquis de Queux de Saint-Hilaire, par D. Bikelas. Paris, 1890. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.

Compte-rendu des travaux de la Commission de la dette publique d'Egypte pendant l'année 1889. XIVme année. Le Caire, 1890. Τόμ. 1
Ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ δημ. χρέους τῆς Αἰγύπτου.

Ἔκθεσις τῶν κατὰ τὸ ΙΖ' συλλογικὸν ἔτος πεπραγμένων ὑπὸ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ φιλεκπαιδευτικοῦ συλλόγου, ἀναγνωσθεῖσα τῇ

18 μαρτίου 1890 ἐν γενικῇ τῶν μελῶν συνεδρίᾳ ὑπὸ τοῦ προέδρου Γρηγορίου Γράβαρη, ἰατροῦ. Ἀθῆναι, 1890. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ προεδρείου τοῦ συλλόγου.

Ἱστορικαὶ εἰδήσεις περὶ Κουρουτσεσμέ, ὑπὸ Β. Α. Μυστακίδου. Ἀθῆναι, 1888. Τ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Analecta, par D. Rhasis. Con/ple. 1889. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Πρακτικὰ τῆς ἐν Ὀδησσῷ ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας τοῦ ἔτους 1889. Ὀδησσός, 1890. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ γραφείου τῆς ἑταιρίας.

Annual report of the Chief of ordnance to the Secretary of war for the year 1889. Washington. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν στρατιωτικῶν τῶν Η. Π. τῆς Ἀμερικῆς.

Das Recht der Regentschaft in Bayern, von Max Seydel. München, 1886. Τ. 1
Ὑπὸ τοῦ κ. A. Leval.

Württembergische Jahrbücher für Statistik und Landeskunde, τοῦ ἔτους 1888. Stuttgart, 1890. Τεύχ. 2
Ὑπὸ τοῦ ἐν Στουτγάρδῃ ἐπισήμου γραφείου τῆς στατιστικῆς.

Λεξικὸν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, χειρόγραφον.
Historia revolutionis Persicæ, ὑπὸ Juda Krusinsky S. Sesu, missionario Persico. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Δ. Δούβαλη.

L'épidemie de Grippe-influenza à Constantinople, 1889-1890, par le Dr L. G. Limarakis. Cons/ple, 1890. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Revue des sciences naturelles appliqués. Bulletin bimensuel de la Société nationale d'aclimatation de France. Le Jujubier de la Mésopotamie, par C. C. Metaxas. Paris, 1889. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Κώδηξ τοῦ ἐξ ἀδιαθέτου καὶ ἐκ διαθηκῶν κληρονομικοῦ δικαίου, ὑπὸ Μιλτ. Καραβοκυροῦ. Κωνσταντινουπόλει, 1889. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Maison rustique du XIXe siècle. Encyclopédie d'agriculture pratique. Paris, 1849. Τόμ. 5
Κυριακοδρόμιον. Τόμ. Α' καὶ Β'. (ὁ Α' τόμος διπλοῦς). Μόσχα, 1837. Τόμ. 2
Ἐπιστολαὶ Ι. Α. Καποδίστρια κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος. Ἀθήνησιν, 1841-42. Τ. 2
Ἐπετηρὶς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἠπειρωτικοῦ φιλεκπαιδευτικοῦ συλλόγου. Ἔτος Α' καὶ Β'. Κων/πόλει, 1873-75. Τόμ. 2
Monuments Grecs publiés par l'association pour l'encouragement des études grecques en France N° 3, 1874. Paris. Τόμ. 1
Τὰ γεωγραφικὰ κατὰ τὸ ἐνεστὼς καὶ παρελθὸν συγκριτικῶς, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, καὶ ἐν συναφείᾳ μετὰ τῆς ἱστορίας τῶν ἐθνῶν, ὑπὸ Α. Πολυζωίδου. Τόμ. Α'. Ἀθῆναι. Τόμ. 1
Xenophon Cyropædie, ἐκδ. L. Breitenbach. Leipzig, 1858. Τόμ. 1
Ἀντώνιος Οἰκονόμου ὁ ἐψηφισμένος καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας, ὑπὸ Κ. Δ. Μυλωνᾶ. Ἀθῆναι, 1887. Τόμ. 1
Αἱ δύο Σαβινίαι, διδακτικὸν καὶ οἰκογενειακὸν διήγημα, μεταφρασθὲν ὑπὸ Ε. Σ. Τριανταφύλλου, ἐκ τοῦ γερμανικοῦ. Κωνσταντινουπόλει, 1887. Τόμ. 1
Ἐπιστολιμαία διατριβὴ πρὸς τὸν ἐλλόγιμον Ε. Φρῆμαν περὶ τῆς κατεδαφίσεως τοῦ ἐν τῇ ἀκροπόλει Ἀθηνῶν τουρκικοῦ πύργου, ὑπὸ Α. Καφταντζόγλου. Ἀθῆναι, 1878. Τόμ. 1
Hymne à la liberté, par Dionysios Salomos. Paris, 1880. Τόμ. 1
Ausgewählte Biographien des Plutarch, ἐκδ. Otto Siefert. Leipzig, 1859. Τ. 1
Ὑπὸ τοῦ κ. Ἀλ. Σπανδωνῆ.

Οἱ Ἀρειανοὶ τῆς Δ'. ἑκατονταετηρίδος, μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ Ἰωακεὶμ Φοροπούλου. Κων/πόλει, 1890. Τόμ. 1
Ἡ κατὰ Καισάρειαν Ροδοκανάκειος ἱερατικὴ σχολή, ἤτοι λογοδοσία τοῦ κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1888-89 διευθυντοῦ αὐτῆς Ἰωακεὶμ Φοροπούλου. Κ/πόλει, 1890. Τ. 1
Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία αὐτοκράτειρα Ρωμαίων 769-802. Ἐναίσιμος διατριβὴ Ἰωακεὶμ

Φοροπούλου (Ἐν Λειψίᾳ), 1887. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ καὶ συντάκτου.

Λογοδοσία τῶν κατὰ τὸ ΚΔ' ἔτος (1888-89) πεπραγμένων ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις φιλολογικοῦ συλλόγου «Παρνασσοῦ», ὑπὸ Σίμου Μπαλάνου, προέδρου. Ἀθῆναι, 1890. Τ. 1
Ὑπὸ τοῦ προεδρείου τοῦ συλλόγου.

Γερασίμου Μαρκορᾶ. Ποιητικὰ ἔργα. Ἐν Κερκύρᾳ, 1890. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ.

Ἀφελὴς ἄποψις τῶν ἀξιώσεων τῆς ὀρθοδόξου καθολικῆς ἐκκλησίας ὡς ἀντικειμένων ταῖς λοιπαῖς χριστιανικαῖς Ἐκκλησίαις, ὑπὸ J. J. Overbeck, μεταφρ. ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ Ἰωακεὶμ Φοροπούλου. Κωνσταντινουπόλει, 1883. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ.

Allocution initiale en Guise d'introduction à la discussion générale statuée par la Société impériale de médecine sur la lèpre des Grecs, faite par le Dr S. S. Mavrogény Pacha. Constantinople, 1890. Τόμ. 1
Conférences zur le choléra Indien, par S. E. Mavrogény Pacha. Con/ple 1889. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.

Χειρόγραφον περιέχον ἀντίγραφα διαφόρων ἐπιστολῶν Πελοπίδου Δ. Κούπα (1851—1858).
Ὑπὸ τοῦ κ. Πελοπίδου Δ. Κούπα.

Χειρόγραφον ἀρχαῖον. Τὰ ἀπόκρυφα τῆς ἁγίας Γραφῆς.
Ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Α. Μανασσείδου.

Ἰλιάδος Ραψῳδία Ζ, ἐξ ἀνεκδότου μεταφράσεως Ἰακώβου Πολυλᾶ. Ἀθῆναι, 1890. Τόμ. 1
The ministrasion of Angels and the origin, histοry and destiny of Satan, 1887. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ κ. Ἰακ. Πολυλᾶ.
Studia Byzantina, part I. Scripsit Theodorus Buettner-Wobst. Dresden, 1890. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.

Ἰωάννου τοῦ Καρυοφύλλου ἐφημερίδες ἐκδιδόμεναι ὑπὸ Περικλέους Γ. Ζερλέντη. Ἀθῆναι, 1890. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ ἐκδότου.

Reste altchristl. Kunst in Griechenland, von Dr Strzygowski. I, Architektur, II, Sculptur. Τεύχ. 2
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Die Krater und Lavaströme des Laki (Bergkette auf Soland) von dem Jahre 1783, von Amund Helland. Kristiania, 1886. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ κ. Β. Μυστακίδου.

Vorlese-Ordnung an der K. K. Karl-Franzens Universität in Graz für das Winter-semester 1890-91. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ ἐν Graz πανεπιστημίου.

Πνευματικὴ τροφὴ τῶν παίδων, ἤτοι ἀναγνωστικὸν ὀθωμανικὸν ἐκ τριῶν τευχῶν, ὑπὸ Ι. Μηλιοπούλου, μετὰ λεξιλογίου ἐν τῷ τέλει ἑκάστου τεύχους. Κ/πόλει, 1890. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ ἐκδότου.

Notizen über die Denguefieber-Epidemie unddie Influenza-Epidemie inSmyrna, von G. Diamantopoulos. Wien, 1890. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Συνταγματικὸν μακελλεῖον τῆς Ἑλλάδος. Ἐγκληματικὸς ἀπολογισμὸς τῆς χρήσεως τοῦ 1889. Ἀθήνησι, 1889. Τόμ. 1
Ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τῆς ἐν Ἀθήναις «Ἐφημερίδος».

Ἡ Θεσσαλονίκη μετὰ τῶν πέριξ. Χάρτης ἑλληνο-τουρκιστί, ὑπὸ Μ. Θ. Χρυσοχόου.
Ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.

Ἑκατὸν ὀγδοήκοντα μία ἐναίσιμοι διατριβαὶ μετὰ πέντε προγραμμάτων.
Ὑπὸ τοῦ ἐν Ἐρλάγγῃ πανεπιστημίου.
Κ. Ν. Κανελλάκη. Χιακὰ ἀνάλεκτα, ἤτοι συλλογὴ ἠθῶν, ἐθίμων, παροιμιῶν, δημωδῶν ᾀσμάτων, αἰνιγμάτων, λεξιλογίου, ἱστορικῶν καὶ ἄλλων χειρογράφων, σιγιλλίων κτλ. Ἀθῆναι, 1890. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Τέσσαρες ἐναίσιμοι διατριβαὶ ποικίλης ὕλης.
Ὑπὸ τοῦ ἐν Στρασβούργῳ πανεπιστημίου.

Δημοσιεύσεις τῆς σμιθσωνείου ἀκαδημίας τῶν ἐτῶν 1883-84, 1884-85, 1886. Τ. 4
Δημοσιεύσεις τοῦ ἐθνολογικοῦ γραφείου τῆς σμιθσωνείου ἀκαδημίας. 1888-89. Τεύχ. 5
Ὑπὸ τῆς ἐν Οὐασιγκτῶνι τῆς Ἀμερικῆς σμιθσωνείου ἀκαδημίας.

Δημοσιεύσεις τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀδησσοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1890. Τόμ. 1.
Ὑπὸ τοῦ γραφείου τοῦ πανεπιστημίου.

Geschichte der Griechischen Litteratur, ὑπὸ W. Christ. München. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.

Ἐπετηρὶς τῆς ἡγεμονίας Σάμου τοῦ ἔτους 1890. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ ἐκδότου Ἐπαμ. Σταματιάδου.

Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ξενοφῶντος, ὑπὸ Γ. Α. Μπουκουβάλα. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ ἐκδότου.

Ἐξηγητὴς τῶν ἱερῶν Γραφῶν, ὑπὸ Γρηγ. Ζυγαβινοῦ ἀρχιμανδρίτου. Τόμ. 1
Ἐγκόλπιον προσευχητάριον, ὑπὸ τοῦ ἰδίου. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Δημοσιεύσεις τοῦ ἐπὶ τῆς παιδεύσεως γραφείου τῶν Η. Π. τῆς Ἀμερικῆς κατὰ τὸ 1889. Τόμ. 1
Δημοσιεύσεις τοῦ ἰδίου κατὰ τὸ 1890 Nº 1 καὶ 2. Τόμ. 2
Ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ γραφείου.

Δημοσιεύσεις τοῦ Βρεττ. μουσείου, τόμ. IX. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ γραφείου τοῦ μουσείου.

Περιοδικὸν τοῦ ἐπισήμου γραφείου τῆς στατιστικῆς ἐν Στουττγάρδῃ τοῦ 1888-89. Τεύχ. 3
Ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ γραφείου.

Μείζων στολισμός, ὑπὸ Εὐστ. Ι. Δράκου. Τ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Meine Erlebnisse in Athen, ὑπὸ I. B. Telfy, καθηγητοῦ τοῦ ἐν Βούδα-Πέστῃ πανεπιστημίου. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Κατάλογος τῆς βασιλικῆς βιβλιοθήκης τῆς Φλωρεντίας, τεῦχος Β'. Τεύχ. 1
Ὑπὸ τοῦ γραφείου αὐτῆς.

Στατιστικὴ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν Χριστιανίᾳ τῶν ἐτῶν 1886-1887 Nº 92 καὶ 114. Τόμ. 2
Ὑπὸ τοῦ ἐπισήμου γραφείου τῆς στατιστικῆς ἐν Χριστιανίᾳ.

Notices et mémoires historiques par M. Mignet. Paris, 1843. Τόμ. 2
Ἑρμηνεία τῶν καθ' ἁπάσας τὰς κυριακὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀναγινωσκομένων Εὐαγγελικῶν περικοπῶν, ὑπὸ Μηνᾶ Δ. Χαμουδοπούλου. Κ/πόλει, 1883. Τόμ. 1
Γραμματικὴ λατινικὴ ὑπὸ Α. Π. Ἐν Βιέννῃ, 1834. Τόμ. 1
Περὶ Βλοσίου καὶ Διοφάνους ἔρευναι καὶ εἰκασίαι, ὑπὸ Μ. Ρενιέρη. Ἐν Λειψίᾳ, 1873. Τόμ. 1
Στοιχειώδη μαθήματα ὑπὸ Λεάνδρου Δοσίου. Ἐν Ἀθήναις, 1871. Τόμ. 1
Ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν αὐτοῦ φιλοσοφικῶς ἐξεταζόμενος, ὑπὸ Κ. Παππαδούκα. Κ/πολει, 1873. Τόμ. 1
Œuvres complètes de Mr le vicomte de Chateaubriand. Voyage en Amérique. Paris, 1830. Τόμ. 1
Dix ans d'études historiques, par Augustin Thierry. Paris, 1846. Τόμ. 1
Siècle de Louis XIV, par Voltaire. Paris, 1840. Τόμ. 1
Histoire de l'Empire de Turquie, par H. Lemaire. Paris, 1821. Τόμ. 1
Histoire de l'Empire de Russie sous Pierre le Grand, par Voltaire. 1775. Τόμ. 1
Petit dictionnaire de la langue française, par Hocquart. Paris. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κ. Ξ. Τριανταφυλλίδου.

Διδασκαλικὸς ὁδηγός, ὑπὸ Β. Σκορδέλη. Τ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Τὰ κατὰ τὴν ἐν Κερκύρᾳ φιλαρμονικὴν ἑταιρίαν ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς μέχρι τῆς

σήμερον. 1840—90, ὑπὸ Σ. Παπαγεωργίου. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ προεδρείου τῆς ἑταιρίας.

Leaflets from the notebook of an archeological Traveler in Asia Minor, ὑπὸ I. R. Sitlington Sterret. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου

Μέρος τῶν κατὰ τὰ ἔτη 1889—90 δημοσιεύσεων τοῦ ἐν Βαλτιμόρῃ τῆς Ἀμερικῆς πανεπιστημίου ἐκ τευχῶν ὀκτώ. Series I-XII. Τεύχ. 8
Ὑπὸ τοῦ γραφείου τοῦ πανεπιστημίου.

A Bulletin of the Minessota Academy of Natural Sciences. Vol. III N° 1. T. 1
Ὑπὸ τῆς ἐν Μινεαπόλει τῆς Ἀμερικῆς ἀκαδημίας τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

The American Journal of Philology, ἓξ τεύχη ὑπ' ἀριθ. 36-41, ἤτοι τὸ IV τεῦχ. τοῦ IX τόμ. τὰ τεύχη I-IV τοῦ X καὶ τὸ I τεῦχος τοῦ IX. Baltimore. Τεύχ. 6
Ὑπὸ τοῦ ἐκδότου κ. Gildersleeve.

Eine trapezuntische Bilderhandschrift von Jahre 1346. ὑπὸ Strygowski, καθηγητοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Obsèques du professeur Ulysse Trélat, 31 Mars 1890. Τόμ. 1
Ὑπὸ τῆς οἰκογενείας τοῦ μακαρίτου ἰατροχειρούργου Ὀδ. Trélat.

Bericht über die Fortschritte in der geographischen Welt. ὑπὸ Hirschfeld, καθηγητοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Καινισβέργης. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Studia Byzantinæ part I, ὑπὸ Buettner-Wolst, γυμνασιάρχου ἐν Δρέσδῃ. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Σύγγραμμα ῥωσσιστὶ συντεταγμένον ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Κοντακώφ, καθηγητοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Πετρουπόλεως. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Τριάκοντα τόμοι ποικίλης ὕλης. Τόμ. 30
Ὑπὸ τῆς ἐν Πετρουπόλει αὐτοκρατορικῆς ὀρθοδόξου Παλαιστινείου ἑταιρίας.

De la tutelle des femmes pubères, ὑπὸ Μ. Κέπετζη. Paris, 1890. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Μαθήματα πολιτικῆς οἰκονομίας διὰ τὸν λαόν. Μετάφρ. ἐκ τῆς γαλλικῆς ὑπὸ *** Σώμ. 100
Ὑπὸ τοῦ κ. Βασ. Βαλλιάνου.

Ἀνθρωπολογία συνταχθεῖσα ὑπὸ Θεοφ. Πολυζωίδου. Σώμ. 200
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι, ὑπὸ A. Leval. T. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Papers relating to the foreign Relations of the U. S. 1889. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν τῶν Η. Π. τῆς Ἀμερικῆς.

Geschichte der byzantinischen Litteratur ὑπὸ Karl Krumbacher. München, 1891. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συγγραφέως.

Πνευματικὴ τροφὴ τῶν παίδων. Ὀθωμανικὸν ἀναγνωστικὸν ὑπὸ Ι. Μηλιοπούλου ἐκ τριῶν τευχῶν. Σώμ. 100
Ὑπὸ τοῦ ἐκδότου κατ' ἐντολὴν τῆς Α. Ε. τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου πρὸς διανομὴν εἰς ἄπορα σχολεῖα.

Γυμνασιακὴ παιδαγωγική, ὑπὸ Ι. Πανταζίδου. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Recueil des inscriptions juridiques Grecques, ὑπὸ R. Dareste B. Houssoulier et Th. Reinach. Τεῦχος Α'. Τεῦχ. 1
Ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν.

Λόγος εἰς Κάρολον Ῥαφαὴλ Κόδητον ὑπὸ Σ. Κόντου. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Droit Romain et Français. Ἐναίσιμος διατριβὴ Θεοχ. Βεγλερῆ.
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Ἔκθεσις τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1889-90 πεπραγμένων ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις φιλεκπαιδευτικῆς ἑταιρίας. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ γραφείου τῆς ἑταιρίας.

Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας τοῦ ἔτους 1889. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ γραφείου τῆς ἑταιρίας.

Griechische Marmorstudien von G. R. Lepsius, Berlin, 1890. Τόμ. 1
Verzeichniss der Mitglieder des Kaiserlich-Deutschen archäologischen Instituts, 1890. Τόμ. 1
Ὑπὸ τῆς Βασιλικῆς πρωσσικῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν ἐν Βερολίνῳ

Ἡ νῆσος Ῥόδος, σύγγραμμα τῶν κκ. Μ. Μπιλιώτου καὶ Ἀββᾶ Κοτρέ, μετφρ. ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Μ. Μαλλιαράκη καὶ Σ. Καραβοκυροῦ. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ κ. Ἀν. Χρηστίδου ἰατροῦ.

The journal of Hellenic Studies. Τόμ. XI
Τόμ. 1
Ὑπὸ τῆς ἐν Λονδίνῳ ἑταιρίας πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλλην. γραμμάτων.

Ἀριστοτέλους περὶ τῆς τῶν Ἀθηναίων πολιτείας. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ κ. Ἀθ. Πηνιατώρου.

Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ὑπὸ Γ. Ι. Παππαδοπούλου. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Geschichte der Griechischen Litteratur. ὑπὸ Fr. Susemihl. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ συντάκτου.

Apollodori bibliothecæ fragmenta Sabbaitica. Τόμ. 1
Ὑπὸ τοῦ κ. Ἀθ. Π. Κεραμέως.

Bericht über die Ausgrabungen in Troja im Jahre 1890. von H. Schliemann.
Ὑπὸ τῆς χήρας τοῦ μακαρίτου Schliemann.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελίς	*Στήλη*	*Στίχος*	*Ἀντὶ*	*Γράφε*
3	2	45	περὶ ὧν ποιεῖται	ὧν ποιεῖται
11	1	17	cet	etc.
11	1	27	2 ὥρ. π. μ.	2 ὥρ. μ. μ.
26	2	1	συνερχόμενοι	συμφωνήσαντες
32	2	11	ἐνέθηκαν	ἀνέθηκαν
73		2	μέχρι 30 ἀπριλίου	μέχρι 19 μαΐου
100	2	22	τιμένους	τεμένους
194	2	18	ΑΟΖ'.	ΑΟΖ'.
122	2	44	νὰ ἐκφράσω τὴν χαράν μου	νὰ ἐκφράσῃ τὴν χαρὰν αὐτοῦ
171	2	51	τὰ	νὰ
177	1	20	ἡμῶν	ὑμῶν
198	2	30	σύρριγγας	σύριγγας
200	2	39	διὰ τῆς θέσεως	περὶ τῆς θέσεως
202	2	52	ἐν τῇ ἀδρανείᾳ	ἐν ἀδρανείᾳ
211	2	3	καί	καίπερ
213	2	37	καίτοι	καίπερ
214	2	41	Πανύσιος	Πανύασις
215	2	19	ἡ οἱ ἀνατολικῆς	καὶ οἱ ἀνατολικῆς
217	1	34	ἐπωφελήθη αὐτοῦ	ἐπωφελήθη αὐτῶν
228	2	14	ἡμᾶς	ὑμᾶς
252	2	24	ἄφθονον	ἄφθιτον

ΣΠΟΥΔΑΙΟΝ ΠΑΡΟΡΑΜΑ

Τὰ ἐν σελ. 184. στήλ. α'. στίχ. 14 κάτ. «Ἐν δὲ τῇ Ἀθηναίων πολιτείᾳ . . . . . μέχρι τελευτώσης τῆς ᾗ ἐν στήλ. β', στίχ. 6 ἄν. μετατεθήτωσαν εἰς σελ. 200. στήλ. α', στίχ. 9 κάτ.

Ο
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΓ΄

1891—1892

ΕΤΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΛΑ΄

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
1893

ΕΔΡΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
Πέραν, Ὁδὸς Τοπτσιλάρ, ἀριθμ. 18.

ΠΡΑΚΤΩΡ ΔΙΑ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ
Otto Keil, Librairie Internationale
Πέραν, Μεγάλη Ὁδός, ἀριθμ. 457.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ „ΝΕΟΛΟΓΟΥ,,

ΜΕΛΗ

ΤΟΥ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΙΔΡΥΤΑΙ

1861

† **Αποστολιδης** Ι., ἰατρός.
† **Αποστολιδης** Ι. Δ., ἔμπορος.
Αριστοκλης Ἰωάννης, καθηγητής.
† **Βασιαδης** Ἡρακλῆς, ἰατρός.
Βαφειαδης Ἀπόστολος, ἰατρός.
† **Βλαστος** Ἀντώνιος, τραπεζίτης.
† **Γαλατης** Ἰ. Σ., ἰατρός.
Γενιδουνιας Δημήτριος, τραπεζίτης.
† **Γεωργαντοπουλος** Ἰωάννης, δικηγόρος.
Γκιουμουσγκερδανης Μ., ἔμπορος
† **Ευθυφρων** Κ., ἰατρός.
† **Ζανος** Π. Α.
† **Ζωγραφος** Θεόδωρος, ἰατρός.
Ζωγραφος Ξενοφῶν, ἰατρός.
Ζωηρος πασσᾶς Ἀλέξανδρος, ἰατρός.
Ιγγλεσης Α., ἔμπορος.
Ιωαννιδης Ἐμμανουήλ, καθηγητής.
Καλλιαδης Κωνσταντῖνος, πρώην σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας.
Καραθεοδωρη πασσᾶς Ἀλέξανδρος, ἡγεμὼν τῆς Σάμου.
† **Καραθεοδωρη** Κωνσταντῖνος, ἰατρός.
† **Καραθεοδωρη** Στέφανος, ἰατρός.
Κοσουλης Θεμιστοκλῆς, ἔμπορος.

δ'.

† **Κωνσταντινιδης** Χ" Γεώργιος, κτηματίας.
† **Λασκαρις** Ἀλέξανδρος, μητροπολίτης Σισανίου.
Μαυρογενης πασσᾶς Σπυρίδων, ἀρχίατρος καὶ ἰδιαίτερος ἰατρὸς τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου.
Νεοκοσμος Δημήτριος, ἔμπορος.
† **Παλαιολογος** Α., γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα.
Πασπαλλης Δημήτριος.
† **Πυλαδης** Βασίλειος, λόγιος.
Ραζης Δημήτριος.
Σαββας πασσᾶς Ἰωάννης, πρώην γενικὸς διοικητὴς Κρήτης.
Σοφοκλης Γαβριήλ, καθηγητής.
† **Χρυσοβεργης** Γεώργιος, καθηγητής.

ΤΑΚΤΙΚΑ ΜΕΛΗ.

Α

	Έτος ἐκλογῆς
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Ἠλιάδης, μητροπολίτης Ἰκονίου	1888
ΑΘΗΝΟΓΕΝΗΣ Γεώργιος, τραπεζίτης, ἐν Ἀθήναις	1863
ΑΘΗΝΟΓΕΝΗΣ Παῦλος, τραπεζίτης, ἐν Σμύρνῃ	1871
ΑΚΕΣΤΟΡΙΔΗΣ Γ., ἰατρός, ἐν Κωνστ]πόλει	1882
ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ Σπυρίδων, γραμματεὺς τοῦ Ἐμπορ. Ὀθωμαν. Ἐπιμελητηρίου	1883
ΑΛΙΜΠΕΡΤΗΣ Ἰωάννης	1872
ΑΜΑΣΟΠΟΥΛΟΣ Εὐάγγελος, καθηγητὴς τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς	1880
ΑΜΜΑΝΙΤΗΣ Νικόλαος, κτηματίας, ἐν Κυδωνίαις	1889
ΑΜΠΕΛΙΔΗΣ Ἐμμανουήλ, ἰατρὸς ἀντισυνταγματάρχης, ἐνταῦθα	1888
ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ Ὀδυσσεύς, δημοσιογράφος, ἐν Κωνστ]πόλει	1881
ΑΝΔΡΕΟΥ Χ" Δημήτριος, ἔμπορος	1873
ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ ἱερομόναχος, ἐν Κωνστ]πόλει	1879
ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ πασσᾶς Κωνσταντῖνος, πρώην γενικὸς διοικητὴς Κρήτης	1864
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Θεόδωρος, ἐλεγκτὴς τῆς Τραπέζης Κων]πόλεως	1878
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Γεώργιος, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1874
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Ἀθανάσιος, » »	1890
ΑΠΟΣΤΟΛΟΓΛΟΥΣ Σάββας, » »	1890
ΑΠΕΡΗΣ Πέτρος, χημικός, »	1887
ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ Δημήτριος, ἔμπορος, ἐν Φιλιππουπόλει	1871
ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ Γ., πρώην γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα βασιλ. Ἑλλ. πρεσβείας	1886
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Σταῦρος, μέγας λογοθέτης τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ γερουσιαστής	1862
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Ἀλέξανδρος, ὑπάλληλος ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν	1885
ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ Ἰωάννης Δ., καθηγητὴς τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς	1861
ΑΡΤΕΜΙΑΔΗΣ Ἰάκωβος, οἰκονομικὸς ἐλεγκτὴς τῆς νομαρχίας Αἰγαίου	1876
ΑΣΝΑΒΟΥΡ Ἰωσήφ, ἀρχιτέκτων, ἐνταῦθα	1888
ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Μηνᾶς, καθηγητής, ἐν Κωνστ]πόλει	1888

Β

ΒΑΪΡΑΜΟΓΛΟΥΣ Α., δικηγόρος, ἐν Κωνστ]πόλει	1890
ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Κωνστ., σχολάρχης τῆς ἐν Γαλατᾷ Κων]πόλεως ἑλλην. Σχολῆς	1890
ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ Ἰωακείμ, καθηγητής, ἐν Κωνστ]πόλει	1891
ΒΑΛΛΙΑΔΗΣ Κωνσταντῖνος, μητροπολίτης Ἐφέσου	1874
ΒΑΛΛΙΑΝΟΣ Βασίλειος Μ., ἔμπορος, ἐν Λονδίνῳ	1874
ΒΑΛΤΑΤΖΗΣ Ἐμμανουήλ	1886
ΒΑΝΔΙΛΟΠΟΥΛΟΣ Ἰωάννης	1886

Ἔτος ἐκλογῆς.

BARDAUT A., δικηγόρος, ἐνταῦθα. . . . . 1878.
ΒΑΡΟΤΣΗΣ Ἰάκωβος, δικηγόρος, ἐνταῦθα. 1878
ΒΑΣΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Ἀπόστολος, διδάσκαλος, ἐν Κωνστ]πόλει. 1884
ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ Γ., κτηματίας. 1881
ΒΑΣΜΑΤΖΙΔΗΣ Ἰωάννης, διευθυντὴς ἑλληνικοῦ ἐκπαιδευτηρίου, ἐνταῦθα. 1881
ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ Ἀπόστολος, ἰατρός, ἐν Κωνστ]πόλει. 1861
ΒΕΓΛΕΡΗΣ Θεοχάρης, δικηγόρος, ἐνταῦθα. 1890
ΒΕΓΛΕΡΗΣ Γεώργιος Π., ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ ἐνταῦθα πρακτορείου τῆς Ῥωσσικῆς ἀτμοπλοϊκῆς Ἑταιρίας. 1886
ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΟΣ Ἰωάννης, ἔμπορος. 1873
BENT Theodor, ἀρχαιολόγος. 1886
BERGGREN Φ., ῥωπογράφος. 1881
ΒΕΡΝΟΥΔΑΚΗΣ Δ., τραπεζίτης, ἐνταῦθα. 1891
ΒΕΡΩΝ Στέφανος, ἔμπορος, ἐν Βραΐλᾳ. 1886
ΒΙΚΕΛΑΣ Δ., λόγιος, ἐν Παρισίοις. 1872
ΒΛΑΣΤΑΡΗΣ Κωνσταντῖνος, τραπεζίτης, ἐν Κων]πόλει. 1874
ΒΛΑΣΟΠΟΥΛΟΣ Εὐστάθιος, ἔμπορος, ἐν Βραΐλᾳ. 1887
ΒΛΑΣΟΠΟΥΛΟΣ Διονύσιος, » » 1887
ΒΟΓΟΣ Δελπέρ. 1889
ΒΟΥΡΗΣ Ἰωάννης, λόγιος, ἐν Ἀθήναις. 1886
ΒΟΥΤΥΡΑΣ Σταῦρος Ι., διευθυντὴς καὶ ἀρχισυντάκτης τῆς ἐφημερίδος *Νεολόγου*. . 1866
ΒΡΑΧΑΜΗΣ Σταῦρος, χημικός, ἐν Κωνστ]πόλει. 1892
BRANTEGHEM van Alphonse, δικηγόρος, ἐνταῦθα. 1886
BROKHAUS Heinrich, ὑφηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας. 1887
BROOKS Karl. 1888

Γ

ΓΕΔΕΩΝ Μανουήλ, ἐν Κων]πόλει. 1887
ΓΕΝΙΔΟΥΝΙΑΣ Δημήτριος, τραπεζίτης, ἐνταῦθα. 1861
ΓΕΝΝΑΔΗΣ Νικόλαος, γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Κρήτῃ. 1886
ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ, ἐπίσκοπος Σταυρουπόλεως. 1890
ΓΕΡΑΡΔΟΣ Ἀντώνιος Κ., βιβλιοπώλης καὶ ἐκδότης, ἐν Κων]πόλει. 1890
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ, πατριάρχης Ἱεροσολύμων. 1879
ΓΕΡΜΑΝΟΣ Καβακόπουλος, μητροπολίτης Ἡρακλείας. 1876
ΓΕΩΡΓΑΛΑΣ Κ., συμβολαιογράφος, ἐν Κορινθίᾳ. 1876
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Γεώργιος, σπουδαστής. 1890
ΓΙΑΝΝΙΟΣ Θεμιστ. ὑπάλληλος τοῦ Μονοπωλείου τῶν καπνῶν, ἐνταῦθα. 1892
ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΤΟΣ Ν., δικηγόρος, ἐνταῦθα. 1892
ΓΚΙΟΥΜΟΥΣΓΚΕΡΔΑΝΗΣ Μ., ἔμπορος, ἐν Φιλιππουπόλει. 1861
ΓΚΙΩΝ Ἰωάννης, πράκτωρ τῆς ἀσφαλιστικῆς Ἑταιρίας *Φοίνικος*. 1864
ΓΚΙΩΧΑΣ Ἰωάννης, τραπεζίτης, ἐνταῦθα. 1890
ΓΛΥΚΑΣ Νικηφόρος, μητροπολίτης Μηθύμνης. 1872

	Έτος ἐκλογῆς
GÖDEL Lannoy Baron von, ἐπιτετραμμένος τῆς Αὐστρο-Οὐγγαρίας ἐν Τεχεράνῃ.	1874
GONZALEZ del Campillo	1881
ΓΟΡΓΟΡΙΝΗΣ Γεώργιος, ἔμπορος, ἐν Ῥοστοβίῳ	1879
ΓΟΥΔΑΣ Νικόλαος, δικηγόρος	1890
ΓΡΙΒΑΣ Ἰωάννης, διδάσκαλος, ἐν Κωνσταντινουπόλει	1890
GRUNBERG Bernhardt	1885

Δ

DALESSIO I., τραπεζίτης	1874
ΔΑΜΣΑΣ Ἐμμανουήλ, ἔμπορος, ἐν Ἀθήναις	1888
ΔΑΜΣΑΣ Νικόλαος, ἔμπορος, ἐν Μαγκεστρίᾳ	1888
ΔΑΟΥΤΗΣ Ν., πάρεδρος δικαστὴς τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἑλλ. προξενικοῦ δικαστηρίου	1883
ΔΑΝΙΗΛ ἱεροδιάκονος, ἐν Βραΐλᾳ	1874
ΔΕΛΑΛΑΠΟΡΤΑΣ Βρασίδας, ἔμπορος, ἐν Ταϊγανίῳ	1873
ΔΕΛΛΗΚΑΝΗΣ Καλλίνικος, ἱερεύς, πατριαρχικὸς ἐπόπτης τῶν ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Κ/πόλεως σχολείων	1888
ΔΕΠΑΣΤΑΣ Νικόλαος, βιβλιοπώλης, ἐν Κων/πόλει	1873
DERENTHAL Chev. de, σύμβουλος τῆς γερμανικῆς πρεσβείας, ἐν Ῥώμῃ	1872
ΔΗΜΑΔΗΣ Κ., ἀρχιτέκτων, ἐν Κωνσταντινουπόλει	1887
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ Γ., δικηγόρος	1891
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ Ξενοφῶν, ἔμπορος	1873
ΔΙΓΕΝΗΣ Β., δικαστὴς ἐν τῷ ἐνταῦθα Ἑλληνικῷ προξενικῷ δικαστηρίῳ	1891
ΔΟΡΔΟΥΦΗΣ Π., ἐμπορυπάλληλος, ἐν Ὀδησσῷ	1878
ΔΟΥΡΟΥΤΗΣ Μιχαήλ	1873
DUVAND Louis, ὑπάλληλος ἐν τῷ μονοπωλείῳ τῶν καπνῶν	1890
DUSCANE Abbé	1890

Ε

ΕΔΗΙΔΗΣ Γ., γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἑλληνικῆς πρεσβείας	1874
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Παναγιώτης, ἔμπορος	1879
ΕΝΩΜΟΤΑΡΧΗΣ Ἰωάννης, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1890
ΕΞΑΚΟΥΣΤΟΣ Πέτρος, ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ Μονοπωλείου τῶν καπνῶν, ἐνταῦθα.	1872
ΕΥΓΕΝΙΔΗΣ Εὐστάθιος, διοικητὴς τῆς ὀθωμανικῆς Ἑταιρίας συναλλαγῶν καὶ ἀξιῶν	1871
ΕΥΜΟΡΦΟΠΟΥΛΟΣ Ἀλέξανδρος μοναχός, ἐν τῇ Λαύρᾳ τοῦ Ἁγίου Ὄρους	1875
ΕΥΜΟΡΦΟΠΟΥΛΟΣ Κοσμᾶς, μητροπολίτης Βερροίας καὶ Ναούσης	1887
ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ Πιττακός, ἐμπορυπάλληλος	1892

Ζ

ΖΑΒΙΤΣΙΑΝΟΣ Σπ., ἰατρός, ἐνταῦθα	1886
ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ Εὐγ., Α' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἑλληνικῆς πρεσβείας	1889
ΖΑΝΕΛΛΗΣ Ἐμμανουήλ, ἔμπορος, ἐν Μιτυλήνῃ	1868

Ἔτος ἐκλογῆς

ΣΑΡΙΦΗΣ Λεωνίδας, τραπεζίτης, ἐν Κων/πόλει........ 1873
ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, ἔμπορος, ἐν Ῥοστοβίῳ........ 1879
ΖΕΡΒΟΥΔΑΚΗΣ Ἰωάννης, ἐμπορυπάλληλος........ 1885
ΖΙΦΟΣ Θεμιστοκλῆς, ἔμπορος, ἐν Ῥοστοβίῳ........ 1879
ΖΙΦΟΣ Παῦλος, » » 1879
ΖΙΦΟΣ Μιλτιάδης, » » 1879
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Ξενοφῶν, ἰατρός, ἐν Παρισίοις........ 1861
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Ἀντώνιος, ἔμπορος, ἐνταῦθα........ 1890

Η

HANOTAUX M. G., σύμβουλος τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς πρεσβείας........ 1885
HAYDERICH Engelhard, ἰδιοκτήτης τυπογραφείου........ 1889
ΗΣΑΪΑΣ Μιχαήλ, ἐν Σμύρνῃ........ 1884
HOLAS, κτηματίας, ἐνταῦθα........ 1892

Θ

ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ Μιχαήλ, ἔμπορος........ 1890
ΘΑΝΟΣ Δημήτριος, ἔμπορος........ 1890
ΘΕΜΕΛΗΣ Γεννάδιος, ἱεροδιάκονος, ἐν Κων]πόλει........ 1887
ΘΕΟΤΟΚΑΣ Γερμανός, ἐπίσκοπος Μυρέων, ἐνταῦθα........ 1887
ΘΕΟΦΙΛΑΤΟΣ Ἀντώνιος........ 1885
ΘΩΜΙΔΗΣ Ἀθανάσιος, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει........ 1872

Ι

ΙΑΚΩΒΟΣ, ἐπίσκοπος Μοσχονησίων........ 1875
ΙΑΛΕΜΟΣ Ὀδυσσεύς, δημοσιογράφος, ἐν Σέρραις........ 1872
ΙΓΓΛΕΣΗΣ Παναγῆς, ἔμπορος........ 1872
ΙΛΛΙΔΗΣ Ἰωάννης, βιομήχανος, ἐν Ἀρτάκῃ........ 1888
ΙΣΑΑΚΙΔΗΣ Παντελῆς, ἰατρός, ἐνταῦθα........ 1892
ΙΩΑΝΝΗΣ Ἀναστασιάδης, μητροπολίτης Καισαρείας Καππαδοκίας........ 1870
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Εὐστάθιος, ἰατρός, ἐν Βώλῳ........ 1879
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Ε., δικηγόρος........ 1891
ΙΩΑΣΑΦ, ἱεροψάλτης........ 1876

Κ

CARLOTI μαρκήσιος, ἀκόλουθος τῆς ἐν Βιέννῃ Ἰταλικῆς πρεσβείας........ 1890
ΚΑΖΑΝΟΒΑΣ Γεώργιος, ἔμπορος, ἐν Κων]πόλει........ 1871
ΚΑΛΒΟΚΟΡΕΣΗΣ Δημήτριος, ἔμπορος........ 1871
CALBERT James........ 1883
ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ Κωνσταντῖνος, πρώην σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας........ 1861
ΚΑΛΛΙΒΟΥΡΤΣΗΣ Πέτρος, ἰατρός, ἐν Παρισίοις........ 1871
ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Φωτιάδης, μητροπολίτης Δέρκων........ 1875

	Ἔτος ἐκλογῆς
Καλφογλους Μ., ἰατρός, ἐνταῦθα	1879
Καμπανακης Π., ἀρχιτέκτων, ἐν Κων]πόλει	1888
Καπλανιδης Π., καθηγητής	1885
Καραβασιλης Ἰωάννης δημοσιογράφος	1876
Καραγιαννοπουλος Νικόλαος, ἔμπορος	1890
Καραθεοδωρη Ἀλέξανδρος Κ., α' γραμματεὺς τῆς ἐν Βρυξέλλαις Ὀθ. πρεσβείας	1874
Καραθεοδωρη Κωνσταντῖνος Στεφ., σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας	1867
Καραθεοδωρη Στέφ. Κ., πρεσβευτὴς τῆς Τουρκίας ἐν Βρυξέλλαις	1867
Καραθεοδωρη Τηλέμαχος Κ., μηχανικός, ἐν Ἀθήναις	1874
Καρανδινος Ἀνδρέας, ἔμπορος	1885
Καραπανος Κωνσταντῖνος, βουλευτὴς Ἄρτης, ἐν Ἀθήναις	1862
Καρατζας πασᾶς πρίγκηψ Ι. Κ., πρεσβευτὴς τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Στοκχόλμῃ καὶ Χάγῃ	1879
Καρατζας Ἀλέξανδρος, ἔμπορος	1889
Καστελλης Ἰωάννης, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1872
Κελαϊδιτης Π., ἰατρός, ἐνταῦθα	1888
Κεπετζης Σταῦρος τραπεζίτης, ἐνταῦθα	1872
Κεπετζης Μιχαήλ, δικηγόρος	1890
Κεσσισογλους Α., ἔμπορος, ἐν Ροστοβίῳ	1879
Κεφαλας Μιχαήλ, διευθυντὴς τῆς ἐν Πέρᾳ Ζωγραφείου Σχολῆς	1885
Κεχαγια Καλλιόπη, διευθύντρια τοῦ ἐν Ἀθήναις προτύπου παρθεναγωγείου	1875
Κλεανθης Ζήνων, ἀρχιτέκτων, ἐν Κων]πόλει	1865
Κλεοβουλος Μιχαὴλ ἀρχιμανδρίτης, διευθυντὴς τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς	1892
Clichian Alfred ὑπάλληλος, ἐνταῦθα	1885
Κλουμασης Δ., ἔμπορος	1873
Κοκκολατος Κλεόβουλος, ἰατρός	1891
Κοντογεωργης Διον. Π., καθηγητὴς τῆς Ἀγγλικῆς καὶ Γαλλικῆς	1887
Κοντοπουλος Κ., λόγιος	1882
Κοπασης Ἀνδρέας, σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας	1890
Κορωνακης Π., ἔμπορος, ἐνταῦθα	1873
Κορωνιος Γ., τραπεζίτης, ἐν Παρισίοις	1872
Κοστομυρης Γεώργιος, ἰατρός, ἐν Ἀθήναις	1880
Κοτζαμπασης Γεώργιος, καπνέμπορος ἐν Ἀμισῷ	1875
Κοτσικας Λεωνίδας, τραπεζίτης, ἐνταῦθα	1892
Κουζος Γ., διδάσκαλος, ἐν Κωνστάντζᾳ	1887
Κουμαριανος Δημ., διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδος *Φιλιππουπόλεως* ἐν Φιλιππουπόλει	1877
Κουμας Σωκράτης, ὑπάλληλος τῆς ἀτμοπλοϊκῆς ἑταιρίας Κουρτζῆ	1885
Κουματος Ἀνδρέας, ἔμπορος	1882
Κουντουριωτης Γ., πρώην ναυτικὸς ἀκόλουθος τῆς ἐνταῦθα ἑλληνικῆς πρεσβείας	1885
Κουντουρης Ἀντώνιος	1885
Κουππας Ἰωάννης, ἔμπορος, ἐν Βαλδζικίῳ	1882
Κουππας Δημοσθένης, δικηγόρος	1887
Κοσουδης Θεμιστοκλῆς, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1861
Κουρτζης Π. Μ., τραπεζίτης, ἐν Μιτυλήνῃ	1879

	Ἔτος ἐκλογῆς
Κρασνοσκατσεφ Νικόλαος, καθηγητὴς ἐν τῷ ἐν Ὀδησσῷ πανεπιστημίῳ.......	1890
Κρητικος Γεράσιμος, ὑποπρόξενος τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Περσίας ἐν Ραιδεστῷ....	1885
Κριεζης Κωνσταντῖνος, Α΄ γραμματεὺς τῆς ἐν Παρισίοις Ἑλληνικῆς πρεσβείας...	1880
Κρικοτσος Ἰωάννης, τραπεζίτης, ἐν Παρισίοις......................	1879
Κρικοτσος Νικόλαος, » » ...?.....................	1864
Κρινος Κ., ἔμπορος, ἐν Ροστοβίῳ........................	1879
Κυριακοπουλος Ἐτεοκλῆς, δημοσιογράφος....................	1872
Curtis C. G., πρεσβύτερος τῆς ἐνταῦθα ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας............	1871
Κωνσταντάρας Χρ. κοσμηματοπώλης........................	1879
Κωνσταντινιδης Ἀνέστης, διευθυντὴς τυπογραφείου, ἐν Ἀθήναις............	1887

Λ

Lamber abbé..	1887
Λεβαλ Ἀνδρέας, δημοσιογράφος, ἐν Βουδαπέστῃ...................	1887
Λεβιδης Γεώργιος, γραμματεὺς τῆς ἐν Πετρουπόλει Ἑλληνικῆς πρεσβείας......	1885
Lemoin Léo, διευθυντὴς τοῦ Crédit Lyonnais, ἐνταῦθα................	1885
Λεμπλαιεφ Ἀμφιανὸς Α., καθηγητὴς τοῦ ἐν Χαρκόβῳ πανεπιστημίου.........	1890
Λεοντιας Σαπφώ, διευθύντρια τοῦ Παρθεναγωγείου «Παλλάδος»...........	1872
Λιμαρακης Λεωνίδας, ἰατρός, ἐνταῦθα.......................	1887
Λογοθετης Μιλτιάδης, ἰατρός, ἐν Κωνσταντινουπόλει.................	1887
Λογοθετιδης Μιλτιάδης, ὑπάλληλος ἐν τῇ διευθύνσει τοῦ δημοσίου ὀθωμ. χρέους.	1888
Long Albert, καθηγητὴς ἐν τῇ ἐνταῦθα Ροβερτείῳ σχολῇ...............	1885
Λορανδος Λιβέριος, τραπεζιτικὸς ὑπάλληλος....................	1887

Μ

Μαγκος Ἀντώνιος, ἔμπορος, ἐνταῦθα.........................	1887
Μαθιουδακης Ἀλέξανδρος, διευθυντὴς τῆς τραπέζης Ἠπειροθεσσαλίας, ἐν Βώλῳ...	1875
Μακρης Κωνσταντῖνος, ἰατρός, ἐν Κωνσταντινουπόλει.................	1880
Μακρης Παναγιώτης, διδάσκαλος ἐν Κατιρλίῳ Νικομηδείας.............	1887
Μακριδης Βίκτωρ, δικηγόρος, ἐνταῦθα........................	1890
Μαλιακας Ἀβραάμ, καθηγητής, ἐνταῦθα.......................	1887
Μαλιακας Ἠλίας, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1885
Μαλλιαδης Δημήτριος, δικηγόρος, ἐν Κωνσταντινουπόλει..............	1865
Μαλλιαδης Μ..	1878
Μανδανακης Εὐάγγελος, ἔμπορος, ἐν Ραιδεστῷ....................	1890
Μανσουρωφ Παῦλος, Β΄ γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ρωσσικῆς πρεσβείας.......	1887
Μαργαριτης Μ., δικηγόρος ἐνταῦθα..........................	1891
Μαυρογενης Ἀλέξανδρος Σπ., πρεσβευτὴς τῆς Τουρκίας ἐν Οὐασιγκτώνῃ.......	1870
Μαυρογενης Δημήτριος Σπ., Γεν. πρόξενος τῆς Τουρκίας ἐν Μασσαλίᾳ..........	1870
Μαυρογορδατος Ἐλευθέριος................................	1876
Μαυρογορδατος Θεόδωρος, τραπεζίτης, ἐν Κωνσταντινουπόλει............	1872
Μαυρογορδατος Φραγκίσκος, ἔμπορος, ἐνταῦθα......................	1874

	Ἔτος ἐκλογῆς
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Φραγκούλης, ἀρχιτέκτων ἐνταῦθα	1890
ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ Ἐπαμ., βουλευτὴς Βονίτσης, ἐν Ἀθήναις	1885
ΜΕΓΑΚΛΗΣ Ἀθανάσιος, μητροπολίτης Θεσσαλονίκης	1877
ΜΕΘΟΔΙΟΣ, μητροπολίτης Μιτυλήνης	1876
ΜΕΙΛΛΑΣ Ἰωάννης, ἔμπορος, ἐν Βραΐλᾳ	1885
ΜΕΙΛΛΑΣ Δημήτριος, » » »	1885
ΜΕΪΜΑΡΙΔΗΣ Πέτρος, ἀρχιτέκτων, ἐνταῦθα	1888
ΜΕΛΑΝΔΙΝΟΣ Ἐμμανουήλ, ἔμπορος	1877
ΜΕΛΙΧΡΟΣ Κωνστ., ὑπάλληλος τῆς Τραπέζης Κωνσταντινουπόλεως, ἐνταῦθα	1889
ΜΕΣΗΝΕΖΗΣ Ἀντώνιος, ἰατρός	1884
ΜΕΤΑΞΑΣ Δημ., Α' γραμματεὺς τῆς ἐν Βερολίνῳ Ἑλληνικῆς πρεσβείας	1885
ΜΕΤΑΞΑΣ Κ., ἀγρονόμος	1891
ΜΗΛΙΩΤΗΣ Δημήτριος, ταμίας τραπεζιτικοῦ οἴκου ἐν Κωνστ/πόλει	1889
ΜΗΤΣΟΡΑΣ Κυριακός, ἔμπορος ἐν Φιλιππουπόλει	1871
MIZZI Louis, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1887
MILLINGEN Alex. van, καθηγητὴς ἐν τῷ Ῥοβερτείῳ Λυκείῳ	1882
MORDTMANN Dr A. D., ἰατρός, μέλος τοῦ Ὑγειονομικοῦ Συμβουλίου, ἐν Κ/πόλει	1871
MORDTMANN Jean, Γεν. πρόξενος τῆς Γερμανίας ἐν Θεσσαλονίκῃ	1872
ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ Θεόδωρος Χ., δημοσιογράφος ἐν Βουκουρεστίῳ	1880
ΜΟΥΣΟΥΡΟΣ Βασίλειος, κυβερνητικὸς ὑπάλληλος	1888
ΜΟΥΣΟΥΡΟΣ Παῦλος, Σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας	1889
ΜΠΑΛΕΣΣΑΣ Ν., τραπεζίτης, ἐνταῦθα	1871
ΜΠΟΣΤΑΝΗΣ Δημήτριος, ἔμπορος	1887

Ν

ΝΑΡΔΗΣ Στέφανος, ἰατρός, ἐνταῦθα	1890
ΝΑΟΥΜ Ἰωάννης πρόεδρος τοῦ ἐνταῦθα ἑλληνικοῦ προξενικοῦ δικαστηρίου	1885
ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ Ἰωάννης, τραπεζίτης, ἐν Ἀθήναις	1871
ΝΕΛΙΔΩΦ Δημήτριος, ἀκόλουθος τῆς ἐνταῦθα Ῥωσσικῆς πρεσβείας	1890
ΝΕΜΤΖΟΓΛΟΥΣ Ζήσης, ἔμπορος, ἐν Φιλιππουπόλει	1870
ΝΕΟΦΥΤΟΣ, μητροπολίτης Λαρίσσης, ἐν Ἀθήναις	1874
ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ, » Κυζίκου	1877
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ Ι., ἔμπορος, ἐν Ῥοστοβίῳ	1879
ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Παναγιώτης, δικηγόρος, ἐν Κωνσταντινουπόλει	1890
ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, ὑπάλληλος ἐν τῇ τραπέζῃ Κωνσταντινουπόλεως	1890
ΝΙΚΟΛΣΩΝ Δ., Α' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς πρεσβείας	1880
ΝΟΜΙΚΟΣ Α., ἔμπορος, ἐν Ῥοστοβίῳ	1879
ΝΟΤΑΡΗΣ Ι., βιβλιοπώλης καὶ ἐκδότης, ἐν Ἀθήναις	1891
ΝΟΤΑΡΗΣ Ἐμμ. » » » » Κωνσταντινουπόλει	1892

Ξ

ΞΥΔΙΑΣ Δ., ἔμπορος, ἐν Ῥοστοβίῳ	1879
ΞΥΔΙΑΣ Θ., » »	1879
ΞΥΔΙΑΣ Μ., ἀργυραμοιβός	1885

Ο.

Ἔτος ἐκλογῆς

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Γεώργιος, ἰατρός, ἐνταῦθα........................ 1880
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Δημοσθένης, καθηγητὴς τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς............ 1889
ΟΛΥΜΠΙΑΔΗΣ Δ., ἔμπορος, ἐν Ῥοστοβίῳ........................ 1879
ΟΜΗΡΟΣ Γ., τραπεζίτης........................ 1873
ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ Παρασκευᾶς, ἐμπορυπάλληλος........................ 1887
ΟΣΚΑΝ, διευθυντὴς τῆς ἐνταῦθα Σχολῆς τῶν καλῶν τεχνῶν............ 1892

Π.

ΠΑΝΤΖΕΙΡΗΣ Ἀλέξανδρος, διερμηνεὺς τῆς Αὐτοκρ. ὀθωμ. Τραπέζης............ 1882
ΠΑΣΙΝΟΣ Ἀνδρέας, ἔμπορος, ἐν Βραΐλᾳ........................ 1885
ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ Θεόδωρος, δικηγόρος........................ 1890
ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Νικήτας, καθηγητής, ἐνταῦθα........................ 1886
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Κεραμεὺς Ἀθανάσιος, ἐν Πετρουπόλει........................ 1881
ΠΑΠΟΥΛΩΦ Κωνστ., ἔμπορος, ἐν Βραΐλᾳ........................ 1885
ΠΑΠΑΡΡΟΥΣΗΣ Πέτρος, καθηγητής, ἐνταῦθα........................ 1871
ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ Νικόλαος, καθηγητής, ἐν Κων]πόλει........................ 1871
ΠΑΡΙΣΗΣ Γεώργιος, τραπεζίτης, ἐν Ἀθήναις........................ 1873
ΠΑΡΙΤΣΗΣ Κ., ἱερεύς, καθηγητὴς τῶν ἱερῶν, ἐν Κων]πόλει............ 1887
ΠΑΣΑΣ Δημήτριος, ἔμπορος, ἐν Βραΐλᾳ........................ 1885
ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ Δημήτριος, ἐνταῦθα........................ 1861
ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ Νικόλαος γραμματεὺς τραπεζιτικοῦ οἴκου, ἐν Κων]πόλει......... 1861
ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ Λεωνίδας, » » » » 1887
ΠΑΥΛΙΔΗΣ Ἀργύριος, ἔμπορος, ἐν Φιλιππουπόλει........................ 1872
PEARS Edwin, δικηγόρος, ἐνταῦθα........................ 1874
ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ Κυριακός, λόγιος, ἐνταῦθα........................ 1871
ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ Π., καθηγητής, ἐνταῦθα........................ 1885
ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ Νικόλαος, πράκτωρ ἀσφαλιστικῶν ἑταιριῶν............ 1889
ΠΙΖΑΝΗΣ Ἀπολλινάριος, πράκτωρ τοῦ μονοπωλείου τῶν καπνῶν, ἐν Ἀμίδῃ..... 1887
ΠΙΝΙΑΤΕΛΛΗΣ Ν., ἔμπορος, ἐν Ῥοστοβίῳ........................ 1879
PINÉYRO y Villavicencio, γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἱσπανικῆς πρεσβείας..... 1891
ΠΙΣΑΝΗΣ Νικόλαος, ἔμπορος, ἐν Κερασοῦντι........................ 1880
ΠΙΣΣΑΣ Χριστοφόρος, κτηματίας, ἐν Ἀθήναις........................ 1878
ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ, μητροπολίτης Βάρνης........................ 1872
ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ, ἀρχιμανδρίτης, ἐν Ἱεροσολύμοις........................ 1885
ΠΟΛΥΚΡΙΤΟΣ Στέργιος, ἀρχισυντάκτης καὶ διευθυντὴς τοῦ «Ἀνατολ. Ἀστέρος».. 1891
ΠΟΠΕΣΚΟΣ Εὐστάθιος, φοιτητὴς τῆς Νομικῆς, ἐν Πετρουπόλει............ 1885
ΠΟΡΦΥΡΙΟΣ, ἀρχιεπίσκοπος Σινάίου, ἐν Καΐρῳ........................ 1874
ΠΟΥΛΟΥΛΙΔΗΣ Γ., δικηγόρος, ἐνταῦθα........................ 1888
PRÉTEXTAT, καθηγητὴς τῆς Γαλλικῆς ἐν τῇ Ἐμπορ. σχολῇ Χάλκης.......... 1887
ΠΡΙΝΤΖΗΣ Κωνσταντῖνος, ἐμπορυπάλληλος........................ 1891
ΠΡΩΪΟΣ Παντελῆς, τραπεζίτης, ἐνταῦθα........................ 1885
ΠΡΟΓΑΚΗΣ Γεώργιος, ἱεροψάλτης, ἐν Κων]πόλει........................ 1880

Ρ R

Ἔτος ἐκλογῆς.

ΡΑΖΗΣ Ἀλέξανδρος.. 1875
ΡΑΖΗΣ Ἀριστείδης, μηχανικός................................ 1873
ΡΑ-Ι-ΝΕΚ Κίμων.. 1885
ΡΑΛΛΗΣ Κ., τραπεζίτης, ἐνταῦθα.............................. 1879
ΡΕΝΙΕΡΗΣ Α., ἔμπορος, ἐν Ροστοβίῳ 1879
PEYER Constantin, καθηγητὴς γυμνασίου, ἐν Τεργέστῃ.............. 1888
ΡΙΚΑΚΗΣ Ἰωάννης, Β' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἑλλην. πρεσβείας............ 1887
ΡΙΤΣΟΣ Βασίλειος, ἰατρός, ἐνταῦθα........................... 1887
ΡΟΔΩΝΙΔΗΣ Σ., ἔμπορος.................................... 1881
ROSENFELD Διονύσιος, ἀρχισυντάκτης-ἐκδότης τοῦ «Osmanische Post», ἐνταῦθα. 1888
ΡΟΖΟΛΑΤΟΣ Γ., δικηγόρος, ἐν Κων]πόλει.......................... 1892
ΡΟΖΟΛΑΤΟΣ Φραγκῖσκος, δικηγόρος, ἐνταῦθα......................... 1887
ΡΟΖΟΛΥΜΟΣ Ἀθανάσιος, τραπεζίτης, ἐν Κων]πόλει.................... 1881
ΡΩΜΑΝΟΣ Ἄθως, Α' γραμματεὺς τῆς ἐν Λονδίνῳ ἑλλην. πρεσβείας.......... 1887

Σ.

ΣΑΒΒΑΣ ΠΑΣΣΑΣ Ἰωάννης, πρώην γενικὸς διοικητὴς Κρήτης, ἐν Παρισίοις...... 1861
ΣΑΓΓΡΑΝΤΗΣ Ἰωάννης, ἔμπορος, ἐν Ἀθήναις.......................... 1878
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ Δ., ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.............................. 1878
ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θεμιστοκλῆς, καθηγητὴς τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς................ 1875
ΣΑΜΑΡΤΣΙΔΗΣ Χριστοφόρος, πρώην γυμνασιάρχης...................... 1877
ΣΑΡΑΚΙΩΤΗΣ Βασίλειος, μέλος τοῦ Δ. Ἐθν. Μ. Συμβουλίου, ἐν Κων]πόλει....... 1865
ΣΑΡΣΕΝΤΗΣ Ἠλίας, ἔμπορος, ἐν Ροστοβίῳ.......................... 1879
SARTORIS Maitland.. 1882
ΣΒΕΤΣΙΝ Ἀλέξανδρος, Β' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ρωσσικῆς πρεσβείας........ 1889
ΣΓΟΥΡΙΔΗΣ Νικόλαος, ὑπάλληλος ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν, ἐνταῦθα..... 1887
ΣΓΟΥΤΑΣ Δημήτριος, τραπεζίτης, ἐν Μασσαλίᾳ....................... 1871
SCHROEDER Paul, πρώην διευθυντὴς τοῦ Γραφείου τῆς ἐνταῦθα Γερμαν. πρεσβείας.. 1871
ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Ζωρζῆς, ἔμπορος, ἐνταῦθα......................... 1871
ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, ἰατρός, ἐν Κων]πόλει..................... 1880
SEGALLES Joseph, ἱεραπόστολος................................ 1883
ΣΕ-Ι-ΤΑΝΙΔΗΣ Γεώργιος, βιβλιοπώλης, ἐνταῦθα....................... 1872
ΣΕΜΕΛΑΣ Μανουήλ, ὑπάλληλος ἐν τῷ Μονοπωλείῳ καπνῶν.................. 1891
SHAW William.. 1872
ΣΙΔΕΡΙΔΗΣ Ξενοφῶν ἔμπορος, ἐν Κων]πόλει.......................... 1880
ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΟΥΣ Ἰωάννης, τραπεζίτης, ἐνταῦθα........................ 1873
ΣΙΩΤΗΣ Ἰωάννης, ἰατρός, ἐν Κων]πόλει............................ 1890
ΣΚΑΝΑΒΗΣ Νικόλαος, ἔμπορος, ἐν Ροστοβίῳ......................... 1879
ΣΚΑΡΑΜΑΓΚΑΣ Ε., ἔμπορος, ἐν Ροστοβίῳ........................... 1879
ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ Στέφανος, τραπεζίτης, ἐν Ἀθήναις...................... 1871
ΣΚΩΤΙΔΗΣ Ν., γεν. πρόξενος ἐν Καΐρῳ............................ 1885

	Έτος έκλογής.
ΣΜΥΡΝΩΦ Ἀλέξιος, γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ρωσσικῆς πρεσβείας	1887
ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ Βασίλειος, ἔμπορος	1871
ΣΟΥΓΔΟΥΡΗΣ Π., ἔμπορος, ἐν Ροστοβίῳ	1879
ΣΟΥΛΛΙΔΗΣ Νικόλαος Θ., δημοσιογράφος, ἐν Κωνσταντινουπόλει	1871
ΣΟΥΤΣΟΣ Ἀλέξανδρος, βουλευτὴς Σύρου, ἐν Ἀθήναις	1881
ΣΠΑΝΔΩΝΗΣ Γ., ἐμπορυπάλληλος	1874
ΣΠΑΝΔΩΝΗΣ Νικόλαος, λόγιος	1881
ΣΤΑΘΑΤΟΣ Ὄθων, ἔμπορος	1885
ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ Νικόλαος, δικηγόρος, ἐν Σάμῳ	1878
ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ Ἀναστάσιος, ἔμπορος, ἐν Σηλυβρίᾳ	1879
ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚ Παῦλος, τραπεζίτης, ἐν Κωνστ/πόλει	1875
ΣΥΓΓΡΟΣ Ἀνδρέας, τραπεζίτης, ἐν Ἀθήναις	1871
ΣΦΕΤΣΟΣ Ἀριστείδης, πράκτωρ ἀτμοπλοϊκῶν ἑταιριῶν	1887
ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ, μητροπολίτης πρώην Θεσσαλονίκης, ἐν Ἁγίῳ Ὄρει	1871

Τ.

ΤΑΒΟΥΛΑΡΗΣ Διονύσιος	1890
ΤΑΓΗΣ Φίλιππος, καθηγητής, ἐνταῦθα	1875
ΤΑΜΒΑΚΟΣ Δ. Ν., ἔμπορος, ἐνταῦθα	1863
ΤΑΤΑΔΙΑΣ Ἀνδρέας, ἰατρός	1885
ΤΑΧΙΝΤΖΗΣ Κωνστ. ἰατρός, ἐνταῦθα	188
ΤΕΛΛΟΓΛΟΥΣ Σ., τραπεζίτης, ἐν Κωνστ/πόλει	1890
ΤΕΡΝΩ ΒΕΗΣ, ἱδρυτὴς καὶ διοικητὴς τῆς ἑταιρίας τῶν ὑδάτων Δέρκων	1891
ΤΗΟΜΑΝ Α., διδάσκαλος	1875
ΤΟΥΡΓΟΥΤΗΣ Ἀλ., ἰατρὸς, ἐνταῦθα	1892
ΤΡΩΪΑΝΟΣ Κωνσταντῖνος, ὑπάλληλος ἐν τῷ Μονοπωλείῳ τῶν καπνῶν	1890
ΤΣΑΚΟΣ Γ. δικηγόρος, ἐνταῦθα	1891
ΤΣΕΡΛΕΝΤΗΣ Βελισσάριος, ἔμπορος, ἐν Βαγδατίῳ	1873
ΤΣΙΑΚΑΣ Γεώργιος, δημοσιογράφος, ἐν Ἀθήναις	1881
ΤΣΙΚΑΛΙΩΤΗΣ Στέφανος, πράκτωρ ἀσφαλιστικῶν καὶ ἀτμοπλ. ἑταιριῶν ἐνταῦθα	1871
ΤΣΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντῖνος, κοσμηματοπώλης	1878

Φ.

ΦΑΚΑΡΟΣ Μ., διερμηνεὺς τοῦ ἐνταῦθα Ἑλληνικοῦ Προξενείου	1874
ΦΕΪΖΗ ΒΕΗΣ, πρόξενος τῆς Τουρκίας ἐν Ὀδησσῷ	1874
ΦΙΛΙΚΟΣ Ι., δικηγόρος, ἐνταῦθα	1891
ΦΙΛΙΟΣ Δ., ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων, ἐν Ἀθήναις	1872
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Δ. Ν., ἔμπορος	1876
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Νικόλαος, πρόεδρος τοῦ χρηματιστηρίου Κωνσταντινουπόλεως	1861
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Φώτιος, ἰατρὸς, ἐνταῦθα	1878
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Ἀπόστολος, λόγιος	1890
ΦΩΤΙΟΣ, μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως	1881

W.

Ἔτος ἐκλογῆς.

Washington Georges, ἱερεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς πρεσβείας.............. 1883
Weisbach Augustin, ἰατρός.............................. 1873

X.

Χαδουμογλους Γ., ἰατρός, ἐνταῦθα.............................. 1892
Hanotaux M. G. σύμβουλος τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς πρεσβείας.............. 1885
Χασιωτης Γεώργιος, διευθυντὴς τραπεζιτικοῦ οἴκου, ἐν Παρισίοις.............. 1860
Χατζηχρηστου Χρῆστος, ἱδρυτὴς καὶ γυμνασιάρχης τοῦ ἐν Πέραν ἑλλ. λυκείου..... 1872
Χατζηχρηστου Παναγιώτης, ἰατρός, ἐνταῦθα.............................. 1885
Χατζοπουλος Ἰωάννης, τραπεζίτης, ἐν Κωνστ/πόλει.............................. 1883
Χρηστιδης Ἰωάννης, ὑπάλληλος ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς δικαιοσύνης, ἐνταῦθα..... 1888
Χρηστιδης Ἀχιλλεύς, δικηγόρος, ἐν Κωνστ/πόλει.............................. 1888
Χρηστιδης Ἀναστάσιος, ἰατρός, ἐνταῦθα.............................. 1879
Χρυσαφιδης Κωνσταντῖνος, δημοσιογράφος, ἐν Παρισίοις.............................. 1890
Χρυσοβελωνης Λεωνίδας, ἔμπορος, ἐν Μαγχεστρίᾳ.............................. 1866
Χρυσοβελωνης Μιχαήλ, ἔμπορος, ἐν Λιβερπούλῃ.............................. 1876
Χρυσοχοΐδης Γεώργιος, διευθυντὴς ἑλλην. ἐκπαιδευτηρίου, ἐν Βραΐλᾳ.......... 1885

Ψ.

Ψαλιδας Μιχαήλ, ἰατρός, ἐν Κωνστ/πόλει.............................. 1890
Ψαχαροπουλος Κωνστ. διευθυντὴς τῆς Πανελληνίου ἀτμοπλ. ἑταιρίας, ἐν Πειραιεῖ... 1875
Ψυχαρης Νικόλαος, ἐν Κωνστ/πόλει.............................. 1880
Ψωμιαδης Κωνσταντῖνος, ἔμπορος, ἐνταῦθα.............................. 1881

ΕΠΙΤΙΜΑ ΜΕΛΗ.

A.

	Ἔτος ἐκλογῆς.
ΑΔΡΙΦΦ ΠΑΣΣΑΣ, πρόεδρος τοῦ συμβουλίου τοῦ Κράτους	1887
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Γρηγόριος, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Οὐασιγκτῶνι	1879
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Ἰωάννης, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Βερολίνῳ	1873
Ascoli G. H.	1885

B.

ΒΑΛΕΤΤΑΣ Ἰωάννης, λόγιος, ἐν Λονδίνῳ	1874
Barthélémy Saint-Hilaire, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας καὶ γερουσιαστής	1871
Bancroft Georges, πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Βερολίνῳ	1872
Benschoten van James Cooke, καθηγητὴς τοῦ ἐν Middletown Wesleyan πανεπιστημίου ἐν Ἀμερικῇ	1885
ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ Δημήτριος, πρώην καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου	1874
Bernhard, πρίγκηψ διάδοχος τοῦ Sax Mainingen	1887
Bigot Ch.	1885
ΒΙΤΤΩΡΗΣ Ἰωάννης	1881
Black bey, πρόεδρος τοῦ ς' δημαρχιακοῦ τμήματος, ἐνταῦθα	1886
Blackie J. Stuart, καθηγ. τῶν ἑλλ. γραμμάτων ἐν τῷ ἐν Ἐδιμβούργῳ Πανεπιστημίῳ	1864
Blanc baron, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ἰταλίας ἐνταῦθα	1890
Blass Friedrich, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Kiel	1885
Boeckh R., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου	1885
Boker, πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Κ/πόλει	1862
ΒΟΥΤΖΙΝΑΣ Ἀλέξανδρος, ἔμπορος, ἐν Ὀδησσῷ	1881
ΒΟΥΤΖΙΝΑΣ Ἰωάννης, ἔμπορος, ἐν Ὀδησσῷ	1881
Bréal Michel, μέλος τοῦ ἐν Παρισίοις πανακαδημίου	1885
Brinz von A., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου	1885
ΒΡΥΕΝΝΙΟΣ Φιλόθεος, μητροπολίτης Νικομηδείας	1884
Brunn H., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου	1885
Bücheler Fr., καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βόννης	1885
Burnouf Emile, πρώην διευθυντὴς τῆς Ἀθήνησι Γαλλικῆς σχολῆς, ἐν Παρισίοις	1867

C.

Calice Βαρῶνος, πρεσβευτὴς τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐν Κ/πόλει	1884
Cambon, πρεσβευτὴς τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας ἐνταῦθα	1892
Christ W., καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου	1870
Cox, S. S., πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐνταῦθα	1885

Ἔτος ἐκλογῆς

CROISET Alfred, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις.................. 1885
CROISET Maurice, καθηγητὴς ἐν τῇ ἐν Montpellier σχολῇ τῶν γραμμάτων.... 1885
CURTIUS Ernest, καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου............. 1870

Δ

DILTHEY C., καθηγητὴς τοῦ ἐν Göttingen πανεπιστημίου............... 1885
DITTENBERGER, καθηγητὴς τοῦ ἐν Halle-Wittemberg πανεπιστημίου........ 1885
DUHN von Fr., καθηγητὴς τοῦ ἐν Heidelberg πανεπιστημίου.............. 1885
DUFFERIN Lord, πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας, ἐν Παρισίοις............... 1881
DURUY Victor, μέλος τοῦ πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις................. 1892

E

ECKSTEIN, καθηγητὴς ἐν τῷ ἐν Λειψίᾳ Πανεπιστημίῳ.................... 1879
EIMER Th., καθηγητὴς τοῦ ἐν Tübingen πανεπιστημίου.................. 1885
ELIOT Charles, πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου Hawapd in Cambridgen....... 1885
ELLIOT Sir G. Henri, πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐν Βιέννῃ.................. 1872
ENGEL, γραμματεὺς τοῦ πρωσσικοῦ κοινοβουλίου........................ 1886
ΕΡΒΙΤΣΑΝΟΣ Κ., καθηγητὴς τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ πανεπιστημίου........... 1885

F.

FABRI.. 1878
FEAN Walker, πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Ἀθήναις.. 1885
GERLAND Orlando, καθηγητὴς τοῦ ἐν Viliamtown τῆς Ἀμερικῆς κολλεγίου.... 1805
FIRSHER E., καθηγητὴς τοῦ ἐν Heidelberg πανεπιστημίου................ 1885
FÖERSTER Ῥιχάρδος, καθηγητὴς τοῦ ἐν Breslau πανεπιστημίου............ 1885
FOUCART P., μέλος τοῦ πανακαδημίου, πρώην διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς σχολῆς, ἐν Παρισίοις.................................. 1885
FUILLES Alfred, maitre de Conférences ἐν τῷ ἐν Παρισίοις ἀνωτέρῳ διδασκαλείῳ 1885
FOURNIER Ch., πρώην πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐνταῦθα..................... 1878

Z G.

ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ Στέφανος, ἔμπορος, ἐν Μασσαλίᾳ......................... 1880
GEMMA Adolfo, διευθυντὴς τοῦ Περιοδικοῦ *Revista*...................... 1880
ΞΕΡΑΕΝΤΗΣ Χριστοφόρος, τραπεζίτης, ἐν Βουκουρεστίῳ.................... 1888
GEVAERT F. A., διευθυντὴς τοῦ Βασιλικοῦ Ὠδείου, ἐν Βρυξέλλαις.......... 1881
GIDEL, διευθυντὴς τοῦ Λυκείου τοῦ μεγάλου Λουδοβίκου, ἐν Παρισίοις........ 1885
GILDERSLEVE Basil, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Johns Hopkins ἐν Βαλτιμόρῃ 1885
GIRARD Jules, μέλος τοῦ πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις.................... 1885
GLADSTONE William, πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας......................... 1862
GÖTZ G., καθηγητὴς τοῦ ἐν Jena πανεπιστημίου......................... 1885

ΕΠΙΤΙΜΑ ΜΕΛΗ.

Α.

	Ἔτος ἐκλογῆς.
ΑΑΡΙΦΗ ΠΑΣΣΑΣ, πρόεδρος τοῦ συμβουλίου τοῦ Κράτους	1887
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Γρηγόριος, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Οὐασιγκτῶνι	1879
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Ἰωάννης, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Βερολίνῳ	1873
ASCOLI G. H	1885

Β.

ΒΑΛΕΤΤΑΣ Ἰωάννης, λόγιος, ἐν Λονδίνῳ	1874
BARTHÉLÉMY Saint-Hilaire, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας καὶ γερουσιαστής	1871
BANCROFT Georges, πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Βερολίνῳ	1872
BENSCHOTEN van James Cooke, καθηγητὴς τοῦ ἐν Middletown Wesleyan πανεπιστημίου ἐν Ἀμερικῇ	1885
ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ Δημήτριος, πρώην καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου	1874
BERNHARD, πρίγκηψ, διάδοχος τοῦ Sax Mainingen	1887
BICOT Ch.	1885
ΒΙΤΤΩΡΗΣ Ἰωάννης	1881
BLACK bey, πρόεδρος τοῦ ς' δημαρχιακοῦ τμήματος, ἐνταῦθα	1886
BLACKIE J. Stuart, καθηγ. τῶν ἑλλ. γραμμάτων ἐν τῷ ἐν Ἐδιμβούργῳ Πανεπιστημίῳ	1864
BLANC baron, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ἰταλίας ἐνταῦθα	1890
BLASS Friedrich, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Kiel	1885
BOECKH R., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου	1885
BOKER, πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Κ/πόλει	1862
ΒΟΥΤΖΙΝΑΣ Ἀλέξανδρος, ἔμπορος, ἐν Ὀδησσῷ	1881
ΒΟΥΤΖΙΝΑΣ Ἰωάννης, ἔμπορος, ἐν Ὀδησσῷ	1881
BRÉAL Michel, μέλος τοῦ ἐν Παρισίοις πανακαδημίου	1885
BRINZ von A., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου	1885
ΒΡΥΕΝΝΙΟΣ Φιλόθεος, μητροπολίτης Νικομηδείας	1884
BRUNN H., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου	1885
BÜCHELER Fr., καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βόννης	1885
BURNOUF Emile, πρώην διευθυντὴς τῆς Ἀθήνησι Γαλλικῆς σχολῆς, ἐν Παρισίοις	1867

C.

CALICE Βαρῶνος, πρεσβευτὴς τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐν Κ/πόλει	1884
CAMBON, πρεσβευτὴς τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας ἐνταῦθα	1892
CHRIST W., καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου	1870
COX, S. S., πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐνταῦθα	1885

Ἔτος ἐκλογῆς

CROISET Alfred, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις.................... 1885
CROISET Maurice, καθηγητὴς ἐν τῇ ἐν Montpellier σχολῇ τῶν γραμμάτων.... 1885
CURTIUS Ernest, καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου.............. 1870

Δ

DILTHEY C., καθηγητὴς τοῦ ἐν Göttingen πανεπιστημίου................ 1885
DITTENBERGER, καθηγητὴς τοῦ ἐν Halle-Wittemberg πανεπιστημίου........ 1885
DUHN von Fr., καθηγητὴς τοῦ ἐν Heidelberg πανεπιστημίου.............. 1885
DUFFERIN Lord, πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας, ἐν Παρισίοις............... 1881
DURUY Victor, μέλος τοῦ πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις.................. 1892

E

ECKSTEIN, καθηγητὴς ἐν τῷ ἐν Λειψίᾳ Πανεπιστημίῳ.................... 1879
EIMER Th., καθηγητὴς τοῦ ἐν Tübingen πανεπιστημίου.................. 1885
ELIOT Charles, πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου Hawapd in Cambridgen....... 1885
ELLIOT Sir G. Henri, πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐν Βιέννῃ................ 1872
ENGEL, γραμματεὺς τοῦ πρωσσικοῦ κοινοβουλίου......................... 1886
ΕΡΒΙΤΣΑΝΟΣ K., καθηγητὴς τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ πανεπιστημίου........... 1885

F.

FABRI.. 1878
FEAN Walker, πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Ἀθήναις 1885
GERLAND Orlando, καθηγητὴς τοῦ ἐν Viliamtown τῆς Ἀμερικῆς κολλεγίου.... 1805
FIRSHER E., καθηγητὴς τοῦ ἐν Heidelberg πανεπιστημίου................. 1885
FÖERSTER Ῥιχάρδος, καθηγητὴς τοῦ ἐν Breslau πανεπιστημίου............ 1885
FOUCART P., μέλος τοῦ πανακαδημίου, πρώην διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς σχολῆς, ἐν Παρισίοις................................ 1885
FUILLES Alfred, maitre de Conférences ἐν τῷ ἐν Παρισίοις ἀνωτέρῳ διδασκαλείῳ 1885
FOURNIER Ch., πρώην πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐνταῦθα.................... 1878

Z G.

ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ Στέφανος, ἔμπορος, ἐν Μασσαλίᾳ.......................... 1880
GEMMA Adolfo, διευθυντὴς τοῦ Περιοδικοῦ *Revista*....................... 1880
ΖΕΡΛΕΝΤΗΣ Χριστοφόρος, τραπεζίτης, ἐν Βουκουρεστίῳ.................... 1888
GEVAERT F. A., διευθυντὴς τοῦ Βασιλικοῦ Ὠδείου, ἐν Βρυξέλλαις.......... 1881
GIDEL, διευθυντὴς τοῦ Λυκείου τοῦ μεγάλου Λουδοβίκου, ἐν Παρισίοις........ 1885
GILDERSLEVE Basil, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Johns Hopkins ἐν Βαλτιμόρῃ 1885
GIRARD Jules, μέλος τοῦ πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις...................... 1885
GLADSTONE William, πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας........................... 1862
GÖTZ G., καθηγητὴς τοῦ ἐν Jena πανεπιστημίου........................... 1885

ΕΠΙΤΙΜΑ ΜΕΛΗ.

Α.

	Έτος ἐκλογῆς.
Ααριφη πασσας, πρόεδρος τοῦ συμβουλίου τοῦ Κράτους	1887
Αρισταρχης Γρηγόριος, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Οὐασιγκτῶνι	1879
Αρισταρχης Ἰωάννης, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Βερολίνῳ	1873
Ascoli G. H	1885

Β.

Βαλεττας Ἰωάννης, λόγιος, ἐν Λονδίνῳ	1874
Barthélémy Saint-Hilaire, μέλος τοῦ πανακαδημίου τῆς Γαλλίας καὶ γερουσιαστής	1871
Bancroft Georges, πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Βερολίνῳ	1872
Benschoten van James Cooke, καθηγητὴς τοῦ ἐν Middletown Wesleyan πανεπιστημίου ἐν Ἀμερικῇ	1885
Βερναρδακης Δημήτριος, πρώην καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου	1874
Bernhard, πρίγκηψ, διάδοχος τοῦ Sax Mainingen	1887
Bicot Ch.	1885
Βιττωρης Ἰωάννης	1881
Black bey, πρόεδρος τοῦ ς' δημαρχιακοῦ τμήματος, ἐνταῦθα	1886
Blackie J. Stuart, καθηγ. τῶν ἑλλ. γραμμάτων ἐν τῷ ἐν Ἐδιμβούργῳ Πανεπιστημίῳ	1864
Blanc baron, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ἰταλίας ἐνταῦθα	1890
Blass Friedrich, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Kiel	1885
Boeckh R., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου	1885
Boker, πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Κ/πόλει	1862
Βουτζινας Ἀλέξανδρος, ἔμπορος, ἐν Ὀδησσῷ	1881
Βουτζινας Ἰωάννης, ἔμπορος, ἐν Ὀδησσῷ	1881
Bréal Michel, μέλος τοῦ ἐν Παρισίοις πανακαδημίου	1885
Brinz von A., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου	1885
Βρυεννιος Φιλόθεος, μητροπολίτης Νικομηδείας	1884
Brunn H., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου	1885
Bücheler Fr., καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βόννης	1885
Burnouf Emile, πρώην διευθυντὴς τῆς Ἀθήνησι Γαλλικῆς σχολῆς, ἐν Παρισίοις	1867

C.

Calice Βαρῶνος, πρεσβευτὴς τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐν Κ/πόλει	1884
Cambon, πρεσβευτὴς τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας ἐνταῦθα	1892
Christ W., καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου	1870
Cox, S. S., πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐνταῦθα	1885

Ἔτος ἐκλογῆς

CROISET Alfred, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις.................. 1885
CROISET Maurice, καθηγητὴς ἐν τῇ ἐν Montpellier σχολῇ τῶν γραμμάτων.... 1885
CURTIUS Ernest, καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου............. 1870

Δ

DILTHEY C., καθηγητὴς τοῦ ἐν Göttingen πανεπιστημίου............... 1885
DITTENBERGER, καθηγητὴς τοῦ ἐν Halle-Wittemberg πανεπιστημίου........ 1885
DUHN von Fr., καθηγητὴς τοῦ ἐν Heidelberg πανεπιστημίου.............. 1885
DUFFERIN Lord, πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας, ἐν Παρισίοις............... 1881
DURUY Victor, μέλος τοῦ πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις................. 1892

E

ECKSTEIN, καθηγητὴς ἐν τῷ ἐν Λειψίᾳ Πανεπιστημίῳ.................... 1870
EIMER Th., καθηγητὴς τοῦ ἐν Tübingen πανεπιστημίου.................. 1885
ELIOT Charles, πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου Hawapd in Cambridgen....... 1885
ELLIOT Sir G. Henri, πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐν Βιέννῃ.................. 1872
ENGEL, γραμματεὺς τοῦ πρωσσικοῦ κοινοβουλίου........................ 1886
ΕΡΒΙΤΣΑΝΟΣ Κ., καθηγητὴς τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ πανεπιστημίου........... 1885

F.

FABRI.. 1878
FEAN Walker, πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Ἀθήναις.. 1885
GERLAND Orlando, καθηγητὴς τοῦ ἐν Viliamtown τῆς Ἀμερικῆς κολλεγίου.... 1805
FIRSHER E., καθηγητὴς τοῦ ἐν Heidelberg πανεπιστημίου................ 1885
FÖERSTER Ῥιχάρδος, καθηγητὴς τοῦ ἐν Breslau πανεπιστημίου............ 1885
FOUCART P., μέλος τοῦ πανακαδημίου, πρώην διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς σχολῆς, ἐν Παρισίοις.. 1885
FUILLES Alfred, maitre de Conférences ἐν τῷ ἐν Παρισίοις ἀνωτέρῳ διδασκαλείῳ 1885
FOURNIER Ch., πρώην πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐνταῦθα.................... 1878

Z G.

ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ Στέφανος, ἔμπορος, ἐν Μασσαλίᾳ........................ 1880
GEMMA Adolfo, διευθυντὴς τοῦ Περιοδικοῦ *Revista*...................... 1880
ΖΕΡΛΕΝΤΗΣ Χριστοφόρος, τραπεζίτης, ἐν Βουκουρεστίῳ................... 1888
GEVAERT F. A., διευθυντὴς τοῦ Βασιλικοῦ Ὠδείου, ἐν Βρυξέλλαις.......... 1881
GIDEL, διευθυντὴς τοῦ Λυκείου τοῦ μεγάλου Λουδοβίκου, ἐν Παρισίοις....... 1885
GILDERSLEVE Basil, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Johns Hopkins ἐν Βαλτιμόρῃ 1885
GIRARD Jules, μέλος τοῦ πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις..................... 1885
GLADSTONE William, πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας........................ 1862
GÖTZ G., καθηγητὴς τοῦ ἐν Jena πανεπιστημίου........................ 1885

Ἔτος ἐκλογῆς.

GREGORY Gaspar René, καθηγ. τοῦ ἐν Βαλτιμόρῃ πανεπιστημίου Johns Hopkins 1885
GROSVENOR Edwin, καθηγητὴς ἐν Amherst, Ἀμερικῆς.................... 1885
GUTSCHMID von A., » τοῦ ἐν Tübingen πανεπιστημίου............ 1885
GUILLAUME, μέλος τοῦ πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις.................. 1886
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Χρηστάκης ἐφέντης, τραπεζίτης, ἐν Παρισίοις.................. 1863

H.

HARRIS Rendel, καθηγητὴς τοῦ ἐν Βαλτιμόρῃ πανεπιστημίου.............. 1885
HASDEU P. B., » τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ πανεπιστημίου............ 1885
HATZFELDT V., πρώην πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας ἐν Παρισίοις............... 1880
HEAP H. G., πρώην γενικὸς Πρόξενος τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἐνταῦθα. 1880
HENGEN, W., Γραμματεὺς τῆς ἐν Ῥώμῃ Ἀρχαιολογικῆς ἀκαδημίας........... 1872
HENSE Otto, καθηγητὴς τοῦ ἐν Freiburg πανεπιστημίου................ 1885
HERTZ M., καθηγητὴς τοῦ ἐν Breslau πανεπιστημίου.................... 1885
HERZOG E., καθηγητὴς τοῦ ἐν Tübingen πανεπιστημίου................ 1885
HEYDEMANN, καθηγητὴς τοῦ ἐν Halle-Wittenberg πανεπιστημίου.......... 1886
HEUZEY Léon, μέλος τοῦ πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις.................... 1874
HILLER E., καθηγητὴς τοῦ ἐν Halle-Wittenberg πανεπιστημίου........... 1885
HIRSCHFELD G., καθηγητὴς τοῦ ἐν Königsberg πανεπιστημίου............. 1888
HOLTZENDORF Franz von, καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ Πανεπιστημίου.......... 1872
HOUSSAYE Henri, λόγιος ἐν Παρισίοις.................................. 1879

Ἰ

ΙΓΝΑΤΙΕΦ στρατηγὸς πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ῥωσσίας, ἐνταῦθα................ 1865
ΙΩΑΚΕΙΜ Γ', πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Ἁγίῳ Ὄρει.......... 1878
ΙΩΑΝΝΕΣΚΟΣ Νικ., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἰασίῳ πανεπιστημίου............... 1885

J.

JÆCQUEMYNS G. Rolin, πρώην ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τοῦ Βελγίου........... 1881
JANET Paul, μέλος τοῦ πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις..................... 1885
JEBB, καθηγητὴς ἐν Γλασκώβῃ.. 1878

K

ΚΑΛΛΙΓΑΣ Π., διοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος.............. 1871
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ πασσᾶς, Ἀλέξανδρος, ἡγεμὼν τῆς Σάμου..................... 1881
KEIL H., καθηγητὴς τοῦ ἐν Halle-Wittenberg πανεπιστημίου............ 1885
KEKULÉ H., καθηγητὴς τοῦ ἐν Βόννῃ πανεπιστημίου...................... 1872
KEUDELL von, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας, ἐν Ῥώμῃ.................. 1871
KIRPITSNIKOFF A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ὀδησσῷ πανεπιστημίου............. 1885
KIRCHOFF A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου................. 1872

Έτος ἐκλογῆς

KISSLING A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ὀδησσῷ πανεπιστημίου........ 1885
ΚΟΓΑΛΑΝΤΖΕΑΝΟΣ Μιχαήλ, πολιτικὸς Ῥωμοῦνος........................ 1885
KÖHLER U., πρώην διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς Σχολῆς.......... 1885
KONTZE, διευθυντὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ αὐτοκρατορικοῦ μουσείου............... 1885
ΚΟΝΤΟΣ Κ. Σ., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου................ 1863
KOTONBINSKY A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ὀδησσῷ πανεπιστημίου............... 1885
ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ Ἀνδρέας, Αὐλάρχης τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως Γεωργίου, ἐν Ἀθήναις 1875
KUGLER B., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου, ἐν Τυβίγγῃ................. 1885
ΚΩΣΤΗΣ Κ. Ν., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου................. 1882

Λ L

LANGE K., καθηγητὴς τοῦ ἐν Λειψίᾳ πανεπιστημίου....................... 1885
LATYSCHEW Βασίλειος, μέλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας Πετρουπόλεως...... 1885
LESSEPS Ferdinand, μηχανικός, ἐν Παρισίοις........................ 1865
LÉVÊQUE Charles, μέλος τῆς ἀκαδημίας, ἐν Παρισίοις................ 1866
LIARD, διευθυντὴς τῆς ἀνωτέρας παιδεύσεως ἐν Γαλλίᾳ.................. 1885
ΛΙΒΑΔΑΣ Θεαγένης, διευθυντὴς τῆς ἐν Βιέννῃ ἑλληνικῆς σχολῆς............. 1874
LIEBECK, καθηγητὴς τοῦ ἐν Giessen πανεπιστημίου..................... 1885
LIEBMANN, καθηγητὴς τοῦ ἐν Jena πανεπιστημίου....................... 1885
LIGHTFOOT D., ἐπίσκοπος Darham................................ 1885
LISTER Joseph, καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς, ἐν Λονδίνῳ.................... 1881
LÖWENFELD Th., καθηγητὴς τοῦ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίου............... 1885
LÜBBERT, καθηγητὴς τοῦ ἐν Βόννῃ πανεπιστημίου............ 1885
LUCHS A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Erlangen πανεπιστημίου................... 1885
LUDOLF Comte, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐνταῦθα............ 1872

M

MADWIG N., καθηγητὴς τοῦ ἐν Κοπεγχάγῃ πανεπιστημίου................. 1885
MACMILANN G., ἐπίτιμος γραμματεὺς τοῦ ἐν Λονδίνῳ συλλόγου πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν.................................. 1885
MAURENBRECHER W., καθηγητὴς τοῦ ἐν Λειψίᾳ πανεπιστημίου............ 1885
ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ Ν., πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος, ἐνταῦθα.................. 1864
MEYER Gustav, καθηγητὴς τοῦ ἐν Graz πανεπιστημίου.................. 1885
MEZIÈRES, μέλος τῆς Γαλλικῆς ἀκαδημίας, ἐν Παρισίοις................. 1885
MICHAELIS A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Στρασβούργῳ πανεπιστημίου............. 1885
MONTEBELLO de, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας, ἐνταῦθα................ 1885
MORRIS Joy, πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐνταῦθα. 1886
ΜΟΥΝΙΦ πασσᾶς, πρώην ὑπουργὸς τῆς παιδείας, ἐν Κων/πόλει.............. 1865
MUELLER Iw. καθηγητὴς τοῦ ἐν Erlangen πανεπιστημίου.................. 1885
MUELLER J., » » Κοπεγχάγῃ » 1885

Ἔτος ἐκλογῆς.

N

Nabel, καθηγητὴς τοῦ ἐν Leyden πανεπιστημίου.................... 1885
Nauck A., » τοῦ ἐν Πετρουπόλει » 1885
Neumann C., καθηγητὴς τοῦ ἐν Στρασβούργῳ πανεπιστημίου 1885
Nélidow de πρεσβευτὴς τῆς Ῥωσσίας ἐνταῦθα.................... 1883
Newton, διευθυντὴς τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου ἐν Λονδίνῳ................ 1871
North Edward, καθηγητὴς τοῦ ἐν νέᾳ Ὑόρκῃ Hamilton College.......... 1885
Naville Adrien A., καθηγητὴς ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ Neuchâtel.............. 1885
Νοβακοβιτς Στογιὰν, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Σερβίας ἐνταῦθα.............. 1892

Π P.

Πανταζίδης Ἰωάννης, καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου.............. 1874
Παρασχος Ἀχιλλεύς, ἐν Ἀθήναις.................... 1880
Pasteur Louis, μέλος τῆς Γαλλικῆς ἀκαδημίας ἐν Παρισίοις.............. 1874
Παυλοῦ Ἀλέξιος, καθηγητὴς τοῦ ἐν Μόσχᾳ πανεπιστημίου.............. 1886
Perrot Georges, μέλος τοῦ πανακαδημίου ἐν Παρισίοις.................. 1874
Pierson A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Amsterdam πανεπιστημίου................ 1885
Pomialowsky J., μέλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας Πετρουπόλεως.......... 1885
Powell J. M., διευθυντὴς τοῦ ἐθνολογικοῦ γραφείου τῆς ἐν Οὐασιγκτῶνι Σμιθσωνείου Ἀκαδημίας.................... 1885
Porter Noah, καθηγητὴς τοῦ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ πανεπιστημίου Sale............ 1885
Prantl von K., καθηγητὴς τοῦ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίου 1885

P R

Radovits de, πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας, ἐν Μαδρίτῃ.................... 1883
Rascon Comte de, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ἱσπανίας ἐνταῦθα 1881
René Briau, βιβλιοφύλαξ τῆς ἐν Παρισίοις ἰατρικῆς ἀκαδημίας.......... 1876
Ρενιέρης Μ., ἐπίτιμος διοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος........ 1864
Ribbeck O., καθηγητὴς τοῦ ἐν Λειψίᾳ πανεπιστημίου.................. 1885
Rivier Alphonse, καθηγητὴς τοῦ ἐν Βρυξέλλαις πανεπιστημίου............ 1881
Robert C., καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου.................. 1885
Roehl N., καθηγητὴς τοῦ ἐν Königsberg πανεπιστημίου................ 1888
Ronde E., καθηγητὴς τοῦ ἐν Tübingen πανεπιστημίου.................. 1885
Rossignol J. P., μέλος τοῦ πανακαδημίου ἐν Παρισίοις.................. 1864
Rossbach A., καθηγητὴς τοῦ ἐν Breslau πανεπιστημίου.................. 1885
Ruelle Ch.-Em., ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης τῆς Sainte Géneviève.......... 1885
Ruemelin von G., καθηγητὴς τοῦ ἐν Tübingen πανεπιστημίου............ 1885

Σ.

Σαββας, ἀρχιεπίσκοπος Τβεέρ.......................... 1863
Σαΐτ πασσᾶς, πρώην πρωθυπουργός, ἐνταῦθα.......................... 1879

Ἔτος ἐκλογῆς.

ΣΑΪΤ πασσᾶς, ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν, ἐνταῦθα.................... 1887
ΣΕΜΜΟΛΑΣ, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Νεαπόλεως.................... 1891
SAUPPE Hermann, καθηγητὴς τοῦ ἐν Γοτίγγῃ πανεπιστημίου............. 1875
SCHANZ M., » » Würzburg » 1885
SCHMIDT Bernard, » » Ἰένῃ » 1870
SCHMIDT G., » » Βερολίνῳ » 1885
SCHMIDT Moritz, » » Ἰένῃ » 1871
SCHÖLL R., » » Μονάχῳ » 1886
SCHWABE von L., » » Τυβίγγῃ » 1885
SIEVERS E., » » » » 1886
SIGWART von Ch., » » » » 1885
STUDEMUND W., » » Στρασβούργῳ » 1885
STAMFORD, γερουσιαστὴς ἐν Οὐασιγκτῶνι........................ 1885
ΣΤΟΥΡΤΖΑΣ Δημήτριος, γραμματεὺς τῆς Ῥωμουνικῆς Ἀκαδημίας............ 1885
STRAUSS Oscar, πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἐνταῦθα. 1888
SUSEMIHL Fr., καθηγητὴς τοῦ ἐν Greifswald πανεπιστημίου.............. 1885

T

THORNTON Edward, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας, ἐνταῦθα............ 1885
THUROT Charles, μέλος τοῦ πανακαδημίου ἐν Παρισίοις.................. 1873
TOTLESCU Gr., καθηγητὴς τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ πανεπιστημίου............. 1885
TOURNIER Edward, διευθυντὴς τῶν φιλολογικῶν σπουδῶν ἐν Σορβώνῃ........ 1886
TREITSCHKE von H., καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου............ 1885
ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ Χαρίλαος, πρώην πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἀθήναις........ 1878
TROITSKY J., καθηγητὴς ἐν τῇ Θεολογικῇ ἀκαδημίᾳ Πετρουπόλεως......... 1885
TAKKERMAN Carles, πρώην πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἐνταῦθα.................................... 1873
TYLER William, καθηγητὴς τοῦ ἐν Οὐασιγκτῶνι πανεπιστημίου τοῦ Κολόμβου. 1885
TYLER William, καθηγητὴς ἐν Amherst τῆς Ἀμερικῆς................. 1885

U.

USENER R., καθηγητὴς τοῦ ἐν Βόννῃ πανεπιστημίου...................... 1885
USPENSKY, καθηγητὴς τοῦ ἐν Ὀδησσῷ » 1885
USSING, καθηγητὴς τοῦ ἐν Κοπεγχάγῃ » 1885

Φ.

ΦΙΛΗΜΩΝ Τιμολέων, δημοσιογράφος, ἐν Ἀθήναις....................... 1879
ΦΙΛΙΠΠΩΦ Τέρτιος, στρατηγός, ἐν Πετρουπόλει......................... 1877
ΦΡΕΑΡΙΤΗΣ Κωνσταντῖνος, πρώην καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις πανεπιστημίου.... 1879
ΦΡΑΓΓΟΥΔΗΣ Ἐπαμ., καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἰασίῳ πανεπιστημίου............. 1885

Ἔτος ἐκλογῆς

V.

VACHEROT, μέλος τῆς ἀκαδημίας τῶν ἠθικοπολιτικῶν ἐπιστημῶν, ἐν Παρισίοις . . 1885
VAHLEN J., καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου 1885
VIRCHOW Rudolf, καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου 1881
VOGUÉ Melchior Comte de, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας, ἐνταῦθα 1873
VOLLGREFF, καθηγητὴς τοῦ ἐν Leyden πανεπιστημίου 1885

W.

WADDINGTON Henry, πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐν Λονδίνῳ 1878
WEKLEIN N., γυμνασιάρχης, ἐν Μονάχῳ 1885
WEIL Henri, μέλος τοῦ πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις 1867
WELLING James, καθηγητὴς τοῦ ἐν Οὐασιγκτῶνι πανεπιστημίου τοῦ Κολόμβου . . 1885
WACHSEMUTH C., καθηγητὴς τοῦ ἐν Heidelberg πανεπιστημίου 1885
WERTHER Baron von, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας, ἐν Κωνστ]πόλει 1875
WIESELER Friedrich, καθηγητὴς τοῦ ἐν Γοτίγγῃ πανεπιστημίου 1873
WITTE Baron de, μέλος τοῦ πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις 1876

Ψ.

ΨΥΧΑΡΗΣ Ἰω., καθηγητὴς ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν, ἐν Παρισίοις 1885

Z.

ZAMBALDI F., καθηγητὴς, ἐν Βενετίᾳ 1872
ZELLER Ed., καθηγητὴς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου 1885
ZICHY Comte, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐνταῦθα 1874

ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΑ ΜΕΛΗ.

Α.

	Έτος ἐκλογῆς.
Αγγελιδης Τηλέμαχος, κτηματίας ἐν Κέῳ	1863
Ανθιμος Ἀλεξούδης, μητροπολίτης Ἀμασείας	1868
Αδαμαντιδης Παναγιώτης, διδάσκαλος	1885
Αννινος Χαραλάμπης, δημοσιογράφος, ἐν Ἀθήναις	1892
Αργυροπουλος Β., καθηγητής, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ	1872
Αρισταρχης Δημήτριος, ἐν Παρισίοις	1875
Ardnt Paul	1889

Β.

Βαλαβανης Ἰωάννης Γ., ἐν Ἀθήναις	1876
Βεργωτης Παναγιώτης, λόγιος, ἐν Κεφαλληνίᾳ	1878
Bertherand, γενικὸς γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀλγερίᾳ κλιματολογικῆς Ἑταιρίας	1870
Βλαστος Στέφανος, ἔμπορος, ἐν Μασσαλίᾳ	1887
Βλαχος Ἄγγελος, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν Βερολίνῳ	1875
Boltz August, καθηγητὴς γυμνασίου, ἐν Darmstadt	1888
Βορεαδης Ἀντώνιος, καθηγητής, ἐν Σμύρνῃ	1885
Βυζαντιος Ἀλέξανδρος, δημοσιογράφος, ἐν Τεργέστῃ	1879

Γ.

Γεωργιαδης Ν., ἰατρὸς ἐν Βώλῳ	1863
Γρηγορας Γερμανός, ἀρχιμ. διευθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ ἱερᾶς Θεολογικῆς σχολῆς	1863
Γρηγοριαδης Ἀντ., σχολάρχης, ἐν Ἀμισῷ	1864
Γρηγοριαδης Βασίλειος, ἰατρός, ἐν Δράμᾳ	1885
Γρηγοριος Καλλίδης, μητροπολίτης Ἰωαννίνων	1886

C.

Caillemer Exupère, καθηγητὴς τῆς ἐν Λουγδούνῳ νομικῆς Σχολῆς	1870
Chiari Chevalier Gérard de	1872
Coussemaker Arthour, νομικός, ἐν Αἴῃ	1870
Cullen Dr	1880

Δ.

Δαμων Δ., ἰατρός	1872
Δεστουνης Γαβριήλ, καθηγητὴς τοῦ ἐν Πετρουπόλει πανεπιστημίου	1876
Δεφνερ Μιχαήλ, βιβλιοφύλαξ ἐν τῇ Ἐθν. βιβλιοθήκῃ, ἐν Ἀθήναις	1875
Δημητσας Κ., ἰατρός, ἐν Ἀδριανουπόλει	1871

Ἔτος ἐκλογῆς

ΔΟΥΚΑΣ Ἐμμανουήλ, καθηγητής, ἐν Σμύρνῃ........................... 1885
DOZON Auguste, πρόξενος τῆς Γαλλίας, ἐν Θεσσαλονίκῃ................... 1872

E

EGGER Victor, καθηγητὴς ἐν τῇ ἐν Nancy σχολῇ τῶν γραμμάτων........... 1885

F.

FLACH Johan, ἀρχισυντάκτης τῆς παγκοσμίου Γερμανικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας ἐν Rudolfstadt........................... 1885
FRESHFIELD Edwin, ἐν Λονδίνῳ........................... 1877

G.

GERHARDT W., ἀρχαιολόγος, ἐν Γοτίγγῃ........................... 1873
ΖΩΜΑΡΙΔΗΣ Εὐγένιος, λόγιος, ἐν Λειψίᾳ........................... 1885

H.

ΗΛΙΑΔΗΣ ΒΥΖΑΝΟΣ Λεωνίδας, καθηγητής, ἐν Ἀθήναις........................... 1873
HEIDENSTAMM Oscar de, λόγιος, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ........................... 1873
HUGHES, πρώην γραμματεὺς τῆς ἐν Κ/πόλει ἀγγλικῆς πρεσβείας............. 1874

Θ.

ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ Κ., ἔμπορος, ἐν Ῥαιδεστῷ........................... 1870
ΘΕΡΕΙΑΝΟΣ Διονύσιος, δημοσιογράφος, ἐν Τεργέστῃ........................... 1863

I.

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Ἐμμανουήλ, λόγιος, ἐν Πετρουπόλει........................... 1861
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Σάββας, λόγιος, ἐν Μασσαλίᾳ........................... 1870
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Σεραπίων, καθηγητής, ἐν Καισαρείᾳ........................... 1863

K.

ΚΟΣΜΙΔΗΣ Κυριακός, ἔμπορος, ἐν Πτολεμαΐδι........................... 1873
KRAFT Emil, καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Τυβίγγης........................... 1885
KRUMBACHER K., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου........................... 1885
ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ Κ., πρώην σχολάρχης τῆς ἐν Τραπεζοῦντι ἑλληνικῆς σχολῆς........ 1864
ΚΟΛΙΑΤΣΟΣ Σωκράτης, ἀρχιεπίσκοπος Κορινθίας........................... 1878
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Γ., πρώην ἔφορος τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης........ 1876
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Μιχαήλ, πρώην καθηγητὴς ἐν Λονδίνῳ........................... 1885

Λ.

ΛΑΜΠΟΥΣΙΑΔΗΣ Γ., καθηγητής, ἐν Ἀδριανουπόλει........................... 1891
ΛΕΒΙΔΗΣ Νικόλαος, πολιτευτής, ἐν Ἀθήναις........................... 1872

Έτος ἐκλογῆς.

LEGRAND Emile, καθηγητὴς ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἐν Παρισίοις.. 1870
LEONARDI Giovanni, φαρμακοποιός, ἐν Κερκύρᾳ........................ 1871
ΛΗΜΝΙΟΣ Ν., ἰατρὸς ἐν Ἀρτάκῃ............................ 1872
ΛΥΚΟΥΔΗΣ Ἐμμανουήλ, δικηγόρος, ἐν Ἀθήναις........................ 1874

M.

ΜΑΤΣΑΝΟΣ Γ., καθηγητὴς ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ Σχολῇ τῶν Ἰωαννίνων............ 1872
MELBER, καθηγητὴς γυμνασίου, ἐν Μονάχῳ........................ 1885
MONTANI Pierre.. 1866
MOUIS, ἀρχιτέκτων τοῦ Ὑπουργείου τῶν δημοσίων ἔργων ἐν Γαλλίᾳ......... 1887
MUHLMANN F., πρώην διευθυντὴς τῆς ἐνταῦθα γερμανοελβετικῆς σχολῆς....... 1887
ΜΥΡΙΑΝΘΕΥΣ Ἱερώνυμος, ἀρχιμανδρίτης, ἐν Γενεύῃ.................... 1872

N.

ΝΕΟΦΥΤΟΣ Ἀριστοτέλης, νομικός, ἐν Τραπεζοῦντι.................... 1889

O.

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Παναγιώτης, διευθυντὴς ἰδιωτικῆς σχολῆς, ἐν Κερκύρᾳ.......... 1868

Π.

ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Πέτρος, πρώην γυμνασιάρχης, ἐν Θεσσαλονίκῃ.............. 1885
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Γ., διδάσκαλος, ἐν Ἄρτῃ........................ 1872
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Μ., ἰατρός, ἐν Θεσσαλονίκῃ........................ 1863
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Χρ., κυβερνητικὸς ὑπάλληλος, ἐν Αἴνῳ.................. 1864
ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ Ματθαῖος, καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογ. Σχολῆς.............. 1882
ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥΣ Κλεάνθης, λόγιος, ἐν Βραΐλᾳ........................ 1871
ΠΑΥΛΙΔΗΣ Ἰωακείμ, πρώην γυμνασιάρχης, ἐν Κυδωνίαις.................. 1892
ΠΕΤΡΙΔΗΣ Ἀθανάσιος, σχολάρχης, ἐν Πειραιεῖ........................ 1864
ΠΕΡΒΑΝΟΓΛΟΥΣ Ἰωάννης, πρώην ὑφηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις 1885
PSLUGK K. Hartung von, καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Τυβίγγης........ 1885
ΠΙΕΡΙΔΗΣ Δ., λόγιος, ἐν Κύπρῳ........................ 1871
ΠΙΝΙΑΤΩΡΟΣ Γεράσιμος.. 1878
ΠΟΛΙΤΗΣ Ν. Γ., καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις......... 1872
POESTION C. J.,.. 1885

Ρ R.

ΡΑΓΚΑΒΗΣ Ρ. Ἀλέξιος.. 1870
ΡΑΛΛΗΣ Ν., ἰατρός, ἐν Περγάμῳ........................ 1872
ΡΑΜΜΟΣ Ι., σχολάρχης, ἐν Ἄρτῃ........................ 1864
REINACH Salomon, ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης Saint Germain, ἐν Παρισίοις... 1887
REINACH Théodor, διευθυντὴς τῆς Revue des Etudes Grecques, » ... 1890

Ἔτος ἐκλογῆς.

Rossi Scotti, Comte G. B., ἐπίτιμος πρόεδρος τοῦ ἐν Τολώσσῃ ἀρχαιολογ. Μουσείου . . 1882
Ρουκης Ἀριστείδης, δημοσιογράφος, ἐν Ἀθήναις 1885

Σ.

Σαθας Κωνσταντῖνος, λόγιος, ἐν Παρισίοις 1868
Σαρρος Στέφανος, ἰατρός, ἐν Βουκουρεστίῳ 1874
Σκορδελης Βλάσιος, καθηγητὴς Διδασκαλείου, ἐν Ἀθήναις 1863
Σοφοκλης Γαβριήλ, σχολάρχης, ἐν Ἀθήναις 1881
Σταματιαδης Ἐπαμεινώνδας, διευθυντὴς τοῦ ἐν Σάμῳ ἡγεμονικοῦ γραφείου 1881
Στεργιογλιδης Ἀριστομ., πρώην διευθυντης τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς Σχολῆς . . 1885
Strzygofsky J., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Graz 1890
Συνοδινος Π., λόγιος, ἐν Ἀθήναις 1892
Σχορτσανιτης Δ., πρώην σχολάρχης, ἐν Ἄρτῃ 1871

Τ.

Τριανταφυλλιδης Κ., καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἐν Βενετίᾳ 1872
Τριανταφυλλιδης Ν. 1863
Τσαπαρας Π., γυμνασιάρχης ἐν Ἑλλάδι 1876

V.

Veidner André 1872

Χ.

Χαβιαρας Δημοσθένης, ἔμπορος, ἐν Σύμῃ 1883
Χαριτωνος Νικόλαος, ἔμπορος, ἐν Δράμᾳ 1885
Χασιωτης Δ., καθηγητὴς τῆς Ἱστολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν 1874
Χρονιδης Κ., λόγιος, ἐν Ἀδριανουπόλει 1863

ΜΕΓΑΛΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

Χρ. Ζωγραφος.

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

† Γεωργιος Ζαριφης.
† Μενελαος Νεγροποντης.
† Ευανθια Θεοφιλιδου.

ΜΕΓΑΛΟΙ ΔΩΡΗΤΑΙ

Κωνσταντινος Καραπανος.
Το εν Αθηναις Εθνικον Πανεπιστημιον.
Γεωργιος Κορωνιος.
Στεφανος Ραλλης.
† Αντωνιος Βλαστος.
† Παντιας Σεκιαρης.
Θεοδωρος Μαυρογορδατος.

ΔΩΡΗΤΑΙ

Αυτοκρατορικη Οθωμανικη Τραπεζα.
Γενικη Εταιρια του Οθωμανικου Κρατους.
Το εν Αθηναις Υπουργειον της Δημοσιας Εκπαιδευσεως.
Ο εν Αθηναις προς διαδοσιν των Ελληνικων Γραμματων Συλλογος.
† Ζαννης Στεφανοβικ.
† Ανδρεας Βαλλιανος.
Αυστροτουρκικη Πιστωσις.
† Κωνσταντινος Δοσιος.
† Κωνσταντινος Ξενοκρατης.
Βασιλειος Σουβατζογλους.
Θ. καὶ Β. Σουβατζογλους καὶ Σ/α.
† Αλεξανδρος Σεβαστοπουλος.
Ανδρεας Συγγρος.
Στεφανος Σκουλουδης.
† Αναστ. Ηφαιστιδης.
† Αρχιμανδριτης Ανανιας Βατοπεδινος.
Ζηνων Κλεανθης.
Εμμανουηλ Σπιθακης.
Αδελφοι Αντωνιαδαι.
† Σ. Αρχιγενης, ἰατρός.
Στεφανος Π. Σκυλιτσης.
Υιοι Σεβαστοπουλου.
Γεωργιος Ζαφειροπουλος.
Γρηγοριος Κουππας.
Κωνσταντινος Ηλιασκος.
† Κωνσταντινος Ζαππας.
Νικολαος Ζαριφης.
Στεφανος Ζαφειροπουλος.
Χριστοφορος Ζερλεντης.
Δημητριος Ταμβακος.

ΠΡΟΕΔΡΟΙ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

† Στεφανος Καραθεοδωρη .	1861—62
† Πετρος Ζανος	1862—63
† Ηρ. Βασιαδης	1863
Σπ. Μαυρογενης	1863—64
† Αλ. Πασπατης.........	1864—65
Σπ. Μαυρογενης.........	1865—66
† Κ. Καραθεοδωρη........	1866—67
Ξεν. Ζωγραφος	1867—68
† Ηρ. Βασιαδης..........	1868—69
† Ιουλιος Μιλιγγεν.......	1869—70
Σταυρ. Αρισταρχης	1870—71
Κ. Καραπανος............	1871—72
Κ. Καραπανος	1872—73
† Ηρ. Βασιαδης..........	1873—74
Κ. Καλλιαδης............	1874—75
† Αλ. Πασπατης..........	1875—76
Ιω. Αριστοκλης	1876—77
Ιω. Αριστοκλης..........	1877—78
Θα. Ιαλεμος	1878—79
† Αλ. Πασπατης.........	1879—80
† Ηρ. Βασιαδης..........	1880—81
Σ. Μαυρογενης...........	1881—82
Κ. Καλλιαδης............	1882—83
Κ. Καλλιαδης............	1883—84
† Ηρ. Βασιαδης	1884—85
† Ηρ. Βασιαδης..........	1885—86
Κ. Καλλιαδης...........	1886—87
Κ. Καλλιαδης............	1887—88
Ιω. Αριστοκλης..........	1888—89
Ιω. Αριστοκλης..........	1889
Κ. Καλλιαδης...........	1889—90
Κ. Καλλιαδης...........	1890—91
Κ. Καλλιαδης...........	1891—92

ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ

κατὰ τὸ ἔτος 1891—1892.

Πρόεδρος . . . . . . Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ.
Ἀντιπρόεδροι . . . ΑΝΤ. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ. / A. MORDTMANN.
Γεν. Γραμματεύς . . ΑΧ. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ.
Εἰδ. Γραμματεύς . Γ. ΠΟΥΛΟΥΛΙΔΗΣ.
Βιβλιοφύλαξ . . . . Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ.
Ταμίας . . . . Δ. ΜΗΛΙΩΤΗΣ.
Λογιστής . . . . . . ΔΙΟΝ. Π. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ.

ΜΕΛΗ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

κατὰ τὸ ἔτος 1891—1892.

Α'. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ.

1. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Μ.
2. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Κ.
3. ΖΑΛΑΚΩΣΤΑΣ Ε.
4. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Δ.
5. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Ν.
6. ΠΑΡΙΤΣΗΣ Κ.
7. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ.
8. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Χρ.

Β'. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ.

1. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ Οδ.
2. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Κ.
3. ΒΑΣΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Απ.
4. ΒΕΓΛΕΡΗΣ Θ.
5. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Δ.
6. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Ν.
7. ΦΩΤΙΑΔΗΣ Α.
8. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Χρ.

Γ'. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ.

1. ΑΚΕΣΤΟΡΙΔΗΣ Γ.
2. ΑΜΠΕΛΙΔΗΣ Μ.
3. ΑΠΕΡΗΣ Π.
4. ΖΑΒΙΤΣΙΑΝΟΣ Σ.
5. ΚΟΚΚΟΛΑΤΟΣ Κ.
6. ΛΙΜΑΡΑΚΗΣ Α.
7. ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ Μ.
8. ΜΑΚΡΗΣ Κ.
9. ΝΑΡΔΗΣ Σ.
10. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Γ.
11. ΡΙΤΣΟΣ Β.
12. ΣΙΩΤΗΣ Ι.
13. ΤΑΧΙΝΤΖΗΣ Κ.
14. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ Αχ.
15. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Π.
16. ΨΑΛΙΔΑΣ Μ.

Δ'. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ.

1. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Μ.
2. ΠΟΛΥΚΡΙΤΟΣ Σ.
3. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ.
4. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ Αχ., *Γεν. Γραμματεύς.*
5. ΠΟΥΛΟΥΛΙΔΗΣ Γ., *εἰδ. γραμματεύς.*
6. ΣΙΔΕΡΟΠΟΥΛΟΣ Σ., *γραμ. τῆς ἀρχ. ἐπ.*
7. Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ, *γραμματεὺς τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς.*

Ε'. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ.

1. ΒΕΓΛΕΡΗΣ Γ.
2. ΓΕΔΕΩΝ Μ.
3. CURTIS C. G.
4. CALVERT James
5. ΚΑΜΠΑΝΑΚΗΣ Π.
6. ΚΟΠΑΣΗΣ Α.
7. LONG A.
8. ΜΑΝΣΟΥΡΩΦ Π.
9. MILLINGEN A. van.
10. MORDTMANN A.
11. ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ Κ.
12. PRÉTEXTAT
13. ΣΙΔΕΡΟΠΟΥΛΟΣ Σ.
14. ΣΜΥΡΝΩΦ Α.

ΣΤ'. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ.

1. Γκιων Ι.
2. Μαυρογορδατος Φρ.
3. Πρωϊος Π.
4. Φωτιαδης Ν.
5. Χατζοπουλος Ι.
6. Μηλιωτης Δ. *ταμίας.*
7. Κοντογεωργης Δ. Π. *λογιστής.*

Ζ'. ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

1. Ελπιδης Γ.
2. Πριντζης Κ.
3. Ψωμιαδης Κ.

Η'. ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗΣ

1. Αποστολογλους Σ.
2. Βεγλερης Θ.
3. Brooks C.
4. Ναουμ Ι.
5. Περδικιδης Κ.
6. Χρηστιδης Αν.
7. Χρυσαφιδης Κ.

ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ

τῶν ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν
Σιδεροπουλος Ξ.

τῆς ὀργανοθήκης
Β. Ριτσος

Ο

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΑΠΟ ΜΑΪΟΥ 1891 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1892 — ΤΟΜΟΣ ΚΓ'.

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ, Δικηγορου

ΜΕΛΕΤΑΙ

Περὶ ποινικῶν φυλακῶν καὶ σωφρονιστικῶν συστημάτων, ἰδίᾳ δὲ περὶ τῶν ἐν Ἑλβετίᾳ λειτουργούντων.

('Ανεγνώσθη ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 18 Νοεμβρίου 1891).

Οἱ πολιτικοὶ νόμοι, οἱ ῥυθμίζοντες ἔν τινι κοινωνίᾳ τὰς συμφεροντολογικὰς τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους σχέσεις, ἔχουσιν ἀναμφιβόλως τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν καί τινα σκοπὸν καθολικὸν τῆς τάξεως, τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς ὑλικῆς εὐημερίας τῶν ἀνθρώπων.

Ἐξ ὅλων τῶν νόμων οὐδεὶς ὑπάρχει ἐξασκῶν ἐπίδρασιν ἀμεσωτέραν ἐπὶ τῶν ἠθικῶν καὶ κοινωνικῶν ἰδεῶν, ἐκτὸς τῶν ποινικῶν νόμων. Ἡ ἐφαρμογὴ τούτων ἑπομένως καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν ἐκδιδομένων ποινικῶν ἀποφάσεων, ἡ ἀπότισις τῆς ἐπιβαλλομένης ἑκάστοτε τῷ ἐγκληματήσαντι ποινῆς, ὁ τόπος καὶ ὁ τρόπος τῆς ἀποτίσεως ταύτης, ἡ ἀνόρθωσις τοῦ προσβληθέντος δικαιώματος καὶ τοῦ προσβαλόντος αὐτό, ἀποτελοῦσι ζητήματα ὑψίστου κοινωνικοῦ ἐνδιαφέροντος. Τούτου ἕνεκα ἀντικείμενα τῆς μελέτης ἡμῶν ταύτης ἔσονται αἱ ποινικαὶ φυλακαὶ καὶ τὰ μετ' αὐτῶν συνδεόμενα διάφορα σωφρονιστικὰ συστήματα.

Τὸ θέμα τοῦτο ἐξελεξάμην οὐ μόνον διότι στενῶς ἐφάπτεται τῆς δημοσίας ἀσφαλείας καὶ τάξεως, ἀλλὰ καὶ διότι ἐν πεποιθήσει φρονῶ, ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ μεταρρυθμισίς τις ἐπὶ τοῦ κρατοῦντος συστήματος τῶν παρ' ἡμῖν φυλακῶν.

Α'

Ποινικαὶ φυλακαί.

Ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐνιαυτῶν τὸ ζήτημα τῶν ποινικῶν φυλακῶν ἐθεωρεῖτο ὡς ζήτημα φιλανθρωπίας μᾶλλον καὶ αἰσθήματος· ὑπῆρξεν ὁ ἱστός, ὡς εἰπεῖν, ἐφ' οὗ οἱ ἰδεολόγοι ἀμφοτέρων τῶν ἡμισφαιρίων ἐτέρποντο ὑφαίνοντες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς θεωρίας αὐτῶν, τὸ θέμα, ἐφ' οὗ οἱ φιλάνθρωποι πασῶν τῶν χωρῶν ἐτόνιζον ἐναλλὰξ ἑκάστοτε τὰς αἰσθηματικὰς αὐτῶν ἑτεροφωνίας.

Σήμερον τὸ πρόβλημα τῶν φυλακῶν θεωρεῖται πρὸ παντὸς κοινωνικὸν ζήτημα συνδεόμενον στενῶς μετ᾽ αὐτοῦ τοῦ συμφέροντος τῆς δημοσίας ἀσφαλείας.

Προκειμένου δὲ ἤδη περὶ συμφέροντος ἀφορῶντος αὐτὴν τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν διὰ τῆς ἠθικῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἐγκληματίου, ἐπιτραπήτω μοι νὰ ἐκθέσω ἐνταῦθα συνοπτικῶς, ὅσον ἔνεστι, τὰς ἀρχὰς τὰς διεπούσας σήμερον ἐν γένει μὲν τὰς σωφρονιστικὰς φυλακὰς τῆς Ἀμερικῆς καὶ Εὐρώπης, ἰδίᾳ δὲ καὶ πρὸ πάντων τῆς Ἑλβετίας. Μὴ ἐπιθυμῶν δὲ νὰ καταχρασθῶ τῆς ὑμετέρας εὐμενοῦς ἀκροάσεως, θέλω περιορισθῆ ἀναπτύσσων προκαταρκτικῶς γραμμάς τινας περὶ φυλακῶν, καταδίκων καὶ τῶν κυριωτέρων σωφρονιστικῶν συστημάτων, ἐνδιατρίβων λεπτομερέστερον ἐπὶ τοῦ συστήματος τῶν φυλακῶν τῆς Λωζάνης, ὅπερ, ἐὰν δὲν σφάλλωμαι, τυγχάνει, ὡς θέλομεν παρατηρήσει, ἓν τῶν καλλιτέρων καὶ δοκιμωτέρων σωφρονιστικῶν συστημάτων, δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βάσις εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ μεταρρυθμίσωσι τὰς ἑαυτῶν φυλακάς, ἐὰν αἰσθάνωνται τὴν ἀνάγκην τοιαύτης μεταρρυθμίσεως.

Δὲν ἀγνοῶ τὰς δυσκολίας, ἃς ἔχει νὰ ὑπερνικήσῃ κυβέρνησις ἐπιχειροῦσα ἐπαρκῆ μεταρρύθμισιν τῶν φυλακῶν κράτους τινὸς ἔχοντος ἀνάγκην τοιαύτης μεταρρυθμίσεως.

Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ δύο πράγματά εἰσι πρὸ παντὸς ἀπαραίτητα: ἡ μεταβολὴ τοῦ συστήματος τῆς ἐν ταῖς φυλακαῖς πειθαρχίας καὶ ἡ κατασκευὴ ἢ ἡ τροποποίησις τῆς οἰκοδομῆς τῶν ὑπαρχουσῶν φυλακῶν, ὅπου καὶ ἐφ᾽ ὅσον παρίσταται τοιαύτη ἀνάγκη.

Πρόσφορος οἰκοδομὴ σωφρονιστικῆς φυλακῆς δέον νὰ ἐπιδιώκῃ τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα: *Ἀσφάλειαν πλήρη· ἐπιθεώρησιν καὶ κατάταξιν εὐχερῆ· εἴσοδον ἀπρόσκοπτον καὶ ταχεῖαν ἐν ἅπασι τοῖς διαμερίσμασιν αὐτῆς· ἀρκοῦντα χῶρον πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγείας τῶν ἐν αὐτῇ κρατουμένων καὶ διευκόλυνσιν τῆς ἐργασίας των· κελλία κεχωρισμένα, καὶ τὸν ἁρμόζοντα χῶρον πρὸς ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν διδασκαλίαν τῶν ἐν αὐτῇ.*

Πάντα τὰ μέρη τῆς οἰκοδομῆς δέον νὰ ὑπόκεινται, εἰ δυνατόν, ἀμέσως ὑπὸ τὰς ὄψεις τοῦ διευθυντοῦ τῶν φυλακῶν.

Τοὺς ἀρχιτεκτονικοὺς τούτους ὅρους ἐκπληροῦσιν ἐν Ἑλβετίᾳ, καθ᾽ ὅσον γινώσκομεν, αἱ φυλακαὶ τῆς Γενεύης καὶ τῆς Λωζάνης, μάλιστα δὲ αἱ τῆς Γενεύης.

Ἐκ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἀνωτέρω ὅρων ἐξήρτηται κατὰ μέγα μέρος ἡ βελτίωσις τῆς ἐν ταῖς φυλακαῖς πειθαρχίας, ἀποτελούσης λίαν οὐσιῶδες ἀντικείμενον, ὡς συνδεομένης ἀρρήκτως οὐ μόνον μετὰ τῆς ἠθικῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἐγκληματίου ἀλλὰ καὶ μετ᾽ αὐτῆς τῆς δημοσίας ἀσφαλείας. Τούτου ἕνεκα οὐσιωδέστατον μέλημα τῶν ἰθυνόντων ἑκάστοτε τὰς σωφρονιστικὰς φυλακὰς ὑπῆρξε πάντοτε ἡ κραταίωσις τῆς ἐν αὐταῖς πειθαρχίας καὶ τάξεως.

Πρὸς διατήρησιν τῆς πειθαρχίας, πλὴν τῶν ἄλλων πειθαρχικῶν ποινῶν, ἃς ἐπιφυλάσσομαι νὰ συνοψίσω πραγματευόμενος εἰδικῶς περὶ τῶν σωφρονιστικῶν φυλακῶν Λωζάνης, ἓν τῶν ἀποτελεσματικωτέρων μέσων ἐθεωρήθη καὶ ἡ προσωρινὴ στέρησις τῆς ἐργασίας, μόνον καταφύγιον κατὰ τῆς ἀνίας, καὶ ἡ ἐν εἱρκτῇ ἀπομόνωσις ἐφ᾽ ὡρισμένον χρόνον τῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς ἀπειθούντων.

Ἡ ἀπομόνωσις, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἐπανορθωτικῶν φυλακῶν Φιλαδελφείας, ἀναπληροῖ πάσας τὰς σωματικὰς ποινάς, ἃς ἐπέβαλλον ἄλλοτε συνεχῶς τοῖς καταδίκοις πρὸς διατήρησιν τῆς ἐσωτερικῆς πειθαρχίας, καὶ τοῦτο, καθ᾽ ὅσον ἐν τῇ ἀπομονώσει (reclusion solitaire), ὡς ἔλεγον, ὁ κατάδικος δύναται νὰ συναισθανθῇ κάλλιον τὴν ἑαυτοῦ θέσιν.

Ὁ χωρισμὸς καὶ ἡ κατάταξις (classification) τῶν καταδίκων κατὰ τὴν διάφορον φύσιν τῶν ἐγκλημάτων, καθ᾽ ἡλικίαν καὶ κατὰ τὰ μέσα, ἅτινα ἐνδεχόμενον νὰ ἔχωσιν οὗτοι, ὅπως βλάψωσιν ἀλλήλους, ἀποτελεῖ ὡσαύτως ἓν τῶν σπουδαιοτέρων ἀντικειμένων ὑγιοῦς σωφρονιστικοῦ συστήματος.

Τοιουτοτρόπως, ἀναλόγως τῆς ἠθικῆς καταστάσεως τῶν καταδίκων, δέον νὰ ἔχωσιν οὗτοι, πλὴν τῶν χωριστῶν κελλίων τοῦ ὕπνου, κεχωρισμένα ἐπίσης τὰ ἐργοστάσια καὶ διαφερούσας τὰς αὐλάς. Κλάσις τις καταδίκων, δὲν πρέπει οὐδ᾽ ἐπὶ στιγμὴν νὰ συγκοινωνῇ μεθ᾽ ἑτέρας κλάσεως, καθ᾽ ὅσον λίαν ἐπικίνδυνοι ἀποβαίνουσιν αἱ τοιαῦται μεταξὺ αὐτῶν συγχρωτίσεις.

Πανταχοῦ, ἔνθα σκοπεῖται ἡ ἠθικὴ ἀναγέννησις τοῦ ἐγκληματίου, ἡ ἐν καιρῷ νυκτὸς ἀπομόνωσις αὐτοῦ θεωρεῖται ἀπαραίτητος ὑπὸ πολλὰς καὶ διαφόρους ἐπόψεις. Τοῦτ᾽ αὐτὸ σκοποῦσαι ἀκριβῶς πλὴν ἄλλων καὶ αἱ τῆς Γενεύης καὶ Λωζάνης φυλακαὶ ᾠκοδομήθησαν ἑκάστη διὰ χωριστῶν μικρῶν δωματίων (cellules), κεχωρισμένων ἀπ᾽ ἀλλήλων κατὰ τὸ τῆς ἀπομονώσεως σύστημα τοῦ Howard.

Καὶ ἐνταῦθα, προκειμένου περὶ τοῦ πρώτου καὶ διασήμου ἀναμορφωτοῦ τῶν φυλακῶν τῆς Ἀγγλίας, ἐπιτρέψατέ μοι μικράν τινα παρέκβασιν, οὐχὶ ὅλως ἄσχετον ἄλλως πρὸς τὸ ἡμέτερον θέμα.

Μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἔν τε τῇ Ἀγγλίᾳ καὶ τῇ ἠπειρωτικῇ Εὐρώπῃ αἱ ποινικαὶ φυλακαὶ ἔφερον εἰσέτι τὴν σφραγῖδα τῆς βαρβαρότητος τοῦ μέσου αἰῶνος. Τὸ ἀλγεινὸν θέαμα, ὅπερ εἶχε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὁ φιλάνθρωπος Ἄγγλος κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐπί τινας μῆνας φυλακίσεως αὐτοῦ ἐν ταῖς φυλακαῖς τῆς πατρίδος του, ἐνέπνευσαν αὐτῷ τὴν γενναίαν ἰδέαν, ὅπως ἀφιερώσῃ τὸν βίον αὐτοῦ ἅπαντα πρὸς βελτίωσιν τῆς θέσεως τῶν κρατουμένων, ἀφιερώσας συνάμα καὶ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἅπασαν εἰς τὸ ἔργον, ὅπερ συνδέεται στενῶς μετὰ τοῦ ὀνόματός του. Οὕτως ὁ Howard μετὰ τὴν ἀπόλυσιν αὐτοῦ ἐκ τῶν φυλακῶν δὲν περιωρίσθη εἰς μόνην τὴν ἐπίσκεψιν τῶν φυλακῶν τῆς πατρίδος του, ἀλλ' ἐπεσκέφθη πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐξετάζων μετὰ πλείστου ὅσου ἐνδιαφέροντος καὶ τὰς τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Ἀγγλίαν ἐδημοσίευσε τὸ ἔργον αὐτοῦ, ἀφιερώσας αὐτὸ εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων.

Τὸ περὶ μεταρρυθμίσεως τῶν φυλακῶν σύγγραμμα αὐτοῦ ἔσχε μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν βραδύτερον ἐπενεχθεισῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς τῆς πατρίδος του βελτιώσεων. Χειραφετηθεισῶν τῶν ἀμερικανικῶν ἀποικιῶν καὶ μὴ ἐπιτρεπομένου πλέον τῇ ἀγγλικῇ κυβερνήσει νὰ καθαρίζῃ τὸ ἔδαφος αὐτῆς ἀποστέλλουσα τοὺς καταδίκους αὐτῆς εἰς Ἀμερικήν, τὸ σχέδιον τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ Ἄγγλου ἀναμορφωτοῦ ἐγένετο ἀποδεκτόν.

Οἱ θεμελιώδεις ὅροι τοῦ συστήματος αὐτοῦ συνίστανται εἰς τὴν κατάταξιν αὐτῶν καὶ εἰς τὴν *ἐργασίαν*.

Τοιουτοτρόπως, κατὰ τὸ σύστημα τοῦ ἀτομικοῦ ἀποκλεισμοῦ, ἐὰν ὁ φυλακισμένος δὲν δυνηθῇ ν' ἀποβάλῃ καὶ ἀπομάθῃ τὰς κακίας του, ἐὰν τὰ εὐτυχῆ ἀποτελέσματα τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐργασίας, τὰ μαθήματα καὶ αἱ ἐν ταῖς φυλακαῖς διδαχαὶ τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ Εὐαγγελίου δὲν κατισχύσωσι νὰ ἐπαναφέρωσιν αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἀγαθόν, τοὐλάχιστον αἱ κακίαι του ἔσονται καθαρῶς ἀτομικαί, μὴ δυνάμεναι νὰ μεταδοθῶσιν. Ἄλλως τε, τὸ σύστημα τῆς ἀπομονώσεως καθίστησι δυσκολωτέρας καὶ σπανιωτέρας, ἴσως μάλιστα καὶ ἀδυνάτους, τὰς ἐν τῇ φυλακῇ ἐξεγέρσεις καὶ συνωμοσίας.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι πάντες οἱ κρατούμενοι ἐν ταῖς φυλακαῖς δὲν εἶναι ἐπίσης ἐπιδεκτικοὶ βελτιώσεως. Εὑρίσκονται μεταξὺ αὐτῶν ἄτομα ἐξῳκειωμένα καὶ ζυμωμένα, οὕτως εἰπεῖν, μὲ τὸ ἔγκλημα, καθ' ὧν τὰ ἠθικὰ μέσα ἀποτυγχάνουσιν. Συνεχῶς ἐπανερχόμενα εἰς τὴν φυλακὴν ἐπὶ διαπράξει νέων ἐγκλημάτων, ἀδιαφοροῦντα ἐπὶ τῇ στερήσει τῆς προσωπικῆς αὐτῶν ἐλευθερίας, ἥτις φαίνεται βαρύνουσα αὐτά, συνειθίζουσι νὰ θεωρῶσι τὴν φυλακὴν ὡς τόπον προσφυγῆς, ὡς τὸ τελευταῖον καταφύγιον, ὅπερ ἐναπομένει αὐτοῖς μετὰ τὴν ἐξάντλησιν τῶν τελευταίων οἰκονομιῶν των. Πεῖραν τοῦ πράγματος θλιβερὰν ἔλαβον ἄλλοτε ὡς εἰσαγγελεὺς ἐν Ἑλλάδι. Εὔκολον λοιπὸν νὰ ἐννοήσῃ τις ὁποίαν καὶ ὁπόσον ἐπιβλαβῆ καὶ ἀξιοθρήνητον ἐπιρροὴν δύνανται νὰ ἐξασκήσωσιν οἱ τοιοῦτοι ἐπὶ τῶν λοιπῶν καταδίκων.

Δι' αὐτοὺς ἀπαιτεῖται ἐξαιρετικὸν σύστημα· δέον νὰ καταστῶσιν ἀνίκανοι, ὅπως βλάψωσι καὶ μεταδώσωσι τὸ ὀλέθριον μόλυσμα εἰς τοὺς ἧττον διεφθαρμένους· τὸ δραστικώτερον δὲ φάρμακόν ἐστιν *ἡ ἐντελὴς ἀπομόνωσις*.

Τὴν ἀποτελεσματικότητα οἱασδήποτε σωφρονιστικῆς θεραπείας συνήθως ἐκτιμῶμεν ἀναλόγως τῶν ὑποτροπιάσεων. Ἀλλ' εἶναι τοῦτο λογικόν; Ἐφ' ὅσον ἡ διάρκεια τῆς σωφρονιστικῆς ἐκπαιδεύσεώς ἐστιν ὡρισμένη ἐκ τῶν προτέρων ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ, ὅστις, διὰ ν' ἀπαγγείλῃ τὴν διάρκειαν ταύτην, μόνον τὴν σοβαρότητα τοῦ ἐγκλήματος λαμβάνει ὑπ' ὄψει, οὐχὶ δὲ καὶ τὸν βαθμὸν τῆς ἐπιμονῆς καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἐνόχου, ἐπὶ τοσοῦτον δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀποδώσῃ τις ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν μὴ ἀποτελεσματικότητα τοῦ σωφρονιστικοῦ συστήματος τὰ παρατηρούμενα κρούσματα τῆς ὑποτροπιάσεως.

Αἱ ποινικαὶ νομοθεσίαι διετήρησαν σχεδὸν πανταχοῦ τὴν ἀρχαίαν αὐθαίρετον κλίμακα τῶν ποινῶν.

Καὶ ὁπόταν ἔτι ἡ ποινικὴ νομοθεσία ἤθελεν εὑρεθῆ ἐν ἁρμονίᾳ μετὰ τοῦ ἐπανορθωτικοῦ συστήματος τῶν φυλακῶν, οὐδέποτε θέλει δυνηθῆ νὰ προλάβῃ ἐντελῶς τὰς μεταπτώσεις, ὅπως δὲν δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο ἡ ἰατρικὴ ἐπὶ τῶν παραφρόνων καὶ ἀσθενῶν ἄλλων θεραπευτηρίων· θέλει ὑπάρξει πάντοτε ἀριθμός τις ἀτόμων ἠθικῶς ἀθεραπεύτων, ἐφ' ὧν ἡ ἐπήρεια τοῦ σωφρονιστικοῦ συστήματος οὐδέποτε δυνηθήσεται νὰ ὑπερβῇ τὸ ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ αὐτῶν ὀργανισμοῦ διαγεγραμμένον ὅριον. Τούτων ὁ χαρακτὴρ δὲν εἶναι ἐπιδεκτικὸς βελτιώσεως

παρὰ μέχρι τινὸς βαθμοῦ ὁριζομένου ὑπὸ τῆς ἀτομικῆς αὐτῶν φύσεως, ἥτις ἄλλως τε εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀνατροφῆς αὐτῶν.

Παρετηρήθη, ὅτι ὑπὸ πλημμελὲς σύστημα φυλακῶν τὰ ἐγκλήματα, ἀντὶ νὰ περισταλῶσιν, ἀπ' ἐναντίας αὐξάνουσιν, αὐξάνουσι δὲ ταῦτα ἐν γένει καὶ πλεονάζουσι καθ' ὅσον παραμελεῖται ἡ εὐκαιρία τοῦ ἐπαναγαγεῖν τοὺς ἐγκληματήσαντας ἐπὶ τὸ ἀγαθόν. Ἡ προσφορωτέρα στιγμὴ πρὸς τοῦτο παρίσταται κατὰ τὸν χρόνον τῆς κρατήσεως αὐτῶν πρὸς ἀπότισιν τῆς ποινῆς των.

Ἐπὶ χρόνους μακροὺς αἱ διάφοροι ποινικαὶ νομοθεσίαι οὐδένα ἕτερον σκοπὸν καὶ ἀρχὴν εἶχον ἢ τὸ ἀποχωρίζειν τοὺς ἐνόχους ἐκ τῆς κοινωνίας διὰ τῆς καταδίκης αὐτῶν εἰς παρατεταμένην καὶ ὅσον οἷόν τε αὐστηρὰν κάθειρξιν ἐπὶ σκοπῷ τοῦ ἀπαλλάξαι αὐτὴν ἐπὶ μακρότερον, ὡς οἷόν τε, χρόνον. Σήμερον ὅμως ἡ ἀνθρωπότης καὶ ὁ πολιτισμὸς ἔχει ὅλως ἀλλοίας ἰδέας. Ἀντὶ τοῦ ἐγκαταλείπειν σιδηροδεσμίους τοὺς καταδίκους κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ βίου των, ἀντὶ τοῦ ἐξαφανίζειν αὐτοὺς τῆς κοινωνίας καὶ μὴ ἀσχολεῖσθαι περὶ αὐτῶν, ἀναγνωρίζει τοὐναντίον, ὅτι οἱ ἔνοχοί εἰσι καὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι, ἀποπλανηθέντες μὲν τῆς εὐθείας ὁδοῦ, ἀλλὰ δυνάμενοι νὰ βελτιωθῶσι καὶ διορθωθῶσιν.

Ἡ *ἀπομόνωσις* αὕτη ἤθελεν εἶναι ἧττον πικρὰ τοῖς κρατουμένοις ἐν ταῖς κελλιακαῖς φυλακαῖς, ἐὰν ἠξιοῦντο διδασκαλίας τινός. Πόσοι συγγραφεῖς ἀπὸ τοῦ Πλουτάρχου μέχρι τοῦ Walter Scott καὶ ἐντεῦθεν δὲν ἤθελον χρησιμεύσει αὐτοῖς! Ἤθελον ἐξακολουθήσει μορφοῦντες τὸ πνεῦμα καὶ ἐξαγνίζοντες τὰς καρδίας των. Δυστυχῶς, τὸ διέρχεσθαι τὸν χρόνον τόσον εὐαρέστως καὶ πρὸ πάντων τόσον χρησίμως διὰ τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς ἐργασίας τυγχάνει ἄγνωστον ἐν ταῖς ἡμετέραις φυλακαῖς, τῶν κρατουμένων ἐγκαταλειπομένων εἰς τὴν ἀμάθειαν αὐτῶν καὶ τὴν ἀργίαν.

Ἐν Ἑλλάδι, πλὴν τῶν ἐν Ἀθήναις ποινικῶν φυλακῶν τῶν ἀνεγερθεισῶν τῇ εὐγενεῖ πρωτοβουλίᾳ καὶ δαπάνῃ ἀνδρὸς φιλογενοῦς καὶ φιλανθρώπου, τοῦ κ. Συγγροῦ, καὶ τῶν τῆς Κερκύρας, οὐδεμίαν ἄλλην σωφρονιστικὴν φυλακὴν ἀξίαν τῆς ἀποστολῆς της γινώσκομεν.

Ὅ,τι καὶ ἂν λέγωσί τινες καταρώμενοι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὁ κακοποιὸς ἄνθρωπος δύναται νὰ βελτιωθῇ δι' ἐπανειλημμένων προσπαθειῶν τῶν ὁμοίων του, οἵτινες ἔχουσι καὶ καθῆκον καὶ συμφέρον νὰ παράσχωσιν αὐτῷ τὴν βελτίωσιν ταύτην.

«Πιστεύομεν ἀδιστάκτως, ἔλεγεν ὁ Léon » Foucher, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθι- » κῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν, πιστεύομεν » ἀδιστάκτως, ὅτι δὲν ὑπάρχει κακοποιὸς ἀ- » διόρθωτος, οὐδὲ ἠθικὴ ἀσθένεια, περὶ ἧς ν' » ἀπελπισθῶμεν. Ἐφ' ὅσον τοὐλάχιστον δὲν » ἐσβέσθη ἐντελῶς τὸ λογικὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, » ὅτε εὑρισκόμεθα πλέον ἐνώπιον παράφρονος » καὶ οὐχὶ ἐγκληματίου, διατηρεῖται εἰσέτι ἐν » αὐτῷ χορδή τις εὐαίσθητος, τὴν ὁποίαν δυ- » νάμεθα — καὶ ὀφείλομεν, προσθέτω — νὰ θί- » ξωμεν. Ἐφ' ὅσον ἔχει συναίσθησιν ἑαυτοῦ ὁ » ἄνθρωπος, αἰσθάνεται τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν, » ἐννοεῖ τὴν γλῶσσαν τοῦ συμφέροντος ἢ τὴν » τοῦ καθήκοντος. Δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος ἐπὶ » τοσοῦτον κακός, ὥστε νὰ μὴ εἶναι καὶ ἀγα- » θὸς ἐν δεδομένῃ στιγμῇ, νὰ μὴ ἔχῃ γενναίας » τινὰς τάσεις, καὶ νὰ μὴ ἐγκλείῃ ἐν ἑαυτῷ » σπέρμα τι τελειοποιησιμότητος. Τὸ πᾶν ἐξήρ- » τηται ἐκ τῆς δεξιότητος ἡμῶν πρὸς ὑποδο- » χήν του» (Reflections sur la réforme des prisons et de travail ect.).

Εἷς ἐκ τῶν ἀπαραιτήτων ὅρων ἀποτελεσματικῆς ποινῆς θεωρεῖται καὶ ὁ ἐπιτρέπων τῷ καταδίκῳ νὰ ἐπαναλάβῃ μετὰ τὴν ἔκτισιν αὐτῆς τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσιν του. Ἀπαγγελλομένης καταδίκης τινός, τὸ κράτος ἀναλαμβάνει ἀπέναντι τοῦ καταδίκου τὸ καθῆκον νὰ προστατεύσῃ αὐτὸν — στερούμενον τῆς καταγρασθείσης ἐλευθερίας του — κατὰ τῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν ἐπιδημιῶν, αἵτινες ἐνδεχόμενον νὰ προσβάλωσιν αὐτὸν κατὰ τὸν χρόνον τῆς κρατήσεώς του.

Ἀπέχοντες ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ εἴπωμέν τι περὶ τῶν ἡμετέρων φυλακῶν, περιοριζόμεθα νὰ σημειώσωμεν ἐν παρόδῳ, ὅτι πανταχοῦ σχεδὸν οἱ κρατούμενοι τάσσονται γενικῶς ὑπὸ δύο διαφόρους κατηγορίας, αἵτινες οὐδέποτε πρέπει νὰ συγχέωνται. Οἱ μὲν εἰσιν ὑπόδικοι, οἱ δὲ κατάδικοι. Τῆς ἐνοχῆς τῶν πρώτων οὔπω ἔτι βεβαιωθείσης, ἡ προφυλάκισις αὐτῶν δὲν πρέπει ν' ἀποβαίνῃ ποινή, καὶ δὲν εἶναι νόμιμος ἢ μέχρι τοῦ ἀναγκαίου σημείου πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ὑποδίκου ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης. Τούτου ἕνεκα ἡ ὕπαρξις τῶν ἐξωτερικῶν φυλακῶν καθίσταται ἀπαραίτητος.

Μετὰ τὴν βραχεῖαν ταύτην ἀλλ' ἀναγκαίαν παρέκβασιν ἐπιτραπήτω μοι, πρὶν ἢ προβῶ εἰς τὴν σκοπουμένην ἀνάλυσιν τοῦ ἐν ταῖς σωφρονιστικαῖς φυλακαῖς τῆς Ἑλβετίας καὶ ἰδίᾳ τῆς Λωζάνης κρατοῦντος συστήματος, νὰ δι-

εξέλθω διὰ βραχέων τὰ κυριώτερα τῶν σωφρονιστικῶν συστημάτων. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἱστορία τῶν διαφόρων τούτων συστημάτων ἤθελε παρασύρει ἡμᾶς πολὺ πλέον ἢ ὅσον τὸ στενὸν τῆς ὥρας μᾶς ἐπιτρέπει, θέλω περιορισθῆ εἰς τὰ κυριώτερα τούτων παραλείπων τὰς ποικίλας φάσεις, δι' ὧν ταῦτα διῆλθον.

Ταῦτά εἰσιν ἐν περιλήψει:

Α'. Τὸ ἐπισωρευτικὸν καλούμενον, ἢ ἄλλως τὸ σύστημα τῆς περιληπτικῆς φυλακίσεως (emprisonnement collectif).

Β'. Τὸ κελλιακὸν σύστημα (système cellulaire).

Γ'. Τὸ προοδευτικὸν ἢ Ἰρλανδικόν, καὶ

Δ'. Τὸ τῶν σωφρονιστικῶν ἀποικιῶν (colonies pénitentiaires).

Τὸ περιληπτικὸν σύστημα ἐπιτρέπει εἰς τοὺς καταδίκους νὰ κοινωνῶσιν ἐλευθέρως πρὸς ἀλλήλους. Ἐκ τούτου οἱ μᾶλλον διεφθαρμένοι μεταξὺ αὐτῶν δὲν λείπουσιν, ἐννοεῖται, διαφθείροντες τοὺς ἄλλους, ἡ δὲ φυλακὴ ἀποβαίνει τοιουτοτρόπως σχολεῖον διαφθορᾶς καὶ ἐξαχρειώσεως.

Τὸ κελλιακὸν σύστημα συνίσταται εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν πάσης μεταξὺ τῶν κρατουμένων κοινωνίας, μάλιστα δέ, κατὰ τὸ σύστημα τῆς Φιλαδελφείας, οἱ κρατούμενοι ἐγκλείονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐντὸς κελλίων κεχωρισμένοι καὶ μὴ δυνάμενοι οὔτε νὰ ἴδωσιν ἀλλήλους οὔτε νὰ ὁμιλήσωσι. Τὸ τῆς Auburne διαφέρει οὐσιωδῶς τοῦ τῆς Φιλαδελφείας, ἅτε ποιούμενον χρῆσιν τῶν ἑξῆς μέσων, ἤτοι, τῆς φυλακίσεως ἑκάστου ἐντὸς ἰδιαιτέρου στενοῦ δωματίου κατὰ τὴν νύκτα, καὶ τῆς ἐν κοινῷ ἐργασίας ἐντὸς ἐργοστασίων διαρκούσης τῆς ἡμέρας, μετ' αὐστηρᾶς ὑποχρεωτικῆς σιγῆς, ἐκφοβίσεως καὶ ἄλλων σωματικῶν τιμωριῶν.

Τὸ σύστημα τῶν σωφρονιστικῶν ἀποικιῶν (système des colonies pénitentiaires) βασίζεται ἐπὶ τῆς ἀπασχολήσεως τῶν κρατουμένων εἰς ἀγροτικὰς ἐργασίας καὶ θεωρεῖται ὡς ἓν τῶν μᾶλλον ἠθικοποιητικῶν καὶ τῶν ἧττον δαπανηρῶν.

Τὸ *προοδευτικὸν* σύστημα, τὸ λειτουργοῦν σήμερον θαυμασίως ἐν Γερμανίᾳ, ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν Βελγικῇ καὶ ἐν Ἑλβετίᾳ, ἄρχεται διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ καταδίκου ἐντὸς κελλίου· ἐξακολουθεῖ νὰ κρατῇ αὐτὸν ἐπί τινας μῆνας ὑπὸ κελλιακὴν κράτησιν, ἀκολούθως δὲ ἐπιτρέπει αὐτῷ νὰ κοινωνῇ ἐν τοῖς ἐργοστασίοις μετὰ τῶν συγκρατουμένων, καὶ ἐπὶ τέλους, ἀναλόγως τῆς καλῆς αὐτοῦ ἐν ταῖς φυλακαῖς συμπεριφορᾶς, τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τῆς εἰς τὴν ἐργασίαν ἐπιμονῆς του, παρέχει αὐτῷ ἀμοιβάς τινας, καταλῆγον εἰς τὴν προσωρινὴν ὑπὸ ὅρους ἀποφυλάκισίν του (libération conditionnelle).

Μεταξὺ τῶν συστημάτων τούτων τῶν διεπόντων σήμερον ἐν γένει τὰς φυλακὰς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς δύο κυρίως εἰσὶ τὰ πρωτεύοντα: τὸ Πανσυλβανικὸν καὶ τὸ Ἀβερνιακόν, ἀμφότερα ὀφειλόμενα εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, ἑκάτερον δὲ τούτων ἔχει τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας του.

Εἰς Auburne, πόλιν περίφημον ἰδίᾳ διὰ τὰς σωφρονιστικὰς αὐτῆς φυλακάς, εἰσήγαγον τὴν ἐν καιρῷ νυκτὸς ἀπομόνωσιν τῶν κρατουμένων καὶ τὴν ἐν κοινῷ ἐργασίαν διαρκούσης τῆς ἡμέρας ὑπὸ τὸν νόμον τῆς σιγῆς.

Τὸ σύστημα τῆς Φιλαδελφείας ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτοῦ αὐστηρότητι συνίστατο ἀπ' ἐναντίας εἰς τὸ κρατεῖν τοὺς καταδίκους ἐντελῶς κεχωρισμένους ἀπ' ἀλλήλων ἡμέρας τε καὶ νυκτός, καὶ ἐγκλείστους, ὡς ἐρρέθη, ἐντὸς στενῶν κελλίων, ἄνευ ἐργασίας. Ἡ ἐργασία, καὶ αὐτὴ μεμονωμένη, εἰσήχθη βραδύτερον ἐν ταῖς φυλακαῖς τῆς Φιλαδελφείας, ἄνευ ὅμως περιπάτου καὶ ὑπὸ τὸν νόμον τῆς σιγῆς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς κρατήσεώς τῶν καταδίκων ἐπὶ δεκάδας ὅλας ἐτῶν, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ *ἰσοβίως*.

Τὸ σύστημα τοῦτο, ἐννοεῖται, οὐδαμῶς ἠθικοποίει, ἢ ἐσωφρόνιζεν, ἢ ἐτιμώρει τοὺς καταδίκους, ἀλλά, ἐπιτραπήτω μοι ἡ ἔκφρασις, ἀπεκτήνου· ἐφόνευεν αὐτοὺς πρὶν ἢ ἔτι παραφρονήσωσιν.

Τὸ κελλιακὸν τοῦτο σύστημα ὑπῆρξε τὸ ἀντικείμενον ζωηροτάτων μομφῶν καὶ κατακρίσεων πολυαρίθμων συγγραφέων, κατακρίσεων συνήθως ὑπερβολικῶν, ἀλλὰ καί, ὁμολογητέον, ἀξίων ἐπίσης τὸ πλεῖστον. «Οὐδεὶς ὑπουργός, οὐδεμία ἀπόφασις, οὐδεὶς νόμος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλῃ τοιαύτην κελλιακὴν κάθειρξιν», ἔλεγε διακεκριμένος ὑπουργὸς καὶ συγγραφεὺς τῆς Γαλλίας, ὁ La Rochefoucauld Liancourt.

Ἡ κοινωνία ὀφείλει νὰ προφυλάσσῃ ἑαυτὴν ἀφοπλίζουσα τὸν βλάπτοντα καὶ φαινόμενον αὐτῇ εἰσέτι ἐπικίνδυνον· οὐδαμῶς ὅμως δικαιοῦται νὰ προσβάλῃ τὸ λογικὸν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ἐκ Θεοῦ τοῦτο προερχόμενον πνεῦμα· ὁ δὲ λόγος τῆς ἀναγεννήσεως καὶ βελτιώσεως, ὁ συνεχῶς προβαλλόμενος πρὸς δημιουργίαν βασανιστηρίων, οὐδένα ἔχει λόγον ὑπάρξεως διὰ τοὺς καταδίκους, καθ' ὅσον δὲν εἶναι δυνατὸν

πλέον ν' ἀναγεννήσῃ τις ἄνθρωπον, ἀποστερήσας ἅπαξ αὐτὸν τοῦ λογικοῦ του.

Περὶ τῶν δύο τούτων συστημάτων παρετηρήθη γενικώτερον, ὅτι τὸ μὲν τῆς Φιλαδελφείας διέπει τὰς φυλακὰς τῆς Ἀνατολῆς, ἐνῷ τὸ τῶν σωφρονιστικῶν φυλακῶν τῆς Auburne ἀποτελεῖ τὸν κανόνα τῆς Δύσεως. «Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἰδέας τῆς μετανοίας (ἔλεγεν ὁ Tangrède Canonier, εἷς τῶν ἀπεσταλμένων τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ διεθνεῖ συνεδρίῳ τῷ πρὸ διετίας ἐν Πετρουπόλει γενομένῳ πρὸς μεταρρύθμισιν τῶν φυλακῶν) ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἰδέας τῆς μετανοίας ἐν τῷ ὀργανισμῷ τῆς κοινωνικῆς τιμωρίας παρήγαγε δύο συστήματα σωφρονιστικῶν φυλακῶν ἀνταποκρινόμενα εἰς τὰ δύο κυριώτερα συστήματα τῆς θρησκευτικῆς τάξεως, ἅτινα ἡ ἀνάπτυξις αὐτῆς ταύτης τῆς ἰδέας παρήγαγεν ἐν τῷ ὀργανισμῷ τῆς ἀκουσίου μεταμελείας. Εὐλόγως δὲ ὁ Léon Feunćher ἀπεφήνατο, ὅτι, ἐὰν ὤφειλέ τις νὰ μερίσῃ τὸν κόσμον μεταξὺ τῶν δύο σωφρονιστικῶν συστημάτων (systèmes penitentiires) ὡς διῃρέθη ποτὲ μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων οἰκογενειῶν τῶν θρησκευτικῶν ταγμάτων, ἤθελεν εἰπεῖ, ὅτι τὸ μὲν σύστημα τῆς Φιλαδελφείας εἶναι ὁ κανὼν τῆς Ἀνατολῆς, τὸ δὲ τῆς Auburne ἀποτελεῖ τὸν κανόνα τῆς Δύσεως».

Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀπαραιτήτων προσόντων ἀληθοῦς σωφρονιστικῆς φυλακῆς εἶναι, ὡς εἴδομεν ἐν ἀρχῇ, καὶ τὸ νὰ διαθέτῃ αὕτη τὸν ἀνάλογον καὶ κατάλληλον χῶρον πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐργασίας τῶν κρατουμένων. Ἡ ἀνάγκη τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ἐργασίας ἐν ταῖς ποινικαῖς φυλακαῖς εἶναι σήμερον γενικῶς ἀνεγνωρισμένη, ἀδιαφιλονείκητα δὲ τὰ ἐξ αὐτῆς ὠφελήματα. Τούτου ἕνεκεν νομίζω πάντῃ περιττὸν ὅπως ἀποδείξω διὰ μακρῶν, ὅτι ἡ ἐργασία τοῦ φυλακισμένου, ἐπιφέρουσα ἀφ' ἑνὸς οἰκονομίαν εἰς τὸ κράτος, τηρεῖ ἀφ' ἑτέρου τὴν ἐν τῇ φυλακῇ τάξιν, βελτιοῖ τὴν ὑγιεινὴν αὐτῆς κατάστασιν, καὶ τέλος ἀποδίδει εἰς τὴν κοινωνίαν μέλος χρήσιμον καὶ ἐργατικὸν ἀντὶ τῆς καταθλιβούσης καὶ λυμαινομένης αὐτὴν ἄλλοτε μάστιγος. Ἄλλως τε, τῆς ἐργασίας ἀποτελούσης τὸ πρώτιστον καὶ οὐσιωδέστερον μέρος τοῦ ἐν φυλακῇ βίου, δέον αὕτη νὰ ὑπόκειται ἔν τε τῷ ὀργανισμῷ αὐτῆς καὶ τῇ λειτουργίᾳ εἰς τὴν δημοσίαν ἐξουσίαν, ἥτις μόνη ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ποινικῶν νόμων καὶ ἀποφάσεων, μὴ ἐγκαταλείπουσα αὐτὴν εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν ἰδιωτικῶν συμφερόντων.

Πλὴν τῆς ἐργασίας, ἡ ἐν ταῖς φυλακαῖς διδασκαλία τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ Εὐαγγελίου ἀποτελοῦσι τὸ συμπλήρωμα τῆς σωφρονιστικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἡ ἠθικοποιὸς ἐπίδρασις τῶν ἀρχῶν τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου ἐπὶ τῶν πεφυλακισμένων ἐστὶν ἀνυπολόγιστος. Ὁ ἀρνούμενος τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἀντιστρατεύεται κατ' αὐτῆς τῆς καθημερινῆς πείρας. Εἶναι ἀναμφισβήτητον, ὅτι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀπολέσῃ καθ' ὁλοκληρίαν τὸν φόβον τοῦ Κυρίου, ὅστις εἶναι *ἡ ἀρχὴ τῆς σοφίας*, κατὰ τὴν Γραφήν, ὅταν δὲν ποδηγετῆται πλέον ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὅταν ἐν τῇ βιοτικῇ πάλῃ δὲν κρατύνηται ἐν ταῖς θυσίαις, ἃς ἐπιβάλλει τὸ καθῆκον διὰ τῆς θείας ἐλπίδος, τότε εἶναι αὐτὸ τοῦτο ὂν ἀχαλίνωτον, ἀκόρεστον πάσης ἐπιγείου ἀπολαύσεως, καὶ τοῦτο διότι δὲν βλέπει πέραν τῆς ἐπὶ γῆς ὑπάρξεώς του· γινώσκων ὅτι εἶναι βραχεῖα, σπεύδει ν' ἀπολαύσῃ αὐτῆς ὅσον τὸ δυνατὸν πλειότερον. Ἐὰν λοιπὸν στερῆται μέσων, ὅπως ἀπολαύσῃ ταύτης, τί θέλει πράξει; δὲν θέλει ὀπισθοδρομήσει ἀπέναντι οὐδενὸς ἐγκλήματος, ἀλλὰ θέλει θέσει τὸ πᾶν εἰς ἐνέργειαν ὅπως τεύξηται τοῦ σκοπουμένου. Διστάζων, ἄτολμος καὶ δειλὸς τὸ κατ' ἀρχάς, δὲν θέλει βραδύνει, ὑπὸ τῆς ἕξεως τῆς κακίας ἐλαυνόμενος, ν' ἀποβῇ θρασύς, τολμηρὸς καὶ ἐπιρρεπὴς εἰς τὴν κακίαν.

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐγκληματιῶν ὑπέπεσον εἰς τὸ ἔγκλημα ἀκριβῶς διότι ἐλησμόνησαν ἢ μᾶλλον δὲν ἐδιδάχθησαν καὶ δὲν ἐμελέτησαν τὰς ὑγιεῖς ἀρχὰς οὔτε τοῦ Εὐαγγελίου, οὔτε τοῦ Δεκαλόγου. Ὁ Δεκάλογος, στηριζόμενος ἀναντιρρήτως ἐπὶ τῆς ἀναλλοιώτου καὶ ἀπείρου δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ καὶ ἑπομένως χρησιμεύων ὡς βάσις τῆς ἀνθρωπίνης νομοθεσίας, ῥυθμίζει μετὰ τῆς μᾶλλον θαυμαστῆς συνέσεως καὶ σοφίας πᾶν ὅ,τι ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει εἰς τὸν Θεόν, ὡς δημιουργὸν καὶ συνεπῶς ἀπόλυτον κύριον τοῦ παντός, κανονίζει δὲ ἐπίσης καὶ πᾶν ὅ,τι ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει τῷ ὁμοίῳ αὐτῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἑαυτῷ.

Ἰδοὺ ὁ φαεινὸς φάρος, ὅστις δέον νὰ φωτίζῃ καὶ ποδηγετῇ διαρκῶς τὸν ἄνθρωπον καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον.

Εὔδαιμον ἑπομένως τὸ τέκνον, ὅπερ ἔτι ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτοῦ βημάτων ᾐσθάνθη ἐγκεχαραγμένας ἐν τῇ ἁπαλῇ αὐτοῦ καρδίᾳ διὰ τῶν ἁγίων μαθημάτων ἐναρέτου μητρὸς ἢ διὰ τῶν ἐπιμόνων δικαίων καὶ συνετῶν παιδεύσεων πατρὸς ἀληθοῦς χριστιανοῦ τὰς θείας αὐτοῦ ἀρχάς. Ἡ ὁδὸς τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος δὲν θέλει βραδύνει νὰ ἀνοιχθῇ ἐνώπιόν του,

ὠχυρωμένη ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τοῦ θετικοῦ νόμου τοῦ συνιστῶντος αὐτῷ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἀγαθοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τοῦ ἀρνητικοῦ νόμου τοῦ ἀπαγορεύοντος τὴν κακίαν.

Πόσοι ὅμως ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, συνεπείᾳ δυσμενῶν περιστάσεων, ἔσχον τὴν εὐτυχίαν ταύτην; Ποσάκις ὁ θάνατος δὲν ἀφῆκε κενὸν πέριξ τοῦ λίκνου τρυφεροῦ βλαστοῦ, ἀφαρπάζων ἀπ' αὐτοῦ τοὺς φυσικοὺς ὁδηγοὺς καὶ τὰ στηρίγματα αὐτοῦ; Πολυάριθμοί εἰσιν ἐκεῖνοι, εἰς οὓς τὸ γλυκὺ πρόσωπον μητρὸς ἐναρέτου οὐδέποτε ἐμειδίασε καὶ οἵτινες ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας εἶδον ἑαυτοὺς ἐκπεσόντας τούτου ἕνεκα καὶ ὡς τὰ εὐτελέστερα τῶν ὄντων ἀνατραφέντας συνήθως ἄνευ στοργῆς καὶ ἐπιμελείας. Πόσοι δὲ προσέτι μὴ γεννηθέντες ἐκ γονέων θεοσεβῶν, οἵτινες ἠμέλησαν νὰ ἐθίσωσιν αὐτοὺς ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων εἰς τὸ ἀγαθὸν διὰ τῶν παραινέσεων, τῆς εὐθύτητος καὶ πρὸ πάντων τοῦ παραδείγματος αὐτῶν, δὲν ἐξώκειλαν εἰς ψεύδη, καὶ ἀγυρτείαν, καὶ ἀπάτην, καὶ ἐπαιτείαν, καὶ κλοπὴν καὶ τοσαύτας ἄλλας κακίας! Πόσοι, τέλος, ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν τοῦ βίου βιαζόμενοι, καὶ πιεζόμενοι ὑπὸ τῆς ἀνεχείας, ἀπομακρυνθέντες δὲ τῆς σωτηρίου ἐπιρροῆς καὶ διδασκαλίας τοῦ ἱεροκήρυκος, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ βαδίσωσι στερρῷ καὶ ἀσφαλεῖ τῷ βήματι ἐπὶ τὴν εὐθεῖαν!

Καὶ ἐνταῦθα μνημονεύων διὰ βραχέων τῶν αἰτίων καὶ τῶν λόγων τῶν ἐγκλημάτων, οὐδόλως προτίθεμαι νὰ δικαιολογήσω τοὺς ὑλικοὺς καὶ ἠθικοὺς αὐτῶν αὐτουργούς. Ἀνέφερόν τινας τούτων ἁπλῶς καὶ μόνον ἵνα καταδείξω ὁπόσον λυσιτελὴς καὶ σωτήριος τυγχάνει καὶ διὰ τοὺς ἐγκληματοῦντας καὶ διὰ τὴν κοινωνίαν ἡ ἐν ταῖς φυλακαῖς διδασκαλία τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ Εὐαγγελίου. Ἡ πολιτεία ἔχει βεβαίως τὸ καθῆκον καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ τιμωρεῖν αὐτοὺς διὰ τὰ ἐγκλήματά των· καθῆκον μέν, καθ' ὅσον αὕτη ἔλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν ἐντολὴν τοῦ προστατεύειν τοὺς ἀθῴους καὶ ἀσθενεῖς· δικαίωμα δέ, καθ' ὅσον αὕτη εὑρίσκεται εἰς θέσιν νομίμου ἀμύνης.

Καίπερ πολὺ ἀπέχων τοῦ ἐπιδεῖξαι ἐνταῦθα ψευδῆ αἰσθηματικότητα, φρονῶ οὐδὲν ἧττον, ὅτι τὸ ἀναπαύεσθαι ἐν τῇ τιμωρίᾳ τῶν δυστυχῶν τούτων, τῶν ἀποπλανηθέντων, εἶναι μὲν ἔργον δικαιοσύνης, ἀλλὰ δικαιοσύνης ψυχρᾶς καί, τολμῶ εἰπεῖν, ἀπανθρώπου. Δέον ὅπως ἡ δικαιοσύνη αὕτη μετριάζηται καὶ διὰ τῆς εὐσπλαγχνίας· ἡ δὲ εὐσπλαγχνία ὀφείλει νὰ ἑρμηνεύηται καὶ ἐξηγῆται διὰ τῆς σπουδαίας καὶ ἐμβριθοῦς μελέτης τῶν αἰτίων τοῦ κακοῦ, δι' ἐπιμελῶν προσπαθειῶν καὶ διὰ πρακτικῶν μέσων θεραπείας, καὶ ταῦτα ὅπως ἐπιτύχῃ τῆς βελτιώσεως αὐτῶν.

Ἡ δικαιοσύνη ἄνευ τῆς εὐσπλαγχνίας, ὡς εἴρηται, θέλει δημιουργήσει μόνον ὑποτροπιαστάς, οὐχὶ δὲ καὶ ἀνθρώπους μεταμεληθέντας, ἐπιθυμοῦντας νὰ πράξωσιν ὅ,τι δυνατόν, ἵνα ἐξαγοράσωσι καὶ ἀποπλύνωσι τὸ ἔγκλημά των διὰ διαγωγῆς ἀνεπιλήπτου καὶ σώφρονος ἐν τῷ μέλλοντι.

Μὴ λησμονῶμεν ποτέ, ὅτι ὁ φόβος τῆς ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης δὲν ἀνεχαίτισεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ὀλισθηροῦ ἐδάφους τῆς κακίας, διότι ἡ ἐλπὶς τῆς μὴ ἀνακαλύψεως αὐτῶν καὶ ἡ σκέψις τῆς δραπετεύσεως, εἴ ποτε συνελαμβάνετο, ἀπασχολεῖ διηνεκῶς τὸ πνεῦμα τοῦ καταδίκου. Καὶ λοιπόν, τίς δύναται νὰ δώσῃ εἰς τοὺς δυστυχεῖς τούτους τοσαύτην ἠθικὴν δύναμιν, τίς ὁ δυνάμενος νὰ ἐμφυσήσῃ αὐτοῖς τοσοῦτον ἠθικὸν σθένος, ὥστε νὰ τεθῇ φραγμός τις εἰς τὰς ὀλεθρίας αὐτῶν τάσεις; Τίς ἔσται τοσοῦτον ἰσχυρός, ὥστε νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὰ πνεύματα αὐτῶν καὶ τὰς καρδίας, τὰς ὑπὸ τῆς κακίας μαρανθείσας, τὴν ἰδέαν τοῦ καθήκοντος καὶ τὸ αἴσθημα τῆς τιμῆς, τῆς εὐθύτητος καὶ τῆς δικαιοσύνης, τῶν ἀπαραιτήτων τούτων θεμελίων πάσης κοινωνικῆς τάξεως; Μόνη ἡ θρησκεία διὰ τῶν ὑψηλῶν αὐτῆς διδαχῶν, μόνη αὐτή, ἔχουσα συνεπίκουρον καὶ τὴν ὑποχρεωτικὴν ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐργασίαν, δύναται νὰ κατορθώσῃ τοῦτο.

Ἐντεῦθεν ἕπεται, ὅτι ἡ ἐκλογὴ καὶ ὁ διορισμὸς ἱερέως τῶν φυλακῶν, εἰς ὃν ν' ἀνατεθῇ ἀποκλειστικῶς ἡ πνευματικὴ φροντὶς τῶν δυστυχῶν αὐτῶν ἀποκλήρων, ἐστὶν ἀπαραίτητος. Ἀπαιτεῖται πρὸ παντός, ἵνα ὁ ἱερεύς, εἰς ὃν ἀνατεθήσεται ἡ ὡραία καὶ μεγάλη αὕτη ἀποστολή, ἡ τῆς ἀναγεννήσεως, οὕτως εἰπεῖν, ἐργασία, οὐδέποτε ἐρυθριάσῃ θεωρῶν ἑαυτὸν ὡς πατέρα τῶν καταδίκων. Ἀπαιτεῖται, ἵνα ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ, ὅστις τοσαῦτα ὑπέστη πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, ἀγαπᾷ καὶ πονῇ ἐκ βάθους καρδίας καὶ οὗτος τὰς ἀποπλανηθείσας ταύτας ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀπωλείας ὑπάρξεις, ἀναμιμνησκόμενος τῶν λόγων τοῦ ἀποστόλου Ἰακώβου· «Ὁ ἐπαναφέρων τῷ Θεῷ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἀσφαλίζει τὴν σωτηρίαν τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ ψυχῆς».

Β΄

Σωφρονιστικαὶ φυλακαὶ Λωζάνης.

Ἐπισκοπήσαντες γενικῶς τοὺς οὐσιωδεστέρους ὅρους τοὺς διέποντας τὰ δύο κυριώτερα συστήματα τῶν σωφρονιστικῶν φυλακῶν τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς, ῥίψωμεν ἤδη βλέμμα ἐταστικὸν ἐν ταῖς φυλακαῖς Λωζάνης καὶ ἐξετάσωμεν εἰδικώτερον τὸ ἐν τῇ δικαστικῇ ταύτῃ πρωτευούσῃ τῆς Ἑλβετίας λειτουργοῦν σωφρονιστικὸν σύστημα, ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς περιγραφῆς αὐτοῦ τοῦ καταστήματος.

Ἡ σωφρονιστικὴ φυλακὴ Λωζάνης (maison pénitentiaire, ὡς καλεῖται ὑπὸ τῶν Ἑλβετῶν καὶ ὅπερ σημαίνει *οἶκον μετανοίας*) ἐστὶ παραλληλόγραμμον 280 ποδῶν μήκους ἐπὶ 70 πλάτους, κεῖται δὲ ἐπὶ τῆς κλιτύος λόφου τινὸς πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως εἰς θέσιν εὐάερον. Αἱ δύο μεγάλαι αὐτῆς προσόψεις ἀτενίζουσι πρὸς βορρᾶν καὶ μεσημβρίαν. Τὸ κέντρον τῆς οἰκοδομῆς προώρισται εἰς οἴκησιν τοῦ ἐπιθεωρητοῦ καὶ τῶν ὑπαλλήλων, ἐν αὐτῷ δὲ ὑπάρχει καὶ ἡ ἐκκλησία, τὰ γραφεῖα τῆς διευθύνσεως καὶ τὸ μαγειρεῖον. Δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ τούτου ἐκτείνονται δύο πτέρυγες, ὧν ἑκάστη ἔχει ἀνάπτυξιν 100 ποδῶν, καὶ ἡ μὲν ἀνατολικὴ περιλαμβάνει τοὺς ἐπὶ κακουργήματι καταδικασθέντας, ἡ δὲ δυτικὴ τοὺς ἐπὶ πλημμελήματι.

Ἐν ἑκάστῃ τῶν πτερύγων τούτων λειτουργεῖ ἀνὰ ἓν ἐργοστάσιον, ὕψους 30 ποδῶν ἐπὶ 18 πλάτους καὶ 86 μήκους, ἀποχρώντως φωτιζόμενον, ἀπέναντι δὲ τῶν ἐργοστασίων τούτων ὑπάρχει σειρὰ στενῶν δωματίων (cellules) διανεμομένων εἰς δύο ὀρόφους, ὧν αἱ μὲν θύραι ἀνοίγονται πρὸς τὸ μέρος τῶν ἐργοστασίων, τὰ δὲ μικρὰ παράθυρα ἀτενίζουσι πρὸς τὴν ἐξοχήν.

Εἰς τὸ ἄκρον ἑκάστου ἐργοστασίου κεῖται τὸ θεραπευτήριον καὶ τὰ δωμάτια τῶν ἐπιτηρητῶν φυλάκων.

Τὰ πρὸς μεσημβρίαν ἐργοστάσια, καλῶς φωτιζόμενα, διαιροῦνται ἕκαστον εἰς δύο μέρη, εἰσὶ δὲ προωρισμένα διὰ τὰς γυναῖκας τῶν δύο κατηγοριῶν, ἤτοι τῶν εἰς ἐπανορθωτικὴν ποινὴν καταδικασθεισῶν, καὶ τῶν εἰς βαθμὸν κακουργήματος. Ἐπιτήρησις αὐστηρὰ ἐνεργεῖται ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ καταστήματος, καὶ ἐπὶ τέλους σκοπιαὶ πρὸς λεπτομερῆ ἐπιθεώρησιν ἁπάντων τῶν μερῶν τῶν ἐργοστασίων.

Ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν κελλίων ἀνέρχεται εἰς 200, ὧν 44 γυναικεῖα. Ἕκαστος τῶν κρατουμένων ἔχει τὸ κελλίον του· ταῦτά εἰσι θολωτά, κατεσκευασμένα διὰ τοιχώματος· ἔχουσιν ὕψος 8 ποδῶν, 6 πλάτος καὶ 9 μῆκος, ἕκαστον δ' αὐτῶν φωτίζεται διὰ στενοῦ μικροῦ παραθύρου κειμένου 7 1/2 πόδας ἄνω τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους καὶ περιφρασσομένου στερεῶς ὑπὸ σιδηρῶν κιγκλίδων. Τὰ ἔπιπλα αὐτοῦ σύγκεινται ἐξ ἀχυροστρωμνῆς, ἑνὸς προσκεφαλαίου, δύο σινδόνων καὶ ἑνὸς ἢ πλειοτέρων κλινοσκεπασμάτων ἀναλόγως τῆς ὥρας τοῦ ἔτους. Ἡ κλίνη κεῖται ὑπὸ τὸ παράθυρον. Περιπλέον μικρὰ τράπεζα, εἷς σκίμπους, ἓν σάρωθρον, ἓν χειρόμακτρον, μία ὑδρία μετὰ λεκάνης, εἷς καδίσκος καὶ μία ἀμὶς συμπληροῦσι τὸ ὅλον τῶν ἐπίπλων ἑκάστου κελλίου.

Τὰ ἐργοστάσια τῶν ἀνδρῶν εἰσιν ἐφωδιασμένα δι' ἐργαλείων ὑφαντικῆς, ξυλουργικῆς, μηχανῶν ῥαπτικῆς καὶ ἄλλων, τὰ δὲ τῶν γυναικῶν διὰ τραπεζῶν, καθισμάτων, ῥόμβης καὶ λοιπῶν ἐργαλείων ἀναγκαίων διὰ τὰ διάφορα εἴδη τῆς ῥαπτικῆς.

Τὴν ὅλην οἰκοδομὴν περιβάλλει τεῖχος 12 ποδῶν ὕψους, ἀπέχον 60 μὲν πόδας τῶν δύο κυρίων προσόψεων, 15 δὲ ἑκατέρωθεν τῆς ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς αὐτῆς πλευρᾶς. Τὸ μεταξὺ διάστημα χωρίζεται εἰς ὀκτὼ αὐλὰς δι' ἀναλόγων τειχῶν τοῦ αὐτοῦ ὕψους, ὧν αἱ δύο ἀνήκουσιν εἰς τὸ κεντρικὸν κατάστημα.

Ἡ μεσημβρινὴ αὐλὴ τοῦ κέντρου χρησιμεύει ὡς κυρία εἴσοδος καὶ περικλείεται διὰ μεγάλων σιδηρῶν κιγκλίδων, ἑκατέρωθεν τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι δύο δωμάτια ἀρκούντως εὐρύχωρα, χρησιμεύοντα τὸ μὲν πρὸς οἴκησιν τοῦ θυρωροῦ τῶν φυλακῶν, τὸ δὲ διὰ τοὺς χωροφύλακας. Ἡ βόρειος αὐλή, ἥτις ἐστὶν ἡ τῆς ὑπηρεσίας, περιλαμβάνει τὸ ἀναβρυτήριον, πλυντήριον κλπ.

Οἱ δύο πρὸς μεσημβρίαν περίβολοί εἰσι προωρισμένοι διὰ τὰς γυναῖκας, οἱ δὲ πρὸς βορρᾶν δύο ἕτεροι διὰ τοὺς ἄνδρας. Ἕκαστος τῶν περιβόλων τούτων εἶναι ἐφωδιασμένος διὰ μικροῦ ἀναβρυτηρίου δεχομένου τὸ ὕδωρ ἐκ μεγάλης δεξαμενῆς, πάντες δέ εἰσι καλλιεργημένοι, μεταβληθέντες εἰς κήπους εὐθαλεῖς· ἡ καλλιέργεια τούτων ἀνατίθεται ἑκάστοτε τοῖς φυλακισμένοις.

Οὕτως, ἀνεξαρτήτως τῆς εὐαέρου θέσεως τῶν φυλακῶν, εἷς λόγος ἐπὶ πλέον συμβάλλων εἰς τὸ ὑγιεινὸν αὐτῶν ἐστι καὶ ἡ καλλιέργεια οὐ μόνον τοῦ περιβάλλοντος αὐτὰς χώρου ἀλλὰ καὶ τῶν πέριξ ἀγρῶν, οἵτινες, καλλιεργούμενοι ἐπίσης ὑπὸ τῶν τροφίμων τοῦ αὐτοῦ καταστή-

ματος, ἀνακουφίζουσι πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸν προϋπολογισμόν του.

Καὶ τοιαύτη μὲν ἐν συνόψει ἡ οἰκοδομή· ἐξετάσωμεν δὲ ἤδη τὸ ἐν αὐτῇ λειτουργοῦν σωφρονιστικὸν σύστημα, προτάσσοντες προκαταρκτικῶς βραχείας τινὰς παρατηρήσεις, αἵτινές εἰσι τὸ ἀποτέλεσμα ἐπισταμένης ἐξετάσεως ἐνεργηθείσης ὑπ' ἐμοῦ κατ' ἐπανάληψιν ἐν ταῖς φυλακαῖς τῆς φιλοξένου πόλεως, χάρις εἰς τὴν εὐγενῆ συνδρομὴν τοῦ διευθύνοντος αὐτὰς μετὰ τοσαύτης πρακτικότητος καὶ συνέσεως, ὅση καὶ ὁποία παρατηρεῖται ἐπικρατοῦσα ἐν πολλοῖς τῶν διεπόντων τὰς Ἑλβετικὰς πολιτείας θεσμῶν.

Πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ σήμερον κρατοῦντος σωφρονιστικοῦ συστήματος εἶχον δοκιμασθῆ ἐκ περιτροπῆς πάντα σχεδὸν τὰ λοιπὰ συστήματα. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΔ' αἰῶνος οἱ θαυμασταὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ Howard εἰσήγαγον κατὰ πρῶτον τὸ σύστημα αὐτοῦ, ἄνευ ὅμως τοῦ κελλίου. Ἀπὸ τοῦ 1803—1826 οἱ φυλακισμένοι συνήρχοντο ἐντὸς κοιτώνων (dortoirs) ἐργαζόμενοι ἐν κοινῷ καὶ χωρὶς νὰ ὑποβάλλωνται εἰς σιγήν. Ἀπὸ τοῦ 1826—1834 ἐπεκράτησεν ἐν ταῖς σωφρονιστικαῖς ταύταις φυλακαῖς τὸ κελλιακὸν σύστημα (système cellulaire) καὶ ὁ νόμος τῆς σιγῆς, ἀλλ' ὑποχρεωτικὸς μόνον ἐν τοῖς ἐργοστασίοις. Τῷ 1835 οἱ Ἑλβετοὶ ἐδοκίμασαν τὸ κελλίον ἐν ἀπομονώσει καὶ ἐν σιγῇ, μετ' αὐτοῦ δέ, ὡς τελευταίαν ἀπόπειραν, τὴν ἠθικὴν ἐκφόβισιν (intimidation morale) ὑφ' ὅλας τὰς μορφάς, καὶ τοῦτο ὅπως βελτιώσωσι τοὺς ἐνόχους καὶ πτοήσωσι τοὺς ἀδιορθώτους.

Αἱ πρῶται δοκιμαὶ τοῦ σωφρονιστικοῦ τούτου συστήματος ἐν Ἑλβετίᾳ δὲν ὑπῆρξαν ἐπιτυχεῖς· οὐ μόνον δὲν ἐπετεύχθη ἡ προσδοκωμένη βελτίωσις τῶν καταδίκων ἀλλὰ καὶ ἐγεννήθη τοὐναντίον ἡ ὑπόνοια, ὅτι ἡ ἐν τῇ φυλακῇ εὐζωΐα ἠνάγκαζε πλέον τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν ἐξ αὐτῆς ἀπολυομένων νὰ διαπράττωσι νέα ἐγκλήματα, ὅπως ἐπανέλθωσι καὶ ἐγκατασταθῶσιν ἐκ νέου ἐν αὐτῇ.

Τοιουτοτρόπως τὸ πειθαρχικὸν σύστημα ἀπέβαινεν ὁσημέραι αὐστηρότερον καὶ ἡ ἠθικὴ ἐκφόβισις καθ' ἑκάστην δραστηριωτέρα, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ ἀπογοητευθῶσιν οἱ ὑποτροπιάζοντες καὶ δαμασθῶσιν οἱ ἀπειθεῖς. Ὁποῖα δὲ ὑπῆρξαν τὰ ἀποτελέσματα τῆς δραστηριωτέρας ταύτης ἠθικῆς ἐκφοβίσεως; ὡς πρὸς τὴν βελτίωσιν τῶν καταδίκων, αὐτὴ ἡ στατιστικὴ φαίνεται παραδεχομένη τὸ ἐναντίον.

Ἐπὶ τέλους, εἰς τὰ κακά, ἅτινα συνεπάγεται τὸ σύστημα τῆς *ἀπολύτου μονώσεως καὶ σιγῆς*, νέον κακὸν τέως ἄγνωστον προσετέθη ἐν ταῖς φυλακαῖς τῆς Λωζάνης. Ἡ παραφροσύνη κατέστη τοσοῦτον συνήθης ἐν ταῖς φυλακαῖς, ὥστε τῷ 1842 ἐγένετο σκέψις, ὅπως οἰκοδομηθῇ διαμέρισμά τι διὰ τοὺς κρατουμένους παράφρονας.

Αἱ παρατηρηθεῖσαι πολυάριθμοι διανοητικαὶ διαταράξεις ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ πασηλβανικοῦ συστήματος, τῆς ἀπολύτου δηλονότι σιγῆς καὶ μονώσεως, ἠνάγκασαν τὸ συμβούλιον τοῦ Καντονίου ὅπως μεταβάλῃ τὴν ποινὴν ταύτην. Ἐν τούτοις ὅμως μεταξὺ τῶν δυσχερειῶν τούτων, αἵτινες ἐφαίνοντο ἀνυπέρβλητοι, καὶ μεθ' ὅλας τὰς διαψευσθείσας ἐλπίδας των, οἱ Ἑλβετοὶ δὲν ἀπεθαρρύνθησαν, οὐδ' ἔρριψαν, ὡς ἀλλαχοῦ ἐγένετο, φύρδην μίγδην τοὺς καταδίκους ἐν ταῖς φυλακαῖς, ἔνθα τὰ σιδηρᾶ δεσμά, ὁ ῥαβδισμὸς καὶ αἱ μαστιγώσεις ἢ ὁ κόπανος τῆς καραμπίνας τοῦ χωροφύλακος ἀπονέμουσιν ἀκωλύτως συνοπτικὴν διαδικασίαν κατὰ πάσης ἀποπείρας ἐξεγέρσεως ἢ ἀποδράσεως. Οὕτω βραδύτερον, καίπερ ἀποφυγόντες ἐπιμελῶς τὴν ἀπόλυτον ἀπομόνωσιν, δὲν ἀφῆκαν ὅμως ἀφ' ἑτέρου τοὺς κρατουμένους νὰ διαιτῶνται πάντες ὁμοῦ οὔτε νὰ βιῶσιν ἐν κοινῷ.

Κατὰ τὸν κανονισμὸν τῶν σωφρονιστικῶν φυλακῶν Λωζάνης, ὁ εἰς εἱρκτὴν καταδικασθεὶς ἅμα τῇ εἰσόδῳ ἐν αὐταῖς ἐγγράφεται εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ μητρῷον τοῦ καταστήματος, εἶτα ὁδηγεῖται εἰς τὸν ἐν αὐτῷ λουτῆρα, περιβάλλεται τὴν ποινικὴν στολὴν τοῦ καταστήματος καὶ μεταφέρεται εἰς τὸ κελλίον, ὅπερ ὀφείλει νὰ κατέχῃ διαρκούσης τῆς πρώτης περιόδου, ἤτοι τοῦ πρώτου σταδίου τῆς καθείρξεώς του· ἀμέσως δ' ἐπιδίδεται εἰς τὴν ὑποδειχθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τῶν φυλακῶν ἐργασίαν, ἣν ὀφείλει νὰ ἐκτελέσῃ, λαμβανομένων ὑπ' ὄψει ἑκάστοτε, καὶ ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν, τῶν σωματικῶν δυνάμεων καὶ τῶν τάσεων τοῦ καταδίκου.

Ἡ ἐργασία, οὖσα ὑποχρεωτική, διαιρεῖται εἰς τρεῖς βαθμούς, ἀνταποκρινομένους εἰς τρεῖς τάξεις κρατουμένων· α') τὴν κατὰ μόνας ἐργασίαν μετὰ τῆς καθείρξεως τοῦ καταδίκου ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐντὸς κελλίου· β') τὴν ἐν κοινῷ ἐργασίαν καὶ ἐν σιγῇ εἰς μεγάλα ἐργοστάσια, διαρκούσης τῆς ἡμέρας, καὶ τὴν κάθειρξιν αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ κελλίου κατὰ τὴν νύκτα, ἢ, ἐὰν ὑπάρχῃ περίπτωσις, εἰς κοιτῶνας ὑπὸ ἐπιτήρησιν· καὶ γ') τὴν ἐργασίαν εἰς μικρὰ ἐργοστάσια ἐντὸς τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ καταστή-

ματος ἢ ἐντὸς αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐξαρτήμασιν. Οἱ τελευταῖοι δὲν ὑποβάλλονται εἰς τὸν νόμον τῆς σιγῆς, καὶ δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσι διευθύνοντες τὴν ἐργασίαν τῶν μαθητευομένων ἐκ τῶν συγκρατουμένων· ἐγκλείονται ὅμως καὶ οὗτοι ἐν καιρῷ νυκτὸς ἐντὸς κελλίων ἢ εἰς συγκοιμητήρια ὑπὸ ἐπιτήρησιν.

Ἡ ἐν κελλίῳ κάθειρξις μετὰ χωριστῆς ἐργασίας ἐπιβάλλεται τοῖς καταδίκοις κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον τοῦ σωφρονισμοῦ, ἅμα τῇ ἐν ταῖς φυλακαῖς εἰσόδῳ αὐτῶν καὶ ἐπὶ χρόνον μὴ ὑπερβαίνοντα κατὰ κανόνα τοὺς ἓξ μῆνας, δυνάμενον ὅμως νὰ συντμηθῇ ἢ καὶ ἀρθῇ ὁλοσχερῶς τῇ γνωμοδοτήσει τοῦ ἰατροῦ ἢ τῆς ἐπιθεωρητικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναλόγως τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ κρατουμένου· δύναται ὅμως καὶ νὰ παραταθῇ πλέον τῶν ἓξ μηνῶν ἐξαιρετικῶς, ἢ καὶ διαταχθῇ ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης ἢ τῆς ἀστυνομίας (departement de justice et de police) συνεπείᾳ ὡρισμένης καὶ δεδικαιολογημένης αἰτήσεως αὐτοῦ τοῦ καταδίκου, ἢ ὁπόταν ἀπαιτήσῃ τοῦτο ἡ διατήρησις τῆς πειθαρχίας.

Οἱ εἰς εἱρκτὴν καταδικασθέντες ὑποβάλλονται εἰς ἀγωγὴν προωρισμένην νὰ βελτιώσῃ αὐτούς, πρὸς τοῦτο δὲ ἡ πολιτεία παρέχει αὐτοῖς τὰ ἑξῆς μέσα· α') τὴν θρησκείαν· β') τὴν στοιχειώδη διδασκαλίαν· γ') τὴν ὑποχρεωτικὴν ἐργασίαν καὶ δ') πᾶν ὅ,τι ἀναγκαιοῖ πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς ὑγείας αὐτῶν. Διέρχονται διαδοχικῶς διὰ τῶν προμνησθεισῶν τριῶν τάξεων ἢ σταδίων, τῆς διαγωγῆς ἑκάστου τῶν κρατουμένων ἐκτιμωμένης [1] κατὰ μῆνα ὑπὸ τῆς ἐπιθεωρητικῆς ἐπιτροπῆς (commission d'inspection) ἀπαρτιζομένης ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τῶν φυλακῶν, τοῦ ἱερέως καὶ ἑνὸς μέλους τῆς ἐπὶ τῶν χαρίτων ἐπιτροπῆς, διοριζομένου ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως καὶ προεδρεύοντος τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης.

Ἡ ἐπὶ τῶν χαρίτων ἐπιτροπὴ συνεδριάζουσα κατὰ τριμηνίαν ὑποβάλλει διὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης τὰς περὶ ἀπονομῆς χαρίτων προτάσεις αὐτῆς εἰς τὸ μέγα συμβούλιον τοῦ κράτους (grand conseil d'État), σύγκειται δὲ ἀπὸ τὸν ὑπουργὸν τῆς δικαιοσύνης, τὸν πρόεδρον τοῦ ἐφετείου, τὸν γενικὸν εἰσαγγελέα καὶ τέσσαρα ἄλλα μέλη διοριζόμενα ἐπὶ διετίαν ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους.

Ἡ ἐπὶ τῶν φυλακῶν ἐφορευτικὴ ἐπιτροπὴ ἐνεργεῖ κατὰ μῆνα τὴν ἀνατεθειμένην αὐτῇ ἐπιθεώρησιν, ἐξελέγχουσα τὴν διαγωγὴν τῶν κρατουμένων, ἐξετάζουσα τὴν ἐργασίαν αὐτῶν, σημειοῦσα ἐν τοῖς ἐλέγχοις ἑνὸς ἑκάστου τὸν ἁρμόζοντα βαθμὸν καὶ ἀποφασίζουσα περὶ τῆς προαγωγῆς αὐτῶν εἰς ἀνωτέραν τάξιν ἢ τῆς ὑποβιβάσεως εἰς κατωτέραν, ἀναλόγως τῶν περιπτώσεων. Τοιουτοτρόπως ἕκαστος τῶν κρατουμένων ἐν ταῖς σωφρονιστικαῖς ταύταις φυλακαῖς δύναται διὰ τῆς καλῆς αὐτοῦ διαγωγῆς, διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἀφοσιώσεώς του εἰς ταύτην νὰ συντέμῃ τὸν χρόνον τῆς μεταβιβάσεώς του εἰς τὰ διάφορα στάδια καὶ ἐπὶ τέλους νὰ ἀπολαύσῃ τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπομένης προσωρινῆς ἀποφυλακίσεως ὑπὸ ὅρους.

Περὶ τῆς προσωρινῆς ὑπὸ ὅρους ἀποφυλακίσεως προκειμένου, δὲν νομίζω ἄσκοπον νὰ προσθέσω ἐνταῦθα βραχέα τινά.

Ὁ θεσμὸς οὗτος κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς εἰσαγωγῆς του πολλὰς δυσχερείας ἀπήντησεν· ὤφειλε νὰ παλαίσῃ κατὰ πολλῶν προλήψεων τοῦ λαοῦ μὴ βλέποντος μὲ καλὸν ὄμμα τὰ ἄτομα, εἰς ἃ ἐχορηγεῖτο ἡ ἡμιελευθερία αὕτη πρὶν ἢ ἀποτίσωσιν ἐντελῶς τὴν ποινήν των. Ἐν τούτοις αἱ ὑγιεῖς καὶ ὀρθαὶ ἰδέαι ὑπερίσχυσαν, καὶ ὁ λαός, οἱ συμπολῖται τοῦ Γουλιέλμου Τέλλου, δὲν ἐβράδυναν νὰ ἐννοήσωσιν, ὅτι ἡ προσωρινὴ ἀποφυλάκισις δὲν γίνεται ἐξ εὐνοίας πρὸς τὸν κατάδικον, ἀλλ' εἶναι πρὸ πάντων μέτρον προφυλακτικὸν τῆς κοινωνίας. Οὕτω δὲ δὲν ἤργησε ν' ἀναγνωρίσῃ, ὅτι αἱ γενόμεναι προσωριναὶ ἀποφυλακίσεις εἰσὶν ἧττον ἐπικίνδυνοι τῶν χαρίτων τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσον ἀνακαλοῦνται, ἐὰν οἱ προσωρινῶς ἀποφυλακισθέντες συμπεριφέρωνται κακῶς μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας των. Ὅπως δήποτε, ὁ θεσμὸς τῆς προσωρινῆς ἀποφυλακίσεως ὑπὸ ὅρους παρέσχεν εὐάρεστα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποτελέσματα, κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν στατιστικῶν.

Ἡ ὑπὸ ὅρους προσωρινὴ ἀποφυλάκισις, ἧς τοσοῦτον οἱ Ἄγγλοι ἐπωφελήθησαν, κατὰ τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ ποινικοῦ νόμου τῆς πολιτείας Neuchâtel καί τινων ἄλλων καντονίων τῆς Ἑλβετίας, οὐδόλως ἐστὶν ὑποχρεω-

1. Ἡ ἐκτίμησις αὕτη δείκνυται διὰ σημείων ἀναγομένων ἐπὶ τῆς διαγωγῆς, τῆς ἐργασίας καὶ τῆς σχολειακῆς προόδου, κοινοποιεῖται δ' ἑκάστοτε εἰς τὸν κατάδικον διὰ τῆς εἰς αὐτὸν ἀποδόσεως τοῦ οἰκείου ἐλέγχου (livret). Τὰ σημεῖα ταῦτα παριστάνονται δι' ἀραβικῶν ἀριθμῶν, ἐχόντων τὰς ἑπομένας σημασίας: 0=κακῶς, 1=μετρίως, 2=καλῶς, 3=λίαν καλῶς. Τοιαύτη ἡ βαθμολόγησις καὶ ἡ κλίμαξ ἡ ἀποτελοῦσα τὸ κάτοπτρον, ὡς εἰπεῖν, τῆς ἠθικῆς βελτιώσεως τοῦ ἐγκληματίου ἢ τ' ἀνάπαλιν.

τική, ἀλλ' ἐφαρμόζεται ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τῶν φυλακῶν κατὰ τὰς περιστάσεις.

Ὁ θεσμὸς τῆς ὑπὸ ὅρους ἀποφυλακίσεως (libération conditionnelle) ὁ λειτουργῶν σήμερον ἐν ταῖς σωφρονιστικαῖς φυλακαῖς Λωζάνης καὶ ἀλλαχοῦ, ἀνακουφίζων ἀφ' ἑνὸς τὸν προϋπολογισμὸν αὐτῶν, παροτρύνει ἀφ' ἑτέρου τοὺς ὑπὸ σωφρονισμὸν διατελοῦντας εἰς βελτίωσιν τῆς θέσεώς των διεγείρων ἐν αὐτοῖς τὴν πρὸς ἀλλήλους ἅμιλλαν, καί, τὸ σπουδαιότερον, ἀναχαιτίζει αὐτοὺς τῆς διαπράξεως νέων ἐγκλημάτων· καθ' ὅσον ὁ ὑπὸ ὅρους ἀποφυλακιζόμενος ἐπανέρχεται εἰς τὴν φυλακὴν πρὸς ἔκτισιν τοῦ ὑπολοίπου τῆς ποινῆς του, ἐὰν παραβῇ αὐτούς, ἐὰν διάγῃ βίον ἀλήτου καὶ ἐὰν δὲν δύνηται νὰ πιστοποιήσῃ, ὅτι κερδίζει ἐντίμως τὰ πρὸς τὸ ζῆν· πλὴν τούτου καὶ ὁ ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ἀποφυλακίσεως αὐτοῦ χρόνος δὲν δύναται νὰ μειώσῃ τὸν τῆς ποινῆς αὐτοῦ ἐν περιπτώσει νέας αὐτοῦ φυλακίσεως.

Ὁ ἀπολυόμενος τῆς εἱρκτῆς ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἐφοδιάζεται δι' ἐγγράφου ἀδείας δεικνυούσης τὴν διάρκειαν τῆς ποινῆς, ἣν ὑπολείπεται αὐτῷ νὰ ἐκτίσῃ, καὶ τὰς διατυπώσεις, ἃς ὀφείλει ν' ἀκολουθήσῃ, τίθεται δὲ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν ἀρχῶν, αἵτινες δύνανται νὰ τῷ ἀπαγορεύσωσι τὴν διαμονὴν εἴς τινας περιφερείας ἢ κοινότητας. Καὶ οὗτος καὶ οἱ ἐκ τῶν πειθαρχικῶν φυλακῶν ἐξερχόμενοι δὲν ἐγκαταλείπονται εἰς τὴν τύχην των καὶ εἰς τὴν δυσπιστίαν τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ τίθενται ὑπὸ τὴν προστασίαν προστατευτικῶν ἑταιριῶν (sociétés de patronage), αἵτινες συνεχίζουσαι τὸ ἔργον τοῦ σωφρονιστικοῦ συστήματος, παρέχουσιν αὐτοῖς ἐργασίαν διὰ τῶν συστάσεών των.

Καὶ εἰς τὰς προστατευτικὰς αὐτὰς ἑταιρίας ἐναπόκειται κατὰ μέρος ἡ πραγματοποίησις τοῦ ῥήματος μεγάλου πολιτικοῦ ἀνδρὸς ἀποφηναμένου, ὅτι *τὸ καλλίτερον σύστημα τῶν φυλακῶν ἐστιν ἐκεῖνο, καθ' ὃ ὁ ἅπαξ αὐτῶν ἐξελθὼν φοβεῖται πλέον νὰ εἰσέλθῃ*.

Ὁ ἐν ταῖς σωφρονιστικαῖς φυλακαῖς διαιτώμενος ἀπολαύει πρὸς τοῖς ἄλλοις λόγῳ δωρεᾶς ἢ ἐλευθεριότητος καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς καλῆς αὐτοῦ συμπεριφορᾶς καὶ τῆς εἰς τὴν ἐργασίαν ἀφοσιώσεώς του μέρους τοῦ προϊόντος αὐτῆς εἰς χρήματα μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ γενομένων δαπανῶν. Τὸ ποσὸν τῶν χρημάτων προσδιορίζεται ἑκάστοτε διά τινος διατιμήσεως, παραλλάσσον κατὰ τὰς τάξεις, εἶναι δὲ ἀκατάσχετον καὶ ἀναπαλλοτρίωτον, χρησιμεῦον κατὰ τὴν ἐκ τῆς φυλακῆς ἔξοδον τοῦ καταδίκου πρὸς θεραπείαν τῶν πρώτων αὐτοῦ ἀναγκῶν καὶ πρόληψιν νέας αὐτοῦ πτώσεως.

Ἐκτὸς χρημάτων, δύνανται νὰ χορηγηθῶσι καὶ ἕτεραι ἀμοιβαὶ τοῖς κρατουμένοις ἀναλόγως τῆς καλῆς αὐτῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς συμπεριφορᾶς καὶ τῆς εἰς τὴν ἐργασίαν ἐπιμελείας αὐτῶν. Αἱ ἀμοιβαὶ αὗται συνίστανται, πλὴν τῆς προαγωγῆς αὐτῶν εἰς ἀνωτέραν τάξιν, εἰς τὸ δικαίωμα τοῦ ἀλληλογραφεῖν μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των καὶ δέχεσθαι τὰς ἐπισκέψεις αὐτῶν συνεχέστερον, εἰς τὴν ἄδειαν τοῦ διαθέτειν μέρος τῶν οἰκονομιῶν των, εἰς τὴν μετρίασιν τῆς ποινῆς αὐτῶν κατὰ τὸ $^1/_3$ καὶ εἰς τήν, ὡς εἴρηται, προσωρινὴν ἀποφυλάκισιν. Σημειωτέον δὲ ἐν παρόδῳ, ὅτι αἱ οἰκονομίαι εἰσὶν ὑποχρεωτικαί, ἄλλως ὁ κατάδικος δὲν δύναται νὰ μετάσχῃ τοῦ εὐεργετήματος τῆς προσωρινῆς ἀποφυλακίσεως, κατὰ ῥητὴν διάταξιν τοῦ κανονισμοῦ.

Τὴν προσωρινὴν ἀποφυλάκισιν ὡς καὶ τὴν τῆς μετριάσεως τῆς ποινῆς ἀποφασίζει τὸ συμβούλιον τοῦ κράτους τῇ προτάσει τῆς ἐπὶ τῶν χαρίτων ἐπιτροπῆς διὰ τοὺς ἐκτίσαντας τὰ $^2/_3$ τῆς ποινῆς των. Ἡ ἀπόλυσις ἄλλως ἐπιτρέπεται μόνον εἰς τοὺς εἰς ἀνωτέραν τοῦ ἑνὸς ἔτους εἱρκτὴν καταδικασθέντας καὶ ὁσάκις οὗτοι παρέχουσιν ἀποχρώσας ἐγγυήσεις, ὅτι ἐξερχόμενοι τοῦ σωφρονιστικοῦ καταστήματος, καὶ ἐὰν ἀκόμη ἡ ἐν αὐτῷ κατὰ τὸν χρόνον τῆς κρατήσεώς των διαγωγὴ ὑπῆρξεν ἄμεμπτος καὶ ἀνεπίληπτος, δὲν θέλουσι καταχρασθῇ τοῦ παρεχομένου αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ νόμου εὐεργετήματος.

Τοιαῦται ἐν συνόψει αἱ παρεχόμεναι ἀμοιβαί. Ἴδωμεν ἤδη ὁποῖαί τινες εἰσιν αἱ ἐπιβαλλόμεναι τοῖς παραβαίνουσι τοὺς κανονισμοὺς τοῦ σωφρονιστικοῦ οἴκου ποιναί.

Αἱ παραβάσεις τοῦ κανονισμοῦ τιμωροῦνται ἀναλόγως τῆς φύσεως καὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτῶν διὰ τῆς διαγραφῆς ἑνὸς ἢ καὶ πλειοτέρων σημείων ἐκ τοῦ ἐλέγχου, τῆς ὑποβιβάσεως τοῦ καταδίκου εἰς μίαν τῶν ὑποδεεστέρων τάξεων καὶ τῆς καθείρξεως αὐτοῦ ἐντὸς δεσμωτηρίου ἢ ἐντὸς κελλίου στενοῦ καὶ ζοφώδους, παρεχομένου αὐτῷ ῥοφήματος μόνον καὶ ἄρτου. Καὶ αἱ μὲν διαγραφῆς καὶ ὑποβιβάσεως ποιναὶ ἐπιβάλλονται ὑπὸ τῆς ἐπιθεωρητικῆς ἐπιτροπῆς, αἱ δὲ λοιπαὶ ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τῶν φυλακῶν, μὴ δυναμένου ὅμως νὰ παρατείνῃ ταύτας πλέον τῶν ὀκτὼ ἡμερῶν. Ἐν περιπτώσει παρατάσεως τῶν πειθαρχικῶν τούτων ποινῶν ἀποφασίζει τὸ ὑπουργεῖον τῆς δικαιοσύνης·

προκειμένου δὲ νὰ ὑπερβῶσιν αὗται τοὺς ἓξ μῆνας, αἰτεῖται ἡ συγκατάθεσις τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους. Ὁ ἔνοχος ἀποδράσεως ἢ ἀποπείρας ἀποδράσεως ὑποβάλλεται εἰς σιδηρᾶ δεσμὰ ἐπὶ χρόνον ὁριζόμενον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συμβουλίου, κατὰ ῥητὴν τοῦ νόμου διάταξιν.

Πλὴν τῆς σωφρονιστικῆς φυλακῆς Λωζάνης ὑπάρχουσιν ἐν τῷ καντονίῳ Βὼ (canton de Vaud) καὶ αἱ ἑξῆς· ἡ κεντρικὴ λεγομένη φυλακὴ (prison centrale) διὰ τοὺς ἐπὶ πλημμελήματι καταδικασθέντας· ἡ τῆς ἀγροτικῆς καὶ βιομηχανικῆς ἀποικίας· αἱ ἐξεταστικαὶ φυλακαί· αἱ πειθαρχικαὶ τῶν ἐφήβων ἀρρένων καὶ θηλέων χωρίς, καὶ τὰ κρατητήρια τῆς κοινότητος.

Περὶ τοῦ καταστήματος τῶν ἀγροτικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἀποικιῶν καὶ τοῦ πειθαρχικοῦ τῶν ἐφήβων ἐπιφυλασσόμεθα νὰ πραγματευθῶμεν ἄλλοτε, ἀναπτύσσοντες τὸ σύστημα τῆς τε ἐν αὐτοῖς διδασκαλίας καὶ τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐργασίας.

Πλὴν τῆς ἐργασίας ὅμως τῆς ἀποτελούσης, ὡς προείρηται, τὴν βάσιν τοῦ σωφρονιστικοῦ συστήματος, ἡ κυβέρνησις τῆς Ἑλβετικῆς ὁμοσπονδίας περὶ πολλοῦ ποιεῖται τὴν συνδρομὴν τῆς θρησκείας πρὸς βελτίωσιν τῶν ἐγκληματούντων. Κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν οἱ κρατούμενοι μεταβαίνουσιν εἰς τὴν ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐκκλησίαν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν καθηκόντων. Ἀκροῶνται τῆς διδαχῆς διακεκριμένου ἱεροκήρυκος, ἀναπτύσσοντος τὰς ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἑρμηνεύοντος διὰ γλώσσης σαφοῦς καὶ εὐλήπτου τὰς δέκα ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, ἰδίᾳ δὲ καὶ πρὸ πάντων ἐπιμένοντος εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἐκείνων, ἐν αἷς κρέμανται πάντες οἱ νόμοι καὶ οἱ προφῆται καὶ ὧν ἡ θρησκευτικὴ τήρησις ἤθελε καταστήσει πάντῃ περιττὸν τὸ ἔργον τῆς ποινικῆς νομοθεσίας, τῶν ποινικῶν φυλακῶν καὶ τῶν δικαστηρίων ἐν γένει.

Τοιοῦτον ἐν ὀλίγοις τὸ ἐν Λωζάνῃ ἐπικρατοῦν προοδευτικὸν σύστημα τοῦ σωφρονισμοῦ, ὅπερ ὑποβοηθεῖ καὶ ἡ ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐκδιδομένη ἐπὶ τούτῳ «Ἐφημερὶς τῶν φυλακῶν». Τὸ ἐν ταῖς φυλακαῖς τῆς Γενεύης (prison de l'Évêché), καίπερ μικτὸν ἐπίσης, διαφέρει τοῦ Λωζανείου, μειονεκτοῦν αὐτοῦ ὡς πρὸς τὴν κατάταξιν τῶν κρατουμένων, καθόσον μία μόνη τάξις ὑπάρχει δι' ἅπαντας. Τὸ σύστημα τοῦ χωρισμοῦ τῶν καταδίκων εἰς τρεῖς κατηγορίας, τὸ λειτουργοῦν, ὡς παρετηρήσαμεν, ἐν Λωζάνῃ καὶ ἀλλαχοῦ, δὲν ὑφίσταται ἐν Γενεύῃ, ἀργεῖ δὲ καὶ ὁ θεσμὸς τῆς προσωρινῆς ὑπὸ ὅρους ἀποφυλακίσεως, ἅτε μὴ προβλεπομένης ὑπὸ τῶν νόμων τῆς πολιτείας ταύτης· τὸν θεσμὸν ὅμως τοῦτον ἀναπληροῦσιν ἐν μέρει αἱ περὶ ἀπονομῆς χαρίτων προτάσεις τῆς ἁρμοδίας ἐπιτροπῆς (commission de grâce), ἐφ' ὧν ἀποφασίζει ἑκάστοτε τὸ μέγα συμβούλιον τῆς Πολιτείας.

Ἡ ἐργασία, ὑποχρεωτικὴ οὖσα, ἐνεργεῖται διὰ λογαριασμὸν τῆς κυβερνήσεως· οἱ κατάδικοι ἐργάζονται ἐν κοινῷ ἐν τοῖς ἐργοστασίοις τοῦ καταστήματος ὑποβαλλόμενοι εἰς τὸν νόμον τῆς σιγῆς, κλείονται δὲ ἐντὸς κελλίων τὴν νύκτα. Αἱ φυλακαὶ τῆς πόλεως ταύτης περιλαμβάνουσι τρία διαμερίσματα διακρινόμενα διὰ τῶν τριῶν πρώτων στοιχείων τοῦ ἀλφαβήτου. Ἓν τῶν διαμερισμάτων τούτων ἐστὶ προωρισμένον εἰδικῶς διὰ τοὺς ἐπὶ κακουργήμασι καταδικασθέντας, περιλαμβάνον τοὺς μᾶλλον βαρυποίνους.

Ἐν ἑκάστῳ τῶν τριῶν τούτων διαμερισμάτων λειτουργεῖ ἀνὰ ἓν εἰδικὸν ἐργοστάσιον. Αἱ φυλακαὶ αὗται εἰσιν ἀποκλειστικῶς διὰ τοὺς ἄνδρας, τῶν γυναικῶν ἀποτινουσῶν τὴν ποινὴν αὐτῶν εἰς ὅλως ἰδιαίτερον κατάστημα. Τοιαῦται αἱ Ἑλβετικαὶ φυλακαί, τοιοῦτον τὸ σύστημα αὐτῶν.

Καταλήγοντες ἐνταῦθα παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ μεταρρύθμισις τοῦ ποινικοῦ συστήματος θεωρουμένη ἀπὸ ὑψηλοτέρας ἀπόψεως συνδέεται μετὰ τῆς κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως. Ὅταν καταστέλλωμεν τὰ ἐγκλήματα ἐπὶ σκοπῷ νὰ προλάβωμεν τὸ μόλυσμα αὐτῶν, δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ ἐκφόβισις οὐδ' αὐτὴ ἡ θεραπεία τῶν ἐνόχων· ἀνάγκη ν' ἀναδράμωμεν εἰς τὰς αἰτίας, ὅπως στειρεύσωμεν, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν, τὰς πηγάς, ἐν αἷς τὸ ἔγκλημα ἀνανεοῦται. Πᾶσα κοινωνία ἔχει δύο κανονικὰς δυνάμεις, τὴν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἐκπαίδευσιν, καὶ τὴν ἐργασίαν. Πανταχοῦ, ἔνθα τὸ ἔγκλημα παύει ἀποτελοῦν ἐξαίρεσιν, δημιουργεῖ δὲ κατάστασιν ἐπιδημικήν, εἶναι βέβαιον, ὅτι ἢ τὸ ἓν ἢ τὸ ἕτερον τῶν προχωμάτων τούτων διεσπάσθη.

Οἱ λίθοι, οἱ μοχλοὶ καὶ τὰ δεσμὰ οὐδαμῶς σωφρονίζουσιν. Ἀπαιτεῖται ἕτερόν τι, ἀπαιτεῖται δύναμίς τις ἠθικοποιός, ζωοποιοῦσα καὶ ἐξαγνίζουσα τοὺς ἐγκληματοῦντας· καὶ τὴν ἠθικὴν ταύτην δύναμιν δυνάμεθα νὰ ἀρυσθῶμεν ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου, ἐξηγοῦντες ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν αὐτῶν σημασίαν τὰ θεῖα ῥήματα τοῦ ὑπὲρ τῆς πεπτωκυίας ἀνθρωπότητος ἀγωνισαμένου· «Ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἤλθετε πρός με».

A. MORDTMANN

ΒΙΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΣΠΑΤΗ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 13 Ἰανουαρίου 1892).

«Ῥέων ὁ χρόνος ἀνάθεκτα καὶ ἀεννάως κινούμενος παρασύρει καὶ παρακυλινδύει ἅπαντα τὰ γεγονότα καὶ εἰς βαθὺ ἀφανείας καταποντίζει, ὅπου μὲν τὰ μεγάλα καὶ ἄξια μνήμης ἀποκρυπτόμενος, ὅπου δὲ εἰς τὴν περιφέρειαν ἄγων τὰ ἀνάξια καὶ τὰ ἄδηλα. Ἀλλ' ὅ γε λόγος τῆς ἱστορίας δέον ἔρυμα καρτερώτατον γίγνεσθαι τῷ τοῦ χρόνου ῥεύματι καὶ ἵστασθαι τρόπον τινὰ τὴν ἀκάθεκτον τούτου ῥοήν, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ γιγνόμενα πάντα συνέχειν καὶ οὐκ ἐᾶν διολισθαίνειν εἰς λήθης βυθούς».

Τούτους τῆς σοφῆς Κομνηνῆς τοὺς λόγους ὑμῖν ἀναμιμνήσκων ἐκ τῆς Ὑπερβορέων χώρας τῇ τῆς Ἑώας βασιλίδι προσπορευθείς, τὸ μὲν ἑλληνίζειν μόλις ἐσπουδακώς, τῆς δὲ ῥητορικῆς παντελῶς ἀμελέτητος, τολμηρὸν πως φανήσεται ἐπιχείρημα δι' ὀλίγων τινῶν ἀτέχνων μὲν ἀλλὰ βαθυτάτης εὐγνωμοσύνης πληρῶν λόγων ἀφηγήσασθαι ὑμῖν τοῦ σεβαστοῦ καὶ ἀειμνήστου διδασκάλου ἐμοῦ Ἀλεξάνδρου Πασπάτη τὰς πράξεις, οὐκ ἀξίας σιγῇ παραδοθῆναι οὐδὲ τῷ τοῦ χρόνου ῥεύματι παρασυρῆναι, καθάπερ εἰς πέλαγος ἀγνωμοσύνης, ἐνθάδε, ὅπου πολλάκις ἐνωτίσθημεν ἄπληστοι ἀκροαταὶ τῶν μελιρρύτων διδαχῶν τοῦ ἐπιφανοῦς ἡμῶν «συναδέλφου» καὶ τοῦτο ἵνα ἐκπληρωθῇ ὁ λόγος· «Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον».

Ἀλέξανδρος Πασπάτης τὸ γένος ἕλκων ἐκ τῆς εὐάνδρου Χίου ἀπὸ μικρόθεν ἐγεύσατο τοῦ πικροῦ ἄρτου τοῦ ἐκπατρισμοῦ. Τῷ 1824 θείᾳ προνοίᾳ τυχὼν τῆς προστασίας εὐγενῶν Ἀμερικανῶν διεσώθη εἰς τὴν πέραν τῆς Ἀτλαντίδος, ὅπου βασιμωτάτην ἐκτήσατο ἐκείνην τὴν μόρφωσιν τῶν κοσμοκρατούντων Ἀγγλοσαξόνων, ἥτις μᾶλλον ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀνάπτυξιν πολιτῶν χρησίμων διὰ τὸν κοινοτικὸν βίον hominum egregie cordatorum. Ἑπτὰ χρόνους ὁλοκλήρους, μέχρι τοῦ 1831, νεκρῷ καὶ ἀγρύπνῳ τῷ ζήλῳ σπουδάζων ἀλλὰ καὶ λαχὼν τῆς συναναστροφῆς ἐκάθητο παρὰ τῇ ὄχθῃ τοῦ Ὠκεανοῦ, ἀλλὰ καί, ὥσπερ Ἰφιγένεια ἐν τῇ Ταυρίδι, *ἀναζητῶν ἐν τῇ ψυχῇ* του τὴν πάτριον χώραν, *λιλαιόμενος τὸ νόστιμον ἦμαρ*. Ἡ διατριβὴ ἐν μέσῳ τῶν ἀκαμάτων καὶ δραστηρίων πολιτῶν τῆς μεγάλης δημοκρατίας καὶ τὸ παράδειγμα τῆς αὐταπαρνησίας, τῆς πολυπραγμοσύνης διὰ τὸ κοινὸν ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἐπιδείξεως κατήρτισαν τὸν ἀοίδιμον, ὅπως τὸν ἐγνωρίσαμεν, σώφρονα ἰδιώτην καλύπτοντα τὸ καῖον πατριωτικὸν πῦρ ἐν τῇ ἁγνῇ ψυχῇ του, ζηλωτὴν ἀγρυπνοῦντα καὶ ἀκαμάτως μοχθοῦντα περὶ τῶν συμφερόντων τοῦ γένους καὶ πρὸς τούτοις τὴν μόνην ἀνάπαυσιν τῶν ἡμερησίων κόπων ζητοῦντα ἐν τῇ λατρείᾳ τῆς ἐπιστήμης.

Ἐπανελθὼν δέκα ὀκτὼ ἐτῶν νεανίας εἰς τὴν Εὐρώπην ἐσπούδασεν ἐν τῇ Γαλλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ τὴν ἰατρικὴν καὶ μετὰ ταῦτα ἐπεσκέφθη καὶ τὴν Ἀγγλίαν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἰατρικῶν καὶ ἄλλων γνώσεων· διότι πάντοτε μετὰ τῆς ἰατρικῆς συνέδεε καὶ τὰς φιλολογικὰς καὶ ἱστορικὰς σπουδάς, ἐν αἷς μετὰ ταῦτα ἔμελλε διαλάμψειν. Οὕτως ἄριστα ἐφοδιασθεὶς κατέρχεται ὁ Ἀλέξανδρος Πασπάτης περὶ τὰ 1840 εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁπόθεν τῷ 1852 ὁρι-

στικῶς ἀποκαθίσταται εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἥτις ἀπέβη ἔκτοτε ἡ κυρία διαμονή του. Καὶ ὄντως, τοιοῦτος ἐπιστήμων καὶ — κατὰ τὸν Ἔννιον — egregie cordatus homo μετὰ τοσούτων φώτων ἐφωδιασμένος ἔδει ἀναζητεῖν στάδιον εὐρὺ καὶ κατάλληλον τῇ ἐνεργείᾳ καὶ δραστηριότητι αὐτοῦ. Ἐνταῦθα δὲ ὁ Ἀλέξανδρος Πασπάτης κατέλαβεν ὑπέροχον θέσιν ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ἐπιστημόνων καὶ φιλολόγων. Ὡς ἰατρὸς νεωστὶ προσεληλυθὼς προὐτίμησεν ἄρχεσθαι ἐργαζόμενος ἐν τῷ ἐθνικῷ νοσοκομείῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οὗ τινος προϊστάμενος ἐπὶ πολὺν χρόνον εὗρεν ἄφθονον εὐκαιρίαν οὐ μόνον εἰς τὴν περίθαλψιν τῶν πασχόντων ὁμογενῶν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς φυσικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως αὐτῶν. Καὶ ὄντως ἡ περίοδος αὕτη τοῦ σταδίου οὐκ ἀπέβη ἄνευ καρποῦ ἀφθόνου διὰ τὴν μέλλουσαν πολύτιμον ἐνέργειαν τοῦ ἀνδρὸς ὑπὲρ τῆς προόδου τῶν κοινῶν πραγμάτων εἴτε ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῶν ἐθνικῶν καταστημάτων καὶ πρὸ πάντων τῆς γενικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ἐν τῇ Ἑῴᾳ γὰρ ἡ πασῶν τῶν φυσικῶν παθήσεων κρατίστη αἰτία, δηλαδὴ ἡ ἀμαθία καὶ ἡ ἔλλειψις ἱκανῆς ἐκπαιδεύσεως, πρόδηλος γίγνεται ἐν πᾶσι πρώτοις τοῖς ἀσκληπιάδαις, οἵπερ ἐν τῇ Δύσει ἱκανὸν τρίβοντες καιρὸν διὰ τῆς παραβολῆς κάλλιον κρίνουσιν ἐκείνων, οἵτινες οὔποτε καταλιπόντες τὴν γενέτειραν χώραν γηράσκουσιν ἐν ταῖς πατροπαραδότοις δεισιδαιμονίαις. Οὕτω καὶ ὁ Πασπάτης, ὥσπερ πολλοὶ ἄλλοι ἐπιφανεῖς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐκπαιδευθέντες ἀσκληπιάδαι, ἐγένετο κυρίως σκαπανεὺς τῆς γενικῆς προόδου. Ἐνταῦθα δὲ πρῶτον ἐφάνη τὸ ἰδιαίτερον σημεῖον τοῦ Πασπατείου πνεύματος, ἤγουν ὁ σύνδεσμος τῆς πρακτικῆς ἐνεργείας του μετὰ ἐρευνῶν γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος. Ὡς μνημεῖον τῆς τοῦ ἐθνικοῦ νοσοκομείου διευθύνσεως ἐξέδωκε τὸ πρῶτον σύγγραμμα αὐτοῦ «περὶ τοῦ ἐθνικοῦ νοσοκομείου τῶν Ἑπτὰ πύργων» τῷ 1862, τὸ ὁποῖον ἀφορᾷ οὐ μόνον τὸ μέγιστον καὶ ἀρχαιότατον τοῦτο κατάστημα, ἀλλὰ καὶ τὴν δίαιταν καὶ μακροβιότητα τῶν ἐν Κωνστ/πόλει ἐνοικούντων ὁμοθρήσκων. «Μὴ ἔχοντες — γράφει ὁ φιλόπατρις ἀνὴρ ἐν τῷ προλόγῳ — εἰς τὰς χώρας ταύτας Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος πίνακας τῶν ζώντων καὶ θνησκόντων ἕνεκα ἀμεριμνησίας, ὠφέλιμόν μοι ἐφάνη νὰ καταγράψω τὰς σημειώσεις ταύτας πρὸς γνῶσιν τῶν ἰατρῶν καὶ μελέτην πάντων τῶν ἰδιωτῶν. Σπουδαῖον μέλημα τῶν ἰατρῶν εἶναι ἡ συλλογὴ τοιούτων πινάκων καὶ ἡ ἀκριβὴς καταγραφὴ τῶν νοσούντων καὶ θνησκόντων ἐν ταῖς πόλεσι, κώμαις καὶ κήποις. Παραβάλλοντες δ' ἕκαστον τμῆμα τῆς πόλεως, δι' ἕκαστον ἐπάγγελμα κτλ. σαφεῖς πληροφορίας λαμβάνομεν περὶ τοῦ νοσηροῦ καὶ εὐαέρου ἑκάστου τμήματος καὶ ἐπαγγέλματος, καὶ τὰ μέγιστα ὠφεληθήσεται ἔθνος καὶ πολιτεία ἐκ τοιούτων σωτηρίων μελετῶν».

Ἐπανελθὼν ἐκ τῆς Δύσεως ὁ νεαρὸς Πασπάτης, περιερχόμενος τὴν πόλιν καὶ τὰς κώμας τοῦ Κράτους, βλέπων τὰς στενωποὺς αὐτῶν ἔρριπτε τὴν ἀμεριμνησίαν τῶν κατοίκων, ἰδὼν τὴν πανταχοῦ φαινομένην ῥυπαρότητα τῆς πρωτευούσης καὶ τοὺς πολίτας, πλουσίους καὶ πτωχούς, ἄρχοντας καὶ χειρώνακτας, καθίζοντας ἐν εὐωχίᾳ ἐπὶ ὑπορρεόντων ἀνοικτῶν ὀχετῶν, πλησίον δυσωδεστάτων κοπρώνων, χωρὶς νὰ φαντασθῶσιν, ὅτι ἡ πλησίον αὐτὴ κακοσμία ἐστὶ νόσος καὶ θάνατος. Συγκρινόμενος τὴν κατάστασιν τοῦ νοσοκομείου μεθ' ὁμοίων τῆς Εὐρώπης ἔβλεπεν, ὅτι ἡ θνησιμότης τῶν ἐργατῶν ἐντὸς τοῦ καταστήματος ἀπέβαινε φρικαλέα· καὶ ταύτην τὴν θνησιμότητα ἵνα ἐννοήσῃ καὶ ἀκολούθως ἵνα ἁρμόδιος θεραπεία ἐφευρεθῇ, ἔκρινε πρέπον μετὰ τὴν μελέτην τῶν ἀσθενῶν ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ νοσοκομείου νὰ ἐρευνήσῃ τὸν ἔξω βίον αὐτῶν καὶ μόνος νὰ ἴδῃ καὶ παρ' αὐτῶν μόνων νὰ μάθῃ τὰς ταλαιπωρίας τοῦ ἐπιτηδεύματος, τοῦ βίου καὶ τὴν δίαιταν αὐτῶν, εὐχόμενος τὰ μελετήματα ταῦτα οὐκ ἔσεσθαι ἄκαρπα πρὸς τὴν εὐημερίαν τοῦ γένους καὶ τὴν μακροβιότητα τῶν ἐργατῶν. «Μεταξὺ ἡμῶν τῶν Γραικῶν πολὺ ἐπεθύμουν, λέγει, νὰ ἐγίνετο συχνότερα λόγος περὶ διαίτης καὶ καθαριότητος. Ἡ περὶ τῶν τοιούτων ἄγνοια ἡμῶν εἶναι ἀσύγγνωστος. Ἐνῷ ἄλλοτε οἱ πατέρες ἡμῶν ἐφρόντισαν νὰ ἐνισχύωσι τὸ σῶμα καὶ νὰ καλλωπίζωσιν αὐτὸ διὰ παντοίων γυμνασμάτων καὶ ἀθλήσεων, ἡμεῖς ἀμεριμνοῦμεν κακῶς ἐνδιαιτώμενοι καὶ κάκιστα τρεφόμενοι. Καὶ ἐὰν πρότερον πολυχρόνιος ἀμάθεια ἐσκότισε τὸν νοῦν, ἀνάγκη σήμερον ἐκδιδάσκεσθαι καὶ φροντίδα παρέχειν εἰς ὑγιεστέραν δίαιταν». Ἐκ τοιούτων ἀρχῶν ὁρμώμενος συνέταξε τοῦτο τὸ ὑπόμνημα, ἐλπίζων μελετήματα τοιαῦτα, ἐπιφέροντα τὴν θεραπείαν καὶ ἀπαλλαγὴν ἀπὸ ἀσθενείας καὶ θανάτου, ἐντελέστερα ἐκδοθῆναι ὑπὸ ἄλλων. Τὸ δὲ σύγγραμμα τοῦτο τοῦ Πασπάτη παρέχον πολλαπλασίας πληροφορίας περὶ τοῦ κλίματος καὶ τῶν νόσων τῆς πόλεως καὶ περὶ τῶν ἠθῶν τῶν κατοίκων αὐτῆς ἐστὶ καὶ

ἔμεινε ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης ἡ μόνη δημογραφία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐκτὸς τῆς δέκα ἔτη πρὸ αὐτῆς ἐκτυπωθείσης βίβλου τοῦ κλεινοῦ Ῥίγλερ, καὶ λυπούμενος προστίθημι, ἄγνωστος μὲν τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ διδακτικωτάτη τοῖς σήμερον ἔτι αὐτὴν ἀναγινώσκουσιν. Εἴθε ἕτερος συνάδελφος ἀκολουθῶν τὸ λαμπρὸν παράδειγμα τοῦ φιλοπάτριδος προκατόχου, ἐπωφεληθεὶς δὲ τῆς ἔκτοτε γενομένης μεγίστης προόδου τῶν γνώσεων ἡμῶν περὶ ὑγιεινῆς, συντάξαι ὁμοίαν βίβλον.

Ἐν ἐκείναις ταῖς ἀειμνήστοις ἡμέραις τοῦ 1861 ἐπίσημοι ἄνδρες φιλομουσίᾳ τε καὶ ἐπιστημονικῇ παιδείᾳ ὑπερέχοντες ἵδρυσαν τὸν ἡμέτερον Φιλολογικὸν σύλλογον, κέντρον γενησόμενον οὐ μόνον τῶν ἐπιστημόνων ὁμοεθνῶν ἀλλὰ καὶ ἄσυλον παρέχον τοῖς πανταχόθεν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐν τῇ βασιλευούσῃ προσερχομένοις φιλολόγοις. Ἄνδρες ὡς ὁ Ἀλέξανδρος Πασπάτης προσέφερον τῷ νεαρῷ ἱδρύματι σὺν ταῖς ποικίλαις γνώσεσι καὶ τὸν φλέγοντα ζῆλον διὰ τὴν προαγωγὴν παντὸς ἔργου ἀποβλέποντος τὴν βελτίωσιν τῆς φυσικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τοῦ ἔθνους. Ὁ σήμερον ἀναγινώσκων τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τῶν πρώτων ἐτῶν ἄφθονον εὑρίσκει ἀγαλλίασιν ὑπὲρ τοῦ σοβαροῦ ἐπιστημονικοῦ πνεύματος τοῦ πληροῦντος τὰ μέλη σκεπτόμενα ἐν ὁμονοίᾳ περὶ ἐπιστημονικῶν καὶ κοινοτικῶν ζητημάτων. Ὁ Πασπάτης ἀπὸ τοῦ 1862 μέλος τακτικόν, ἔκτοτε καὶ μέχρι τῆς ἀποχωρήσεώς του εἰς Ἀθήνας οὐκ ἔπαυε χορηγῶν τὰς ἐμβριθεῖς ἐνεργείας του τῷ φίλῳ ἱδρύματι, οὗ τινος προήδρευσε τρίς, τῷ 1864, 1875 καὶ 1879· ἐξαιρέτως δὲ εἰργάζετο ἐν ταῖς διαφόροις ἐπιτροπαῖς, τῇ ἐπιστημονικῇ καὶ ἀρχαιολογικῇ. Πρωταγωνιστὴς δὲ ἐγένετο ἐν τῷ σταδίῳ τῶν ἱστορικῶν ἐρευνῶν περὶ τῆς τοπογραφίας τῆς Κων/πόλεως, ἥτις εὐθὺς μετὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ συλλόγου τὴν πρώτην θέσιν ἐκέκτητο καὶ ἐν ταῖς συνεδριάσεσι καὶ ἐν τῷ ἐκδιδομένῳ περιοδικῷ. Συνεργάτας πιστοὺς καὶ συναγωνιστὰς εὗρεν ἐνταῦθα τοὺς τότε ἐν τούτῳ τῷ κέντρῳ συναθροισθέντας Καραθεοδώρους, Μ. Ἰωαννίδην, Δεθιέρον, τὸν πατέρα μου, τὸν ἰατρὸν Μίλιγγεν καὶ ἄλλους, ὧν ἡμεῖς οἱ ἐπίγονοι τὸ ἔργον ἐν σεβασμῷ καὶ εὐγνωμοσύνῃ ἐπακολουθοῦμεν. Ὁ δὲ κλάδος τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας καὶ τοπογραφίας, ὅστις μετὰ τὰς δημοσιεύσεις τοῦ Δουκαγγίου καὶ Βανδούρη περίπου δύο αἰῶνας ἔμεινεν ἀκίνητος, νέον κέκτηται βίον ἐκ τῶν ἐρευνῶν καὶ συζητήσεων ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Φιλολογικοῦ συλλόγου. Μέχρι τοῦδε ὅλαι αἱ γνώσεις περὶ τῶν τόπων καὶ διαφόρων θέσεων τῆς μεγαλουπόλεως ταύτης περιωρίσθησαν εἰς τὸν στενὸν κύκλον τοῦ Δουκαγγείου συγγράμματος, ὅστις τὴν Κωνσταντινούπολιν οὐδέποτε ἐπισκεφθεὶς συνέλεξε μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας τὰς πληροφορίας του ἐκ τῶν ὀλίγων πρὸ διακοσίων ἐτῶν ἐκδοθέντων συγγραφέων. Ὁ δὲ πολυπραγμονέστατος Χάμμερ, ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ αἰῶνος τὸ ἔργον του περὶ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Βοσπόρου συντάξας, πολλὰς μὲν πληροφορίας ἠρύετο ἐκ τῆς αὐτοψίας, ἀλλ' ἡ ἀσάφεια τῆς περιγραφῆς, ἡ σύγχυσις καὶ ἡ σφαλερὰ ἐννόησις τῶν πηγῶν οὐδόλως φωτίζουσι τὸν ἀναγνώστην, μᾶλλον δὲ ἡ ἱστορία ἀμαυροῦται.

Αὕτη ἡ περίοδος τῆς βυζαντινῆς τοπογραφίας, ἐν ᾗ μόνον ἡ *Κωνσταντινιὰς* τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου Κωνσταντίου, ὥσπερ ὄασίς τις ἐν τῇ ἐρήμῳ, πρόοδόν τινα παρέχει, ἐκλείσθη ὁριστικῶς διὰ τοῦ συγγράμματος Σκαρλάτου τοῦ Βυζαντίου, ὅστις πρῶτος τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ἐτράπη πρὸς τὴν πατριδογραφίαν. Ὁ ἀναγινώσκων τοῦτο τὸ ἔργον λαμβάνει τὴν ἐντύπωσιν μυθιστορήματος. Ὁ συγγραφεύς, ὥσπερ ὁ Alladin τῶν ἀραβικῶν νυκτῶν, αἰφνιδίως ἀνοίγων τὴν κοιλάδα τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας, ἔκθαμβος γιγνόμενος καὶ περίπου τυφλωθεὶς διὰ τῆς ὄψεως τοσούτων ἀγνώστων θαυμάτων, οὐκ ἐδύνατο συντάττειν συστηματικὸν ἔργον. Μεγίστη σύγχυσις ὑπάρχει ἐν ἑκάστῃ σελίδι, καὶ ὁ ἀναγνώστης ἀντὶ ποθητῆς προόδου εὑρίσκει παλινδρομίαν. Μὴ λησμονήσωμεν ὅμως, ὅτι τὸ σύγγραμμα τοῦ φιλοπάτριδος Σκαρλάτου, ὅστις πρῶτος ἐπεχειρίσατο τὴν ἄμυναν τοῦ τοσάκις ἀδικηθέντος συστήματος τῶν Φαναριωτῶν, ἕνεκεν τοῦ θερμοῦ πατριωτισμοῦ του ἐγένετο ἀφορμὴ τῶν μετὰ ταῦτα ἐρευνῶν τῶν ὁμογενῶν του περὶ τὴν πάτριον ἱστορίαν καὶ τοπογραφίαν.

Μετὰ τὸ 1862 ἄρχεται νέα ἐποχὴ τῆς ἐπιστημονικῆς χωρογραφίας, πλήρης πολλαπλασίων μελετῶν καὶ συζητήσεων καὶ ἀναμιμνήσκουσα τοὺς θυελλώδεις καιροὺς τῆς εἰκονομαχίας καὶ τοῦ ἀρειανισμοῦ. Οἱ μέχρι τοῦδε ὡς ἀλάνθαστοι ἄρχοντες θεωρούμενοι Δουκάγγιος, Βανδούρης καὶ Χάμμερ ῥίπτονται χαμαὶ καὶ οὐδεμιᾶς πλέον ἀπολαύουσι τιμῆς· οἱ δὲ Γότθοι πάλιν εἰσδρομὴν κάμνοντες κυριεύουσι τὴν πόλιν καὶ κατέχουσι τὸ Ἑξακιόνιον. Πάλιν μαίνεται ὁ Γαίνας ἐν ταῖς ἐσχάταις ἀγυιαῖς τῆς βασιλευούσης καὶ λυσσώδης μάχη ἀνάπτεται περὶ τῶν κυριωτέρων πυλῶν τῆς πόλεως. Σή-

μερον ἔτι ὑπάρχουσιν ἐν μέσῳ ἡμῶν οἱ ἀκροαταὶ καὶ μάρτυρες τῶν τότε ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ συλλόγου ζωηρῶς ἐξαγομένων συζητήσεων περὶ τῆς θέσεως τῆς *πύλης τοῦ Χαρισίου*, τοσάκις μνημονευομένης ἐν τοῖς ἱστοριογράφοις. Ὁ Πασπάτης, πιστῶς ἀκολουθῶν τὴν παράδοσιν τῶν προτέρων τοπογράφων, βασισθεὶς ἐπὶ τῇ ὀνομασίᾳ: *Πύλη ἐγκαρσία*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν μεταγενεστέραις συγγραφαῖς τοῦ ΙϚ' αἰῶνος, τοποθετεῖ τὴν Χαρισίου πύλην εἰς τὸ *Ἐγρὶ-καποῦ*, ὅπερ μεταφράζεται *ἡ καρσία πύλη*. Ὁ Dethier καὶ ὁ πατήρ μου λαμβάνοντες εἰς ὄψιν τὰ γενόμενα ἐν πολιορκίαις τισὶν ἠναγκάζοντο μᾶλλον πρὸς γότον ζητεῖν τὴν ἐν λόγῳ πύλην, ἤγουν εἰς τὴν λαγκάδα τοῦ μικροῦ χειμάρρου *Λύκου*, ἐν μέσῳ τῆς τῆς Ἀδριανουπόλεως πύλης καὶ τῆς τοῦ *Τὸπ-καποῦ*, ὅπου μικρὰ πύλη φαίνεται λατινικὴν ἐπιγραφὴν φέρουσα τοῦ ὑπάτου Πουσαίου. Ἡ συζήτησις οὐκ ἔλαχε τέρματος· οὐδέτερον μέρος ἐπείσθη ἐκ τῶν λόγων τοῦ ἀνταγωνιστοῦ καὶ οὕτως ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ Πασπάτη τὸ *Ἐγρὶ-καποῦ* λαμβάνει τὴν θέσιν τῆς *Χαρσίας πύλης*, καὶ ἔτι ἐν τῷ τελευταίῳ περὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ 1492 τὰ γεγονότα ἐξιστοροῦνται ἀναλόγως αὐτῆς τῆς θεωρίας, ὅπως καὶ ὁ Dethier ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ *Κριτοβούλου* ἐπιμένει τοποθετῶν τὴν *Χαρισίου πύλην* ἐν τῇ *πόρτᾳ τοῦ Πουσαίου*. Ἐὰν δὲ ἡ τύχη οὐ παρεῖχε τὴν χαρμόσυνον λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου, τόσον ἐνδιαφερομένου τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας, ἡ αἰτία κεῖται ἐν περιστάσει, ἣν οἱ πλειότεροι τῶν νῦν συγχρόνων ἀγνοοῦσιν. Ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις βιβλιοθῆκαι οὐχ ὑπῆρχον, καὶ παραδείγματος χάριν ἡ τῶν βυζαντινῶν συγγραφῶν ἔκδοσις τῆς Βόννης οὐχ εὑρίσκετο πρόχειρος τοῖς ἐνδιαφερομένοις. Τέλος, ἐνθάδε, ἐν τῷ Σταυροδρομίῳ, ὁ ἀναγινώσκων βίβλους ἐλέγετο *μερακλῆς* καὶ ἅπαντες ἐφοβοῦντο τοιοῦτον ἄνθρωπον ὡς *μάγον*, καὶ τὸν βαστάζοντα βίβλον ἐν τῇ μέσῃ λεωφόρῳ ὁ λαὸς ἐθεώρει ὡς δραπετεύσαντα τὴν μονὴν τοῦ Κουδουνάτου. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐποχῇ πρὸς τούτοις τολμηρὸν ἦτο ἡ συλλογὴ πολυτίμων βιβλίων ἐν ταῖς ξυλίναις οἰκίαις, καὶ πράγματι ἡ τρομερὰ πυρκαϊὰ τοῦ 1870 ἀπετέφρωσε καὶ τὰς βιβλιοθήκας τοῦ Πασπάτη, τοῦ συλλόγου καὶ τοῦ ἰατροῦ Μίλιγγεν. Δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν παρατηροῦμεν, ὅτι διηρίζοντο ἀλλήλοις οἱ σοφοὶ ἐκεῖνοι ἄνδρες ἄνευ τῆς βοηθείας ἱκανῶν βιβλίων· περιωρίζοντο εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Δουκαγγίου καὶ Βανδουρίου ἀναφερόμενα κείμενα, λίαν ἀσαφῆ καὶ ἀτελῆ, καὶ οὐκ ἐδύναντο βασίζεσθαι ἐπὶ πληρεστέρᾳ βιβλιογραφίᾳ. Ἡμεῖς, εὐτυχέστεροι τῶν προγόνων, μανθάνομεν σήμερον ἐκ τῶν ἱστοριῶν τοῦ Ζωναρᾶ, πρὸ δεκαετίας ἐκδοθεισῶν, ὅτι *ἡ πύλη τοῦ Χαρισίου* ἔκειτο μήτε ἐν τῇ *λαγκάδι τοῦ Λύκου*, ὅπου πρῶτα *ἡ πύλη τοῦ Πέμπτου* ἤτοι *τῆς ἁγίας Κυριακῆς*, μήτε ἐν τῇ *πύλῃ τῆς Καλιγαρίας*, τῇ σήμερον *Ἐγρὶ-καποῦ*, ἀλλὰ ἐν τῇ σήμερον *πύλῃ τῆς Ἀδριανουπόλεως*. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ ἄλλη πολυθρύλλητος θεωρία ἐκείνη, ἡ ἀρειανίζουσα, ἡ τοσάκις ἀναζητηθεῖσα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ αἰθούσῃ, περὶ τῶν τοποθεσιῶν τοῦ *Δευτέρου, Πέμπτου, Ἑβδόμου*, καιρίαν ἔλαβε πληγὴν διὰ τῶν σπουδαίων ἐρευνῶν τοῦ ἰατροῦ Μίλιγγεν. Πάλιν οἱ Γότθοι ἐξώσθησαν τῆς πόλεως καὶ τὸ *Ἕβδομον* σὺν τῷ *Κυκλοβίῳ* καὶ *Στρογγύλῳ* εὑρίσκεται πάλιν ἐν τῷ *Μακροχωρίῳ*, ὅπου ἐν τῷ Κάμπῳ ὡς πιστοὶ φεδερᾶτοι οἱ δεκατετρακισχίλιοι Γότθοι καταλληλοτέραν θέσιν κατέχουσι πρὸς ἡσυχίαν τοῦ Ἐξακιονίου καὶ τῆς τοπογραφίας.

Ἐν τῷ προλόγῳ τῶν «Βυζαντινῶν μελετῶν» ὁ ἀοίδιμος Πασπάτης, τὴν μεταρρύθμισιν τῆς βυζαντινῆς χωρογραφίας ἐπιχειρίζων, θίγει μετὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ ὀξυδερκείας τὴν κυρίαν αἰτίαν τῆς μέχρι τοῦδε καταστάσεως τῶν τοπογραφικῶν μελετῶν. «Ὅσοι, λέγει, ἐκ τῶν ἡμετέρων καὶ ξένων περιέγραψαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἠρύσθησαν τὰ πλείονα ἐκ προγενεστέρων συγγραφέων, βαρυνόμενοι οἱ ἴδιοι τὰς σκολιὰς διόδους τῆς πόλεως καὶ τὴν ἰδίοις ὄμμασιν ἐπίσκεψιν τῶν ἱσταμένων μνημείων. Πάμπολλα μνημεῖα σῶα καὶ ἠρειπωμένα διέφυγον τῶν πλειοτέρων τὰ ὄμματα». Καὶ διὰ ταῦτα ὁ Πασπάτης ἐγένετο ὁ ἀληθὴς ἱδρυτὴς τῆς ἐπιστημονικῆς τοπογραφίας τοῦ Βυζαντίου, διότι οὐδὲν μνημεῖον διέφυγε τὸ λύγκειον ὄμμα τοῦ ἀκαμάτου ἐρευνητοῦ, ὅστις οὐδεμίαν δίοδον, οὐδεμίαν οἰκίαν, οὐδένα σεσαθρωμένον πύργον, οὐδὲν ὑπόγειον ἔλιπεν ἀνεξέταστον τοῖς ἰδίοις ὄμμασιν. Καὶ πρὶν καταβάλῃ τὴν ἀκριβῆ περιγραφὴν διὰ τὴν διασάφισιν ἀμφιβολιῶν οὐκ ἐφείδετο νέου κόπου πάλιν καὶ ἀνάπαλιν ἀναδιφῶν καὶ καταμετρῶν τοὺς τόπους εἴτε μόνος εἴτε συνοδευόμενος ὑπὸ φίλων λογίων ἢ μηχανικῶν ἢ ἀρχιτεκτόνων. Καὶ γνωστὸς ἐγένετο οὕτω πᾶσι τοῖς ἐνορίταις, οἵτινες, Μωαμεθανοὶ ἢ Χριστιανοί, θωπευθέντες διὰ τὸν πρᾶον καὶ προσφυῆ τρόπον του, φιλοφρόνως πᾶσαν παρεῖχον βοήθειαν ταῖς ἐρεύναις του. Αἱ δὲ ἀρχαιολογικαὶ ἐκδρομαί, ὁδηγούμεναι ὑπὸ τοῦ σοφοῦ

Πασπάτη εἴτε πρὸς ἀναζήτησιν μονῆς τινος, εἴτε ἐν ταῖς ἠρειπωμέναις ἐνορίαις τῶν Βλαχερνῶν, τῶν τειχῶν, τῶν μεγάλων ἀνακτόρων, ἀείμνηστοι μένουσιν ἐν τῇ μνήμῃ τῶν εὐτυχῶν συμμεριστῶν.

Αἱ «Βυζαντιναὶ μελέται» τοῦ Πασπάτη εἰσὶν ἀληθῶς *κτῆμα ἐς ἀεί, οὐκ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραυτίκα*. Οὐ μόνον δὲ διὰ πάντα πολίτην ἀγαπῶντα τὴν ἱστορίαν τῶν πατέρων αὐτοῦ καὶ ἐγκύπτοντα εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας τῶν Βυζαντίων ἀλλὰ καὶ διὰ πάντα φιλόλογον καὶ φιλίστορα ἐν γένει, ὅστις κλίνει εἰς κακολογίαν τῶν Βυζαντίων καὶ τῆς πολιτείας αὐτῶν καὶ οὐδὲν εὑρίσκει ἄξιον ἐπαίνου, ἀναγκαία ἡ μελέτη τοῦ συγγράμματος, ἵνα πείθηται, ὅτι οὐκ ἦν ἐπίψογα ἅπαντα τὰ τῶν Βυζαντίων. Ἡ πολύτιμος συλλογὴ αὕτη τῶν διαφόρων μελετῶν τοῦ Πασπάτη περὶ τῆς πατρίου ἱστορίας καὶ χωρογραφίας, τὸ πρῶτον δημοσιευθεισῶν ἐν τοῖς τεύχεσι τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, τυπωθεῖσα ἐν ἔτει 1877, ἰδιαίτερον θέλγητρον παρέχουσα διὰ τὴν ἁπλῆν καὶ μελίρρυτον γλῶσσαν, δέον εὑρίσκεσθαι ἐν ταῖς χερσὶ παντὸς φιλοπάτριδος Ἕλληνος ἀντὶ τῶν μυρίων φαύλων μυθιστορημάτων ἐκ ξένης γλώσσης μεταφρασθέντων. Καὶ ἐὰν Κάτωνές τινες εὑρίσκωσι μέμφεσθαι τὸ μὲν ἢ τὸ δέ, ἡ ἐπιστήμη ὅμως πάντοτε ἐκτιμήσει τὸν ἄνδρα, ὅστις πρῶτος τὰ ὑπάρχοντα μνημεῖα ἀκριβῶς περιέγραψε καὶ ἐλύτρωσεν ἐξ ἐντελοῦς ἀφανείας. Ἡ περιγραφὴ τῶν τειχῶν τῆς πόλεώς ἐστιν ἀριστούργημα, καὶ μνημονεύομεν ἐν πρώτοις τῶν σκέψεών του περὶ τῆς τάφρου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ διαταφρισμάτων. Ὁμοίως ἐντελῆ τὰ περὶ τοῦ *παλατίου τῶν Βλαχερνῶν* γραφέντα ὡς καὶ τοῦ *πύργου τοῦ Ἀνεμᾶ*, ὅστις ἐν τῷ μέλλοντι ἔσται συνδεδεμένος τῷ ὀνόματι τοῦ Πασπάτη. Τὸ δεύτερον βιβλίον περὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν Γενουηνσίων ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Εὐξείνῳ Πόντῳ κατὰ τὸν μεσαιῶνα πλουτίζει τὴν τοπογραφίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ τῆς σπουδαιοτάτης περιγραφῆς τῶν συνοικιῶν τῶν Ἰταλῶν ἐν τῇ παραλίᾳ τοῦ Χρυσοῦ κέρατος. Πρῶτος ὁ Πασπάτης μελετῶν τὰ διπλώματα καὶ τὰ σχετικὰ ἔγγραφα τὰ δημοσιευθέντα ὑπὸ τῆς ἀκαδημίας τῆς Βιέννης κατώρθωσε στερεὰν τὴν τοπογραφίαν τοῦ Βυζαντίου ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς γωνίας τῆς *Ἀκροπόλεως* μέχρι τῆς *πύλης τῆς πλατείας*, τῆς σήμερον *Οὖν καπὰν καπουσοῦ*· ἡ δὲ ἀκολουθοῦσα ἱστορία τῆς τετάρτης σταυροφορίας καὶ τῆς ἁλώσεως τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων τῷ 1201 καὶ τὰ κεφάλαια περὶ τῶν Γενουηνσίων ἐν Γαλατᾷ καὶ τῶν ἀποικιῶν των ἐν Κριμαίᾳ καὶ Εὐξείνῳ πόντῳ εἰσὶ λαμπρὰ δείγματα ἱστοριογραφίας. Τὸ δὲ τρίτον βιβλίον, περιέχον τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει μέχρι τοῦδε σωζομένας βυζαντινὰς ἐκκλησίας, ἱσταμένας καὶ ἠρειπωμένας, παρέχει πάλιν κειμήλιά τινα, ὥσπερ τὴν διατριβὴν περὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς παρὰ τὴν *σφενδόνην τοῦ Ἱπποδρόμου* κειμένης, νῦν δὲ **Mehmet Pacha djamissi** καλουμένης, τὴν τοποθεσίαν τοῦ *Πραιτωρίου*, τοῦ *λουτροῦ τοῦ Δαγισθέως* καὶ τῶν *ἐμβόλων τοῦ Δομνίνου*. Βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ ἐντέχνου ζωγράφου Μαναράκη ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὁ Πασπάτης ἀνεζήτησεν ὅλας τὰς ἐνορίας τῆς εὐρυχώρου βασιλίδος τῶν πόλεων, τοιουτοτρόπως περισῴζων μελλούσῃ τοπογραφίᾳ τὴν θέσιν καὶ τὸ σχῆμα πολλῶν κτιρίων τανῦν καταπεσόντων, ὡς π.χ. τῆς *ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου*, κειμένης ὅπου νῦν ἐκτίσθη τὸ τέμενος τοῦ *Σεὶχ Μουρὰτ* πλησίον τοῦ τεμένους *Γκιοὺλ-Τζαμισῆ*. Καὶ ὁ ἴδιος Πασπάτης ὁμολογεῖ, ὅτι ταύτας τὰς ἐρεύνας κατέβαλεν ἐν τῷ συγγράμματί του διὰ τοὺς ἐπιγόνους, οἵτινες ἐπὶ τῇ βάσει τῶν περιγραφῶν του δύνανται διορίζειν καὶ τὰς παλαιὰς ὀνομασίας τῶν μνημείων. Καὶ ὄντως, παραδείγματος χάριν, οὕτως ἐδυνήθημεν ἀναγνωρίζειν τὴν θέσιν τῆς *μονῆς τοῦ ἁγίου Προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἐν τῇ παλαιᾷ Πέτρᾳ*, ὅπου σήμερον ἵστανται τὰ ἐρείπια τοῦ *Βογδὰν-σεράϊ*.

Τὸ τελευταῖον σύγγραμμα τοῦ Πασπάτη *περὶ τῶν βυζαντινῶν ἀνακτόρων καὶ τῶν πέριξ αὐτῶν ἱδρυμάτων* ἄωρόν ἐστι καὶ λύσιν χαρμόσυνον δυσχερεστάτων προβλημάτων οὐ παρέχει. Ἐν ἑκάστῃ ἐπιστήμῃ ὑπάρχουσι προβλήματα, ὧν ἡ λύσις ἐγνώσθη ἀδύνατος καὶ ὅμως ἠσχόλησε καὶ ἀσχολεῖ ἔτι τῶν σοφῶν τοὺς σοφωτάτους· λ. χ. ὁ τετραγωνισμὸς τοῦ κύκλου, ἡ ἐφεύρεσις τοῦ ἀεικινήτου, ἡ θεραπεία τῆς πτωχείας, ἡ ἐξήγησις τῆς Ἀποκαλύψεως κτλ. Τοιοῦτό τι συμβαίνει ἐν τῇ τοπογραφίᾳ τοῦ Βυζαντίου. Ἐκ τοῦ βιβλίου περὶ βασιλικῆς τάξεως ὁ κ. Labarte ἐπεχείρησε τὴν ἀνοικοδομὴν τῶν ἀνακτόρων, ἀλλὰ δυστυχῶς τὸ ἑλληνικὸν κείμενον κακῶς ἐννοῶν τίθησι τὰ κτίρια τοῦ *Κωνσταντινείου φόρου* (παρὰ τὸ *Τσεμπερλῆ-τὰς*) ὁλοκλήρως ἐν τῷ προαυλίῳ τῶν ἀνακτόρων, ἤγουν εἰς τὸ *Αὐγουσταῖον*, ἐν μέσῳ τῆς *Ἁγίας Σοφίας* καὶ τοῦ *παλατίου*, οὗ τινος τὰ ἐρείπια εἶδον ἀκόμη ὁ

Γύλλιος καὶ ἕτεροι περιηγηταὶ ἐν τῇ θέσει τοῦ τεμένους *Σουλτὰν Ἀχμέτ*, καὶ αἱ ἐκκλησίαι τῆς *Θεοτόκου* καὶ τοῦ *Ἀδελφοθέου ἐν Χαλκοπρατείοις*, κείμεναι, κατὰ νεωτέρας ἐρεύνας, ὀλίγον πρὸς νότον τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, συσσωρεύονται ἐν τῷ Αὐγουσταίῳ. Καὶ ὁ Πασπάτης ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τοῦ Labarte ὁμοίως συμβάλλει τὸν Κωνσταντίνειον φόρον τῷ Αὐγουσταίῳ. Ὅμως τὸ πρῶτον ψεῦδος, οὕτως εἰπεῖν, κεῖται ἐν τῇ λανθαστῇ τοποθεσίᾳ τοῦ *παλατίου τοῦ Βουκολέοντος*, παρὰ τῇ ὄχθῃ τοῦ ***Tchinili-Kiosk***, ὅπου αἱ ἀνασκαφαὶ τοῦ θρᾳκικοῦ σιδηροδρόμου ἀνεκάλυψαν τὰ ὑπόγεια παλατίου, ἅτινα ἔτι σήμερον οἱ ταξειδεύοντες ἐν τῷ σιδηροδρόμῳ βλέπουσιν. Ἐκ ταύτης τῆς ἀρχῆς πορευθεὶς ὁ Πασπάτης θεωρεῖ ἀναγκαίαν τὴν κτίσιν τείχους Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου καὶ ἀνάλογον διανομὴν τῶν διαφόρων τρικλίνων τῶν ἀνακτόρων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ μαρμάρινος λέων ἐπὶ τοῦ ταύρου, ὅστις, κατὰ τὴν Ἀλεξιάδα, ἐγένετο αἴτιος τῆς ὀνομασίας τοῦ Βουκολέοντος, ἔμεινεν εἰσέτι ἐν τῇ θέσει αὐτοῦ πλησίον τοῦ *Τσατλαδῆ-καποῦ*, ὅπου εὑρέθη ὑπὸ περιηγητῶν τινων, δέον τοποθετῆσαι τὸν Βουκολέοντα παρὰ τῇ ὄχθῃ τοῦ Τσατλαδῆ-καποῦ καὶ ἀναγνωρίσαι ἐν τοῖς ἐρειπίοις τοῦ σιδηροδρόμου τὰ πρώην παλάτια τῶν Μαγγάνων. Ἐὰν δὲ ἡ ἐπιστήμη ἀπορρίπτῃ τὴν θεωρίαν τοῦ Πασπάτη, εὐγνωμονοῦσα ἀναγνωρίζει, ὅτι ἡ περιγραφὴ τῶν καὶ νῦν σωζομένων ἐρειπίων τῶν *περιδρόμων τοῦ Μαρκιανοῦ*, τοῦ λεγομένου *Δομουζγανὲ* (τοῦ πρώην Φάρου), τοῦ *Ἀρισδαγγανὲ* καὶ τῶν λοιπῶν ἐστι σπουδαιοτάτη καὶ πολυτιμοτάτη, διότι ὁ μέλλων μελετᾶν τὴν βίβλον τῆς βασιλικῆς τάξεως καὶ τὴν θέσιν τῶν ἀνακτόρων εὑρίσκει ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Α. Πασπάτη σαφέστατα σημεῖα διὰ τὴν ἐπικίνδυνον πορείαν τῶν τοιούτων ἐρευνῶν.

Συγχρόνως καὶ ἐν παρόδῳ τῶν τοπογραφικῶν ἐρευνῶν ὁ Πασπάτης ἔλαχε τῆς εὐκαιρίας συλλογὴν πλουσίαν καταρτίζειν λέξεων τῆς τῶν Ἀθιγγάνων γλώσσης. Παρὰ τὰ ἐρείπια τῶν ἐν Βλαχέρναις ἀνακτόρων καὶ ἐν τοῖς τοῦ *Λύκου ποταμοῦ* σκηνοῦσιν ἀποσπάσματα τῆς τῶν Ἀθιγγάνων φυλῆς, ὁ δὲ Πασπάτης ἐπισκεπτόμενος συχνὰ τὰ τείχη καὶ τὰ ἐκεῖ μνημεῖα φιλοφρόνως συνανεστρέφετο μετὰ τῶν ἐχινοφάγων τούτων ἱπποκλεπτῶν. Καρπὸς τῶν φιλικῶν μετ' αὐτῶν σχέσεων ἐγένετο τὸ παρὰ τοῖς ἐθνογράφοις καὶ ἰνδολόγοις λίαν ἐκτιμώμενον σύγγραμμα τοῦ Πασπάτη περὶ τῶν Ἀθιγγάνων, ὅπερ σαφέστατα περιγράφει καὶ τὰ ἤθη καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν ἐν τῷ εὐρυχώρῳ κράτει τῆς Τουρκίας περιπλανωμένων τούτων Παριῶν. Παρομοίαν συλλογὴν ἀνέθετο ὁ ἀοίδιμος πρὸ δυοῖν ἐτῶν τῇ φίλῃ πατρίδι αὐτοῦ Χίῳ.

Τέρμα τῶν ἱστορικῶν περὶ Βυζαντίου μελετῶν ἐγένετο τῷ μακαρίῳ ἡ ἀφήγησις τῶν κατὰ τὴν τελευταίαν καταστροφὴν τοῦ 1453. Πλήρη ἔκθεσιν τῶν περιεχομένων καὶ παραβολὴν μεθ' ἑτέρων συγγραμμάτων μὴ δυνάμενος δοῦναι ἐνθάδε, ἀρκείτω μοι προστιθέναι, ὅτι συνετάχθη τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔργον ἐν τῷ πνεύματι τοῦ μεγάλου ἐκείνου Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου.

Βραχεῖ τῷ λόγῳ ἀναμιμνήσκων ὑμῖν τὴν καρποφόρον περιοδείαν τοῦ Ἀλεξάνδρου Πασπάτη ἐν τῇ Εὐρώπῃ πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει τελευταίως συστηθείσης κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἕπομαι τῷ ἀνδρὶ εἰς τὴν τελευταίαν διαμονήν του ἐν Ἀθήναις. Ὁ ὀγδοηκοντούτης γέρων, δραστήριος καὶ ἀκάματος ὥσπερ νεανίας, οὐκ ἐπαύσατο ἐργαζόμενος ἀεὶ ἐν ταῖς πλείσταις τῶν ἐν Ἀθήναις ὑπαρχουσῶν ἐπιστημονικῶν ἑταιριῶν καὶ ἐν τοῖς πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων συλλόγοις. Καὶ ἐὰν ἀνίλεως εἱμαρμένη οὐκ ἐτίθη τέρμα τῇ πολυτίμῳ αὐτοῦ ὑπάρξει, ἔτι σήμερον ὁ ἀνεξάντλητος ἀνὴρ ἐμάχετο ἐν τῇ πρώτῃ τάξει τῶν τῆς προόδου προμάχων. Ἡ δὲ Θεία Πρόνοια ἔκρινε κάλλιον παρέχειν ἀνάπαυσιν τῷ πιστῷ ἐργάτῃ καὶ κλῆρον ἀντάξιον διδόναι τὴν Ἐδέμ. Αἰωνία ἔσεται ἡ μνήμη τοῦ καλοῦ κἀγαθοῦ ἀνδρὸς παρὰ πᾶσι καὶ τοῖς ὁμογενέσιν αὐτοῦ, ὅπου ἡ φιλοπατρία, ἡ φιλομουσία καὶ ἡ φιλανθρωπία οὐκ εἰσὶ κενὰ ῥήματα. Εὐτυχὲς τὸ ἔθνος, ὅπερ γεννᾷ τοιούτους ἄνδρας, οὐχὶ δὲ τῇ νεολαίᾳ, ἥτις, λησμονοῦσα τοιούτων λαμπρῶν παραδειγμάτων, ἤθελε παρασύρεσθαι ἐν ὀκνηρᾷ χαυνότητι, ἀμεριμνοῦσα τὸ σύνθημα αὐτῆς·

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.

ΤΕΡΝΩ ΒΕΗ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΥΔΑΤΟΣ ΕΝ ΤΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΙ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΩΝ ΗΜΕΡΩΝ ΗΜΩΝ

('Ανεγνώσθη γαλλιστὶ ἐν τῇ τακτικῇ συνεδριάσει τῆς 16/28 Δεκεμβρίου 1891).

Γενικοὶ ὅροι.

Τὸ ὕδωρ, ἔμβλημα τῆς ἁγνότητος, συμβολικῶς παριστανόμενον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ὡς ἁγίασμα, ἰσχυρὸς παράγων τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς τεχνητῆς κινήσεως, ἀνέκαθεν ἐθεωρήθη ἀπαραίτητον καὶ πρωτίστης ἀνάγκης στοιχεῖον. Οἱ ἡγεμόνες, αἱ κυβερνήσεις, αἱ πολεις ἐτίμησαν αὐτὸ πάντοτε, ἐν ἀφθονίᾳ παρέχοντες αὐτό, πολλάκις δὲ καὶ ἐπὶ θυσίαις σπουδαίαις.

Ἐκ πάντων τῶν δημοσίας ὠφελείας μνημείων τὰ σχετιζόμενα πρὸς τὸ σύστημα τῆς διοχετεύσεως ὕδατος εἰς μεγαλόπολίν τινα κέκτηνται τοσούτῳ μεγαλείτερον ἐνδιαφέρον, ὅσῳ παρουσιάζουσιν ἐν συνόλῳ ἀξιοθαύμαστόν τι ἔργον ἕνεκα τῶν ἐργασιῶν, αἵτινες ἐπιτελοῦνται πρὸς χρησιμοποίησιν τοῦ ὕδατος ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ.

Τούτου ἕνεκα αἱ πηγαί, αἱ δεξαμεναί, οἱ ὀχετοὶ καὶ αἱ συμπληρωματικαὶ αὐτῶν ἐργασίαι αἱ σχετιζόμεναι πρὸς τὴν ἐν ταῖς διαφόροις πολεσι διανομὴν τοῦ ὕδατος, ἀπετέλεσαν πάντοτε τὰς μᾶλλον κατεπειγούσας καὶ τὰς μᾶλλον ἀπαραιτήτους εἰς τὴν ζωὴν τῶν διαφόρων λαῶν ἀνάγκας.

Ἐκτὸς τῶν διαφόρων *ἠθικῆς* ὑγιεινῆς ὀργάνων, δι' ὧν ἐν πάσῃ κοινωνίᾳ ἐκμηδενίζονται οἱ κακοποιοὶ ἢ ἀνακουφίζονται οἱ ἐνδεεῖς ἢ καὶ διαδίδοται ἡ παιδεία, ὑπάρχουσι καὶ τὰ ὄργανα *ὑλικῆς* ὑγιεινῆς ἀπαραίτητα εἰς τὸν κοινὸν βίον τῶν μεγάλων πολεων. Μία τῶν ὠφελιμωτέρων ὑπηρεσιῶν, ἃς δύναταί τις νὰ παράσχῃ εἰς πληθυσμόν τινά ἐστι καὶ ἡ εἰς αὐτὸν παροχὴ ἀφθόνου ὕδατος. Γνωστόν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος τὰ πάντα δύναται ν'ἀντικαταστήσῃ, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ ἄρτου ἐξαιρουμένου· ἀλλ' ὁ ἀὴρ καὶ τὸ ὕδωρ εἰσὶ τὰ μόνα στοιχεῖα τὰ οὐδέποτε ἀντικαθιστάμενα.

Ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἵνα ἄνθρωπός τις ᾖ ἀρεστὸς τῷ Θεῷ, ἀνεγείρει πηγήν, ἀφιερῶν τὸ ἔργον αὐτοῦ τοῖς διαβάταις, τῷ ἀγνώστῳ, ὅστις διαβαίνει διψῶν. Εἰς πάντα τὰ εὐσεβῆ ἔργα τοῦ Μουσουλμάνου τὸ ὕδωρ σπουδαιότατον διαδραματίζει πρόσωπον, τὰ δὲ θρησκευτικὰ συγγράμματα ἐξυμνοῦσι τὰς εὐεργετικὰς αὐτοῦ ἰδιότητας. Πολυπληθῆ ἀξιώματα ἀπαντᾷ τις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἰδίᾳ δὲ τὸ ἑπόμενον εἰς ἀραβικὴν γλῶσσαν· «Μὶν ἐλ-μάϊ κουλὲ σεγὶν χάϋ» (من الماى كل شئى حئى) ἤτοι «τὰ πάντα ζωογονοῦνται ὑπὸ τοῦ ὕδατος» ἢ καὶ ἁπλούστερον, «τὸ ὕδωρ ζωογονεῖ τὴν φύσιν».

Ἐν στιγμαῖς εὐδαιμονίας ὁ Ἀνατολίτης ἀναπολεῖ ἀδιακόπως τὰς πηγὰς τοῦ παραδείσου, τὰς ὡς τὸν κρύσταλλον διαυγεῖς, τὰς ὡς τὸ γάλα καὶ τὸ μέλι γλυκεῖς. *Σελσιβὶλ* ἀποκαλεῖται ἡ πηγὴ τοῦ Παραδείσου, *ζεμζὲμ* δὲ ἡ ἱερὰ πηγὴ τῆς Μέκκας, εἰς ἣν ἄγγελός τις ἔδωκεν ὕδωρ χάριν τῆς Ἄγαρ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, οἵτινες ἀπέθνησκον τῆς δίψης!

Τὰ ἀετώματα τῶν *σεβιλχανέ*, ἅτινά εἰσι κτίρια κομψὰ ἀνεγερθέντα ἐν ἀμιγεῖ μαυριτανικῷ ῥυθμῷ καὶ καλύπτουσι κινστέρναν τινὰ

ἢ πηγὴν ἀφιερωμένην εἰς εὐσεβῆ ἔργα, γενικῶς καλύπτονται ὑπὸ ἐπιγραφῶν, ἐξ ὧν καταδείκνυται ἡ εὐλάβεια καὶ ἡ πίστις τῶν ἱδρυτῶν. Ἰδοὺ ἐπιγραφαί τινες.

«Ἐπιθυμεῖς νὰ θαυμάσῃς τὴν πηγήν;— Παρατήρησον! Ἡ θέα μόνη κορέννυσι τὴν δίψαν». Ἑτέρα· «Ἐμπρός, κόρεσον τὴν δίψαν σου ἐκ τῆς νέας ταύτης πηγῆς, ἐκ τοῦ ποτοῦ τούτου τοῦ Σιμσέν». Ἑτέρα ἐπιγραφὴ ἔχει ὡς ἑξῆς· «Εἰς σελσεβὶλ ἀναβρύει ἐξ ἑκάστου σωλῆνος».

Τὸ ὕδωρ ἐν τῇ ἀρχαιότητι.

Πάντες οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ τῆς ἀρχαιότητος μεγάλης ποσότητος ὕδατος χρῆσιν ἐποιοῦντο πρὸς εὐμάρειαν αὐτῶν, χάριν τῆς δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς ὑγιεινῆς καὶ πρὸς καλλωπισμὸν τῶν πόλεων καὶ τῶν κατοικιῶν. Ἐπὶ τοῦ Νέρβα ἡ Ῥώμη ἠρίθμει ἓν ἑκατομμύριον κατοίκων, ἐν διαστήματι δὲ 24 ὡρῶν ἐδέχετο 800—900,000 κυβικῶν μέτρων ὕδατος, ἤτοι εἰς ἕκαστον τῶν κατοίκων ἀντεστοίχουν πλείονες τῶν 800 λιτρῶν ὕδατος, ἐν σχέσει δὲ πρὸς τοὺς Παρισίους, μίαν τῶν κάλλιστα ἀρδευομένων σήμερον πόλεων, ἐδέχετο πενταπλασίαν ποσότητα ὕδατος. Τούτου ἕνεκα ἡ διατήρησις τῶν ἔργων τῆς διοχετεύσεως, τῆς ἐποπτείας, τῆς χρήσεως τοῦ ὕδατος καὶ τῆς δικαίας διανομῆς αὐτοῦ ἀνέκαθεν ἐτύγχανον τῆς προστασίας τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων. Τὸ πόνημα τοῦ Φροντὲν περὶ τῶν ὑδραγωγείων τῆς Ῥώμης (ἔκδοσις Πολὶνη) παρέχει ἐκτενεστάτας πληροφορίας περὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν νόμων καὶ διαταγμάτων, τῶν πρὸς τὴν χρῆσιν καὶ διανομὴν τοῦ ὕδατος ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει σχετιζομένων. Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου παρέχομεν μεταξὺ πολλῶν ἄλλων τὸ ἑπόμενον παράδειγμα. Εἶναι διάταγμα ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Αὐγούστου τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ πρὸ τῶν Καλενδῶν τοῦ Ἰουνίου (18 μαΐου) ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ Γαλλικανοῦ καὶ τοῦ Συμμάχου.

«Ἐπιθυμοῦμεν, ὅπως οἱ τῶν ὑδάτων κάτοχοι, διὰ τῶν ἰδιοκτησιῶν τῶν ὁποίων διέρχονται οἱ σωλῆνες, ἀπαλλάσσωνται παντὸς ἐκτάκτου φόρου, ἐπὶ τῷ ὅρῳ, οἱ ὑδραγωγοί, οἱ πληρούμενοι ἀκαθαρσιῶν νὰ καθαρίζωνται δι' ἰδίων αὐτῶν ἐξόδων. Εἰς ταύτην καὶ μόνην τὴν ὑποχρέωσιν ὑποβάλλονται, ἐκ φόβου μὴ ἀσχολούμενοι εἰς ἄλλας ἐργασίας παραβλέπωσι τὸν καθαρισμὸν αὐτῶν· ἐὰν δὲ παραμελήσωσι τὸ ἔργον τοῦτο, τιμωρηθήσονται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῆς κυριότητος τῶν ὑδάτων, δημευθήσεται δὲ ἡ περιουσία ἐκείνου, ὅστις ἕνεκεν ὀλιγωρίας ἤθελε γείνει παραίτιος τῆς καταστροφῆς τοῦ ὀχετοῦ, τοῦ διερχομένου διὰ τῆς ἰδιοκτησίας αὐτοῦ. Δέον οἱ ἰδιοκτῆται νὰ γνωρίζωσιν, ὅτι ὀφείλουσι νὰ φυτεύωσι δένδρα ἐπὶ τῶν δύο ὀχθῶν τοῦ ῥείθρου εἰς ἀπόστασιν 15 ποδῶν ἐξ ἑκατέρου τῶν λιθοκτίστων τοίχων. Καθῆκον ὑμῶν ἐστι νὰ ἐπιστήσητε τὴν ὑμετέραν προσοχήν, ὅπως μὴ τὰ δένδρα ταῦτα προϊόντος τοῦ χρόνου σχηματίζωσι παραφυάδας, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει νὰ ἐκριζοῖτε αὐτά, ὥστε αἱ ῥίζαι αὐτῶν νὰ μὴ παραβλάπτωσι τὰ ἔργα τῆς οἰκοδομῆς τῶν διωρύγων τούτων» κτλ.

Τοῦτ' αὐτὸ συνέβη καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἡ πόλις αὕτη κατέστη ἡ ἕδρα τοῦ Ἀνατολικοῦ κράτους, ἡ μέριμνα τῶν αὐτοκρατόρων οὐδέποτε ἐπαύσατο ἐκδηλουμένη, προκειμένου περὶ τῆς ἐναποθηκεύσεως τῶν ὑδάτων τῶν τε ἐν τοῖς πέριξ ῥεόντων καὶ τῶν τῆς βροχῆς. Τὰ ὕδατα ταῦτα παρέσχον ἀφορμὴν πρὸς ἐκτέλεσιν σπουδαίων ἔργων ὑδραυλικῆς. Μὴ ὄντων γνωστῶν τῶν μέσων τῆς διὰ τῆς μηχανικῆς ἢ διὰ τοῦ ἀτμοῦ διοχετεύσεως αὐτῶν, οἱ ἀρχιτέκτονες τοῦ καιροῦ ἐκείνου μετεχειρίζοντο ἐν ταῖς σοφαῖς αὐτῶν συλλήψεσι τὰ ὑδραγωγεῖα καὶ τὰ προχώματα, δι' ὧν περιεκύκλουν τὰς κοιλάδας ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ μέρους μετὰ κινστερνῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, ταῦτα δὲ ἦσαν τὰ μόνα ὑπ' αὐτῶν διατιθέμενα μέσα.

Τὰ ὀνόματα διαφόρων αὐτοκρατόρων συνεδέθησαν μετὰ τῶν ἔργων τούτων τῆς ἀνεγέρσεως προχωμάτων καὶ κατασκευῆς ὑδραγωγείων, ὧν λείψανα ὑπάρχουσιν ἔτι καὶ ἅτινα ἀπ' ἀρχῆς συνεπληρώθησαν διὰ τῆς κατασκευῆς ἀγχνῶν κινστερνῶν ἢ μᾶλλον δημοσίων δεξαμενῶν. Τοιοῦτον εἶναι τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦ Οὐάλεντος (Acqueductus Valentianus) τουρκιστὶ *Μποζδογὰν-κεμερῆ* καλούμενον.

Τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦ Ἰουστινιανοῦ (τουρκιστὶ *Μυαλλὰκ-κεμερῆ* καλούμενον) εὑρηται ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἀλημπέκιοϊ, ὅπου ῥέει ὁ τῶν ἀρχαίων ποταμὸς *Κύδαρις*, ἀπετελεῖτο δὲ ἐκ διπλῆς σειρᾶς μεγάλων ἁψίδων τομῆς ἰσοπλεύρου τριγώνου. Ἡ κατασκευὴ αὐτοῦ ἀποδίδοται τῷ Ἀνδρονίκῳ Κομνηνῷ, ἀναγορευθέντι αὐτοκράτορι τῷ 1183. Ὁ Γύλλιος διατείνεται, ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος εἶχεν ὑποβάλει σχέδιον περὶ διοχετεύσεως τῶν ὑδάτων μέχρι τῶν πυλῶν

τοῦ Βυζαντίου, μέχρι *Πέτρας* (τοῦ νῦν Βελιγραδίου), ἐνῷ ὁ Νικήτας Χωνιάτης, ὅστις ἐξηκολούθησε τὰ χρονικὰ τοῦ Ἕλληνος μοναχοῦ Ζωναρᾶ, λέγει, ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος ἐπιδιώρθωσε μόνον τὰ ἔργα ταῦτα.

Ἡ δεξαμενὴ τῆς κοιλάδος τοῦ Βελιγραδίου ὑπῆρξεν ἀρχικὸν σχέδιον τῶν νῦν ὑφισταμένων ὑδραγωγείων, ὧν τὸ σύστημα ἦν γνωστὸν παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς καὶ ἐχρησιμοποιήθη ὑπ' αὐτῶν. Οὕτως ἡ κατασκευὴ τῆς πρώτης δεξαμενῆς, ὑδραγωγείου ἢ *χαβουζίου* ἀνάγεται εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Κομνηνῶν.

Ἕτερον ὑδραγωγεῖον εὕρηται σχεδὸν εἰς τὴν ἔξοδον τῆς κοιλάδος τοῦ Δζεμπεδζῆ-κιοΐ. Τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦτό ἐστι νεωτέρας κατασκευῆς, ἀναγομένης εἰς Σουλεϋμὰν τὸν Μεγαλοπρεπῆ. Ὁ μοναχὸς Ἰωάννης Ζωναρᾶς, ζήσας περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, διισχυρίζεται, ὅτι τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦτό ἐστιν ἔργον Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου.

Τὰ λείψανα τῶν ἀρχαίων τούτων μνημείων εὑρίσκονται σήμερον ὑπὸ ἄλλα ὀνόματα. Τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦ Οὐάλεντος καλεῖται *Κεμέρ*, οὗ τὰ ὕδατα εἰς δύο βραχίονας διακλαδούμενα συνενοῦνται πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς πόλεως. Τὰ ὕδατα ταῦτα φέρουσι τὰ ὀνόματα τῶν χωρίων, ἐξ ὧν πηγάζουσιν, ὀνομαζόμενα *Χαλκαλῆ* καὶ *Καβάσκιοΐ*. Τὰ ὕδατα τοῦ πρώτου φέρονται κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ προαστείου Δαούτ-πασσᾶ, τὰ δὲ τοῦ δευτέρου πρὸς τὸ *Τοπτσιλάρ*, πρὸς τὸ ἀρχαῖον μέρος τῆς πύλης Ἀδριανουπόλεως, ἔνθα συγχωνεύονται ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ῥείθρῳ.

Δὲν θὰ ἐκταθῶ περισσότερον ἐπὶ τῶν πολυαρίθμων ὑδραυλικῶν ἔργων τῶν ἀρχαίων, ἅτινά εἰσι λίαν ἐνδιαφέροντα πρὸς μελέτην καὶ ὧν περιγραφὴν εὑρίσκει τις ἐν τοῖς ἀρχαίοις καὶ νεωτέροις ἔργοις τοῖς πραγματευομένοις περὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως. Ἐν τούτοις φρονῶ, ὅτι τὸ ἀκροατήριον μετ' ἐνδιαφέροντος θέλει ἀκούσει πληροφορίας τινὰς περί τινος ἀγωγοῦ ῥωμαϊκοῦ, ὅστις μέχρι τοῦδε ὑπ' οὐδενὸς τῶν πολυπληθῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων συγγραφέων τῶν ἐνασχοληθέντων εἰς τὴν τοπογραφίαν τῶν προαστείων Κωνσταντινουπόλεως περιεγράφη. Καὶ ἐν τοσούτῳ πρόκειται περὶ σπουδαιοτάτου ἔργου τῆς ῥωμαϊκῆς μεγαλοφυΐας, ἔργου συνδεομένου πρὸς τὸ παρ' ἀρχαίοις ὑδραυλικὸν σύστημα. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἐν τῇ παρούσῃ σκιαγραφίᾳ δέον ὅπως γένηται λόγος περὶ τούτου.

Ἐξερχόμενος τῆς πόλεως ἀπαντᾷ τις τὰ πρῶτα λείψανα τοῦ ῥωμαϊκοῦ ὑδραγωγείου ἐπὶ τῆς ἀπὸ *Ἐγιοὺπ* εἰς *Ραμὶς-τσιφλὶκ* ἀγούσης, εἰς ἐπιφάνειαν 64—65 μέτρων, ἐπιφάνειαν ἀντιστοιχοῦσαν ὡς πρὸς τὸ ὕψος μὲ τὴν τοῦ ὑδραγωγείου τοῦ Οὐάλεντος. Ὁ ὀχετὸς εἶναι ἐσκαμμένος ἐπ' ὀλίγον πρὸς βορρᾶν, ὡς ὅρον ἔχει τὸν παρὰ τὸ *Μπελὶκ-μάνδρα* ῥύακα τῆς κοιλάδος τοῦ *Αλημπέϊ-κιοΐ*, φέρεται δὲ πρὸς τὰ χωρία τοῦ *Κιουτσοὺκ-κιοΐ*, ἔνθα ἀπαντῶσι τὰ λείψανα ἀρχαίας ὑπογείου σήραγγος, καὶ διέρχεται εἶτα διὰ τῶν χωρίων *Δζεμπεδζῆ-κιοΐ*, *Πιρινδζῆ-κιοΐ*, *Βογάζ-κιοΐ*, *Ἰμροχωρίου* καὶ *Τιλκί-κιοΐ*.

Παρὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο χωρίον εὕρηνται τὰ ἐρείπια ὑδραγωγείου ὑπὸ δένδρα καὶ θάμνους, ὁπόθεν οἱ ὑδραγωγοὶ σωλῆνες βαίνουσι παραλλήλως πρὸς τὴν λίμνην *Δέρκων* μέχρι *Ταγιακαδίν*, ἔνθα διασχίζει τὸ πάχος τοῦ ὕδατος σήραγξ μήκους πεντακοσίων περίπου μέτρων.

Οἱ ὑδραγωγοὶ σωλῆνες ἀκολουθοῦσι τοὺς λόφους τοὺς περικυκλοῦντας τὴν λίμνην πρὸς τὸ βόρειον μέρος. Παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν ἀνὰ μέσον τῶν ὀχυρωμάτων, μεταξὺ *Χαδὲμ-κιοΐ* καὶ *Δέρκων*, εὕρηται ἕτερον ῥωμαϊκὸν ὑδραγωγεῖον 90 μέτρων ὕψους. Ἀπωτέρω καὶ εἰς τὸ αὐτὸ πάντοτε ὕψος τὸ ὑδραγωγεῖον διέρχεται διὰ τοῦ *Δεληγιουνοὺζ* καὶ διαρρέει τὰ χωρία *Λαζάρ-κιοΐ*, *Τάρφα* καὶ *Καλφά-κιοΐ* ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν καὶ βορείων κλιτύων τοῦ *Κουσκάγια*, οὐ μακρὰν τοῦ *Τσιφλὶκ-κιοΐ*, ὅπως καταλήξῃ εἰς *Στράνδζα-δερὲ* τῇ μεσολαβήσει ἑτέρου ὑδραγωγείου 70 μέτρων μήκους ἐπὶ τοῦ *Καραμὰν-δερε*. Ἀπὸ τοῦ ὑδραγωγείου τούτου οἱ σωλῆνες διαιρούμενοι εἰς δύο κλάδους ἐξαφανίζονται ἀποτόμως, εἶτα δὲ εἰς ἀπόστασιν 10 χιλιομέτρων ἑνοῦνται αὖθις πρὸς δυσμὰς τῆς *Βιζύης*, ἔνθα καταλήγουσιν εἰς δεξαμενήν, ἧς τὰ ἴχνη διατηροῦνται ἔτι ἀρκούντως καλῶς καὶ ἥτις εἶναι γνωστὴ ἐν τῷ τόπῳ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Σκυλόπετρα*. Τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι τὸ τελευταῖον φαινομενικὸν ὅριον τοῦ ῥωμαϊκοῦ ὑδραγωγείου.

Τὸ ὁλικὸν μῆκος τοῦ ὑδραγωγείου ἀνέρχεται εἰς 610 χιλιόμετρα ὑποδιαιρούμενα ὡς ἑξῆς:

Ἀπὸ Βυζαντίου μέχρι Ταγιακαδὶν	χιλ.	150
» Ταγιακαδὶν μέχρι Στράνδζας	»	250
» Στράνδζας μέχρι Βιζύης	»	200
» Βιζύης μέχρι Σκυλοπέτρας	»	10
	Χιλιομ.	610

Τὸ ἔκτακτον μῆκος τοῦ ὑδραγωγείου τού-

του, ἀναγομένου εἰς ῥωμαϊκὴν ἐποχήν, ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ὅτι περιελίσσει σχεδὸν πάντας τοὺς λόφους, οἵτινές εἰσι πολυπληθέστατοι εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, διέρχεται δὲ πάσας τὰς κλιτύας τῆς εὐρείας δεξαμενῆς, τῆς κειμένης μεταξὺ τοῦ *μικροῦ Βαλκανίου* καὶ τῆς *λίμνης Δέρκων*. Συνεπῶς τὰ ὑδραγωγεῖά εἰσιν ὀλίγιστα τὸν ἀριθμὸν ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἀπόστασιν, ἣν καταλαμβάνουσι.

Γενικῶς φρονεῖται, ὅτι ὁ ῥωμαϊκὸς ὑδραγωγὸς σωλὴν εἰσδύει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν φρουρίων διερχόμενος ὑπὸ τὰς ὁδοὺς τῶν συνοικιῶν *Τεκφοὺρ-σεραΐον* καὶ *Ἐγρίκαπου*. Ἐν τούτοις αἱ γενόμεναι ἐκεῖ ἀνασκαφαὶ οὐδεμίαν ἤνεγκον εἰς φῶς ἀνακάλυψιν ἐπιβεβαιοῦσαν τὴν γνώμην ταύτην.

Ὁ ὑδραγωγὸς σωλήν ἐστιν ἐκ σκληροῦ λίθου μετ' ἐσωτερικοῦ ἐπιχρίσματος πλινθοκόνεως (κορασανίου) συγκειμένου ἐκ πλίνθου καὶ ἀσβέστου. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ὀχετοῦ ὕψος κυμαίνεται μεταξὺ 1 μ. 90—2 μ. μετὰ εὔρους κατὰ μέσον ὅρον 90 ἑκατοστομέτρων.

Αἱ ἐνιαχοῦ ὑπάρχουσαι ὀπαὶ ἐπιτρέπουσι νὰ εἰσέλθῃ τις εἰς τὰ μὴ βλαβέντα μέρη. Ὁ ὑδραγωγὸς σωλὴν εἶναι γενικῶς ἐφθαρμένος ὑπὸ τῶν ῥιζῶν τῶν δένδρων καὶ τῆς ῥοῆς τῶν ὑδάτων, σχεδὸν δ' ἐντελῶς κατεστραμμένος ἐν τοῖς πέριξ τῶν χωρίων ὑπὸ τῶν χωρικῶν, οἵτινες ἀφαιροῦσι τοὺς λίθους, ὅπως χρησιμοποιήσωσιν αὐτοὺς πρὸς κατασκευὴν τῶν ἰδίων οἴκων· τέλος δὲ ἐνιαχοῦ ὁ ὑδραγωγὸς σωλὴν πληροῦται ἢ καὶ παρακωλύεται τὸ ῥεῖθρον αὐτοῦ ὑπὸ τῶν χειμάρρων.

Τὰς πληροφορίας ταύτας ὀφείλω εἰς τοὺς μηχανικοὺς τῆς ἑταιρίας τῶν ὑδάτων, μεθ' ὧν περιῆλθον μέρη τινὰ τοῦ ῥωμαϊκοῦ ὑδραγωγοῦ σωλῆνος.

Τὸ ὕδωρ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους.

Ἐν ἁπάσῃ σχεδὸν τῇ Εὐρώπῃ ἀρκεῖ σήμερον νὰ στρέψῃ τις τὸν στρόφιγγα, ὅπως ἔχῃ ὅσον ὕδωρ ἐπιθυμεῖ. Ἀλλὰ πάντοτε τὰ πράγματα δὲν εἶχον οὕτως. Πολλαὶ πόλεις, καὶ ἰδίᾳ ἡ Κωνσταντινούπολις, πρὶν ἢ προικισθῶσι διὰ τοῦ θαυμασίου συστήματος τῶν δεξαμενῶν, ὑδραγωγείων, πηγῶν καὶ τῶν τοιούτων, ὧν τὰ ἀγαθὰ καρποῦνται σήμερον, « ὡς ταξειδιῶται ἐν τῇ ἐρήμῳ διῆλθον », ὡς λέγουσιν οἱ Ἄραβες, τὰς ὥρας τῆς δίψης.

Αἱ καταβληθεῖσαι ἐν τῷ παρελθόντι προσπάθειαι βραδέως μὲν ἀλλ' ἀσφαλῶς ἐπήνεγκον ἀγαθὰ ἀποτελέσματα. Τὰ κατὰ τὰς ἡμέρας ἡμῶν ἐπιτευχθέντα ὑπερβαίνουσι πᾶν ὅ,τι ἄλλοτε ἠδύνατό τις μόνον νὰ φαντασθῇ. Ἀνέτρεψαν τὰς οἰκιακὰς ἡμῶν συνηθείας, ἐπιτρέπουσι δὲ ὅπως αἱ ὁδοὶ ἐξυγιανθῶσι μέχρι βαθμοῦ ἀξίου ἐκτιμήσεως. Σοφός τις, ὁ ἰατρὸς Mireur, γράφει τὰ ἑξῆς· « Ἄνευ ὕδατος καὶ ἄνευ ὀχετῶν ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ διατήρησις τῆς ὑγιεινῆς ». Εἶναι ἀληθές, ὅτι αἱ νεώτεραι πρόοδοι τείνουσι νὰ καταστρέψωσι τὸ βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα τῶν ὑδροφόρων, ἀλλ' ἀντὶ τούτου διωχέτευσαν τὸ ὕδωρ εἰς τὰς κατοικίας ἡμῶν μέχρι τοῦ ἀνωτάτου ὀρόφου καὶ εἰς τὴν διάθεσιν παντός.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἡμῶν δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ καθαρίζωμεν τὰς ὁδούς, ἀλλ' εἶναι ἀπαραίτητον καὶ νὰ πλύνωμεν αὐτάς, νὰ ποτίζωμεν τὰς πρὸς περίπατον λεωφόρους, τοὺς κήπους καὶ τοὺς παραδείσους, νὰ κατευνάζωμεν τὴν ὑπὸ τῶν ἁμαξῶν καὶ τῶν ἵππων ἐγειρομένην κόνιν. Τούτου ἕνεκα ἡ αἰτουμένη ποσότης ὕδατος πρὸς ἰδιωτικὴν χρῆσιν αὐξάνει ἀδιακόπως, πολλαὶ δὲ ἐλπίδες ὑπάρχουσιν, ὅτι μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν τινων ἅπασαι ἐν γένει αἱ οἰκίαι θὰ ἐφοδιασθῶσι διὰ τοῦ ἀναγκαιοῦντος ἑκάστῃ ὕδατος.

Παρὰ τὸν προηγμένον ἡμῶν πολιτισμόν, οὐχὶ σπανίως ἀπαντᾷ τις ἐν ταῖς νεωτέραις πόλεσι μεγάλην φειδωλίαν, ἐνίοτε δὲ καὶ παντελῆ λειψυδρίαν ἐν τῇ διανομῇ τοῦ ὕδατος, ὅπερ ἐν τούτοις ἀναγκαιότατόν ἐστι τῇ δημοσίᾳ ὑγιεινῇ. Τούτου δ' ἕνεκα αἱ δημαρχιακαὶ ἀρχαὶ οὐ μόνον τῶν μεγαλοπόλεων ἀλλὰ καὶ τῶν δευτερευουσῶν πόλεων τῆς Δύσεως κατενόησαν τὴν ἀνάγκην, ὅπως προμηθεύωσιν εἰς τοὺς ἰδιώτας ἀφθονώτατον ὕδωρ, δυνάμενον νὰ ἱκανοποιῇ πάσας τὰς ἀνάγκας, δημοσίας τε καὶ ἰδιωτικάς.

Οἱ διαπρεπέστεροι ὑγιεινολόγοι τῶν νεωτέρων χρόνων πανταχοῦ κατῆλθον εἰς τὸν ἀγῶνα, ὅπως καταδείξωσι τὴν ἀνάγκην ἀφθόνου παροχῆς ὕδατος, διαμαρτυρόμενοι πάντοτε κατὰ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν νῦν ἐν χρήσει μέσων, καὶ τοῦτο ἐν χώραις, ἐν αἷς ὁ κάτοικος εἶναι εὐτυχέστερος ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἢ παρ' ἡμῖν.

Εἰδικός περὶ τὰ τοιαῦτα συγγραφεὺς λέγει· « Ἐὰν εἰσαγάγητε τὸ ὕδωρ εἰς τὴν ἔρημον, θὰ φέρητε ἐν αὐτῇ τὴν ζωήν· ἐὰν ὁδηγήσητε τὸ ὕδωρ εἰς τὰς πόλεις, ἐν αἷς εἶναι σπάνιον, θὰ φέρητε εἰς αὐτὰς τὸν πλοῦτον καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ».

Αἱ ἀλήθειαι, ἃς ἐξήνεγκον πρό τινος καιροῦ

οἱ κκ. Παστέρ, Μπρουαρδέλ, Κώχ, Φερρὰν καὶ ἄλλοι, ἀποτελοῦσι σήμερον ὁριστικῶς ἀναπόσπαστον μέρος τῆς ἐπιστήμης. Αἱ ἰατρικαὶ αὗται ἐπισημότητες κατέδειξαν, ὅτι ὁ πρῶτος ὅρος τῆς δημοσίας ὑγείας μεγαλοπόλεώς τινος εἶναι τὸ εὐρύτατον σύστημα διανομῆς τοῦ ὕδατος, εἰς τρόπον ὥστε ἕκαστος τῶν κατοίκων νὰ δύνηται νὰ ποιῆται χρῆσιν αὐτοῦ ἐν ἀφθονίᾳ ἄνευ φροντίδος καὶ μερίμνης περὶ τῆς ἐπιούσης.

Ἡ ὑγιεινή, λέγει ἕτερος σοφός, εἶναι ἀπαραίτητος ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει συσσώρευσις ἀνθρώπων, αἱ ὑπηρεσίαι δέ, ἃς παρέχει, εἰσὶ τοσούτῳ μᾶλλον ἀξιοσημείωτοι, ὅσῳ εἶναι φανεραὶ καὶ ψηλαφηταί. Πολλοὶ δυσπιστοῦσι πρὸς τὴν θεραπευτικήν, οὐδεὶς ὅμως πρὸς τὴν ὑγιεινήν. Διὰ πάντας τοὺς πεφωτισμένους ἀνθρώπους τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς εἰσιν εὔγλωττοι μαρτυρίαι. Οὐδεμίαν ἐπιβάλλει θυσίαν εἰς ἀντιστάθμισιν τῶν ὑπηρεσιῶν, ἃς παρέχει. Εἶναι σύντροφος τῆς εὐημερίας καὶ εὐμαρείας, ἐκ παραλλήλου βαίνουσα πρὸς αὐτάς. Αἱ δαπάναι, ἃς συνεπάγει, εἰσὶ δαπάνη σκοπίμως γινομένη, διότι οὐδὲν δαπανηρότερον τῆς ἀσθενείας. Πᾶν ὅ,τι ἐξοδεύει τις χάριν τῆς ὑγιεινῆς, ἀποτελεῖ ἐπὶ τέλους οἰκονομίαν ἐπιτευχθεῖσαν. Ἡ ὑγιεινὴ διδάσκει, ὅτι πρὸς ἐξυγίανσιν πόλεώς τινος δὲν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐξοδεύσῃ τις ἑκατομμύρια· ἐν τούτοις ὑπάρχουσι δαπάναι ἀναπόφευκτοι, τοιαῦται δέ εἰσιν ἐκεῖναι, ἃς ἐπιβάλλει μεγάλη διανομὴ ὑδάτων· ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκτελῇ τις πολυτελῆ ἔργα, δύναται δὲ κάλλιστα νὰ περιορισθῇ εἰς τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα ὑπὸ τὸν ὅρον ἐπιμελοῦς διατηρήσεως καὶ αὐστηρᾶς καθαριότητος τῶν ὑπαρχόντων. Πόλις ἐκτισμένη οὐχὶ ὑπὸ ὑγιεινὰς συνθήκας, περικλείει πάντα τὰ ἀναγκαῖα στοιχεῖα ὑγιεινῆς, ἐὰν αἱ δημόσιαι ὁδοὶ καλῶς διατηρῶνται καὶ ἐὰν τὰ ῥεῖθρα καὶ αἱ οἰκίαι ἀποβαίνωσιν ἀντικείμενον διηνεκῶν φροντίδων· ἐνῷ ἀπ' ἐναντίας νεωτέρα πόλις, μεθ' ὅλας τὰς τελειοποιήσεις, ἃς ἡ τέχνη καὶ ἡ ἐπιστήμη ἐφεῦρον, θὰ εἶναι πάντοτε ἑστία μιασματικῶν ἀσθενειῶν, ἐὰν οἱ κάτοικοι δὲν διακρίνωνται ἐπὶ καθαριότητι, καὶ ἐὰν αἱ οἰκίαι κακῶς διατηρῶνται καὶ εἶναι ἀνθυγιειναί.

Οὐδὲν τούτων δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ ἄνευ ἀφθόνου ὕδατος, οὔτε ἄρδευσις καὶ πλύσις, οὔτε ἐσωτερικὴ τῶν οἰκιῶν καθαριότης, οὔτε λουτρὰ καὶ ἄλλαι οἰκιακαὶ ἀνάγκαι, παραλειπομένων τῶν πολυαρίθμων λοιπῶν περιστάσεων, καθ' ἃς πόλις τις στερουμένη ὕδατος εἶναι καταδεδικασμένη μοιραίως εἰς τὸν μαρασμόν.

Ἄλλως τε, πάντα ταῦτα μετὰ πολλῆς αὐθεντίας ἀνεπτύχθησαν ὑπὸ τοῦ διαπρεποῦς ἀρχιάτρου Ἐξ. Μαυρογένους πασσᾶ, ὅστις ἐν ὑπομνήματι ὑποβληθέντι τῇ Α.Α.Μ. τῷ Σουλτάνῳ τῷ 1888 ὑπεδείκνυε τοὺς πολυαρίθμους κινδύνους, οὓς διατρέχουσιν ἔνιαι τῶν συνοικιῶν τῆς ἡμετέρας πρωτευούσης ἐν καιρῷ ἐπιδημίας καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐξαφανίσεως τοῦ μιάσματος (ἐὰν μοὶ ἐπιτρέπηται νὰ ἐκφρασθῶ οὕτω) διὰ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀκατασχέτου ὁρμῆς ἀφθόνων ὑδάτων. Ἔκτοτε πολλαὶ βελτιώσεις ἐπηνέχθησαν καὶ ἡ πρόοδος τῶν νεωτέρων χρόνων ἐνεφυτεύθη καὶ παρ' ἡμῖν, χάρις εἰς τὴν ὑψηλὴν πρωτοβουλίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου, Ὅστις πρὸ πολλοῦ ἀπεφάσισε νὰ προικοδοτήσῃ τὴν πρωτεύουσαν Αὐτοῦ διὰ πασῶν τῶν τελειοποιήσεων τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος τῶν φώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Πρὶν ἢ περιγράψω τὰς δοκιμασίας, ἃς ἐδέησε νὰ ὑποστῶσιν οἱ κάτοικοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἄχρις οὗ φθάσωσιν εἰς ἣν σήμερον εὕρηνται κατάστασιν, οὐχὶ ἄσκοπον θεωρῶ νὰ καταδείξω εἰς τὸ ἀκροατήριον, ὁποίαν σπουδαιότητα κέκτηται τὸ ὕδωρ ἐν ταῖς μεγάλαις πρωτευούσαις τῆς Δύσεως. Παραλείπων τὰς λοιπάς, θέλω περιορισθῆ μόνον εἰς τοὺς Παρισίους, τὸ μέγα τοῦτο κέντρον, ὅπερ οἱ κάτοικοι τῆς Ἀνατολῆς ἀναφέρουσι πάντοτε ἐκ προτιμήσεως, διότι εὕρηνται εἰς διηνεκῆ μετ' αὐτοῦ συγκοινωνίαν ὑπό τε τὴν ἔποψιν τῶν διεθνῶν σχέσεων καὶ ὑπὸ τὴν τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως.

Ἡ πόλις τῶν Παρισίων δαπανᾷ σήμερον ἐν διαστήματι 24 ὡρῶν 300,000 κυβικὰ μέτρα ὕδατος. Τὴν κολοσσιαίαν ταύτην ποσότητα ὁ γαλλικὸς πληθυσμὸς χρησιμοποιεῖ πρὸς ποτισμὸν τῶν ὁδῶν, καθαρισμὸν τῶν ὀχετῶν, πλύσιν καὶ μαγειρικήν, καλλωπισμὸν τῶν κήπων, κατασκευὴν τεχνητῶν λιμνῶν καὶ ῥυακίων ἐν τοῖς περιπάτοις καὶ δημοσίων πιδάκων καὶ εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν παντοειδῶν λουτρῶν καὶ τῶν ἀτμοκινήτων μηχανῶν.

Ἐν Παρισίοις ὑπάρχουσι 3,000 περίπου ὀπαὶ πρὸς ποτισμὸν διὰ σωλῆνος. Τὸ σύστημα τοῦτό ἐστιν ὅμοιον πρὸς τὸ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει εἰσηγμένον. Ἐκτὸς τούτων ἐν Παρισίοις ὑπάρχουσι καὶ διακόσια ποτιστήρια διὰ βαρελίων, τεθειμένων ἐφ' ἁμαξιδίων συρομένων ὑφ' ἑνὸς ἵππου.

Εἰς ἕκαστον κάτοικον τῶν Παρισίων ἀντι-

στοιχεῖ ποσότης ὕδατος 200 λιτρῶν, τοῦθ' ὅπερ εἶναι πλέον ἢ ἐπαρκές, ἐὰν θελήσῃ τις νὰ παραβάλῃ τὴν ποσότητα ταύτην πρὸς ἐκείνην, ἣν διέθετεν ἕκαστος κάτοικος πρὸ ὀλίγων ἔτι ἐτῶν. Ἡ ποσότης αὕτη εἶναι ἐπαρκὴς διὰ τὰς ἀπαραιτήτους ἀνάγκας τῆς ἰδιωτικῆς καὶ ἁπλῆς ζωῆς· καὶ ἐν τούτοις ἀναμφιβόλως καὶ πάλιν δὲν ἐπαρκεῖ, δοθέντος ὅτι τὸ ὕδωρ εἶναι ὄργανον ὑγείας καὶ εὐδαιμονίας, καὶ ὡς τοιοῦτον δέον νὰ παρέχηται ἀφθονώτατον εἰς τὰς μεγαλοπόλεις. Ἐν πάσῃ περιπτώσει οἱ Παρίσιοι, ἐν σχέσει πρὸς τὸν μέγαν πληθυσμὸν αὐτῶν, καταλαμβάνουσιν ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν ὑδάτων μίαν τῶν ἀνωτέρων θέσεων μεταξὺ τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν πόλεων· ἡ δὲ διανομὴ τοῦ ὕδατος ἐν τῇ πρωτευούσῃ ταύτῃ ἐν σχέσει πρὸς τὸν τρόπον τῆς διοχετεύσεως καὶ διανομῆς αὐτοῦ ἐν ἄλλαις πόλεσι φαίνεται φανταστική. Ἐν τούτοις ἤδη μεγάλαι προσπάθειαι καταβάλλονται, ὅπως αὐξηθῇ ἡ ποσότης τοῦ παρεχομένου ὕδατος ἐν Παρισίοις καὶ πολλὰ νέα σχέδια εὕρηνται ὑπὸ μελέτην.

Ἡ Κωνσταντινούπολις μετὰ τῶν ἐπὶ τῶν δύο ἀκτῶν τοῦ Βοσπόρου ἐγκατεσπαρμένων μεγάλων προαστείων εἶναι ἐκ τῶν πρωτευουσῶν ἐκείνων, αἵτινες αὐτοδικαίως ἔχουσιν ἀνάγκην τακτικῆς καὶ ἀφθόνου παροχῆς ὕδατος, ἣν ἡ προοδευτικὴ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ καθίστησιν ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἐπείγουσαν.

Ἀπὸ ἡμίσεος ἤδη αἰῶνος τὸ ζήτημα τοῦ ὕδατος μεγάλως ἐκίνησε τὸ ἐνδιαφέρον τῆς δημοσίας γνώμης. Οἱ ἡγεμόνες, ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις καὶ οἱ ἄξιοι ὑπουργοί, οἱ ἰθαγενεῖς καὶ ξένοι κεφαλαιοῦχοι, οἱ διαπρεπεῖς μηχανικοί, οἱ ἐγκριτώτατοι τῶν τῆς πόλεως ἰατρῶν, ἕκαστος τὸ γ' ἐπ' αὐτῷ ἐξήτασε τὸ ζήτημα τοῦτο. Συνέπεια τούτων ὑπῆρξαν σπουδαῖαι καὶ πολύτιμοι ἐργασίαι, ἐπὶ μακρὸν διατηρήσασαι τὴν διχογνωμίαν μεταξὺ τῶν συζητησάντων. Ἀλλ' ἐὰν εἶναι βέβαιον, ὅτι ἐκ τῆς συζητήσεως ἀναθρώσκει ἡ ἀλήθεια, οὐδέποτε ἄλλοτε τὸ γνωμικὸν τοῦτο ἐφηρμόσθη μετὰ τοσαύτης ἐπιτυχίας ὅσῳ ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει. Ἡ ἀλήθεια ἀνέθορε, πάντες δὲ κατεπείσθησαν, ὅτι ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν ἔμπνευσιν τοῦ γενναιόφρονος καὶ πεφωτισμένου αὐτοκράτορος δὲν ἀπεμακρύνθη τοῦ διηνεκοῦς ἐνδιαφέροντος, ὅπερ ἐπιδεικνύει εἰς τὸν πληθυσμὸν τῆς πρωτευούσης καὶ εἰς τὴν συνετὴν καὶ νόμιμον χρῆσιν τῶν πηγῶν τοῦ πλούτου.

Ἐν διαστήματι εἴκοσιν ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ 1850 μέχρι τοῦ 1870, δέκα σχέδια ἐξεπονήθησαν ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων ὑπουργείων, προτείναντα διάφορα συστήματα παροχῆς καὶ διανομῆς ὑδάτων ἐν τῇ πρωτευούσῃ: ἀρτεσιανὰ φρέατα, προχώματα καὶ παροχέτευσις τῶν ὑδάτων τοῦ Πύργου, κατασκευὴ δεξαμενῆς ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἀλημπέκιοϊ, ἀνέγερσις νέου ὑδραγωγείου ἐν Ἰσγὰν-δερε, ἀνύψωσις καὶ ἐπιδιόρθωσις τοῦ συστήματος τῶν ὑπαρχόντων ὑδραγωγείων κτλ. κτλ. εἰσὶν ἐν ὀλίγοις αἱ διάφοροι τεχνικαὶ σπουδαῖαι ἐργασίαι, ἃς τὸ ὑπουργεῖον τῶν δημοσίων ἔργων, ἡ νομαρχία καὶ τὰ δημαρχιακὰ τμήματα διεξῆλθον, ἐμελέτησαν καὶ ἐξήλεγξαν μετ' ἴσης μερίμνης.

Τῷ ὄντι δὲ τὸ ζήτημα τῆς προμηθείας ὕδατος διὰ τὰς οἰκιακὰς ἀνάγκας, διὰ τὴν χρῆσιν τῶν ὁδῶν καὶ διὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ὑγιεινῆς καὶ τῆς καθαριότητος διετέλει πάντοτε ἐκκρεμές. Ὁ γενικὸς πληθυσμὸς ἀνέρχεται εἰς ἓν ἑκατομμύριον κατοίκων περίπου, ἡ δὲ ποσότης ὕδατος, ἥτις διανέμεται εἰς αὐτοὺς διὰ τῶν τεχνητῶν δεξαμενῶν τοῦ Βελιγραδίου, ἀνήρχετο οὐ πρὸ πολλοῦ καιροῦ εἰς 3—4 λιτρῶν καθ' ἡμέραν καὶ κατὰ κάτοικον ἐν τῇ Πόλει, 2 ½ δὲ λιτρῶν μόνον ἐν τῷ Πέραν, Γαλατᾷ καὶ τοῖς πέριξ. Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ἦσαν τὸ ἀνώτερον ὅριον, τούτου δ' ἕνεκα ἡ λειψυδρία ἤρξατο νὰ γίνηται ἐπαισθητή. Τὸ κυβικὸν μέτρον ἐν βροχερῷ καιρῷ ἐτιμᾶτο οὐχὶ ὀλιγώτερον τῶν 6 φράγκων, ἐν τῇ ἐποχῇ δὲ τοῦ θέρους ἀνήρχετο εἰς τὴν ὑπερβολικὴν τιμὴν 15—20 φράγκων.

Τῶν δεξαμενῶν τοῦ Βελιγραδίου οὐσῶν ἐν μέρει βεβλαμμένων, σκέψις ἐγένετο, ὅπως διὰ τῆς ἐντελοῦς αὐτῶν ἐπιδιορθώσεως αὐξήσωσι τὸν ὄγκον τοῦ ἐν αὐταῖς ὕδατος. Αὕτη ἦτο ἡ συχνάκις δοθεῖσα συμβουλή. Ἐν τοῖς ἑπομένοις θὰ ἀποδείξω, ὅτι ἡ κυβέρνησις δὲν ἐστερεῖτο λόγων, ὅπως διστάζῃ νὰ ἐπιχειρήσῃ τὰς λίαν δαπανηρὰς ταύτας ἐργασίας, διότι ἐφρόνει, ὅτι αὗται δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ θεραπεύσωσι τὸ κακόν· ἀλλὰ πρὸ τούτου ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι νὰ ὁρίσω, ποῖαι πράγματι εἰσὶν αἱ πηγαὶ τοῦ διὰ τῶν ὑδραγωγείων παρεχομένου ὕδατος. Ἀντὶ παντὸς ἄλλου, ἀναφέρω τὰ ἑξῆς ἐξ ἐκθέσεως τοῦ κ. Giove, μηχανικοῦ τοῦ ἕκτου δημαρχιακοῦ τμήματος, καὶ ἐκ τῆς τοῦ κ. d'Ostoya, δημαρχιακοῦ μηχανικοῦ, εἰς ὃν ἀνετέθη τῷ 1863 ἡ ἐπιδιόρθωσις τῶν ὑδραγωγείων.

«Ἐὰν αἱ δεξαμεναὶ καὶ τὰ ὑδραγωγεῖα, γράφει ὁ κ. d'Ostoya, ἠδύναντο νὰ διατηρῶν-

ται ἐν καλλιτέρᾳ καταστάσει, ἐὰν ἡ διεύθυνσις αὐτῶν ἠδύνατο νὰ εἶναι σκοπιμωτέρα, ἡ ἐπιτήρησις δραστηριωτέρα καὶ αἱ βροχαὶ ἀφθονώτεραι, καὶ πάλιν ὁ λαὸς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ σωθῇ ἐκ βεβαίας λειψυδρίας. Ἐν ὅσῳ δὲν εὑρεθῇ νέα πηγὴ προμηθείας ὕδατος, ἥτις νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ παρέχῃ τοὐλάχιστον εἴκοσι λίτρας ὕδατος καθ' ἑκάστην κατ' ἄτομον, ἡ λειψυδρία θὰ αὐξάνῃ ὁσημέραι μετὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων.

Ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. Giove ὁ ἀκροατὴς θὰ κατανοήσῃ, πόσην ποσότητα ὕδατος θὰ ἠδύνατο ἡ πόλις νὰ διαθέσῃ σήμερον, ἐὰν ἐβασίζοντο μόνον ἐπὶ τῶν ὑδραγωγείων. Παρακαλῶ ὅμως τοὺς ἀκροατάς μου νὰ μὴ λησμονήσωσιν, ὅτι ἡ ἐργασία τοῦ κ. Giove χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1881, ἤτοι ὅτι οἱ ἀριθμοὶ ἀναφέρονται εἰς πληθυσμὸν μικρότερον μετὰ ποσότητος ὕδατος μεγαλητέρας, καθόσον αἱ δεξαμεναὶ δὲν παρέχουσι σήμερον τοσοῦτον ὕδωρ, ὅσον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

«Ἔδει νὰ βασισθῶμεν, λέγει ὁ κ. Giove, ἐπὶ εὐρωπαϊκῶν στατιστικῶν, αἵτινες παρέχουσιν ἀριθμοὺς καταναλώσεως κατὰ μέσον ὅρον 50 λιτρῶν καθ' ἡμέραν κατ' ἄνθρωπον, τοῦθ' ὅπερ παριστᾷ ἀρκούντως ἀκριβῶς τὴν ἀπαιτουμένην ποσότητα ὕδατος ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἐν ᾗ ἡ κατ' ἄτομον κατανάλωσις ὑπερβαίνει τὰς 50 λίτρας, ἕνεκα τῆς συχνῆς χρήσεως τῶν λουτρῶν, τῶν καθαρισμῶν καὶ ἄλλων. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπιθυμοῦμεν νὰ μὴ ὑπερβῶμεν τὰς πιθανότητας, περιοριζόμεθα εἰς τὸ ἀπολύτως ἀναγκαῖον ἐλάχιστον ποσὸν ὕδατος καθ' ἑκάστην, 25—30 λιτρῶν, καίτοι ἡ κατὰ μέσον ὅρον ἐκτίμησις αὕτη εἶναι ἀνεπαρκὴς εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας. Ἀπαιτεῖται ὅθεν διὰ τὸν μόνιμον πληθυσμὸν τῆς πρωτευούσης, ἀνερχόμενον εἰς 900,000 κατοίκων, ἡμερησία ποσότης ὕδατος 27—30,000 κυβικῶν μέτρων. Ἡ πόλις ἡμῶν δέχεται 6,000 μ.κ. μόνον κατὰ τοὺς 6 μῆνας τοῦ χειμῶνος· κατὰ δὲ τὸ θέρος τὸ ποσὸν τοῦτο ἐλαττοῦται εἰς 3,000 μ. κ., σχεδὸν δὲ διόλου εἰς τὰ δημαρχιακὰ τμήματα, ἐν οἷς ὁ πληθυσμὸς ἰσοφαρίζει πρὸς τὸν τοῦ ἡμετέρου (τοῦ ΣΤ'). Τὰ διδόμενα ταῦτα δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς βάσις πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν πηγῶν σχετικῶς πρὸς τὴν οἰκιακὴν κατανάλωσιν. Δὲν θὰ ἀποπειραθῶμεν νὰ ἀπαριθμήσωμεν ἑτέρας ἐπιτακτικωτέρας ἀνάγκας, ἐφ' ὧν δὲν ὑπάρχουσι βέβαια διδόμενα, τοιαῦται δ' εἰσὶν ἡ κατανάλωσις τοῦ κυμαινομένου πληθυσμοῦ, ὑπολογιζομένου εἰς 60,000 ἀτόμων, ἡ χρῆσις τοῦ ὕδατος ἐν ταῖς ἀτμοπλοϊκαῖς ἑταιρίαις καὶ ἐν τῇ βιομηχανίᾳ, ὁ ποτισμὸς τῆς πόλεως, οἱ δημόσιοι λουτρῶνες ὑπολογιζόμενοι εἰς 250, τὰ ἱπποστάσια καὶ ἁμαξοστάσια κτλ., ἀνάγκαι ἀπαιτοῦσαι ἀναπληρωματικὴν ποσότητα 10 χιλ. κυβικῶν μέτρων καθ' ἡμέραν. Ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν δημοσίων κρηνῶν καὶ ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων διανεμομένης ποσότητος ὕδατος, τὰ μὲν $^{2}/_{3}$ ἀπορροφῶνται ὑπὸ τῆς Πόλεως, τὸ δὲ ἕτερον τρίτον ὑπὸ τοῦ Πέραν, ἤτοι ἐν καιρῷ χειμῶνος εἰς μὲν τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τῆς Πόλεως ἀναλογοῦσι 4,000 κυβικῶν μέτρων, εἰς δὲ τὴν δεξιὰν 2,000. Ἐν καιρῷ θέρους ἡ μὲν Πόλις καταναλίσκει 3,000 μέτρων κυβικῶν, ἐνῷ ἡ ποσότης τοῦ ὑπὸ τοῦ Πέραν καταναλισκομένου ἐλαττοῦται εἰς 1000 μόνον μέτρα κυβικά. Δοθέντος ἄρα, ὅτι ἡ Πόλις ἀπερρόφα διὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῆς ποσότητα ὕδατος μεγαλητέραν, εἰς ἕκαστον τῶν κατοίκων τοῦ Πέραν ἀντεστοίχουν καθ' ἑκάστην δύο μόνον λίτραι ὕδατος πρὸς πόσιν, πρὸς χρῆσιν ἐν τῇ μαγειρικῇ καὶ διὰ τὰς λοιπὰς οἰκιακὰς ἀνάγκας».

Παρὰ τὴν ἀνυπόφορον ταύτην κατάστασιν, ὁ πληθυσμὸς ὑπεβάλλετο εἰς ὑπερβολικὰς δαπάνας, ἐξοδεύων 300,000 λ. τ. ἐτησίως διὰ τὴν κατανάλωσιν, ὧν αἱ 130,000 λ. τ. διὰ τὰς συνοικίας τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς, καὶ 170 χιλ. διὰ τὰς τῆς ἀριστερᾶς.

Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τῆς χρήσεως τοῦ ὕδατος ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1881. Εἶναι βέβαιον, ὅτι ἡ τακτικὴ παροχὴ τοῦ ὕδατος ἐν τῇ Πόλει ἐγίνετο διὰ δυσχεροῦς καὶ ἀνεπαρκοῦς τρόπου. Καίτοι ἑκάστη σχεδὸν οἰκία εἶχεν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς κινστέρναν καὶ φρέαρ, καίτοι αἱ εὔποροι τῶν οἰκογενειῶν μετέβαινον κατὰ τὸ θέρος εἰς τὰς ἐξοχάς, ἀληθὴς λειψυδρία ἐπεκράτει ἐν τῷ Πέραν καὶ ἐν Γαλατᾷ καὶ καθίστα τὴν ὕπαρξιν ἀδύνατον.

Ἡ βραχεῖα αὕτη ἔκθεσις εὐρέως καταδεικνύει πᾶν ὅ,τι ἠδύνατό τις νὰ ἀναμένῃ ἐκ τῶν ὑδραγωγείων, τῶν παμμεγέθων τούτων ἔργων, ὧν πρώτιστα χρῆσιν ἐποιήσαντο οἱ Βυζαντινοί, ἀλλ' ὧν τὸ σύστημα ἐτέθη κυρίως εἰς χρῆσιν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς κατακτήσεως.

Δικαίως ἄρα δικαιούμεθα νὰ διερωτώμεθα, εἰς ποίαν κατάστασιν θὰ εὑρίσκετο ἡ Κωνσταντινούπολις ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ἐὰν οὐδεμίαν ἄλλην πηγὴν παροχῆς ὕδατος ἐξεμεταλλεύοντο ἀπὸ τοῦ 1881, καὶ ἐὰν οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀνέμενον μόνον τὸ ὕδωρ τῶν ὑδραγωγείων· καθόσον δὲν θὰ ὑπελογίζομεν ἐπὶ τῇ βάσει 6,000 κυβικῶν μέτρων, ἀλλὰ μόλις

3,500 καὶ τοῦτο κατὰ τὴν εὐνοϊκὴν ἐποχήν.

Ἐν τούτοις μόλις ἐπανελθόντι ἐκ ταξειδίου μοὶ ἀνεκοινώθη τὸ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 15 Αὐγούστου φύλλον τῆς *Ἰατρικῆς Ἐφημερίδος τῆς Ἀνατολῆς*, ἐν ᾧ ἀνέγνων τὴν ἑπομένην δήλωσιν σχετικῶς πρὸς τὴν κατάστασιν, ἐν ᾗ εὑρίσκονται τὰ ὑδραγωγεῖα (Bends). Εἰς ἀπάντησιν τῷ ἰατρῷ κ. Λαρδύ, ἐπιθυμοῦντι νὰ μάθῃ πόσον ὕδωρ παρέχουσι τὰ ὑδραγωγεῖα, ὁ κ. Γκαλλὰν λέγει ὅτι, «ὅταν αἱ δεξαμεναὶ εἶναι πλήρεις, δύνανται νὰ προμηθεύσωσι 500 κυβικὰ μέτρα εἰς τὸ Πέραν καὶ τὸ αὐτὸ ποσὸν εἰς τὴν Πόλιν!» Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι φαίνονται ἀπίστευτοι, καθόσον πόρρω ἀπέχουσι τῶν ἐκτιμήσεών μου. Ἀλλὰ πρέπει νὰ βασισθῶμεν ἐπὶ τῆς διαβεβαιώσεως τοῦ κ. Γκαλλάν, ὅστις, ἐν τῇ ἰδιότητι ὡς ἀνωτέρου ὑπαλλήλου τοῦ Ὑπουργείου τῶν δημοσίων ἔργων, ὀφείλει νὰ βασίζηται ἐπὶ βεβαίων δοκιμῶν, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἀπετέλεσε μέλος τῆς τελευταίας ἰατρικῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις μετέβη εἰς Βελιγράδιον πρὸς ἐπιτόπιον ἐξέτασιν τῶν ὑδραγωγείων. Μάτην ὅθεν προσπαθῶ νὰ ὑπολογίζω πόσον ὕδωρ περιλαμβάνουσιν αἱ δεξαμεναί, ὅταν δὲν εἶναι πλήρεις, καὶ ἐὰν δὲν παρέχωσι 1000 κυβικὰ μέτρα, ὅταν εὑρίσκωνται ἐν τῷ μεγαλειτέρῳ ἀριθμῷ τῆς ποσότητος τοῦ ἐν αὐταῖς περιεχομένου ὕδατος. Ἐν πάσει περιπτώσει δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν, ὅτι ἐν διαστήματι δέκα ἐτῶν (1881—91) τὰ ὑδραγωγεῖα ἀπώλεσαν 5,000 κυβικῶν μέτρων ἐκ τῆς ἡμερησίας αὐτῶν προμηθείας.

Ἴσως τινὲς ἐξ ὑμῶν, κυρίαι καὶ κύριοι, σκέπτονται, ὅτι 272 λίτραι ὕδατος εἶναι ἀρκετὴ ποσότης. —*Δὲν πίνομεν ποτὲ μίαν λίτραν ὕδατος καθ' ἑκάστην*, θὰ μοὶ εἴπητε. Κατανοεῖτε κάλλιστα, πόσον τὸ ὕδωρ εἶναι ἀπαραίτητον εἰς πάσας τὰς ἀνάγκας τοῦ βίου. Θὰ παράσχω πρὸς τοῦτο τὰς ἀναγκαίας λεπτομερείας, τί δηλονότι ἀπαιτεῖται εἰς μικρὰν οἰκογένειαν, ἀποτελουμένην ἐκ πατρός, μητρὸς καὶ τριῶν τέκνων χάριν τῶν οἰκιακῶν ἀναγκῶν ἐν διαστήματι μιᾶς ἑβδομάδος, κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ζωῆς:

Διὰ πλύσιν, φαγητόν, καφέν, τέϊον καὶ ἑτέρας ἀνάγκας τοῦ μαγειρείου	Λίτραι	350
Διὰ λουτρὰ καὶ καθαριότητα	»	550
Διὰ πλύσιν ἀσπρορρούχων καὶ καθαριότητα οἰκιακήν	»	570
ἤτοι ἐν συνόλῳ καθ' ἑβδομάδα	Λίτρας	1470

ἤτοι εἰς στρογγύλον ἀριθμὸν ἀπαιτοῦνται 40 λίτραι κατὰ κάτοικον καθ' ἑκάστην! Ὡς βλέπετε, δὲν ἀπέχομεν πολὺ τῶν δύο λιτρῶν ὕδατος, ἃς παρέχουσι τὰ ὑδραγωγεῖα.

Ἐν ἄλλαις λέξεσι δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι, ἄνευ ἀφθόνου ὕδατος διοχετευθέντος ἀνὰ τὴν πόλιν διὰ νεωτέρας ἐπιχειρήσεως, ἡ Κωνσταντινούπολις θὰ ἐγίγνετο σήμερον θῦμα λειψυδρίας καὶ στερήσεως τῶν πρωτίστων φροντίδων, ἃς ἐπιβάλλουσιν οἱ ὑγιεινολόγοι· ἡ πόλις, ἐν μιᾷ λέξει, θὰ εὑρίσκετο ὑπὸ τὸ βάρος σκληρᾶς δοκιμασίας ἐκ τῆς ἐλλείψεως τοῦ ὕδατος καὶ τῶν συνεπειῶν αὐτῆς.

Ἡ λίμνη Δέρκων.

Ὁσονδήποτε θαυμασία κἂν φαίνηται ἡ τοπογραφικὴ θέσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑστέρει οὐχ ἧττον ὑπὸ τὴν ἔποψιν προμηθείας ὕδατος διὰ τοὺς κατοίκους αὐτῆς. Ἐν τοῖς πέριξ τῆς πρωτευούσης οὔτε ποτάμιον ὑπάρχει, οὔτε ποταμός, οὔτε ἱκανῶς σπουδαία πηγὴ δυναμένη νὰ προμηθεύσῃ ὕδωρ εἰς τοσοῦτον πληθυσμόν. Τὸ ἱστορικὸν τῶν γενομένων ἀπείρων προσπαθειῶν πρὸς διοχέτευσιν ὕδατος εἰς τὸ Πέραν ἐπικυροῖ τὴν ἀλήθειαν ταύτην. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία διατεμνομένη ὑπὸ τῆς τοῦ Αἵμου ὀροσειρᾶς, τῆς σχηματιζούσης δύο ἀντικείμενα ἀλλήλοις λεκανοπέδια, περιορίζεται ὑπὸ τῆς Θρακικῆς χερσονήσου, τῆς διαχωριζούσης τὸν Εὔξεινον ἀπὸ τοῦ Ἀρχιπελάγους, καὶ τῆς Προποντίδος. Πηγαί, ποταμοὶ καὶ ῥυάκια ἐκβάλλουσιν ἀπὸ τῶν ὀρέων εἰς τὰς δύο γιγαντιαίας ταύτας δεξαμενάς. Ἡ Κωνσταντινούπολις καταλαμβάνουσα τὸ ἄκρον τοῦ Αἵμου δὲν ἠδύνατο νὰ δέχηται εἰς τὰ ἀμέσως γειτνιάζοντα αὐτῇ μέρη οἱονδήποτε ῥυάκιον. Ἄλλως τε, τοῦ τελευταίου τμήματος τῆς τοῦ Αἵμου ὀροσειρᾶς ἐλάχιστον ἔχοντος ὕψος, ἔδει ν' ἀναζητηθῶσιν εἰς μεγάλην ἀπόστασιν ῥέοντα ὕδατα, δυνάμενα νὰ ἱκανοποιήσωσι τὰς ἀνάγκας τῆς πρωτευούσης.

Τὸ ἀνατολικὸν ἀκρωτήριον σύγκειται ἐκ σειρᾶς χθαμαλῶν λόφων ἐκτεινομένων εἰς ἀπόστασιν 70—75 χιλιάδων τετραγωνικῶν μέτρων. Τὰ ὕδατα τοῦ βορείου τμήματος τῶν λόφων τούτων καταρρέουσιν ὁρμητικῶς εἰς τὸν Εὔξεινον, τὰ δὲ τοῦ νοτίου εἰς τὸν Μαρμαρᾶν. Εἰσὶ δὲ οἱ λόφοι οὗτοι κατὰ μέγα μέρος κεκαλυμμένοι δι' ἀργίλλου καὶ παχείας γῆς ἑδραζομένης ἐπὶ τιτανολίθου καὶ σχιστολίθων.

Διὰ τὸ Πέραν ἰδίᾳ, τὸ κείμενον εἰς ὕψος ὑπερεκατὸν μέτρων ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θα-

λάσσης, ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ ἐν βραχείᾳ ἀποστάσει ἀνακάλυψις πηγῶν ἐπαρκῶς ὑψηλῶν καὶ ἱκανῶς σπουδαίων, ὥστε νὰ ἐξασφαλίζωσι τὴν εἰς αὐτὸ προμήθειαν ὕδατος. Δι' ἁπλῆς συγκρίσεως τῶν ὑψωμάτων τῆς Πόλεως, τοῦ Πέραν καὶ τῶν πέριξ λόφων πρὸς ἄλληλα εὐχερῶς δύναται νὰ κατανοηθῇ, *ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐπαρκὴς ἔκτασις, ὥστε νὰ ἐπιτευχθῇ ἐκ τοῦ ὑετοῦ ἄφθονος ποσότης ὕδατος, οὗτινος ἡ Κωνσταντινούπολις ἔχει ἀνάγκην.*

Τὰ ἐν καιρῷ ξηρασίας πίπτοντα ὕδατα τῆς βροχῆς δὲν δύνανται νὰ ὑπολογισθῶσιν ὡς ἀνερχόμενα εἰς πλείονας τῶν ἕξ ἢ ὀκτὼ δακτύλων. Ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ κατασκευασθῶσι δεξαμεναὶ ἱκανῶς εὐρεῖαι καὶ ἱκαναὶ τὸν ἀριθμὸν πρὸς συλλογὴν ὅλων τῶν ὑδάτων τῆς βροχῆς ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀπωλείας, θ' ἀπαιτεῖτο νὰ διατεθῇ κολοσσιαία ἐπιφάνεια κοιλάδων ἐπιδεκτικῶν περιορισμοῦ, ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ χορηγηθῶσιν εἰς τὸν λαὸν αἱ 30—40 χιλιάδες κυβικῶν μέτρων ὕδατος, ὧν ἔχει ἀνάγκην. Ἀλλ' ἐν τῷ ἀκρωτηρίῳ, ὅπερ διαχωρίζει τὸν Εὔξεινον ἀπὸ τῆς θαλάσσης τοῦ Μαρμαρᾶ, οὐδαμοῦ ἀπαντᾷ τοσοῦτον εὐρεῖα ἔκτασις ἐδάφους.

Οὕτω μαθηματικῶς ἀποδεικνύεται τὸ ὑλικῶς ἀδύνατον τῆς χρησιμοποιήσεως τοῦ συστήματος τῶν ὑδραγωγείων (μπεντίων) *ἀποκλειστικῶς* πρὸς προμήθειαν ὕδατος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καὶ αὐτὴ ἡ ἰδιωτικὴ κερδοσκοπία, ἀκριβῶς τὴν στιγμήν, καθ' ἣν τῷ 1879 θὰ ἐπετύγχανε τοῦ προνομίου τῆς ἱδρύσεως νέου ὑδραγωγείου ἐν Ἰτσὰν-δερέ, ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐπιχειρήσεως, τῶν μηχανικῶν τῶν δημοσίων ἔργων ἐκφρασάντων τὴν γνώμην, ὅτι τὸ ἐν σχεδίῳ ὑδραγωγεῖον θὰ ἔμενε κενὸν ἐπὶ ἑξάμηνον καθ' ἕκαστον ἔτος.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους ἡ λίμνη τῶν Δέρκων, ἡ εὐρυτάτη αὐτὴ φυσικὴ δεξαμενή, παρουσιάζετο ὡς ἐκ προνοίας περικλείουσα πάντας τοὺς ὅρους ὅσοι ἀπαιτοῦνται πρὸς ὁριστικὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν πρὸς τὸ ὕδωρ ἀναγκῶν τῆς ἡμετέρας πρωτευούσης, ὁσοσδήποτε κἂν ἠδύνατο νὰ εἶναι ἐν τῷ μέλλοντι ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς.

Τὰ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς συνταχθέντα πολυάριθμα τοπογραφικὰ καὶ γεωλογικὰ ἔργα περὶ τῆς λίμνης τῶν Δέρκων καὶ τῶν γειτνιαζουσῶν τοποθεσιῶν ἀπαλλάττουσί με τοῦ νὰ ἐπιχειρήσω ἐνταῦθα νέαν περιγραφήν, ἀτελῆ ἄλλως τε ἀπέναντι τῶν σοφῶν μελετῶν, αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ὑπὸ τῆς ἰατρικῆς διευθύνσεως τοῦ κράτους τῷ 1874 καὶ ὑπὸ τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, ἣν κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1881 ὥρισε πρὸς τοῦτο ἡ αὐτοκρατορικὴ Ἰατρικὴ Ἑταιρία.

Ἐκ τῶν περὶ τὴν λίμνην τῶν Δέρκων ὑψωμάτων δύναταί τις νὰ ἴδῃ τὴν ἄπειρον ταύτην συλλογὴν γλυκέος ὕδατος ὡσεὶ περικλειομένην ἐν τοῖς λόφοις τοῖς σχηματιζομένοις ὑπὸ τῶν τελευταίων ἀντερεισμάτων τοῦ Αἵμου.

Ὁ ἄξων τῆς λίμνης ἐπαισθητῶς ἀφίσταται τῶν ἀκτῶν τοῦ Εὐξείνου καὶ κλίνει ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, εἰς τρόπον ὥστε τὰ ἐδάφη, τὰ διαχωρίζοντα τὰ ὕδατα τῆς λίμνης ἀπὸ τῶν τοῦ Εὐξείνου, ποικίλλουσι βαθμηδὸν τὰς διαστάσεις. Ἐν τῷ στενοτέρῳ δὲ τούτου μέρει τὸ πλάτος αὐτῶν εἶναι 3 $^1/_2$ χιλιομέτρων.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς λίμνης, ποικίλλουσα ἀναλόγως τῆς ἐξογκώσεως ἢ καταπτώσεως τῶν ὑδάτων αὐτῆς, εὑρηται κατὰ μέσον ὅρον κατὰ 3—4 πόδας ὑψηλότερον τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

Ἡ λίμνη περιορίζεται ὑπὸ φυσικῆς ζώνης δεδασωμένων λόφων, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὲν ἐξαφανίζονται δι' ἁπαλῆς προσκλίσεως ἐν τῇ κοίτῃ αὐτῆς, οἱ δὲ λοιποὶ ἀποτελοῦσιν ἀληθεῖς κρημνώδεις βράχους σχεδὸν ἀπροσίτους.

Ἐν ταῖς ὄχθαις τῆς λίμνης *οὐδὲν* ἀπαντᾷ ἴχνος ἀνθρωπίνων κατοικιῶν· τὸ μόνον χωρίον, ὅπερ δύναταί τις νὰ διακρίνῃ πρὸς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον καὶ χάρις εἰς τὸ ὑψηλὸν τῆς τοποθεσίας αὐτοῦ, εἶναι τὸ τῶν Δέρκων, κείμενον εἰς ἀπόστασιν δύο καὶ ἡμίσεως χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς ὄχθης.

Τὰ ἐκ καλυβῶν χωρία Μάνδρα, Ὀρμανλῆ, Τζελὲπ-κιοὶ καὶ Δελίονουζ εὑρηνται εἰς μείζονα ἔτι ἀπόστασιν καὶ κρύπτονταί πως ὑπὸ ἐδαφικῶν ὑψωμάτων, διακοπτόντων πᾶσαν μετὰ τῆς λίμνης συγκοινωνίαν.

Αἱ τὴν δεξαμενὴν τῶν Δέρκων πληροῦσαι πηγαὶ εἰσὶν ἀνάριθμοι καὶ προέρχονται πᾶσαι ἐκ τῶν τελευταίων ἀντερεισμάτων τοῦ Αἵμου. Ὁ κυριώτερος ποταμός, ἀληθὴς ποταμὸς τὸν χειμῶνα, ῥύαξ δὲ τὸ θέρος, εἶναι ὁ Κανλῆ-δερέ, ὅστις χύνεται εἰς τὴν ΒΔ. ἄκραν τῆς λίμνης. Ὁ Κανλῆ-δερὲς συγκροτεῖται ὑπὸ πολλῶν ῥυάκων, οἷοι ὁ Στράντζα-δερέ, Καραμὰν-δερέ, Τσαταλκάγια-δερὲ καὶ ἡ σπουδαία πηγὴ τοῦ Τσακηλτζήκ. Οἱ ῥύακες οὗτοι πηγάζουσιν ἐκ τῶν κλιτύων τοῦ Στράντζα-δὰγ καὶ τοῦ Κοὺς-δάγ.

Ἡ νότιος ὄχθη τῆς λίμνης δέχεται τὰ ὕδατα πολλῶν ἄλλων ῥυακίων, ὧν τὰ κυριώτερα εἶναι ὁ Γκιαούρ-δερέ, Μπουκαλῆ-δερέ, Κάρταλη-δερέ, Σουζού-δερέ, Ἐμίν-τσαίρ-δερέ, κλπ.

Εὐνόητον, ὅτι ἐν τῇ ἐποχῇ τῶν βροχῶν καὶ τῆς τήξεως τῶν χιόνων, ἐκτὸς τῶν ῥυακίων τούτων, ἅτινα λαμβάνουσιν ὄψιν χειμάρρων, ἄπειροι σωροὶ ὑδάτων καταρρέουσιν ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων τῶν περιβαλλόντων τὴν λίμνην καὶ ἀποτελοῦσι σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὸ γιγαντιαῖον τοῦτο ὑδραγωγεῖον.

Τὸ ἔδαφος τῶν Δέρκων μελετηθὲν καὶ καθορισθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀρσιάκ, Τσιάτσεφ, καὶ ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ Ἀπτουλλὰχ-βέη (τοῦ σοφοῦ αὐστριακοῦ φυσιολόγου Χάμερσμιτ) ἐν τῇ ἀξιοσημειώτῳ ἐκθέσει τῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις διωρίσθη ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τῆς αὐτοκρατορικῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς, εἶναι τριτογενὲς ἔδαφος. «Οἱ παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς θαλάσσης βράχοι (λέγει ὁ Ἀπτουλλὰχ-βέης) ἀποτελοῦνται ἐκ τιτανώδους ἀνθρακικῆς ἀσβέστου μετ' ἰχνῶν ἱππουρίτου, πολυπόδων καὶ τριτογενῶν ἀπολιθωμάτων, τοῦθ' ὅπερ ἀποδεικνύει στοιβάδας τινὰς τοῦ γυψώδους στρώματος μετὰ συναφείας πρὸς τριτογενὲς ἔδαφος».

Ἐν συμπεράσματι ἡ ἔκθεσις τῆς ἐπιτροπῆς ἔχει ὧδε·

« Ἡ λίμνη Δέρκων, οἵα παρουσιάζεται σήμερον εἰς τὰ ὄμματα τοῦ εὐσυνειδήτου παρατηρητοῦ καὶ ὁποιανδήποτε κἂν σχηματίσῃ τις ἰδέαν περὶ τοῦ τρόπου τῆς γεωλογικῆς αὐτῆς γενέσεως, ἀποτελεῖ εὐρυτάτην δεξαμενὴν γλυκέος ὕδατος, πληρουμένην ὑπὸ συστήματος ὑδάτων ὀρεινῆς προελεύσεως, γιγαντιαῖον ὑδραγωγεῖον, ὅπερ ἡ φύσις ἔταξεν ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς μεγάλης τοῦ Αἵμου ὀροσειρᾶς. Διανοιγομένης ταύτης ἐν ἀδιαβρόχῳ ἐδάφει, χωριζομένης ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὑπὸ βραχωδῶν λόφων πλάτους τινῶν χιλιομέτρων, κειμένης δὲ πρὸς τούτοις ἐν δεδασωμένῃ καὶ σχεδὸν ἀκατοικήτῳ χώρᾳ, εὐνόητον ἦτο, ὅτι θὰ ἐπήρχετο εἰς τὸν νοῦν ἡ ἰδέα τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς ἀνεξαντλήτου ταύτης ἀποθήκης διὰ τὰς ἀνάγκας πρωτευούσης, τοσαύτην πασχούσης στέρησιν τοῦ πολυτίμου στοιχείου, ὅσην ἡ ἡμετέρα».

Οἱ ἰατροί, πρὶν ἢ διατυπώσωσι τὰ συμπεράσματα αὐτῶν, διηρεύνησαν προθύμως τὰς ἀντιρρήσεις, ἃς πολυμέριμνά τινα πνεύματα ἠδύναντο πιθανῶς ν' ἀντιτάξωσιν ὡς πρὸς τὸ μέλλον τῶν ὑδάτων, ἅτινα ἡ ἑταιρία τῶν Δέρκων προὐτίθετο νὰ προμηθεύσῃ εἰς τὸν λαόν.

Ἐξητάσθη τότε, κατὰ πόσον ἦτο δυνατὸν νὰ διαβεβαιωθῇ, ὅτι τὰ ὕδατα ταῦτα δὲν θὰ ἦσαν πιθανῶς ἐν δεδομένῃ στιγμῇ ἐπιδεκτικὰ ἰδιοτήτων ἐπιβλαβῶν εἰς τὴν ὑγείαν.

Πράγματι, ἡ ὑγειονομικὴ ἐπιστήμη πολλὰ ἀναφέρει παραδείγματα ποταμῶν, οἵτινες, ἀβλαβεῖς ἐν ἀρχῇ, κατέστησαν βραδύτερον φθοροποιοὶ διὰ μέσου τῶν πόλεων, καὶ ῥυακίων, ἀβλαβῶν τέως, λαβόντων εἶτα χαρακτῆρα μιασματικὸν μετὰ τὴν ἐν ταῖς ὄχθαις αὐτῶν ἐγκατάστασιν ἀνθρωπίνων συνοικισμῶν, δημοσίων ἀγορῶν, πανηγύρεων καὶ δημοτικῶν ἑορτῶν.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ὅμως ταύτην, ἀφοῦ καλῶς ἐξήτασαν τοὺς ὅρους τῆς ὑπάρξεως τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος δεξαμενῆς, τὰ μέλη τῆς ἰατρικῆς ἐπιτροπῆς προστιθέασιν· «*Οὐδένα ἀνακαλύπτομεν φυσικὸν ὅρον, δυνάμενον νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς φόβους διὰ τὴν ὑγείαν ἐκείνων, οἵτινες θὰ ἐχρησιμοποίουν τὰ ὕδατα αὐτῶν ὡς πόσιμα*». Ἐν ἑνὶ λόγῳ, ἠδυνάμεθα νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα τὸ λόγιον τοῦ Πλινίου. Tales sunt aquæ qualis terra per quam fluunt» (κεφ. 4, βιβλ. 31). «Κειμένη ἐπὶ ὑγιεινοῦ ἐδάφους καὶ δεδασωμένου, μακρὰν τῶν ἀνθρωπίνων συνοικισμῶν, *εὑρηται ἀπηλλαγμένη παντὸς μολύσματος ἀμέσου ἢ ἐμμέσου, ἐν τῷ νῦν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι* ».

Διὰ πάσας ταύτας τὰς παρατηρήσεις δυνάμεθα νὰ ἐκφράσωμεν τὴν γνώμην, ὅτι ἡ προμήθεια ὕδατος, ἣν ἀνέλαβεν ἡ τοῦ προνομίου τυχοῦσα ἑταιρία, παρέχει τὰ ἀπαιτούμενα ἐχέγγυα ἀσφαλείας διὰ τὴν δημοσίαν ὑγείαν.

Ἡ Κωνσταντινούπολις θαυμασίας κέκτηται πηγὰς ῥέοντος ὕδατος, ἀλλ' ἀτυχῶς ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἶναι περιωρισμένος καὶ ὁ ὄγκος τῶν ὑδάτων ἀπολύτως ἀνεπαρκὴς πρὸς πάσας τὰς ἀνάγκας τῆς μεγαλουπόλεως ταύτης.

Ἡ νέα διανομή.

Μετ' ἐπίπονον ἐργασίαν μακρῶν ἐτῶν ἡ ἐπιτυχία ἔστεψεν ἐπὶ τέλους τὰς προσπαθείας ἐκείνων, οἵτινες ἔτρεφον ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ὀξυδέρκειαν τῆς κυβερνήσεως καὶ τὴν ἐχεφροσύνην τοῦ δημοσίου. Χάρις εἰς λεπτομερεῖς μελέτας καὶ εἰς τὴν ἀφοσίωσιν, ἥτις πανταχόθεν ἐξεδηλώθη πρὸς συνεργασίαν, τὸ ζήτημα τῆς χρησιμοποιήσεως τῆς λίμνης Δέρκων κατέστη πλέον κατάδηλον. Ἡ κυβέρνησις τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου, ἐκτιμῶσα κατὰ δικαίαν ἀξίαν

τὸ χρησιμώτατον καὶ λυσιτελέστατον τῇ χώρᾳ τοῦτο ἔργον, ἀνέλαβεν αὐτὸ ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς, ἐπὶ τῇ βάσει δὲ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 6 ὀκτωβρίου 1879, αὐτοκρατορικὸν διάταγμα ἐκδοθὲν τῇ 4 μαΐου 1882 ἐνέκρινε τὸ καταστατικὸν ἀνωνύμου ὀθωμανικῆς ἑταιρίας ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἑταιρίας τῶν ὑδάτων Κωνσταντινουπόλεως» ἱδρυθείσης μετὰ κεφαλαίου 20 ἑκατομ. φράγκων.

Ἡ Γενικὴ Ἑταιρία τῶν ὑδάτων Παρισίων καὶ ἡ Ἑταιρία τῶν διὰ τὸ ἐξωτερικὸν ὑδάτων ἀνέλαβον ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῶν τὴν τεχνικὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀναθεῖσαι τὴν διεύθυνσιν εἰς διακεκριμμένον ἄνδρα, τὸν κ. Παῦλον Μπουτάν, ἀρχιμηχανικὸν τῶν γεφυρῶν καὶ τῶν ὁδῶν τῆς Γαλλίας, ὑποβοηθούμενον ὑπὸ πολλῶν ἄλλων ἐγκρίτων μηχανικῶν ὑπ' ἐκείνου ἐκλεγέντων. Τὸ δευτερεῦον προσωπικὸν ταχέως καρτηρτίσθη, ἐν διαστήματι δὲ ὀλίγων μηνῶν ἡ διεύθυνσις τῶν ἐργασιῶν εἶχε καταστρώσει τὰ γενικὰ ἔξοδα τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἡ ἔκτασις τῶν ὑδραγωγῶν σωλήνων καταλαμβάνει ἐν τῷ διαμερίσματι Μετρῶν καὶ Κωνσταντινουπόλεως 200 περίπου στρέμματα γηπέδου, ἤτοι ἐπιφάνειαν 320,000 πήχεων. Αἱ τεχνικαὶ ἐργασίαι παρὰ τὴν λίμνην Δέρκων εἶναι κατεσπαρμέναι ἐπὶ 900 περίπου στρεμμάτων, ἤτοι 1,400,000 πήχεων. Τέλος, αἱ ἐργασίαι ἐν τῇ Πόλει καὶ τῷ Βοσπόρῳ, αἱ δεξαμεναί, τὰ ἐργοστάσια, τὸ ὀργανοστάσιον, καὶ τὸ ἐν Σισλῇ περίπτερον τῶν ὑδάτων καταλαμβάνουσι 50,000 πήχεων ἐπιφάνειαν, ἐν συνόλῳ δὲ τὰ ὑπὸ τῶν ἐργασιῶν καταλαμβανόμενα γήπεδα ἀνέρχονται εἰς 14,770,000 πήχεις.

Τὰ ὕδατα τῆς λίμνης Δέρκων διωχετεύθησαν εἰς τὴν δεξαμενὴν τοῦ Φερίκιοϊ ἀπὸ τῆς 2 Δεκεμβρίου 1884, εἰς δὲ τὴν Πόλιν τῇ 24 Ἰανουαρίου 1885.

Ἰδοὺ περιληπτικὴ ἀπαρίθμησις τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην συντελεσθέντων ἔργων :

1) Ἓν διάφραγμα ἐντὸς τῆς ἐκκενωτικῆς διώρυγος τῆς λίμνης.

2) Μία διυλιστικὴ στοὰ μήκους 2,800 μέτρων, ἥτις προεξετάθη κατόπιν ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν.

3) Εἷς παροχικὸς ὀχετὸς τῶν μηχανῶν μήκους 4 χιλιομέτρων.

4) Ἓν ἐργοστάσιον χρησιμοποιοῦν δύναμιν 600 ἵππων καὶ ἀποδίδον ἔργον 30,000 κυβ. μέτρων ὕδατος καθ' ἑκάστην.

5) Εἷς παροχικὸς ὀχετὸς μήκους 42 χιλιομέτρων, περιλαμβάνων ὑπόγειον δίοδον (tunnel) 4,300 μέτρων καὶ σίφωνα 12,000 μέτρων.

6) Ἑπτὰ δεξαμεναὶ χωρητικότητος ἐν ὅλῳ 20,000 κυβ. μέτρων.

7) Ἓν ὑδραυλικὸν ἐργοστάσιον δυνάμεως 50,000 ἵππων, διατρέφον τὴν ἄνω δεξαμενὴν τοῦ Σισλῆ διὰ τοῦ καταρράκτου τῶν ὑδάτων, προωρισμένον δὲ διὰ τὴν ὕδρευσιν τῶν ἐπὶ ὑψηλοτέρου ἐδάφους συνοικιῶν.

8) Δέκα οἰκοδομήματα ὑπηρεσίας.

9) Ἑκατὸν χιλιόμετρα σωληνωτοῦ ὑδραγωγείου διαφόρων διαμέτρων.

Ἐν ἐπιχειρήσει τοιαύτῃ αἱ ἐργασίαι ἀπαιτοῦσι φυσικῶς μεγάλας ἐκτάσεις καὶ συμπληρωματικὰ ἔργα, ἅτινα ἀπαραιτήτως ἀπαιτεῖ ἡ συνεχὴς ἐπέκτασις τῆς ὑπηρεσίας τῆς διανομῆς. Οὕτω μέχρι τῆς 31 δεκεμβρίου 1890 τὸ ὁλικὸν μῆκος τῶν ἀγωγῶν ἀνὰ τὴν πόλιν ἀνήρχετο εἰς 224,375 μέτρα, ἤτοι εἰς 224 χλμ. καὶ πλέον. Ἡ διηνεκὴς μέριμνα καὶ ἡ πεφωτισμένη προστασία τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου μεγάλως συνέβαλον, ὅπως ἡ ἑταιρία αἰσίως ἀγάγῃ εἰς πέρας τὴν ὑπὸ τὴν αἰγίδα Αὐτοῦ συντελεσθεῖσαν ἐπιχείρησιν. Σήμερον ἡ ἑταιρία εὑρηται εἰς θέσιν νὰ ἐξυπηρετῇ ἐπαρκῶς τὸν πληθυσμὸν Πέραν, Γαλατᾶ καὶ τῶν προαστείων τῆς Πόλεως καὶ τοῦ Βοσπόρου μέχρι τοῦ Γενῆμαχαλέ.

Πλὴν τῆς προμηθείας ὕδατος διὰ τὰς οἰκιακὰς ἀνάγκας, ἡ ἑταιρία ἵδρυσε 380 στόμια πρὸς παροχὴν ὕδατος ἐν περιπτώσει πυρκαϊᾶς, 600 πρὸς ποτισμόν, καὶ 34 κρήνας ἐν συνοικίαις κατοικουμέναις ὑπὸ ἀπόρων.

Ἡ κυβέρνησις ἐκτιμῶσα τὸν διοργανισμὸν τῆς ὑπηρεσίας τῆς ἑταιρίας τῶν ὑδάτων δὲν ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ μετ' αὐτῆς εἰς ἀλλεπαλλήλους συνεννοήσεις, αἵτινες κατέληξαν εἰς τὴν περιοδικὴν καὶ ἀποκλειστικὴν παροχὴν ὕδατος χάριν τῶν δημοσίων ἀναγκῶν. Ἡ νομαρχία πρωτευούσης συνεβλήθη πρὸς ποτισμὸν τῶν κυριωτέρων ὁδῶν αὐτῆς. Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν εἰσήγαγε τὸ ὕδωρ εἰς τοὺς στρατῶνας, οἵτινες πάντες ποιοῦνται χρῆσιν τοῦ ὕδατος τῆς λίμνης Δέρκων. Τέλος, τὸ ὕδωρ εἰσήχθη εἰς πλεῖστα πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ νοσοκομεῖα, σχολεῖα, καὶ ἄλλα δημόσια καθιδρύματα.

Ἐν συμπεράσματι, ἡ ἀπαισιοδοξία, ἥτις ἐπὶ πολὺ κατεδίωξε τὴν ἀποστολὴν τῆς ἑταιρίας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1881, ἀποστολήν, ἥτις εὐτυχῶς ἐπετεύχθη, ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ἐξηφανίσθη· ρεῦμα εὐμενείας ἀντικατέστησεν

αὐτὴν, κατέστησαν τὴν ἐπιχείρησιν δημώδη, ῥιζωθεῖσαν ἐν ταῖς συνηθείαις τοῦ πλουσίου, τοῦ πτωχοῦ καὶ τῆς μεσαίας τάξεως τοῦ ἡμετέρου πληθυσμοῦ. Οἱ ἱδρυταὶ πεπεισμένοι, ὅτι ὑπὸ τὴν ἀμφιλαφῆ αἰγίδα τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου ἡ ἐπιχείρησις τῶν ὑδάτων τῆς λίμνης Δέρκων, ἥτις ἐν ταῖς ἀπαρχαῖς αὐτῆς ὑπεβλήθη, ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη τοιαύτη ἐπιχείρησις, εἰς βραδύτητας συναφεῖς εἰς αἰφνιδίαν μεταβολὴν τῶν συνηθειῶν τοῦ πληθυσμοῦ, κατέστη ἤδη ἔργον πρώτης ἀνάγκης, λυσιτελὲς καὶ χρήσιμον εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

(Μετάφρασις Ν. Γ. Μακρίδου.)

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΚΕΡΑΣΟΥΝΤΟΣ

ΥΠΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ Γ. ΝΕΟΦΥΤΟΥ

('Ανεγνώσθη ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 1 μαΐου 1892).

'Από ὀκταετίας περίπου καταγίνομαι εἰς τὴν μελέτην τῆς 'Ανατολῆς καὶ ἰδίως τοῦ Πόντου, πρό τινος δὲ συμπληρώσας τὰς ἀνθρωπολογικάς, κλιματολογικάς, δημογραφικάς, καὶ ἰατρικὰς περὶ τῆς ἐπαρχίας Κερασοῦντος σημειώσεις μου, τὰς σχετικὰς πραγματείας ἐδημοσίευσα ἐν γαλλικοῖς περιοδικοῖς[1], ἑτέραν δὲ περὶ τῶν ἐν Κερασοῦντι δεισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων πραγματείαν μου πρὸ διετίας περίπου ἀπέστειλα τῷ 'Ελληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ.

'Εν τῇ παρούσῃ μελέτῃ μου μέλλω νὰ πραγματευθῶ ὅσον ἔνεστι συντόμως περὶ τῆς τοπογραφίας, τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Κερασοῦντος, καὶ τῆς ἱστορίας αὐτῆς, ἐπιφυλαττόμενος ἐν ἄλλῃ πραγματείᾳ μου νὰ πραγματευθῶ περὶ Πόντου ὑπὸ γεωλογικήν, βοτανικὴν καὶ ζωολογικὴν ἔποψιν ἅμα τῇ συμπληρώσει τῶν περὶ τούτου μελετῶν καὶ σημειώσεών μου.

Α'. Τοπογραφία.

1.—Ἡ 'Επαρχία Κερασοῦντος, ἧς λεπτομερῆ χάρτην ἐπισυνάπτω, κειμένη πρὸς δυσμὰς τῆς Τραπεζοῦντος ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῆς 40°-55' βορείου πλάτους καὶ τῆς 36°-5' ἀνατολικοῦ μήκους περιλαμβάνει τρεῖς δήμους (τουρκιστὶ ναχιέ): τὸν τῆς "Οουρτζας πρὸς ἀνατολάς, ἔχοντα ἕδραν τὴν Κασσιώπην, τὸν τοῦ "Αχ-κιοϊ πρὸς δυσμὰς μεθ' ἕδρας τὴν Πουλαντζάκην, καὶ τὸν τοῦ Πίρ-ἀζίζ, μεθ' ἕδρας τὴν 'Απτάλην.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη οὖσα μία τῶν ὀρεινοτάτων χωρῶν σχηματίζεται ἐκ τῶν ἀπείρων διακλαδώσεων, αἵτινες ἀρχόμεναι ἐκ τῶν βορείων πλευρῶν τοῦ κατὰ μῆκος τοῦ Πόντου διήκοντος Παρυάδρου καταλήγουσιν εἰς τὴν θάλασσαν.

---

1. In: «Gazette médicale d'Orient»: Le district de Kerassunde: Climat-Démographie-Hygiène-Pathologie (XXXIII année, № 12-19. Constantinople 1890) par Ar. G. Néophytos
—In: «Anthropologie» Le district de Kérassunde au point de vue anthropologique et ethnographique, par Ar. G. Néophytos, Tome I, No 6. Paris 1890.
—In: «Anthropologie». Le Grec du N—E de l'Asie Mineure, au point de vue anthropologique, par Ar. G. Néophytos. Tome II, № 1. Paris, 1891.

Σπανίως περιηγητής τις ἤθελε συναντήσει ὀρεινοτέραν, ἐπιβλητικωτέραν καὶ θαυμασιωτέραν ἐν τῇ ἀγριότητι αὐτῆς χώραν. Ὄρη κωνικὰ καὶ ἀπότομα ὕψους 1000 μέχρι 2600 μέτρων (Καρά-γκιολ) ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, σειραὶ ὀρέων καθέτως κεκομμένων, καὶ κλιτύων, χαράδραι, φάραγγες, βάραθρα τριακοσίων καὶ τετρακοσίων μέτρων βάθους, ποταμίσκοι, μικροὶ καταρράκται, ῥυάκια ὡς ὄφεις μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος δι' ἁλμάτων ἀπὸ βράχου εἰς βράχον διασχίζοντα τὴν ἐρημίαν τῶν δασῶν διὰ δὲ τῶν ποικίλων αὐτῶν τόνων διεγείροντα ἀλλοκότως τὴν ἠχὼ τῶν φαράγγων, καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι ἄγριον, ἐπιβλητικὸν καὶ θαυμάσιον δύναται ἀφ' ἑαυτῆς νὰ παραγάγῃ ἡ φύσις. Πρὸς ταῦτα ἐὰν συνδυάσητε καὶ τὸ σύσκιον τῶν δασῶν, ἅτινα καλύπτουσιν ἅπασαν τὴν χώραν, καὶ τὸ βαθύτατον πράσινον χρῶμα τῶν κωνοφόρων (ἐλατῶν καὶ πευκῶν), ὅπερ μακρόθεν ὅλως μέλαν φαίνεται, θὰ δυνηθῆτε νὰ σχηματίσητε ἀμυδράν τινα ἰδέαν τῆς γραφικότητος καὶ ἀγριότητος τῶν χωρῶν τούτων. Λίαν δύσκολον μοὶ ἦν νὰ καταγικήσω τὴν ἰσχυρὰν συγκίνησιν, ἣν ᾐσθανόμην, ὅταν χάριν θήρας εἰσηρχόμην εἰς τὰ παρθένα ταῦτα καὶ λίαν ἀνώμαλα δάση, ἔνθα οἱ ἄρκτοι, οἱ λύκοι, οἱ σύαγροι, αἱ δορκάδες, οἱ αἴγαγροι κλπ. δὲν εἶναι σπάνια, λίαν δὲ δυσκόλως ἀποφασίζει τις μόνος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ βαθύτατα τῶν δασῶν τούτων μέρη, ὧν τὸ ἔδαφος οὐδέποτε ἀκτῖνες ἡλίου φωτίζουσι. Πρὸ τοῦ τοιούτου ἐπιβλητικοῦ μεγαλείου τῆς φύσεως ἱστάμενός τις ἄκων ἀναμιμνήσκεται τῆς ἀκαταμαχήτου καὶ ἀνεξηγήτου συγκινήσεως καὶ τῆς σφοδρᾶς ἐντυπώσεως, ἣν ἐπὶ τῆς φαντασίας τοῦ ἀρχεγόνου ἀνθρώπου ἠδύνατο νὰ παραγάγῃ τοιαύτη τις μυστηριώδης τῆς φύσεως ὄψις, αἰσθάνεταί τις οἱονεὶ ἀνάγκην τινὸς εἰς ὑπερφυσικὰς σφαίρας μεταρσιώσεως, τότε δὲ μόνον ἐννοεῖ εὐκόλως τὴν ἀνάγκην, ἥτις ὑπηγόρευσε τῷ πρώτῳ ἀνθρώπῳ τὴν δημιουργίαν πνευμάτων, δαιμόνων, νυμφῶν καὶ νηρηΐδων. Τοιαύτην τινὰ ἀρχὴν ἔχει ἀναμφιβόλως ἡ γένεσις τῆς ἰδέας τῶν τοιούτων θεοτήτων.

Ποταμοὺς ἢ μᾶλλον ποταμίσκους ἡ ἐπαρχία ἔχει πέντε κυρίους, οἵτινές εἰσιν ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς οἱ ἑξῆς: Βαναζούτ, Ἀκ-σοῦ, Μπογατζάκ, Πάτλαμα, καὶ Μπαζάρ-σοῦ (ἀρχ. Φαρματῖνος).

Ἡ ἐντὸς τῆς ἐπαρχίας συγκοινωνία εἶναι ἀρχέγονος γιγνομένη δι' ἀτραπῶν ὕπερθεν ἰλιγγιώδους βάθους ἀβύσων διερχομένων. Ἡ μόνη ἁμαξιτὸς — ἄνευ ἁμαξῶν ἐννοεῖται — εἶναι ἡ ἐκ Κερασοῦντος εἰς Καρά-χισὰρ (ἀρχ. Νικόπολιν) ἄγουσα, μήκους 133 χιλιομέτρων. Καίτοι καὶ αὐτὴ ἡμιτελής, οὐχ ἧττον ἀπό τινος δι' αὐτῆς διέρχονται τὰ καρβάνια.

2.— Ἡ Κερασοῦς, ἧς φωτογραφικὴν εἰκόνα ἐπισυνάπτω, εἶναι ἐκτισμένη περὶ ὑψηλὸν καὶ βραχώδη λόφον εἰσερχόμενον κατά τι εἰς τὴν θάλασσαν. Πέριξ τοῦ μεγίστου τούτου λόφου καὶ μεταξὺ τούτου καὶ τῶν ἐπιπεδωτέρων πως καὶ παραλίων κλιτύων τῆς ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ ὁρίζοντος ὑψουμένης σειρᾶς τῶν ὀρέων εἰσὶν ἐκτισμέναι αἱ οἰκίαι περικυκλούμεναι ὑπὸ δένδρων καὶ χλόης. Ἅπαν τὸ ἔδαφος καὶ αὐτῶν τῶν μακρόθεν φαινομένων ὀρέων εἶναι πυκνῶς κεκαλυμμένον ὑπὸ λεπτοκαρυῶν (Corylus-Avellana) ἐκτεινουσῶν δίκην ἀλεξιβρόχου τοὺς θαμνοειδεῖς αὐτῶν κλάδους, οὐδαμοῦ δὲ σχεδὸν βλέπει τις ψιλόν τινα χῶρον. Ἡ τοποθεσία τῆς πόλεως εἶναι ἀναντιλέκτως μία τῶν ὡραιοτέρων καὶ γραφικωτέρων, ἃς θὰ ἠδύνατό τις νὰ συναντήσῃ.

Ἕνεκα τοῦ φυσικοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ἀποτόμου τούτου λόφου, ἡ πόλις αὕτη ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἦν ἀναμφιβόλως ἰσχυρότατον καὶ δυσάλωτον φρούριον. Τείχη ὑψηλά, —ἐνιαχοῦ μὲν ἀρκούντως σῶα, ἐνιαχοῦ δὲ ἐρείπια νῦν — ἐκ τοῦ νοτιοδυτικοῦ ἀρχόμενα καὶ ἀνερχόμενα μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ἐπὶ βράχων ἀποτόμων, κατέρχονται πρὸς τὴν θάλασσαν διευθυνόμενα πρὸς τὸ βορειοανατολικὸν καὶ εἶτα παραλίως χωροῦντα ἐπὶ ὑψηλοτάτων καὶ καθέτως κεκομμένων βράχων συνενοῦνται καὶ κλείουσι τὸν εὐρύτατον τοῦτον καὶ πρὸς βορρᾶν κεκλιμμένον περίβολον, ἔνθα εἶναι ἐκτισμένη ἡ ἀρχαία πόλις. Τὰ τείχη ταῦτα εἰσὶν ἀρχαιοτάτου ἰσοδόμου ῥυθμοῦ ἐν τῇ βάσει, οἱ δὲ πελώριοι ὄγκοι τῶν λίθων, δι' ὧν εἰσὶν ἐκτισμένα, ἐξήχθησαν διὰ τῆς ἀρχαίας μεθόδου ἐκ τῆς βραχώδους παραλίας, ἔνθα εἰσέτι φαίνονται καθαρῶς οἱ κανονικοὶ αὐτῶν τύποι.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου παρατηρεῖται εὐρύς τις πύργος ἐστηριγμένος ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τῶν ἐξωτερικῶν τειχῶν καὶ ἀποτελῶν τὸ ἐσωτερικὸν φρούριον, οὗτινος αἱ ἐπάλξεις καὶ τὰ ὑψηλὰ τείχη οὐ πρὸ πολλοῦ ἤρξαντο καταρρέοντα. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι καί τινα φρέατα ἢ μᾶλλον δεξαμεναί. Δυτικώτερον, ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου μέρους τοῦ λόφου, ὑπάρχει εἶδός τι μικροῦ κελλίου γεγλυμμένου ἐν τῷ βράχῳ καὶ καθιερωμένου εἰς τὴν μνήμην τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ. Κατωτέρω παρατηρεῖται σπή-

λαιόν τι, ὅπερ ἐκ τῶν τῇδε κἀκεῖσε σωζομένων ἐπὶ τοῦ βράχου ἰχνῶν βυζαντινῶν τοιχογραφιῶν φαίνεται ὅτι ἦν ἄλλοτε παρεκκλήσιον.

Κατερχόμενός τις ἐκ τοῦ λόφου ἀπαντᾷ ἐν τῷ μέσῳ ἀμφιθεατρικοῦ χώρου βαθύτατόν τι φρέαρ, «θέαμα» ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καλούμενον, παρέχον ἄφθονον καὶ διαυγέστατον ὕδωρ. Τὸ φρέαρ τοῦτο δὲν εἶναι ἐκ τῶν συνήθων, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ διέρχεται δίκην ῥυακίου διὰ τοῦ βαθυτάτου αὐτοῦ πυθμένος διὰ τεχνητῶν ὀχετῶν, ἄγνωστον δὲ εἶναι πόθεν πηγάζει τοσοῦτον ἄφθονον ὕδωρ, ὅπερ σπουδαιοτάτας βεβαίως ὑπηρεσίας παρεῖχεν ἄλλοτε τοῖς ἐν τῇ πόλει ἐν ὥρᾳ πολιορκίας. Ὁ γιγαντιαῖος οὗτος λόφος διασχίζεται ἐσωτερικῶς ὑπὸ ὑπογείων ὀχετῶν, ἐν ἐρειπίοις νῦν, καταληγόντων εἰς τὴν θάλασσαν ἔξω τῶν τειχῶν καὶ οἰκοδομηθέντων βεβαίως διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ φρουρίου καὶ τῆς πόλεως.

Πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως παρατηροῦνται καθαρῶς ἐν τῇ θαλάσσῃ τὰ ἐρείπια ἀρχαίου τεχνητοῦ λιμένος (μόλου καὶ τανῦν καλουμένου), ὅστις θὰ ἠδύνατο διὰ μικρᾶς δαπάνης νὰ ἀνοικοδομηθῇ. Ὁ Tournefort ἐπισκεφθεὶς τὴν Κερασοῦντα κατὰ τὸ 1700 λέγει ὅτι «ce port assez bon pour des saïques»[1]. Ἐκ τούτου δὲ ἐξάγεται, ὅτι ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ διετηροῦντο εἰσέτι — τοὐλάχιστον ἐν μέρει — τὰ τείχη τῆς προκυμαίας καὶ ὁ κυματοθραύστης, διότι νῦν, μετὰ τὴν καταστροφὴν τούτων, οὐ μόνον *ἀρκετὰ καλὸς* λιμὴν δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἐλλείπει τοιοῦτος.

Πρὸς ἀνατολὰς τῆς πόλεως, εἰς ἀπόστασιν τέσσάρων περίπου χιλιομέτρων, ὑψοῦται λίαν ἀπότομος καὶ βραχώδης λόφος ἔχων τὴν πρὸς τὴν πόλιν ἐστραμμένην πλευρὰν του καθέτως κεκομμένην, ὀνομασθεὶς δὲ ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῆς κορυφῆς του Tsatal-caïa (δίκρους βράχος). Ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς σχισμῆς ταύτης παρατηροῦνται ἐρείπια βυζαντινοῦ παρεκκλησίου, σημεῖα τοιχογραφιῶν, καὶ ἐκ πώρου ἀτέχνως ἐπιξειργασμένα συντρίμματα κιονοκράνων. Πρὸς βορρᾶν παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ κολοσσιαίου τούτου βράχου παρατηροῦνται τὰ ἐρείπια τῆς ποτὲ ἀκμασάσης μονῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Πρὸς δυσμὰς ἡ παραλία κεκαλυμμένη ἐπὶ πλάτους 15—20 μέτρων ὑπὸ τροχάλων καὶ ἄμμου σχηματίζει μέγαν τοξοειδῆ κόλπον, κατὰ μῆκος τοῦ ὁποίου διήκει ἐντὸς τῆς θαλάσσης, εἰς ἀπόστασιν τριῶν ἢ τεσσάρων μέτρων ἀπὸ τῆς παραλίας, εἶδός τι τεχνητοῦ ἢ φυσικοῦ τοίχου ἢ προκυμαίας ἐκτεινομένης μέχρι τῆς ἡμίωρον ἀπὸ τῆς πόλεως ἀπεχούσης καὶ ἐρείπια τειχῶν περισωζούσης παραλίου κώμης Πάτλαμα. Βεβαίως δὲν ἔλαβον τὴν εὐχαρίστησιν νὰ περιβληθῶ χαριέστατόν τι σκάφανδρον καὶ νὰ μεταμορφωθῶ εἰς δύτην, ὅπως ἐξετάσω καὶ τὰ ὑποβρύχια φαινόμενα, ἀλλ' ἡ κανονικότης τῆς διευθύνσεως τῶν ὑποβρυχίων τούτων τειχῶν φέρει ἡμᾶς εἰς σπουδαίους δισταγμοὺς περὶ τοῦ φυσικοῦ σχηματισμοῦ αὐτῶν, ὥστε μᾶλλον θὰ ἤγετό τις νὰ παραδεχθῇ, ὅτι ὑπῆρχεν ἄλλοτε ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ πόλις τις τῆς προϊστορικῆς ἢ τῆς ἀρχαιοτάτης ἱστορικῆς ἐποχῆς, ἥτις εἴτε ἐκ συνιζήσεως τοῦ ἐδάφους εἴτε ἐξ ἄλλου γεωλογικοῦ φαινομένου κατεστράφη. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη δὲν θὰ ἦτο παράλογος ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ἐξ ἑνὸς τὴν ἡφαιστειογενῆ μορφὴν τὴν χώρας ἁπάσης καὶ τὰς σπουδαιοτάτας μεταβολάς, ἃς τὸ ἔδαφος τῆς χώρας ταύτης ὑπέστη προφανῶς, καὶ ἐξ ἑτέρου τὴν κατὰ μῆκος τῆς γραμμῆς ταύτης παρὰ τὴν παραλίαν καὶ ἔτι ἐνδότερον ἀνεύρεσιν ἐνίοτε διαφόρων ἀσήμων ἐρειπίων καὶ τειχῶν.

Εἰς δίωρον πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως ἀπόστασιν κεῖται τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Ἁγίου Βασιλείου. Κατά τινα παράδοσιν, εἰς ὡριαίαν ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν ἀπόστασιν, ἐπὶ ὑψηλοῦ κωνικοῦ ὄρους, ἔνθα καὶ ἐρείπια ἀρχαίου ναΐσκου ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Βασιλείου σώζονται, ἠσκήτευσαν οἱ ἅγιοι Βασίλειος καὶ Γρηγόριος.

Εἰς ὡριαίαν (Β. Α.) ἀπὸ τῆς πόλεως ἀπόστασιν κεῖται ἡ μικρὰ μέν, ἀλλὰ μεγαλειτέρα πασῶν τῶν ἐν τῷ Εὐξείνῳ νησὶς Ἀρητιάς, ἡ νῆσος τοῦ Ἄρεως, ὀνομασθεῖσα οὕτω, πιθανῶς ἐκ τοῦ ἐπ' αὐτῆς ἐν τῇ ἀρχαιότητι ναοῦ τοῦ Ἄρεως. Παρὰ τὴν νησῖδα ταύτην διερχομένην τῶν Ἀργοναυτῶν, ἐξέφυγεν ἡ κώπη τῆς χειρὸς ἑνὸς τῶν πλωτήρων, τοῦ δίου Ὀϊλέως, πληγέντος ὑπὸ ὀξέος πτεροῦ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ αὐτοῦ ὤμου βληθέντος ὑπὸ ὄρνιθος ὕπερθεν τῆς Ἀργοῦς πετομένου καὶ τιναξαμένου τὰς πτέρυγας.

Ἀλλ' ὁ αὐθάδης ὄρνις ἔλαβε τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας του, διότι ὁ ἥρως

«Εὐρυτίδης Κλύτιος, πρὸ γὰρ ἀγκύλα τείνατο τόξα
Ἧκεν ἐπ' οἰωνὸν ταχυνὸν βέλος, αὐτὰρ ἔπειτα
πλῆξεν· δινηθεὶς δὲ θοῆς πέσεν ἐγγύθεν νηός[1].»

---

1. Voyage du Levant par M. Pitton de Tournefort. Lettre XVII, p. 221.

1. Ἀπολλωνίου, Ἀργοναυτικά. Β, 1031.

Ἡ νησὶς αὕτη ἦν τετειχισμένη, τὰ δὲ ἐρείπια τῶν τειχῶν σώζονται κατὰ μέγα μέρος ἐπὶ τῆς βορείου πλευρᾶς. Πρὸς τὸ ΝΑ. τῆς νήσου, ἄνωθεν μικροῦ τινὸς ὁρμίσκου διατηροῦνται εἰσέτι τὰ ὑψηλὰ τείχη εὐρυχώρου τετραγώνου πύργου βυζαντινῆς ἐποχῆς καὶ τὰ ἐρείπια ναΐσκου ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Φωκᾶ, ἐπισκόπου Σινώπης, πρὸς δὲ καὶ κυκλοτεροῦς τινος πύργου ἐν εἴδει φάρου πρὸς τὴν πόλιν ἐστραμμένου.

3.— **Σχολεῖα**. Ἐπιτραπήτω μοι νῦν νὰ εἴπω τινὰ καὶ περὶ τῶν σχολείων Κερασοῦντος, φρονῶ δέ, ὅτι τὰ περὶ τούτου ἐνδιαφέρουσι ζωηρῶς πάντα φιλόπατριν. Εἶναι περιττὸν νὰ εἴπω ὁπόσον χωλαίνει ἡ διανοητικὴ μόρφωσις καὶ ἡ παίδευσις, οὐχ ἧττον καταβάλλονται ἀρκοῦσαι φροντίδες ὑπὸ τῶν διαφόρων στοιχείων καὶ κυρίως τῶν ὁμογενῶν ἡμῖν πρὸς προαγωγὴν καὶ συντήρησιν τῶν σχολῶν.

Καὶ οἱ μὲν τοῦρκοι διατηροῦσι δι' ἰδίων δαπανῶν ἓξ μικρὰ παιδαγωγεῖα, ἅτινα μᾶλλον νηπιαγωγεῖα θὰ ἠδύνατό τις νὰ καλέσῃ, καὶ μίαν δαπάναις τοῦ κράτους συντηρουμένην στοιχειώδη ἀστικὴν σχολήν· οἱ μαθηταὶ τῶν σχολείων τούτων ἀνέρχονται ἐν ὅλοις εἰς 300 περίπου ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Ἡ ὀρθόδοξος κοινότης ἔκτισε δι' ἰδίων δαπανῶν ἓν παιδαγωγεῖον, μίαν ἀρκούντως εὐρύχωρον ἀστικὴν καὶ ἑλληνικὴν σχολήν, καὶ ἓν παρθεναγωγεῖον.

Καὶ εἰς μὲν τὰ ἀρρεναγωγία φοιτῶσιν ὑπὲρ τοὺς 460 μαθητάς, εἰς δὲ τὸ παρθεναγωγεῖον περὶ τὰς 130 μαθητρίας. Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὸν ὀρθόδοξον πληθυσμὸν τῆς πόλεως[1], ἀνερχόμενον εἰς 5ἢ 5 ½ χιλιάδας ψυχῶν περίπου, ἔχομεν ἀρκούντως ἱκανοποιητικὴν ἀναλογίαν τῶν 11 περίπου μαθητῶν καὶ μαθητριῶν ἐπὶ 100 κατοίκων. Σημειωτέον, ὅτι καὶ ἐν ταῖς κυριωτέραις κώμαις τῆς ἐπαρχίας διατηροῦνται παιδαγωγεῖα πενιχρὰ μέν, ἀλλ' ὁπωσδήποτε διδάσκοντα τὰ ἁπλούστατα στοιχεῖα τῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς.

Ἡ ὀρθόδοξος κοινότης δαπανᾷ ἐτησίως διὰ τὰ ἐκπαιδευτήριά της ἄνω τῶν 600 ὀθωμανικῶν λιρῶν καλυπτομένων ἐπιτοπίως ἐκ συνδρομῶν, ἐξ εἰσιτηρίων, ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν τριῶν ἀρκούντως ηὐτρεπισμένων ἐκκλησιῶν αὐτῆς, καὶ τῶν ἐνοικίων τῶν κτημάτων τῶν ἐκπαιδευτηρίων. Τὸ διδάσκον προσωπικὸν ἀνέρχεται, μετὰ τοῦ σχολάρχου εἰς ἕνδεκα διδασκάλους καὶ δύο διδασκαλίσας. Ἡ διάρκεια τῶν μαθημάτων τοῦ μὲν ἀρρεναγωγείου εἶναι ἐννεαετής, τοῦ δὲ παρθεναγωγείου ἑξαετής.

Ἡ ἀρμενικὴ γρηγοριανὴ κοινότης διατηρεῖ, δι' ἐτησίας δαπάνης 250 ὀθωμανικῶν λιρῶν περίπου, ἓν ἀρρεναγωγεῖον, μεθ' ἑκατὸν δέκα περίπου μαθητῶν καὶ ἓν παρθεναγωγεῖον μεθ' ἑβδομήκοντα περίπου μαθητριῶν.

Ἡ Κερασοῦς, ἕδρα ὑποδιοικητοῦ (καϊμακάμη) διοικητικῶς μὲν ὑπάγεται εἰς τὸν νομὸν Τραπεζοῦντος, ἐκκλησιαστικῶς δὲ οὖσα ἄλλοτε ἕδρα ἐπισκόπου, διατελεῖ νῦν ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Τραπεζοῦντος κατὰ τὰ παράλια αὐτῆς μέχρι μόνον τῆς Πουλαντζάκης, ταύτης καὶ τῶν ἐσωτερικῶν χωρίων ὑπαγομένων εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ μητροπολίτου Χαλδείας. Τοιαύτη τις ἀλλόκοτος ἐκκλησιαστικὴ διαίρεσις ἐνδεχόμενον νὰ εἶχεν ἐν τοῖς παρῳχημένοις χρόνοις λόγον τινὰ ὑπάρξεως —καίτοι ἀμφιβάλλομεν περὶ τούτου— ἀλλὰ τανῦν εἶναι ὅλως ἀδικαιολόγητος καὶ ἐπιζήμιος· καλὸν δὲ ἤθελεν εἶναι νὰ γίνῃ λογικωτέρα τις διαίρεσις. Ἐκτὸς τούτου μεθ' ὅλην τὴν πρὸς πολλαπλασιασμὸν τῶν βδελλῶν καὶ τῶν ἀνικανοτήτων —δὲν ὁμιλῶ περὶ πάντων— ἀπέχθειάν μου, ὀφείλω νὰ εἴπω ὅτι ἡ σπουδαία ἀνάπτυξις τοῦ στοιχείου τῆς ἐπαρχίας Κερασοῦντος ὑποδεικνύει τὴν ἀνάγκην τῆς ἀνασυστάσεως τῆς ἐπισκοπῆς, μεγίστην δὴ ἤθελε προσφέρει ὑπηρεσίαν εἰς τὸν καθ' ἅπαντα τὸν Πόντον ὀρθόδοξον ὁμογενῆ πληθυσμόν, ἐὰν οἱ ἁρμόδιοι ἐμερίμνων περὶ τούτου. Ἐννοεῖται, ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρέπει ἅπαντα τὰ τῆς ἐπαρχίας χωρία ἀποσπώμενα ἐκ τῆς μητροπόλεως Χαλδείας νὰ προσκολληθῶσιν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Κερασοῦντος. Τὸ μέτρον τοῦτο ἐν πρώτοις ἤθελε σώσει ἐκ τῆς καταστροφῆς τὰ εὐδρομοῦντα πως σχολεῖα τῆς Κερασοῦντος, καὶ περιστείλει τὰ φυσικῶς λίαν ὀλεθρίως ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν σχολείων ἐπιδρῶντα κοινοτικὰ σκάνδαλα, εἶτα διὰ τῆς ἀμέσου καὶ τακτικῆς ἐποπτείας ἤθελε συντείνει τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ μεσογείου πληθυσμοῦ.

4.— **Νομίσματα**. Νομίσματα ἀρχαῖα καὶ βυζαντινῆς ἐποχῆς συνεχῶς ἀνευρίσκονται κατὰ τὰς πρὸς οἰκοδομὴν ἐνεργουμένας ἐκχωματώσεις καὶ ὀρύξεις τάφρων καὶ θεμελίων.

Νομίσματα Φαρνακίας εὑρέθησαν χάλκινα μεγέθους δραχμῆς φέροντα ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους τὸν Δία, ἐκ τοῦ ἑτέρου ἀετὸν μετ' ἀναπεπτα-

1. Ὅλη ἡ ἐπαρχία κατοικεῖται ὑπὸ 68 χιλιάδων ψυχῶν περίπου, ἡ δὲ πόλις περιλαμβάνει περὶ τὰς 11 χιλ. ψυχῶν, ὧν οἱ ἡμίσεις, καὶ ἴσως πλέον, εἰσὶν ὀρθόδοξοι.

μένων πτερύγων ἐπὶ κεραυνοῦ καθήμενον καὶ κάτωθεν τὴν ἐπιγραφὴν «Φαρνακεία» μετὰ διαφόρων μονογραμμάτων.

Βυζαντινῆς ἐποχῆς νομίσματα ἀπαντῶνται χάλκινα κατά τι μεγαλείτερα τῶν προηγουμένων φέροντα ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους τὴν προτομὴν τοῦ συγχρόνου αὐτοκράτορος μετὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πέριξ, ἐκ τοῦ ἑτέρου τὸν Δία καθήμενον, ἢ τὸν Ἀπόλλωνα ὄρθιον, ἢ τὸν Ἡρακλῆ, ἢ τριήρη καὶ πέριξ δι' ἑλληνικῶν χαρακτήρων τὴν ἐπιγραφὴν «Κερασουντίων». Ὁ Tournefort ἀναφέρει ὅτι εἶδε νόμισμα Κερασοῦντος φέρον ἐκ τοῦ ἑνὸς κεφαλὴν τοῦ Μ. Αὐρηλίου καὶ ἐκ τοῦ ἑτέρου σάτυρον ὄρθιον κρατοῦντα δᾷδα ἐν τῇ δεξιᾷ καὶ ποιμενικὴν ῥάβδον ἐν τῇ ἀριστερᾷ· ὁμολογοῦμεν ὅμως ὅτι ἡμεῖς νόμισμα Κερασοῦντος τοιούτου τύπου δὲν εἴδομεν εἰσέτι.

5.—**Ἐπιγραφαὶ** καὶ μνημεῖα τέχνης ἄξια λόγου δὲν ἀνευρέθησαν εἰσέτι. Νομίσματα, λύχνοι καὶ πελώριοι πίθοι πήλινοι, μωσαϊκὰ διὰ πολυχρόων λίθων, μικρὰ ἄτεχνα ἀγαλμάτια βοῶν καὶ ἐλάφων ἐκ χαλκοῦ, μονόλιθοι σαρκοφάγοι, τοιαῦτα εἶναι τὰ μέχρι τοῦδε ἀνευρεθέντα· ἀλλ' ὁμολογητέον, ὅτι οὐδεὶς ἐπεχείρησέ ποτε σπουδαίαν ἀνασκαφὴν ἐπὶ σκοπῷ ἀνευρέσεως, ἐκχώσεως καὶ ἐξερευνήσεως τῶν ὑπαρχόντων ἐρειπίων· ἐκτὸς τούτου κυρίως ἐκτὸς τῶν τειχῶν ἀνασκαφή τις θὰ παρεῖχεν ἀποτέλεσμά τι, ἐνῷ ἐντὸς τῶν τειχῶν, μὴ ὑπάρχοντος πλέον χώρου καταλλήλου, αἱ πρὸς οἰκοδομὴν ἀνασκαφαὶ τοῦ ἐδάφους γίνονται ἐν τῷ πρὸς νότον καὶ κάτω τῶν τειχῶν ἐπιπέδῳ τῆς νέας πόλεως, ἔνθα ὑπάρχουσι νῦν αἱ κυριώτεραι καὶ πολυπληθέστεραι συνοικίαι.

Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς ἐπαρχίας πολλαχοῦ ἀπαντῶνται ἐπὶ ἐρυμνῶν θέσεων ἐρείπια ἀρχαίων φρουρίων, τειχῶν, καὶ διαφόρων ἀξίου λόγου οἰκοδομῶν, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ὑπόγειοι στοαί, καὶ βαθύτατα φρέατα, σχηματισθέντα προφανῶς ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἀφθόνων ἐν τῇ χώρᾳ μεταλλοφόρων στρωμάτων τῶν νήδυμον ἀπὸ πολλοῦ, ὡς μὴ ὤφειλεν, ὑπνωττόντων.

Ὁ κύριος σκοπὸς τῆς παρούσης πραγματείας μου εἶναι ἡ ἐξακρίβωσις τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Κερασοῦντος. Εἰς τοῦτο προήχθην ἔκ τε τῆς περὶ τούτου διαφωνίας τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ἐκ τῆς γνώμης τοῦ κ. Κήπερτ, ὅστις ἐν τῷ κατὰ τὴν Ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδα τῆς Μ. Ἀσίας γεωγραφικῷ καὶ ἐθνογραφικῷ αὐτοῦ χάρτῃ (δαπάναις τοῦ φιλογενοῦς κυρίου Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντι) συγκεχυμένως καὶ κάπως ἐσφαλμένως ἀναγράφει τὰς πόλεις καὶ τὰ ἔθνη. Ἡμεῖς εἰθίσθημεν, ὡς φαίνεται, νὰ θεωρῶμεν τοὺς Γερμανοὺς ὡς τοὺς ἑλληνομαθεστάτους τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐντριβεστάτους περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς, πᾶσαν δὲ γνώμην αὐτῶν θεωροῦμεν ὡς πόρισμα ὑψίστης σοφίας καὶ εὐρείας διανοίας, ἐν τούτοις πολλὰ πράγματα ἔπρεπε νὰ καταστήσωσιν ἡμᾶς προσεκτικωτέρους. Βεβαίως δὲν κατακρίνω πάντας, οἱ δὲ λόγοι μου δὲν ἀναφέρονται πρὸς τὸν κ. Kiepert, ὅστις ἐνδεχόμενον νὰ ᾖ ἄριστος γεωγράφος καὶ κάτοχος πλείστων ὅσων γνώσεων, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν εὐπιστίαν καὶ τὴν ἐν πολλοῖς ἀδικαιολόγητον ξενομανίαν.

Πρὶν ἢ εἰσέλθω εἰς τὸ θέμα μου, ἐπιτραπήτω νὰ προτάξω γραμμάς τινας περὶ τοῦ ῥηθέντος χάρτου, καθ' ὅσον οὗτος ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ ἡμέτερον θέμα. Καὶ ἐν πρώτοις, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἐθνογραφικὸν αὐτοῦ μέρος, ὁ κύριος Kiepert μετὰ τοὺς Μοσσυνοίκους τάσσει τοὺς Τεβαρηνοὺς καὶ εἶτα τοὺς Χάλυβας, ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἄντικρυς ἀντίκειται πρὸς τὸ σαφέστατον κείμενον τοῦ Ξενοφῶντος, ὅστις αὐτοπροσώπως διελθὼν διὰ τῶν χωρῶν τούτων εἶναι βεβαίως ἀξιοπιστότερος παντὸς ἄλλου συγγραφέως· οὗτος λέγει «διὰ ταύτης τῆς χώρας (τῆς τῶν Μοσσυνοίκων) διά τε τῆς πολεμίας καὶ τῆς φιλίας ἐπορεύθησαν ὀκτὼ σταθμούς, καὶ ἀφικνοῦνται εἰς Χάλυβας· οὗτοι ὀλίγοι τε ἦσαν καὶ ὑπήκοοι τῶν Μοσσυνοίκων καὶ ὁ βίος ἦν τοῖς πλείστοις αὐτῶν ἀπὸ σιδηρείας. Ἐντεῦθεν ἀφικνοῦνται εἰς Τιβαρηνούς. Ἡ δὲ τῶν Τιβαρηνῶν χώρα πολὺ ἦν πεδινωτέρα». (Ξεν. Κύρ. Ἀνάβ. liv. v. cap. V). Ὥστε μετὰ τοὺς Μοσσυνοίκους ἀμέσως τακτέον τοὺς Χάλυβας καὶ εἶτα τοὺς Τιβαρηνούς. Εἶτα βασιζόμενος, ὡς φαίνεται, ἐπὶ τοῦ Σκύλακος τοῦ Καρυανδέως, ἐν μὲν τῇ ἐνεστώσῃ θέσει τῆς Κερασοῦντος σημειοῖ πόλιν «Χοιράδας», τὴν δὲ Κερασοῦντα[1] τίθησιν ἐγγύτερον τῆς Τραπεζοῦντος καὶ μετὰ τὴν Τρίπολιν ἐννοῶν προφανῶς ὅτι ἐκεῖ ἔκειτο ἡ ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος ἀναφερομένη Κερασοῦς τῆς Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ἀλλ' ὡς θέλω προσπαθήσει κατωτέρω

---

1. Ἐνδεχόμενον ἐπὶ τούτῳ νὰ βασίζηται ὁ κύριος Kiepert ἀβασανίστως καὶ ἐπὶ τῶν σχετικῶν χωρίων τοῦ Στράβωνος καὶ Πτολεμαίου, ἐφ' ὧν βασίζεται καὶ ὁ τῶν «Ποντικῶν» συγγραφεὺς μακαρίτης Π. Τριανταφυλλίδης.

ν' ἀποδείξω, ἡ ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος ἀναφερομένη Κερασοῦς εἶναι αὐτὴ ἡ νῦν φέρουσα τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ κατὰ συνέπειαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἄλλη τις Κερασοῦς ἀνατολικώτερον, διότι πρῶτον μέν, ἡ τοσοῦτον πλησίον συνύπαρξις δύο ὁμωνύμων πόλεων εἶναι παράλογος, καὶ δεύτερον, ἐὰν ὑπῆρχε καὶ ἄλλη τις θ' ἀνεφέρετο αὕτη ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Σκύλακος, φρονῶ ὅτι ἡ λέξις «Χοιράδες» ἥτις σημαίνει, ἵνα εἴπω κατὰ Σουίδαν «ἁλὶ ἐγκείμεναι πέτραι», ἴσως ἐδίδετο ἕνεκα τῶν εἰς τὴν θάλασσαν εἰσχωρούντων βράχων καὶ ἐν γένει τοῦ βραχώδους τῆς παραλίας, ὡς προσδιοριστικὸν, ὡς προσηγορία τῆς Κερασοῦντος. Ἀλλὰ κατὰ πόσον ἦν ὁ Σκύλαξ περὶ τῶν χωρῶν τούτων πληροφορημένος φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ περιέργου ταξειδίου, εἰς ὃ ὑποβάλλει τὴν Κερασοῦντα ὑπερακοντίζων ταύτην πρὸς δυσμὰς τῆς Σινώπης ἐν Ἀσσυρίᾳ. Ἐὰν ἀβασανίστως παρέχωμεν πίστιν εἰς τὰς περὶ τῆς πόλεως ταύτης πληροφορίας ὅλων τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἡ δύσμοιρος Κερασοῦς ὡς Ἀθίγγανος ἐπαρουσίαζε μοναδικὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ φαινόμενον περιπλανωμένης πόλεως καὶ ὡς κομήτης ἑλκομένη ὑπὸ τῆς Τραπεζοῦντος ἐφέρετο πρὸς ἀνατολάς, ἢ ὡς εὐσυνείδητος περιηγητὴς μελετήσασα ἐν πρώτοις τοὺς Ἀσσυρίους, εἶτα τοὺς Χάλυβας καὶ τοὺς Μοσσυνοίκους ἀπῆλθεν εἰς τὴν τῶν Δρίλων χώραν παρὰ τοῖς Κόλχοις καὶ μετά τινας αἰῶνας ἀναμνησθεῖσα, φαίνεται, τῶν θελγήτρων τῶν προηγουμένων αὐτῆς γειτόνων Μοσσυνοίκων καὶ Χαλύβων ἐπανῆλθε καὶ ἐγκατέστη ὁριστικῶς παρ' αὐτοῖς!! Ἀλλὰ τοιοῦτόν τι πρᾶγμα, εἰμὴ ἀστεῖον, τρομερόν ἐστι λέγειν καὶ ἀκούειν! Ἀλλὰ ταῦτα ἀρκοῦσι περὶ αὐτοῦ.

Ἡ ἐνεστῶσα Κερασοῦς, οὖσα αὐτὴ ἡ ἀρχαία (καίτοι ὁ Στράβων, ὀνομάζων αὐτὴν διὰ τοῦ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ὀνόματός της Φαρνακίαν, λέγει ὅτι ἦν ἀποικία Κοτυωριτῶν) εἶναι κατὰ τὸν Ξενοφῶντα, Ἀρριανὸν κλ. ἀποικία Σινωπέων ἱδρυθεῖσα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα περὶ τὴν Ζ' ἢ Η' π. Χ. ἑκατονταετηρίδα καὶ τελοῦσα φόρον τῇ Σινώπῃ. Ὠνομάσθη δὲ οὕτω πιθανῶς ἐκ τῶν δίκην κεράτων ἀπέναντι ἀλλήλων ὑψουμένων ἀποτόμων καὶ ὑψηλῶν βραχωδῶν λόφων. Συγγραφεῖς τινες φρονοῦσιν, ὅτι ἡ κερασέα ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν της ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, ὁ δὲ Ἀμμιανὸς Μαρκελλῖνος (Δ' π.Χ ἑκατονταετηρίδος) λέγει ὅτι πρῶτος ὁ Λούκουλλος μετήνεγκεν ἐκ τῆς πόλεως ταύτης εἰς Ρώμην τὴν κερασέαν. Καίτοι δὲ καὶ ὁ Πλίνιος ἀναφέρει, ὅτι πρὸ τῆς μεταξὺ Λουκούλλου καὶ Μιθριδάτου μάχης τὸ δένδρον τοῦτο εἶναι ἄγνωστον, οὐχ ἧττον ἄλλοι συγγραφεῖς ἰσχυρίζονται ὅτι οἱ Ρωμαῖοι πρὸ τοῦ Λουκούλλου ἐγνώριζον τὰ τρία ἀρχαιότερα εἴδη τῆς κερασέας, ἐνδεχόμενον δὲ ὁ Λούκουλλος νὰ μετήνεγκεν εἰς Ρώμην νέον τι καὶ ἄγνωστον ἐκεῖ εἶδος. Νῦν καίτοι πολλαχοῦ τῆς ἐπαρχίας εἶναι αὐτοφυὲς τὸ δένδρον τοῦτο καὶ ὑπάρχουσι πλεῖσται ποικιλίαι (variétés) τούτου, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἀγνοίας καὶ αὐτῶν τῶν στοιχειωδῶν γνώσεων τῆς δενδροκομίας οὔτε ἄφθονον εἶναι τὸ δένδρον, οὔτε ἀξίους ἰδίας μνείας καρποὺς παράγει.

Περὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Κερασοῦντος ὑπάρχει, ὡς εἶπον, σύγχυσις καὶ ἀσάφεια παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσι. Δύο γεωγράφοι, ὁ Στράβων καὶ ὁ Πτολεμαῖος διακρίνουσι τὴν Φαρνακίαν τῆς Κερασοῦντος, σημειοῦντες ἐκείνην μὲν ἐν τῇ θέσει τῆς νῦν Κερασοῦντος, ταύτην δὲ παρὰ τὴν Τρίπολιν, παρὰ τὴν Τραπεζοῦντα[1]· ὁ Ἀρριανὸς[2], ὁ Σκύμνος, καὶ ὁ Ἀνώνυμος[3] ἐν τῷ Περίπλῳ αὐτοῦ λέγουσι τοὐναντίον, ὅτι ἡ Φαρνακία πάλαι Κερασοῦς ἐκαλεῖτο Σινωπέων καὶ αὐτὴ ἄποικος. Ἀρχαιότερός τις συγγραφεὺς Σκύλαξ ὁ Καρυανδεὺς[4] ἐν μὲν τῇ ἐνεστώσῃ θέσει τῆς Κερασοῦντος ἢ μᾶλλον ὀλί-

1. «Εἶτα Κοτυώρα πολίχνη, ἐξ ἧς συνῳκίσθη ἡ Φαρνακία, εἶτ' Ἰσχόπολις κατερηριμμένη, εἶτα κόλπος, ἐν ᾧ Κερασοῦς τε καὶ Ἑρμώνασσα κατοικίαι μέτριαι, εἶτα τῆς Ἑρμωνάσσης πλησίον ἡ Τραπεζοῦς» (Στράβ. Γεωγρ. Βιβλ. ΙΒ. 3. 17.

2. «Ἀπὸ Κοτυώρων εἰς Μελάνθιον ποταμὸν στάδιοι μάλιστα ἑξήκοντα. Ἐνθένδεν εἰς Φαρνατηνὸν, ἄλλον ποταμὸν, πεντήκοντα καὶ ἑκατόν· καὶ ἔνθεν εἰς Φαρνακίαν εἴκοσι καὶ ἑκατόν. Αὕτη ἡ Φαρνακεία πάλαι Κερασοῦς ἐκαλεῖτο, Σινωπέων καὶ αὕτη ἄποικος. Ἐνθένδεν εἰς Ἀρητιάδα νῆσον τριάκοντα» (Ἀρριανοῦ περίπλους, 17).

3. «Ἀπὸ Φαρμακτοῦ ποταμοῦ εἰς Φαρμακείαν, ἤτοι τὴν λεγομένην Φαρνακίαν στάδια ρκ'.. μίλια ιστ'. Αὕτη ἡ Φαρνακία πάλαι μὲν Κερασοῦς ἐκαλεῖτο Σινωπέων καὶ αὕτη ἄποικος.... κτισθεῖσα ὑπ' αὐτῶν.... καθ' ἃς ἔρημος κειμένη (ἧς ἄντικρυς παρήκει) νῆσος Ἄρεως λεγομένη. Ἀπὸ οὖν Φαρνακίας, τῆς πάλαι Κερασοῦντος, ἕως πλησίον Κοτυώρων πρῶτον, ᾤκουν ἔθνος οἱ λεγόμενοι Μοσσύνοικοι» (Ἀνωνύμου περίπλους, 12).

4. «Ἀσία. — Μετὰ δὲ Μακροκεφάλους, Μοσσύνοικοι, ἔθνος, καὶ Ζεφύριος λιμὴν, Χοιράδες πόλις ἑλληνὶς, Ἄρεως νῆσος,»... Ἀσσυρία. — Μετὰ δὲ Χάλυβας Ἀσσυρία ἐστὶν ἔθνος καὶ ποταμὸς Θερμώδων καὶ πόλις Θεμίσκυρα, Λύκαστος ποταμὸς καὶ Κάρουσα πόλις, Σινώπη πόλις, Κερασοῦς πόλις, ὁ Χέρσινος ποταμὸς» (Σκύλακος Καρυανδέως περίπλους.

γιόν τι πρὸς ἕω τίθησι «Χοιράδας» (ἣν Στέφανος ὁ Βυζάντιος[1] ἀποκαλεῖ πόλιν Μοσσυνοίκων), τὴν δὲ Κερασοῦντα ἐκσφενδονίζει πέραν τῆς Σινώπης ἐν Ἀσσυρίᾳ! Χάριν περιεργείας ἀναφέρω, ὅτι γεωγράφος τις τῶν ἀρχῶν τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, ὀνόματι Μελέτιος, ἐκ τῶν ἀντιφατικῶν τούτων χωρίων ἀντλῶν, ὡς φαίνεται, πληροφορίας, ἐπὶ τοσοῦτον ἔπαθε διατάραξιν τῶν γεωγραφικῶν του γνώσεων, ὥστε ἀνέστρεψε τοὺς ὅρους τοῦ Πτολεμαίου καὶ Στράβωνος καὶ τἀνάπαλιν.[2]

Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν σχετικῶν χωρίων τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων συγγραφέων, ἐκ τῆς ἐπισταμένης μελέτης τοῦ κειμένου τοῦ Ξενοφῶντος, περὶ οὗ κατωτέρω θέλομεν λαλήσει, ἐκ τῆς ἰδίας ἡμῶν ἐπὶ τόπου μελέτης, καὶ ἐξ ὅλων τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ ἄλλων ἐνδείξεων προήχθην νὰ παραδεχθῶ, ὅτι ἡ ἐνεστῶσα Κερασοῦς εἶναι αὐτὴ ἡ ἀρχαία τοῦ Ξενοφῶντος Κερασοῦς, ἥτις κατὰ τὴν Β' π. Χ. ἑκατονταετηρίδα καταληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ Πόντου Φαρνάκου μετωνομάσθη Φαρνακία, ὄνομα, ὅπερ διετήρησεν ἐπὶ δύο περίπου αἰῶνας, ἐπαναλαβοῦσα εἶτα κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς χριστιανικῆς χρονολογίας τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς ὄνομα. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ σχετικὸν χωρίον τοῦ Στράβωνος, περὶ οὗ ὡς καταγομένου ἐξ Ἀμασείας ἐπικρατεῖ γενικῶς ἡ ἴσως ὄχι τόσον ὀρθὴ ἰδέα, ὅτι ἦν καλῶς περὶ τῶν χωρῶν τούτων πληροφορημένος, ἐὰν τὸ χωρίον τοῦτο εἶναι ὀρθόν, ὑποτίθημι, ὅτι μετὰ τὴν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Φαρνάκου περιέλευσιν τῆς πόλεως, τῶν κατοίκων τινὲς ἀναχωρήσαντες καὶ πρὸς ἕω τραπέντες ἵδρυσαν ἐγγύτερον τῆς Τραπεζοῦντος πολύχνιόν τι, ὅπερ εἰς ἀνάμνησιν τῆς γενεθλίου αὐτῶν πατρίδος ὠνόμασαν Κερασοῦντα. Διὰ τῆς ὑποθέσεως ἡμῶν ταύτης κάπως ἐξηγεῖται ἡ ἵδρυσις ἀνατολικωτέρας τινὸς Κερασοῦντος, —ἐὰν πράγματι ὑπῆρχε τοιαύτη ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ Στράβωνος,— διότι ὑπάρχουσι δύο πρὸς τοῦτο λόγοι: πρῶτον ἡ ὑπὸ τοῦ Φαρνάκου ἐπιβολὴ τῇ πόλει τοῦ ὀνόματός του, καὶ δεύτερον ἡ πρὸς Ἀνατολὰς σχεδὸν πάντοτε διεύθυνσις τοῦ ῥεύματος τῶν ἑλλήνων ἀποίκων, διεύθυνσις, ἥτις ὡς ἐκ τῆς ἐκ δυσμῶν ἐπελεύσεως τοῦ βασιλέως ἦν ἡ μόνη τότε ἐναπολειπομένη, ἐν ᾧ οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει δυνάμενος νὰ δώσῃ ἡμῖν τὸ δικαίωμα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν ἢ βίᾳ, κατὰ τὰ πρῶτα μ. Χ. ἔτη, οἱ κάτοικοι ἀσήμου τινὸς πολίχνης, *μετρίας κατοικίας*, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Στράβων λέγει, ἠδύναντο νὰ ἐπιβάλλωσι τὸ ὄνομα τῆς παλαιᾶς πατρίδος αὐτῶν Κερασοῦντος εἰς πολυανθρωποτέραν καὶ πολὺ σπουδαιοτέραν πόλιν, τὴν τότε Φαρνακίαν! Τοιαύτη —ἄνευ λόγου τινὸς ὑπέρ, πολλῶν δὲ κατὰ— ὑπόθεσις εἶναι φανερῶς αὐθαίρετος καὶ παράλογος. Ἀλλὰ καὶ τοιαύτη τις ἄσημος πολίχνη, τοιαύτη *κατοικία μετρία* δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ᾖ ἡ ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος ἀναφερομένη σπουδαία καὶ ἀκμάζουσα ἀποικία. Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἕτερος σπουδαιότερος πρὸς τοῦτο λόγος. Ἡ ἐνεστῶσα Κερασοῦς, ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς καὶ κατὰ τὴν εἰς Φαρνακίαν μετονομασίαν της καὶ μετὰ ταῦτα μέχρι τῆς σήμερον, διετέλει ἀείποτε σπουδαιοτάτη πόλις κατέχουσα πάντοτε τὴν δευτέραν μετὰ τὴν Τραπεζοῦντα θέσιν καθ' ὅλην ταύτην τὴν γραμμὴν μέχρι Κοτυώρων καὶ πέραν τούτων, ὥστε ἐὰν πρὸς στιγμὴν ὑποθέσωμεν, ὅτι καταλιπὼν οὗτος —χωρὶς νὰ ἐξαναγκασθῇ εἰς τοῦτο ὑπὸ κωλύματος ἢ λόγου τινὸς— τὴν θάλασσαν, ἣν μετὰ τοσαύτης συγκινήσεως καὶ δακρύων ἐκ τῶν ὀρέων ἐκείνων εἶδε, διῆλθε διὰ τῶν διήμερον τῆς παραλίας ἀπεχουσῶν καὶ βαθυτάτων κορυφῶν τοῦ Παρυάδρου, ἢ διὰ τῶν ἀβάτων δασῶν, κρημνῶν καὶ φαράγγων, ἔνθα ἡμιάγριαι φυλαὶ κατῴκουν. Ἀλλ' ὁ Ξενοφῶν μήτε τοιαύτην ἀνόητον πορείαν ἦν ἱκανὸς νὰ ἐκλέξῃ, μήτε τοιαύτην παραδρομὴν σπουδαίας ἑλληνικῆς πόλεως νὰ πράξῃ.

Οἱ φρονοῦντες ὅτι ἡ Κερασοῦς τοῦ Ξενοφῶντος εἶναι αὐτὴ ἡ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀναφερομένη βασίζουσι τοὺς ἰσχυρισμούς των εἰς τὸ ὅτι ἐνῷ ὁ Ξενοφῶν μετὰ τῶν ἀπολειφθέντων ἐκ τῶν Μυρίων, ἐκ Τραπεζοῦντος ἀφίκετο ἐν τρισὶν ἡμέραις εἰς Κερασοῦντα, πῶς ἦν δυνατὸν νὰ δαπανήσῃ τετραπλάσιον περίπου χρόνον, ὅπως διανύσῃ τὸ ἐκ Κερασοῦντος μέχρι Κοτυώρων (νῦν Ὀρδοῦς) διάστημα κατὰ τὸ ἥμισυ καὶ πλέον συντομώτερον τοῦ ἐκ Τραπεζοῦντος μέχρι τῆς νῦν Κερασοῦντος; Ὁ μετὰ προσοχῆς ἀναγινώσκων τὴν τοῦ Ξενοφῶντος Κύρου Ἀνάβασιν εὐκόλως ἐννοεῖ, ὅτι τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο οὐδεμίαν σημασίαν δύναται νὰ ἔχῃ, τοὐναντίον μάλιστα φρονῶ, ὅτι ἐξ αὐτοῦ τοῦ σχετικοῦ χω-

1. Στεφάνου Βυζαντίου περὶ πόλεων καὶ δήμων.

2. «Μετὰ τὴν Τραπεζοῦντα τίθησιν ὁ Πτολεμαῖος τὸν Ὕσσον λιμένα. Εἶτα Φαρνακία, πόλις ποτέ, τανῦν ἐρείπιον, κοινῶς Φεονάκη (;!) ἢ καὶ Πλάτανα (;!!) ἀπέχουσα τῆς Τραπεζοῦντος πρὸς δυσμὰς 50 μίλια. Κερασοῦς, κοινῶς Κερασοῦντα, πόλις μὲ θρόνον μητροπολίτου, ἀπέχουσα τῆς Φαρνακίας εἴκοσι μίλια πρὸς δυσμὰς ...» (Μελετίου Γεωγρ. σελ. 478, ἐκδ. 1728).

ρίου τοῦ Ξενοφῶντος ἔτι μᾶλλον ἄγεταί τις νὰ παραδεχθῇ, ὅτι αὐτὴ ἡ νῦν εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος ἀναφερομένη Κερασοῦς, καὶ ὅτι αὕτη δὲν ἠδύνατο νὰ κεῖται ἐγγύτερον τῆς Τραπεζοῦντος. Ἰδοὺ τὸ σχετικὸν χωρίον τοῦ Ξενοφῶντος: «Καὶ εἰς μὲν τὰ πλοῖα τούς τε ἀσθενοῦντας ἐνεβίβασαν καὶ τοὺς ὑπὲρ τετταράκοντα ἔτη, καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας, καὶ τῶν σκευῶν ὅσα μὴ ἀνάγκη ἦν ἔχειν. Καὶ Φιλήσιον καὶ Σοφαίνετον τοὺς πρεσβυτάτους τῶν στρατηγῶν εἰσβιβάσαντες, τούτων ἐκέλευον ἐπιμελεῖσθαι· οἱ δὲ ἄλλοι ἐπορεύοντο· ἡ δὲ ὁδὸς ὡδοποιημένη ἦν, καὶ ἀφικνοῦνται πορευόμενοι εἰς Κερασοῦντα τριταῖοι, πόλιν ἑλληνίδα, ἐπὶ θαλάττῃ, Σινωπέων ἄποικον ἐν τῇ Κολχίδι χώρᾳ. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας δέκα καὶ ἐξέτασις ἐν τοῖς ὅπλοις ἐγίγνετο καὶ ἀριθμός, καὶ ἐγένοντο ὀκτακισχίλιοι καὶ ἑξακόσιοι». (Ξενοφ. Κύρου Ἀνάβ. lib. V, cap. III, 3).

Τεθέντος, ὅτι ἡ ὁδὸς ἦν ὡδοποιημένη τότε καὶ ὅτι ἐπεβιβάσθη εἰς τὰ πλοῖα πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο κατά τι νὰ ἐπιβραδύνῃ ἢ μετριάσῃ τὴν ταχεῖαν πορείαν: ἀσθενεῖς, ἄνω τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν, παῖδες, γυναῖκες, ἀποσκευαί, θὰ ἦτο παράδοξον καὶ ἀνεξήγητον, ἐὰν οἱ ἐναπομείναντες, πάντες ἄνδρες ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νεότητος καὶ ἰσχύος των, ὑγιεῖς, καὶ εἰς τὰς κακουχίας καὶ τὰς μακρὰς καὶ ἐπιπόνους πορείας εἰθισμένοι, μήτε πολέμιον μήτε τι κώλυμα συναντήσαντες καθ' ὁδόν, θὰ ἦτο παράδοξον, λέγω, ἐὰν οἱ ὠκύποδες οὗτοι ἀθληταὶ ἐδαπάνων περισσότερον τῶν τριῶν ἡμερῶν, ὅπως διανύσωσι τὸ ἀπὸ Τραπεζοῦντος εἰς τὴν νῦν Κερασοῦντα διάστημα, ὅπερ, ὂν διὰ θαλάσσης ἴσον πρὸς 60 περίπου ναυτικὰ μίλια καὶ νῦν ἔτι, ὅτε οὔτε ὁδὸς οὔτε συγκοινωνία τις διὰ ξηρᾶς ὑφίσταται, μέτριός τις πεζοπόρος θὰ ἠδύνατο νὰ διανύσῃ εἰς ὀλιγώτερον τῶν τριῶν ἡμερῶν, ἐνῷ τὸ ἐκ Τραπεζοῦντος μέχρι τῆς θέσεως, ἐν ᾗ ὁ Στράβων τίθησι τὴν Κερασοῦντα διάστημα, καὶ ὁ μετριώτερος πεζοπόρος ἐν μιᾷ ἢ μιᾷ καὶ ἡμισείᾳ ἡμέρᾳ ἀνέτως θὰ ἠδύνατο νὰ διανύσῃ. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ Ἱστορίᾳ, ὡς πᾶς τις γινώσκει, ἔχομεν ἀρκετὰ παραδείγματα πολὺ ταχυτέρας πορείας, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ συγγράμματος τοῦ Ξενοφῶντος φαίνεται, ὅτι προηγουμένως ἐν τῷ ἐσωτερικῷ οἱ Μύριοι ἐποιήσαντο πολὺ ταχυτέρας καὶ ἐπιπονωτέρας πορείας. Ἐν τούτοις καὶ αὐτὸς ὁ Ξενοφῶν φαίνεται ἀναγνωρίζων, ὅτι ἐξετέλεσαν σπουδαίαν πορείαν καὶ ὡσεὶ θέλων νὰ αἰτιολογήσῃ ταύτην λέγει «ἡ δὲ ὁδὸς ὡδοποιημένη ἦν». Ἐπὶ κινδύνῳ νὰ φανῶ σχολαστικὸς τολμῶ νὰ εἴπω, ὅτι ἐν τῇ παρενθετικῇ ταύτῃ προτάσει τὸ μόριον «δὲ» αἰτιολογικὴν σημασίαν ἔχει. Ἐὰν δ' ἐδαπάνησαν ὑπερτετραπλάσιον χρόνον ὅπως διανύσωσι τὸ ἐκ Κερασοῦντος εἰς Κοτύωρα διάστημα, αὐτὸς ὁ Ξενοφῶν λέγει, ὅτι οὐ μόνον δύσβατος, *ὑψηλὴ καὶ κοίλη* ἦν ἐντεῦθεν ἡ χώρα, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐνοικοῦντες ἐκώλυον αὐτοῖς τὴν διάβασιν. Ἠναγκάσθησαν κατὰ συνέπειαν νὰ συμμαχήσωσι μετὰ φυλῆς τινος τῶν Μοσσυνοίκων καὶ κυριεύσαντες νὰ παραδώσωσιν αὐτοῖς ἐπιμαχώτατόν τι χωρίον, εἶτα *ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον* διὰ τῆς ξένης καὶ δυσβάτου ταύτης χώρας πορευόμενοι καὶ διηνεκῶς ἀγωνιζόμενοι ὅπως ἀνοίξωσιν ἑαυτοῖς δίοδον, ἠναγκάσθησαν ν' ἀπομακρυνθῶσι τῆς παραλίας, καὶ διελθόντες τὴν μικρὰν τῶν Χαλύβων χώραν διὰ τῶν ὁμαλωτέρων πως ὀροπεδίων κατῆλθον εἰς τὴν χώραν τῶν Τιβαρηνῶν, καὶ ἕνεκα τούτου αὕτη ἐφάνη αὐτοῖς πεδινωτέρα. Ἐὰν συγκρίνωμεν πρὸς ἀλλήλας τὰς περὶ τῶν οἰκούντων τὴν χώραν ταύτην φύλων ἐθνολογικὰς πληροφορίας τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, θὰ καταλήξωμεν εἰς τὰ αὐτὰ συμπεράσματα. Ὁ Ξενοφῶν μετὰ τοὺς Κόλχους ἀναφέρει τοὺς Δρίλας, εἶτα τοὺς Μοσσυνοίκους, καθ' οὓς ἵδρυται ἡ Κερασοῦς, εἶτα τοὺς Χάλυβας, καὶ μετὰ τούτους τοὺς Τιβαρηνούς, βαίνων ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς. Ἐὰν ὅθεν παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀναφερομένη Κερασοῦς εἶναι ἡ τοῦ Ξενοφῶντος, δέον νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι αὕτη μὲν κατὰ Δρίλας ἔκειτο, ἡ δὲ Φαρνακία τοῦ Στράβωνος καὶ νῦν Κερασοῦς μεταξὺ Τιβαρηνῶν καὶ Χαλύβων, ἢ μᾶλλον πρὸς δυσμὰς τούτων, ἐν τῇ τῶν Τιβαρηνῶν χώρᾳ, οἱ δὲ Μοσσύνοικοι πρέπει νὰ κατῴκουν τότε περὶ τὴν νῦν Τρίπολιν δηλ. πολὺ ἀνατολικώτερον τῆς νῦν Κερασοῦντος. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν πληροφοριῶν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, εἰκάζομεν ὅτι οἱ Μοσσύνοικοι κατῴκουν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς νῦν Κερασοῦντος καὶ ἄντικρυ τῆς νήσου Ἀρητιάδος, ἐκ δὲ τῶν λόγων τοῦ Ξενοφῶντος φαίνεται, ὅτι ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερομένη Κερασοῦς κατὰ Μοσσυνοίκους ἵδρυται, δεύτερον δὲ οἱ Χάλυβες δὲν φαίνονται νὰ κατῴκουν πρὸς ἀνατολάς, ἀλλὰ πρὸς δυσμὰς τῆς νῦν Κερασοῦντος, διότι κατὰ τὸν Ξενοφῶντα *ὁ βίος ἦν τοῖς πλείστοις αὐτῶν ἀπὸ σιδηρείας*, καὶ περὶ τὴν Τρίπολιν μέχρι Τραπεζοῦντος, καθ' ὅσον τοὐλάχιστον γιγνώσκομεν, μόνον μεταλλεῖα ἀργυρούχων, χαλκοῦ καὶ μολύβδου παρατηροῦνται, ἐνῷ τοὐναντίον πρὸς

δυσμὰς τῆς νῦν Κερασοῦντος πολλαχοῦ παρατηροῦνται σιδηροῦχα πετρώματα, καὶ νῦν δ' ἔτι οἱ πρὸς δυσμὰς τῆς Κερασοῦντος, ὑπὲρ τὴν κώμην Πουλαντζάκην καὶ πρὸ πάντων οἱ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς πρὸς δυσμὰς ἐπαρχίας Ὀρδοῦς (ἀρχ. Κοτυώρων) χωρικοὶ σιδηρουργοὶ μόνον καμινεύουσι τὰ σιδηροῦχα ταῦτα πετρώματα καὶ ἐξάγοντες κατεργάζονται τὸν σίδηρον. Ἐὰν κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ χώρα τῶν Τιβαρηνῶν ἔκειτο περὶ τὴν νῦν Κερασοῦντα ἢ ἀμέσως πρὸς δυσμὰς αὐτῆς, τότε πῶς θὰ ἐξηγήσωμεν τὸ χωρίον τοῦ Ξενοφῶντος, ἐν ᾧ οὗτος λέγει ὅτι : «ἡ τῶν Τιβαρηνῶν χώρα *πολὺ ἦν πεδινωτέρα*». Διότι ἡ περὶ τὴν νῦν Κερασοῦντα καὶ πρὸς δυσμὰς αὐτῆς μέχρι σχεδὸν τῆς ἐπαρχίας Ὀρδοῦς χώρα εἶναι μᾶλλον ἢ τοὐλάχιστον ἐξ ἴσου ἀνώμαλος, ὀρεινὴ καὶ δύσβατος, ὡς καὶ ἡ πρὸς ἀνατολάς, πάντως δὲ πολὺ ὀρεινοτέρα τῆς περὶ τὴν Κερασοῦντα τοῦ Στράβωνος, ἐνῷ κατὰ τὰ σύνορα τῆς ἐπαρχίας Ὀρδοῦς ἡ χώρα ἄρχεται καθισταμένη κάπως πεδινωτέρα.

Τοιοῦτοι οἱ λόγοι, οἵτινες πείθουσί με νὰ παραδεχθῶ ὅτι ἡ νῦν Κερασοῦς εἶναι αὐτὴ ἡ ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος ἀναφερομένη. Οὐδένα δὲ λόγον βλέπω ἐπὶ τοῦ παρόντος δυνάμενον νὰ μὲ φέρῃ εἰς ἀμφιβολίας περὶ τούτου, ἐκτὸς ἐὰν ἀνακαλυφθῶσιν ἐν τῇ θέσει, ἣν ὑποδεικνύει ὁ Στράβων, ἐπιγραφαὶ καὶ ἄλλα ἰσχυρὰ τεκμήρια μαρτυροῦντα τὴν πλάνην μου.

Β'. Ἱστορικαὶ σημειώσεις.

Περὶ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῶν χωρῶν τούτων ἐλλείπουσι σχεδὸν ἐντελῶς πληροφορίαι. Ἐκ τῶν ἀνθρωπολογικῶν καὶ ἐθνογραφικῶν παρατηρήσεών μου δημοσιευθεισῶν γαλλιστὶ ὡς ἤδη εἶπον, ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης μελέτης, ἐν τῇ «Ἀνθρωπολογίᾳ» τῶν Παρισίων, προήχθην νὰ παραδεχθῶ ὅτι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῶν χωρῶν τούτων ἀπεσπάσθησαν ἐν τῇ προϊστορικῇ ἔτι ἐποχῇ ἐκ τοῦ ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ὕπερθεν τῶν χωρῶν τούτων διευθυνομένου μεγάλου ῥεύματος τῆς Ἰνδοευρωπαϊκῆς φυλῆς, καὶ ὅτι βραδύτερον εἰς τούτους ἀνεμίχθησαν καὶ ἄλλα στοιχεῖα, πιθανῶς σημιτικὰ (Ἀσσύριοι, Χαλδαῖοι). Τὰ ἀρχαιότερα ὀνόματα, ὑφ' ἃ γνωρίζει ἡμῖν ἡ ἱστορία τοὺς περιοίκους ἡμιαγρίους λαούς, εἶναι : Χαλδαῖοι, Χάλυβες, Τιβαρηνοί, Σάννοι. Τὸ ὄνομα τῶν περὶ τὴν Κερασοῦντα οἰκούντων Μοσσυνοίκων (μόσσυν=ξυλίνη καλύβη, οἰκῶ) δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἐθνολογικὴν σημασίαν· ὁ Στράβων ἀποκαλεῖ τοὺς Μοσσυνοίκους καὶ Ἑπτακωμίτας καὶ τινας τούτων Βύζηρας[1]. Ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἐγχωρίων ἑλληνικῶν διαλέκτων, διασωζουσῶν πλείστους ὅσους ἀρχαιοτάτους καὶ ἐνίοτε ἀγνώστους τύπους, ἀκαταλήπτων δὲ τὸ πλεῖστον τοῖς μὴ γινώσκουσι τὰ ἰδιώματα ταῦτα, καὶ ἐκ τῆς ἀνὰ τὸν Πόντον διαφορᾶς τῆς προσῳδίας καὶ προφορᾶς προήχθην νὰ ὑποθέσω, ὅτι κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους ἐν μὲν Κερασσοῦντι, Κοτυώροις (νῦν Ὀρδοῦ) καὶ Τριπόλει, ἔνθα ἡ προφορὰ εἶναι πολὺ τραχυτέρα ἢ ἐν ταῖς ἄλλαις Ποντικαῖς πόλεσι καὶ ἡ τροπὴ τοῦ *η* εἰς *α* συνήθης, κλ. ἐπεκράτησε τὸ δωρικὸν ἢ αἰολικὸν στοιχεῖον, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις πόλεσι τὸ ἰωνικόν.

Ἡ ἱστορία τῶν χωρῶν τούτων ἐν μεγάλαις γραμμαῖς διαιρεῖται εἰς 7 ἢ 8 καθαρῶς ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμμένας ἐποχάς, τουτέστι : τὴν Φρυγικήν, ἀρχομένην ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ καταλήγουσαν εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς καταλύσεως τοῦ πρώτου Ἀσσυριακοῦ κράτους (878 π. Χ.), τὴν Ἰρανικὴν ἢ Μηδοπερσικὴν (π. Χ. 301—66 μ. Χ.), τὴν Ρωμαϊκὴν (66—400 μ. Χ.), τὴν Βυζαντινὴν ἢ Ἀραβικὴν (400—1070), τὴν τοῦ μετὰ ταῦτα κράτους τῶν ἐν Τραπεζοῦντι Κομνηνῶν, καὶ τὴν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῶν σουλτάνων. Ἀλλ' ἐν ταῖς ἐποχαῖς ταύταις, αἵτινες ἀφορῶσι γενικῶς τὸ σύνολον τῆς εὐρυτάτης χώρας τῆς βορείου Μικρασίας, περιελαμβάνοντο ἄρά γε πάντοτε καὶ αὐταὶ αἱ ἐπὶ τῶν βορείων πλευρῶν καὶ διακλαδώσεων τοῦ Παρυάδρου κείμεναι ἀπότομοι καὶ δύσβατοι χῶραι; Ὁ Ἡρόδοτος ἐν τῇ Θαλείᾳ αὐτοῦ λέγει ὅτι οἱ λαοὶ τῶν χωρῶν τούτων ἐτέλουν φόρον τριακοσίων ταλάντων Δαρείῳ τῷ Ὑστάσπου (521-485 π.Χ.) καὶ ὅτι ἡ χώρα αὐτῶν ἀπετέλει τὸν 19ον νομὸν τοῦ κράτους[2]· ὁ φόρος οὗτος φρονῶ ὅτι ἦν ὀνομαστικὸς μᾶλλον ἢ πραγματικός, διότι κατὰ τὰς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων περιγραφὰς αἱ ἡμιάγριαι αὗται φυλαὶ λίαν δυσκόλως θὰ συγκατένευον ἀλλ' οὔτε καὶ ἠδύναντο νὰ τελῶσι τοιοῦτόν τινα φόρον, προεφυλάσσοντο δὲ τοσοῦτον καλῶς ὑπὸ τοῦ

---

1. Στράβ. Γεωγρ. ΙΒ', 18.
2. «Μόσχοισι δὲ καὶ Τιβαρηνοῖσι καὶ Μάκρωσι καὶ Μοσσυνοίκοισι καὶ Μαρσὶσι τριακόσια τάλαντα προείρητο· νομὸς ἔννατος καὶ δέκατος οὗτος». (Ἡρόδοτος, Θάλεια, lib. III, cap. 99).

ἀπροσίτου τῶν ὀρέων αὐτῶν, ὥστε δυσκόλως θὰ ἠδύναντο νὰ ἐξαναγκασθῶσιν εἰς ἀπότισιν τοῦ φόρου τούτου, φρονῶ λοιπόν, ὅτι οὐδέποτε ὁ Ὑστάσπους ἠξιώθη νὰ ἴδῃ τὸ χρῆμα τῶν Μοσσυνοίκων τούτων. Ἐν σημειώσει τινὶ ἐν τέλει τῆς τοῦ Κύρου Ἀναβάσεως ἀναφέρεται, ὅτι τὰ μὴ ἑλληνικὰ ταῦτα φῦλα ἦσαν αὐτόνομα[1]. Ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ Ξενοφῶντος (400 π. Χ.) ἡ Τραπεζοῦς, Κερασοῦς, Κοτύωρα καὶ πᾶσαι αἱ τοῦ Πόντου παράλιοι ἑλληνικαὶ πόλεις ἀνεγνώριζον ὡς μητρόπολιν τὴν Σινώπην καὶ ἐτέλουν αὐτῇ ἐτήσιον φόρον.

Ἀπὸ τῆς Μακεδονικῆς ἐποχῆς ἔχομεν σαφεστέρας περὶ τῶν χωρῶν τούτων πληροφορίας. Κατὰ τὸν Πλούταρχον (ἐν βίῳ Εὐμένους) καὶ ἄλλους τινὰς συγγραφεῖς, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀριαραθῶν Α' καὶ Β' (374—302 π. Χ.), βασιλέων τῆς Καππαδοκίας, ἡ χώρα αὕτη ἀπὸ Σινώπης μέχρι Τραπεζοῦντος ἀποτελεῖ μέρος τοῦ Καππαδοκικοῦ κράτους. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ὁ Περδίκας ἐκδιώξας Ἀριαράθην τὸν Γ' κατέλαβε τὸ κράτος του. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολύ, ἀνακτήσαντος τοῦτο τοῦ Ἀριαράθου, καὶ ὁ Μιθριδάτης ὁ Β' ἐπανῆλθεν ἐξ ἑτέρας χώρας, ἔνθα εἶχε καταφύγει, καὶ ἵδρυσε τὸ Ποντικὸν κράτος. Τοιουτοτρόπως τοῦ μεγάλου Καππαδοκικοῦ κράτους διαιρεθέντος εἰς δύο, αἱ χῶραι αὗται ἀπετέλεσαν μέρος τῆς Ποντικῆς Καππαδοκίας ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν Μιθριδάτου τοῦ Β'.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς δυναστείας τῶν Μιθριδατῶν, τὸ κράτος αὐτῶν, ὡς λέγει ὁ Στράβων, „διενεμήθη πολλοῖς· ὕστατα δὲ Πολέμων κατέσχε τὴν Κολχίδα «κακείνου τελευτήσαντος, ἡ γυνὴ Πυθοδωρὶς κρατεῖ βασιλεύουσα καὶ Κόλχων καὶ Τραπεζοῦντος καὶ Φαρνακίας»[1].

Ἐπὶ βυζαντινῶν ὑπήγετο Κερασοῦς τε καὶ τὰ περίχωρα εἰς τὸ θέμα Χαλδείας, ἡ δὲ πόλις αὕτη ἦν μετὰ τὴν Τραπεζοῦντα σπουδαιοτέρα πόλις τυχοῦσα καὶ τῆς τῶν ἐνδόξων σουλτάνων εὐνοίας.

1. « Καρδοῦχοι δὲ καὶ Χάλυβες καὶ Χαλδαῖοι καὶ Μάκρωνες καὶ Κόλχοι καὶ Μοσσύνοικοι καὶ Κοῖτοι καὶ Τιβαρηνοὶ αὐτόνομοι ». (Ξενοφ. Κύρου Ἀνάβ. lib. VII. cap. VIII 25).

1. Στράβ. Γεωγραφ. Βιβλ. ΙΑ, 2. 18.

ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΖ' ΑΙΩΝΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΝΑΩΝ

ΥΠΟ

ΜΑΝΟΥΗΛ ΙΩ. ΓΕΔΕΩΝ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 13 Ἀπριλίου 1892).

Λελογισμένος ζῆλος μετὰ σύντονον ἐμβριθῆ μελέτην ἐπὶ τόπου καὶ παρατήρησιν, μετὰ σπουδὴν τῶν γνωστῶν ἡμῖν πηγῶν, ἐντύπων καὶ χειρογράφων δύναται 'να συντελέσῃ τὴν γνῶσιν ἔν τινι μέρει τῆς βυζαντινῆς τοπογραφίας, εἴτε περὶ τῆς Κ/πόλεως ὑπόκειται λόγος, εἴτε περὶ χώρας τινὸς ἢ κώμης ἀγχιτέρμονος ἡμῖν ἢ τηλέχθονος. Οὐδ' ἐπιτρέπεται, νομίζω, κατὰ πᾶσαν ἀνακάλυψιν ἀρχαίου τοίχου 'ν' ἀναδιφῶμεν τὸν πολὺν Δουκάγκιον ὅπως ἐξαναγκάσωμεν αὐτὸν 'να εἴπῃ τίνος ἁγίου ναὸς ἢ τίνος ναοῦ σκευοφυλακεῖον ἦν, ὡς οὐδαμῶς ἐπιτρέπεται 'να φρονῶμεν ὅτι πᾶσα σῆραγξ ὑπόγειος ὁδηγεῖ εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, ἐφ' ὅσον ἀμελέτητον ἔτι μένει τὸ σύστημα τῆς συνεννοήσεως τῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ κρατοῦντος τὰς ἡνίας ἐν ἐπικειμένῃ δημοτικῇ ταραχῇ, καθὼς ἐπίσης οὐδ' ἐπιτρέπεται 'να πιστεύωμεν ὅτι πᾶς λάκκος ὕδατος ἁγιαζομένου ὑπὸ τῆς θερμῆς τῶν προσερχομένων πίστεως ὑποδεικνύει τόπον ἁγιασθέντα πρώην ἐκ τῆς ὑπάρξεως βυζαντινοῦ ναοῦ.

Μεθ' ὅσα μέχρι σήμερον ἔγραψα καὶ μετὰ τὴν ἔκδοσιν ὕλης πολλῆς προσεχῶς, ἥτις ἔδει 'να περιπέσῃ εἰς χεῖρας ἀρχιτέκτονος ἐμπείρου, οἷος

ὁ διδάκτωρ A. mordtmann καὶ ὁ κ. Ξ. Σιδερίδης, ἔχει τις εἰπεῖν ὅτι καὶ ἐκ χειρογράφων τινων δυνατὸν 'να γνωρισθῶσιν εἰδήσεις περὶ τινων ἀρχαίων ναῶν, ὧν ἡ μελέτη πρέπει 'να διαφωτίσῃ κυρίως τὰ κατὰ διαφόρους αἰῶνας ὀνόματα τοῦ τε πάτρωνος ἁγίου καὶ τοῦ κτίτορος· διότι πολλοὶ ἤλλασσον πάτρωνα, καὶ συνεπῶς γνωρίζονται ὑπὸ νέον ὄνομα, πολλοὶ ἤλλασσον κτίτορα, καὶ κατ' αὐτὸν ἐπωνυμοῦντο.

Σήμερον ὑποβάλλω περίληψιν δύο σημειώσεων, ἃς εὑρίσκω ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 27 χειρογράφῳ τῆς ἐνταῦθα βιβλιοθήκης τοῦ Παναγίου Τάφου, γραφεισῶν μὲν ἐντολῇ τοῦ πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων Δοσιθέου, ἂν μὴ ὑπ' αὐτοῦ τούτου, διορθωθεισῶν δ' ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Χρυσάνθου. Ἡ πρώτη ἀριθμεῖ «κιουρεκτζίδες», ὡς καί τις ἐν τῇ «Νομικῇ Συναγωγῇ» τοῦ Δοσιθέου φερομένη σημείωσις, συμπληροῦσα τὸ βραχύ μου θέμα· ἡ δευτέρα δείκνυσιν ὁπόσα κιβώτια ἐλεῶν, ἤτοι προαιρετικῶν ἐράνων, ἐν τοῖς ὀρθοδόξοις τῆς Κ/πόλεως ναοῖς περιήγοντο πρὸς ἐλάφρυνσιν τῶν πολλῶν χρεῶν τοῦ πατριαρχείου τῆς Ἁγίας Γῆς καὶ πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ. Αἱ δύο τελευταῖαι ἐγράφησαν ἐν τέλει τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἢ ἐν ἀρχαῖς τοῦ ΙΗ', ἡ δὲ τῆς «Νομικῆς Συναγωγῆς» ἐγράφη τῷ 1648, καὶ γνωρίζει ἡμῖν τρεῖς τοὐλάχιστον ναούς, ἐντὸς μὲν τῶν τειχῶν προδήλως κειμένους, μὴ σωζομένους δὲ τῷ 1683, δῆλον οὖν ἀποθανόντας μεταξὺ τῶν δύο τούτων χρονικῶν ὁρίων· οἱ ναοὶ οὗτοί εἰσιν ὁ τῆς Θεοτόκου ἐν Βλάγκα, ὁ τοῦ Φυτίλη, καὶ ὁ τοῦ Ῥαμουντῆ· οἱ δύο τελευταῖοι σημειοῦνται κυρίως ὡς *ἐνορίαι*, ἀλλὰ φρονῶ δύσκολόν πως τὸ παραδέξασθαι *ἐνορίας* ἄνευ ναῶν. Προσθετέον ὅτι, ἐὰν θνήσκωσι καὶ ναοὶ καὶ πόλεις ὡς ἄνθρωποι, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, αἰτία τούτου γίνεται πρωτίστη τῶν κατοίκων ἡ παρ' ἡμέραν ἐλάττωσις· περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ὁλόκληρος ἡ σήμερον ἐνορία τοῦ Φαναρίου ἐχορήγει σχεδὸν «πέντε κιουρεκτζίδες», αἱ τοῦ Βελιγραδίου καὶ τῶν Ὑψωμαθείων ἕξ, ἡ τῶν ἓξ Μαρμάρων τέσσαρας, τέσσαρες δ' ἐκ τῶν ἐνοριῶν τοῦ Γαλατᾶ ἔδιδον δέκα καὶ ἐννέα. Συμπεραίνω ἐκ τῆς σημειώσεως τοῦ 1648 ὅτι κατοίκους ὀλίγους ἠρίθμουν αἱ ἐνορίαι Παλίνου, Ἐγρικαπίου, Σαρμασικίου, σχετικῶς δὲ πλείονας αἱ ἐνορίαι Ξυλοπόρτης, Ἐδιρνεκαπίου, ἢ τῶν ἁγίων Θεοδώρων ἐν Βλάγκᾳ. Ἡ ἐνορία τῆς Θεοτόκου τῆς Βλάγκας ἐχορήγει «μισὸν κιουρεκτζῆν», εἰκάζω δ' ὅτι ὁ τῶν κατοίκων αὐτῆς ἀριθμὸς ἠλαττοῦτο τοῦ τῶν κατοίκων Παλίνου! Ἐὰν δ' ἐπιτρέπηται 'να εἰκάσῃ τις ἐκ τῆς τάξεως, ἣν ἐν τῇ σημειώσει τοῦ 1648 κατέχουσιν αἱ ἐνορίαι Φυτίλη καὶ Ῥαμουντῆ, θέλει τάξει ταύτας ἐν τῇ ἀπὸ τοῦ Φαναρίου μέχρι Ξυλοπόρτης καὶ κατὰ τὴν μέχρι Σαρμασὶκ ἔκτασιν. Πρὸς ἐκτίμησιν τοῦ τῶν ὀρθοδόξων ἐν ἑκάστῃ ἐνορίᾳ πληθυσμοῦ βοηθοῦσιν ὡσαύτως αἱ ἀναγραφαὶ τῶν κατ' ἐποχὰς ἐμβατοικίων, ἅπερ ἐχορήγουν ἐνοριακοὶ ναοὶ τῷ ταμείῳ τοῦ Πατριαρχείου Κων/πόλεως· ἀλλ' ἡ παλαιοτέρα παρ' ἐμοὶ τοιαύτη σημείωσις ἀνατρέχει μέχρι τοῦ 1740.

Ὁριστικώτερον ὀφείλω 'να εἴπω ὅτι τῶν δύο σημειώσεων ἡ παλαιοτέρα ἐγράφη τῷ 1683, ἡ δ' ἑτέρα συγχρόνως ἢ μετ' ὀλίγον· ἡ νεωτέρα μανθάνει ἡμᾶς δύο ναούς, ὧν τὸν ἕνα καὶ ἑτέρωθεν ἐγινώσκομεν· τὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Πύργου καὶ τὸν τῆς Παναγίας τῶν Παλαιολόγων.

Ἀπὸ τῶν τοῦ Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου «ἐπὶ τῆς πύλης καὶ τοῦ τείχους τοῦ Φαναρίου» «ἐπὶ τῷ τείχει τῷ κατὰ τὴν πύλην τοῦ Φαναρίου» (Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν· σελ. 681), ἀπὸ προφορικῆς παραδόσεως, ἀπὸ τῆς πρὸ ὀκταετίας (1884) ἀνακαλύψεως λειψάνων βυζαντινῆς δομικῆς, ἐπείσθημεν ὅτι ὁ ναὸς οὗτος πλησιάζων τῇ πύλῃ τοῦ Φαναρίου, προσερειδόμενος ἐπὶ τοῦ τείχους ἢ πολὺ πλησίον κείμενος, καὶ παρά τινι πύργῳ, ἐξ οὗ ἔχομεν ὄνομα «ἐνορία τοῦ Πύργου», ἔκειτο κατὰ τὸν τόπον, ἐν ᾧ νῦν ἡ οἰκία Κωστάκη Θωμαΐδου καὶ αἱ περὶ αὐτήν. Κατὰ τὸν Κομνηνόν, ὁ ναὸς ἀπέθανε κατὰ τὴν πρώτην τριακονταετίαν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος· ἡ ἁγιοταφικὴ σημείωσις, ἐξ ὧν ὀνομάτων ἀναφέρει, δείκνυσι προφανῶς ὅτι τοῦτο ἐγένετο τῷ 1704.

«Ἦτον καὶ ἡ μικρὴ ἐκκλησία Παναγία τοῦ Παλαιολόγου» γράφει ἡ σημείωσις, ἀποδιδοῦσα τὴν ἀφάνειαν τῆς ἐκκλησίας ταύτης τῆς *μικρᾶς* εἰς τὰ τελευταῖα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἔτη. Γνωστὴ μὲν ἐκκλησία τοιαύτη ἀπό τε τοῦ Παχυμέρους (βιβλ. Β', κ. ιϐ') καὶ ἀπὸ τῶν παρὰ Miklosich καὶ Müller ἐγγράφων, ἀλλ' ἐκείνη ἐσεμνύνετο ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγ. Δημητρίου· αὕτη καλεῖται τῆς Θεοτόκου· γνωστὸν ὅτι ὑπῆρχε καὶ μονὴ Παλαιολογίνης ἐν τέλει τοῦ ΙΓ' ἢ ἐν ἀρχαῖς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. Ἐν τῇ χειρογράφῳ σημειώσει ἡ «μικρὴ ἐκκλησία τοῦ Παλαιολόγου» τάττεται κατόπι τῶν ναῶν Τζιβαλίου, Μουχλίου, Ποτηρᾶ, Βλὰχ-Σεραγίου, φαίνεταί μοι δὲ κειμένη μεταξὺ Φαναρίου καὶ Παλατᾶ.

Κατὰ τὴν ἀρχαιοτέραν τῶν ὑπ' ὄψιν μου σημειώσεων ναοί τινες ἀπέθανον μεταξὺ τοῦ 1648—1683, ἕτεροι δὲ κατὰ τὰ πρῶτα τοῦ ΙΗ'

αἰῶνος ἔτη. Τὴν Παναγίαν τὸ (ἢ τοῦ) Βλάγκα ματαίως ζητῶ τῷ 1683. Ἐν τούτοις ἀναφέρεται ναὸς τοῦ ἁγ. Νικολάου ἐν Κοντοσκαλίῳ, χορηγούσης τῆς περὶ αὐτὸν ἐνορίας «ἕνα καὶ μισὸν κιουρεκτζῆν», ἐνῷ ἡ τῆς Ἐλπίδος ἐχορήγει τρεῖς, ἡ δὲ τῆς ἁγ. Κυριακῆς «δύο καὶ μισόν»· ἐξ οὗ συμπεραίνει τις ὅτι ἡ ἐνορία τοῦ ἁγίου Νικολάου οὐκ ἦν εὐκαταφρόνητος.

Σπουδαίαν ἡγοῦμαι τὴν πληροφορίαν περὶ τῶν ἐν Γαλατᾷ ναῶν, οἵτινες ἀριθμοῦνται ἐννέα τῷ 1683, ἄγνωστον δὲ πῶς ἀποσιωπᾷ ἡ σημείωσις τὸν τῆς Καστελλιωτίσσης ναόν, ἐκτὸς ἂν ᾖ ὁ τῆς Ἐλεούσης. Πλὴν τῆς Ἐλεούσης οἱ λοιποὶ ναοὶ εἰσὶν ἡ τοῦ Χριστοῦ τῶν Μποστανίων, ὁ τῆς Παναγίας τῶν Καφατιανῶν, ὁ τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Καμένου, ὁ τοῦ ἁγ. Νικολάου (αὗται αἱ σημεριναί), ὁ τοῦ Χριστοῦ Κρεμαστοῦ, ὁ τοῦ ἁγ. Δημητρίου, ὁ τοῦ ἁγ. Γεωργίου, ὁ τῆς Χρυσοπηγῆς. Περὶ τῆς Καστελλιωτίσσης ὁ Δωρόθεος Μονεμβασίας ἀναφέρει ὅτι προνοίᾳ τοῦ Ἱεροθέου (κατὰ Κ. Σάθαν αὐτοῦ τούτου τοῦ Δωροθέου) Μονεμβασίας ἀνεκτίσθη ἐκ βάθρων αὕτη περὶ τὰ ἔτη 1550—1565 ἢ 70)· ἀλλ᾽ ὁ τῆς Χρυσοπηγῆς ναὸς ᾖδεν ἤδη τὸ κύκνειον τῆς ζωῆς αὐτοῦ κατὰ τὸ 1670, ἀγνοῶ δὲ πῶς ἡ σημείωσις ἀναφέρει αὐτόν· τῷ 1671 ὁ πατριάρχης Διονύσιος ὁ Μουσελίμης ἀγοράσας τὰ «μανουάλια» αὐτοῦ προσήνεγκε τῷ πατριαρχικῷ ναῷ. Γνωστὸν ὅτι παρὰ Δουκαγκίῳ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ΄ αἰῶνος ἀναφέρονται ἓξ ἐν Γαλατᾷ ναοί, ἤτοι οἱ τέσσαρες σημερινοί, ὁ ἅγιος Δημήτριος καὶ ὁ Κρεμαστὸς Χριστός, καὶ ἅγιος Δημήτριος ἐν Κασὴμ πασᾷ, τοῦθ᾽ ὅπερ ἀναφέρει καὶ ἡ προφορικὴ παράδοσις. Ὁ κ. Κεραμεὺς ἔγραψέ τινα περί τινων ἐν Ζ΄ τεύχει τοῦ Δελτίου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας, καὶ διατριβήν τινα προηγουμένην, οὐδεμιᾶς ἀξίας ἀμφότερα. Γνωστὸν ἐμοὶ καὶ ὑμῖν βεβαίως ὅτι κατ᾽ ἀπρίλιον τοῦ 1660, πυρκαϊᾶς μεγάλης ἐν Γαλατᾷ γενομένης, ἐκάησαν οἱ ναοὶ Χρυσοπηγῆς, Ἐλεούσης, ἁγ. Γεωργίου· φρονῶ ὅτι ἡ πυρκαϊὰ αὕτη, ἡ τριάκοντα ἓξ ἔτη κατόπιν αὐτῆς ἐπισυμβᾶσα, τὰ πολλὰ χρέη, τὸ τῆς ἐνδείας τῶν κατοίκων ὑπέρογκον ἦν αἴτιον ἵνα ἀρκεσθῶσιν εἰς τέσσαρας μόνον ναοὺς οἱ ἐν Γαλατᾷ ὀρθόδοξοι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος. Ὥστε μεταξὺ τοῦ 1660—1700 ἔλιπον τὸν βίον πέντε ναοὶ τοῦ Γαλατᾶ, καί, δυστυχῶς, ἀγνοοῦμεν καὶ τοὺς τόπους, ἐν οἷς ἔκειντο.

Ἂν ἡ μελέτη καὶ σπουδὴ τῆς τύχης τῶν ναῶν ἐπιβάλληται τοῖς μὴ ὁμογενέσιν ὑπὸ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης, ἡμῖν ἐπιβάλλεται πρὸς δικαίωσιν τῶν πατέρων ἡμῶν. Μετὰ μελέτην ἐμβριθῆ πιστεύω ὅτι δειχθήσεται σαφῶς ὅτι κατακρίνονται κακῶς οἱ βυζαντινοὶ διὰ συχνὴν οἰκοδομὴν ναῶν. Ἀπροσπαθὴς ἔρευνα δείξει ποτὲ ὅτι ναοί τινες, πολλοὶ νομιζόμενοι, ἦσαν εἷς καὶ ὁ αὐτός, πολλὰς δεχόμενος ὀνομασίας, ταύτην μὲν ἀπὸ τοῦ πάτρωνος ἁγίου, ἐντὸς δέκα καὶ δύο αἰώνων τρὶς ἢ τετράκις ἀλλασσομένου, ἐκείνην δὲ ἀπὸ νέου κτίτορος, ἀλλασσομένου καὶ τούτου, καθώσπερ ὁ ἅγιος, ἐφ᾽ ᾧ ὁ ναὸς ἐτιμᾶτο. Ἀνευρεθήσεται δὲ πιστεύω καὶ νεώτερος ναὸς ἐπὶ τοποθεσίας ἐγερθεὶς παλαιοτέρου καὶ νέον ὄνομα λαβών. Ἀνευρεθήσεται ὅτι πολὺ μέρος ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν παρὰ βυζαντινοῖς ναῶν, κἂν εἰς 472 ἀριθμήσωμεν αὐτούς, ἦσαν παρεκκλήσια μειζόνων ναῶν ἢ μονῶν, ἴσως δὲ καὶ ὅτι τὸν αὐτὸν ναὸν ὑπὸ μὲν ἓν ὄνομα γινώσκομεν ὡς ναόν, ὑπὸ δ᾽ ἕτερον ὡς μονήν· ἤτοι ὑπὸ τρία καὶ τέσσαρα ὀνόματα περιεχομένου τὸ ἓν καὶ μόνον ὄνομα τοῦ περιέχοντος· ὡσεὶ ὠνόμαζέ τις τὴν τοῦ Βατοπαιδίου μονὴν ὑπὸ τριάκοντα ὀνόματα κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν αὐτῇ παρεκκλησίων. Ἀνευρεθήσεται δ᾽ ἐπίσης ὅτι **οὐδέποτε** *συνυπῆρχον* ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ αἰῶνι οἱ 472 ναοί, μήτε κἂν ὁ ἥμισυς ἀριθμός. Μετὰ τοιαύτας μελέτας ἐγὼ νομίζω ὅτι τὸ στόμα τῆς ἀληθείας ἀναγγελεῖ ὅτι οἱ βυζαντινοὶ οὐδαμῶς εἶχον ἔργον κύριον δῆθεν τὰς οἰκοδομάς, ἀνεγέρσεις, ἐπισκευάς, καὶ στολισμοὺς ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων.

Πρὸς γνῶσιν δὲ τῆς τούτων ἱστορίας συμβάλλονται τὰ ᾧδε κἀκεῖσε σωζόμενα παλαιὰ «κατάστιχα ἐξόδων» καὶ χειρόγραφα βιβλία τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας, ἐν οἷς ἱερεῖς εὐσεβεῖς ἀπεθησαύριζον εἰδήσεις πολλῆς τιμῆς ἀξίας.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΑΠΟ 20 ΜΑΪΟΥ 1891 ΜΕΧΡΙ 10 ΜΑΪΟΥ 1892.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΗΣΤ΄

(Τακτική)

Τῆς 20 Μαΐου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως καὶ μετά τινας ἐπ' αὐτῶν παρατηρήσεις τῶν κκ. Δ. Οἰκονομίδου, Κ. Χρυσαφίδου καὶ Ἀχιλ. Χρηστίδου κυρωθέντων, ἀνακοινοῦνται ἥ τε ἀλληλογραφία καὶ αἱ βιβλίων προσφοραί. Ἀκολούθως δὲ ὁ *πρόεδρος* ἀναστὰς ποιεῖται τὴν ἑξῆς πρὸς τὰ μέλη προσφώνησιν·

Φίλοι συνάδελφοι,

Τιμηθεὶς καὶ πάλιν κατὰ τὰς ἀρχαιρεσίας τοῦ παρόντος συλλογικοῦ ἔτους διὰ τῆς ἐκλογῆς εἰς τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν τοῦ γεραροῦ τούτου ἱδρύματος εὐγνωμονῶ ὑμῖν ὁλοψύχως ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ ἐμπιστοσύνῃ, ἣν ἐπεδείξατό μοι τὸ ὄγδοον ἡ ἐπιεικὴς ὑμῶν ψῆφος. Ἀμοιρῶ λέξεων πρὸς τελείαν ἔκφρασιν τῆς πλημμυρούσης τὴν καρδίαν μου συγκινήσεως καὶ τῆς τὴν διάνοιάν μου ταραττούσης ἀνησυχίας. Τὸ μὲν γὰρ σφόδρα συγκινοῦμαι βλέπων ὁποίας ἀπολαύω ἐγὼ ὁ ἔσχατος τῶν τοῦ συλλόγου ἡμῶν θεραπόντων ἀγάπης καὶ ἐκτιμήσεως παρὰ τοῖς παμφιλτάτοις ἑταίροις, τὸ δὲ τὰ μάλα συνταράσσομαι ἀναλογιζόμενος πόσας μοὶ ἐπιβάλλει ὑποχρεώσεις ἡ τῆς ἐκτιμήσεως ταύτης, τῆς δι' ἐμὲ λίαν κολακευτικῆς, πάνδημος ἐξακολουθητικὴ ἐκδήλωσις. Σύνοιδα, κύριοι, ὅτι ἡ προεδρεία τοῦ συλλόγου τιμητικὴ μὲν εἰς ἄκρον ἐστὶ καὶ ἀξιοζήλος, ἐπάγεται ὅμως καθήκοντα καὶ κόπους, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός· συνειδὼς δὲ τοῦτο ἀποδέχομαι τὴν ἀνατεθεῖσάν μοι διακονίαν εὔελπις, ὅτι τῇ συνάρσει καὶ εὐλογίᾳ τοῦ παντοδυνάμου Πατρὸς τῶν φώτων ἔσται μοι καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐφικτὴ ἡ ἤρεμος καὶ κανονικὴ διεύθυνσις τῶν ἡμετέρων ἐργασιῶν. Τὴν τῆς ἐντολῆς ταύτης ἐκπλήρωσιν εὐτυχῶς εὐχερῆ κατεστήσατε καλέσαντες πέριξ ἐμοῦ ἄνδρας πεπειραμένους καὶ τὸν σύλλογον φιλοῦντας, ὧν τὴν πολύτιμον συνεργασίαν οἶδα εἴπερ τις καὶ ἄλλος περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι καὶ ἐκτιμᾶν. Εὐχαριστῶ τοίνυν ὑμῖν καὶ ὅτι περιεστοιχίσατέ με διὰ τοιούτων συγκοσμητόρων, νομίζω εὔκαιρον καὶ ἐπάναγκες, ἵνα ἐξ ὀνόματος αὐτῶν καὶ ἐμοῦ πρῶτον μὲν διαβεβαιώσω ὑμᾶς περὶ τῆς ἀγρύπνου μερίμνης, μεθ' ἧς διατελέσομεν φρουροὶ καὶ προστάται τῶν τε ἠθικῶν καὶ τῶν ὑλικῶν συμφερόντων τοῦ φιλτάτου ἡμῶν συλλόγου, δεύτερον δὲ ἐπαναλάβω τὴν καὶ ἄλλοτε ὑποβληθεῖσαν πᾶσιν ἀνεξαιρέτως τοῖς ἑταίροις παράκλησιν συμμετοχῆς τῶν συλλογικῶν ἐργασιῶν, ἐν αἷς ἕκαστος ἐκλήθη ἢ κληθήσεται. Μετὰ λύπης παρατηρεῖται ἀπό τινος συστηματικὴ ἀποχὴ μελῶν τινῶν, δυναμένων τελεσφόρως ἐργάζεσθαι ἐν τῷ περιβλέπτῳ τούτῳ περιβόλῳ, ἀπὸ πάσης συλλογικῆς ἐνεργείας, τοῦτο δὲ καὶ δυσεξήγητον ἐλέγχεται καὶ ἀπᾷδον τῇ συναισθήσει τῶν πρὸς τὸν σύλλογον καθηκόντων αὐτῶν καὶ τοῖς συμφέρουσι τοῦ ἱδρύματος ἐπιζήμιον. Ἐφ' ᾧ καὶ προτρέπομεν πάντας τοὺς ἐργάτας τοῦ ἀμπελῶνος τούτου εἰς κοινὴν συνεργασίαν, ἣν μόναι κωλύουσιν ἀκατανόητοι παρεννοήσεις ἔξω αὐτοῦ γεννηθεῖσαι, ὧν τὸν ἀντίκτυπον δυσμοίρως ἐνταῦθα συναισθανόμεθα πρὸς ἀποθάρρυνσιν πολλῶν καὶ βλάβην τῆς τῶν καρπῶν συγκομιδῆς. Καιρός, φίλοι συνάδελφοι, καιρὸς πλέον ὅπως ἀναγνωρίσωμεν ἐμπράκτως τὴν ἀναπόδραστον ἀνάγκην εἰλικρινοῦς τῶν πάντων συνεννοήσεως καὶ ἀλληλοβοηθείας ἐν τῇ ἐπιτελέσει τῶν ἐπιβαλλομένων ἡμῖν καθηκόντων. Διὰ τῆς ἔργῳ ἐνδειχθησομένης φιλαδελφείας ὁ σύλλογος ἡμῶν, ὅστις τοσαύτην προσεκτήσατο αἴγλην παρά τε τοῖς ἐνταῦθα καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἡμετέροις καὶ παρὰ τοῖς ξέ-

νοις, ὑπερβαλλόντως αὐτὸν ἐκτιμῶσι καὶ πολλὰ τἀγαθὰ παρ' αὐτοῦ ἀπεκδεχομένοις, ἔτι μᾶλλον λαμπρυνθήσεται καὶ δοξασθήσεται, ἀντιδοξάζων καὶ ὑπερυψῶν ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Δύσιν καὶ αὐτὴν τὴν ἀπωτάτην χώραν τῶν Ἀμερικανῶν τὰ γράμματα τὰ ἑλληνικὰ καὶ τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμόν».

Περὶ τῆς ἀλληλογραφίας προκειμένου γίνεται δεκτὴ ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἡ αἴτησις τῆς διευθύνσεως τοῦ ἑλληνικοῦ λυκείου κ.Χρ.Χατζηχρήστου, ὅπως παραχωρηθῇ ἡ μεγάλη τοῦ συλλόγου αἴθουσα κατὰ τὴν 9 προσεχοῦς μηνὸς πρὸς τέλεσιν τῶν ἐξετάσεων τῶν τελειοφοίτων καὶ τῆς ἐπιδόσεως τῶν πτυχίων. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν αἴτησιν τοῦ Ἠπειρωτικοῦ συλλόγου, ὅπως παραχωρηθῇ αὐτῷ δι' ἰδίαν χρῆσιν ἡ αἴθουσα τοῦ ἀναγνωστηρίου, τὸ προεδρεῖον προτείνει καὶ ὁ σύλλογος δέχεται, ὅπως δοθῇ αὐτῷ ἀντὶ ἀναγνωστηρίου ἓν δωμάτιον κείμενον πρὸς τὰ δεξιὰ παρὰ τὴν μεγάλην κλίμακα. Ἐπίσης τὸ προεδρεῖον προτείνει καὶ ὁ σύλλογος δέχεται, ὅπως παραχωρηθῇ ἡ μεγάλη αἴθουσα εἰς τὴν Διδασκαλικὴν ἀδελφότητα τὸ προσεχὲς σάββατον, 25 Μαΐου.

β) Ἀγγέλλεται τὸ β' καὶ ψηφοφορηθεὶς γίνεται δεκτὸς ὡς τακτικὸν τοῦ συλλόγου μέλος ὁ κ. Λ. Γεράρδος.

γ') Ὁ κ. Δ. Οἰκονομίδης ἀναγινώσκει συνέχειαν καὶ τέλος τῆς πραγματείας αὐτοῦ «περί τινων ὀνοματικῶν καὶ ῥηματικῶν τύπων συνήθως ἐσφαλμένως τονουμένων».

Περατωθέντος τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Ο. Ἀνδρεάδης συγχαίρει τῷ κ. Οἰκονομίδῃ ὡς λαβόντι ὑπ' ὄψιν τὰς ἐν τῇ προηγουμένῃ συνεδριάσει γενομένας αὐτῷ παρατηρήσεις καὶ ἀναπτύξαντι μὲν οὕτω διὰ λεπτομερειῶν τὰς ἑαυτοῦ ἰδέας, ἀποκρούσαντι δὲ τὰς τῶν ἄλλων. Μὴ δυνάμενος δ' ἐκ τοῦ προχείρου καὶ ἄνευ προηγουμένης ἐργασίας νὰ προσαγάγῃ παραδείγματα πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ προβάλλει καὶ αὖθις τὴν ἐρώτησιν· τίνα τὰ ὅρια τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης; ποῦ λήγει ἡ ἀρχαία καὶ πόθεν ἄρχεται ἡ νεωτέρα; Τὴν σύνταξιν νέας γραμματικῆς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης θεωρεῖ πρόωρον, καθ' ὅσον λείπει τὸ ἀπαιτούμενον ὑλικόν· τούτου συλλεγέντος καὶ λεξικοῦ καταρτισθέντος, ἔσται ἴσως δυνατὸν νὰ γένηται σκέψις περὶ συντάξεως γραμματικῆς τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης.

Ὁ κ. Οἰκονομίδης ἀπαντᾷ, ὅτι τὸ ζήτημα δὲν εἶναι περὶ τῶν ὁρίων τῆς νέας ἑλληνικῆς, ὅπερ ἄλλως τε σπουδαῖον, ἀλλ' ὅτι αἱ παρατηρήσεις αὐτοῦ ἀφορῶσι τὴν ἁπανταχοῦ ὁμιλουμένην γλῶσσαν. Εἶναι δὲ πρόθυμος νὰ παράσχῃ τῷ κ. Ἀνδρεάδῃ πᾶσαν πληροφορίαν αἰτηθησομένην παρ' αὐτοῦ.

Ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου συγχαίρει τῷ κ. Οἰκονομίδῃ ἐπὶ τῷ ἀναγνώσματι αὐτοῦ, παρατηρεῖ δέ, ὅτι εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς γλώσσης αὐτῶν οἱ ἀρχαῖοι παρέλαβον πολλὰ στοιχεῖα ἐκ τῆς σανσκριτικῆς, αἰγυπτιακῆς, περσικῆς καὶ ἄλλων, τὰ ὁποῖα τονίζουσι κατὰ τοὺς γνωστοὺς τῆς γλώσσης κανόνας προσθέτοντες ἢ συγκόπτοντες φωνήεντά τινα· οἷον, τὸ *ἦλθον*, *ἆλτο*, τονίζουσι διὰ περισπωμένης, ἐνῷ προέρχονται ἐκ τῶν λέξεων *ἤλυθον, ἥλετο*, κατὰ συγκοπήν, χωρὶς νὰ ἐπιθέσωσιν οὐδὲν διακριτικὸν σημεῖον. Ἐπίσης δὲ τὰ ῥήματα *φῆ, στῆ* περισπῶνται παρ' αὐτοῖς, ἐνῷ προέρχονται ἀπὸ τὰς λέξεις *ἔφη, ἔστη*· ἑπομένως, ἂν ἀκολουθήσωμεν τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, οὐδὲν διακριτικὸν σημεῖον τῆς συγκοπῆς ὀφείλομεν νὰ θέτωμεν, δέον δὲ νὰ τονίζωμεν τὴν συγκεκομμένην λέξιν ὡς αὐτοτελῆ, οἷον, *δῶστε, κλῶστε, τρῶς*, ὡς καὶ τὰς λέξεις *μαχαῖρι, ταῖρι* κτλ., ἐκτὸς ἂν θεωρηθῇ ἐπάναγκες νὰ θεσπίσωμεν νέους κανόνας καὶ ἄλλα σημεῖα συγκοπῶν, ὅπερ γενέσθω ἀντικείμενον ἰδίας συζητήσεως.

Ὁ κ. Οἰκονομίδης λέγει, ὅτι ἡ ἰδέα περὶ τῆς σανσκριτικῆς ὡς μητρὸς τῶν ἰνδοευρωπαϊκῶν γλωσσῶν εἶναι ἀπηρχαιωμένη, οἱ δὲ νόμοι τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀρχ. ἑλληνικῆς διαφέρουσι τῶν τῆς νέας· ἄλλως τε ἄλλη ἦν ἡ ἀρχαία ἐποχὴ καὶ ἄλλη ἡ σήμερον· καὶ ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ ἦν τοσοῦτον τελεία, ὥστε, καὶ ἂν ὑπῆρχον παρεφθαρμένοι τινὲς τύποι ἐν αὐτῇ, οὐδεμία ἠδύνατο νὰ προέλθῃ σύγχυσις. Ἐπειδὴ δὲ τὰ σημεῖα τοῦ τόνου καὶ ἀποστρόφου ἐφευρέθησαν βραδύτερον, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀπαιτήσωμεν, ὅπως καὶ τὸ *τίπτε* γραφῇ μετ' ἀποστρόφου.

Ὁ κ. Χρυσαφίδης παρατηρεῖ, ὅτι, κατὰ τὸν κ. Οἰκονομίδην, πρέπει νὰ μορφώσωμεν κανόνας διὰ τὴν δημώδη γλῶσσαν, ἐνῷ, κατ' αὐτόν, οἱ κανόνες τῆς ἀρχαίας ἀρκοῦσι· ἐὰν δὲ παραδεχθῶμεν τὰς περὶ ἀποστρόφου σκέψεις τοῦ κ. Οἰκονομίδου, τότε, ἀντὶ ἁπλοποιήσεως τῆς γλώσσης, θέλομεν ἔχει περιπλοκάς, καθόσον θέλουσι τύχει λέξεις ἔχουσαι χρείαν πολλῶν ἀποστρόφων. Ὡς μέσον πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος προτείνει νὰ ἀνατεθῇ τὸ ζήτημα εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λύσωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ τοῦτο, καθ' ὅσον στερούμεθα ἀκαδημίας καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι οὐδόλως περὶ τὸ ζήτημα ἠσχολήθησαν.

Ὁ κ. Οἰκονομίδης ἀπαντῶν λέγει, ὅτι δὲν εἶναι ἀκριβὲς ὅπερ εἶπεν ὁ προλαλήσας, καθ' ὅσον πολλοὶ τῶν Εὐρωπαίων λογίων ἠσχολήθησαν περὶ τῶν τονισμῶν τῆς νεοελληνικῆς, ὡς ὁ Müller, Mayer καὶ ἄλλοι, εὔχεται δὲ ὅπως τὸ ζήτημα συζητηθῇ ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ καὶ οὕτω φωτισθῇ τὸ δημόσιον.

Μετὰ ταῦτα τῇ προτάσει τοῦ γεν. γραμματέως ὑποστηριζομένου ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Κοντογεώργη ὁ σύλλογος ἀποδέχεται, ὅπως δημοσιευθῇ διὰ τοῦ ἐγχωρίου τύπου ἡ λογοδοσία τοῦ προέδρου κατὰ τὸ ἤδη λῆξαν Λ' συλλογικὸν ἔτος.

Ἐπίσης προτάσει τοῦ κ. Χρυσαρίδου ἀποδέχεται τὴν δημοσίευσιν τῆς τῇ ἑσπέρᾳ ταύτῃ γενομένης ὑπὸ τοῦ προέδρου προσλαλιᾶς, ὡς περιεχούσης ἐπίκλησιν πρὸς ἅπαντα τὰ μέλη, ἵνα παρέχωσι τὴν ἑαυτῶν συνεργασίαν τῷ συλλόγῳ ἐν τῷ μέλλοντι.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΠΖ'

(Τακτική)

Τῆς 27 Μαΐου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως μετά τινας παρατηρήσεις γενομένας ἐπ' αὐτῶν ὑπὸ τῶν κκ. Ο. Ἀνδρεάδου, Ν. Παπαγιαννοπούλου, Δ. Οἰκονομίδου καὶ Χρ. Χατζηχρήστου α') ἀνακοινοῦται ἡ ἀλληλογραφία καὶ αἱ βιβλίων προσφοραί.

β') Ἡ αἴτησις τοῦ κ. Δ. Δράκου, ὅπως δαπάναις τοῦ συλλόγου ἐκτυπωθῇ σύγγραμμά τι τοῦ ἰδίου, ἀπορρίπτεται.

γ') Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορηθεὶς γίνεται δεκτὸς ὡς τακτικὸν τοῦ συλλόγου μέλος ὁ κ. Ἰω. Νοτάρης.

δ') Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τῷ συλλόγῳ τοὺς προέδρους καὶ γραμματεῖς τῶν διαρκῶν τοῦ συλλόγου ἐπιτροπῶν καὶ τὴν ἐκλογὴν τριμελοῦς ἐπιτροπῆς ἐκ τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Mordtmann, τοῦ βιβλιοφύλακος κ. Ν. Παπαγιαννοπούλου καὶ τοῦ λογιστοῦ κ. Δ. Κοντογεώργη, ὅπως ἐξελέγξῃ τὰς ἀρχαιολογικὰς συλλογὰς καὶ συντάξῃ τὸν κατάλογον αὐτῶν. Ὁ σύλλογος ψηφίζεται τὴν ἐκλογὴν ταύτην.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΠΗ'

(Τακτική)

Τῆς 2 Ἰουνίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἥ τε ἀλληλογραφία καὶ αἱ βιβλίων προσφοραί. Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει, ὅτι ἡ κυρία Σοφία Νεγροπόντη ἀπαντῶσα εἰς ἐπιστολήν του, δι' ἧς παρεκαλεῖτο ὅπως ἐγγράψῃ καὶ τὸν σύλλογον δι' ἰδίων ἐξόδων συνδρομητὴν εἰς τὸν Παρισινὸν κώδικα τοῦ Δημοσθένους, εἰδοποιεῖ ἤδη, ὅτι ἐδέξατο καὶ ἐνέγραψε τὸν σύλλογον συνδρομητὴν δι' ἰδίων της ἐξόδων. Τῇ προτάσει τοῦ προέδρου ὁ σύλλογος ψηφίζεται εὐχαριστίας τῇ κυρίᾳ Σοφίᾳ Νεγροπόντη.

Ἡ αἴτησις τῆς κοινότητος Καλαφατίου, ὅπως ἀποσταλῇ αὐτῇ διδάσκαλος διὰ τὴν ἑλληνικὴν σχολήν, παραπέμπεται εἰς τὴν ἐκπαιδευτικὴν ἐπιτροπήν.

β') Ἀναγινώσκεται ἡ κρίσις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ «Βιβλίου ἀναγνώσεως καὶ διδασκαλίας» τοῦ G. Bruno, μεταφρασθέντος ὑπὸ τῆς κυρίας Ἰφιγ. Ζαχαροπούλου καὶ εἰς κρίσιν ὑπ' αὐτῆς ὑποβληθέντος.

γ') Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ἐκλέγεται ὡς ἀντεπιστέλλον τοῦ συλλόγου μέλος ὁ κ. Π. Συνοδινός.

δ') Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης λαμβάνει τὸν λόγον, ἀνομολογῶν δὲ τὸν ζῆλον, μεθ' οὗ εἰργάσθη ὁ κ. Παπαγιαννόπουλος ὡς βιβλιοφύλαξ, παρακαλεῖ αὐτὸν ὅπως φροντίσῃ περὶ συμπληρώσεως τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου τῆς βιβλιοθήκης τοῦ συλλόγου, καθ' ὅσον κατὰ τὸ ἥμισυ ὑπάρχει ἤδη οὗτος.

Ὁ κ. Παπαγιαννόπουλος ἀπαντῶν λέγει, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο δὲν ἐπείγει καὶ ὅτι ὑπαρχουσῶν ἤδη σπουδαιοτέρων ἐργασιῶν ἡ συμπλήρωσις τοῦ καταλόγου δύναται νὰ ἀρεθῇ διὰ τὸ ἐλευσόμενον ἔτος.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης λέγει, ὅτι ὁ κατάλογος δὲν δύναται νὰ γείνῃ, διότι ἡ κατάταξις τῆς βιβλιοθήκης διαφέρει τοῦ καταλόγου, ὃν ἤρχισεν ἐπιτροπή τις.

Ὁ κ. Σαλτέλης παρατηρεῖ, ὅτι δὲν ἔχεται ἀληθείας, ὅτι ἡ κατάταξις δὲν συμφωνεῖ τῷ καταλόγῳ καὶ ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν τοῦ κ. βιβλιοφύλακος διαβεβαιώσαντος ἄλλοτε τὰ ἐναντία. Ἐπιμένει δὲ καὶ πάλιν εἰς τὴν παράκλησίν του.

Ὁ κ. Παπαγιαννόπουλος ἐπιμένει περὶ ὑπάρξεως ἐπειγουσῶν ἐργασιῶν, λέγει δέ, ὅτι, ἂν εὕρῃ καιρόν, θὰ προσπαθήσῃ νὰ ἐργασθῇ, ἀλλ' ὅτι οὐδεμίαν δύναται νὰ ἀναλάβῃ ὑποχρέωσιν.

ε') Ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ ΛΑ' συλλογικοῦ ἔτους 1891-92. Ἐπ' αὐτοῦ λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Ἀνδρεάδης παρατηρεῖ, ὅτι τὸ ἐκ 270 λιρῶν περίσσευμα τοῦ παρελθόντος ἔτους δὲν πρέπει νὰ ἐγγραφῇ εἰς τὰ ἔσοδα, καθ' ὅσον οὕτω τὸ ἔλλειμμα φαίνεται μικρότερον τοῦ πραγματικοῦ.

Ὁ γεν. γραμματεὺς παρατηρεῖ, ὅτι ὁ κ. Ἀνδρεάδης ἀστοχεῖ ἰσχυριζόμενος τοῦτο, καθ' ὅσον, κατὰ τὴν λογιστικήν, δὲν εἶναι δυνατὸν ἄλλως γενέσθαι. Τῷ γεν. γραμματεῖ συμφωνεῖ καὶ ὁ κ. Δ. Μηλιώτης. Ὁ δὲ κ. Ἀκεστορίδης λέγει, ὅτι τὸ ποσὸν τῶν 10 λιρῶν τὸ προωρισμένον διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐπιτροπὴν εἶναι ἐλάχιστον, προτείνει δὲ ὅπως προστεθῶσιν εἰσέτι 15 λίραι καὶ κατορθωθῇ οὕτω ἡ ἐκτύπωσις τῶν ἐπιστημονικῶν μελετῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης.

Ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι ἡ πρότασις τοῦ κ. Ἀκεστορίδου εἶναι σοβαρὰ καὶ εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἶναι ἡ τοιαύτη ἐκτύπωσις· πλήν, ἐπειδὴ ἡ δημοσίευσις θὰ γείνῃ διὰ τοῦ περιοδικοῦ, πρὸς τοῦτο κατάλληλος εἶναι ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπή, ἥτις ἔχει ἀρκετὸν προϋπολογισμόν.

Ὁ κ. Ἀκεστορίδης συμφωνεῖ τῷ προέδρῳ, ἀλλ' ἐρωτᾷ εἰς τί χρησιμεύει τὸ ποσὸν τοῦτο τῶν 10 λιρῶν.

Ὁ πρόεδρος ἀπαντῶν λέγει, ὅτι τοῦτο θὰ χρησιμεύσῃ διὰ τὰς ἐκτάκτους ἀνάγκας τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς.

Ψηφοφορίας γενομένης ἐπιψηφίζεται ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ ΛΑ' συλλογικοῦ ἔτους 1891-92 ἔχων οὕτως·

ΕΞΟΔΑ

Ἔξοδα διάφορα	ΛΤ.	40.—
» γραφείου	»	30.—
» συντακτικῆς ἐπιτροπῆς	»	500.—
» ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς	»	10.—
» ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς	»	10.—
» φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς	»	10.—
» ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς	»	10.—
» ἀνθρωπολογικῆς ἐπιτροπῆς	»	10.—
Φωτισμὸς καὶ θέρμανσις	»	18.—
Μισθοδοσία ὑπαλλήλων	»	174.—
Ζωγράφειον διαγώνισμα	»	100.—
Σχολὴ Ὀδριτσάνης	»	30.
Πυρασφάλιστρα	»	12.92
Εἰς μεταφ.	ΛΤ.	954.92
Μεταφ.	ΛΤ.	954.92
Ἀναγνωστήριον	»	30.—
Βιβλιοθήκη	»	40.—
Ἔκτακτοι δαπάναι	»	60.—
Τὸ ὅλον	ΛΤ.	1084.92

ΕΣΟΔΑ

Περίσσευμα ταμείου εἰς μετρητὰ	ΛΤ.	270.—
Ζωγράφειον διαγώνισμα	»	100.—
Ἔκτακτοι συνδρομαί	»	100.—
Διὰ γλωσσικὴν ὕλην	»	170.—
Συνδρομαὶ τακτικῶν μελῶν	»	200.—
» καὶ διπλώματα νέων μελῶν	»	40.—
» καθυστερούμεναι	»	20.—
Σχολὴ Ὀδριτσάνης	»	30.—
	ΛΤ.	930.—
Ἔλλειμμα	»	154.92
	ΛΤ.	1084.92

Ἐπὶ τοῦ ἐλλείμματος ὁ πρόεδρος λέγει, ὅτι τὸ προεδρεῖον θέλει προσπαθήσει ὅπως τοῦτο καλυφθῇ.

ϛ') Ὁ κ. Δ. Οἰκονομίδης ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ «περὶ τῆς ἀποκοπῆς τοῦ ἀρχικοῦ φωνήεντος ἔν τισι τύποις τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου».

Ὁ κ. Γ. Ἀκεστορίδης συγχαίρει τῷ κ. Οἰκονομίδῃ ἐπὶ τῇ καλλίστῃ πραγματείᾳ αὐτοῦ καὶ προτρέπει αὐτὸν ὅπως ἐξακολουθῇ πάντοτε ἐργαζόμενος.

Ὁ κ. Σαλτέλης λέγει, ὅτι ὡς μὴ μελετήσας ἐπισταμένως τὴν ποντικὴν διάλεκτον δὲν δύναται νὰ ἀποφανθῇ ἐπὶ πάντων τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Οἰκονομίδου λεχθέντων· ἀλλ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀποκοπὰς τῶν διφθόγγων καὶ φωνηέντων, δύναταί τις, λέγει, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὰς ἀποκοπὰς τὰς γενομένας καὶ εἰς ἄλλας διαλέκτους, π.χ. ἐν τῷ ἀπάνω χωρὶς νὰ προηγῆται τὸ οὐγί, ἔνθα ἡ ἀποκοπὴ δὲν ἐγένετο ἐκ τῆς συμπτώσεως τῆς αὐτῆς φωνῆς, δύναταί τις νὰ ὑποθέσῃ μᾶλλον, ὅτι ὁ λόγος τῆς τοιαύτης ἀποκοπῆς εἶναι ἡ ἐπιθυμία τῆς καθωμιλημένης τοῦ ἀποφεύγειν τὸ πολυγράμματον καὶ ἐπιδιώκειν τὴν βραχυλογίαν.

Ὁ κ. Οἰκονομίδης ἀπαντῶν πρὸς τὸν κ. Θ. Σαλτέλην λέγει, ὅτι καλὸν ἤθελεν εἶναι ἂν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τύπων τινῶν ἐν τῇ διαλέκτῳ τοῦ Πόντου ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὄψιν καὶ οἱ ἐν ταῖς λοιπαῖς διαλέκτοις ἀντίστοιχοι· ἀλλ' ἵνα γέ-

νηται τοῦτο, ἀνάγκη ὅπως γνωρίζῃ τις καὶ τὰς λοιπὰς διαλέκτους. Ἂν, λέγει, τὰ αὐτὰ φαινόμενα ἀποκοπῶν καὶ συγκοπῶν ἀπαντῶσι καὶ ἐν ἄλλαις διαλέκτοις, οἱ λόγοι αὐτῶν δύνανται νὰ ὦσιν ἄλλοι. Αὐτὸς ἠσχολήθη περὶ τὰς ποντικὰς διαλέκτους, καὶ οἱ λόγοι, οὓς ἀνέφερεν, εἶναι αὐτοὶ καὶ οὐχὶ ἄλλοι.

Ὁ κ. Παπαγιαννόπουλος συμφωνῶν τῷ κ. Σαλτέλῃ λέγει, ὅτι ἡ ἀποκοπὴ τοῦ ἀρχικοῦ φωνήεντος δὲν γίνεται ἕνεκα συμπτώσεως πρὸς τελικὸν φωνῆεν ἄρθρου, καθ' ὅσον τοῦτο ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὰς νήσους, εἰς λέξεις, ἐν αἷς δὲν συμπίπτει τελικὸν φωνῆεν ἄρθρου· ἀναφέρει δὲ τὸ *λάμνω-ἐλάμνω*, καὶ συμπεραίνει, ὅτι ὡς λόγος τῆς τοιαύτης ἀποκοπῆς πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἡ ἐπιθυμία τῆς βραχυλογίας.

Ὁ κ. Οἰκονομίδης ἀπαντῶν λέγει, ὅτι δὲν ἔχει ἢ νὰ ἐπαναλάβῃ ὅσα προηγουμένως εἶπεν. Τὸ *ε* τοῦ *ἐλάμνω* ἐθεωρήθη ὡς αὔξησις συλλαβική, καὶ τοῦτο ἐπέδρασεν ὥστε τὸ ῥῆμα νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπὸ συμφώνου ἀρχόμενον. Προστίθησι δέ, ὅτι, ἐπειδὴ ἐν ἀρχαιοτέρᾳ ἐποχῇ αἱ διάφοροι διάλεκτοι δὲν διέφερον τόσον, ὅσον νῦν, πολλαὶ λέξεις καὶ πολλοὶ τύποι περιεσώθησαν ἀπαραλλάκτως ἐν πάσαις ταῖς διαλέκτοις.

Ὁ πρόεδρος συγχαίρων τῷ κ. Οἰκονομίδῃ εὐχαριστεῖ αὐτὸν ἐπὶ τῷ σπουδαίῳ αὐτοῦ ἀναγνώσματι καὶ προτρέπει αὐτὸν εἰς τὴν σύνταξιν καὶ ἄλλων τοιούτων πραγματειῶν. Μεθ' ὃ λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΠΘ'

(Τακτική)

Τῆς 9 Ἰουνίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως α') ἀνακοινοῦται ἥ τε ἀλληλογραφία καὶ αἱ τῶν βιβλίων προσφοραί.

β') Ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει συνέχειαν καὶ τέλος τῆς πραγματείας τοῦ κ. Χ. Παπαδοπούλου «Μελέτη ἐπὶ τῆς θρησκείας τῶν ἀρχαίων Κυπρίων».

Μεθ' ὃ ὁ πρόεδρος ἀγγέλλων ὅτι διακόπτονται αἱ ἐργασίαι τοῦ συλλόγου ἕνεκα τῶν θερινῶν μηνῶν λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑϟΊ

(Τακτική)

Τῆς 4 Νοεμβρίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν τῆς τελευταίας συνεδριάσεως πρακτικῶν ὁ πρόεδρος προσαγορεύει τὰ μέλη τοῦ συλλόγου ἐπὶ τῇ ἐπαναλήψει τῶν συλλογικῶν ἐργασιῶν, προτρέπει δὲ πάντας ὅπως ἐργασθῶσι καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐπίσης συντόνως καὶ προθύμως ὡς καὶ κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη, χάριν τῶν συμφερόντων τοῦ συλλόγου, τῆς προόδου καὶ τοῦ γοήτρου αὐτοῦ.

Ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἀλληλογραφίαν καὶ ἀναγγέλλει τὰς γενομένας βιβλίων προσφοράς. Ὁ δὲ πρόεδρος προστίθησιν, ὅτι τοῖς δωρηταῖς ἐστάλησαν ἐπιστολαὶ εὐχαριστήριοι.

Ἀναγινώσκεται ἐπιστολὴ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος χρονολογημένη ἀπὸ τῆς 27 Ἰουλίου, δι' ἧς ἀγγέλλεται, ὅτι ὁ τόκος τῶν διαρκῶν καταθέσεων ἀπὸ 5 % περιορίζεται εἰς 4 %, καὶ ἑπομένως ὅτι καὶ ἡ κατάθεσις τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης ὑποβληθήσεται εἰς τὸν περιορισμὸν τοῦτον. Μετά τινα συζήτησιν ἀποφασίζεται, προτάσει τοῦ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδου, ν' ἀνατεθῇ τὸ ζήτημα τῷ Ἀριστάκῃ ἐφένδῃ Ζωγράφῳ, ὡς τῷ μόνῳ ἁρμοδίῳ, ἅτε αὐτοῦ συμβληθέντος μετὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης.

Εἶτα ἡ αἴτησις τοῦ χωρίου Ἀνακοῦ ζητοῦντος τοὺς γεωγραφικοὺς χάρτας Ζαφειροπούλου προτάσει τοῦ προεδρείου γίνεται δεκτή· ἡ δὲ αἴτησις τοῦ μητροπολίτου Κολωνίας Δωροθέου περὶ χρηματικῆς συνδρομῆς ὑπὲρ τῶν σχολῶν τῆς ἐπαρχίας του ἀπορρίπτεται λόγῳ ἐλλείψεως χρημάτων.

Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλων τῷ συλλόγῳ τὸν θάνατον τῆς Ἑλένης Σαράντου Ἀρχιγένους, προτείνει ὅπως γραφῇ συλλυπητήριος ἐπιστολὴ τῷ θετῷ αὐτῆς υἱῷ κ. Φωτίῳ. Ἡ πρότασις γίνεται δεκτή.

Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τῷ συλλόγῳ, ὅτι συνῳδὰ τῷ κανονισμῷ ἀπηλείφθησαν τοῦ μητρῴου τῶν μελῶν οἱ ἑξῆς κύριοι: Σ. Παπαδόπουλος, Δ. Χαρμαντᾶς, Δ. Κουρμούζης, Κ. Ὀρφανουδάκης, Γρ. Βεγλερῆς, Ν. Εὐκαρπίδης, Ι. Καρολίδης, Δ. Νικολαΐδης, Μ. Καραβοκυρός, Ι. Ἀντωνιάδης, Ι. Κωστάκης, Π. Θαλασσινός.

Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τῷ συλλόγῳ τὰς ἑξῆς ἐκτάκτους προσφοράς. Ἀνωνύμου λίρ. ὀθωμ.

100, Κ. Ζάππα φρ. 300, Γ. Ζαφειροπούλου λίρ. 10, Στεφάνου Ζαφειροπούλου λίρ. 20.

Προτείνεται τῷ συλλόγῳ ὑπὸ τοῦ προεδρείου ὅπως ἀναγορευθῇ μέλος αὐτοῦ ἐπίτιμον ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Νεόφυτος ὁ Η', ὁ δὲ σύλλογος δι' ἐπευφημιῶν ὑποδέχεται τὴν πρότασιν ταύτην.

Ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει πραγματείαν τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου «Τὰ ἐν Κύπρῳ μολυβδόβουλλα»· μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Α' Λ'

(Τακτική)

Τῆς 11 Νοεμβρίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ**.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, α') ἀνακοινοῦται ἡ ἀλληλογραφία καὶ αἱ τῷ συλλόγῳ γενόμεναι βιβλίων προσφοραί.

Ἀποφασίζεται ὅπως ἡ ἐπιστολὴ τοῦ διοικητοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης παραπεμφθῇ τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ τοῦ κ. Ἐπ. Σταματιάδου μετὰ τῆς γλωσσικῆς ὕλης.

Γίνεται δεκτὴ ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἡ ἀποστολὴ τῶν ζητουμένων περιοδικῶν τοῦ συλλόγου ἐκ τῶν πολλαπλῶν τῷ ἐν Ὑψωμαθείοις σωματείῳ «Ἑλικῶνι» καὶ τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ πανεπιστημίου Giessen.

Προτάσει τοῦ προεδρείου ψηφίζεται ὅπως σταλῇ εὐχαριστήριος ἐπιστολὴ τῷ κ. Π. Ν. Πρωΐῳ ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῆς εἰκόνος τοῦ ἀοιδίμου μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως Δωροθέου Πρωΐου.

Ὁ πρόεδρος ἀφηγεῖται τὰ κατὰ τὴν παρουσίασιν τοῦ προεδρείου εἰς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην πρὸς ἐπίδοσιν τοῦ διπλώματος αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους, ἀναγινώσκει δὲ τὴν ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα γενομένην προσφώνησιν ἔχουσαν ὧδε·

Παναγιώτατε Δέσποτα,

« Ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος ἐμφανίζεται σήμερον διὰ τοῦ προεδρείου αὐτοῦ πρὸ τῆς Ὑμετέρας Θεοφρουρήτου κορυφῆς, ἵνα τὸ μὲν ὑποβάλῃ τὰ εὐλαβῆ καὶ ἐγκάρδια αὐτοῦ συγχαρητήρια ἐπὶ τῇ ἀναρρήσει Αὐτῆς εἰς τὸν περίβλεπτον τῶν Χρυσοστόμων καὶ τῶν Φωτίων θρόνον, τὸ δὲ ἐγχειρίσῃ τὰ ἔγγραφα τὰ σχετικὰ τῇ δι' ἀνευφημιῶν ἐνθουσιωδῶν ὁμοφώνῳ ἀνακηρύξει Αὐτῆς ὡς μέλους αὐτοῦ ἐπιτίμου.

» Μετὰ παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος ᾐσθάνθη καὶ ὁ Σύλλογος ἐνδόμυχον θυμηδίαν καὶ ἀγαλλίασιν, ὅτι ὁ Νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας ἐδωρήσατο ἡμῖν πατέρα κατὰ τοὺς πόθους τῆς καρδίας ἡμῶν, ποιμένα καθοδηγήσοντα τὸ ποίμνιον εἰς νομὰς σωτηρίους. Τὴν ἀκράδαντον ταύτην πεποίθησιν στηρίζομεν, Παναγιώτατε Δέσποτα, ἐπὶ τῆς γνώσεως τῆς προηγουμένης πολιτείας τῆς Ὑμετέρας πανσέπτου Πατρότητος, θεοφιλῶς καὶ φιλοπροόδως ποιμανάσης τὰς ὑπὸ τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας τῇ σώφρονι Αὐτῆς πηδαλιουχίᾳ ἐμπιστευθείσας ἐπαρχίας τοῦ κλίματος τοῦ ἀποστολικοῦ τούτου θρόνου. Τὰ τῆς εἰρηνοποιοῦ καὶ δραστηρίας Αὐτῆς κυβερνήσεως εὐμοιρήσαντα πλήθη διηνεκῶς μετ' εὐγνώμονος ἀναμνήσεως ἀναπολοῦσι τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ ἔξοχα προσόντα Αὐτῆς, χάριτας δ' ἐκ μυχῶν καρδίας ὁμολογοῦσι τῷ ἐπουρανίῳ Ἄκρῳ Ἀρχιερεῖ, ὅτι ἠξιώθησαν κυβερνήτου τὰ μάλα δεξιοῦ καὶ γενναιόφρονος, οὗ ἡ προστασία ἔσχεν ἐπ' αὐτῶν τὴν εὐεργετικὴν ἐκείνην ἐπίδρασιν, ἣν κέκτηται ἐπὶ τῶν κεκαυμένων ὑπὸ τοῦ θέρους γαιῶν, τῶν ἀπεξηραμένων δένδρων, τῶν μεμαραμένων χόρτων καὶ ἀνθέων καὶ τῆς ἠρειπωμένης χλόης ἡ ἀπ' οὐρανοῦ τῇ φύσει ὡς μάννα δωρουμένη δρόσος τῆς πρωΐας.

» Ὡς μέχρι τοῦδε διῴκησε τὰ θεοπροβλήτως ταχθέντα Αὐτῇ τμήματα τῆς ἀχανοῦς ταύτης αὐτοκρατορίας πρᾴως μὲν ἀλλὰ καὶ στιβαρᾷ τῇ χειρί, οὕτω καὶ ἀπὸ τῶν λαμπροφόρων τούτων ἡμερῶν εἰς ἀπειραρίθμους ἐτῶν περιόδους ἐν σοφίᾳ, δυνάμει καὶ πεπειραμένῃ δράσει ποιμαίνει ἡ Υ. Θ. Παναγιότης τὸ τῇ ἐπινεύσει τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος ἐμπεπιστευμένον ταῖς σεπταῖς Αὐτῆς χερσὶ χριστεπώνυμον πλήρωμα· ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς δὲ ταύτης σκοπιᾶς τὰ πάνθ' ὁρῶσα καὶ τὰ δέοντα ἑκάστοτε διατάττουσα καὶ ἐνεργοῦσα πρὸς περιφρούρησιν τοῦ τε γοήτρου καὶ τῶν συμφερόντων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, ἀμέριστον ἐφελκύσεται τὴν τῶν πάντων ἀφοσίωσιν, ἀνεξιτήλοις δὲ γράμμασιν ἐγγραφήσεται ἐν ταῖς δέλτοις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἱστορίας τὸ τρισέβαστον ὄνομα Νεοφύτου τοῦ Η'.

» Τοιαῦτα ἀναλογιζόμενος ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, ἰδίᾳ δὲ τὰ μάλα ἐκτιμῶν

τήν τε περικοσμοῦσαν Αὐτὴν εὐρεῖαν παίδευσιν καὶ τὰς ἀόκνους Αὐτῆς καὶ τελεσφόρους ὑπὲρ τῶν γραμμάτων ἐνεργείας, ἔγνω ὁμοφώνως καὶ ἐν ἐκτάκτῳ ἀγαλλιάσει ἀνακηρύξαι τὴν Ὑμετέραν σοφωτάτην Παναγιότητα μέλος αὐτοῦ ἐπίτιμον δι' ἐνδείξεων βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ ἀνευφημιῶν μεστῶν συγκινήσεως καὶ ἐλπίδων. Ἡμεῖς δὲ οἱ ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ ἐγχειρίζοντες εὐσεβάστως Αὐτῇ τόδε τὸ δίπλωμα δεόμεθα Αὐτῆς, ἵνα, ἐπιεικῶς ἐκτιμῶσα τοὺς ὑπὲρ τῆς καλλιεργείας καὶ τῆς διαδόσεως τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ὑπερτριακονταετεῖς μόχθους τοῦ πατρὸς τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ συλλόγων καὶ ἀδελφοτήτων, ἐπιδαψιλεύῃ αὐτῷ ἀφθόνους τὰς πατριαρχικὰς εὐλογίας, τὴν ζωηρὰν στοργὴν καὶ τὴν ὑψηλὴν Αὐτῆς ἐν παντὶ προστασίαν, ἐπικαλούμενοι ἅμα ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐφ' ἑκάστῳ τῶν ἑταίρων ὡς ἀμοιβὴν τελεσθέντων καθηκόντων καὶ ἐφόδιον εἰς ἐκπλήρωσιν μελλόντων ἀγαθῶν τὰς πολυτίμους Αὐτῆς παναγίας εὐχάς».

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀπαντῶσα εἰς ταῦτα ἔλεξε περίπου τάδε·

«Πλὴν τῶν σφόδρα ἐπαινετικῶν λόγων σας, παραδέχομαι ὅσα λέγετε περὶ τῶν προσδοκιῶν τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, καὶ εὔχομαι ἵνα ὁ Ὕψιστος εὐδοκήσῃ νὰ τὰς δικαιώσω. Ὁμολογῶ ὅτι τὰ τιμαλφέστερα συμφέροντα τοῦ Γένους εἶναι ἐμπεπιστευμένα εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀρχιερέων, μάλιστα δὲ τοῦ Πατριάρχου, καὶ θέλω πράξει ὑπὲρ αὐτῶν πᾶν τὸ ἐπ' ἐμοί. Εὐγνωμονῶ τῷ συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἀνακηρύξει μου ὡς μέλους ἐπιτίμου καὶ διαβεβαιῶ ὑμᾶς, ὅτι ἔσομαι πάντοτε πρόθυμος νὰ πράττω ὅ,τι δύναμαι ὑπὲρ αὐτοῦ. Διαβιβάσατε εἰς πάντα τὰ μέλη τοῦ συλλόγου τὰς εὐχαριστίας καὶ τὰς εὐλογίας μου».

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορηθέντες γίνονται δεκτοὶ ὡς μέλος μὲν ἀντεπιστέλλον ὁ κ. Χαρ. Ἄννινος, προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ προεδρείου, ὡς τακτικὰ δὲ μέλη οἱ κκ. Ε. Ἰωαννίδης δικηγόρος, Κ. Μεταξᾶς ἀγρονόμος, καὶ ὁ κ. Τσάκος δικηγόρος.

Ἡ αἰτηθεῖσα ἔκτακτος πίστωσις ἐκ λιρῶν εἴκοσι πέντε πρὸς κάλυψιν τῆς δαπάνης τῆς ἐν τῷ συλλόγῳ γενομένης ἐκτάκτου ἐπισκευῆς γίνεται δεκτή· τῇ προτάσει δὲ τοῦ προεδρείου ψηφίζονται ὑπὸ τοῦ συλλόγου εὐχαριστίαι τῷ ἀρχιτέκτονι κ. Ζήνωνι Κλεάνθει ἐπὶ τοῖς κόποις, οὓς ἀφιλοκερδῶς κατέβαλεν ἐπιστατήσας καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐπισκευῆς.

Ἀκολούθως ὁ ἀντιπρόεδρος κ. A. Mordtmann ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ «Οἱ Ἄβαροι καὶ οἱ Πέρσαι πρὸ τοῦ Βυζαντίου»[1], μεθ' ὃ ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας αὐτῷ ὅτι ἐξακολουθεῖ παρέχων τῷ συλλόγῳ τοσούτῳ σοβαρὰν πνευματικὴν τροφήν, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑϠΒ΄

(Τακτική)

Τῆς 18 Νοεμβρίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως ἀναβάλλεται εἰς τὴν προσεχῆ, ἅτε μὴ συντεταγμένων.

Ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας καὶ ἀγγέλλει τὰς γενομένας προσφορὰς βιβλίων.

Προτάσει τοῦ προεδρείου ἀποφασίζεται ἡ ἀποστολὴ τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς σχολῆς τῶν τόμων Β' καὶ Γ' τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης, ἤτοι τοῦ τῶν *Φοινισσῶν* τοῦ Εὐριπίδου καὶ τοῦ Ἡσιόδου μετὰ τοῦ **ΙΘ'** τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου. Ἐπίσης ἀποφασίζεται νὰ σταλῶσι τοῖς σχολείοις τῆς κωμοπόλεως Μουταλάσκης τῆς ἐπαρχίας Καισαρείας οἱ χάρται Ζαφειροπούλου.

Αἰτήσει τῆς ἐνταῦθα ἀδελφότητος «Ἀλληλοβοηθείας» παραχωρεῖται αὐτῇ ἡ αἴθουσα τοῦ συλλόγου διὰ τὴν 24 Νοεμβρίου ε. ε.

Ὁ κ. Εὐστράτιος Ἰωαννίδης ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ «Περὶ ποινικῶν φυλακῶν καὶ σωφρονιστικῶν συστημάτων, ἰδίᾳ δὲ περὶ τῶν ἐν Ἑλβετίᾳ λειτουργούντων». Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀναγνώσεως ὁ πρόεδρος συγχαίρει τῷ κ. Ε. Ἰωαννίδῃ, ἑταῖροι δέ τινες ποιοῦσι παρατηρήσεις τινάς, εἰς ἃς οὗτος δίδωσι τὰς δεούσας ἐξηγήσεις.

Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑϠΓ΄

(Τακτική)

Τῆς 25 Νοεμβρίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῶν δύο προηγουμένων συνεδριάσεων ὁ

---

1. Ἐξεδόθη ἐν Ἀρχαιολ. παραρτήματι Κ'—ΚΒ' τόμου.

γεν. γραμματεὺς δίδωσι περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας.

Προτάσει τοῦ προεδρείου ἀποφασίζεται ὅπως σταλῶσι τῇ ἐπιτροπῇ τῶν ἐλεῶν ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων οἱ χάρται Ζαφειροπούλου, εἰς δὲ τὴν ἐνταῦθα «Ἑταιρίαν τῶν μεσαιωνικῶν ἐρευνῶν» πολλαπλᾶ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου ἀπὸ τοῦ Γ' τόμου καὶ ἐφεξῆς.

Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλων τῷ συλλόγῳ τὸν θάνατον τοῦ Δὸν Πέτρου di Alcantara, πρώην αὐτοκράτορος τῆς Βραζιλίας καὶ ἐπιτίμου τοῦ συλλόγου μέλους, προτείνει καὶ ὁ σύλλογος ἀποδέχεται νὰ σημειωθῇ ἐν τοῖς πρακτικοῖς ἡ βαθεῖα τοῦ συλλόγου θλῖψις καὶ ἀποσταλῇ συλλυπητήριος ἐπιστολὴ τῇ Α. Α. Μεγαλειότητι τῇ ὑψηλῇ τοῦ μεταστάντος χήρᾳ.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κκ. Β. Τερνῶ βέης, ἱδρυτὴς καὶ διοικητὴς τῆς ἑταιρίας τῶν ὑδάτων τῶν Δέρκων, καὶ Ἰωακεὶμ Βαλαβάνης, φιλόλογος.

Ὁ κ. Ἀχιλλεὺς Χρηστίδης ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ «Περὶ γάμων καὶ διαζυγίων κατὰ τὴν τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν νομοθεσίαν».

Ὁ πρόεδρος ἐκφράσας τῷ ἀγορητῇ τὰς θερμὰς αὐτοῦ ἐπὶ τῷ ἀναγνώσματι εὐχαριστίας, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΨΛΔ'

(Τακτική)

Τῆς 2 Δεκεμβρίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. **ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας καὶ ἀγγέλλει τὰς γενομένας προσφορὰς βιβλίων.

Ἡ ἐπιστολὴ μετὰ τῆς γλωσσικῆς ὕλης τοῦ κ. Βασιλειάδου παραπέμπονται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει, ὅτι περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐλαττώσεως ἀπὸ 5 εἰς 4 % τοῦ τόκου τῶν κατατεθειμένων παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ κεφαλαίων τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης συνεκάλεσε τὸ προεδρεῖον καὶ τὴν φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν εἰς κοινὴν συνεδρίασιν, ὅπως συσκεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου, καὶ ἂν σύμφορος τῷ συλλόγῳ εἶναι ἡ ἀγορὰ καὶ κατάθεσις παρὰ τῇ Τραπέζῃ μετοχῶν δανείου τινός, ὡς συμβουλεύει ἡ Τράπεζα, ὡς καὶ ἂν ἡ ἐλάττωσις, εἰς ἣν προέβη ἡ Τράπεζα, εἶναι νόμιμος. Καὶ περὶ μὲν τοῦ νομίμου ἢ οὒ τῆς ἐλαττώσεως ἀπεφάνθη ἤδη ἡ ἐκ δικηγόρων ὑπὸ τοῦ προεδρείου συσταθεῖσα ἐπιτροπή, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κκ. Ἀχ. Χρηστίδου, Γεωργίου Ἀποστολίδου καὶ Ἀθ. Πνινατώρου, ὅτι ἡ Τράπεζα ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἐλαττώσεως τοῦ τόκου· ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἀγορὰν μετοχῶν δανείου τινὸς καὶ κατάθεσιν αὐτῶν ἀντὶ χρημάτων παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ, ὁ πρόεδρος λέγει, ὅτι τὸ προεδρεῖον συμφωνεῖ κατὰ τοῦτο μετὰ τῶν ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου, μὴ δεχομένου τὴν μετατροπὴν τοῦ χρηματικοῦ κεφαλαίου εἰς μετοχάς, καὶ ὅτι ἀπεφάσισε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν παρακαταθήκην εἰς χρήματα παραδεχόμενον τὴν ἐλάττωσιν τοῦ τόκου εἰς 4 %. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην τοῦ προεδρείου ἐπικυροῖ ὁ σύλλογος. Ἐπὶ τούτοις λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Ἀνδρεάδης παρακαλεῖ τὸν πρόεδρον, ὅπως ληφθῇ πρόνοια διὰ τὸ Σουλίνειον κληροδότημα, καθ' ὅσον, λέγει, ἐνῷ πρὸ καιροῦ εἶχε προοδεύσει ἀρκούντως τὸ ζήτημα ὑπὲρ τοῦ συλλόγου, ἀπό τινος καιροῦ πάλιν ἐκοιμήθη, ἄγνωστον διὰ τίνας λόγους.

Ὁ πρόεδρος ἀπαντῶν λέγει, ὅτι οὐδὲν ἀνεκοινώσατο αὐτῷ ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ συλλόγου, ἀλλὰ θέλει φροντίσει νὰ μάθῃ καὶ ἀνακοινώσηται τῷ συλλόγῳ τὰς ληφθησομένας πληροφορίας.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορηθέντες γίνονται δεκτοὶ ὡς μέλη μὲν τακτικὰ οἱ κκ. Ρ. Δημητριάδης, δικηγόρος, Μ. Μαργαρίτης, δικηγόρος, καὶ Δ. Βερνουδάκης, ἀντεπιστέλλον δὲ μέλος ὁ ἐν Ἀδριανουπόλει καθηγητὴς κ. Γεώργιος Λαμπουσιάδης, προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ προεδρείου.

Ὁ κ. Κυριακὸς Περδικίδης ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ «Περὶ τῆς ἐν Συρίᾳ μετοικεσίας τῶν Φοινίκων καὶ τῆς ἐθνολογικῆς αὐτῶν κατατάξεως».

Ὁ κ. Ἀχ. Χρηστίδης λέγει, ὅτι δὲν ἤκουσεν ἐκ τοῦ ἀναγνώσματος λεπτομερεῖς εἰδήσεις περὶ τῆς χώρας, ἐξ ἧς ὡρμήθησαν οἱ Φοίνικες, οὔτε περὶ τοῦ χρόνου τῆς μετοικεσίας αὐτῶν καὶ τοῦ τρόπου τῆς μετοικεσίας, ἀλλ' οὐδὲ καὶ τίνας χώρας κατῴκησαν οἱ Φοίνικες. Δὲν ἐνόησε, λέγει, πόθεν ἡ ταυτότης Φοινίκων καὶ Χανα-

ναίων, καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ, ἂν ἡ γλῶσσα τῶν Χαναναίων ἦτο διάλεκτός τις ἢ ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τῶν Φοινίκων. Ἐπὶ τέλους δ' ἐρωτᾷ τὸν κ. Περδικίδην, ἂν οὗτος ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὰς τελευταίας ἀνακαλύψεις ἀγαλμάτων καὶ ἐπιγραφῶν, ἐξ ὧν οἱ ἀρχαιολόγοι ἐξήγαγον συμπεράσματα διάφορα τῶν τοῦ κ. Περδικίδου.

Ὁ κ. Περδικίδης ἀπαντῶν λέγει, ὅτι περὶ πάντων τούτων ἀνέφερεν ἤδη εἰς τὸ ἀνάγνωσμα αὐτοῦ, αἱ δὲ μαρτυρίαι, ἃς προσήγαγεν, εἶναι πᾶσαι ἐπιστημονικαὶ καὶ ὅτι οἱ τἀναντία φρονοῦντες στηρίζονται ἐπὶ ἁπλῶν ὑποθέσεων.

Ὁ κ. Χρηστίδης ἰσχυρίζεται καὶ πάλιν, ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν Ἑβραίων διάφορός ἐστι τῆς τῶν Φοινίκων, ἀλλὰ δὲν δύναται, λέγει, νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἰδέαν αὐτοῦ, καθ' ὅσον δὲν εἶναι εἰδικός, οὐδ' ἐμελέτησέ ποτε τὸ ζήτημα τοῦτο.

Ὁ πρόεδρος συγχαίρει τῷ κ. Περδικίδῃ διὰ τὸ ἀνάγνωσμα αὐτοῦ, λέγων ὅτι πάντοτε ὁ σύλλογος μετὰ τέρψεως ἀκροᾶται τῶν σπουδαίων αὐτοῦ πραγματειῶν.

Ἀκολούθως ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει, ὅτι ἡ ἔναρξις τῶν δημοσίων διαλέξεων ἐγένετο ἤδη ὅλως πανηγυρικῶς καὶ ἐκτάκτως, εὐδοκήσαντος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου νὰ ἀποστείλῃ κατ' αὐτὴν ἴδιον ἀντιπρόσωπον, τὸν πανιερώτατον μητροπολίτην Βελεγράδων, ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἁγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑϞΕ'

(Τακτική)

Τῆς 16 Δεκεμβρίου 1891.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ εἰδικὸς γραμματεύς, ἀπουσιάζοντος τοῦ γενικοῦ γραμματέως, ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας.

Ἡ γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Ν. Κωνσταντινίδου παραπέμπεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Προτείνονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίνονται δεκτοὶ ὡς ἐπίτιμον μὲν μέλος ἡ Α. Ε. ὁ κ. Cambon, πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας παρὰ τῇ Υ. Πύλῃ, ὡς τακτικὰ δὲ μέλη οἱ κκ. Βότσαρης Διγενής, δικαστὴς ἐν τῷ ἐνταῦθα προξενικῷ δικαστηρίῳ, καὶ Μανουὴλ Σεμελας, ἔμπορος.

Ὁ κ. Τερνῶ βέης ἀναγινώσκει γαλλιστὶ πραγματείαν αὐτοῦ ἐπιγραφομένην «Ἱστορία καὶ σημερινὴ κατάστασις τῶν ὑδάτων Κωνσταντινουπόλεως». Ὁ κ. Ε. Ἀμαξόπουλος λαβὼν τὸν λόγον ὑπομιμνήσκει τὴν περὶ τὰ θρησκευτικὰ χρησιμότητα τοῦ ὕδατος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι, καὶ ὅτι πρὸ τοῦ ὑπὸ τοῦ ῥήτορος ἀναφερομένου Λατίνου ποιητοῦ ὁ Πίνδαρος ἔχει ἐξυμνήσει τὸ ὕδωρ, ἀναμιμνήσκεται δὲ τῆς παρὰ Πινδάρῳ φράσεως «ἄριστον μὲν ὕδωρ».

Ὁ πρόεδρος συγχαίρει γαλλιστὶ τῷ Τερνῶ βέῃ ἐπὶ τῷ ἀναγνώσματι αὐτοῦ, εὐχαρίστως παρατηρῶν, ὅτι ἅμα ἐκλεγεὶς μέλος τοῦ συλλόγου κατέλαβε διὰ τοῦ ἀναγνώσματος αὐτοῦ τούτου ἐπίζηλον θέσιν μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου· ἐκφράζει δὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι δὲν θέλει λείψει ὁ Τερνῶ βέης καὶ εἰς τὸ μέλλον νὰ παρέχῃ εἰς τὸν σύλλογον καὶ ἄλλα εὐχάριστα καὶ καλὰ ἀναγνώσματα.

Εἶτα ἐν ἄκρᾳ συγκινήσει ὁ πρόεδρος ἐγερθεὶς ἐκφράζει τὴν βαθεῖαν τοῦ συλλόγου λύπην ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἰατροῦ **Ἀλεξάνδρου Πασπάτη**, πρώην προέδρου τοῦ συλλόγου καὶ ἀντεπιστέλλοντος μέλους αὐτοῦ, ὑποβάλλει δὲ πρὸς ἐπιψήφισιν τῷ συλλόγῳ τὸ ἑξῆς ψήφισμα, ὅπερ τὸ προεδρεῖον ἐκτάκτως συνελθόν, ἅμα μαθὸν τὴν θλιβερὰν ἀγγελίαν, συνέταξε.

Ψήφισμα.

Ὁ Σύλλογος

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀντεπιστέλλοντος μέλους καὶ πρώην προέδρου αὐτοῦ **Ἀλεξάνδρου Πασπάτη**, ψηφίζεται·

α') Ἐπιδοκιμάζει τὴν διαταχθεῖσαν κατάθεσιν στεφάνου ἐκ δάφνης ἐπὶ τοῦ νεκροῦ μετὰ ταινίας φερούσης ἐπιγραφὴν «Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος».

β') Ἐγγράφει τὴν μεγάλην αὐτοῦ θλῖψιν ἐν τοῖς πρακτικοῖς.

γ') Ἐντέλλεται τῷ προέδρῳ τὴν ἀποστολὴν συλλυπητηρίου γράμματος τῇ σεβαστῇ αὐτοῦ χήρᾳ.

δ') Διακόπτει εἰς ἔνδειξιν πένθους ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας τάς τε συνεδριάσεις καὶ τὰς δημοσίας αὐτοῦ διαλέξεις.

ε') Συνίστησι τῷ προεδρείῳ τὴν πρόσκτησιν καὶ ἀνάρτησιν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων τῆς εἰκόνος τοῦ ἀειμνήστου.

ϛ') Ἀνατίθησι τῷ κ. Ἀνδρέᾳ Μόρτμαν, ἀντιπροέδρῳ, τὴν σύνταξιν τῆς βιογραφίας τοῦ μεταστάντος καὶ ἰδίᾳ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐν τῷ συλλόγῳ δράσεως αὐτοῦ, ἀπεκδεχόμενος τὴν

κοινοποίησιν τῆς μελέτης ταύτης ἐν τῇ πρώτῃ μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ πένθους τακτικῇ αὐτοῦ συνεδριάσει.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑϠϚ'

(Τακτική)

Τῆς 13 Ἰανουαρίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως καὶ τὴν ἀνακοίνωσιν τῆς ἀλληλογραφίας, ὁ σύλλογος ἀποφασίζει, ὅπως σταλῇ εὐχαριστήριος ἐπιστολὴ τῷ ἐν Ἀθήναις κ. Ἀνδρέᾳ Νομικῷ ἐπὶ τῇ προσφωνήσει, ἣν ἐξ ὀνόματος τοῦ συλλόγου, καταθέτων ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀειμνήστου Ἀλεξάνδρου Πασπάτη τὸν τοῦ συλλόγου στέφανον, ἐξεφώνησεν.

Προτάσει τοῦ προεδρείου ὁ σύλλογος παραχωρεῖ τῇ ἐνταῦθα ἑλληνοκαθολικῇ ἐκπαιδευτικῇ ἑταιρίᾳ «Συμπνοίᾳ» τὴν αἴθουσαν αὐτοῦ διὰ τὴν 29 Φεβρουαρίου ἐ. ἔ. Ἐπίσης παραχωρεῖται, προτάσει τοῦ προεδρείου, ἡ αἴθουσα τοῦ συλλόγου τῷ συλλόγῳ «Ἑρμῇ» διὰ τὴν 19 Ἰανουαρίου ἐ. ἔ.

Ἡ τοῦ κ. Ἐμμ. Ἰωαννίδου ἐπιστολὴ παραπέμπεται τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ, ἡ δὲ τοῦ κ. Δημοσθενοπούλου τῇ φιλολογικῇ.

Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει μετὰ λύπης τὸν θάνατον τοῦ Sir William White, ἐπιτίμου μέλους τοῦ συλλόγου, καὶ προτείνει τὴν ἀποστολὴν συλλυπητηρίου γράμματος τῇ χήρᾳ αὐτοῦ. Ἡ πρότασις γίνεται δεκτή.

Ὁ πρόεδρος γνωρίζει τῷ συλλόγῳ, ὅτι συνεπείᾳ τῆς ἐκλογῆς τῆς Α. Ε. τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας παρὰ τῇ Υ. Πύλῃ κυρίου Cambon ὡς ἐπιτίμου μέλους, μετέβη μετὰ τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως καὶ τοῦ λογιστοῦ παρ' αὐτῷ πρὸς ἐπίδοσιν τοῦ διπλώματος καὶ ὅτι προσεφώνησε τάδε·

«*Κύριε πρεσβευτά,*

» Ἐρχόμεθα ἐγώ τε καὶ οἱ ἐμοὶ ἐρίτιμοι συνάδελφοι, ἵνα ἐπιδῶμεν τῇ Υ. Ε. τὸ δίπλωμα ἐπιτίμου μέλους τοῦ ἐνταῦθα Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἐκλέξαντος Αὐτὴν παμψηφεὶ καὶ ἐν μέσῳ ζωηρῶν ἐπευφημιῶν. Ὁ ἡμέτερος σύλλογος αἰσθάνεται τὴν μεγάλην σημασίαν ἐκλογῆς παρεχούσης αὐτῷ τὴν εὐχαρίστησιν καὶ τὴν τιμὴν τοσοῦτον πολυτίμου προσκτήσεως, ἡμῖν δὲ πρὸς τούτοις λίαν εὐάρεστός ἐστιν ἡ εὐκαιρία τῆς συνεντεύξεως ταύτης καὶ τῆς ἀνταλλαγῆς ἰδεῶν μετ' ἀτομικότητος τοσοῦτον ἁρμοδίας περὶ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς ὡραίας χώρας τῆς Γαλλίας, ἥτις καλλιεργεῖ καὶ διαδίδει αὐτὰ μετὰ διηνεκοῦς ἐπιτυχίας. Πλήρεις εὐγνωμοσύνης καὶ μετὰ ζωηροτάτου ἐνδιαφέροντος παρακολουθοῦμεν μακρόθεν τὰς κλασικὰς σπουδὰς καὶ τὰς ἐπὶ τῆς ἀρχαιότητος ἐργασίας τῆς πολυπληθεστάτης καὶ σοφῆς τῶν Γάλλων λεγεῶνος, ἐν συγκινήσει δὲ καὶ ἀγαλλιάσει βλέπομεν ὑμᾶς ὡς ἀντιπρόσωπον παρ' ἡμῖν τῆς μεγάλης πατρίδος, εἰς ἣν ἔχετε τὴν εὐτυχίαν νὰ ἀνήκητε.

» Ἀφίκεσθε γὰρ εἰς τὴν ἡμετέραν χώραν προηγηθεὶς ὑπὸ παγκοίνου φήμης ἀνδρὸς ἐνεργητικοῦ καὶ φιλομούσου, τὸ δὲ σπουδαῖον ἔργον, ὅπερ ὀφείλει ὑμῖν τὴν γένεσιν, ἀνάπτυξιν καὶ ἐμπέδωσιν αὐτοῦ, «ἡ πρὸς διάδοσιν (φημὶ) τῆς γαλλικῆς γλώσσης Ἀδελφότης», χαίρει παρ' ἡμῖν οὐ σμικρὰν δημοτικότητα, ὁ δὲ ἡμέτερος σύλλογος διάκειται αὐτῇ τὰ μάλα συμπαθῶς. Τοῦτο ἄλλως τε τυγχάνει ἐκ τῶν καθηκόντων αὐτοῦ, διότι, ἐξαιρέσει τῶν θιγόντων τὴν θρησκείαν ἢ τὴν πολιτικὴν ζητημάτων, ἅτινα δὲν ἐπιτρέπει ἡμῖν ὁ ἡμέτερος κανονισμός, πᾶν ἕτερον ζήτημα μᾶς ἐνδιαφέρει σφόδρα, περὶ παντὸς δὲ προβλήματος ἀρχαιολογικοῦ, φιλολογικοῦ ἢ ἐπιστημονικοῦ καὶ περὶ παντὸς ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος προφρόνως ἐνασχολούμεθα ἐν λεπτομερείᾳ εἴτε ἐν ταῖς τοῦ συλλόγου συνεδριάσεσιν εἴτε ἐν ταῖς τῶν διαφόρων αὐτοῦ ἐπιτροπῶν. Ἀπὸ ἐτῶν τριάκοντα καὶ ἑνὸς ὁ σύλλογος ἡμῶν ἀφιερώθη εἰς ταύτην τὴν ἐργασίαν, ἣν καθ' ἅπαν τὸ μακρὸν τοῦτο χρονικὸν διάστημα ἐπακριβῶς ἐξετέλεσεν, ἐκτιμώμενος ὑπὸ τῶν φιλολόγων τῶν πλείστων τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς ἐπικρατειῶν καὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα διατελῶν τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως.

» Καὶ δὲν δύναμαι μὲν νὰ διακηρύξω, ὅτι οὐδέποτε ὑπέστη ἀποθαρρύνσεις καὶ ἀπογοητεύσεις ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν δυσχερῶν αὐτοῦ ὑποχρεώσεων, ἀλλὰ πλειστάκις εἶδε τὰς ἐργασίας καὶ ἐνεργείας αὐτοῦ ἐπαξίως ἀνταμειβομένας. Ἐν ταῖς γλυκυτέραις ταύταις ἀμοιβαῖς συγκαταριθμεῖται ἡ ὑφ' ὑμῶν, κύριε πρεσβευτά, σημερινὴ ἀποδοχὴ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ πεμπομένου διπλώματος. Μηδ' ἐπ' ἐλάχιστον περὶ τούτου

ἀμφιβάλητε, καθότι γινώσκομεν τὴν ὑμετέραν ἀξίαν, ἀπεκδεχόμεθα τὰς συμπαθεῖς ὑμῶν διαθέσεις, ἐξιδιασμένως ὑμᾶς ὑπολητπτόμεθα, φιλοῦμεν δὲ τὴν Γαλλίαν καὶ τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς».

Εἰς ταῦτα ἀπαντῶν ὁ κ. πρεσβευτὴς ἔλεξε τάδε·

« *Κύριε πρόεδρε,*

» Σᾶς παρακαλῶ νὰ εἴπητε τῷ συλλόγῳ, ὅτι εὐγνωμονῶ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ μου ὡς μέλους ἐπιτίμου καὶ ἐπὶ τοῖς εὐμενέσι λόγοις, οὓς ἐν ὀνόματι αὐτοῦ εὐηρεστήθητε νὰ μοὶ ἀπευθύνητε. Τὸν σύλλογον, ὃς τοσοῦτον μὲ ἐτίμησεν, ἐπισκεφθήσομαι προσεχῶς, μετὰ πολλῆς δὲ τῆς εὐχαρεσκείας ἐπωφεληθήσομαι τῆς πρώτης εὐκαιρίας ἀνακοινώσεως γαλλιστὶ συντεταγμένης, ὅπως καὶ εἰς συνεδρίασιν αὐτοῦ παρευρεθῶ. Δέχθητε, Κύριοι, τὰς θερμὰς εὐχαριστίας μου».

Ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων τοῦ συλλόγου κ. Α. Mordtmann ἀναγινώσκει τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀειμνήστου Ἀλεξάνδρου Πασπάτη ἰατροῦ ἑλληνιστί, περατώσας δὲ αὐτὴν κατέρχεται τοῦ βήματος ἐν μέσῳ ῥαγδαίων χειροκροτήσεων. Ὁ πρόεδρος δράττεται τῆς εὐκαιρίας, ὅπως θερμῶς συγχαρῇ καὶ εὐχαριστήσῃ τῷ σοφῷ υἱῷ σοφοῦ πατρός, ὡς εἶπεν, ἐπὶ τῇ ὡραίᾳ βιογραφίᾳ τοῦ Ἀλεξάνδρου Πασπάτη, ἥτις περιπλέον ἐγράφη καὶ ἀπηγγέλθη ἑλληνιστί, ἐν γλώσσῃ καθαρᾷ καὶ ἀρχαϊζούσῃ, ὑπ' ἀνδρὸς Γερμανοῦ, ἐπιστημονικώτατα ἐξετάσαντος καὶ ἀναλύσαντος τὰ ἔργα τοῦ ἀειμνήστου Πασπάτη.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑϟΖ'

(Τακτική)

Τῆς 20 Ἰανουαρίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ.

Ἕνεκα λόγων ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεως τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν τῆς τελευταίας συνεδριάσεως ἀναβάλλεται εἰς τὴν προσεχῆ.

Ὁ προεδρεύων ἀγγέλλει μετὰ λύπης τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου Ῥίζου Ῥαγκαβῆ, ἐπιτίμου μέλους τοῦ συλλόγου, καὶ προτείνει, ὅπως ἐν τοῖς πρακτικοῖς σημειωθῇ ἡ βαθεῖα τοῦ συλλόγου θλῖψις καὶ πεμφθῇ τῷ πατρῴζοντι υἱῷ Κλέωνι συλλυπητήριος ἐπιστολή. Ἡ πρότασις τοῦ προεδρείου γίνεται δεκτή. Εἶτα δὲ ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης προτείνει νὰ ἀνατεθῇ τῶν μελῶν τινι ἡ σύνταξις καὶ ἐν συνεδριάσει τοῦ συλλόγου ἀνάγνωσις τῆς βιογραφίας τοῦ μεταστάντος. Ἐπὶ τῆς προτάσεως ταύτης συζητήσεως ἱκανῆς γενομένης, ὁ σύλλογος ἀποφασίζει ὅπως ἀφεθῇ ἡ σκέψις αὕτη εἰς τὴν κρίσιν τοῦ προεδρείου.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίνονται δεκτοὶ ὡς μέλη τακτικὰ τοῦ συλλόγου οἱ κκ. Νικόλαος Γιαννουλάτος, διδάκτωρ τὰ νομικά, Λεωνίδας Κώτσικας, τραπεζίτης, καὶ Σταῦρος Βραχάμης, διδάκτωρ τὰ φυσικά.

Ὁ ἰατρὸς κ. Κλ. Κοκκολάτος ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ « Ἡ ἰατρικὴ τοῦ Σοφοκλέους».

Ὁ κ. Κ. Μακρῆς εὐχαριστεῖ καὶ συγχαίρει τῷ κ. Κλ. Κοκκολάτῳ ἐπὶ τῷ ἀξίῳ λόγου ἀναγνώσματι, λέγων ὅτι μεγάλως ὠφελοῦνται ἐξ αὐτοῦ οἱ φιλομαθεῖς.

Μετά τινας παρατηρήσεις τῶν κκ. Χρ. Χατζηχρήστου καὶ Δ. Οἰκονομίδου ὁ προεδρεύων λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑϟΗ'

(Τακτική)

Τῆς 27 Ἰανουαρίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προτελευταίας συνεδριάσεως, ἡ δὲ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν τῆς 20 Ἰανουαρίου ἀναβάλλεται εἰς τὴν ἑπομένην συνεδρίασιν.

Ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας. Ἀποφασίζεται δὲ 1) ἡ ἀποστολὴ γεωγραφικῶν χαρτῶν Ζαφειροπούλου εἰς Χαρτάλιμην· 2) ἡ ἀποστολὴ εὐχαριστηρίου ἐπιστολῆς τῷ κ. Πολυζωίδῃ ἐπὶ τῇ ὑπ' αὐτοῦ γενομένῃ τῷ συλλόγῳ δωρεᾷ τῶν 150 σωμάτων τῆς ἀνθρωπολογίας αὐτοῦ, γνωστοποιουμένου συγχρόνως αὐτῷ, ὅτι ἡ πραγματεία αὐτοῦ παρεπέμφθη τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ, καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει θέσις κενὴ μισθωτοῦ ὑπαλλήλου ἐν τῷ συλλόγῳ.

Ἡ πρότασις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς περὶ ἀναθέσεως τῆς ἀμέσου ἐκδόσεως τοῦ νεωστὶ ἀνακαλυφθέντος Ἀριστοτελείου ἔργου «τῆς τῶν Ἀθηναίων πολιτείας» τῷ κ. Ν. Πολίτῃ δὲν γίνεται δεκτή, ἅτε ἀντικειμένη τῷ προγράμματι τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης.

Ὁ κ. Δημήτριος Ν. Ταμβάκος ἀναγράφεται συνῳδὰ τῷ 93ῳ ἄρθρῳ τοῦ κανονισμοῦ καὶ ἀποφάσει τοῦ συλλόγου δωρητὴς αὐτοῦ.

Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει μετὰ μεγίστης λύπης τὸν θάνατον τοῦ ἐπιτίμου μέλους τοῦ συλλόγου καὶ ἐθνικοῦ εὐεργέτου Κωνσταντίνου Ζάππα, προτείνεται δὲ καὶ γίνεται δεκτὴ ἡ ἐν τοῖς πρακτικοῖς ἐγγραφὴ τῆς μεγάλης θλίψεως τοῦ συλλόγου καὶ ἡ ἀποστολὴ συλλυπητηρίων ἐπιστολῶν πρὸς τὸν ἀνεψιὸν τοῦ μεταστάντος κ. Χρῆστον Ζάππαν καὶ πρὸς τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τοῦ ἐνταῦθα Ζαππείου παρθεναγωγείου.

Ὁ κ. Ματθαῖος Παρανίκας ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ «Περὶ τῆς ἐν Θρᾴκῃ Ἀδριανουπόλεως»(*). Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Σ. Καραθεοδωρῆς συγχαίρει καὶ εὐχαριστεῖ τῷ ῥήτορι ἐπὶ τῇ ἀξιολόγῳ αὐτοῦ πραγματείᾳ. Τὸ αὐτὸ δὲ ποιήσας καὶ ὁ πρόεδρος λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΫΘ'

(Τακτική)

Τῆς 3 Φεβρουαρίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῶν δύο προηγουμένων συνεδριάσεων, ἀνακοινοῦται ὑπὸ τοῦ εἰδ. γραμματέως, ἀναπληροῦντος τὸν γεν. γραμματέα κωλυόμενον, περίληψις τῆς ἀλληλογραφίας.

Ἀποφασίζεται ἡ ἐγγραφὴ τοῦ συλλόγου ὡς συνδρομητοῦ εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Κρουμβάχερ ἀγγελλόμενον «Βυζαντινὸν δελτίον».

Ἡ γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Ἰωακεὶμ Βαλαβάνη παραπέμπεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Ἀποφασίζεται ἡ δωρεὰ τῇ ἐνταῦθα Ἑταιρίᾳ τῶν μεσαιωνικῶν ἐρευνῶν ἑνὸς ἀντιτύπου ἐκ τῶν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῆς χρησίμων πολλαπλῶν βιβλίων τῆς βιβλιοθήκης τοῦ συλλόγου.

Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλων τῷ συλλόγῳ ὅτι δὲν θέλει ἀναγνώσει τὸ ἀγγελθὲν ἀνάγνωσμα αὐτοῦ ὁ κ. Κοπάσης λόγῳ ἀσθενείας, λύει τὴν συνεδρίασιν.

(*) Ἴδε ἔμπροσθεν σελ. 30—41.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΡ'

(Τακτική)

Τῆς 10 Φεβρουαρίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ἀπόντος τοῦ γεν. γραμματέως, ὁ εἰδ. γραμματεὺς ἀνακοινοῦται τὴν ἀλληλογραφίαν.

Ἀποφασίζεται ἡ ἀποστολὴ γεωγραφικῶν χαρτῶν Ζαφειροπούλου εἰς τὰς ἐφορίας τῶν ἐκπαιδευτηρίων Τὸπ-καποῦ καὶ τῆς ἐν Νικοπόλει δημοτικῆς σχολῆς.

Ἀναβάλλεται ἡ συζήτησις προτάσεως τοῦ προεδρείου ὅπως ὁ ἡμέτερος σύλλογος μετάσχῃ τῶν ἑορτῶν τῶν ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τοῦ ἐν Ἀθήναις φιλολογικοῦ συλλόγου «Παρνασσοῦ».

Ἡ γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Ι. Ἀγακίδου παραπέμπεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Παραχωρεῖται ἡ μεγάλη τοῦ συλλόγου αἴθουσα εἰς τὸν Ἠπειρωτικὸν σύλλογον διὰ τὴν Β' κυριακὴν τῶν νηστειῶν.

Ἐπὶ τῇ ἀγγελθείσῃ ὑπὸ τοῦ προεδρείου τριακονταλίρῳ δωρεᾷ τοῦ κ. Α. Συγγροῦ ὁ σύλλογος ψηφίζεται ὅπως διαβιβασθῶσιν αὐτῷ αἱ ἔνθερμοι αὐτοῦ εὐχαριστίαι.

Ἡ πρότασις τοῦ προεδρείου, ὅπως ὁ κ. Δημήτριος Βικέλας ἀντιπροσωπεύσῃ τὸν σύλλογον ἐν ταῖς κατὰ τὸν προσεχῆ Σεπτέμβριον ἐν Μαδρίτῃ τελεσθησομέναις ἑορταῖς ἐπὶ τῇ τετρακοσιετηρίδι τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς γίνεται παμψηφεὶ δεκτή.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΡΑ'

(Τακτική)

Τῆς 24 Φεβρουαρίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Α. MORDTMANN, *ἰατροῦ.*

Ἀναγινώσκονται καὶ κυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως.

Ἀνακοινοῦται ἡ ἀλληλογραφία.

Ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς λέγει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ πωλῶνται ὑπὸ τοῦ συλλόγου οἱ τόμοι τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης.

Ὁ γεν. γραμματεὺς ἀπαντῶν λέγει, ὅτι δὲν θεωρεῖ κατάλληλον τὴν στιγμὴν πρὸς συζήτησιν τοῦ ζητήματος, καθ' ὅσον ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιστολὴ φέρει ὅλως οἰκογενειακὸν χαρακτῆρα· ἐν ὅσῳ δέ, λέγει, δὲν διατυπώσῃ τὸ προεδρεῖον πρότασιν, δὲν πρέπει νὰ γένηται οὐδεὶς λόγος, ἅτε οὐδεμιᾶς εἰσέτι ἀποφάσεως ληφθείσης.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΡΒ'
(Τακτική)

Τῆς 2 Μαρτίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως ἀνακοινοῦται ὑπὸ τοῦ γεν. γραμματέως περίληψις τῆς ἀλληλογραφίας.

Τὸ λεξιλόγιον τοῦ κ. Τουργούτη παραπέμπεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Προτάσει τοῦ προεδρείου ἡ πρότασις τοῦ κ. Ι. Λαγκάδη, διδασκάλου τῆς γαλλικῆς, περὶ ἱδρύσεως Κυριακοῦ σχολείου, δὲν γίνεται δεκτὴ ὡς ἀπᾴδουσα πρὸς τὰ μέσα, ἅπερ διατίθησιν ὁ σύλλογος διὰ τὰς μελέτας καὶ τὸν προορισμὸν αὐτοῦ.

Τὰ τυπογραφικὰ δοκίμια τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἡσιόδου, ἀποσταλέντα ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις καταστήματος Ἀνέστη Κωνσταντινίδου, παραπέμπονται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Προτείνεται τῷ συλλόγῳ ὑπὸ τοῦ προεδρείου, λαβόντος καὶ τὴν γνώμην τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ὅπως ἐξ ἑκάστου τόμου τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης πωλῶνται ἀντίτυπα μέχρις ἑκατὸν πεντήκοντα, εἰς μὲν τὰ μέλη τοῦ συλλόγου ἀντὶ τῆς ἡμισείας, εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς ἀντὶ ὁλοκλήρου τῆς ὡρισμένης τιμῆς. Τὴν πρότασιν ταύτην ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης ἀποκρούει ὡς παραβιάζουσαν τὰ μεταξὺ τοῦ συλλόγου καὶ τῶν ἐκδοτῶν τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης συμβόλαια. Ὡς ἐξάγεται, λέγει, ἔκ τε τῶν συμβολαίων καὶ ἐκ τοῦ προγράμματος τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης, ὁ σύλλογος ἐκ τῶν ἀναλογούντων αὐτῷ ἀντιτύπων οὐδὲν δικαιοῦται νὰ πωλήσῃ, ἀλλ' ὀφείλει νὰ διανέμῃ αὐτὰ τοῖς ἀπόροις μαθηταῖς καὶ τοῖς σχολείοις, δι' ἃ εἰσι ταῦτα προωρισμένα. Τἀναντία πράττων ὁ σύλλογος καὶ τὰς ῥηθείσας σχολὰς βλάπτει, καὶ ἀσυνεπὴς πρὸς τοὺς ἐκδότας φαίνεται, ὧν τὰ συμφέροντα σπουδαίως θέλουσι βλαβῆ.

Ὁ γεν. γραμματεὺς παρατηρεῖ τῷ προλαλήσαντι, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται αὐτῷ, μέλει ὄντι τοῦ συλλόγου, νὰ παρουσιάζηται συνήγορος τῶν ὑλικῶν συμφερόντων τῶν ἐκδοτῶν, οἵτινες οὐδόλως βλάπτονται, καθ' ὅσον καὶ τὴν ἀνταμοιβὴν αὐτῶν ἔχουσι, καὶ ὑπὲρ τὰ 650 ἀντίτυπα λαμβάνουσι. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς σχολάς, αὗται, λέγει, δὲν ὑπερβαίνουσι τὰς εἴκοσι, θέλουσι δὲ λάβει τὰ ἀντίτυπά των. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ πολλὰ εἰσέτι ἀντίτυπα διὰ τοὺς ἀπόρους παῖδας καὶ τὰς τυχὸν παρουσιασθησομένας σχολάς, καθ' ὅσον ἐκ τῶν 350 ἀντιτύπων μόνον 150 θέλει πωλήσει ὁ σύλλογος. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ συμβόλαια καὶ τὸ πρόγραμμα τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης, οὐδόλως ταῦτα ἀνθίστανται εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ συλλόγου τοιαύτην διάθεσιν τῶν ἀντιτύπων.

Ὁ κ. Πουλουλίδης λέγει, ὅτι ὡς πρὸς τὴν εἰς τὰ μέλη τοῦ συλλόγου πώλησιν τινῶν ἀντιτύπων τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης ἀντὶ τοῦ ἡμίσεος τῆς τιμῆς, δὲν δικαιοῦνται νὰ παραπονεθῶσιν οἱ ἐκδόται, καθ' ὅσον διὰ τῆς εἰς τὰ μέλη διανομῆς αὐτῶν ὁ σύλλογος δὲν προτίθεται νὰ προβῇ εἰς ἐμπορικὴν ἐπιχείρησιν, ἀλλ' ἀντὶ νὰ μένωσιν ἐν ταῖς ἀποθήκαις τοῦ ἠθικοῦ προσώπου, τοῦ συλλόγου, αὐτὰ τὰ πρόσωπα τὰ ἀποτελοῦντα τὸ ἠθικὸν πρόσωπον διανέμονται ταῦτα, ὥστε πάντοτε μένουσι παρὰ τῷ συλλόγῳ.

Ἐπὶ τούτοις ψηφοφορίας γενομένης ὁ σύλλογος δέχεται τὴν πρότασιν τοῦ προεδρείου.

Εἶτα ὁ κ. Ξ. Σιδερίδης ἀναγινώσκει μέρος πραγματείας αὐτοῦ «Περὶ τῆς βυζαντινῆς μονῆς τῆς Παμμακαρίστου» (*).

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστεῖ θερμῶς τῷ κ. Ξ. Σιδερίδῃ ἐπὶ τῷ ἀναγνώσματι αὐτοῦ, ἐπιφυλάττεται δέ, λέγει, νὰ εὐχαριστήσῃ αὐτῷ θερμότερον μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΡΓ'
(Τακτική)

Τῆς 9 Μαρτίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ὁ γεν.

(*) Ἐξεδόθη ἐν Ἀρχαιολογικῷ παραρτήματι Κ' - ΚΒ' τόμου.

γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας.

Παραχωρεῖται ἡ αἴθουσα τοῦ συλλόγου τῇ Ἑλληνοκαθολικῇ ἀδελφότητι «Συμπνοίᾳ», ἀντὶ τοῦ σαββάτου, τῇ προσεχεῖ παρασκευῇ 13/25 Μαρτίου.

Ὑποβάλλεται τῇ ἐγκρίσει τοῦ συλλόγου τὸ μετὰ τοῦ κ. Ἰγγλέση ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς διὰ τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη παρασκευασθὲν συμβόλαιον διὰ τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην.

Ἐπὶ τοῦ συμβολαίου ζητεῖ ἐξηγήσεις τινὰς ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης, ἃς προφρόνως χορηγεῖ ὁ κ. Θ. Σαλτέλης, λέγων, ὅτι ὁ κ. Βερναρδάκης συγκατένευσε καὶ ὑπέδειξε τὸ τυπογραφεῖον τοῦ κ. Ἰγγλέση, καὶ ὅτι αἱ τιμαί εἰσιν αἱ αὐταὶ καὶ πως κατώτεραι τῶν τιμῶν τῶν προηγουμένων ἐκδόσεων. Τὸ συμβόλαιον γίνεται δεκτόν.

Δωροῦνται οἱ χάρται Ζαφειροπούλου εἰς τὴν σχολὴν τοῦ χωρίου Ζεληλᾶς τῆς ἐπαρχίας Καισαρείας.

Ὁ κ. Ξ. Σιδερίδης ἀναγινώσκει τὴν συνέχειαν καὶ τέλος τῆς πραγματείας αὐτοῦ «Περὶ τῆς βυζαντινῆς μονῆς τῆς Παμμακαρίστου».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Κ. Καραθεοδωρῆς λαβὼν τὸν λόγον συγχαίρει τῷ κ. Σιδερίδῃ ἐπὶ τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ, λέγων ὅτι ὀφείλονται αὐτῷ ἐπὶ ταύτῃ αἱ εὐχαριστίαι τοῦ συλλόγου. Καλὸν θὰ ἦτο, λέγει, εἰ προσετίθετο εἰς τὸ τέλος καὶ μικρά τις πραγματεία περὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς τέχνης κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους· παρακαλεῖ δὲ ὅπως ὁ κ. Σιδερίδης ἀναπτύξῃ τὸ θέμα τῆς τε ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς ζωγραφικῆς, καθ' ὅσον ἡ ἀναγέννησις τῆς τέχνης συνδέεται μετὰ τῆς ἰδέας, ἣν ἐν Ἰταλίᾳ ἔχουσι περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς ἑλληνικῆς τέχνης. Περὶ τοῦ χρόνου τῆς μετατροπῆς τῆς μονῆς οὐδὲν λέγει, διότι ὁ κ. Σιδερίδης, ὡς λέγει, εἰσέτι ἐργάζεται.

Ὁ κ. Σιδερίδης εὐχαριστεῖ θερμῶς τῷ κ. Κ. Καραθεοδωρῇ ἐπὶ τοῖς συγχαρητηρίοις αὐτοῦ, κηρύττει ὅμως ἑαυτὸν ἀναρμόδιον ὅπως ὁμιλήσῃ περὶ τῆς βυζαντινῆς τέχνης· ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν χρονολογίαν τῆς μετατροπῆς, ὑπόσχεται νὰ προσθέσῃ ταύτην κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ ἀναγνώσματος ὡς καὶ ἄν τι ἀνακαλύψῃ νεώτερον.

Ὁ πρόεδρος ἐπίσης συγχαίρει θερμῶς καὶ εὐχαριστεῖ τῷ κ. Σιδερίδῃ ἐπὶ τῷ ἀναγνώσματι αὐτοῦ. Ὁ σύλλογος, προστίθησι, μετὰ πολλοῦ τοῦ ἐνδιαφέροντος ἀκολουθεῖ τοιαύτας μελέτας, ὀφείλω δὲ νὰ ὁμολογήσω ἐκ καθήκοντος, ὅτι ὁ κ. Σιδερίδης ἐστὶν ἐπίλεκτον τοῦ συλλόγου μέλος, ἀγαπῶν πάντοτε τὰς σπουδαίας μελέτας, καὶ εὔχομαι ὅπως εἰς πολλὰς ἐτῶν περιόδους ὁ σύλλογος ἀκροᾶται τοῦ κ. Σιδερίδου.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΡΔ'
(Τακτική)

Τῆς 16 Μαρτίου 1892

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀναβληθείσης, ἀνακοινοῦται ἡ ἀλληλογραφία.

Ἡ αἴτησις τοῦ κ. Holas, ὅπως δωρηθῶσι τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτοῦ τεύχη τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου ἐκ τῶν πολλαπλῶν, γίνεται δεκτή· ἐπίσης δὲ καὶ ἡ πρότασις τοῦ προεδρείου, ὅπως ἀνατεθῇ τῷ βιβλιοφύλακι ἡ συλλογὴ καί τινων βιβλίων ἐκ τῶν πολλαπλῶν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ συλλόγου πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν.

Ὁ κ. Κ. Καραθεοδωρῆς ὑποστηρίζει τήν τε αἴτησιν τοῦ κ. Holas καὶ τὴν πρότασιν τοῦ προεδρείου λέγων, ὅτι πολλάκις ἐπεσκέφθη τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ καὶ πάντοτε καλλίστης ἔτυχεν ὑποδοχῆς αὐτός τε καὶ πᾶς ἄλλος. Ἡ εἴσοδος εἰς τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ εἶναι ἐλευθέρα, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἡ βιβλιοθήκη τοῦ κυρίου Holas εἶναι δημοσίας ὠφελείας, ὥστε εἶναι καλὸν νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτὸν ὁ σύλλογος.

Εἶτα ὁ κ. Ἀνδρεάδης λαβὼν τὸν λόγον λέγει, ὅτι, ἐνῷ ὑπάρχει ἀπόφασις τοῦ συλλόγου, ὅπως ἀναρτηθῇ εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτοῦ ἡ εἰκὼν τοῦ ἐκ τῶν ἱδρυτῶν καὶ πρώτου προέδρου ἀειμνήστου Στεφάνου Καραθεοδωρῆ, οὐδὲν τοιοῦτον εἰσέτι ἐγένετο, καὶ προτείνει ὅπως τὸ προεδρεῖον λάβῃ ταχεῖάν τινα περὶ τούτου ἀπόφασιν.

Ὁ κ. Κ. Καραθεοδωρῆς, υἱὸς τοῦ ἀειμνήστου Στεφάνου, δηλοῖ εἰς ἀπάντησιν, ὅτι ἡ εἰκὼν ἐν μεγάλῳ μεγέθει εἶναι ἑτοίμη καὶ προσεχῶς πέμψει αὐτὴν τῷ συλλόγῳ.

Προτάσει τοῦ προεδρείου, ἀντιπρόσωπος τοῦ συλλόγου διὰ τὰς ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τοῦ ἐν Ἀθήναις συλλόγου «Παρνασσοῦ» γενησομένας ἑορτὰς ἐκλέγεται ὁ κ. Τηλ. Καραθεοδωρῆς.

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἐπιτίμου μέλους τοῦ συλλόγου Ἐδουάρδου Φρεϊμαν, προτάσει τοῦ προεδρείου ἀποφασίζεται, ὅπως δηλωθῇ ἐν τοῖς

πρακτικοῖς ἡ θλῖψις τοῦ συλλόγου, ἀποσταλῇ δὲ συλλυπητήριος ἐπιστολὴ τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ μεταστάντος.

Ἀγγελθέντες τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορηθέντες γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη τοῦ συλλόγου ὁ πανοσιολογιώτατος ἀρχιμανδρίτης κ. Μιχαὴλ Κλεόβουλος, διευθυντὴς τῆς Μ. τοῦ Γ. σχολῆς, καὶ ὁ κ. Γ. Ῥοσσολᾶτος, δικηγόρος.

Ὁ ἰατρὸς κ. Μ. Λογοθέτης ἀναγινώσκει πραγματείαν «Περὶ τῆς κοινωνικῆς θέσεως τῆς γυναικὸς κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς».

Ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Σ. Ἀποστόλογλους λέγει, ὅτι δὲν συμφωνεῖ τῷ κ. Λογοθέτῃ πρῶτον ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς προικός, ἣν ὁ κ. Λογοθέτης ἐχαρακτήρισεν ὡς παρθενοκτόνον. Δὲν εἶναι παρθενοκτόνος, λέγει ὁ κ. Σ. Ἀποστόλογλους, ἀλλ' ἁπλῶς συνεισφορά, ἣν ἡ κόρη φέρει εἰς τὸν σύζυγον, ὅπως οὕτω συμμετάσχῃ τῶν βαρῶν τοῦ συζυγικοῦ βίου. Ἄλλως τε ὁ γάμος τί ἄλλο εἶναι ἢ εἶδός τι συνεταιρισμοῦ; Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἑτέρου ζητήματος διαφωνῶ, προστίθησιν· ὁ κ. Λογοθέτης ἐν τῷ ἀναγνώσματι αὐτοῦ εἶπεν, ὅτι, ἐνῷ παρ' ὅλοις τοῖς ἄλλοις ζώοις τὸ ἄρρεν εἶναι ὡραιότερον τοῦ θήλεος, παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ὅλον τοὐναντίον συμβαίνει· ὁ ἀνὴρ εἶναι ἀσχημότερος τῆς γυναικός, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου αὕτη καὶ *ὡραῖον φῦλον* ἐπεκλήθη. Καὶ καλλιτεχνικῶς καὶ ἀνατομικῶς τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές· γενικῶς ἐστι παραδεδεγμένον καὶ ἐκτὸς πάσης συζητήσεως, ὅτι ὁ ἀνὴρ εἶναι ὡραιότερος τῆς γυναικός.

Ὁ κ. Πουλουλίδης ἐρωτᾷ, πῶς, ἐνῷ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι τὸ διαζύγιον τόσον εὐκόλως ἐδίδετο καὶ σχεδὸν ἡ τύχη τῆς γυναικὸς ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ συζύγου αὐτῆς, ὡς ἄλλως λέγει καὶ ὁ κ. Λογοθέτης, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσῃ τις εἰς τὸ συμπέρασμα, εἰς ὃ ἔφθασεν ὁ κ. Λογοθέτης, ὅτι ἡ θέσις τῆς γυναικὸς ἦτο θαυμασία καὶ ζηλευτή; Ἐν κοινωνίᾳ, λέγει ὁ κ. Πουλουλίδης, ἐν ᾗ τόσον εὐκόλως δίδονται διαζύγια, ἡ δὲ τύχη τῆς συζύγου καὶ μητρὸς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἰδιοτροπίας τοῦ συζύγου, δὲν εἶναι δυνατὸν ἡ θέσις τῆς γυναικὸς νὰ ᾖ τόσον λαμπρὰ καὶ θαυμασία.

Ὁ κ. Λογοθέτης ἀπαντῶν λέγει, ὅτι δὲν παραδέχεται τὴν εὐκολίαν τοῦ διαζυγίου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν, ἀλλὰ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, περὶ ὧν καὶ ὡμίλησεν ἐν τῷ ἀναγνώσματι αὐτοῦ. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Ἀποστόλογλου, λέγει ὅτι τὸ περὶ κάλλους ζήτημα εἶναι ἀτομικῆς ἀντιλήψεως.

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστεῖ τῷ κ. Λογοθέτῃ ἐπὶ τῷ ζήλῳ αὐτοῦ ὅπως ὑποβάλῃ ἀνάγνωσμά τι εἰς τὸν σύλλογον ἅμα τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους αὐτοῦ, εἶτα δὲ λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΡΕ'

(Τακτική)

Τῆς 23 Μαρτίου 189?.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγνωσθέντων καὶ κυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ἡ ἀλληλογραφία.

Ὁ περιγραφικὸς κατάλογος ἀρχαίων δακτυλιολίθων τοῦ Σ. μητροπολίτου Ἀμασείας κ. Ἀνθίμου παραπέμπεται τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Ἀποφασίζεται ὅπως σταλῶσιν οἱ γεωγραφικοὶ χάρται Ζαφειροπούλου τῇ ἐφορίᾳ τοῦ χωρίου Κούρδονος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἰκονίου.

Τὸ ἔγγραφον τῶν ἐφοροεπιτρόπων Χαρταλιμῆς παραπέμπεται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

Παρόντα κατὰ τὴν συνεδρίασιν τὸν ἐκ τῶν ἐπιτίμων μελῶν τοῦ συλλόγου κ. Sousemihl, καθηγητὴν τοῦ ἐν Greifswald πανεπιστημίου, καταλλήλως προσφωνεῖ ὁ πρόεδρος ἐκφράζων τὴν χαρὰν τοῦ συλλόγου, φιλοξενοῦντος αὐτόν, καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ διὰ τὴν πρὸς τὸν σύλλογον ἀφιέρωσιν τοῦ ἔργου, ὅπερ ὁ κ. Sousemihl ἐξέδωκεν.

Εἰς ταῦτα ἀπαντῶν ὁ κ. Sousemihl γερμανιστί, διερμηνεύοντος τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη, ἐξέφρασε τὴν εὐτυχίαν, ἣν ἔσχε νὰ γνωρίσῃ τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς Ἕλληνας, καὶ ὅτι εὐχαριστεῖ τῷ Θεῷ, διότι ηὐδόκησεν ὅπως εἰς τὸ τέλος τοῦ βίου του ἴδῃ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸ ὄνειρον τοῦ βίου αὐτοῦ πραγματοποιούμενα. Διαβεβαιοῖ δὲ τὸν σύλλογον, ὅτι ἀνεξάλειπτος ἔσται ἐκ τῆς μνήμης αὐτοῦ ἡ λαμπρὰ ὑποδοχή, ἧς ἔτυχεν ἔν τε Ἑλλάδι καὶ ἐνταῦθα.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορίας γενομένης γίνονται δεκτοὶ ὡς μέλη τακτικὰ τοῦ συλλόγου οἱ κκ. Πιττακὸς Εὐστρατίου, ἐμποροϋπάλληλος καὶ Παντολέων Ἰσαακίδης, ἰατρός.

Ὁ κ. Κυριακὸς Περδικίδης ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ «Περὶ ἐθνολογίας τῶν Φιλισταίων».

Μετὰ μικρὰν συζήτησιν ἐπί τινων λέξεων τοῦ ἀναγνώσματος ὑπὸ τῶν κκ. Π. Νικολοπούλου, Ἀγ. Χρηστίδου καὶ Ἰωακεὶμ Βαλαβάνη, ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ ῥήτορι ἐπὶ τῷ ἀναγνώσματι αὐτοῦ, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΡϚ'

(Τακτική)

Τῆς 13 Ἀπριλίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀναβληθείσης, ἀνακοινοῦται ἡ ἀλληλογραφία.

Δωροῦνται οἱ χάρται Ζαφειροπούλου τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις Φερτεκίου, Συνασοῦ καὶ Κελλιβάρων.

Ἀποφασίζεται ὅπως δωρηθῇ τῇ αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης ἡ σειρὰ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου ἐκ τῶν πολλαπλῶν.

Δωροῦνται τὰ τελευταίως δημοσιευθέντα τεύχη τοῦ περιοδικοῦ τῇ σχολῇ Κερασοῦντος.

Προτάσει τοῦ προεδρείου, ἀντιπρόσωπος τοῦ συλλόγου ἐν ταῖς ἑορταῖς τοῦ ἐν Παρισίοις πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων συλλόγου ἐκλέγεται ὁ κ. Ἰω. Ψυχάρης.

Ὁ πρόεδρος μετ' εὐχαριστήσεως ἀγγέλλει τῷ συλλόγῳ τὴν ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴν τῆς συναυλίας ὑπὸ καλλιτεχνικὴν ἔποψιν· περὶ δὲ τοῦ ὑλικοῦ ἀποτελέσματος διαβεβαιοῖ, ὅτι ἐστὶ πολὺ ἀνώτερον τοῦ προσδοκωμένου, καὶ ὑπισχνεῖται νὰ γνωστοποιήσῃ προσεχῶς τὸ καθαρὸν αὐτῆς προϊόν.

Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει νέαν δωρεὰν τοῦ εὐεργέτου τοῦ συλλόγου Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου, δωρησαμένου τῷ συλλόγῳ τὸ Ἱστορικογεωγραφικὸν λεξικὸν τοῦ κ. Σ. Ι. Βουτυρᾶ.

Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορηθεὶς γίνεται δεκτὸς ὡς μέλος τακτικὸν ὁ κ. Γεώργιος Μ. Χαδούμογλους, ἰατρός.

Ὁ κ. Μ. Γεδεὼν ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ «Σημειώσεις περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει σωζομένων κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἐκκλησιῶν».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος, ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. A. Mordtmann συγχαίρει τῷ κ. Γεδεὼν ἐπὶ τῇ νέᾳ ταύτῃ ὁδῷ, ἣν προτείνει ἐν τῇ πραγματείᾳ, καθ' ὅσον αἱ ἔρευναι αὗται, λέγει, εἰσὶ δύσκολοι, διότι πολλάκις ἡ αὐτὴ ἐκκλησία εἶναι γνωστὴ ὑπὸ δύο καὶ τρία ὀνόματα.

Ὁ κ. Κ. Καραθεοδωρῆς ἐρωτᾷ, ἂν ὀρθῶς ἀναγινώσκῃ ὁ κ. Γεδεὼν τὴν λέξιν *κιουρεκτζῆδες* ἀντὶ *καλιουτζῆδες* καὶ ἂν δὲν λέγῃ τοῦτο τυχαίως. Ὁ κ. Γεδεὼν ἀπαντᾷ, ὅτι ἐν δυσὶ χειρογράφοις ἀπαντᾶται ἡ λέξις *κιουρεκτζῆδες* καὶ ὅτι οὐδὲν οὐδέποτε λέγει τυχαίως, οὔτε ἐξ ἐσφαλμένης τῶν χειρογράφων ἀναγνώσεως.

Ὁ κ. Κ. Καραθεοδωρῆς παρατηρεῖ, ὅτι εἶπε *τυχαίως*, καθόσον πολὺ πιθανὸν ἡ μετατροπὴ τῆς λέξεως νὰ ἐγένετο ἐκ λάθους.

Ὁ κ. Γεδεὼν ἐπιμένει, ὅτι οὐ μόνον αὐτὸς ἀλλὰ καὶ ὁ κ. Κ. Σάθας ἀνέγνωσαν τὴν λέξιν *κιουρεκτζῆδες* καὶ ὅτι οὐδὲν συνέβη λάθος.

Ὁ κ. Σιδερίδης λέγει, ὅτι καὶ ὁ κ. Γεδεὼν καλῶς ἀνέγνω, καὶ ὁ κ. Καραθεοδωρῆς καλῶς ἐξήγησεν· εἶναι δὲ τοῦτο φόρος ὀνομασθεὶς *ἀβαρίζ* (عوارض) καὶ λαμβανόμενος κατ' ἄτομα, ὡς τοῦτο φαίνεται εἰς ἔγγραφα τῶν ἐκκλησιῶν Γαλατᾶ τῆς γ' δεκαετηρίδος τοῦ παρόντος αἰῶνος· τὰ δὲ ἐν τοῖς καταλόγοις τῶν κιουρεκτζίδων παρὰ τῷ κ. Γεδεὼν ἀναφερόμενα κλάσματα συμβιβάζονται, καθ' ὅσον ὁ φόρος οὗτος μετετράπη βραδύτερον εἰς χρηματικὸν ποσόν, τὰ δὲ *βακούφια ἀβαρίζ* ἐπετράπησαν πρὸς ἀντιστάθμισιν τοῦ φόρου τούτου.

Ἐπὶ τούτοις ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας καὶ συγχαρεὶς τῷ κ. Γεδεὼν ἐπὶ τῷ ἀναγνώσματι, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΡΖ'

(Τακτική)

Τῆς 20 Ἀπριλίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγινώσκονται καὶ κυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῶν δύο ἡγουμένων συνεδριάσεων.

Ἀνακοινοῦται περίληψις τῆς ἀλληλογραφίας.

Ἡ ἐπιστολὴ μετὰ τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν τοῦ ἐν Λειψίᾳ λιθογράφου Ι. Δ. Νεράντζη παραπέμπονται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

Δωροῦνται οἱ γεωγραφικοὶ χάρται Ζαφειροπούλου τῇ ἐφορίᾳ τῶν ἐκπαιδευτηρίων Δελμησσοῦ τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου, τῇ ἐφορίᾳ τῶν σχολῶν τοῦ χωρίου Ζίλλε τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καὶ τῇ δημογεροντίᾳ τῆς κοινότητος Προκοπίου (Οὐρκιούπ).

Ψηφίζεται ὑπὸ τοῦ συλλόγου τριακοντάλιρος πίστωσις διὰ τὸ κεφάλαιον τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἐκτάκτων δαπανῶν.

Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τὰ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ προεδρείου πρὸς τὸν πρίγκηπα διάδοχον τοῦ Σὰξ Μάϊνιγγεν, ἀναγινώσκει δὲ τὴν προσφώνησιν, ἣν ἐποιήσατο, ἔχουσαν ὧδε·

« *Ὑψηλότατε,*

Τὴν τιμήν, ἣν περιποιεῖ τῇ πρωτευούσῃ ταύτῃ ἡ ἐπίσκεψις τῆς Ὑμετέρας Ὑψηλότητος βαθέως συναισθανόμενος ὁ ἐν αὐτῇ ἀπὸ ἐτῶν τριάκοντα καὶ ἑνὸς εὐδοκίμως λειτουργῶν Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος ἐνετείλατο ἐμοί τε καὶ τοῖς περὶ ἐμὲ κοσμήτορσιν αὐτοῦ, ἵνα ὑποβάλωμεν Αὐτῇ τὰ εὐλαβῆ αὐτοῦ σεβάσματα καὶ ἐκδηλώσωμεν προσωπικῶς πρὸ Αὐτῆς ἐμφανιζόμενοι ἃ τρέφει πρὸς Αὐτὴν αἰσθήματα ἐξιδιασμένης ἐκτιμήσεως καὶ ἄκρας ἀφοσιώσεως. Ὁ ἡμέτερος σύλλογος ἐν τῷ ἤδη μακρῷ αὐτοῦ βίῳ, ἀνθ' ὧν περὶ τῆς καλλιεργείας τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐμόχθησε, πολλὰς μὲν ἀπήντησεν ἐνθαρρύνσεις καὶ ἀμοιβὰς πολυτίμους, ἀλλ' ἐν ταῖς πρωτίσταις τούτων καταλέγει μεθ' ὑπερηφανίας τὴν ἐγγραφὴν τῆς Ὑμετέρας Ὑψηλότητος ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐπιτίμων αὐτοῦ μελῶν καὶ τὴν ἐν καθαρευούσῃ ἑλληνικῇ γλώσσῃ γεγραμμένην ἐπιστολήν, ἣν ηὐδόκησεν ἀπευθῦναι αὐτῷ εἰς δήλωσιν τῆς τοῦ τίτλου τούτου εὐμενοῦς ἀποδοχῆς. Δέξασθε οὖν, Ὑψηλότατε, μετὰ τῆς αὐτῆς εὐμενείας καὶ τὰ δι' ἡμῶν διαβιβαζόμενα σήμερον αἰσθήματα τοῦ συλλόγου, χαίροντος χαρὰν μεγάλην ἐπὶ τῇ ὑμετέρᾳ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀφίξει, ὡς καὶ τὰ ἴδια ἡμῶν βαθέα σεβάσματα, εὐγνωμονούντων ἐπὶ τῇ τιμῇ τῆς ἀκροάσεως ταύτης καὶ ἐνδομύχως συγκεκινημένων, ὅτι προσαγορεύομεν ἐν τῇ μητρικῇ ἡμῶν γλώσσῃ πρίγκιπα χώρας σοφωτάτης, περικοσμούμενον διὰ προσόντων καὶ ἀρετῶν ἐξόχων ».

Εἰς ταῦτα ἀνταπαντῶν ἡ Α. Ὑψηλότης ὁ πρίγκηψ ἔλεξε περίπου τάδε·

« Σᾶς εὐχαριστῶ δι' ὅσα μοὶ εἴπετε καὶ χαίρω διὰ τὴν γνωριμίαν σας. Εἶμὶ ὑπερήφανος, ὅτι διατελῶ μέλος ἐπίτιμον συλλόγου, τὸν ὁποῖον μεγάλως σέβομαι καὶ ἐκτιμῶ. Σᾶς συγχαίρω θερμότατα, ὅτι κοπιάζετε πρὸς ἐξάπλωσιν τῆς παιδείας εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ εὔχομαι οἱ κόποι σας νὰ εἶναι ἐστεμμένοι. Σᾶς παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε καὶ διαβιβάσητε εἰς τὸν σύλλογον τὰς ζωηρὰς εὐχαριστίας μου, ὅτι ἤλθετε παρ' ἐμοὶ καὶ μοὶ ἐξεφράσατε τὰ πρὸς ἐμὲ συμπαθῆ αὐτοῦ αἰσθήματα, ἔστε δὲ βέβαιοι, ὅτι ἀγαπῶ ὑμᾶς καὶ παρακολουθῶ μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον τὰς ὑμετέρας μελέτας, ἐνεργείας καὶ προόδους ».

Ὁ πρόεδρος προστίθησιν, ὅτι λαμπρὰ ὑπῆρξεν ἡ ἐπὶ τέταρτον τῆς ὥρας διαρκέσασα ὑποδοχή, ἣν ἐποιήσατο ὁ πρίγκηψ τῷ προεδρείῳ, καὶ ὅτι τοῦτο λίαν φιλοφρόνως προπεμφθὲν ὑπὸ τῆς Α. Ὑψηλότητος ἀπεκομίσατο τὰς εὐαρεστοτέρας ἐντυπώσεις καὶ τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὁ πρίγκηψ ἀγαπᾷ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ καλλιεργεῖ αὐτὰ λίαν ἐπιτυχῶς, ὁμιλῶν εὐχερέστατα τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν.

Εἶτα ὁ κ. Κυριακὸς Περδικίδης ἀναγινώσκει μελέτην αὐτοῦ « Περὶ ἐθνολογίας τῶν Φιλισταίων », μετὰ τὸ πέρας δὲ ταύτης ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας αὐτῷ λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΡΗ'

(Ἔκτακτος)

Τῆς 22 Ἀπριλίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀρξαμένης τῆς συνεδριάσεως

α') ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Ἀν. Χρηστίδης ἀναγινώσκει τὴν περὶ τῶν δημοσίων διαλέξεων ἔκθεσιν αὐτοῦ, ἔχουσαν οὕτω·

Κύριοι,

Κατὰ τὸ ὅσονούπω λῆγον ΛΑ' συλλογικὸν ἔτος ἀνηγγέλθησαν διὰ προγράμματος 35 διαλέξεις ὑπὸ 19 ἀγορητῶν, ἐξ ὧν μόνον 15 διελέξαντο ἐπὶ 24 θεμάτων, τῶν λοιπῶν ἕνεκα λόγων διαφόρων μὴ δυνηθέντων νὰ ἐκπληρώσωσι τὴν ὑπόσχεσιν αὐτῶν· πλὴν ὅμως τῶν τακτικῶν καὶ 4 ἄλλοι λόγιοι συνεισήνεγκον τὸν πνευματικὸν αὐτῶν ὀβολὸν ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ, ὃν ὁ σύλλογος ἀπὸ ἱκανῶν ἤδη ἐτῶν ἐπιδιώκει. Αἱ γενόμεναι διαλέξεις δύνανται ὑπὸ γενικὸν τύπον νὰ διαιρεθῶσιν εἰς ἐπιστημονικάς, ἰατρικάς, κοινωνικάς, γεωγραφικὰς (ὁδοιπορικάς), καλλιτεχνικὰς (ἱστορίαν), ἱστορικάς, ἀρχαίαν ἑλλ. φιλολογίαν, σύγχρονον ἑλλ. φιλολογίαν, σύγχρονον γαλλικὴν φιλολογίαν καὶ ἐκπαιδευτικά.

Οὕτω ὁ ἰατρὸς Ἀν. Χρηστίδης διελέξατο περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ ἀναπτύξεως τῶν ἰατρικῶν καὶ φυσικῶν ἐπιστημῶν (ὅρ. Νεολόγου

ἀριθ. 6714 καὶ 6717 ἔτ. 1891), ἐν ᾗ ἐπειράθη ν' ἀποδείξῃ, ὅτι αἱ ἀρχαὶ τῶν ἐπιστημῶν τούτων, ἃς ὀνόματι γενικῷ φυσιογνωστικὰς ἐκάλεσε, πρέπει ν' ἀναζητηθῶσιν ἐν Ἀσίᾳ καὶ τοῖς ἀσιατικοῖς λαοῖς, ὅτι δὲ ἐν Ἑλλάδι κατ' ἐξοχὴν ἀνεπτύχθησαν καὶ ἐπιστημονικῶς ἐμορφώθησαν, ἔνθα καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ μέθοδος τῆς ἐκ τῶν ὑστέρων ἐρεύνης τῆς φύσεως τὸ πρῶτον ἐθεμελιώθη.

Ὁ κ. Κ. Μεταξᾶς τὰς ἀναμνήσεις αὐτοῦ ἐπὶ τῆς εἰς Βαβυλῶνα ἐκδρομῆς (ὅρ. Ἐπιθ. Νεολόγ. ἀρθ. 8 καὶ 9 ἔτ. Α', 1891)· γραφικῶς πάνυ περιέγραψε τὰ κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν αὐτοῦ εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ἧς λεπτομερῶς ἀνέγραψε τὰ ἐρείπια καὶ τὰ σῳζόμενα μνημεῖα.

Ὁ ἰατρὸς κ. Γ. Ἀκεστορίδης ἐν μιᾷ μὲν διαλέξει καὶ μετὰ πολλῆς χάριτος ἐξέθηκε τὰς ἐντυπώσεις αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Παρισίους μετάβασιν καὶ ὡδήγησε τοὺς ἀκροατὰς εἰς τὰ μᾶλλον ἀξιοθέατα τῆς μεγαλοπόλεως μνημεῖα, πλεῖστα ὅσα λόγου ἄξια διὰ τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτὴν παρενείρας· ἐν δυσὶ δ' ἑτέραις διαλέξεσιν ἐκτενῆ περὶ ὑγιεινῶν θεμάτων ἐποιήσατο λόγον, ἐν οἷς καὶ περὶ γυμναστικῆς τῶν ἀρχαίων (ἰδίᾳ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων καὶ περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς), ἔνθα πολλὰ περὶ χοροῦ, ποδηλασίας, ὁδοιποριῶν, κολυμβητικῆς καὶ σουηδικῆς γυμναστικῆς εἶπεν, ἐξ ἄλλης δ' ἐπόψεως περὶ τῶν ὑγιεινῶν συνθηκῶν τῶν κατοίκων τῶν πόλεων, πολλὰ περὶ κρεωφαγίας καὶ φυτοφαγίας διελέξατο καὶ τὴν μικτὴν τροφὴν ὡς τὴν ἁρμοδιωτέραν συνέστησεν.

Ὁ κ. Θ. Βεγλερῆς διελέξατο περὶ διαζυγίου ὑπὸ κοινωνικὴν ἔποψιν (ὅρ. Νεολόγ. ἀρθ. 6743 καὶ 6746 ἔτ. 1892) ἔνθα σπουδαίως διεπραγματεύθη τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ στατιστικῶς κατέδειξεν, ὅτι τοῦ διαζυγίου ἀφορμὴ εἶναι κατ' ἐξοχὴν τὸ ἔγκλημα. «Τὸ διαζύγιον, εἶπε, σημαίνει πάντοτε βαθεῖαν τῶν ἠθῶν ὑπονόμευσιν· εἶναι χρεωκοπία ἀπέναντι τῆς ἀνθρωπότητος ἀδικοῦσα τὴν κοινωνίαν καὶ τὰ τέκνα».

Ὁ κ. Rosenfeld ἱστόρησε τὰ κατὰ τὴν κτίσιν καὶ ἀκμὴν τῆς καισαρικῆς πόλεως Βιέννης καὶ εἰδικῶς ἐνδιέτριψεν ἐπὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως, ἧς ἐξῆρε τὸ πολιτικόν, ἐπιστημονικόν, μουσικὸν καὶ ποιητικὸν μεγαλεῖον, παραβαλὼν αὐτὴν μὲν πρὸς τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας, τὸ δὲ Βερολῖνον πρὸς τὴν Σπάρτην.

Ὁ κ. Α. Βασακόπουλος ἐν δυσὶ διαλέξεσι τὸν περίπλουν τῆς Ἀφρικῆς ὑπὸ τῶν Φοινίκων διαταγῇ τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Νεκώ, ὡς καὶ τὸν τοῦ Σκύλακος καὶ Εὐδόξου, ἐπὶ Ξέρξου δὲ βασιλέως τῶν Περσῶν τὸν τοῦ Σατάσπιος, δι' ὧν κατέδειξεν, ἐπὶ ἀρχαίων μαρτυριῶν στηριζόμενος, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐγνώριζον τὸ περιπλεύσιμον τῆς ἠπείρου ταύτης.

Ὁ κ. Φ. Μαυρογορδᾶτος διελέξατο ἐπὶ μακρὸν καὶ ἐπιστημονικῶς περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ φωτισμοῦ (ὅρ. Ἐπιθεώρ. Νεολόγ. ἀρθ. 17 ἔτ. Α', 1892) δι' ἐλαίου, κηροῦ, πετρελαίου, φωταερίου καὶ ἠλεκτρικοῦ φωτὸς μετὰ προσαγωγῆς ἀρχαίων καὶ νεωτέρων φωτιστικῶν συσκευῶν καί τινων πειραμάτων.

Ὁ κ. Ν. Φωτιάδης ἐν δυσὶ διαλέξεσιν ἐπραγματεύσατο σπουδαιότατον κοινωνικὸν ζήτημα μετ' ἴσης ἐπιστημονικῆς σπουδαιότητος, ἤτοι περὶ μορφώσεως τῶν ἐργατικῶν τάξεων καὶ ἰδίως τῆς ἠθικῆς αὐτῶν ἀνυψώσεως (ὅρ. Νεολόγ. 6757, 6758, 6759, 6804 ἔτ. 1892) ἤτοι τῆς ἀναπτύξεως τῶν πνευματικῶν καὶ ψυχικῶν αὐτῶν δυνάμεων καὶ τῆς ἐμπνεύσεως ἐκ τῶν μονίμων θρησκευτικῶν πεποιθήσεων, ὧν ἄνευ θλιβερὰ τὰ κοινωνικὰ ἀποτελέσματα. Ἐκ τοιαύτης ἀφετηρίας ὁρμώμενος ὡμίλησε καὶ περὶ τῆς ἠθικῆς μορφώσεως ἐν γένει ὁλοκλήρου κοινωνίας, δικαίως διατεινόμενος, ὅτι διὰ τῆς συναισθήσεως τοῦ καθήκοντος πρὸς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν κοινωνίαν τὰ ἔθνη προκόπτουσι, συνέστησε δὲ θερμῶς, ὅτι πρὸς τοῦτο ὀφείλουσι νὰ συντελέσωσιν ἡ Πολιτεία, ἡ Ἐκκλησία, ἡ δημοσιογραφία διὰ τῆς ῥυθμίσεως καὶ τελειοποιήσεως τῶν δημοτικῶν σχολῶν.

Ὁ κ. Π. Καμπανάκης «περὶ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης», θέμα, ἐν ᾧ ἱστορικῶς κατέδειξε τὴν φύσιν καὶ τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς καθόλου τέχνης. Πρὸς τοῦτο κατήρξατο ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἐθνῶν καὶ κατέληξεν εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, παρ' οἷς ἡ τέχνη ἔφθασεν εἰς τὸ ἀκρότατον τῆς καλλιτεχνικῆς τελειότητος.

Ὁ κ. Μ. Ι. Γεδεὼν ἐν δυσὶ διαλέξεσιν· ἀνέπτυξε τὸν τύπον τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐπισκόπων ἀπὸ τῶν ἀποστολικῶν χρόνων μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ τὸν τύπον τῆς ἐκλογῆς τῶν πατριαρχῶν, καθορίσας τὸ ἐν αὐτῇ δίκαιον τοῦ λαοῦ (διακριτέον ἀπὸ τοῦ ὄχλου), τοῦ κλήρου καὶ τοῦ Κράτους. Εἶτα τὰ ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΕ' μέχρι τοῦ 1860 διεξελθών, συνεπέρανεν, ὅτι τὸ δίκαιον τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως εἶναι δίκαιον τοῦ λαοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐκπροσωπουμένου ὑπὸ τῆς ἐκλεκτῆς αὐτοῦ τάξεως· ἐν ἑτέρᾳ δὲ διαλέξει ἐξήτασε πῶς συνεκροτεῖτο ἡ Σύνοδος μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, καὶ

πῶς ἀπὸ ἁλώσεως μέχρι τοῦ ΙϚ' καὶ μέχρι τῶν μέσων τοῦ παρόντος αἰῶνος κατηρτίζετο ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Κοινοῦ καὶ ὅτι ἐκτὸς τῆς Συνόδου καὶ τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ Κοινοῦ οἱ ὀφφικιάλοι τοῦ Πατριαρχείου καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν συντεχνιῶν ἦσαν οἱ νόμιμοι ἐκλογεῖς τοῦ κατὰ καιρὸν πατριάρχου.

Ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου ἐν μιᾷ διαλέξει ἐπιγραφομένῃ «ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ», ἀνέπτυξε τὸ σπουδαιότατον τοῦτο θέμα μετὰ πολλῆς τέχνης καὶ ἐπαινετοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος· κατέδειξε τὰ ἄτοπα τῆς ἐπὶ ὑλιστικῶν θεωριῶν βασιζομένης ἀρνήσεως τοῦ ὑπερτάτου ὄντος, μετὰ πολλῆς δὲ σαφηνείας ἀπέδειξεν, ὅτι ἐν παντὶ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἀποκαλύπτεται ἡ ἀρχὴ αὕτη, ἣν ἡ παρ' ἡμῖν ἡμιμάθεια καὶ ἐπίδειξις ἀρνεῖται.

Ὁ κ. Ν. Παπαγιαννόπουλος ἐν τῇ ἐπισκοπήσει μιᾶς σελίδος τῆς Ἑλλην. ἱστορίας τοῦ Ε' μ.Χ. αἰῶνος συντόμως ἀλλ' ἀκριβῶς ἱστόρησε τὰ τοῦ βίου τῆς θυγατρὸς Λεοντίου τοῦ φιλοσόφου· περιέγραψε τὴν περὶ τὰ τέλη τοῦ Δ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε' αἰῶνος πνευματικὴν τῶν Ἀθηνῶν κατάστασιν, ὅτε αἱ Ἀθῆναι, μεθ' ὅλην τὴς ἀρχαίας δόξης τὴν κατάπτωσιν, ἦσαν πάλιν κέντρον παιδεύσεως ἑλληνικῆς· μετὰ πολλῆς δὲ περιπαθείας περιέγραψε καὶ τὸν βίον καὶ τὰς περιπετείας τῆς Εὐδοκίας καὶ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔλευσιν αὐτῆς, ὅτε παρουσιασθεῖσα εἰς τὴν αὐγοῦσταν Πουλχερίαν τόσῳ ἤρεσεν αὐτῇ, ὥστε καὶ ἐξελέξατο αὐτὴν σύζυγον Θεοδοσίου τοῦ ἐπικληθέντος *μικροῦ*.

Ὁ κ. Δ. Οἰκονομίδης ἐν τρισὶ διαλέξεσι περὶ τοῦ ἀρχαίου ἑλλην. δράματος καὶ ἰδίως τῶν δύο μεγάλων τῆς ἀρχαιότητος δραματουργῶν, ἤτοι τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Σοφοκλέους, ἀνέφερε τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ δράματος, τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν αὐτοῦ οἰκονομίαν μετ' ἀκριβείας καὶ λεπτομερείας, εἶτα περὶ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ θεάτρου, ἤτοι περὶ ἠθοποιῶν, χοροῦ, ὀρχήστρας, ἔτι δὲ περὶ μέλους, διακοσμήσεως καὶ σκηνογραφίας καὶ τελευταῖον ἐν συντομίᾳ τὸν βίον τῶν δύο τραγικῶν καὶ ἀνάλυσιν τῶν δραμάτων αὐτῶν μετὰ κρίσεων περὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν καὶ τῶν διαφορῶν.

Ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης ἐν δυσὶ διαλέξεσιν (ὅρα Νεολογ. ἀριθ. 6769 ἔτ. 1892) ἐπίσης ὡμίλησεν ἐκτενῶς περὶ θεάτρου καθόλου καὶ ἰδίως περὶ τῆς δραματικῆς ποιήσεως, ἔνθα μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας ἀνέπτυξε τῆς ἀρχαίας δραματικῆς τέχνης τοὺς κανόνας καὶ εἶτα ἐνδιέτριψεν εἰς τὴν δραματικὴν τέχνην τῶν τῆς Ἑσπερίας ἐθνῶν, γνώσεις σπουδαίας καὶ εἰδικότητα πλείστην ἐπιδειξάμενος.

Ὁ κ. Κλ. Κοκκολάτος ἐν μιᾷ διαλέξει εὐγλώττως καὶ πειστικῶς ἀνέπτυξε τὸ σπουδαῖον τῆς νεκροφανείας φαινόμενον, πλεῖστα ὅσα παραδείγματα πρὸς τοῦτο ἐπαγαγών, καὶ κατέληξε περὶ τῶν βεβαιοτέρων σημείων τοῦ θανάτου τὸν λόγον ποιησάμενος.

Ἐκτάκτως δὲ διελέξαντο ὁ κ. Χ. Ἄννινος περὶ τῆς Ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας (ὅρ. Νεολόγου Ἑβδομ. Ἐπιθεώρησιν ἔτος Α' 1891 ἀρ. 2 καὶ 3), ἔνθα λόγον ἐκτενῆ περὶ τοῦ πρὸ 30 ἐτῶν τύπου ἐποιήσατο καὶ περὶ τοῦ σχήματος τῶν ἐφημερίδων καὶ τῆς συντηρήσεως αὐτῶν καὶ ὅτι ὁ τύπος γενναῖον διὰ τοῦ κ. Ι. Καμπούρογλου (Ἡ Ἐφημερὶς) βῆμα ἀπὸ τοῦ 1873 ἐποίησεν, ἐτελειοποιήθη δὲ ἡ λειτουργία καὶ ηὔξησεν ἡ ὕλη τῶν δημοσιεύσεων. Περὶ τοῦ σατυρικοῦ τύπου διαλεγόμενος ἔντιμον ἐποιήσατο μνήμην τοῦ Σουρῆ. Ἐν τῇ ῥύμῃ τῆς διαλέξεως αὐτοῦ ταύτης ἐγένετο λόγος καὶ περὶ τοῦ περιοδικοῦ τύπου καὶ ὅτι ὁ ἀρχαιότερος ἦτο σπουδαιότερος· μετὰ ταῦτα δὲ παρεκτραπεὶς εἰς τὸν ῥωμαντισμὸν εἰσῆλθε πάλιν εἰς στάδιον γενικώτερον καὶ σπουδαιότερον.

Ὁ κ. Εὐγ. Ζαλοκώστας (ὅρ. Νεολ. Ἑβδομ. Ἐπιθεώρ. ἔτ. Α' ἀριθ. 20 καὶ 21, 1892) ἐν διαλέξει περὶ παραδόσεων καὶ προλήψεων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ παρεδέξατο, ὅτι αὗται ἐκ τῆς ἑλληνικῆς γῆς καὶ ἐκ τοῦ εἴδους τοῦ βίου, ὃν ἑκάστη γενεὰ τῇ ἐπερχομένῃ ἐκληροδότει, προέκυψαν, ὅτι ἐνέχουσι καὶ καθορίζουσι σημεῖα τοῦ βίου, πρὸς ἃ μετὰ στοργῆς προσηλοῦται ὁ ἑλληνικὸς λαός, καὶ συνώδευσε τὴν λίαν σπουδαίαν διάλεξιν αὐτοῦ μετὰ κρίσεων καὶ παραινέσεων θιγουσῶν πᾶσαν εὐαίσθητον καρδίαν.

Ὁ κ. De Gallier, ἐκ τῶν συντακτῶν τοῦ Figaro, ὡμίλησε μετ' εὐγλωττίας καὶ παρισινοῦ ἅλατος 1) περὶ τῆς γαλλικῆς δημοσιογραφίας, ἥτις, εἶπε, δὲν ἔχει πλέον τὴν προτέραν δύναμιν· 2) περὶ μυθιστορήματος, τοῦ ὁποίου τοὺς κυριωτέρους συγγραφεῖς συντόμως καὶ διὰ σοβαρᾶς κριτικῆς ἐχαρακτήρισε· 3) περὶ τοῦ δράματος, οὗ τοὺς συγγραφεῖς ἐκ τῶν ἐνόντων ἐξετίμησε, προβαλλόμενος συγχρόνως, ὅτι εὑρίσκεται ἐν σχετικῇ παρακμῇ, καὶ 4) περὶ γυναικός, οἵα παρίσταται ἐν τοῖς δράμασι καὶ τοῖς μυθιστορήμασιν, ὅτι πρὸς τὸν περὶ γυναικὸς ῥοῦν τῆς κοινῆς γνώμης ἕκαστος συμμορφούμενος παρέστησε καὶ τὴν γυναῖκα ποῦ μὲν ἰδανικωτέραν, ποῦ δὲ μέχρις εὐτελείας ταπεινοτέραν.

Ὁ κ. Ι. Παυλίδης, γυμνασιάρχης, περὶ τοῦ

ὀρθοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος, ἔνθα προκαταρκτικῶς (Νεολ. ἀριθ. 6828, 6833, 6847, 6849. 1892) περὶ τοῦ ἐπὶ 360 ἔτη ἐν Γερμανίᾳ ἀγῶνος ἐπὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος ὡμίλησεν, εἶτα δὲ προέτεινεν, ὅτι τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἡμῶν σύστημα ὀφείλει παρ' ἡμῖν νὰ ἔχῃ πρακτικὸν ἢ πραγματικὸν χαρακτῆρα· ὅτι οἱ Ἕλληνες ὀφείλουσι νὰ ἐπιδίδωνται εἰς τὴν βιομηχανίαν κατὰ πρῶτον, εἶτα εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον καὶ κατὰ τρίτον λόγον εἰς τὰς ἐπιστήμας, εἰς τὰς ὁποίας δυστυχῶς ἐρρίφθη ἡ πλείστη ἐν τοῖς σχολείοις μορφουμένη νεότης, μὴ ἔχουσα ἄλλο στάδιον. Ἡ διάλεξις αὕτη ὑπῆρξε σπουδαιοτάτη καὶ ὠφελιμωτάτη, ἀπραγματοποίητος ὅμως ἐν ᾗ παριστάμεθα ἐθνικῇ νάρκῃ.

Τελευταῖον διελέξατο καὶ ὁ κ. Δ. Ταβουλάρης, πολλὰ περὶ ἐθνικῆς σκηνῆς ἀφηγησάμενος.

Ἐπισκοπῶν ἤδη τὴν λειτουργίαν τοῦ τῶν δημοσίων διαλέξεων θεσμοῦ κατὰ τὸ λῆξαν συλλογικὸν ἔτος μετὰ λύπης ἀνομολογῶ, ὅτι δὲν δύναμαι νὰ συμφωνήσω μετὰ τῶν φίλων καὶ ἀξιοτίμων προκατόχων μου ὡς πρὸς τὴν χρησιμότητα αὐτοῦ. Καὶ διὰ μὲν τὸ ἀκροατήριον λέγω, ὅτι, ἐξαιρουμένου τοῦ $^1/_{10}$ τῶν ἀκροωμένων, τὰ λοιπὰ $^9/_{10}$, συγκείμενα ἀπὸ παῖδας, νεανίας ἢ καὶ ἐνήλικας ἀκαταρτίστους, δὲν εἶναι ἱκανὰ εἰς κατανόησιν τοῦ θέματος τῶν διαλεγομένων· ἡ προσέλευσις αὐτῶν δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς σπουδαιότητος τῆς διαλέξεως ἢ τῆς πρὸς μάθησιν ἐφέσεως, ἀλλ' ἐκ τῶν γνωριμιῶν καὶ συμπαθειῶν πρὸς τὸν ἀγορητήν· ὡς πρὸς τὰ θέματα δὲ τῶν οὕτω προθύμως ἐργαζομένων μερῶν, πολλὰ αὐτῶν εἶναι ἀσυμβίβαστα ἢ μᾶλλον ἀνέφικτα εἰς τὰς πνευματικὰς δυνάμεις τῶν προσερχομένων, ἐν γλώσσῃ δὲ πολλάκις ἥκιστα γνωρίμῳ αὐτοῖς. Ὑπὸ τοιούτων σκέψεων ἀγόμενος φρονῶ, ὅτι αἱ διαλέξεις πρέπει νὰ γίνωνται ἐν γλώσσῃ εὐληπτοτέρᾳ, νὰ ἔχωσι δὲ θέμα μὴ ἀπαιτοῦν γνώσεις συμπληρωματικὰς καὶ ἀνάλογον πρὸς τὰς πρακτικὰς καὶ πραγματικὰς ἡμῶν ἀνάγκας· ὡς τοιαῦτα δὲ φρονῶ τὰ κοινωνικά, ἠθικά, ἱστορικὰ καὶ ὑγιεινὰ καὶ ὅ,τι ἐν γένει συντελεῖ εἰς τὴν φυσικήν, ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν μόρφωσιν τῆς κοινωνίας, δευτερευόντως δὲ πᾶν ὅ,τι αὐξάνει καὶ πλουτίζει τὰς γνώσεις ἡμῶν· περιπλέον αἱ ἀγορεύσεις δὶς τῆς ἑβδομάδος (μὴ ὑπάρχοντος μάλιστα τὰς Κυριακὰς ἱκανοῦ ἀκροατηρίου) εἶναι σπατάλη χρόνου ἄσκοπος· ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος κατὰ πᾶσαν Πέμπτην εἶναι ἀρκετὴ συμβολὴ πρὸς μόρφωσιν τῆς ἡμετέρας κοινωνίας, τοῦ λοιποῦ χρόνου ἀνυσιμώτερον χρησιμοποιουμένου εἰς μελέτην θεμάτων διὰ τὰς τακτικὰς συνεδριάσεις.

Ταῦτα εἶχον, Κύριοι, νὰ προσθέσω, εὐχόμενος ὅπως οἱ διαδεξόμενοι ἡμᾶς πράξωσι τὸ λυσιτελέστερον.

β') Ὁ γεν. γραμματεὺς κ. Ἀχ. Χρηστίδης ἀναγινώσκει ἔκθεσιν περὶ τῆς ἀλληλογραφίας.

γ') Ὁ εἰδικὸς γραμματεὺς κ. Γ. Πουλουλίδης ἀναγινώσκει ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου.

δ') Ὁ βιβλιοφύλαξ κ. Ν. Παπαγιαννόπουλος ἀναγινώσκει ἔκθεσιν περὶ τῆς καταστάσεως τῆς βιβλιοθήκης, ταύτην·

Ἐρίτιμοι καὶ προσφιλεῖς μοι ἑταῖροι,

Τῇ ὑμετέρᾳ καὶ πάλιν εὐμενεῖ ψήφῳ ἀναδειχθεὶς τὸ δεύτερον βιβλιοφύλαξ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, ἐφ' ᾧ καὶ θερμὰς ἐκφράζω ὑμῖν εὐχαριστίας, παρέρχομαι κἀγὼ ἐπὶ τοῦ βήματος τούτου,—εἰ καὶ μετά τινος ψυχρότητος καί πως ἀπογοητεύσεως ἕνεκα τῶν τελευταίων καὶ γνωστῶν ὑμῖν ἐπεισοδίων,— ὅπως δῶ κ' ἐφέτος κατὰ τὰ εἰωθότα λόγον καὶ εὐθύνας τῆς τε καταστάσεως τῆς βιβλιοθήκης καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πεπραγμένων μοι.

Ἡ κατὰ τὴν παρελθοῦσαν περίοδον ἔκθεσίς μου πρῶτον μὲν ἐξεικόνιζε τὴν οὐχὶ εὐάρεστον κατάστασιν τῆς βιβλιοθήκης, ὅτε παρεδόθησάν μοι, ὡς ἔλεγον, αἱ κλεῖδες αὐτῆς, εἶτα τὴν μεταμόρφωσιν αὐτῆς μετὰ τὴν ὑπ' ἐμοῦ ἐπιστημονικὴν καθ' ὕλην ταξινόμησιν, τὸ πόρισμα τῆς ἐξελέγξεως κατὰ τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει ἐκ δελτίων συνιστάμενον τοπικὸν αὐτῆς κατάλογον, καὶ ἐπὶ τέλους ἐξέθετε λεπτομερέστατα τὰ διὰ τὸν μετασχηματισμὸν αὐτῆς ἀπὸ ἀμόρφου, εἰς ἣν εὑρίσκεται σήμερον κατάστασιν δαπανηθέντα χρήματα. Ἀλλ' ἀτυχῶς ἡ ἔκθεσίς μου ἐκείνη δὲν ἐδημοσιεύθη. Τούτου ἕνεκα παρέθηκα ταῦτα ἐνταῦθα καὶ νῦν ὑποβάλλω καὶ τὴν κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἔκθεσίν μου.

Καὶ πρῶτον· τῆς νέας ταξινομήσεως καὶ συντάξεως τῆς βιβλιοθήκης καθ' ὕλην καὶ κατὰ τμήματα πέρυσι συντελεσθείσης, ἐξέθηκα τότε ὑμῖν τό τε ποσὸν τῶν τμημάτων, εἰς ἃ αὕτη διῄρηται ἤδη, καὶ τὸ ποσὸν τῶν τίτλων καὶ τόμων, ὅπερ περιεῖχεν ἕκαστον. Ἤδη δὲ λείπεταί μοι ἐκ τῶν κατὰ τὸ προηγούμενον τούτου ἔτος εἰρημένων μοι ἐν τῇ ἐκθέσει μου ἐκείνῃ ὁ ἀπολογισμὸς οὕτως εἰπεῖν τῆς κληροδοτηθείσης τῷ ἡμετέρῳ συλλόγῳ βιβλιοθήκης τοῦ ἀοιδίμου ἐκείνου Ἡρακλέους τοῦ Βασιάδου.

Ἐξ αὐτῆς, ὡς ἔλεγον ὑμῖν πέρυσιν, εἶχον καταταχθῆ εἰς τὰ διάφορα τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης τμήματα χίλιοι ἑξήκοντα καὶ ἐννέα τόμοι (1069), ἔμενον δὲ ἀνεξέλεγκτοι πολλοὶ καὶ χιλιὰς ὅλη φυλλαδίων, ἔρχομαι δ' ἀμέσως, ὅπως εἴπω ὑμῖν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς τούτων ἐκκαθαρίσεως. Ἐκ τῶν ὑπολειφθέντων τότε ἀνεξελέγκτων τόμων τῆς ὡς εἴρηταί μοι βιβλιοθήκης κατετάχθησαν εἰς μὲν τὰ διπλᾶ τίτλοι διακόσιοι δέκα τρεῖς (213) ἐκ τόμων τριακοσίων δέκα (310), εἰς δὲ τὰ πολλαπλᾶ τόμοι διακόσιοι (200). Ὥστε τὸ ὅλον τῶν ἐκκαθαρισθέντων ἐξ αὐτῆς βιβλίων εἶναι τόμοι χίλιοι πεντακόσιοι καὶ ἑβδομήκοντα ἐννέα (1579).

Ἐκ δὲ τῆς ἐκκαθαρίσεως τῆς χιλιάδος τῶν φυλλαδίων προέκυψε τὸ ἑξῆς ἐξαγόμενον : Φυλλάδια διαφόρου ὕλης ἑκατὸν ὀγδοήκοντα (180), μὴ καταταχθέντα διὰ λόγους ἐν τοῖς τμήμασι τῆς βιβλιοθήκης, ἀλλ' εἰς ἰδιαίτερον αὐτῆς μέρος καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ κατατεθειμένα· τὸ δὲ ὑπόλοιπον τούτων, ἐκ κανονισμῶν καὶ ἐκθέσεων διαφόρων σωματείων καὶ ἐκ καταλόγων διαφόρων βιβλιοπωλείων συνιστάμενον, εὑρίσκεται κατατεθειμένον εἰς ἰδιαίτερον ἐπίσης μέρος.

Ταῦτα, κύριοι, περὶ τῆς Βασιαδείου βιβλιοθήκης.

Ἤδη δὲ μεταβαίνω εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν εἰσελθόντων ἐν τῇ ἡμετέρᾳ βιβλιοθήκῃ βιβλίων κατὰ τὸ λῆγον ἤδη συλλογικὸν ἔτος. Εἰσῆλθον λοιπὸν ἐν αὐτῇ τὰ ἑπόμενα : Ἐκ διαφόρων μὲν ἀνακοινωθεισῶν ὑμῖν προσφορῶν τόμοι 146, τεύχη τριάκοντα (30) καὶ ἐναίσιμοι διατριβαὶ 491 διαφόρου ὕλης, ἐξ ἀγορᾶς δέ, ἓν σῶμα τῆς « Κωνσταντινουπόλεως » Σκαρλάτου τοῦ Βυζαντίου ἐκ τόμων τριῶν, καὶ ἐκ λ]σμοῦ τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ, ὡς εἶπεν ὑμῖν ἐν τῇ ἐκθέσει του ὁ γενικὸς γραμματεὺς τόμοι 10, ἤτοι τὸ ὅλον τόμοι 650 καὶ τεύχη 30.

Τοσαῦτα καὶ περὶ τῶν εἰσαχθέντων ἐφέτος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ βιβλίων. Ἕπεται ἤδη ἡ ἐξέτασις τῶν ἐν τοῖς τμήμασιν αὐτῆς εὑρισκομένων.

1	Καὶ λοιπὸν ἐν τῇ Πατρολογίᾳ *Migne*	εὑρίσκονται	Τόμοι 164	Τεύχη —
2	Ἐν τῇ Ἑλληνικῇ φιλολογίᾳ	Τίτλοι 761	» 1187	» 12
3	Ἐν τῇ Λατινικῇ φιλολογίᾳ	» 126	» 183	» 2
4	Ἐν τῇ Ἀρχαιολογίᾳ	» 414	» 528	» 53
5	Ἐν τοῖς φυσικομαθηματικοῖς	» 281	» 419	» 30
6	Ἐν τοῖς ἰατρικοῖς	» 523	» 840	» 79
7	Ἐν τῇ ἐγκυκλοπαιδείᾳ	» 22	» 132	» —
8	Ἐν τοῖς γλωσσικοῖς	» 351	» 421	» 9
9	Ἐν τῇ Ἱστορίᾳ	» 551	» 879	» 39
10	Ἐν τῇ Γαλλικῇ φιλολογίᾳ	» 381	» 604	» 2
11	Ἐν τῇ Νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ	» 285	» 289	» 13
12	Ἐν τοῖς ἐκπαιδευτικοῖς	» 391	» 415	» [illegible]
13	Ἐν τοῖς φιλοσοφικοῖς	» 292	» 327	» 2
14	Ἐν ταῖς ἐφημερίσι	» 32	» 98	» 179
15	Ἐν τῇ βιβλιογραφίᾳ	» 40	» 59	» 30
16	Ἐν τῇ ξένῃ φιλολογίᾳ	» 28	» 50	» —
17	Ἐν τοῖς νομικοῖς	» 212	» 287	» 15
18	Ἐν ταῖς πολιτικαῖς ἐπιστήμαις	» 149	» 170	» 2
19	Ἐν τοῖς ἐθνογραφικοῖς	» 54	» 65	» 4
20	Ἐν τῇ στατιστικῇ	» 29	» 42	» 2
21	Ἐν τῇ ἀνθρωπολογίᾳ	» 21	» 23	» —
22	Ἐν τοῖς τεχνικοῖς	» 196	» 227	» —
23	Ἐν τῇ Γερμανικῇ φιλολογίᾳ	» 81	» 173	» —
24	Ἐν τῇ Ἀγγλικῇ »	» 30	» 50	» —
25	Ἐν τῇ Ἰταλικῇ »	» 80	» 112	» —
26	Ἐν τοῖς διαφόροις	» 191	» 235	» 2
27	Ἐν τοῖς θρησκευτικοῖς	» 428	» 549	» 2
28	Ἐν τῇ Γεωγραφίᾳ καὶ Τοπογραφίᾳ	» 197	» 289	» 13
29	Ἐν τοῖς Ἀμερικανικοῖς	» 292	» 579	» 114
30	Ἐν τῷ τμήματι τῶν περιοδικῶν		» 900	» 178
		Τὸ ὅλον τίτλοι 6538,	τόμ. 10396,	τ. 802

ἤτοι τὰ μὲν τριάκοντα τμήματα, ἀπὸ τοῦ Α' μέχρι τοῦ Λ', συμπεριλαμβανομένου καὶ τούτου, ἐγκλείουσι τίτλους μὲν 6538, τόμους δὲ 10396 καὶ τεύχη 802.

Τὸ δὲ ΛΑ', ἤτοι τὸ τῶν ἐναισίμων διατριβῶν, κατατεταγμένων καθ' ὕλην, ὡς ἐν τῇ τοῦ ἀπιόντος τριακοστοῦ συλλογικοῦ ἡμῶν ἔτους ἐκθέσει μου λεπτομερῶς περιέγραφον, περιλαμβάνει τόμους 2230.

Ὥστε τὸ σύνολον τῶν περιεχομένων ἐν τοῖς τμήμασι τούτοις βιβλίων ἀπαρτίζεται ἐκ τίτλων μὲν — ἐκτὸς τῶν τίτλων τῶν περιοδικῶν καὶ διατριβῶν — 6538, τόμων δὲ 12626. Τὸ δὲ ὑπ' ἐμοῦ ὑποδειχθὲν ὑμῖν πέρυσι χάσμα τοῦ Α' τμήματος, ἤτοι τοῦ τῆς «Πατρολογίας Migne» μένει εἰσέτι χαῖνον καὶ προκαλεῖ τὴν θλῖψιν παντὸς εἰλικρινοῦς φίλου τοῦ Συλλόγου.

Ἤδη δὲ λείπεταί μοι εἰσέτι νὰ γνωστοποιήσω ὑμῖν τὸ περιεχόμενον τῶν δύο τελευταίων τμημάτων τῆς βιβλιοθήκης, τουτέστι τοῦ ΛΒ' καὶ τοῦ ΛΓ'.

Καὶ τὸ μὲν ΛΒ' ἐπιγράφεται «τμῆμα χαρτογραφίας» καὶ περιέχει χάρτας διαφόρου ὕλης 25, τὸ δὲ ΛΓ' «τμῆμα τῶν χειρογράφων», οὗτινος τὸ τῆς ἐξελέγξεως ἀποτέλεσμα φέρε ἤδη γνωρίσω ὑμῖν, διότι πέρυσι δὲν ηὐκαίρησα νὰ ἐξελέγξω αὐτό. Ἀλλὰ σύγγνωτέ μοι, φίλοι ἑταῖροι, ἐὰν καὶ πάλιν γείνω ὑμῖν κακῶν ἄγγελος.

Τὸ ὡς εἴρηταί μοι τοῦτο τμῆμα κατὰ τὸν ἐν αὐτῷ ἐμπεριεχόμενον κατάλογον περιέχει χειρόγραφα ἑξήκοντα σὺν ἐννέα (69), ὧν τὰ ὀνόματα, τὴν χρονολογίαν καὶ τὴν περίληψιν τοῦ περιεχομένου αὐτῶν παραλείπω, διότι ὁ τούτων κατάλογος, συντεταγμένος ὑπὸ τοῦ ἄλλοτε ἐπὶ πολλὰ συνεχῆ ἔτη χρηματίσαντος βιβλιοφύλακος τοῦ ἡμετέρου συλλόγου κ. Ἀθ. Παπαδοπούλου τοῦ Κεραμέως, ὅσονούπω δημοσιεύεται ἐν τῷ κατ' αὐτὰς ἐξερχομένῳ τῶν πιεστηρίων τοῦ τυπογραφείου δευτέρῳ ἀρχαιολογικῷ δελτίῳ τῶν κατὰ τὸ λῆγον ἤδη τριακοστὸν πρῶτον συλλογικὸν ἡμῶν ἔτος δημοσιεύσεων τοῦ ἡμετέρου συλλόγου.

Ἀλλὰ δυστυχῶς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 44 καὶ ἐπιγραφὴν «Ἄσματα τουρκικὰ ἐν σημείοις τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς» χειρόγραφον ἐλλείπει. Κατὰ τὰ ἐκ Πετρουπόλεως γραφόμενα τοῦ κ. Κεραμέως ἴσως ἐδόθη τῇ μουσικῇ ἐπιτροπῇ, τῇ διορισθείσῃ ποτὲ πρὸς μελέτην τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς. Ἀλλ' εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως, ἀπέπτη, καὶ τοῦτο μετὰ τοσούτων ἄλλων βιβλίων, ἀφὲν τῷ συλλόγῳ πρὸς ἀνάμνησιν τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν ἐπιγραφήν του, ἅπερ θέλουσι παραμένει αὐτῷ τρανότατον τεκμήριον τῆς, ὡς μὴ ὤφελεν, ἀδιαφορίας πάντων ἡμῶν. Τοσαῦτα, κύριοι, καὶ περὶ τοῦ περιεχομένου πάντων των τμημάτων τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης.

Τελευτῶν δὲ τὴν παροῦσάν μου, ἀνακοινῶ ὑμῖν, ὅτι πρὸς μεγαλειτέραν εὐκολίαν τῶν ποιουμένων χρῆσιν τῶν τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης βιβλίων δι' ἰδίας μελέτας, εἴτε συναδέλφων, εἴτε ξένων, κατήρτισα καὶ τὸν ἀλφαβητικὸν κατάλογον τῶν τῆς βιβλιοθήκης συγγραμμάτων κατὰ τὴν νέαν αὐτῆς ταξινόμησιν. Διότι ὁ θέλων, ἐπὶ παραδείγματι, νὰ μελετήσῃ τὸν δεῖνα συγγραφέα, οὗτινος τὸ μὲν ὄνομα γινώσκει, ἀγνοεῖ ὅμως ποίας ὕλης εἶναι, καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν δύναται νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τοῦ προκειμένου αὐτῷ τοπικοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου, ἀρκεῖ νὰ εἴπῃ τὸ ὄνομα τῷ τῆς βιβλιοθήκης ὑπαλλήλῳ καὶ οὗτος μετὰ μίαν στιγμὴν θέλει ἔχει μετὰ χεῖρας τὸ δελτίον, τὸ περιέχον τό τε ὄνομα τοῦ ζητουμένου συγγραφέως, τὸ σχῆμα τοῦ βιβλίου, τὸ τμῆμα, ἐν ᾧ ἐναπόκειται, καὶ τὸν ἀριθμὸν αὐτοῦ, καὶ οὕτω μετ' ὀλίγας ἔτι στιγμὰς θέλει ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν του ὁ ζητῶν τὸ αἰτούμενον βιβλίον.

Πρὸς προφύλαξιν δὲ καὶ τῶν διπλῶν τῆς βιβλιοθήκης βιβλίων ἀπὸ τοῦ βιβλικοῦ ἐνίων ἔρωτος, ἰδιαίτερον συνέταξα κατάλογον, ἔνθα ταῦτα εἶναι ἐγγεγραμμένα, κατὰ τὸ σχῆμα, ὅπερ ἔχουσιν. Ἀναβαίνουσι δὲ ταῦτα εἰς τὸν ἀριθμὸν τίτλων μὲν 571, τόμων δὲ 697 καὶ τευχῶν 79. Καὶ ταῦτα μὲν καὶ περὶ τῶν πεπραγμένων μοι κατὰ τὸ λῆγον ἤδη συλλογικὸν ἔτος πρὸς ταχυτέραν καὶ εὐχερεστέραν λειτουργίαν τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης καὶ διάσωσιν τῶν διπλῶν αὐτῆς. Ἤδη δὲ ἔρχομαι τελευταῖον, ἵνα δῶ ὑμῖν λόγον καὶ τῶν γενομένων δαπανῶν ἀπέναντι τοῦ ἐπιψηφισθέντος ὑφ' ὑμῶν προϋπολογισμοῦ αὐτῆς.

Ἐκ τοῦ ἐπιψηφισθέντος κατὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1890—91 ποσοῦ δι' ἔξοδα βιβλιοθήκης ἐκ Λ.ὀθ. 40, ἐδαπάνησα κατὰ τὰ ὑπ' ἀριθ. 15, 42, 53, 90 καὶ 142 ἐντάλματα Λ.ὀθ. 33.30. Ὥστε ἔμειναν εἰς πίστωσιν τοῦ λ]σμοῦ βιβλιοθήκης Λ.ὀθ. 6.70, ἃς εἶχον μὲν δαπανήσει, ὡς ἐν τῇ πρώτῃ μου ἐκθέσει λεπτομερῶς ἐξέθετον, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἀξιότιμος κ. ταμίας εἶχε κλείσει τοὺς λ]σμούς του πρὸ τῆς πληρωμῆς τῶν ἐκδεδομένων οἰκείων ἐνταλμάτων, ἐπεράσθησαν εἰς βάρος τῆς νέας χρήσεως, ἤτοι τῆς τοῦ λήγοντος συλλογικοῦ ἔτους 1891—92.

Εἰς ταύτας λοιπὸν προστιθεμένων καὶ ἑτέρων 40, ἃς ἐπεψηφίσασθε εἰς χρῆσιν τῆς βιβλιοθήκης κατὰ τὸ λῆγον ἤδη τριακοστὸν πρῶτον συλλογικὸν ἔτος, ἀποτελεῖται τὸ ποσὸν Λ.ὀθ. 46.70, οὗτινος τὸν λ]σμὸν φέρε ἴδωμεν.

Ἐκ τούτων, κύριοι, ἐδαπάνησα εἰς δέσιμον βιβλίων Λ.Ὀθ. 6.

Ἀρ.	4	ἔνταλμα	εἰς Ι. Χρηστίδην	»	1.20.
»	24	»	δι' ἀγορὰν Ἀγγλικοῦ Ἄτλαντος	»	1.50.
»	34	»	διὰ τὴν ἀντιγραφὴν τοῦ τοπικοῦ καταλόγ.	»	5.
»	46	»	διὰ τὴν πληρωμὴν τῆς Αης τριμηνίας τῆς συνδρομῆς μας εἰς τὴν «Μεγάλην Γαλλ. Ἐγκύκλοπαιδείαν» Φράγκα τριάκοντα (30) ἢ	»	1.12.5.
»	99	»	φράγ. 30 διὰ τὴν Β' τριμηνίαν ἢ	»	1.31.
»	101	»	διὰ κατασκευὴν τοῦ καταλ. τῶν διπλῶν	»	1.
»	152	»	διὰ τὴν Γ' τριμηνίαν τῆς συνδρομῆς μας εἰς τὴν Γαλλ. Ἐγκυκλοπαιδείαν Φρ. 30 ἢ	»	1.31.
»	157	»	Εἰς Ἰωάν. Χρηστίδην δι' ἐργασίαν του	»	1.
»	158	»	διὰ τὸν ἀλφαβητικὸν κατάλογον	»	4.
			ἤτοι τὸ ὅλον	Λ.Ὀθ.	23.74.5.
Ὥστε, ὡς βλέπετε, μένει εἰσέτι εἰς πίστωσιν αὐτῆς διὰ τὴν νέαν χρῆσιν τοῦ ἐπιόντος ἔτους τὸ ὑπόλοιπον ἐκ Λ.Ὀθ.				»	22.95.5.
				Λ.Ὀθ.	46.70

Τοσαῦτα, φίλοι συνάδελφοι, καὶ περὶ τῶν γενομένων δαπανῶν κατὰ τὸ διετὲς διάστημα τῆς ἐπὶ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἡμετέρου γεραροῦ συλλόγου ἐφορείας μου πρὸς ταξινόμησιν, εὐχερῆ λειτουργίαν καὶ εὐπρόσωπον αὐτῆς μόρφωσιν, πρὸς προφύλαξιν αὐτῆς ἀπὸ παντὸς πειρασμοῦ, πρὸς ὅσον ἔνεστι ταχεῖαν αὐτῆς ἐξέλεγξιν καὶ πρὸς βιβλιοδεσίαν πλείστων τόμων πολυτίμων συγγραμμάτων.

Καὶ ἐγὼ μὲν ἀπέρχομαι τῆς διακονίας μου ταύτης ἐν γλυκυτάτῃ συναισθήσει ὅτι εὐσυνειδότως ἐξετέλεσα τὴν ἀνατεθεῖσάν μοι ἐντολὴν καὶ ἐτήρησα σώαν καὶ ἀκεραίαν τὴν πιριουσίαν τῆς βιβλιοθήκης, λησμονήσας καὶ τὴν κονιορτοφαγίαν ἐκείνην, ἣν ἐπὶ ἑξάμηνον ὅλον ἀγογγύστως ἐδοκίμασα, καὶ τὰς τοσαύτας πικρίας, ἃς ἀφειδῶς ἐποτίσθην· ὑμεῖς δέ, εἰς οὓς καὶ πάλιν ἐκφράζω τὰς ἀπείρους μου εὐχαριστίας διὰ τὴν τιμήν, ἧς μὲ ἠξιώσατε, κρατοῦντες ὑψηλὰ τὴν σημαίαν τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, διατηρεῖτε ἐσαεὶ μετ' εὐλαβείας ἱερᾶς ἄσβεστον τὸ ἱερὸν πῦρ τῆς ἑστίας αὐτοῦ καὶ ἀμύνεσθε γενναίως καὶ φρονίμως ὑπὲρ τοῦ γοήτρου καὶ τῶν συμφερόντων τοῦ σεμνοῦ τούτου ἐθνικοῦ ἡμῶν παλλαδίου.

ε') Ὁ ταμίας κ. Δ. Μηλιώτης ἀναγινώσκει τὴν περὶ τοῦ ταμείου ἔκθεσιν αὐτοῦ ἔχουσαν ὧδε·

Κύριοι,

Λαμβάνω τὴν τιμὴν καὶ ἐφέτος νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν ὑμετέραν ἔγκρισιν τὴν διαχείρισιν τοῦ ταμείου τοῦ ΛΑ' συλλογικοῦ ἔτους. Προκειμένου περὶ ἀριθμῶν, ἔσομαι λίαν σύντομος. Λογίζομαι εὐτυχὴς γνωρίζων ὑμῖν, ὅτι μεθ' ὅλην τὴν οἰκονομικὴν καχεξίαν τῆς ἀγορᾶς, ἡ οἰκονομικὴ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου κατάστασις εἶναι λίαν εὐχάριστος, λαμβανομένου μάλιστα ὑπ' ὄψιν, ὅτι μόνον ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπή, συνεπείᾳ τῆς ἐκδόσεως τεσσάρων τόμων τοῦ περιοδικοῦ μεθ' ἑνὸς παραρτήματος τῶν «Ζώντων μνημείων» τῆς ἀρχαιότητος ἐδαπάνησε λίρας Τουρκίας 450.

Αἱ ἔκτακτοι συνδρομαὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀνέρχονται εἰς λίρ. 272. 17, ἐν ταύταις δὲ τὴν πρώτην θέσιν κατέχει μεγάτιμος δωρητής, ὅστις διὰ τῆς Α. Ε. τοῦ κ. Κ. Καλλιάδου Βέη προσήνεγκε τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ Λ.ὀθ., 100, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως τὸ ὄνομα αὐτοῦ μένῃ ἄγνωστον. Τὸ ἐν Ἀθήναις Ἐθν. Πανεπιστήμιον φρ. 1.471.80. Οἱ ἀξιότιμοι κκ. Στ. Ζαφειρόπουλος Λ.ὀθ. 45 καὶ Γεώργιος Ζαφειρόπουλος Λ.ὀθ. 10. Ὁ ἀείμνηστος εὐεργέτης τοῦ ἔθνους Κωνσταντῖνος Ζάππας φρ. 300. Ὁ ἀξιότιμος κ. Ἀνδρέας Συγγρὸς Λ.ὀθ. 30, καὶ ὁ σεβαστὸς ἡμῶν ἑταῖρος κ. Δ. Ν. Ταμβάκος Λ.ὀθ. 10.

Εἰσεπράχθησαν ἐκ τακτικῶν συνδρομῶν Λ.ὀθ. 263, ἐξ ὧν Λ.ὀθ. 103. ἐκ καθυστερουμένων συνδρομῶν καὶ Λ.ὀθ. 160 ἐκ τοῦ τριακοστοῦ πρώτου συλλογικοῦ ἔτους, ἐκ καθυστερουμένων συνδρομῶν πεπτημορίου εἰσεπράχθησαν μόνον Λ.ὀθ. 7.80, ἐκ δικαιώματος δὲ διπλωμάτων Λ.ὀθ. 20.

Τὸ τῆς ὀργανικῆς συναυλίας καθαρὸν προϊὸν ἀνέρχεται μέχρι σήμερον εἰς Λ.ὀθ. 131. 50, ἐλπίζω δὲ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸ ποσὸν Λοθ. 140 περίπου ἐκ καθυστερουμένων εἰσέτι εἰσπράξεων.

Ἐπὶ τέλους, κύριοι, φέρω εἰς γνῶσιν ὑμῶν, ὅτι αἱ εἰσπράξεις τοῦ ἐνεστῶτος συλλογικοῦ

ἔτους ἀνῆλθον εἰς Λ.ὀθ. 990.48.75. αἱ δὲ δαπάναι εἰς Λ.ὀθ. 975.29.75, ὥστε ἔχομεν περίσευμα εἰς Λ.ὀθ. 15.19.

Εὔχομαι δὲ ἀπὸ μέσης καρδίας ὅπως ὁ διάδοχός μου παρουσιάσῃ ὑμῖν περίσσευμα πολὺ ἀνώτερον τοῦ τῆς ληξάσης χρήσεως.

ΤΑΜΕΙΟΝ ΜΕΤΡΗΤΩΝ

ΕΤΟΣ ΛΑ'. 1891—1892

ΔΟΥΝΑΙ			ΛΑΒΕΙΝ		
Ὑπόλοιπον παρελθ. χρήσεως	Λ.Τ.	299.75	Ἀπὸ διάφορα ἔξοδα	Λ.Τ.	54.81
Εἰς Ζωγράφειον Διαγώνισμα	»	100.—	» Ἔξοδα Γραφείου	»	39.38$^{3}/_{4}$
» Βιβλιοθήκην	»	18.04$^{3}/_{4}$	» Φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν	»	13.39
» Ἐκτάκτους δαπάνας	»	5.50	» Μισθοδοσίας	»	171.50
» Γλωσσικὴν Ὕλην	»	170.—	» Συντακτικὴν Ἐπιτροπὴν	»	455.07
» Καθυστερουμένας συνδρομ.	»	7.80	» Ζωγράφειον διαγώνισμα	»	65.—
» Ἐκτάκτους Συνδρομάς	»	272.17	» Πυρασφάλιστρα	»	12.92$^{1}/_{2}$
» Τακτικὰς Συνδρομὰς	»	263.—	» Ἀναγνωστήριον	»	34.29
» Διπλώματα	»	20.—	» Σχολὴν Ὀδρυτζάνης	»	15.—
» Ζωγράφειον Βιβλιοθήκην	»	2.47	» Βιβλιοθήκην	»	23.75$^{1}/_{2}$
» Ὀργανικὴν Συναυλίαν.	»	131.50	» Ἐκτάκτους δαπάνας	»	90.17
				Λ.Τ.	975.29$^{3}/_{4}$
			Ὑπόλ. εἰς μετρ. ἐν τῷ Ταμείῳ	»	314.94
		1290.23$^{3}/_{4}$		Λ.Τ.	1290.23$^{3}/_{4}$
Ὑπόλοιπον εἰς νέον ὡς ἄνω	Λ.Τ.	314.94			

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας θερμῶς τοὺς ἀναγνόντας λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΡΘ'

(Ἔκτακτος)

Τῆς 24 Ἀπριλίου 1892

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀναβληθείσης

α') ὁ κ. Δ. Οἰκονομίδης ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν τῆς Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἔχουσαν ὧδε.

Φίλοι ἑταῖροι,

Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ κατὰ τὸ ἤδη λῆγον συλλογικὸν ἔτος ἐκ τῶν κυρίων Κ. Παρίτση, Χρ. Χατζηχρήστου, Θ. Σαλτέλη, Ε. Ζαλοκώστα, Μ. Αὐθεντοπούλου, Κ. Βακαλοπούλου, Π. Πετρακίδου, Ν. Παπαγιαννοπούλου καὶ Δ. Οἰκονομίδου ἀποτελουμένη συνῆλθε πρῶτον κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1891, ὅτε καὶ ἐξελέξατο πρόεδρον μὲν αὐτῆς τὸν κ. Χρ. Χατζηχρήστου, γραμματέα δὲ τὸν κ. Δ. Π. Οἰκονομίδην· οὕτω δὲ κατηρτισμένη αὕτη ἐξηκολούθησεν ὡς οἷόν τε ἐπιμελῶς καὶ ἀκριβῶς μέχρι τοῦδε τὰ καθήκοντα αὐτῆς ἐκπληροῦσα καὶ τὸ γ' ἐφ' ἑαυτῇ πρὸς τὸν κοινὸν τοῦ ἡμετέρου συλλόγου σκοπὸν συμβαλλομένη, ὡς δύναταί τις εἰκάσαι καὶ ἐκ τῆς συντόμου ταύτης τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἐκθέσεως.

Αἱ συνεδρίαι αὐτῆς καθ' ἅπαν τὸ ἔτος ὑπῆρξαν δώδεκα, ἤτοι κατὰ δύο πλείους τῶν πέρυσι γενομένων, τὰ δὲ κύρια καὶ τακτικὰ ἔργα, περὶ ἃ μάλιστα ἠσχολήθη, εἰσὶ α') ἡ Ζωγράφειος βιβλιοθήκη καὶ β') ὁ περὶ συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων Ζωγράφειος ἀγών, ἀμφότερα, ὡς γνωστόν, ὀφείλοντα τὴν ὕπαρξιν καὶ σκόπιμον αὐτῶν ἐξακολούθησιν τῇ πρωτοβουλίᾳ καὶ ἄκρᾳ φιλομουσίᾳ τοῦ Μαικήνα τοῦ ἡμετέρου γένους, τοῦ ἐξοχωτάτου Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου, οὗ τὰ ἔτη εἴησαν μακρὰ καὶ πανόλβια ἐφ' αἷς παρέσχεν ὑπηρεσίαις τῇ κοινῇ πατρίδι καὶ ταῖς ἀθανάτοις Μούσαις.

Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὸ πρῶτον, ἤτοι τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην, γνωστόν, ὅτι αὕτη

κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἤγαγεν εἰς φῶς τοὺς *Πέρσας* τοῦ Αἰσχύλου ἐν ἑνὶ τόμῳ ὑπὸ τοῦ Dr Wenklein ἐκδοθέντας. Τὸ ἔργον λοιπὸν τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις κοσμεῖ ἤδη τὴν βιβλιοθήκην τοῦ συλλόγου καὶ παντὸς δυνηθέντος ἵνα προςκτήσηται αὐτό. Δὲν δυνάμεθα δὲ εἰμὴ μετὰ πολλῆς τῆς ἀγαλλιάσεως νὰ μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα καὶ τῆς δαπάνη ὡσαύτως τοῦ γενναιοδώρου Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου ἐν ἰδιαιτέρῳ τόμῳ ἐκδόσεως μεγάλου μέρους τῆς γλωσσικῆς ὕλης, τῆς εἰς τὸν Ζωγράφειον ἀγῶνα ἀνηκούσης. Πλείω περὶ ταύτης ἐκτεθήσονται προσεχῶς ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς. Περαιτέρω αἱ δέουσαι κατεβλήθησαν ἐνέργειαι πρὸς ἔκδοσιν καὶ τοῦ Β' τόμου τοῦ Εὐριπίδου ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη, πρὸς τοῦτο προτιμηθέντος τοῦ ἐν Ἀθήναις τυπογραφείου τοῦ κ. Ν. Ἰγγλέση, μεθ' οὗ τῇ συγκαταθέσει καὶ τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη συνήφθη ὑπὸ τοῦ συλλόγου τὸ ἀπαιτούμενον συμβόλαιον. Ἐπειδὴ δὲ πρὶν ἢ προβῇ ὁ σύλλογος εἰς τὴν ἔκδοσιν καὶ ἑτέρων συγγραφέων ἔδει προηγουμένως νὰ καταστρωθῶσιν οἱ λογαριασμοὶ τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης, ὁ φιλόπονος τοῦ συλλόγου λογιστὴς κ. Διον. Π. Κοντογεώργης, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δύο τελευταίων τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης λογαριασμῶν περὶ τῆς βιβλιοθήκης ταύτης, εὐηρεστήθη ἵνα καταστρώσῃ τὸν ἑξῆς λ]σμόν.

Κεφάλαιον		Δρ. 182,974.85
Περίσσευμα ἐκ τόκων παρελθόντων ἐτῶν μέχρι 1 Ἰαν. 1890	Δρ. 15342.10	
Τόκος ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. 1890 μέχρι 1 Ἰανουαρ. 1891 πρὸς 5% ἐπὶ δραχ. 182974.85	» 9148.70	
Τόκος ἀπὸ 1 Ἰαν. 1891 μέχρι 1 Ἰανουαρ. 1892 πρὸς 5% ἐπὶ δρ. 182974.85	» 9148.70	
Τὸ ὅλον τόκοι εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ συλλόγου		» 33,639.50
ἤτοι κεφάλαιον καὶ τόκοι		Δρ. 216,614.35

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ τελευταῖος τῷ συλλόγῳ παρὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ἀποσταλεὶς λογαριασμὸς φέρει ἡμερομηνίαν 1 Ἰανουαρίου 1890, δέον νὰ ζητηθῇ τοιοῦτος μέχρι τῆς 1 Ἰανουαρίου 1892, ἵνα καταδειχθέντα καὶ τὰ ἐν τῷ μεταξὺ γενόμενα ἔξοδα ἐκ τῶν δρ. 33639.50 ἀφαιρεθῶσι καὶ ταῦτα. Εἰρήσθω δ' ἐν παρόδῳ, ὅτι, ὡς καὶ ὁ ἀξιότιμος γενικὸς τοῦ συλλόγου γραμματεὺς κ. Ἀχ. Χρηστίδης ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ προεῖπεν, ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1892 ὁ τόκος λογισθήσεται πρὸς 4% καὶ οὐχὶ πρὸς 5%, ὡς ἐγένετο πρίν.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸ δεύτερον κύριον ἔργον, ἤτοι τὸν περὶ συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων Ζωγράφειον ἀγῶνα, τὰ κατὰ τοῦτον ἐκτεθήσονται προσεχῶς ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ τῆς ἐπιτροπῆς, οὐχ ἧττον ὅμως ἀναγκαῖον θεωροῦμεν ἵνα εἴπωμεν ἐνταῦθα, ὅτι αὕτη, ἐπειδὴ παρεπέμφθη αὐτῇ καὶ ὁ Ε' τόμος τῶν *Σαμιακῶν* τοῦ κ. Ἐπαμινώνδου Σταματιάδου, ὑπ' ὄψει ἔχουσα ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο ὡς δεδημοσιευμένον ἤδη δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀνῆκον εἰς τὸν περὶ συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων Ζωγράφειον ἀγῶνα, οὐχ ἧττον ὅμως οὐδαμῶς παραγνωρίζουσα, ὅτι ὅπως δήποτε ὡς ἔργον τῶν ζώντων μνημείων καὶ δὴ ὡς προϊὸν μόχθων ἀτρύτων μεγάλην δύναται ἵνα ἔχῃ τὴν σπουδαιότητα καὶ ἀξίαν, ἐνόμισε καλὸν ὅπως τοὐλάχιστον πρὸς ἠθικὴν τοῦ φιλοπόνου καὶ ἀξιεπαίνου συγγραφέως εὐχαρίστησιν τὴν δέουσαν περὶ αὐτοῦ ἐξενέγκῃ κρίσιν. Αὕτη λοιπὸν ἀνετέθη τῷ κ. Κ. Βακαλοπούλῳ, ὅστις ἐπισταμένως τὸ ἔργον μελετήσας καθυπέβαλε τῇ ἐπιτροπῇ τὰ ἑξῆς

« Διελθὼν μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιστασίας τὸν πέμπτον τόμον τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Ἐπαμινώνδου Σταματιάδου *Σαμιακῶν*, τὸν εἰς τὸν ἡμέτερον σύλλογον πρὸς κρίσιν ὑποβληθέντα, ἀποφαίνομαι, ὅτι ὁ συλλογεὺς ἐστιν ἄξιος παντὸς ἐπαίνου καὶ βραβείου οὐ μόνον διὰ τὴν ἐν αὐτῷ πολύτιμον γλωσσικὴν ὕλην, τὰς δημώδεις φράσεις, αἷς ἐπακολουθοῦσι παράφρασις τοῦ βίου τοῦ Λουκιανοῦ καὶ μέρους τινὸς τοῦ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίου ἐν τῇ διαλέκτῳ τῶν Ἀρβανιτῶν, κώμης τινὸς τῆς νήσου, καὶ διάλογός τις μεταξὺ Μαραθοκαμπίων πρὸς ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς καθωμιλημένης τῶν Σαμίων γλώσσης, εὐχάς, ἀράς, παροιμίας, αἰνίγματα, ᾄσματα, (σημείοις τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς τονισμένα, ἵνα μὴ ἐκλίπωσι, φαίνεται, οἱ ἦχοι, ἐν οἷς ᾄδονται ταῦτα) παραμύθια καὶ λοιπά, τὰ πάντα μεγάλως συμβαλλόμενα εἰς τὸν πλουτισμὸν τῶν ζώντων μνημείων καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ πνεύματος τοῦ ἑλλην. λαοῦ, ἀλλὰ δὴ καὶ

τὴν περὶ διαλέκτου τῶν νεωτέρων Σαμίων γραμματικήν, ἄπλετον ἐπιχέουσαν φῶς πρὸς ἐντελῆ αὐτῆς κατάληψιν. Οὐχ ἧττον δὲ συμβάλλουσιν εἰς τὸν πλουτισμὸν τῶν ζώντων μνημείων καὶ ὅσα ὁ ἀκάματος συλλογεὺς μετὰ πολλῆς τῆς γλαφυρότητος ἀφηγεῖται περὶ τοῦ κατ' οἶκον βίου, τοῦ χαρακτῆρος, τῶν ἠθῶν, ἐθίμων καὶ προλήψεων τῶν Σαμίων, τὰ πάντα ἐν διακοσίαις τριάκοντα ἐννέα ὅλαις σελίσιν. Ἡ τῶν πλείστων τούτων ὁμοιότης πρὸς τὰ τῶν ἀρχαίων πολλὰ σκοτεινὰ καὶ διαφιλονεικούμενα ἱστορικὰ ζητήματα διαλευκαίνει. Ἐν κεφαλαίῳ δὲ τελευτῶν λέγω, ὅτι, εἴπερ ἡ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας ὑφ' ἑκάστου συλλεγομένη καὶ εἰς τὸν ἡμέτερον σύλλογον κατ' ἔτος ἀποστελλομένη γλωσσικὴ ὕλη ἐστὶν οὐ μικρὸν τεκμήριον τῆς εὐγενοῦς ἡμῶν καταγωγῆς, ἄριστα περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης συνηγορεῖ καὶ ὅ,τι ὁ παντὶ ἐπαίνῳ καταστεφθῆναι ἄξιος κ. Ἐπ. Σταματιάδης μετὰ πολλοῦ τοῦ κόπου συλλέξας ἐν τῷ αὐτοῦ κατεχώρισε συγγράμματι. Ἦν δ' ἂν εὐχῆς ἔργον εἴπερ πλεῖστοι, μιμούμενοι τὸ παράδειγμα τοῦ κ. Ε. Σταματιάδου, παρομοίας συνέταττον τοπικὰς πραγματείας».

Ταῦτα, φίλοι ἑταῖροι, εἴχομεν ἵνα εἴπωμεν συντόμως περὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ ἤδη λῆγον συλλογικὸν ἔτος. Καὶ ἴσως μὲν μικρὰ καὶ εὐτελῆ φανῶσι ταῦτα, ἀλλ' ἀρκεῖ, νομίζομεν, ὅτι πάντα τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν ἀνδρὸς ῥέκτου καὶ τῷ συλλόγῳ ἀφωσιωμένου (ἐφ' ᾧ καὶ πλεῖσται ὅσαι ὀφείλονται αὐτῷ εὐχαριστίαι, εἰργάσθησαν ὅσον αἱ περιστάσεις ἀπήτησαν καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν ἐπέτρεψαν. Μόνον δύο ἐκ τῶν ἀξιοτίμων καὶ ἄλλως τοῦ αὐτοῦ ζήλου ἐμφορουμένων μελῶν, ἕνεκα λόγων ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεως καὶ τῆς ἐγνωσμένης αὐτῶν καλῆς προαιρέσεως, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ φοιτῶσι τακτικῶς εἰς τὰς συνεδρίας, οὐχ ἧττον ὅμως προθύμως παρέσχον καὶ ταῦτα τὴν πολύτιμον αὐτῶν συμβολὴν ταῖς ἐργασίαις τῆς ἐπιτροπῆς. Τελευτῶντες δ' εὐχόμεθα ἀπὸ μέσης καρδίας, ὅπως οἱ διαδεξόμενοι ἡμᾶς ἐν τῇ ἐπιτροπῇ ταύτῃ φανῶσι πολλῷ κρείττονες ἡμῶν καὶ τὸ μέλλον μείζονα ἐπιδείξῃ πνευματικὴν δρᾶσιν καὶ καρποὺς ἀγλαοτέρους πρὸς δόξαν τοῦ συλλόγου, τοῦ ἀληθοῦς τούτου ἀγλαΐσματος τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

β') Ὁ κ. Ξ. Σιδερίδης ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς ἔχουσαν ὧδε·

Φίλοι ἑταῖροι,

Κατὰ τὸ παρὸν συλλογικὸν ἔτος τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιτροπὴν ἀπετέλεσαν οἱ κκ. Γ. Βεγλερῆς, Μ. Γεδεών, James Calvert, Ch. G. Curtis, Α. Κοπάσης, Albert Long, Π. Μαυσούρωφ, Alex. van Milingen, André Mordtman, Κυριακὸς Περδικίδης, Comte Prétéxtat, Ξενοφῶν Α. Σιδερίδης καὶ Ἀλέξιος Σμυρνώφ. Ἐξ αὐτῶν οἱ μὴ λαβόντες μέρος εἰσὶν οἱ κκ. Calvert καὶ Βεγλερῆς, ὁ ἐν Χάλκῃ διατρίβων κ. Prétéxtat καὶ ὁ ἀποδημῶν ἐντεῦθεν κ. Σμυρνώφ.

Κληθέντα τὰ μέλη ὑπὸ τοῦ κ. προέδρου τοῦ συλλόγου εἰς πρώτην συνεδρίασιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ ἐξελέξαντο πρόεδρον μὲν τὸν αἰδεσιμώτατον κ. Curtis, γραμματέα δὲ τὸν κ. Ξ. Σιδερίδην, καθὰ ἐγκαίρως ἀνηγγέλθη τῷ συλλόγῳ. Τοῦ κ. Σιδερίδου ἀναλαβόντος τὰ καθήκοντα αὐτοῦ λήγοντος Νοεμβρίου, ἐν τῷ μεταξὺ ἐξετέλεσεν αὐτὰ ὁ κ. Περδικίδης.

Συνεδριάσεις. Ὑπὸ τὴν προεδρείαν πάντοτε τοῦ τακτικοῦ αὐτῆς προέδρου αἰδ. κ. Curtis δεκάκις συνῆλθεν ἡ ἐπιτροπή, ἅπαξ μὲν πρὸ τῶν θερινῶν διακοπῶν καὶ μετ' αὐτὰς δὲ κατὰ τὰς λοιπάς, ἀσχοληθεῖσα εἰς διαφόρους συζητήσεις, ἀνακοινώσεις καὶ λοιπὰς ἐργασίας ἀναγομένας εἰς τὸν κύκλον αὐτῆς. Ταύτας δὲ ἐκθέτομεν σήμερον ἐν περιλήψει τῷ συλλόγῳ, ἑπόμενοι τῇ τοῦ κανονισμοῦ διατάξει.

Ἐπιγραφικαὶ μελέται. Ὁ αἰδ. κ. Curtis ἔλαβεν ἐξ ἀποστολῆς τοῦ ἐν Δαρδανελλίοις κ. Frank Calvert χαρτῷα ἐκτυπώματα δύο ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν, ἀρτίως περὶ τὴν πόλιν ταύτην μετὰ στατῆρος, βαρῶν αὐτοῦ καὶ λυχνιῶν ἀνευρεθεισῶν, καὶ κατέθηκεν αὐτὰ παρὰ τῇ ἐπιτροπῇ. Αἱ ἐπιγραφαὶ ἐνεκρίθησαν πρὸς δημοσίευσιν διὰ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ παραρτήματος.

Ὁ αὐτὸς κατέθηκεν ἰχνογράφημα τῆς πύλης Τσατλατῆ-καποῦ ἐπὶ τῶν πρὸς τὴν Προποντίδα τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ χαρτῷα ἐκτυπώματα τῆς ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων παραστάδων τῆς πύλης ἐγκεχαραγμένης βυζαντινῆς ἐπιγραφῆς φροντίδι καὶ κόποις τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κ. Frank Albant Curtis ἐκτελεσθέντα, προφρόνως δωρησαμένου αὐτὰ τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιτροπῇ. Τοῦ κ. Σιδερίδου ὑπομνήσαντος, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ δεδημοσίευται ἀκριβῶς ὑπὸ τοῦ κ. A. Leval ἐν τῷ τεύχει Μαΐου —Ἰουνίου 1887 τῆς ἐν Παρισίοις Revue Archeologique, ἐθεωρήθη περιττὴ ἡ ἀναδημοσίευσις αὐτῆς.

Ὁ αὐτὸς ἀνεκοινώσατο ἔμμετρον ἑλληνικὴν ἐπιτύμβιον ἐπιγραφὴν εὑρισκομένην ἐν Ῥαβένῃ, ἀναφερομένην εἰς στρατηγὸν Ἰσάκιον, ἀντιγραφεῖσαν ἄλλοτε ὑπ' αὐτοῦ. Ἀνατεθείσης τῆς περὶ αὐτῆς ἐρεύνης τῷ κ. Σιδερίδῃ, ἐγνώσθη, ὅτι αὕτη εὕρηται δεδημοσιευμένη ἐν τῷ Corpus Inscript. Græcorum ὑπ' ἀριθμὸν 9869 μετὰ ἐναλλαγῆς τῶν στίχων 3 καὶ 4.

Ὁ ἐν τῇ Ῥοβερτείῳ σχολῇ καθηγητὴς κ. A. Long κατέθηκε χαρτῷον ἐκτύπωμα, ληφθὲν ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐκ μαρμάρου, εὑρισκομένου μὲν ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ μουσείῳ τοῦ Τσινιλῆ-Κιόσκ, ἀδήλου ὅμως προελεύσεως, ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς ἐκ στίχων 49, περιλαμβανούσης ὀνόματα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἐξ ὧν πολλά εἰσι πρωτότυπα. Ταύτης ἐνεκρίθη ἡ διὰ τοῦ παραρτήματος δημοσίευσις.

Ὁ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου κ. Κ. Μακρῆς, ἰατρός, ἐκοινοποίησε δίγλωσσον λατινοελληνικὸν ἐπιτύμβιον προερχόμενον ἐκ τῶν ἐν τῇ κωμοπόλει Παλάτια τῆς ἐν τῇ Προποντίδι νήσου Μαρμαρᾶ ἐρειπίων. Τῆς μελέτης αὐτῆς ἀνατεθείσης τῷ κ. Mordtmann, εὑρέθη ἀνέκδοτος καὶ ἐνεκρίθη ἡ διὰ τοῦ παραρτήματος δημοσίευσις.

Ἕτερον μέλος τοῦ συλλόγου, ὁ ἰατρὸς κ. Ἀμπελίδης, ὑπέβαλε καὶ ἐφέτος διὰ τοῦ ἡμετέρου γραμματέως διαφόρων ἐπιγραφῶν ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν καὶ μιᾶς γενουητικῆς ἀντίγραφα ληφθέντα ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐκ μαρμάρων κομισθέντων ἐξ Ἁλικαρνασσοῦ τῆς Ἰωνίας διὰ κυβερνητικὰς ἐνταῦθα παρὰ τὸ Ὀρτάκιοϊ τοῦ Βοσπόρου χρήσεις. Ἡ ἐπιτροπὴ στερουμένη βοηθημάτων, ἰδίᾳ δὲ τοῦ συγγράμματος τοῦ Lebas «Inscriptions d'Asie Mineure», δὲν ἠδυνήθη ν' ἀσχοληθῇ ἐπ' αὐτῶν.

Ὁ κ. Ξ. Σιδερίδης ἐκοινοποίησε βυζαντινὸν μονόγραμμα σωζόμενον ἐπὶ πλακὸς ἐν ἰδιωτικῇ οἰκίᾳ τῆς συνοικίας Τσατλατῆ-καποῦ, προσθείς, ὅτι ὅμοιον σχεδὸν τούτῳ εἶδεν ἐν τῷ Τεκφούρ-σεραγίῳ ὁ Ἰσμαὴλ Βουλίαλδος τῷ 1647. Καὶ τούτου ἡ δημοσίευσις ἐνεκρίθη.

Ὁ αὐτὸς ἐκοινοποίησεν ὁμοιόγραφον ἑλληνικῆς φράσεως ἐχούσης καὶ ἴχνη λατινικῆς εὑρισκομένων ἐπὶ τῆς Χρυσῆς πύλης (Γεδὶ-Κουλέ)· καὶ τούτων, ὡς ἀνεκδότων, ἡ δημοσίευσις ἐνεκρίθη.

Ὁ αὐτὸς ἐκοινοποίησεν ὁμοιόγραφον βυζαντινῆς ἐμμέτρου ἐπιγραφῆς σωζομένης ἐν τῇ ἐνταῦθα ἄλλοτε μονῇ τῆς Παμμακαρίστου, νῦν δὲ Φετχιὲ-τζαμισί, περὶ ἧς καὶ μελέτην συνέταξεν ἰδίαν, δημοσιευθησομένην ἐπίσης διὰ τοῦ παραρτήματος.

Τοπογραφικαὶ Μελέται. Ἰον. Βυζάντιον. Ὁ ἑταῖρος κ. Alex. van Millingen, καθηγητὴς ἐν τῇ Ῥοβερτείῳ σχολῇ, διὰ νέων μαρτυριῶν καὶ παρατηρήσεων πλουτίσας τὴν μελέτην αὐτοῦ περὶ τῆς ἀκριβοῦς θέσεως τοῦ *Ἑβδόμου* καὶ πολλῷ ὑπερτέραν τῆς ἐν τῇ ἐφημερίδι Levant Herald πέρυσι δημοσιευθείσης καταστήσας, κατέθηκε παρὰ τῇ ἐπιτροπῇ, ἥτις ἀναθεῖσα τὴν μετάφρασιν τῷ γραμματεῖ αὐτῆς ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς διὰ τοῦ παραρτήματος δημοσιεύσεως αὐτῆς.

Ὁ κ. Ξ. Σιδερίδης ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς ἐσφαλμένης τοποθετήσεως τῆς Κινστέρνης τοῦ Θεοδοσίου δυτικῶς τῆς τοῦ Φιλοξένου (Μπὶν-μπὶρ-Τιρέκ), ἔνθα εὕρηται ἡ τῶν 32 κιόνων λεγομένη κινστέρνα· ὁ ἐκεῖ ῥεγεὼν εἶναι ὁ δεύτερος, ἐνῷ ἡ τῆς πόλεως παλαιὰ περιγραφὴ λέγει τὴν κινστέρναν τοῦ Θεοδοσίου εἰς τὸν Ε' ῥεγεῶνα· ἐν αὐτῷ δὲ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀτζῆ Τσεσμὲ ὑπάρχει μεγάλη ἐστεγασμένη δεξαμενὴ κίονας ἔχουσα καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνωφλίου παραθύρου τὰ γράμματα ΘΕ. Ταύτην θεωρεῖ ὡς τὴν τοῦ Θεοδοσίου κινστέρναν.

Ὁ αὐτὸς ἀνεκοινώσατο πραγματείαν αὐτοῦ περὶ τῆς βυζαντινῆς μονῆς τῆς Παμμακαρίστου, ἀνασκευάζουσαν τὴν τέως περὶ αὐτῆς ὑπάρχουσαν ἀφήγησιν καὶ ἐξιστοροῦσαν τὰ κατ' αὐτὴν ἄλλως. Ἡ πραγματεία ἀναγνωσθεῖσα εἰς δύο τακτικὰς τοῦ συλλόγου συνεδριάσεις ἐνεκρίθη πρὸς δημοσίευσιν.

2. *Βιθυνία.* Παρέπεμψεν ἡμῖν ὁ σύλλογος πραγματείαν τοῦ ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου περὶ τῆς Νικαίας, διασήμου πόλεως τῆς Βιθυνίας. Περὶ αὐτῆς ἡ ἐπιτροπὴ ἀναμένει τὴν ὑπὸ τοῦ συλλόγου προταθεῖσαν πρόσκτησιν τοῦ συγγράμματος τῶν G. Perrot καὶ Ed. Guillaume «Explorations Archéologiques en Galatie et Bithynie etc. ἵνα ἀποφασίσῃ περὶ αὐτῆς.

3. *Κρήτη.* Ὁ ἑταῖρος κ. Α. Κοπάσης εἰς δύο συνεδριάσεις ἀνεκοινώσατο ἡμῖν ἰδίαν μελέτην ἐπιγραφομένην «καὶ περὶ τῆς τοποθεσίας τῆς Ἀπτέρας, τοῦ ἐπινείου αὐτῆς Κισσάμου καὶ τῆς Πολυρρήνης ἐγερθεῖσαι ἀμφιβολίαι». Ὁ κ. Κοπάσης ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως ἐπιτοπίως καὶ ἐπισταμένης μελέτης τῶν κειμένων διαλύει τὰς ἀμφιβολίας καὶ προσδιορίζει τὴν τοποθεσίαν τῶν κρητικῶν πολισματίων. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀπεφάσισε νὰ συμπεριλάβῃ τὴν πραγματείαν εἰς τὸ παράρτημα.

4. *Ἀποικίαι Ἑλληνικαί.* Ὁ αἰδ. κ. Curtis ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τῆς ἐπιτροπῆς εἰς τὰς ἀφηγήσεις καὶ ἀνταποκρίσεις περιηγητῶν συγχρόνων. Κατά τινα αὐτῶν ἐπιστέλλοντα εἰς τὸν λονδίνειον «Χρόνον», εἰς Καφεριστὰν τῶν Βορείων Ἰνδιῶν εὕρηται ἀποικία ἑλληνική, μαρτυρουμένη ἔκ τε τῆς φυσιογνωμίας καὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων αὐτῆς, ὡς καὶ ἐκ τῆς περὶ αὐτῆς δοξασίας τῶν περιοίκων. Κατ' ἄλλον δέ, ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Σομαλῆ, ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἀφρικῇ, εὕρηται παρόμοιος φυλή. Ὁ αἰδ. κ. Curtis ἐκφράζει τὴν γνώμην, ὅτι αὗται δέον νὰ θεωρηθῶσι λείψανα τῆς ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου γενομένης προελάσεως εἰς τὰς μεμακρυσμένας ταύτας χώρας.

Καλλιτεχνικαὶ μελέται. Ὁ κ. Κοπάσης παρουσίασε δύο μολύβδινα συμπλέγματα εὑρεθέντα ἐν Κρήτῃ, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σελίνου, ἐν θέσει καλουμένῃ σήμερον Σούγια, ἔνθα εἰσὶ τὰ ἐρείπια πόλεως ὀνομαζομένης ἄλλοτε Συίης (ἢ Σύϊα). Τούτων τὸ μέν, ἔχει μῆκος 17 ἑκατοστομέτρων καὶ ἀνώτερον ὕψος 8 περίπου· ἐμφαίνει δὲ δύο καθημένους καὶ κρατοῦντας τὸν μὲν κιθάραν, τὸν δὲ λύραν· ἀριστερᾷ γυναῖκα ἔχουσαν τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὤμου ἀνδρὸς πρὸ αὐτῆς ἱσταμένου· ἀμφότεροι οὗτοι φαίνονται ὡς κλαίοντες· τῶν μουσικῶν ὁ εἰς διὰ τῆς δεξιᾶς σταματᾷ τὸν ἕτερον· δεξιᾷ ἀνὴρ κάθηται ἐπὶ κορμοῦ δάφνης καὶ πέραν αὐτοῦ ἵσταται ἕτερος φέρων τὴν δεξιὰν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου ὡς ἀπηλπισμένος. Τὸ ἕτερον σύμπλεγμα ἔχει μῆκος 11 ἑκατοστομέτρων καὶ ἀνώτερον ὕψος 6—8· ἀνὴρ φέρων περικεφαλαίαν διδάσκει καθημένῳ νεανίᾳ αὐλόν· πρὸ τούτου κάθηται γυνή, καὶ δεξιόθεν ἑτέρα ἀκουμβῶσα ἐπὶ ὑψώματος, παρ' αὐτὴν δὲ ὄρθιος ἀνὴρ ἐν προσοχῇ ἀκροᾶται. Αἱ παραστάσεις αὗται ἐθεωρήθησαν ἀνήκουσαι τῇ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ.

Ἡ ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῇ ἐπιτροπῇ παραπεμφθεῖσα «περιγραφὴ τῶν δακτυλιολίθων τῶν ἀνευρεθέντων ἐν Ἀπολλωνίᾳ τῆς Ἠπείρου», ἡ γενομένη ὑπὸ τοῦ Σ. μητροπολίτου Ἀμασείας κ. Ἀνθίμου, ἐδόθη εἰς μελέτην τῷ κ. Alex. van Millingen.

Ὁ αἰδ. κ. Curtis ἀνέγνω ἑλληνιστὶ συντεταγμένην ὑπ' αὐτοῦ πραγματείαν ἐπιγραφομένην: «Εἰκασίαι τινὲς περὶ τῆς ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ μουσείῳ σαρκοφάγου», ἣν ἐπονομάζουσι τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου· δι' αὐτῆς ἐπὶ ἀρχαίων μαρτυριῶν καὶ ἐπιχειρημάτων στηρίζει τὴν εἰκασίαν αὐτοῦ, ὅτι ἡ σαρκοφάγος ἐγένετο ζῶντος τοῦ Μακεδόνος βασιλέως ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸ τὸν σωτῆρα αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐν Γρανικῷ μάχην, τὸν Κλεῖτον, καὶ ἐκ μεταμελείας διὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ διαπραχθέντα φόνον ἐκείνου βραδύτερον, καὶ ὅτι, ἂν μὴ τοῦ ἰδίου Λυσίππου, ἐξ ἅπαντος ὅμως ἔργον μαθητοῦ τινος αὐτοῦ τυγχάνει. Ἡ πραγματεία αὕτη δημοσιευθήσεται διὰ τοῦ παραρτήματος.

Νομισματικαὶ μελέται. Ὁ κ. Ξ. Σιδερίδης παρουσίασε ῥωμαϊκὸν νόμισμα τοῦ Βυζαντίου ἀνευρεθὲν ἐν Ἐρένκιοϊ, πέραν τῆς Χαλκηδόνος, κοπὲν τῷ 237 μ. Χ. ἔτει, μεθ' ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν, δημοσιευθησομένων ἐν τῷ παραρτήματι· τοῦτο λίαν σπάνιον τυγχάνει ἐν ταῖς συλλογαῖς κατὰ τὸν αἰδ. κ. Curtis.

Ἀρχαιολογικὸν παράρτημα. Θερμὰς εὐχαριστίας καὶ συγχαρητήρια ἐκφράζει ἡ ἐπιτροπὴ πρὸς τὸν σύλλογον διὰ τὸ κατόρθωμα ὄντως τοῦ καταστῆσαι σύγχρονον τὸ περιοδικὸν τοῖς ἔργοις. Ἡ ἐπιτροπὴ παρεσκεύασε δύο παραρτήματα κατὰ τὴν περίοδον ταύτην· ἓν μὲν διὰ τὸν ΙΘ' τόμον πρὸ πολλοῦ διανεμηθέν, καὶ ἕτερον διὰ τὸν Κ'—ΚΒ' τόμον ὅσον οὔπω διανεμηθησόμενον. Ἐν αὐτῷ περιλαμβάνονται, πλὴν τῶν ἀνωτέρων μνημονευθεισῶν ἀνακοινώσεων καὶ πραγματειῶν, ἡ τοῦ κ. Mordtmann, ἀναγνωσθεῖσα ἐν τακτικῇ τοῦ συλλόγου συνεδριάσει πραγματεία «οἱ Ἄβαροι πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως», ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ συμβάλλουσα εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἀνακοινωθεῖσα διὰ τοῦ γραμματέως τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ ὁ κριτικὸς κατάλογος τῶν χειρογράφων τοῦ συλλόγου ἀριθ. 1—43, φιλοπονηθεὶς καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἀναθεωρηθεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Α. Π. Κεραμέως. Δύο δὲ πραγματείας παραπεμφθείσας τῇ ἐπιτροπῇ ὑπὸ τοῦ συλλόγου πρὸς γνωμοδότησιν, ἀντίγραφον ἐπιστολῆς Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Σεραφεὶμ τὸν Β' εἰς ἀπάντησιν τούτου, καὶ ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Βεγλερῆ ἑταίρου ἡμῶν, ἔκρινε ξένα πρὸς τὸν προορισμὸν τοῦ ἀρχαιολογικοῦ παραρτήματος. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ πνεύματι ἀπήντησε καὶ πρὸς τὸν σύλλογον ἀναφορικῶς τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδου ἐν τακτικῇ συνεδριάσει ἀναγνωσθεισῶν ὁδηγιῶν περὶ ἐπιγραφῶν.

Βοηθήματα τῶν ἐργασιῶν. Ὑπεδείχθη εἰς τὸν σύλλογον ἡ πρόσκτησις τοῦ Λεξικοῦ τῶν κυρίων ὀνομάτων τοῦ Pappe D. Rensaler, τοῦ ἐκδοθησομένου περιοδικοῦ «Βυζαντινοῦ δελτίου» τῆς Exploration κτλ. τῶν Perrot καὶ Guillaume καὶ τῆς «Νεκροπόλεως τῆς Σιδῶνος» κτλ. τῆς Α. Ε. τοῦ Χαμδῆ βέη καὶ Reinach.

Τούτων τὸ πρῶτον ἠγοράσθη, τὸ δὲ δεύτερον ληφθήσεται ἐπ' ἀνταλλαγῇ. Χρησιμώτατον διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν χωρῶν ἡμῶν εἶναι καὶ τὸ σύγγραμμα τοῦ Lebas «Inscriptions de l'Asie Mineure» οὗ τινος τὴν πρόσκτησιν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐψηφίσατο ὁ σύλλογος ἀλλ' εἰσέτι δὲν ἐξεπλήρωσεν. Εἴθε ν' ἀκούσωμεν αὐτὴν κατὰ τὴν νέαν περίοδον.

γ') Ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν τῆς Ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἔχουσαν ὧδε·

Φίλοι ἑταῖροι,

Ὥσπερ ἡ τετρακτὺς ἐκείνη, ἥτις τὸν ἡμέτερον σύλλογον τῷ θείῳ πνεύματι τοῦ Πλάτωνος ἱδρύσατο, τῷ χρόνῳ ηὐξήθη, οὕτω καὶ τὰ ἔργα τοῦ συλλόγου τῷ χρόνῳ ἐπεξετάθησαν καὶ μάλιστα διὰ τῆς προσθήκης εἰς τὸν κανονισμὸν αὐτοῦ καὶ τοῦ παιδευτικοῦ σκοποῦ, ὅστις συνετέλεσεν εἰς τὴν παρ' ἡμῖν προαγωγὴν τῶν γραμμάτων... Ἀλλὰ καίτοι τὰ ἱερὰ ἑπτὰ εὔφορα ἔτη διεδέξαντο ἔτη ἀφορίας, ἡ σημαία τοῦ συλλόγου οὐδαμῶς οὐδέποτε ἐπαύσατο οὖσα ἀνεστηλωμένη· περιεστάλη μέν, ἀλλ' ὁ ἱστὸς αὐτῆς ἐτηρήθη, ἑτοίμη δὲ πάντοτε ν' ἀναλάβῃ καὶ αὖθις τὴν πορείαν αὐτῆς ἐπειδὰν αἱ μικροφιλοτιμίαι καταπαύσωσι καὶ ἡ ἀγάπη τῶν πάντων περιβάλῃ αὐτήν, ὡς ἄλλοτε ἄνδρες ἄξιοι τοῦ ὀνόματος αὐτῶν, ὑπὸ ὑψηλῶν ἀρχῶν καὶ πεποιθήσεων ἐμπνεόμενοι, περιέβαλον, ἄνδρες ἐν νῷ ἔχοντες τὴν ἀληθῆ τοῦ γένους πρόοδον, ὡς ἦσαν ἀληθῶς προοδευτικοί, καὶ οὐδὲν πλέον. Οἱ ἀληθῶς ἄνδρες οὐδαμῶς οὐδέποτε οὐδαμοῦ ἕρπουσιν, ἵπτανται εἰς ὕψος ἰδεῶν καὶ ἀρχῶν καὶ τὴν πραγματοποίησιν αὐτῶν ὡς μόνον μέλημα ἔχουσι. Μακάριοι οἱ τοιοῦτοι, μακάριοι οἱ ἑπόμενοι αὐτοῖς!

Εἴπομεν, ὅτι ἡ σημαία, κἂν ἔτι τὰ ἔτη τῆς εὐφορίας παρῆλθον, οὐδαμῶς κατέπεσε. Ποῦ λοιπὸν αὕτη, ποῦ ὁ ἱστὸς αὐτῆς; Ὁ σύλλογος οὐδόλως ἐπαύσατο ἀείποτε τὸ κατὰ δύναμιν ἔρδειν ὑπὲρ τοῦ παιδευτικοῦ αὐτοῦ σκοποῦ. Ἀλλὰ τὰ φαεινὰ σημεῖα τοῦ ἐνδόξου τῆς σημαίας αὐτοῦ ταύτης παρελθόντος εἰσὶ τὰ παιδευτικὰ διαγωνίσματα, ὁ Καραπάνειος ἀγὼν καὶ ὁ Βουτσιναῖος· ταῦτα δὲ ἡ παιδευτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ συλλόγου ἐπιθυμοῦσα ζωηρότερα νὰ καταστήσῃ προὔτεινε τῷ συλλόγῳ δι' ἐπιστολῆς αὐτῆς ἀπὸ 2/14 Ἰουλίου 1890, ἤτοι πρὸ δύο ἐτῶν, ὅπως ἀναδημοσιευθῶσι τὰ προγράμματα αὐτῶν, τά τε γενικὰ καὶ τὰ εἰδικά, ἐν τεύχεσιν ἰδίοις, ἀγγελθῇ δὲ διὰ πασῶν τῶν ἁπανταχοῦ ἑλληνικῶν ἐφημερίδων διὰ καταλλήλων ἀγγελιῶν ἡ ὕπαρξις αὐτῶν καὶ προσκληθῶσι πάντες νὰ μετάσχωσιν αὐτῶν. Μετὰ ἓν ἔτος οὐδὲν ἐγένετο, καίπερ τοῦ συλλόγου τὴν πρότασιν ἀποδεξαμένου καὶ ἐπαινέσαντος, ἐφ' ᾧ ἡ ἡμετέρα ἐπιτροπὴ ἠναγκάσθη νὰ ὑπομνήσῃ τὸ πρᾶγμα καὶ κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἤδη φθίνοντος συλλογικοῦ ἔτους, παρακαλοῦσα ἅμα, ὅπως καὶ τὸ ἐκδοθὲν πρόγραμμα τοῦ Βουτσιναίου ἀγῶνος ἀνατυπωθῇ ὡς ἐνέχον σφάλματά τινα. Ἡ δὲ δημοσιευθεῖσα διὰ τῶν τριῶν ἐγχωρίων ἑλληνικῶν ἐφημερίδων ἀγγελία τῆς ἐκδόσεως τοῦ νέου προγράμματος τοῦ Βουτσιναίου ἀγῶνος ἥκιστα σαφὴς ἐγένετο. Τούτων ἕνεκα ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ συλλόγου μετὰ λύπης τὸ πρῶτον νῦν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο οὐδεμίαν ἔχει νὰ ὑποβάλῃ αὐτῷ ἔκθεσιν περὶ τῶν ἀγώνων, ἅτε οὐδενὸς πονήματος ἀποσταλέντος αὐτῇ. Καὶ ὅμως ἡ ἀνάγκη τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος, εἰς τὴν πρώτην ἀφορῶντος παίδευσιν, ὑπέρ ποτε νῦν φανερὰ ὑπάρχει· ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Βουτσιναῖος ἀγών, συντελέσων εἰς τὴν διαφώτισιν καὶ ἐπίλυσιν σπουδαιοτάτου παιδευτικοῦ ζητήματος, ὑπέρ ποτε ἐπείγει. Ὁ πρῶτος ἀγών ἐστι περὶ συντάξεως «Ὁδηγοῦ τῆς πρώτης παιδεύσεως», ἀλλ' ὁ δεύτερος καὶ ὁ τρίτος ἀφορῶσιν εἰς τὴν μέσην παίδευσιν, διότι ὁ μέν ἐστι περὶ συντάξεως ὁδηγοῦ τῆς μέσης παιδεύσεως, ὁ δὲ ἱστορία ἐν περιλήψει τῆς συστάσεως, ἀναπτύξεως καὶ σημερινῆς καταστάσεως τῶν λεγομένων πρακτικῶν ἢ πραγματικῶν σχολῶν (écoles réales) ἔν τε τῇ Εὐρώπῃ καὶ ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς. Τὰ ζητήματα δὲ ταῦτα, ἅπερ πολλάκις ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦδε ἀπὸ ἑκκαίδεκα ἐτῶν ἐμελετήθησαν καὶ ἀνεπτύχθησαν καὶ ἅπερ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ προγράμματι τοῦ συγκληθέντος μὲν κατὰ τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τοῦ συλλόγου μὴ γενομένου δὲ συνεδρίου διετυπώθησαν, πολλοὺς ἀπασχολοῦσι νῦν, ὡς γνωστόν, ἔνιοι δέ, οἱ καὶ τολμηρότεροι, παρέρχονται καὶ ἀποφαίνονται πολλάκις γνώμην ἄνευ τῆς προσηκούσης μελέτης καὶ παρασκευῆς. Εἰς τοσοῦτον δὲ τόλμης ἀφίκοντο πολλάκις οὗτοι, ὥστε καὶ ἀσεβῶς αὐτὰ τὰ ἱερά, τὴν κλασικὴν παίδευσιν καὶ τὴν ἀρχαίαν φιλολογίαν καὶ γλῶσσαν ἡμῶν ὑβρίζουσι, καὶ ἐκείνην μὲν τὴν φωτοβόλον σκοτίζουσαν τὸν νοῦν ἀποφαίνονται, ταύτην δὲ νεκράν. Συγκλώθοντες δὲ οὗτοι τὰ ἀσύγκλωστα ὑπὲρ πρακτικῆς τινος δῆθεν ἀμορφώτου παιδεύσεως ὑπερμαχοῦσι καὶ ἐπικαλοῦνται ἐλαφρᾷ τῇ καρ-

δίᾳ, ἅπερ παρὰ τοῖς ἄλλοις γίγνονται, καὶ οὐδὲν τὸ σαφὲς καὶ ἐπιστημονικῶς ἐξηκριβωμένον προβάλλουσι. Τὸ ἀνάθεμα κατὰ τῆς κλασικῆς παιδεύσεως βάλλοντες ἐπιλανθάνονται ὅσα ὀφείλονται αὐτῇ καὶ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν καὶ ὅσα διεπράχθησαν κατὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ, ἧς τὸ παιδευτικὸν σύστημα ἐπικαλοῦνται, ὑπ' ἀνδρῶν, ὡς οἱ Οὔμβολδοι, οἱ Βίγκελμαν, οἱ Λεσίγγιοι, οἱ Γκαῖτε, οἱ Σίλλεροι, οἱ Ἄϊνε, οἱ Οὔολφιοι καὶ λοιποί. Ἐπιλανθάνονται, ὅτι οἱ μεγάλοι οὗτοι ἄνδρες τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ ἀρχαίου κλασικοῦ πνεύματος ἐδημιούργησαν τὰ ἀριστουργήματα τῆς φιλολογίας τοῦ ἔθνους αὐτῶν.

Βεβαίως, μελετωμένης τῆς ἱστορίας τῆς παιδεύσεως ἐν Γερμανίᾳ, ἂν μὴ ἀπὸ τῆς ἀναγεννήσεως, τοὐλάχιστον ἀπὸ τοῦ νεωτέρου ἀνθρωπισμοῦ, καὶ τῶν ἐπιχειρημάτων, ἅπερ οἱ λεγόμενοι πραγματισταὶ (réalistes) ἀπὸ τοῦ Κομενίου προσήγαγον καὶ ὅσα ἀντέταξαν οἱ ἀνθρωπισταὶ (humanistes) κατ' αὐτῶν ἰδίᾳ εἰς στατιστικάς, τὰ πορίσματα ἔσονται λίαν διδακτικὰ καὶ οὐχὶ εὐάρεστα αὐτοῖς. Οἱ μελετῶντες τὴν ἱστορίαν παρατηρήσουσι μεγίστην τὴν διαφοράν, ἥτις ὑφίσταται, τοῦ ἱδρύματος τοῦ Francke πρὸς τὸ πρῶτον ἐπικληθὲν πραγματικὸν σχολεῖον (realschule), ἵδρυμα τοῦ διακόνου Χριστοφόρου Semler τῷ 1738 ἐν Ἅλλῃ, καὶ τούτου πρὸς τὴν πραγματικὴν σχολὴν τοῦ Jon. Jul. Hecker (1747) καὶ πρὸς τὸ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Αὐγούστου Spilleke, μάλιστα δὲ πρὸς τὸ πρόγραμμα τοῦ 1859 καὶ τὸ τοῦ 1882. Σὺν τούτοις ὅμως πολλὰ διδάσκει καὶ ἡ ἱστορία τῆς παιδεύσεως τοῦ ἔθνους ἡμῶν τοὐλάχιστον κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα. Πρὸς διευκρίνισιν πάντων τούτων δέον νὰ ἐπισπευσθῇ ὁ Βουτζιναῖος ἀγὼν τοὐλάχιστον.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ παρόντος ἔτους προσκληθεῖσα διὰ τοῦ ἀπὸ 11 Ἰουνίου 1891 ἐγγράφου τοῦ προεδρείου, ἐπειγομένου νὰ ἀνακοινώσηται τῷ σεβ. Μητροπολίτῃ Κολωνίας τὴν ἵδρυσιν ἐν Νικοπόλει τοῦ *Εὐανθιείου* παρθεναγωγείου, διεβίβασε τῷ προεδρείῳ τοὺς ὅρους, καθ' οὓς κατ' αὐτὴν ἔδει νὰ συνενοηθῇ ὁ σύλλογος μετὰ τῆς κοινότητος, ἐν ᾗ ἔγνω οὗτος νὰ ἱδρύσῃ τὸ Εὐανθίειον. Πρὸς τούτοις ἡ ἐπιτροπὴ ὑπέδειξε καὶ κατάλληλον διδασκάλισσαν, ἥτις καὶ διορισθεῖσα ἀπῆλθεν εἰς Νικόπολιν, ἐν ᾗ ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου λειτουργεῖ τὸ παρθεναγωγεῖον, ὅπερ ἡ ἀοίδιμος Εὐανθία Μ. Θεοφιλίδου διὰ τοῦ δωρητηρίου καὶ τῆς διαθήκης αὐτῆς καθώρισεν, ἐφ' ᾧ καὶ ὁ σύλλογος εὐεργέτιδα τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἀνέγραψέ τε καὶ ἀνεκήρυξεν.

Τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ παρεπέμφθησαν πρὸς κρίσιν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο μετάφρασις τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ *Βιβλίου ἀναγνώσεως καὶ διδασκαλίας* ὑπὸ Bruno ὑπὸ τῆς κ. Ἰφιγενείας Ζαχαροπούλου, *πραγματεία παιδευτικὴ* τοῦ ἐν Σοφίᾳ ἰατροῦ κ. Πολυζωΐδου, οἱ *χάρται καὶ ἄτλαντες* τοῦ κ. Νεράντζη ἐκ Λειψίας καὶ *Συντακτικὸν γύμνασμα* ὑπὸ Ἰω. Ἀγακίδου. Τούτων τοῦ μὲν πρώτου ἡ κρίσις ὑπεβλήθη ἤδη τῷ συλλόγῳ, τῶν δὲ ὑποβάλλεται ἐν σμικρῷ χρόνῳ.

Ταῦτα τὰ ἔργα τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις κατὰ τὸ λῆγον ἔτος πρόεδρον μὲν ἔσχε τὸν ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ τεταγμένον αὐτῇ ἕτερον τῶν ἀντιπροέδρων, ἰατρὸν κ. Ἀν. Χρηστίδην, γραμματέα δὲ τὸν τὴν ἔκθεσιν ταύτην ὑποβάλλοντα, καὶ μέλη τοὺς κκ. Βακαλόπουλον Κ., Βασακόπουλον Ἀπ., Βεγλερῆν Θεοχ., Οἰκονομίδην Δ., Παπαγιαννόπουλον Ν., Φωτιάδην Ἀπ., Χατζηχρήστου Π., καὶ Χατζηχρήστου Χρῆστον, συνῆλθε δὲ εἰς ὀκτὼ συνεδριάσεις.

Ἤδη ἠκούσατε, ἔχετε, δικάζετε· ὁ δὲ Θεὸς τοῦ συλλόγου καὶ τῆς ἀγάπης εἴη μεθ' ἡμῶν.

δ') Ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς ἔχουσαν ὧδε·

Φίλοι ἑταῖροι,

Ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπή, συγκειμένη, ὡς γνωστόν, ἐκ τῶν κκ. Σ. Πολυχρίτου, Μηνᾶ Αὐθεντοπούλου, Θ. Σαλτέλη, Ἀχιλ. Χρηστίδου γεν. γραμματέως τοῦ συλλόγου, Γ. Πουλουλίδου εἰδικοῦ γραμματέως, Ξ. Σιδερίδου γραμματέως τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς καὶ Δημοσθένους Οἰκονομίδου γραμματέως τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῆς συνεδριάσει, τῇ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ σεβαστοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου γενομένῃ, ἐκλεξαμένη πρόεδρον μὲν αὐτῆς τὸν κ. Θ. Σαλτέλην, γραμματέα δὲ τὸν κ. Μ. Αὐθεντόπουλον, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἀποφασίσασα νὰ ἐκδώσῃ πάντα, εἰ δυνατόν, τὰ καθυστεροῦντα δημοσιεύματα τοῦ συλλόγου, ἤτοι τὰ πρακτικὰ καὶ ἀναγνώσματα τὰ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1885 μέχρι τοῦ παρελθόντος ἔτους 1891, δηλονότι τὰ τῶν συλλογικῶν ἐτῶν ΚΕ', ΚϚ', ΚΖ', ΚΗ', ΚΘ' καὶ Λ' μετὰ τῶν ἀρχαιολογικῶν παραρτημάτων αὐ-

τῶν καὶ τοῦ Α' τόμου τῶν *Ζώντων μνημείων* τοῦ Ζωγραφείου ἀγῶνος, ἔτι δὲ καὶ τὸν ἐπιστημονικὸν κατάλογον τῶν βιβλίων τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης, ἂν ἤθελε παραδοθῇ αὐτῇ κατηρτισμένος, ἐπεδόθη μετὰ ζήλου εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σπουδαιοτάτων τούτων ἀποφάσεων.

Αἱ δυσχέρειαι, αἷς ἡ ἐπιτροπὴ ἀπήντησεν ἐν τῇ ἐκτελέσει, καὶ οἱ κόποι, οὓς κατέβαλε, μάλιστα περὶ τὴν ἐκλογὴν καὶ ἐπεξεργασίαν τῆς γλωσσικῆς ὕλης καὶ κατάταξιν καὶ ἀντιπαραβολὴν αὐτῆς πρὸς τὴν τέως ἐκδεδομένην, ὑπῆρξαν, εἶναι ἀληθές, μέγιστοι, καὶ αἱ δυσάρεστοι συνέπειαι τῶν ἐπὶ δεκάμηνον συνεχῶν μόχθων καὶ ἀγρυπνιῶν ἤρξαντο ἤδη παρά τισι τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς καταφανεῖς γινόμεναι, ἀλλ' ὅμως ἡ ἐπιτροπὴ ὑπὸ τῆς αὐτῆς καὶ ἡ προκάτοχος αὐτῆς κατεχομένη φιλοτιμίας καὶ ἁμιλλωμένη τὴν εὐγενῆ περὶ τοῦ ἄθλου ἅμιλλαν πρὸς ἐκείνην, οὐδαμῶς ἀπεδειλίασεν οὐδ' ἀπηύδησεν, ἀλλὰ συνεχῶς καὶ μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἀεὶ ζήλου, εἰ μὴ μείζονος, μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης ἐργασαμένη κατώρθωσε, τῇ θείᾳ συνάρσει καὶ τῇ εὐγενεῖ ἐνθαρρύνσει καὶ ταῖς θερμαῖς προτροπαῖς τοῦ ἀγαστοῦ προέδρου τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, νὰ ἀγάγῃ εἰς πέρας αἴσιον τὴν γενναίαν καί πως παράβολον αὐτῆς ἀπόφασιν κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτῆς μέρος· διότι, πλὴν τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου τῆς βιβλιοθήκης, ὅστις οὔπω παρεδόθη αὐτῇ, πάντα τὰ λοιπὰ ἐξετυπώθησαν ἤδη καὶ ἐδημοσιεύθησαν, ἤτοι

1) ὁ Κ' τόμος τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου, περιέχων τὰ ἀναγνώσματα καὶ τὰ πρακτικὰ τοῦ ΚΕ' καὶ ΚϚ' συλλογικοῦ ἔτους, ἤτοι τοῦ 1885—86 καὶ τοῦ 1886—87, ἀποτελούμενος ἐκ φύλλων τυπογραφικῶν 33·

2) ὁ ΚΑ' τόμος, περιέχων τὰ τῶν συλλογικῶν ἐτῶν ΚΖ' καὶ ΚΗ', ἤτοι τοῦ 1887—88 καὶ τοῦ 1888—89, ἀποτελούμενος ἐκ 53 τυπογραφικῶν φύλλων·

3) ὁ ΚΒ' τόμος, περιέχων τὰ τῶν συλλογικῶν ἐτῶν ΚΘ' καὶ Λ', ἤτοι τοῦ 1889—90 καὶ τοῦ 1890—91, ἐκ 41 τυπογραφικῶν φύλλων ἀποτελούμενος·

4) ὁ Α' τόμος τῶν Ζώντων μνημείων τοῦ Ζωγραφείου ἀγῶνος ἐκ φύλλων τυπογραφικῶν 56, οὗ τῆς ὕλης ἡ ὅλη ἐπιπονωτάτη ἐπεξεργασία ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς μόνῳ τῷ προέδρῳ τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς κ. Θ. Σαλτέλῃ·

5) τὸ ἀρχαιολογικὸν παράρτημα τοῦ ΙΘ' τόμου ἐκ φύλλων τυπογραφικῶν 6, καὶ

6) τὸ ἀρχαιολογικὸν παράρτημα τῶν τόμων Κ'—ΚΒ' ἐκ φύλλων τυπογραφικῶν 16, ὅπερ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔσται ἕτοιμον πρὸς δημοσίευσιν.

Ὥστε ἐξετυπώθησαν κατὰ τὸ ἤδη λῆγον συλλογικὸν ἔτος φύλλα τυπογραφικὰ *διακόσια πέντε*.

Καὶ ταῦτα μὲν ἡ συντακτικὴ τοῦ ἡμετέρου συλλόγου ἐπιτροπή, τὸ ἑαυτῆς καθῆκον εὐσεβῶς ἐπιτελέσασα, ἔπραξε κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος· εὔχεται δὲ καὶ συνίστησι τῇ διαδόχῳ αὐτῆς, ἵνα συνεχίζουσα τὸ ἔργον αὐτῆς ἐκδῷ καὶ τὸν ἐπιστημονικὸν τῆς βιβλιοθήκης κατάλογον σὺν τῷ ΚΓ' τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ καὶ τῷ ἀρχαιολογικῷ τούτου παραρτήματι.

Περαίνοντες τὴν βραχεῖαν ἡμῶν ταύτην καὶ ξηρὰν ἔκθεσιν καθῆκον ἡμῶν ἱερὸν ἡγούμεθα, ὅπως εὐχαριστήσωμεν καὶ πᾶσι μὲν τοῖς ἡμετέροις συναδέλφοις, μάλιστα δὲ τῷ ἀξιοτίμῳ συναδέλφῳ καὶ φίλῳ κ. Ξ. Σιδερίδῃ, τῷ μάλιστα βοηθήσαντί μοι εἰς τὸ πολύμοχθον τῆς ἐκτυπώσεως ἔργον τῶν δύο ἀρχαιολογικῶν παραρτημάτων.

Ὡσαύτως καθῆκον ἡγούμεθα νὰ ἐκφράσωμεν δημοσίᾳ τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν τε καὶ σύμπαντος τοῦ συλλόγου πρὸς τὸν ἐξοχώτατον πρόεδρον τοῦ ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς παιδείας γραφείου ἐπὶ τῆς ἐπιθεωρήσεως τῶν πρὸς ἔκδοσιν βιβλίων Ναὶμ-βέην, καὶ ἰδίᾳ τῷ καλῷ κἀγαθῷ ὁμογενεῖ ὑπαλλήλῳ τοῦ αὐτοῦ ὑπουργείου Α. Βαπορίδῃ ἐφένδῃ ἐπὶ τῇ εὐγενεῖ προθυμίᾳ, ἣν ἐπεδείξαντο παρασχόντες πᾶσαν εὐκολίαν πρὸς ταχίστην ἐκτύπωσιν τῶν εἰρημένων τοῦ συλλόγου δημοσιευμάτων.

Ἐπὶ τούτοις κατατιθέμενοι σήμερον τὴν ὑφ' ὑμῶν ἀνατεθεῖσαν ἡμῖν χαλεπὴν μὲν ἀλλὰ τιμήεσσαν ἐντολὴν ἀποχωροῦμεν φέροντες τὴν ἀγαθὴν ἐλπίδα, ὅτι τὸ ἔργον ἡμῶν ἐν πλήρει εὐσυνειδησίᾳ καὶ τῇ δυνατῇ ἀνθρωπίνως τε καὶ κατὰ τοὺς καιροὺς τελειότητι ἐξετελέσαμεν.

Ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας πᾶσι τοῖς ἀναγνοῦσι τὰς διαφόρους ἐκθέσεις, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΡΓ'

(Έκτακτος)

Τῆς 26 Ἀπριλίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

(Ἀρχαιρεσίαι).

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῶν δύο ἡγουμένων συνεδριάσεων, ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει, ὅτι συνεκλήθησαν τὰ μέλη τοῦ συλλόγου πρὸς ἐκλογὴν κοσμητόρων διὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1892—1893 συνῳδὰ τῷ κανονισμῷ. Γενομένων δὲ τῶν ἀρχαιρεσιῶν διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐκλέγονται

Πρόεδρος ὁ κ. Κ. Καραθεοδωρῆς,

Ἀντιπρόεδροι ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου καὶ ὁ κ. Δ. Μαλλιάδης,

Γενικὸς γραμματεὺς ὁ κ. Ἀχ. Χρηστίδης,

Εἰδικὸς γραμματεὺς ὁ κ. Κ. Κοκκολάτος,

Βιβλιοφύλαξ ὁ κ. Ν. Παπαγιαννόπουλος,

Ταμίας ὁ κ. Δ. Μηλιώτης,

Λογιστὴς ὁ κ. Διον. Κοντογεώργης.

Ὡς *ἐπιμεληταὶ* δὲ γίνονται δεκτοὶ οἱ ὑπὸ τοῦ προεδρείου προταθέντες: τῶν μὲν *ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν* ὁ κ. Ξ. Σιδερίδης, τῆς δὲ *ὀργανοθήκης* ὁ κ. Σ. Βραχάμης.

Εἶτα προτείνονται πρὸς ἐπικύρωσιν ὑπὸ τοῦ συλλόγου τὰ μέλη τῶν διαφόρων διαρκῶν ἐπιτροπῶν, καὶ γίνονται δεκτοὶ ὡς τοιοῦτοι τῆς μὲν

Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς οἱ κκ. Αὐθεντόπουλος Μ.— Βαλαβάνης Ἰωακείμ.— Ζαλοκώστας Ε. — Οἰκονομίδης Δ. — Παπαγιαννόπουλος Ν. —Παρίτσης Κ. — Πετρακίδης Π. — Σαλτέλης Θ.—Χατζηχρήστου Χρ.

Τῆς *ἀνθρωπολογικῆς* οἱ κκ. Ἀκεστορίδης Γ.—Ἀμπελίδης Μ.—Γεδεὼν Μ.—Ζαβιτσάνος Σπ.— Κοκκολάτος Κ.— Λογοθέτης Μ. — Ναούμ Ι.— Περδικίδης Κ.—Χατζηχρήστου Π. —Χρηστίδης Ἀν.

Τῆς *ἀρχαιολογικῆς* οἱ κκ. Βεγλερῆς Γ.— Γεδεὼν Μ.— Calvert J.—Curtis G.— Καμπανάκης Π.—Κοπάσης Α.—Long A.—Μανσούρωφ Π.— Millingen A.— Mordtmann A. —Περδικίδης Κ.—Σιδερίδης Ξ.—Σμυρνώφ Α.

Τῆς *ἐκπαιδευτικῆς* οἱ κκ. Ἀνδριάδης Ὀδ. —Βακαλόπουλος Κ. — Κεφάλας Μ.—Κοντογεώργης Διον. — Οἰκονομίδης Δ. Η. — Παπαγιαννόπουλος Ν. — Πολύκριτος Σ. — Φωτιάδης Ἀπ.

Τῆς *ἐπιστημονικῆς* οἱ κκ. Ἀποστολίδης Γ. —Ἀποστόλογλου Σ.—Βεγλερῆς Θ.—Γιαννουλάτος Ν.—Ἰακώβου Μ.—Ἰωαννίδης Ι.—Μακρίδης Β.— Μαλιάκας Η. — Μαλλιάδης Δ.— Νικολόπουλος Π.—Παπάζογλου Θ.—Πηνιατώρος Α.—Πουλουλίδης Γ.—Ῥωσσολάτος Γ.— Τσάκος Γ.—Χρηστίδης Ἀχ.

Τῆς *οἰκονομικῆς* οἱ κκ. Γεράρδος Α.—Μαυρογορδάτος Α.—Πρώιος Π. Ν.—Φωτιάδης Ν. —Χατζόπουλος Ι. Κ.

Τῆς *συντακτικῆς* οἱ κκ. Αὐθεντόπουλος Μ. —Βαλαβάνης Ι.—Σαλτέλης Θ.

Τῆς *ἐλεγκτικῆς* οἱ κκ. Μαυρογορδάτος Α. —Πρίντζης Κ.—Ψωμιάδης Κ.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΡΙΑ'

(Τακτική)

Τῆς 27 Ἀπριλίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγινώσκονται καὶ κυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως, μεθ' ὃ ἀνακοινοῦται τῷ συλλόγῳ περίληψις τῆς ἀλληλογραφίας.

Εἶτα ὁ πρόεδρος ἀφηγεῖται, ὅτι τῶν κοσμητόρων μεταβάντων ἐν σώματι παρὰ τῷ κ. Κ. Καραθεοδωρῇ, ἵνα ἀναγγείλωσι τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ὡς προέδρου τοῦ νέου συλλογικοῦ ἔτους, ὁ κ. Κ. Καραθεοδωρῆς ἐξέφρασε μὲν τὴν ἐπὶ τούτῳ ἄκραν αὐτοῦ εὐγνωμοσύνην ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὴν ἀμετάκλητον αὐτοῦ ἀπόφασιν νὰ μὴ ἀποδεχθῇ τὴν λίαν τιμητικὴν ταύτην θέσιν.

Ἡ παραίτησις τοῦ κ. Κ. Καραθεοδωρῆ ὑποβληθεῖσα τῷ συλλόγῳ γίνεται ἀποδεκτή, ὁρίζεται δ' ὡς ἡμέρα ἐκλογῆς νέου προέδρου ἡ προσεχὴς τετάρτη.

Εἶτα ὁ πρόεδρος ἀνακοινοῦται τῷ συλλόγῳ τὰ ἑξῆς περὶ τοῦ *Εὐανθιείου* παρθεναγωγείου. Ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον τῆς Εὐανθίας Μουράτη Θεοφιλίδου, ὁ σύζυγος αὐτῆς δι' ἰδιωτικῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὴν Τράπεζαν ἤγειρεν ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἡμετέρου συλλόγου κατατεθειμένου ὑπὸ τῆς μακαρίτιδος ποσοῦ πρὸς ἵδρυσιν παρθεναγωγείου. Ἐπηκολούθησε μακρὰ ἀλληλογραφία καὶ σύσκεψις ἐν τῷ συλλόγῳ, κατόπιν τῶν ὁποίων ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἐδήλωσε τῷ συλλόγῳ δι' ἐπιστολῆς αὐτῆς κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1888, ὅτι ἔχει εἰς

τὴν διάθεσιν αὐτοῦ τοὺς τόκους τῆς καταθέσεως, ἀφοῦ ἀποσταλῇ προηγουμένως αὐτῇ τὸ περὶ ἀποβιώσεως τῆς καταθέτιδος πιστοποιητικόν. Τῆς ἐν λόγῳ ἐπιστολῆς παραπεμφθείσης εἰς τὴν ἐκπαιδευτικὴν ἐπιτροπήν, αὕτη ἐφρόντισε περὶ τοῦ καταλλήλου μέρους, ἐν ᾧ ἔδει νὰ ἱδρυθῇ τὸ παρθεναγωγεῖον, ὡς τοιοῦτο δ' ἐξελέξατο τὴν Νικόπολιν (Καρὰ-Χισάρ) τῆς Μ. Ἀσίας. Τοῦ συλλόγου ἀποδεξαμένου τὴν ἐκλογὴν ταύτην τῆς ἐπιτροπῆς, τῶν δ' ἐτησίων τόκων ἐπαρκούντων πρὸς διατήρησιν τοῦ παρθεναγωγείου, τὸ προεδρεῖον ἐπελήφθη ἐφέτος τῆς ἐκτελέσεως τῆς τοῦ συλλόγου ἀποφάσεως καὶ οὕτως ἵδρυσε τὸ παρθεναγωγεῖον τοῦτο, ἀποστεῖλαν καὶ παρθεναγωγὸν μετ' ἐτησίας μισθοδοσίας πεντήκοντα λιρῶν, ἐπὶ τούτοις δὲ πέμψαν τῇ Τραπέζῃ τὸ ζητηθὲν πιστοποιητικὸν ἔγραψεν αὐτῇ αἰτούμενον τοὺς ἐτησίους τόκους. Ἡ Τράπεζα ὅμως παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἀρνεῖται ἤδη νὰ πληρώσῃ τοὺς τόκους ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ὁ κ. Μουράτης Θεοφιλίδης, σύζυγος τῆς διαθέτιδος, ἤγειρε νέας ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ κληροδοτηθέντος ποσοῦ. Τὸ προεδρεῖον ὑπέβαλε τὸ ζήτημα εἰς κρίσιν εἰδικῆς ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπῆς συγκειμένης ἐκ τῶν δικηγόρων κκ. Λ. Πηνιατώρου, Γ. Ἀποστολίδου καὶ Ἀγ. Χρηστίδου, οἵτινες ἀπεφήναντο, ὅτι, πρὶν ἢ γείνῃ διάβημά τι δικαστικὸν κατὰ τῆς Τραπέζης, συμφέρει τῷ συλλόγῳ νὰ προβῇ εἰς προκαταρκτικάς τινας ἐνεργείας παρὰ τοῖς συγγενέσι τῆς διαθέτιδος, αἵτινες λίαν ὠφέλιμοι ἔσονται διὰ τὰ περαιτέρω. Τὴν γνώμην ταύτην τῆς εἰδικῆς τῶν δικηγόρων ἐπιτροπῆς ἀσπάζεται καὶ τὸ προεδρεῖον καὶ προτείνει, ὅπως ἐπιψηφίζων αὐτὴν ὁ σύλλογος ἀναθέσῃ τοῖς εἰρημένοις δικηγόροις τὴν ἐκτέλεσιν τῶν εἰρημένων προκαταρκτικῶν ἐνεργειῶν.

Ὁ κ. Πουλουλίδης ζητεῖ ν' ἀναγνωσθῇ ἡ τελευταία τοῦ συλλόγου πρὸς τὴν Τράπεζαν ἐπιστολή, διότι, ὡς μανθάνει, τὸ περιεχόμενον αὐτῆς προὐκάλεσε τὴν τοιαύτην ἀπάντησιν τῆς Τραπέζης. Κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ προεδρείου, προστίθησιν, ἡ ἐπιστολὴ ἔδει νὰ ᾖ σύντομος, μὴ ἁπτομένη τῆς οὐσίας τοῦ ζητήματος.

Ὁ γεν. γραμματεὺς ἀπαντῶν λέγει ὅτι κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ προεδρείου, ἡ πρὸς τὴν Τράπεζαν ἐπιστολὴ ἔδει τοὐναντίον νὰ ἐξετάζῃ τὴν οὐσίαν τοῦ ζητήματος καὶ πᾶσαν ἐν γένει ἔποψιν αὐτοῦ, ὡς τοῦτο εἶναι εὔκολον νὰ ἀποδειχθῇ.

Ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ ἐπιστολὴ ἐγράφη καταλλήλως καὶ συμφώνως τῇ ἀποφάσει τοῦ προεδρείου.

Τοῦ κ. Βραχάμη παρατηρήσαντος, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ ἐπιστολὴ δυνατὸν νὰ κατατεθῇ κατόπιν μετὰ τῶν λοιπῶν τῆς ὑποθέσεως ἐγγράφων, ὁ σύλλογος ἀποδέχεται τὴν ἀνωτέρω πρότασιν τοῦ προεδρείου.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορεῖται ὡς τακτικὸν τοῦ συλλόγου μέλος ὁ κ. Ὀσκάν, διευθυντὴς τῆς ἐνταῦθα Σχολῆς τῶν ὡραίων τεχνῶν.

Προτάσει τοῦ προεδρείου ψηφίζεται ἑκατοντάλιρος πίστωσις ὑπὲρ τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ὁ κ. Δ. Οἰκονομίδης ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ «Γλωσσικὰ ἐκ τοῦ Πόντου» (*), μετὰ τὸ πέρας τῆς ὁποίας ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ ἀγορητῇ ἐπὶ τῇ ἀνακοινώσει, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΡΙΒ'

(Ἔκτακτος)

Τῆς 29 Ἀπριλίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.**

Ἀναγινώσκονται καὶ κυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως.

Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει, ὅτι, μὴ ἀποδεξαμένου τοῦ κ. Κ. Καραθεοδωρῆ τὴν προεδρείαν τοῦ συλλόγου διὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1892—93, ὁ σύλλογος συνεκλήθη πρὸς ἐκλογὴν νέου προέδρου.

Γενομένης ψηφοφορίας ἐκλέγεται ὡς τοιοῦτος ὁ ἰατρὸς κ. Ἀναστάσιος Χρηστίδης.

Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΡΙΓ'

(Τακτική)

Τῆς 4 Μαΐου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως ἀναβληθείσης, ἀνακοινοῦται τῷ συλλόγῳ ἡ ἀλληλογραφία καὶ αἱ τῶν βιβλίων προσφοραί.

(*) Ἴδε ταύτην μετὰ τὸ τέλος τῶν πρακτικῶν.

Ἡ παραίτησις τοῦ κ. Ι. Ἰωαννίδου ὡς μέλους τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς προτάσει τοῦ προεδρείου γίνεται δεκτή.

Ἀναγινώσκεται ἡ γαλλιστὶ παρὰ τοῦ κ. Ι. Ψυχάρη, ἀντιπροσώπου τοῦ συλλόγου, γενομένη πρόποσις ἐν τῷ συμποσίῳ τοῦ ἐν Παρισίοις συλλόγου πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν.

Γίνεται δεκτὴ ἡ πρότασις τοῦ προεδρείου ὅπως σταλῇ μία σειρὰ ἐκ τῶν πολλαπλῶν τευχῶν τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου εἰς τὴν ἐν Οἰνόῃ ἀρτισύστατον ἀδελφότητα «Φιλαδέλφειαν».

Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορεῖται ὡς τακτικὸν τοῦ συλλόγου μέλος ὁ κ. Holas.

Ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει πραγματείαν τοῦ ἐν Κερασοῦντι κ. Ἀριστ. Γ. Νεοφύτου, ἀντεπιστέλλοντος μέλους τοῦ συλλόγου, ἐπιγραφομένην «Τοπογραφικαὶ καὶ ἱστορικαὶ περὶ Κερασοῦντος σημειώσεις».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Δ. Οἰκονομίδης λαβὼν τὸν λόγον ἀνομολογεῖ μὲν τὴν ἐξ αὐτοῦ ὠφέλειαν, λέγει ὅμως, ὅτι σημεῖά τινα εἶναι ἄξια σπουδαιοτέρας μελέτης. Δὲν παραδέχεται τὴν ὑπὸ τοῦ ἐπιστέλλοντος παραγωγὴν τῆς λέξεως *Κερασοῦντος* ἀπὸ τὸ *κέρας*, ἀλλὰ μᾶλλον, λέγει, τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ταύτης παρήχθη ἀπὸ τοῦ *κερασέα*. Ἀντιθέτως πρὸς τὸν ἐπιστέλλοντα, ἀσπάζεται τὴν γνώμην τοῦ Στράβωνος, τοῦ τόσον σοφοῦ καὶ ἀκριβοῦς τούτου γεωγράφου, ὅτι ἡ Κερασοῦς ἔκειτο πλησίον τῆς Τραπεζοῦντος· ἐπειδὴ δὲ σήμερον ἡ Κερασοῦς κεῖται πολὺ μακρὰν τῆς Τραπεζοῦντος, εἶναι πιθανὸν ὅτι ἐγένετο μετοικεσία τις τῶν κατοίκων τῆς παλαιᾶς Κερασοῦντος. Τοιαῦτα παραδείγματα δὲν σπανίζουσιν. Ἡ *Κρώμνη*, ἐπὶ παραδείγματι, ἡ παρ' Ὁμήρῳ μνημονευομένη, σήμερον εὑρίσκεται ἐν ἑτέρᾳ θέσει παρὰ τῇ ἀρχαίᾳ. Ἐπίσης δὲν παραδέχεται τὴν γνώμην τοῦ ἐπιστέλλοντος, ὅτι ἡ Κερασοῦς κατῳκήθη ὑπὸ Δωριέων, διὰ τὸν λόγον, ὅτι παρὰ τοῖς κατοίκοις αὐτῆς ἀντὶ τοῦ *α* ἐπικρατεῖ τὸ *η*, ἐξ οὗ καὶ φρονεῖ ὅτι ἡ Κερασοῦς εἶναι μᾶλλον ἰωνικῆς καταγωγῆς.

Ὁ κ. Ι. Βαλαβάνης παραδεχόμενος τὰς ἰδέας τοῦ κ. Οἰκονομίδου προστίθησιν, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Κερασοῦντος εἶναι μεταλλευταὶ καὶ μεταβαίνουσιν ἐκεῖ, ὅπου εὑρίσκεται τὸ πολύτιμον μέταλλον· δὲν παραδέχεται λοιπὸν καὶ οὗτος τὸ τοῦ ἐπιστέλλοντος, ὅτι οἱ Τραπεζούντιοι ἤθελον θεωρηθῆ ὡς σκηνῖται καὶ φερέοικοι. Τοιαύτης μετοικεσίας παράδειγμα, λέγει, εὑρίσκομεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Νίγδῃ τῆς Μ. Ἀσίας. Ἐπὶ τοῦ ὄρους Ταύρου ὑπάρχει χωρίον ὑπαγόμενον εἰς τὴν ἐπαρχίαν Χαλδείας, οὗ τινος οἱ κάτοικοι μετῴκησαν εἰς τρίωρον ἀπόστασιν, διετήρησαν ὅμως τὴν παλαιὰν ἐκκλησιαστικὴν αὐτῶν διοίκησιν.

Ὁ κ. Ψωμιάδης φρονεῖ, ὅτι οἱ σημερινοὶ Κερασούντιοι δὲν εἶναι οἱ ἀρχαῖοι· δὲν παραδέχεται δὲ τὴν γνώμην τοῦ κ. Βαλαβάνη, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Κερασούντιοι μετῴκησαν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, διότι τοιαύτη μετανάστευσις ἔδει, λέγει, νὰ γείνῃ εἰς παράλιον χώραν καὶ διὰ θαλάσσης, εἶναι δὲ ἐσφαλμένον, προστίθησιν, ὅτι ὅλοι οἱ κάτοικοι τῶν ἀνατολικῶν παραλίων τοῦ Εὐξείνου εἰσὶ Λαζοί, ὡς κοινῶς φρονεῖται.

Ὁ κ. Οἰκονομίδης παραδεχόμενος τὴν τελευταίαν ἰδέαν τοῦ προλαλήσαντος λέγει, ὅτι ἡ λέξις *Χαλδεία* εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ ἡ λέξις *Ἀλυβία*, ἧς οἱ κάτοικοι καλοῦνται *Ἀλυβες*, ἀλλ' ὅτι δὲν παραδέχεται τὴν ἰδέαν, ὅτι ἐκ τῶν παραλίων οὐδέποτε μετοικοῦσιν εἰς τὸ ἐσωτερικόν.

Ὁ κ. Κ. Περδικίδης παρατηρεῖ, ὅτι οἱ *Ἀλυβες* καὶ *Χάλυβες* κατοικοῦσιν ἐν Ἀσίᾳ χώρας μεγάλης ἐκτάσεως, ἀπὸ τοῦ Πόντου μέχρι τῆς Μεσοποταμίας, τὸ ὄνομα δὲ αὐτῶν σημαίνει *μεταλλουργοί*. Εἰσὶ δ' οἱ Χάλυβες λαὸς σημιτικός, γνωστοὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Λευκοσύριοι*, μετονομασθέντες ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν Χάλυβες. Ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν παράγεται καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως *Χαλὲπ* (حلب) ἧς τὸ ἀρχαῖον ὄνομα ἦν *Χαλυβών*. Ἡ ἑλληνική, λέγει, καταγωγὴ τῶν Χαλύβων εἶναι ἀμφισβητήσιμος, ὡς περὶ τούτου ἀνέφερεν ἄλλοτε ἔν τινι αὐτοῦ ἀναγνώσματι.

Ὁ κ. Δ. Οἰκονομίδης οὐδαμῶς ἀσπάζεται τὰς περὶ Χαλύβων ἐθνολογικὰς ἰδέας τοῦ κ. Περδικίδου, λέγει δὲ ὅτι δυνατὸν μέρος τι τῶν Ἀλύβων νὰ ἀνῆκεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν φυλήν, ὡς τοῦτο δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ἐκ τῆς γλώσσης τῶν κατοίκων τῆς Χαλδείας, ἐν ᾗ εὕρηνται εἰσέτι καὶ ὁμηρικαὶ λέξεις.

Ὁ πρόεδρος δηλοῖ, ὅτι ὁ σύλλογος θέλει παρακαλέσει τὸν κ. Ἀριστ. Νεόφυτον νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν πραγματείαν αὐτοῦ καὶ ἐξετάσῃ σημεῖά τινα, ἅτινα παρημέλησε, καὶ λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΡΙΔ΄

(Ἔκτακτος)

Τῆς 6 Μαΐου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

Ἀναγινώσκονται καὶ κυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως.

Ὁ κ. Δ. Οἰκονομίδης, εἰσηγητὴς τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν περὶ τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος ἔχουσαν ὧδε·

Φίλοι ἑταῖροι,

Ὥσπερ τὰ παντὸς εἴδους τῆς ἀρχαίας ἡμῶν τέχνης λείψανα παρέχουσιν εἰκόνα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀκριβῶς ταύτην καθόλου ἐν ἐποχαῖς διαφόροις ἀναπαριστῶσαν, οὕτω καὶ τὰ τέως ἀνὰ τὰ στόματα τῶν πολλῶν περισωζόμενα ζῶντα τῆς γλώσσης ἡμῶν μνημεῖα, ὧν τινα μάλιστα καὶ εἰς αὐτὴν ἔτι τὴν ὁμηρικὴν ἀνάγονται ἐποχήν, συμβάλλονται τὰ μάλιστα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἡμετέρας γλώσσης ὡς καὶ εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἐν διαφόροις ἐποχαῖς διανοητικῆς καὶ κοινωνικῆς ἡμῶν καταστάσεως. Διότι οὐδεὶς ὁ ἀγνοῶν, ὅτι ἡ γλῶσσα διὰ τοῦ θησαυροῦ τῶν λέξεων αὐτῆς ἐνσαρκοῦσα, οὕτως εἰπεῖν, τὰ διανοήματα καὶ αἰσθήματα, ἐστὶ κάτοπτρον τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἰδιοφυΐας αὐτοῦ, εἰκὼν τῶν διανοημάτων καὶ αἰσθημάτων παντὸς μὲν ἀτόμου ἰδίᾳ, ὁλοκλήρου δὲ λαοῦ καθόλου, εἰκὼν διαζωγραφοῦσα κατὰ τὰς περιστάσεις τὴν χαρὰν ἢ λύπην, τὴν ὑψηλὴν ἢ καὶ χαμαιπετῆ φαντασίαν, τὸ ἥσυχον ἢ καὶ περιεσπασμένον πνεῦμα, καθόλου εἰπεῖν τὴν ἑκάστοτε ψυχικὴν κατάστασιν ἐν ταῖς ποικίλαις αὐτῆς ἀποχρώσεσιν. Αὕτη, καθάπερ ἀδιάσπαστος σύντροφος, συμπαρακολουθεῖ τῷ ἑκάστοτε βίῳ τοῦ ὑφ' οὗ λαλεῖται λαοῦ· νῦν μὲν διαπλασσομένη καὶ τελειοποιουμένη, νῦν δὲ παραφθειρομένη καὶ εἰς ἑτέραν εἰσερχομένη σταδιοδρομίαν. Ἂν δ' ἐπὶ χιλιάδας ἤδη ἐτῶν ἀθάνατος ὑψοῦται ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῆς Παλλάδος καὶ πλήρης αἴγλης ὁ Παρθενών, ἀποδεικνύων ἐς ἀεὶ τῇ ἀνθρωπότητι τὸ μεγαλεῖον τῆς φαντασίας καὶ τέχνης τῶν ἀρχαίων ἡμῶν προγόνων, ἂν ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου καὶ τοσαῦτα ἕτερα ἀμίμητα τῆς τέχνης προϊόντα ἀπαθανατίζουσι τὸ ὄνομα αὐτῶν, οὐδὲν ἧττον ἀπηθανατίσθη τοῦτο καὶ διὰ τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν, διὰ τῆς τραγικῆς καὶ λυρικῆς ποιήσεως, διὰ τῆς φιλοσοφίας, τῆς ῥητορικῆς καὶ τῆς ἱστορίας. Ὥσπερ δὲ πρὸς ἀκριβῆ καὶ τελείαν γνῶσιν τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας τέχνης ἀνάγκη ὅπως παρακολουθήσωμεν τῇ ἀνελίξει αὐτῆς ἀπὸ χρόνων ὅσον οἷόν τε ἀρχαίων μέχρι τοῦδε, οὕτως ὀφείλομεν ὅπως πρὸς πλήρη κατάληψιν καὶ ἀληθῆ γνῶσιν τῆς ἱστορίας τῆς ἡμετέρας γλώσσης παρακολουθήσωμεν τῇ πορείᾳ καὶ ταῖς διαφόροις φάσεσιν αὐτῆς, γραφομένης τε καὶ καθωμιλημένης, ἐξ ἐποχῆς ὅσον οἷόν τε ἀρχαιοτάτης μέχρι τοῦ νῦν.

Καθὼς δὲ τὰ τιμαλφῆ τῆς ἀρχαίας τέχνης ἀριστουργήματα τὰ μέχρις ἡμῶν περισωθέντα, ἔτι καὶ νῦν ἐξωραΐζοντα πόλεις καὶ μουσεῖα διάφορα, κινοῦσι τὸν θαυμασμὸν σύμπαντος τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, χρησιμεύοντα προσέτι ὡς τύπος καὶ ὑπογραμμὸς τοῦ τελείου καλοῦ, οὕτω καὶ ἡ ὑπὸ θεῶν τὸ πάλαι λαλουμένη ἡμῶν γλῶσσα οὐ μόνον διὰ τῆς γραφίδος καὶ τοῦ παπύρου, ἀλλὰ καὶ ὡς ζῶσα γλῶσσα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐν πάσαις ταῖς ἀποχρώσεσιν αὐτῆς περισωθεῖσα τοσαύτης ἔτυχεν ἐκτιμήσεως καὶ περιθάλψεως, ὥστε ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν μετὰ θερμοῦ ζήλου διδάσκεται οὐ μόνον ἐν πᾶσι τοῖς πανεπιστημίοις ἀλλὰ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς κλασικοῖς γυμνασίοις ἀνὰ τὴν Ἑσπερίαν. Εἴρηται: *καὶ ὡς ζῶσα γλῶσσα*, διότι πασίγνωστον[1] τυγχάνει, ὅτι καὶ ἡ νῦν λαλουμένη ἑλληνική, ἱκανὰ καὶ ἀναμφισβήτητα παρέχουσα τεκμήρια τῆς ἀρχαίας αὐτῆς κατα-

---

(1) Δὲν δυνάμεθα ἐνταῦθα νὰ ἀποσιωπήσωμεν, ὅτι ἐν Ἑσπερίᾳ δυστυχῶς μόλις ἐπ' ἐσχάτων κατενοήθη ἡ ἀλήθεια, ὅτι ἡ νῦν ἑλληνικὴ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν εἰμὴ αὐτὴ ἡ ἀρχαία μετά τινων παραλλαγῶν. Καὶ ἀληθὲς μέν, ὅτι ἀξιόμεμπτα ἐπὶ τούτῳ πάντες οἱ ἐκ τῆς Δύσεως προώρως σχηματίσαντες τὴν ἰδέαν, ὅτι δῆθεν ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ γλῶσσά ἐστι νεκρά, τῆς νῦν καθωμιλημένης μιξοβαρβάρου θεωρουμένης καὶ ἐλαχίστην τὴν σχέσιν πρὸς ἐκείνην ἐχούσης, ὀφείλομεν ὅμως νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι καὶ ἡμεῖς ἐσμεν ἀξιόμεμπτοι μὴ προνοήσαντες ὅπως ἐγκαίρως διὰ τῆς ἀκριβοῦς καὶ ἐπισταμένης ἐρεύνης τῆς καθ' ἡμᾶς γλώσσης καταδείξωμεν, ὅτι πλανῶνται πλάνην μεγάλην οἱ ὡς ἀπὸ τρίποδος ἀποφαινόμενοι περὶ πραγμάτων τοσοῦτον σπουδαίων, περὶ ἃ οὔτε ἠσχολήθησαν, οὔτε ἐμελέτησαν αὐτὰ δεόντως. Ἀλλ' ὅπως δήποτε καὶ πάλιν χαίρομεν, ὅτι ἡ ἀδικία αὕτη ἤδη ἐπανορθοῦταί πως, ἐπὶ τέλους τῆς ἀληθείας θριαμβευσάσης καὶ δὴ ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν ὑπό τινων καταδιώκεται οὐ μόνον ἐν Ἑσπερίᾳ ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ παρ' ἡμῖν ἔτι ἡ ἀρχαία ἑλληνική. Ἐπειδὴ δὲ συνήθως τῇ δράσει ἕπεται ἀντίδρασις, μετὰ πλείστης ὅσης χαρᾶς παρατηροῦμεν, ὅτι οὐ μόνον τῆς ἀρχαίας δεινοὶ ἐν τῇ Δύσει ἐφάνησαν ὑπέρμαχοι, ἀλλὰ προσέτι καὶ τῆς νέας, εἰσαγαγόντες αὐτὴν εἴς τινα πανεπιστήμια.

γωγῆς, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν εἰμὴ αὐτὴ ἡ ἀρχαία παρηλλαγμένη πως καὶ εἰς νέαν εἰσελθοῦσα σταδιοδρομίαν. Ναί! πλεῖστοι ὅσοι ὑπάρχουσι καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ ἀληθεῖς καὶ βαρύτιμοι ἀδάμαντες, οἵτινες, καίπερ, οὕτως εἰπεῖν, ἐν παχυλῇ κόνει κεκρυμμένοι καὶ τοὺς πολλοὺς διαλανθάνοντες ἀόρατοι αὐτοῖς ὄντες, οὐχ ἧττον ὄμμα καθαρῶς ἐπιστημονικὸν διακρίνει, ὅτι διαλάμπουσιν ὡς ἀστέρες πλησιφαεῖς ἐν μέσῳ νεφῶν τινων καθωραΐζοντες καὶ μέλλοντες ἡμέραν τινὰ ἔτι μᾶλλον νὰ καθωραΐσωσι τὴν ὁσημέραι ἐκκαθαιρομένην καὶ μορφουμένην ἡμῶν γλῶσσαν. Ἀλλ' ἐνῷ τὸν προσήκοντα ἐπιδεικνύμεθα σεβασμὸν μετὰ πολλοῦ τοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ δικαίας ὑπερηφανίας περισυλλέγοντες πᾶν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης παρ' ἡμῖν συντελοῦν, δυστυχῶς οὐχὶ τὸν αὐτὸν ἐπιδεικνύμεθα ζῆλον καὶ ὡς πρὸς τὴν περισυλλογὴν τῶν ζώντων τῆς ἡμετέρας γλώσσης μνημείων, ἄλλως τε οὐχ ἧττον σπουδαίων.

Τίς δ' ὁ λόγος τῆς ὑποτιμήσεως θησαυροῦ τοιούτου, ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν μηδαμῶς ὑπολειπομένου τοῦ θησαυροῦ τῶν πολυτίμων τῆς τέχνης κειμηλίων; Ὁ λόγος ἐστὶ διπλοῦς· πρῶτον μέν, διότι μείζονα πάντοτε τοῖς πολλοῖς προξενεῖ ἐντύπωσιν τὸ καθαρῶς αἰσθητὸν καὶ ψηλαφητὸν καὶ μάλιστα ὅταν τοῦτο προφανῶς φέρῃ ἐν ἑαυτῷ καί τι τὸ τερπνὸν (τοιαῦτα δὲ τὰ τῆς τέχνης προϊόντα) ἢ τὸ ἧττον αἰσθητὸν καὶ δὴ ὅταν τοῦτο ἥκιστα φέρῃ ἐν ἑαυτῷ τι τὸ τερπνὸν (καὶ τοιαῦτα ἐκλαμβάνονται τοὐλάχιστον ὑπὸ τῶν πολλῶν, ἵνα μὴ εἴπωμεν τῶν πλείστων, τὰ ἀρχαῖα ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ περισωζόμενα κειμήλια)· δεύτερον δέ, διότι τῆς γλωσσολογίας ὡς ἐπιστήμης μόλις ἐσχάτως ἐν Ἑσπερίᾳ ἐπιφανείσης καὶ καταπληκτικῶς ἀναπτυχθείσης, οὐκέτι ἐπέστη ὁ καιρός, ὅπως καὶ οἱ παρ' ἡμῖν, καλῶς τὸν σκοπὸν τῆς ἐπιστήμης ταύτης ἐννοήσαντες καὶ εἰς τὰ ἀγαθὰ ἀποβλέποντες, ὅσα ἐξ αὐτῆς δύναταί τις νὰ προσδοκᾷ οὐ μόνον ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ συμπάσης τῆς ἀνθρωπότητος [1], ἀναγνωρίσωσιν ὡσαύτως καὶ ἐκτιμήσωσι δεόντως τὴν μεγάλην σπουδαιότητα καὶ ἀξίαν πάντων τῶν περισωζομένων ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ ἀρχαίων μνημείων, ὥστε δραστηριώτερον καὶ ἐπιμελέστερον νὰ ἐπιδιώκωσι τὴν πανταχόθεν περισυλλογὴν αὐτῶν, καθ' ὅσον μάλιστα δυνατὸν ὅπως ἡμέραν τινὰ παντελῶς ἐκλείψωσιν ἐκ τοῦ στόματος τῶν πολλῶν.

Ἀλλὰ τίνες οἱ λόγοι οἱ τὴν περισυλλογήν, περιφρούρησιν, ἀσινῆ διατήρησιν τῶν ζώντων τῆς γλώσσης ἡμῶν μνημείων ὑπαγορεύοντες; Πρώτιστα πάντων, ἐκ σεβασμοῦ πρὸς πᾶν τὸ ἀρχαῖον καὶ πάτριον, καθῆκον ἔχομεν, ὅπως ὡς οἷόν τε καθαρὸν καὶ ἀλώβητον διατηρῶμεν ἐς ἀεὶ τὸν ἀνεκτίμητον θησαυρὸν τῶν μέχρις ἡμῶν διατηρηθεισῶν ἀρχαϊζουσῶν λέξεων, φράσεων καὶ τύπων, πρὸς τοῦτο δ' ἀνάγκη, ὅπως ἐπιμελῶς καὶ μετ' αὐταπαρνησίας ἀσχοληθῶμεν περὶ τὴν περισυλλογὴν πάντων τούτων πανταχόθεν, ἔνθα λαλεῖται ἡ ἡμετέρα γλῶσσα. Ἔπειτα δὲ τὸ καθῆκον τοῦτο ἐπιβάλλεται ἡμῖν καὶ ἕνεκα τῶν ἑξῆς λόγων· πρῶτον μέν, διότι διὰ τῆς περισυλλογῆς, ἐπεξεργασίας καὶ δημοσιεύσεως τῶν πολυτιμοτάτων τῆς γλώσσης ἡμῶν κειμηλίων ὡς καὶ τῶν εἰσέτι καὶ νῦν πολλαχοῦ ἐν χρήσει ὄντων ἠθῶν καὶ ἐθίμων ἡλίου φαεινότερον δυνάμεθα νὰ ἀποδείξωμεν τὴν γνησιότητα ἡμῶν πᾶσι τοῖς τολμήσασιν ἵνα διαμφισβητήσωσιν ἡμῖν αὐτήν, ὡς καὶ πᾶσιν ἐκείνοις, οἵτινες, ἀκρίτως ὑπὸ τούτων παρασυρόμενοι, χωρὶς κἂν ἐκ τοῦ σύνεγγυς νὰ ἴδωσι τὴν ἐν ᾗ κατοικοῦμεν χώραν, ὥστε αὐτόπται καὶ αὐτήκοοι γενόμενοι, τὴν δέουσαν καὶ δικαίαν νὰ σχηματίσωσι κρίσιν, ἀμφιταλαντεύονται εἰσέτι ἢ μᾶλλον γίνονται θῦμα τῆς εὐπιστίας καὶ ἐπιπολαιότητος αὐτῶν τοῖς ἐναντίοις ἡμῶν συντασσόμενοι· δεύτερον δέ, διότι, ἀφοῦ, ὥσπερ ἡμεῖς ἤδη, οὕτω καὶ ἡ ἡμετέρα γλῶσσα νέαν διανύουσα σταδιοδρομίαν εὑρίσκεται ἐν τῇ διαπλάσει καὶ μορφώσει αὐτῆς, ὀφείλομεν ὅπως, ἅπαξ εὐτυχήσαντες ἵνα διατηρῶμεν ὡς ἀνεξάντλητον μὲν πηγὴν τὴν ἀρχαίαν, ὡς ἱκανῶς δὲ πλουσίαν τὴν νέαν ἡμῶν γλῶσσαν, περισυλλέξωμεν καὶ ἐπεξεργασθῶμεν τὸν ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ ἀρχαῖον θησαυρόν, οὕτω δὲ διαπλάσω-

[1] Πᾶς ὁ τῇ γιγαντιαίᾳ προόδῳ τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας παρακολουθῶν δὲν δύναται εἰμὴ νὰ γινώσκῃ, ὁπόσα ζητήματα σκοτεινὰ καὶ εἰς τὴν προϊστορικὴν τῶν ἐθνῶν ἐποχὴν ἀναγόμενα διελευκάνθησαν, πόσα δ' ἕτερα ὑπάρχει ἐλπὶς νὰ διαλευκανθῶσιν, ἐὰν μάλιστα, Θεοῦ θέλοντος, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀνακαλυφθῶσιν ἐπιγραφαί, καὶ ἐὰν ἀκριβέστερον μελετηθῶσι πᾶσαι αἱ πρὸς ἀλλήλας συγγενεῖς γλῶσσαι καὶ ἐπισταμένως ἐξετασθῇ ἡ σχέσις αὐτῶν. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ ταύτην ἐννοεῖται, ὅτι λίαν σπουδαία καὶ ὠφέλιμος ἀποβαίνει ἡ πλήρης καὶ ἀκριβὴς μελέτη καὶ σπουδὴ καὶ αὐτῶν τῶν διαλέκτων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γλώσσης· διότι οὐδὲν τὸ παράδοξον, ἂν διὰ παραδόσεως ἐκ στόματος εἰς στόμα περιεσώθησαν ἔν τισι τῶν κατὰ τόπους διαλέκτων ἢ ἰδιωμάτων στοιχεῖα γλωσσικὰ παναρχαιοτάτης ἐποχῆς, ἅπερ ὡς τοιαῦτα δύνανται νὰ ἐπιχέωσι φῶς εἰς ζητήματα εἰσέτι σκοτεινὰ καὶ διαμφισβητούμενα, ἢ καὶ πάντῃ καινοφανῆ καὶ ἄγνωστα πράγματα νὰ καθιστῶσιν ἡμῖν γνωστά.

μεν ὡς οἷόν τε τελειότερον καὶ ἀξιοπρεπέστερον τὴν γραφομένην, συνῳδὰ ταῖς περιστάσεσι καὶ ἀνάγκαις, νῦν μὲν ἐκ τῆς ἀρχαίας, νῦν δὲ ἐκ τῆς καθ' ἡμᾶς γλώσσης ἀντλοῦντες καὶ παρέχοντες αὐτῇ χαρακτῆρα ὡς οἷόν τε καθαρόν, ἑνιαῖον καὶ σταθερόν. Ἐννοεῖται δ' ὅτι ἡ οὕτω μεμορφωμένη γλῶσσα δέον νὰ ᾖ μεσάζουσα μεταξὺ τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νῦν δημώδους, τουτέστιν οὔτε ἄγαν ἀρχαΐζουσα, ἀλλ' οὔτε καὶ τετριμμένη καὶ χυδαΐζουσα. Οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ ἕτεροι λόγοι ἐπιβάλλουσιν ἡμῖν τὸ καθῆκον τοῦτο, οἱ ἑξῆς· πρῶτον μέν, ἂν ἕτεροι λαοί, καίπερ κεκτημένοι γλῶσσαν μηδαμῶς εὔπλαστον καὶ πλουσίαν, πρωΐμως συνῃσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην, ὅπως ἐν τῇ βαθμιαίᾳ αὐτῶν ἀναπτύξει ἀναπτύξωσιν ἐν τῷ προσήκοντι μέτρῳ καὶ τὴν γραφομένην[1] αὐτῶν γλῶσσαν, οὐδαμῶς ἐστιν ἀξιοπρεπὲς νὰ ὑπολειφθῶμεν ἡμεῖς ἐν τῇ δεούσῃ ἐκπληρώσει ἀνάγκης φυσικῆς καὶ ἀπαραιτήτου καὶ μάλιστα ἀξιωθέντες νὰ ἔχωμεν ὕλην ἄφθονον καὶ εὔπλαστον, στοιχεῖα σπουδαῖα καὶ πολύτιμα, δυνάμενα λαμπρότερον ν' ἀποτελέσωσι τῆς γλώσσης ἡμῶν τὸ οἰκοδόμημα. Ἀφοῦ δὲ ἅπαξ ἄφθονα τὰ στοιχεῖα ταῦτα, πρὸς καταισχύνην τῶν ἐναντίων τῆς γνησιότητος ἡμῶν, περιεσώθησαν ὡς ζῶντα μνημεῖα ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ, εὐνόητον ὁπόσην σημασίαν δέον νὰ παρέχωμεν αὐτοῖς καὶ μεθ' ὁπόσης φιλοτιμίας ὀφείλομεν νὰ περισυλλέγωμεν αὐτά. Εὐνόητον, ὅτι αἶσχος προσάπτομεν ἡμῖν αὐτοῖς καὶ μομφὴν δικαίαν ἐκ μέρους τῶν Ἑσπερίων ἂν διὰ τῆς περὶ τὸ ζήτημα τοῦτο περαιτέρω ἀδιαφορίας ἡμῶν φανῶμεν, ὅτι οὐδεμίαν συναίσθησιν ἔχομεν τῆς ἀξίας τῶν ἀγαθῶν τῶν ὑπὸ τῆς φύσεως ἡμῖν δωρηθέντων, καὶ ὅτι ἐν τοιαύτῃ διατελοῦμεν ἀγνοίᾳ τῶν ἐν τῇ γραφομένῃ τε καὶ λαλουμένῃ ἡμῶν γλώσσῃ συμβαινόντων, ὥστε οὐδεμίαν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν σαφῆ καὶ ἀκριβῆ ἰδέαν οὔτε περὶ τῆς γενέσεως καὶ ἀναπτύξεως ἑκατέρας αὐτῶν, οὔτε περὶ τῆς νῦν καὶ μελλούσης αὐτῶν καταστάσεως καὶ πορείας. Εὐτυχῶς ὅμως, καίπερ ὀλίγιστοι οἱ παρ' ἡμῖν περὶ τὰ γλωσσικὰ ἀσχολούμενοι, οὐχ ἧττον δὲν ἔλειψαν καὶ οὗτοι ὑψοῦντες φωνὴν περὶ τοῦ γλωσσικοῦ παρ' ἡμῖν ζητήματος καὶ τῶν ληπτέων ἐπὶ τούτῳ μέτρων, τοῦθ' ὅπερ δηλοῖ, ὅτι ἐν παντελεῖ ἀγνοίᾳ οὐχὶ πάντες διατελοῦμεν προκειμένου περὶ πραγμάτων εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν ἀφορώντων. Ναί, οὐδεὶς ἀγνοεῖ, ὅτι, ὡς ἔχουσι τὰ πράγματα σήμερον παρ' ἡμῖν, οἱ πλεῖστοι, καὶ μάλιστα ποιηταί, γράφοντες, μεταχειρίζονται οἵαν ἕκαστος βούλεται γλῶσσαν, ἥτις οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν εἰμὴ ποικίλον κρᾶμα λέξεων, τύπων, σχηματισμῶν καὶ φράσεων εἰλημμένων τῶν μὲν ἐκ τῆς ἀρχαίας, τῶν δὲ ἐκ τῆς καθαρευούσης, ἄλλων ἐκ τῆς δημοτικῆς καὶ ἄλλων ἐκ διαλέκτων τοῖς πολλοῖς ἀγνώστων καὶ ἐκ γλωσσῶν ξένων. Ἐννοεῖται δέ, ὅτι πάντες οἱ εὖ φρονοῦντες μετὰ πολλῆς δυσαρεσκείας ἀποβλέπουσιν εἰς τὸν γλωσσικὸν τοῦτον κυκεῶνα, ὅστις ἤδη ἐπικρατεῖ παρ' ἡμῖν, ὡς μὴ ὑπαρχούσης ἑνιαίας, καλαισθητικῶς μεμορφωμένης καὶ ὡς οἷόν τε αὐστηρῶς κεκανονισμένης τῶν λογίων καθόλου γλώσσης, καὶ ὅστις κυκεὼν οὔτε γλῶσσα φυσικὴ δύναται νὰ ὀνομασθῇ, ὡς εἰκῇ παρ' ἀτόμων ἰδίᾳ καὶ οὐχὶ παρὰ τῶν πολλῶν ταύτην ἢ ἐκείνην λαμβάνουσα τὴν χροιάν, ἀλλ' οὐδὲ τεχνική, ὡς ἐστερημένη τοῦ κυρίου αὐτῆς θεμελίου, ἤτοι τῆς γραμματικῆς, ἐφ' ἧς ἑδραζομένη νὰ δύνηται αὕτη ὡς οἷόν τε ἑνιαῖον καὶ σταθερὸν νὰ φέρῃ τὸν τύπον καὶ χαρακτῆρα.

Ἐκ τούτων λοιπὸν κατάδηλον γίνεται, ὅτι ἀνάγκη ἀπαραίτητός ἐστιν, ὅπως μὴ ἀνεχθῶμεν πλέον τὴν ἄλλως τε ἀφόρητον ἀποβᾶσαν ταύτην κατάστασιν τοῦ ἐπιτρέπειν ἑνὶ ἑκάστῳ λογίῳ τὴν κατὰ βούλησιν χρῆσιν γλώσσης νῦν μὲν ὑπὲρ τὸ δέον ἀρχαϊζούσης, νῦν δὲ χυδαϊζούσης καὶ σολοικιζούσης ἐν τῷ γράφειν καὶ λέγειν, ἀλλ' ὅπως τὴν δέουσαν καταβάλωμεν προσπάθειαν, ἵνα ὡς οἷόν τε ἀκριβέστερον καθορισθῶσι τὰ ὅρια, ἐν οἷς δέον νὰ κινῆται ἡ κοινὴ τῶν λογίων γλῶσσα, καὶ ὁ τύπος, ὃν αὕτη δέον νὰ φέρῃ. Τὸ πρᾶγμα βεβαίως ἐστὶν ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἐκ τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερόντων καὶ ἀπαραιτήτων. Πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τούτου ὑπάρχει ἀνάγκη κοινῆς καὶ συντόνου ἐργασίας· καὶ οἱ μὲν πλούσιοι δέον ὅπως προθύμως ἀνοίξωσι τὸ βαλάντιον αὐτῶν ἀφειδῶς δαπανῶντες ὑπὲρ σκοποῦ τοσούτον ἱεροῦ καὶ κοινωφελοῦς, οἱ δὲ λόγιοι ὀφείλουσι νὰ προσφέρωσι τὴν πνευματικὴν αὐτῶν ἐργασίαν ἕκαστος ἐν τῷ εἴδει αὐτοῦ.

Ἔτι δὲ μᾶλλον ἀναπόφευκτος παρίσταται ἡ ἀνάγκη αὕτη νῦν, ὅτε δυστυχῶς λαοί, διὰ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας αὐτῶν διανοίξαντες καὶ διαπαιδαγωγη-

(1) Περὶ τῆς δημώδους γλώσσης οὐδεὶς δύναται νὰ γίνηται λόγος, καθ' ὅσον αὕτη φύσει ἀναπτύσσεται ἑκάστοτε καὶ θέλει ἀναπτύσσεσθαι ἐλευθέρως. οὐδὲ δύνανται οἱ λόγιοι νὰ μεταβάλωσι τὴν τοιάνδε ἢ τοιάνδε πορείαν αὐτῆς, καθ' ὅσον αὕτη μηδὲν τὸ τεχνητὸν ἐν ἑαυτῇ φέρουσα ἐστὶν ἡ καθαρῶς φυσικὴ τῶν πολλῶν γλῶσσα.

θέντες καὶ ἐπὶ ὁλοκλήρους αἰῶνας ταῦτα καλλιεργήσαντες, ἤρξαντο ὡς οἷόν τε περιορίζοντες τὴν διδασκαλίαν τῆς γλώσσης ἐκείνης, ἄνευ τῆς ὁποίας οὔτε ἡ καρδία ἐξευγενίζεται δεόντως, οὔτε ἡ ψυχὴ μορφοῦται προσηκόντως. Ἀλλ' εὐτυχῶς καὶ παρ' αὐτοῖς ἔτι οὐκ ὀλίγοι ὑπάρχουσιν, οἵτινες καλῶς γιγνώσκοντες τὴν μεγάλην μορφωτικὴν καὶ ἠθικοποιὸν δύναμιν τῆς ἡμετέρας γλώσσης, γενναίως ἀνθίστανται πρὸς τὴν ἄλογον καὶ παράτολμον τοῦ περιορισμοῦ αὐτῆς τάσιν, ἧς τὸ ἀποτέλεσμα οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ ᾖ, εἰμὴ ἡ ἠθικὴ ἐξαχρείωσις, τὸ βάραθρον τῆς ἀπωλείας καὶ ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν ἀρχαίαν ἡμιμαθίαν, ἵνα μὴ εἴπωμεν ἀμαθίαν.

Χάρις ἀληθῶς ὀφείλεται τοῖς εὐσυνειδήτοις τούτοις τῆς ἀληθοῦς προόδου σκαπανεῦσιν, ἰδίᾳ δὲ τῷ ἐν Ἀμστελοδάμῳ συλλόγῳ, οὗ αἱ ἀκάματοι ὑπὲρ τῆς καλλιεργείας τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων προσπάθειαί εἰσιν ὑπέρτεραι παντὸς ἐπαίνου, καὶ τῇ ἐν Παρισίοις Association pour l'encouragement des études Grecques. Ἂν ἄνδρες πάντῃ ξένοι ὑπὸ τοσούτου φλέγονται πρὸς τὴν λαμπρὰν ἡμῶν γλῶσσαν ἔρωτος καὶ τοσοῦτον ἐπιδείκνυνται ζῆλον καὶ ἐνδιαφέρον ὑπὲρ αὐτῆς, ἐννοεῖται ὁπόση δέον νὰ ᾖ ἡ προθυμία πάντων ἡμῶν καὶ ὁποῖαι προσπάθειαι ἐν σχέσει πρὸς ἐκείνους πρέπει νὰ καταβάλλωνται ἐκ μέρους ἡμῶν. Ὅτι δὲ δὲν ἔλειψαν ὁλοσχερῶς παρ' ἡμῖν οὔτε οἱ γενναίως ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ τούτου σκοποῦ δαπανήσαντες καὶ δαπανῶντες, οὔτε οἱ τὴν πνευματικὴν αὐτῶν ἐργασίαν παρασχόντες, τοῦτο τρανῶς καταδείκνυται καὶ ἐξ ἄλλων περιοδικῶν τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, καὶ ἄλλην ἱκανὴν γλωσσικὴν ὕλην δημοσιευσάντων, καὶ ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρως κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκδοθέντος τόμου, δι' οὗ ἀποκλειστικῶς ὕλη γλωσσικὴ ἄγεται εἰς φῶς δαπάνῃ τοῦ μεγαθύμου εὐεργέτου ἐξοχωτάτου Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου, οὗ τὸ κλεινὸν καὶ τοῖς πᾶσι γνωστὸν ὄνομα πρὸ πολλοῦ ἤδη χρυσοῖς γράμμασιν ἐγκεχάρακται ἐν τῇ μνήμῃ πάντων τῶν τῆς ἀληθοῦς παιδείας καὶ ἐπιστήμης θιασωτῶν. Ναί! πᾶς ὁ γινώσκων, ὅτι τούτῳ ὀφείλεται καθ' ὁλοκληρίαν ἡ Ζωγράφειος βιβλιοθήκη, τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα καὶ ἡ ἰδιαιτέρα τῆς γλωσσικῆς ὕλης ἔκδοσις, δὲν δύναται εἰμὴ νὰ εὐλογῇ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα τὸ ἀπὸ τοῦδε ἀπαθανατισθὲν αὐτοῦ ὄνομα.

Ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ τῆς γλωσσικῆς ὕλης ἐκδόσει ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπὴ ὀρθῶς ποιήσασα ἤρξατο ἐκ τῆς Ἠπείρου, τῆς εὐάνδρου ταύτης χώρας, ἧς ἀγλαὸν τέκνον τυγχάνει ὢν ὁ μέγας ἀληθῶς τόν τε νοῦν καὶ τὴν καρδίαν Χρηστάκης ἐφένδης Ζωγράφος. Αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ περιεχόμενον τοῦ ἰδιαιτέρως ἐκδοθέντος τόμου τῆς γλωσσικῆς ὕλης μαρτυρεῖ τὴν σπουδαιότητα καὶ χρησιμότητα τοῦ ἔργου κοινῶς μὲν πᾶσιν, ἰδίᾳ δὲ τοῖς γλωσσοδίφαις. Πλεῖσται ὅσαι πραγματεῖαι δύνανται ἤδη νὰ προκύψωσι πρὸς διαλεύκανσιν πολλῶν ζητημάτων εἰσέτι σκοτεινῶν καὶ ἀγνώστων, ὅταν ἡ συλλογὴ αὕτη καὶ ἕτεραι τοιαῦται ἐπισταμένως μελετηθῶσιν ὑπ' ἀνδρῶν ἐπὶ ἀληθεῖ ἐπιστήμῃ διακρινομένων. Μόνον δὲ διὰ τῆς συντόνου μελέτης καὶ ἐπεξεργασίας τοιούτων συλλογῶν θέλομεν δυνηθῆ ἐπὶ τέλους ἡμέραν τινὰ νὰ σχηματίσωμεν καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῆς πλῆρες λεξικὸν καὶ γραμματικήν, καὶ ἐξ αὐτῶν τούτων, οἱονεὶ μέλισσαι, ἀνθολογοῦντες, θέλομεν διαπλάσει ποτὲ καὶ τὴν τῶν λογίων γλῶσσαν οὕτως, ὥστε αὕτη ὅσον οἷόν τε πλείονα νὰ περιέχῃ ἀρχαῖα στοιχεῖα, χωρὶς ὅμως καὶ ν' ἀποβῇ ἀκατάληπτος καὶ ἀσαφὴς τοῖς πολλοῖς. Τοσοῦτον λοιπὸν σπουδαίας τῆς περισυλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων ἀποδεικνυμένης, δικαιούμεθα νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι οὐ μόνον ὁ τὸν πρῶτον τόμον τῆς γλωσσικῆς ὕλης εὐαρεστηθεὶς νὰ ἐκδώσῃ ἰδίᾳ δαπάνῃ λίαν φιλόμουσος καὶ φιλογενὴς ἀνὴρ Χρηστάκης ἐφένδης Ζωγράφος δὲν θέλει λείψει ὑποστηρίζων καὶ περαιτέρω τὸν ἡμέτερον σύλλογον διὰ τῆς ἐκδόσεως καὶ τῆς λοιπῆς γλωσσικῆς ὕλης τῆς ἐν τοῖς ἀρχείοις αὐτοῦ ἀποκειμένης, ἀλλὰ καὶ ἕτεροι ὁμογενεῖς μεγάθυμοι τῷ χρηστῷ καὶ λίαν ἀξιεπαίνῳ αὐτοῦ παραδείγματι ἀκολουθοῦντες προθύμως καὶ οὗτοι θέλουσι προσέλθει συνεπίκουροι. Ἔστωσαν δὲ πάντες βέβαιοι, ὅτι ἡ τοιαύτη αὐτῶν εὐεργεσία ἔσται μεγίστης σημασίας παρὰ πᾶσι τοῖς γινώσκουσι νὰ ἐκτιμῶσι τὸ καλὸν καὶ κοινωφελές, ἡ δὲ πρὸς αὐτοὺς διάπυρος τοῦ ἡμετέρου γένους εὐγνωμοσύνη οὐδέποτε ἐκλείψει εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα.

Καὶ ταῦτα μὲν ἱκανὰ νομίζομεν περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς ἀξίας τῆς περισυλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων καὶ τῆς δαπάνῃ τοῦ ἐξοχωτάτου Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου ἐν ἰδιαιτέρῳ τεύχει ἐκδεδομένης γλωσσικῆς ὕλης. Ἴδωμεν δὲ ἤδη καὶ τὰ κατὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα, περὶ ἃ ἠσχολήθη ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος.

Τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ παρεπέμφθησαν ὑπὸ τοῦ συλλόγου κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο πρὸς κρίσιν αἱ ἑξῆς συλλογαί·

Λ'. *Ἀραβανιωτικὸν γλωσσάριον ὑπὸ Ἰωακεὶμ Βαλαβάνη.* Ἡ συλλογὴ αὕτη, ἀποτελουμένη ἐκ 424 λέξεων κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν κατατεταγμένων, δύναται νὰ θεωρῆται ὡς συμπλήρωμα τῆς καὶ ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συλλογέως ἀποσταλείσης, καὶ περιέχει ὕλην μᾶλλον κατὰ τὸ ποιὸν σπουδαίαν. Ἡ δὲ σπουδαιότης αὐτῆς ἔτι μείζων ἀναδείκνυται, ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ διάλεκτος τοῦ Ἀραβανίου καὶ Φερτεκίου πολλὴν ἔχει τὴν σχέσιν πρὸς τὴν τοῦ Πόντου, οὗ ἕνεκα σπουδαία καὶ αὖθις παρέχεται ἀφορμὴ τοῖς περὶ τὴν διάλεκτον τοῦ Πόντου ἀσχολουμένοις, ἵνα ἐκ τῆς συγκρίσεως τοιούτων σχετικῶν συλλογῶν διαλευκάνωσι πολλὰ ζητήματα σκοτεινὰ καὶ διαμφισβητούμενα. Καίτοι δὲ ὁ κ. Ι. Βαλαβάνης πολλῶν ἐστιν ἐπαίνων ἄξιος, δὲν δυνάμεθα εἰμὴ νὰ εἴπωμεν, πρῶτον, ὅτι ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ ὑπάρχουσι καί τινα τὰ κοινὰ καὶ συνήθη, καὶ δεύτερον, ὅτι οὗτος ἔστιν ὅτε ζητῶν δι' ἐτυμολογιῶν καὶ λοιπῶν γραμματικῶν καὶ ἑρμηνευτικῶν παρατηρήσεων νὰ καταστήσῃ πολυτιμοτέραν τὴν ἐργασίαν ἀστοχεῖ τοῦ ὀρθοῦ. Ἐκ τῶν πολλῶν, ἅπερ ἠδύνατό τις νὰ παρατηρήσῃ αὐτῷ, ἀναφέρομεν ἐνταῦθα ὀλίγα μόνον τὰ κυριώτερα.

Ἐν τῇ β' σελίδι τοῦ χειρογράφου αὐτοῦ, τοῦ ἐκ 56 σελίδων σχήματος μεγάλου ὀγδόου ἀποτελουμένου, γράφων ἐν δύο λέξεσιν *ἀγὶν τάφος* τὸ ἐν τῇ ποντικῇ διαλέκτῳ *ἀεντάφος* (ἐν μιᾷ λέξει) λεγόμενον, ὑποτίθησιν, ὅτι τὸ *ἀγὶν* συνεκόπη ἐκ τοῦ οὐδετέρου *ἅγιον*, ἐπάγει δὲ καὶ ἕτερον ἀνάλογον *ἀγὶν πνέμμα* = τὸ ἅγιον βῆμα. Ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα ν' ἀποδεχθῶμεν τὴν ὑπόθεσιν ταύτην πρῶτον μέν, διότι, ἂν ἐν τῇ λέξει *ἅγιον* ἐξεκρούετο τὸ *ο*, ἠθέλομεν ἔχει *ἅγιν* παροξυτόνως καὶ οὐχὶ *ἀγίν*· δεύτερον δέ, διότι ὁ ἐν Πόντῳ ἀπαντῶν τύπος *ἀεντάφος* (ἐν μιᾷ λέξει) δηλοῖ, ὅτι καὶ τὸ Ἀραβανιωτικὸν *ἀγιντάφος* δέον νὰ γράφηται ἐν μιᾷ λέξει ὡς προελθὸν ἐκ τοῦ τύπου *ἀγεντάφος*, ἀναγομένου εἰς ἕτερον τύπον *ἀγοντάφος*, προελθόντα ἐκ τῶν λέξεων *ἅγιον τάφος* (=ὁ ἅγιον τάφος, ἀντὶ ὁ ἅγιος τάφος) τῇ μεταπηδήσει τοῦ φθόγγου *ιο* εἰς *ο*, ὡς τὸ ὡσαύτως ἐν Πόντῳ εὔχρηστον *ἀεμπαῦλος* (καὶ *ἀεμπαῦλον*) ἐκ τοῦ *ἅγιον Παῦλον* (=ὁ ἅγιος Παῦλος). Ἄλλως τε, ἐπειδὴ λίαν συνήθεις ἐν Πόντω αἱ φράσεις : *θὰ 'πάγω 'ς σὸν ἀεντάφον* (=θὰ ὑπάγω εἰς τὸν ἅγιον τάφον), *'ς σὸν ἀεμπαῦλον* (= εἰς τὸν ἅγιον Παῦλον), *ἔρθεν ἀσσὸν ἀεντάφον* (=ἦλθεν ἀπὸ τὸν ἅγιον τάφον), *ἀσσὸν ἀεμπαῦλον* (= ἀπὸ τὸν ἅγιον Παῦλον), ἐν ταῖς ὁποίαις φράσεσιν ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἐπιθέτου στενῶς συνδέεται μετὰ τοῦ οὐσιαστικοῦ οὕτως, ὥστε μίαν μετ' αὐτοῦ ἀποτελεῖ λέξιν, οὐδὲν τὸ παράδοξον, ἂν ἐκ τῶν τοιούτων αἰτιατικῶν ἐλέχθησαν καὶ αἱ ὀνομαστικαὶ *ἀεντάφος* (ἐν Ἀραβανίῳ δὲ *ἀγιντάφος*) καὶ *ἀεμπαῦλος* (1).

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι γράφει *ἀγὶν πνέμμα* ἐν δύο λέξεσιν, ἀλλ' ἡμεῖς φρονοῦμεν, ὅτι, ὥσπερ τὸ *ἀγιντάφος*, οὕτω καὶ τὸ *ἀγινπνέμμα* ἐν μιᾷ λέξει δέον νὰ γράφηται. Ἐπειδὴ δὲ ἡ λέξις *πνέμμα* (καθ' ἡμᾶς γραπτέον *πνέμα* δι' ἑνὸς *μ* καὶ προπερισπωμένως) προῆλθεν ἐκ τοῦ τύπου πνεῦμα, τὸ Ἀραβανιωτικὸν *ἀγὶν πνέμμα* κυρίως οὐδὲν ἄλλο ἠδύνατο νὰ σημαίνῃ, εἰμὴ τὸ *ἅγιον πνεῦμα*. Ἀγνοοῦμεν λοιπὸν πῶς ὁ συλλογεὺς ἀποδίδωσιν αὐτῇ τὴν σημασίαν *ἅγιον βῆμα*, ἐκτὸς ἂν πράγματι ἡ λέξις μετέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν ταύτην ὡς ἐκ τῆς πίστεως, ὅτι ἐν τῷ ἱερῷ βήματι ἐπιφοιτᾷ τὸ ἅγιον Πνεῦμα.

Ἐν τῇ γ' σελίδι, περὶ τοῦ παρακελευσματικοῦ *ἄιδε* προκειμένου, δηλοῖ μὲν ὅτι τὸ *α* προφέρεται δασέως πως ὡς ἐλαφρὸν *χ*, οὐδένα ὅμως ποιεῖται λόγον περὶ τοῦ *δ*, ἂν δηλαδὴ τοῦτο προφέρηται ὡς συνήθως ἢ ὡς τὸ λατινικὸν *d*, ἐκτὸς ἂν ἐν ἑτέρᾳ προηγουμένῃ αὐτοῦ συλλογῇ ἅπαξ διὰ παντὸς ἀνέφερε τὰ δέοντα περὶ τῆς προφορᾶς τῶν διαφόρων φωνηέντων καὶ συμφώνων. Ἀνάγει δὲ τὸ παρακελευσματικὸν τοῦτο *ἄιδε* εἰς τὸ ἀρχαῖον *ἄγε-δή*. Ἀλλ' ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τοῦτο καὶ δι' ἄλλους λόγους φθογγολογικοὺς καὶ διότι πασίγνωστον πλέον τυγχάνει ὅτι ἡ λέξις αὕτη ἐν τῇ δημώδει ἑλληνικῇ *ἄιτε* (ἢ ἄjτε) ἀπαντῶσα προῆλθεν ἐκ τοῦ παρακελευσματικοῦ *ἄγετε*. Καὶ ἐν Πόντῳ ὡσαύτως λέγουσιν *hάjτε* καὶ οἱ Τοῦρκοι ὁμοίως λέγουσιν *χάjτε*. Οὐδὲν δὲ ἀπίθανον, ὅτι τὸ ἐν ἀρχῇ προτεθειμένον *h* ὀφείλεται τοῖς Τούρκοις, παρ' ἡμῶν τὴν λέξιν παραλαβοῦσι καὶ ταύτην ὀλίγον παραλλάξασιν.

Αὐτόθι ὑπὸ τὸ ῥῆμα *ἀκούγω* γράφει τὸ α' ἑνικὸν αὐτοῦ πρόσωπον *ἀκούγ'*, χωρὶς νὰ δηλωθῇ ἂν τὸ τελικὸν γ ἐνταῦθα προφέρεται σκληρῶς ἢ μαλακῶς ὡς τὸ ἡμίφωνον *j*.

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι ἑρμηνεύει τὸ *ἀκουμηζή* διὰ τοῦ *ἀκόμη δή*· ἀλλ' ὑπάρχει ἆρά γε καὶ ἑτέρα περίπτωσις, καθ' ἣν ἐν τῇ Ἀραβανιωτικῇ διαλέκτῳ τὸ *δ* μεταπίπτει εἰς ζ; Ἂν ὑ-

(1) Πρβλ. D. Œkonomides, Lautlehre des Pontischen, σελ. 117, σημ. 1.

πάρχωσιν ἀνάλογα παραδείγματα, τότε βεβαίως δύναται καὶ τὸ ἀρχαῖον *δή* νὰ παραφθαρῇ εἰς *ζή*.

Ἐν σελίδι 5—6 φρονεῖ, ὅτι ἐν τῷ ἐπιρρήματι *ἀπάνω* (=ἐπάνω) ὑπόκειται οὐχὶ ἡ πρόθεσις *ἐπί*, ἀλλ' ἡ *ἀπὸ* μετὰ τοῦ *ἄνω*, καὶ ὡς ἐπιχείρημα φέρει τὰ μετὰ τῆς *ἀπὸ* προθέσεως *ἀπ' ἀπάνω*, *ἀπ' ἀπέσω*. Ἡμεῖς ὅμως ἔχοντες ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὸ *ε* πολλάκις μεταπίπτει εἰς *α* (π. χ. ἐν Πόντῳ λέγουσιν *ἀπιτάζω* ἀντὶ *ἐπιτάσσω*), φρονοῦμεν, ὅτι ἐν μὲν τῷ *ἀπάνω* ὑπόκειται ἡ πρόθεσις *ἐπὶ* (ἠδύνατο δὲ κάλλιστα τὸ *ι* νὰ ἀφομοιωθῇ πρὸς τὸ *α* τῆς ἑπομένης συλλαβῆς), ἐν δὲ τῷ *ἀπέσω* (ἐν Πόντῳ *ἀπέσ'* λεγομένῳ) ἡ πρόθεσις *ἀπό*.

Ἐν τῇ ἑβδόμῃ σελίδι γράφων διὰ τοῦ *η* τὴν λέξιν *ἄσημ'* ἑρμηνεύει διὰ τοῦ *ἀσήμιον*, *ἄσημον*. Ἀλλ' ἡμεῖς παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ λέξις αὕτη ἐστὶ ξένη καὶ οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὸ *ἄσημον*.

Ἐν σελίδι ἐννάτῃ, προκειμένου περὶ τῆς ἐτυμολογίας τῆς λέξεως *Βαρτάκηνα* (ἣν καὶ διὰ τοῦ *η* ὑπογεγραμμένου γράφει), ὁ κ. Ι. Βαλαβάνης ἀποδέχεται μᾶλλον τὴν ἐκ τοῦ *φέρειν τὰ καινά*. Καθ' ἡμᾶς λίαν ἄστοχος ἡ τοιαύτη ἐτυμολογία καὶ φθογγολογικῶς ἀπαράδεκτος. Πιθανωτέρα φαίνεται ἡμῖν ἡ παραγωγὴ ἐκ τοῦ τουρκικοῦ *Φερτὲκ-κιοjουνὰ* (= εἰς τὸ χωρίον Φερτέκ), ὅπερ ἠδύνατο διὰ τοῦ μέσου τύπου *Φερτέκιονα* νὰ καταντήσῃ εἰς τὸν τύπον *Φερτέκενα*, ἐξ οὗ καὶ ὁ τύπος *Βαρτάκινα*. Ἀλλὰ καὶ ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ ἐτυμολογία ἡμῶν αὕτη ἤθελεν εἶναι πράγματι ἡ πιθανωτέρα, δὲν πιστεύομεν ὅτι τὸ τουρκικὸν *Φερτὲκ* σχετίζεται πρὸς τὸ ἑλληνικὸν *φάραγξ*, ὡς καὶ ὁ κ. Ι. Βαλαβάνης φρονεῖ.

Ἱκανὰς νομίζομεν τὰς παρατηρήσεις ταύτας ἐνταῦθα. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἐν τῇ συλλογῇ ἐπιφαινόμεναι ἐλλείψεις σχετικῶς ἀσήμαντοι παρίστανται ἂν ἀποβλέψῃ τις εἰς τὴν ὅλην ἐργασίαν, ἡ ἐπιτροπὴ μετὰ τῶν προσηκόντων ἐπαίνων δικαίως ἀπονέμει τῷ κ. Ι. Βαλαβάνῃ καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁλόκληρον τὸ δεκάλιρον γέρας.

Β'. *Γλωσσικὴ ὕλη ἐξ Ἀργυρουπόλεως* (Γκιουμουσχανὲ) *καὶ τῶν πέριξ χωρίων διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα ὑπὸ Γρηγ. Παπαδοπούλου Ζουντούρη*. Ἡ συλλογὴ αὕτη ἀπὸ τοῦ στοιχείου Α μέχρι τοῦ Μ (καὶ τούτου συμπεριλαμβανομένου) περιέχει περὶ τὰς 770 λέξεις, τὸ πλεῖστον ἐκλεκτάς, μετ' ἀκριβοῦς αὐτῶν σημασίας. Αἱ ἐν αὐτῇ παρατηρούμεναι ἐλλείψεις εἰσὶ πρῶτον, ὅτι ἡ κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν κατάταξις δὲν διατηρεῖται πάντοτε αὐστηρῶς, καὶ δεύτερον, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἥκιστα, ἵνα μὴ εἴπωμεν οὐδαμῶς, ἐπιπροστίθησι φράσεις, ἐν αἷς ἀπαντῶσιν αἱ ὑπ' αὐτοῦ σημειούμεναι λέξεις. Ἄλλως ἡ ὕλη τυγχάνει οὖσα λίαν σπουδαία κατά τε τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιόν, καίτοι ὁ κ. Γρ. Ζουντούρης τὸ πρῶτον ἤδη κατέρχεται εἰς τὸν Ζωγράφειον ἀγῶνα, πρῶτος αὐτὸς μάλιστα ἀποστείλας ὕλην γλωσσικὴν ἐξ Ἀργυρουπόλεως καὶ τῶν πέριξ χωρίων. Καλῶς δὲ ποιῶν ἀποφεύγει τὰς ἐτυμολογίας, καθόσον πολλάκις αὗται ἀνεπιτυχῶς γινόμεναι δύνανται ὅπως δήποτε νὰ μειώσωσι τὴν ἀξίαν ἐργασίας ἄλλως σπουδαίας καὶ πολυτίμου. Ταῦτα πάντα λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν ἡ ἐπιτροπὴ δικαίως μεγάλους ἀπονέμει αὐτῷ ἐπαίνους καὶ τὸ ὅλον δεκάλιρον βραβεῖον.

Γ'. *Ἐμμανουὴλ Μανωλακάκη γλωσσικὴ ὕλη ἐκ Καρπάθου*. Ἡ συλλογὴ αὕτη περιέχει 89 μὲν κύρια ὀνόματα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, 378 δὲ ἐπώνυμα καὶ περὶ τὰς 1400 τοπωνυμίας ἐν τῇ νήσῳ κατὰ δήμους καὶ κώμας συντεταγμένας. Ὁ συλλογεὺς κ. Ἐμμανουὴλ Μανωλακάκης ὡς παρέχων ὕλην πλουσίαν καὶ πολύτιμον κρίνεται οὐ μόνον ἐπαίνων ἀλλὰ καὶ τοῦ δεκαλίρου ἄθλου ἄξιος.

Δ'. *Νικολάου Κωνσταντινίδου, ἀπὸ γεννήσεως μέχρι θανάτου, ἤτοι συλλογὴ ἐθίμων ἐξ Ἀλμαλῆ Ἀδριανουπόλεως*. Ἡ συλλογὴ αὕτη συγκειμένη ἐξ 72 σελίδων εἰς τέταρτον κοινοῦ χάρτου ἐστὶ πλουσία λεπτομερειῶν· ἐπειδὴ ὅμως ἐλάχιστα περιέχει τὰ νέα καὶ ἐπιχωριάζοντα, πρὸς τοῖς ἐπαίνοις ἀπονέμεται τῷ συλλογεῖ τὸ ἥμισυ μόνον τοῦ ὅλου ἄθλου.

Ε'. *Τοῦ ἀγρίμ', τοὺ παραμύθ', ὑπὸ Γ. Κωνσταντινίδου ἐξ Ἀδριανουπόλεως*. Ἡ συλλογὴ αὕτη ἐκ σελίδων 60 εἰς 4ον συγκειμένη παρέχει καὶ ἐν τέλει ἐν σελίσι 30 τὰς ἐν τῷ παραμυθίῳ ἀπαντώσας γλωσσηματικὰς ἢ καὶ ξενιζούσας λέξεις, φράσεις καὶ παροιμίας. Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὸ παραμύθιον αὐτό, σημειωτέον, ὅτι τοῦτο ἄξιον προσοχῆς τυγχάνει, ὡς καταγεγραμμένον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ κατὰ τὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης πρὸ πάντων ἂν μὴ καὶ κατὰ τὴν φαντασίαν καὶ τὴν ψυχολογικὴν καλλιτεχνίαν τῶν παραμυθίων τοῦ λαοῦ· ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν γραφὴν τῶν διαφόρων φθόγγων, τῶν ἐκκλινόντων κατὰ γλωσσικὴν διαφορὰν τῶν ἀττικῶν τύπων, καίτοι διαφωνοῦμεν ἔν τισιν, οὐδένα ὅμως ἐπιφέρομεν

ψόγον πρὸς μείωσιν τῆς ἀξίας τῆς συλλογῆς, ἅτε τοῦ φθογγολογικοῦ τούτου ζητήματος οὔπω λυθέντος. Οὕτω δὲ ἡ συλλογὴ τοῦ κ. Γ. Κωνσταντινίδου κατὰ μὲν τὴν ποιότητά ἐστι λίαν ἐπαινετέα, κατὰ δὲ τὴν ποσότητα ἐλλιπεστέρα τοῦ δέοντος καὶ ἀξία τῆς πενταλίρου μόνον ἀμοιβῆς.

Ϛʹ. *Κωνσταντίνου Κουρτίδου γλωσσάριον, ἤτοι μορφολογικὸν καὶ φρασεολογικὸν τῆς γλώσσης Σουφλίου.* Ἡ συλλογὴ αὕτη περιλαμβάνει 462 λέξεις ἁπάσας ἐτυμολογουμένας καὶ ἑρμηνευομένας ἀρκούντως ἐπιτυχῶς μετὰ παραδειγμάτων, καὶ φρασεολογίας ἤτοι παροιμιώδεις φράσεις.

Ζʹ. *Περικλέους Κουρτίδου* (ἀδελφοῦ τοῦ προηγουμένου) *λεξιλόγιον Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν πέριξ.* Ἡ συλλογὴ αὕτη σύγκειται ἐξ 653 μὲν λέξεων, 13 δὲ φρασεολογιῶν, ἤτοι παροιμιωδῶν φράσεων, ὀλίγων τινῶν ἐθίμων καὶ ἑνὸς μύθου, ἤτοι παραμυθίου. Ἡ ἐπεξεργασία τῆς ὕλης ἐστὶν ὁμοία τῇ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, αἱ πλεῖσται δὲ τῶν λέξεων καὶ τῶν παροιμιωδῶν φράσεων ἀμφοτέρων τῶν συλλογῶν οὐδὲν ἐνέχουσι τὸ ἐπιχωριάζον, ἀλλὰ κοιναί εἰσι τοῖς πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων. Διὰ ταῦτα λοιπὸν κρίνονται ἀμφότεροι οἱ ἀδελφοὶ Κουρτίδαι ἄξιοι ἐπαίνων, ἀπονέμεται δ' αὐτοῖς κοινῶς τὸ δεκάλιρον γέρας, ἵνα ἀδελφικῶς διανεμηθῶσιν αὐτὸ μεταξὺ αὐτῶν:

Ηʹ. *Χρήστου Τουργούτη λεξιλόγιον τῆς ἐν Ἀνακοῦ καθωμιλημένης γλώσσης.* Ἡ συλλογὴ αὕτη περιέχει λέξεις μὲν 490, κύρια δὲ ὀνόματα 12, τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν καὶ πέντε ὀνόματα τοποθεσιῶν· ἐν τέλει δ' ἐπισυνάπτονταί γραμματικοί τινες κανόνες τῆς διαλέκτου Ἀνακοῦ. Ὁ συλλογεὺς φαίνεται μὲν ἄπειρος περὶ τὴν ἐξεργασίαν; ἀλλὰ διὰ τὸν πλοῦτον τῶν λέξεων καὶ τὸ ἰδιάζον αὐτῶν κρίνεται ἄξιος τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἄθλου, ἤτοι λιρῶν πέντε.

Θʹ. *Παναγιώτου Μακρῆ συλλογή.* Ἡ συλλογὴ αὕτη περιλαμβάνει αʹ) λεξιλόγιον συνειλεγμένον ἐκ τοῦ χωρίου Δεμίρ-δεσὴ τῆς Προύσης καὶ συγκείμενον ἐκ λέξεων 52· βʹ) δημῶδες ναυτικὸν ὀνοματολόγιον ἐκ 52 ὀνομασιῶν τῶν ποικίλων μερῶν καὶ ὅπλων τοῦ πλοίου· γʹ) ἰατρικὴν παθολογίαν τοῦ λαοῦ τῶν μερῶν ἐκείνων μετὰ τῶν θεραπειῶν αὐτῶν· δʹ) βοτανικὴν τῶν φυτῶν τῶν ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις φυομένων καὶ εἰς τὴν δημώδη φαρμακολογίαν ἐν χρήσει ὄντων· καὶ εʹ) παραμύθια τέσσαρα. Σημειωτέον δ' ὅτι, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ λεξιλόγιον αὐτοῦ, ὁ συλλογεὺς ἐν τῇ πρὸς τὸ ἐτυμολογεῖν ὁρμῇ καὶ προθυμίᾳ περιπίπτει ἔν τισιν εἰς προφανῆ ἐτυμολογικὰ ἁμαρτήματα, οἷα τὰ ἑξῆς. Τὸ *πεικάζειν* = ἐννοεῖν, οὐδὲν ἄλλο ὂν ἢ τὸ *ἀπεικάζειν*, συνταυτίζει παραδόξως πρὸς λέξιν τινὰ *πεῖκαν* τῷ ει ὑπ' αὐτοῦ γραφομένην καὶ σημαίνουσαν *ἔχθραν*· ἀλλ' ἡ λέξις αὕτη ἐστὶ λατινικῆς καταγωγῆς (pica, picare). Τὸ δὲ *μουλώνω* = ἐνταφιάζω θέλει ἔχον σχέσιν πρὸς τὸ ἐν Κατηρλὶ ἐπίθετον *μουλός* = πρᾶος, εὐήθης, ὅπερ οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὸ ἐνταφιάζειν. Τὸ *μουλώνω*, καθ' ἡμᾶς, προέρχεται ἀπὸ τοῦ *μολόνω* κατὰ χαλάρωσιν συνηθεστάτην τῆς ἀτονίστου συλλαβῆς *μο* = *μου* ἐκ τοῦ παρὰ τοῖς ὀθωμανοῖς ἐν χρήσει *μόλος*, ὅπερ σημαίνει συσσώρευσιν χώματος, ἐπιχωμάτωσιν κυρίως λιμένων, ὅπερ σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν ἐπιχωμάτωσιν τῶν νεκρῶν. Οὐχ ἧττον ὁ κ. Π. Μακρῆς τῶν ἀγαθῶν ἐργατῶν τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀγωνοθετήματος γενόμενος καὶ τῆς ὡρισμένης ἀμοιβῆς πάντοτε ἐπιτυγχάνων καὶ ἐν τῇ παρούσῃ οὐκ ἠστόχησε τοῦ σκοποῦ, διὸ καὶ ἀπονέμεται αὐτῷ τὸ ἥμισυ τοῦ ὅλου βραβείου, ἤτοι πεντάλιρον.

Ιʹ. *Συλλογὴ Ι. Ἀγακίδου ἐκ Ζωπανίου τῆς Μακεδονίας τῆς ἐπαρχίας Σισανίου.* Ἡ συλλογὴ αὕτη περιλαμβάνει ἐν 184 σελίσι τετάρτου μικροῦ λεξιλόγιον ἐκ λέξεων 84 λίαν γλωσσωματικῶν καὶ περιέργων, καὶ ἐθιμοτυπίαν τοῦ γάμου, δεισιδαιμονίας καὶ προλήψεις 14, οὖσα δὲ μετρία μὲν κατὰ τὸ ποσόν, λίαν σπουδαία ὅμως κατὰ τὸ ποιόν, καταδείκνυσι τὸν ἐκλογέα λίαν ἐπιτήδειον περὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ τοιούτου δημώδους θησαυροῦ, γινώσκοντα δὲ τί τὸ περισυλλεκτέον καὶ τί τὸ παροπατέον καὶ πῶς ταῦτα ἢ ἐκεῖνα ἐξηγητέον. Διὸ καὶ τούτῳ δικαίως παρέχεται τὸ ἥμισυ τοῦ ὅλου ἄθλου.

ΙΑʹ. *Ἀποστόλου Β. Οἰκονομίδου συλλογὴ ζώντων μνημείων παρὰ τῷ λαῷ τῆς Μαδύτου, πόλεως τῆς Θρακικῆς χερσονήσου.* Ἡ συλλογὴ αὕτη διαιρεῖται εἰς ἕνδεκα μέρη, καὶ τὸ μὲν πρῶτον περιέχει ἀλφαβητικῶς κατατεταγμένας καὶ ἐν γένει ἀκριβῶς ἑρμηνευομένας 242 λέξεις· τὸ δὲ δεύτερον φράσεις 72 ὡσαύτως ἀλφαβητικῶς τεταγμένας καὶ ἑρμηνευομένας, τὸ τρίτον 126 παροιμίας ἐν ἀλφαβητικῇ τάξει μετὰ τῆς ἀντιστοίχου ἀρχαίας κοινοτάτας ἄλλως, τὸ τέταρτον ῥητὰ ἐκ Γραφικῆς καὶ θρησκευτικῆς ὕλης κοινὰ ὅμως παντὶ τῷ ἑλληνικῷ, τὸ πέμπτον 34 λογοπαίγνια συνήθη καὶ ταῦτα, τὸ ἕκτον 25 αἰνίγματα, τὸ

ἕβδομον ἐπιγραφόμενον «ποίησις» περιλαμβάνει δίστιχα μὲν δημώδη 35, ᾄσματα δὲ χοροῦ 19 καὶ διάφορα ἄλλα ᾄσματα 9· τὸ ὄγδοον ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο μέρη, καὶ τὸ μὲν πρῶτον περιγράφει διάφορα ἤθη καὶ ἔθιμα, τὸ δὲ δεύτερον δεισιδαιμονίας καὶ διάφορα ἔθιμα· τὸ ἔνατον περιέχει διαφόρους παραδόσεις, τὸ δέκατόν ἐστι συλλογὴ ὀνομάτων ἀρρένων καὶ θηλέων, καὶ τὸ δέκατον πρῶτον δύο παραμύθια. Ἐν τῇ ἐτυμολογίᾳ λέξεών τινων ὁ συλλογεὺς ἀστοχεῖ τοῦ ὀρθοῦ καὶ περὶ τὴν σημασίαν τῶν λέξεων δὲν φαίνεται ὢν πάντοτε ἀκριβής. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπαινοῦσα καὶ τοῦτον ἀπονέμει αὐτῷ τὸ ἥμισυ τοῦ ὅλου βραβείου.

ΙΒʹ. *Ἀστερίου Ζήκου γλωσσικὴ ὕλη Κρζάνης.* Ἡ συλλογὴ περιλαμβάνει 347 μόνον λέξεις καὶ οὐδὲν περιπλέον. Ἐπειδὴ δὲ ὑπολείπεται κατὰ τὸ ποιόν, ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐπαίνους μόνον ἀπονέμουσα τῷ ἀποστείλαντι, ἐλπίζει, ὅτι οὗτος φιλοτιμηθήσεται ἵνα ἄλλοτε προσφορώτερον τῷ σκοπῷ τοῦ ἀγωνίσματος ἐργαζόμενος ἀξιωθῇ καὶ βραβεύσεως.

ΙΓʹ. *Γεωργίου Παπαδοπούλου Νισυρίου περιγραφὴ ἠθῶν καὶ ἐθίμων τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Νισύρῳ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ συλλογὴ λέξεων δημοτικῶν, ᾀσμάτων, μυρολογίων καὶ λοιπῶν.* Ἡ συλλογὴ αὕτη μετὰ σύντομον περιγραφὴν ἢ τοπογραφίαν τῆς Νισύρου περιστρέφεται περὶ διάφορα τοῦ τόπου ἔθιμα, ἐπιπροστίθησι διάφορα ᾄσματα δημοτικὰ καὶ λεξιλόγιον ἑρμηνευτικὸν τῶν ἐμπεριεχομένων λέξεων καὶ ἐν τέλει διάφορα μυρολόγια. Ὁ κ. Γ. Παπαδόπουλος, ὁ ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν τοιαύτην γλωσσικὴν ὕλην ὑποβάλλων καὶ βραβευόμενος, ἀξιοῦται καὶ ἤδη τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἄθλου.

ΙΔʹ. *Παπαγιάννη Μανωλακάκη γλωσσικὴ ὕλη Καρπάθου.* Ἡ συλλογὴ αὕτη περιλαμβάνει μετά τινας παρατηρήσεις περὶ τῶν φθογγικῶν μεταβολῶν, ὧν αἱ πλεῖσταί εἰσι κοιναὶ τῇ λαλουμένῃ γλώσσῃ καὶ οὐχὶ μόνῃ τῇ τῶν Καρπαθίων διαλέκτῳ ἰδιάζουσαι, 28 ᾄσματα καὶ 83 δίστιχα μεθ' ὑποσημειώσεων τῆς τῶν λέξεων ἑρμηνείας καὶ 189 παροιμίας ἀλφαβητικῶς κατατεταγμένας καί τινας μάλιστα ἐν παραλληλισμῷ πρὸς τὰς ἀρχαίας. Ἡ συλλογὴ αὕτη διὰ τοὺς γλωσσικοὺς τῶν Καρπαθίων ἰδιωτισμοὺς θεωρεῖται σπουδαιοτάτη οὐχὶ κατὰ τὸ ποσόν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ποιόν, ὁ δὲ συλλογεὺς ἕνεκα τούτου ἄξιος ἐπαίνων κριθεὶς ἀνταμείβεται καὶ διὰ τοῦ ἡμίσεος βραβείου.

ΙΕʹ. *Κωνσταντίνου Κανελλάκη ποικίλη συλλογή.* Ἐπὶ τῇ συλλογῇ ταύτῃ, ὡς περιεχούσῃ ἔγγραφα καὶ ἀποσπάσματα κωδίκων διαφόρων τῆς Χίου χωρίων χρονολογούμενα ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ ΙΖʹ αἰῶνος μέχρι τέλους τοῦ ΙΗʹ, ὀνόματα τοποθεσιῶν, ἐπώνυμα καὶ ὀνοματεπώνυμα τῶν δύο τούτων αἰώνων καί τινα ἄλλα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ 1822 μέχρι τοῦ 1831 ἐποχήν, ὁ συλλογεὺς ἐκρίθη μὲν πολλῶν ἐπαίνων ἄξιος, οὐχὶ ὅμως καὶ βραβείου, ὡς μὴ ἀνταποκρινομένης τῆς ὕλης ὡς ἐκ τοῦ εἴδους αὐτῆς πρὸς τοὺς ὅρους τοῦ ἀγωνοθετήματος.

ΙϚʹ. *Δημητρίου Πουλάκη Σταυροπηγιώτικα.* Ἡ συλλογὴ αὕτη εἰς τρία μέρη διαιρουμένη περιλαμβάνει αʹ) λεξιλόγιον ἐκ λέξεων 167 ἀλφαβητικῶς κατατεταγμένων καὶ αἰνίγματα τέσσαρα· βʹ) ὀνόματα τεσσάρων τοποθεσιῶν, καὶ γʹ) τρία ὀνόματα γυναικῶν. Καὶ ὀλίγη μὲν ἀληθῶς ἡ ὕλη, ἐπειδὴ ὅμως τὸ ποιὸν αὐτῆς τυγχάνει σπουδαῖον, κρίνεται καὶ ὁ συλλογεὺς οὗτος ἄξιος τοῦ ἡμίσεος τοῦ ὅλου ἄθλου.

ΙΖʹ. *Κ. Ε. Βασιλειάδου Δαρδανέως γλωσσικὴ ὕλη ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν: Γλωσσάριον, παροιμίαι, εὐχαί, κατάραι, γεωργικαὶ γνωμολογίαι, αἰνίγματα, παραμύθια Δαρδανελλίων καὶ τῶν πέριξ Τρωικῶν κωμῶν Ὀφρυνίου, Ῥέν-κιοϊ, Σιγείου, Γενίχισαρ καὶ Νεοχωρίου κατὰ παράθεσιν τοῖς ἀρχαίοις.* Ἡ ὕλη κέκτηται σημασίαν μᾶλλον διὰ τὸ ποσὸν ἢ διὰ τὸ ποιόν, τούτου δ' ἕνεκα καὶ τῷ συλλογεῖ τούτῳ τὸ ἥμισυ μόνον τοῦ ὅλου ἄθλου παρέχεται.

Τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα καὶ τὰ κατὰ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα. Ὡς ἐκ τῆς ἐκθέσεως δὲ τούτων δῆλον γίνεται, σπουδαῖος ὑπῆρξε καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ ἀμητός. Ὕλη ἱκανῶς πλουσία καὶ τὸ πλεῖστον σπουδαία συνέρρευσεν ἐκ διαφόρων μερῶν, αὕτη δὲ ὑπὸ τῶν περὶ τὰ γλωσσικὰ εἰδικῶν ἐπισταμένως μελετωμένη πλείστους ὅσους βαρυτίμους δύναται νὰ ἐπιδείξῃ ἀδάμαντας τῆς ἀρχαιότητος καὶ τὰ μάλιστα νὰ συμβάληται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς γλώσσης ἡμῶν, ἣν λαλοῦντες δικαίως καυχώμεθα (καθ' ὅσον μάλιστα θεοὶ ἐλάλουν αὐτήν, ὡς ἐκ τῆς σπανίας δὲ χάριτος καὶ τῆς μορφωτικῆς αὐτῆς δυνάμεως ἀπὸ πολλῶν ἤδη αἰώνων ἀντήχησε καὶ ἀντηχεῖ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑσπερίαν) οὔπω ὅμως ἠδυνήθημεν νὰ ἐρευνήσωμεν καὶ ῥυθμίσωμεν δεόντως. Σπουδαιοτάτην λοιπὸν παρέσχε τῷ ἔθνει ὑπηρεσίαν ὁ γεραρὸς ἀγωνοθέτης ἐξοχώτατος Χρηστάκη ἐφένδης Ζωγράφος, πρῶτος αὐτὸς διὰ τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος θέμενος τὰ θεμέλια τοῦ γλωσσικοῦ ἡμῶν οἰκοδο-

μήματος καὶ διευκολύνας τὴν βαθμιαίαν περισυλλογὴν πάσης τῆς γλωσσικῆς ὕλης, πάντων τῶν ζώντων μνημείων καὶ τὴν προσήκουσαν τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων ἡμῶν ἔρευναν, σπουδαίας παρέχουσιν ὑπηρεσίας οἱ ἑκάστοτε φιλοτιμούμενοι ν' ἀποστέλλωσι τῷ συλλόγῳ πᾶν τὸ πρὸς τὸν μέγαν τοῦ ἀγωνοθετήματος σκοπὸν πρόσφορον, οὐχ ἧττον δὲ σπουδαίως συντελοῦσι καὶ τὰ ἑκάστοτε τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς μέλη διὰ τῆς ὀρθῆς καὶ ἀμεροληπτου αὐτῶν κρίσεως δικαίως ἕνα ἕκαστον τῶν συλλογέων ἀνταμείβοντα καὶ πρὸς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα ἐνθαρρύνοντα. Ἐννοεῖται λοιπόν, ὅτι πᾶς ὁ τὴν σπουδαιότητα τοῦ σκοποῦ καὶ τὸ χαλεπὸν καὶ ἐπίπονον τοῦ ἔργου συναισθανόμενος φιλοτιμηθήσεται ἵνα τὸ γ' ἐφ' ἑαυτῷ συντελέσῃ καὶ οὗτος, ὁ μὲν τὸν ὀβολὸν αὐτοῦ προσφέρων, ὁ δὲ τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν· διότι κοινὴ τῶν πάντων ἀπαιτεῖται συνεργασία, ἀπηλλαγμένη ὅλως μικροφιλοτιμιῶν καὶ ἰδιοτελειῶν, ἵνα ἐπιτευχθῇ ἡ ἀληθὴς τοῦ ἡμετέρου συλλόγου δόξα πρὸς ψυχικὴν τοῦ μεγαθύμου ἀγωνοθέτου χαράν, οὗ τὰ ἔτη ἐπεκτείνοι ὁ Ὕψιστος ἐπὶ μήκιστον. Ὁμολογουμένως προκειμένου περὶ ἔργου τοσοῦτον καλοσσιαίου καὶ σπουδαίου, πρὸς οὐκ ὀλίγας ἔχομεν νὰ ἀντιπαλαίσωμεν δυσχερείας (ὧν ἡ κυριωτέρα ἐστὶν ἡ ἔλλειψις χρημάτων), πρὸς οὐκ ὀλίγους ἔχομεν νὰ προσκρούσωμεν σκοπέλους, οὐχ ἧττον ὅμως μηδέποτε ἀποθαρρυνθῶμεν, ἀλλ' ἔχοντες πάντοτε ἀναπεπταμένην τὴν σημαίαν τοῦ λαμπροῦ ὑπὲρ τῆς γλώσσης ἡμῶν ἀγῶνος καὶ οὐ μόνον ἐπὶ ταύτης γεγραμμένον ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν ἐγκεχαραγμένον τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο καὶ ἀληθῶς σωτήριον ῥητόν, «θαρσεῖν χρή, τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον», μετὰ θάρρους πάντοτε καὶ ἐλπίδος χωρῶμεν εἰς τὰ πρόσω καὶ ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΡΙΕ'

(Ἔκτακτος)

Τῆς 10 Μαΐου 1892

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΟΥ.

ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΕΟΡΤΗ

Ἡ τελετὴ ἤρξατο ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ συλλόγου αἰθούσῃ τῇ 2 ὥρᾳ μ. μ., παρόντων τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου τοῦ Η', τῶν σεβασμιωτάτων συνοδικῶν Ἡρακλείας κ. Γερμανοῦ, Νικομηδείας κ. Φιλοθέου, Ἰωαννίνων κ. Γρηγορίου, Δράμας κ. Γερμανοῦ καὶ Κασσανδρείας κ. Προκοπίου· τοῦ ἐν Πέραν ἐπισκόπου Σταυρουπόλεως κ. Γενναδίου· τῆς Α. Ε. τοῦ πρέσβεως τῆς Ἑλλάδος κ. Νικολάου Μαυροκορδάτου μετὰ τοῦ Α' γραμματέως τῆς ἑλλην. πρεσβείας κ. Εὐγενίου Ζαλοκώστα, τοῦ Β' γραμματέως κ. Ἰωάννου Ῥικάκη καὶ τοῦ ὑποπροξένου κ. Ι. Γιαννοπούλου· τοῦ κ. Huart, διερμηνέως τῆς γαλλικῆς πρεσβείας ἐκπροσωποῦντος τὴν Α. Ε. τὸν πρέσβυν τῆς Γαλλίας κ. Cambon, κωλυθέντα· τοῦ κ. Γεωργάκη ἐφένδη Ὀχάνου, ἐκπροσωποῦντος τὴν Α. Ε. τὸν ὑπουργὸν τῆς παιδείας· τῶν κκ. Δ. Γενιδουνιᾶ καὶ Ν. Ψυχάρη, μελῶν τοῦ Διαρκοῦς Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου· τοῦ Γαλάτου ποιητοῦ κ. Γουσταύου Λαφφών· τῆς κ. Εὐθαλίας Ἀδάμ, διευθυντρίας τοῦ Ζαππείου παρθεναγωγείου μετὰ τῆς ὑποδιευθυντρίας δεσποινίδος Στρούβαλη· ἀντιπροσώπων τοῦ τύπου καὶ διαφόρων σωματείων καὶ ἐπιλέκτου πλήθους κυριῶν καὶ κυρίων.

Ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τῆς Α. Ε. τοῦ πρέσβεως τῆς Γερμανίας, δι' ἧς συγχαίρων τῷ συλλόγῳ ἐκφράζει τὴν μεγάλην αὐτοῦ λύπην μὴ δυνηθεὶς νὰ παραστῇ ἕνεκα κατεπειγουσῶν ὑποθέσεων, καὶ ἑτέραν τοῦ ἐν Ὑψωμαθείοις «Συλλόγου τῶν Φιλομούσων», δι' ἧς ἀγγέλλει, ὅτι ἐκπροσωπεῖται ὑπὸ δύο τῶν μελῶν αὐτοῦ.

Μεθ' ὃ ἡ Α.Ε. ὁ κ. Κ. Καλλιάδης βέης, πρόεδρος τοῦ συλλόγου, ἀναγινώσκει ἀπὸ τοῦ βήματος τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου, ἔχουσαν ὧδε·

Παναγιώτατε Δέσποτα,
Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι,
Ἐξοχώτατε κύριε πρεσβευτά,
Κυρίαι καὶ Κύριοι,

Καθῆκον ἱερὸν καὶ εὐφρόσυνον ἐκπληρῶν, ἄρχομαι τῆς ἐκθέσεως τῶν τῷ συλλόγῳ ἡμῶν πεπραγμένων κατὰ τὸ λῆξαν τριακοστὸν πρῶτον συλλογικὸν ἔτος διὰ τῆς πανδήμου ἀνακηρύξεως τῆς βαθείας αὐτοῦ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα, εὐδοκήσασαν, μικρὸν μετὰ τὴν ἀνάρρησιν Αὐτῆς ἐπὶ τοῦ γεραροῦ καὶ περιβλέπτου πρώτου τῆς Ὀρθοδοξίας θρόνου, εὐμενῶς ἀποδέξασθαι τὸ

δίπλωμα ἐπιτίμου μέλους, ὅπερ ἐπιδοθὲν Αὐτῇ ὑπὸ τοῦ προεδρείου ἐν σώματι μεταβάντος εἰς τὰ πατριαρχεῖα, συνεπείᾳ ἐκλογῆς τελεσθείσης δι' ἐνθουσιωδῶν ἀνευφημιῶν ἁπάντων τῶν ἐν τῇ ἀξιομνημονεύτῳ ἐκείνῃ συνεδριάσει παρόντων οὐκ εὐαρίθμων ἑταίρων, συνευφημοῦντος καὶ τοῦ οὐχ ἧττον πολυαρίθμου περιεστῶτος λαοῦ. Τὸ εὐοίωνον γεγονὸς τῆς ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐπιτίμων αὐτοῦ μελῶν ἐγγραφῆς τοῦ σεπτοῦ ὀνόματος Νεοφύτου τοῦ Η' θεωρεῖ ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, καὶ δικαίως, ὡς τὸ εὐτυχέστερον καὶ ἐνδοξότερον τῶν πεπραγμένων αὐτῷ κατὰ τὴν λήξασαν ταύτην περίοδον καὶ ὡς ἐργασιῶν καὶ ἐνεργειῶν ἐλαχίστων μεγάλην καὶ βαρυσήμαντον ἀντιμισθίαν.

Ἀλλὰ σὺν τῇ ἀγαλλιάσει, ἣν αἰσθανόμεθα ἐπὶ τοσούτῳ πολυτίμῳ προσκτήσει, θρηνοῦμεν ἐκ βάθους ψυχῆς καὶ μυχῶν καρδίας ἐν τῇ ἀναμνήσει τῆς ἀπωλείας πανσέπτου ἐπιτίμου ἑταίρου, τοῦ ἀοιδίμου προκατόχου τῆς Ὑμετέρας Θεοφρουρήτου Πατρότητος, τοῦ ἐναρέτου καὶ φιλαρχαίου Διονυσίου τοῦ Ε', τὸν σύλλογον ἡμῶν ὑπερφιλήσαντος, ἐκτιμήσαντος καὶ πλειστάκις ἐπευλογήσαντος. Ὅθεν καὶ σήμερον πανδήμως δι' ἐμοῦ ὁ σύλλογος ἐκδηλῶν τὴν ἑαυτοῦ θλῖψιν, ὅτι, ὡς ψάλλει θρηνῶν καὶ ὁ Προφητάναξ, «ἐκλέλοιπεν ὅσιος», δέεται τοῦ Ὑψίστου, ὅπως τὴν μὲν μακαρίαν αὐτοῦ ψυχὴν ἀναπαύσῃ ἔνθα οἱ δίκαιοι ἀναπαύονται, τὴν δὲ μνήμην αὐτοῦ διατηρήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς ἄληστον εἰς τὸν αἰῶνα.

Ἕτερα μέλη αὐτοῦ ἐπίτιμα ἀπώλεσεν ὁ σύλλογος ἡμῶν τὰ ἑξῆς· τὸν Μεγαλειότατον πρώην αὐτοκράτορα τῆς Βρασιλίας Δὸν Πέτρον δ' Ἀλκαντάρα, τὸν ἐξοχώτατον πρεσβευτὴν τῆς Ἀγγλίας παρὰ τῇ Ὑψ. Πύλῃ σὶρ Οὐΐλλιαμ Οὐάϊτ, τὸν ἐγκυκλοπαιδικώτατον τῶν φιλολόγων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος Ἀλέξανδρον Ῥίζον Ῥαγκαβῆν, τὸν σοφώτατον ἑλληνιστὴν γερμανὸν Ἐδουάρδον Φρίεμαν καὶ τὸν ἐθνικὸν εὐεργέτην Κωνσταντῖνον τὸν Ζάππαν. Τῆς τοῦ φιλογενεστάτου τούτου ἀνδρὸς καὶ τοῦ ἀνταξίου αὐτοῦ ἐξαδέλφου Εὐαγγέλη περιουσίας σπουδαίαν μερίδα βλέπων κινδυνεύουσαν κατασπαραχθῆναι ὑπὸ τῶν μυσαρῶν ὀνύχων τοῦ σφετερισμοῦ, βαθέως ἀλγῶ τὴν καρδίαν καὶ ὁλοψύχως εὔχομαι ἵνα, τῇ μερίμνῃ καὶ ἐπιστασίᾳ τῶν ἁρμοδίων, σωθῇ ἀπὸ τῆς ἐπαπειλούσης αὐτὴν καταιγίδος καὶ διατεθῇ πράγματι ὑπὲρ τῶν εἰς ἃς εὐγενοπρεπῶς προώρισται ἐπειγουσῶν ἀναγκῶν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως καὶ διαπαιδαγωγήσεως. Ἀλλ' ἐπιτραπήτω μοι πρὸς τούτοις καὶ ἑτέραν ἐπίσης ἐνδόμυχον, ἐπίσης ὀξεῖαν θλῖψίν μου ἀποκαλύψαι ὑμῖν σήμερον, ἀπὸ χρόνου μακροῦ ταράττουσάν με καὶ κατατρύχουσαν. Αὕτη δ' ἐστὶν ἡ παραγομένη ἐκ τῆς συνεχοῦς παρατηρήσεως, ὅτι, πλὴν πάνυ εὐαρίθμων ἐξαιρέσεων, ἐν τοῖς ἐθνικοῖς ἱδρύμασιν, ὑπὲρ ὧν μεγάλα κατὰ καιρὸν κληροδοτοῦνται ποσὰ ὑπὸ φιλομούσων ὁμογενῶν, οὐ συγκαταλέγεται ὁ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς σύλλογος, καίπερ γενικῶς ἀναγνωριζόμενος ὡς σπουδαίαν καὶ βαρυσήμαντον εἰσφέρων συμβολὴν τῷ πολιτισμῷ διὰ τῶν ἀρχαιολογικῶν, φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν καὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ, ὡς σέμνωμα δὲ καὶ ἀγλάϊσμα τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Καιρός, μεγάτιμον ἐκκλησίασμα, καιρὸς ὅπως οἱ ἁπανταχοῦ ὑπὸ φιλομουσίας ἐμφορούμενοι ὁμογενεῖς μεγαλειτέραν ἐπιδείξωσι φροντίδα καὶ στοργὴν πρὸς τὸν πατέρα τοῦτον τὸν γεραρὸν τῶν παρ' ἡμῖν συλλόγων, ἐξασφαλίζοντες βαθμηδὸν τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ ὑλικὴν εὐμάρειαν καὶ αὐτοσυντηρησίαν, ἧς ἄτερ ἀνέφικτος ἀποβαίνει ἡ ἐξασφάλισις εἰς τὸ διηνεκὲς τῆς δράσεως αὐτοῦ ἐν τῷ ἔθνει καὶ τοῦ γοήτρου αὐτοῦ ἀνὰ τὴν ἀλλοδαπήν.

Τὸ ἀμείλικτον τοῦ θανάτου δρέπανον ἐστέρησε τὸν σύλλογον καὶ δύο ἀντεπιστελλόντων μελῶν, τοῦ καλλικελάδου ἀοιδοῦ Δημητρίου Κόκκου, ὃν εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην ἀθρόοι προσελθόντες δὶς ἐθαυμάσατε ἀπαγγέλλοντα τὰ ἑαυτοῦ ποιήματα, καὶ Ἰωάννου Ῥωμανοῦ, καθηγητοῦ ἐν Κερκύρᾳ, καὶ τριῶν μελῶν τακτικῶν, τοῦ Βασιλείου Καλλίφρονος, τοῦ Μιχαὴλ Βελλογιάννη καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Πασπάτου. Ἅμα τῇ παρ' ἡμῖν διαδόσει τῆς ἀπαισίου εἰδήσεως, ὅτι ὁ ἐν Ἀθήναις ἐφησυχάζων πολιὸς ἀσκληπιάδης καὶ σοφὸς ἡμῶν ἑταῖρος, ὁ ἐπὶ δύο ἐνιαυσίους περιόδους προεδρεύσας τοῦ ἡμετέρου συλλόγου καὶ ὑπὲρ τῆς προόδου αὐτοῦ πολυειδῶς συντελέσας διά τε τῆς προσωπικῆς ἀξίας καὶ τῶν πολυτίμων σχέσεων, ἃς ἐκέκτητο, τὸ ζῆν ἐξεμέτρησε, τὸ προεδρεῖον τηλεγραφικῶς ἐνετείλατο τῷ ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους διαμένοντι συμπολίτῃ ἡμῶν κυρίῳ Ἀνδρέᾳ Νομικῷ τὴν ἐξ ὀνόματος τοῦ συλλόγου κατάθεσιν στεφάνου κατὰ τὴν κηδείαν, ὅπερ προφρόνως ἐξετελέσθη μετὰ καὶ λίαν καταλλήλου προσφωνήσεως, ἐν δὲ τῇ πρώτῃ μετὰ τὴν θλιβερὰν ἀγγελίαν συνεδριάσει ἡμῶν ὑπεβλήθη καὶ παμψηφεὶ ἐγένετο παραδεκτὸν τὸ ἀκόλουθον ψήφισμα·

«Ὁ σύλλογος,

ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ τακτικοῦ μέλους καὶ πρώην προέδρου αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου Πασπάτη,

ψηφίζει·

α΄) Ἐπιδοκιμάζει τὴν διαταχθεῖσαν κατάθεσιν ἐπὶ τοῦ νεκροῦ στεφάνου ἐκ δάφνης μετὰ ταινίας φερούσης ἐπιγραφήν· «Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος»·

β΄) Ἐγγράφει τὴν μεγάλην αὐτοῦ θλῖψιν ἐν τοῖς πρακτικοῖς αὐτοῦ·

γ΄) Ἐντέλλεται τῷ προέδρῳ τὴν ἀποστολὴν συλλυπητηρίου γράμματος τῇ σεβαστῇ τοῦ ἀοιδίμου χήρᾳ·

δ΄) Διακόπτει εἰς ἔνδειξιν πένθους ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας τάς τε συνεδριάσεις καὶ τὰς δημοσίας διαλέξεις αὐτοῦ·

ε΄) Συνίστησι τῷ προεδρείῳ τὴν πρόσκτησιν καὶ ἀνάρτησιν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων τῆς εἰκόνος τοῦ ἀειμνήστου·

ϛ΄) Ἀνατίθησι τῷ κυρίῳ Ἀνδρέᾳ Μόρτμαν, ἀντιπροέδρῳ, τὴν σύνταξιν τῆς βιογραφίας τοῦ μεταστάντος καὶ ἰδίᾳ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐν τῷ συλλόγῳ δράσεως αὐτοῦ, ἀπεκδεχόμενος τὴν κοινοποίησιν τῆς μελέτης ταύτης ἐν τῇ πρώτῃ μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ πένθους τακτικῇ αὐτοῦ συνεδριάσει».

Αἱ τοῦ ψηφίσματος τούτου διατάξεις ἐπακριβῶς ἐξετελέσθησαν ἅπασαι, τὰ μάλα δ' ἐπιτυχὴς εἰκὼν τοῦ πολυκλαύστου προέδρου τοῦ συλλόγου κοσμεῖ τὴν τῶν συνεδριάσεων ἡμῶν αἴθουσαν, ταῖς φροντίσι μὲν τοῦ προεδρείου, φιλοτίμῳ δὲ δαπάνῃ τοῦ εἰς πᾶν ἀγαθὸν καὶ εὐγενὲς προθύμου κυρίου Δ. Ταμβάκου. Τοῦ πολυσεβάστου ἡμῶν ἑταίρου Ἀλεξάνδρου Πασπάτη αἰωνία ἡ μνήμη!

Καὶ αὗται μὲν ὑπῆρξαν αἱ ἀπώλειαι τοῦ συλλόγου· προσῆλθον δ' αὐτῷ, πλὴν τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος, δύο ἕτερα ἐπίτιμα μέλη, οἱ ἐξοχώτατοι κύριοι Παῦλος Καμπών, πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας, καὶ Στογιὰν Νοβάκοβιτς, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Σερβίας παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ· τέσσαρα μέλη ἀντεπιστέλλοντα, οἱ κύριοι Παναγιώτης Συνοδινός, Ἀθηναῖος ποιητής, Χαράλαμπος Ἄννινος, φιλόλογος Ἀθηναῖος, Γεώργιος Λαμπουσιάδης, καθηγητὴς ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ Ἰωακεὶμ Παυλίδης, γυμνασιάρχης Κυδωνιῶν· μέλη δὲ τακτικὰ πέντε ἐπ' εἰκάδι. Παρὰ τῶν ἄρτι προστεθέντων τῇ στρατευομένῃ τῶν γραμμάτων φάλαγγι ἐπιτίμων, ἀντεπιστελλόντων καὶ τακτικῶν τούτων μελῶν ὁ σύλλογος ἀπεκδέχεται συνεχῆ καὶ τελεσφόρον συμβολήν.

Τίνα δ' ἡ φάλαγξ αὕτη ἡ πρεσβυγενὴς ἀνεκοινώσατο ἐν ταῖς συνεδριάσεσιν αὐτῆς ἔργα, ἀκούσατε, κυρίαι καὶ κύριοι, καὶ ἀνομολογήσατε μετ' ἐμοῦ, ὅτι τὰ ἐκλεγέντα θέματα ποικίλα τέ εἰσι καὶ σοβαρά, ἀντάξια ἧς ἔτυχον παρὰ τῶν ἑταίρων καὶ τῶν ξένων εὐμενοῦς ἀκροάσεως.

Ὁ κ. Χρῆστος Παπαδόπουλος ἀπέστειλεν ἡμῖν μελέτην «περὶ τῆς θρησκείας τῶν ἀρχαίων Κυπρίων» καὶ ἑτέραν «περὶ τῶν ἐν Κύπρῳ μολυβδοβούλλων», ἀναγνωσθείσας ἐν τρισὶ συνεδριάσεσιν ὑπὸ τοῦ κ. γεν. γραμματέως.

Ὁ κ. Δ. Οἰκονομίδης ἀνέγνω «ἀνάπτυξιν τῶν λόγων τῶν ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τοῦ αὐτοῦ καὶ πρὸ τῆς παραφθορᾶς τύπων τινῶν τῆς καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῆς τόνου» καὶ «γλωσσικὰ ἐκ τοῦ Πόντου» ἐν τρισὶν ὡσαύτως συνεδριάσεσιν.

Ὁ κ. Ε. Ἰωαννίδης «περὶ ποινικῶν φυλακῶν καὶ σωφρονιστικῶν συστημάτων καὶ ἰδίᾳ περὶ τῶν ἐν Ἑλβετίᾳ λειτουργούντων» ἐν μιᾷ συνεδριάσει.

Ὁ κ. Ἀχ. Χρηστίδης «περὶ γάμου καὶ διαζυγίου κατὰ τὴν τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων νομοθεσίαν» ἐν δυσὶ συνεδριάσεσιν.

Ὁ κ. Κ. Περδικίδης, ἐν τρισὶ συνεδριάσεσι «περὶ τῆς ἐν Συρίᾳ μετοικεσίας τῶν Φοινίκων καὶ τῆς ἐθνολογικῆς αὐτῶν κατατάξεως» καὶ «περὶ ἐθνολογίας τῶν Φιλισταίων».

Ὁ κ. Τερνὼ βὲης γαλλιστὶ πραγματείαν ἐπιγραφομένην «Ἱστορία καὶ σημερινὴ κατάστασις τῶν ὑδάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως» ἐν μιᾷ συνεδριάσει.

Ὁ κ. Κλ. Κοκκολάτος, ἐν μιᾷ συνεδριάσει, «περὶ τῆς ἰατρικῆς τοῦ Σοφοκλέους».

Ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων τοῦ συλλόγου κ. Α. Μόρτμαν γαλλιστὶ μὲν μελέτην ἐπιγραφομένην «Οἱ Ἄβαροι καὶ οἱ Πέρσαι πρὸ τοῦ Βυζαντίου», ἑλληνιστὶ δὲ τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀειμνήστου Ἀλεξάνδρου Πασπάτη ἐν δυσὶ συνεδριάσεσιν.

Ὁ κ. Μ. Παρανίκας, ἐν μιᾷ συνεδριάσει, «περὶ τῆς ἐν Θρᾴκῃ Ἀδριανουπόλεως».

Ὁ κ. Ξ. Σιδερίδης, ἐν δυσὶ συνεδριάσεσι, «περὶ τῆς Βυζαντινῆς μονῆς τῆς Παμμακαρίστου».

Ὁ κ. Μ. Λογοθέτης «περὶ τῆς κοινωνικῆς θέσεως τῆς γυναικὸς κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς» ἐν μιᾷ συνεδριάσει.

Ὁ κ. Μ. Γεδεών, ἐν μιᾷ συνεδριάσει, «περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει σωζομένων κατὰ τὸν ΙΖ΄ αἰῶνα βυζαντινῶν ἐκκλησιῶν».

Καὶ ὁ κ. Α. Νεόφυτος, μέλος ἀντεπιστέλλον, ἔπεμψεν ἡμῖν «τοπογραφικὰς καὶ ἱστορικὰς περὶ Κερασοῦντος σημειώσεις», ἀναγνωσθείσας ὑπὸ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως ἐν μιᾷ συνεδριάσει.

Εἰς τὰς πραγματείας ταύτας μικροῦ δεῖν προσετίθετο καὶ μελέτη τοῦ κ. Α. Κοπάση, ἐπιγραφομένη «αἱ περὶ τῆς τοποθεσίας τῆς Ἀπτέρας, τοῦ ἐπινείου αὐτῆς Κισάμου καὶ τῆς Πολυρρήνης ἀμφιβολίαι», ἥτις, ὡς ἀποδέδεικται ἐκ τῆς δημοσιεύσεως αὐτῆς ἐν τῷ ἀρχαιολογικῷ παραρτήματι, ἤθελεν αὐξήσει τὸν ἀριθμὸν τῶν σπουδαίων καὶ ἐπαγωγῶν ἡμῶν ἀναγνωσμάτων· ἀλλὰ δυσμοίρως καὶ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἡ πραγματεία αὕτη, καίπερ τῆς ἐν ὡρισμένῃ συνεδριάσει ἀνακοινώσεως αὐτῆς προδηλοποιηθείσης, ὡς εἰωθός, διὰ τοῦ ἐγχωρίου τύπου, οὐ πώποτ' ἀνεγνώσθη, τοῦ ἀγαστοῦ μοι φίλου καὶ εὐπαιδεύτου συγγραφέως αὐτῆς κωλυθέντος ὑπ' αἰφνιδίας καὶ ἐπιμόνου ἀδιαθεσίας, ἧς οὐ κατίσχυσαν αἱ ἐπὶ μῆνα καὶ ἐπέκεινα ἔκτοτε ἐπαναληφθεῖσαι παρακλητικαὶ τοῦ προέδρου συνταγαί.

Ἐπιτραπήτω δέ μοι, καταστρέφοντι τὸν περὶ τῶν τακτικῶν ἡμῶν συνεδριάσεων λόγον, γνωρίσαι ὑμῖν, ὅτι ἐν μιᾷ τούτων παρέστη ὁ τῆς Γερμανίας τῆς σοφῆς σοφὸς ἑλληνιστὴς κ. Susemihl, μέλος ἐπίτιμον τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, ᾧτινι καὶ ἀφιέρωσεν, ἐξ ἀγάπης καὶ ἐκτιμήσεως, ἕνια τῶν πολυτίμων αὐτοῦ ποιημάτων. Ὁ σεβαστὸς οὗτος ἑταῖρος, ἀπαντῶν γερμανιστὶ εἰς τὴν προσφώνησιν, δι' ἧς ὁ πρόεδρος ὑπεδέχθη αὐτόν, ἐξέφρασε ζωηροτάτην χαράν, ὅτι εὑρέθη ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν, ηὐχαρίστησε τῷ ὑπερτάτῳ Ὄντι ἐπὶ τῇ ἐν τῷ τέλει τοῦ βίου αὐτοῦ πραγματοποιήσει τοῦ γλυκυτάτου τούτου ὀνείρου, ηὔξατο τῷ συλλόγῳ ἐμπέδωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ ἀποστολῆς, καὶ διεβεβαίωσεν ἡμᾶς, ὅτι ἀνεξάλειπτος ἔσεται τῆς ἑαυτοῦ μνήμης ἡ γενομένη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους συμπαθὴς ὑποδοχὴ ἔν τε ἄλλαις ἀνατολικαῖς χώραις καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἀλλ' ἐπείγομαι, φιλόμουσος ὁμήγυρις, ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ καὶ τερψιθύμου καθήκοντος τῆς πανδήμου ἐκδηλώσεως τῆς τοῦ συλλόγου εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν συντακτικὴν αὐτοῦ ἐπιτροπήν, προεδρευομένην μὲν ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη, μέλη δὲ ἀριθμοῦσαν τὸν γενικὸν γραμματέα, τὸν εἰδικὸν γραμματέα, τὸν γραμματέα τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, τὸν γραμματέα τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, τὸν κ. Σ. Πολύκριτον καὶ τὸν κ. Μ. Αὐθεντόπουλον, τὸν καὶ γραμματέα αὐτῆς, ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὸν ῥέκτην, εὐρυμαθῆ καὶ ἀκατάβλητον αὐτῆς πρόεδρον. Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης ἀνέλαβε καὶ εἰς πέρας ἤνεγκεν ἐντὸς αὐτοῦ καὶ μόνου τοῦ συλλογικοῦ ἔτους ἐργασίαν ἡράκλειον, μηδενὸς φεισθεὶς κόπου καὶ ἐπὶ διακυβεύσει καὶ αὐτῆς τῆς ὑγιείας αὐτοῦ, τῆς τοσούτῳ πολυτίμου διά τε τὸν σύλλογον καὶ διὰ τὰ ἐκπαιδευτήρια ἡμῶν τὰ εὐμοιροῦντα τῆς ἐμβριθοῦς καὶ μορφωτικῆς αὐτοῦ διδασκαλίας. Ἐφ' ᾧ καὶ ἀπονέμω αὐτῷ ἐκ μέσης καρδίας, ἐν τῇ πανηγυρικῇ ταύτῃ τῶν γραμμάτων ἑορτῇ, τάς τε τοῦ συλλόγου καὶ τὰς ἰδίας ἐμοῦ ἐνθέρμους εὐχαριστίας ἀνθ' ὧν ἔπραξε, μόνον προθέμενος σκοπὸν τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἠθικῶν καὶ ὑλικῶν συμφερόντων τοῦ ἀκραιφνῶς ὑπ' αὐτοῦ φιλουμένου γεραροῦ τούτου ἱδρύματος. Ἡ πορεία τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ εἰσῆλθε, θείᾳ συνάρσει, εἰς τὴν κανονικὴν αὐτῆς τροχιάν, καὶ τανῦν τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ὅπερ ἡμέτεροί τε καὶ ξένοι δεόντως ἐκτιμῶσι καὶ ὑπερεπαινοῦσιν, ἀπὸ ἓξ ἐτῶν μὴ δημοσιευόμενον, κατέστη δι' ἐργασίας ἑνδεκαμήνου ἐνήμερον διὰ τῆς ἐκτυπώσεως καὶ τῆς εἰς τὰ μέλη διανομῆς τοῦ εἰκοστοῦ τόμου, περιέχοντος τὰ ἀναγνώσματα καὶ τὰ πρακτικὰ τοῦ ΚΕ' καὶ ΚϚ' συλλογικοῦ ἔτους, ἤτοι τοῦ 1885—1886 καὶ τοῦ 1886—1887, τοῦ εἰκοστοῦ πρώτου τόμου περιέχοντος τὰ τοῦ ΚΖ' καὶ ΚΗ', ἤτοι τοῦ 1887—1888 καὶ τοῦ 1888—1889, τοῦ εἰκοστοῦ δευτέρου τόμου, περιέχοντος τὰ τοῦ ΚΘ' καὶ Λ', ἤτοι τοῦ 1889—1890 καὶ τοῦ 1890—1891, τοῦ ἀρχαιολογικοῦ παραρτήματος τοῦ ΙΘ' τόμου καὶ τοῦ ἀρχαιολογ. παραρτήματος τῶν τόμων Κ'—ΚΒ'. Ὡς δ' ἂν μὴ ἤρκουν οἱ ἆθλοι οὗτοι, ταῖς προειρημέναις δημοσιεύσεσιν, ἐφ' αἷς σπεύδω διερμηνεῦσαι τὴν τοῦ συλλόγου εὐγνωμοσύνην διὰ τὰς ἐπιδαψιλευθείσας ἡμῖν ἐνδείξεις εὐμενείας τῷ ἐξοχωτάτῳ ὑπουργῷ τῆς Παιδείας, χάριτας δ' ὁμολογῆσαι τῷ πεφωτισμένῳ τοῦ κράτους λειτουργῷ Ναΐμ βέη ἐφένδη καὶ τῷ κυρίῳ Α. Βαπορίδη ἐφένδη διὰ τὰς εὐκολίας, ἅς, ἐν τῇ ἀγαθῇ αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ συλλόγου διαθέσει, παρέσχον τῇ πολυπλόκῳ ταύτῃ ἐργασίᾳ, προσετέθη καὶ ἕτερος φιλολογικὸς ἀδάμας, ἐν τῇ αὐτῇ ἑνδεκαμήνῳ περιόδῳ παρασκευασθείς, ἐξωραϊσθείς, συντελεσθεὶς ὑπὸ μόνου τοῦ προέδρου τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ μέλους τῆς φιλολογικῆς κ. Θ. Σαλτέλη καὶ τὰ τῶν μελῶν πλουτίσας θησαυροφυλάκια. Οὗτός ἐστιν ὁ τῇ γενναίᾳ χορηγίᾳ τοῦ ἐξοχωτάτου Χρη-

στάκη ἐφένδη Ζωγράφου ἐκδοθεὶς πρῶτος τόμος τῶν ἐν τῷ νῦν ἑλληνικῷ λαῷ ζώντων μνημείων τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, ἀποτεθησαυρισμένων ἐν πλουσίαις συλλογαῖς πεμφθείσαις ἐπὶ πολλὰ ἔτη τῷ Ζωγραφείῳ ἀγῶνι καὶ δι' ἔλλειψιν πόρων μήπω δημοσιευθείσαις. Ἵνα δὲ καὶ ὑμεῖς, κυρίαι καὶ κύριοι, τὴν ἀξίαν αὐτοῦ συναισθανθῆτε καὶ ἀναγνωρίσητε, ἐπιτρέψατέ μοι ὅπως ἀναγνώσω ἐνώπιον ὑμῶν ἐκ συλλογῆς δημοτικῶν ᾀσμάτων τῆς Ἠπείρου ἀριστούργημά τι ὀλιγόστιχον μέν, ἀξιοθαύμαστον δὲ διὰ τὴν ποιητικὴν φαντασίαν, τὴν χάριν, τὴν ἁρμονίαν, τὴν ἁπλότητα, τὴν τοῦ πάθους ἀναπαράστασιν καὶ μάλιστα τὸ μεταδοτὸν τῆς συγκινήσεως.

Ἡ Εὐγενοῦλ' ἡ ἔμμορφη κ' ἡ μικροπαντρεμμένη
συχνὰ πυκνὰ 'παινιούντανε πῶς Χάρος δὲν τὴν παίρνει,
γιατ' ἔχει τοὺς ἐννιὰ ἀδερφοὺς κ' ἔχ' ἄνδρα παλληκάρι,
ἔχει καὶ 'σπίτι' ἀρχοντικὰ μ' αὐλαῖς καὶ περιβόλια.
Κ' ἕνα πουλί, κακὸ πουλί, τοῦ Χάρου 'πάει καὶ λέει·
κι' ὁ Χάρος τὴ 'σαΐτεψε, κ' ἡ κόρη κιτρινίζει·
δεύτερη, τρίτη σαϊτιά, τὴ ρίχνει 'ς τὸ κρεββάτι.
« Μάννα μ', ἐγὼ σ' ἀφίνω 'γειά, καὶ 'ντύσε με 'σὰ νύφη,
κι ἂν ἔρθ' ὁ Κωσταντάκης μου, μὴν τὸν πικροκαρδίσῃς,
μόν' στρῶσ' του γιόμα νὰ γευτῇ καὶ δεῖπνο νὰ δειπνήσῃ,
κι' ἅπλωσε μέσ' τὴ τζέπη μου καὶ 'πάρε τὸ κλειδί μου,
καὶ 'βγάλ' τὴν ἀρραβῶνά μου τὴν πεντερημασμένη,
καὶ δός τηνα τοῦ Κωσταντῆ, ἀλλοῦ ν' ἀρραβωνίσῃ,
νὰ κάνῃ ξένους ἐδικοὺς καὶ ξένους συμπεθέρους».
Κι' ὁ Κωσταντῆς ἐρχόντανε 'ς τοὺς κάμπους καβαλλάρης,
μὲ πεντακόσιους ἄρχοντας, μὲ χίλια παλληκάρια.
Γλέπει σταυρὸ 'ς τὴν πόρτα του, παπάδες 'ς τὴν αὐλή του,
γλέπει σταυρὸ καὶ φλάμπουρο, κρεββάτι στολισμένο.
« Κάποιος δικός μας 'πέθανε, κάποιον 'δικό μας 'πάνουν».
Βιτσιὰ δίνει τοῦ μαύρου του, καὶ 'ς τὴν αὐλή του 'μπαίνει.
« Γειά σας, χαρά σας, λαϊκοί, καὶ σεῖς, ἱερωμένοι,
'γειά σου καὶ σένα, μάστορα. Ποιανοῦναι τὸ κυβοῦρι; »
« Τῆς Εὐγενούλας τς' ἔμμορφης, τῆς μικροπαντρεμμένης,
'ποὔλεγε κ' ἐπαινιόντανε πῶς Χάρος δὲν τὴν 'παίρνει».
« Κάνε τὸν τάφο, μάστορα, ἴσια γιὰ δυὸ 'νομάτους,
λάκκο πλατύ, λάκκο βαθύ, νὰ 'παίρνῃ καὶ τοὺς δυό μας».
Κ' ἐκεῖ μαχαῖριν ἔβγαλε καὶ 'ς τὴν καρδιὰ τὸ 'μπήγει.
Κι' ὄντας τοὺς κατεβάζανε 'μέσα 'ς τὸ μαῦρο λάκκο,
'κλαίγανε ξένοι κ' ἐδικοί, 'κλαίγανε κ' οἱ παπάδες.
'Σ τὸν ἕνα 'βγῆκε καλαμιά, 'ς τὸν ἄλλο κυπαρίσι·
κι' ὄντας βογγάῃ ὁ βορριᾶς, σκύφτουνε καὶ φιλιοῦνται.
Γιὰ ἰδέστε τὰ 'λιγοήμερα, τὰ 'λιγοζωϊσμένα,
'ποῦ δὲ φιλιοῦνται ζωντανά, φιλιοῦντ' ἀπεθαμένα.

Ἀλλ' ἐκ τῶν θαλερῶν τῆς ποιήσεως λειμώνων δεῦτε ἀποσπάσωμεν τὴν διάνοιαν ἡμῶν καὶ μεταφέρωμεν αὐτὴν εἰς τὸ τῆς πραγματικότητος στάδιον, ἔνθα τὸν εὐγενῆ ἠγωνίσθησαν ἀγῶνα τῆς γενναιοδωρίας οἱ τὴν τοῦ συλλόγου εὐμάρειάν τε καὶ πρόοδον περὶ πολλοῦ ποιούμε-

νοι. Καὶ οἱ μὲν ἑταῖροι, πλὴν εὐαρίθμων τινῶν ζηλωσάντων, ὡς φαίνεται, τὸ ἐπὶ δώδεκα συναδέλφων μὴ τακτοποιησάντων κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος τοὺς μετὰ τοῦ συλλογικοῦ ταμείου ἐκκρεμεῖς αὐτῶν λογαριασμοὺς ἐφαρμοσθὲν ἐν ἀρχῇ τοῦ ἤδη λήγοντος κανονικὸν μέτρον τῆς ἐκ τοῦ μητρῴου τῶν μελῶν ἀπαλείψεως, τὴν ἑαυτῶν κατέβαλον συνδρομήν· ἐκτάκτους δὲ συνεισφορὰς ἐλάβομεν τὰς ἀκολούθους. Δέσποινα εὐγενής, ἐκ σκληρῶν τοῦ βίου δοκιμασιῶν ἀντλήσασα, ἀντὶ ἀθυμίας, ὑπομονήν, ἀντὶ ὄξους ἀγανακτήσεως, τὸ ζῶν ὕδωρ τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐποιίας, ἐπίκουρος προσδραμοῦσα τῷ συλλόγῳ ἐν ὥρᾳ ἀναγκῶν καὶ στερήσεων, προσήνεγκεν αὐτῷ ὑπὸ τὸν πέπλον τῆς ἀνωνυμίας, τεκμηριούσης τὴν ἄφατον αὐτῆς μετριοφροσύνην, λίρας ὀθωμανικὰς ἑκατόν. Ἐν συγκινήσει καὶ ἐκ μέσης ψυχῆς ἀπονέμω αὐτῇ σήμερον δημοσίᾳ τὴν ἔκφρασιν τῆς τοῦ συλλόγου ἀπείρου εὐγνωμοσύνης. Ζωηραὶ καὶ ἔνθερμοι τοῦ συλλόγου εὐχαριστίαι ἀπονέμονται δι' ἐμοῦ πανδήμως καὶ τῷ γεραρῷ ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, προσενεγκόντι δύο χιλιάδας δραχμῶν, καὶ τοῖς φιλογενεστάτοις κυρίοις Χρηστάκῃ ἐφένδῃ Ζωγράφῳ, προσενεγκόντι λίρας ἑκατόν, προωρισμένας τῷ Ζωγραφείῳ διαγωνίσματι, Στεφάνῳ Ζαφειροπούλῳ, προσενεγκόντι λίρας τεσσαράκοντα πέντε, Ἀνδρέᾳ Συγγρῷ, προσενεγκόντι λίρας τριάκοντα, Γεωργίῳ Ζαφειροπούλῳ, προσενεγκόντι λίρας δέκα, Κωνσταντίνῳ Ζάππᾳ, προσενεγκόντι φράγκα τριακόσια, καὶ τῷ κυρίῳ Δημητρίῳ Ταμβάκῳ, προσενεγκόντι λίρας δέκα. Τοῦ προσφιλοῦς τούτου πᾶσιν ἡμῖν ὁμογενοῦς συνεχίσαντος ἐπὶ δέκα ἔτη τὴν ἐκ δέκα λιρῶν ἔκτακτον αὐτοῦ συνδρομήν, ὁ σύλλογος, φόρον εὐγνωμοσύνης ἀποτίνων τῷ φιλομούσῳ ἀνδρί, ἐψηφίσατο ὁμοφώνως, συνῳδὰ τῷ 93 ἄρθρῳ τοῦ ἡμετέρου κανονισμοῦ, τὴν χρυσοῖς γράμμασιν ἐγγραφὴν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν τῇ τῶν δωρητῶν μαρμαρίνῃ στήλῃ, κἀγὼ δὲ τῇ αὐτῇ τοῦ νόμου διατάξει ἑπόμενος, ἀνακηρύττω ἐν ἀγαλλιάσει κατὰ τὴν ἐπέτειον ταύτην ἑορτὴν τὸν Δημήτριον Ταμβάκον *Δωρητὴν* τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου.

Ἀλλ' ὑπὸ τῶν εἰσπράξεων τούτων, τῶν τε τακτικῶν καὶ τῶν ἐκτάκτων, μὴ καλυφθέντος τοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἡμετέρου προϋπολογισμοῦ, ἅτε, πλὴν τῶν ἄλλων ἐξόδων τῶν κατ' ἔτος ἀπαραιτήτων, ποσὸν μέγα δαπανησάσης τῆς συντακτικῆς ἡμῶν ἐπιτροπῆς, ἀπεφασίσθη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ διοργάνωσις μουσικῆς ὀργανικῆς κλασικῆς συναυλίας, ἀνατεθεῖσα εἰδικῇ ἐπιτροπῇ, συγκροτουμένῃ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου ἐκ τῶν κυρίων Ἀνδρεάδου, Βερνουδάκη, Ζαλοκώστα, Καραθεοδωρῆ (Ἀλ.), Κλίσιαν, Κοντογεώργη, Μαυρογορδάτου (Φρ.), Μηλιώτου, Πασπαλλῆ (Α.), Πηνιατώρου, Πουλουλίδου, Πρωίου καὶ Χρηστίδου (Ἀχ.). Ἡ συναυλία ἐγένετο, καλλιτεχνικῶς τὰ μάλα ἐπιτυχοῦσα, ἐφ' ᾧ καὶ εὐχαριστῶ ἐξ ὀνόματος τοῦ συλλόγου τῷ τε διακεκριμένῳ καθηγητῇ τῆς μουσικῆς ἀγαστῷ ὁμογενεῖ κυρίῳ Πέτρῳ Ζαχαριάδῃ, τῷ καὶ αὖθις παρασχόντι δεῖγμα τρανὸν τῆς ἑαυτοῦ ἀξιοζήλου ἱκανότητος, καὶ τοῖς φιλοπόνοις ἐρασιτέχναις, ἐν οἷς εὐηρεστήθη καταλεχθῆναι ἡ ἐρασμία δεσποινὶς Ἐσμεράλδα Σερβαντές, τοῖς προθύμως συμμετασχοῦσι τοῦ κοπιώδους ἔργου καὶ εἰς τούτου τὴν εὐάρεστον διεξαγωγὴν λυσιτελῶς τῷ προεξάρχοντι συνεργασθεῖσιν. Ἀγγέλλω δὲ ὑμῖν μετὰ χαρᾶς, ὅτι καὶ ὑλικῶς ἐπέτυχεν ἡ καλλιτεχνικὴ αὕτη ἑσπερίς, τοῦ καθαροῦ αὐτῆς προϊόντος ἀνελθόντος εἰς λίρας ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα. Δεχθήτωσαν ἐπί τε τῇ καλλιτεχνικῇ καὶ τῇ ὑλικῇ ἐπιτυχίᾳ τῆς ἡμετέρας συναυλίας τὰ ἐμὰ ἔνθερμα συγχαρητήρια καὶ τὰς τοῦ συλλόγου ζωηρὰς εὐχαριστίας οἱ φίλοι ἑταῖροι οἱ ἀπαρτίσαντες τὴν πρὸς διοργάνωσιν αὐτῆς ἐπιτροπήν, ἰδίᾳ δὲ οἱ συγκροτήσαντες ὑποεπιτροπὴν κκ. Ἀλέξανδρος Καραθεοδωρῆ, Δημήτριος Βερνουδάκης καὶ Φραγκῖσκος Α. Μαυρογορδᾶτος καὶ ἰδιαίτατα ὁ κύριος Φρ. Α. Μαυρογορδᾶτος, ὅστις μετὰ τὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀποδημίαν τοῦ πρώτου καὶ τὴν ἀσθένειαν τοῦ δευτέρου, κωλυθέντος αἴφνης τῆς συνεχίσεως πολυτίμου συνεργασίας, ἐμόχθησε μόνος πρὸς ἄρσιν τῶν ἑκάστοτε ἀναφυομένων ἀπροόπτων καὶ σπουδαίων προσκομμάτων, κατασυντρίψας αὐτὰ διὰ τῆς ἀκαταβλήτου αὐτοῦ ἐπιμονῆς ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ ἐπιδιωκομένου εὐγενοῦς σκοποῦ.

Χάριτας ὁμολογῶ ἐξ ὀνόματος τοῦ συλλόγου καὶ τῷ φιλοκερδεῖ καὶ πεπειραμένῳ ἀρχιτέκτονι καὶ ἡμετέρῳ ἀρχαίῳ ἑταίρῳ κ. Ζ. Κλεάνθει, ὅστις τῆς στέγης τοῦ κτιρίου ἡμῶν, συνεπείᾳ τῶν ἀλλεπαλλήλων ὑετῶν, ἔν τισι μέρεσι διαρραγείσης, ἀνεδέξατο προθύμως καὶ λυσιτελῶς ἐπεραίωσε τὴν ἀπαραίτητον καταστᾶσαν ἐπισκευήν, δωρεὰν παρασχὼν τὴν ἑαυτοῦ συμβολὴν καὶ μετὰ φειδοῦς δαπανήσας τὸ συλλογικὸν χρῆμα.

Ἡ ἐν λόγῳ ἐπισκευή, ἐντέχνως καὶ μετὰ τῆς δεούσης ταχύτητος ἐκτελεσθεῖσα, προεφύλαξεν ἀπὸ ἐπικειμένης βλάβης τὴν αἴθουσαν

ταύτην καὶ ἐπέτρεψε τὴν τακτικὴν καὶ συνεχῆ, πλὴν τῶν ἡμερῶν καθ' ἃς ὁ σύλλογος ἐπένθει ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀοιδίμου Ἀλεξάνδρου Πασπάτου, διδασκαλίαν τῶν δημοσίων ἡμῶν διαλέξεων, ὧν τὰ θέματα ὑπῆρξαν εἴπερ ποτὲ ποικίλα, ἀναπτυχθέντα εὐμεθόδως τε καὶ τερπνῶς. Τὰ δὲ περὶ αὐτῶν ἔχουσιν ἐπακριβῶς ὧδε·

Ὁ κ. Ἀν. Χρηστίδης, ἐγγράψας ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ προεκδοθέντι προγράμματι διάλεξιν μίαν ἐποιήσατο αὐτήν, θέμα ἔχουσαν τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἰατρικῶν καὶ φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Μεταξᾶ, ἐγγράψαντος μίαν, ἐγένετο αὕτη, ἔχουσα θέμα «ἀναμνήσεις περιηγητοῦ, ἐκδρομὴν εἰς Βαβυλῶνα».

Ὁ κ. Γ. Ἀκεστορίδης, ἐγγράψας τέσσαρας, ἐποιήσατο πέντε, ὧν ἡ πρώτη εἶχε θέμα «ἐντυπώσεις ταξειδίου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Παρισίους», ἡ δευτέρα «ὑγιεινὰς συνθήκας τῶν κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἰδίᾳ τῆς Περαίας», ἡ τρίτη καὶ ἡ τετάρτη «τὴν γυμναστικὴν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις (Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας) καὶ τὴν γυμναστικὴν τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων (χορόν, ποδηλασίαν, ὁδοιπορίαν, κολυμβητικήν, σουηδικὴν γυμναστικήν)» καὶ ἡ πέμπτη «τὴν σχέσιν τῆς φυτοφαγίας πρὸς τὴν μακροβιότητα καὶ τὴν διαίταν συγχρόνου Ἕλληνος Μαθουσάλα ἄγοντος τὸ 126 τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος».

Ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Γεδεών, ἐγγράψαντος τέσσαρας, ἐγένοντο, τοῦ συλλογικοῦ πένθους ἕνεκα, τρεῖς, ὧν αἱ μὲν δύο εἶχον θέμα «τὸν κατὰ καιροὺς τύπον τῆς ἐκλογῆς τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως», ἡ δὲ τρίτη «τὰ περὶ τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην κληρικὰ καὶ λαϊκὰ συμβούλια κατὰ τοὺς μέσους χρόνους».

Ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Βεγλερῆ, ἐγγράψαντος δύο, ἐγένετο, τοῦ συλλογικοῦ πένθους ἕνεκα, μία, θέμα ἔχουσα «τὸ διαζύγιον ὑπὸ νομικὴν καὶ κοινωνικὴν ἔποψιν».

Ὁ κ. Δ. Οἰκονομίδης, ἐγγράψας τρεῖς, ἐποιήσατο αὐτάς, πραγματευσάμενος «περὶ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ δράματος καὶ τῶν τριῶν μεγάλων δραματικῶν ποιητῶν».

Ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου, ἐγγράψας δύο, ἐποιήσατο μίαν, ἧς θέμα ἦν «ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ».

Ὁ κ. Δ. Ροζενφελδ, ἐγγράψας δύο, ἐποιήσατο μίαν, πραγματευσάμενος «περὶ Βερολίνου καὶ Βιέννης».

Ὑπὸ τοῦ κ. Φρ. Ε. Μαυρογορδάτου, ἐγγράψαντος μίαν, ἐγένετο αὕτη, θέμα ἔχουσα «τὴν ἱστορίαν τοῦ φωτισμοῦ (μετὰ πειραμάτων)».

Ὁ κ. Κ. Κοκκολάτος, ἐγγράψας δύο, ἐποιήσατο μίαν, πραγματευσάμενος «περὶ νεκροφανείας».

Ὁ κ. Ν. Φωτιάδης, ἐγγράψας δύο, ἐποιήσατο αὐτάς, πραγματευσάμενος «περὶ μορφώσεως τοῦ λαοῦ καὶ ἀνυψώσεως τῶν ἐργατικῶν τάξεων».

Ὑπὸ τοῦ κ. Ο. Ἀνδρεάδου, ἐγγράψαντος δύο, ἐγένοντο αὗται, θέμα ἔχουσαι «περὶ θεάτρου καθόλου καὶ τῆς δραματικῆς ποιήσεως».

Ὑπὸ τοῦ κ. Α. Βασακοπούλου, ἐγγράψαντος δύο, ἐγένοντο αὗται, ὧν πρώτη εἶχε θέμα «θαλασσοπορίας καὶ γεωγραφικὰς γνώσεις ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ τὸν περίπλουν τῆς Ἀφρικῆς ὑπὸ τοῦ Ἄννωνος» καὶ ἡ δευτέρα «τὸν περίπλουν τῆς Ἀφρικῆς ὑπὸ τῶν Φοινίκων τῇ διαταγῇ τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Νεκὼ καὶ τὸν περίπλουν τῆς Ἀφρικῆς ὑπὸ τοῦ Σκύλακος καὶ τοῦ Εὐδόξου».

Ὁ κ. Π. Καμπανάκης, ἐγγράψας δύο, ἐποιήσατο μίαν, πραγματευσάμενος «περὶ ἱστορίας τῆς τέχνης».

Ὁ κ. Ἀχ. Χρηστίδης, ἐγγράψας μίαν, οὐκ ἐποιήσατο αὐτήν.

Ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Παπαγιαννοπούλου, ἐγγράψαντος μίαν, ἐγένετο αὕτη, θέμα ἔχουσα «ἐπισκόπησιν μιᾶς σελίδος τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας τοῦ πέμπτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος».

Ὁ κ. Κ. Μακρῆς, ἐγγράψας μίαν, οὐκ ἐποιήσατο αὐτήν.

Ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Ἀποστόλογλου, ἐγγράψαντος μίαν, οὐκ ἐγένετο αὕτη.

Καὶ τοιαῦται μὲν καὶ τοσαῦται ὑπῆρξαν αἱ δημόσιαι ἡμῶν διαλέξεις ἐκ τῶν ἐν τῷ προγράμματι προηγγελμένων· ἐγένοντο δὲ καὶ ἔκτακτοι ἕτεραι πέντε, δύο μέν, ὡς πᾶσαι αἱ προειρημέναι, ὑπὸ μελῶν τοῦ συλλόγου, τρεῖς δὲ ὑπὸ ξένων. Αἱ ὑπὸ ἑταίρων γενόμεναί εἰσιν αἱ ἑξῆς·

Ὁ κ. Ε. Ζαλακώστας ἐπραγματεύσατο «περὶ τῶν προλήψεων καὶ παραδόσεων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ».

Ὁ κ. Δ. Ταβουλάρης ἐπραγματεύσατο «περὶ τῆς γεννήσεως καὶ τῆς προόδου τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς σκηνῆς».

Αἱ δὲ γενόμεναι ὑπὸ φιλοξενηθέντων ἀγορητῶν εἰσιν αἱ ἀκόλουθοι·

Ὁ κ. Χαράλαμπος Ἄννινος, πρὸ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους, ἐποιή-

σατο μίαν, θέμα ἔχουσαν «δημοσιογραφικὰς ἀναμνήσεις».

Ὁ κ. Ἰωακεὶμ Παυλίδης, πρὸ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ὡς μέλους ἀντεπιστέλλοντος, ἐπραγματεύσατο περὶ τοῦ ζητήματος «ὁποῖον τὸ ὀρθὸν ἐκπαιδευτικὸν σύστημα παρ' ἡμῖν».

Ὁ κ. Humbert de Jallier ὡμίλησε γαλλιστὶ «περὶ τῆς συγχρόνου γαλλικῆς φιλολογίας».

Ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς διαλέξεσι ταύταις παρέστη, ταῖς τοῦ κανονισμοῦ διατάξεσιν εὐλαβῶς ἑπόμενος, ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων τοῦ συλλόγου καὶ πρόεδρος τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς κ. Ἀν. Χρηστίδης, ἐφ' ᾧ καὶ πλείστας χάριτας αὐτῷ ὁμολογῶ ἐξ ὀνόματος τοῦ συλλόγου.

Καιρὸς δέ, φιλάρχαιος ὁμήγυρις, ὅπως ἐπισκοπήσωμεν καὶ τῶν σπουδαιοτάτων καὶ τὰ μάλα ἐνδιαφερουσῶν ἐργασιῶν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἡμῶν ἐπιτροπῆς, συγκειμένης ἐκ τοῦ αἰδεσιμωτάτου κ. Curtis, προέδρου αὐτῆς, καὶ τῶν κυρίων Βεγλερῆ (Γ.), μὴ συμμετασχόντος τῶν μελετῶν αὐτῆς, Γεδεών, Calvert, μὴ συμμετασχόντος τῶν μελετῶν αὐτῆς, Κοπάση, Long, Μανσούρωφ, Millingen, Mordtmann, Περδικίδου, Prétextat, μὴ συμμετασχόντος τῶν μελετῶν αὐτῆς, Σμυρνώφ (Α.), τῶν μελετῶν αὐτῆς, ἕνεκεν ἀποδημίας, μὴ συμμετασχόντος, καὶ Σιδερίδου τοῦ γραμματέως αὐτῆς.

Τῶν ἐπιγραφικῶν αὐτῆς μελετῶν αἱ κυριώτεραί εἰσιν αἱ ἑξῆς. Ὁ αἰδεσιμώτατος κ. Curtis ἔλαβε παρὰ τοῦ ἐν Δαρδανελλίοις κ. Franc Calvert καὶ κατέθηκε παρὰ τῇ ἐπιτροπῇ, προβάσῃ εἰς τὰς δεούσας ἐρεύνας ἐπ' αὐτῶν, χαρτῷα ἐκτυπώματα δύο ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν, περὶ τὴν προειρημένην πόλιν μετὰ στατῆρος, βαρῶν αὐτοῦ καὶ λυχνιῶν ἀνευρεθεισῶν. Ὁ κ. Long κατέθηκε χαρτῷον ἐκτύπωμα, ληφθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἐκ μαρμάρου κειμένου μὲν ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ μουσείῳ, ἀδήλου δὲ προελεύσεως, ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς ἐκ στίχων τεσσαράκοντα καὶ ἐννέα, περιλαμβανούσης ὀνόματα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ὧν πολλὰ εἰσι πρωτότυπα. Ὁ κ. Mordtmann ἐκοινοποίησε μελέτην ἐπὶ ἀντιγράφου, κατατεθέντος ὑπὸ τοῦ ἑταίρου ἡμῶν κ. Κ. Μακρῆ, διγλώσσου λατινοελληνικοῦ ἐπιτυμβίου, προερχομένου ἐκ τῶν ἐρειπίων τῶν ἐν τῇ θέσει «τὰ Παλάτια» τῆς ἐν τῇ Προποντίδι νήσου Μαρμαρᾶ. Ὁ κ. Σιδερίδης ἀνεκοινώσατο βυζαντινὸν μονόγραμμα σωζόμενον ἐπὶ πλακὸς ἐν ἰδιωτικῇ οἰκίᾳ τῆς συνοικίας Τσατλατῆ καπού, προσθεὶς ὅτι ὅμοιον σχεδὸν τούτου εἶδεν ἐν τῷ Τεκφοὺρ σεραγίῳ ὁ Ἰσμαὴλ Βουλιάλδος τῷ 1647, ὁμοιόγραφον ἑλληνικῆς φράσεως καὶ ἴχνη λατινικῆς εὑρισκομένων ἐπὶ τῆς Χρυσῆς πύλης, ἐν Ἑπταπυργίῳ, καὶ ὁμοιόγραφον βυζαντινῆς ἐμμέτρου ἐπιγραφῆς σωζομένης ἐπὶ τοῦ ζωστῆρος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἄλλοτε μονῆς τῆς Παμμακαρίστου, νῦν δὲ Φετχιὲ τζαμισί, περὶ ἧς καὶ ἰδίαν συνέταξε πραγματείαν, ἧς ἀνωτέρω ἐγένετο μνεία.

Τῶν δὲ τοπογραφικῶν αὐτῆς μελετῶν αἱ κυριώτεραί εἰσιν αἱ ἑξῆς· Ὁ κ. A. von Millingen, διὰ νέων μαρτυριῶν καὶ παρατηρήσεων πλουτίσας τὴν πραγματείαν αὐτοῦ περὶ τῆς ἀκριβοῦς θέσεως τοῦ «Ἑβδόμου», κατέθηκε παρὰ τῇ ἐπιτροπῇ, ἀναθείσῃ τὴν μετάφρασιν αὐτῆς τῷ κυρίῳ γραμματεῖ. Ὁ κ. Κοπάσης ἀνεκοινώσατο τὴν τὰ μάλα ἐπισταμένως ἐπεξεργασθεῖσαν προειρημένην αὐτοῦ πραγματείαν. Ὁ κ. Σιδερίδης ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς ἐσφαλμένης τοποθετήσεως τῆς κινστέρνης τοῦ Θεοδοσίου δυτικῶς τῆς τοῦ Φιλοξένου (μπὶν μπὶρ διρέκ), ἔνθα εὕρηται ἡ τῶν τριάκοντα δύο κιόνων λεγομένη κινστέρνη· τοῦ Θεοδοσίου θεωρητέα ἡ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀτζῆ τσεσμὲ ὑπάρχουσα μετὰ κιόνων μεγάλη ἐστεγασμένη δεξαμενή, ἔχουσα ἐπὶ τοῦ ἀνωφλίου παραθύρου τὰ γράμματα ΘΕ. Ὁ αἰδεσιμώτατος κ. Curtis ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν ἀφηγήσεων καὶ ἀνταποκρίσεων δύο συγχρόνων περιηγητῶν, ὧν ὁ μὲν διατείνεται ὅτι ἐν Καφιριστὰν τῶν βορείων Ἰνδιῶν ὑπάρχει ἀποικία ἑλληνική, μαρτυρουμένη ὡς τοιαύτη ἔκ τε τῆς φυσιογνωμίας καὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων αὐτῆς, ὡς καὶ ἐκ τῆς τῶν περιοίκων περὶ αὐτῆς δοξασίας, ὁ δέ, ὅτι ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Σομαλῆ, κατὰ τὴν ἀνατολικὴν Ἀφρικήν, παρόμοιος εὕρηται ἀποικία, καὶ ἐξέφρασε τὴν γνώμην ὅτι αὗται θεωρητέαι λείψανα τῆς ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου γενομένης προελάσεως τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς εἰς τὰς μεμακρυσμένας ἐκείνας χώρας.

Τῶν καλλιτεχνικῶν αὐτῆς μελετῶν αἱ κυριώτεραί εἰσιν αἱ ἑξῆς. Ὁ κ. Κοπάσης ὑπέβαλε τῇ ἐπιτροπῇ δύο μολύβδινα συμπλέγματα εὑρεθέντα ἐν Κρήτῃ, ἐν θέσει καλουμένῃ τὴν σήμερον Σούγια, ἔνθα εἰσὶ τὰ ἐρείπια αὐτῆς ὀνομαζομένης ἄλλοτε «Σύϊα». Τούτων τὸ μὲν ἔχει μῆκος ἑπτακαίδεκα ἑκατοστομέτρων καὶ ἀνώτερον ὕψος περίπου ὀκτώ, ἀναπαρίστησι δὲ τὰ ἀκόλουθα· ἐν τῷ μέσῳ δύο μουσικοὺς καθημένους καὶ κρατοῦντας τὸν μὲν κιθάραν, τὸν δὲ

λύραν, ὧν ὁ εἷς διὰ τῆς δεξιᾶς διακόπτει τὸν ἕτερον, ἐξ εὐωνύμων γυναῖκα κρατοῦσαν τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὤμου ἀνδρὸς πρὸ αὐτῆς ἱσταμένου, ἀμφοτέρους κλαίοντας, καὶ ἐκ δεξιῶν ἄνδρα καθήμενον ἐπὶ κορμοῦ δάφνης καὶ πέραν αὐτοῦ ἱστάμενον ἕτερον φέροντα τὴν δεξιὰν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου, ἀπελπισίᾳ ἐοικότα. Τὸ δ' ἕτερον μῆκος μὲν ἔχει ἕνδεκα ἑκατοστομέτρων, ὀκτὼ δὲ περίπου τὸ ἀνώτερον ὕψος, καὶ ἀναπαρίστησιν ἄνδρα φέροντα περικεφαλαίαν καὶ διδάσκοντα παρακαθήμενον νεανίαν τὸν αὐλόν, πρὸ τούτου γυναῖκα καθημένην, δεξιόθεν ἑτέραν στηριζομένην ἐπὶ ὑψώματος καὶ παρ' αὐτὴν ὄρθιον ἄνδρα ἐν προσοχῇ ἀκροώμενον. Αἱ παραστάσεις αὗται ἐθεωρήθησαν ἀνήκουσαι τῇ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ. Ὁ αἰδεσιμώτατος κ. Curtis ἀνέγνω συντεταγμένην ὑπ' αὐτοῦ ἑλληνιστὶ πραγματείαν ἐπιγραφομένην «Εἰκασίαι τινὲς περὶ τῆς ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ μουσείῳ σαρκοφάγου, ἥτις ἐπονομάζεται τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου», δι' ἧς ἐπὶ ἀρχαίων μαρτυριῶν καὶ ἐπιχειρημάτων βασιζόμενος, διατείνεται, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ σαρκοφάγος ἐγένετο ζῶντος τοῦ βασιλέως, ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν σωτῆρα αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐν Γρανικῷ μάχην, τὸν Κλεῖτον, καὶ ἐκ μεταμελείας ἐπὶ τῷ βραδύτερον διαπραχθέντι φόνῳ, ἐκφέρει δὲ τὴν γνώμην, ὅτι, ἂν μὴ αὐτοῦ τοῦ Λυσίππου, βεβαίως ἔργον μαθητοῦ αὐτοῦ τυγχάνει τὸ ἀριστούργημα τοῦτο.

Τῶν νομισματικῶν δὲ αὐτῆς μελετῶν ἡ κυριωτέρα ἐστὶν ἡ ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Σιδερίδου ὑποβληθέντος ῥωμαϊκοῦ νομίσματος τοῦ Βυζαντίου, ἀνευρεθέντος ἐν Ἐρένκιοϊ, πέραν τῆς Χαλκηδόνος, κοπέντος δὲ περὶ τὸ 237ον ἔτος μετὰ Χριστόν, ὅπερ, κεκτημένον ἑλληνικὰς ἐπιγραφάς, λίαν σπάνιον τυγχάνει ἐν ταῖς συλλογαῖς.

Πολλῶν ἐπαίνων ἀξία ἐστὶν ἡ ἀρχαιολογικὴ ἡμῶν ἐπιτροπὴ διὰ τὰς πολυτίμους αὐτῆς ἐρεύνας, ἐν ἄκρᾳ δ' εὐφροσύνῃ ἀπονέμω αὐτῇ τὰς τοῦ συλλόγου εὐχαριστίας.

Αἱ τοῦ συλλόγου εὐχαριστίαι ἀπονέμονται σὺν ταῖς ἐμαῖς καὶ τῷ ὑπὸ θερμουργοῦ ζήλου ἐμφορουμένῳ γενικῷ γραμματεῖ κ. Ἀχ. Χρηστίδῃ, ὅστις μετ' ἀκριβείας καὶ ἱκανότητος ἐξεπλήρωσε πάντα τὰ τῇ γενικῇ γραμματείᾳ ἀνατεθειμένα ποικίλα καὶ δυσχερῆ καθήκοντα, ὧν τὸ πρῶτόν ἐστιν ἡ τήρησις ἀλληλογραφίας πολυπλόκου, σοβαρᾶς καὶ ἐκτεταμένης. Αὕτη διεξήχθη τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς, περιλαβοῦσα ὑπὲρ τὰ ἑξακόσια ἔγγραφα, ὧν διακόσια ὀγδοήκοντα εἰσελθόντα, ἐπέκεινα δὲ τῶν τριακοσίων πεντήκοντα ἐξελθόντα, ἅτινα ἀφορῶσι τὰ ἠθικὰ καὶ ὑλικὰ συμφέροντα τοῦ συλλόγου καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ καθ δύναμιν ὑποστηριζομένων ἐκπαιδευτικῶν φυτωρίων, συνετέλεσαν δὲ εἰς τὴν διατήρησιν καὶ αὔξησιν τῶν ἡμετέρων σχέσεων μετὰ φιλολογικῶν, ἐπιστημονικῶν καὶ παιδευτικῶν ὁμίλων τὸν καλὸν ἀγωνιζομένων ἀγῶνα τῶν γραμμάτων ἔν τε Τουρκίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι, ἔν τε ταῖς τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ἐπικρατείαις καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὑπερωκεανίῳ χώρᾳ τῶν Ἀμερικανῶν. Μετ' ἐθνικῆς ὑπερηφανίας καὶ ἐν ἀφάτῳ ἀγαλλιάσει γνωρίζω ὑμῖν, κυρίαι καὶ κύριοι, ὅτι τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης ἐξαγόμενον πρώτιστον καὶ ἀναμφισβήτητον συμπέρασμα πρόκειται ἐναργῶς ἡ ὁσημέραι ἐμπέδωσις καὶ ἐξάπλωσις τοῦ σεβασμοῦ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου πρὸς τὸν σύλλογον ἡμῶν καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ σπουδαίας ἐκτιμήσεως τῶν ἡμετέρων ἐργασιῶν.

Ἡ γενικὴ γραμματεία, εἰς ἣν τυγχάνει ἀνατεθειμένη καὶ ἡ μέριμνα παντὸς ἀφορῶντος τὴν καλὴν διατήρησιν καὶ τὴν βαθμιαίαν βελτίωσιν τοῦ ἀναγνωστηρίου τοῦ συλλόγου, ἐφρόντισεν, ἅμα ἀρξαμένου τοῦ λήγοντος συλλογικοῦ ἔτους, καὶ περὶ τῆς τούτου ἐπὶ τὰ κρείττω διευθετήσεως. Καὶ δή, τῇ προτάσει αὐτῆς, ἀπεφασίσθη ἵνα, πλὴν τῶν λοιπῶν ἡμερῶν, τὸ ἀναγνωστήριον μένῃ ἀνοικτὸν τάς τε Κυριακὰς καὶ τρὶς τῆς ἑβδομάδος, τὴν ἑσπέραν, ἤτοι τὴν δευτέραν, τὴν πέμπτην καὶ τὸ σάββατον ἀπὸ τῆς 8ης ὥρας μετὰ μεσημβρίαν. Συγχρόνως δέ, ὅπως αἱ ἐν αὐτῷ διατριβαὶ ἀποβῶσι μᾶλλον ὠφέλιμοι καὶ ἐπαγωγοί, ἐγράψαμεν εἰς διευθύνσεις ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν τῆς τε Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν Ἀθηνῶν, ἐξαιτούμενοι ἀνταλλαγὴν μετὰ τῶν ἡμετέρων δημοσιεύσεων πρὸς πλουτισμὸν τοῦ ἀναγνωστηρίου, ἀνταλλαγήν, ἥτις ἄλλως τε ἐνέχει καὶ τὸ πλεονέκτημα μείζονος καὶ ὀνησίμου διαδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν συγγράμματος καὶ τῶν παραρτημάτων αὐτοῦ. Οὕτω δέ, προστιθεμένου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο προσκτήσεων ταῖς προσκτήσεσι παρελθουσῶν περιόδων, τὸ ἀναγνωστήριον κέκτηται τὰ περιοδικὰ καὶ τὰς ἐφημερίδας ὧν ὁ κατάλογος ἔχει ὧδε. Δωρεὰν στελλόμενα ἡμῖν περιοδικά· «Ἀθηνᾶ», «Ἀπόλλων», «Ἕβρος», «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», «Ἑλλάς», «Ἐξηγητὴς τῶν ἁγίων Γραφῶν», «Ἐφημερὶς ἀρχαιολογική», «Ἐφημερὶς τῶν κυριῶν», «Κλειώ», «Κῆρυξ», «Κόσμος», «Παρνασσός», «Πλάτων», «Προμηθεύς», «Στοά»; «Σωτήρ», «Bibliotheca Pla-

tonica», «Bulletin de l'Académie des inscriptions et belles-lettres», «Bulletin de la Société Impériale des naturalistes de Moscou», «Bulletino delle publicazioni italiane», «Gazette des hopitaux», «Gazette médicale d'Orient», «Revue des études grecques en France», «Revue médico-pharmaceutique» καὶ «Viertnik». Ἐφημερίδες πεμπόμεναι ἡμῖν δωρεάν· «Ἀμάλθεια», «Ἁρμονία», «Βυζαντίς», «Ἐφημερὶς τῆς κυβερνήσεως τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος», «Κωνσταντινούπολις», «Νέα ἐπιθεώρησις», «Νεολόγος», «Σάμος», «Levant-Herald», «Moniteur Oriental», «Osmanische Post» καὶ «Stamboul». Εὐχαριστῶ ἐξ ὀνόματος τοῦ συλλόγου πάσαις ταῖς ἀξιοτίμοις διευθύνσεσι τῶν προειρημένων ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν, πρὸς δὲ καὶ διὰ τὴν πρόθυμον δημοσίευσιν τῶν ἡμετέρων ἀγγελιῶν ταῖς τῶν ἐφημερίδων «Βυζαντίδος», «Κωνσταντινουπόλεως», «Levant-Herald», «Moniteur Oriental», «Νέας ἐπιθεωρήσεως», «Νεολόγου», «OsmanischePost» καὶ «Stamboul». Περιοδικὰ λαμβανόμενα ἐπὶ πληρωμῇ· «Ἀρχαιολογικὴ ἐφημερὶς τοῦ γερμανικοῦ ἰνστιτούτου τῶν Ἀθηνῶν», «Ἀρχαιολογικὴ ἐφημερὶς τοῦ γερμανικοῦ ἰνστιτούτου τῆς Ῥώμης», «Annales d'anthropologie», «Annales de géographie», «Bulletin critique», «Hermès», «Journal des savants», «Revue archéologique», «Revue bleue», «Revue critique d'histoire et de littérature», «Revue de l'enseignement secondaire», «Revue de l'enseignement supérieure», «Revue de philologie», «Revue des deux mondes», «Revue internationale d'enseignement», «Revue pédagogique», «Revue scientifique», «Revue universitaire». Καὶ μ' ὅλα ταῦτα, τὸ ἡμέτερον ἀναγνωστήριον, ὅπερ κέκτηται, ὡς βλέπετε, τεσσαράκοντα καὶ τρία περιοδικὰ καὶ δώδεκα ἐφημερίδας, σπανιώτατα ὑπὸ ξένων θαμίζεται καὶ ὁ σύλλογος ἡμῶν βαρυαλγεῖ, ὅτι αἱ ὑπ' αὐτοῦ καταβαλλόμεναι μετὰ θυσιῶν προσπάθειαι οὐκ ἀποφέρουσιν ὅσους ἐπιποθεῖ καρπούς. Διατί ἆρά γε καὶ ἐν τοῖς κέντροις τῆς διανοητικῆς μορφώσεως πολλοὶ μέν εἰσιν οἱ κλητοί, ὀλίγοι δὲ οἱ ἐκλεκτοί;

Ἐὰν ἐκ τοῦ ἀναγνωστηρίου ἀνέλθωμεν εἰς τὴν βιβλιοθήκην, συναντήσομεν ἐκεῖ τὸν προσφιλῆ κοσμήτορα αὐτῆς κ. Ν. Παπαγιαννόπουλον, βιβλιοφύλακα, τὸν φρονίμως καὶ μετὰ ζήλου ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ συλλόγου ἀεὶ ἐργαζόμενον. Ἐκεῖ μετ' εὐχαριστήσεως παρατηρήσομεν ὅτι, τῆς νέας ταξινομήσεως καὶ συντάξεως τῆς βιβλιοθήκης καθ' ὕλην καὶ κατὰ τμήματα συντελεσθείσης καὶ χιλίων ἑξήκοντα ἐννέα τόμων ἐκ τῶν κληροδοτηθέντων ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Ἡρακλέους Βασιάδου δεόντως κατταχθέντων κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἐκ τῶν ὑπολειφθέντων ἀνεξελέγκτων κατετάχθησαν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐν μὲν τοῖς διπλοῖς τόμοι τριακόσιοι δέκα, ἐν δὲ τοῖς πολλαπλοῖς διακόσιοι, ἐξ οὗ δῆλον γίγνεται ὅτι οἱ κληροδοτηθέντες τόμοι ἀνέρχονται εἰς χιλίους πεντακοσίους ἑβδομήκοντα ἐννέα, εἰς οὓς προσθετέα καὶ χιλιὰς φυλλαδίων, προσφόρως ἐπίσης τακτοποιηθεῖσα. Τοῦ σπουδαίου τοῦ τε ποσοῦ καὶ τοῦ ποιοῦ τοῦ κληροδοτήματος τούτου ἐπακριβῶς ἄρτι γνωσθέντος, ὑποβάλλω καὶ κατὰ τήνδε τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τὰς θερμὰς τοῦ συλλόγου εὐχαριστίας τῷ τὴν ἀνήκουσαν ἑαυτῷ μερίδα φιλαδέλφως ἡμῖν παραχωρήσαντι ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ καὶ τῷ εἰς τὴν δωρεὰν ταύτην προφρόνως συντελέσαντι πρίγκηπι Νικολάῳ Μαυροκορδάτῳ, πρεσβευτῇ τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ, τῷ μηδέποτε ἀρνουμένῳ τῷ συλλόγῳ τὴν παροχὴν ὑπηρεσιῶν βαρυσημάντων. Νέας δὲ προσκτήσεις ἐποιήσατο ἡ ἡμετέρα βιβλιοθήκη τὰς ἑξῆς· τόμους ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἕξ, τεύχη τριάκοντα καὶ ἐναισίμους διατριβὰς τετρακοσίας ἐνενήκοντα μίαν ἐκ διαφόρων προσφορῶν, ἐφ' αἷς ἐκφράζω τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ συλλόγου τοῖς δωρηταῖς, ἐξ ἀγορᾶς δὲ τόμους τρεισκαίδεκα. Πρὸς μεγαλειτέραν δ' εὐκολίαν τῶν ποιουμένων χρῆσιν τῶν ἐν αὐτῇ βιβλίων δι' ἰδίας μελέτας, εἴτε συναδέλφων, εἴτε ξένων, κατηρτίσθη ἀλφαβητικὸς αὐτῶν κατάλογος κατὰ τὴν νέαν αὐτῆς ταξινόμησιν, καί, πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν διπλῶν τῆς βιβλιοθήκης ἡμῶν βιβλίων, συνετάγη καὶ ἰδιαίτερος κατάλογος, ἐν ᾧ ταῦτά εἰσιν ἐγγεγραμμένα κατὰ τὸ σχῆμα ὃ ἔχουσιν, ἐπετεύχθη δέ, πρὸς προφύλαξιν αὐτῶν, ἡ βιβλιοδεσία πλείστων τόμων πολυτίμων καὶ δυσευρέτων συγγραμμάτων. Ἡ βιβλιοθήκη κέκτηται καὶ οὐκ εὐάριθμα ἀντίτυπα τῶν δαπάνῃ τοῦ κ. Σ. Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντων γεωγραφικῶν χαρτῶν, ἀλλὰ ταῦτά εἰσι προωρισμένα ἵνα, ὡς καὶ τὰ πρὸ αὐτῶν εἰσελθόντα, ἐξέλθωσιν ἀπ' αὐτῆς, δωρούμενα ὑπὸ τοῦ συλλόγου, πρὸς τοῦτο αἰτησαμένου αὐτὰ παρὰ τοῦ φιλογενοῦς χορηγοῦ, ταῖς χρείαν αὐτῶν ἐχούσαις καὶ πρὸς παίδευσιν ὀργώσαις ἑλληνικαῖς τῆς Τουρκίας κοινότησι.

Τὴν βιβλιοθήκην ἡμῶν καὶ πολλῶν ἄλλων

φιλολογικῶν ἢ ἐπιστημονικῶν καὶ μάλιστα παιδευτικῶν ἱδρυμάτων, ὡς καὶ τινων ἰδιωτῶν, ἐπλούτισε διὰ τοῦ τετάρτου τόμου τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης ἡ φιλολογικὴ τοῦ συλλόγου ἐπιτροπή, συγκειμένη ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Χατζηχρήστου, προέδρου αὐτῆς, τοῦ αἰδεσιμωτάτου κ. Κ. Παρίτση, τοῦ κ. Μ. Αὐθεντοπούλου, τοῦ κ. Κ. Βακαλοπούλου, τοῦ κ. Ε. Ζαλοκώστα, τοῦ κ. Ν. Παπαγιαννοπούλου, τοῦ κ. Ν. Πετρακίδου, τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη καὶ τοῦ κ. Δ. Οἰκονομίδου, γραμματέως αὐτῆς. Δέκα καὶ τέσσαρας συγκροτήσασα συνεδριάσεις, περὶ δύο μάλιστα ἐπισταμένως ἠσχολήθη ἔργα· τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην καὶ τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα.

Καὶ αἱ μὲν περὶ τοῦ πρώτου μέριμναι αὐτῆς κατέληξαν εἰς τὴν ἐν ἑνὶ ὡραιοτάτῳ τόμῳ ἔκδοσιν ὑπὸ τοῦ κ. Wecklein τῶν *Περσῶν* τοῦ Αἰσχύλου καὶ εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν πάντων τῶν προκαταρκτικῶς ἀπαιτουμένων πρὸς ἔκδοσιν καὶ τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ Εὐριπίδου ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη, προτιμηθέντος πρὸς τοῦτο τοῦ ἐν Ἀθήναις τυπογραφείου τοῦ κ. Ν. Ἰγγλέση, μεθ' οὗ, τῇ συγκαταθέσει καὶ τοῦ ἐκδότου, συνήφθη ὑπὸ τοῦ συλλόγου τὸ νενομισμένον συμβόλαιον. Λυπηρόν, ὅτι ἠλαττώθησαν αἱ πρόσοδοι, ἃς ὥρισεν εἰς τὰς τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ἐκδόσεις ὁ γενναῖος χορηγὸς διὰ τῆς ἀπὸ 1 παρελθόντος Ἰανουαρίου ὑποβιβάσεως εἰς τέσσαρα τοῖς ἑκατὸν τοῦ τόκου τῆς πρὸς τοῦτο χρηματικῆς καταθέσεως ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς τῆς Ἑλλάδος Τραπέζης, παριδούσης τὴν ἐκ τοῦ ἔργου τούτου προκύπτουσαν ἐθνικὴν αἴγλην.

Αἱ δ' ἐργασίαι τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ δευτέρου τῶν κυρίων θεμάτων τῶν μελετῶν αὐτῆς ὑπῆρξαν τὰ μάλα κοπιώδεις καὶ γόνιμοι. Πρῶτον μὲν παρεσκεύασεν, ἐπισταμένως μελετήσασα καὶ μετὰ τῆς ἐπιβαλλομένης περισκέψεως ἐξονυχίσασα, πρωταγωνιστήσαντος τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη, τὴν ἀπειροσέλιδον ὕλην, ἥτις μετεμορφώθη εἰς τὸν προμνημονευθέντα ὡραῖον καὶ ἐν παντὶ τερπνὸν καὶ ὠφέλιμον πρῶτον τόμον τῶν ἐν τῷ νῦν ἑλληνικῷ λαῷ ζώντων μνημείων τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος· δεύτερον δέ, παραπεμφθέντος αὐτῇ τοῦ τῶν Σαμιακῶν τοῦ κ. Ἐπαμινώνδου Σταματιάδου πέμπτου τόμου, μὴ δυναμένου, ὡς προδεδημοσιευμένου, συμμετασχεῖν τοῦ Ζωγραφείου ἀγῶνος, μηδαμῶς παραγνωρίζουσα ὅτι τυγχάνει προϊὸν ἀτρύτων κόπων καὶ οὐ στερεῖται σπουδαιότητος καὶ ἀξίας, ἐμελέτησεν αὐτὸν διά τινος τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ ἐξήνεγκεν ἐπ' αὐτοῦ, κοινοποιηθεῖσαν καὶ τῷ συλλόγῳ, λίαν ἐπαινετικὴν καὶ ἐνθαρρυντικὴν κρίσιν· καὶ τρίτον, μετ' ἐπιστήμης καὶ ἀμερολημψίας ἀναγνοῦσα καὶ μελετήσασα τὰς ὑπὸ τοῦ συλλόγου παραπεμφθείσας αὐτῇ δέκα καὶ ἑπτὰ συλλογὰς ἀνηκούσας τῷ Ζωγραφείῳ διαγωνίσματι, ὑπέβαλεν αὐτῷ τὴν ἐπὶ εἰλικρινοῦς καὶ σοφῆς κριτικῆς στηριζομένην ἐτυμηγορίαν αὐτῆς.

Αἱ συλλογαὶ αὗται εἰσιν αἱ ἑξῆς· «Ἀρβανιτικὸν γλωσσάριον», ὑπὸ Ἰωακεὶμ Βαλαβάνη· «Γλωσσικὴ ὕλη ἐξ Ἀργυρουπόλεως καὶ τῶν πέριξ χωρίων», ὑπὸ Γρηγορίου Παπαδοπούλου Ζουντούρη· «Γλωσσικὴ ὕλη ἐκ Καρπάθου», ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Μανωλακάκη· «Ἀπὸ γεννήσεως μέχρι θανάτου, ἤτοι συλλογὴ ἐθίμων ἐξ Ἀλμαλῆ Ἀδριανουπόλεως», ὑπὸ Νικολάου Κωνσταντινίδου· «Τοῦ ἀγρίμ' τοῦ παραμύθ'», ὑπὸ Γεωργίου Κωνσταντινίδου· «Γλωσσάριον, ἤτοι μορφολογικὸν καὶ φρασεολογικὸν τῆς γλώσσης Σουφλίου», ὑπὸ Κωνσταντίνου Κουρτίδου· «Λεξιλόγιον Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν πέριξ», ὑπὸ Περικλέους Κουρτίδου· «Λεξιλόγιον τῆς ἐν Ἀνακοῦ καθομιλουμένης γλώσσης», ὑπὸ Χρήστου Τουργούτου· «Συλλογή», ὑπὸ Παναγιώτου Μακρῆ· «Συλλογή», ὑπὸ Ἰωάννου Ἀγακίδου ἐκ Ζωπανίου τῆς Μακεδονίας τῆς ἐπαρχίας Σισανίου· «Συλλογὴ ζώντων μνημείων παρὰ τῷ λαῷ τῆς Μαδύτου, πόλεως τῆς Θρακικῆς χερσονήσου», ὑπὸ Ἀποστόλου Οἰκονομίδου· «Γλωσσικὴ ὕλη Κοζάνης», ὑπὸ Ἀστερίου Ζήκου· «Περιγραφὴ ἠθῶν καὶ ἐθίμων τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Νισύρῳ ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ συλλογὴ λέξεων, δημοτικῶν ᾀσμάτων, μυρολογίων καὶ λοιπῶν», ὑπὸ Γεωργίου Παπαδοπούλου Νισυρίου· «Γλωσσικὴ ὕλη Καρπάθου», ὑπὸ Παπαγιάννη Μανωλακάκη· «Ποικίλη συλλογή», ὑπὸ Κωνσταντίνου Κανελλάκη· «Σταυροπηγιώτικα», ὑπὸ Δημητρίου Πουλάκη· «Γλωσσάριον, παροιμίαι, εὐχαί, κατάραι, γεωργικαὶ γνωμολογίαι, αἰνίγματα, παραμύθια Δαρδανελλίων καὶ τῶν πέριξ τρωϊκῶν κωμῶν Ὀφρυνίου, Ῥένκιοϊ, Σιγείου, Γενὶ-χισὰρ καὶ Νεοχωρίου κατὰ παράθεσιν τοῖς ἀρχαίοις», ὑπὸ Κωνσταντίνου Βασιλειάδου Δαρδανέως.

Ὁ σύλλογος, ἀκροασάμενος τῆς ἐπὶ τῶν συλλογῶν τούτων ἀναλυτικῆς καὶ δεδικαιολογημένης ἐκθέσεως τῆς φιλολογικῆς αὐτοῦ ἐπιτροπῆς καὶ παραδεξάμενος τὴν κρίσιν αὐτῆς καὶ ἀπόφανσιν, τοὺς μὲν κυρίους Ἀστέριον Ζῆκον καὶ Κωνσταντῖνον Κανελλάκην κηρύττει ἀξίους ἐπαίνου, τοῖς δὲ κυρίοις Ἰωάννῃ Ἀγα-

κίδῃ, Κωνσταντίνῳ Βασιλειάδῃ, Κωνσταντίνῳ Κουρτίδῃ, Περικλεῖ Κουρτίδῃ, Γεωργίῳ Κωνσταντινίδῃ, Νικολάῳ Κωνσταντινίδῃ, Παναγιώτῃ Μακρῇ, Παπαγιάννῃ Μανωλακάκῃ, Ἀποστόλῳ Οἰκονομίδῃ, Γεωργίῳ Παπαδοπούλῳ, Δημητρίῳ Πουλάκῃ καὶ Χρήστῳ Τουργούτῃ ἀπονέμει ἑκάστῳ τὸ ἥμισυ τοῦ ἄθλου, ἤτοι λίρας πέντε, καὶ τοῖς κυρίοις Ἰωακεὶμ Βαλαβάνῃ, Ἐμμανουὴλ Μανωλακάκῃ καὶ Γρηγορίῳ Παπαδοπούλῳ Ζουντούρῃ ἑκάστῳ ὁλόκληρον τὸ δεκάλιρον γέρας.

Ἐκ τῆς περυσινῆς λογοδοσίας μου ἐγένετο γνωστόν, ὅτι ὁ παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ πρεσβευτὴς τῆς Ἱσπανίας, ἐκπληρῶν ἐντολὴν τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ, διεβίβασεν ἡμῖν, φθίνοντος τοῦ παρελθόντος συλλογικοῦ ἔτους, πρόσκλησιν ὅπως μετάσχωμεν τῶν ἐν Μαδρίτῃ τελεσθησομένων κατὰ τὸν προσεχῆ αὔγουστον πανηγυρικῶν ἑορτῶν ἐπὶ τῇ τετρακοσιοστῇ ἐπετηρίδι τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς. Ὁ σύλλογος, εὐγνωμόνως τὴν λίαν τιμητικὴν ταύτην πρόσκλησιν ἀποδεξάμενος, ἀνέθετο τὴν ἑαυτοῦ ἀντιπροσωπείαν τῷ ἐκ τῶν ἑταίρων ἡμῶν ἐν Παρισίοις τὰς διατριβὰς ποιουμένῳ διαπρεπεῖ φιλολόγῳ κ. Δ. Βικέλᾳ. Προσκληθεὶς δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ εὐδοκίμως ἐν Παρισίοις λειτουργοῦντος συλλόγου ὅπως μετάσχῃ τοῦ ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι αὐτοῦ πανηγυρικοῦ συμποσίου, ἀντεπροσωπεύθη ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν ἑταίρων ἡμῶν εὐρυμαθοῦς ἐν τῇ Σορβόννῃ καθηγητοῦ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας κ. Ἰωάννου Ψυχάρη, λίαν πρόσφορον ποιησαμένου καὶ εὔγλωττον πρόποσιν. Τοῦ δὲ συλλόγου «Παρνασσοῦ» προσκαλέσαντος τὸν ἡμέτερον ὅπως συμμετάσχῃ τῶν τριημέρων ἐπὶ τῇ εὐτυχεῖ διανύσει βίου εἰκοσιπενταετοῦς ἑορτῶν, ἐξελεξάμεθα ὡς ἀντιπρόσωπον τὸν ἐκ τῶν ἑταίρων ἡμῶν ἐν Ἀθήναις διαμένοντα διακεκριμένον ἐπιστήμονα κ. Τηλέμαχον Καραθεοδωρῆν· εὐχόμεθα δὲ τῷ ἀδελφῷ συλλόγῳ, ἵνα ἐπὶ ἀπειραρίθμων ἐτῶν περιόδους συνεχίσῃ τὴν γόνιμον αὐτοῦ φιλολογικὴν καὶ παιδευτικὴν δρᾶσιν, ἣν οὐ κρύπτουσιν ἀφ' ἡμῶν

οὔρεά τε σκιόεντα θάλασσά τε ἠχήεσσα

καὶ ἐφ' ᾗ συγχαίρομεν αὐτῷ μετὰ παλλούσης καρδίας.

Ὁ σύλλογος ἡμῶν ἀντεπροσωπεύθη καὶ ὑπὸ τοῦ προεδρείου αὐτοῦ ἐν ἀκροάσει προφρόνως παραχωρηθείσῃ ἡμῖν ὑπὸ σοφοῦ ἡγεμονίδου, τοῦ διαδόχου τῆς Σαξωνίας Μάϊνεγγεν, ἔναγχος ἐπισκεφθέντος μετὰ τῆς Ὑψηλοτάτης συζύγου αὐτοῦ καὶ ἀδελφῆς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας τὴν ἡμετέραν πρωτεύουσαν. Ὁ Ὑψηλότατος πρίγκηψ Βερνάρδος, μέλος ἐπίτιμον τοῦ ἡμετέρου συλλόγου, μετ' ἐξαιρετικῆς εὐμενείας ἐδέξατο ἡμᾶς, ἐν ἀρχῇ δὲ συνομιλίας παραταθείσης ἐπὶ εἴκοσι καὶ πέντε λεπτά, εἰς ἑλληνιστὶ συντεταγμένην προσφώνησιν τοῦ προέδρου ἀπήντησεν ὧδε ἑλληνιστὶ σχεδὸν ἐπὶ λέξει.

«Σᾶς εὐχαριστῶ δι' ὅσα μὲ εἴπετε καὶ χαίρω διὰ τὴν γνωριμίαν σας. Εἶμὶ ὑπερήφανος ὅτι διατελῶ ἐπίτιμον μέλος συλλόγου, τὸν ὁποῖον μεγάλως σέβομαι καὶ ἐκτιμῶ. Σᾶς συγχαίρω θερμότατα ὅτι κοπιάζετε πρὸς ἐξάπλωσιν τῆς παιδείας εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ εὔχομαι οἱ κόποι σας νὰ ἦναι ἐστεμμένοι ἀπὸ ἐπιτυχίαν. Σᾶς παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε καὶ νὰ εἰπῆτε εἰς τὸν σύλλογον τὰς ζωηρὰς εὐχαριστίας μου ὅτι ἤλθετε νὰ μὲ ἰδῆτε καὶ ἐξεφράσατε τὰ συμπαθῆ αἰσθήματα αὐτοῦ δι' ἐμέ. Ἔστε βέβαιοι ὅτι ἀγαπῶ ὑμᾶς καὶ παρακολουθῶ μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον τὰς προόδους σας».

Καὶ νῦν, ὅτε ἠκροάσθητε τῶν κατὰ τὸ λῆξαν τριακοστὸν πρῶτον ἔτος τοῦ πολυμόχθου αὐτοῦ βίου πεπραγμένων τῷ ἑλληνικῷ φιλολογικῷ συλλόγῳ, ἀναπέμψατε μετ' ἐμοῦ, σεβασμία καὶ φιλογενὴς ὁμήγυρις, δεήσεις καὶ ἱκεσίας πρὸς τὸν παντοδύναμον, παντεπόπτην καὶ πανοικτίρμονα Θεὸν ὑπὲρ τοῦ ἀνωτάτου αὐτοῦ προστάτου, τοῦ κραταιοῦ καὶ φιλολάου ἡμῶν ἄνακτος Ἀβδοὺλ Χαμὶτ Χάν, ἀνθ' ὧν, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν πεφωτισμένων Αὐτοῦ ὑπουργῶν, διηνεκῶς βουλεύεται καὶ πράττει ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴ Μεγαλειότης πρὸς σκόπιμον καλλιέργειαν καὶ διάδοσιν τῆς παιδείας ἀνὰ τὴν ὑπὸ τὸ ἔνδοξον σκῆπτρον τῶν Ὀσμανιδῶν ἀχανῆ ταύτην χώραν. Ἐπαινέσατε δέ, πρὸς δικαίαν αὐτῶν ἐνθάρρυνσιν καὶ ἀμοιβήν, τοὺς μετ' αὐταπαρνησίας καὶ ζήλου θερμουργοῦ μοχθήσαντας ἐν τῷ σεπτῷ τούτῳ περιβόλῳ καὶ χρόνον καταναλώσαντας ἀφειδῶς καὶ τὰς ἑαυτῶν δυνάμεις ἐξαντλήσαντας πρὸς διατήρησιν, ἀνάπτυξιν καὶ ἐξωραΐσιν τοῦ ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ δι' ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ Κυρίου τοῦ ἀμπελῶνος τῶν γραμμάτων φυτευθέντος τούτου δένδρου, ὅτι «τὸ ὕψος αὐτοῦ πολύ, τὰ φύλλα αὐτοῦ ὡραῖα, καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ πολύς». Μηδ' ἐπὶ στιγμὴν εἰσδύσῃ εἰς τὰς διανοίας ὑμῶν ἀμφιβολία περὶ τῆς συνεχίσεως τῆς γενομένης ἄχρι τοῦδε ἐργασίας καὶ περὶ τῶν καταβληθησομένων διηνεκῶν προσπαθειῶν ὅπως, διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης, ὁσημέραι μᾶλλον συντόνου ἀποβαινούσης καὶ μᾶλλον σκοπίμου, τοῦ δένδρου τούτου τοῦ

εὐπαγοῦς τὸ ὕψος, τὰ φύλλα καὶ ὁ καρπὸς πολλαπλασιασθῶσιν. Ἔστε δὲ βέβαιοι, ὅτι, τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας ἐπευλογούσης, ἡ ἑστία αὕτη τῶν γραμμάτων, ἡ ἐν ἀρχῇ μικρὸν τοὺς περὶ αὐτὴν ἐν πίστει θερμαινομένους φωτίσασα καὶ μετ' οὐ πολὺ βαθμηδὸν ἐπεκτείνασα τὰς προέσεις τοῦ ζωοδότου αὐτῆς φωτός, τοὺς μὲν ἀφωσιωμένους αὐτῇ θεράποντας ζωογονοῦσα, τοὺς δὲ προσκόμματα προβάλλοντας καὶ λάκκους ὀρύσσοντας κατακαίουσα, ἐκπέμψει ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν ἔτι μᾶλλον ὁσημέραι στιλπνὴν καὶ διαυγῆ λαμπηδόνα, «ὥσπερ ἡ ἀστραπὴ ἡ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπ' οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει». Ὁ σύλλογος ἡμῶν τὴν κλῆσιν καὶ τὸν προορισμὸν αὐτοῦ εὖ εἰδώς, οὐδέποτ' ἐπιλήσμων ἐγένετο οὐδὲ γενήσεταί ποτε τῆς τοῦ Θεανθρώπου ἐκφαντικῶς, ὡραιοτάτης καὶ τὰ μάλα διδακτικῆς παραβολῆς τῶν δέκα παρθένων, «αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου· πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνιμοι, καὶ πέντε μωραί· αἵτινες μωραί, λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον· αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν. Χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον· μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν, Ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξέλθετε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. Τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν· αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον, Δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται· ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι, λέγουσαι· Μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον εἰς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς. Ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος· καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα». Πρωθιεράρχα τῆς Ἐκκλησίας, βουληφόροι τοῦ Γένους, καὶ σύ, περιούσιε τοῦ Κυρίου λαέ, τῷ ἑλληνικῷ φιλολογικῷ συλλόγῳ, πλήρεις ἁγνοῦ, ἀμολύντου καὶ εὐόσμου ἐλαίου διατηροῦντι τὰς λαμπάδας αὐτοῦ καὶ γρηγοροῦντι, εὐχήθητι ἵνα, ἐσαεὶ ἀνοικτῆς πρὸ αὐτοῦ διατελούσης τὰς θύρας τοῦ μέλλοντος, ἐσαεὶ πρωτοστατῇ ἐν τοῖς φιλολογικοῖς καὶ παιδευτικοῖς παρ' ἡμῖν ἀγῶσιν ἐπ' ἀγαθῷ καὶ πρὸς δόξαν αὐτοῦ ἄφθαρτον.

Τὸν τέως πρόεδρον τοῦ συλλόγου, ζωηρῶς χειροκροτηθέντα, διεδέξατο ἐπὶ τοῦ βήματος ὁ κατὰ τὸ ΛΒ' ἔτος πρόεδρος κ. Ἀν. Χρηστίδης, ἰατρός, ἀναγνοὺς τὴν ἑξῆς πραγματείαν αὐτοῦ «Περὶ τῆς κλήσεως καὶ τοῦ προορισμοῦ τῆς γυναικὸς ἐν τῇ κοινωνίᾳ».

Παναγιώτατε Δέσποτα,
Σεβασμιώτατοι ἱεράρχαι,
Εὐγενέσταται κυρίαι καὶ κύριοι
καὶ πᾶσα ἡ φιλόμουσος καὶ φιλόκαλος ὁμήγυρις

Ψήφῳ εὐμενεῖ τῶν ἐριτίμων ἑταίρων τοῦ ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου πρόεδρος τοῦ ἀρχομένου ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους ἀναδειχθείς, βαθυτάτην ἐκφράζω δημοσίᾳ τὴν εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τῇ τιμῇ καὶ τῇ συμπαθεῖ τῶν πρός με εὐγενῶν αὐτῶν αἰσθημάτων ἐκδηλώσει ταύτῃ. Ἀλλ' ἐρωτῶ: ἐπέτυχον καὶ τοῦ οὗ ἐστοχάζοντο σκοποῦ; Ὅτε ἀνελογίσθην τὸν ὑψηλὸν τοῦ ἡμετέρου συλλόγου προορισμὸν καὶ τοὺς εἰς ἐπίτευξιν αὐτοῦ μετ' αὐθεντικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ κύρους ἐργασθέντας καὶ διαπρέψαντας, ὑπ' ἀληθοῦς κατελήφθην μελαγχολίας, διότι εἰς ἐμέ, πολλῷ αὐτῶν ὑποδεέστερον, δι' ἀμφιβόλου δ' ἀξίας προσόντων πεπροικισμένον, ἐνεπιστεύθησαν ὄνομα ἀγαστὸν καὶ ἀξίωμα οὕτω ἐπίζηλον· ἀλλ' εἰς ἔτι μείζονα ἀμηχανίαν ἐνέβαλέ με καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ ἀποχωροῦντος προέδρου κληροδοτουμένη μοι εὐσυνείδητος τοῦ καθήκοντος ἐκπλήρωσις, ἡ χαλκέντερος ὑπομονὴ καὶ ἐπιμονή, καὶ ἡ ἀκάματος ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ συλλόγου ἐθελοθυσία, ἀρεταὶ ἐν τῇ παρούσῃ ἡμῶν κοινωνικῇ καταστάσει σπανίως ἀπαντῶσαι καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ διαδόχου ἀναλαμβανόμενον ἔργον πλέον εἴ ποτε δυσχερὲς καθιστῶσαι. Ὅτε δ' ὡς ἐκ περισσοῦ ἐσκέφθην, ὅτι ἐν τοιαύτῃ τῶν γραμμάτων ἑορτῇ, ἐν ᾗ παρίσταται ὅ,τε ἀνώτατος πνευματικὸς ἡμῶν ἀρχιποίμην καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ καὶ πολιτικοὶ τοῦ ἔθνους ἡμῶν λογάδες, ὤφειλον κἀγὼ νὰ προσφέρω τὴν κατ' ἔθος παρατιθεμένην εἰσφοράν, τότε πλέον ᾐσθάνθην τῶν ἐμῶν πνευματικῶν δυνάμεων τὴν ἰσορροπίαν κλονιζομένην καὶ τὸ θάρρος μειούμενον. Εὐτυχῶς ὅμως τῶν φίλων ἑταίρων τὰ φιλάδελφα αἰσθήματα περιτράνως ἐκδηλωθέντα κατώρθωσαν νὰ κατασιγάσωσι τὰς ἐν ἐμοὶ γεννηθείσας ἀμφιβολίας καὶ νὰ μὲ περιβάλωσι διὰ σθεναρᾶς ὑποστηρίξεως ἀνδρῶν τῶν παρ' ἡμῖν ἐντριβεστάτων· τούτου δ' ἐπιτευχθέντος, οὐδὲν ἀπέμενε πλέον, καὶ θαρρῶν διέρρηξα τὸν στενὸν καὶ ὅλως εἰδικὸν τῶν ἐμῶν μελετῶν κύκλον, ἵνα εἰσέλθω εἰς ὁρίζοντα εὐρύτερον καὶ πραγματευθῶ ζήτημα γενικόν, ζήτημα ὑψί-

στης κοινωνικῆς σπουδαιότητος, ἤτοι *περὶ τῆς κλήσεως καὶ τοῦ προορισμοῦ τῆς γυναικὸς ἐν τῇ κοινωνίᾳ*, ἐφ' ᾧ καὶ ἐπικαλοῦμαι τὴν ἐπιείκειαν καὶ εὐμένειαν τῆς γερασμίας καὶ εὐγενοῦς ταύτης ὁμηγύρεως.

Τὸ περὶ κλήσεως καὶ προορισμοῦ τῆς γυναικὸς ζήτημα ἔχει τὴν ἀρχὴν ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων, καὶ ἠσχολήθησαν εἰς αὐτὸ μέχρι σήμερον οἱ μέγιστοι ἐν τοῖς γράμμασι καὶ ταῖς ἐπιστήμαις. Ἐνταῦθα ἐπίσης, ὅτε κατὰ τὸ 1861 τὸ πρῶτον συνήρχοντο οἱ πρῶτοι ἱδρύσαντες τὸ ἵδρυμα τοῦτο, συνεζήτησαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὸ ζήτημα, ἴσως οὐχὶ τόσον ἀπὸ σκοποῦ ὅσον ἐξ ἐνστίκτου. Οἱ ἐνθυμούμενοι ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ τῶν νεωτέρων οἱ μελετήσαντες τὴν ἱστορίαν τοῦ Συλλόγου παρετήρησαν, ὅτι ἡ συζήτησις ἐκείνη προὐκάλεσε δύο διακεκριμένας, ὑπὸ διαφόρων δὲ λογίων ὑποστηριχθείσας γνώμας, καθ' ἃς οἱ μὲν παρεδέχοντο τὴν γυναῖκα: σύζυγον πιστὴν καὶ μητέρα φιλόστοργον, οἱ δὲ σὺν ταῖς ἀρεταῖς ταύταις τὰ αὐτὰ δικαιώματα καὶ καθήκοντα, ὡς ὁ ἀνήρ, ἔχουσαν καὶ δικαίως τὴν πρέπουσαν αὐτῇ ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσιν διεκδικοῦσαν καὶ δὴ καὶ τὴν παντελῆ αὐτῆς χειραφέτησιν· τὸ λεπτὸν τοῦτο ζήτημα διά τε τὴν φύσιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἰδιότητα τῶν ἐν τῇ συζητήσει ταύτῃ μετασχόντων ἀνεπίλυτον καὶ μετέωρον διατελέσαν ἀνέλαβε τότε καὶ διὰ μελέτης σοβαρᾶς περὶ τῶν ὁμοιοτήτων καὶ διαφορῶν κατά τε τὴν ἀτομικήν, φυσιολογικὴν καὶ ψυχολογικὴν ἔποψιν ἐν ἑκατέρῳ τῶν φύλων ἀνέλυσε καὶ διηυκρίνησεν ὁ εὐρυμαθὴς καὶ θαλερὸς ἔτι πρεσβύτης Σπυρίδων ὁ Μαυρογένης· «Πρὸς Διός, ἄφετε ἡμῖν τὰς γυναῖκας γυναῖκας, καὶ τοὺς ἄνδρας ἄνδρας εἶναι» εἶπε, καὶ πάντες ἐσίγησαν.

Ἐὰν σήμερον μετὰ πάροδον ἐνιαυτῶν περίπου τριάκοντα ἀνασκαλεύω τὸ σοβαρὸν τοῦτο ζήτημα, αἰτία εἶναι ἡ ἐξαιρετικὴ σπουδαιότης τῆς ἐπιρροῆς καὶ δυνάμεως τῆς γυναικὸς ἐν τῷ κοινωνικῷ ὀργανισμῷ παντὸς ἔθνους καὶ δὴ καὶ τοῦ ἡμετέρου, διότι ἐκ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῆς ἀληθείας ταύτης ἐξαρτᾶται ἡ φυσικὴ καὶ πνευματικὴ ῥώμη, ἡ ἐθνικὴ ὑγεία· ὅπως δυνηθῶμεν νὰ καθορίσωμεν τὴν κλῆσιν καὶ τὸν προορισμὸν τῆς γυναικός, ἤτοι ὁποία τις ἡ δρᾶσις καὶ λειτουργία αὐτῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἀνάγκη νὰ προταχθῇ ὁ ὁρισμὸς τῆς κοινωνίας καὶ νὰ κατανοηθῇ ἡ ἔννοια αὐτῆς· ταύτην κατανοοῦμεν ἀντιπαραβάλλοντες πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος, ὡς γνωρίζετε, συνίσταται ἐξ ὀργάνων συνθέτων δι' εἰδικῆς καὶ κανονικῆς λειτουργίας ἀποσκοπούντων εἰς τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν ζωὴν αὐτοῦ· ἡ κοινωνία, ὡς ὁ ἄνθρωπος, εἶναι ὀργανισμὸς σύνθετος, ὀργανισμὸς συγκείμενος οὐχὶ ἐξ ἀνδρῶν ἁπλῶς καὶ γυναικῶν, ἀλλ' ἐξ ὀργάνων συνθέτων τεινόντων εἰς τὴν συντήρησιν καὶ ζωὴν αὐτῆς, ἤτοι ἐκ τοῦ τελείου ἀνθρώπου, ὡς ἐννοοῦμεν αὐτὸν ἐν τῇ ἑνώσει ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ἤ, ὅπερ ταὐτόν, ἐκ τῆς οἰκογενείας· ἡ κοινωνία ἄρα δὲν δύναται νὰ συγκροτηθῇ ἐξ ἀτόμων μὴ δυναμένων καθ' ἑαυτὰ νὰ ὑπάρξωσιν, ἐκ φυσικῆς δ' ἀνάγκης ὑφίσταται καὶ ζῇ μόνον διὰ τῆς συνενώσεως αὐτῶν, ἤτοι διὰ τῶν ὀργανικῶν μορίων, καὶ ταῦτα εἶναι αἱ οἰκογένειαι. Κατὰ ταῦτα καὶ ἡ κοινωνία, ἡ ἐπιλεγομένη καὶ πολιτική, ὡς καὶ ἐν τοῖς ζῴοις παρατηρεῖται, εἶναι φυσικὴ τοῦ ἀτόμου ἀνάγκη, εἶναι ὁρμέμφυτος πρὸς τὰ ὅμοια αὐτῷ ὁλκή, εἶναι δὲ καὶ ἀναπόδραστος, διότι ἐν τῇ μετὰ τῶν ὁμοίων συμβιώσει καὶ οἰκογενειακῇ συμπληρώσει ἐξασφαλίζεται ἡ ἀτομικὴ ὕπαρξις καὶ ἐνέργεια, ἡ ἰδιοκτησία, ἡ τιμή, ἡ διαιώνισις τοῦ εἴδους καὶ πᾶν ὅ,τι τελειοποιεῖ τὸν ἄνθρωπον, τὴν κοινωνίαν καὶ τὸ ἔθνος κατά τε τὴν ὑλικωτέραν αὐτῶν ὀργάνωσιν καὶ τὰς ἀνωτέρας ψυχικὰς καὶ πνευματικὰς ἐνεργείας.

Ἐὰν τοιαύτη τις ἡ κοινωνία καὶ τοιοῦτον σκοπὸν μέγαν προτίθηται, δίκαιον εἶναι νὰ ἐρευνηθῇ τίνι τρόπῳ κατορθοῦται, ποῖοι οἱ πρῶτοι παράγοντες, ἤτοι ἐπὶ ποίας βάσεως αἱ κοινωνίαι ζῶσιν, ἀκμάζουσι καὶ διαιωνίζονται ἐν ψυχικῇ καὶ πνευματικῇ εὐρωστίᾳ. Εἴπομεν ὅτι ἡ κοινωνία, ὡς ὁ ἄνθρωπος, ἐκ συνθέτων ὀργάνων ἢ μορίων ὀργανικῶν συνίσταται, ἤτοι ἐκ τῶν οἰκογενειῶν ὑποδιαιρουμένων εἰς ἄτομα, ὧν προεξάρχοντα εἶναι ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνή, ὅτι ὡς ἡ ὕπαρξις καὶ ζωὴ παντὸς ἐνοργάνου διὰ τῆς εἰδικῆς λειτουργίας τῶν ἐπὶ μέρους ὀργάνων ἐξασφαλίζεται, οὕτω καὶ ἡ ὕπαρξις, ἀκμὴ καὶ τελειότης τῆς κοινωνίας ἐκ τῶν εἰδικῶν λειτουργιῶν τῶν συνιστώντων τὴν οἰκογένειαν ἀτόμων ἐξαρτᾶται· ἐπειδὴ δὲ τὰ ἄτομα ἐν τῷ ἀνθρωπείῳ εἴδει δύο διάφορα καὶ συγκεκριμένα γένη ἀποτελοῦσι καὶ ἀντιπροσωπεύουσιν ἐν τῇ ζωϊκῇ ὑπάρξει τὴν τελειότητα τῆς δημιουργικῆς πλάσεως, ἀναγκαίως ἕπεται, ὅτι τῶν λογικῶν τούτων ὄντων αἱ λειτουργίαι εἶναι διάφοροι, κατατείνουσαι ἀμέσως μὲν εἰς τὸ ἴδιον αὐτῶν εὖ εἶναι, ἐμμέσως δὲ εἰς τὸ τῆς κοινωνίας. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐνεργείας ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ἀπ' αἰώνων κατωρθώθη καὶ κατορθοῦται διὰ τῆς διανομῆς τῆς ἐργασίας, διὰ τῆς ἁρμο-

νικῆς δράσεως τῆς ἐπὶ τῶν φυσικῶν καὶ πνευματικῶν πλεονεκτημάτων θεμελιουμένης διαφορᾶς τῶν δύο φύλων· καὶ καθὼς τὸ ἄτομον ἀδυνατεῖ νὰ ζήσῃ, ὅταν ἕκαστον τῶν ὀργάνων αὐτοῦ διὰ τῆς εἰδικῆς φυσιολογικῆς λειτουργίας δὲν τείνῃ εἰς τὴν τοῦ ὅλου συντήρησιν, καθὼς ὁ πνεύμων δὲν δύναται ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν καρδίαν, ὡς οὐδ' ἡ καρδία τὸν ἐγκέφαλον, οὕτω καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ οὐδεμία ἀσφάλεια, οὐδεμία τῶν συνιστώντων αὐτὴν μορίων ὑλικὴ καὶ ἠθικὴ εὐδαιμονία, ὅταν ἡ οἰκογένεια δὲν λειτουργῇ κατὰ φύσιν, ἤτοι ἐκτρέπηται τοῦ φυσικοῦ προορισμοῦ, εἰς ὃν προωρίσθη καὶ ἐξικανώθη· ἐντεῦθεν πηγάζει ἡ ἐν τῇ κοινωνίᾳ εἰδικὴ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς δρᾶσις, ἡ διὰ τῶν εἰδικῶν καθηκόντων διακρινομένη, καὶ ὧν ἡ ἐκπλήρωσις, ἡ ἀληθὴς τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς κοινωνίας ἀσφάλεια τυγχάνουσα, δικαιολογεῖ τὴν ἀπολαυὴν δικαιωμάτων, εἰ καὶ τὰ πολυθρύλλητα ταῦτα δικαιώματα εἶναι καὶ αὐτὰ καθήκοντα, ὁ δὲ βίος ἡμῶν διηνεκὲς καθῆκον πρός τε ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ τοὺς ὁμοίους ἡμῖν.

Ἐκ τῶν προειρημένων καταφαίνεται, ὅτι ἀνὴρ καὶ γυνὴ ἔχουσι καθήκοντα· εὐρύτερα καὶ ποικιλώτερα ὁ μέν, στενώτερα ἀλλ' ὑψηλότερα ἡ δέ· καὶ ἐπειδὴ σκοπὸς ἡμῶν, περὶ κλήσεως καὶ προορισμοῦ τῆς γυναικὸς τὸν λόγον ποιουμένων, εἶναι περὶ τῶν εἰδικῶν καθηκόντων τῆς γυναικὸς νὰ συζητήσωμεν, ἐπιτρέψετέ μοι νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ θέματος τούτου.

Ἡ ἀπομόνωσις εἶναί τι φοβερόν, λέγει ὁ P. Janet. Μόνη ἡ ἰδέα γεννᾷ ἐν ἡμῖν τὸ αἴσθημα τῆς σμικρότητος ἡμῶν καὶ παρορμᾷ εἰς τὸν σχηματισμὸν κοινωνίας· οὐδὲν δὲ φυσικώτερον καὶ παραμυθητικώτερον τῆς συμβιώσεως μετὰ συντρόφου ἀφωσιωμένου ἔν τε τῇ λύπῃ καὶ τῇ χαρᾷ. Ἡ γυνὴ μόνη, ὡς ἄτομον, προσθέτει ὁ Martin, εἶναι ὕλη ἄψυχος, σῶμα νεκρόν, ἡνωμένη ὅμως μετ' ἀνδρὸς εἶναι ἡ ζῶσα ἐφαρμογὴ τοῦ φυσικοῦ νόμου τοῦ συμπληροῦντος τὸν φύσει τέλειον ἄνθρωπον. Τέλειος τύπος γυναικὸς ὑπάρχει ἐν τῇ οἰκογενείᾳ· περὶ τοῦ φυσικοῦ τούτου νόμου πειθόμεθα βλέποντες τὸ λαμπρὸν θέαμα ὄντων ἀγαπώντων ἄλληλα, ἐμπνεομένων ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων καὶ ἰδεῶν, θερμαινομένων καὶ ἀναζωογονουμένων πρὸς πᾶν ὑψηλὸν καὶ εὐγενές, διατεθειμένων νὰ συζήσωσι καὶ συναποθάνωσιν· κεχωρισμένα τέως, συνηνώθησαν χάριν τῆς ἀμοιβαίας αὐτῶν ὑπάρξεως καὶ εὐδαιμονίας καὶ μετεβλήθησαν εἰς ναὸν αἰώνιον, ἄρωμα ποιήσεως, ἐλπίδος καὶ ἀγάπης ἀναθρώσκοντα. Ὁ ἀνὴρ ἐκ τῆς ἀφιλοκερδίας ταύτης τῆς συζύγου αὐτοῦ ἐμπνεόμενος αἰσθάνεται τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις αὐξομένας, ἀσχολεῖται εἰς τὰς εἰδικὰς ἀσχολίας καὶ ἐκπληροῖ ἐνόρκως τὰ πρὸς τὴν κοινωνίαν καὶ τὸ ἔθνος καθήκοντα, κάλλιστα εἰδώς, ὅτι ταῦτα πράττων τὴν ἑαυτοῦ οἰκογένειαν ὠφελεῖ· γίγνεται ἐργάτης, τεχνίτης, ἔμπορος, στρατιώτης, ἄρχων, ἤτοι ἔχει κύκλον ἐνεργείας ἐξωτερικόν. Τί δὲ τὸ ἔργον τῆς συζύγου; καθαρῶς ἐσωτερικόν· οὕτω διέταξεν αὐτὰ ἡ φύσις, τοιοῦτον εἶναι τὸ δημιουργικὸν σχέδιον ἐνόσῳ ὑπάρχει ἀνθρώπινον γένος ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ σύζυγος ὀφείλει νὰ προΐσταται τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας καὶ τάξεως, νὰ βασιλεύῃ διὰ τῆς χάριτος, λεπτότητος καὶ τῶν ἀρετῶν ἐπὶ τοῦ συζύγου, καὶ νὰ διαχέῃ τὴν χαρὰν ἐν μέσῳ τῆς οἰκιακῆς εὐτυχίας. Ἡ οἰκογένεια εἶναι σύναμα προστασία τῆς γυναικὸς καὶ φύλαξ τῆς ἁγνότητος καὶ τῆς ἀξιοπρεπείας αὐτῆς, καὶ παρέχει τῷ μὲν ἀνδρὶ σύντροφον, τῇ γυναικὶ δὲ στήριγμα, ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην συνενοῦσα δύο ἄνισα ὄντα : τὸ ἰσχυρὸν καὶ τὸ ἀσθενές. Ἐκ τῆς φυσικῆς ταύτης διαφορᾶς ἀναγκαίως ἐξάγεται, ὅτι ὁ βίος τῆς γυναικὸς εἶναι ἐσωτερικός, καθῆκον δ' αὐτῆς ἡ τοῦ οἴκου μέριμνα καὶ οἰκιακὴ οἰκονομία, ἧς τὰ θέλγητρα πολλὰ καὶ γνωστὰ εἰς πᾶσαν οἰκοδέσποιναν. Ἕτερον καθῆκον εἰδικὸν τῆς γυναικός, στενῶς πρός τε τὴν οἶκον καὶ τὴν κοινωνίαν συνδεδεμένον, εἶναι ἡ ἀφοσίωσις, ἡ ἀνυπόκριτος πίστις, ἡ θερμὴ ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς ὑγείας καὶ τῆς ἠθικῆς τελειότητος τοῦ συζύγου, ἴσην ἀγάπην, ἀφοσίωσιν καὶ ἐμπιστοσύνην ἐν τῇ ἀμοιβαίᾳ συμπληρώσει ἀνταποδιδόντος. Τὰ καθήκοντα τῆς γυναικὸς πολλαπλασιάζονται διὰ τῆς προσκτήσεως τέκνων. Ποία μήτηρ δὲν ἐρυθριᾷ, ὅταν τὸ πρῶτον ἀκούσῃ ἀπὸ τοῦ ἀθώου ἐκείνου στόματος τὴν λέξιν *μήτηρ* ; λέγει ὁ J. Simon. Τὰ τέκνα εἶναι ὁ ἀδιάρρηκτος δεσμὸς τῶν συζύγων, ἰσχυρότερος μάλιστα παντὸς ἄλλου φανταστικοῦ· ἅμα τῇ γεννήσει ἡ σύζυγος αἰσθάνεται τὸ αἴσθημα αὐτῆς διπλασιαζόμενον, διότι ὁ ἀνὴρ ἐγένετο αἴτιος ἀνελπίστου εὐτυχίας : ἐγένετο μήτηρ. Ἡ μητρότης, λέξις ἁπλουστάτη, ἐμπερικλείει τὸ μεγαλεῖον τῆς γυναικείας φύσεως.

Ἐν τῷ αἰσθήματι τῆς μητρότητος ἡ σύζυγος δὲν καταπονεῖται πλέον ὑπὸ τῶν μελλόντων κόπων, γεννῶνται δ' ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς καθήκοντα, ὧν ἡ ἐκπλήρωσις πληροῖ αὐτὴν ψυχικῆς ἡδονῆς καὶ εὐγενοῦς ὑπερηφανίας ἐπὶ τῷ

ἐπιζήλῳ καὶ ὑπερτάτῳ τούτῳ ἀξιώματι· καταβάλλει κόπους διὰ τὴν φυσικὴν ἀνατροφὴν τοῦ ἀθῴου νηπίου καὶ φροντίζει περὶ τῆς τροφῆς καὶ καθαριότητος αὐτοῦ, ὅσῳ δ' αὐξάνει, συναυξάνει καὶ ἡ περὶ αὐτοῦ μέριμνα, διότι σὺν τῇ φυσικῇ ἀνατροφῇ ὀφείλει νὰ σκέπτηται καὶ περὶ τῆς πνευματικῆς, διὰ τῶν πρώτων διδαγμάτων, καὶ τῆς ἠθικῆς ἢ ψυχικῆς, διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς ἐμπνεύσεως ἐν οὕτως ἁπαλαῖς ψυχαῖς ὁρμῶν ὄντως ἀνθρωπίνων· αἱ ἀρεταὶ διδάσκονται ἀληθῶς, αἱ εὐγενεῖς ὅμως ὁρμαὶ καὶ ἰδέαι ἐμπνέονται, τὴν ἔμπνευσιν δὲ ταύτην μόνη ἡ μήτηρ διὰ τοῦ προσιδιάζοντος αὐτῇ φίλτρου τῆς μητρικῆς στοργῆς δύναται. Ἡ πραγματικὴ φιλοστοργία, λέγει ὁ Martin, εἶναι ἡ ἀνάπτυξις καὶ μόρφωσις τῆς ψυχῆς τῶν τέκνων, προορισμὸς δὲ τῆς γυναικὸς ἡ τοῦ καθήκοντος πιστὴ ἐκπλήρωσις. Ἡ ἀληθὴς φιλοστοργία εἶναι ἡ εὐτυχία τῆς μητρός· αὕτη φροντίζουσα περὶ τῆς ὑγείας τῶν τέκνων αὐτῆς, διδάσκουσα, συμβουλεύουσα, ἠθικοποιοῦσα καὶ καθοδηγοῦσα τὴν ἔμφυτον τοῦ καλοῦ κλίσιν, ἐμπνέουσα δ' αὐτοῖς τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα καὶ τὴν πρὸς τὴν θείαν πρόνοιαν πεποίθησιν, δι' ἧς ὁ βίος ἡμῶν γίγνεται ἀνεκτὸς καὶ αἱ θλίψεις ἀνακουφίζονται, καθίσταται πηγὴ πολλῶν ἀγαθῶν, διότι σὺν αὐτοῖς αὐξάνει ὁ συζυγικὸς ἔρως, κραταιοῦται ἡ τιμὴ τῆς οἰκογενειακῆς ἑστίας, παραμένει θερμὸν τὸ πρὸς τὴν πατροπαράδοτον πίστιν αἴσθημα, σώζονται τὰ τέκνα καὶ ἀνδροῦνται ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ καθήκοντος, ἀναπτύσσεται ἡ κοινωνία, καὶ τὸ ἔθνος ἀνακτᾶται τὴν φυσικήν, πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν δύναμιν, ἧς ἄνευ ἐν τῷ δεινῷ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνι ἡ παρακμὴ καὶ ἐξόντωσις εἴπερ ποτὲ ἄφευκτος.

Ὁ προορισμὸς τῆς γυναικὸς ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ὡς οἰκοδεσποίνης, συζύγου καὶ μητρός, κεῖται ἐν τῇ *ἐκπληρώσει τῶν ἰδικῶν αὐτῆς καθηκόντων* καὶ ἀποδεικνύεται διὰ παραδειγμάτων ἐξ αὐτῶν τῶν ποιητῶν εἰλημμένων· οἱ ποιηταί, βαθεῖς τῶν ἀνθρωπίνων ἐλατηρίων ἐρευνηταὶ καὶ τῶν λεπτοτάτων τοῦ ψυχικοῦ βίου νημάτων ἀνιχνευταί, ἐν τῇ δηλώσει τῶν καθηκόντων τῆς γυναικὸς ὑπέδειξαν τὴν τελειότητα αὐτῆς καὶ τὴν ἀνίκητον κοινωνικὴν ἰσχύν. Τίς δὲν ἐνθυμεῖται τὴν Πηνελόπην, σύζυγον τοῦ Ὀδυσσέως, παντοῖα μηχανωμένην μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς αὐτοῦ πρὸς ἀποφυγὴν τῶν δελεασμάτων τῶν περικυκλούντων αὐτὴν μνηστήρων; Τίς δὲν ἐνθυμεῖται τὴν Ἀνδρομάχην, τὸν ἰδανικὸν τύπον μητρὸς καὶ συζύγου, καὶ δὲν συγκινεῖται πρὸ τοῦ ἐξαιρέτου ψυχικοῦ κάλλους καὶ τοῦ μεγαλείου αὐτῆς ἐν τῇ πλήρει φόβων καὶ ἐλπίδων μετὰ τοῦ Ἕκτορος συναντήσει; Ἵνα δὲ παραλείψω τὴν τρυφερότητα τῶν θρησκευτικῶν αἰσθημάτων καὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ ὀνόματος, τὸ σέβας τῶν παρθένων Ἀντιγόνης καὶ Ἠλέκτρας, ἀνακαλῶ εἰς τὴν μνήμην ὑμῶν τί ὁ παθητικώτατος Εὐριπίδης ἐν τῇ ἀκατασχέτῳ ἐκδικητικῇ ὁρμῇ τῆς Μηδείας παρεμβάλλει· τί νομίζετε; τὴν πρὸς τὰ τέκνα στοργήν. Μετὰ δακρύων καὶ φιλημάτων αὕτη κατασπάζεται καὶ ἐν τῇ ψυχικῇ μέθῃ ἀναφωνεῖ πρὸς τὰ ὑπ' αὐτῆς ἀπειλούμενα τέκνα:

Ὦ φιλτάτη χείρ. φίλτατον δέ μοι κάρα
καὶ σχῆμα καὶ πρόσωπον εὐγενὲς τέκνων
ὦ γλυκεῖα προσβολή,
ὦ μαλθακὸς χρὼς πνεῦμά θ' ἥδιστον τέκνων.

Ἰδού, Παναγιώτατε, ἰδού, κυρίαι καὶ κύριοι, τὸ μυστήριον τῆς οἰκογενειακῆς δυνάμεως τοῦ ἀσθενοῦς τούτου πλάσματος. Ποία δὲ ἡ κοινωνική; ἡ ἐπίδρασις αὐτῆς ἐπὶ τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς μορφώσεως καὶ ἐπὶ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἐπὶ ἑξήκοντα ἐννέα βασιλέων τῆς Γαλλίας, λέγει ὁ Martin, τρεῖς μόνον ἠγάπησαν τὸν λαὸν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ τρεῖς ὑπὸ τῆς ἰδίας μητρὸς ἀνετράφησαν. Ὁ Barnabe, ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων ῥητόρων τῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως ἐν Γαλλίᾳ, εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ ὤφειλε τὴν γενναιότητα τῆς ψυχῆς καὶ τὸ εἰλικρινὲς τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ. Ὁ Kant δὲν ἐλησμόνει, ὅτι ἡ μήτηρ ἐνεφύτευσεν αὐτῷ ὅ,τι καλὸν καὶ ἀγαθὸν ὑπῆρχεν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ. Ὁ Cuvier παρὰ τῆς μητρὸς εἶχε τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς πρὸς τὴν φύσιν ἀγάπης καὶ τὸ ἐλατήριον τῆς μελλούσης ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ ζωῆς. Ὁ Mirabeau πολλὰς εἶχεν ἐλλείψεις καὶ πολλὰ διέπραξε σφάλματα, οὐχὶ τόσον διότι ἐπιέσθη καὶ κατεδιώχθη ὑπὸ τοῦ πατρός, ἀλλὰ διότι προώρως ἀπώλεσε τὴν μητέρα αὐτοῦ. Ἡ ἐπιρροὴ καὶ δύναμις τῆς γυναικός, ὡς μητρός, φαεινότερον καταδείκνυται ἐν τῷ βίῳ Βύρωνος καὶ Λαμαρτίνου· ὁ Βύρων εἶχε μητέρα εἴρωνα, ἀνόητον, ἰδιότροπον, ὑπερήφανον καὶ μάταιον· ὁ Λαμαρτῖνος μητέρα χαρακτῆρος σταθεροῦ καὶ πλήρη τρυφερῶν καὶ εὐσεβῶν αἰσθημάτων· ἐντεῦθεν ὁ Βύρων, μέγας ἀληθῶς ποιητής, ἦτο ὑπερήφανος, ὀργίλος, εὐεπίφορος εἰς μῖσος καὶ περιφρόνησιν, ἡφαίστειον καῖον, ἐνῷ ὁ Λαμαρτῖνος ἁρμονία τρυφερῶν αἰσθημάτων, ὑψηλῶν ἰδεῶν, ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ ὁποίου ἐξεχέοντο ἀρώματα, ἀναζωογονοῦν-

τα καὶ μεταρσιοῦντα τὸν ἄνθρωπον εἰς σφαῖραν ὑψηλοτέραν.

Τοιαύτης τῆς κλήσεως καὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς γυναικὸς οὔσης, σταθερὰ τῶν ὑπεράγαν αἰσθηματικῶν καὶ ἰδεολόγων τῆς Δύσεως παρατηρεῖται τάσις, τάσις, ἣν οἱ παρ' ἡμῖν πιθηκίζοντες ἐπιζητοῦσι νὰ εἰσαγάγωσι καὶ τὸν φυσικὸν προορισμὸν τῆς γυναικὸς νὰ καταστρέψωσιν, ἰσοτιμίαν ἐπὶ τῆς ἴσης λογικῆς ἀξίας ἀξιοῦντες καὶ ἐκ τῆς οἰκίας εἰς τὸν δημόσιον βίον νὰ παραπλανήσωσιν ἐπιζητοῦντες, λόγῳ, ὅτι ἡ τοῦ καθήκοντος ἐκπλήρωσις ξηρά τις καὶ ἄγονος καὶ ὀχληρὰ τυγχάνει (P. Janet), κατ' ἀντιπαραβολὴν δὲ πρὸς τοὺς ἄνδρας, ἔχουσι δικαιώματα ἐλάσσονα, ὡσεὶ ἡ τῶν δικαιωμάτων παρ' ἑκατέρῳ τῶν φύλων ἄσκησις μὴ ἦτο, ὡς εἴπομεν, καὶ αὐτὴ καθῆκον ἁρμόζον εἰς τὴν διάφορον αὐτῶν φυσικὴν καὶ πνευματικὴν ἱκανότητα. Οὕτω τὸ γυναικεῖον φῦλον, αἰχμάλωτον τοῦ ἀνδρώου, πρέπει νὰ χειραφετηθῇ· ἔστωσαν αἱ γυναῖκες ἰατροί, δικηγόροι, βουλευταί, διοικηταί, ὑπουργοί, ἴσως ἴσως καὶ στρατιῶται καὶ ἀξιωματικοί. Φαντάσθητε ἐπὶ στιγμὴν τὰς γυναῖκας ἔξω τοῦ οἴκου καὶ τοῦ φυσικοῦ τῆς δράσεως κύκλου εἰς ἀνδρικὰς ἐπιδιδομένας ἐργασίας, τὰς γυναῖκας καθ' ἡμέραν ἐν τῷ τρομερῷ περὶ ὑπάρξεως συναγωνισμῷ συγκρουομένας καὶ πάντοτε καταβαλλομένας διὰ τῆς φυσικῆς καὶ πνευματικῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἀνδρός· τί συμβήσεται; ἡ οἰκογενειακὴ ἁρμονία θέλει ἐκλείψει, διότι ὁ ἀνὴρ δὲν ἔχει πλέον σύντροφον ἀλλ' ἀνταγωνιστήν· ἡ οἰκιακὴ τάξις θέλει καταστραφῇ καὶ τὰ τέκνα ἐγκαταλειφθῇ· λογομαχίαι καὶ ἔριδες τῶν συζύγων περὶ τῆς νομοθετικῆς ἱκανότητος τοῦ βουλευτοῦ, τῆς πολιτικῆς περινοίας τοῦ ὑπουργοῦ, τῶν προσόντων τῶν ὑπαλλήλων καὶ τῆς στρατιωτικῆς πειθαρχίας· φαντάσθητε ταῦτα πάντα, ἀναγνώσατε δὲ ὅσα περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος μετ' αὐστηρᾶς κρίσεως καὶ λογικῆς ὁ πολὺς J. Simon γράφει, καὶ θέλετε ἀναπαραστήσει τὸν φοβερὸν κοινωνικὸν κυκεῶνα, πρὸς ὃν χωροῦσιν οἱ ἄνευ κρίσεως καὶ λογικῆς ποδοπατοῦντες τοὺς νόμους τῆς φύσεως, τοὺς ὅρους τούτους τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, ὅρους ἐν σύμπαντι τῷ ζωϊκῷ βασιλείῳ, ὡς δικαίως ὁ Fehling παρατηρεῖ, ὑπάρχοντας.

Ἡ κλῆσις καὶ ὁ προορισμὸς τῆς γυναικὸς ἐν τῇ κοινωνίᾳ διά τε τὰς φυσικάς, πνευματικὰς καὶ ψυχικὰς αὐτῆς διαφορὰς εἶναι καὶ ἔσται αἰωνίως ὁ αὐτὸς ἐν ὅσῳ ἰσχύει ἀναντιρρήτως ὁ ἐν τῇ ὀργανικῇ φύσει ὑπάρχων νόμος τῆς κληρονομικότητος. Ὁ νόμος οὗτος, γνωστὸς εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας ἰατρούς, διὰ τῶν νεωτέρων βιολογικῶν μελετῶν ἐπὶ μᾶλλον ἐξηκριβώθη καὶ ἔσχεν ὡς συμπέρασμα, ὅτι ἡμεῖς ἐπ' ἐλάχιστον συνετελέσαμεν εἰς τὴν παροῦσαν ἡμῶν κατάστασιν. Εἴμεθα κατ' ἐξοχὴν πλάσμα τῶν προγόνων ἡμῶν· κληρονομοῦμεν ἀνάστημα, φωνήν, παραλλαγὰς σκελετοῦ, κρανίου· κληρονομοῦμεν σπέρματα ἀσθενειῶν: χλώρωσιν, ἀναιμίαν κτλ., κληρονομοῦμεν πνευματικὰς ἰδιότητας: δημιουργικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν πνεῦμα· κληρονομοῦμεν καὶ τὴν θηριωδίαν, τὸν ψυχρὸν κυνισμόν· κληρονομικὴ εἶναι ἔτι, λέγει ὁ Schule, καὶ ἡ δολοφόνος ῥοπὴ τῶν κακούργων τῆς κοινωνίας τῶν ἀνατρεπόντων τὴν ἠθικὴν αὐτῆς διάταξιν. Ὁ νόμος οὗτος τῆς κληρονομικότητος ὑφίσταται καὶ ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ ἑκατέρου τῶν φύλων ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ πλανήτου τούτου, εἶναι δὲ ἀδύνατον ν' ἀνατραπῶσιν οἱ ὅροι τῆς ζωῆς ἡμῶν ἄνευ καταστροφῆς βεβαίας. Καὶ ὀρθὴν ἔτι ἐὰν παραδεχθῶμεν τὴν ἐπὶ γενεὰς ἐξάρτησιν τῆς γυναικὸς ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν, μοιραίως ἡ ἐξάρτησις αὕτη διὰ τῆς κληρονομίας ἐμονιμοποίησε τὰ ἐκ τῆς φυσικῆς, πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς ζωῆς τῆς γυναικὸς ἀπ' αἰώνων ὑπάρχοντα εἰδικὰ γνωρίσματα καὶ προσόντα. Ἐνταῦθα κεῖται ἡ ῥίζα τοῦ λεγομένου ἀποκλεισμοῦ τῆς γυναικὸς ἀπὸ τοῦ δημοσίου βίου, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν, καὶ ὁ προορισμὸς αὐτῆς ἐν τῷ οἴκῳ καὶ τῇ οἰκογενείᾳ, τὸ φυσικὸν τοῦτο κέντρον, τὸ ὁποῖον ὁ χριστιανικὸς πολιτισμὸς ὡς τὸ ἱερώτερον καὶ εὐγενέστερον ὑπούργημα ἐνεπιστεύθη εἰς τὰς χεῖρας αὐτῆς ὡς συζύγου καὶ μητρός. Συγχωρήσατέ μοι παρολισθοῦντι: ἡμεῖς ἐν τῇ Ἀνατολῇ, οἱ τὸν δυτικὸν πολιτισμὸν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως δυσωνύμων μυθιστορημάτων, ὡς λέγει ὀρθῶς ὁ J. Simon, γνωρίζοντες, εἴμεθα πρόθυμοι, πρὸς ἐπίδειξιν πολιτισμοῦ καὶ τὸν ἐκτροχιασμὸν τῆς γυναικὸς ἡμῶν ν' ἀνεχθῶμεν, ἀμερικανικώτεροι τῶν Ἀμερικανῶν γιγνόμενοι. Ἤδη ἐγένετο ἀρχὴ καὶ ἀκροάσεως ὑψηλοτέρων ἐν Σορβώνῃ μαθημάτων καὶ τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης ἐν Παρισίοις· κοινωνικὴ πλάνη, ἧς αἱ συνέπειαι δὲν δύνανται ν' ἀνατρέψωσι τὸν φυσικὸν ῥοῦν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πραγμάτων, ὀπισθοδρομοῦσιν ὅμως διὰ τῆς κοινωνικῆς ἀναστάσεως τὴν πρόοδον τοῦ ἔθνους· ἀρκοῦσι τὰ ἐκ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν οἰκογενειακῶν καθηκόντων ἀπορρέοντα δικαιώματα αὐτῆς καὶ μὴ ἐπιβαρύνωμεν δι' ἄλλων

ἀπαιτούντων διάφορον σώματος καὶ πνεύματος δεξιότητα· ἡ γυνὴ ἴσης μὲν λογικῆς ἀξίας, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὁμοία τῷ ἀνδρί, δὲν προσβάλλεται ἐκ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς ἐξωτερικῆς δράσεως, διότι ἐν τῇ οἰκογενειακῇ ἐργασίᾳ καὶ τῇ ἐκπληρώσει τῶν συζυγικῶν καὶ μητρικῶν καθηκόντων ἔχει ἐν χερσὶ τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἔθνους, εἰς ὃ ἀνήκει.

Ἱκανῶς ἐμακρηγόρησα, Παναγιώτατε, καὶ νομίζω εὔκαιρον, εὐλαβούμενος τὴν ὑπομονὴν τοῦ κεκοπιακότος ἀκροατηρίου τούτου, νὰ καταλήξω εἰς τὸ συμπέρασμα. Ἡ κλῆσις καὶ ὁ προορισμὸς τῆς γυναικὸς ἐν τῇ κοινωνίᾳ εἶναι *ἡ πιστὴ καὶ ἀκριβὴς ἐκπλήρωσις τῶν οἰκογενειακῶν καθηκόντων*. Τὸ γνήσιον γνώρισμα, τὸ ἀληθὲς μεγαλεῖον τὸ φύσει ἁρμόζον εἰς τὴν τρυφερὰν καὶ ὑπερήφανον ψυχὴν τῆς γυναικὸς ὡς *οἰκοδεσποίνης*, ἄνευ μειώσεως τοῦ θελγήτρου τῆς εὐγενείας καὶ τῆς ἀξιοπρεπείας, εἶναι: νὰ διοικῇ τὸν οἶκον ἐν τάξει καὶ μετὰ χάριτος καὶ νὰ διευθύνῃ τὸ ὑπηρετικὸν μετ' εὐσταθείας καὶ φιλανθρωπίας· ὡς *συζύγου* δὲ νὰ ἀγαπᾷ τὸν σύζυγον μετ' ἀφοσιώσεως καὶ φυσικῆς εἰλικρινείας καὶ διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πνεύματος αὐτῆς νὰ προσεγγίζῃ τὴν πνευματικὴν τοῦ συζύγου ὑπεροχήν, νὰ συμμερίζηται τὰς σκέψεις αὐτοῦ, νὰ τὸν ὑποστηρίζῃ, ἐνισχύῃ καὶ παρηγορῇ, παραπλανώμενον δὲ νὰ τὸν ἐπανάγῃ εἰς τὴν οἰκογενειακὴν ἑστίαν καὶ τὸν ἐξαγνίζῃ διὰ τῆς ἰδίας αὐτῆς ἁγνότητος· ὅταν δὲ παρατηρῇ τὸν μὲν ἔρωτα αὐτῆς μὴ ἀμειβόμενον καὶ τὴν ἀρετὴν μὴ τιμωμένην, νὰ σῴζῃ ἑαυτήν, κατὰ τὸ δυνατόν, ἐν εὐσεβεῖ αὐταπαρνήσει· ὡς *μητρὸς* δέ, ἡ πρὸς τὰ τέκνα ἀφοσίωσις καὶ ἀληθὴς φιλοστοργία, ἡ φυσικὴ ἀνατροφή, ἡ πρώτη πνευματικὴ ἀνάπτυξις καὶ ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ μόρφωσις, ἰδίως δὲ ἡ ψυχικὴ δι' ἐμπνεύσεως ὁρμῶν καὶ φρονημάτων ὑψηλῶν καὶ εὐγενῶν· ἐὰν δὲ διὰ πάντα τὰ τέκνα ἀνεξαιρέτως ὀφείλῃ νὰ σκέπτηται, διὰ τὰς κόρας ὅμως αὐτῆς ὀφείλει ἐμβριθέστερον καὶ φιλανθρωπότερον, διότι εἰς αὐτὰς θέλει ἐμπιστευθῇ τὴν τιμὴν τῆς οἰκογενείας, τὴν πραγματικὴν ἀσφάλειαν τῆς κοινωνίας, καὶ τὴν εὐτυχίαν τοῦ μέλλοντος συζύγου.

«Γυναῖκες· ἀνακράζει ὁ εὐγενὴς τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν Martin, γυναῖκες· ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ διίδητε τὰ ἐκ τῆς μητρικῆς ἐπιρροῆς προερχόμενα ἀγαθά, μετὰ πόσης εὐγενοῦς ὑπερηφανίας ἠθέλετε διανύσει τὴν ὁδόν, ἣν ἡ φύσις ἀπὸ τόσων αἰώνων προώρισεν ὑμῖν! ὅ,τι οἱ μονάρχαι καὶ τὰ ἔθνη δὲν δύνανται, ἀρκεῖ νὰ θελήσητε ὅπως πραγματωθῇ. Μόναι ἐν χερσὶν ἔχετε τὴν μέλλουσαν γενεάν. Οἰκοδέσποιναι, νεαραὶ σύζυγοι, τρυφεραὶ μητέρες, τὸ σκῆπτρον ἀνήκει ὑμῖν. Ἐν τῇ ψυχῇ ὑμῶν μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς νόμοις κεῖται τὸ μέλλον τῆς κοινωνίας, τοῦ ἔθνους, αὐτῆς τῆς ἀνθρωπότητος».

Σημ. Ἐν τῇ παρούσῃ μελέτῃ ἐξ ἀνάγκης παρελείφθησαν αἱ παραπομπαὶ εἰς τὰ συγγράμματα τῶν μνημονευομένων συγγραφέων· καὶ πολλὰ μὲν ὑπάρχουσι τοῦ θέματος τούτου ἔργα περιωνύμων ἀνδρῶν, ἀλλ' ἡμεῖς ἀναγράφομεν τὰ ἀκόλουθα:

L'Aimé Martin Education des Mères des Famille. T 1 et 2. Dixième édition, Paris. 1883.

P. Janet. La Famille Éd. 13. Paris, 1887.

J. Simon La Femme du vingtième siècle. Éd. 4. Paris, 1892.

H Schüle. Handbuch der Geistes-krankheiten v. Ziemssen· ἔκδ. Β'. Leipzig, 1880.

H. Fehling. Die Bestimmung der Frauen ἔκδ. Β'. Stuttgart, 1892

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος. Σύγγ. περιοδικόν, τόμ. Α', ἔτ. Α'.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ Η. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΕΚ ΠΟΝΤΟΥ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 27 Ἀπριλίου 1892).

Κύριοι,

Πλεῖστα ὅσα ἠδύνατό τις προεισαγωγικῶς νὰ εἴπῃ περὶ τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου, ἀλλ' ἡμεῖς ἀρκούμενοι ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῖς ὀλίγοις καὶ ἄλλοτε περὶ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ὑφ' ἡμῶν λεχθεῖσιν, ὡς καὶ τοῖς ἐν τῇ ὑφ' ἡμῶν γερμανιστὶ ἐκδεδομένῃ Φθογγολογίᾳ τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου προειρημένοις, ἐπιφυλασσόμεθα πλείονα περὶ τοῦ θέματος τούτου νὰ ἀναπτύξωμεν βραδύτερον, ἀφοῦ δῆλον ὅτι διὰ σειρᾶς ἀναγνωσμάτων καὶ διατριβῶν ἰδιαιτέρων κατορθώσωμεν σὺν Θεῷ νὰ παράσχωμεν ὅσον ἔνεστι τελείαν καὶ πλήρη τῆς διαλέκτου ταύτης Γραμματικὴν κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης συντεταγμένην[1].

Ὁμολογουμένως μεγάλη καὶ τολμηρὰ ἡ ἐπιχείρησις αὕτη, ἔτι δὲ τολμηροτέραν ἤθελέ τις δυνηθῇ νὰ χαρακτηρίσῃ αὐτὴν πρὸ ὀκτὼ ἐτῶν, ὅτε τὸ πρῶτον ἐν Γερμανίᾳ τὰς σπουδὰς ποιούμενοι συνελάβομεν τὴν ἰδέαν ὅπως διὰ βαθμιαίας ἐργασίας ἐντὸς ἐτῶν τινων προσενέγκωμεν καὶ ἡμεῖς ἔστω καὶ μικράν τινα συμβολὴν πρὸς ἐποικοδόμησιν τοῦ γλωσσικοῦ ἡμῶν οἰκοδομήματος τοῦ τοσοῦτον ἀναγκαίου καὶ ἀπαραιτήτου· διότι κατὰ μὲν τὸν Schuhmacher ἡ γλῶσσα μετὰ πάντων τῶν θησαυρῶν αὐτῆς ἐστιν ἓν τῶν ἰσχυροτάτων μέσων καὶ ὀργάνων πρὸς ἐξέγερσιν καὶ διατήρησιν τῆς αὐτοσυναισθήσεως λαοῦ τινος, κατὰ δὲ τὸν Ἀλέξανδρον Οὔμβολδον γλῶσσά ἐστιν ἡ ἐξωτερικὴ τῶν λαῶν ἔκφανσις. Ἡ γλῶσσα τῶν λαῶν, προστίθησιν ὁ αὐτός, ἐστὶ τὸ πνεῦμα αὐτῶν καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἐστιν ἡ γλῶσσα αὐτῶν. Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ γλῶσσά ἐστι τὸ ὄργανον, δι' οὗ λαός τις δρᾷ ἐν τῷ κόσμῳ, δρῶν δὲ ζῇ καὶ κινεῖται, εὐνόητον ὅτι, περιοριζομένης ἢ καὶ ἐξοβελιζομένης αὐτῆς, παύει πᾶσα αὐτενέργεια τοῦ ὑφ' οὗ λαλεῖται λαοῦ καὶ βαθμηδὸν ἐκλείπει ἡ αὐτοσυναίσθησις.

Τὸ μέν, Κύριοι, ταῦτα ὑπ' ὄψει ἔχοντες. τὸ δὲ καὶ μὴ ἀνεχόμενοι, ὅπως, ὡς ἐν πλείστοις ἑτέροις, οὕτω καὶ ἐν τῷ περὶ τῆς γλώσσης ἡμῶν ζητήματι προκαταλάβωσιν ἡμᾶς ἄνδρες Ἑσπέριοι (καθ' ὅσον μάλιστα, ὡς μὴ ὤφελεν, οἱ ἐν τῇ Δύσει συντονώτερον ἐργάζονται ἀπό τινος πρὸς ἐπιστημονικὴν ἔρευναν καὶ ἐμβριθῆ μελέτην καὶ τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης, ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ τὴν προσήκουσαν πάντοτε ἀπονέμουσιν ἐκτίμησιν πάσῃ συμβολῇ πρὸς τὴν ἱστορίαν συμβαλλομένῃ), ἐτολμήσαμεν, ὅπως κατὰ τὸ ἐνὸν συντελέσωμέν πως πρὸς τὸν μέγαν καὶ ὑψηλὸν σκοπόν, πρὸς ὃν δέον πάντες μετὰ θάρρους καὶ χρηστῆς ἐλπίδος νὰ ἀποβλέπωμεν οὐδαμῶς ἀπογοητευόμενοι, ὅτι πολλοῖς ἔχομεν νὰ προσκρούσωμεν σκοπέλοις καὶ ὅτι παρ' ἡμῖν ὅ,τι καλὸν καὶ ἂν ἐπιφαίνηται παραγνωρίζεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ περιφρονεῖται, πολλῷ δὲ μᾶλλον, προκειμένου περὶ πραγματειῶν γλωσσικῶν, αἵτινες ἄλλως τε ὡς ἐκ τοῦ εἴδους αὐτῶν, ξηραὶ καὶ οὐχὶ τοῖς πᾶσι καταληπταὶ οὖσαι, ἐλαχίστης τυγχάνουσι προσοχῆς καὶ ἐκτιμήσεως. Καὶ περὶ μὲν τοῦ τρόπου τῆς λύσεως τοῦ παρ' ἡμῖν γλωσσικοῦ ζητήματος καθ' ὅλου τὰ δέοντα ἀνεπτύξαμεν ἐν

1. Ἐν τῷ περιοδικῷ «Πλάτων» εὕρηται δεδημοσιευμένη ὑπὸ τοῦ κ. Ἐλευθερίου Κούση Γραμματικὴ τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου. Ὁμολογουμένως ἀξιέπαινός ἐστιν ἡ ἐργασία αὕτη, οὐχ ἧττον ὅμως ἀτελὴς παρίσταται ἐν πολλοῖς καὶ ἐνιαχοῦ μάλιστα ἐπὶ σαθρῶν ἐρείδεται βάσεων.

τῇ «Ἑλλάδι» περιοδικῷ ἐν Λουγδούνῳ ἐκδιδομένῳ[1], περὶ δὲ τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου ἰδίᾳ ἐξεδώκαμεν γερμανιστὶ Φθογγολογίαν αὐτῆς[2] διεξοδικῶς συντεταγμένην, προσέτι ἐδημοσιεύσαμεν διατριβήν τινα ἐν τῇ «Ἀθηνᾷ»[3], περιοδικῷ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας, καὶ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου δύο ἀνέγνωμεν ἀναγνώσματα. Ἤδη λοιπὸν τὸ ἔργον συνεχίζοντες μεταβαίνομεν εἰς τὸ τυπικὸν τῆς Γραμματικῆς τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου. Κατὰ δὲ τὴν ἑσπέραν ταύτην ἀρκούμεθα πραγματευόμενοι μόνον περὶ τοῦ ἄρθρου καὶ τῶν ἀρσενικῶν τῆς πρώτης κλίσεως, ἵνα μὴ πέραν τοῦ δέοντος ἀπασχολήσωμεν τὰς ὥρας ὑμῶν, περὶ πράγματα σπουδαῖα μὲν ἀληθῶς καὶ ὠφέλιμα, μὴ δυνάμενα δ' ὅμως, ὡς ἐκ τοῦ εἴδους αὐτῶν, νὰ παράσχωσι τέρψιν τοιαύτην, ὁποίαν τὰ ἱστορικά, ἀρχαιολογικά, φιλοσοφικὰ καὶ παραπλήσια θέματα.

---

§ 1. Περὶ ἄρθρου.

Ἡ διάλεκτος τοῦ Πόντου διετήρησε τὸ ἄρθρον καὶ ἐν τοῖς τρισὶ γένεσι κατὰ τὰς ἑξῆς πτώσεις:

Ἀρσενικόν.

Ἑνικὸς ἀριθμός.

Ὀνομ. ὁ
Γεν. τοῦ καὶ τῦ (πρὸ φωνήεντος τ')
Αἰτ. τὸν

Πληθυντικὸς ἀριθμός.

Ὀνομ. οἱ
Γεν. τῶν, τοῦν, τοῦ καὶ τῦ (ἐπὶ τῶν τριῶν γενῶν).
Αἰτ. τὺ (πρὸ φων. τ'), τσὺ[4] (πρὸ φων. τσ') ἐπὶ ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν καὶ τὰ (=τὰς) ἐπὶ θηλυκῶν.

Θηλυκόν.

Ἑνικὸς ἀριθμός.

Ὀνομ. ἡ
Γεν. τσῆ καὶ τῆ (πρὸ φων. τσ' καὶ τ')
Αἰτ. τὴν

Πληθυντικὸς ἀριθμός.

Ὀνομ. οἱ καὶ τὰ (=τὰς)

Οὐδέτερον.

Ἑνικὸς ἀριθμός.

Ὀνομ. τὸ (πρὸ φων. τ')
Γεν. τοῦ, τῦ (πρὸ φων. τ')
Αἰτ. τὸ (πρὸ φων. τ')

Πληθυντικὸς ἀριθμός.

Ὀνομ. τὰ (πρὸ φων. τ')
Γεν. τῶν, τοῦν, τοῦ καὶ τῦ
Αἰτ. τὰ (πρὸ φων. τ')

Περὶ τοῦ ἄρθρου σημειωτέα τὰ ἑξῆς:

α') Ὅταν ἡ ἔναρθρος λέξις ἄρχηται ἀπὸ τοῦ φθόγγου ἰ τὸ πλεῖστον τονουμένου[1], τὰ ἄρθρα τό, τά, διατηροῦσι τὸ τελικὰ αὐτῶν φωνήεντα, οἷον: τὸ εἴκοσ', τὸ εἶδος, τὸ εἴδωλον, τὸ ἥσυχον, τὸ ἥμερον, τὸ ἡμερ'κόν, τὸ εἰκοσάρ', τὰ εἴκοσ', τὰ εἴδοτα, τὰ εἴδωλα, τὰ ἥσυχα, τὰ ἥμερα, τὰ ἡμερ'κά[1], τὰ εἰκοσάρ'ἰ[1]. Τοὐναντίον ὅμως λέγομεν: τ' ὑστερ'νόν, τ' ὑστε'ρνά, τ' ἡμ'ισόν, τ' ἡμ'ισά, τ' ἰν lέρ', τ' ἰν lέρ'ἰ (=τὰ ἔντερα), διότι ἐν αὐτοῖς ὁ φθόγγος ἰ δὲν τονίζεται. Ὁμοίως καὶ ἡ Ὀνομαστικὴ καὶ ἡ Αἰτιατικὴ πληθυντικὴ τοῦ θηλυκοῦ ἄρθρου τὰ (=τὰς) διατηρεῖ τὸ α οὐ μόνον πρὸ τοῦ φθόγγου ἰ τετονισμένου ἢ ἀτόνου, ἀλλὰ καὶ πρὸ παντὸς ἑτέρου φθόγγου ἐκτὸς ἂν οὗτος τύχῃ νὰ ᾖ ὡσαύτως α (ἴδ. παρακατιὼν β'), οἷον τὰ ἰλιτσlιαδας (πληθ. ὀνομ. ἢ αἰτιατ. τοῦ θηλ. ἡ ἰλιτσlια)=αἱ θέρμαι, τὰ θερμὰ μεταλλοῦχα λουτρά, τὰ ἡμέρας, τὰ εἰκόνας, τὰ αἰτίας.

β') Τὸ τελικὸν φωνῆεν τοῦ ἄρθρου ἐκθλίβεται μὲν πρὸ ἑτέρου φωνήεντος ἑτεροφθόγγου,[2] συμπτύσσεται δὲ μετὰ τοῦ ὁμοιοφθόγγου εἰς ἓν καὶ μόνον, οἷον τ' οὐράδ', πληθ. τ' οὐράδϊ, τ' ὀμμάτ'ἰ (=τὰ ὀμμάτια), τ' ἀρνί'ν=τὸ ἀρνίον, τ'ἔμορφον=τὸ εὔμορφον, τ' ἔμορφα=τὰ εὔμορφα, ἀλλὰ τοὐραδί' (τ. ἔ. τοῦ οὐραδίου), τἀρνία (ἀντὶ τὰ ἀρνία), τόμματ' (=τὸ ὀμμάτιον), τοὐρανοῦ (=τοῦ οὐρανοῦ), τἡμέρας (=τῆ ἡμέρας, τουτέστι τῆς ἡμέρας), τὐστερ'νοὺς (=τὺ ὑστερνοὺς τουτέστι τοὺς ὑστερινούς), τἄφουξας[3]

---

1. III—2, 1891, σελ. 125—146.
2. Lautlehre des Pontischen, I, 1888.
3. Τόμ. Β', σελ. 236—248.
4. Ὁ κ. Ἐλ. Κούσης οὐχὶ ὀρθῶς γράφει τσοὶ (ἴδ. Πλάτ. τόμ. Ε', τεῦχος I, IB καὶ IΓ. σελ. 169).

---

1. Δύναταί τις μάλιστα νὰ εἴπῃ ἁπλῶς: τονουμένου· ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὸ μέν: τὰ ἡμερ'κὰ διατηρεῖ τὸ α ἐν τῷ ἄρθρῳ τά, διότι λέγομεν: τὰ ἡμέρας (τ. ἔ. τὰς ἡμέρας), τὰ δέ: τὸ εἰκοσάρ', τὰ εἰκοσάρϊ διατηροῦσι τὸ ο καὶ α τῶν ἄρθρων πρὸ τοῦ ἑπομένου φθόγγου ει, διότι διατηροῦνται ταῦτα καὶ πρὸ τῆς λέξεως εἴκοσ' (τὸ εἴκοσ', τὰ εἴκοσ'), ἐξ ἧς προῆλθεν ὁ τύπος εἰκοσάρ'.
2. Ἴδε Lautlehre des Pontischen σελ. 75-76.
3. Αἱ γενικαὶ ἑνικαὶ αὐτῶν ὡς πρὸς τὴν προφορὰν συμπίπτουσαι δέον νὰ γράφωνται οὕτω: τἄκρας=(τῆ ἄκρας ἀντὶ τῆς ἄκρας), τἄφουξας κτλ.

καὶ τἄφουξαδας (=τἄφουξας καὶ ἄφουξαδας ἀντὶ τὰς ἄφουξας καὶ τὰς ἄφουξαδας=βουδῶνες, βουδῶνας).

γ'.) Οὐ μόνον τὰ ἑνικὰ ἄρθρα ὁ, ἡ, ἀλλὰ καὶ τὸ πληθυντικὸν οἱ συναλείφεται μετὰ τοῦ ἀρχικοῦ φωνήεντος τῆς ἑπομένης λέξεως οὕτως, ὥστε παντελῶς ἐκλείπει ἐν τῇ προφορᾷ διατηρούμενον μόνον ὡς πνεῦμα δασὺ ἐν τῇ γραφῇ, οἷον ἄνδρας μ (=ὁ ἄνδρας μου), Ἄννα (=ἡ Ἄννα), ἀθρῶπ' καὶ ἀρθῶπ' (ἀντὶ οἱ ἄνθρωποι) κτλ. Ἴδε Lautl. des Pont. σ. 73.

Σημ. Ἐν τῷ Ὀφιτικῷ ὅμως ἰδιώματι φαίνεται, ὅτι ἐνίοτε δὲν συμβαίνει τὸ τοιοῦτον, ὅτε καὶ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς δυναμένης νὰ προέλθῃ κακοφωνίας ὡς ἐκ τῆς συμπτώσεως τῶν δύο φωνηέντων ἐπεντίθεται μεταξὺ αὐτῶν τὸ ἡμίφωνον j, οἷον ὁ j ἄρκο, τουτέστιν ὁ ἄρκο= ἡ ἄρκτος (ἀλλαχοῦ τοῦ Πόντου λέγουσιν ἄρκων), ὁ j ἄνθρωπο (τ. ἔ. ὁ ἄνθρωπος· ἐν Χαλδίᾳ λέγουσιν ἄρθωπον καὶ ἄρθεπον· ἐπὶ ὀνομαστ. πτώσεως), ἐνῷ συγχρόνως οἱ Ὀφῖται ποιοῦνται χρῆσιν καὶ τῶν τύπων ἄρκο, ἄρθωπο ἐπὶ ἑν. ὀνομαστικῆς· (Ἰδ. Δεφν. Ἀρχ. σ. 211). Ἄλλως τε τὸ ἡμίφωνον τοῦτο εὑρίσκομεν προτεθειμένον καὶ ἐν ἄλλαις λέξεσιν οὐ μόνον ἀρσενικοῦ, ἀλλὰ καὶ οὐδετέρου γένους βεβαίως καὶ πάλιν πρὸς ἀποφυγὴν τῆς χασμωδίας τῆς δυναμένης νὰ προέλθῃ, ἂν συνέπιπτε τὸ τελικὸν τοῦ ἄρθρου φωνῆεν μετὰ τοῦ ἀρκτικοῦ τῶν λέξεων τούτων, οἷον ὁ jῆλον (τ. ἔ. ὁ ἥλιον ἀντὶ ὁ ἥλιος), τὸ jαίμαν (τ. ἔ. τὸ αἷμα), τὸ jυνί'ν (τ. ἔ. τὸ ὐνίον=ἡ ὕννις).

δ'.) Ὁ τύπος τῆς Αἰτ. πληθυντικῆς τοῦ ἀρσενικοῦ ἄρθρου τσ' προῆλθεν οὐχὶ κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ πληρεστέρου τοὺς, ὡς ὁ κ. Ἐλ. Κούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «Πλάτωνι» (τόμ. Ε', τεῦχ. Ι, ΙΑ' καὶ ΙΒ', σελ. 409) διδάσκει, ἀλλ' ἐκ τοῦ πρὸ συμφώνου ὡσαύτως εὐχρήστου τύπου τοὺ, ὅστις παρεφθάρη ἐκ τοῦ πληρεστέρου τοὺς, διὰ τῆς λεπτύνσεως τοῦ ου εἰς υ (τύς), ἀποκοπῆς τοῦ τελικοῦ ς ἕνεκα τῆς συχνάκις γινομένης συμπτώσεως μεθ' ἑτέρου ὁμοίου ἀρκτικοῦ πολλῶν λέξεων καὶ μεταπτώσεως τοῦ τ εἰς τσ. Ἀνάλογον συνέβη καὶ ἐν τῇ ἐρωτηματικῇ ἀντωνυμίᾳ τσὶ (πρὸ φωνήεντος τσ'), διότι καὶ αὕτη βεβαίως προῆλθεν ἐκ τοῦ τίς ἐν ἐρωτήσεσιν, οἷαι τσὶ (ς) στειλ' (=τίς στείλει);

ε'.) Ἡ ἑν. Γεν. τοῦ θηλ. ἄρθρου τῆ ἐν τῇ προφορᾷ συμπίπτει μετὰ τῆς τοῦ ἀρσενικοῦ τῦ, τῆς Γεν. πληθυντικῆς καὶ μετὰ τῆς Αἰτιατικῆς πληθυντικῆς τὺ (=τούς), οὐχ ἧττον ὅμως δέον νὰ γράφηται διὰ τοῦ η, διότι προῆλθεν ἐκ τοῦ πλήρους τύπου τῆς, δι' ἀποκοπῆς τοῦ τελικοῦ αὐτοῦ ς ἕνεκα τῆς συμπτώσεως αὐτοῦ μεθ' ἑτέρου ἀρχικοῦ πολλῶν λέξεων, ὡς ἀπεδείξαμεν ἐν τῇ «Ἀθηνᾷ» (Τόμ. Β'. σελ. 239—40). Πρβλ. καὶ ὅσα ἄνωθι εἴπομεν περὶ τῆς αἰτιατικῆς πληθυντικῆς τοῦ ἀρσενικοῦ ἄρθρου τσὺ, τσ', τὺ καὶ περὶ τῆς ἐρωτηματικῆς ἀντωνυμίας τσί. Ὁ δὲ ἕτερος τύπος τῆς ἑνικῆς Γενικῆς τοῦ θηλυκοῦ ἄρθρου τσῆ προῆλθεν ἐκ τοῦ τύπου τῆ (=τῆς) διὰ τῆς μεταπτώσεως τοῦ τ εἰς τὸν φθόγγον τσ. Τελευταῖον τὸ πρὸ φωνήεντος λεγόμενον τσ' προῆλθεν ἐκ τοῦ τσῆ δι' ἐκθλίψεως τοῦ η καὶ οὐχὶ κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ τῆς.

στ'.) Μετὰ μὲν τῆς προθέσεως εἰς οἱ τύποι τῶν ἄρθρων τοῦ, τῦ, τ', τόν, τῆ, τήν, τὺ= (τούς), τὰ (θηλ.=τὰς), τό, τ' (πρὸ φων.), τὰ (οὐδέτ.), τ' (οὐδέτερον πρὸ φωνήεντος) δι' ἀφομοιώσεως τοῦ τ πρὸς τὸ τελικὸν τῆς προθέσεως ς μεταβάλλονται εἰς 'ς σὰ (οὐδέτ.) καὶ ς' σ' (πρὸ φωνήεντος), μετὰ δὲ τῆς προθέσεως ἀπὸ εἰς ἀσσοῦ (πρὸς τῷ ἀστοῦ), ἀσσῦ, ἀσσ' (πρὸ φων.), ἀσσόν, ἀσσῆ, ἀσσὴν, ἀσσὺ, καὶ ἀσσ' (πρὸ φων.), ἀσσὰ (θηλ.) καὶ ἀσσ' (πρὸ φωνήεντος), ἀσσὸ καὶ ἀσσ' (πρὸ φων.), ἀσσὰ (οὐδ.) καὶ ἀσσ' (πρὸ φωνήεντος)[1].

ζ'.) Ὁ πληθυντικὸς τοῦ θηλ. ἄρθρου συμπίπτει πρὸς τὸν τοῦ ἀρσενικοῦ (διότι λέγομεν καὶ ἐν τῷ θηλυκῷ οἱ, Γεν. τῦ=τῶν, Αἰτ. τὺ=τούς), οὐχ ἧττον ὅμως διέσωσε καὶ ἴχνος τι τοῦ θηλ. γένους ἐν τῇ κυρίως μὲν Αἰτ., συνήθως ὅμως καὶ ὡς Ὀνομ. καὶ ὡς Αἰτιατικὴ χρησιμευούσῃ πτώσει τά(=τάς), ἥτις φαίνεται μὲν ὡς τύπος οὐδέτερος καὶ ὡς τοιοῦτος συνήθως θεωρεῖται, οὐδὲν ἄλλο ὅμως ἐστίν, εἰ μὴ ὁ τύπος τὰς, ὡς σαφῶς ἀπεδείξαμεν ἐν «Ἀθηνᾷ» (τόμ. Β'. σελ. 236—238). Μεταχειριζόμεθα δὲ τὸν μὲν τύπον οἱ ἐπὶ προσώπων, οἷον οἱ μαμμῆδες, οἱ γυναίκ', οἱ κυράδες (αἱ ἑκυραί, αἱ πενθεραί),[2] οἱ 'κοδέσπενες, οἱ προξενέτρες, οἱ παιδολογέτρες (=αἱ γεννῶσαι), οἱ μετρούες (=αἱ μητρυιαί), οἱ μαθέτρες (=αἱ μαθήτριαι), οἱ νυφάδες (=αἱ νύμφαι), ἐπὶ ζώων ὅμως καὶ ἀφηρημένων οὐσιαστικῶν καὶ ἀψύχων τὸν τύπον τά, οἷον τὰ βροθάκας (=οἱ βάτραχοι, τοὺς βατράχους), τὰ κάτας (=αἱ γαλαῖ, τὰς γαλᾶς), τὰ κορώνας (=αἱ κορῶναι, τὰς κορώνας),

1. Ἴδε περὶ τούτων. Lautlehre des Pontischen σελ. 106—107.

2. Κυρὰν ἀποκαλεῖ ἡ νύμφη πᾶσαν πρεσβυτέραν αὐτῆς οὐ μόνον συγγενῆ, ἀλλὰ καὶ ξένην.

τἀδικίας (αἱ ἀδικίαι, τὰς ἀδικίας), τὰ κακοπειρίας (=αἱ δυστυχίαι), τὰ κακοσύνᾶς (=αἱ κακίαι, τὰς κακίας), τὰ πείνας (=αἱ πεῖναι, τὰς πείνας), τὰ κοιλίας (αἱ κοιλίαι, τὰς κοιλίας), τὰ κανdήλας) (=αἱ κανδῆλαι, τὰς κανδήλας), τὰ κουντέας (λέγεται καὶ κινθέας[1])= αἱ κνίδαι, τὰς κνίδας.

§ 8. Πρώτη κλίσις.

Κατὰ τὴν πρώτην κλίσιν κλίνονται ἀρσενικὰ μὲν λήγοντα εἰς ας,—ες (=ης), —ης, —ς (ἀντὶ—ης) μετὰ προηγουμένου συμφώνου, θηλυκὰ δὲ εἰς —α, —ä, —ε (=η) καὶ —η, καθὼς καί τινα συμφωνόληκτα καταστάντα ἕνεκα τῆς ἀποκοπῆς τοῦ τελικοῦ αὐτῶν φωνήεντος.

I Ἀρσενικά.

Α΄. Ἀρσενικὰ εἰς -ας.

Ἐνταῦθα ἀνάγονται :

α.) Τὰ εἰς —ας παροξύτονα καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ κύρια ὀνόματα, οἷον Ἀνdρέας, Λεωνίδας, Ἠλίας, Σάββας, Σιμελίdας (=Σιμηλίδας), τοῖς ὁποίοις ἠκολούθησαν καὶ ἕτερα νεώτερα, οἷον Κώτας καὶ Κώστας (=Κωνσταντῖνος), τὸ ἐθνικὸν Πέρσας (=Πέρσης) ἐν Τραπεζοῦντι οὕτω λεγόμενον[2] καὶ τὰ ἐν τοῖς χωρίοις ἀπαντῶντα κλέφτας, ψεύτας (ἀντὶ τῶν κλέφτες, ψεύτες ἐν ταῖς πόλεσιν), ὡς καὶ τὰ ὑποκοριστικὰ εἰς ίκας τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς β΄. κλίσεως εἰς τὴν ά. μεταπεσόντα, οἷον Σαββίκας (τ. ἔ. Σαββίκος =Σαββίσκος) Jωρίκας (τ. ἔ. Γεωργίκος= Γεωργίσκος), Πανίκας (ἐκ τοῦ Πάνος=Παναγιώτης), τ. ἔ. Πανίκος=Πανίσκος ἀντὶ Παναγιωτίσκος. Κλίνονται δὲ ταῦτα οὕτως : ὀν. ὁ Λεωνίδας, γεν. τῦ Λεωνίδα, αἰτ. τὸν Λεωνίδαν· ὀνομ. ὁ κλέφτες, γεν. τῦ κλέφτα, αἰτ. τὸν κλέφτεν, πληθ. ὀν. οἱ κλέφτ' (=οἱ κλέπται), γεν. τῦ κλεφτίων, αἰτ. τὺ κλέφτας κτλ.

β΄.) Τὰ εἰς—έας (ἀντὶ —ίας) παροξύτονα, οἷον μυξέας (ἀντὶ μυξίας) = μυξιάρης, ἐντροπέας=(ἐντροπιάρης), Ζαχαρέας (τ. ἔ. Ζαχαρίας), φοβετchέας (τ. ἔ. φοβησίας)=φοβητσιάρης), γλωσσέας (τ. ἔ. γλωσσίας=λάλος, αὐθάδης), ὀκνέας=(ὀκνηρός), γουλέας[3] (=γουλιάρης =λαίμαργος), βλαστημέας=βλάσφημος, παραπονέας[3] (=παραπονιάρης, μεμψίμοιρος, τονθοριστής), δαιμονέας (= μανιώδης), ξενιτέας (=ἀποδημῶν), ἐριστέας (=ἐριστικός, σκωπτικός), ξερέας (=ξηρὸς πρὸς περιφρόνησιν, φειδωλός), μαλέας (ψωραλέος), σκωλεκέας (ἀπαντᾷ καὶ ὡς ἐπίθετον οἰκογενειακόν)=σκωληκιῶν, τσεπρέας κελεφιῶν), ὑπνέας (=ὑπναλέος), φτειρέας (φθειριῶν). Κλίνονται δὲ οὕτως ἐν τῷ ἑνικῷ : Ὀν. ὁ μυξέας, γεν. τῦ μυξέα, αἰτ. τὸν μυξέαν· ἐντροπέας, τ' ἐντροπέα, τὸν ἐντροπέαν κτλ. Ἡ δὲ πληθυντικὴ ὀνομαστικὴ πάντων τῶν τοιούτων λήγει εἰς—αέρ' (τ. ἔ. — άριοι) πλὴν τοῦ ξερέας, ὅπερ ἐν τῇ πληθυντικῇ ὀνομαστικῇ ἔχει ξεραένd' (γεν. ξεράϊνdίων, αἰτ. ξεραένdας)· οὕτω λοιπὸν πληθυντικῶς λέγομεν μυξαέρ' (τ. ἔ. μυξιάριοι, ὡσανεὶ ἐλέγομεν καὶ ἑνικῶς μυξιάριος), γεν. μυξäρίων, αἰτ. μυξαέρτς, κτλ. Ἐκ τῆς ἀρχαίας προβλ. τὰ : καπνίας, γαλαξίας, ἰξίας, καρχαρίας, ἑλικίας, Λοξίας, ξιφίας, ταραξίας, Ἀστερίας, Ἀρχίας, Καλλίας, Αἰνίας, Αἰνέας (δωρ. = Αἰνείας), Ὑδέας, Δημέας, Ἀνδρέας, Νικέας, Τιμέας, Αἰσχρέας, Ἀριστέας, Λευκέας, Πρωτέας, Χαιρέας, Κυνέας, Λυκέας, Ἀλεξίας, Ἀμονίας, Νικίας, Σκληρίας, Σκολλίας, Σμικρίας, Λυσίας, Γνωσίας, Κτησίας, Σωσίας.

Ὁμοίως ἀνάγονται ἐνταῦθα :

α) Τὰ ἐκ τῆς β΄. κλίσεως εἰς τὴν ά. μεταπεσόντα παροξύτονα καὶ προπαροξύτονα ἀρσενικά, οἷον πατρούγας, ὁ (=πατρυιός), Νικόλας (=Νικόλαος), κάπηλας = (κάπηλος), κοκόρδειλας (=κροκόδειλος· λέγεται δὲ καὶ μεταφορικῶς ἐπὶ τῶν καὶ τὰ παραμικρὰ ἐπιμελῶς φυλαττόντων καὶ ἐπὶ τῶν εὐπόρων μέν, ἔνδειαν δὲ προσποιουμένων), μαέρας (=μάγειρος), π'ρέγκοιλας[1] (τ. ἔ. περίκοιλος=γάστρων). Κλίνονται δὲ ταῦτα ἐν μὲν τῷ ἑνικῷ ὡς καὶ τὰ ἀνωτέρω εἰς —ας, ἐν δὲ τῷ πληθυντικῷ μεταπίπτουσιν εἰς τὴν γ΄ κλίσιν πλὴν τοῦ πατρούγας, ὡς ἐν τῷ ἑνικῷ μόνον ἀπαντῶντος, καὶ τοῦ μαέρας (οὗ ὁ πληθυντικὸς κλίνεται κατὰ τὴν β΄ κλίσιν οὕτως: οἱ μäέρ'=μαγείροι, ἀντὶ μάγειροι, τῦ μäερίων=τῶν μαγείρων, τὺ μäέρτς =τοὺς μαγείρους). Ἐν τῷ πληθυντικῷ λοιπὸν κλίνονται οὕτως· ὀν. οἱ καπηλάδες, γεν. τῦ καπηλαδίων, αἰτ. τὺ κάπηλαδας κτλ. Τοῦ δὲ Νικόλας ὁ πληθυντικὸς ἔχει Νικολῆδες ἐκ τοῦ ἐπίσης εὐχρήστου Νικολῆς.

---

1. Ὁ πληθυντικὸς λέγεται καὶ παρά τισι τὰ κινθέατα.
2. Ἐν Χαλδίᾳ λέγομεν Ἀdchάμπς=Ἀτσέμης.
3. Ὑπάρχει καὶ φράσις «ἐγὼ γουλέας 'κ' εἶμαι, παραπονέας εἶμαι» λεγομένη ἐπὶ τῶν χάριν τῆς ἀληθείας ἁπλῶς παραπονουμένων καὶ οὐχὶ χάριν ἰδιοτελείας ἢ συμφέροντος.

1. Σημειωτέον ὅτι ἡ περὶ πρόθεσις ἐνταῦθα ἔχει μεγεθυντικὴν σημασίαν.

ϐ') Τὰ ἐκ τῆς γ' κλίσεως εἰς τὴν α' μεταπλασθέντα παροξύτονα, τῶν ὁποίων ὁ πληθυντικὸς ἔν τισι μὲν κλίνεται κατὰ τὴν τρίτην κλίσιν, ἔν τισι δὲ κατὰ τὴν ϐ' καὶ ἐν ἄλλοις πάλιν κατὰ τὴν πρώτην. Ὑπάρχουσι δὲ καί τινα στερούμενα πληθυντικοῦ. Ἀναφέρομεν ἐνταῦθα τὰ ἑξῆς παραδείγματα:

Ἄνdρας (=ἀνήρ, σύζυγος), γεν. ἀνdροῦ (κατὰ τὴν β' κλίσιν), ἄνdρα (κατὰ τὴν ά.) καὶ ἀνdρὸς (κατὰ τὴν γ'), αἰτ. ἄνdραν (πρὸ δὲ τῶν μ' σ' ἄνευ τελικοῦ ν· ἄνdρα), κλητ. ἄνdρα. Πληθ. ὀνομ. ἄνdρες καὶ ἀνdροῦδες, γεν. ἀνdρῶν καὶ ἀνdρουδίων (κατὰ τὴν ϐ' κλίσιν), αἰτ. ἀνdροῦδας.

Βασιλέας (=βασιλεύς), γεν. καὶ κλητ. βασιλέα, αἰτ. βασιλέαν (καὶ βασιλέα· ἴδε αἰτ. τοῦ ἄνdρας). Πληθ. ὀν. βασιλαιέδες (κατὰ τὴν γ'. κλίσιν) καὶ βασιλαένd' κατὰ τὴν ά. εἰμὴ καὶ ὁ τύπος οὗτος προῆλθεν ἐκ τοῦ βασιλαιέδες δι' ἀποκοπῆς τῆς καταλήξεως —ες καὶ μεταπτώσεως τοῦ φθόγγου δ εἰς d), γεν. βασιλαιδίων (κατὰ τὴν β' κλίσιν) καὶ βασιλᾶνdίων, αἰτ. βασιλαέδας καὶ βασιλαένdας.

Ἱερέας, γεν. ἱερέα, αἰτ. ἱερέαν, κλητ. ἱερέα· ὁ πληθυντικὸς ἄχρηστος· οὕτω καὶ ἀρχιερέας ἐν τῷ ἑνικῷ, ὁ δὲ πληθυντικὸς ὁμαλῶς κατὰ τὴν γ' κλίσιν. Ὁμοίως κλίνεται ἐν τῷ ἑνικῷ καὶ τὸ οὐσιαστικὸν βήχας[1] στερούμενον πληθυντικοῦ, ὡς καὶ τὸ cheιμώνας.

Μήνας, ὁ (λέγεται ὅμως καὶ μήνα, ἡ, κατὰ τῆς ά. κλίσεως τὰ θηλυκά), γεν. μηνός[2] (κατὰ τὴν γ' κλίσιν) καὶ μήνας[2] (κατὰ τὴν ά κλίσιν).

Ἕλληνας καὶ Ἕλλενας ὁ, γεν. καὶ κλητ. ἕλληνα καὶ ἕλλενα, αἰτ. ἕλληναν καὶ ἕλλεναν. Πληθ. ἕλληνες (κατὰ τὴν γ' κλίσιν) καὶ ἕλλενοι (κατὰ τὴν ϐ' κλίσιν), γεν. ἑλληνίων (κατὰ τὴν ϐ'. κλίσιν), αἰτ. ἕλλενους κατὰ τὴν ϐ'. κλίσιν).

Φύλακας καὶ φυλακάτορας, ὁ, πληθ. κατὰ τὴν γ' κλίσιν: φύλακες καὶ φυλακάτορες, ἀλλὰ καὶ φυλακάτορ' (κατὰ τὴν β') κτλ. Ὁμοίως καὶ κοσμοκράτορας, ὁ, στομοκράτορας, ὁ, ἐν τῷ ἑνικῷ κατὰ τὴν ά. κλίσιν, ἐν δὲ τῷ πληθυντικῷ κατὰ τὴν β'. (κοσμοκρατόρ', στομοκρατόρ', τ. ἔ. κοσμοκράτοροι, στομοκράτοροι).

Μάστορας (=μαγίστωρ, τεχνίτης) ἐν τῷ ἑνικῷ κατὰ τὴν ά. κλίσιν, ἐν δὲ τῷ πληθυντικῷ κατὰ τὴν ϐ' : μαστόρ' (τ. ἔ. μαστόροι), γεν. μαστορίων, αἰτ. μαστόρτς (=μαστόρους)· οὕτω καὶ μάρτυρας, ὁ, πληθ. ὀνομ. μαρτύρ' (τ. ἔ. μαρτύροι ἀντὶ μάρτυροι=μάρτυρες), γεν. μαρτυρίων, αἰτ. μαρτύρτς (κατὰ τὴν ϐ' κλίσιν) καὶ μάρτυρας (κατὰ τὴν γ')

Τὰ δὲ κόλακας καὶ ἀjέρακας[1] (=ἱέραξ) εὔχρηστα μόνον ἐν τῷ ἑνικῷ, τὸ δὲ ἀjέρας (τ. ἔ. ἀέρας=ἀήρ), εὕρηται μόνον ἐν τῷ ἑνικῷ, τῶν λοιπῶν πτώσεων λαμϐανομένων ἐκ τοῦ θηλυκοῦ, ἀjέρα, ἡ, καὶ ἀέρα· ὁμοίως λέγομεν καὶ ἀθέρας, ὁ, πρὸς τῷ ἀθέρα ἡ, =αἰθήρ.

Β'. Ἀρσενικὰ εἰς –ες.

Τὰ εἰς —ες ἀρσενικὰ τῆς διαλέκτου τοῦ Πόντου εἰσὶν αὐτὰ τὰ εἰς —ης τῆς ἀρχαίας, ἀλλὰ μόνον τὰ ἐπὶ τῆς παραληγούσης τονιζόμενα· διότι τὰ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ εἰς—ης ὀξύτονα διατηροῦνται ὡσαύτως καὶ παρ' ἡμῖν (ὡς κατωτέρω φαίνεται) χωρὶς νὰ μεταπέσῃ ἐν αὐτοῖς ὁ φθόγγος η εἰς ε. Σημειωτέον δέ, ὅτι τῶν εἰς —ες ἀρσενικῶν ὁ μὲν ἑνικὸς ἐν τῇ ὀνομαστικῇ λήγει ἐπὶ τῶν εἰς —της ἐν τοῖς χωρίοις εἰς —τας[2], ὁ δὲ πληθυντικὸς σπανίως κλίνεται κατὰ τὴν γ' κλίσιν (πλὴν τῆς γεν. πληθυντικῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον[3] ἐπὶ ὀνόματος πάσης κλίσεως εἰς —ίων ληγούσης), οἷον·

Κράχτες, ὁ, γεν. κράχτα, (πρϐλ. τὴν Δωρικὴν γεν. τοῦ ἑνικοῦ εἰς —α : Ζαμερίτας, Ζαμερίτα κτλ.), αἰτ. κράχτεν, κλ. κράχτα. Πληθ. ὀν. κράχτηδες, γεν. κράχτηδων, αἰτ. κράχτηδας, κλητ. κράχτηδες. Καλεῖται δὲ κράχτες ὁ κράκτης, ἤτοι ὁ κράζων καὶ εἰς ἐκκλησίαν προσκαλῶν.

Κανdηλανάφτες, ὁ, ὡς καὶ τὸ κράχτες.

Ἀργάτες (=ἐργάτης), γεν. ἀργάτα καὶ ἀργάτ', αἰτ. ἀργάτεν, κλητ. ἀργάτα. Πληθ. ἀργάτ', γεν. ἀργατίων, αἰτ. ἀργάτας καὶ ἀργάτ'ς, κλητ. ἀργάτ'.

---

1. Ἐν Χαλδίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ Πόντου λέγουσι βecheτος.

2. Οὕτω λ. χ. ἔμdαν, ἔϐγαν τ' ἀϐουτουνοῦ τῦ μηνὸς (=περὶ τὰς ἀρχάς, περὶ τὰ τέλη τούτου τοῦ μηνός), ἀλλὰ 'ςσῆ μήνας τὸ κιφάλ' = ἐν ἀρχῇ τοῦ μηνός.

1. Λέγεται ἐν Σουρμένας.

2. Οὕτω λέγεται Αὐγίτες =(Αὐγίτης) καὶ Αὐγίτας, Παναέτες (=Παναγιώτης) καὶ Παναέτας, κλέφτες (=κλέπτης) καὶ κλέφτας, χωρέτες (τ. ἔ. χωρίτης) καὶ χωρέτας κτλ.

3. Λέγομεν : ὅλων καλλίων =ὁ καλύτερος πάντων, τ' ἀλλωνῶν=τῶν ἄλλων, τῦ Γρηγοράνdων = (τῶν Γρηγοράδων), κράχτηδων, κανdηλανάφτηδων, ἀλλὰ τῦ χωρετίων (=τῶν χωριτῶν), τ' Ἑϐραιίων (=τῶν Ἑϐραίων), τῦ ξυλίων (=τῶν ξύλων), τῦ ποπαδίων (=τῶν παπάδων), τῦ καλογρεδίων (=τῶν καλογραιῶν), τῦ βασιλᾶνdίων (τῶν βασιλέων) κτλ.

Κλέφτες (ἐν χωρίοις λέγουσι κλέφτας, ὁ), γεν. καὶ κλητ. κλέφτα καὶ κλέφτε, αἰτ. κλέφταν καὶ κλέφτεν. Πληθ. ὀν. καὶ κλητ. κλέφτ'[1] κλέφτοι, κλεφτάδες καὶ κλεφτάνJ', γεν. κλεφτίων, κλεφταδίων καὶ κλεφτάνJων, αἰτ. κλέφτας, κλεφτάνJας καὶ κλέφτς[2].

Ψεύτες (ἐν χωρίοις λέγουσι ψεύτας)=ψεύστης, γεν. ψεύτε καὶ ψεύτα, αἰτ. ψεύταν καὶ ψεύτεν, κλητ. ψεύτα καὶ ψεύτε. Πληθ. ὀνομ. καὶ κλητ. ψεῦτ' καὶ ψεῦτοι, γεν. ψευτίων καὶ ψευταδίων, αἰτ. ψεύτας, ψεύτους καὶ ψεύτ'ς.

Οὕτω καὶ τὰ: ἀκαμάτες (=ὀκνηρός), μακαρίτες (=μακαρίτης), γεν. μακαρίτα, Πολίτες (= Κωνσταντινουπολίτης), καταρράχτες (= καταρράκτης τῆς οἰκίας), γενάϊτες (=γενειάτης, πωγονοφόρος). δεβάτες (τ. ἔ. διαβάτης)=παροδίτης, φεγγίτες (=φεγγίτης, ἤτοι ὀπή τις ἄνωθεν τοῦ δώματος πρὸς φωτισμὸν τῆς καθ' ἑαυτὸ οἰκίας), χρεφειλέτες (=χρεωφειλέτης), εἰκονοστάτες (= εἰκονοστάτης καὶ εἰκονοστάτε, ἡ), τεχνίτες (=τεχνίτης), στρατέτες (ἐν ᾄσματι)=στρατιώτης, ψάλτες, ράφτες (=ράπτης)· τούτων ὅμως ὁ πληθυν. (πλὴν τῆς γεν.) κλίνεται κατὰ τὴν γ' κλίσιν: οἱ ράφτηδες, τῦ ραφτηδίων, τὺ ράφτηδας. Μαγγλαβίτες=βλάξ[3], χροέστες (=χρεώστης), οὗ ὁ πληθυντικὸς ἄχρηστος, Παναέτες (=Παναγιώτης), Αὐγίτες (=Αὐγίτης) κύριον ὄνομα, Ριζέτες (= Ριζιώτης, ἤτοι ὁ ἐκ Ριζοῦντος καταγόμενος), Ἱμερίτες (=Ἱμερίτης) γεν. Ἱμερίτα, Κανέτες (τ. ἔ. Κανίτης, ἤτοι ὁ ἐκ Κανίου, τουτέστιν Ἀργυροπόλεως καταγόμενος), Μαυραγγελέτες (τ. ἔ. Μαυραγγελίτης, ἤτοι ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Μαυραγγλέ'[4] καταγόμενος), Σταυρίτες (=ὁ Σεπτέμβριος ἐκ τῆς ἑορτῆς τοῦ τιμίου Σταυροῦ οὕτως ὀνομασθείς), Σταυρέτες (ὁ ἐκ τοῦ χωρίου τῆς Ἀργυροπόλεως *Σταυρίου* καταγόμενος), Αεεργίτης καὶ Ἁγι-γιωργίτες (πρὸς τῷ Ἁγι-γιωργίτας) τ. ἔ. Ἁγιο-Γεωργίτης (μὴν) =Νοέμβριος.

Γ'. Ἀρσενικὰ εἰς —ης.

Τὰ εἰς —ης ἀρσενικὰ τῆς α' κλίσεως (πλὴν ὀλιγίστων παροξυτόνων, οἷον Μουχαλάκης= Μιχαλάκης, ἀλαίτης (καὶ—ίτας = λαϊκός, ἀναγνώστης, ἀφέντης, Ἀνέστης=Ἀναστάσιος) τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγούσης, οἷον παραδοτὴς (=προδότης), δϊρμενευτὴς (τ. ἔ. διερμηνευτὴς=σύμβουλος), δϊλαλετὴς (τ. ἔ. διαλαλητὴς)=κῆρυξ, ληστής, κολυμ[illegible]στὴς (=κολυμβητής, δουλευτὴς (=χειρώναξ, φίλεργος), τοκιστής, ἐγγυητής, ἀσκητής, κριτής, μαθητής, πραματευτὴς (=πραγματευτὴς)=ἔμπορος), ξαβουρευτὴς (τ. ἔ. ἐξαγορευτὴς=ὁ ἐξομολογῶν), δϊcIιxευτὴς (ἀντὶ διδασκευτής, ἤτοι ὁ διδάσκων, ἱεροκῆρυξ), χορευτής, προξενετής.

Κλίνονται δὲ οὕτω:

Δϊρμενευτής, ὁ, γεν. καὶ κλητ. δϊρμενευτῆ, αἰτ. δϊρμενευτήν. Πληθ. ὀν. καὶ κλητ. δϊρμενευτῆδες, γεν. δϊρμενευτηδίων, αἰτ. δϊρμενευτῆδας· οὕτω καὶ τὰ λοιπὰ πλὴν τῶν ἐγγυητής, ἀσκητής, κριτής, μαθετής, μοιρϊχτὴς (=διανομεύς), πραματευτής, χορευτής, ξαβουρευτής, δϊcIιxευτής, προξενετής, τὰ ὁποῖα ἐν τῷ πληθυντικῷ παραλλάσσουσι λήγοντα εἰς—άδες, οἷον ὀνομ. καὶ κλητ. ἀσκητάδες, γεν. ἀσκηταδίων, αἰτ. ἀσκητάδας κτλ. οὕτω καὶ ὁ κριτής, γεν. τοῦ (ἢ τῦ) κριτοῦ καὶ κριτῆ, αἰτ. τὸν κριτήν, κλητ. ἔ κριτὰ (ἢ κριτῆ). Πληθ. κριτάδες, γεν. κριταδίων, αἰτ. κριτάδας καὶ κριτάδους.

Παρατηρητέον δέ, ὅτι πλὴν τοῦ Μουχαλάκης, ἀλαίτης (καὶ—ίτας), ἀναγνώστης, ἀφέντης, Ἀνέστης, τὰ λοιπὰ πάντα ὡς ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς ληγούσης τονισμοῦ αὐτῶν συνέπεσον μὲν πρὸς τὰ εἰς—ῆς ἰσόκλιτα, οἷον (Μωjσῆς), διακριτέα ὅμως ἐκείνων. Τὸ δὲ ἀφέντης κλίνεται οὕτως: ὀν. ἀφέντης, γεν. τ' ἀφέντα καὶ τ' ἀφεντοῦ, αἰτ. τὸν ἀφέντην, κλητ. ἀφέντα καὶ ἄφεντα. Πληθ. ὀν. ἀφεντάδες (καὶ —άδας), γεν. τ' ἀφενταδίων, αἰτ. τ' ἀφεντάδας καὶ ἀφεντάδους, κλητ. ἀφεντάδες καὶ ἀφεντάδοι.

Σημειωτέον, ὅτι ἐνταῦθα ἀνάγονται καί τινα τῆς β' κλίσεως εἰς τὴν α' μεταπεσόντα, οἷον Ἐβρuchειλαέρης (τουτέστιν εὐρυχειλιάρης, ἤτοι εὐρυχειλής), Ἀλέξης (ἐκ τοῦ Ἀλέξιος), Δημήτρης (ἀντὶ Δημήτριος), Jώργης (ἐν Χαλδίᾳ Jώρτς) ἐκ τοῦ Γεώργιος, κύρης (λέγεται καὶ συγκεκομμένως κύρτς) ἐκ τοῦ κύριος ἐν τῇ σημασίᾳ *πατήρ*.

1. Συμπίπτει πρὸς τὸ ῥῆμα κλέφτ'=κλέπτει.
2. Συμπίπτει πρὸς τὸ ῥῆμα κλέφτ'ς=κλέπτεις.
3. Ἴδε Πλάτωνος τόμ. στ', τεῦχος γ' καὶ δ', σελ. 85, 6'.
4. Ἐπειδὴ ὁ τύπος αὐτός ἐστι πτώσεως γενικῆς, ἔπεται, ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο κατ' ἀρχὰς ἦν ἔπαυλις Μαυραγγέλου τινός· διὰ τοῦτο λέγομεν 'ςσοῦ Μαυραγγέλ' (τ. ἔ. εἰς τὸ χωρίον τοῦ Μαυραγγέλου), ἀσσοῦ Μαυραγγέλ' (ἤτοι ἀπὸ τὸ χωρίον τοῦ Μαυραγγέλου. Καὶ ἄλλων χωρίων ὀνόματα ἀπαντῶσιν οὕτω κατὰ γενικήν, οἷον 'ςσοῦ Μαυρενᾶ, ἀσσοῦ Μαυρενᾶ (=εἰς τοῦ Μαυρενᾶ, ἀπὸ τοῦ Μαυρενᾶ), 'ςσοῦ Πολίτα, ἀσσοῦ Πολίτα κτλ.

Δ'. Ἀρσενικὰ εἰς ς μετὰ τοῦ προηγουμένου συμφώνου.

Ὀνόματά τινα ἀρσενικὰ εἰς -ης ἐπὶ τῆς παραληγούσης τονιζόμενα συγκόπτουσι τὸ η καὶ οὕτω συμπίπτει τὸ πρὸ αὐτοῦ σύμφωνον μετὰ τοῦ τελικοῦ ς. Εἰσὶ δὲ ταῦτα ἢ καθ'ἑαυτὸ τῆς α' κλίσεως, ἢ κυρίως δευτερόκλιτα, τριτόκλιτα καὶ ἄκλιτα κατὰ τὴν α'. κλίσιν σχηματισθέντα, ὡς δῆλον γίνεται ἐκ τῶν ἑξῆς παραδειγμάτων.

α') Καθ' ἑαυτὸ πρωτόκλιτα: δεσπότ'ς, ὁ (τ. ἔ. δεσπότης), γεν. δεσπότ', αἰτ. δεσπότ, (πρὸ δὲ τῶν κτητικῶν ἐμουν=ἡμῶν, ἐσουν=ὑμῶν, ἀτουν=αὐτῶν δεσπότ'ν μετὰ τοῦ ν ἐν τέλει), κλ. δεσπότη. Πληθ. ὀνομ. δεσποτάδες (κατὰ τὴν γ'. κλίσιν). γεν. δεσποταδίων κατὰ β'. κλίσιν), αἰτ. δεσποτάδας (κατὰ τὴν γ'.).

Μαυρομμάτ'ς (τ. ἔ μαυρομμάτης), γεν. μαυρομμάτ', αἰτ. μαυρομμάτ' καὶ μαυρομμάτ'ν. Πληθ. ὀν. μαυρομμάτ' (τ. ἔ. μαυρομμάται ἢ -οι), γεν. μαυρομματίων (κατὰ τὴν β'. κλίσιν), αἰτ. μαυρομμάτ'ς (τουτέστι μαυρομμάτας).

Μακρocheiλτς [1], γεν. μακrocheiλ', αἰτ. μακrocheiλ' (καὶ σπανίως μακrocheiλ'ν). Πληθ. μακrocheiλ', γεν. μακrocheiλίων, αἰτ. μακrocheiλτς'.

β') Κυρίως δευτερόκλιτα εἰς-ιος εἰς τὴν α'. κλίσιν μεταπεσόντα κατὰ τὰ εἰς ης, οἷον Ἀναστάjς (τ. ἔ. Ἀναστάσης, ἀντὶ Ἀναστάσιος), Δονέjς, τ. ἔ. Δονέσης, ἀντὶ Διονέσης, ἤτοι Διονύσης (ἐκ τοῦ Διονύσιος), Θανάjς τ. ἔ. Θανάσης (ἀντὶ Ἀθανάσιος), Γοργόρτς, τ. ἔ. Γοργόρης (ἀντὶ Γρηγόριος), Βασίλτς (τ. ἔ. Βασίλης ἀντὶ Βασίλειος), Προκόπ'ς (τ. ἔ. Προκόπης ἀντὶ Προκόπιος), Φώτ'ς (τ. ἔ. Φώτης ἀντὶ Φώτιος), Θοδόjς (τ. ἔ. Θοδόσης ἀντὶ Θεοδόσιος), Σωτήρτς (τ. ἔ. Σωτήριος), Μάρτ'ς (τ. ἔ Μάρτης ἀντὶ Μάρτιος), Ἀπρίλτς (τ. ἔ. Ἀπρίλης, ἀντὶ Ἀπρίλιος), Ἀρμέντς (τ. ἔ. Ἀρμένης ἀντὶ Ἀρμένιος), κύρτς (τ. ἔ. κύρης ἀντὶ κύριος), χαμελετάρτς (τ. ἔ. χαμελετάρης ἀντὶ ἀμυλιτάριος=μυλωνᾶς), Χριστιανάρτς (τ. ἔ. Χριστουγεννάρης ἀντὶ Χριστουγεννάριος), Καλαντάρς (τ. ἔ. Καλαντάρης ἀντὶ Καλαντάριος, ἤτοι ὁ Ἰανουάριος).

Τὰ δὲ καλοκαίρτς (τ. ἔ. καλοκαίρης=ἄνοιξις) καὶ μοθοπώρτς (τ. ἔ. μετοπώρης, τὸ μετόπωρον) εὕρηνται καὶ οὐδετέρως τὸ καλοκαίρ', τὸ μοθοπώρ' κατὰ τὴν β' κλίσιν.

Ἡ δὲ κλίσις τῶν τοιούτων ἔχει ὡς ἑξῆς: ὀν. Ἀναστάjς, γεν. Ἀναστάσ', αἰτ. Ἀναστάσ' (καὶ σπανίως Ἀναστάσ'ν), Φώτ'ς ὁ, γεν. Φώτ', αἰτ. Φώτ' (καὶ σπανίως Φώτ'ν), κύρτ'ς, ὁ, γεν. κυροῦ κατὰ τὴν β'. κλίσιν), αἰτ. κύρ' (καὶ σπανίως κύρ'ν)· Πλ. κυροῦδες (κατὰ τὴν γ'. κλίσιν), γεν. κυρουδίων (κατὰ τὴν β'. κλίσιν), αἰτ. κυροῦδας· χαμελετάρτς, ὁ, γεν. χαμελετάρ' αἰτ. χαμελετάρ' (καὶ σπανίως χαμελετάρ'ν). Πληθ. ὀν. χαμελετάρ' (=χαμελετάραι κατὰ τὴν α'. ἢ χαμελετάριοι κατὰ τὴν β'. κλίσιν), γεν χαμελεταρίων (κατὰ τὴν β'. κλίσιν), αἰτ. χαμελετάρτς.

γ') Κυρίως τριτόκλιτα εἰς τὴν α'. μεταπεσόντα, οἷον: Ἀράπ'ς, τ. ἔ. Ἀράπης (=Ἄραψ). Jασώντς, τ. ἔ. Ἰασώνης, ἤτοι Ἰάσων, Συμιώντς (τ. ἔ. Συμεώνης=Συμεών). Κλίνονται δὲ ταῦτα οὕτως: ὀνομ. Ἀράπ'ς, γεν. Ἀράπ', αἰτ. Ἀράπ' (καὶ σπανίως Ἀράπ'ν), κλ. Ἄραπ'. Πληθ. ὀν. Ἀράπ', γεν. Ἀραπίων (κατὰ τὴν β'. κλίσιν), αἰτ. Ἀράπ'ς. Jασώντς, ὁ, γεν. Jασών', αἰτ. ὡσαύτως Jασών', κλητ. Jάσων.

δ') Ἄκλιτα κυρίως κατὰ τὰ εἰς—ης τῆς α'. κλίσεως σχηματισθέντα: οἷον, Αεβραέμπς τ. ἔ. Ἀβραάμης (ἀντὶ Ἀβραάμ), Ἰσάκ'ς (τ. ἔ. Ἰσάκης ἀντὶ Ἰσαάκης, ἤτοι Ἰσαάκ), Jακώφ'ς (τ. ἔ. Ἰακώβης ἀντὶ Ἰακώβ), Ἀδάμπς (τ. ἔ. Ἀδάμης ἀντὶ Ἀδάμ), Jωσήφ'ς (τ. ἔ. Ἰωσήφης ἀντὶ Ἰωσήφ), Jακείμπς (τ. ἔ. Ἰακείμης, ἤτοι Ἰωακείμ), Τιτόφ'ς (=Τιτόφ), Μανώλτς (τ. ἔ. Μανωήλης ἀντὶ Ἐμμανουήλ), Μοσκόφ'ς (=Μοσκόφης), Μουράτ'ς (τ. ἔ. Μουράτης ἀντὶ Μουράτ), Μουχαήλτς (τ. ἔ. Μουχαήλης, ἤτοι Μιχαήλης ἀντὶ Μιχαήλ). Κλίνονται δὲ οὕτως: Ἀδάμπς, γεν. Ἀδάμ', αἰτ. Ἀδάμ' (καὶ σπανίως Ἀδάμ'ν), κλητ. Ἄδαμ. Ὁμοίως καὶ τῶν λοιπῶν ἡ κλητ. ἀναβιβάζει τὸν τόνον, διότι λέγομεν Jάκωφ, Ἴσακ, Ἄβραμ. Jώσηφ, Μάνωλ, Μούχαηλ.

Ἐνταῦθα ἀνάγονται καὶ ὅσα ἐκ τῆς Τουρκικῆς ἐσχηματίσθησαν κατὰ τὰ εἰς—ης, οἷον ἀζάπ'ς (τ. ἔ. ἀζάπης ἀντὶ ἀζάτης=ἄγαμος. Τουρ. Ἀζάτ.), χασάπ'ς (τ. ἔ. κασάπης, κρεωπώλης), σαγλάμπς (τ. ἔ. σαγλάμης ἐκ τοῦ τουρκικοῦ σαγλάμ=ὑγιής), καρακjόjς (τ. ἔ. καρακιόζης ἐκ τοῦ τουρκικοῦ καρακιόζ), Αεdchaέμπς (τ. ἔ. Ἀτσέμης ἐκ τοῦ τουρκικοῦ

---

1. Ὁσάκις συμπίπτουσιν ἕνεκα συγκοπῆς λ. ν. ρ. μετὰ τοῦ ς, εὐφωνίας χάριν ἀναπτύσσεται μεταξὺ αὐτῶν τὸ σύμφωνον τ, οἷον Βασίλτς (=Βασίλης), Ἀρμέντς (=Ἀρμένης), Jασώντς (=Ἰασώνης τ. ἔ. Ἰάσων), καλοκαίρτς (=καλοκαίρης), ἐπὶ δὲ τῆς συμπτώσεως μ μετὰ τοῦ ς ἀναπτύσσεται μεταξὺ αὐτῶν τὸ χειλεόφωνον, π, οἷον Ἀβρaέμπς (=Ἀβραάμης ἀντὶ Ἀβραάμ).

'Adcham=Πέρσης), πακάλτς (τ. ἔ. πακάλης), πίjς (ἐκ τοῦ τουρκικοῦ πίς=ἀκάθαρτος), κακοχούjς (τ. ἔ. κακοχούjης ἐκ τοῦ κακὸς καὶ τοῦ τουρκικοῦ χούj)=δύστροπος. Κλίνονται δὲ ταῦτα οὕτω: χασάπ'ς, γεν. χασάπ', αἰτ. χασάπ' (καὶ σπανίως[1] χασάπ'ν), κλητ χασάπ· Πλ. χασάπ', γεν. χασαπίων, αἰτ. χασάπ'ς. Aedchaέμπς, γεν. Aedchaέμ', αἰτ. Aedchaέμ' (καὶ σπανίως Aedchaέμ'ν), κλητ. Aedchaέμ. Πληθ. Aedchaέμ', γεν. Aedchaεμίων, αἰτ. Aedchaέμπς, κλητ. Aedchaέμ'[1].

1. Ἴδε ἄνωθι Δ'. α').

1. Πρὸς ἀκριβεστέραν ἀπόδοσιν τῆς προφορᾶς φθόγγων τινῶν ἰδιαζόντων τῇ διαλέκτῳ τοῦ Πόντου ἐγένετο χρῆσις καί τινων ξένων στοιχείων καὶ φθόγγων, οἷον τοῦ Γερμ. Ae ἢ æ, τοῦ œ (=Γαλλ. eu), τῶν Λατιν. b, d, j καὶ τοῦ Γαλλ. ch ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ χ ἀντικαθιστῶντος.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΓ' ΤΟΜΟΥ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΣΗΜ.—Τῆς ἐκδόσεως τοῦ παρόντος ΚΓ' τόμου ἐπεμελήθη ἡ κατὰ τὸ ΛΓ' ἔτος Συντακτικὴ Ἐπιτροπή, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κκ. *Μ. Ι. Γεδεών*, προέδρου αὐτῆς, *Χρ. Πανταζίδου*, γραμματέως, *Ἰωακεὶμ Βαλαβάνη*, *Π. Παπαρρούση*, *Ὀδ. Ἀνδρεάδου*, *Π. Πετρακίδου* καὶ *Πατρόκλου Καμπανάκη*, προεδρεύοντος ἐν τῷ Συλλόγῳ τοῦ νομοδιδάκτορος **Α. ΜΑΛΙΑΔΟΥ**.

Ο

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΔ'

ΕΤΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΛΒ' 1892-1893

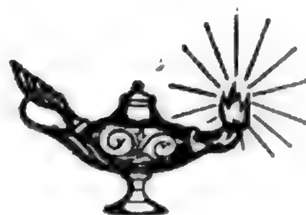

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΔΡΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
Πέραν, Ὁδὸς Τοπτσιλὰρ, ἀριθμ. 18.

ΤΥΠΟΙΣ Ι. ΠΑΛΛΑΜΑΡΗ
Πέραν, Μεγάλη Ὁδὸς, ἀριθμ. 403.

1895

Τῆς ἐκδόσεως τοῦ παρόντος ΚΔ΄ τόμου ἐπεμελήθη ἡ κατὰ τὸ ΛΔ΄ ἔτος Συντακτικὴ Ἐπιτροπή, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν Μ. Ἰω. Γεδεὼν (προέδρου), Χρ. Γ. Πανταζίδου (γραμματέως), Ὀδ. Ἀνδρεάδου, Ἰωακεὶμ Βαλαβάνη, Π. Πετρακίδου, Ξ. Σιδερίδου καὶ Π. Δ. Νικολοπούλου, προεδρεύοντος ἐν τῷ Συλλόγῳ τοῦ νομοδιδάκτορος Δημ. Μαλιάδου.

ΙΔΡΥΤΑΙ

ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝ ΤΩι ΜΗΤΡΩΩι ΙΔΙΟΧΕΙΡΟΝ ΑΥΤΩΝ ΕΓΓΡΑΦΗΝ

(καὶ καθ' ἣν τάξιν ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ Α΄ τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ τούτου)

Σ. Μαυρογενης.
† Κ. Καλλιαδης.
† Θ. Ζ. Ζωγραφος.
Α. Βαφειαδης.
Α. Δαλλαπορτας.
Κ. Δημητρασκος.
† Γ. Πιτζιπιος.
Β. Αποστολιδης.
† Ι. Ζωγραφος.
† Ι. Γεωργαντοπουλος.
Μ. Βλαδος.
† Κ. Ηροκλης Βασιαδης.
Γαβριηλ Σοφοκλης.
Σ. Δαλλαπορτας.
† Κωνσταντινος Γρ. Ζαννος.
† Α. Παλαιολογος.
† Στεφανος Καραθεοδωρη.
† Ι. Λιτζικας.
† Π. Α. Ζανος.
† Δημητριος Χ. Μπητζου.
† Ιωαννης Καμιναριδης.
Ν. Διομηδης.
Ι. Δ. Αριστοκλης.
Αλεξανδρος Ζωηρος.
Γ. Αθηνογενης.
† Κ. Α. Ξυδιας.
Θ. Α. Κοσουδης.
† Αλεξανδρος Αξελος.
† Μ. Βολονακης.
† Ν. Βεγλερης.
Φ. Δημητρακοπουλος.
† Β. Πυλαδης.
Παρασκευας Δ. Ψωμιαδης.
Κ. Λογαδης.
Ν. Σακοπουλος.
Ι. Π. Σαββεριος.
† Ι. Αποστολιδης.
† Δ. Μηνιακουλης.
Κωνστ. Ζαχαριαδης.
† Γ. Κ. Ισχομαχος.
† Δ. Αντιπας.
† Παναγιωτης Ευθυφρων.
Κωνστ. Ν. Φωκας.
† Δημητριος Θ. Γενιδουνιας.

† Κ. Κουνουπιωτης.
Δ. Ραζης.
Ι. Σαββας.
Α. Καραθεοδωρης.
† Μ. Καλκανης.
† Μ. Βελλογιαννης.
† Ι. Καλλεργης.
Κ. Χ. Πλεσσας.
Αρισταρχος Βατιμπελας.
† Κ. Καραθεοδωρη.
† Χ'' Γ. Κωνσταντινιδης.
† Ι. Σ. Γαλατης.
Α. Δεπαστας.
Πολυκαρπος (νῦν μητροπολίτης Βάρνης).
† Ιωαννης Φαχρης.
Δ. Νεοκοσμος.
Αλεξανδρος Ρογγιδης.
† Αντωνιος Χαριλαος.
† Βασιλειος Κλαλιφρων.
Κωνσταντινος Φωτιαδης.
Λεωνιδας Ταβελουδης.
Εμμ. Ιωαννιδης.
Ξ. Ζωγραφος.
† Δ. Καλλιαδης.
Γ. Βυζαντιος.
† Ιωαννης Μπιστακης.
Λυκουργος Περδικαρης.
† Γ. Ναραντζης.
Α. Νομικος.
† Μιχαηλ Γκιουμουσκερδανης.
Δ. Γ. Αποστολιδης.
Α. Χ. Νομικος.
† Γ. Χρυσοβεργης.
Ε. Γλυμενοπουλος.
Α. Πρεζανης.
† Ι. Αναστασιαδης.
Α. Ψυχαρης.
Κ. Σταυριδης.
† Α. Βλαστος.
Δ. Πασπαλλης.
Μ. Διγενης.
† Αλεξανδρος Λασκαρης (εἶτα μητροπολίτης Σισανίου).
† Α. Αγελαστος.
† Α. Ιγγλεσης.
† Α. Κοντοπουλος.
† Π. Σαλβαγος.

ΤΑΚΤΙΚΑ ΜΕΛΗ

☛ Ὁ κατάλογος οὗτος ἐκδίδοται ὡς εἶχε τῇ 16 ἰανουαρίου 1895.

Α

	Ἔτος ἐκλογῆς
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΕΓΑΚΛΗΣ, μητροπολίτης Θεσσαλονίκης	1875
ΑΚΕΣΤΟΡΙΔΗΣ Γεώργιος, ἰατρὸς ἐνταῦθα	1888
ΑΛΑ-Ι-ΜΠΗΣ Π., προξενικὸς ὑπάλληλος	1893
ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ Σπυρίδων, γραμματεὺς τοῦ Ὀθωμανικοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου	1883
ΑΜΑΞΟΠΟΥΛΟΣ Εὐάγγελος, καθηγητὴς τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς	1880
ΑΜΠΕΛΙΔΗΣ Ἐμμανουήλ, ἰατρὸς ἀντισυνταγματάρχης ἐνταῦθα	1888
ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ Ὀδυσσεύς, δημοσιογράφος ἐνταῦθα	1881
ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ ἱερομόναχος ἐνταῦθα	1879
ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ πασᾶς Κωνσταντῖνος, πρώην γενικὸς διοικητὴς Κρήτης	1864
ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ Γ., ἰατρὸς ἐνταῦθα	1893
ΑΠΕΡΗΣ Πέτρος, χημικὸς ἐνταῦθα	1887
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Ἀθανάσιος, δικηγόρος ἐνταῦθα	1890
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Γεώργιος, » »	1874
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Γεώργιος, ἰατρὸς ἐνταῦθα	1888
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Θεόδωρος, ἐλεγκτὴς τῆς Τραπέζης Κωνσταντινουπόλεως ἐνταῦθα	1878
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Π., καθηγητὴς τῆς γαλλικῆς ἐν τῷ Ζωγραφείῳ	1894
ΑΠΟΣΤΟΛΟΓΛΟΥΣ Σάββας, δικηγόρος ἐνταῦθα	1890
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Σταῦρος, Μέγας Λογοθέτης τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ γερουσιαστής	1862
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Ἀλέξανδρος, ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν	1886
ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ Ἰωάννης Δ., καθηγητὴς τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς	1861
ΑΣΝΑΒΟΥΡ Ἰωσήφ, ἀρχιτέκτων ἐνταῦθα	1888
ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Μηνᾶς, καθηγητὴς ἐνταῦθα	1889
ΑΥΛΩΝΙΤΗΣ Α., ἰατρὸς ἐνταῦθα	1893

Β

ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Κ., διευθυντὴς τῆς ἀστικῆς σχολῆς Γαλατᾶ	1890
ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ Ἰωακείμ, καθηγητὴς ἐνταῦθα	1891
ΒΑΛΣΑΜΑΚΗΣ Ἠλίας, καθηγητὴς ἐνταῦθα	1883
ΒΑΛΤΑΤΖΗΣ Ἐμμανουήλ, ὑπάλληλος τοῦ Μονοπωλείου τῶν καπνῶν ἐνταῦθα	1886
BARDAUT Α., δικηγόρος ἐνταῦθα	1878

	Ἔτος ἐκλογῆς
BAREILLES Bertrand, γραμματεὺς καὶ καθηγητὴς τῆς Αὐτοκρ. Ἰατρικῆς Σχολῆς ἐνταῦθα	1894
ΒΑΡΟΤΖΗΣ Ἰάκωβος, δικηγόρος ἐνταῦθα	1878
ΒΑΣΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Ἀπόστολος, λόγιος ἐνταῦθα	1884
ΒΑΣΜΑΤΖΙΔΗΣ Ἰωάννης, διευθυντὴς τοῦ ἐν Πέρᾳ Ἑλληνικοῦ Ἐκπαιδευτηρίου	1881
ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ Ἀπόστολος, ἰατρὸς ἐνταῦθα	1861
ΒΕΓΛΕΡΗΣ Γεώργιος Π., ταμίας τῆς ἐνταῦθα ῥωσσικῆς ἀτμοπλοϊκῆς Ἑταιρίας	1885
ΒΕΓΛΕΡΗΣ Θεοχάρης, δικηγόρος ἐνταῦθα	1890
ΒΕΝΙΕΡΗΣ Ἀντ., ἱδρυτὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ Λυκείου Γαλαζίου	1894
ΒΕΡΝΟΥΔΑΚΗΣ Δημήτριος, τραπεζίτης ἐνταῦθα	1891
ΒΙΚΕΛΑΣ Δημήτριος, λόγιος ἐν Παρισίοις	1872
ΒΛΑΣΤΑΡΗΣ Κωνσταντῖνος, τραπεζίτης ἐνταῦθα	1874
ΒΟΣΤΑΝΕΣ Δημήτριος, ἔμπορος	1887
ΒΟΥΤΥΡΑΣ Σταῦρος Ι., διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδος «Νεολόγου»	1866
ΒΡΑΧΑΜΗΣ Σταῦρος, χημικὸς ἐνταῦθα	1892
BROKHAUS Heinrich, ὑφηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Λειψίας	1888
BROOKS Karl, ἱερεὺς	1888

Γ

ΓΕΔΕΩΝ Μανουὴλ, ἐνταῦθα	1887
ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ ἐπίσκοπος Σταυροπόλεως, χωρεπίσκοπος Σταυροδρομίου	1891
ΓΕΡΑΡΔΟΣ Ἀντώνιος, βιβλιοπώλης καὶ ἐκδότης ἐνταῦθα	1891
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ πατριάρχης Ἱεροσολύμων	1879
ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΣ, ἐπίσκοπος Μυρέων, χωρεπίσκοπος Γαλατᾶ	1888
ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΚΑΒΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, μητροπολίτης Ἡρακλείας	1879
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Δ.	1891
ΓΙΑΝΝΙΟΣ Θεμιστοκλῆς, ὑπάλληλος ἐν τῷ Μονοπωλείῳ τῶν καπνῶν ἐνταῦθα	1892
ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΤΟΣ Ν., δικηγόρος ἐνταῦθα	1892
ΓΚΙΩΝ Ἰωάννης, πράκτωρ ἀσφαλιστικῶν Ἑταιριῶν ἐν Ἀθήναις	1864
ΓΚΙΩΧΑΣ Ἰωάννης, τραπεζίτης ἐνταῦθα	1890
ΓΟΥΔΑΣ Νικόλαος, δικηγόρος	1890
ΓΡΙΒΑΣ Ἰωάννης, σχολάρχης Ὀρτάκιοϊ, ἐνταῦθα	1890

Δ

DALESSIO J., τραπεζίτης	1874
ΔΑΜΣΑΣ Ἐμμανουὴλ, δικηγόρος ἐνταῦθα	1888
ΔΑΣΣΑΡΙΤΗΣ Ἠλίας, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας ἐνταῦθα	1894
ΔΕΛΛΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΣ Ἰωάννης, ὑπάλληλος τοῦ ἐνταῦθα Ἑλλ. προξενείου	1884
ΔΕΠΑΣΤΑΣ Νικόλαος, βιβλιοπώλης καὶ ἐκδότης ἐνταῦθα	1872
ΔΙΓΕΝΗΣ Β., δικαστὴς ἐν τῷ Ἑλλ. προξενικῷ δικαστηρίῳ ἐνταῦθα	1891

Ε

	Ἔτος ἐκλογῆς
ΕΛΠΙΔΗΣ Γ., γραμματεὺς τῆς Ἑλληνικῆς πρεσβείας ἐνταῦθα	1874
ΕΜΙΝ ΣΑΛΙΧ, ὑπάλληλος ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τοῦ ἐμπορίου ἐνταῦθα	1894
ΕΝΩΜΑΤΑΡΧΗΣ Ἰωάννης, δικηγόρος ἐνταῦθα	1891
ΕΞΑΚΟΥΣΤΟΣ Πέτρος, ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ Μονοπωλείου τῶν καπνῶν ἐνταῦθα	1872
ΕΥΓΕΝΙΔΗΣ Εὐστάθιος, διοικητὴς τῆς Ὀθωμανικῆς Ἑταιρίας συναλλαγῶν καὶ ἀξιῶν	1871
ΕΥΜΟΡΦΟΠΟΥΛΟΣ Ἀλέξανδρος, μοναχὸς ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει (Μονῇ Μ. Λαύρας)	1875
ΕΥΣΤΑΘΙΑΝΟΣ Ἀλέξανδρος, καθηγητὴς ἐνταῦθα	1893
ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ Πιττακὸς, ἐμποροϋπάλληλος	1892

Ζ

ΖΑΒΙΤΣΙΑΝΟΣ Σπυρίδων, ἰατρὸς ἐνταῦθα	1886
ΖΑΛΑΚΩΣΤΑΣ Εὐγένιος, Α' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἑλληνικῆς Πρεσβείας	1890
ΖΑΡΙΦΗΣ Λεωνίδας, τραπεζίτης ἐνταῦθα	1873
ΖΕΡΒΟΥΔΑΚΗΣ Ἰωάννης Α., ἐμποροϋπάλληλος	1887
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Ἀντώνιος, ἔμπορος ἐνταῦθα	1891
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Γεώργιος Χρ., τραπεζίτης ἐν Παρισίοις	1885
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Ξενοφῶν, ἰατρὸς ἐν Παρισίοις	1861
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Σόλων Χρ., τραπεζίτης ἐν Παρισίοις	1885

Η

HAYDERICH Engelhard, βιβλιοπώλης ἐνταῦθα	1889

Θ

ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ Μιχαὴλ, ἔμπορος	1890
ΘΑΝΟΣ Δημήτριος, »	1890
ΘΕΜΕΛΗΣ Γεννάδιος, ἱεροδιάκονος ἐνταῦθα	1888

Ι

ΙΑΚΩΒΟΥ Μιλτιάδης, κυβερνητικὸς ὑπάλληλος ἐνταῦθα	1872
ΙΑΛΕΜΟΣ Ὀδυσσεὺς, δημοσιογράφος ἐν Ἀθήναις	1872
ΙΓΓΛΕΣΗΣ Παναγῆς, ἔμπορος	1872
ΙΛΛΙΔΗΣ Ἰωάννης, βιομήχανος ἐν Ἀρτάκῃ	1886
ΙΣΑΑΚΙΔΗΣ Παντελῆς, ἰατρὸς ἐνταῦθα	1892
ΙΣΜΙΡΛΗΣ Κ., ἀρχιτέκτων ἐνταῦθα	1894
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Ἰωάννης Β., ἀρχιτέκτων ἐνταῦθα	1884
ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ, μητροπολίτης Καισαρείας	1874

	Έτος ἐκλογῆς
ΙΩΑΝΝΟΥ Ἀθανάσιος, πρώην καθηγητὴς τῆς Ῥοδοκανακείου Ἱερατικῆς Σχολῆς· ἐνταῦθα	1894
ΙΩΑΣΑΦ, ἱεροψάλτης ἐν Βραΐλᾳ	1874

Κ

ΚΑΖΑΝΟΒΑΣ Γεώργιος, ἔμπορος ἐνταῦθα	1871
CALBERT James, ὑπάλληλος ἐν τῷ ἐνταῦθα Ἀγγλικῷ προξενείῳ	1883
ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ΔΕΛΗΚΑΝΗΣ, ἀρχιμανδρίτης, πατριαρχικὸς ἐπόπτης τῶν σχολῶν Κων/πόλεως	1888
ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ, μητροπολίτης Δέρκων	1875
ΚΑΛΦΟΓΛΟΥΣ Μ., ἰατρὸς ἐνταῦθα	1879
ΚΑΜΠΑΝΑΚΗΣ Πάτροκλος, ἀρχιτέκτων ἐνταῦθα	1888
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Ἀλέξανδρος, Β' γραμματεὺς τῆς ἐν Μαδρίτῃ Ὀθωμ. πρεσβείας	1874
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Κωνσταντῖνος Στεφ., σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας	1867
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Στέφανος Κ., πρεσβευτὴς τῆς Τουρκίας ἐν Βρυξέλλαις	1867
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Τηλέμαχος Κ., μηχανικὸς ἐν Ἀθήναις	1874
ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ Κωνσταντῖνος, βουλευτὴς Ἄρτης, ἐν Ἀθήναις	1862
ΚΑΡΑΤΖΑΣ Ἀλέξανδρος, ἔμπορος ἐνταῦθα	1890
ΚΑΣΤΕΛΛΗΣ Ἰωάννης » »	1872
ΚΕΛΑΪΔΙΤΗΣ Π., ἰατρὸς »	1887
ΚΕΠΕΤΖΗΣ Σταῦρος, τραπεζίτης »	1872
ΚΕΦΑΛΑΣ Μιχαήλ, σχολάρχης τοῦ ἐν Πέραν Ζωγραφείου	1886
ΚΕΧΑΓΙΑ Καλλιόπη, διευθύντρια τοῦ προτύπου παρθεναγωγείου ἐν Ἀθήναις	1875
ΚΛΕΑΝΘΗΣ Ζήνων, ἀρχιτέκτων ἐνταῦθα	1865
ΚΛΟΥΜΑΣΗΣ Δ., ἔμπορος ἐνταῦθα	1878
ΚΟΚΚΟΛΑΤΟΣ Κλεόβουλος, ἰατρὸς ἐνταῦθα	1891
ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ Διονύσιος, λόγιος »	1888
ΚΟΠΑΣΗΣ ἐφέντης Ἀνδρέας, σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας, ἐνταῦθα	1890
ΚΟΡΩΝΑΚΗΣ Παῦλος, βιομήχανος ἐνταῦθα	1873
ΚΟΡΩΝΙΟΣ Γεώργιος, τραπεζίτης ἐν Παρισίοις	1872
ΚΟΣΟΥΔΗΣ Θεμιστοκλῆς, ἔμπορος ἐνταῦθα	1861
ΚΟΤΣΙΚΑΣ Λεωνίδας τραπεζίτης »	1892
ΚΟΥΜΑΤΟΣ Ἀνδρέας ἔμπορος »	1882
ΚΟΥΡΤΖΗΣ Π. Μ., τραπεζίτης ἐν Μιτυλήνῃ	1879
ΚΡΗΤΙΚΟΣ Γεράσιμος, ὑποπρόξενος τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Περσίας ἐν Ῥαιδεστῷ	1886
CURTIS C. C., πρεσβύτερος τῆς ἐνταῦθα ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας	1871
ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑΣ Χρ., κοσμηματοπώλης	1879
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Ἀνέστης, τυπογράφος καὶ ἐκδότης ἐν Ἀθήναις	1888
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Γεώργιος, κοσμηματοπώλης	1872
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΑΛΛΙΑΔΗΣ, μητροπολίτης Ἐφέσου	1874
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΡΙΤΣΗΣ, ἱερεύς, διδάσκαλος τῆς ὀρθοδόξου Θεολογίας· ἐνταῦθα	1877

Λ

	Έτος έκλογής
ΛΑΓΚΑΔΗΣ Ἰάκωβος, καθηγητὴς τῆς γαλλικῆς ἐν τῷ Ζωγραφείῳ	1894
ΛΕΟΝΤΙΑΣ Σαπφώ, λογία, ἐνταῦθα	1878
ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ Μιλτιάδης, ἰατρὸς ἐνταῦθα	1889
LONG Albert, καθηγητὴς ἐν τῷ ἐνταῦθα Ῥοβερτείῳ Γυμνασίῳ	1886

Μ

ΜΑΓΚΟΣ Ἀντώνιος, ἔμπορος ἐνταῦθα	1888
ΜΑΚΡΗΣ Κωνσταντῖνος, ἰατρὸς »	1878
ΜΑΚΡΗΣ Παναγιώτης, διδάσκαλος ἐν Κατιρλίῳ τῆς Νικομηδείας	1889
ΜΑΚΡΙΔΗΣ Βίκτωρ, δικηγόρος ἐνταῦθα	1890
ΜΑΛΙΑΔΗΣ Δημήτριος, δικηγόρος ἐνταῦθα	1865
ΜΑΛΙΑΚΑΣ Ἀβραάμ, καθηγητὴς »	1877
ΜΑΛΙΑΚΑΣ Ἠλίας, δικηγόρος »	1865
ΜΑΝΔΑΝΑΚΗΣ Εὐάγγελος, ἔμπορος ἐν Ῥαιδεστῷ	1890
ΜΑΝΣΟΥΡΩΦ Παῦλος, Β' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ῥωσσικῆς πρεσβείας	1888
ΜΑΝΩΛΑΚΑΚΗΣ Ε. λόγιος ἐν Καρπάθῳ	1893
ΜΑΡΙΑΝΟΣ Γεώργιος, ἔμπορος ἐνταῦθα	1872
ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ Ἀλέξανδρος Σπ., πρεσβευτὴς τῆς Τουρκίας ἐν Οὐασιγκτῶνι	1870
ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ Δημήτριος Σπ., γεν. πρόξενος τῆς Τουρκίας ἐν Μασσαλίᾳ	1872
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Ἐλευθέριος, ἐνταῦθα	1876
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Θεόδωρος Α., τραπεζίτης ἐνταῦθα	1872
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Φραγκίσκος Ε., ἀρχιτέκτων »	1891
ΜΕΙΜΑΡΙΔΗΣ Πέτρος, ἀρχιτέκτων ἐνταῦθα	1888
ΜΕΛΕΤΙΟΣ Κοτρόζος ἱερεύς, πρώην σχολάρχης, ἐνταῦθα	1893
ΜΕΛΙΧΡΟΣ Κωνσταντῖνος, τραπεζιτικὸς ὑπάλληλος ἐνταῦθα	1884
ΜΕΤΑΞΑΣ Κωνσταντῖνος, ἀγρονόμος ἐνταῦθα	1884
ΜΗΛΙΩΤΗΣ Δημήτριος, ταμίας τραπεζιτικοῦ οἴκου ἐνταῦθα	1888
MILLINGEN Alex. van, καθηγητὴς ἐν τῷ Ῥοβερτείῳ Γυμνασίῳ	1882
ΜΙΧΑΗΛ ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ, ἀρχιμανδρίτης, διευθυντὴς τῆς Μεγ. τοῦ Γένους Σχολῆς	1892
MIZZI Louis, δικηγόρος ἐνταῦθα	1887
MORDTMANN Dr A. D. ἰατρός, μέλος τοῦ Ὑγειονομικοῦ Συμβουλίου ἐνταῦθα	1871
MORDTMANN Jean, Γεν. πρόξενος τῆς Γερμανίας ἐν Θεσσαλονίκῃ	1877
ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δημ., καθηγητὴς ἐνταῦθα	1893
ΜΟΥΡΑΤΗΣ Σοφοκλῆς ἔμπορος »	1893
ΜΟΥΣΟΥΡΟΣ Βασίλειος, κυβερνητικὸς ὑπάλληλος ἐνταῦθα	1888
ΜΟΥΣΟΥΡΟΣ Παῦλος βέης, σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας ἐνταῦθα	1890
ΜΟΥΤΣΑΚΗΣ Ἰωάννης, ἔμπορος ἐνταῦθα	1892
ΜΟΥΤΣΑΚΗΣ Νικόλαος, λογιστὴς παρὰ τοῖς Ἐθνικοῖς Φιλανθρωπ. καταστήμασιν ἐνταῦθα	1894
ΜΥΣΤΑΚΙΔΗΣ Βασίλειος Α., συντάκτης τῆς «Ἐκκλ. Ἀληθείας» ἐνταῦθα	1893

Ν

Έτος ἐκλογῆς

ΝΑΟΥΜ Ἰωάννης, πρόεδρος τοῦ ἐνταῦθα Ἑλληνικοῦ προξενικοῦ δικαστηρίου 1886
ΝΑΡΔΗΣ Στέφανος, ἰατρὸς ἐνταῦθα 1891
ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΓΛΥΚΑΣ, μητροπολίτης Μεθύμνης 1872
ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ Σύγκελλος, ἱερεὺς τῆς ἐνταῦθα Σερβικῆς πρεσβείας 1894
ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ, μητροπολίτης Κυζίκου 1877
ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, ἐλεγκτὴς ἐν τῇ Τραπέζῃ Κωνσταντινουπόλεως ἐνταῦθα . . . 1890
ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Παναγιώτης, δικηγόρος ἐνταῦθα 1890
ΝΟΤΑΡΗΣ Ἐμ. βιβλιοπώλης καὶ ἐκδότης ἐνταῦθα 1893
ΝΟΤΑΡΗΣ Ι., » » ἐν Ἀθήναις 1891

Ξ

ΞΥΔΙΑΣ Μ., ἀργυραμοιβὸς 1885

Ο

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Γεώργιος, ἰατρὸς ἐνταῦθα 1881
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Δημοσθένης, καθηγητὴς ἐν τῇ Μεγ. τοῦ Γένους Σχολῇ 1890
ΟΣΚΑΝ Ε., διευθυντὴς τῆς ἐνταῦθα Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν 1892

Π

ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ Χρ., σχολάρχης Ταταούλων ἐνταῦθα 1892
ΠΑΝΤΖΙΡΗΣ Ἀλέξανδρος, διερμηνεὺς τῆς Αὐτοκρ. Ὀθωμανικῆς Τραπέζης ἐνταῦθα . . . 1882
ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Νικήτας, λόγιος ἐνταῦθα 1887
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Κεραμεὺς Ἀθανάσιος, λόγιος ἐν Πετρουπόλει 1881
ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Π. Γ., καθηγητὴς καὶ πατριαρχικὸς γραμματεύς, ἐνταῦθα . . . 1893
ΠΑΠΑΡΡΟΥΣΗΣ Πέτρος, λόγιος ἐνταῦθα 1875
ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ Νικόλαος » » 1871
ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ Δημήτριος, ἐνταῦθα 1861
ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ Λεωνίδας, γραμματεὺς τραπεζιτικοῦ οἴκου ἐνταῦθα 1889
ΠΑΤΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ Γουλιέλμος, ἰατρὸς ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις 1894
PEARS Edwin, δικηγόρος ἐνταῦθα 1874
ΠΕΚΙΟΣ Ἀλέξανδρος, ἰατρὸς ἐνταῦθα 1893
ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ Κυριακὸς, λόγιος ἐνταῦθα 1871
ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥΣ Στέφανος, τραπεζίτης ἐνταῦθα 1893
ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ Πέτρος, καθηγητὴς ἐνταῦθα 1887
ΠΕΤΡΕΛΗΣ Βιργίλιος, δικηγόρος ἐνταῦθα 1890
ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ Νικόλαος, πράκτωρ ἀσφαλιστικῶν Ἑταιριῶν, ἐνταῦθα 1890
ΠΙΝΙΑΤΩΡΟΣ Ἀθανάσιος, δικηγόρος ἐνταῦθα 1884

	Έτος ἐκλογῆς
ΠΙΣΣΑΣ Χριστοφόρος, κτηματίας ἐν Ἀθήναις	1878
ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ μητροπολίτης Βάρνης	1861
ΠΟΛΥΚΡΙΤΟΣ Στέργιος, διευθυντὴς τοῦ «Ἀνατολικοῦ Ἀστέρος»	1891
ΠΟΠΕΣΚΟΣ Εὐστάθιος, φοιτητὴς τῆς νομικῆς ἐν Ὀδησσῷ	1886
ΠΟΥΛΟΥΛΙΔΗΣ Γ., δικηγόρος ἐνταῦθα	1888
PRÉTEXTAT, καθηγητὴς τῆς γαλλικῆς ἐν τῇ Ἐμπορικῇ σχολῇ Χάλκης	1888
ΠΡΙΝΤΖΗΣ Κωνσταντῖνος, ὑπάλληλος ἐνταῦθα	1890
ΠΡΟΓΑΚΗΣ Γεώργιος, ἱεροψάλτης ἐνταῦθα	1889
ΠΡΩΙΟΣ Παντελῆς, τραπεζίτης ἐνταῦθα	1886

Ρ

ΡΑΛΛΗΣ Κωνσταντῖνος, τραπεζίτης ἐνταῦθα	1875
ΡΙΤΣΟΣ Βασίλειος, ἰατρὸς ἐνταῦθα	1887
ROSENFELD Διονύσιος, διευθυντὴς τοῦ Osmanische Post	1888
ΡΟΣΟΛΑΤΟΣ Γ. Φ., δικηγόρος ἐνταῦθα	1892
ΡΟΣΟΛΥΜΟΣ Ἀθανάσιος, τραπεζίτης ἐνταῦθα	1881
ΡΩΜΑΝΟΣ Ἄθως, γραμματεὺς τῆς ἐν Λονδίνῳ Ἑλληνικῆς πρεσβείας	1887

Σ

ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θεμιστοκλῆς, καθηγητὴς τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς	1875
ΣΑΡΑΚΙΩΤΗΣ Βασίλειος, ἰατρὸς ἐνταῦθα	1865
ΣΑΡΑΦΟΠΟΥΛΟΣ Κ., δικηγόρος ἐνταῦθα	1894
ΣΒΕΤΣΙΝ Ἀλέξανδρος, Β' γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ῥωσσικῆς πρεσβείας	1889
ΣΓΟΥΡΙΔΗΣ Νικόλαος, ὑπάλληλος ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν ἐνταῦθα	1887
ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Ζωρζῆς, ἔμπορος ἐνταῦθα	1871
ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Νικόλαος, ἰατρὸς ἐνταῦθα	1880
ΣΕΪΤΑΝΙΔΗΣ Γεώργιος, βιβλιοπώλης καὶ ἐκδότης ἐνταῦθα	1872
ΣΕΜΕΛΑΣ Ἐμμανουήλ, ἀνώτερος ὑπάλληλος ἐν τῷ Μονοπωλείῳ τῶν καπνῶν ἐνταῦθα	1891
ΣΙΔΕΡΙΔΗΣ Ξενοφῶν, ἔμπορος ἐνταῦθα	1880
ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΟΥΣ Ἀναστ. Ι., τραπεζίτης ἐνταῦθα	1884
ΣΙΩΤΗΣ Ἰωάννης, ἰατρὸς ἐνταῦθα	1890
ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ Στέφανος, τραπεζίτης ἐν Ἀθήναις	1871
ΣΜΥΡΝΩΦ Ἀλέξιος, γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ῥωσσικῆς πρεσβείας	1887
ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ Βασίλειος, ἔμπορος ἐνταῦθα	1871
ΣΟΥΛΛΙΔΗΣ Νικόλαος Θ., δημοσιογράφος ἐνταῦθα	1871
ΣΟΥΡΛΑΣ Ἀντώνιος, τραπεζίτης ἐνταῦθα	1891
ΣΠΑΝΟΥΔΗΣ Ἀλ., ἰατρὸς ἐνταῦθα	1894
ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ Σαλτζῆς, ἰατρὸς ἐνταῦθα	1893
ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ Ἀναστάσιος, ἔμπορος ἐν Σηλυβρίᾳ	1879

	Έτος ἐκλογῆς
ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ Κωνσταντῖνος, διερμηνεὺς τοῦ ἐνταῦθα Ἀγγλικοῦ προξενείου	1885
ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚ Παῦλος, τραπεζίτης ἐνταῦθα	1875
ΣΥΓΓΡΟΣ Ἀνδρέας, τραπεζίτης ἐν Ἀθήναις	1871
ΣΦΕΤΣΟΣ Ἀριστείδης, πράκτωρ ἀτμοπλοϊκῶν Ἑταιριῶν ἐνταῦθα	1887
ΣΦΥΡΑΣ Περικλῆς, ἐνταῦθα	1893
ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ μητροπολίτης πρώην Θεσσαλονίκης ἐνταῦθα	1876

Τ

ΤΑΓΗΣ Φίλιππος, καθηγητὴς ἐνταῦθα	1875
ΤΑΜΒΑΚΟΣ Δημ. Ν., ἔμπορος »	1863
ΤΑΧΙΝΤΖΗΣ Κωνσταντῖνος, ἰατρὸς ἐνταῦθα	1885
ΤΕΡΝΩ βέης, ἱδρυτὴς καὶ διοικητὴς τῆς Ἑταιρίας τῶν ὑδάτων Δέρκων	1891
ΤΟΥΡΓΟΥΤΗΣ Ἀλέξανδρος, ἰατρὸς ἐνταῦθα	1892
ΤΡΩΙΑΝΟΣ Κωνσταντῖνος, ἀρχιλογιστὴς ἐν τῷ Μονοπωλείῳ τῶν καπνῶν ἐνταῦθα	1890
ΤΣΙΚΑΛΙΩΤΗΣ Στέφανος, πράκτωρ ἀτμοπλοϊκῶν Ἑταιριῶν ἐνταῦθα	1871
ΤΣΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντῖνος, κοσμηματοπώλης ἐνταῦθα	1878

Φ

ΦΑΚΑΡΟΣ Μ., διερμηνεὺς τοῦ ἐνταῦθα Ἑλληνικοῦ προξενείου	1874
ΦΙΛΙΔΗΣ Ζήσης ἔμπορος ἐνταῦθα	1893
ΦΙΛΙΚΟΣ Ι., δικηγόρος ἐνταῦθα	1891
ΦΙΛΙΟΣ Δ., ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων ἐν Ἀθήναις	1872
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Ἀπόστολος, λόγιος ἐν Κυδωνίαις	1890
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Δ. Ν., ἔμπορος ἐνταῦθα	1876
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Νικόλαος, πρόεδρος τοῦ Χρηματιστηρίου ἐνταῦθα	1861
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Περικλῆς, ἀρχιτέκτων ἐνταῦθα	1894
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Φώτιος, ἰατρὸς ἐνταῦθα	1878
ΦΩΤΙΟΣ, μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως	1881

Χ

ΧΑΔΟΥΜΟΓΛΟΥΣ Γ., ἰατρὸς ἐνταῦθα	1892
ΧΑΣΙΩΤΗΣ Γεώργιος, διεὐθυντὴς τραπεζιτικοῦ οἴκου ἐν Παρισίοις	1869
ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Παναγιώτης, ἰατρὸς ἐνταῦθα	1885
ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Χρῆστος, ἱδρυτὴς καὶ γυμνασιάρχης τοῦ ἐν Πέρᾳ Ἑλληνικοῦ Λυκείου	1872
ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ Ι. Κ., τραπεζίτης ἐνταῦθα	1887
ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ Ἰωάννης, ὑπάλληλος ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς δικαιοσύνης ἐνταῦθα	1887
ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ Ἀναστάσιος, ἰατρὸς ἐνταῦθα	1879
ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ Ἀχιλλεύς, δικηγόρος »	1888

	Έτος εκλογής
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ Μ., δικηγόρος ἐνταῦθα	1893
ΧΡΥΣΟΒΕΛΩΝΗΣ Λεωνίδας, ἔμπορος ἐν Μαγκεστρίᾳ	1866
ΧΡΥΣΟΒΕΛΩΝΗΣ Μιχαὴλ, » ἐν Λιβερπούλῃ	1876
ΧΩΤΖΗΣ Ἰωάννης, διευθυντὴς τῶν Τροχιοδρόμων ἐνταῦθα	1892

Ψ

ΨΑΛΙΔΑΣ Μιχαὴλ, ἰατρὸς ἐνταῦθα	1890
ΨΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ Κωνστ., διευθυντὴς τῆς Πανελληνίου Ἑταιρίας ἐν Πειραιεῖ	1875
ΨΥΧΑΡΗΣ Νικόλαος, ἐνταῦθα	1880
ΨΩΜΙΑΔΗΣ Κωνσταντῖνος, ἔμπορος ἐνταῦθα	1881

ΠΡΟΣΘΗΚΗ

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Ἄγγελος Στ., δικηγόρος ἐνταῦθα	1892

ΕΠΙΤΙΜΑ ΜΕΛΗ

☛ Ὁ κατάλογος οὗτος ἐκδίδοται ὡς εἶχε τῇ 16 ἰανουαρίου 1895.

Α

	Ἔτος ἐκλογῆς
ΑΑΡΙΦΗ πασσᾶς, πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ἐνταῦθα.	1887
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Γρηγόριος, πρώην ἐν Οὐασιγκτῶνι πρεσβευτὴς τῆς Ὑψ. Πύλης, ἐν Παρισίοις. .	1879
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Ἰωάννης, πρώην πρεσβευτὴς τῆς Ὑψ. Πύλης ἐν Βερολίνῳ	1873
ASCOLI G. A.	1885

Β

ΒΑΛΕΤΤΑΣ Ἰωάννης, λόγιος, ἐν Λονδίνῳ	1874
BARTHÉLÉMY Saint-Hilaire, μέλος τοῦ Πανακαδημίου καὶ γερουσιαστὴς ἐν Παρισίοις . .	1871
BANCROFT Georges, πρώην ἐν Βερολίνῳ πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς	1872
BENSCHOTEN van James Cooke, καθηγητὴς τοῦ ἐν Middletown Wesleyan πανεπιστημίου ἐν Ἀμερικῇ	1885
ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ Δημ., πρώην καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, ἐν Μιτυλήνῃ . . .	1874
BERNHARD, πρίγκηψ, διάδοχος τοῦ Sax Mainingen	1887
BICOT Ch.	1885
BLACK bey, πρόεδρος τοῦ ϛ' δημαρχιακοῦ τμήματος, ἐνταῦθα	1886
BLACKIE J. Stuart, καθηγητὴς τῶν ἑλλην. γραμμάτων ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Ἐδιμβούργου	1864
BLANC baron, πρώην ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Ἰταλίας	1890
BLASS Friedrich, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Κιέλου	1885
BOECKH R., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου.	1885
BOKER, πρώην ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς	1862
ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ Ἀλέξανδρος, ἔμπορος ἐν Ὀδησσῷ	1881
ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ Ἰωάννης, » »	1881
BRÉAL Michel, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1885
BRINZ von A., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου	1885
BRUNN A., » » » » »	1885
BUCHELER Fr., » » » τῆς Βόννης	1885
BURNOUF Emile, πρώην διευθυντὴς τῆς Ἀθήνησι Γαλλικῆς Ἀρχαιολ. Σχολῆς, ἐν Παρισίοις	1867

Γ C

	Ἔτος ἐκλογῆς
CALICE (baron de), πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρο-Οὐγγαρίας ἐνταῦθα	1884
CAMBON, πρεσβευτὴς τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας ἐνταῦθα	1892
ΓΕΩΡΓΕΒΙΤΣ Βλαδὰν, πρεσβευτὴς τῆς Σερβίας ἐνταῦθα	1894
CHRIST W., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου	1879
COX S. S., πρώην ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς	1885
CROISET Alfred, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1885
CROISET Maurice, καθηγητὴς ἐν τῇ Σχολῇ τῶν γραμμάτων ἐν Μονπελλιὲ	1885
CURTIUS Ernest, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου	1870

D

DILTHEY C., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γοτίγγης	1885
DITTENBERGER, καθηγητὴς τοῦ ἐν Halle-Wittemberg πανεπιστημίου	1885
DUIN von Fr., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀϊδελδέργης	1885
DUFFERIN Lord, πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐν Παρισίοις	1881

E

ECKSTEIN, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας	1879
EIMER Th., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης	1885
ELIOT Charles, πρύτανις τοῦ πανεπιστημίου Hawapt τῆς Κανταβριγίας	1885
ELLIOT Sir G. Henri, πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας ἐν Βιέννῃ	1872
ENGEL, γραμματεὺς τοῦ πρωσσικοῦ Κοινοβουλίου	1886
ΕΡΒΙΤΣΕΑΝΟΣ Κωνσταντῖνος, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου	1885

F

FABRI	1878
FEAN Walker, πρώην ἐν Ἀθήναις πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς	1885
GERLAND Orlando, καθηγητὴς τοῦ ἐν Viliamtown τῆς Ἀμερικῆς Κολλεγίου	1885
FIRSHER E., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀϊδελδέργης	1885
FÖERSTER Ῥιχάρδος, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βρατισλαυίας	1885
FOUCART P., μέλος τοῦ Πανακαδημίου, πρώην διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς σχολῆς, ἐν Παρισίοις	1885
FUILLES Alfred, maître de Conférences τῆς École Normale Supérieure, ἐν Παρισίοις	1885
FOURNIER Ch., πρώην ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας	1878

Z G

GEMMA Adolfo, διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ *Revista*	1880
ZEPLENTHΣ Χριστοφόρος, τραπεζίτης ἐν Βουκουρεστίῳ	1888

	Ἔτος ἐκλογῆς
GEVAERT F. A., διευθυντὴς τοῦ Βασιλικοῦ Ὠδείου, ἐν Βρυξέλλαις	1881
GIDEL, διευθυντὴς τοῦ Λυκείου τοῦ Μεγάλου Λουδοβίκου, ἐν Παρισίοις	1885
GILDERSLEVE Basil. καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Johns Hopkins τῆς Βαλτιμόρης	1885
GIRARD Jules, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1885
GLADSTONE William, πρώην πρωθυπουργὸς τῆς Μεγ. Βρεττανίας	1862
CÖTZ G., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἰένης	1885
GREGORY Gaspar René, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Johns Hopkins τῆς Βαλτιμόρης	1885
GROSVENOR Edwin, καθηγητὴς ἐν Amherst, Ἀμερικῆς	1885
GUILLAUME, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1886
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Χρηστάκης ἐφέντης, τραπεζίτης, ἐν Παρισίοις	1863

H

HARRIS Rendel, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βαλτιμόρης	1885
HASDEU P. B., » τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου	1885
HATZFELT V., πρώην ἐν Παρισίοις πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας	1880
HEAP H. G., πρώην ἐνταῦθα Γεν. πρόξενος τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς	1880
HENGEN W., γραμματεὺς τοῦ ἐν Ῥώμῃ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου	1872
HENSE Otto, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Φρειβούργης	1885
HERTZ M., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βρατισλαυίας	1885
HERZOG E., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης	1885
HEYDEMANN, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Halle-Wittenberg	1886
HEUZEY Léon, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1874
HILLER E., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Halle-Wittenberg	1885
HIRSCHFELD G., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Καινιγσβέργης	1888
HOLTZENDORF Franz von, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου	1872
HOUSSAYE Henri, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1879

Θ

ΘΕΡΕΙΑΝΟΣ Διονύσιος, δημοσιογράφος ἐν Τεργέστῃ	1894

I J

ΙΓΝΑΤΙΕΦ, στρατηγὸς, πρώην ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Ῥωσσίας, ἐν Πετρουπόλει	1865
ΙΩΑΚΕΙΜ Γ', πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Ἁγίῳ Ὄρει	1878
ΙΩΑΝΝΕΣΚΟΣ Νικ., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Ἰασίου	1885
ΙΩΑΝΝΟΥ Παῦλος, καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου	1892
JECQUEMYNS G. Rolin, πρώην ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τοῦ Βελγίου	1881
JANET Paul, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1885
JEBB, καθηγητὴς ἐν Γλασκώδῃ	1878

Κ

	Έτος έκλογής
ΚΑΛΛΙΓΑΣ Π., διοικητής τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἀθήναις	1871
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ πασᾶς Ἀλέξανδρος, πρώην ἡγεμὼν τῆς Σάμου, ἐνταῦθα	1881
KEIL H., καθηγητὴς τοῦ ἐν Halle-Wittenberg πανεπιστημίου	1885
KEKULÉ H., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βόννης	1872
KEUDELL von, πρώην ἐν Ῥώμῃ πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας	1871
KIRPITSNIKOFF A., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀδησσοῦ	1885
KIRCHOFF A., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου	1872
KISSLING A., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀδησσοῦ	1885
ΚΟΓΑΛΝΙΤΣΕΑΝΟΣ Μιχαήλ, πρώην ὑπουργός, ἐν Βουκουρεστίῳ	1885
GOHLER U., πρώην διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς σχολῆς	1885
KONTZE, διευθυντὴς τοῦ ἐν Βερολίνου Αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου	1885
ΚΟΝΤΟΣ Κ. Σ., καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου	1863
KOTONBINSKY A., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀδησσοῦ	1885
ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ Ἀνδρέας, αὐλάρχης τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως Γεωργίου ἐν Ἀθήναις	1875
KUGLER B., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης	1885
ΚΩΣΤΗΣ Κ. Ν., καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου	1882

Λ L

LANGE K., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας	1885
LATYSCHEW Βασίλειος, μέλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας τῆς Πετρουπόλεως	1885
LÉVÊQUE Charles, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1866
LIARD, διευθυντὴς τῆς ἀνωτέρας παιδεύσεως ἐν Γαλλίᾳ	1886
ΛΙΒΑΔΑΣ Θεαγένης, διευθυντὴς τῆς ἐν Βιέννῃ ἑλληνικῆς Σχολῆς	1874
LIEBECK, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Giessen	1885
LIEBMANN, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἰένης	1885
LIGHFOOT D., ἐπίσκοπος Darham	1885
LISTER Joseph, καθηγητὴς τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς ἐν Λονδίνῳ	1881
LÖWENFELD Th., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου	1885
LUBBERT, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βόννης	1885
LUCHS A., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἐρλάγγης	1885
LUDOLF (comte), πρώην ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρο-Οὐγγαρίας	1872

Μ

MADVIG N., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κοπενάγης	1885
MACMILAN G., ἐπίτιμος γραμματεὺς τοῦ ἐν Λονδίνῳ Συλλόγου τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν	1885
MAUREFBRECHER W., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας	1885
ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ πασᾶς Σπυρίδων, ἀρχίατρος τῶν Ἀνακτόρων καὶ ἰδιαίτερος ἰατρὸς τῆς Α. Α. Μ. τοῦ σουλτάνου, ἐνταῦθα	1886
ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ Ν., πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα	1864

	Ἔτος ἐκλογῆς
MEYER Gustav, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Graz	1885
MEZIÈRES, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1885
MICHAELIS A., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Στρασβούργου	1885
MONTEBELLO (de), πρώην ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας	1885
MORRIS Joy, πρώην ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς	1886
ΜΟΥΝΙΦ πασᾶς, πρώην ὑπουργὸς τῆς παιδείας, ἐνταῦθα	1865
MUELLER Iw., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἐρλάγγης	1885
MUELLER J., » » » τῆς Κοπενάγης	1885
MUELLER Max, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀξφόρδης	1893

N

NABER, καθηγητὴς τοῦ ἐν Leyden πανεπιστημίου	1885
NAUCK A., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Πετρουπόλεως	1885
NEUMANN C., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Στρασβούργου	1885
NELIDOFF A. (de), πρεσβευτὴς τῆς Ῥωσσίας ἐνταῦθα	1883
ΝΕΟΦΥΤΟΣ Η', πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Ἀντιγόνῃ	1891
NEWTON, διευθυντὴς τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου, ἐν Λονδίνῳ	1871
NORTH Edward, καθηγητὴς τοῦ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ Hamilton College	1885
NAVILLE Adrien A., καθηγητὴς ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ Neuchâtel	1885
ΝΟΒΑΚΟΒΙΤΣ Στογιὰν, πρώην ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Σερβίας, ἐν Βελιγραδίῳ	1892

Π P

ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ Ἰωάννης, καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου	1874
ΠΑΡΑΣΧΟΣ Ἀχιλλεὺς, πρώην κυβερνητικὸς ὑπάλληλος, ἐν Ἀθήναις	1880
PASTEUR Louis, μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, ἐν Παρισίοις	1874
ΠΑΥΛΟΥ Ἀλέξιος, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Μόσχας	1886
PERROT Georges, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1874
PIERSON A., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀμστερδάμης	1885
POMIALOWSKY J., μέλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας Πετρουπόλεως	1885
POWELL J. M., διευθυντὴς τοῦ ἐθνολογικοῦ γραφείου τῆς ἐν Οὐασιγκτῶνι Σμιθσωνείου ἀκαδημίας	1885
PORTER Noah, καθηγητὴς τοῦ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ πανεπιστημίου Sale	1885
PRANTL von K., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου	1885

P R

RADOVITZ (de), πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας ἐν Μαδρίτῃ	1883
RASCON (comte de), πρώην ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Ἱσπανίας	1881
RENÉ Briau, βιβλιοφύλαξ τῆς ἐν Παρισίοις Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας	1876
ΡΕΝΙΕΡΗΣ Μ., ἐπίτιμος διοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἀθήναις	1864

Έτος έκλογής

RIBBECK O., καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας 1885

RIVIER Alphonse, καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τῶν Βρυξελλῶν 1881

ROBERT C., καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου 1885

ROEHL N., καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τῆς Καινιγσβέργης 1888

ROHDE E., καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀϊδελβέργης 1885

ROSSIGNOL J. P., μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις 1864

ROSSBACH A., καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βρατισλαυίας 1885

RUELLE Ch.-Em., ἔφορος τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἁγίας Γενεβιέβης, ἐν Παρισίοις 1885

Σ S

ΣΑΒΒΑΣ, ἀρχιεπίσκοπος Τέσερ 1863

ΣΑΪΤ πασᾶς, πρώην Μ. βεζίρης, ἐνταῦθα 1879

ΣΑΪΤ πασᾶς, ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, ἐνταῦθα 1887

ΣΕΜΜΟΛΑΣ, καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τῆς Νεαπόλεως 1891

SCHANZ M., » » τοῦ Βυρτζβούργου 1885

SCHMITD Bernard, » » τῆς Ἰένης 1870

SCHMITD G., » » τοῦ Βερολίνου 1885

SCHMITD Moritz, » » τῆς Ἰένης 1871

SCHÖLL R., » » τοῦ Μονάχου 1886

SCHWABE von L., » » τῆς Τυβίγγης 1885

SIEVERS E., » » τῆς Ἰένης. 1886

SIGWART von Ch., » » τῆς Τυβίγγης 1885

STUDEMUND V., » » τοῦ Στρασβούργου 1885

STAMFORD, γερουσιαστής ἐν Οὐασιγκτῶνι 1885

ΣΤΟΥΡΤΖΑΣ, πρίγκηψ Δημήτριος, γραμματεὺς τῆς Ῥουμανικῆς Ἀκαδημίας, ἐν Βουκουρεστίῳ 1885

STRAUSS Oscar, πρώην ἐνταῦθα πρεσβευτής τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς . . . 1888

SUSEMIHL Fr., καθηγητής τοῦ ἐν Greifswald πανεπιστημίου 1885

T

THORNTON Edward, πρώην ἐνταῦθα πρεσβευτής τῆς Ἀγγλίας . . . . , . 1885

THUROT Charles, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις 1873

TOTLESCU Gr., καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου 1885

TOURNIER Edward, διευθυντής τῶν φιλολογικῶν σπουδῶν τῆς Σορβώνης, ἐν Παρισίοις . . 1886

TREITSCHEKE von H., καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου 1885

ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ Χαρίλαος, πρώην πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἀθήναις 1878

TROITSKY J., καθηγητής ἐν τῇ Θεολογικῇ Ἀκαδημίᾳ Πετρουπόλεως 1885

TAKKERMAN Charles, πρώην ἐνταῦθα πρεσβευτής τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς . . 1873

TYLER William, καθηγητής τοῦ ἐν Οὐασιγκτῶνι πανεπιστημίου τοῦ Κολόμβου 1885

TYLER William, καθηγητής ἐν Amherst τῆς Ἀμερικῆς . , ... 1885

U

Ἔτος ἐκλογῆς

USENER R., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βόννης 1885

USPENSKY Θεόδωρος, διευθυντὴς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ῥωσσικοῦ Ἀρχαιολογ. Ἰνστιτούτου 1885

USSING, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κοπενάγης 1885

Φ

ΦΙΛΗΜΩΝ Τιμολέων, δημοσιογράφος, ἐν Ἀθήναις 1879

ΦΙΛΙΠΠΩΦ Τέρτιος, στρατηγὸς, γεν. ἐλεγκτὴς τῶν οἰκονομ. τοῦ ῥωσσ. κράτους, ἐν Πετρουπόλει 1877

ΦΙΛΟΘΕΟΣ ΒΡΥΕΝΝΙΟΣ, μητροπολίτης Νικομηδείας 1884

ΦΡΕΑΡΙΤΗΣ Κωνσταντῖνος, πρώην καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις . . 1879

ΦΡΑΓΓΟΥΔΗΣ Ἐπαμ., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Ἰασίου 1885

V W

VACHEROT, μέλος τῆς ἀκαδημίας τῶν ἠθικοπολιτικῶν ἐπιστημῶν, ἐν Παρισίοις 1885

VAHLEN J., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου 1885

VIRCHOW Rudolf, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου. 1881

VOGUÉ Comte Melchior de, πρώην ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας 1873

VOLLGREFF, καθηγητὴς τοῦ ἐν Leyden πανεπιστημίου 1885

WECKLEIN N., γυμνασιάρχης, ἐν Μονάχῳ 1885

WEIL Henri, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις 1867

WELLING James, καθηγητὴς τοῦ ἐν Οὐασιγκτῶνι πανεπιστημίου τοῦ Κολόμβου 1885

WACHSEMUTH C., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀϊδελβέργης. 1885

WERTHER Baron von, πρώην ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας 1875

WIESELER Friedrich, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γοτίγγης 1876

WITTE Baron de, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις 1876

X

ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ Γεώργιος, καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου 1894

Ψ

ΨΥΧΑΡΗΣ Ἰω., καθηγητὴς ἐν τῇ Σχολῇ τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν, ἐν Παρισίοις 1885

Z

ZAMBALDI F., καθηγητὴς, ἐν Βενετίᾳ 1872

ZELLER Ed., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου 1885

ZICHY Comte, πρώην ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Αὐστροουγγαρίας 1874

Ω

ΩΒΡΑΙ (Auvray) Ἐμμανουὴλ, ἱερεὺς, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, γραμμάτων καὶ τεχνῶν, ἐν Ῥοθομάγῳ (Rouen) 1895

ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΑ ΜΕΛΗ

☞ Ὁ κατάλογος οὗτος ἐκδίδοται ὡς εἶχε τῇ 16 ἰανουαρίου 1895.

Α

Ἔτος ἐκλογῆς

ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ Τηλέμαχος, κτηματίας ἐν Κέῳ 1863

ΑΝΘΙΜΟΣ ΑΛΕΞΟΥΔΗΣ, μητροπολίτης Ἀμασείας 1868

ΑΔΑΜΑΝΤΙΔΗΣ Παναγιώτης, διδάσκαλος 1885

ΑΝΝΙΝΟΣ Χαραλάμπης, δημοσιογράφος ἐν Ἀθήναις 1892

ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ Β., καθηγητὴς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1872

ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Δημήτριος, ἐν Παρισίοις 1875

ARDNT Paul 1889

Β

ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ Ἰωάννης Γ., διδάσκαλος ἐν Κερασοῦντι 1876

ΒΕΡΓΩΤΗΣ Παναγιώτης, λόγιος ἐν Κεφαλληνίᾳ 1878

BERTHRAND, γενικὸς γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀλγερίᾳ κλιματολογικῆς Ἑταιρίας. 1870

ΒΛΑΣΤΟΣ Στέφανος, ἔμπορος ἐν Μασσαλίᾳ 1887

ΒΛΑΧΟΣ Ἄγγελος, ὑπουργὸς τῆς παιδείας, ἐν Ἀθήναις 1875

BOLTZ August, καθηγητὴς τοῦ γυμνασίου τῆς Δαρμστάδης. 1888

ΒΟΡΕΑΔΗΣ Ἀντώνιος, καθηγητὴς ἐν Σμύρνῃ 1885

ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ Ἀλέξανδρος, δημοσιογράφος ἐν Τεργέστῃ 1879

Γ

ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΓΡΗΓΟΡΑΣ, ἀρχιμανδρίτης, πρώην διευθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς . 1863

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Ν., ἰατρὸς ἐν Βώλῳ 1863

ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ Ἀντώνιος, πρώην σχολάρχης Ἀμισοῦ 1864

ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ Βασίλειος, ἰατρὸς ἐν Δράμᾳ 1885

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΚΑΛΛΙΔΗΣ, μητροπολίτης Ἰωαννίνων 1886

C

CAILLEMER Exupère, καθηγητὴς τῆς ἐν Λουγδούνῳ Νομικῆς Σχολῆς 1870

CRIARI (chevalier Gérard de) 1872

Ἔτος ἐκλογῆς

COUSSEMAKER Arthour, νομομαθὴς ἐν Αἴξῃ 1870
CULLEN (Dr) 1880

Δ

ΔΑΜΩΝ Δ., ἰατρὸς 1872
DEREBINSKY Ἀλέξιος Νικολάγεβιτς, καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὀδησσοῦ . . 1894
ΔΕΣΤΟΥΝΗΣ Γαβριήλ, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Πετρουπόλεως 1876
ΔΕΦΝΕΡ Μιχαήλ, βιβλιοφύλαξ ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ τῶν Ἀθηνῶν 1875
ΔΗΜΗΤΣΑΣ Κ., ἰατρὸς ἐν Ἀδριανουπόλει 1871
DIHIGO Jean, καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἀβάνης (Κούβας) 1894
ΔΟΥΚΑΣ Ἐμμανουήλ, διδάσκαλος ἐν Σμύρνῃ 1885
DOZON Auguste, πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Θεσσαλονίκῃ 1872

Ε

EGGER Victor, καθηγητὴς ἐν τῇ ἐν Nancy Σχολῇ τῶν γραμμάτων 1885

F

FLACH Johan, ἀρχισυντάκτης τῆς παγκοσμίου Γερμανικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας ἐν Rudolfstadt 1885
FRESHFIELD Edwin, ἐν Λονδίνῳ 1877

Ζ G

GERHARDT W., ἀρχαιολόγος ἐν Γοτίγγῃ 1873
ΖΩΜΑΡΙΔΗΣ Εὐγένιος, λόγιος ἐν Λειψίᾳ 1885

Η

ΗΛΙΑΔΗΣ ΒΩΖΑΝΟΣ Λεωνίδας, καθηγητὴς ἐν Ἀθήναις 1873
HEIDENSTAMM (Oscar de), λόγιος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1873
HUGUES, πρώην γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς πρεσβείας 1874

Θ

ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ Κ., ἔμπορος ἐν Ῥαιδεστῷ 1870

Ι

ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΜΥΡΙΑΝΘΕΥΣ, ἀρχιμανδρίτης ἐν Γενεύῃ 1872
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Ἐμμανουήλ, λόγιος ἐν Ἀμοργῷ 1861

	Έτος ἐκλογῆς
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Σάββας, ἐν Μασσαλίᾳ	1870
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Σεραπίων, διδάσκαλος ἐν Καισαρείᾳ	1863

Κ

ΚΟΣΜΙΔΗΣ Κυριακός, ἔμπορος ἐν Πτολεμαΐδι	1873
KRAFT Emil, καθηγητής	1885
KRUMBACHER K., καθηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου	1885
KUMBERBATCH Henry, πρόξενος τῆς Ἀγγλίας ἐν Ἀγκύρᾳ	1893
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Γ., πρώην ἔφορος τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης	1876
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Μιχαὴλ, λόγιος, ἐν Ἀθήναις	1885

Λ L

ΛΑΜΠΟΥΣΙΑΔΗΣ Γ., διδάσκαλος ἐν Ἀδριανουπόλει	1891
ΛΕΒΙΔΗΣ Νικόλαος, πολιτευτὴς ἐν Ἀθήναις	1872
LEGRAND Emile, καθηγητὴς ἐν τῇ Σχολῇ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, ἐν Παρισίοις	1878
LEONARDI Giovanni, φαρμακοποιὸς ἐν Κερκύρᾳ	1871
ΛΗΜΝΙΟΣ Ν., ἰατρὸς ἐν Ἀρτάκῃ	1872
ΛΥΚΟΥΔΗΣ Ἐμμανουὴλ, δικηγόρος ἐν Ἀθήναις	1874

Μ

ΜΑΤΣΑΝΟΣ Γ., καθηγητὴς ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ Σχολῇ τῶν Ἰωαννίνων	1872
MELBER, καθηγητὴς γυμνασίου, ἐν Μονάχῳ	1885
MILITCHEVITCH Μιχαὴλ, διευθυντὴς τοῦ πολιτικοῦ Γραφείου τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως τῆς Σερβίας, ἐν Βελιγραδίῳ	1894
MONTANI Pierre	1865
MOUIS, ἀρχιτέκτων τοῦ γαλλικοῦ Ὑπουργείου τῶν δημοσίων ἔργων, ἐν Παρισίοις	1887
MUHLMANN F., πρώην διευθυντὴς τῆς ἐνταῦθα Γερμανοελβετικῆς Σχολῆς	1886

Ν

ΝΕΟΦΥΤΟΣ Ἀριστοτέλης, λόγιος ἐν Κερασοῦντι	1880

Ο

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Παναγιώτης, διευθυντὴς ἰδιωτικοῦ Λυκείου ἐν Κερκύρᾳ	1868

Π

ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Πέτρος, γυμνασιάρχης, ἐν Μιτυλήνῃ	1885
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Γ., διδάσκαλος ἐν Ἄρτῃ	1872

	Έτος έκλογῆς
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Μ., ἰατρὸς, ἐν Θεσσαλονίκῃ	1863
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Χρ., κυβερνητικὸς ὑπάλληλος ἐν Αἴνῳ	1864
ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ Ματθαῖος, πρώην γυμνασιάρχης, ἐν Σμύρνῃ	1882
ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥΣ Κλεάνθης, λόγιος ἐν Βραΐλᾳ	1871
ΠΑΥΛΙΔΗΣ Ἰωακεὶμ, πρώην γυμνασιάρχης ἐν Κυδωνίαις	1892
ΠΕΤΡΙΔΗΣ Ἀθανάσιος, σχολάρχης ἐν Πειραιεῖ	1864
ΠΕΡΒΑΝΟΓΛΟΥΣ Ἰωάννης, πρώην ὑφηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις	1885
PSLUGK K. Hartung von, καθηγητὴς	1885
ΠΙΕΡΙΔΗΣ Δ., λόγιος ἐν Κύπρῳ	1871
ΠΙΝΙΑΤΩΡΟΣ Γεράσιμος	1878
ΠΟΛΙΤΗΣ Ν. Γ., καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ πανεπιστημίου	1872
POESTION C. J.,	1885

Ρ

ΡΑΓΚΑΒΗΣ Ρ. Ἀλέξιος	1870
ΡΑΛΛΗΣ Ν., ἰατρὸς ἐν Περγάμῳ	1872
ΡΑΜΜΟΣ Ι., σχολάρχης ἐν Ἄρτῃ	1864
REINACH Salomon, ἔφορος τῆς Βιβλιοθήκης Ἁγίου Γερμανοῦ ἐν Παρισίοις	1887
REINACH Théodor, διευθυντὴς τῆς Revue des Etudes Grecques, ἐν Παρισίοις	1890
ROSSI Scotti, Comte G. B., ἐπίτιμος πρόεδρος τοῦ ἐν Τολώσῃ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου	1882
ΡΟΥΚΗΣ Ἀριστείδης, διευθυντὴς τῆς «Ἐφημερίδος», ἐν Ἀθήναις	1885

Σ

ΣΑΘΑΣ Κωνσταντῖνος, λόγιος, ἐν Βενετίᾳ	1868
ΣΑΡΡΟΣ Στέφανος, ἰατρὸς ἐν Βουκουρεστίῳ	1874
ΣΚΟΡΔΕΛΗΣ Βλάσιος, πρώην καθηγητὴς Διδασκαλείου, ἐν Ἀθήναις	1863
ΣΟΦΟΚΛΗΣ Γαβριὴλ, λόγιος, ἐν Ἀθήναις	1881
ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ Ἐπαμεινώνδας, διευθυντὴς τοῦ ἐν Σάμῳ Ἡγεμονικοῦ γραφείου	1867
ΣΤΕΡΓΙΟΓΛΙΔΗΣ Ἀριστομένης, πρώην διευθυντὴς τῆς ἐν Σμύρνῃ Εὐαγγελικῆς Σχολῆς	1885
STRZYGOFSKY J., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Graz	1890
ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ Π., λόγιος, ἐν Ἀθήναις	1892
ΣΧΟΡΤΣΑΝΙΤΗΣ Δ., πρώην σχολάρχης ἐν Ἄρτῃ	1871
ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΟΛΙΑΤΣΟΣ, ἀρχιεπίσκοπος Κορινθίας	1878

Τ

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Κ., καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν Βενετίᾳ	1872
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Ν.	1863

V

Έτος έκλογής

VEIDNER André 1872

Y

YOWANOWITCH Γεώργιος, καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου, ἰδιαίτερος ἰατρὸς τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως τῆς Σερβίας, ἐν Βελιγραδίῳ 1894

X

ΧΑΒΙΑΡΑΣ Δημοσθένης, ἔμπορος ἐν Σύμῃ 1883

ΧΑΡΙΤΩΝΟΣ Νικόλαος, ἔμπορος ἐν Δράμᾳ 1885

ΧΑΣΙΩΤΗΣ Δ., καθηγητὴς τῆς Ἰστολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ 1874

ΧΡΟΝΙΔΗΣ Κ., λόγιος ἐν Ἀδριανουπόλει 1863

ΠΑΡΕΛΕΙΦΘΗΣΑΝ ΕΚ ΤΩΝ ΕΠΙΤΙΜΩΝ

ΔΕΛΙΓΙΑΝΝΗΣ Θεόδωρος, πρώην πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἀθήναις 1878

ΘΕΡΕΙΑΝΟΣ Διονύσιος, δημοσιογράφος ἐν Τεργέστῃ 1863

ΜΕΓΑΛΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

ΧΡ. ΖΩΓΡΑΦΟΣ

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

† ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
† ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΝΕΓΡΟΠΟΝΤΗΣ
† ΕΥΑΝΘΙΑ ΘΕΟΦΙΛΙΔΟΥ

ΜΕΓΑΛΟΙ ΔΩΡΗΤΑΙ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΡΩΝΙΟΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΛΛΗΣ
† ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΒΛΑΣΤΟΣ
† ΠΑΝΤΙΑΣ ΣΕΚΙΑΡΗΣ
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ

ΔΩΡΗΤΑΙ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
† ΓΕΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΟΥ ΟΘΩΜ. ΚΡΑΤΟΥΣ
ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ
Ο ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
† ΖΑΝΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚ
† ΑΝΔΡΕΑΣ ΒΑΛΛΙΑΝΟΣ
† ΑΥΣΤΡΟΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΙΣΤΩΣΙΣ
† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΟΣΙΟΣ
† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ
† Θ. καὶ Β. ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ καὶ Σα
† ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ
† ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΔΗΣ
† ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΑΝΑΝΙΑΣ ΒΑΤΟΠΕΔΙΝΟΣ
ΖΗΝΩΝ ΚΛΕΑΝΘΗΣ
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΣΠΙΘΑΚΗΣ
ΑΔΕΛΦΟΙ ΑΝΤΩΝΙΑΔΑΙ
† ΣΑΡΑΝΤΗΣ ΑΡΧΙΓΕΝΗΣ, ἰατρός.
ΣΤΕΦΑΝΟΣ Π. ΣΚΥΛΙΤΣΗΣ
ΥΙΟΙ ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
† ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΚΟΥΠΠΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΗΛΙΑΣΚΟΣ
† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΑΠΠΑΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
† ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΖΕΡΛΕΝΤΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΑΜΒΑΚΟΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΙ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

† ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ	1861—62
† ΠΕΤΡΟΣ ΖΑΝΟΣ	1862—63
† ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ	1863
ΣΠ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ	1863—64
† ΑΛ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ	1864—65
ΣΠ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ	1865—66
† Κ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ	1866—67
ΞΕΝ. ΖΩΓΡΑΦΟΣ	1867—68
† ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ	1868—69
† ΙΟΥΛΙΟΣ ΜΙΛΛΙΓΓΕΝ	1869—70
ΣΤΑΥΡ. ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ	1870—71
Κ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ	1871—72
Κ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ	1872—73
† ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ	1873—74
† Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1874—75
† ΑΛ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ	1875—76
ΙΩ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ	1876—77
ΙΩ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ	1877—78
ΟΔ. ΙΑΛΕΜΟΣ	1878—79
† ΑΛ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ	1879—80
† ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ	1880—81
ΣΠ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ	1881—82
† Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1882—83
† Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1883—84
† ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ	1884—85
† ΗΡ. ΒΑΣΙΑΔΗΣ	1885—86
† Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1886—87
† Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1887—88
ΙΩ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ	1888—89
ΙΩ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ	1889
† Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1889—90
† Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1890—91
† Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ	1891—92
ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ	1892—93

ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ

ΤΟΥ ΛΒ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1892—1893

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ, πρόεδρος

ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ } ἀντιπρόεδροι

ΔΗΜ. ΜΑΛΙΑΔΗΣ } ἀντιπρόεδροι

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ, γεν. γραμματεὺς

ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΣ ΚΟΚΚΟΛΑΤΟΣ, εἶτα δὲ

ΧΡ. Γ. ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ, εἰδ. γραμματεὺς

Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, βιβλιοφύλαξ

Δ. ΜΗΛΙΩΤΗΣ, ταμίας

Δ. Π. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ, λογιστής.

ΔΙΑΡΚΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

1. **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΡΙΤΣΗΣ** (πρόεδρος)
2. **Π. ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ** (γραμματεὺς)
3. **ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Μ.**
4. **ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ ΙΩ.**
5. **ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ ΕΥΓ.**
6. **ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Δ. Η.**
7. **ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Ν.**
8. **ΣΑΛΤΕΛΗΣ ΘΕΜ.**
9. **ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡ.**
10. **MILLINGEN AL.**
11. **MORDTMANN A.**
12. **ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ Κ.**
13. **ΣΜΥΡΝΩΦ Α.**

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ

1. **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ** (πρόεδρος)
2. **ΟΔ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ** (γραμματεὺς)
3. **ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Κ.**
4. **ΚΕΦΑΛΑΣ Μ. Ι.**
5. **ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ Δ. Π.**
6. **ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Δ Η.**
7. **ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Ν.**

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

1. **C. G. CURTIS** (πρόεδρος)
2. **Ξ. ΣΙΔΕΡΙΔΗΣ** (γραμματεὺς)
3. **ΒΕΓΛΕΡΗΣ Γ. Π.**
4. **ΓΕΔΕΩΝ Μ. Ι.**
5. **CALVERT J.**
6. **ΚΑΜΠΑΝΑΚΗΣ Π.**
7. **ΚΟΠΑΣΗΣ Α.**
8. **LQNG A.**
9. **ΜΑΝΣΟΥΡΩΦ Π.**

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗ

1. **ΑΚΕΣΤΟΡΙΔΗΣ Γ.**
2. **ΑΜΠΕΛΙΔΗΣ Μ.**
3. **ΓΕΔΕΩΝ Μ. Ι.**
4. **ΖΑΒΙΤΖΑΝΟΣ ΣΠ.**
5. **ΚΟΚΚΟΛΑΤΟΣ ΚΛ.**
6. **ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ Μ.**
7. **ΝΑΟΥΜ Ι.**
8. **ΠΕΡΔΙΚΙΔΗΣ Κ.**
9. **ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Π.**
10. **ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ ΑΝ.**

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

1. **ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Γ.**
2. **ΑΠΟΣΤΟΛΟΓΛΟΥΣ Σ.**
3. **ΒΕΓΛΕΡΗΣ ΘΕΟΧ.**
4. **ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΤΟΣ Ν.**
5. **ΙΑΚΩΒΟΥ ΜΙΛΤ.**
6. **ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΙΩ.**
7. **ΜΑΚΡΙΔΗΣ Β.**
8. **ΜΑΛΙΑΚΑΣ ΗΛ.**
9. **ΜΑΛΙΑΔΗΣ Δ.**
10. **ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Π.**
11. **ΠΗΝΙΑΤΩΡΟΣ Α.**
12. **ΠΟΥΛΟΥΛΙΔΗΣ Γ.**

13. **ΡΩΣΣΟΛΑΤΟΣ Γ.**
14. **ΤΣΑΚΟΣ Γ.**
15. **ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ ΑΧ.**

ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

1. **ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Φ.**
2. **ΠΡΙΝΤΖΗΣ Κ.**
3. **ΨΩΜΙΑΔΗΣ Κ.**

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

1. **ΜΑΛΙΑΔΗΣ Δ.** (πρόεδρος)
1. **ΓΕΡΑΡΔΟΣ Α. Κ.**
2. **ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ ΦΡ.**
3. **ΠΡΩΪΟΣ Π. Ν.**
4. **ΦΩΤΙΑΔΗΣ Ν.**
5. **ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩ. Κ.**

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ

1. **Θ. ΣΑΛΤΕΛΗΣ** (πρόεδρος)
2. **ΙΩ. ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ** (γραμματεὺς)
3. **ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Μ.**
4. **ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ ΑΧ.** (γεν. γραμματεὺς)
5. **ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ Χ.** (εἰδικὸς γραμματεὺς)
6. **ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ Π.** (γραμματεὺς τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς)
7. **ΣΙΔΕΡΙΔΗΣ Ξ.** (γραμματεὺς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς)

ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ

Φυσιογραφικῆς συλλογῆς

ΣΤ. ΒΡΑΧΑΜΗΣ

Ἀρχαιολογικῆς συλλογῆς

ΞΕΝ. ΣΙΔΕΡΙΔΗΣ

Ο ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛ. ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΤΟΥ ΛΒ′ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1892-1893

Ο
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΑΠΟ ΜΑΪΟΥ 1892 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1893 — ΤΟΜΟΣ ΚΔ΄

ΠΕΡΙ ΔΕΒΕΛΤΟΥ

ὑπὸ

Γ. Ι. ΛΑΜΠΟΥΣΙΑΔΟΥ

Ἡ ἰδέα τῆς ἐκπληρώσεως καθήκοντος ἐπιβεβλημένου μοι παρέσχε τὸ ἀπαιτούμενον θάρρος, ὅπως μετὰ ζήλου ἀποδυθῶ εἰς τὴν παρασκευὴν πνευματικῆς ἑστιάσεως, πεποιθώς, ὅτι ἀποβλέποντες εἰς τὴν πρόθεσιν τοῦ ἑστιάτορος θέλετε παρίδει (ὅπως καὶ πρὸ τριῶν ἐτῶν οἱ ἑταῖροι τοῦ Συλλόγου τῶν μεσαιωνικῶν ἐρευνῶν, πρὸς οὓς ἀνεκοίνωσα μόνον ὑποσημειώσεις τινὰς περὶ τῆς Δεβελτοῦ) τὰς τεχνικὰς αὐτῆς ἐλλείψεις, ἡ δὲ πρωτοτυπία καὶ τὸ καινοφανὲς τοῦ ἐδέσματος θέλουσιν ἀναπληρώσει τὰς ἐκ τῆς πτωχείας τοῦ ἑστιῶντος ἐλλείψεις καὶ θέλουσι διαθέσει τούτους ἐπιεικέστερον πρὸς αὐτόν· ἄλλως τε δὲ καὶ τὸ «καδδύναμιν ἔρδειν καὶ θεῷ φίλον» ἔλεγον οἱ σοφοὶ ἡμῶν πρόγονοι.

Διὰ ταῦτα μετὰ θάρρους ἐπεξεργασθεὶς πέμπω ὑμῖν τὰς περὶ τῆς θρᾳκικῆς πόλεως Δεβελτοῦ μελέτας μου, τοσούτῳ μαλλον, καθόσον, κατὰ παράδοξον συγκυρίαν, συμβαίνει δι᾽ αὐτῆς νὰ ἐκπληρώσω καὶ ἕτερον πρὸς τὴν καθόλου πατρίδα μου Θρᾴκην καθῆκον, ἧς ἀτυχῶς αἱ τύχαι οὐδαμῶς ἠξιώθησαν τῆς δεούσης ἐκτιμήσεως οὐ μόνον ὑπὸ τῶν χλευαζόντων ἡμᾶς ξένων, ἀλλὰ καὶ ὑπ᾽ αὐτῶν δὴ τῶν φιλογενεστάτων ὁμογενῶν ἡμῶν, ὡς τοῦ διαπρεποῦς ἀρχισυντάκτου τοῦ «Νεολόγου» κ. Σ. Βουτυρᾶ, καὶ τοῦ περιπύστου καθηγητοῦ τοῦ ἀθηναϊκοῦ πανεπιστημίου κ. Ν. Γ. Πολίτου, οἵτινες ἐν τοῖς ὑπ᾽ αὐτῶν ἐκδιδομένοις Λεξικοῖς, ἐν ᾧ περὶ πολλῶν κωμοπόλεων καὶ πόλεων τῆς Εὐρώπης, οὐδὲν τὸ διάφορον ἐχουσῶν ἡμῖν δι᾽ οὓς κυρίως συγγράφονται, πολὺν ποιοῦνται λόγον, προκειμένου περὶ διαφόρων πόλεων καὶ ἄλλων ἱστορικοῦ διαφέροντος εὐμοιρουσῶν θέσεων τῆς Θρᾴκης ὅλως ὀλιγωροῦσι, καὶ τὰ ὀνόματα ἔστιν ὅτε αὐτῶν νὰ ἀναγράψωσιν ἀπαξιοῦντες, τοῦθ᾽ ὅπερ ὑποβιβάζει πολὺ τὴν ἀξίαν τῶν τόσῳ ὡραίων, ὅσῳ καὶ σπανίων ἑλληνιστὶ ἐκδιδομένων ἔργων. Ἀλλὰ τὸ σφάλμα βεβαίως δὲν ἐπιβαρύνει τοὺς ἐκδότας τόσω μεγάλων ἔργων· διότι οὗτοι πολλάκις ἐξῃτήσαντο τὴν συνδρομὴν παντὸς φιλομούσου καὶ ἰδίᾳ τῶν διδασκάλων, ὧν ἐλάχιστοι ἀτυχῶς εἰς τὴν εὐγενῆ καὶ κοινωφελῆ πρόσκλησιν ὑπήκουσαν. Τὸ ἐπ᾽ ἐμοί, διὰ τῆς περὶ Δελβετοῦ ταύτης καὶ ἄλλων περὶ διαφόρων πόλεων τῆς Θρᾴκης καὶ ἰδίᾳ τῆς ἐπαρχίας Αἰμιμιντίου μελετῶν μου, τὴν ἔλλειψιν ταύτην νὰ ἀναπληρώσω προτιθέμενος καὶ τὴν προσγιγνομένην εἰς τὰς πόλεις τῆς παλαιφάτου Θρᾴκης ἀδικίαν νὰ

ἐπανορθώσω ἐφιέμενος ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐνιαυτῶν ἐργάζομαι. Κατὰ πόσον ὅμως ἐπέτυχον τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, τοῦτο θέλει δειχθῆ ἐκ τῆς περὶ τῆς μελέτης μου ταύτης κρίσεως ὑμῶν τε καὶ τῆς πεφωτισμένης καὶ μουσοτραφοῦς ὑμῶν κοινωνίας, εἰς ἣν καὶ μετὰ προθυμίας ὑποβάλλω ταύτην.

Μία τῶν ἀρχαιοτέρων πόλεων τῆς Θρᾴκης ἦτο καὶ ἡ Δεβελτός, ἥτις ἀρχικῶς ὠνομάζετο Δέβελκον. Ἐκτίσθη δὲ αὕτη κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Α΄ μ. Χ. ἑκατονт. ἐπὶ τῶν πρώτων αὐτοκρατόρων τῆς Ῥώμης, οἵτινες ἐπεκτείναντες τὸ κράτος τῆς κοσμοκράτορος πόλεως καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ τὴν Θρᾴκην κυριεύσαντες, ἦσαν, ὡς γνωστόν, καὶ οἱ πρῶτοι μετοικήσαντες εἰς ἐπίκαιρα σημεῖα τῆς ἀπεράντου αὐτῶν αὐτοκρατορίας στρατιωτικοὺς σταθμοὺς ἢ ἀποικίας, τοῦτο μὲν ὅπως προλαμβάνωσι τῶν δορυαλώτων πόλεων καὶ χωρῶν τὰς ἐξεγέρσεις, τοῦτο δὲ ὅπως ἀποκρούωσι τὰς ἐπιδρομὰς τῶν ὁμόρων βαρβάρων λαῶν.

Πρῶτος Πλίνιος ὁ πρεσβύτερος μνείαν τῆς πόλεως ταύτης ποιεῖται ἐν Φυσικῇ Ἱστορ. IV, 25 οὑτωσὶ λέγων: « Develcon cum stagno quod nunc Deultum vocatur veteranorum » ἤτοι τὸ Δέβελκον μετὰ τῶν λιμναζόντων ὑδάτων νῦν καλεῖται Δέβελτον τῶν παλαιμάχων. Πολλοὶ δὲ σοφοὶ καὶ διακεκριμένοι ἀρχαιολόγοι, ἐν οἷς καὶ ὁ πολὺς Barkley V. Head [1], ἐκ τῆς ἀνωτέρω μαρτυρίας τοῦ Πλινίου παραπλανώμενοι ἰσχυρίζονται, ὅτι ἡ Δεβελτὸς ἐκτίσθη ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Οὐεσπεσιανοῦ (70-79), ὅτε δηλ. ἀκριβῶς ἤκμαζε καὶ ἐτελεύτησε καὶ ὁ θῦμα τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ γενόμενος σοφὸς Ῥωμαῖος φυσιοδίφης καὶ στρατηγός. Μεθ' ὅλον ὅμως τὸν σεβασμόν, ὃν τρέφομεν πρὸς τοὺς σοφοὺς τούτους ἐξερευνητὰς τοῦ παρελθόντος, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν γνώμην αὐτῶν, ἀλλ' ἐμμένομεν ἐν τῇ ἰδέᾳ ἡμῶν, ὅτι ἡ κτίσις τῆς πόλεως ταύτης πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ πολλῷ πρότερον. Καὶ τῷ ὄντι ὁ Πλίνιος, ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω, ῥητῶς διαβεβαιοῖ, ὅτι ἡ ἐπ' αὐτοῦ (καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὸ 77 μ. Χ. ὅτε συνέγραψε τὴν Φυσικὴν αὐτοῦ Ἱστορίαν) Δεβελτὸς καλουμένη θρᾳκικὴ πόλις ὠνομάζετο πρότερον Δέβελκον. Ἐκ τούτου ἀριδήλως καταφαίνεται, ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη πάντως πρὸ τοῦ Οὐεσπεσιανοῦ καὶ ἀναμφιβόλως δεκάδας τινὰς ἐτῶν, ἀναγκαίων βεβαίως ὅπως ἀποτελεσθῇ ἡ μεταβολὴ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως Δεβέλκου εἰς Δέβελτον ἢ Δεβελτόν.

Καὶ τῷ ὄντι δὲ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ταύτης προφέρεται καὶ γράφεται διαφόρως παρὰ τῶν τῆς πόλεως μνείαν ἐν τοῖς ἑαυτῶν συγγράμμασι ποιησαμένων ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων ἱστορικῶν καὶ γεωγράφων. Οὕτως ὁ Κλαύδιος Πτολεμαῖος ὀνομάζει ταύτην Δεουέλτον Κολωνίαν[1], δηλαδὴ διὰ τοῦ μεταγενεστέρου καὶ μᾶλλον συνήθους ὀνόματος, τοὐναντίον δὲ ἐν τῷ πολὺ μετ' αὐτὸν ἐκδοθέντι Itinerarium A. A. et Hierosolymitanum[2] φέρεται τὸ ἀρχαιότερον Δέβελκος. Ἕτερος δὲ ἀρχαῖος γεωγράφος ὁ Ῥαβεννᾶτος ἐν τῇ Κοσμογραφίᾳ αὐτοῦ ἀποκαλεῖ ταύτην Δεβέλλιον[3]. Πολλοί, τέλος, τῶν βυζαντινῶν ἱστοριογράφων καὶ Πατέρων τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας Δέβελλον, Δεβελτόν, θηλυκῶς, καὶ τὸ Δέβελτον, οὐδετέρως, ταύτην προσαγορεύουσιν. Ἐν ἅπασιν ὅμως τοῖς πολυπληθέσι νομίσμασι τῆς πόλεως ταύτης φέρεται τὸ λατινικὸν ὄνομα Deultum. Ἰδιαιτέρως ὅμως σημειοῦμεν, ὅτι ἐξ ἁπασῶν τῶν εἰρημένων προσηγοριῶν ἐπικρατεστέρα εἶναι ἡ διὰ τοῦ θηλυκοῦ ἄρθρου ὀξυτονουμένη, ἣν καὶ ἡμεῖς ἐν ταῖς μελέταις ἡμῶν προτιμήσαμεν.

Ἀλλὰ πόθεν ἀρά γε τὸ ὄνομα Δεβελτός, καὶ τί τοῦτο σημαίνει; Οὐδεὶς βεβαίως περὶ τούτου μετὰ θετικότητος δύναται νὰ ἀπαντήσῃ· κατὰ πᾶσαν ὅμως πιθανότητα τὸ ὄνομα τοῦτο παράγεται ἐκ τοῦ ῥήματος deverto, ὅπερ σύνθετον ὂν ἐκ τῆς προθέσεως de καὶ τοῦ ῥήματος verto (= στρέφω ἢ τρέπω τι) σημαίνει ἐν τῷ μέσῳ τύπῳ devertor ad aliquem = κατάγομαι παρά τινι, ἢ καταλύω παρά τινι, ἑπομένως ἐνδιαιτῶμαι, καταφεύγω — devertum, ὅθεν, καὶ κατ' ἐναλλαγὴν τῶν συμφώνων r καὶ l, συνηθεστάτην ἄλλως τε παρά τε Ἕλλησι καὶ Ῥωμαίοις, Develtum σημαίνει καταφυγήν, ἢ κατάλυμα, ἢ καταφύγιον. Εἰς ἐπίρρωσιν δὲ τῆς γνώμης ταύτης συμβάλλεται τὰ μέγιστα καὶ ἡ θέσις τῆς πόλεως, ἥτις, ὡς θέλομεν ἀποδείξει, ἐν τῷ μυχῷ τῆς Ἀκριανῆς κειμένη λίμνης, ἦν τῷ ὄντι τὸ καταφύγιον πάντων τῶν τε ὑπὸ

1. Ἐν τῷ ἔναγχος ἐν Ὀξφόρδῃ ἐκδοθέντι περιπύστῳ συγγράμματι τῷ ἐπιγραφομένῳ Historia Memorum, ἔνθα λόγος γίγνεται περὶ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης.

1. Κλ. Πτολ. § 11 σελ. 189-90.
2. Itiner. A. A. et Hier. ἐν τῷ ἐπισυνημ. πίνακι.
3. Ἔκδ. Pinder et Parthey σελ. 184.

σφοδρῶν ἀνέμων καὶ κλυδώνων χειμαζομένων ποντοπόρων καὶ τῶν ὑπὸ πειρατῶν καταδιωκομένων πλοίων. Ἄλλως δὲ πόλεις ἢ καὶ χῶραι οὑτωσὶ προσαγορευόμεναι οὐκ ἐλλείπουσιν ὅλως καὶ ἐν ἄλλαις γλώσσαις καὶ δὴ καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ. Οὕτως ἐν τῇ ἀνατολικῇ Θρᾴκῃ ἔκειτο κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα τὸ Βουλγαρόφυγον, μία τῶν πολλῶν ἐπισκοπῶν τοῦ μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως, ἐν δὲ τῇ νοτίῳ Μακεδονίᾳ παρὰ τὸν Ὄλυμπον μέχρι σήμερον ἡ κωμόπολις Καταφύγι.

Ἀλλ' εἴτε Δεβελτὸς ἢ Δεβέλλιον ἢ ἄλλως ἐκαλεῖτό ποτε ἡ πόλις αὕτη, ποῦ ὡρισμένως ἔκειτο; Περὶ τούτου ἐπικρατεῖ σύγχυσις γνωμῶν παρά τε τοῖς ἀρχαίοις καὶ νεωτέροις ἱστορικοῖς καὶ γεωγράφοις ἄλλων ἄλλην ἀποδιδόντων αὐτῇ θέσιν, ἅτε τῶν μὲν παράλιον τῶν δὲ μεσόγειον ὑπολαμβανόντων ταύτην. Οὕτως ὁ μὲν Κλαύδιος Πτολεμαῖος συγκαταλέγει ταύτην ἐν ταῖς μεσογείοις τῆς Θρᾴκης πόλεσιν, οὑτωσὶ λέγων· «Πόλεις δέ εἰσι τῆς Θρᾴκης Πρασίδειον, Νικόπολις ἡ περὶ Αἷμον, Ὄσταρος, Ὀπίσηνα (ἢ Ὀπέσηνα), Δεούελτη, Κολωνία, Ὄρκελ(λ)ις, Καρπουδαίμων, Βιζύη»[1]. Καὶ Ἀρριανὸς δὲ ὁ ἐκ Νικομηδείας ἐν τῷ «Περίπλῳ» τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς Μαιώτιδος λίμνης συγκαταλέγει τὴν Δεβελτὸν ἐν ταῖς μεσογείοις τῆς Θρᾴκης πόλεσι[2]. Τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχει καὶ ὁ Ῥαβεννᾶτος[3] ἐκ τῶν ἀρχαίων γεωγράφων. Εἰς ἐπίρρωσιν δὲ τῆς γνώμης αὐτῶν ταύτης συντελοῦσι καὶ τὰ πολλὰ τῆς πόλεως νομίσματα, ὧν τὰ σύμβολα καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν παραστάσεις, ἐφ' ὅσον ἐμοὶ γνωστόν, οὐδὲν τῷ ὄντι ἔχουσι τὸ κοινὸν πρὸς τὰ τῶν παραλίων πόλεων. Τοὐναντίον δὲ οἱ πλεῖστοι καὶ ἐπιφανέστατοι τῶν νεωτέρων θεωροῦσι ταύτην παράλιον μᾶλλον πόλιν. Οὕτως ὁ ἀοίδιμος Κ. Παπαρρηγόπουλος ἐν τῇ Ἑλληνικῇ αὐτοῦ Ἱστορίᾳ διηγούμενος τὰ κατὰ τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον Γ' τὸν Μούρζουφλον λέγει, ὅτι τῷ 1203 προετίμησε τὴν διὰ τῆς φυγῆς σωτηρίαν. Ἐγκαταλιπὼν λοιπὸν τὴν πρωτεύουσαν διεπεραιώθη μετὰ μόνης τῆς μιᾶς θυγατρὸς αὐτοῦ Εἰρήνης διὰ πλοιαρίου εἰς Δεβελτόν[4]. Οὐδεμία ἄρα ἀμφιβολία, ὅτι ὁ κλεινὸς οὗτος τῆς ἱστορίας διδάσκαλος καὶ συγγραφεὺς θεωρεῖ τὴν πόλιν ταύτην παράλιον, ἢ τέλος οὐ μακρὰν θαλάσσης κειμένην. Ἐκ δὲ τῶν εὐρωπαίων ὁ μὲν Αἰμύλιος Ἴσαμπερτ θεωρεῖ ὡς Δεβελτὸν τὸν γνωστὸν ἐμπορικὸν τῆς Θρᾴκης λιμένα, τὸν Πύργον[1], ὁ δὲ πολὺς Σπροῦνερ ἐν τοῖς ἱστορικοῖς αὐτοῦ γεωγραφικοῖς πίναξι θέτει τὴν Δεβελτὸν ἔνθα περίπου κεῖται σήμερον ὁ Πύργος, ὁ δὲ Rode, Γόλταμπερτ, Γρόσελιν καὶ Μισνὲ ὀλίγον μεσογειότερον, ὀρθότερον δὲ πάντων ὁ Δρόϋζεν καὶ ὁ Κείπερτ, παρὰ τὴν Ἀκριανὴν λίμνην, καθὰ τὰ πράγματα αὐτὰ βεβαιοῦσι, καὶ δι' ἀψευδεστάτων τεκμηρίων ἀπέδειξαν Τσέχοι καὶ Βούλγαροι περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν ἀσχολούμενοι. Καὶ τῷ ὄντι οἱ μὲν Τσέχοι ἀδελφοὶ Σκόρπιλ, καθηγηταὶ τῆς Ἱστορίας ἐν τοῖς ἀνωτάτοις ἐκπαιδευτηρίοις τῆς Βουλγαρίας, περιηγηθέντες πρό τινων ἐτῶν τὸ πλεῖστον τῆς Ἀν. Ῥωμυλίας καὶ μετ' ἀξιεπαίνου ζήλου ἐξερευνήσαντες τὰς θέσεις διαφόρων αὐτῆς ἀρχαίων πόλεων καὶ ἄλλων ἱστορικῶν σημείων, φρονοῦσιν, ὅτι ἡ Δεβελτὸς ἔκειτο ἐν ᾗ σήμερον κεῖται θέσει τὸ οὐ μακρὰν τῆς Ἀκριανῆς λίμνης κείμενον χωρίον Γξαϊκαζλί. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι περιηγηθέντες καὶ τὰ μέρη ταῦτα τῆς Θρᾴκης καὶ μετ' ἀκριβείας τὰ πάντα διερευνήσαντες καὶ περιγράψαντες προήχθησαν εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐκ τούτων: ὅτι οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἐν τοῖς πέριξ τοῦ χωρίου τούτου εὗρον πλείονα ἐρείπια ἀρχαίων οἰκοδομημάτων καὶ ἄλλα στοιχεῖα μαρτυροῦντα περὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ὑπάρξεως ἀρχαίας πόλεως ἢ ἐν Γξαϊκαζλί· ὅτι μέχρι τοῦ χωρίου τούτου ἐξικνεῖται καὶ ἐν αὐτῷ τελευτᾷ ὁροθετική τις ἐκ χώματος ὑψουμένη γραμμὴ Γὲρ-κεπὲν καλουμένη, ἥτις ἀπετέλει τὸ βόρειον ὅριον τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ εἶναι, κατὰ τὴν ταπεινήν μου γνώμην, αὐτὴ ἐκείνη, ἥτις ἐχαράχθη ἐπὶ Μιχαὴλ Γ' καὶ Θεοδώρας κατὰ τὸ σωτήριον ἔτος 864, ὅτε οἱ Βούλγαροι ἠσπάσαντο τὸν χριστιανισμόν. Πρὸς δὲ τούτοις ἁμαξιτὴ ὁδὸς ἀρχαιοτάτη ἀνακαλυφθεῖσα μεταξὺ τῶν κωμῶν Φακῆς καὶ Καραμπουνὰρ ἄγει εὐθὺ εἰς Γξαϊκαζλί. Τέλος ἐκεῖ που ἀνεῦρον καὶ ἐρείπια ἀρχαίου ὑδραγωγείου. Ἐξ ἁπάντων ἔθεν τούτων καὶ ἄλλων ἧττονος λόγου ἀξίων τεκμηρίων οἱ ἐλλόγιμοι ἀδελφοὶ Σκόρπιλ ἰσχυρίζονται, ὅτι

1. Κλαύδιος Πτολεμαῖος § 11, σελ. 189—190.
2. Ἐν τῷ XVI πίνακι, ὅστις ἐπιγράφεται: Pontus Euxinus et palus Mæotis secundum Ptolemæum.
3. Raven. anonymi cosmographia σελ. 184.
4. Κ. Παπαρρ. Ἱστορ. Ἑλλην. τόμ. Γ' σελ. 199, παράβλ. καὶ Ἐφραίμιον στίχ. 6,866, 6,878 καὶ 6,936-38.

1. Aim. Isambert Itiner.

ἐν Γιαϊκαζλὶ ὡρισμένως καὶ οὐχὶ ἀλλαχοῦ ἔκειτο ἡ ζητουμένη πόλις.

Ἀλλ᾽ ἕτερος βούλγαρος, ὁ κ. Βρακάλωφ, μελετήσας μετὰ μείζονος προσοχῆς τὰ μέρη ταῦτα καὶ μετὰ μείζονος ἐπιστασίας ἐξερευνήσας αὐτά, ἅτε πρὸ ἐνιαυτῶν πολλῶν ἐγκατεστημένος ἐν τῇ περιφερείᾳ ταύτῃ τῆς Θρᾴκης, ἔνθα πολλὰς κέκτηται ἐπαύλεις, ἐπανορθῶν τοὺς ἀδελφοὺς Σκόρπιλ, ὑποστηρίζει, ὅτι ἡ Δεβελτὸς δὲν ἔκειτο ἐν Γιαϊκαζλί, ἀλλ᾽ ἔνθα σήμερον κεῖται τὸ ἐν τῷ μυχῷ τῆς Ἀκριανῆς λίμνης χωρίον *Μάνδρα*, ἰσχυριζόμενος, ὅτι ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα ὁροθετικὴ γραμμή, ἣν κάλλιστα σημειοῦσιν οἱ χάρται τοῦ ῥωσσικοῦ ἐπιτελείου, ἡ ὑπὸ τὸ ὄνομα Γὲρ-κεπὲν μέχρι σήμερον γνωστὴ διήκει μέχρι Μάνδρας, καὶ δὲν τελευτᾷ ἑπομένως ἐν Γιαϊκαζλί· ἔπειτα διὰ τῆς Μάνδρας καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ Γιαϊκαζλὶ διέρχεται ἀρχαία ἁμαξιτὴ ὁδὸς ἄγουσα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διὰ τοῦ Μπαμπᾶ-Ἐσκὶ (Βουρτούτιζον) εἰς Ἀγχίαλον καὶ Δούναβιν[1]. Ἐπειδὴ δὲ ἀνέκαθεν τὸ ἔδαφος ἦν τελματῶδες, ἡ ἀρχαία λεωφόρος ἦν ἐκτισμένη ἐν τῇ Μάνδρᾳ μάλιστα διὰ μεγίστων ξεστῶν λίθων, ἔνθα καὶ γέφυρα μέχρι τοῦδε σώζεται πρὸς διοχέτευσιν τῶν ῥυακίων Ῥουσοκάστρου καὶ Καραμπουνὰρ εἰς τὴν Ἀκριανὴν λίμνην. Πρὸς τί λοιπὸν πάντα ταῦτα, ἐὰν ἡ Δεβελτὸς δὲν ἔκειτο ἐπ᾽ αὐτῆς τῆς ὁδοῦ (ἐν Μάνδρᾳ), ἀλλὰ μακρὰν αὐτῆς οὐκ ὀλίγον (ἐν Γιαϊκαζλί); Τὰ ἐρείπια τοῦ ὑδραγωγείου, περὶ ὧν λόγον ποιοῦνται οἱ ἀδελφοὶ Σκόρπιλ, κεῖνται ἐγγύτερον τῇ Μάνδρᾳ ἢ τῷ Γιαϊκαζλί. Ἄλλως τε δὲ καὶ αὐτὴ ἡ θέσις τῆς Μάνδρας συνηγορεῖ τὰ μάλιστα μονονουχὶ φωνὴν ἀφιεῖσα ὑπὲρ τῶν ὑποστηριζόντων, ὅτι ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἔκειτο ἡ ζητουμένη πόλις· διότι ἐν τῷ μυχῷ τῆς Ἀκριανῆς κειμένη λίμνης, εἰς ἣν δίδωσι καὶ τὸ ἑαυτῆς ὄνομα σήμερον, ἦτο, ὡς εἴρηται, τὸ καταφύγιον τῶν κλυδωνιζομένων πλοίων καὶ ἐνήργει ἀξιόλογον ἐμπόριον, ἅτε τῆς λίμνης πλωτῆς οὔσης. Ἐκ πάντων ἄρα τούτων πιθανωτέρα φαίνεταί μοι ἡ γνώμη τοῦ κ. Βρακάλωφ τοσούτῳ μᾶλλον, καθόσον δι᾽ αὐτῆς δυνάμεθα νὰ συμβιβάσωμεν τὰς διαφωνίας τῶν ἱστορικῶν καὶ γεωγράφων περὶ τῆς θέσεως τῆς πόλεως ταύτης, περὶ ὧν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐποιησάμεθα λόγον, διότι παραδεχόμενοι ὅτι ἡ Δεβελτὸς ἔκειτο ἐν ᾗ σήμερον κεῖται θέσει ἡ Μάνδρα, ἤτοι παρὰ τὸν μυχὸν τῆς ὁμωνύμου λίμνης διά τινος στενοῦ πορθμοῦ συγκοινωνούσης μετὰ τοῦ Εὐξείνου, ἔχομεν πόλιν, ἥτις καὶ μεσόγειος ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ καὶ παράλιος· μεσόγειος μέν, ἅτε περὶ τὰ δέκα μίλια τοῦ Εὐξείνου ἀπέχουσα, παράλιος δέ, διότι ἕνεκα τῆς συγκοινωνίας τῆς λίμνης ταύτης μετὰ τοῦ Εὐξείνου ἠδύναντο καὶ τὰ μέγιστα τῶν ἐμπορικῶν πλοίων νὰ ἀναπλέωσι μέχρις αὐτῆς. Ὁπωσδήποτε, μέχρις οὗ τακτικαὶ ἀνασκαφαὶ δὲν πιστώσωσι δι᾽ ἐπιγραφῶν καὶ ἄλλων ἀναμφισβητήτου κύρους μνημείων τέχνης τὴν ὁριστικὴν θέσιν, ἐν ᾗ ἔκειτό ποτε ἡ ἀρχαία Δεβελτός, δυνάμεθα μετὰ πλείστης πιθανότητος καὶ ἔχοντες τὴν βεβαιότητα ὅτι δὲν ἀπέχομεν πολὺ τῆς ἀληθείας νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ἡ Δεβελτὸς ἔκειτο ἐν τῇ θέσει τῆς κώμης Μάνδρας.

Θαυμαστὸν δὲ τυγχάνει, ὅτι πολλοὶ τῶν τε ἀρχαίων καὶ νεωτέρων διαβεβαιοῦσιν, ὅτι ἡ Δεβελτὸς ἀποκαλεῖται νῦν Ζαγορᾶ. Οὕτω Συμεὼν ὁ Λογοθέτης λέγει, ὅτι οἱ βυζαντινοὶ ἔδωκαν τοῖς βουλγάροις εἰς κατοικίαν ἅπαν τὸ μέρος τῆς Σιδηρᾶς ἐπαρχίας ἄχρι Δεβέλτου, ἥτις καλεῖται Ζαγορᾶ[1]. Ὡσαύτως ὁ Κεδρηνὸς λέγει· «Ἡ δὲ βασιλὶς (Θεοδώρα) ἱλαρῶς λίαν τὴν ἱκετείαν προσήκατο, καὶ δέδωκεν ἔρημον οὖσαν τηνικαῦτα τὴν ἀπὸ τῆς καλουμένης Σιδηρᾶς, ὅριον τότε τυγχάνουσαν ῥωμαίων τε καὶ βουλγάρων, ἄχρι τῆς Δεβελτοῦ, ἣν οἱ Βούλγαροι Ζαγορὰν κατωνόμασαν»[2]. Τὰ αὐτὰ περίπου ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ Ζωναρᾶς λέγων· «Καὶ ἡ βασιλὶς αὐτῷ τὴν αἴτησιν ἐξεπλήρωσε, καὶ οἱ τῆς ἀπὸ τῆς λεγομένης Σιδηρᾶς παρεχώρησε χώρας μέχρι Δεβελτοῦ, ἣν λαβόντες οἱ βούλγαροι κεκλήκασι Ζαγοράν»[3]. Ὁ περικλεὴς τῶν Ἀθηνῶν μητροπολίτης Μελέτιος ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ Γεωγραφίᾳ ἔτι σαφέστερον καὶ κατηγορηματικώτερον λέγει· «Δέβελτος, ἥτις ὕστερον ἐκλήθη Ζαγορὰ καὶ κοινότερον Ζαγαρά, ἀπέχουσα τῆς Ἀγχιάλου 25 μίλια, τῆς δὲ Ἀδριανουπόλεως πρὸς νότον 60 σχεδόν». Οἱ δὲ Λωρέντης καὶ Βάλβης ἐν ταῖς λαμπραῖς αὐτῶν Γεωγραφίαις αὐτολεξεὶ σχεδὸν λέγουσι τάδε· «Ἡ δὲ Δέβελτος, ἄλλως τανῦν Ζαγορὰ καλουμένη, μὲ θρόνον ἐπισκόπου, ὀλίγον

1. Ἴδε γεωγραφ. πίνακα τοῦ Itinerar A. A. et Hierosol.

1. Συμ. Λογοθ. σελ. 665-666.
2. Κεδρηνὸς σελ. 444.
3. Ζωναρ. Γ' σελ. 125.

ἀπέχουσα τῆς Ἀγχιάλου πρὸς μεσημβρίαν». Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κ. Παπαρρηγόπουλος ἐν τῇ Ἑλληνικῇ αὐτοῦ Ἱστορίᾳ λέγει τάδε· «Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ὁ Κροῦμος ἐκυρίευσε τὴν Δεβελτόν, πόλιν ἀρχαίαν ἐν τῇ Ἀν. Θρᾴκῃ, μετονομασθεῖσαν βραδύτερον Ζαγοράν, ὅπως καὶ σήμερον καλεῖται»[1]· καὶ ἀλλαχοῦ· «Ὁ Μιχαὴλ παρεχώρησεν αὐτῷ (τῷ Βογόριδι) μοῖραν τῆς Θρᾴκης ἀπὸ τῆς λεγομένης Σιδηρᾶς (ἀποτελούσης ἕως τότε τὸ μεταξὺ Βουλγάρων καὶ ἡμετέρων ὅριον) μέχρι Δεβελτοῦ, ἥτις ἔκτοτε μετωνομάσθη Ζαγορά»[2].

Ἀλλὰ τίς ἆρά γε ἡ Ζαγορὰ αὕτη, ἡ τὴν ἀρχαίαν Δεβελτὸν ἀντικαταστήσασα; Οὐδεμία βεβαίως. Διότι ἀνὰ πᾶσαν τὴν Θρᾴκην δύο μόνον, ἐφ' ὅσον ἐμοὶ γνωστόν, ὑπάρχουσι πόλεις φέρουσαι τὸ ὄνομα τοῦτο, ἡ *παλαιὰ* καὶ ἡ *νέα* Ζαγορά· ἀλλ' αἱ πόλεις αὗται ἀδύνατον νὰ ὑπεισῆλθον ἐν τῇ θέσει τῆς ἀρχαίας Δεβελτοῦ· καθόσον ἡ μὲν Δεβελτὸς ἔκειτο ἐν τῇ Ἀν. Θρᾴκῃ οὐ μακρὰν τοῦ Εὐξείνου, αὗται δὲ ἐν τῇ Β. ἀπέχουσαι τῆς θαλάσσης σταθμοὺς ὅλους καὶ παρασάγγας. Πρὸς τούτοις ἡ μὲν *νέα* Ζαγορά, καθὰ καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ, εἶνε πόλις νέα κτισθεῖσα ἐπὶ τῆς ὑπὸ τῶν Ὀσμανιδῶν κατακτήσεως τῆς Θρᾴκης, διάφορος τῆς παλαιᾶς, ἧς καὶ τὸ ὄνομα ἔλαβεν· ἡ δὲ παλαιὰ ὠνομάζετο πρότερον μὲν Βερόη, βραδύτερον δὲ Εἰρηνούπολις, ὡς Θεοῦ συναιρομένου θέλομεν πειραθῆ ἄλλοτε νὰ ἀποδείξωμεν· ὥστε οὐδὲ αὕτη δύναται νὰ καυχηθῇ ὅτι ἀντικατέστησε τὴν ἀρχαίαν Δεβελτόν, ἅτε ἀρχαιοτέρα ἐκείνης τυγχάνουσα. Πῶς λοιπὸν νὰ ἐξηγήσωμεν τὸ πρᾶγμα; Ὁ πολὺς Σπροῦνερ, ὅπως συμβιβάσῃ τὸ πρᾶγμα, ἐν τοῖς γεωγραφικοῖς αὐτοῦ πίναξιν ἔπλασε καὶ τρίτην τινὰ Ζαγοράν, ἣν καὶ ἐτοποθέτησε παρὰ τὴν Ἀκριανὴν λίμνην, οὐ μακρὰν τῆς Δεβελτοῦ. Ἀλλὰ τοιαύτη πόλις ἢ καὶ κώμη ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ οὔτε σήμερον ὑπάρχει, καθὰ δύναταί τις νὰ βεβαιωθῇ ἔκ τε τῶν χαρτῶν τοῦ αὐστριακοῦ καὶ ῥωσσικοῦ ἐπιτελείου καὶ ἐκ τῶν δηλώσεων τῶν εἰρημένων τσέχων καὶ βουλγάρων περιηγητῶν καὶ ἐξερευνητῶν τῆς χώρας, ἀλλ' οὐδ' ὑπῆρξε κἂν τὸ παράπαν· διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἢ ὁ Κεῖπερτ, ἢ ὁ Δρούζεν, ἢ ὁ Γόλταμπερτ, ἢ ὁ Γρόσελιν ἢ ἄλλος τις τῶν ἐπιφανεστέρων γεωγράφων τῆς Εὐρώπης θὰ ἐσημείου ταύτην ἐν τοῖς ἀξιολόγοις αὐτοῦ ἱστορικοῖς πίναξι, τοῦθ' ὅπερ δὲν συμβαίνει. Ἀλλὰ τότε πῶς δέον νὰ ἐξηγήσωμεν τὸ πρᾶγμα; Εἶνε δυνατὸν τόσῳ σπουδαῖοι συγγραφεῖς καὶ καθηγηταὶ ἡμῶν καὶ διδάσκαλοι, ὧν ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, νὰ ἀπατῶνται; Κατὰ τὴν ταπεινὴν ἐμοῦ γνώμην τὸ λάθος τοῦτο προῆλθεν ἐκ παρερμηνείας καὶ παρανοήσεως χωρίου τινὸς τοῦ πρώτου τῶν μετὰ τὸν Θεοφάνη περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης γραψάντων βυζαντινῶν χρονογράφων. Καὶ τῷ ὄντι τὸ χωρίον τοῦτο ἔχει ὧδε· «Ἐπεὶ (Βόγορις ὁ τῶν βουλγάρων ἡγεμὼν) μετετέθη πρὸς τὴν θεοσέβειαν, γράφει δὶς πρὸς τὴν δέσποιναν (Θεοδώραν) περὶ γῆς, πλήθει στενούμενος τῷ ἑαυτοῦ, καὶ ἀξιοῖ παρὰ ταύτης παρρησιαστικώτερον ὡς ἤδη ἕν, ἀλλ' οὐ δύο ὄντων αὐτῶν, πίστει τε καὶ φιλίᾳ συνδεθέντων τῇ ἀρραγεῖ, καὶ ἑαυτὸν ὑποθέσεων καθυπισχνεῖτο, καὶ εἰρήνην ἐργάσασθαι αἰδιόν τε καὶ ἀδιάπτωτον. Ἡ δὲ εὐμενῶς τε ἤκουσεν αὐτοῦ καὶ δέδωκεν ἐρήμην οὖσαν τηνικαῦτα τὴν ἀπὸ Σιδηρᾶς, ταύτης δὴ τότε ὅριον τυγχανούσης Ῥωμαίων τε καὶ αὐτῶν, ἄχρι τῆς Δεβελτοῦ, ἥτις οὕτω καλεῖται Ζάγορα παρ' αὐτοῖς[1]». Ἡ ἀναφορικὴ λοιπὸν πρότασις: ἥτις οὕτω καλεῖται Ζάγορα παρ' αὐτοῖς, δὲν πρέπει νὰ ἀποδίδηται εἰς τὴν προσεχεστέραν λέξιν *Δεβελτοῦ*, ὅπως ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται καὶ ὅπως οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων ἠπατήθησαν, ἀλλ' εἰς τὰ ἀπωτέρω, δηλ. εἰς τὴν τοῖς βουλγάροις παραχωρηθεῖσαν χώραν· ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ὁ συγγραφεὺς λέγει, ὅτι ἡ Θεοδώρα παρεχώρησε τῷ εἰς εὐσέβειαν τραπομένῳ ἡγεμόνι τῶν βουλγάρων μέρος τῆς ἕνεκα βεβαίως τῆς ὀχυρότητος αὐτῆς Σιδηρᾶς καλουμένης ἐπαρχίας, τῆς ἀποτελούσης τὸ βόρειον ὅριον τῆς αὐτοκρατορίας, μέχρι τῆς πόλεως Δεβελτοῦ. Οἱ δὲ βούλγαροι διαβάντες τὸν Αἷμον καὶ ἐγκαταστάντες ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ὁριστικῶς ὠνόμασαν αὐτὴν Ζαδ-γκόραν, ἤτοι ἐκεῖθεν τοῦ ὄρους (Αἵμου) ὡς πρὸς αὐτούς, χώραν[2].

Ζαγορὰ ἄρα ἐκλήθη ἅπασα ἡ τοῖς Βουλ-

1. Κ. Παπαρρ. Ἱστ. Ἑλλ. Ἔθν. Γ', 591.
2. Κ. Παπαρρ. Ἱστ. Ἑλλ. Ἔθν. Γ', 744.

1. Κεφ. ΙΕ', σελ. 165, ἐκδ. Βόννης.
2. Ὁ ἀξιότιμος κύριος Γόννιος ἔν τινι ὑποσημειώσει ἐκδοθείσῃ ἐν τῷ ὑπὸ ἡμερομ. 10 δεκεμβρίου 1891 φύλλῳ τῆς ἐφημερίδος «Κωνσταντινουπόλεως» ἰσχυρίζεται, ὅτι αἱ λέξεις Ζαγορά, Ζαγαρά, Ζαγόρι καὶ αἱ τούτοις παραπλήσιαι δὲν εἶνε βουλγαρικαί, ἀλλ' ἑλληνικαὶ ἐκ τῆς καὶ εἰς χώρας μηδαμῶς ὑπὸ Βουλγάρων κατοικηθείσας ὑπάρξεως τοιούτων ὀνομάτων τεκμαιρόμενος τὸ πρᾶγμα. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ

γάροις έντεῦθεν τοῦ Αἵμου παραχωρηθεῖσα χώρα, οὐχὶ δὲ ἡ Δεβελτός, ἥτις οὐδαμῶς παρεχωρήθη, ἀλλὰ κειμένη ἐν τῷ μεθορίῳ διέμεινεν ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν ἡμετέρων· βραδύτερον δέ, ἤτοι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος, οἱ βούλγαροι συμπεριέλαβον αὐτὴν ἐν τῷ ἑαυτῶν κράτει, ὅτε καὶ εἰς μητρόπολιν ἀνυψώθη, ὡς θέλομεν ἴδει κατωτέρω, ἣν ὅμως καὶ πάλιν ἀπώλεσαν. Ἄλλως τε δὲ καὶ ὁ συγγραφεὺς δὲν προὐτίθετο βεβαίως νὰ δηλώσῃ ἡμῖν τὸ νέον ὄνομα μιᾶς μόνον πόλεως καὶ ταύτης τοῖς ἡμετέροις ἀπολειφθείσης, ἀλλ' ὁλοκλήρου τοῦ ἐρήμου μέρους τῆς Σιδηρᾶς ἐπαρχίας, ὅπερ κατοικήσαντες οἱ βούλγαροι ἐκαλλιέργησαν καὶ ἐπλήρωσαν κωμοπόλεων καὶ κωμῶν. Ἀλλὰ καὶ ἱστορικῶς εἶνε ἀποδεδειγμένον, ὅτι ἡ Δεβελτὸς δὲν ὠνομάζετο τότε Ζαγορά, διότι, ὡς θὰ λάβωμεν ἀφορμὴν νὰ ὁμιλήσωμεν κατωτέρω, ἐπεκράτει ἐν αὐτῇ τὸ γραικικὸν στοιχεῖον, ἢ μᾶλλον διέμεινε μέχρι τέλους ἑλληνικωτάτη, καθὰ καὶ αἱ οὐ μακρὰν αὐτῆς κείμεναι παράλιαι πόλεις, ὡς ἡ Βάρνα, ἡ Μεσημβρία, ἡ Ἀγχίαλος, ἡ Σωζόπολις καὶ ἄλλαι, καὶ ἀπὸ ταύτης ὁρμώμενοι οἱ ἡμέτεροι μετὰ πάροδον τριῶν καὶ ἡμισείας ἑκατονταετηρίδων ἀνεκτήσαντο τήν τε Ἀδριανούπολιν καὶ τὸ πλεῖστον τῆς μεσογείου Θρᾴκης ἀπὸ τῶν Σταυροφόρων· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, κατὰ τὴν μαρτυρίαν πάντων τῶν ἱστορικῶν, ἐκαλεῖτο οὐχὶ Ζαγορά, ὡς θέλει ὁ μακαρίτης Παπαρρηγόπουλος, ἀλλ' ἁπλῶς Δεβελτός [1]. Φαίνεται λοιπόν, ὅτι οἱ ἱστορικοὶ καὶ γεωγράφοι, ὧν ἐμνήσθημεν ἀνωτέρω, πλανώμενοι ἀπονέμουσι τὸ ὄνομα τῆς ἐπαρχίας εἰς τὴν πόλιν Δεβελτόν· ἅπαξ δὲ ἀναγραφὲν τὸ λάθος τοῦτο ὑπὸ ἀπροσέκτου τινὸς ἱστορικοῦ, παρερμηνεύσαντος τὸ κείμενον, ἐπανελήφθη σχεδὸν αὐτολεξεὶ ὑφ' ὅλων τῶν ἔπειτα, τοῦθ' ὅπερ δὲν εἶνε φαινόμενον ἐκ τῶν ἀσυνήθων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἱστοριογραφίας καὶ χρονογραφίας κατὰ τὸν μέσον μάλιστα αἰῶνα.

ϛ'

Ἡ ἱστορία τῆς πόλεως ταύτης, ὡς καὶ τῶν πλείστων τῆς Θρᾴκης, εἶνε ἀτυχῶς κεκαλυμμένη ὑπὸ σκότους· διότι οὐδεὶς σχεδόν, ἐφ' ὅσον ἐμοὶ γνωστόν, μετ' ἐπιστασίας εἰς τὴν διευκρίνησιν καὶ συγγραφὴν τῆς ἱστορίας αὐτῆς ἠσχολήθη, ἀλλὰ παροδικῶς πολλοὶ ἐγκατέσπειραν πολυειδεῖς ἐν τοῖς ἑαυτῶν συγγράμμασι περὶ ταύτης εἰδήσεις, ὧν ἡ περισυλλογὴ καὶ κατάταξις δυσχερὴς μὲν καθ' ἑαυτήν, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον δυσχερεστέρα καθίσταται ἡμῖν τοῖς ἐν ταῖς μεσογείοις τῆς Θρᾴκης πόλεσιν οἰκοῦσι, καθότι ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως δημοσίων βιβλιοθηκῶν στερούμεθα πολλάκις καὶ αὐτῶν τῶν προχειροτάτων τοῖς ἄλλοις πηγῶν, καὶ ἀσχολούμεθα εἰς τὴν λύσιν ζητημάτων, ἅτινα ὡς αἰνίγματα ἐκλαμβάνομεν, ἐν ᾧ ταῦτα καὶ ὁ ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ παιδείας γευσάμενος εὐρωπαῖος γινώσκει ὡς ἱστορικὰς καὶ μηδεμίαν ἐπιδεχόμενος ἀντίρρησιν ἀληθείας. Διὰ ταῦτα περιοριζόμενος εἰς τὰς ἐμοὶ προσιτὰς πηγάς, ἃς μετὰ πολλῶν μόχθων περισυνελεξάμην, θέλω πειραθῆ ὅπως ὡς οἷόν τε διὰ βραχέων ἐκθέσω τὰ κατὰ τὴν πόλιν ταύτην, ἐφ' ὅσον ἄλλως ἡμῖν ἐπιτρέπεται, ἐπαφίνων τὴν συμπλήρωσιν τῶν κενῶν τοῖς πολλῷ ἐμοῦ ἱκανωτέροις καὶ διαθέτουσι πλείονα χρόνον καὶ μέσα τῶν περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν ἀσχολουμένων ὁμογενῶν.

Ἡ Δεβελτὸς ἦν, ὡς εἴδομεν, στρατιωτικὴ ἀποικία περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Α' μ. Χ. ἑκατ. ἀποικισθεῖσα ἐπὶ τῶν πρώτων τῆς Ῥώμης αὐτοκρατόρων, δι' οὓς ἀνωτέρω ἐξεθέμεθα λόγους. Τοιούτων δὲ στρατιωτικῶν σταθμῶν καὶ ἀποικιῶν μέγιστον ἀριθμὸν ἀλλαχοῦ τε καὶ ἐν Θρᾴκῃ οἱ Ῥωμαῖοι ἀπῴκισαν, ὡς εἰσιν αἱ Oulpia Retiaria, Oulpia Œscus, Novae Nicopolis ad Jatrum, Nicopolis ad Nestum καὶ ἄλλαι, ὅπως περιορισθῶμεν εἰς τὰς σπουδαιοτέρας. Ἐπειδὴ δὲ αἱ τοιαῦται ἀποικίαι πολλῶν, ὡς γνωστόν, προνομιῶν ἀπελάμβανον, ἐννοεῖται εὐκόλως, ὅτι πλεῖστοι πολλαχόθεν συνέρρεον εἰς ταύτας,

---

ὅμως τὸ Ζάδ-γκόρα καὶ Ζαγορὰ καὶ τὰ ὅμοια εἶνε τόσον ἑλληνικά, ὅσον καὶ τὸ Δημοσθένης βουλγαρικὸν (διότι οἱ τὰ πάντα βουλγαρικὰ θέλοντες παράγουσι τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ Δήμωφ Στουγιάν). Δὲν πρέπει δὲ νὰ ξενίζῃ ἡμᾶς ἡ ὕπαρξις βουλγαρικῶν κωμῶν καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ Συρίᾳ, διότι αὗται ἔλαβον τὴν ἀρχὴν οὐχὶ πᾶσαι ἐκ φυσικῶν αἰτίων, ὡς ἡ προκειμένη, ἀλλ' ἐξ ἐπαύλεως τούρκων μεγιστάνων, οἵτινες μεταφέροντες ἐγκαθίστων ἐν αὐταῖς ἐργάτας ἐκ τῆς Β. Θρᾴκης καὶ Βουλγαρίας, οἵτινες σὺν τῷ χρόνῳ πολλαπλασιαζόμενοι καὶ διὰ τῆς φιλοπονίας καὶ οἰκονομίας πλουτοῦντες κατώρθουν πολλάκις νὰ γείνωσι κύριοι τῆς ἐπαύλεως ἀγοράζοντες αὐτήν, εἰς ἣν μετεδίδοσαν καὶ τὸ τῆς πατρίδος αὐτῶν ὄνομα. Οὕτω τοὐλάχιστον φρονῶ ὅτι δέον νὰ ἐξηγῶνται οἱ τοιοῦτοι ἱστορικοὶ σολοικισμοί, καὶ οὐχὶ διὰ τῆς μεθόδου τοῦ κυρίου Γοννίου.

1. Κ. Παπαρρ. Ἱστ. Ἑλλην. Ἔθν. τόμ. Γ', σελ. 591 καὶ 744.

τοῦθ' ὅπερ συνέβη καὶ εἰς τὴν Δεβελτόν, εἰς ἣν μετῴκισαν πλεῖστοι ἐκ τῶν περὶ αὐτὴν θρακικῶν πόλεων καὶ κωμῶν, ὡς τῆς Μεσημβρίας, Ἀγχιάλου, Ἀπολλωνίας, Αὐλείου τείχους, Σκδάμης, Καβύλης καὶ ἄλλων, καὶ οὕτως ἐν βραχεῖ ἀπετελέσθη οὐχὶ μικροῦ λόγου ἀξία πόλις· καὶ δικαίως, διότι τοῦτο μὲν ἡ μετὰ τοῦ Εὐξείνου Πόντου διὰ τῆς Ἀκριανῆς λίμνης συγκοινωνία ταύτης, τοῦτο δὲ καὶ ἡ ἐπὶ τῆς ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Δούναβιν ἀγούσης στρατιωτικῆς ὁδοῦ θέσις αὐτῆς, ἐν ᾗ κατέληγον καὶ αἱ πλεῖσται τῶν ἀπὸ τῶν μεσογείων τῆς Θρᾴκης πόλεων ὁδῶν συνεβάλλοντο τὰ μάλιστα καὶ ἄνευ τῶν ἐξαιρετικῶν προνομίων στρατιωτικῆς πόλεως εἰς τὴν ἐπίδοσιν αὐτῆς καὶ στρατιωτικὴν ἀνάπτυξιν. Ἀψευδέστατα δὲ τούτου τεκμήρια τυγχάνουσιν ἄλλα τε καὶ τὰ πολυάριθμα τῆς πόλεως ταύτης νομίσματα, ὧν λαμπρὰν συλλογὴν κέκτηται ὁ ἐμβριθὴς ἀρχαιολόγος καὶ διὰ πολυειδῶν γνώσεων πεποικισμένος εὐγενέστατος πρόξενος τῆς Ῥωσσίας ἐνταῦθα ὁ κύριος Κ. Λύσιν, ἤτοι τοῦ Τραϊανοῦ, Ἰουλίας Δόμνης, Καρακάλλα, Τραγκιλλίνης, Φιλίππου τοῦ πρεσβυτέρου, Ὀτανουλίας, καὶ Φιλίππου τοῦ νεωτέρου. Ἅπαντα δὲ τὰ νομίσματα ταῦτα, καίπερ τῆς πόλεως ταύτης ὑπὸ ἑλλήνων κατὰ τὸ πλεῖστον οἰκουμένης, εἶνε λατινιστὶ κεχαραγμένα, φέροντα τὰ γράμματα, C. F. P. D. ἤτοι Colonia, Flavia, Pacensis, Deultum, διότι, ἅτε στρατιωτικῆς οὔσης ἀποικίας, ἦτο ἀνάγκη νὰ γίνηται χρῆσις τῆς ἐπισήμου τοῦ κράτους γλώσσης καὶ ἐν αὐτοῖς ἔτι τοῖς νομίσμασιν. Ὅτι ὅμως ἡ πόλις αὕτη ταχέως εἰς ἐπίδοσιν ἤρθη διὰ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ταχείας ἐν αὐτῇ διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία· διότι ὁσοιδήποτε κἂν ὑποτεθῶσιν οἱ μετοικήσαντες στρατιωτικοὶ ἄποικοι, πάντως θὰ ἦσαν εὐάριθμοι ὡς πρὸς τὸ συρρεῦσαν εἰς ταύτην ἐκ τῶν πέριξ θρακικῶν κωμοπόλεων καὶ πόλεων πλῆθος, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ καὶ οὗτοι ἀφωμοιώθησαν πρὸς τοὺς πολλούς. Περὶ τὰ μέσα δὲ τοῦ Β' αἰῶνος ἡ Δεβελτὸς μνημονεύεται ῥητῶς ὡς πόλις ἀκμαία ἀποτελοῦσα μετὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως, Ἀγχιάλου, Πλωτινουπόλεως καὶ Τζωΐδου τὰς πέντε πόλεις, αἵτινες ὑπὸ ἡγεμόνα τὸν αὐτὸν διοικούμεναι ἀπετέλουν τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Αἱμιμόντου[1].

1. Κων. Πορφυρογεν. περὶ Θεμάτων σελ. 47· καὶ Συνέκδ. Ἱεροκλ. σελ. 391.

Ἐπὶ δὲ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας συνεχῶς τῆς πόλεως ταύτης μνεία γίνεται ὡς φρουρίου ὀχυροῦ, ὅπερ ἐν ἐπικαίρῳ εὑρισκόμενον θέσει ἦν κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους ἀντικείμενον διενέξεων πολλὰ παθόν· διότι τῷ 812 ἡ πόλις αὕτη ἑάλω ὑπὸ τοῦ τῶν βουλγάρων ἡγεμόνος Κρούμου, ὅστις ταύτην μὲν δεινῶς ἐλῄσατο, τοὺς δὲ κατοίκους μετὰ τοῦ ἐπισκόπου αὐτῶν ἐξανδραποδισάμενος εἰς Βλαχίαν ἀπήγαγε[1]. Τρία δὲ ἔτη μετὰ ταῦτα, ἤτοι τῷ 815, Μουρτάγων ἢ Μουρταγὼν (Ὀμόρταγ, Ὀμβρίταγος ἢ Κριτάγων) ὁ διαδεξάμενος τὸν Κροῦμον, τόν τε ἁγιώτατον τῆς Δεβελτοῦ ἐπίσκοπον Γεώργιον ἀπέκτεινεν, ὡς καὶ τὸν ἐπίσκοπον Πέτρον, οὗ κατεξέσχισε τὰ μέλη διὰ σφοδρῶν ῥαβδισμῶν, σὺν τούτοις δὲ καὶ 377 ἑτέρους χριστιανοὺς μὴ στέρξαντας νὰ ἀρνηθῶσι τὸν Χριστὸν καὶ προσφέρωσι θυσίαν τοῖς εἰδώλοις. Οὗτος ἀπέκτεινεν ἐν αὐτῇ καὶ Λέοντα καὶ Ἰωάννην τοὺς στρατηγούς· Λέοντος δὲ τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου τῆς ἐν Θρᾴκῃ μικρᾶς Νικαίας, περὶ ἧς ἄλλοτε διὰ μακρῶν θέλω διαλάβει, τῇ θέσει φαινομένου εὐνούχου, κατεξέσχισε τὴν κοιλίαν διὰ ξίφους καὶ τὸν Γαβριὴλ καὶ Σιώνιον ἀπεδειροτόμησε[2]. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον καὶ τοῦ ἀπηνοῦς τούτου τυράννου, ἡ Δεβελτὸς ἀμέσως πάλιν περιῆλθεν ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν ἡμετέρων, ἅτε τῶν βουλγάρων μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κρούμου μὴ ὄντων ἱκανῶν ὅπως βαδίσωσιν ἐπὶ τὰ ἴχνη ἐκείνου. Βραδύτερον δὲ ἐπὶ τῆς αὐτοκρατείρας Θεοδώρας παραχωρηθέντος, ὡς εἴδομεν, τοῖς βουλγάροις, νεωστὶ εἰς τὸν Χριστιανισμὸν προσελθοῦσιν, εἰς κατοίκισιν μέρους τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Αἵμου Σιδηρᾶς διὰ τὴν ὀχυρότητα καλουμένης ἐπαρχίας, ἡ Δεβελτὸς ἀπέμεινε καὶ αὖθις τοῖς ἡμετέροις. Οὐδόλως δὲ ἀπίθανον ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως ταύτης καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς τουρκικῆς λέξεως Δεβλὲτ νὰ ἕλκῃ τὴν ἀρχὴν τὸ καὶ μέχρι σήμερον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῶν Τεσσαράκοντα Ἐκκλησιῶν σωζόμενον χωρίον Δεβλπολῆ-ἀγάτζ, ὅπερ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα συνῳκίσθη ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως Δεβελτοῦ, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ὁποίας πρὸ τῆς τελευταίας καταστάσεως ἀναμφιβόλως ὑπήγετο.

1. Παπαρρ. Γ' 655.
2. Καρ. Χόπφ, Σλαῦοι ἐν Ἑλλάδι· σελ. 35, καὶ Νικόδημος ἐν Συναξαριστῇ, τόμ. Β' 57-58.

ξ

Ἐκκλησιαστικῶς δὲ ὑπήγετο αὕτη ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Ἀδριανουπόλεως, ἧς ἡ εὐρεῖα περιφέρεια ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ Ἕβρου μέχρι τοῦ Εὐξείνου, καὶ ἀπὸ τοῦ Κονταδέστου καὶ Ἀγριαύου μέχρι τοῦ Αἵμου περιεῖχε πλείονας τῶν δέκα ἐπισκοπῶν. Ὁ δὲ Χριστιανισμὸς προϊμώτατα διεδόθη ἐν αὐτῇ ὑπ' αὐτῶν ἴσως τῶν Ἑβδομήκοντα· διότι περὶ τὰ μέσα τῆς Β' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος ἀναφανείσης τῆς αἱρέσεως τοῦ Μοντανοῦ, τοῦ κηρύττοντος ἑαυτὸν ὡς τὸν ἐπηγγελμένον παράκλητον, καὶ τῆς ἑτέρας τῶν δύο προφητίδων τῶν ἀφωσιωμένων αὐτῷ, τῆς Πρισκίλλης, ἀφικομένης εἰς Ἀγχίαλον, ὅπως διαδώσῃ καὶ ἐνταῦθα τὴν αἵρεσιν, Σωταΐ, ὁ ἁγιώτατος ἐπίσκοπος τῆς πόλεως ταύτης, συγκαλέσας εἰς αὐτὴν τοπικὴν σύνοδον, τὴν μὲν αἵρεσιν ἐστηλίτευσε, τὸ δὲ δαιμόνιον τῆς Πρισκίλλης νὰ ἐκβάλῃ ἐπειράθη, καθὰ μανθάνομεν ἐκ τῶν ὑποσημειώσεων Σεραπίωνος ἐπισκόπου τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας, ἐν αἷς ἀναγινώσκονται τάδε· «Αἴλιος, Πόπλιος, Ἰούλιος ἀπὸ Δεβελτοῦ Κολωνίας τῆς Θρᾴκης ἐπίσκοπος. Ζῇ ὁ Θεὸς ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι Σωταΐ ὁ μακάριος ὁ ἐν Ἀγχιάλῳ ἠθέλησε τὸν δαίμονα τῆς Πρισκίλλης ἐκβαλεῖν, καὶ οἱ ὑποκριταὶ οὐκ ἀφῆκαν»[1]. Κατὰ δὲ τὸν Ε' αἰῶνα ἡ Δεβελτὸς φαίνεται συνηνωμένη μετὰ τῆς Σωζουπόλεως εἰς μίαν ἐπισκοπήν, βραδύτερον δὲ ἀποχωρισθεῖσα ταύτης ἀνυψώθη κατὰ τὸν Π' αἰῶνα, ὅτε περιῆλθεν ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν βουλγάρων, εἰς ἀρχιεπισκοπήν, ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Ἀδριανουπόλεως, ὡς καὶ πρότερον, ὑπαχθεῖσα. Τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς γνωστοί μοι τυγχάνουσι πλὴν τοῦ εἰρημένου Αἰλίου Ποπλίου Ἰουλίου, περὶ τὸ 150 ἔτος ἀκμάζοντος, οἱ ἑξῆς: ὁ Ἀθανάσιος, ὅστις παρευρεθεὶς ἐν τῇ κατὰ Ἔφεσον τῷ 431 Γ' οἰκουμενικῇ Συνόδῳ ὑπέγραψεν: Ἀθανάσιος ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Δουελτὸν καὶ Σωζόπολιν Ἐκκλησίας ὑπέγραψα[1].— ὁ Ἰουβενάλιος, ὅστις παρευρεθεὶς ἐν τῇ Δ' οἰκουμενικῇ Συνόδῳ ὑπέγραψεν: Ἰουβενάλιος ἐπίσκοπος Δεβέλλου[2]. — ὁ Ἰουβῖνος ἢ κατ' ἄλλην γραφὴν Νουβῖνος, ὅστις λαβὼν μέρος εἰς τὴν ἐπὶ Λέοντος τοῦ Θρᾳκὸς τῷ 459 ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθοῦσαν τοπικὴν σύνοδον ογ' ἐπισκόπων ὑπέγραψεν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γενναδίου ἀπολυθεῖσαν ἐγκύκλιον ἐπιστολήν[3].— ὁ Εὐστράτιος, ὅστις παρῆν ἐν τῇ κατὰ τῶν Εἰκονομάχων Ζ' οἰκουμενικῇ Συνόδῳ[4].— ὁ Γεώργιος, ὅστις ὑπὸ τοῦ Ὀμόρτηγ τοῦ τὸν Κροῦμμον διαδεξαμένου ἐδέξατο τὸν τοῦ μαρτυρίου ἀμαράντινον στέφανον[5]· καὶ τέλος ὁ Συμεών, ὅστις παρευρεθεὶς ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου τῷ 879 ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκληθείσῃ Συνόδῳ ἐπὶ ἑνώσει τῆς τοῦ Θεοῦ ἁγίας καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ὑπέγραψεν ἐν τοῖς πρακτικοῖς[6].

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς πόλεως Δεβελτοῦ· περὶ δὲ τῶν ἐπιλοίπων ἐπισκοπῶν τῆς μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως ἐν καταλλήλῳ χρόνῳ θέλω ἀποστείλει ὑμῖν πρὸς ἐξέτασιν τὰς ἐπὶ τούτῳ μου μελέτας.

---

1. Εὐσεβ. Παμφλ. Ἐκκλ. Ἱστορ. βιβλ. Ε' κεφ. Θ' σελ. 186-187.

---

1. Σπ. Μήλια τῶν Ἱερῶν Συνόδων Συλλογή, τόμ. Α' σελ. 437.
2. Τοῦ αὐτοῦ, τόμ. Β' σελ. 164.
3. Τοῦ αὐτοῦ, τόμ. Β' 244.
4. Τοῦ αὐτοῦ, τόμ. Β' 756.
5. Νικοδ. Συναξαρ. τόμ. Β' 57-58.
6. Σπ. Μήλια τῶν Ἱερῶν Συνόδων τόμ. Β' 930.

Η ΝΗΣΟΣ ΜΕΓΙΣΤΗ (ΚΑΣΤΕΛΛΟΡΙΖΟΝ)

ὑπὸ

ΑΧΙΛΛ. Σ. ΔΙΑΜΑΝΤΑΡΑ

1. Γενικαὶ γνώσεις.

Ἡ μικροτάτη αὕτη νῆσος εἶναι μία τῶν νοτίων Σποράδων καὶ κεῖται κατὰ τὰ παράλια τῆς Λυκίας, δέκα καὶ πέντε περίπου λεύγας πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ῥόδου, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι τῆς σήμερον ἐξαρτᾶται πολιτικῶς. Ὁ Κελλάριος, ὁ Δαμβίλλης καὶ τινες ἄλλοι τῶν νεωτέρων γεωγράφων ἐκάλεσαν τὴν νῆσον ταύτην καὶ Κισθήνην, πλανηθέντες βεβαίως ἐξ ἡμαρτημένης γραφῆς τοῦ Στράβωνος (666), ὡς παρετήρησε τοῦτο ὁ ἀοίδιμος Κοραῆς ἐν τοῖς εἰς τὸν Πανηγυρικὸν τοῦ Ἰσοκράτους σχολίοις. Ἄλλοι δέ τινες τῶν γεωγράφων τὴν ἀρχαίαν Μεγίστην διακρίνουσι τῆς νῦν καλουμένης Καστελλόριζον· ἀλλ' ἔκ τινων ἐν τῇ νήσῳ διασωζομένων ἔτι ἀρχαίων ἐπιγραφῶν καὶ ἐκ τῆς παρά τε τούρκοις καὶ ἄραψι διατηρήσεως τοῦ παλαιοῦ ὀνόματος, ἐκείνων μὲν Μεγὶς τὴν νῆσον καὶ Μηγισλῆν τὸν κάτοικον καλούντων, τούτων δὲ Μαγὶὰς καὶ Μαγὶάσο, τρανώτατα καταφαίνεται ὅτι τὸ σημερινὸν Καστελλόριζον εἶνε ἡ τῶν ἀρχαίων Μεγίστη, «ἀπὸ Μεγίστης τινὸς λαβοῦσα τοὔνομα», ὡς ἀναφέρει ὁ Πολυΐστωρ, παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ. Ἀποτελέσασα δὲ κατὰ τὸν μεσαίωνα τὸ ἀνατολικώτατον σημεῖον τοῦ νησιωτικοῦ κράτους τῶν Ἱπποτῶν, ὅπερ πλὴν τῆς Ῥόδου περιελάμβανε προσέτι καὶ τὰς νήσους Χάλκην, Σύμην, Τῆλον, Νίσυρον, Κῶ, Κάλυμνον καὶ Λέρον, ἔλαβε παρ' αὐτῶν τὸ νέον ὄνομα Καστελλόριζον (Castello-rosso), ἐκ τοῦ ἐρυθρωποῦ πιθανώτατα χρώματος τῶν φαλακρῶν καὶ ἀποκρήμνων αὐτῆς βουνῶν.

Καὶ ἀληθῶς ἡ νῆσος αὕτη, ἔχουσα εἴκοσι περίπου σταδίων περιφέρειαν, εἶνε βράχος πάντη ἄγονος καὶ κατάξηρος εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε πάντες σχεδὸν οἱ περιηγηταί, οἱ κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐπισκεψάμενοι αὐτήν, θαυμάζουσι μὲν τὸ βραχῶδες τῆς νήσου, τῆς ὁποίας τὸ τραχὺ καὶ πετρῶδες ἔδαφος οὐδὲ σπιθαμὴν γῆς γονίμου καὶ εὐφόρου πρὸς καλλιέργειαν παρέχει, οἰκτείρουσι δὲ τοὺς δυστυχεῖς αὐτῆς κατοίκους, οἵτινες εἰς ἐπίμετρον τῆς δυστυχίας αὐτῶν στεροῦνται καὶ πηγαίου ποσίμου ὕδατος.

Ὁ Savary (Lettres sur la Grèce) jamais, λέγει, la verdure n'embellit ces tristes rivages; on y distingue seulement quelques plantes bulbeuses, et des arbrisseaux épineux qui se plaisent sur le bord des précipices. Tel est le spectacle que les habitants de Château-Roux ont sans cesse devant les yeux. Il présente l'image d'une éternelle stérilité. Je crois que, dans le monde entier, on ne trouverait pas un séjour plus affreux. Vous jugez combien les Grecs qui l'habitent doivent être misérables. Ils ne peuvent ni semer ni moissonner. L'île ne produit point de légumes, point de fruits, point de grains. . . . . .

Ὁ δὲ Poujoulat (Correspondance d'Orient) λέγει. L'île n'est qu'un rocher stérile, et n'a pour toute ressource que la pêche des éponges. Quelques oliviers et quelques figuiers croissent sur cet écueil; les plus riches fiancées de Castello-Rosso reçoivent, dit-on, pour dot un pied d'olivier ou de figuier, ou même la moitié, le quart du revenu d'un de ces arbres. Sur ces rochers sans végétations et sans verdure un pied d'olivier est un trésor!

Ἡ ἀγρία καὶ φρικώδης αὕτη εἰκών, ἣν οἱ περιηγηταὶ ἀποδίδουσιν εἰς τὴν νῆσον ταύτην, εἶνε μὲν ἀληθής, ἀλλὰ καὶ λίαν ὑπερβολική, διότι ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῆς νήσου καὶ τινα μέρη, ἐν οἷς δύναται νὰ εὐδοκιμήσῃ θαυμασίως ἡ ἀμπελοφυτεία, εἰς ἣν φαίνεται ὅτι οἱ ἀρχαῖοι τῆς νήσου κάτοικοι ἐνησχολοῦντο, ὡς τοῦτο

γίνεται δῆλον καὶ ἐκ πολλῶν μὲν ἀρχαίων λινῶν, εὑρισκομένων εἰς πολλὰ καὶ διάφορα τῆς νήσου μέρη, μάλιστα δὲ καὶ ἐκ παλαιοῦ νομίσματος τῆς νήσου, ὅπερ ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ἔφερε τὴν προτομὴν τοῦ Βάκχου ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ βότρυν καὶ περὶ αὐτὸν τὴν ἐπιγραφὴν **ΜΕΓΙΣΤΕΩΝ** (Dapper).

Βέβαιον ἐν τούτοις φαίνεται ὅτι καὶ οἱ πρῶτοι οἰκισταὶ καὶ νεώτεροι μετὰ τὴν παντελῆ κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐρήμωσιν τῆς νήσου, ἐξελέξαντο ταύτην ὡς κατοικίαν ἕνεκα τοῦ εὐόρμου καὶ ἀπηνέμου λιμένος, προφυλάσσοντος τὰ μικρὰ αὐτῶν πλοῖα, διὰ τῶν ὁποίων μετέφερον παντὸς εἴδους ξυλείαν ἐκ τῶν λιμένων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὴν Κύπρον καὶ τὴν Συρίαν.

Μικρὸν κατὰ μικρὸν τὸ ναυτικὸν τῆς Μεγίστης ἐμπόριον ηὔξανεν, οἱ δὲ κάτοικοι ἐπολλαπλασιάζοντο. Ἀείποτε δ᾽ εὐπειθεῖς τοῖς νόμοις καὶ ταῖς ὑψηλαῖς τῆς Σ. Αὐτοκρατορίας διαταγαῖς, κατώρθωσαν ὥστε νὰ ἐπισύρωσι τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν ἀγάπην τῶν ἀειμνήστων αὐτοκρατόρων, παρ᾽ ὧν πολλὰς καὶ ἀξίας λόγου ἔλαβον εὐεργεσίας καὶ προστασίας κατὰ τῶν πειρατῶν, οἵτινες ἐτάραττον τὸν ἤρεμον βίον τῶν φιλησύχων τούτων νησιωτῶν. Περὶ τούτου ὑπάρχουσιν ἔτι ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς νήσου δύο ὑψηλὰ αὐτοκρατορικὰ φιρμάνια.

Ὅτε δὲ ἡ Σ. Κυβέρνησις ὥρισε κατ᾽ ἀποκοπὴν τὸν φόρον ἐνίων τῶν νοτίων Σποράδων, ὡρίσθη καὶ ὁ φόρος τῆς μικροσκοπικῆς ταύτης νήσου εἰς γρόσια 48,000, ὡς φαίνεται ἐξ ἐπισήμου πουγιουρντίου, ἐκδοθέντος ἐν Ῥόδῳ τῇ 16 μαΐου 1836, νομαρχοῦντος τότε ἐν τῷ Ἀρχιπελάγει τοῦ Δηλαβὲρ πασσᾶ.

Συντεταγμένων οὕτω τῶν κοινοτικῶν αὐτῶν πραγμάτων, οἱ καστελλοριζίοι πρῶτον καὶ κύριον μέλημα ἐθεώρησαν τὴν κατασκευὴν δημοσίων δεξαμενῶν, ἐπαρκουσῶν εἰς ὕδρευσιν τῆς ὅλης νήσου, πολλὰ καὶ δεινὰ πασχούσης ἐν καιρῷ ἀνομβρίας. Ἰδίαις λοιπὸν δαπάναις καὶ ἀγγαρίαις κατασκεύασαν ὀκτὼ ἀρκούντως μεγάλας δεξαμενάς, ἐντὸς κοιλάδος πρὸς δυσμὰς τῆς σημερινῆς πόλεως κειμένης, ἐν τακταῖς δὲ ἡμέραις καὶ ὥραις, δὶς ἢ καὶ τρὶς τῆς ἑβδομάδος, κατὰ τὴν ἀνάγκην, ἠδύναντο αἱ οἰκογένειαι νὰ λαμβάνωσιν ὕδωρ ἐκ τῶν δημοσίων δεξαμενῶν (καλουμένων παρ᾽ αὐτοῖς *ἄγεραις*) τὰς ὁποίας ἐφύλαττεν ἀκοίμητος φύλαξ, ὡς οἱ μυθολογούμενοι δράκοντες τὸ ἀθάνατον ὕδωρ.

Καὶ ἦτο ἀληθῶς θαυμάσιον ἅμα καὶ τερπνὸν νὰ βλέπῃ τις ὑπὲρ τὰ πεντακόσια κοράσια, περιβεβλημένα στολὴν ὅλως μὲν ἀλλόκοτον καὶ ἰδίαν, πάνυ δὲ παρεμφερῆ πρὸς ἀρχαϊκήν, καὶ φέροντα ἐπὶ μὲν τῶν ὤμων ὑδρίαν ἐπὶ δὲ τῶν βραχιόνων τὰ μακρόθεν ἀστράπτοντα ἐκ χαλκοῦ ἀντλήματα αὐτῶν, ἐπανακάμπτοντα κατὰ γραμμὴν ἐκ τῆς ὑδρεύσεως εἰς τὰ ἴδια. Τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν εἴς τι δημῶδες ᾆσμα, ἀποδιδόμενον εἴς τινα καστελλορίζιον στιχουργὸν Μιχαὴλ τῆς Μαρούλας καλούμενον.

Ἀφ᾽ ὅτου οὕτω, διὰ τῆς κατασκευῆς τῶν δεξαμενῶν, τὴν ἔλλειψιν τῆς φύσεως διὰ τῆς ὁμονοίας καὶ φιλοπονίας αὐτῶν ἀνεπλήρωσαν, ἐσκέφθησαν ἀκολούθως καὶ περὶ τῆς δημοσίας τῷ Ὑψίστῳ λατρείας, περὶ τοῦ καλλωπισμοῦ καὶ ὑγείας τῆς πόλεως αὐτῶν καὶ περὶ τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς ἀναπτύξεως τῶν τέκνων των.

Ἀνήγειραν λοιπὸν μεγαλοπρεπῆ καὶ περικαλλέστατον μητροπολιτικὸν ναόν, τιμώμενον ἐπ᾽ ὀνόματι τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου μετὰ εὐρέος περιβόλου καὶ κήπου. Ὁ ναὸς οὗτος εἶνε λίαν ἀξιοσημείωτος καὶ διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν λαμπρότητα αὐτοῦ καὶ μάλιστα, διότι δύο καὶ δέκα πανάρχαιοι μονόλιθοι ἐκ γρανίτου κίονες, ἀνὰ ἓξ παραλλήλως ἱστάμενοι, ὑποβαστάζουσι τὴν ὀροφήν, ἧς οἱ θόλοι ἀπολήγουσιν εἰς τόξα ὀξέα, καὶ διαχωρίζουσι τὸν ναὸν εἰς τρεῖς ὑποστάσεις. Τοὺς λαμπροὺς τούτους στύλους, ἔχοντας μῆκος 3,85 μέτρων καὶ διάμετρον 0,64, μετέφερον οἱ καστελλορίζιοι μετὰ μεγάλου κόπου ἀπὸ τὰ Πάταρα τῆς Λυκίας. Τίς εἶδεν ἂν οἱ ὡραῖοι οὗτοι στῦλοι δὲν ἐκόσμουν ποτὲ τὸ ἐν Πατάροις χρηστήριον τοῦ Ἀπόλλωνος; Ἄλλοι μικρότεροι ῥαβδωτοὶ κίονες ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ὑποβαστάζουσι τὸν νάρθηκα, ἀλλὰ τούτους δυστυχῶς ἐργάται βάναυσοι καὶ ἀπειρόκαλοι ἐκάλυψαν ἐπ᾽ ἐσχάτων διὰ λάσπης καὶ οὐδὲ ἴχνος αὐτῶν φαίνεται. Τούτους μετήνεγκον ἐκ τῶν ἐρειπίων τῶν Μύρων. «Οὕτω, λέγει ὁ Ross, μεταφέρονται τὰ λείψανα τῆς ἀρχαιότητος ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, καὶ βραδύτερον, ὅτε πᾶσα περὶ αὐτῶν γνῶσις ἐξαλειφθῇ, δὲν γνωρίζει ὁ περιηγητὴς πολλάκις νὰ ἐξηγήσῃ, πῶς τοῦτο εὑρέθη εἰς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ μέρος». Τὸ εἰκονοστάσιον κατεσκευασμένον ἐκ λευκοῦ καὶ μέλανος παρίου καὶ τηνίου μαρμάρου εἶνε κάλλιστα ἐπεξειργασμένον.

Ἐλιθόστρωσαν εἶτα τὴν κεντρικωτέραν ὁδὸν

τῆς πόλεως καὶ δύο μικρὰς ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ πλατείας, καὶ κατεσκεύασαν ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ μεγάλην σχολήν.

Οἱ καστελλορίζιοι εἰσήγαγον τὸ καὶ ἐν ἄλλοις ὁμόροις νήσοις τοπικὸν καλούμενον δικαίωμα, καθ' ὃ πᾶν πλοῖον καστελλορίζιον ἢ ξένον, ἀποβιβάζον εἰς τὴν νῆσον ἐμπορεύματα πρὸς πώλησιν, ἢ καὶ αὐτὸ τὸ πλοῖον πωλούμενον, ὀφείλει νὰ πληρώνῃ εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ τοπικοῦ δικαιώματος δύο τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τῆς ἀξίας τῆς πωλήσεως. Ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ πᾶν πλοῖον καστελλορίζιον, ὀφείλει ἐτησίως νὰ πληρώνῃ εἰς τὸ αὐτὸ ταμεῖον, λόγῳ λιμενικοῦ δικαιώματος, εἴκοσι γρόσια ἐπὶ ἑκάστης χιλιάδος κοιλῶν σίτου, ἀναλόγως τῆς χωρητικότητος αὐτοῦ. Ἐθέσπισαν δὲ ἵνα τὸ οὕτως εἰσπραττόμενον ποσὸν δαπανᾶται ἀποκλειστικῶς εἰς συντήρησιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν καταστημάτων τῆς νήσου. Δυστυχῶς δ' ὅμως, τοῦ χρόνου προιόντος, τὸ ποσὸν τοῦτο, ἀντὶ νὰ διατίθηται κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ εὐχὴν τῶν θεσπισάντων, μετετράπη εἰς κερδοσκοπικὸν μέσον, οἱ δὲ κατ' ἔτος μισθούμενοι τοῦτο καὶ οὐ μικρὰ καρπούμενοι οὐδὲ ὀβολὸν διαθέτουσιν ὑπὲρ τῶν σχολείων. Τούτου ἕνεκα τὰ μὲν σχολεῖα τῆς κοινότητος περιῆλθον εἰς οἰκτρὰν κατάστασιν, τῆς δὲ πνευματικῆς τῶν κατοίκων ἀναπτύξεως δὲν δυνάμεθα δυστυχῶς νὰ ποιήσωμεν εὐφημον μνείαν.

Ἡ νῆσος ἔχει μίαν καὶ μόνην ὁμώνυμον πόλιν, τῆς ὁποίας ἵνα λάβητε μικρὰν ἰδέαν φαντάσθητε ᾠοειδῆ κανονικὸν λιμένα, ἔχοντα διάμετρον μήκους πεντακοσίων περίπου μέτρων καὶ ἀνάλογον πλάτος. Τὸ στόμιον τοῦ λιμένος χαῖνον πρὸς βορρᾶν, ἀκριβῶς ἀπέναντι τῆς λυκιακῆς πόλεως Ἀντιφέλλου, προεφυλάσσετο ὑπὸ παναρχαίου φρουρίου, ὅπερ ἀνεκαίνισαν οἱ Ἱππόται.

Ἡ ὅλη πόλις ἀριθμεῖ ὑπὲρ τὰς χιλίας λιθοκτίστους οἰκίας, ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ βουνοῦ ἐκτισμένας καὶ τὰς ὁποίας ἀπειλοῦσι νὰ βυθίσωσιν εἰς τὰ κύματα οἱ ἑτοιμόρροποι φαινόμενοι βράχοι γυμνοῦ καὶ φαλακροῦ βουνοῦ, ὅπερ πρὸς νότον τῆς πόλεως ἀποτόμως ὑψοῦται περὶ τοὺς ὀκτακοσίους πόδας ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Τὸ βουνὸν τοῦτο καλοῦσιν οἱ καστελλορίζιοι Βίγλαν (σκοπιάν).

Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου (χίλιαι σχεδὸν οἰκογένειαι) εἶναι πάντες χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι καὶ καταγίνονται εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν ἁλιείαν τῶν σπόγγων. Ἡ νῆσος κυβερνᾶται ὑπὸ διοικητοῦ (καϊμακὰμ βέη) ἐξαρτωμένου ἐκ τῆς νομαρχίας τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους, ἑδρευούσης ἐν Ῥόδῳ.

Ἕνεκα τῆς παρακμῆς τῆς δι' ἱστιοφόρων ναυτιλίας πολλοὶ τῶν κατοίκων ἐξεπατρίσθησαν καὶ ὁσημέραι ἐκπατρίζονται.

Ἐκκλησιαστικῶς ἡ νῆσος διατελεῖ ὑπὸ τὸν ἅγιον Πισσιδείας ἑδρεύοντα ἐν Σπάρτῃ καὶ Ἀτταλείᾳ. Καίτοι δὲ ἡ κοινότης τῆς νήσου χορηγεῖ αὐτῷ ἐννέα χιλιάδας γροσίων κατ' ἔτος, ὁ σεβασμιώτατος[1] οὐ μόνον ἱεροκήρυκα καὶ διάκονον μεθ' ἑαυτοῦ δὲν φέρει, ἀλλ' οὐδ' ἀπὸ δύο ἐτῶν ἐπεσκέφθη τὴν νῆσον.

Αἱ σχολαὶ τῆς νήσου εἰσὶ τρεῖς ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου· μία ἑλληνικὴ ἀνεγερθεῖσα πρὸ δώδεκα ἐτῶν δαπάναις τοῦ κ. Μιχαὴλ Μίγκλη, μία δημοτικὴ, καὶ ἓν παρθεναγωγεῖον.

Δαπανᾷ δὲ ἡ κοινότης τῆς νήσου διὰ μὲν τοὺς δημοτικοὺς ἰατροὺς καὶ φαρμακοποιοὺς ὑπὲρ τὰς τεσσαράκοντα χιλιάδας (40,000) γροσίων, διὰ δὲ τὴν ὅλην ἐκπαίδευσιν τῆς νήσου μόλις δέκα ἑπτὰ χιλιάδας καὶ πεντακόσια, οὐδόλως ἔχουσα ἐν νῷ τὸ τοῦ Ἐπικτήτου «ψυχὴν σώματος ἀναγκαιότερον ἰᾶσθαι· τοῦ γὰρ ζῆν κακῶς τὸ τεθνᾶναι κρεῖσσον».

2. Αἱ ἐν τῇ νήσῳ ἀρχαιότητες.

Τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως κεῖνται ἐπὶ βραχώδους λόφου νοτιοδυτικῶς ἄνωθεν τῆς σημερινῆς πόλεως καὶ ὑπὲρ τὴν ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχοντος αὐτῆς. Ἡ παλαιὰ ἀκρόπολις εἶχε μὲν λίαν μικρὰν περιφέρειαν, ἀλλὰ τὰ ὑπολειπόμενα ἐρείπια τῶν τειχῶν αὐτῆς συνίστανται ἐκ μεγάλων κανονικωτάτων τετραγώνων καὶ καλῶς εἰργασμένων λίθων. Ὁ περίβολος τῆς παλαιᾶς πόλεως φέρει ἴχνη ἀρχαίου κυκλωπείου τείχους, ἐφ' ὧν οἱ μεταγενέστεροι ἔκτισαν κακῶς ἄλλον περίβολον, ἐν ᾧ διασώζονται ἔτι καὶ νῦν λείψανα τειχῶν καὶ ἐκκλησιῶν μεσαιωνικῶν.

Ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ἀνεκαλύφθησαν ἐσχάτως δύο ἐπιγραφαί, ἃς ἐδημοσίευσα διὰ τοῦ Bulletin de Correspondance Hellénique (τεῦχ. IV-V, 1892).

Τὴν ἀρχαίαν ταύτην ἀκρόπολιν καλοῦσιν οἱ καστελλορίζιοι Παλῃόκαστρον.

---

1. Πρόκειται περὶ τοῦ πρώην Πισσιδείας, νῦν δὲ Προικοννήσου κ. Βενεδίκτου. (Σ. Συντ. Ἐπιτρ.).

Ὑπάρχουσι προσέτι δύο ἄλλα φρούρια ἐπὶ λοφίσκου κειμένου ἐν τῇ πόλει καὶ πρὸς βορρᾶν αὐτῆς παρὰ τὴν θάλασσαν· ἀλλὰ τοῦ μὲν ἑνὸς οὐδ' ἴχνος φαίνεται, μετασκευασθέντος εἰς διοικητήριον καὶ δικαστήριον· τὸ δὲ ἕτερον κατηρειπωμένον ὀχυρὸν φρούριον ἦν καλῶς καὶ κανονικῶς ἐκτισμένον ἐπὶ τῶν ἐρειπίων παλαιτάτου φρουρίου, ὅπερ κατεσκεύασε

ΣΩΣΙΚΛΗΣΝΙΚΑΓΟΡΑΣ
ΑΜΙΟΣΕΠΙΣΤΑΤΗΣΑΣ
ΕΝΤΕΚΑΣΤΑΒΙΚΑΙΕΠΙ
ΤΟΥΠΥΡΓΟΥΤΟΥΕΝΜΕ
ΓΙΣΤΑΙΕΡΜΑΙΠΡΟΠΥ
ΛΑΙΩΙΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ

Ὁ σάμιος οὗτος Σωσικλῆς ἦν πιθανῶς ἀξιωματικὸς τῶν Ῥοδίων, αναλαβὼν τὴν ἐπιστασίαν τῆς Μεγίστης καὶ τῆς Καστάβιος ἢ Καστάβου, ἥτις ἦν, κατὰ Διόδωρον τὸν Σικελιώτην, πόλις τῆς Καρίας. Περὶ τοῦ μεσαιωνικοῦ φρουρίου, ὅπερ ἤδη εἶνε κατηρειπωμένον, γράφει ὁ Dapper τὰ ἑξῆς· «Τὸ φρούριον ἦτο ὠχυρωμένον πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης διὰ τριῶν πύργων, τῶν ὁποίων οἱ δύο ἔβλεπον πρὸς ἀνατολὰς καὶ ὁ τρίτος πρὸς δυσμάς, καὶ ἐπὶ πλέον εἶχεν εἶδός τι ὀχυρώματος ἐν σχήματι προμαχῶνος. Ὁ ἐσωτερικὸς περίβολος περιελάμβανε μέγαν καὶ ἰσχυρὸν πύργον, ὅστις κατεῖχεν ὅλον τὸ ἔδαφος τὸ περιωρισμένον ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ δευτέρου τούτου τείχους· ἦτο δὲ λίαν ὑψηλὸς καὶ ἐκτισμένος ἐπὶ βράχου στηρίζοντος αὐτὸν πανταχόθεν ».

Τὸ φρούριον τοῦτο ἐκτίσθη ὑπὸ γάλλου τινὸς Viglia Marino, διοικητοῦ δωδεκάδος Ἀραγωνικῶν πλοίων. Οὗτος ἐπίκουρος ἐρχόμενος τῷ βασιλεῖ τῆς Κύπρου ἔκρινε κατάλληλον τὸν τόπον ὅπως κτίσῃ φρούριον. Καὶ ὑπῆρχε μὲν καὶ πρότερον τοιοῦτο, ἀλλά τις τῶν ἀρχόντων τῆς Αἰγύπτου κατηδάφισεν αὐτὸ ἴσως τῷ 1440, ἐγκαταστήσας φρουρὰν τουρκικὴν καὶ διώξας τοὺς ἱππότας καὶ τοὺς κατοικοῦντας χριστιανούς. Ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν διακοσίων τριάκοντα περίπου ἐτῶν κατέλαβον αὐτὸ οἱ Ἐνετοί, ὡς ἱστορεῖ ὁ Girolami Brusoni.

3. Νομίσματα τῆς νήσου.

Ἐκτὸς τοῦ ἀνωτέρω ἀναφερομένου νομίσματος καὶ ὁ I. E. Mionnet (τόμ. 3, ἀριθ. 337) ἀναφέρει τὰ ἑξῆς αὐτόνομα νομίσματα τῆς Μεγίστης:

1. Κεφαλὴ γυμνὴ τοῦ Ἡλίου, πρὸς ἀριστερὰ βλέπουσα· κόμη βραχεῖα. Ἐν στεφάνῳ. Ἐπιγραφὴ ΜΕ. Ἄνθος βαλαυστίου (ἄνθος ἀγρίας ῥοιᾶς) ἐν τετραγωνικῇ κοιλότητι. Ἀργυροῦν. R. 8.

2. Ὁ αὐτὸς τύπος ἄνευ τῆς τετραγωνικῆς κοιλότητος. Ἀργυροῦν.

4. Γλῶσσα τῶν Καστελλοριζίων.

Μητρικὴ γλῶσσα τῶν Καστελλοριζίων εἶνε ἡ ἑλληνική, μετὰ πολλῶν μὲν ἀναμίξεων ἐκ τῆς ἰταλικῆς, ὀλιγίστων δὲ τῆς τουρκικῆς· οὕτω π. χ. λέγουσι *πνῆμα* ἀντὶ μνῆμα, *παρασσευγὴ* ἀντὶ παρασκευή· ἐν γένει ἔχει χαρακτῆρα δωρικόν. Περὶ τούτου θὰ γράψωμεν ἰδίως, ὡς καὶ περὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων.

(Ἐν Καστελλορίζῳ, τῇ 16 φεβρουαρίου 1893).

ΒΙΟΣ ΗΛΙΑ ΤΑΝΤΑΛΙΔΟΥ

ὑπὸ

ΜΑΤΘ. ΠΑΡΑΝΙΚΑ

Οὐκ ἄσκοπον θεωροῦμεν, πρὸς μόρφωσιν τοῦ ἤθους τῶν νεωτέρων, τὸ προβάλλειν αὐτοῖς ἑκάστοτε ὑπόδειγμα τὸν βίον καὶ τὰς πράξεις τῶν ἀρχαιοτέρων μεγάλων τοῦ Γένους ἀνδρῶν, ἵνα ἐξ αὐτῶν ἀντλῶσι παραδείγματα γενναίων πράξεων καὶ κινῶνται δι' αὐτῶν εἰς μίμησιν τῶν ἀρετῶν ἐκείνων. Τοιοῦτος ὁ σκοπὸς τῆς προκειμένης βιογραφίας τοῦ ἀοιδίμου διδασκάλου καὶ ποιητοῦ **ΗΛΙΑ ΤΑΝΤΑΛΙΔΟΥ**. Ναί, ὁ βίος τοῦ διακεκριμένου λογίου καὶ ἐξόχου ἀοιδοῦ εἶνε κάτοπτρον ἀρετῶν παντοίων προβαλλόμενον πᾶσιν ἁπλῶς, οἷς τῆς ἀρετῆς ἐμέλησεν. Ἑπτακαίδεκα παρῆλθον ἔτη ἀπὸ τῆς τῶν τῇδε εἰς τὰ οὐράνια μεταστάσεως αὐτοῦ, τὰ πολλὰ ὅμως καὶ πολλοῦ λόγου ἄξια αὐτοῦ ἔργα θέλουσι διαμένει ἐσαεὶ ἀνεξίτηλα καὶ ἀγήρω, ὡς δὲν ἐξηλείφθη τὸ παράπαν ἡ μνήμη αὐτοῦ παρ' ἡμῖν τοῖς φίλοις καὶ οἰκείοις τοῖς ἀείποτε τιμῶσιν αὐτόν. Ἑταῖροι ἐπιζῶντες, φίλοι καὶ μαθηταὶ τοῦ ἀοιδίμου, μαρτυροῦσιν ἀριδήλως περὶ τῆς εὐγενοῦς σταδιοδρομίας αὐτοῦ κυρίως παρ' ἡμῖν.

Ὁ *Ἠλίας Ταντaλίδης*, ὃν αἱ Μοῦσαι περιεφίλησαν, ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν τῇ ἐνορίᾳ Μπαλίνου, παρὰ τὸ περίπυστον Φανάριον, τῇ 24 σεπτεμβρίου τοῦ 1818 ἐκ γονέων εὐσεβῶν καὶ ἐναρέτων, Ἀνδρέου Γεωργίου, κρητός, καὶ Φωτεινῆς Δημητρίου, τρίτος αὐτῶν βλαστὸς καὶ υἱὸς δεύτερος, κληθεὶς μετ' ὀλίγον ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος *Ἠλίας*. Ἐπὶ πέντε ἔτη ἀνετρέφετο ἐπιμελῶς οἴκοι ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ γονέων, μετὰ παρέλευσιν τῶν ὁποίων εἰσήχθη εἰς τὴν σχολὴν τῆς ἐνορίας πρὸς ἐκμάθησιν τῶν τότε κοινῶν λεγομένων γραμμάτων, ἅτινα ἐν βραχεῖ, δεξιᾶς τυχὼν φύσεως, ἐξέμαθεν.

Ὁ δὲ κάλλιστον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, σπανιώτατον δὲ κακῇ μοίρᾳ σήμερον, προσεκολλήθη νεαρώτατος τῷ τῆς Ἐκκλησίας ἀναλογίῳ, τῇ ἄλλῃ ταύτῃ σχολῇ, τῇ ἀσυγκρίτως τελειοτέρᾳ καὶ διασημοτέρᾳ, ὡς αὐτὸς λέγει περὶ τούτου ἐν βίῳ Στεφάνου Καραθεοδωρῆ (σελ. 13-14). Ἐκ παίδων, ὡς ἄλλος Σαμουήλ, ἀφιερωθεὶς τῷ Κυρίῳ, ἐφοίτα τακτικώτατα μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἐνορίας τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἔνθα ἐνωρίτατα κατέλαβε τὸ ἱερὸν βάθρον τοῦ κανονάρχου ὢν φύσει καλλίφωνος. Μετ' οὐ πολὺ τῇ συστάσει τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ προήχθη εἰς ἀναγνώστην κατὰ τὸ ἕβδομον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος τῇ 26 ὀκτωβρίου τοῦ 1825 ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Χίου Δανιήλ, ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε διαμένοντος, βραδύτερον δὲ Κυκλάδων γενομένου. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐγένετο αὐτῷ οἱονεὶ ἀρραβὼν τῆς μελλούσης αὐτοῦ κλήσεως ὡς δραστηρίου ὑπηρέτου τῆς Ἐκκλησίας καὶ λειτουργοῦ αὐτῆς ἀκαμάτου. Παρὰ τὴν ἱερὰν λοιπὸν ταύτην θέσιν τοῦ κανονάρχου καὶ ἀναγνώστου προήγετο καὶ ἐμάνθανεν ὁ νεαρὸς Ταντaλίδης τὴν προγονικὴν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν κυρίως γλῶσσαν. Καὶ ὄντως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὁ Ταντaλίδης παρὰ πάντα τὸν βίον διέμεινε τοῦτ' αὐτὸ προσηλωμένος τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ ᾄδων καὶ ῥητορεύων καὶ ποιῶν καὶ διδάσκων, καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ δυνατὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἐργαζόμενος.

Καὶ δὴ μετοικησάντων τῶν γονέων αὐτοῦ ἐκ Μπαλίνου εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ Μουχλίου ὁ Ταντaλίδης προσήγγισεν ἔτι μᾶλλον εἰς τὸν σκοπόν, εἰς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν. Ἦν τότε ἐφημέριός τις ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ Γεράσιμός τις, κρὴς τὴν πατρίδα, συμπατριώτης τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀρχιμανδρίτης ὕστερον γενόμενος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ὁ ἀγαθὸς οὗτος ἱερεὺς παρέλαβε τῇ 1 μαρτίου τοῦ 1826 ὑπὸ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ προστασίαν τὰ δύο μικρὰ τέκνα τοῦ συμπατριώτου αὐτοῦ, τὸν ἡμέτερον Ἠλίαν, ὀκταέτη, καὶ τὸν νεώτερον αὐτοῦ ἀδελφὸν

Μιχαὴλ, ἑξαέτη, εἰς μικρὰν μὲν παρ' αὐτῷ ὑπηρεσίαν, κυρίως ὅμως ἵνα συντελέσῃ τὸ ἐπ' αὐτῷ εἰς τὴν ἐν τῇ τότε ὁπωσδήποτε ἕνεκα τῶν γνωστῶν περιστάσεων ἀκμαζούσῃ πατριαρχικῇ σχολῇ ἐκπαίδευσιν αὐτῶν. Οὕτω λοιπὸν ἡ θεία Πρόνοια ὡδήγησε τὸν παῖδα εἰς τὸν ἀσφαλῆ λιμένα, μᾶλλον δὲ εἰς τὸν χλοερὸν λειμῶνα, ἐν ᾧ ἀφθόνως ἐν μὲν τῇ σχολῇ τὰ νάματα τῆς τε θύραθεν καὶ ἔσω σοφίας ποτιζόμενος, ἐν δὲ τῷ πατριαρχικῷ ναῷ καὶ τῷ ἀναλογίῳ τὴν ἔσω κυρίως σοφίαν καὶ τὴν ἱερὰν ποίησιν καὶ εὐγλωττίαν καθ' ἑκάστην ἐνωτιζόμενος, καὶ ἐξ αὐτῆς τερπόμενος μυστηριωδῶς ὡδηγεῖτο εἰς τὴν ποίησιν καὶ ῥητορείαν ὁ βραδύτερον τῆς ἱερᾶς σοφίας καὶ ποιητὴς καὶ μελῳδὸς καὶ μύστης καὶ ῥήτωρ γενόμενος διάσημος.

Οὕτω δὲ προβαίνων ἐν αὐτῇ ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν ὁ μικρὸς Ἠλίας, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἱκανωτέρου τῶν τότε διδασκάλων Ἀγαθαγγέλου τοῦ καισαρέως, ἐδιδάχθη παρ' αὐτοῦ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ μέτρα τῆς νεωτέρας στιχουργίας καὶ ποιήσεως. Προβαίνων ἐν τοῖς γράμμασι προέβαινε συγχρόνως καὶ ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ ἀξιώματι διορισθεὶς τῇ ἑορτῇ τῆς Ἀναλήψεως τῷ 1829 ἐπὶ πατριάρχου Ἀγαθαγγέλου δεύτερος κανονάρχης τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ, ἔνθα διέμεινεν ἐπὶ τετραετίαν. Δωδεκαέτης τότε ἐποίησεν ὕμνον εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ *Σοφίαν*, ἀπὸ τοῦ θεοδότου τούτου χρήματος ἀρξάμενος, ταύτῃ παρέχων τὴν ἀπαρχὴν τοῦ ποιητικοῦ αὐτοῦ χαρίσματος, ἐν ᾧ τοσοῦτον διέπρεψε βραδύτερον, ἀηδὼν καὶ κύκνος τοῦ θαλεροῦ Βοσπόρου ἐπικληθείς. Οἱ ἀναγνόντες τότε τὸ ποίημα τοῦ παιδὸς-ποιητοῦ ἐθαύμασαν τήν τε ἔμπνευσιν καὶ τὴν ὀρθὴν τῆς γλώσσης χρῆσιν, πάντων δὲ μάλιστα ὁ καθηγεμὼν αὐτοῦ Ἀγαθάγγελος, εἰς οὗ τὴν ἔγκρισιν ὑπέβαλλε τὰ μικρὰ αὐτοῦ δοκίμια.

Ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη ἐπιτυχία ἐνεθάρρυνε τὸν ἀγχίνουν παῖδα, πάντες δὲ καὶ μαθηταὶ καὶ διδάσκαλοι παρώτρυνον αὐτὸν νὰ μὴ ἀμελήσῃ τοῦ ἐν ἑαυτῷ θείου χαρίσματος. Ἐθεωρεῖτο ἤδη ποιητὴς ἐν τοιαύτῃ μικρᾷ ἡλικίᾳ, καθ' ἣν οἱ ἄλλοι παῖδες δὲν δύνανται οὔτε Παρνασὸν ἢ Πιερίαν νὰ φαντασθῶσιν ὅπως δήποτε. Καὶ οὕτως ἡ φήμη αὐτοῦ διεδίδετο εἰς τὸ Φανάριον παρά τε μικροῖς καὶ μεγάλοις. Αὐτὸς ὁ τότε οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἀγαθάγγελος, ἀνὴρ λόγιος, ἀκούσας τὰ περὶ τοῦ νέου εὐφαντάστου ποιητοῦ καὶ καλλιφώνου κανονάρχου τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ καὶ μετακαλεσάμενος παρ' ἑαυτῷ προὔτεινεν εἰς λύσιν αἴνιγμά τι[1].

Ὁ παῖς ἕτοιμος, ἅμ' ἔπος ἅμ' ἔργον, ἀκούσας παρὰ τοῦ πατριάρχου τὸ αἴνιγμα ἔδωκε πάραυτα τὴν λύσιν εἰπὼν τὴν λέξιν «οὐρανούς»· ὁ πατριάρχης θαυμάσας τὴν ὀξύτητα τῆς κρίσεως ἀντήμειψεν αὐτὸν γενναίως ὑποσχόμενος προσέτι τὴν κραταιὰν αὐτοῦ προστασίαν εἰς τὴν πρόοδον αὐτοῦ.

Οὕτω σὺν τῇ ἡλικίᾳ προέκοπτε καὶ τῇ φήμῃ τῇ ἐκ τῆς ποιήσεως ὁ μικρὸς φοιβόληπτος, γνωστὸς πᾶσι τοῖς ἐν Φαναρίῳ κληρικοῖς καὶ ἄρχουσι γενόμενος. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ σχολῇ προέβαινεν ἐπίσης καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀγαθαγγέλου προήχθη εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς τῷ 1830 τελούσης τότε ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ λογιωτέρου τῶν συγχρόνων διδασκάλων Νικολάου Λογάδου, ὃν ἰδιαζόντως ἐτίμα καὶ ἔσεβε παρὰ πάντα τὸν βίον ὁ Ταντταλίδης. Καὶ ἐνταῦθα ἀνερριχᾶτο ὁ νέος εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις φημιζόμενος καὶ ὡς ποιητὴς καὶ ὡς ἐπιμελὴς μαθητής, ὅτε, ὀλίγον πρὸ τῆς ἀποπερατώσεως τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων αὐτοῦ ἐν τῇ πατριαρχικῇ σχολῇ, θνήσκει ὁ σεβαστὸς αὐτοῦ διδάσκαλος Λογάδης. Ἀκρωτηριασθείσης οὕτω τῆς σχολῆς καὶ τοῦ Λογάδου μὴ ἀντικατασταθέντος ἐπαξίως, ὁ Ἠλίας ἠναγκάσθη μετὰ λύπης νὰ διακόψῃ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ. Οὐδαμῶς ὅμως τῶν γραμμάτων ὠλιγώρησεν, ἀλλ' οἰκουρῶν ἐμελέτα ἕως οὗ περίστασις εὐνοϊκὴ συνετέλεσεν εἰς τὴν αἰσίαν ἀποπεράτωσιν τῆς γυμνασιακῆς αὐτοῦ παιδεύσεως.

Ὁ πατὴρ αὐτοῦ τὴν ἐμπορίαν ἀσκῶν ἔμελλε χάριν τῶν ἰδίων ὑποθέσεων νὰ μεταβῇ εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Ἰωνίας Σμύρνην. Ὁ Ἠλίας τοῦτο ἀκούσας ἐσκίρτησεν ἐκ χαρᾶς ἐπιθυμῶν νὰ συμπληρώσῃ ἐκεῖ τὸ ἀνα-

1. Εἶν' μία αἰτιατικὴ
τρισύλλαβος πληθυντική,
ἣ ἄπειρον ἀπέχει,
τὸ πᾶν δὲ περιέχει.
Εἰς δύο μέρη δ' ἂν αὐτὴ
ἂν ἴσως καὶ διαιρεθῇ
καὶ δύο λέξεις γένῃ,
δυὸ πράγματα σημαίνει.
Τὸ πρῶτον εἶνε ὑλικὸν
καὶ εἰς τὰ ζῷα φυσικόν,
ἄνθρωποι τἄλλο ἔχουν
καὶ δι' αὐτοῦ ἐξέχουν.

πολειφθὲν τῆς ἐγκυκλίου παιδεύσεως ἐν τῇ περιωνύμῳ τῆς πόλεως ἐκείνης Εὐαγγελικῇ σχολῇ, ἧς τὴν φήμην ἤκουε πρὸ πολλοῦ· ἄλλως δὲ τότε δὲν ὑπῆρχεν ἕτερον ἑλληνικὸν ἐκπαιδευτήριον ἀνώτερον. Καὶ δὴ μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μεταβαίνει εἰς Σμύρνην, τὴν ὁμηρογενέτειραν, ὁ ἔνθερμος ὀπαδὸς τοῦ μεγαλωνύμου ἀοιδοῦ καὶ τῆς ἰωνικῆς Μούσης, κατὰ μάϊον τοῦ 1834, ἔνθα ἐξεπλήρωσε τὸν διάπυρον αὐτοῦ πόθον ἀπολυθεὶς τῆς Εὐαγγελικῆς σχολῆς, διευθύνοντος τοῦ τότε διδασκάλου Νεοκλέους Παπάζογλου.

Ἐν τῇ φιλοκάλῳ Σμύρνῃ τῆς ὡραίας Ἰωνίας ὁ Ταντταλίδης εὑρέθη εἰς ἄλλον ὁρίζοντα εὐρύτερον τοῦ πνιγηροῦ τότε Φαναρίου καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ μεγαλοπρεποῦς Βυζαντίου. Ἐν Σμύρνῃ ἐγνώρισε καὶ τὸν περίφημον κατόπιν γενόμενον Ι. Ἰσιδωρίδην Σκυλίσσην, ἰσάδελφον φίλον μέχρι θανάτου αὐτοῦ διαμείναντα. Ἐκεῖ ἐγνώρισε πλείστους ὅσους διακεκριμένους κατόπιν λογίους καὶ ποιητάς· ἐκεῖ ᾐσθάνθη καλλίτερον τὴν ἔμπνευσιν τῆς θεᾶς τῆς ποιήσεως, εἶδε τὸν Μέλητα, ἐφαντάσθη τὸν Ὅμηρον αὐτόν, ὃν ἐλάτρευε κατ᾽ ἰδίαν. Τοῦτο ἐξῆπτεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν φαντασίαν τοῦ νεαροῦ ἀοιδοῦ. Ἐν τῇ πεφιλημένῃ αὐτοῦ Σμύρνῃ βραδύτερον ἐξέδωκε τὰ πρωτόλεια τῆς ἐμπνεύσεως αὐτοῦ «*Παίγνια*», τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα προϊόντα τῆς γονίμου φαντασίας αὐτοῦ, καὶ ἄλλα δὲ ἔργα αὐτοῦ συνέλαβε καὶ ἐπεξειργάσθη ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἥτις εἶχε δι᾽ αὐτὸν πάντοτε ἰδιαίτερον θέλγητρον.

Αὐτόθι πρὸς πολλοῖς ἄλλοις ὁ νέος Ταντταλίδης ἐγνώρισε καὶ τὸν διαβόητον κατόπιν γενόμενον διδάσκαλον Θεόφιλον Καΐρην, τὸν εἰσηγητὴν τῆς νέας ἐκείνης κακοδοξίας καὶ προσπαθήσαντά πως νὰ σαγηνεύσῃ τὸν ζωηρὸν καὶ εὐφάνταστον νέον. Διηγεῖτο ὁ ἴδιος, ὅτι μαθητὴς ὢν ἐν Σμύρνῃ ἐδίδασκεν εἰς μαθητὰς κατωτέρας τινὸς τάξεως μαθηματικά, εἰς δὲ τὴν παράδοσιν αὐτοῦ παρευρέθη καὶ ὁ Καΐρης. Ὁ νεαρὸς διδάσκαλος χωρὶς νὰ συγχυσθῇ ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ διασήμου διδασκάλου, ἠκολούθησε τὴν παράδοσιν αὐτοῦ μέχρι τέλους ἡσύχως καὶ ἐν τάξει, ὁ δὲ Καΐρης μετὰ τὸ τέλος τοῦ μαθήματος ηὔξατο αὐτῷ θερμῶς καὶ μετ᾽ ἐπαίνων πολλὴν τὴν ἐπιτυχίαν ἐν τῷ μέλλοντι. Καὶ ἡ γνωριμία αὕτη καὶ σχέσις μετὰ τοῦ ἀνδρὸς παρέσχε τῷ Ταντταλίδῃ βραδύτερον τὸ θάρρος, ἵνα ἀπευθύνῃ αὐτῷ πεπτωκότι παραινετικὴν ἐπιστολὴν πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὰ πάτρια, περὶ οὗ ἐν τοῖς ἐφεξῆς γενήσεται λόγος.

Οὕτω δεκαεπταετὴς ἀποπερατώσας τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν Σμύρνῃ ἐπέστρεψε μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατὰ ἰούλιον τοῦ 1835 εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἡ φήμη τοῦ νεαροῦ λογίου διεδόθη ἀμέσως εἰς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων δημοσιεύσαντος κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τὸ πρῶτον αὐτοῦ ποίημα ἐπιγραφόμενον «*Ὠδὴ εἰς τὸν Μάϊον*».

Ἀμέσως προσελήφθη διδάσκαλος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ μακαρίτου Παντολέοντος Καλβοκορέση ἐν Διπλοκιονίῳ, τῷ 1836, ἔνθα διέμεινε δύο περίπου ἔτη διδάσκων τὰς δύο θυγατέρας αὐτοῦ, ἐνασχολούμενος συγχρόνως καὶ εἰς τὴν προσφιλῆ αὐτῷ ποίησιν. Δείγματα τῆς ποιητικῆς αὐτοῦ ἱκανότητος σώζονται ἱκανὰ ποιημάτια, ἃ ἀπέστελλε τοῖς φίλοις αὐτοῦ, ἰδίᾳ δὲ τῷ λαμπρῷ μετὰ ταῦτα καθηγητῇ τῆς φιλοσοφίας ἐν τῇ πατριαρχικῇ σχολῇ Κωνσταντίνῳ Εὐθυβούλῃ.

Δεινὸν τραῦμα ἐπῆλθεν εἰς τὴν ἔντιμον οἰκογένειαν τοῦ Καλβοκορέση ἐν ᾧ χρόνῳ παρ᾽ αὐτῇ μένων ἐδίδασκεν ὁ Ταντταλίδης. Ἡ φοβερὰ μάστιξ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Ἀνατολῆς ἁπάσης, ἡ βροτολοιγὸς πανώλης, ἐνέσκηψε λυσσαλέα κατὰ τὸ 1837, θύματα δὲ αὐτῆς ἐγένοντο αἱ δύο αὐτοῦ μαθήτριαι, καὶ αὐτὸς δὲ λοιμόβλητος ἐνοσηλεύετο ὑπὲρ τὸν μῆνα ὑπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς ἐν σκηναῖς ἐπὶ τοῦ παρακειμένου βουνοῦ, ἕως ἰαθεὶς καὶ ἀπολέσας μαθητρίας καὶ θέσιν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἐν Φαναρίῳ πατρῴαν ἑστίαν ἀπαραμύθητος. Ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν μηνῶν τινων τῇ 4 τοῦ ὀκτωβρίου τοῦ 1838, ἤδη εἰκοσαετής, προσελήφθη διδάσκαλος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ σοφωτάτου ἰατροφιλοσόφου Στεφάνου Καραθεοδωρῆ, ἐν Σταυροδρομίῳ, διδάσκων τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀλέξανδρον, τὸν νῦν ἡγεμόνα τῆς Σάμου, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ Σμαράγδαν, Ζωὴν καὶ Ἑλένην. Καὶ ἡ θέσις αὕτη ἐγένετο ἀφετηρία τοῦ μετὰ ταῦτα λαμπροῦ σταδίου τοῦ Ταντταλίδου. Ἐν τῷ περιφανεῖ οἴκῳ τοῦ μεγαλωνύμου καὶ ἐναρέτου ἰατροῦ, τοῦ Νέστορος τῶν τότε σοφῶν, ἐν πατριαρχικῇ οἰκογενείᾳ, ἧς προΐστατο μήτηρ τὸ γένος ἕλκουσα ἐκ τοῦ περικλεοῦς οἴκου τῶν Μαυροκορδάτων, ἡ βραδύτερον καὶ μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων εὐγενεστάτη δέσποινα Λουκία Στεφάνου Καραθεοδωρῆ, ὁ νεαρὸς διδάσκαλος εὗρεν εὐκαιρίαν ἵνα διδάσκῃ καὶ διδάσκηται, καὶ σχετισθῇ μετὰ πάντων τῶν ἐν τοῖς γράμμασι, πλούτῳ

καὶ εὐγενείᾳ διακρινομένων ἡμετέρων καὶ ξένων· διότι αὐτόθι συνήρχετο ἡ ἀριστοκρατία τῆς τάξεως, τοῦ γένους καὶ τοῦ πνεύματος, οἱ ἐξοχώτεροι τῶν κληρικῶν, οἱ μεγιστᾶνες τοῦ κράτους, ἔξοχοι εὐρωπαῖοι παρεπίδημοι, καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων οἱ ὁπωσδήποτε διαπρέποντες. Ἐκ πάντων τούτων ἀδύνατον ἦν νὰ μὴ καρπωθῇ ὠφέλειαν ὁ εὐφυὴς νέος δρέπων ἐκ τοῦ ἀνθηροῦ τούτου λειμῶνος, ἐκ τῆς πλουσίας ἀναστροφῆς καὶ βιβλιοθήκης τοῦ ἰατροῦ ὡς ἐπιμελὴς μέλισσα ὅ,τι καλὸν καὶ χρήσιμον. Διὸ καὶ τῆς προσφιλοῦς αὐτοῦ Μούσης οὐκ ὠλιγώρει πάντοτε ἐν ὥραις ἐμπνεύσεως, ποιῶν ἢ διορθῶν τὰ πρότερον αὐτῷ πεποιημένα· οὕτω δὲ τὰ καλλίτερα εἰς ἓν συναγαγὼν ἐξέδωκεν ἐν Σμύρνῃ τῷ 1839 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «*Παίγνια*», ἀναθέμενος αὐτὰ τῇ συζύγῳ τοῦ ἰατροῦ Λουκίᾳ, τὰ δὲ μὴ συνεκδοθέντα τότε ἐξέδωκεν ὕστερον ἐν ἰδίῳ τεύχει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μιχαὴλ, τῇ ἐγκρίσει ἐκείνου, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «*Τὰ πρῶτά μου*». Ἀναγγέλλων τὴν ἔκδοσιν τῶν «Παιγνίων» τῇ 15 αὐγούστου τοῦ 1837 ἐδειλία ὁ μόλις εἰκοσαετὴς ποιητὴς μὴ κινήσῃ τὸν γέλωτα τῶν ἐντευξομένων διὰ τὴν τόλμην καὶ τῆς ἡλικίας τὸ ἀπίθανον.

Ἐπειδὴ ὅμως οἱ κάλλιον αὐτοῦ ἐκτιμῶντες τὰ προϊόντα τῆς Μούσης αὐτοῦ ἐπέμενον παρορμῶντες αὐτὸν εἰς ἔκδοσιν, μετεπείσθη καὶ οὗτος ἵνα «ἐκδιδοὺς αὐτὰ παραστήσῃ καὶ ζωγραφήσῃ εἰκόνας ζώσας, ἐξυμνήσῃ ἀντικείμενα, φυσικὰ καὶ γνωστά, καὶ κινήσῃ τὴν περιέργειαν τῶν περιηγησαμένων τοὺς χαρίεντας τόπους τῆς Κωνσταντινουπόλεως· τοιοῦτος, λέγει, ὁ σκοπὸς τῶν ποιήσεών μου».

Ἡ δημοσίευσις τῶν «Παιγνίων» ἀνέδειξεν ἀμέσως τὸν Ταντελίδην ἔξοχον ποιητὴν καὶ δόκιμον ἑλληνιστήν. Πανταχόθεν ἐξεδηλώθησαν αὐτῷ ἔπαινοι οἱ πρέποντες τῇ εὐφυΐᾳ αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ κατέλαβε λίαν ἐνωρὶς θέσιν ἐπίζηλον μεταξὺ τῶν ὁμογενῶν λογίων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχεν ἱδρυθῇ ἐν Ἀθήναις τὸ πανεπιστήμιον, ἐν ᾧ ἐδίδασκον ἄνδρες περιφανεῖς, οἷοι διέτριβον καὶ ἄλλοι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, δυνάμενοι νὰ κρίνωσι τὰ ἔργα αὐτοῦ. Τὰ «Παίγνια» τοῦ Ταντελίδου ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τοὺς ἐν τῷ ἄστει τῆς Παλλάδος τεχνοκρίτας νὰ ἐκφέρωσι κρίσιν εὐνοϊκωτάτην περί τε τῆς ποιήσεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἑλληνομαθείας. Ἰδοὺ τί ἔγραφε περὶ τούτων ὁ Ἀλ. Ῥαγκαβῆς, κριτὴς ἐμπειρότατος ὡς ποιητὴς καὶ αὐτὸς καὶ λόγιος ἔξοχος· «Τὸ τωρινὸν Βυζάντιον εἶνε ἡ πατρὶς τῶν ἀηδόνων καὶ ποιητῶν. Ὡς εἰς ὥραν ἔαρος ὁ ποιητὴς τῶν «Παιγνίων» κ. Ταντελίδης ψάλλει ἔρωτας καὶ χαριεντίζεται. Ἡ φαντασία τοῦ ποιητοῦ, τοῦ ὁποίου ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ πρῶτον δοκίμιον, εἶνε ἓν τῶν εὐγενῶν ἐκείνων φυτῶν, τὰ ὁποῖα πάσχουσι καὶ νοσηλεύονται εἰς ἀνοίκειον ἔδαφος, μεταφυτευόμενα δὲ αἴφνης ἐκπλήττουν μὲ τὴν γενναίαν ἀνάπτυξιν αὐτῶν. Ἡ εὐφυΐα φαίνεται δυσανασχετοῦσα πρὸς τὰ δεσμά, τὰ ὁποῖα τὴν ἐμποδίζουν νὰ τανύσῃ τὰ πτερὰ καὶ ἀρθῇ πρὸς τὰ ὕψη, ὅθεν καταβαίνει ἡ ἔμπνευσις καὶ πολλάκις ἀκτῖνες ποῦ καὶ ποῦ διαλάμπουσαι μεταξὺ τῶν ἀνθέων ἀγγέλλουν ποιητὴν προωρισμένον ὄχι μόνον νὰ τέρψῃ, ἀλλὰ ἂν ἐπιμείνῃ εἰς τὸ στάδιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπιτυχῶς ἤδη κατῆλθεν, ἂν ἐξακολουθῇ ἀρυόμενος καλλονὰς ἐκεῖ ὅπου ἀληθῶς μόνον εὑρίσκονται, εἰς τὴν φύσιν δηλαδὴ καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς καὶ εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ἂν ἀληθῶς φροντίζῃ περὶ τῆς γλώσσης καὶ τῆς φράσεως, θὰ δοξάσῃ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ὁμογενεῖς. Τοιαῦτα τὰ ποιήματα τοῦ Ταντελίδου· ὑπερβαίνουν κατὰ πολὺ πολλῶν ὡς ποιητῶν φημιζομένων τὴν σήμερον τὰ πρῶτα δοκίμια» (Εὐρωπ. Ἐρανιστής, τόμ. Β΄, 198-201). Ἐν δὲ ἰδιαιτέρᾳ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Ταντελίδην τῇ 20 σεπτεμβρίου τοῦ 1840 ὁ Ῥαγκαβῆς γράφει τάδε· «Δέχθητε τὰς εἰλικρινεῖς συγχαρητηρίους προσρήσεις μου· εἶχα τὰς χρηστοτάτας ἐλπίδας περὶ τῆς Μούσης σας, ἀλλ' ὑπερέβης πᾶσάν μου προσδοκίαν. Δὲν θέλω πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς γράφων νὰ πλέξω τὸν πανηγυρικόν των. Σέβομαι τὴν μετριοφροσύνην σας, ἥτις εἶναι πάντοτε σύντροφος τῆς ἀληθοῦς ἀξίας. Σᾶς παραπέμπω ὅμως εἰς τὸ πέμπτον φυλλάδιον τοῦ *Ἐρανιστοῦ*».

Διετίαν διέμεινε μετὰ καρποφορίας διδάσκων ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἐξόχου ἰατροῦ ὁ Ταντελίδης, ἀλλ' ἡ πρὸς αὐτὸν ἀγάπη καὶ ἐκτίμησις παρέμεινεν ἀνεξίτηλος οὐ μόνον παρὰ τοῖς ἀοιδίμοις γονεῦσιν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἐπιζῶσι καὶ διακεκριμένοις ἐξοχωτάτοις γόνοις τῆς οἰκογενείας τοῦ Καραθεοδωρῆ.

Ἀλλὰ τὴν καρδίαν τοῦ νεαροῦ διδασκάλου καὶ ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης ἐστεμμένου ἤδη ποιητοῦ κατέφλεγε πόθος ἀνωτέρας παιδεύσεως καὶ προαγωγῆς. Ὁ Ἀλέξανδρος Ῥαγκαβῆς παρεκίνει αὐτὸν πρὸς τοῦτο δι' ἐπιστολῆς γλαφυρᾶς ἅμα καὶ διδακτικῆς. Εἶχεν ἱδρυθῇ τῷ 1837 ἐν Ἀθήναις τὸ τότε λεγόμενον *Ὀθώνειον πανεπιστήμιον*, ὁ δὲ πρὸς

λόγους ἀκαθέκτως ὀργῶν νεανίας δὲν ἠρκεῖτο πλέον εἰς τὰ ἐγκύκλια τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ Σμύρνης. Διὸ τελειοτέρας ἐφιέμενος μαθήσεως ἐν ἡλικίᾳ εἴκοσι καὶ δύο ἐτῶν ἀπέρχεται κατ' αὔγουστον τοῦ 1840 εἰς Ἀθήνας φιλολογικῶν μαθημάτων ἀκροασόμενος. Ὁ ἰατρὸς Στέφανος ὁ Καραθεοδωρῆς, παρὰ τῷ ὁποίῳ, ὡς εἴπομεν, ἐπὶ διετίαν διέτριψεν ὡς διδάσκαλος, ἐκτιμῶν τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ συνέστησεν αὐτὸν θερμῶς τῷ ἐν Ἀθήναις διατρίβοντι φίλῳ αὐτοῦ αἰδεσιμωτάτῳ Κωνσταντίνῳ Μεγάλῳ Οἰκονόμῳ τῷ ἐξ Οἰκονόμων, ἀνδρὶ ἀριπρεπεστάτῳ, γνωστοτάτῳ δὲ διδασκάλῳ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, καὶ ποιητῇ καὶ ῥήτορι εὐγλωττοτάτῳ.

Ἐν τῇ συστατικῇ ἐπιστολῇ ὁ ἰατρὸς μεταξὺ ἄλλων λέγει τῷ Οἰκονόμῳ· «Ὁμολογῶν ὅτι διατελῶ χρεώστης πάντοτε μιᾶς ἀποκρίσεως εἰσέτι ἀναβαλλομένης, ἐπιστέλλω τό γε νῦν ἐπὶ συστάσει τοῦ γραμματοκομιστοῦ ἐρχομένου ἤδη αὐτόσε χάριν μαθημάτων, χρηματίσαντος δὲ ἱκανὸν χρόνον οἰκοδιδασκάλου τῶν τέκνων μου καὶ ποιητοῦ χαρίεντος».

Τοιοῦτον συνίστα τὸν Ταντάλίδην ὁ σοφὸς ἰατρός, κάλλιστα δυνάμενος νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ.

Ἐν Ἀθήναις ὁ Ταντάλίδης, ποιητὴς καὶ ἑλληνιστὴς τῶν ἐξοχωτέρων, δικαίως ἐπεσπάσατο τὴν εὔνοιαν καὶ ἐκτίμησιν τῶν τε διδασκάλων αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων ὑπερεχόντων λογίων, ἰδίᾳ δὲ τοῦ Μεγάλου Οἰκονόμου, οὗ ἐγένετο καὶ μέχρι τέλους παρέμεινε γνήσιον πνευματικὸν τέκνον καὶ θαυμαστής, ναὶ μὴν καὶ μιμητὴς αὐτοῦ διάπυρος· ἡ δὲ φιλία αὕτη καὶ ἀφοσίωσις διατρανουμένη ἐν ζωηρᾷ ἀλληλογραφίᾳ ἀμφοτέρων διήρκεσε μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Κωνστ. Οἰκονόμου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Σοφοκλέους Οἰκονόμου. Πάντες ἐθαύμαζον τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν περὶ τὸ γράφειν τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν δεινότητα αὐτοῦ. Ἐν τῷ Ταντάλίδῃ ἔβλεπον οἱ ἐν Ἀθήναις τὸν ἄξιον ἀντιπρόσωπον τοῦ Βυζαντίου, τοῦ Φαναρίου καὶ τοῦ γεραροῦ ἡμῶν Πατριαρχείου.

Δεινὸν εἶχεν ἀναλάβει τότε ἀγῶνα ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος κατὰ τῶν ἔν τισιν ἐκκλησιαστικοῖς ζητήμασι καινοτομούντων Φαρμακίδου καὶ Βάμβα, δεινὸν καὶ ἡ Ἐκκλησία κατὰ τῶν καιριστῶν. Καὶ ὁ νέος Ταντάλίδης παρίστατο τῷ Οἰκονόμῳ συνεργάτης ἀκάματος. Ἠθέλησέ ποτε νὰ καινοτομήσῃ περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν ὁ πρωτοψάλτης τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης ἐν Ἀθήναις Ζαφείριος Ζαφειρόπουλος. Πρόθυμος ὁ Ταντάλίδης ἠρώτησεν αὐτὸν διὰ τῆς ἐφημερίδος *Ἀθηνᾶς*· «Τί παθὼν ἀποτολμᾷ καὶ εἰσάγει, ἢ πρωτοψάλτης ὢν αὐτὸς συγχωρεῖ εἰσαγομένην εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἁρμονίαν κενόρρυθμον παντάπασι καὶ ξενικήν, ἀπ' αἰῶνος ἀνήκουστον εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν; Παρὰ τίνος ἔχει λαβὼν τὴν ἄδειαν τοῦ μεταδιδόναι τὴν λύμην ταύτην διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ εἰς τοὺς ἀθώους αὐτοῦ ἀκουστὰς ἐπὶ καταστροφῇ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐπρεπείας;»

Καὶ τότε μὲν ἡ πρὸς τὴν καινοτομίαν ῥοπὴ ἔστη, τῇ γενναίᾳ παρεμβάσει οὐ μόνον τοῦ Ταντάλίδου, ἀλλὰ καὶ ἄλλων εὐλαβῶν ὁμογενῶν. Ὅτε δὲ βραδύτερον τῷ 1870 ἐπανελήφθη τὸ τοιοῦτον ἐν Ἀθήναις, πάλιν ὁ Ταντάλίδης ἔπεμψεν ἐκ Χάλκης ὑπόμνημα πρὸς οὓς ἔδει, δημοσιευθὲν ἐν τῷ «Εὐαγγελικῷ Κήρυκι».

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἀσεβῆ διδασκαλίαν τοῦ Θεοφίλου Καΐρη ὁ Ταντάλίδης ἔδειξεν εὐσέβειαν καὶ ζῆλον, καίτοι ἐτίμα τὰς γνώσεις τοῦ Καΐρη, ὅστις ἵνα σαγηνεύσῃ τοὺς ἁπλουστέρους μαθητὰς περιήρχετο τὰς διαφόρους ὁμογενεῖς ἐν Τουρκίᾳ κοινότητας δεικνύων εἰς τὸ φαινόμενον τοῖς γονεῦσι μεγίστην εὐλάβειαν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, εἰς ἣν ἀνῆκεν ὁ γόης κληρικός. Ὁ Ταντάλίδης τὸν εἶδεν ἐν Σμύρνῃ ἱστάμενον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς ὄρθιον μετὰ τῆς ῥάβδου αὐτοῦ καὶ μετ' ἄκρας προσοχῆς ἀκροώμενον τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας. Τοσαύτην συγκίνησιν προὐξένησεν αὐτῷ καὶ πολλοῖς ἄλλοις ὁ τρόπος οὗτος τοῦ κεκρυμμένου λύκου, ὥστε καὶ βραδύτερον ὁ Ταντάλίδης ᾐσθάνετο μεγάλην πρὸς αὐτὸν εὐλάβειαν καὶ συμπάθειαν καὶ μετὰ τὴν διάδοσιν ἔτι τῶν ἀντιχριστιανικῶν τοῦ Καΐρη φρονημάτων. Καὶ τί μὲν ἔπραξαν οἱ τότε ἐπὶ τούτῳ τεταγμένοι, γνωστόν· ἀλλὰ καὶ ὁ νέος Ταντάλίδης δεινῶς ἤλεγξε τὸν ἀνόσιον ὑποκριτὴν διὰ γλαφυρᾶς ἐπιστολῆς, ἐν ᾗ πρῶτον ἐνθυμίζει αὐτὸν τὴν ἐν Σμύρνῃ γνωριμίαν, τὴν ἄκραν εὐσέβειαν καὶ εὐλάβειαν πρὸς τὴν θρησκείαν, ἣν ἐπεδείκνυεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ὅσα ἔλεγε κατὰ τῶν ἀγγλαμερικανῶν ἱεραποστόλων πρὸς τὸν μητροπολίτην Σμύρνης Χρύσανθον καὶ πρὸς τοὺς δημογέροντας τῆς πόλεως. «Ἐμακάρισα τότε, λέγει, τοὺς ὁμογενεῖς, ἔχοντας τὸν Θεόφιλον καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτῷ· ἀλλὰ νῦν ἀκούων ὅτι ἐξέπεσας, ὡς

ἄλλος Παραβάτης, τῶν δογμάτων τῆς χριστιανικῆς πίστεως, θεωρῶ τοῦτο διαβολὴν ἢ συκοφαντίαν τῶν ἐχθρῶν σου, τολμώντων νὰ ἐπιβάλωσιν εἰς τοὺς γηραιοὺς ὤμους σου τὴν ἀνήκεστον ταύτην συμφοράν· ἀλλὰ δὲν ἦσαν ταῦτα ἁπλαῖ διαδόσεις, εἶνε δυστυχῶς πράγματα ἀληθῆ» κλπ. Ἀκολούθως ὁ Ταντάλίδης προσπαθεῖ νὰ διδάξῃ καὶ μεταπείσῃ τὸν ἐκπεσόντα διδάσκαλον. Ἐλέγχει τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ σαφῶς καὶ εὐσχήμως, δεικνύων, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀντίληψιν, ὅτι ἐκ τῆς Φυσικῆς καὶ Ἀστρονομίας προέβη εἰς σφαλερὰς ἰδέας καὶ εἰς ἵδρυσιν νέας κατ' αὐτὸν θρησκείας, ὡσεὶ ἦτο δυνατὸν ἐκ παρατηρήσεων ἀστρονομικῶν, καὶ αὐτῶν ἀβεβαίων, νὰ πλάσῃ τις θρησκείαν. Παρατίθεμεν ἐνταῦθα ὁλόκληρον τὴν πιθανῶς ἀνέκδοτον ἐπιστολὴν τοῦ Ταντάλίδου πρὸς τὸν Καίρην·

« *Σοφὲ Καΐρη Θεόφιλε!*

» Μονάζοντα εἰς ἐρημικὸν μοναστήριον κατὰ τὰς ἐσχατιὰς τοῦ Αἰγαίου, κατατρυχόμενον ὑπὸ γήρως, διστάζω ἐὰν θέλῃ σοι ἀναμνήσει τὸ παρόν μου ἕνα τῶν ἐν τῇ Σμύρνῃ γνωρίμων καὶ θαυμαστῶν σου, τὸν ὑποφαινόμενον. Εἰς τὰς ἀκοάς μου, Θεόφιλε, διαμένει ἔτι ἔναυλος ἡ νεστόρειος τῆς φωνῆς σου γλυκύτης, καὶ ἡ πολύϊδρις συνουσία σου θάλπει τι καὶ μέχρι τῆς σήμερον εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου ὑπέκκαυμα. Σ' ἐνθυμοῦμαι κατὰ πᾶσαν ἑορτὴν καὶ κυριακὴν ἐκκλησιαζόμενον εἰς τὸν ἐκεῖσε ναὸν τῆς ἁγίας Φωτεινῆς· μετὰ πόσης βαθυτάτης τῳόντι κατανύξεως ἀπέναντί σου ἱστάμην, θαυμάζων τὴν ἐπὶ σὲ περιιπταμένην χριστιανικὴν ἁγιότητα, ὅτε μὲ ἐξύψωσιν ἀναχωρητοῦ τινος τῶν πρώτων αἰώνων συμφὺς τοὺς τρεῖς πρώτους τῆς χειρός σου δακτύλους διετύπους ἐπὶ σεαυτοῦ τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου σταυροῦ καὶ ἠκροάζου ἐν εὐλαβείᾳ τοὺς ὕμνους καὶ τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας εἰς ἀσκητικὴν στηριζόμενος βακτηρίαν· « Ἴδε, ἔλεγον, ἴδε ἀληθὴς ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστιν »· ἐμεμφόμην δὲ καὶ τοὺς λέγοντας, ὅτι ἡ εἰς τὴν σοφὴν Ἑσπερίαν ἀποδημία καταψυχραίνει τὸν εἰς τὴν πάτριον θρησκείαν ζῆλον τῶν ἡμετέρων, ἐὰν μὴ ἔχωσιν ἔμφυτον τὴν κακοήθειαν. Ἦτο ὅτε συνεγελαζόμην κἀγὼ μετὰ τῶν νεανιῶν τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἔβλεπον (οἴμοι!) τοὺς ἀσόφους κληρικοὺς θεοσεβοῦντας, τοὺς ἀγραμμάτους χριστιανοὺς προσευχομένους ὡς νυκτερινὰ φάσματα τοῦ ζοφεροῦ μεσαιῶνος, γραμματισμένος δῆθεν ἐγὼ καὶ τοῦτ' αὐτὸ *λογιώτατος*. Ἀλλὰ πίστευσόν μοι, γέρον, σὲ ὀμνύω εἰς τὸ Ὕψιστον Ὄν, ὅπερ ὁμοίως (ἴσως) λατρεύω καὶ λατρεύεις, ἔκτοτε ἀπέπτυσα τὰ ἀπὸ τῆς ἀγυιᾶς καὶ τοῦ τρίβωνος φρονήματα τῆς ψευδωνύμου ἐλευθεροφροσύνης σου καὶ ἠσπάσθην τὸ ἱερὸν χρῆμα τῆς εὐσεβείας, ὁποῖον τὸ ἐνεπνεύσθην ἀπὸ τὸν οὐρανοφαντορικὸν χαρακτῆρα τοῦ προσώπου σου. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον. Ἐνθυμεῖσαι, ὅτε κατεβαίνομεν ἀμφότεροι τὴν κλίμακα τοῦ ἀγγλαμερικανικοῦ σχολείου τῶν κορασίων κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἐξετάσεων, σὺ δὲ ἔσειες ἐν ἀγανακτήσει τὴν κεφαλὴν κατὰ τῶν σμυρναίων ἀνεχομένων τούτους. Ἐνθυμεῖσαι πόσα εἶπες καὶ πρὸς τὸν τότε ἀρχιερέα τῆς Σμύρνης κ. Χρύσανθον περὶ αὐτοῦ τούτου; Ὡμίλεις τότε, πάτερ σοφέ, μὲ τοσοῦτον ζῆλον ὑπὲρ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, μὲ ὅσον δὲν ὡμίλησεν ἄλλοτε οὔτε ὁ ἀρχιεπίσκοπος αὐτῆς Γρηγόριος εἰς τὰς ἐγκυκλίους του, οὔτε ὁ ἱεροκῆρυξ αὐτῆς Κωνσταντῖνος εἰς τὴν « Ἐπίκρισιν» του. Τούτων οὕτω λεγομένων τε καὶ πιστευομένων, ἐπισκήπτει αἴφνης κατὰ τῆς ἐπωδύνου μου κεφαλῆς τὸ φρικτὸν περὶ σοῦ ἄκουσμα, λαθραῖον ἔτι καὶ ψιθυριστόν, ὥστε πρῶτος ἐγὼ διεμαρτυρήθην κατ' αὐτοῦ ἐνώπιον πάσης Κωνσταντινουπόλεως, κηρυχθεὶς παρρησίᾳ ὑπὲρ τῶν ὀρθῶν φρονημάτων σου καὶ ἀποδεικνὺς τετραγωνικῶς, τὸ κατ' ἐμέ, τὴν σαθρότητα τῶν κατὰ σοῦ ᾀδομένων. Ἔφθασαν ἀκολούθως τῶν μαθητῶν σού τινες, ἐκτιθέμενοι ξένα τινὰ καὶ παράδοξα περὶ τῆς διδασκαλίας σου, καὶ προσμαρτυροῦντες μεθ' ὅρκου, ὅτι ἐξέπεσες, ὡς ἄλλος Παραβάτης, ἀπὸ τῶν δογμάτων τῆς χριστιανικῆς ὁμολογίας. Ἡ εἴτε διαβολή, εἴτε συκοφαντία αὕτη τοσοῦτον μ' ἐφάνη ἀνάρσιος πρὸς ἣν εἶχον περὶ σοῦ ὑπόληψιν! Ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτοις, Κύριος οἶδε πόσον ἐπολέμησα ὑπὲρ σοῦ ἀποφαίνων αὐτοὺς μαθητὰς καὶ ἐπιβούλους, φίλους καὶ διαβόλους, ὡς ὁ Ἰούδας. Τέλος δέ μοι ἐπεδόθησαν τετράδιά τινα περιέχοντα προσευχὰς δωριστὶ γεγραμμένας καὶ ἄλλα τινά, πάντως ἄθλια καὶ μωρὰ φαντασιοκοπήματα λογιωτατίσκου ἀπροκαθάρτως μυηθέντος παρὰ σοὶ τὰ ὄργια τῆς σεμνῆς Φιλοσοφίας, συγχέοντος δὲ ταύτην παραλόγως πρὸς τὴν Θεολογίαν. Ποτὲ δὲν ἀπηλπίσθην ἄχρι τῆς ὥρας τοῦ νὰ σὲ ἴδω πάλιν ἐν μέσῳ τῶν ἀδελφῶν καὶ τῆς Ἐκκλησίας συμπροσκυνοῦντα τὸν εἴτε ποιητήν, εἴτε *πωατὰν* τοῦ παντὸς ἀρέσκῃ νὰ ὀνομάζῃς. Ἐπὶ τῇ

ἐλπίδι ταύτῃ ἐπεσκέφθην τὰς Ἀθήνας, εὐτυχῶς εἰς περίστασιν, ὅτε ἀποστέλλεταί σοι ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου, ὅπως σε λυτρώσῃ τῆς καταδίκης, ὁ κ. Θεόκλητος Φαρμακίδης, τέκνον γνήσιον καὶ πιστὸν τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἄφες, δι' ἀγάπην Χριστοῦ, ἄφες θεολογῶν τὰς κοινὰς μετεωρολεσχίας εἰς τοὺς ἀστρονομοῦντας· δὲν ἀξίζουσιν αὗται, ὥστε νὰ μᾶς στερήσωσιν ἀνάρπαστον τὸν Θεόφιλον ἡμῶν ἀπὸ μέσου τῆς Ἐκκλησίας. Ἔα τοὺς κόσμους περικυλινδουμένους εἰς τὰς ἀχανεῖς τοῦ παντὸς διαστάσεις, καὶ ἐλθὲ συζήσων καὶ συναποθανούμενος μετὰ τῶν ὁμοφύλων σου. Αἱ περὶ αὐτῶν θεωρίαι ἔχουσί τι καὶ αὗται περίεργον, ὅπερ καὶ χριστιανικῶς πολιτευόμενοι οὐδόλως κωλυόμεθα νὰ ἀνερευνῶμεν οὐχὶ πιστεύοντες ὅτι εὕρομεν τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ἐφικτὴν ἀλήθειαν τῆς γνώσεως τῶν τοῦ Θεοῦ ποιημάτων· ἐπειδή, κατὰ τοὺς σοφοὺς τοῦ Ἰσραήλ, «πολλὰ ἀπόκρυφα ἐστι μείζονα τούτων, ὀλίγα δὲ ἑωράκαμεν τῶν ἔργων αὐτοῦ»· ἀλλ' ὡς τερπόμενοι νεανικῶς εἰς τὰ μεγάλα καὶ ὑψηλὰ καὶ παράδοξα, οἷον ἐνθυμοῦμαι ἔτι καὶ νῦν, ὅπερ μοὶ ἔλεγες περὶ τῆς ἀναλογίας τοῦ κατοίκου τοῦ Σειρίου πρὸς τὸν κάτοικον τῆς Γῆς· ἡ μία χεὶρ αὐτοῦ ἦν ἴση μὲ τὴν Ἀσίαν, ἡ κεφαλή του ἴση μὲ τὴν Εὐρώπην, οἱ μηροί του ἴσοι μὲ τὴν Ἀμερικήν, ὅλος δὲ ὁ γίγας οὗτος τὰ δύο τρίτα τῆς γηΐνης σφαίρας! Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, νόστιμα ἴσως ἀκούσματα διὰ μαθητάς, δὲν συμβάλλουσιν οὐδὲ ποσῶς εἰς τὸν μέγαν σκοπὸν τῆς θρησκείας. Ἡ θρησκεία, καθ' ἡμᾶς, προαπαιτεῖ πίστιν, καὶ ἡ πίστις δὲν εἶνε ἔργον τῆς Φιλοσοφίας, ἀλλὰ τῆς ἐκ παίδων ἀνατροφῆς καὶ κατηχήσεως τοῦ ἀνθρώπου».

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Καΐρου ἐν ἀρχῇ τῆς ἀποστασίας αὐτοῦ, βραδύτερον δὲ ὁ Ταντταλίδης, περιηγούμενος τὰς Κυκλάδας νήσους κατὰ τὸν αὔγουστον τοῦ 1842, ἀπήντησεν ἐν Κέᾳ διδάσκαλόν τινα Καλούδην λεγόμενον ἔχοντα λογίαν θυγατέρα Ἀλεξάνδραν καλουμένην, ἣν ὁ Θεόφιλος διὰ περιέργου τρόπου ἐπειράθη νὰ προσηλυτίσῃ, ὡς διηγεῖτο ὁ πατὴρ αὐτῆς. ἀλλ' εἰς μάτην. Ἀλλ' ἐπάνιμεν εἰς τὸν Ταντaλίδην.

Ἐν τῷ Ὀθωνείῳ πανεπιστημίῳ ὁ Ταντaλίδης ἠκροᾶτο ἐπὶ τετραετίαν μαθημάτων θεολογικῶν, φιλολογικῶν, ἀρχαιολογικῶν, φιλοσοφικῶν, ἱστορικῶν, μαθηματικῶν καὶ φυσικῶν ὑπὸ τοὺς ἀοιδίμους καθηγητὰς Κοντογόνην, Μισαὴλ Ἀποστολίδην, Ἀσώπιον, Βενθύλον, Οὐλερῖχον, Φίλιππον Ἰωάννου, Βάμβαν, Μανούσην, Νέγρην, Δομνάνδον καὶ Λάνδερερ.

Πρὸς τὴν Θεολογίαν εἶχεν ὁ Ταντaλίδης κλίσιν σφοδρὰν ὡς ἐκ παίδων τῷ Θεῷ ἀφοσιούμενος· ἤδη δὲ ἐν Ἀθήναις διατρίβων καὶ ταῖς ὑποθήκαις τοῦ Κ. Οἰκονόμου στοιχῶν ἠθέλησε νὰ καταρτισθῇ ὅσον ἐνῆν τελειότερον. Οὕτω δὲ βραδύτερον παρὰ πάντα τὸν βίον ἐν ἅπασι τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς καὶ θεολογικοῖς ζητήμασιν ἐξέφραζε γνώμην μέγα βαρύνουσαν, ἅτε πεῖραν καὶ μάθησιν θεολογικὴν κεκτημένος οὐ τὴν τυχοῦσαν. Τῆς δὲ ἀρχαίας ἑλληνικῆς ποιήσεως καὶ ῥητορείας, ἵνα τὰ λοιπὰ παραδράμω, ὁ Ταντaλίδης ἐγένετο ὡς ὀλίγοι τῶν συγχρόνων αὐτῷ κάτοχος, ἅτε κάλλιστα πρότερον κατηρτισμένος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἣν καὶ ἔγραφεν εὐχερῶς καὶ μετὰ χάριτος, πρὸς ταύτην δὲ ἐρρύθμιζε καὶ τὴν καθομιλουμένην ἀρχαϊκώτερον μέν πως, ἀλλ' ἐμμελῶς καὶ μετ' ἀνεπιτηδεύτου κομψότητος.

Καὶ εἰς ταῦτα μὲν ἠσχολεῖτο προσηκόντως κατὰ τὸν ἐργάσιμον χρόνον τῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ σπουδῶν αὐτοῦ, κατὰ δὲ τὸ διάστημα τῶν διακοπῶν τῶν μαθημάτων, πρὸς ἀπόκτησιν γνώσεων ποικίλων καὶ ἰδίως ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν, δὶς τῷ 1841 καὶ 1842 περιηγήσατο τὸ πρῶτον μὲν μετὰ τοῦ Κ. Οἰκονόμου καὶ Γ. Τομπάζη τὴν Αἴγιναν, Πόρον, Ὕδραν, Ναύπλιον, Ἄργος καὶ Μυκήνας, τὸ δεύτερον δὲ μετὰ τοῦ Ν. Α. Μαυροκορδάτου τὴν Αἴγιναν, Σούνιον, Κύθνον, Κέαν, Σύρον, Μύκονον, Δῆλον καὶ Τῆνον. Ἐκ τῆς περιηγήσεως ἰδίως τοῦ 1842 ἐθησαύρισεν ἐν τῷ ἀνεκδότῳ Ἡμερολογίῳ αὐτοῦ ὡς μέλισσα πλείστας ἀξίας λόγου καὶ περιέργους εἰδήσεις.

Τοιοῦτος ὁ Ταντaλίδης ὢν τήν τε θύραθεν καὶ τὴν ἔσω σοφίαν ἐφάνη τοῖς τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ἰθύνουσιν ὁ καταλληλότερος πρὸς ὑπηρεσίαν αὐτῆς καὶ χριστιανικὴν μόρφωσιν τῶν ὁμογενῶν διὰ τῆς ἐκδόσεως ἐκκλησιαστικοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος χρησίμου τοῖς πᾶσι. Καὶ δὴ καθ' ἑκάστην μελετῶν ἐν τῇ πλουσίᾳ θεολογικῶν πρὸ πάντων συγγραμμάτων βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Φαναρίῳ Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου συνέλεγεν ὕλην κατάλληλον πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. Ἱκανῶς δὲ προχωρήσας εἰς τὸ ἔργον συνέταξεν ἀγγελίαν τῆς

ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ τούτου μέλλοντος νὰ φέρῃ ἐπιγραφὴν «Σύμμικτα Ἐκκλησιαστικά», δι' ὧν ἐσκόπει δύο τινά, πρῶτον τὴν μετάδοσιν ὠφελίμων γνώσεων καὶ μάλιστα ἐκκλησιαστικῶν, καὶ δεύτερον τὴν διόρθωσιν τῆς τότε γραφομένης γλώσσης.

Τρεῖς μῆνας εἰργάζετο ὁ Τανταλίδης ἐν τῇ εἰρημένῃ βιβλιοθήκῃ καὶ ἱκανὴν ὕλην ἀπεθησαύρισεν, ἀλλ' ἐπέπρωτο, δυστυχῶς, ἐν τῇ ἀκαμάτῳ αὐτοῦ φιλοπονίᾳ νὰ πάθῃ νόσον ἀνίατον, τὴν στέρησιν τῆς ὁράσεως, καιρίως ἐπενεργήσασαν εἰς πάντα τὸν κατόπιν βίον αὐτοῦ. «Τὰ ὀπτικὰ αὐτοῦ νεῦρα, λέγει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μακάριος ὁ πρεσβύτερος, ἔπαθον ἐκ τῆς ἐπιπόνου μελέτης· τὸ πρῶτον ᾐσθάνθη ἰσχυρὰν κεφαλαλγίαν, πρὸς θεραπείαν τῆς ὁποίας ἐπέθηκαν ἀνὰ δύο βδέλλας ὄπισθεν τῶν ὤτων παρὰ τὴν γνώμην τῶν ἰατρῶν. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας μετέβη εἰς Νεοχώριον εἰς ἐπίσκεψιν τῆς οἰκογενείας τοῦ ἰατροῦ Στεφάνου Καραθεοδωρῆ, ὁπόθεν τὸ ἑσπέρας ἐπανῆλθεν εἰς Φανάριον ἐνοχληθεὶς οὐ μικρὸν ἐκ τοῦ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν πνέοντος ψυχροῦ ἀνέμου.

Τὴν ἐπιοῦσαν πάντες οἱ οἰκεῖοι ἐγκαίρως ἐξηγέρθησαν, αὐτὸς δὲ παρὰ τὸ σύνηθες ἔκειτο κεκλιμένος· διὸ ἀπέφυγον πᾶσαν ταραχὴν ἵνα μὴ ἀφυπνίσωσιν αὐτόν. Παρελθούσης ὅμως ἱκανῆς ὥρας, ἡ μήτηρ καὶ αἱ ἀδελφαὶ ὑποπτεύσασαι ὅτι ἕνεκα ἀδιαθεσίας κατακλίνεται ἔτι, προσελθοῦσαι παρὰ τὴν κλίνην αὐτοῦ ἠρώτων, διὰ τί οὐκ ἐξεγείρεται· ὁ δὲ εἶπεν· «Ἂς ἐξημερώσῃ καὶ τότε ἐγείρομαι». Αἱ δὲ «Ὁ ἥλιος πρὸ δύο καὶ ἐπέκεινα ὡρῶν ἀνέτειλε· καὶ σὺ περιμένεις νὰ ἐξημερώσῃ;» — «Ἂν οἱ λόγοι ὑμῶν, εἶπεν, ἀληθεύωσι, τότε ἐγὼ δὲν βλέπω, ἀλλὰ σκότος βαθὺ ἐπίκειται τῶν ὀφθαλμῶν μου». Τοῦτο συνέβη τῇ 26 νοεμβρίου τοῦ 1845. Τὸ ἄκουσμα τοῦτο ἐλύπησεν, ὡς εἰκός, καὶ κατετάραξε πάντας τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ.

Προτάσει αὐτοῦ προσεκλήθη ἐγκαίρως ὁ ἰατρὸς Στέφανος Καραθεοδωρῆς, ὃς ἐλθὼν καὶ καὶ ἐπισταμένως ἐξετάσας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἔδωκε μὲν φάρμακά τινα, ἀλλ' ὀλίγας ἐλπίδας θεραπείας συνέλαβε· διὸ συμπαραλαβὼν καὶ τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ ἔξοχον ἰατρὸν καὶ ὀφθαλμολόγον Κωνσταντῖνον Καραθεοδωρῆν ἐπεσκέψατο τὸ δεύτερον, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἀπεφάνθη, ὅτι τὸ πάθημα ἦν ἀμαύρωσις σπανιώτατα θεραπευομένη, διέταξεν ὅμως φάρμακά τινα, ὅσα ἔκρινε πρόσφορα. Ἐφεξῆς ἀμφότεροι οἱ ἰατροὶ ἀπέστειλαν εἰς Παρισίους ἔκθεσιν ἀκριβῆ τοῦ παθήματος ἐξαιτούμενοι ἐκεῖθεν θεραπείαν, ἀλλὰ καὶ οἱ τῶν Παρισίων ἰατροὶ ἀπεφήναντο ὅτι τὸ πάθος εἶνε ἀνίατον. Καὶ ἐξηκολούθουν μὲν ἐπισκεπτόμενοι αὐτὸν καθ' ἑκάστην, ἀλλ' ἄνευ ἐλπίδος. Ὁ δὲ ἀσθενῶν ἐλυπήθη μέν, ὡς εἰκός, ἐπὶ τῇ στερήσει τοῦ φωτὸς αὐτοῦ, ἀλλὰ ταχέως παρηγορήθη πιστεύων ὅτι ἡ θεία Πρόνοια πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ ἐπήνεγκεν αὐτῷ τὴν ἀμαύρωσιν, καὶ τὴν ἀδίστακτον αὐτοῦ ταύτην πίστιν ἐξέθετο ἔν τινι ποιηματίῳ ἐπιγραφομένῳ: «Ἀπάντησις παραμυθητικὴ πρὸς τὸν φίλον Ι. Καρασούτσαν». Ἀλλ' ἐν τῇ ἀτυχίᾳ μέγα ἦν εὐτύχημα, ὅτι μικρά τις ἀκτὶς φωτὸς ὑπελείφθη αὐτῷ, καὶ τοσαύτη, ὥστε νὰ βλέπῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὰ ἀντικείμενα ὡς σκιὰς καὶ νὰ μὴ ἔχῃ ἀνάγκην ὁδηγοῦ ἐξερχόμενος τῆς οἰκίας ἀλλ' ἢ μόνον τὴν βακτηρίαν αὐτοῦ.

Συγκινητικὴ εἶνε ἡ ἐπὶ τῷ δυστυχήματι τούτῳ ἔμμετρος ἀνταπόκρισις μετὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις φίλου αὐτοῦ ποιητοῦ Καρασούτσα.

Καὶ ὅμως ὁ τυφλὸς τοῦ λοιποῦ παρὰ πάντα τὸν βίον Τανταλίδης ὤφειλε νὰ ζήσῃ διὰ τῶν γραμμάτων. Ὤφειλε νὰ μελετᾷ, ὤφειλε νὰ ζήσῃ ὡς λόγιος, ὡς ποιητής, καὶ νὰ αὐξάνῃ μάλιστα τὰς γνώσεις αὐτοῦ! Ἓν καταφύγιον ἀπέμενε τῷ δυστυχεῖ, μέλλοντι νὰ ζήσῃ οὕτως ἐν σκοτεινῷ θαλάμῳ κεκλεισμένος καὶ νὰ διαθρέψῃ καὶ οἰκογένειαν ἀδύνατον καὶ πολυμελῆ. Καὶ τὸ καταφύγιον τοῦτο ἦν ὁ ὁδηγὸς τῶν τυφλῶν, ὁ προστάτης τῶν πενήτων, ὁ πανάγαθος Θεός, εἰς ὃν ἀτάραχος, ὡς ἦν δυνατόν, ἤλπιζε πάντοτε, εἰς ὃν εἶχεν ἀφιερωθῆ ἐκ παίδων, εἰς ὃν προσήρχετο ἐν ὥραις θλίψεως καὶ ἀγωνίας, ἐν κινδύνοις, ἐν ἀπορίαις, ὁ εὐσεβέστατος Τανταλίδης. Ὁ Θεὸς λοιπὸν ἦτο ὁ ὁδηγὸς καὶ τὸ φῶς τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ὁ Θεός, εἰς ὃν ἐλπίσας ὄντως οὐ κατῃσχύνθη! «Ὁ ἐλπίζων ἐπὶ Κύριον οὐ καταισχυνθήσεται».

Οἷος δὲ ἐγένετο ὁ κατόπιν τριακονταέτης αὐτοῦ βίος μετὰ τὴν φοβερὰν συμφορὰν τοῦ 1845; Βίος πλήρης ἐνεργείας καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὸ καθῆκον, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους. Ὢ τοῦ παραδόξου θαύματος! ἀντὶ νὰ καταβληθῇ ὑπὸ τῆς συμφορᾶς καὶ νὰ οἰκουρῇ, ὡς οἱ πολλοὶ τῶν τοιούτων, πενόμενος καὶ καταναλισκόμενος ἐν τῇ δυστυχίᾳ, ἐγένετο ἀεικίνητος, πάντοτε εὔθυμος, ζωηρὸς ἐν τῇ ἐκπληρώσει τοῦ διδασκαλικοῦ αὐτοῦ ἔργου, χαριέστατος ἐν ταῖς

ἀναστροφαῖς, ἐπισκεπτόμενος διάφορα τῆς ἀχανοῦς Κωνσταντινουπόλεως μέρη, τὰς Ἀθήνας, τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀλλαχοῦ, ἐργαζόμενος εἴπερ τις καὶ ἄλλος, φωτίζων ὁ τυφλὸς βλέποντας καὶ παρέχων συμβουλὴν εἰς διαφόρους σπουδαίας ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις. Οἵα δραστηριότης, καὶ ζῆλος! Τοιοῦτος ὁ Τανταλίδης. Εἰργάσατο περισσότερον πολλῶν ἄλλων βλεπόντων! Ὄντως μέγα τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν!

Ἐγνώρισα τὸν Τανταλίδην ἐν Χάλκῃ ἀπὸ τοῦ 1857, ἀπὸ δὲ τοῦ 1860 ἐγκαταστὰς ἐν τῇ Ἐμπορικῇ σχολῇ τῆς νήσου ταύτης ἔβλεπον αὐτὸν καθ' ἑκάστην ἐπὶ ἔτη ὀκτὼ—1868, ἀπὸ δὲ τοῦ 1874 ἐγκαταστὰς ἐν Χαλκηδόνι ἔβλεπον αὐτὸν σπανιώτερον. Οὐδέποτε ἤκουσα αὐτὸν παραπονούμενον ἐπὶ τῇ δυστυχίᾳ αὐτοῦ, οὐδέποτε μεμψιμοιροῦντα κατὰ τῆς Θείας Προνοίας ἢ ἄλλου τινός. Ἡ εὐγενὴς αὐτοῦ ψυχὴ ὑπέμενε μετὰ καρτερίας καὶ ζωηρότητος τὴν θέσιν του, καὶ οἵαν θέσιν! Μὴ δυνάμενος αὐτὸς ν' ἀναγινώσκῃ ἐμάνθανε δι' ἀναγνώστου πάντα, καὶ εἶχε γνῶσιν ὅλων τῶν διατρεχόντων ἐν τῷ κόσμῳ καὶ τῇ ἐπιστήμῃ. Οὐδὲν νεώτερον σύγγραμμα ἔμενεν αὐτῷ ἄγνωστον, ὡς καὶ τῆς ἐν Εὐρώπῃ ἐπιστημονικῆς κινήσεως δὲν ἦτο ξένος. Ἡ ἀγχίνοιά του ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἄλλων, αὐτοῦ ἀκροωμένου, ἀντιλαμβάνετο ὅλων, νέα ἐμάνθανεν, ἐλλείποντα συνεπλήρου, ἄλλα προσετίθει αὐτὸς καὶ οὕτως ἀντελαμβάνετο καὶ ἔκρινε τὸ ὅλον.

Ὁποῖος λοιπὸν ἐγένετο ὁ μετὰ ταῦτα βίος τοῦ Τανταλίδου ὡς διδασκάλου, ῥήτορος, καὶ ποιητοῦ τοῦτο θέλομεν διὰ βραχέων ἱστορήσει ἐν τοῖς ἑξῆς.

Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἀείποτε μὲν κατὰ τὸ δυνατὸν ἐκαλλιέργησε τὴν ἱερὰν ἐπιστήμην, κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τούτους ἐπιθυμοῦσα νὰ συμβαδίσῃ τῇ προόδῳ τῶν χρόνων ἵδρυσε τῷ 1839 ἐν Φαναρίῳ ἐπὶ Γρηγορίου Ϛ' πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως θεολογικὴν σχολὴν, σχολάρχην αὐτῆς προστήσασα τὸν ἐλλόγιμον ἱερομόναχον Βαρθολομαῖον Κουτλουμουσιανὸν τὸν Ἴμβριον· διαλυθείσης ὅμως ταύτης, μετὰ ἓν ἔτος συνέστη ὑπὸ τοῦ ἀοιδήμου πατριάρχου Γερμανοῦ τῷ 1844 ἐν τῇ κατὰ τὴν νῆσον Χάλκην πατριαρχικῇ καὶ σταυροπηγιακῇ μονῇ τῆς παναγίας Τριάδος ἡ δευτέρα αὕτη θεολογικὴ σχολὴ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας, σκοπὸν προτιθεμένη τὴν προσήκουσαν τοῖς λειτουργοῖς τοῦ Ὑψίστου μόρφωσίν τε καὶ παίδευσιν. Διευθυντὴς καὶ σχολάρχης αὐτῆς καὶ καθηγητὴς ἅμα τῆς ἱερᾶς θεολογίας ὡρίσθη ὁ ἄλλοτε ἐν τῇ Ἰονίῳ ἀκαδημίᾳ τοιοῦτος, ἀοίδιμος Κωνσταντῖνος Τυπάλδος, τότε μὲν ἀρχιμανδρίτης, βραδύτερον δὲ εἰς μητροπολίτην Σταυρουπόλεως ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι προαχθείς. Ἅμα τούτῳ, καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ὡρίσθη ὁ ἐκ Λέσβου ἐλλόγιμος Ἰωάννης Τάξης. Μετὰ δὲ τὴν μετ' ὀλίγον ἀποχώρησιν τοῦ Τάξη ἐκ τῆς σχολῆς, σκέψεως γενομένης περὶ καταλλήλου διαδόχου, ἡ ἱερὰ σύνοδος ἠρώτησε περὶ τούτου τὸν τότε παρεπιδημοῦντα ἐνταῦθα Κωνσταντῖνον τὸν Μέγαν Οἰκονόμον, ὃς εὐθέως ἀπεκρίνατο· « Ἔχετε ἐνταῦθα τὸν ἱκανώτατον καὶ ἀντάξιον τῆς ὑμετέρας ἐπιθυμίας, τὸν Ἠλίαν Τανταλίδην, τυφλὸν μὲν, ἀλλὰ πολλοὺς βλέποντας δυνάμενον νὰ ὠφελήσῃ ». Τὴν θερμὴν ταύτην σύστασιν τοῦ μεγάλου διδασκάλου ἐδέξατο ἡ σύνοδος εὐχαρίστως, πάραυτα δὲ διώρισεν αὐτὸν καὶ ἄκοντα καὶ τὴν φυσικὴν ἔλλειψιν προβαλλόμενον καθηγητὴν τῆς ποιήσεως καὶ ῥητορικῆς ἐν τῇ θεολογικῇ σχολῇ ἐπὶ πατριάρχου Ἀνθίμου Ε', τῇ 8 ὀκτωβρίου τοῦ 1846.

Καὶ ἤδη ἀνοίγεται ἐν τῇ θεολογικῇ σχολῇ εὐρὺ στάδιον τῷ Τανταλίδῃ, ὅπερ διέδραμεν ὁ ἔξοχος ἀνὴρ ἐπωφελῶς μετὰ χάριτος καὶ ἐμβριθείας ἑρμηνεύων τοὺς ἀρχαίους ἕλληνας ποιητὰς καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἀσκῶν εἰς τὴν ῥητορικήν. Πῶς ὅμως ἐδίδασκε μὴ βλέπων καὶ μὴ δυνάμενος ἀναγινώσκειν; Παρευρέθην ποτὲ εἰς τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ κατὰ τὸ 1858 ἑρμηνεύοντος δρᾶμά τι τοῦ Εὐριπίδου· τὸ ἑρμηνευόμενον μέρος ἔτυχεν ὂν χορικόν· εἷς τῶν μαθητῶν ἀνέγνω τὸ κείμενον, αὐτὸς δὲ ἀποτείνων διαφόρους ἐρωτήσεις πρὸς τοὺς μαθητὰς εἰς διασάφησιν τοῦ κειμένου, ἐξῆγεν ἐν τέλει σαφῶς τὴν ἔννοιαν, καὶ διὰ τῆς ἐμμελοῦς αὐτοῦ φωνῆς μετεβίβαζε τὸ πνεῦμα, τὸ αἴσθημα ἐκεῖνο τοῦ ποιητοῦ εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀκροωμένων. Ἐν τῇ σειρᾷ τοῦ μαθήματος παρέπεμπε κατὰ περίστασιν εἰς διάφορα συγγράμματα μετὰ μεγίστης ἀκριβείας, ὁρίζων ἀπὸ μνήμης καὶ αὐτὴν πολλάκις τὴν σελίδα τοῦ βιβλίου.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Τανταλίδου ἐν τῇ σχολῇ διήρκεσε περὶ τὰ τριάκοντα ἔτη μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ (1846-76). Πόσον καρποφόρος αὕτη ἐγένετο, μαρτυροῦσιν οἱ πολυάριθμοι αὐτοῦ μαθηταὶ, τὰς ὑψίστας νῦν κατέχοντες θέσεις ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἱεραρχίᾳ.

Οἱ σοφώτεροι καὶ διαπρεπέστεροι κληρικοὶ καὶ εὐφραδέστεροι ῥήτορες, πατριάρχαι, ἀρχιερεῖς καὶ πλεῖστοι ἕτεροι λόγιοι ἐγένοντο μαθηταὶ τοῦ Τανταλίδου, ὅς οὐ μόνον τὴν ἀρχαίαν αὐτοὺς ἐμύει σοφίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν θεολογίαν οὐκ ὀλίγον ἠκόνει, ἐργαζόμενος καὶ ἄλλως πως ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας. Τυφλὸς ὢν καὶ ἐν σκοτεινῷ θαλάμῳ τῆς τυφλώσεως, ὡς ἔλεγε, κεκλεισμένος, ἀνέλαβεν εὐγενῆ ἀγῶνα, ἐπιστατήσας εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν περιφήμων καὶ λαμπρῶν «Παπιστικῶν Ἐλέγχων», συγγραφέντων μὲν ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου ἰατροφιλοσόφου Στεφάνου Καραθεοδωρῆ, πλείστῃ δ' ἐπιμελείᾳ καὶ ἀπείροις μόχθοις εἰς φῶς ἐλθόντων ὑπ' αὐτοῦ.

Ὁ Τανταλίδης, φύσει πεπροικισμένος ποιητικῇ φαντασίᾳ, ἦν ῥήτωρ δεινὸς καὶ ἀπαράμιλλος. Συνέταξε πολλοὺς λόγους ἐκφωνηθέντας ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν διαφόροις περιστάσεσι καὶ δημοσιευθέντας ἐπ' ὀνόματι ἄλλων. Τοιοῦτοί εἰσιν οἱ ἑξῆς· λόγος εἰς τὴν Ὑπαπαντὴν τοῦ Κυρίου· λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς τὸν Μέγαν Βασίλειον, ὃν ὑπὲρ πάντα ἐτίμα ὁ ἀοίδιμος Τανταλίδης· λόγος εἰς τὴν Α' κυριακὴν τῆς Μ. τεσσαρακοστῆς· λόγος περὶ θείας Μεταλήψεως τῇ Ε' κυριακῇ τῶν νηστειῶν· λόγος περὶ πλούτου καὶ πενίας· λόγος ἐπιτάφιος εἰς τὸν πατριάρχην Κωνστάντιον τὸν ἀπὸ Σιναίου· λόγος ἐπιμνημόσυνος εἰς Κωνσταντῖνον τὸν Μ. Οἰκονόμον, καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Διὰ τὴν εὐφράδειάν του ταύτην ἐξετιμήθη δεόντως ὑπὸ τῶν ἡμετέρων· καὶ δὴ ὁ ἱδρυτὴς τῆς θεολογικῆς σχολῆς πατριάρχης Γερμανός, χοροστατῶν ποτε ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐν τῇ σχολῇ, ἐχειροθέτησεν αὐτὸν Μέγαν Ῥήτορα τῆς Μ. Ἐκκλησίας.

Ὡς ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς ὁ Τανταλίδης κατέλαβεν, ὡς εἴπομεν, λίαν ἐνωρὶς θέσιν ἔξοχον ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν φιλολογίᾳ. Διδάσκων ἀπὸ καθέδρας οὐδέποτε ἠμέλει τῆς παλαιᾶς αὐτοῦ φίλης ποιήσεως, οὐδὲ τῆς ἄλλης καταλογάδην φιλολογικῆς ἐργασίας, ἀλλ' εὐκαιρίας δραττόμενος παρῆγε πάντοτε ἔξοχόν τι καὶ χάριεν τῆς μούσης καὶ τοῦ καλάμου αὐτοῦ προϊόν. Ἐπιγράμματα παντοῖα πλήρη καλλονῆς καὶ ποιητικῆς χάριτος, ποιήματα διάφορα ἰδιωτικῶν ὑποθέσεων, ἐκδόσεις σπουδαίων ἔργων, βιογραφίαι καὶ ἕτερα ποικίλα ἔβλεπον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὸ φῶς. Τῷ 1849 ἐξέδωκε τὴν «περὶ φιλίας Ἐπιστολὴν» τοῦ περικλεοῦς διδασκάλου καὶ ἱεράρχου Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως· τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπεμελήθη τῆς ἐκδόσεως τῶν προειρημένων «Παπιστικῶν Ἐλέγχων», ὧν τὰ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθέντα προλεγόμενα, μὴ συνεκδοθέντα τότε, μένουσιν ἐν χειρογράφοις ἔτι. Συνέγραψεν εὐφυᾶ τινα διάλογον ψευδωνύμως, ἐπιγραφόμενον «Πάπας καὶ κουρεύς» ὑπὸ Πέλοπος». Ἐξέδωκε τῷ 1850 τὴν «Ἰνδικὴν Ἀλληλογραφίαν», ἤτοι ἐπιστολὰς ἀνταλλαγείσας ἐν Ἰνδίᾳ μεταξὺ τοῦ περιφήμου ὁμογενοῦς ἰνδολόγου Δ. Γαλανοῦ τοῦ Ἀθηναίου καὶ Γρηγορίου ἱερομονάχου, προτάξας αὐτῶν ὡραῖα προλεγόμενα. Δέκα ἔτη μετὰ ταῦτα ἐξέδωκεν ἐν Τεργέστῃ, τῷ 1860, τὰ λαμπρὰ αὐτοῦ «Ἰδιωτικὰ Στιχουργήματα», ἐν οἷς περιέχονται ποιήματα ἐν γλώσσῃ καθαρευούσῃ καὶ ἀρχαϊκῇ, λίαν εὐφήμως κριθέντα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Συνέγραψε μετὰ χάριτος τοὺς βίους τῶν ἀειμνήστων ἀνδρῶν, Κωνσταντίου Α', πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ ἀπὸ Σιναίου τῷ 1866, καὶ τοῦ ἐπίσης γεραροῦ ἰατροφιλοσόφου Στεφάνου Καραθεοδωρῆ.

Τοιοῦτος ἐγένετο ὁ Τανταλίδης ὡς διδάσκαλος, ποιητὴς καὶ συγγραφεύς· ὡς Μέγας δὲ Ῥήτωρ καὶ ἀξιωματικὸς τῆς Μ. Ἐκκλησίας μετεῖχε τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων· καὶ ὄντως ἐγένετο εἷς τῶν δραστηριωτέρων λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας. Οὐδεμιᾶς σπουδαίας ἐκκλησιαστικῆς ὑποθέσεως ἀπαιτούσης γνώσεις καὶ συνετὴν δραστηριότητα ὁ Τανταλίδης ἦν ξένος· διὸ πασῶν τῶν ἐθνοσυνελεύσεων εἰς ἐκλογὴν πατριαρχῶν αὐτοδικαίως μετεῖχε καὶ τῶν ἐκλεκτοτέρων ἐκκλησιαστικῶν ἐγγράφων πολλάκις ὑποβολεὺς ἐγένετο.

Πρὸς τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ πλεονεκτήμασιν ὁ Τανταλίδης εἶχε καὶ τὸ αἴσθημα ἑτέρας ὡραίας τέχνης, τῆς μουσικῆς, ἀδελφῆς τῆς ποιήσεως. Λίαν ἐνωρὶς ὑπηρετῶν ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ ὡς κανονάρχης, φύσει δὲ καλλίφωνος ὤν, ἐγένετο μουσικὸς κατὰ πρᾶξιν, ἐμμελέστατα ψάλλων κατὰ τὴν τάξιν τῆς Μ. Ἐκκλησίας, μουσικὰς συνθέσεις καὶ μελῳδίας ποιῶν, ἐν τοῖς χειρογράφοις αὐτοῦ σωζομένας. Πανταχοῦ δέ, ὅπου εὑρίσκετο, ἔψαλλε μετὰ πολλῆς χάριτος καταθέλγων τοὺς ἀκροωμένους αὐτοῦ.

Εὐσεβέστατος ὤν, ἐπόθει ἵνα μεταβὰς εἰς τοὺς ἁγίους τόπους προσκυνήσῃ τὰ μέρη, ἐν οἷς ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ λυτρωτὴς τοῦ κόσμου ἐτελείωσε τὸ ἔργον τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας. Ἐξετέλεσε δὲ τὸν πόθον αὐτοῦ δίς, τῷ 1858 μετὰ τοῦ ἀοιδίμου σχολάρχου τῆς

θεολογικῆς σχολῆς Κωνσταντίνου Τυπάλδου, καὶ τῷ 1859 μετὰ τοῦ τότε πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων Κυρίλλου. Ὅτε ὁ μουσόληπτος ποιητὴς ἔστη ἐπὶ τοῦ φρικτοῦ Γολγοθᾶ, ἀνάρπαστος τοῦ κόσμου τούτου τῇ φαντασίᾳ γενόμενος, θερμότατα δὲ δάκρυα χέων πρὸ τοῦ ζωοποιοῦ τάφου, ἔψαλε μετὰ πόθου τὸν λαμπρὸν κανόνα τοῦ Μεγ. Σαββάτου, ἀναβοῶν ἰδίως τό, «Λυτρωτὰ ὁ Θεός, εὐλογητὸς εἶ».

Καρδίαν ἔχων ἀγαθὴν καὶ μικρόθεν ἐν εὐσεβείᾳ ἀνατραφείς, διῆγε βίον ἁπλούστατον καὶ λιτότατον, ἀδελφικῶς συζῶν μετὰ πάντων, οὐδένα μισῶν, οὐδένα κατηγορῶν, συμβουλαῖς δὲ πάντοτε καὶ παραινέσεσι πειρώμενος ἐπαναφέρειν εἰς τὴν εὐθεῖαν τοὺς παρεκτρεπομένους. Πένης ὢν ἦν πλούσιος ἐν ἐλέει· πανταχοῦ ἐδίδου τὸν ὀβολὸν αὐτοῦ εἰς σχολεῖα, ἀδελφότητας, συλλόγους, ἀγαθοεργὰ καταστήματα. Φιλόξενος ὢν καὶ φιλόπτωχος ἵδρυσεν ἐν Χάλκῃ τῷ 1862 τὴν «Φιλόπτωχον Ἀδελφότητα τῶν κυριῶν», οὐκ ὀλίγον ἀνακουφίσασαν τοὺς ἐνδεεῖς τῆς νήσου ταύτης. Ἐξελέγη μέλος τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Συλλόγων, Φιλολογικοῦ, Μουσικοῦ, Ἱερατικοῦ, πανταχόθεν παρακαλούμενος ἵνα συνεισφέρῃ εἰς τὴν πρόοδον αὐτῶν ἐκ τοῦ θησαυροῦ τῶν γνώσεων αὐτοῦ.

Εἶχε σχέσεις καὶ ἀλληλογραφίαν μετὰ πάντων τῶν ἐξεχόντων ἔν τε τῇ ἱεραρχίᾳ καὶ τοῖς γράμμασιν ἡμετέρων καὶ ξένων παρεπιδημούντων ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἔξοχοι ἄνδρες, λόγιοι, ἐπιστήμονες καὶ καλλιτέχναι ἐπισκεπτόμενοι τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, ἐθεώρουν τιμὴν αὐτῶν νὰ γνωρίσωσι καὶ συναναστραφῶσι τὸν Τανταλίδην, μεθ' οὗ ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν πατρίδα των ἐτήρουν ζωηρὰν ἀλληλογραφίαν. Ὁ ἔξοχος ῥῶσσος λόγιος στρατηγὸς Τέρτιος Φιλιππώφ, ἐπισκεψάμενος τὴν Κωνσταντινούπολιν τῷ 1875, ἦλθεν εἰς Χάλκην καὶ ἐγνώρισε τὸν Τανταλίδην· ἐπανελθὼν δὲ εἰς Ῥωσσίαν ἐτήρει μετ' αὐτοῦ εὐλαβῆ σχέσιν καὶ ζωηρὰν ἀλληλογραφίαν περὶ σπουδαιοτάτων ὑποθέσεων.

Ὁ διάσημος γάλλος μουσικὸς Bourgault Ducoudraiy, ὑπὸ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως ἀποσταλεὶς τῷ 1875 εἰς μελέτην τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικῆς καὶ δημοτικῆς μουσικῆς, προσῆλθεν εἰς τὸν Τανταλίδην, ὅστις περὶ πολλῶν αὐτὸν ἐφώτισεν. Ὁ εὐγενὴς γάλλος, ἐπανελθὼν οἴκαδε, ἀνεμιμνήσκετο τοῦ ποιητοῦ Τανταλίδου καὶ ἀλληλογραφίαν μετ' αὐτοῦ διετήρησε. Πάντες, ἑνὶ λόγῳ, ἡμέτεροι καὶ ξένοι, μετὰ τοῦ Τανταλίδου σχετιζόμενοι ὠφελοῦντο ὁπωσδήποτε ἐκ τῶν πλουσίων αὐτοῦ γνώσεων.

Περὶ τὰ ἔσχατα τοῦ βίου, ἐπιθυμῶν πάντοτε νὰ ἐργάζηται, καίτοι ἐξησθενηκώς, μετέβη εἰς τὰς φίλας αὐτῷ Ἀθήνας τῷ 1876, πρὸς ἔκδοσιν τῶν «Παιδικῶν ᾀσμάτων», χρησιμωτάτων εἰς διαπαιδαγώγησιν τῶν παίδων διὰ τῆς ποιήσεως καὶ μουσικῆς. Εἰς τὰ «Παιδικὰ ᾄσματα» ὁ Τανταλίδης εἰσήγαγε τὸ σύστημα τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους, οὓς ἀποσπῶμεν ἐκ τῶν προλεγομένων τῆς ἐκδόσεως ταύτης. Ὁ Τανταλίδης ἦν ἐνθερμότατος ὀπαδὸς τῆς καθ' ἡμᾶς μουσικῆς, ἐκκλησιαστικῆς καὶ δημοτικῆς, ἅτε ἐκ παίδων ἐθισθεὶς ἐν αὐτῇ, κανονάρχης ὢν ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ καὶ ψάλτης καλλίφωνος. Ἐν Ἀθήναις τολμήσαντά ποτε τὸν πρωτοψάλτην Ζαφείριον νεωτερίσαι ἤλεγξε δριμέως· καὶ τῷ 1870 ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ «Εὐαγγελικῷ Κήρυκι» (ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένῳ ἐκκλησιαστικῷ περιοδικῷ συγγράμματι) ὑπόμνημα περὶ τῆς ἡμετέρας μουσικῆς. Τί δὲ παθὼν ἤδη περὶ τὰ τελευταῖα τοῦ βίου αὐτοῦ ἐκδίδωσιν *ᾄσματα εἰς εὐρωπαϊκὴν μελῳδίαν*; τί μαθὼν παρέχει νῦν ᾄσματα, ὧν ἡ μελῳδία, πλὴν ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων, εἶνε ἀλλοτρία τῆς ἡμετέρας, ἐκ διαφόρων ἐρανισθεῖσα εὐρωπαϊκῶν συλλογῶν; διατί παρεισάγει εἰς ἀνατροφὴν τῆς καθ' ἡμᾶς νεολαίας ξενικὸν μουσικῆς ἰδίωμα αὐτός, ὅστις πρῶτος πάντων ἔρρηξε φωνὴν ὑπὲρ τῆς ἀναξίως περιφρονουμένης ἐθνικῆς ἡμῶν μουσικῆς, τῆς τε ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς κοσμικῆς;

Ὁ δὲ διάσημος γάλλος μουσικὸς Bourgault Ducoudraiy, κατὰ διαταγὴν τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως ἐπισκεψάμενος τὰς Ἀθήνας, Σμύρνην καὶ Κωνσταντινούπολιν, καὶ συλλέξας ἄφθονον ὕλην τῶν ἡμετέρων ἐκκλησιαστικῶν καὶ δημοτικῶν ᾀσμάτων, ἃ ἐξέδωκεν ὕστερον εἰς Παρισίους, διεβεβαίου τὸν Τανταλίδην, ὅτι ἡ ἡμετέρα ἐθνικὴ μουσικὴ εἶνε ἀπόρροια τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς. « Telle est la situation, ἔγραφε τῷ Τανταλίδῃ, où se trouve aujourd'hui l'Orient vis-à-vis de l'Occident ; il a gardé les modes *antiques*, tandis que l'Occident, qui a créé le polyphonie, ne les a plus». Ἐξακολουθεῖ δὲ ὁ ποιητὴς τῶν ᾀσμάτων· « Οἱαδήποτε κἂν ὑποτεθῇ ἡ ἐν τοῖς μουσικολόγοις ἐνδεχομένη διαφορὰ περὶ τὴν ἐκτίμησιν τῆς ποικιλίας καὶ τῶν ὑποδιαιρέσεων τῶν ἀρ-

χαίων μουσικῶν κλιμάκων, ὁμολογοῦμεν, ὅτι μεγάλως ἐναβρυνόμεθα ἐπὶ τῇ συμπτώσει τῶν ὅλως ἐμπειρικῶν ἡμῶν ἰδεῶν πρὸς τὰς τοῦ σοφοῦ μουσικοῦ, αἵτινες περιβάλλονται, δυνατὸν εἰπεῖν, τὸ κῦρος τῆς ἐπιστήμης. Ἀγνοοῦμεν καὶ εἴ τινα πραγματικωτέραν ὑπηρεσίαν εἴτε ἀμέσως, εἴτε διὰ τῶν ἁρμοδίων πρὸς τοῦτο φίλων ἡμῶν, ἰδίᾳ ἢ ἐν συλλόγῳ, προσηνέγκαμεν τῇ ἐθνικῇ ἡμῶν μουσικῇ, ὅπως μὴ ἐλέγχωσιν οἱ ἐν ἡμῖν ζηλωταὶ ὡς αὐτομολήσαντας ἡμᾶς εἰς τὸν ξενισμόν, ἡμᾶς, οἵτινες οὐδέποτε οὔτε ἐν τούτῳ οὔτε ἐν ἄλλοις λησμονοῦμεν τὸ τοῦ Πινδάρου· «Ἔστι φῦλον ἐν ἀνθρώποις ματαιότατον, ὅστις αἰσχύνων ἐπιχώρια παπταίνει τὰ πόρσω, μεταμώνια θηρεύων ἀκράντοις ἐλπίσιν» (Πυθ. Γ', 36). Ἀλλ' ὅμως καὶ *σὺν πᾶσι τούτοις* ἐπιθυμοῦμεν καὶ ἀπὸ καρδίας εὐχόμεθα, οὐ νῦν πρῶτον, τὴν παρ' ἡμῖν διάδοσιν καὶ ὅσον οἷόν τε λιπαρωτέραν σπουδὴν τῆς εὐρωπαϊκῆς καὶ πάσης ἄλλης ἐντέχνου ἢ δημώδους μουσικῆς συντελούσης ὁπωσδήποτε εἰς ἣν θηρεύομεν τοῦ ἤθους διάπλασιν, οὐ μόνον χάριν σπουδῆς καὶ παιδεύσεως, ἀλλὰ καὶ ὡς μέσον ἐπιτήδειον εἰς τὴν καλλιέργειαν, τὸν κανονισμὸν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῆς μελοποιίας» (Ἄσμ. αὐτόθι).

Ἀλλ' ἤδη εἶχε καταβληθῆ ὑπὸ τῆς ἀρχαίας νόσου καὶ τῆς ἡλικίας. Παθὼν ὀξεῖαν περιτονῖτιδα ὑπέκυψε καὶ αὐτὸς εἰς τὸ μοιραῖον τέλος τῇ 31 ἰουλίου τῷ 1876, ἡμέρᾳ σαββάτῳ, ἡμέρᾳ καταπαύσεως ἀπὸ τοῦ πολυμόχθου αὐτοῦ ἔργου. Προϊδὼν τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐξετέλεσεν ἅπαντα τὰ θρησκευτικὰ αὐτοῦ καθήκοντα, παρήνεσε τοῖς οἰκείοις τὰ δέοντα, τῷ ἀνεψιῷ καὶ ταῖς ἀδελφαῖς, ἃς κατέλιπεν ὀρφανὰς τῆς προστασίας αὐτοῦ, ἀναθέμενος τὴν περὶ αὐτῶν φροντίδα πρῶτον τῷ οἰκτίρμονι Θεῷ, ᾧ ἐλάτρευσεν ὁ πιστὸς δοῦλος παρὰ πάντα τὸν βίον, καὶ εἶτα τῇ ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ἧς ἐγένετο ἐπίσης πιστὸς δοῦλος μέχρι θανάτου. Καὶ ὄντως οὐκ ἐψεύσατο τῶν ἐλπίδων. Βαθμηδὸν δὲ αἰσθανόμενος τὰς δυνάμεις ὁλονὲν ἐκλειπούσας ἔψαλλεν ὑποτονθορίζων μόνος τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν, μόλις ἀκουόμενος. Οὕτω δὲ ἡσύχως καὶ ἀταράχως ἐν ἡλικίᾳ 58 ἐτῶν, τὴν πίστιν τηρήσας καὶ τὸν δρόμον τελέσας, παρέδωκε τὸ πνεῦμα τῷ Πλάστῃ αὐτοῦ ἐν μετανοίᾳ καὶ ἐξομολογήσει, ἐν γαλήνῃ ψυχῆς καὶ ἐν ὕμνοις μυστικοῖς τῶν τῇδε ἀπαίρων καὶ εἰς τὴν ἀγήρω μεταβαίνων μακαριότητα.

Τῇ ἐπαύριον, πρώτῃ αὐγούστου, ἐκηδεύθη λαμπρῶς δαπάνῃ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ ἐτάφη ὄπισθεν τοῦ βήματος τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Τριάδος ἐν τῇ Θεολογικῇ σχολῇ, εἰς ἣν εἶχε ἀφιερώσει τὸν πολύμοχθον βίον αὐτοῦ.

Ὁ θάνατος τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρὸς ἐγένετο ἐπαισθητὸς εἰς ἅπαν τὸ ὁμογενὲς κοινὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἅπας ὁ τύπος εὐφήμως ἀνεμνήσθη τῶν μεγάλων ἀρετῶν καὶ τῆς πολυετοῦς καὶ εὐδοκίμου ἐργασίας τοῦ μεταστάντος. Καὶ οὐ μόνον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀθήναις δύο ἔξοχοι σύλλογοι ὁ «Παρνασσὸς» καὶ ὁ «Βύρων» τὰ λεγόμενα πολιτικὰ μνημόσυνα τελοῦντες ἀποχρώντως ἐξετίμησαν τὴν εὐφυΐαν καὶ τὰ μεγάλα πλεονεκτήματα τοῦ ἀοιδίμου Ταντaλίδου. Καὶ ἐν μὲν τῷ «Παρνασσῷ» ὁ ἐκ νεανικῆς ἡλικίας ἄριστος αὐτοῦ φίλος Ἰω. Ἰσιδωρίδης Σκυλίτσης λίαν εὐφυῶς ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιον τοῦ μεταστάντος ἀοιδοῦ ἐν ἀναγνώσματι δημοσιευθέντι ἐν τῷ ὁμωνύμῳ περιοδικῷ συγγράμματι ἐπιγραφομένῳ «Ἠλία Ταντaλίδου βίος καὶ ἔργα». Ἐν δὲ τῷ «Βύρωνι» ἕτερος ἀνώνυμος διέγραψεν ἀριστοτέχνιδι χειρὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀηδόνος τοῦ Βοσπόρου.

Ἀναπαύου νῦν, φίλε Ἠλία Ταντaλίδη, ὑπὸ τὴν ἀμφιλαφῆ σκιὰν κισσοῦ πολυφύλλου, ὅστις σκιάζει τὸν πενιχρὸν κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν τάφον σου. Ἡ δόξα σου ὅμως ὡς ποιητοῦ χαρίεντος, ὡς ῥήτορος τῶν εὐγλωττοτέρων, ὡς διδασκάλου τοῦ γένους, πρὸ πάντων δὲ ὡς χριστιανοῦ εὐσεβεστάτου, ὡς ἀνθρώπου ἐν γένει ἡμερωτάτου καὶ πλήρους εὐγενῶν αἰσθημάτων, ἡ δόξα σου, λέγω, αὕτη διαμενεῖ ἀνεξίτηλος παρά τε τοῖς οἰκείοις καὶ ἡμῖν τοῖς ἐπιζῶσι φίλοις καὶ παντὶ ὁμογενεῖ εἰς αἰῶνας[1].

1. Ἠλία Ταντaλίδου ἐπίγραμμα εἰς ἑαυτόν, ὅπερ ἠξίωσε γραφῆναι ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ·

Ἐνθένδ' ἄπεστιν Ἠλίας Ταντaλίδης
τυφλὸς μὲν ἐν γῇ, νῦν δ' ἐν οὐρανῷ βλέπων.

ΜΙΑ ΣΕΛΙΣ ΤΗΣ ΛΥΚΙΑΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΞΑΝΘΟΣ ΚΑΙ ΠΑΤΑΡΑ

ὑπὸ

ΑΧΙΛΛ. Σ. ΔΙΑΜΑΝΤΑΡΑ

Ἐκδραμόντες πρό τινος χρόνου μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Λυκίας, ἤλθομεν καὶ εἰς τὰς πόλεις αὐτῆς Ξάνθον καὶ Πάταρα, πάλαι μὲν πολυανθρώπους καὶ ὀνομαστάς, νῦν δὲ πάντῃ ἐρήμους καὶ κατηρειπωμένας. Πολυάριθμα ἐρείπια μεγαλοπρεπῶν οἰκοδομῶν, ναῶν, θεάτρων καὶ πολυτελῶν τάφων, παντὸς ῥυθμοῦ καὶ πάσης σχεδὸν ἐποχῆς, μετὰ πολλῆς τῆς φιλοκαλίας καὶ θαυμαστῆς καλλιτεχνίας κατειργασμένων, ἐπισύρουσιν ἀληθῶς τὴν ἔκπληξιν καὶ τὸν θαυμασμὸν τοῦ θεατοῦ. Πανταχοῦ, ἀνὰ πᾶν βῆμα, προσκόπτει τις ἐπὶ συντριμμάτων ἀρχαίων μνημείων καὶ ἐρειπίων παλαιᾶς δόξης καὶ παρεληλυθότος μεγαλείου.

Καὶ ἐθαυμάσαμεν ἀληθῶς τὰ πλούσια ταῦτα λείψανα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ ῥωμαϊκῆς γλυφίδος, διά τε τὴν ποικιλίαν τοῦ ῥυθμοῦ καὶ τὴν ἰδιάζουσαν τοῖς λυκίοις γλυπτικὴν καὶ ἀρχιτεκτονικὴν τέχνην, βαθεῖαν δ᾿ ὅμως ᾐσθάνθημεν λύπην, διότι πολλοὶ μὲν τῶν ξένων ἐξ ἀπωτάτων μερῶν ἔρχονται ἵνα θαυμάσωσι καὶ μελετήσωσι τὰ τῆς πάλαι τέχνης ἀριστουργήματα, ὅσων ὁ χρόνος ἐφείσθη, ἀλλὰ καὶ ἵνα, περισυλλέγοντες ταῦτα, πλουτίζωσι καὶ κοσμῶσι τὰ μουσεῖα καὶ περιοδικὰ συγγράμματα τῆς ἑαυτῶν πατρίδος, οὐδεὶς δὲ τῶν ἡμετέρων ἀρχαιολογούντων, οὐδὲ ἄλλη τις ἑταιρία λογίων ἀνδρῶν, ἐγγύτατα τούτοις οἰκούντων, ἐπελάβετό ποτε τοιαύτης τινὸς ἐπιστημονικῆς ἐκδρομῆς ἀνὰ τὴν Ἀσίαν, τὴν κοιτίδα ταύτην τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, πρὸς μελέτην καὶ σπουδὴν τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ ἱστορίας, μάλιστα δὲ τῆς Λυκίας, τῆς ὁποίας ἡ μὲν ἱστορία εἶνε λίαν σκοτεινή, ἡ δὲ γλῶσσα ἀκατάληπτος ἔτι καὶ προβληματικὴ τοῖς γλωσσολόγοις, καὶ ἡ τέχνη ἀποτελεῖ ἴδιον κλάδον τῆς ἀρχαίας.

Ἀφορμὴν διὰ τῶν ὀλίγων τούτων τοῖς λογίοις διδόντες πρὸς μελέτην τῶν λυκιακῶν, ἀναφέρομεν ἤδη βραχέα περὶ τοῦ Ξάνθου καὶ τῶν Πατάρων.

Ἀμφότεραι αὗται αἱ πόλεις, αἱ ὀνομαστότεραι πάλαι τῶν πόλεων τῆς Λυκίας, κεῖνται παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ἱστορικοῦ ποταμοῦ Ξάνθου, ὅστις ἀρδεύει εὐρεῖαν πεδιάδα, ἐκτεινομένην ἀπὸ τῆς νοτιοδυτικῆς κλιτύος τοῦ ὄρους Μασσικύτου μέχρι τῆς θαλάσσης. Ὁ ποταμὸς οὗτος, καλούμενος νῦν παρὰ τῶν ἐγχωρίων τούρκων Ἀκ-τσάϊ καὶ Σενές, φαίνεται ὅτι ἔλαβε τὸ ὄνομα Ξάνθος ἐκ τοῦ χρώματος τῶν ὑδάτων αὐτοῦ· καὶ πηγάζει μὲν ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν ὀροπεδίων τῆς Κιβωράτιδος χώρας ἐπὶ τοῦ ὄρους Κράγου (Ἀκ-δάγ), μετὰ πολλοὺς δὲ ἑλιγμοὺς ἐκβάλλει εἰς τὴν Μεσόγειον μεταξὺ τῶν ἑπτὰ ἀκρωτηρίων (Σέττε κάβι) καὶ τοῦ ὅρμου Φοινικοῦντος, ὅστις νῦν καλεῖται Καλαμάκι.

Ἡ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου ἀρδευομένη πεδιάς, ἡ μόνη ἐν Λυκίᾳ ἀξία λόγου εἶνε βεβαίως τὸ « Ἀλήϊον πεδίον » τοῦ ἀθανάτου ποιητοῦ, ἔνθα ὁ Βελλεροφόντης,

> Ἀλλ᾿ ὅτε δὴ καὶ κεῖνος ἀπήχθετο πᾶσι θεοῖσιν,
> . . . . οἶος ἀλᾶτο,
> ὃν θυμὸν κατέδων πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων[1],

καὶ περιλαμβάνει πᾶσαν σχεδὸν τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν μυθολογίαν τῶν λυκίων. Εἰς αὐτὴν

1. Ἰλιάδ. Ζ, 200.

κατέφυγε λαθεῖν σπουδάζουσα ἡ Λητὼ τὴν τῆς Ἥρας ζηλοτυπίαν, καὶ ἐγέννησεν ἐκεῖ, κατά τινας μὲν τὸν Ἀπόλλωνα μόνον, κατ' ἄλλους δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ τὴν Ἀρτέμιδα· τὰ δὲ δίδυμα ταῦτα τέκνα ἔλουσεν εἰς τὰ ὕδατα τοῦ « δινήεντος Ξάνθου »[1].

Τούτου ἕνεκα ἡ Λητὼ καὶ ὁ Ἀπόλλων ἐθεωροῦντο καὶ ἐλατρεύοντο ἐν Λυκίᾳ ὡς πατρῷοι θεοί, καθ' ἃ γίνεται δῆλον ἐκ πολλῶν ἐπιγραφῶν σωζομένων ἔτι ἐν Λυκίᾳ. Καὶ οἱ μὲν ξάνθιοι ἀνήγειραν τῇ Λητοῖ ναὸν (Λητῷον), οὗ τινος τὰ ἐρείπια σώζονται ἔτι τέσσαρα χιλιάμετρα νοτιοδυτικῶς τῆς Ξάνθου καὶ ἄλσος, ὅπερ Λητῷον ἐκάλεσαν, παρὰ τὴν πόλιν αὐτῶν[2]. Ὁ δὲ Ἀπόλλων ἐλατρεύετο κυρίως ἐν Λυκίᾳ, κοινῶς μὲν λύκιος καὶ λυκηγενὴς καλούμενος, ἰδίᾳ δὲ παταρεὺς (Delius et Patareus Apollo)[3]. Καὶ τὸ ἐν Πατάροις χρηστήριον τοῦ Ἀπόλλωνος, οὗ περ καὶ ὁ Ἡρόδοτος μνείαν ποιεῖται, οὐδόλως ὑπελείπετο τοῦ τῶν Δελφῶν κατὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν δόξαν. (Illam (Patara) nobilem facit opibus et fide delphico simile)[4]. Ἐν τῷ χρηστηρίῳ τούτῳ οἱ λύκιοι « χαλκοῦν ἐπεδείκνυον κρατῆρα, ἀνάθημα εἶναι φάμενοι Τηλέφου καὶ ἔργον Ἡφαίστου », κατὰ τὸν Παυσανίαν[5]. Εἰς τὸ μαντεῖον τοῦτο ὁ Ἀπόλλων ἐχρησμοδότει ἕξ μῆνας, τοὺς δὲ λοιποὺς ἕξ, τοὺς θερινούς, διέτριβεν ἐν Δήλῳ (nam constat Apollinem sex mensibus rianalibus apud Patara Lyciæ civitatem dare responsa, et sex mensibus æstivis apud Delum)[6].

Ἡ τοῦ Ἀπόλλωνος λατρεία τοσοῦτον ἦτο διαδεδομένη ἐν Λυκίᾳ, ὥστε οὐ μόνον εἰς νομίσματα λυκιακὰ ἐχάραξαν τὴν προτομὴν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἑκάστη πόλις ἐφιλοτιμεῖτο, φαίνεται, ν' ἀποδίδῃ καὶ τὸ ἴδιον αὐτῆς ὄνομα. Οὕτως ἐν τῇ μικρᾷ νήσῳ Καστελλορίζῳ, ἥτις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐκαλεῖτο διὰ τοῦ στομφώδους ὀνόματος *Μεγίστη*, ὁ Ἀπόλλων προσωνυμεῖτο *Μεγιστεύς*, κατὰ τὴν ἑξῆς ἀρχαίαν ἐπιγραφὴν σωζομένην ἔτι εἰς τὴν βάσιν τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου ἑνὸς παρεκκλησίου :

ΕΠΙΣΤΑΤΑΙ
ΑΙΣΧΙΝΑΣ
ΔΙΑΝΔΡΟΥ
ΤΙΜΟΣΤΡΑΤΟΣ
ΕΥΚΡΑΤΕΥΣ
ΑΠΟΛΛΩΝΙ
ΜΕΓΙΣΤΕΙ

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν πόλεων ἐν συντόμῳ. Περὶ δὲ τῶν κατοίκων αὐτῶν γνωστὸν μὲν εἶνε ὅτι πάντες οἱ λύκιοι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἀνεδείχθησαν δεινοὶ πολεμισταί, τάττονται δὲ παρ' Ὁμήρῳ ἐν ἴσῃ σχεδὸν μοίρᾳ μετὰ τῶν Τρώων, μεθ' ὧν συνδέονται, φαίνεται, συγγενικῶς, κυρίως ὅμως μνημονεύονται οἱ κάτοικοι τῆς Ξάνθου καὶ τῶν Πατάρων.

Ὅτε οἱ Λυδοὶ ὑπέταξαν πᾶσαν τὴν δυτικὴν Μικρὰν Ἀσίαν, οἱ λύκιοι, καίπερ αὐτοδιοικούμενοι, δὲν ἠδυνήθησαν ἵνα ἀντιστῶσιν εἰς τὰς προσβολὰς τοῦ Κύρου, ἀποστείλαντος κατ' αὐτῶν τὸν Ἅρπαγον μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ. Ἰδοὺ τί διηγεῖται ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας[1]. « Λύκιοι δέ, λέγει, ὡς ἐς τὸ Ξάνθιον πεδίον ἤλασε ὁ Ἅρπαγος τὸν στρατόν, ἐπεξιόντες καὶ μαχόμενοι ὀλίγοι πρὸς πολλούς, ἀρετὰς ἀπεδείκνυντο, ἑσσωθέντες δὲ καὶ κατειληθέντες ἐς τὸ ἄστυ συνήλισαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν τάς τε γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰ χρήματα καὶ τοὺς οἰκέτας, καὶ ἔπειτεν ὑπῆψαν τὴν ἀκρόπολιν πᾶσαν ταύτην καίεσθαι. Ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ἐπεξελθόντες ἀπέθανον πάντες Ξάνθιοι μαχόμενοι . . . . Τὴν μὲν δὴ Ξάνθον οὕτω ἔσχε ὁ Ἅρπαγος ».

Μετὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο ἡ Λυκία ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Περσῶν μέχρι τῶν χρόνων τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὅστις ηὐνόησεν αὐτήν, ἐπαρθεὶς μάλιστα, διότι ἐν Ξάνθῳ ἐδήλωσαν αὐτῷ οἱ θεοὶ τὴν ἐν πᾶσι πρόοδον καὶ δόξαν αὐτοῦ, ὡς διηγεῖται ὁ Πλούταρχος ἐν βίῳ Ἀλεξάνδρου (XVII)· « Ἔστι δὲ τῆς Λυκίας κρήνη περὶ τὴν Ξανθίων πόλιν, ἧς τότε, λέγουσιν, αὐτομάτως περιτραπείσης καὶ ὑπερβαλούσης, ἐκ βυθοῦ δέλτον ἐκπεσεῖν χαλκῆν, τύπους ἔχουσαν ἀρχαίων γραμμάτων, ἐν οἷς ἐδηλοῦτο παύσεσθαι τὴν [ξένην] ἀρχήν. Τούτοις ἐπαρθεὶς ὁ Ἀλέξανδρος, ἠπείγετο τὴν παραλίαν ἀνακαθήρασθαι μέχρι τῆς Φοινίκης καὶ Κιλικίας ».

Ὁ Ἀππιανὸς ἀναφέρει (V, 176) ὅτι καὶ

1. Ἰλιάδ. Β, 877.
2. Στράβ. XIV, 651.
3. Horat. III, 4.
4. Pomp. Mel. I, 15.
5. Βοιωτικά, Θ, 41, 1.
6. Serv. ad Virg. Aen. IV, 143.

1. Ἡροδ. I, 176.

ἐπὶ τῆς μακεδονικῆς κατακτήσεως οἱ ξάνθιοι κατηδάφισαν τὴν πόλιν αὐτῶν· ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον δὲν βεβαιοῦται μὲν ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀποδίδεται δὲ ὑπὸ Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου εἰς τοὺς κᾶρας μαρμαρεῖς, γείτονας τοῖς λυκίοις ὄντας (Διοδώρ. Σικελ. XVII, 28).

Οὐ πολὺ δὲ ὕστερον τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ Πτολεμαῖος ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς τὴν Ξάνθον ὑπὸ Ἀντιγόνου φρουρουμένην κατὰ κράτος εἶλε[1]. Τοῦτο, φαίνεται, ἔδωκεν ἀφορμὴν τῷ Θεοκρίτῳ νὰ ἀφιερώσῃ εἰδύλλιον τῷ Πτολεμαίῳ. Ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τῶν Αἰγυπτίων τὰ Πάταρα ὠνομάσθησαν Ἀρσινόη, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς συζύγου τοῦ Πτολεμαίου· ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν διετηρήθη.

Κατὰ τὴν τελευταίαν πάλην, ἥτις ἔλαβε πέρας διὰ τῆς πτώσεως τοῦ Ἀντιόχου, τὰ Πάταρα ἦσαν ὁ κυριώτερος ἑλληνικὸς ναύσταθμος.

Ὀλίγα ἔτη μετὰ ταῦτα, περὶ τὰ 191 π. Χ., ὁ Γ. Λίβιος μετὰ τοῦ ῥωμαϊκοῦ στόλου προςωρμίσθη εἰς τὸν ὅρμον Φοινικοῦντα (Καλαμάκιον) καὶ ἀπεβίβασε στρατὸν ὅπως κυριεύσῃ τὴν Ξάνθον καὶ τὰ Πάταρα. Ἀλλ' οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων τούτων ἀντέστησαν ἐπί τινα καιρὸν, καὶ μετ' οὐ πολὺ οἱ λύκιοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ κατέφυγον μέχρι τοῦ φρουρίου· ἀλλὰ καὶ ὁ Λίβιος ἀπελπίσας, οὐδόλως πλέον ἀπεπειράθη νὰ προσβάλῃ τὰς πόλεις ταύτας. (Τίτ. Λίβ.).

Κατὰ τοὺς μιθριδατικοὺς πολέμους οἱ λύκιοι ἠρνήθησαν νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὸν Μιθριδάτην, ὅστις ἐλθὼν ὅπως πολιορκήσῃ καὶ κυριεύσῃ τὰ Πάταρα, ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ. Λέγεται δὲ ὅτι, ἐπειδὴ εἶχε κόψει ἐκεῖ που δάσος ἀφιερωμένον τῇ Λητοῖ, ἡ θεὰ ἐφάνη αὐτῷ καθ' ὕπνους καὶ παρήνεσεν αὐτὸν νὰ φύγῃ εἰς Πέργαμον (Ἀππιαν. 27. Παυσ. I).

Ἀλλ' ἐπὶ τέλους μὴ δυνηθέντες οἱ λύκιοι νὰ ἀποφύγωσι τὴν ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν, ἐπροτίμησαν νὰ καταστραφῶσι σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, παρὰ νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸν Βροῦτον τῷ 44 π. Χ. Οἱ ῥωμαῖοι ἀνεγνώρισαν τὴν αὐτοδιοίκησιν τῶν λυκίων μετὰ τὸν μιθριδατικὸν πόλεμον (Στράβ. XIV, 665). Ἀλλ' ὀλίγα ἔτη μετὰ τοῦτον, ὁ Κάσσιος, κατὰ τῆς Συρίας πλέων καὶ στερούμενος πλοίων, ἐζήτησε διὰ τοῦ Βρούτου παρὰ τῶν λυκίων πλοῖα, χρήματα καὶ στρατόν. Ἀρνηθέντων δὲ τῶν λυκίων, ἔπεμψε κατ' αὐτῶν ὁ Κάσσιος τὸν Βροῦτον ἵνα τιμωρήσῃ αὐτούς. Ὁ Βροῦτος κατ' ἀρχὰς προσεπάθησε νὰ πείσῃ αὐτοὺς εἰς παράδοσιν, ἀποστέλλων ἄνευ λύτρων τοὺς αἰχμαλώτους, οὓς εἶχε συλλάβει κατὰ τὰς πρώτας συναντήσεις. Καταφρονηθείσης δὲ τῆς ἐπιεικείας καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Βρούτου ὑπὸ τῶν λυκίων, ἐπολιόρκησεν οὗτος τὴν Ξάνθον πρωτεύουσαν τῆς Λυκίας. Ἀλλ' οἱ κάτοικοι, κατεδαφίσαντες τὰ προάστεια, ὤρυξαν βαθεῖαν περὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως τάφρον, ἣν ὁ Βροῦτος μετὰ πόνου πολλοῦ πληρώσας, περιώρισε στενῶς τοὺς ξανθίους ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς ἀκροπόλεως. Τινὲς τῶν πολιορκουμένων, προσπαθοῦντες νὰ σωθῶσι, κολυμβῶντες διὰ τοῦ παραρρέοντος ποταμοῦ, συνελαμβάνοντο ὑπὸ τῶν ῥωμαίων διὰ δικτύων ἐχόντων εἰς τὰ ἄκρα κώδωνας διασημαίνοντας νύκτωρ τοὺς ἐνσχεθέντας. (Πλουτ. Βροῦτος, XXX). Οἱ ξάνθιοι τότε ἀπεπειράθησαν δι' ἐκδρομῶν ἵνα καταστρέψωσι τὰς πολιορκητικὰς μηχανὰς τοῦ Βρούτου, ἀλλὰ κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν ἐκδρομὴν οἱ ῥωμαῖοι, ἀφέντες αὐτοὺς νὰ πλησιάσωσιν, ἐπέπεσαν αἴφνης κατ' αὐτῶν καὶ ὤθησαν αὐτοὺς μέχρι τῶν τειχῶν· οἱ ἐν τοῖς τείχεσι, βλέποντες τοὺς ἐχθροὺς ἐγγίζοντας, ἔκλεισαν τὰς θύρας καὶ οὕτω πάντες ἠφανίσθησαν. Κατά τινα δ' ἄλλην ἐκδρομὴν οἱ λύκιοι κατώρθωσαν νὰ πυρπολήσωσι τὰς μηχανὰς τοῦ Βρούτου, ἀλλὰ κατεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, οἵτινες εὑρόντες πύλην τοῦ τείχους ἠνεῳγμένην εἰσῆλθον περὶ τοὺς δισχιλίους, ἐνῷ οἱ λοιποὶ μετὰ μανίας προσβάλλοντες τὰς πύλας, κατώρθωσαν νὰ συντρίψωσι μίαν τούτων, καὶ οὕτως εἰσῆλθεν ὁ ῥωμαϊκὸς στρατός.

«Τοὺς δὲ λυκίους δεινή τις ἐξαίφνης πρὸς ἀπόνοιαν ὁρμὴ καὶ λόγου κρείσσων κατέσχεν, ἣν ἄν τις ἔρωτι θανάτου μάλιστα προσεικάσειε», λέγει ὁ Πλούταρχος· διότι βλέποντες τοὺς ῥωμαίους κυρίους τῆς πόλεως οἱ ξάνθιοι ἔθεσαν πῦρ εἰς τὰς οἰκίας καὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φλόγας· ἡ δὲ πόλις μετεβλήθη εἰς σποδὸν καὶ τέφραν, παρὰ τὰς προσπαθείας τοῦ Βρούτου, θέλοντος νὰ σώσῃ τήν τε πόλιν καὶ τοὺς ξανθίους. (Ἀππιαν. IV, 77, 81). Οὕτως ὁ Βροῦτος ἐγένετο κύριος τῆς Ξάνθου, ἐλευθερώσας μὲν τοὺς εὐαρίθμους ξανθίους αἰχμαλώτους, καταστήσας δὲ τοὺς λυκίους ὑποτελεῖς. Μετ' οὐ πολὺ ὁ Ἀντώνιος ἀνήγειρε τὴν Ξάνθον.

1. Διοδ. Σικελ. XX, 93, 3.

Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν οἱ κάτοικοι τῶν παλαιῶν ἐκείνων πόλεων Πατάρων καὶ Ξάνθου, τῶν ὁποίων τὰ ἐρείπια νῦν κεῖνται ἔρημα, μόνη δὲ ἡ ἀράχνη ὑφαίνει ἐπ' αὐτῶν ἀταράχως τὸν ἱστὸν αὐτῆς.

Περὶ τῶν σπουδαίων μνημείων, ἅτινα ἐκ τῆς Ξάνθου μετήνεγκαν οἱ Ἄγγλοι πρὸ πεντήκοντα περίπου ἐτῶν, καὶ περὶ τοῦ ὀβελίσκου τοῦ ὑπάρχοντος ἔτι, θὰ γράψωμεν ἄλλοτε τῇ θείᾳ συνάρσει.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ

ΕΝ ΤΕ ΤΗι ΑΡΧΑΙΑι ΚΑΙ ΤΗι ΝΕΩΤΕΡΑι ΙΑΤΡΙΚΗι

ὑπὸ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

ΙΑΤΡΟΥ

Ὅσοι παρέστησαν κατὰ τὴν ἐμὴν τοῦ προπαρελθόντος ἔτους, περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν φυσικῶν καὶ ἰατρικῶν ἐπιστημῶν, διάλεξιν («Νεολόγου» ἔτος 1891, ἀριθ. 6714, 6717) ἐνθυμοῦνται πάντως, ὅτι θέμα ἡμῶν ὑπῆρξε: ποῦ πρῶτον καὶ πῶς ἐκ φυσικῆς ἀνάγκης ἐγεννήθη ἡ ἰατρική, πῶς δὲ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀπὸ τῶν ναῶν, ἱερέων καὶ τῶν φυσικῶν φιλοσόφων κατέληξεν εἰς τὴν εἰδικὴν τάξιν τῶν ἐπικληθέντων ἰατρῶν, ὧν εἰδικὴ ἀσχολία ὑπῆρξεν ἡ θεραπεία ἀσθενῶν καὶ συγχρόνως ἡ καλλιέργεια τῆς ἐπιστήμης ταύτης. Ἐνθυμοῦνται προσέτι καὶ τὰς εἰδικὰς ἰατρικὰς σχολάς, ὧν ἐπισημότεραι ἦσαν ἡ ἐν Κνίδῳ καὶ Κῷ, καὶ τὸν Ἱπποκράτην, ὅστις ἐν εἰδικῷ αὐτοῦ συγγράμματι *Περὶ ἀρχαίας ἰατρικῆς* περιέγραψε καὶ ὡς ἀσφαλεστέραν συνέστησε τὴν ἐπὶ τῆς πείρας καὶ παρατηρήσεως συνισταμένην ἐπιστημονικὴν μέθοδον, ἣν καὶ *μέθοδον ἐκ τῶν ὑστέρων* ὀνομάζουσι, μέθοδον, ἣν καὶ ἐπὶ τῶν φαινομένων τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς κατὰ τὰς ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου μελέτας ἡμῶν ὀφείλομεν νὰ ἐφαρμόσωμεν. Ἡ μέθοδος αὕτη, διὰ τὴν παραδοχὴν τῆς ὁποίας σπουδαίως ἠγωνίσθη ὁ Ἱπποκράτης, ὑπῆρξε, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὁμολογίαν, πολλῷ ἀρχαιοτέρα, ἀλλὰ κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ, διὰ τὴν καὶ ἐν τῇ ἰατρικῇ ἐπικράτησιν τῆς ἐκ τῶν προτέρων ἐπιστημονικῆς τῶν φιλοσόφων ἐρεύνης, ἐν ὅλως δευτέρᾳ μοίρᾳ τεθειμένη, ὑπ' ὀλίγων δέ τινων ὡς ἡ βεβαιοτέρα καλλιεργουμένη.

Ὁ Ἱπποκράτης, κύριοι, ὁ διαχωρίσας τὴν φιλοσοφίαν ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς, μετ' ἀξιοθαυμάστου δ' ἐπιμονῆς καὶ δεινότητος πειστικῆς περὶ τῆς ἐπὶ τῆς πείρας καὶ παρατηρήσεως βασιζομένης ἐπιστημονικῆς μεθόδου τῆς ἐρεύνης πολλὰ συγγράψας, πλεῖστα δὲ καὶ κατὰ τῶν ἐμπειρικῶν καὶ δογματικῶν ἰσχυρισθείς, ὤφειλε τὴν μέθοδον ταύτην πρῶτος καὶ ἐν τῇ ἰατρικῇ, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν μετέπειτα ἀκμασάντων φυσιοδιφῶν ἐν τῇ φυσιογνωμίᾳ, νὰ εἰσαγάγῃ. Ἠδυνήθη ἆρά γε, τέλεον ἀπαλλασσόμενος τῆς φιλοσοφικῆς ἐπιρροῆς τῶν συγχρόνων αὐτῷ σοφῶν, νὰ τάμῃ τὴν ὁδὸν τὴν διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου ὑποδεικνυομένην; Ἐκ τῆς προκειμένης μελέτης τῶν ἀρχῶν τῆς κνιδίας καὶ ἰδίᾳ τῆς κωϊκῆς σχολῆς θέλομεν γνωρίσει τὰ δέοντα.

§

Ἡ ἰατρική, κύριοι, ἐν τῇ στενοτέρᾳ ἐκδοχῇ τῆς λέξεως, ἤτοι ἐκ τοῦ τελικοῦ σκοποῦ τοῦ θεραπεύειν τὰς οὕτως ἢ ἄλλως προσγι-

γνομένας τῷ ὀργανισμῷ βλάβας, ἐκλήθη οὕτως· ἐν τῇ πραγματικωτέρᾳ ὅμως καὶ εὐρυτέρᾳ σημασίᾳ εἶνε μία καὶ αὐτὴ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, σκοπὸν ἔχουσα τὴν μελέτην τῶν φυσιολογικῶν καὶ παθολογικῶν λειτουργιῶν τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ, ἤτοι τὸν ἄνθρωπον ὑγιαίνοντα ἢ κάμνοντα· συνεπῶς δὲν δυνάμεθα νὰ θεραπεύσωμεν, ἐὰν δὲν γνωρίζωμεν: πῶς ὁ ἄνθρωπος συνίσταται, ποίας τινὰς ἔχει ἕκαστον τῶν ὀργάνων αὐτοῦ φυσιολογικὰς λειτουργίας, καὶ πῶς αἱ λειτουργίαι αὗται, ἀφορμῆς δοθείσης, παραβλάπτονται ἢ καταστρέφονται συγκαταστρέφουσαι καὶ τὴν ζωήν. Πρωτίστως καὶ στοιχειωδῶς ὀφείλομεν νὰ γνωρίσωμεν τὴν ἀνατομικὴν αὐτοῦ σύστασιν καὶ τῶν ποικίλων συστημάτων τὰς ἐνεργείας χάριν τῆς ζωῆς ἢ τῆς ὑπάρξεως. Οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι καὶ ἰατροί, ἐκ λόγων διαφόρων, δὲν εἶχον γνώσεις ἀνατομικὰς περὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐπαρκεῖς, τῶν δὲ φυσιολογικῶν αὐτοῦ λειτουργιῶν τὰ φαινόμενα, σχεδὸν εἰπεῖν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐξηγήσωσι καὶ κατανοήσωσι. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπεζήτησαν νὰ εὕρωσιν ἀρχὴν δυναμένην νὰ ἐξηγήσῃ τὸ φαινόμενον τῆς ζωῆς. Οἱ φιλόσοφοι πρῶτοι, ἕκαστος ἐκ τῆς οἰκείας αὐτῷ περὶ τῆς τῶν ὄντων ὑπάρξεως θεωρίας ὁρμώμενος, παρεδέχοντο ἓν τῶν τεσσάρων στοιχείων καὶ διὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν ζωϊκῶν φαινομένων. Οἱ ἰατροὶ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν αὐτῶν παρεδέχοντο, πρὸς λύσιν τοῦ σπουδαίου προβλήματος τῆς ζωῆς, ἕκαστος κατὰ τὸ φιλοσοφικὸν σύστημα, ὅπερ ἠννόει, ἐπίσης ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων, οἱ μὲν τὸ πῦρ, οἱ δὲ τὸ ὕδωρ, καὶ ἄλλοι μὲν τὴν γῆν, ἄλλοι δὲ τὸν ἀέρα· ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ ἰατροὶ ἄλλην ὅλως ἀρχὴν παραδεξάμενοι· οὕτως, ὁ ἄνθρωπος συνίσταται ἐξ οὐσίας τινὸς ἤτοι τοῦ φλέγματος, ἢ ἀπὸ χολῆς, ἢ ἐκ χυμοῦ τινος πικροῦ, γλυκέος, πυκνοῦ ἢ ἀραιοῦ· ὅτι δὲ ἐν ἑκάστῳ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει εἷς τῶν ῥηθέντων χυμῶν, δι' οὗ συντηρεῖται ἐν τῇ ζωῇ, καὶ μόνον, ὅταν κατὰ ποσὸν αὐξήσῃ ἢ ἐλαττωθῇ, προκαλεῖ ζωϊκὰς βλάβας, ἀσθενείας, θάνατον. (Περὶ τόπων τῶν κατ' ἄνθρωπον τ. 6, σελ. 34. Ἀρχ. ἰατρικῆς, τόμ. 1, σ. 602. Introduct. générale Littré, τ. 1, σ. 191-193).

Πᾶσαι αὗται αἱ φυσιολογικαὶ καὶ φιλοσοφικαὶ θεωρίαι, ἃς δύναταί τις ἐκτενέστερον νὰ γνωρίσῃ ἐν μέρει καὶ ἐν παντὶ ἐγχειριδίῳ τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας, δὲν ἐβασίζοντο ἐπὶ τῆς πείρας καὶ τῆς παρατηρήσεως, ἐφ' ὧν στηριζόμεθα σήμερον ἐν ταῖς φυσικαῖς ἐπιστήμαις, ἠννόει δὲ ταύτας ἥ τε πρὸ τοῦ Ἱπποκράτους φυσιογνωστικώτερον φρονοῦσα μερὶς τῶν σοφῶν καὶ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης.

Ἀλλ' αἱ ἰατρικαὶ σχολαὶ τῆς Κνίδου καὶ Κῶ, αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης, ἠκολούθησαν τῇ ἐπιστημονικῇ ἐκ τῶν ὑστέρων μεθόδῳ; ἢ παρεπλανήθησαν εἰς τὰς ἐκ τῶν προτέρων περὶ τῆς ζωϊκῆς ἀρχῆς θεωρίας; Δυστυχῶς ἐν τῇ καθολικῇ ταύτῃ ἀρχῇ τὴν αὐτὴν ἔταμον ὁδόν, ἐχρήσαντο ὅμως τῇ μέσῃ καὶ συμβιβαστικῇ. Ἡ ἀρχὴ τῶν ὄντων, διατείνεται ὁ Ἱπποκράτης, οὐχὶ ἐξ ἑνὸς καὶ μόνου στοιχείου, κατὰ τὰς μονομερεῖς θεωρίας, ἀλλ' ἐκ τῆς ἑνώσεως τῶν τεσσάρων ὁμοῦ γίγνεται, ἤτοι τοῦ πυρός, ἀέρος, γῆς καὶ ὕδατος μετὰ τῶν δραστικῶν αὐτῶν δυνάμεων: τοῦ θερμοῦ, ψυχροῦ, ξηροῦ καὶ ὑγροῦ· κατὰ συνέπειαν καὶ ὁ ἄνθρωπος, μέρος ὢν καὶ αὐτὸς τῆς φύσεως, ἐκ τῶν αὐτῶν σύγκειται στοιχείων, ὅτι ἐν αὐτῷ ὑπάρχουσιν οὐχὶ μονομερῶς καὶ αὐτὸς ἢ ἐκεῖνος ὁ χυμός, ἀλλὰ τέσσαρες κατ' ἐξοχὴν χυμοί: αἷμα, φλέγμα, χολὴ ξανθὴ καὶ μέλαινα, οἱ δὲ χυμοὶ οὗτοι εἶνε παραγόμενα τῶν τεσσάρων στοιχείων, καθ' ὅσον ἐξ ἐσθιομένων γίγνονται, τὰ δὲ ἐσθιόμενα ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων σύγκεινται. (Πρβλ. καὶ τὸ περὶ θεραπείας ἑλκῶν καὶ νεοτρώτων τραυμάτων παρ' ἀρχαίοις· «Ἰατρικὸν δελτίον», ἔτος Α', Β' καὶ Γ').

Κατὰ ταῦτα ὁ Ἱπποκράτης καὶ ἡ κωϊκὴ σχολή, πρὸς ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου τῆς ζωῆς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, παρεδέξαντο τὰ τέσσαρα στοιχεῖα μετὰ τῶν δραστικῶν αὐτῶν ἰδιοτήτων καὶ τέσσαρας ἰδίᾳ χυμοὺς κεκρυμμένους ἐν αὐτῷ. Ἡ ἁρμονία δὲ καὶ συμμετρία τῶν συνιστώντων τὸν ἄνθρωπον τεσσάρων στοιχείων καὶ ἡ εὐκρασία, ἤτοι ἡ ἐναρμόνιος μίξις τῶν χυμῶν, εἶνε ἡ φυσιολογικὴ κατάστασις τοῦ ὑγιοῦς ὀργανισμοῦ, εἶνε ἡ ὑγεία ἤ, κατὰ τὸν Σταγειρίτην, ἡ *ἰσότης* (πρόβλ. 3ον), ἡ δὲ ὑπερίσχυσις ἑνὸς καὶ μόνου στοιχείου ἢ ἑνὸς καὶ μόνου χυμοῦ προκαλεῖ διαταραχήν, φαινόμενον παθολογικῆς φυσιολογίας, καὶ θάνατον· διὰ τούτων πᾶς ὁ βίος καὶ ὑγιαίνοντι, καὶ ἐκ νόσου ἀνατρεφομένῳ καὶ κάμνοντι. (Ἀρχ. ἰατρικῆς, τόμ. 1, σ. 600).

Τοιαύτη, κύριοι, ἡ φυσιολογικὴ ἀρχὴ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἀρχὴ ὑποθετική, ἀρχὴ ἐπ' οὐδεμιᾶς παρατηρήσεως στηριζομένη, ἤτοι ἀρχὴ δογματική, τὴν ὁποίαν καὶ οἱ κνίδιοι ἰατροὶ ἐπρέσβευον (Περὶ Γονῆς τ. 7 σ. 474). Ἤδη ἐγείρεται τὸ ἐρώτημα: ἐὰν ἥ τε κνιδία καὶ ἡ κωϊκὴ σχολὴ ἰδίᾳ δὲ ὁ Ἱπποκράτης,

διὰ τῆς δογματικῆς παραδοχῆς τῆς συνδρομῆς τῶν τεσσάρων στοιχείων καὶ τῆς εὐκρασίας τῶν χυμῶν, ἠδυνήθη ἐν τῇ μελέτῃ καὶ ἐξηγήσει τῶν παθολογικῶν φαινομένων τῆς φυσιολογικῆς ταύτης ὑποστάσεως νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν ἐπὶ τῆς πείρας καὶ παρατηρήσεως μέθοδον αὐτοῦ· ἀπαντῶμεν καταφατικῶς καὶ διὰ τὰς δύο σχολὰς ἀλλὰ μετά τινων διαφορῶν, περὶ ὧν λέγομεν τὰ δέοντα. Ὁ Ἱπποκράτης ἐν τῇ μελέτῃ τῶν παθολογικῶν φαινομένων διετείνετο, ὅτι ὀφείλομεν νὰ περιορίζώμεθα εἰς μόνα τὰ γενικὰ καὶ κοινὰ οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὰ εἰδικά· τὴν ἰδέαν δ' αὐτοῦ ταύτην διετύπωσεν ἐν εἰδικῷ συγγράμματι, τῷ «Προγνωστικῷ»· διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ θεραπεύσωμεν τὰς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων ὀφείλομεν νὰ μελετῶμεν τὰ γενικὰ φαινόμενα τοῦ ἀσθενοῦντος ὀργανισμοῦ (τόμ. 2, σελ. 110). Οὕτω, προκειμένου λόγου περὶ πνευμονίας, πλευρίτιδος καὶ ἄλλων φλογιστικῶν ἀσθενειῶν, δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ μελετῶμεν τὰ εἰδικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν εἰρημένων ἀσθενειῶν, ἀλλὰ τὰ κοινὰ ἢ γενικά, ἤτοι τὸν πυρετόν, διότι ὁ πυρετὸς εἶναι τὸ κυριεῦον τῆς καταστάσεως τοῦ ἀσθενοῦς. Ὡς βλέπετε, κύριοι, καὶ ἐν τῇ μελέτῃ τῶν παθολογικῶν φαινομένων τοῦ νοσοῦντος ὀργανισμοῦ γενικώτερον ἐφαρμόζει τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ μέθοδον ὁ Ἱπποκράτης, ὅστις, παραδεξάμενος ἅπαξ τὴν ἀρχὴν τῆς τῶν χυμῶν ἐναρμονίου μίξεως ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει καὶ τὴν ἀνισότητα αὐτῶν ὡς τὴν μόνην καὶ ἀναγκαίαν παθολογικὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ ἀσθενοῦντος ὀργανισμοῦ, μοιραίως ἔτεινεν, αὐτὸς γενικὸς παθολόγος γενόμενος, εἰς τὴν γενικωτέραν ἐπισκόπησιν τῶν παθολογικῶν φαινομένων· ἀλλὰ τὰ φαινόμενα τῶν ἀσθενειῶν δὲν εἶναι μόνον γενικὰ ἀλλὰ καὶ εἰδικὰ ἐν τῇ ἰδιοτυπίᾳ αὐτῶν λίαν σπουδαῖα καὶ ἐξίσου πραγματικὰ ὡς ἐξαρτώμενα ἐκ τῆς εἰδικῆς λειτουργίας τῶν ὀργάνων τοῦ ἀνθρώπου, δυνάμενα δὲ νὰ συντελέσωσιν εἰς πληρεστέραν κατανόησιν τῶν γενομένων ἀλλοιώσεων καὶ διάγνωσιν τῶν ἀσθενειῶν. Ὁ Ἱπποκράτης περὶ τῶν ἀλλοιώσεων τῶν ὀργάνων ποιεῖται μὲν λόγον ἀλλὰ παραδικῶς, διότι τὰς ἀλλοιώσεις ταύτας θεωρεῖ δευτεροπαθεῖς, οὐχὶ δὲ καὶ πρωτοπαθεῖς, ὡς παραδέχεται σήμερον ἡ ἐπιστήμη (αὐτόθι σελ. 25). Ὀρθῶς δὲ ὁ σοφὸς Littré λέγει «ὅτι ὁ Ἱπποκράτης, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῶν γνώσεων αὐτοῦ, περιωρίσθη εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀσθενοῦντος σώματος· ἐνῷ ἡ νεωτέρα ἰατρικὴ εἰσέδυσεν εἰς τὸ ἔσω, ἡ διείσδυσις δὲ αὕτη εἰς τὰ ἐνδόμυχα τῶν ὀργάνων καὶ τῶν ἱστῶν ὑπῆρξεν ἐργασία τῶν αἰώνων τῶν χωριζόντων ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Ἱπποκράτους» (Introd. de la doctrire méd. d'Hippocr. τόμ. 1, σελ. 463). Ἀληθῶς, κύριοι, ἡ νεωτέρα ἰατρικὴ δὲν ἀσχολεῖται περὶ τὰ κοινὰ καὶ γενικὰ μόνον φαινόμενα, ἀλλ' εἰσέρχεται καὶ ἐρευνᾷ τὰς μᾶλλον λεπτεπιλέπτους διαφορὰς καὶ ποικιλίας αὐτῶν· διερωτᾶται ὅμως ἐὰν ἡ καθ' ἡμᾶς ἰατρική, ἡ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς εὐρείας καὶ ἀληθοῦς ἐφαρμογῆς τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου τῶν ἀρχαίων διαμορφωθεῖσα, προηγήθη καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ· φρονοῦμεν ὄχι. Οἱ κνίδιοι παρεδέχοντο πράγματι τὴν ἀρχὴν τῆς τῶν χυμῶν συμμέτρου μίξεως, ἀλλ' ἐν τῇ μελέτῃ καὶ περιγραφῇ τῶν φαινομένων τῶν ἀσθενειῶν ἠκολούθησαν ἀσφαλεστέραν ὁδόν, ἤτοι ἐμελέτησαν καὶ τὰ εἰδικὰ φαινόμενα ἢ συμπτώματα· ἐν τῷ ὑπερβάλλοντι ὅμως ἐπιστημονικῷ αὐτῶν ζήλῳ, πρὸ πάντων διὰ τὴν ἔλλειψιν βεβαίων καὶ ἐπαρκῶν ἀνατομικῶν γνώσεων, περιέπεσαν εἰς ἄτοπον καὶ ἀνωφελῆ τῶν ἀσθενειῶν ὑποδιαίρεσιν, ἐπὶ ἀβεβαίων δὲ καὶ παροδικῶν συμπτωμάτων ἐρειδόμενοι πολλὰ καὶ διάφορα ὀνόματα τῶν ἀσθενειῶν ἔπλασαν· οὕτω παρεδέχοντο δέκα ἀσθενείας χολῆς, δώδεκα τῆς κύστεως, τέσσαρας τῶν νεφρῶν, τέσσαρας στραγγουρίας, τρεῖς τετάνους, τέσσαρας ἰκτέρους, καὶ τρία εἴδη φθίσεων (Daremberg, Œuvres choisies d'Hippocr., σελ. 123). Ἡ κνιδία τάσις ἐν τῇ ἀρχαιότητι προὐκάλεσε τὴν μῆνιν τοῦ Ἱπποκράτους καὶ τῆς σχολῆς αὐτοῦ.

Ὁ Ἱπποκράτης θεωρεῖ περιττὸν ὄνομα εἰδικὸν τῆς ἀσθενείας, ἣν προτίθεται νὰ θεραπεύσῃ· «ποθέειν δὲ χρὴ οὐδενὸς νουσήματος ὄνομα, ὅ,τι μὴ τυγχάνῃ ἐνθάδε γεγραμμένον» (Προγνωστ. τόμ. 2, σελ. 190), ἐνῷ οἱ κνίδιοι τοὐναντίον ἐπεζήτουν τὴν εἰδίκευσιν τῶν παθολογικῶν φαινομένων εἰς νοσολογικὰς μονάδας· ταύτην αὐτῶν τὴν ῥοπὴν σφοδρῶς κατεπολέμησεν ὁ Ἱπποκράτης· ἐπαινεῖ μὲν αὐτοὺς ὅτι «ὀρθῶς ἔγραψαν» (Περὶ διαίτης ὀξέων, τόμ. 2, σελ. 224) περὶ συμπτωμάτων, καὶ «τὰς πολυτροπίας τῶν ἐν ἑκάστῃ τῶν νούσων καὶ τὴν πολυσχιδίην αὐτέων οὐκ ἠγνόησαν ἔνιοι» (αὐτόθι, σελ. 226), ἀλλ' οὐκ ὀρθῶς ἔγραψαν «τοὺς ἀριθμοὺς ἑκάστου τῶν νουσημάτων σάφα φράζειν ἐθέλοντες» (αὐτόθι, σελ. 228).

Ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς ταύτης διαφορᾶς

τῶν δύο ἐπισημοτέρων σχολῶν κρίνοντες ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι οἱ κνίδιοι ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ὁπότε ἡ μὲν ἀνατομία εἰς ὀλίγας καὶ ἀτελεῖς γνώσεις περιωρίζετο, ἡ μελέτη τῶν λειτουργιῶν ἔν τε τῇ φυσιολογικῇ καὶ παθολογικῇ καταστάσει ἐσφαλμένην εἶχε βάσιν, ἡ δὲ διαφορικὴ διάγνωσις ἦν ἐστερημένη τῶν στοιχειωδῶν αὐτῆς ὅρων, λαμβανομένης μάλιστα ὑπ' ὄψει τῆς φιλοσοφικῆς τάσεως τῆς ἐν Κῷ σχολῆς, τοῦ μελετᾶν καὶ θεωρεῖν τὰ καθολικὰ ἰδίᾳ φαινόμενα, οἱ κνίδιοι, λέγομεν, θεωρητέοι καινοτομοῦντες· σκεπτόμενοι ὅμως κατὰ τὰς νεωτέρας περὶ ἐπιστημονικῆς ἀκριβολογίας καὶ ἑρμηνείας ἀρχάς, ὀφείλομεν νὰ ἀποδώσωμεν αὐτοῖς δίκαιον· διότι ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη αὐτὸ τοῦτο τὸ σύστημα, τὸ ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους γενικῶς ὑποδεικνυόμενον, πρακτικῶς δ' ἐλεγχόμενον, ἤτοι τὸ σύστημα τῆς εἰδικῆς τῶν καθ' ἕκαστα ἐρεύνης, ἀκολουθεῖ μὴ δυσωποῦσα καὶ εἰς τὴν γενικωτέραν μελέτην τῶν κοινῶν φαινομένων ἢ συμπτωμάτων τῶν νοσημάτων ἢ θεωρητικὴν ἀναγωγὴν τῶν καθ' ἕκαστον. Ὁ Littré (Argument sur les Aphorismes, τόμ. 4, σελ. 480· πρβλ. καὶ Th. Puschman, Alexander von Tralles, τόμ. 1, σελ. 10) ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης τῶν κνιδίων τὸν λόγον ποιούμενος λέγει ἐπίσης, ὅτι ἡ ἐπιστήμη δὲν συνίσταται εἰς τὴν ἀπροσδιόριστον ἐπέκτασιν ἀξιωμάτων τινῶν κεφαλαιωδῶν, ἀλλ' εἰς τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πλήρη συναρμολογίαν ἀναρίθμων λεπτομερειῶν. Ἡ ἀκριβὴς τῶν ἀσθενειῶν διάκρισις σήμερον, ἡ διὰ τῆς γνώσεως τῶν ἀνατομικῶν ἀλλοιώσεων, τῆς λεπτομεροῦς μελέτης τῶν συμπτωμάτων, τῆς χημικῆς τῶν ὑγρῶν ἐξετάσεως, εἶνε κληροδότημα τῶν κνιδίων (Littré, Argument, τόμ. 2, σελ. 201) ἤτοι τῆς μεθόδου αὐτῶν.

Ἡ ἐφαρμογὴ πάσης μεθόδου ὀφείλει νὰ γίγνηται πλήρης, οὐχὶ μονομερής. Ὡς ἐν ταῖς φυσικαῖς οὕτω καὶ ἐν ταῖς βιολογικαῖς ἐπιστήμαις τὸ ζητούμενον εἶνε τὸ αὐτό: σκοπὸς τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν εἶνε ἡ διὰ τῆς πείρας, πειράματος καὶ παρατηρήσεως γνῶσις τῶν καθ' ἕκαστα φαινομένων, ἡ σχέσις καὶ ἡ ἐξεύρεσις τῶν αἰτίων ἢ νόμων αὐτῶν· ἐξετάζει καὶ ἐρευνᾷ τὰ γενικὰ φαινόμενα καὶ τὰς ἰδιότητας, δὲν παρορᾷ ὅμως καὶ τὰς εἰδικάς, διότι διὰ τῆς συναρμολογήσεως αὐτῶν ἀποκτᾶται πληρεστέρα γνῶσις· οὕτω καὶ ἐν ταῖς βιολογικαῖς, καὶ ἔτι πλέον ἐν τῇ ἰατρικῇ, ὡς ἐκ τοῦ τελικοῦ αὐτῆς καὶ εἰδικωτέρου σκοποῦ, οὐ μόνον τὰ γενικὰ φαινόμενα, ἀλλὰ καὶ τὰ εἰδικὰ διὰ τῶν αὐτῶν μέσων ὀφείλομεν νὰ σπουδάζωμεν· διὸ ὀρθῶς καὶ ὁ Daremberg ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος συμπεραίνων λέγει, ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ ἕνωσις τῶν ἀντιθέτων τάσεων τῆς κωϊκῆς καὶ κνιδίας σχολῆς εἶνε ὁ τελικὸς σκοπός, ὃν ἡ ἀληθὴς ἐπιστήμη ὀφείλει νὰ ἐπιζητῇ. Ἐν ταύτῃ εὑρήσει βάσιν καὶ μεγαλεῖον. (Œuvres choisies d'Hippocrates. Introduction).

Ὁ Ἱπποκράτης, κύριοι, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ἀρχῆς τῶν χυμῶν ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ ὀργανισμῷ, ἐγένετο ὁ ἱδρυτὴς τῆς χυμικῆς παθολογίας (humoral pathologie), ἡ δὲ κνιδία σχολὴ ἐκ τῆς τάσεως αὐτῆς τῆς περιγραφῆς τῶν εἰδικῶν συμπτωμάτων καὶ τοπικῶν φαινομένων ὑπῆρξεν ἡ μεσάζουσα εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς μετὰ ταῦτα καὶ μετὰ πολλοὺς αἰῶνας βραδύτερον ἀναφανείσης ἱστογόνου παθολογίας (solidar pathologie), πλὴν ἀμφότεραι αἱ σχολαὶ πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς οἱ πρόδρομοι τῆς *δογματικῆς* καὶ *ἐμπειρικῆς* αἱρέσεως. Ὁ Ἱπποκράτης, ὁ μετὰ πολλῆς τῆς δεινότητος καταπολεμήσας τοὺς ἐξ ὑποθέσεως ζητοῦντας καὶ δογματικῶς ἐν ἐπιστήμῃ καθαρῶς φυσικῇ ἀποφαινομένους, διὰ τῆς παραδοχῆς τοῦ τρόπου τῆς γενέσεως τῆς ἰατρικῆς (Ἀρχ. ἰατρικῆς, τόμ. 1, σελ. 58) καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς τῶν χυμῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ κράσεως, ἄνευ ἰδίων κλινικῶν παρατηρήσεων, ἀσυναισθήτως, οὕτως εἰπεῖν, ἔθεσε τὰ θεμέλια τῆς μελλούσης δογματικῆς ἰατρικῆς, ἥτις, ἐκτραπεῖσα (Celsus, Præfatio) τῆς ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους τεθείσης ἀρχῆς τῆς ἐν τῇ μελέτῃ τῶν φαινομένων τοῦ ἀσθενοῦντος ὀργανισμοῦ πειραματικῆς ὁδοῦ, ἐνησμενίζετο εἰς τὰς ἐκ τῶν προτέρων θεωρίας, τὰς ὁποίας ὁ Ἱπποκράτης ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πείρας μόνον καὶ παρατηρήσεως παρεδέχετο. Οὕτω, μετὰ τὸν θάνατον, οἱ υἱοὶ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἵδρυσαν τὴν δογματικὴν σχολήν, καὶ ἐνῷ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἡ κυρίως ἱπποκρατικὴ σχολὴ διελύετο, ὑπερίσχυε τὸ τῶν κνιδίων σύστημα οὕτως, ὥστε, ἐνῷ ἐπὶ τῶν χρόνων Ἡροφίλου καὶ Ἐρασιστράτου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπῆρχον Ἡροφίλειοι καὶ Ἐρασιστράτειοι, Ἱπποκρατικοὶ σχεδὸν δὲν ὑπῆρχον. Ἡ κατὰ τοῦ ἱπποκρατικοῦ συστήματος καὶ τοῦ δογματισμοῦ ἀντίδρασις ἐξεδηλώθη καὶ διὰ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς ἐμπειρικῆς σχολῆς (Celsus, Præfatio, καὶ Γαληνοῦ: Εἰσαγωγὴ ἢ Ἰατρός, τόμ. 14, σελ. 683), εἰς τὴν ἵδρυσιν

τῆς ὁποίας συνετέλεσε καὶ ἡ μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Ἀθηνῶν ἀκμὴ τῆς Ἀλεξανδρείας, ἔνθα διὰ τῶν συστηματικῶν ἀνατομικῶν ἀνακαλύψεων τοῦ Ἡροφίλου καὶ Ἐρασιστράτου (αὐτόθι) παρεσκευάζετο τὸ ἔδαφος τοῦ ἐμπειρισμοῦ, τοῦ ὁποίου πρῶτοι ἱδρυταὶ εἶνε Φιλῖνος ὁ Κῷος, Σεραπίων, Διοσκουρίδης, Ἀπολλώνιος καὶ ἄλλοι, παραδεχόμενοι τὰ τῆς πείρας ἐξαγόμενα ὡς τὰ μόνα τῇ αἰσθήσει ὑποπίπτοντα. Ἡ διάκρισις αὕτη τῶν δογματικῶν καὶ ἐμπειρικῶν καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους διαμάχη (αὐτόθι) προὐκάλεσε τὸν σχηματισμὸν τῆς *μεθοδικῆς* σχολῆς, ἧς κυρίως ἀρχηγὸς ὑπῆρξεν ὁ Ἀσκληπιάδης, ὅστις, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ φιλοσοφικοῦ συστήματος Λευκίππου, Δημοκρίτου καὶ Ἐπικούρου, ὅτι τὰ σώματα ἐκ τυχαίας συνίστανται ἑνώσεως ἀτόμων διαιρετῶν, ὡρισμένην τὴν μορφὴν ἐχόντων, εἰσήγαγε μετὰ τῶν διαδόχων αὐτοῦ Θεμίσωνος καὶ Θεσσαλοῦ τὴν περὶ τῶν ὄντων ταύτην θεωρίαν ἐν τῇ ἰατρικῇ (αὐτόθι, σελ. 684) καὶ παρεδέξατο, ὅτι καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου συνίσταται ἐξ ἀτόμων χωριζομένων διὰ πόρων, δι᾽ ὧν ἄτομα ὑγρὰ διηνεκῶς ἐκκρίνονται καὶ τὸ σύνολον δ᾽ αὐτῶν ἐν ποιᾷ τινι κινήσει εὑρίσκεται. Ἡ ἁρμονικὴ αὕτη τῶν ἀτόμων πρὸς τοὺς πόρους σχέσις, *σύγκρισις* καλουμένη (πρβλ. Ἑλλ. Γυναικειολογίας τὴν Νοσολογίαν) εἶνε ἡ φυσιολογικὴ τοῦ ἀνθρώπου κατάστασις ἢ ἡ ὑγεία, τὸ ἐναντίον δὲ ἡ ἀσθένεια. Συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν ταύτην οἱ μεθοδικοὶ παρεδέχοντο, ὅτι ἐν τῇ ἰατρικῇ ἡ ἀληθὴς μέθοδος εἶνε ἡ ἁπλῆ τῶν συμπτωμάτων τῶν ἐναργῶν καὶ κοινῶν ἐν ταῖς ἀσθενείαις ἔρευνα καὶ ἡ θεραπεία αὐτῶν ἡ μεθοδική, ἤτοι ἡ ἀνάλογος πρὸς τὰς διαφόρους τῆς ἀσθενείας περιόδους καὶ σύμφωνος πρὸς τὴν περὶ ἀτόμων θεωρίαν.

Ἡ μεθοδικὴ σχολή, ὡς βεβαιούμεθα ἐκ τῶν εἰρημένων, ὑπῆρξε κρᾶμα δογματικῆς καὶ ἐμπειρικῆς ἰατρικῆς, προὐκάλεσε δὲ καὶ αὕτη ἔριδας οὐχὶ ὀλίγας καὶ παρεσκεύασε τὴν ἀναγέννησιν ἢ ἐμφάνισιν νέων σχολῶν. Κατὰ τῆς μεθοδικῆς σχολῆς ἀντεπεξῆλθεν ἡ δογματική, ὑπὸ τὸ ὄνομα *πνευματική*, ἧς ἀρχηγὸς ὁ ἐξ Ἀτταλείας Ἀθήναιος· ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ὑλιστικῶν θεωριῶν τῆς ἐλεατικῆς φιλοσοφίας, ἤτοι τοῦ θερμοῦ, ψυχροῦ, ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, παρεδέξατο *πνεῦμα* διηθούμενον διὰ τῶν σωμάτων, συντηροῦν καὶ ἀναπαράγον αὐτά· οὐχὶ ἡ σύγκρισις τῶν ἀτόμων, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα, πνεῦμα ὅμως ὑλικόν, παθαίνει καὶ προκαλεῖ τὰς ἀσθενείας· ἡ πνευματικὴ αὕτη σχολὴ παρεσκεύασε τὴν *ἐκλεκτικήν*, ἧς σκοπὸς ὑπῆρξεν ὁ συμβιβασμὸς τῶν ἀντιθέτων ἀρχῶν τῶν διαφόρων ἰατρικῶν αἱρέσεων καὶ ἡ παραδοχὴ τοῦ ἀληθοῦς ἐξ ἑκάστης αὐτῶν. Εἰς τὴν σχολὴν ταύτην ἀνῆκε καὶ Ἀρεταῖος ὁ καππαδόκης, διακριθεὶς καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι τὴν ἕδραν τῶν ἀσθενειῶν ἐν τοῖς ὀργάνοις τοῦ ἀνθρώπου ἐπεζήτει καὶ δι᾽ αὐτῶν ἐξήγει.

Ἡ ἰατρική, διὰ τῶν ἀντιθέτων ἀρχῶν καὶ θεραπευτικῶν συστημάτων, τῶν διηνεκῶν διαλεκτικῶν συζητήσεων καὶ ἀμοιβαίων ἀντεγκλήσεων, περιέπεσεν εἰς χυδαῖον ἐμπειρισμόν, ἀπολέσασα δὲ τὸν ἀληθῆ αὐτῆς σκοπόν, ἠσχολεῖτο ἄνευ ὡρισμένου σχεδίου εἰς δοκιμὴν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ φαρμάκου, ἢ εἰς ματαίας λεπτολογίας περὶ τῶν πρώτων αἰτίων καὶ ἀκαταλήπτων ἀλλοιώσεων τῆς ζωϊκῆς δυνάμεως· ἐν τῇ γενικῇ ταύτῃ συγχύσει ἐγεννήθη ὁ Γαληνὸς «medicorum omnium post Hippocratem princeps» (Kühn. Witæ Galeni, τόμ. I, XXI), ὁ ὁποῖος, διὰ τῶν ἀνατομικῶν ἐργασιῶν τῶν προγενεστέρων σοφῶν, τῶν φυσιολογικῶν αὐτοῦ μελετῶν καὶ τῆς τάσεως τοῦ νὰ ἑρμηνεύσῃ τοπικῶς τά τε γενικὰ καὶ τοπικὰ φαινόμενα τοῦ ἀσθενοῦντος ὀργανισμοῦ (Daremberg (Ch.) La Médecine· Histoire et doctrines, σελ. 296) ἀνεστήλωσε τὸ γόητρον τῆς ἱπποκρατικῆς σχολῆς, ἤλεγξε τοὺς ἐμπειρικοὺς καὶ μεθοδικούς, καὶ παρεδέξατο τὸν δογματισμόν, ὃν καὶ *λογικὴν* ὠνόμασεν αἵρεσιν, ὡς ἀναγνωρίζουσαν *φύσιν*, *ὕλην* καὶ *δύναμιν* (Γαλην. Θεραπ. μεθόδ. βιβλ. Δ΄, τ. 10, σελ. 264. Τῶν πρὸς Γλαῦκον θεραπευτικῶν βιβλ. Α΄, τ. 1, σ. 6. Περὶ αἱρέσεων τοῖς εἰσηγουμένοις, τ. 1, σ. 65, 69, 280 καὶ ἀλλαχοῦ. Πρβλ. καὶ Περὶ Δυνάμ. φυσικῶν, τ. 2, βιβλ. Α΄, σ. 27).

Καθ᾽ ὅλην τὴν μακρὰν ταύτην περίοδον τῶν αἰώνων καὶ μετὰ τὸν Γαληνὸν μέχρι τοῦ ΙϚ΄ αἰῶνος, ἡ ἐπιστημονικὴ μέθοδος, ἡ ἐπὶ τῆς πείρας καὶ παρατηρήσεως βασιζομένη, ἐν τοῖς προϊστορικοῖς χρόνοις τὸ πρῶτον κατανοηθεῖσα, διὰ δὲ τοῦ Ἱπποκράτους μετὰ θαυμαστῆς ὀξυδερκείας καὶ ἐνθουσιασμοῦ ὡς ἡ μόνη ἀληθὴς ὑποστηριχθεῖσα, ἡ ἐπιστημονική, λέγω, αὕτη μέθοδος, διὰ λόγους διαφόρους, δὲν ἠδύνατο νὰ καρποφορήσῃ. Οὕτω κατὰ τὰ τέλη τῆς ΙϚ΄ ἑκατονταετηρίδος ἤρξατο ἡ ἀληθὴς ἐφαρμογὴ τῆς ἱπποκρατικῆς ταύτης μεθόδου, ὡς καλοῦσιν αὐτὴν ἐσφαλμένως σήμερον, διότι μᾶλλον, ὡς εἶπον καὶ ἀλ-

λοτε, ἑλληνικήν, διὰ τὴν ἄγνοιαν ἡμῶν περὶ τοῦ πρώτου πρὸ τοῦ Ἱπποκράτους γνόντος τὴν ἀλήθειαν ταύτην, μᾶλλον, λέγω, ἑλληνικὴν δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν, διὰ τῶν κατὰ τὸν ῥηθέντα αἰῶνα μεγάλων ἀνατομικῶν ἀνακαλύψεων τῶν διασήμων ἀνατόμων Sylvius, Vesalius, Fallopia καὶ ἄλλων, διὰ τῆς κατὰ τὸν ΙΖ΄ αἰῶνα ἀνακαλύψεως τῆς κυκλοφορίας ὑπὸ τοῦ Harvay, διὰ τῶν γιγαντιαίων προόδων τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἰδίως τῆς χημείας καὶ χημικῆς ἐξηγήσεως τῶν φαινομένων τῆς ζωῆς κατὰ τὸν ΙΗ΄ αἰῶνα, ἡ ἐπιστημονικὴ μέθοδος τῶν ἀρχαίων προσέλαβε καθολικὸν κῦρος. « Il arrive qu'un principe, dont l'application était défectueuse et n'avait point d'issuo à une époque, devient, dans une autre époque, d'une application juste et facile ... C'est celui qui a pris le dessus dans les temps modernes, et sur laquelle la pathologie repose en ce moment », συμπεραίνει πάνυ ὀρθῶς καὶ ὁ πολὺς Littré (Argument, τόμ. 2, σελ. 201).

Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ὑπὸ

ΜΑΝΟΥΗΛ Ι. ΓΕΔΕΩΝ

Μὴ νομίσητε κατὰ τὴν ἑσπέραν ταύτην ὅτι νέον τι πρόκειται ν' ἀκούσητε ἀπὸ τοῦ σεμνοῦ τούτου βήματος ἀνελιττόμενον. Πενίας ἀποστολικῆς, ἀγαπητοί, μικρὰν εἰκόνα παρεχόμενος καὶ ποιμνιαρχικῆς ὑπὲρ ὀρθοδόξων τετρυχωμένων ἀφοσιώσεως καὶ ζήλου προβάλλων ὑμῖν πρότυπον, οὐδὲν βεβαίως εἰςφέρω κατ' οὐσίαν καινόν. Πρόκειται περὶ τῶν κάτω χρόνων, περὶ τῶν τελευταίων αἰώνων· καὶ ἡ μὲν ἀναζήτησις συνετῶν καὶ φιλογενῶν νόων διακριθέντων ἐν τῇ διοικήσει τῶν κοινῶν ἡμῶν πραγμάτων, ἡ πᾶσι τοῖς φιλογενέσιν ἅμα δὲ καὶ φιλίστορσι καθὸ καθῆκον ἐπιβαλλομένη, δείξει πολλοὺς τοιούτους, ἡ δὲ ἔρευνα τῆς ὑλικῆς τῶν ἑκασταχοῦ κέντρων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡμῶν βίου καταστάσεως ἀποδείξει τὴν ἐξαπλουμένην ἁπανταχοῦ πενίαν ἐν τοῖς κοινοῖς ταμείοις, εἰ οὐχὶ καὶ ἐν τοῖς ἰδιωτικοῖς. Ἐκτιθεὶς δὲ πράξεις τινὰς τοῦ μακαρίτου πατριάρχου τῆς Ἀλεξανδρείας Ματθαίου, ταῦτ' ἔχω καὶ πάλιν ἀποδεικνυόμενα.

Ἀλλὰ καὶ φρονῶ, ὅτι διὰ τῆς ἑσπερινῆς ἡμῶν ταύτης συνδιατριβῆς ἐπιρρωννύομεν εἴ τι ἂν ἡ παράδοσις ἐγγράφως ἡμῖν παραδιδοῦσα διέσωσε περὶ τοῦ ἀνδρός. Τέσσαρές εἰσιν οἱ χρονογράφοι τοῦ ΙΗ΄ αἰῶνος, εἰς οὓς δέον ν' ἀναδράμωμεν, ἐξετάζοντες τὴν πολιτείαν — τὴν δρᾶσιν, ὡς σήμερον λέγεται — τοῦ Ματθαίου· Κομνηνὸς Ὑψηλάντης, Καισάριος Δαπόντες, Σέργιος Μακραῖος, Γεώργιος Βεντότης· ἀλλ' ἀπὸ μὲν τοῦ τελευταίου μανθάνομεν[1] ὅτι παρῃτήσατο τὸν θρόνον « διὰ τὸ γηρατεῖον » καὶ ἀπῆλθεν εἰς Βουκουρέστιον· ἀπὸ δὲ τῶν τριῶν πλείονα καὶ σπουδαῖα· διὸ τοὺς τρεῖς μόνον ἡμεῖς συμβούλους προστησάμενοι κυροῦμεν μὲν διὰ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Ματθαίου τὰ γραφόμενα αὐτῶν, δυνάμεθα δὲ καὶ τινα προστιθέναι τοῖς ὑπ' ἐκείνων ἡμῖν παραδεδομένοις.

Πλείω τούτων δὲ λέγει Κομνηνὸς Ὑψη-

---

1. Βεντότη, Συμπλήρωμα (ἐπιγράφεται Προσθήκη) τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας Μελετίου Ἀθηνῶν· ἐν Βιέννῃ, 1795, σελ. 89.

λάντης, ὁ φίλος τῷ ἀοιδίμῳ πατριάρχῃ γεγονὼς καὶ τὸ ποιμνιαρχικὸν ἔργον αὐτοῦ γνοὺς συνεγγύς. Ἐπειδὴ δέ, τύποις ἐκδεδομένων ὄντων[1] τῶν τριῶν τούτων χρονογράφων, εὔκολος ἡ εἰς τὰ συγγράμματα τούτων παραπομπή, λέξεις τινὲς ἀνάγκη 'νὰ λεχθῶσι πρὸς γνῶσιν τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας τοῦ Ματθαίου.

Κατ' αὐτούς, ὁ Ματθαῖος, ἐξ Ἄνδρου τῆς νήσου καταγόμενος (οὐ λέγουσιν εἴπερ ἐν αὐτῇ καὶ ἐγεννήθη) διεκρίνετο διὰ τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ζῆλον, ὃν ἐπεδείξατο καὶ μητροπολίτης ὢν Λιβύης, ὅτε διέμενεν ἐν τῷ κατὰ τὴν Βλαχίαν ἱερῷ μοναστηρίῳ Ζλατάρι, τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ τῆς Ἀλεξανδρείας ἀνήκοντι ὡς μετόχιον, οὗ τὴν ἐπιστασίαν εἶχεν. Ὑπῆρξε πνευματικὸς τοῦ τῆς Βλαχίας ἡγεμόνος Κωνσταντίνου Νικολάου Μαυροκορδάτου, οὗ μεσιτείᾳ ἀνεδείχθη πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ἀπὸ τοῦ 1747 δῆθεν μέχρι τοῦ μαΐου 1767 κοσμήσας τὸν θρόνον τοῦτον.

Καὶ λέγομεν μὲν κατὰ συνήθειαν «κοσμήσας» καὶ περὶ τῶν ἀκόσμων, ἀλλὰ περὶ τοῦ Ματθαίου λέγει τοῦτό τις οὐ κατὰ κοινὸν τόπον· ὁ Κομνηνὸς Ὑψηλάντης γράφει ὅτι ὁ Ματθαῖος «σχεδὸν ἀνεζωογόνησε τὴν νεκρωθεῖσαν αὐτὴν παροικίαν τῆς Ἀλεξανδρείας». Εὑρὼν τὸ χρέος τοῦ πατριαρχείου τῆς Ἀλεξανδρείας «ὑπὲρ τὰ δεκαπέντε πουγγεῖα ἄσπρων», μᾶλλον γροσίων, ἤτοι ἑπτὰ σὺν ἡμισείᾳ χιλιάδας γροσίων, 25,000 περίπου σημερινῶν φράγκων[2], ἀπέτισεν ἐκ διαλειμμάτων αὐτὰ σὺν τοῖς τόκοις· ἐπεσκεύασε δὲ τὸν πατριαρχικὸν οἶκον, τὰς ἐπ' ἐνοικίῳ διδομένας οἰκίας τοῦ πατριαρχείου, τοὺς ἐν Πηλουσίῳ καὶ Ῥαγιτίῳ ναούς, καὶ τὸ νοσοκομεῖον τοῦ ἁγίου Σάββα τὸ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ· ἐπεδείξατο φροντίδα πατρικὴν ὑπὲρ τῶν ἐν Ἀλγερίῳ καὶ Τριπόλει χριστιανῶν τῶν εἴτε δι' ἐμπορίαν, εἴτε διά τι λυπηρὸν ἐν τῷ βίῳ συνάντημα ἐκεῖσε μεταβαινόντων, εἰς οὓς ἔπεμψεν ἱερεῖς· ἐμερίμνησε δὲ καὶ τῆς σωτηρίας τῶν βιβλίων τῆς πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης ἠμελημένων κειμένων, ἄμμου καὶ τιτάνου γεμόντων, κατὰ Κομνηνόν, καὶ τοιαῦτα ποιῶν «ὁποῦ ἕως τώρα δὲν εἶχον ἰδεῖ οἱ χριστιανοί τε καὶ ἔμποροι εἴς τε τὸ Ῥαχίτι, Πηλούσιον καὶ Κάϊρον» ἐπεσπάσατο τόν τε σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην αὐτῶν καὶ τὴν φιλοτιμίαν ἀνεθέρμανεν, ὥστε πᾶς ὁ δυνάμενος ἐχορήγει συνδρομὴν ὑλικήν, ἣν ἠδύνατο, πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἀλλὰ καὶ τῆς αὐτοκρατείρας Ἐλισάβετ τῆς Ῥωσσίας εἶχε κατακτήσει τόν τε σεβασμὸν καὶ τὴν εὔνοιαν, καὶ τριάκοντα πουγγεῖα, κατὰ Δαπόντεν, ἔπεμψε πρὸς αὐτόν, ὧν τὰ δέκα δῶρον αὐτῷ, τὰ δὲ εἴκοσιν ἐτησίας συνδρομὰς ὀφειλομένας τῷ πατριαρχείῳ, τὸ σύνολον ὑπὲρ τὰς 50,000 φράγκων.

Ὅπερ ὅμως ἀποδεικνύει σχεδὸν ἰσαπόστολον τὸν ἀοίδιμον Ματθαῖον, ἐστὶν ἡ εἰς Ἀβυσσηνίαν ἱεραποστολή, αἰτήσει τοῦ βασιλέως αὐτῆς Ἰησοῦ, γενομένη τῷ 1750, κατὰ Δαπόντεν, ὅτε ἐστάλησαν ἐκκλησιαστικὰ βιβλία καὶ πρακτικὰ τῶν Συνόδων, ἔτι δὲ καὶ Στέφανος ὁμοῦ ὁ τῆς Σίφνου διδάσκαλος, ἱερομόναχος, καὶ Σισίνιος ὁ ἰατροφιλόσοφος «καὶ πεντὲξ παιδία»· μικρὸν ὅμως μετὰ τὴν ἄφιξιν αὐτῶν ἀπεβίωσεν ὁ Ἰησοῦς, μετ' ὀλίγον δ' ὁ Σισίνιος· ὁ δὲ Στέφανος, ἐγκαρτερῶν μετὰ τὸ δυστύχημα τοῦτο καὶ μείνας ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις, συνέστησε σχολεῖον, προστασίᾳ πλουσίου τινός, καὶ ἐδίδασκεν.

Τοσαῦτα ἐκ τοῦ βίου τοῦ Ματθαίου παρὰ τοῖς χρονογράφοις εὑρίσκοντες ἀρυόμεθα· παρῃτήσατο δὲ τὸν θρόνον κατὰ μάϊον τοῦ 1767 εἰς τὸν Κυπριανόν, ὃν αὐτὸς οὗτος τὴν τελευταίαν λειτουργίαν ἐπιτελέσας ἐν τῷ ναῷ τοῦ Μεγάλου ῥεύματος (Κωνστ/πόλεως) ἐχειροτόνησεν ἀρχιερέα, καὶ πατριάρχην ἐπευφήμησεν. Ἀποσυρθεὶς ἀκολούθως εἰς Ἅγιον Ὄρος ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ Κουτλουμουσίου, ἧς ἦν μοναχός, ἐπεσκεύασεν ἐξ ἰδίων αὐτήν, καὶ ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ σεμνείῳ τοῦ μακαρίου τέλους τῷ 1775 ἔτυχε, κληροδοτήσας αὐτῷ τά τε χρήματα αὐτοῦ καὶ τὰ σκεύη καὶ τὰ βιβλία.

Κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ τάφου φερομένην ἔτι καὶ νῦν ἐπιγραφήν, παρῃτήσατο τὸν θρόνον τῷ 1765, διέμενε δ' ἐννεαετίαν ἐν τῇ μονῇ, πολλὰ ταύτην εὐεργετήσας καὶ νέος αὐτῆς κτίτωρ ἀναδειχθείς, καὶ ἀπεβίωσε τῇ 25 ἀπριλίου 1775.

ξ

Τῶν εἰς τὸ Κουτλουμούσιον κληροδοτηθέντων τὸ σπουδαιότερόν ἐστιν ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Ματθαίου: συλλογή τις ἐπιστολῶν διαφόρων ἀνδρῶν πρὸς αὐτὸν ἐπιστελλομένων καὶ συνερραμμένων εἰς ἓν τεῦχος πολυσέλιδον,

---

1. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου σελ. 355, 408, 548. — Δαπόντε Κατάλογος ἐπισήμων ῥωμαίων, καὶ Σεργίου Μακραίου Ὑπομνήματα Ἐκκλησιαστ. Ἱστορ. παρὰ Κ. Σάθᾳ Μεσαιων. Βιβλιοθήκης τόμ. Γ', σελ. 87, 145, 204, 255.

2. Διότι, εἴπερ τὰ ἄσπρα ἦσαν ἑπτὰ καὶ ἡμίσεια χιλιάδες, ἡ τοῦ χρέους ποσότης ἦν μηδαμινή, μόλις 60 γρόσια!

ἀποτελοῦν λαμπρὸν — ὡς λέγομεν — λεύκωμα πολυτιμήτων ἰδιογράφων. Ἀρχιερεῖς, ἡγεμόνες Βλαχίας καὶ Μολδαυίας, ὑπάλληλοι αὐτῶν, λόγιοι, παρέχουσιν ὑπόμνημα σεβασμοῦ πρὸς αὐτόν, ζήλου ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, ἀφοσιώσεως πρὸς τὰ κοινὰ συμφέροντα· κεῖνται δὲ παρ' αὐτὰ καὶ αἱ τοῦ Ματθαίου ἀπαντήσεις πρὸς ἐκείνους καὶ πρὸς δόμνας καὶ δομνίτζας. Ἡ συλλογὴ τῶν ἐπιστολῶν χορηγεῖ ἡμῖν πληροφορίας τινὰς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1712, ὅτε μέχρι τοῦ 1746 δύο Κοσμᾶδες ἐκόσμησαν τὸν γεραρὸν τῆς Ἀλεξανδρείας θρόνον: ὁ πρώην Κωνστ/πόλεως, διαδεξάμενος Σαμουὴλ τὸν Καπασούλην τῷ 1719 καὶ ὁ ἀπὸ (πρώην) Πισσιδείας, διαδεξάμενος ἐν τῇ πατριαρχείᾳ τὸν Κοσμᾶν τὸν ἀρχαιότερον, ἀποθανόντα τῷ 1737. Ἐν τῷ κώδηκι τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Ματθαίου κεῖνται καί τινα γράμματα πατριαρχῶν Ἱεροσολύμων οὐδὲν ἀξιοσπούδαστον εἰσφέροντα τῇ ἱστορίᾳ.

Ἡ πενία, ἐν ᾗ τὸ πατριαρχεῖον εὗρεν ὁ Ματθαῖος ἐμπεπτωκός, ἐν πολλαῖς τῶν ἐπιστολῶν ἀναφέρεται. Τῆς παλαιφάτου τῶν Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας ἡ κατάστασις ἦν οἰκτρά. Πρὸ τριάκοντα σχεδὸν ἐτῶν τὴν οἰκτρότητα ταύτην περιγράφων ὁ πολυμαθὴς ἀρχιεπίσκοπος πρώην Πατρῶν Νικηφόρος Καλογερᾶς[1], ὥριζε τὸν ὀρθόδοξον χριστιανικὸν ἐν Αἰγύπτῳ πληθυσμὸν εἰς δεκάδας τινὰς τῷ 1600. Καὶ τὸν μὲν ἀριθμὸν αὐτῶν ἀκριβῶς ἀγνοοῦμεν, οὐδὲ σχεδὸν ἀκριβῶς· ἐγὼ γινώσκω μόνον ἐν τέλει τῆς ΙΖ' καὶ ἐν ἀρχαῖς τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος οὐχὶ τίς ἦν ὁ πληθυσμὸς τῶν ὀρθοδόξων, ἀλλὰ πόσος ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποκειμένων τῷ πατριάρχῃ πάσης γῆς Αἰγύπτου ναῶν; οἵτινες ἦσαν ὀκτὼ μόνον. Χειρόγραφος κώδηξ τῆς ἐνταῦθα βιβλιοθήκης τοῦ Παναγίου Τάφου, φέρων ἀριθμὸν 182, πληροφορεῖ ἡμᾶς, ὅτι ἐν μὲν Ἀλεξανδρείᾳ εἰς ὑπῆρχε ναός, ὁ τοῦ ἁγίου Σάββα, εἰς τὸ μεγάλο Μισῆρι ὁ τοῦ ἁγίου Νικολάου, εἰς τὸ παλαιὸν Μισῆρι ὁ τοῦ ἁγίου Γεωργίου «τῶν πτωχῶν», εἰς Δαμιέττην ὁ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, εἰς Ῥαχίτι ὁ τοῦ ἁγίου Νικολάου· εἰς Τρίπολιν τῆς Βαρβαρίας ὁ τοῦ ἁγίου Γεωργίου· εἰς Τύνιδα ὁ τοῦ ἁγίου Γεωργίου· εἰς Ἀλγέριον ὁ τῆς Θεοτόκου. Πληροφορούμεθα δ' ἐπίσης ὅτι ὁ πατριάρχης τῶν ἀνατολικῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἐνίοτε κατερχόμενος « εἰς ταῖς σκάλαις (παραλίους πόλεις δηλ.) εἰς Ταμιάθι, εἰς Ῥαχίτι καὶ εἰς Ἀλεξάνδρειαν διατρίβει καιρὸν ὅσον θέλει ». Δυσκόλως ὅμως ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ναῶν δυνάμεθα 'να συμπεράνωμεν καὶ περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ὀρθοδόξων, οἵτινες ἦσαν βεβαίως ὄχι δεκάδες τινές, ἀλλ' ὅπως δήποτ' ὀλίγοι, μήτ' ἀκουόμενοι, μήτε ζωῆς σημεῖα παρεχόμενοι. Τὸ ἔργον ἄρα τοῦ Ματθαίου δείκνυται μέγα, τὴν μεγάλην ἄλλοτε τῆς Ἀλεξανδρείας ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν ἀναζωογονήσαντος.

Οἱ ὀλίγοι χριστιανοὶ τοῦ πατριαρχικοῦ τούτου κλίματος ἦν ἀδύνατον 'να συντηρήσωσι τὸν πατριάρχην καὶ τὸν κλῆρον αὐτοῦ καὶ τὸ νοσοκομεῖον καὶ τὸ σχολεῖον. Ἀπὸ τῆς ἐν Μολδαυίᾳ μονῆς Χάγκου, κατὰ τὴν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν ἀλληλογραφίαν, μόλις εἰσέπραττε κατ' ἔτος τὸ πατριαρχεῖον τριακόσια γρόσια κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, 1000 φράγκα σχεδόν· ἀλλὰ τὴν μονὴν ταύτην ὁ ἀπὸ τοῦ 1747 μέχρις ἴσως τοῦ 1755 ἢ 56 ἡγούμενος αὐτῆς Ἀθανάσιος ἐζημίωσε πολὺ πωλήσας τὰ ἀροτριῶντα κτήνη, ὑποβαλὼν τὸ μετόχιον εἰς χρέος 600 γροσίων, καὶ μόλις ἠδυνήθη ἐν ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ ἔτεσι 'να πέμψῃ τῷ πατριάρχῃ γρόσια διακόσια. Ἀπὸ τῆς ἡγεμονίας τῆς Μολδαυίας ἐπέμπετο τῷ πατριαρχείῳ συνδρομὴ ἐτησία διακοσίων γροσίων· Ἀλέξιος δὲ Μιχαήλοβιτς ὁ τσάρος ἔπεμπε κατ' ἔτος ποσόν τι, ὅπερ, κατὰ Δαπόντεν, εἰς διάστημα τριακονταετίας ἀνήρχετο μέχρι δεκακισχιλίων γροσίων, ἤτοι τεσσαρακοντακισχιλίων φράγκων. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1757 ὁ ἡγούμενος τοῦ Χάγκου Ἱερόθεος ἔπεμψεν εἰς τὸν Ματθαῖον 250 γρόσια καὶ στολὴν ἱερατικήν, ἐπισπασάμενος τὰς εὐχὰς τοῦ πατριάρχου. Συμπεραίνομεν ὡσαύτως ἀπὸ τῆς ἀλληλογραφίας ὅτι καὶ συνδρομῶν κιβώτιον ἀνέκειτο ἐν τῷ ναῷ τῆς ἐν Βενετίᾳ ὁμογενοῦς ὀρθοδόξου κοινότητος, ἴσως δὲ βραδύτερον καὶ ἐν ἑτέροις ἀλλαχοῦ ναοῖς, ὡς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔνθα μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος περιεφέροντο *κουτεῖα* συνεισφορῶν ὑπὲρ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ὑπὲρ τοῦ Σιναίου Ὄρους, ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου καί τινων ἑτέρων ἱερῶν ἐν Ἀνατολῇ προσκυνημάτων· ἀλλὰ βλέπομεν ὀλιγίστας τὰς εἰσπράξεις· τῷ 1757 τὸ κιβώτιον τῆς Βενετίας εἰσέπραξε φλωρία δώδεκα καὶ τρία τέταρτα καὶ 32 ἄσπρα· εἰκοσιπέντε δέ, καθὼς συμπεραίνομεν, τῷ 1758. Ἐπὶ τούτοις δ' εὐχαριστεῖ τῷ ἐν

1. Βλ. τὸ ἄρθρον· Ὁ ἀποστολικὸς καὶ πατριαρχικὸς τῆς Ἀλεξανδρείας θρόνος ἐν «Εὐαγγελικῷ Κήρυκι», ἔτος Ζ', σελ. 97-115, ἀφηγούμενον τὰ μέχρι τοῦ 1602.

Βενετίᾳ ἐπιτρόπῳ τοῦ Παναγίου Τάφου Γεωργίῳ Καραϊωάννῃ.

Ἐν τοιαύτῃ κακοδαιμονίᾳ, ἧς συμπλήρωμα ἦν αἱ ἀναγκαῖαι ἢ ἀλόγιστοι πρὸς ποικίλους σκοποὺς δωρεαί, μόνη τοῖς πατριάρχαις ἀπέμενεν ἐλπὶς τὸ τῶν χριστιανῶν ἔλεος. Τῇ 11 ὀκτωβρίου 1760 γράφων ὁ Ματθαῖος τοῖς ἐν Βενετίᾳ μετὰ πόνου ψυχῆς ἔλεγεν· «έπὶ τὰ νῦν ὑπερηύξησαν καὶ ὑπερεκορυφώθησαν τὰ χρέη, διὰ τοι τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀπειρήκαμεν, καὶ οἱ χριστιανοί μας ἐπτώχυναν καὶ ἐδυστύχησαν, καὶ ἄλλη τις ἐλπὶς βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως δὲν ἀπόμεινε, εἰμὴ μόνον τὰ φιλελεήμονα σπλάγχνα ὑμῶν τῶν χριστιανῶν εἰς τὸ νὰ ὀρέξητε χεῖρα βοηθείας εἰς τοῦτον τὸν πτωχότατον καὶ τὰ λοίσθια πνέοντα ἁγιώτατον θρόνον». Τῇ 21 μαίου 1763 γράφων πρὸς τὸν Μόσχας Τιμόθεον καὶ πρὸς τὸν Νοβογοροδίου Δημήτριον καὶ συγχρόνως πρὸς τὸν βασιλόπαιδα Παῦλον, πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Βονίτζης Ἰωαννίκιον, καὶ τὴν ἁγιωτάτην διοικοῦσαν τῆς ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας σύνοδον, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν αὐτοκράτειραν Αἰκατερίνην, μανθάνει ἡμᾶς ὅτι πρὸς τὰς μονὰς ἁγίου Σάββα τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ἁγίου Γεωργίου εἰς τὸ παλαιὸν Μισῆρι ἀπεστέλλετο τακτικῶς ἐτησία συνδρομὴ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ τῆς Ῥωσσίας οἴκου. Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τούτων, ἃς ὁ Ματθαῖος ἀπέστελλεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε διαμένων, γίνεται γνωστὸν ὅτι διὰ τὴν οἰκοδομὴν τῶν δύο τούτων μοναστηρίων ὑπέβαλεν εἰς χρέη τὸν πατριαρχικὸν τοῦτον θρόνον. Τὰς ἄλλας οἰκοδομάς, ἃς ὁ Κομνηνὸς ἀναφέρει, συνετέλεσεν ὁ λαμπρὸς πατριάρχης πρὸ τοῦ 1757, ὡς δείκνυσιν ἡ ἀλληλογραφία. Τῷ 1757 γράφων τῷ Δημητράσκῳ, τῷ νέῳ χατμάνῳ τοῦ νέου τῆς Μολδαυίας ἡγεμόνος Σκαρλάτου Γκίκα, μιμνήσκεται τούτων· «τὰ πολλὰ καὶ βαρύτατα χρέη, ὁποῦ ἐκάμαμεν εἰς τὰς οἰκοδομὰς τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν μας»· ταῦτα γράφει κατὰ νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους τῷ καπικεχαγιᾷ τῆς Μολδαυίας Ἰακωβάκῃ καὶ τῷ ποστελνίκῳ Ἀλεξάνδρῳ. Τὸ δὲ τῶν ὀρθοδόξων ἔλεος καὶ τὰς συνδρομὰς οἱ πατριάρχαι ἐπικαλούμενοι φαίνεται ὅτι καὶ πρὸς πάντα χριστιανὸν εὐλαβῆ καὶ ἐλεήμονα ἀπετείνοντο, ἄρχοντα ἢ ἀρχόμενον· οὕτω Σαμουὴλ ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ἔγραφε τῇ 25 φεβρουαρίου 1712 πρὸς Ἄνναν τὴν βασιλίδα τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ἀποστέλλων αὐτῇ πρεσβείαν ἐκ τοῦ μητροπολίτου Θηβαΐδος Ἀρσενίου καὶ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Γενναδίου, καὶ παρακαλῶν «καὶ ἡμᾶς μετόχους γενέσθαι τῶν πλουσίων δωρεῶν καὶ ἀφθονοπαρόχων ἐλεημοσυνῶν καὶ εὐποιιῶν τῆς σῆς μεγαλοδώρου βασιλικῆς δεξιᾶς· μέγα γὰρ τὸ ἐφ᾽ ἡμᾶς δεινόν, ἥ τε ἀπορία ὑπερβάλλουσα καὶ ἄκρα ταλαιπωρία, ὑφ᾽ ὧν καταπιεζόμενοι ἀθλίως εἰς βυθὸν κινδυνεύομεν καταντῆσαι ἀπωλείας τε καὶ καταφθορᾶς»· σημειοῖ δ᾽ ὅτι τὸ χρέος τοῦ θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας ἀνήρχετο κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΗ´ ἑκατονταετηρίδος εἰς ἑξήκοντα πουγγεῖα, ἤτοι χιλιάδας τριάκοντα γροσίων, καὶ κατὰ τὴν τότε ἀξίαν τοῦ γροσίου εἰς ἑκατὸν εἴκοσι καὶ πλέον χιλιάδας φράγκων.

Καὶ μετὰ τοιαύτην πενίαν τὸ ταμεῖον τοῦ πατριαρχείου τὸ πενόμενον, ἐξήρκει πρὸς συντήρησιν τοῦ πατριάρχου, πρὸς συντήρησιν καὶ νοσοκομείου, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κομνηνοῦ, πρὸς συντήρησιν καὶ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ σχολῆς. Τῆς σχολῆς μιμνήσκεται τῷ 1757 ὁ λεξικογράφος Γεώργιος Κωνσταντίνου, οὐδεμίαν δ᾽ ἑτέραν περὶ αὐτῆς μαρτυρίαν τέως εἴχομεν· ἀλλ᾽ ἐξ ἐπιστολῆς ἡγεμόνος τινὸς Κ. βδ (βοεβόδα) γεγραμμένης μὲν τὴν 11 ἰουνίου 1743, στελλομένης δὲ πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Κοσμᾶν πάντως ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Κωνσταντίνου Νικολάου Μαυροκορδάτου, μανθάνομεν ἀκριβῶς ὅτι «διωρίσαμεν (ὡς γράφει) δι᾽ αὐθεντικοῦ ἡμῶν χρυσοβούλλου νὰ δίδωνται κατ᾽ ἔτος διακόσια γρόσια εἰς τὸν ἁγιώτατον θρόνον τῆς Ἀλεξανδρείας διὰ σύστασιν σχολείου καὶ σπουδὴν μαθημάτων, καθὼς θέλει καταλάβει τὰ περὶ τούτου σαφέστερον ἀπὸ τοῦ ἴσου τοῦ αὐθεντικοῦ μας χρυσοβούλλου, ὁποῦ στέλλει πρὸς αὐτὴν ὁ ἅγιος Λιβύης (ὁ Ματθαῖος δηλδ.), πρὸς τοῦ ὁποίου τὴν Πανιερότητα ἐδόθησαν καὶ τὰ διακόσια γρόσια τοῦ ἐνεστῶτος χρόνου νὰ τὰ στείλῃ». Συνάγομεν ἐκ τούτου λοιπὸν ὅτι συνεστάθη τὸ σχολεῖον κατὰ τὸ 1743 καὶ ἐσώζετο καὶ τῷ 1757, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα σύστασιν λαβὸν ἐνεργείαις τοῦ Ματθαίου, ὃν ἠγάπα, κατὰ τὸν Δαπόντεν, ὁ ἡγεμὼν Κωνσταντῖνος Μαυροκορδᾶτος. Ἐν οὐδεμιᾷ τῶν ἐπιστολῶν, δυστυχῶς, εὑρίσκω μνείαν τοῦ σχολείου, ἐν πολλαῖς δὲ ὁ Ματθαῖος γράφει ζητῶν τὴν ἀποστολὴν τῶν πρὸς τὸ πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας πεμπομένων κατ᾽ ἔτος διακοσίων γροσίων. Ἴσως ἦσαν αὐτά· διότι οὐδὲ φρονῶ ὅτι ὁ φιλογενέστατος Ματθαῖος παρέλιπεν ἐν μέσῳ τῶν τοσούτων αὐτοῦ καθηκόντων καὶ τὴν τῶν γραμμάτων καὶ τῆς εὐσεβοῦς παιδεύσεως διά-

δοσιν· ἄλλως, τοὺς πατριάρχας τῆς αἰγυπτιακῆς μητροπόλεως ἀείποτε κατὰ τοὺς κάτω χρόνους διέκρινεν ἀληθὴς φιλομουσία· γνωστὸν τὸ παράδειγμα τοῦ μακαρίτου Μελετίου τοῦ Πηγᾶ· παρῆλθον ἤδη εἰς μέσον ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Κοσμᾶς· ἀλλ' ἀκούσωμεν τὴν περὶ Κοσμᾶ κρίσιν τοῦ διδασκάλου τῆς σχολῆς τῶν Ἱεροσολύμων Ἰακώβου, ἐπαινοῦντος «τό τε ἄκρον τῆς σοφίας καὶ τὰ ἀξιάγαστα ἔργα» τοῦ ἀπὸ Πισσιδείας πατριάρχου τούτου, ὅστις «δαψιλῆ ἔλεον ἐχορήγησε τοῖς ἐκεῖσε τροφίμοις (τοῖς ἐν Πάτμῳ νομίζω) καθ' ὃν καιρὸν ἐνέσκηψεν ὁ ἀργαλέος ἐκεῖνος λοιμός». Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Ἰάκωβος γράφει κατὰ μαρτυρίαν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ (Μακαρίου) σεβομένου τὸν Κοσμᾶν ἐπὶ τῷ τῶν γραμμάτων ἔρωτι. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ἰακώβου ἐγράφη τῇ 25 μαΐου 1738, συγχαίροντος ἐπὶ τῷ προβιβασμῷ εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀλεξανδρείας· ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν Πάτμῳ σχολῆς οἱ μαθηταί, τῇ 1 αὐγούστου 1737 γράφοντες πρὸς τὸν Κοσμᾶν τὸν ἀρχαιότερον, ὡσαύτως δὲ συγχαίροντες, ἀποκαλοῦσι «πάλαι τροφέα καὶ κηδεμόνα ἡμῶν», καὶ προστιθέασιν «ὃς μόνος ἐν τοσούτῳ ἀρχιερατικῷ καταλόγῳ ὤφθης παιδείας ἀντιποιούμενος»· καὶ μετ' ὀλίγον· «οὐδεὶς δὲ τῷ ἀοιδίμῳ (Μακαρίῳ) συμπρᾶξαι ἠξιώθη, καὶ μάλιστα τῶν ἐν ἀξίᾳ ὄντων ἱερατικῇ, πλὴν τῆς ὑμετέρας Μακαριότητος».

Εἰς τὸ ἱεραποστολικὸν ἔργον τοῦ Ματθαίου γίνεται νῦν ἐλαχίστη προσθήκη εἰς Στέφανον ἀφορῶσα τὸν ἱερομόναχον, ὅστις ἔμενεν ἐν Ἀβυσσηνίᾳ μέχρι καὶ τοῦ ἔτους 1757· διότι κατὰ τὸ φθινόπωρον αὐτοῦ γράφων ὁ Ματθαῖος πρὸς Κωνσταντῖνον ποστέλνικον τοῦ Σκαρλάτου Γκίκα λέγει «περὶ τοῦ διδασκάλου Στεφάνου, ὁποῦ ἐρωτᾷ, ἔστω εἰς εἴδησίν της ὅτι ἔμεινεν εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη, εἰς ἕνα ἡγεμόνα κοντά, εὑρισκόμενοι σὺν αὐτῷ καὶ μερικοὶ χριστιανοί, μὲ χρηστὰς ἐλπίδας, ἔχοντας σκοπὸν νὰ ἀποκαταστήσῃ καὶ ἐκκλησίαν· εἰ δὲ καὶ πάλιν ἀκολουθήσῃ κανένα ἐμπόδιον, ἔρχεται ἐνταῦθα πρὸς ἡμᾶς τὸ ἐρχόμενον ἔτος, ὡς μᾶς γράφει». Ἐπιστολὴ τοῦ Στεφάνου πρὸς τὸν Ματθαῖον οὐ σώζεται· ἀλλὰ καὶ ταῦτα, σὺν τοῖς τοῦ Δαπόντε[1], κείσθωσαν ὡς συμπλήρωμα τῶν ὑπὸ τοῦ ἄγγλου περιηγητοῦ Bruce καὶ τοῦ ἡμετέρου Κ. Σάθα γραφέντων[1] περὶ τῶν ἐν Ἀβυσσηνίᾳ ἑλλήνων κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα. Κείσθωσαν καὶ ὡς ὑπόμνημα θαυμασίου ζήλου καὶ τοῦ Ματθαίου, καὶ τοῦ Στεφάνου, καὶ τοῦ ἰατροῦ Σισινίου, πάντως αὐτοῦ τοῦ Νικολάου Σισινίου, οὗ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν πατριάρχην Ἀντιοχείας Σίλβεστρον ἐξέδωκα τῷ 1876[2].

Τὴν ὑπὲρ τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν μέριμναν, ἥτις ἔτηκε τὸν ἱερὸν Μελέτιον τὸν Πηγᾶν, ἐξέτεινεν ὁ Ματθαῖος οὐ μόνον ἀνὰ τὰ ἀπώτατα τῆς αὐτοῦ πνευματικῆς δικαιοδοσίας ὅρια, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πέρα τούτων. Ἐμερίμνησε τῶν ἐν Τύνιδι χριστιανῶν, διατηρῶν ἐκεῖ διαρκῶς ἱερέα· περὶ δὲ τῶν ἐν Ἀλγερίῳ μεριμνήσας ἀπέστειλε τὸν ἱερομόναχον Ἄνθιμον, ὅστις ὅμως, μὴ ὑπαρχόντων χριστιανῶν, κατὰ τὸ 1759 ἐζήτει τὴν ἄδειαν τῆς εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐπιστροφῆς. Τῇ 18 ἀπριλίου τούτου τοῦ ἔτους ὁ Ματθαῖος, ἀνακαλῶν τὸν Ἄνθιμον ὑποβάλλει τὸν ἐν Ἀλγερίῳ ναὸν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ αὐτόθι προξένου τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἐν Λονδίνῳ παροικοῦντας ὀρθοδόξους ἕλληνας, ζητήσαντας δι' ἀπεσταλμένου, ἔγραψεν ὅτι προθύμως ἤθελεν ἀποστείλει καὶ ἀρχιερέα πρὸς αὐτούς, μετὰ τὴν χορηγηθησομένην τοῦ κράτους, ἐν ᾧ βιοῦσιν, ἄδειαν. Τὰς περὶ τούτου ἐπιστολὰς ἐκδοὺς πρό τινος[3] ἀρκοῦμαι νῦν εἰς τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις. Καὶ πρὸς τοὺς μοναχοὺς δὲ τοῦ Κουτλουμουσίου τῇ 12 μαΐου τοῦ 1766 γράφων παρῄνει τὰ πρὸς ὁμόνοιαν καὶ κοινὴν ἀγάπην διὰ μακρᾶς ἐπιστολῆς, καὶ τοὺς τῆς νήσου καὶ πατρίδος Ἄνδρου κατοίκους συνεβούλευε τῇ 8 μαΐου 1759 ὅπως παύσωνται τῆς ἐν ἀλλήλοις ἔριδος καὶ διαστάσεως, ἥτις ἐχώρει μέχρι λιθοβολισμῶν· καὶ τὸ μὲν αἴτιον τῆς διχοστασίας ἄγνωστον, τὴν δ' ἐπιστολὴν ἔπεμπε συγχρόνως ἑτέρᾳ, δι' ἧς συνέχαιρε τῷ τότε χειροτονηθέντι ἀρχιεπισκόπῳ Ἄνδρου Φιλοθέῳ.

Τοῦ Ματθαίου τὸ ποίμνιον ἐτάραττον ἄλλης Ἐκκλησίας ἱεραπόστολοι, πρὸς οὓς ἦλθον μὲν εἰς τινας συμφωνίας οἱ ἐν Αἰγύπτῳ ὀρθόδοξοι, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον αἱ συμφωνίαι διερράγησαν, καὶ ἡ προπαγάνδα δι' ἀπειλῶν καὶ

1. Καθρέπτης γυναικῶν Δαπόντε· τόμ. Β', σελ. 138-139. Legrand Bibliothèque Grecque Vulgaire, τόμ. Γ', σελ. 250-251.

1. Ἡμερολόγιον Ἀττικὸν Εἰρηναίου Ἀσωπίου, ἔτους 1868, σελ. 184-189.

2. Ἐν ἐφημερίδι «Πρωΐα», ἀριθ. 2, τῆς 17 σεπτεμβρίου 1876.

3. «Ἑβδομαδιαία Ἐπιθεώρησις Νεολόγου», τόμ. Β', σελ. 1002-1004.

χρημάτων ἐξηνάγκαζε πολλοὺς 'να προσέλθωσιν εἰς ξενικήν τινα λατρείαν, ὡς γράφουσιν οἱ ὀρθόδοξοι δι' ἐπιστολῆς αὐτῶν μακρᾶς πρὸς τὸν Ματθαῖον ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμένοντα· μανθάνομεν ἐκ τῆς ἐπιστολῆς, συνερραμμένης οὔσης ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ 1763, ὅτι καὶ οἱ ἐν 'Αλεξανδρείᾳ ἀντιπρόσωποι Γαλλίας καὶ Βενετίας ἐπόθουν τὴν εἰρήνην καὶ συνεπάθουν τοῖς χριστιανοῖς τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος.

Περὶ δὲ τῶν ἐν γένει προνομίων τοῦ θρόνου πᾶσαν καταβάλλων μέριμναν, ἐπέστελλε τῇ 28 νοεμβρίου 1757 πρὸς τὸν μέγαν ποστέλνικον Κωνσταντῖνον, ἐξαιτούμενος τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ πρὸς ἀνανέωσιν τῶν αὐτοκρατορικῶν μπερατίων καὶ κύρωσιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ νέου σουλτάνου Μουσταφᾶ τοῦ Γ'. « Νὰ ἐννοιασθῇ (γράφει) νὰ ἔχῃ τὴν εὐχήν μας καὶ αὖθις πρὸς ἀνανέωσιν τοῦ μπερατίου μας, καὶ τῶν δύο φερμανίων, τὸ μὲν κατὰ τῶν λατινοφρόνων, καὶ τὸ δὲ χαβαλὲ, καὶ 'να ἔχῃ τὴν εὐχήν μας νὰ ἐπιμεληθῇ νὰ γένουν ἰσχυρὰ καὶ μουκελλέφικα, ὥσπερ καὶ εἰς τοῦ σουλτὰν 'Οσουμᾶν, καὶ πρὸς τούτοις νὰ εὕγουν καὶ τέσσαρα ἴσα τοῦ μπερατίου μουκελλέφικα, τὰ ὁποῖα τελειώνοντάς τα θέλει τὰ ἐγχειρίσει τοῦ κὺρ Σταθάκη, τοῦ εὑρισκομένου εἰς τὸ Λάζι χάν· καὶ τὰ προσμένουμεν μὲ πρῶτον, ἐπειδὴ σὺν Θεῷ μελετοῦμεν νὰ ἀνακαινίσωμεν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ταμιαθίου, καὶ ἄνευ τούτων δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπιχειρισθοῦμεν καμμίαν μας ὑπόθεσιν ». Περιττὸν εἰπεῖν, ἀγαπητοί, ὅτι κατὰ τὴν ἀνάρρησιν νέου σουλτάνου πάντες οἱ πατριάρχαι τῆς 'Ανατολικῆς 'Εκκλησίας, ὅσοι μετὰ χεῖρας ἔφερον αὐτοκρατορικὰς σάκρας, ἔσπευδον 'ν' ἀνακαινίζωσι τὰ ἱερὰ ταῦτα ἔγγραφα τῶν δωρεῶν, ἃς μεγαλόφρονες σουλτᾶνοι κατὰ καιροὺς ἀπένεμον εἰς τὰ κέντρα τῆς ἡμετέρας 'Εκκλησίας. Οὕτως ἔπραττον οἱ τῆς 'Αλεξανδρείας, οὕτως ἔπραττον οἱ τῆς 'Αγίας Γῆς πατριάρχαι, τὰ δ' ἔγγραφα σώζονται μέχρι σήμερον.

Ταῦτα δ' ἔπραττεν ὁ Ματθαῖος ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀξίαν ἐρειδόμενος, σύνδρομον ἔχων τὴν εὐσέβειαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἄλλην ἀρετήν, ἥτις εἵλκυε πρὸς αὐτὸν τόν τε σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην ὀρθοδόξου λαοῦ καὶ δυνατῶν ἡγεμόνων. 'Εν ἀρχῇ τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ, δυστυχῶς, ἐστερήθη τῆς συμπράξεως τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Παϊσίου. 'Εκλεγεὶς πατριάρχης 'Αλεξανδρείας πιθανῶς περὶ τὰ τέλη αὐγούστου 1746 — οὐχὶ 47, ὡς ὁ Κομνηνὸς γράφει — διότι αὐτὸς ὁ Ματθαῖος τὴν 9 σεπτεμβρίου τοῦ 1746 ἤγγειλε τῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ Μιχαὴλ τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ, ἔσχε τὸν Παΐσιον οὐ φίλα φρονοῦντα. Τῇ 11 ἰανουαρίου 1747 γράφων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ ποστέλνικος Κωνσταντῖνος ἐγνώριζεν αὐτῷ, ὅτι « διὰ τὸ γιὸλ ἐμρῆ, ἤτοι τὸ φιρμάνι, διὰ τῶν σεβασμίων της εὐχῶν ἔλαβε τέλος, τὸ ὁποῖον ἔγεινε κατὰ τὴν ἀρέσκειάν της (ὡς λογιάζω) καὶ σχεδὸν ὑπὲρ τὴν ἀρέσκειάν της, καὶ ἰδοὺ ὁποῦ τῆς τὸ στέλνω. Ἔγεινεν ὅμως μὲ μεγάλον κόπον, μὲ τὸ νὰ ἦτον χωρὶς ἄρζη τοῦ παναγιωτάτου, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἤθελε μὲ κανένα τρόπον νὰ δώσῃ ἄρζη ἡ παναγιότης του, ὡσὰν ὁποῦ εἶνε κακοκαρδισμένος μὲ τὴν Μακαριότητά της, καὶ διὰ τοῦτο ἔγειναν καὶ τὰ ἔξοδα περισσότερα ».

'Εν τούτοις αὐτὸς φιλαδέλφως προσεφέρετο τοῖς ἐν Χριστῷ ἀδελφοῖς, δύο δ' ἐπιστολαί, περὶ τοῦ εἰς Σίναιον Ὄρος περιορισμοῦ τοῦ πρώην Κων/πόλεως Καλλινίκου Δ' γίνονται μάρτυρες τῶν φιλαδέλφων αἰσθημάτων αὐτοῦ, ὧν ἡ πρὸς τὸν πατριάρχην Κων/πόλεως Σεραφεὶμ ἐπικαλεῖται τὰ αὐτὰ πρὸς τὸν πάσχοντα Καλλίνικον αἰσθήματα. 'Εξ αὐτῶν δὲ καὶ μανθάνομεν ὅτι πρῶτον εἰς Λῆμνον ἀποσταλεὶς ὁ Καλλίνικος μετηνέχθη ἐκεῖθεν εἰς τὸ Σίναιον Ὄρος.

§

Τίθημι τέλος εἰς τὴν ἑσπερινήν μου ταύτην διάλεξιν· ἀλλὰ ζητῶ συγγνώμην ἀπὸ τῶν εἰδότων ταῦτα, καίπερ φρονῶν ὅτι τοῖς εἰδόσιν ἐπαγωγότατόν εἰσι κατὰ ἀνάμνησιν οἱ καθ' ἱστορίαν λόγοι. Λυποῦμαι μόνον ὅτι μνημεῖα ἱστορικὰ τοιαῦτα μέχρι σήμερον ὀλίγιστα γινώσκομεν· ἂν δ' ἀνευρεθῶσι τοιαῦτα πολλά, καὶ τῆς μὲν 'Εκκλησίας ἡ ἱστορία διαφωτισθῇ δεόντως, εἰς δὲ τὴν καθόλου πορείαν τῆς ἐπιστήμης καὶ τὴν κατάστασιν τῶν γραμμάτων ἐπιχέωσιν ἐμβριθεῖς μελέται ὁμογενῶν φιλιστόρων πλεῖον φῶς, δικαίως θέλομεν δυνηθῇ 'να καυχώμεθα, τὸ τοῦ Φίλωνος ἐπαναλαμβάνοντες, ὅτι πραγματικῶς, «ἀψευδῶς», ἡ χώρα τῶν θαυμάτων καὶ τῶν μεγάλων διδασκάλων καὶ μαρτύρων, «ἀψευδῶς ἀνθρωπογονεῖ φυτὸν οὐράνιον καὶ βλάστημα θεῖον, ἠκριβωμένον ἀποτίκτουσα λογισμόν, οἰκειούμενον ἐπιστήμῃ ».

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΛΒʹ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1892-1893

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΑΠΟ ΜΑΪΟΥ 1892 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1893

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΡΙΕ΄

(τακτική)

11 μαΐου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῶν δύο ἡγουμένων τακτικῶν συνεδριῶν. — Ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίαν ἀναγνωσθείσης πραγματείας τοῦ ἐν Κερασοῦντι κ. Λ. Γ. Νεοφύτου, ἀντεπιστέλλοντος τοῦ Συλλόγου μέλους, τῆς ἐπιγραφομένης «Τοπογραφικαὶ καὶ ἱστορικαὶ περὶ Κερασοῦντος σημειώσεις»[1], οἱ κκ. Κ. Περδικίδης καὶ Δημ. Οἰκονομίδης παρατηροῦσι τάδε· ὁ μὲν κ. Περδικίδης, ὅτι οἱ Χάλυβες ἢ Ἄλυβες ἀπὸ τοῦ περσικοῦ κόλπου κατέλαβον ἅπασαν τὴν Μεσοποταμίαν καὶ Συρίαν καὶ κατέφθασαν μέχρι τοῦ Πόντου· ὁ δὲ κ. Δημ. Οἰκονομίδης, ὅτι δὲν εἶπε Χαλδαία, ἀλλὰ Χαλδαῖοι, καὶ ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς νῦν Σίδης κατῴκουν ἄλλοτε παραλιώτερον, ὡς οἱ κάτοικοι αὐτῆς σήμερον ἔχουσι τοιαύτην παράδοσιν.

Μετὰ ταῦτα ἀναστὰς ὁ πρόεδρος ποιεῖται τὴν ἑξῆς τοῖς ἑταίροις προσλαλιάν·

Ἐρίτιμοι ἑταῖροι

Ἀναλαμβάνων τὴν προεδρείαν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἐκφράζω ὑμῖν καὶ πάλιν τὴν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τῇ τιμῇ, ἧς ἠξιώσατε ἐμὲ καὶ τοὺς φίλους ἐμοὶ συμπαρέδρους. Βεβαίως ὑπείκοντες εἰς αἴσθημα μᾶλλον ἢ εἰς ὑπολελογισμένην περὶ ἱκανότητος κρίσιν ἀνεδείξατε ἡμᾶς τοιούτους, διότι πολλοὶ ἡμῶν κάρρονες καὶ τῶν τοῦ Συλλόγου μεμεληκότες· ἀλλ' οὕτως ἔδοξε τοῖς ἑταίροις, ἡμεῖς δὲ πειθαρχοῦντες ὀφείλομεν καὶ θέλομεν προσπαθήσει νὰ βαίνωμεν εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ καθήκοντος τούτου, βέβαιοι περὶ τῆς τελεσφόρου ὑμῶν ἀρωγῆς.

Σκοπὸς τοῦ Συλλόγου ἡμῶν εἶνε βεβαίως ἡ ἀνάπτυξις καὶ πρὸς ταύτῃ ἡ ἀμοιβαία διδασκαλία τῶν μελῶν καὶ τῶν τυχαίως προσερχομένων ἀκροατῶν· ἀλλὰ συγχρόνως καὶ συμβολή, ἔστω καὶ ἀσθενής, εἰς τὸν πολιτισμόν· κατορθοῦται τὸ τοιοῦτον διὰ πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων παραγόντων, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ πνευματικοῦ. Οὕτως ὁ ἡμέτερος Σύλλογος εἶνε κέντρον πνευματικόν, προορισμὸς δ' αὐτοῦ ἡ τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν κατὰ τὸ ἐφικτὸν καλλιέργεια. Ἐπειδὴ δὲ ἀφ' ἑτέρου, ὡς εἶνε γνωστόν, πᾶν ἔδαφος δὲν εἶνε πρόσφορον εἰς τὴν καρποφορίαν παντὸς φυτοῦ ἢ δένδρου, καὶ ποῦ μὲν φύεται τοῦτο, ποῦ δὲ ἐκεῖνο, οὕτω καὶ πᾶν σωματεῖον ἐπιστημονικὸν δύναται προσφυέστερον καὶ ἐπωφελέστερον ν' ἀσχολῆται εἰς τούτους ἢ ἐκείνους τοὺς κλάδους τοῦ ἐπιστητοῦ.

Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, πράγματι, περὶ πολλὰ καὶ ποικίλα νὰ σκέπτηται καὶ νὰ μελετᾷ δύναται, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς χώρας, ἐν ᾗ ἵδρυται, ὀφείλει καὶ εἰδικώτερον νὰ ἐντρυφᾷ εἰς ζητήματα δυνάμενα καὶ τὸ κῦρος αὐτοῦ νὰ ἐξάρωσι, καὶ κλέος ἀντάξιον ἐπιστημονικὸν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ νὰ περιάψωσιν. Ὡς ὁ ἄνθρωπος φύσει ζητεῖ νὰ γνωρίσῃ τὰ περικυκλοῦντα αὐτὸν ἀντικείμενα, οὕτω καὶ ἡμεῖς οἱ κατοικοῦντες τὴν Ἀνατολήν, τὴν ἐξόχως ἐνδιαφέρουσαν ταύτην χώραν, ὀφείλομεν ἐν τῇ κοινωνικῇ σταδιοδρομίᾳ πρὸς αὐτὴν ταύτην νὰ στρέφωμεν τὰ βλέμματα καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτῆς ὑπὸ τὰς ποικιλωτέρας μορφὰς νὰ μελετῶμεν. Ἡ μελέτη τῆς πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν

---

1. Ἐξεδόθη αὕτη ἐν τόμῳ ΚΓ΄, σελ. 30-39.

καὶ τῶν μετὰ ταῦτα χρόνων μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἡ ἐκπαιδευτική, ἐκκλησιαστικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάστασις, ἡ ἀρχαιολογικὴ καὶ τοπογραφικὴ ἐξερεύνησις τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς αὐτοκρατορίας τμήματος, ἰδίᾳ δὲ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, ἡ καλλιτεχνικὴ μελέτη καὶ ἑρμηνεία τῶν σωζομένων μνημείων, αἱ μετὰ τῶν συνοίκων καὶ περιοίκων λαῶν σχέσεις, ἰδιαζόντως δὲ τὰ μετὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ποικίλα κατὰ διαφόρους ἐποχὰς παραχθέντα συμφέροντα, εἶνε, νομίζω, θέματα τῆς ἡμετέρας ἁρμοδιότητος. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην τῆς Ἀνατολῆς γνῶσιν δυνάμεθα νὰ ἀσχοληθῶμεν καὶ πολλὰ εἰς φῶς νὰ φέρωμεν, ἐὰν θελήσωμεν νὰ ἐκμάθωμεν γλώσσας, τὰς ὁποίας ὡς ἐκ τῆς θέσεως ἡμῶν εὐχερέστερον νὰ προσοικειωθῶμεν. Καὶ ἐν ταῖς ἐπιστήμαις πολλὰ ἱστορικῶς δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν καὶ συντελέσωμεν τὸ ἐφ' ἡμῖν εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀκρίβειαν. Μόνη ἡ μελέτη τῆς *ἀρχαίας ἰατρικῆς* πολλὰ ἔτη τῆς ζωῆς πολλῶν ἐπιστημόνων δύναται νὰ ἀπασχολήσῃ, εἶμαι δὲ βέβαιος, ὅτι καὶ πάσης ἄλλης ἐπιστήμης πολλὰ τὰ κενὰ ἱστορικῶς ν' ἀναπληρωθῶσι δύνανται. Εἰς τοιαύτας μελέτας ἐπεθύμουν νὰ προσκαλέσω τοὺς φίλους ἑταίρους, παρόντας καὶ μή, χωρὶς νὰ ἀποτρέψω οὐδένα ἀπὸ τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ σπουδάς. Συνερχώμεθα τακτικῶς καὶ ὡς πλεῖστοι εἰς τὰς συνεδρίας καὶ ζωογονήσωμεν δι' ἀναγνωσμάτων καὶ ἀνακοινώσεων, ἔστω συντόμων, πλὴν σοβαρῶν, τὸν ἐρευνητικὸν ζῆλον, βέβαιον γνώρισμα τῆς ἐπιστημονικῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἡμῶν. Συνεργασθῶμεν *ὁμονοοῦντες*, διότι ἀληθῶς οὐδὲν ἡδύτερον ἢ τὸ θέαμα ἀνδρῶν λογίων ἐν πνεύματι μετριοφροσύνης καὶ φιλεπιστημοσύνης ἐργαζομένων. Ἐκ τοιαύτης συνεργασίας, φίλοι ἑταῖροι, ἀναμένομεν καὶ ἡμεῖς νὰ προσθέσωμέν τι ἢ τοὐλάχιστον νὰ παραδώσωμεν ἀνέπαφον ὅ,τι παρελάβομεν. Ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐλπίδι ἀρχόμεθα τοῦ ἔργου ἡμῶν.

Εἶτα ἀνακοινοῦται ἡ ἀλληλογραφία:

1) ἐπιστολὴ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου ἐντεῦθεν, ἀπὸ 27 ἀπριλίου, δωρουμένου τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ διάφορα βιβλία, ὧν ἐπισυνάπτει κατάλογον·

2) τοῦ κ. Ἀχιλλέως Διαμαντάρα, ἐντεῦθεν, ἀπὸ 6 μαΐου, αἰτουμένου τὴν πληρωμὴν τοῦ ἀπονεμηθέντος αὐτῷ ἐν τῷ Ζωγραφείῳ διαγωνίσματι δεκαλίρου βραβείου κατὰ τὸ ἔτος 1889, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Γλωσσικὴ συλλογὴ τῆς πατρίδος αὐτοῦ Μεγίστης (Καστελλορίζου)»·

3) τοῦ κ. Ἰωακεὶμ Παυλίδου, γυμνασιάρχου Κυδωνιῶν, ἀπὸ 1 μαΐου, ἀποστέλλοντος τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ πέντε (5) ἀντίτυπα τῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Σαπφὼ ἡ Μιτυληναία» ἐναισίμου διατριβῆς αὐτοῦ·

4) τοῦ ἐν Ὑψωμαθείοις σωματείου φιλομούσων «Ἑλικῶνος», ἀπὸ 9 μαΐου, αἰτουμένου τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἐλλειπόντων αὐτῷ τόμων τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ, ἤτοι τῶν τόμων ΙΑ', ΙΗ' καὶ ἐφεξῆς·

5) τοῦ κ. Νικολάου Γ. Ἰγγλέση τυπογράφου ἐν Ἀθήναις, ἀπὸ 1 μαΐου, δηλοῦντος ὅτι, τοῦ πρώτου δείγματος στοιχείων μὴ ἐγκριθέντος ὑπὸ τοῦ κ. Βερναρδάκη, πέμπει τῷ Συλλόγῳ καὶ δεύτερον πρὸς ἔγκρισιν, αἰτουμένου τὴν ἀποστολὴν χειρογράφου ὕλης πρὸς ἔναρξιν τῆς ἐκτυπώσεως ἐν περιπτώσει ἐγκρίσεως τῶν ἀποστελλομένων δειγμάτων, καὶ ὑποσχομένου πιστὴν καὶ ἀκριβῆ τῶν ὅρων τοῦ συμβολαίου ἐκτέλεσιν.

Αἰτήσεις κοινοτήτων ὁμογενῶν περὶ δωρεᾶς τῶν χαρτῶν Ζαφειροπούλου·

1) Ἐφόρων τοῦ χωρίου Ἰλσσοῦ τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου·

2) Ἐφόρων τοῦ χωρίου Σαζάλδζα τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου·

3) Ἐφόρων τοῦ χωρίου Γουλοῦ-ἀγὰτς τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου·

4) Ἐφόρων τοῦ χωρίου Κανιτάλων τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου·

5) Ἐφόρων τῆς κωμοπόλεως τῶν Μαδάλλων τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου·

6) Ἐφόρων τοῦ χωρίου Ἀνδαβαλλίου τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου·

7) Ἐφόρων τοῦ χωρίου Καγιάπης τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου·

8) Ἐφόρων τοῦ χωρίου Φλογιτῶν τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου·

Τοῦ κ. Ἀχ. Διαμαντάρα, ἀπὸ 11 μαΐου, ἐντεῦθεν, ἀναγγέλλοντος ὅτι πέμπει τῷ Συλλόγῳ δύο ἀρχαίας ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς ἐσχάτως ἐν Ἀπέρλαις (Κάκκαβα νῦν) τῆς Λυκίας ἀνακαλυφθείσας, καὶ ὑποσχομένου ν' ἀποστείλῃ τῷ Συλλόγῳ τὰ ἑκάστοτε ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν ἀνακαλυπτόμενα ἀρχαιολογικὰ λείψανα.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς·

α') τῷ κ. Χρ. Παπαδοπούλῳ ἐπὶ τῇ δωρεᾷ διαφόρων βιβλίων ἀπονέμονται εὐχαριστίαι·

β') τῷ κ. Ἀχιλ. Διαμαντάρᾳ ἀποφασίζεται ὅπως πληρωθῇ τὸ ἀπὸ τριετίας καθυστερούμενον δεκάλιρον γέρας ἐν τῷ Ζωγραφείῳ διαγωνίσματι, μετὰ παρατήρησιν τοῦ κ. Σαλτέλη, εἰπόντος ὅτι ὁ κ. Διαμαντάρας, ἐλθὼν ἐσχάτως ἐκ Καστελλορίζου, ἔμαθεν ὅτι ἡ πρὸ τριετίας ἀποσταλεῖσα γλωσσικὴ ὕλη τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἐβραβεύθη, καὶ ᾐτήσατο τὴν πληρωμὴν τοῦ βραβείου· φρονεῖ δὲ ὅτι, ἐπειδὴ ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἐβράβευσεν αὐτὴν τότε, ὁ Σύλλογος ὀφείλει νὰ πληρώσῃ αὐτῷ τὴν δεκάλιρον ἀμοιβήν. Τούτοις δὲ ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Δ. Μαλιάδης προσθέτει ὅτι, ἀφοῦ ὁ Σύλλογος ἐβράβευσε τὴν τοῦ κ. Διαμαντάρα συλλογὴν καὶ ἀπεφάσισε τὴν πληρωμήν, δέον αὕτη νὰ ἐκτελεσθῇ καὶ δὲν πρέπει νὰ φέρωνται εἰς τὸ μέσον ζητήματα προαποφασισθέντα·

γ') τῷ κ. Ἰωακεὶμ Παυλίδῃ ἐκφράζονται εὐχαριστίαι·

δ') ἡ τοῦ ἐν Ὑψωμαθείοις σωματείου τῶν φιλομούσων «Ἑλικῶνος» αἴτησις, μετὰ παρατήρησιν τοῦ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδου, εἰπόντος ὅτι ὁ ΙΓ' τόμος τοῦ περιοδικοῦ ἐξηντλήθη, γίνεται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἀποδεκτή· ἤτοι ὁ Σύλλογος ἐκ τῶν πολλαπλῶν σωμάτων τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ δωρεῖται αὐτῷ τὰ αἰτούμενα·

ε') ἡ τοῦ κ. Ν. Ἰγγλέση ἐπιστολὴ παραπέμπεται τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ μετὰ τῶν τυπογραφικῶν δοκιμίων·

ϛ') αἱ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀχιλ. Διαμαντάρα ἀποσταλεῖσαι ἀρχαῖαι ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ παραπέμπονται τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ·

ζ') ἐπὶ τῶν αἰτήσεων τῶν κοινοτήτων Ἰλοσσοῦ, Σαζάλτζα, Γουλοῦ-ἀγὰτς, Κανιτάλων, Μαδάλων, Ἀνδαβαλλίου, Καγιάπης καὶ Φλογιτῶν τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου περὶ δωρεᾶς εἰς αὐτὰς τῶν χαρτῶν Ζαφειροπούλου:

ὁ Ἐξοχ. Κ. Καλλιάδης βέης ὁμολογεῖ μὲν ὅτι αἱ αἰτήσεις αὗται εἰσὶ δίκαιαι, ἀλλ' ἐπιπροσθέτει ὅτι ἐσχάτως μᾶς κατεπλημμύρησαν. Δὲν γνωρίζομεν, λέγει, ἐὰν ὁ κ. Ζαφειρόπουλος ᾖνε διατεθειμένος νὰ πέμψῃ ἡμῖν καὶ ἄλλους χάρτας, καὶ ἐὰν δὲν δύναται, τότε καὶ ὁ Σύλλογος δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐξακολουθῇ ἀποστέλλων τοιούτους. Πρέπει, λέγει, νὰ ἐξελεγχθῶσιν αἱ αἰτήσεις αὗται, ὁπόσαι καὶ ὁποῖαι, τίς ἐστιν ὁ παρὰ τῷ Συλλόγῳ ἀριθμὸς τῶν χαρτῶν κλπ. Προτείνει λοιπὸν τὴν ἀναβολὴν τῆς ἀποστολῆς.

Ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης παρατηρεῖ ὅτι δέον αἱ αἰτήσεις αὗται νὰ ἐξετάζωνται πρότερον· τίνες αἱ ὑπογραφαί, ποῖον τὸ κῦρος τῶν ὑπογραφῶν. Αἰτοῦνται λ. χ. χάρτας σχολαί, ὧν γνῶσιν οὐδόλως ἔχομεν.

Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀπαντῶν τῷ προλαλήσαντι λέγει, ὅτι αἱ αἰτήσεις αὗται εἰσὶν ἐσφραγισμέναι διὰ τῶν ἐπισήμων τῶν διαφόρων κοινοτήτων σφραγίδων.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης δευτερολογῶν λέγει, ὅτι εἶπεν ἁπλῶς νὰ ἐξετασθῇ τὸ κῦρος τῶν ὑπογραφῶν κλπ. ἐὰν ὅμως ὑπάρχωσι σφραγῖδες, οὐδὲν ἀντιλέγει.

Ὁ κ. Κ. Περδικίδης λέγει ὅτι, ὅταν αἱ αἰτήσεις αὗται διαβιβάζωνται ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους ἀρχιερέων, οὐδεμία ἀμφιβολία δύναται νὰ ὑπάρξῃ περὶ τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ὁ κ. Ἰωακεὶμ Βαλαβάνης ἀπαντῶν τῷ προλαλήσαντι λέγει ὅτι, ἐπειδὴ ἡ τῶν χωρίων καὶ κωμοπόλεων τούτων ἀπόστασις ἀπὸ τῆς μητροπόλεως, ἔνθα ἑδρεύει ὁ μητροπολίτης, εἶνε μεγίστη, ἀνερχομένη πολλάκις μέχρις ὀκτὼ καὶ πολὺ πλέον ἡμερῶν, τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Περδικίδου προτεινόμενον νομίζει ἀδύνατον. Ἐν τούτοις ὁ κ. Περδικίδης ἐπιμένων λέγει ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς δύνανται διὰ τηλεγράφων καὶ τοῦ ταχυδρομείου νὰ συνεννοῶνται μετὰ τῶν διαφόρων κοινοτήτων.

Ὁ κ. Δ. Μαλιάδης ὑποστηρίζει τὴν γνώμην τοῦ κ. Κ. Καλλιάδου, παραδεχόμενος καὶ τὸ λίαν νόμιμον τῆς τοῦ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδου· φρονεῖ δὲ ὅτι δέον νὰ γείνῃ σκέψις περὶ τῆς ἤδη παροχῆς τῶν χαρτῶν εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας (ἑπομένως νὰ ληφθῇ μετὰ ὥριμον σκέψιν ἕτερον μέτρον) ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν χαρτῶν καὶ τῆς ἐλπίδος, ἣν θὰ ἔχωμεν ἐκ τῆς διαθέσεως τοῦ χορηγοῦντος, ἀδιάφορον ἐὰν οἱ ἀρχιερεῖς ἢ αἱ ἐφορίαι αἰτῶσι. Παραδέχεται λοιπὸν τὴν περὶ ἀναβολῆς τῆς ἀποστολῆς τῶν χαρτῶν πρότασιν.

Ὁ κ. Ἰωακεὶμ Βαλαβάνης δευτερολογῶν λέγει ὅτι ὁ Σύλλογος, ἔχων χάρτας, παρέχει εἰς τὰς ἑκάστοτε αἰτουμένας κοινότητας· ἤδη οἱ χάρται ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου ἐζητήθησαν, ἔνθα ὑπάρχει ἀνάγκη αὐτῶν, καὶ ἐκεῖ κατὰ συνέπειαν πρέπει νὰ ἀποσταλῶσιν, ἀφοῦ μάλιστα ὁ χορηγὸς εἶπεν, ὅτι διαθέτει τῷ Συλλόγῳ ὅσους χάρτας θέλει. Παραδέχεται μὲν τὴν ἐξέλεγξιν τῶν αἰτήσεων ὡς πρὸς τὰς ὑπογραφὰς καὶ σφραγῖδας, ὅπερ καθῆκον καὶ δικαίωμα λέγει τοῦ προεδρείου, ἀλλὰ δὲν ἀσπάζεται τὴν γνώμην περὶ τῆς ἴσης ἀποστολῆς τῶν χαρτῶν εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας.

Ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης λέγει ὅτι, ἐπειδὴ τὸ ζήτημα περὶ σχολῶν ἀνάγεται εἰς τὴν Ἐκπαιδευτικὴν Ἐπιτροπὴν, αὐτῇ μόνῃ δέον νὰ παραπεμφθῇ, καὶ αὐτὴ νὰ γνωμοδοτήσῃ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Ὁ κ. Πουλουλίδης λέγει ὅτι δέον νὰ γείνῃ ὅ,τι ἐγένετο μέχρι τοῦδε, καθότι ὁ δωρητὴς οὐδεμίαν διάκρισιν ποιεῖται περὶ τῆς διανομῆς τῶν χαρτῶν εἰς τὰ διάφορα μέρη· προστίθησι δ' ὅτι εἶνε δίκαιον νὰ δοθῶσιν οὗτοι εἰς τὰς ἄνω κοινότητας, ἀφοῦ ὁ Σύλλογος ἔχει τοιούτους.

Ὁ κ. Ἀχιλ. Χρηστίδης, γεν. τοῦ Συλλόγου γραμματεύς, λέγει ὅτι ὁ κ. Ζαφειρόπουλος πάντοτε πρόθυμος φαίνεται περὶ τὴν ἀποστολὴν τῶν χαρτῶν τῷ Συλλόγῳ ἅμα τῇ αἰτήσει αὐτοῦ, οὐδέποτε δὲ ἐκώφευσεν εἰς τὰς αἰτήσεις τοῦ Συλλόγου· ἑπομένως ὁ Σύλλογος πρέπει νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς αἰτήσεις τῶν ἄνω κοινοτήτων.

Ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι, μετὰ τὰ λεχθέντα, δι' ὧν ὁ Σύλλογος ἀρκούντως ἐφωτίσθη, προῆλθον εἰς μέσον δύο γνῶμαι· κατὰ τὴν μὲν, νὰ δοθῶσιν οἱ χάρται· κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν νὰ ἀναβληθῇ ἡ ἀποστολὴ αὐτῶν μετὰ ὥριμον σκέψιν τοῦ προεδρείου. Μετά τινας δ' ἔτι παρατηρήσεις τοῦ κ. Κ. Καλλιάδου, μὴ παραδεξαμένου τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Ἰωακ. Βαλαβάνη διατυπωθεῖσαν γνώμην, ἀλλὰ προτείναντος τὴν ἀναβολὴν τῆς ἀποστολῆς καὶ τὴν ἄμεσον τοῦ προεδρείου συνεννόησιν μετὰ τοῦ δωρητοῦ· τοῦ κ. Δ. Κοντογεώργη, προβαλόντος τὴν ἀπορίαν μήτοι αἱ αἰτήσεις αὗται ἀπευθύνωνται συγχρόνως τῷ τε Συλλόγῳ καὶ τῷ κ. Ζαφειροπούλῳ, πρὸς ὃν ὁ κ. Ἀχιλ. Χρηστίδης ἀπαντᾷ ὅτι ὁ κ. Ζαφειρόπουλος ἀνέθηκε καὶ εἰς ἄλλα σωματεῖα τὴν διανομὴν χαρτῶν· καὶ τοῦ κ. Δ. Μαλιάδου, φρονοῦντος ὅτι φρονιμώτερον τὸ προεδρεῖον νὰ ἔλθῃ εἰς συνεννόησιν μετὰ τοῦ χορηγοῦ, ὁ πρόεδρος ὑποβάλλει τῷ Συλλόγῳ τὴν πρότασιν τοῦ Ἐξοχ. Κ. Καλλιάδου βέη, καθ' ἣν ἐπαφίεται τῷ προεδρείῳ ἡ ἐπὶ τοῦ ζητήματος σκέψις καὶ ἡ μετὰ τοῦ χορηγοῦ συνεννόησις. Αὕτη δὲ γίνεται ἀποδεκτή.

Εἶτα προτείνεται τὸ πρῶτον ὡς μέλος τακτικὸν τοῦ Συλλόγου ὁ κ. Θεμιστοκλῆς Γιαννιὸς, ὑπάλληλος τοῦ Μονοπωλείου τῶν καπνῶν, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κκ. Κ. Καλλιάδου, Χρ. Χατζηχρήστου καὶ Δ. Κοντογεώργη.

Ὁ κ. Ἀχιλ. Χρηστίδης προτείνει ὅπως, ὡς ἔθος ἐστὶ, δημοσιευθῇ ἡ λογοδοσία τοῦ ἀποχωρήσαντος προέδρου κ. Κ. Καλλιάδου ἐν τῷ ἐγχωρίῳ τύπῳ.

Ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Χρ. Χατζηχρήστου προτείνει τὴν δημοσίευσιν ἐν ταῖς ἐφημερίσι καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς διατριβῆς τοῦ ῥήτορος τῆς ἡμέρας, κ. Ἀναστασίου Χρηστίδου, ἰατροῦ, τανῦν προέδρου. Αἱ προτάσεις αὗται ὑποβληθεῖσαι ὑπὸ τοῦ προέδρου τῷ Συλλόγῳ γίνονται ἀποδεκταί.

Ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης προτείνει ὅπως καὶ ἡ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἔκθεσις, ἐν ᾗ πολλὰ τὰ τοῖς συλλογεῦσιν ἐνδιαφέροντα ὑπάρχουσι, δημοσιευθῇ.

Ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου λέγει ὅτι καθυπέβαλεν ὅπως ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ δημοσιεύσῃ ἐγκαίρως τὸ νέον πρόγραμμα τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος, ὅπως γενικευθῇ εἰς περισσοτέρους. Ὁ κ. Ἀχιλ. Χρηστίδης ὑποστηρίζει τὴν πρότασιν τοῦ κ. Χατζηχρήστου.

Ὁ πρόεδρος προτείνει ὅπως ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου καθυποβάλῃ τῷ Συλλόγῳ πρόγραμμα νέον καὶ ὁ Σύλλογος νὰ ὑποστηρίξῃ ἀποδεχόμενος αὐτό. Ἡ πρότασις τοῦ προέδρου γίνεται ἀποδεκτή.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Δημ. Οἰκονομίδης προτείνει ὅπως, ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ παρόντος συλλογικοῦ ἔτους, ἐκφρασθῶσιν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου αἱ δέουσαι εὐχαριστίαι τῷ ἀποχωρήσαντι σεβαστῷ προεδρείῳ καὶ ἰδίᾳ τῷ προέδρῳ αὐτοῦ, ἀνδρὶ ψυχῇ τε καὶ σώματι τῷ Συλλόγῳ ἀφωσιωμένῳ.

Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ ὅτι ὁ Σύλλογος παραδέχεται νὰ ἐκφράσῃ θερμὰς εὐχαριστίας τῷ πρώην προεδρείῳ καὶ ἰδίᾳ τῷ προέδρῳ αὐτοῦ Ἐξοχ. Καλλιάδῃ βέῃ, ᾧ τὸ προεδρεῖον καὶ ἐγγράφως θὰ εὐχαριστήσῃ.

Εἶτα ὁ κ. Κυριακὸς Περδικίδης ἀναγινώσκει συνέχειαν τῆς περὶ ἐθνολογίας τῶν Φιλισταίων μελέτης αὐτοῦ.

Περατωθείσης τῆς ἀναγνώσεως ὁ πρόεδρος εὐχαριστεῖ ἐν ὀνόματι τοῦ Συλλόγου τῷ κ. Κ. Περδικίδῃ καὶ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΡΙϚ'

(τακτική)

18 μαΐου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως.

Εἶτα ἀνακοινοῦται ἡ ἀλληλογραφία:
ἡ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ἀν. Σταμούλη, ἐκ Σηλυβρίας, ἀπὸ 8 μαΐου, πέμποντος τῷ Συλλόγῳ φωτογράφημα ἀρχαιοτήτων καὶ ἀντίγραφον ἐπιτυμβίου ἐπιγραφῆς ἐκ τῆς ἑαυτοῦ συλλογῆς, ὅπως δημοσιευθῇ ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ δελτίῳ, ἐὰν ἤθελεν ἐγκριθῆ, παραπέμπεται τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ.

Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ γίνεται δεκτὸς ὡς τακτικὸν μέλος τοῦ Συλλόγου ὁ κ. Θεμ. Γιαννιός.

Ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον ὡς τακτικὸν τοῦ Συλλόγου μέλος ὁ κ. Ἀλέξ. Τουργούτης, ἰατρός, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κκ. Θ. Σαλτέλη, Δημ. Οἰκονομίδου καὶ Ἰωακεὶμ Βαλαβάνη.

Ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης λαβὼν τὸν λόγον, ὑπομιμνήσκει τῷ ἐπ' αἰσίοις, ὡς λέγει, τὰς ἐργασίας αὐτοῦ ἀρξαμένῳ προεδρείῳ τὰ ἑξῆς:

α') Ὅπως τάχιον ἐκτυπωθῶσιν ἐν τεύχει πάντα τὰ προταθέντα καὶ μήπω κριθέντα διαγωνίσματα τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος, ὧν προγράμματα συνετάχθησαν πρὸ πολλοῦ καὶ ἐδημοσιεύθησαν διά τε τῶν ἐφημερίδων καὶ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου συγγράμματος· συγχρόνως δὲ νὰ δημοσιευθῶσι κατάλληλοι ἀγγελίαι κατὰ τὸ ὑποδειχθὲν πνεῦμα ὑπὸ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐν πάσαις ταῖς ἑλληνικαῖς ἐφημερίσι, ταῖς ἐνταῦθα καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ. Περὶ τούτων, λέγει, ἐποιήσατο πρὸ ἐτῶν δύο προτάσεις ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ δι' ἐπιστολῆς αὐτῆς, ὁ δὲ Σύλλογος ἐνέκρινε ταύτας·

β') Ὅπως καὶ αὖθις ἐκτυπωθῇ ἐν ἰδίῳ τεύχει τὸ πρόγραμμα τοῦ Βουτσιναίου ἀγῶνος περὶ συντάξεως «Ὁδηγοῦ τῆς πρώτης παιδεύσεως», ὅπερ ἀνετυπώθη μέν, ἀλλὰ τῇ προτάσει τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἡ καὶ αὖθις ἀνατύπωσις αὐτοῦ ἕνεκα παρεισφρήσεως σφαλμάτων τινῶν· τὸ πρόγραμμα δὲ τοῦτο ὡς καὶ τὸ τοῦ Καραπανείου νὰ ἀποσταλῶσι πρὸς διαφόρους·

γ') Νὰ δημοσιευθῶσι καὶ ἀποσταλῶσι πρὸς διαφόρους αἱ ἐπιγραφικαὶ ὁδηγίαι, αἱ ὑπὸ τοῦ ὑπομιμνήσκοντος συνταχθεῖσαι, ὑπὸ δὲ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Συλλόγου ἐγκριθεῖσαι·

δ') Νὰ δημοσιευθῶσι καὶ ἀποσταλῶσι πρὸς διαφόρους αἱ ὑπάρχουσαι τοπογραφικαὶ ἐγκύκλιοι·

ε') Ὅπως ληφθῇ φροντὶς περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ κληροδοτήματος τοῦ ἀειμνήστου Σουλήνη, ἥτις ἀπὸ διετίας καὶ ἐπέκεινα ἐγκατελείφθη, καίτοι διὰ πολλῶν ἀγώνων ἐπετεύχθη τότε εὐάρεστόν τι ἀποτέλεσμα τεῖνον εἰς τὴν λύσιν·

ς') Ὡσαύτως ὅπως μεριμνήσῃ τὸ προεδρεῖον καὶ περὶ τοῦ κληροδοτήματος τοῦ ἀειμνήστου Σταματιάδου.

Ταῦτα ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης ὑπομιμνήσκει τῷ προεδρείῳ ὡς σπουδαῖα καὶ ἐπείγοντα, ἀποβλέποντα εἴς τε τὰ ἠθικὰ καὶ ὑλικὰ τοῦ Συλλόγου συμφέροντα. Ἐκφράζει δὲ τὴν πεποίθησιν, ὅτι θὰ ληφθῶσι ταῦτα ὑπ' ὄψιν καὶ ἐνεργηθήσονται τὰ δέοντα.

Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης ὑποστηρίζει τὰς δύο πρώτας προτάσεις τοῦ κ. Ἀνδρεάδου, λέγων ὅτι τὸ μὲν πρόγραμμα τοῦ Βουτσιναίου ἀγῶνος εἶνε ἤδη ἐκδεδομένον, ὡς δὲ πρὸς τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ ὀφείλει νὰ παρασκευάσῃ τὴν ὕλην τῶν προγραμμάτων καὶ παραδώσῃ αὐτὴν τῇ Συντακτικῇ Ἐπιτροπῇ.

Ὁ κ. Ἰωακεὶμ Βαλαβάνης ὑποβάλλει τῷ Συλλόγῳ τὴν πρότασιν νὰ σταλῇ μετὰ καταλλήλου ἀγγελτηρίου ἐπιστολῆς τὸ περιοδικὸν τοῦ Συλλόγου εἰς τὴν ἐν Τεργέστῃ Ἐπιτροπὴν τοῦ Οἰκονομείου κληροδοτήματος.

Ἐπ' αὐτῆς ὁ κ. Θεμ. Σαλτέλης συζητῶν ἀποδοκιμάζει αὐτὴν ὡς ἐξευτελιστικὴν τῷ Συλλόγῳ. Ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου ὑποστηρίζει τὴν γνώμην τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη, θεωρῶν τὴν ἀποστολὴν καὶ τὴν ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ὑποβολὴν τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου ὡς μὴ ἀξιοπρεπῆ αὐτῷ.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης λέγει νὰ ἀποσταλῇ τὸ περιοδικὸν τοῦ Συλλόγου σύγγραμμα τῇ Ἐπιτροπῇ τοῦ Οἰκονομείου καὶ ἁπλῆ τις ἀγγελτήριος ἐπιστολή.

Ὁ κ. Μαλιάδης ἀποκρούει τὴν διατυπωθεῖσαν πρότασιν τοῦ κ. Βαλαβάνη, λέγων ὅτι τὸ περιοδικὸν τοῦ Συλλόγου δὲν ὑποβάλλεται εἰς τὴν ἔγκρισιν οἱασδήποτε ἐπιτροπῆς, καὶ μάλιστα ἐπιτροπῆς ἀγνώστου, ἥτις δύναται νὰ βραβεύσῃ ἢ μὴ αὐτό. Μετά τινας δὲ διασαφήσεις δοθείσας ὑπὸ τοῦ κ. Βαλαβάνη, ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη οὐδεμίαν κρίσιν ἐπιφέρει εἰς τὰ ἀποστελλόμενα αὐτῇ ἔργα, ὁ κ. Μαλιάδης συμφωνεῖ αὐτῷ.

Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης λέγει ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη δὲν κρίνει τὰ εἰς αὐτὴν ἀποστελλόμενα βιβλία κλπ., ἀλλ' οὐδὲ ζητεῖ νὰ ἀποσταλῶσιν αὐτῇ ταῦτα· διὰ ταῦτα φρονεῖ ὅτι εὐκολώτερον καὶ ὀρθότερον εἶνε νὰ μὴ ἀποστείλῃ ὁ Σύλλογος κατ' εὐθεῖαν τὸ περιοδικὸν αὐτοῦ τῇ

ἐπιτροπῇ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔχει μέλη ἀντεπιστέλλοντα ἐν Τεργέστῃ, νὰ γραφῇ εἰς ταῦτα εἴτε ὑπὸ τοῦ προεδρείου, εἴτε ὑπό τινος τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου, ἵνα ἐνεργήσωσι τὰ δέοντα παρὰ τῇ Ἐπιτροπῇ, ὑποδεικνύοντα αὐτῇ ὁποῖον τὸ ἔργον τοῦ Συλλόγου, καὶ οὕτω δυνατὸν ἀξιοπρεπέστατα τὸ περιοδικὸν τοῦ Συλλόγου νὰ τύχῃ τοῦ κληροδοτήματος Οἰκονόμου.

Ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου ὑποστηρίζει τὴν τοῦ κ. Σαλτέλη πρότασιν.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης παρατηρεῖ ὅτι, ἐὰν ἡ τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη πρότασις γείνῃ ἀποδεκτή, τότε οὐδὲν τῶν λαβόντων χώραν κατὰ τὴν συζήτησιν ταύτην πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐν τοῖς πρακτικοῖς.

Μετὰ ταῦτα ὁ πρόεδρος ὑποβάλλει τῷ Συλλόγῳ τὰς ἄνω δύο προτάσεις, ἤτοι τὴν τοῦ κ. Βαλαβάνη, καθ' ἣν ὁ Σύλλογος παραδέχεται νὰ ἀποστείλῃ κατ' εὐθεῖαν τῇ ἐν Τεργέστῃ Ἐπιτροπῇ τοῦ Οἰκονομείου κληροδοτήματος τὸ περιοδικὸν αὐτοῦ σύγγραμμα μετ' ἐπιστολῆς ἁπλῆς ἀγγελτηρίου, καὶ τὴν τοῦ κ. Σαλτέλη, καθ' ἣν τὸ προεδρεῖον ἢ ὁ Σύλλογος νὰ γράψῃ εἰς ἀντεπιστέλλον μέλος ἐν Τεργέστῃ διαμένον, ὅπως ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα παρὰ τῇ ἐν λόγῳ ἐπιτροπῇ, ὑποδεικνῦον αὐτῇ τὸ περιοδικὸν τοῦ Συλλόγου. Δι' ἀνατάσεως δὲ τῶν χειρῶν ὁ Σύλλογος ἀποδέχεται τὴν τοῦ κ. Βαλαβάνη πρότασιν.

Μεθ' ὃ ὁ πρόεδρος δηλώσας ὅτι, ἕνεκα τῆς προκεχωρηκυίας ὥρας, ἡ ἀνάγνωσις τῆς πραγματείας τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου ἀναβάλλεται, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΡΙΖ'

(τακτική)

1 ἰουνίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως.

Εἶτα ἀνακοινοῦται περίληψις τῆς ἀλληλογραφίας, ἐφ' ἧς ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ, ὅτι

α') ἡ τοῦ κ. Βερναρδάκη ἐπιστολὴ παραπέμπεται τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ·

β') ἡ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τῆς Ἑταιρίας «Παλλάδος» ἀπὸ 1 ἰουνίου αἴτησις πρὸς παραχώρησιν τῆς μεγάλης αἰθούσης τοῦ Συλλόγου τῇ 14 ἱσταμένου περὶ τὴν 10ην ὥραν π. μ. διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων τοῦ παρθεναγωγείου τῆς Ἑταιρίας ὑποβληθεῖσα τῷ Συλλόγῳ γίνεται παμψηφεὶ ἀποδεκτή·

γ') ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ ἀπὸ 23 μαΐου ἀγγέλλει ὅτι πρόεδρος μὲν αὐτῆς ἐξελέγη ὁ κ. Θεμ. Σαλτέλης, γραμματεὺς δὲ ὁ κ. Ἰωακεὶμ Βαλαβάνης.

Εἶτα ἀνακοινοῦνται αἱ προσφοραὶ βιβλίων. Τοῖς δωρηταῖς ἀπονέμονται αἱ δέουσαι εὐχαριστίαι.

Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον, καὶ ψηφοφορηθεὶς γίνεται δεκτὸς ὡς τακτικὸν τοῦ Συλλόγου μέλος ὁ κ. Ἀλέξ. Τουργούτης, ἰατρός.

Ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον ὡς τακτικὸν τοῦ Συλλόγου μέλος ὁ κ. Γ. Γεωργιάδης, τελειόφοιτος τῆς φιλολογίας, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κκ. Θ. Σαλτέλη, Κλ. Χ. Κοκκολάτου καὶ Ἰωακεὶμ Βαλαβάνη.

Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης ὑποβάλλει τῷ προεδρείῳ τὴν παράκλησιν πρὸς συντέλεσιν καὶ ἔκδοσιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου τῆς βιβλιοθήκης, εἴτε ὑπὸ τοῦ βιβλιοφύλακος, εἴτε ὑπὸ ἰδίας ἐπιτροπῆς, ἣν καὶ θεωρεῖ ὡς ἀναγκαίαν καὶ κατεπείγουσαν, ἐπειδὴ μετ' ὀλίγον λήγουσιν ἐπὶ τῷ θέρει αἱ ἐργασίαι τοῦ Συλλόγου. Τὸ πλεῖστον δὲ μέρος αὐτοῦ, προσθέτει, εἶνε συντετελεσμένον ὑπὸ τριμελοῦς ἐπιτροπῆς, ἥτις ἀφῆκε τὸ ἔργον ἡμιτελές.

Ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης νομίζει, ὅτι ἡ πρότασις αὕτη τοῦ κ. Σαλτέλη εἶνε ἀξία ὑποστηρίξεως, ἀλλ' ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ ἐὰν τὸ συντελεσθὲν μέρος τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου ἦνε τὸ αὐτὸ πρὸς τὴν ἤδη τῆς βιβλιοθήκης διάταξιν· ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει πρέπει ἡ σύνταξις αὐτοῦ νὰ ἀρχίσῃ ἀπ' ἀρχῆς, τοῦ συντελεσθέντος μέρους ὄντος ἀχρήστου. Προσθέτει δὲ ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ ἐκείνη, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κκ. Σαλτέλη, Πετρακίδου καὶ Leval, δὲν ὑπέβαλεν ἔκθεσιν τῷ Συλλόγῳ καὶ θεωρεῖται ἢ ὡς παρῃτημένη ἢ ὡς καταργηθεῖσα.

Ὁ κ. Ν. Παπαγιαννόπουλος φρονεῖ ὅτι ἡ σύνταξις τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου εἶνε ἀσύμφορος τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου, ἥτις κατὰ τὸν νῦν ὑφιστάμενον ἀλφαβητικὸν κατάλογον λειτουργεῖ πληρέστατα. Ὁ βουλόμενος δύναται νὰ ἔλθῃ καὶ εὕρῃ εὐκόλως τὸ σύγγραμμα, ὅπερ ζητεῖ, ἀρκεῖ νὰ γνωρίζῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τοῦ συγγραφέως. Αὐτὸ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου θεωρεῖ ἀπαίσιον πλέον διὰ τὸν Σύλλογον, ἐπειδὴ

τῷ ἐστοίχισε πολὺ ὑλικῶς τε καὶ ἠθικῶς· ἄλλως τε, ἐρωτᾷ, εἶνε εὔκολος ἡ ἐκτύπωσις ἐπιστημονικοῦ καταλόγου τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Συλλόγου;

Ὁ κ. Σαλτέλης, ἀπαντῶν εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Ἀνδρεάδου, λέγει ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ δὲν ὑπέβαλεν ἔκθεσιν τῷ Συλλόγῳ, διότι τὸ τοιοῦτον ἐθεώρησεν ἀσύμφορον αὐτῷ· ἀπροσδόκητα δὲ γεγονότα, γνωστὰ εἰς πολλὰ μέλη τοῦ προεδρείου, ἠνάγκασαν τὴν ἐπιτροπὴν νὰ μὴ ὑποβάλῃ ἔκθεσιν· ὅτι δὲ αὕτη θεωρεῖται κατηργημένη, οὐδεμία ἀμφιβολία. Διὸ προτείνει νῦν νὰ ἀνατεθῇ ἡ συντέλεσις τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου εἴτε εἰς τὸν βιβλιοφύλακα, εἴτε εἰς ἄλλην ἐπιτροπήν. Λέγει δέ, ὅτι ἡ νῦν σύνταξις τῆς βιβλιοθήκης εἶνε κατὰ τὸν ἐπιστημονικὸν κατάλογον καθ' ὕλην καὶ εἶδος, ὥστε ἡ μέλλουσα ἐπιτροπὴ θὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον. Εἰς δὲ τὰς τοῦ κ. βιβλιοφύλακος ἀπαντῶν λέγει ὅτι ἀπορεῖ πῶς ὁ κ. βιβλιοφύλαξ ἀποκαλεῖ τὸν ἐπιστημονικὸν τοῦτον κατάλογον ἀπαίσιον καὶ ἐπιβλαβῆ· φρονεῖ δέ, ὅτι προτιμότερον καὶ εὐκολώτερον νὰ ἔχῃ τις τὸν ἐπιστημονικὸν κατάλογον κατ' ἰδίαν καὶ νὰ εὕρῃ τὸ σύγγραμμα, ὅπερ ζητεῖ. Ἐπιμένει δὲ εἰς τὴν πρότασιν αὐτοῦ.

Ὁ κ. Βαλαβάνης φρονεῖ ὅτι καὶ μετὰ τὴν συντέλεσιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου εἶνε ἀδύνατος καὶ ἀσύμφορος τῷ Συλλόγῳ ἡ ἐκτύπωσις αὐτοῦ ἐνταῦθα ὑπὸ τὰς νῦν συνθήκας· ἐὰν ὅμως τὸ τοιοῦτο συνέβη ἀλλαχοῦ, ἐν Ἀθήναις, ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ πανεπιστημίου, ἐγένετο ὑπὸ ὅλως ἀλλοίας συνθήκας· ὥστε φρονεῖ ὅτι δὲν εἶνε δυνατή, συμφέρουσα καὶ ἀπαραίτητος ἡ ἔκδοσις τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου.

Ὁ κ. Ἀχιλ. Χρηστίδης λέγει ὅτι ὁ Σύλλογος, ὡς καὶ ἐκ τῶν λεχθέντων ἐξάγεται, ἀπεφάσισεν ἤδη τὴν συντέλεσιν καὶ ἔκδοσιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου, ἐκτὸς ἐὰν πρόκηται νὰ γείνῃ ἐκ νέου ὁμοία πρότασις· ἄλλως τε καὶ ἐν τῷ τοῦ παρελθόντος ἔτους προϋπολογισμῷ ἐτέθη ἴδιον κονδύλιον περὶ τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος καταλόγου. Ἀπορεῖ δὲ πρὸς τί ἡ λέξις ἐπιστημονικὸς κατάλογος εἶνε ἀπαισία καὶ ἐπιβλαβὴς οὕτω τῷ Συλλόγῳ, ἀφοῦ μάλιστα τὸ συντελεσθὲν μέρος αὐτοῦ ὠφέλησε λίαν αὐτῷ, ὁ δὲ νῦν βιβλιοφύλαξ ἐκείνην τὴν ἐργασίαν ἔσχεν ὑπ' ὄψιν, καὶ πᾶσα δὲ κατόπιν γενομένη ἐργασία ἐπὶ τὰ ἴχνη αὐτοῦ ἐγένετο.

Ὁ κ. Παπαγιαννόπουλος ἀπαντῶν λέγει ὅτι ἡ λέξις ἐπιστημονικὸς κατάλογος κατήντησεν ἀπαισία διὰ τὸν Σύλλογον, διότι γνωστὸν εἰς πολλὰ τῶν παρόντων μελῶν εἰς ποῖον σημεῖον ἔφθασεν ἡ βιβλιοθήκη ὅτε ἤρξατο ἡ σύνταξις τοῦ καταλόγου τούτου. Διαβεβαιοῖ δὲ τὸν Σύλλογον ὅτι ὁ βιβλιοφύλαξ ἢ πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Συλλόγου, ἢ πρέπει νὰ παραιτηθῇ· θεωρεῖ δὲ τὴν συντέλεσιν αὐτοῦ οὔτε ἀναγκαίαν, ὡς ἐξοικονομουμένων ὑπὸ τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν ἀναγκῶν τῆς βιβλιοθήκης, οὔτε δυνατήν, οὔτε συμφέρουσαν τῷ Συλλόγῳ.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης παρατηρεῖ ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀντιληφθῇ δύο τινῶν: τοῦ ἀπαισίου τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου, καὶ τῶν μυστηριωδῶν τοῦ κ. Σαλτέλη λόγων, ὧν ἕνεκα ἡ τῆς ἐπιτροπῆς ἐργασία ἐγκατελείφθη ἡμιτελής, οὐδ' ἔκθεσίς τις ὑπ' αὐτῆς ὑπεβλήθη· ὁμολογεῖ δ' ὅτι οἱ λόγοι τοῦ κ. Βαλαβάνη εἰσὶ λίαν σοβαροί, τὸ δὲ προεδρεῖον δύναται νὰ σκεφθῇ περὶ τῆς ἐκδόσεως ἢ μὴ τοῦ καταλόγου· λέγει ὅτι ἡ βιβλιοθήκη, ὅτε συνετάσσετο ὑπὸ τῆς τότε ἐπιτροπῆς ὁ ἐπιστημονικὸς κατάλογος, ἐπὶ ἓν ἢ δύο ἔτη εὑρίσκετο εἰς κατάστασιν χάους, ὅτι κόνις παχυλὴ ἐπεκάθητο ἐπὶ τῶν τῇδε κἀκεῖσε κατὰ σωροὺς τεθειμένων βιβλίων, ὅτι πολλὰ πράγματι τότε συνέβησαν· ἐλέχθη δὲ τότε, ὅτι συνετελέσθη μέρος τι τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου, καὶ ὅτι τὸ ἕτερον συντελεῖται, ἀλλ' ἡ συντέλεσις αὕτη δὲν ἐγένετο· ἐπῆλθε δὲ ἀλλαγὴ τοῦ προεδρείου, καὶ ἐνῷ ἔδει ἡ τότε ἐπιτροπὴ νὰ ὑποβάλῃ ἔκθεσιν, δὲν ὑπέβαλε τοιαύτην. Ἐξ ὅσων δὲ γινώσκει, ὁ κατάλογος οὗτος ἐν πολλοῖς δὲν συνετελέσθη· καὶ δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὴν νῦν κατάταξιν τῆς βιβλιοθήκης· ὥστε φρονεῖ ὅτι ἀπ' ἀρχῆς δέον νὰ συνταχθῇ οὗτος, καὶ κατόπιν ἔρχεται τὸ ζήτημα, ἐὰν ἦνε δυνατὴ ἡ ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας δημοσίευσις τοῦ ἐπιστημονικοῦ τούτου καταλόγου· καὶ ἐντεῦθεν κρίνει ὅτι δέον ἡ περὶ τοῦ ζητήματος τῆς δημοσιεύσεως σκέψις νὰ ἀφεθῇ εἰς τὸ προεδρεῖον.

Ὁ κ. Σαλτέλης ἀπαντᾷ ὅτι, ἐπειδὴ πολὺς ἐγένετο λόγος περὶ τῆς τότε ἐπιτροπῆς, ὅτι αὕτη ἐγκατέλιπεν ἡμιτελῆ τὴν ἐργασίαν (ὅπερ ἀληθές) οὐδὲ ὑπέβαλεν ἔκθεσιν, ἀναγκάζεται νὰ διαμαρτυρηθῇ ἐξ ὀνόματος καὶ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ κ. Πετρακίδου ὅτι οὔτε αὐτός, οὔτε ὁ κ. Πετρακίδης ἦσαν αἴτιοι τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς ἐργασίας, ἀλλὰ ταύτην προὐκάλεσεν ἄλλο τι.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης λέγει ὅτι δὲν ἀναγνωρίζει ὁ Σύλλογος οὔτε τὸν κ. Σαλτέλην, οὔτε τὸν κ. Πετρακίδην, ἀλλὰ τὴν ἐπιτροπὴν σύσσωμον, ἥτις εἶνε καὶ ὑπεύθυνος διὰ τὰς πράξεις αὐτῆς· ἐπιμένει δὲ εἰς τὴν διατυπωθεῖσαν γνώμην αὐτοῦ, διότι τὰ καθήκοντα τῆς ἐπιτροπῆς εἶνε ὡρισμένα, καὶ τὸ ζήτημα εἶνε ὅλως διάφορον ἐὰν ἐξετελέσθησαν ἢ μὴ τὰ καθήκοντα ταῦτα· ὥστε, ἐὰν μέλος τι τῆς ἐπιτροπῆς ἐνεργήσῃ παραβαῖνον τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι καὶ τὰ λοιπὰ μέλη εἰσὶν ὑπεύθυνα καὶ ἀλληλέγγυα διὰ τὴν ὑπέρβασιν ἢ παράβασιν τῶν καθηκόντων, ὡς διὰ πρᾶξιν ὅλως ἀτομικήν.

Ὁ κ. Ἀχιλ. Χρηστίδης παρατηρεῖ ὅτι λίαν δικαίως κρίνει ὁ κ. Σαλτέλης ὑπόλογον τὸ τρίτον μέλος, οὐχὶ δὲ τὰ δύο ἄλλα μέλη τῆς ἐπιτροπῆς.

Ὁ κ. Δ. Μαλιάδης παρατηρεῖ ὅτι δὲν εἶνε μὲν ἐνήμερος τῶν διατρεξάντων ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ, ἀλλὰ φρονεῖ ὅτι οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι ἀνάγκη νὰ συνταχθῇ ἐπιστημονικὸς κατάλογος εἰδικώτερος ὑπὸ ἐπιτροπῆς ὁρισθησομένης, ἐν ᾗ ἐξ ἅπαντος πρέπει νὰ συγκαταριθμῆται καὶ ὁ βιβλιοφύλαξ· τὸ τῆς δημοσιεύσεως δ' αὐτοῦ ὑπὸ τὰς νῦν συνθήκας εἶνε ὅλως διάφορον ζήτημα. Ἡ κατάταξις δὲ τοῦ ἐπιστημονικοῦ τούτου καταλόγου δέον νὰ ᾖ καθ' ὕλην καὶ εἶδος, ὡς π. χ. ἐν τῷ τμήματι τῆς ἰατρικῆς ἰδίᾳ νὰ καταταχθῶσι τὰ ἀνατομικά, φυσιολογικά, χειρουργικὰ καὶ οὕτω καθεξῆς· τοῦτ' αὐτὸ καὶ ἐν τῷ τῆς νομικῆς κλπ.

Ὁ κ. Περδικίδης παρατηρεῖ ὅτι ὁ κ. Κεραμεὺς συνέταξε κατάλογον διὰ δελτίων κινητῶν, δι' οὗ ἐκπληροῦνται αἱ ἀνάγκαι τῆς βιβλιοθήκης· ὥστε περιττὸς ὁ ἐπιστημονικὸς κατάλογος. Προστίθησι δὲ ὅτι ὁ νῦν κατάλογος δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὴν σύνταξιν τῆς βιβλιοθήκης, ἡ δὲ γενομένη συζήτησις οὐδὲν ἄλλο ἦν ἢ ἀργολογία.

Ὁ κ. Βαλαβάνης ἀπαντῶν τῷ προλαλήσαντι λέγει ὅτι ἡ γενομένη συζήτησις οὐδόλως ἦν ἀργολογία, ἡ δὲ τοῦ κ. Περδικίδου παρατήρησις περὶ τοῦ συστήματος τοῦ καταλόγου διὰ κινητῶν δελτίων δὲν εἶνε ὀρθή, ἅτε τοῦ συστήματος τούτου ὄντος ὅλως ἐπικινδύνου τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου· ὅτι διὰ τοῦ συστήματος τούτου, ἀφαιρουμένου, ἐν ὥρᾳ ἀσθενείας, παραιτήσεως ἢ ἀπροσεξίας τοῦ βιβλιοφύλακος, τοῦ δελτίου, εὐκόλως δύναται ἐντὸς ὀλίγου χρόνου νὰ συντελεσθῇ ἡ κένωσις ὁλοκλήρου τῆς βιβλιοθήκης· ἕνεκα δὲ τούτου καὶ ὁ πρώην ἔφορος τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης κ. Ἐμμ. Ῥοΐδης μετέβαλε τὸ σύστημα τῶν κινητῶν δελταρίων, ἀντικαταστήσας αὐτὸ διὰ τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου. Ἐπιμένει δὲ λέγων, ὅτι ἀνάγκη ἀπόλυτος καταλόγου καὶ οὐχὶ δελτίων· τὸ δὲ περὶ δημοσιεύσεως αὐτοῦ εἶνε ἕτερον ζήτημα.

Ὁ κ. Περδικίδης ἀπαντᾷ ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν ν' ἀφαιρεθῶσι δελτία, ἐπειδὴ ὑπάρχουσι διπλᾶ· ἄλλως τε ὑπάρχει καὶ κατάλογος κεκλεισμένος αὐτῶν.

Ὁ κ. Παπαγιαννόπουλος ἀπαντᾷ ὅτι διὰ τοῦ συστήματος τῶν κινητῶν δελτίων ἱκανοὶ τόμοι τῆς βιβλιοθήκης ἀπωλέσθησαν.

Ὁ πρόεδρος φρονεῖ ὅτι ὁ Σύλλογος μετὰ τὰ λεχθέντα ἀρκούντως διεφωτίσθη· προτείνει δ' ὅπως ἀφεθῇ εἰς τὸ προεδρεῖον νὰ σκεφθῇ, καὶ ἐν ἄλλῃ συνεδριάσει ὑποβάλῃ τὰ πρόσωπα, ἐξ ὧν θ' ἀπαρτίζηται ἡ πρὸς σύνταξιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου ἐπιτροπή, οὗ τὴν σύνταξιν ἀναγκαίαν φαίνονται φρονοῦντες πάντες.

Ὁ κ. Κ. Καλλιάδης λέγει ὅτι ὑπάρχει ἤδη ἀπόφασις τοῦ Συλλόγου περὶ συντελέσεως τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου τῆς βιβλιοθήκης, τὸ δὲ περὶ δημοσιεύσεως αὐτοῦ εἶνε ζήτημα, ὅπερ ἀκολούθως θὰ μελετηθῇ, καὶ θὰ ἀποφασισθῇ τί τὸ πρακτέον, ὥστε τό γε νῦν θὰ ἀνασταλῇ. Ὡς πρὸς τὴν ἐπιτροπήν, ἐὰν τὴν ἑσπέραν ταύτην δέον νὰ ἐκλεγῇ ἢ ἐν ἄλλῃ συνεδριάσει, φρονεῖ ὅτι τὸ προεδρεῖον δέον νὰ σκεφθῇ πρῶτον τίνα τὰ κατάλληλα πρόσωπα, καὶ ἐν ἑτέρᾳ συνεδριάσει νὰ ὑποβάλῃ τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ἐν οἷς δέον νὰ ὑπάρχῃ καὶ τὸ τοῦ κ. Σαλτέλη, ὅστις ὁμολογουμένως εἰργάσθη ἐν τῇ προλαβούσῃ ἐπιτροπῇ. Ἐπιτροπὴ δὲ τοιαύτη δὲν δύναται νὰ ἐργασθῇ τελεσφόρως, ἐὰν δὲν συγκαταριθμῇ ἐν αὐτῇ καὶ τὸν βιβλιοφύλακα, ὡς καὶ ἐν τῇ τότε ἐπιτροπῇ συνέβη.

Ὁ κ. Σαλτέλης πληρέστατα συντάσσεται τῇ γνώμῃ τοῦ κ. Κ. Καλλιάδου, ὑποδεικνύει ὅμως τῷ προεδρείῳ ὅτι ἡ μέλλουσα ἐπιτροπὴ δέον νὰ ᾖ πολυπληθεστέρα, οὕτως, ὥστε ἐξ ἑκάστης ἐπιστήμης νὰ περιλαμβάνῃ ἕνα· συγχρόνως δὲ παρακαλεῖ τὸ προεδρεῖον ὅπως φροντίσῃ περὶ συντάξεως Μητρῴου τῶν μελῶν ἀκριβοῦς.

Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ ὅτι περὶ τούτων θὰ ληφθῇ ἡ δέουσα φροντίς· ἀγγέλλει δ' ὅτι, ἕνεκα τῆς προκεχωρηκυίας ὥρας, ἡ ἀνάγνωσις τῆς πραγματείας τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου ἀναβάλλεται ἐν προσεχεῖ τακτικῇ συνεδριάσει.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΡΙΗ'

(τακτική)

8 ἰουνίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. 'Αναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

'Αναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ἡ ἀλληλογραφία:

1) ἐπιστολὴ τοῦ ἐφόρου τῆς πανεπιστημειακῆς βιβλιοθήκης Τυβίγγης, ἀπὸ 18 μαίου, αἰτουμένου τρία τεύχη τῆς Μαυρογορδατείου Βιβλιοθήκης·

2) τοῦ κ. Ι. 'Αγακίδου, ἐντεῦθεν, ἀπὸ 28 μαίου, αἰτουμένου ὅπως παραχωρηθῇ αὐτῷ δωρεὰν ἀντίτυπον τοῦ τόμου τῆς γλωσσικῆς ὕλης·

3) τοῦ κ. 'Αντωνίου Κορομηλᾶ, τυπογράφου, ἀπὸ 5 ἰουνίου, ἀναλαμβάνοντος τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ μὲν περιοδικοῦ πρὸς 150 γρόσια χρυσᾶ τὸ τυπογραφικὸν φύλλον, τοῦ δὲ ἀρχαιολογικοῦ παραρτήματος καὶ τοῦ τῆς γλωσσικῆς ὕλης ἀντὶ γροσίων χρυσῶν 140 κατὰ τυπογραφικὸν φύλλον·

4) τοῦ κ. Alex. van Millingen, ἐντεῦθεν, αἰτουμένου τὰ χειρόγραφα τῶν ἐν τῷ Συλλόγῳ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γενομένων ἀνακοινώσεων, ὅπως μεταφράσῃ αὐτὰς ἀγγλιστὶ διὰ τὸ 'Εθνικὸν Λεξικὸν τῆς ἀγγλικῆς βιογραφίας, ἅτινα ἀκολούθως θὰ ἐπιστρέψῃ τῷ Συλλόγῳ·

5) τοῦ κ. Π. Δούκα, ἐντολῇ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ «Νεολόγου» κ. Στ. Βουτυρᾶ, ἀπὸ 3 ἰουνίου, δηλοῦντος ὅτι τὸ τυπογραφεῖον «Νεολόγου» ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ ΚΓ' τόμου τοῦ περιοδικοῦ μετὰ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ παραρτήματος καὶ τοῦ τῆς γλωσσικῆς ὕλης ἀντὶ γροσίων χρυσῶν 140 κατὰ τυπογραφικὸν φύλλον·

6) τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς 'Αδελφότητος «'Αγάπης», ἐντεῦθεν, αἰτουμένης ὅπως ὁ Σύλλογος παραχωρήσῃ τῇ 'Αδελφότητι ταύτῃ ἐκ τῶν χαρτῶν Ζαφειροπούλου ἐννέα σειράς, ὅπως διανείμῃ αὐτὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φιλιατῶν εἰς διαφόρους σχολάς.

'Επὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ

α') ὅτι τὸ προεδρεῖον φρονεῖ ὅτι δέον νὰ δοθῶσι τῷ ἐφόρῳ τῆς πανεπιστημειακῆς βιβλιοθήκης Τυβίγγης τὰ αἰτούμενα τρία τεύχη τῆς Μαυρογορδατείου Βιβλιοθήκης. 'Ο Σύλλογος ἀποδέχεται τὴν πρότασιν ταύτην.

β') Νὰ δοθῇ τῷ κ. Ι. 'Αγακίδῃ, συλλογεῖ τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος, δωρεὰν ἀντίτυπον τοῦ τόμου τῆς γλωσσικῆς ὕλης, τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη πληρέστατα ἐπιδοκιμάζοντος τὴν γνώμην τοῦ προεδρείου καὶ γενικεύοντος αὐτήν, ἤτοι ὁ Σύλλογος αὐθόρμητος νὰ ἀποστέλλῃ εἰς πάντας τοὺς συλλογεῖς ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῆς γλωσσικῆς ὕλης, τοῦ δὲ κ. 'Ιωακεὶμ Βαλαβάνη ὑποστηρίζοντος αὐτήν. 'Ο Σύλλογος ἀποδέχεται τὴν πρότασιν ταύτην.

γ') Αἱ ἐπιστολαὶ τῶν κκ. Α. Κορομηλᾶ καὶ Π. Δούκα παραπέμπονται τῇ Συντακτικῇ 'Επιτροπῇ, τῶν κκ. Μαλιάδου καὶ Κοκκολάτου εἰπόντων ὅτι ἐκ τῶν δύο τούτων ἐπιστολῶν (τοῦ κ. 'Ιω. Παλλαμάρη μὴ ἀπαντήσαντος εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ προεδρείου καὶ πρὸς αὐτὸν ἀποσταλεῖσαν ἐπιστολὴν) μειοδοτοῦν φαίνεται τὸ τυπογραφεῖον «Νεολόγου», ἐν ᾧ ἐξάπαντος ἐκτυπωθήσεται τὸ τοῦ Συλλόγου περιοδικόν, ἐπειδὴ ὁ «Νεολόγος» παρέσχε καὶ παρέχει αὐτῷ ἱκανὰς ὑπηρεσίας.

δ') νὰ ἐπιτραπῇ τῷ κ. Alex. van Millingen ὅπως λάβῃ ἀντίγραφον τῶν πραγματειῶν, ἃς ὁ πατὴρ αὐτοῦ J. Millingen ἀνέγνω ἐν τῷ Συλλόγῳ· καὶ

ε') ἡ πρὸς τὴν Φιλεκπαιδευτικὴν 'Αδελφότητα «'Αγάπην» ἀπάντησις τοῦ Συλλόγου ἀναβάλλεται, ἕως οὗ ληφθῇ ἡ τοῦ κ. Ζαφειροπούλου ἀπάντησις.

Μετὰ ταῦτα προτείνεται ὑπὸ τοῦ προεδρείου τριμελὴς ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κκ. 'Αχιλ. Χρηστίδου, 'Οδ. 'Ανδρεάδου καὶ Δ. Κοντογεώργη πρὸς σύνταξιν Μητρώου ἀκριβοῦς τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου, τακτικῶν, ἀντεπιστελλόντων καὶ ἐπιτίμων.

'Αγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορηθεὶς γίνεται δεκτὸς ὡς τακτικὸν τοῦ Συλλόγου μέλος ὁ κ. Γεώργιος Γεωργιάδης, τελειόφοιτος τῆς φιλολογίας.

'Αγγέλλεται τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ προεδρείου προτεινόμενος ὡς ἐπίτιμον τοῦ Συλλόγου μέλος ὁ κ. Παῦλος 'Ιωάνου, πρύτανις τοῦ ἐν 'Αθήναις ἐθνικοῦ πανεπιστημίου.

'Εν τέλει ὑποβάλλεται ὁ προϋπολογισμὸς τῆς ΛΒ' συλλογικῆς περιόδου 1892-1893, καὶ ἐπιψηφίζεται.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΡΙΘ'

(ἔκτακτος)

3 ἰουλίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Μὴ ὑπαρχόντων πρακτικῶν προηγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως πρὸς ἀνάγνωσιν, ἀνακοινοῦται ἡ περίληψις τῆς ἀλληλογραφίας:

1) ἐπιστολὴ τοῦ κ. Διονυσίου Θερειανοῦ, ἐκ Τεργέστης, ἀπὸ 13/25 μηνὸς ἰουνίου, εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ πρὸς αὐτὸν ἀποστολῇ τῶν ἐκδοθέντων τόμων τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου, δηλοῦντος δὲ τὴν ταχεῖαν παράδοσιν τῶν διὰ τὴν Οἰκονόμειον Ἐπιτροπὴν προωρισμένων περιοδικῶν τοῦ Συλλόγου, καὶ δηλοῦντος ὅτι ὁ εἰσηγητὴς τῆς ὡς εἴρηται ἐπιτροπῆς κ. Κ. Λ. Βερτουμῆς παρέδωκε δύο ἀντίτυπα τῆς περὶ Κοραῆ συγγραφῆς ἵν' ἀποσταλῶσι τῷ Συλλόγῳ·

2) τοῦ κ. Στεφ. Ζαφειροπούλου, ἐκ Μασσαλίας, ἀπὸ 18 ἰουνίου, προτείνοντος ὅπως αἱ μήπω λαβοῦσαι τοὺς δαπάνῃ αὐτοῦ ἐκδοθέντας γεωγραφικοὺς χάρτας ὁμογενεῖς κοινότητες τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου ἀποταθῶσι πρὸς παραλαβὴν αὐτῶν εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις Σύλλογον πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, καὶ δηλοῦντος ὅτι τίθησιν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου δέκα σειρὰς χαρτῶν πρὸς διανομήν·

3) τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, ἐντεῦθεν, ἀπὸ 25 ἰουνίου, δωρουμένου τῇ βιβλιοθήκῃ δύο χειρόγραφα περιέχοντα διατριβὰς καὶ ποιήματα αὐτοῦ·

4) τοῦ αὐτοῦ, ἀπὸ 30 ἰουνίου, δωρουμένου παλαιογραφικὸν χρεωστικὸν ἔγγραφον.

Τῷ δωρητῇ ἀπονέμονται εὐχαριστίαι.

Εἶτα ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι, ἕνεκα τοῦ ἐπείγοντος τῆς συγκροτήσεως τοῦ ἐν Μόσχᾳ ἀνθρωπολογικοῦ καὶ ἀρχαιολογικοῦ συνεδρίου, τὸ προεδρεῖον διώρισεν ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ Συλλόγου τὸν καθηγητὴν τοῦ ἐν Πετρουπόλει πανεπιστημίου κ. Γαβριὴλ Δεστούνην, ἀντεπιστέλλον μέλος τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης λέγει ὅτι τὸ προεδρεῖον εἶνε ἄξιον θερμῶν συγχαρητηρίων ἐπὶ τῇ ἐπιτυχεῖ αὐτοῦ ταύτῃ ἐκλογῇ, καθ' ὅσον ὁ κ. Δεστούνης εἶνε γνωστὸς καθ' ἅπασαν τὴν Ῥωσσίαν, ἀπολαύει δὲ μεγάλης ὑπολήψεως διὰ τὰς πολλὰς καὶ λαμπρὰς αὐτοῦ δημοσιεύσεις.

Εἶτα ὁ πρόεδρος ποιεῖται τὴν ἑξῆς δήλωσιν περὶ τοῦ κληροδοτήματος τῆς Εὐανθίας Μουράτη Θεοφιλίδου, ὅτι· προκειμένου περὶ τοῦ Εὐανθιείου κληροδοτήματος, τὸ προεδρεῖον προτείνει νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου ἔκβασις τῆς ὑποθέσεως διὰ δικαστικῆς ὁδοῦ, ἡ δὲ δωρουμένη τῷ Συλλόγῳ ποσότης νὰ διεκδικηθῇ ὡς δωρεά, διότι ὡς ἐκ διαθήκης προερχόμενον δικαίωμα εἶνε ἀδύνατον.

Ὁ κ. Βαλαβάνης ἐρωτᾷ ἐὰν προηγουμένως ἐζητήθη ἡ γνώμη καὶ ἄλλων μελῶν τοῦ Συλλόγου νομομαθῶν περὶ τοῦ κληροδοτήματος τούτου.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης ἀπαντᾷ ὅτι πολλὰ συμβούλια ἐγένοντο περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐκ νομομαθῶν ἐνταῦθα καὶ ἐν Ἀθήναις· ἐνταῦθα μάλιστα ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἰδίας· ὅτι τοιαύτην πρότασιν καὶ ἄλλοτε τὸ προεδρεῖον ὑπέβαλεν, ὅτι δηλ. τὸ κληροδότημα τοῦτο οὐχὶ ἐκ διαθήκης προέρχεται, ἀλλ' εἶνε δωρεὰ γενομένη ζώσης τῆς Εὐανθίας Θεοφιλίδου, τοιαύτη δὲ ἦν ἡ γνώμη καὶ τοῦ μακαρίτου δικηγόρου Γεωργαντοπούλου.

Ὁ κ. Ἀχιλ. Χρηστίδης λέγει ὅτι πρόκειται ἐνταῦθα περὶ δικαστικῆς καὶ οὐχὶ περὶ ἐξωδίκου ἐνεργείας.

Ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου ὑπομιμνήσκει ὅτι ὁ μακαρίτης Γεωργαντόπουλος ὡς νομομαθὴς ἀπεφάνθη ὅτι τὸ τοιοῦτο κληροδότημα εἶνε δωρεά, καὶ ὅτι νῦν πρόκειται ὁ Σύλλογος νὰ διεκδικήσῃ τό τε κεφάλαιον καὶ τοὺς τόκους ὡς τοιαύτην συμβιβαστικῷ τῷ τρόπῳ.

Ὁ κ. Ἀχιλ. Χρηστίδης λέγει ὅτι ἐνθυμεῖται ὅτι εἰς τὸν φάκελλον ὑπάρχει σημείωσις, καθ' ἣν ὁ μακαρίτης Γεωργαντόπουλος ἐρωτᾶται, ἐὰν ὑπήκοος ἀγγλὶς πρὸ τοῦ θανάτου αὐτῆς δύναται νὰ διαθέσῃ τοιοῦτο κληροδότημα· προστίθησι δ' ὅτι περὶ τῆς οὐσίας τῆς ὑποθέσεως δὲν ἐσκέπτετο ἡ Τράπεζα, ἐνῷ οἱ δικηγόροι, ὡς καὶ τὸ προεδρεῖον, ἐσκέπτοντο περὶ αὐτῆς τῆς οὐσίας τῆς ὑποθέσεως· καὶ ἐκ τῶν σημειώσεων δὲ τοῦ κ. Δεληγεώργη τὸ αὐτὸ ἐξάγεται.

Ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης ἐρωτᾷ τὸν κ. Ἀχιλ. Χρηστίδην, ἐὰν ἦνε μέλος τοῦ προεδρείου ἢ οὔ· προβάλλει δὲ τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀπορῶν, πῶς ἐνταῦθα ἐκφέρει γνώμας, οἵας θὰ ἀνέπτυσσεν ἐν συνεδριάσει τοῦ προεδρείου.

Ὁ κ. Ἀχιλ. Χρηστίδης ἀπαντᾷ ὅτι ἐν τῇ συνεδριάσει τοῦ προεδρείου δὲν ἐξήνεγκε γνώμην οὐδεμίαν.

Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ ὅτι ἐν τῇ συνεδριάσει

τοῦ προεδρείου πάντες ἔμειναν σύμφωνοι ὅπως διεκδικήσωμεν τὸ κληροδότημα καὶ τοὺς τόκους αὐτοῦ ὡς δωρεάν, τοῦθ' ὅπερ διὰ πολλοῦ χρόνου θὰ κατορθώσωμεν.

Ὁ κ. Ἀχιλ. Χρηστίδης λέγει ὅτι οὐδεμία συζήτησις ἐγένετο.

Ὁ πρόεδρος ἀπαντῶν λέγει ὅτι ἡ μὴ ἀντίρρησις ἦν συναίνεσις, συνεννόησις, καὶ ὅτι, τοῦ προέδρου προσκαλοῦντος τὰ τοῦ προεδρείου μέλη πρὸς σύσκεψιν, ἕκαστον μέλος ὀφείλει νὰ εἴπῃ τὴν ἰδίαν γνώμην, μὴ ἀναμένον, ἐννοεῖται, νὰ ἐρωτηθῇ ἰδίᾳ.

Ὁ κ. Σ. Ἀποστόλογλους λέγει ὅτι ἐκ τῶν λεχθέντων ἐσχημάτισε τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ ζήτημα εἶνε καθαρῶς νομικόν, κατὰ συνέπειαν φρονεῖ ὅτι δέον ἡ ὑπόθεσις αὕτη νὰ ἀνατεθῇ εἰς ἐπιτροπὴν ἐκ νομομαθῶν· ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἐπιτροπὴ ἀποτελεῖται ἀποκλειστικῶς ἐκ νομομαθῶν, τὸ ζήτημα τοῦτο προτείνει νὰ παραπεμφθῇ αὐτῇ, καὶ αὕτη νὰ διεξαγάγῃ τὴν ὅλην ὑπόθεσιν, οὐχὶ δὲ ἁπλῶς νὰ γνωμοδοτήσῃ.

Ὁ κ. Παπαγιαννόπουλος λέγει ὅτι οἱ προλαλήσαντες ἔχουσι δίκαιον, ἀλλὰ τὸ προεδρεῖον προβαίνει εἰς τὴν ἀπόφασιν, ἣν ἔλαβεν, ἔχον ὑπ' ὄψιν τὰς προηγουμένας σκέψεις. Ἡ Τράπεζα δὶς ἀνέστειλε τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς, στηριζομένη ἐπὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ συζύγου τῆς διαθέτιδος· ἡ Τράπεζα δὲ ἀπαιτεῖ νὰ κινήσωμεν δίκην καὶ νὰ μᾶς δοθῇ τὸ δίκαιον.

Ὁ κ. Βαλαβάνης ὑποστηρίζει τὴν γνώμην ὅπως ἀνατεθῇ ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἰς ἐπιτροπὴν νομομαθῶν, ἢ εἰς τὴν Ἐπιστημονικὴν Ἐπιτροπήν.

Ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης παρατηρεῖ ὅτι ὁ κ. Ἀποστόλογλους προέτεινεν ἵνα ἡ περὶ τοῦ Εὐανθιείου κληροδοτήματος ὑπόθεσις ἀνατεθῇ τῇ Ἐπιστημονικῇ Ἐπιτροπῇ, αὕτη δὲ γνωμοδοτήσῃ μόνον περὶ τοῦ ζητήματος, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ διεξαγάγῃ αὐτήν· καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὴν γνωμοδότησιν δύναται αὕτη νὰ ἀνατεθῇ τῇ Ἐπιτροπῇ, οὐχὶ ὅμως καὶ ἡ διεξαγωγή, διότι αὕτη ἀπορρίπτεται ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ· ἡ δὲ γνωμοδότησις θὰ ὑποβληθῇ εἰς τὸν Σύλλογον.

Ὁ κ. Χατζηχρήστου λέγει ὅτι ἡ τοῦ κ. Ἀποστόλογλου πρότασις δύναται νὰ συμβιβασθῇ πρὸς τὴν ἡμετέραν ὡς ἑξῆς· νὰ ἀνατεθῇ ἡ γνωμοδότησις ἐπὶ τοῦ κληροδοτήματος τούτου τῇ Ἐπιστημονικῇ Ἐπιτροπῇ, νὰ ὑποδείξῃ αὕτη τὸ δεῖνα ἢ δεῖνα πρόσωπον καὶ ὁ Σύλλογος ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς νὰ διεξαγάγῃ τὴν ὅλην ὑπόθεσιν.

Μετὰ ταῦτα ὁ πρόεδρος ὑποβάλλει τῷ Συλλόγῳ τὴν πρότασιν ὅπως τὸ ζήτημα περὶ τοῦ κληροδοτήματος τῆς Εὐανθίας Θεοφιλίδου παραπεμφθῇ τῇ Ἐπιστημονικῇ Ἐπιτροπῇ, περιλαμβανούσῃ καὶ τὰ δύο νομομαθῆ τοῦ προεδρείου μέλη, πρὸς μελέτην, διαγράψῃ δὲ αὕτη τὴν πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ κληροδοτήματος τούτου ὁδὸν συμβιβαστικῷ τῷ τρόπῳ καὶ ἐν ὡρισμένῳ χρονικῷ διαστήματι.

Ἡ πρότασις αὕτη ὑποβληθεῖσα τῷ Συλλόγῳ γίνεται ἀποδεκτή.

Εἶτα ὁ πρόεδρος δηλοῖ ὅτι τὸ προεδρεῖον φρονεῖ ὅτι ὁ Σύλλογος δὲν δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ συντηρῶν ἐκ τοῦ ἰδίου ταμείου τὸ Εὐανθίειον παρθεναγωγεῖον, τὰ δὲ μέχρι τοῦδε δαπανηθέντα χρήματα θεωρεῖ ὡς δάνειον.

Οἱ κκ. Παπαγιαννόπουλος καὶ Ἀνδρεάδης προσθέτουσιν ὅτι, ὁπόταν κερδηθῇ ἡ δίκη, τὰ ἐκ τοῦ ταμείου τοῦ Συλλόγου δαπανηθέντα χρήματα θὰ ἐπιστραφῶσιν εἰς αὐτό.

Ὁ πρόεδρος ὑποβάλλει τῷ Συλλόγῳ τὴν πρότασιν ὅτι: ὁ Σύλλογος δὲν δύναται νὰ διατηρῇ ἐξ ἰδίων τὸ ἐν λόγῳ παρθεναγωγεῖον, τὰ δὲ δαπανηθέντα χρήματα θεωρεῖ ὡς δάνειον. Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο παραδεκτή.

Μετὰ ταῦτα ὁ πρόεδρος δηλοῖ ὅτι, ἐκτὸς τοῦ ζητήματος περὶ τοῦ Εὐανθιείου κληροδοτήματος, ὑπάρχει καὶ τὸ τοῦ μακαρίτου Σουλήνη, ζήτημα ἀρκετὰ περίπλοκον, τὸ δὲ προεδρεῖον σκεφθὲν ἀπεφάσισεν ὅπως ὑποβάλῃ τῷ Συλλόγῳ τὴν ἑξῆς πρότασιν: ὁ Σύλλογος νὰ διορίσῃ ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ ὅπως οὗτος σκεφθῇ καὶ ἐνεργήσῃ μετὰ τῶν δικαιούχων τοῦ ἄνω κληροδοτήματος, ὡς τοιοῦτον δὲ προτείνει τὸν κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδην.

Ὁ κ. Ἀχιλ. Χρηστίδης περὶ τοῦ διορισμοῦ τούτου λέγει ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνδρεάδου ἀντιπροσωπεία τοῦ Συλλόγου εἶναι ἀξιοπρεπής, θεωρεῖ δὲ περιττὴν τὴν προσθήκην καὶ συμβούλου· ὅτι τὸ ζήτημα δὲν εἶναι τόσον ἔκτακτον ὥστε νὰ διορισθῇ ἀντιπρόσωπος ὡς καὶ σύμβουλος, ὃς νὰ παρίσταται πάντοτε καὶ παρέχῃ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην τῷ ἀντιπροσώπῳ.

Ὁ κ. Χατζηχρήστου παρατηρεῖ ὅτι διωρίσθη πρόσωπον νομομαθές, ἀλλ' ἕνεκα τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ δὲν ἠδύνατο ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐντολήν.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης λέγει ὅτι τὸ ζήτημα δὲν εἶνε νομικόν, ἴσως δὲ ἡ λῆξις αὐτοῦ ἐπέλθῃ οὐχὶ διὰ νομικῆς ἀλλὰ διὰ διοικητικῆς ὁδοῦ· ὅ,τι δ' ἐγένοτο προηγουμένως ἐντὸς ἑνὸς καὶ ἡμίσεως ἔτους ἐγένετο ὑπὸ μὴ νομομαθῶν.

Ἐὰν δὲ τὸ προεδρεῖον ἐνόμισεν ὅτι, ἐπειδὴ εἰργάσθη ἐπὶ ἓν καὶ ἥμισυ ἔτος, προέτεινεν αὐτὸν ὡς ἀντιπρόσωπον, τότε καὶ μόνον δέχεται τὴν ἀντιπροσωπείαν· ἐὰν δὲ ὁ Σύλλογος νομίζῃ ὅτι πρέπει νὰ ἀντιπροσωπευθῇ ὑπὸ νομομαθοῦς, ἢ ἐπειδὴ δὲν δέχεται νομομαθὴς διορίζει αὐτόν, τότε δὲν ἀποδέχεται τὴν τοιαύτην ἀντιπροσωπείαν.

Ὁ κ. Ἀχιλλεὺς Χρηστίδης λέγει ὅτι τὴν κοινωφελῆ ἐνέργειαν τοῦ κ. Ἀνδρεάδου ὁμολογεῖ, ἀλλὰ διαφωνεῖ πρὸς αὐτὸν κατὰ τὰ ἑπόμενα· ὅτι ὡς πρὸς τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα δὲν θὰ γείνῃ μόνον διοικητικὴ ἐνέργεια, ἐπειδὴ τὸ ζήτημα δὲν εἶνε ξένον χροιᾶς νομικῆς· εἶνε ζήτημα καθαρῶς νομικόν, καθ' ὅσον ἤκουσε καὶ ἐνθυμεῖται ὅτι ὁ ἐκτελεστὴς τῆς διαθήκης ταύτης ἀνθίσταται νὰ παραδώσῃ λογαριασμούς, καὶ ἄλλα πολλά.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης λέγει ὅτι οὐδόλως ἀποκλείει καὶ τὸ νομικὸν μέρος ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ.

Μετὰ ταῦτα ὁ πρόεδρος ὑποβάλει τὴν πρότασιν, ὅτι ὁ Σύλλογος διορίζει ὡς ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ ἐν τῷ κληροδοτήματι Σουλήνη τὸν κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδην, ὅπως οὗτος συνεννοηθῇ καὶ ἐνεργήσῃ μετὰ τῶν ἄλλων δικαιούχων τοῦ κληροδοτήματος, ζητῶν ἑκάστοτε νομικὰς συμβουλὰς ἐκ νομομαθῶν τοῦ Συλλόγου μελῶν. Ἡ πρότασις αὕτη γίνεται παραδεκτή.

Εἶτα ὁ πρόεδρος δηλοῖ ὅτι, ἐκτὸς τῶν ἄνω δύο κληροδοτημάτων, ὑπάρχει καὶ τὸ τοῦ Σταματιάδου, ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ οὐδεμία ἀπόφασις λαμβάνεται, τοῦ προέδρου προτείναντος ἵνα τὸ ζήτημα τοῦτο ἀναβληθῇ, ὅπως ζητηθῶσιν αἱ δέουσαι πληροφορίαι παρὰ τοῦ κ. Ι. Κούππα.

Ὁ πρόεδρος ὑποβάλλει τῷ Συλλόγῳ πρότασιν περὶ διανομῆς τῶν ὑπαρχόντων χαρτῶν Ζαφειροπούλου εἰς τὰς αἰτησάσας κωμοπόλεις τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὁ κ. Βαλαβάνης λέγει ὅτι ἀνάγκη οἱ χάρται οὗτοι ν' ἀποσταλῶσιν εἰς τὰ διάφορα χωρία τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Ἰκονίου, ἐπειδὴ οἵα ἀνάγκη ὑπάρχει ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, οὐδαμοῦ τῆς Ἀνατολῆς ὑπάρχει τοιαύτη ἀνάγκη χαρτῶν. Φρονεῖ δὲ ὅτι ὁ Σύλλογος ἔχει καθῆκον νὰ ἀποστείλῃ αὐτούς, ὡς ἀπέστειλε μέχρι τινὸς εἰς διάφορα ἄλλα μέρη, καὶ διότι τὰ χωρία ταῦτα δὲν δύνανται νὰ προμηθευθῶσι τοὺς χάρτας Ζαφειροπούλου κατ' εὐθεῖαν ἐξ Ἀθηνῶν διδομένους ὑπὸ τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου.

Ὁ κ. Ἀποστόλογλους ὑποστηρίζει τὴν πρότασιν ταύτην, ἥτις ὑποβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ προέδρου τῷ Συλλόγῳ ὡς ἑξῆς, ἤτοι ἐκ τῶν ὑπαρχόντων χαρτῶν Ζαφειροπούλου νὰ ἀποσταλῶσι τοιοῦτοι εἰς τὰ αἰτήσαντα χωρία τῆς μητροπόλεως Ἰκονίου, γίνεται παραδεκτή.

Εἶτα ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον ὡς τακτικὸν μέλος τοῦ Συλλόγου ὁ κ. Ἰωάννης Χότζης διευθυντὴς τῶν τροχιοδρόμων, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κκ. Ἀναστ. Χρηστίδου, Κλεοβ. Κοκκολάτου καὶ Ν. Παπαγιαννοπούλου.

Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ γίνεται δεκτὸς ὡς ἐπίτιμον τοῦ Συλλόγου μέλος ὁ κ. Παῦλος Ἰωάννου, πρύτανις τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ προεδρείου.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΡΚ΄

(ἔκτακτος)

29 Ἰουλίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ ἑτέρου τῶν ἀντιπροέδρων κ. Χρ. Χατζηχρήστου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ἡ ἀλληλογραφία:

1) ἐπιστολὴ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς τοῦ Συλλόγου Ἐπιτροπῆς, ἀπὸ 26 ἰουλίου, παρακαλούσης ὅπως ὁρισθῇ ἡμέρα ἐκτάκτου συνεδριάσεως τοῦ Συλλόγου πρὸς ὑποβολὴν αὐτῷ τοῦ ἀναθεωρηθέντος προγράμματος τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος, καὶ γνωμοδοτούσης ἐπὶ τῆς παραπεμφθείσης αὐτῇ αἰτήσεως τῆς ἐφορίας τῶν σχολῶν Κερασοῦντος περὶ ἀποστολῆς διδασκάλου·

2) τῶν Ἐφόρων τῶν ἐν Φερτεκίῳ ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων, ἀπὸ 5 ἰουλίου, αἰτουμένων τοὺς γεωγραφικοὺς χάρτας Ζαφειροπούλου, δι' ἑτέρας δὲ ἐπιστολῆς ἀπὸ 12 ἰουλίου καθιστώντων ἐνταῦθα ἀντιπρόσωπον αὐτῶν τὸν κ. Ἀλέξ. Τουργούτην, ἰατρόν, πρὸς παραλαβὴν τῶν τόμων τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης·

3) τοῦ κ. Γ. Γιαννοπούλου, προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα, ἀπὸ 28 ἰουλίου, διαβιβάζοντος ὀπισθόγραφον ἀντίγραφον ἐγγράφου

τοῦ ἐν Βραΐλᾳ προξένου τῆς Ἑλλάδος, ἀναφορικῶς τῆς ὑποθέσεως τοῦ κληροδοτήματος τοῦ μακαρίτου Σταματιάδου μετ' ἐπιταγῆς ἐκ φράγκων 55, καὶ αἰτουμένου ἀπάντησιν περὶ τῆς ἀσφαλοῦς τῶν ἀποστελλομένων παραλαβῆς.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ προεδρεύων ποιεῖται τὰς ἑξῆς παρατηρήσεις:

Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν Ζαφειροπούλου ὑπὸ τῶν ἐν Φερτεκίῳ ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων τὸ προεδρεῖον θὰ σκεφθῇ, καὶ ἐν ᾗ περιπτώσει ὑπάρχουσι τοιοῦτοι διαθέσιμοι, θὰ ἀποστείλῃ αὐτοῖς ὁ Σύλλογος· ἐπὶ δὲ τῆς αἰτήσεως αὐτῶν περὶ τῶν τόμων τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης τὸ προεδρεῖον ἐπίσης σκεφθήσεται, ἐπειδὴ ὑπάρχει ἀπόφασις τοῦ Συλλόγου ὁρίζουσα τὸν βαθμὸν τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῶν δικαιουμένων ἵνα αἰτήσωνται καὶ λάβωσι τὰς ἐκδόσεις ταύτας, καὶ ἐξετάσει ἐὰν τὰ ἐν λόγῳ ἐκπαιδευτήρια περιλαμβάνωνται ἐν αὐτοῖς· ἐν περιπτώσει δέ, καθ' ἣν ἤθελε πληροφορηθῆ ὅτι συγκαταριθμοῦνται, θὰ ἀποστείλῃ αὐτοῖς ταύτας.

Τοῦ κ. Κλεοβ. Κοκκολάτου παρατηρήσαντος ὅτι, ἐπειδὴ ὁ ὡς ἀντιπρόσωπος ὑπὸ τῶν ἐν Φερτεκίῳ ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων ὑποδειχθεὶς πρὸς παραλαβὴν τῶν ἐκδόσεων τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης κ. Λ. Τουργούτης κατὰ καλὴν σύμπτωσιν παρίσταται ἐν τῇ συνεδριάσει, τὸ προεδρεῖον δύναται παρ' αὐτοῦ ἵνα αἰτήσηται καὶ λάβῃ τὰς ἀναγκαίας πληροφορίας περὶ τῶν ἐν λόγῳ ἐκπαιδευτηρίων.

Ὁ κ. Εὐάγγ. Ἀμαξόπουλος λέγει ὅτι καλὸν ν' ἀφεθῇ εἰς τὸ προεδρεῖον ἢ εἰς τὸ οἰκεῖον τμῆμα τοῦ Συλλόγου ὅπως τοῦτο ζητήσῃ τὰς δεούσας πληροφορίας περὶ αὐτῶν.

Ὁ κ. Τουργούτης ἐρωτᾷ ἐὰν ἦνε δυνατὸν νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου τὴν ὁρίζουσαν τὴν περιοχὴν τῶν σχολείων τῶν δικαιουμένων ἵνα λάβωσι τὰς ἐκδόσεις ταύτας, τῆς ἐν ταῖς ἐφημερίσι δημοσιευθείσης εἰδοποιήσεως μὴ καθιστώσης τὸ τοιοῦτο γνωστόν.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης ἀπαντῶν λέγει ὅτι μόνα τὰ γυμνάσια τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας λαμβάνουσι δωρεὰν τὰς ἐκδόσεις ταύτας, ὡς ἐν τῷ προγράμματι τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης ὁρίζεται ἐν ἰδίῳ ἄρθρῳ· φρονεῖ δὲ ὅτι καλὸν τὸ προεδρεῖον νὰ ἐξετάσῃ, ἐὰν τὰ ἐν λόγῳ ἐκπαιδευτήρια περιλαμβάνωνται ἐν αὐτοῖς.

Τοῦ κ. Πετρακίδου ὅμως προσαγαγόντος τὸ τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης πρόγραμμα καὶ ἀναγνόντος τὸ ΙϚ' ἄρθρον αὐτοῦ, καθ' ὃ «τὸ τρίτον ἐκ τῶν χιλίων ἀντιτύπων, ἤτοι τὰ 330, ἅπερ λαμβάνει ὁ Σύλλογος, διανέμονται ὑπ' αὐτοῦ δωρεὰν εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ γυμνάσια τῆς Ὀθωμ. Αὐτοκρατορίας καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς μαθητὰς ἀριστεύοντας», ἀποδεικνύονται «μνήμης ἀσθένεια», ὡς ὁ κ. Ἀμαξόπουλος λέγει, τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνδρεάδου λεχθέντα.

Ὁ κ. Ἀμαξόπουλος παρατηρεῖ ὅτι δέον ἐν τῇ διὰ τῶν ἐφημερίδων προκηρύξει τοῦ Συλλόγου νὰ χαρακτηρισθῇ σαφῶς ἡ περιοχὴ τῶν σχολείων, ἅτινα δικαιοῦνται νὰ ζητήσωσι καὶ λάβωσι τοὺς τόμους τῆς Ζωγρ. Βιβλιοθήκης.

Ὁ προεδρεύων λέγει ὅτι τὸ προεδρεῖον θὰ σκεφθῇ καὶ τροποποιήσῃ τὴν ἐν ταῖς ἐφημερίσιν εἰδοποίησιν.

Περὶ δὲ τοῦ κληροδοτήματος τοῦ μακαρίτου Σταματιάδου, ὅπερ, κατὰ τὸ ἐσχάτως διαβιβασθὲν τῷ Συλλόγῳ ἔγγραφον τοῦ ἐν Βραΐλᾳ προξένου τῆς Ἑλλάδος, θεωρεῖται ὡς ἀπολεσθὲν ἤδη, ὡσαύτως τὸ προεδρεῖον σκεφθήσεται.

Μετὰ ταῦτα, ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ γίνεται δεκτὸς ὡς τακτικὸν τοῦ Συλλόγου μέλος ὁ κ. Ι. Χώτζης.

Εἶτα ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης, γραμματεὺς τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὸ ὑπ' αὐτῆς ἀναθεωρηθὲν πρόγραμμα τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος περὶ συντάξεως ἀναγνωστικῶν βιβλίων τοῦ β', γ' καὶ δ' ἔτους τῆς δημοτικῆς σχολῆς.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ ὁ προεδρεύων ἐρωτᾷ ἐάν τις ἔχῃ νὰ παρατηρήσῃ τι· ὁ δὲ κ. Ἀμαξόπουλος ἀπαντῶν λέγει ὅτι, ὡς πρὸς τὸν *Ροβινσῶνα*, ὃν ἡ Ἐπιτροπὴ προτείνει ὡς διδακτικὸν βιβλίον τοῦ β' ἔτους, διαφωνεῖ, ἐπειδὴ θεωρεῖ αὐτὸν ἀλλότριον, ὑπό τε καλλαισθητικήν, λογικὴν καὶ ἠθικὴν ἔποψιν, τῶν ἡμετέρων ἠθῶν, καὶ πολὺ ὑπολειπόμενον τοῦ ἐν τοῖς ἑπομένοις δυσὶ τόμοις ὑλικοῦ, καὶ οὐχὶ ἄξιον νὰ ἀπασχολήσῃ ἐπὶ ἓν καὶ πλέον ἔτος τὸν παῖδα· ἑπομένως ὅτι θὰ προὐτίμα ἕτερον βιβλίον. Ὡς πρὸς τὰ ἄλλα δύο, ἤτοι τὴν παράφρασιν τοῦ Ἡροδότου καὶ τὴν τῆς Ὀδυσσείας, εἶνε σύμφωνος τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ.

Τὸν κ. Ἀμαξόπουλον ἀντικρούουσιν οἱ κκ. Ἀνδρεάδης, Ἀποστόλογλους καὶ Κεφάλας.

Ὁ κ. Ἀμαξόπουλος ἐπιμένει λέγων ὅτι οὐδεμία ἑνότης ὑπάρχει μεταξὺ Ροβινσῶνος, Ἡροδότου, καὶ Ὀδυσσείας Ὁμήρου· φρονεῖ

δὲ ὅτι, ἐπειδὴ τὸ ζήτημα δὲν ἐξηντλήθη, ἀνάγκη νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ ἐπ' αὐτοῦ συζήτησις· προτείνει λοιπὸν τὴν ἀναβολὴν τῆς συζητήσεως, ἥτις καὶ ὑποβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ προεδρεύοντος τῷ Συλλόγῳ, γίνεται παραδεκτὴ κατὰ πλειοψηφίαν.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΡΚΑ'

(ἔκτακτος)

26 αὐγούστου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Ἀπόντων τοῦ τε γενικοῦ καὶ τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως, ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου συνεδριάσεως καὶ τῆς ἀλληλογραφίας ἀναβάλλεται, παρακαλεῖται δὲ ὁ ἕτερος τῶν ἀντιπροέδρων κ. Χρ. Χατζηχρήστου ν' ἀναλάβῃ τὴν τῶν πρακτικῶν τῆς συνεδριάσεως σύνταξιν.

Ὁ πρόεδρος ἀνακοινοῦται ὅτι, καίτοι ὁ Σύλλογος ἐν προηγουμένῃ συνεδριάσει, μὴ ἐπιλυθείσης τῆς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος διαφορᾶς περὶ τῆς δωρεᾶς τῆς ἀειμνήστου Εὐανθίας Μουράτη Θεοφιλίδου, δι' ἧς ὁ Σύλλογος ὥρισε τὴν συντήρησιν τοῦ πρὸ ἔτους ἱδρυθέντος ἐν Νικοπόλει τῆς Μικρᾶς Ἀσίας Εὐανθιείου παρθεναγωγείου, ἀπεφάσισε τὴν κατάργησιν αὐτοῦ, οὐχ ἧττον κατὰ καθῆκον ὑποβάλλει ἐπιστολὴν τῆς ἐφοροδημογεροντίας Νικοπόλεως, παρακαλούσης ὅπως ὁ Σύλλογος ἔλθῃ τοὐλάχιστον εἰς ἐπικουρίαν καὶ ὑποστήριξιν τοῦ παρθεναγωγείου, ἀναδεχόμενος τὴν ἀπότισιν 25 λιρῶν ἐτησίως, ἵνα μὴ οἱ τέως κόποι ματαιωθῶσι, τῆς κοινότητος ἀναλαμβανούσης τὴν συμπλήρωσιν τοῦ μισθοῦ τῆς παρθεναγωγοῦ καὶ τῶν λοιπῶν δαπανῶν.

Ζητήσαντος τοῦ κ. Δημοσθ. Οἰκονομίδου πληροφορίας περὶ τοῦ σημείου, εἰς ὃ εὕρηται ἡ μετὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης διαφορά, ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ ὅτι οὐδὲν ἔτι ἐγένετο, σκέψεις δὲ ἀνταλλάσσονται περὶ τοῦ πρακτέου.

Ὁ κ. Σ. Ἀποστόλογλους, θεωρῶν τὴν ἀποδοχὴν τῆς αἰτήσεως τῆς κοινότητος Νικοπόλεως συναφῆ πρὸς τὰς ἐνεργείας τοῦ Συλλόγου ἐν τῷ ζητήματι τῆς δωρεᾶς τῆς μακαρίτιδος Εὐανθίας, φρονεῖ ὅτι διὰ φιλικῆς ἐνεργείας παρὰ τῷ κ. Μουράτῃ Θεοφιλίδῃ θὰ ἐπέλθῃ τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα.

Ὁ κ. Σ. Πολύκριτος, φρονῶν ὅτι ὁ Σύλλογος, προβὰς εἰς τὴν ἵδρυσιν τοῦ ἐν λόγῳ παρθεναγωγείου, ὑπέχει εὐθύνην πρὸς τὴν κοινότητα Νικοπόλεως, προτείνει ὅπως ὁ Σύλλογος, ἂν τὸ ταμεῖον αὐτοῦ ἐπιτρέπῃ, προσχωρήσῃ εἰς τὴν αἴτησιν τῆς κοινότητος Νικοπόλεως. Ἀλλ' ὁ κ. Ν. Παπαγιαννόπουλος προτείνει ὅπως ὁ Σύλλογος ἐμμείνῃ εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ ἀπόφασιν, καθότι τὸ ταμεῖον δὲν ἐπιτρέπει ἐκτάκτους δαπάνας.

Ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου, θεωρῶν ὑπεύθυνον τὸν Σύλλογον ἠθικῶς πρὸς τὴν κοινότητα Νικοπόλεως, καθόσον μάλιστα αὕτη προέβη εἰς δαπάνην πρὸς ἵδρυσιν κτιρίου, φρονεῖ ὅτι χάριν τοῦ γοήτρου αὐτοῦ ὁ Σύλλογος πρέπει ὅπως δήποτε νὰ ἐπέλθῃ ἐπίκουρος. Συμφωνῶν δὲ τῷ προλαλήσαντι ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης ἐπιλέγει ὅτι, κατὰ τὸν κανονισμόν, ὁ Σύλλογος δύναται νὰ ψηφίσῃ ἔκτακτον δαπάνην ἐκτὸς τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Ὁ κ. Δ. Μαλιάδης δηλοῖ ὅτι ἐπιμένει εἰς τὴν γνώμην ὅπως ὁ Σύλλογος διεκδικήσῃ τὰ δίκαια αὐτοῦ ἀπέναντι τῆς Τραπέζης δικαστικῶς· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ δίκη ἐν πάσῃ περιπτώσει ἱκανῶς θὰ παραταθῇ, καλὸν νομίζει νὰ πεισθῇ ἡ παρθεναγωγὸς ἐφέτος νὰ διδάξῃ ἀντὶ 40 λιρῶν ὀθωμανικῶν, ὧν αἱ μὲν 25 νὰ καταβληθῶσιν ὑπὸ τῆς κοινότητος Νικοπόλεως, αἱ δὲ 15 ὑπὸ τοῦ Συλλόγου. Ἡ πρότασις τοῦ κ. Δ. Μαλιάδου γίνεται δεκτή.

Εἶτα προτείνεται καὶ γίνεται δεκτὴ ἡ αἴτησις τῶν Ἐφόρων τῆς κεντρικῆς σχολῆς Βερατίου περὶ δωρεᾶς τῶν χαρτῶν Ζαφειροπούλου καὶ τινων διδακτικῶν βιβλίων ἐκ τῶν πολλαπλῶν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Συλλόγου.

Ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον ὡς τακτικὰ τοῦ Συλλόγου μέλη οἱ κκ. Ἰωάννης Μουτσάκης, ἔμπορος, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κκ. Κλεοβ. Κοκκολάτου, Κ. Βακαλοπούλου καὶ Ὀδ. Ἀνδρεάδου, καὶ Χρῆστος Γ. Πανταζίδης, σχολάρχης Ταταούλων, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κκ. Π. Πετρακίδου, Σ. Βραχάμη καὶ Κ. Βακαλοπούλου.

Κατόπιν ὁ εἰσηγητὴς τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης ἀναγινώσκει τὸ πρόγραμμα τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος περὶ συντάξεως ἀναγνωστικῶν βιβλίων τοῦ β', γ' καὶ δ' ἔτους τῆς δημοτικῆς σχολῆς.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ προγράμματος, ὁ κ. Σ. Πολύκριτος λέγει ὅτι τὸ πρόγραμμα

ἔδει νὰ διανεμηθῇ προηγουμένως εἰς τὰ μέλη πρὸς μελέτην, ἀλλ' οὐχ ἧττον δὲν ἐννοεῖ διατί ζητεῖται ἡ συγκέντρωσις τῆς προσοχῆς τοῦ παιδὸς περὶ ἓν καὶ μόνον πρόσωπον, ἐνῷ αὐτὴ ἡ φύσις δὲν ἐπιβάλλει τὸ τοιοῦτο· καὶ αὐτὴ δὲ ἡ γνωμάτευσις τοῦ προγράμματος ἀποδεικνύει ὅτι δὲν πρέπει νὰ περιστρέφηται ὁ νοῦς τοῦ παιδὸς περὶ ἓν πρόσωπον.

Ὁ κ. Ν. Παπαγιαννόπουλος ἀντιπαρατηρεῖ ὅτι ὁ κ. Σ. Πολύκριτος, μέλος ὢν τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ὤφειλε παριστάμενος κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ προγράμματος ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ νὰ ὑποβάλῃ ἐν αὐτῇ τὰς τοιαύτας παρατηρήσεις.

Ὁ κ. Μ. Κεφάλας παρατηρεῖ ὅτι μεταξὺ τῶν παιδαγωγικῶν ἀρχῶν περὶ ἀναγνωστικῶν βιβλίων εἶνε καὶ ἡ ἱστορική, ἧς ἀρχηγὸς ὁ Ἕρβαρτ, ὅστις γνωματεύει ὅτι τὸ ἀναγνωστικὸν τοῦ πρώτου ἔτους πρέπει νὰ περιέχῃ τεμάχια ἱστορικὰ ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ ἠκολούθησε τὸ σύστημα τοῦτο· πρὸς δὲ καὶ ἡ ἐν Ἀθήναις Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία τὸ αὐτὸ ἠκολούθησε σύστημα.

Ὁ κ. Πετρακίδης λέγει ὅτι ἀγνοεῖ μὲν τὰ περὶ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας, γνωρίζει ὅμως ὅτι ὁ *Νέος Ροβινσὼν* καὶ ὁ *Ἀποστόλης ὁ Θαλασσινὸς* ἐκρίθησαν ἀναγνωστικὰ βιβλία ἀκατάλληλα.

Ὁ κ. Δ. Η. Οἰκονομίδης παρατηρεῖ ὅτι πρέπει ν' ἀναβληθῇ, εἰ δυνατόν, ἡ συζήτησις καὶ νὰ μὴ σπεύδωμεν, προκειμένου περὶ τοιούτων ζητημάτων.

Ὁ κ. Εὐστάθιος Ποπέσκος λέγει ὅτι καλὸν θὰ ἦτο ἂν συνετάττετο ἀναγνωστικὸν κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ *Ροβινσῶνος*, ἀλλ' ὑποθέσεως ἐξηγμένης ἐκ τῆς ἡμετέρας ἱστορίας, καθὼς ὁ *Χριστοφόρος* τοῦ Λέοντος Μελᾶ, καὶ πρὸς τὴν γνώμην ταύτην προσχωρεῖ καὶ ὁ κ. Σ. Πολύκριτος.

Γενομένων δὲ καὶ τινων ἄλλων παρατηρήσεων ὁμοίας φύσεως, τὸ πρόγραμμα τίθεται εἰς ἐπιψήφισιν καὶ γίνεται ὡς ἔχει παραδεκτόν· μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΡΚΒ'

(τακτική)

2 νοεμβρίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως, ἀναγινώσκεται περίληψις τῆς εἰσελθούσης ἀλληλογραφίας ὡς ἑξῆς·

1) ἐπιστολὴ τῆς ἐνταῦθα ἑδρευούσης Ἐφορίας τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καισαρείας χωρίου Ποτάμια, ἀπὸ 14 μαΐου, αἰτουμένης τὴν σειρὰν τῶν χαρτῶν Ζαφειροπούλου·

2) τοῦ κ. Ἰωακεὶμ Βαλαβάνη, ἐντεῦθεν, ἀπὸ 17 ἰουνίου, αἰτουμένου τὴν πληρωμὴν τοῦ ἀπονεμηθέντος αὐτῷ ἐν τῷ Ζωγραφείῳ διαγωνίσματι δεκαλίρου βραβείου·

3) τοῦ κ. Κ. Βασιλειάδου, ἐκ Δαρδανελλίων, ἀπὸ 8 ἰουνίου, καθιστῶντος ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ ἐνταῦθα τὸν κ. Σ. Λεμονίδην, βιβλιοπώλην, πρὸς παραλαβὴν τοῦ ἀπονεμηθέντος αὐτῷ ἐν τῷ Ζωγραφείῳ διαγωνίσματι πενταλίρου βραβείου·

4) τῆς κ. Καλλιόπης Κοτροπούλου, διευθυντρίας τοῦ ἐν Νικοπόλει Εὐανθιείου παρθεναγωγείου, ἀπὸ 16 ἰουνίου, αἰτουμένης τὴν πληρωμὴν δέκα ὀθωμανικῶν λιρῶν τῇ ἐνταῦθα μητρὶ αὐτῆς ἔναντι τῆς ἐτησίας ἀντιμισθίας αὐτῆς·

5) τοῦ κ. Ε. Μανωλακάκη, ἐκ Καρπάθου, (ἀχρονολόγητος), ὑποδεικνύοντος ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ πρὸς παραλαβὴν τοῦ ἀπονεμηθέντος αὐτῷ ἐν τῷ Ζωγραφείῳ διαγωνίσματι δεκαλίρου βραβείου τὸν ἐνταῦθα διαμένοντα ἀδελφὸν αὐτοῦ ἱερέα Ἰωάννην Μανωλακάκην, καὶ αἰτουμένου διὰ τὴν σχολὴν τῆς πατρίδος αὐτοῦ τοὺς γεωγραφικοὺς χάρτας τοῦ κ. Ζαφειροπούλου·

6) τοῦ κ. Στεφ. Ζαφειροπούλου, ἐκ Μασσαλίας, ἀπὸ 18 ἰουνίου, προτείνοντος ὅπως αἱ μήπω λαβοῦσαι τοὺς δαπάνῃ αὐτοῦ ἐκδοθέντας γεωγραφικοὺς χάρτας ὁμογενεῖς κοινότητες τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου ἀποταθῶσι πρὸς παραλαβὴν αὐτῶν εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις Σύλλογον πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, καὶ δηλοῦντος ὅτι τίθησιν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Συλλόγου δέκα ἔτι σειρὰς χαρτῶν πρὸς διανομήν·

7) τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου, ἐντεῦθεν, ἀπὸ 10 ἰουλίου, δωρουμένου πέντε τόμους περιέχοντας διάφορα χειρόγραφα αὐτοῦ καὶ δύο ἔντυπα·

8) τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συλλόγου, ἀπὸ 24 ἰουνίου, δηλούσης ὅτι αἱ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος δημοσιεύσεις τοῦ Συλλόγου ἐκτυπωθήσονται ἐν τῷ μειοδοτήσαντι τυπογραφείῳ τοῦ κ. Ι. Παλλαμάρη καὶ κατὰ συνέ-

πειαν παρακαλούσης όπως ἐπιτραπῇ αὐτῇ ἵνα ὑποβάλῃ κατὰ τὰ νενομισμένα τὸ σχέδιον τοῦ μετὰ τοῦ κ. Παλλαμάρη συναφθησομένου συμβολαίου πρὸς ταχεῖαν τῆς ἐκτυπώσεως ἔναρξιν·

9) τῆς αὐτῆς Ἐπιτροπῆς, ἀπὸ 13 ἰουνίου, ἀνακοινουμένης τὴν γνώμην αὐτῆς ἀναφορικῶς πρὸς τὰς παραπεμφθείσας αὐτῇ ἐπιστολὰς τῶν διευθυντῶν τῶν ἐνταῦθα τυπογραφείων, καὶ προτεινούσης ὅπως τὸ προεδρεῖον ἀγγείλῃ δι᾽ ἐπιστολῶν ταῖς διευθύνσεσιν αὐτῶν τὰς γενομένας προσφορὰς πρὸς ἐκτύπωσιν τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου, καθὼς καὶ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ παραρτήματος καὶ ζητήσῃ νὰ μειοδοτήσωσι τὸ δεύτερον, ἀποστέλλουσαι ἐντὸς τῶν πρὸς τὸ προεδρεῖον ἐπιστολῶν αὐτῶν ἐνσφραγίστους τὰς προσφοράς·

10) τοῦ κ. Ἐπαμ. Σταματιάδου, ἐκ Σάμου, ἀπὸ 2 ἰουλίου, δωρουμένου ἀντίτυπον τῆς «Ἐπετηρίδος τῆς ἡγεμονίας Σάμου» τοῦ παρόντος ἔτους, καὶ παρακαλοῦντος ὅπως διορθωθῇ ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἐκδοθησομένοις τόμοις τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου ἡ χρονολογία τῆς ἐγγραφῆς αὐτοῦ ὡς μέλους ἀντεπιστέλλοντος, ὀνομασθέντος τοιούτου τῷ 1867 καὶ οὐχὶ τῷ 1882·

11) τῶν ἐφοροεπιτρόπων τῆς σχολῆς τοῦ χωρίου Ἀνακοῦ τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου, ἀπὸ 2 ἰουλίου, αἰτουμένων τὰς ἐκδόσεις τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης.

Κατὰ τὴν ἀλληλογραφίαν, ὁ πρόεδρος προτείνει ὅπως δωρηθῶσιν οἱ χάρται Ζαφειροπούλου εἰς τὰ χωρία Βακάλκιοϊ, Βαφεοχώριον καὶ Ξηροκρήνην, εἰς δὲ τὸ Πασαλιμάνιον, ἐκτὸς τῶν χαρτῶν, ἀντίτυπά τινα τοῦ περιοδικοῦ καὶ διδακτικὰ βιβλία ἐκ τῶν πολλαπλῶν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. Θεμ. Σαλτέλης παρατηρεῖ ὅτι καλὸν εἶνε νὰ διατηρῆται ἡ χρονολογικὴ τάξις τῶν αἰτήσεων ἐν ταῖς γινομέναις δωρεαῖς τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν.

Ὁ κ. Μ. Γεδεὼν συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς παραχωρήσεως τῶν χαρτῶν καὶ εἰς τὸ Πασαλιμάνιον, καθότι γινώσκει ὅτι οἱ κάτοικοι φροντίζουσι περὶ διασώσεως ἀρχαιοτήτων, ἐλπὶς δ᾽ ἐστὶν ὅτι θέλουσι πέμπει τῷ Συλλόγῳ τοιαύτας.

Ὁ πρόεδρος, ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ἀσπαζόμενος τὴν γνώμην τοῦ κ. Μ. Γεδεών, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ συμμορφούμενος τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ὅπως οἱ χάρται τοῦ κ. Ζαφειροπούλου διανεμηθῶσι δωρεὰν εἰς τὰ πέριξ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἄπορα χωρία, προτείνει, καὶ ὁ Σύλλογος ἀποδέχεται, τὴν διανομὴν εἰς αὐτὰ τῶν χαρτῶν.

Εἶτα παραπέμπονται τῇ μὲν Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ τὸ ὑπὸ Κ. Ὀρφανουδάκη σχεδιογράφημα τοῦ ἐν Ἀρτάκῃ νεωστὶ ἀνακαλυφθέντος σαρκοφάγου, τῇ δὲ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ ἡ συλλογὴ τῶν ποιημάτων τῆς δεσποινίδος Κορνηλίας Πρεβεζιώτου καὶ ἡ γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Μ. Γ. Χρυσοῦ.

Τῇ προτάσει τοῦ προέδρου ὁ Σύλλογος ψηφίζει νὰ ἀποσταλῇ εὐχαριστήριος ἐπιστολὴ τῷ ἰδίᾳ δαπάνῃ ἀναλαβόντι τὴν ἐπισκευὴν τῆς προσόψεως τοῦ κτιρίου τοῦ Συλλόγου κ. Ἀντωνίῳ Μάγκῳ.

Προκειμένου περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. A. Moukhtar, μεταφραστοῦ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ οἴκου, περὶ μεταφράσεως ἐκ τοῦ γαλλικοῦ εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν τῶν ἐπιστημονικῶν ὅρων ἀριθμοῦ τινος ἰχθύων, ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι ἀνέθεσε τὴν ἐργασίαν ταύτην εἰς τὸν κ. Στ. Βραχάμην καὶ ὅτι προσεχῶς ὑποβαλεῖ αὐτὴν τῷ Συλλόγῳ.

Εἶτα ὁ πρόεδρος ὑποβάλλει ὡς ἑξῆς τὴν περὶ τοῦ ἀοιδίμου Κωνσταντίνου Ἡρακλέους Βασιάδου ἀπόφασιν τοῦ προεδρείου: «Τὸ προεδρεῖον ἔν τινι τῶν συνεδριάσεων αὐτοῦ, ἐφαρμόζον τὸν κανονισμὸν περὶ δωρεῶν, ἀπεφάσισε νὰ ἀναγράψῃ τὸν ἀοίδιμον Ἡρακλῆν Βασιάδην *μέγαν δωρητήν*, εἰς τὴν ἀπόφασιν δ᾽ αὐτοῦ ταύτην ἐσμὲν βέβαιοι ὅτι πάντα τὰ μέλη θέλουσιν ἐπικροτήσει. Ὁ Σύλλογος ὅμως ἡμῶν περὶ τοῦ ἐπιστήμονος τούτου ἀνδρὸς ἀπὸ ὑψηλοτέρας ὅλως περιωπῆς ὀφείλει νὰ κρίνῃ καὶ ἀποφασίσῃ. Ὁ ἀείμνηστος Ἡρ. Βασιάδης ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων αὐτοῦ ἱδρυτῶν· ὁ ἔκτακτος αὐτοῦ ζῆλος ὑπὲρ τῆς τιμῆς τοῦ ἔθνους ἡμῶν διὰ τῆς καλλιεργείας τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν καὶ τῆς ἐξαπλώσεως αὐτῶν καθ᾽ ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας, ἡ πολυμάθεια αὐτοῦ ἡ διὰ πολλῶν ἐπιστημονικῶν ἀνακοινώσεων καὶ διαλέξεων τὸ γόητρον τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἀνυψώσασα, καὶ πολλὰ ἄλλα, ἐπιβάλλουσι τὸ καθῆκον ὅπως ὁ Σύλλογος τιμήσῃ τὸν ἄνδρα ἐπαξίως. Τὸ προεδρεῖον λοιπὸν διασκεψάμενον ἐνέκρινε τὴν κατασκευὴν τῆς προτομῆς τοῦ ἐξόχου ἀνδρός, καὶ ἐπιφυλάσσεται νὰ συσκεφθῇ περὶ τῆς ὑλικῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ζητήσω τὴν ὑφ᾽ ὑμῶν ἐπιψήφισιν, ἥτις ἔσται, δὲν ἀμφιβάλλω, ὁμόθυμος, παραχωρῶ τὸν λόγον τῷ βουλομένῳ».

Ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης προτείνει τὴν περισυλλογὴν τῶν χειρογράφων τοῦ ἀοιδίμου Ἡρ. Βασιάδου καὶ ἐξέτασιν αὐτῶν ὑπὸ εἰδικῆς ἐπιτροπῆς.

Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ ὅτι προσεχῶς γενήσεται σκέψις περὶ τούτου.

Ὁ κ. Θεμ. Σαλτέλης παρατηρεῖ εἶτα ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας, ὅτι ἐσφαλμένως τὸ ἐν Μιτυλήνη γυμνάσιον ἐγράφη ἡμιγυμνάσιον.

Ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Σοφοκλῆς Μουράτης, ἔμπορος, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κκ. Ἀναστ. Χρηστίδου, Ν. Παπαγιαννοπούλου καὶ Κ. Ψωμιάδου.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφοροῦνται ὡς μέλη τακτικὰ οἱ κκ. Ἰωάννης Μουτσάκης, καὶ Χρῆστος Πανταζίδης.

Εἶτα ὁ κ. Κ. Καλλιάδης λέγει τὰ ἑξῆς: Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἀπὸ τινων ἐτῶν ὑπάρχει Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπή, κατὰ τὸν κανονισμὸν τῆς ὁποίας δύο μέλη τοῦ Συλλόγου εἰσὶν αὐτοδικαίως μέλη αὐτῆς, ἐξελέγοντο δὲ μέχρι τοῦδε ὑπὸ τῶν δύο σωμάτων. Ἀποφασισθείσης τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ κανονισμοῦ τῆς ἐν λόγῳ Ἐπιτροπῆς, ἀπετάθημεν κατὰ τὸν παρελθόντα ἰούνιον εἰς τοὺς ἐν τοῖς Πατριαρχείοις καὶ ᾐτησάμεθα τροποποιήσεις τινὰς τοῦ σχετικοῦ ἄρθρου, ἤτοι νὰ ἐπιτραπῇ ἡ ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐκλογὴ τῶν δύο μελῶν, ὅπερ ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς ἀναθεωρήσεως ἐδέχθη. Τὰ δύο ὅμως σώματα οὐ μόνον ἀπέρριψαν τὴν πρότασιν, ἀλλὰ καὶ τέλεον ἠρνήθησαν τὴν τοῦ Συλλόγου συμμετοχὴν ἐν τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ. Ὁ κ. Κ. Καλλιάδης ἐπὶ τούτοις ἐρωτᾷ, ἂν ἐγένοντο ἐγκαίρως διαβήματα, ἵνα τοῦτο προληφθῇ· εἰ δ' ἄλλως, ὁ Σύλλογος νὰ σκεφθῇ περὶ τοῦ πρακτέου.

Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ ὅτι δὲν γνωρίζει καλῶς τὰ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ὅτι, ἂν ἐγένετο τοιαύτη τις ἀπόφασις, ἔσται μᾶλλον πρὸς βλάβην τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ ὅτι θὰ φροντίσῃ νὰ μεταβῇ εἰς τὰ Πατριαρχεῖα πρὸς ἐξέτασιν τοῦ πράγματος.

Ὁ κ. Θεμ. Σαλτέλης ἐρωτᾷ τί ἐγένετο περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ Εὐανθιείου κληροδοτήματος.

Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ ὅτι, μετὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς, ὠφείλομεν νὰ συνεννοηθῶμεν μετὰ τοῦ συζύγου τῆς μακαρίτιδος κ. Θεοφιλίδου, ὅπερ δὲν ἐγένετο, διότι οὗτος διαμένει νῦν ἐν Βάρνῃ· ἄλλως δὲ τὸ ζήτημα θέλει λάβει πιθανῶς ἄλλην τροπήν, ἕνεκα ἐπιστολῶν τῶν ἀδελφῶν τῆς μακαρίτιδος Εὐανθίας, αἵτινες θὰ καθυποβληθῶσι καὶ ὑμῖν καὶ τῇ Ἐπιστημονικῇ Ἐπιτροπῇ.

Ὁ κ. Θεμ. Σαλτέλης ἐρωτᾷ ἂν συνέστη ἐπιτροπὴ πρὸς σύνταξιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου τῆς βιβλιοθήκης.

Ὁ πρόεδρος ἀπαντᾷ ἀρνητικῶς, ὑπισχνούμενος νὰ ἐκθέσῃ τοὺς λόγους προσεχῶς.

Εἶτα ὁ κ. Μανουὴλ Γεδεὼν ἀνακοινοῖ «Ἀνέκδοτον ὑπόμνημα περὶ Θεοδώρου, τοῦ ἀρχαιοτέρου κτίτορος τῆς Μονῆς τῆς Χώρας».

Μεθ' ὃ ὁ πρόεδρος ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου τῷ κ. Μαν. Γεδεὼν καὶ λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΡΚΓ'

(τακτική)

16 νοεμβρίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως, μεθ' ὃ ἀνακοινοῦται ἡ ἀλληλογραφία, ἐφ' ἧς ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ τάδε:

Προτείνει ν' ἀποσταλῶσι τῇ σχολῇ Κοτυώρων (Ὀρδοῦς) καὶ τῇ τοῦ Μουχλίου οἱ γεωγραφικοὶ χάρται τοῦ κ. Στεφ. Ζαφειροπούλου, τῇ μὲν ὡς ἐκ τῶν πρώτων αἰτησαμένῃ, τῇ δὲ πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ ἐν Ἀθήναις πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου, ὑποδείξαντος σχολάς τινας ἐκ τῶν πέριξ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μετὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ κ. Θεμ. Σαλτέλη ὅτι τὸ Μουχλίον δὲν εἶνε ἐκ τῶν πέριξ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ πρότασις τοῦ προέδρου γίνεται δεκτή. Ἐπὶ τῇ προτάσει δὲ τοῦ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδου ὅπως τὸ προεδρεῖον γράψῃ τῷ ἐν Ἀθήναις Συλλόγῳ νὰ πέμψῃ καὶ ἄλλα ἀντίτυπα τῶν ἐν λόγῳ χαρτῶν, ὁ πρόεδρος ὑπισχνεῖται νὰ πράξῃ τοῦτο προσεχῶς.

Εἶτα ὁ πρόεδρος προτείνει νὰ παραχωρηθῇ τῷ συλλόγῳ «Ἑρμῇ» ἡ αἴθουσα τοῦ Συλλόγου πρὸς τέλεσιν τῆς ἐπετείου αὐτοῦ ἑορτῆς. Ἐπὶ τῆς προτάσεως δὲ τοῦ κ. Κ. Καραθεοδωρῆ ὅτι καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἐλάμβανεν ὁ Σύλλογος χρηματικόν τι ποσὸν ἔστω καὶ σμικρόν, ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης παρατηρεῖ ὅτι τὸ τοιοῦτο θὰ ἦτο ἀναξιοπρεπές, πλὴν τούτου δὲ

ἡ προτέρα ἀπόφασις ἀντικρούει τὴν γνώμην ταύτην. Ἀποφασίζεται νὰ παραχωρηθῇ τῷ συλλόγῳ «Ἑρμῆ» ἡ αἴθουσα.

Ἡ ἀποσταλεῖσα γλωσσικὴ ὕλη παραπέμπεται τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ.

Εἶτα ὁ πρόεδρος λέγει ὅτι περὶ μὲν τοῦ κληροδοτήματος τῆς Εὐανθίας Θεοφιλίδου ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἐπιτροπὴ σκέπτεται καὶ προσεχῶς ἀνακοινωθήσεται τὸ ἀποτέλεσμα· περὶ δὲ τῆς ἀπαλείψεως δύο μελῶν τοῦ Συλλόγου ἐκ τῆς Πατριαρχικῆς Κεντρικῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ὅτι, συναντήσας ἑνὶ τῶν διαπρεπεστάτων μελῶν τῆς ἱερᾶς Συνόδου, ἔλαβε τὴν ἀπάντησιν ὅτι τοῦτο οὕτως ἐνεκρίθη τό γε νῦν, ἀλλ' ὅτι ἀκολούθως θὰ προσλαμβάνωνται, ὡς μέχρι τοῦδε, δύο μέλη τοῦ Συλλόγου. Ἡ μετὰ τὴν δήλωσιν ταύτην τοῦ προέδρου γενομένη πρότασις περὶ ἀποστολῆς ἐκ νέου ἐπιστολῆς πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην ἀπορρίπτεται.

Μετὰ ταῦτα ὁ πρόεδρος, συνεπῶς πρὸς τὴν ἐν προηγουμένῃ συνεδριάσει δοθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ ὑπόσχεσιν περὶ ἐκθέσεως τῶν λόγων, δι' οὓς δὲν διωρίσθη ἐπιτροπὴ πρὸς σύνταξιν ἐπιστημονικοῦ καταλόγου τῆς βιβλιοθήκης, λέγει ὅτι τὸ τοιοῦτον ἐθεωρήθη περιττόν, ἅτε δὴ ὑπάρχοντος ἐπιστημονικοῦ καταλόγου ἐκπληροῦντος τὸν σκοπόν.

Ὁ κ. Θεμ. Σαλτέλης δὲν παραδέχεται τοῦτο· ἐρωτᾷ δὲ διατί, ἂν ὑπῆρχε τοιοῦτος κατάλογος, δὲν ἐγένετο λόγος περὶ αὐτοῦ τῇ 8 ἰουνίου. Τοῦ προέδρου ἀπαντήσαντος ὅτι μετριοφρόνως τότε ὠνομάσθη τοπικός, ὅπερ, κατ' αὐτόν, σημαίνει τὸ αὐτό, ὁ κ. Θ. Σαλτέλης λέγει ὅτι τοπικὸς καὶ ἐπιστημονικὸς δὲν σημαίνει τὸ αὐτό, καὶ ὅτι πρέπει νὰ τηρηθῇ ἡ ἀπόφασις τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης ἀνελίσσει τὸ ζήτημα ἱστορικῶς, καὶ θεωρῶν περιττὴν τὴν ἐπιτροπὴν παραδέχεται τὴν ὕπαρξιν ἐπιστημονικοῦ καταλόγου. Οἱ κκ. Δ. Μαλιάδης καὶ Ν. Παπαγιαννόπουλος ἐπιβεβαιοῦσι τὴν ὕπαρξιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ καταλόγου, συνεπῶς δὲ καὶ τὴν δήλωσιν τοῦ προέδρου, ἥτις καὶ γίνεται δεκτή.

Μεθ' ὅ, συζητήσεως γενομένης ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἣν ὁ πρόεδρος θερμῶς ηὐχαρίστησε διὰ τὰς λαμπρὰς αὐτῆς ὑποθήκας, καὶ ψηφισθέντος μέλους τακτικοῦ τοῦ κ. Σ. Μουράτη, λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΡΚΔ'

(τακτική)

23 νοεμβρίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Ἀπόντος τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως, ἀναβάλλεται ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται δὲ τῷ Συλλόγῳ ἡ ἀλληλογραφία.

Κατὰ ταύτην, ὁ πρόεδρος προτείνει νὰ δοθῶσιν εἰς τὴν σχολὴν Μαρμαρᾶ βιβλία τινὰ διδακτικὰ καὶ οἱ χάρται Ζαφειροπούλου· ἐπὶ τῆς προτάσεως ταύτης συζητησάντων τῶν κκ. Σαλτέλη, Νικολοπούλου καὶ Ῥίτσου, ἀπεφασίσθη νὰ δοθῶσι ταῦτα ἂν μὴ ὑπάρχῃ ἄλλη ἀρχαιοτέρα αἴτησις.

Εἶτα ὁ πρόεδρος παραπέμπει τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ τὰς ἐπιγραφάς, ὧν ἄλλοτε ἐποιήσατο μνείαν· ἀγγέλλει δ' ὅτι ὁ μὲν ἐκ τῶν νέων μελῶν κ. Σοφοκλῆς Μουράτης προσφέρει ἐτησίως δεκάλιρον τῷ Συλλόγῳ συνδρομήν, ὁ δὲ κ. Μανουὴλ Γεδεὼν δωρεῖται σπουδαῖον χειρόγραφον Ψαλτήριον.

Κατόπιν ὁ πρόεδρος ἀνακοινοῦται τῷ Συλλόγῳ τὴν παραίτησιν τοῦ κ. Κ. Κοκκολάτου, εἰδικοῦ γραμματέως· μεθ' ὅ, ἐκφράσαντος τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη τὴν ἐπὶ τῇ παραιτήσει τοῦ κ. Κλ. Κοκκολάτου, μέγαν ζῆλον ἐπιδειξαμένου, λύπην αὐτοῦ, ἐγκρίνεται νὰ πείσῃ, εἰ δυνατόν, ὁ πρόεδρος προφορικῶς τοῦτον ν' ἀνακαλέσῃ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ καὶ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ν' ἀναγγείλῃ τὴν ἐκλογὴν νέου εἰδικοῦ γραμματέως.

Μεθ' ὃ ὁ κ. Θ. Σαλτέλης ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ παρὰ τοῦ προεδρείου τὰ περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἐν ᾧ γενήσεται ἡ ἐκτύπωσις τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου τυπογραφείου, ὁ δὲ πρόεδρος ὑπισχνεῖται προσεχῶς νὰ ἀπαντήσῃ.

Εἶτα ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει πραγματείαν τοῦ κ. Ἀχ. Διαμαντάρα «Μίαν σελίδα ἐκ τῆς λυκιακῆς ἱστορίας»[1].

Ἐκφρασθεισῶν εὐχαριστιῶν τῷ ταύτην ἐπιστείλαντι κ. Ἀχ. Διαμαντάρᾳ, ὁ κ. Περδικίδης ἀνακοινοῦται κριτικὴν ὑπόμνησιν «Περί τινων λέξεων σημιτικῶν ἑλληνικῶν θεωρουμένων ὑπὸ τοῦ Renan»[2].

Ἐπὶ τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης, ἐρωτήσαντος τοῦ κ. Π. Νικολοπούλου περὶ τῆς σχέσεως

1. ὅρα σελ. 27-30 τοῦ μετὰ χεῖρας τόμου.
2. ἐκδοθήσεται ἐν τῷ ΚΕ' τόμῳ.

τῶν λέξεων *Ἀθηνᾶ* καὶ صنت, ὁ κ. Περδικίδης λέγει ὅτι πρὸ πέντε ἐτῶν ἐγνώσθη ἡ ἐτυμολογία αὐτῶν, καὶ ὅτι τὸ *ἀθὰν* εἶνε, صنع καὶ ص προφέρεται εἰς πολλὰς λέξεις ὡς θ, πρὸς δὲ ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ εἶνε σημιτικὴ θεότης, καὶ ἐπιθυμεῖ ν' ἀκούσῃ ἀποδείξεις πολλῷ βασιμωτέρας τῶν τοῦ κ. Περδικίδου, προστίθησι δὲ ὅτι οὐχὶ τὸ ص ἀλλὰ τὸ ث προφέρεται ὡς θ.

Ἀπαντῶν ὁ κ. Περδικίδης, λέγει ὅτι μόνος ὁ Ζεὺς εἶνε θεὸς τῶν Ἑλλήνων, οἱ δὲ ἄλλοι ξένοι· περὶ δὲ τῶν γραμμάτων ص καὶ ث διατείνεται ὅτι ἄνευ σφάλματος δύνανται νὰ προφέρωνται θ, ἐνῷ ὁ κ. Νικολόπουλος παρατηρεῖ οὐσιώδη ἐν τῇ τουρκικῇ μεταξὺ τοῦ ص καὶ ث διαφοράν.

Ἐπὶ τούτοις ὁ πρόεδρος εὐχαριστῶν τῷ κ. Περδικίδῃ διαλύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΡΚΕ'

(τακτική)

30 νοεμβρίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Μὴ ὄντων συντεταγμένων τῶν πρακτικῶν, ἀναγινώσκεται ἡ ἀλληλογραφία.

Εἶτα ὁ πρόεδρος δηλοῖ ὅτι, μὴ ὑπαρχούσης ἀρχαιοτέρας τῆς αἰτήσεως τῆς σχολῆς Μαρμαρᾶ, θὰ δοθῶσι ταύτῃ οἱ χάρται τοῦ Στ. Ζαφειροπούλου. Ταὐτοχρόνως δὲ γίνεται δεκτὴ καὶ ἡ αἴτησις τῆς σχολῆς Καβάλλας.

Ἀναγνωσθέντος τοῦ προγράμματος τῶν δημοσίων διαλέξεων, παρατηρεῖται ὑπό τινων ὅτι ὁ ἐκ τῶν ἐγγεγραμμένων ἀγορητῶν κ. Ε. Ποπέσκος ἀποδημεῖ εἰς Ὀδησσὸν καὶ πρέπει ν' ἀπαλειφθῇ· ἀλλὰ δηλώσαντος τοῦ προεδρείου ὅτι ὁ κ. Ε. Ποπέσκος μόνος ὥρισε τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν θὰ ᾖ ἐνταῦθα, ὁ Σύλλογος δὲν ἐγκρίνει τὴν ἀπάλειψιν καὶ ἐπιψηφίζει κατὰ πάντα τὸ πρόγραμμα.

Γενομένης δὲ παρατηρήσεως περὶ τῆς ἐλλείψεως πρακτικῶν, τινὰ μὲν μέλη νομίζουσιν ὅτι ταῦτα ἐπιβαρύνουσι τὸν πρώην εἰδικὸν γραμματέα· ἕτερα δ' ἐπάγονται ὅτι τοῦτον ἀπόντα ἢ κωλυόμενον ἀναπληροῖ ὁ γενικὸς καὶ ἑπομένως καὶ τὰ πρακτικὰ ὑπὸ τούτου ἀνάγκη νὰ γράφωνται, ἐνῷ τοῦτο ἀρνεῖται ὁ γεν. γραμματεύς.

Εἶτα ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τοῦ προέδρου ὅτι ὁ κ. Κ. Κοκκολάτος δὲν ἀνακαλεῖ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, ἐκλέγεται τοιοῦτος, διὰ ψήφων 17 ἐπὶ 24, ὁ κ. Χρῆστος Γ. Πανταζίδης.

Μετὰ ταῦτα, τοῦ προέδρου ἀπαντῶντος εἰς ἐπερώτησιν τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη γενομένην ἐν τῇ προηγουμένῃ συνεδρίᾳ περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἐν ᾧ ἐκτυπωθήσεται τὸ περιοδικὸν τυπογραφείου καὶ ἀγγείλαντος ὅτι συνῆψε πρό τινος συμβόλαιον μετὰ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ «Νεολόγου», διηγέρθη μακρὰ συζήτησις, μεθ' ἣν ὁ Σύλλογος, φωτισθεὶς ἐκ τῶν λεχθέντων, καὶ δηλώσας ἐμπιστοσύνην πρὸς τὸν πρόεδρον, μεταβαίνει εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

Ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ ἡ συνεδρίασις λύεται.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΡΚϚ'

(τακτική)

14 δεκεμβρίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν δύο προηγουμένων τακτικῶν συνεδριῶν, τῆς 16 καὶ 23 παρελθόντος νοεμβρίου, ὁ κ. Ἀνδρεάδης παρατηρεῖ ἐλλείψεις τινὰς εἰς τὰ περὶ ἀπαλειφθέντων ἐκ τῆς Πατριαρχικῆς Κεντρικῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς μελῶν τοῦ Συλλόγου καὶ εἰς τὰ περὶ τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ θεωρεῖ καλὸν νὰ γραφῇ ὅτι λύπην ἐξέφρασε τότε ὁ Σύλλογος ἐπὶ τῇ εἰρημένῃ ἀπαλείψει. Ἐπικυρωθέντων δὲ τῶν πρακτικῶν ἀναγινώσκεται περίληψις τῆς ἀλληλογραφίας, μεθ' ἣν ὁ πρόεδρος προτείνει νὰ δοθῶσιν οἱ χάρται τοῦ κ. Ζαφειροπούλου εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἱερὰν κοινοβιακὴν μονὴν τῆς Σίμωνος Πέτρας, κατ' αἴτησιν τοῦ καθηγουμένου αὐτῆς, καὶ εἰς τὴν σχολὴν τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καισαρείας χωρίου Ταξιαρχείου, κατ' αἴτησιν τῶν ἐφόρων αὐτῆς.

Τῆς δευτέρας αἰτήσεως γενομένης δεκτῆς, ἐπὶ τῆς πρώτης παρατηροῦσιν οἱ κ. κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης καὶ Χ. Χατζηχρήστου ὅτι κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου διανομὴν τῶν χαρτῶν πρέπει νὰ ἐξαιρῆται ἡ Μακεδονία, ἅτε τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων φροντίζοντος περὶ ταύτης· προτάσει δὲ τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη γίνεται δεκτὸν νὰ γραφῇ ἐπιστολὴ τῷ ἐν Ἀθήναις Συλλόγῳ καὶ νὰ ζητηθῶσι πληροφορίαι σχετικαί.

Εἶτα προτείνεται ἡ παραδοχὴ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Δ. Οἰκονομίδου, εἰς εἰδικὴν ἐργασίαν ἐπιδιδομένου νῦν, περὶ δωρεᾶς τῶν ἐλλειπόντων αὐτῷ τόμων τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου, ἤτοι ἀπὸ τοῦ Δ' μέχρι τοῦ ΙΘ', καὶ ἡ πρότασις γίνεται δεκτή.

Ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον ὡς τακτικὸν τοῦ Συλλόγου μέλος ὁ ἐνταῦθα δικηγόρος κ. Ἄγγελος Στ. Ἰωαννίδης, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κκ. Π. Δ. Νικολοπούλου, Β. Ῥίτσου καὶ Δ. Η. Οἰκονομίδου.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Χρ. Σαμαρτζίδης ἀνακοινοῦται μελέτην «Περὶ τῶν νόμων τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ὄντος λογικοῦ, ἠθικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ».

Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης ὁ πρόεδρος εὐχαριστεῖ τῷ κ. Σαμαρτζίδῃ καὶ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΡΚΖ'

(τακτική)

21 δεκεμβρίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Ὁ κ. πρόεδρος κηρύξας τὴν ἔναρξιν τῆς συνεδρίας δηλοῖ ὅτι τὸ προεδρεῖον καὶ ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ ἐν κοινῇ συνεδριάσει κατέληξαν εἰς πλήρη ὁμοφωνίαν, ἀρθείσης πάσης τυχὸν παρεμβληθείσης παρεννοήσεως, περὶ ἐκτυπώσεως τοῦ περιοδικοῦ, καὶ ὅτι αὕτη ἄρχεται ὅσον οὔπω. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης τακτικῆς συνεδρίας, ἀναγινώσκεται περίληψις τῆς ἀλληλογραφίας.

Εἶτα αἱ γλωσσικαὶ συλλογαὶ τῶν κκ. Ε. Μανωλακάκη καὶ Α. Ζήκου παραπέμπονται τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ· καὶ προτείνεται ἡ παραδοχὴ τῆς αἰτήσεως τῆς ἐν Δεμιρδεσίῳ Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος «Μελίσσης» περὶ δωρεᾶς τῆς σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου.

Περὶ δὲ τῆς προσκλήσεως ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῇ ἑβδομηκονταετηρίδι τῆς γεννήσεως τοῦ ἰατροῦ Pasteur Ἐπιτροπῆς, ὁ πρόεδρος δηλοῖ ὅτι ἐστάλη συγχαρητήριον τηλεγράφημα. — Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ ἐν Παρισίοις ἰατροῦ κ. Γ. Κωστομοίρου ὅπως συμπεριληφθῇ, εἰ δυνατόν, καὶ ἡ ἔκδοσις τῶν Ἑλλήνων ἰατρῶν ἢ τοῦ Ἀετίου μόνον ἐν τῇ Ζωγραφείῳ Βιβλιοθήκῃ, ἤ, ἂν τοῦτο ἀδύνατον, ἡ δέουσα γένηται σύστασις ὑπὸ τοῦ Συλλόγου εἴς τινας τῶν πλουσίων ὁμογενῶν ἵν' ἕκαστος ἰδίαις δαπάναις δημοσιεύσῃ ἀνὰ ἓν βιβλίον τοῦ Ἀετίου, ὁ μὲν πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι δὲν πρέπει νὰ περιληφθῇ ὁ Ἀέτιος ἐν τῇ Ζωγραφείῳ Βιβλιοθήκῃ, ὁ δὲ κ. Κ. Κοκκολᾶτος ὅτι δυνατὸν νὰ γένηται ὑποστήριξις ὑπὸ τῶν τοῦ Συλλόγου μελῶν ἀτομικῶς κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ συγγράμματος· ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου προτείνει νὰ παραπεμφθῇ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Γ. Κωστομοίρου τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ πρὸς μελέτην, καὶ ἂν τὸ σύγγραμμα φανῇ σπουδαῖον, καθῆκον θεωρεῖ τοῦ Συλλόγου νὰ συστήσῃ τοῦτο εἴς τινας τῶν πλουσίων ὁμογενῶν. Ἡ πρότασις αὕτη τοῦ κ. Χ. Χατζηχρήστου γίνεται δεκτή.

Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ γίνεται δεκτὸς ὡς μέλος τακτικὸν ὁ κ. Ἄγγελος Στ. Ἰωαννίδης.

Εἶτα ὁ πρόεδρος λέγει ὅτι, ἐπειδὴ λόγιός τις Ὀθωμανὸς κατὰ τὰς διακοπὰς τοῦ Συλλόγου ἔπεμψεν ὀνοματολογίαν 260 ἰχθύων γαλλιστὶ μετὰ τῆς παρακλήσεως ὅπως μεταφρασθῇ εἰς τὴν ἑλληνικήν, ἀνέθηκε τὴν ἐργασίαν ταύτην τῷ κ. Στ. Βραχάμῃ, καὶ ἐρωτᾷ ἂν πρέπῃ νὰ ἀναγνωσθῇ, ἢ νὰ παραπεμφθῇ τῇ Ἐπιστημονικῇ Ἐπιτροπῇ.

Ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἐργασία αὕτη, ἅπαξ ἀνατεθεῖσα τῷ κ. Στ. Βραχάμῃ, πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ, ἅτε τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς ἐκ μόνων νομομαθῶν συγκειμένης.

Ὁ κ. Κλεόβ. Κοκκολᾶτος προτείνει ὅπως ἡ ἰχθυολογία αὕτη παραπεμφθῇ εἰς εἰδικὴν ἐπιτροπήν, ἐν ᾗ ἀνάγκη παρίσταται νὰ συμπεριληφθῇ καὶ ὁ κ. Στ. Ἀριστάρχης, ὡς εἰδικὸς περὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀλλὰ τῶν κκ. Θ. Σαλτέλη καὶ Β. Ῥίτσου παρατηρησάντων ὅτι ἡ ἐργασία τοῦ κ. Στ. Βραχάμη, καίπερ μονομερής, θεωρητέα ὡς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, ἡ τοῦ κ. Κλ. Κοκκολάτου πρότασις ἀπορρίπτεται· μεθ' ὃ ὁ κ. Στ. Βραχάμης ἀναγινώσκει τὸν ἐν λόγῳ ἰχθυολογικὸν κατάλογον.

Περατωθείσης τῆς ἀναγνώσεως, ὁ κ. Ῥίτσος συγχαίρει τῷ τε κ. Σ. Βραχάμῃ ἐπὶ τῇ σπουδαίᾳ αὐτοῦ ἐργασίᾳ καὶ τῷ προεδρείῳ ἐπὶ τῇ ἀρίστῃ ἐκλογῇ.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΡΚΗ΄

(τακτική)

29 δεκεμβρίου 1892.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται περίληψις τῆς ἀλληλογραφίας.

Ἡ γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Π. Γ. Μακρῆ παραπέμπεται τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ.

Ἡ αἴτησις τῶν Ἐφόρων τῆς κεντρικῆς ἑλληνικῆς σχολῆς Ταταούλων περὶ δωρεᾶς τῆς σειρᾶς τοῦ περιοδικοῦ γίνεται δεκτή.

Εἶτα ὁ κ. Ματθαῖος Παρανίκας ἀνακοινοῦται τῷ Συλλόγῳ πραγματείαν «Περὶ τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου ὑπὸ ἱστορικήν, ποιητικὴν καὶ μετρικὴν ἔποψιν».

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀναγνώσεως ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου ὁμολογεῖ σπουδαίαν τὴν πραγματείαν ταύτην τοῦ κ. Παρανίκα, προσθεὶς ὅτι, εἰ μὴ ἦν τοσοῦτον ἐκτενής, ἴσως θὰ ἐγίνοντο ὑπό τινων ἐρωτήσεις, καὶ ὅτι κρίνει καλόν, ἀναβαλλομένης νῦν τῆς συζητήσεως, νὰ παραστῇ ὁ κ. Παρανίκας ἐν προσεχεῖ συνεδριάσει πρὸς λύσιν τῶν γεννηθεισῶν ἀποριῶν. Ἐπίσης καὶ ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης παρατηρεῖ ὅτι καλὸν τὰ ἀναγνώσματα νὰ γίνωνται συντομώτερα, παραλειπομένων δευτερευουσῶν τινων ἀναπτύξεων· οὐχ ἧττον, προστίθησιν, ἡ μελέτη τοῦ κ. Παρανίκα τιμᾷ αὐτόν. Ἀμφοτέροις τούτοις εὐχαριστήσας ὁ κ. Μ. Παρανίκας ὑπισχνεῖται ἐν προσεχεῖ συνεδριάσει ἵνα δῷ τὰς δεούσας διασαφήσεις.

Ἐπὶ τούτοις ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ κ. Μ. Παρανίκᾳ ἐπὶ τῇ μελέτῃ αὐτοῦ ταύτῃ λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΡΚΘ΄

(τακτική)

11 ἰανουαρίου 1893.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ δύο προηγουμένων τακτικῶν συνεδριάσεων, τῆς 30 νοεμβρίου καὶ 28 δεκεμβρίου, μεθ' ὃ ἀνακοινοῦται περίληψις τῆς ἀλληλογραφίας καὶ προσφοραὶ βιβλίων.

Αἱ μὲν γλωσσικαὶ συλλογαὶ τῶν κκ. Ἀχ. Διαμαντάρα, Γ. Παπαδοπούλου, Π. Μανωλακάκη καὶ ἀνωνύμου τινὸς ἐξ Ἀμισοῦ παραπέμπονται τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ, ἀγγέλλεται δὲ ἡ λῆψις εὐχαριστηρίου δελτίου τοῦ σοφοῦ γαλάτου Pasteur εἰς ἀπάντησιν τοῦ συγχαρητηρίου τοῦ Συλλόγου τηλεγράμματος.

Προτεινόμενοι ὑπὸ τοῦ προεδρείου γίνονται δεκτοὶ ὡς μέλη: τῆς μὲν ἐπὶ τῆς ἑσπερίδος ἐπιτροπῆς, ἐξουσιοδοτουμένης ν' ἀποφασίσῃ εἴτε περὶ θεατρικῆς παραστάσεως εἴτε περὶ μουσικῆς συναυλίας, οἱ κκ. Ἀν. Χρηστίδης, Χρ. Χατζηχρήστου, Π. Πρώιος, Α. Πηνιατῶρος, Δ. Βερνουδάκης, Λ. Πασπαλλῆς, Δ. Μηλιώτης, Ὀδ. Ἀνδρεάδης, Α. Ἀποστολίδης, Δ. Κοντογεώργης, Π. Καμπανάκης, Ι. Καστέλλης, Κ. Ψωμιάδης, Κ. Μελιχρός, Β. Ῥίτσος, Γ. Ῥωσολᾶτος, Ε. Ζαλοκώστας, Λ. Κώτσικας καὶ Ν. Γιαννουλᾶτος· τῆς δὲ πρὸς σύνταξιν τοῦ Καταστατικοῦ τοῦ Συλλόγου, οἱ κ. κ. Δ. Μαλιάδης, Δ. Κοντογεώργης, Π. Πρώιος, Σ. Βραχάμης καὶ Ν. Παπαγιαννόπουλος· τῆς δὲ πρὸς περιγραφὴν τῶν χειρογράφων τοῦ μακαρίτου Ἡρ. Βασιάδου οἱ κ. κ. Ἀν. Χρηστίδης, Χρ. Χατζηχρήστου, Χρ. Γ. Πανταζίδης, Θ. Σαλτέλης καὶ Ὀδ. Ἀνδρεάδης.

Ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον ὡς ἀντεπιστέλλον τοῦ Συλλόγου μέλος ὁ ἐν Καστελλορίζῳ κ. Ἀχιλλεὺς Διαμαντάρας, λόγιος, προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ προεδρείου.

Εἶτα ὁ πρόεδρος, παραχωρήσας τὴν ἕδραν τῷ ἀντιπροέδρῳ κ. Χρ. Χατζηχρήστου, ἀνακοινοῦται μελέτην αὐτοῦ «Περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου ἔν τε τῇ ἀρχαίᾳ καὶ τῇ νεωτέρᾳ ἰατρικῇ»[1].

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης ὁ προεδρεύων ἀντιπρόεδρος κ. Χατζηχρήστου, ἐκφράζει τῷ κ. Ἀν. Χρηστίδῃ πολλὰς εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ἐπιστημονικῇ αὐτοῦ πραγματείᾳ καὶ λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΡΛ΄

(τακτική)

18 ἰανουαρίου 1893.

Προεδρεύοντος τοῦ ἑτέρου τῶν ἀντιπροέδρων κ. Δ. Μαλιάδου.

---

1. ὅρα σελ. 30-35 τοῦ μετὰ χεῖρας τόμου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδρίας.

Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν περιλήψεως τῆς ἀλληλογραφίας, ὁ προεδρεύων παρατηρεῖ ὅτι τὸ προεδρεῖον σκέψεται περὶ τῆς συμμετοχῆς ἐν τῷ ἐκπαιδευτικῷ συνεδρίῳ κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Chicago.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον μέν, ὡς τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου, οἱ κκ. Ἀλ. Ῥοκάνης, τραπεζιτικὸς ὑπάλληλος, Ἀλέξανδρος Πέκιος, ἰατρός, Β. Λ. Μυστακίδης, καθηγητής, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κκ. Θ. Σαλτέλη, Χρ. Χατζηχρήστου καὶ Κλ. Κοκκολάτου, τὸ δεύτερον δέ, ὡς ἀντεπιστέλλον ἐν Καστελορρίζῳ ὁ κ. Ἀχ. Διαμαντάρας καὶ γίνεται δεκτός.

Εἶτα ὁ κ. Ἀχιλλεὺς Χρηστίδης, γενικὸς γραμματεύς, ἀναγινώσκει πραγματείαν τοῦ κ. Γ. Λαμπουσιάδου, μέλους ἀντεπιστέλλοντος, «Περὶ τῆς πόλεως Δεβελτοῦ»[1].

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀναγνώσεως ταύτης ὁ προεδρεύων εἰπὼν ὅτι ὀφείλονται πολλαὶ εὐχαριστίαι τῷ ἐπιστείλαντι τὴν διατριβὴν ταύτην καὶ παρατηρήσας ὅτι ἀλλαχοῦ, ὡς ἐν τῇ Ἠπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ, πολλοὶ τόποι καλοῦνται κατὰ τὰς σλαυικὰς διαλέκτους *ζαγὸρ* (βόρειοι), λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΡΛΑ'

(τακτική)

1 φεβρουαρίου 1893.

Προεδρεύοντος τοῦ ἑτέρου τῶν ἀντιπροέδρων κ. Χρ. Χατζηχρήστου.

Μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδρίας, ἀναγινώσκεται περίληψις τῆς ἀλληλογραφίας, μεθ' ἣν αἱ γλωσσικαὶ συλλογαὶ τῶν κκ. Γ. Κωνσταντινίδου, Κ. Κανελλάκη καὶ Δημ. Χαβιαρᾶ παραπέμπονται τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει κκ. Ἀλέξανδρος Ῥοκάνης, Ἀλέξανδρος Πέκιος, καὶ Βασίλειος Α. Μυσταχίδης.

Μετὰ δὲ τὴν ἐξάντλησιν τῆς ἡμερησίας διατάξεως, ὁ κ. Κ. Ψωμιάδης προτείνει νὰ προσέλθῃ ὁ Σύλλογος ἀρωγὸς εἰς τοὺς ἐκ σεισμοῦ ἐν Ζακύνθῳ παθόντας.

Παρατηρησάντων τῶν κκ. Κ. Καλλιάδου καὶ Π. Νικολοπούλου μετὰ λύπης ὅτι τοιαύτη πρότασις, ὅσον φιλογενὴς καὶ φιλάνθρωπος καὶ ἂν ᾖ, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐκπληρωθῇ, διότι δὲν ἐπιτρέπει τὸ δυσχερὲς τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Συλλόγου, ὁ κ. Κ. Ψωμιάδης προσφέρει φράγκα χρυσᾶ *ἑκατὸν* (100), ὅπως ἐν ὀνόματι τοῦ Συλλόγου προσενεχθῶσιν ὑπὲρ τῶν Ζακυνθίων. Ὁ προεδρεύων ἐκφράσας συγχαρητήρια ἐπὶ τῇ φιλανθρώπῳ ταύτῃ πράξει τοῦ κ. Ψωμιάδου, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΡΛΒ'

(τακτική)

22 φεβρουαρίου 1893.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως καὶ ἀναγινώσκεται περίληψις τῆς ἀλληλογραφίας καὶ κατάλογος τῶν δωρηθέντων τῷ Συλλόγῳ βιβλίων.

Ἡ αἴτησις τῆς ἐνταῦθα Ἑλληνοκαθολικῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἑταιρίας «Συμπνοίας» περὶ παραχωρήσεως τῆς μεγάλης τοῦ Συλλόγου αἰθούσης, ὅπως τῇ 6/18 μαρτίου τελέσῃ ἐν αὐτῇ μουσικὴν ὑπὲρ αὐτῆς συναυλίαν, γίνεται δεκτή.

Παραπέμπονται τῇ μὲν Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ αἱ γλωσσικαὶ συλλογαὶ τῶν κκ. Ἀλ. Λαυριώτου καὶ Δ. Παναγιωτίδου, τῇ δὲ Ἀρχαιολογικῇ τὰ ἀντίγραφα τῶν ἀρχαίων ἐπιγραφῶν τοῦ κ. Ἀλ. Λαυριώτου, καὶ τῇ Ἐκπαιδευτικῇ, ἐπὶ τῷ Καραπανείῳ ἀγῶνι 1) χειρόγραφον ἀνωνύμου ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁμήρου Ὀδύσσεια πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Γ' τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων», καὶ 2) χειρόγραφα ἀνωνύμου ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀναγνωστικὸν ἐκ τοῦ Ῥοβινσῶνος», «Ἀναγνωστικὸν ἐκ τῆς Ὀδυσσείας» καὶ «Ἀναγνωστικὸν ἐκ τοῦ Ἡροδότου».

Μετὰ ταῦτα τοῦ κ. Κ. Ψωμιάδου ζητήσαντος πληροφορίας περὶ τοῦ Εὐανθιείου κληροδοτήματος, καὶ τοῦ κ. Δημ. Οἰκονομίδου παραστήσαντος, καθ' ἃ ἐξ ἰδίων ἐπιστολῶν ἔμαθεν, οἰκτρὰν τὴν κατάστασιν τῆς ὁμογενοῦς κοινότητος Κολωνίας[1], ὁ πρόεδρος εἰπὼν

---

1. ὅρα σελ. 8-10 τοῦ μετὰ χεῖρας τόμου.

1. τῆς ἐν προηγουμένοις Πρακτικοῖς Νικοπόλεως.

ὅτι ὁ Σύλλογος θὰ γράψῃ τῇ ἐν λόγῳ κοινότητι, μετὰ προσδοκίας ὅτι τὰ γινόμενα διαβήματα κατὰ τῶν ἐνστάσεων τοῦ συζύγου τῆς μακαρίτιδος Εὐανθίας στεφθήσονται ὑπὸ ἐπιτυχίας πρὸς τὴν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι διατήρησιν τοῦ ἱδρυθέντος παρθεναγωγείου, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΡΛΓ'

(τακτική)

1 μαρτίου 1893.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως, ἀναγινώσκεται περίληψις τῆς ἀλληλογραφίας.

Τῷ κ. Χρ. Παπαδοπούλῳ ἐκφράζονται αἱ τοῦ Συλλόγου εὐχαριστίαι δι' ἅπερ ἐδωρήσατο πρὸς πλουτισμὸν τῶν ἡμετέρων νομισματικῶν συλλογῶν ἀρχαῖα νομίσματα, ὧν 1 ἀργυροῦν καὶ 19 χαλκᾶ· τῇ δὲ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ παραπέμπονται τὰ ἑξῆς ἀνωνύμων χειρόγραφα ἔργα ἐπὶ τῷ Καραπανείῳ ἀγῶνι: 1) Ὀδύσσεια· 2) Ῥοβινσὼν· 3) Ἡρόδοτος· 4) Ὀδύσσεια καὶ Ῥοβινσὼν ἐν δυσὶ τεύχεσιν· 5) Ἡρόδοτος· 6) Ὀδύσσεια· 7) Ἡρόδοτος· 8) Ῥοβινσών, καὶ 9) Ῥοβινσών.

Ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κκ. Πέτρος Ἀλαίμβης, διερμηνεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἀμερικανικῆς πρεσβείας, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κκ. Χρ. Χατζηχρήστου, Ν. Παπαγιαννοπούλου καὶ Ἀχ. Χρηστίδου, καὶ Περικλῆς Κ. Σφύρας, βιβλιοπώλης, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κκ. Π. Πετρακίδου, Ν. Παπαγιαννοπούλου καὶ Χρ. Πανταζίδου.

Εἶτα ὁ κ. Γ. Γεωργιάδης ἀνακοινοῦται «Ἑρμηνευτικὰ εἰς τὸν Ὅμηρον μετὰ γραμματικῶν καὶ κριτικῶν παρατηρήσεων».

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης τοῦ κ. Γ. Γεωργιάδου, ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης παρατηρεῖ μετὰ λύπης ὅτι δὲν ἔπρεπεν ὁ κ. Γ. Γεωργιάδης ἀναφέρων γνώμας ἀνδρῶν σεβαστῶν καὶ πολλὰ ἐργασαμένων, ὡς τοῦ Βυζαντίου, τοῦ Σουΐδα καὶ ἄλλων, νὰ ὑβρίζῃ αὐτοὺς ὡς ἀγραμμάτους, ἀνοήτους, παραλογιζομένους καὶ δὲν ἐπιτρέπεται ἐπὶ ἐπιστημονικῶν θεμάτων νὰ ἀκούωνται ὕβρεις, ἀρκεῖ δὲ νὰ λέγῃ τις τὸ λάθος τοῦ ἄλλου καὶ τὸ μὴ ὀρθόν.

Ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου λέγει ὅτι αἱ πικραὶ ἴσως δὲ δίκαιαι παρατηρήσεις τοῦ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδου τοῦτο ἐπήνεγκον τὸ ἀγαθὸν ὅτι ἐξήγνισαν τὸ ἄλλως ὡραῖον ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Γ. Γεωργιάδου· διότι ἀκούσας μετὰ πολλῆς προσοχῆς πασῶν τῶν ἑρμηνειῶν, ἃς ἐποιήσατο ὁ κ. Γ. Γεωργιάδης ἐπὶ τῶν ὁμηρικῶν λέξεων: *κρήγυον* καὶ *γλαυκῶπις*, ἐπὶ μὲν τῆς δευτέρας τούτων εἶνε σύμφωνος, τῆς δὲ πρώτης τὴν ἐτυμημογίαν, ἣν ὁ κ. Γ. Γεωργιάδης θεωρεῖ ἄγνωστον, ἀνευρίσκομεν οὕτως: ἐπειδὴ ἡ λύπη καὶ ὁ φόβος καλοῦνται *λυσιμελῆ*, τὸ δεύτερον μέρος τῆς λέξεως *κρήγυον* εἶνε *γυον* ἤτοι μέλος, ὡς καὶ ἐν Προύσῃ ἤκουσε *γοῦα* τὰ μέλη, τὸ δὲ πρῶτον μέρος ἴσως *χαρὰ-κρα-κρη* (gratus) = εὐχαρίστησις, ὅθεν *κρήγυον* = *εὐχάριστον*.

Ὁ κ. Χρ. Πανταζίδης παρατηρεῖ ὅτι ἡ λέξις *Σινώπη*, ἧς μνείαν ἐποιήσατο ὁ κ. Γ. Γεωργιάδης ἐν τοῖς παραδείγμασιν, ἅπερ κατέλεξεν, ὡς ὀνόματος πόλεως καὶ ἑταίρας καὶ σημαινούσης τὴν ἔχουσαν βεβλαμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς «διὰ τὸ γραῦς εἶναι», ἀναφέρεται ὑπὸ ἀρχαίων σημαίνουσα τὴν πολλὰ πίνουσαν ἤτοι τὴν μέθυσον, οἱ δὲ μέθυσοι *σανάπαι* ἐλέγοντο παρὰ τοῖς Θραξὶ καὶ ταῖς Ἀμαζόσι, διὸ καὶ ἡ πόλις ἐκλήθη *Σανάπη*, ὡς ἐπώνυμος μιᾶς τῶν Ἀμαζόνων, καὶ ἔπειτα κατὰ φθορὰν *Σινώπη*· κατά τινας δὲ τῶν νεωτέρων ἡ λέξις Σινώπη φαίνεται ἀραμαϊκῆς ἀρχῆς, παραγομένη ἐκ τοῦ sanab (ἀραβ. senabun), σημαίνοντος οὐρὰν ἢ ἄκραν, διὰ τὸ οὐροειδὲς τῆς μικρᾶς χερσοννήσου, ἧς ἐπὶ τοῦ αὐχένος ἔκειτο ἡ πόλις.

Ἐπὶ τούτοις ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ κ. Γ. Γεωργιάδῃ ἐπὶ τῇ ἀνακοινώσει αὐτοῦ διαλύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΡΛΔ'

(τακτική)

8 μαρτίου 1893.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ὁ κ. Γ. Γεωργιάδης παρατηρεῖ ὅτι, ἐνῷ ἐν τῇ ἀνακοινώσει αὐτοῦ

ὑπεστήριζε τὴν δι' υ γραφὴν τῆς λέξεως: *κρήγιον*, εἶδε τὴν λέξιν ταύτην ἐν τοῖς *χρονικοῖς* τῆς «Ἑβδομαδιαίας τοῦ Νεολόγου Ἐπιθεωρήσεως» γεγραμμένην διὰ ι καὶ τὴν ἐκδοχὴν ταύτης εἰς αὐτὸν ἀποδιδομένην, καὶ διαμαρτύρεται διὰ τοῦτο. Ἀλλὰ παρατηρήσαντος τοῦ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδου ὅτι τὰ γραφόμενα ἐν ἐφημερίσιν ἢ περιοδικοῖς οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσιν πρὸς τὰ γινόμενα ἐν τῷ Συλλόγῳ, καὶ τοῦ κ. Χ. Πανταζίδου παρατηρήσαντος ὅτι αἱ παρατηρήσεις τοῦ κ. Γ. Γεωργιάδου οὐδένα ἔχουσιν ἐνταῦθα τόπον, ἅτε τῆς ἐν λόγῳ λέξεως γεγραμμένης ὀρθῶς ἐν τοῖς πρακτικοῖς, ταῦτα γίνονται δεκτὰ καὶ ἐπικυροῦνται.

Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν περιλήψεως τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγέλλεται ὅτι ἡ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁμήρου λύρα» σήμερον ἀποσταλεῖσα *Ὀδύσσεια* ἐπὶ τῷ Καραπανείῳ ἀγῶνι θεωρεῖται ἐκπρόθεσμος.

Εἶτα ἀγγέλλονται: τὸ δεύτερον μὲν καὶ γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κκ. Πέτρος Ἀλαίμπης καὶ Περικλῆς Σφύρας· τὸ πρῶτον δὲ ὡς τοιοῦτοι οἱ κκ. Π. Γ. Παπακωνσταντίνου, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας, καὶ Μ. Χριστοδουλίδης, διδάκτωρ τῆς νομικῆς, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κκ. Ὀδ. Ἀνδρεάδου, Ἀχ. Χρηστίδου καὶ Δ. Κοντογεώργη.

Εἶτα ὁ κ. Στ. Ι. Βουτυρᾶς ἀνακοινοῦται μέρος μελέτης αὐτοῦ: «Περὶ τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συνδεομένων μεγάλων ἱστορικῶν γεγονότων».

Τῆς ἐπὶ τῆς μελέτης ταύτης συζητήσεως ἀναβληθείσης μετὰ τὸ πέρας αὐτῆς, ὁ πρόεδρος εὐχαριστήσας τῷ κ. Στ. Ι. Βουτυρᾷ λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΡΛΕ΄

(τακτική)

15 μαρτίου 1893.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ἡ ἀλληλογραφία:

Ἡ γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Μ. Φιλανθίδου παραπέμπεται τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ.

Ἐπὶ τῆς αἰτηθείσης ἑξαλίρου πιστώσεως ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητοῦ τῆς ὀργανοθήκης τοῦ Συλλόγου κ. Στ. Βραχάμη ὁ κ. Δ. Κοντογεώργης παρατηρεῖ ὅτι δὲν εἶνε ἀνάγκη ἰδίας πιστώσεως, ἅτε δικαιουμένου τοῦ ἐπιμελητοῦ νὰ διαθέτῃ ἐκ τοῦ ἐν τῷ προϋπολογισμῷ ἀναγεγραμμένου κονδυλίου τῶν *διαφόρων δαπανῶν* τὸ πρὸς ἐπιδιόρθωσιν τῶν φυσικῶν ἐργαλείων ἀναγκαιοῦν ποσόν.

Ἀγγέλλονται ὡς τακτικὰ μέλη: τὸ δεύτερον μὲν οἱ κκ. Π. Γ. Παπακωνσταντίνου καὶ Μ. Χριστοδουλίδης, καὶ γίνονται δεκτοί· τὸ πρῶτον δὲ οἱ κκ. Γεράσιμος Ἀντίπας, ἔμπορος ἐν Ἰσμαηλίῳ, καὶ Ἐμμ. Σ. Νοτάρης, βιβλιοπώλης ἐνταῦθα, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κκ. Κλ. Κοκκολάτου, Χρ. Πανταζίδου καὶ Διον. Κοντογεώργη· καὶ Ἀντώνιος Σούρλας, τραπεζίτης, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κκ. Π. Παπαρρούση, Στ. Βουτυρᾶ καὶ Δ. Κοντογεώργη.

Εἶτα ὁ κ. Στ. Βουτυρᾶς ἀναγινώσκει συνέχειαν τῆς μελέτης αὐτοῦ: «Περὶ τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συνδεομένων μεγάλων ἱστορικῶν γεγονότων».

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΡΛϚ΄

(τακτική)

5 ἀπριλίου 1893.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης τακτικῆς συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ἡ ἀλληλογραφία:

Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς, δι' ἧς αὕτη ζητεῖ τὴν γνώμην τοῦ Συλλόγου, ἂν πρέπῃ διὰ τῆς ὑπαρχούσης ὕλης, δώδεκα μόνον τυπογραφικὰ φύλλα ἀπαρτιζούσης, νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ ΚΓ΄ τόμου τοῦ περιοδικοῦ, ἤ, ἀναμένουσα ὀλίγας ἔτι ἡμέρας, νὰ συμπεριλάβῃ καὶ τὴν ὕλην τοῦ λήγοντος συλλογικοῦ ἔτους, ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης λέγει ὅτι οὐχὶ τὸ πρῶτον μέλλει νὰ περιλάβῃ ὀλίγα φύλλα τὸ περιοδικόν, καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐρωτᾷ ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ τί ποιητέον, ἀλλὰ διὰ τῆς ὑπαρχούσης ὕλης πρέπει νὰ προβῇ εἰς ἐκτύπωσιν τοῦ ΚΓ΄ τόμου, καθότι καὶ περιοδικὰ ξένων σωματείων καὶ ἀκαδημειῶν ἐκδίδονται πολλάκις ὀλιγοσέλιδα, καὶ ὁ ἡμέτερος Κανονι-

σμὸς τὴν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν δημοσίευσιν διακελεύεται. Τῷ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδῃ συμφωνοῦσιν οἱ κκ. Κλ. Κοκκολᾶτος καὶ Ν. Παπαγιαννόπουλος.

Ὁ κ. Α. Κ. Γεράρδος θεωρεῖ καλόν, χάριν τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ Συλλόγου, νὰ μὴ δημοσιευθῇ ὁ ΚΓ' τόμος μετὰ μόνης τῆς ὑπαρχούσης ὕλης τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἀλλὰ νὰ συμπεριλάβῃ οὗτος καὶ τὰς ἐργασίας τοῦ λήγοντος ἔτους· καὶ προστίθησιν ὅτι ἡ ἐν ἑνὶ τόμῳ δημοσίευσις ὕλης δύο ἐτῶν θὰ παράσχῃ τοὐλάχιστον καὶ δεκαπεντάλιρον ὑλικὴν ὠφέλειαν. Ἐπίσης ὁ κ. Ι. Βαλαβάνης, συμφωνῶν τῷ προλαλήσαντι, παρατηρεῖ ὅτι ἡ προβλεπομένη βραδύτης τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ περιοδικοῦ ἔσται ἐλαχίστη, καθόσον μέχρις αὐγούστου θὰ ᾖ δεδημοσιευμένος ὁ ἐν λόγῳ τόμος.

Ὁ κ. Ἀχ. Χρηστίδης ἀντιλέγει εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Ὀδ. Ἀνδρεάδου λεχθέντα ὅτι συμφέρει τῷ Συλλόγῳ νὰ ἀναμείνωμεν ὀλίγον καὶ δὲν παραβιάζεται οὕτως ὁ ἡμέτερος Κανονισμός, ἂν δὲ τὰ ξένα περιοδικὰ εἶνε ὀλιγόφυλλα, ταῦτα ἐκδίδονται πολλάκις τοῦ ἔτους. Ἀλλ' ὅμως λυπηρὰ εἶνε ἡ κατάστασις, καθ' ἣν ἐκ τῶν 20 περυσινῶν ἀναγνωσμάτων ἔχομεν πρὸς δημοσίευσιν μόνα τέσσαρα, καὶ πρέπει νὰ ληφθῇ ἡ δέουσα φροντὶς ὅπως μὴ ἐπαναληφθῇ ποτε περίπτωσις παρομοία.

Τεθέντος δὲ τοῦ ζητήματος εἰς ψηφοφορίαν ἐγκρίνεται κατὰ πλειονοψηφίαν ἡ δημοσίευσις τοῦ ΚΓ' τόμου μετὰ μόνης τῆς ὑπαρχούσης ὕλης τοῦ παρελθόντος ΛΑ' συλλογικοῦ ἔτους 1891-92.

Εἶτα παραπέμπονται τῇ μὲν Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ χειρόγραφόν τι παλαιόν· εἰς δὲ τὴν Φιλολογικὴν ἕτερον χειρόγραφον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὕμνος εἰς τὸν ἅγιον Παντελεήμονα», ἀμφότερα ἀποσταλέντα ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου· καὶ τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ «Κανονισμὸς περὶ συντηρήσεως τῶν σχολείων ἐν γένει» ἐπιδοθεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Παπαδοπούλου.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κκ. Γεράσιμος Γ. Ἀντίπας, Ἐμμανουὴλ Σ. Νοτάρης καὶ Ἀντ. Σούρλας.

Κατόπιν ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει πραγματείαν τοῦ κ. Ἀχ. Διαμαντάρα «Περὶ τῆς νήσου Μεγίστης (Καστελλορίζου)»[1].

Μετὰ δὲ τὸ πέρας τῆς ἀναγνώσεως τῆς πραγματείας ταύτης, παρατηροῦσιν οἱ κκ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης καὶ Νικ. Παπαγιαννόπουλος ὅτι πολλὰ ἀναγόμενα εἰς τὸν ἐπιτόπιον κομματισμὸν ἔπρεπε νὰ παραλειφθῶσιν ἐκ τῆς προκειμένης πραγματείας, ἅτε ὅλως ἀλλότρια τῇ τε ἐπιστημονικῇ συζητήσει καὶ τῷ σκοπῷ τοῦ Συλλόγου.

Λύεται ἡ συνεδρίασις.

1. Ἴδε ταύτην ἀπὸ σελ. 11-14 τοῦ μετὰ χεῖρας τόμου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΡΛΖ'

(τακτική)

12 ἀπριλίου 1893.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς τελευταίας συνεδριάσεως, ἀνακοινοῦται ἡ ἀλληλογραφία:

Αἱ ἐπιστολαὶ τῶν κκ. Δ. Βερναρδάκη καὶ Ε. Μανωλακάκη παραπέμπονται τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ πρὸς γνωμοδότησιν.

Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ ἐκ τῶν ἐπιτίμων τοῦ Συλλόγου μελῶν Θεοδώρου Ἀφεντούλη, καθηγητοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, καὶ δηλοῖ ὅτι θὰ διερμηνεύσῃ δι' ἐπιστολῆς εἰς τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ τὴν λύπην τοῦ Συλλόγου.

Ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κκ. Στέφανος Πεσματζόγλους, τραπεζίτης, καὶ Ε. Μανωλακάκης, λόγιος, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κκ. Ἀν. Χρηστίδου, Δ. Κοντογεώργη καὶ Ν. Παπαγιαννοπούλου, Δημήτριος Γ. Μοστρᾶτος καὶ Ἀλέξ. Εὐσταθιανός, διδάκτορες τῆς φιλοσοφίας, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κκ. Χρ. Χατζηχρήστου, Θ. Σαλτέλη καὶ Δ. Οἰκονομίδου.

Εἶτα ὁ κ. Στ. Βουτυρᾶς ἀνακοινοῦται συνέχειαν τῆς μελέτης αὐτοῦ: «Περὶ τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συνδεομένων μεγάλων ἱστορικῶν γεγονότων».

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀναγνώσεως ὁ πρόεδρος, ἐκφράσας θερμὰς εὐχαριστίας τῷ ἀγορητῇ, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΡΛΗ'

(ἔκτακτος)

16 ἀπριλίου 1893.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ κυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῶν δύο προτέρων ἐκτάκτων συνεδριάσεων, καὶ ἀνακοινοῦται ἡ ἀλληλογραφία.

Ἀναγινώσκεται ἡ ἔκθεσις τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐφ' ἧς ἐρωτήσαντος τοῦ κ. Θεμ. Σαλτέλη διατί ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ δὲν ἠδυνήθη ἐπὶ ἔτος ὅλον νὰ προετοιμάσῃ τὴν γλωσσικὴν ὕλην πρὸς ἔκδοσιν τοῦ Β' τόμου τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος, ὁ κ. Π. Πετρακίδης λέγει ὅτι τὰ μέλη τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, πλὴν τῶν κκ. Θ. Σαλτέλη καὶ Μ. Αὐθεντοπούλου, διανεμάμενα ἐπεξειργάσαντο ἱκανὴν γλωσσικὴν ὕλην, ἐπάγεται δὲ εἰς ὑποστήριξιν τῶν λόγων αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν τῶν οἰκείων πρακτικῶν.

Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης παρατηρεῖ ὅτι δὲν ἐννοεῖ τὴν τοῦ ἔτους τούτου γλωσσικὴν ὕλην, ἀλλ' ἄλλων προτέρων ἐτῶν, ἀποτεθησαυρισμένην ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Συλλόγου καὶ μήπω ἑτοιμασθεῖσαν πρὸς ἔκδοσιν.

Ὁ κ. Μ. Αὐθεντόπουλος λέγει ὅτι τὸ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἔργον τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, μέχρι τοῦ μαρτίου, ἦν ἡ ἀμφισβήτησις ἂν ἡ ἐπεξεργασία τῆς γλωσσικῆς ὕλης ἀνήκῃ τῇ Φιλολογικῇ ἢ τῇ Συντακτικῇ Ἐπιτροπῇ, ἐντεῦθεν δὲ ἡ κρίσις τῆς ἐφέτος ἀποσταλείσης γλωσσικῆς ὕλης.

Ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι τὰ ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Φιλολογικῆς ἀναφερόμενα ὡς θετικὰ περὶ χορηγίας τῶν δαπανῶν τοῦ Β' τόμου τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος, καὶ περὶ αἰτήσεως τῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν λογαριασμῶν τοῦ Α' τόμου ἦσαν γνώμη τοῦ κ. Γ. Χασιώτου.

Ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης, γραμματεὺς τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν περὶ τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ἔκθεσιν.

Ὁ κ. Ἰωακεὶμ Βαλαβάνης, γραμματεὺς τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν περὶ τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ἔκθεσιν[1].

Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρίασις.

1. ἀνάγνωθι πάσας τὰς ἐκθέσεις μετὰ τὸ τέλος τῶν πρακτικῶν τοῦ ΛΒ' ἔτους.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΡΛΘ'

(τακτική)

19 ἀπριλίου 1893.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδρίας, ἀνακοινοῦται ἡ ἀλληλογραφία, ἐφ' ἧς γίνονται αἱ ἑξῆς παρατηρήσεις:

Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι, κατὰ τὴν γνώμην τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀπορριπτούσης τὴν περὶ ἐκδόσεως τοῦ Ἀετίου αἴτησιν τοῦ ἰατροῦ κ. Γ. Κωστομοίρη δαπάνῃ τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης, ἐγράφη ἐπιστολὴ τῷ αἰτοῦντι. Ἐρωτᾷ δὲ τὸν Σύλλογον περὶ ἑτέρας γνώμης τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, προτεινούσης ὅπως ὁ Σύλλογος προβῇ δικαστικῶς εἰς διάλυσιν τοῦ μετὰ τοῦ κ. Ν. Ἰγγλέση συμβολαίου, διαμαρτυρόμενος καὶ λαμβάνων τὰ νόμιμα συντηρητικὰ μέτρα πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν προκαταβληθεισῶν αὐτῷ δισχιλίων δραχμῶν πρὸς ἔκδοσιν τοῦ Β' τόμου τοῦ Εὐριπίδου ὑπὸ τοῦ διδάκτορος Δ. Βερναρδάκη.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου συζητοῦσιν οἱ κκ. Γ. Πουλουλίδης, Δ. Μαλιάδης καὶ Θ. Σαλτέλης, γίνεται δὲ δεκτὴ ἡ πρότασις τοῦ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδου, ὑποστηριχθεῖσα καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Χατζηχρήστου, νὰ παραπεμφθῇ εἰς τὸ προεδρεῖον ἡ μελέτη τοῦ τε συμβολαίου καὶ καθόλου τῆς ὑποθέσεως· ὁ δὲ κ. Θ. Σαλτέλης παρακαλεῖ ἀπὸ μέρους τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη τὸ προεδρεῖον ὅπως ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον δοθῇ τέλος εἰς τὸ ἀπὸ πολλοῦ ἐκκρεμὲς τοῦτο ζήτημα.

Περὶ δὲ τῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν λογαριασμῶν τοῦ Α' τόμου τῆς γλωσσικῆς ὕλης, ἤτοι τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος, ὁ πρόεδρος δηλοῖ ὅτι ἀπετάθη πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ μετ' οὐ πολὺ θὰ ἔχωμεν τὸν λογαριασμὸν τοῦτον.

Εἶτα γίνεται συζήτησις ἐπὶ τῆς προτάσεως τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς περὶ ἀναβολῆς πρὸς τὸ παρὸν τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ Β' τόμου τῆς γλωσσικῆς ὕλης καὶ καταρτισμοῦ εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν ν' ἀνατεθῇ ἡ ἐπεξεργασία τῆς ἐκδοθησομένης ὕλης.

Ὁ κ. Θ. Σαλτέλης ἀπορεῖ πῶς ὁμολογεῖ νῦν ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ ὅ,τι ἐν τῇ προηγουμένῃ ἐκτάκτῳ συνεδρίᾳ διά τινων μελῶν αὐτῆς ἠρνεῖτο, τοῦτ' ἔστιν ὅτι ἐπὶ ἔτος ὅλον δὲν

ἠδυνήθη νὰ προετοιμάσῃ τὴν γλωσσικὴν ὕλην πρὸς ἔκδοσιν.

Ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου λέγει ὅτι ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπή, ἧς ἔργον εἶνε ἡ φιλολογικὴ ἐπεξεργασία καὶ κρίσις, ἐννοεῖ, φαίνεται, ἐπεξεργασίαν τὴν τεχνικὴν διάταξιν τῆς ὕλης πρὸς ἔκδοσιν.

Ὁ κ. Δ. Μαλιάδης, ὑπομιμνήσκων τὸ 44ον ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ, παρατηρεῖ ὅτι οὗτος δὲν ἐπιτρέπει τὴν σύστασιν εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, καὶ τὸ πρόγραμμα τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος εἶνε ῥητόν, ἀνατιθὲν εἰδικῶς εἰς τὰ μέλη τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς τὴν τοιαύτην ἐργασίαν. Μετά τινας δὲ παρατηρήσεις, ἀναβάλλεται ἡ περὶ τούτου συζήτησις εἰς τὴν νέαν συλλογικὴν περίοδον.

Κατόπιν παραχωρεῖται τῷ προεδρείῳ πίστωσις πεντάλιρος πρὸς κάλυψιν τοῦ ἐν τῷ κονδυλίῳ τῶν *διαφόρων ἐξόδων* ἐλλείμματος τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κκ. Στ. Πεσματζόγλους, Ε. Μανωλακάκης, Δ. Γ. Μοστρᾶτος καὶ Ἀλ. Εὐσταθιανός.

Ἐπὶ τούτοις ὁ πρόεδρος ἀγγείλας ὅτι κατὰ τὸ 23ον ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ Συλλόγου ἀπηλείφθησαν ἐκ τοῦ μητρῴου τῶν μελῶν οἱ κκ. Γ. Τσάκος, Μ. Μαργαρίτης, Ἀλ. Βαϊράμογλους, καὶ Θ. Παπάζογλους, διαλύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΡΜ΄

(ἔκτακτος)

24 ἀπριλίου 1893.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν περιλήψεως τῆς ἀλληλογραφίας, ὁ ἕτερος τῶν ἀντιπροέδρων κ. Χρ. Χατζηχρήστου ἀναγινώσκει τὴν περὶ τῶν δημοσίων διαλέξεων ἔκθεσιν.

Ὁ κ. Χρ. Γ. Πανταζίδης, εἰδικὸς γραμματεύς, ἀναγινώσκει σύντομον ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. Ν. Παπαγιαννόπουλος, βιβλιοφύλαξ, ἀναγινώσκει τὴν περὶ τῆς βιβλιοθήκης ἔκθεσιν αὐτοῦ.

Ὁ κ. Δ. Μηλιώτης, ταμίας, τὴν περὶ τοῦ ταμείου ἔκθεσιν.

Μετά τινας δὲ σχετικὰς πρὸς τὴν ἔκθεσιν ταύτην ἐπεξηγήσεις τῶν κκ. Δ. Μηλιώτου, Α. Κ. Γεράρδου, Κ. Πρίντζη, Θ. Σαλτέλη, Ξ. Σιδερίδου, Χρ. Χατζηχρήστου καὶ Ὀδ. Ἀνδρεάδου,

ὁ γραμματεὺς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Ξενοφῶν Σιδερίδης ἀναγινώσκει τὴν περὶ τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἔκθεσιν.

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΡΜΑ΄

(ἔκτακτος)

25 ἀπριλίου 1893.

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ

Παρόντων ἓξ καὶ πεντήκοντα μελῶν, γίνονται αἱ ἀρχαιρεσίαι τοῦ Συλλόγου διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας, καθ᾽ ἃς

Πρόεδρος μὲν ἀναδείκνυται κατὰ τὴν τρίτην ἐπαναληπτικὴν ψηφοφορίαν διὰ ψήφων 28 ὁ κ. Δ. Μαλιάδης, ἐπιλαχόντος τοῦ κ. Κ. Καλλιάδου διὰ ψήφων 24, ἐπὶ 52 ψηφοφορούντων: ἀποσχόντων τῶν κκ. Μαλιάδου καὶ Καλλιάδου.

Ἀντιπρόεδροι ἐκλέγονται οἱ κκ. Μ. Ι. Κεφάλας διὰ ψήφων 34 καὶ Κ. Βλαστάρης διὰ ψήφων 28, ἐπὶ 53 ψηφοφορούντων.

Γενικὸς γραμματεὺς ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης διὰ ψήφων 27, ψηφοφορούντων κατὰ δευτέραν ἐπαναληπτικὴν ψηφοφορίαν 44.

Εἰδικὸς γραμματεὺς ὁ κ. Χρ. Γ. Πανταζίδης διὰ ψήφων 37, ἐπὶ 48.

Βιβλιοφύλαξ ὁ κ. Ν. Παπαγιαννόπουλος διὰ ψήφων 25, ἐπὶ 43.

Ταμίας ὁ κ. Δ. Μηλιώτης διὰ ψήφων 34, ἐπὶ 40.

Λογιστὴς ὁ κ. Δ. Π. Κοντογεώργης διὰ ψήφων 27, ἐπὶ 40.

Εἶτα, προτάσει τοῦ προεδρείου, καταρτίζονται καὶ αἱ διαρκεῖς τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπαί, ἀναδείκνυνται δὲ μέλη τούτων οἱ κκ.

Ἐκπαιδευτικῆς

Ἀνδρεάδης Ὀδ. — Βακαλόπουλος Κ. — Βραχάμης Σ.—Γεδεὼν Μ. Ι. —Εὐσταθιανὸς Ἀλ.—Κεφάλας Μ. Ι.—Μοστρᾶτος Δ. Γ.—Οἰκονομίδης Δ.— Πανταζίδης Χρ.— Παπαγιαννόπουλος Ν. — Rosenfeld D. — Τάγης Φ. — Χατζηχρήστου Χρ.

Φιλολογικῆς

Ἀμαξόπουλος Ε.— Αὐθεντόπουλος Μ.— Βακαλόπουλος Κ. — Βαλαβάνης Ἰωακείμ — Βουτυρᾶς Σ. Ι. — Μοστρᾶτος Δ. Γ. — Μυστακίδης Β. Α.—Οἰκονομίδης Δ. Η.— Παρίτσης Κ. — Παπαγιαννόπουλος Ν. — Πετρακίδης Π. —Σαλτέλης Θ.—Τάγης Φ. — Χατζηχρήστου Χ.

Συντακτικῆς

Βαλαβάνης Ἰωακείμ — Γεδεὼν Μ. Ι. — Παπαρρούσης Π., καὶ κατὰ τὸν Κανονισμόν, ὁ γενικὸς γραμματεύς, ὁ εἰδικὸς γραμματεύς, καὶ οἱ γραμματεῖς τῶν ἐπιτροπῶν Φιλολογικῆς καὶ Ἀρχαιολογικῆς.

Ἀρχαιολογικῆς

Βεγλερῆς Γ. — Γεδεὼν Μ. Ι. — Calbert J. — Curtis C. — Καμπανάκης Π. — Καραθεοδωρῆ Κ. Στεφ. — Κλεάνθης Ζ. — Κοπάσης Α. — Long A. — Μανσούρωφ Π. — Μειμαρίδης Π. — Millingen A. — Mordtmann A. — Μυστακίδης Β. — Περδικίδης Κ. — Σιδερίδης Ξ. — Σμυρνώφ Α.

Ἐλεγκτικῆς

Γεράρδος Α. Κ. — Πρίνζης Κ.— Φωτιάδης Κ.

Ἐπιστημονικῆς

Ἀπέργης Π. — Βραχάμης Σ. — Ζαβιτσᾶνος Σπ. — Λογοθέτης Μ. — Μακρῆς Κ. — Ναρλῆς Σ. — Πέκιος Α. — Σιώτης Ι.— Ταχιντζῆς Κ. — Τουργούτης Ἀλ.

Ἀνθρωπολογικῆς

Ἀμπελίδης Μ. — Ἀποστόλογλους Σ. — Γιαννουλᾶτος Ν. — Ἰωαννίδης Ι. — Μαλιάκας Η.— Νικολόπουλος Π.— Περδικίδης Κ. —Πηνιατῶρος Α. — Ῥίτσος Β. — Τουργούτης Ἀλ.

Οἰκονομικῆς

Θαλασσινὸς Μ.—Ἰγγλέσης Π. — Μαυρογορδᾶτος Φρ. — Σεϊτανίδης Γ. — Χατζόπουλος Ι.

Ἐπίσης, τῇ προτάσει τοῦ προεδρείου, ἐκλέγονται **ἐπιμεληταί**: τῶν μὲν ἀρχαιολογικῶν καὶ νομισματικῶν συλλογῶν ὁ κ. Φρ. Μαυρογορδᾶτος, τῆς δὲ ὀργανοθήκης καὶ τῶν φυσιογραφικῶν συλλογῶν ὁ κ. Σ. Βραχάμης.

Καὶ ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΡΜΒ΄

(τακτική)

26 ἀπριλίου 1893.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Μὴ γεγραμμένων τῶν πρακτικῶν, ἀναγινώσκεται μόνον περίληψις τῆς ἀλληλογραφίας:

καὶ ἐπὶ μὲν τῆς αἰτήσεως τῆς ὁμογενοῦς ὀρθοδόξου κοινότητος Μιχαλητσίου ὅπως ὁ Σύλλογος ἀποστείλῃ δωρεὰν πρὸς χρῆσιν τῶν ἀπόρων παίδων τὰ ἐν τῷ συνημμένῳ τῇ αἰτήσει καταλόγῳ σεσημειωμένα διδακτικὰ βιβλία, ἐγκρίνεται ἵνα ἐξετασθῇ ἐὰν ὑπάρχωσι καὶ πόσα τῶν ζητουμένων τοιούτων βιβλίων, νὰ γραφῇ δὲ αὐτῇ ὅτι κατ᾽ ἀρχὴν ὁ Σύλλογος δὲν διανέμει διδακτικὰ βιβλία.

Εἶτα ἀναγινώσκεται ἐπιστολὴ τοῦ πρυτάνεως τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, δηλοῦντος ὅτι τὸ σεβαστὸν Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας τῆς Ἑλλάδος ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ πανεπιστημίου, πλὴν ἄλλων, ἀπέκοψε καὶ τὴν εἰς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον ἐτησίαν ἐκ δισχιλίων δραχμῶν δωρεὰν ἕνεκα τοῦ περὶ διδάκτρων νόμου. Ἀποφασίζεται δὲ ἵνα γένηται ἡ δέουσα ἐνέργεια περὶ τούτου πρὸς τὸ πανεπιστήμιον καὶ πρὸς τὸ ὑπουργεῖον.

Κατόπιν ὁ κ. Δ. Μαλιάδης, εἰς ὃν ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ προεδρείου ἡ μελέτη τοῦ συμβολαίου τοῦ ἐν Ἀθήναις τυπογράφου κ. Ν. Ἰγγλέση, θεωρεῖ καλόν, ἕνεκα πολλῶν παρατυπιῶν ὑπαρχουσῶν ἐν τῷ συμβολαίῳ, νὰ διορίσῃ ὁ Σύλλογος ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις συνεννοηθησόμενον μετὰ τοῦ κ. Ν. Ἰγγλέση, ὅπως οὗτος ἀναλάβῃ ῥητὴν ἔγγραφον ὑποχρέωσιν τῆς ἐν ὡρισμένῳ χρόνῳ ἐκτυπώσεως οὗ ἀνέλαβε Β΄ τόμου τοῦ Εὐριπίδου, μετὰ τῆς διαβεβαιώσεως ὅτι ὁ Σύλλογος, λόγῳ ἀρωγῆς, δύναται νὰ προκαταβάλῃ αὐτῷ καὶ ἕτερα χίλια φράγκα, ὧν τὴν ἐπιστροφὴν ὡς καὶ τῶν προκαταβληθεισῶν δισχιλίων δραχμῶν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑπεσχημένων ἁπάντων ὀφείλει νὰ ἐξασφαλίσῃ τῷ Συλλόγῳ δι᾽ ἀξιόχρεω ἐγγυητοῦ.

Ἡ πρότασις αὕτη γίνεται ἀποδεκτὴ καὶ ἀφίεται ἐλεύθερον τὸ προεδρεῖον ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τοῦ διορισθησομένου ἀντιπροσώπου τοῦ Συλλόγου.

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΡΜΓ'

(τακτική)

3 μαΐου 1893.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ κυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῶν δύο προηγουμένων τακτικῶν συνεδριάσεων, καὶ ἀνακοινοῦται ἡ ἀλληλογραφία:

Ἡ αἴτησις τῆς βιβλιοθήκης καὶ τοῦ μουσείου τῆς Εὐαγγελικῆς σχολῆς Σμύρνης περὶ δωρεᾶς τῶν πολλαπλῶν τόμων τοῦ περιοδικοῦ γίνεται δεκτή.

Ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ ἐκ τῶν ἐπιτίμων τοῦ Συλλόγου μελῶν μητροπολίτου Ἐφέσου Ἀγαθαγγέλου· μετὰ δὲ τὴν συντόμως ὑπὸ τῶν κκ. Θ. Σαλτέλη, Στ. Ι. Βουτυρᾶ καὶ Ὀδ. Ἀνδρεάδου γενομένην ἐξιστόρησιν τῶν ὑπηρεσιῶν, ἃς ὁ ἀοίδιμος ἱεράρχας παρέσχεν εἴς τε τὴν ἰδίαν ἐπαρχίαν καὶ τὰ γράμματα καθόλου, τῇ προτάσει τῶν δύο πρώτων, ἐγκρίνεται νὰ σταλῇ συλλυπητήριος ἐπιστολὴ τῇ Α. Θ. Π. τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ μετὰ τῆς παρακλήσεως νὰ διαβιβασθῇ ὅπου δεῖ ἡ βαθεῖα λύπη τοῦ Συλλόγου.

Εἶτα, τοῦ κ. Γ. Πουλουλίδου παρατηρήσαντος ὅτι κατὰ τὴν ἔν τινι προηγουμένῃ συνεδριάσει ἀναγγελίαν περὶ τῶν διαγραφέντων τεσσάρων μελῶν δὲν ἐγένοντο αἱ ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ ἀπαιτούμεναι διατυπώσεις, ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης λέγει ὅτι δύνανται οἱ διαγραφέντες, κατὰ ῥητὸν τοῦ Κανονισμοῦ ἄρθρον, δι' ἁπλῆς αἰτήσεως καὶ ἀποτίσεως τῶν καθυστερουμένων νὰ καταταχθῶσι καὶ πάλιν ἐν τοῖς μέλεσιν.

Μετὰ διαβεβαίωσιν δὲ καὶ τοῦ προέδρου ὅτι ἐν τῇ εἰρημένῃ διαγραφῇ ἐτηρήθη πιστότατα ὁ Κανονισμός, ἀναγινώσκεται ὑπὸ τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως ἡ κρίσις τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν ποιημάτων τῆς δεσποινίδος Κορνηλίας Πρεβεζιώτου.

Εἶτα ὁ κ. Θ. Σαλτέλης, ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, δηλούσης ὅτι ἡ ἔκθεσις τοῦ Καραπανείου Ἀγῶνος ἀναγνωσθήσεται τῇ 24 μαΐου, παρατηρεῖ ὅτι μετὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Συλλόγου δὲν εἶνε δυνατὸν ἡ τοῦ λήγοντος συλλογικοῦ ἔτους Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ νὰ θεωρηθῇ ὑφισταμένη, προτείνει δ' ὅπως ἡ νῦν Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπή, ὡς πρὸς τοῦτο τὸ καθῆκον, θεωρηθῇ ἔκτακτος. Ἡ πρότασις αὕτη ἀπορρίπτεται. Ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου, πρόεδρος τῆς Ἐκπαιδ. Ἐπιτροπῆς, δηλοῖ ὅτι, ἂν ἐπὶ μίαν ἔτι ἑβδομάδα ἀναβληθῇ ἡ ἐπέτειος τοῦ Συλλόγου ἑορτή, ἡ ἔκθεσις τοῦ Καραπανείου Ἀγῶνος ἔσται ἑτοίμη.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Στ. Βουτυρᾶς ἀνακοινοῦται «Περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀρχαγγέλου πέραν εἰς τὰ Πρoμότου» ὡς ὑποσημείωσιν τῆς μελέτης αὐτοῦ «Περὶ τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου».

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης, ὁ πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ ἀγορητῇ, λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΡΜΔ'

(ἔκτακτος)

5 μαΐου 1893.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Μὴ ὄντων ἑτοίμων πρακτικῶν, ἀναγινώσκεται ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Ἀθήναις καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Κ. Σ. Κόντου, εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῷ σταλέντι αὐτῷ συγχαρητηρίῳ γράμματι κατὰ τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα αὐτοῦ.

Ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον, καίπερ παρατηρήσαντος τοῦ κ. Δ. Κοντογεώργη ὅτι ἐν ταῖς ἐκτάκτοις συνεδρίαις δὲν γίνονται προτάσεις μελῶν, ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Ἀλκ. Ξανθόπουλος, ὑποπρόξενος τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐνταῦθα, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κκ. Ἀν. Χρηστίδου, Δ. Οἰκονομίδου καὶ Ὀδ. Ἀνδρεάδου.

Εἶτα ὁ κ. Μ. Αὐθεντόπουλος, εἰσηγητὴς τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν περὶ τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος ἔκθεσιν.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς, ὁ κ. Δ. Κοντογεώργης παρατηρεῖ ὅτι πρέπει ἐν ἐκθέσει ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἀπαγγελλομένῃ αἱ εἰρωνεῖαι ν' ἀποφεύγωνται· περὶ δὲ τῶν νομιζομένων τρωτῶν μερῶν ἑκάστου συλλογέως νὰ παρέχωνται ἀποχρῶντες λόγοι.

Ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου, ἀποκρούσας τὰς περὶ εἰρωνείας παρατηρήσεις τοῦ κ. Δ. Κοντογεώργη, λέγει ὅτι ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἁπλῶς ἠθέλησε νὰ δείξῃ τοῖς συλλογεῦσιν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπιδεικνύωνται ἐν οὐ δέοντι πολυμάθειαν, μήτε νὰ παρέχωσιν ἀνωφελῆ τῷ σκοπῷ τοῦ ἀγῶνος ὕλην.

Ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης παρατηρεῖ ὅτι τοῦ παραμυθίου, οὗ τινος ἐν τέλει τῆς ἐκθέσεως

ἐμνήσθη ὁ εἰσηγητής, ὑπάρχει καὶ ἐνταῦθα παραλλαγή· ὁ δὲ κ. Δ. Οἰκονομίδης λέγει ὅτι καὶ ἐν τῷ Πόντῳ εὕρηται τὸ αὐτὸ παραμύθιον παρηλλαγμένον. Ὁ κ. Ἰωακεὶμ Βαλαβάνης προστίθησιν ὅτι οὐ μόνον ἐνταῦθα καὶ ἐν Πόντῳ ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ, μάλιστα δὲ ἐν Φρυγίᾳ, εἶνε κοινότατα τὰ τοιαῦτα παραμύθια, ὄντα παραλλαγαὶ τῶν γνωστῶν περὶ τοῦ Μίδα μύθων.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΡΜΕ΄

(τακτική)

10 μαΐου 1894.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς προτέρας τακτικῆς συνεδρίας καὶ τὴν ἀνακοίνωσιν περιλήψεως τῆς τοῦ Συλλόγου ἀλληλογραφίας, ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ γίνεται δεκτὸς ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Ἀλκ. Ξανθόπουλος.

Κατόπιν ὁ κ. Ματθαῖος Παρανίκας ἀναγινώσκει βιογραφίαν τοῦ ἀειμνήστου Ἠλία Τανταλίδου. Μετὰ δὲ τὸ πέρας τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. Π. Δ. Νικολόπουλος λέγει ταῦτα, ἐν εἴδει προσθήκης:

«Ἀφ' οὗ ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Παρανίκα ἐστράφη περὶ τὸν βίον τοῦ ποιητοῦ Η. Τανταλίδου ἐπιτραπήτω ν' ἀνακοινώσω γεγονότα τινὰ τῶν κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν μου σπουδῶν μεγάλην μετ' αὐτοῦ τοῦ θέματος ἔχοντα σχέσιν.

Τῷ 1873 συγκατελεγόμην μεταξὺ τῶν μαθητῶν τῆς δημοτικῆς σχολῆς τῆς μυροβόλου νήσου Χάλκης. Ὁ ἀοίδιμος ποιητὴς τοσαύτην ἔτρεφεν ἀγάπην εἰς τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ τὰ ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ ἐκπαιδευόμενα, ὥστε προπαρασκευάζων ἴδια δι' αὐτὰ ποιημάτια μεγάλας κατέβαλε φροντίδας πρὸς διδασκαλίαν αὐτῶν. Ἰδοὺ δὲ τίνι τρόπῳ κατήρχετο τῆς διδασκαλίας του: Προσεκάλει πρῶτον παρ' ἑαυτῷ μαθητήν τινα, εἰς ὃν ἐμάνθανε, πολλάκις ἐπαναλαμβάνων, ποιημάτιόν τι· εἶτα ἀνέθετε τῷ ἐκμαθόντι τοῦτο τὴν φροντίδα ἵνα καὶ τοῖς λοιποῖς τῶν μαθητῶν τὸ μεταδώσῃ· προσήρχετο δὲ μόνος καὶ ἤκουε τέλος αὐτοῦ ἐπαναλαμβανομένου, ἐν χορῷ· μάλιστα κατεξανίστατο ὁσάκις ἤκουε παραφωνίαν τινὰ γινομένην κατὰ τὴν ᾠδὴν αὐτοῦ. Ἐνθυμοῦμαι εἰσέτι τὸ πρῶτόν μοι παρὰ τοῦ ἰδίου διδαχθὲν ποίημα:

«Ἤδη τὸ φῶς τῆς ἡμέρας
κατὰ λεπτὸν ὠχριᾷ», κτλ.

Μετ' ἄλγους καρδίας ἐπίσης ἀναμιμνήσκομαι ἑτέρου νεκρωσίμου, ὅπερ τὸ πρῶτον κατὰ τὴν κηδείαν τοῦ πολυκλαύστου ποιητοῦ ἐψάλη· ἔχει δὲ οὕτω:

«Τὸ πνεῦμα ὑπὲρ τῶν νεκρῶν», κτλ.

Ἐνόμισα ὅτι τὰ ὀλίγα ταῦτα ἔχουσι σημασίαν τινὰ προστιθέμενα εἰς τὴν βιογραφίαν τοῦ καλλικελάδου ὅστις θὰ παραμείνῃ παρ' ἡμῖν ζῶν ἐνόσῳ ὑπάρχει ποίησις».

Ὁ κ. Ἰωάννης Δ. Τανταλίδης, εὐχαριστήσας τῷ κ. Μ. Παρανίκᾳ ἐπὶ τῇ βιογραφίᾳ τοῦ μακαρίτου αὐτοῦ θείου, συμπληροῖ τινά, ἰδίως τὰ περὶ τῆς γλώσσης, ἧς χρῆσιν ἐποιεῖτο ὁ ποιητής, οὔσης ἀείποτε γνησίας καὶ ἀπηλλαγμένης ἀνωμαλιῶν καὶ ξενοτρόπων ἰδιωτισμῶν.

Ἐπὶ τούτοις εὐχαριστήσας ὁ πρόεδρος τῷ τε κ. Μ. Παρανίκᾳ ἐπὶ τῇ ἀνακοινώσει αὐτοῦ καὶ τοῖς κκ. Π. Δ. Νικολοπούλῳ καὶ Ι. Δ. Τανταλίδῃ λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΡΜϚ΄

(ἔκτακτος)

15 μαΐου 1893.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ἀναστ. Χρηστίδου, ἰατροῦ, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ κύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῶν τεσσάρων προηγουμένων ἐκτάκτων συνεδριάσεων, ἀναγινώσκεται ἐπιστολὴ τῆς δεσποινίδος Λουΐζης Ἀντωνάκη, αἰτουμένης τὴν μεγάλην τοῦ Συλλόγου αἴθουσαν πρὸς τέλεσιν μουσικῆς συναυλίας καὶ χορηγούσης αὐτῷ τὸ τέταρτον τῶν ἐκ ταύτης εἰσπράξεων.

Ὁ κ. Θεμ. Σαλτέλης παρατηρεῖ ὅτι αἱ τοιαῦται ἀτομικαὶ αἰτήσεις μέχρι τοῦδε ἀπερρίπτοντο κατὰ ῥητὴν τοῦ Συλλόγου ἀπόφασιν. Ἀλλ' ὁ κ. Δ. Μαλιάδης ἀντιπαρατηρεῖ ὅτι ὀρθῶς μὲν ἀπεφήνατο ὁ Σύλλογος, ἀλλ' ἡ αἴτησις αὐτὴ μετέχει καὶ τοῦ ἀγαθοεργοῦ σκοποῦ, καθότι τὸ ληφθησόμενον ποσὸν διατεθήσεται ὑπὲρ τοιούτου σκοποῦ.

Ἐπιμένοντος δὲ τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη, ὑποστηριζομένου ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Ἀποστόλογλου, ὅπως καθορισθῇ ὁ σκοπός, ὁ πρόεδρος λέγει·

ὅτι τὸ ληφθησόμενον τέταρτον τῶν εἰσπράξεων τῆς συναυλίας θέλει διατεθῇ ὑπὲρ τοῦ Εὐανθιείου παρθεναγωγείου. Οὕτω δὲ γίνεται δεκτὴ ἡ αἴτησις τῆς δεσποινίδος Λουΐζης Ἀντωνάκη, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ πρότασις τοῦ κ. Θ. Σαλτέλη, καθ' ἣν τὰ ἐξ ὁμοίων αἰτήσεων εἰςπραχθησόμενα ποσὰ ἐκ παραχωρήσεως τῆς αἰθούσης διὰ παρομοίας συναθροίσεις ἀνάγκη νὰ ὦσι προωρισμένα διὰ καθαρῶς ἐκπαιδευτικὸν σκοπόν.

Ἀκολούθως ὁ κ. Δ. Οἰκονομίδης, εἰσηγητὴς τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν ἐπὶ τοῦ Καραπανείου Ἀγῶνος ἔκθεσιν αὐτῆς.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἐκθέσεως, ὁ κ. Μ. Αὐθεντόπουλος παρατηρεῖ ὅτι οὐδεμία παιδαγωγικὴ αὔρα διαπνέει τὴν ἔκθεσιν τοῦ εἰσηγητοῦ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους· οὐδεὶς λόγος π. χ. γίνεται ἐν αὐτῇ περὶ τῆς οἰκονομίας τῶν ὑποβληθέντων ἔργων, περὶ τῆς μεθοδικῆς ἢ ἀμεθόδου κατατάξεως, καὶ ἄλλων ἀρετῶν ἢ ἐλλείψεων, δυναμένων νὰ καταστήσωσι προσεκτικοὺς τοὺς ἐν τῷ μέλλοντι τοὐλάχιστον ἀποδυθησομένους εἰς τὸν ἀνανεωθησόμενον βεβαίως ἀγῶνα, ἀλλ' ἁπλῶς γραμματικαὶ ἢ μᾶλλον ὀρθογραφικαὶ παρατηρήσεις, τὴν ἀτομικὴν ἐν πολλοῖς τοῦ εἰσηγητοῦ γνώμην ἐκφράζουσαι περὶ ἀορίστων τύπων τῆς καθ' ἡμᾶς γλώσσης καὶ τοῦ γλωσσικοῦ ἐν γένει ζητήματος.

Ὁ κ. Χρ. Γ. Πανταζίδης λέγει ὅτι φαίνεται ἀνωμαλία τις ἐν τῇ ἐκθέσει, καθότι τοῦ μὲν ἐπαινουμένου *Ῥοβινσῶνος* ὀλίγιστα ὑποδεικνύονται τὰ μειονεκτήματα, τῆς δὲ βραβευομένης *Ὀδυσσείας* πολλὰ τὰ διορθωτέα. Ἐπὶ ἐρωτήσει δὲ τοῦ κ. Πολυκρίτου: ἂν δύναται ὁ Σύλλογος νὰ καταρρίψῃ τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, καθόσον μάλιστα ἐν τῷ ζητήματι τῶν ἐπαινουμένων *Ῥοβινσώνων*, αὕτη εὑρεθεῖσα ἐν ἰσοψηφίᾳ ἐπῄνεσεν ἀντὶ νὰ βραβεύσῃ τὸν ἕτερον· ὁ μὲν κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης λέγει ὅτι πάσης ἐπιτροπῆς αἱ τοιαῦται ἀποφάσεις εἶνε ἀνέκκλητοι καὶ κατὰ τύπους ἀναγινώσκονται πρὸς γνῶσιν τοῦ Συλλόγου· ὁ δὲ πρόεδρος λέγει ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ συζήτησιν σκοποῦσαν νὰ καταρρίψῃ τὸ κῦρος τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς.

Δεκτῶν δὲ γενομένων τῶν πορισμάτων τῆς ἐκθέσεως, ὁ κ. Θ. Σαλτέλης ἐρωτᾷ διατί ἡ σταλεῖσα *Φυσικὴ* δὲν ἐκρίθη ἐφέτος· ὁ δὲ πρόεδρος τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Χρ. Χατζηχρήστου λέγει ὅτι ἀνεβλήθη ἡ κρίσις, τὸ μὲν διότι θὰ τροποποιηθῇ τὸ ἐκδοθὲν τῷ 1885 πρόγραμμα, τὸ δὲ διότι τὸ σταλὲν ἔργον περιέχει μόνον *Φυσικήν*, παρὰ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ προγράμματος ὅτι πρέπει νὰ περιέχῃ *Φυσικὴν* καὶ *Χημείαν*.

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ͵ΑΡΜΖ'

16 μαΐου 1893.

ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΕΟΡΤΗ

Ἄρχεται τῇ $2\ ^1/_2$ ὥρᾳ μ. μ. προϊσταμένου τοῦ παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κ. Νεοφύτου, σὺν τοῖς σεβ. μητροπολίταις Ἐφέσου, Κυζίκου, Νικομηδείας, Ἰωαννίνων· παρόντων τοῦ Ἐξ. πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. Ν. Α. Μαυροκορδάτου μετὰ τοῦ γεν. προξένου κ. Λογοθέτου· τοῦ Ἐξ. ἀρχιάτρου τῶν Ἀνακτόρων καὶ ἰδιαιτέρου ἰατροῦ τῆς Α. Α. Μ. τοῦ σουλτάνου κ. Σπ. Μαυρογένους πασᾶ, τοῦ ἐνδοξ. ἐπόπτου τῶν μὴ μουσουλμανικῶν σχολείων Ἀβδουλὰχ Χασὴπ, ἐκπροσωποῦντος τὴν Α. Ἐξ. τὸν ὑπουργὸν τῆς παιδείας, τῶν πανοσιολογιωτάτων ἐπιτρόπων τοῦ Παναγίου Τάφου, τοῦ Θεοβαδίστου Ὄρους Σινᾶ, καὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἀντιπροσώπων σωματείων, καὶ πολλοῦ πλήθους·

Ὁ τέως πρόεδρος κ. Ἀν. Χρηστίδης ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὸ ΛΒ' ἔτος γενομένων·

μεθ' ὃ ἀποσφραγίσας τὸ δελτίον τὸ φέρον ἔξωθεν ῥητὸν «ἀλλὰ γῆρας διηγοῦμαι» κτλ. ἀναγινώσκει τὸ ὄνομα τοῦ βραβευθέντος συγγραφέως τῆς *Ὀδυσσείας* κ. Δημητρίου Γ. Μοστράτου·

ὁ νέος πρόεδρος ἀναγινώσκει τὸν εἰσιτήριον λόγον «περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς Στωϊκῆς φιλοσοφίας ἐπὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου».

Ἡ Α. Θ. Π. ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ηὐλόγησε δι' ὀλίγων τὰ ἔργα τοῦ Συλλόγου.

Τῇ Α. Θ. Π. καὶ πᾶσι τοῖς παρισταμένοις, ὡς καὶ τῷ Ἐξ. ὑπουργῷ τῆς παιδείας, εὐχαριστήσας ὁ πρόεδρος λύει τὴν συνεδρίασιν.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΩΝ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΛΒ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1892-1893

1) ΕΚΘΕΣΙΣ

τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ ,ΑΡΛΗ' συνεδριάσει τῆς 16 ἀπριλίου 1893 ὑπὸ τοῦ γραμματέως αὐτῆς κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδου.

Ἀγαπητοὶ συνάδελφοι

Ἅπας λόγος, ἂν παρῇ τὰ πράγματα, μάταιόν τι φαίνεται καὶ κενὸν ἐπίσης. Τούτου ἕνεκα, τοὺς λόγους παραλείποντες, ἐπὶ τὰ πράγματα ἐρχόμεθα εὐθύς, τοῦ Κανονισμοῦ ἡμῶν ἄλλως τε ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὸ φθῖνον συλλογικὸν ἔτος πεπραγμένων τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ ἀπαιτοῦντος.

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ κατὰ τὰς ἀρχαιρεσίας συγκεκρότηται ἐκ τῶν ἑξῆς μελῶν: τῶν κκ. Κ. Βακαλοπούλου, Μ. Κεφάλα, Δ. Κοντογεώργη, Δ. Οἰκονομίδου, Ν. Παπαγιαννοπούλου, Σ. Πολυκρίτου, Ἀπ. Φωτιάδου καὶ Ὀδ. Ἀνδρεάδου, ὑπὸ τὴν προεδρείαν δέ, ὡς ὁ Κανονισμὸς ὁρίζει, τοῦ ἑτέρου τῶν ἀντιπροέδρων κ. Χρ. Χατζηχρήστου. Ἀλλ' ἐκ τῶν ἀνωτέρω παραταχθέντων μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς οἱ κκ. Σ. Πολύκριτος καὶ Α. Φωτιάδης ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς οὐδαμῶς μετέσχον αὐτῶν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐλογίσθησαν, καθὰ ὁ Κανονισμὸς διακελεύεται, ὡς παρῃτημένοι. Ὁ δὲ κ. Δ. Κοντογεώργης δὲν παρευρίσκετο κατὰ τὰς τελευταίας τῆς Ἐπιτροπῆς συνεδριάσεις.

Κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίασιν τῆς Ἐπιτροπῆς, γενομένην τῇ 5 ἰουνίου, ἐξελέγη παμψηφεὶ γραμματεὺς αὐτῆς ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρεάδης, ἐνεκρίθη δὲ ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἐκδοθέντων καὶ μήπω συντελεσθέντων προγραμμάτων τοῦ Καραπανείου Ἀγῶνος περὶ συντάξεως διδακτικῶν βιβλίων τῆς πρώτης παιδεύσεως.

Πρῶτον δὲ πρόγγραμμα ἐκ τῶν παρατεθέντων, ὅπερ ἀνεγνώσθη, ἦν τὸ περὶ Χρηστομαθείας τῶν τάξεων τῆς πρώτης σχολῆς. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἐκρίθη ὡς χρῇζον μεταρρυθμίσεως, ἐφ' ᾧ καὶ προέβη εἰς τοῦτο ἡ Ἐπιτροπή· ἀντὶ δὲ Χρηστομαθείας συνέταξε τὸ ὑποβληθὲν τῷ Συλλόγῳ καὶ ἐγκριθὲν ὑ' αὐτοῦ πρόγραμμα τῶν τριῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων τῆς Β', Γ' καὶ Δ' τάξεως τῆς πρώτης σχολῆς, ὁρίσασα τῇ μὲν Β' τάξει Ῥοβινσῶνα, τῇ Γ' Ὀδύσσειαν, καὶ τῇ Δ' Ἡρόδοτον. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο δημοσιευθὲν ἔτυχεν ἐπιτυχίας, διότι τοῦ τε Ῥοβινσῶνος καὶ τῆς Ὀδυσσείας πεντάς, τοῦ δὲ Ἡροδότου τετρὰς πονημάτων ὑπεβλήθησαν τῇ Ἐπιτροπῇ. Ἐκ τούτου φανεροῦται εὐτυχὴς ἡ ἰδέα τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν προγραμμάτων τῶν διαφόρων διαγωνισμάτων, ἅπερ ἐν τῷ Συλλόγῳ ἔθηκαν φιλόμουσοι ὁμογενεῖς, καὶ ἡ ὅσον ἔνεστι μείζων δημοσίευσις αὐτῶν. Τὰ προγράμματα τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος πρὸ πολλοῦ εἶχον λησμονηθῆ, τοῦτο δὲ συνετέλεσεν ὅπως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μηδὲν ὑποβάλληται πόνημα, καίπερ οὐκ ὀλίγων ἀγωνοθετημάτων παραταθέντων. Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο οἱονεὶ ἐξέθαψεν αὐτά, γενομένη καλοῦ πρόξενος τοῖς παιδευτηρίοις τῆς πρώτης παιδεύσεως, τῆς πασῶν σπουδαιοτάτης, διότι δι' αὐτῶν προικισθήσεται αὕτη διὰ νέων καταλλήλων διδακτικῶν βιβλίων, περιορισθήσεται δὲ κατά τι καὶ ἡ ἐξασκουμένη, ὡς μὴ ὤφελε, βιβλιοκαπηλεία. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, ὁ τοσαῦτα πάλαι πράξας ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς τοῦ ἡμετέρου γένους προαγωγῆς καὶ ἀναπτύξεως, παρίσταται οὐδαμῶς ἐπι-

λανθανόμενος τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ τό γ' ἐπ' αὐτῷ ὑπὲρ αὐτοῦ μοχθῶν καὶ εἰς αἰσιώτερον ἀεὶ ἀποβλέπων μέλλον, ὅπερ οὐ βραδυνεῖ, πεποίθαμεν.

Ἡ ἀναθεώρησις τοῦ προγράμματος τῆς Χρηστομαθείας ἐγένετο μετὰ μακρὰν μελέτην καὶ συζήτησιν, ἰδίᾳ τε καὶ ἐν συνεδριάσει τῆς Ἐπιτροπῆς, μεθ' ὃ προυτίμησεν αὕτη τὸ σύστημα τοῦ Herbart καὶ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ ἀνασυνέταξε τὸ πρόγραμμα. Τὰ εἰς τὸν ἀγῶνα δὲ τοῦτον ὑποβληθέντα πονήματα αὐστηρῶς μελετῶνται ἤδη ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς, περὶ αὐτῶν δὲ αὐστηρὰν καὶ δικαίαν ὑποβαλεῖ ὑμῖν ἔκθεσιν ἐν τῇ ὁρισθησομένῃ συνεδριάσει διὰ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κ. Δ. Οἰκονομίδου, ἐκλεγέντος μυστικῇ ψηφοφορίᾳ ἔν τινι τῶν τελευταίων συνεδριάσεων. Πρὸς τοῖς τέσσαρσι καὶ δέκα τούτοις πονήμασι τοῖς πρὸς ἐξέτασιν καὶ κρίσιν χρόνον ἀπαιτοῦσιν, ἡ Ἐπιτροπὴ κρινεῖ καὶ πόνημα ὑποβληθὲν τῷ Καραπανείῳ ἀγῶνι διὰ τὸ ἀγωνοθέτημα αὐτοῦ πρὸς σύνταξιν στοιχειώδους Φυσικῆς πειραματικῆς καὶ Χημείας, προωρισμένης τῇ σχολῇ τῆς πρώτης παιδεύσεως. Ὑπεβλήθη πρὸς τούτοις καὶ ἕτερον πόνημα διὰ τὸ ἀγωνοθέτημα τῶν ἀναγνωστικῶν φέρον ἐπιγραφὴν «Λύρα Ὁμήρου», ἀλλὰ τοῦτο ὡς ἐκπροθέσμως ἀποσταλὲν οὐδαμῶς ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν.

Ἐμελετήθη πρὸς τούτοις συλλογὴ ποιημάτων τῆς δεσποινίδος Κορνηλίας Πρεβεζιώτου, παραπεμφθέντων τῇ Ἐπιτροπῇ ὑπὸ τοῦ προεδρείου πρὸς κρίσιν· προσεχῶς δὲ ὑποβληθήσεται ὑμῖν καὶ ἡ ἐπ' αὐτῶν ἔκθεσις.

Ταῦτα τὰ τῆς ἡμετέρας Ἐπιτροπῆς, συνελθούσης καθ' ὅλον τὸ ἔτος εἰς δυοκαίδεκα συνεδριάσεις, ἔργα, ὀλίγα μὲν ἴσως, ἀλλ' ἀπαιτοῦντα καὶ χρόνον μακρὸν καὶ μελέτην οὐκ ὀλίγην πρὸς διεξαγωγὴν αὐτῶν, διότι ἡ εὐθύνη ἐστὶ μεγίστη. Πρόκειται κυρίως περὶ ἀποδόσεως δικαιοσύνης, οὐδὲν δὲ ἱερώτερον τῆς ἀπονομῆς αὐτῆς μετὰ λόγου.

Περαίνοντες εὐχόμεθα τῷ τε Συλλόγῳ καὶ ὑμῖν τὰ βέλτιστα καὶ κράτιστα.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

τοῦ Καραπανείου Ἀγῶνος περὶ συντάξεως ἀναγνωστικῶν βιβλίων τοῦ Β', Γ' καὶ Δ' ἔτους τῆς δημοτικῆς σχολῆς, ἀναγνωσθὲν ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδου ἐν τῇ ͵ΑΡΚΑ' συνεδριάσει τῆς 26 αὐγούστου 1892.

Κύριοι·

Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, τὴν ἐνίσχυσιν ἐπιδιώκων τῆς ὑγιοῦς πρώτης ἢ δημοτικῆς παιδεύσεως, ἀναθεωρήσας ὅπερ κατὰ τὸ ἔτος 1880 ἐξέδωκε πρόγραμμα «Πρὸς σύνταξιν Χρηστομαθείας τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης», προκηρύσσει, ἀγωνοθετοῦντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου, διαγωνισμὸν περὶ συντάξεως ἀναγνωστικῶν βιβλίων τοῦ Β', Γ' καὶ Δ' ἔτους τῆς δημοτικῆς σχολῆς.

Ἐπειδὴ ἡ μυθικὴ καὶ ἱστορικὴ ὕλη, παιδαγωγικῶς διασκευαζομένη, μάλιστα τῇ παιδικῇ προσαρμόζει διανοίᾳ, ὁ Σύλλογος δοξάζει ὅτι τοιαύτης ὕλης βιβλία τὰ κατάλληλα εἰσὶν ὀκταετέσιν, ἐννεαετέσι καὶ δεκαετέσι παισίν, οἷσπερ τ' ἀναγνωστικὰ προορίζονται τοῦ ϐ', γ' καὶ δ' ἔτους τῆς δημοτικῆς σχολῆς βιβλία. Ὅθεν καὶ ἀποφαίνεται ὅτι ἐπιτυχὴς κατὰ πάντα εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν μετάφρασις τοῦ *Ροβινσῶνος* τοῦ ἄγγλου D. Defoe (ὃς ἀπὸ ἑκατονταετηρίδος μὲν εἰς ἁπάσας τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου τὰς γλώσσας χάριν τῶν παίδων μετηνέχθη, ἄριστον δὲ παιδαγωγικὸν ἀνάγνωσμα ὑπὸ τοῦ πολλοῦ Ῥουσὼ ἀνεκηρύχθη) καὶ δόκιμος ἐν πᾶσι παράφρασις εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν τῆς τε *Ὀδυσσείας* τοῦ ἀθανάτου Ὁμήρου (περὶ ἧς ὁ μέγας τῆς Γερμανίας ψυχολόγος Herbart εἶπεν «εἰς τὸν Ὅμηρον εὑρίσκω βιβλίον πληροῦν πάντας τοὺς ὅρους παιδευτικοῦ τῶν παίδων βιβλίου», παιδιόθεν δ' αὐτὸς ἐπαίδευε καὶ διεμόρφου τοὺς ἀρχαίους ἡμῶν προγόνους), καὶ τῶν ἱστορικῶν τοῦ χαριτοβρύτου *Ἡροδότου* τὰ ἄριστα ἀπαρτίσουσιν ἀναγνωστικὰ βιβλία διὰ τὸ ϐ', γ' καὶ δ' τῆς δημοτικῆς σχολῆς ἔτος [1].

1. Ἀναγνωστικὸν τοῦ πρώτου ἔτους, ἤτοι «Κλεὶς τῆς ἀναγνώσεως» ἐκρίθη καὶ βραβευθὲν κατὰ τὸ ἔτος 1880 ἐξεδόθη (ἴδε περιοδ. Ἑλλην. Φιλολ. Συλλόγου, τόμ. ΙΔ', σελ. 86-87).

Προκηρύσσει τοίνυν ὁ Σύλλογος μετὰ βραβείου ἑπτακοσίων πεντήκοντα (750) φράγκων διαγωνισμὸν 1) ἐλευθέρας μεταφράσεως εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν τοῦ «Βίου καὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ Ῥοβινσῶνος» τοῦ D. Defoe (The life and adventures of Robinson) κατὰ τὸν τοῦ γερμανοῦ Barth Schulrobinson ὡς ἀναγνωστικοῦ βιβλίου τοῦ β΄ ἔτους τῆς δημοτικῆς σχολῆς, ἐν ἑνὶ τομιδίῳ· 2) ἐλευθέρας παραφράσεως εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν τῶν διδακτικωτέρων καὶ τερπνοτέρων μερῶν τῆς Ὀδυσσείας τοῦ Ὁμήρου ὡς ἀναγνωστικοῦ βιβλίου τοῦ γ΄ ἔτους τῆς δημοτικῆς σχολῆς, ἐν ἑνὶ τομιδίῳ· καὶ 3) ἐλευθέρας παραφράσεως εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν τῶν ἐπαγωγοτέρων καὶ μορφωτικωτέρων μερῶν τῶν Ἱστοριῶν τοῦ Ἡροδότου ὡς ἀναγνωστικοῦ βιβλίου τοῦ δ΄ ἔτους τῆς δημοτικῆς σχολῆς, ἐν ἑνὶ τομιδίῳ: ἁπάντων δὲ μετὰ καλλιτεχνικῶν εἰκόνων καὶ ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ τηρηθῆναι ὅσον ἐνδέχεται ἀναλλοιώτους τὰς ἀφηγηματικὰς καὶ περιγραφικὰς τῶν πρωτοτύπων ἀρετάς, τὴν ἑνότητα δὲ καὶ συνάφειαν τῶν γεγονότων ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ καὶ τῷ Ἡροδότῳ.

Ἀποκλείει τοῦ ἀγῶνος ὁ Σύλλογος τὰς τέως γενομένας ἐντύπους ἐκδόσεις τοῦ Ῥοβινσῶνος, τῆς Ὀδυσσείας καὶ τοῦ Ἡροδότου.

Εὔχεται μὲν καὶ ποθεῖ ὁ Σύλλογος ἰδεῖν ὑποβαλλόμενα αὐτῷ εἰς κρίσιν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ καὶ τὰ τρία ἔργα, δέξεται μέντοι καὶ κρινεῖ καὶ ἓν ἕκαστον αὐτῶν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῷ τρίτῳ τοῦ βραβείου μέρει.

Ὁ Σύλλογος ὑποδείκνυσι βοηθήματα εἰς τὴν τῆς ὕλης κατάταξιν, τῆς μὲν Ὀδυσσείας τὸ τοῦ Willmann Lesebuch aus Homer, τοῦ δὲ Ἡροδότου τὸ τοῦ αὐτοῦ Lesebuch aus Herodote καὶ εἰς τὴν μεθοδικὴν ἐπεξεργασίαν τῆς ὕλης τὸ τοῦ αὐτοῦ ἔργον Der elementare Geschichte-Pentezricht.

Γραμματικὸν τυπικὸν ἐν τοῖς τρισὶ βιβλίοις ὁ Σύλλογος καθορίζει τὸ τῆς νῦν φιλολόγου καὶ ἀστείας γλώσσης ἑνιαῖον, λέξιν δὲ καὶ φράσιν κυρίαν καὶ ἑλληνικήν, καὶ πλοκὴν τοῦ λόγου ἀφελῆ, ἀπέριττον, καὶ τῇ ἡλικίᾳ ἀνάλογον, ᾗ τὸ βιβλίον προώρισται· προώρισται δὲ ὁ μὲν Ῥόβινσων τοῖς ὀκταετέσιν, ἡ δὲ Ὀδύσσεια τοῖς ἐννεαετέσι, καὶ ὁ Ἡρόδοτος τοῖς δεκαετέσι παισὶ τῆς δημοτικῆς σχολῆς.

Προσθετέον ἐν παραρτήματι τῷ μὲν Ῥοβινσῶνι 20-25 ποιημάτια, τῇ δὲ Ὀδυσσείᾳ 30-35 καὶ τῷ Ἡροδότῳ 40-45 ποιήματα παιδευτικοῦ καὶ περιγραφικοῦ χαρακτῆρος τοῦ Χρηστοπούλου, τοῦ Ζαλοκώστα, τῶν Σούτσων, τοῦ Ταντελίδου, τοῦ Καρασούτσα, τοῦ Βαλαωρίτου, τοῦ Ῥαγκαβῆ, τοῦ Ὀρφανίδου, τοῦ Παπαρρηγοπούλου, τοῦ Βασιλειάδου, τοῦ Δροσίνη, τοῦ Βιζυηνοῦ, τῶν Παράσχων, τοῦ Βερναρδάκη, τοῦ Βλάχου, καὶ τοῦ Σουρῆ· ἀπαρτιζέτω δὲ τὸ μὲν τοῦ β΄ ἔτους τομίδιον μετὰ τῶν ποιηματίων 7-8, τὸ δὲ τοῦ γ΄ σὺν τοῖς ποιήμασι 12-13, καὶ τὸ τοῦ δ΄ ἔτους, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ποιημάτων, 16-17 τυπογραφικὰ φύλλα.

Εἰς τὸν ἀγῶνα ὁ Σύλλογος παρακαλεῖ τοὺς διδασκάλους καὶ πάντα λόγιον Ἕλληνα ἔν τε τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ καὶ ἄλλοθι διαμένοντα.

Χειρόγραφα γενήσονται δεκτὰ μέχρι τῆς 28 φεβρουαρίου τοῦ 1893, ἡ δὲ κρίσις γενήσεται κατὰ μάϊον τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

Τὰ χειρόγραφα ἀποσταλήσονται φέροντα ἐν τῇ προμετωπίδι καὶ ἔξωθεν τοῦ συναποσταλησομένου ἐγκλείστου ἐν φακέλλῳ δελτίου, ἐφ᾽ οὗ τὸ ὄνομα τοῦ φιλοπονήσαντος, ῥητόν τι πρὸς διάκρισιν.

Τὰ χειρόγραφα τῶν τε βραβευθησομένων καὶ μὴ ἔργων μενοῦσι κτῆμα τοῦ Συλλόγου, μόνος δ᾽ ὁ συγγραφεὺς δύναται λαβεῖν ἀντίγραφον αὐτῶν.

Συνεζητήθη καὶ ἐνεκρίθη ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς 24 ἰουλίου 1892.

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ

Χρ. Χατζηχρήστου, πρόεδρος, Κ. Βακαλόπουλος, Ν. Παπαγιαννόπουλος, Μ. Ι. Κεφάλας, Ὀδ. Ἀνδρεάδης, γραμματεύς.

Ὑπεβλήθη, συνεζητήθη καὶ ἐνεκρίθη ἐν ταῖς συνεδριάσεσι τοῦ Συλλόγου τῆς 29 ἰουλίου καὶ 26 αὐγούστου 1892.

Ἐν Κων/πόλει, τῇ 26 αὐγούστου 1892.

Ὁ πρόεδρος
ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ

Ὁ γεν. γραμματεὺς
ΑΧ. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ

2) ΕΚΘΕΣΙΣ

περὶ τοῦ ταμείου τοῦ Συλλόγου, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ ταμίου κ. Δ. Μηλιώτου ἐν τῇ ͵ΑΡΜ΄ συνεδριάσει τῆς 24 ἀπριλίου 1893.

Κύριοι·

Λαμβάνω τὴν τιμὴν καὶ ἐφέτος νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν ὑμετέραν ἔγκρισιν ἐν ὀλίγοις τὴν διαχείρισιν τοῦ ταμείου τοῦ ΛΒ΄ συλλογικοῦ ἔτους.

Ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν ἐκτάκτων συνδρομῶν μετὰ λύπης μου φέρω εἰς γνῶσιν ὑμῶν ὅτι αἱ ἔκτακτοι συνδρομαὶ ἀνῆλθον ἐφέτος εἰς τὸ ποσὸν μόνον Λ. ὀθ. 69.40, τοῦτο δὲ διότι τὸ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον ἀνέβαλε μέχρι σήμερον νὰ μᾶς ἀποστείλῃ τὴν ἐτησίαν συνδρομήν του ἐκ δρ. 2000. Ὁ ἐν Μασσαλίᾳ ἀξιότιμος κ. Στέφ. Ζαφειρόπουλος προσήνεγκε Λ. ὀθ. 25. Ὁ ἐν Ἀθήναις ἀξιότιμος κ. Ἀνδρέας Συγγρὸς Λ. ὀθ. 30. Ὁ σεβαστὸς ἡμῶν συμπολίτης καὶ ἑταῖρος κ. Δ. Ν. Ταμβάκος Λ. ὀθ. 10, καὶ ὁ ἑταῖρος ἡμῶν κ. Κωνσταντῖνος Ψωμιάδης φρ. 100, ἅπερ διέθεσεν ὑπὲρ τῶν ἐκ τοῦ σεισμοῦ παθόντων Ζακυνθίων.

Εἰσεπράχθησαν ἐκ τῶν τακτικῶν συνδρομῶν Λ. ὀθ. 199, ἐξ ὧν Λ. ὀθ. 48 ἐκ καθυστερουμένων συνδρομῶν, καὶ Λ. ὀθ. 151 ἐκ τῶν τοῦ ΛΒ΄ συλλογικοῦ ἔτους, ἐκ δικαιώματος δὲ διπλωμάτων Λ. ὀθ. 16.

Τὸ τῆς συναυλίας καθαρὸν προϊὸν δυστυχῶς ἀνέρχεται μέχρι σήμερον μόνον εἰς Λ. ὀθ. 50.50, ἐλπίζω δὲ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸ ποσὸν Λ. ὀθ. 62 περίπου διὰ τῆς εἰσπράξεως τῶν εἰσέτι καθυστερουμένων. Τὸ δυσάρεστον τοῦτο ἀποτέλεσμα προῆλθεν ἐκ λόγων καὶ αἰτίων ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεως τοῦ προεδρείου.

Εἰς τὰς δαπάνας τοῦ Συλλόγου θέλετε ἐφέτος παρατηρήσει αὔξησιν εἰς τὴν μισθοδοσίαν τοῦ προσωπικοῦ κατὰ Λ. 36.50, καθὼς καὶ εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ Εὐανθιείου παρθεναγωγείου, ἥτις ἀνέρχεται εἰς Λ. ὀθ. 39.

Περαίνων, κύριοι, φέρω εἰς γνῶσιν ὑμῶν ὅτι αἱ εἰσπράξεις τοῦ ἐνεστῶτος συλλογικοῦ ἔτους ἀνῆλθον εἰς Λ. ὀθ. 339.31, αἱ δὲ δαπάναι εἰς Λ. ὀθ. $583.41\frac{1}{2}$, ἤτοι προέκυψεν ἔλλειμμα ἐκ Λ. ὀθ. $244.10\frac{1}{2}$. Χάρις δὲ εἰς τὸ περίσσευμα τῆς παρελθούσης χρήσεως ἐκ Λ. ὀθ. 314.94, τὸ ἔλλειμμα ἐκαλύφθη, καὶ μένει ἐν τῷ ταμείῳ ὑπόλοιπον εἰς μετρητὰ ἐκ Λ. ὀθ. $70.83\frac{1}{2}$. Εὔχομαι δὲ ἀπὸ καρδίας ὅπως ὁ διάδοχός μου παρουσιάσῃ ὑμῖν ἀνθηροτέραν τῆς ἤδη ληξάσης χρήσεως τὴν κατὰ τὴν ἑπομένην αὐτῇ οἰκονομικὴν κατάστασιν τοῦ Συλλόγου.

ΔΑΠΑΝΑΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΟΔΟΙ

ΔΟΥΝΑΙ

Εἰς	διάφορα ἔξοδα	σελ. 41	Λ.Τ.	29.74.—
»	ἔξοδα γραφείου	» 42	»	26.18.—
»	φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν	» 43	»	20.74.—
»	μισθοδοσίας	» 44	»	208.—.—
»	Συντακτικὴν Ἐπιτροπὴν	» 45	»	197.41.—
»	Ζωγράφειον διαγώνισμα, ἀφαιρέσει τῶν ἀντὶ Λ.Τ. 105 εἰσπραχθεισῶν 100	» 46	»	5.—.—
»	Εὐανθίειον παρθεναγωγεῖον	» 47	»	39.—.—
»	βιβλιοθήκην	» 48	»	28.18.—
»	πυρασφάλιστρα	» 49	»	12.92.50
»	ἀναγνωστήριον	» 50	»	16.24.—
»	ταμεῖον μετρητῶν (ὑπόλοιπον εἰς νέον)	» 59	»	70.83.50
			Λ.Τ.	654.25.—

ΛΑΒΕΙΝ

Ἀπὸ	ταμεῖον μετρητῶν παρελθούσης χρήσεως	σελ. 44	Λ.Τ.	314.94
»	ἐκτάκτους δαπάνας	» 51	»	2.39
»	ἐκτάκτους συνδρομὰς	» 52	»	69.40
»	τακτικὰς συνδρομὰς	» 53	»	199.—
»	διπλώματα	» 54	»	16.—
»	Ζωγράφειον βιβλιοθήκην	» 55	»	2.02
»	συναυλίαν	» 56	»	50.50
			Λ.Τ.	654.25

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 21 ἀπριλίου 1893.

Ὁ ταμίας

Δ. Π. ΜΗΛΙΩΤΗΣ

3) ΕΚΘΕΣΙΣ

τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ γραμματέως αὐτῆς κ. Ἰωακεὶμ Βαλαβάνη ἐν τῇ ͵ΑΡΛΗ' συνεδριάσει τῆς 16 ἀπριλίου 1893.

Φίλοι ἑταῖροι·

Ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπή, ἀπὸ τῆς 22 μαΐου 1892 μέχρι τῆς 16 ἀπριλίου 1893, συνῆλθεν εἰς ἕνδεκα συνεδρίας, ἀπαρτιζομένη, κατὰ τὸν Κανονισμόν, ἐξ ἑπτὰ μελῶν, ἤτοι τῶν κκ. Μηνᾶ Αὐθεντοπούλου, Ἰωακεὶμ Βαλαβάνη, Κλεοβούλου Χρ. Κοκκολάτου, (ἀντικαταστάντος ὑπὸ τοῦ νέου εἰδικοῦ γραμματέως τοῦ Συλλόγου κ. Χρ. Πανταζίδου), Πέτρου Πετρακίδου, Θεμιστοκλέους Σαλτέλη καὶ Ξενοφῶντος Σιδερίδου. Ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῆς συνεδρίᾳ ἐξελέγη πρόεδρος μὲν ὁ καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος τοιοῦτος κ. Θεμιστοκλῆς Σαλτέλης, γραμματεὺς δὲ ὁ κ. Ἰωακεὶμ Βαλαβάνης, καθηγηταί.

Ἡ Ἐπιτροπὴ μετὰ λύπης παρετήρησεν ὅτι ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς ὁ μὲν γραμματεὺς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς οὐδ' ἅπαξ παρέστη εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ δὲ γραμματεὺς τῆς Φιλολογικῆς πεντάκις μόνον. Ἡ ἀποχὴ τῶν μελῶν Ἐπιτροπῆς τινος ἀπὸ τῶν συνεδριάσεων αὐτῆς πόσον κωλύει τὴν πρόοδον τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς εἶναι εἰς πάντας γνωστή, ἀφ' οὗ πολλάκις ἡ ἀπουσία καὶ ἑνὸς μόνου μέλους ματαιοῖ τὴν συγκληθεῖσαν συνεδρίασιν.

Ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ ἠσχολήθη κυρίως κατὰ τὸ λῆγον ἔτος εἰς τὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου, τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ παραρτήματος καὶ τοῦ Β' τόμου τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος. Ἰδίᾳ ἐμερίμνησε περὶ τῆς διὰ μειοδοσίας ἐκτυπώσεως τῶν τοῦ Συλλόγου δημοσιευμάτων καὶ μετὰ μακρὰς συζητήσεις ἀνετέθη διὰ συμβολαίου εἰς τὸ τυπογραφεῖον τοῦ «Νεολόγου» ἡ ἐργασία αὕτη πρὸς 140 γρόσια χρυσᾶ τὸ τυπογραφικὸν φύλλον, ἀντὶ τῶν 160, ὡς ἐξετυποῦτο πρότερον.

Μετὰ ταῦτα διενεμήθη ἡ ἐκδοτέα ὕλη εἰς τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς μελέτην, ὅσα δὲ ἀναγνώσματα ἐνεκρίθησαν ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν λογοκρισίαν, ἥτις ἔκ τινων μάλιστα ἔργων περιέκοψεν οὐσιώδη μέρη τοσαῦτα, ὥστε ἡ δημοσίευσις πολλῶν ἐξ αὐτῶν, οὕτως ἀκρωτηριασθέντων, καθίσταται ἀνωφελής· ἐντεῦθεν τὸ τελευταῖον τοῦτο τεῦχος ἀπαρτισθήσεται ἐξ ὀλιγίστων τυπογραφικῶν φύλλων.

Ἡ Ἐπιτροπή, φοβουμένη τὴν τοιαύτην τῶν πραγμάτων ἔκβασιν, ἐγκαίρως παρεκάλεσε διὰ μακρᾶς ἐπιστολῆς αὐτῆς τὸ προεδρεῖον ὅπως ἐπιτρέψῃ αὐτῇ τὴν ἐν προσαρτήματι τοῦ τεύχους βαθμιαίαν ἀναδημοσίευσιν, ἄνευ ἐπιβαρύνσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ περιοδικοῦ, τῶν καθ' ὁλοκληρίαν ἐκλιπόντων τριῶν τόμων τοῦ Συλλόγου ἢ τὴν ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς παρασκευὴν γλωσσικῆς ὕλης, περιληπτέας ἐν τῷ τεύχει τούτῳ ἢ τὴν ἀποστολὴν ἐρανίσματος τινὸς κτλ. Τὸ προεδρεῖον ὅμως ἀπήντησεν ἀρνούμενον εἰς τὰς αἰτήσεις τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ ὑπελείφθησαν ὀλίγιστα ἔργα πρὸς δημοσίευσιν. Ὡσαύτως οὐδὲ τὴν ὕλην τοῦ Β' τόμου τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος ἔλαβεν ἡ Ἐπιτροπὴ παρὰ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, καίπερ ἐπανειλημμένως διὰ τοῦ προεδρείου ζητήσασα αὐτήν.

Ἐν τῷ ὅσον οὔπω ἐκδοθησομένῳ τεύχει ὁ κατάλογος τῶν ἱδρυτῶν, μελῶν κτλ. δημοσιεύεται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προεκδοθέντων τόμων, διότι ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ δὲν ἠδυνήθη νὰ προσφύγῃ εἰς τὸ νέον Μητρῷον, ὅπερ προέκειτο ἡ ἐπὶ τούτῳ συστᾶσα εἰδικὴ ἐπιτροπὴ νὰ συντάξῃ.

Ταῦτα πάντα ἁρμοδίως ὑπέβαλεν ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ εἰς τὸν Σύλλογον, ὑποδεικνύουσα αὐτῷ ὅτι ἐφέτος τὸ περιοδικὸν ἡμῶν ἐκδοθήσεται λίαν ἰσχνὸν καὶ ζητοῦσα τὴν συγχώνευσιν αὐτοῦ μετὰ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ λήγοντος ἔτους. Ὁ Σύλλογος ὅμως ἀπεφάσισε νὰ γείνῃ ἡ ἔκδοσις, καὶ ἐδόθη ὕλη εἰς τὸ τυπογραφεῖον τοῦ «Νεολόγου», καὶ ἐντὸς βραχέος χρόνου θὰ ἦναι ἕτοιμος ὁ τόμος τοῦ ΛΒ' συλλογικοῦ ἔτους.

Παράρτημα ἀρχαιολογικὸν δὲν θὰ ἔχωμεν ἐφέτος, φοβούμεθα δὲ ὅτι δὲν θὰ ἦναι παρεσκευασμένον καὶ εἰς τὸ ἐπιὸν ἔτος.

Καὶ ἡ μὲν ἀποχωροῦσα Συντακτικὴ Ἐπιτροπή, καίπερ ἐπιθυμοῦσα πλείονα, ταῦτα μόνα ἐφέτος ἠδυνήθη νὰ φέρῃ εἰς πέρας, εὔχεται ὅμως ἀπὸ καρδίας εἰς τὴν διάδοχον αὐτῆς ἀφθονώτερον τὸν ἀμητὸν ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ τε Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐν μέρει καὶ τῆς ἐπιστήμης καθόλου.

4) ΕΚΘΕΣΙΣ

περὶ τῆς καταστάσεως τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Συλλόγου, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ βιβλιοφύλακος κ. Ν. Παπαγιαννοπούλου ἐν τῇ ,ΑΡΜ΄ συνεδριάσει τῆς 24 ἀπριλίου 1893.

Ἐρίτιμοι ἑταῖροι·

Διέρρευσε θείᾳ συνάρσει καὶ τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἐπὶ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἡμετέρου γεραροῦ Συλλόγου ἀρχῆς μου, καὶ κατὰ τὰ τεθεσπισμένα παρέρχομαι ἐπὶ τοῦ βήματος τούτου ὅπως δῶ λόγον καὶ εὐθύνας τῶν κατὰ τὸ μετ' οὐ πολὺ ἐκπνέον ΛΒ΄ συλλογικὸν ἔτος πεπραγμένων μοι.

Καὶ ὁποία μὲν ἡ πρὸ δύο ἐτῶν τῇ ἐμῇ ἀσθενείᾳ συντελεσθεῖσα νέα ἐπιστημονικὴ ταξινόμησις τῆς βιβλιοθήκης καὶ πῶς αὕτη λειτουργεῖ διὰ τῶν τριῶν αὐτῆς καταλόγων, ταῦτα πάντα ἐγνώρισα ὑμῖν διὰ τῶν δύο προηγουμένων μου ἐκθέσεων. Ἀλλ' ἐπειδὴ σήμερον ἔχω ἀκροατάς, οἵτινες δὲν ἔχουσιν ἀκούσει αὐτάς, ἐθεώρησα καθῆκόν μου ν' ἀνακοινώσω καὶ πάλιν ὑμῖν, ὅτι, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ ἐπέκεινα τοῦ μετ' οὐ πολὺ λήγοντος συλλογικοῦ τούτου ἔτους, ἡ βιβλιοθήκη εὑρίσκεται, τῇ τοῦ Θεοῦ εὐδοκίᾳ, καθ' ὅλα σύμφωνος πρὸς τὰ διακελευόμενα ὑπὸ τοῦ 8 ἄρθρου τοῦ διέποντος τὰ τοῦ Συλλόγου Κανονισμοῦ· διότι, ἐκτὸς τοῦ βιβλίου εἰσαγωγῆς καὶ τοῦ ἐν διπλοτύπῳ βιβλίου ἐξαγωγῆς, ἤτοι τοῦ τῶν δανειζομένων πρὸς μελέτην διαφόροις τοῦ Συλλόγου ἑταίροις, ἅπερ εὗρηκα ἐν ἐνεργείᾳ καὶ διατελοῦσι μέχρις ὥρας λειτουργοῦντα, ἔχει ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτῆς καταλόγους, τοπικόν, καθ' ὕλην ἐπιστημονικόν. συνημμένους ἀμφοτέρους ἐν βιβλίῳ χιλιοσελίδῳ, καὶ ἀλφαβητικὸν διὰ δελτίων, συνταχθέντας καὶ τούτους κατὰ τὴν νέαν τῆς βιβλιοθήκης ταξινόμησιν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς ἐπ' αὐτῆς τριετοῦς διακονίας μου.

Τῆς δὲ σημερινῆς μου ἐκθέσεως ὁ σκοπὸς εἶνε μᾶλλον τυπικός, διότι πρόκειται ν' ἀναγγείλῃ ὑμῖν πόσος ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰσαχθέντων ἐφέτος ἐν αὐτῇ, εἴτε ἐκ προσφορῶν, εἴτε ἐξ ἀγορᾶς, βιβλίων, πόσον ἀριθμὸν τόμων περιέχει μέχρις ὥρας, καὶ ἂν ἡ παρὰ τοῦ Συλλόγου ἐπιψηφισθεῖσα δι' αὐτὴν δαπάνη διετέθη παρ' ἐμοῦ καὶ ποῦ.

Καὶ πρῶτον ὁ ἀριθμὸς προσφορῶν βιβλίων ἀνακοινωθεισῶν τῷ Συλλόγῳ ἔχει ὡς ἑξῆς: Εἰς βιβλία διαφόρου ὕλης τόμοι 120, ἐναίσιμοι γερμανικαὶ διατριβαὶ 269, χάρται 2, καὶ ἓν χειρόγραφον Ψαλτήριον. Ἀλλ' ἐπειδὴ μέχρις ὥρας οὔτε μοι παρεδόθησαν ταῦτα, οὔτε ἐνεγράφησαν — τοὐλάχιστον τὰ πλεῖστα — ἐν τοῖς οἰκείοις τῆς βιβλιοθήκης τμήμασι, δὲν δύναμαι ν' ἀναγγείλω ταῦτα ὡς εἰσαχθέντα εἰς αὐτήν. Εἰσήχθησαν ὅμως καὶ ἐνεγράφησαν ὅπου δεῖ ἐξ ἀγορᾶς τοῦ Συλλόγου τὰ ἀκόλουθα:

α΄) ἓν σῶμα τοῦ Commentaire litteral sur tous les livres de l'ancien et du nouveau Testament ἐκ τόμων ἐννέα (9) εἰς φύλλον, δεδεμένων, ὑπὸ Calmet D. A. Paris, 1724-26,

β΄) ἓν σῶμα τοῦ Dictionnaire Universel d'histoire naturelle ἐκ τόμων, καλλιτεχνικῶς δεδεμένων, σχήματος ὀγδόου μεγάλου, δέκα καὶ ἓξ (16), ὧν οἱ μὲν δέκα καὶ τρεῖς (13) περιλαμβάνουσι τὸ κείμενον, οἱ δὲ τρεῖς (3) τοὺς πίνακας. Paris, 1847-49,

γ΄) ἓν σῶμα τοῦ Description générale des monnaies Byzantines τοῦ Sabatier J. ἐκ τόμων δεδεμένων δύο, ὅπερ εἶχεν ἄλλοτε ἡ βιβλιοθήκη.

Ὁ ἀριθμὸς εἶτα τῶν περιεχομένων ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τόμων καὶ ἐγγεγραμμένων μέχρι χθὲς ἐν τοῖς καταλόγοις αὐτῆς ἔχει ὡς ἑπομένως: Ἐν μὲν τοῖς 30 τῆς βιβλιοθήκης τμήμασιν ἐμπεριέχονται τόμοι 10396 καὶ τεύχη 804, ἐν τῷ ΛΑ΄, δηλ. τῷ τῶν ἐναισίμων διατριβῶν, τόμοι 2230, ἐν δὲ τῷ ΛΒ΄, ἢ τῷ τῆς χαρτογραφίας χάρται διαφόρου ὕλης 25, καὶ ἐν τῷ τελευταίῳ ΛΓ΄ τμήματι, ἤτοι τῷ τῶν χειρογράφων, ὅσα καὶ πέρυσιν, τουτέστιν 69 τοιαῦτα.

Ἡ δὲ παρ' ὑμῶν, κύριοι, ἐπιψηφισθεῖσα διὰ τὴν βιβλιοθήκην ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ Συλλόγου τῆς ληξάσης σήμερον χρήσεως τριακοντάλιρος δαπάνη διετέθη παρ' ἐμοῦ ὡς ἕπεται:

1) κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 12 καὶ ἡμερομηνίαν 12 μαΐου 1893 ἔνταλμα, διὰ μίαν θήκην χειρογράφων καὶ 2000 δελτίων βιβλιοθήκης Λ. ὀθ. . . . . 1.—

2) κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. 13 καὶ τῆς αὐτῆς ἡμερομηνίας ἔνταλμα, δι' ἀγορὰν ἑνὸς σώματος ἐκ 3 τόμων τῆς «Κωνσταντινουπόλεως» Σκαρλάτου τοῦ Βυζαντίου Λ. ὀθ. 1.32

3) κατὰ τὰ ὑπ' ἀριθ. 24, 57, 83, 111 καὶ 122 ἐντάλματα, διὰ τὴν πληρωμὴν τῆς δ', ε', ς', ζ' καὶ η' τριμηνίας ἀπέναντι τῆς συνδρομῆς τοῦ Συλλόγου εἰς τὴν ἐν Παρισίοις ἐκδιδομένην «Μεγάλην Γαλλ. Ἐγκυκλοπαιδείαν» ἀντὶ φράγκων χρυσῶν 30 ἢ Λ. ὀθ. 1.32 ἑκάστην τριμηνίαν Λ.ὀθ. 6.60

4) δι' ἀγορὰν τοῦ Commentaire litteral κτλ. κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. 49 καὶ ἡμερομηνίαν 11 αὐγούστου 1892 ἔνταλμα Λ. ὀθ. 1.76

5) κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. 50 καὶ ἡμερομηνίαν 13 αὐγούστου ἔνταλμα, δι' ἀγορὰν τοῦ Dictionnaire Universel καὶ τοῦ Description générale des monnaies Byzantines τοῦ J. Sabatier Λ. ὀθ. 5.50

6) κατὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. 116 καὶ ἡμερομηνίαν 25 μαρτίου 1893 ἔνταλμα, διὰ βιβλιοδεσίαν ἐνενήκοντα καὶ ἑνὸς (91) τόμων διαφόρων συγγραμμάτων 12.—

Τὸ ὅλον Λ. ὀθ. 28.18

Ὥστε, ὡς βλέπετε, μένει εἰσέτι εἰς πίστωσιν αὐτῆς Λ. ὀθ. 1.82

Τοσαῦτα, φίλοι συνάδελφοι, καὶ περὶ τῶν γενομένων ἐφέτος δαπανῶν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ. Ἤδη δέ, καταστρέφων ἐνταῦθα τὴν ἔκθεσίν μου, συνιστῶ τοῖς δανεισθεῖσιν ἐκ τῆς βιβλιοθήκης βιβλία νὰ ἐπιστρέψωσιν αὐτὰ εἰς τὴν θέσιν των, διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι πολλοὶ τούτων παρέβησαν ῥητὸν ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ, εἶνε ὑποχρεωμένοι πολλῷ μᾶλλον ἵνα ἐπιστρέψωσιν αὐτά, ἐπειδὴ πρόκειται νὰ γείνῃ ἡ ἐξέλεγξις καὶ παράδοσις αὐτῆς εἰς τὸν ἀναδειχθησόμενον αὔριον διάδοχόν μου, εἰς ὃν εὔχομαι τὰ βέλτιστα.

---

5) ΕΚΘΕΣΙΣ

τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ γραμματέως αὐτῆς κ. Ξενοφῶντος Σιδερίδου ἐν τῇ ,ΑΡΜ' συνεδριάσει τῆς 24 ἀπριλίου 1893.

Φίλοι ἑταῖροι·

Τὰ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ψηφισμένα διὰ τὸ ἔτος τοῦτο μέλη τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς οἱ κκ. Ch. G. Curtis, J. Calvert, A. Mordtmann, ἰατρός, Alex. van Millingen, A. Long, M. Γεδεών, Γ. Βεγλερῆς, Κ. Καμπανάκης, Κ. Περδικίδης, Π. Μανσούρωφ, Ἀνδρ. Κοπάσης ἐφένδης καὶ Ξ. Α. Σιδερίδης προσκληθέντα ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου ἐξελέξαντο πρόεδρον μὲν τὸν αἰδεσιμώτατον κ. Curtis, γραμματέα δὲ τὸν κ. Σιδερίδην.

Αἱ μετὰ τὰς θερινὰς διακοπὰς φθινοπωριναὶ καὶ χειμεριναὶ κακοκαιρίαι καὶ αἱ ἑορταὶ τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα εὐαρίθμους συνεδρίας ἐπέτρεψαν τῇ Ἐπιτροπῇ. Τῶν γενομένων συνεδριῶν προήδρευσε πάντοτε ὁ αἰδεσιμώτατος κ. Curtis, ἐγραμμάτευσε δὲ τῶν μὲν ἡμερινῶν ὁ κ. Κ. Περδικίδης, τῶν δὲ ἑσπερινῶν ὁ κ. Σιδερίδης συμμορφωθεὶς πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ληφθεῖσαν ἀπόφασιν καὶ ἀποσύρας τὴν ὑποβληθεῖσαν παραίτησιν αὐτοῦ. Τὰς δ' ἐργασίας συνοψίζομεν ὧδε:

Ἑλληνικὴ ἀρχαιολογία

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐμελέτησεν ἰχνογράφημα λάρνακος κειμένης ἐν Κυζίκῳ ἐπεξηγηθὲν καὶ ἀντιγραφὲν ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Ὀρφανουδάκη· τέσσαρας ἑλληνικὰς ἐπιτυμβίους ἐπιγραφάς, ἠκρωτηριασμένας, ἀγνώστου προελεύσεως· ἑτέρας δύο ἀποσταλείσας ἐξ Ἁγίου Ὄρους ὑπὸ τοῦ ὁσιολογιωτάτου μοναχοῦ κ. Ἀλεξ. Λαυριώτου μετ' ἀπεικονίσματος καὶ χαρτώου ἐκτυπώματος· ταῦτα διεβιβάσθησαν τῇ Ἐπιτροπῇ ὑπὸ τοῦ γραφείου τοῦ Συλλόγου.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀπεδέξατο εὐγνωμόνως φωτογραφικὴν εἰκόνα τοῦ ἐν τῷ καταστήματι τοῦ Συλλόγου ὑπάρχοντος ἀγάλματος, δωρηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐξοχ. Μ. Λογοθέτου Σταυράκη βέη Ἀριστάρχου, ἣν καὶ κατέθετο ἐν τοῖς ἀρχείοις αὐτῆς.

Ὁ κ. Α. Κοπάσης ἐφέντης ἐπέδειξε κεφαλὴν χαλκῆν, τῆς Ἀρτέμιδος πιθανῶς, καλλιτεχνικῶς ἐξειργασμένην, προερχομένην ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς ἐν Κρήτῃ πόλεως Κισσάμου· ὁ δὲ αἰδεσ. κ. Curtis ἰχνογράφημα αὐτοῦ ἀναγλύφου κειμένου παρὰ τὸ Ἐσκὶ Ἰμαρὲτ Τζαμισὴ (ναὸν τοῦ Παντεπόπτου) ἐν Βυζαντίῳ, παριστῶντος τὸν γνωστὸν θρᾳκικὸν ἥρωα.

Χριστιανικὴ ἀρχαιολογία

Ὁ κ. Albert Long ἀνεκοινώσατο πέντε χριστιανικὰς ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως Ῥεσάφα, κειμένης εἰς ἀπόστασιν δύο ἡμερῶν ἀπὸ τῆς Παλμύρας ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐξ ἠρειπωμένου οἰκοδομήματος ὁμοιάζοντος ταῖς ἐκκλησίαις τῆς βορείου Συρίας.

Βυζαντινὴ ἀρχαιολογία.

Ὁ κ. Alex. van Millingen ἀνεκοινώσατο ἓξ βυζαντινὰ μονογράμματα εὑρισκόμενα ἐπὶ τοῦ δεκάτου πύργου ἐν τοῖς ἔνδον τείχεσι, βορείως τῆς πύλης τῆς Σηλυμβρίας, δυσεξήγητα ἔτι.

Ὁ αἰδεσ. κ. Curtis ἐποίησε τινὰς παρατηρήσεις πρὸς ὅσα ἔγραψεν ὁ συνάδελφος κ. Μ. Γεδεὼν ἐν τῷ ἀρτίως τυπωθέντι πονήματι αὐτοῦ «Ἔγγραφοι λίθοι καὶ κεράμια» περὶ δημοσιεύσεως αὐτοῦ ἐν τῷ παραρτήματι τοῦ ΙϚʹ τόμου τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐσφαλμένως ἀντιγράψας γράμματά τινα οὐ μόνον ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος βιβλίῳ, ἀλλὰ καὶ πρότερον ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ».

Ὁ κ. Σιδερίδης τμῆμα σεσημασμένης βυζαντινῆς πλίνθου κατέθετο προερχομένης ἐκ σωροῦ παρὰ τὸ Μαχροχώριον. Ἀνεκοινώσατο δὲ καὶ περὶ ὑπογείου κειμένου ἐν ᾧ χώρῳ ἐγείρεται τὸ κατάστημα τοῦ Δημοσίου Χρέους, παρὰ τὴν περσικὴν πρεσβείαν, γνωστῷ ὑπὸ τὸ ὄνομα Τσιφτὲ-σαράγι· τὸ ὑπόγειον ἔχον τέσσαρας κίονας, ὧν εἷς μαρμάρινος, οἱ δὲ τρεῖς πορφυροῖ, φέρει κιονόκρανα σταυροῖς καὶ ἄνθεσι κεκοσμημένα καὶ στοιχεῖά τινά· θεωρεῖ τὸ ὑπόγειον κινστέρναν· αὐτόθι εὑρέθησαν καὶ ἄλλα κιονόκρανα καὶ στῆλαι τινές, λείψανα βυζαντινά. Πρὸς τούτοις δὲ ἐποιήσατο λόγον περὶ τῆς μονῆς τοῦ Φιλανθρώπου Χριστοῦ, ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους ἀπὸ τῆς οἰκοδομῆς αὐτῆς ἦτον ἀνδρῷα, κατὰ Τυπικὸν τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Μάμαντος, ἐσχάτως ἐν Ὀδησσῷ τυπωθέν, βραδύτερον δὲ ἐγένετο γυναικεία, κατὰ τὰς μαρτυρίας, ἃς ὑπέδειξεν ἐν τῇ περὶ τῆς μονῆς τῆς Παμμακαρίστου διατριβῇ αὐτοῦ, τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τῷ τελευταίῳ Ἀρχαιολογικῷ ἡμῶν παραρτήματι.

Νομισματολογία

Ὑπέβαλεν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν σάμιός τις ὀκτὼ νομίσματα ῥωμαϊκὰ καὶ βυζαντινὰ ἐξαιτούμενος ἐκτίμησιν καὶ ἀγοραστήν. Ἡ Ἐπιτροπὴ εὗρε τινὰ αὐτῶν ἄξια λόγου ὡς καλῶς διατηρηθέντα, ἐθεώρησε δ' ἑαυτὴν ἀναρμοδίαν διὰ τὰς αἰτήσεις τοῦ κυρίου αὐτῶν, παρατηρήσασα αὐτῷ ὅτι ὁ Σύλλογος ἀποδέχεται εὐγνωμόνως πρὸς τὸ παρὸν προσφορὰς φιλομούσων πρὸς πλουτισμὸν τῆς συλλογῆς αὐτοῦ, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ὁποίας ἐπιφυλάσσεται ἐν τῷ μέλλοντι ἀγοράς.

Ἐργασίαι ὑπὸ μελέτην

Τὸν χειρόγραφον Ψαλτῆρα ὄν, δωρηθέντα τῷ Συλλόγῳ ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Γεδεών, παρέπεμψε τῇ ἡμετέρᾳ Ἐπιτροπῇ ὁ Σύλλογος, μελετῶσιν οἱ κκ. Curtis καὶ Περδικίδης, οἷς ἀνετέθη ἡ ἔρευνα. Τὸ ἀποτέλεσμα ἐγκαίρως γνωστοποιηθήσεται τῷ Συλλόγῳ.

Ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν εὐκαίρησεν ἔτι νὰ μελετήσῃ καὶ τὰς ὑπὸ τοῦ κ. Παρανίκα δωρηθείσας ἐνεπιγράφους μαρμαρίνας πλάκας, ἃς ἐκ Χαλκηδόνος μετήνεγκεν.

Ἀρχαιολογικὸν δελτίον

Εὐχαρίστως ἡ Ἐπιτροπὴ ἀπεδέξατο τὴν ἀπὸ 22 μαρτίου ἐπιστολὴν τοῦ γραφείου τοῦ Συλλόγου, δι' ἧς ζητεῖται ἡ προπαρασκευὴ ὕλης διὰ παράρτημα ἀρχαιολογικόν. Εἰς τοῦτο ἤδη ἀσχολεῖται ἡ Ἐπιτροπὴ καὶ εὐελπιστοῦμεν ὅτι οὐκ εἰς μακρὰν ἔσται ἑτοίμη ἱκανὴ ὕλη, χάρις εἰς τὸν διακρίνοντα τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ζῆλον καὶ προθυμίαν.

---

6) ΕΚΘΕΣΙΣ

τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κ. Πέτρου Πετρακίδου ἐν τῇ ͵ΑΡΛΗʹ συνεδριάσει τῆς 16 ἀπριλίου 1893.

Κύριοι·

Ἐντολῇ τῶν φίλων ἑταίρων τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐκτίθημι σήμερον ὑμῖν δι' ὀλίγων βραχέων τὰ κατὰ τὸ λῆγον ἤδη συλλογικὸν ἔτος ὑπ' αὐτῆς πεπραγμένα.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπή, ἧς πρόεδρος μὲν ὁ αἰδεσιμώτατος Κ. Παρίτσης, γραμματεὺς δὲ ὁ κ. Π. Πετρακίδης, καὶ μέλη οἱ κκ. Μ. Αὐθεντόπουλος, Κ. Βακαλόπουλος, Ι. Βαλαβάνης, Δ. Οἰκονομίδης, Ν. Παπαγιαννόπουλος, Θ. Σαλτέλης, καὶ Χρ. Χατζηχρήστου, ἐν οἷς καὶ ὁ κ. Ε. Ζαλοκώστας, ὃς ἀτυχῶς ἐστέρησεν ἡμᾶς τὴν πολύτιμον συνεργασίαν αὐτοῦ, ἅτε οἰκειοθελῶς παραιτησάμενος διὰ τῆς μὴ παραστάσεως ἐν ταῖς συνεδριάσεσιν, ἑπτακαιδεκάκις μέχρι τοῦδε ἐν συνεδριάσει συνελθοῦσα, μετὰ πολλοῦ τοῦ ζήλου καὶ

τῆς ἐπιμελείας ἠσχολήθη καὶ πάλιν περὶ τὰ σπουδαιότατα τῶν ἔργων αὐτῆς, τὸ περὶ τῆς συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων Ζωγράφειον Διαγώνισμα καὶ τὸ τῆς Ζωγρ. Βιβλιοθήκης.

Α΄ Ζωγράφειον Διαγώνισμα

Καὶ τῷ ἔτει τούτῳ, ὡς τῷ ΚΘ΄ συλλογικῷ ἔτει, ἠναγκάσθη ἡ Ἐπιτροπὴ νὰ διαιρέσῃ τὴν περὶ τῆς συλλογῆς τῶν ζώντων μνημείων ἐργασίαν αὐτῆς, μάλιστα μετὰ τὰ ὑπὸ τοῦ κ. προέδρου ἀνακοινωθέντα αὐτῇ, « ὅτι ὁ κ. Γ. Χασιώτης ἀνήγγειλεν αὐτῷ, ὅτι ὁ μεγάθυμος ἱδρυτὴς καὶ μέγας εὐεργέτης τοῦ Συλλόγου Ἐξοχώτατος Χρηστάκης ἐφέντης Ζωγράφος, μετὰ τὴν διακοσιόλιρον γενναίαν συνδρομὴν πρὸς ἔκδοσιν ἰδιαιτέραν τῆς γλωσσικῆς ὕλης, δι᾿ ἧς ἐξεδόθη ὁ Α΄ τόμος, χορηγεῖ καὶ τὴν ἀπαιτουμένην δαπάνην πρὸς ἔκδοσιν τοῦ Β΄ τόμου, ἀλλ᾿ ἀπαιτεῖ τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν γενομένων δαπανῶν », ἤτοι εἰς τὴν εἰδικὴν ἐπεξεργασίαν τῆς ἀπὸ ἐτῶν ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Συλλόγου ἀποκειμένης γλωσσικῆς ὕλης, καὶ τὴν τῷ ἐνεστῶτι συλλογικῷ ἔτει πρὸς δοκιμασίαν πεμφθεῖσαν. Καὶ τὴν μὲν πρώτην, ἀρχομένου τοῦ αὐγούστου, διενείμαντο τὰ πλεῖστα τῶν μελῶν, ἐπεξεργασάμενα κατά τε τὸ δυνατὸν καὶ τὸν ὑπολειπόμενον αὐτοῖς πρὸς ἄνεσιν χρόνον, ὑπολειπομένης μόνον τῆς τε ταξινομήσεως καὶ ἀντιγραφῆς τῆς ὕλης μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ ἐκ Παρισίων συνθήματος πρὸς προπαρασκευὴν τῆς ἐκτυπώσεως, ὅτε βραδύτερον ἡ Ἐπιτροπή, τῇ προτάσει μελῶν τινων αὐτῆς ἐπιθυμούντων τελειότερον νὰ δημοσιευθῇ τὸ ἔργον, ἀπεφήνατο ὅτι καλὸν ἤθελεν εἶσθαι, ἐπειδὴ ἡ ἐργασία αὕτη λίαν ἐπίπονος εἶνε, καὶ χρόνου δεῖται μακροῦ πρὸς τελείαν ἐπεξεργασίαν καὶ ταξινόμησιν τῆς ὕλης, νὰ ὁρισθῇ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου εἰδικὴ πρὸς τοῦτο ἐπιτροπή. Τὴν δὲ δευτέραν, ἤτοι τὴν τῷ παρόντι ἔτει πρὸς δοκιμασίαν πεμφθεῖσαν, ἥτις ποικίλη μὲν τυγχάνει οὖσα, διότι ὀκτωκαίδεκα συλλογαὶ ἐκ διαφόρων μερῶν ἐπέμφθησαν, ἀλλ᾿ οὐχὶ καὶ ἄφθονος, πλὴν τινων (διότι μετὰ λύπης παρατηρεῖ ἡ Ἐπιτροπὴ ὅτι πολλοὶ τῶν συλλογέων, πρὸς κάρπωσιν τοῦ ἐτησίου δεκαλίρου γέρως κατατέμνουσι τὴν ὕλην) ταύτην διανειμάμενα καὶ μελετήσαντα τὰ μέλη, ὑποβαλοῦσιν ἐν προσεχεῖ τινι συνεδριάσει τὴν περὶ αὐτῆς κρίσιν διὰ τοῦ ἐπὶ τούτῳ ὁρισθέντος εἰσηγητοῦ κ. Μ. Αὐθεντοπούλου. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Ζωγρ. Διαγωνίσματος.

Β΄ Ζωγράφειος Βιβλιοθήκη

Περὶ δὲ τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης οὐδὲν δυστυχῶς τὸ εὐάρεστον ἔν γε τῷ παρόντι δύναται ν᾿ ἀνακοινώσηται ἡ Ἐπιτροπή, διότι πολλὰ μὲν πράγματα παρέσχε καὶ παρέχει αὐτῇ ἡ τοῦ Ε΄ τόμου ἔκδοσις, ἀλλὰ δι᾿ ἐλπίδος ἔχει ὅτι καὶ αἱ δυσχέρειαι αὗται ἐν τέλει ἀρθήσονται, ὡς αἱ ἄλλαι. Ἐπιτραπήτω ἡμῖν ὅμως, ἅτε λόγον τῶν πεπραγμένων διδοῦσι, βραχεῖάν τινα ἀφήγησιν περὶ τούτου νὰ κάμωμεν.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπή, περὶ πολλοῦ ποιουμένη καὶ σέβουσα τὸν κ. Δ. Βερναρδάκην, κάλλιστα δὲ τοὺς ἀτρύτους αὐτοῦ περὶ τὴν ἔκδοσιν κόπους γινώσκουσα, πᾶσαν προθυμίαν ἐπεδείξατο αὐτῷ περὶ τὴν τοῦ Β΄ τόμου τοῦ Εὐριπίδου ἔκδοσιν, ἀπὸ τριετίας περίπου ἀναθεῖσα αὐτῷ τοῦτο κατὰ τὴν εἰς Γερμανίαν μετάβασίν του τὴν εὕρεσιν καταλλήλου τυπογραφείου, ὅς, μὴ εὑρὼν τοῦτο ἐν Γερμανίᾳ, ὡς ἔγραψεν ἐκεῖθεν τῷ Συλλόγῳ καί, μετὰ τὴν ἐκ Γερμανίας ἐπάνοδόν του, ἐκ Μιτυλήνης, ἐξελέξατο, μεταβὰς εἰς Ἀθήνας, τὸ τοῦ κ. Ἰγγλέση. Ὁ Σύλλογος, προθύμως ἀποδεξάμενος τὴν τοῦ κ. Βερναρδάκη πρότασιν, συνῆψε συμβόλαιον μετὰ τοῦ κ. Ἰγγλέση, ὅτε ὀλίγῳ ὕστερον διαφωνία ἐγείρεται ἐκδότου τε καὶ τυπογράφου περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν τε στοιχείων καὶ τῆς μελάνης, πικρὰ δὲ παράπονα ἐκφράζονται ὑπὸ τοῦ κ. Βερναρδάκη κατὰ τοῦ Συλλόγου ὡς ὑπαιτίου τῆς περὶ τὴν ἐκτύπωσιν βραδύτητος, ἐφ᾿ οἷς πάντα ἄλλον ἢ τὸν Σύλλογον ὁ κ. Βερναρδάκης δικαιοῦται νὰ αἰτιᾶται· ἀλλ᾿ εὐτυχῶς πάντα ταῦτα διὰ τῆς λελογισμένης καὶ ἔμφρονος πολιτείας τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς προθύμου συναρωγῆς τοῦ ἀκαμάτου τοῦ Συλλόγου προέδρου αἴρονται, καὶ οὕτως ἄρχεται ἡ ἐκτύπωσις μετὰ τὴν ἔγκρισιν τῶν δοκιμίων καὶ τὴν ἔγγραφον ὁμολογίαν τοῦ κ. Βερναρδάκη ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ὀκτωβρίου, προκαταβαλόντος τότε καὶ τοῦ Συλλόγου τῷ κ. Ἰγγλέσῃ τὰς κατὰ τὸ συμβόλαιον ὁριζομένας δισχιλίας δραχμάς. Ἀλλὰ δυστυχῶς μετὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ β΄ τυπογραφικοῦ φύλλου ἀναστέλλεται ἡ ἐργασία, ὅθεν δίκαια ἤδη παράπονα τοῦ κ. Βερναρδάκη, ἔντονοι παραστάσεις τοῦ Συλλόγου καὶ ἀπειλὴ διαμαρτυρίας πρὸς τὸν κ. Ἰγγλέσην εἰς διάλυσιν τοῦ συμβολαίου ἐπὶ παραβάσει τῶν ἐν αὐτῷ συμπεφωνημένων, πρὸς ἃ δικαιολογούμενος οὗτος

προβάλλεται τὴν ἐν Ἑλλάδι ὑπερτίμησιν τοῦ χρυσοῦ, παραίτιον γενομένην τῆς ἐκ Γαλλίας μεταφορᾶς των συμπεφωνημένων νέων στοιχείων, καὶ ὑπισχνεῖται τὴν ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἔναρξιν τῆς τακτικῆς ἐργασίας. Ἡ Ἐπιτροπὴ, τέλος, καὶ ὁ κ. πρόεδρος τοῦ Συλλόγου, ἐπιθυμοῦντες νὰ θῶσι πέρας εἰς τὴν θλιβερὰν ταύτην ὑπόθεσιν, ἐπέστειλαν τῷ κ. Ἰγγλέσῃ ὅτι δεκαπενθήμερος δίδοται αὐτῷ προθεσμία πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ὑπεσχημένων αὐτῷ, παρελθούσης δὲ τῆς προθεσμίας καὶ μὴ ἐκτελουμένων τῶν συμπεφωνημένων, ὁ Σύλλογος προβήσεται δικαστικῶς εἰς διαμαρτυρίαν, κηρύττων διαλελυμένον τὸ συμβόλαιον.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, τοῦ κ. Ἰγγλέση ἐνταῦθα ἀφικομένου, καὶ ἐν τῇ μετὰ τοῦ κ. προέδρου τοῦ Συλλόγου συνεντεύξει τὰ πάντα ἀφηγησαμένου καὶ παράτασιν δέκα ἔτι ἡμερῶν ἐξαιτησαμένου, χορηγεῖται τούτῳ καὶ αὐτὴ πρὸς ἀποφυγὴν δικαστικῶν περιπλοκῶν, ὅτε διὰ νέας ἐπιστολῆς ὁ κ. Βερναρδάκης τελευταίως, ἐν ἀγνοίᾳ διατελῶν τῆς παραταθείσης προθεσμίας, ἐξαιτεῖται τὴν διάλυσιν τοῦ συμβολαίου καὶ τὴν εὕρεσιν ἄλλου τυπογραφείου, ἐφ' ᾧ καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ ἀνεκοινώσατο χθὲς τῷ κ. προέδρῳ νὰ προβῇ δικαστικῶς εἰς διάλυσιν τοῦ μετὰ τοῦ κ. Ἰγγλέση συμβολαίου, διαμαρτυρόμενος καὶ λαμβάνων τὰ νόμιμα συντηρητικὰ μέτρα πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν προκαταβληθεισῶν αὐτῷ δισχιλίων δραχμῶν, ἐὰν μετὰ τὴν εἰκοσιπενθήμερον προθεσμίαν δὲν ἐκτελεσθῶσι τὰ ὑπεσχημένα.

Τοιαῦτα μέν, φίλοι ἑταῖροι, τὰ περὶ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ε' τόμου τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης. Ἀλλ' ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν περιώρισε τὰς ἐνεργείας αὐτῆς εἰς τοῦτο μόνον· αὐτὴ καλῶς γινώσκουσα ὅτι ἐκ τῶν τόκων ὑπολείπεται χρηματικὸν ποσὸν ἐπαρκοῦν καὶ εἰς τὴν τοῦ Ϛ' τόμου ἔκδοσιν, ἀρχομένου τοῦ συλλογικοῦ ἔτους καὶ εἶτα δὶς ἢ τρίς, ἔγραψε πρὸς τὸν ἐν Würzburg καθηγητὴν κ. Schanz, οὗ ἡ σειρὰ ἔρχεται, περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδόσεως τοῦ Α' τόμου τοῦ Πλάτωνος· τούτου δὲ οὐδὲν ἀποκριναμένου, ἔγραψε τελευταῖον ὁ Σύλλογος πρὸς τὸν ἐν Κιέλῳ καθηγητὴν κ. Fr. Blass, οὗ ἡ σειρὰ ἔρχεται, περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδόσεως τοῦ Α' τόμου τοῦ Δημοσθένους, οὗ τὴν ἀπόκρισιν ἀναμένομεν.

Ταῦτα τὰ ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ λῆγον ἔτος πεπραγμένα, ἅπερ τῇ κρίσει ὑμῶν ὑποβάλλομεν.

---

7) ΕΚΘΕΣΙΣ

περὶ τῶν δημοσίων διαλέξεων τοῦ ΛΒ' συλλογικοῦ ἔτους, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου τοῦ Συλλόγου κ. Χρ. Χατζηχρήστου ἐν τῇ ,ΑΡΜ' συνεδριάσει τῆς 24 ἀπριλίου 1893.

Ἐντιμοι συνάδελφοι·

Τὸ 12 ἄρθρον τοῦ ἐν ἰσχύϊ Κανονισμοῦ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐπιτάσσει τῷ ἑτέρῳ τῶν ἀντιπροέδρων καὶ προέδρῳ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τὴν ἐν τῷ τέλει τοῦ συλλογικοῦ ἔτους ἔκθεσιν περὶ τῶν δημοσίων διαλέξεων. Καὶ ὁ Κανονισμὸς καλῶς διακελεύεται καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν τοῖς ῥήμασι τούτου πειθόμενοι τὰ διακελευόμενα ποιεῖν εὐλαβῶς. Προθυμότερον δὲ καὶ ἡμεῖς θὰ ἐπετελοῦμεν τοῦτο εἰ καὶ τοὺς τὰς διαλέξεις ποιουμένους προθυμοτέρους εἴχομεν εἰς τὸ ὑποβάλλειν ἡμῖν τακτικὰς καὶ ἀκριβεῖς περιλήψεις τῶν ἀνακοινουμένων ἢ αὐτὰς ταύτας τοὐλάχιστον τὰς διαλέξεις αὐτῶν, ὅπως ὁ ἐπὶ τούτων τεταγμένος τακτικὰς καὶ ἀνυσίμους περιλήψεις αὐτῶν ποιῇ.

Ἂν δὲ καὶ σκόπιμον καὶ λυσιτελὲς τοῦτο ἐστίν, ἡ ἁπλῆ δηλονότι τῶν περιλήψεων ἀνάγνωσις ἐν συνεδριάσει κατὰ τύπους μόνον καὶ ἕνεκα λόγου, χωρὶς νὰ ἔχῃ σκοπὸν τὴν ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Συλλόγου δημοσίευσιν πρὸς φωτισμόν τινα τῶν ἀναγνωστῶν αὐτοῦ, καὶ ἂν ὄντως αὐτὴ φωτίζῃ καὶ σοφωτέρους ἑαυτῶν ποιῇ τοὺς ἀναγινώσκοντας κεφαλαιωδεστάτας περιλήψεις ἄνευ λόγων μακροτέρων, ἐπεξηγούντων τὰς ἀποφθεγματικάς, οὕτως εἰπεῖν, ταύτας συνόψεις, περὶ τούτου ὀκνῶ γνώμην ἀποφαίνεσθαι, ἐξ εὐλαβείας πρὸς τοὺς κειμένους νόμους, διδαχθεὶς ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ ὅτι «κρείσσων ἐστὶ πόλις χείροσι νόμοις ἀκινήτοις χρωμένη ἢ καλῶς ἔχουσιν ἀκύροις». Ὅταν δὲ ὁ τῶν μεταρρυθμίσεων τῶν κειμένων χρόνος ἐπιστῇ, τότε τολμήσομεν τὴν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀτομικὴν ἡμῶν γνώμην εὐσεβάστως καθυποβαλεῖν.

Ταῦτα ἐν προοιμίου μέρει προτάξαντες ἐρχόμεθα ἐπὶ τὴν σκιαγραφίαν τῶν δημοσίων διαλέξεων.

Πρῶτος ἐν προμάχοις ἐφάνη ἀνὴρ ἀργυράσπις τῶν δημοσίων διαλέξεων καὶ ἄλλων φιλολογικῶν ἀνακοινώσεων, ὁ κ. Ἀνδρέας

Δαλλαπόρτας, ὁ ἐναρίθμιος ἐν τῇ χορείᾳ ἐκείνων τῶν ἀποιχομένων ἤδη ἀνδρῶν, οἵτινες τὴν φιλομάθειαν ἧναψαν ἐν τῷ ἡμετέρῳ γένει καὶ διέδωκαν γνώσεις ὠφελίμους, ὁ διὰ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ ῥητορείας καὶ τοῦ ἐμφύτου αὐτῷ ἐνθουσιασμοῦ πολλάκις τὰ πολλὰ καὶ πολυπληθῆ ἀκροατήρια αὐτοῦ καὶ ἐν Συλλόγοις καὶ ἐν Ἀδελφότησι καὶ ἐν Λέσχαις ἐν ἱερᾷ σιγῇ καὶ συγκινήσει ποτὲ συγκρατήσας, νῦν δὲ κατὰ τὸ ἀνθρώπειον *γήραϊ* ἀπὸ τούτων *πεπαυμένος*· ἀλλ' οὐκ εἶπον τἀληθές· οὐχὶ γήραϊ, ἀλλὰ δεινῇ νόσῳ ὀργανικήν τινα ἀλλοίωσιν παθών· ὁ κ. Ἀνδρέας Δαλλαπόρτας μίαν ἐποιήσατο διάλεξιν «περὶ τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης», ἐν ᾗ μονονουχὶ ζώσας παρέστησε τὰς περὶ αὐτῆς δοξασίας αὐτοῦ διὰ κρίσεως ὑγιοῦς καὶ ζωηρᾶς ἐκφράσεως.

Δεύτερος ἐν τῇ χρονολογικῇ τάξει ἐνεφανίσθη ἐπὶ τοῦ βήματος τῶν δημοσίων διαλέξεων ὁ κ. Γ. Ἀκεστορίδης, ὁ ἀείποτε πρωτεύων ἐν τῇ προθυμίᾳ τοῦ μεταδιδόναι τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ ἀγαθῶν τοῖς μὴ τυχοῦσιν ἐπιστημονικῆς μορφώσεως, μὴ ἀποκρύπτων, οὕτως εἰπεῖν, τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ λύχνον ὑπὸ τὸ μόδιον. Ὁ ἀσκληπιάδης ἀνὴρ ἐν τῇ χαρακτηριζούσῃ αὐτὸν εὐφραδείᾳ καὶ ἁπλότητι, ὡς ἐμπρέπει ἐν ταῖς τοιαύταις ὁμιλίαις, δύο ἐποιήσατο διαλέξεις «περὶ τῆς προφυλάξεως ἀπὸ τῆς ἀσιατικῆς χολέρας», ἐν ᾗ δι' ἐπιστημονικῆς πρακτικότητος τὸ μέγα ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος ἐνδιαφέρον καταδείκνυσιν· ἂν δὲ καὶ τὴν τρίτην ὑποσχεθεῖσαν διάλεξιν οὐκ ἐποιήσατο, αἴτιον τὰ ἐκτάκτως παριστάμενα τοῖς ἰατροῖς κωλύματα ἐγένοντο.

Τρίτος τῶν δημοσίων διαλέξεων ἀγορητὴς ἐγένετο ὁ ἀγαθὰ καὶ εὐοίωνα τὰ πρωτόλεια τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ μορφώσεως ἀποφηνάμενος νεαρὸς τῆς Θέμιδος θεράπων κ. Ν. Γιαννουλᾶτος, μίαν ποιησάμενος διάλεξιν «περὶ τῆς ἱστορικῆς σχολῆς τοῦ Δικαίου», ἐπιδειξάμενος ἡμῖν μαργαρίτινον ἐπιστημονικὸν ὅρμον, οὕτως ἐναρμονίως καὶ καλλιτεχνικῶς συντεθειμένον, ὥστε ἄδικον κρίνομεν νὰ ἀποσπάσωμεν τοὺς κυριωτέρους τῶν μαργαριτῶν αὐτοῦ εἰς ἄκαιρον μονομερῆ ἐπίδειξιν.

Τέταρτος τῶν ἀγορητῶν παρέστη ὁ νεαρὸς ἐπιστήμων φυσιοδίφης κ. Σταῦρος Βραχάμης, ὅστις μίαν διάλεξιν «περὶ σεισμῶν» ποιησάμενος τοὺς μὲν ἄλλους ἅπαντας εἰς θαυμασμὸν τῶν θαυμασίων τῆς ὑδρογείου σφαίρας ἡμῶν συνέσεισε, τὸν δὲ ἐπὶ τῶν δημοσίων διαλέξεων ἀντιπρόεδρον βαθέως συνεκίνησε, καθότι, διδάσκαλον καὶ ἰθύντορα τῶν νεαρῶν αὐτοῦ ἡμερῶν γενόμενον καὶ πολλὰ τἀγαθὰ περὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ αὐτοῦ μέλλοντος ἔκτοτε μαντευσάμενον διὰ τῆς αὐτοῦ ἐπιστημονικῆς μορφώσεως, ἀψευδῆ Κάλχαντα τοῦτον ἀπέδειξεν.

Πέμπτος ἀγορητὴς ἐγένετο ὁ κ. Διονύσιος Rosenfeld, ὅστις κάτοχος μὲν τῆς πατρίου αὐτοῦ φιλολογίας ὤν, ἐκ φίλτρου δὲ πρὸς τὴν ἀρχαίαν φιλολογίαν, εὗρε θέμα διαλέξεως ἀξιόλογον, καταστῆσαν μὲν ἀριδήλους τὰς αὐτοῦ γνώσεις, τὴν δ' ἡμετέραν ἐν γένει φιλοτιμίαν ἱκανοποιῆσε, ποιησάμενος μίαν διάλεξιν «περὶ τῶν τοῦ γερμανοῦ ποιητοῦ Grillpazer δραμάτων», ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν ἐχόντων.

Τὸν ἀγορητὴν τοῦτον ἐπηκολούθησεν ὁ καθηγητὴς τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς κ. Δημοσθένης Π. Οἰκονομίδης, οὐ μόνον τῆς ἀρχαίας ἡμῶν φιλολογίας μύστης, ἀλλὰ καὶ τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης καλὸς ἐρευνητὴς ὃς μίαν ἐποιήσατο διάλεξιν «περὶ τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης», ἀνακοινωσάμενος λίαν σοφὰς περὶ ταύτης σκέψεις.

Περὶ τῆς ποιητικῆς δὲ ἐν τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ πυθόμενος καὶ ὁ γαλάτης λόγιος κ. J. Saudor, προσῆλθεν ἐπίκουρος εἰς τὴν ποιητικὴν ἐπισκόπησιν καὶ ἐποιήσατο δύο διαλέξεις γαλλιστὶ «περὶ τῆς ἐν Καναδᾷ γαλλικῆς ποιήσεως», θελήσας ν' ἀποδείξῃ ὅτι ὁ καλὸς ποιητικὸς σπόρος ὅπου γῆς κἂν καταπέσῃ ἀκμαῖος εἰς ζωὴν καὶ κάλλος θ' ἀναβλαστήσῃ.

Ἅλις δὲ ποιητικῆς αὔρας ἡμῖν ἀναπνεύσασι καὶ ποιητικοῦ ἀνθοσμίου κορεσθεῖσιν ἐπελθὼν ἄρνω ἀσκληπιάδης ἀνὴρ ὁ κ. Ἀλέξανδρος Τουργούτης, «ὦ φιλόλογοι ἄνδρες, ἀναβοᾷ, μὴ ὅλως ἀντιποιῆσθε τῆς τῶν ποιητῶν δόξης μόνοι αὐτοί, ὅτι καὶ ἡμεῖς οἱ ἰατροὶ ταύτης μεταποιούμεθα, ἐπειδή περ καὶ ἱκανὴν ἰατρικὴν πεῖραν πολλοὶ τῶν ποιητῶν ἐπεδείξαντο», ποιησάμενος εἰς ἀπόδειξιν τούτου μίαν διάλεξιν «Περὶ τῆς παρ' Ἀριστοφάνει ἰατρικῆς».

Ἐπειδὴ δὲ περὶ τοῦ Κωμικοῦ ὁ λόγος ἐγένετο τοῦ ἀπὸ τῆς θεατρικῆς σκηνῆς τὰ ψεκτὰ καὶ γελοῖα ἐν ἀνθρώποις διακωμῳδήσαντος, «δεῦρο ἀκροάσασθε» προσελθὼν λέγει ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης, «περὶ τῆς ἱστορίας τούτου τοῦ θεάτρου καὶ τῆς δραματικῆς ποιήσεως», ἐκτιθεὶς ἐν μιᾷ διαλέξει λίαν γλαφυρῶς περὶ τῆς τέχνης ταύτης, ἥτις ἐν τῇ πάλαι Ἑλλάδι ἀναπτυχθεῖσα ἐδίδαξε, διδάσκει καὶ διδάξει τὸν κόσμον περὶ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ψυχικῶν παθημάτων καὶ τῶν καθάρσεων τούτων.

Δέκατος ἐν τῇ χρονολογικῇ τάξει ἀνῆλθε τὸ βῆμα τῶν διαλέξεων ὁ καθηγητὴς τῆς γαλλικῆς κ. Ch. Nazaretti ποιησάμενος μίαν διάλεξιν γαλλιστὶ «περὶ τῆς νεωτέρας παιδεύσεως».

Τούτῳ δ' ἠκολούθησεν ἕτερος τῆς Θέμιδος ὀτρηρὸς θεράπων ὁ κ. Σ. Ἀποστόλογλου, ποιησάμενος μίαν διάλεξιν «περὶ πολυτελείας ὑπὸ πλουτολογικὴν ἔποψιν», ἣν διακρίνει ἀκρίβεια μελέτης καὶ καθαρότης παραστάσεως.

Ἀλλὰ καὶ μετὰ πάντας τούτους τοὺς πολλαχῶς τὰ στέρνα τῆς ἐπιστήμης ἐκμεταλλευθέντας διὰ τῆς μέγα δυναμένης γραφίδος καὶ εὐγλωττίας αὐτῶν, ἀφῆκαν ὅμως ἀνεκμετάλλευτον ἄγνωστον ἡμῖν μεταλλεῖον εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ μεταλλειογράφου φιλολόγου κ. Ἰωακεὶμ Βαλαβάνη, ὅστις, οὐχὶ ὑλικοῦ μετάλλου γλιχόμενος, ἀλλὰ περιγραφικῆς δεινότητος ἐπίδειξιν ἐπιδιώκων, ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ ἐν μιᾷ διαλέξει αὐτοῦ «περὶ τοῦ μεταλλείου τοῦ Ταύρου», ταυρικὴν ὄντως ἰσχὺν περὶ τὴν ἱστορικὴν ἐξέτασιν τῶν τοιούτων ἐπιδειξάμενος.

Καλὸς δὲ τούτῳ ἐπίκουρος ἐπέρχεται, βεβαιῶν τὸ ἀσφαλὲς τοῦ λόγου τοῦ ῥήτορος, γεωγραφικὸς ἀνὴρ, ὁ κ. Ἀπ. Βασακόπουλος καθολικώτερον τοῦ πράγματος ἀψάμενος καὶ ἱστορήσας ἡμῖν ἐν γλαφυρᾷ γλώσσῃ καὶ ἐπιστημονικῇ ἀκριβείᾳ τοὺς περὶ τὴν φυσικὴν γεωγραφίαν ἀγῶνας τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἀλλὰ τοὺς ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ τούτῳ ἀγῶνι φερεπόνους ἀγορητὰς ἱδρῶτι περιρρεομένους καὶ κεκμηκότας ἤδη καθορῶν ὁ τούτων κοσμήτωρ ἀντιπρόεδρος, καίπερ *γήραϊ πολέμοιο πεπασμένος*, προλαμβάνων πᾶσαν τούτων ὑποχώρησιν, ἐγκαίρως ἐν προμάχοις ἐπιφαίνεται ἵνα ἀναψυχήν τινα τούτοις παράσχῃ, καὶ μίαν ποιεῖται διάλεξιν «περὶ τῆς ὠφελιμότητος προλήψεων τινῶν», ἔντεχνον καὶ ἀναγκαῖον κατὰ τούτων ἀρξάμενος πόλεμον, ὅν, Θεοῦ θέλοντος, ἅμα τῇ πρώτῃ εὐκαιρίᾳ ἐξακολουθήσῃ μέχρις οὗ καλλίνικος ἐκ ταύτης ἐξέλθῃ.

Τοῦτον διεδέξατο δέκατος πέμπτος ὁ εἰδικὸς γραμματεὺς τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου κ. Χρ. Γ. Πανταζίδης, ὅστις πρὸς τὴν θαυμαστὴν καὶ παλαίφατον ἀρχαιότητα στρέψας τὸ βλέμμα, τοῖς μὲν ἀρηϊφίλοις καὶ δεινοῖς ἐκείνοις αἰχμηταῖς ἐφοβήθη προσπελάσαι, ἀσφαλέστερον δὲ ἔκρινεν εἰς τὰ ὑπερῷα τῶν καθ' Ὅμηρον οἰκιῶν ἀναβῆναι καὶ πρὸς τὰς τότε γυναῖκας μᾶλλον ὁμιλῆσαι, ὧν τὸν βίον, τὰς περιπετείας, τὴν διάφορον θέσιν «τῶν καθ' Ὅμηρον γυναικῶν» ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὡς θυγατέρων καὶ παρθένων ἀδμήτων, ὡς συζύγων καὶ ὡς μητέρων, ἐν μιᾷ διαλέξει γλαφυρῶς ἡμῖν ἐξέθηκεν.

Εὔζωνος δ' εἰσεπήδησεν ἐν τῷ μέσῳ ὁ τῶν μέσων αἰώνων εὐδόκιμος ἐρευνητὴς κ. Μ. Γεδεών, ὃς διὰ τῶν εὐρειῶν περὶ τὰ μεσαιωνικὰ μελετῶν αὐτοῦ πολὺ φῶς ἐπέχεεν εἰς τὴν ἐπιστήμην τῆς ἱστορίας κατὰ τὸ τμῆμα τοῦτο τῶν μέσων καὶ νεωτέρων χρόνων, ὅστις ἐν τῇ διακρινούσῃ αὐτὸν χάριτι καὶ εὐτραπέλῳ σπουδαιότητι δύο ἐποιήσατο διαλέξεις, τὴν μὲν «περὶ τῶν πηγῶν τῆς ἡμετέρας ἱστορίας ἐν τοῖς τελευταίοις αἰῶσι», τὴν δὲ, «ἂν ὑπάρχωσιν ἢ οὒ περίοδοι χρονικαὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν ἱστορίᾳ».

Ἀλλ' ἐπέπρωτο, φαίνεται, ἀπὸ τῆς ῥητορείας τοῦ κ. Δαλλαπόρτα ἀρξάμενοι, χρονολογικῶς βαίνοντες, νὰ καταλήξωμεν ἐπὶ τὸν Μέγαν Ῥήτορα τῆς Μ. Ἐκκλησίας Ἐξ. Καλλιάδην βέην, ὅστις, θαυμαστὴς καὶ μύστης τῆς προγονικῆς σοφίας, ἐποιήσατο ἡμῖν μίαν διάλεξιν διὰ τῆς χαρακτηριζούσης τὸν ῥήτορα λιγείας, ἀργυροήχου καὶ ζωηρᾶς αὐτοῦ λαλιᾶς «περὶ τῆς Σοφοκλείου Ἠλέκτρας ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς Χοηφόρους τοῦ Αἰσχύλου καὶ πρὸς τὴν Ἠλέκτραν καὶ τὸν Ὀρέστην τοῦ Εὐριπίδου», διάλεξιν δικαίως θαυμασθεῖσαν καὶ προσηκόντως χειροκροτηθεῖσαν.

Πρὶν ἢ καταπαύσωμεν τὸν λόγον, ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἀκρίβειαν ἐθεωρήσαμεν νὰ γνωρίσωμεν τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἐκ τῶν δημοσιευθεισῶν 28 διαλέξεων ὑστέρησαν ἐν τῷ καθήκοντι τούτῳ οἱ ἑξῆς: ὁ μὲν κ. Ε. Ποππέσκος, οὗ τὸ ὄνομα ἀγνοοῦμεν πῶς παρεισέφρησεν εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἀγορητῶν πρὸς ἀδικίαν αὐτοῦ, διότι οὐδέποτε θὰ ὑπέσχετο διάλεξιν, ἂν μὴ καὶ βέβαιος ἦν ὅτι ἔμελλε ποιήσειν ταύτην, μακρὰν εὑρισκόμενος ἐστέρησε τὸν Σύλλογον τῆς γλυκείας αὐτοῦ στωμυλίας. Ἐπίσης οἱ κκ. Κ. Περδικίδης, Κλ. Κοκκολᾶτος, Ν. Φωτιάδης, Π. Δ. Νικολόπουλος καὶ Ν. Παπαγιαννόπουλος κωλυθέντες ἐκ διαφόρων λόγων δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιτελέσωσι τὰς διαλέξεις αὐτῶν.

Ἐπίσης ὀφείλομεν νὰ καταστήσωμεν γνωστὸν, χάριν τῆς ἀκριβείας, ὅτι οἱ κκ. Ἀνδρεάδης καὶ Στ. Βραχάμης ἐκ τῶν δύο διαλέξεων, δι' ἃς ἐν τῷ καταλόγῳ ἐνεγράφησαν, ἐποιήσαντο ἀνὰ μίαν, ὁ δὲ κ. Χρ. Χατζηχρήστου τὴν ἑτέραν τῶν δύο διαλέξεων αὐτοῦ παρεχώρησε, τῇ αἰτήσει τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου, τῷ κ. Κ. Καλλιάδῃ.

Τοσαῦται αἱ διαλέξεις κατὰ τὸ συλλογικὸν

τοῦτο ἔτος καὶ τοιοῦτοι οἱ ταύτας ἀναδεξάμενοι ἀγορηταί.

Ἡμεῖς δὲ αἰτούμενοι συγγνώμην ὅτι τῶν διαλέξεων τούτων περιλήψεις ἀπέχομεν νὰ παρουσιάσωμεν ὑμῖν σήμερον, ἵνα μὴ μέχρι τῶν μέσων νυκτῶν δεσμεύσωμεν ὑμᾶς, κατερχόμεθα τοῦ βήματος, εὐχόμενοι ὅπως καὶ κατὰ τὸ προσεχὲς νέον συλλογικὸν ἔτος ὁ Σύλλογος ἐν τῇ ἐπιτελέσει τοῦ σκοποῦ τούτου εὕρῃ πάλιν τὴν αὐτὴν καὶ πλείω παρὰ τῶν ἀγορητῶν προθυμίαν.

ΚΡΙΣΙΣ

ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΝ ΑΓΩΝΑ

ΖΩΝΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κ. Μ. Αὐθεντοπούλου
ἐν τῇ ,ΑΡΜΔ΄ συνεδριάσει τῆς 5 μαΐου 1893.

Κύριοι·

Τὸ δεύτερον εἰσηγούμενοι εἰς τὸν Σύλλογον τὴν κρίσιν τῆς Φιλολογικῆς αὐτοῦ Ἐπιτροπῆς περὶ τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τὴν αὐτὴν καὶ τὸ πρῶτον ἀπευθύνομεν πρὸς τοὺς φιλοτίμους συλλογεῖς παραίνεσιν, ὅπως μὴ παράγωνται δηλονότι ὑπὸ ὑπερβάλλοντος ζήλου πρὸς τεχνικὴν περαιτέρω ἐπεξεργασίαν τῶν συντριμμάτων τούτων, ἀλλ᾽ ἀρκῶνται ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὴν ὡς ἀφθονωτάτην προσκομιδὴν ὑλικοῦ, ὑπὲρ τῆς ἀποθησαυρίσεως τοῦ ὁποίου καὶ μόνης χορηγεῖ ὁ γενναιότατος ἀγωνοθέτης, μεριμνᾷ δὲ μετὰ τοσαύτης στοργῆς τὸ σεμνὸν τοῦτο ἵδρυμα.

Διὰ τοῦτο δὲν θεωροῦμεν περιττὴν τὴν ἐπανειλημμένην πρὸς τοὺς περιέποντας τὰ γλωσσικὰ μνημεῖα λογίους ἀνάπτυξιν τοῦ τ: νοῦ τοῦ προκειμένου περὶ αὐτῶν διαγωνίσματος καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ὁπωσδήποτε ἄλλως ἐπιδιωκομένης διασώσεως αὐτῶν. Ἐν τοῖς γλωσσικοῖς μάλιστα στοιχείοις, τὰ ὁποῖα εἶνε ἐπιδεκτικὰ πλειόνων τῆς μιᾶς σημασιῶν, δέον νὰ διακριθῇ βαθμηδὸν ἀπὸ τῶν πλαγίων ἐκφορῶν ἡ πρώτη καὶ ἡ εὐθὺ πρὸς τὴν ἀρχικὴν βαίνουσα, ἐπειδὴ δὲ οὐδεμία διάλεκτος, ὀλιγώτερον ἄρα καὶ γλῶσσα ὁλόκληρος, προῆλθεν ἐκ προσυμφωνηθείσης ὡρισμένων ἀτόμων ἢ ὁμίλων ὁμολογίας, ἀλλ᾽ ἐξ ἀνάγκης φυσικῆς καὶ διὰ τοῦτο ἀναποδράστου μορφοῦνται καὶ παραμορφοῦνται πᾶσαι αἱ γλῶσσαι τοῦ κόσμου, ἡ ἐξακρίβωσις τῶν διαφόρων σημαινομένων ἑκάστου λεκτικοῦ ὅρου εἶναι σπουδαιοτάτη, ὡς βοηθοῦσα τὴν λύσιν ποικίλων διαλεκτικῶν ἀποριῶν. Εὐτυχῶς πρὸς τὸ μέγεθος τῆς σπουδαιότητος δὲν ἀναλογεῖ καὶ τὸ μέτρον τῆς δυσκολίας, οὐδὲν δὲ τῷ ὄντι ἀκοπώτερον τῆς φανερώσεως τῆς σημασίας διὰ τῆς παραθέσεως δύο-τριῶν, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ πλειόνων ζωντανῶν παραδειγμάτων, ἐκ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ λαμβανομένων. Καὶ ὅμως σπανίως οἱ ἡμέτεροι συλλογεῖς ἀκολουθοῦσι τὴν προχειροτάτην ταύτην μέθοδον, ἔχουσι δὲ πλείονα εὐκαμψίαν ὅπως μεταπηδήσωσι μακραίωνα γλωσσικὰ χάσματα, ἀπὸ τῶν σημερινῶν λόγου χάριν ἐκφορῶν εἰς τὰς ὁμηρικάς, ἢ ὄρεξιν ὅπως σημειώσωσι μίαν κἂν φράσιν τοῦ συγχρόνου ἰδιώματος, ἀρκοῦσαν νὰ πείσῃ τὸν ἐνδιαφερόμενον περὶ τῆς διαλεκτικῆς ἐκδοχῆς. Ἐνῷ δὲ οὐδέποτε σχεδὸν ἡ ἀναχρονιστικὴ αὕτη ἑρμηνεία ἀποφέρει κέρδος τι βέβαιον, κινδυνεύει ἡ

ἐργασία τῶν θιασωτῶν αὐτῆς ν' ἀποβῇ σειρὰ ὑποθέσεων, ὁμοίων πρὸς τὰς ἑρμηνευτικὰς ἀποπείρας τῶν ἱερογλυφικῶν ἐπιγραφῶν, ἐξ ὑπαμοιβῆς τάχα διαλευκαινομένων, ἐπισκοτιζομένων ὅμως ἐντελῶς καὶ διὰ μιᾶς, ὁσάκις ἡ διὰ δύο σύμβολα ἀλληλεγγύως ἰσχύουσα ἑρμηνευτικὴ ὑπόθεσις δὲν ἐπαρκῇ πρὸς ἐξήγησιν καὶ τρίτου.

Τὰς παραινέσεις ταύτας ἀναγκάζεται καὶ ἐφέτος ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ ν' ἀπευθύνῃ πρὸς πάντας μὲν σχεδὸν τοὺς συλλογεῖς, μάλιστα δὲ τῷ πρώτῳ ἐν τῇ σειρᾷ τοῦ ἡμετέρου λόγου, τῷ ἐκ Καρπάθου κ. Γεωργίῳ Χρυσῷ, τοῦ ὁποίου τὸ πεντηκοντασέλιδον τεῦχος σπεύδομεν διὰ βραχέων ν' ἀποθέσωμεν εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ Συλλόγου, τοῦτο μόνον ἐξαίροντες τοῦ ἀγωνιστοῦ τὸ κατόρθωμα, ὅτι εἰς πεντήκοντα δηλονότι καὶ λεπτότατα γεγραμμένα ἡμίφυλλα προέφθασε νὰ περιλάβῃ 3 μόνον δημοτικὰ τῆς πατρίδος του ᾄσματα, μόλις 80 ἀποτελοῦντα ἐν συνόλῳ στίχους, τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ ἀπεράντου χώρου νὰ ὑπερπληρώσῃ διὰ σημειώσεων *θεοσοφικῶν* καὶ ἄλλων, γραμματικῶν δῆθεν. Φρονιμωτέραν εὐχόμενοι τῷ καρπαθίῳ λογίῳ ἀντίληψιν τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος, ὑπομιμνήσκομεν αὐτὸν ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ ἀνέκαθεν τείνει εὐήκοον οὖς πρὸς φθόγγους, ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ ἐκπορευομένους, ἄλαλα δὲ θέλει τὰ χείλη τῶν φωνογραφούντων αὐτὸν συλλογέων, εἰ μή τι ἐπίκαιρον καὶ εὔστοχον ἔχουσι νὰ προσθέσωσι.

Ὁ δὲ κ. Κ. Ν. Κανελλάκης οὐδ' ἐφέτος ἐλησμόνησε τὸ ἡμέτερον διαγώνισμα, προεκδεδομένον δὲ ἤδη ἐπεξεργασθεὶς τὸ «Χιακὸν λεξιλόγιόν» του, συνεπύκνωσεν εἰς 191 σελίδας πολλὰς κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν λέξεις, κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τῶν ὁποίων συχνὰ παραπέμπει εἰς συναφεῖς αὐτοῦ δημοσιεύσεις. Ἡ Ἐπιτροπὴ καὶ πάλιν ἐπαινοῦσα τὴν ἀνένδοτον τοῦ ἀνδρὸς προθυμίαν, προτρέπει αὐτὸν νὰ μὴ παύσῃ περιέπων τὴν πάτριον γλῶσσαν, καὶ τὸ γένος ὀρθῶν, ἀλλὰ δι' ἀνεκδότων, εἰ δυνατόν, τοῦ λοιποῦ συλλογῶν.

Καὶ ὁ κ. Νικόλαος Κ. Κωνσταντινίδης, γνωστὸς ἤδη τῷ Συλλόγῳ ἐκ προηγουμένης αὐτοῦ πρὸς τὴν Φιλολογικὴν Ἐπιτροπὴν ἀποστολῆς, προσεκόμισε καὶ πάλιν ἐξ Ἀλμαλῆ τῶν θρᾳκικῶν Μαλγάρων διατριβὴν ἐπιγραφομένην «Ἡ ποίησις παρὰ τοῖς χωρικοῖς», προφανῶς ἀσμενίζων, ὡς ἄλλοτε, εἰς τὴν ἐκλογὴν μεγαλοσχήμων τίτλων καὶ τὴν ἀποψίλωσιν κοινοτάτων πραγμάτων, εἰς ἀνισορρόπους θεωρίας, ἂν καὶ φαίνεται ἀκατάλληλος χειριστὴς τῆς ὁπωσοῦν ἐκλεκτῆς τὴν φορὰν ταύτην ὕλης. Οὕτω π. χ. ἀπὸ σελίδος 1-5 ἐκθέτει τοπικά τινα ἔθιμα, ἐστερημένα πάσης ζωογόνου περὶ τὰς λεπτομερείας ἑνότητος ἢ πρὸς ἄλλα, ἀνάλογα τοὐλάχιστον, συγκρίσεως, ἐπιτάσσει δὲ τὰ «Τρανὰ Χριστούγεννα», τὰ «Χριστούγεννα μικρὰ» καὶ τὸν «Ἅϊ-Βασίλην», ᾄσματα δηλονότι ἀνάξια σχεδὸν ἀπομνημονεύσεως, ἀφοῦ φαίνονται ἀπειρόκαλοι μιμήσεις τῶν ἐν αὐτῇ τῇ πρωτευούσῃ ψαλλομένων τοιούτων. Καίπερ δ' οἰκειότατα ἄλλως τὰ ᾄσματα ταῦτα πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς διάλεκτον, παραφράζει οὐδὲν ἧττον κατὰ λέξιν ὁ κ. Κωνσταντινίδης, προτιμῶν συντομωτάτου ἐν ὑποσημειώσει λεξιλογίου τὸ πλατύτατον τῶν ἑρμηνευτικῶν εἰδῶν, ὅπερ ἤθελε δυσχεράνει τὸ ἔργον τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐχούσης ἐν ἀπωτέρῳ μέλλοντι νὰ ἐπεξεργασθῇ τὴν ἀποθησαυρισθησομένην ταύτην ὕλην, αὐτὴ τελειοῦσα ὅ,τι ὁ συλλογεὺς μηδὲ ν' ἀρχίσῃ ἠθέλησε. Ἕπονται δὲ ἐν τῇ παρούσῃ συλλογῇ ἕτερά τινα ᾄσματα, ὧν τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον ὁ «Λάζαρος», ἐκ 12 στίχων, ὁ «Χστὸς», ὁ Χριστὸς δῆλα δή, καὶ 5 ἄλλα, τὰ ὁποῖα ὁ κ. Κωνσταντινίδης νομίζει καὶ ὀνομάζει *δημοτικά*, εἶνε δέ, καθ' ἡμᾶς, μνημονευτικαὶ παραλλαγαὶ κοινοτάτων τοιούτων. Τὸ τεῦχος ἐπισφραγίζεται διὰ πολυσελίδου σειρᾶς ψυχαγωγικῶν καὶ γραμματικῶν παρατηρήσεων, ὧν τὴν φθογγολογικὴν ἀξίαν ἀμαυροῦσι πολλάκις ἀλλόκοτοι τοῦ συλλογέως πεποιθήσεις, τὴν ἀττικὴν λ. χ. σύνταξιν ἐκζητοῦντος ἀντιστρόφως εἰς μοναδικὸν ὑποκείμενον μετὰ ῥήματος πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ. — Οὐδὲν ἧττον ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπή, ἐπιθυμοῦσα νὰ ἐνθαρρύνῃ τὸν φερέπονον συλλογέα πρὸς σκοπιμωτέραν ἐν τῷ μέλλοντι ἐκλογὴν γλωσσικῆς μάλιστα ὕλης καὶ γενναιότερα παρ' αὐτοῦ προσδοκῶσα, κρίνει αὐτὸν ἄξιον πολλῶν ἐπαίνων.

Γλωσσικὴν καθαρῶς ὕλην περιλαμβάνει τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀλεξ. Ε. Λαυριώτου «Λεξιλόγιον τοῦ Ἁγίου Ὄρους» ἐκ λέξεων 371, ὧν αἱ 71 εἶνε τουρκικαὶ ἢ κοινόταται, αἱ λοιπαὶ

δὲ 300 ἰδιάζουσαι ταῖς μοναῖς καὶ σκήταις τοῦ Ὄρους. Ἐπειδὴ δὲ αἱ τελευταῖαι αὗται ἀπαντῶσι τὸ πλεῖστον καὶ μόνον ἐν ᾧ συνελέγησαν τόπῳ, ἡ χρήσιμος τοῦ συλλογέως ἐργασία ἀμείβεται διὰ τοῦ ἡμίσεος βραβείου.

§

Τὰ «Σύμμικτα» τοῦ κ. Ἀστερίου τοῦ Ζήκου ἐκ Κοζάνης καὶ Ἀδριανουπόλεως περιλαμβάνουσι λεξιλόγιον ἐκ λέξεων 500, εὐχὰς Κοζάνης 30, δίστιχα 12, παροιμίας 410, ὀνόματα κύρια 70, μυθολογικὰς σημειώσεις ἐκ Κοζάνης 20, δεισιδαιμονίας 62, αἰνίγματα 22, γνωμικὰ 73, ᾄσματα 77, ὧν μάλιστα τὰ πλεῖστα ἐτονίσθησαν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως κατὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν μουσικήν. Τὴν ἄλλως πλουσίαν τοῦ κ. Ζήκου συλλογὴν εὑρίσκουσα ἡ Ἐπιτροπὴ οὐχὶ ἐν πᾶσιν ἐπιχωριάζουσαν, ἀλλά πως κοινοτέραν καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἐντελῶς πρωτότυπον, κρίνει ἀξίαν τοῦ ἡμίσεος μόνον βραβείου.

§

Πλουσία ὡσαύτως εἶνε καὶ ἡ συλλογὴ τοῦ κ. Ἀποστ. Β. Οἰκονομίδου, ἐπιγραφομένη «Λαογραφία Θρᾳκικῆς Χερσονήσου», καὶ περιέχουσα 1) λεξιλόγιον Μαδύτου, περιλαμβάνον λέξεις 238, ἀπὸ τοῦ Α μέχρι τοῦ Ψ, αἵτινες ὅμως εἶνε δύσκολον νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἰδιάζουσαι τῇ κωμοπόλει, ἣν ἀναφέρει ὁ συλλογεύς, ἢ ὡς λαλούμεναι ἐν Καλλιπόλει καὶ ταῖς περὶ αὐτὴν κώμαις, διότι σπουδαία παρατηρεῖται διαφορὰ καὶ κατ' αὐτὴν ἔτι τὴν προφορὰν μεταξὺ τῶν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ τμῆμα τῆς χερσονήσου κατοικούντων· — 2) λέξεις ἰταλικάς, λατινικὰς καὶ τουρκικάς, ἀπαντώσας ἐν τῷ τῶν χερρονησιτῶν ἰδιώματι. Καὶ αἱ μὲν ἰταλικαὶ λέξεις, 400 τὸν ἀριθμὸν καὶ ἀλφαβητικῶς κατατεταγμέναι, οὐδαμῶς ἀπαντῶσιν ἐν τῷ ἰδιώματι τῶν χερρονησιτῶν, ἀμφίβολον δ' ἐφάνη τῇ Ἐπιτροπῇ, ἐὰν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Καλλιπόλει, μείζω ὑποστάσῃ τὴν ξενικὴν ἐπίδρασιν, ἀκούωνται αἱ ἐν τῇ συλλογῇ ἀναφερόμεναι· αἱ δὲ τουρκικαί, ὑπὲρ τὰς 700, εἰς τὴν αὐτὴν δυνατὸν καὶ αἱ πρῶται νὰ ὑπαχθῶσι κατηγορίαν, ἂν καὶ ἡ καθολικὴ αὐτῶν χρῆσις μᾶλλον προσεγγίζει εἰς τὴν ἀλήθειαν· — 3) γλωσσάριον Καλλιπόλεως καὶ τῶν περιχώρων: Ταϋφυρίου, Περγάζι, Ἀγγελοχωρίου, Γαλατᾶ, καὶ Μπαϊρίου (Αἰγὸς ποταμῶν), Νεοχωρίου (Γενήκιοϊ), καὶ Πλαγιαρίου (Καρδίας), ἐκ λέξεων ὑπερτετρακοσίων, ἀλφαβητικῶς τεταγμένων, αἵτινες ὅμως ἐνθυμίζουσι πᾶσαι τὰς παρὰ τοῦ αὐτοῦ συλλογέως πέρυσι καὶ προπέρυσιν εἰς τὸν Σύλλογον πεμφθείσας, τοῦθ' ὅπερ παρέλειψε νὰ ὑπομνήσῃ τὴν Ἐπιτροπὴν ὁ κ. Οἰκονομίδης· — 4) παροιμίας, 83 τὸ ὅλον, γνωστὰς δὲ πᾶσι σχεδόν· — 5) αἰνίγματα 24, ὧν τὰ πλεῖστα προσιδιάζουσι τῷ τόπῳ· — 6) διάφορα ἐπιγράμματα, 29 τὸ ὅλον, κατὰ τοῦτο ἄξια ἀπομνημονεύσεως, ὅτι τηροῦσι τὴν ἐγχώριον προφορὰν καὶ παρέχουσι δεῖγμα τῆς ποιητικῆς τοῦ λαοῦ ἀφελείας· — 7) δίστιχα 53, ἀλλὰ κοινότατα· — 8) ᾄσματα 9, ἐπίσης κοινότατα, ὡς καὶ τὰ 6 ἑπόμενα κλέφτικα, τὰ ἐρωτικά, τὰ χορικά, καὶ τὰ ἑορταστικά, ἐνῷ τὰ ἀκολουθοῦντα θωπευτικά, ἐκ τῶν μητρικῶν χειλέων πηγάζοντα, ἔχουσι πολλὴν πρωτοτυπίαν· 9) ἤθη, ἔθιμα, εἰς γάμους, γενέθλια καὶ τὴν κηδείαν ἀναφερόμενα, μετ' ἀγαστῆς ἀκριβείας περιγραφόμενα καὶ ὁπωσοῦν προσιδιάζοντα τοῖς χερρονησίταις, ἐνῷ τετριμμένοι εἶνε οἱ ἀναγραφόμενοι οἰωνοί, αἱ δεισιδαιμονίαι καὶ αἱ μαγγανεῖαι· 10) παραμύθια, ἐν οἷς ἀξία σημειώσεως ἡ προφορὰ ἑνὸς χωρίου, Ταϋφυρίου λεγομένου, περὶ οὗ ὁ κ. Ἀπ. Οἰκονομίδης εἰκάζει ἐξ αὐτῆς ὅτι εἶνε ἀποικία τῆς Σαμοθράκης, διότι καὶ ἐν αὐτῇ τὰ ὑγρὰ *λ* καὶ *ρ* προφέρονται ὡς καὶ ἐν τῷ ῥηθέντι χωρίῳ.

Ἐπαινοῦσα τὴν ἐν πολλοῖς πληροῦσαν τοὺς ὅρους τοῦ διαγωνίσματος συλλογὴν ταύτην ἀπονέμει ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ τῷ κ. Οἰκονομίδῃ τὸ ἥμισυ τοῦ δεκαλίρου βραβείου.

§

Ἡ ἐκ Καρπάθου τῶν κκ. Μανωλακάκη ξυνωρὶς δὲν ἐπελάθετο πάλιν τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος, καὶ αἱ τῷ ἔτει δὲ τούτῳ ὑπὸ τῶν ἀκαμάτων λογίων πεμφθεῖσαι τῇ Ἐπιτροπῇ συλλογαί, μάλιστα δὲ ἡ τοῦ κ. παπᾶ Ἰωάννου εἶνε τῶν σπουδαιοτάτων καὶ πολυτιμοτάτων διά τε τὸ ποικίλον αὐτῶν καὶ τὴν ἀκριβῆ ἑρμηνείαν. Καὶ ἡ μὲν τοῦ κ. παπᾶ Ἰωάννου Μανωλακάκη παριέχει λέξεις μελισσοκομίας 60, κηπουρικὰς 54, ἀμπελουργικὰς 58, κυνηγετικὰς 58, ναυπηγικὰς 115, ἁλιευτικὰς 116, ὀνόματα κυνῶν 17, λίθων καὶ χωμάτων 63, νανουρίσματα 6 ἐκ στίχων 85 ἐν συνόλῳ, μοιρολόγια 3 ἐκ στίχων 66 ἐν ὅλῳ, γοητείας 5 ἐκ στίχων 56, καὶ 6 περιγραφὰς παιδιῶν, τῶν ἑξῆς: α') *σάμι-σάμι τοῦ λουμιοῦ*, β') τοῦ *σκουφακιοῦ*, γ') τοῦ *λουκάνου*,

δ΄) τοῦ *χωστοῦ*, ε΄) τῆς *Χρυσοπαναγιᾶς*, καὶ ς΄) τῆς *τυφλομυΐας*. — Ἡ δὲ τοῦ κ. Ε. Μανωλακάκη περιέχει α΄) λέξεις διαφόρους 429, β΄) ὀνομασίας μελῶν τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ 81, γ΄) ναυπηγικὰς 135, πλείους μὲν τῶν τοῦ κ. παπᾶ Ἰωάννου, ἀλλ' οὐχὶ καὶ διαφόρους κατὰ τὴν ἑρμηνείαν, καὶ δ΄) τοπωνυμίας ἀνεκδότους 135.

Ἀμφοτέρων πᾶσα ἡ ὕλη ἀλφαβητικῶς καὶ λεξικογραφικῶς τεταγμένη ἑρμηνεύεται καλῶς, τοῦ μὲν αἰδ. παπᾶ Ἰωάννου πιστῶς ἑπομένου τῷ προγράμματι τοῦ Ζωγραφείου διαγωνίσματος καὶ πᾶσαν ἐτυμολογίαν ἀποφεύγοντος, τοῦ δ' ἑτέρου ἐνιαχοῦ τὸ ἔτυμον τῆς λέξεως ἐπεξηγοῦντος, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα μετ' ἐνδοιασμοῦ ἀποφαινομένου. Ἀσμένως ἄρα ἡ Ἐπιτροπὴ βραβεύει ἑκάτερον τῶν ἀξιωτάτων ἀγωνιστῶν, καὶ τῷ μὲν αἰδ. παπᾷ Ἰωάννῃ ἀπονέμει ὁλόκληρον τὸ δεκάλιρον γέρας, τῷ δὲ κ. Ε. Μανωλακάκῃ τὸ ἥμισυ.

§

Τεῦχος δημωδῶν παραμυθίων, «Παραμύθια νοικοκυρίσια» ἐπιγραφόμενον, ἐστάλη τῇ Ἐπιτροπῇ ὑπὸ τοῦ κ. Γεωργίου Κωνσταντινίδου, δημοδιδασκάλου ἐν Καραγατσίῳ Ἀδριανουπόλεως. Ἡ συλλογὴ αὕτη περιλαμβάνει α΄) παραμύθια 3, ἐν τῇ ἐπιχωρίῳ γλώσσῃ μετ' ἐπιμόνου καὶ ἀξιεπαίνου ἀκριβείας ἐκ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ γεγραμμένα· καὶ β΄) λεξιλόγιον τῶν ἰδιαζουσῶν λέξεων, φράσεων καὶ παροιμιῶν, τῶν ἐν τοῖς παραμυθίοις ἀπαντωσῶν. Καὶ καθ' ὕλην μὲν δὲν ἱκανοποιεῖ ὁλοκλήρως τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ προγράμματος, διά τε τὴν ἀκρίβειαν ὅμως τῆς ἐκθέσεως καὶ τὴν ἐπιτυχῆ ἑρμηνείαν κρίνεται ἀξία πενταλίρου ἀμοιβῆς.

§

Συλλογὴ 50 ᾀσμάτων «Ῥοδοπείου Θρᾴκης» ὑπὸ Κωνσταντίνου Γ. Κουρτίδου, διευθυντοῦ τῆς ἐν Σουφλίῳ ἀστικῆς σχολῆς. 48 ᾄσματα περιέχουσα μετά τινων μικρῶν ὑποσημειώσεων. Τῶν ᾀσμάτων τούτων τινὰ μὲν προαπεστάλησαν ὑπὸ ἄλλων εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ ἐδημοσιεύθησαν τὰ πλείω, τὰ δὲ φαίνονται παραλλαγαὶ ἄλλων παρομοίων, ὡσαύτως προαποσταλέντων τῷ Συλλόγῳ. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχοντα μετὰ τῶν ἀνεκδότων ὀλίγων συμβάλλουσιν ἱκανῶς εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ ἀγωνοθετήματος καὶ διὰ τοῦ ἡμίσεος ἀμείβονται βραβείου.

§

«Τῶν ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ Συμαϊκοῦ λαοῦ ζώντων μνημείων τὰ παραλειπόμενα» ὑπὸ Δημοσθένους Χαβιαρᾶ. — Ἡ συλλογὴ αὕτη περιλαμβάνει: 1) ἀρχὴν καὶ προαγωγὴν τῆς ἐν Σύμῃ κοινότητος ἐπὶ τῇ βάσει δημωδῶν παραδόσεων, προγενεστέρας δημοτικὰς ἀρχαιρεσίας, δημόσια ἔγγραφα, κληρονομικὰ ἤθη καὶ ἔθιμα — 2) συμαϊκὰς ἐνδυμασίας ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν μετὰ φωτογραφικῆς εἰκόνος συμαίας γραίας — 3) περιγραφὴν συμαϊκῆς οἰκίας — 4) παιδιὰς καὶ παιδικὰ ἀθύρματα — 5) μαγγανείας καὶ δημώδη θεραπευτικὴν — 6) καθαρογλωσσήματα — 7) Διακριτικὰ ὀνόματα αἰγῶν καὶ προβάτων — καὶ 8) τὸν κουκουμᾶν ἢ τὸν κλήδονα.

Ὁ κ. Δ. Χαβιαρᾶς ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεως τοῦ ἡμετέρου διαγωνίσματος ἀποστέλλει κατὰ καιροὺς διάφορον ὕλην, καίτοι δὲ ἡ ἐφετεινὴ αὐτοῦ συλλογὴ ἐν τοῖς πρώτοις αὐτῆς κεφαλαίοις ἐθνολογικὴν μᾶλλον ἢ φιλολογικὴν περιλαμβάνει ὕλην, οὐδὲν ἧττον κατὰ τὰ λοιπὰ συμβάλλεται εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ διαγωνίσματος καὶ κρίνεται ἀξία τοῦ ἡμίσεος βραβείου.

§

«Ἄσματα καππαδοκικὰ καὶ ἰδίως τῆς κωμοπόλεως Ἀνακοῦς, ἐπαρχίας Ἰκονίου» ὑπὸ Χρ. Ν. Τουργούτη.

Ἐκ 37 σελίδων συγκειμένη ἡ συλλογὴ περιλαμβάνει τὸ ὅλον 21 ᾄσματα καπαδοκικὰ μετὰ πίνακος τῶν ἐν αὐτοῖς ἀπαντωσῶν δυσνοήτων λέξεων, κέκτηται δὲ σπουδαιότητα οὐ μόνον ὑπὸ γλωσσικὴν ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἱστορικὴν ἔποψιν, ἂν καί τινα τῶν ᾀσμάτων τούτων ἔχουσι θέμα ὅμοιον πρὸς τὰ ἐν Πόντῳ ᾀδόμενα. Καίτοι δὲ τοῦ τοιούτου εἴδους συλλογαὶ δὲν παρέχουσι τοσαύτην δυσχέρειαν ὅσον αἱ τῶν λεξιλογίων, καὶ ἡ ὕλη σχετικῶς εἶνε ὁπωσοῦν ἀνεπαρκής, οὐδὲν ἧττον κρίνεται ὁ ἐπιστείλας ἄξιος τοῦ ὅλου βραβείου.

§

«Συνέχεια τῶν ἐν Ἀργυροπόλει καὶ τῶν ἐν τοῖς πέριξ χωρίοις διασῳζομένων λέξεων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης», ὑπὸ Γρηγορίου Παπαδοπούλου Ζουντούρη.

Ἡ συλλογὴ αὕτη ἐν 35 σελίσι περιέχουσα ὑπὲρ τὰς 800 λέξεις εἶνε συνέχεια ἑτέρας, πέρυσιν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συλλογέως τῷ Συλλόγῳ καθυποβληθείσης καὶ βραβευθείσης, καὶ περι-

λαμβάνει μὲν ἱκανὰς λέξεις κοινῆς χρήσεως, οὐδὲν ἧττον ὅμως καὶ τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιὸν τῆς ὕλης οὐδαμῶς καθιστῶσιν αὐτὴν ὑποδεεστέραν τῆς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος βραβευθείσης. Παρὰ δὲ τὰς ἀσημάντους ἄλλως ἐλλείψεις τῆς συλλογῆς, θεωροῦμεν καὶ πάλιν τὸν ἐπιστείλαντα αὐτὴν ἄξιον τοῦ δεκαλίρου βραβείου.

§

«Λέξεις τινὲς ἐκ τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας καὶ παραλληλισμὸς αὐτῶν πρὸς ἀντιστοίχους τῆς ἐν Πόντῳ ἰδιωτικῆς μετὰ λεξιλογικῶν καὶ γραμματικῶν σημειώσεων, φράσεων τινῶν, παροιμιῶν καὶ λοιπῶν».

Ἡ συλλογὴ αὕτη ἐξ Ἀμισοῦ ἀνωνύμως προερχομένη ἀποτελεῖται ἐν ὅλῳ ἐξ 95 σελίδων, καὶ φαίνεται μὲν ὅτι οὐκ ὀλίγον ἐμόχθησεν ὁ συλλογεύς, δυστυχῶς ὅμως ἕνεκα τῆς ὑπερμέτρου αὐτοῦ ἀρχαιομανίας μάτην κατηνάλωσε τὰς ὥρας αὐτοῦ. Σχεδὸν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους οἱ παραλληλισμοὶ αὐτοῦ ὑπὸ ἐτυμολογικὴν ἔποψιν εἰσὶν ἄστοχοι καὶ ἀνεπιτυχεῖς, τολμηροὶ καὶ βεβιασμένοι. Ἕνεκα δὲ τούτου καὶ ἄλλων πολλῶν ἐλλείψεων ἡ συλλογὴ αὕτη δὲν κρίνεται ἀξία βραβεύσεως, προτρέπεται δὲ ὁ ἀνώνυμος συλλογεύς, ἀποκαθαίρων αὐτήν, νὰ ὑποβάλῃ καὶ τὸ προσεχὲς ἔτος εἰς τὸν Σύλλογον.

§

«Γλωσσικὴ ὕλη ἐκ Χαλδείας» ὑπὸ Κ. Ἠλιοῦ.

Τὸ τεῦχος τοῦτο ἐν σελίσι 31 περικλείει ὑπὲρ τὰς 450 λέξεις ἐκλεκτὰς πλὴν ὀλιγίστων κοινῆς χρήσεως, ἐθεωρήθη δὲ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἡ συλλογὴ αὕτη σπουδαία μᾶλλον διὰ τὸ ποιὸν ἢ διὰ τὸ ποσόν. Τὸ λεξιλόγιον τοῦτο ἀπὸ τοῦ στοιχείου Α ἀρχόμενον ἐκτείνεται κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν μέχρι τέλους τοῦ στοιχείου Κ, ἐπισημειοῦνται δ' ἐν αὐτῷ ἑκάστοτε τὰ γένη τῶν οὐσιαστικῶν, οἱ διάφοροι τῶν ἐπιθέτων τύποι καὶ οἱ εὔχρηστοι τῶν ῥημάτων χρόνοι. Ἐπικαίρως παρεμβάλλονται φράσεις ἱκαναί, ἰδίως δὲ λεπτομερὴς παρέχεται ἀναγραφὴ καὶ ἑρμηνεία τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων τοπικῶν σχέσεων. Διὰ πάντα ταῦτα τὰ προσόντα θεωρεῖται ἡ συλλογὴ ἀξία τοῦ ὅλου βραβείου.

§

«Αἱ τῶν Καστελλοριζίων παιδιαὶ» ὑπὸ Ἀχ. Διαμαντάρα.

Ἡ συλλογὴ αὕτη ἐν 29 σελίσι πραγματεύεται περὶ τῶν ἐν Καστελλορίζῳ παιδιῶν τῶν ἀρρένων κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν. Καὶ ἐκ μὲν τῶν κατὰ ξηρὰν παιδιῶν περιγράφονται εὐκρινῶς 17 παιδιαί, ἔν τισι μάλιστα τῶν ὁποίων ἀναφέρονται τὰ ἀντίστοιχα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὀνόματα, ἐκ δὲ τῶν κατὰ θάλασσαν ἀναφέρονται συντόμως μέν, ἀλλ' εὐλήπτως, τὸ ὅλον 7 παιδιαί. Ἔμπειρον συλλογέα θεωρεῖ ἡ Ἐπιτροπὴ τὸν πονήσαντα, διὰ τὴν συντομίαν ὅμως τῆς συλλογῆς ἐπαίνοις μόνον καταστέφει αὐτόν.

§

«Δημοτικὰ καὶ ἐρωτικὰ ᾄσματα, μοιρολόγια, βαυκαλήματα, παραμύθια, λέξεις καὶ λοιπὰ ἐν τῇ γλώσσῃ τῆς νήσου Νισύρου», ὑπὸ Γεωργίου Παπαδοπούλου, νισυρίου.

Ἡ συλλογὴ αὕτη ἐν 83 σελίσιν, ἀραιότατα γεγραμμέναις, περιλαμβάνει 4 δημοτικὰ ᾄσματα, 109 μοιρολόγια δίστιχα, ἐν οἷς καὶ τὸ *μοιρολόγι τῆς Παναγιᾶς*, 10 βαυκαλήματα, 4 παραμύθια, 84 ἐρωτικὰ ᾄσματα, 35 ᾄσματα δίστιχα εἰς τὸν ἅγιον Παντελεήμονα, 1 μοιρολόγι τῆς βασιλοπούλας Ἀλεξάνδρας, ποιηθὲν ὑπὸ ποιμένος, ἐκ 40 διστίχων, καὶ τέλος λεξικολόγιον 44 λέξεων ἀτάκτως ἐρριμένων, γνωστοτάτων δὲ καὶ κοινοτάτων, πλὴν 2-3, ἐπιχωριαζουσῶν. Ὁ συλλογεὺς φαίνεται ὅτι ἔχει ἤδη ἐξαντλήσει τὴν ὕλην, ἣν πραγματεύεται, διότι αὐτὸς εὐελπιστεῖ ὅτι τεύξεται τῆς αὐτῆς ἐπιδοκιμασίας, ἧς ἔτυχον ἐπὶ ἑπταετίαν ἅπασαι αἱ προηγούμεναι συλλογαὶ αὐτοῦ. Τὰ δημοτικὰ ᾄσματα εἶνε ὀλίγιστα, εἴς τινα δὲ διαφαίνεται ἡ λογία χείρ, ἡ τολμήσασα νὰ αὐτοσχεδιάσῃ τοιαῦτα. Τὰ μυρολόγια εἶνε ἐπίσης κοινότατα, τὸ δὲ τῆς *Ἀλεξάνδρας* εἶνε ἀνάξιον τῆς συμπαθοῦς ὑποθέσεως, ἣν θέλει νὰ θρηνήσῃ. Ἔκ τε τοῦ πτωχοτάτου ἄλλως λεξιλογίου καὶ ἐξ ἄλλων φαίνεται μὲν ὁ συλλέκτης ἔμπειρος περὶ τὴν συλλογὴν τῶν ζώντων μνημείων, ἀλλ' αὐτὸ τὸ θέμα εἶνε παρ' αὐτοῦ τούτου ἐξηντλημένον, καὶ διὰ τοῦτο ἡ Ἐπιτροπὴ ἀπονέμει αὐτῷ πεντάλιρον μόνον γέρας.

§

Ἡ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὑπὸ τοῦ κ. Παναγιώτου Γ. Μακρῆ σταλεῖσα γλωσσικὴ ὕλη ἐμπεριέχει κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν 187 λέξεις κοινοτάτας, ἐν χρήσει. καθ' ἃ αὐτὸς βεβαιοῖ, παρὰ τοῖς κατοίκοις τῆς κωμοπόλεως Περάμου καὶ τῶν κωμῶν Λαγγάδος τῆς ἐπαρ-

χίας Κυζίκου, εὐχάς, κατάρας, ἀπειλάς, προλήψεις, δεισιδαιμονίας, βραχέα τινὰ περὶ μαγείας, τέσσαρα παραμύθια ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ Κατιρλὶ καὶ Κουρί, ὡς καὶ δεκατέσσαρας λέξεις τοῦ τελευταίου τούτου χωρίου, εἰς τὴν μητρόπολιν Νικομηδείας ὑπαγομένου. Πληρεστέραν, ὡς αὐτὸς ὑπισχνεῖται, ἀπεκδεχόμενοι παρὰ τοῦ κ. Μακρῆ συλλογὴν κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος, διὰ πολλῶν καταστέφομεν αὐτὸν ἐπαίνων.

ζ

Τελευταίαν προσάγομεν τὴν ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κ. Δ. Α. Παναγιωτίδου ἐκ Παραμυθίας προσκομισθεῖσαν ἡμῖν θεσπρωτικὴν ὕλην, συνισταμένην ἐκ 14 παιδικῶν ᾀσμάτων, 2 θρησκευτικῶν, 27 σατυρικῶν καὶ ἀστείων, 20 ἐρωτικῶν, 4 γαμηλίων, 7 ἱστορικῶν, 15 ἄλλων διαφόρων, 101 διστίχων, 5 γνωμικῶν καὶ φράσεων, 1 παραδόσεως, 8 λέξεων, 5 μύθων, καὶ βραχείας περιγραφῆς ἠθῶν τινων καὶ ἐθίμων τοῦ τμήματος τῆς Παραμυθίας, τῶν πάντων, πλὴν τῆς τελευταίας ταύτης ἐκθέσεως, ἐν γλώσσῃ ἐπιχωριαζούσῃ, καὶ ἄριστα ἀνταποκρινομένων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος, οὗ καὶ λαμβάνει τὸ ἥμισυ βραβεῖον.

Ἡ συλλογὴ αὕτη περιέχει μεταξὺ καὶ ἄλλων τιμιωτάτων μαργαριτῶν καὶ ὀκτάστιχον ᾀσμάτιον, ἀποπνέον ὅλην τὴν χάριν τῆς δημώδους ποιήσεως, διασῶζον δὲ τὴν κλασικὴν αὐτῆς γοργότητα. Ἡ γνησία αὐτοῦ προέλευσις ὑπεμφαίνεται διὰ τῆς παρεντιθεμένης γνωστῆς ἐπῳδοῦ. Τὸ ᾆσμα ἐπιγράφεται: « *Ἡ καρδιά* », ἔχει δὲ οὕτω:

Καρδιά, μὲ δεκοχτὼ κλειδιὰ βαρειὰ 'σαι κλειδωμένη·
ἄνοιξε, παῖξε, γέλασε, σὰν γέλαες καὶ πρῶτα.
—Τί νὰ γελάσω, τί νὰ εἰπῶ, ποὔν' τὰ κλειδιὰ χαμένα·
τὰ χέρια ποὔχαν τὰ κλειδιὰ εἶνε ξενητεμένα,
στὰ ξένα καὶ στὰ μακρυά, σαράντα δυὸ κονάκια.
Νὰ στείλω μῆλο, σήπεται· κυδῶνι, μαραγκιάζει·
νὰ στείλω καὶ τὸ δάκρυ μου 'ς ἕνα χρυσὸ μαντήλι,
τὸ δάκρυ μ' εἶνε καυτερὸ καὶ καίει τὸ μαντήλι.

Ἓν μόνον τοιοῦτον ᾆσμα, ἓν ἀλλ' εὐοσμώτατον ἀνθύλλιον τοῦ δημώδους Παρνασσοῦ, ἤρκεσε νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὸν μέγιστον τοῦ αἰῶνος ποιητὴν τὴν φαεινὴν ἰδέαν, ὅτι ἡ ὁμηρικὴ ποίησις, ἢ μᾶλλον ὁ ποιητὴς τῶν ὁμωνύμων ἐπῶν ζῇ ἔτι παρὰ τῷ Γένει ἡμῶν, ὅτι ἡ δημοτικὴ ἡμῶν ποίησις διαπνέεται ὑπὸ τῆς αὐτῆς καὶ ἡ τοῦ Ὁμήρου δημιουργικῆς μεγαλοφυΐας. Ὅτε δηλ. ὁ ὀλύμπιος Γκαῖτε ἐγνώρισε τὸν « *Χάρον μὲ τοὺς ἀποθαμένους* », τὸ πασίγνωστον ἤδη ἐκεῖνο δεκάστιχον, ἐζήτει ἀγγεῖον ἀρχαϊκῆς τέχνης διὰ νὰ ἀποτυπώσῃ ἐπ' αὐτοῦ διὰ τοῦ χρωστῆρος τὴν ὡραιοτάτην εἰκόνα, ἣν παριστᾷ τὸ μεγαλοπρεπῶς ἀφελὲς ἐκεῖνο ᾆσμα, καὶ ἐδίσταζεν ὁ ποιητὴς τοῦ «Φάουστ» μήπως ἀδικήσῃ τὸ ἀριστοτέχνημα μεταφράζων αὐτὸ εἰς τὴν πλουσιωτάτην γερμανικὴν γλῶσσαν. Δύο ἐπεφύλαξεν αὐτῷ, ἔλεγεν ὁ ἀθάνατος ποιητής, ἡ τύχη νὰ ἴδῃ θαυμάσια πρὶν ἢ κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμούς, θαμβωθέντας ἐκ τῆς ἀπαραμίλλου λαμπρότητος τοῦ διπλοῦ ὁράματος: τὰ ποιήματα τοῦ Βύρωνος καὶ τὴν ἀνυπέρβλητον, τὴν ἡμετέραν δημοτικὴν ποίησιν· καὶ ἠπόρει ποῖος ἀδιόρατος σύνδεσμος συνῆπτε τότε τὸν ποιητὴν ἐκεῖνον, τὸν ἐρωτόληπτον τῆς Ἀλβιόνος Τυρταῖον, πρὸς τὴν ἔξοχον Μοῦσαν χώρας, ἧς ἡ ἀληθὴς ζωὴ ὑπολανθάνει εἰς τοὺς νέους ὁμηρικοὺς στίχους της.

ζ

Ἐπὶ τῇ ἀντιλήψει τοῦ κάλλους τῆς δημοτικῆς ἡμῶν ποιήσεως ἀπέμειναν ἄναυδοι ἐκ θαυμασμοῦ οἱ κορυφαῖοι ἀντιπρόσωποι τῆς παγκοσμίου φιλολογίας καὶ φιλοσόφου τεχνοκριτικῆς. Τὴν πρώτην εὐπρόσωπον συλλογὴν ἡμετέρων δημωδῶν ᾀσμάτων ἐγνώρισεν ἡ Εὐρώπη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ γάλλου Fauriel, εἰς ἣν παραπέμπει καὶ ὁ μέγας φιλόσοφος Hegel ἐν τῇ μετὰ θάνατον ἐκδοθείσῃ «Αἰσθητικῇ» αὐτοῦ. Πολλὰ καὶ θαυμάσια λέγει ὁ δαιμόνιος ἀνὴρ περὶ τῶν ᾀσμάτων τούτων, εἶπε δὲ τότε βροντοφωνῶν εἰς ἐπήκοον ὅλου τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ἀπὸ τῆς ἕδρας τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου, ὅτι τὰ ᾄσματα ταῦτα ἀποδεικνύουσιν ἡμᾶς καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν τὸν ᾠδικώτατον καὶ ποιητικώτατον πάντοτε λαὸν ἐν τῇ παγκοσμίῳ φιλολογίᾳ.

Καὶ πάντα ταῦτα βεβαίως προκειμένου περὶ τῆς οὐσίας, περὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας τῶν ἔργων τῆς δημώδους Μούσης. Ἀλλὰ τί λεκτέον καὶ περὶ τῆς μορφῆς αὐτῶν, τῆς γλώσσης δηλονότι, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ ὑποκείμενον θορυβωδεστάτων ἀπό τινος συζητήσεων; — Ἡ παραγωγὸς τοῦ Γένους συνείδησις δὲν συγκαταβαίνει εἰς τὴν λύσιν τοιούτων ἀποριῶν, οὐδὲ προεξοφλεῖ αὐτὴν διὰ παρακεκινδυνευμένων ἀποφάσεων, ἐπιφυλασσομένη δὲ νὰ ἀναδείξῃ ἐν καιρῷ δι' ὑπερφυοῦς πάλιν ἐν τῇ φιλολογίᾳ γονιμό-

τητος ἀντάξια τοῦ προγονικοῦ ὀνόματος ἔργα, θὰ λύσῃ τότε καὶ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα ἐμπράκτως, ἐπιστήμη δὲ τότε καὶ τέχνη, φιλοσοφία ἅμα καὶ φιλολογία θὰ δωρηφορήσωσι τῷ ἔθνει βαθμηδὸν καὶ ἀνεπαισθήτως γλῶσσαν οὐχὶ καινοφανῆ καὶ αἴφνης ἑτοίμην, ἀλλὰ τελείαν μὲν καὶ ὁμαλήν, συναφῆ δὲ καὶ ἀνάλογον πρὸς τὰς ἀληθινὰς αὐτοῦ προόδους ἐν πᾶσι. Μέχρι τῆς εὐδαίμονος ἐκείνης καὶ ἀπωτάτης ἐποχῆς δέον νὰ παρασκευαζώμεθα διὰ τῆς περισυλλογῆς τῶν θρυμμάτων, δι' ὧν προχθὲς ἔτι ἀνώνυμοι ῥαψῳδοὶ ἐτελείουν ἐξαίσια τοῦ ἐμμέτρου λόγου τεχνουργήματα — τὴν ἐκ τοῦ πολυτίμου δὲ τούτου ἐράνου δόξαν μερισθήτωσαν ἀπὸ τοῦδε οἱ φιλότιμοι συλλογεῖς μετὰ τοῦ μεγαθύμου ἀγωνοθέτου.

ΚΡΙΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΡΑΠΑΝΕΙΟΝ ΑΓΩΝΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κ. Δ. Οἰκονομίδου
ἐν τῇ ,ΑΡΜϚ' συνεδριάσει τῆς 15 μαΐου 1893.

Φίλοι ἑταῖροι·

Γινώσκετε βεβαίως ὅτι ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, ἀγωνοθετοῦντος τοῦ κ. Κ. Καραπάνου, προεκήρυξε κατὰ τὸ ἔτος 1880 διαγωνισμὸν περὶ συντάξεως ἀναγνωστικῶν βιβλίων τοῦ Β', Γ' καὶ Δ' ἔτους τῆς δημοτικῆς σχολῆς, καὶ ὅτι τὸ ὑπὸ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς συνταχθὲν εἰδικὸν πρόγραμμα αὐτοῦ συνεζητήθη καὶ ἐνεκρίθη ἐν ταῖς συνεδρίαις τοῦ Συλλόγου τῆς 29 ἰουλίου καὶ 26 αὐγούστου 1892 καὶ ἐδημοσιεύθη ἐγκαίρως.

Κατὰ τὸ εἰδικὸν τοῦτο πρόγραμμα περὶ συντάξεως ἀναγνωστικῶν βιβλίων τοῦ Β', Γ' καὶ Δ' ἔτους τῆς δημοτικῆς σχολῆς, ἀπεστάλησαν τῷ Συλλόγῳ χειρόγραφα δέκα καὶ πέντε τὰ ἑξῆς: 5 Ῥοβινσῶνες, 6 Ὀδύσσειαι καὶ 4 Ἡρόδοτοι. Ταῦτα πάντα παραπεμφθέντα τῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ, ἐκρίθησαν ὑπ' αὐτῆς, πλὴν μιᾶς Ὀδυσσείας, «Λύρας Ὁμήρου» ἐπιγραφομένης· διότι αὐτη, ἐκπροθέσμως τῷ Συλλόγῳ ἀποσταλεῖσα, δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν.

Ὑπολείπεται λοιπὸν νὰ ἐξενεχθῇ ἡ κρίσις τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ 14 χειρογράφων, ἤτοι 5 Ῥοβινσώνων, 5 Ὀδυσσειῶν καὶ 4 Ἡροδότων.

Καὶ πρῶτον περὶ τῶν Ῥοβινσώνων.

§

Α'. Ἀναγνωστικὸν «Ὁ Ῥοβινσών», ὑπ' ἀριθμὸν πρωτοκόλλου 7208. Τὸ ἀκέφαλον τοῦτο χειρόγραφον περιλαμβάνει 51 σελίδας κειμένου καὶ 21 ποιήματα ἐν σελίσι 17. Ἡ περὶ αὐτοῦ κρίσις τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς συγκεφαλαιοῦται ἐν τοῖς ἑξῆς: Μετάφρασις κακή, γλῶσσα ἀκανόνιστος καὶ ἀνώμαλος, ὡς ἀνάμικτος ἐκ τύπων δημῳδῶν καὶ ἀρχαϊκῶν καὶ ἐξ ἀσυναρτησιῶν τινων ἥκιστα ἐπαγωγῶν, ὡς μαρτυροῦσι καὶ ὀλίγα μόνον παραδείγματα ἀναφερόμενα, τὰ ἑξῆς: Ἐν σελίδι 1 λέγει: *εὐχαρίστει*, ἀλλ' αὐτόθι πάλιν: *ηὐχαριστεῖτο*. Ἐνῷ ποιεῖται πολλαχοῦ χρῆσιν τύπων ἀρχαίων, οἷον, (σελ. 11) *περιεπάτησαν*, (σελ. 16) *ἐξέδειρε*, (σελ. 11) *ῥάκος*, (3) *περιεποιεῖτο*, (40) *τοὐναντίον μάλιστα* κτλ., παρεισάγει πολλάκις καὶ τύπους κοινούς, οἷον, (15) *κουρέλια*, (25) *ἕναν τρά-*

γον, (13) *ἔλαβον ἕναν πυράλιθον*, (11) *οὔτε χαρτὶ οὔτε πέννα*, (11) *ἐπεινοῦσε*, (7) *δὲν ἠμποροῦσε νὰ τελειώσῃ μὲ τὰς χεῖράς του ἐργαζόμενος*, (16) *ἔβγαλε*, (4) *νὰ βγάλωσι*, (9) *ἐμβῆκαν μέσα*· ἀπαντᾷ δὲ καὶ ὁ φανταστικὸς τύπος τῆς ἐν. αἰτ. *ὀκάδα* ἀντὶ *ὀκάν*. Ἐν πολλοῖς λείπει καὶ ἡ κυριολεξία, ὡς, (σελ. 9) *ἔσβεσαν τὴν πεῖνάν των*, ἀντὶ *κατεπράϋναν τὴν πεῖνάν των*, (σελ. 40) *ἐπνίγθη ἐκεῖνο* (τὸ μονόξυλον) ἀντὶ *ἐβυθίσθη*. Ἀηδίαν προξενεῖ καὶ ἡ παρατηρουμένη συχνὴ τῆς αὐτῆς λέξεως ἐπανάληψις. Καὶ ἀνορθογραφίαι παρατηροῦνταί τινες, οἷον, (σελ. 5) *ἐκοκκίνησεν*, διὰ τοῦ η ἀντὶ διὰ τοῦ ι, (σελ. 26) *καταιγίδα*, περισπωμένως.

Ἕνεκα τούτων καὶ πολλῶν ἄλλων ἐλλείψεων ἐκρίθη τὸ ἔργον ὡς ἀστοχῆσαν τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀγῶνος.

§

Β'. «Ῥοβινσὼν Κροῦσος», ὑπὸ τὸ ῥητόν: «Παῖδ' ἔτ' ἐόντα χρεὼν δὴ καλὰ διδασκέμεν», καὶ ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 7217. Τὸ ἔργον τοῦτό ἐστι μετάφρασις ἐκ τῆς γερμανικῆς μεταφράσεως τοῦ πρωτοτύπου τοῦ Altmüller, ὅπερ, διὰ μεγαλειτέραν προωρισμένον ἡλικίαν, προϋποθέτει ἀρκετὰς γεωγραφικὰς γνώσεις, ἐνῷ ὁ ἡμέτερος *Ῥοβινσὼν* προώρισται δι' ὀκταετεῖς παῖδας μόλις ἄπταιστον ἀνάγνωσιν μαθόντας· ἀλλά, πλὴν τούτου, καὶ τὸ λεκτικὸν τοῦ Ῥοβινσῶνος τούτου εἶνε ἀκατάληπτον παισὶν ὀκταετέσι. Τὸ ὕφος περιοδικόν, ἡ γλῶσσα καθαρεύουσα, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀρχαΐζουσα καὶ δύσληπτος, καθ' ὅσον μάλιστα αἱ προτάσεις εἶνε ἐκτεταμέναι, συχνὴ δὲ γίνεται χρῆσις μετοχῶν καὶ τῆς κράσεως (λ.χ. *προὐχώρησε*, *προὐξένησεν*), ἐνῷ ἡ γλῶσσα ἔπρεπε νὰ ἦνε ἁπλῆ, ἀφελὴς καὶ ἀπέριττος, φυσικῶς ῥέουσα καὶ ἄνευ μετοχῶν, αἱ δὲ προτάσεις ὡς οἷόν τε σύντομοι καὶ ἡ φράσις μᾶλλον πρὸς τὴν καθωμιλημένην ἀποκλίνουσα. Καὶ ἀνακολουθίαι δὲ περὶ τοὺς τύπους παρατηροῦνται· οἷον, ἐνῷ ἐν σελ. 1: γράφει *ἐκέρδησε*, διὰ τοῦ η, ἐν σελ. 2: λέγει *κερδίζουσι*, διὰ τοῦ ι. Ἀλλαχοῦ παρατηροῦνται ἀσάφειαι καὶ παραλογισμοί· οἷον, ἐν σελ. 16: ἀντὶ *κρέας* λέγει *ξηράν τινα σάρκα*, ἐν σελ. 26: *ὁ Ῥοβινσὼν λαμβάνει πυξίδα ὅπως εἰς ὁρατὸν πλοῖον ναυαγῆσαν*· ἐν σελ. 26: *ἡ τρόπις τοῦ πλοίου πληροῦται ὕδατος* (;). Τελευταῖον καὶ ὀλίγαι τινὲς ἀνορθογραφίαι παρετηρήθησαν, οἷον *ἐκάθησε* (διὰ τοῦ η) ἀντὶ *ἐκάθισε* (διὰ τοῦ ι)· καὶ τὴν λέξιν ζῶον πανταχοῦ γράφει ἄνευ ὑπογεγραμμένης (ὡς σελ. 105, σελ. 42 καὶ πολλαχοῦ).

Ἕνεκα πασῶν τούτων τῶν ἐλλείψεων ἀποδοκιμάζεται καὶ τὸ χειρόγραφον τοῦτο, ὅπερ σύγκειται ἐκ σελ. 163, ὧν αἱ 23 περιέχουσιν 20 ποιήματα.

§

Γ'. Ὑπὸ τὸ ῥητόν, «*Μὴ κατόκνει μακρὰν ὁδὸν πορεύεσθαι πρὸς τοὺς διδάσκειν τι χρήσιμον ἐπαγγελλομένους*» καὶ ὑπ' ἀριθ. πρωτοκόλλου 7219. Ὡς πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο ἐν πρώτοις παρατηροῦμεν, ἐν σχέσει πρὸς τὴν διασκευήν, ὅτι ἐνῷ ὁ Ῥοβινσὼν παρίσταται γεννηθεὶς ἐν Τουρκίᾳ καὶ ἐκ ταύτης ποιεῖται τὸ εἰς Ἀμερικὴν μακρὸν αὐτοῦ ταξείδιον, ἄγνωστος δ' ὅλως αὐτῷ ἡ Γαλλία, ἱκανὸς μὲν λόγος γίνεται περὶ διαφόρων τῆς βιομηχανίας καταστημάτων ἐν Παρισίοις, οὐδὲν ὅμως ἀναφέρεται περὶ τῶν εἰδῶν τῆς ἐν τῇ γενεθλίῳ αὐτοῦ χώρᾳ βιομηχανίας. Προσέτι περὶ τῆς ἡλικίας τοῦ Ῥοβινσῶνος, ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ὡς καὶ περὶ τοῦ μετὰ ταῦτα βίου αὐτοῦ οὐδεὶς γίνεται λόγος. Ἐνῷ δὲ ἐν τῷ προλόγῳ αὐτοῦ φιλοσοφεῖ καὶ φαντασιοπληκτεῖ ὁ πονήσας, οὐδὲν τῶν ὅσα γράφει ἐκπληροῖ. Τὸ ἔργον ἐστὶ πλῆρες ἀπιθανοτήτων καὶ ἀσυναρτησιῶν, ἡ δὲ γλῶσσα ποικίλη, βαρβαρισμῶν καὶ σολοικισμῶν πλήρης. Πρὸς ἀπόδειξιν ἀρκοῦσι καὶ ὀλίγα μόνον παραδείγματα τὰ ἑξῆς: Ἐν τῷ προλόγῳ γράφει: *τῆς δὲ... ἰδέας τῶν ἀρίστων παιδαγωγικῶν καὶ κριτικῶν ἑπόμενος*· ἐν σελ. 4 *νὰ διδάσκῃ εἰς αὐτούς*· ἐν σελ. 83: *νὰ διδάξῃ εἰς αὐτούς*· ἐν σελ. 84: *διδάσκει εἰς τοὺς ἀγρίους*. Αὐτόθι πάλιν γαλλίζων βεβαίως λέγει: *ταξειδεύει διὰ τὴν Ἀμερικήν*. Ὡς ἀπίθανα δὲ καὶ δύσληπτα παραδείγματα ἀρκοῦσι τὰ ἑξῆς: ἐν σελ. 23 λέγει: *πλοιάρια καὶ λέμβοι ἐκρέμοντο εἰς τὰ πλάγια τοῦ πλοίου*·— αὐτόθι: *ἄνθρωποι κίτρινοι καὶ μέλανες ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ*. Ἐν σελ. 24 παρίσταται ὁ ναύτης γνωρίζων πάντα τὰ μέρη τοῦ ἀτμοπλοίου, ἐνῷ τὸ πρῶτον ἀναβαίνει εἰς αὐτὸ μετὰ τοῦ Ῥοβινσῶνος. Ἐν σελ. 25 λέγει: *Ἐλαῖαι φαίνονται ἐκ τοῦ ἀτμοπλοίου ὅταν πέσῃ εἰς τὴν Προποντίδα*· ἐν σελ. 46: *καθήμενος ἐπὶ τοῦ δένδρου σηκώνεται ἐπάνω ἵνα μὴ πέσῃ*· ἐν σελ. 79: *κατεσκεύασαν μίαν λέμβον, πολλὰς τροφὰς καὶ ἀνεχώρησαν*. Ἐν σελ. 82 ὁ Ῥοβινσὼν παρίσταται μεταφέρων ξύλα διὰ ῥυακίου· ἐν σελ. 57 ὁ Ῥοβινσών, καίπερ ὡς

ἄλλην παριστάμενος, προσεύχεται γονατίζων· οὐδεὶς δὲ λόγος γίνεται αὐτόθι πότε ἔμαθε νὰ ἐννοῇ καὶ ἐξηγῇ τὸ Εὐαγγέλιον. Προσέτι οὐδὲν ἀναφέρεται ἐν σελ. 84 περὶ τοῦ πῶς ἐφάνησαν αἱ ἀγελάδες, πῶς ἐφάνησαν οἱ ἵπποι, ποῦ ἔμαθεν ἱπποκομίαν, γαλακτοκομίαν κτλ. ἐν σελ. 92 παρίσταται ὁ Ῥοβινσὼν κλώθων, ἀλλ' οὐδεὶς λόγος περὶ τοῦ πῶς ἔμαθε νὰ κλώθῃ· ἐν σελ. 97 λέγει, ὅτι «τὸ ἀτμόπλοιον βλέπει ἐρυθρὸν πανίον καὶ σταματᾷ». Παρατηρητέον προσέτι, ὅτι ἀπὸ τῆς 91 σελίδος ἐκπίπτει τὸ ὕφος, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν τύπων *χωρισμένα*, *σπαρμένα*, *σκεπασμένα*. Οὐκ ὀλίγη ἐπικρατεῖ ἐν γένει σύγχυσις περὶ τοὺς τύπους· διότι ἐνῷ ἐν σελ. 16 καὶ 18 λέγει *ἐνεθυμήθη*, ἐν σελ. 13 καὶ 20 *συνεβούλευσε*, ἐν σελ. 80 *περιεποιεῖτο*, ἐν σελ. 21 *προσεκάλεσε*, ἐν σελ. 16 *τοῖς διηγήθη*, αὐτόθι: *τοῖς εἶπε*, ἐν σελ. 25 *κεκαλυμμένα*, τοὐναντίον λέγει ἐν σελ. 6: *ἐπροχώρησαν*, ἐν σελ. 21 καὶ 22: *ἐπερίμενεν*, ἐν σελ. 26: *βυθισμένος*, ἐν σελ. 2: *νὰ τὰ διηγηθῇ κανένα*, ἐν σελ. 18: καὶ *τὸν εἶπεν* κτλ. Ἀλλὰ καὶ ἀνορθογραφίαι δὲν λείπουσι παρ' αὐτῷ. Ἕνεκα πασῶν τούτων τῶν ἐλλείψεων ἀπορρίπτεται καὶ τὸ πόνημα τοῦτο.

Ὑπολείπονται ἤδη δύο ἕτεροι Ῥοβινσῶνες, οἵτινες ὑπὸ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς σχετικῶς πολλῷ ὑπέρτεροι τῶν προηγουμένων κριθέντες ἀλλ' οὐχὶ καὶ πάντως τοῦ οὗ ὁ Καραπάνειος Ἀγὼν στοχάζεται σκοποῦ ἐπιτυχόντες, ἐθεωρήθησαν μόνον ἐπαίνων πολλῶν ἄξιοι οὐχὶ ὅμως καὶ βραβεύσεως, καθ' ὅσον μάλιστα ὡς πρὸς τὴν ἐπιβράβευσιν αὐτῶν, ἰσοψηφίας μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς γενομένης, οὐδέτερον ἠδύνατο νὰ βραβευθῇ. Οἱ Ῥοβινσῶνες οὗτοι εἶνε οἱ ἑξῆς:

§

Δ'. Ῥοβινσὼν Κροῦσος ὑπὸ τὸ ῥητὸν «Εὐχαὶ γονέων στηρίζουσι θεμέλια οἴκων» καὶ ὑπ' ἀριθ. πρωτοκόλλου 7221 ἐλήφθη ἐκ πηγῶν ἀγγλικῶν νεωτέρων. Τὸ ἔργον τοῦτο σύγκειται ἐν συνόλῳ ἐκ σελ. 98 ἐπὶ χάρτου συνήθους μεγέθους ἐπιστολῆς, ἐξ αὐτοῦ δὲ αἱ 25 περιλαμβάνουσιν 25 ποιήματα σύντομα καὶ ἐκλεκτά. Ἡ γλῶσσα παρίσταται φυσικῶς ῥέουσα καὶ μᾶλλον τῇ ἡλικίᾳ τῶν ὀκταετῶν παίδων ἀνάλογος, ἀλλ' ἐνιαχοῦ ἐκπίπτει τοῦ ὁμαλοῦ καὶ κανονικοῦ ὡς ἐκ τῆς χρήσεως ἀρχαϊκῶν τινων τύπων ἀφ' ἑνὸς καί τινων ὅλως κοινῶν τῆς καθωμιλημένης ἀφ' ἑτέρου. Οὕτω π. χ. ἐνῷ ἀπαντῶμεν τοὺς τύπους: *πρώην* (σελ. 2), *κατατετρομαγμένος* (σελ. 3), *περιτετυλιγμένον* (15), *κεκρυμμένας* (17), *ἐγκαταλελειμμένον* (20), *ὑπερμεγέθης στήλη καπνοῦ* (22), *κατακεκομμένος* (22), *θρυαλλὶς* (29), *πολλὴν εὐμάρειαν* (30), *κεκρυμμένος* (34), *εὐωχοῦντο* (38), ἀφ' ἑτέρου εὑρίσκομεν ἑτέρους τύπους δημώδεις, οἷον: *ἀλόγυρα* (σελ. 23 καὶ 26), *τὸν ἐπερίπαιζον* (6), *ἔξαφνα ἐσύναξε* (8), *ἐπερίμενε* (9), *ἐπροχώρει* (12), *ἐνδύθησαν* (25). Ἀλλὰ καὶ τῆς χύδην γλώσσης εὑρίσκομεν τύπους, οἷοι οἱ ἑξῆς: *παιδί μου* (σελ. 1), *γγερὸς* (2), *δὲν ἐπρόπαιρνον τὰ νερὰ* (4), *ἐτραβήχθη* (8), *τράβα λοιπὸν ἔξω* (11), *κοντὰ μεσημέρι* (12), *πλακώνοντας σιμὰ* (13), *ἐκατάφερε νὰ γλυτώσῃ* (13), *κοντεύει* (45), *καὶ τὰ χάνει* (46), *ἐκαμάρωνε πολὺ* (49). Περαιτέρω γίνεται χρῆσις τῆς αὐξήσεως ἔξωθεν τῶν προθέσεων, οἷον *ἐπαρακάλει* (1), *ἐμετανόει*—*ἐσυνάντησεν*—*ἐπαραδέχθη* (2), *ἐκαταλάμβανε* (4 καὶ 20), *τὸν ἐπαιρίπαιζαν* (6), *ἐμεταχειρίσθη* (23 καὶ 24), *ἐκατεσκεύασεν* (25), *ἐκατοίκει* (29), *ἐπρόσεχεν* (43), *ἐδιηγεῖτο* (51), *ἐδιορθώθη* (54). Εὑρίσκονται ὅμως καί τινες τύποι ἐσφαλμένοι· οἷον: *ἠντανάκλα* (26 καὶ 39), *ἠντράπη* (αὐτόθι).

Καθόλου εἰπεῖν τὸ ὕφος εἶνε ἁπλοῦν, ἀφελὲς καὶ εἰρόμενον, πολλαχοῦ δὲ εὑρίσκομεν ἐγκατεσπαρμένας ἠθικὰς παρατηρήσεις διδακτικάς. Αἱ προτάσεις εἶνε σύντομοι καὶ ἀκριβῶς τὸ κομματικὸν αὐτῶν εἶνε πλεονέκτημα σπουδαῖον. Παραλείπονται σχεδὸν πᾶσαι αἱ ἀνακαλύψεις, ἀλλὰ δὲν λείπουσι τὰ στοιχεῖα τὰ κινοῦντα τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ μαθητοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἕτερον φέρει προτέρημα τὸ πόνημα τοῦτο: ὅτι ὁ Ῥοβινσὼν ἀφίεται ἐν ᾗ χώρᾳ ἐγεννήθη καὶ δὲν μετατίθεται ἡ πατρὶς αὐτοῦ εἰς ξένην γῆν.

§

Ε'. «Ῥοβινσὼν Κροῦσος» τοῦ Daniel de Foë ὑπὸ τὸ ῥητὸν τοῦ J. J. Rousseau, Émile «Τοῦτο τὸ βιβλίον τὸν Ῥοβινσῶνα θ' ἀναγνώσῃ ὁ Αἰμίλιός μου πρῶτον, τοῦτο θ' ἀποτελῇ ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὴν ὅλην βιβλιοθήκην του καὶ πάντοτε θὰ κατέχῃ τὴν πρωτίστην ἐν αὐτῇ θέσιν», καὶ ὑπ' ἀριθμὸν πρωτοκόλλου 7220. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον διεσκευασμένον παρετηρήθη ὅτι συνεπάγεται ἀπιθανότητάς τινας· οὕτω π. χ. ἐν σελ. 8-9 παρίσταται ὁ Ῥοβινσὼν ἀποκοιμηθεὶς ἐν τῇ *ἀποθήκῃ* τοῦ πλοίου· ἀλλὰ πῶς τοῦτο, ἀφοῦ ἦτο φίλος τοῦ υἱοῦ τοῦ πλοιάρχου καὶ ἔτυχε

περιποιήσεων παρ' αὐτοῦ; Ἐν σελ. 16 παρίστησι τὸν ἥλιον δυόμενον ἐν Πειραιεῖ πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν· ἀλλ' εἶνε τοῦτο φυσικόν; Ἐν σελ. 16, 17 λέγει: «Μόλις μετὰ μίαν ἑβδομάδα διῆλθε τὸ πλοῖον τὸν πορθμὸν τοῦ Γιβραλτὰρ, τὰς Ἡρακλείους στήλας»· ἀλλὰ σήμερον μόλις ἀτμόπλοιον διανύει ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος τὸ ἀπὸ Πειραιῶς μέχρι Γιβραλτὰρ διάστημα. Ἐπίσης ἀπίθανα τὰ περὶ κρέατος λαγοῦ ἐν σελ. 39 καὶ 42 λεγόμενα. Ἀπορίας δ' ἄξιον πῶς μετὰ εἰκοσαετίαν ὁλόκληρον παρίσταται ὁ Ῥοβινσὼν ἐννοῶν καὶ λαλῶν ἐλευθέρως τὴν γαλλικήν. Ἐν σελ. 45 λέγει: *ἔδεσεν ἕκαστον κορμὸν μὲ σχοινίον*· χωρὶς ν' ἀναφέρῃ πόθεν εἶχε τοῦτο. Αἱ περίοδοι εἶνε μικραὶ συνήθως, ἐνίοτε ὅμως ἀποβαίνουσιν ἄνευ ἀνάγκης σχοινοτενεῖς (ὡς ἡ ἐν σελ. 19-20 περικοπή: *ἡ τρικυμία δὲν ἤργησε* κτλ.—ἡ ἐν σελ. 36-37: *Εἰσῆλθε λοιπὸν ὁ Ῥοβινσὼν εἰς τὸ δάσος* κτλ. — ἡ ἐν σελ. 50-51: *ἀφοῦ ὁ Ῥοβινσὼν ἐπρομηθεύθη* κτλ. καὶ ἀλλαχοῦ). Τὸ λεκτικὸν εἶνε καθαρεῦον, ἀλλ' ἐνιαχοῦ ἀρχαΐζον καὶ ἀκατάληπτον τῇ ἡλικίᾳ τῶν ὀκταετῶν παίδων. Τοιαύτης γλώσσης χρῆσις ἠδύνατο ἵνα γένηται προσφυῶς προκειμένου περὶ μαθητῶν ἀνωτέρας τινὸς τάξεως καὶ οὐχὶ περὶ μαθητῶν δευτεροετῶν, ἂν καὶ ἐν πολλοῖς χωλαίνῃ, καθόσον γίνεται χρῆσις καί τινων δημωδῶν τύπων πρὸς τοῖς ἀρχαίοις· οὕτω π. χ. ἀρχαϊσμοὶ εἶνε τὰ ἑξῆς: *βυθίζεται αὔτανδρον* (18), *ἀλλεπαλλήλους διαταγὰς* (19), *ἐκ τῶν προμηνυμάτων* (19), *πάντες σχεδὸν ἔπεσαν ὕπτιοι— τὸ πλοῖον προσήραξεν — τὰ ῥεύματα ποταμίσκου* (26), *παιδιόθεν* (28), *ὁσημέραι συνείθιζεν* (31), *ἔκθαμβος δ' ἔμεινε* (32), *ἅμ' ἔπος ἅμ' ἔργον!!! Ἀνερριχήθη διὰ μιᾶς* (33), *ἐμεσουράνει* (59), *ἐσκίρτησεν ἡ καρδία* (61), *ἔνδακρυς* (62), *ἐκ πηλοῦ* (68), *ἐφύοντο* (73), *συνωφρυώθη* (110), *ἐκ τοῦ συστάδην* (114), *δι' ἑνὸς ἅλματος* (115), *καθειλκύσθη εἰς τὴν θάλασσαν* (117). Ἀπέναντι τούτων ποιεῖται χρῆσιν καὶ πολλῶν τύπων τῆς δημώδους, οἷον: *ὅστις δὲν ὑπακούει τοὺς γονεῖς του* (5), *δέν μοι εἶπες τίποτε* (13), *καὶ ἐκεῖ ἐπάνω νὰ περάσῃ τὴν νύκτα* (23), *τίποτε ὅμως ἐπῆρε* (25, 29, 30 καὶ 35), *ηὗρε* (31, 35 καὶ 60), *καὶ ἐκάρφωσεν* (32), *εἶχεν ἀκούσῃ εἰς τὴν Πόλην* (49), *στροφογυρισμένη* (65), *καὶ νὰ καταγείνῃ* (82), *καλ' ἡμέρα* (89), *ἐπρόσεχεν* (94), *μᾶς περιμένει* (108), *νὰ μὴν ἀφήσῃ* (119) *κτλ.* Ἐσφαλμένως λέγει ἐν σελ. 68: *διὰ τοὺς πλίνθους*, ἀντί: *διὰ τὰς πλίνθους*· ἐν σελ. 17 γράφει *στρογγύλην πλάκα*, καὶ ἐν σελ. 70 *στρογγύλου*, ἀλλ' εν σελ. 33 *στρογγυλὰ τεμάχια*. Ἐνῷ ἐν σελ. 49 καὶ ἀλλαχοῦ ποιεῖται χρῆσιν τοῦ τύπου *Πόλις*, ἐν σελ. 15, γαλλίζων μάλιστα, λέγει: *ἐὰν ἀνεχώρει πλοῖον διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν*.—Ἀλλαχοῦ μὲν ἀπαντᾷ ἡ αὔξησις ἔξωθεν, ἀλλαχοῦ δ' ἔσωθεν τῶν προθέσεων· οἷον, *περιεφέρετο* (1), *παρεμέρισε* (39), *ἐνεθυμήθη* (48, 57, 63)—ἐνῷ τοὐναντίον ἀπαντῶμεν: *ἐπρόσεχεν* (8, 13, 36), *ἐπρότεινεν* (15), *ἐπροχώρει* (24, 34 καὶ 35), *ἐπερίμενε* (38), *ἐπροφύλαττε* (40), *ἐπεριπάτει* (42), *ἐπεριποιήθη* (41, 79), *ἐπροτίμα* (49), *ἤναψε* (77), *ἐσυμπέρανε* (84), *ἐπρόδιδον* (93), *ἐπρόφερεν* (103). Ἐνῷ δὲ πολλάκις ποιεῖται χρῆσιν τοῦ ἀρχαίου τύπου τοῦ παθητ. παρακειμ. τῆς μετοχῆς, οἷον, *ἐξερριζωμένα* (48), *ἐψημένον* (αὐτ.), *ἐζωγραφισμένον* (103) κτλ., ἄλλοτε μεταχειρίζεται τὸν δημώδη τοῦ χρόνου τούτου τύπον, οἷον, *περιτυλιγμένα* (34), *λυπημένος* (58), *λυμένη* (αὐτόθι), *γυρισμένη* (65), *ἁλατισμένα* (44), *ἀφρισμένα* (47) κτλ. Ἐσφαλμένως ἐν σελίδι 19 λέγει: *παρέσυρον πάντα*, ἀντὶ *παρέσυραν πάντα*. Ἐνίοτε ποιεῖται καὶ χρῆσιν ἄλλων λέξεων ἀντ' ἄλλων· οὕτω π. χ. ἐν σελ. 17 λέγει: *εἶδον ἰχθῦς νὰ πετῶσιν ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης*, ἀντὶ *νὰ πηδῶσιν*, ὥσπερ παρακατιὼν λέγει: *πέντε καὶ ἓξ μέτρων διάστημα ἐπήδων οἱ ἰχθῦς*.—ἐν σελ. 25 λέγει: *ὅταν ὁ Ῥοβινσὼν ἔφερε τὴν χεῖρά του πρὸς αὐτὸ* (τὸ φυτὸν δηλ.) ἀντὶ, *ὅταν ὁ Ῥοβινσὼν ἥπλωσε τὴν χεῖρά του*· ἐν σελ. 38: *καὶ τὸ στόμα του ἐνθυμίζει τὸν ποντικὸν*, ἀντὶ *ὁμοιάζει*, κλπ. Ἀλλὰ καί τινες πλοκαὶ δύσληπτοι ὑπάρχουσιν, οἷαι αἱ ἑξῆς: ἐν σελ. 45: *Ἀλλὰ πῶς;* (δηλαδὴ νὰ περιτειχίσῃ τὴν αὐλήν του). *Πολλὰς ἡμέρας ἐπροσπάθει ὁ Ῥοβινσὼν νὰ εὕρῃ τρόπον κατάλληλον καὶ εὔκολον, καὶ ἤρχισε πλέον νὰ ἀπελπίζηται, ὅταν κατὰ τύχην τὰ βλέμματά του ἔπεσον εἰς τὸν ἀκανθώδη κορμὸν ὑψηλοῦ δένδρου. Τὸ δένδρον ἐκεῖνο ἐφύετο εἰς βραχώδη γῆ, καὶ δὲν θὰ ἦτο δύσκολον νὰ ἐκριζωθῇ. Ἐὰν ἐλάμβανε πολλοὺς τοιούτους κορμοὺς καὶ τοὺς μετεχειρίζετο ὡς πασσάλους* — (ἡ τελευταία αὕτη πρότασις μετὰ τοσαῦτα ἄλλα παρεμπεσόντα ἔρχεται ὡς ἀπάντησις εἰς τό: *ἀλλὰ πῶς;*)— Ἐγκλιτικῶς μεταχειρίζεται τὰς ἀντωνυμίας *τόν, τήν, τό, τὰ* κτλ. πρὸ τοῦ ῥήματος· π. χ. ἐν σελ. 6: *καί τῳ εἶπε*· ἐν σελ. 8: *καί τον ἐπαρηγόρει* κτλ. Ἐν σελ. 35 συγχέει *ἄμπωτιν* καὶ *παλίρροιαν*. —

Περαιτέρω παρατηρεῖ τις ὅτι, ἐνῷ συνήθως διακρίνει τις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ κομματικὸν τῶν προτάσεων, καὶ ἀσυνδέτως παρατάσσονται συνήθως αἱ προτάσεις, ἐνίοτε ἐπιλανθανόμενος, φαίνεται, τούτου ὁ συγγραφεύς, συνδέει τὰς προτάσεις πρὸς ἀλλήλας οὕτως, ὥστε καὶ ἐκτενὴς καθίσταται ὁ λόγος (οἷον ἐν σελ. 28: *ἀφοῦ λοιπὸν παρετήρησεν ἀπὸ τοῦ ὑψώματος*· καὶ ἐν σελ. 32: *ἔπειτα ἔδεσεν 72 σχοίνους ὁριζοντίως* κτλ.). Ἀλλὰ καὶ ἀνορθογραφίαι οὐκ ὀλίγαι ἀπαντῶσιν ἐν τῷ χειρογράφῳ, οἷον: *δεξιῷ* (σελ. 16 καὶ 90) μεθ' ὑπογεγραμμένης· καὶ ἐν σελ. 19 καὶ 100: *δεξιῷ καὶ ἀριστερῷ*, ὡς δοτικοφανῆ ἐπιρρήματα· ἐν σελ. 56, 87 καὶ 91 γράφει: *ἐννόησεν* (διὰ διπλοῦ *ν*), καὶ ἐν σελ. 114: *ἐννόει* (ὡσαύτως διὰ διπλοῦ *ν*)· ἐν σελ. 58: *μή με τιμωρεῖς* (διὰ τοῦ *ει*)· ἐν σελ. 32: *ἀναμέσων* (ἐπίρρημα ἐν μιᾷ λέξει καὶ διὰ τοῦ ω γεγραμμένον)· ἐν σελίσι 34, 37, 38 καὶ πολλαχοῦ γράφει: *ζῶα*, *ζῶον* κτλ. ἄνευ ὑπογεγραμμένου ἰῶτα· ἐν σελ. 48 καὶ 94: *ἕψησε* (μετὰ δασέος πνεύματος), καὶ ἐν σελ. 49: *ἑψημένον ᾠόν*, ἐνῷ τὸ δημῶδες ῥῆμα εἶνε *ψήνω* καὶ οὐχὶ *ἑψήνω*. Πολλαχοῦ παραλείπεται τὸ ἐφελκυστικὸν *ν*, ἐνῷ ἀλλαχοῦ γίνεται χρῆσις αὐτοῦ ἄνευ ἀνάγκης, οἷον ἐν σελ. 110: *καὶ ἠρώτησεν τὸν Παρασκευᾶν*· σελ. 115: *τὸν ἔβλεπεν πολὺ ἀδύνατον*.

Ἀλλὰ μεθ' ὅλας τὰς ἐν τῷ Ῥοβινσῶνι τούτῳ ἐλλείψεις, παρατηρεῖται ὅτι ἡ ἐκτύλιξις τοῦ διηγήματος βαίνει φυσικωτάτη, καὶ ἱκανὰ παρεισάγονται ἠθικὰ παραγγέλματα.

Προβαίνομεν ἤδη εἰς τὰς Ὀδυσσείας:

§

Α'. Τὸ ἄνευ ῥητοῦ ὑπ' ἀριθ. πρωτοκόλλου 7208 Ἀναγνωστικὸν ἐκ τοῦ Ὁμήρου σύγκειται ἐκ σελ. 67 καὶ τινος παραρτήματος περιέχοντος 32 ποιήματα. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐκ τοῦ γερμανικοῦ μεταφρασθὲν εἶνε ἀμεθόδως συντεταγμένον ἄνευ χρονολογικῆς σειρᾶς καὶ ἑνότητος, πλῆρες γραμματικῶν καὶ συντακτικῶν σφαλμάτων (π. χ. *ἐπιθύμησε*, *ὅταν ῥίπτει*, *τύπτει* διὰ τοῦ *ει*, ἐν σελ. 19 *ἠννόησε* διὰ διπλοῦ μάλιστα *ν*, 26 *ἐκάθησεν* διὰ τοῦ *η*, 53 *περικνημῖδες* προπερισπωμένως κτλ.). — Ἡ γλῶσσα αὐτοῦ εἶνε ἀνώμαλος· καθ' ὅσον ὁτὲ μὲν ἀπαντῶμεν ἀρχαϊσμοὺς καὶ κοσμητικὰ μάλιστα ἐπίθετα ὡς ἔχουσι παρ' Ὁμήρῳ (π. χ. ἐν σελ. 9: *ἡ γλαυκῶπις Ἀθηνᾶ*, *ἡ ῥοδοδάκτυλος αὐγή*, 8: *ἑκατόμβη*, 120: *προὐτίμησε*, 27: *ἀντέστημεν* κτλ.), ὁτὲ δὲ χυδαϊσμοὺς καὶ σολοικισμοὺς (π. χ. ἐν σελ. 1: *εἰς τὴν ἰδικήν μας ἐδῶ ἱστορίαν*, 17: *πουθενά*, 1: *ἕνας γέρων*, 19: *εἰς τὸ λειβάδι*, 25: *ἔγνεθον*, 30: *ἕνας πελώριος ἄνθρωπος*, 35: *νὰ τοῦ χύσω τὰ μυαλά του* κτλ.) καὶ πλεῖστα δὲ ἄλλα φέρει τὰ ἐσφαλμένα, ἐν οἷς καὶ ὅτι τὴν Ἀρήτην μεταβάλλει εἰς Ἀρετήν.

Ὡς ἐκ τούτων πάντων ἀποδοκιμάζεται τὸ ἔργον.

§

Β'. Ὁμήρου Ὀδύσσεια ὑπὸ τὸ ῥητὸν «Παῖδ' ἔτ' ἐόντα χρεὼν δὴ καλὰ διδασκέμεν ἔργα» καὶ ἀριθ. πρωτοκόλλου 7217. Τὸ ἔργον τοῦτο συγκείμενον ἐκ σελ. 244 (ὧν 46 περιλαμβάνουσι 32 ποιήματα), εἶνε ἐν πολλοῖς ἁπλῆ τοῦ πρωτοτύπου παράφρασις κατ' αὐτὸ διατεταγμένον, καὶ ἔχει ὕφος ἀνεκτόν, ἀλλ' οὐδ' ἐν αὐτῷ λείπουσιν ἀρχαϊσμοὶ (π. χ. ἐν σελ. 10: *προὐξένησαν*, 14: *ἤρξατο φορτίζων*, 21: *ἅμα τῇ αὐγῇ*, *τῇ συνεργείᾳ τῆς Ἀθηνᾶς*, 53: *μεταξὺ τῶν ἀμφιπόλων αὐτῆς*, 59: *προὐχώρησε* κτλ.), οὐδὲ τὰ παρ' Ὁμήρῳ κοσμητικὰ ἐπίθετα, οἷον ἐν σελ. 2: *ἡ γλαυκῶπις θεὰ Ἀθηνᾶ*, 10: *ἡ ῥοδοδάκτυλος Ἠώς*, 53: *λευκώλενος* καὶ 54: *ἡ λευκόχειρ Ναυσικάη*. Πολλάκις περιπίπτει ὁ πονήσας εἰς σφάλματα στίξεως καὶ τινας ἀνορθογραφίας (οἷον ἐν σελ. 4: *ὅπως καθήσῃ* (τὸ *θη* διὰ τοῦ *η*), 22: *ἐκάθησεν* (ὡσαύτως διὰ τοῦ *η*), 11: *ἀλλ' ἂς ἦναι* (διὰ τοῦ *η*), 16: *ζώων* καὶ 51: *ζῶα* (ἄνευ ὑπογεγραμμένου ἰῶτα), 28: *ἕψησαν* (μετὰ δασέος πνεύματος), 66: *ἀσμάτων* καὶ 69 *ἄσματα* (ἄνευ ὑπογεγραμμένου *α*), 69: *διὰ τὴν ἀνδρίαν του* (διὰ τοῦ *ι*), σελ. 39: *πέδηλα* (διὰ τοῦ *η*). Προτιμᾷ τὸ *πρὶν ἢ* τοῦ *πρὶν νά*, καὶ ἐνῷ κάλλιστα ἔχει τὸ *ἂν καὶ* μεταχειρίζεται ἀντ' αὐτοῦ τὸ *καίτοι* μεθ' ὁριστικῆς. ἐν σελ. 75 λέγει *ἀκρωτηρίου Μαλέα* ἀντὶ *Μαλέας*· διότι ὁ τύπος τῆς ὀνομαστικῆς εἶνε *ἡ Μαλέα* καὶ *αἱ Μαλέαι* καὶ οὐχὶ *ὁ Μαλέας*. Ἕνεκα πάντων τούτων καὶ ἄλλων πολλῶν σφαλμάτων ἀπορρίπτεται καὶ τὸ πόνημα τοῦτο.

§

Γ'. Ἀναγνωστικὸν ἐκ τῆς Ὀδυσσείας ὑπ' ἀριθ. πρωτοκόλλου 7211 καὶ τὸ ῥητὸν «Τὸ ἀληθὲς παιδεῦον καὶ ὠφελοῦν ἔκ τινος πονήματος εἶνε ὅ,τι ἐξ αὐτοῦ ὑπολείπεται, ὅταν εἰς τὸν πεζὸν μεταφρασθῇ λόγον» (Gœthe). Μέγα καὶ ὀγκῶδες τὸ ἔργον τοῦτο συγκείμενον

ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς 35 σελ. ἀνερχομένης, τοῦ κυρίως κειμένου μέχρι 317 σελ. ἐξικνουμένου, καὶ τοῦ ἐπιλόγου (Realien), τὸ τρίτον μέρος ἀποτελοῦντος καὶ ἀπὸ τῆς 318 σελίδος ἀρχομένου καὶ μέχρι τῆς 361 ἐκτεινομένου. Τούτῳ ἐπισυνάπτονται καὶ ἕτεραι 27 σελίδες περιλαμβάνουσαι ποιήματα 35. Ἐν συνόλῳ ἐξεταζόμενον τὸ πόνημα παριστᾷ τὸν πονήσαντα ὡς ἐπιδεξίως τὴν γραφίδα χειριζόμενον καὶ εἰδικὸν εἰς κλασικὰ ἔργα, ἀλλ' ἀποβαίνει ἀτυχῶς ἀκατάλληλον δι' ἀναγνώστας ἡλικίας τῶν τριτοετῶν τῆς δημοτικῆς σχολῆς μαθητῶν. Ἐνιαχοῦ ἄκων ἀρχαΐζει ὡς π.χ. ἐν σελ. *ἔπτησαν*, 15: *ἤτησε*, 9: *προυξένησε*, 16: *μεμεθυσμένος*, 18: *πανύστατος* κτλ. Συχνοτάτη ἡ χρῆσις τῶν κοσμητικῶν ἐπιθέτων καὶ μάλιστα σχεδὸν πάντοτε ὡς παρ' Ὁμήρῳ· ὡς π. χ. ἐν σελ. 2: *εὐκνήμιδες — τὰ ἀμφίκυρτα πλοῖα*, 6: *ἡ ῥοδοδάκτυλος αὐγή, τοῦ αἰγιόχου Διὸς* (αὐτόθι), 11: *ταραξίγειος Ποσειδῶν, ὁ μελαγχαίτης*, 32: *τῆς καλλιπλοκάμου Κίρκης*, 37: *Διογενὴς Λαερτιάδης, Διοτρεφὲς Ὀδυσσεῦ* (αὐτόθι), 47: *τοξοχαρὴς Ἄρτεμις*, 49: *βουληφόρων ἀνδρῶν* κτλ. Γράφει τὸν δωρικὸν τύπον *Ἴδα* καὶ τὸν ὁμηρικὸν *Πέργαμα*. Ἀλλὰ πρὸς τούτοις μεταχειρίζεται καί τινας τύπους τῆς δημώδους καὶ χύδην γλώσσης (οἷον ἐν σελ. 8: *ἔγυρον*, 66: *ἐπόνεσε τοὺς ὀφθαλμούς*, 32: *ὑπόσχεται*, 32: *παρακάλεσε*, 34: *συνάζει*, 117: *ἀγαπητέ μου πάππα*, 176: *σταθῆτε* κτλ.). Ἐν σελ. 7 ἀρχαϊκῶς λέγει: *θὰ ἔλθω* (ἀντὶ θὰ ὑπάγω) καὶ ἐν σελ. 39: *πρέπει νὰ καταβῇ εἰς Ἅδου* κτλ. Ἀκανόνιστος φαίνεται καὶ περὶ τοὺς τύπους *ἔδωκα* καὶ *ἔδωσα*· προσέτι ἀλλαχοῦ μὲν λέγει *τυροβόλια*, ἀλλαχοῦ δὲ *ταλάρους*. Ἀλλὰ καὶ ἀνορθογραφίαι ὑπεισῆλθον τινές.

Ἡ διασκευὴ ἀρίστη· ἀφοῦ προτάσσεται ἡ «Ὀδύσσεια» μέχρι τῆς ἀφίξεως εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς, ἕπεται ἡ «Τηλεμάχεια», καὶ κατόπιν πάλιν ἐξακολουθεῖ ἡ «Ὀδύσσεια». Ἀποδοκιμάζεται καὶ τὸ ἔργον τοῦτο ὡς λίαν διεξοδικὸν καὶ ἐν γλώσσῃ ὑπερβαλλούσῃ τὴν ἀντίληψιν τῶν τριτοετῶν τῆς δημοτικῆς σχολῆς μαθητῶν καὶ ὡς ἀποκαλύπτον τῇ ἀώρῳ εἰσέτι ἡλικίᾳ σκανδαλοποιά τινα.

§

Δ'. Ὁμήρου Ὀδύσσεια ὑπ' ἀριθ. πρωτοκόλλου 7204 καὶ τὸ ῥητόν: «Οὐ μικρὸν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν». Τὸ ἔργον τοῦτο, ἐκ σελ. 147 συγκείμενον, διαιρεῖται εἰς πρόλογον καὶ τέσσαρα μέρη. Ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ ποιημάτων τὰ μὲν εἶνε ἐγκατεσπαρμένα ἐν ἐπικαίρῳ τοῦ κειμένου θέσει, τὰ δὲ λοιπὰ 4 ἐπισυνημμένα ἐν τέλει. Ἡ διασκευὴ καλή, ἀλλὰ τὸ ὕφος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀκανόνιστον· τὸ ἀκανόνιστον δὲ δείκνυται ἐν ταῖς αὐξήσεσι καὶ ἀναδιπλώσεσιν, οἷον, σελ. 3: *ἠμπόδιζεν*, ἀλλὰ ἐν 26: *ἐμπόδιζεν*· σελ. 4: *ἐσυμβούλευσεν*, ἀλλὰ 18: *περιέμενον*· σελ. 4: *οἱ κλεισμένοι*, ἀλλὰ 58: *πεφραγμένος* κτλ. καὶ ἄλλοτε π. χ. ἐν σελ. 2 λέγει: *πρὶν νά*, ἐν σελ. 5: *πρὶν ἤ*. Πολλὰ κεῖνται κακῶς, οἷον ὁ λακωνικὸς τύπος *κάδδος* (σελ. 10) διὰ διπλοῦ *δ* ἀντὶ τοῦ δι' ἁπλοῦ *δ* γραφομένου. Ἐν σελ. 29 φέρεται ἡ κλητικὴ *Ἀγαμέμνον* ἀντὶ *Ἀγάμεμνον* κτλ. Καὶ δημώδεις τύποι οὐκ ὀλίγοι εὕρηνται, οἷον, σελ. 19: *περιτειχισμένη*· αὐτόθι: *πυρὰ ἀναμμένη*, 98: *ἐπρόδωκεν*, 130: *ἔπεσαν* κτλ. ἐν σελ. 17: *μὲ κλάδους λυγαριᾶς*, σελ. 53: *πατεράκι μου*, 114: *καταιματωμένα κτλ.* Τελευταῖον εἰρήσθω ὅτι καὶ ἀνορθογραφίαι δὲν λείπουσιν· οἷον ἐν σελ. 14 *νὰ ἐξωρύξῃ* (διὰ τοῦ ω), σελ. 44: *νὰ ἀφίσῃ* (διὰ τοῦ ι ἐν τῇ παραληγούσῃ), 75: *ζῶα* (ἄνευ ὑπογεγραμμένου ι), 125: *καὶ τὸν ἐσφενδόνισεν* (διὰ τοῦ ι) κτλ.

Καὶ τὸ ἔργον τοῦτο διὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ ἐλλείψεις τοῦ σκοποῦ ἀστοχῆσαν ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς.

§

Ε'. «Ὁμήρου Ὀδύσσεια» ὑπ' ἀριθ. πρωτοκόλλου 7223 καὶ τὸ ῥητόν: «Ἀλλὰ γῆρας διηγοῦμαι, γῆρας δ' ὅμως Ὁμήρου». Τὸ ἔργον τοῦτο ἐκ σελ. 173 τὸ ὅλον συγκείμενον, περιλαμβάνει ἀπὸ τῆς 148-170 σελίδος ποιήματα 28 ἐκλεκτὰ καὶ τὸ πλεῖστον σύντομα. Λαμπρὰ προηγεῖται εἰσαγωγή, ἴσως ἐκτενεστέρα τοῦ δέοντος, πραγματευομένη ἐν γλώσσῃ καθαρᾷ καὶ ὁμαλῇ περὶ τῆς γενεαλογίας τῶν βασιλέων τῆς Τροίας, τῆς γεννήσεως, ἐκθέσεως καὶ διασώσεως τοῦ Πάριδος, τῆς ἐκ μέρους τοῦ Πριάμου πρεσβείας τοῦ Πάριδος εἰς τὴν Ἑλλάδα, τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀπαγωγῆς τῆς Ἑλένης καὶ τῆς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων βασιλέων κηρύξεως τοῦ πολέμου καὶ τῆς δεκαετοῦς πολιορκίας τοῦ Ἰλίου, καταλήγει δὲ εἰς τὴν εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν ἐπάνοδον τῶν Ἑλλήνων, πλὴν τοῦ Ὀδυσσέως. Ἐν τῷ κυρίῳ μερει εὐμεθόδως ἐκτυλίσσει τὸ θέμα, ἀκολουθῶν τῇ σειρᾷ τοῦ πρωτοτύπου ὁμηρικοῦ

ἔργου, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας περιγράφει τὰς πλάνας τοῦ Ὀδυσσέως. Ἡ γλῶσσα εἶνε ἐνιαχοῦ ὑπερτέρα πως τῆς ἡλικίας τῶν μαθητῶν, δι' ἣν προώρισται, ἀλλὰ γραμματικῶς καὶ συντακτικῶς ἄπταιστος. Προσφυεστέρα πρὸς τὴν ἡλικίαν τῶν τριτοετῶν τῆς δημοτικῆς σχολῆς μαθητῶν μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἤθελεν εἶναι ἡ τάξις τῆς «Ὀδυσσείας» μέχρι τῆς Καλυψοῦς. ἔπειτα ἡ τῆς «Τηλεμαχείας». Αἱ περίοδοι ἐκφέρονται ἀσυνδέτως πρὸς ἀλλήλας, ἐνίοτε ὅμως καὶ συνδέονται. Οὐχὶ καλὴ κρίνεται ἡ ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἕξις τοῦ παιδὸς εἰς τὴν μεθ' ὁριστικῆς σύνταξιν τοῦ ἐνδοτικοῦ *καίτοι*, ἀφοῦ αὕτη καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις σπανιωτάτη εἶνε, καὶ ἀφοῦ μάλιστα ἔχομεν ἐν τῇ νῦν γλώσσῃ τὸ λαμπρὸν *ἂν καί*. Ἐνίοτε ἀρχαΐζει τὸ λεκτικόν· οὕτω π.χ. ἐν τῇ σελ. 8: *ἀπεκρίνατο* (διατί κατεδικάσθη τὸ *ἀπεκρίθη*;), 63: *πέπλωμα* (ποιητ. παρ' Αἰσχ. καὶ Σοφ.), 72: *αὐτὸς δ' ἔπτη*, 85: *ἀπώλοντο*, καί τινα ἄλλα. Συχνοτάτην ποιεῖται χρῆσιν τῆς ἐκθλίψεως, καὶ μάλιστα ἔνθα αὕτη οὐχὶ εὐάρεστον ποιεῖ ἐντύπωσιν, οἷον ἐν σελ. 32: *ἀφοῦ δὲ πάντ' ἐνδομύχως ἐθαύμασε*, 36: *καὶ τόσ' ἐφρόντισε*, 41: *ἐνῷ δὲ ταῦτ' ἐσκέπτετο*,, 51: *ταῦτ' εἶπε*, 107: *φύγ' ἐκ τῆς νήσου*.—Καὶ κοσμητικὰ ἐπίθετα ἀναφέρει· σελ. 31: *εἰς τὴν καλλιπλόκαμον νύμφην*, 28: *ἡ κυανόφθαλμος θεὰ Ἀθηνᾶ*, 28: *ἡ καλλίπους Ἰνώ*, 40: *θεογεννήτους ἀνθρώπους* κτλ., ἐνῷ προτιμότερον ἤθελεν εἶναι νὰ παραλειφθῶσι τὰ τοιαῦτα, καὶ ὡς ὑπέρτερα τῆς ἀντιλήψεως ἐννεαετῶν παίδων, καὶ διότι πολλάκις δὲν ἀνταποδίδονται ἀκριβῶς ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ· οὕτω π. χ. τὸ *διογενὴς* ἀποδίδει διὰ τοῦ *θεογέννητος*, ἀλλ' ἀκαταλλήλως, διότι ἡ λέξις ἐκφράζει τίτλον τῶν ἡγεμόνων, κατὰ τὸ νεώτερον Dei gratia (ἐλέῳ Θεοῦ). — Παρετηρήθη προσέτι ὅτι, ἐνῷ καὶ τὸ λεκτικὸν καὶ ἡ σύνταξις ἱκανῶς ἀρχαΐζουσι, δὲν λείπουσιν ἐνιαχοῦ καί τινες δημώδεις τύποι καὶ φράσεις, ὡς ἐν ταῖς σελ. 47: *σταθῆτε* (προστ.), 50: *φανερὰ* (ὡς ἐπίρρ.), 97: *τὸ κοντάριον* κτλ. Ἐνιαχοῦ ἀστοχεῖ περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν καταλλήλων λέξεων· οὕτω π. χ. ἐν σελ. 48: *μακρύνθητέ πως*, ἀντὶ *ἀπομακρύνθητέ πως*, 64: *ἔγεινεν ἡ κλίνη σου*, ἐπὶ τὸ κοινότερον, ἀντὶ *ἐστρώθη ἡ κλίνη σου*. Ἐν σελ 102 ἐκθλίβει τὸ *οι* τῆς ἀντωνυμίας *μοι* λέγων: *καὶ μ' ἀπήντησεν*· ἄλλως δύναταί τις νὰ ὑπολάβῃ αὐτὸ ὡς αἰτιατικὴν κατὰ τὴν δημώδη σύνταξιν τοῦ ῥήματος τούτου.

Ὥστε ἔχει καὶ τὸ πόνημα τοῦτο τρωτά τινα, ἀλλ' ἐπειδὴ ταῦτα εἶνε εὐαριθμότερα ἢ παρ' ἄλλοις καὶ διορθώσιμα, ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ κρίνει τὸν πονήσαντα βραβεύσιμον, νομίζει ἐν τούτοις ὅτι πρέπει πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἔργου νὰ κτενίσῃ ὁ φιλόκαλος συγγραφεὺς ἅπαξ ἔτι αὐτό, πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων καὶ τὰς παρατηρήσεις ταύτας, καὶ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον.

Τελευταῖον μεταβαίνομεν εἰς τοὺς Ἡροδότους.

§

Α'. Ἡρόδοτος ὑπ' ἀριθ. πρωτοκόλλου 7216 καὶ τὸ ῥητὸν «Μηδὲ γένος πατέρων αἰσχυνέμων, οἳ μέγ' ἄριστοι». Οὗτος σύγκειται τὸ ὅλον ἐκ σελ. 376, ὧν αἱ ἀπὸ τῆς 363-376 περιλαμβάνουσι 44 ποιήματα. Τὸ ἔργον τοῦτο περιλαμβάνει τὰ ἀπαιτοῦντα ἱκανὰς γεωγραφικὰς γνώσεις. Ἀγνοεῖ φαίνεται ὁ πονήσας ὅτι ὁ Ἡρόδοτος δὲν ἔγραφε διὰ παῖδας καὶ ὅτι διὰ τοῦτο μεγάλη ἀπαιτεῖται προσοχὴ ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν καὶ ἐπεξεργασίαν τῆς ὕλης. Ἔδει μᾶλλον νὰ γένηται ἐκλογὴ τῶν παιδαγωγικωτέρων τοῦ πατρὸς τῆς Ἱστορίας ἱστορημάτων καὶ οὐχὶ νὰ παρεμβληθῶσι καί τινα πρὸς τὰ νῦν ἤθη καὶ τὴν σεμνότητα ἀντιβαίνοντα, ὡς π. χ. ὅσα λέγονται περὶ τῶν ἠθῶν ξένων ἐθνῶν καὶ τὰ περὶ ἀνθρωποθυσιῶν.—Πρὸς τί δὲ τὰ σημασιολογικὰ καὶ ὑποσημειώματα; Πῶς δὲ ἡ Ἀφρικὴ κεῖται εἰς τὰ *Β.Α.* τῆς Ἀφρικῆς;—Ἡ γλῶσσα τοῦ ἔργου εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀνώμαλος καὶ ἀκανόνιστος, καθ' ὅσον ἀρχαϊσμοὶ καὶ δημώδεις τύποι ἀδιαφόρως συναναμίγνυνται (οὕτω π. χ. ἐν σελ. 4: *προὐκάλεσαν*, 10: *προὐξένησαν*, 138: *προὔλαβον*, 23: *ἀπεκρίνατο*· πολλαχοῦ: *φθάς*, 112: *ἐσκέψατο*, 154: *σκεψάμενος*, 156: *σύγγνωτε* κτλ.). Ἀλλ' ἐν τῇ σελ. 11: *Συγχώρησον λοιπὸν τοὺς Λυδούς*, 155: *μὲ διατάσσει* κτλ.). Καὶ ἀνορθογραφίαι οὐκ ὀλίγαι ἐν αὐτῷ (π. χ. ἐν σελ. 26: *Ἂν ὅμως ἕνεκα τούτου με θεωρεῖς* (καθ' ὁριστ. τὸ *θεωρεῖς*), 153: *νὰ ἀλαζωνεύωνται* (διὰ τοῦ ω ἡ συλλαβὴ ζω), 28: *εἱρμήνευσαν* (διὰ τοῦ ει τὸ ειρ κτλ.). Καὶ κακαὶ συντάξεις ὑπάρχουσιν ἐνιαχοῦ (οἷον ἐν σελ. 6: *παραιτοῦμαι τοῦ σχεδίου*, ἐνῷ ἐν σελ. 11 λέγει *τὸ σχέδιον*). Ὁ πονήσας ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν καὶ νεωτέρας ἐκδόσεις, ἀλλ' ἐπειδὴ πλεῖστα ἔχει τὰ τρωτὰ γλωσσικῶς, ἀποδοκιμάζεται τὸ ἔργον αὐτοῦ.

§

Β'. «Ἀναγνώσματα ἐξ Ἡροδότου» ὑπ' ἀριθ. πρωτοκόλλου 7222 καὶ τὸ ῥητὸν «Χαλεπὸν οὕτω ποιῆσαί τι, ὥστε μηδὲν ἁμαρτεῖν». Τὸ ἔργον τοῦτο σύγκειται τὸ ὅλον ἐκ σελ. 128, ὧν αἱ ἀπὸ τῆς 87-128 ἀποτελοῦσι τὸ παράρτημα περιλαμβάνον 43 ποιήματα.

Ὡς πρὸς τοῦτο παρατηρεῖ ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπή, ὅτι ἡ ἐκλογὴ τῆς ὕλης εἶνε ἀνεπιτυχὴς καὶ τὸ ποσὸν ἀνεπαρκές. Ἄπειρος δὲ παρίσταται ὁ πονήσας περὶ τὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης, ἄλλοτε μὲν ἀρχαΐζων, ἄλλοτε δὲ τῶν δημωδῶν τύπων ποιούμενος χρῆσιν· διὸ καὶ ἀπορρίπτεται τὸ ἔργον αὐτοῦ.

§

Γ'. «Ἡρόδοτος» ὑπ' ἀριθ. πρωτοκόλλου 7218 καὶ τὸ ῥητὸν «Ἡροδότου εἴθε μὲν καὶ τὰ ἄλλα μιμήσασθαι δυνατὸν ἦν' κτλ.».

Τὸ ἔργον σύγκειται ἐκ σελίδων 304, ὧν αἱ ἀπὸ τῆς 266-304 περιλαμβάνουσι 40 ποιήματα ἔντυπα. Ἀπὸ τῆς 250-263 σελίδος παρεμβάλλονται ἀπροσδιονύσως (διότι τὸ βιβλίον εἶνε διδακτικόν, ὅπου δὲ διδάσκαλος αἱ κοιναὶ σημειώσεις περιτταί) ἑρμηνευτικαί τινες σημειώσεις.—Ἐν σελ. 254 ἐν τῇ 1 σημειώσει ἀναφέρει τὴν παρ' Ἡροδότῳ Ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς τὴν νῦν οὕτω καλουμένην, ἐνῷ αὕτη ἐστὶν ἡ *Νότιος θάλασσα*, ὁ Ἰνδικὸς ὠκεανός, ὁ Περσικὸς κόλπος, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν *Βόρειον θάλασσαν* τοῦ Ἡροδότου (ἤδη Μεσόγειον θάλασσαν ὡς ὁ Bähr ἐν σελ. 4-5 διδάσκει καὶ ὁ Hein I, σελ. 4 καὶ ὁ Abicht, σελ. 12). Πρὸς τί ἡ κατὰ τὸ πρωτότυπον εἰς βιβλία διαίρεσις; Ἴσως διότι καὶ ἄλλοι παραφράσται ἔπραξαν τὸ αὐτό;—Ἡ γλῶσσα ἐνιαχοῦ εἶνε ἠμελημένη καὶ ἀνώμαλος. Πολλὰ τῇ ἀντιλήψει τῶν παίδων ἀντικείμενα ἠδύναντο νὰ παραλειφθῶσιν, ἕτερα δὲ νὰ τροποποιηθῶσι. Πολλάκις ὁ πονήσας δὲν ἀκολουθεῖ τὸ πρωτότυπον, ἀλλὰ μετάφρασιν ἀρχαιοτέραν. Ἐν σελ. 1 λέγει: *ἀπὸ τὴν πρύμνην*, ἐνῷ ἐν σελ. 13, ἐπὶ τὸ ἀρχαιότερον, *ἀπὸ τῶν ἀγρῶν*. Τὸ ἐν τῇ σελ. 12 ἀναφερόμενον *φιλοσοφῶν* δὲν πρέπει νὰ μένῃ ἀνερμήνευτον, διότι τὸ τοῦ κειμένου *φιλοσοφέων* δὲν εἶνε ἐπὶ τῆς συνήθους σημασίας. Ὁ Hein ἑρμηνεύει τὸ *φιλοσοφέων*: aus Liebe zur Weisbreit (I σελ. 35). Ἀλλαχοῦ μὲν λέγει *πολεμῶ τινα*, ἀλλαχοῦ δὲ *πολεμῶ πρός τινα*. Ἐν σελ. 21: *δὲν ἥρμοζεν . . . οὔτε ἤθελε*, ἀντὶ *οὐδὲ ἤθελε*. Τὰ περὶ τῶν ἠθῶν τῶν Αἰγυπτίων κτλ. ἀφαιρετέα ὡς ἀπᾴδοντα πρὸς τὰ νῦν ἤθη καὶ ἀκατάλληλα διὰ τὴν ἡλικίαν δεκαετῶν παίδων. Ἕνεκα τῶν ἐλλείψεων τούτων καὶ πολλῶν ἄλλων παραλειπομένων οὐδ' ὁ συγγράψας τὸ πόνημα τοῦτο κρίνεται ἄξιος βραβεύσεως, ὡς ἀστοχήσας καὶ οὗτος τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀγῶνος.

§

Δ'. «Ἀναγνωστικὸν ἐκ τοῦ Ἡροδότου» ὑπ' ἀριθμὸν πρωτοκόλλου 7208 καὶ ἄνευ ῥητοῦ.

Τὸ πόνημα σύγκειται ἐκ σελ. 62 τοῦ κυρίως κειμένου καὶ 50 ἑτέρων περιλαμβανουσῶν τὸ ὅλον 40 ποιήματα. Καὶ τὸ ἔργον τοῦτο ἀπορρίπτεται ἕνεκα τῶν αὐτῶν ἐλαττωμάτων τῶν παρατηρηθέντων ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ καὶ τῷ Ῥοβινσῶνι τοῦ αὐτοῦ.

§

Τοιαύτη καὶ τοσαύτη, ἀγαπητοὶ ἑταῖροι, ἡ κατὰ τὸ λῆξαν συλλογικὸν ἔτος ἐργασία τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐργασία σπουδαία μέν, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπίπονος. Οὐδαμῶς λοιπὸν περιαυτολογοῦμεν, ἂν εἴπωμεν ὅτι ἵνα ἐπισταμένως, αὐστηρῶς, καὶ ὡς οἷόν τε δικαίως ἐξενέγκῃ ἡ Ἐπιτροπὴ τὴν ἑαυτῆς κρίσιν ἐπὶ ἑνὸς ἑκάστου τῶν χειρογράφων, σύντονον ἐποιήσατο μελέτην αὐτῶν καὶ πολλὰ ἐπόνησεν ἐν διαστήματι χρονικῷ σχετικῶς βραχεῖ. Ἕκαστος ἐννοεῖ ὁποίας καὶ ὁπόσας παρέχει δυσχερείας, ὁποίους ἐπιβάλλει μόχθους ἡ ἀκριβὴς καὶ ἐπισταμένη ἔρευνα χειρογράφων (πολλάκις μάλιστα κακῶς γεγραμμένων καὶ ὑπερόγκων) ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς πραγματείας καὶ διασκευῆς, ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς διεξαγωγῆς τοῦ θέματος, τῆς διανομῆς καὶ κατατάξεως τῆς ὕλης, ἀλλ' ὅπερ τὸ ἐπιπονώτατον καὶ δυσχερέστατον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς γλώσσης. Τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης ἀκριβῶς εἶνε ὁ φοβερὸς ἐκεῖνος σκόπελος, πρὸς ὃν πάντες σχεδὸν οἱ εἰς τὸν ἀγῶνα κατελθόντες προσέκρουσαν. Ὁμολογουμένως, ὡς νῦν ἔχει ἡ ἡμετέρα γλῶσσα, λίαν δυσχερὴς ἀποβαίνει ἡ κατὰ τὴν ἡλικίαν τῶν μαθητῶν τῆς β', γ' καὶ δ' τάξεως τῆς δημοτικῆς σχολῆς χρῆσις λεκτικοῦ ἐν τοῖς ἀναγνωστικοῖς. Ἀλλ' εἰ καὶ ἐν τῷ εἰδικῷ περὶ συντάξεως ἀναγνωστικῶν βιβλίων προγράμματι σαφῶς ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Σύλλογος γραμματικὸν τυπικὸν ἐν τοῖς τρισὶ βιβλίοις καθορίζει τὸ τῆς νῦν φιλολόγου γλώσ-

σης ἐνιαῖον, λέξιν δὲ καὶ φράσιν κυρίαν καὶ ἑλληνικήν, καὶ πλοκὴν τοῦ λόγου ἀφελῆ, ἀπέριττον καὶ τῇ ἡλικίᾳ ἀνάλογον, ᾗ τὸ βιβλίον προώρισται, ὅμως οἱ ὅροι οὗτοι δυστυχῶς ὑπό τινων μὲν οὐδαμῶς σχεδόν, ὑπ' ἄλλων δὲ ἐν μέρει μόνον ἐνοήθησαν. ἐκ τούτου δ' ἐξηγεῖται ὅτι ἐκ δέκα καὶ τεσσάρων ὅλων ἔργων ἓν καὶ μόνον ἐκρίθη ἄξιον βραβεύσεως, δύο δ' ἐπῃνέθησαν ὡς μᾶλλον πρὸς τὸν τοῦ ἀγῶνος σκοπὸν ἀνταποκριθέντα.

Περαίνοντες τὸν λόγον εὐχόμεθα ἐκθύμως ὅπως ἡ νέα Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ εὐτυχήσῃ ἵνα πλείω καὶ δοκιμώτερα κρίνῃ ἔργα πρὸς ἔπαινον μὲν καὶ τιμὴν τῶν φιλοπόνως ἐργαζομένων, ἀνύψωσιν δὲ τῆς δημοτικῆς ἡμῶν παιδεύσεως.

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ

ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΛΒ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1892-1893

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΕΝ ΤΩ. ΣΥΛΛΟΓΩ.

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτήν, ἐν τῇ ΑΡΜΖ' συνεδριάσει, τῇ 16 μαΐου 1893

ὑπὸ τοῦ τέως προέδρου

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

ΙΑΤΡΟΥ

Παναγιώτατε Δέσποτα·
Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι·
Ἐξοχώτατε πρεσβευτά·
Εὐγενέσταται Κυρίαι καὶ Κύριοι·
Ἐρίτιμοι ἑταῖροι·

Αἰσίως διανύσαντες τὸ ΛΒ' συλλογικὸν ἔτος, θαρροῦντες δὲ, καὶ τῷ Κανονισμῷ ἑπόμενοι, προσερχόμεθα ὅπως δῶμεν λόγον τῶν τῷ Συλλόγῳ πεπραγμένων. Ἔθος καθόλου ὠφέλιμον καὶ λόγου πολλοῦ ἄξιον, διότι ἐν ἡμέρᾳ πανηγυρικῇ τῆς ἱδρύσεως οὐ μόνον τὰ ἔργα αὐτοῦ γνωστὰ γίνονται, ἀλλὰ καὶ πολλὰ τῶν μὴ τελεσθέντων ἀνομολογοῦνται, τὰ δὲ εἰς τὸ μέλλον προωρισμένα καταδείκνυνται, ἵνα ἐν ἀλληλουχίᾳ σκέψεως καὶ ἐνεργείας προβιβάζωσι τόν τε σκοπὸν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου καὶ τὸ δικαίως κτηθὲν γόητρον αὐτοῦ. Διὸ τὴν εὐμένειαν τῆς σεβαστῆς καὶ εὐγενοῦς ταύτης ὁμηγύρεως ἐπικαλούμενος, ἄρχομαι τῆς ἀφηγήσεως, ὀλίγα τινὰ μόνον περὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ Συλλόγου προοιμιαζόμενος.

Ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, διὰ τῶν φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν μελετῶν καὶ σχέσεων αὐτοῦ πρὸς παρόμοια ἔν τε τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ἱδρύματα, ἔτι δὲ καὶ διὰ τῶν ποικίλων διατάξεων τῶν ἐν τῷ Κανονισμῷ αὐτοῦ ἀναγραφομένων, οὐχὶ ἕνα, ἀλλὰ διπλοῦν ἐπεζήτησε σκοπόν: τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν παρὰ τοῖς ὁμογενέσι πρῶτον, καὶ δεύτερον τὴν διέγερσιν τοῦ ἐπιστημονικοῦ ζήλου παρὰ τοῖς ἡμετέροις λογίοις, ἵνα δι' ἔργων ἰδίας ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης συντελέσωσιν εἰς αὔξησιν τῶν γνώσεων ἡμῶν καὶ τὴν ἐν γένει πρόοδον τῆς ἐπιστήμης. Καὶ εἰς μὲν τὸ πρῶτον συνετέλεσεν ἀληθῶς, παροτρύνας τὸν φυσικὸν ὀργασμὸν καὶ ἐξεγείρας τὴν φιλοτιμίαν καὶ φιλομουσίαν παντὸς ἀτόμου, πάσης δ' ὁμογενῶν κοινωνίας τὴν αὐτεπίγνωσιν καὶ αὐτενέργειαν, δι' ὧν καὶ μόνων ὀφείλει ἑκάστη νὰ εἰσφέρῃ καὶ ἐργάζηται ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς αὐτῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς ἠθικῆς μορφώσεως. Εἰς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἐβοήθησε καὶ ὑλικῶς, διότι

ἄφθονα εἶχε τὰ ὑλικὰ μέσα, προθυμοτάτους δὲ καὶ τοὺς εὐποροῦντας ὁμογενεῖς, οἵτινες ἐν τῇ πρώτῃ ἐκείνῃ καὶ ὁρμητικῇ ἐκπαιδευτικῇ κινήσει ἀφειδῶς παρεῖχον τὸ χρῆμα αὐτῶν· ἀπὸ τινων ὅμως χρόνων, εἴτε διότι τινὲς ἀπέθανον, ἢ ἐν τῷ σταδίῳ τῆς ἐκλείψεως διατελοῦσιν, εἴτε διὰ μοιραῖόν τινα ἀντιπερισπασμόν, εἴτε καὶ διότι ἱκανῶς ἐπετεύχθη τὸ ποθούμενον, ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἐξ ἀνάγκης καὶ φυσικῶς εἰσέρχεται εἰς τὸν κατ' ἐξοχὴν καὶ καθαρῶς φιλολογικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν αὐτοῦ σκοπόν, συνεπείᾳ, φαίνεται, τῶν περιστάσεων. Οὕτως, ἡ μὲν ἵδρυσις καὶ συντήρησις σχολῶν ἀφιερώθη εἰς τὴν φιλοτιμίαν καὶ πρωτοβουλίαν τῶν πόλεων καὶ χωρίων, καὶ εἰς τὴν φυσικὴν καὶ κανονικὴν ἐπίδρασιν τοῦ σεβαστοῦ θρησκευτικοῦ ἡμῶν κέντρου καὶ τῶν ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας σεβασμιωτάτων ἱεραρχῶν, ἡμῖν δ' ἐναπελείφθη ἡ ἐπίτευξις τοῦ δευτέρου καὶ κυριωτέρου σκοποῦ, ἤτοι ἡ φιλολογικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἐργασία, γνώρισμα βέβαιον τῆς πρὸς ἀληθῆ πολιτισμὸν ἀγούσης. Ἤδη ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, ὑπὸ καθαρῶς ἐπιστημονικὸν πνεῦμα, ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ πολλὰ εὗρε, καὶ πολλὰς πρωτοτύπους μελέτας πολλοῦ λόγου ἀξίας ἐπεδείξατο, πλείω τούτων ὅμως καὶ σημαντικώτερα ἐν τῷ μέλλοντι θέλει ἐπιδείξει, ὅταν εἰδικώτερον καθορισθῇ ὁ κύκλος τῶν μελετῶν, ἀναθεωρηθῇ δὲ τοῦ χρόνου ἐπιστάντος καὶ ὁ Κανονισμὸς αὐτοῦ ὑπὸ πνεῦμα σύμφωνον πρὸς τὴν παρ' ἡμῖν κατάστασιν τῶν ἐπιστημῶν καὶ τὴν ἱκανότητα τὴν ἐρευνητικήν· διότι ἐν αὐτῷ ὑπάρχουσι διατάξεις ἐπικαλούμεναι τὴν ἐνασχόλησιν τῶν μελῶν εἰς πάσας τὰς θεωρητικὰς καὶ θετικὰς ἢ ἐφηρμοσμένας ἐπιστήμας, καὶ δὴ καὶ τὰς δυσχερεστέρας, τῶν ὁποίων οἱ ἐργάται οὔπω ἐπεφάνησαν, διατάξεις, λέγομεν, τὴν θερμὴν μόνον τῶν ἡμετέρων φαντασίαν διαθρύπτουσαι, ἀλλ' οὐδὲν κατορθοῦσαι.

Ἐκ τοῦ καθορισμοῦ τῶν ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου τῶν φυσικωτέρων ἀγόμενος, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐμῆς προεδρικῆς περιόδου, προσεκάλεσα τοὺς ἐριτίμους ἑταίρους καὶ πάντα λόγιον νὰ διευθύνωσι τὸ βλέμμα αὐτῶν καὶ τὰς μελέτας ἐκεῖ, ἔνθα καὶ καρποφορία μείζων καὶ θερισμὸς πλουσιώτερος προσδοκᾶται. Διότι ἡ σπουδὴ καὶ ἔρευνα παρ' ἡμῖν δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπεκταθῇ ἐπὶ παντὸς τοῦ ἐπιστητοῦ· τέκνα τῆς Ἀνατολῆς, οἰκοῦντες τὴν ἱστορικωτέραν τῶν χωρῶν, ἔχομεν ἁπτήν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν πορείαν ἡμῶν τὴν ἐπιστημονικήν· ἡ μελέτη τῆς ἡμετέρας ἱστορίας καθόλου, ἀπὸ τῶν ἀλεξανδρινῶν χρόνων καὶ μετὰ ταῦτα, μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ λήγοντος αἰῶνος, ἡ πάτριος χριστιανικὴ καὶ βυζαντινὴ ἀρχαιολογία μετὰ τῆς ἀρχαιολογίας τῶν ἐπιστημῶν, ἡ τοπογραφικὴ ἐξερεύνησις τοῦ ἐνδιαφέροντος τμήματος τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἰδίᾳ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων μετὰ τῆς καλλιτεχνικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς μελέτης καὶ ἑρμηνείας τῶν σωζομένων μνημείων, εἶνε ἡ μόνη ἡμῖν ἁρμόζουσα· τοιαύτας δὲ προσδοκῶσι παρ' ἡμῶν τὰς μελέτας καὶ οἱ τῆς Ἑσπερίας σοφοί, τοὺς ὁποίους καὶ νὰ ὑπερβῶμεν ἔν τινι μέτρῳ δυνάμεθα, ἐὰν ἐμφορώμεθα ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τῆς ἐπιστήμης ζήλου. Οἱ τὴν κλασικὴν φιλολογίαν καλλιεργοῦντες, καὶ τὸ σκῆπτρον τῶν συγχρόνων ἐπιστημῶν σθεναρῶς καὶ τελεσφόρως ἐν τῇ Δύσει κρατοῦντες εἶνε ἀπειροπληθεῖς, τοὺς ὁποίους ἡμεῖς ἐκ λόγων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον γνωστῶν ἀδυνατοῦμεν καὶ νὰ παρακολουθήσωμεν, ὡς τοῦτο ἱκανῶς ἀπεδείχθη ἐκ τῆς ἀνεπαρκείας τῆς Ἐπιστημονικῆς καὶ τῆς Ἀνθρωπολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Μετ' ἐνδομύχου ὅθεν χαρᾶς ἀγγέλλω ὑμῖν σήμερον ὅτι κατὰ τὸ διαρρεῦσαν συλλογικὸν τοῦτο ἔτος τὸ πλεῖστον τῶν ἐν τακτικαῖς συνεδριάσεσιν ἀνακοινωσαμένων λογίων, ἐντεῦθεν καὶ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν, ἀνταπεκρίθησαν εἰς τὴν ἐπίκλησίν μου ταύτην.

Οὕτως ἀνεκοινώσαντο: ὁ κ. Μανουὴλ Γεδεὼν «ἀνέκδοτον ὑπόμνημα περὶ Θεοδώρου, τοῦ ἀρχαιοτέρου κτίτορος τῆς Μονῆς τῆς Χώρας»· ὁ κ. Ματθαῖος Παρανίκας «πραγματείαν περὶ τοῦ λεγομένου Ἀκαθίστου Ὕμνου ὑπὸ ἱστορικήν, ποιητικὴν καὶ μετρικὴν ἔποψιν» καὶ «βίον Ἠλία Τανταλίδου τοῦ ποιητοῦ», ἐν δυσὶ συνεδριάσεσιν· ὁ κ. Σταῦρος Ι. Βουτυρᾶς μέρος μελέτης αὐτοῦ «περὶ τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συνδεομένων μεγάλων ἱστορικῶν γεγονότων», ἐν τέσσαρσι συνεδριάσεσιν· ὁ κ. Γ. Λαμπουσιάδης «περὶ τῆς πόλεως Δεβελτοῦ»· ὁ κ. Ἀχ. Διαμαντάρας «περὶ τῆς νήσου Μεγίστης (Καστελλορίζου)» καὶ «μίαν σελίδα τῆς λυκιακῆς ἱστορίας», ἐν δυσὶ συνεδριάσεσι, καὶ ὁ κ. Ἀν. Χρηστίδης μελέτην «περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου ἔν τε τῇ ἀρχαιοτέρᾳ καὶ νεωτέρᾳ ἰατρικῇ». Ἐκτὸς δὲ τούτων, ὁ κ. Κυριακὸς Περδικίδης «περὶ ἐθνολογίας τῶν Φιλισταίων» καὶ «περί τινων λέξεων σημιτικῶν, ἑλληνικῶν θεωρουμένων ὑπὸ τοῦ E. Re-

nan», ἐν δυσὶ συνεδριάσεσιν· ὁ κ. Χριστόφ. Σαμαρτσίδης «μελέτην περὶ τῶν νόμων τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ὄντος λογικοῦ, ἠθικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ»· ὁ κ. Γ. Γεωργιάδης «ἑρμηνευτικὰ εἰς τὸν Ὅμηρον μετὰ γραμματικῶν καὶ κριτικῶν παρατηρήσεων»· ὁ κ. Στ. Βραχάμης τὴν ὑπὸ τοῦ προεδρείου ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ «μετάφρασιν τῆς γαλλικῆς ὀνοματολογίας 260 ἰχθύων», κατ' αἴτησιν τοῦ ἐπιστείλαντος κ. Α. Μουχτὰρ, μεταφραστοῦ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Οἴκου· καὶ ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης τὸ ὑπὸ τῆς Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπῆς ἀναθεωρηθὲν «πρόγραμμα τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος περὶ συντάξεως ἀναγνωστικῶν βιβλίων τοῦ Β', Γ' καὶ Δ' ἔτους τῆς δημοτικῆς σχολῆς».

Πᾶσαι αὐται αἱ ἀνακοινώσεις, ἄνευ ἐπιτηδεύσεως καὶ προοιμίων ἀσχέτων πρὸς τὸ θέμα, ἐγένοντο ἐν 24 συνεδριάσεσι τακτικαῖς, ἐν ταῖς λοιπαῖς 8 ἐκτάκτοις συνεδριάσεσιν ἀναγνωσθεισῶν τῶν ἐκθέσεων τῶν Ἐπιτροπῶν, ἢ ἀνακοινωθεισῶν τῶν προτάσεων τοῦ προεδρείου τῶν σχετικῶν πρός τε τὰ οἰκονομικὰ καὶ πνευματικὰ συμφέροντα τοῦ Συλλόγου.

Αἱ ἐργασίαι τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου δὲν περιορίζονται μόνον εἰς τὰ ἐν τακτικαῖς καὶ ἐκτάκτοις συνεδριάσεσιν ἀνακοινούμενα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐν ταῖς Ἐπιτροπαῖς εἰδικῶς μελετώμενα. Οὕτως:

ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ, τῆς ὁποίας πρόεδρος ἦτο ὁ σεβαστὸς καὶ σοφὸς πρεσβύτης, ὁ αἰδεσιμώτατος Ch. G. Curtis, γραμματεῖς δὲ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐναλλὰξ οἱ κκ. Ξ. Σιδερίδης καὶ Κ. Περδικίδης, ἐμελέτησεν ἰχνογράφημα λάρνακος ἐν Κυζίκῳ εὑρεθὲν καὶ ἀντιγραφὲν ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Ὀρφανουδάκη· τέσσαρας ἐπιτυμβίους ἐπιγραφὰς ἠκρωτηριασμένας ἀγνώστου προελεύσεως· ἑτέρας δύο, ἀποσταλείσας ἐξ Ἁγ. Ὄρους ὑπὸ τοῦ ὁσιολογιωτάτου κ. Ἀλεξάνδρου Εὐμορφοπούλου μετ' ἀπεικονίσματος καὶ χαρτίνου ἐκτυπώματος. Ἀνεκοινώσαντο δὲ αὐτῇ ὁ μὲν διδάκτωρ Albert Long πέντε χριστιανικὰς ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως Ῥεσάφα, κειμένης εἰς ἀπόστασιν δύο ἡμερῶν ἀπὸ τῆς Παλμύρας ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐξ ἠρειπωμένου οἰκοδομήματος ὁμοιάζοντος ταῖς ἐκκλησίαις τῆς βορείου Συρίας· ὁ κ. Alex. van Millingen ἓξ βυζαντινὰ μονογράμματα, εὑρισκόμενα ἐπὶ τοῦ δεκάτου πύργου ἐν τοῖς ἔνδον τείχεσι, βορείως τῆς πύλης τῆς Σηλυβρίας, δυσεξήγητα ἔτι· ὁ αἰδεσιμώτατος Ch. G. Curtis παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ πονήματος τοῦ κ. Μ. Γεδεὼν: «Ἔγγραφοι λίθοι καὶ κεράμια»· ὁ κ. Ξεν. Σιδερίδης κατέθετο τμῆμα σεσημασμένης πλίνθου, ἀνεκοινώσατο δὲ καὶ περὶ ὑπογείου, κειμένου ἐν ᾧ χώρῳ ἐγείρεται τὸ νέον οἰκοδόμημα τοῦ δημοσίου χρέους, καί τινα «περὶ τῆς μονῆς τοῦ Φιλανθρώπου Χριστοῦ». Ἐκτὸς τούτου ὁ κ. Α. Κοπάσης ἐπέδειξε κεφαλὴν χαλκῆν, πιθανῶς τῆς Ἀρτέμιδος, τῆς ἐν Κρήτῃ πόλεως Κισσάμου· ὁ αἰδεσιμώτατος Ch. G. Curtis ἰχνογράφημα ἀναγλύφου κειμένου παρὰ τὸ Ἐσκὶ-ἰμαρὲτ δζαμισῆ (ναὸν τοῦ Παντεπόπτου), παριστῶντος τὸν γνωστὸν θρακικὸν ἥρωα· ὁ δὲ Ἐξ. Στ. Ἀριστάρχης ἐδωρήσατο φωτογραφικὴν εἰκόνα τοῦ ἐν τῷ Συλλόγῳ ὑπάρχοντος ἀγάλματος. Πᾶσαν δὲ τὴν ἀρχαιολογικὴν ταύτην ἐργασίαν τὰ φιλότιμα μέλη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς προετοιμάζουσι διὰ τὸ παράρτημα τοῦ περιοδικοῦ, ἵνα μὴ πραγματοποιηθῇ ἡ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτοῦ ἄφατος λύπη τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ἧς πρόεδρος μὲν ἦτο ὁ αἰδεσιμώτατος Κ. Παρίτσης, γραμματεὺς δὲ ὁ κ. Π. Πετρακίδης, ἐν συνεδριάσεσι 17 μετ' ἐπιμελείας πολλῆς ἠσχολήθη εἰς τὴν εἰδικὴν ἐπεξεργασίαν τῆς ἀπὸ ἐτῶν ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Συλλόγου ἀποκειμένης γλωσσικῆς ὕλης τοῦ Ζωγραφείου ἀγῶνος, ἥτις θέλει ἀποτελέσει, τοῦ γενναίου χορηγοῦ εὐδοκοῦντος, τὸν Β' τόμον τῆς τῶν «Ζώντων μνημείων» πολυτιμοτάτης ταύτης συλλογῆς· ἠσχολήθη δ' ἐπίσης ἐπὶ τῆς πρὸς δοκιμασίαν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος πεμφθείσης νέας γλωσσικῆς ὕλης, τὴν ὁποίαν μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὴν δικαιοσύνης καὶ ἔκρινε, τὸ δὲ ἀποτέλεσμα τῆς κρίσεως διὰ τῆς ἐμβριθοῦς καὶ πλείστου λόγου ἀξίας εἰσηγήσεως τοῦ κ. Μ. Αὐθεντοπούλου καθυπέβαλε τῷ Συλλόγῳ. Οὕτως, ἐκ τῶν 15 συλλογῶν 4, ἤτοι τὰς τῶν κυρίων παπᾶ Ἰωάννου Μανωλακάκη, Χρήστου Ν. Τουργούτη, Γρηγορίου Παπαδοπούλου Ζουντούρη, καὶ Κ. Ἡλιοῦ ἐθεώρησεν ἀξίας ὁλοκλήρου τοῦ δεκαλίρου γέρως· τὰς 9, ἤτοι τὰς τῶν κκ. Ἀλεξάνδρου Λαυριώτου, Ἀστερίου Ζήκου, Ἀποστόλου Οἰκονομίδου, Ε. Μανωλακάκη, Γεωργίου Κωνσταντινίδου, Κωνστ. Γ. Κουρτίδου, Δημοσθένους Χαβιαρᾶ, Γεωργίου Παπαδοπούλου, καὶ Δ. Παναγιωτίδου ἐβράβευσε διὰ πενταλίρου ἀμοιβῆς· ἐκ τῶν λοιπῶν 6, τὰς μὲν 5, ἤτοι τὰς τῶν κκ. Παναγιώτου Μακρῆ, Κ. Ν. Κανελλάκη, Ν. Θ. Κων-

σταντινίδου, Ἀχ. Διαμαντάρα, καὶ ἑνὸς ἀνωνύμου ἐπῄνεσε, τὴν δὲ ἄλλην ἀπέρριψε.

Τοιαύτη ἡ πραγματικὴ ἐργασία τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Μόνον περὶ τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης ὁμολογεῖ εἰλικρινῶς ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀνακοινώσηταί τι εὐάρεστον, τοῦ Β΄ τόμου τοῦ «Εὐριπίδου» παρασχόντος καὶ παρέχοντος ἔτι πολλὰ πράγματα. Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ πολὺν ἀληθῶς κατηνάλωσε χρόνον διασκιπτομένη περὶ τοῦ τόμου τούτου, ἀνεκδότου ἔτι διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις τυπογράφου παράβασιν πάντων τῶν ὅρων τοῦ συμβολαίου, πρὸς μεγίστην ζημίαν τοῦ σοφοῦ ἐκδότου κ. Δ. Βερναρδάκη, ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐπεξεργασθέντος καὶ ἑτοίμην ἔχοντος τὴν ἐπὶ τούτῳ ὕλην. Καὶ περὶ μὲν τοῦ τυπογράφου τούτου ἐγένοντο ἤδη τὰ δέοντα· περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἐκδοτῶν, ὁ μὲν κ. Schanz, καθηγητὴς ἐν Würzbourg, ὁ ἀναλαβὼν τὴν ἔκδοσιν τοῦ «Πλάτωνος», μόλις μετὰ πολλὰς καὶ ἐπανειλημμένας παρακλήσεις ἀπήντησε τελευταῖον καταφατικῶς, ὁ δὲ κ. Blass, καθηγητὴς ἐν Kiel, ὁ ἀναλαβὼν τὴν τοῦ «Δημοσθένους», μέχρις ὥρας οὐδὲν ἔτι ἔγραψεν.

Ἐκ ταύτης τῶν τυπογράφων τῆς ἀνεπαρκείας καὶ τῆς ἀρξαμένης ὑπερμέτρου βραδύτητος τῶν ἐκδοτῶν, ἢ τῆς ὑπερβάσεως τῶν συγγραφικῶν ὅρων, τί δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν; Κρίνοντες ἐκ τῆς ἐκδόσεως τεσσάρων καὶ μόνον τόμων ἐντὸς ὀκταετίας, ἀφεύκτως ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ ἐνενήκοντα τόμοι τῆς πρώτης καὶ οἱ ἄλλοι τόσοι καὶ περισσότεροι τῆς δευτέρας περιόδου τῆς ἐκδόσεως τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης θέλουσιν ἀπαιτήσει, κατὰ τοὺς μετριωτέρους ὑπολογισμούς, πλέον τῶν τριῶν αἰώνων! ἔργον συγγραφικὸν τερατωδῶς μέγα καὶ ἐκπληκτικόν, ἔργον ἀπίστευτον καὶ μοναδικὸν ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ, ἔργον μὴ δυνάμενον νὰ χαρακτηρισθῇ προσηκόντως διὰ τοῦ πεπερασμένου μέτρου τῆς λογικῆς δυνάμεως, ὅσον καὶ ἂν θελήσωμεν διὰ τῆς φαντασίας νὰ μετριάσωμεν τὸ μῆκος τῶν αἰώνων τούτων. Αἰτία τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου φαινομένου εἶνε ἡ σύνταξις καὶ ἐφαρμογὴ προγράμματος συνταχθέντος οὐχὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πρακτικῶν καὶ πραγματικῶν ἡμῶν ἀναγκῶν ἐν τῷ παρόντι, ἀλλ' ἐπὶ μεγαλοφρόνων, δὸς δ' εἰπεῖν ὑπερβατικῶν, θεωριῶν. Ἡ μέχρι τοῦδε ἔκδοσις ἀπέδειξεν ὅτι ὑπάρχουσι καὶ παρ' ἡμῖν πολυμαθέστατοι κριτικοὶ καὶ τυπογράφοι φιλόκαλοι· ἀλλὰ ταῦτα μόνα καὶ οὐδὲν πλέον· διότι αἱ ἀποθῆκαι ἡμῶν γέμουσιν ἀντιτύπων καὶ δωρεὰν μὴ ζητουμένων· δύσχρηστοι ὄγκοι, μὴ ἐκπληροῦντες τὸ παράπαν τὸ μοναδικὸν ἄρθρον τοῦ προγράμματος: «ὅπως οἱ Ἕλληνες ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς (ἐν οἷς καὶ ὁ Ἱπποκράτης καὶ ὁ Ἀριστοτέλης) κοινότερον καὶ ὡς οἷόν τε εὔληπτον καὶ ἐπωφελὲς καταστῶσιν ἀνάγνωσμα τῶν τε μαθητῶν καὶ πάντων ἐκείνων, ὅσοι, διανύσαντες τὰ μαθήματα τῆς παρ' ἡμῖν μέσης παιδεύσεως καὶ τραπέντες ἐπ' ἄλλας ἐπιστήμας ἢ τέχνας πρακτικάς, στεροῦνται τοῦ ἀπαιτουμένου χρόνου πρὸς τελείαν κατάληψιν τῶν θαυμασίων ἔργων τοῦ παλαιοῦ δαιμονίου πνεύματος»· ἢ ἀληθέστερον, ὡς ὁ ἐμὸς φίλος καὶ προκάτοχος (Λογοδοσία Κ. Καλλιάδου τῇ 11 μαΐου 1887) εἶπε, «πρὸς ἀνάγνωσιν μακρῶν καὶ ἀτελευτήτων σχολίων», δεομένων, κατ' ἐμέ, ἄλλων εἰδικῶν σχολιαστῶν, ὡς ὑπέδειξα καὶ πρὸ καιροῦ τῷ ἐμῷ φίλῳ καὶ προέδρῳ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς αἰδεσιμωτάτῳ Κ. Παρίτσῃ. Τὴν τεραστίαν ταύτην παρεκτροπὴν ἀναλογιζόμενος ἐρωτῶ: Ἦτο ἆρά γε ἀναγκαία, ἔστω ὀλιγώτερον πολυτελὴς καὶ κατὰ τὸ τέταρτον συντομωτέρα, ἡ πολυμαθὴς αὕτη τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ συγγραφέων ἔκδοσις, τόσων ἄλλων χρησιμωτέρων καὶ ὁμογλώσσων διὰ τοὺς ὀρεγομένους ἐκδόσεων ὑπαρχουσῶν, ἀφοῦ στερούμεθα, οἵ τε λόγιοι καὶ μή, πολυτιμοτάτων ἐν τῇ νέᾳ ἡμῶν γλώσσῃ ἐφοδίων, ἀφοῦ στερούμεθα τῆς ἀρχαίας Ἑλλ. Ἱστορίας τοῦ Grotte, τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἱστορίας τοῦ Momsen, τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν τοῦ Curtius, τῆς μεγάλης Ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας τοῦ Zeller, καὶ ἄλλων, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός, ἀφοῦ στερούμεθα τῶν θεωρητικῶν καὶ φυσικῶν ἐπιστημῶν, καὶ τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων τεχνολογικῶν καὶ κλασικῶν ἐγχειριδίων, ἄνευ τῶν ὁποίων ἀδύνατος ἡ παρακολούθησις τῶν συγχρόνων ἐπιστημῶν καὶ βιοτεχνιῶν, τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου; Ἐρωτῶ: οἱ ἐκ τῶν σχολείων καὶ τῶν γυμνασίων ἐξερχόμενοι εἶνε τοὐλάχιστον τὰ 95 % οὕτως ἐπαρκῶς κατηρτισμένοι, ὥστε καὶ τῇ βοηθείᾳ σχολίων ἧττον σοφῶν νὰ ἐννοῶσι τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς οὑτωσὶν ἐκδιδομένους; ὑποθέτοντες δ' αὐτοὺς τοιούτους, ὀφείλομεν ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ, ἄνευ τῶν ἀναγκαιοτέρων βιοτεχνικῶν γνώσεων, νὰ ἐγκαταλείψωμεν τοὺς ἀποφοίτους τῶν σχολείων μακαρίως βόσκοντας, ἐὰν ἔχωσι καὶ τοὺς καταλλήλους

ὀδόντας, ἐν τῇ κλασικῇ χλόῃ τῆς ἀρχαιότητος, ἐνῷ ὁ βίος ἡμῶν, ὅ τε ὑλικὸς καὶ πνευματικός, φυσικῶς καὶ ἀναποσπάστως συνδέεται μετὰ τῶν συγχρόνων ἐθνῶν καὶ τῆς παρούσης καταστάσεως τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν; Τὰ σοφὰ ἔθνη δὲν ἠκολούθησαν τὴν αὐτὴν πορείαν εἰς τὴν παροῦσαν αὐτῶν ἀκμήν· οἱ γερμανοὶ λ. χ. οἱ ἐν βαθμῷ πολιτισμοῦ πολλῷ ἡμῶν ὑπερτέρῳ διατελοῦντες, ὅτε οἱ ἐν Γαλλίᾳ μεταρρυθμισταὶ καὶ δημιουργοὶ τῶν νεωτέρων τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν ἐφωτοβόλουν τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, δὲν ἐχάνοντο εἰς προγράμματα πομπώδη καὶ ἐπιδεικτικά, ἢ εἰς συγγραφὴν ἔργων ἀνωτέρων ἢ σοφωτέρων, ἀλλὰ μετέφραζον καὶ διαρκῶς μετέφραζον[1] καὶ παρηκολούθουν τοὺς μεγάλους ἄνδρας τῆς Γαλλίας· αὐτὰ δὲ ταῦτα τὰ διδακτικὰ βιβλία μετέφερον ὡς εὐμεθοδέστερα ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν γλώσσῃ, ὡς ὡμολόγησεν ἀνὴρ μέγα ἐν τῇ ἐπιστήμῃ δυνάμενος, ὁ ἐν Βερολίνῳ καθηγητὴς R. Virchow[2]. Ἐὰν καὶ παρ' ἡμῖν τὸ πρόγραμμα τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης μετερρυθμίζετο πρὸς τὰς ἀπολύτους παρούσας ἡμῶν ἀνάγκας, ἠθέλετε γείνει μάρτυρες περιόδου πνευματικῆς κινήσεως ἀσυνήθους, ζωντανῆς οὕτως εἰπεῖν, τῆς ὁποίας αἱ συνέπειαι διά τε τὸ ὑλικόν, τὸ ἠθικὸν καὶ τὸ πνευματικὸν εὖ εἶναι τοῦ Γένους ἡμῶν ἤθελον εἶσθαι ἀνυπολόγιστοι· ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπή, ἡ περιλαμβάνουσα ἄνδρας ἐγνωσμένης παιδείας, ἱκανότητος καὶ θελήσεως, δύναται καὶ ὀφείλει νὰ σκεφθῇ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, τὸ ὁποῖον ἀτελῶς, ἢ καὶ ματαίως, ἔθιξα ἔν τισι τῶν συνεδριάσεων αὐτῆς. Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ ὀφείλει νὰ διαφωτίσῃ τὸν Σύλλογον καὶ νὰ ἀπαιτήσῃ, διὰ δεδικαιολογημένου ὑπομνήματος, ὅπως ἐκφρασθῇ τῷ μεγαθύμῳ χορηγῷ Ἐξ. Χρηστάκῃ ἐφέντῃ Ζωγράφῳ ἡ εὐχὴ τῆς ῥιζικῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ προγράμματος τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης, εὐχή, τῆς ὁποίας τὸ ἐνδεχόμενον αὐτὸς οὗτος προεῖδε καὶ διὰ τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Σύλλογον ἐδήλωσεν. Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ οὕτω πως ἐνεργοῦσα θέλει ἐπιτελέσει ἔργον ἀληθῶς μέγα καὶ διαπρεπέστατον.

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπή, τῆς ὁποίας πρόεδρος μὲν ἦτο ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου, γραμματεὺς δὲ ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης, σπουδαιοτάτην ἐποιήσατο ἐργασίαν: τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ Καραπανείου προγράμματος· ὡς ἄλλοτε τὸ τοῦ Βουτσιναίου Ἀγῶνος πρόγραμμα εὐθαρσῶς μετερρύθμισεν, οὕτω καὶ ἐφέτος τὸ Καραπάνειον, διότι ἀμφότερα εἶχον τὸ ὕψος δυσθεώρητον, τοῦθ' ὅπερ συνετέλεσεν, ὡς δικαίως παρατηρεῖ ἡ Ἐπιτροπή, ὥστε μηδὲν νὰ ὑποβάλληται πόνημα· ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπή, ἐκθάψασα τὸ πρόγραμμα, συνεζήτησε, μετερρύθμισε καὶ κατήρτισε τὸ νέον, περιλαμβάνον Χρηστομαθείας τῆς β' καὶ γ' καὶ δ' τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων, ἤτοι τὸν Ῥοβινσῶνα, τὴν Ὀδύσσειαν, καὶ τὸν Ἡρόδοτον ἐν γλώσσῃ γνωρίμῳ τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ, οὐχὶ δὲ πάλιν πάντα τὰ ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ καὶ τῷ Ἡροδότῳ, ἀλλὰ τὰ ἠθοπλαστικώτερα, διότι φρονεῖ, ὡς εἰκάζω, ὅτι ἐν τῇ σημερινῇ κοινωνικῇ περιόδῳ ἰδιαζόντως τὴν ἐξημέρωσιν τῶν ἠθῶν καὶ τὴν πρόσκτησιν χαρακτῆρος ὀφείλομεν νὰ θηρεύωμεν, τοῦθ' ὅπερ σκοπεῖ καὶ τὸ ἐξόχως μορφωτικὸν σύστημα. Ὑπὸ ταύτην τὴν ἔννοιαν ὑπεβλήθησαν 5 Ὀδύσσειαι, 5 Ῥοβινσῶνες, 4 Ἡρόδοτοι, τῆς «Λύρας Ὁμήρου» ὡς ἐκπροθέσμου μὴ ληφθείσης ὑπ' ὄψει, καὶ τῆς ἐπὶ τῶν «Στοιχείων Φυσικῆς» κρίσεως ἀναβληθείσης διὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος· ἐπὶ δὲ τῶν 14 χειρογράφων ἡ κρίσις τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐν λεπτομερεστάτῃ εἰσηγήσει τοῦ κ. Δ. Η. Οἰκονομίδου ἔχει ὡς ἀκολούθως: Ἐκ τῶν Ἡροδότων οὐδένα ἐβράβευσεν ἢ ἐπῄνεσε, διότι δὲν ἐξεπλήρωσαν τοὺς ὅρους τοῦ προγράμματος. Ἐκ τῶν Ῥοβινσώνων δύο, ὑπὸ τὰ λόγια «Εὐχαὶ γονέων στηρίζουσι θεμέλια οἴκων» καὶ «Τοῦτο τὸ βιβλίον, τὸν Ῥοβινσῶνα, θὰ ἀναγνώσῃ ὁ Αἰμίλιός μου πρῶτον, τοῦτο θὰ ἀποτελῇ ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὴν βιβλιοθήκην του καὶ πάντοτε θὰ κατέχῃ τὴν πρωτίστην ἐν αὐτῇ θέσιν» (Émile τοῦ J. Rousseau), ἐθεώρησεν ὑπέρτερα τῶν ἄλλων καί, κατὰ συνέπειαν συζητήσεως, οὐδὲν ἐβράβευσεν, ἀλλ' ἀμφότερα ὡς ἄξια πολλῶν ἐπαίνων ἀνεκήρυξεν. Ἐκ τῶν Ὀδυσσειῶν, μίαν ὑπὸ τὸ λόγιον «Ἀλλὰ γῆρας διηγοῦμαι, γῆρας δ' ὅμως Ὁμήρου» ἐπῄνεσε καὶ ἐβράβευσεν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ γείνωσιν αἱ δέουσαι διορθώσεις καὶ βελτιώσεις, ἐν ἰδιαιτέρῳ δὲ κεφαλαίῳ νὰ περιγραφῇ λεπτομε-

1. Παραλείποντες τὰ ἐν τῇ δυσμικῇ Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀμερικῇ ἔθνη τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, ἀναφέρομεν ἐκ τῶν ὑπὸ ἔποψιν φιλολογικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν νεαρωτέρων ἐθνῶν τὸ ῥωσσικόν, παρ' ᾧ, κατ' ἀσφαλεῖς πληροφορίας, πάντα τὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν συγγράμματα συστηματικῶς μεταφράζονται, ὅθεν καὶ ἡ κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας σπουδαία παραγωγικὴ αὐτοῦ δύναμις.

2. Λόγος ἐν τῷ τῶν ἰατρῶν καὶ φυσιοδιφῶν συνεδρίῳ τοῦ 1871.

ρέστερον ἡ μνηστηροφονία καὶ ἡ γλῶσσα νὰ μεταβληθῇ κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς νεωτέρας.

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ ἐμελέτησε καὶ τὰ εἰς κρίσιν τῷ Συλλόγῳ πεμφθέντα ποιήματα τῆς δεσποινίδος Κορνηλίας Λ. Πρεβεζιώτου καὶ μετ' εὐαρέστου συγκινήσεως ἔκρινεν ὅτι: ἐὰν τὰ ποιήματα τῆς εὐέλπιδος νεαρᾶς ποιητρίας δὲν φέρωσιν ἔτι τὸν τύπον τῆς σχετικῆς ἀκριβείας καὶ τελειότητος τῶν ποιητικῶν ἔργων τῶν ἐγγηρασάντων ἐν τῇ καλλιεργείᾳ τοῦ κλάδου τούτου τῆς νεωτέρας ἡμῶν φιλολογίας, οὐχ ἧττον ὅμως τὰ πρωτόλεια ταῦτα τῆς νεαρᾶς ποιητρίας εἰσὶ πτερυγίσματα οὐχὶ κηποφοίτων πτηναρίων, ἀλλὰ τῶν προωρισμένων αἰθέρια νὰ διασχίσωσιν ὕψη. Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ εὔχεται αὐτῇ νὰ μὴ παύσηται καλλιεργοῦσα τὸ παρὰ τῆς φύσεως δωρηθὲν αὐτῇ ποιητικὸν τάλαντον, διότι, πλὴν τοῦ θεοσδότου χαρίσματος τῆς ποιητικῆς ἐξάρσεως, ἡ δεσποινὶς Κορνηλία Λ. Πρεβεζιώτου οὐ μόνον γνῶσιν τῆς γλώσσης καὶ πολυμάθειαν ἔχει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἠθικὴν τοῦ ποιητοῦ μόρφωσιν.

Ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπή, τῆς ὁποίας πρόεδρος μὲν ὁ κ. Θ. Σαλτέλης, γραμματεὺς δὲ ὁ κ. Ἰωακεὶμ Βαλαβάνης, ἔργον ἔχουσα ἀποκλειστικὸν τὴν ἔκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ καὶ πάσης ἄλλης ὕλης γλωσσικῆς ἢ ἀρχαιολογικῆς, κατώρθωσεν, ἐν ἕνδεκα συνεδριάσεσι, μετ' ἀξιοθαυμάστου ἐπιμονῆς καὶ ὑπομονῆς νὰ παραβῇ ῥητὸν ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ, καθ' ὃ ἐτησίως πρέπει νὰ ἐκδίδωται τὸ περιοδικὸν τοῦ Συλλόγου. Πᾶσα ἡ ἐπὶ τούτῳ τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς τὸν πρόεδρον τοῦ Συλλόγου διαμειφθεῖσα ἀλληλογραφία οὐδὲν ἕτερον κατέδειξεν ἢ προθυμίαν μὲν τοῦ προεδρείου εἰς ἐκπλήρωσιν ἐπιβεβλημένου καθήκοντος, συστηματικὴν δὲ ἀναβολὴν τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπή, δικαίως πέρυσι διὰ πολλὰς δημοσιεύσεις ἐπαινεθεῖσα καὶ αὐτὸν τὸν ἰσχνότατον τόμον τῆς παρελθούσης προεδρικῆς περιόδου μὴ ἐκδώσασα, δὲν πρέπει νὰ αἰτιᾶται τὸ προεδρεῖον, τὸ ὁποῖον, ἕνεκα τοῦ ἀσκόπως καταναλωθέντος χρόνου, εἴς τινας μόνον τῶν αἰτιάσεων αὐτῆς συγκατετέθη· ἐὰν ἐπεθύμει νὰ ἐργασθῇ ἐπὶ τῆς περιλήψεως τῶν γενομένων πέρυσι διαλέξεων, διότι πᾶσα ἡ λοιπὴ ἐργασία, ἤτοι ἡ γλωσσικὴ καὶ ἀρχαιολογική, ὑπὸ τῶν οἰκείων ἐπιτροπῶν γίγνεται, ἐάν, λέγω, ἐπεθύμει νὰ ἐργασθῇ, ἀπὸ πολλοῦ τὸ περιοδικὸν ἤθελεν ἐκδοθῇ καὶ τοῦτο οὐχὶ ἰσχνόν· τέλος πάντων ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπή, ποικιλοτρόπως προκαλουμένη καὶ πάντοθεν πιεζομένη, παρέδωκεν εἰς τὸ τυπογραφεῖον «Νεολόγου» τὴν 16 ἀπριλίου, ἡμέραν τῆς ἀναγνωσθείσης ὑπὸ τοῦ γραμματέως ἐκθέσεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ συγχρόνως τῇ λήξει αὐτῶν, τὴν ὕλην πρὸς ἔναρξιν τῆς ἐκτυπώσεως. Εἰς τὴν φιλοτιμίαν τῆς νέας Συντακτικῆς ἀπόκειται κατὰ τὸ νέον τοῦτο συλλογικὸν ἔτος, οὐ μόνον τὸ περιοδικὸν τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἀλλὰ καὶ τοῦ λήξαντος μετὰ τῶν ἀρχαιολογικῶν παραρτημάτων, ὧν ἤρξατο ἡ παρασκευή, ν' ἀποπερατώσῃ· εἰς τὴν δραστηριότητα δὲ τοῦ διαδόχου μου ἡ ἔγκαιρος δημοσίευσις αὐτῶν, διότι οἱ ἀνακοινούμενοί τι τῷ Συλλόγῳ, ἕνεκα λόγων ἀποχρώντων, δικαίως ἀπαιτοῦσι τὴν ἔγκαιρον δημοσίευσιν τῶν ἀνακοινώσεων αὐτῶν· τοῦτο ὠφελεῖ καὶ τὸν Σύλλογον, διότι ἀφ' ἑνὸς ἐξεγείρει τὸν ζῆλον καὶ τὴν προθυμίαν τῶν μελῶν, ἀφ' ἑτέρου παύει καὶ ἡ παρὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Κανονισμοῦ καὶ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ δημοσίευσις τῶν ἀνακοινώσεων ἐν ξένοις περιοδικοῖς συγγράμμασιν.

Ἐπιστημονικὴ καὶ Ἀνθρωπολογικὴ Ἐπιτροπή.—Περὶ τῶν Ἐπιτροπῶν αὐτῶν οὐδὲν ἔχω καλὸν ἀλλ' οὐδὲ κακὸν ν' ἀνακοινώσω· αὗται καὶ προέδρους καὶ γραμματεῖς ἔχουσιν, οὐχὶ ὅμως καὶ ἱστορίαν· τοὺς λόγους τοῦ φαινομένου τούτου ἔκ τε τῶν ἐν τῷ προοιμίῳ λεχθέντων καὶ τῶν ἐν τῷ μεταξὺ γενομένων παρατηρήσεων κατανοεῖτε. Αἱ περὶ Ἐπιστημονικῆς καὶ Ἀνθρωπολογικῆς Ἐπιτροπῆς διατάξεις τοῦ ἡμετέρου Κανονισμοῦ βεβαίως κατὰ τὴν ἀναθεώρησιν αὐτοῦ θὰ καταργηθῶσι καὶ θὰ ἀντικατασταθῶσι διὰ Μεσαιωνολογικοῦ τμήματος εἰδικοῦ· πλὴν τί λέγω; δὲν εἶνε ἀνάγκη δημιουργίας νέου· ἡ ἐν Φαναρίῳ συνεδριάζουσα Μεσαιωνικὴ Ἑταιρία δύναται τοὐντεῦθεν ν' ἀπαρτίσῃ τὸ τμῆμα τοῦτο μετὰ τοσαύτης ἐπιτυχίας καὶ ἀποτελεσματικότητος καλλιεργούμενον· δὲν ἐννοῶ τὸν λόγον, διατί ὀλίγοι καὶ ἀνάγκην ἑνώσεως ἔχοντες νὰ μὴ καταφεύγωμεν ὑπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν στέγην, ὅπως, ὑπὸ μιᾶς ἑστίας θερμαινόμενοι, ὡς πλεῖστον ζήσωμεν χρόνον; Τὴν ἐλπίδα ταύτην στηρίζω ἐπὶ τῆς ὀρθῆς κρίσεως τῶν μελῶν τῆς Ἑταιρίας ταύτης καὶ τοῦ πολυΐστορος αὐτῆς μοχλοῦ.

Ὁ Σύλλογος ἡμῶν, Παναγιώτατε, ἐκτὸς τῶν φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν, τὸ ἔτος τοῦτο καὶ εἰς ἄλλας ἠσχολήθη λίαν

χρησίμους καὶ σπουδαίας, ἀνατεθείσας εἰς εἰδικὰς ἐπιτροπάς.

Ἡ ἐπὶ τοῦ Καταστατικοῦ Ἐπιτροπή, ὑπὸ τὴν ἐμὴν προεδρείαν, συγκειμένη ἐκ τῶν ἐπὶ τούτῳ ἐργασθέντων μελῶν, τῶν κκ. Δ. Μαλιάδου, Στ. Βραχάμη, Ν. Παπαγιαννοπούλου καὶ Διον. Π. Κοντογεώργη, κατέγραψεν ἐν εἰδικῷ βιβλίῳ πᾶσαν τὴν ἀκίνητον καὶ κινητὴν περιουσίαν, ἐξ οὗ φανερὸν ἐγένετο τί ὁ Σύλλογος ἔχει εἰς ἔπιπλα καὶ συλλογάς. Καὶ 1) βιβλία: ἡ μὲν ἀποθήκη τῶν πολλαπλῶν 14,909 τόμους περιοδικῶν μετὰ τῶν παραρτημάτων τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ περιγραφικῶν («Μαυρογορδάτειος Βιβλιοθήκη»), τοὺς τῆς «Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης» καὶ τῶν «Ζώντων Μνημείων»· ἡ δὲ βιβλιοθήκη ὑπερδωδεκακισχιλίους τόμους, τοὺς ὁποίους πιστὸς καὶ ἄγρυπνος φρουρὸς ἐπιβλέπει, μὴ δυνάμενος μόνον νὰ παραλάβῃ τὰ ἐξ ὑπαιτιότητος ἄλλων ἄλλοτε ληφθέντα καὶ μὴ ἐπιστραφέντα ἔτι συγγράμματα· ὅ,τι ἰδίως τιμᾷ τὸν βιβλιοφύλακα κ. Ν. Παπαγιαννόπουλον εἶνε ὁ ὑπ' αὐτοῦ καὶ μόνου καταρτισθεὶς ἐπιστημονικὸς κατάλογος. Τὸν πολλάκις ἀγγελθέντα, μετὰ τὸν ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς προέδρων δωρεὰν διασκορπισμὸν πολλῶν εἰς ἄλλους ἐπαίνων, αὐτός, ἄνευ ἀξιώσεων, ἀλλ' ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν Σύλλογον, ἀνέλαβε καὶ εἰς πέρας ἤγαγεν, ἔθεσε τάξιν εἰς τὸ πρὸ τριετίας χάος τῆς βιβλιοθήκης, καὶ ἐταξινόμησεν ἐπιστημονικῶς καθ' ὕλην· ἐπὶ τοιαύτῃ δὲ βάσει κατήρτισε τὸν ἐπιστημονικὸν κατάλογον, τὸν ὁποῖον καὶ δι' ἐκθέσεως μακρᾶς ἐγνώρισε τῷ Συλλόγῳ· τῆς ἐκθέσεως ὅμως ταύτης παραπλανηθείσης καὶ μὴ δημοσιευθείσης ἐν καιρῷ, δὲν ἐδόθη ἡ δέουσα προσοχή, ὅτε κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐπεδείχθη τῷ Συλλόγῳ τὸ ἔργον τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς εὐσυνειδήτου ἐργασίας, ὅπερ καὶ λειτουργεῖ πρὸς μεγίστην εὐκολίαν καὶ ὠφέλειαν τῶν πνευματικῶς ἐργαζομένων· 2) νομισματικὴν συλλογὴν συγκειμένην ἐξ 715 νομισμάτων, ἤτοι 572 χαλκῶν, 109 ἀργυρῶν, 2 ὀρειχαλκίνων, 1 μολυβδίνου, 3 ἐπαργύρων, 19 μολυβδοβούλλων, 18 κηρίνων ἀποτυπωμάτων, 1 μεταλλίου χρυσοῦ, 1 χαλκοῦ, 1 δραμίου χαλκοῦ, 1 δακτυλίου ἀργυροῦ ἄνευ δακτυλιολίθου, 1 δακτυλίου χαλκοῦ μεθ' ἑνὸς κωνοειδοῦς χαλκίνου τεμαχίου, 2 φύλλων χρυσῶν καὶ 1 εἰδωλίου χαλκοῦ. Ταῦτα πάντα ἐν εἰδικαῖς θήκαις εἶνε κατατεταγμένα ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Π. Κούππα· 3) ἀρχαιολογικὴν συλλογήν, πολλὰ ἐμπεριέχουσαν ἀρχαιολογικὰ κειμήλια, σκεύη καὶ κεράμους ἀνεπιγράφους, ἀκεραίας καὶ εἰς τεμάχια, ἐπιγραφὰς κτλ. 4) φυσιογραφικὴν συλλογὴν μετὰ τῆς ὀργανοθήκης· τὴν τελευταίαν ταύτην εἰδικῶς κατέγραψεν ὁ κ. Στ. Βραχάμης, ὅστις, ἔκπληκτος ἐπὶ τῇ ἀρξαμένῃ φθορᾷ, ἀνέλαβε καὶ τῇ βοηθείᾳ εἰδικῶν τεχνιτῶν ἐκάθηρε καὶ ἐπιδιώρθωσε. Καὶ τὴν μὲν προθυμίαν τοῦ νεαροῦ εὐέλπιδος ἐπιστήμονος δημοσίᾳ ἐπαινῶ, δὲν πιστεύω ὅμως καὶ ἐν τῷ μέλλοντι εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν φυσικῶν τούτων ὀργάνων, καταδεδικασμένων εἰς παντελῆ ἀχρηστίαν διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν παρ' ἡμῖν χειριζομένων τοιαῦτα· εἶνε δὲ καὶ ἄσκοπα, κατ' ἐμὲ κριτήν, διότι, ἐάν τις θελήσῃ νὰ διδάξῃ ἐν δημοσίᾳ διαλέξει περί τινων εἰδικῶν φαινομένων φυσικῆς τινος δυνάμεως, ἀπογοητεύεται, διότι οἱ προσερχόμενοι τῶν ἀκροατῶν τὸ πλεῖστον ἀγνοοῦσι καὶ αὐτὰς τὰς γενικὰς τῶν σωμάτων ἰδιότητας, τοῦθ' ὅπερ καθιστᾷ τὴν πειραματικὴν ἀπόδειξιν θέαμα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εὐάρεστον.

Ἡ ἐπὶ τοῦ Μητρῴου Ἐπιτροπή, ἀπαρτιζομένη ἐκ τῶν κκ. Ὀδ. Ἀνδρεάδου καὶ Διον. Π. Κοντογεώργη, τοῦ τρίτου οὐδαμῶς συμμερισθέντος τοὺς κόπους τῶν ἄλλων δύο, μετὰ πολλὰς καὶ ἐπιπόνους ἀναζητήσεις ἦλθεν εἰς τέρμα τῆς καταστρώσεως τοῦ χρησιμωτάτου τούτου βιβλίου, τὸ ὁποῖον ἐντὸς τοῦ μηνὸς τούτου γενήσεται καὶ τῷ Συλλόγῳ γνωστόν. Εὐχαριστῶ καὶ αὐτοὺς διὰ τὴν θέλησιν καὶ ἐπιμονήν.

Ἡ ἐπὶ τῶν χειρογράφων τοῦ ἀοιδίμου Ἡρακλέους Βασιάδου ὑπὸ τὴν ἐμὴν προεδρείαν Ἐπιτροπή, συγκειμένη ἐκ τῶν κκ. Ν. Παπαγιαννοπούλου, Ὀδ. Ἀνδρεάδου καὶ Χρ. Πανταζίδου, μίαν καὶ μόνην φορὰν προκαταρκτικῶς συνεδριάσασα, γενικῶς τὰ εὑρεθέντα κατέταξε. Συνιστῶ τῇ Ἐπιτροπῇ νὰ λάβῃ ἐν τῷ μέλλοντι ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς Σκαρλάτου Βιλκίου χειρόγραφα, εὑρισκόμενα ἐν μιᾷ τῶν θηκῶν τῆς ἀρχαιολογικῆς συλλογῆς.

Τοιαύτη, Παναγιώτατε, ὑπῆρξε καὶ τῶν ἐκτάκτων εἰδικῶν ἐπιτροπῶν ἡ ἐργασία, ἥτις μετὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐν γένει καὶ τῶν διαρκῶν ἐπιτροπῶν εἰδικῶς γενομένων, ὑπηρέτησε τὸν εἰδικὸν σκοπὸν τοῦ σωματείου τούτου κατὰ τὸ ἐνόν. Ἀλλ' ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἐξακολουθεῖ ἔτι παρέχων τὴν ἀρωγὴν αὐτοῦ καὶ ἄλλως ἔν τινι μέτρῳ, διότι, πρὸ πολλοῦ κατιδὼν τὴν ἀνάγκην τῆς κοινωνίας ἡμῶν,

ἱθέσπισε καὶ τὸν θεσμὸν τῶν δημοσίων διαλέξεων, ἐπικαλούμενος πάντοτε τὴν ἀφιλοκερδῆ συνδρομὴν τῶν μελῶν αὐτοῦ· οὕτω 15 ἀγορηταὶ ἐποιήσαντο 17 διαλέξεις ὡς ἑξῆς: Ὁ κ. Α. Δαλλαπόρτας «Περὶ τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης»—ὁ κ. Γ. Ἀκεστορίδης «Περὶ τῆς προφυλάξεως ἀπὸ τῆς ἀσιατικῆς χολέρας» καὶ «ὑγιεινῆς τῶν κατοικιῶν μετὰ τῆς ἀπολυμάνσεως τῶν πόλεων»—ὁ κ. Ν. Δ. Γιαννουλάτος «Ὁ Σαβινὴ καὶ ἡ ἱστορικὴ σχολὴ τοῦ δικαίου» — ὁ κ. D. Rosenfeld «Τὰ ἀρχαίας ἑλληνικῆς ὑποθέσεως δράματα τοῦ γερμανοῦ ποιητοῦ Grillpazzer»—ὁ κ. Δ. Η. Οἰκονομίδης «Περὶ τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης»— ὁ κ. Α. Τουργούτης «Ἰατρικὰ παρ' Ἀριστοφάνει»—ὁ κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης «Ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ θεάτρου καὶ τῆς δραματικῆς ποιήσεως» — ὁ κ. Σ. Ἀποστόλογλους «Περὶ πολυτελείας ὑπὸ πλουτολογικὴν ἔποψιν»— ὁ κ. Ἰωακεὶμ Βαλαβάνης «Τὸ Μεταλλεῖον τοῦ Ταύρου ἢ τὸ Μπουγᾶ Μαδεμῆ» — ὁ κ. Ἀπ. Βασακόπουλος «Οἱ πρὸς τὴν φυσικὴν γεωγραφίαν ἀγῶνες τῆς ἀνθρωπότητος» — ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου «Προλήψεων ὠφελιμότης»— ὁ κ. Χρ. Πανταζίδης «Περὶ τῆς γυναικὸς καθ' Ὅμηρον» — ὁ κ. Κ. Καλλιάδης «Περὶ τῆς Σοφοκλέους Ἠλέκτρας ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς Χοηφόρους τοῦ Αἰσχύλου καὶ πρὸς τὴν Ἠλέκτραν καὶ τὸν Ὀρέστην τοῦ Εὐριπίδου» — ὁ κ. Μ. Γεδεὼν «Αἱ πηγαὶ ἐν τῇ ἐρεύνῃ τῆς ἡμετέρας ἱστορίας κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας» — καὶ «Αἱ περίοδοι ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν ἱστορίᾳ (ὑπάρχουσιν ἢ οὔ;)»· τῶν λοιπῶν ἐγγραφέντων ἕνεκα τῆς βαρύτητος τοῦ χειμῶνος κωλυθέντων.

Ἐκτάκτως δὲ διελέξαντο: ὁ κ. J. Sandoz «Περὶ τῆς ἐν Καναδᾷ γαλλικῆς λυρικῆς ποιήσεως» δίς, ὁ κ. Ch. Nazaretti «Περὶ νεωτέρας παιδεύσεως» ἅπαξ, ἀμφότεροι δὲ γαλλιστί.

Τὰς διαλέξεις ταύτας ἐτίμησαν καὶ πολλοὶ τῶν ἐξεχόντων συμπολιτῶν ἡμῶν, ἐν οἷς καὶ κυρίαι, ὅπερ λίαν εὐχάριστον καὶ παρήγορον, διότι προτιμοτέρα δι' αὐτὰς εἶνε ἡ ἀκρόασις τῶν δημοσίων διαλέξεων, καθ' ὅσον ἐν αὐταῖς οὐχὶ τὰ ἀμφισβητούμενα καὶ μὴ καθολικὸν κῦρος ἔχοντα ἐκφέρονται, ἀλλὰ γνώσεις γενικῶς καθιερωμέναι καὶ πάσης ἀντιλογίας γυμναί. Εἰδικῶς δὲ περὶ δημοσίων διαλέξεων προκειμένου τοῦ λόγου ἐνταῦθα, παραπέμπω εἰς τὴν ἐμὴν ἔκθεσιν, ἣν ὡς ἀντιπρόεδρος τῷ Συλλόγῳ πέρυσιν καθυπέβαλον, παρατηρῶ δὲ καὶ πάλιν, ὅτι οἱ διαλεγόμενοι ὀφείλουσι νὰ ἐκλέγωσι θέματα πρακτικώτερα καὶ προσιτὰ εἰς τὸ πνεῦμα τῶν ἀκροωμένων, θέματα μορφοῦντα τὸ ἦθος καὶ αὔξοντα τὰς χρησίμους γνώσεις ἐν γλώσσῃ ὡς οἷόν τε δημῳδεστέρᾳ. Διαλέξεις ἐπιστημονικαί, ἀπαιτοῦσαι γνώσεις προπαιδευτικάς, δὲν εἶνε σκόπιμοι· ἄλλαι πάλιν προϊὸν μελέτης εἰδικῆς, μόνον ἐν τακτικαῖς συνεδριάσεσιν ἐν εἴδει ἀνακοινώσεων ἔχουσι τὴν ἁρμόζουσαν αὐταῖς ἀξίαν. Τὰς παρατηρήσεις ταύτας ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ ἀπευθύνω εἴς τινας τῶν πολυμαθῶν ἀγορητῶν, εἰδικῶς δὲ εἰς ἕνα τῶν ἐμῶν φίλων, ἀνεξάντλητον ταμεῖον γνώσεων. Ταῦτα δὲ λέγων, δὲν ἐξαιρῶ καὶ ἐμὲ αὐτόν, εἰς τὰ αὐτὰ κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν συλλογικὴν περίοδον περιπεσόντα ἁμαρτήματα.

Ἐν τῇ αὐτῇ, ὡς αἱ δημόσιαι διαλέξεις, τάξει συγκαταλεκτέον καὶ τὸ Ἀναγνωστήριον, ἐν ᾧ συναθροίζονται, τὸ μὲν δωρεάν, τὸ δὲ καὶ ἐπὶ χρήματι τοῦ Συλλόγου, παντοίας ὕλης φιλολογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ διαφόρων ἐθνῶν περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες ἑλληνικαὶ τοῦ ἐν Τουρκίᾳ τύπου, πρὸς τὰς ὁποίας καὶ ἀπονέμω τὰς τοῦ Συλλόγου εὐχαριστίας· εἰδικῶς δὲ εὐχαριστῶ ταῖς ἐφημερίσι «Βυζαντίδι», «Κωνσταντινουπόλει», «Νέα Ἐπιθεωρήσει», «Νεολόγῳ», «Levant Herald», «Moniteur Oriental» καὶ «Stamboul» καὶ τῷ νεωστὶ ἐν τῷ δημοσιογραφικῷ στερεώματι ἀναφανέντι «Ἀνατολικῷ Ἀστέρι», διότι οὐ μόνον τὰς τοῦ Συλλόγου εἰδοποιήσεις προθύμως καταχωρίζουσιν, ἀλλὰ καὶ εὐγενῶς ὑπὲρ τῶν συμφερόντων αὐτοῦ συνηγοροῦσιν.

Ἕνεκα τῆς φύσεως καὶ τοῦ σκοποῦ τῶν ἐργασιῶν ἑπόμενον εἶνε τοῦ Συλλόγου αἱ σχέσεις αἱ ἐπιστημονικαὶ νὰ ὦσι πολλαπλαῖ καὶ νὰ τιμῶσιν αὐτὸν ἐνδιαφερόντως· οὕτως ὁ ἡμέτερος Σύλλογος προσεκλήθη 1) εἰς τὸ ἐν Μόσχᾳ ἀρχαιολογικὸν συνέδριον, ἐν ᾧ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀντιπροσωπευθῇ, τοῦ ἐν Πετρουπόλει καθηγητοῦ κ. Γαβρ. Δεστούνη ἀσθενήσαντος, ἀπουσιάσαντος δὲ καὶ τοῦ κ. Β. Βασιλειεύσκη, ἐπίσης καθηγητοῦ·—2) εἰς τὸ ἐν Μαδρίτῃ συνέδριον ἐπὶ τῇ 400ετηρίδι τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς, ἐν ᾧ λίαν ἀξιοπρεπῶς ἀντεπροσωπεύθη ὑπὸ τοῦ ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου τοῦ λογίου κ. Δ. Βικέλα·—3) εἰς τὴν ἑβδομηκονταετηρίδα τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς τῆς Γαλλίας καὶ εὐεργέτου τῆς ἀνθρωπότητος κυρίου L. Pasteur, πρὸς ὃν θερμὸν ὁ Σύλλογος ἀπέστειλε συγχαρητήριον τηλεγράφημα καὶ θερμὴν ἔλαβεν ἀπάντησιν·—4) εἰς τὸ ἐκπαι-

δευτικὸν συνέδριον τοῦ Chicago ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς παγκοσμίου ἐκθέσεως. Τὰς ποικίλας τοῦ Συλλόγου σχέσεις μαρτυροῦσι καὶ τὰ ἀνταλλαγέντα 600 περίπου ἔγγραφα, ὧν τὰ μὲν εἰσῆλθον, τὰ δὲ ἐξῆλθον.

Περὶ πάντων τῶν τοῦ Συλλόγου καὶ τῶν ἀνατεθειμένων αὐτῷ ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν συμφερόντων συνεδριάζον διεσκέπτετο τὸ προεδρεῖον, παρεδέξατο δὲ ὁ Σύλλογος· οὕτως: 1) ἀπεφασίσθησαν τὰ δέοντα γενέσθαι σχετικῶς πρὸς τὸ κληροδότημα τῆς μακαρίτιδος Εὐανθίας Μ. Θεοφιλίδου, ἕνεκα τοῦ ὁποίου τὸ ταμεῖον τοῦ Συλλόγου ὑφίσταται τὰς δαπάνας τῆς συντηρήσεως τοῦ ἐν Κολωνίᾳ παρθεναγωγείου· 2) περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις τυπογράφου Ἰγγλέση, τοῦ μὴ τηρήσαντος, οὐδὲ γνωρίζοντος τηρεῖν τὸν λόγον αὐτοῦ, ὡς φαίνεται· 3) περὶ τῆς ἐν τῷ τυπογραφείῳ τοῦ «Νεολόγου» ἐκτυπώσεως τοῦ περιοδικοῦ καὶ ἄλλων δημοσιεύσεων· 4) περὶ τοῦ κτηματικοῦ φόρου τοῦ ζητουμένου διὰ τὸ κτίριον τοῦ Συλλόγου, ἀφ' οὗ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀναμένομεν ἐκ τῆς πρὸς τὸν Σύλλογον ἰδιαιτέρας τιμῆς καὶ στοργῆς τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ ἐκ τῆς φιλομουσίας καὶ ἀνεξαντλήτου ἐπιεικείας τοῦ κατ' ἐξοχὴν φιλολάου ἡμῶν ἄνακτος· 5) περὶ τῆς προτομῆς τοῦ ἀοιδίμου Ἡρ. Βασιάδου καὶ τῆς ἀνακηρύξεως αὐτοῦ μεγάλου δωρητοῦ· καὶ 6) περὶ τῆς οἰκονομικῆς ἡμῶν καταστάσεως καὶ τῶν σχετικῶν μέτρων περὶ τῶν ἐν τῷ Συλλόγῳ δωρεὰν ξενιζομένων Συλλόγων καὶ Ἀδελφοτήτων.

Δωρεὰς τῷ Συλλόγῳ ἀγγέλλομεν: συγγράμματα διάφορα ἐκ τόμων 120, ἐναισίμους διατριβὰς 269, χάρτας δύο, ἕνα χειρόγραφον ψαλτῆρα καὶ ἓν ἀγγεῖον ὑέλινον, δωρηθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Γεδεών, 9 νομίσματα χαλκᾶ καὶ ἓν ἀργυροῦν ὑπὸ τοῦ κ. Χρ. Παπαδοπούλου καὶ τρεῖς ἐπιγραφὰς ἑλληνικὰς ἐπὶ μαρμάρων ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Παρανίκα, τοὺς ὁποίους καὶ ἐγκαρδίως, ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου, εὐχαριστῶ. Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων δωρεῶν ὁ Σύλλογος ἐγένετο κάτοχος καὶ τοῦ ἀγάλματος τῆς μητρὸς τῶν θεῶν Ῥέας, τῆς καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Κυβέλης γνωστῆς ἀσιατικῆς θεότητος.

Ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ ὁ Σύλλογος ἀπώλεσε δυστυχῶς λίαν ἐξέχοντα: τὸν περιώνυμον ἀρχαιολόγον καὶ καθηγητὴν τοῦ ἐν Γοτίγγῃ πανεπιστημίου Wieseller, τὸν πολυμαθέστατον ἀρχαιολόγον, δοκιμώτατον ποιητὴν καὶ λογογράφον, τὸν καθηγητὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου Ἀλ. Ρ. Ῥαγκαβῆν, τὸν διακεκριμένον καὶ μελίρρυτον καθηγητὴν τῆς φαρμακολογίας Θ. Ἀφεντούλην, καὶ ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τὸ πεπνυμένον μέλος τῆς ἁγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου, τὸν φιλομουσότατον μητροπολίτην Ἐφέσου Ἀγαθάγγελον, μέλη τοῦ Συλλόγου ἐπίτιμα· ἀντεπιστέλλοντα δέ: τὸν καλλιεπέστερον τῶν δημοσιογράφων Ἀν. Βυζάντιον καὶ τὸν διαπρεπέστατον ἑλληνιστὴν Λέανδρον Ἀρβανιτάκην· διέγραψε δὲ μετὰ πολλῆς τῆς λύπης καὶ τέσσαρα μέλη τακτικὰ μὴ συμμορφωθέντα πρὸς τὸ 23 ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ· ἐνέγραψεν ὅμως ἓν μέλος ἐπίτιμον, τὸν Ἀθήναις καθηγητὴν τῆς ἰατρικῆς κ. Παῦλον Ἰωάννου, καὶ 23 φιλολόγους, ἐπιστήμονας καὶ λογίους, ἐμπόρους καὶ τραπεζίτας. Μεταβολὴν ἐν τῷ προεδρείῳ ἔχομεν μίαν· τοῦ κ. Κλ. Κοκκολάτου, εἰδικοῦ γραμματέως, ἕνεκα εἰδικῶν ἀσχολιῶν παραιτησαμένου, διεδέχθη αὐτὸν ὁ λόγιος διευθυντὴς τῶν ἐν Ταταούλοις σχολῶν Χρ. Πανταζίδης, ὅστις ἐκτὸς τῶν εἰδικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν πλεῖστα ἀνεκπλήρωτα καὶ κεχηνότα τοῦ γενικοῦ γραμματέως μετ' ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας συνεπλήρωσεν.

Τὸ ταμεῖον τοῦ Συλλόγου ἐμπεριεῖχε τῆς προηγουμένης οἰκονομικῆς χρήσεως, κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ ταμίου κ. Δ. Μηλιώτη, περίσσευμα λίρας Τουρκίας 314 καὶ 94 %, ἀλλὰ περίσσευμα οἰκονομικόν, διότι κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην σημείωσιν τοῦ ἀκριβολόγου ἡμῶν λογιστοῦ κ. Διον. Π. Κοντογεώργη, τὸ ταμεῖον ὤφειλε συγχρόνως ἐκ τῆς αὐτῆς χρήσεως Λ. Τ. 200 καὶ 40 % συμπληρωθείσας ἐπὶ τῆς ἐμῆς προεδρείας· οὕτω τὸ πραγματικὸν περίσσευμα καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἐξελεγκτικὴν ἐπιτροπήν, τὴν ἀποτελουμένην ἐκ τῶν κκ. Κ. Πρίντζη καὶ Κ. Ψωμιάδου εἶνε Λ. Λ. 114 καὶ 90 % τὸ δὲ πραγματικὸν περίσσευμα τῆς ἐμῆς χρήσεως πρός τισιν ἄλλοις συναχθεῖσιν εἶνε Λ. Τ. 80 ἀκριβῶς· ἐξ αὐτῶν δ' ἐλλείπει δυστυχῶς ἐφέτος καὶ ἡ ἐκ 2000 δραχμῶν δωρεὰ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἕνεκα τῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν αὐτοῦ. Ὅθεν αἱ ἡμέτεραι εἰσπράξεις, συγκείμεναι ἐκ τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων συνδρομῶν, οὐσιωδῶς ἠλαττώθησαν· μέρος τῶν πόρων ἡμῶν δυστυχῶς εἶνε καὶ ἡ ἐκ τοῦ προϊόντος τῆς μουσικῆς συναυλίας πρὸς κάλυψιν τοῦ ἐτησίου ἐλλείμματος τοῦ ἐκ συμπτώσεως μὴ πραγματοποιηθέντος· λέγω δυστυχῶς, διότι ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ὤφειλεν ἀπὸ πολλοῦ νὰ ᾖ ἀνεξάρτητος ἐν τῇ ὑλικῇ αὐτοῦ ὑπάρξει καὶ νὰ μὴ ἐξαναγκάζηται νὰ

ἐπαιτῇ ὑποστήριξιν, τὴν ὁποίαν ὑπὸ τὸ πρόσχημα γελοιωδεστάτων προφάσεων ἠρνήθησαν· ἡ ἡμετέρα καὶ ἰδίως ἡ ἀνωτέρα κοινωνία, ξενομανὴς ὑπεράγαν καὶ πρὸς ἐπίδειξιν τίτλων καλαισθησίας βαθυτέρας, δὲν θεωρεῖ ἁρμόζον νὰ τιμᾷ τὰς ὀνόματι καὶ αὐτὰς ἑλληνικὰς συναυλίας· αἴσθησιν ἐνεποίησέ μοι ἡ παρατήρησις, ὅτι οἱ χθὲς καὶ πρῴην ἐν διαφόροις θεάμασιν αὐθορμήτως παραστάντες, ἐν ὀθνείαις δὲ μουσικαῖς συναυλίαις ὑγιεῖς καὶ ὑπερήφανοι ἐκ τύφου χρηματικοῦ διπλάσια δαπανήσαντες, ἐν τῇ ἐπιδόσει τῶν εἰσιτηρίων τῆς ὁμολογουμένως σοβαρᾶς καὶ σοβαρῶς διεξαχθείσης συναυλίας ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου αἴφνης ἠσθένησαν, ἀνεχώρησαν, ἢ διὰ τοὺς προαποθανόντας αὐτῶν ἐπενθηφόρησαν, πολλοὶ δ' ἄλλοι πολυτάλαντοι, ὧν τὰς πατρίδας τὸ ἔτος τοῦτο ἰδίᾳ ὁ Σύλλογος ηὐνόησε, καὶ ἐδάκρυσαν δι' ἀπορίαν οἱ δυστυχεῖς. Ἡ ψυχολογικὴ μελέτη τῶν πορισμάτων τῆς ἐφετεινῆς συναυλίας ὀλίγου δεῖν μὲ ἐξηνάγκαζε νὰ καταφύγω εἰς τὰς γνώσεις τοῦ περιωνύμου καθηγητοῦ τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου Lazarus, ἐὰν τὸ νόσημα, ὑφ' οὗ μέχρι θανάτου κατατρυχόμεθα, δὲν ἦτο καταφανὲς καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τῶν ἀδαεστέρων. Τὸ συνεκτικὸν αἴσθημα, ἡ ἠθικὴ αὐτὴ δύναμις, ἡ διακρίνουσα τὸ ἡμέτερον Γένος ἄλλοτε, βαθμηδὸν ἀπονεκροῦται· κατά τινα δὲ νόμον φυσικὸν ἢ ἠθικὸν (ἀγνοῶ) ὡς ἀρετὴ παντοδύναμος παρὰ τοῖς συνοίκοις ἡμῶν λαοῖς ἐνσαρκοῦται. Ἐὰν ὁ μαρασμὸς τοῦ συστήματος τῆς ἐνεργείας ἡμῶν καὶ ὑπάρξεως ἐξακολουθήσῃ, δὲν φαίνεται μακρὰν καὶ ὁ χρόνος, ὁπότε ἡ ἐπερχομένη γενεὰ ἐν τῷ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνι θέλει κληρονομήσει οἰκονομικὴν δυσπραγίαν ἀπερίγραπτον, πρὸς παρηγορίαν δὲ ταύτης κτίρια παιδευτικά, κενὰ ἢ καὶ μεγαλοπρεπῆ τεκμήρια ἐπιδεικτικῆς λαμπρότητος καὶ ἀπρονοησίας. Τὰς σκέψεις ταύτας, ἃς ὑπηγόρευσεν ἡ ἀποτυχία τοῦ προυπολογισθέντος πόρου, εὔχομαι νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν οἱ ὀλίγοι παρ' ἡμῖν μεγαλόψυχοι, διότι ἐν αὐτοῖς καὶ μόνοις πλέον συγκεντροῦνται τὰ ἠθικὰ πλεονεκτήματα τοῦ προγονικοῦ χαρακτῆρος, ὅπως ἐν τῇ χρήσει τοῦ πλούτου οὐχὶ μονομερῶς, ὡς τοῦτο γίνεται, ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν πόλιν, τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ ἐκπαιδευτήριον, ἀλλὰ πάντα, καὶ τὰ ἐπικαιρότερα, νὰ εὐεργετῶσι. Μετ' εὐγνωμοσύνης ὅθεν ἀναγράφω τὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις ἀξιοτίμου τραπεζίτου κ. Α. Συγγροῦ δωρεὰν ἐκ Λ. Τ. 30· τὴν τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ ἀξιοτίμου κ. Σ. Ζαφειροπούλου ἐκ Λ. Τ. 25· τὴν τοῦ ἀξιοτίμου συμπολίτου κ. Δ. Ν. Ταμβάκου ἐκ Λ. Τ. 10, εἰς τὴν χορείαν τῶν ὁποίων προσετέθη τὸ ἔτος τοῦτο καὶ ὁ φιλότιμος λόγιος ἔμπορος, ἀξιότιμος κ. Σ. Μουράτης δι' ἐτησίας δεκαλίρου δωρεᾶς. Ἐκτάκτως δὲ τὸν Σύλλογον ἐβοήθησαν ὁ φιλόκαλος ἡμῶν γείτων, ὁ προθυμότατα διὰ τῆς ἐπιστασίας τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Ζήνωνος Κλεάνθους τὴν ἐξωτερικὴν τῆς τοῦ Συλλόγου προσόψεως ἐπίχρισιν ἐπιμελησάμενος καὶ πολλὰ δαπανήσας ἀξιότιμος κ. Α. Μάγκος, καὶ ὁ διὰ τὴν φιλομουσίαν αὐτοῦ γνωστὸς ἀξιότιμος κ. Κ. Ψωμιάδης, 100 φράγκα τῷ Συλλόγῳ παραδοὺς ὅπως διατεθῶσιν ὑπὲρ τῶν τὰ ἔσχατα δεινοπαθησάντων δυστυχῶν Ζακυνθίων. Ἰδιαιτάτην ἐκφράζω δημοσίᾳ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν μέγαν αὐτοῦ εὐεργέτην, τὸν Ἐξοχώτατον Χρηστάκην ἐφένδην Ζωγράφον, διὰ τῆς ἑκατονταλίρου ἐτησίας δωρεᾶς τοῦ ὁποίου ἐτελέσθη καὶ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ὁ τῆς γλωσσικῆς ὕλης ἀγών, ὑποθάλψαντα καὶ πάλιν πόθους ὑποκαρδίους καὶ τὰς ἐλπίδας, ἃς ἐν οὕτω χαλεποῖς καιροῖς ἔχουσιν οἱ ἑταῖροι τοῦ ἐπιστημονικοῦ τούτου ἱδρύματος.

Καθ' ὅλην ταύτην τὴν συλλογικὴν περίοδον τῶν ἐργασιῶν, σκέψεων καὶ φροντίδων προθυμοτάτους εἶχον βοηθούς, Παναγιώτατε, τοὺς φίλους ἐμοὶ ἑταίρους καί, ἐκ τοῦ προεδρείου, τοὺς κκ. Χρ. Χατζηχρήστου καὶ Δ. Μαλιάδην, ἀντιπροέδρους, τὸν κ. Χρ. Πανταζίδην, εἰδικὸν γραμματέα, τὸν κ. Ν. Παπαγιαννόπουλον, βιβλιοφύλακα, τὸν κ. Δ. Μηλιώτην, ταμίαν, καὶ τὸν κ. Διον. Π. Κοντογεώργην, λογιστήν, τῶν ὁποίων ἡ χρηστότης, ἡ εὐθύτης καὶ προθυμία ὑπῆρξε τὸ στήριγμα τῶν ἐνεργειῶν μου· δὲν δύναμαι νὰ παραλείψω καὶ τὴν ὑπὸ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Συλλόγου πιστὴν καὶ ἀνελλιπῆ ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν, ἰδίᾳ δὲ τοῦ πρωτοκολλητοῦ κ. Κ. Κρητικίδου τὴν μετὰ ζήλου καὶ πολλῆς τῆς ἱκανότητος ἐκπλήρωσιν τῶν σπουδαίων καὶ ἐπιπόνων τοῦ γενικοῦ γραμματέως καθηκόντων· κατὰ τὴν στιγμὴν δὲ ταύτην ὀφείλω νὰ ἀναμνησθῶ καὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις συμπολίτου ἡμῶν καὶ ἑταίρου, τοῦ τραπεζίτου κ. Ἀνδρέου Νομικοῦ, τοῦ προθυμοτάτου εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν συμφερόντων τοῦ Συλλόγου· εὐχαριστῶ καὶ αὐτῷ δημοσίᾳ.

Ὅτε δέ, ληγούσης τῆς ἐμῆς προεδρικῆς ἀρχῆς, ἣν ὁ Σύλλογος ἐνεπιστεύσατό μοι, προς-

εκάλεσα τοὺς ἐριτίμους ἑταίρους πρὸς ἐκλογὴν τῶν νέων κοσμητόρων, τῶν διαρκῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῶν ἐπιμελητῶν διὰ τὸ ἀρξάμενον ΛΓ' ἔτος, ἀνεδείχθησαν τὴν 25 ἀπριλίου κοσμήτορες οἱ ἑξῆς: πρόεδρος, ὁ νομομαθὴς ἐπιστήμων κ. Δ. Μαλιάδης, Α' ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Μ. Κεφάλας, διευθυντὴς τῆς ἑλληνικῆς σχολῆς τῆς Παναγίας, Β' ἀντιπρόεδρος ὁ γνωστὸς τραπεζίτης κ. Κ. Βλαστάρης καὶ γενικὸς γραμματεὺς ὁ ἐλλόγιμος κ. Ὀδ. Ἀνδρεάδης, πάντων τῶν ἄλλων τηρηθέντων ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει.

Τοιαῦτα, Παναγιώτατε, τὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου πεπραγμένα, τοιοῦτοι οἱ πόθοι αὐτοῦ καὶ αἱ τοῦ ἀποχωροῦντος προέδρου σκέψεις, ἃς ἐν συντομωτάτῃ ἀφηγήσει μετὰ πολλῆς τῆς ὑπομονῆς ἠκροάσθητε· μακρὰν πάσης πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς συζητήσεως συνηρχόμεθα ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ ὅπως προσομιλήσωμεν ταῖς ἀθανάτοις Μούσαις, καί, πρὸς στιγμὴν ἀποθέμενοι τὰς φροντίδας τοῦ κοινωνικοῦ βίου, συνεντρυφήσωμεν τῇ εὑρέσει καὶ ἀπολαύσει ζωῆς πνευματικωτέρας. Ἐὰν τὸν σκοπὸν τοῦτον τὸν εὐγενῆ δὲν κατανοῶσιν οἱ παρ' ἡμῖν δυνάμενοι, ἐνθαρρυνόμεθα ὅμως ἐκ τῆς ἀπονεμομένης ἡμῖν τιμῆς τῶν ξένων σοφῶν. Μόνοι οἱ ἐν τῇ Δύσει ἐκτιμῶσιν ἐπαξίως καὶ ἀναγνωρίζουσι τὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου σημασίαν ἐν τῇ γενικῇ πνευματικῇ τῶν λαῶν κινήσει καὶ ἰδίᾳ ἐν τῇ διακαῶς προσδοκωμένῃ ἀναλαμπῇ τῆς εὐκλεοῦς ταύτης χώρας. Τὴν γενναίαν λοιπὸν συμμετοχὴν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐν τῇ εὐκταίᾳ ταύτῃ τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν ἀναγεννήσει ὁλοψύχως ἐπιποθῶν, εὔχομαι, ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου κατερχόμενος, τῷ φίλῳ καὶ ἀξίῳ διαδόχῳ πλείω τῶν γενομένων νὰ ἐπιτελέσῃ, καὶ τοὺς πόθους ἡμῶν νὰ πραγματοποιήσῃ πρὸς δόξαν τοῦ Γένους καὶ χαρὰν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΕΠΙΔΡΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΣΤΩΪΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΟΡΦΩΣΙΝ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ

ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ

ἀναγνωσθὲν κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτήν, ἐν τῇ ΑΡΜΖ' συνεδριάσει, τῇ 16 μαΐου 1893

ὑπὸ τοῦ νέου προέδρου

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΑΛΙΑΔΟΥ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ

Τῇ εὐμενεῖ καὶ φιλόφρονι ψήφῳ τῶν σοφῶν συναδέλφων κληθεὶς παρ' ἀξίαν πάντως εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ γεραροῦ τούτου ἱδρύματος, καὶ ταῖς διατάξεσι τοῦ Κανονισμοῦ αὐτοῦ ὑπείκων, μετ' εὐλαβείας ἀνέρχομαι τὸ βῆμα τοῦτο, ὅπερ εὐρεῖα πλειὰς ἐξόχων ἀγορητῶν ἐκλέϊσεν, ὅπως συμμελετήσω μεθ' ὑμῶν θέμα ἀληθῶς ἐκ τῶν δυσχερεστάτων ἅμα καὶ σπουδαιοτάτων, οἷόν ἐστι τὸ περὶ ἐπιδράσεως τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, καὶ ἰδίως τῆς στωϊκῆς, εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ δικαίου τῶν Ῥωμαίων. Εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ θέματος τούτου προήχθην οὐ μόνον ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι διὰ τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ μᾶλλον ἢ παντὸς ἄλλου ὁμοίας ὕλης θέματος θέλομεν δυνηθῇ ὡς ἀπὸ σκοπιᾶς νὰ ἐπισκοπήσωμεν καὶ κατοπτεύσωμεν τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ ἐπὶ εὐρυτέρου ὁρίζοντος καὶ ἐν ταῖς πλείσταις τῶν διακλαδώσεων αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διότι, καίτοι ἡ φιλοσοφία εἶνε ὁ ἀναφαίρετος

καὶ ἀναπαλλοτρίωτος κλῆρος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, οὐχ ἧττον ὅμως καὶ τὸ ῥωμαϊκὸν δίκαιον δὲν εἶνε πάντη ἀλλότριον εἰς τὴν χώραν ταύτην· ὀφείλω δὲ μᾶλλον νὰ εἴπω ὅτι ἡ τελειοποίησις αὐτοῦ οὐσιωδῶς ὀφείλεται εἰς τοὺς αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου καὶ εἰς τοὺς ἐξόχους νομικοὺς ἄνδρας, οὓς ἡ νομικὴ σχολὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρήγαγεν. Οὐδόλως, φρονῶ, λανθάνει ὑμῖν πᾶσιν, ὅτι τὸ ῥωμαϊκὸν δίκαιον ἐστὶ τὸ μόνον ἔξοχον ἔργον, ὅπερ ἡ Ῥώμη ἐκληροδότησεν εἰς τὸν κόσμον, εἰς δὲ τὴν μελέτην τῶν ῥωμαϊκῶν νόμων ἐπεδόθησαν οἱ ἐξοχώτεροι ἄνδρες πάντων τῶν ἐθνῶν ἀπὸ τῆς δωδεκάτης ἤδη μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος, ἀπαραλλάκτως ὡς ἐπεδόθησαν καὶ εἰς τὴν μελέτην τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, θεωρήσαντες αὐτὴν ὡς τὸ ἄκρον προϊὸν τῆς ἀνθρωπίνης εὐφυΐας, καὶ ἁμιλληθέντες νὰ φθάσωσιν εἰς τὸν βαθμὸν τῆς τελειότητος, εἰς ὃν προήχθη παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὁ κλάδος οὗτος τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων. Ἐκτὸς τοῦ γενικοῦ τούτου λόγου, τοῦ καθαρῶς ἐπιστημονικοῦ, καὶ ἕτερος πρακτικῆς, οὕτως εἰπεῖν, ὠφελείας λόγος ἐπιβάλλει ἡμῖν τὴν μελέτην τοῦ δικαίου τῶν Ῥωμαίων, διότι καὶ σήμερον ἔτι τὸ δίκαιον τοῦτο, τῇ ἐπινεύσει τοῦ τῆς χώρας ταύτης εὐκλεοῦς καὶ μεγαλόφρονος Αὐτοκράτορος, διέπει τὰς πλείστας τῶν νομικῶν σχέσεων τῶν ἐν αὐτῇ χριστιανῶν, οἷον τὰς περὶ μνηστείας, περὶ συγγενείας, περὶ γάμου, περὶ προικός, περὶ διαζυγίου, περὶ διαθηκῶν, καὶ ἄλλας. Ἡ *Ἑξάβιβλος* τοῦ Ἀρμενοπούλου, τοῦ πανσεβάστου τῆς Θεσσαλονίκης κριτοῦ, ἡ διέπουσα πάσας τὰς ἀνωτέρω ἐννόμους σχέσεις καὶ οὖσα ἡ ἰσχύουσα νομοθεσία παρὰ ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἡμῶν ἀρχαῖς, ἔδει ὡσαύτως νὰ ᾖ τὸ περισπούδαστον μελέτημα πάσης οἰκογενείας, διότι ἡ γνῶσις τῶν νόμων ὑπῆρξεν ἀείποτε δύναμις σωστική, καταστέλλουσα πᾶσαν ἐξ ἀγνοίας παρεκτροπήν.

Πρὶν ἢ προβῶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος, ὀφείλω πρὸ παντὸς νὰ καταστήσω γνωστὸν ὅτι οὔτε ὁ ὑπὸ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ὑμετέραν εὐμένειαν ὁριζόμενος χρόνος, οὔτε ἡ εὐρύτης τοῦ ἀντικειμένου εἶναι δυνατὸν νὰ μοὶ ἐπιτρέψωσιν ἐν οὕτω σμικρῷ χρόνῳ τὴν δέουσαν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν, διότι, ὅπως γνωσθῇ ὁ βαθμὸς τῆς ἐπιδράσεως τῆς στωϊκῆς φιλοσοφίας εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ ῥωμαϊκοῦ δικαίου, ἔδει πρῶτον νὰ ἐκθέσω ὑμῖν ὁποῖον ἦν τὴν γένεσιν καὶ τὸν χαρακτῆρα τὸ ἀρχαῖον ῥωμαϊκὸν δίκαιον, ἐξεταζόμενον κατά τε τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν γένει καὶ κατὰ τοὺς διαφόρους κλάδους τῶν θεσμῶν αὐτοῦ, ἤτοι ἔν τε τῷ οἰκογενειακῷ, τῷ κληρονομικῷ καὶ τῷ ἐνοχικῷ δικαίῳ καὶ ἐν τῷ δικαίῳ τῶν πραγμάτων· δεύτερον ἔδει ν' ἀναπτύξω ὑμῖν τίς ἡ στωικὴ φιλοσοφία καὶ ποῖα τὰ δόγματα αὐτῆς, διὰ τίνων μέσων κατώρθωσε νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν κοινωνίαν καὶ διὰ τῶν διδαγμάτων αὐτῆς νὰ μορφώσῃ καὶ ἐκπολιτίσῃ τὸ αὐστηρὸν καὶ τυπικὸν θετικὸν δίκαιον τὸ ὑπὸ τῆς Δωδεκαδέλτου διεπόμενον· καὶ ἐπὶ τέλους νὰ παράσχω ὑμῖν διὰ γεγονότων καὶ παραδειγμάτων τρανωτάτην ἀπόδειξιν τῆς μορφώσεως τοῦ ἀρχαίου τῶν Ῥωμαίων δικαίου διὰ τῶν μεγάλων διδαγμάτων τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐς ἄλλοτε· τό δέ γε νῦν ἔχον, ἐλαφρῶς θὰ ἀνασύρω τὸν πέπλον μόνον ἔν τινι γωνίᾳ τοῦ ὅλου θεάματος καὶ ἰδίως τοῦ μέρους ἐκείνου, ὅπερ ἐθεώρησα ἁρμόδιον καὶ μᾶλλον κατάλληλον διὰ τὴν ἐπέτειον τελετὴν ταύτην τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, καὶ ὅπερ ἰδίως ἀνάγεται εἰς τὴν φιλοσοφικὴν τοῦ δικαίου ἐποχήν.

§

Τὸ ῥωμαϊκὸν δίκαιον, πρὶν ἢ αἱ ἑλληνικαὶ ἰδέαι καὶ ἰδίως ἡ στωικὴ φιλοσοφία διαδοθῶσιν ἐν Ῥώμῃ, οὐδὲν ἕτερον ἦν ἢ συλλογὴ τύπων ἐν τῇ Δωδεκαδέλτῳ περιεχομένων καὶ ἄθροισμα φιλαρχικῶν ὅλως καὶ δεσποτικῶν διατάξεων πρὸς καταπίεσιν τῶν πολλῶν ὑπὸ τῶν ὀλίγων καὶ ἐν γένει ὄργανον δεσποτισμοῦ παραγνωρίζον πᾶσαν ἀρχὴν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀληθοῦς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως. Τὸ δίκαιον τοῦτο προσέλαβε χαρακτῆρα ἀληθοῦς φιλανθρωπίας καὶ κατέστη ἐπιστήμη τότε μόνον, ὅτε ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία ἐγένετο γνωστὴ παρὰ Ῥωμαίοις καὶ ἵδρυσεν αὐτὸ ἐπὶ τῶν φιλοσοφικῶν καὶ νομοθετικῶν περὶ δικαίου ἀρχῶν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἃς ὅμως ὁ ῥωμαϊκὸς νοῦς ἐρρύθμισεν ἐπὶ τὸ πρακτικώτερον καὶ ἐφήρμοσεν ἐν τῇ πράξει καὶ τῷ βίῳ, ὡς ἂν εἰ ἡ φύσις ὥρισε τὴν Ῥώμην τὸ ἀναγκαῖον τῆς Ἑλλάδος παρακολούθημα πρὸς τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὑψηλῶν αὐτῆς θεωρημάτων. «Aux Grecs de consevoir! aux Romain de réaliser! telle est la fonction et la destinée de deux peuples anciens» λέγει ὁ Denix ἐν τῷ περὶ θεωριῶν καὶ ἠθικῶν ἰδεῶν τῆς ἀρχαιότητος συγγράμματι αὐτοῦ (τόμ. Β', σελ. 423 καὶ ἑξῆς). Τὸ φιλοσοφικὸν πνεῦμα τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου ἐπι-

στημονικοῦ οἰκοδομήματος ἐστὶ καθαρῶς ἑλληνικὸν, τὸ δὲ πρακτικόν ἐστι πάντως ῥωμαϊκὸν, ἡ βαθεῖα ὅμως γνῶσις αὐτοῦ ἐξήρτηται ἐκ τῆς γνώσεως τῆς στωϊκῆς φιλοσοφίας, ἐξ ἧς ἐμορφώθη. Ἐνταῦθα, κύριοι, αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην τῆς ὑμετέρας συγγνώμης, ἐὰν τοῦ κυρίου σκοποῦ κατά τι τὸν λόγον ἐκτρέπων, εἰ καὶ οὐχὶ ὅλως πρὸς τὸ προκείμενον ἀσυντελῶς, μετενέγκω τὴν διάνοιαν ὑμῶν εἰς τὴν γόνιμον ἐκείνην τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ἐποχὴν, ἐν ᾗ ἐπλαστουργήθησαν αἱ ἔξοχοι καὶ θεῖαι ὄντως ἀρχαὶ, ἐφ' ὧν ἔμελλεν ἡ ἀνθρωπότης νὰ ἱδρύσῃ ὡς ἐπὶ ἀσφαλοῦς θεμέθλου τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν εἰς τὰ πρόσω χορείαν τῆς εὐδαιμονίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῆς. Ἀφῶμεν κατὰ μέρος τοὺς ἐξόχους ἐκείνους ἐργάτας τοῦ λόγου, ὧν ἡ μεγαλοφυΐα ἐκληροδότησεν εἰς τὸν κόσμον τὰ ἀριστουργήματα τῆς ποιήσεως καὶ τοῦ πεζοῦ λόγου, τῆς ῥητορικῆς, τῆς ἱστορίας, καὶ τῆς καλλιτεχνίας, καὶ λάβωμεν ὑπ' ὄψει τοὺς προνομιούχους ἐκείνους ἄνδρας, οἵτινες ἐπὶ τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς καθαρᾶς διανοίας ἐργασθέντες μᾶλλον παντὸς ἄλλου εὐηργέτησαν τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τῶν φιλοσοφικῶν, πολιτικῶν καὶ δικαιολογικῶν αὐτῶν δογμάτων, ἅτινα καὶ σήμερον ἔτι διέπουσιν ἐν πᾶσι τὸν βίον σύμπαντα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ ὧν ἡ ἀκρίβεια καὶ ἡ ἀληθινότης φέρουσι τὸ κῦρος τῆς ἐπιπόνου ἱστορίας αὐτοῦ. Οἱ χαρακτῆρες οὗτοι εἰσὶ καὶ ἔσονται οἱ φάροι τοῦ συνήθως πρὸς τὸ πέλαγος τῆς σκοτίας καὶ τῆς πλάνης ἐκτρεπομένου ἀνθρώπου· καὶ ὄντως οἱ φιλόσοφοι τῆς Ἑλλάδος εἰσὶν οἱ κατ' ἐξοχὴν εὐεργέται τῆς ἀνθρωπότητος, οἱ πρώτιστοι δημιουργοὶ καὶ οἱ μέγιστοι ἀναμορφωταὶ πάσης ἐπιστήμης καὶ πάσης γνώσεως.

β

Ἐκ τῆς ἱστορίας γινώσκομεν ὅτι περὶ τοὺς ἀρχαιοτέρους τῆς Ἑλλάδος χρόνους, ἤτοι μεταξὺ τῆς 35 καὶ 85 Ὀλυμπιάδος, ἤκμασαν διάφοροι ἔξοχοι ἄνδρες σοφοὶ καλούμενοι, οἷον ὁ Θαλῆς, ὁ Σόλων, ὁ Πιττακὸς, ὁ Βίας, ὁ Περίανδρος, ὁ Χίλων, ὁ Κλεόβουλος, ὁ Ἐπαμινώνδας, ὁ Ἀνάχαρσις, ὁ Πυθαγόρας, ὁ Ἡράκλειτος, ὁ Ἀναξαγόρας, ὁ Δημόκριτος, ὁ Ἐμπεδοκλῆς, καὶ ἄλλοι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον διάσημοι, πάντες ὅμως σχεδὸν οὗτοι ἠσχολοῦντο περὶ τὴν κοσμογονίαν, τὴν γεωμετρίαν, τὴν ἀστρονομίαν, τὴν φύσιν καὶ τὰ κεκρυμμένα αὐτῆς μυστήρια, ὀλίγιστοι δὲ καὶ περὶ τοὺς νόμους καὶ τὴν πολιτείαν. Περὶ τὴν 77ην ὅμως Ὀλυμπιάδα ἐγεννᾶτο ὁ ἐναρετώτερος καὶ ὁ μᾶλλον πεφωτισμένος τῶν πρὸ αὐτοῦ φιλοσόφων, ὅστις ἐννοήσας ὅτι πᾶσαι αἱ ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς φύσεως θεωρίαι τῶν πρὸ αὐτοῦ οὐδὲν σχεδὸν ὠφέλουν, οὐδὲ συνετέλουν τὸ παράπαν εἰς τὸ νὰ καταστήσωσι τὸν φιλόσοφον μᾶλλον ἀγαθοποιὸν, ἠσχολήθη εἰς τὴν μελέτην τῶν ἠθῶν καὶ ἐδημιούργησεν οὕτω τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν· ἐκ τοῦ εἴδους δὲ τούτου τῆς φιλοσοφίας τοῦ ἐξόχου ἀνδρὸς ἀπέρρευσαν ὡς ἀπὸ πηγῆς πολυχεύμονος οἱ κρουνοὶ τῶν μετὰ ταῦτα διαφόρων φιλοσοφικῶν συστημάτων· ἅπαντες ἐννοεῖτε ὅτι ὁ λόγος ἐνταῦθά ἐστι περὶ τοῦ Ἀλωπεκῆθεν δαιμονίου Σωκράτους, ὅστις πρεσβεύων ὅτι αἱ περὶ τοὺς ἀστέρας γνώσεις οὐ μόνον ἦσαν ἀνώτεραι τῶν φώτων τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ νοηθεῖσαι ἥκιστα ἤθελον συντελέσει εἰς τὴν ῥύθμισιν τοῦ ἤθους τῶν ἀνθρώπων, ἐδίδασκε τὴν νέαν αὐτοῦ φιλοσοφίαν οὐχὶ μόνον λόγῳ, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἔργων καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ ἐκπληρῶν ἀεὶ τὰ καθήκοντα τοῦ ἀγαθοῦ πολίτου.— Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐξόχου τούτου ἀνδρὸς οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ διηρέθησαν εἰς τρεῖς διαφόρους φιλοσοφικὰς αἱρέσεις, τὴν κυνικὴν, τὴν ἀκαδημαϊκὴν καὶ τὴν κυρηναϊκήν· καὶ ἀρχηγὸς μὲν τῆς ἀκαδημαϊκῆς ἦν ὁ διασημότερος τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκράτους, ὁ Πλάτων, τῆς δὲ κυρηναϊκῆς Ἀρίστιππος ὁ κυρηναῖος, καὶ τῆς κυνικῆς ὁ Ἀντισθένης. Αἱ αἱρέσεις αὗται διέφερον ἀλλήλων κατά τε τὰ φιλοσοφικὰ δόγματα καὶ τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν. Ἐκ τῆς σχολῆς τοῦ Πλάτωνος ἐξῆλθεν ὁ μέγιστος φιλόσοφος τῆς ἀρχαιότητος καὶ ὁ ἐξοχώτερος νοῦς τῆς ἀνθρωπότητος, ὁ Ἀριστοτέλης, ὅστις ἐκ Μακεδονίας ἐπανελθὼν, ἔνθα ὡς πρέσβυς ἐστάλη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων παρὰ τῷ Φιλίππῳ, καὶ ἰδὼν ὅτι τὸν Σπεύσιππον, διάδοχον τοῦ Πλάτωνος ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ, εἶχε διαδεχθῆ ὁ Ξενοκράτης, νέαν ἔν τινι τόπῳ τοῦ Λυκείου ἵδρυσε σχολὴν ὅλως διάφορον τὴν διδασκαλίαν τῆς τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ Πλάτωνος, ἥτις βραδύτερον ἐκλήθη περιπατητικὴ, διότι περιπατῶν ἐν διαδρόμοις περικαλλέσι καὶ ἐν μέσῳ τῶν δένδρων μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐδίδασκε τὰ σοφὰ καὶ ποικίλα αὐτοῦ μαθήματα. Ἐκτὸς τούτων καὶ πλεῖσται ἄλλαι φιλοσοφικαὶ σχολαὶ ἀνεφάνησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην μᾶλλον ἢ ἧττον διάσημοι, οἱ δὲ διασημότεροι ἀντιπρόσωποι αὐτῶν ἦσαν ὁ τοσοῦτον ἀδίκως διαβληθεὶς

βραδύτερον Ἐπίκουρος, μαθητὴς τοῦ ἐν Σάμῳ πλατωνικοῦ φιλοσόφου Παμφίλου (—ὁ πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας μέγας Γρηγόριος παρέχει ἔξοχον μαρτυρίαν τῆς σωφροσύνης τοῦ φιλοσόφου τούτου·—ὁ Ἐπίκουρος, λέγει, ἐπρέσβευεν ὅτι σκοπὸς πρὸς ὃν τείνουσιν ἅπαντες οἱ ἄνθρωποι ἐστὶν ἡ ἡδονή, ἀλλ' ὅπως ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἐνόει τὴν ἡδονὴν τῶν αἰσθήσεων ἔζησε πάντοτε λίαν σωφρόνως καὶ κανονικῶς, ἐνισχύων οὕτω τὴν διδασκαλίαν διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ πράξεων)·—ὁ παράδοξος σκεπτικὸς Πύρρων, μαθητὴς τοῦ φιλοσόφου Ἀναξάρχου·—ὁ Βίων, τὸ πρῶτον κυνικὸς εἶτα δὲ κυρηναϊκὸς φιλόσοφος, ὁ μετὰ ταῦτα γενόμενος μαθητὴς τοῦ Θεοφράστου, ἐξόχου μαθητοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ἀριστοτέλους·—ὁ Εὐκλείδης ὁ μεγαρεύς, μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, ὁ συστήσας τὴν μεγαρικὴν ἢ ἐριστικὴν σχολήν, καὶ ἄλλοι πολλοί. Ἀλλ' ἡ διασημοτέρα φιλοσοφικὴ σχολή, ἡ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ τρίτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος ἀναφανεῖσα καὶ μεγίστην ἐνασκήσασα ἐπιρροὴν ἐπί τε τῆς πολιτείας καὶ τῶν νόμων καὶ ἡ βραδύτερον οὐσιωδῶς ἀναμορφώσασα τὸ δίκαιον, ὅπερ καὶ σήμερον ἔτι διέπει ἅπαντα τὸν κόσμον, ἦν ἡ τῆς Στοᾶς. Καὶ πρᾶγμα ἀληθῶς παράδοξον· ἡ στωϊκὴ φιλοσοφία ἔλαβε τὰ πρῶτα αὐτῆς σπέρματα ἐν τοῖς κόλποις τῆς κυνικῆς φιλοσοφίας. Ζήνων ὁ Κιττιεύς, ὁ τῆς στωϊκῆς φιλοσοφίας ἀρχηγός, ἐπὶ δέκα ὅλα ἔτη ἐχρημάτισε μαθητὴς τοῦ θηβαίου Κράτητος, μαθητοῦ τοῦ Διογένους καὶ ἀληθῶς κυνικωτάτου πάντων τῶν κυνικῶν φιλοσόφων, τοῦ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν κυνικῶς τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν διερχομένου μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ Ὑπαρχίας, περιβληθείσης καὶ αὐτῆς τὸν κυνικὸν τρίβωνα. Ἀποτροπιαζόμενος ὅμως ὁ Ζήνων τοὺς ἥκιστα αἰδήμονας τρόπους τῶν κυνικῶν μετέβη παρὰ τῷ διασήμῳ ἐκ Μεγάρων φιλοσόφῳ Στίλπωνι, μαθητῇ τοῦ Εὐκλείδου, καὶ διέμεινε διδασκόμενος παρ' αὐτῷ καὶ παρὰ τῷ Ξενοκράτει καὶ Πολέμωνι, ἀκαδημαϊκῷ ἐπίσης καὶ διαδόχῳ τοῦ Ξενοκράτους, ἕτερα δέκα ἔτη· ἀποσυρθεὶς δὲ κατόπιν συνέστησε νέαν φιλοσοφικὴν σχολὴν ἐν τῇ Ποικίλῃ Στοᾷ καὶ ἐντεῦθεν οἱ μαθηταὶ καὶ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ἐκλήθησαν στωϊκοί, ἐκ ταύτης δὲ καὶ ἡ ὀνομασία τῆς φιλοσοφίας αὐτῶν.

Ὁ Ζήνων ἐτήρησε πολλὰ τῆς ἠθικῆς καὶ τῶν δογμάτων τῶν κυνικῶν, τοῦθ' ὅπερ ἠνάγκασε τὸν Ἰουβενάλην νὰ εἴπῃ ὅτι οἱ στωϊκοὶ καὶ οἱ κυνικοὶ κατ' οὐδὲν ἄλλο διέφερον ἀλλήλων ἢ μόνον κατὰ τὴν περιβολήν, ἡ δὲ διδασκαλία αὐτῶν ἦν ἡ αὐτή. Ἀλλ' ὅπως κάλλιον καταδείξωμεν τὴν σχέσιν τῶν δύο τούτων σχολῶν, ἀνάγκη νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὴν ἐποχὴν τῶν τριάκοντα τυράννων, τὰς παρανομίας καὶ καταπιέσεις αὐτῶν, ὡς καὶ τὴν παρακμὴν τὴν ἐπακολουθήσασαν εἰς αὐτούς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τῶν διωγμῶν τῆς ἐλευθερίας, ὁ μεγαλόφρων καὶ πιστὸς τοῦ Σωκράτους μαθητὴς Ἀντισθένης, ἀφοῦ μόνος ἐπεδίωξε τὴν ἐκδίκησιν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ καὶ ἐτιμώρησε τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ Ἄνυτον καὶ Μέλιτον, μόνος αὖθις ἀνέλαβε τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῆς. Ὡς πρότυπον δὲ αὐτοῦ ὁ Ἀντισθένης λαβὼν τὸν Ἡρακλῆ, εἰς τὴν παρὰ τὸ Κυνόσαργες πύλην τῶν Ἀθηνῶν, ἥτις ἦν καθιερωμένη εἰς τὸν Ἡρακλῆ, ἐγκατέστη αὐτός τε καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Διογένης. Ἐντεῦθεν πιθανῶς καὶ κυνικοὶ ἐκλήθησαν αὐτοί τε καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτῶν, ἐκτὸς ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι διὰ τὸ κυνικὸν τῶν τρόπων καὶ τοῦ βίου ἔλαβον τὴν προσηγορίαν ταύτην. Λάτρεις τῆς δικαιοσύνης οἱ κυνικοὶ προσείλκυσαν εἰς ἑαυτοὺς πολλοὺς γεννηθέντας δούλους, ὡς τὸν Μένιππον, τὸν Μόνιμον καὶ λοιπούς, οἵτινες καὶ ἐτίμησαν τὴν σχολὴν ταύτην. Ὁ μέγας μῦθος τῶν δώδεκα ἄθλων τοῦ Ἡρακλέους ἐλήφθη ὑπὸ τῆς νέας φιλοσοφίας ὡς ἡ καθιέρωσις καὶ ὁ ἁγιασμὸς τῆς ἐργασίας. Τὸ τέκνον τῆς φύσεως, ὁ Ἡρακλῆς, ὑπῆρξεν ἡ ἀφετηρία τοῦ δόγματος τῶν στωϊκῶν: «συμφώνως τῇ φύσει ζῆν». Ἡ φύσις, ἡ ἐργασία, τὸ ἀγαθόν, ἡ δικαιοσύνη, ἰδοὺ τὰ σημεῖα, ἀφ' ὧν ὡρμήθησαν αἱ δύο σχολαί, ἡ τῶν κυνικῶν καὶ ἡ τῶν στωϊκῶν. Ἡ περὶ τὴν διδασκαλίαν συγγένεια αὕτη τῶν δύο σχολῶν, καὶ μάλιστα πρὶν ἢ ἔτι ἡ φιλοσοφία τῆς Στοᾶς λάβῃ ἣν ἔκτασιν ἔλαβε βραδύτερον, ἀποδεικνύει τὴν ἐπίδρασιν, ἣν ἔσχεν ἡ κυνικὴ σχολὴ εἰς τὸν μαθητὴν αὐτῆς Ζήνωνα, τὸν ἱδρυτὴν τῆς στωϊκῆς.

Ἡ σχολὴ αὕτη τοσαύτην ἐκτήσατο φήμην διά τε τὴν ἔξοχον αὐτῆς φιλοσοφίαν καὶ τοὺς ἐξόχους ἄνδρας, οὓς παρήγαγεν, ὥστε πανταχόθεν, ἐκ Ῥώμης καὶ τῆς λοιπῆς Ἰταλίας, ἐκ Βαβυλῶνος καὶ τῆς λοιπῆς Ἀσίας, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Καρχηδόνος, ἀθρόοι συνέρρεον οἱ φοιτηταὶ εἰς τὰς παραδόσεις αὐτῆς. Νέοι πάσης φυλῆς καὶ παντὸς ἔθνους συνωθοῦντο καὶ συνωστίζοντο περὶ τὴν ἕδραν τοῦ διδασκάλου, καὶ ἐκ τῆς μελέτης τῆς φιλοσοφίας τῆς Στοᾶς ἀρυόμενοι τὰς ὑψίστας ἀρχὰς τῆς ἰσότητος, ᾤκτειρον πάντως τὰς ἐθνικὰς καὶ φυλετικὰς διενέξεις τῆς πατρίδος αὐτῶν.

Μεταξὺ τῶν διασήμων ἀνδρῶν, οὓς ἡ σχολὴ αὕτη παρήγαγεν, ἀναφέρω μόνον τοὺς ἑξῆς, οἵτινες ἐδίδαξαν κατὰ διαδοχὴν ἐν τῇ Στοᾷ. Τὸν Ζήνωνα διεδέξατο ὁ ἐξ Ἄσσου τῆς Λυκίας Κλεάνθης, ὁ περὶ νόμων, ἀγωγῶν καὶ διαδικασίας συγγράψας, τοῦτον δὲ ὁ ἐκ Σόλων τῆς Κιλικίας Χρύσιππος, ὁ ὑπὲρ τὰ 705 συγγράμματα γράψας, ὧν ὅμως οὐδὲν σώζεται· τοῦτον διεδέξατο ὁ ἐκ Βαβυλωνίας Διογένης, καὶ τοῦτον Ἀντίπατρος ὁ Ταρσεύς. Ἔνδοξον οὐχ ἧττον σελίδα ἐν τῇ τῆς Στοᾶς ἱστορίᾳ κατέχουσι καὶ ὁ ἐκ Ταρσοῦ Ἡρακλείδης καὶ ὁ Σωσιγένης, καὶ ἰδίως ὁ ἐκ Ῥόδου Παναίτιος, ὁ τὸν Ἀντίπατρον διαδεξάμενος εἰς τὴν ἕδραν ἢ — ὡς τότε ἐλέγετο — εἰς τὸν θρόνον τῆς στωϊκῆς σχολῆς, ὡς ἀληθεῖς ὄντως καθηγεμόνες τῆς διανοίας καὶ τῆς νεολαίας καθηγηταί.

Οὕτω λοιπὸν διὰ τῶν φιλοσοφικῶν τούτων σχολῶν προήχθη ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, κεχωρισμένου τῆς ὕλης καὶ τοῦ συμφέροντος, ἡ δὲ ἰδιάζουσα τῶν ἀρχαίων λατρεία πρὸς τὴν ἰδανικότητα παρήγετο ἐκ τῆς φυσικῆς αὐτῶν κλίσεως πρὸς τὴν ἀρετὴν μᾶλλον ἢ πρὸς τὰ χρήματα, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδοτος λέγων· «οἳ οὐ περὶ χρήματα τὸν ἀγῶνα ποιεῦνται, ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς» (βιβλ. Η', κεφ. 26). Τούτου ἕνεκα ἠσχολοῦντο εἰς τὴν σύνταξιν πολιτειῶν κατ' ἰδανικὸν τύπον βάσιν ἐχουσῶν τὸ ἐν γένει καὶ ἀπολύτως καλόν. Ἡ φιλοσοφία αὕτη δὲν ἐσκόπει ἁπλῶς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ὅπως διὰ τῆς τοιαύτης ἀναπτύξεως καταστήσῃ αὐτὸν κάτοχον τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς, διότι ἐδίδασκεν ὅτι «πᾶσα ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς πανουργία οὐ σοφία φαίνεται» (Πλάτ. Μενέξ. § 19), καὶ ὅτι «ὁ κάτοχος παιδείας ἄνευ νόμου, δίκης, καὶ ἀρετῆς, χείριστός ἐστι πάντων» (Ἀριστοτ. Πολιτ. Α', α', § 12). Συνέπεια δὲ τῶν ἀρχῶν τούτων ἦν τὸ ἀξίωμα: «ὃ δ' ἂν μὴ ὀρθὸν ᾖ, οὐκέτι φήσομαι τοῦτο νόμιμον εἶναι» (Πλάτ. Μίνως, § 9)· καὶ «Νόμος δ' ἂν μὴ ᾖ τοῦ ὄντος ἐξεύρεσις, οὐκ ἐστι νόμος, ἀλλὰ τυραννικὸν πρόσταγμα» (Πλάτ. Μίνως, § 1 καὶ 9. Τίμαιος, § 5).

Αἱ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἀποικίαι τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ τούτων ἐπιμιξία μετὰ τῶν Ῥωμαίων, ὁ μεταξὺ τούτων ἐπελθὼν κατόπιν πόλεμος, οἱ περὶ τὸν Πυθαγόραν, οἱ οὐσιωδῶς μετασχόντες εἰς τὴν σύνταξιν τῶν πολιτευμάτων πολλῶν πόλεων καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς Ῥώμης, πάντα ταῦτα ἐπέδρασαν ὥστε αἱ ἐπιστῆμαι, ἡ φιλοσοφία καὶ τὰ γράμματα τῶν Ἑλλήνων νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Ῥώμην, οὐδὲν ἄλλο τέως ἔχουσαν ἐφάμιλλον τοῖς Ἕλλησι πλὴν τῆς πρὸς τὴν γενέτειραν ἀγάπης.

Πρὶν ἢ περὶ τὸ 150 ἔτος π. Χ. μεταβῶσιν εἰς Ῥώμην οἱ περὶ τὸν ἀκαδημαϊκὸν Καρνεάδην, τὸν περιπατητικὸν Κριτόλαον καὶ τὸν στωϊκὸν Διογένην τὸν Βαβυλώνιον, τὰ σπέρματα τῆς φιλοσοφίας εἶχον μεταδοθῇ ἐκεῖ καὶ βλαστήσει ὡς εὐθαλῆ δένδρα ἐν μέσῳ αὐχμηρᾶς πεδιάδος. Μάρκος ὁ Κάτων, ὁ τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν διδαχθεὶς ὑπὸ Νεάρχου, ἰδὼν ὅτι ἡ περὶ τὸν Καρνεάδην ἑλληνικὴ πρεσβεία «ἔρωτα κατὰ τὸν Πλούταρχον δεινὸν ἐμβέβληκε τοῖς νέοις, ὑφ' οὗ τῶν ἄλλων ἡδονῶν ἢ διατριβῶν ἐκπεσόντες ἐνθουσίων περὶ φιλοσοφίαν» (Πλούτ. ἐν βίῳ Μάρκου Κάτωνος § 6' καὶ κβ') ἤχθετο ἐπὶ τούτῳ, καὶ φοβούμενος μὴ οἱ νέοι ἀγαπήσωσι μᾶλλον τὴν ἐπὶ τῷ λέγειν ἢ τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων καὶ τῶν στρατειῶν δόξαν, συνεβούλευσεν ὅπως αὐτοὺς ἀποπέμψωσι τῆς Ῥώμης, ἵνα εἰς τὰ τέκνα τῶν Ἑλλήνων διδάσκωσι τὴν φιλοσοφίαν αὐτῶν, οἱ δὲ τῶν Ῥωμαίων παῖδες ὑπείκωσι μόνον τοῖς νόμοις καὶ τοῖς ἑαυτῶν ἄρχουσιν. Ἀλλὰ μάτην ὁ ἀγέρωχος Κάτων ἠγωνίζετο κατὰ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ φιλοσοφίας, διότι «Græcia capta ferum victorem cepit et artes intulit agresti Latio», ὡς ἔλεγε βραδύτερον ἀμερολήπτως ὁ μέγας τῆς Ῥώμης ἀνὴρ Ὁράτιος (Ὁρατ. βιβλ. Β', ἐπιστ. Α., στιχ. 156), ὅστις μεμφόμενος τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ ὡς ἐν μείζονι μοίρᾳ τιθεμένους τὰ χρήματα ἢ τὴν παιδείαν καὶ ἀρετήν, ἐπιφωνεῖ· «O cives, cives! querenda pecunia primum est, virtus post nummos. Hæc janus summus ab imo prodocet». (Ὁρατ. βιβλ. Β', ἐπιστ. Ι', στιχ. 52). Ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς ἐνορῶν τὴν πρὸς τὸν ὑλισμὸν τάσιν τῆς πατρίδος αὐτοῦ, τὴν ἔλλειψιν γενναίου αἰσθήματος καὶ τὴν ὑποδούλωσιν τοῦ πνεύματος εἰς τὰς ὑλικὰς ἀνάγκας ὁμολογεῖ ὅτι τοῖς Ἕλλησιν ἔδωκε πνεῦμα ἡ Μοῦσα στρογγύλῳ τῷ στόματι λέγειν καὶ μόνον τὴν δόξαν ζητεῖν καὶ μηδὲν παρ' αὐτήν· «Græciis ingenium, Græciis dedit ore rotundo Musa loqui, præter lautem nullius avaris» (Ὁρατίου Ars Poetica, στιχ. 322).

Ὁ οἶκος τοῦ στρατηγοῦ Λουκούλλου ἦν, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος, ἑστία καὶ πρυτανεῖον ἑλληνικὸν τοῖς εἰς Ῥώμην ἀφικνουμένοις Ἑλ-

λησιν. (Πλουτ. Λούκουλλος § μβ'). Οἱ ἐπίσημοι οἶκοι τοῦ Σκηπίωνος καὶ τῶν Γράκχων ἦσαν ἀνοικτοὶ εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἐξ Ἑλλάδος συρρεόντων φιλοσόφων, ῥητόρων καὶ διδασκάλων. Ὁ τὰ μέγιστα ἐν Ῥώμῃ ἰσχύων καὶ παρὰ πάντων τιμώμενος Πόπλιος Κορνήλιος Σκηπίων Αἰμιλιανός, υἱὸς τοῦ κατακτητοῦ τῆς Μακεδονίας Παύλου Αἰμιλίου καὶ ἐπὶ τῇ ἁλώσει τῆς Καρχηδόνος Ἀφρικανὸς ἐπικληθείς, εἶχε διδάσκαλον τὸν διάσημον ἱστορικὸν Πολύβιον καὶ φίλον τὸν στωικὸν Παναίτιον, ὅστις δὲν ἐβράδυνε νὰ προσηλυτίσῃ εἰς τὰ δόγματα τῆς Στοᾶς τὸν Σκηπίωνα, τὸν ἐπιστήθιον αὐτοῦ φίλον Λαίλιον, τοὺς γαμβροὺς τούτου Κ. Φάννιον καὶ Κ. Μούκιον Σκαιβόλαν, τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Σκηπίωνος Κ. Αἴλιον Τυβέρωνα, τὸν Π. Ῥουτίλιον Ῥοῦφον, τὸν Μ. Βιγίλλιον καὶ πλείστους ἄλλους ἐκ τῶν πρωτίστων τῆς Ῥώμης οἰκογενειῶν. Πόσον ὁ Σκηπίων καὶ ὁ Τιβέριος Σεμπρώνιος Γράκχος, ἡ ἐνάρετος αὐτοῦ σύζυγος Κορνηλία καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν Τιβέριος καὶ Γάϊος ἐθεράπευον τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἄριστα πραγματεύεται ὁ ἡμέτερος Μ. Ῥενιέρης εἰς τὸ ἀξιόλογον αὐτοῦ σύγγραμμα τὸ ἐπιγραφόμενον «Βλόσσιος καὶ Διοφάνης». Μάρκος ὁ Κράσσος ἦν ὀπαδὸς τῆς τοῦ Ἀριστοτέλους φιλοσοφίας καὶ πολλὰ συνέγραψε περὶ αὐτῆς (Πλουτ. ἐν βίῳ Κράσσου § γ'). Κάτων ὁ νεώτερος διδαχθεὶς τὴν στωϊκὴν φιλοσοφίαν ὑπὸ Ἀντιπάτρου ὑπερηγάπα τὰ περὶ ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης δόγματα αὐτῆς (Πλουτ. ἐν βίῳ νεωτέρου Κάτωνος § δ'). Αὐτὸς τέλος ὁ Κικέρων διδαχθεὶς ἐν Ἀθήναις τὴν φιλοσοφίαν ταύτην ὑπὸ Ἀπολλωνίου μετήνεγκεν εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα καὶ διὰ τῶν ἑλληνικῶν φιλοσοφικῶν διδασκαλιῶν εἰσήχθη ὑπ' αὐτοῦ τὸ φυσικὸν δίκαιον εἰς τοὺς τυραννικοὺς καὶ ἀριστοκρατικοὺς τῆς Ῥώμης θεσμούς. Ὅθεν καὶ περὶ τοὺς χρόνους τούτους ἰδίως ὑπῆρξεν ἀληθὴς πνευματικὴ κίνησις ἐν Ῥώμῃ, τότε δὲ καὶ τὸ δίκαιον ἤρξατο κυρίως νὰ λαμβάνῃ φιλοσοφικὸν χαρακτῆρα διὰ τῶν ἑλληνικῶν ἰδεῶν καὶ ἰδίως τῆς στωϊκῆς φιλοσοφίας, ἥτις διεχύθη ἐφ' ὅλων τῶν σημαντικὴν κοινωνικὴν τάξιν κατεχόντων Ῥωμαίων· ἰδίως δὲ ἐνηγκαλίσθησαν αὐτὴν οἱ περὶ τὰ νομικὰ ἀσχολούμενοι καὶ ἐν γένει οἱ περὶ τὰ τῆς πολιτείας (Ζην. § 12).

Ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τῆς ἑλληνικῆς σοφίας ἡ Ῥώμη κατέστη ὁ παγκόσμιος διδάσκαλος τῆς ἐπιστήμης τοῦ δικαίου· ἀλλ' ὅ,τι ἰδίως τιμᾷ τοὺς ἀνωτέρους ἄρχοντας τῆς Ῥώμης ἐστὶν ὁ ἄπειρος σεβασμὸς αὐτῶν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν, ἧς ἀνεγνώριζον τὴν ὑπεροχήν, ὁμολογοῦντες ὅτι τὰ πάντα παρ' αὐτῆς ἔλαβον· ὁ Ῥωμαῖος Λουκρήτιος ἐλάλησε περὶ τῆς πηγῆς τῶν φώτων Ἑλλάδος πανηγυρικῶς καὶ συγκινητικῶς, ὡς οὐδεὶς ἕτερος. Τὸ μέγα τῆς Ἰταλίας πνεῦμα ὁ Βιργίλιος, ὁσάκις ὁμιλεῖ περὶ τῆς Ἑλλάδος, ταπεινῶς κατέρχεται τοῦ τρίποδος, καταθέτει τὰς δάφνας τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καθίσταται πειθήνιον τέκνον τοῦ Ἡσιόδου καὶ ἀκολουθεῖ...

Πᾶς Ῥωμαῖος εἶχε καὶ ἕνα Ἕλληνα διδάσκαλον καὶ τοσοῦτον κατὰ βάθος ἐμάνθανε τὴν γλῶσσαν τοῦ Ὁμήρου, ὥστε πολλάκις ἠμέλει τῆς ἑαυτοῦ γλώσσης. Ἐν Ῥώμῃ ὡμίλουν ἑλληνιστὶ καὶ κατ' αὐτὰς ἔτι τὰς κρισιμωτέρας τοῦ βίου στιγμάς, καθ' ἃς ἡ καρδία βαθέως θίγεται, ὡς ὁ Ἰουβενάλης ἐν τῇ ἐξάψει τοῦ ἔρωτος καὶ ὁ Καῖσαρ ἐν τῷ θανασίμῳ τραύματι (Πλούταρχος). Παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀνεζήτουν οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς κανόνας τοῦ βίου, ἡ δὲ ἑλληνικὴ φιλοσοφία ἦρχεν ἐν πάσαις ταῖς σχολαῖς τῆς Ῥώμης, καὶ οὐ μόνον ἐν ταῖς θεωρητικαῖς ἰδέαις, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πράξει, ἐν τοῖς ἤθεσι καὶ τῇ συμπεριφορᾷ. Εἰς πᾶσαν μεγάλην ῥωμαϊκὴν οἰκογένειαν ὁ Ἕλλην φιλόσοφος ἦν ὁ σύμβουλος καὶ ἐξ αὐτοῦ ἠρύοντο τὴν ἰσχὺν καὶ τὰ φῶτα κατὰ τὰς ταραχώδεις τοῦ βίου στιγμάς. Οἱ ὀπαδοὶ τῆς ἀντιστάσεως εἶχον τὸν ἑαυτῶν φιλόσοφον ἐνισχύοντα αὐτοὺς κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου· αὐτοὶ ἔτι οἱ αὐτοκράτορες εἶχον τὸν μετριάζοντα καὶ καταπραΰνοντα αὐτοὺς Ἕλληνα· ὁ Αὔγουστος ἄνευ τοιούτου ἤθελεν εἶσθαι Ὀκτάβιος. Ἡ παντοδύναμος καὶ τοῦ κόσμου παντὸς κυρίαρχος Ῥώμη, ἐξαιτουμένη ἐπικουρίαν παρὰ τῆς Ἑλλάδος, τῆς γεγηρακυίας καὶ κατεστραμμένης ἤδη Ἑλλάδος, ἐν τῇ μοναξίᾳ τῶν Ἀθηνῶν μέγα καὶ εὐγενὲς παρέσχε θέαμα· βεβαρυμένη ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτῆς μεγαλείου ἀπευθύνεται πρὸς τὴν ἑλληνικὴν πενίαν καὶ ὀλιγάρκειαν, ὅπως ἐξ αὐτῶν ἀρυσθῇ μαθήματα. Ἡ Ἑλλάς, λέγει ὁ Ὁράτιος, παρὰ τῆς Μούσης αὐτῆς παρέλαβε τὸ πνεῦμα καὶ τὸν λόγον, καὶ δι' αὐτῆς τηρεῖ τὴν ψυχὴν ὑπεράνω πάσης χαμαιζήλου ἐπιθυμίας.

§

Κατὰ τρία τινὰ ἡ Ῥώμη φαίνεται ὑποδεεστέρα τῆς Ἑλλάδος, ἤτοι κατὰ τὴν γλῶσσαν, τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἔμπνευσιν τοῦ

δικαίου. Ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία, εἰσχωρήσασα εἰς τὸ ῥωμαϊκὸν δίκαιον, συνέτριψε τὸν ὑπὸ τῶν πατρικίων χαραχθέντα αὐτῷ ἄκαμπτον κύκλον. τὸ δ' ἀρχικὸν σημεῖον τῆς φιλοσοφικῆς περιόδου τοῦ δικαίου τῶν Ῥωμαίων ἀπαντῶμεν ἐν τῷ αἰῶνι τοῦ Κικέρωνος· ἀκολούθως δὲ ὁ κύκλος αὐτῆς βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ηὐρύνετο ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς στωϊκῆς φιλοσοφίας. Ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία καὶ ἡ διδασκαλία τῶν ῥητόρων ἐμυσταγώγησε τὴν νεολαίαν τῆς Ῥώμης εἰς νεωτερισμοὺς τὰ μάλιστα τολμηρούς. Αἱ διδασκαλίαι τῶν ἐπικουρείων. ὧν ἔνθερμοι ὀπαδοὶ ὑπῆρχον ἔν τε τῇ συγκλήτῳ καὶ παρὰ τοῖς ῥήτορσι καὶ ποιηταῖς, ἐκπεσοῦσαι εἰς ὑπερβολάς, ἐκλόνισαν τὴν πρὸς τὴν θρησκείαν, τοὺς θεσμοὺς καὶ τοὺς προγόνους πίστιν. Μάτην οἱ στωϊκοὶ πρὸς τὴν ἀκηδίαν τῶν σκεπτικῶν ἀντέτασσον τὰ αὐστηρὰ αὐτῶν ἀξιώματα, τὰς ὑψηλὰς αὐτῶν ἀρχάς, τὸν τελευταῖον προμαχῶνα τῆς καταρρεούσης δημοκρατίας, τὸ τελευταῖον καταφύγιον τῶν ἀποτεθαρρημένων μεγάλων ψυχῶν. Ὄργανον καθ' ἑαυτὴν ἀντιδράσεως ἡ στωϊκὴ φιλοσοφία ἐκθύμως ἠγωνίζετο κατὰ τῆς πολιτικῆς τυραννίας, ἐξῆρε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὤθει αὐτὸν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀντιστάσεως μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς αὐτοχειρίας· ἐδίδασκεν αὐτὸν νὰ ἐλευθεροῦται τῶν γηίνων δεσμῶν, ὅπως ὑπερβῇ τὰ ὅρια τοῦ πεπερασμένου· ἀπόδειξις δὲ τούτου ἔστωσαν ἡμῖν αἱ ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος καὶ ἐφεξῆς ἀρξάμεναι αὐτοχειρίαι πολιτικῶν ἕνεκεν ἀποτυχιῶν, οἷαι τοῦ Κάτωνος, τοῦ Ἰόβα, τοῦ Πετρηΐου, Βρούτου τοῦ νεωτέρου, τῆς συζύγου αὐτοῦ, τοῦ Ἀντωνίου, τῆς Κλεοπάτρας, τοῦ φιλοσόφου Σενέκα, τοῦ Νέρωνος καὶ τόσων ἄλλων. Ἡ στωϊκὴ φιλοσοφία ἔκλινε πρὸς τούτοις εἰς τὰς ψυχολογικὰς θεωρίας, διδασκαλίαν τοσοῦτον παραμυθητικήν, ὅσον καὶ ἀναγκαίαν εἰς μεγάλας μάλιστα πολιτικὰς ἀτυχίας. Τοιαύτη διδασκαλία ἦν πάντως ἐναντία εἰς τὴν δεισιδαιμονίαν τῶν ὑλικῶν τύπων, ἐφ' ὧν ἵδρυτο ἅπαν τὸ θρησκευτικὸν καὶ πολιτικὸν τῆς δημοκρατίας οἰκοδόμημα. Ἡ περιφρόνησις τῆς ἀλγηδόνος ἐπὶ τῆς κλίνης τῆς ὀδύνης ἀπέβαινεν ἡ μᾶλλον διάπυρος ἄρνησις τοῦ ὑλισμοῦ καὶ ἡ τολμηροτέρα διαμαρτύρησις τοῦ πνεύματος κατὰ τῆς ὕλης, ἡ δὲ παρόρμισις πρὸς τὸν ἑκούσιον θάνατον ἀπετέλει τὴν τρομερωτέραν κατὰ τοῦ ὑλισμοῦ ἐπίθεσιν μηδ' αὐτὰς ἔτι τὰς τοῦ βίου ἁλύσεις ἀνεχομένην. Ὁ Κικέρων, συμπαθῶν μᾶλλον πρὸς τὴν τοῦ Πλάτωνος φιλοσοφίαν, ἐβούλετο ν' ἀνυψωθῇ μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τῶν πτερύγων τοῦ νοῦ εἰς τὰς ἀπηωρημένας χώρας τῶν ἰδεῶν καὶ τῆς ἀφῃρημένης νοήσεως, τὰς ἰδανικὰς ὅμως αὐτοῦ μελέτας συνεκίρνα ὁτὲ μὲν διὰ τῆς ἐμπειρικωτέρας τοῦ Ἀριστοτέλους μεθόδου, ὁτὲ δὲ διὰ τῶν θετικωτέρων καὶ αὐστηροτέρων τῆς Στοᾶς διδασκαλιῶν· κατὰ τὸ πνεῦμα δὲ τοῦτο συνέγραψε τὴν θαυμασίαν «περὶ καθηκόντων» πραγματείαν αὐτοῦ· καὶ ὡς οἰωνοσκόπος μὲν συνέταξε τὴν εὐφυᾶ κωμῳδίαν τῆς τῶν Τυρρηνῶν μαντικῆς ἐπιστήμης, ὡς ἄρχων δὲ καὶ νομομαθὴς ἔτρεψεν ἐπὶ τὸ γελοῖον διὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν εὐθύμου καὶ δριμείας χάριτος τὴν τυπικὴν τῶν νομοδιδασκάλων ἐπιστήμην, τὸ δεισιδαῖμον αὐτῶν σέβας πρὸς τὴν κατάταξιν τῶν λέξεων καὶ τῶν συλλαβῶν, τὴν ὑποταγὴν εἰς τοὺς καθιερωμένους τύπους, τοὺς λεπτολόγους τρόπους τῶν ἀγωγῶν καὶ τὰ αὐθαίρετα πλάσματα τοῦ δικαίου αὐτῶν.

Ἐὰν ἀναλογισθῶμεν ὅτι τὸ ἀστικὸν δίκαιον τῶν Ῥωμαίων, μεθ' ὅλης τῆς τυραννικῆς αὐτοῦ συνέσεως καὶ τοῦ ἐπίτηδες οἰκοδομηθέντος ὑλισμοῦ, ἦτο στερρῶς συνδεδεμένον μετὰ τοῦ θεμελιώδους τῆς πολιτείας νόμου, καὶ ὅμως ὁ Κικέρων ἔν τινι τῶν ῥητορικωτάτων αὐτοῦ δημηγοριῶν λίαν σαρκαστικῶς ἐξεφράζετο κατ' αὐτοῦ, ὅπως γοητεύσῃ τὴν δημοσίαν προσοχήν, κατανοοῦμεν ὅτι ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἀρχαίας τάξεως ἰδιαζόντως ἤδη περιεφρονεῖτο, ὁ δὲ νέος αὐτοῦ ἀντίπαλος, τὸ φυσικὸν δίκαιον, ἤτοι ἡ ἐπιείκεια (æquitas), εἰσῆλθεν ἐν τῇ ὁδῷ ταχίστης προόδου. Οἱ πραίτορες ἤρξαντο νὰ λαμβάνωσιν αὐτὴν ἀναφανδὸν ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῶν. Ἐπὶ προσχήματι δὲ ἑρμηνείας τοῦ γραπτοῦ νόμου μετέβαλλον τὴν αὐστηρότητα αὐτοῦ διὰ νεωτερισμῶν μᾶλλον ἢ ἧττον δειλῶν καὶ πλαγίων, ἀλλ' ἀείποτε πηγαζόντων ἐκ τοῦ αἰσθήματος τῆς ἐπιεικείας, ἣν οὐδέποτε ἡ Ῥώμη ᾐσθάνετο κατὰ τοὺς παρεληλυθότας χρόνους. Ὁ Κικέρων ἰδίως, καθ' ὅλας τὰς φάσεις, ἐν αἷς διέπρεψεν ὡς γενικὸς ἄνθρωπος, ἦτο ἐνθερμότατος συνήγορος τοῦ φυσικοῦ δικαίου, τῆς æquitas. Ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ καυχᾶται ὅτι ὡς πραίτωρ μὲν ἔθηκεν αὐτὸ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἑαυτοῦ προγραμμάτων (πρὸς Ἀττικόν, edit. Punck, τόμ. 20, σελ. 302. Ἐπιστ. 252, βιβλ. Ϛ', καὶ ἐπιστ. 1. De legibus, βιβλ. Α', κεφ. 5, 6. De finibus, βιβλ. Γ', κεφ. 20. De officiis, βιβλ. Α', κεφ. 7. De republ.

βιβλ. Α', κεφ. 17, καὶ βιβλ. Γ', κεφ. 17)· ὡς φιλόσοφος δὲ καὶ ἀνὴρ πολιτικὸς κηρύττει ὅτι οὐχὶ ἐν τῇ Δωδεκαδέλτῳ πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ ἡ πηγὴ καὶ ὁ κανὼν τοῦ δικαίου, ἀλλ' ἐν τοῖς μυχοῖς τοῦ λογικοῦ. Εἰς δὲ τὰ συγγράμματα αὐτοῦ De legibus, De finibus, De officiis, De republicæ ἐξέθηκεν, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, τὰς περὶ νόμων θεωρίας τῶν στωϊκῶν, καθ' ἃς νόμος ἐστὶν ὁ ὑπέρτατος λόγος ὁ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ φύσει ἐγκεχαραγμένος καὶ ἐν ταῖς καρδίαις ἁπάντων ἐγγεγραμμένος, ἀμετάθετος, αἰώνιος, οὗ ἡ μὲν φωνὴ διαγράφει τὰ καθήκοντα ἡμῶν, ἡ δὲ κυριαρχία ἐκτείνεται ἐφ' ὅλων τῶν λαῶν, νόμος, ὃν μόνος ὁ Θεὸς συνέλαβεν, ἐβουλεύθη καὶ ἀπήγγειλεν εἰς τὸν ἄνθρωπον (Ν. β', ℥ 47 De origine juris. Ποτιέρος, Πανδεκτῶν προοίμιον, τόμ. Α', σελ. 20 καὶ 45). «Ὧν ἀπαγορεύειν εἴωθεν ὁ νόμος ὁ κοινός, ὅπερ ἐστὶν ὁ ὀρθὸς λόγος διὰ πάντων εὐχόμενος, ὁ αὐτὸς ἐν τῷ Διὶ καθηγεμόνι τούτῳ τῆς τῶν ὄντων διοικήσεως ὄντι», ἔλεγεν ὁ στωϊκὸς Ζήνων.

Οὕτως ἄρα διάφοροι αἰτίαι συνετέλουν ἐναμίλλως εἰς τὸν κλονισμὸν τῆς πρὸς τὴν ἀρχαίαν ῥωμαϊκὴν σοφίαν πίστεως καὶ πρὸς τὸν τυπικὸν ἐκεῖνον χαρακτῆρα, δι' οὗ αὕτη περιέβαλλε τὸν ἄνθρωπον, ὅπως διοικῇ αὐτόν· καὶ ὡς ἐφαρμογὴ μὲν τοῦ ὑλισμοῦ ἐπὶ τῆς πολιτικῆς τάξεως εὕρισκεν ὀλίγους ὀπαδοὺς παρὰ τοῖς νεοϋλισταῖς, οἵτινες καθίσταντο σκεπτικοὶ αἱρεσιάρχαι, ὡς θρησκεία δὲ παλαιὰ διήγειρεν ἐπιθυμίας μείζονος προόδου εἰς τοὺς φίλους τοῦ παρελθόντος μεταρσιωθέντας ἤδη διὰ τῆς φιλοσοφίας. Οἱ μετὰ τὸν Κικέρωνα νομοδιδάσκαλοι ἐνεπνεύσθησαν γενικῶς εἰπεῖν ὑπὸ τῆς τῶν στωικῶν φιλοσοφίας, δούσης αὐτοῖς αὐστηροὺς καὶ ἀκριβεῖς κανόνας τῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων διαγωγῆς. Ἅπαν τὸ ἠθικὸν καὶ φιλοσοφικὸν μέρος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου ἀπὸ τοῦ νεωτεριστοῦ τῆς νομικῆς ἐπιστήμης Λαβαίωνος τοῦ στωικοῦ (lex. 2, ℥ 47 De origine juris· Ποτιέρος Πανδεκτῶν προοίμιον τομ. 1, σελ. 20 καὶ 45) μέχρι τοῦ Γαΐου καὶ Οὐλπιανοῦ ἐλήφθη ἀπὸ τῆς σχολῆς ταύτης, ἡ δ' εὔνοια πρὸς αὐτὴν ηὔξανεν ὁσημέραι παρὰ τοῖς ἐκλεκτοῖς, οἵτινες ἐνίοτε διέπρεπον κατὰ τὴν αὐτοκρατορικὴν περίοδον. Ἐπὶ δὲ τῶν χρόνων τοῦ Σενέκα, τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου καὶ Ἐπικτήτου ἡ στωϊκὴ φιλοσοφία κατέστη γενικωτέρα καὶ ὁμαλωτέρα τὴν ἔκτασιν, ὑψηλοτέρα δὲ καὶ καθαρωτέρα τοὺς τύπους, οὖσα ἧττον μισαλλόθρησκος καὶ δριμεῖα, ἣν καὶ μᾶλλον ἀπηλλαγμένη δεισιδαιμονιῶν· δι' ὃ καὶ ὁσημέραι ἐξηπλοῦτο ἡ διδασκαλία περὶ τῆς δυνάμεως τῆς φυσικῆς δικαιοσύνης ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῆς Ῥώμης, ἥτις ἦν πλήρης ὑπερηφάνων ἀνισοτήτων καὶ ἥτις, ἔνθεν μὲν ἐγκαταλελειμμένη ὑπὸ τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων, ἔνθεν δὲ εἰς σιδηροῦς νόμους ὑποκειμένη οὐδὲν ἴδιον εἶχε νὰ ἀντιτάξῃ κατὰ τῆς ὁρμητικῆς εἰσόδου τοῦ δισταγμοῦ ἐν τοῖς πνεύμασι καὶ τῆς διαφθορᾶς ἐν ταῖς καρδίαις ἁπάντων. Κατὰ τὴν ἀξιοθρήνητον μάλιστα ἐποχὴν τῆς δευτέρας τριανδρίας τοῦ Ὀκταβίου, Κασσίου καὶ Βρούτου, ἡ δημοσίᾳ γενομένη ἐμπορία τῶν συνειδήσεων, ἡ ἀγορὰ καὶ πώλησις τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων, αἱ ψευδορκίαι καὶ ἡ περιφρόνησις τοῦ λαοῦ καὶ τῆς θρησκείας ἐχαρακτήριζον τὰς ἀνωτέρας τάξεις τῆς Ῥώμης· ἀρκούντως δὲ γνωστή ἐστιν ἡ φράσις τοῦ Γιουγούρθα «O urbem venalem»!!=ὦ πόλις ὠνία! Τύπος τῆς διεφθαρμένης καὶ εὐτραπέλου ταύτης τάξεως ἦν ὁ τοῖς πᾶσι γνωστὸς ὑπουργὸς τοῦ Αὐγούστου Μαικήνας, ὁ συντάττων βιβλία κομψὰ καὶ ἐπιτετηδευμένα περὶ καλλωπισμοῦ, ὁ ἐπιδεικνύμενος ὑπὸ τὴν γυναικείαν πολυτέλειαν, ὁ μετὰ μακρᾶς καὶ πολυπτύχου ἐσθῆτος ἐξερχόμενος καὶ ὑπὸ δύο εὐνούχων παρακολουθούμενος, ἄθλιος, καταβεβαρημένος ὑπὸ τῆς ἰδίας εὐπραγίας καὶ ζητῶν διὰ τοῦ οἴνου, τῶν μουσικῶν ἁρμονιῶν, τοῦ κρότου τῶν καταρρακτῶν καὶ τῶν πολλάκις ἐπαναληφθέντων διαζυγίων, τὸ δυνάμενον νὰ διεγείρῃ τὴν ἀμβλυνθεῖσαν αὐτοῦ αἰσθητικότητα. Παρὰ τῷ κομψῷ καὶ διεφθαρμένῳ τούτῳ κόσμῳ ἐβασίλευε πρὸς τῇ περιφρονήσει τῶν θεῶν ἡ ἠθικὴ τοῦ συμφέροντος, ἡ λατρεία τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ ἡ παραφορὰ τῆς ἡδυπαθείας· ἡ ἀκολασία αὕτη ὁσημέραι προϊοῦσα ἔληξεν ἐπὶ τέλους εἰς τὰς ἀποτροπαίους καταχρήσεις τὰς ὑπὸ τοῦ Τακίτου περιγραφομένας, εἰς τὴν βασιλείαν τῆς φαυλοβίου Μεσσαλίνης, εἰς τὰς αἰσχροπραγίας τοῦ Νέρωνος καὶ τὰς ἑορτὰς τοῦ Τιγελλίνου· (Τακίτου Annal. ΙΑ', 26-31. ΙΓ', 30, 34. ΙΓ', 13, 14. ΙΔ', 1, 3 καὶ ἑπομ. ΙϚ', 4, 5. καὶ Hist. Α', 16. Annal. βιβλ. Β', 85 καὶ βιβλ. ΙΕ', ἀριθ. 32 καὶ ΙΕ', 37). Μόνη ἡ στωϊκὴ φιλοσοφία, κάτοχος ὑγιεστέρων καὶ καθαρωτέρων ἀρχῶν, ἀνελάμβανεν ἐκ διαλειμμάτων τὸ δυσχερὲς ἔργον τοῦ νὰ ἀναδείξῃ ἄνδρας ἐνεργητικῶν χαρακτήρων· πᾶσαι αἱ γενναῖαι ψυχαὶ συνεκεντρώθησαν ἐν αὐτῇ ὡς ἐν

ἀκροπόλει ἐγερθείσῃ κατὰ τῆς πτώσεως τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων· πάντες οἱ δι' ἀποστροφὴν πρὸς τὰ δημόσια πράγματα ἀπομακρυνόμενοι τῆς Συγκλήτου ἐπεζήτουν ἵνα ἰσχυροποιήσωσι τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν διὰ τῆς μελέτης τῆς φιλοσοφίας ταύτης, οἱ δὲ προωρισμένοι νὰ ἀναλάβωσι τὴν κινδυνώδη τῶν δημοσίων πραγμάτων διεύθυνσιν ἐδιδάσκοντο παρ' αὐτῇ ὅπως ἀναδείξωσιν ἑαυτοὺς βελτίους τῶν νόμων καὶ τῶν ἠθῶν τοῦ ἰδίου αἰῶνος καὶ ἐκ ταύτης ἠρύοντο τὰ μέσα τῆς ἑαυτῶν βελτιώσεως. Ἐκ τῶν ἤδη λεχθέντων κατανοοῦμεν ὅτι τὸ Ῥωμαϊκὸν δίκαιον ὑπέστη ἤδη σοβαρὰν τροποποίησιν· ἐκφυγὸν τῶν χειρῶν τῶν ζηλοτύπων πατρικίων ὅπως καταστῇ τοὐλάχιστον ἡμιδημοτικόν, ἀπεσπάσθη τοῦ θρησκευτικοῦ στοιχείου· καὶ ὁ ἱερὸς αὐτοῦ χαρακτὴρ, ὅστις ἐν ἀρχῇ ἦν λίαν ἰσχυρός, ἐξέλιπε βαθμηδόν. Ἡ λατρεία ἄρα ἀπεχωρίσθη τῆς πρακτικῆς τοῦ δικαίου ἐνεργείας· ὁ θεὸς Τέρμων ἐκλονίζετο ἐπὶ τοῦ ὁρίου τοῦ ῥωμαϊκοῦ ἐδάφους· ὁ libripens, δηλαδὴ ὁ ζυγοστάτης τῆς ὠνήσεως, οὐκ ἦν πλέον εἰς ἀρχιερεύς, ὁ τοὺς ἀγροὺς καταμετρῶν οἰωνοσκόπος ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ γεωμέτρου, ὁ δὲ ἱερὸς γάμος (comfareatio) περιέπεσεν εἰς ἀχρηστίαν ὥσπερ τις ὀχληρὰ δεισιδαιμονία· τὸ δὲ ῥητὸν τοῦ Πετρωνίου «nemo cœlum putat, nemo jovem pilifacit» κατέστη ἤδη ἀλήθεια πραγματική (Σάτυρα 44 ἐν τέλει).

ϛ

Ἀλλ' εἰ καὶ τὸ δίκαιον ἀπώλεσε τὸν θρησκευτικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα, διέμενεν ὅμως οὐσιωδῶς πολιτικὸν καὶ ὑπερησπίζετο δραστηρίως διὰ τῆς ἀκάμπτου αὐτοῦ τυπικότητος καὶ ζηλοτύπου ἀρχαιότητος· τούτου ἕνεκεν ἀπότομος αὐτοῦ ἀνατροπὴ ἦν ἀδύνατος. Τὸ σέβας πρὸς τὸ παρελθόν, ὅπερ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον συνεβιβάσθη ἐν τῇ Ῥώμῃ μετὰ τῶν μεγίστων νεωτερισμῶν, ὑπεδείκνυεν ἄλλην πορείαν, ἤτοι τὴν τῆς βραδείας καὶ βαθμιαίας βελτιώσεως. Τὸ φυσικὸν δίκαιον ἐζήτησε τὸ ἀναλογοῦν αὐτῷ μέρος οὐχὶ ὡς κυριάρχης προτιθέμενος νὰ ἐξώσῃ τὸν κατακτητὴν, ἀλλ' ὡς ἑταῖρος κρύπτων ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ φόβου τοὺς κυριαρχικοὺς αὐτοῦ σκοπούς. Οἱ νομοδιδάσκαλοι καὶ οἱ πραίτορες ἐφαρμόζουσι τοὐντεῦθεν κατὰ προτίμησιν τὸ φυσικὸν δίκαιον εἴτε πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ μὴ προϊδόντος τὰ πάντα ἀστυκοῦ δικαίου, εἴτε πρὸς μετρίασιν τῶν αὐστηρῶν αὐτοῦ διατάξεων ἐπὶ ἀμφιβόλων περιπτώσεων· τότε δὴ τὸ μὲν ἀστυκὸν δίκαιον παρίστησι τὴν νομικὴν αὐστηρότητα, τὸ δὲ φυσικὸν δίκαιον τὴν φιλανθρωπίαν ἄνευ ῥαβδούχων καὶ φακέλλων· τὸ μὲν ἐστι τὸ ἄρρεν γένος ὡπλισμένον διὰ τῆς ἀρχηγίας, τὸ δὲ τὸ θῆλυ γένος, ἰσχυρὸν διὰ τοῦ ἐπαγωγοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος· ἀλλ' ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τούτου δὲν πρέπει νὰ ἀπατηθῶμεν, διότι ὑπὸ τὴν φαινομένην ταύτην ἔποψιν τοῦ συμβιβασμοῦ ὑπεκρύπτετο ἐπίφοβος ἀντίθεσις πρὸς τὸ ἀστυκὸν δίκαιον, διότι κυρίως καὶ κατ' οὐσίαν ἤθελον νὰ καταστήσωσιν αὐτὸ ἐντελῶς ἀνίσχυρον, καίτοι ἀποδιδόντες εἰς αὐτὸ πολλὰ σεβασμοῦ δείγματα. Οὕτω λοιπὸν ἀπὸ τοῦ Κικέρωνος καὶ ἑξῆς τὸ δίκαιον διατελεῖ ἐν διηνεκεῖ πάλῃ, τὰ δὲ δύο εἰρημένα στοιχεῖα σφοδρῶς πρὸς ἄλληλα ἀντιμάχονται, κατὰ δὲ τὴν πάλην ταύτην τὸ ἀστυκὸν δίκαιον εὑρίσκεται εἰς ἥττονα, ἤτοι ἀμυντικὴν θέσιν, ὁ δὲ κατ' αὐτοῦ πόλεμος φέρεται κρύβδην καὶ εἰς τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἑστίας· ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ φυσικοῦ δικαίου, ἤτοι τῆς ἐπιεικείας, βλέπομεν βαδίζοντας τὸν Σέρβιον Σουλπίτιον, φίλον τοῦ Κικέρωνος, τὸν Κράσσον, τὸν εὔγλωττον ἀνταγωνιστὴν τοῦ Σκαιβόλα, πάντας ἐν γένει τοὺς φιλοσόφους νομοδιδασκάλους τῆς ἐποχῆς τοῦ Αὐγούστου, ἄνευ πλέον διακρίσεως φιλοσοφικῆς αἱρέσεως, ὡς καὶ πάντας τοὺς αὐτοκράτορας, εἴτε καλούς, εἴτε κακούς, ἀγομένους τοὺς μὲν ὑπὸ φιλοσοφικῆς καλοκἀγαθίας, τοὺς δὲ καὶ ὑπὸ μίσους πρὸς τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα. Μεταξὺ τῶν τελευταίων τούτων ἀναγκαζόμεθα νὰ ὀνομάσωμεν καὶ αὐτὸ τὸ μανιῶδες τέρας, τὸν Καλιγούλαν, ὅστις ἐπόθει τὴν πλήρη καὶ ἄμεσον τοῦ ἀστυκοῦ δικαίου κατάργησιν, διότι ἔβλεπεν ὅτι μόνον λείψανα τῶν ἀριστοκρατικῶν ἰδεῶν εἶχον μείνει ἐν αὐτῷ· ὁ Κλαύδιος ὅμως, καίπερ ὀλίγον εὔνους πρὸς τὸν ῥωμαϊκὸν χαρακτῆρα, καθὸ Γαλάτης, ἦν μετριώτερος· πάντες δ' οἱ πραίτορες διὰ τῶν ἐνιαυσίων αὐτῶν διαταγμάτων ὑπενόμευον ὁσημέραι τὸ ἀστυκὸν δίκαιον διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ἐπιεικείας, ἤτοι τοῦ φυσικοῦ δικαίου. Σκοπὸς τῆς πάλης ταύτης μεταξὺ τοῦ αὐστηροῦ δικαίου καὶ τῆς ἐπιεικείας ἦν ἡ ἐπέκτασις τῆς δικαιοδοσίας τῆς πολιτικῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἡ κατεδάφισις τῶν χωριζόντων τοὺς ἀνθρώπους φραγμῶν, καὶ ὁ πνευματισμός, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ νόμου, ὅστις ἦν ὅλως παραδεδομένος εἰς τὸν ὑλισμόν. Κατὰ πόσον δὲ διὰ τῆς πάλης ταύτης προώδευσαν αἱ ἰδέαι,

ἓν μόνον θὰ σᾶς ἀναφέρω παράδειγμα, τὸ τῆς δουλείας, ὅπερ ὑπῆρξε τὸ μέγιστον τῶν ζητημάτων τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Δὲν θέλω νὰ ἀναφέρω ὑμῖν τί περὶ τῆς δουλείας ἐδόξαζον ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ἡ λοιπὴ ἑλληνικὴ ἀρχαιότης, εἶνε ὅμως γνωστὸν πόσον οἰκτρὰ καὶ ἀπάνθρωπος ἦν ἡ θέσις τῶν δούλων ἐν Ῥώμῃ· γινώσκομεν ἐπίσης ἅπαντες μετὰ πόσης ψυχρᾶς ἀδιαφορίας ὁ Κικέρων ὁμιλεῖ περὶ τοῦ πραίτορος Δομιτίου, σταυρώσαντος ἀσπλάγχνως ἀτυχῆ τινα δοῦλον, διότι ἐφόνευσε διὰ πασσάλου κάπρον ὑπερμέτρου πάχους. Ὁ συγκλητικὸς Κοίντιος Φλαμινῖνος παρέδωκεν εἰς θάνατον ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ, ἁπλῶς ὅπως παράσχῃ νέον τέρψεως θέαμα πρός τινα μὴ ἰδόντα ἄνθρωπον φονευόμενον· ὁ δὲ Σενέκας πληροφορεῖ ἡμᾶς ὅτι Πολλίων ὁ φίλος τοῦ Αὐγούστου διετήρει ἐν τοῖς ἰχθυοτροφείοις αὐτοῦ μυραίνας ὑπερμέτρου μεγέθους, εἰς ἃς ἔρριπτε πρὸς τροφὴν τοὺς δούλους αὐτοῦ. Οἱ κλαυθμοὶ τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἐπιφανεστάτου ἀντιπροσώπου τῆς στωικῆς φιλοσοφίας Σενέκα ἀποκαλύπτουσιν ἡμῖν ζωηρῶς τὴν τῶν δεσποτῶν ἀλαζονίαν καὶ τὰς δυστυχίας τῶν δούλων πολὺ ὀλιγώτερον εὐνοουμένων καὶ αὐτῶν τῶν ἀχθοφόρων ζώων. Ἐνῷ ὁ δεσπότης ἦν χαύνως ἐξηπλωμένος ἐν τῷ δείπνῳ μετὰ τῶν φίλων καὶ μετ' ἀπληστίας ἐπεφόρτιζε τὸν ἐξημβλωμένον αὐτοῦ στόμαχον, οἱ δοῦλοι περιεκύκλουν αὐτὸν οἱ μὲν σπογγίζοντες τοὺς πτυέλλους, οἱ δὲ αἴροντες τοὺς ἐμέτους τῶν μεθυσκόντων συνδαιτημόνων· οἱ δὲ οἰνοχοοῦντες ἦσαν ἐστολισμένοι ὡς γυναῖκες. Μάτην ἡ ἡλικία ἐδείκνυεν αὐτοὺς πρὸ πολλοῦ ἐξελθόντας τῆς νηπιότητος· ἡ βία διετήρει αὐτοὺς ἐν αὐτῇ δι' ἐπιτηδεύσεως μισητῆς τιλλούσης ἅπαν αὐτῶν τὸ σῶμα καὶ καθιστώσης τὸ δέρμα λεῖον ὡς τὸ τοῦ βρέφους. Καταδεδικασμένος ὁ δοῦλος ἵνα ἀγρυπνῇ ὁλόκληρον τὴν νύκτα ὤφειλε συνάμα νὰ συμμερίζηται τῆς οἰνοφλυγίας καὶ τῆς ἀσωτείας τοῦ ἰδίου δεσπότου. Δυστυχία εἰς τὰ ἄθλια ταῦτα ὄντα ἐὰν λέξιν μόνον ἔλεγον ἢ ἐκίνουν πως τὰ χείλη (movere labra κατὰ Σενέκαν), διότι ἡ μάστιξ ἔπνιγε πάντα γογγυσμὸν μὴ φειδομένη μήτε ἀκουσίου βηχός, μήτε πταρνισμοῦ, μήτε λυγγός, μηδ' αὐτοῦ τοῦ ἐλαφροτέρου θορύβου· πάντα ταῦτα ἦσαν ἐγκλήματα τιμωρούμενα διὰ μαστιγώσεων καὶ ὁ μικρότερος αὐτῶν κλαυθμὸς σκληρῶς ἐτιμωρεῖτο· καὶ αἱ μὲν ἡδοναὶ καὶ ἀπολαύσεις τῶν δούλων οὐδαμῶς ἐξετείνοντο πέραν τοῦ ἄρτου, τῶν ἐλαιῶν, τῶν κυάμων, τοῦ σύκου, τοῦ καρύου καὶ λειψάνων τινων πλακουντίων, τὸ ποσὸν ὅμως καὶ τὸ ποιὸν τῶν βασάνων καὶ λοιπῶν ταλαιπωριῶν ἦν ἀπεριόριστον· εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα ὅμως Ῥωμαίους νομοδιδασκάλους ἡ γλῶσσα τῆς φιλοσοφίας τοῦ δικαίου εἶνε πολὺ διάφορος· «Ἡ δουλεία, λέγει ὁ Φλωρεντῖνος, ἐστὶ θεσμὸς τοῦ δικαίου τῶν ἐθνῶν, καθ' ὃν ὑποβάλλεταί τις εἰς τὴν ἐξουσίαν ἄλλου ἐναντίον τῆς φύσεως, contra naturam (lex 4, § 1. Πανδ. De Statu homin.). Ἡ φύσις καθέστηκε μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων συγγένειαν τινά, λέγει ὁ αὐτὸς νομοδιδάσκαλος· «Inter nos cognationem quamdam natura constituit» (lex 3. Πανδ. De just. et jure). Ὁ δὲ νομοδιδάσκαλος Οὐλπιανὸς λέγει ἐπίσης· «καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ φυσικὸν δίκαιον πάντες οἱ ἄνθρωποι εἰσὶν ἴσοι» quia quod ad jus naturale attinet, omnes homines æquales sunt· καὶ ἀλλαχοῦ «κατὰ τὸ φυσικὸν δίκαιον πάντες οἱ ἄνθρωποι γεννῶνται ἐλεύθεροι», jure naturali omnes liberi nascerentur (lex 32 De regul. juris, καὶ lex 4 Πανδ. De just. et jure). Οὕτω λοιπὸν ἡ φιλοσοφία τοῦ δικαίου κάτοχος ἤδη τῶν μεγάλων ἀρχῶν τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας διαμαρτύρεται ἐν ὀνόματι τῆς φύσεως κατὰ τῆς φρικωδεστάτης τῶν κοινωνικῶν ἀνισοτήτων.

§

Πρὶν ἢ τὸν λόγον καταστρέψω, διότι ἐπὶ τέλους οὐδ' ἐμοὶ αὐτῷ ἀνεκτόν ἐστι τὸ νὰ ἀποκναίω ὑμᾶς ἐπὶ μᾶλλον, ἐξαιτοῦμαι συγγνώμην ἐὰν προσθέσω ὅτι δὲν πρέπει νὰ λυπηθῶμεν διότι ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς δι' ἄλλας αἰτίας δὲν παρήγαγεν ἐξόχους καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος νομοδιδασκάλους, οἷοι ἀνεφάνησαν ἐν Ῥώμῃ, οὔτε διότι δὲν ἀπεδόθη τοσαύτη σπουδὴ εἰς τὸ ἀστυκὸν δίκαιον, ὅση εἰς τὸ τὰ μάλιστα ἐπαγωγὸν δημόσιον δίκαιον. Ἡ Ἑλλὰς κατ' ἐξοχὴν ἐφιλοσόφει, καὶ φιλοσοφοῦσα ἐξῄρετο εἰς τὰς ὑψίστας ἀρχὰς τῆς πολιτικῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ δικαίου. Ἡ «Πολιτεία» καὶ οἱ «Νόμοι» τοῦ Πλάτωνος, τὰ «Πολιτικὰ» τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ τὰ ὀλίγα καὶ ἠκρωτηριασμένα λείψανα τῶν Πυθαγορείων βεβαιοῦσι τὸν λόγον τοῦτον. Τὸ λυπηρὸν δι' ἡμᾶς εἶνε ὅτι ὁ θησαυρὸς τῶν προγόνων ἡμῶν ἐπὶ τῆς ὕλης ταύτης σύμπας ἀπώλετο, οἷον τοῦ Πλάτωνος ὁ «Ἀτλαντικός», τοῦ Ἀριστοτέλους «τὰ ἐκ τῶν νόμων Πλάτωνος», «τὰ ἐκ τῆς Πολιτείας» τοῦ αὐτοῦ, τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ «Περὶ

βασιλείας», τὸ «Περὶ ἀποίκων», «Πολιτικῆς ἀκροάσεως βιβλία ὀκτώ», «Περὶ δικαίων βιβλία δύο», «Νόμος συστατικὸς», «Περὶ νόμων βιβλία τέσσαρα», μάλιστα δὲ τὸ σπουδαιότερον, τὸ «Περὶ πολιτειῶν», ἐν ᾧ ὁ Ἀριστοτέλης περιέγραψεν 158 πολιτειῶν τῆς Ἑλλάδος τὰ πολιτεύματα. Ἀλλὰ καὶ οἱ σωκρατικοὶ Κρίτων καὶ Σίμων ἔγραψαν περὶ πολιτικῆς καὶ νόμων, καὶ ὁ Θεόφραστος περὶ νόμων μὲν βιβλία δέκα, περὶ δὲ πολιτικῶν ἠθῶν τέσσαρα, ἕτερον περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας, καὶ ἕτερον περὶ τυραννίδος. Ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος ἔγραψε περὶ τῆς Ἀθήνησι νομοθεσίας βιβλία πέντε, περὶ δὲ τῶν Ἀθήνησι πολιτῶν ὡς καὶ περὶ δημαγωγίας καὶ πολιτικῆς ἀνὰ δύο, ἕτερον δὲ περὶ νόμων. Ἀντισθένης ὁ κυνικὸς ἔγραψε περὶ νόμου καὶ περὶ πολιτειῶν, περὶ δουλείας καὶ ἐλευθερίας· ἐπίσης πάντες οἱ Πυθαγόρειοι ὡς καὶ οἱ στωϊκοὶ πάντες. Πᾶς δὲ οὗτος ὁ περὶ τὰ νομικὰ μέγας ἡμῶν πλοῦτος ἴσως διὰ μιᾶς ἀπωλέσθη ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Πτολεμαίων. Ἂν δ' ἀναλογισθῶμεν ὅτι καὶ ὁ ρωμαϊκὸς περὶ τὰ νομικὰ πλοῦτος παρ' ὀλίγον νὰ ἀπολεσθῇ, ἂν μὴ ἐκ τῆς κατὰ τὸ 1135 διαρπαγῆς τῆς Ἀμάλφης περιεσώζετο τὸ μόνον ὑπάρχον ἀρχαῖον χειρόγραφον τῶν «Πανδεκτῶν», ὀφείλομεν νὰ ὦμεν ηὐχαριστημένοι, διότι ἐν τοῖς ρωμαϊκοῖς τούτοις νόμοις, οἵτινες καὶ νῦν διέπουσιν ἡμᾶς, διορῶμεν τὸ πνεῦμα καὶ τὴν σοφίαν τὴν προγονικὴν πανταχοῦ διαλάμπουσαν, τὴν δὲ εὐεργετικὴν αὐτῆς ἐπίδρασιν προεδρεύσασαν εἰς τὴν κατασκευὴν καὶ διαμόρφωσιν τοῦ ἀριστουργήματος τούτου, ὅπερ τὴν ζωὴν ὀφείλει ἐν γένει μὲν καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν, ἰδίως ὅμως εἰς τὴν στωϊκήν.

ΕΡΑΝΙΣΜΑ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΟΝ

ΥΠΟ

ΜΑΝΟΥΗΛ ΙΩ. ΓΕΔΕΩΝ

☛ Ἐγκρίσει τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΛΔʹ συλλογικοῦ ἔτους, ἐκδίδοται ὡς ἐράνισμα τῶν τόμων ΚΔʹ καὶ Κϛʹ τὸ Βυζαντινὸν Ἑορτολόγιον τοῦ ἑταίρου Μ. Ι. Γεδεών, περιέχον ἱστορικά τινα καὶ ἀρχαιολογικὰ σημειώματα περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ βυζαντινοῖς γεραιρομένων ἁγίων καὶ τῶν ἐπ᾽ ὀνόματι αὐτῶν τιμωμένων ναῶν καὶ μοναστηρίων. Ὅριον τῆς ἐπὶ τούτῳ ἐρεύνης τοπογραφικὸν τίθενται τὰ πέριξ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς ἀκτῖνα τεσσάρων ὡρῶν κείμενα μέρη, ἤτοι μέχρι μὲν Ἀθύρα καὶ Φιλέα ἐν Θρᾴκῃ, μέχρι δὲ τοῦ στόματος τοῦ Εὐξείνου καὶ μέχρις Ἀκρίτα ἐν Βιθυνίᾳ, γινομένης μνείας καὶ τῶν Πυθίων Θερμῶν. Τῷ παρόντι Ἑορτολογίῳ παρασυνάπτονται οἱ βίοι τινῶν ὁσίων ἀνδρῶν, καὶ ἰδίᾳ τῶν ἀκμασάντων ἐπὶ τῆς ἑκατονταετοῦς περιόδου τῶν Εἰκονομάχων, περιόδου χρῃζούσης ἔτι πολλῆς μελέτης.

Τὸ Βυζαντινὸν Ἑορτολόγιον παρέχεται οὕτω συμβολήν τινα πρὸς συμπλήρωσιν καὶ διόρθωσιν τοῦ ἐν χρήσει Συναξαριστοῦ.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΟΝ

Οὔτε θεσμόν τινα παρέβην, οὔτε πρὸς τὴν λατρείαν ὀλιγωρίαν ἐπιδείκνυμι, εἰς τὴν τῆς παρούσης πραγματείας σύνταξιν ὁρμηθείς[1]. Οὔτε καινόν τι σπουδαῖον εἰσφέρω, παρεισάγων ἐλαχίστας συμβολὰς εἰς συμπλήρωσιν ἢ διόρθωσιν τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἑορτολογίου, ἐφ' οὗ σχεδὸν οὐδεὶς τῶν ἡμετέρων ηὐδόκησε 'ν' ἀσχοληθῇ. Μετὰ τὸν Μάξιμον Μαργούνιον μόνος ὁ ὁσίας μνήμης Νικόδημος Ἁγιορείτης, ὁ ἐκ Νάξου φιλοπονώτατος μοναχός, ὀλίγα χειρόγραφα βιβλιοθηκῶν ἁγιορειτικῶν μελετήσας, ἐπεχείρησέ τινι συμπληρώσει καὶ διορθώσει τοῦ Συναξαριστοῦ Μαυρικίου τοῦ διακόνου καὶ τοῦ Μηνολογίου τοῦ Βασιλείου Πορφυρογεννήτου, ἀλλὰ ποῦ μὲν εἴς τινα σφάλματα περιέπεσεν, ἔστιν ὅπου δὲ καὶ τὰ παλαιὰ κείμενα διορθῶσαι ζητήσας ἀνέτρεψε τὰ καλῶς κείμενα. Βιογραφίαι πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἐπιφανῶν ἐλάνθανον τὸν Νικόδημον, τοποθεσίαι δέ τινες ἐσφαλμένως ἡρμηνεύθησαν: ὥστε χρῄζομεν νέας ἐκδόσεως τοῦ Συναξαριστοῦ μᾶλλον κεκαθαρμένης καὶ μετὰ συντόνου μελέτης καὶ συντόνου φροντίδος συντελουμένης.

Ἡμῖν τοῖς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ζῶσιν, ἡμῖν τοῖς ἀναλαβοῦσι, κατὰ τὸ δυνατόν, ἐρευνῆσαι τὰς χριστιανικὰς αὐτῆς ἀρχαιότητας καὶ διακριβῶσαι τὰς τοποθεσίας, ἐν γένει μὲν ἡ μελέτη πάντων τῶν τοῦ Συναξαριστοῦ χειρογράφων ἐπιβάλλεται, κατὰ μέρος δὲ ἡ ἔρευνα καὶ σπουδὴ πάντων τῶν ἁγιολογικῶν ὑπομνημάτων, οὐχὶ καθὼς εἰσιν ἐκδεδομένα τύποις, ἀλλ' ὡς ἐν χειρογράφοις κεῖνται, καὶ συμβάλλεται πλεῖστον εἰς γνῶσιν τῶν ἡμῖν πεποθημένων ἡ τοιαύτη ἔρευνα· καὶ ἡ ἱστορία τοῦ μοναχικοῦ θεσμοῦ συμπληροῦται, καὶ ἡ ἱστορία τοῦ παρὰ βυζαντινοῖς ἐκκλησιαστικοῦ τυπικοῦ, καὶ αἱ τύχαι τῶν ἁγίων λειψάνων καὶ σκευῶν διαφωτίζονται, καὶ τοποθεσίαι ναῶν τινων καὶ μονῶν ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τοῖς πέριξ κειμένων διακριβοῦνται, καὶ ὁ βαθμηδὸν καὶ κατὰ πᾶσαν ἑκατονταετηρίδα σχηματισμὸς τοῦ Ἑορτολογίου γίνεται καταληπτός, ἢ μᾶλλον, ἵνα καταστῶ καταληπτότερος, ἐννοήσομεν τὴν αἰτίαν, ἧς ἕνεκεν εἰσήχθησαν ἐν τῷ Ἑορτολογίῳ ἡμῶν ὀνόματά τινα παρὰ πᾶσαν τοῦ Νικοδήμου καὶ τινων ἑτέρων λογίων προσδοκίαν, παρὰ πάντα λόγον, ὡς ἐνόμισαν οἱ περὶ τούτων γράψαντες.

§

Ἀκριβῶς ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ταύτῃ διατυπωθήσονταί τινες εἰκασίαι ἐπὶ παρομοίων ἀποριῶν, πρὸς εὐόδοσιν λύσεώς τινος τοῦ ζητήματος, ὅπερ προέθηκε τὸ πρῶτον μὲν ὁ Νικόδημος, εἶτα δὲ ὁ πατριάρχης τῆς Νέας Ῥώμης Κωνστάντιος Α' ὁ ἀπὸ Σιναίου. Οὗτος, εὑρίσκων ἔν τε τοῖς Μηναίοις καὶ τῷ Συναξαριστῇ τῇ 10 φεβρουαρίου *Μνήμην Ἀναστασίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως*, ὅστις ἦν εἰκονομάχος ὡς γνωστόν, ἀπορήσας δὲ πῶς ἐν τοῖς ἁγιολογικοῖς ὑπομνήμασι παρεισέφρησεν ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος, ἤ, μᾶλλον, προτιθέμενος ἐπιλῦσαι τὴν ἀπορίαν, ἣν εἶχεν ὁ ἀείμνηστος ἐπίσκοπος Σταυροπόλεως Κωνσταντῖνος Τυπάλδος, εἰσήγαγε διόρθωσιν τὴν ἑξῆς: ἐπειδὴ πρὸ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Καβαλίνου ἤκμαζεν Ἀναστάσιος Β' ὁ Ἱεροσολύμων (602-718), ἀνὴρ ἐνάρετος, *διορθωτέον (εἰ δόξει) τὸ ἐν τῷ Μηναίῳ σοβαρὸν τόδε ἁμάρτημα, καὶ ἀντὶ τοῦ θεοστυγοῦς ἐκείνου, σημειωθήτω: Μνήμη Ἀναστασίου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων*[1]. Ὁ

1. Ἡ παροῦσα εἰσαγωγὴ ἀνεκοινώθη τῷ Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ κατὰ τὰς συνεδρίας ͵ΑΡϞϚ', ͵ΑΣ', καὶ ͵ΑΣΔ', τῆς 23 ἰανουαρίου, 13 μαρτίου καὶ 17 ἀπριλίου 1895.

1. Κωνσταντίου Α' πατριάρχου Κωνστ/πόλεως Βιογρα-

δὲ Νικόδημος, εὑρὼν τῇ 2 αὐγούστου σημειουμένην *Μνήμην τοῦ ἐν εὐσεβεῖ τῇ λήξει γενομένου βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ἐν τοῖς Ἁγίοις Ἀποστόλοις*, ἀπαντήσας δ' ἐν χειρογράφῳ Συναξαριστῇ μνήμην οὐχὶ τοῦ Α', ἀλλὰ τοῦ Β' Ἰουστινιανοῦ, τοῦ Ῥινοτμήτου, παρατηρεῖ ὅτι *ἴσως δὲν ἀναφέρεται ἐν τῷ χειρογράφῳ ὁ Α' Ἰουστινιανός, καθότι ἔπεσεν εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν ἀφθαρτοδοκητῶν, καὶ ἐν τῇ αἱρέσει ταύτῃ ἀπέθανεν*, ἐπάγεται δ' ὅμως ὅτι *καὶ ὁ Ῥινότμητος κακὴν ζωὴν ἔζησε*, διατυπῶν ἅμα τὴν ἀπορίαν: *εἰ μή τις εἴπῃ ὅτι μετενόησεν εἰς τὸ τέλος του*[2]. Δέον 'να παρατηρήσωμεν ἐν τούτοις ὅτι μεταξὺ τῶν ἐν τοῖς Ἁγίοις Ἀποστόλοις ταφέντων αὐτοκρατόρων Ἰουστινιανὸς Β' οὐ σημειοῦται, καθ' ἣν ἀναγινώσκομεν παρὰ Δουκαγγίῳ καὶ Βανδουρίῳ σημείωσιν[3]. Γνωστὸν δ' ἑτέρωθεν ὅτι κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα ἤρξατο τιμᾶσθαι μεγαλοπρεπῶς ἡ μνήμη τοῦ Α' Ἰουστινιανοῦ, πολλῷ πρὸ τούτου λαμπρυνομένη ἐν τῷ κατὰ τὴν Ἔφεσον Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ναῷ, τῷ ὑπὸ τούτου τοῦ βασιλέως ἐγερθέντι[4]· ἀλλὰ καὶ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων δικαιολογεῖ τὴν καθαγίασιν τῆς Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α' μνήμης[5], διότι τε τοῦτον *εὐσεβοῦς λήξεως καὶ σεβασμίας μνήμης* ἡ Ϛ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ὀνομάζει, καὶ διότι Ἀγάθων ὁ μακαριώτατος πάπας τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης *ζηλωτὴν ὑπὲρ πάντας τῆς ἀληθείας καὶ ἀποστολικῆς πίστεως* ἀποκαλεῖ. Ἐγεννήθησαν, ὡς βλέπομεν, καὶ παρά τισι τῶν ἡμετέρων ἀπορίαι περὶ τῆς παρεισδύσεώς τινων ὀνομάτων ἐντὸς τοῦ παρὰ βυζαντινοῖς Ἑορτολογίου, καὶ προσεπάθησάν τινες ἐξευρεῖν τὸν λόγον τοῦ φαινομένου τούτου· ἀλλ' ὁ θεωρῶν οὐκ ἀκριβεῖς τοὺς λόγους τούτους δύναται 'να διατυπώσῃ τοὺς ἑαυτοῦ: ἐγὼ νομίζω ὅτι τὸ ζήτημα ἁπλούστατόν ἐστι.

φίαι καὶ Συγγραφαὶ αἱ ἐλάσσονες κλπ. ὑπὸ Θεοδώρου Μ. Ἀριστοκλέους· ἐν Κωνστ/πόλει, 1866, σελ. 447-448.

2. Νικοδήμου Συναξαριστής· ἔκδοσις Ζακύνθου, 1868, τόμ. Β', σελ. 216, ὑποσημ. 2.

3. Bandurii, Imperium Orientale, μέρος Γ', σελ. 104-105 ἐκδόσεως Βενετίας — Du Cange, Constantinopolis Christiana· τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως βιβλίον Δ', σελ. 74-75.

4. βλέπε περὶ τούτου κατωτέρω.

5. Οἰκονόμου, Περὶ τῶν Ο' Ἑρμηνευτῶν τῆς Παλαιᾶς Θείας Γραφῆς τόμ. Δ', σελ. 696-697.

ζ'

Ὁ καὶ ἄκρῳ δακτύλῳ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ἁψάμενος γινώσκει ὅτι μνήμας τῶν μαρτύρων ἦγον οἱ χριστιανοὶ ἀπὸ τῶν πρώτων τοῦ κηρύγματος αἰώνων, καὶ ὅτι τὰς μὲν ἑορτὰς ταύτας ὠνόμαζον *γενεθλίους τοῦ μαρτυρίου ἡμέρας*, τὴν ἄθλησιν δ' αὐτῶν ἀνήγγελλον πρὸς ἀλλήλους, ὅπως πᾶσα Ἐκκλησία πανηγυρίζῃ τὰ *γενέθλια*[1]. Οὕτως, ἐν ἐπιστολῇ τῆς Ἐκκλησίας Σμύρνης, ἀγγελλούσης τὸ μαρτυρικὸν τέλος Πολυκάρπου τοῦ ἀρχιερέως αὐτῆς, ἀναγινώσκομεν τὸν καθορισμὸν τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἠξιώθη τοῦ μακαρίου τέλους· ἀλλ' ἐκ τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου δῆλον βλέπομεν ἅμα τὸν τῆς ἀναγγελίας σκοπόν· «ἐφανερώσαμεν ὑμῖν καὶ τὴν ἡμέραν καὶ τὸν χρόνον, ἵνα κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ μαρτυρίου συναγόμενοι κοινωνῶμεν τῷ ἀθλητῇ καὶ γενναίῳ μάρτυρι Χριστοῦ»[2]. Γνωστὸν δ' ὅτι κατὰ τὰς τῶν μαρτύρων μνήμας ἐν τοῖς τάφοις αὐτῶν οἱ πιστοὶ συνερχόμενοι ἠκροῶντο τοῦ βίου καὶ τῆς ἀθλήσεως τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἑορταζομένου μάρτυρος, ἀναγινωσκομένων: εὐχόμενοι ἵνα παράσχῃ πᾶσιν αὐτοῖς ὁ Κύριος «ἐπιτελεῖν τὴν τοῦ μαρτυρίου αὐτοῦ γενέθλιον ἡμέραν, εἴς τε τῶν προηθληκότων μνήμην, καὶ τῶν μελλόντων ἄσκησίν τε καὶ ἑτοιμασίαν»[3]. Οὕτως ὑπομνήματα τῆς ἀθλήσεως τῶν κατὰ

1. Εἴδησίν τινα περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης εὑρίσκει τις προχείρως ἐν πάσῃ δοκίμῳ ἢ ἀδοκίμῳ μεταφράσει Ἐκκλησ. Ἱστορίας· βλέπε δὲ Φιλαρέτου Βαφείδου Ἐκκλ. Ἱστορίας τόμ. Α', σελ. 131.

2. Stephani Morcelli, Calendarium Ecclesæ Constantinopolitanæ· ἐν Ῥώμῃ, 1788, τόμ. Α', σελ. 4. Migne, Patrologia Græca· τόμ. Ε', στήλη 988. Γρηγόριος δὲ ὁ Θαυματουργὸς περιήρχετο ἐπιβάλλων, οἷον εἰπεῖν, τὰς πανηγύρεις· «εἰρήνης τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν διαδεξαμένης, καταβὰς πάλιν ἐπὶ τὴν πόλιν, καὶ πᾶσαν περινοστήσας ἐν κύκλῳ τὴν χώραν, προσθήκην ἐποιεῖτο τοῖς ἁπανταχοῦ λαοῖς τῆς περὶ τὸ Θεῖον σπουδῆς, τὰς ὑπὲρ τῶν ἐνηθληκότων τῇ πίστει πανηγύρεις νομοθετήσας. Καὶ διαλαβόντες ἄλλος ἀλλαχῇ τῶν μαρτύρων τὰ σώματα, κατὰ τὴν ἐτήσιον τοῦ ἐνιαυσιαίου κύκλου περίοδον συνιόντες, ἠγάλλοντο τῇ τιμῇ τῶν μαρτύρων πανηγυρίζοντες». Γρηγόριος Νύσσης εἰς τὸν βίον Γρηγορίου Νεοκαισαρείας τοῦ Θαυματουργοῦ· Migne, ΜϚ', στ. 953. Ὡσαύτως καθορίζουσι τὴν ἡμέραν τοῦ μαρτυρίου οἱ πρεσβύτεροι τῆς Ἀχαΐας περὶ τῆς ἀθλήσεως τοῦ Πρωτοκλήτου τῶν Ἀποστόλων γράφοντες. Migne τόμ. Β', στήλη 1248.

3. Εὐσεβίου Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας βιβλ. Δ'; κεφ. ιε'. Migne Patrolog. Gr. τόμ. Ε', στήλη 1044.

τόπους μαρτύρων ἐσώζοντο παρὰ ταῖς Ἐκκλησίαις ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτάτων, γνωστὰ δ' εἰσιν ὡς ἀρχαιότερα τοιαῦτα τὰ τῶν ἁγίων Κάρπου καὶ Παπύλου καὶ Ἀγαθονίκης[4]. Τὰ ὑπομνήματα ταῦτα, καίπερ ἔργα συγγραφέων ἀγνώστων, ἦσαν ἀξιόπιστα. «Σχεδὸν πάντα τὰ μαρτυρογράφια—λέγει Θεόδωρος ὁ Στουδίτης[5]—ἀνεπίγραφά εἰσιν· ἀλλ' ὅμως βέβαιά εἰσι· κἀκεῖθεν οἱ διδάσκαλοι ἀφορμίζονται ποιεῖν τὰ τῶν μαρτυρησάντων ἐγκώμια. Ὁ οὖν μὴ δεχόμενος τὴν ἱστορίαν συναπεβάλλετο τὸν μάρτυρα δηλονότι»· ταῦτα δὲ γράφων ὁ μακάριος ἐγίνωσκε τὴν διάταξιν τῆς ἐν Τρούλλῳ Συνόδου, πυρπόλησιν ἐπιβαλλούσης τῶν μαρτυρολογίων, ὅσα ψευδῶς συνεγράφησαν ὑπὸ τῶν τῆς ἀληθείας ἐχθρῶν[6]. Τῶν δὲ τοπικῶν ὑπομνημάτων τούτων παρ' ἑκάστῃ Ἐκκλησίᾳ σωζομένων, βεβαίως δὲ πληρέστερον εἱρμὸν ἀποτελούντων, ἑκάστη εἶχε τὸ ἴδιον ἑορτολόγιον, ἐκτενέστερον ὂν τοῦ τῆς ἑτέρας.

ζ́

Ἡ μελέτη τοῦ πρωτογόνου, ὡς νομίζω, ἑορτολογίου, τοῦ σωζομένου ἐν χειρογράφοις Εὐαγγελίοις οὖσιν ἐν χρήσει παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως, ἀποδείξει οὐκ εἰς μακρὸν ὅτι τὸ Βυζαντινὸν Ἑορτολόγιον κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ σύστασιν καὶ μορφὴν ἐστὶν ἑορτολόγιον μόνης τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, ἐν ᾧ σημειοῦνται λίαν ἀκριβῶς αἱ μνῆμαι πολλῶν πατριαρχῶν, μὴ ἀναγραφομένων ἔν τε τῷ Συναξαριστῇ καὶ τοῖς Μηναίοις. Ἴσως ἡ μελέτη βιβλίων ἱερῶν ὁμοίων εὑρισκομένων ἐν ναοῖς ἢ μοναῖς Κιλικίας, Μεσοποταμίας καὶ Πόντου, Συρίας καὶ Ἀβυσσηνίας, γνωρίσει ἡμῖν ὀνόματα καὶ βίους καὶ γεγονότα τέως ἄγνωστα ἐκ βιογραφιῶν μαρτύρων, ὁμολογητῶν, ὁσίων μοναχῶν καὶ διδασκάλων τοπικῶν ἐκκλησιῶν, ἅτινα κατὰ χρόνους ἀρχαίους δυσχερῶς ἠδύναντο 'να γίνωνται γνώριμα ὑπὸ μιᾶς Ἐκκλησίας ἑτέρᾳ διὰ τὸ δυσχερὲς τῶν περιστάσεων καὶ συγκοινωνιῶν. Οὕτως, ἀπ' ἀρχῆς μὲν ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως ἀπεδέξατο τὴν καθαγίασιν τῆς ἱερᾶς μνήμης Κυπριανοῦ τοῦ Καρθαγένης, ἀλλὰ φρονῶ ὅτι πενιχρῶς ἦγον αὐτὴν οἱ βυζάντιοι· τὸν Κυπριανόν, «ἅγιον ἄνδρα», ἐσέβοντο οἱ πιστοὶ τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας τῆς Καρθαγένης, αὐτῷ δὲ ναὸν πρὸ τῆς πόλεως ἀνεγείραντες, ἦγον μέχρι τοῦ Ϛ' τοὐλάχιστον αἰῶνος «ἐνιαύσιον ἑορτήν, ἣν δὴ Κυπριανὰ καλοῦσι»[1]. Τῆς ἁγίας δὲ Πρίμας τὴν ἑορτὴν οὐδαμοῦ τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑορτολογίων εὑρίσκομεν· καὶ ἐν τούτοις οἱ χριστιανοὶ τῆς Καρχηδόνος ἦγον κατὰ τὸν Ϛ' αἰῶνα πρὸς τιμὴν αὐτῆς ἑορτήν[2]. Οἱ κάτοικοι τῶν Μυλάσσων, κατὰ τὸν Ε' ἢ Ϛ' αἰῶνα πιθανῶς, ἦγον ἑορτὴν Ἐφραὶμ τοῦ περιφανῶς τὴν ἐπισκοπὴν ταύτην κοσμήσαντος, οὗ ὁ ναὸς ἠγείρετο ἐν τῇ παρὰ τὰ Μύλασσα Λευκῇ-Κώμῃ, θησαυρίζων καὶ τὸ λείψανον αὐτοῦ. Μετά τινα καιρόν, ὡς ἔοικεν, ἐγέραιρον οἱ πιστοὶ τῆς ἐν Μυλάσσοις ἁγίας Ἐκκλησίας τὴν μνήμην καὶ Παύλου τοῦ Μυλάσσων ἐπισκόπου, «θαύμασι τὸν ἑαυτοῦ βίον μετὰ θάνατον πιστωσαμένου», οὗ τὸ λείψανον ἀπέκειτο ἐν τῷ αὐτόθι ναῷ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἀνδρέου[3]. Ποῦ δὲ τῶν καθ' ἡμᾶς μαρτυρολογίων καὶ συναξαριστῶν πρέπει 'ν' ἀναδράμωμεν πρὸς εὕρεσιν τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἤγετο παρ' ἡμῖν ἡ μνήμη τῶν δύο τούτων Μυλασσέων ἁγίων; Πάντως δὲ τὸ Ἑορτολόγιον τῶν ἐν Πόντῳ ἁγιωτάτων Ἐκκλησιῶν ἀνέγραφεν ἡμέραν, καθ' ἣν ἦγον αὗται τὴν μνήμην τῶν κατὰ τὸν Ε' βεβαίως αἰῶνα ἀκμασάντων μητροπολιτῶν Ἀμασείας Μελετίου καὶ Σελεύκου, καὶ τοῦ τῶν Ἰβώρων ἐπισκόπου Οὐρανίου, διότι μαρτυρίαν ἔχομεν κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ϛ' αἰῶνος ὅτι οἱ τάφοι αὐτῶν ἰάσεις καὶ θαυματουρ-

4. Εὐσεβίου Παμφίλου, ἔνθ' ἀνωτ. βλέπε δὲ καὶ πρὸς τῷ τέλει τοῦ κεφαλαίου ιε' τοῦ βιβλ. Δ' τῆς Ἐκκλ. Ἱστορίας.

5. Στουδίτου ἐπιστολὴ Θαλελαίῳ· Migne, Patrologia Græca τόμ. ϟθ', στήλη 1244.

6. Κανὼν ΞΓ' τῆς Πενθέκτης Συνόδου· «Τὰ ψευδῶς ὑπὸ τῶν τῆς ἀληθείας ἐχθρῶν συμπλασθέντα μαρτυρολόγια, ὡς ἂν τοὺς τοῦ Χριστοῦ μάρτυρας ἀτιμάζοιεν, καὶ πρὸς ἀπιστίαν ἐνάγοιεν τοὺς ἀκούοντας, μὴ ἐπ' ἐκκλησίαις δημοσιεύεσθαι προτάσσομεν, ἀλλὰ ταῦτα πυρὶ παραδίδοσθαι. Τοὺς δὲ ταῦτα παραδεχομένους, ἢ ὡς ἀληθέσι τούτοις προσέχοντας, ἀναθεματίζομεν». Κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, Συμεὼν ὁ Μεταφραστὴς εἶχεν ὑπ' ὄψιν ἐν τῇ μεταφράσει τῶν βίων καὶ τῶν ἀθλήσεων τῶν μαρτύρων τὰ γνήσια ὑπομνήματα.

1. Προκοπίου Καισαρέως Ἱστορίαι· Βόννης, τόμ. Α', σελ. 397. Ἐν τέλει τοῦ Δ' αἰῶνος εὑρίσκομεν πανηγυριζομένην ἐν Μικρασίᾳ τὴν μνήμην αὐτοῦ. Γρηγ. Θεολόγ. Λόγος εἰς Κυπριανόν· Migne, ΛΕ', 1170-1193.

2. Προκοπίου, Περὶ τῶν Ἰουστινιανοῦ κτισμάτων· Βόννης· σελ. 339.

3. Συμεὼν Μεταφραστοῦ· Βίος Ξένης τῆς ὁσίας· Migne, Patrol. gr. ΡΙΔ', στήλη 992, 997, 1000. Οὐ μακρὰν τῶν Μυλάσσων ἦν ὁ τόπος Συκίνιον, ἔνθα ἐτέθη ὁ νεκρὸς Εὐσεβίας, τῆς καὶ Ξένης, κτιτορίσσης τῆς αὐτόθι μονῆς τοῦ *Ἁγίου Στεφάνου τῶν Κώων*.

γίας ἐπετέλουν[4]. Ἐν τίνι τῶν χειρογράφων Μηναίων εὑρεθήσεται μνεία τις ὑπομνήματος εἰς ἅγιον ἐπίσκοπον τῆς Ἐκκλησίας τῶν Νικαίων, Δρακόντιον, τὸν πρῶτον δῆθεν τῆς Νικαίας ἐπίσκοπον ὑπ' Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλήτου κατασταθέντα; Καὶ ἐν τούτοις οἱ κάτοικοι τῆς Νικαίας ἐπανηγύριζον τῇ 12 μαΐου τὴν μνήμην τοῦ Δρακοντίου τούτου, ἀκμάσαντος ἐν ἑνὶ τῶν τριῶν πρώτων βεβαίως αἰώνων, οὐχὶ δὲ κατὰ τὸν Α' αἰῶνα. Ἡ μεγαλοπρέπεια, δι' ἧς περιέβαλε τὴν ἐπέτειον μνήμην ἁγίου τινὸς ἡ Ἐκκλησία, παρ' ᾗ οὗτος ἐδοξάσθη καὶ ἐβίωσεν, ἡ μεγαλοπρέπεια αὕτη ἰδίαζε βεβαίως ἐκείνῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ μόνον, τῶν λοιπῶν ἢ παντάπασι τὴν ἑορτὴν ἀγνοουσῶν, ἢ μετὰ πενιχρότητος αὐτὴν ἐπιτελουσῶν. Τίνα θέλετε μείζονα τοῦ κορυφαίου Πέτρου, μείζονα τοῦ Παύλου; — Τίς ἠγνόει τὸ μεγαλεῖον αὐτῶν, τὸν ἅγιον ὑπὲρ τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας ζῆλον ἀμφοτέρων; — Καὶ ὅμως ἐπὶ μακρὰν διάρκειαν ἐνιαυτῶν ἡ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐκκλησία πενιχρῶς ἦγε τὴν μνήμην αὐτῶν, καὶ μόλις ἀπὸ τοῦ 501, ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Μακεδονίου Β', ἤρξατο 'να τελῆται μεγαλοπρεπῶς αὕτη, κατ' αἴτησιν Φήστου τινός, συγκλητικοῦ, ἀπὸ Ῥώμης εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀνελθόντος ἕνεκα σπουδαίων ἴσως ζητημάτων[5]. Αὐτὴ τοῦ πρωτοκλήτου τῶν ἀποστόλων, ὃν ἐπίστευον οἱ πατέρες ἡμῶν ἱδρυτὴν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Βυζαντίου ταύτης, ἡ μνήμη, οὐχὶ λαμπρῶς, ἀλλ' ἀγροικικώτερόν πως ἐτελεῖτο παρ' ἡμῖν μέχρις αὐτοῦ τοῦ 1759, ὅτε Σεραφεὶμ Β' ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως οἰκουμενικὸς ἀναδειχθεὶς πατριάρχης ἐπέβαλε μείζονα τὸν πανηγυρισμὸν τῆς ἑορτῆς ταύτης[6], ἥτις μέχρις ἐκείνου τοῦ ἔτους ἐγίνετό πως «ἀνέορτος, καὶ πανήγυρις ὄχι πανηγυρική, τὴν ὁποίαν τὸ πλῆθος τῶν περισσοτέρων χριστιανῶν μόλις τὴν διέκριναν ἀπὸ τὰ ὀψάρια, ὁποῦ ἀπληστότερα ἔτρωγαν, καὶ ἀπὸ τὰ μελίπαστα κολλύρια, ὁποῦ, κατὰ συνήθειαν ἐπικρατήσασαν, εἰς τρυφὴν ἐγεύοντο»[7]. Καὶ τοῦτο γίνεται ἐν ἑορτῇ ἀποστολικῇ, καὶ παρατείνεται τῆς ἑορτῆς ὁ πενιχρὸς πανηγυρισμὸς μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει, ἥτις ἴσως ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Ϛ' αἰῶνος εἰσήγαγε τὴν παράδοσιν τῆς ὑπ' Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλήτου θεμελιώσεως τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Βυζαντίου ταύτης. Οὐδ' ἔστι τοῦτο παράδοξον, διότι ἡ πρώτη διαμόρφωσις τοῦ ἐν χρήσει παρ' ἡμῖν Ἑορτολογίου εἶχε τοπικὸν χαρακτῆρα, δηλά γε δὴ κωνσταντινουπολιτικόν, ὡς ἐγὼ τοὐλάχιστον φρονῶ.

§

Ὀλίγισται ἑορταὶ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, μετὰ τὰς δεσποτικὰς καὶ θεομητορικάς, μετὰ τὰς τῶν ἀγγέλων καὶ προφητῶν καί τινων μαρτύρων, εἶχον χαρακτῆρα γενικώτερον καὶ πάγκοινον, εἰ καὶ δυνατὸν εἰπεῖν ὅτι καὶ ὁ γενικώτερος οὗτος χαρακτὴρ περιωρίζετο μεταξὺ πασῶν τῶν φυλῶν καὶ θρησκευμάτων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας. Τοιαύτη τις ἦν ἡ ἐν Μαμβρῇ τελουμένη κατὰ τὴν δρῦν ἐκείνην, ἔνθα πίστις ἦν ἐπιφανῆναι τῷ πατριάρχῃ Ἀβραὰμ τοὺς ἀγγέλους σὺν τῷ Υἱῷ καὶ Λόγῳ τοῦ Θεοῦ. Ἑρμείας ὁ Σωζόμενος λέγει ὅτι *πανήγυριν ἦγον ἐτήσιον ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ, θέρους ὥρᾳ*, μέχρι τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος, *οἱ ἐπιχώριοι καὶ οἱ προσωτέρω Παλαιστινοὶ καὶ Φοίνικες καὶ Ἀρράβιοι*. Καὶ γενικῶς μὲν ἡ πανήγυρις ἐμπορικὸν ἅμα καὶ θρησκευτικὸν ἔφερε χαρακτῆρα, «πᾶσι δὲ περισπούδαστος ἡ ἑορτή· Ἰουδαίοις μέν, καθὸ πατριάρχην αὐχοῦσι τὸν Ἀβραάμ· Ἕλλησι δὲ διὰ τὴν ἐπιδημίαν τῶν ἀγγέλων· καὶ χριστιανοῖς». Προσφέροντες δὲ πάντες οἶνον καὶ λίβανον, ἢ βοῦν, τράγον, πρόβατον, ἢ ἀλεκτρυόνα, πάσης ἀκρασίας ἀπείχοντο κατὰ τὴν πανήγυριν ταύτην, πολὺ σεμνῶς διάγοντες, ὄντως εὐαγγελικῶς οἱ πάντες, πάσης φυλῆς καὶ θρησκεύματος, *καίπερ ἀναμὶξ καθεύδοντες, καὶ τὰς σκηνὰς ὁμοῦ ἔχοντες*. Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας ἐκώλυσε πρῶτος τὸ κοσμικῶς τιμᾶν τὴν ἑορτήν, ναὸν ἐγείρας ἀντάξιον τῆς τοῦ τόπου σεμνότητος[1]. Αἱ λοιπαὶ τῶν ἑορτῶν εἶχον

---

4. Εὐτυχίου πατριάρχου Κωνστ/πόλεως Βίος, ὑπὸ Εὐστρατίου πρεσβυτέρου· Migne, ΠϚ', 2293.

5. Θεοφάνους Χρονογραφία· Βόννης, τόμ. Α', σελ. 220.

6. Μ. Ι. Γεδεών, Κανονικαὶ Διατάξεις· τόμ. Β', ἐν Κωνστ/πόλει, 1889, σελ. 456-459· «τοὐντεῦθεν λαμπρῶς τελεῖσθαι τὴν πανήγυριν *καὶ μὴ ἀψοφητὶ καὶ ἐν παρόδῳ* ταῖς λοιπαῖς παραμετρεῖσθαι ὁμοίως».

7. Εὐγενίου Βουλγάρεως λόγος κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγ. Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου· ἐν «Συλλογῇ συγγραμμάτων ἀνεκδότων Εὐγενίου Βουλγάρεως», ὑπὸ Γεωργίου Αἰνιᾶνος· Ἀθῆναι, 1838, σελ. 85. Περὶ δὲ τῶν μελιπάστων κολλυρίων ἱκανὰ μὲν γράφω ἐν τῇ προσεχῶς ἐκδιδομένῃ «Ῥαιδεστῷ», μνείαν δὲ ποιοῦμαι κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς 26 τοῦ δεκεμβρίου.

1. Ἑρμ. Σωζόμενος· Ἐκκλ. Ἱστορ. βιβλ. Β', κεφ. δ'.

τοπικώτατον χαρακτῆρα, διάφοροι δ' αἰτίαι συνεβάλλοντο πρὸς εἰσαγωγὴν αὐτῶν εἰς τὸ τῶν βυζαντίων Ἑορτολόγιον, ἐννοῶ δὲ τοπικοῦ χαρακτῆρος τὰς ἑορτὰς τὰς ἀφορώσας εἰς τὰς μνήμας εὐσεβῶν ἀνάκτων, πατριαρχῶν καὶ ἀρχιερέων, ἱδρυτῶν μοναστηρίων ἢ μοναχῶν ἐπιφανῶν, ἢ τὰς ἀφορώσας εἰς ἀνάμνησιν μεγάλου τινὸς γεγονότος.

§

Λαμβάνω πρῶτον εἰς ἐμπέδωσιν τῆς ἐμῆς γνώμης τὴν τελευταίαν ταύτην τάξιν τῶν ἑορτῶν.

Ἔν τε τῷ Συναξαριστῇ καὶ τοῖς Μηναίοις, ἐντύποις τε καὶ χειρογράφοις, ἐννεάκις ἀναγεγραμμένας εὑρίσκομεν *ἀναμνήσεις μεγάλων σεισμῶν*, ἢ μνήμην τῆς μετὰ φιλανθρωπίας *ἐπενεχθείσης ἡμῖν μεγάλης ἀπειλῆς τοῦ σεισμοῦ*: τῇ 10 (ἀντὶ τῆς 9) καὶ 26 ἰανουαρίου, τῇ 17 μαρτίου, τῇ 16 (ἀντὶ τῆς 15) αὐγούστου, τῇ 25 σεπτεμβρίου, τῇ 7 καὶ 26 ὀκτωβρίου, τῇ 6 καὶ 14 δεκεμβρίου, τῶν ἑορταστικῶν δὲ μνημῶν τούτων τὴν ἀκρίβειαν μαρτυροῦσιν οἱ χρονογράφοι τοῦ μεσαίωνος· ἐγίνοντο δὲ λιταὶ κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐν τῷ Κάμπῳ καὶ ἐν τῷ Τρικόγχῳ *ὑπὲρ τῆς τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ μακροθυμίας*[1]. Τινὲς τῶν ἐν λόγῳ σεισμῶν ἦσαν καταστρεπτικώτατοι, τινὲς ἤπιοι· ἄλλοτε δ' ὅμως σεισμοὶ φοβεροὶ κατέστρεφον πόλεις τῆς Ἀσίας ἐκ θεμελίων, ἢ χάσματα παράγοντες ἀδόκητον παρεσκεύαζον τάφον τοῖς οἰκήτορσιν, αὐτάνδρων κατορυττομένων κωμῶν τε καὶ πόλεων, ἢ νήσων ἀλλαχοῦ ἐντὸς τῶν λιμνῶν ἀναδυομένων, ὡς ἐγένοντο τοιαῦτα παράδοξα συμβεβηκότα τῷ 447 καὶ τῷ 469 ἐν Ἑλλησπόντῳ καὶ Φρυγίᾳ καὶ Χερρονήσῳ καὶ τῇ Βαάνῃ λίμνῃ τῆς Βιθυνίας[2]· γινώσκομεν δὲ φοβερωτέρους σεισμούς, τὸν τοῦ 359 κατὰ Νικομήδειαν, ὅτε συναπώλετο τῇ πόλει Κεκρόπιος ὁ ταύτης ἐπίσκοπος[3], τὸν τοῦ 543, κατὰ τὴν 6 σεπτεμβρίου, ἐν Κυζίκῳ, « ὡς πεπτωκέναι τὸ ἥμισυ τῆς Κυζίκου »[4], καὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ 524-526 ἐπαναληφθέντας, χωρὶς ἐνδείξεως τῆς θείας μακροθυμίας, ἐν Ἀναζάρβῳ τῆς Κιλικίας, ἐν Πομπηϊουπόλει τῆς Μυσίας, καὶ κατὰ τὴν τοσοῦτον οἰκτρῶς δοκιμασθεῖσαν Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην, ἐν ᾗ θῦμα σὺν τῷ ποιμνίῳ καὶ ὁ ποιμὴν αὐτῆς Εὐφράσιος ἐγένετο[5]. Τίς ἀγνοεῖ δὲ τὸν κατὰ τὴν 6 ἰουλίου 551 γενόμενον ἐν Ἀραβίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ καὶ Μεσοποταμίᾳ σεισμόν, καθ' ὃν κατεστράφησαν ἡ Τύρος, ἡ Σιδών, ἡ Βηρυτός, ἡ Τρίπολις καὶ ἕτερα πολίσματα πλεῖστα;[6] Ἐν τούτοις οὐδεμίαν ποιοῦνται μνείαν τῶν ἐν λόγῳ σεισμῶν ὅ τε Συναξαριστὴς καὶ τὰ Μηναῖα, διότι ἡ Κωνσταντινούπολις οὐδὲν ἔπαθεν. Ὅταν εὑρεθῇ τὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας Ἑορτολόγιον, καὶ τὸ τῶν ἐν Φοινίκῃ καὶ Μεσοποταμίᾳ καὶ τῶν τῆς χριστιανικῆς Συρίας Ἐκκλησιῶν, ἀπαντήσομεν ἐν αὐτοῖς πάντως σημειουμένην τὴν ἀνάμνησιν τῶν θεομηνιῶν τούτων, διότι ἀπὸ τοῦ 527 πιθανῶς, ὅτε, θεοσεβοῦς τινος ἰδόντος ἐν ὁράματι ὅτι πρέπει ἵνα γράψωσιν ἐπὶ τῶν ὑπερθύρων τῶν οἰκιῶν: *Χριστὸς μεθ' ἡμῶν· στῆτε·* ἔγραψαν τὰς λέξεις, «ἔστη ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ», Θεούπολις δ' ἐπεκλήθη ἡ Ἀντιόχεια· καὶ τούτου τοῦ γεγονότος, ὡς καὶ τῶν ὁμοίων, ἐγίνετο μνεία βεβαίως ἐν τοῖς τοπικοῖς ἐκείνοις Ἑορτολογίοις καὶ τοῖς σχετικοῖς ὑπομνήμασιν.

Ἐκτὸς τῶν ἀναγραφομένων ἑκάστοτε σεισμῶν, ὁ Συναξαριστὴς καὶ τὰ Μηναῖα σημειοῦσιν ἀνάμνησιν μὲν *ἐμπρησμοῦ μεγάλου* τῇ 1 σεπτεμβρίου τελουμένην, μνήμην δὲ τῆς *μετὰ φιλανθρωπίας κατενεχθείσης κόνεως* ἐπὶ Λέοντος τοῦ Μεγάλου, τῇ 6 τοῦ νοεμβρίου γινομένην[7]. Τὰ δυστυχήματα ταῦτα συνέβησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει· τὴν ἀνάμνησιν δὲ γεγονότων τοιούτων, οἷον ὁ μέγας ἐμπρησμός, οἱ χριστιανοὶ φαίνονται πολλῷ πρὸ τοῦ θρᾳκὸς Λέοντος πανηγυρίζοντες. Ἀρχαιότερον ἐτέλουν οἱ Ναυατιανοί. Τῇ 17 αὐγούστου 433 ἐξερράγη πυρκαϊὰ πέριξ τοῦ δημοσίου λουτροῦ, «ᾧ ἐπώνυμόν ἐστιν Ἀχιλλεύς», αὕτη δὲ προεξετάθη μέχρι τοῦ ναοῦ τῶν Ναυατιανῶν τοῦ κειμένου πλησίον τοῦ Πελαργοῦ· παραδόξως ὁ τῶν Ναυατιανῶν σχισματικῶν ναὸς ἐσώθη, τῶν πέριξ πάντων πυρπολληθέντων· «Ναυατιανοὶ δὲ σῶστρα τῆς Ἐκκλησίας ἐξ ἐκείνου καθ' ἕκαστον ἔτος ἐπιτελοῦσι, περὶ τὴν ἑπτακαιδεκάτην αὐγούστου

1. Ἴδε τὰ γραφόμενα κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐν τῷ μετὰ χεῖρας Ἑορτολογίῳ.

2. Εὐάγριος· Ἐκκλησ. Ἱστορ. βιβλ. Α', 17, βιβλ. Β', 14. Βλέπε καὶ τὰς τοῦ Valesii annotationes.

3. Θεοφάνους Χρονογραφία· Βόννης, τόμ. Α', σελ. 69. Χρονικὸν Πασχάλιον· σελ. 543.

4. Γεωργίου Κεδρηνοῦ Σύνοψις ἱστοριῶν· Βόννης, τ. Α', σελ. 656. Μαλαλᾶς· τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως, σελ. 420. Εὐάγριος· Ἐκκλησ. Ἱστορ. βιβλ. Δ', κεφ. ε', ϛ'.

5. Θεοφάνης· Α', σελ. 347.

6. Fragmenta κλπ. Migne, τόμ. ΠΕ', στ. 1824.

7. βλέπε ἐν ταῖς οὕτω σημειουμέναις ἡμέραις.

μηνός, εὐχαριστηρίους εὐχὰς πέμποντες τῷ Θεῷ. Σχεδόν τε πάντες, διὰ τὸ ἐπ' αὐτῆς συμβὰν θαῦμα, τιμῶσιν ἐξ ἐκείνου τὸν τόπον, καὶ ὡς ἀληθῶς ἅγιον προσκυνοῦσιν, οὐ μόνον χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ τῶν ἑλληνιζόντων οἱ πλείονες»[8]. Τοῦθ' ὅπερ δηλοῖ ὅτι, καὶ τοιούτων ἑορτῶν ἀγομένων παρὰ Ναυατιανοῖς, ἤγουν ἀνθρώποις ἀπεσχισμένοις τῆς Ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων, τοπικὸς ἦν ὁ χαρακτήρ. Τίς ἀγνοεῖ ὅμως ὅτι καὶ ἀλλαχοῦ παρόμοια δυστυχήματα συνέβαινον, ἐμπρησμοὶ δῆλον οὖν, καὶ πολυομβρίαι, καὶ καταστροφαὶ κατ' αὐτὰς καὶ θεοσημεῖαι; Ἀλλὰ μνήμην αὐτῶν οὔτ' ἐν τοῖς Μηναίοις εὑρίσκομεν, οὔτε ἐν τῷ Συναξαριστῇ, διότι, πόλεων καὶ κωμῶν ἑτέρων ἀλλαχοῦ δυσπραγουσῶν, ἡ Κωνσταντινούπολις οὐδὲν ἔπασχεν, οὐδ' ἀνέγραφε ταύτας, ὡς εἰκός, ἐν τῷ ἑαυτῆς Ἑορτολογίῳ· διότι οὐδ' εἶχεν ἀνάγκην ἐτησίων λιτῶν καὶ παρακλήσεων πρὸς Θεόν. Φρονῶ δ' ὅτι καὶ τὰ ἀρχαιότερα τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν Ἑορτολόγια μνείαν οὐκ ἦγον τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει φαινομένων τούτων καὶ δυστυχημάτων, ὡς οὔτε τῶν ἀναμνήσεων ἀποτυχουσῶν οἱωνδηποτοῦν ἐπιδρομῶν ἢ πολιορκίας ἀποτυγχανούσης[9].

Ἐπίσης χαρακτῆρα τοπικώτατον ἔχουσιν αἱ ἐτήσιαι μνῆμαι τῶν γενεθλίων τῶν ναῶν, δῆλά γε δὴ τῶν *ἐγκαινίων*, τῶν *θυρανοιξίων*, τῶν *φωτοδρομίων* τοῦ τε μεγίστου ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, τοῦ πλησίον αὐτοῦ ναοῦ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, τῶν ναῶν τῆς Θεοτόκου τοῦ Κύρου, τῆς Θεοτόκου τῆς Πηγῆς, τῆς Θεοτόκου τῶν Καλλιστράτου, τῆς Θεοτόκου τῆς Διακονίσσης, τῆς Θεοτόκου τῶν Βλαχερνῶν, τῆς Θεοτόκου τῆς Πέτρας, τῆς Θεοτόκου τῶν Κουράτορος, τῆς Θεοτόκου τῶν Χαλκοπρατείων, τοῦ ναοῦ τῶν ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου ἐν τοῖς Μαρνακίου, τῆς περιωνύμου μονῆς τοῦ Στουδίου, τοῦ ναοῦ τῶν Τεσσαράκοντα μαρτύρων, Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, καὶ πολλῶν ἑτέρων ναῶν: παρεισδύσασαι βαθμηδὸν εἰς τὸ βυζαντινὸν Ἑορτολόγιον μέχρι τοῦ ΙΑ' ἢ ΙΒ' αἰῶνος, ὅτε διὰ Μαυρικίου τοῦ διακόνου συνεπληρώθη ὁ Συναξαριστὴς καὶ ἐγένετο, οὕτως εἰπεῖν, ὁ Κανών, ᾧ ἔδει ν' ἀκολουθήσωσιν αἱ ἐντὸς καὶ πέριξ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κείμεναι ἐκκλησίαι καὶ τὰ μοναστήρια· ἀλλ' ἐξ εἰκοσιπέντε τοιούτων μνημῶν ἐγκαινίων ναῶν καὶ μονῶν, μία μόνον ἀναφέρεται εἰς ναὸν κείμενον ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ μνήμη τῶν ἐγκαινίων τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, περὶ οὗ ἀμφιβάλλω τέως, εἴπερ κατὰ τὴν πρωτόγονον αὐτοῦ μορφὴν ἐννόει τὸ Ἑορτολόγιον τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις[10], ἢ τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ναὸν Ἀναστάσεως, τὸν καὶ Ἀναστασίας. Ἑτέρωθεν, ἀνάγκη 'να σημειώσωμεν ὅτι ἐξ ἑκατὸν δώδεκα πατριαρχῶν ὀρθοδόξων Κωνσταντινουπόλεως, ἀπὸ Μητροφάνους ἕως Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου, πεντήκοντα καὶ ἑπτὰ κατετάχθησαν ἐν τῷ Ἑορτολογίῳ, δηλ. πλέον τοῦ ἡμίσεος. Ἀπέναντι τούτων ?πόσοι πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, πόσοι δ' ἀρχιεπίσκοποι Κύπρου, Ἰβηρίας ἢ Ἀχριδῶν ἔσχον τὴν τιμὴν 'να καταταχθῶσιν ἐν ταῖς τῶν ἁγίων φάλαγξιν, ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Βυζαντίου γεραιρόμενοι; Ἐγὼ φρονῶ ὅτι πολλοὶ τούτων ἐν τοῖς τοπικοῖς Ἑορτολογίοις ἐκείνων τῶν Ἐκκλησιῶν, παρ' αἷς ἤνθισαν, κατετάττοντο.

ϛ

Χαρακτῆρα τοπικὸν ἔχοντος ἐξ ἀρχῆς τοῦ Βυζαντινοῦ Ἑορτολογίου, οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἔχομεν ὅτι τῆς ὑπερκειμένης ταύτης τῶν πόλεων οἱ ἀρχιερεῖς, καθὼς καὶ οἱ εὐσεβεῖς ἄνακτες καὶ πάντες οἱ τῶν ἐν αὐτῇ καὶ πέριξ μονῶν ἱδρυταὶ ἔδει 'να καταταχθῶσι βαθμηδὸν ἐν τῷ Βυζαντινῷ, δηλαδὴ τῷ Κωνσταντινουπολιτικῷ Ἑορτολογίῳ. Τὴν κατάταξιν ταύτην εὐώδωσε θαυμασίως ὁ ἰσαπόστολος Κωνσταντῖνος διὰ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ μεγάλου ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων «ἣν δι' αὐτὸ τοῦτο πεποιήκει ὅπως ἂν *οἱ βασιλεῖς τε καὶ ἱερεῖς* τῶν ἀποστολικῶν λειψάνων μὴ ἀπολιμπάνοιντο[1]»· ἤ, καθὼς ἑτέρῳ σαφῶς ὁ λόγος οὗτος ἐκτίθεται, «ἀπὸ τούτου (δηλ. τοῦ 337) ὡς ἔκ τινος ἔθους γενομένου, καὶ οἱ μετὰ ταῦτα τελευτήσαντες ἐν Κωνσταντινουπόλει βασιλεῖς χριστιανοὶ κεῖνται, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐπίσκοποι, ὡς καὶ τῆς ἱερωσύνης ὁμοτίμου τῇ βασιλείᾳ οὔσης, μᾶλλον μὲν οὖν ἐν τοῖς ἱεροῖς τόποις καὶ τὰ πρῶτα ἐχούσης[2]». Ὥστε βασι-

8. Σωκράτης Σχολαστικός· Ἐκκλησ. Ἱστορ. βιβλ. Ζ', κεφ. λθ'.

9. Ἴδε ἐν τῇ 5 καὶ 15 ἰουνίου, καὶ 7 καὶ 15 αὐγούστου.

10. Οὕτως εἰσήχθη ἴσως ὡς τοπική τις ἑορτὴ ἡ μνήμη τῶν ἐγκαινίων τούτων· ἕνεκεν ἀμαθείας δ' ὕστερον ἡ συνταχθεῖσα Ἀκολουθία ἐπεγράφη εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῶν ἐγκαινίων τοῦ μεγάλου ναοῦ τῶν Ἱεροσολύμων.

1. Σωκράτης· Ἐκκλησ. Ἱστορ. Α', κϛ.

2. Σωζόμενος· Ἐκκλησ. Ἱστορ. Β' λδ'.

λεὺς ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων θαπτόμενος εἶχέ τινα δικαιώματα πρὸς συγκαταρίθμησιν ἐν τοῖς ἁγίοις τοῦ Ἑορτολογίου, κατηριθμεῖτο δ' εὐχερέστερον εἴπερ ἦν κτίτωρ ναῶν καὶ μονῶν, ἢ προστάτης τῆς ὀρθοδόξου πίστεως· καὶ ἡ μὲν αἰτιολογία αὕτη οὐκ ἔστι βάσιμος, ὅσον ἡ πρώτη· τοῦ δὲ Ἑορτολογίου τοπικὸν χαρακτῆρα φέροντος, ἤρκει μόνον ἡ ἀνέγερσις ναῶν καὶ μονῶν ὅπως ὁ δομήτωρ ἄναξ εἰσαχθῇ εἰς τὸ Ἑορτολόγιον. Ἐκτὸς τῆς καθαγιάσεως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, πάντη διάφορον ἐχούσης τὸν λόγον[3], ἐκτὸς τῆς τοῦ Θεοδοσίου Α', τοῦ Θεοδοσίου Β' καὶ Μαρκιανοῦ, συγκαλεσάντων τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους Β', Γ' καὶ Δ', Λέων ὁ Θρᾷξ ὀφείλει, κατ' ἐμέ, τὴν εἰσαγωγὴν αὐτοῦ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς· Εὐδοκία ἡ πρότερον Ἀθηναΐς, πολλὰς οἰκοδομήσασα μονὰς ἐν Παλαιστίνῃ καθὼς καὶ τὸν ἔξω τῆς Ἱερουσαλὴμ ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου[4], εἰσήχθη εἰς τὸ Ἑορτολόγιον ὡς κτιτόρισσα ναῶν, διότι ἕτερος λόγος οὐ γινώσκεται, ἅτε τῆς Εὐδοκίας ἔν τισι ζητήμασιν οὐ συμφρονούσης τῇ Ἐκκλησίᾳ· καὶ ἡ Πουλχερία δὲ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον[5] ἔτυχε τῆς ἐν τῷ χορῷ τῶν ἁγίων κατατάξεως· καὶ ὁ πρεσβύτερος Ἰουστῖνος· καὶ αὐτὸς ὁ Ἰουστινιανὸς ὁ Α', οὗ τὴν μνήμην ἐγέραιρον ἐνιαυσίᾳ πανηγύρει κατὰ τὴν Ἔφεσον ὡς δομήτορος τοῦ ναοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, διότι μέχρι τοῦ ΙΒ' αἰῶνος τὸ τῶν Βυζαντίων Ἑορτολόγιον οὐ κατηρίθμει τὸν ἄνθρωπον ἐν τοῖς ἁγίοις ἕνεκα στρεβλῶν τινων δοξασιῶν αὐτοῦ· πρῶτον δὲ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΒ' ἑκατονταετηρίδος ἤρξατο μεγαλοπρεπῶς ἡ Ἐκκλησία πανηγυρίζειν ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας τὴν μνήμην Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α'[6]. Κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα ἡ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐκκλησία ἑώρταζε τῇ 29 αὐγούστου τὴν μνήμην καὶ αὐτοῦ τοῦ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος[7], τιμῶσα τοῦτον βεβαίως ὡς κτίτορα καὶ καινιστὴν πολλῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τοῖς πέριξ μονῶν καὶ ναῶν· ἐντεῦθεν ἀπὸ τοῦ ΙΒ' ἢ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἐγέραιρε τὴν μνήμην Εἰρήνης βασιλίδος τῆς μετὰ ταῦτα Ξένης μοναχῆς, καθὸ κτιτορίσσης, ἐπὶ μάρτυρι τῷ Συναξαριστῇ[8], τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος. Πρώτης δὲ μεταξὺ πάντων καὶ πασῶν ἡ μνήμη τῆς ἁγίας Ἑλένης ἤρξατο γεραιρομένη, ἀπὸ δὲ τῶν Ἱεροσολύμων κατεγκλιματίσθη ταχέως εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως, ἴσως δὲ καὶ τῶν ἀνὰ τὸν Ἀστακηνὸν κόλπον πόλεων, ἐξ ὧν Ἑλενόπολις ὑπ' αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς τὸ Δρέπανον μετωνομάσθη[9]· δύναται δέ τις εἰπεῖν ὅτι καὶ συγχρόνως ἤρξατο γεραιρομένη ἐν Θρᾴκῃ καὶ Βιθυνίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ ἡ μνήμη τῆς μακαρίας Ἑλένης ἀμέσως μετὰ θάνατον, διότι αἱ ἐν Ἱεροσολύμοις ἱεραὶ παρθένοι, αἷς ἐστῶσα, δι' ἑαυτῆς, ὡς θεράπαινα, ταῖς τραπέζαις ἡ θεόφρων διηκόνει, διὰ παντὸς θείαις μνήμαις αὐτὴν ἐμακάριζονν· ἐπίσης δ' ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐτίμων τὴν μακαρίαν βασιλίδα *μνήμαις φαιδραῖς καὶ πανηγύρεσι*[10].

ε

Οὐδαμῶς παράδοξον εἰκασίαν εἰσάγω, νομίζων ὅτι Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτῆς εἰσήγαγεν ἢ ἐπέβαλε τὸν μεγαλοπρεπῆ πανηγυρισμὸν τὸν εἰς μνήμην τῆς μητρὸς αὐτοῦ· αὐτὸς ἀκριβῶς εἰσήγαγε τὴν ἀποθέωσιν αὐτοῦ, οἷον εἰπεῖν, ἐξ ἧς, συνδυαζομένης πρὸς τὸν ἐν τοῖς Ἁγίοις Ἀποστόλοις ἐνταφιασμὸν τῶν εὐσεβῶν βασιλέων, διηυκολύνθη ἡ παρείσδυσις πολλῶν εἰς τὸ Ἑορτολόγιον, καὶ μονονουχὶ τοῦ κακούργου Φωκᾶ. Λόγος ἐκτενὴς ἐστι περιττὸς ἐπὶ τούτῳ· Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας ὡς κτίτωρ τῆς ἐπωνύμου αὐτῷ πόλεως διέταξε 'να ἐπιτελῆται τῇ 11 μαΐου τὸ Γενέθλιον αὐτῆς καὶ 'ν' ἀνοίγηται κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τὸ δημόσιον τοῦ Ζευξίππου λουτρόν· ποιήσας δ' *ἑαυτῷ στήλην κεχρυσωμένην* αβαστάζουσαν ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ τύχην τῆς αὐτῆς πόλεως καὶ αὐτὴν κεχρυσωμένηνν διέταξεν ὅπως εἰσάγωσι ταύτην εἰς τὸ Ἱππικὸν κατὰ τὴν 11 τοῦ μαΐου μετὰ πομπῆς στρατιωτικῆς καὶ μεγάλης παρατάξεως, πάντων κρατούντων κηρία λευκά, καὶ 'να διέρχηται πρὸ τοῦ

3. τὸν λόγον ἀμέσως ἐξετάζω κατωτέρω.

4. Εὐάγριος· Ἐκκλ. Ἱστορ. βιβλ. Α' κεφ. κα', κβ'. Νικηφόρος Κάλλιστος· Ἐκκλησ. Ἱστορ. βιβλ. ΙΔ', κεφ. ν'.

5. Σωζόμενος· Ἐκκλ. Ἱστορ. βιβλ. Θ', κεφ. α' καὶ γ'. Νικηφόρος Κάλλιστος· ΙΔ', β. Θεοδώρου Ἀναγνώστου Ἐκλογαὶ ἐκ τῆς Ἐκκλ. Ἱστορ. Α', 5. Θεοφάνης· τόμ. Α' σελ. 126, 164.

6. βλέπε προχείρως τοῦ Μ. Ι. Γεδεὼν τοὺς Πατριαρχικοὺς Πίνακας· σελ. 348.

7. Πορφυρογεννήτου, Ἔκθεσις τῆς βασιλείου τάξεως· Βόννης, τόμ. Α', σελ. 780.

8. ὑπόμνημα εἰς τὴν 13 αὐγούστου.

9. Μαλαλᾶς· σελ. 323. Πασχάλιον Χρονικόν· Βόννης, 527. Κεδρηνός· Α' τόμου σελ. 519.

10. Θεοφάνης· τόμ. Α', σελ. 40.

βασιλικοῦ καθίσματος ἡ στήλη αὕτη, ὁ δὲ κατὰ καιρὸν βασιλεὺς ἐπεγειρόμενος ἵνα προσκυνῇ τήν τε στήλην ταύτην τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τὴν παράστασιν τῆς τύχης τῆς πόλεως· ὡς οὐκ ἐγένετο πώποτε βασιλέα τῶν πρὸ αὐτοῦ δοξασθῆναι οὕτως ἐν τῇ ζωῇ καὶ μετὰ θάνατον»[1]. Τοιαύτη δ' ἦν ἡ γενομένη λατρεία πρὸς αὐτὸν ὡς δομήτορα τῆς πόλεως ἢ καὶ ὡς ἰσαπόστολον καὶ ταφέντα σὺν τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις, ὥστε, ἔτη τινὰ μετ' αὐτόν, Φιλοστόργιος ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἱστοριογράφος, ὁ τὰ περὶ τὴν πίστιν οὐ πάνυ τοι ὀρθοτομῶν, μομφὴν διετύπου κατὰ τῶν χριστιανῶν, ὡς παρενεχθέντων στὴν εἰκόνα Κωνσταντίνου τὴν ἐπὶ τοῦ Πορφυροῦ κίονος ἱσταμένην ἱλάσκεσθαί τε θυσίαις, καὶ λυχνοκαΐαις καὶ θυμιάμασι τιμᾶν, εὐχάς τε προσάγειν ὡς Θεῷ, καὶ ἀποτροπαίους ἱκετηρίας τῶν δεινῶν ἐπιτελεῖν[2]. Ἐτελεῖτο ἄρα ἀληθὴς ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἱερὰ πανήγυρις, κοσμικὴν ἔχουσα τὴν καταβολήν. ὅ,τι δ' ἐγίνετο περὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τὴν αὐτοῦ στήλην, ἔδει γενέσθαι βραδύτερον καὶ πρός τινας εἰκόνας καὶ στήλας εἰς τιμὴν ἑτέρων αὐτοκρατόρων ἀνασταθείσας· διότι βασιλέων εἰκόνες καὶ στῆλαι, καθὼς καὶ ἑτέρων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν «εἰς τὸν ἡμέτερον βίον πάντως εἰσήχθησαν.... οἱονεί τις ὑπόμνησις πρὸς ἀρετὴν γινόμενα»[3], πολλαχοῦ δ' ἠγείροντο παρ' ἡμῖν καὶ μετὰ τὸν Δ' αἰῶνα, πολλῆς ἀπολαύουσαι τιμῆς καὶ σεβασμοῦ πολλοῦ, οὗτινος εἴπερ ἐγίνετό τις ἔξαρνος ἐτιμωρεῖτο, καθὰ δεικνύουσι τὰ περὶ τοὺς ἀνδριάντας Θεοδοσίου καὶ Πλακίλλας ἐν Ἀντιοχείᾳ γενόμενα κατὰ τὰ τέλη τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος. Ἐπιφανεῖς ἄνδρες ἀνίστων ἐκείνοις ἀνδριάντας καὶ στήλας ἢ καὶ αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἐπέτρεπον οἱ ἄρχοντες λαῶν τὴν ἀναστήλωσιν τοιούτων, ὡς ἔπραξεν Εὐδοξία ἡ τῷ Χρυσοστόμῳ πολεμία τῷ 404[4]. Οἱ σκρινιάριοι (χαρτοφύλακες) ἐπὶ Λέοντος τοῦ Θρᾳκὸς «ἀργυρήλατον ὅλην εἰκόνα τῷ βασιλεῖ ἐπὶ κίονος ἀναστήσαντες, τὸ πάλαι καλούμενον Πλάκωτον, πρὸς τῷ Ὡρολογίῳ τῆς πόλεως, διεκόσμησαν· ὡς ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ δημοσίου ἱστρουμένου κῦρον ἱστορημένον. Καὶ ἡ μὲν στήλη καθ' ἡμᾶς ἐπὶ τὰ χρειωδέστερα τῆς πόλεως προεχώρησεν· ὁ δὲ κίων πρὸ τῆς ἐν τῷ λεγομένῳ Ἑβδόμῳ ἀγορᾶς ἀναστάς, τῇ τοῦ κρατίστου ἡμῶν βασιλέως εἰκόνι σεμνύνεται»[5]· τοῦθ' ὅπερ δηλοῖ τὸν πρὸς τὰς εἰκόνας ταύτας σεβασμόν. Αὐτοῦ δὲ τούτου τοῦ Λέοντος αὐταρχοῦντος, Κωνσταντῖνος ὕπαρχος, εἰδήμων τῆς κατὰ Λατίνους παιδείας καὶ γλώσσης, «ἀγορὰν ἐδείματο διαπρεπεστάτην, Λέοντος αὐτὴν προσαγορεύσας, ἐν ᾗ καὶ τὴν προαγωγὴν ἐκείνου ψηφῖδι κατεγράψατο»[6]. Καὶ μετ' αὐτόν, Ἀναστασίου τοῦ Θρᾳκὸς ἀνάσσοντος, αὐτοῦ κελεύσει, στήλη ἀνεστήθη τῷ 506 διὰ τοῦ ἀπὸ ὑπάτων Ἰωάννου τοῦ Παφλαγόνος, χωνεύσαντος πάντα τὰ χαλκουργήματα τῆς πλατείας Κωνσταντινουπόλεως, «ἅπερ ὁ θειότατος Κωνσταντῖνος ὡς καλλιστεύοντα ἀπὸ ἑκάστης πόλεως συναγαγὼν ἤνεγκεν εἰς κόσμησιν αὐτῆς»[7]. Οὐδεμία δ' ἀμφιβολία ὅτι καὶ αὕτη, καθὼς καὶ ἡ τοῦ Μ. Ἰουστινιανοῦ τῷ 544 ἀνασταθεῖσα ἔφιππος στήλη[8], καὶ τίς οἶδε πόσαι ἕτεραι τοιαῦται, μεγίστων ἀπήλαυον τιμῶν· διότι μέχρι τοιούτου βαθμοῦ ἔβαινεν ἡ κολακεία, ὥστε, ζῶντος ἔτι τοῦ βδελυροῦ Φωκᾶ καὶ κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ, «οἱ μάταιοι τῶν ἀνθρώπων ἀσπροφοροῦντες εἰσῆγον εἰς τὸ Ἱππικὸν τὴν εἰκόνα μετὰ κηραψίας»[9]. Εἰ δὲ ζῶντες ἀπελάμβανον οἱ τοιοῦτοι δείλαιοι τοιαύτας τιμάς, συνεπὲς ἦν καὶ δίκαιον ἵν' ἀπολαμβάνωσιν οἱ βέλτιστοι μετὰ θάνατον τιμὰς ἀληθεῖς, ὧν ἦσαν ἄξιοι καὶ καθ' ἑαυτοὺς καὶ ἐν ἀντιβολῇ πρὸς τὸν ἀλιτήριον Φωκᾶν.

ζ'

Πᾶσι δὲ γνωστῆς οὔσης τῆς θεωρίας ὅτι ἰσοῦται τῇ ἱερωσύνῃ ἡ βασιλεία, ἦν ἑπόμενον ἵν' ἀπονέμηται σχεδὸν ἡ αὐτὴ τιμὴ τοῖς τε λειψάνοις τῶν ἐπισκόπων καὶ τοῖς σκήνεσι τῶν εὐσεβῶν ἀνάκτων. Ἡ θεωρία αὕτη, καθόσον οἱ αἰῶνες παρήρχοντο, προσελάμβανε τύπον διδασκαλίας εἰ οὐχὶ δογματικῆς, ἀλλὰ παροιμίας· οὕτω δὲ κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα Πολύευκτος ὁ πατριάρχης ἀνεβίβασεν αὐτὴν εἰς περιωπὴν ὑψηλοτέραν, ἀπορανθεὶς ἐπὶ τῇ στέψει

1. Πασχάλιον Χρονικόν· σελ. 529-530 καὶ 533. Μαλαλᾶς· σελ. 321-322.
2. Φιλοστοργίου Ἐκκλ. Ἱστοριῶν ἐπιτομή· Β', 17.
3. Θεοκτίστης τῆς λεσβίας βίος· ἐν Μνημείοις Ἁγιολογικοῖς Θεοφίλου Ἰωάννου· Βενετίᾳ, 1884, σελ. 18.
4. Θεοφάνης· Α', σελ. 123.
5. Ἰωάννου Λαυρεντίου Λυδοῦ, περὶ ἀρχῶν τῶν Ῥωμαίων πολιτείας· ἐκδόσεως Hase, Παρίσιοι, 1812, σ. 212.
6. Λυδοῦ, ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 128.
7. Θεοφάνης· Α', σελ. 229. Μαλαλᾶς· σελ. 400.
8. Μαλαλᾶς· σελ. 482.
9. Πασχάλιον Χρονικόν· σελ. 701.

τοῦ Ἰωάννου Τζιμισκῆ ὅτι τὸ χρίσμα ἐκεῖνο πάσας τὰς μέχρι ἐκείνης τῆς ἡμέρας γενομένας ἁμαρτάδας ἀποπλύνει, καθὼς τὸ χρίσμα τὸ κατὰ τὸ βάπτισμα καθαίρει τὰ πρὸ τοῦ βαπτίσματος ἀμπλακήματα[1]. Περὶ τῆς ἐπισκοπικῆς ἀξίας ἤκουσεν οὐ πρὸ μικροῦ παρομοίαν θεωρίαν ἡ Ἐκκλησία διατυπουμένην καὶ παρ' ὀρθοδόξων καὶ παρὰ τῶν κατὰ τὴν πίστιν διεστραμμένων· Μαρτύριος ὁ Κίλιξ ἔλεγε πρὸς τὸν πατριάρχην Νεκτάριον ὅτι «τό τε θεῖον λουτρὸν καὶ ἡ ἱερωσύνη ἀμπλακημάτων εἶναι λυτήρια τοῖς θείοις ἔγνωμεν νόμοις»[2]· Πέτρος δ' ὁ Κναφεὺς ὁ κακόδοξος πατριάρχης Ἀντιοχείας, Ξεναίαν τὸν μήπω τοῦ θείου λουτροῦ κατηξιωμένον χειροτονήσας ἐν ἀγνοίᾳ τῆς προτέρας ζωῆς ἐπίσκοπον Ἱεραπόλεως, ἀπεφάνθη καὶ οὗτος, ἑκατὸν εἴκοσιν ἔτη μετὰ τὸν Κίλικα Βασίλειον, ὅτι ἡ χειροτονία ἐπέχει καὶ τὸν τόπον τοῦ βαπτίσματος· «μαθὼν δὲ ὕστερον ἀβάπτιστον αὐτὸν εἶναι, ἀρκεῖν αὐτῷ τὴν χειροτονίαν ἀντὶ βαπτίσματος ἔφησεν»[3]. Εἰ δὲ κατὰ τὰ τέλη τῆς Ζ' ἑκατονταετηρίδος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς ὑπό τινων κατηγορήθη ἐπὶ πρωτοφανεῖ διδασκαλίᾳ τοῦ μήτ' εὔλογον εἶναι δῆθεν, μήθ' ὅσιον ἱερεῖς καλεῖσθαι τοὺς ὑπάτους κοσμικοὺς ἄρχοντας, ἀπεδείχθη μὲν ὅτι τὸ τοιοῦτον οὐκ ἐδίδαξεν, ἀλλ' αὐτὸς εἶπε περὶ διαφορᾶς ὑπαρχούσης μεταξὺ τῆς μὲν καὶ τῆς δὲ τῶν ἀρχῶν τούτων, καθὸ τῆς μὲν ἁγιαζούσης καὶ μυστήρια τελούσης καὶ ναοὺς χριούσης, τῆς δὲ οὐχί, καὶ συνεπῶς ἁλουργίδα μὲν ταύτης καὶ στέμμα φερούσης, ἐκείνης δὲ ὠμοφόριον καὶ Εὐαγγέλιον καὶ μὴ δυναμένης ἐκεῖνα φέρειν, ἅτινα τοῖς βασιλεῦσι μόνον ἦσαν ἴδια· ἐπαγόμενος ὅτι «καὶ εἰς τὴν ἁγίαν ἀναφορὰν ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπέζης (ἐκεῖνοι) μετὰ τοὺς ἀρχιερέας καὶ διακόνους, μετὰ τῶν λαϊκῶν μνημονεύονται»[4]. Οὕτως ἔμενεν ἰσχύουσα πάντοτε ἡ διδασκαλία περὶ τῆς ἰσότητος ἱερωσύνης καὶ βασιλείας, συνεπάγουσα πάντοτε τὴν ἰσότητα τῆς τιμῆς τῆς ἀπονεμομένης εἰς τὰ λείψανα τῶν ἱερέων καὶ τῶν εὐσεβῶν ἀνάκτων. Γινώσκομεν πῶς ἐτιμωρήθη κατὰ τὴν κηδείαν Εὐδοκίας τῆς πρώτης συζύγου τοῦ Ἡρακλείου ἡ ἀγροῖκος ἐκείνη κόρη «λίαν οἰκτρὸν ἐπιτάφιον τῇ θανούσῃ προσαχθεῖσα»[5] κατά τι παλαιὸν ἔθιμον, ὅπερ ἀποδοκιμάζει Νικηφόρος ὁ μακάριος ἱστοριογράφος καὶ πατριάρχης «βάρβαρον ἔθιμον» καλῶν[6]. Οἱ δὲ τὸν Λέοντα Διάκονον πρόχειρον ἔχοντες εὑρίσκουσιν ὅτι τὴν αὐτὴν ὑπέστη τιμωρίαν τὸ γύναιον ἐκεῖνο τὸ κατὰ τῆς κεφαλῆς Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ τῷ 967 λίθους ἐπιρρῖψαν[7].

Τὰς αὐτὰς δὲ τιμὰς ἀπένεμον οἱ αἰῶνες ἐκεῖνοι πρὸς τὰ λείψανα τῶν εὐσεβῶν ἀνάκτων κατὰ τὴν ἀνακομιδὴν αὐτῶν. Κατὰ τὸν μῆνα σεπτέμβριον, πιθανῶς τοῦ 886, διαταγῇ τοῦ Σοφοῦ Λέοντος, γενομένης ἐκ Χρυσοπόλεως τῆς ἀνακομιδῆς τῶν λειψάνων Μιχαὴλ τοῦ Μεθυστοῦ, υἱοῦ τοῦ Θεοφίλου, εἰσαγαγόντες εἰς τὴν πόλιν «μεθ' ὕμνων καὶ τιμῆς πολλῆς καὶ μετὰ κηρῶν πολλῶν μέχρι τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων προέπεμψαν»[8]. Εἰ δ' ἐψάλλετο, καθὰ γινώσκομεν, ἐπὶ τῶν τελευτώντων ἀκολουθία νεκρώσιμος ἀπὸ τοῦ ϛ' ἔτι αἰῶνος[9], ἀλλ' ἡ προπομπὴ τῶν λειψάνων τῶν εὐσεβῶν ἀνάκτων ἐγίνετο καὶ *μετὰ κηρῶν καὶ τιμῆς πολλῆς*. Τῷ 1260, ἐν τῷ κατὰ τὸ Ἕβδομον ἱερῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου εὑρεθέντος ὁλομελοῦς τοῦ λειψάνου Βασιλείου τοῦ Β', Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος, πέμψας σηρικὰ πέπλα χρυσόσημα, διέταξε ἵνα μετακομίσωσιν εἰς Γαλατᾶν «ὑπὸ πολλῇ τιμῇ καὶ δορυφορίᾳ ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις τὴν θήκην, πέπλοις τε χρυσοῖς ὑπ' ἀκοιμήτῳ φωτὶ ... τιμᾷν τοῖς προσήκουσιν», ἕως οὗ μετ' οὐ πολὺ μετακομίσας εἰς Σηλύβριαν ἐν τῇ αὐτόσε μονῇ τοῦ Σωτῆρος ἀπέθετο[10]. Τὴν αὐτὴν δὲ τιμὴν ἐνίοτε ἐν ἐκρήξει φανατισμοῦ οἱ εὐλαβεῖς ἀπένεμον καὶ τοῖς τῶν πατριαρχῶν λειψάνοις· τῇ

1. Βαλσαμῶνος, Ἑρμηνεία εἰς τὸν ΙΒ' κανόνα τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ Συνόδου.

2. Νικηφ. Καλλίστου Ἐκκλησ. Ἱστορίας βιβλ. ΙΒ', κεφ. 14 κατὰ μεταγραφὴν ἀπὸ τοῦ Σωζομένου.

3. Θεοφάνης· Α', σελ. 207-208.

4. Βίος Μαξίμου· Migne, τόμ. η', στήλη 92. Ἰδὲ ἐν τῷ αὐτῷ τόμῳ, Ἐξήγησιν τῆς κινήσεως μεταξὺ τοῦ ἀββᾶ Μαξίμου καὶ τῶν ἀρχόντων ἐπὶ σεκρέτου· στ. 117, ἔνθεν μανθάνομεν ὅτι τῶν ἀνάκτων τὸ μνημόσυνον ὁ διάκονος ἐποιεῖτο: *Καὶ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων λαϊκῶν, Κωνσταντίνου, Κώνσταντος, καὶ τοὺς λοιπούς* (οὕτω: λοιπούς).

5. Ζωναρᾶς· βιβλ. ΙΔ', κεφ. 15 (ἐκδόσ. Δινδορφίου τόμ. Γ', σελ. 305).

6. Νικηφ. Χρονογρ. σελ. 8.

7. Λέων Διάκονος· σελ. 65.

8. Theophanis Continuati· σελ. 353. Συμεὼν Μάγιστρος· σελ. 700. Γεώργιος μοναχός· σελ. 849.

9. Προκοπίου Ἱστορίαι· τόμ. Α', σελ. 257.

10. Παχυμέρης· τόμ. Α', σελ. 125. Ἡ μονὴ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐσῴζετο ἐν Σηλυβρίᾳ καὶ τῷ 1343. Miklosich καὶ Müller, Acta Patriarch. Constantinopolitani· τόμ. Α', σελ. 232.

23 ὀκτωβρίου 878, κατὰ τὴν κηδείαν Ἰγνατίου τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου, «τοσοῦτον τὸ εἰς αὐτὸν σέβας ἀνῆπται τοῖς λαοῖς, ὥστε καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ σκίμποδος, ἐν ᾧ κατέκειτο, θράνη ἀντὶ λειψάνων διηρπᾶσθαι, καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῦ δὲ κείμενον πέπλον, μυρίοις καταδιαιρούμενον τμήμασιν, εἰς ἁγιασμοῦ δῶρον καταμεμερίσθαι τοῖς πιστοῖς»[11]. Συμπεραίνει τις ὅτι καὶ κατὰ τὰς κηδείας ἑτέρων ἱεραρχῶν ἐγίνετο τὸ αὐτό, σχεδὸν ἔτι ζώντων.

ꝸ

Ἔστι δὲ βέβαιον ὅτι καὶ ναοί ποτ' ἠγέρθησαν ἐπ' ὀνόματι ὁσίου τινὸς ἀνδρὸς πρὸ τοῦ θανεῖν αὐτόν· τοῦθ' ὅπερ ἐκίνησεν εἰς ἀπορίαν τὸν πολὺν Νικόδημον τὸν ἁγιορείτην[1]. Καθ' ἑτέραν δὲ ἀσύστατον παράδοσιν, Θεοδώρα ἡ τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ σύζυγος, οἰκοδομοῦσα δῆθεν ναὸν ἐν Προκοννήσῳ, διέταξε 'να σεμνύνηται δῆθεν ὁ ναὸς ἐπ' ὀνόματι ζῶντος ἀνθρώπου, Τιμοθέου τοῦ μυθολογηθέντος ἀρχιεπισκόπου τῆς παροικίας ταύτης[2]: τοῦθ' ὅπερ δείκνυσιν ὅτι κατὰ τοὺς αἰῶνας Ε' καὶ Ϛ' παρεισέδυεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν διδασκαλία τις περίεργος, ὅτι καὶ τοῖς ζῶσιν ὁσίοις ἀνδράσιν ἠδύνατό τις 'ν' ἀνεγείρῃ ναούς.

Ἐκ τούτου δὲ δύναταί τις συμπεραίνειν ὅτι, ναῶν ἐπ' ὀνόματι τῶν ὁσίων τούτων ἀνδρῶν ἀνεγειρομένων, οὐδεμία μὲν ἀμφιβολία ὅτι καὶ κατετάσσοντο πάντες εὐθέως εἰς τὸ Ἑορτολόγιον, καὶ οἱ ἐπ' ὀνόματι τούτων, ζώντων ἔτι ἢ μόλις θαπτομένων, ἐγειρόμενοι ναοὶ οὐδὲν ἕτερον ἦσαν ἢ μνημεῖα πρὸς τιμὴν αὐτῶν ἀνυψούμενα. Τῶν εὐσεβῶν δ' ἀνάκτων, τῶν τὴν βασίλειον ἀρχὴν ἴσην τῇ ἱερωσύνῃ κεκτημένων, εἰσελθόντων εἰς τὸ Ἑορτολόγιον, εἰ καὶ ἐτύγχανον μάλιστα τεθαμμένοι ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ μετὰ τὴν κατάταξιν Ἑλένης καὶ Πλακίλλας, Εὐδοκίας καὶ Θεοδώρας καὶ Πουλχερίας, τὸ δικαίωμα τῆς ἐν τῷ Ἑορτολογίῳ κατατάξεως ἐχορηγεῖτο, καθὼς νομίζω, καὶ ταῖς συζύγοις τῶν αὐτοκρατόρων, ἐκ διαταγῆς αὐτῶν. Θεοφανοῦς τῆς πρώτης συζύγου τοῦ Σοφοῦ Λέοντος ἀποθανούσης, ὁ σύζυγος, τιμῶν αὐτήν, «ἐκκλησίαν περικαλλῆ εἰς ὄνομα Θεοφανὼ τῆς συζύγου» πλησίον τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ᾠκοδόμησεν. Ἂν εἴπῃ δέ τις ὅτι ἦν εἰς ἄκρον ἀρετῆς ἐληλακυῖα ἡ Θεοφανὼ[3], καλῶς εἶχε δ' ἄρα ἡ τοῦ ναοῦ ἀνέγερσις, δέον ὑπ' ὄψιν 'να ἔχῃ ὅτι, καὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ συζύγου Ζωῆς τῆς τοῦ Ζαούτζα θανούσης, αὐτὸς ὁ Λέων ᾠκοδόμησε «ναὸν τὴν ἁγίαν Ζωήν»[4], εὐφυῶς ὑποκλέπτων οὕτω τὴν ἐν τῷ Ἑορτολογίῳ κατάταξιν. Οὕτως οἱ ναοὶ διὰ τοὺς ἰδιώτας, ὡς μνημεῖα τῆς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου διαβάσεως, ὑποκαθιστῶσι τὰς στήλας καὶ τοὺς ἀνδριάντας τοὺς ἐπ' ὀνόματι τῶν αὐτοκρατόρων ὑψουμένους.

ꝸ

Ἐπειδὴ δ' ἐν τοῖς ναοῖς τούτοις ἐτελεῖτο διαρκῶς τὸ μνημόσυνον τῶν ἀνδρῶν ἢ τῶν γυναικῶν, ὧν ἐπ' ὀνόματι ἠγείροντο, ὧν ἀναλώμασι καὶ φροντίδι κατεσκευάζοντο, ἐπειδὴ τὸ μνημόσυνον τοῦτο κοσμικώτερον ἀναθεωρούμενον ἦν ἅμα καὶ ἑορτὴ ἐπέτειος εἰς τιμὴν τοῦ θανόντος, ἡ ἑορτὴ μετέπεσεν εἰς ἱερὸν πανηγυρισμόν, καὶ τὸ Τυπικὸν παντὸς ναοῦ τοιούτου καὶ πάσης μονῆς τοιαύτης ἐνέγραφε τὴν μνήμην τοῦ δομήτορος ὡς ἁγίου μνήμην. Ἑκάστη μονὴ καὶ πᾶς ναὸς εἶχε τὸν ἅγιον αὐτοῦ, πᾶσα μοναχικὴ δ' ἀδελφότης ἐτέλει ἑορτὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἱδρυτοῦ καὶ κτίστου τῆς μονῆς. Καὶ ὅτι μὲν ἴδιον εἶχεν ἑκάστη Τυπικὸν λέγω κατωτέρω. Ὅτι δ' εἶχεν ἴδιον Ἑορτολόγιον, καὶ ὅτι τὸ τοιοῦτον ἔθος τοῦ κατατάσσειν αὐτοβούλως ἐν αὐτῷ τοὺς ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου κοιμηθέντας εὐσεβῶς ἡγουμένους αὐτῶν καὶ ναῶν κτίτορας, ἔστιν ἀρχαῖον, διαρκοῦν ἔτι καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν μέσων τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος δύο δοκίμους ἔχομεν μαρτυρίας· τὴν μὲν τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, τὴν δὲ

11. Ἰγνατίου πατριάρχου βίος, ὑπὸ Νικήτα Δαβὶδ τοῦ Παφλαγόνος· Migne, τόμ. ΡΕ', στήλη 560. Καὶ μεγαλορρημονεῖ μὲν ὁ Νικήτας περὶ Ἰγνατίου· ἕτεροι δὲ παρόμοια περὶ ἑτέρων ἀφηγοῦνται.

1. Συναξάριον Βασιανοῦ· ἴδε 10 ὀκτωβρίου ἐν τῷ μετὰ χεῖρας συγγράμματι. Ἀνάγνωθι δὲ παρὰ Νικοδήμῳ (2 νοεμβρίου) καὶ κατὰ τὴν τοῦ Θεοδωρήτου Κύρου μαρτυρίαν, ὅτι Μαρκιανοῦ τοῦ ὁσίου ζῶντος ἀνηγείροντο ναοὶ ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ. Ἴδε Φιλοθέου Ἱστορίας Γ': «Τούτῳ πολλοὶ μὲν πολλαχοῦ σηκοὺς εὐκτηρίους ἐδείμαντο· ἐν Κύρῳ μὲν ὁ ἀδελφιδοῦς Ἀλύπιος· Ζηνοβιανὴ δέ τις ἐν Χαλκίδι, καὶ γένει λάμπουσα, καὶ ἀρετῇ διαπρέπουσα, καὶ πλούτου περιουσίᾳ κομῶσα· καὶ ἕτεροι δὲ οὐκ ὀλίγοι αὐτὸ τοῦτο ἔδρων, τὸν νικηφόρον ἐκεῖνον ἀθλητὴν ἁρπᾶσαι φιλονεικοῦντες». Migne, ΠΓ', στήλη 1336.

2. Ἀκολουθία ὁσίου Τιμοθέου· β' ἔκδοσις· ἐν Κ/πόλει, 1844, σελ. 55. Βλέπε καὶ Μ. Ι. Γεδεών, Προικόννησον· ἐν Κ/πόλει, 1895, σελ. 120-123 καὶ ἀλλαχοῦ.

3. βλ. ἐν τῷ μετὰ χεῖρας συγγράμματι 16 δεκεμβρίου.

4. Συμεὼν Μάγιστρος· σελ. 703.

τοῦ ΙΔ'. Μαρτυρεῖ Νικήτας ὁ Στηθάτος ἐν βίῳ Συμεὼν τοῦ νέου Θεολόγου, ὅτι, ῥαδιουργίᾳ Στεφάνου τοῦ πεπαιδευμένου μὲν ἀλλὰ φθονεροῦ μητροπολίτου Νικομηδείας, ὁ Συμεὼν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἐνήχθη εἰς δίκην ἐνώπιον τοῦ πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς συνόδου αὐτοῦ, κατηγορηθεὶς ὅτι τὸν ἐν τῷ μοναχικῷ πολιτεύματι διδάσκαλον αὐτοῦ Συμεὼν τὸν ἐπίκλην Εὐλαβῆ, δόξαν ἀνδρὸς ἐναρέτου σφετερισθέντα δῆθεν, θεωρεῖ ἅγιον καὶ μεγάλην ἄγει πανήγυριν κατὰ τὴν μνήμην αὐτοῦ· ταῦτα δ' ἡ σύνοδος ἀκούσασα, οὐδὲν μὲν ἐψηφίσατο κατὰ τῆς συνηθείας ταύτης τοῦ πᾶσαν μονὴν ἄγειν ἃς ἂν θέλῃ μνήμας ἀποθανόντων μοναχῶν, διέταξε δ' ὅμως ὅπως ὁ Συμεὼν ὁ νέος ἐλαττώσῃ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Συμεὼν Εὐλαβοῦς ἀγομένης πανηγύρεως· καὶ λέγεται μὲν ὅτι ζήτημα κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἠγέρθη περὶ τῶν πολλαχοῦ σωζομένων εἰκόνων τοῦ Συμεὼν Εὐλαβοῦς, ἃς ἐκ διαταγῆς τοῦ πατριάρχου κατέσπων, ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἡ μνήμη τοῦ Συμεὼν τούτου ἀνεγράφη καὶ ἐν Ἑορτολογίοις ἑτέρων μονῶν, οὐδαμοῦ ὅμως φαίνεται ῥητή τις ἀποδοκιμασία τῆς συνηθείας τοῦ τοιαύτας πανηγύρεις ἄγειν τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονάς. Τῆς μαρτυρίας τοῦ Νικήτα Στηθάτου καὶ κατόπιν ἔχομεν ἀνάγκην· αὐτὸς οὗτος γράφει ὅτι, μετὰ θάνατον τοῦ Συμεὼν τοῦ νέου Θεολόγου, χρηματίσαντος, ὡς γνωστόν, ἡγουμένου τῆς μονῆς ἁγίου Μάμαντος τοῦ Ξυλοκέρκου, συνέθετο ἐπιτάφιον λόγον εἰς τὸν νέον Θεολόγον Συμεὼν καὶ Ἀκολουθίαν καὶ ὕμνους, ἅτινα διορθωθέντα μετ' ἔπειτα παρά τινος ἀνδρὸς εὐπαιδεύτου ἔψαλλεν *εἰς τὸν τάφον τοῦ ἁγίου* μεθ' ἑτέρων εὐλαβῶν, ἀποδιδοὺς σέβας αὐτῷ καὶ τιμὴν τὴν κατὰ δύναμιν. Φιλόθεος δέ τις, κτίτωρ, ἅμα τῷ Ἰωάννῃ, ἀνδρὶ ἐπίσης εὐλαβεῖ, μονῆς τινος ἐν προαστείοις Κωνσταντινουπόλεως, ἰδὼν ἐν ἐκστάσει τὸν νέον Θεολόγον Συμεὼν καὶ παρ' αὐτοῦ τὰ τῆς αὐστηρᾶς μοναδικῆς πολιτείας ἀναδιδαχθείς, ἐξ εὐγνωμοσύνης κινούμενος ἤρχετο εἰς τὸν τοῦ Συμεὼν τούτου τάφον καὶ προσεκύνει, καὶ τὰ ὑπὸ Νικήτα Στηθάτου συνταχθέντα λαβὼν ἐγκώμια, εἰσήγαγε καὶ αὐτὸς ἐν τῇ μονῇ αὐτοῦ τὴν ἐπέτειον ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ νέου Θεολόγου Συμεὼν πανήγυριν[1]. Τοιούτῳ τρόπῳ δ' εἰσῆγεν ἑκάστη μονὴ καὶ ναὸς οἱοσδήποτε ἐν τῷ κατ' αὐτὸν Ἑορτολογίῳ μνήμας ἑτέρων ὁσίων ἀνδρῶν ἐν μοναῖς ξέναις τὸν δίαυλον ἀνύσάντων τῆς μοναδικῆς ἀσκήσεως. Ἐν ἀρχαῖς τοῦ Ι' αἰῶνος, ἀποθανούσης τῆς ὁσίας Εἰρήνης ἡγουμένης τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τοῦ Χρυσοβαλάντου, συγγενής τις αὐτῆς, ἰλλούστριος τὴν ἀξίαν, πρεσβείαις αὐτῆς σωθείς ποτε ἀπὸ καταδίκης θανατικῆς, ἀναμιμνησκόμενος τῆς μεγάλης ταύτης εὐεργεσίας, ἑώρταζε λαμπρῶς τε καὶ πανηγυρικῶς τὴν μνήμην τῆς ὁσιωτάτης Εἰρήνης[2]. Ὅτι δ' ἡ συνήθεια τοῦ πᾶσαν μονὴν ἔχειν ἰδίους ἁγίους καὶ Ἑορτολόγιον ἴδιον καὶ κατ' αὐτὸ πανηγύρεις ἄγειν ἐτησίας διήρκεσε καὶ πέραν ἔτι τῶν μέσων τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος ἔχομεν ἀψευδῆ μάρτυρα Φιλόθεον τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, ὅστις ἰδοὺ τί λέγει, προκειμένου λόγου περὶ τῆς ἰδιωτικῶς τὸ πρῶτον, εἶτα δ' ἐπισήμως τελουμένης μνήμης Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ. Λαλῶν ὁ Φιλόθεος, ἑξαετίαν μόλις μετὰ θάνατον τοῦ Παλαμᾶ, πρὸς τὴν κατὰ Προχώρου τοῦ Κυδώνη συγκροτηθεῖσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδον, ἀνωμολόγει τὴν ἁγιότητα τοῦ ἀνδρὸς «ἀπὸ τῆς αὐτοῦ πολιτείας τῆς θαυμαστῆς καὶ ἰσαγγέλου καὶ τῶν μεγάλων ἀγώνων, οὓς ἠγωνίσατο κατά τε τῶν παθῶν καὶ τῶν δαιμόνων, ὅσα ἐμὲ εἰδέναι τὸν ἐκείνου πεπειραμένον μάλιστα, ἔτι τε καὶ ἀφ' ὧν ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἠγωνίσατο καὶ ταύτης προέστη, καὶ συγγράμμασι καὶ λόγοις καὶ διαλέξεσι . . . καὶ μαρτυροῦσι τῷ λόγῳ τὰ *ἐμὰ πρὸς ἐκεῖνον ἐγκώμια, διά τε κανόνων καὶ ὕμνων ἐμοὶ πονηθέντα*», ἀνεκοίνου δ' ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ ὁ πρὸ αὐτοῦ πατριάρχης, δῆλον οὖν ὁ Κάλλιστος, πρὸς τοὺς Θεσσαλονικέας ἔγραψαν αἰτούμενοι συλλογὴν τῶν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Παλαμᾶ τελεσθέντων θαυμάτων, οἷαν ἀπέστειλαν τῷ Καλλίστῳ· μαρτυρεῖ δὲ περὶ τοῦ Ἑορτολογίου ἑκάστης ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς οὕτω σαφῶς: «Διὰ τοῦτο *καὶ ἐγὼ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἀκαταλήπτου καθήμενος καὶ ἰδιάζων, περιφανῆ τινα καὶ μεγάλην ἑορτὴν ἐπετέλουν τῷ ἁγίῳ τούτῳ*· καὶ τοὺς τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ταύτης μελῳδοὺς ἔχων μετ' ἐμοῦ, καὶ πολλοὺς τῶν τοῦ κλήρου· καὶ νῦν πάλιν ἐπα-

1. βίος Συμεὼν τοῦ νέου Θεολόγου ὑπὸ Νικήτα Στηθάτου· Συναξαριστὴς Κ. Δουκάκη· τόμος τοῦ μαρτίου μηνός· ἐν Ἀθήναις, 1891, σελ. 232, 234, 245 καὶ 248.

2. βίος Εἰρήνης ἐν «Καλοκαιρινῇ». Δουκάκη, Συναξαριστής· τόμος ἰουλίου· Ἀθῆναι, 1893, σελ. 457.

νελθὼν εἰς τὸν ὑψηλὸν τοῦτον θρόνον, ἐπεὶ οἱ Λαυριῶται ἔγραψαν καὶ ἀνέφερον ἡμῖν περὶ τούτου, ἔγραψα πρὸς ἐκείνους, ἵνα πᾶς ὁ βουλόμενος ἑορτάζῃ τούτῳ κατ' ἰδίαν· καὶ νῦν τοῦτο λέγω, ἵνα *πᾶς ὁ θέλων ἑορτὴν ἐπιτελεῖν τούτῳ ἀκωλύτως ταύτην ποιείτω· ἐν τῇ μεγάλῃ δὲ Ἐκκλησίᾳ οὐκ ἐποιοῦμεν τοῦτο καὶ καθόλου ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐκκλησίαις πανταχοῦ*, ὅτι οὔπω περὶ τούτου τῇ ἱερᾷ συνόδῳ ἐκοινωσάμην· νῦν δὲ ἀπόφασιν δεδώκαμεν καὶ γνώμην κοινὴν ἵνα ἑορτάζηται. **Τοῦτο δὲ σύνηθές ἐστι γενόμενον** *ἐν τοῖς ἁγίοις, οὓς ὁ Θεὸς δοξάζει· οἷον γέγονε καὶ ἐπὶ τῷ ἁγίῳ Ἀθανασίῳ τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ· ἐπεὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἐκεῖνον ἐδόξασε διὰ τῶν θαυμάτων,* **καὶ μήπω τῆς Ἐκκλησίας ἀναστηλωσάσης αὐτόν, ἑορτὴν ἐπετέλουν περιφανῆ οἱ τοῦ μοναστηρίου αὐτοῦ μοναχοί,** *καὶ τὴν ἱερὰν αὐτοῦ εἰκόνα ἔφερον ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, κατὰ τὴν κυριακὴν τῆς Ὀρθοδοξίας, καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς λιτανείαις διὰ μέσης τῆς πόλεως* **ἐν χρόνοις πολλοῖς·** *ὕστερον δὲ, τῆς ἱερᾶς συνόδου τοῦτο εἰπούσης, ἑορτάζεται καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ.* **Καὶ ἐπὶ ἄλλοις δὲ πολλοῖς γέγονεν ἁγίοις ἀνδρᾶσι καὶ γυναιξὶν, ὧν τὰ τίμια λείψανα κεῖνται ἐν πολλοῖς τῶν κατὰ τὴν βασιλίδα ταύτην τῶν πόλεων εὐαγῶν μοναστηρίων, καὶ ἑορτάζονται παρὰ τοῦ βουλομένου παντὸς,** *μήπω τῆς Ἐκκλησίας εἰπούσης τοῦτο οὐκ ἔτι*»[3].

ζ

Οὕτω κατετάσσοντο βαθμηδὸν ἐν τοῖς μερικοῖς ἑκάστου ναοῦ καὶ μονῆς Ἑορτολογίοις καὶ πρὸ τῆς συνοδικῆς ἀποφάσεως πάντες ἐκεῖνοι οἱ κτίτορες καὶ ἡγούμενοι μονῶν καὶ ναῶν, ὧν ἐτελοῦντο τὰ μνημόσυνα κατ' ἔτος, ἤτοι ἡ ἀνάμνησις τοῦ θανάτου αὐτῶν· οὕτως οἱ εὐσεβεῖς βασιλεῖς καὶ βασιλίδες, ὧν τινες νώνυμοι καὶ νηκλεεῖς, ἐδοξάζοντο ὡς ἁγιώτατοι τὸν βίον, ἂν θέλητε δὲ καὶ θαυματουργοί· Θεοδόσιος ὁ ἡμερόβιος αὐτοκράτωρ, ὁ ἐν ἀρχαῖς τῆς Η' ἑκατονταετηρίδος, τὴν ἀρχὴν λιπὼν καὶ μοναχὸς γενόμενος, ἐτάφη ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Φιλίππου (ἐν Ἐφέσῳ βεβαίως)· παράδοσις ἐσώζετο κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα *παρὰ τοῖς ἐντοπίοις* «θαυματουργεῖν αὐτόν»[1]. Ἐπειδὴ δ' οἱ ἐπιφανεῖς ἱεράρχαι ἐθαυματούργουν, διατί οὐ θαυμάτων εἰσὶν ὑπηρέται καὶ οἱ ἴσην τῇ ἱερωσύνῃ κεκτημένοι τὴν ὑπάτην κοσμικὴν ἀρχὴν, τὴν ὑπὸ Θεοῦ δοθεῖσαν αὐτοῖς;[2]

Τὸ πανηγυρίζειν ἐν ὡρισμένῃ κατ' ἔτος ἡμέρᾳ τὰς μνήμας ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἐστιν ἔθος ἀρχαιότατον, καθεστὼς ἱερόν. Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐν ἐπιταφίῳ λόγῳ εἰς Καισάριον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν ἴδιον λέγει «καὶ τὰ μὲν ἀποδεδώκαμεν· τὰ δὲ δώσομεν, τὰς δι' ἔτους προσφέροντες τιμάς τε καὶ μνήμας, οἵ γε τῷ βίῳ περιλειπόμενοι»[3]. Τὸ καθεστὼς ἐπεκράτει παρ' ἅπασι, τοῖς τε δηλαδὴ προσκειμένοις τῇ τῆς Ἐκκλησίας ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ καὶ τοῖς ἀπ' αὐτῆς ἀπεσχισμένοις· εἴτε δὲ μαρτύρων, εἴτε ὁσίων ἀνδρῶν προαποθανόντων, ἦγον ἑκάστη ἐκκλησία τὰς μνήμας πανηγυρικῶς. Ἐν ἀρχαῖς ἔτι τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος οἱ Ναυατιανοί, οἵτινες εἶχον τρεῖς ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ναοὺς, ὧν τὸν ἕνα πλησίον τοῦ Πελαργοῦ, ὑπὸ τοῦ πνευματομάχου πατριάρχου Μακεδονίου κατεδαφισθέντα, ἀνθ' οὗ ζήλῳ πολλῷ ἕτερον ἔκτισαν ἐν Γαλατᾷ, εἰ καὶ πάλιν ἐν τοῖς Πελαργοῦ, κατ' ἄδειαν Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου, ἐπανέκτισαν αὐτὸν, εἶχον ἐπ' ὀνόματι Ἀλεξάνδρου ναὸν ἕτερον, ἰδιάζοντος αὐτοῖς μάρτυρος, ἐγειρόμενον πλησίον Βορβύσου καὶ Κυδάρεως τῶν ποταμῶν, ἐν ᾧ βεβαίως συνήγοντο πανηγυρίζοντες[4]· λέγω δὲ βεβαίως, διότι παρόμοιόν τι συνέβαινε περὶ Σαββάτιον ἐπίσκοπον Ναυατιανῶν ἐξόριστον ἐν Ῥόδῳ θανόντα· τούτου τὸ λείψανον οἱ Ναυατιανοὶ μετακομίσαντες ἔθαψαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ τοῦ τάφου δ' ἐρχόμενοι πανήγυριν ἦγον ἱερὰν, ἀπαγγέλλοντες εὐχάς· ὁ ταῦτα διηγούμενος ἐκκλησιαστικὸς ἱστοριογράφος ἀναφέρει ὅτι τὸ λείψανον τοῦ Σαββατίου, γενόμενον οὕτω δεισιδαι-

---

3. Δοσιθέου, Τόμος Ἀγάπης· ἐν Ἰασίῳ, 1699, σελ. 109. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ Ὁμιλίαι· ἐκδόσεως Ἱεροσολύμων, 1857, σελ. VI-VIII.

---

1. Κεδρηνός· Α', σελ. 788.

2. Ἡ διδασκαλία ἐστὶν εὐαγγελική. Ἰωάννου ΙΘ', 11. πρ. Ῥωμαίους ΙΓ', 1. 2. πρ. Τίτον Γ', 1. Πέτρου Α' καθ. Β', 13. Παροιμιῶν Η', 15.

3. Γρηγορίου Θεολόγου Ἐπιτάφιος εἰς Καισάριον· Migne, τόμ. ΛΕ', στήλη 776.

4. Ἑρμείας Σωζόμενος· Ἐκκλησ. Ἱστορία Δ'. κ'. Σωκράτης Σχολαστικός· Ἐκκλ. Ἱστ. Β', λη'. Τὸν Ἀλέξανδρον τοῦτον Μακεδόνιος ὁ αἱρετικὸς πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἔκλεισεν ἐν εἱρκτῇ, ἐν ᾗ ἀπέθανε.

μονίας κέντρον, ὁ πατριάρχης Ἀττικὸς δι' ἀνθρώπων αὐτοῦ σταλέντων ἐπιτηδὲς ἀλλαχοῦ μετήνεγκε θάψας, ἐπαύθη δ' οὕτω πᾶσα τοιαύτη συνάθροισις[5]. Ὅ,τι δ' ἔπραττον οἱ Ναυατιανοὶ βεβαίως ἔπραττον καὶ οἱ τὴν μίαν καὶ καθολικὴν τοῦ Χριστοῦ συγκροτοῦντες Ἐκκλησίαν.

⁂

Ἐπειδὴ δὲ μνήμας ἦγον αἱ μοναὶ καὶ οἱ ναοὶ τῶν κτιτόρων καὶ τῶν ἡγουμένων αὐτῶν, οὕτω τὰ μερικὰ Ἑορτολόγια ὑπερεπληροῦντο τοιούτων ὀνομάτων, ὁπότε δὲ ἐγένετο τὸ πρῶτον ἀνακάθαρσις οἷον εἰπεῖν καὶ διόρθωσις τῆς πολλῆς ὕλης ταύτης, συνηριθμήθησαν κατὰ τὴν ἑνοποίησιν ἐν ἑνὶ Ἑορτολογίῳ πάντες καὶ πᾶσαι, καὶ κατὰ τὴν ἐν τῷ Ι' αἰῶνι συμπλήρωσιν εἰσῆλθεν, ὡς φρονῶ, καὶ ἡ ὑπὸ Κωνσταντίου πατριάρχου τοῦ ἀπὸ Σιναίου ὑβριζομένη «μνήμη τοῦ ἐν ἁγίοις Ἀναστασίου Κωνσταντινουπόλεως» ἥτις ἄλλως κεῖται λίαν καλῶς, ὡς συνέπεια τοῦ τε πνεύματος τῶν αἰώνων ἐκείνων καὶ τοῦ τοπικοῦ χαρακτῆρος, ὃν ἐξ ἀρχῆς εἶχε τὸ Βυζαντινὸν καὶ καθ' ἡμᾶς Ἑορτολόγιον. Δέον 'να λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι σχεδὸν ἕκαστος πατριάρχης ἀπὸ τῶν μέσων τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος ᾠκοδόμει μονὴν ἰδίαν, αὐτὸς δ' ὁ αἱρετικὸς ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Μακεδόνιος ᾠκοδόμησε πολλὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονάς[1], ἐν αἷς οὐδεμίαν ἔχω ἀμφιβολίαν ὅτι οἱ ὁμόφρονες ἐπανηγύριζον τὴν μνήμην αὐτοῦ. Εἰ δ' ὁ τὴν μονὴν οἰκοδομῶν πατριάρχης συνάζων ἀπεθησαύριζεν ἐν αὐτῇ λείψανα ἁγίων, τοῦτο μᾶλλον εὐχερῆ καθίστα τὴν ἐν τῷ Ἑορτολογίῳ παρείσδυσιν. Τὰ σήμερον ἐν χρήσει ἁγιολόγια καὶ οἱ Συναξαρισταί, δεόμενα συμπληρώσεως καθὸ ἀτελῆ, παρέλιπον ἐν μηνὶ ἰανουαρίῳ, καὶ κυρίως εἰς τὴν 19 ἡμέραν αὐτοῦ, σημείωμα σπουδαιότατον περὶ τῆς «συνάξεως» τῶν ἁγίων μαρτύρων Λουκιλλιανοῦ, Παύλης, καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς νηπίων Κλαυδίου, Ὑπατίου, Παύλου, Διονυσίου· ὁ μὲν Νικόδημος, τὴν μνήμην αὐτῶν μετατιθεὶς εἰς τὴν 3 ἰουνίου, σημειοῖ «Τελεῖται δὲ ἡ αὐτῶν ἑορτὴ καὶ σύναξις εἰς τὸν ἅγιον αὐτῶν ναὸν τὸν εὑρισκόμενον πλησίον εἰς τὸν Ἀρχάγγελον Μιχαήλ, ἐν τόπῳ καλουμένῳ Ὀξείᾳ»· οἱ δὲ χειρόγραφοι Συναξαρισταὶ λέγουσι ῥητῶς: *Τελεῖται δὲ ἡ αὐτῶν σύναξις ἐν τῷ οἴκῳ Ἀναστασίου πατριάρχου ἐν τῇ Ὀξείᾳ*, πολὺ πιθανῶς ἐν Ὀξείᾳ τῇ μικρᾷ νήσῳ τῆς Προποντίδος, ἢ ἐν ὁμωνύμῳ τοποθεσίᾳ κειμένῃ πλησίον τῶν «Δομνίνου» λεγομένων «ἐμβόλων» ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει[2]· εἰ δ' οἱ ἡμέτεροι ἁγιολόγοι παρεσιώπησαν τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἡ σύναξις ἐτελεῖτο, ὁ πολὺς Δουκάγγιος ἀναφέρει τὸν οἶκον Ἀναστασίου πατριάρχου ἐν ταῖς εἰς Ζωναρᾶν ὑπομνήσεσιν αὐτοῦ καὶ σημειώσεσιν[3].

⁂

Ἀλλ' ὁ λόγος ὁ περὶ Ἀναστασίου καὶ τῶν δυσχειμέρων χρόνων, καθ' οὓς ἤκμασεν, ἀναγκαίως φέρει εἰς ἐξέτασιν ἑτέρας αἰτίας, ἥτις συνετέλεσε τὴν ὑπερπλήρωσιν τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἑορτολογίου. Καθὼς ἡ κατὰ τῶν διασπώντων τὸν ἄρραφον τοῦ Χριστοῦ χιτῶνα αἱρετικῶν ἀντίδρασις, μετὰ πᾶσαν οἰκουμενικὴν σύνοδον ἀνεκήρυττεν ἁγίους τοὺς ὑπὲρ τοῦ δόγματος ἀγωνισαμένους, ὅσια καὶ δίκαια πράττουσα, οὕτως ἡ κατὰ τῶν εἰκονομάχων ἀντίδρασις τῶν εἰκονοφίλων, μετὰ τὴν Ζ' οἰκουμενικὴν ἐν Νικαίᾳ Σύνοδον καὶ μετὰ τὴν τῷ 842 τοπικὴν ἐπὶ Θεοδώρας, εἰσήγαγεν ἐν τῷ Ἑορτολογίῳ πολλοὺς ὁσίους ἄνδρας, οἵτινες ὑπερημύναντο τοῦ πατρίου δόγματος τῆς σχετικῆς τῶν εἰκόνων προσκυνήσεως, πλὴν τῶν ἀναδεδειγμένων μαρτύρων κατὰ τὰ ἑκατὸν δέκα ἐκεῖνα ἔτη τῆς εἰκονομαχικῆς ἀσυνεσίας· ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην τὸν τοπικὸν τοῦ Ἑορτολογίου χαρακτῆρα συσφίγξαντες οἱ τότε χρόνοι ἀπετέλεσαν ἔτι τοπικώτερον. Γνωστὸν ἐστι πᾶσι καὶ τοῖς ἁπλῶς τὴν βυζαντινὴν ἱστορίαν ἀναδιφήσασι, πόσῳ μέγα καὶ σημαῖνον μέρος ἔλαβε κατὰ τὰς θρησκευτικὰς ἐκείνας ἔριδας ἡ περιώνυμος μονὴ τοῦ Στουδίου· Οἱ μοναχοὶ αὐτῆς εἶχον ἴδιον βεβαίως Ἑορτολόγιον, ὡς πᾶσα μονή, ἰδίας ἦγον μνήμας ἁγίων διακριθέντων ἐν τῇ μονῇ ἐπί τε ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ· καίτοι δ' ἐτάραξαν οἱ κατὰ καιρὸν μοναχοὶ τοῦ Στουδίου τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἰδίᾳ κατὰ τοὺς αἰῶνας Η' καὶ Θ' καὶ διὰ τὸν τοῦ Κωνσταντίνου Ϛ' γάμον μετὰ Θεοδότης τῆς κουβικουλαρίας αὐτοῦ, καὶ διὰ τὴν δῆθεν παράνομον ἀπὸ λαϊκῶν ἀνάρρησιν εἰς τὸ πατριαρχικὸν ἀξίωμα τοῦ Νικηφόρου (806), ἦσαν ὅμως ἄνθρωποι

5. Σωκράτης· Ἐκκλ. Ἱστ. Ζ', κε'.
1. Ἑρμείας Σωζόμενος· Ἐκκλ. Ἱστ. Δ', β'.
2. βλέπε ἐν τῷ μετὰ χεῖρας βιβλίῳ τὴν 7 ἰανουαρίου.
3. Ζωναρᾶς· κατὰ τὴν ἔκδοσιν Λουδοβίκου Δινδορφίου τόμ. ΣΤ', σελ. 123.

πολλῆς ἀπολαύοντες τιμῆς ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ καὶ σεβασμοῦ πολλοῦ, πολλὴν ὡσαύτως ἀπὸ τοῦ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ὑπόληψιν ἁγιότητος ἀπολαμβάνοντες· εἰργάσθησαν δὲ λαμπρῶς, εἰ καὶ μετὰ πολλῆς σφοδρότητος, ὑπὲρ τῆς τῶν ἁγίων εἰκόνων ἀναστηλώσεως καὶ βεβαίως ἐκτήσαντο δικαίωμα ἀναμφισβήτητον κατατάξεως ἐν τῷ Ἑορτολογίῳ· πράγματι δὲ τόσον εἰσὶ πολλοὶ οἱ ὅσιοι ἐκεῖνοι ἄνδρες, οἱ ἐκ Στουδιτῶν, ὧν ἡ μνήμη καθηγιάσθη, ὥστε φρονῶ ὅτι τὸ Ἑορτολόγιον τῆς τοῦ Στουδίου μονῆς ἐπεβλήθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δόξης, ἧς ἡ μονὴ τοῦ Στουδίου δικαίως ἠξιώθη μετὰ τὸν Η´ αἰῶνα, λαμπρὸς ὑπέρμαχος καὶ θαυμασιώτατος ἀντιπρόσωπος ἦν ὁ Θεόδωρος Στουδίτης, αὐτός τε τιμηθεὶς καὶ ζῶν καὶ μετὰ θάνατον ὑπὸ τῶν εἰκονοφίλων, καὶ τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ τιμήσας, εἰσαχθέντας εἰς τὸ Ἑορτολόγιον. Ὅστις ἔχει μαρτυρίας ἀνάγκην, ἔχει πρόχειρον τὴν μαρτυρίαν ἐπάλληλον καὶ συνεχεστάτην ἐν τῷ μετὰ χεῖρας βιβλίῳ. Οἱ πλεῖστοι τῶν ὁσίων τῶν τῇ σχετικῇ τῶν ἁγίων εἰκόνων προσκυνήσει προσκειμένων, ὧν ἡ μνήμη καθηγιάσθη, εἰσὶν ἐκ τῶν τοῦ Στουδίου μοναχῶν· οἱ δὲ μὴ τοιοῦτοι εἰσι πάντες σχεδὸν φίλοι, μεθ' ὧν ὁ Θεόδωρος εἰς ἐπιστολικὴν διετέλει κοινολογίαν· ἂν δέ ποθ' εὑρεθῇ ἐν χειρογράφοις Συναξαρίοις ἢ Μηναίοις ἡ μνήμη καὶ τῆς ἀλαζόνος βασιλίδος Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας, ὀφείλομεν καὶ τοῦτο εἰς τὸν ἡγούμενον τοῦ Στουδίου Θεόδωρον· αὐτὸς ἐν ἐπιστολῇ πρὸς αὐτὴν λαμπρῶς ἐγκώμιον αὐτῇ πλέκων ἐπαινεῖ «ὅτι ἦρας συσσεισμὸν ἐν τοῖς πέρασι τηλικαύτης εὐσεβείας· καὶ ἰδοὺ ἤκουσί σοι κυκλοτερόθεν, ὡς νεφέλαι πετόμεναι, λιταὶ παμπληθεῖς, γεραίρουσαι τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῶν αἰσίων σου καταπράξεων»· καλεῖ δ' αὐτὴν *Εἰρήνην Χριστοῦ φίλην, ὄνομα καὶ πρᾶγμα γλυκὺ, θεώνυμον Εἰρήνην, ἔκδικον Χριστοῦ καὶ τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχον*[1]. Ὅτι δὲ παρὰ τῷ λαῷ μέγα κῦρος εἶχεν ὁ Στουδίτης Θεόδωρος δείκνυσιν ἡ μεγάλη τοῦ λαοῦ πρὸς αὐτὸν εὐλάβεια, διατρανωθεῖσα κατὰ τὴν κηδείαν αὐτοῦ, καθ' ἣν (12 νοεμβρίου 826), καίπερ τοῦ χειμῶνος βαρυτάτου κατὰ τὸ νυχθήμερον ἐκεῖνο δειχθέντος, ἄπειρον προσῆλθε πλῆθος μετὰ σκευῶν πολυτίμων, ἀρωμάτων τε καὶ κηρίων καὶ θυμιαμάτων· ἡ δὲ κατάθεσις ἐν τῷ τάφῳ τοῦ λειψάνου δυσχερῶς ἐγένετο «ἄδεια τὸ ἐπιπεπτωκέναι τὸ τοῦ λαοῦ πλῆθος ἆραί τι τῶν ἱερῶν ἐνταφίων ἢ τοῦ τιμίου λειψάνου»[2]. Ἡ τῶν εἰκονοφίλων λοιπὸν κατὰ τῶν εἰκονομάχων ἀντίδρασις εἰσήγαγεν ἐν τῷ Ἑορτολογίῳ πολλοὺς ὁσίους ἄνδρας, ἡ δὲ μεγίστη τῶν τοῦ Στουδίου μοναχῶν ἐπὶ τοῦ πλήθους ἐπίδρασις εἰσήγαγε πάντας τοὺς Στουδίτας καὶ πάντας τοὺς συναθλητὰς τοῦ Θεοδώρου καὶ τοὺς πρὸς αὐτὸν ἐπιστέλλοντας· ταὐτὸν εἰπεῖν: ἐπέβαλε τῇ Ἐκκλησίᾳ τὸ Ἑορτολόγιον τῆς περιωνύμου τοῦ Στουδίου μονῆς.

ζ

Ἐπειδὴ δ' ἐνίοτε τῆς Ἐκκλησίας τὴν ἠρεμίαν διέσπων ἔριδές τινες καὶ διχοστασίαι, τὸ μὲν ἀναφερόμεναι εἰς ζητήματα δόγματος ἢ τύπων λατρείας, οὐχὶ σπανίως δ' εἰς ζητήματα προσωπικὰ, καθὼς συμβαίνει πάντοτε καὶ μέλλει συμβαίνειν ἐνόσῳ πάντες οἱ τὰ κοινὰ πράττοντες τὸν αὐτὸν χιτῶνα περιβαλλόμεθα τὸν χοϊκὸν καὶ δερμάτινον, οἱ δ' ὀρθόδοξοι διῃροῦντο κατὰ συστήματα ἀπὸ τῶν προσώπων ὀνομαζόμενα, οἷς προσέκειντο, ἡ Ἐκκλησία μόνον μέσον καὶ μέθοδον καταστολῆς καὶ ἄρσεως τῶν προσωπικῶν τούτων διενέξεών τε καὶ διαιρέσεων εἶχεν ἀπὸ τοῦ Δ´ αἰῶνος ἔτι τὴν ἐν τῷ Ἑορτολογίῳ κατάταξιν, μετὰ τὴν τῶν λειψάνων ἀνακομιδὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν· οὕτως ἔχομεν τὴν ἀνακομιδὴν Παύλου τοῦ πολύτλα ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, τὴν ἀνακομιδὴν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, καταταχθέντος ἐν τῷ Ἑορτολογίῳ καθὼς συνηριθμήθη καὶ ὁ Πρόκλος ὁ τὴν ἀνακομιδὴν ταύτην ποιησάμενος, καὶ τινας ἑτέρας. Συνηριθμοῦντο δὲ συνήθως ἐν τοῖς ἁγίοις ἀμφότεροι οἱ ἀρχιερεῖς, δι' οὓς ἡ διάστασις ἐγίνετο· ὁ Φώτιος ἐπὶ παραδείγματι καὶ ὁ Ἰγνάτιος· ἀλλὰ καὶ Σέργιος ὁ ἀπὸ τῆς μονῆς τοῦ Μανουὴλ[1], ὃν φρονῶ πρῶτον ἐν τῷ Ἑορτολογίῳ κατατάξαντα τὸν Φώτιον· ἀλλὰ καὶ Εὐστάθιος ὁ διάδοχος αὐτοῦ. Διὰ τοιαύτην ἴσως αἰτίαν κατετάχθη καὶ Κοσμᾶς ὁ Ἱεροσολυμίτης ὁ τὴν διόρθωσιν τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων ἀπεγνωκὼς καὶ παραιτησάμενος τὴν ἱερὰν ἀρχήν. Οὕτω κατετάχθησαν Νικόλαος ὁ μυστικὸς καὶ Εὐθύμιος

1. Θεοδώρου Στουδίτου Ἐπιστολαί· Migne, τόμ. ϙθ´, στήλαις 929-933.

2. Ναυκρατίου Ἐγκύκλιος περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Θεοδώρου Στουδίτου· Migne, ϙθ´, στ. 1848.

1. βλέπε εἰς τὴν 12 ἀπριλίου ἐν τῷ μετὰ χεῖρας συγγράμματι.

ὁ ἀπὸ συγκέλλων[2], παρεισήχθη δ' εἰς τὸ Βυζαντινὸν Ἑορτολόγιον. πρὸς μείζονα σφράγισιν τῆς συνδιαλλαγῆς Εὐθυμιανῶν καὶ Νικολαϊτῶν, ἡ Κυριακὴ τῶν (;) ἀλλακτῶν[3]. Αἱ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἔριδες τῆς Νέας Ῥώμης ὀλίγους ἁγίους εἰσήγαγον ἐν τῷ Ἑορτολογίῳ. Τελευταία δ' ἐκκλησιαστικὴ διχοστασία κατὰ τὰ τέλη τῆς ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος εἰσήγαγε τὸν Ἀρσένιον Αὐτωρειανὸν μόνον, τὸν ὑπερόριον ἐν Προκοννήσῳ θανόντα πατριάρχην· ἀλλὰ μόνον· διότι οἱ ἀρσενιᾶται, κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος καὶ καθεστώς, εἶχον ἴδιον Ἑορτολόγιον, καί τινας ἐκ τούτου μνήμας μοὶ φαίνεται ὅτι εἶχον τὴν ἀξίωσιν 'να μεταγράψωσιν εἰς τὸ κοινὸν καὶ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας παραδεδεγμένον Ἑορτολόγιον· οὕτω, κατὰ τὰ πρῶτα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἔτη, «μοναχοῦ τινος Κουβουκλεισίου[4] τὸν νεκρόν, ὃν αὐτοὶ ὡς ἀδιάφθορον ἐπὶ χρόνους μείναντα ἐν ὁσίοις εἶχον καὶ ὡς ἁγίῳ προσεῖχον, εἰς τὴν τῆς Περιβλέπτου μονήν, ὡς ἦν προστεταγμένον, ἔθαψαν· αὐτοῖς δὲ φυλακὰς ἐφιστᾶσι τοῦ μηδένα σφίσι παραβάλλειν ἀνέδην καὶ παρασυνάγεσθαι τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀπεσχισμένους»[5]· ὥστε ὁ αὐτοκράτωρ ἐκώλυσεν αὐτοὺς ἀπονέμειν τῇ σορῷ τοῦ μοναχοῦ τούτου τιμὰς ἁγίου, ἐπιτρέψας 'να θάψωσι μόνον ἐν τῇ μονῇ τοῦ Παντεπόπτου τὸν νεκρὸν αὐτοῦ, οὐχὶ δὲ ἐν τῷ κατὰ τὰ Ψαμμαθεῖα ναῷ Θεοδώρας Ῥαουλαίνης τῆς Πρωτοβεστιαρίσσης, ἔνθα μετηνέχθη, κατ' αἴτησιν αὐτῆς, τὸ τοῦ Αὐτωρειανοῦ λείψανον ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας· τὸν λόγον δὲ τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ λειψάνου Ἀρσενίου τοῦ Αὐτωρειανοῦ, πρὸς ἄρσιν τῶν ἐρίδων μεταξὺ Ἰωσηφιτῶν καὶ Ἀρσενιατῶν, δίδωσιν, εἰ καὶ μετά τινος ἐνδοιασμοῦ, ὁ χρονογράφος Νικηφόρος Γρηγορᾶς· «ἵνα τιμὴ μὲν ἴσως τοῖς Ἀρσενιάταις τουτὶ καταστταίη λαμπρά, λανθάνουσα δὲ τοῖς Ἰωσηφίταις αἰσχύνη»[6].

2. βλέπε ὡσαύτως εἰς τὴν 15 μαΐου καὶ τὴν 5 αὐγούστου ἐν τῷ μετὰ χεῖρας Ἑορτολογίῳ.

3. ἴδε τὴν μνήμην κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ μηνὸς ἰουλίου.

4. Τὰ Κουβούκλια ἦσαν φρούριον ἐν τῇ Μυσίᾳ τῇ κατ' Ὄλυμπον. Παχυμέρης Β', σελ. 580.

5. Παχυμέρης, Β', σελ. 480.

6. βλέπε Νικηφ. Γρηγορᾶν· Βόννης, τόμ. Α', σελ. 161-162, 165 167 κατὰ πλάτος γράφοντα περί τε τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκείνων ἐρίδων καὶ τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ λειψάνου. Οὐδαμῶς δὲ παράδοξος ἡ αἰτιολογία τῆς ἀνακηρύξεως ὡς ἁγίου ἀνθρώπου τινός, ἵνα λανθάνουσα γένηται τοῖς αὐτοῦ πολεμίοις αἰσχύνη ἡ καθαγίασις τῆς μνήμης!!

ϛ'

Τοιοῦτοί εἰσιν οἱ λόγοι, δι' οὓς βαθμηδὸν κατηρτίζετο τὸ Βυζαντινὸν Ἑορτολόγιον, ὡς ἡμέραι πληρούμενον ὀνομάτων: Ὁ κοσμικὸς πανηγυρισμὸς τῆς μνήμης τῶν εὐσεβῶν ἀνάκτων καὶ δὴ κτιτόρων ναῶν ἢ μονῶν, ἢ προστασίαν τινὰ πρὸς τὴν ὀρθὴν δόξαν ἐπιδειξαμένων, ἁπλῶς δ' εἰπεῖν καὶ ταφέντων ἐν τοῖς Ἁγίοις Ἀποστόλοις, ὃ καὶ θεμελιωδέστερον, εἰσήγαγεν ἐν τῷ Ἑορτολογίῳ τὰ ὀνόματα αὐτῶν[1]. Ἡ ἐπέτειος τοῦ θανάτου τῶν ἱδρυτῶν καὶ τῶν ἡγουμένων τῶν μονῶν, κατὰ τὰ ἱερὰ θέσμια, ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐκείνων ἀγομένη μεγαλοπρεπῶς, παρεισέδυεν εἰς τὸ Ἑορτολόγιον. Ἐπίσης συνηριθμεῖτο ἡ μνήμη ἱερῶν ἀνδρῶν, δι' οὓς ἡ Ἐκκλησία διεσπᾶτο, γενομένου τούτου, καθὼς εἴδομεν, ἐπὶ κατευνάσει τῶν ἀντεγκλήσεων καὶ τῶν ἐρίδων. Ἡ ἵδρυσις ναοῦ τινος ἢ μονῆς ὑπό τινος εὐσεβοῦς ἐγίνετο καὶ αὐτὴ ἀφορμὴ πρὸς εἰσαγωγὴν νέου τινὸς ὀνόματος εἰς τὸ Ἑορτολόγιον, ὡς καὶ ἡ φήμη τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς εὐσεβείας ἰδιώτου τινὸς ὑπὸ φίλων ἢ συγγενῶν αὐτοῦ διαδομένη ἠνάγκαζε μονὴν ἤ τινα ναὸν παρακείμενον τῷ τόπῳ τῆς ἀσκήσεως ἐκείνου 'να εἰσαγάγῃ καὶ τοῦτον εἰς τὸ ἴδιον Ἑορτολόγιον. Ἕνεκα δέ τινος ὀπτασίας ἢ θαύματος, ἢ πρὸς ἐκδήλωσιν εὐγνωμοσύνης, μονή τις μετέγραφεν εἰς τὸ ἑαυτῆς Ἑορτολόγιον τὴν μνήμην ὁσίου ἀνδρὸς ἢ γυναικός, αὐστηρὸν χριστιανικὸν βίον καὶ πολιτείαν ἐπιδειξαμένων ἐν ἑτέρᾳ μονῇ. Οὕτω δὲ ἴδια—καὶ πολλὰ βεβαίως—ὑπῆρχον Ἑορτολόγια ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἑκάστης μὲν μονῆς αὐτοβούλως καὶ χωρὶς συνοδικῆς διαγνώμης εἰσαγούσης ἑορτὰς εἰς ἀνάμνησιν ὁσίων ἀνδρῶν ἢ νεοφανῶν μαρτύρων, τῆς δὲ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἤτοι τοῦ μεγίστου ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, εἰσαγούσης εἰς τὸ ἴδιον Ἑορτολόγιον μνήμας τοιαύτας μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς συνόδου χορήγησιν ἀδείας, ἤτοι μετὰ τὴν ἐπίσημον ὡς ἁγίων ἀνακήρυξιν.

ζ'

Οὐδ' ἠδύνατο ἡ Ἐκκλησία, καθὼς ἐν τῇ βιογραφίᾳ Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου βλέπομεν, 'να παρακωλύσῃ τὴν αὐτόβουλον ὑφ'

1. ἴδε εἰς τὴν 29 τοῦ μηνὸς αὐγούστου.

ἑκάστου μοναστηρίου κατάταξιν νέων καθ' ἑκάστην ἁγίων εἰς τὸ παρ' ἑκάστῳ μερικὸν Ἑορτολόγιον. Ἐκπληκτικὴ δ' ἦν ἡ ποικιλία καὶ τῶν παρὰ ταῖς κωνσταντινοπολιτικαῖς μοναῖς ἐν χρήσει Τυπικῶν, ὡς πρὸς τὸ τελετουργικὸν μέρος, τὴν μοναχικὴν πολιτείαν καὶ τὸ διοικητικόν· περὶ τούτου δὲ πείθουσι παραδείγματά τινα προχείρως ἔνθεν κἀκεῖθεν ἀνθολογούμενα· ἃ καὶ δεικνύουσιν ὅτι οὐδαμῶς οὐδεὶς ἠδύνατο 'να κωλύσῃ κτίτορας ναῶν καὶ μονῶν ἀπὸ τῆς ἐκθέσεως ἰδίου Τυπικοῦ καὶ αὐτῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀκολουθιῶν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ. Καὶ ἐν πρώτοις ὡς πρὸς τὴν διοίκησιν τῶν μοναστηρίων πολλὰς εὑρίσκομεν ποικιλίας· τὸ ποιμαίνειν καὶ διοικεῖν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἡγούμενον δύο μονάς, ἦν τι σύνηθες ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτάτων· αἱ μοναὶ τοῦ Κοσμᾶ καὶ τοῦ Τραϊανοῦ αἱ πλησίον ἀλλήλων παρὰ τὸν ποταμὸν κείμεναι Σάγγαριν διῳκοῦντο μετὰ τὸ 930 ὑφ' ἑνὸς ἡγουμένου[1]· τοὐντεῦθεν αἱ μοναὶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου τῶν Παλαιολόγων καὶ τῶν Κελλιβάρων, οὐ πλησίον ἀλλήλων διακείμεναι, ὡρίσθη ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου 'να διοικῶνται ὑφ' ἑνός[2]· ἐν δὲ τοῖς πατριαρχικοῖς ἐγγράφοις τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος εὑρίσκομεν, ἐν ἀρχαῖς τῆς ΙΕ', ὑφ' ἑνὸς ἡγουμένου, τοῦ Θεοδοσίου τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος, διεπομένην τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει μονὴν τοῦ ἁγίου Βασιλείου[3]. Ἡ μελέτη τῶν ἐγγράφων τούτων πολλὰς παρέχεται σχετικὰς πρὸς ὅμοια θέματα πληροφορίας: πολλαὶ μοναὶ δι' αὐτῶν δίδονται λαϊκοῖς, ἴσως καθὸ στερούμεναι μοναχῶν· οὐκ ἀσύνηθες δὲ ἦν τὸ χορηγεῖσθαι ταύτας εἰς ἐπισκόπους καὶ μητροπολίτας, τῆς συνηθείας ταύτης ἐμπεδωθείσης διὰ τῆς προστάξεως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1093 διοριζομένης «τοὺς ψηφισθέντας εἰς ἀνατολικὰς ἐκκλησίας ἔχειν καὶ αὖθις τὰ προσόντα αὐτοῖς ἡγουμενεῖα καὶ ἀδελφάτα καὶ ὀφφίκια[4]. Ἴσως μάλιστα ἐκ τῶν παρὰ Θεοδώρῳ Ἀναγνώστῃ ἤθελεν εἰκάσει τις ὅτι ἡ μονὴ τοῦ Στουδίου κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ϛ' ἑκατονταετηρίδος ἐπίσκοπον εἶχεν ἡγούμενον, ὃν ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως προσέβαλλετο[5]· διότι καὶ τιμῶν τινῶν ἦσαν μέτοχοι οἱ ἡγούμενοι τῶν μεγάλων μονῶν τῶν ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, ἀρχιμανδρῖται ὄντες καὶ φέροντες ἐπιγονάτια κατὰ τὰς θείας λειτουργίας· τινὲς τούτων εἶχον καὶ τὸ πολὺ σημαῖνον κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς αἰῶνας ὀφφίκιον τοῦ πρωτοσυγκέλλου, καθὼς ὁ τοῦ Στουδίου, ὁ τῶν Μαγγάνων καὶ ὁ τοῦ Προδρόμου τῆς Πέτρας, ὁ τελευταῖος τὸ τοιοῦτον ἀξίωμα λαβὼν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Νείλου χορηγηθὲν αὐτῷ· ἀκριβῶς δὲ οἱ τῶν μονῶν τούτων ἡγούμενοι, ὁ μὲν τῆς πρώτης καὶ πρὸ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, ὁ δὲ τῆς τῶν Μαγγάνων μετὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον, καὶ ὁ τῆς Πέτρας ἀπὸ τοῦ μαρτίου τοῦ ἔτους 1381 ἐκέκτηντο τὸ δικαίωμα τοῦ προκαθέζεσθαι τῶν λοιπῶν ἔν τε ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ ταῖς συνοδικαῖς συνελεύσεσι καθ' ἣν ἔταξα τούτους ἀρίθμησιν ἀνωτέρω[6]. Γινώσκομεν δὲ καὶ περὶ τῶν παρὰ βυζαντινοῖς ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωμάτων (ὀφφικίων) τῶν ἰδιαζόντων μάλιστα κληρικοῖς, ὅτι οἱ ναοὶ τῆς Θεοτόκου τοῦ Κύρου καὶ τῶν Τεσσαράκοντα μαρτύρων ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰ κληρικοῖς ἰδιάζοντα ὀφφίκια λαϊκοῖς ἀπένεμον, κατ' ἔθος ἰσχύον ἐν Ἀθήναις, ἐν Μεσημβρίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ[7]. Ναοὶ δέ τινες καὶ μοναὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡρισμένως δὲ δύο, ὁ ναὸς τοῦ Σωτῆρος ἐν τῇ Χαλκῇ καὶ ἡ μονὴ τῆς Θεοτόκου τῶν Ὁδηγῶν ἐπέτρεπον τοῖς λαϊκοῖς 'να εἰσέρχωνται καὶ ἵστανται ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ βήματος αὐτῶν, *κατὰ συνήθειαν ἀρχαιοτάτην*, ἣν μάτην ἐπειράθη 'να καταργήσῃ Θεόδωρος ὁ Βαλσαμών, μαθὼν ὅτι *καθὸ παλαιὸν τὸ τοιοῦτον ἔθος οὐ καταργεῖται*[8].

Ἐπειδὴ δ' οἱ τῶν μονῶν ἡγούμενοι συνήθως ἦσαν μοναχοί, συνεπῶς αἱ νενομισμέναι τῶν μοναχῶν ἐξομολογήσεις ἐγίνετο ὑπὸ ἱε-

1. Νικοδήμου Συναξαριστής, εἰς τὴν 5 ὀκτωβρίου.

2. βλ. τὴν ὑπὸ τοῦ σεβαστοῦ καθηγητοῦ τῆς ἐν Πετρουπόλει Θεολογικῆς ἀκαδημίας Ἰωάννου Τρωίσκη ἐκδοθεῖσαν ἐν Πετρουπόλει τῷ 1885 Τυπικὴν διάταξιν τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Δημητρίου.

3. Miklosich καὶ Müller, Acta Patriarchatus Constantinopolitani· τόμος Β', σελ. 525.

4. Migne Patrologiæ, ΡΚΖ', στήλη 940, ὅπου κατὰ λάθος φέρεται ἔτος 1094, διότι ἡ τοῦ Κομνηνοῦ πρόσταξις γράφει «νοέμβριον τῆς β' ἰνδικτιῶνος», ὅ ἐστι τοῦ ἔτους 1093.

5. Θεοδώρου Ἀναγνώστου Ἐκκλ. Ἱστορίας ἐκλογαί· Β', 33. Ἰδὲ περίεργον ἐπεισόδιον κατὰ τοιαύτην τινα χειροτονίαν, ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Τιμοθέου γενόμενον, ἐν τοῖς ἐμοῖς Πατριαρχικοῖς Πίναξι, σελ 217.

6. Miklosich καὶ Müller, τόμ. Β', σελ. 22.

7. Βαλσαμῶνος ἑρμηνεία εἰς κανόνα ΛΓ' τῆς Πενθέκτης.

8. τοῦ αὐτοῦ ἑρμηνεία εἰς ΞΘ' τῆς αὐτῆς, τῆς ἐν Τρούλλῳ δηλαδή.

ρέως· ἐν τούτοις τὸ Τυπικὸν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τῆς Θεοτόκου τῆς Εὐεργέτιδος ἐπέτρεπεν εἰς τὸν ἡγούμενον αὐτῆς οὐχὶ πρεσβύτερον, ἀλλὰ μοναχὸν ὄντα, 'να ἐξομολογῇ τοὺς μοναχούς, ὅπερ ἦν ἀκανόνιστον· τὸ τοιοῦτον ἔθος ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Θεοδοσίου τοῦ Βοραιδιώτου κατηργήθη, διατάξαντος ὅπως ὁ ἡγούμενος τῆς Εὐεργέτιδος ᾖ πρεσβύτερος: «ἐξ ἀνάγκης εἶναι τὸν καθηγούμενον ἱερέα»[9].

Πολλὰς εὑρίσκει τις ποικιλίας καὶ κατὰ τὴν δίαιταν καὶ πολιτείαν τῶν ἐν κωνσταντινοπολιτικαῖς μοναῖς ἀσκουμένων μοναχῶν, ἃς εἰσήγαγον τὰ παλαιότερα Τυπικὰ τῶν πρώτων αὐτῶν ἱδρυτῶν. Τὸ Τυπικόν, ὅπερ εἰσήγαγεν ὁ σῦρος Αὐξέντιος ἐν τῇ μονῇ τῶν Τριχιναρῶν, ἐπέβαλεν ἀργίαν καὶ κατὰ τὴν παρασκευὴν τῆς ἑβδομάδος ὡς καὶ κατὰ τὴν κυριακήν[10]· τὸ Τυπικὸν τῆς περικλεοῦς τοῦ Στουδίου μονῆς, ἐὰν καλῶς ἀντιλαμβάνωμαι τῶν ἱστορικῶν κειμένων, ὥριζε τετραήμερον τὴν νηστείαν τὴν πρὸ τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεομήτορος, ἐνῷ τὸ Ἱεροσολυμιτικὸν ὥριζεν ὀκτώ· εἰρήσθω δ' ὅτι μέχρι τέλους τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ὑπῆρχον ἀμφιβολίαι περὶ τῆς νηστείας ταύτης, ἤτοι τῆς ἀπὸ τῆς ἑορτῆς τῆς Μεταμορφώσεως μέχρι τῆς 15 αὐγούστου[11]. Ἐν τῇ μονῇ τοῦ Στουδίου ταύτῃ ἀπὸ τοῦ Θ' αἰῶνος ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια 'ν' ἀναγινώσκωνται καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα τρεῖς περικοπαὶ λόγων ἐκ τῶν ἐν τῇ Μικρᾷ Κατηχήσει τοῦ Θεοδώρου Στουδίτου[12], ἐνῷ παρ' ἑτέραις μοναῖς ἔθος ἦν, κατὰ τὰς Τυπικὰς διατάξεις αὐτῶν, 'ν' ἀναγινώσκωνται ἐπ' ἀκροάσει κοινῇ αὐταὶ αἱ Τυπικαὶ διατάξεις· οὕτω τὸ Τυπικὸν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τῆς Κεχαριτωμένης ἀνεγινώσκετο κατὰ πᾶσαν νουμηνίαν εἰς ἐπήκοον πασῶν τῶν μοναζουσῶν[13]· τὸ Τυπικὸν τῆς ὑπὸ τοῦ Παλαιολόγου Μιχαὴλ καινισθείσης μονῆς τῆς ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τοῦ Αὐξεντίου ἀνεγινώσκετο δωδεκάκις τοῦ ἔτους, ὡς φαίνεται κατὰ τὴν πρώτην ἑκάστου μηνός, ἐξαιρουμένου τοῦ νοεμβρίου, ὅτε κατὰ τὴν 9 τοῦ μηνὸς ἡ ἀνάγνωσις ἐγίνετο τούτου, τελουμένων τῶν κτιτορικῶν μνημοσύνων, ἤτοι Ἀλεξίου Παλαιολόγου καὶ Εἰρήνης Κομνηνῆς πάππου καὶ μάμμης τοῦ Παλαιολόγου Μιχαήλ, Ἀνδρονίκου τοῦ πατρὸς καὶ Θεοδώρας Κομνηνῆς τῆς μητρὸς αὐτοῦ[14]. Προσθετέον ὅτι ναοί τινες ἢ μονῶν ἢ νοσοκομείων ἐκέκτηντο καὶ κοσμικωτέρας τινὰς τιμὰς καί τινα προνόμια· τούτων ἐξῆρχεν ὁ περιλάλητος τῶν Βλαχερνῶν ναός, ὅπου πολλὰς βλέπομεν τελουμένας αὐτοκρατορικὰς προελεύσεις· ὁ δὲ σκευοφύλαξ αὐτοῦ, καθὼς καὶ ὁ χαρτουλάριος τῆς Ἁγίας Σοροῦ (τῆς ἐν Βλαχέρναις ἴσως), καὶ οἱ διευθυνταὶ τῶν ξενοδοχείων Τῶν Θεοφίλου, Τῶν Σαμψών, Τῶν Εὐβούλου, Τῶν Εἰρήνης, Τῶν Ναρσοῦ, Τῶν τῆς Ἁγίας Εἰρήνης ἐν τῷ παλατίῳ προσκαλούμενοι τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων ἐλάμβανον ἀπὸ χειρὸς τοῦ βασιλέως σταυρούς[15]. Ἐνῷ δ' ἐν τῷ ναῷ τῶν Βλαχερνῶν ἐτελεῖτο κατὰ τὴν νύκτα τῆς Κυριακῆς τῆς Ὀρθοδοξίας ἡ παννυχὶς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τῷ τῆς ἁγίας Εἰρήνης ἐτελεῖτο κατὰ τὴν ἁγίαν καὶ Μεγάλην Παρασκευὴν ὑπ' αὐτοῦ ἡ Κατήχησις τοῖς εὐτρεπιζομένοις πρὸς τὸ βάπτισμα[16]. Μέχρι δὲ τοῦ Ι' αἰῶνος ὁ γάμος τῶν βασιλέων, ἤγουν ἡ τοῦ στεφανώματος ἀκολουθία, ἐτελεῖτο ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου τῆς Δάφνης, καὶ κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεοτόκου τοῦ Φάρου[17]. Καὶ τὸ τῆς ἀσυλίας

9. τοῦ αὐτοῦ Βαλσαμῶνος ἑρμηνεία εἰς τὸν Ζ' κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ.

10. Τυπικὸν τῆς ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τοῦ Αὐξεντίου σεβασμίας μονῆς Μιχαὴλ Ἀρχαγγέλου· ἐκδιδόντος τὸ πρῶτον Μανουὴλ Ι. Γεδεών· ἐν Ἀθήναις, 1895, σελ. 68.

11. Νίκωνος ἐκ τοῦ Πανδέκτου ὁμιλία ΝΖ'. Σύνταγμα τῶν ἱερῶν Κανόνων· Ποτλῆ καὶ Ῥάλλη· τόμ. Δ', σελ. 590. Βαλσαμῶνος ἑρμηνεία εἰς ΝΕ' ἐρώτησιν Μάρκου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας.

12. βίος Θεοδώρου Στουδίτου ὑπὸ Μιχαὴλ Μοναχοῦ. Migne Patrol. ηθ', στ. 152.

13. ἡ διάταξις ἐν τῷ ΞΕ' κεφαλαίῳ· τὸ Τυπικὸν παρὰ Migne, Patrol. τόμ. ΡΚΖ', ἀπὸ στήλης 992-1128.

14. Τυπικὸν τῆς ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τοῦ Αὐξεντίου μονῆς κλπ. τῆς ἐμῆς ἐκδόσεως· σελ. 46-47.

15. Πορφυρογεννήτου, Ἔκθεσις βασιλείου τάξεως· Βόννης, τόμ. Α', σελ. 173.

16. Πορφυρογεν. αὐτόθι, σελ. 157 καὶ 179.

17. Πορφυρογέν. αὐτόθι, σελ. 201 καὶ 197-198, ὅπου τὰ ὑπὸ τῶν δήμων ᾀδόμενα φαίνονται κοσμικά τινα ᾄσματα· καθώς, λόγου χάριν:

Πνεῦμα τὸ Πανάγιον
τὰς αὐγούστας σκέπασον.
Κύριε, ζωὴν αὐτῶν (γρπτ. αὐτοῖς)
διὰ τὴν ζωὴν ἡμῶν.
Ἔντιμε, ἐνάρετε,
Τριὰς κατακοσμήσει σε,
καὶ χαρὰν παρέξει σοι
Θεὸς ὁ ἐπουράνιος·
Οὗτος εὐλογήσει σε
μετὰ τῆς συζύγου σου κλπ.

δὲ προνόμιον οὐχὶ πάντες οἱ ναοὶ ἐκέκτηντο· κατὰ τὸ 532 ῥητῶς ἀναφέρεται κεκτημένος αὐτὸ ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου[18].

ϛ

Ἐκπληκτικαὶ δ' εἰσὶν ἀληθῶς αἱ ποικιλίαι, ἃς εὑρίσκομεν ἐν τῷ τελετουργικῷ, ὡς πρός τινα ἔθη, καὶ ὡς πρὸς τὴν διεξαγωγὴν ἱερῶν πανηγύρεων. Ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ναῶν, ὡς ἐν βιογραφίᾳ Μαρκιανοῦ οἰκονόμου δείκνυται, ἀπὸ τῶν μέσων τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος ἔθος εἰσήχθη, κατὰ τὸ Τυπικὸν Μαρκιανοῦ τοῦ κτίτορος, ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, *γοτθικῇ γλώττῃ* «τὰς θεοπνεύστους Γραφὰς ἀναγινώσκεσθαι κατὰ τὰς ἐπισήμους τῶν ἡμερῶν»[1]· ἔθος δ' εἶχε σεπτὸν καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐπιβάλλον ὁ ἐν τῷ παλατίῳ ναὸς τοῦ ἁγίου Στεφάνου τῆς Δάφνης, ἐκτιθεὶς πρὸς ἀνάγνωσιν «κατ' ἐνιαυτὸν τῇ ἁγίᾳ μεγάλῃ Πέμπτῃ» τὸ ἐν αὐτῷ θησαυριζόμενον χειρόγραφον τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου τὸ εὑρεθὲν ἐν Κύπρῳ, τὸ δ' ἔθος ἀναφέρεται μέχρις αὐτοῦ τοῦ Ι' αἰῶνος ἰσχῦον[2]. Ἐκ τῆς βιογραφίας τοῦ ὁσίου Μαρκέλλου τοῦ τῆς μονῆς τῶν Ἀκοιμήτων[3] ἡγουμένου γίνεται φανερὸν ὅτι μικρῷ πρὸ τῶν μέσων τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος Ἀλέξανδρός τις ἐν Βυζαντίῳ μοναχὸς σοφὸς ἱδρύσας «πρὸς αὐτῷ τῷ τοῦ Πόντου στόματι σεμνὸν φροντιστήριον» νόμον αὐτὸς εἰσήγαγεν, ἤτοι Τυπικὴν διάταξιν, μηδέποτε διακόπτεσθαι τὸ συνεχὲς τῶν εἰς Θεὸν ὕμνων «ἀλλὰ τῇ κατὰ διαδοχὴν τῶν λειτουργούντων ὑπαλλαγῇ τὴν ἀσίγητον καὶ ἄπαυστον τῷ Δεσπότῃ περιποιεῖσθαι δοξολογίαν». Ἀλλὰ καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν μεταλλαγὴν τοῦ Τυπικοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας ἐν ᾗ περιπτώσει συνέπιπτον ἀκίνητοι κινηταῖς ἑορταῖς, ἴδια Τυπικὰ καθώριζον τὴν ἀκολουθίαν, ἥτις ἔπρεπε νὰ ψαλῇ ἐν ἑκάστῳ ναῷ. Ἐκ τῶν τῆς ἁγίας Εἰρήνης καὶ τῆς Θεοτόκου τῶν Χαλκοπρατείων Τυπικῶν ἔχομεν ἐκδεδομένον ἀπόσπασμα περὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, καθορίζον τὴν τηρητέαν τάξιν, ἣν οὐδαμῶς ἐτήρουν ἕτεραι μοναί, παρ' αἷς μήτε ἡ ἑορτὴ αὕτη πανήγυρις ἦν τῆς μονῆς ἢ τοῦ ναοῦ, μήτε πατριάρχης ἐν αὐταῖς παρῆν κατὰ παλαιὸν ἔθος[4]· ἐκ τοῦ τρόπου μεθ' οὗ γράφεται τὸ τεμάχιον, συμπεραίνω ὅτι τοῖς δύο ναοῖς τούτοις ἡ Τυπικὴ διάταξις αὕτη προσιδιάζει. Κατὰ δὲ τὰ παρὰ τῷ Πορφυρογεννήτῳ φερόμενα[5] συμπεραίνει τις ὅτι τῶν αὐτοκρατόρων ἡ παρουσία κατὰ τὰς ἑορτὰς ἐν ναῷ τινι σπουδαία τις ἦν ἀφορμὴ πρὸς ἀλλοίωσιν τοῦ τυπικοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας, γινομένη μόνον ἐν ἐκείνῳ τῷ ναῷ, ἐν ᾧ παρίστατο ὁ βασιλεύς. Ὅτι δὲ αἱ ἐν χρήσει παρὰ τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοφίας ἢ τῆς ἁγίας Εἰρήνης ἢ τῆς Θεοτόκου τῶν Χαλκοπρατείων τοιαῦται διατάξεις οὐκ ἐπεβάλλοντο ναοῖς ἑτέροις, αὐτὰ τὰ παρὰ Πορφυρογεννήτῳ δεικνύουσιν· οὔτε κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας, οὔτ' ἐφ' ἡμῶν ἔτι τὰ παρὰ τῷ πατριαρχικῷ ναῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐθιζόμενα ἐπεβάλλοντο μοναῖς ἢ ναοῖς ἑτέροις·

18. Θεοφάνης· τόμ. Α', σελ. 283.

1. Βίος Μαρκιανοῦ ὑπὸ Συμεὼν Μεταφραστοῦ· Migne, ΡΙΔ', στ. 456.

2. Ἰωήλ, Χρονογραφία· Βόννης, σελ. 43.

3. βλ. ἐν τῷ μετὰ χεῖρας βιβλίῳ εἰς τὴν 29 δεκεμβρ.

4. Ἐὰν ὁ Εὐαγγελισμὸς συμπέσῃ τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ, «χρὴ εἰδέναι ὅτι γίνεται ἡ Τριθέκτη ἐν τῇ Ἁγίᾳ Εἰρήνῃ καὶ ἡ κατήχησις, καὶ ἀνέρχεται ἡ λιτὴ ἐν τῷ Φόρῳ ψάλλοντες τὸ «Σήμερον τῆς σωτηρίας», καὶ ὑποστρέφει ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις ψάλλουσα τὸ αὐτὸ Τροπάριον· καὶ γίνεται ἡ ἀκολουθία τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἕως τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου· καὶ ἀφίει ἐκεῖ ὁ πατριάρχης ἐγκαθέτους πρεσβυτεροδιακόνους καὶ ποιοῦσι τὴν θείαν λειτουργίαν μετὰ τῆς προσκομιδῆς· καὶ ἀνέρχεται ὁ πατριάρχης ἐν τῇ προγεγραμμένῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας Εἰρήνης καὶ ποιεῖ τὴν ἀκολουθίαν τῆς θείας λειτουργίας, ἄνευ τῆς προσκομιδῆς. Ὁ ἁγιοπολίτης. Ψάλλεται τὰ στιχηρά . . . κλπ. Εἰς δὲ τὸν ναὸν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου (ἴσ. τῶν Χαλκοπρατείων) λέγομεν τὸν β' Ἀπόστολον καὶ τὸ β' Εὐαγγέλιον· οὐ τελειοῦται μετὰ τῆς προσκομιδῆς ἡ θεία λειτουργία».— «Δεῖ εἰδέναι ὅτι, ἐὰν φθάσῃ τῷ Μ. Σαββάτῳ, μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν ὑπαλλαγήν, ἀνέρχεται ἡ λιτὴ ἐν τῷ Φόρῳ ψάλλουσα τροπάριον «Σήμερον τῆς σωτηρίας ἡμῶν», καὶ οὕτως ὑποστρέφει ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις, ψάλλουσα τὸ αὐτὸ τροπάριον, καὶ γίνεται ἡ προγεγραμμένη ἀκολουθία καθὼς τῇ ἁγίᾳ Παρασκευῇ· καὶ ἀνελθὼν ὁ πατριάρχης εἰς τὴν μεγάλην Ἐκκλησίαν ποιεῖ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Μ. Σαββάτου· τὰ ἀναγνώσματα οὐ ῥέσκονται, οὐδὲ ὁ Ἀπόστολος, οὐδὲ τὸ Εὐαγγέλιον, διὰ τὸ εἶναι πολλὴν τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Μ. Σαββάτου· ἐὰν δὲ προσθήσῃ, οὐδὲν ἡμαρτεν». Ἱεροσλ. βιβλ. Β', σ. 396—97· χργρ. ΙΑ' αἰῶνος. Ἴσως καὶ ἡ Θεοτόκος τοῦ Φόρου, ὡς καὶ ἡ τῶν Χαλκοπρατείων, ἑώρταζε τὴν 25 μαρτίου. Ῥητέον ὅτι τὰ μοναστήρια τοῦ Ὀλύμπου κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα ἴδιον εἶχον τυπικὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ εἰ συνέπιπτε τῇ ἁγίᾳ Μεγάλῃ Πέμπτῃ ἢ τῷ Μ. Σαββάτῳ· βλ. Ἱεροσολ. βιβλιοθ. Β', σελ. 442. Προστίθημι δ' ὅτι ἡ λέξις *ῥέσκεσθαι* σημαίνει ῥίπτεσθαι καὶ διαδίδοσθαι. Δουκαγγίου Γλωσσάριον· ἐκδόσ. Βρατισλαυΐας, στήλη 1290.

5. Ἔκθεσις βασ. τάξεως Α', σελ. 85, 89, 176, 184.

τοὐναντίον ὅλως, τὸ Πατριαρχεῖον, ἑπόμενον τῇ γνώμῃ τῶν πολυμαθεστάτων πατριαρχῶν Κωνσταντίου τοῦ ἀπὸ Σιναίου καὶ Γρηγορίου τοῦ ἀπὸ Σερρῶν, ἐπικειμένης συμπτώσεως τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῇ Μ. Παρασκευῇ ἢ τῷ Μ. Σαββάτῳ, μετατιθὲν αὐτὴν εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ θείου Πάσχα, ὥριζεν αὐταῖς λέξεσιν, ὅτι τοῦτο πράττει «μόνον διὰ τὰς ἐν πόλεσι καὶ κώμαις ἐκκλησίας· *τῶν μοναστηριακῶν Τυπικῶν ἀμεταβλήτων, ἀνεπάφων, καὶ ἀμετακινήτων διαμενόντων, διά τε τὸ πρὸς τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους πατέρας σέβας καὶ διὰ τὸ διάφορον τοῦ μοναδικοῦ πολιτεύματος καὶ τῆς ὑψηλοτέρας διαγωγῆς* »[6]. Τὴν αὐτὴν γνώμην διετύπωσε τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ τῇ θεομητορικῇ ταύτῃ ἑορτῇ, ἧς ἐν ἡμέρᾳ τετράδι ἢ παρασκευῇ συμπιπτούσης ἀπεφήνατο *μὴ γίνεσθαι προηγιασμένων λειτουργίαν* «εἰς τὰς ἐν πόλεσι καὶ κώμαις ἱερὰς ἐκκλησίας, ἀγρυπνίας μὴ γινομένης· *εἰς δὲ τὰς τῶν ἱερῶν μοναστηρίων, διά τε τὴν διαφορὰν τοῦ ὑψηλοῦ μοναδικοῦ βίου καὶ διὰ τὸ ἕπεσθαι ἀγρυπνίαν*, γίνεται προηγιασμένη, *τῶν Τυπικῶν τῶν κτιτόρων αὐτῶν, ἀρχαίων ἐκείνων πατέρων, ἀμετακινήτων διαμενόντων* »[7].

Διάφορα δ' ἀνεγινώσκοντο ἐν τοῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει ναοῖς εὐαγγέλια κατὰ τὰς ἐπιφανεστέρας τῶν ἑορτασίμων ἡμερῶν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ, καὶ δείκνυται σαφής, ἐκ συνδυασμοῦ μάλιστα πρὸς τὰ σήμερον ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἐθιζόμενα, ἡ ποικιλία τῶν τυπικῶν διατάξεων ἑκάστου ναοῦ καὶ μονῆς, τηρουμένων τῶν ὑπὸ τῶν ἱδρυτῶν καὶ κτιτόρων ἑκάστης διατεταγμένων, οἵτινες ὡς πρὸς τοὺς καθορισμοὺς τῶν κανόνων τῆς τε διοικήσεως καὶ τῆς μοναχικῆς πολιτείας καὶ αὐτοῦ τοῦ λειτουργικοῦ μέρους ἔπραττον ὡς ἤθελον. Τὴν διαφορὰν τῶν ἀναγινωσκομένων κατὰ τὰς ἑορτὰς ταύτας εὐαγγελικῶν περικοπῶν ἀναγινώσκομεν ἔν τισι παλαιοῖς χειρογράφοις, ὧν εἶδον ὀλίγα, τούτων δ' ἐσημείωσα μόνον ὅσα ἀναφέρονται εἰς ὡρισμένους ἐν Κωνσταντινουπόλει ναούς, συνῳδὰ τῷ προγράμματι τοῦ μετὰ χεῖρας συγγράμματος. Ἀρχαῖον κωνσταντινοπολιτικὸν Εὐαγγέλιον εὑρίσκω τὸ ἐν Καλενδαρίῳ τοῦ Stephani Morcelli κείμενον, ἥκιστα ἀπομακρυνόμενον τοῦ λαμπροῦ χειρογράφου Εὐαγγελίου τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, ὅπερ ὑπὸ τὸν παλαιὸν ἀριθμὸν 426 εὕρηται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐνταῦθα κατὰ τὸ Φανάριον Ἁγιοταφικοῦ Μετοχίου[8]. Κατὰ ταῦτα δ' εὑρίσκω τὰς ἑξῆς διατάξεις:

23 Ἰανουαρίου: Εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου Κλήμεντος. Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην· «Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς· ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους». — Ἄλλο τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον· «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων»[9]. Ἴσως ἐλέγετο ἴδιον Εὐαγγέλιον ἐν ἑκατέρῳ τῶν ἀνατεθειμένων εἰς τοὺς ἱερομάρτυρας Ἀγαθάγγελον καὶ Κλήμεντα ναῶν[10].

29 Ἰανουαρίου: Εἰς ἐπάνοδον τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου. Ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον· «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς Καπερναούμ». — Ἄλλο τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην· «Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς· ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους»[11].

6 Φεβρουαρίου: Μνήμη Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην· «Εἶπεν ὁ Κύριος· ἐγώ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται». — Οὐ σημειοῦται παρὰ Morcelli μνήμη Φωτίου, ἀλλ' ἐν τῷ 426 καὶ ἐν ἑτέροις.

29 Φεβρουαρίου: Οὐχὶ Κασσιανοῦ τοῦ Ῥωμαίου μνήμη, ἀλλὰ τῶν ἁγίων μαρτύρων Παπία, Διοδώρου καὶ Κλαυδίου, κατὰ τὸ 426 Εὐαγγέλιον. Παρὰ τῷ Morcelli σημείωσις οὐδεμία.

24 Μαρτίου: Εἰς τὴν παννυχίδα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Τὸ αὐτὸ δὲ λέγεται καὶ εἰς τὴν β' ἰουλίου μηνὸς εἰς τὰ Μεταθέσια (γραπτέον Καταθέσια) τῆς σοροῦ Βλαχερνῶν. Δέον γινώσκειν ὅτι τὸ αὐτὸ λέγεται εἰς ἑκατέρας παννυχίδας αὐτῆς· Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν· «Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀναστᾶσα Μαριὰμ ἐπορεύθη εἰς τὴν Ὀρινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πόλιν Ἰούδα».

---

6. Τυπικὸν τῆς τοῦ Χ. Μ. Ἐκκλησίας κλπ. ἔκδοσις Κωνσταντίνου πρωτοψάλτου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1851, σελ. 153.

7. τοῦ αὐτοῦ Τυπικοῦ, σελ. 128.

8. περιέγραψε τοῦτο τὸ Εὐαγγέλιον ὁ γηραιὸς διδάσκαλος Ἐμμανουὴλ Ἰωαννίδης ἐν τῷ Β' τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Ἑλλ. Φιλολογικοῦ Συλλόγου· σελ. 63 καὶ ἑξῆς.

9. Morcelli Calendarium· σελ. 44 τοῦ Α' τόμου, 36 τοῦ Β'.

10. ἴδε ἐν τῷ μετὰ χεῖρας Ἑορτολογίῳ τὴν 23 ἰανουαρ.

11. Morcelli, τόμ. Α', σελ. 45 καὶ Β' σελ. 45.

11 Μαΐου. Τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Μωκίου καὶ Παχωμίου. — Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τὸ Γενέθλιον τῆς πόλεως. Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην· «Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς· ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμάς». Τοῦτο κατὰ τὸ 426. — Εἰς τὸ Γενέσιον τῆς πόλεως καὶ εἰς τὴν μνήμην τῶν ἁγίων Μωκίου καὶ Παχωμίου· Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην· «Εἶπεν ὁ Κύριος· καθὼς ἠγάπησέ με ὁ Πατὴρ, κἀγὼ ἠγάπητα ὑμᾶς». Τοῦτο κατὰ Morcelli[12]. — Τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον ἀναγινώσκεται ἐν τῷ Φόρῳ· «Καθὼς ἠγάπησα»· ἐν δὲ τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἀναγινώσκεται τοῦτο· Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην· «Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με». Τοῦτο κατὰ τὸ νεώτερον ἐκ τῶν δύο χειρογράφων Εὐαγγελίων τοῦ ἐν Ἐδιρνέκαπι ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου· ἀλλὰ πληρέστερον ἀναφέρονται ταῦτα ἐν χειρογράφῳ τοῦ ΙΒ´ αἰῶνος τῆς πρώην βιβλιοθήκης τοῦ ἁγίου Σάββα ἐν Ἱεροσολύμοις, γράφοντι[13]: Τὸ Γενέθλιον τῆς πόλεως. Τοῦτο ἀναγινώσκεται ἐν τῷ Φόρῳ, ἀπερχομένης τῆς λιτῆς· Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην· «Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς· καθὼς ἠγάπησέ με ὁ Πατήρ»· ἐν δὲ τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ὑποστρεφούσης τῆς λιτῆς καὶ τελουμένης τῆς λειτουργίας, ἀναγινώσκεται τοῦτο· Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην· «Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς· ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμάς».

12 Μαΐου: Εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου Κύπρου καὶ λοιπῶν πατριαρχῶν. Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην· «Εἶπεν ὁ Κύριος· ἐγώ εἰμι ἡ θύρα». — Ἄλλο τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον· «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ». Τοῦτο παρὰ Morcelli[14].

5 Ἰουνίου: Εἰς τὴν Λιτὴν τοῦ Κάμπου. Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον· «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐμβάντι τῷ Ἰησοῦ εἰς πλοῖον». Τοῦτο κατὰ τὸ νεώτερον Εὐαγγέλιον τοῦ ἐν Ἐδιρνέκαπι ἡμετέρου ναοῦ. — Παρὰ δὲ Morcelli[15]: Εἰς τὴν Λιτὴν τοῦ Κάμπου. Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν· «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς πλοῖον». — Ἄλλο εὐαγγέλιον λέγεται εἰς τὸ βάπτισμα[16], ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν· «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ προσῆλθον τῷ Ἰησοῦ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ εἶπον αὐτῷ· Κύριε, δίδαξον»· ἀλλὰ πληρέστερον ἀναφέρονται ταῦτα ἐν τῷ 426 χειρογράφῳ Εὐαγγελίῳ, διατυποῦντι ὡς ἑξῆς· Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ· Εἰς τὴν ἐπέλευσιν τῶν βαρβάρων. Ἐν μὲν τῷ Τριβουναλίῳ λέγεται εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον («Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐμβάντι τῷ Ἰησοῦ εἰς πλοῖον ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ»)· εἰς δὲ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Βαβύλα ἀναγινώσκεται τοῦτο· Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν· «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ προσῆλθον τῷ Ἰησοῦ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ εἶπον αὐτῷ· Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι». Γίνεται δ' οὕτω γνωστὸς καὶ ναὸς τοῦ ἁγίου Βαβύλα· πρόσθες ὅτι ὁ τέως ἀγνοούμενος οὗτος ναὸς εἶχε συνηθείας ἑτέρας, ἀνεγινώσκετο δ' ἐν αὐτῷ, καθ' ἡμέραν ἑορτῆς ἐπίσημον, Εὐαγγέλιον διάφορον.

11 Ἰουλίου: Εἰς τὴν σύναξιν τῆς ἁγίας Εὐφημίας τοῦ Ὄρου. Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον· «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος, καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χαναναία». — Ἄλλο τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ· Εὐαγγέλιον κατὰ Λουκᾶν· «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἠρώτα τις τῶν Φαρισαίων τὸν Ἰησοῦν». Τοῦτο κατὰ Morcelli[17].

14 Αὐγούστου: Εἰς μνήμην τοῦ ἁγίου μάρτυρος Μαρκέλλου. Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην· «Εἶπεν ὁ Κύριος· Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα». — Ἄλλο τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ εἰς τὴν παννυχίδα τῆς Κοιμήσεως τῆς παναγίας Θεοτόκου· Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν· «Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀναστᾶσα Μαριάμ». Τοῦτο κατὰ Morcelli[18].

31 Αὐγούστου: Τὰ καταθέσια τῆς Ζώνης τῆς ἁγίας Θεοτόκου. Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν· «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ διήρχετο ὁ Ἰησοῦς τὴν Ἱεριχώ». — Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, εἰς τὴν μνήμην τῶν ἁγίων πατριαρχῶν Ἀλεξάνδρου, Ἰωάννου καὶ Παύλου τοῦ νέου. Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον· «Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς· ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου». Τὸ δεύτερον εὐαγγέλιον ἀνεγινώσκετο πάντως ἐν Ἁγίᾳ Σοφίᾳ. Ἡ διάταξις αὕτη παρὰ Morcelli[19].

1 Σεπτεμβρίου: Ἀρχὴ τῆς Ἰνδίκτου, καὶ μνήμη Συμεὼν τοῦ Στυλίτου, καὶ τοῦ μεγάλου ἐμπρησμοῦ. Γίνεται δὲ καὶ σύναξις τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις ὑπὲρ Μιασηνῶν. Καὶ ἐν μὲν τῷ

12. Morcelli Α´, 54. Β´, 99.

13. Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη· κατάλογος κλπ. τόμ. Β´, σελ. 366. Τὸ χειρόγραφον ἐγράφη τῷ 1184.

14. Morcelli, Α´, 54. Β´, 103.

15. Morcelli, Α´, 56. Β´, 122.

16. ὁ ὁρισμὸς ἀκατάληπτος, μεθ' ὅσα μεστὰ πολυμαθείας ἐν σελ. 124-125 τοῦ Β´ τόμου γράφει ὁ Morcellis.

17. Morcelli, Α´, 60. Β´, 158.

18. Morcelli, Α´, 65. Β´, 194.

19. Morcelli, Α´, 67. Β´, 224.

Φόρῳ καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἀναγινώσκεται εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν· «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἦλθεν Ἰησοῦς εἰς τὴν Ναζαρὲτ, οὗ ἦν τεθαμμένος»[20]. Ἐν δὲ τοῖς Χαλκοπρατείοις ἀναγινώσκεται εὐαγγέλιον «Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀναστᾶσα Μαριάμ».—Τοῦτο κατὰ τὸ 426 χειρόγραφον. Μνεία τῆς τοιαύτης διατάξεως καὶ ἀλλαχοῦ[21] γίνεται. Παρατηροῦμεν ὅτι μία ἑνότης ὑπάρχει παρὰ πᾶσι τοῖς Εὐαγγελίοις, ὅτι τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου τὸ ἀπόσπασμα «Ἀναστᾶσα Μαριάμ» ἀνεγινώσκετο κατὰ πᾶσαν παννυχίδα θεομητορικῆς ἑορτῆς.

2 Σεπτεμβρίου: Μνήμη τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ, καὶ Παύλου τοῦ νέου. Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον· «Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς· ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου».—Ἄλλο, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην· «Εἶπεν ὁ Κύριος· ἐγώ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται». — Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, εἰς τὴν μνήμην τῶν ἁγίων Ἰωάννου καὶ Παύλου ἐπισκόπων Κωνσταντινουπόλεως, καὶ εἰς τὸν ἅγιον ἱερομάρτυρα Μάμαντα. Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην· «Εἶπεν ὁ Κύριος· ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ Πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι». Τοῦτο κατὰ Morcelli[22].

16 Σεπτεμβρίου: Οἱ μὲν λοιποὶ ναοὶ ἐγέραιρον τὴν μνήμην τῶν ἁγίων Πατέρων, τῶν ἐν τῇ ϛ' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ· ὁ δὲ τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐπετέλει τὴν μνήμην ταύτην τῇ Κυριακῇ μετὰ τὴν Ὕψωσιν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἤτοι μεταξὺ τῆς 15-21 τοῦ σεπτεμβρίου. Τοῦτο κατὰ τὸ 426 χειρόγραφον.

25 Σεπτεμβρίου: Εἰς τὴν μνήμην τοῦ σεισμοῦ ἐν τῷ Κάμπῳ. Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν· «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς πλοῖον καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης· καὶ ἀπήχθησαν· πλεόντων δὲ αὐτῶν, ἀφύπνωσε». Ἐν δὲ τῷ ναῷ τοῦ Θεολόγου κάτω, ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον· «Εἶπεν ὁ Κύριος· αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν». Τοῦτο κατὰ Morcelli[23]. — Πληρέστερον τὸ 426 χειρόγραφον διατάττεται· Εἰς τὴν Λιτὴν τοῦ Κάμπου διὰ τὸ Τρισάγιον. Ἐν μὲν τῷ Τριβουναλίῳ λέγεται Εὐαγγέλιον κατὰ Λουκᾶν· εἰς δὲ τὴν λειτουργίαν κάτω ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεολόγου ἀναγινώσκεται Εὐαγγέλιον τῆς τετάρτης τῆς ϛ' ἑβδομάδος τοῦ Λουκᾶ.

3 Ὀκτωβρίου: Εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου Διονυσίου. Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον· «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου». — Ἄλλο, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον· «Εἶπεν ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας». Τοῦτο κατὰ Morcelli[24].

21 Ὀκτωβρίου. Εἰς τὴν μνήμην τοῦ ὁσίου Ἱλαρίωνος. Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν· «Εἶπεν ὁ Κύριος· μὴ φοβοῦ τὸ μικρὸν ποίμνιον». —Ἄλλο, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν· «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἔστη ὁ Ἰησοῦς ἐπὶ τόπου πεδινοῦ· καὶ ὁ ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ». Τοῦτο κατὰ Morcelli[25].

25 Ὀκτωβρίου: Εἰς τὴν μνήμην τῶν ἁγίων Νοταρίων Μαρκιανοῦ καὶ Μαρτυρίου καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων. Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν· «Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς· οὐδὲν συγκεκαλυμμένον ἐστὶν, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν, ὃ οὐ γνωσθήσεται». — Ἀπὸ δὲ ἄρχεται τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ Ὁμολογητοῦ· «Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς· πᾶς, ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ». Τοῦτο κατὰ Morcelli[26], ὅπερ φαίνεταί μοι παράδοξον, διότι τὴν μνήμην Παύλου τοῦ Ὁμολογητοῦ τελεῖ ἀπ' ἀρχαίων χρόνων ἡ Ἐκκλησία τῇ 6 νοεμβρίου.

Κυριακῇ πρὸ τῆς 6 τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς, ἤγουν πρὸ τῆς μνήμης τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ Ὁμολογητοῦ, ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ, ἀναγινώσκεται Εὐαγγέλιον τὸ λεγόμενον Ὁ πλούσιος[27]. Τὸ αὐτὸ ἀναγινώσκεται καὶ τῇ ϛ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς εἰς τὴν λιτὴν ὑπὲρ τῆς μνήμης τῆς κόνεως[28]. Τοῦτο κατὰ τὸ 426

20. Ἔστι δὲ τὸ καὶ νῦν ἐν τοῖς ναοῖς ἀναγινωσκόμενον.
21. Ἱεροσλμ. Βιβλιοθήκη· τόμ. Β', σελ. 23, 38, 237.
22. Morcelli, Α', 17 καὶ 117.
23. Morcelli, Α', 23 καὶ 164.
24. Morcelli, Α', 25 καὶ 177.
25. Morcelli, Α', 28 καὶ 198.
26. Morcelli, Α', 28 καὶ 202.
27. τὸ Ιϛ' κεφάλαιον τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου· «Ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος, ὃς εἶχεν οἰκονόμον» κλπ.
28. τὸ ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Παύλου Κωνσταντινουπόλεως

χειρόγραφον, ὀρθότερα τῶν παρὰ Morcelli[29] διατακτον.

11 Νοεμβρίου: Τοῦ ἁγίου Μηνᾶ. Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην· «Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς· ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους». Εἰς τὴν παννυχίδα τοῦ Χρυσοστόμου. Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην· «Εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς ἐληλυθότας πρὸς αὐτὸν Ἰουδαίους· ἀμήν, ἀμήν, λέγω ὑμῖν· ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας». Τοῦτο κατὰ Morcelli[30]. Σημειῶσαί μοι δ' ὅτι τῇ 13, εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἀνεγινώσκετο ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν· «Εἶπεν ὁ Κύριος· ἐγώ εἰμι ἡ θύρα».

* * *

Ταύτας ἐκ τοῦ προχείρου σημειῶ τὰς διαφοράς, παραλείπων τυπικὰς διατάξεις περὶ διπλῶν Εὐαγγελίων, ἀναφερομένων εἰς μνήμην ὁσίου καὶ εἰς συμπίπτουσαν μνήμην μάρτυρος, ἢ εἰς τὰς Κυριακὰς τῶν ἁγίων Εὐαγγελιστῶν. Ἔρευνα πλατυτέρα τῶν παλαιοτέρων χειρογράφων Εὐαγγελίων ἀποδείξει πόθεν ἡ ἀρχὴ τῶν περὶ τὰς διατάξεις ταύτας διαφορῶν, αἵτινες παρέτειναν τὸ ζῆν μέχρι τέλους τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ἑκάστης μονῆς ἴδιον ἐχούσης Τυπικόν, καθὰ μαρτυρήσουσι τά τε «Κανονάρια τῶν συνάξεων τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ» καὶ τὰ παλαιότερα Εὐχολόγια καὶ Μηναῖα καὶ Ἀνθολόγια καὶ Εὐαγγέλια, καὶ μάλιστα τὰ φέροντα σημείωσιν τοῦ ναοῦ καὶ τῆς μονῆς, εἰς ἣν ἀνῆκον καὶ δι' ἣν ἐγράφησαν. Ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀπὸ μαρτυρίας τῆς ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος, γινώσκομεν ὅτι αἱ μοναὶ Πέτρας, Εὐεργέτου καὶ Περιβλέπτου τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶχον ἴδια Τυπικὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνιαυσίας ἀκολουθίας· τὰ δὲ συγχρόνως ἀναφερόμενα Τυπικὰ τῶν πατριαρχῶν Ἰγνατίου καὶ Φωτίου[31] φρονῶ ὅτι συνετάχθησαν χάριν τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐγερθεισῶν μονῶν· ἐκτὸς ἂν ὑποτεθῇ ὅτι οἱ μακάριοι οὗτοι πατριάρχαι τῆς Νέας Ῥώμης ἐπεχείρησαν ἑνοποιήσει τινὶ καὶ διορθώσει Τυπικοῦ τινος κοινοῦ πάσαις ταῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει μοναῖς καὶ ναοῖς. Ἀλλά, κατὰ μαρτυρίαν τῆς αὐτῆς ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος, ἀναφερομένου τοῦ Τυπικοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἀναφέρεται καὶ τὸ Τυπικὸν τῆς περιφανοῦς τοῦ Στουδίου μονῆς, ὅπερ ἀκριβέστερον ἐκρίνετο[32].

Πρὶν τεθῇ τέλος εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν ἐδάφιον τοῦ λόγου, δέον 'να γραφῇ ὅτι κατὰ τὰ 1280—1281 Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος, ἀνοικοδομήσας τὴν ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τοῦ Αὐξεντίου μονήν, εἰσήγαγεν ἐν αὐτῇ διὰ τῆς ἐπὶ τούτῳ τυπικῆς αὐτοῦ διατάξεως τὸ ἱεροσολυμιτικὸν Τυπικόν[33].

Προσθετέον ἐπίσης ὅτι κατὰ τὰς ἱερουργίας, αἱ μὲν ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς παροικίαις Χαλκηδόνος καὶ Δέρκων διακείμεναι πέριξ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μοναὶ ἐποιοῦντο τὸ μνημόσυνον τοῦ μητροπολίτου[34], αἱ δ' ἐν τῇ ἐνορίᾳ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐποιοῦντο τὸ μνημόσυνον τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καίτοι δύναταί τις εἰκάζειν ὅτι αἱ μεγάλαι βασιλικαὶ μοναὶ «πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων» ἐμνημόνευον[35]. Ἐπειδὴ δ' ὑπῆρχον ἐν Κωνσταντινουπόλει μοναὶ προσηρτημέναι, κατ' αὐτοκρατορικὴν εὐμένειαν, τοῖς πατριαρχικοῖς θρόνοις Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, κατὰ τὰς ἐν αὐταῖς τελουμένας ἱερουργίας ἐκ καταχρήσεως ἱερεῖς τινὲς ἐμνημόνευον τοῦ ὀνόματος τοῦ πατριάρχου, εἰς ὃν ὑπέκειτο ἡ μονή· γινώσκομεν δὲ ἀστεῖον ἐπεισόδιον μεταξὺ τῶν πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας καὶ Κωνσταντινουπόλεως, Ἀθανασίων ἀμφοτέρων, περὶ τοῦ τοιούτου μνημοσύνου τοῦ γινομένου ἐν τῇ τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ Λαύ-

---

Εὐαγγέλιόν ἐστιν ἀπὸ τῆς 8 § τοῦ ΙΒ' κεφαλαίου τοῦ κατὰ Λουκᾶν· «Πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων» κλπ.

29. Morcelli, Α', 30 καὶ 211-112.

30. Morcelli, Α', 42 καὶ 222.

31. Ἱεροσολυμ. Βιβλιοθήκη· τόμ. Β', ἐν Πετρουπόλει, 1894, σελ. 437-439.

32. Ἱεροσλμ. Βιβλιοθήκη· τόμ. Β', σελ. 442. Ἐπίσης ἀναφέρεται καὶ *παράδοσις*, βεβαίως Τυπικόν, *τῶν ἁγίων πατέρων, τοῦ τε ἁγίου Σάββα καὶ τοῦ Στουδίτου, καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ Ἁγίου Ὄρους· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ μέρος τῆς παραδόσεως τοῦ ὁσιωτάτου Ἰωσήφ, κτίτορος τῆς ἁγίας μονῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου τῶν Κασούλων*. Φαίνεται δ' ὅτι ἐκ τοιούτου τινὸς ἁγιορειτικοῦ Τυπικοῦ ἐστιν ἀπόσπασμα διάταξίς τις ἐν χειρογράφῳ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος «περὶ τῶν ἑορτῶν, τῶν μεγάλων καὶ μικρῶν καὶ μεσαίων, ἐν αἷς δεῖ τὸν μοναχὸν ἀργεῖν ἐκ τοῦ ἔργου καὶ τὴν νηστείαν καταλύειν εἰς βρῶσιν καὶ πόσιν». Ἱεροσολ. Βιβλιοθ. Α', σελ. 332.

33. Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου· Τυπικὸν τῆς ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τοῦ Αὐξεντίου μονῆς τοῦ Μιχαὴλ Ἀρχαγγέλου, σελ. 39 καὶ 41.

34. τοῦ αὐτοῦ Τυπικοῦ σελ. 23. Βεβαίως καὶ τὰ κατὰ τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας οὕτως ἔπραττον.

35. Miklosich καὶ Müller, Acta monasteriorum· τόμ. Β', σελ. 300. Ποικιλίας ἕνεκεν, ἀναγκάζομαι 'να γράψω τὴν λέξιν ἐμνημόνευον, καίπερ οὐ δόκιμον.

ρᾳ τῇ κατὰ τὸν Ἀνάπλουν, ἐξ οὗ καταδείκνυται ὅτι τὸ μνημόσυνον ὀνόματος ἀλλοτρίου κατὰ τὰς ἱερουργίας ἦν ἀκανόνιστον[36].

Ἡ ἔρευνα τῶν Τυπικῶν ἐν γένει τῶν ἐκτιθεμένων ἐπὶ ἱδρύσει ἢ ἀνακαινισμῷ μοναστηρίων ἐστὶν ἔργον ἑτέρων. οὐχὶ δ' ἐμοῦ, ὅστις ἠθέλησα 'ν' ἀποδείξω ὅτι οὐδεὶς νόμος ἱερὸς ἢ κοσμικὸς ἐπέβαλλε κώλυμά τι τοῖς ἱδρυταῖς εἰς τὰς π ερ' αὐτῶν γινομένας διατάξεις. Γογγυσμόν τινα καὶ μεμψιμοιρίαν διετύπωσε κατὰ τὰ τέλη σχεδὸν τῆς ΙΒ' ἑκατονταετηρίδος ὁ Θεόδωρος Βαλσαμών, ἀλλ' ἡ μεμψιμοιρία ἀπέβλεπε μόνον εἴς τινα δικαιώματα τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου, οὐχὶ δ' εἰς νεωτερισμοὺς περὶ τὴν δίαιταν, τὴν διοίκησιν, ἢ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀκολουθίας· ἰδοὺ δ' ὅ,τι περὶ τούτου λέγει, ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι, ζητήσεως ἐγερθείσης ἐν χρόνοις ἀρχαιοτέροις αὐτοῦ περὶ τῆς ποικιλίας τῶν μοναστηριακῶν Τυπικῶν, οὐδὲν ἠδυνήθη 'να πράξῃ ἡ Ἐκκλησία: «Ἠρώτησεν οὖν τις· πῶς, παρὰ τὴν τούτου περίληψιν, οἱ τῶν μοναστηρίων δομήτορες Τυπικά τε ἐκτιθέασι, καὶ οὐ μόνον ἡγουμένους. ἀλλὰ καὶ ἐφόρους ἐν αὐτοῖς καθιστῶσι, καὶ ἔστιν ὅτε ὑποτυποῦσι, σὺν ἑτέροις ἀκανονίστοις τισι, καὶ τὸ μὴ ἔχειν πάροδον ἐν αὐτῇ τὸν κατὰ χώραν ἐπίσκοπον; Καί τινες μὲν εἶπον, πάντα τὰ Τυπικά, κἂν ὅπως ἔχωσι περιλήψεως, εἶναι ἀνίσχυρα· καὶ τὸ ἅπαξ ἀνατεθὲν τῷ Θεῷ τελεῖν ἀπολυπραγμονήτως ὑπὸ τὰ ἐπισκοπικὰ δίκαια, κατὰ τὴν τοῦ παρόντος κανόνος περίληψιν. Ἕτεροι δὲ εἶπον, ὀφείλειν κρατεῖν αὐτά, ὅτε τοῖς νόμοις καὶ τοῖς κανόσιν ἀκολούθως γεγράφαται. Ἄλλοι δὲ ἤθελον, τότε ἔχειν τὸ ἐνεργόν, ὅτε σὺν τῷ κανονικῶς τε καὶ νομίμως ἐκτεθῆναι καὶ παρὰ χειρὸς βασιλικῆς ἐπικυρωθῶσιν. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, ὡς . . . . διοικούμενα κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ (τῷ ἐπισκόπῳ δῆλον οὖν), ἐπ' ἀδείας ἔχουσιν οἱ δομήτορες τούτων Τυπικὰ ἐκτίθεσθαι. Πλήν, ἀπὸ τοῦ λέγειν τὸν νόμον *διοικεῖσθαι τοὺς εὐαγεῖς οἴκους κατὰ τὸ δοκοῦν τῷ κτίτορι*, οὐκ ἐφεῖται αὐτῷ ἀκανόνιστά τινα καὶ παράνομα διατάττεσθαι . . . . . Νομίζω οὖν ὡς, ἐκ τοῦ κανόνος τούτου, οὐκ ἐνεδόθη τῷ ἐπισκόπῳ κατεξουσιάζειν τοῦ μοναστηρίου ὡς δεσποτικῶς διαφέροντος τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ· ἀλλ' ἔχειν μόνον δίκαια ἐπισκοπικὰ ἐπ' αὐτῷ· εἰσὶ δὲ ταῦτα· ἀνάκρισις ψυχικῶν σφαλμάτων, ἐπιτήρησις τῶν διοικούντων αὐτό, ἀναφορὰ τοῦ ὀνόματος τούτου, καὶ σφραγὶς τοῦ ἡγουμένου. Συντηρηθήσεται οὖν ἡ μονὴ ἐλευθέρα καὶ καθ' ἑαυτὴν διεξαγομένη, ἀνεκποίητος καὶ ἀδώρητος. Ὁ δὲ κατὰ καιρὸν ἀρχιερεὺς ἕξει ἐπ' αὐτῇ μόνα τὰ ῥηθέντα ἐπισκοπικὰ δίκαια»[37].

ζ

Ἕκαστος ναός, ἑκάστη μονή, καθὼς εἶχε Τυπικὸν ἴδιον, οὕτως εἶχε καὶ Ἑορτολόγιον ἴδιον· τὰ δὲ μερικὰ Ἑορτολόγια τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῶν διαφόρως ὥριζον τὰς μνήμας πολλῶν ἁγίων, ὧν τινας, ὀρθότατα κειμένας, αὐθαιρέτως ἢ κατήργησεν ἢ μετήνεγκεν εἰς ἑτέρας ἡμέρας ὁ τοῦ Συναξαριστοῦ συγγραφεὺς Νικόδημος. Ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ μετὰ χεῖρας ὁ ἀναγνώστης βλέπει γινομένην μνείαν τοιούτων αὐθαιρεσιῶν ἐν τοῖς ἐξελισσομένοις μηνολογίοις.

Ἰδίας ἑορτὰς πανηγυρικῶς ἦγον ἑκάστη τῶν μονῶν καὶ ναῶν τούτων. ἀναγράφουσαι ἐν τοῖς ἰδίοις Ἑορτολογίοις καὶ Μηναίοις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνιαυσίας ἀκολουθίας τὰς **συνάξεις**·

ἡ λέξις οὐκ ἀκριβῶς ἐξηγήθη μέχρι τοῦδε· ὁ πολὺς Δουκάγγιος. ἐν τῷ πολυμάθειαν ἐμφαίνοντι Γλωσσαρίῳ[1] αὐτοῦ, φέρει χωρία τινὰ ἐκ βιογραφικῶν εἰς ἁγίους ὑπομνημάτων, ἐξ ὧν πείθεταί τις ὅτι σύναξις οὐδὲν ἕτερον ἢ ἑορτὴν σημαίνει· ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων ἐδήλου τοῦτο· λόγου χάριν ἀναφέρονται κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα «συνάξεις ὑπὲρ τῶν τελευτώντων», καὶ «τελεία σύναξις ὑπὲρ τοῦ προσενεγκαντος»· οὕτω δ' ἔλεγον «ἱστάμην εἰς τὴν σύναξιν», «ὑπέστρεφον ἐκ τῆς συνάξεως»[2],

36. Παχυμέρης· τόμ. Β', σελ. 300. Ἀθανάσιος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, ζητῶν 'να γίνηται τὸ μνημόσυνον τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ κατὰ τὰς ἱερουργίας ἐν τῇ μονῇ τῆς Λαύρας τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ ἐν τῷ Ἀνάπλῳ αἰπεὶ εἰς ταὐτὸν τῷ ὀνόματι συνετρεχέτην, καὶ Ἀθανάσιος ἐμνημονεύετο, τοὺς μοναχοὺς κατηνάγκαζεν ἀσφαλίζεσθαι ἐφ' ᾧπερ, ὅτε λέγοιτο καὶ ἀκούοιτο τοὔνομα, φέρειν αὐτοὺς ἐπὶ νοῦν τὸ αὐτοῦ καὶ μὴ τοῦ Ἀλεξανδρείας». Ἔν τισι μέρεσι τοῦ μετὰ χεῖρας συγγράμματος ὁ ἀναγνώστης εὑρήσει τοὺς ναοὺς ἢ τὰς μονάς, αἵτινες ἦσαν μετόχια μονῶν ἑτέρων ἢ αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν.

37. Βαλσαμῶνος ἑρμηνεία εἰς Α' κανόνα τῆς Πρωτοδευτέρας Συνόδου· βλ. καὶ σχόλιον εἰς § β' τοῦ Α' κεφαλαίου τοῦ Β' τίτλου τοῦ Νομοκανόνος τοῦ Φωτίου.

1. στήλη 1480, ἐκδόσ. Βρατισλαυΐας· διακρίνονται δὲ τῶν μικρῶν αἱ μεγάλαι συνάξεις· «ἔδαλον σύναξιν μεγάλην ἕως πρωΐ».

2. βιογραφία Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος, ὑπὸ Λεοντίου

ἐτέλουν δὲ καὶ λιτάς τινας συνάξεις, οὐχὶ πολυπληθεῖς, ὡς ἀναφέρεται περὶ τοῦ πατριάρχου τῆς Ἀλεξανδρείας Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος, ὅτι ἐποιεῖ σύναξιν ἐν τῷ εὐκτηρίῳ αὐτοῦ μηδένα ἔχων εἰ μὴ τὸν σύγκελλον αὐτοῦ»[3]. Βραδύτερον ἡ λέξις ἀναφέρεται καὶ περὶ τῶν μεγάλων καὶ πολυσέπτων ἑορτῶν, ὡς παρὰ Συμεὼν τῷ Μεταφραστῇ· «Ἤδη γὰρ ὁ καιρὸς ἐκάλει τῶν νυκτερινῶν ὕμνων τὴν σύναξιν καὶ τὴν σεβάσμιον τῆς Χριστοῦ Ἀναστάσεως ἑορτήν. Κυριακὴ γὰρ ἦν ἡ πρώτη πασῶν καὶ μεγίστη. Οὕτω τοιγαροῦν εἰς τὴν σύναξιν ἀπαντήσας»[4] κλπ. Ἀλλὰ δι' ὁμοίων παραδειγμάτων καὶ μαρτυριῶν οὐδαμῶς ἑρμηνεύομεν τὰ παρὰ τοῖς Συναξαρίοις φερόμενα. Θεοφάνης ὁ χρονογράφος χρῆται τῇ λέξει *συνάξει* ἐν τῇ σημασίᾳ τῆς ἱερουργίας: «καὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα εἰσῆλθεν ἐν τῇ ἁγίᾳ συνάξει εἰς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, καὶ τοῦ μητροπολίτου παρισταμένου καὶ ἐκφωνήσαντος τό· ὁ γὰρ λαός σου δυσωπεῖ σε καὶ ἱκετεύει σε· ἐξήνεγκαν αὐτὸν καὶ ἀπέκλεισαν ἐν φυλακῇ, *καὶ ἄλλος ἐπλήρωσε τὴν ἁγίαν σύναξιν*»[5]. Νικόδημος ὁ τοῦ Συναξαριστοῦ γραφεὺς τοιαύτην ἐξήγησιν δίδωσιν· «ἤτοι τό, Τελεῖται ἡ αὐτοῦ σύναξις κτλ. αὐτός, φημί, ὁ λόγος δηλοῖ, ὅτι ὁ ἅγιος ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου εἶναι τὸ Συναξάριον, δὲν ἑωρτάζετο εἰς ὅλους τοὺς ναοὺς καὶ ἐκκλησίας τὰς εὑρισκομένας εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἀλλ' ἐγίνετο ἡ ἐκείνου σύναξις, ἤτοι ἡ συνάθροισις τῶν χριστιανῶν καὶ ἑορτὴ καὶ λειτουργία εἰς μερικοὺς μόνον ναοὺς καὶ ἐκκλησίας»[6]. Ἐν τούτοις ὑπάρχουσιν ἑορταί τινες ἐπιφανέσταται, περὶ ὧν ἔξεστιν ἡμῖν ἀμφιβάλλειν ἂν ἀληθῶς ἐφαρμόζηται κατὰ τὰς σχετικὰς ἡμέρας ἡ ἐξήγησις αὕτη τοῦ Νικοδήμου. Στέφανος ὁ Μορσέλιος ἔδωκεν ἑρμηνείαν δόκιμόν πως[7]. Ὁ δὲ αἰδέσιμος πατὴρ Nilles, καίπερ ἐγγίσας τῇ ἀληθείᾳ, μήτ' αὐτὸς ἐξήγησεν ἐπαρκῶς τὴν λέξιν[8], διότι γινώσκομεν ὅτι σύναξις ἑρμηνεύεται παρὰ τῷ Βασιλειανῷ Μηνολογίῳ διαφόρως· Οὕτω λ. χ. ἀναγινώσκομεν κατὰ τὴν 7 ἰανουαρίου: «*Ἡ σύναξις τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου προφήτου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου* . . . . Τιμῶσα τὸν βαπτιστὴν ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἐπιτελεῖ κατὰ καιρὸν ἑορτήν, καὶ ὀνομάζει αὐτὴν σύναξιν (quem Synaxin, hoc est Collectam appelat), διότι συνάγεται ὁ λαὸς ἐν αὐτῇ, δοξολογῶν τὸν Θεὸν καὶ τὸν αὐτοῦ Πρόδρομον», ὅπερ ἀνεξήγητον, ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν 8 νοεμβρίου μηνὸς ἀναγινώσκει τις: «Ἡ σύναξις τῶν ἀρχαγγέλων . . . Ἡ τοιαύτη οὖν συγκρότησις (ἤτοι τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων κατὰ τὴν πτῶσιν τῶν διαβολικῶν) ὠνομάσθη σύναξις, τοῦτ' ἔστιν ὁμόνοια, προσοχή, ἕνωσις»[9]. Ἀφ' ἑτέρου δ' ἀναφέρονται τέλειαι συνάξεις· καὶ εἰκάζω ὅτι διὰ τῆς λέξεως ταύτης ἐννοητέον ἀγρυπνίαν παννύχιον, εἴτ' οὖν ἀπὸ τῆς τοῦ ἡλίου δύσεως ἄχρι τῆς ἐπομένης πρωΐας: ἤτοι ἡ λέξις σύναξις, ὡς φέρεται νῦν ἐν τοῖς Συναξαρίοις, ἔχει σημασίαν παννυχίδος, ἐνῷ κατ' ὀλίγον παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς ἡ παννυχίς, σημαίνουσα ἀγρυπνίαν καὶ ψαλμῳδίαν δι' ὅλης τῆς νυκτός, ἀπώλεσε τὴν ἀληθῆ σημασίαν αὐτῆς, ἥτις ἦν ὅτι ἀρχαιότερον παραλλήλως ἡ ἀγρυπνία τῇ συνάξει ἐγράφετο. Οὕτω, κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα ὑπῆρχον καθολικαὶ παννυχίδες καὶ μὴ τοιαῦται· αἱ δὲ καθολικαὶ ἐγίνοντο τότε «ἐξαιρέτως ἐν ταῖς πέντε ἡμέραις τῆς πρώτης ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν, μετὰ τὴν τῆς ἱερουργίας τῶν προηγιασμένων ἀπόλυσιν»[10]. Κατὰ δὲ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ἀναφέρονται

Νεαπόλεως· ἔκδοσις Heinrich Gelzer· ἐν Φρειβούργῃ, 1893, σελ. 52, 54, 21, 22.

3. τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως, σελ. 77. κεφ. XXXIX.

4. Ἀναστασίου τοῦ Πέρσου ἄθλησις· ὑπὸ Συμεὼν Μεταφραστοῦ· Migne, ΡΙΔ', στήλη 781.

5. Θεοφάνης· Α', σελ. 666.

6. Νικοδήμου Συναξαριστής· ἐν τέλει τῶν προλεγομένων· ὑποσημ. σελίδος λ' κατὰ τὴν ἐν Ζακύνθῳ ἔκδοσιν τοῦ 1868.

7. Morcelli, Calendarium· Α', σελ. 114.

8. Νικολάου Nilles τοῦ ἐκ τῆς Ἑταιρίας τοῦ Ἰησοῦ Calendarium Utriusque Ecclesiæ, κτλ. Ἐν Œniponte, 1879, τόμ. Α', σελ. 52-53, ἔνθα κρίνει ὅτι τὰς συνάξεις cum stationibus Latinorum ferme comparandi sunt.

9. ταῦτα δὲ καθάπερ ψιττακὸς μετήνεγκεν ἐν τῷ Συναξαριστῇ αὐτοῦ ὁ Νικόδημος, ἐνῷ ἀλλαχοῦ ἀλλοίαν ἔδωκεν ἐξήγησιν, ἐν δὲ τῇ 8 μαΐου ἀναγράφει *σύναξιν τῆς ἁγίας κόνεως, τῆς ἐκπορευομένης ἐκ τοῦ τάφου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου*.

10. Ἰωάννου ἐπισκόπου Κίτρου ἀποκρίσεις πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Δυρραχίου τοῦ Καβάσιλαν· βλ. Σύνταγμα τῶν Ἱερῶν Κανόνων Γ. Α. Ῥάλλη καὶ Μ. Ποτλῆ· τόμ. Ε' σελ. 413. Εὐαγγέλια δὲ τῶν παννυχίδων τῆς πρώτης ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν ἀναφέρονται ἐν χειρογράφῳ τοῦ ΙΑ' αἰῶνος. Ἱεροσλ. Βιβλιοθ. τόμ. Β', σελ. 239. Περὶ δὲ τῶν παννυχίδων τούτων, ὡς ἀρξαμένων ἀπὸ τοῦ 812 ἢ 813, γράφει διήγησίς τις περὶ Θεοφίλου τοῦ βασιλέως: «Μεθόδιος ὁ τοῦ Θεοῦ ἀρχιερεὺς προσεκαλέσατο τὸν τίμιον καὶ ὀρθόδοξον λαόν, καὶ μητροπολίτας τε καὶ ἐπισκόπους, πρεσβυτέρους τε καὶ διακόνους, μονάζοντάς τε καὶ ἐρημίτας, στυλίτας τε καὶ ἐγκλείστους . . . . πάντες *κοινὴν εὐχὴν*

πάννυχοι παννυχίδες, ὡς ἀπὸ τοῦ 1306 ἐν τῷ ναῷ τῆς ὁσιομάρτυρος Θεοδοσίας[11], ἐξ οὗ δηλοῦται ὅτι ἐγίνοντο καὶ παννυχίδες ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου μέχρι πρωίας, οὐχὶ δ᾽ ἀπὸ τῆς ἡλίου δύσεως. Αἱ μεγάλαι παννυχίδες εἰσήχθησαν μεγαλοπρεπῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τῆς ἀειμνήστου Πουλχερίας, ἡ κατὰ πᾶσαν μὲν τρίτην γινομένη μετὰ λιτῆς ἐν τῇ μονῇ τῶν Ὁδηγῶν, ἥτις καὶ διήρκεσε μέχρι τοῦ ΙΔ΄ αἰῶνος. καὶ ἡ πᾶσαν τετράδα τῆς ἑβδομάδος ἐν τῷ ναῷ τῶν Χαλκοπρατείων[12]· φαίνεται δὲ ὅτι τὸ τελεῖσθαι πανηγυρικῶς ἑορτάς τινας ἰδίαζεν ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτάτων οὐχὶ πᾶσι τοῖς ναοῖς, ἐὰν βλέπωμεν ὅτι κατ᾽ αὐτὸν τὸν Ε΄ αἰῶνα, οἱ κάτοικοι τῆς Ἐλαίας, πιθανῶς τῶν ὑπεράνω τοῦ Γαλατᾶ κειμένων μερῶν, κατὰ συνήθειαν, ἐπετέλουν πάνδημον τὴν ἑορτὴν τῆς τοῦ Σωτῆρος Ἀναλήψεως[13]· ἐνῷ δὲ κατὰ τὸν ΙΔ΄ αἰῶνα φαίνεται ὅτι παννυχίδες ἤγοντο ἐν μνήμαις δεσποτικῶν ἑορτῶν, διότι ἐγίνοντο καὶ κατὰ τὰς μνήμας τῶν μαρτύρων, ὡς ἐξ ὧν γράφει Φιλόθεος ὁ πατριάρχης ἀποδεικνύεται[14], κατὰ τὸν Ι΄ αἰῶνα εἰκάζει τις ὅτι παννύχους ἀγρυπνίας ἦγον οὐχὶ κατὰ πᾶσαν ἑορτὴν δεσποτικὴν ἢ θεομητορικήν· οὕτω γράφεται περὶ τοῦ ὁσίου Μιχαὴλ τοῦ Μαλείνου ὅτι «ἦτο κατὰ πολλὰ φιλακόλουθος, καὶ ἐξόχως ὅταν ἦτο τοῦ δεσπότου Χριστοῦ ἢ τῆς Θεοτόκου πανήγυρις, εἰς τὰς ὁποίας ἀγρύπνα ὁλονυκτὶς καὶ ἔψαλλεν εὐφραινόμενος»[15]· συνεπῶς ἦν παράχορδον ᾽να ζητῇ τις πανηγυρικὴν ἐπιτέλεσιν καὶ πάνδημον μνήμης ὁσίου τινὸς ἢ μάρτυρος ὑπὸ πάντων τῶν ναῶν. Ἐπειδὴ δέ, καθὼς εἶπον ἄνω, μονή τις ἢ ναός, ἕνεκα λόγων ἐκτιθεμένων ὄπισθεν, ἐνέγραφε μνήμην ὁσίου τινὸς ἀπὸ ξένου εἰς τὸ ἴδιον Ἑορτολόγιον. ὁ μὲν ἀπὸ ξένου ναοῦ μεταγράφων τὴν ἑορτὴν ἐποιεῖτο συνήθη τινὰ ψαλμῳδίαν καὶ πανηγυρισμὸν τῆς ἑορτῆς ἐκείνης, ἡ δὲ μονὴ καὶ ὁ ναός, ἐν ᾗ ἤκμασεν ἢ διὰ μοναχικῆς πολιτείας ἀρίστης ἐθαυμαστώθη ὁ γεραιρόμενος ἅγιος, ἢ ὁ μάρτυς καὶ ὅσιος, οὗ λείψανόν τι κατεῖχεν, ἐκεῖνος ὁ ναὸς ἐποίει *τελείαν σύναξιν*, ἐποίει *παννυχίδα πάννυχον*, προσκαλῶν καὶ ἱερεῖς καὶ διακόνους καὶ ψάλτας ἐξ ἑτέρων ἐκκλησιῶν, ὡς σήμερον γίνεται κατὰ τὰς λεγομένας κοινῶς *μονοκκλησιάς*. Τοιαύτην τινὰ διάκρισιν εὑρίσκω παρὰ Κωνσταντίνῳ Πορφυρογεννήτῳ· οὕτως, ἀναφέρεται μὲν ὅτι κατὰ τὴν νύκτα τῆς 20 μαΐου πρὸς τὴν 21 «ἐν τῷ νέῳ παλατίῳ τῷ τοῦ Βόνου *τελεῖται οἰκειακῶς ἡ παννυχὶς* εἰς τοὺς τιμίους καὶ ἁγίους Σταυρούς»· ἀλλὰ κατὰ τὴν νύκτα τοῦ σαββάτου πρὸς τὴν κυριακὴν τῆς ὀρθοδοξίας ἡ μεγάλη παννυχὶς ἐν τῷ ναῷ τῶν Βλαχερνῶν ἐτελεῖτο ὑπὸ τοῦ πατριάρχου μετὰ πολλῶν ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν, οὐ μόνον τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ πασῶν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῶν[16]. Φρονῶ δ᾽ ὅτι ὅπου τὴν ἑορτὴν ἐτέλουν αἱ Ἐκκλησίαι πᾶσαι τοῦ χριστιανισμοῦ, κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ Συναξαρισταὶ καὶ τὰ Μηναῖα περὶ τόπου συνάξεως οὐδὲν λέγουσιν· ὡς, ἐπὶ παραδείγματι, περὶ τῶν δεσποτικῶν λεγομένων ἑορτῶν· ἐπίσης δὲ καὶ περὶ τῶν ἑορτῶν, ὧν τὸν ἱερὸν πανηγυρισμὸν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων εἰσήγαγε καὶ καθιέρωσεν ἡ Ἐκκλησία· λόγου χάριν: κατὰ τὴν 8 νοεμβρίου, ἐπὶ τῇ μνημῃ τῶν Ταξιαρχῶν Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ καὶ τῶν λοιπῶν Ἀσωμάτων Δυνάμεων, οὐ σημειοῦται τὸ μέρος, ἐν ᾧ ἡ σύναξις αὐτῶν ἐτελεῖτο· ἐνῷ, κατὰ τὴν 11 ἰανουαρίου μηνός, ἀγομένης τῆς συνάξεως τῶν Μυρίων Ἀγγέλων, ἀναγράφεται

καὶ ἀγρυπνίαν σὺν νηστείᾳ ποιησάμενοι τῇ πρώτῃ ἑβδομάδι τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς, παννυχίοις τε ψαλμῳδίαις ἀεννάως τὸν Θεὸν ἐξελιπάρουν τοῦ δοθῆναι συγγνώμην ἁμαρτιῶν Θεοφίλῳ τῷ βασιλεῖ. *Ἔκτοτε οὖν καὶ μέχρι τῆς δεῦρο ἐξετέθησαν αἱ παννυχίαι ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ τῇ πρώτῃ ἑβδομάδι τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς*». W. Regel, Analecta Byzantinorussica· ἐν Πετρουπόλει 1891, σελ. 31-33.

11. βλ. ἐν τῷ μετὰ χεῖρας συγγράμματι, εἰς τὴν 18 τοῦ μηνὸς ἰουλίου.

12. Νικηφόρος Κάλλιστος· Ἐκκλ. Ἱστορ. βιβλ. ΙΕ΄, κφ. ιδ΄. Βραδύτερον, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΣΤ΄ αἰῶνος ἡ λιτὴ τῆς Θεοτόκου τῶν Χαλκοπρατείων ἐτελεῖτο κατὰ παρασκευήν· ἐν τέλει τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος ἐξεδόθη περὶ τῆς λιτῆς ταύτης τυπικὴ διάταξις «τελεῖσθαι κατὰ παρασκευὴν ἐν Βλαχέρναις καὶ ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις πληροῦσθαι». Θεοδ. Ἀναγνώστου Ἐκλογαὶ Ἐκκλ. Ἱστ. Β΄, 30 Κεδρηνός· Α΄, σελ. 694.

13. Σωκράτης· Ἐκκλ. Ἱστ. Ζ΄, κστ΄. Κάλλιστος ΙΔ΄ κθ΄.

14. Φιλοθέου λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς Γρηγόριον Παλαμᾶν· σελ. ξγ΄ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκδόσεως τῶν Ὁμιλιῶν τοῦ Παλαμᾶ: «Μοναχός τις τὴν ἀξίαν πρεσβύτερος, τὴν κλῆσιν Πορφύριος, ἐνοικῶν τῷ τοῦ Ὑπομιμνήσκοντος σεμνείῳ . . . τῆς δεσποτικῆς Μεταμορφώσεώς ποτε τελουμένης αὐτοῖς, ὡς ἔθος, καθ᾽ ἣν ἄρα καὶ τὸν Πορφύριον *καὶ διανυκτερεύειν σὺν τοῖς λοιποῖς μοναχοῖς* ἔδει καὶ ἱερατικῶς ἐξυπηρετεῖσθαι» κλπ.

15. Μιχαὴλ Μαλείνου βίος, ἐν «Καλοκαιρινῇ». Δουκάκη Συναξαριστὴς ἰουλίου, σελ. 206.

16. Πορφυρογ. Ἔκθ. βασιλείου τάξεως· Α΄, σελ. 532 καὶ 157.

ῥητῶς ὁ ναός, ἐν ᾧ αὕτη ἐτελεῖτο. Τῇ 4 ἰανουαρίου ἀναγράφεται ἡ σύναξις τῶν ἁγίων ἑβδομήκοντα Ἀποστόλων, ἄνευ σημειώσεως τοῦ μέρους, ἐν ᾧ ἐτελεῖτο ἐνῷ κατὰ τὰς εἰδικὰς ἑνὸς ἢ πλειόνων ἐξ αὐτῶν μνήμας σημειοῦσι τὰ Μηναῖα τὸν τόπον· τοῦτ᾽ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τῆς 30 ἰουνίου. Κατὰ τὴν 25 τοῦ μαρτίου, ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ἑορτῇ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, οὐ σημειοῦται σύναξις, διότι τὴν παννυχίδα πᾶσαι ἐτέλουν αἱ Ἐκκλησίαι τοῦ Χριστοῦ· κατὰ δὲ τὴν ἑπομένην αὐτῇ ἡμέραν, 26 μαρτίου, *συνάξεως τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ* ἀναγραφομένης, οὐδαμῶς σημειοῦται τόπος συνάξεως, ἅτε τῆς ἱερᾶς ταύτης πανηγύρεως οὔσης ἀρχαιοτάτης[17]. Τῇ 13 ἰουλίου ἀναφέρεται σύναξις τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ, χωρὶς οὐδεμιᾶς ὑποδείξεως τοῦ τόπου. Προστεθείσθω δ᾽ ὅτι κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας τῶν πανδήμων ἑορτῶν ἡ λέξις σύναξις ἀναλαμβάνει καὶ τὴν ἀληθῆ καὶ πρωτίστην αὐτῆς σημασίαν. Ἀλλὰ συνάξεις τινὲς συμπίπτουσι μετὰ προελεύσεων αὐτοκρατορικῶν γινομένων ἐν ναοῖς, ἐν οἷς αἱ συνάξεις αὗται ἐτελοῦντο· καθὼς αἱ κατὰ τὰς 2 φεβρουαρίου, 9 μαρτίου, 1, 20 καὶ 27 ἰουλίου, 15 καὶ 16 αὐγούστου, 8 σεπτεμβρίου, περὶ ὧν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν μέλλομεν ἰδεῖν[18], ἐκ δὲ τῆς συμπτώσεως ταύτης ἠδύνατό τις ἴσως 'νὰ χαρακτηρίσῃ κοσμικωτέραν πως τὴν πρώτην κατάρξιν τῶν ἀγομένων τούτων παρὰ βυζαντινοῖς συνάξεων, ὧν ὁ λόγος, ὁ τὴν τέλεσιν τῆς συνάξεως ἐν τούτῳ ἢ ἐκείνῳ τῶν ναῶν ἐπιβάλλων, ἔστιν, ὡς ἐγὼ τοὐλάχιστον νομίζω, ἡ ὕπαρξις ἱεροῦ λειψάνου τοῦ γεραιρομένου ἁγίου ἐν τῷ ναῷ, καθὼς αἵ τε μνῆμαι τῶν πατριαρχῶν δεικνύουσι καὶ τινες ἕτεραι πανηγύρεις· περὶ δὲ τούτων περιττὸς ἐνταῦθα λόγος ἐκτενής, ὡς γινόμενος ἐν τῷ μετὰ χεῖρας συγγράμματι κατὰ τὰς προσηκούσας τῶν ἡμερῶν.

Ταῦτα περὶ τῆς λέξεως *συνάξεως* ἠδυνάμην εἰπεῖν, καὶ τοιαύτην τινὰ δίδωμι σημασίαν, ἀλλὰ καὶ ταύτην ὑπὸ αἵρεσιν, ὡς οἱ νομοδιδασκάλων λέγουσι παῖδες, ἕως ἂν ἄνδρες εἰδικότητα περὶ τὰ Τυπικὰ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν κεκτημένοι γράψωσί τι δόκιμον καὶ σοφόν, ἀφορμὴν ἐκ τούτων λαμβάνοντες ὅπως γένωνται σοφώτεροι. Τοῖς τοιούτοις συνίστημι τὴν ἐμβριθῆ μελέτην καὶ Μηναίων καὶ Συναξαρίων καὶ τῶν κατ᾽ ἔκτασιν ἁγιολογικῶν ὑπομνημάτων, πασῶν ἐν γένει τῶν ἐντύπων καὶ χειρογράφων πηγῶν, ὧν ἡμεῖς ἐνταῦθα στερούμεθα, ἐκ δὲ τῆς λιπαρᾶς ταύτης ἐρεύνης ἀναλάμψει ἡ ἐν βυθῷ σκότους κειμένη τέως ἀλήθεια[19].

§

Αἱ τοιαῦται καὶ τοσαῦται τυπικαὶ διατάξεις καὶ τὰ μερικὰ Ἑορτολόγια, καθὼς εἴδομεν, ὑπ᾽ οὐδενὸς ἦν δυνατὸν 'νὰ καταργηθῶσι, διετηρήθησαν δὲ μέχρι τέλους τοῦ ΙΕ᾽ αἰῶνος, ἑκάστης μονῆς τηρούσης τὸ ἑαυτῆς. Ἐγένετο βεβαίως σκέψις τις καὶ φροντὶς περὶ τῆς ἑνοποιήσεως τῶν Ἑορτολογίων, ἐπιγράφομεν δὲ τὴν φροντίδα ταύτην εἰς τὴν δυναστείαν τοῦ οἴκου τῶν Μακεδόνων. Μετὰ τὸν Λακαπηνὸν Ῥωμανόν, ἀναφέρεται ἡ πρώτη φροντίς, ὅτε Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος εἰσήγαγε τὴν λαμπροτέραν ἐπιτέλεσιν τῶν ἑορτῶν τῶν μαρτύρων καὶ τῶν μνημῶν τῶν ἱερῶν ποιμένων καὶ διδασκάλων δι᾽ ᾀσμάτων ἱερῶν καὶ ὑμνῳδιῶν καὶ φαιδρῶν πανηγύρεων[1], ἐξ οὗ συμπεραίνω ὅτι πολλὰς τῶν κατὰ μέρος ἑορτῶν παρέλαβον τότε, ὡς ἰδίας ἕκαστος, οἱ ναοὶ καὶ τὰ μοναστήρια τῆς Κων/πόλεως καὶ τῶν πέριξ καὶ τῶν ἐπαρχιῶν. Μικρῷ πρὸ τούτου, ἡ εὐσεβὴς φιλοπονία τοῦ Μεταφραστοῦ Συμεὼν ἀνέλαβε τὸ γιγάντειον ἔργον τῆς συμπήξεως ἐν μιᾷ οὕτως εἰπεῖν βιβλιοθήκῃ τῶν ὧδε κἀκεῖσε διεσπαρμένων βιογραφιῶν τῶν ὁσίων καὶ τῶν μαρτύρων, ὅσοι, δι᾽ ὕφους καὶ λεκτικοῦ διαφόρου, καὶ τερατώδους ἔν τισι, συντεταγμένοι, μυκτηρισμοῦ τοῖς βιογραφουμένοις ἐγίνοντο πρόξενοι, διότι καὶ τοῖς μάρτυσι τὴν ἄθλησιν καὶ τοῖς ἀσκηταῖς τὴν ἄσκησιν ἐκιβδήλωσαν[2]. Βυζάντιος τὴν πατρίδα Συμεὼν ὁ Μεταφραστὴς καὶ πλούσιος ἐγένετο ῥεφερενδάριος καὶ κατόπιν λογοθέτης· ἦν δὲ φιλόσοφος καὶ πολιτικὸς ἀμφοῖν τοῖν γενοῖν ὁμοίως εὐάρμοστος, καὶ οὐδ᾽ ὁ φιλόσοφος τὴν πολιτικὴν ἐμίσει ὑπόθεσιν, οὐδ᾽ ὁ ῥήτωρ

17. τοιαύτη ἀναγράφεται ἐν τοῖς Συναξαρισταῖς·

18. ἀνάγνωθι ἐν τῷ μετὰ χεῖρας συγγράμματι, κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας.

19. Πρὸς τοῦτο δύνανται 'νὰ χορηγήσωσί τινα συμβολὴν οἱ παρ᾽ ἡμῖν λόγιοι μοναχοί, εἰς οὓς ἄριστον ἤθελεν ἀποβῇ βοήθημα εἰ μετεφράζετο εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἡ ἐν Κιέβῳ τῷ 1891 ἐκδοθεῖσα πραγματεία τοῦ ἐν τῇ αὐτόθι Θεολ. ἀκαδημίᾳ καθηγητοῦ τῆς Λειτουργικῆς Ἀλ. Δημητρεύσκη περὶ τῶν Τυπικῶν τῶν παρὰ ταῖς Ἐκκλησίαις τῆς Ἀνατολῆς.

1. Theophanis Continuati, σελ. 457.

2. Μιχαὴλ Ψελλοῦ Ἐγκώμιον εἰς Συμεὼν τὸν Μεταφραστήν· Migne, ΡΙΔ᾽, στήλη 192.

πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἀπήχθετο »[3]. Ζῶν ἐπὶ Λέοντος τοῦ σοφοῦ, κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην, καί τινα πολιτικὴν ἀποστολὴν ἀναδεξάμενος περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Θ΄ ἑκατονταετηρίδος, λίαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἐτιμᾶτο, θανόντος δ' αὐτοῦ ἀπεσύρθη εἰς τὸν ἰδιώτην βίον, μόνος μόνῳ Θεῷ φιλοσοφῶν καὶ σχεδὸν μοναχικῶς ζῶν[4]. Καὶ λέγεται μὲν ὅτι Λέων ὁ Σοφὸς ἐντολὴν ἔδωκε τῷ Συμεὼν 'νὰ μεταφράσῃ τοὺς βίους τῶν ἁγίων, ἀλλὰ πρέπει 'νὰ φρονῶμεν, καθὸ καὶ μᾶλλον πρὸς τὸν πόθον τοῦ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου συνδυαζόμενον, ὅτι ὑπὸ τούτου τοῦ αὐτοκράτορος παρεκινήθη πρὸς σύμπηξιν τῆς μεγάλης ἐκείνης ἁγιολογικῆς βιβλιοθήκης, ἥτις ἀνέκδοτος εἰς ἔτι μένει κατὰ μέγα μέρος· εἰ δὲ δαπάναις ἰδίαις ἢ δημοσίοις ἀναλώμασι συνήχθη πᾶσα ἡ πρὸς τοιοῦτον ἔργον χρήσιμος ὕλη, φαίνεται βέβαιον ὅτι αὐτὴ πᾶσα ἐχρησίμευσε πρὸς τὸν καταρτισμὸν τοῦ Βασιλειανοῦ λεγομένου, κατὰ τὴν παράδοσιν, Μηνολογίου, ὅπερ ἦν κατὰ τὸ τέλος τῆς Ι΄ ἑκατονταετηρίδος ὁ κανών, ὁ γενόμενος δεκτὸς ὑπὸ τῶν κατὰ χώραν ἐκκλησιῶν: τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τοῖς ἔξω μέρεσι: καίτοι, καθὼς εἴδομεν, ἑκάστη μονὴ εἶχεν ἴδιον Ἑορτολόγιον, περιλαμβάνον μνήμας καὶ ἑτέρων ὁσίων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἢ καὶ μαρτύρων, μὴ ἀναφερομένας ἐν τῷ Βασιλειανῷ. Ἀλλὰ καὶ ἡ σπουδαία ἐργασία αὕτη οὐ μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης ἐπιμελείας ἐγένετο[5], κατὰ δὲ τὸν τοῦ Ἑορτολογίου καταρτισμὸν καὶ τὴν ἑνοποίησιν, ὑπὸ πολλῶν, ἄνευ μελέτης, ἄνευ συνεννοήσεως, ὡς ἔοικε, γενομένην, ἄκριτα μέν τινα παρεισέφρησαν, ἀνεγράφησαν δὲ διπλαῖ ἑορταὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μάρτυρος ἢ ὁσίου, κατὰ τὰ μερικὰ Ἑορτολόγια, ἅτινα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὑπὸ μελέτην εἶχον οἱ τὴν ἑνοποίησιν ταύτην ἀναλαβόντες[6]. Τὸ πολυάριθμον τῶν ὑπ' αὐτῶν μελετωμένων Μηνολογίων, ὧν τινα πάντως ἦσαν ἀπροσέκτως γεγραμμένα, καὶ ἡ ἀκρισία τῶν ἐργαζομένων πρὸς τοῦτο φαίνεται ἐν πολλοῖς μέρεσιν: Ἂν εἴπῃ τις, λόγου χάριν, ὅτι ὁ δὶς ἀναφερόμενος (7 ἀπριλίου καὶ 16 μαΐου) Γεώργιος Μιτυλήνης ἢ πρόσωπον οὐχὶ ἕν, ἀλλὰ δύο, οὐδεὶς ἀρνηθήσεται ὅτι Θεοδοσία ἡ δὶς ἀναφερομένη, τῇ 3 ἀπριλίου καὶ τῇ 29 μαΐου ἔστιν ἡ αὐτή. Πάντως ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπόν ἐστιν Ἀλέξανδρος ὁ ἐν Πύδνῃ, τῇ 13 καὶ τῇ 14 μαρτίου βιογραφούμενος. Ἀλλὰ τὰ πρὸς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ἀλήθειαν ἀντιμαχόμενα πολλὰ εἰσίν. Εἰς τοὺς πατριάρχας Κων/πόλεως καὶ τοὺς πάπας τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, ἀδιακρίτως, ἀπονέμονται οἱ τίτλοι ἐπισκόπου, ἀρχιεπισκόπου, πάπα καὶ πατριάρχου, λίαν δ' ἀνιστορήτως. Ὅσα δὲ λέγονται περὶ τοῦ ἁγίου Νίκωνος (23 μαρτίου) ἀπίστευτα γίνονται. Δομνίκη ἡ ὁσία, γράφει τὸ Βασιλειανὸν Μηνολόγιον, ὅτι ὑπῆρχεν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Α΄ καὶ ὅτι διήρκεσεν ἡ ζωὴ αὐτῆς ἕως τῆς βασιλείας Λέοντος καὶ Ζήνωνος, ἤτοι φέρεται ὡς ζήσασα πλέον τῶν ἑκατὸν εἴκοσιν ἐτῶν. Παυσίκακος ὁ Ἀπαμεὺς ὁ μητροπολίτης Συνάδων, ὁ πρότερον ἰατρός, παρίσταται ὡς χειροτονηθεὶς μὲν ὑπὸ Κυριακοῦ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχου καὶ θεραπεύσας τὸν Μαυρίκιον νοσήσαντα (δηλ. 595-602), γράφεται δ' ὅτι ἔζησε μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ δυσσεβοῦς Λέοντος εἰκονομάχου» σχεδὸν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα ζήσας ἔτη! Θεοδοσία δ' ἡ κωνσταντινοπολῖτις γράφεται ὅτι ὑπῆρχε μὲν ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Καβαλλίνου, τελευτησάντων δὲ τῶν γονέων ἐγένετο μοναχή· ἐν τούτοις, λέγουσιν οἱ ἁγιολόγοι τοῦ Βασιλειανοῦ σαφῶς ὅτι, Γερμανοῦ τοῦ πατριάρχου διωχθέντος ὑπὸ Λέοντος Ἰσαύρου (1730), αὕτη κατέρριψε τὸν σπαθάριον ἀπὸ τῆς κλίμακος, ἤλεγξε δὲ τὸν πατριάρχην Ἀναστάσιον, ἐφ' ᾧ ἀμέσως ἤθλησεν ἐν τοῖς τοῦ Βοὸς ἐμβόλοις! Ἐν δὲ τῷ λόγῳ περὶ Ἰωνᾶ Σαβαΐτου, πατρὸς τῶν Γραπτῶν

3. Ψελλοῦ Ἐγκώμιον· ΡΙΔ΄, στ. 188, 189.

4. ταῦτα κατὰ Ψελλόν· ἀλλά, πολλὰς παρέχεται δυσχερείας πρὸς καθορισμὸν τῆς ἀκμῆς τοῦ Συμεὼν τὸ πλῆθος τῶν ὑπό τινων λογίων διατυπωθεισῶν εἰκασιῶν τε καὶ γνωμῶν, εἰς ἃς προσετέθησαν τελευταῖον καὶ αἱ τοῦ Θεοφίλου Ἰωάννου· βλέπε εἰς τὴν 9 νοεμβρίου ἐν τῷ μετὰ χεῖρας συγγράμματι.

5. οὕτως ἔκρινε «ῥαθυμότερον καὶ ἄνευ τῆς ἐντελοῦς ἀκριβείας» γενομένην τὴν μετὰ τὸν Βασίλειον Β΄ διάταξιν καὶ συμπλήρωσιν τῶν Μηναίων ὁ μακαρίτης Σοφοκλῆς Κ. ὁ ἐξ Οἰκονόμων ἐν διατριβῇ Περὶ τῆς ἁγίας Ὄλγας· ἐν Ἀθήναις, 1867, σελ. 26. Τὸ δ' ὑπ' αὐτοῦ γραφὲν ὅτι «πᾶσα καθιέρωσις ἁγίων ὤφειλε πρῶτον (γράφει ταῦτα περὶ τῆς Ῥωσσίας) ἐγκριθῆναι παρὰ τοῦ πατριάρχου (Κωνσταντινουπόλεως) διὰ συνοδικῆς διαγνώσεως» (σελ. 18) ἱστορικῶς οὐκ ἔρρωται.

6. τὸ πνεῦμα τοῦ Πορφυρογεννήτου πρὸς ἑνοποίησιν τῶν τότε παρὰ τοῖς ἱεροῖς καὶ κοσμικοῖς κύκλοις εἰθιζομένων ἀποδείκνυσι καὶ ἡ εἰς ἓν ἕνωσις τῶν τυπικῶν τῆς αὐλῆς περὶ τελετῶν· ἀλλὰ καὶ ταύτην ἀμελῶς συνέταξαν καὶ ῥαθυμότερον κατήρτισαν οἱ τὴν ἐργασίαν ἀναλαβόντες, ἐὰν ὅλως λέγηται καταρτισμὸς τὸ τοιοῦτον.

ἀδελφῶν Θεοφάνους καὶ Θεοδώρου, γράφεται: «Θεοδώρου ἐκείνου, οὗτινος τὸ πρόσωπον διὰ μέλανος ἐπέγραψε καὶ κατεκέντησε Λέων ὁ Καβαλλῖνος!» Παράδοξον δ' ἐστιν ὅτι περὶ τῆς μάρτυρος Εἰρήνης (16 ἀπριλίου) γράφουσιν οἱ συμπήξαντες τὸ Βασιλειανὸν ὅτι «κατὰ τὸν τοιοῦτον καιρὸν(!!) τοῦ ἁγίου Πάσχα κατεμηνύθη» κτλ. Ὥστε καὶ τὸ Βασιλειανὸν ἦν ἑπόμενον 'ν' ἀποδειχθῇ, μετά τινα χρόνον ἀπὸ τῆς αὐτοῦ συντάξεως, ὡς χρείαν ἀνακαθάρσεως ἔχον· καὶ τὴν ἀνακάθαρσιν ταύτην ἀνέλαβεν ὁ Μαυρίκιος, ὁ διάκονος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀκμάσας ἴσως μετὰ τὴν ΙΑ' ἑκατονταετηρίδα. Φρονῶ δ' ὅτι κατ' ἐντολὴν πατριάρχου τινὸς ἀνέλαβεν ὁ Μαυρίκιος 'νὰ συμπήξῃ ἀκριβὲς εὑρετήριον μᾶλλον τῶν γενομένων ἐν διαφόροις ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τοῖς πέριξ ναοῖς καὶ μοναῖς *συνάξεων*, διότι ταύτας ἀναγράφει μετὰ μερίμνης καὶ φίλτρου πάσας· τὸ Βασιλειανὸν δὶς μόνον ἀναφέρει συνάξεις, τῇ 10 ἰουνίου: κατὰ τὰς μνήμας Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀντωνίνης, καὶ Τιμοθέου Προύσης[7].

Ὁ τοῦ Νικοδήμου Συναξαριστὴς ἐστι μετάφρασις τῆς τοῦ Μαυρικίου συλλογῆς, δευτέρα μετὰ τὴν ὑπὸ Μαξίμου Μαργουνίου γενομένην[8]· ὁ Νικόδημος ἀφεῖλε, προσέθηκε, μετέθηκε, διώρθωσε δῆθεν καὶ παρήγαγεν ὅ,τι παρήχθη. Ἀνάγκη δὲ 'ν' ἀναθεωρηθῇ.

§

Τὸ μετὰ χεῖρας Ἑορτολόγιον ἔχει σκοπὸν 'ν' ἀναγράψῃ τοὺς ὁσίους πατέρας καὶ μάρτυρας ἐκείνους, ὅσοι ἢ ἐγεννήθησαν ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων ἢ οὔ, ἔζησαν ὅμως ὀλίγον ἢ πολὺ καὶ διέπρεψαν ἐν αὐτῇ ὡς κοσμικοὶ καὶ πνευματικοὶ ἄρχοντες, ὡς ἡγούμενοι καὶ ἱδρυταὶ μοναστηρίων ἢ εὐαγῶν οἴκων, ἢ γνωστοὶ ἦσαν γεραιρόμενοι κατὰ τοὺς αἰῶνας Δ'-ΙΕ'

7. ὁ χρόνος τῆς ἀκμῆς τοῦ Μαυρικίου ἄγνωστος· ἀνάγκη δὲ 'νὰ μελετηθῶσι πάντα τὰ χειρόγραφα τοῦ Συναξαριστοῦ αὐτοῦ, ὅπως ἴδωμεν τὸ ἀρχαιότερον· ἐγὼ παλαιότερον τοῦ ΙΔ' αἰῶνος οὐδὲν εἶδον τέως. Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης οὐκ ἀντέβαλλε πρὸς ἄλληλα τὰ πολλὰ χειρόγραφα τοῦ Συναξαριστοῦ τοῦ Μαυρικίου.

8. τοὺς τίτλους τριῶν ἐκδόσεων τῶν ὑπὸ Μαργουνίου «Συναξαρίων» ἢ «Βίων ἁγίων ἐκ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἤτοι ἐκ τῶν Συναξαρίων μεταφρασθέντων», ἐκδόσεων γενομένων ἐν Βενετίᾳ, τῷ 1607 παρὰ Ἀντωνίῳ Πινέλλῳ, 1685 παρὰ Ἀνδρέᾳ Ἰουλιανῷ, καὶ 1691 παρὰ Νικολάῳ Σάρῳ, ἀνέγραψα ἐν «Ἀποσημειώμασι Φιλίστορος»· ἐν «Ἐκκλησιαστ. Ἀληθείᾳ», τόμ. Ε', σελ. 67-68.

διά τι λείψανον αὐτῶν ἀποτεθησαυρισμένον ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἢ διά τινα ναὸν εἰς τιμὴν αὐτῶν ἐγηγερμένον ἐν ἑνὶ τῶν αἰώνων τούτων: διότι τινὲς τῶν ναῶν καὶ μονῶν ἐγερθέντων εἰς ὄνομα αὐτῶν κατηδαφίζοντο ἢ ἐξηρημνίζοντο μὴ διατηρηθέντες ἐπὶ ἕνδεκα αἰῶνας ὁλοκλήρους. Γνώσεις τινες ἱστορικαὶ περί τε τούτων καὶ τῶν ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν ναῶν καὶ μονῶν ἐγκατασπείρονται ἐν τούτῳ τῷ συγγράμματι, καθὼς καὶ περὶ τῶν ἀκμασάντων κατὰ τὴν θλιβερὰν περίοδον τῆς Εἰκονομαχίας, καθὸ τὴν ἄθλησιν ὑποστάντων ἐν Κωνσταντινουπόλει· τούτων δὲ καθὼς καὶ τινων ἑτέρων ὑπομνήματα βιογραφικὰ συνεκδίδονται, χρήσιμα μὲν πρὸς πλείονα γνῶσιν τῆς βυζαντινῆς τοπογραφίας ἢ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ἀκριβεστέραν δ' ἐκτίμησιν τῆς εἰκονομαχικῆς περιόδου.

§

Προτάσσονται τοῦ ὅλου βιβλίου αἱ τοιαῦται μνῆμαι, κατὰ τὸ Βασιλειανὸν λεγόμενον Μηνολόγιον· εἶτα, κατὰ τὸ αὐτὸ σχέδιον, ὅμοιαι μνῆμαι ἐκ τοῦ κατὰ Μορσέλλιον Κωνσταντινοπολιτικοῦ Ἑορτολογίου, ἀφ' οὗ ἀφῃρέθησαν αἱ παρὰ τῷ Βασιλειανῷ κείμεναι, προστεθεισῶν μὲν ἐκείνων, ἃς εὗρον ἐν τῷ 426 χειρογράφῳ Εὐαγγελίῳ, κατά γε παλαιὰ τοιαῦτα, διορθωθεισῶν δέ τινων λέξεων κατὰ τὸ 520 χειρόγραφον Εὐαγγέλιον τῆς ἐνταῦθα Ἁγιοταφικῆς βιβλιοθήκης. Ἕτεραι διορθώσεις καὶ συμπληρώσεις γενήσονται κατὰ τὴν τοῦ Μηνολογίου συμπλήρωσιν. Κατόπιν τῶν δύο Μηνολογίων ἕπεται ἡ σημείωσις τῶν ἑορτῶν, καθ' ἃς, διαταγῇ τοῦ Μανουὴλ Κομνηνοῦ ἀπὸ τοῦ μαρτίου τοῦ 1166, τέλεον ἤργουν τὰ δικαστήρια, ὡς καὶ «τῶν ἐπὶ μέρους ἀπράκτων», ἐκείνων, καθ' ἃς ἤργουν, ὡς φαίνεται, μέχρι τέλους τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν καὶ συνάξεων. Τὸ σημείωμα μετεγράφη ἐκ τοῦ κατὰ τὸ 1573 ἐκδοθέντος, τύποις Ἐρρίκου Στεφάνου Juris Orientalis Libri tres, ἀπὸ σελ. 80-85[1].

Σημειωτέον ὅτι ἐκ τῶν προταττομένων δύο Μηνολογίων ἀφῃρέθησαν αἱ λέξεις *ὁσίου πα-*

1. τῆς περὶ τῶν ἑορτασίμων ἡμερῶν διατάξεως φαίνεταί μοι μιμνησκόμενος ἀμυδρῶς πως ὁ χρονογράφος Ἰωάννης Κίνναμος· Βόννης, σελ. 276-277. Βλέπε ὡσαύτως σχόλιον Βαλσαμῶνος εἰς κεφ. α' τοῦ Ζ τίτλου τοῦ Νομοκανόνος τοῦ Φωτίου· Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ Σύνταγμα Κανόνων, τόμ. Α', σελ. 136-139.

τρὸς ἡμῶν καὶ *μάρτυρος*, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἔνθα γράφεται ἡ λέξις *ἄθλησις* ἐννοεῖ *μάρτυρα*· ὅπου δ' ἡ λέξις *μνήμη* νοεῖ *ὅσιον*. Μεθ' ὅσα δ' ἐλέχθησαν ἄχρι τοῦδε, τὴν λέξιν *ὁμολογητὴς* ὅταν ἀπαντᾶται χωρὶς ὑπομνήματος βιογραφικοῦ, πρέπει 'ν' ἀποδῶμεν εἰς ὅσιον ἄνδρα ἀκμάσαντα κατὰ τὴν εἰκονομαχικὴν περίοδον.

Ὅταν ποτε γένηται παρ' ἡμῖν φροντὶς ἀνακαθάρσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ ἐν χρήσει Συναξαριστοῦ, καλὸν 'να ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν ὅσα γράφονται ἐν τῷ μετὰ χεῖρας συγγράμματι.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 17 ἀπριλίου 1895.

ΜΑΝΟΥΗΛ ΙΩ. ΓΕΔΕΩΝ.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΗΝΟΛΟΓΙΑ

ΒΑΣΙΛΕΙΑΝΟΝ ΜΗΝΟΛΟΓΙΟΝ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ[1]

1. Μνήμη Βασιλείου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας.
7. Σύναξις τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου προφήτου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου.
9. Ἄθλησις Πολυεύκτου — Μνήμη Θεοκτίστου ἱερομάρτυρος καὶ ὁμολογητοῦ (ἄνευ βίου).
10. Μνήμη Γρηγορίου ἐπισκόπου Νύσσης — Μνήμη Δομετιανοῦ ἐπισκόπου Μελιτηνῆς — Μνήμη Μαρκιανοῦ πρεσβυτέρου καὶ οἰκονόμου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας — Μνήμη Δομνίκης.
11. Μνήμη Θεοδοσίου κοινοβιάρχου.
12. Ἄθλησις Ἀθανασίου τοῦ ὁμολογητοῦ (ἄνευ βίου).
13. Ἄθλησις Ἑρμύλου καὶ Στρατονίκου.
14. Μνήμη Θεοδούλου — Μνήμη Στεφάνου τοῦ κτίσαντος τὴν μονὴν τοῦ Χηνολάκκου.
15. Μνήμη Ἰωάννου τοῦ καλυβίτου.
16. Ἡ προσκύνησις τῆς ἁγίας ἁλύσεως τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, ἣν ἐφόρεσεν ὑπὸ Ἡρώδου τοῦ βασιλέως διὰ Χριστὸν, καὶ ἐθλίβη ἐν τῇ φυλακῇ.
17. Μνήμη Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου.
18. Μνήμη Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου.
20. Μνήμη Εὐθυμίου πρεσβυτέρου γενομένου καὶ καθηγητοῦ τῆς ἐρήμου.
22. Ἄθλησις τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Τιμοθέου ἐπισκόπου Ἐφέσου, μαθητοῦ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Παύλου — Ἄθλησις Ἀναστασίου τοῦ Πέρσου — Ἡ ἀνακομιδὴ τῶν τιμίων λειψάνων τοῦ αὐτοῦ μάρτυρος Ἀναστασίου τοῦ Πέρσου.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΝΟΝ ΜΗΝΟΛΟΓΙΟΝ

23. Ἄθλησις Κλήμεντος ἐπισκόπου Ἀγκύρας — Ἄθλησις Ἀγαθαγγέλου.
25. Μνήμη Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.
26. Ἡ ἀνάμνησις τῶν φόβων τοῦ μεγάλου καὶ παραδόξου σεισμοῦ.
27. Ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.
28. Μνήμη Ἐφραὶμ τοῦ Σύρου.
30. Ἄθλησις Θεοφίλου τοῦ νέου.
31. Ἄθλησις Κύρου καὶ Ἰωάννου.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

1. Ἄθλησις Τρύφωνος — Μνήμη Βενδιμιανοῦ.
3. Μνήμη τοῦ ἁγίου καὶ δικαίου Συμεὼν, καὶ Ἄννης τῆς προφήτιδος
5. Ἄθλησις Ἀγάθης.
8. Μνήμη Ζαχαρίου τοῦ προφήτου.
11. Ἄθλησις Βλασίου — Ἡ εὕρεσις τοῦ τιμίου λειψάνου τοῦ προφήτου Ζαχαρίου — Μνήμη Θεοδώρας τῆς βασιλίσσης.
12. Μνήμη Ἀντωνίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως,
13. Μνήμη Μαρτινιανοῦ.
14. Μνήμη Αὐξεντίου.
15. Ἄθλησις Ὀνησίμου, μαθητοῦ Παύλου τοῦ ἀποστόλου.
16. Ἄθλησις Παμφίου, Οὐάλεντος καὶ τῆς συνοδίας αὐτῶν.

---

1. τὰ ἐν ( ) καὶ διὰ μικροτέρων γεγραμμένα ψηφίων εἰσὶ παρατηρήσεις τοῦ συγγραφέως.

17. Ἄθλησις Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος.
18. Μνήμη Λέοντος πάπα τῆς μεγάλης Ῥώμης.
22. Μνήμη Ἀθανασίου ὁμολογητοῦ (ἄνευ βίου).
23. Ἄθλησις Πολυκάρπου ἐπισκόπου Σμύρνης.
24. Ἡ ἀνάμνησις τῆς εὑρέσεως τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.
25. Μνήμη Ταρασίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
26. Μνήμη Στεφάνου τοῦ συστησαμένου τὸ γηροκομεῖον τοῦ Ἀρματίου (ἄνευ βίου).
27. Μνήμη Προκοπίου καὶ Βασιλείου τῶν ὁμολογητῶν.

ΜΑΡΤΙΟΣ

2. Ἄθλησις Θεοδότου ἐπισκόπου Κυρηνίας (ἄνευ βίου).
6. Ἄθλησις Κόνωνος τοῦ ἐν Ἰσαυρίᾳ.
7. Παύλου τοῦ ὁμολογητοῦ τῆς Προυσίας.
8. Μνήμη Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Νικομηδείας.
9. Τῶν ἐν Σεβαστείᾳ μαρτύρων.
12. Μνήμη Θεοφάνους ὁμολογητοῦ τοῦ ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἀγρῷ.
14. Εὐσχήμονος ἐπισκόπου Λαμψάκου.
15. Μνήμη Ἰωάννου τοῦ ἐν Ῥουφινιαναῖς (ἄνευ βίου).
20. Μνήμη Φωτεινῆς τῆς Σαμαρείτιδος καὶ τῶν σὺν αὐτῇ. — Μνήμη Θωμᾶ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.
21. Μνήμη Ἰακώβου τοῦ νέου ἐπισκόπου.
27. Ἄθλησις Στεφάνου τοῦ ὁμολογητοῦ.
28. Ἱλαρίωνος ἡγουμένου μονῆς Πελεκητῆς (ἄνευ βίου).

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

3. Μνήμη Νικήτα τοῦ ὁμολογητοῦ — Μνήμη Ἰωσὴφ τοῦ ποιητοῦ τῶν Κανόνων.
4. Ἄθλησις Ἀγαθόποδος καὶ Θεοδούλου.
6. Μνήμη Εὐτυχίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
7. Μνήμη Γεωργίου ἐπισκόπου Μιτυλήνης.
10. Ἄθλησις Τερεντίου, Ἀφρικανοῦ καὶ τῶν λοιπῶν.
11. Ἄθλησις Ἀντίπα ἐπισκόπου Περγάμου.
13. Μνήμη Βασιλείου τοῦ ὁμολογητοῦ.
17. Μνήμη Ἀγαπητοῦ πάπα Ῥώμης—Μνήμη Ἀνθούσης.

18. Κοσμᾶ τοῦ ὁμολογητοῦ.
21. Μνήμη Μαξιμιανοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.
22. Μνήμη Θεοδώρου τοῦ Συκεώτου.
23. Ἄθλησις μεγαλομάρτυρος Γεωργίου.
25. Ἄθλησις τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου.
26. Ἄθλησις Βασιλέως ἐπισκόπου Ἀμασείας.
28. Ἄθλησις Δάδα καὶ τῆς συνοδίας αὐτοῦ.

ΜΑΪΟΣ

1. Ἡ κοίμησις τοῦ ἁγίου προφήτου Ἱερεμίου.
2. Ἄθλησις Ἑσπέρου καὶ Ζωῆς· καὶ κοίμησις Ἀθανασίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας.
3. Ἄθλησις Τιμοθέου καὶ Μαύρας.
4. Ἄθλησις Νικηφόρου μονῆς Μηδικίου.
5. Ἄθλησις Εἰρήνης.
7. Μνήμη τοῦ ἐν οὐρανῷ φανέντος σημείου τοῦ Σταυροῦ· καὶ — Ἄθλησις Ἀκακίου.
8. Μνήμη τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐπὶ τῆς ἁγίας κόνεως.
9. Ἄθλησις Ἡσαΐου τοῦ προφήτου — Ἄθλησις Χριστοφόρου—Ἄθλησις Ἀκυλίνης, Ἐπιμάχου, καὶ Γορδιανοῦ.
11. Ἡ ἀνάμνησις τοῦ γενεθλίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως—Ἄθλησις Μωκίου.
12. Μνήμη Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Κύπρου —Μνήμη Γερμανοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.
13. Ἄθλησις Γλυκερίας — Μνήμη Σεργίου ὁμολογητοῦ.
17. Μνήμη Στεφάνου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.
19. Ἄθλησις Πατρικίου ἐπισκόπου Προύσης.
20. Ἄθλησις Θαλελαίου.
21. Μνήμη Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης.
23. Μνήμη Μιχαὴλ ἐπισκόπου Συνάδων τοῦ ὁμολογητοῦ.
25. Ἄθλησις Παγχαρίου—Ἄθλησις Θεράποντος.
29. Μνήμη τῶν ἐν Νικαίᾳ κατὰ Ἀρείου συνελθόντων ἁγίων πατέρων — Ἄθλησις Θεοδοσίας τῆς παρθένου.
30. Μνήμη Ἰσαακίου ὁμολογητοῦ.

ΙΟΥΝΙΟΣ

2. Μνήμη Νικηφόρου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΝΟΝ ΜΗΝΟΛΟΓΙΟΝ

3. Ἄθλησις Λουκιλλιανοῦ καὶ τῆς συνοδίας αὐτοῦ.
4. Μνήμη Μητροφάνους πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.
8. Ἀνακομιδὴ λειψάνου Θεοδώρου στρατηλάτου.
10. Ἄθλησις Τιμοθέου ἐπισκόπου Προύσης—Ἄθλησις Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀντωνίνης.
11. Ἄθλησις τῶν ἁγίων ἀποστόλων Βαρθολομαίου καὶ Βαρνάβα.
12. Μνήμη Ὀνουφρίου.
13. Ἄθλησις Ἀκυλίνης.
14. Μνήμη Ἐλισαίου τοῦ προφήτου—Μνήμη Μεθοδίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.
17. Ἄθλησις Μανουὴλ, Σαβὴλ, καὶ Ἰσμαήλ.
18. Ἄθλησις Λεοντίου, Ὑπάτου καὶ Θεοδούλου.
21. Ἄθλησις Ἰουλιανοῦ.
23. Ἄθλησις Ζήνωνος καὶ Ζηνᾶ.
24. Τὸ γενέθλιον Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.
25. Ἄθλησις Φεβρωνίας.
27. Μνήμη Σαμψὼν τοῦ ξενοδόχου.
28. Ἡ εὕρεσις τῶν λειψάνων Κύρου καὶ Ἰωάννου.
29. Ἄθλησις τῶν ἁγίων μεγάλων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.
30. Ἡ σύναξις τῶν ἁγίων ΙΒ΄ ἀποστόλων.

ΙΟΥΛΙΟΣ

1. Ἄθλησις Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ τῶν ἐν Ῥώμῃ — Μνήμη Πέτρου.
2. Ἡ κατάθεσις τῆς τιμίας ἐσθῆτος τῆς Θεοτόκου.
3. Μνήμη Ἀνατολίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.
4. Ἀνδρέου ἀρχιεπισκόπου Κρήτης (ἄνευ βίου).
5. Μνήμη Ἱλαρίωνος τῆς Δαλμάτου (ἄνευ βίου).
8. Ἄθλησις Προκοπίου μεγαλομάρτυρος.
10. Ἄθλησις τῶν ἐν Νικοπόλει ΜΕ΄ μαρτύρων.
11. Ἀνάμνησις τοῦ γεγονότος θαύματος τῆς πανευφήμου μάρτυρος Εὐφημίας.
12. Ἄθλησις Πρόκλου καὶ Ἱλαρίου.
14. Ἄθλησις Ἰούστου — Μνήμη Ἰωσὴφ ὁμολογητοῦ.
15. Ἄθλησις Κηρύκου καὶ Ἰουλίτης.
16. Ἡ ἀνάμνησις τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἁγίας Συνόδου τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα πατέρων — Ἄθλησις Ἀθηνογένους.
17. Ἄθλησις Μαρίνης.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΝΟΝ ΜΗΝΟΛΟΓΙΟΝ

18. Ἄθλησις Αἰμιλιανοῦ — Ἄθλησις Θεοδοσίας.
19. Μνήμη Δίου.
20. Ἡ πυρφόρος ἀνάβασις εἰς οὐρανοὺς Ἠλιοὺ τοῦ προφήτου.
22. Μνήμη Μαρίας Μαγδαληνῆς.
23. Ἄθλησις Φωκᾶ, καὶ μνήμη Σωσάννης τῆς ἐν τῷ Λευκάτῃ (περὶ ἧς οὐκ ἔστιν ὑπόμνημα).
24. Ἄθλησις Χρηστίνης.
25. Μνήμη Ἄννης τῆς μητρὸς τῆς Θεοτόκου — Μνήμη Ὀλυμπιάδος — Μνήμη τῶν ἁγίων ΞΕ΄ πατέρων ἡμῶν τῶν ἐν τῇ Ε΄ Συνόδῳ συνελθόντων. (Ἐν τούτοις τὸ ὑπόμνημα γράφει ΡΞΕ΄ πατέρων).
27. Ἄθλησις Παντελεήμονος μεγαλομάρτυρος — Μνήμη Ἀνθούσης.
29. Ἄθλησις Καλλινίκου — Μνήμη Ἰωάννου μητροπολίτου Χαλκηδόνος τοῦ ὁμολογητοῦ (ἄνευ βίου).
30. Μνήμη τοῦ μακαρίου Ἰωάννου τοῦ στρατιώτου.
31. Μνήμη Εὐδοκίμου τοῦ νέου.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

1. Ἄθλησις Μακκαβαίων.
2. Ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος — Εὕρεσις τῶν λειψάνων Δάδα καὶ τῶν σὺν αὐτῷ.
3. Μνήμη Δαλμάτου, Φαύστου καὶ Ἰσαακίου.
7. Ἄθλησις Δομετίου — Ἀνάμνησις τῆς καταλύσεως τῶν Ἀβάρων — Μνήμη τῶν εὐσεβῶν βασιλισσῶν Πουλχερίας καὶ Εἰρήνης (ἄνευ βίου).
8. Ἄθλησις Αἰμιλιανοῦ ἐπισκόπου Κυζίκου — Ἄθλησις Ἐλευθερίου, Λεωνίδους καὶ τῶν νηπίων.
9. Ἄθλησις Ἰουλιανοῦ καὶ τῆς συνοδίας αὐτοῦ—Μνήμη Κωνσταντίνου ἀρχιεπισκόπου τῆς βασιλίδος πόλεως (ἄνευ βίου).
10. Ἄθλησις Λαυρεντίου, Ξύστου καὶ Ἱππολύτου.
12. Ἄθλησις Φωτίου καὶ Ἀνικήτου.
16. Ἄθλησις Διομήδους[1].
18. Ἄθλησις Φλώρου καὶ Λαύρου.
20. Μνήμη Σαμουὴλ τοῦ προφήτου.
22. Ἄθλησις Ἀγαθονίκου — Μνήμη Ἀνθούσης.
23. Μνήμη Καλλινίκου ἀρχιεπισκόπου Κων-

1. ἡ 15 ὡς ἐν τῷ Συναξαριστῇ καὶ τοῖς Μηναίοις.

σταντινουπόλεως — Μνήμη Μελετίου ἀρχιεπισκόπου Ἀντιοχείας.

24. Μνήμη Μηνᾶ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως—Ἄθλησις Γεωργίου τοῦ Λιμναιώτου.

25. Μνήμη Γενναδίου, Ἰωάννου, Στεφάνου καὶ Μηνᾶ, ἀρχιεπισκόπων γενομένων ἐν Κωνσταντινουπόλει.

26. Ἄθλησις Ἀδριανοῦ καὶ Ναταλίας.

29. Ἡ ἀποτομὴ τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.

31. Ἡ κατάθεσις τῆς τιμίας ζώνης τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.

CΕΠΤΕΜΒΡΙΟC

1. Μνήμη Συμεὼν τοῦ στυλίτου.
2. Ἄθλησις Μάμαντος μεγαλομάρτυρος — Μνήμη Ἰωάννου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ νηστευτοῦ.
3. Ἄθλησις Ἀνθίμου ἐπισκόπου Νικομηδείας.
4. Ἄθλησις Ἑρμιόνης θυγατρὸς Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου — Μνήμη τοῦ ἁγίου Μωσέως τοῦ νομοθέτου.
5. Μνήμη Ζαχαρίου τοῦ προφήτου.
6. Ἄθλησις Εὐδοξίου καὶ Ῥωμύλου.
10. Ἄθλησις Μηνοδώρας, Μητροδώρας καὶ Νυμφοδώρας.
11. Ἄθλησις Ἴας.
14. Ἡ ἀνάμνησις τῆς ὑψώσεως τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ.
15. Ἄθλησις Νικήτα μεγαλομάρτυρος.
21. Ἄθλησις Πρίσκου.
22. Μνήμη Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.
24. Ἄθλησις Θέκλης πρωτομάρτυρος.
25. Ἡ ἀνάμνησις τῶν φόβων τοῦ μεγάλου σεισμοῦ καὶ τῆς τοῦ παιδὸς ἐν ἀέρι ἁρπαγῆς.
26. Ἡ μετάστασις Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

ΟΚΤΩΒΡΙΟC

1. Μνήμη Ῥωμανοῦ τοῦ ποιητοῦ τῶν κοντακίων.
2. Ἄθλησις Κυπριανοῦ καὶ Ἰουστίνης — Ἄθλησις Θεοφίλου τοῦ ὁμολογητοῦ.
3. Ἄθλησις Διονυσίου τοῦ ἀρεοπαγίτου.
6. Ἄθλησις Θωμᾶ ἀποστόλου — Μνήμη Νικήτα τοῦ ὁμολογητοῦ.
7. Ἄθλησις Σεργίου καὶ Βάκχου.
10. Μνήμη Βασιανοῦ.
11. Μνήμη Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου τοῦ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἁγίων ἀποστόλων.
12. Ἡ ἀνάμνησις τῆς ἁγίας Ζ' Συνόδου τῶν ΤΞΖ' ἁγίων πατέρων — Ἄθλησις Πρόβου, Ταράχου καὶ Ἀνδρονίκου—Ἄθλησις Ἀναστασίας τῆς παρθένου.
13. Ἄθλησις Κάρπου, Παπύλου καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς.
17. Ἄθλησις τῶν ἁγίων Ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν Ἀνθίμου, Λεοντίου, καὶ Εὐπρεπίου.
18. Μνήμη Λουκᾶ ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ.
20. Ἄθλησις Ἀρτεμίου.
23. Ἄθλησις Ἰακώβου ἀποστόλου ἀδελφοῦ τοῦ Κυρίου — Μνήμη Ἰγνατίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.
24. Μνήμη Πρόκλου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.
25. Ἄθλησις Μαρκιανοῦ καὶ Μαρτυρίου τῶν νοταρίων.
26. Ἄθλησις Δημητρίου μεγαλομάρτυρος —Ἀνάμνησις τοῦ μεγάλου σεισμοῦ.
31. Μνήμη Στάχυος ἀποστόλου —Ἄθλησις Ζηνοβίου καὶ Ζηνοβίας.

ΝΟΕΜΒΡΙΟC

1. Ἡ κοίμησις τῶν ἁγίων Ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ τῶν υἱῶν τῆς ἁγίας Θεοδότης.
6. Ἄθλησις Παύλου τοῦ ὁμολογητοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως — Ἡ ἀνάμνησις τῆς πεσούσης ἐξ οὐρανοῦ κόνεως, ἤτοι τέφρας ἢ στακτῆς.
8. Σύναξις τῶν Ἀρχαγγέλων — Μνήμη Ματρώνης.
11. Ἄθλησις Μηνᾶ, Βίκτωρος, Βικεντίου καὶ Στεφανίδος—Μνήμη Θεοδώρου ἡγουμένου τῆς μονῆς τῶν Στουδιτῶν.
13. Ἡ ἀνάμνησις τῆς ἐξορίας τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.
14. Μνήμη τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Φιλίππου ἑνὸς τῶν ΙΒ' ἀποστόλων.
16. Μνήμη Ματθαίου τοῦ ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ.
18. Ἄθλησις Πλάτωνος — Ἄθλησις Ῥωμανοῦ.
20. Μνήμη Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου.
27. Ἄθλησις Ἰακώβου τοῦ Πέρσου.
28. Ἄθλησις Στεφάνου τοῦ νέου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Πέτρου καὶ Ἀνδρέου· καὶ τῶν σὺν τῷ ἁγίῳ Στεφάνῳ μαρτυρησάντων ὑπὲρ τῶν ἁγίων Εἰκόνων.
29. Μνήμη Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΝΟΝ ΜΗΝΟΛΟΓΙΟΝ

30. Ἄθλησις τοῦ ἁγίου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου Ἀνδρέου ἀδελφοῦ τοῦ μεγάλου Πέτρου.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

2. Ἄθλησις Ἀβίβου.
4. Ἄθλησις Βαρβάρας.
5. Μνήμη Σάβα.
6. Μνήμη Νικολάου ἀρχιεπισκόπου Μύρων.
7. Μνήμη Ἀμβροσίου ἐπισκόπου Μεδιολάνων.
9. Ἡ σύλληψις τῆς ἁγίας Ἄννης μητρὸς τῆς Θεοτόκου— Μνήμη Παταπίου.
11. Μνήμη Δανιὴλ τοῦ στυλίτου τοῦ ἐν τῷ Ἀνάπλῳ.
12. Μνήμη Σπυρίδωνος ἐπισκόπου Τριμιθοῦντος.
13. Ἄθλησις Εὐστρατίου, Αὐξεντίου, Εὐγενίου, Μαρδαρίου καὶ Ὀρέστου.

ΒΑΣΙΛΕΙΑΝΟΝ ΜΗΝΟΛΟΓΙΟΝ

14. Ἄθλησις Θύρσου καὶ Λευκίου.
15. Ἄθλησις Ἐλευθερίου.
16. Μνήμη Θεοφανοῦς, γυναικὸς Λέοντος τοῦ σοφωτάτου βασιλέως.
17. Ἄθλησις τῶν ἁγίων παίδων—Ἄθλησις Δανιὴλ τοῦ προφήτου.
19. Ἄθλησις Ἄρεως, Ἠλία, καὶ Πρόμου.
20. Ἄθλησις Ἰγνατίου πατριάρχου τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας.
21. Ἄθλησις Ἰουλιανῆς.
22. Ἄθλησις Ἀναστασίας—Ἄθλησις Θεοδότης.
23. Ἄθλησις τῶν ἐν Κρήτῃ 10 μαρτύρων.
27. Ἄθλησις Στεφάνου πρωτομάρτυρος καὶ ἀρχιδιακόνου.
28. Ἄθλησις Θεοδώρου τοῦ γραπτοῦ — Μνήμη Θεοδώρου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.
29. Ἡ ἀναίρεσις τῶν ἐν τῇ Βηθλεὲμ ἁγίων νηπίων — Μνήμη Μαρκέλλου μονῆς τῶν Ἀκοιμήτων.

ΜΟΡΣΕΛΛΙΑΝΟΝ ΜΕΤΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΝ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

1. (Μνήμη Βασιλείου οὐκ ἀναφέρεται).
12. Στεφάμου ὁσίου τοῦ Χημολάκκου[1].
15. Ἰωάμμου τοῦ πτωχοῦ.
18. Εἰς τὴν ἐπάνοδον τῆς ἐξορίας τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου· καὶ εἰς τὴν μνήμην τῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Ἀλεξάνδρου.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

4. Νικήτα ὁσίου τοῦ ἐμ τοῖς Πυθίοις.
6. Μμήμη Φωτίου πατριάρχου Κωμσταμτιμουπόλεως.
7. Θεοδώρου μεγαλομάρτυρος τοῦ στρατηλάτου.
18. Λέομτος Ῥώμης καὶ Φλαβιαμοῦ Κωμσταμτιμουπόλεως.
22. Θωμᾶ πατριάρχου Κωμσταμτιμουπόλεως.

1. τὰ διὰ στοιχείων βυζαντινῶν ὀνόματα παρελήφθησαν ἐκ χειρογράφων Εὐαγγελίων, οὐχὶ δ' ἐκ τοῦ Morcelli.

ΜΟΡΣΕΛΛΙΑΝΟΝ ΜΕΤΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΝ

ΜΑΡΤΙΟΣ

15. Ἰωάμμου τοῦ ἐμ Ῥουφιμιαμαῖς, καὶ Βεμεδίκτου ἐπισκόπου Ῥώμης.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

12. Γερομτίου μάρτυρος, καὶ μμήμη Σεργίου πατριάρχου τοῦ ἀπὸ τῆς μομῆς τοῦ Μαρουήλ.
14. Τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ καὶ Συμεώμ, ἐπισκόπου Ἀμτιοχείας[1].
17. Κοσμᾶ Χαλκηδόμος, καὶ Ἀγαπίου πάπα Ῥώμης.
19. Λογγίμου τοῦ Ἰσαύρου.
22. Θεοδώρου ἐπισκόπου Θεοδοσιουπόλεως (ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Ἀναστασιουπόλεως;)
27. Κυμτιαμοῦ, Μαξίμου καὶ Δάδα.

ΜΑΙΟΣ

3. Ἑσπέρου καὶ Ζωῆς.

1. τίς οὗτος;

ΜΟΡCΕΛΛΙΑΝΟΝ ΜΕΤΑ CΥΜΠΛΗΡΩCΙΝ

8. Εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ εὐαγγελιστοῦ εἰς τὸ λεγόμενον Μάννα.
15. Νικολάου ϖατριάρχου Κωμσταμτιμουϖόλεως τοῦ ἐμ Γαλακρίμαις.
16. Ζαχαρίου τοῦ ϖροφήτου.
17. Σόλωμος.
26. Στεφάμου ϖατριάρχου Κωμσταμτιμουϖόλεως.
31. Εὐσταθίου ϖατριάρχου Κωμσταμτιμουϖόλεως.

ΙΟΥΝΙΟC

5. Εἰς τὴν λιτὴν τοῦ Κάμπου.
6. Δωροθέου ἱερομάρτυρος.
8. Τοῦ ὁσίου καὶ ὁμολογητοῦ Παύλου τοῦ Καϊουμᾶ.
22. Βασιλείου ἐϖισκόϖου Πατελαρίας.

ΙΟΥΛΙΟC

2. Τὰ μεταθέσια τῆς σοροῦ Βλαχερνῶν.
2. Τὰ καταθέσια τῆς τιμίας ἐσθῆτος τῆς ὑϖεραγίας Θεοτόκου.
9. Μμήμη τῶμ ἐγκαιμίωμ τῆς Θεοτόκου ἐμ τῇ Πηγῇ.
11. Τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος Εὐφημίας τοῦ Ὅρου.
11. Ἡ σύναξις τῆς ἁγίας Εὐφημίας τοῦ Ὅρου.

μέχρι τῆς 6 καὶ 12 τοῦ μηνὸς ἰουλίου

ἐϖιτελεῖται ἡ ἔμωσις τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

μετὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην

Κυριακὴ — Μμήμη τῆς Δ' Συμόδου. Καὶ μετὰ τὴμ μμήμημ τῆς Δ' Συμόδου, τῇ ἐϖερχομέμῃ κυριακῇ ἐϖιτελοῦμεμ τὴμ μμήμημ τῶμ ἐμ τῇ Ε' Συμόδῳ συμελθόμτωμ ἁγίωμ ϖατέρωμ.
18. Τῆς ἁγίας ὁσιομάρτυρος Θεοδοσίας, μαρτυρησάσης ὑϖὲρ τῶμ ἁγίωμ καὶ σεϖτῶμ εἰκόμωμ ἐϖὶ τοῦ δυσσεβοῦς Κωμσταμτίμου τοῦ Κοϖρωμύμου.
20. Τῶμ ἁγίωμ ϖροφητῶμ Ἡλιοῦ καὶ Ἐλισσαίου[1].
20. Μνήμη τῶν ἁγίων προφητῶν Ἡλιοῦ, Μωσέως καὶ Ἀαρών.
31. Ἡ προσκύνησις τῶν τιμίων ξύλων.

1. τὸν Ἐλισσαῖον ἀναφέρει καὶ μόνον τῇ 14 ἰουνίου τὸ χειρόγραφον 426 Εὐαγγέλιον.

ΜΟΡCΕΛΛΙΑΝΟΝ ΜΕΤΑ CΥΜΠΛΗΡΩCΙΝ

ΑΥΓΟΥCΤΟC

5. Τῆς ἁγίας μάρτυρος Ἴας[1].
5. Εὐθυμίου ϖατριάρχου Κωμσταμτιμουϖόλεως.
17. Τοῦ ὁσίου ϖατρὸς ἡμῶμ καὶ ὁμολογητοῦ Μάκαρι, τοῦ ἐϖὶ τοῦ δυσσεβοῦς Κωμσταμτίμου τοῦ Κοϖρωμύμου μαρτυρήσαμτος.
20. Ἄθλησις Θαδδαίου τοῦ ἀποστόλου.
21. Τῆς ἁγίας μάρτυρος Ἴας, τῆς ἐμ Περσίδι ἀθλησάσης.
28. Ποιμέμος ὁσίου, καὶ Σάβα τοῦ ἐμ Βεμεθάλοις.
31. Τὰ καταθέσια τῆς ζώνης τῆς ἁγίας Θεοτόκου—Μνήμη τῶν ἁγίων πατριαρχῶν Ἀλεξάνδρου, Ἰωάννου καὶ Παύλου τοῦ νέου.

CΕΠΤΕΜΒΡΙΟC

1. Τὸ νέον ἔτος· καὶ μνήμη τοῦ ἁγίου Συμεὼν τοῦ στυλίτου — καὶ σύναξις τῆς ἁγίας Θεοτόκου ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις.
2. Τῶμ ἁγίωμ ϖατριαρχῶμ Ἰωάμμου τοῦ μηστευτοῦ καὶ Παύλου τοῦ μέου.
4. Μνήμη τῶν ἁγίων Βαβύλα καὶ τῶν νηπίων καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων.
15. Ἡ ϛ' Σύμοδος[2] — Κυριακῇ μετὰ τὴμ Ὕψωσιμ· ἐϖιτελεῖ ἡ μεγάλη Ἐκκλησία καὶ μμήμημ τῆς ϛ' Συμόδου.
19. Τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος Εὐφημίας. — Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μμήμη τῶμ ἁγίωμ ϖατέρωμ τῶμ ἐμ τῇ ϛ' Συμόδῳ[3].
21. Τῆς ὑϖεραγίας Θεοτόκου ἐμ τῇ Πέτρᾳ.

ΟΚΤΩΒΡΙΟC

11. Τῶν ἁγίων πατριαρχῶν Νεκταρίου, Ἀρσακίου, Ἀττικοῦ καὶ Σισινίου[4].— Ἡ ὀρθοδοξία τῆς Ζ' Συμόδου[1].

Ἡ δὲ μεγάλη Ἐκκλησία ἐϖιτελεῖ τὴμ ϛ' Σύμοδομ ἐμ ἡμέρᾳ κυριακῇ, καὶ ἀμαγιμώσκεται Εὐαγγέλιομ τὸ τοῦ σϖόρου[5]. Ζήτει Κυριακῇ Δ' τοῦ Λουκᾶ.

1. τῇ 5 αὐγούστου τιθέασι τὴν μνήμην καὶ τὸ 426 καὶ τὸ παρὰ Morcelli.

2. οὕτω σημειοῖ τὰς ἑορτὰς τὸ 520 χειρόγραφον.

3. φαίνεται λοιπὸν ὅτι οἱ μὲν λοιποὶ ναοὶ ἐν ὡρισμένῃ ἑώρταζον ἡμέρᾳ τὴν μνήμην της ϛ' Συνόδου, ὁ δὲ της Ἁγίας Σοφίας ἐν κινητῇ.

4. οὕτω καὶ τὸ 426 καὶ τὸ παρὰ Morceli.

5. προδήλως ἐννοεῖ τὴν Ζ' Σύνοδον.

ΜΟΡϹΕΛΛΙΑΝΟΝ ΜΕΤΑ ϹΥΜΠΛΗΡΩϹΙΝ

17. Ἰσιδώρας καὶ Νεοφύτης τῶν μαρτύρων.
20. Ἀρτεμίου . . . καὶ τοῦ ἁγίου ὁσιομάρτυρος Ἀνδρέου τῆς Κρίσεως.
30. Κυριακοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.

ΝΟΕΜΒΡΙΟϹ

3. Ἰωαννικίου τοῦ ὁσίου.
7. Ματρώνης τῆς ὁσίας.
15. Θωμᾶ πατριάρχου τοῦ νέου.
20. Μνήμη τῶν ἁγίων πατριαρχῶν Μαξιμιανοῦ καὶ Γενναδίου.

ΜΟΡϹΕΛΛΙΑΝΟΝ ΜΕΤΑ ϹΥΜΠΛΗΡΩϹΙΝ

20. Τῶν ἁγίων πατριαρχῶν Πρόκλου, Μαξίμου, Ἀνατολίου καὶ Γενναδίου.
21. Τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟϹ

12. Ἡ ἀνάμνησις τῆς τοῦ (γρ. ἐκ) Θεοῦ δωρηθείσης νίκης τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ κατὰ Χοσρόου ἐν τῷ γενομένῳ ἐν Περσίδι πολέμῳ.
22. Τὰ ἀμοίξια τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας.
23. Τὰ ἐγκαίνια τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας.
26. Τὰ ἐπιλόχια τῆς Θεοτόκου[1].

ΑΠΡΑΞΙΑ ΔΙΚΑϹΤΗΡΙΩΝ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

1-6 διὰ τὰς δεσποτικὰς ἑορτάς — *10 Γρηγορίου Νύσσης — *16 προσκύνησις τῆς ἁλύσεως Πέτρου — 18 μνήμη Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου — *19 ἀνακομιδὴ τοῦ τιμίου νεκροῦ τοῦ Θεολόγου — 25 μνήμη Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου — *27 ἀνακομιδὴ τοῦ σεβασμίου λειψάνου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

2 διὰ τὴν Ὑπαπαντήν — 3 μνήμη Συμεὼν τοῦ θεοδόχου — *7 Θεοδώρου τοῦ στρατηλάτου—*17 Θεοδώρου τοῦ τήρωνος.

ΜΑΡΤΙΟΥ

*9 Μ΄ μαρτύρων—25 διὰ τὸν Εὐαγγελισμόν — ἀπὸ τοῦ σαββάτου τοῦ Λαζάρου μέχρι τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ.

ΑΠΡΙΛΙΟΥ

*23 Γεωργίου μεγαλομάρτυρος — 25 Μάρκου τοῦ εὐαγγελιστοῦ—30 Ἰακώβου ἀδελφοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

* αἱ ἑορταί, ὧν προτάττεται ἀστερίσκος, εἰσὶν αἱ ἐπὶ μέρους ἄπρακτοι.

ΑΠΡΑΞΙΑ ΔΙΚΑϹΤΗΡΙΩΝ

ΜΑΙΟΥ

*2 Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου—8 μνήμη Ἰωάννου τοῦ θεολόγου — 10 Σίμωνος ἀποστόλου τοῦ Ζηλωτοῦ — 21 μνήμη Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης—26 Ἀλφαίου τοῦ καὶ Ἰούδα ἀποστόλου (ἴσ. τῇ 22).

ΙΟΥΝΙΟΥ

*8 Θεοδώρου τοῦ στρατηλάτου — *9 Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας — 11 Βαρθολομαίου ἀποστόλου—19 Ἰούδα τοῦ καὶ Θαδδαίου καὶ Λεβαίου τοῦ ἀποστόλου—24 γενέθλιον Προδρόμου—*27 Σαμψὼν τοῦ ξενοδόχου—29 Πέτρου καὶ Παύλου—30 τῶν ἁγίων ΙΒ΄ ἀποστόλων.

ΙΟΥΛΙΟΥ

*1 ἁγίων Ἀναργύρων—*2 κατάθεσις τῆς τιμίας ἐσθῆτος—*8 Προκοπίου μεγαλομάρτυρος—*11 Εὐφημίας—*20 Ἠλιοῦ προφήτου—25 κοίμησις ἁγίας Ἄννης—*27 Παντελεήμονος τοῦ θαυματουργοῦ.

1. οὕτως ἐν τῷ 426 χειρογράφῳ Εὐαγγελίῳ λίαν ὀρθῶς κεῖται· ὁ Συναξαριστὴς γράφει *σύναξιν*, ὡσαύτως καὶ ὁ Morcellis· τόμ. Α΄, σελ. 38.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

6 ἡ μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος—9 Ματθίου τοῦ ἀποστόλου — 15 μετάστασις τῆς Θεοτόκου—20 Θαδδαίου ἀποστόλου—24 Βαρθολομαίου τοῦ ἀποστόλου—29 ἀποτομὴ τοῦ Προδρόμου— 30 κατάθεσις τῆς τιμίας ζώνης.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

*6 Μιχαὴλ ἀρχιστρατήγου θαύματος ἐν Χώναις ἀνάμνησις—8 γενέθλιον τῆς Θεομήτορος—14 ὕψωσις τοῦ ζωοποιοῦ Σταυροῦ—26 μετάστασις Ἰωάννου τοῦ θεολόγου.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

6 Θωμᾶ τοῦ ἀποστόλου — 9 Ἰακώβου

ἀποστόλου τοῦ Ἀλφαίου—10 Λουκᾶ τοῦ εὐαγγελιστοῦ—*23 Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου—*26 Δημητρίου τοῦ μυροβλήτου.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

*1 Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ τῶν ἀναργύρων—*8 σύναξις τῶν ἀσωμάτων—13 Ἰωάννου Χρυσοστόμου—14 Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου—16 Ματθαίου τοῦ εὐαγγελιστοῦ—21 εἰσόδια τῆς Θεομήτορος εἰς τὸν ναὸν—*28 Στεφάνου τοῦ νέου—30 Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλήτου.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

*4 Βαρβάρας μάρτυρος — *6 Νικολάου τοῦ μυροβλύτου—9 σύλληψις τῆς Θεοτόκου— 20 — 31 διὰ τὰς ἑορτὰς τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος.

ΜΝΗΜΑΙ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑΣ

(ΒΡΑΧΕΙΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΝ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΙΝ)

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ *

1. Ἡ ἀνάμνησις τῆς ἁγίας περιτομῆς τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ [1].

* *

1. Μνήμη Βασιλείου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας.

Εἰς μνήμην τοῦ περιφανοῦς ἀρχιερέως ὡρίσθη ἡ πρώτη τοῦ μηνός, ἐπέτειος τοῦ θανάτου αὐτοῦ (1 ἰανουαρίου 379). Ἡ φήμη τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς βαθείας αὐτοῦ πολυμαθείας ἐπεκράτει ἀπὸ τῶν μέσων αὐτοῦ τοῦ Δ´ αἰῶνος[2]. Ὑπῆρχε παράδοσις, ἥτις ἀναγράφεται παρὰ Θεοφάνει, ὅτι τῷ 376 θελήσας ὁ Οὐάλης ῾να ὑπογράψῃ τὸ διάταγμα τῆς ὑπερορίας τοῦ Βασιλείου, θεόθεν ἐκωλύθη, «τριῶν μὲν καλάμων συντριβέντων, ἔσχατον δὲ καὶ τῆς χειρὸς αὐτοῦ παρεθείσης»[3].

Πρῶτος ὁ Γρηγόριος Νύσσης, ἀδελφὸς τοῦ Βασιλείου, ὠνόμασεν αὐτὸν *μέγαν, ὑψηλὸν βίῳ τε καὶ λόγῳ, παρὰ Θεοῦ μέγαν ἀναδεδειγμένον, καθάπερ ἐπὶ τοῦ Ἀχαὰβ ὁ Ἠλίας*[4].

Ἡ σύναξις ἐπὶ τῇ ἑορτῇ ταύτῃ ἐτελεῖτο ἐν τῷ ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας.

Μονὴν ἐπ᾽ ὀνόματι τοῦ Μ. Βασιλείου μεγαλοπρεπῆ ἀνήγειρεν ὁ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου Β´ παρακοιμώμενος Βασίλειος, αὐτάρκεις ἀποτάξας αὐτῇ προσόδους· φαίνεται ὅτι Βασίλειος ὁ Β´ ἀφεῖλε μέρος τοῦ πλούτου τούτου τῆς μονῆς, ἥτις ἄγνωστον εἴπερ ἠγείρετο ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἢ πέριξ αὐτῆς[5]. Ἐπίσης οὐδεὶς δύναται ῾να βεβαιώσῃ ἂν αὐτὴ ᾖ ἡ τῷ 1347 ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπάρχουσα, ἐν ᾗ περιωρίσθη πρὸς ὀλίγον ὁ πατριάρχης Ἰωάννης ΙΔ´ ὁ Καλέκας[6], καὶ ἐν ᾗ ἐτάφη τῷ 1283 ὁ πατριάρχης τῆς Νέας Ῥώμης Ἰωσὴφ Α´[7]. Κατὰ τὸ 1401 τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Βασιλείου διηύθυνε Θεοδόσιος ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος[8].

Ναὸς ἐπ᾽ ὀνόματι τοῦ Μ. Βασιλείου ὑπῆρχεν ἐν τῷ παλατίῳ κατὰ τὸν Ι´ αἰῶνα, καὶ ἐν αὐτῷ ἐκκλησιάζετο κατὰ τὴν 1 ἰανουαρίου ὁ αὐτοκράτωρ «μέχρι τῆς ἀπολύσεως τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου»[9]. Ὁ ναός, μικρὸς ὤν, ὡς ἔοικεν, ἠγείρετο πρὸ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Στεφάνου τῆς Δάφνης, ἐν δὲ τῷ νάρθηκι αὐτοῦ μεταξὺ τῆς 25 καὶ 29 ἰουλίου προετίθετο ὁ τίμιος Σταυρὸς εἰς προσκύνησιν[10].

Τὸ ὄπισθεν τοῦ τῶν Βλαχερνῶν ἁγιάσματος καταβάσιον, τὸ κοινῶς ἁγίου Βασιλείου λεγόμενον ἁγίασμα, ἐντὸς τοῦ πενταπυργίου,

---

* Ὅπου μνήμη τις ἁγίου οὐ σημειοῦται ἐν τοῖς προτατ-τομένοις Μηνολογίοις, ἐκεῖ λαμβάνω τὴν εἴδησιν ἀπὸ χειρογράφων τοῦ Συναξαριστοῦ τοῦ Μαυρικίου καὶ κυρίως ἀπὸ τοῦ καλλίστου χειρογράφου αὐτοῦ τοῦ σωζομένου ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἱερᾶς μονῆς τοῦ Σταυρονικήτα.

1. οὕτω γράφει τὸ Βασιλειανόν.

2. βλ. περὶ τοῦ βίου, τῶν συγγραμμάτων, καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Βασιλείου ἐν Β´ τόμῳ τῆς τοῦ Κ. Κοντογόνου Φιλολογικῆς καὶ κριτικῆς ἱστορίας τῶν ἁγίων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας· ἐν Ἀθήναις, 1853, σελ. 354-425.

3. Θεοφάνης· τόμ. Α´, σελ. 100.

4. Γρηγορίου Νύσσης Ἐπιτάφιος εἰς τὸν Μ. Βασίλειον· Migne ΜϚ´, στήλη 789, 796, 800, 813. Τοῦ αὐτοῦ Λόγος εἰς τὸν ὅσιον Ἐφραὶμ τὸν σῦρον· αὐτόθι, στήλη 821. Καὶ τὸν Ἐφραὶμ ὅμως εἶπε μέγαν πατέρα καὶ διδάσκαλον (στ. 841) καὶ τὸν θαυματουργὸν δὲ Γρηγόριον Νεοκαισαρείας λέγει μέγαν πολλαχοῦ τοῦ λόγου εἰς τὸν βίον αὐτοῦ.

5. Ψελλοῦ Χρονογραφία παρὰ Κ. Ν. Σάθᾳ· Μεσαιωνικῆς Βιβλιοθήκης τόμ. Δ´, σελ. 13.

6. Νικηφόρος Γρηγορᾶς· τόμ. Β´, σελ. 784.

7. Παχυμέρης· τόμ. Β´, σελ. 38.

8. Acta Patriarchatus· τόμ. Β´, σελ. 525.

9. Πορφυρογεννήτου, Ἔκθ. βασιλείου τάξεως· σελ. 137.

10. Πορφυρογ. αὐτόθι· σελ. 539.

οὐδὲν ἐπιτρέπει 'να εἴπωμεν περὶ τῆς πρὸ αἰώνων ὑπάρξεως αὐτόθι ναοῦ. Ὀρθῶς συνεπέρανεν ὁ εἰπὼν ὅτι ἡ πάλαι ὕπαρξις τῆς τοποθεσίας *Τὰ Βασιλείδου* ἔδωκεν ἀφορμὴν 'να νομισθῇ μέχρι σήμερον ὡς ἁγίασμα τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἡ μικροτάτη αὕτη δεξαμενὴ ὕδατος. —Οὐδεμία δ' ὡσαύτως μαρτυρία προβιβάζει τὴν παρὰ τοῖς χωρικοῖς παράδοσιν ὅτι παρὰ τὸ Ῥήγιον, ἤτοι τὸν νῦν Κιουτσούκ-Τσεκμετζέν, ὑπῆρχε πρὸ αἰώνων μοναστήριον ἐπ' ὀνόματι Βασιλείου τοῦ μεγάλου ἐν ᾧ τόπῳ σήμερον ὑψοῦται χαριέστατον τουρκικὸν εὐκτήριον.

Ἴσως μονή τις τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἔκειτο ἐν Κοντοσκαλίῳ.

§

Τῇ 1 ἰανουαρίου ἦγεν ἡ Ἐκκλησία τὴν ἀνάμνησιν τῆς περιτομῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν.

§

2. Μνήμη τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Κοσμᾶ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ θαυματουργοῦ, τοῦ ἐν τῇ σεβασμίᾳ μονῇ τῆς Χώρας[11].

Ὁ πατριάρχης Κοσμᾶς ἀνῆλθε τὸν θρόνον τῇ 2 αὐγούστου 1075 καὶ παρῃτήσατο τὴν ἱερὰν ἀρχὴν τῇ 8 μαίου 1081. Ὁ τίτλος *ἱεροσολυμίτου*, ὃν ἀποδιδόασιν αὐτῷ, συνδυαζόμενος πρὸς ὅσα γινώσκομεν περὶ τῆς μονῆς τῆς Χώρας, ἐπιτρέπει 'να φρονῶμεν ὅτι ἐμόναζε πρὸ τῆς ἐκλογῆς ὡς καὶ ἐτάφη ἐν τῇ μονῇ τῆς Χώρας, καίπερ ἀποβιώσας ἐν τῇ μονῇ τοῦ Καλλίου τῇ καὶ ἄλλως Καλέως ἢ Καυλέα[12].

Ὁ μακάριος Κοσμᾶς εἷλκε τὸ γένος ἐκ Συρίας, ἀλλ' εἰς Κωνσταντινούπολιν ἦλθεν ἐξ Ἱεροσολύμων· ἠγάπα τὸν ἱερὸν ἄνθρωπον ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ Δούκας διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ. Ἐμόναζεν οὐ μακρὰν τῶν Βλαχερνῶν, ἐν τῇ μονῇ τῆς Χώρας, ὡς εἰκάζω, ἀπολαύων τοῦ γενικοῦ σεβασμοῦ[13].

Νικηφόρος ὁ Βρυέννιος, δόκιμος καὶ σύγχρονος σχεδὸν κριτής, ἀποκαλεῖ τὸν Κοσμᾶν *μέγαν καὶ περιβόητον*[14].

§

4. Ἡ σύναξις τῶν ἑβδομήκοντα ἀποστόλων.

Ἦν ἑορτὴ πάγκοινος.

***

4. Μνήμη τῶν ἁγίων μαρτύρων Χρυσάνθου καὶ Εὐφημίας τῆς πλησίον τοῦ ἁγίου Ἀκακίου.

Νεωτέρα τίς ἐστι πάντως ἡ Εὐφημία αὕτη· ἐπειδὴ δὲ οἱ Συναξαρισταὶ γράφουσι *κειμένης*, πρόκειται λοιπὸν οὐχὶ περὶ ναοῦ, ἀλλὰ περὶ τάφου νεοφανοῦς τινος ὁσίας ἀκμασάσης ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ δὲ Χρύσανθος οὐ φαίνεταί μοι συνακμάσας ἐν τῇ αὐτῇ πόλει.

***

4. Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου τοῦ νέου, τοῦ κειμένου πλησίον τοῦ ἁγίου Μωκίου.

Οὐ πρόκειται περὶ ναοῦ[15].

***

Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Μιχαὴλ συγκέλλου τῶν Ἱεροσολύμων.

Ἔν τε τῷ Συναξαριστῇ καὶ τοῖς Μηναίοις γράφεται κακῶς ἡ μνήμη τοῦ ὁσίου Μιχαὴλ συγκέλλου τῇ 18 δεκεμβρίου καὶ δὴ διὰ τῶν λέξεων: *ὁ ὅσιος πατὴρ ἡμῶν Μιχαὴλ ὁ σύγκελλος καὶ ὁμολογητὴς ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται*· διότι οὕτω σημειοῦται ἡμέρα θανάτου τοῦ Μιχαὴλ ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς δεκαπενθημέρου διαρκεσάσης ἀσθενείας αὐτοῦ.

Μιχαὴλ ὁ σύγκελλος ἐγεννήθη ἐν Ἱεροσολύμοις τῷ 763. Φίλος γενόμενος τοῖς γραπτοῖς ἀδελφοῖς Θεοφάνει καὶ Θεοδώρῳ, πρὸ τῆς εἰς τὴν Ἁγίαν πόλιν ὑπερορίας αὐτῶν ὑπὸ Θεοφίλου τοῦ εἰκονομάχου, συνανῆλθεν αὐτοῖς εἰς Κωνσταντινούπολιν φέρων ἐπιστολὴν πρός τε τὸν Λέοντα Ε' καὶ τὸν πατριάρχην Θεόδοτον τὸν Μελισσηνὸν ὑπὲρ τῶν ἁγίων εἰκόνων· ἀλλὰ περιορισθεὶς ἐπὶ μικρὸν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐστάλη κατόπιν ὑπερόριος ἔν τινι μοναστηρίῳ.

(Ἡ συνέχεια εἰς τὸ Ἀρχαιολογικὸν Παράρτημα).

11. βλέπε τινὰ περὶ τοῦ Κοσμᾶ ἐν τοῖς Πατριαρχικοῖς μου Πίναξι, σελ. 333-335.

12. ὅτι εἰς μίαν μονὴν ἀνήκουσιν αἱ τρεῖς ὀνομασίαι, λέγουσι καὶ αἱ σημειώσεις εἰς Ἄνναν Κομνηνήν· τόμ. Β', σελ. 479.

13. τελειοτέραν τῆς ἐν τοῖς «Πίναξιν» ἀναγραφὴν τῶν πράξεων τοῦ Κοσμᾶ παρατίθημι ἐν τῷ «Συμπληρώματι» τῶν πινάκων τούτων.

14. Νικηφόρος Βρυέννιος· Βόννης, σελ. 126.

15. ἐν τοῖς Μηναίοις οὐ σημειοῦνται κατὰ τὴν 4 ἰανουαρίου αἱ μνῆμαι Εὐθυμίου καὶ Εὐφημίας.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ

ΚΟΣΜΗΤΟΡΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ

ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ

ΕΡΑΝΙΣΜΑ

Ο

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΔ'

ΕΤΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΛΒ' 1892-1893

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΔΡΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
Πέραν, Ὁδὸς Τοπτσιλὰρ, ἀριθμ. 18.

ΤΥΠΟΙΣ Ι. ΠΑΛΛΑΜΑΡΗ
Πέραν, Μεγάλη Ὁδὸς, ἀριθμ. 403.

1895

Τιμᾶται φράγκων 10.

Τῆς ἐκδόσεως τοῦ παρόντος ΚΔ' τόμου ἐπεμελήθη ἡ κατὰ τὸ ΛΔ' ἔτος Συντακτικὴ Ἐπιτροπή, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν Μ. Ἰω. Γεδεὼν (προέδρου), Χρ. Γ. Παντάζίδου (γραμματέως), Ὀδ. Ἀνδρεάδου, Ἰωακεὶμ Βαλαβάνη, Π. Πετρακίδου, Ξ. Σιδερίδου καὶ Π. Δ. Νικολοπούλου, προεδρεύοντος ἐν τῷ Συλλόγῳ τοῦ νομοδιδάκτορος Δημ. Μαλιάδου.

ILLINOIS-URBANA
33773844

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 033773844

ILLINOIS-URBANA
3773844

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 033773844
Digitized by Google